

BIBLIA SACRA
VVLGATÆ EDITIONIS

SIXTI V. P. M.
IVSSV
recognita atque edita.

ROMAE.
Ex Typographia VATICANA.
M. D XCVIII.

PRAEFATIO
Ad Lectorem.

IN multis, magniſq. beneficijs, quæ per ſacram Tri-
dentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id
in primis numerandum videtur, quòd inter tot La-
tinas editiones Diuinarum Scripturarum, ſolam ve-
terem ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum vſu in
Eccleſia probata fuerat, grauiſſimo Decreto Authen-
ticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd
ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes
huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certe tan-
ta verſionum varietas, atque diuerſitas magnam in Eccleſia Dei confuſio-
nem parere potuiſſet. Iam enim hac noſtra ætate illud fere eueniſſe con-
ſtat, quod ſanctus Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſci- *Præf. in Io-*
licet fuiſſe exemplaria, quot codices; cum vnuſquiſque pro arbitrio ſuo *ſue.*
adderet, vel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta
ſemper fuit auctoritas, tamq. excellens præſtantia, vt eam ceteris omni-
bus Latinis editionibus longe anteferendam eſſe, apud æquos Iudices in
dubium reuocari non poſſet. Qui namque in ea Libri continentur (vt a
maioribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti
Hieronymi tranſlatione, vel emendatione ſuſcepti ſunt; partim retenti *S. Hiero. in*
ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieonymus com- *c. 49. Iſaiæ.*
munem & Vulgatam, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Ve- *S. Aug. Lib.*
terem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, ſiue Italæ edi- *2. Doctrina*
tionis ſinceritate atque præſtantia præclarum ſancti Auguſtini teſtimo- *Chriſt. c. 14.*
nium extat in ſecundo Libro de Doctrina Chriſtiana, vbi Latinis omni- *S. Greg. Epi-*
bus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferen- *ſto. Dedic.*
dam cenſuit, quòd eſſet, vt ipſe loquitur, verborum tenacior cum per- *ad Leandrũ*
ſpicuitate ſententiæ. De ſancto vero Hieronymo multa extant veterum *c. 5. in fin. S. Auguſt. vbi ſupra.*
Patrum egregia teſtimonia: eum enim ſanctus Auguſtinus hominem do- *Lib. 18. de*
ctiſſimum, ac trium linguarum peritiſſimum vocat, atque eius tranſlatio- *Ciuit. Dei.*
nem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. *cap. 43.*
Eundem ſanctus Gregorius ita prædicat, vt eius tranſlationem, quam no- *Lib. 20. Mo-*
uam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudiſſe dicat: atque *ral. 24.*
idcirco digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem
Iſidorus non vno in loco Hieronymianam verſionem ceteris omnibus an- *Lib. 6. Ety-*
teponit, eamq. ab eccleſijs Chriſtianis communiter recipi ac probari aſ- *mol. c. 5.*
firmat, quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententijs. Sophronius *Lib. 1. de Di-*
quoque, vir eruditiſſimus, ſancti Hieronymi tranſlationem non Latinis *uin. off. 12.*
modo, ſed etiam Græcis valde probari animaduertens, tanti eam fecit,
vt Pſalterium & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti

† 2 ſermo-

ſermone tranſtulerit. Porro qui ſecuti ſunt, viri doctiſſimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, ceteriq. omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, ſancti Hieronymi verſione ita ſunt vſi, vt ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quaſi lapſæ de manibus Theologorum, penitus obſoleuerint. Quare non immerito Catholica Eccleſia ſanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas diuinitus excitatum ita celebrat, vt iam difficile non ſit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquieſcunt, vel etiam meliora, aut certe paria præſtare ſe poſſe confidunt. Ceterum ne tam fidelis tranſlatio, tamq. in omnes partes Eccleſiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temere emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adiecit, vt hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſime, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque vlli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit, & Paſtorum Eccleſiæ in tanto bono quàm diligentiſſime retinendo, & conſeruando, vigilantiam, atque induſtriam excitauit. Et quamuis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia, & codices manuſcripti complures & vetuſtiores Summi Pontificis iuſſu conquiſiti, atque in Vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimum pertinere cognoſcitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, alijsq. tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis, Græcisq. Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentarijs, accuratiſſime caſtigarent. Quod itidem inſtitutum Pius V. proſecutus eſt. Verum Conuentum illum ob varias, grauiſſimasq. Sedis Apoſtolicæ occupationes iamdudum intermiſſum, Sixtus V. diuina prouidentia ad ſummum Sacerdotium euocatus, ardentiſsimo ſtudio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iuſsit. Quod cum iam eſſet excuſum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in ſacra Biblia præli vitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus ſub incudem reuocandum cenſuit atque decreuit. Id vero cum morte præuentus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIIII. qui poſt Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, eius animi intentionem executus perficere aggreſſus eſt, ampliſsimis aliquot Cardinalibus, alijsq. doctiſsimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſsit, Innocentio IX. breuiſsimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ vniuerſæ guber-

nacula

nacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum eſt. Accipe igitur Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vſque diem prodierunt, emendatiorem, purioremq. eſſe, minime dubitandum. Et vero quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuſcriptis, Hebræis, Græcisq. fontibus, & ipſis veterum Patrum commentarijs conferendis non mediocre ſtudium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione ſicut nonnulla conſulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſulto immutata relicta ſunt; tum quòd ita faciendum eſſe ad offenſionem populorum vitandam ſanctus Hieronymus non ſemel admonuit: tum quòd facile fieri poſſe credendum eſt, vt maiores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui poſt illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortaſſe tam longo tempore identidem deſcribendo minus puri, atque integri euaſerunt; tum denique quia ſacræ Congregationi Ampliſsimorum Cardinalium, alijsq. eruditiſsimis viris ad hoc opus a Sede Apoſtolica delectis propoſitum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; ſed ipſam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, reſtituere; eaq. reſtituta, vt quàm emendatiſsime imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt: atque ea cauſa fuit, cur Liber tertius & quartus Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus inuenitur, neque pars eſt vllius Canonici libri, extra Canonicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes ſancti Hieronymi, & alia id genus in alijs editionibus inſeruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione eiuſmodi adiumenta pro ſtudioſorum commoditate, atque vtilitate in poſterum adijciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minime annotentur.

Epiſ. ad Sunniam et Fretellam. Præf. Euang. ad Damaſum.

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO

SESSIONE QVARTA.

SACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuo ante oculos proponens, vt ſublatis erroribus, puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur. *Et infrà:*

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt vero infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, ideſt Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Ioſue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, ideſt Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti noui: Quattuor Euangelia, ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apoſtolorum a Luca Euangeliſta conſcripti: Quattuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli vna: Iudæ Apoſtoli vna: & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autem Libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

CLE-

CLEMENS
PAPA VIII.
Ad perpetuam rei memoriam.

CVM ſacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus ſummis laboribus, ac vigilijs reſtitutus, & quàm accuratiſsime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex noſtra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in poſterum idem Textus incorruptus, vt decet, conſeruetur, opportune prouidere volentes, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium diſtrictius inhibemus, ne intra decem annos a data præſentium numerandos, tam citra, quàm vltra montes alibi quàm in noſtra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapſo autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc ſanctarum Scripturarum editionem typis mandare præſumat, niſi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuſo: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, niſi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeſte adſcribendum ſit, inuiolabiliter obſeruetur. Si quis vero Typographus in quibuſcumque Regnis, Ciuitatibus, Prouincijs, & locis tam noſtræ & S. R. E. ditioni in temporalibus ſubiectis, quàm non ſubiectis, hanc eandem ſacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquomodo, elapſo autem Decennio, aliter quàm iuxta huiuſmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere vel euulgare, aut ſiquis Bibliopola a ſe vel ab alijs quibuſuis, poſt datam præſentium, huius Editionis impreſſos libros, ſeu imprimendos a præfato reſtituto & correcto Textu in aliquo diſcrepantes, ſeu ab alio, quàm a Typographo Vaticano, intra Decennium excuſos, pariter vendere, venales proponere vel euulgare præſumpſerit, vltra amiſsionem omnium librorum, & alias arbitrio noſtro infligendas pœnas temporales,

rales,

rales, etiam maioris excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrat: a qua niſi a Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo conſtitutus, abſolui non poſſit. Mandamus itaque vniuerſis & ſingulis, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſq. Eccleſiarum, & locorum, etiam regularium Prælatis, vt præſentes litteras in ſuis quiſque Eccleſiis & iuriſdictionibus ab omnibus inuiolate perpetuo obſeruari curent ac faciant. Contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaq. opportuna iuris & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis; Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in Generalibus, Prouincialibus, vel Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel ſpecialibus, ac quarumcumque Eccleſiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniuerſitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac priuilegijs, indultis, ac litteris Apoſtolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latiſſime derogamus, ac derogatum eſſe decernimus. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis etiam in ipſis voluminibus impreſſis eadem, in iudicio & extra, fides vbique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibita, vel oſtenſa.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris Die ix. Nouembris. M. D. XCII. Pontif. Noſtri Anno I.

M. Veſtrius Barbianus.

Irrepſerunt

Irrepſerunt negligentia operarum in codices Bibliorum vulgatæ editionis typis Vaticanis excuſos errata nonnulla iam antea primæ, & ſecundæ impreſsioni affixa: quæ in hac tertia editione repetere, & copioſius annotare libuit, ne lectoris pij animus diſtraheretur, ſi in aliquod forte earum exemplar incideret, cui vel nullus, vel diminutus errorum corrigendorum index eſſet adiectus. Numerorum vero, qui mox infra ſequuntur, pro editionis cuiuſque ratione is erit ordo, vt primus paginam, ſecundus columnam, tertius lineam indicet.

In Biblijs in folio maiori anno 1592. impreſſis hæc corrige.

Pag. 14. 2. 33. oſtium. 20. 2. 18. conſpectu. 53. 2. 15. noſtro *ſine nota interrogationis*. 57. 2. 33. obſeruabilis Domini. 99. 2. 4. Omnes. *ibid. lin.* 34. Cumq *dele* q. 100. 1. 17. terra: 110. 2. 23. annumerati. 174. 1. 23. *dele* &. 183. 2. 26. Præcepitq. Ioſue. 187 1. 1. combuſſit igni. *ibid.* 2. 29. filij. 202. 2. 43. & dixit. *dele* &. 209. 2. 20. cum eo erant. 223. 2. 22. *interpunge ſic*, pallio a pedibus eius, ſe. 228. 1. 3. domum. 233. 2. 47. ſurſum. 252. 2. 12. & Dauid, & dux. 258. 2. 42. viris. 259. 1. 29. deficiat. 280. 1. 29. Elica de Harodi. 287. 1. 8. Nephat-dor. 294. 2. 18. Hæcine. 308. 2. 36. quæ. 310. 1. 47. eam. 315. 2. 15. oſtium. 338. 2. 9. Ioakim. 392. 2. 2. Azarias. 393. 2. 3. altari. 396. 1. 24. Secunda. 400. 2. 27. Ioſue. 403. 2. 16. regni Darij regis. 432. 2. 39. Iebuſæum. 438. 2 44. oſtia. 440. 2. 34. Ioacim. 441. 2. 26. ſuſtulerat. 466. 1. 45. ſecuræ. 472. 2. 19. altiſſimum. *ſine interrogationis nota.* 522. 1. 16. circuitu. 595. 2. 40. inſcientiam 604. 1. 31. faciat. 678. 2. 12. puer. 723. 1. 45. aſcendit ad te diſſipauit. 763. 1. 17. *dele* &. *ibid. lin.* 47. euaginate. *ibid.* 2. 1. limate. 833. 2. 28. *dele* earum. *ibid. lin.* 29. locus earum. 873. 2. 25. debebat. 893. 1. 30. conceſſit. 928. 2. 27. ſi vult eum. 935. 2. 34. rex: propter. 989. 1. 7. Si ego. 1004. 2. 32. quæ. 1015. 1. 38. magum. 1042. 2. 42. moritur. 1071. 1. 10. terræ? 1072. 1. 22. *dele* in. 1082. 2. 16. Domini noſtri. *ibid. lin.* 18. *dele* noſtri. 1118. 2. 15. qui.

In Biblijs in quarto folio anno 1593. impreſſis hæc corrige.

Pag. 20. 2. 50. in. 36. 2. 34. reduxero. 47. 2. 29. occurrerunt. 50. 1. 31. noſtro. *ſine interrogationis nota.* 54. 1. 11. Domini. *ibid.* 2. 33. iumentorum. 56. 2. 13. in. 57. 2. 2. Factum. 58. 2. 54. ſanctificentur. 94. 1. 22. Cumq. *dele* q. 102. 2. 27. ſanctificare. 104. 1 3. procedere. *ibid.* 2. 26. 2nnumerati. 116. 1. 41. Amorrhæus. 134. 2. 40. equitatus. 161. 2. 29. apprehendent. 170. 1. 32. verbum. 177. 2. 2. Goſen. 179. 1. 53. Iaſſa. 181. 2. 1. Danna. 193. 2. 35. barathrum. 209. 2. 30. vrbem. 213. 1. 34. *interpunge ſic*: pallio a pedibus eius, ſe. 216. 2. 29. ſacerdotis. 227. 2. 18. *dele* &. *ibid. lin.* 19. & occidite. 251. 1. 17. & Iudam &. 257. 1. 11. Amnon vino. 269 2. 34. vſum. 277. 1, 30. in ingreſſu. 297. 2. 5. eam. 299. 1. 36. non. 330. 2. 48. Meraii. 340 2. 41. habitabit. 422. 2. 5. caput. 423. 2. 12. Ioacim. 504. 1. 42. Domine. 516. 2. 43. in teſtimonijs. 521. 2. 37. non eſt. 552. 1. 53. corde meo. 569. 2. 39. maledictum. 572. 2. 5. inſcientiam. 580. 2. 9. faciat. 597. 2. 11. *dele* ſpe. 601. 2. 37. enarrem. 604. 2. 28. voluntate. 666. 1. Ieruſalem. 676. 2. 35. Dominus. 693. 2. 48. eſſet. 694. 1. 29. manu. *idem ibid. lin.* 36. & 37. 698. 2. 42. immiſericordes. 735. 2. 54 *poſt* dixit *adde* ad me populus: Quare non indicas nobis quid iſta ſignificent quæ tu facis? Et dixi. 752. 2. 22. ducentem. 779. 1. 35. Abſque. 795. 2. 33. *dele* &. 835. 1. 3. iecerunt. 838. 2. 54. fuerant. 839. 1. 49. debebat. 841. 2. 45. ſuſceperunt. 853. 2 45. ei. 858. 1. 13. conceſſit. 871. 2. 7. veniſſet. 879. 2. 53. aſſumit. 890. 1. 2. angelorum? 898. 1. 22. & quicumque. 899. 2. 21. *dele* &. 900. 1. 11. *dele* &. 941. 1. 10. dicit. 944. 946. 1. 37. eis. 2. 17. qui. 968. 1. 20. hereditatem. 977. 2. 32. fornicatione. 979. 1. 41. magiſtratus. 1007. 1. 46 & hunc. 1008. 2. 38. vnus eſt. 1028. 1. 28. & dominationem. 1074. 2. 4. deſpumantes. 1081. 2. 11. aduenit.

In his Biblijs in quarto minori anno 1598. impreſſis hæc corrige.

Pag. 3.2.20. Dominus. 4.1.10. fratris. 40.2.5. tuorum. 53.1.32. noſtro. *fine interrogationis nota.* 57.1.43. Domini. 58.2.13. curruum. 100.1.28. Cumq. *dele* q. 111. 1. 58. annumerati. 124. 1. 4. Amorrhæus. 129. 1. 2. *dele* & . 136.1.2. iſte eſt. *ibid.* 2. 2. *dele* quo. 140. *poſt* vnum, *adde* arietem vnum. 180.2.44. cuncti. 187.1. 56. & ad. *ibid* 2.57. *dele* & ſe abſconderant. *& ſubſtitue* latentes. 188.2.41. Goſen. 93.2.10. deſcenditq. 205. *in titulo loco* IOSVE. *lege* IVDICVM. 206. 1.12. barathrum. 215. 2. 8. & quidquid. 225.2.18. viro. 226.2.28. pallio eius a pedibus, ſe. 241.1.57. & occidite. 257.1. 60. Et intellexit. 296. 2.14. poterant. 302. 1. 25. adorauerit. 311.2.41. & poſt. 314.1.5. quæ. 334. 1. 60. holocauſtum. 348. 2. 52. *poſt* Mapſam filius eius. *adde* Maſma filius eius. *ibid lin* 54. *poſt* Semei filius, *adde* eius. 361.2.9. & tu. 406. 1. 40. Beſſut. *ibid. lin.* 56. *dele* & . 429.1.8. mutant. 446.2.54. perforari. 448.1.7. Ioacim. 525. 2. 22. eſcas. 544.1. 22. quam. 545.1.47. in teſtimonijs. 556.1.25. ſaluos. 558.2.54. Auerſio. 561.2.23. furatur. 603.1.22. inſcientiam. 610.1.43. alligatura. 611.2.7. facias. 629.2. 30. *dele* ſpe. 661.2. 35. tonitruo. 673.1.44. in circino. 683.1.59. ore tuo, & de ore. 695.1. 24. eis. 700.2.1. deſcendit. 709.1.55. viuentis. 712.1.22. timuerunt. *ibid.* 2. 29. donec. 715.2.47. accedet. 731.1.35. ſaturabitur. *ibid. lin.* 49. eſſet 732.2.45. aſcendit ad te diſſipauit. 736.2. 58. ficarijs. 750.2.12. quam ſuperduxit. 757.1.54. mea. 766.1.59. vt. 800. 2.28. aduena. 804.1.36. & percuſſit. 830.1.7. current: domos. 854.1.27. in manu. 859. 2. 30. habitabit. 870.1. 34. appenderunt. 901.2.42. ei. 903. 2.48. exiſtimauerat. 909.2.26. hæc. 949.2.29 contrarius. 915.1.10. intra. 919.2.54. veniſſet. 420.1. 58. veſter? 941. 1. 36. peterent. 973.1.19. Quod tibi. 976. 2. 58. ſolicita. 998. 2. 30. deſcenderet. 1001.1.19. eis. 1021.1. 53. prænunciauit. 1032. 1. 58. magum. 1042. 1. 55. iudicantes. 1047. 1.8. teſtimonium. 1063. 2. 56. non ſunt. 1065 2. 18. in Domino. 1068.1.7. vnus eſt. 1073. 1. 36. & mihi. 1077. 2. 59. efficit nos in hoc ipſum, 1116. 1.1. facti. *ibid* 42. conſummaret. 1149. 2. 8. dixit.

ORDO

ORDO LIBRORVM
Veteris Teſtamenti.

Geneſis	pag. 1	*Canticum Canticorum.*	587
Exodus.	46	*Liber Sapientiæ.*	591
Leuiticus.	84	*Eccleſiaſticus.*	606
Numeri.	109	*Iſaia Prophetia.*	643
Deuteronomium.	146	*Ieremia.*	648
Ioſue.	179	*Baruch.*	747
Liber Iudicum.	201	*Ezechielis.*	754
Ruth.	224	*Danielis.*	802
Regum I.	228	*Oſee.*	822
Regum II.	260	*Ioelis.*	829
Regum III.	286	*Amos.*	831
Regum IIII.	317	*Abdia.*	837
Paralipomenon I.	345	*Iona.*	838
Paralipomenon II.	372	*Michaa.*	840
Eſdra I.	405	*Nahum.*	844
Eſdra II.	414	*Habacuc.*	846
Tobias.	427	*Sophonia.*	848
Iudith.	437	*Aggai.*	850
Eſther.	443	*Zacharia.*	852
Iob.	461	*Malachia.*	860
Liber Pſalmorum.	486	*Machabæorum I.*	863
Prouerbia Salomonis.	558	*Machabæorum II.*	892
Eccleſiaſtes.	580		

ORDO LIBRORVM Noui Teſtamenti.

EVangelium ſecundum Matthæum.	915
Euangelium ſecundum Marcum.	943
Euangelium ſecundum Lucam.	962
Euangelium ſecundum Ioannem.	994
Acta Apoſtolorum.	1018
Pauli Epiſtola ad Romanos.	1050
Ad Corinthios I.	1063
Ad Corinthios II.	1075
Ad Galathas.	1083
Ad Epheſios.	1087
Ad Philippenſes.	1092
Ad Coloſſenſes.	1095
Ad Theſſalonicenſes I.	1098
Ad Theſſalonicenſes II.	1101
Ad Timotheum I.	1103
Ad Timotheum II.	1106
Ad Titum.	1109
Ad Philemonem.	1111
Ad Hebræos.	1112
Iacobi Epiſtola.	1121
Petri Epiſtola I.	1125
Petri Epiſtola II.	1129
Ioannis Epiſtola I.	1132
Ioannis Epiſtola II. / *Ioannis Epiſtola III.*	1135
Iudæ Epiſtola.	1136
Apocalypſis.	1137

F. 17

LIBER

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiam Pētateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figura tantum & apicibus diſcrepantes. Certumq. eſt Eſdram ſcribam, legiq. doctorem, poſt captam Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc vtimur, cum ad illud vſque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum, ac ſacerdotum cenſu, myſtice oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus, vſque hodie antiquis expreſſum litteris inuenimus. Sed & pſalmi trigeſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus decimusoctauus, & centeſimus quadrageſimusquartus, quanquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius: Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porro quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade, aliter enim ſcribuntur per has principia, medietatesq. verborum, aliter fines. Vnde & quinque a pleriſq. libri, duplices æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Eſdras, Ieremias, cum Cinoth, id eſt, lamentationibus ſuis. Quo modo igitur viginti duo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraice omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordijs in Dei doctrina tenera adhuc & lactēs viri iuſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus. ואלה שמות Veelle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius. ויקרא. Vaÿcra, id eſt Leuiticus.

Quartus, וידבר Vaieddaber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלההדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur. Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos propriè תורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos יהושע בן נון Ioſue bē Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שופטים Sophetim, id eſt Iudicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusq. multo eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quam ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorū dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר Thereaſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit a איוב Iob.

Secundus a דוד Dauid: quem quinque inciſionibus, & vno pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſtes, id eſt קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiam'im, id eſt Verba dierum: quod ſignificantius Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octauus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in duos libros diuiſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id eſt Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouẽ. Quamquã nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquattuor: quos ſub numero viginti quattuor ſeniorum Apocalypſis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus corã quattuor animalibus oculatis ante & retro, id eſt in præteritum, & in futurum reſpicientibus, & indeſeſſa voce clamantibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatũ principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire poteſt: vt ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborẽ meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt: alij aurum, argentum & lapides pretioſos: alij byſſum, & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræq. diſtinctio, pellibus tegitur & cilicijs: ardoremq. ſolis & iniuriam imbrium ea quæ viliora ſunt, prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emendando ſollicitius & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris quod antea neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi ingratus. quamquam mihi omnino conſcius non ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certe ſi incredulus es, lege Græcos codices & Latinos, & confer cum ijs opuſculis quæ nuper emendauimus: & vbicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem: & ſi noſtra firmauerit, puto quòd eum non æſtimes coniectorem, vt in eodem loco mecum ſimiliter diuinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in ſepulchro, quibus iam ad Patrem Chriſtus aſcendit) vt contra latrantes canes, qui aduerſum me rabido ore deſæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur ſi alijs detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciẽs humilitatem meam,
illius ſemper ſententiæ recordabor, Di- Pſal. 38.
xi, cuſtodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui, & humiliatus ſum: & ſilui a bonis.

HIERONYMVS Paulino.

FRATER Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuauiſſimas litteras, quæ a principio amicitiarum fidem probatæ iam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quã non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantum corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei timor, & Diuinarum ſcripturarũ ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe prouincias, nouos adiſſe populos, maria tranſiſſe, vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Ægyptũ, & Architã Tarentinum, eamq. oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſime peragrauit: vt qui Athenis magiſter erat, & potens, cuiuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabãt, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena verecunde diſcere, quàm ſua impudẽter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus a piratis & venundatus, etiã tyranno crudeliſſimo paruit, captiuus, vinctus & ſeruus; tamẽ quia philoſophus, maior emente ſe fuit. Ad Titum Liuiũ lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hiſpaniæ Galliarumq. finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumq. miraculum,

lum, vt vrbē tantam ingreſſi, aliud extra
vrbem quærerent. Apollonius, ſiue ille ma-
gus, vt vulgus loquitur, ſiue philoſophus,
vt Pythagorici tradunt, intrauit Perſas,
pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scythas,
Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna pe-
netrauit: & ad extremum, latiſſimo Phi-
ſon amne tranſmiſſo, peruenit ad Brach-
manas, vt Hiarcam in throno ſedentē au-
reo, & de Tantali fonte potantem, inter
paucos diſcipulos de natura, de moribus
ſiderum, ac dierum curſu audiret docen-
tē. Inde per Elamitas, Babylonios, Chal-
dæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phæ
nices, Arabes, Palæſtinos, reuerſus Ale-
xandriam, perrexit Æthiopiam, vt Gym
noſophiſtas, & famoſiſſimam ſolis men-
ſam videret in ſabulo. Inuenit ille vir vbi-
que quod diſceret, & ſemper proficiēs, ſem
per ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc ple-
niſſime octo voluminibus Philoſtratus.
II. *Quid loquar de ſæculi hominibus, cum*
Act.9.c. *Apoſtolus Paulus, vas electionis & magi-*
ſter Gentium, qui de conſcientia tanti in
2.Cor.13.a. *ſe hoſpitis loquebatur. An experimentum*
Gal.1.d. *quæritis eius, qui in me loquitur, Chriſtus?*
poſt Damaſcū Arabiamq. luſtratā, aſcen
derit Ieroſolymam, vt videret Petrum, &
manſerit apud eum diebus quindecim? Hoc
enim myſterio hebdomadis & ogdoadis
futurus Gentium prædicator inſtruendus
Gal.2.d. *erat. Rurſumq. poſt annos quattuordecim,*
aſſūpto Barnaba, & Tito expoſuerit Apo-
ſtolis Euangelium, ne forte in vacuū cur-
reret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio
quid latentis ἐνέργειας, viua vox, & in
aures diſcipuli de auctoris ore transfuſa,
fortius ſonat. Vnde & Æſchines cum Rho
di exularet, & legeretur illa Demoſthenis
oratio, quam aduerſus eum habuerat, mi-
rantibus cunctis, atque laudantibus, ſu-
ſpirans ait. Quid ſi ipſam audiſſetis be-
III. *ſtiā, ſua verba reſonantem? Hæc non dico,*
quod ſit in me aliquid tale, quod vel poſ-
ſis a me audire, vel velis diſcere: ſed quod
ardor tuus & diſcendi ſtudium etiam abſ-
que nobis per ſe probari debeat. Ingenium
docile, & ſine doctore, laudabile eſt. Non
quid inuenias, ſed quid quæras conſidera-
mus. Mollis cera, & ad formādum facilis,
etiamſi artificis & plaſtæ ceſſent manus,
tamen virtute totum eſt quidquid eſſe po-
Act.22.a. *teſt. Paulus Apoſtolus ad pedes Gamalie-*
2.Cor.10.b *lis legem Moyſi, & prophetas didiciſſe ſe*
gloriatur, vt armatus ſpiritalibus telis po
ſtea diceret confidenter, Arma noſtra mi-
litia, non carnalia ſunt: ſed potentia Deo,
ad deſtructionem munitionū conſilia de-
ſtruentes, & omnem altitudinem extol-
lentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & ca-
ptiuantes omnem intellectum ad obedien-
dum Chriſto, & parati ſubiugare omnem
inobedientiam. Ad Timotheum ſcribit 2.Tim.3.a.
ab infantia Sacris litteris eruditum, & 1.Tim.4.d.
hortatur ad ſtudium lectionis, ne negli-
gat gratiam quæ data ſit ei per impoſitio-
nem manus presbyterij. Tito præcipit vt
inter ceteras virtutes epiſcopi, quem bre-
ui ſermone depinxit, ſcientiam quoque
in eo eligat Scripturarum, Obtinentem, Tit.1.b.
inquit eum, qui ſecundum doctrinam eſt,
fidelem ſermonem: vt potens ſit exhorta-
ri in doctrina ſana, & contradicentes re-
uincere. Sancta quippe ruſticitas ſolum IIII.
ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ
merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet
ſi deſtruentibus non reſiſtat. Malachias
propheta, immo per Aggæum Dominus:
Interroga, ait, ſacerdotes Legem: intan- Agg.2.b.
tum ſacerdotis officium eſt interrogatum
reſpondere de Lege. Et in Deuteronomio
legimus, Interroga patrem tuum, & an- Deut.32.a.
nunciabit tibi, ſeniores tuos, & dicent
tibi. In Pſalmo quoque centeſimo de-
cimo octauo, Cantabiles mihi erant iu-
ſtificationes tuæ in loco peregrinationis
meæ. Et in deſcriptione iuſti viri, cum
eum Dauid arbori vitæ, quæ eſt in para-
diſo compararet, inter ceteras virtutes,
& hoc intulit, In lege Domini voluntas Pſal.1.
eius, & in lege eius meditabitur die ac Dan.12.b.
nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis
ait, iuſtos fulgere ſicut ſtellas, & intel-
ligentes, id eſt doctos, quaſi firmamen-
tum. Vides quantum inter ſe diſtent iu-
ſta ruſticitas, & docta iuſtitia. Alij
ſtellis, alij cælo comparantur. Quam-
quam iuxta Hebraicā veritatem vtrum-
que de eruditis poſſit intelligi. Ita enim
apud eos legimus, Qui autem docti fue-
rint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamen-
ti: & qui ad iuſtitiam erudiunt mul-
tos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.
Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas ele-
ctionis? Nempe quia legis & Scriptura- Act.4.c.
rum ſanctarum erat armarium. Phari-
ſæi ſtupent in doctrina Domini: & mi-
rantur in Petro & Ioanne quomodo le-
gem ſciant, cum litteras non didicerint.
Quidquid enim alijs exercitatio, &
quotidiana in lege meditatio tribuere
ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggere- Iſai.54.d.
bat, & erant iuxta quod ſcriptum eſt, Ioan.6.a.
θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator Luc.2.f.
impleuerat, & in templo ſenes de quæſtio-
nibus legis interrogans, magis docet dum
prudenter interrogat. Niſi forte ruſticum
Petrum, ruſticū dicimus Ioannem, quorum
vterque dicere poterat, Etſi imperitus ſer- 2.Cor.11.b
mone, non tamen ſcientia. Ioannes ruſticus,

piſcator, indoctus? & unde illi vox ob-
Ioan.1.a. *ſcere, In principio erat Verbum, & Ver-*
bum erat apud Deum, & Deus erat Ver
bum? λόγος enim Graece multa ſignifi-
cat: nam & verbum eſt, & ratio, & ſup-
putatio, & cauſa uniuſcuiuſque rei, per
quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt: quæ
V. *univerſa recte intelligimus in Chriſto.*
Abd.1.c. *Hoc doctus Plato neſcivit, hoc Demoſthe-*
Iſa 29.c. *nes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, ſa*
1.Cor.1.c. *pientiam ſapientium, & prudentiam pru-*
2.Cor.1.b. *dentium reprobabo. Vera ſapientia per-*
det falſam ſapientiam; & quemquam ſtul
titia prædicationis in cruce ſit, tamē Pau-
lus ſapientiam loquitur inter perfectos:
ſapientiam autem non ſæculi huius, nec
principum ſæculi iſtius, qui deſtruun-
tur; ſed loquitur Dei ſapientiam in my-
ſterio abſconditam, quam prædeſtinavit
Deus ante ſæcula. Dei ſapientia, Chri-
ſtus eſt. Chriſtus enim, Dei virtus, &
Dei ſapientia. Hæc ſapientia, in myſte-
rio abſcondita eſt: de qua & noni pſal-
mi titulus prænotatur, Pro occultis filij.
Coloſſ.2.a. *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ &*
ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in my-
ſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt
ante ſæcula: prædeſtinatus autem & præfi-
guratus in Lege & Prophetis. Unde & Pro-
phetæ appellabantur videntes: quia vide-
bant eum, quem cæteri non videbant.
Ioan.8.g. *Abraham vidit diem eius, & lætatus*
Ezec.1.a. *eſt. Aperiebantur cæli Ezechieli, qui po-*
Pſal.118. *pulo peccatori clauſi erant. Revela, in-*
quit David, oculos meos, & conſiderabo
Rom.7.c. *mirabilia de lege tua. Lex enim ſpiri-*
2.Cor.3.d. *tualis eſt, & revelatione opus eſt, ut in-*
Apoc.5.a. *telligatur, ac revelata facie Dei gloriam*
Iſai.29.d. *contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem*
ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis
homini ſcienti litteras ut legat, reſpon-
debit tibi. Non poſſum: ſignatus eſt
enim. Quanti hodie putant ſe noſſe lit-
teras, tenent ſignatum librum, nec ape-
Apoc.3.b. *rire poſſunt, niſi ille reſeraverit qui ha-*
bet clavem David: qui aperit, & ne-
mo claudit; claudit, & nemo aperit?
Act.8.e. *In actibus Apoſtolorum ſanctus Eunu-*
chus, immo vir (ſic enim eum Scri-
ptura cognominat) cum legeret Iſaiam
prophetam, interrogatus a Philippo, Pu-
taſne intelligis, quæ legis? reſpondit, Quo-
modo poſſum, niſi aliquis me docuerit?
Ego (ut de me loquar interim) nec ſan-
ctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior,
qui de Æthiopia, id eſt de extremis
mundi finibus venit ad templum, reliquit
aulam regiam: & tantus amator legis
divinæq. ſcientiæ fuit, ut etiam in ve-
hiculo legeret litteras ſacras. Et ta-

men cum librum teneret, & verba Domini
cogitatione conciperet, lingua volueret,
labijs perſonaret, ignorabat eum, quē in li-
bro neſciēs venerabatur. Venit Philippus,
oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in
littera. O mira doctoris virtus! eadem ho-
ra credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis
& ſanctus factus eſt, ac magiſter de diſci-
pulo, plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm
in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc
a me perſtricta ſunt breviter (neque enim
epiſtolaris anguſtia evagari longius patie-
batur) ut intelligeres te in Scripturis ſa-
cris ſine prævio, & mōſtrante ſemitā non
poſſe ingredi. Taceo de Grammaticis, rhe- VI.
toribus, philoſophis, geometris, dialecti-
cis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medi-
cis, quorum ſcientia mortalibus vel uti-
liſſima eſt, & in tres partes ſcinditur,
τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπει-
ρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ
non tam lingua, quàm manu adminiſtrā-
tur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metal-
lorum, lignorumq. ceſores, lanarij quo-
que, & fullones, & cæteri qui variam ſu-
pellectilem, et vilia opuſcula fabricantur,
abſque doctore eſſe nō poſſunt quod cupiūt.
Quod medicorum eſt, promittunt medici:
tractant fabrilia fabri. ſola Scripturarum
ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vindicāt.
Scribimus indocti, doctiq. poemata paſ-
ſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex,
hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præ-
ſumunt, lacerant, docent antequàm diſcāt.
Alij adducto ſupercilio, grandia verba
trutinantes inter mulierculas de ſacris
litteris philoſophantur. Alij diſcunt, pro
pudor, a feminis, quod viros doceant, &
ne parum hoc ſit, quadam facilitate ver-
borum, immo audacia ediſſerunt alijs
quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſi-
milibus, qui ſi forte ad ſcripturas ſanctas
poſt ſæculares litteras venerint, & ſermo-
ne compoſito aures populi mulſerint, quid-
quid dixerint, hoc legem Dei putant. nec
ſcire dignātur quid Prophetæ, quid Apo-
ſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incon-
grua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit,
& non vitioſiſſimum docendi genus, de-
pravare ſententias, & ad voluntatem
ſuam Scripturam trahere repugnantem.
Quaſi non legerimus Homerocentonas, &
Virgiliocentonas: ac non ſic etiam Maro-
nem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtia-
num, quia ſcripſerit, Iam redit & vir-
go, redeunt Saturnia regna. Iam nova
progenies cælo demittitur alto. Et Pa-
trem loquentem ad Filium, Nate mea vi-
res, mea magna potentia ſolus. Et poſt
verba Salvatoris in cruce, Talia perſtabat

memo-

memoraui, fixusq. manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores: immo, vt cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

VII. Geneſis. Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuiſione terræ, de confuſione linguarum & gentium, vſque ad exitum ſcribitur Hebræorum.

Exodus. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum myſticis diuiniſq. præceptis.

Leuiticus. In promptu eſt Leuiticus liber, in quo ſingula ſacrificia, immo ſingulæ pene ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leuiticus ſpirant cæleſtia ſacramenta.

Numeri. Numeri vero nonne totius arithmeticæ & prophetia Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continent?

Deuteron. Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nonne ſic ea habet quæ priora ſunt, vt tamen noua ſint omnia de veteribus? Huc uſque Moyſes, huc uſque Pentateuchus, quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Ec-

1. Cor. 14. d clesia gloriatur.

Iob. Iob exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſq leges dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (vt de cæteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, vt nullus de ea vel manifeſtius, vel cautius ſcripſerit. Scio inquit, quòd redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Ioſue, ſiue Ieſus Naue. Veniam ad Ieſum Naue, qui typum Domini non ſolum geſtis, verum etiam nomine præfert, tranſit Iordanem, hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia, Eccleſiæ cæleſtiſq. Ieruſalem ſpiritualia regna deſcribit.

Lib. Iudicum. In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt.

Ruth. Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium

Iſaiæ 16. a. dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deſerti ad montem filiæ Sion.

Reg. I. & II. Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porro in Sadoc atque Dauid, noui ſacerdotij, nouiq. imperij ſacramenta teſtatur.

Reg. III. & IIII. Malachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, a Salomone vſque ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat vſque ad Oſee, qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coartati, multo aliud, quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Ioel. Ioel filius Phatuel deſcribit terrã duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam: & poſt euerſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſeruos Dei & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cenaculo

Act. 1. c. Sion. Qui centum viginti ab vno vſque ad quindecim paulatim, & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſtice continentur.

Amos. Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim digne exprimat tria aut quattuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in ſeptimo & octauo gradu Iuda & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem, minoremq. teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, perſonat contra Edom ſanguineum terrenumq. hominem, fratris quoque Iacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali.

Ionas. Ionas columba pulcherrima naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, Gentibus ſalutem nuntiat.

Michæas. Michæas de Moraſthi coheres Chriſti, vaſtationem annuntiat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit iudicis Iſrael.

Nahum. Nahum conſolator orbis increpat ciui-

tatem ſanguinum, & poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, vt Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.

Sophonias Sophonias ſpeculator, et arcanorum Dei cognitor, audit clamorē a Porta piſcium, & eiulatum a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt vniuerſi qui inuoluti erant argento.

Aggæus. Aggæus feſtiuus & lætus, qui ſeminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret, deſtructum templum ædificat, Deumq. patrem inducit loquētem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cælum & terrā, & mare, & aridā, & mouebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidē oculorum ſeptem: candelabrumq. aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas a ſiniſtris lampadis cernit, & dextris: vt poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Ieruſalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubiugalis.

Malachias. Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Iſrael, & vocatione Gentium, Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Ieremiam, Ezechielē, & Danielem quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Euangelium.

Ieremias. Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam a facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.

Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus vero, qui & extremus inter quattuor prophetas temporum conſcius, & totius mundi φιλίστωρ lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem, claro ſermone pronuntiat.

David Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem. Dauid.

Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam iungit, & Chriſtum, ſanctarumq. nuptiarum dulce canit epithalamium. Prouerbia. Eccleſiaſt. Canticum.

Eſther in Eccleſiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in poſteros. Eſther.

Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, vt abſque illo, ſi quis ſcientiam ſcripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina, iuncturaſq. verborum, & prætermiſſa in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæſtiones. Paralip.

Eſdras & Nehemias, adiutor videlicet, & conſolator a Domino in vnū volumen coartantur, inſtaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omniſq. illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, leuitarum, Iſraelis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turriū opera diuiſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Eſdras. Nehemias

Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audiuimus tantum quid noſſe, quid cupere debeamus, vt & nos quoque poſſimus dicere, Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore. Pſal. 118. c. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum ſcio, quod neſcio.

Tangam & nouū breuiter teſtamentum. Matthæus.

Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent ſe mutuo, ſibiq. perplexi ſunt, & quaſi rota in rota voluuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit. Marcus. Lucas. Ioannes. Ezec. 1.

Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias, octaua enim ad Hebræos, a pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere. Paulus apoſtolus.

Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ Actus Apoſtolorum.

clesia

cleſia infantiam texere: ſed ſi nouerimus
ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cu-
2.Cor. 8. *ius laus eſt in Euangelio, animaduertemus*
pariter omnia verba illius, animæ languen-
tis eſſe medicinam.
Iacobus. *Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, ſeptem*
Petrus. *epiſtolas ediderunt tam myſticas, quàm*
Ioannes. *ſuccinctas, & breues pariter ac longas:*
Iudas. *breues in verbis, longas in ſententiis, vt ra-*
rus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat.
Apocalyp. *Apocalypſis Ioannis tot habet ſacra-*
menta, quot verba. Parum dixi, & pro
merito voluminis laus omnis inferior eſt.
In verbis ſingulis multiplices latent in-
telligentiæ. Oro te frater chariſſime, inter
hæc viuere, iſta meditari, nihil aliud noſ-
ſe, nihil quærere. Nonne tibi videtur iam
hic in terris regni cæleſtis habitaculum?
Nolo offendaris in ſcripturis ſanctis ſim-
plicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ
vel vitio interpretum, vel de induſtria
ſic prolata ſunt, vt ruſticam concionem
facilius inſtruerent, & in vna eademq.
ſententia, aliter doctus, aliter audiret in-
doctus. Non ſum tam petulans, & hebeſ,
vt hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus
capere, quorum radices in cælo fixæ ſunt:
ſed velle fateor. Sedenti me præfero, ma-
Matt.7.a. *giſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti*
Luc.11.b. *datur, pulſanti aperitur, quærens inuenit.*
Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis
perſeueret in cælo. Obuiis te manibus ex-
cipiam, & (vt inepte aliquid, ac de Her-
magora tumiditate effutiam) quidquid
quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic
amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui
litterarum tuarum mihi gratiam dupli-
cauit, referens honeſtatem morum tuorum,
contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amo-
rem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij
venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſto-
la præferebat. Feſtina, quæſo te, & hæ-
rentis in ſalo nauiculæ funem magis præ- VIII.
cide, quàm ſolue. Nemo renunciaturus
ſæculo bene poteſt vendere quæ contempſit
vt venderet. Quidquid in ſumptus de tuo
tuleris, pro lucro computa. Antiquum di-
ctum eſt, Auaro tam deeſt quod habet, Prouer 17.
quàm quod non habet. Credenti totus mun-
dus diuitiarum eſt: infidelis autem etiam 2.Cor.6.b.
obolo indiget. Sic viuamus tamquam ni-
hil habentes, & omnia poſſidentes. Victus
& veſtitus diuitiæ Chriſtianorum ſunt.
Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi
non habes, proiice. Tollenti tunicam, & Matth.5 E.
pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi
tu, ſemper retractitans, & diem de die
trahens, caute & pedetentim tuas poſſeſ-
ſiunculas vendideris, non habet Chriſtus
vnde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit
qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli nauem tan-
tum & retia reliquerunt. vidua duo æra Matth.4.c.
miſit in gazophylacium, & præfertur Crœ- Marc.12.d.
ſi diuitiis. Facile contemnit omnia, qui Luc.11.a.
ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

PRÆFATIO S. HIERONYMI
Presbyteri in Pentateuchum Moyſi ad Deſiderium.

DESIDERII mei
deſideratas accepi
epiſtolas, qui quo-
dam præſagio futu-
Dan.9. *rorum, cum Danie-*
le ſortitus eſt no-
men obſecrantis, vt
tranſlatum in La-
tinam linguam de Hebræo ſermone Penta-
teuchum, noſtrorum auribus traderem. Pe-
riculoſum opus certe, & obtrectatorum
meorum latratibus patẽs: qui me aſſerunt
in Septuaginta interpretum ſugillationem
noua pro veteribus cudere, ita ingenium
quaſi vinum probantes: cum ego ſæpiſſi-
me teſtatus ſim me pro virili portione in
tabernaculo Dei offerre quæ poſſim, nec o- Exod.35.
pes alterius aliorum paupertate fœdari.
Quod vt auderem Origenis me ſtudium
prouocauit, qui editioni antiquæ tranſla-
tionem Theodotionis miſcuit, aſteriſco &
obelo opus omne diſtinguens: dum aut il-
luceſcere facit quæ minus ante fuerant:
aut ſuperflua quæque iugulat & confodit,
maxime quæ Euangeliſtarum & Apoſto-
lorum auctoritas promulgauit. In qui-
bus multa de Veteri teſtamento legimus,
quæ in noſtris codicibus non habentur, vt
eſt illud, Ex Ægypto vocaui filiũ meum:
&, Quoniam Nazaræus vocabitur: &

Videbunt in quem compunxerunt: & Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: & Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe: & multa alia, quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc ſcripta ſint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum te-
Oſee 11. ſtimonium eſt in Oſee, ſecundum in Iſaia,
Iſa.11. tertium in Zacharia, quartum in prouer-
Zach.12. bijs, quintum æque in Iſaia. Quod mul-
Prou.18. ti ignorantes, apocryphorum deliramen-
Iſa.64. ta ſectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre & Filio & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt: vt & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus Auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit: quibus diuiſi eadem ſcriptitarint: cum Ariſtæus eiuſdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo poſt tempore Ioſephus nihil tale retulerint: ſed in vna baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi ſpiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Niſi forte putandus eſt Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minime. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus laboramus. Illi interpretati ſunt ante aduentum Chriſti; & quod neſciebant, dubijs protulere ſententijs: nos vero poſt paſſionem & reſurrectionem eius, non tam prophetiam, quam hiſtoriam ſcribimus. aliter enim audita, aliter viſa narrantur. quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quibus vltimum pene gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris, quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in tranſlatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuerſarum vrbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt ſi contra ſe poſtea ab Apoſtolis vſurpata teſtimonia probauerunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quam Græca, & Græca quam Hebræa. Verum hæc contra inuidos. Nunc te precor Deſideri chariſſime, vt me, quia tantum opus ſubire feciſti, & a Geneſi exordium capere, orationibus iuues: quo poſſim eodem ſpiritu, quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

Eiuſdem in Ioſue præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Ieſum filium Naue manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id eſt Ioſue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos iiſdem nominibus efferunt. Monemusq. lectorem vt ſiluam Hebræorum nominum, & diſtinctiones per membra diuiſas, diligens ſcriptor conſeruet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et vt in primis quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem veterum noua cudere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen noſtra delectant: vt pro Græcorum ἑξαπλοῖς quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inueniant quod requirunt: maxime cum apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & vnuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & vtique non poſſit verum eſſe quod diſſonat. Vnde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua, vel ſuſcipiens, ſi placet; vel contemnens, ſi diſplicet: memineritq. illorum
verſuum, Os tuum abundauit malitia, & Pſal.49.
lingua tua concinnabat dolos. Sedens, aduerſus fratrem tuum loquebaris, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique quod ero tui ſimilis: arguam te, & ſta-

tuam

tuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis vtilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Iudæos quòd calumniandi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, immo lacerare, vnde aduerſarij torquentur. Quod ſi vetus eis tantum interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant: cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis translationem, eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter diſſerentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quæ falſa ſunt? Vnde autem in nouo teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui; decreuimus dum ſpiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum iamdiu opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere: præſertim cum & admirabilis, ſanctuſq. vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinantes, mortiferos ſirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRAEFATIONEM eiuſdem S. Hieronymi in libros Regum ſupra reperies, ideo in principio poſitam, quod librorum ſacrorum ordinem contineat. Inſcribitur autem Prologus galeatus.

Eiuſdem in Librum Paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura & vt ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati epiſcoporum ſanctiſſime atque doctiſſime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupauerat, & naſcentis Eccleſiæ roborauerat fidem, iuſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaq. tranſlatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrij putas, aut e pluribus iudicare quid verum ſit, aut nouum opus in veteri opere cudere, illudentibuſq. Iudæis, cornicum, vt dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis vſque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæſtinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgauerunt, totuſq. orbis hac inter ſe triſaria varietate compugnat. Et certe Origenes non ſolum exempla compoſuit quatuor editionum, e regione ſingula verba deſcribens, vt vnus diſſentiens, ſtatim ceteris inter ſe conſentientibus arguatur, ſed quod maioris audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans, quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur alijs licuit non tenere quod ſemel ſuſceperant: & poſt Septuaginta cellulas, quæ vulgo ſine auctore iactantur, ſingulas cellulas aperuere, hocq. in eccleſiis legitur quod Septuaginta neſcierunt; cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, &, quod his maius eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi,
oſtendens illud de Euangelio, Ex Ae- Match.2.
gypto vocaui filium meum: &, Quo- Ioan. 19.
niam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt
in quem compunxerunt: & illud Apo- 1.Cor.2.
ſtoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: ceteraq. his ſimilia in Hebræorum libris inueniri. Certe Apoſtoli, & Euangeliſtæ, Septuaginta interpretes nouerant: & vnde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter vtriuſque teſtamenti conditor, in Euangelio ſecundum Ioannem, Qui cre-
dit, inquit, in me, ſicut dicit Scriptura, Ioan.7.
Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique ſcriptum eſt, quod Saluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur reuertendum eſt, vnde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accuſatores & defenſores, cum in alijs probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit,

ſed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem Septuaginta tranſlatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum quos in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nũc דברי הימים id eſt verba dierum, interpretatus ſum: idcirco feci, vt inextricabiles moras, & ſiluam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumq. barbariem apertius & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis iuxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt ceterorum.

Ad Domnionem & Rogatianum in eundem præfatio eiuſdem.

QVomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum qui a Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis nauigauerint, ita ſanctam Scripturam lucidius intuebitur qui Iudæã oculis contemplatus ſit, & antiquarum vrbium memorias, locorumq. vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: vt circumiremus prouinciam, quam vniuerſa Chriſti eccleſia ſonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſime, nunquam me in diuinis voluminibus, proprijs viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam, de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum. quanto magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique, cum a me nuper litteris flagitaſſetis, vt vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo a vertice, vt aiunt, vſque ad extremum vnguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, vt non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum ſit. Nec hoc ſeptuaginta interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ aſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant; & ſæpe tria nomina, ſubtractis e medio ſyllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel e regione vnum nomen, propter latitudinẽ ſuam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, vt plerique exiſtimant, ſed vrbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonant, & oblique ſub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur hiſtoria: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primum ſciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, vnus ſit: & apud illos vocatus, דברי הימים, id eſt verba dierum, qui propter magnitudinem, apud nos diuiſus eſt. quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes ſecent, cum vnus a ſuo Auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, vt dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoria quæ vel prætermiſſa ſunt in ſuis locis, vel perſtricta leuiter hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adiutus auxilio, miſi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis diſplicíturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, vt ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumq ſermonis, & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi vero obelus, tranſuerſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Eiuſdem ad Domnionem & Rogatianum, in Eſdram. & Nehemiam præfatio.

VTrum difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatuí. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententia eſt, & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, vt ante ſub faſce ruendum ſit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia; qui om-

ne quod

ne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publice lacerant quod occulte legunt, intantum vt clamare compellar,
Pſal. 119. & dicere: Domine, libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, vt Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud eſt quod a nobis vertitur nõ ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis vitetiſq. eorum ſupercilium, qui iudicare tantum de aliis, & ipſi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum ſunt quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtincte & per interualla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, conſeruetur. Nec quemquam moueat quòd vnus a nobis liber editus eſt: nec apocriphorum tertii & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Neemiæq. ſermones in vnum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor ſenibus ſunt, procul abiicienda. Siquis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inuerſa demõſtrat; nec poteſt vtique verum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri teſtamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur. &, Ex Ægypto vocaui filium meum. &, Videbunt in quem compunxerunt. multaq. alia, quæ latiori operi reſeruamus: & quærite ab eo vbi ſcripta ſint. cumq. proferre non potuerint, vos legite de his exemplaribus quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam, certe quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm a me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac beneuolentiam, qui poſt Septuaginta tranſlatores, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſe legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſiis dedicarunt. Quanto magis Latini grati eſſe deberent, quod exultantem cernerent Græciam a ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidã nuper apud Græcos accidit, vt interdum ſcripturæ ſenſum relinquens, vniuſcuiuſque interpretis ſequeretur errorẽ. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & Latinus nobis vtcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua premere. Itaque licet Hydra ſibilet, victorque Sinon incendia iactet: numquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt. qui nolunt abiiciant. Euentilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quam illorum detractione & odio deterrebor.

Eiuſdem ad Chromatium & Eliodorum in Tobiam præfatio.

Mirari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam. exigitis enim vt librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum ſcripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & Epiſcoporum iuſſionibus deſeruire, inſtiti vt potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico; vtriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem huius operis compenſabo, cum gra-

tum

tum vobis didicero me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.

Eiuſdem præfatio in Librum Iudith.

APud Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen ſermone cõſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicena in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ, immo exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer artabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum e ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens multorum codicum varietatem vitioſiſſimã amputaui, ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expreſsi. Accipite Iudith viduam caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non ſolum feminis, ſed & viris imitabilem dedit; qui caſtitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

Eiuſdem in Librum Eſther præfatio.

LIbrum Eſther varijs tranſlatoribus cõſtat eſſe vitiatum: quem ego de archiuijs Hebræorum reuelans, verbum e verbo expreſsius tranſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriã paſſus eſt, vel qui iniuriam fecit. Vos autem o Paula & Euſtochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite, vt poſsitis agnoſcere, me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo habetur hiſtoriam Hebraicam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaueſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam
Pſal. 52. Deus diſsipat oſſa eorum qui hominibus placere deſiderant: & ſecundum Apoſtolum, Qui eiuſmodi ſunt, ſerui Chriſti eſſe Galat. 1.
non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio vſque ad Teth litteram fecimus diuerſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Eiuſdem in librum Iob præfatio.

COgor per ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariorum reſpondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehenſionem Septuaginta interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e verbo, vel ſenſum e ſenſu, vel ex vtroque commixtum, & mediè temperatum genus tranſlationis expreſſerint, & omnia Veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſq. diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt vt quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipue in Iob: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris pars maxima detruncabitur. Et hoc dumtaxat apud Græcos. Ceterum apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti ferme, aut octingentĩ verſus deſunt; vt decurtatus & laceratus, corroſuſq. liber fœditatem ſui publice legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur interpretem: ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoq. ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul vtrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: vt ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quanto fortius preſſeris tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemiſſe nũmis: cuius doctrina an aliquid profecerim,

ſecerim, neſcio: hoc vnum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vſque ad verba Iob, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porro a verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: vſque ad eum locum, vbi ante finem voluminis ſcriptum eſt, Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo, ſpondeoq. currentes; & propter linguæ idioma crebro recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis, quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu vſque ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græciq. Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia ferme ſcripturarum cantica comprehendi: legat Philonem, Ioſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eor. in teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laboraſſe, non vt interpretationem antiquam reprehenderem; ſed vt ea quæ in illa aut obſcura fuit, aut omiſſa, aut certe ſcriptorum vitio deprauata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: Vt qui Hebræorum ſermone ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipſis cunabulis inter grãmaticos & rethores et philoſophos detriti ſumus. Quod ſi apud Græcos poſt Septuaginta editionem, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Iudaizantes hæretici ſunt recepti, qui multa myſteria Saluatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud eccleſias, & explanantur ab Eccleſiaſticis viris: quanto magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cuius ſtudium fuit omiſſa repetere, deprauata corrigere, & ſacramenta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone: vel a faſtidioſis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoq. deſcriptos, vel vncialibus, vt vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meiſq. permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat vnuſquiſque quod vult, & ſtudioſum me magis, quàm maleuolum probet.

Alia eiuſdem præfatio.

SI autem fiſcellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta ſententiã Saluatoris: volo operari cibum qui nõ perit, & antiquam diuinorum voluminum viam ſentibus virgultiſq. purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, vt etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, o fratres dilectiſſimi, vnicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite: ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam, duplicia ſunt ei vniuerſa reddita; ita ego in lingua noſtra, vt audacter loquar, feci eum habere quæ amiſerat. Igitur, & vos, & vnumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principijs librorum eadem ſemper annectens, rogo, vt vbicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubiecta ſunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porro vbi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. necnon & illa quæ habere videbantur, & ita corrupta erant vt ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex otio meo eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Eiuſdem in Pſalterium, quod ſecundum Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romę dudum poſitus emendaram: & iuxta Septuaginta interpretes, licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, o

Paula

Paula & Euſtochium, ſcriptorum vitio depravatum, pluſque antiquum errorem, quàm nouam emendationem valere: me cogitis, vt veluti quodam nouali, ſciſſum iam aruum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem: æquum eſſe dicentes, vt quod crebro male pullulat, crebrius ſuccidatur. Vnde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus forte labor iſte deſudat, quàm eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi vnuſquiſque vel iacentem lineam, vel radiantia ſigna, id eſt obelos, vel aſteriſcos. Et vbicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea vſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Vbi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æque vſque ad duo puncta, iuxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis a Septuaginta interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis, & ſtudioſo cuique ſciſſe me ſciens: non ambigo multos fore qui vel inuidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm deſcere: & de turbulento magis riuo, quàm de puriſſimo fonte potare.

Eiuſdem præfatio in libros Salomonis.

Iungat epiſtola, quos iungit ſacerdotium: immo charta non diuidat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem ſi licuiſſet præ valetudine. Mutitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, vt vobis potiſſimum noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuerſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me vobis eſurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecraui, interpretationem, videlicet triũ Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat, קוהלת, quẽ Græce Eccleſiaſten, Latine Concionatorẽ poſſumus dicere: שיר השירים, quod in noſtra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & Panaretos Ieſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem Hebraicum reperi: non Eccleſiaſticum, vt apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Eccleſiaſtes & Canticum canticorum: vt ſimilitudinem Salomonis, non ſolum librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus, Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas ſcripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legas ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſane Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim noua ſic cudimus, vt vetera deſtruamus. Et tamen cum diligentiſſime legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas tranſfuſa coacuerint, ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſeruauerint.

Ad Paulam, & Euſtochium in translationem Iſaiæ ex Hebraica veritate eiuſdem præfatio.

Nemo cum prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis, & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene & Tullio ſolet fieri, vt per cola ſcribantur & commata, qui vtique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam, nouo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primum de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe vt vir nobilis & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Vnde accidit, vt præ ceteris florem ſermonis eius, tranſlatio non potuerit conſeruare. Deinde etiam hoc adijciendum, quòd non tam propheta dicendus ſit, quàm Euangeliſta. Ita enim vniuerſa Chriſti, Eccleſiæq. myſteria ad liquidum proſecutus eſt, vt non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Vnde coniicio noluiſſe tunc temporis Septuaginta interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicue Ethnicis prodere: ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent:

durent: quæ, cum hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abſcondita. Nec ignoro quanti laboris ſit prophetas intelligere: nec facile quempiam poſſe iudicare de interpretatione, niſi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante inuidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc a faſtidioſis lectoribus precor, vt quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem vnum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & poſtea deſpiciant: ne videantur, non ex iudicio, ſed ex odij præſumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Iſaias in Ieruſalem, & in Iudea, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cum interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captiuitatem reditum populi ſignificet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione gentium, & aduentu Chriſti eſt. Quem quanto plus amatis, o Paula & Euſtochium, tanto magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præſenti qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Iudæi de falſitate Scripturarum eccleſiis eius diutius inſultarent.

Eiuſdem in Ieremiam præfatio.

IEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaia & Oſee, & quibuſdam alijs prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt. quippe qui eodem ſpiritu prophetauerit. Porro ſimplicitas eloquij a loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt vſque hodie viculus, tribus ab Ieroſolymis diſtans milibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris vtero ſanctificatus: virginitate ſua euangelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captiuitatem vrbis atque Iudææ, non ſolum ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Iam decem tribus Iſrael Aſſyrij in Medos tranſtulerant: iam terras earum, coloniæ Gentium poſſidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſuræ metri, verſibusq. reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos, & Latinos omnino confuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermiſſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere; Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid ſcriptitantem, inuidorum inſaniam prouocare.

Eiuſdem in Ezechielem præfatio.

EZechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captiuus ductus eſt in Babylonem: ibiq. ijs qui cum eo captiui fuerant, prophetauit, pœnitentibus quòd ad Ieremiæ vaticinium ſe vltro aduerſarijs tradidiſſent, & viderent adhuc vrbem Ieroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Triceſimo autem ætatis ſuæ anno, & captiuitatis quinto, exorſus eſt ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex vtroque medie temperatus. Sacerdos & ipſe fuit ſicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habens obſcuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum diſtat ab Hebraico. Vnde non ſatis miror quid cauſæ extiterit, vt ſi eoſdem in vniuerſis libris habemus interpretes: in alijs eadem, in alijs diuerſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc iuxta tranſlationem noſtram: quoniam per cola ſcriptus & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannauerint; dicite eis quòd nemo eos compellat vt ſcribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græce ſignificantius dicitur, vt vocentur φαγολοίδοροι, quod eſt, manducantes ſannas.

Eiuſdem in Danielem præfatio.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris

eccleſiæ

eccleſiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur accident, neſcio. Siue enim quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus a noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta interpretes eaſdem linguæ lineas in tranſlatione ſeruare, ſiue ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſiue aliud quid cauſæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare poſſum, quod multum a veritate diſcordet, & recto iudicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt Danielem maxime, & Eſdram Hebraicis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos, & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus poſt Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguæ huius piſtrinum recluſiſſem: & multo ſudore, multoque tempore vix cœpiſſem anhelantia, ſtridentiaq. verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi nouiſſime in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar sciolus, inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. Et vt verum fatear, vſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere, & intelligere, quam ſonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis oſtenderē: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconiſq. fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru anteposito, eiſq. iugulante ſubiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audiui ego quendam de præceptoribus Iudæorum, cum Suſannæ derideret hiſtoriam, & a Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam, illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere. Cuius rei nos intelligentiā noſtris hanc poſſumus dare: vt verbi gratia, dicamus de arbore illice dixiſſe eum, illico pereas: & a lentiſco, in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas: aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortem: ſiue aliud ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuiſſe otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æſtuantis incendij metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent. aut quod miraculum, diuinaq. aſpirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas: quæ magis prudentia ſolertis uiri, quam prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cum vero ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæā raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplū vbi legiſſemus in toto veteri teſtamento quemquam ſanctorum graui volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe, cui cum quidam e noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuiſſe tranſlatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtrauit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet tam eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe, Siue in corpore, ſiue extra corpus: Neſcio, Deus ſcit. 2. Cor. 12.
His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super quare lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo; non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas: ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis ſcriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id eſt in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non eſt huius temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum Porphyrius obijciat: teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius: qui multis verſuum millibus eius veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro vos O Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: vt quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, vtile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe iudicijs oblatrantium non ſatis moueor: qui in vtramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

Eiuſdem in XII. prophetas præfatio.

NOn eſt idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Vnde ſecundum id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt, Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principijs: in fine obſcurior. Et

vſque

vſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribã, legiſq. doctorẽ Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos o Paula & Euſtochium admonitas volo, vnum librum eſſe duodecim prophetarum: & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiã vero Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo; ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

Eiuſdem in Euangeliſtas ad Damaſum præfatio.

NOuum opus me facere cogis ex veteri: vt poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de ceteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumẽ aſſumpſerit, & a ſaliua, quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat; non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus quam inuidiam duplex cauſa me conſolatur: quod & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verum non eſſe quod variat etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda: reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel a vitioſis interpretibus male reddita: vel a præſumptoribus imperitis emendata peruerſius: vel a librarijs dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque vero ego de veteri diſputo teſtamento: quod a Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos vſque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiat, quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe, non dubium eſt, excepto apoſtolo Mattheo, qui primus in Iudæa Euangelium Chriſti Hebraicis literis edidit. Hoc certe cum in noſtro ſermone diſcordat, & in diuerſos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices quos a Luciano & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit peruerſa cõtentio: quibus vtique nec in toto Veteri inſtrumento poſt Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendaſſe: cum multarum gentium linguis ſcriptura ante tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc preſens præfatiuncula pollicetur quattuor tantum Euangeliſtas, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes e codicum Græcorum emendata collatione, ſed & veterum, quæ ne multũ a lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperauimus, vt his tantum quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur vt fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis epiſcopus Alexandrinum ſecutus Ammoniũ, in decem numeros ordinauit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe quæ in Euangelijs, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangeliſta plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. Vel dum eundem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui vnum e quattuor primum legerat, ad eius exemplum ceteros quoque exiſtimauerit emendandos. Vnde accidit, vt apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Ioannis & Marci, & in ceteris reliquorum quæ alijs propria ſunt, inueniantur. Cũ itaque canones legeris qui ſubiecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo cõcordant quattuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo propria quiſque quæ non habentur in alijs, ediderunt. Singulis vero Euangelijs ab vno incipiens vſque ad finem librorum, diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore præſcriptus ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem vſque procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cum ergo aperto codice, verbi gratia, illud ſiue illud ca-

pitulum

piſtulum ſcire volueris cuius canonis ſit, ſtatim ex ſubiecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodemq. ſtatim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum, eiuſdem Euangeliſtæ qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, inuenies, atque e vicino ceterorum tramitibus inſpectis, quos numeros e regione habeant, annotabis, & cum ſcieris recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos ante ſignaueras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error inuoluat, quod ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum in canone quolibet tres Euangeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint annotatũ, & quartus e contrario, diſcrepantes, quod id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diuerſi numeri in eius canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in vno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis ter, & quater, aut eo amplius reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inueniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorumue canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties vno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium nouem canonum collatione ſeruabitur. Ceterum in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodo continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe quod ſolum eſt. Opto vt in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

Eiuſdem ex catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

P*Aulus Apoſtolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Beniamin & oppido Iudææ Giſchalis fuit. quo a Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigrauit, a quibus ob ſtudia legis miſſus Ieroſolyma, a Gamaliel viro doctiſſimo cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis a pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cumq. primum ad prædicationem eius Sergius Paulus Proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertensq. Ieroſolymam, a Petro, Iacoboq. & Ioanne, Gentium apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſime de eius conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantum dicam, quòd poſt paſſionem Domini viceſimoquinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de Aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendum autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum, a Nerone dimiſſum, vt Euangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam,) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſime leonem propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cæleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat, Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultusq. eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini triceſimoſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem Eccleſias epiſtolas, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Epheſios vnam, ad Philippenſes vnam, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter ſtyli ſermoniſq. diſtantiam: ſed vel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucæ Euangeliſtæ, iuxta quoſdam vel Clementis Romanæ poſtea Eccle-*

ſiæ

ſtæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe, & ornaſſe ſermone: vel certe quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis titulum in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraice, id eſt ſuo eloquio diſertiſſime, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd a ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Eiuſdem ex catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iuſtus, vt nonnulli exiſtimant, Ioſeph, ex alia vxore; vt autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cuius Ioannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Ieroſolymorum Epiſcopus ordinatus, vnam tantum ſcripſit epiſtolā, quæ de ſeptem catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur. licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans, ait, Suſcepit eccleſiam Ieroſolymæ, poſt Apoſtolos frater Domini Iacobus, cognomento Iuſtus. multi ſiquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris ſanctus fuit, vinum et ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonſus eſt, nec vnctus vnguento, nec vſus balneo. huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non vtebatur, ſed lineis, ſoluſq. ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in viceſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum a Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cum necdum ad prouinciam perueniſſet, Ananus, inquit, pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere ſacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας concilium congregauit, & compellens publice Iacobum vt Chriſtum Dei filium denegaret, cōtradicentem lapidari iuſſit. qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemiuiuus tendens ad cælum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte quo vda veſtimēta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interijt. Tradit item Ioſephus tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, vt propter eius necem creditum ſit ſubuerſam eſſe Ieroſolymam. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, alium autem Apoſtolorum vidi neminē, niſi Iacobum fratrē Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebrius acta teſtantur. Euangelium quoque quod appellatur ſecundum Hebræos, & a me nuper in Græcum, Latinumq. ſermonem trāſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe vtitur, poſt reſurrectionem Saluatoris refert: Dominus autem cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem a mortuis. Rurſuſq poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimq. additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei, frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit filius hominis a dormientibus. Triginta itaque annos Ieroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt vſque ad ſeptimum Neronis annum, & iuxta templum, vbi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum vſque ad obſidionem Titi & vltimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam e noſtris in Monte oliueti eum conditum putant: ſed falſa eorum opinio eſt.

Eiuſdem ex catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt epiſcopatum Antiochenſis eccleſiæ, & prædicationē diſperſionis eorum qui de circūciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandum Simonem magum Romam pergit ibiq. viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, vſque ad vltimum annum Neronis, id eſt decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis, aſſerens ſe indignum vt ſic crucifigeretur vt Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominantur: quarum ſecunda, a pleriſque eius eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed &

Euan-

Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem e quibus vnus actorum eius inſcribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

Eiuſdem ex Catalago Scriptorum Eccleſiaſticorum.

I*Vdas frater Iacobi paruam quidem, quę de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, a pleriſque reijcitur: tamen auctoritatem vetuſtate iam & vſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.*

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

Act.14.c.15 IN PRINCIPIO 1
17.f.24 creauit Deus A
Pſal.32.a.6 cælum, & ter-
135.a.5. ram. * Ter- 2
Eccl.18.a.1 ra autem erat
inanis & va-
cua, & tene-
bræ erant ſu-
per faciem abyſſi: & Spiritus Dei
ferebatur ſuper aquas. * Dixitq. 3
Heb.11.a.3 Deus: ‖ Fiat lux. Et facta eſt lux.
* Et vidit Deus lucem quòd eſſet 4
bona: & diuiſit lucem a tenebris.
* Appellauitq. lucem Diem, & te- 5
nebras Noctem: factumq. eſt ve-
ſpere & mane, dies vnus. * Dixit 6
quoque Deus: Fiat firmamentum
in medio aquarum: & diuidat
aquas ab aquis. * Et fecit Deus fir- 7
mamentum, diuiſitq. aquas, quæ
‖Pſ.135.a.5 erant ſub firmamēto, ab his, ‖ quæ
Ier.10.b.12 erant ſuper firmamentum. Et fa-
51.b.15 ctum eſt ita. * Vocauitq. Deus fir- 8
Pſ.148.a.4 mamētum, Cælum: & factum eſt
veſpere & mane, dies ſecundus.
* Dixit vero Deus: Congregentur 9
aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locū
vnum: & appareat arida. Et fa-
Pſ.32.b.7. ctum eſt ita. * Et vocauit Deus 10
88.b.12. aridam, Terram, congregationesq. B
135.a.6 aquarum appellauit Maria. Et vi-
Iob 38.a.4 dit Deus quòd eſſet bonum. * Et 11
ait: Germinet terra herbam virē-
tem, & facientem ſemen, & lignū
pomiferum faciens fructum iuxta
genus ſuum, cuius ſemen in ſe-
metipſo ſit ſuper terram. Et fa-
ctum eſt ita. * Et protulit terra 12
herbam virentem, & facientem ſe-
men iuxta genus ſuum, lignumq.
faciens fructum, & habens vnum-
quodque ſementem ſecundū ſpe-
ciem ſuam. Et vidit Deus quòd eſ-
13 ſet bonum. * Et factum eſt veſpe-
14 re & mane, dies tertius. * Dixit au-
tem Deus: Fiant luminaria in fir-
mamento cæli, & diuidant diem
ac noctem, & ſint ‖ in ſigna & tem- ‖Pſ.135.b.7
15 pora, & dies & annos: * vt luceant
in firmamento cæli, & illuminent
16 terram. Et factum eſt ita. * Fecitq.
Deus duo luminaria magna: lu-
minare maius, vt præeſſet diei: &
luminare minus, vt præeſſet nocti:
17 & ſtellas. * Et poſuit eas in firma-
mento cæli, vt lucerent ſuper ter-
18 ram, * & præeſſent diei ac nocti,
& diuiderent lucem ac tenebras.
Et vidit Deus quòd eſſet bonum.
19 * Et factum eſt veſpere & mane,
20 dies quartus. * Dixit etiam Deus:
C Producant aquæ reptile animæ vi-
uentis, & volatile ſuper terram
21 ſub firmamento cæli. * Creauitq.
Deus Cete grandia, & omnē ani-
mam viuentem atque motabilē,
quam produxerant aquæ in ſpe-
cies ſuas, & omne volatile ſecun-
dum genus ſuum. Et vidit Deus
22 quòd eſſet bonum. * Benedixitq.
eis, dicens: Creſcite, & multipli-
camini, & replete aquas maris:
auesq. multiplicentur ſuper terrā.
23 * Et factum eſt veſpere & mane,
24 dies quintus. * Dixit quoque
Deus: Producat terra animam vi-
uentem in genere ſuo, iumenta, &
reptilia, & beſtias terræ ſecundum
ſpecies ſuas. Factumq. eſt ita.
25 * Et fecit Deus beſtias terræ iuxta

ſpecies ſuas, & iumenta, &
omne reptile terræ in genere ſuo.
Et vidit Deus quòd eſſet bonum,
* & ait: Faciamus Hominem ad 26
Col. 3. b. 10. ‖ imaginem, & ſimilitudinem no-
ſtram: & præſit piſcibus maris, &
Infra 5. a. 1 volatilibus cæli, & beſtijs, vniuer-
9. a. 6. ſæq. terræ, omniq. reptili, quod
1. Cor. 11. b. 7 mouetur in terra. * Et creauit 27
Deus hominem ad imaginem D
ſuam: ad imaginem Dei creauit
‖ Sap. 2. c. 23 illum, ‖ maſculũ & feminam crea-
Mat. 19. a. 4 uit eos. * Benedixitq. illis Deus, 28
Eccl. 17. a. 1 & ait: Creſcite & multiplicamini,
Infr. 8. c. 17 & replete terram, & ſubijcite eam,
9. a. 1 & dominamini piſcibus maris, &
volatilibus cæli, & vniuerſis ani-
mantibus, quæ mouentur ſuper
terram. * Dixitq. Deus: Ecce de- 29
di vobis omnem herbam afferentẽ
ſemen ſuper terram, & vniuerſa li-
‖ Inf. 9. a. 3 gna quæ habent in ſemetipſis ſe-
mentem generis ſui, ‖ vt ſint vobis
in eſcam: * & cunctis animanti- 30
bus terræ, omniq. volucri cæli, &
vniuerſis quæ mouentur in terra,
& in quibus eſt anima viuens, vt
‖ Eccl. 39. c. 21 habeant ad veſcendum. Et factum
Marc. 7. d. 37 eſt ita. * ‖ Viditq. Deus cuncta quæ 31
fecerat: & erant valde bona. Et
factum eſt veſpere & mane, dies
ſextus.

CAP. II.

IGITVR perfecti ſunt cæli & 1
terra, & omnis ornatus eorum. A
* Compleuitq. Deus die ſeptimo 2
‖ Exo. 20. b. 11. 31. d. 17 opus ſuum quod fecerat: & ‖ re-
quieuit die ſeptimo ab vniuerſo
Deu. 5. b. 14 opere quod patrarat. * Et benedi- 3
Hebr. 4. b. 4 xit diei ſeptimo; & ſanctificauit il
lũ: quia in ipſo ceſſauerat ab om
ni opere ſuo quod creauit Deus
vt faceret. * Iſtæ ſunt generationes 4
cæli & terræ, quando creata ſunt,
in die quo fecit Dominus Deus cæ
lum & terram: * Et omne virgul- 5
tum agri antequam orireur in ter
ra, omnemq. herbã regionis priuſ-
quã germinaret: non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram,
& homo non erat qui operaretur terram: * Sed fons aſcende- 6
bat e terra, irrigans vniuerſam ſu-
perficiem terræ. * Formauit igi- 7
tur Dominus Deus hominem de
limo terræ, & inſpirauit in faciem
‖ 1. Cor. 15. f. 45 eius ſpiraculum vitæ, & ‖ factus eſt
homo in animam viuentẽ. * Plan- 8

tauerat autem Dominus Deus Pa-
radiſum voluptatis a principio: in
quo poſuit hominem quem for-
9 mauerat. * Produxitq. Dominus
Deus de humo omne lignum pul-
chrum viſu, & ad veſcendum ſua-
ue: lignum etiam vitæ in medio
paradiſi, lignumq. ſcientiæ boni
10 & mali. * Et fluuius egrediebatur
de loco voluptatis ad irrigandum
paradiſum, qui inde diuiditur in
11 quattuor capita. * Nomen vni ‖ Phi ‖ Eccli. 24. c. 35
ſon: ipſe eſt qui circuit omnẽ ter-
ram Heuilath, vbi naſcitur aurũ:
12 * Et aurum terræ illius optimum
eſt: ibi inuenitur bdelium, & la-
13 pis onychinus. * Et nomen fluuij
ſecundi Gehon: ipſe eſt qui cir-
cumit omnem terram Æthiopiæ.
14 * Nomen vero fluminis tertij, Ty-
C gris: ipſe vadit cõtra Aſſyrios. Flu
uius autẽ quartus, ipſe eſt Euphra
15 tes. * Tulit ergo Dominus Deus
hominẽ, & poſuit eum in paradiſo
voluptatis, vt operaretur, & cuſto-
16 diret illum; * Præcepitq. ei dicẽs:
Ex omni ligno paradiſi comede:
17 * De ligno autem ſcientiæ boni &
mali ne comedas. in quocumque
enim die comederis ex eo, morte
18 morieris. * Dixit quoque Domi-
nus Deus: Non eſt bonum eſſe
hominẽ ſolum: faciamus ei adiu-
19 torium ſimile ſibi. * Formatis igi-
tur, Dominus Deus, de humo cun-
ctis animantibus terræ, & vniuer-
ſis volatilibus cæli, adduxit ea ad
Adam, vt videret quid vocaret ea:
omne enim quod vocauit Adam
animæ viuentis, ipſum eſt nomen
20 eius. * Appellauitq. Adam nomi-
D nibus ſuis cuncta animantia, &
vniuerſa volatilia cæli, & omnes
beſtias terræ: Adæ vero non inue
niebatur adiutor ſimilis eius.
21 * Immiſit ergo Dominus Deus ſo-
porem in Adam: cumq. obdor-
miſſet, tulit vnam de coſtis eius,
22 & repleuit carnem pro ea. * Et
ædificauit Dominus Deus coſtam,
quam tulerat de Adam, in mulie-
rem: & adduxit eam ad Adam.
23 * Dixitq. Adam: ‖ Hoc nunc, os ex ‖ 1. Cor. 11. b. 9
oſſibus meis, & caro de carne
mea: hæc vocabitur Virago, quo- Mat. 19. a. 5
24 niam de viro ſumpta eſt. * Quam- Mar. 10. a. 7
obrem relinquet homo patrem Eph. 5. g. 31
ſuum, & matrem, & adhærebit
vxori ſuæ: ‖ & erunt duo in car- ‖ 1. Cor. 6. d. 16
25 ne vna. * Erat autem vterque
nudus,

nudus, Adam ſcilicet & vxor eius: & non erubeſcebant.

CAP. III.

SEd & ſerpens erat callidior cun- 1
ctis animantibus terræ quæ fe- A
cerat Dominus Deus. Qui dixit
ad mulierem: Cur præcepit vobis
Deus vt non comederetis de omni
ligno paradiſi?* Cui reſpōdit mu- 2
lier: De fructu lignorum, quæ ſunt
in paradiſo, veſcimur: * de fructu 3
vero ligni, quod eſt in medio pa-
radiſi, præcepit nobis Deus ne co-
mederemus: & ne tangeremus il-
lud, ne forte moriamur.* Dixit au- 4
‖2.Cor.11. tem ſerpens ad mulierem: ‖Ne-
a.3. quaquam morte moriemini.* Scit 5
enim Deus quòd in quocumque
die comederitis ex eo, aperientur
oculi veſtri: & eritis ſicut dij,
ſcientes bonum & malum. * Vi- 6
dit igitur mulier quòd bonum eſ-
ſet lignum ad veſcendum, & pul-
chrum oculis, aſpectuq. delectabi-
‖Eccl.25.d. le: & tulit de fructu illius, & ‖come
33. dit: deditq. viro ſuo, qui comedit.
1.Tim.2.d. * Et aperti ſunt oculi amborum: 7
14. cumq. cognouiſſent ſe eſſe nudos, B
conſuerunt folia ficus, & fecerunt
ſibi perizomata. * Et cum audiſ- 8
ſent vocem Domini Dei deambu-
lantis in paradiſo ad auram poſt
meridiem, abſcondit ſe Adam &
vxor eius a facie Domini Dei in
medio ligni paradiſi. * Vocauitq. 9
Dominus Deus Adam, & dixit ei:
Vbi es? * Qui ait: Vocem tuam 10
audiui in paradiſo: & timui, eo
quod nudus eſſem, & abſcōdi me.
* Cui dixit: Quis enim indicauit 11
tibi quod nudus eſſes, niſi quod
ex ligno de quo præceperam tibi
ne comederes, comediſti?* Dixitq. 12
Adam: Mulier, quam dediſti mi-
hi ſociam, dedit mihi de ligno, &
comedi.* Et dixit Dominus Deus 13
ad mulierem: Quare hoc feciſti? C
Quæ reſpondit: Serpens decepit
me, & comedi. * Et ait Dominus 14
Deus ad ſerpentem: Quia feciſti
hoc, maledictus es inter omnia
animantia, & beſtias terræ: ſuper
pectus tuum gradieris, & terram
comedes cunctis diebus vitæ tuæ.
* Inimicitias ponam inter te & mu 15
lierem, & ſemen tuum & ſemen
illius: ipſa conteret caput tuum,
& tu inſidiaberis calcaneo eius.
16 * Mulieri quoque dixit: Multipli-
cabo ærumnas tuas, & conceptus
tuos: in dolore paries filios, &
ſub viri poteſtate eris, ‖ & ipſe do- ‖1.Cor.14.
17 minabitur tui. * Adæ vero dixit: f.34.
Quia audiſti vocem vxoris tuæ, &
comediſti de ligno, ex quo, præce-
peram tibi, ne comederes, maledi-
cta terra in opere tuo: in labori-
bus comedes ex ea cunctis diebus
18 vitæ tuæ.* Spinas & tribulos ger-
minabit tibi, & comedes herbam
19 terræ. * In ſudore vultus tui ve-
D ſceris pane, donec reuertaris in ter-
ram de qua ſumptus es: quia pul-
uis es, & in puluerem reuerteris.
20 * Et vocauit Adam nomen vxoris
ſuæ, Heua: eo quod mater eſſet cū-
21 ctorum viuentium. * Fecit quo-
que Dominus Deus Adæ & vxori
eius tunicas pelliceas, & induit
22 eos:* Et ait: Ecce Adam quaſi v-
nus ex nobis factus eſt, ſciens bo-
num & malum: nunc ergo, ne for
te mittat manum ſuam, & ſumat
etiam de ligno vitæ, & comedat, &
23 viuat in æternum.* Et emiſit eum
Dominus Deus de paradiſo volu-
ptatis, vt operaretur terram de qua
24 ſumptus eſt. * Eiecitq. Adam:
& collocauit ante paradiſum
voluptatis Cherubim, & flam-
meum gladium, atque verſati-
lem, ad cuſtodiendam viam ligni
vitæ.

CAP. IIII.

1 ADam vero cognouit vxorem
ſuam Heuam: quæ concepit
& peperit Cain, dicēs: Poſſedi ho-
2 minem per Deum.* Rurſumq. pe-
perit fratrem eius Abel. Fuit au-
tem Abel paſtor ouium, & Cain
3 agricola. * Factum eſt autem poſt
multos dies vt offerret Cain de
fructibus terræ munera Domino.
4 * Abel quoque obtulit de primo- Heb.11.a.4
genitis gregis ſui, & de adipibus
eorum: & reſpexit Dominus ad
5 Abel, & ad munera eius.* Ad Cain
vero, & ad munera illius non re-
ſpexit: iratusq. eſt Cain vehemē-
6 ter, & concidit vultus eius. * Di-
xitq. Dominus ad eum: Quare
iratus es? & cur cōcidit facies tua?
7 * Nonne ſi bene egeris, recipies:
B ſin autem male, ſtatim in foribus
peccatū aderit? ſed ſub te erit ap-
petitus eius, & tu dominaberis il-
lius.

lius. * Dixitq. Cain ad Abel fra- 8
trem ſuum : Egrediamur foras.
Cumq. eſſent in agro, conſurrexit
Cain aduerſus fratrem ſuũ Abel,
‖Sap.10.a.3 & ‖interfecit eum. * Et ait Domi- 9
Matt.23.e. nus ad Cain : Vbi eſt Abel frater
35. tuus? Qui reſpondit : Neſcio: Num
1.Ioan.3.b. cuſtos fratris mei ſum ego? * Di- 10
12. xitq. ad eum : Quid feciſti? vox
Iudæ 1.d. ſanguinis fratris tui clamat ad me
11. de terra. * Nunc igitur male- 11
dictus eris ſuper terram, quæ a-
peruit os ſuum, & ſuſcepit ſangui-
nem fratris tui de manu tua. * Cũ 12
operatus fueris eam, non dabit
tibi fructus ſuos: vagus & profu-
gus eris ſuper terram. * Dixitq. 13
Cain ad Dominũ : Maior eſt ini-
quitas mea, quàm vt veniam me-
rear. * Ecce eiicis me hodie a facie 14
terræ, & a facie tua abſcondar, &
ero vagus & profugus in terra: C
omnis igitur qui inuenerit me,
occidet me. * Dixitq. ei Dominus: 15
Nequaquã ita fiet : ſed omnis qui
occiderit Cain, ſeptuplum punie-
tur. Poſuitq. Dominus Cain ſi-
gnum, vt nõ interficeret eum om-
nis qui inueniſſet eum. * Egreſ- 16
ſusq. Cain a facie Domini, habi-
tauit profugus in terra ad orienta-
lem plagam Eden. * Cognouit au- 17
tem Cain vxorem ſuam, quæ con-
cepit, & peperit Henoch: & ædifi-
cauit ciuitatem, vocauitq. nomen
eius ex nomine filij ſui, Henoch.
* Porro Henoch genuit Irad, & 18
Irad genuit Mauiael, & Mauiael
genuit Mathuſael, & Mathuſael
genuit Lamech. * Qui accepit duas 19
vxores, nomen vni Ada, & nomen
alteri Sella. * Genuitq. Ada Iabel, 20
qui fuit pater habitantium in ten-
torijs, atque paſtorum. * Et no- 21
men fratris eius Iubal: ipſe fuit pa- D
ter canentium cithara & organo.
* Sella quoque genuit Tubalcain, 22
qui fuit malleator & faber in cun-
cta opera æris & ferri. Soror vero
Tubalcain, Noema. * Dixitq. La- 23
mech vxoribus ſuis Adæ & Sellæ :
Audite vocem meam vxores La-
mech, auſcultate ſermonem meũ :
quoniam occidi virum in vulnus
meum, & adoleſcentulum in liuo-
rem meum. * Septuplum vltio da- 24
bitur de Cain : de Lamech vero
ſeptuagies ſepties. * Cognouit 25
quoque adhuc Adã vxorem ſuã :
& peperit filiũ, vocauitq. nomen
eius Seth, dicens : Poſuit mihi
Deus ſemen aliud pro Abel, quem
26 occidit Cain. * Sed & Seth natus
eſt filius, quem vocauit Enos : iſte
cœpit inuocare nomen Domini.

CAP. V.

1 HIc eſt liber generationis A-
A dã. In die, qua creauit Deus
hominem, ‖ad ſimilitudinẽ Dei ‖Sap.2.d.
2 fecit illum. * Maſculum & femi- 24.
nam creauit eos, & benedixit illis: Eccl.17.a.1
& vocauit nomen eorum Adam, Sup.1.d.28
3 in die quo creati ſunt. * Vixit au- Infra 9 a.6
tem Adam centum triginta annis:
& genuit ad imaginem & ſimili-
tudinem ſuam, vocauitq. nomen ‖1.Par.1.a.1
4 eius Seth. * Et facti ſunt dies ‖A-
dam, poſtquam genuit Seth, octin-
gẽti anni, genuitq. filios & filias.
5 * Et factũ eſt omne tempus quod
vixit Adam, anni nongenti trigin-
6 ta, & mortuus eſt. * Vixit quo-
que Seth centum quinque annis,
7 & genuit Enos. * Vixitq. Seth
poſtquam genuit Enos, octingen-
tis ſeptem annis, genuitq. filios &
8 filias. * Et facti ſunt omnes dies
B Seth nongentorum duodecim an-
9 norum, & mortuus eſt. * Vixit ve-
ro Enos nonaginta annis, & ge-
10 nuit Cainan. * Poſt cuius ortum
vixit octingentis quindecim an-
11 nis, & genuit filios, & filias. * Fa-
ctiq. ſunt omnes dies Enos non-
genti quinque anni, & mortuus
12 eſt. * Vixit quoque Cainan ſeptua-
ginta annis, & genuit Malaleel.
13 * Et vixit Cainan poſtquam ge-
nuit Malaleel, octingentis quadra-
ginta annis, genuitq. filios & fi-
14 lias. * Et facti ſunt omnes dies
Cainan nongenti decem anni, &
15 mortuus eſt. * Vixit autem Mala-
leel ſexaginta quinque annis, &
16 genuit Iared. * Et vixit Malaleel
poſtquam genuit Iared, octingen-
tis triginta annis : & genuit filios
17 & filias. * Et facti ſunt omnes
dies Malaleel octingenti nonagin-
ta quinque anni, & mortuus eſt.
18 * Vixitq. Iared centum ſexaginta
duobus annis, & genuit Henoch.
19 * Et vixit Iared poſtquam genuit
C Henoch, octingentis annis, & ge-
20 nuit filios & filias. * Et facti ſunt
omnes dies Iared nongenti ſexa- Eccl.44.c.
ginta duo anni, & mortuus eſt. 15.
21 * Porro Henoch vixit ſexaginta Heb.11.a.5

quin-

quinque annis, & genuit Mathu-
ſalam. * Et ambulauit Henoch 22
cum Deo: & vixit, poſtquam ge-
nuit Mathuſalam, trecentis annis,
& genuit filios & filias. * Et fa- 23
cti ſunt omnes dies Henoch tre-
centi ſexaginta quinque anni.
* Ambulauitq. cum Deo, & non 24
apparuit: quia tulit eum Deus.
* Vixit quoque Mathuſala centũ 25
octoginta ſeptem annis, & genuit
Lamech. * Et vixit Mathuſala, 26
poſtquam genuit Lamech, ſeptin-
gentis octoginta duobus annis, &
genuit filios & filias. * Et facti 27
ſunt omnes dies Mathuſala non-
genti ſexaginta nouem anni, &
mortuus eſt. * Vixit autem La- 28
mech centum octoginta duobus
annis, & genuit filiũ: * vocauitq. 29
nomen eius Noe, dicens: Iſte con
ſolabitur nos ab operibus & labo-
ribus manuum noſtrarum in ter-
ra, cui maledixit Dominus. * Vi- 30
xitq. Lamech, poſtquam genuit
Noe, quingentis nonaginta quin-
que annis, & genuit filios & filias.
* Et facti ſunt omnes dies La- 31
mech, ſeptingenti ſeptuaginta
ſeptem anni, & mortuus eſt. Noe
vero cum quingentorum eſſet an-
norum, genuit Sem, Cham, &
Iapheth.

CAP. VI.

CVMQ. cœpiſſent homines 1
multiplicari ſuper terram, & A
filias procreaſſent, * Videntes filij 2
Dei filias hominum quòd eſſent
pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex
omnibus, quas elegerant. * Di- 3
xitq. Deus: Non permanebit ſpi-
ritus meus in homine in æternũ,
quia caro eſt: eruntq. dies illius
centum viginti annorum. * Gi- 4
gantes autem erant ſuper terram
in diebus illis. poſtquã enim in-
greſſi ſunt filij Dei ad filias homi-
num, illæq. genuerunt, iſti ſunt
potẽtes a ſæculo viri famoſi. * Vi- 5
dẽs autem Deus quod multa ma-
litia hominum eſſet in terra, &
cuncta cogitatio cordis intenta eſ-
ſet ad malum omni tẽpore, * pœ- 6
nituit eum quod hominem feciſ- B
ſet in terra. Et tactus dolore cor-
‖Inf.8.d.21 dis intrinſecus, * ‖ Delebo, in- 7
Matth. 15. quit, hominem, quem creaui, a
d.19. facie terræ, ab homine vſque ad
animantiã, a reptili vſque ad vo-
lucres cæli. pœnitet enim me fe-
8 ciſſe eos. * Noe vero inuenit gra-
9 tiam coram Domino. * Hæ ſunt
generationes Noe: ‖ Noe vir iu- ‖Eccl.44.c.
ſtus atque perfectus fuit in gene- 17.
rationibus ſuis, cum Deo ambu-
10 lauit. * Et genuit tres filios, Sem,
11 Cham, & Iapheth. * Corrupta
eſt autem terra coram Deo, & re-
12 pleta eſt iniquitate. * Cumq. vi-
C diſſet Deus terram eſſe corruptã,
(omnis quippe caro corruperat viã
13 ſuam ſuper terrã) * dixit ad Noe:
Finis vniuerſæ carnis venit coram
me: repleta eſt terra iniquitate a
facie eorum, & ego diſperdam eos
14 cum terra. * Fac tibi arcam de
lignis læuigatis: manſiunculas in
arca facies, & bitumine linies in-
15 trinſecus, & extrinſecus. * Et ſic
facies eam: Trecentorum cubito-
rum erit longitudo arcæ, quinqua-
ginta cubitorum latitudo, & tri-
ginta cubitorum altitudo illius.
16 * Feneſtram in arca facies, & in
cubito cõſummabis ſummitatem
eius: oſtium autem arcæ pones ex
latere: deorſum, cœnacula, & tri-
17 ſtega facies in ea. * Ecce ego ad-
ducam aquas diluuij ſuper terrã,
vt interficiam omnem carnem, in
qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cælũ:
Vniuerſa quæ in terra ſunt, conſu-
18 mentur. * Ponamq. fœdus meũ
D tecum: & ingredieris arcam tu &
filij tui, vxor tua, & vxores filio-
19 rum tuorum tecum. * Et ex cun-
ctis animantibus vniuerſæ carnis
bina induces in arcam, vt viuant
tecum: maſculini ſexus & femi-
20 nini. * De volucribus iuxta ge-
nus ſuum, & de iumentis in ge-
nere ſuo, & ex omni reptili terræ
ſecundum genus ſuum: bina de
omnibus ingredientur tecum, vt
21 poſſint viuere. * Tolles igitur te-
cum ex omnibus eſcis, quæ man-
di poſſunt, & comportabis apud
te: & erunt tam tibi, quàm illis
22 in cibum. * Fecit igitur Noe om- Heb.11.b.7
nia, quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

1 DIXITQ. Dominus ad eum: 2.Pet.2.a.5
A Ingredere tu, & omnis do-
mus tua in arcam: te enim vidi
iuſtum coram me in generatione
2 hac. * Ex omnibus animantibus

mundis tolle ſeptena & ſeptena,
maſculum & feminam: de ani-
mantibus vero immundis duo &
duo, maſculum & feminam.* Sed 3
& de volatilibus cæli ſeptena & ſe-
ptena, maſculum & feminam: vt
ſaluetur ſemen ſuper faciem vni-
uerſæ terræ. * Adhuc enim, & 4
poſt dies ſeptem ego pluam ſuper
terrã quadraginta diebus & qua-
draginta noctibus: & delebo om-
nem ſubſtantiam, quam feci, de
ſuperficie terræ. * Fecit ergo Noe 5
omnia, quæ mandauerat ei Domi-
nus.* Eratq. ſexcentorum anno- 6
rum quando diluuij aquæ inun- B
‖ Matt. 24. d.32 dauerunt ſuper terram. * Et ‖ in- 7
greſſus eſt Noe & filij eius, vxor
Luc. 17. f. 26. eius & vxores filiorum eius cum
co in arcã propter aquas diluuij.
1. Pet. 3. d. 20. * De animantibus quoque mun- 8
dis & immũdis, & de volucribus,
& ex omni, quod mouetur ſuper
terram,* duo & duo ingreſſa ſunt 9
ad Noe in arcam, maſculus & fe-
mina, ſicut præceperat Dominus
Noe. * Cumq. tranſiſſent ſeptẽ 10
dies, aquæ diluuij inundauerunt
ſuper terram. * Anno ſexcenteſi- 11
mo vitæ Noe, menſe ſecundo, ſe-
ptimodecimo die menſis, rupti
ſunt omnes fontes abyſſi magnæ,
& cataractæ cæli apertæ ſunt: * & 12
facta eſt pluuia ſuper terram qua-
draginta diebus & quadraginta
noctibus. * In articulo diei illius 13
ingreſſus eſt Noe, & Sem, & Chã, C
& Iapheth filij eius: vxor illius,
& tres vxores filiorum eius cum
eis in arcam: * ipſi & omne ani- 14
mal ſecundum genus ſuum, vni-
uerſaq. iumenta in genere ſuo, &
omne quod mouetur ſuper terrã
in genere ſuo, cunctumq. volatile
ſecundum genus ſuum, vniuerſæ
aues, omneſq. volucres * ingreſſæ 15
ſunt ad Noe in arcam, bina & bi-
na ex omni carne, in qua erat ſpi-
ritus vitæ. * Et quæ ingreſſa ſunt, 16
maſculus & femina ex omni car-
ne introierunt, ſicut præceperat ei
Deus: & incluſit eum Dominus
deforis. * Factumq. eſt diluuium 17
quadraginta diebus ſuper terram:
& multiplicatæ ſunt aquæ, & ele-
uauerunt arcam in ſublime a ter-
ra. * Vehementer enim inunda- 18
uerunt: & omnia repleuerunt in
ſuperficie terræ: porro arca fere-
batur ſuper aquas. * Et aquæ 19

D præualuerunt nimis ſuper terram:
opertiq. ſunt omnes montes ex-
20 celſi ſub vniuerſo cælo. * Quin-
decim cubitis altior fuit aqua ſu-
21 per mõtes, quos operuerat.* ‖ Cõ- ‖ Sap. 10. a. 4. Eccl. 39. c. 28.
ſumptaq. eſt omnis caro quæ mo
uebatur ſuper terram, volucrum,
animantium, beſtiarũ, omniumq.
reptilium, quæ reptant ſuper ter-
22 ram: vniuerſi homines, * & cun-
cta, in quibus ſpiraculum vitæ eſt
23 in terra, mortua ſunt. * Et dele-
uit omnem ſubſtantiam, quæ erat
ſuper terram, ab homine vſque ad
pecus, tam reptile quàm volucres
cæli: & deleta ſunt de terra: re-
manſit autem ſolus Noe, & qui 1. Pet. 3. d. 20.
24 cum eo erant in arca. * Obtinue-
runtq. aquæ terram centum quin-
quaginta diebus.

CAP. VIII.

1 RECORDATVS autem Deus
A Noe, cunctorumq. animan-
tium, & omnium iumentorũ, quæ
erant cum eo in arca, adduxit ſpi-
ritum ſuper terram, & imminutæ
2 ſunt aquæ. * Et clauſi ſunt fon-
tes abyſſi, & cataractæ cæli: & pro-
3 hibitæ ſunt pluuiæ de cælo.* Re-
uerſæq. ſunt aquæ de terra euntes
& redeuntes: & cœperunt minui
poſt centum quinquaginta dies.
4 * Requieuitq. arca menſe ſepti-
mo, vigeſimo ſeptimo die menſis
5 ſuper montes Armeniæ. * At ve-
ro aquæ ibant & decreſcebant vſ-
que ad decimum menſem: deci-
mo enim menſe, prima die mẽſis,
apparuerunt cacumina montium.
6 * Cumq. tranſiſſent quadraginta
B dies, aperiens Noe feneſtram ar-
cæ, quam fecerat, dimiſit coruum:
7 * qui egrediebatur, & non reuer-
tebatur, donec ſiccarentur aquæ
8 ſuper terram. * Emiſit quoque
columbam poſt eum, vt videret ſi
iam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem
9 terræ. * Quæ cum non inueniſ-
ſet vbi requieſceret pes eius, re-
uerſa eſt ad eum in arcam: aquæ
enim erant ſuper vniuerſam ter-
ram: extenditq. manum, & ap-
10 prehenſam intulit in arcam. * Ex-
pectatis autem vltra ſeptem die-
bus alijs, rurſum dimiſit colum-
11 bam ex arca. * At illa venit ad
eum ad veſperam, portãs ramum
oliuæ virentibus folijs in ore ſuo,
intel-

intellexit ergo Noe quòd ceſſaſ-
ſent aquæ ſuper terram.* Expe- 12
ctauitq. nihilominus ſeptem alios C
dies: & emiſit columbã, quæ non
eſt reuerſa vltra ad eum. * Igitur 13
ſexcenteſimo primo anno, primo
menſe, prima die menſis immi-
nutæ ſunt aquæ ſuper terram: &
aperiens Noe tectum arcæ, aſpe-
xit, viditq. quòd exiccata eſſet ſu-
perficies terræ. * Menſe ſecundo, 14
ſeptimo & vigeſimo die menſis
areſacta eſt terra. * Locutus eſt 15
autẽ Deus ad Noe, dicens: * Egre- 16
dere de arca, tu & vxor tua, filij
tui & vxores filiorum tuorum te-
cum. * Cuncta animantia, quæ 17
ſunt apud te, ex omni carne, tam
in volatilibus quàm in beſtijs &
vniuerſis reptilibus, quæ reptant
ſuper terram, educ tecum, & in-
‖ Sup. 1. d. 28. gredimini ſuper terram: ‖ creſci-
Inf. 9. a. 1 te & multiplicamini ſuper eam.
* Egreſſus eſt ergo Noe, & fi- 18
lij eius: vxor illius, & vxores
filiorum eius cum eo. * Sed & 19
omnia animantia, iumenta, & re- D
ptilia quæ reptant ſuper terram
ſecundũ genus ſuum, egreſſa ſunt
de arca. * Ædificauit autem Noe 20
altare Domino: & tollens de cun-
ctis pecoribus & volucribus mun-
dis, obtulit holocauſta ſuper alta-
re. * Odoratuſq. eſt Dominus 21
odorem ſuauitatis, & ait: Nequa-
quam vltra maledicam terræ pro-
‖ Sup. 6. a. 5 pter homines: ‖ ſenſus enim &
Matt. 15. b. 19. cogitatio humani cordis in malũ
prona ſunt ab adoleſcentia ſua:
non igitur vltra percutiam om-
nem animam viuentem ſicut fe-
ci. * Cunctis diebus terræ, ſe- 22
mentis & meſſis, frigus & æſtus,
æſtas & hiems, nox & dies non
requieſcent.

CAP. IX.

BENEDIXITQ. Deus Noe & 1
filijs eius. Et dixit ad eos: A
‖ Sup. 1. c. 22. 8. c. 17 ‖ Creſcite, & multiplicamini, & re-
plete terram. * Et terror veſter ac 2
tremor ſit ſuper cuncta animalia
terræ, & ſuper omnes volucres cæ-
li, cum vniuerſis quæ mouentur
ſuper terram: omnes piſces maris
manui veſtræ traditi ſunt. * Et 3
Sup. 1. g. 29 omne, quod mouetur & viuit, erit
vobis in cibum: quaſi olera virẽ-
Iet. 17. d. 14 tia tradidi vobis omnia. * Exce- 4
pto, quòd carnem cum ſanguine
5 non comedetis. * Sanguinẽ enim
animarum veſtrarum requiram de
manu cunctarum beſtiarum: & de
manu hominis, de manu viri, &
fratris eius requiram animam ho-
6 minis. * Quicumque ‖ effuderit ‖ Mat. 26. e. 52.
B humanum ſanguinem, fundetur
ſanguis illius: ‖ ad imaginẽ quip- ‖ Apoc. 13. c. 19
7 pe Dei factus eſt homo. * ‖ Vos
autem creſcite & multiplicamini, ‖ Sup. 1. d. 28 8. c. 17
& ingredimini ſuper terram, &
8 implete eam. * Hæc quoque di-
xit Deus ad Noe, & ad filios eius
9 cum eo: * Ecce ego ſtatuam pa-
ctum meum vobiſcum, & cum ſe-
10 mine veſtro poſt vos: * & ad om-
nem animam viuentem, quæ eſt
vobiſcũ, tam in volucribus quàm
in iumentis & pecudibus terræ
cunctis, quæ egreſſa ſunt de arca,
11 & vniuerſis beſtijs terræ. * ‖ Sta- ‖ Iſa. 59. c. 9
tuam pactum meum vobiſcum, &
nequaquã vltra interficietur om-
nis caro aquis diluuij, neque erit
deinceps diluuium diſſipans ter-
12 ram. * Dixitq. Deus: Hoc ſignũ
fœderis quod do inter me & vos,
& ad omnem animam viuentem,
quæ eſt vobiſcum in generationes
13 ſempiternas: * Arcum meum po-
nam in nubibus, & erit ſignum
fœderis inter me, & inter terram.
14 * ‖ Cumq. obduxero nubibus cæ- ‖ Eccl. 43. b. 12.
C lum, apparebit arcus meus in nu-
15 bibus: * & recordabor fœderis
mei vobiſcum, & cum omni ani-
ma viuente quæ carnem vegetat:
& non erunt vltra aquæ diluuij
ad delendum vniuerſam carnem.
16 * Eritq. arcus in nubibus, & vi-
debo illum, & recordabor fœde-
ris ſempiterni quod pactũ eſt in-
ter Deum & omnem animam vi-
uentem vniuerſæ carnis quæ eſt
17 ſuper terram. * Dixitq. Deus ad
Noe: Hoc erit ſignum fœderis,
quod conſtitui inter me & omnẽ
18 carnem ſuper terram. * Erant er-
go filij Noe, qui egreſſi ſunt de
arca, Sem, Cham, & Iapheth: por-
ro Cham ipſe eſt pater Chanaan.
19 * Tres iſti filij ſunt Noe: & ab his
diſſeminatum eſt omne genus ho-
minum ſuper vniuerſam terram.
20 * Cœpitq. Noe vir agricola exer-
cere terram, & plantauit vineam.
21 * Bibenſq. vinum inebriatus eſt,
D & nudatus in tabernaculo ſuo.
22 * Quod cum vidiſſet Cham pater

Chanaan, verenda ſcilicet patris
ſui eſſe nudata, nunciauit duobus
fratribus ſuis foras.* At vero Sem 23
& Iapheth palliũ impoſuerũt hu-
meris ſuis,& incedẽtes retrorſum,
operuerunt verenda patris ſui: fa-
ciesq. eorum auerſæ erant, & pa-
tris virilia nõ viderunt.* Euigilãs 24
autem Noe ex vino, cũ didiciſſet
quæ fecerat ei filius ſuus minor,
* ait: Maledictus Chanaan, ſer- 25
uus ſeruorum erit fratribus ſuis.
* Dixitque: Benedictus Dominus 26
Deus Sem, ſit Chanaã ſeruus eius.
* Dilatet Deus Iapheth,& habitet 27
in tabernaculis Sem, ſitq. Cha-
naan ſeruus eius. * Vixit autem 28
Noe poſt diluuiũ trecentis quin-
quaginta annis. * Et impleti ſunt 29
omnes dies eius nongentorum
quinquaginta annorum: & mor-
tuus eſt.

CAP. X.

1.Par.1.a.5

HÆ ſunt generationes filiorũ 1
Noe, Sem, Chã,& Iapheth: A
natiq. ſunt eis filij poſt diluuiũ.
* Filij Iapheth: Gomer,& Magog, 2
& Madai, & Iauan,& Thubal, &
Moſoch,& Thiras.* Porro filij Go 3
mer: Aſcenez & Riphath & Tho
gorma.* Filij autem Iauan: Eli- 4
ſa & Tharſis, Cetthim & Doda-
nim. * Ab his diuiſæ ſunt inſu- 5
læ gentium in regionibus ſuis, v-
nuſquiſque ſecundum linguam
ſuam & familias ſuas in nationi-
bus ſuis. * Filij autem Cham: 6
Chus, & Meſraim, & Phuth, &
Chanaan. * Filij Chus: Saba, & 7
Heuila,& Sabatha, & Regma, & B
Sabatacha. Filij Regma: Saba,
& Dadan. * Porro Chus genuit 8
Nemrod: ipſe cœpit eſſe potens
in terra, *& erat robuſtus venator 9
coram Domino. Ob hoc exiuit
prouerbium: Quaſi Nemrod ro-
buſtus venator coram Domino.
* Fuit autẽ principium regni eius 10
Babylon, & Arach, & Achad, &
Chalanne, in terra Sennaar.* De 11
terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædi
ficauit Niniuen, & plateas ciuita-
tis, & Chale. * Reſen quoque 12
inter Niniuen & Chale: hæc eſt
ciuitas magna. * At vero Meſ- 13
raim genuit Ludim, & Anamim,
& Laabim, Nephthuim, * & Phe- 14
truſim,& Chaſluim: de quibus e-
greſſi ſunt Philiſtijm, & Caphto-
15 rim. * Chanaan autem genuit Si-
16 donem, primogenitum ſuum, He-
17 thæum, *& Iebuſæum, & Amor-
C rhæum, Gergeſæum, * Heuæum,&
18 Aracæum: Sinæũ,* & Aradium,
Samaræũ & Amathæum: & poſt-
hæc diſſeminati ſunt populi Cha-
19 nanæorum.* Factiq. ſunt termini
Chanaan venientibus a Sidone Ge-
raram vſque Gazã, donec ingredia
ris Sodomam & Gomorrham, &
Adamam, & Seboim vſque Leſã.
20 * Hi ſunt filij Cham in cognatio-
nibus, & linguis, & generationi-
21 bus, terrisq.& gentibus ſuis.* De
Sem quoque nati ſunt, patre om-
nium filiorum Heber, fratre Ia-
22 pheth maiore.* Filij Sem: Ælam 1.Par.1.b.
& Aſſur,& Arphaxad, & Lud, & 17.
23 Aram. * Filij Aram: Vs, & Hul,
24 & Gether, & Mes. * At vero Ar-
phaxad genuit Sale, de quo ortus
25 eſt Heber. * Natiq. ſunt Heber fi-
D lij duo: nomẽ vni Phaleg, eo quòd
in diebus eius diuiſa ſit terra: &
26 nomen fratris eius Iectan. * Qui
Iectan genuit Elmodad,& Saleph,
& Aſarmoth, Iare,* & Aduram, &
27 Vzal,& Decla, * & Ebal, & Abi-
28 mael, Saba, * & Ophir,& Heuila,
& Iobab. omnes iſti, filij Iectan.
29 * Et facta eſt habitatio eorum de
Meſſa pergentibus vſque Sephar
30 montem orientalem. * Iſti filij
Sem ſecundum cognationes & lin
guas,& regiones in gentibus ſuis.
31 * Hæ familiæ Noe iuxta populos
32 & nationes ſuas. * Ab his diuiſæ
ſunt gẽtes in terra poſt diluuium.

CAP. XI.

1 ERAT autem terra labij vnius, Sap.10.a.5
A & ſermonum eorundem.
2 * Cumq. proficiſcerentur de orien
te, inuenerunt campum in terra
Sennaar, & habitauerunt in eo.
3 * Dixitq. alter ad proximũ ſuum:
Venite, faciamus lateres,& coqua-
mus eos igni. Habueruntq. late-
res pro ſaxis,& bitumen pro cæ-
4 mento: * & dixerunt: Venite, fa-
ciamus nobis ciuitatẽ & turrim,
cuius culmẽ pertingat ad cælum,
& celebremus nomen noſtrum
antequam diuidamur in vniuerſas
5 terras. * Deſcendit autem Domi-
nus vt videret ciuitatẽ & turrim,
6 quam ædificabant filij Adam, *&
dixit

dixit: Ecce, vnus eſt populus, &
vnum labium omnibus: cœpe-
runtq. hoc facere, nec deſiſtent a
cogitationibus ſuis, donec eas o-
pere compleant. * Venite igitur,
deſcendamus, & confundamus ibi 7
linguam eorum, vt non audiat v- B
nuſquiſque vocem proximi ſui.
* Atque ita diuiſit eos Dominus 8
ex illo loco in vniuerſas terras, &
ceſſauerunt ædificare ciuitatem.
* Et idcirco vocatum eſt nomen 9
eius Babel, quia ibi confuſum eſt
labium vniuerſæ terræ: & inde
diſperſit eos Dominus ſuper fa-
ciem cunctarum regionum. * Hæ 10
‖1.Par.1.b. 17. ſunt generationes Sem: ‖Sem erat
centum annorum quando genuit
Arphaxad, biennio poſt diluuium.
*Vixitq. Sem poſtquam genuit Ar 11
phaxad, quingentis annis: & ge-
nuit filios & filias. *Porro Arpha- 12
xad vixit triginta quinque annis,
& genuit Sale. *Vixitq. Arphaxad 13
poſtquã genuit Sale, trecentis tri-
bus annis: & genuit filios & fi-
lias. * Sale quoque vixit triginta 14
annis, & genuit Heber. * Vixitq. 15
Sale poſtquam genuit Heber, qua- C
dringentis tribus annis: & genuit
filios & filias. * Vixit autem He- 16
ber triginta quattuor annis, & ge-
nuit Phaleg. *Et vixit Heber poſt- 17
quam genuit Phaleg, quadringen-
tis triginta annis: & genuit filios
& filias. * Vixit quoque Phaleg 18
triginta annis, & genuit Reu.
1.Par. 1. b. 19. *Vixitq. Phaleg poſtquam genuit 19
Reu, ducentis nouem annis, & ge-
nuit filios & filias. * Vixit autem 20
Reu triginta duobus annis, & ge-
nuit Sarug. * Vixit quoque Reu 21
poſtquam genuit Sarug, ducentis
ſeptem annis: & genuit filios &
filias. * Vixit vero Sarug triginta 22
annis, & genuit Nachor. *Vixitq. 23
Sarug poſtquam genuit Nachor,
ducentis annis: & genuit filios &
filias. * Vixit autem Nachor vi- 24
gintinouem annis, & genuit Tha-
re. * Vixitq. Nachor poſtquam ge 25
nuit Thare, centum decem & no-
uem annis: & genuit filios & fi-
lias. * Vixitq. Thare ſeptuaginta 26
‖1.Par.1.b. 28. ‖ annis, & genuit Abram, & Na- D
Ioſ.24.a.2. chor, & Aran. * Hæ ſunt autem 27
generationes Thare: Thare genuit
Abram, Nachor, & Aran. Porro
Aran genuit Lot. *Mortuuſq. eſt 28
Aran ante Thare patrem ſuum,
in terra natiuitatis ſuæ in Vr
29 Chaldæorum. * Duxerunt autem
Abram & Nachor vxores: nomẽ
vxoris Abrã, Sarai: & nomen vxo-
ris Nachor, Melcha filia Aran pa-
30 tris Melchæ, & patris Ieſchæ. *E-
rat autẽ Sarai ſterilis, nec habebat ‖Ioſ.24.a.2
31 liberos. * ‖ Tulit itaque Thare A- Nehem. 9.
bram filium ſuum, & Lot filium b.7.
Aran, filium filij ſui, & Sarai nu- Iudit.5.a.6
rum ſuam, vxorem Abram fi-
lij ſui, & eduxit eos de Vr Chal-
dæorum, vt irent in terram Cha-
naan: veneruntq. vſque Haran,
32 & habitauerunt ibi. *Et facti ſunt Act.7.a.2.
dies Thare ducentorum quinque
annorũ, & mortuus eſt in Haran.

CAP. XII.

1 A DIXIT autem Dominus ad A- Act.7.a.1.
bram: Egredere de terra tua,
& de cognatione tua, & de domo
patris tui, & veni in terram, quam
2 monſtrabo tibi. * Faciamq. te in
gẽtem magnam, & benedicã tibi,
& magnificabo nomen tuũ, eriſq.
3 benedictus. *Benedicã benedicẽti-
bus tibi, & maledicã maledicenti-
bus tibi; atque ‖IN TE benedi- ‖Gal.3.b.8
cẽtur vniuerſæ cognationes terræ. Inf.18.c.18
4 *Egreſſus eſt itaque Abram, ſicut 22.c.17.
præceperat ei Dominus; & iuit cũ Heb.11.b.8
eo Lot: ſeptuaginta quinque an-
norũ erat Abrã cum egrederetur
5 de Haran. * Tulitq. Sarai vxorem
B ſuam, & Lot filiũ fratris ſui, vni-
uerſamq. ſubſtantiam quam poſ-
ſederant, & animas, quas fecerant
in Haran: & egreſſi ſunt vt irent
in terram Chanaan. Cumq. veniſ-
6 ſent in eam, * pertranſiuit Abram
terram vſque ad locũ Sichem, vſ-
que ad conuallem illuſtrem: Cha
nanæus autem tunc erat in terra.
7 *Apparuit autem Dominus Abrã,
& dixit ei: ‖ Semini tuo dabo ter- ‖Inf. 13. d.
ram hanc. Qui ædificauit ibi al- 14.15.d.18
tare Domino, qui apparuerat ei. 26.a.2.
8 *Et inde tranſgrediẽs ad montem, Deuter.34.
qui erat contra orientem Bethel, b.4.
tetendit ibi tabernaculum ſuum,
ab occidente habens Bethel, & ab
oriente Hai: ædificauit quoque ibi
altare Domino, & inuocauit no-
9 men eius. * Perrexitq. Abram
vadens, & vltra progrediens ad me
10 ridiem. * Facta eſt autem fa-
C mes in terra: deſcenditq. Abram
in Ægyptum, vt peregrinaretur
ibi: præualuerat enim fames in
terra

terra. * Cumq. prope eſſet vt 11
ingrederetur Ægyptum, dixit Sa-
rai vxori ſuæ: Noui quòd pulchra
ſis mulier: * & quod cum viderint 12
te Ægyptij, dicturi ſunt: Vxor ip-
ſius eſt: & interficient me, & te
‖ Infra 20. c.11. reſeruabunt. * ‖ Dic ergo, obſecro 13
te, quod ſoror mea ſis: vt bene
ſit mihi propter te, & viuat anima
mea ob gratiam tui. * Cum itaque 14
ingreſſus eſſet Abram Ægyptum,
viderunt Ægyptij mulierem quòd
eſſet pulchra nimis. * Et nuncia- 15
uerunt principes Pharaoni, & lau-
dauerunt eam apud illum: & ſu-
blata eſt mulier in domum Pha-
raonis. * Abrã vero bene vſi ſunt 16
propter illam: Fueruntq. ei oues D
& boues, & aſini, & ſerui, & famu-
læ, & aſinæ, & cameli. * Flagella- 17
uit autem Dominus Pharaonem
plagis maximis, & domum eius
propter Sarai vxorem Abram.
* Vocauitq. Pharao Abram, & di- 18
xit ei: Quidnam eſt hoc quod fe-
ciſti mihi? quare non indicaſti
quòd vxor tua eſſet? * Quam ob 19
cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam,
vt tollerem eam mihi in vxorem?
Nunc igitur ecce coniux tua, acci-
pe eam, & vade. * Præcepitq. 20
Pharao ſuper Abram viris: & de-
duxerunt eum, & vxorem illius, &
omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

ASCENDIT ergo Abram de 1
Ægypto, ipſe & vxor eius, & A
omnia quæ habebat, & Lot cum
eo ad auſtralem plagam. * Erat 2
autem diues valde in poſſeſſione
auri & argenti. * Reuerſusq. eſt 3
per iter, quo venerat, a meridie
in Bethel vſque ad locũ vbi prius
fixerat tabernaculum inter Bethel
‖ Supra 12. b.8. & Hai: * in loco altaris ‖ quod fe- 4
cerat prius, & inuocauit ibi no-
men Domini. * Sed & Lot qui 5
erat cum Abram, fuerunt greges
ouium, & armenta, & tabernacu-
la. * Nec poterat eos capere ter- 6
‖ Infra 36. a.7. ra, vt habitarẽt ſimul: ‖ Erat quip- B
pe ſubſtantia eorum multa, & ne-
quibant habitare communiter.
* Vnde & facta eſt rixa inter pa- 7
ſtores gregum Abram & Lot. Eo
autẽ tempore Chananæus & Phe-
rezæus habitabant in terra illa.
* Dixit ergo Abram ad Lot: Ne 8
quæſo ſit iurgium inter me & te,
& inter paſtores meos, & paſtores
9 tuos: fratres enim ſumus. * Ecce
vniuerſa terra coram te eſt: rece-
de a me, obſecro: ſi ad ſiniſtram
ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu
dexteram elegeris, ego ad ſiniſtrã
10 pergam. * Eleuatis itaque Lot o-
C culis, vidit omnẽ circa regionem
Iordanis, quæ vniuerſa irrigabatur
antequam ſubuerteret Dominus
Sodomam & Gomorrhã, ſicut pa-
radiſus Domini, & ſicut Ægyptus
11 venientibus in Segor. * Elegitq.
ſibi Lot regionẽ circa Iordanem,
& receſſit ab Oriente: diuiſiq.
ſunt alterutrum a fratre ſuo.
12 * Abram habitauit in terra Cha-
naan: Lot vero moratus eſt in
oppidis, quæ erant circa Iorda-
nem, & habitauit in Sodomis.
13 * Homines autem Sodomitæ peſ-
ſimi erant, & peccatores coram
14 Domino nimis. * Dixitq. Domi-
nus ad Abram, poſtquam diuiſus
eſt ab eo Lot: ‖ Leua oculos tuos, ‖ Supra 12. b.7.
& vide a loco, in quo nunc es, ad
aquilonem & meridiem, ad orien- Infra 15. c. 18. 26. a. 4.
15 tem & occidentem. * Omnem Deuter. 34. b.4.
terram, quam conſpicis, tibi da-
bo, & ſemini tuo vſque in ſempi-
16 ternum. * Faciamq. ſemen tuum
ſicut puluerem terræ: ſi quis po-
teſt hominum numerare pulue-
rem terræ, ſemẽ quoque tuum nu-
17 merare poterit. * Surge, & peram-
bula terram in longitudine, & in
latitudine ſua: quia tibi daturus
18 ſum eam. * Mouens igitur taber-
naculum ſuum Abram, venit &
habitauit iuxta conuallem Mam-
bre, quæ eſt in Hebròn: ædifica-
uitq. ibi altare Domino.

CAP. XIIII.

1 FACTVM eſt autem in illo tẽ-
A pore, vt Amraphel rex Sẽnaar,
& Arioch rex Ponti, & Chodorla-
homor rex Elamitarum, & Thadal
2 rex Gentium * inirent bellũ con-
tra Bara regem Sodomorum, &
contra Berſa regem Gomorrhæ, &
contra Sennaab regem Adamæ, &
contra Semeber regem Seboim,
contraq. regem Balæ, ipſa eſt Se-
3 gor. * Omnes hi conuenerunt in
vallem ſilueſtrem, quæ nunc eſt
4 mare ſalis. * Duodecim enim an-
nis ſeruierant Chodorlahomor, &
tertiodecimo anno receſſerunt ab
5 eo. * Igitur quartodecimo anno
venit

venit Chodorlahomor, & reges
qui erant cum eo: percuſſeruntq.
Raphaim in Aſtarothcarnaim, &
Zuzim cum eis, & Emim in Saue
Cariathaim,* & Chorræos in mō 6
tibus Seir, vſque ad Campeſtria
Pharan, quæ eſt in ſolitudine.
* Reuerſiq. ſunt, & venerunt ad 7
fontem Miſphat, ipſa eſt Cades:
& percuſſerunt omnem regionem
Amalecitarum, & Amorrhæum,
qui habitabat in Aſaſonthamar.
* Et egreſſi ſunt rex Sodomorum, 8
& rex Gomorrhæ, rexq. Adamæ, B
& rex Seboim, necnon & rex Ba-
læ, quæ eſt Segor: & direxerunt
aciem contra eos in valle ſiluestri:
* ſcilicet aduerſus Chodorlaho- 9
mor regem Elamitarum, & Tha-
dal regem gentium, & Amraphel
regem Sennaar, & Arioch regem
Ponti: quattuor reges aduerſus
quinque. * Vallis autem ſiluestris 10
habebat puteos multos bituminis.
Itaque rex Sodomorum, & Go-
morrhæ terga verterunt, cecide-
runtq. ibi: & qui remanſerant,
fugerunt ad montem. * Tulerunt 11
autem omnem ſubſtãtiam Sodo- C
morum & Gomorrhæ, & vniuerſa
quæ ad cibum pertinent, & abie-
runt: * necnon & Lot & ſubſtan- 12
tiam eius, filium fratris Abram,
qui habitabat in Sodomis. * Et 13
ecce vnus, qui euaſerat, nunciauit
Abram Hebræo, qui habitabat in
conualle Mambre Amorrhæi fra-
tris Eſchol, & fratris Aner: hi
enim pepigerãt fœdus cũ Abram.
* Quod cum audiſſet Abram, ca- 14
ptum videlicet Lot fratrem ſuum,
numerauit expeditos vernaculos
ſuos trecentos decem, & octo: &
perſecutus eſt vſque Dan. * Et 15
diuiſis ſocijs, irruit ſuper eos no-
cte: percuſſitq. eos, & perſecutus
eſt eos vſque Hoba, quæ eſt ad læ-
uam Damaſci. * Reduxitq. om- 16
nem ſubſtantiam, & Lot fratrem
ſuum cum ſubſtantia illius, mu-
lieres quoque & populũ. * Egreſ- 17
ſus eſt autem rex Sodomorum in
occurſum eius poſtquam reuerſus
eſt a cæde Chodorlahomor, & re-
gum qui cum eo erant in valle
‖ Heb.7.a.3 Saue, quæ eſt vallis regis. * ‖ At 18
vero Melchiſedech rex Salẽ, pro- D
ferens panem & vinum, erat enim
Sacerdos Dei altiſſimi, * benedi- 19
xit ei, & ait: Benedictus Abram
Deo excelſo, qui creauit cælum &
20 terram: * & benedictus Deus ex-
celſus, quo protegente, hoſtes in
manibus tuis ſunt. Et dedit ei de-
21 cimas ex omnibus. * Dixit au-
tem rex Sodomorum ad Abram:
Da mihi animas, cetera tolle tibi.
22 * Qui reſpondit ei: Leuo manũ
meam ad Dominum Deum excel
ſum poſſeſſorem cæli & terræ,
23 * quod a filo ſubtegminis vſque
ad corigiam caligæ, non accipiam
ex omnibus quæ tua ſunt, ne di-
24 cas: Ego ditaui Abram: * exce-
ptis his, quæ comederunt iuue-
nes, & partibus virorum, qui ve-
nerunt mecum, Aner, Eſchol,
& Mambre: iſti accipient par-
tes ſuas.

CAP. XV.

1 HIS itaque tranſactis, factus
A eſt ſermo Domini ad Abrã
per viſionem dicens: Noli timere
Abram, ego protector tuus ſum,
2 & merces tua magna nimis.* Di-
xitq. Abram: Domine Deus, quid
dabis mihi? ego vadam abſque
liberis: & filius procuratoris do-
mus meæ iſte Damaſcus Eliezer.
3 * Addiditq. Abram: Mihi autem
non dediſti ſemen: & ecce ver-
naculus meus, heres meus erit.
4 * Statimq. ſermo Domini factus
eſt ad eum, dicens: Non erit hic
B heres tuus: ſed qui egredietur de
vtero tuo, ipſum habebis heredẽ.
5 * Eduxitq. eum foras, & ait illi:
‖ Suſpice cælum, & numera ſtel- ‖ Rom.4.c.
las, ſi potes. Et dixit ei: Sic erit 18.
6 ſemen tuum.* ‖ Credidit Abram ‖ Ro.4.a.3
Deo, & reputatum eſt illi ad iu- Gal.3.a.6
7 ſtitiam. * Dixitq. ad eum: Ego Iac.2.a.d.
Dominus qui eduxi te de Vr Chal 23.
dæorum vt darem tibi terrã iſtã,
8 & poſſideres eam. * At ille ait:
Domine Deus, vnde ſcire poſſum,
9 quòd poſſeſſurus ſim eam? * Et
reſpondens Dominus: Sume, in-
quit, mihi vaccam triennem, &
capram trimam, & arietem anno-
rum trium, turturem quoque, &
10 columbam. * Qui tollens vni-
uerſa hæc, ‖ diuiſit ea per mediũ, ‖ Iere.34.d.
& vtraſque partes cõtra ſe altrin- 18.
ſecus poſuit: aues autem non di-
11 uiſit. * Deſcenderuntq. volucres
ſuper cadauera, & abigebat eas
12 Abram. * Cumq. ſol occũberet,
ſopor

ſopor irruit ſuper Abram, & hor-
ror magnus & tenebroſus inuaſit
eum. * Dictumq. eſt ad eum: 13
‖Act.7.a.6. Scito prænoſcens quod ‖ peregri-
num futurum ſit ſemen tuum in
terra nō ſua, & ſubijcient eos ſer-
uituti, & affligent quadringen
tis annis.* Verumtamen gentem, 14
cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo:&
poſt hæc egredientur cum magna
ſubſtantia.*Tu autem ibis ad pa- 15
tres tuos in pace, ſepultus in ſene-
ctute bona. * Generatione autem 16
quarta reuertentur huc: necdum D
enim completæ ſunt iniquitates
Amorrhæorum vſque ad præſens
tempus. * Cum ergo occubuiſſet 17
ſol, facta eſt caligo tenebroſa, &
apparuit clibanus fumans,& lam-
pas ignis tranſiens inter diuiſio-
‖Sup.12.b. nes illas.*In illo die ‖ pepigit Do- 18
7.13.d.5. minus fœdus cum Abram, dicēs:
Inf.26.a.4. Semini tuo dabo terram hanc a
Deuter.34. fluuio Ægypti vſque ad fluuium
b.4. magnum Euphraten, * Cinæos, 19
2.Par.9.f. & Cenezæos, Cedmonæos,*& He 20
26. thæos, & Pherezæos, Raphaim
1.Reg.4.c. quoque, * & Amorrhæos, & 21
20. Chananæos, & Gergeſæos, & Ie-
buſæos.

CAP. XVI.

IGITVR Sarai, vxor Abram, 1
non genuerat liberos: ſed ha- A
bens ancillam Ægyptiam nomine
Agar, * dixit marito ſuo: Ecce, 2
concluſit me Dominus, ne pare-
rem: ingredere ad ancillā meam,
ſi forte ſaltem ex illa ſuſcipiam
filios. Cumq. ille acquieſceret de-
precanti, * tulit Agar Ægyptiam 3
ancillam ſuam poſt annos decem,
quàm habitare cœperant in terra
Chanaan: & dedit eam viro ſuo
vxorem. * Qui ingreſſus eſt ad 4
eam. At illa concepiſſe ſe videns, B
deſpexit dominam ſuam.*Dixitq. 5
Sarai ad Abram: Inique agis con
tra me: ego dedi ancillam meam
in ſinum tuum, quæ videns quòd
conceperit, deſpectui me habet:
iudicet Dominus inter me, & te.
* Cui reſpondens Abram: Ecce, 6
ait, ancilla tua in manu tua eſt,
vtere ea vt libet. Affligente igitur
eam Sarai, fugam inijt. * Cumq. 7
inueniſſet eam Angelus Domini
iuxta fontem aquæ in ſolitudine,
qui eſt in via Sur in deſerto, * di- 8
xit ad illam: Agar ancilla Sarai,
vnde venis? & quo vadis? quæ re-
ſpondit: A facie Sarai dominæ
9 meæ ego fugio. * Dixitq. ei An-
C gelus Domini: Reuertere ad do-
minam tuam, & humiliare ſub
10 manu illius. * Et rurſum: Mul-
tiplicans, inquit, multiplicabo ſe-
men tuum, & non numerabitur
11 præ multitudine. * Ac deinceps:
Ecce, ait, concepiſti, & paries filiū:
vocabiſq. nomen eius Iſmael, eo
quòd audierit Dominus afflictio-
12 nem tuam. * Hic erit ferus homo:
manus eius contra omnes, & ma-
nus omnium contra eum: & e re-
gione vniuerſorum fratrum ſuo-
13 rum figet tabernacula. * Vocauit
D autem nomē Domini qui loque-
batur ad eam: Tu Deus qui vidi-
ſti me. Dixit enim: Profectò hic
14 vidi poſteriora videntis me.*Pro- Inf.24.g.62
pterea appellauit puteum illum,
Puteum viuentis & videntis me.
15 Ipſe eſt inter Cades & Barad.*Pe-
peritq. Agar Abræ filium: qui vo
16 cauit nomen eius Iſmael.* Octo-
ginta & ſex annorum erat A-
bram quando peperit ei Agar Iſ-
maelem.

CAP. XVII.

1 POSTQVAM vero nonaginta
A & nouem annorum eſſe cœpe-
rat, apparuit ei Dominus: dixitq.
ad eum: Ego Deus omnipotens:
ambula coram me, & eſto perfe-
2 ctus.* Ponamq. fœdus meum in-
ter me & te, & multiplicabo te ve
3 hementer nimis.*Cecidit Abram
4 pronus in faciem. * Dixitq. ei
Deus: Ego ſum, & pactum meum
tecum, ‖ eriſq. pater multarum ‖Ezec.44.c.
5 gentium. * Nec vltra vocabitur 20.
nomen tuum Abram: ſed appel- Rom.4.c.
laberis Abraham: quia patrē mul- 17
6 tarum gentium conſtitui te. * Fa-
ciamq. te creſcere vehementiſſime,
& ponam te in gentibus, regesq.
7 ex te egredientur. * Et ſtatuam
pactum meum inter me & te,
& inter ſemen tuum poſt te in
generationibus ſuis fœdere ſem-
piterno: vt ſim Deus tuus, & ſe-
8 minis tui poſt te. * Daboq. tibi
B & ſemini tuo terrā peregrinatio-
nis tuæ, omnem terram Chanaan
in poſſeſſionem æternam, eroq.
9 Deus eorum.* Dixit iterum Deus
ad

‖Act. 7. a. 8 ad Abraham : ‖Et tu ergo cuſto-
dies pactum meum, & ſemẽ tuum
poſt te in generationibus ſuis.
*Hoc eſt pactum meum quod ob- 10
ſeruabitis inter me & vos, & ſemẽ
tuum poſt te : Circumcidetur ex
vobis omne maſculinum :* & cir- 11
cumcideтis carnẽ præputij veſtri,
‖Rom. 4. b. vt ſit‖ in ſignum fœderis inter me
11. & vos. * Infans octo dierum cir- 12
Leui. 12. a. 3 cumcidetur in vobis, omne ma-
Luc. 2. c. 22 ſculinũ in generationibus veſtris :
tam vernaculus, quàm emptitius
circumcidetur, & quicumque nõ
fuerit de ſtirpe veſtra : * eritq. pa- 13
ctum meum in carne veſtra in fœ
dus æternum. * Maſculus, cuius 14
præputij caro circumciſa non fue-
rit, delebitur anima illa de populo
ſuo : quia pactum meum irritum
fecit. * Dixit quoque Deus ad A- 15
braham : Sarai vxorem tuam non C
vocabis Sarai, ſed Saram. * Et be- 16
nedicam ei, & ex illa dabo tibi
filiũ cui benedicturus ſum, eritq.
in nationes, & reges populorum
orientur ex eo. * Cecidit Abraham 17
in faciem ſuam, & riſit, dicens in
corde ſuo : Putaſne centenario na
ſcetur filius? & Sara nonagenaria
pariet? * Dixitq. ad Deum : Vti- 18
nam Iſmael viuat coram te. * Et 19
‖Inf. 18. b. ait Deus ad Abraham : ‖Sara vxor
& 21. a. 2 tua pariet tibi filium, vocabiſq. no
men eius Iſaac, & conſtituam pa-
ctum meum illi in fœdus ſempi-
ternum, & ſemini eius poſt eum.
* Super Iſmael quoque exaudiui 20
te. ecce, benedicam ei, & augebo,
& multiplicabo eum valde : duo-
decim duces generabit, & faciam
illum in gentem magnam. * Pa- 21
ctum vero meũ ſtatuam ad Iſaac,
quem pariet tibi Sara tẽpore iſto
in anno altero. * Cumq. finitus 22
eſſet ſermo loquentis cũ eo, aſcẽ- D
dit Deus ab Abraham. * Tulit au- 23
tem Abrahã Iſmael filium ſuum,
& omnes vernaculos domus ſuæ :
vniuerſoſq. quos emerat, cunctos
mares ex omnibus viris domus
ſuæ : & circumcidit carnem præ-
putij eorum ſtatim in ipſa die, ſi-
cut præceperat ei Deus. * Abrahã 24
nonaginta & nouẽ erat annorum
quando circumcidit carnem præ-
putij ſui. * Et Iſmael filius tre- 25
decim annos impleuerat tempore
circumciſionis ſuæ. * Eadem die 26
circumciſus eſt Abrahã & Iſmael
27 filius eius. * Et omnes viri do-
mus illius, tam vernaculi quàm
emptitij & alienigenæ pariter cir-
cumciſi ſunt.

CAP. XVIII.

1 APparuit autem ei Dominus ‖Heb. 13. a. 2.
A in conualle Mambre ſeden-
ti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo
2 feruore diei. * Cumq. eleuaſſet o-
culos, apparuerunt ei tres viri ſtan
tes prope eum : quos cum vidiſſet,
cucurrit in occurſum eorum de o-
ſtio tabernaculi, & adorauit in
3 terram. * Et dixit : Domine, ſi in-
ueni gratiam in oculis tuis, ne
4 tranſeas ſeruum tuum : * ſed affe-
ram pauxillum aquæ, & lauate
pedes veſtros, & requieſcite ſub ar
5 bore. * Ponamq. buccellam pa-
nis, & confortate cor veſtrum, po-
ſtea tranſibitis : idcirco enim de-
clinaſtis ad ſeruum veſtrum. Qui
6 dixerũt : Fac vt locutus es. * Feſti-
nauit Abraham in tabernaculum
ad Saram, dixitq. ei : Accelera,
tria ſata ſimilæ commiſce, & fac
7 ſubcinericios panes. * Ipſe vero
B ad armentum cucurrit, & tulit in-
de vitulum tenerrimum & opti-
mum, deditq. puero : qui feſtina-
8 uit & coxit illum. * Tulit quoque
butyrum & lac, & vitulum quem
coxerat, & poſuit coram eis : ipſe
vero ſtabat iuxta eos ſub arbore.
9 * Cumq. comediſſent, dixerunt
ad eum : Vbi eſt Sara vxor tua? il-
le reſpondit : Ecce in tabernaculo
10 eſt. * Cui dixit : ‖Reuertens ve- ‖Sup. 17. c.
niam ad te tempore iſto, vita co- 19.
11 mite, & habebit filium Sara vxor Inf. 21. a. 1
tua. Quo audito, Sara riſit poſt o- Rom. 9. b. 9
11 ſtium tabernaculi. * Erant autem 1. Pet. 3. a. 6
ambo ſenes, prouectaq. ætatis, &
deſierant Saræ fieri muliebria.
12 * Quæ riſit occulte, dicens : Poſt-
quam conſenui, & dominus meus
vetulus eſt, voluptati operam da-
13 bo? * Dixit autem Dominus ad
Abrahã : Quare riſit Sara, dicens :
14 Nũ vere paritura ſum anus? * Nũ-
quid Deo quidquam eſt difficile?
iuxta condictum reuertar ad te
hoc eodem tempore, vita comite,
15 & habebit Sara filium. * Negauit
Sara, dicens, Non riſi : timore per-
territa. Dominus autem : Non
16 eſt, inquit, ita : ſed riſiſti. * Cum
ergo ſurrexiſſent inde viri, direxe-
runt

runt oculos contra Sodomam: &
Abraham ſimul gradiebatur, de-
ducens eos. * Dixitq. Dominus: 17
Num celare potero Abraham quæ
geſturus ſum: * cum futurus ſit 18
in gentem magnam, ac robuſtiſſi-
mam, & BENEDICENDAE ſint
Sup. 12. a. 3 / Inf. 22. d. 17 in illo omnes nationes terræ?
*Scio enim quòd præcepturus ſit 19
filijs ſuis, & domui ſuæ poſt ſe vt C
cuſtodiant viam Domini, & faciãt
iudicium & iuſtitiam: vt adducat
Dominus propter Abraham om-
nia quæ locutus eſt ad eum. * Di- 20
xit itaque Dominus: Clamor So-
domorũ & Gomorrhæ multipli-
catus eſt, & peccatum eorum ag-
grauatũ eſt nimis. * Deſcendam, 21
& videbo vtrum clamorem qui ve-
nit ad me, opere cõpleuerint: an
non eſt ita, vt ſciam. * Conuerte- 22
runtq. ſe inde, & abierunt Sodo-
mam: Abraham vero adhuc ſta-
bat coram Domino. * Et appro- 23
pinquans ait: Numquid perdes
iuſtum cum impio? * Si fuerint 24
quinquaginta iuſti in ciuitate, pe-
ribunt ſimul? & non parces loco
illi propter quinquaginta iuſtos,
ſi fuerint in eo? * Abſit a te, vt 25
rem hanc facias, & occidas iuſtum
cum impio, fiatq. iuſtus ſicut im-
pius, non eſt hoc tuum: qui iudi-
cas omnem terram, nequaquam
facies iudicium hoc. * Dixitq. Do- 26
minus ad eum: Si inuenero Sodo-
mis quinquaginta iuſtos in me-
dio ciuitatis, dimittam omni lo-
co propter eos. * Reſpondenſq. 27
Abraham, ait: Quia ſemel cœpi, D
loquar ad Dominum meum, cum
ſim puluis & cinis. * Quid ſi mi- 28
nus quinquaginta iuſtis quinque
fuerint? delebis, propter quadra-
ginta quinque, vniuerſam vrbem?
Et ait: Non delebo, ſi inuenero
ibi quadraginta quinque. * Rur- 29
ſumq. locutus eſt ad eum: Sin
autem quadraginta ibi inuẽti fue-
rint, quid facies? Ait: Non per-
cutiam propter quadraginta. * Ne 30
quæſo, inquit, indigneris Domi-
ne, ſi loquar: Quid ſi ibi inuenti
fuerint triginta? Reſpondit: Non
faciam, ſi inuenero ibi triginta.
* Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad 31
Dominum meum: Quid ſi ibi in-
uẽti fuerint viginti? Ait: Non in-
terficiam propter viginti. * Obſe- 32
cro, inquit, ne iraſcaris Domine,
ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi in-
uenti fuerint ibi decem? Et dixit:
33 Non delebo propter decem. * A-
bijtq. Dominus, poſtquam ceſſa-
uit loqui ad Abraham: & ille re-
uerſus eſt in locum ſuum.

CAP. XIX.

1 VENERVNTQ. duo Angeli
A Sodomam veſpere, & ſeden-
te Lot in foribus ciuitatis. Qui Heb. 13. a. 2
cum vidiſſet eos, ſurrexit, & iuit
obuiam eis: adorauitq. pronus
2 in terram, * & dixit: Obſecro, do-
mini, declinate in domum pueri
veſtri, & manete ibi: lauate pedes
veſtros, & mane proficiſcemini in
viam veſtram. Qui dixerunt: Mi-
nime, ſed in platea manebimus.
3 * Compulit illos oppido, vt diuer-
terẽt ad eum: ingreſſisq. domum
illius fecit conuiuium, & coxit azy-
4 ma: & comederunt. * Prius autem
quàm irent cubitum, viri ciuitatis
vallauerũt domum a puero vſque
ad ſenem, omnis populus ſimul.
5 * Vocaueruntq. Lot, & dixerunt
ei: Vbi ſunt viri qui introierunt
ad te nocte? educ illos huc, vt co-
6 gnoſcamus eos. * Egreſſus ad eos
Lot, poſt tergum occludẽs oſtium,
7 ait: * Nolite, quæſo, fratres mei,
8 nolite malum hoc facere. * Habeo
B duas filias, quæ necdũ cognoue-
runt virum: educam eas ad vos,
& abutimini eis ſicut vobis pla-
cuerit, dummodo viris iſtis nihil
mali faciatis, quia ingreſſi ſunt
9 ſub vmbra culminis mei. * At il-
li dixerunt: Recede illuc. Et rur-
ſus: Ingreſſus es, inquiunt, vt ad-
uena; numquid vt iudices? te er-
go ipſum magis quam hos affli-
gemus. ‖ Vimq. faciebant Lot ve- ‖ 2. Pet. 2.
hementiſſime: iamq. prope erat vt b. 8.
10 effringerent fores. * Et ecce miſe-
runt manum viri, & introduxerũt
11 ad ſe Lot, clauſeruntq. oſtium: * &
eos, qui foris erant, ‖ percuſſerunt ‖ Sap. 19. c.
cæcitate a minimo vſque ad ma- 26.
ximum, ita vt oſtium inuenire nõ
12 poſſent. * Dixerunt autem ad Lot:
Habes hic quempiam tuorũ? ge-
nerum, aut filios, aut filias, om-
nes, qui tui ſunt, educ de vrbe
13 hac: * delebimus enim locum
iſtum, eo quòd increuerit clamor
eorum coram Domino, qui miſit
14 nos vt perdamus illos. * Egreſſus
itaque

itaque Lot, locutus eſt ad generos
ſuos qui accepturi erāt filias eius,
& dixit: Surgite, egredimini de lo-
co iſto: quia delebit Dominus ci-
uitatē hanc. Et viſus eſt eis quaſi
ludēs loqui. *Cumq. eſſet mane, 15
cogebant eum Angeli, dicentes:
Surge, tolle vxorem tuam, & duas
filias quas habes: ne & tu pariter
pereas in ſcelere ciuitatis. * Diſ- 16
ſimulante illo, apprehēderunt ma- D
num eius, & manum vxoris, ac
duarum filiarum eius, eo quod par
Sap.10.a.6 ceret Dominus illi. * ‖ Eduxe- 17
runtq. eum, & poſuerunt extra ci-
uitatem: ibiq. locuti ſunt ad eū,
dicentes: Salua animam tuam:
noli reſpicere poſt tergū, nec ſtes
in omni circa regione: ſed in mō-
te ſaluū te fac, ne & tu ſimul pe-
reas.* Dixitq. Lot ad eos: Quæ- 18
ſo Domine mi, *quia inuenit ſer- 19
uus tuus gratiam coram te, & ma-
gnificaſti miſericordiam tuam
quam feciſti mecum, vt ſaluares a-
nimam meā, nec poſſum in mon-
te ſaluari, ne forte apprehendat
me malum, & moriar. * Eſt ciui- 20
tas hæc iuxtà, ad quam poſſum fu
gere, parua, & ſaluabor in ea: nū-
quid non modica eſt, & viuet ani-
ma mea?* Dixitq. ad eum: Ecce 21
etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, E
vt non ſubuertam vrbem pro qua
Sap.10.a.6 locutus es. * ‖ Feſtina & ſaluare 22
ibi: quia non potero facere quid-
quam donec ingrediaris illuc. Id-
circo vocatum eſt nomen vrbis il-
lius Segor. * Sol egreſſus eſt ſu- 23
per terram, & Lot ingreſſus eſt Se-
‖Deu.29.d.23 gor. * ‖ Igitur Dominus pluit ſu- 24
per Sodomam & Gomorrham ſul
Iſa.13.d.19 phur & ignem a Domino de cælo:
Ier.50.f.40 *& ſubuertit ciuitates has, & om- 25
Ezec.16.f.48 nem circa regionem, vniuerſos ha
bitatores vrbium, & cuncta terræ
Oſe.11.c.8 virentia. * ‖ Reſpiciensq. vxor e- 26
Amos 4.d.11 ius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſa-
lis.* Abraham autem conſurgens 27
Luc 17.f 29 mane, vbi ſteterat prius cum Do-
Iudæ 1.c.7 mino, * intuitus eſt Sodomam & 28
‖ Luc.17.g.33 Gomorrham, & vniuerſam terram
regionis illius: viditq. aſcendentē
Sup.18.a.3 fauillā de terra quaſi fornacis fu-
mū.* Cū enim ſubuerteret Deus 29
ciuitates regionis illius, recorda-
tus Abrahæ, liberauit Lot de ſub F
uerſione vrbium in quibus habi-
tauerat.* Aſcēditq. Lot de Segor, 30
& manſit in monte, duæ quoque
filiæ eius cum eo (timuerat enim
manere in Segor) & manſit in ſpe-
lunca ipſe, & duæ filiæ eius cum
31 eo.* Dixitq. maior ad minorem:
Pater noſter ſenex eſt, & nullus vi-
rorum remanſit in terra qui poſſit
ingredi ad nos iuxta morem vni-
32 uerſæ terræ. * Veni, inebriemus
eum vino, dormiamusq. cum eo,
vt ſeruare poſſimus ex patre no-
33 ſtro ſemen. * Dederunt itaque
patri ſuo bibere vinum nocte illa:
Et ingreſſa eſt maior, dormiuitq.
cum patre: at ille non ſenſit, nec
quando accubuit filia, nec quando
34 ſurrexit.* Altera quoque die dixit
G maior ad minorem: Ecce dormi-
ui heri cum patre meo, demus ei
bibere vinum etiam hac nocte, &
dormies cum eo, vt ſaluemus ſe-
35 men de patre noſtro. * Dederunt
etiam & illa nocte patri ſuo bibe-
re vinum, ingreſſaq. minor filia,
dormiuit cum eo: & ne tunc qui-
dem ſenſit quando concubuerit,
36 vel quādo illa ſurrexerit.*Conce-
perunt ergo duæ filiæ Lot de patre
37 ſuo.* Peperitq. maior filium, &
vocauit nomen eius Moab: ipſe
eſt pater Moabitarum vſque in
38 præſentem diem. * Minor quo-
que peperit filium, & vocauit no-
men eius Ammon, id eſt filius
populi mei: ipſe eſt pater Am-
monitarum vſque hodie.

CAP. XX.

1 PROFECTVS inde Abraham
A in terram auſtralem, habita-
uit inter Cades, & Sur: & peregri-
2 natus eſt in Geraris. * Dixitq. de
Sara vxore ſua, Soror mea eſt. Mi-
ſit ergo Abimelech rex Geraræ, &
3 tulit eam. * Venit autem Deus
ad Abimelech per ſomniū nocte,
& ait illi: En morieris propter mu
lierem quam tuliſti: habet enim
4 virum.* Abimelech vero non te-
tigerat eam, & ait: Domine, num
gentem ignorantem & iuſtam in-
5 terficies?* Nonne ipſe dixit mihi:
Soror mea eſt: & ipſa ait: Frater
meus eſt? in ſimplicitate cordis
mei, & munditia manuum mea-
6 rum feci hoc.* Dixitq. ad eum
B Deus: Et ego ſcio quòd ſimplici
corde feceris: & ideo cuſtodiui te
ne peccares in me, & non dimiſi
7 vt tangeres eam. *Nunc ergo red-
de viro

de viro ſuo vxorem, quia prophe-
ta eſt: & orabit pro te, & viues:
ſi autem nolueris reddere, ſcito
quòd morte morieris tu, & om-
nia quæ tua ſunt. * Statimq. de 8
nocte conſurgens Abimelech, vo-
cauit omnes ſeruos ſuos: & locu-
tus eſt vniuerſa verba hæc in au-
ribus eorum, timueruntq. om-
nes viri valde. * Vocauit autem 9
Abimelech etiam Abraham, C
& dixit ei: Quid feciſti nobis?
quid peccauimus in te, quia in-
duxiſti ſuper me, & ſuper re-
gnum meum peccatum grande?
quæ non debuiſti facere, feci-
ſti nobis. * Rurſumq. expoſtu- 10
lans, ait: Quid vidiſti, vt hoc
faceres? * Reſpondit Abraham: 11
Cogitaui mecum, dicens: Forſi-
tan non eſt timor Dei in loco
iſto: & interficient me propter v-
‖Sup. 12. c. 13 xorem meam: * aliàs autem ‖& ve- 12
Inf. 21. c. 23 re ſoror mea eſt, filia patris mei,
& non filia matris meæ, & duxi
eam in vxorem. * Poſtquam au- 13
tem eduxit me Deus de domo pa-
tris mei, dixi ad eam: Hanc miſe-
ricordiam facies mecum: in om-
ni loco, ad quem ingrediemur, di-
ces quòd frater tuus ſim. * Tu- 14
lit igitur Abimelech oues & bo- D
ues, & ſeruos & ancillas, & dedit
Abraham: reddiditq. illi Saram
vxorem ſuam, * & ait: Terra co- 15
ram vobis eſt, vbicumque tibi
placuerit habita. * Saræ autem di- 16
xit: Ecce mille argenteos dedi fra
tri tuo, hoc erit tibi in velamen
oculorum ad omnes qui tecum
ſunt, & quocumque perrexeris:
mementoq. te deprehenſam. * O- 17
rante autem Abraham, ſanauit
Deus Abimelech & vxorem, an-
cillaſq. eius, & pepererunt: * con- 18
cluſerat enim Dominus omnem
vuluam domus Abimelech pro-
pter Saram vxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

VISITAVIT autem Dominus 1
‖Sup. 17. c. 19. 18. b. 10 Saram ſicut ‖promiſerat: & A
impleuit quæ locutus eſt. * Con- 2
‖Gal. 4. c. 23 cepitq. & ‖peperit filium in ſene-
Heb. 11. c. 11 ctute ſua, tempore quo prædixerat
ei Deus. * Vocauitq. Abraham 3
‖Sup. 17. d. 10 nomen filij ſui, quem genuit ei Sa
ra, Iſaac: * & circumcidit eum o- 4
Matt. 1. a. 2 ctauo die, ſicut ‖præceperat ei

5 Deus, * cum centum eſſet anno-
rum: hac quippe ætate patris, na-
6 tus eſt Iſaac. * Dixitq. Sara: Riſum
fecit mihi Deus: quicũque audie-
7 rit, corridebit mihi. * Rurſumq.
ait: Quis auditurum crederet A-
brahã quod Sara lactaret filium,
8 quem peperit ei iam ſeni? * Creuit
igitur puer, & ablactatus eſt: fe-
citq. Abraham grãde conuiuium
9 in die ablactationis eius. * Cumq.
vidiſſet Sara filiũ Agar Ægyptiæ
ludentem cum Iſaac filio ſuo, di-
10 xit ad Abrahã: * ‖Eijce ancillam ‖Gal. 4. d. 10
hanc, & filiũ eius: non enim erit
heres filius ancillæ cũ filio meo
11 Iſaac. * Dure accepit hoc Abrahã
12 pro filio ſuo. * Cui dixit Deus: Nõ
B tibi videatur aſperum ſuper pue-
ro & ſuper ancilla tua: omnia quæ
dixerit tibi Sara, audi vocem eius:
quia ‖in Iſaac vocabitur tibi ſe- ‖Rom. 9. b.
13 men. * Sed & filium ancillæ fa- 7
ciam in gentem magnam, quia Heb. 11. d.
14 ſemen tuum eſt. * Surrexit itaq. 18
Abraham mane, & tollens panem
& vtrem aquæ, impoſuit ſcapulæ
eius, tradiditq. puerum, & dimiſit
eam. Quæ cum abijſſet, errabat
15 in ſolitudine Berſabee. * Cumq.
cõſumpta eſſet aqua in vtre, abie-
cit puerum ſubter vnã arborum,
16 quæ ibi erant. * Et abijt, ſeditq. è
regione procul quãtum poteſt ar-
cus iacere. dixit enim: Non vi-
debo morientem puerum: & ſe-
dens contrà, leuauit vocem ſuam
17 & fleuit. * Exaudiuit autem Deus
vocem pueri: vocauitq. Angelus
Dei Agar de cælo, dicens: Quid a-
gis Agar? noli timere: Exaudiuit
enim Deus vocem pueri de loco
18 in quo eſt. * Surge, tolle puerum,
C & tene manum illius: quia in gen-
19 tem magnam faciam eum. * Ape-
ruitq. oculos eius Deus: quæ vi-
dens puteum aquæ, abijt, & imple
uit vtrem, deditq. puero bibere.
20 * Et fuit cum eo: qui creuit, & mo
ratus eſt in ſolitudine, factuſq. eſt
21 iuuenis ſagittarius. * Habitauitq.
in deſerto Pharan, & accepit illi
mater ſua vxorem de Terra Ægy-
22 pti. * Eodem tempore dixit Abi-
melech, & Phicol princeps exer-
citus eius ad Abraham: Deus te-
23 cum eſt in vniuerſis quæ agis. * Iu-
ra ergo per Deum, ne noceas mi-
hi, & poſteris meis, ſtirpiq. meæ: ‖Sup. 20. d.
ſed iuxta miſericordiam, ‖quam fe- 13
ci tibi,

ei tibi, facies mihi, & terræ in qua
verſatus es aduena. * Dixitq. A- 24
braham: Ego iurabo. * Et incre- 25
pauit Abimelech propter puteum
aquæ quem vi abſtulerant ſerui e-
ius. * Reſponditq. Abimelech: 26
Neſciui quis fecerit hãc rem: ſed
& tu non indicaſti mihi, & ego
non audiui præter hodie. * Tu- 27
lit itaque Abrahã oues & boues, D
& dedit Abimelech: percuſſe-
runtq. ambo fœdus. * Et ſtatuit 28
Abraham ſeptẽ agnas gregis ſeor-
ſum. * Cui dixit Abimelech: Quid 29
ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas
ſtare feciſti ſeorſum? * At ille: 30
Septem, inquit, agnas accipies de
manu mea: vt ſint mihi in teſti-
monium, quoniam ego fodi pu-
teum iſtum. * Idcirco vocatus 31
eſt locus ille Berſabee: quia ibi v-
terque iurauit. * Et inierunt fœ- 32
dus pro puteo iuramenti. * Surre- 33
xit autem Abimelech, & Phicol
princeps exercitus eius, reuerſiq.
ſunt in terram Palæſtinorum. A-
braham vero plantauit nemus in
Berſabee, & inuocauit ibi nomen
Domini Dei æterni. * Et fuit co- 34
lonus terræ Palæſtinorum diebus
multis.

CAP. XXII.

Iudit. 8.c. 22 Heb. 11. d. 17

QVAE poſtquam geſta ſunt, 1
‖ tentauit Deus Abraham, A
& dixit ad eum: Abra-
ham, Abraham. At ille reſpondit:
Adſum. * Ait illi: Tolle filium 2
tuum vnigenitum, quem diligis,
Iſaac, & vade in terram viſionis:
atque ibi offeres eum in holocau-
ſtum ſuper vnum montium quem
monſtrauero tibi. * Igitur Abra- 3
ham de nocte conſurgens, ſtrauit
aſinum ſuum: ducens ſecum duos
iuuenes, & Iſaac filium ſuum:
cumq. concidiſſet ligna in holo-
cauſtum, abijt ad locum quẽ præ-
ceperat ei Deus. * Die autem ter- 4
tio, eleuatis oculis, vidit locũ pro-
cul: * dixitq. ad pueros ſuos: Ex- 5
pectate hic cum aſino: ego & puer
illuc vſque properantes, poſtquam
adorauerimus, reuertemur ad vos.
* Tulit quoque ligna holocauſti, 6
& impoſuit ſuper Iſaac filium B
ſuum: ipſe vero portabat in ma-
nibus ignem & gladium. Cumq.
duo pergerent ſimul, * dixit Iſaac 7
patri ſuo: Pater mi. At ille reſpon
dit: Quid vis fili? Ecce, inquit,
ignis & ligna: vbi eſt victima ho-
8 locauſti? * Dixit autem Abraham:
Deus prouidebit ſibi victimã ho-
locauſti, fili mi. Pergebant ergo
9 pariter: * & venerunt ad locum
quem oſtenderat ei Deus, in quo
ædificauit altare, & deſuper ligna
compoſuit: cumq. alligaſſet Iſaac
filium ſuum, poſuit eum in altare Iac.2.d.21.
10 ſuper ſtruem lignorum. * Exten-
ditq. manũ, & arripuit gladium,
11 vt immolaret filium ſuum. * Et
ecce Angelus Domini de cælo cla
mauit, dicens: Abraham, Abra-
ham. Qui reſpondit: Adſum.
12 * Dixitq. ei: Non extendas ma-
C num tuam ſuper puerum, neque
facias illi quidquam: nũc cogno-
ui quòd times Deum, & non pe-
perciſti vnigenito filio tuo propter
13 me. * Leuauit Abraham oculos
ſuos, viditq. poſt tergum arietem
inter vepres hærentem cornibus,
quem aſſumens obtulit holocau-
14 ſtum pro filio. * Appellauitq. no-
men loci illius, Dominus videt.
Vnde vſque hodie dicitur: In mon
15 te Dominus videbit. * Vocauit
autem Angelus Domini Abrahã
16 ſecundo de cælo, dicens: * ‖Per me- ‖Pſ.104.a.9
metipſum iuraui, dicit Dominus: Luc.1.g.73
quia feciſti hanc rem, & non pe- Eccl. 44. d.
perciſti filio tuo vnigenito pro- 21
17 pter me: * benedicã tibi, & mul- Heb.6.c.13
D tiplicabo ſemen tuum ſicut ſtel- 1.Mac. 2.f.
las cæli, & velut arenam quæ eſt 52
in littore maris: poſſidebit ſemen Luc.1.g.73
tuum portas inimicorũ ſuorum,
18 * & ‖BENEDICENTVR in ſemi- ‖Sup.12.a.3
ne tuo omnes gentes terræ, quia 18.c.18
19 obediſti voci meæ. * Reuerſus eſt Inf. 26.a.4
Abrahã ad pueros ſuos, abierũtq. Act. 3.d.25
Berſabee ſimul, & habitauit ibi. Eccl. 44. d.
20 * His ita geſtis, nunciatũ eſt Abra- 25
hæ quòd Melcha quoque genuiſ-
21 ſet filios Nachor fratri ſuo, * Hus
primogenitum, & Buz fratrem e-
ius, & Camuel patrem Syrorum,
22 * & Caſed, & Azau, Pheldas quo-
23 que & Iedlaph, * ac Bathuel, de
quo nata eſt Rebecca: octo iſtos
genuit Melcha, Nachor fratri A-
24 brahæ. * Concubina vero illius,
nomine Roma, peperit Tabee, &
Gaham, & Tahas, & Maacha.

CAP. XXIII.

Vixit autem Sara centum vi- 1
gintiſeptem annis. * Et mor- 2
tua eſt in ciuitate Arbee, quæ eſt A
Hebron, in terra Chanaan: ve-
nitq. Abraham vt plangeret, &
fleret eam. * Cumq. ſurrexiſ- 3
ſet ab officio funeris, locutus eſt
ad filios Heth, dicens: * Adue- 4
na ſum & peregrinus apud vos:
date mihi ius ſepulchri vobiſcum,
vt ſepeliam mortuum meum.
* Reſponderunt filij Heth, dicen- 5
tes: * Audi nos domine, princeps 6
Dei es apud nos: in electis ſepul-
chris noſtris ſepeli mortuum tuũ:
nullusq. te prohibere poterit quin
in monumento eius ſepelias mor-
tuum tuum. * Surrexit Abraham, 7
& adorauit populum terræ, filios
videlicet Heth: * Dixitq ad eos: 8
Si placet animæ veſtræ vt ſepeliam B
mortuum meum, audite me, &
intercedite pro me apud Ephron
filium Seor: * Vt det mihi ſpelun- 9
cam duplicem, quam habet in ex-
trema parte agri ſui: pecunia di-
gna tradat eam mihi coram vobis
in poſſeſſionem ſepulchri. * Ha- 10
bitabat autem Ephron in medio
filiorum Heth. Reſponditq. Eph-
ron ad Abraham cunctis audien-
tibus qui ingrediebantur portam
ciuitatis illius, dicens: * Nequa- 11
quam ita fiat, domine mi, ſed tu
magis auſculta quod loquor:
Agrum trado tibi, & ſpeluncam,
quæ in eo eſt, præſentibus filijs C
populi mei, ſepeli mortuum tuũ.
* Adorauit Abraham coram po- 12
pulo terræ. * Et locutus eſt ad 13
Ephron circumſtante plebe: Quæ-
ſo, vt audias me: Dabo pecuniam
pro agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepe-
liam mortuum meum in eo. * Re- 14
ſponditq. Ephron: * Domine mi, 15
audi me: Terra, quam poſtulas,
quadringentis ſiclis argenti valet:
illud eſt pretium inter me & te:
ſed quantum eſt hoc? ſepeli mor-
tuum tuũ. * Quod cum audiſſet 16
Abraham, appendit pecuniam,
quam Ephron poſtulauerat, au-
dientibus filijs Heth, quadringen-
tos ſiclos argenti probatæ mone-
tæ publicæ. * Confirmatusq. eſt 17
ager quondam Ephronis, in quo D
erat ſpelunca duplex, reſpiciens
Mambre, tam ipſe, quàm ſpelun-
cà, & omnes arbores eius in cun-
ctis terminis eius per circuitum.
18 * Abrahæ in poſſeſſionem, viden-
tibus filijs Heth, & cunctis qui in-
trabant portam ciuitatis illius.
19 * Atque ita ſepeliuit Abraham
Saram vxorem ſuam in ſpelunca
agri duplici, quæ reſpiciebat Mã-
bre, Hæc eſt Hebron in terra Cha-
20 naan. * Et confirmatus eſt ager,
& antrum, quod erat in eo, Abra-
hæ in poſſeſſionem monumenti a
filijs Heth.

CAP. XXIIII.

1 Erat autem Abraham ſenex,
A dierumq. multorum: & Do-
minus in cunctis benedixerat ei.
2 * Dixitq. ad ſeruum ſeniorem do-
mus ſuæ, qui præerat omnibus
quæ habebat: || Pone manũ tuam || Inf. 47.g.
3 ſubter femur meum, * vt adiu- 29.
rem te per Dominum, Deum cæli
& terræ, vt non accipias vxorem
filio meo de filiabus Chananæo-
4 rum, inter quos habito: * ſed ad
terram & cognationem meã pro-
ficiſcaris, & inde accipias vxorem
5 filio meo Iſaac. * Reſpondit ſer-
uus: Si noluerit mulier venire
mecum in terram hanc, numquid
reducere debeo filium tuum ad lo-
6 cum, de quo tu egreſſus es? * Di-
xitq. Abraham: Caue nequando
7 reducas filium meum illuc. * Do-
minus Deus cæli, qui tulit me de
domo patris mei, & de terra nati-
uitatis meæ, qui locutus eſt mihi,
& iurauit mihi, dicens: || Semini || Sup. 12.b.
tuo dabo terram hanc: ipſe mit- 7. 13.d.5.
tet Angelum ſuum coram te, & & 15.d.18.
accipies inde vxorem filio meo: Inf. 26.a 2.
8 * ſin autem mulier noluerit ſequi
te, non teneberis iuramento: fi-
lium meum tantum ne reducas
9 illuc. * Poſuit ergo ſeruus ma-
num ſub femore Abraham domi-
ni ſui, & iurauit illi ſuper ſermo-
10 ne hoc. * Tulitq. decem came-
B los de grege domini ſui, & abijt,
ex omnibus bonis eius portans ſe-
cum, profectusq. pertexit in Me-
ſopotamiam ad vrbem Nachor.
11 * Cumq. camelos feciſſet accum-
C bere extra oppidum iuxta puteum
aquæ veſpere, tempore quo ſolent
mulieres egredi ad hauriendam
12 aquam, dixit: * Domine Deus
domini

domini mei Abraham, occurre,
obſecro, mihi hodie, & fac miſe-
ricordiam cũ domino meo Abra-
ham. * Ecce ego ſto prope fon- 13
tem aquæ, & filiæ habitatorum
huius ciuitatis egredientur ad hau-
riendam aquam. * Igitur puella, 14
cui ego dixero: Inclina hydriam
tuam vt bibam: & illa responde-
rit: Bibe, quin & camelis tuis
dabo potum: ipſa eſt, quam præ-
paraſti ſeruo tuo Iſaac: & per hoc
intelligam quòd feceris miſeri-
cordiam cũ domino meo. * Nec- 15
dum intra ſe verba compleuerat,
& ecce Rebecca egrediebatur,
filia Bathuel, filij Melchæ vxoris
Nachor fratris Abraham, habens
hydriam in ſcapula ſua: * puella 16
decora nimis, virgoq. pulcherri-
ma, & incognita viro: deſcende-
rat autem ad fontem, & impleue-
rat hydriã, ac reuertebatur. * Oc- 17
curritq. ei ſeruus, & ait: Pauxil- C
lum aquæ mihi ad bibendũ præbe
de hydria tua. * Quæ reſpondit: 18
Bibe domine mi. celeriterq. de-
poſuit hydriam ſuper vlnam ſuã,
& dedit ei potum. * Cumq. ille 19
bibiſſet, adiecit: Quin & came-
lis tuis hauriam aquam, donec
cuncti bibant. * Effundensq. hy- 20
driam in canalibus, recurrit ad pu-
teum vt hauriret aquam: & hau-
ſtam omnibus camelis dedit. * Ip- 21
ſe autem contemplabatur eam ta-
citus, ſcire volens vtrum proſpe-
rum iter ſuum feciſſet Dominus,
an non. * Poſtquã autem biberũt 22
cameli, protulit vir inaures aureas,
appendentes ſiclos duos: & armil-
las totidem pondo ſiclorum de-
cem. * Dixitq. ad eam: Cuius es 23
filia? indica mihi: eſt in domo
patris tui locus ad manendum?
* Quæ reſpondit: Filia ſum Ba- 24
thuelis, filij Melchæ, quem pepe-
rit ipſi Nachor. * Et addidit, di- 25
cens: Palearum quoque & fœni
plurimum eſt apud nos, & locus
ſpatioſus ad manendũ. * Inclina- 26
uit ſe homo, & adorauit Dominũ,
* dicens: Benedictus Dominus 27
Deus domini mei Abraham, qui
non abſtulit miſericordiã & veri-
tatem ſuam a domino meo, & re-
cto itinere me perduxit in domũ
fratris domini mei. * Cucurrit 28
itaque puella, & nunciauit in do-
mum matris ſuæ omnia quæ au-
29 dierat. * Habebat autem Rebecca
D fratrem nomine Laban, qui feſti-
nus egreſſus eſt ad hominem, vbi
30 erat fons. * Cumq. vidiſſet inau-
res & armillas in manibus ſoro-
ris ſuæ, & audiſſet cuncta verba
referentis: Hæc locutus eſt mihi
homo: venit ad virum, qui ſtabat
iuxta camelos, & prope fontem
31 aquæ: * dixitq. ad eum: Ingre-
dere, benedicte Domini: cur foris
ſtas? præparaui domum, & locum
32 camelis. * Et introduxit eum in
hoſpitium: ac deſtrauit camelos;
deditq. paleas & fœnum, & aquã
ad lauandos pedes eius, & viro-
33 rum qui venerant cum eo. * Et
appoſitus eſt in conſpectu eius pa-
nis. Qui ait: Non comedam, do-
nec loquar ſermones meos. Re-
34 ſpondit ei: Loquere. * At ille: Ser-
35 uus, inquit, Abraham ſum: * &
Dominus benedixit domino meo
valde, magnificatusq. eſt: & dedit
ei oues & boues, argentum & au-
rum, ſeruos & ancillas, camelos
36 & aſinos. * Et peperit Sara vxor
domini mei filium domino meo
in ſenectute ſua, deditq. illi omnia
37 quæ habuerat. * Et adiurauit me
dominus meus, dicens: Non ac-
cipies vxorem filio meo de filia-
bus Chananæorum, in quorum
38 terra habito: * ſed ad domum pa-
tris mei perges, & de cognatione
mea accipies vxorem filio meo:
39 * ego vero reſpondi domino meo:
Quid ſi noluerit venire mecum
40 mulier? * Dominus, ait, in cu-
ius conſpectu ambulo, mittet an-
E gelum ſuum tecum, & diriget viã
tuam: accipiesq. vxorem filio
meo de cognatione mea, & de do-
41 mo patris mei. * Innocens eris a
maledictione mea, cum veneris ad
propinquos meos, & non dederint
42 tibi. * Veni ergo hodie ad fontem
aquæ, & dixi: Domine Deus do-
mini mei Abraham, ſi direxiſti
viam meam, in qua nunc ambulo,
43 * ecce ſto iuxta fontem aquæ, &
virgo quæ egredietur ad haurien-
dam aquam, audierit a me: Da
mihi pauxillum aquæ ad bibendũ
44 ex hydria tua: * & dixerit mihi:
Et tu bibe, & camelis tuis hau-
riam: ipſa eſt mulier quam præ-
parauit Dominus filio domini
45 mei. * Dumq. hæc tacitus mecũ
voluerem, apparuit Rebecca ve-

niens cū hydria, quā portabat in
ſcapula: deſcenditq. ad fontem,
& hauſit aquam. Et aio ad eam:
Da mihi paululum bibere.* Quæ 46
feſtinans depoſuit hydriam de hu-
mero, & dixit mihi: Et tu bibe, &
camelis tuis tribuam potum. Bi-
bi, & adaquauit camelos. * In- 47
terrogauiq. eam, & dixi: Cuius es
filia? Quæ reſpondit: Filia Ba-
thuelis ſum, filij Nachor, quem
peperit ei Melcha. Suſpendi ita-
que inaures ad ornandam faciem
eius, & armillas poſui in manibus
eius. * Pronuſq. adoraui Domi- 48
num, benedicēs Domino Deo do-
mini mei Abraham, qui perduxit
me recto itinere, vt ſumerem filiā
fratris domini mei filio eius.
*Quamobrem ſi facitis miſericor- 49
diam & veritatem cum domino F
meo, indicate mihi: ſin autē aliud
placet, & hoc dicite mihi, vt va-
dam ad dexteram, ſiue ad ſini-
ſtram. * Reſponderuntq. Laban 50
& Bathuel: A Domino egreſſus
eſt ſermo: non poſſumus extra
placitum eius quidquam aliud lo-
qui tecum.* En Rebecca coram 51
te eſt, tolle eam, & proficiſcere,
& ſit vxor filij domini tui, ſicut lo-
cutus eſt Dominus. * Quod cum 52
audiſſet puer Abraham, procidēs
adorauit in terram Dominum.
* Prolatiſq. vaſis argenteis, & au- 53
reis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ
pro munere: fratribus quoque
eius, & matri dona obtulit.* Ini- 54
to conuiuio, veſcentes pariter &
bibentes manſerunt ibi. Surgens
autem mane, locutus eſt puer:
Dimittite me, vt vadam ad Domi-
num meum. * Reſponderuntq. 55
fratres eius, & mater: Maneat
puella ſaltem decem dies apud
nos, & poſtea proficiſcetur.
* Nolite, ait, me retinere, quia 56
Dominus direxit viam meam: di-
mittite me vt pergā ad dominum
meum. * Et dixerunt: Vocemus 57
puellam, & quæramus ipſius vo-
luntatem. * Cumq. vocata veniſ- 58
ſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire cum G
homine iſto? Quæ ait: Vadam.
* Dimiſerunt ergo eam, & nutri- 59
cem illius, ſeruumq. Abraham,
& comites eius, * imprecantes 60
proſpera ſorori ſuæ, atque dicen-
tes: Soror noſtra es, creſcas in mil-
le millia, & poſſideat ſemen tuum

61 portas inimicorū ſuorum. * Igi-
tur Rebecca, & puellæ illius aſcen-
ſis camelis, ſecutæ ſunt virum:
qui feſtinus reuertebatur ad do-
62 minum ſuum: * eo autem tempo-
re deambulabat Iſaac per viam
quæ ducit ad Puteum, cuius no-
men eſt Viuentis, & videntis: ha-
63 bitabat enim in terra auſtrali: * &
egreſſus fuerat ad meditandum in Sup. 16. d.
agro, inclinata iā die: cumq. ele- 24
uaſſet oculos, vidit camelos ve-
64 nientes procul. * Rebecca quo-
que, conſpecto Iſaac, deſcendit de
65 camelo, * & ait ad puerum: Quis
eſt ille homo qui venit per agrum
in occurſum nobis? Dixitq. ei:
Ipſe eſt dominus meus. At illa
tollens cito pallium, operuit ſe.
66 * Seruus autem cuncta, quæ geſſe-
67 rat, narrauit Iſaac. * Qui introdu-
xit eam in tabernaculū Saræ ma-
tris ſuæ, & accepit eam vxorem:
& in tantum dilexit eam, vt dolo-
rem, qui ex morte matris eius ac-
ciderat, temperaret.

CAP. XXV.

1 ABraham vero aliā duxit vxo- 1. Par. 1. c. 32
2 rem nomine Ceturam: * quæ
A peperit ei Zamrā & Ieccſan, & Ma-
dan, & Madian, & Ieſboc, & Sue.
3 * Ieccſan quoque genuit Saba, &
Dadan. Filij Dadan fuerunt Aſſu-
4 rim, & Latuſim, & Loomim. * At
vero ex Madian ortus eſt Epha, &
Opher, & Henoch, & Abida, & El-
5 daa: omnes hi filij Ceturæ. * De-
ditq. Abraham cuncta quæ poſſe-
6 derat, Iſaac: * filijs autem concu-
binarum largitus eſt munera, &
ſeparauit eos ab Iſaac filio ſuo, dū
adhuc ipſe viueret, ad plagā orien-
7 talem. * Fuerunt autem dies vitæ
Abrahæ, centū ſeptuaginta quin-
8 que anni. * Et deficiens mortuus
eſt in ſenectute bona, prouectæq.
ætatis, & plenus dierū: congrega-
9 tuſq. eſt ad populum ſuum: * Et
ſepelierūt eum Iſaac & Iſmael fi-
lij ſui in ſpelunca duplici, quæ ſita
eſt in agro Ephron filij Seor He-
10 thæi, e regione Mambre, * quem
emerat a filijs Heth: ibi ſepultus
11 eſt ipſe, & Sara vxor eius. * Et
B poſt obitū illius benedixit Deus
Iſaac filio eius, qui habitabat iux-
ta puteum nomine Viuentis &
12 videntis. * Hæ ſunt generationes
Iſmael filij Abrahæ, quē peperit ei
Agar

Agar Ægyptia, famula Saræ:
& * hæc nomina filiorum eius in 13
vocabulis & generationibus ſuis.
‖1.Par 1. b. 29 ‖Primogenitus Iſmaelis Nabaioth,
deinde Cedar, & Adbeel, & Mab-
ſam, * Maſma quoque, & Duma, 14
& Maſſa, * Hadar, & Thema, & Ie- 15
thur, & Naphis, & Cedma. * Iſti 16
ſunt filij Iſmaelis: & hæc nomina
per caſtella & oppida eorum, duo-
decim principes tribuum ſuarum.
* Et facti ſunt anni vitæ Iſmaelis 17
centum triginta ſeptem, deficiẽsq.
mortuus eſt, & appoſitus ad po-
pulum ſuum. * Habitauit autem 18
ab Heuila vſque Sur, quæ reſpicit C
Ægyptum introeuntibus Aſſyrios.
coram cunctis fratribus ſuis obijt.
* Hæ quoque ſunt generationes 19
Iſaac filij Abraham: Abraham
genuit Iſaac: * qui cum quadra- 20
ginta eſſet annorum, duxit vxo-
rem Rebeccam filiam Bathuelis
Syri de Meſopotamia, ſororem
Laban. * Deprecatusq. eſt Iſaac 21
Dominum pro vxore ſua, eo quòd
eſſet ſterilis: qui exaudiuit eum,
& dedit cõceptum Rebeccæ. * Sed 22
collidebantur in vtero eius paruu-
li; quæ ait: Si ſic mihi futurum
erat, quid neceſſe fuit concipere?
Perrexitq. vt conſuleret Dominũ.
‖Rom.9. c. 10 * Qui reſpondens, ait: ‖ Duæ gen- 23
tes ſunt in vtero tuo, & duo popu-
li ex ventre tuo diuidentur, popu-
lusq. populum ſuperabit, & maior
ſeruiet minori. * Iam tempus pa- 24
riendi aduenerat, & ecce gemini
‖Oſe.12.a.3 in vtero eius reperti ſunt. ‖ * Qui 25
prior egreſſus eſt, rufus erat, & to-
tus in morem pellis hiſpidus: vo- D
catumq. eſt nomen eius Eſau.
‖Matt.1.a.2 ‖Protinus alter egrediens, plantam
fratris tenebat manu: & idcirco
appellauit eum Iacob. * Sexagena- 26
rius erat Iſaac quando nati ſunt ei
paruuli. * Quibus adultis, factus 27
eſt Eſau vir gnarus venandi, & ho-
mo agricola: Iacob autẽ vir ſim-
plex habitabat in tabernaculis.
* Iſaac amabat Eſau, eo quod de 28
venationibus illius veſceretur: &
Rebecca diligebat Iacob. * Coxit 29
autẽ Iacob pulmentum: ad quem
cum veniſſet Eſau de agro laſſus,
* ait: Da mihi de coctione hac ru- 30
fa, quia oppido laſſus ſum. Quã
ob cauſam vocatum eſt nomen e-
‖Heb.12 c.16 ius ‖ Edom. * Cui dixit Iacob: 31
Abdiæ 1. a Vẽde mihi primogenita tua. * Ille 32
reſpondit: En morior, quid mihi
33 proderũt primogenita? * Ait Iacob:
Iura ergo mihi. Iurauit ei Eſau,
34 & vendidit primogenita. * Et ſic
accepto pane & lentis edulio, co-
medit, & bibit, & abijt; paruipen-
dẽs, quod primogenita vẽdidiſſet.

CAP. XXVI.

1 ORta autem fame ſuper terram
A poſt eam ſterilitatem, quæ
acciderat in diebus Abrahã, abijt
Iſaac ad Abimelech regem Palæ-
2 ſtinorum in Gerara. * Apparuitq.
ei Dominus, & ait: Ne deſcendas
in Ægyptum, ſed quieſce in terra,
3 quam dixero tibi. * Et peregri-
nare in ea, eroq. tecum, & benedi-
cam tibi: tibi enim & ſemini tuo
dabo vniuerſas regiones has, ‖ cõ- ‖Sup.12. b. 7.1.13.d.18
plens iuramentum quod ſpopon-
4 di Abraham patri tuo. * Et mul-
B tiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas
cæli: daboq. poſteris tuis vniuer-
ſas regiones has: & ‖ BENEDI- ‖Sup.12. a. 3.18.c.18. 22.d.17. 8. c.19
CENTVR in ſemine tuo om-
5 nes gentes terræ, * eo quòd obe-
dierit Abraham voci meæ, & cu-
ſtodierit præcepta & mãdata mea,
& ceremonias legesq. ſeruauerit.
6 * Manſit itaque Iſaac in Geraris.
7 * Qui cũ interrogaretur a viris lo-
ci illius ſuper vxore ſua, reſpõdit:
Soror mea eſt. timuerat enim cõ-
fiteri quòd ſibi eſſet ſociata cõiu-
gio, reputans ne forte interfice-
rent eum propter illius pulchri-
8 tudinem. * Cumq. pertranſiſſent
dies plurimi, & ibidem moraretur,
proſpiciens Abimelech rex Pa-
læſtinorum per feneſtram, vidit
eum iocantem cum Rebecca vxo-
9 re ſua. * Et accerſito eo, ait: Per-
ſpicuum eſt quòd vxor tua ſit;
cur mentitus es, eam ſororem
tuam eſſe? Reſpondit: Timui ne
10 morerer propter eam. * Dixitq. A-
C bimelech: Quare impoſuiſti no-
bis? potuit coire quiſpiam de po-
pulo cum vxore tua, & indu-
xeras ſuper nos grande peccatum.
Præcepitq. omni populo dicens:
11 * Qui tetigerit hominis huius v-
12 xorem, morte morietur. * Se-
uit autem Iſaac in terra illa,
& inuenit in ipſo anno centu-
plum: benedixitq. ei Domi-
13 nus. * Et locupletatus eſt homo,
& ibat proficiens atque ſuccre-
ſcens, donec magnus vehementer

effectus eſt :* habuit quoque poſ- 14
ſeſſiones ouium & armentorum ,
& familiæ plurimum . Ob hoc
inuidentes ei Palæſtini , * omnes 15
puteos, quos foderant ſerui patris D
illius Abraham , illo tempore ob-
ſtruxerunt , implentes humo :*in 16
tantum , vt ipſe Abimelech dice-
ret ad Iſaac: Recede a nobis,quo-
niam potentior nobis factus es val-
de . * Et ille diſcedens , vt veniret 17
ad torrentem Geraræ , habitaretq.
ibi : * ruſum fodit alios puteos , 18
quos foderant ſerui patris ſui A-
braham:& quos,illo mortuo,olim
obſtruxerant Philiſtijm : appella-
uitq. eos eiſdem nominibus qui-
bus ante pater vocauerat . * Fode- 19
runtq. in Torrente , & repererunt
aquam viuam . * Sed & ibi iur- 20
gium fuit paſtorum Geraræ ad-
uerſus paſtores Iſaac, dicentium :
Noſtra eſt aqua . quam ob rem
nomen putei ex eo , quod accide-
rat, vocauit Calumniam . * Fode- 21
runt autem & alium : & pro illo E
quoque rixati ſunt , appellauitq.
eum , Inimicitias . * Profectus in- 22
de fodit alium puteum , pro quo
non contenderunt : itaque voca-
uit nomen eius,Latitudo, dicens :
Nunc dilatauit nos Dominus , &
fecit creſcere ſuper terram .* Aſcē- 23
dit autem ex illo loco in Berſabee,
*vbi apparuit ei Dominus in ipſa 24
nocte , dicens : Ego ſum Deus A-
braham patris tui , noli timere ,
quia ego tecum ſum : benedicam
tibi, & multiplicabo ſemen tuum
propter ſeruum meum Abraham .
* Itaque ædificauit ibi altare : & 25
inuocato nomine Domini, exten- F
dit tabernaculum : præcepitq. ſer-
uis ſuis vt foderent puteum .* Ad. 26
quem locum cum veniſſent de Ge
raris Abimelech , & Ochozath a-
micus illius,& Phicol dux militū,
* locutus eſt eis Iſaac : Quid ve- 27
niſtis ad me hominem quem odi-
ſtis , & expuliſtis a vobis ? * Qui 28
reſponderūt : Vidimus tecum eſſe
Dominū, & idcirco nos diximus :
Sit iuramentum inter nos,& inea-
mus fœdus , * vt non facias nobis 29
quidquam mali,ſicut & nos nihil
tuorum attigimus , nec fecimus
quod te læderet : ſed cum pace di-
miſimus auctū benedictione Do-
mini .* Fecit ergo eis conuiuium, 30
& poſt cibum & potum *ſurgen- 31
G tes mane, iurauerunt ſibi mutuo :
dimiſitq. eos Iſaac pacifice in lo-
32 cum ſuum . * Ecce autem venerūt
in ipſo die ſerui Iſaac annūciantes
ei de puteo,quem foderant , atque
33 dicentes : Inuenimus aquam.*Vn-
de appellauit eum, Abundātiam ;
& nomen vrbi impoſitum eſt Ber-
ſabee , vſque in præſentem diem :
34 * Eſau vero quadragenarius duxit
vxores, Iudith filiā Beeri Hethæi ,
& Baſemath filiam Elon eiuſdem
35 loci : * ‖ quæ ambæ offenderant ‖ Infra 27.
animum Iſaac & Rebeccæ . g.46.

CAP. XXVII.

1 SEnuit autem Iſaac, & caligaue-
A runt oculi eius , & videre non
poterat : vocauitq. Eſau filium
ſuum maiorē,& dixit ei : Fili mi ?
2 Qui reſpondit : Adſum .* Cui pa-
ter : Vides,inquit,quod ſenuerim,
3 & ignorē diem mortis meæ .* Su-
me arma tua,pharetrā, & arcum ,
& egredere foras : cumq. venatu
4 aliquid apprehenderis , * fac mihi
inde pulmentum ſicut velle me no
ſti,& affer vt comedam : & bene-
dicat tibi anima mea antequam
5 moriar. * Quod cum audiſſet Re-
becca, & ille abijſſet in agrum, vt
6 iuſſionem patris impleret , *dixit
filio ſuo Iacob : Audiui patrem
tuum loquentem cum Eſau fratre
7 tuo, & dicentem ei : * Affer mihi
B de venatione tua, & fac cibos vt
comedam , & benedicam tibi co-
ram Domino antequam moriar .
8 *Nunc ergo fili mi,acquieſce con-
9 ſilijs meis : * & pergens ad gregē,
affer mihi duos hœdos optimos ,
vt faciam ex eis eſcas patri tuo ,
10 quibus libenter veſcitur : * quas
cum intuleris,& comederit, bene-
dicat tibi priuſquam moriatur .
11 * Cui ille reſpondit : Noſti quod
Eſau frater meus homo piloſus
12 ſit , & ego lenis : * ſi attrectauerit
me pater meus, & ſenſerit, timeo
ne putet me ſibi voluiſſe illudere ,
& inducam ſuper me maledictio-
13 nē pro benedictione . * Ad quem
mater : In me ſit, ait, iſta maledi-
ctio , fili mi : tantum audi vocem
meam, & pergens affer quæ dixi .
14 * Abijt , & attulit,deditq. matri .
Parauit illa cibos, ſicut velle noue-
15 rat patrem illius . * Et veſtibus E-
ſau valde bonis , quas apud ſe ha-
bebat

bebat domi, induit eum: * pellicu- 16
laſq. hœdorum circumdedit ma-
nibus, & colli nuda protexit. * De- 17
ditq. pulmentum, & panes, quos
coxerat, tradidit. * Quibus illatis, 18
dixit: Pater mi? At ille reſpōdit: C
Audio. Quis es tu fili mi? * Di- 19
xitq. Iacob: Ego ſum primoge-
nitus tuus Eſau: feci ſicut præce-
piſti mihi: ſurge, ſede, & comede
de venatione mea, vt benedicat
mihi anima tua. * Rurſumq. Iſaac 20
ad filium ſuum: Quo modo, in-
quit, tam cito inuenire potuiſti, fili
mi? Qui reſpondit: Voluntas Dei
fuit vt cito occurreret mihi quod
volebam: * Dixitq. Iſaac: Acce- 21
de huc, vt tangam te fili mi, & pro-
bem vtrū tu ſis filius meus Eſau,
an non. * Acceſſit ille ad patrem, 22
& palpato eo, dixit Iſaac: Vox qui-
dem, vox Iacob eſt: ſed manus,
manus ſunt Eſau. * Et nō cogno- 23
uit eum, quia piloſæ manus ſimi-
litudinem maioris expreſſerant.
Benedicens ergo illi, * ait: Tu es 24
filius meus Eſau? Reſpondit, Ego
ſum. * At ille: Affer mihi, inquit, 25
cibos de venatione tua, fili mi, vt D
benedicat tibi anima mea. Quos
cum oblatos comediſſet, obtulit
ei etiam ⌒vinum. quo hauſto,
* dixit ad eum: Accede ad me⌣, 26
& da mihi oſculum, fili mi. * Ac- 27
ceſſit, & oſculatus eſt eum. Sta-
timq. vt ſenſit veſtimentorum il-
lius fragrantiam, benedicens illi,
ait: Ecce odor filij mei ſicut odor
agri pleni, cui benedixit Domi-
nus. * Det tibi Deus de rore cæli, 28
& de pinguedine terræ abundan-
tiam frumenti & vini. * Et ſer- 29
uiant tibi populi, & adorent te tri- E
bus: eſto dominus fratrum tuo-
rum, & incuruentur ante te filij
matris tuæ. qui maledixerit tibi,
ſit ille maledictus: & qui benedi-
xerit tibi, benedictionibus replea-
tur. * Vix Iſaac ſermonem imple- 30
uerat: & egreſſo Iacob foras, venit
Eſau, * coctoſq. de venatione ci- 31
bos intulit patri, dicens: Surge⌣
pater mi, & comede de venatione
filij tui, vt benedicat mihi anima
tua. * Dixitq. illi Iſaac: Quis e- 32
nim es tu? Qui reſpōdit: Ego ſum
filius tuus primogenitus Eſau.
* Expauit Iſaac ſtupore vehemen- 33
ti, & vltra quàm credi poteſt, ad-
mirās, ait: Quis igitur ille eſt qui
dudum captam venationem attu-
lit mihi, & comedi ex omnibus
priuſquam tu venires? benedixiq.
ei, & erit benedictus. * Auditis
34 Eſau ſermonibus patris, irrugijt
clamore magno: & conſternatus,
ait: Benedic etiam & mihi, pa-
35 ter mi. * Qui ait: Venit germa-
nus tuus fraudulenter, & accepit
36 benedictionem tuam⌣. * At ille
F ſubiunxit: Iuſte vocatum eſt no-
men eius Iacob: ſupplantauit e-
nim me en altera vice: ‖ primoge- ‖ Supra 25.
nita mea ante tulit, & nūc ſecun- d.33.
do ſurripuit benedictionē meam.
Rurſumq. ad patrem: Numquid
non reſeruaſti, ait, & mihi bene-
37 dictionem⌣? * Reſpondit Iſaac:
Dominum tuum illum conſtitui,
& omnes fratres eius ſeruituti il-
lius ſubiugaui: frumento & vino
ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc, fi-
38 li mi, vltra quid faciam? * Cui
Eſau: Num vnam, inquit, tan-
tum benedictionem habes, pa-
ter? mihi quoque obſecro vt be-
nedicas. Cumq. eiulatu magno
39 fleret, * motus Iſaac, dixit ad
eum: ‖ In pinguedine terræ, & ‖ Heb. 11. d.
40 in rore cæli deſuper * erit benedi- 17
ctio tua. Viues in gladio, & fra-
tri tuo ſeruies: tempuſq. veniet,
cum excutias, & ſoluas iugum⌣
41 eius de ceruicibus tuis. * Oderat
G ergo ſemper Eſau Iacob pro be-
nedictione qua benedixerat ei pa-
ter: dixitq. in corde ſuo: ‖ Ve- ‖ Abd. 1. c.
nient dies luctus patris mei, & oc- 10
cidam Iacob fratrem meum⌣.
42 * Nunciata ſunt hæc Rebeccæ:
quæ mittens & ⌒vocans Iacob fi-
lium ſuum, dixit ad eum: Ecce
Eſau frater tuus minatur vt occi-
43 dat te⌣. * Nunc ergo, fili mi,
audi vocem meam, & conſurgens
fuge ad Laban fratrem meum in
44 Haran: * habitabiſq. cum eo dies
paucos, donec requieſcat furor fra-
45 tris tui, * & ceſſet indignatio eius,
obliuiſcaturq. eorum quæ feciſti
in eum: poſtea mittam, & addu-
cam te inde huc. cur vtroque or-
46 babor filio in vno die? * Dixitq.
Rebecca ad Iſaac: Tædet me vitæ
meæ propter filias Heth: ſi acce-
perit Iacob vxorem de ſtirpe huius
terræ, nolo viuere⌣.

CAP. XXVIII.

VOcauit itaque Iſaac Iacob, & 1
benedixit eum, præcepitq. ei A
dicens: Noli accipere coniugem
de genere Chanaan: * ſed vade, & 2
proficiſcere in Meſopotamiam Sy-
riæ, ad domum Bathuel patris
matris tuæ, & accipe tibi inde ?
vxorem de filiabus Laban auun-
culi tui. * Deus autem omnipo- 3
tens benedicat tibi, & creſcere te
faciat, atque multiplicet: vt ſis
in turbas populorum. * Et det ti- 4
bi benedictiones Abrahæ, & ſemi-
ni tuo poſt te: vt poſſideas terram
peregrinationis tuæ, quam pollici-
Oſee 12. d tus eſt auo tuo. * ‖ Cumq. dimi- 5
ſiſſet eum Iſaac, profectus venit in
Meſopotamiam Syriæ ad Laban
filiũ Bathuel Syri, fratrẽ Rebeccæ
matris ſuæ. * Videns autem Eſau 6
quòd benedixiſſet pater ſuus Ia- B
cob, & miſiſſet eum in Meſopota-
miam Syriæ, vt inde vxorem duce-
ret; & quod poſt benedictionem
præcepiſſet ei, dicens: Non acci-
pies vxorem de filiabus Chanaan:
* quodq. obediens Iacob parenti- 7
bus ſuis iſſet in Syriam: * probans 8
quoque quòd non libenter aſpice-
ret filias Chanaã pater ſuus: * iuit 9
ad Iſmaelem, & duxit vxorem abſ-
que iis, quas prius habebat, Mahe-
leth filiam Iſmael filij Abraham,
ſororem Nabaioth. * Igitur egreſ- 10
e ſus Iacob de Berſabee, pergebat
Haran. * Cumq. veniſſet ad quẽ- 11
dam locum, & vellet in eo requie-
ſcere poſt ſolis occubitum, tulit de
lapidibus qui iacebant, & ſuppo-
nẽs capiti ſuo, dormiuit in eodem
loco. * Viditq. in ſomnis ſcalam 12
ſtantem ſuper terram, & cacumen C
illius tangens cælũ: Angelos quo-
que Dei aſcendẽtes & deſcenden-
tes per eam, * & Dominum inni- 13
Infra 35.a. 48.a.3 xũ ſcalæ dicentem ſibi: ‖ Ego ſum
Dominus Deus Abraham patris
tui, & Deus Iſaac: Terram, in qua
dormis, tibi dabo & ſemini tuo.
* Eritq. ſemen tuum quaſi puluis 14
Deu. 12.c. 20. & 19.c. 14 terræ: ‖ dilataberis ad Occidentẽ,
& Orientem, & Septentrionem, &
Meridiẽ: & ‖ BENEDICENTVR
‖ Supra 26. a.4 IN TE & in ſemine tuo cunctæ
tribus terræ. * Et ero cuſtos tuus 15
quocumque perrexeris, & reducã
te in terram hanc: nec dimittam
niſi compleuero vniuerſa quæ di-
16 xi. * Cumq. euigilaſſet Iacob de
ſomno, ait: Vere Dominus eſt in
17 loco iſto, & ego neſciebam. * Pa- Infra 31.b.
D uẽsq. Quàm terribilis eſt, inquit, 13
locus iſte! non eſt hic aliud niſi
18 domus Dei, & porta cæli. * Sur-
gens ergo Iacob mane, tulit lapi-
dem quem ſuppoſuerat capiti ſuo,
& erexit in titulum, fundens o-
19 leum deſuper. * Appellauitq. no-
men vrbis Bethel, quæ prius Lu-
20 za vocabatur. * Vouit etiam vo-
tum, dicens: Si fuerit Deus me-
cum, & cuſtodierit me in via, per
quam ego ambulo, & dederit
mihi panem ad veſcendum, & ve-
21 ſtimentum ad induẽdum, * reuer-
ſuſq. fuero proſpere ad domum
patris mei: erit mihi Dominus in
22 Deum, & * lapis iſte, quem erexi in
titulum, vocabitur Domus Dei:
cũctorumq. quæ dederis mihi, de-
cimas offeram tibi.

CAP. XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob venit in
2 terram Orientalem. * Et vidit
A puteum in agro, tres quoque gre-
ges ouium accubantes iuxta eum:
nam ex illo adaquabantur peco-
ra, & os eius grandi lapide claude-
3 batur. * Moriſq. erat vt cunctis
ouibus congregatis deuoluerent
lapidem, & refectis gregibus rur-
ſum ſuper os putei ponerent.
4 * Dixitq. ad paſtores: Fratres, vn-
de eſtis? Qui reſponderunt: De
5 Haran. * Quos interrogans, Num-
quid, ait, noſtis Laban filium
Nachor? Dixerunt: Nouimus.
6 * Sanuſne eſt? inquit: Valet, in-
quiunt: & ecce Rachel filia eius
7 venit cum grege ſuo. * Dixitq.
Iacob: Adhuc multum diei ſu-
pereſt, nec eſt tempus vt reducan-
tur ad caulas greges: date ante
potũ ouibus, & ſic eas ad paſtum
8 reducite. * Qui reſponderunt:
B Non poſſumus, donec omnia pe-
cora congregentur, & amoueamus
lapidem de ore putei, vt adaque-
9 mus greges. * Adhuc loquebãtur,
tur, & ecce Rachel veniebat cum
ouibus patris ſui: nam gregem
10 ipſa paſcebat. * Quam cum vi-
diſſet Iacob, & ſciret conſobrinã
ſuam, oueſq. Laban auunculi ſui:
amouit lapidem quo puteus clau-
debatur.

debatur. * Et adaquato grege, o- 11
ſculatus eſt eam: & eleuata voce
fleuit, * & indicauit ei quòd fra- 12
ter eſſet patris ſui, & filius Rebec-
cæ: at illa feſtinans nunciauit pa-
tri ſuo. * Qui cum audiſſet veniſ- 13
ſe Iacob filium ſororis ſuæ, cucur-
rit obuiam ei: complexusq. eum,
& in oſcula ruens, duxit in do-
mum ſuam. Auditis autem cau-
ſis itineris, * reſpondit: Os meum 14
es, & caro mea. Et poſtquã im-
pleti ſunt dies menſis vnius, * di- 15
xit ei: Num quia frater meus es,
gratis ſerui es mihi? dic quid mer-
cedis accipias. * Habebat vero 16
duas filias, nomen maioris Lia:
minor vero appellabatur Rachel.
* Sed Lia lippis erat oculis: Ra- 17
chel decora facie, & venuſto aſpe-
ctu. * Quam diligens Iacob, ait: 18
C
Seruiam tibi pro Rachel filia tua
minore, ſeptem annis. * Reſpon- 19
dit Laban: Melius eſt vt tibi eam
dẽm quàm alteri viro, mane apud
me. * Seruiuit ergo Iacob pro 20
Rachel ſeptem annis: & videbã-
tur illi pauci dies præ amoris ma-
gnitudine. * Dixitq. ad Laban: 21
Da mihi vxorem meã: quia iam
tempus impletum eſt, vt ingrediar
ad illam. * Qui vocatis multis 22
amicorum turbis ad conuiuiũ, fe-
cit nuptias. * Et veſpere Liam filiã 23
ſuam introduxit ad eum, * dans 24
ancillam filiæ, Zelpham nomine.
Ad quam cũ ex more Iacob fuiſ-
ſet ingreſſus, facto mane vidit
Liam: * & dixit ad ſocerum ſuum: 25
Quid eſt quod facere voluiſti? nõ-
ne pro Rachel ſeruiui tibi? quare
impoſuiſti mihi? * Reſpondit La- 26
ban: Non eſt in loco noſtro con-
ſuetudinis, vt minores ante tra-
damus ad nuptias. * Imple heb- 27
domadam dierum huius copulæ: D
& hanc quoque dabo tibi pro o-
pere quo ſeruiturus es mihi ſe-
ptem annis alijs. * Acquieuit pla- 28
cito: & hebdomada tranſacta,
Rachel duxit vxorem: * cui pater 29
ſeruam Balam tradiderat. * Tan- 30
demq. potitus optatis nuptijs, a-
morem ſequentis priori prætulit,
ſeruiens apud eum ſeptem annis
alijs. * Videns autem Dominus 31
quod deſpiceret Liam, aperuit vul
uam eius, ſorore ſterili perma-
nente. * Quæ conceptum genuit 32
filium, vocauitq. nomen eius Ru-
ben, dicens: Vidit Dominus hũ-
militatem meã, nunc amabit me
33 vir meus. * Ruſumq. concepit &
E peperit filiũ, & ait: Quoniam au-
diuit me Dominus haberi con-
temptui, dedit etiam iſtum mihi.
vocauitq. nomen eius Simeon.
34 * Concepitq. tertio, & genuit a-
liũ filiũ: dixitque: Nunc quoque
copulabitur mihi maritus meus,
eo quòd pepererim ei tres filios:
& idcirco appellauit nomen eius,
35 Leui. * Quarto concepit & peperit
filium, & ait: Modo confitebor
Domino. ‖ & ob hoc vocauit eum ‖Matt. 1. a. 2
Iudam: ceſſauitq. parere.

CAP. XXX.

1 CErnens autem Rachel quòd
A infecunda eſſet, inuidit ſoro-
ri ſuæ, & ait marito ſuo: Da mihi
2 liberos, alioquin moriar. * Cui ira-
tus reſpondit Iacob: Num pro
Deo ego ſum, qui priuauit te fru-
3 ctu ventris tui? * At illa: Ha-
beo, inquit, famulam Balam: in-
gredere ad illam, vt pariat ſuper ge
nua mea, & habeam ex illa filios.
4 * Deditq. illi Balam in coniugiũ:
5 quæ, * ingreſſo ad ſe viro, conce-
6 pit & peperit filium. * Dixitq.
Rachel: Iudicauit mihi Dominus
& exaudiuit vocem meam, dans
mihi filium. & idcirco appellauit
7 nomen eius, Dan. * Ruſumq.
Bala concipiens, peperit alterum,
8 * pro quo ait Rachel: Compara-
B uit me Deus cum ſorore mea, &
inualui: vocauitq. eũ Nephthali.
9 * Sentiens Lia quòd parere deſijſ-
ſet, Zelpham ancillã ſuam marito
10 tradidit. * Qua poſt conceptum
11 edente filium, * dixit: Feliciter.
& idcirco vocauit nomẽ eius, Gad.
12 * peperit quoque Zelpha alterum.
13 * Dixitq. Lia: Hoc pro beatitu-
dine mea: Beatam quippe me di-
cent mulieres. propterea appel-
14 lauit eum, Aſer. * Egreſſus au-
tem Ruben tempore meſſis triti-
ceæ in agrum, reperit mandrago-
ras: quas matri Liæ detulit. Di-
xitq. Rachel: Da mihi partem de
15 mandragoris filij tui. * Illa reſpon
C dit: Parumne tibi videtur quod
præripueris maritum mihi, niſi
etiam mandragoras filij mei tule-
ris? Ait Rachel: Dormiat tecum
hac nocte pro mãdragoris filij tui.
Redeun-

* Redeuntiq. ad veſperam Iacob 16
de agro, egreſſa eſt in occurſum
eius Lia, & ad me, inquit, in-
trabis: quia mercede conduxi te
pro mandragoris filij mei. Dor-
miuitq. cum ea nocte illa. * Et 17
exaudiuit Deus preces eius: con-
cepitq. & peperit filium quintum,
& ait: * Dedit Deus mercedem mi- 18
hi, quia dedi ancillam meam vi-
ro meo. appellauitq. nomen eius,
Iſſachar. * Rurſum Lia conci- 19
piens, peperit ſextum filium, * & 20
ait: Dotauit me Deus dote bona:
etiam hac vice mecum erit mari-
tus meus, eo quòd genuerim ei
ſex filios, & idcirco appellauit no-
men eius, Zabulon. * Poſt quem 21
peperit filiam, nomine Dinam.
* Recordatus quoque Dominus 22
Rachelis, exaudiuit eam, & ape- D
ruit vuluam eius. * Quæ cõcepit, & 23
peperit filium, dicens: Abſtulit
Deus opprobrium meum. * Et 24
vocauit nomẽ eius, Ioſeph, dicens:
Addat mihi Dominus filium al-
terum. * Nato autem Ioſeph, di- 25
xit Iacob ſocero ſuo: Dimitte me
vt reuertar in patriam, & ad ter-
ram meam. * Da mihi vxores, & 26
liberos meos, pro quibus ſeruiui
tibi, vt abeã: tu noſti ſeruitutem
qua ſeruiui tibi. * Ait illi Laban: 27
Inueniam gratiam in conſpectu
tuo: experimento didici, quia be-
nedixerit mihi Deus propter te:
* conſtitue mercedem tuam, quam 28
dem tibi. * At ille reſpondit: Tu 29
noſti quo modo ſeruierim tibi, & E
quãta in manibus meis fuerit poſ-
ſeſſio tua. * Modicum habuiſti 30
antequam venirem ad te, & nunc
diues effectus es: benedixitq. tibi
Dominus ad introitum meum.
iuſtum eſt igitur vt aliquãdo pro-
uideam etiam domui meæ. * Di- 31
xitq. Laban: Quid tibi dabo? At
ille ait: Nihil volo: ſed ſi feceris
quod poſtulo, iterum paſcam, &
cuſtodiam pecora tua. * Gyra om- 32
nes greges tuos, & ſepara cunctas
oues varias, & ſparſo vellere: &
quodcunique furuum, & maculo-
ſum, variumq. fuerit, tam in oui-
bus, quàm in capris, erit merces
mea. * Reſpondebitq. mihi cras 33
iuſtitia mea, quãdo placiti tempus
aduenerit coram te: & omnia quæ
non fuerint varia & maculoſa, &
furua, tam in ouibus, quàm in ca-
34 pris, furti me arguent. * Dixitq.
Labã: Gratum habeo quod petis.
35 * Et ſeparauit in die illa capras, &
F oues, & hircos, & arietes varios at-
que maculoſos: cunctum autem
gregem vnicolorem, id eſt, albi, &
nigri velleris, tradidit in manu fi-
36 liorum ſuorum. * Et poſuit ſpa-
tium itineris trium dierum inter
ſe & generum, qui paſcebat reli-
37 quos greges eius. * Tollens ergo
Iacob virgas populeas virides, &
amygdalinas, & ex platanis, ex
parte decorticauit eas: detractiſq.
corticibus, in his, quæ ſpoliata fue-
rant, candor apparuit: illa vero
quæ integra fuerant, viridia per-
manſerunt: atque in hunc modũ
38 color effectus eſt varius. * Poſuitq.
eas in canalibus, vbi effundebatur
aqua: vt cum veniſſent greges ad
bibendum, ante oculos haberent
virgas, & in aſpectu earum conci-
39 perent. * Factumq. eſt vt in ipſo
G calore coitus, oues intuerẽtur vir-
gas, & parerent maculoſa, & varia,
40 & diuerſo colore reſperſa. * Diui-
ſitq. gregem Iacob, & poſuit vir-
gas in canalibus ante oculos arie-
tum: erant autem alba & nigra
quæque, Laban: cetera vero, Ia-
cob, ſeparatis inter ſe gregibus.
41 * Igitur quando primo tempore
aſcendebantur oues, ponebat Iacob
virgas in canalibus aquarum ante
oculos arietum & ouium, vt in
earũ contemplatione conciperent:
42 * quando vero ſerotina admiſſura
erat, & conceptus extremus, non
ponebat eas. Factaq. ſunt ea quæ
erant ſerotina, Laban: & quæ pri-
43 mi temporis, Iacob. * Ditatusq.
eſt homo vltra modum, & habuit
greges multos, ancillas & ſeruos,
camelos & aſinos.

CAP. XXXI.

1 POſtquam autem audiuit verba
A filiorum Laban dicentium:
Tulit Iacob omnia quæ fuerunt
patris noſtri, & de illius facultate
2 ditatus, factus eſt inclytus: * ani-
maduertit quoque faciem Laban,
quod non eſſet erga ſe ſicut heri,
3 & nudiuſtertius, * maxime dicen-
te ſibi Domino: Reuertere in ter-
ram patrum tuorum, & ad genera-
4 tionem tuam, eroq. tecum. * Mi-
ſit, & vocauit Rachel & Liam in
agrum,

agrum, vbi paſcebat greges, * di- 5
xitq. eis: Video faciem patris ve-
ſtri, quod nõ ſit erga me ſicut he-
ri, & nudiuſtertius: Deus autem
patris mei fuit mecum. * Et ipſæ 6
noſtis quòd totis viribus meis ſer-
uierim patri veſtro. * Sed & pater 7
veſter circumuenit me, & mutauit
mercedem meam decem vicibus:
& tamen non dimiſit eum Deus
vt noceret mihi. * Si quando di- 8
xit: Variæ erunt mercedes tuæ:
pariebant omnes oues varios fœ-
tus. quando vero econtrario, ait:
Alba quæque accipies pro merce-
de: omnes greges alba pepererũt.
*Tulitq. Deus ſubſtantiam patris 9
veſtri, & dedit mihi. * Poſtquam 10
enim conceptus ouium tempus B
aduenerat, leuaui oculos meos, &
vidi in ſomnis aſcendentes mares
ſuper feminas, varios & maculo-
ſos, & diuerſorum colorum. * Di- 11
xitq. Angelus Dei ad me in ſom-
nis: Iacob? Et ego reſpondi: Ad-
ſum. * Qui ait: Leua oculos tuos, 12
& vide vniuerſos maſculos aſcen-
dẽtes ſuper feminas, varios macu-
loſos, atque reſperſos. Vidi enim
omnia quæ fecit tibi Laban. *Ego 13
‖Sup. 28.d. 18 ſum Deus Bethel, ‖vbi vnxiſti lapi
dẽ, & votum vouiſti mihi. Nũc er-
go ſurge, & egredere de terra hac,
reuertens in terrã natiuitatis tuæ.
* Reſponderuntq. Rachel & Lia: 14
Numquid habemus reſidui quid-
quam in facultatibus, & heredita-
te domus patris noſtri? * Nonne 15
quaſi alienas reputauit nos, & ven
didit, comeditq. pretium noſtrũ?
*Sed Deus tulit opes patris noſtri, 16
& eas tradidit nobis, ac filijs no- C
ſtris: vnde omnia quæ præcepit
tibi Deus, fac. * Surrexit itaque 17
Iacob, & impoſitis liberis, ac con-
iugibus ſuis ſuper camelos, abijt.
*Tulitq. omnem ſubſtantiã ſuã, & 18
greges, & quidquid in Meſopota-
mia acquiſierat, pergens ad Iſaac
patrem ſuum in Terrã Chanaan.
* Eo tempore ierat Laban ad ton- 19
dendas oues, & Rachel furata eſt
idola patris ſui. * Noluitq. Iacob 20
cõfiteri ſocero ſuo quod fugeret.
* Cumq. abijſſet tam ipſe quàm 21
omnia quæ iuris ſui erant, & am-
ne tranſmiſſo pergeret cõtra mon
tem Galaad, * nunciatum eſt La- 22
ban die tertio quod fugeret Iacob.
* Qui, aſſumptis fratribus ſuis, 23
perſecutus eſt eũ diebus ſeptem:
& comprehendit eum in Monte
24 Galaad. *Viditq. in ſomnis dicen-
D tem ſibi Deũ: Caue ne quidquã
aſpere loquaris contra Iacob.
25 *Iamq. Iacob extenderat in mon-
te tabernaculum: cumq. ille con-
ſecutus fuiſſet eum cum fratribus
ſuis, in eodem Monte Galaad fi-
26 xit tentorium. *Et dixit ad Iacob:
quare ita egiſti, vt clam me abige-
res filias meas quaſi captiuas gla-
27 dio? * Cur ignorante me fugere
voluiſti, nec indicare mihi, vt pro-
ſequerer te cum gaudio, & canti-
28 cis, & tympanis, & citharis? *Non
es paſſus vt oſcularer filios meos
& filias: ſtulte operatus es: &
29 nunc quidem * valet manus mea
reddere tibi malum: ſed Deus pa-
tris veſtri heri dixit mihi: Caue
ne loquaris contra Iacob quidquã
30 durius. * Eſto, ad tuos ire cupie-
bas, & deſiderio erat tibi domus
patris tui: cur furatus es deos
31 meos? * Reſpondit Iacob: Quòd
inſcio te profectus ſum, timui ne
32 violẽter auferres filias tuas. *Quòd
E autem furti me arguis: apud quẽ-
cumque inueneris deos tuos, ne-
cetur corã fratribus noſtris. ſcru-
tare, quidquid tuorum apud me
inueneris, & aufer. hæc dicens,
ignorabat quòd Rachel furata eſ-
33 ſet idola. * Ingreſſus itaque La-
ban tabernaculum Iacob & Liæ,
& vtriuſque famulæ, non inuenit.
Cumq. intraſſet tẽtorium Rache-
34 lis, * illa feſtinans abſcondit ido-
la ſubter ſtramenta cameli, & ſedit
deſuper: ſcrutantiq. omne tento-
35 rium, & nihil inuenienti, * ait:
Ne iraſcatur dominus meus, quòd
coram te aſſurgere nequeo: quia
iuxta conſuetudinem feminarum
nunc accidit mihi. ſic deluſa ſo-
36 licitudo quærentis eſt. *Tumensq.
Iacob, cum iurgio ait: Quam ob
culpam meam, & ob quod pecca-
tum meum ſic exarſiſti poſt me,
37 * & ſcrutatus es omnẽ ſupellecti-
lem meam? Quid inueniſti de cun
cta ſubſtantia domus tuæ? pone
hic coram fratribus meis, & fratri-
bus tuis, & iudicent inter me, &
38 te. * Idcirco viginti annis fui te-
cũ? oues tuæ & capræ ſteriles non
fuerunt, arietes gregis tui non co-
39 medi: * nec captum a beſtia oſtẽ-
F di tibi, ego damnum omne red-
debam:

debam : quidquid furto peribat,
a me exigebas : * die noctuq. æſtu 40
vrebar, & gelu, fugiebatq. ſom-
nus ab oculis meis. * Sicq. per vi- 41
ginti annos in domo tua ſeruiui
tibi, quattuordecim pro filiabus,
& ſex pro gregibus tuis: immuta-
ſti quoque mercedem meam de-
cem vicibus. * Niſi Deus patris 42
mei Abraham, & timor Iſaac af-
fuiſſet mihi, forſitan modo nu-
dum me dimiſiſſes: afflictionem
meam & laborem manuum mea-
rum reſpexit Deus, & arguit te
heri. * Reſpondit ei Laban: Filiæ 43
meæ & filij, & greges tui, & om-
nia quæ cernis, mea ſunt: quid
poſſum facere filijs & nepotibus
meis? * Veni ergo, & ineamus 44
fœdus: vt ſit in teſtimonium in-
ter me & te. * Tulit itaque Iacob 45
lapidem, & erexit illũ in titulum:
* dixitq. fratribus ſuis: Afferte 46
lapides. Qui congregantes fece-
runt tumulum, comederuntq. ſu-
per eum: * quem vocauit Laban 47
Tumulum teſtis: & Iacob, Acer-
uum teſtimonij, vterque iuxta
proprietatẽ linguæ ſuæ. * Dixitq. 48
Laban: Tumulus iſte erit teſtis G
inter me & te hodie, & idcirco
appellatum eſt nomẽ eius Galaad,
id eſt, Tumulus teſtis. * Intueatur 49
& iudicet Dominus inter nos
quando receſſerimus a nobis, * ſi 50
afflixeris filias meas, & ſi introdu-
xeris alias vxores ſuper eas: nul-
lus ſermonis noſtri teſtis eſt abſ-
que Deo, qui præſens reſpicit. * Di 51
xitq. rurſus ad Iacob: En tumu-
lus hic, & lapis, quem erexi inter
me & te, * teſtis erit: tumulus, 52
inquam, iſte & lapis ſint in teſti-
monium, ſi aut ego trãſiero illum
pergens ad te, aut tu præterieris,
malum mihi cogitans. * Deus A- 53
braham, & Deus Nachor iudicet
inter nos, Deus patris eorum.
Iurauit ergo Iacob per timorem
patris ſui Iſaac: * immolatiſq. vi- 54
ctimis in monte, vocauit fratres
ſuos vt ederent panem. Qui cum
comediſſent, manſerunt ibi. * La- 55
ban vero de nocte conſurgens, o-
ſculatus eſt filios, & filias ſuas, &
benedixit illis: reuerſuſq. eſt in
locum ſuum.

CAP. XXXII.

1 A IAcob || quoque abijt itinere quo || Inf. 48. c.
cœperat: fueruntq. ei obuiam 16
2 Angeli Dei. * Quos cum vidiſſet,
ait: Caſtra Dei ſunt hæc: & ap-
pellauit nomen loci illius Maha-
3 nahim, id eſt, Caſtra. * Miſit au-
tem & nũcios ante ſe ad Eſau fra-
trẽ ſuum in terrã Seir in regionem
4 Edom: * præcepitq. eis, dicens:
Sic loquimini domino meo Eſau:
Hæc dicit frater tuus Iacob: Apud
Laban peregrinatus ſum, & fui
5 vſque in præſentem diem. * Ha-
beo boues, & aſinos, & oues, &
ſeruos, & ancillas: mittoq. nunc
legationem ad dominum meum,
B vt inueniam gratiam in conſpectu
6 tuo. * Reuerſiq. ſunt nuncij ad
Iacob, dicentes: Venimus ad E-
ſau fratrem tuum, & ecce properat
tibi in occurſum cum quadringen
7 tis viris. * Timuit Iacob valde:
& perterritus diuiſit populum, qui
ſecum erat, greges quoque & oues
& boues, & camelos in duas tur-
8 mas, * dicens: Si venerit Eſau ad
vnam turmam, & percuſſerit eã,
alia turma, quæ reliqua eſt, ſalua-
9 bitur. * Dixitq. Iacob: Deus pa-
C tris mei Abraham, & Deus patris
mei Iſaac: Domine qui dixiſti mi-
hi: Reuertere in terram tuam, &
in locum natiuitatis tuæ, & bene-
10 faciam tibi: * minor ſum cunctis
miſerationibus tuis, & veritate tua
quam expleuiſti ſeruo tuo. In ba-
culo meo tranſiui Iordanem iſtũ:
& nunc cum duabus turmis regre-
11 dior. * Erue me de manu fratris
mei Eſau, quia valde eum timeo:
ne forte veniens percutiat matrẽ
12 cũ filijs. * Tu locutus es, quod be-
nefaceres mihi, & dilatares ſemẽ
meum ſicut arenã maris, quæ præ
multitudine numerari non poteſt.
13 * Cumq. dormiſſet ibi nocte illa,
D ſeparauit de his quæ habebat, mu-
14 nera Eſau fratri ſuo, * capras du-
centas, hircos viginti, oues ducen-
15 tas, & arietes viginti, * camelos fœ-
tas cũ pullis ſuis triginta, vaccas
quadraginta, & tauros viginti, aſi-
nas viginti, & pullos earũ decem.
16 * Et miſit per manus ſeruorũ ſuo-
rum ſingulos ſeorſum greges, di-
xitq. pueris ſuis: Antecedite me,
& ſit ſpatium inter gregẽ & gre-
gem.

gem. * Et præcepit priori, di- 17
cens: Si obuium habueris fratrẽ
meum Eſau, & interrogauerit te,
Cuius es? aut, Quo vadis? aut,
Cuius ſunt iſta quæ ſequeris? E
* reſpondebis: Serui tui Iacob, 18
munera miſit domino meo Eſau:
ipſe quoque poſt nos venit. * Si- 19
militer dedit mandata ſecundo, &
tertio, & cunctis qui ſequebantur
greges, dicens: Iiſdem verbis lo-
quimini ad Eſau, cum inueneri-
tis eum. * Et addetis: Ipſe quo- 20
que ſeruus tuus Iacob iter noſtrũ
inſequitur: dixit enim: Placabo
illum muneribus quæ præcedunt,
& poſtea videbo illum, forſitan
propitiabitur mihi. * Præceſſerunt 21
itaque munera ante eum, ipſe ve-
ro manſit nocte illa in caſtris.
* Cumq. mature ſurrexiſſet, tu- 22
lit duas vxores ſuas, & totidem F
famulas cum vndecim filijs, &
tranſiuit vadum Iaboc. * Tradu- 23
ctisq. omnibus quæ ad ſe perti-
nebant, * manſit ſolus: & ecce 24
vir luctabatur cum eo vſque ma-
ne. * Qui cum videret quod eum 25
ſuperare non poſſet, tetigit ner-
uum femoris eius, & ſtatim emar-
cuit. * Dixitq. ad eum: Dimitte 26
me, iam enim aſcendit aurora.
Reſpondit: Non dimittam te, niſi
benedixeris mihi. * Ait ergo: 27
Quod nomen eſt tibi? Reſpondit:
Iacob. * At ille, Nequaquam, 28
inquit, Iacob appellabitur nomen G
tuum, ſed Iſrael: quoniam ſi con-
tra Deum fortis fuiſti, quanto
magis contra homines præuale-
bis? * Interrogauit eum Iacob:
Dic mihi, quo appellaris nomine? 29
Reſpondit: Cur quæris nomen
meum? Et benedixit ei in eodem
loco. * Vocauitq. Iacob nomen 30
loci illius Phanuel, dicens: Vidi
Deum facie ad faciem, & ſalua fa-
cta eſt anima mea. * Ortuſq. eſt 31
ei ſtatim ſol, poſtquam tranſgreſ-
ſus eſt Phanuel: ipſe vero claudi-
cabat pede. * Quam ob cauſam 32
non comedũt neruum filij Iſrael,
qui emarcuit in femore Iacob, vſ-
que in præſentem diem: eo quód
tetigerit neruum femoris eius, &
obſtupuerit.

CAP. XXXIII.

ELeuans autem Iacob oculos 1
ſuos, vidit venientem Eſau, & A
cum eo quadringentos viros: di-
uiſitq. filios Liæ & Rachel, am-
2 barumq. famularum: * & poſuit
vtramque ancillam, & liberos ea-
rum in principio: Liam vero, &
filios eius in ſecundo loco: Ra-
chel autem, & Ioſeph nouiſſimos.
3 * Et ipſe progrediẽs adorauit pro-
nus in terram ſepties, donec ap-
4 propinquaret frater eius. * Cur-
rens itaque Eſau obuiam fratri
ſuo, amplexatus eſt eum: ſtrin-
genſq. collum eius, & oſculans
5 fleuit. * Leuatiſq. oculis, vidit
mulieres & paruulos earum, &
ait: Quid ſibi volunt iſti? & ſi ad
te pertineant? Reſpondit: Paruuli
B ſunt, quos donauit mihi Deus ſer-
6 uo tuo: * Et appropinquantes an-
cillæ & filij earum, incuruati ſunt.
7 * Acceſſit quoque Lia cum pueris
ſuis: & cum ſimiliter adoraſſent,
extremi Ioſeph & Rachel adora-
8 uerunt. * Dixitq. Eſau: Quænam
ſunt iſtæ turmæ quas obuiam ha-
bui? Reſpondit: Vt inuenirem
9 gratiam corã domino meo. * At
ille ait: Habeo plurima, frater mi,
10 ſint tua tibi. * Dixitq. Iacob:
Noli ita, obſecro: ſed ſi inueni
gratiam in oculis tuis, accipe mu-
nuſculum de manibus meis: ſic
enim vidi faciem tuam, quaſi vi-
C derim vultum Dei: eſto mihi pro-
11 pitius, * & ſuſcipe benedictionem
quam attuli tibi, & quam dona-
uit mihi Deus tribuens omnia.
Vix fratre compellente, ſuſcipiens,
12 * ait: Gradiamur ſimul, eroq. ſo-
13 cius itineris tui. * Dixitq. Iacob:
Noſti domine mi quód paruulos
habeam teneros, & oues, & bo-
ues fœtas mecum: quas ſi plus in
ambulando fecero laborare, mo-
14 rientur vna die cũcti greges. * Præ-
cedat dominus meus ante ſeruum
ſuum: & ego ſequar paulatim ve-
ſtigia eius, ſicut videro paruulos
meos poſſe, donec veniam ad do-
15 minum meum in Seir. * Reſpon-
dit Eſau: Oro te, vt de populo qui
mecum eſt, ſaltem ſocij remaneãt
viæ tuæ. Non eſt, inquit, neceſſe:
hoc vno tantum indigeo, vt inue-
niam gratiam in cõſpectu tuo do-
16 mine mi. * Reuerſus eſt itaque il-
lo die Eſau itinere quo venerat in
17 Seir. * Et Iacob venit in Socoth:
D vbi ædificata domo & fixis tento-
rijs appellauit nomẽ loci illius So-
coth.

coth, id eſt, tabernacula. * Tranſi- 18
uitq. in Salem vrbem Sichimo-
rum, quæ eſt in terra Chanaan,
poſtquam reuerſus eſt de Meſo-
potamia Syriæ: & habitauit iux-
ta oppidum. * Emitq. partem 19
agri in qua fixerat tabernacula, a
filijs Hemor patris Sichem cen-
tum agnis. * Et erecto ibi altari, 20
inuocauit ſuper illud fortiſſimum
Deum Iſrael.

CAP. XXXIIII.

EGRESSA eſt autem Di- 1
na filia Liæ vt videret mulie- A
res regionis illius. * Quam cum 2
vidiſſet Sichem filius Hemor He-
uæi, princeps terræ illius, adama-
uit eam: & rapuit, & dormiuit
cum illa, vi opprimens virginem.
* Et conglutinata eſt anima eius 3
cum ea, triſtemq. deliniuit blan-
ditijs. * Et pergens ad Hemor 4
patrem ſuum, Accipe, inquit,
mihi puellam hanc coniugem.
* Quod cum audiſſet Iacob, ab- 5
ſentibus filijs, & in paſtu peco-
rum occupatis, ſiluit donec redi-
rent. * Egreſſo autem Hemor 6
patre Sichem vt loqueretur ad Ia-
cob, * ecce filij eius veniebant de 7
agro: auditoq. quod acciderat,
irati ſunt valde, eo quòd fœdam
rem operatus eſſet in Iſrael, &
violata filia Iacob, rem illicitam
perpetraſſet. * Locutus eſt itaque 8
Hemor ad eos: Sichem filij mei
adhæſit anima filiæ veſtræ: date
eam illi vxorem: * & iungamus 9
viciſſim connubia: filias veſtras
tradite nobis, & filias noſtras ac-
cipite. * Et habitate nobiſcum: 10
terra in poteſtate veſtra eſt, exer- B
cete, negotiamini, & poſſidete
eam. * Sed & Sichem ad patrem 11
& ad fratres eius ait: Inueniam
gratiam corã vobis: & quæcum-
que ſtatueritis, dabo: * augete 12
dotem, & munera poſtulate, &
libenter tribuam quod petieritis:
tantum date mihi puellam hanc
vxorem. * Reſponderunt filij Ia- 13
cob Sichem & patri eius in dolo,
ſæuientes ob ſtuprum ſororis:
* Non poſſumus facere quod pe- 14
titis, nec dare ſororem noſtram
homini incircumciſo: quod illi-
citum & nefarium eſt apud nos.
* Sed in hoc valebimus fœderari, 15
ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, &
circumcidatur in vobis omne ma-
16 ſculini ſexus; * tunc dabimus &
accipiemus mutuo filias veſtras, ac
noſtras: & habitabimus vobiſcũ,
17 erimusq. vnus populus: * ſi au-
C tem circumcidi nolueritis, tolle-
mus filiam noſtram, & recede-
18 mus. * Placuit oblatio eorum He-
19 mor, & Sichem filio eius: * nec
diſtulit adoleſcens quin ſtatim
quod petebatur expleret: amabat
enim puellam valde, & ipſe erat
inclytus in omni domo patris ſui.
20 * Ingreſſiq. portam vrbis, locuti
21 ſunt ad populum: * Viri iſti paci-
fici ſunt, & volunt habitare no-
biſcum: negotientur in terra, &
exerceant eam, quæ ſpatioſa &
lata cultoribus indiget: filias eo-
rum accipiemus vxores, & noſtras
22 illis dabimus. * Vnum eſt quo
differtur tantum bonum: Si cir-
cumcidamus maſculos noſtros, ri-
23 tum gentis imitantes. * Et ſub-
ſtantia eorum, & pecora, & cun-
cta quæ poſſident, noſtra erunt:
tantum in hoc acquieſcamus, &
habitantes ſimul, vnum efficie-
24 mus populum. * Aſſenſiq. ſunt
omnes, circumciſis cunctis mari-
25 bus. * Et ecce, die tertio quan-
D do grauiſſimus vulnerum dolor
eſt: arreptis, duo filij Iacob, Si-
meon & Leui fratres Dinæ, gla-
dijs, ingreſſi ſunt vrbem confi- ‖Inf. 26. a. 6
denter: ‖ interfectiſq. omnibus
26 maſculis, * Hemor & Sichem pa-
riter necauerunt, tollentes Dinam
de domo Sichem ſororem ſuam.
27 * Quibus egreſſis, irruerunt ſu-
per occiſos ceteri filij Iacob: &
depopulati ſunt vrbem in vltio-
28 nem ſtupri. * Oues eorum, & ar-
menta, & aſinos, cunctaq. va-
ſtãtes quæ in domibus & in agris
29 erant, * paruulos quoque eorum
& vxores duxerunt captiuas.
30 * Quibus patratis audacter, Iacob
dixit ad Simeon & Leui: Turbaſtis
me, & odioſum feciſtis me Cha-
nanæis, & Pherezæis habitatori-
bus terræ huius. nos pauci ſu-
mus: illi congregati percutient
me, & delebor ego, & domus
31 mea. * Reſponderunt: Num-
quid vt ſcorto abuti debuere ſo-
rore noſtra?

CAP.

CAP. XXXV.

INterea locutus eſt Deus ad Ia- 1
cob: Surge, & aſcende Be- A
thel, & habita ibi, facq. altare
‖ Sup. 28.a. 13 Deo qui ‖ apparuit tibi quando
fugiebas Eſau fratrem tuum.
* Iacob vero conuocata omni do- 2
mo ſua, ait: Abijcite deos alie-
nos qui in medio veſtri ſunt, &
mundamini, ac mutate veſtimen-
ta veſtra. * Surgite, & aſcenda- 3
mus in Bethel, vt faciamus ibi al-
tare Deo: qui exaudiuit me in die
tribulationis meæ, & ſocius fuit
itineris mei. * Dederunt ergo ei 4
omnes deos alienos quos habe-
bant, & inaures quæ erant in au-
ribus eorum: at ille infodit ea
ſubter terebinthum, quæ eſt poſt
vrbem Sichem. * Cumq. profe- 5
cti eſſent, terror Dei inuaſit om-
nes per circuitum ciuitates, &
non ſunt auſi perſequi recedentes.
* Venit igitur Iacob Luzam, quæ 6
eſt in terra Chanaan, cognomen- B
to Bethel: ipſe & omnis populus
cum eo. * Ædificauitq. ibi alta- 7
re, & appellauit nomen loci il-
‖ Sup. 28.c. 18 lius, Domus Dei: ibi enim ‖ ap-
paruit ei Deus cũ fugeret fratrem
ſuum. * Eodem tempore mortua 8
eſt Debora nutrix Rebeccæ, & ſe-
pulta eſt ad radices Bethel ſuper
quercum: vocatumq. eſt nomen
‖ Inf. 26. 26 loci illius, Quercus fletus. * Ap- 9
paruit autem iterum Deus Iacob
poſtquam reuerſus eſt de Meſopo-
tamia Syriæ, benedixitq. ei, * di- 10
‖ Sup. 32.f. 28 cens: ‖ Non vocaberis vltra Iacob,
ſed Iſrael erit nomen tuum. Et
appellauit eum Iſrael, * dixitq- 11
ei: Ego Deus omnipotens, creſ-
ce, & multiplicare: gentes, &
populi nationum ex te erunt, re-
ges de lumbis tuis egredientur.
* Terramq. quam dedi Abraham 12
& Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo
poſt te. * Et receſſit ab eo. * Il- 13
le vero erexit titulum lapideum in 14
loco quo locutus fuerat ei Deus: C
libans ſuper eum libamina, & ef-
fundens oleum: * vocansq. no- 15
men loci illius, Bethel. * Egreſ- 16
ſus autem inde, venit verno tem-
pore ad terram quæ ducit Ephra-
tam: in qua cum parturiret Ra-
chel, * ob difficultatem partus pe- 17
riclitari cœpit. Dixitq. ei obſte-
trix: Noli timere, quia & hunc
18 habebis filium. * Egrediente au-
tem anima præ dolore, & immi-
nente iam morte, vocauit nomen
filij ſui Benoni, id eſt filius dolo-
ris mei: pater vero appellauit eũ
Beniamin, id eſt filius dextræ.
19 * Mortua eſt ergo Rachel, & ſe-
pulta eſt in via quæ ducit Ephra-
tam, hæc eſt Bethlehem. * Ere-
20 xitq. Iacob titulum ſuper ſepul-
chrum eius: ‖ Hic eſt titulus mo- ‖ Inf. 48.b.7
numenti Rachel, vſque in præſen-
21 tem diem. * Egreſſus inde, fixit
tabernaculum trans Turrem gre-
22 gis. * ‖ Cumq. habitaret in illa ‖ Inf. 49.a.4
regione, abijt Ruben, & dormi-
D uit cum Bala cõcubina patris ſui:
quod illum minime latuit. Erant
23 autem filij Iacob duodecim. * Fi-
lij Liæ: primogenitus Ruben, &
Simeon, & Leui, & Iudas, & Iſſa-
24 char, & Zabulon. * Filij Rachel:
25 Ioſeph & Beniamin. * Filij Bale
ancillæ Rachelis: Dan & Neph-
26 thali. * Filij Zelphæ ancillæ Liæ:
Gad & Aſer: hi ſunt filij Iacob,
qui nati ſunt ei in Meſopotamia
27 Syriæ. * Venit etiam ad Iſaac pa-
trem ſuum in Mambre, Ciuita-
tem Arbee, hæc eſt Hebron: in
qua peregrinatus eſt Abraham &
28 Iſaac. * Et completi ſunt dies
Iſaac cẽtum octoginta annorum.
29 * Conſumptusq. ætate mortuus
eſt: & appoſitus eſt populo ſuo
ſenex & plenus dierum: & ſepe-
lierũt eum Eſau & Iacob filij ſui.

CAP. XXXVI.

1 HÆ ſunt autem generatio-
2 nes Eſau, ipſe eſt Edom.
A * Eſau accepit vxores de filiabus
Chanaan: Ada filiam Elon He-
thæi, & Oolibama filiam Anæ fi-
3 liæ Sebeon Heuæi: * Baſemath
quoque filiam Iſmael ſororem
4 Nabaioth. * ‖ Peperit autẽ Ada ‖ 1. Par. 1.
Eliphaz: Baſemath genuit Ra- c.29.
5 huel: * Oolibama genuit Iehus
& Ihelon & Core: hi filij Eſau
qui nati ſunt ei in terra Chanaan.
6 * Tulit autem Eſau vxores ſuas &
filios & filias, & omnem animam
domus ſuæ, & ſubſtantiam, &
pecora, & cuncta quæ habere po-
terat in terra Chanaan: & abijt
in alteram regionem, receſſitq. à
7 fratre ſuo Iacob. * ‖ Diuites enim ‖ Sup. 3. a.6
erant

erant valde, & ſimul habitare
non poterant: nec ſuſtinebat eos
terra peregrinationis eorum præ
‖ Ioſ. 24.a.4 multitudine gregum. * ‖ Habita- 8
uitq. Eſau in monte Seir, ipſe eſt
Edom. * Hæ autem ſunt genera- 9
tiones Eſau patris Edom in mon- B
te Seir, * & hæc nomina filiorum 10
‖ 1. Par. 1.c. 35 eius: ‖ Eliphaz filius Ada vxoris
Eſau: Rahuel quoque filius Baſe-
math vxoris eius. * Fueruntq. 11
Eliphaz filij: Theman, Omar,
Sepho, & Gatham, & Cenez.
* Erat autem Thamna, concubi- 12
na Eliphaz filij Eſau: quæ pepe-
rit ei Amalech. hi ſunt filij Ada
vxoris Eſau. * Filij autem Ra- 13
huel: Nahath & Zara, Samma &
Meza. hi filij Baſemath vxoris
Eſau. * Iſti quoque erant filij 14
Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon,
vxoris Eſau, quos genuit ei Ie-
hus & Ihelon & Core. * Hi du- 15
ces filiorum Eſau: Filij Eliphaz
primogeniti Eſau: dux Theman,
dux Omar, dux Sepho, dux Ce-
nez, * dux Core, dux Gatham, 16
dux Amalech. hi filij Eliphaz in
terra Edom, & hi filij Ada. * Hi 17
quoque filij Rahuel filij Eſau: dux
Nahath, dux Zara, dux Samma,
dux Meza. hi autem duces Ra-
huel in terra Edom: iſti filij Baſe-
math vxoris Eſau. * Hi autem filij 18
Oolibama vxoris Eſau: dux Ie- C
hus, dux Ihelon, dux Core. hi
duces Oolibama filiæ Anæ vxoris
Eſau. * Iſti ſunt filij Eſau, & hi 19
duces eorum: ipſe eſt Edom.
‖ 1. Par. 1.c. 38 * ‖ Iſti ſunt filij Seir Horræi, habi- 20
tatores terræ: Lotan, & Sobal, &
Sebeon, & Ana, * & Diſon, & 21
Eſer, & Diſan. hi duces Horræi,
filij Seir in Terra Edom. * Facti 22
ſunt autem filij Lotan: Hori &
Heman. erat autem ſoror Lotan,
Thamna. * Et iſti filij Sobal: Al- 23
uan & Manahat, & Ebal, & Sephò
& Onam. * Et hi filij Sebeon: Aia 24
& Ana. Iſte eſt Ana qui inuenit
aquas calidas in ſolitudine, cum
paſceret aſinos Sebeon patris ſui:
* habuitq. filium Diſon, & filiam 25
Oolibama. * Et iſti filij Diſon: 26
Hamdan, & Eſeban, & Iethram,
& Charan. * Hi quoque filij 27
Eſer: Balaan, & Zauan, & Acan.
* Habuit autem filios Diſan: 28
Hus, & Aram. * Hi duces Hor- 29
ræorum: dux Lotan, dux Sobal,

30 dux Sebeon, dux Ana, * dux Di-
ſon, dux Eſer, dux Diſan: iſti du-
ces Horræorum qui imperauerunt
31 in Terra Seir. * Reges autem qui
regnauerunt in Terra Edom ante-
quam haberent regem filij Iſrael,
32 fuerunt hi: * Bela filius Beor,
D nomenq. vrbis eius Denaba.
33 * Mortuus eſt autem Bela, & re-
gnauit pro eo Iobab filius Zaræ
34 de Boſra. * Cumq. mortuus eſſet
Iobab, regnauit pro eo Huſam de
35 terra Themanorum. * Hoc quo-
que mortuo, regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percuſſit
Madian in regione Moab: & no-
36 men vrbis eius Auith. * Cumq.
mortuus eſſet Adad, regnauit pro
37 eo Semla de Maſreca. * Hoc quo-
que mortuo regnauit pro eo Saul
38 de fluuio Rohoboth. * Cumq. &
hic obijſſet, ſucceſſit in regnum
39 Balanan filius Achobor. * Iſto
quoque mortuo regnauit pro eo
Adar, nomenq. vrbis eius Phau:
& appellabatur vxor eius Meeta-
bel, filia Matred filiæ Mezaab.
40 * Hæc ergo nomina ducum Eſau
in cognationibus, & locis, & vo-
cabulis ſuis: dux Thamna, dux
41 Alua, dux Ietheth, * dux Ooli-
bama, dux Ela, dux Phinon,
42 * dux Cenez, dux Theman, dux
43 Mabſar, * dux Magdiel, dux Hi-
ram: hi duces Edom habitantes
in terra imperij ſui, ipſe eſt Eſau
pater Idumæorum.

CAP. XXXVII.

1 HAbitauit autem Iacob in ter-
A ra Chanaan, in qua pater
2 ſuus peregrinatus eſt. * Et hæ ſunt
generationes eius: Ioſeph cum ſe-
decim eſſet annorum, paſcebat
gregem cum fratribus ſuis adhuc
puer: & erat cum filijs Balæ &
Zelphæ vxorum patris ſui: ac-
cuſauitq. fratres ſuos apud patrem
3 crimine peſſimo. * Iſrael autem
diligebat Ioſeph ſuper omnes fi-
lios ſuos, eo quòd in ſenectute
genuiſſet eum: feciq. ei tunicam
4 polymitam. * Videntes autem
fratres eius quòd a patre plus cun-
ctis filijs amaretur, oderant eum,
nec poterant ei quidquam pacifi-
5 ce loqui. * Accidit quoque vt vi-
ſum ſomnium referret fratribus
ſuis: quæ cauſa maioris odij ſe-
mina-

minatium fuit. * Dixitq. ad eos: 6
Audite ſomnium meum quod vi-
di: * Putabam, nos ligare manipu- 7
los in agro: & quaſi conſurgere B
manipulum meum, & ſtare, ve-
ſtroſq. manipulos circumſtantes
adorare manipulum meũ. * Re- 8
ſponderunt fratres eius: Nũquid
rex noſter eris? aut ſubijciemur
ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſom-
niorum atque ſermonum, inui-
diæ & odij fomitem miniſtrauit.
* Aliud quoque vidit ſomnium, 9
quod narrans fratribus, ait: Vidi
per ſomniũ, quaſi ſolem, & lunã,
& ſtellas vndecim adorare me.
* Quod cum patri ſuo, & fratri- 10
bus retuliſſet, increpauit eum pa- C
ter ſuus, & dixit: Quid ſibi vult
hoc ſomnium quod vidiſti? num
ego & mater tua, & fratres tui a-
dorabimus te ſuper terram? * In- 11
uidebant ei igitur fratres ſui: pa-
ter vero rem tacitus conſiderabat.
* Cumq. fratres illius in paſcen- 12
dis gregibus patris morarentur in
Sichem, * dixit ad eum Iſrael: 13
Fratres tui paſcunt oues in Sichi-
mis: veni, mittam te ad eos. Quo
reſpondente, * Præſto ſum, ait 14
ei: Vade, & vide ſi cuncta pro-
ſpera ſint erga fratres tuos, & pe-
cora: & renuncia mihi quid aga-
tur. Miſſus de Valle Hebron, ve- D
nit in Sichem: * inuenitq. eum 15
vir errantem in agro, & interro-
gauit quid quæreret. * At ille re- 16
ſpondit: Fratres meos quæro, in-
dica mihi vbi paſcãt greges. * Di- 17
xitq. ei vir: Receſſerunt de loco
iſto: audiui autem eos dicentes:
Eamus in Dothain. Perrexit ergo
Ioſeph poſt fratres ſuos, & inue-
nit eos in Dothain. * Qui cum 18
vidiſſent eum procul, antequam
accederet ad eos, cogitauerunt il-
lum occidere: * & mutuo loque- 19
bantur: Ecce ſomniator venit:
* venite, occidamus eum, & mit- 20
tamus in ciſternam veterem: di-
cemuſq. Fera peſſima deuorauit
eum: & tunc apparebit quid illi E
‖ Inf. 42. c. proſint ſomnia ſua. * ‖ Audiens 21
22 autem hoc Ruben, nitebatur libe-
rare eum de manibus eorum, &
dicebat: * Non interficiatis ani- 22
mam eius, nec effundatis ſangui-
nem: ſed proijcite eum in ciſter-
nam hanc, quæ eſt in ſolitudine,
manuſq. veſtras ſeruate innoxias:

hoc autem dicebat, volens eri-
pere eum de manibus eorum, &
23 reddere patri ſuo. * Confeſtim
igitur vt peruenit ad fratres ſuos,
nudauerunt eum tunica talari, &
24 polymita: * miſeruntq. eum in
ciſternam veterem, quæ non ha-
25 bebat aquam. * Et ſedentes vt
comederent panem, viderunt
Iſmaelitas viatores venire de Ga-
laad, & camelos eorum portan-
F tes aromata, & reſinam, & ſta-
26 cten in Ægyptum. * Dixit er-
go Iudas fratribus ſuis: Quid no-
bis prodeſt ſi occiderimus fratrem
noſtrum, & celauerimus ſangui-
27 nem ipſius? * Melius eſt vt ve-
nundetur Iſmaelitis, & manus no-
ſtræ non polluantur: frater enim,
& caro noſtra eſt. Acquieuerunt
28 fratres ſermonibus illius. * ‖ Et ‖ Sap. 10. c.
prætereuntibus Madianitis nego- 13
tiatoribus, extrahentes eum de
ciſterna, vendiderunt eum Iſmae-
litis, viginti argenteis: qui duxe-
29 runt eum in Ægyptum. * Reuer-
ſuſq. Ruben ad ciſternam, non
30 inuenit puerum: * & ſciſſis veſti-
bus pergens ad fratres ſuos, ait:
Puer non comparet, & ego quo
31 ibo? * Tulerunt autem tunicam
eius, & in ſanguine hœdi, quem
32 occiderant, tinxerunt: * mitten-
G tes qui ferrent ad patrem, & di-
cerent: Hanc inuenimus: vide
verum tunica filij tui ſit, an non.
33 * Quam cum agnouiſſet pater,
ait: Tunica filij mei eſt, fera peſ-
ſima comedit eum, beſtia deuo-
34 rauit Ioſeph. * Sciſſiſq. veſtibus,
indutus eſt cilicio, lugens filium
35 ſuum multo tempore. * Congre-
gatis autem cunctis liberis eius vt
lenirent dolorem patris, noluit
conſolationem accipere, ſed ait:
Deſcendam ad filium meum lu-
gens in infernum. Et illo perſe-
36 uerante in fletu, * Madianitæ ven-
diderunt Ioſeph in Ægypto Puti-
phari eunucho Pharaonis magi-
ſtro militum.

CAP. XXXVIII.

1 EOdem tempore deſcẽdens Iu-
A das a fratribus ſuis, diuertit
ad Virum Odollamitem, nomi-
2 ne Hiram. * ‖ Viditq. ibi filiam ‖ 1. Par. 2. a.
hominis Chananæi, vocabulo
Sue: & accepta vxore, ingreſſus

eſt ad eam. * Quæ concepit, & 3
peperit filium, & vocauit nomen
‖ Nu. 26.b. 19 eius Her. * ‖ Rurſumq. concepto 4
fœtu, natũ filium vocauit Onan.
* Tertium quoque peperit: quem 5
appellauit Sela. quo nato, parere
vltra ceſſauit. * Dedit autem Iu- 6
das vxorem primogenito ſuo Her,
‖ Nu. 6. c. 19 nomine Thamar. * ‖ Fuit quoque 7
Her primogenitus Iudæ, nequam B
in conſpectu Domini: & ab eo
occiſus eſt. * Dixit ergo Iudas ad 8
Onan filium ſuum: Ingredere ad
vxorem fratris tui, & ſociare il-
li, vt ſuſcites ſemen fratri tuo.
* Ille ſciens non ſibi naſci filios, 9
introiens ad vxorem fratris ſui, ſe-
men fundebat in terram, ne libe-
ri fratris nomine naſcerentur. * Et 10
idcirco percuſſit eum Dominus,
quòd rem deteſtabilem faceret.
* Quam ob rem dixit Iudas Tha- 11
mar nurui ſuæ: Eſto vidua in do-
mo patris tui, donec creſcat Sela
filius meus: timebat enim ne &
ipſe moreretur, ſicut fratres eius.
Quæ abijt, & habitauit in domo
patris ſui. * Euolutis autem mul- 12
tis diebus, mortua eſt filia Sue C
vxor Iudæ: qui poſt luctum con-
ſolatione ſuſcepta, aſcendebat ad
tonſores ouium ſuarum, ipſe
& Hiras opilio gregis Odollami-
tes, in Thamnas. * Nunciatumq. 13
eſt Thamar quod ſocer illius aſcẽ-
deret in Thamnas ad tondendas
oues. * Quæ, depoſitis viduitatis 14
veſtibus, aſſumpſit theriſtrum: &
mutato habitu, ſedit in biuio iti-
neris, quod ducit Thamnam: eo
quòd creuiſſet Sela, & non eum
accepiſſet maritum. * Quam cum 15
vidiſſet Iudas, ſuſpicatus eſt eſſe D
meretricem: operuerat enim vul-
tum ſuum, ne agnoſceretur. * In- 16
grediensq. ad eam, ait: Dimitte
me vt coeam tecum: neſciebat
enim quòd nurus ſua eſſet. Qua
reſpondente: Quid dabis mihi vt
fruaris concubitu meo? * dixit: 17
Mittam tibi hœdum de gregibus.
Rurſumq. illa dicẽte: Patiar quod
vis, ſi dederis mihi arrhabonem,
donec mittas quod polliceris.
* Ait Iudas: Quid tibi vis pro ar- 18
rhabone dari? Reſpondit: Annu-
lum tuum, & armillam, & bacu-
lum quem manu tenes. Ad vnum
igitur coitum mulier concepit,
* & ſurgens abijt: depoſitoq. ha- 19

E bitu, quem ſumpſerat, induta eſt
20 viduitatis veſtibus. * Miſit autem
Iudas hœdum per paſtorem ſuum
Odollamitem, vt reciperet pi-
gnus quod dederat mulieri: qui
21 cum non inueniſſet eam, * inter-
rogauit homines loci illius: Vbi
eſt mulier quæ ſedebat in biuio?
Reſpondentibus cunctis: Non fuit
22 in loco iſto meretrix. * Reuerſus
eſt ad Iudam, & dixit ei: Non in-
ueni eam: ſed & homines loci il-
lius dixerunt mihi, numquam ſe-
23 diſſe ibi ſcortum. * Ait Iudas:
F Habeat ſibi, certe mendacij ar-
guere nos non poteſt, ego miſi
hœdum quem promiſeram: & tu
24 non inueniſti eam. * Ecce autem
poſt tres menſes nunciauerunt Iu-
dæ, dicentes: Fornicata eſt Tha-
mar nurus tua, & videtur vterus
illius intumeſcere. Dixitq. Iudas:
Producite eam vt comburatur.
25 * Quæ cum duceretur ad pœnam,
miſit ad ſocerum ſuum, dicens:
De viro, cuius hæc ſunt, conce-
pi: cognoſce cuius ſit annulus,
26 & armilla, & baculus. * Qui,
G agnitis muneribus, ait: Iuſtior
me eſt: quia non tradidi eam Se-
la filio meo. Attamen vltra non
27 cognouit eam. * ‖ Inſtante autem ‖ Matt. 1. a. 3
partu, apparuerunt gemini in vte-
ro: atque in ipſa effuſione infan-
tium vnus protulit manum, in
qua obſtetrix ligauit coccinum,
28 dicens: * Iſte egredietur prior.
29 * Illo vero retrahente manum,
egreſſus eſt alter: dixitq. mulier:
Quare diuiſa eſt propter te mace-
ria? & ob hanc cauſam vocauit
30 nomen eius Phares. * ‖ Poſtea ‖ 1. Par. 2. a. 4
egreſſus eſt frater eius, in cuius
manu erat coccinum: quem ap-
pellauit Zara.

CAP. XXXIX.

1 IGitur Ioſeph ductus eſt in Æ-
A gyptum, emitq. eum Putiphar
eunuchus Pharaonis, princeps
exercitus, vir Ægyptius, de ma-
nu Iſmaelitarum, a quibus perdu-
2 ctus erat. * Fuitq. Dominus cum
eo, & erat vir in cunctis proſpere
agens: habitauitq. in domo do-
3 mini ſui, * qui optime nouerat
Dominum eſſe cum eo, & omnia,
quæ gereret, ab eo dirigi in manu
4 illius. * Inuenitq. Ioſeph gratiam
coram

eorum domino ſuo, & miniſtra-
bat ei, a quo præpoſitus omnibus
gubernabat creditam ſibi domū,
& vniuerſa quæ ei tradita fuerant:
* benedixitq. Dominus domui 5
Ægyptij propter Ioſeph, & mul- B
tiplicauit tam in ædibus quàm in
agris cunctam eius ſubſtantiam:
* nec quidquam aliud nouerat, 6
niſi panem quo veſcebatur. Erat
autem Ioſeph pulchra facie, & de-
corus aſpectu. * Poſt multos ita- 7
que dies iniecit domina ſua ocu-
los ſuos in Ioſeph, & ait: Dormi
mecum. * Qui nequaquã acquie- 8
ſcens operi nefario, dixit ad eam:
Ecce dominus meus, omnibus
mihi traditis, ignorat quid habeat
in domo ſua: * nec quidquam eſt 9
quod non in mea ſit poteſtate,
vel non tradiderit mihi, præter te,
quæ vxor eius es: quo modo ergo
poſſum hoc malum facere, & pec-
care in Deum meum? * Huiuſce- 10
modi verbis per ſingulos dies & C
mulier moleſta erat adoleſcenti:
& ille recuſabat ſtuprum. * Ac- 11
cidit autem quadam die vt intra-
ret Ioſeph domū, & operis quip-
piam abſque arbitris faceret: * & 12
illa, apprehenſa lacinia veſtimen-
ti eius, diceret: Dormi mecum.
Qui relicto in manu eius pallio
fugit, & egreſſus eſt foras. * Cũq. 13
vidiſſet mulier veſtem in manibus
ſuis, & ſe eſſe contemptam, * vo- 14
cauit ad ſe homines domus ſuæ, &
ait ad eos: En introduxit virum
Hebræum, vt illuderet nobis: in-
greſſus eſt ad me, vt coiret mecũ:
cumq. ego ſuclamaſſem, * & 15
audiſſet vocem meam, reliquit
pallium quod tenebam, & fugit
foras. * In argumentum ergo fi- 16
dei retentum pallium oſtendit D
marito reuertenti domum, * & 17
ait: Ingreſſus eſt ad me ſeruus
Hebræus quem adduxiſti vt illu-
deret mihi: * cumq. audiſſet me 18
clamare, reliquit pallium quod
tenebam, & fugit foras. * His au- 19
ditis dominus, & nimium credu-
lus verbis coniugis, iratus eſt val-
de: * ‖ tradiditq. Ioſeph in carce- 20
rem, vbi vincti regis cuſtodieban-
tur, & erat ibi clauſus. * Fuit au- 21
tem Dominus cum Ioſeph, & mi-
ſertus illius dedit ei gratiam in cõ-
ſpectu principis carceris. * Qui 22
tradidit in manu illius vniuerſos

Mat. 2.2.

‖ 1. Par. 22.
4

‖ Pſ. 104. b.
18

vinctos qui in cuſtodia teneban-
tur: & quidquid fiebat, ſub ipſo
23 erat. * Nec nouerat aliquid, cun-
ctis ei creditis: Dominus enim
erat cum illo, & omnia opera eius
dirigebat.

CAP. XL.

1 HIs ita geſtis, accidit vt pecca-
A rent duo eunuchi, pincerna
regis Ægypti, & piſtor, domino
2 ſuo. * Iratusq. contra eos Pharao
(nam alter pincernis præerat, al-
3 ter piſtoribus) * miſit eos in car-
cerem principis militum, in quo
4 erat vinctus & Ioſeph. * At cuſtos
carceris tradidit eos Ioſeph, qui &
miniſtrabat eis: aliquamulum tẽ-
poris fluxerat, & illi in cuſtodia te-
5 nebãtur. * Videruntq. ambo ſom-
nium nocte vna iuxta interpre-
6 tationem congruam ſibi: * ad
quos cum introiſſet Ioſeph mane,
7 & vidiſſet eos triſtes, * ſciſcitatus
eſt eos, dicens: Cur triſtior eſt ho-
8 die ſolito facies veſtra? * Qui re-
B ſponderũt: Somnium vidimus, &
non eſt qui interpretetur nobis.
Dixitq. ad eos Ioſeph: Numquid
non Dei eſt interpretatio? referte
9 mihi quid videritis. * Narrauit
prior, præpoſitus pincernarũ, ſom-
nium ſuum: Videbam coram
10 me vitem, * in qua erant tres pro-
pagines, creſcere paulatim in gem-
mas, & poſt flores vuas matureſce-
11 re: * calicemq. Pharaonis in ma-
nu mea: tuli ergo vuas, & expreſſi
in calicem quem tenebam, & tra-
12 didi poculum Pharaoni. * Reſpõ-
dit Ioſeph: Hæc eſt interpretatio
ſomnij: Tres propagines, tres ad-
13 huc dies ſunt: * poſt quos recor-
dabitur Pharao miniſterij tui, &
reſtituet te in gradum priſtinum:
dabisq. ei calicem iuxta officium
tuum, ſicut ante facere conſueue-
14 ras: * Tantum memento mei, cũ
C bene tibi fuerit, & facias mecum
miſericordiam: vt ſuggeras Pha-
raoni vt educat me de iſto carcere:
15 * quia furto ſublatus ſum de terra
Hebræorũ, & hic innocens in lacũ
16 miſſus ſum. * Videns piſtorũ ma-
giſter quòd prudenter ſomnium
diſſoluiſſet, ait: Et ego vidi ſom-
nium, Quod tria caniſtra fari-
næ haberem ſuper caput meum:
17 * & in vno caniſtro quod erat ex-

celſius, portare me omnes cibos
qui fiunt arte piſtoria, auesq. co-
medere ex eo. * Reſpōdit Ioſeph : 18
Hæc eſt interpretatio ſomnij: Tria D
caniſtra, tres adhuc dies ſunt:
* poſt quos auferet Pharao caput 19
tuum, ac ſuſpendet te in cruce, &
lacerabunt volucres carnes tuas.
* Exinde dies tertius natalitius 20
Pharaonis erat: qui faciens gran-
de conuiuium pueris ſuis, recor-
datus eſt inter epulas magiſtri pin-
cernarum, & piſtorum principis.
* Reſtituitq. alterum in locū ſuū, 21
vt porrigeret ei poculum: * alterū 22
ſuſpendit in patibulo, vt conie-
ctoris veritas probaretur. * Et ta- 23
men ſuccedentibus proſperis, præ-
poſitus pincernarum oblitus eſt
interpretis ſui.

CAP. XLI.

POſt duos annos vidit Pharao 1
ſomnium. Putabat ſe ſtare ſu- A
per fluuium, * de quo aſcendebāt 2
ſeptem boues, pulchræ & craſſæ
nimis: & paſcebātur in locis palu-
ſtribus. * Aliæ quoque ſeptem 3
emergebant de flumine, fœdæ, cō-
fectæq. macie: & paſcebantur in
ipſa amnis ripa in locis virentibus:
* deuorauerūtq. eas, quarum mi- 4
ra ſpecies, & habitudo corporum
erat. Expergefactus Pharao, * rur- 5
ſum dormiuit, & vidit alterū ſom-
nium: Septem ſpicæ pullulabant
in culmo vno plenæ atque formo-
ſæ: * aliæ quoque totidem ſpicæ 6
tenues, & percuſſæ vredine oriebā-
tur, * deuorantes omnem priorū 7
pulchritudinem. Euigilans Pha-
rao poſt quietem, * & facto ma- 8
ne, pauore perterritus, miſit ad
omnes coniectores Ægypti, cun-
ctosq. ſapientes: & accerſitis nar-
rauit ſomnium, nec erat qui inter-
pretaretur. * Tunc demum remi- 9
niſcens pincernarum magiſter, ait: B
Confiteor peccatum meum. * Ira- 10
tus rex ſeruis ſuis, me & magiſtrū
piſtorum retrudi iuſſit in carce-
rem principis militum: * vbi vna 11
nocte vterque vidimus ſomnium
præſagum futurorum. * Erat ibi 12
puer Hebræus, eiuſdem ducis mi-
litū famulus: cui narrantes ſom-
nia, * audiuimus quidquid po- 13
ſtea rei probauit euentus. ego
enim redditus ſum officio meo:
& ille ſuſpenſus eſt in cruce.

14 * Protinus ad regis imperium edu-
ctum de carcere Ioſeph totonde-
runt: ac veſte mutata, obtulerunt
15 ei. * Cui ille ait: Vidi ſomnia, nec
eſt qui ediſſerat: quæ audiui te ſa-
16 pientiſſime conijcere. * Reſpondit
Ioſeph: Abſque me Deus reſpon-
17 debit proſpera Pharaoni. * Narra-
C uit ergo Pharao quod viderat: Pu-
tabam me ſtare ſuper ripam flumi-
18 nis, * & ſeptem boues de amne
conſcendere, pulchras nimis, &
obeſis carnibus: quæ in paſtu pa-
19 ludis virecta carpebant. * & ecce,
has ſequebantur aliæ ſeptem bo-
ues in tantum deformes, & maci-
lentæ, vt numquam tales in terra
20 Ægypti viderim: * quæ, deuora-
21 tis & conſumptis prioribus, * nul-
lum ſaturitatis dedere veſtigium:
ſed ſimili macie & ſqualore torpe-
bant. Euigilans, rurſus ſopore de-
22 preſſus, * vidi ſomnium: Septem
ſpicæ pullulabant in culmo vno
23 plenæ atque pulcherrimæ. * Aliæ
quoque ſeptem tenues & percuſſæ
24 vredine, oriebātur e ſtipula: * quæ
priorum pulchritudinem deuora-
uerūt. Narraui coniectoribus ſom-
nium, & nemo eſt qui ediſſe-
25 rat. * Reſpondit Ioſeph: Somniū
regis vnum eſt: quæ facturus eſt
26 Deus, oſtendit Pharaoni. * Se-
D ptem boues pulchræ, & ſeptem
ſpicæ plenæ: ſeptem vbertatis an-
ni ſunt: eandemq. vim ſomnij
27 comprehendunt. * Septem quo-
que boues tenues atque macilen-
tæ, quæ aſcenderunt poſt eas, &
ſeptem ſpicæ tenues, & vento vrē-
tæ percuſſæ: ſeptem anni venturæ
28 ſunt famis. * Qui hoc ordine cō-
29 plebuntur: * Ecce ſeptem anni ve-
nient fertilitatis magnæ in vniuer-
30 ſa terra Ægypti: * quos ſequētur
ſeptem anni alij tantæ ſterilitatis,
vt obliuioni tradatur cuncta retro
abundātia: conſumptura eſt enim
31 fames omnem terram, * & vber-
tatis magnitudinem perditura eſt
32 inopiæ magnitudo. * Quod au-
tem vidiſti ſecundo ad eandem
rem pertinens ſomnium: firmita-
tis indicium eſt, eo quod fiat ſer-
mo Dei, & velocius impleatur.
33 * Nunc ergo prouideat rex virum
ſapientem & induſtrium, & præ-
34 ficiat eum Terræ Ægypti: * Qui
conſtituat præpoſitos per cun-
ctas regiones: & quintam par-
tem

rem fructuum per ſeptem annos
fertilitatis, * qui iam nunc futuri 35
ſunt, congreget in horrea: &
omne frumentum ſub Pharaonis
poteſtate condatur, ſerueturq. in
vrbibus. * Et præparetur futuræ 36
ſeptem annorum fami, quæ op- E
preſſura eſt Ægyptum, & non cō-
ſumetur terra inopia. * Placuit 37
Pharaoni conſilium & cunctis mi-
niſtris eius: * locutusq. eſt ad eos: 38
Num inuenire poterimus talem
virum, qui ſpiritu Dei plenus ſit?
* Dixit ergo ad Ioſeph: Quia oſtē- 39
dit tibi Deus omnia quæ locutus
es, numquid ſapientiorem &
conſimilem tui inuenire potero?
‖ Pſ. 104.b. 21
* ‖ Tu eris ſuper domum meam, 40
& ad tui oris imperium cunctus
1. Machab. 2.f. 53
populus obediet: vno tantum re-
gni ſolio te præcedam. * Dixitq. 41
Act.7.b.2
rurſus Pharao ad Ioſeph: Ecce,
conſtitui te ſuper vniuerſam terrā
Ægypti. * Tulitq. annulum de 42
manu ſua, & dedit eum in manu
eius: veſtiuitq. eum ſtola byſſina,
& collo torquem auream circum-
poſuit. * Fecitq. eum aſcendere 43
ſuper currum ſuum ſecūdum, cla-
mante præcone, vt omnes coram
eo genuflecterent, & præpoſitum
eſſe ſcirent vniuerſæ Terræ Ægy-
pti. * Dixit quoque rex ad Ioſeph: 44
Ego ſum Pharao: abſque tuo im- F
perio non mouebit quiſquam ma-
num aut pedem in omni terra Æ-
gypti. * Vertitq. nomen eius, & 45
vocauit eum lingua Ægyptiaca,
Saluatorem mundi. Deditq. illi
vxorem Aſeneth filiam Putiphare
ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus
eſt itaque Ioſeph ad terram Ægy-
pti (* triginta autem annorum 46
erat quando ſtetit in conſpectu re-
gis Pharaonis) & circuiuit omnes
regiones Ægypti. * Venitq. ferti- 47
litas ſeptem annorum: & in ma-
nipulos redactæ ſegetes congrega-
tæ ſunt in horrea Ægypti. * Om- 48
nis etiam frugum abundantia in
ſingulis vrbibus condita eſt. * Tā- 49
taq. fuit abundantia tritici, vt are-
næ maris coæquaretur, & copia
‖ Inf. 48. c. 2. 49. a. 5
menſuram excederet. * ‖ Nati 50
ſunt autem Ioſeph filij duo ante- G
quam veniret fames: quos pepe-
rit ei Aſeneth filia Putiphare ſa-
cerdotis Heliopoleos. * Vocauitq. 51
nomen primogeniti, Manaſſes,
dicens: Obliuiſci me fecit Deus
omnium laborum meorum, & do-
52 mus patris mei. * Nomen quo-
que ſecundi appellauit Ephraim,
dicens: Creſcere me fecit Deus in
53 terra paupertatis meæ. * Igitur
tranſactis ſeptem vbertatis annis,
54 qui fuerant in Ægypto: * cœpe-
runt venire ſeptem anni inopiæ:
quos prædixerat Ioſeph: & in vni-
uerſo orbe fames præualuit, in cū-
cta autē terra Ægypti panis erat.
55 * Qua eſuriente, clamauit popu-
lus ad Pharaonem, alimenta pe-
tens. Quibus ille reſpondit: Ite
ad Ioſeph: & quidquid ipſe vobis
56 dixerit, facite. * Creſcebat autem
quotidie fames in omni terra: ape-
ruitq. Ioſeph vniuerſa horrea, &
vendebat Ægyptijs: nam & illos
57 oppreſſerat fames. * Omneſq.
prouinciæ veniebant in Ægyptū,
vt emerent eſcas, & malum ino-
piæ temperarent.

CAP. XLII.

1 AVdiēs autem Iacob quòd ali-
A menta venderentur in Ægy-
pto, dixit filijs ſuis: Quare negli-
2 gitis? * audiui quòd triticum ve-
nundetur in Ægypto: deſcendite,
& emite nobis neceſſaria, vt poſſi-
mus viuere, & non conſumamur
3 inopia. * Deſcendentes igitur fra-
tres Ioſeph decem, vt emerent fru-
4 menta in Ægypto, * Beniamin
domi retento a Iacob, qui dixe-
rat fratribus eius: Ne forte in iti-
nere quidquam patiatur mali:
5 * ingreſſi ſunt terram Ægypti cū
alijs qui pergebant ad emendum.
Erat autem fames in terra Cha-
6 naan. * Et Ioſeph erat princeps
in terra Ægypti, atque ad eius
B nutum frumenta populis vende-
bantur. Cumq. adoraſſent eum
7 fratres ſui, * & agnouiſſet eos
quaſi ad alienos durius loqueba-
tur, interrogans eos: Vnde veni-
ſtis? Qui reſponderunt: De terra
Chanaan, vt emamus victui neceſ-
8 ſaria. * Et tamen fratres ipſe co-
gnoſcens, non eſt cognitus ab eis.
9 * Recordatusq. ſomniorum, quæ
aliquando viderat, ait ad eos: Ex-
ploratores eſtis: vt videatis infir-
10 miora terræ veniſtis. * Qui dixerūt:
Nō eſt ita, domine, ſed ſerui tui ve-
11 nerunt vt emerent cibos. * Om-
nes filij vnius viri ſumus: paci-

ſici venimus , nec quidquam fa- C
muli tui machinãtur mali .* Qui- 12
bus ille reſpondit : Aliter eſt : im-
munita terræ huius conſiderare ve
niſtis . * At illi : Duodecim , in- 13
quiunt , ſerui tui , fratres ſumus ,
filij viri vnius in terra Chanaan :
minimus cum patre noſtro eſt ,
alius non eſt ſuper . * Hoc eſt, ait, 14
quod locutus ſum : Exploratores
eſtis . * Iam nunc experimentum 15
~ veſtri capiam : per ſalutem Pha-
raonis non egrediemini hinc , do-
nec veniat frater veſter minimus .
* Mittite ex vobis vnum , & ad- 16
ducat eũ : vos autem eritis in vin-
culis , donec probentur quæ dixi-
ſtis vtrum vera an falſa ſint : alio-
quin per ſalutẽ Pharaonis explo-
ratores eſtis . * Tradidit ergo illos 17
cuſtodiæ tribus diebus . * Die au- 18
tem tertio eductis de carcere , ait :
Facite quæ dixi, & viuetis : Deum
enim timeo .* Si pacifici eſtis, fra- 19
ter veſter vnus ligetur in carcere : D
vos autem abite, & ferte frumenta
‖ Inf. 43. a. 5 quæ emiſtis , in domos veſtras ,
* ‖ & fratrem veſtrum minimum 20
ad me adducite , vt poſſim veſtros
probare ſermones , & non moria-
mini. Feceruntq; vt dixerat, * & lo- 21
cuti ſunt ad inuicem : Merito hæc
patimur, quia peccauimus in fra-
trem noſtrum, videntes anguſtiam
animæ illius, dũ deprecaretur nos ,
& non audiuimus : idcirco venit
ſuper nos iſta tribulatio . * E qui- 22
bus vnus Ruben , ait : Numquid
‖ Sup. 37. e. 21 non dixi ~ vobis : ‖ Nolite peccare
in puerum : & non audiſtis me ?
en ſanguis eius exquiritur . * Ne- 23
ſciebant autem quòd intelligeret E
Ioſeph : eo quòd per interpretem
loqueretur ad eos . * Auertitq. ſe 24
parumper , & fleuit : & reuerſus
locutus eſt ad eos .* Tollensq. Si- 25
meon , & ligans illis præſentibus,
iuſſit miniſtris vt implerent eorum
ſaccos tritico, & reponerent pecu-
nias ſingulorum in ſacculis ſuis ,
datis ſupra cibarijs in viam : qui
fecerunt ita . * At illi portantes 26
frumenta in aſinis ſuis , profecti
ſunt . * Apertoq. vnus ſacco , vt 27
daret iumento pabulum in diuer-
ſorio , contemplatus pecuniam in
ore ſacculi , * dixit fratribus ſuis : 28
Reddita eſt mihi pecunia, en habe-
tur in ſacco . Et obſtupefacti , tur-
batiq. mutuo dixerunt : Quidnam

F eſt hoc quod fecit nobis Deus ?
29 *Veneruntq. ad Iacob patrem ſuũ
in terram Chanaan, & narrauerũt
ei omnia quæ accidiſſent ſibi , di-
30 centes :* Locutus eſt nobis domi-
nus terræ durè, & putauit nos ex-
31 ploratores eſſe prouinciæ . * Cui
reſpondimus : Pacifici ſumus, nec
32 vllas molimur inſidias . * Duode-
cim fratres vno patre geniti ſu-
mus : vnus non eſt ſuper, minimus
cum patre noſtro eſt in terra Cha-
33 naan .* Qui ait nobis : Sic proba-
bo quòd pacifici ſitis: Fratrem ve-
ſtrum vnum dimittite apud me, &
cibaria domibus veſtris neceſſaria
34 ſumite , & abite , * fratremq. ve-
ſtrum minimum adducite ad me ,
vt ſciam quòd non ſitis explora-
tores : & iſtum , qui tenetur in
vinculis, recipere poſſitis : ac dein-
ceps quæ vultis , emendi habeatis
35 licentiam .* His dictis, cũ frumen-
ta effunderent , ſinguli repererunt
in ore ſaccorum ligatas pecunias :
36 exterritisq. ſimul omnibus , * di-
G xit pater Iacob: Abſque liberis me
eſſe feciſtis, Ioſeph non eſt ſuper,
Simeon tenetur in vinculis , &
Beniamin auferetis : in me hæc
37 omnia mala reciderunt . * Cui re-
ſpondit Ruben: Duos filios meos
interfice, ſi non reduxero illũ tibi :
trade illum in manu mea, & ego
38 eum tibi reſtituam.* At ille : Non
deſcendet, inquit , filius meus vo-
biſcum : frater eius mortuus eſt ,
& ipſe ſolus remanſit : ſi quid ei
aduerſi acciderit in terra, ad quam
pergitis , deducetis canos meos
cum dolore ad inferos .

C A P. XLIII.

1 INterim fames omnem terram
2 vehementer premebat . * Con-
A ſumptisq. cibis quos ex Ægypto
detulerant , dixit Iacob ad filios
ſuos : Reuertimini, & emite nobis
3 pauxillum eſcarum . * Reſpon-
dit Iudas : Denunciauit nobis
~ vir ille ſub atteſtatione iuriſiu-
randi , dicens: Non videbitis fa-
ciem meam , niſi fratrem veſtrum
minimum adduxeritis vobiſcum.
4 * Si ergo vis eum mittere nobi-
ſcum , pergemus pariter , & eme-
5 mus tibi neceſſaria : * ſin autem
non vis , non ibimus : vir enim ,
vt ſæpe diximus , denunciauit

nobis,

‖Sup.42.d. nobis , dicens : ‖ Non videbitis
20 faciem meam abſque fratre veſtro
minimo . * Dixit eis Iſrael : In 6
meam hoc feciſtis miſeriam, vt in- B
dicaretis ei & alium habere vos
fratrem . * At illi reſponderunt : 7
Interrogauit nos homo per ordi-
nem noſtram progeniem : ſi pater
viueret : ſi haberemus fratrem : &
nos reſpondimus ei conſequenter
iuxta id quod fuerat ſciſcitatus :
numquid ſcire poteramus quòd
dicturus eſſet : Adducite fratrem
veſtrum vobiſcum ? * Iudas quo- 8
que dixit patri ſuo: Mitte puerum
mecum, vt proficiſcamur, & poſſi-
mus viuere : ne moriamur nos &
‖Inf 44.g. paruuli noſtri . * ‖ Ego ſuſcipio 9
32 puerum : de manu mea require il-
lum . niſi reduxero, & reddidero
eum tibi, ero peccati reus in te
omni tempore . * Si non interceſ- 10
ſiſſet dilatio , iam vice altera ve-
niſſemus . * Igitur Iſrael pater 11
eorum dixit ad eos : Si ſic neceſſe C
eſt , facite quod vultis : ſumite
de optimis terræ fructibus in vaſis
veſtris, & deferte viro munera ,
modicum reſinæ , & mellis , &
ſtoracis , ſtactes , & terebinthi, &
amygdalarum . * Pecuniam quo- 12
que duplicem ferte vobiſcum : &
illam, quam inueniſtis in ſacculis,
reportate , ne forte errore factum
ſit : * ſed & fratrem veſtrum tol- 13
lite, & ite ad virum . * Deus au- 14
tem meus omnipotens faciat vo-
bis eum placabilem : & remittat
vobiſcum fratrem veſtrum quem
tenet, & hunc Beniamin : ego au-
tem quaſi orbatus abſque liberis
ero . * Tulerunt ergo viri munera, 15
& pecuniam duplicem, & Benia-
min : deſcenderuntq. in Ægy-
ptum, & ſteterunt coram Ioſeph .
* Quos cũ ille vidiſſet , & Benia- 16
min ſimul , præcepit diſpenſa- D
tori domus ſuæ , dicens : Intro-
duc viros domum, & occide victi-
mas, & inſtrue conuiuium : quo-
niam mecum ſunt comeſturi me-
ridie . * Fecit ille quod ſibi fuerat 17
imperatum, & introduxit viros do-
mum . * Ibiq. exterriti , dixerunt 18
mutuo : Propter pecuniam, quam
retulimus prius in ſaccis noſtris,
introducti ſumus : vt deuoluat in
nos calumniam , & violenter ſu-
bijciat ſeruituti & nos , & aſinos
noſtros . * Quamobrem in ipſis 19
foribus accedentes ad diſpenſato-
20 rem domus * locuti ſunt: Oramus
domine vt audias nos . ‖ Iam ante ‖Sup.42.a.3
deſcendimus vt emeremus eſcas :
21 * quibus emptis, cum veniſſemus
ad diuerſorium, aperuimus ſaccos
E noſtros , & inuenimus pecuniam
in ore ſaccorum : quam nunc eo-
22 dem pondere reportauimus .* Sed
& aliud attulimus argentum , vt
emamus quæ nobis neceſſaria
ſunt : non eſt in noſtra conſcien-
tia quis poſuerit eam in marſupijs
23 noſtris . * At ille reſpondit : Pax
vobiſcum, nolite timere : Deus ve-
ſter, & Deus patris veſtri dedit vo-
bis theſauros in ſaccis veſtris. nam
pecuniam , quam dediſtis mihi ,
probatam ego habeo . Eduxitq.
24 ad eos Simeon . * Et introductis
domum , attulit aquam , & laue-
runt pedes ſuos , deditq. pabulum
25 aſinis eorum .* Illi vero parabant
F munera , donec ingrederetur Io-
ſeph meridie : audierant enim
quod ibi comeſturi eſſent panem.
26 * Igitur ingreſſus eſt Ioſeph do-
mum ſuam , obtuleruntq. ei mu-
nera , tenentes in manibus ſuis :
& adorauerunt proni in terram.
27 * At ille, clementer reſalutatis eis,
interrogauit eos , dicens : Saluuſ-
ne eſt pater veſter ſenex , de quo
dixeratis mihi ? Adhuc viuit ?
28 * Qui reſponderunt : Soſpes eſt
ſeruus tuus pater noſter, adhuc vi-
uit . Et incuruati , adorauerunt
29 eum . * Attollens autem Ioſeph
oculos , vidit Beniamin fratrem
ſuum vterinum, & ait : Iſte eſt fra-
ter veſter paruulus , de quo dixe-
ratis mihi ? Et rurſum : Deus , in-
30 quit , miſereatur tui, fili mi .* Fe-
ſtinauitq. quia commota fuerant
viſcera eius ſuper fratre ſuo , &
erumpebãt lacrymæ : & introiens
31 cubiculum fleuit . * Rurſumq. lo-
ta facie egreſſus , continuit ſe, &
32 ait : Ponite panes . * Quibus ap-
poſitis , ſeorſum Ioſeph , & ſeor-
ſum fratribus, Ægyptijs quoque ,
qui veſcebantur ſimul , ſeorſum
(illicitum eſt enim Ægyptijs co-
medere cum Hebræis , & profa-
num putant huiuſcemodi conui-
33 uium) * ſederunt coram eo , pri-
mogenitus iuxta primogenita ſua,
& minimus iuxta ætatem ſuam.
34 Et mirabantur nimis , * ſumptis
partibus quas ab eo acceperant :

maiorq. pars venit Beniamin, ita
vt quinque partibus excederet.
Biberuntq. & inebriati ſunt
cum eo.

CAP. XLIIII.

PRæcepit autem Ioſeph diſpen-
ſatori domus ſuæ, dicens: Im- 1 A
ple ſaccos eorum frumento, quã-
tum poſſunt capere: & pone pe-
cuniam ſingulorum in ſummitate
ſacci. * Scyphum autem meum 2
argenteum, & pretium quod de-
dit tritici, pone in ore ſacci iu-
nioris. factumq. eſt ita. * Et 3
orto mane, dimiſſi ſunt cum aſi-
nis ſuis. * Iamq. vrbem exierant, 4
& proceſſerant paululum: tunc
Ioſeph acceſſito diſpenſatore do-
mus, Surge, inquit, & perſequere
viros: & apprehenſis dicito: Qua-
re reddidiſtis malum pro bono?
* Scyphus, quem furati eſtis, ipſe 5
eſt in quo bibit dominus meus. & B
in quo augurari ſolet: peſſimam
rem feciſtis. * Fecit ille vt iuſſe- 6
rat. Et apprehenſis per ordinem
locutus eſt. * Qui reſponderunt: 7
Quare ſic loquitur dominus no-
ſter, vt ſerui tui tantum flagitij
commiſerint? * Pecuniam, quam 8
inuenimus in ſummitate ſacco-
rum, reportauimus ad te de terra
Chanaan: & quo modo conſe-
quens eſt vt furati ſimus de domo
domini tui aurum vel argentum?
* Apud quemcumque fuerit in- 9
uentum ſeruorum tuorum quod C
quæris, moriatur, & nos erimus
ſerui domini noſtri. * Qui dixit 10
eis: Fiat iuxta veſtram ſententiam:
apud quemcumque fuerit inuen-
tum, ipſe ſit ſeruus meus, vos
autem eritis innoxij. * Itaque fe- 11
ſtinato deponentes in terram ſac-
cos, aperuerunt ſinguli. * Quos 12
ſcrutatus, incipiens a maiore vſ-
que ad minimum, inuenit ſcy-
phum in ſacco Beniamin. * At il- 13
li, ſciſſis veſtibus, oneratiſq. rur-
ſum aſinis, reuerſi ſunt in oppi-
dum. * Primuſq. Iudas cum fra- 14
tribus ingreſſus eſt ad Ioſeph (nec-
dum enim de loco abierat) om-
neſq. ante eum pariter in terram
corruerunt. * Quibus ille ait: 15
Cur ſic agere voluiſtis? an igno- D
ratis quod non ſit ſimilis mei in
augurandi ſcientia? * Cui Iudas: 16
Quid reſpondebimus, inquit, do-
mino meo? vel quid loquemur,
aut iuſte poterimus obtendere?
Deus inuenit iniquitatem ſeruo-
rum tuorum: en omnes ſerui ſu-
mus domini mei, & nos, & apud
17 quem inuentus eſt ſcyphus. * Re-
ſpondit Ioſeph: Abſit a me vt ſic
agam: qui furatus eſt ſcyphum,
ipſe ſit ſeruus meus: vos autem
abite liberi ad patrem veſtrum.
* Accedens autem propius Iudas,
18 confidenter ait: Oro domine mi,
E loquatur ſeruus tuus verbum in
auribus tuis, & ne iraſcaris famu-
lo tuo: tu es enim poſt Pharaonẽ
19 * dominus meus. ‖ Interrogaſti ‖ Sup. 42. c. 11.
prius ſeruos tuos: Habetis patrẽ,
20 aut fratrem? * & nos reſpondi-
mus tibi domino meo: Eſt nobis
pater ſenex, & puer paruulus, qui
in ſenectute illius natus eſt; cu-
ius vterinus frater mortuus eſt:
& ipſum ſolum habet mater ſua,
pater vero tenere diligit eum.
21 * Dixiſtiq. ſeruis tuis: Adducite
F eum ad me, & ponã oculos meos
22 ſuper illum. * Suggeſſimus domi-
no meo: Non poteſt puer relin-
quere patrem ſuum: ſi enim illũ
23 dimiſerit, morietur. * ‖ Et dixi- ‖ Sup. 43. a. 3. & 5
ſti ſeruis tuis: Niſi venerit frater
veſter minimus vobiſcum, non
videbitis amplius faciem meam.
24 * Cum ergo aſcendiſſemus ad fa-
mulum tuum patrem noſtrum,
narrauimus ei omnia quæ locutus
25 eſt dominus meus. * Et dixit pa-
ter noſter: Reuertimini, & emi-
26 te nobis parum tritici. * Cui di-
ximus: Ire non poſſumus: ſi fra-
ter noſter minimus deſcenderit
nobiſcum, proficiſcemur ſimul:
alioquin illo abſente, non aude-
27 mus videre faciem viri. * Ad
G quæ ille reſpondit: ‖ Vos ſcitis ‖ Sup. 37. e. 33. g. 33
quod duos genuerit mihi vxor
28 mea. * Egreſſus eſt vnus, & dixi-
ſtis: Beſtia deuorauit eum: &
29 huc vſque non comparet. * Si tu-
leritis & iſtum, & aliquid ei in
via contigerit, deducetis canos
meos cum mœrore ad inferos.
30 * Igitur ſi intrauero ad ſeruum
tuum patrem noſtrum, & puer de-
fuerit, (cum anima illius ex hu-
31 ius anima pendeat) * videritq. eũ
non eſſe nobiſcum, morietur, &
deducent famuli tui canos eius cũ
32 dolore ad inferos. * Ego proprie

ſeruus

ſeruus tuus ſim qui in meam hūc
recepi fidem, & ſpopondi dicens :
‖ Sup.43.b. 9 ‖ Niſi reduxero eum, peccati reus
ero in patrem meum omni tem-
pore. * Manebo itaque ſeruus 33
tuus pro puero in miniſterio do-
mini mei, & puer aſcendat cum
fratribus ſuis. * Non enim poſ- 34
ſum redire ad patrem meum, ab-
ſente puero : ne calamitatis, quæ
oppreſſura eſt patrem meum, te-
ſtis aſſiſtam.

CAP. XLV.

‖ Sup.42.c 21 NOn ſe poterat vltra cohibere 1
Ioſeph multis coram aſtan- A
tibus : vnde præcepit vt egrede-
rentur cuncti foras, & nullus in-
tereſſet alienus agnitioni mutuæ.
* Eleuauitq. vocem cum fletu : 2
quam audierunt Ægyptij, omniſq.
domus Pharaonis. * Et dixit fra- 3
tribus ſuis : Ego ſum Ioſeph : ad-
huc pater meus viuit? Non pote-
rant reſpondere fratres nimio ter-
rore perterriti. * Ad quos ille cle- 4
menter : Accedite, inquit, ad B
me. Et cum acceſſiſſent prope,
‖ Act.7.b.13 ‖ Ego ſum, ait, Ioſeph, frater ve-
ſter, quem vendidiſtis in Ægy-
‖ Sup.41.a 3.& 5 ptum. * Nolite pauere, neque 5
vobis durum eſſe videatur quod
vendidiſtis me in his regionibus :
‖ Inf. 50.c. 20 ‖ pro ſalute enim veſtra miſit me
Deus ante vos in Ægyptum.
* Biennium eſt enim quod cœpit 6
fames eſſe in terra: & adhuc quin-
que anni reſtant, quibus nec ara-
ri poterit nec meti. * Præmiſitq. 7
me Deus vt reſeruemini ſuper
terram, & eſcas ad viuendum ha-
bere poſſitis. * Non veſtro conſi- 8
lio, ſed Dei voluntate huc miſ- C
ſus ſum : qui fecit me quaſi pa-
trem Pharaonis, & dominum vni-
‖ Sup. 37.e 23.f.33 uerſæ domus eius, ac principem
in omni terra Ægypti. * Feſtina- 9
te, & aſcendite ad patrem meum,
& dicetis ei : Hæc mandat filius
tuus Ioſeph : Deus fecit me domi-
num vniuerſæ terræ Ægypti : de-
ſcende ad me, ne moreris, * & 10
habitabis in terra Geſſen : eriſq.
iuxta me tu, & filij tui, & filij
filiorum tuorum, oues tuæ, & ar-
menta tua, & vniuerſa quæ poſ-
ſides. * Ibiq. te paſcam (adhuc 11
enim quinque anni reſidui ſunt D
famis) ne & tu pereas, & domus
12 tua, & omnia quæ poſſides. * En
oculi veſtri, & oculi fratris mei
Beniamin vident quod os meum
13 loquatur ad vos. * Nunciate pa-
tri meo vniuerſam gloriam meã,
& cuncta quæ vidiſtis in Ægypto:
feſtinate, & adducite eum ad me.
14 * Cumq. amplexatus recidiſſet in
collum Beniamin fratris ſui, fle-
uit: illo quoque ſimiliter flente
15 ſuper collum eius. * Oſculatuſq.
eſt Ioſeph omnes fratres ſuos, &
plorauit ſuper ſingulos : poſt quæ
16 auſi ſunt loqui ad eum. * Audi-
E tumq. eſt, & celebri ſermone vul-
gatum in aula regis : Venerunt
fratres Ioſeph : & gauiſus eſt Pha-
rao, atque omnis familia eius.
17 * Dixitq. ad Ioſeph vt imperaret
fratribus ſuis, dicens : Onerantes
iumenta, ite in terram Chanaan,
18 * & tollite inde patrem veſtrum
& cognationem, & venite ad me:
& ego dabo vobis omnia bona
Ægypti, vt comedatis medullam
19 terræ. * Præcipe etiam vt tollant
plauſtra de terra Ægypti, ad ſub-
F uectionem paruulorum ſuorum ac
coniugum : & dicito : Tollite pa-
trem veſtrum, & properate quan-
20 tocyus venientes. * Nec dimit-
tatis quidquam de ſuppellectili
veſtra : quia omnes opes Ægypti,
21 veſtræ erunt. * Feceruntq. filij
Iſrael vt eis mandatum fuerat.
Quibus dedit Ioſeph plauſtra, ſe-
cundum Pharaonis imperium : &
22 cibaria in itinere. * Singulis quo-
que proferri iuſſit binas ſtolas :
Beniamin vero dedit trecentos ar-
genteos cum quinque ſtolis opti-
23 mis : * tantumdem pecuniæ &
veſtium mittens patri ſuo, addens
& aſinos decem, qui ſubueherent
ex omnibus diuitijs Ægypti : &
totidem aſinas, triticum in itine-
24 re, paneſq. portantes. * Dimiſit
ergo fratres ſuos, & proficiſcenti-
bus ait : Ne iraſcamini in via.
25 * Qui aſcendentes ex Ægypto, ve-
G nerunt in terram Chanaan ad pa-
26 trem ſuum Iacob. * Et nuncia-
uerunt ei, dicentes : Ioſeph filius
tuus viuit : & ipſe dominatur in
omni terra Ægypti. Quo audito
Iacob, quaſi de graui ſomno eui-
gilans, tamen non credebat eis.
27 * Illi econtra referebant omnem
ordinem rei. Cumq. vidiſſet
plauſtra,

plauſtra, & vniuerſa quæ miſerat,
reuixit ſpiritus eius, * & ait: Suf- 24
ficit mihi ſi adhuc Ioſeph filius
meus viuit: vadam, & videbo il-
lum antequam moriar.

CAP. XLVI.

PRofectusq. Iſrael cum omni- 1
bus quæ habebat, venit ad A
Puteum iuramenti. & mactatis
ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,
* audiuit eum per viſionem no- 2
ctis vocantem ſe, & dicentem
ſibi: Iacob, Iacob. Cui reſpondit:
Ecce adſum. * Ait illi Deus: Ego 3
ſum fortiſſimus Deus patris tui:
noli timere, deſcende in Ægy-
ptum, quia in gentem magnam
faciam te ibi. * Ego deſcendam 4
tecum illuc, & ego inde adducã
te reuertentem: Ioſeph quoque
ponet manus ſuas ſuper oculos
tuos. * Surrexit autẽ Iacob a Pu- 5
‖ Act. 7. b. 15 teo iuramenti: ‖ tuleruntq. eum
filij cũ paruulis & vxoribus ſuis in
plauſtris quæ miſerat Pharao ad
portãdum ſenem, * & omnia quæ 6
Moſ. 24. a. 3 poſſederat in Terra Chanaan: ‖ ve-
Pſal. 104. b. nitq. in Ægyptum cum omni ſe-
22 mine ſuo, * filij eius, & nepotes, fi- 7
Iſa. 52. a. 4 liæ, & cuncta ſimul progenies.
* Hæc ſunt autem nomina filiorũ 8
Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægy- B
‖ Exo. 1. a. ptum, ipſe cum liberis ſuis. ‖ Pri-
26. b. 14 mogenitus Ruben. * Filij Ruben: 9
Nu. 26. a. 5 Henoch & Phallu & Heſron &
1. Par. 5. a. 1 Charmi. * Filij Simeon: Iamuel 10
& 3 & Iamin & Ahod, & Iachin &
Exod. 6. c. Sohar, & Saul filius Chananiti-
15 dis. * Filij Leui: Gerſon & Caath 11
1. Par. 4. c. & Merari. * Filij Iuda: Her & 12
24 Onan & Sela & Phares & Zara.
1. Par. 6. a. 1 mortui ſunt autem Her & Onan
1. Par. 2. a. 3 in terra Chanaan. Natiq. ſunt fi-
4. d. 21 lij Phares: Heſron & Hamul. * Fi- 13
1. Par. 7. a. 1 lij Iſſacar: Thola & Phua & Iob
& Semron. * Filij Zabulon: Sa- 14
red & Elon & Iahelel. * Hi filij 15
Liæ quos genuit in Meſopotamia
Syriæ cum Dina filia ſua. omnes
animæ filiorum eius & filiarum,
triginta tres. * Filij Gad: Sephion 16
& Haggi & Suni & Eſebon & He-
‖ 1. Par. 7. f. ri & Arodi & Areli. * ‖ Filij Aſer: 17
30 Iamne & Ieſua & Ieſſui & Beria,
Sara quoque ſoror eorum. Filij
Beria: Heber & Melchiel. * hi fi- 18
lij Zelphæ, quã dedit Laban Liæ
filiæ ſuæ. & hos genuit Iacob ſe-

19 decim animas. * Filij Rachel vxo-
ris Iacob: Ioſeph & Beniamin.
20 * ‖ Natiq. ſunt Ioſeph filij in Ter- ‖ Sup. 41. f.
C ra Ægypti, quos genuit ei Aſe- 53
neth filia Putiphare ſacerdotis He- 1. Par. 7. b.
liopoleos: Manaſſes & Ephraim. 6. 8. a. 1
21 * Filij Beniamin: Bela & Bechor
& Asbel & Gera & Naaman &
Echi & Ros & Mophim & Ophim
22 & Ared. * hi filij Rachel quos ge-
nuit Iacob: omnes animæ, quat-
23 tuordecim. * Filij Dan: Huſim.
24 * Filij Nephthali: Iaſiel & Guni
25 & Ieſer & Sallem. * Hi filij Balæ,
quam dedit Laban Racheli filiæ
ſuæ: & hos genuit Iacob: omnes
26 animæ, ſeptem. * Cunctæ ani-
mæ, quæ ingreſſæ ſunt cum Ia-
cob in Ægyptum, & egreſſæ ſunt
de femore illius, abſque vxoribus
27 filiorum eius, ſexaginta ſex. * Fi-
lij autem Ioſeph, qui nati ſunt
ei in terra Ægypti, animæ duæ.
‖ Omnes animæ domus Iacob, ‖ Deut. 10.
quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum, d. 22
28 fuere ſeptuaginta. * Miſit autem
Iudam ante ſe ad Ioſeph, vt nũ-
ciaret ei, & occurreret in Geſſen.
29 * Quò cum perueniſſet, iuncto
D Ioſeph curru ſuo, aſcendit obuiã
patri ſuo ad eundem locũ: vidẽsq.
eum, irruit ſuper collum eius, &
30 inter amplexus fleuit. * Dixitq.
pater ad Ioſeph: Iam lætus mo-
riar, quia vidi faciem tuam, &
31 ſuperſtitem te relinquo. * At ille
locutus eſt ad fratres ſuos, & ad
omnem domum patris ſui: Aſcẽ-
dam, & nunciabo Pharaoni, di-
camq. ei: Fratres mei, & domus
patris mei, qui erãt in Terra Cha-
32 naan, venerunt ad me: * & ſunt
viri paſtores ouium, curamq. ha-
bent alendorum gregum: peco-
ra ſua, & armenta, & omnia quæ
habere potuerunt, adduxerunt ſe-
33 cum. * Cumq. vocauerit vos, &
dixerit: Quod eſt opus veſtrum?
34 * Reſpondebitis: Viri paſtores ſu-
mus ſerui tui, ab infantia noſtra
vſque in præſens, & nos & patres
noſtri. Hæc autem dicetis, vt ha-
bitare poſſitis in Terra Geſſen:
quia deteſtantur Ægyptij omnes
paſtores ouium.

CAP. XLVII.

1 INgreſſus ergo Ioſeph nuncia-
A uit Pharaoni, dicens: Pater
meus

meus & fratres, oues eorum &
armenta, & cuncta quæ poſſidēt,
venerunt de Terra Chanaan: &
ecce conſiſtunt in Terra Geſſen.
* Extremos quoque fratrum ſuo- 2
rum quinque viros conſtituit co-
ram rege: * quos ille interroga- 3
uit: Quid habetis operis? Reſpō-
derunt: Paſtores ouium ſumus
ſerui tui, & nos, & patres noſtri.
*Ad peregrinandum in terra tua 4
venimus: quoniam non eſt herba
gregibus ſeruorum tuorum, in-
graueſcente fame in terra Cha-
naan: petimusq. vt eſſe nos iu-
beas ſeruos tuos in Terra Geſſen.
* Dixit itaque rex ad Ioſeph: Pa- 5
ter tuus & fratres tui venerunt ad B
te.* Terra Ægypti in conſpectu 6
tuo eſt: in optimo loco fac eos
habitare, & trade eis Terrā Geſ-
ſen. Quod ſi noſti in eis eſſe viros
induſtrios, conſtitue illos magi-
ſtros pecorum meorum. * Poſt 7
hæc introduxit Ioſeph patrem ſuū
ad Regem, & ſtatuit eum coram
eo: qui benedicens illi,* & inter- 8
rogatus ab eo: Quot ſunt dies an-
norum vitæ tuæ? * Reſpondit: 9
Dies peregrinationis meæ centum
triginta annorum ſunt, parui &
mali, & non peruenerunt vſque ad
dies patrum meorum quibus pe- C
regrinati ſunt. * Et benedicto re- 10
ge, egreſſus eſt foras. * Ioſeph ve- 11
ro patri & fratribus ſuis dedit poſ-
ſeſſionem in Ægypto in optimo
terræ loco, Rameſſes, vt præce-
perat Pharao.* Et alebat eos, om- 12
nemq. domum patris ſui, præbēs
cibaria ſingulis. * In toto enim 13
orbe panis deerat, & oppreſſerat
fames terram, maxime Ægypti &
Chanaan. * E quibus omnem pe- 14
cuniam congregauit pro venditio-
ne frumēti, & intulit eam in æra-
rium regis. * Cumq. defeciſſet 15
emptoribus pretium, venit cun-
cta Ægyptus ad Ioſeph, dicens: D
Da nobis panes: quare morimur
coram te, deficiente pecunia?
* Quibus ille reſpondit: Adduci- 16
te pecora veſtra, & dabo vobis pro
eis cibos, ſi pretium non habetis.
* Quæ cum adduxiſſent, dedit eis 17
alimenta pro equis, & ouibus, &
bobus, & aſinis: ſuſtētauitq. eos
illo anno pro commutatione pe-
corum.* Venerunt quoque anno 18
ſecundo, & dixerunt ei: Non ce-

labimus dominum noſtrū quòd
deficiente pecunia, pecora ſimul
defecerunt: nec clam te eſt, quòd
abſque corporibus & terra nihil
19 habeamus.* Cur ergo moriemur
te vidente? & nos & terra noſtra
tui erimus: eme nos in ſeruitutē
regiam, & præbe ſemina, ne pe-
reunte cultore redigatur terra in
20 ſolitudinē. * Emit igitur Ioſeph
E omnem Terram Ægypti, vendēti-
bus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ
magnitudine famis. Subiecitq. eā
21 Pharaoni, * & cunctos populos
eius a nouiſſimis terminis Ægy-
pti vſque ad extremos fines eius,
22 * præter terram ſacerdotum, quæ
a rege tradita fuerat eis: quibus &
ſtatuta cibaria ex horreis publi-
cis præbebantur, & idcirco non
ſunt compulſi vendere poſſeſſio-
23 nes ſuas. * Dixit ergo Ioſeph ad
populos: En vt cernitis, & vos &
terram veſtram Pharao poſſidet:
accipite ſemina, & ſerite agros,
24 * vt fruges habere poſſitis. Quin-
F tam partem regi dabitis: quattuor
reliquas permitto vobis in ſemen-
tem, & in cibum familijs & libe-
25 ris veſtris. * Qui reſponderunt:
Salus noſtra in manu tua eſt: re-
ſpiciat nos tantum dominus no-
26 ſter, & læti ſeruiemus regi. * Ex
eo tempore vſque in præſentem
diem in vniuerſa terra Ægypti re-
gibus quinta pars ſoluitur, & fa-
ctum eſt quaſi in legem, abſque
terra ſacerdotali, quæ libera ab
27 hac conditione fuit. * Habitauit
ergo Iſrael in Ægypto, ideſt, in
Terra Geſſen, & poſſedit eam: au-
ctusq. eſt, & multiplicatus nimis.
28 * Et vixit in ea decem & ſeptem
annis: factiq. ſunt omnes dies vi-
tæ illius centum quadraginta ſe-
29 ptem annorum. * Cumq. appro-
G pinquare cerneret diē mortis ſuæ,
vocauit filium ſuum Ioſeph, & di-
xit ad eum: Si inueni gratiam in
conſpectu tuo, ‖ pone manum ‖ Sup. 24. a.
tuam ſub femore meo: & facies 2
mihi miſericordiam & veritatem,
30 vt nō ſepelias me in Ægypto: *ſed
dormiam cum patribus meis, &
auferas me de terra hac, cōdasq. in
ſepulchro maiorū meorū. Cui re-
ſpondit Ioſeph: Ego faciam quod
31 iuſſiſti. *Et ille: Iura ergo, inquit,
mihi. Quo iurante, adorauit Iſrael
Deum, cōuerſus ad lectuli caput.

CAP.

CAP. XLVIII.

HIs ita tranſactis nunciatum 1
eſt Ioſeph quod ægrotaret pa A
ter ſuus: qui, aſſumptis duobus
filijs Manaſſe & Ephraim, ire
perrexit.* Dictumq. eſt ſeni: Ec- 2
ce filius tuus Ioſeph venit ad te.
Qui confortatus ſedit in lectulo.
* Et ingreſſo ad ſe ait: Deus om- 3
‖ Supra 28. c. 13 nipotens ‖ apparuit mihi in Luza,
quæ eſt in Terra Chanaan: Bene-
dixitq. mihi, * & ait: Ego te au- 4
gebo & multiplicabo, & faciam
te in turbas populorum: daboq.
tibi terram hanc, & ſemini tuo
poſt te in poſſeſſionem ſempiter-
nam. * Duo ergo filij tui, qui 5
‖ Supra 41. f. 50 ‖ nati ſunt tibi in Terra Ægypti
antequam huc venirem ad te, mei
‖ Ioſ. 13. b. 7. d. 29 erunt: ‖ Ephraim & Manaſſes, ſi-
cut Ruben & Simeon reputabun-
tur mihi. * Reliquos autem quos 6
genueris poſt eos, tui erunt, & no-
mine fratrum ſuorum vocabũtur
in poſſeſſionibus ſuis. * Mihi e- 7
nim, quando veniebam de Me- B
‖ Supra 35. c. 11 ſopotamia, ‖ mortua eſt Rachel
in terra Chanaan in ipſo itinere,
eratq. vernum tempus: & ingre-
diebar Ephratam, & ſepeliui eam
iuxta viam Ephratæ, quæ alio no-
mine appellatur Bethlehem.* Vi- 8
dens autem filios eius dixit ad eũ:
Qui ſunt iſti? * Reſpondit: Filij 9
mei ſunt, quos donauit mihi Deus
in hoc loco. Adduc, inquit, eos
ad me, vt benedicam illis.* Ocu- 10
li enim Iſrael caligabant præ ni-
mia ſenectute, & clare videre non
poterat. Applicitoſq. ad ſe, deoſ-
culatus & circumplexus eos,* di- 11
xit ad filium ſuũ: Non ſum frau-
datus aſpectu tuo: inſuper oſten-
dit mihi Deus ſemen tuũ.* Cumq. 12
tuliſſet eos Ioſeph de gremio pa-
tris, adorauit pronus in terram.
* Et poſuit Ephraim ad dexteram 13
ſuam, id eſt, ad ſiniſtram Iſrael:
Manaſſen vero in ſiniſtra ſua, ad C
dexteram ſcilicet patris, applicuitq.
ambos ad eum. * Qui extendens 14
manum dexteram, poſuit ſuper
caput Ephraim minoris fratris:
ſiniſtram autem ſuper caput Ma-
naſſe qui maior natu erat, com-
‖ Heb. 11. d. 21 mutans manus. * ‖ Benedixitq. 15
Iacob filijs Ioſeph, & ait: Deus,
in cuius conſpectu ambulauerunt
patres mei Abraham, & Iſaac,

Deus qui paſcit me ab adoleſcen-
tia mea vſque in præſentem diẽ:
16 * ‖ Angelus, qui eruit me de cun- ‖ Sup. 31. d. 29. 32. a. 2 Matth. 18. b. 10
ctis malis, benedicat pueris iſtis:
& inuocetur ſuper eos nomẽ me-
um, nomina quoque patrũ meorũ
Abraham, & Iſaac, & creſcant in
17 multitudinem ſuper terram. * Vi-
dens autem Ioſeph quòd poſuiſſet
pater ſuus dexteram manum ſu-
per caput Ephraim, grauiter ac-
cepit: & apprehenſam manum
patris leuare conatus eſt de capite
D Ephraim, & transferre ſuper ca-
18 put Manaſſe. * Dixitq. ad patrẽ:
Non ita conuenit, pater: quia
hic eſt primogenitus, pone dexte-
19 ram tuam ſuper caput eius. * Qui
renuens, ait: Scio fili mi, ſcio:
& iſte quidem erit in populos, &
multiplicabitur: ſed frater eius mi-
nor, maior erit illo: & ſemen il-
20 lius creſcet in gentes. * Benedi-
xitq. eis in tempore illo, dicens:
In te benedicetur Iſrael, atque di-
cetur: Faciat tibi Deus ſicut E-
phraim, & ſicut Manaſſe. Con-
ſtituitq. Ephraim ante Manaſſen.
21 * Et ait ad Ioſeph filium ſuum:
En ego morior, & erit Deus vo-
biſcum, reducetq. vos ad terram
22 patrum veſtrorũ. * Do tibi ‖ par- ‖ Ioſ. 15. b. 7. 16. a. 1
tem vnam extra fratres tuos, quam
tuli de manu ‖ Amorrhæi in gla- ‖ Ioſ. 24. b. a
dio & arcu meo.

CAP. XLIX.

1 VOcauit autẽ Iacob filios ſuos, Deut. 33. a. b
A & ait eis: Congregamini, vt
annunciem quæ ventura ſunt vo-
2 bis in diebus nouiſſimis. * Con-
gregamini, & audite filij Iacob,
3 audite Iſrael patrem veſtrũ:* Ru-
ben primogenitus meus, tu forti-
tudo mea, & principium doloris
mei: prior in donis, maior in im-
4 perio. * Effuſus es ſicut aqua, nõ
creſcas: ‖ quia aſcendiſti cubile ‖ Supra 35. d. 22
patris tui, & maculaſti ſtratum
5 eius.* Simeon & Leui fratres: va- 1. Par. 5. a. 1
6 ſa iniquitatis bellantia. * In con-
ſilium eorum non veniat anima
mea, & in cœtu illorum non ſit
gloria mea: ‖ quia in furore ſuo ‖ Supra 34. d. 25
occiderunt virum, & in volunta-
7 te ſua ſuffoderunt murum.* Ma-
ledictus furor eorum, quia perti- ‖ Ioſ. 19. a. 1. 21. a. b
nax: & indignatio eorum, quia
dura: ‖ diuidam eos in Iacob, &

diſper-

dispergam eos in Iſrael. * Iuda, te 8
laudabunt fratres tui: manus tua B
in ceruicibus inimicorum tuorũ,
||1.Par.5.a.2 adorabũt te filij patris tui. * || Ca- 9
tulus leonis Iuda: ad prædam fili
mi aſcendiſti: requieſcens accu-
buiſti vt leo, & quaſi leæna; quis
||Io.1.f.45 ſuſcitabit eũ? * || NON AVFERE- 10
Matt.2.a.6 TVR ſceptrum de Iuda; & dux de
femore eius, donec veniat
qui mittendus eſt, & ipſe erit ex-
pectatio gentium. * Ligans ad vi- 11
neam pullum ſuum, & ad vitem,
o fili mi, aſinam ſuam. Lauabit
in vino ſtolam ſuam, & in ſangui-
ne vuæ pallium ſuũ. * Pulchriores 12
ſunt oculi eius vino, & dẽtes eius
lacte candidiores. * Zabulon in 13
littore maris habitabit, & in ſta-
tione nauium pertingens vſque ad
Sidonem. * Iſſachar aſinus for- 14
tis accubans inter terminos.
* Vidit requiem quòd eſſet bona: 15
& terram quòd optima: & ſuppo-
ſuit humerum ſuum ad portãdũ,
factuſq. eſt tributis ſeruiẽs. * Dan 16
iudicabit populum ſuum ſicut &
alia tribus in Iſrael. * Fiat Dan 17
coluber in via, ceraſtes in ſemita, C
mordens vngulas equi, vt cadat
aſcenſor eius retrò. * SALVTARE 18
tuum expectabo Domine. * Gad, 19
accinctus præliabitur ante eum: &
ipſe accingetur retrorſum. * Aſer, 20
pinguis panis eius, & præbebit
delicias regibus. * Nephthali, cer- 21
uus emiſſus, & dans eloquia pul-
||1.Par.5.a.1 chritudinis. * || Filius accreſcens 22
Ioſeph, filius accreſcens & deco-
rus aſpectu: filiæ diſcurrerũt ſuper
murum. * Sed exaſperauerunt eũ, 23
& iurgati ſunt, inuideruntq. illi
habentes iacula. * Sedit in forti 24
arcus eius, & diſſoluta ſunt vin-
cula brachiorum & manuũ illius
per manus potẽtis Iacob: inde pa-
ſtor egreſſus eſt lapis Iſrael. * Deus 25
patris tui erit adiutor tuus, & om-
nipotens benedicet tibi benedi-
ctionibus cæli deſuper, benedictio-
nibus abyſſi iacentis deorſum, be-
nedictionibus vberum & vuluæ.
* Benedictiones patris tui cõforta- 26
tæ ſunt benedictionibus patrum D
eius: donec veniret deſideriũ col-
lium æternorum: fiant in capite
Ioſeph, & in vertice Nazaræi inter
fratres ſuos. * Beniamin lupus ra- 27
pax, mane comedet prædam, &
veſpere diuidet ſpolia. * Omnes hi 28

in tribubus Iſrael duodecim: hæc
locutus eſt eis pater ſuus, benedi-
xitq. ſingulis, benedictionibus
29 proprijs. * Et præcepit eis, dicens:
Ego congregor ad populum meũ:
ſepelite me cum patribus meis in
ſpelunca duplici quæ eſt in agro
30 Ephron Hethæi, * contra Mam-
bre in Terra Chanaan, || quam ||Sup.23.d
emit Abraham cũ agro ab Ephron
Hethæo in poſſeſſionẽ ſepulchri.
31 * Ibi ſepelierunt eum, & Saram
vxorem eius: ibi ſepultus eſt Iſaac
cum Rebecca coniuge ſua: ibi &
32 Lia condita iacet. * Finitiſq. mã-
datis quibus filios inſtruebat, col-
legit pedes ſuos ſuper lectulum, &
obijt: appoſituſq. eſt ad popu-
lum ſuum.

CAP. L.

1 A QVod cernens Ioſeph, ruit ſu-
per faciem patris flens & de-
2 oſculans eum. * Præcepitq. ſeruis
ſuis medicis vt aromatibus condi-
3 rent patrem. * Quibus iuſſa explẽ-
tibus, tranſierunt quadraginta dies:
iſte quippe mos erat cadauerum
conditorum. Fleuitq. eũ Ægyptus
4 ſeptuaginta diebus. * Et expleto
planctus tempore, locutus eſt Io-
ſeph ad familiam Pharaonis: Si
inueni gratiam in cõſpectu veſtro,
loquimini in auribus Pharaonis:
5 * eo quòd pater meus adiurauerit
me, dicens: En morior, in ſepul-
chro meo || quod fodi mihi in ter- ||Sup 47.g.29
ra Chanaan, ſepelies me. Aſcendã
igitur, & ſepeliam patrem meũ, ac
6 reuertar. * Dixitq. ei Pharao: A-
ſcende & ſepeli patrẽ tuũ ſicut ad-
7 iuratus es. * Quo aſcendente, ie-
runt cum eo omnes ſenes domus
Pharaonis, cunctiq. maiores natu
8 Terræ Ægypti: * domus Ioſeph
cũ fratribus ſuis, abſque paruulis
& gregibus, atque armentis quæ
9 dereliquerãt in Terra Geſſen. * Ha-
buit quoque in comitatu currus
& equites: & facta eſt turba non
10 modica. * Veneruntq. ad Aream
Atad, quæ ſita eſt trans Iorda-
nem: vbi celebrantes exequias
planctu magno atque vehementi,
11 impleuerunt ſeptem dies. * Quod
cum vidiſſent habitatores Terræ
Chanaan, dixerunt: Planctus ma-
gnus eſt iſte Ægyptijs. Et idcir-
co vocatum eſt nomen loci illius,
12 Planctus Ægypti. * Fecerũt ergo filij

Iacob

Iacob ſicut præceperat eis: * Et 13
portantes eum in Terrā Chanaan,
‖ Act. 7. b. 16 ‖ ſepelierunt eum in ſpelunca du-
‖ Supra 23. d. 16 plici, ‖ quam emerat Abraham
cum agro in poſſeſſionē ſepulchri
ab Ephron Hethæo contra faciem
Mambre. * Reuerſusq. eſt Ioſeph 14
in Ægyptum cum fratribus ſuis, C
& omni comitatu, ſepulto patre.
* Quo mortuo, timentes fratres 15
eius, & mutuo colloquentes: Ne
forte memor ſit iniuriæ quā paſ-
ſus eſt, & reddat nobis omne ma-
lum quod fecimus, * mandaue- 16
runt ei dicentes: Pater tuus præ-
cepit nobis antequam moreretur,
* vt hæc tibi verbis illius diceré- 17
mus: Obſecro vt obliuiſcaris ſce-
leris fratrum tuorū, & peccati at-
que malitiæ quam exercuerunt in
te: nos quoque oramus vt ſeruis
Dei patris tui dimittas iniquitatē
hāc. Quibus auditis fleuit Ioſeph.
* Veneruntq. ad eum fratres ſui: 18
& proni adorantes in terram di-
xerunt: Serui tui ſumus. * Qui- 19
bus ille reſpondit: Nolite timere:
num Dei poſſumus reſiſtere volū-
20 tati? * ‖ Vos cogitaſtis de me ma- ‖ Supra 45. b. 9
D lum: ſed Deus vertit illud in bo-
num, vt exaltaret me, ſicut in præ-
ſentiarum cernitis, & ſaluos face-
21 ret multos populos. * Nolite ti-
mere: ego ‖ paſcam vos & par- ‖ Supra 49. c. 12
uulos veſtros. cōſolatusq. eſt eos,
& blande ac leniter eſt locutus.
22 * Et habitauit in Ægypto cū om-
ni domo patris ſui: vixitq. centū
decem annis. Et vidit Ephraim
filios vſque ad tertiam generatio-
nem. ‖ Filij quoque Machir filij ‖ Num. 32. g. 39
Manaſſe nati ſunt in genibus Io-
23 ſeph. * Quibus tranſactis, ‖ lo- ‖ Heb. 11. d. 12
cutus eſt fratribus ſuis: Poſt mor-
tem meam. Deus viſitabit vos, &
aſcendere vos faciet de terra iſta
ad terram quam iurauit Abrahā,
24 Iſaac, & Iacob. * Cumq. adiu-
raſſet eos atque dixiſſet: Deus vi-
ſitabit vos: ‖ aſportate oſſa mea ‖ Exod. 13. d. 19
25 vobiſcum de loco iſto: * mortuus Ioſ. 24. g. 32
eſt, expletis centum decem vitæ
ſuæ annis. Et cōditus aromatibus,
repoſitus eſt in loculo in Ægypto.

LIBER EXODVS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

HÆC ſunt no- 1
mina filiorū A
Iſrael qui in-
greſſi ſunt in
Gen. 46. a. 8 Ægyptū cū
Iacob: ſingu-
li cū domi-
bus ſuis in-
troierunt: * Ruben, Simeon, Le- 2
ui, Iudas, * Iſſachar, Zabulon 3
& Beniamin, * Dan, & Nephthali, 4
Gad, & Aſer. * Erant igitur om- 5
nes animæ eorum qui egreſſi ſunt
de femore Iacob, ſeptuaginta: Io-
ſeph autē in Ægypto erat. * Quo 6
mortuo, & vniuerſis fratribus e-
7 ius, omniq. cognatione illa, * ‖ fi- ‖ Act. 7. c. 17
lij Iſrael creuerunt, & quaſi ger-
minantes multiplicati ſunt: ac ro-
borati nimis, impleuerunt terrā.
8 * Surrexit interea rex nouus ſuper
Ægyptum, qui ignorabat Ioſeph:
9 * & ait ad populum ſuum: Ecce,
B populus filiorum Iſrael multus, &
10 fortior nobis eſt. * Venite, ſapiē-
ter opprimamus eum, ne forte
multiplicetur: & ſi ingruerit con-
tra nos bellum, addatur inimicis
noſtris, expugnatisq. nobis egre-
11 diatur de terra. * Præpoſuit itaque

eis

eis magiſtros operum, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntq.
vrbes tabernaculorum Pharaoni,
Phithom, & Rameſſes. * Quan- 12 B
toq. opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & creſcebãt:
* oderantq. filios Iſrael Ægyptij, 13
& affligebant illudentes eis: * at- 14
que ad amaritudinem perducebãt
vitam eorum operibus duris luti,
& lateris, omniq. famulatu, quo
in terræ operibus premebantur. C
* Dixit autem Rex Ægypti obſte- 15
tricibus Hebræorũ: quarum vna
vocabatur Sephora, altera Phua,
* præcipiens eis: Quando obſte- 16
tricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit,
interficite eum: ſi femina, reſeruate. * Timuerunt autem obſte- 17
trices Deum, & non fecerunt iu- D
xta præceptum regis Ægypti, ſed
conſeruabant mares. * Quibus ad 18
ſe accerſitis, rex ait: Quidnam eſt
hoc quod facere voluiſtis, vt pueros ſeruaretis? * Quæ reſponde- 19
runt: Non ſunt Hebrææ ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiam, &
priuſquam veniamus ad eas, pariunt. * Bene ergo fecit Deus ob- 20
ſtetricibus: & creuit populus, cõfortatuſq. eſt nimis. * Et quia ti- 21
muerunt obſtetrices Deum, ædificauit eis domos. * Præcepit ergo 22
Pharao omni populo ſuo, dicens:
Quidquid maſculini ſexus natum
fuerit, in flumen proijcite: quidquid feminini, reſeruate.

CAP. II.

Egreſſus eſt poſt hæc vir de do- 1
mo Leui: ‖ & accepit vxorẽ A
ſtirpis ſuæ. * quæ concepit, & ‖ pe- 2
perit filium: & videns eum elegãtem, abſcondit tribus menſibus.
* Cumq. iam celare non poſſet, 3
ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice: poſuitq. intus infantulum, & expoſuit eum in carecto ripæ fluminis,
* ſtante procul ſorore eius, & cõ- 4
ſiderante euentum rei. * ‖ Ecce 5
autem deſcendebat filia Pharaonis
vt lauaretur in flumine: & puellæ
eius gradiebantur per crepidinem
aluei. Quæ cum vidiſſet fiſcellam
in papyrione, miſit vnam e famulabus ſuis: & allatam * aperiens, 6
cernenſq. in ea paruulum vagientem, miſerta eius, ait: De infanti-
7 bus Hebræorum eſt hic. * Cui ſo-
B ror pueri: Vis, inquit, vt vadam,
& vocem tibi mulierem Hebræã,
quæ nutrire poſſit infantulum?
8 * Reſpondit: Vade. Perrexit puel-
9 la & vocauit matrem ſuam. * Ad
quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum iſtum, & nutri
mihi: ego dabo tibi mercedem
tuam. Suſcepit mulier, & nutriuit puerum: adultumq. tradidit fi-
10 liæ Pharaonis. * Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitq. nomen eius Moyſes, dicens: Quia
11 de aqua tuli eum. * In diebus illis poſtquam creuerat Moyſes, ‖ egreſſus eſt ad fratres ſuos: viditq.
afflictionem eorum, & virũ Ægyptium percutientem quendam de
12 Hebræis fratribus ſuis. * Cumq.
circumſpexiſſet huc atque illuc, &
nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum
13 Ægyptium abſcondit ſabulo. * Et
egreſſus die altero conſpexit duos
Hebræos rixantes: dixitq. ei qui
faciebat iniuriam: Quare percu-
14 tis proximum tuũ? * Qui reſpon-
C dit: Quis te conſtituit principem
& iudicem ſuper nos? num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti
Ægyptium? Timuit Moyſes, &
ait: Quomodo palam factum eſt
15 verbum iſtud? * Audiuitq. Pharao
ſermonem hunc, & quærebat occidere Moyſen: qui fugiẽs de cõſpectu eius, moratus eſt in Terra
Madian, & ſedit iuxta puteum.
16 * Erant autem ſacerdoti Madian
ſeptem filiæ, quæ venerũt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant gre-
17 ges patris ſui. * Superuenere paſtores, & eiecerunt eas: ſurrexitq.
Moyſes, & defenſis puellis, ada-
18 quauit oues earum. * Quæ cum
reuertiſſent ad Raguel patrẽ ſuũ,
dixit ad eas: Cur velocius veniſtis
19 ſolito? * Reſponderunt: Vir Ægyptius liberauit nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit aquam nobiſcum, potumq. dedit ouibus.
20 * At ille: Vbi eſt? inquit, Quare
D dimiſiſtis hominem? vocate eum
21 vt comedat panem. * Iurauit ergo
Moyſes quod habitaret cum eo.
‖ Accepitq. Sephoram filiam eius
22 vxorem: * quæ peperit ei filium,
quem vocauit Gerſam, dicens:

Aduena

‖ Inf. 6. c. 20
‖ Hebr. 11. d. 23
‖ Act. 7. c. 21 Hebr. 11. d. 23
‖ Hebr. 11. c. 24
‖ Inf. 18. a. 2. 3
1. Par. 23. b. 15

Aduena fui in terra aliena. Alte-
rum vero peperit, quem vocauit
Eliezer, dicens: Deus enim pa-
tris mei adiutor meus eripuit me
de manu Pharaonis. * Poſt mul- 23
tum vero temporis mortuus eſt
rex Ægypti: & ingemiſcentes fi-
lij Iſrael, propter opera vociferati
ſunt: aſcenditq. clamor eorum
ad Deum ab operibus. * Et au- 24
diuit gemitum eorum, ac recor-
datus eſt fœderis quod pepigit cũ
Abraham, Iſaac, & Iacob. * Et 25
reſpexit Dominus filios Iſrael &
cognouit eos.

CAP. III.

MOyſes autem paſcebat oues 1
Iethro ſoceri ſui ſacerdotis A
Madian: cumq. minaſſet gregem
ad interiora deſerti, venit ad mon
‖ Act. 27. c. 20 — tem Dei Horeb. * ‖ Apparuitq. ei 2
Dominus in flamma ignis de me-
dio rubi: & videbat quòd rubus
arderet, & non combureretur. * Di- 3
xit ergo Moyſes: Vadam, & vi-
debo viſionem hanc magnam,
quare non comburatur rubus.
* Cernens autem Dominus quòd 4
pergeret ad videndum, vocauit B
eum de medio rubi, & ait: Moy-
ſes, Moyſes. Qui reſpondit: Ad-
ſum. * At ille: Ne appropies, 5
inquit, huc: ſolue calceamentum
de pedibus tuis: locus enim, in
quo ſtas, terra ſancta eſt. * Et 6
‖ Mat. 22. c. 32 Marc. 12. c. 26 Luc. 20. f. 37 — ait: ‖ Ego ſum Deus patris tui,
Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Iacob. Abſcondit Moyſes
faciem ſuam: non enim audebat
aſpicere contra Deum. * Cui ait 7
Dominus: Vidi afflictionem po-
puli mei in Ægypto, & clamorem
eius audiui propter duritiam eo-
rum qui præſunt operibus: * & 8
ſciens dolorem eius, deſcendi vt
liberem eum de manibus Ægy-
ptiorum, & educam de terra illa
in terram bonam, & ſpatioſam, C
in terram quæ fluit lacte & mel-
le, ad loca Chananæi, & Hethæi,
& Amorrhæi, & Pherezæi, & He-
uæi, & Iebuſæi. * Clamor ergo 9
filiorum Iſrael venit ad me: vi-
diq. afflictionem eorum, qua ab
Ægyptijs opprimuntur. * Sed ve- 10
ni, & mittam te ad Pharaonem,
vt educas populum meum, filios
Iſrael de Ægypto. * Dixitq. Moy- 11
ſes ad Deum: Quis ſum ego vt
vadam ad Pharaonem, & educam
12 filios Iſrael de Ægypto? * Qui
D dixit ei: Ego ero tecum: & hoc
habebis ſignum, quòd miſerim
te: Cum eduxeris populũ meum
de Ægypto, immolabis Deo ſu-
13 per montem iſtum. * Ait Moy-
ſes ad Deum: Ecce ego vadam
ad filios Iſrael, & dicam eis: Deus
patrum veſtrorũ miſit me ad vos.
Si dixerint mihi: Quod eſt no-
14 men eius? quid dicam eis? * Di-
xit Deus ad Moyſen: EGO SVM
QVI SVM. Ait: Sic dices fi-
lijs Iſrael: QVI EST, miſit me
15 ad vos. * Dixitq. iterum Deus ad
Moyſen: Hæc dices filijs Iſrael:
Dominus Deus patrum veſtrorũ,
E Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Iacob miſit me ad vos: hoc
nomen mihi eſt in æternum, &
hoc memoriale meum in genera-
16 tionem & generationem. * Va-
de, & congrega ſeniores Iſrael,
& dices ad eos: Dominus Deus
patrum veſtrorum apparuit mihi,
Deus Abraham; Deus Iſaac, &
Deus Iacob, dicens: Viſitans vi-
ſitaui vos, & vidi omnia quæ ac-
17 ciderunt vobis in Ægypto: * Et
dixi vt educam vos de afflictio-
ne Ægypti in terram Chananæi
F & Hethæi & Amorrhæi & Phere-
zæi & Heuæi & Iebuſæi, ad ter-
ram fluentem lacte & melle.
18 * Et audient vocem tuam: ingre-
dierisq. tu, & ſeniores Iſrael ad
regem Ægypti, & dices ad eum:
Dominus Deus Hebræorum vo-
cauit nos: ibimus viam trium
dierum in ſolitudinem, vt immo-
19 lemus Domino Deo noſtro. * Sed
G ego ſcio quòd non dimittet vos
rex Ægypti vt eatis niſi per ma-
20 num validam. * Extendam enim
manum meã, & percutiam Ægy-
ptum in cunctis mirabilibus meis,
quæ facturus ſum in medio eo-
21 rum: poſt hæc dimittet vos. * Da-
boq. gratiam populo huic coram
Ægyptijs: ‖ & cum egrediemini, — ‖ Inf. 11. a. 2
22 non exibitis vacui: * ſed poſtula- — & 12. e. 35
bit mulier a vicina ſua, & ab ho-
ſpita ſua, vaſa argentea & aurea,
ac veſtes: ponetisq. eas ſuper fi-
lios & filias veſtras, & ſpoliabitis
Ægyptum.

CAP.

CAP. IIII.

RESpondens Moyſes, ait: Non 1
credent mihi, neque audient A
vocem meam, ſed dicent: Nō ap
paruit tibi Dominus.* Dixit ergo 2
ad eum: Quid eſt quod tenes in
manu tua? Reſpondit: Virga.
* Dixitq. Dominus: Proijce eam 3
in terram. Proiecit, & verſa eſt in
colubrum, ita vt fugeret Moyſes.
*Dixitq. Dominus: Extende ma- 4
num tuam,& apprehende caudam
eius. Extendit, & tenuit, verſaq.
eſt in virgam.* Vt credant, in- 5
quit, quod apparuerit tibi Domi-
nus Deus patrum ſuorum, Deus
Abraham, Deus Iſaac,& Deus Ia-
cob. * Dixitq. Dominus rurſum: 6
Mitte manum tuam in ſinū tuum. B
Quam cum miſiſſet in ſinū, pro-
tulit leproſam inſtar niuis. * Re- 7
trahe,ait,manum tuam in ſinum
tuum. Retraxit, & protulit iterū,
& erat ſimilis carni reliquæ. * Si 8
non crediderint, inquit, tibi, ne-
que audierint ſermonē ſigni prio-
ris, credent verbo ſigni ſequen-
tis. * Quòd ſi nec duobus qui 9
dem his ſignis crediderint, neque
audierint vocem tuam: ſume a-
quam fluminis, & effunde eam
ſuper aridam, & quidquid hauſe-
ris de fluuio, vertetur in ſangui-
nem.* Ait Moyſes: Obſecro Do- 10
mine, non ſum eloquens ab heri, C
& nudiuſtertius: & ex quo locu-
tus es ad ſeruum tuum, impedi-
tioris & tardioris linguæ ſum.
* Dixit Dominus ad eum: Quis 11
fecit os hominis? aut quis fabri-
catus eſt mutum & ſurdum, vidē-
tem & cæcum? nōne ego? * Per- 12
‖ Matt. 10. d. 10 ge igitur, ‖ & ego ero in ore tuo:
doceboq. te quid loquaris. * At 13
ille: Obſecro, inquit, Domine
mitte quem miſſurus es. * Iratus 14
Dominus in Moyſen, ait: Aaron
frater tuus leuites, ſcio quòd elo-
quens ſit: ecce ipſe egreditur in
occurſum tuum, videnſq. te læ-
tabitur corde. * Loquere ad eum, 15
& pone verba mea in ore eius: & D
ego ero in ore tuo, & in ore il-
‖ Inf. 7. a. 2 lius, ‖ & oſtendā vobis quid age-
re debeatis. * ipſe loquetur pro 16
te ad populum, & erit os tuum:
tu autem eris ei in his quæ ad
Deum pertinent. * Virgam quo- 17
que hanc ſume in manu tua, in
18 qua facturus es ſigna. * Abijt
Moyſes, & reuerſus eſt ad Iethro
ſocerum ſuum, dixitq. ei: Vadam
& reuertar ad fratres meos in Æ-
gyptum, vt videam ſi adhuc vi-
uant. Cui ait Iethro: Vade in pa-
19 ce. *Dixit ergo Dominus ad Moy
E ſen in Madian: Vade, & reuer-
tere in Ægyptum: mortui ſunt
enim omnes qui quærebant ani-
20 mam tuam. * Tulit ergo Moy-
ſes vxorem ſuam, & filios ſuos,
& impoſuit eos ſuper aſinum,
reuerſusq. eſt in Ægyptum, por-
tans virgam Dei in manu ſua.
21 * Dixitq. ei Dominus reuertenti
in Ægyptū: Vide vt omnia oſten-
ta quæ poſui in manu tua, facias
coram Pharaone: ego indurabo
cor eius, & non dimittet popu-
22 lum. * Dicesq. ad eum: Hæc di-
cit Dominus: Filius meus primo-
23 genitus Iſrael. * Dixi tibi: Di-
mitte filium meū vt ſeruiat mihi;
& noluiſti dimittere eum: ecce
F ego interficiam filium tuum pri-
24 mogenitum. * Cumq. eſſet in
itinere, in diuerſorio occurrit ei
Dominus, & volebat occidere eū.
25 * Tulit illico Sephora acutiſſimā
petram,& circumcidit præputium
filij ſui, tetigitq. pedes eius, &
ait: Sponſus ſanguinum tu mihi
26 es. * Et dimiſit eum poſtquam
dixerat: Sponſus ſanguinum ob
27 circumciſionem. * Dixit autem
G Dominus ad Aaron: Vade in oc-
curſum Moyſi in deſertum. Qui
perrexit obuiam ei in Montem
28 Dei,& oſculatus eſt eum. * Nar-
rauitq. Moyſes Aaron omnia ver-
ba Domini quibus miſerat eum,
29 & ſigna quæ mandauerat. * Ve-
neruntq. ſimul, & congregaue-
runt cunctos ſeniores filiorum Iſ-
30 rael. * Locutusq. eſt Aaron om-
nia verba quæ dixerat Dominus
ad Moyſen: & fecit ſigna coram
31 populo,* & credidit populus. Au-
dieruntq. quòd viſitaſſet Domi-
nus filios Iſrael, & quòd reſpe-
xiſſet afflictionē illorum: & pro-
ni adorauerunt.

CAP. V.

1 POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes
A & Aaron,& dixerūt Pharaoni:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:

Dimitte populum meum vt ſacri-
ficet mihi in deſerto. * At ille re- 2
ſpondit: Quis eſt Dominus, vt au-
diam vocem eius, & dimittam Iſ-
rael? neſcio Dominum, & Iſrael
non dimittam. * Dixeruntque: 3
Deus Hebræorum vocauit nos, vt
eamus viam trium dierum in ſoli-
tudinem, & ſacrificemus Domino
Deo noſtro: ne forte accidat no-
bis peſtis aut gladius. * Ait ad 4
eos rex Ægypti: Quare Moyſes &
Aaron ſolicitatis populũ ab ope-
ribus ſuis? ite ad onera veſtra.
* Dixitq. Pharao: Multus eſt po- 5
pulus terræ: videtis quòd turba
ſuccreuerit: quãto magis ſi dede-
ritis eis requiẽ ab operibus? * Præ- 6
cepit ergo in die illo præfectis ope- B
rum & exactoribus populi, dicens:
* Nequaquam vltra dabitis paleas 7
populo ad conficiendos lateres, ſi-
cut prius: ſed ipſi vadant, & colli-
gant ſtipulas. * Et menſurã late- 8
rum, quam prius faciebant, impo-
netis ſuper eos, nec minuetis quid-
quam: vacant enim, & idcirco vo-
ciferantur, dicentes: Eamus, & ſa-
crificemus Deo noſtro. * Oppri- 9
mãtur operibus, & expleant ea: vt
non acquieſcant verbis mendaci-
bus. * Igitur egreſſi præfecti operũ 10
& exactores, ad populũ dixerunt:
Sic dicit Pharao: Nõ do vobis pa-
leas: * ite, & colligite ſicubi inue- 11
nire poteritis, nec minuetur quid-
quã de opere veſtro. * Diſperſusq. 12
eſt populus per omnẽ Terrã Ægy-
pti ad colligendas paleas. * Præ- 13
fecti quoque operum inſtabãt, di- C
centes: Complete opus veſtrum
quotidie, vt prius facere ſolebatis
quando dabãtur vobis paleæ. * Fla- 14
gellatiq. ſunt qui præerant operi-
bus filiorum Iſrael, ab exactoribus
Pharaonis, dicentibus: Quare nõ
impletis menſuram laterum ſicut
prius, nec heri, nec hodie? * Vene- 15
runtq. præpoſiti filiorum Iſrael, &
vociferati ſunt ad Pharaonem di-
centes: Cur ita agis contra ſeruos
tuos? * Paleæ non dantur nobis, 16
& lateres ſimiliter imperantur: en
famuli tui flagellis cædimur, & in-
iuſte agitur contra populum tuũ.
* Qui ait: Vacatis otio, & idcirco 17
dicitis: Eamus, & ſacrificemus Do-
mino. * Ite ergo, & operamini: 18
paleæ non dabuntur vobis, & red-
detis conſuetum numerum late-

19 rum. * Videbantq. ſe præpoſiti
D filiorum Iſrael in malo, eo quod
diceretur eis: Nõ minuetur quid-
quam de lateribus per ſingulos
20 dies. * Occurreruntq. Moyſi &
Aaron, qui ſtabant ex aduerſo,
21 egredientibus a Pharaone: * &
dixerunt ad eos: Videat Dominus
& iudicet, quoniam fœtere feci-
ſtis odorem noſtrum coram Pha-
raone & ſeruis eius, & præbuiſtis
22 ei gladium, vt occideret nos. * Re-
uerſusq. eſt Moyſes ad Dominũ,
& ait: Domine, cur affixiſti po-
pulum iſtum? quare miſiſti me?
23 * Ex eo enim quo ingreſſus ſum
ad Pharaonem vt loquerer in no-
mine tuo, afflixit populum tuum:
& non liberaſti eos.

CAP. VI.

1 Dixitq. Dominus ad Moyſen:
A Nunc videbis quæ facturus
ſim Pharaoni: per manum enim
fortem dimittet eos, & in manu
robuſta eijciet illos de terra ſua.
2 * Locutusq. eſt Dominus ad Moy-
3 ſen, dicens: Ego Dominus * qui
apparui Abraham, Iſaac, & Iacob
in Deo omnipotente: & nomen
meum ADONAI non indicaui
4 eis. * Pepigiq. fœdus cum eis, vt
darem eis Terram Chanaan, terrã
peregrinationis eorũ, in qua fue-
5 runt aduenæ. * Ego audiui gemi-
tum filiorum Iſrael, quo Ægyptij
oppreſſerunt eos: & recordatus
6 ſum pacti mei. * Ideo dic filijs Iſ-
rael: Ego Dominus qui educã vos
de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruã
de ſeruitute: ac redimam in bra-
chio excelſo, & iudicijs magnis.
7 * Et aſſumam vos mihi in popu-
B lum, & ero veſter Deus: & ſcietis
quod ego ſum Dominus Deus ve-
ſter qui eduxerim vos de ergaſtu-
8 lo Ægyptiorum: * & induxerim
in terram, ſuper quam leuaui ma-
num meã vt darem eam Abrahã,
Iſaac, & Iacob: daboq. illã vobis
9 poſſidendã, ego Dominus. * Nar-
rauit ergo Moyſes omnia filijs Iſ-
rael: qui nõ acquieuerunt ei pro-
pter anguſtiã ſpiritus, & opus du-
10 riſſimũ. * Locutusq. eſt Dominus
11 ad Moyſen, dicens: * Ingredere,
& loquere ad Pharaonem regem
Ægypti, vt dimittat filios Iſrael
12 de Terra ſua. * Reſpondit Moyſes
coram

coram Domino : Ecce filij Iſrael
non audiũt me : & quo modo au-
diet Pharao, præſertim cum incir-
cumciſus ſim labijs? * Locutusq. 13
eſt Dominus ad Moyſen & Aarõ, C
& dedit mãdatum ad filios Iſrael,
& ad Pharaonem regem Ægypti
vt educerent filios Iſrael de terra
‖ Gen.46. Ægypti . * ‖ Iſti ſunt principes 14
b.9 domorum per familias ſuas . Fi-
Nu.26.a.5 lij Ruben primogeniti Iſraelis :
1.Par.5.a.1 Henoch & Phallu, Heſron & Char
mi . * hæ cognationes Ruben, 15
‖ 1.Par.4.d. ‖ Filij Simeon : Iamuel & Iamin,
24 & Ahod, & Iachin, & Soar, &
Saul filius Chananitidis . hæ pro-
genies Simeon . * Et hæc nomina 16
filiorũ Leui per cognationes ſuas :
Gerſon & Caath & Merari . Anni
autem vitæ Leui fuerunt centum
‖ 1.Par.6.a. triginta ſeptem . * ‖ Filij Gerſons 17
1.& 23.a.6 Lobni & Semei, per cognationes
‖ Nu.3.c.17 ſuas . * ‖ Filij Caath : Amram, & 18
Num.26.g. Iſaar, & Hebron & Oziel. anni
57 quoque vitæ Caath, centum tri-
1.Par.6.a.2 ginta tres . * Filij Merari : Moho- 19
23.b.12 li & Muſi . hæ cognationes Leui
per familias ſuas . * Accepit autẽ 20
Amram vxorem Iochabed patrue-
lem ſuam : quæ peperit ei Aaron D
& Moyſen . Fueruntq. anni vitæ
Amram, centum triginta ſeptem .
* Filij quoque Iſaar : Core, & Ne- 21
pheg, & Zechri . * Filij quoque 22
Oziel : Miſael, & Eliſaphan & Se-
thri . * Accepit autem Aaron vxo- 23
rem Eliſabeth filiam Aminadab,
ſororem Nahaſon, quæ peperit ei
Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Itha
mar . * Filij quoque Core : Aſer, 24
& Elcana, & Abiaſaph . hæ ſunt
cognationes Coritarum . * At vero 25
Eleazar filius Aaron accepit vxo-
rem de filiabus Phutiel : quæ pe-
perit ei Phinees . hi ſunt princi-
pes familiarum Leuiticarum per
cognationes ſuas . * Iſte eſt Aa- 26
ron & Moyſes, quibus præcepit
Dominus vt educerent filios Iſrael
de Terra Ægypti per turmas ſuas .
* Hi ſunt, qui loquuntur ad Pha- 27
raonem regem Ægypti, vt educant
filios Iſrael de Ægypto : iſte eſt
Moyſes & Aaron, * in die qua 28
locutus eſt Dominus ad Moyſen,
in Terra Ægypti . * Et locutus 29
eſt Dominus ad Moyſen, dicens :
Ego Dominus : loquere ad Pha-
raonem regem Ægypti, omnia
quæ ego loquor tibi . * Et ait Moy 30
ſes coram Domino : En incircum-
ciſus labijs ſum, quo modo audiet
me Pharao?

CAP. VII.

1 A DIxitq. Dominus ad Moyſen :
Ecce conſtitui te Deum Pha-
raonis : & Aaron frater tuus erit
2 propheta tuus . * ‖ Tu loqueris ei ‖ Sup.4.d.15
omnia quæ mando tibi : & ille
loquetur ad Pharaonem, vt di-
mittat filios Iſrael de terra ſua .
3 * Sed ego indurabo cor eius, &
multiplicabo ſigna & oſtenta mea
4 in Terra Ægypti, * & non audiet
vos : immittamq. manum meam
ſuper Ægyptum, & educam exer-
citum & populum meum filios
Iſrael de Terra Ægypti per iudi-
5 cia maxima . * Et ſcient Ægyptij
quia ego ſum Dominus qui extẽ-
derim manum meam ſuper Ægy-
ptum, & eduxerim filios Iſrael de
6 medio eorũ . * Fecit itaque Moy-
ſes & Aaron ſicut præceperat Do-
7 minus : ita egerunt . * Erat autẽ
Moyſes, octoginta annorum, &
Aaron octoginta trium, quãdo lo-
8 cuti ſunt ad Pharaonẽ . * Dixitq.
Dominus ad Moyſen & Aaron :
9 * Cum dixerit vobis Pharao, Oſtẽ-
dite ſigna : dices ad Aaron : Tolle
virgam tuam, & proijce eam co-
ram Pharaone, ac vertetur in colu-
10 brum . * Ingreſſi itaque Moyſes
B & Aaron ad Pharaonem, fecerunt
ſicut præceperat Dominus. tulitq.
Aaron virgam coram Pharaone &
ſeruis eius, quæ verſa eſt in colu-
11 brum . * ‖ Vocauit autem Pharao ‖ 2. Tim.4.
ſapientes & maleficos : & fecerũt b. 8
etiam ipſi per incantationes Ægy-
ptiacas & arcana quædã ſimiliter .
12 * Proiecerũtq. ſinguli virgas ſuas,
quæ verſæ ſunt in dracones : ſed
deuorauit virga Aaron virgas eo-
13 rum . * Induratumq. eſt cor Pha-
raonis, & non audiuit eos, ſicut
14 præceperat Dominus . * Dixit au-
tem Dominus ad Moyſen : Ingra-
uatum eſt cor Pharaonis, non vult
15 dimittere populum . * Vade ad eũ
mane, ecce egredietur ad aquas :
C & ſtabis in occurſum eius ſuper
ripam fluminis : & virgam, quæ
conuerſa eſt in draconem, tolles
16 in manu tua . * Dicesq. ad eum :
Dominus Deus Hebræorum miſit
me ad te, dicens : Dimitte populũ

meum vt ſacrificet mihi in deſer-
to: & vſque ad præſens audire no-
luiſti. * Hæc igitur dicit Domi- 17
nus: In hoc ſcies quòd ſim Domi
nus: ecce percutiam virga, quæ in
manu mea eſt, aquam fluminis, &
vertetur in ſanguinē. * Piſces quo- 18
que, qui ſunt in fluuio, morientur,
& computreſcent aquæ, & affligē-
tur Ægyptij bibentes aquam flu-
minis. * Dixit quoque Dominus 19
ad Moyſen: Dic ad Aaron, Tolle
virgam tuam, & extende manum
tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper
fluuios eorum, & riuos, ac palu-
des, & omnes lacus aquarum, vt
vertantur in ſanguinē: & ſit cruor
in omni Terra Ægypti, tam in li-
gneis vaſis quàm in ſaxeis. * Fe- 20
ceruntq. Moyſes & Aaron ſicut D
‖Inf.17.b.5 præceperat Dominus: ‖ & eleuans
Pſ.77.e.49 virgam percuſſit aquam fluminis
corā Pharaone & ſeruis eius: quæ
verſa eſt in ſanguinē. * Et piſces, 21
qui erant in flumine, mortui ſunt:
computruitq. fluuius, & non po-
terant Ægyptij bibere aquam flu-
minis, & fuit ſanguis in tota Ter-
‖Sap.17.b.7 ra Ægypti. * ‖ Feceruntq. ſimiliter 22
malefici Ægyptiorum incantatio-
nibus ſuis: & induratum eſt cor
Pharaonis, nec audiuit eos, ſicut
præceperat Dominus. * Auertitq. 23
ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam,
nec appoſuit cor etiam hac vice.
* Foderunt autem omnes Ægyptij 24
per circuitum fluminis aquam vt
biberent: non enim poterant bi-
bere de aqua fluminis. * Imple- 25
tiq. ſunt ſeptem dies, poſtquam
percuſſit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

DIxit quoque Dominus ad 1
Moyſen: Ingredere ad Pha- A
raonē, & dices ad eum: Hæc dicit
Dominus: Dimitte populū meū,
vt ſacrificet mihi: * ſin autē no- 2
lueris dimittere, ecce ego percutiā
omnes terminos tuos ranis. * Et 3
ebulliet fluuius ranas: quæ aſcen-
dent, & ingredientur domū tuam,
& cubiculum lectuli tui, & ſuper
ſtratum tuum, & in domos ſer-
uorum tuorum, & in populum
tuum, & in furnos tuos, & in re-
liquias ciborum tuorum: * & ad 4
te, & ad populum tuū, & ad om-
nes ſeruos tuos intrabunt ranæ.

5 * Dixitq. Dominus ad Moyſen:
Dic ad Aaron: Extende manum
tuam ſuper fluuios ac ſuper riuos
& paludes, & educ ranas ſuper
6 Terram Ægypti. * Et extēdit Aa-
B ron manum ſuper aquas Ægypti,
& aſcēderunt ranæ, operueruntq.
7 Terram Ægypti. * ‖ Fecerunt au- ‖Sap.17.b.7
tem & malefici per incantationes
ſuas ſimiliter, eduxeruntq. ranas
8 ſuper Terram Ægypti. * Vocauit
autem Pharao Moyſen & Aaron,
& dixit eis: Orate Dominum vt
auferat ranas a me & a populo
meo: & dimittam populum vt ſa-
9 crificet Domino. * Dixitq. Moy-
ſes ad Pharaonē: Conſtitue mihi
quādo deprecer pro te, & pro ſer-
uis tuis, & pro populo tuo, vt abi-
gantur ranæ a te & a domo tua
& a ſeruis tuis & a populo tuo:
& tantum in flumine remaneant.
10 * Qui reſpondit: Cras. At ille:
C Iuxta, inquit, verbum tuum fa-
ciam: vt ſcias quoniam non eſt ſi-
11 cut Dominus Deus noſter. * Et
recedent ranæ a te, & a domo tua,
& a ſeruis tuis, & a populo tuo:
& tantū in flumine remanebunt.
12 * Egreſſiq. ſunt Moyſes & Aaron
a Pharaone: & clamauit Moyſes
ad Dominum pro ſponſione rana-
rum quam condixerat Pharaoni.
13 * Fecitq. Dominus iuxta verbum
Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de
D domibus, & de villis, & de agris.
14 * Congregaueruntq. eas in immē-
ſos aggeres, & computruit terra.
15 * Videns autem Pharao quòd da-
ta eſſet requies, ingrauauit cor
ſuum, & nō audiuit eos, ſicut præ-
16 ceperat Dominus. * Dixitq. Do-
minus ad Moyſen: Loquere ad
Aaron: Extende virgam tuam, &
percute puluerem terræ: & ſint
ſciniphes in vniuerſa Terra Aegy-
17 pti. * Feceruntq. ita. Et exten-
dit Aaron manum, virgā tenens:
percuſſitq. puluerem terræ, & facti
ſunt ſciniphes in hominibus, &
in iumentis: omnis puluis terræ
verſus eſt in ſciniphes per totam
18 Terrā Aegypti. * Feceruntq. ſimi-
liter malefici incātationibus ſuis,
vt educerent ſciniphes, & non po-
tuerunt: erantq. ſciniphes tam in
19 hominibus quàm in iumētis. * Et
E dixerunt malefici ad Pharaonem:
Digitus Dei eſt hic. induratumq.
eſt cor Pharaonis, & non audiuit
eos

eos ſicut præceperat Dominus.
* Dixit quoque Dominus ad Moy 20
ſen: Conſurge diluculo, & ſta co-
rã Pharaone: egredietur enim ad
aquas: & dices ad eum: Hæc dicit
Dominus: Dimitte populũ meũ
vt ſacrificet mihi. * Quod ſi non 21
|| Sap.17.b.7 dimiſeris eum, ecce ego immittã
in te, & in ſeruos tuos, & in popu-
lum tuum, & in domos tuas om-
ne genus muſcarum: & implebũ-
tur domus Ægyptiorum muſcis
diuerſi generis, & vniuerſa terra in
qua fuerint. * Faciamq. mirabi- 22
lem in die illa Terram Geſſen, in F
qua populus meus eſt, vt non ſint
ibi muſcæ: & ſcias quoniam ego
Dominus in medio terræ. * Po- 23
namq. diuiſionem inter populum
meum, & populũ tuum: cras erit
ſignum iſtud. * Fecitq. Dominus 24
|| Sap.16.b.9 ita. || Et venit muſca grauiſſima
in domos Pharaonis & ſeruorum
eius, & in omnem Terram Ægy-
pti: corruptaq. eſt terra ab huiuſ-
cemodi muſcis. * Vocauitq. Pha- 25
rao Moyſen & Aaron, & ait eis:
Ite & ſacrificate Deo veſtro in ter-
ra hac. * Et ait Moyſes: Non po- 26
teſt ita fieri: abominationes enim G
Ægyptiorũ immolabimus Domi-
no Deo noſtro? quod ſi mactaue-
rimus ea quæ colunt Ægyptij co-
ram eis, lapidibus nos obruent.
* Viam trium dierum pergemus in 27
ſolitudinẽ: & ſacrificabimus Do-
|| Sup.3 d.18 mino Deo noſtro, || ſicut præcepit
nobis. * Dixitq. Pharao: Ego di- 28
mittã vos vt ſacrificetis Domino
Deo veſtro in deſerto: verũtamen
longius ne abeatis, rogate pro me.
* Et ait Moyſes: Egreſſus a te, 29
orabo Dominũ: & recedet muſca
a Pharaone, & a ſeruis ſuis, & a po
pulo eius cras: verumtamen noli
vltra fallere, vt non dimittas popu
lum ſacrificare Domino. * Egreſ- 30
ſusq. Moyſes a Pharaone, orauit
Dominum. * Qui fecit iuxta ver- 31
bum illius: & abſtulit muſcas a
Pharaone, & a ſeruis ſuis, & a po-
pulo eius: non ſuperfuit ne vna
quidem. * Et ingrauatum eſt cor 32
Pharaonis, ita vt nec hac quidem
vice dimitteret populum.

CAP. IX.

Dixit autem Dominus ad Moy 1
ſen: Ingredere ad Pharaonẽ, A
& loquere ad eum: Hæc dicit Do-
minus Deus Hebræorũ: Dimitte
populum meũ vt ſacrificet mihi.
2 * Quod ſi adhuc renuis, & retines
3 eos: * ecce manus mea erit ſuper
agros tuos: & ſuper equos, & aſi-
nos, & camelos, & boues, & oues,
4 peſtis valde grauis. * Et faciet Do-
minus mirabile inter poſſeſſiones
Iſrael, & poſſeſſiones Ægyptiorũ,
vt nihil omnino pereat ex his quę
5 pertinent ad filios Iſrael. * Con-
B ſtituitq. Dominus tempus, dicens:
Cras faciet Dominus verbũ iſtud
6 in terra. * Fecit ergo Dominus
verbum hoc altera die: mortuaq.
ſunt omnia animantia Ægyptio-
rum: de animalibus vero filiorum
7 Iſrael nihil omnino perijt. * Et
miſit Pharao ad videndum: nec
erat quidquam mortuum de his
quæ poſſidebat Iſrael. Ingraua-
tumq. eſt cor Pharaonis, & non
8 dimiſit populum. * Et dixit Do-
minus ad Moyſen, & Aaron: Tol-
lite plenas manus cineris de ca-
mino, & ſpargat illum Moyſes in
9 cælum coram Pharaone. * Sitq.
puluis ſuper omnem Terram Æ-
gypti: erunt enim in hominibus,
& iumentis vlcera, & veſicæ tur-
gentes in vniuerſa Terra Ægypti.
10 * Tuleruntq. cinerem de camino,
& ſteterunt coram Pharaone, &
ſparſit illum Moyſes in cælũ: fa-
ctaq. ſunt vlcera veſicarum turgẽ-
tium in hominibus, & iumentis:
11 * nec poterant malefici ſtare co-
ram Moyſe propter vlcera quæ in
C illis erant, & in omni Terra Ægy-
12 pti: * Indurauitq. Dominus cor
Pharaonis, & nõ audiuit eos, ſicut
locutus eſt Dominus ad Moyſen.
13 * Dixitq. Dominus ad Moyſen:
Mane conſurge, & ſta coram Pha-
raone, & dices ad eum: Hæc dicit
Dominus Deus Hebræorum: Di-
mitte populum meum vt ſacrificet
14 mihi. * Quia in hac vice mittam
omnes plagas meas ſuper cor tuũ,
& ſuper ſeruos tuos, & ſuper popu
lum tuum: vt ſcias quod non ſit
15 ſimilis mei in omni terra. * Nunc
enim extendens manum percutiã
te, & populum tuum peſte, peri-
16 biſq. de terra. * || Idcirco autem || Rom.9.d.
D poſui te, vt oſtendam in te forti- 17
tudinem meam, & narretur nomẽ
17 meũ in omni terra. * Adhuc re-
tines populum meum: & non vis

dimittere eum ? * En pluam cras 18
hac ipſa hora grandinem multam
nimis, qualis non fuit in Ægypto
a die qua fundata eſt, vſque in
præſens tempus. * Mitte ergo iam 19
nunc, & congrega iumenta tua, &
omnia quæ habes in agro: homi-
nes enim, & iumenta, & vniuerſa
quæ inuenta fuerint foris, nec cō-
gregata de agris, cecideritq. ſuper
ea grando, morientur. * Qui ti- 20
muit verbū Domini de ſeruis Pha-
raonis, fecit cōfugere ſeruos ſuos,
& iumenta in domos: * qui autē 21
neglexit ſermonē Domini, dimiſit E
ſeruos ſuos, & iumenta in agris.
* Et dixit Dominus ad Moyſen: 22
Extende manum tuam in cælū, vt
fiat grādo in vniuerſa Terra Ægy-
pti ſuper homines, & ſuper iumē-
ta, & ſuper omnē herbam agri in
‖ Sap. 16. c. 16. & 19. d. 19
Terra Ægypti. * ‖ Extēditq. Moy- 23
ſes virgam in cælum, & Dominus
dedit tonitrua, & grandinem, ac
diſcurrentia fulgura ſuper terram:
pluitq. Dominus grādinem ſuper
Terram Ægypti. * Et grando & 24
ignis miſta pariter ferebantur: tā-
taq. fuit magnitudinis, quāta an-
te numquam apparuit in vniuerſa
Terra Ægypti ex quo gens illa cō-
dita eſt. * Et percuſſit grando in 25
omni Terra Ægypti cuncta quæ F
fuerunt in agris, ab homine vſque
ad iumentum: cunctamq. herbā
agri percuſſit grando, & omne li-
gnum regionis confregit. * Tan- 26
tum in Terra Geſſen, vbi erāt filij
Iſrael, grando non cecidit. * Mi- 27
ſitq. Pharao, & vocauit Moyſen &
Aaron, dicens ad eos: Peccaui etiā
nunc: Dominus iuſtus: ego & po
pulus meus, impij. * Orate Domi 28
num vt deſinant tonitrua Dei, &
grando: vt dimittā vos, & nequa-
quam hic vltra maneatis. * Ait 29
Moyſes: Cū egreſſus fuero de vr-
be, extēdam palmas meas ad Do-
minum, & ceſſabunt tonitrua, &
grando non erit: vt ſcias quia Do
mini eſt terra: * noui autē quòd 30
& tu, & ſerui tui necdum timeatis
Dominum Deum. * Linum ergo, 31
& hordeum læſum eſt, eo quòd G
hordeum eſſet virens, & linū iam
folliculos germinaret: * triticum 32
autem, & far non ſunt læſa, quia
ſerotina erant. * Egreſſusq. Moy- 33
ſes a Pharaone ex vrbe, tetendit
manus ad Dominum: & ceſſaue-
runt tonitrua & grando, nec vltra
34 ſtillauit pluuia ſuper terram. * Vi-
dens autem Pharao quòd ceſſaſſet
pluuia, & grando & tonitrua, au-
35 xit peccatum: * & ingrauatū eſt
cor eius, & ſeruorum illius, & in-
duratum nimis: nec dimiſit filios
Iſrael, ſicut præceperat Dominus
per manum Moyſi.

CAP. X.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen:
A Ingredere ad Pharaonem: ego
enim induraui cor eius, & ſeruo-
rum illius: vt faciā ſigna mea hæc
2 in eo, * & narres in auribus filij
tui, & nepotum tuorum, quoties
contriuerim Ægyptios, & ſigna
mea fecerim in eis: & ſciatis quia
3 ego Dominus. * Introierunt ergo
Moyſes & Aaron ad Pharaonem,
& dixerunt ei: Hæc dicit Domi-
nus Deus Hebræorum: Vſquequo
non vis ſubijci mihi ? dimitte po-
pulum meum, vt ſacrificet mihi.
4 * ‖ Sin autem reſiſtis, & non vis ‖ Sap. 16. b.
B dimittere eum: ecce ego inducam 19
5 cras locuſtam in fines tuos: * quæ
operiat ſuperficiē terræ, ne quid-
quā eius appareat, ſed comedatur
quod reſiduum fuerit grandini.
corrodet enim omnia ligna quæ
6 germinant in agris. * Et imple-
bunt domos tuas, & ſeruorū tuo-
rum, & omniū Ægyptiorū: quan-
tam nō viderunt patres tui, & aui,
ex quo orti ſunt ſuper terrā, vſque
in præſentem diem. Auertitq. ſe,
7 & egreſſus eſt a Pharaone. * Di-
xerunt autem ſerui Pharaonis ad
eum: Vſquequo patiemur hoc
ſcandalum: dimitte homines, vt
ſacrificent Domino Deo ſuo. nō-
ne vides quòd perierit Ægyptus ?
8 * Reuocaueruntq. Moyſen, & Aa-
C ron ad Pharaonem: qui dixit eis:
Ite, ſacrificate Domino Deo ve-
ſtro: quinam ſunt qui ituri ſunt ?
9 * Ait Moyſes: Cum paruulis no-
ſtris, & ſenioribus pergemus, cum
filijs & filiabus, cum ouibus & ar-
mentis: eſt enim ſollemnitas Do-
10 mini Dei noſtri. * Et reſpondit
Pharao: Sic Dominus ſit vobiſcū,
quo modo ego dimittā vos, & par-
uulos veſtros. cui dubiū eſt quod
11 peſſime cogitetis ? * Non fiet ita,
ſed ite tantū viri, & ſacrificate Do-
mino: hoc enim & ipſi petiſtis.

Sta-

Statimq. eiecti ſunt de conſpectu
Pharaonis.* Dixit autē Dominus 12
ad Moyſen : Extende manū tuam D
ſuper Terram Ægypti ad locuſtā,
vt aſcendat ſuper eam, & deuoret
omnem herbā quæ reſidua fuerit
grandini.* Et extēdit Moyſes vir- 13
gam ſuper terram Ægypti : & Do-
minus induxit ventum vrentē to-
ta die illa, & nocte : & mane fa-
cto, ventus vrens leuauit locuſtas.
* Quæ aſcenderunt ſuper vniuer- 14
ſam Terrā Ægypti : & ſederunt in
cunctis finibus Ægyptiorū innu-
merabiles, quales ante illud tēpus
non fuerāt, nec poſtea futuræ ſunt.
* Operueruntq. vniuerſam ſuper- 15
ficiem terræ, vaſtantes omnia. De-
uorata eſt igitur herba terræ, & E
quidquid pomorum in arboribus
fuit, quæ grādo dimiſerat : nihilq.
omnino virens relictum eſt in li-
gnis, & in herbis terræ, in cuncta
Ægypto.* Quam ob rem feſtinus 16
Pharao vocauit Moyſen & Aaron,
& dixit eis : Peccaui in Dominum
Deum veſtrū, & in vos.* Sed nunc 17
dimittite peccatū mihi etiam hac
vice, & rogate Dominum Deū ve-
ſtrum, vt auferat a me mortē iſtā.
* Egreſſusq. Moyſes de conſpectu 18
Pharaonis, orauit Dominū. *Qui 19
flare fecit ventum ab occidēte ve- F
hementiſſimum, & arreptā locuſtā
proiecit in Mare rubrum : non re-
manſit ne vna quidem in cunctis
finibus Ægypti.* Et indurauit Do 20
minus cor Pharaonis, nec dimiſit
filios Iſrael. * Dixit autē Domi- 21
nus ad Moyſen : Extende manum
tuam in cælum : & ſint tenebræ
ſuper Terram Ægypti tam denſæ,
vt palpari queāt.* Extēditq. Moy 22
ſes manum in cælū : & factæ ſunt
tenebræ horribiles in vniuerſa Ter
‖Sap.17.a.2 ra Ægypti tribus diebus. * ‖ Ne- 23
mo vidit fratrem ſuum, nec mouit
‖Sap.18.a.1 ſe de loco in quo erat : ‖ vbicum-
que autem habitabant filij Iſrael,
lux erat.* Vocauitq. Pharao Moy 24
ſen & Aaron, & dixit eis : Ite, ſa- G
crificate Domino : oues tantum
veſtræ, & armenta remaneant, par-
uuli veſtri eant vobiſcum. * Ait 25
Moyſes : Hoſtias quoque & holo-
cauſta dabis nobis, quæ offeramus
Domino Deo noſtro. * Cuncti 26
greges pergent nobiſcum : non re-
manebit ex eis vngula : quæ ne-
ceſſaria ſunt in cultum Domini
Dei noſtri : præſertim cum igno-
remus quid debeat immolari, do-
nec ad ipſum locū perueniamus.
27 * Indurauit autem Dominus cor
Pharaonis, & noluit dimittere eos.
28 * Dixitq. Pharao ad Moyſen : Re-
cede a me, & caue ne vltra videas
faciem meā : quocumque die ap-
29 parueris mihi, morieris. * Reſpō-
dit Moyſes : Ita fiet vt locutus es,
non videbo vltra faciem tuam.

C A P. XI.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen :
A Adhuc vna plaga tangā Pha-
raonem & Ægyptum, & poſt hæc
dimittet vos, & exire compellet.
2 * ‖ Dices ergo omni plebi vt po- ‖Sup.3.g.22
ſtulet vir ab amico ſuo, & mulier a Inf.12.e.35
vicina ſua vaſa argentea, & aurea.
3 * Dabit autem Dominus gratiam
populo ſuo corā Ægyptijs. ‖ Fuitq. ‖Ecc.45.a.1
Moyſes vir magnus valde in Ter-
ra Ægypti coram ſeruis Pharaonis
4 & omni populo. * Et ait : Hæc
B dicit Dominus : Media nocte egre-
5 diar in Ægyptum : * & morietur
omne primogenitum in Terra Æ-
gyptiorum, a primogenito Pha-
raonis qui ſedet in ſolio eius, vſ-
que ad primogenitū ancillæ quæ
eſt ad molam, & omnia primoge-
6 nita iumentorum. * Eritq. cla-
mor magnus in vniuerſa Terra
C Ægypti, qualis nec ante fuit, nec
7 poſtea futurus eſt. * Apud om-
nes autem filios Iſrael non mutiet
canis ab homine vſque ad pecus :
vt ſciatis quanto miraculo diui-
dat Dominus Ægyptios & Iſrael.
8 * Deſcendentq. omnes ſerui tui
D iſti ad me, & adorabunt me, di-
centes : Egredere tu, & omnis po-
pulus qui ſubiectus eſt tibi : poſt
9 hæc egrediemur.* Et exiuit a Pha
raone iratus nimis. Dixit autem
Dominus ad Moyſen : Non au-
diet vos Pharao vt multa ſigna
10 fiant in Terra Ægypti. * Moyſes
autem & Aaron fecerunt omnia
oſtenta quæ ſcripta ſunt, coram
Pharaone. Et indurauit Dominus
cor Pharaonis, nec dimiſit filios
Iſrael de terra ſua.

C A P. XII.

1 DIxit quoque Dominus ad
A Moyſen, & Aaron in Terra

Ægypti: *Menſis iſte, vobis prin- 2
cipium menſium: primus erit in A
menſibus anni. * Loquimini ad 3
vniuerſum cœtum filiorum Iſrael,
& dicite eis: Decima die menſis
huius tollat vnuſquiſque agnum
per familias & domos ſuas. * Sin 4
autem minor eſt numerus vt ſuf-
ficere poſſit ad veſcendum agnũ,
aſſumet vicinum ſuum qui iun-
ctus eſt domui ſuæ, iuxta nume-
rum animarum quæ ſufficere poſ-
ſunt ad eſum agni. * Erit autem 5
agnus abſque macula, maſculus,
anniculus: iuxta quem ritum tol-
letis & hœdum. * Et ſeruabitis cũ 6
vſque ad quartam decimam diem
menſis huius: immolabitq. eum
vniuerſa multitudo filiorum Iſrael
ad veſperam. * Et ſument de ſan- 7
guine eius, ac ponent ſuper vtrũ- B
que poſtem, & in ſuperliminari-
bus domorum, in quibus come-
dent illum. * Et edent carnes no- 8
cte illa aſſas igni, & azymos pa-
nes cum lactucis agreſtibus. * Nõ 9
comedetis ex eo crudum quid, nec
coctum aqua, ſed tantum aſſum
igni: caput cum pedibus eius &
inteſtinis vorabitis. * Nec rema- 10
nebit quidquam ex eo vſque ma-
ne. ſi quid reſiduum fuerit, igne
comburetis. * Sic autem comede- 11
tis illum: Renes veſtros accinge-
tis, & calceamenta habebitis in pe
dibus, tenentes baculos in mani-
bus, & comedetis feſtinanter: eſt
enim Phaſe (ideſt tranſitus) Do-
mini. * Et tranſibo per Terram 12
Ægypti nocte illa, percutiamq.
omne primogenitum in Terra Æ-
gypti ab homine vſque ad pecus:
& in cunctis dijs Ægypti faciam
iudicia, ego Dominus. * Erit au- 13
tem ſanguis vobis in ſignũ in ædi-
bus in quibus eritis: & videbo ſan-
guinem, & tranſibo vos: nec erit
in vobis plaga diſperdens quando
percuſſero Terram Ægypti. * Ha- 14
bebitis autem hunc diem in mo- C
numentum: & celebrabitis eam
ſollemnem Domino in generatio-
nibus veſtris cultu ſempiterno.
* Septem diebus azyma comede- 15
tis: in die primo non erit fermen-
tum in domibus veſtris: quicum-
que comederit fermentatum, peri-
bit anima illa de Iſrael, a primo
die vſque ad diem ſeptimũ. * Dies 16
prima erit ſancta atque ſollemnis,
& dies ſeptima eadem feſtiuitatẽ
venerabilis: nihil operis facietis
in eis, exceptis his, quæ ad veſcen-
17 dum pertinent. * Et obſeruabitis
azyma: in eadem enim ipſa die
educam exercitum veſtrũ de Ter-
rã Ægypti, & cuſtodietis diem iſtũ
in generationes veſtras ritu perpe-
18 tuo. * ‖ Primo menſe, quartade- ‖ Leuit. 23. a. 5
cima die menſis ad veſperam co-
medetis azyma vſque ad diem vi- Nu. 28. c. 16
geſimam primam eiuſdem menſis
19 ad veſperam. * Septẽ diebus fer-
mentum non inuenietur in domi-
bus veſtris: qui comederit fermẽ-
tatum, peribit anima eius de cœ-
tu Iſrael, tam de aduenis quàm
20 de indigenis terræ. * Omne fer-
D mentatum non comedetis: in cũ-
ctis habitaculis veſtris edetis azy-
21 ma. * Vocauit autem Moyſes om-
nes ſeniores filiorum Iſrael, & di-
xit ad eos: Ite tollentes animal per
familias veſtras, & immolate Pha-
22 ſe. * Faſciculumq. hyſſopi tingite Hebr. 11. c.
in ſanguine qui eſt in limine, & 28
aſpergite ex eo ſuperliminare, &
vtrumque poſtem: nullus veſtrũ
egrediatur oſtium domus ſuæ vſ-
23 que mane. * Tranſibit enim Do-
minus percutiens Ægyptios: cũq.
viderit ſanguinem in ſuperlimina-
ri, & in vtroque poſte, tranſcendet
oſtium domus, & non ſinet per-
cuſſorem ingredi domos veſtras &
24 lædere. * Cuſtodi verbum iſtud
legitimum tibi & filijs tuis vſque
25 in æternum. * Cumq. introieritis
terram, quam Dominus daturus
eſt vobis vt pollicitus eſt, obſer-
26 uabitis ceremonias iſtas. * Et cum
dixerint vobis filij veſtri: Quæ eſt
27 iſta religio? * dicetis eis: Victima
trãſitus Domini eſt, quando tran-
ſiuit ſuper domos filiorum Iſrael
in Ægypto percutiens Ægyptios,
& domos noſtras liberans. Incur-
28 uatuſq. populus adorauit. * Et e-
greſſi filij Iſrael fecerũt ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi & Aaron.
29 * Factum eſt autem in noctis me-
E dio, percuſſit Dominus omne pri
mogenitum in Terra Ægypti, a
primogenito Pharaonis, qui in ſo-
lio eius ſedebat, ‖ vſque ad primo- ‖ Sap. 18. b.
genitum captiuæ quæ erat in car- 5. & 11. b.
cere, & omne primogenitũ iumẽ- 15
30 torum. * Surrexitq. Pharao nocte,
& omnes ſerui eius, cunctaq. Æ-
gyptus: & ortus eſt clamor ma-
gnus

gnus in Ægypto: neque enim erat
domus in qua nõ iaceret mortuus.
* Vocatiſq. Pharao, Moyſe, & Aa- 31
ron nocte, ait: Surgite & egredimi-
ni a populo meo, vos & filij Iſrael:
ite, immolate Domino ſicut dici-
tis. *Oues veſtras & armenta aſſu- 32
mite vt petieratis, & abeuntes be-
nedicite mihi. * Vrgebantq. Ægy- 33
ptij populum de terra exire velo-
citer, dicentes: Omnes moriemur.
* Tulit igitur populus conſperſam 34
farinam antequã fermentaretur:
& ligans in pallijs, poſuit ſuper
humeros ſuos. * Feceruntq. filij 35
‖Sup. 11. a. 1 Iſrael ‖ ſicut præceperat Moyſes:
& petierunt ab Ægyptijs vaſa ar-
gentea & aurea, veſtemq. pluri-
mam. * Dominus autẽ dedit gra- 36
tiam populo coram Ægyptijs vt
commodarent eis: & ſpoliauerũt
Ægyptios. * Profectiq. ſunt filij 37
Iſrael de Rameſſe in Socoth, ſex- F
centa fere millia peditum virorũ,
abſque paruulis. * Sed & vulgus 38
promiſcuũ innumerabile aſcendit
cum eis, oues & armenta & ani-
mantia diuerſi generis multa ni-
mis. *Coxeruntq. farinã, quã du- 39
dum de Ægypto conſperſam tule-
rant: & fecerunt ſubcineritios pa-
nes azymos: neque enim poterãt
fermentari cogẽtibus exire Ægy-
ptijs, & nullã facere ſinẽtibus mo-
ram: nec pulmenti quidquã oc-
curterat præparare. * Habitatio 40
autem filiorũ Iſrael qua manſerũt
in Ægypto, fuit quadringẽtorum
triginta annorũ. * Quibus exple- 41
tis, eadem die egreſſus eſt omnis
exercitus Domini de Terra Ægy-
pti. * Nox iſta eſt obſeruabilis 42
Domino, quando eduxit eos de
Terra Ægypti: hãc obſeruare de-
bent omnes filij Iſrael in genera-
tionibus ſuis. * Dixitq. Dominus 43
ad Moyſen & Aron: Hæc eſt reli- G
gio Phaſe: Omnis alienigena non
comedet ex eo. * Omnis autẽ ſer- 44
uus emptitius circumcidetur, &
ſic comedet. * Aduena & mercena- 45
‖Nu. 9. b. 12 rius non edent ex eo. * ‖ In vna 46
domo comedetur, nec efferetis de
‖Ioan. 19. f. 36 carnibus eius foras, ‖ nec os illius
confringetis. * Omnis cœtus fi- 47
liorum Iſrael faciet illud. *Quod 48
ſi quis peregrinorum in veſtram
voluerit tranſire coloniam, & fa-
cere Phaſe Domini, circumcidetur
prius omne maſculinum eius, &

‖Leuit. 23. a. 5 Nu. 28. c. 16
Hebr. 11. e. 28
‖Sap. 18. b. 5. & 11. b. 15

tunc rite celebrabit: eritq. ſicut
indigena terræ: ſi quis autem cir-
cumciſus non fuerit, non veſcetur
49 ex eo. * Eadem lex erit indigenæ
& colono qui peregrinatur apud
50 vos. * Feceruntq. omnes filij Iſrael
ſicut præceperat Dominus Moyſi
51 & Aaron. * Et eadem die eduxit
Dominus filios Iſrael de Terra
Ægypti per turmas ſuas.

CAP. XIII.

1 Locutuſq. eſt Dominus ad
2 Moyſen, dicens: * ‖ Sanctifica ‖Inf. 34. c. 9 Nu. 8. c. 16
A mihi omne primogenitum quod Luc. 2. d. 23
aperit vuluam in filijs Iſrael, tam Leuit. 27. e. 26
de hominibus quàm de iumentis:
3 mea ſunt enim omnia. * Et ait
Moyſes ad populum: Mementote
diei huius in qua egreſſi eſtis de
Ægypto & de domo ſeruitutis,
quoniam in manu forti eduxit vos
Dominus de loco iſto: vt non co-
4 medatis fermentatũ panem. * Ho-
die egredimini menſe nouarũ fru-
5 gum. * Cumq. introduxerit te
Dominus in Terram Chananæi &
Hethæi & Amorrhæi & Heuæi &
Iebuſæi, quam iurauit patribus
tuis vt daret tibi, terram fluentem
lacte & melle, celebrabis hunc
6 morem ſacrorum menſe iſto. *Se-
ptem diebus veſceris azymis: &
in die ſeptimo erit ſollẽnitas Do-
7 mini. * Azyma comedetis ſeptem
diebus: non apparebit apud te
aliquid fermentatum, nec in cun-
8 ctis finibus tuis. * Narrabiſq. fi-
B lio tuo in die illo, dicens: Hoc eſt
quod fecit mihi Dominus quan-
9 do egreſſus ſum de Ægypto. * Et
erit quaſi ſignum in manu tua, &
quaſi monimentum ante oculos
tuos: & vt lex Domini ſemper ſit
in ore tuo, in manu enim forti
eduxit te Dominus de Ægypto.
10 * Cuſtodies huiuſcemodi cultum
ſtatuto tempore a diebus in dies.
11 * Cumq. introduxerit te Domi-
nus in Terram Chananæi, ſicut
iurauit tibi & patribus tuis, &
12 dederit tibi eam: ‖ ſeparabis ‖Inf. 22. d. 29. & 34. c. 19
omne quod aperit vuluam Domi-
no, & quod primitiuum eſt in pe-
coribus tuis: quidquid habueris Ezec. 44. g. 30
maſculini ſexus, conſecrabis Do-
13 mino. * Primogenitum aſini
mutabis oue: quod ſi non rede-
meris, interficies. Omne autem
primo-

primogenitum hominis de filijs
14 tuis, pretio redimes.* Cumq. in-
C terrogauerit te filius tuus cras, di-
cens: Quid eſt hoc? reſpondebis
ei: In manu forti eduxit nos Do-
minus de terra Ægypti, de domo
15 ſeruitutis. * Nam cum induratus
eſſet Pharao, & nollet nos dimit-
tere, occidit Dominus omne pri-
mogenitũ in Terra Ægypti a pri-
mogenito hominis vſque ad pri-
mogenitum iumentorum: idcirco
immolo Domino omne quod a-
perit vuluam maſculini ſexus, &
omnia primogenita filiorũ meo-
16 rum redimo.* Erit igitur quaſi ſi-
gnum in manu tua, & quaſi ap-
penſum quid, ob recordationem,
inter oculos tuos: eo quod in ma-
nu forti eduxit nos Dominus de
17 Ægypto. * Igitur cum emiſiſſet
Pharao populum, non eos duxit
Deus per viam Terræ Philiſthijm
quæ vicina eſt: reputans ne forte
pœniteret eum, ſi vidiſſet aduer-
ſum ſe bella conſurgere, & reuer-
18 teretur in Ægyptum. * Sed circũ-
D duxit per viam deſerti, quæ eſt iu-
xta Mare rubrum: & armati aſcẽ-
derunt filij Iſrael de Terra Ægy-
19 pti. * Tulit quoque Moyſes oſſa
Ioſeph ſecum: eo quod adiuraſſet
‖ Gen. 50. d. 25 filios Iſrael, dicens: ‖ Viſitabit vos
Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſ-
20 cum. * Profectiq. de Socoth ca-
ſtrametati ſunt in Etham in extre-
21 ‖ Num. 14. c. 21. mis finibus ſolitudinis. * ‖ Do-
minus autem præcedebat eos ad
1. Cor. 10. a. 1 oſtendendam viam per diem in co
lumna nubis, & per noctem in
Neh. 9. d. 19 columna ignis: vt dux eſſet itine-
22 ris vtroque tempore. * Numquã
defuit columna nubis per diem,
nec columna ignis per noctem,
coram populo.

CAP. XIIII.

1 LOcutus eſt autẽ Dominus ad
2 Moyſen, dicens: * Loquere fi-
A lijs Iſrael: Reuerſi caſtrametẽtur
e regione Phihahiroth quæ eſt in-
ter Magdalum & mare cõtra Beel-
ſephon: in conſpectu eius caſtra
3 ponetis ſuper mare. * Dicturuſq.
eſt Pharao ſuper filijs Iſrael: Co-
arctati ſunt in terra, concluſit eos
4 deſertum. * Et indurabo cor eius,
ac perſequetur vos: & glorificabor
in Pharaone, & in omni exercitu
eius. ſcientq. Ægyptij quia ego
ſum Dominus. Feceruntq. ita.
5 * Et nunciatum eſt regi Ægyptio-
B rum quòd fugiſſet populus: im-
mutatũq. eſt cor Pharaonis & ſer-
uorum eius ſuper populo, & di-
xerunt: Quid voluimus facere vt
dimitteremus Iſrael, ne ſeruiret no
6 bis? * Iunxit ergo currum, & om-
nem populum ſuum aſſumpſit ſe-
7 cum. * Tulitq. ſexcentos currus
electos, & quidquid in Ægypto
curuum fuit: & duces totius exer-
8 citus. * Indurauitq. Dominus cor
Pharaonis regis Ægypti, & perſe-
cutus eſt filios Iſrael: at illi egreſ-
9 ſi erant in manu excelſa. * ‖ Cũq. ‖ 1. Mac. 4. a. 9
perſequerentur Ægyptij veſtigia
præcedentium, repererunt eos in Iof. 24. b. 6
caſtris ſuper mare: omnis equita-
tus & currus Pharaonis, & vniuer-
ſus exercitus erant in Phihahiroth
10 contra Beelſephon. * Cumq ap-
C propinquaſſet Pharao, leuantes fi-
lij Iſrael oculos, viderunt Ægy-
ptios poſt ſe: & timuerunt valde:
11 clamaueruntq ad Dominum,* &
dixerunt ad Moyſen: Forſitan nõ
erant ſepulchra in Ægypto, ideo
tuliſti nos vt moreremur in ſolitu-
dine: quid hoc facere voluiſti, vt
12 educeres nos ex Ægypto? * Non-
ne iſte eſt ſermo, quem loqueba-
mur ad te in Ægypto, dicentes:
Recede a nobis, vt ſeruiamus Æ-
gyptijs? multo enim melius erat
ſeruire eis, quàm mori in ſolitudi-
13 ne. * Et ait Moyſes ad populum:
Nolite timere: ſtate, & videte ma-
gnalia Domini quæ facturus eſt
hodie: Ægyptios enim, quos
nunc videtis, nequaquam vl-
tra videbitis vſque in ſempiter-
14 num. * Dominus pugnabit pro
15 vobis, & vos tacebitis. * Di-
D xitq. Dominus ad Moyſen: Quid
clamas ad me? Loquere filijs
16 Iſrael vt proficiſcantur. * Tu au-
tem eleua virgam tuam, &
extende manum tuam ſuper ma-
re, & diuide illud: vt gra-
diantur filij Iſrael in medio mari
17 per ſiccum. * Ego autem indu-
rabo cor Ægyptiorum vt perſe-
quantur vos: & glorificabor in
Pharaone, & in omni exerci-
tu eius, & in curribus & in
18 equitibus illius. * Et ſcient Æ-
gyptij quia ego ſum Dominus cũ
glorificatus fuero in Pharaone, &
in

in curribus atque in equitibus
eius. * Tolleníq. ſe angelus Dei, 19
qui præcedebat caſtra Iſrael, abijt
poſt eos: & cum eo pariter colum-
na nubis, priora dimittens, poſt
tergum * ſtetit, inter caſtra Æ- 20
gyptiorum & caſtra Iſrael: & erat E
nubes tenebroſa, & illuminans
noctem, ita vt ad ſe inuicem toto
noctis tempore accedere non va-
lerent. * Cumq. extendiſſet Moy- 21
ſes manum ſuper mare, abſtulit
illud Dominus flante vento ve-
hementi & vrente tota nocte, &
vertit in ſiccũ: diuiſaq. eſt aqua.
‖Pſ.77 b.13 * ‖ Et ingreſſi ſunt filij Iſrael per 22
& 104.d.36 medium ſicci maris: erat enim
Pſ. 113.a.3 aqua quaſi murus a dextra eorum
Heb. 11.d. & læua. * Perſequentesq. Ægy- 23
29 ptij ingreſſi ſunt poſt eos, & om-
nis equitatus Pharaonis, currus
eius & equites per medium ma-
ris. * Iamq. aduenerat vigilia ma- 24
‖Sap.18.b. tutina, ‖ & ecce reſpiciens Domi- F
15 nus ſuper caſtra Ægyptiorum per
columnam ignis & nubis, inter-
fecit exercitum eorum: * & ſub- 25
uertit rotas curruum, ferebanturq.
in profundum. Dixerunt ergo
Ægyptij: Fugiamus Iſraelem:
Dominus enim pugnat pro eis
contra nos. * Et ait Dominus ad 26
Moyſen: Extende manum tuam
ſuper mare, vt reuertantur aquæ
ad Ægyptios ſuper currus & equi-
tes eorum. * Cumq. extendiſſet 27
Moyſes manum contra mare, re-
uerſum eſt primo diluculo ad prio
rem locum: fugientibusq. Ægy-
ptijs occurrerunt aquæ, & inuo-
lui eos Dominus in medijs flucti-
bus. * Reuerſæq. ſunt aquæ, & 28
operuerunt currus & equites cun- G
cti exercitus Pharaonis, qui ſe-
quentes ingreſſi fuerant mare:
nec vnus quidem ſuperfuit ex eis.
* Filij autem Iſrael perrexerunt 29
per medium ſicci maris, & aquæ
eis erant quaſi pro muro a dextris
& a ſiniſtris: * liberauitq. Domi- 30
nus in die illa Iſrael de manu Æ-
gyptiorum. * Et viderunt Ægy- 31
ptios mortuos ſuper littus maris,
& manum magnam quã exercue-
rat Dominus cõtra eos: timuitq.
populus Dominum, & crediderũt
Domino, & Moyſi ſeruo eius.

CAP. XV.

1 A TVnc cecinit Moyſes & filij Iſ-
rael carmen hoc Domino, &
dixerunt:
Cantemus Domino: glorioſe
enim magnificatus eſt, equum &
aſcenſorem deiecit in mare.
2 * ‖ Fortitudo mea, & laus mea ‖Sap 10.d.
Dominus, & factus eſt mihi in 15
ſalutem: iſte Deus meus, & glori- Iſa.12.a.2
ficabo eum: Deus patris mei, & Pſ. 117.c.14
exaltabo eum.
3 * Dominus quaſi vir pugnator,
omnipotens nomen eius.
4 * Currus Pharaonis & exerci-
tum eius proiecit in mare: electi
principes eius ſubmerſi ſunt in
Mari rubro.
5 * Abyſſi operuerunt eos, de-
ſcenderunt in profundum quaſi
lapis.
6 * Dextera tua Domine magni-
ficata eſt in fortitudine: dexte-
ra tua, Domine, percuſſit inimi-
cum.
7 * Et in multitudine gloriæ tuæ
depoſuiſti aduerſarios tuos: miſi-
ſti iram tuam, quæ deuorauit eos
ſicut ſtipulam.
8 * Et in ſpiritu furoris tui con-
B gregatæ ſunt aquæ: ſtetit vnda
fluens, congregatæ ſunt abyſſi in
medio mari.
9 * Dixit inimicus: Perſequar &
comprehendam, diuidam ſpolia,
implebitur anima mea: euagina-
bo gladium meum, interficiet eos
manus mea.
10 * Flauit ſpiritus tuus, & operuit
eos mare: ſubmerſi ſunt quaſi
plumbum in aquis vehementibus.
11 * Quis ſimilis tui in fortibus
Domine? quis ſimilis tui, magni-
ficus in ſanctitate, terribilis at-
que laudabilis, faciens mirabi-
lia?
12 * Extendiſti manum tuam, &
deuorauit eos terra.
13 * Dux fuiſti in miſericordia tua
populo quem redemiſti: & porta-
ſti eum in fortitudine tua, ad ha-
bitaculum ſanctum tuum.
14 * Aſcenderunt populi, & irati
ſunt: dolores obtinuerunt habita-
tores Philiſthiim.
15 * Tunc conturbati ſunt prin-
cipes Edom, robuſtos Moab
obtinuit tremor: obriguerunt
omnes

omnes habitatores Chanaan.
* Irruat ſuper eos formido & 16
pauor, in magnitudine brachij
tui: fiant immobiles quaſi la-
pis, donec pertranſeat populus
tuus Domine, donec pertran-
ſeat populus tuus iſte, quem poſ- C
ſediſti.
* Introduces eos, & plantabis 17
in monte hereditatis tuæ, firmiſ-
ſimo habitaculo tuo quod opera-
tus es Domine: ſanctuariũ tuum
Domine, quod firmauerunt ma-
nus tuæ.
* Dominus regnabit in æter- 18
num & vltra.
* Ingreſſus eſt enim eques Pha- 19
rao cum curribus & equitibus eius
in mare: & reduxit ſuper eos Do-
minus aquas maris: filij autem
Iſrael ambulauerunt per ſiccum
in medio eius.
* Sumpſit ergo Maria prophe- 20
tiſſa, ſoror Aaron, tympanum in
manu ſua: egreſſæq. ſunt omnes
mulieres poſt eam cum tympanis
& choris, * quibus præcinebat, 21
dicens: Cantemus Domino, glo-
rioſe enim magnificatus eſt, equũ
& aſcenſorem eius deiecit in ma-
re. * Tulit autem Moyſes Iſrael 22
de mari rubro, & egreſſi ſunt in
deſertum Sur: ambulaueruntq. D
tribus diebus per ſolitudinem, &
non inueniebant aquam. * Et ve- 23
nerunt in Mara, nec poterant bi-
bere aquas de Mara, eo quod eſ-
ſent amaræ: vnde & congruum
loco nomen impoſuit, vocans il-
lum Mara, id eſt, amaritudinem.
* Et murmurauit populus contra 24
Moyſen, dicens: quid bibemus?
* At ille clamauit ad Dominum. 25
qui oſtendit ei lignum: quod cũ
‖ Iudith 5. c. 15 — miſiſſet in aquas, in dulcedinem
verſæ ſunt: ‖ ibi conſtituit ei præ-
Eccli. 38. a. 5 — cepta, atque iudicia, & ibi tenta-
uit eum, * dicens: Si audieris vo- 26
cem Domini Dei tui, & quod re-
ctum eſt coram eo feceris, & obe-
dieris mandatis eius, cuſtodieriſq.
omnia præcepta illius, cunctum
languorem, quem poſui in Ægy-
pto, non inducam ſuper te:
ego enim Dominus ſanator tuus.
‖ Num. 33. b. 9 — * ‖ Venerunt autem in Elim filij 27
Iſrael, vbi erant duodecim fontes
aquarum, & ſeptuaginta palmæ:
& caſtrametati ſunt iuxta aquas.

CAP. XVI.

1 A PRofectiq. ſunt de Elim, & ‖ Sap. 11. a. 3
venit omnis multitudo filio-
rum Iſrael in deſertum Sin, quod
eſt inter Elim & Sinai: quintode-
cimo die menſis ſecundi, poſtquã
2 egreſſi ſunt de terra Ægypti. * Et
murmurauit omnis congregatio
filiorum Iſrael contra Moyſen &
3 Aaron in ſolitudine. * Dixeruntq.
filij Iſrael ad eos: Vtinam mortui
eſſemus per manum Domini in
Terra Ægypti, quando ſedebamus
ſuper ollas carnium, & comede-
bamus panem in ſaturitate: cur
eduxiſtis nos in deſertum iſtud, vt
occideretis omnem multitudinem
4 fame? * Dixit autem Dominus
B ad Moyſen: Ecce, ego pluam vo-
bis panes de cælo: egrediatur po-
pulus, & colligat quæ ſufficiunt
per ſingulos dies: vt tentem eum
vtrum ambulet in lege mea, an
5 non. * Die autem ſexto parent
quod inferant: & ſit duplũ quàm
colligere ſolebant per ſingulos
6 dies. * Dixeruntq. Moyſes &
Aaron ad omnes filios Iſrael: Ve-
ſpere ſcietis quod Dominus edu-
7 xerit vos de terra Ægypti: * & ma-
ne videbitis gloriam Domini: au-
diuit enim murmur veſtrum con-
tra Dominum: nos vero quid ſu-
mus, quia muſſitaſtis contra nos?
8 * Et ait Moyſes: Dabit vobis Do-
minus veſpere carnes edere, &
mane panes in ſaturitate: eo quod
audierit murmurationes veſtras
quibus murmurati eſtis contra
eum: nos enim quid ſumus? nec
D contra nos eſt murmur veſtrum,
9 ſed contra Dominum. * Dixit
quoque Moyſes ad Aaron: Dic
vniuerſæ congregationi filiorum
Iſrael: Accedite coram Domino:
audiuit enim murmur veſtrum.
10 * Cumq. loqueretur Aaron ad
omnem cœtum filiorum Iſrael,
reſpexerunt ad ſolitudinem: &
ecce gloria Domini apparuit in
11 nube. * Locutus eſt autem Do-
12 minus ad Moyſen, dicens: * ‖ Au- ‖ Eccl. 45. a. 4
diui murmurationes filiorum Iſ-
rael, loquere ad eos: Veſpere co-
medetis carnes, & mane ſatura-
bimini panibus: ſcietiſq. quod
ego ſum Dominus Deus veſter.
13 * Factum eſt ergo veſpere, & aſcẽ-
dens

dens coturnix, cooperuit caſtra:
mane quoque ros iacuit per cir-
cuitum caſtrorum. * Cumq. ope- 14
‖ Nu.11.b.7 ruiſſet ſuperficiem terræ, ‖ appa- D
Pſ.77.c.24 ruit in ſolitudine minutum, &
Sup.16.c.20 quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem
Ioan.6.d.31 pruinæ ſuper terram. * Quod cum 15
vidiſſent filij Iſrael, dixerunt ad
inuicem: Manhu? quod ſignifi-
cat: Quid eſt hoc? ignorabant
enim quid eſſet. Quibus ait Moy-
‖ 1.Cor.10. ſes: ‖ Iſte eſt panis, quem Domi-
a.3 nus dedit vobis ad veſcendũ. * Hic 16
eſt ſermo, quem præcepit Domi-
nus: Colligat vnuſquiſque ex eo
quantum ſufficit ad veſcendum:
gomor per ſingula capita, iuxta
numerum animarum veſtrarum,
quæ habitant in tabernaculo ſic
tolletis. * Feceruntq. ita filij Iſ- 17
rael: & collegerunt, alius plus,
alius minus. * Et menſi ſunt ad 18
‖ 2.Cor.8. menſuram gomor: ‖ nec qui plus E
b.15 collegerat, habuit amplius: nec
qui minus parauerat, reperit mi-
nus: ſed ſinguli iuxta id quod
edere poterant, congregauerunt.
* Dixitq. Moyſes ad eos: Nullus 19
relinquat ex eo in mane. * Qui 20
non audierunt eum, ſed dimiſerũt
quidam ex eis vſque mane, & ſca-
tere cœpit vermibus, atque com-
putruit. & iratus eſt contra eos
Moyſes. * Colligebant autẽ ma- 21
ne ſinguli, quantum ſufficere po-
terat ad veſcendum: cumq. inca-
luiſſet ſol, liquefiebat. * In die 22
autem ſexta collegerunt cibos du-
plices, id eſt, duo gomor per ſin-
gulos homines: venerunt autem
omnes principes multitudinis, &
narrauerunt Moyſi. * Qui ait eis: 23
Hoc eſt quod locutus eſt Domi-
nus: Requies ſabbati ſanctificata
eſt Domino cras. quodcumque
operandum eſt, facite: & quæ co-
quenda ſunt coquite: quidquid
autem reliquum fuerit, reponite
vſque in mane. * Feceruntq. ita 24
vt præceperat Moyſes, & non cõ-
putruit, neque vermis inuentus
eſt in eo. * Dixitq. Moyſes: Co- 25
medite illud hodie, quia ſabbatũ F
eſt Domini: non inuenietur ho-
die in agro. * Sex diebus colligi- 26
te: in die autem ſeptimo ſabba-
tum eſt Domini, idcirco non in-
uenietur. * Venitq. ſeptima dies: 27
& egreſſi de populo vt colligerent,
non inuenerunt. * Dixit autem 28
Dominus ad Moyſen: Vſquequo
non vultis cuſtodire mãdata mea,
29 & legem meam? * Videte quod
Dominus dederit vobis ſabbatũ,
& propter hoc die ſexta tribuit vo-
bis cibos duplices: maneat vnuſ-
quiſque apud ſemetipſum, nullus
egrediatur de loco ſuo die ſepti-
30 mo. * Et ſabbatizauit populus
31 die ſeptimo. * Appellauitq. do-
mus Iſrael nomẽ eius Man: quod
erat quaſi ſemẽ coriandri album,
guſtusq. eius quaſi ſimilæ cũ mel-
32 le. * Dixit autem Moyſes: Iſte eſt
ſermo, quem præcepit Dominus:
Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur
in futuras retro generationes: vt
G nouerint panem, quo alui vos in
ſolitudine, quando educti eſtis de
33 Terra Ægypti. * Dixitq. Moyſes
ad Aaron: Sume vas vnũ, & mit-
te ibi Man, quantum poteſt cape-
re gomor: & repone coram Do-
mino ad ſeruandum in generatio-
34 nes veſtras: * ſicut præcepit Do-
minus Moyſi. Poſuitq. illud Aa-
ron in tabernaculo reſeruandum.
35 * ‖ Filij autem Iſrael comederunt ‖ Neh.9.d.
Man quadraginta annis, donec ve- 13
nirent in terram habitabilem: hoc Iudith 5.c.
cibo aliti ſunt, vſquequo tange- 15
36 rent fines terræ Chanaan. * Go-
mor autem decima pars eſt Ephi.

CAP. XVII.

1 IGitur profecta omnis multitu-
A do filiorum Iſrael de deſerto
Sin per manſiones ſuas, iuxta
ſermonem Domini, caſtrameta-
ti ſunt in Raphidim, vbi non
erat aqua ad bibendum populo.
2 * ‖ Qui iurgatus contra Moyſen, ‖ Nu.20.a.4
ait: Da nobis aquam, vt biba-
mus. Quibus reſpondit Moyſes:
Quid iurgamini contra me? cur
3 tentatis Dominum? * Sitiuit ergo
ibi populus præ aquæ penuria, &
murmurauit contra Moyſen, di-
cens: Cur feciſti nos exire de Ae-
gypto, vt occideres nos, & li-
beros noſtros, ac iumenta ſiti?
4 * Clamauit autem Moyſes ad Do-
B minum, dicens: Quid faciam po-
pulo huic? adhuc paululum, &
5 lapidabit me. * Et ait Dominus ‖ Sup.14.c.
ad Moyſen: Antecede popu- 20
lum, & ſume tecum de ſeniori- Pſ.77.b.15
bus Iſrael: & virgam qua ‖ percuſ- 1.Cor.10.
ſiſti fluuium, tolle in manu tua, a.4
& vade.

& vade. * En ego ſtabo ibi co- 6
ram te, ſupra petram Horeb : per-
cutiesq. petram, & exibit ex ea
aqua, vt bibat populus. Fecit
Moyſes ita coram ſenioribus Iſ-
rael : * & vocauit nomen loci il- 7
lius, Tentatio, propter iurgium
filiorum Iſrael, & quia tentaue-
runt Dominum, dicentes : Eſt ne C
ß Iudith.4. Dominus in nobis, an non? * ‖Ve- 8
d.12 nit autem Amalec, & pugnabat
Sap.11.a.3 contra Iſrael in Raphidim. * Di- 9
Deut.25.d. xitq. Moyſes ad Ioſue : Elige vi-
17 ros : & egreſſus, pugna contra
Amalec : cras ego ſtabo in vertice
collis, habens virgam Dei in ma-
nu mea. * Fecit Ioſue vt locutus 10
erat Moyſes, & pugnauit contra
Amalec: Moyſes autem & Aaron,
& Hur aſcenderunt ſuper verticem
collis. * Cumq. leuaret Moyſes 11
manus, vincebat Iſrael : ſin autē
paululum remiſiſſet, ſuperabat
Amalec. * Manus autem Moyſi 12
erant graues : ſumentes igitur la-
pidem, poſuerunt ſubter eum, in
quo ſedit : Aaron autem & Hur
ſuſtentabant manus eius ex vtra-
que parte. Et factum eſt vt manus
illius non laſſarentur vſque ad oc- D
caſum ſolis. * Fugauitq. Ioſue 13
Amalec, & populum eius in ore
gladij. * Dixit autem Dominus 14
ad Moyſen : Scribe hoc ob moni-
mentum in libro, & trade auribus
Ioſue : delebo enim memoriam
Amalec ſub cælo. * Ædificauitq. 15
Moyſes altare : & vocauit nomen
eius, Dominus exaltatio mea, di-
cens : * Quia manus ſolij Domi- 16
ni, & bellum Domini erit contra
Amalec, a generatione in genera-
tionem.

CAP. XVIII.

CVmq. audiſſet Iethro, ſacer- 1
dos Madian, cognatus Moyſi, A
omnia quæ fecerat Deus Moyſi,
& Iſraeli populo ſuo, & quòd
eduxiſſet Dominus Iſrael de Ægy
pto : * tulit Sephoram vxorem 2
Moyſi quam remiſerat : * & duos 3
filios eius, quorum vnus vocaba-
‖Sup.2.d. tur Gerſam, dicente patre : ‖ Ad-
22 uena fui in terra aliena. * Alter 4
vero Eliezer : Deus enim, ait, pa-
tris mei adiutor meus, & eruit me
de gladio Pharaonis. * Venit er- 5
go Iethro cognatus Moyſi, & filij
eius, & vxor eius ad Moyſen in
deſertum, vbi erat caſtrametatus
6 iuxta montem Dei. * Et manda-
uit Moyſi, dicens : Ego Iethro co-
gnatus tuus venio ad te, & vxor
7 tua, & duo filij tui cum ea. * Qui
egreſſus in occurſum cognati ſui,
adorauit, & oſculatus eſt eum :
ſalutaueruntq. ſe mutuo verbis
B pacificis. Cumq. intraſſet taber-
8 naculum, * narrauit Moyſes co-
gnato ſuo cuncta quæ fecerat Do-
minus Pharaoni, & Ægyptijs pro-
pter Iſrael : vniuerſumq. laborem,
qui accidiſſet eis in itinere, &
quòd liberauerat eos Dominus.
9 * Lætatusq. eſt Iethro ſuper o-
mnibus bonis, quæ fecerat Do-
minus Iſraeli, eo quod eruiſſet
10 eum de manu Ægyptiorum, * &
ait : Benedictus Dominus, qui li-
berauit vos de manu Ægyptiorū,
& de manu Pharaonis, qui eruit
populum ſuum de manu Ægypti.
11 * Nunc cognoui, quia magnus
Dominus ſuper omnes deos : eo
quòd ‖ ſuperbe egerint contra il- ‖ Sup.1.b.4.
12 los. * Obtulit ergo Iethro cogna- 10.c.16.d.
C tus Moyſi holocauſta & hoſtias &51.b.7.d.
Deo : veneruntq. Aaron & omnes 18.& 14.b.
ſeniores Iſrael, vt comederent pa- 8
13 nem cum eo coram Deo. * Alte-
ra autem die ſedit Moyſes vt iudi-
caret populū, qui aſſiſtebat Moyſi
a mane vſque ad veſperam.
14 * Quod cum vidiſſet cognatus
eius, omnia ſcilicet quæ agebat
in populo, ait : Quid eſt hoc
quod facis in plebe? cur ſolus
ſedes, & omnis populus præſto-
latur de mane vſque ad veſperam?
15 * Cui reſpondit Moyſes : Venit ad
me populus quærens ſententiam
16 Dei. * Cumq. acciderit eis aliqua
diſceptatio, veniunt ad me vt iu-
dicem inter eos, & oſtendam præ-
17 cepta Dei, & leges eius. * At
ille : Non bonam, inquit,
18 rem facis : * ſtulto labore con-
ſumeris & tu, & populus iſte
qui tecum eſt : vltra vires tuas
eſt negotium, ‖ ſolus illud non ‖Deut.1.b.
19 poteris ſuſtinere. * Sed audi verba 12
mea atque conſilia, & erit Deus
tecum. Eſto tu populo in his
quæ ad Deum pertinent, vt refe-
20 ras quæ dicuntur ad eum : * oſtē-
dasq. populo ceremonias & ri-
tum colendi, viamq. per quam
ingredi debeant, & opus quod
facere

facere debeant. * Prouide autem 21
de omni plebe viros potentes, &
timentes Deum, in quibus ſit ve-
ritas, & qui oderint auaritiam, & D
conſtitue ex eis tribunos, & cen-
turiones, & quinquagenarios, &
decanos * qui iudicent populum 22
omni tempore: quidquid autem
maius fuerit, referant ad te, &
ipſi minora tantummodo iudicēt:
leuiusq. ſit tibi, partito in alios
onere. * Si hoc feceris, implebis 23
imperium Dei, & præcepta eius
poteris ſuſtentare: & omnis hic
populus reuertetur ad loca ſua cū
pace. * Quibus auditis, Moyſes 24
fecit omnia quæ ille ſuggeſſerat.
* Et electis viris ſtrenuis de cun- 25
cto Iſrael, conſtituit eos princi-
pes populi, tribunos, & centurio-
nes, & quinquagenarios, & deca-
nos. * Qui iudicabant plebē om- 26
ni tempore: quidquid autem gra-
uius erat, referebant ad eum, fa-
ciliora tantummodo iudicantes.
* Dimiſitq. cognatum ſuum: qui 27
reuerſus abijt in terram ſuam.

CAP. XIX.

Nu. 33. c. 19 MEnſe tertio egreſſionis Iſrael 1
de Terra Ægypti, in die hac A
venerunt in ſolitudinem Sinai.
* Nam profecti de Raphidim, & 2
peruenientes vſque in deſertum
Sinai, caſtrametati ſunt in eodem
loco, ibiq. Iſrael fixit tentoria e
‖ Act. 7. c. 28 regione montis. * ‖ Moyſes autē 3
aſcendit ad Deum, vocauitq. eū
Dominus de monte, & ait: Hæc
dices domui Iacob, & annuncia-
bis filijs Iſrael: * Vos ipſi vidiſtis, 4
quæ fecerim Ægyptijs, quo modo
portauerim vos ſuper alas aquila-
‖ Deut. 29. a. 2 rum, & aſſumpſerim mihi. * ‖ Si 5
ergo audieritis vocem meam, &
cuſtodieritis pactum meum, eri-
tis mihi in peculium de cunctis
‖ Pſ. 23. a. 1 populis: ‖ mea eſt enim omnis
‖ 1. Pet. 2. b. 9 terra. * ‖ Et vos eritis mihi in re- 6
gnum ſacerdotale, & gens ſancta. B
Hæc ſunt verba quæ loqueris ad
filios Iſrael. * Venit Moyſes: & 7
conuocatis maioribus natu popu-
li, expoſuit omnes ſermones quos
mandauerat Dominus. * Reſpō- 8
ditq. omnis populus ſimul: Cun-
cta quæ locutus eſt Dominus, fa-
ciemus. Cumq. retuliſſet Moyſes
verba populi ad Dominum, * ait 9
ei Dominus: Iam nunc veniam
ad te in caligine nubis, vt audiat
me populus loquentem ad te, &
credat tibi in perpetuum. Nuncia-
uit ergo Moyſes verba populi ad
10 Dominum. * Qui dixit ei: Vade
ad populum, & ſanctifica illos ho-
die, & cras, lauentq. veſtimenta
11 ſua. * Et ſint parati in diem ter-
tium: in die enim tertia deſcēdet
Dominus coram omni plebe ſu-
12 per montem Sinai. * Cōſtituesq.
C terminos populo per circuitum,
& dices ad eos: Cauete ne aſcen-
datis in montem, ‖ nec tangatis ‖ Hebr. 12.
fines illius: omnis qui tetigerit c. 18
13 montem, morte morietur. * Ma-
nus non tanget eum, ſed lapidi-
bus opprimetur, aut confodietur
iaculis: ſiue iumentum fuerit, ſi-
ue homo, non viuet. cum cœpe-
rit clangere buccina, tunc aſcen-
14 dant in montem. * Deſcenditq.
Moyſes de monte ad populum, &
ſanctificauit eum. Cumq. lauiſ-
15 ſent veſtimenta ſua, * ait ad eos:
Eſtote parati in diem tertium, &
ne appropinquetis vxoribus ve-
16 ſtris. * Iamq. aduenerat tertius
dies, & mane inclaruerat: & ecce
cœperunt audiri tonitrua, ac mi-
care fulgura, & nubes denſiſſima
operire montem, clangorq. bucci-
næ vehementius perſtrepebat: &
timuit populus qui erat in caſtris.
17 * Cumq. eduxiſſet eos Moyſes in
occurſum Dei de loco caſtrorum,
18 ſteterunt ad radices mōtis. * ‖ To- ‖ Deut. 4.
D tus autem mons Sinai fumabat: b.
eo quod deſcēdiſſet Dominus ſu-
per eum in igne, & aſcenderet fu-
mus ex eo quaſi de fornace: eratq.
19 omnis mons terribilis. * Et ſoni-
tus buccinæ paulatim creſcebat in
maius, & prolixius tendebatur:
Moyſes loquebatur, & Deus re-
20 ſpondebat ei. * Deſcenditq. Do-
minus ſuper montem Sinai in ip-
ſo montis vertice, & vocauit Moy-
ſen in cacumen eius. Quò cum
21 aſcendiſſet, * dixit ad eum: De-
ſcende, & conteſtare populum:
ne forte velit tranſcendere termi-
nos ad videndum Dominum, &
pereat ex eis plurima multitudo.
22 * Sacerdotes quoque qui accedūt
ad Dominum, ſanctificentur, ne
23 percutiat eos. * Dixitq. Moyſes
ad Dominum: Non poterit vul-
gus aſcendere in mōtem Sinai: tu
enim

enim teſtificatus es, & iuſſiſti,di-
cens: Pone terminos circa mon-
tem, & ſanctifica illum. * Cui ait 24
Dominus: Vade, deſcende: aſcē-
desq. tu, & Aaron tecum: ſacer-
dotes autem & populus ne tran-
ſeant terminos, nec aſcendant ad
Dominum, ne forte interficiat il-
los. * Deſcenditq. Moyſes ad po- 25
pulum, & omnia narrauit eis.

CAP. XX.

LOcutusq. eſt Dominus cunctos 1
ſermones hos: * Ego ſum Do- 2
minus Deus tuus, qui eduxi te de A
Terra Ægypti, de domo ſeruitutis.
* Non habebis deos alienos corā 3
‖ Deu.5.a.6 me. * ‖ Non facies tibi ſculptile, 4
Pſ.80.c.11. neque omnem ſimilitudinem quæ
96. b.7 eſt in cælo deſuper, & quæ in ter-
Leui.26.a.1 ra deorſum, nec eorum quæ ſunt
Deu.4.c.15 in aquis ſub terra. * Non adora- 5
Ioſ.24.d.14 bis ea, neque coles: ego ſum Do-
minus Deus tuus fortis, zelotes,
viſitans iniquitatem patrum in fi-
lios, in tertiam & quartam gene-
rationem eorum qui oderunt me:
* & faciens miſericordiam in mil- 6
lia his qui diligunt me, & cuſto- B
‖ Deut.5.b. diunt præcepta mea. * ‖ Non aſ- 7
11 ſumes nomen Domini Dei tui in
Leu.19.c.12 vanum. nec enim habebit inſon-
Matth.5.e. tem Dominus eum qui aſſumpſe-
27 rit nomen Domini Dei ſui fruſtra.
‖ Ezec. 20. * ‖ Memento vt diem ſabbati ſan- 8
b. 12 ctifices. * Sex diebus operaberis, 9
Deu.5.b.13 & facies omnia opera tua. * Se- 10
Inf. 31.b.14 ptimo autem die ſabbatū Domini
Dei tui eſt: non facies omne opus
in eo, tu, & filius tuus & filia tua,
ſeruus tuus & ancilla tua, iumen-
tum tuum, & aduena qui eſt in-
‖ Gen.2.a.2 tra portas tuas. * ‖ Sex enim die- 11
bus fecit Dominus cælum & ter-
ram, & mare, & omnia quæ in
eis ſunt, & requieuit in die ſepti-
mo, idcirco benedixit Dominus
diei ſabbati, & ſanctificauit eum.
‖ Deut.5 b. * ‖ Honora patrem tuum & ma- 12
16 trem tuam, vt ſis longæuus ſuper C
Mat.15.a.4 terram, quā Dominus Deus tuus
Eph. 6. a.2 dabit tibi. * ‖ Non occides. * Nō 13
‖ Matt.5.c. mœchaberis. * Non furtū facies. 14
16 * Non loqueris contra proximum 15
‖ Rom.7.b. tuum falſum teſtimonium. * ‖ Nō 16
7.13. c.9 concupiſces domum proximi tui: 17
nec deſiderabis vxorem eius, non
ſeruum, non ancillam, non bo-
uem, non aſinum, nec omnia quæ

18 illius ſunt. * Cunctus autem po-
pulus videbat voces & lampades,
& ſonitum buccinæ, montemq.
fumantem: & perterriti ac pauo-
19 re concuſſi, ſteterunt procul, * di-
centes Moyſi: Loquere tu nobis,
& audiemus: non loquatur nobis
20 Dominus, ne forte moriamur. * Et
ait Moyſes ad populum: Nolite
timere: vt enim probaret vos ve-
nit Deus, & vt terror illius eſſet
21 in vobis, & non peccaretis. * Ste-
titq. populus de longe. Moyſes Hebr.12.e.
autem acceſſit ad caliginē in qua 18
22 erat Deus. * Dixit præterea Do- Deut.18.c.
D minus ad Moyſen: Hæc dices filijs 16
Iſrael: Vos vidiſtis quod de cælo
23 locutus ſim vobis. * Non facietis
deos argenteos, nec deos aureos
24 facietis vobis. * ‖ Altare de terra ‖ Inf.27.b.
facietis mihi, & offeretis ſuper eo 8.38. a.7
holocauſta & pacifica veſtra, oues
veſtras & boues in omni loco in
quo memoria fuerit nominis mei:
veniam ad te, & benedicam tibi.
25 * ‖ Quod ſi altare lapideum fece- ‖ Deut. 27.
ris mihi, non ædificabis illud de a. 5
ſectis lapidibus: ſi enim leuaueris Ioſ.8.f.31
26 cultrum ſuper eo, polluetur. * Nō
aſcendes per gradus ad altare
meum, ne reueletur turpitudo
tua.

CAP. XXI.

1 HÆc ſunt iudicia quæ propo- Deut.15.c.
2 nes eis. * Si emeris ſeruum 12
A Hebræum, ſex annis ſeruiet tibi: Iere.34.c.
in ſeptimo egredietur liber gratis. 14
3 * Cum quali veſte intrauerit, cum
tali exeat: ſi habens vxorem, &
4 vxor egredietur ſimul. * Sin autē
dominus dederit illi vxorem, &
pepererit filios & filias: mulier &
liberi eius erunt domini ſui, ipſe
5 vero exibit cū veſtitu ſuo. * Quod
ſi dixerit ſeruus: Diligo dominū
meum & vxorem ac liberos, non
6 egrediar liber: * offeret eū domi-
nus dijs, & applicabitur ad oſtiū
B & poſtes, perforabitq. aurem eius
ſubula: & erit ei ſeruus in ſæcu-
7 lum. * Si quis vendiderit filiam
ſuam in famulam, non egredietur
ſicut ancillæ exire conſueuerunt.
8 * Si diſplicuerit oculis domini ſui
cui tradita fuerat, dimittet eam:
populo autem alieno vendendi nō
habebit poteſtatem, ſi ſpreuerit
9 eam. * Sin autem filio ſuo deſpō-
derit

derit eam, iuxta morem filiarum
faciet illi. * Quod ſi alteram ei 10
acceperit, prouidebit puellæ nu-
ptias, & veſtimenta, & pretium
pudicitiæ non negabit. * Si tria 11
iſta non fecerit, egredietur gratis
‖Leu. 24. c. 17 abſque pecunia. * ‖ Qui percuſ- 12
ſerit hominem volens occidere,
Deut. 19. morte moriatur. * Qui autem 13
a. 2 non eſt inſidiatus, ſed Deus illum C
tradidit in manus eius: conſtituã
tibi locum in quẽ fugere debeat.
* Si quis per induſtriam occiderit 14
proximum ſuum, & per inſidias:
ab altari meo euelles eum, vt mo-
riatur. * Qui percuſſerit patrem 15
ſuum aut matrem, morte moria-
tur. * Qui furatus fuerit homi- 16
nem, & vendiderit eum, conui-
Leu. 20. b. 9 ctus noxæ, morte moriatur. * Qui 17
Prou. 20. maledixerit patri ſuo, vel matri,
c. 20 morte moriatur. * Si rixati fue- 18
Mat. 15. a. 4 rint viri, & percuſſerit alter pro-
Mat. 7. b. 10 ximum ſuum lapide vel pugno,
& ille mortuus non fuerit, ſed ia-
cuerit in lectulo: * ſi ſurrexerit, 19
& ambulauerit foris ſuper bacu- D
lum ſuum, innocens erit qui per-
cuſſerit, ita tamen vt operas eius,
& impenſas in medicos reſtituat.
* Qui percuſſerit ſeruum ſuum, 20
vel ancillam virga, & mortui fue-
rint in manibus eius, criminis
reus erit. * Sin autem vno die 21
vel duobus ſuperuixerit, non ſub-
iacebit pœnæ, quia pecunia illius
eſt. * Si rixati fuerint viri, & per- 22
cuſſerit quis mulierem prægnan-
tem, & abortiuum quidem fe-
cerit, ſed ipſa vixerit: ſubiacebit
damno quantum maritus mulie-
ris expetierit, & arbitri iudica-
uerint. * Sin autem mors eius 23
fuerit ſubſecuta, reddet animam E
‖Matt. 5. f. 33 pro anima, * ‖ oculum pro ocu- 24
lo, dentem pro dente, manum
Leuit. 24. pro manu, pedem pro pede, * adu- 25
d. 20 ſtionem pro adustione, vulnus
Deut. 19. pro vulnere, liuorem pro liuore.
d. 20 * Si percuſſerit quiſpiam oculum 26
ſerui ſui aut ancillæ, & luſcos eos
fecerit, dimittet eos liberos pro
oculo quem eruit. * Dentẽ quo- 27
que ſi excuſſerit ſeruo vel ancillæ
ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos.
* Si bos cornu percuſſerit virum 28
aut mulierem, & mortui fuerint,
lapidibus obruetur: & non co-
medentur carnes eius, dominus
quoque bouis innocens erit.

29 * Quòd ſi bos cornupeta fuerit
F ab heri & nudiuſtertius, & con-
teſtati ſunt dominum eius, nec
recluſerit eum, occideritq. virum
aut mulierem: & bos lapidibus
obruetur, & dominum eius occi-
30 dent. * Quòd ſi pretium fuerit
ei impoſitum, dabit pro anima
ſua quidquid fuerit poſtulatus.
31 * Filium quoque & filiam ſi cor-
nu percuſſerit, ſimili ſententiæ
32 ſubiacebit. * Si ſeruum, ancil-
G lamq. inuaſerit, triginta ſiclos ar-
genti domino dabit, bos vero la-
33 pidibus opprimetur. * Si quis
aperuerit ciſternam, & foderit, &
nõ operuerit eam, cecideritq. bos
34 aut aſinus in eam, * reddet do-
minus ciſternæ pretium iumento-
rum: quod autem mortuum eſt,
35 ipſius erit. * Si bos alienus bo-
uem alterius vulnerauerit, & ille
mortuus fuerit: vendent bouem
viuum, & diuident pretium, ca-
dauer autem mortui inter ſe di-
36 ſpertient. * Sin autem ſciebat
quod bos cornupeta eſſet ab heri,
& nudiuſtertius, & non cuſtodi-
uit eũ dominus ſuus: reddet bo-
uem pro boue, & cadauer inte-
grum accipiet.

CAP. XXII.

1 SI quis furatus fuerit bouem,
A aut ouem, & occiderit vel ven-
diderit: quinque boues pro vno
boue reſtituet, ‖ & quattuor oues ‖2. Reg. 12.
2 pro vna oue. * Si effringens fur b. 6
domum ſiue ſuffodiens fuerit in-
uentus, & accepto vulnere mor-
tuus fuerit: percuſſor nõ erit reus
3 ſanguinis. * Quòd ſi orto ſole
hoc fecerit, homicidium perpe-
trauit, & ipſe morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat,
4 ipſe venundabitur. * ſi inuentum
fuerit apud eum quod furatus eſt,
viuens, ſiue bos, ſiue aſinus, ſiue
5 ouis: duplum reſtituet. * Si læ-
ſerit quiſpiam agrum vel vineam,
& dimiſerit iumentũ ſuum vt de-
paſcatur aliena: quidquid optimũ
habuerit in agro ſuo, vel in vi-
nea, pro damni æſtimatione reſti-
6 tuet. * Si egreſſus ignis inuenerit
B ſpinas, & comprehẽderit aceruos
frugũ, ſiue ſtantes ſegetes in agris,
reddet damnum qui ignem ſuc-
7 cenderit. * Si quis cõmendauerit

amico pecuniam, aut vas in cu-
ſtodiam, & ab eo, qui ſuſceperat,
furto ablata fuerint: ſi inueni-
tur fur, duplum reddet: * ſi latet 8
fur, dominus domus applicabi-
tur ad deos, & iurabit quod non
extenderit manum in rem proxi-
mi ſui, * ad perpetrandam frau- 9
dem, tam in boue, quàm in aſi-
no, & oue ac veſtimento, & quid-
quid damnum inferre poteſt: ad
deos vtriuſque cauſa perueniet: &
ſi illi iudicauerint, duplum reſti-
tuet proximo ſuo. * Si quis com- 10
mendauerit proximo ſuo aſinum,
bouem, ouem, & omne iumentū
ad cuſtodiam, & mortuum fue-
rit, aut debilitatum, vel captum
ab hoſtibus, nulluſq. hoc viderit:
* iuſiurādum erit in medio, quod 11
non extenderit manum ad rem
‖ Gen. 31. f. 39 proximi ſui: ‖ ſuſcipietq. domi-
nus iuramentum, & ille reddere C
non cogetur. * Quod ſi furto ab- 12
latum fuerit, reſtituet damnum
domino. * Si comeſtum a beſtia, 13
deferat ad eum quod occiſum eſt,
& non reſtituet. * Qui a proxi- 14
mo ſuo quidquam horum mutuo
poſtulauerit, & debilitatum aut
mortuum fuerit domino nō præ-
ſente, reddere cōpelletur. * Quod 15
ſi impræſentiarum dominus fue-
rit, non reſtituet, maxime ſi con-
ductum venerat pro mercede ope-
‖ Deut. 22. d. 29 ris ſui. * ‖ Si ſeduxerit quis virgi- 16
nem necdum deſponſatam, dor-
mieritq. cum ea: dotabit eam, &
habebit eam vxorem. * Si pater 17
virginis dare noluerit, reddet pe-
cuniam iuxta modum dotis, quā
virgines accipere conſueuerunt.
* Maleficos non patieris viuere. 18
* Qui coierit cum iumento, mor- 19
‖ Leuit. 19. a. 4 te moriatur. * ‖ Qui immolat dijs, 20
occidetur, præterquam Domino
ſoli. * Aduenam non contriſtabis, 21
neque affliges eum: aduenæ enim D
& ipſi fuiſtis in Terra Ægypti.
Zac. 7. c. 10 * Viduæ & pupillo non nocebitis. 22
* Si læſeritis eos, vociferabuntur 23
ad me, & ego audiam clamorē eo-
rū: * & indignabitur furor meus, 24
percutiamq. vos gladio, & erunt
vxores veſtræ viduæ, & filij veſtri
pupilli. * Si pecuniam mutuam 25
dederis populo meo pauperi qui
habitat tecum, non vrgebis eum
quaſi exactor, nec vſuris oppri-
mes. * Si pignus a proximo tuo 26
acceperis veſtimentum, ante ſo-
27 lis occaſum reddes ei. * Ipſum e-
nim eſt ſolum, quo operitur, in-
dumentum carnis eius, nec habet
aliud in quo dormiat: ſi clama-
uerit ad me, exaudiam eum, quia
28 miſericors ſum. * Dijs non detra-
hes, & ‖ principi populi tui non ‖ Act. 23. a. 5
29 maledices. * Decimas tuas & pri-
mitias tuas non tardabis reddere,
‖ primogenitum filiorum tuorum ‖ Leu. 22. b.
30 dabis mihi. * De bobus quoque, 8
& ouibus ſimiliter facies: ſeptem Ezec. 44. g.
diebus ſit cū matre ſua, die octa- 30
31 ua reddes illum mihi. * Viri ſan- Sup. 13. a. 2
cti eritis mihi: carnem, quæ a be- & b. 12
ſtijs fuerit prægustata, non come- Infr. 33. b.
detis, ſed proijcietis canibus. 19

CAP. XXIII.

1 NOn ſuſcipies vocem menda-
A cij: nec iunges manum tuā
vt pro impio dicas falſum teſti-
2 monium. * Non ſequeris turbam
ad faciendū malum: nec in iudi-
cio, plurimorum acquieſces ſen-
3 tentiæ, vt a vero deuies. * Paupe-
ris quoque non miſereberis in iu-
4 dicio. * ‖ Si occurreris boui ini- ‖ Deut. 22.
mici tui, aut aſino erranti, reduc a. 1
5 ad eum. * Si videris aſinum odiē-
tis te iacere ſub onere, non per-
tranſibis, ſed ſubleuabis cum eo.
6 * Non declinabis in iudicium
7 pauperis. * Mendacium fugies.
B Inſontem & iuſtum non occides:
8 quia auerſor impium. * ‖ Nec ac- ‖ Dan. 13.
cipies munera, quæ etiam excæcāt f. 53
prudentes, & ſubuertunt verba iu-
9 ſtorum. * Peregrino moleſtus nō
eris. ſcitis enim aduenarum ani-
mas: quia & ipſi ‖ peregrini fui- ‖ Deut. 16.
10 ſtis in Terra Ægypti. * Sex annis d. 19
ſeminabis terram tuam, & congre- Eccl. 20. d.
11 gabis fruges eius. * Anno autem 32
ſeptimo dimittes eam, & requie- Gen. 46. a. 5
ſcere facies, vt comedant pauperes
populi tui: & quidquid reliquum
fuerit, edant beſtiæ agri: ita facies
12 in vinea, & in oliueto tuo. * Sex
C diebus operaberis: ſeptimo die
ceſſabis, vt requieſcat bos & aſi-
nus tuus: & refrigeretur filius an-
13 cillæ tuæ, & aduena. * Omnia
quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per
nomen externorum deorum non
iurabitis, neque audietur ex ore
14 veſtro. * Tribus vicibus per ſin-
gulos annos mihi feſta celebrabi-
tis.

tis. * Sollemnitatem azymorum 15
cuſtodies. Septem diebus come-
‖Sup. 13.a. 3 des azyma, ‖ ſicut præcepi tibi,
tempore menſis nouorum, quan-
Infr. 34. c. 22 do egreſſus es de Ægypto: ‖ non
apparebis in conſpectu meo va-
Deut. 16.d. 16 cuus. * Et ſollemnitatem meſſis 16
primitiuorum operis tui, quæcũ- D
‖Eccl. 35. a. 6 que ſeminaueris in agro. ſollem-
nitatem quoque in exitu anni,
quando cõgregaueris omnes fru-
ges tuas de agro. * Ter in anno 17
apparebit omne maſculinum tuũ
coram Domino Deo tuo. * Non 18
immolabis ſuper fermẽto ſangui-
nem victimæ meæ, nec remane-
Deut. 14.c. 12 bit adeps ſollẽnitatis meæ vſque
mane. * Primitias frugum terræ 19
Infr. 34. c. 26 tuæ deferes in domũ Domini Dei
tui. Non coques hœdum in lacte
matris ſuæ. * Ecce ego mittam 20
Deu.7.b.21 Angelum meum, qui præcedat
te, & cuſtodiat in via, & introdu-
cat in locum quem paraui. * Ob- 21
ſerua eum, & audi vocem eius,
nec contemnendum putes: quia
non dimittet cum peccaueris, &
eſt nomen meum in illo. * Quod 22
ſi audieris vocem eius, & feceris E
omnia quæ loquor, inimicus ero
inimicis tuis, & affligam affligen-
‖Inf.33.a.2 tes te. * ‖ Præcedetq. te Angelus 23
Ioſ.24.c.11 meus, & introducet te ad Amor-
Deu.7.e.22 rhæum, & Hethæum, & Phere-
zæum, Chananæumq. & Heuæũ,
& Iebuſæum, quos ego conte-
ram. * Non adorabis deos eorũ, 24
nec coles eos: non facies opera
eorum, ſed deſtrues eos, & cõfrin-
ges ſtatuas eorum. * Seruietisq. 25
Domino Deo veſtro, vt benedi-
cam panibus tuis & aquis, & au-
feram infirmitatem de medio tui.
* Non erit infœcunda, nec ſteri- 26
lis in terra tua: numerum dierum F
tuorum implebo. * Terrorem 27
meum mittam in præcurſum
tuum, & occidam omnem popu-
lum, ad quem ingredieris: cun-
Deut. 7.c.1 ctorumq. inimicorum tuorum co-
ram te terga vertam: * emittens 28
crabrones prius, qui fugabunt
Heuæum, & Chananæum, &
Hethæum, antequam introeas.
* Non eijciam eos a facie tua an- 29
no vno: ne terra in ſolitudinem
redigatur, & creſcant contra te
beſtiæ. * Paulatim expellam eos 30
de conſpectu tuo, donec augea-
ris, & poſſideas Terram. * Ponã 31
autem terminos tuos a Mari ru-
bro vſque ad Mare Palæſtinorum,
& a deſerto vſque ad fluuiũ: tra-
dam in manibus veſtris habitato-
res Terræ, & eijciam eos de con-
32 ſpectu veſtro. * Non inibis cum Deut.7.a.2
eis fœdus, nec cum dijs eorum. Inf.34.b.15
33 * Non habitent in terra tua, ne
forte peccare te faciant in me, ſi
ſeruieris dijs eorum: quod tibi
certe erit in ſcandalum.

CAP. XXIIII.

1 A MOyſi quoque dixit: Aſcende
ad Dominum tu, & Aaron,
Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta
ſenes ex Iſrael, & adorabitis pro-
2 cul. * Soluſq. Moyſes aſcendet ad
Dominum, & illi non appropin-
quabunt: nec populus aſcendet
3 cum eo. * Venit ergo Moyſes &
narrauit plebi omnia verba Do-
mini, atque iudicia: reſponditq.
omnis populus vna voce: Omnia
verba Domini, quæ locutus eſt,
4 faciemus. * Scripſit autem Moy-
ſes vniuerſos ſermones Domini:
& mane conſurgens ædificauit al-
tare ad radices montis, & duode-
cim titulos per duodecim tribus
5 Iſrael. * Miſitq. iuuenes de filijs
B Iſrael, & obtulerunt holocauſta,
immolaueruntq. victimas pacifi-
6 cas Domino, vitulos. * Tulit
itaque Moyſes dimidiam partem
ſanguinis, & miſit in crateras:
partem autem reſiduam fudit ſu-
7 per altare. * Aſſumensq. volumen
fœderis, legit audiente populo:
qui dixerunt: Omnia quæ locutus
eſt Dominus, faciemus, & erimus
8 obedientes. * Ille vero ſumptum
ſanguinem reſperſit in populum,
& ait: Hic eſt ſanguis fœderis
quod pepigit Dominus vobiſcum Heb.9.c.20
ſuper cunctis ſermonibus his.
9 * Aſcẽderuntq. Moyſes & Aaron,
C Nadab & Abiu, & ſeptuaginta
10 de ſenioribus Iſrael: * & viderũt
Deum Iſrael. & ſub pedibus eius
quaſi opus lapidis ſapphirini, &
quaſi cælum, cum ſerenum eſt.
11 * Nec ſuper eos qui procul receſ-
ſerant de filijs Iſrael, miſit ma-
num ſuam. videruntq. Deum,
& comederunt, ac biberunt.
12 * Dixit autem Dominus ad Moy-
ſen: Aſcende ad me in montem,
& eſto ibi: daboq. tibi tabulas

 lapideas,

lapideas, & legem ac mandata,
quæ ſcripſi: vt doceas eos. * Sur- 13
rexerunt Moyſes & Ioſue mini-
ſter eius: aſcendenſq. Moyſes in
montem Dei, * ſenioribus ait: 14
Expectate hic donec reuertamur D
ad vos. Habetis Aaron & Hur
vobiſcũ: ſi quid natũ fuerit quæ-
ſtionis, referetis ad eos. * Cumq. 15
aſcendiſſet Moyſes, operuit nu-
bes montem, * & habitauit glo- 16
ria Domini ſuper Sinai, tegens
illum nube ſex diebus: ſeptimo
autem die vocauit eum de medio
caliginis. * Erat autem ſpecies 17
gloriæ Domini, quaſi ignis ar-
dens ſuperverticẽ montis in con-
ſpectu filiorum Iſrael. * Ingreſ- 18
ſuſq. Moyſes medium nebulæ,
aſcendit in montem: & fuit ibi
quadraginta diebus, & quadragin
ta noctibus.

CAP. XXV.

LOcutuſq. eſt Dominus ad 1
Moyſen, dicens: * Loquere 2
filijs Iſrael, vt tollant mihi primi- A
‖ Inf. 35. a. 5 tias, ab ‖ omni homine qui offe-
ret vltroneus, accipietis eas. * Hęc 3
ſunt autem quæ accipere debetis:
Aurum, & argentum, & æs, * hya- 4
cinthum & purpuram, coccumq.
bis tinctum, & byſſum, pilos ca-
prarum, * & pelles arietum ru- 5
bricatas, pelleſq. ianthinas, &
ligna ſetim: * oleum ad lumi- 6
naria concinnanda: aromata in
vnguentum, & thymiamata bo-
ni odoris: * lapides onychinos, 7
& gemmas ad ornandum ephod,
ac rationale. * Facientq. mihi 8
ſanctuarium, & habitabo in me-
‖ Heb. 9. a. 2 dio eorum: * ‖ iuxta omnem ſi- 9
militudinem tabernaculi quod o-
ſtendam tibi, & omnium vaſo-
rum in cultum eius: ſicq. facie-
tis illud: * Arcam de lignis ſetim 10
compingite, cuius longitudo ha-
beat duos & ſemis cubitos: lati-
tudo, cubitum & dimidium: al-
titudo, cubitum ſimiliter ac ſe-
miſſem. * Et deaurabis eam au- 11
ro mundiſſimo intus & foris: fa-
cieſq. ſupra, coronam auream
per circuitum: * & quattuor cir- 12
culos aureos, quos pones per
quattuor arcæ angulos: duo cir-
culi ſint in latere vno, & duo in
altero. * Facies quoque vectes 13
de lignis ſetim, & operies eos
14 auro. * Induceſq. per circulos
B qui ſunt in arcæ lateribus, vt
15 portetur in eis: * qui ſemper
erunt in circulis, nec vnquam
16 extrahentur ab eis. * Poneſq. in
arca teſtificationem quam dabo
17 tibi. * Facies & propitiatorium
de auro mundiſſimo: duos cubi-
tos & dimidium tenebit longi-
tudo eius, & cubitum ac ſemiſ-
18 ſem latitudo. * Duos quoque
Cherubim aureos & productiles
facies, ex vtraque parte oraculi.
19 * Cherub vnus ſit in latere vno,
20 & alter in altero. * Vtrumque la-
tus propitiatorij tegant expandẽ-
tes alas, & operientes oraculum,
reſpiciantq. ſe mutuo verſis vul-
tibus in propitiatorium quo ope-
21 rienda eſt arca, * in qua pones
teſtimonium quod dabo tibi.
22 * Inde præcipiam, & loquar ad
C te ſupra propitiatorium, ac de
medio duorum Cherubim, qui
erunt ſuper arcam teſtimonij, cũ-
cta quæ mandabo per te filijs Iſ-
23 rael. * Facies & menſam de li-
gnis ſetim, habentem duos cu-
bitos longitudinis, & in latitudi-
ne cubitum, & in altitudine cu-
24 bitum ac ſemiſſem. * Et inaura-
bis eam auro puriſſimo: facieſq.
illi labium aureum per circuitum,
25 * & ipſi labio coronam interraſi-
lem altam quattuor digitis: & ſu-
per illam, alteram coronam au-
26 reolam. * Quattuor quoque cir-
culos aureos præparabis, & po-
nes eos in quattuor angulis eiuſ-
dem menſæ per ſingulos pedes.
27 * Subter coronam erunt circuli
aurei, vt mittantur vectes per eos,
28 & poſſit menſa portari. * Ipſos
quoque vectes facies de lignis ſe-
tim, & circumdabis auro ad ſub-
29 uehendam menſam. * Parabis
& acetabula, ac phialas, thuri-
bula, & cyathos, in quibus offe-
renda ſunt libamina, ex auro pu-
30 riſſimo. * Et pones ſuper men-
ſam panes propoſitionis in con-
31 ſpectu meo ſemper. * Facies &
D candelabrũ ductile de auro mun-
diſſimo, haſtile eius, & calamos,
ſcyphos, & ſphærulas, ac lilia ex
32 ipſo procedentia. * Sex calami
egredientur de lateribus, tres ex
vno latere, & tres ex altero.
33 * Tres ſcyphi quaſi in nucis mo-

dum

dum per calamos ſingulos, ſphæ-
rulaq. ſimul, & lilium: & tres ſi-
militer ſcyphi inſtar nucis in ca-
lamo altero, ſphærulaq. ſimul &
lilium. hoc erit opus ſex calamo-
rum, qui producendi ſunt de ha-
ſtili: * in ipſo autem candelabro 34
erũt quattuor ſcyphi in nucis mo-
dum, ſphærulæq. per ſingulos, &
lilia. * Sphærulæ ſub duobus ca- 35
lamis per tria loca, qui ſimul ſex
fiunt procedentes de haſtili vno.
* Et ſphærulæ igitur & calami ex 36
ipſo erunt, vniuerſa ductilia de
auro puriſſimo. * Facies & lucer- 37
nas ſeptem, & pones eas ſuper
candelabrum, vt luceant ex ad-
uerſo. * Emunctoria quoque, & 38
vbi quæ emuncta ſunt extinguan-
tur, fiant de auro puriſſimo. * Om- 39
ne pondus candelabri cum vni-
uerſis vaſis ſuis habebit talentum
Heb. 8. b. 5 auri puriſſimi. * ‖ Inſpice, & fac 40
Act. 7. f. 44 ſecundum exemplar quod tibi in
monte monſtratum eſt.

CAP. XXVI.

TAbernaculum vero ita facies: 1
Decem cortinas de byſſo re- A
torta, & hyacintho, ac purpura,
coccoq. bis tincto, variatas opere
plumario facies. * Longitudo cor- 2
tinæ vnius habebit vigintiocto cu-
bitos: latitudo, quattuor cubito-
rum erit. vnius menſuræ fient v-
niuerſa tentoria. * Quinque cor- 3
tinæ ſibi iungentur mutuo, &
aliæ quinque nexu ſimili cohære-
bunt. * Anſulas hyacinthinas in 4
lateribus ac ſummitatibus facies
cortinarum, vt poſſint inuicem
copulari. * Quinquagenas anſu- 5
las cortina habebit in vtraque
parte, ita inſertas, vt anſa con-
tra anſam veniat, & altera alteri
poſſit aptari. * Facies & quin- 6
quaginta circulos aureos quibus B
cortinarum vela iungenda ſunt,
vt vnum tabernaculum fiat. * Fa- 7
cies & ſaga cilicina vndecim, ad
operiendum tectum tabernaculi.
* Longitudo ſagi vnius habebit 8
triginta cubitos: & latitudo, quat-
tuor: æqua erit menſura ſagorum
omnium. * E quibus quinque 9
iunges ſeorſum, & ſex ſibi mu-
tuo copulabis, ita vt ſextum ſa-
gum in fronte tecti duplices. * Fa- 10
cies & quinquaginta anſas in ora
ſagi vnius, vt coniungi cum alte-
ro queat: & quinquaginta anſas
in ora ſagi alterius, vt cum alte-
11 ro copuletur. * Facies & quin-
quaginta fibulas æneas, quibus
iungantur anſæ, vt vnum ex om-
12 nibus operimentum fiat. * Quod
C autem ſuperfuerit in ſagis quæ
parãtur tecto, id eſt vnum ſagum
quod amplius eſt, ex medietate
eius operies poſteriora tabernacu-
13 li. * Et cubitus ex vna parte pen-
debit, & alter ex altera qui plus
eſt in ſagorum longitudine, vtrũ-
que latus tabernaculi protegens.
14 * Facies & operimentum aliud te-
cto de pellibus arietum rubrica-
tis: & ſuper hoc rurſum aliud
operimentum de ianthinis pelli-
15 bus. * Facies & tabulas ſtantes
16 tabernaculi de lignis ſetim, * quæ
ſingulæ denos cubitos in longitu-
dine habeant, & in latitudine ſin-
17 gulos ac ſemiſſem. * In lateribus
tabulæ, duæ incaſtraturæ fient,
quibus tabula alteri tabulæ con-
D nectatur: atque in hunc modum
18 cunctæ tabulæ parabũtur. * Qua-
rum viginti erunt in latere meri-
diano quod vergit ad Auſtrum.
19 * Quibus quadraginta baſes ar-
genteas fundes, vt binæ baſes ſin-
gulis tabulis per duos angulos
20 ſubijciantur. * In latere quoque
ſecundo tabernaculi quod vergit
ad Aquilonẽ, viginti tabulæ erũt,
21 * quadraginta habentes baſes ar-
E genteas. binæ baſes ſingulis ta-
22 bulis ſupponentur. * Ad occidẽ-
talem vero plagam tabernaculi fa-
23 cies ſex tabulas, * & rurſum alias
duas quæ in angulis erigãtur poſt
24 tergum tabernaculi. * Eruntq.
coniunctæ a deorſum vſque ſur-
ſum, & vna omnes compago re-
tinebit. Duabus quoque tabu-
lis quæ in angulis ponendæ ſunt,
25 ſimilis iunctura ſeruabitur. * Et
erunt ſimul tabulæ octo, baſes ea-
rum argenteæ ſedecim, duabus
baſibus per vnam tabulam ſuppu-
26 tatis. * Facies & vectes de lignis
ſetim quinque ad continendas ta-
bulas in vno latere tabernaculi,
27 * & quinque alios in altero, &
eiuſdem numeri ad occidentalem
28 plagam: * qui mittentur per me-
F dias tabulas a ſummo vſque ad
29 ſummum. * Ipſas quoque tabulas
deaurabis, & fundes in eis annulos

aureos per quos vectes tabulata
contineant: quos operies laminis
aureis. * Et eriges tabernaculum 30
iuxta exemplar quod tibi in
‖Supra 24. c. 10 ‖ Monte monſtratum eſt. * Fa- 31
cies & velum de hyacintho, &
purpura, coccoq. bis tincto, &
byſſo retorta, opere plumario &
pulchra varietate contextum:
* quod appendes ante quattuor 32
columnas de lignis ſetim, quæ ip-
ſæ quidem deauratæ erunt, & ha-
bebunt capita aurea, ſed baſes ar-
genteas. * Inſeretur autem velum 33
per circulos, intra quod pones ar- G
cam teſtimonij, quo & Sanctua-
rium, & Sanctuarij ſanctuaria di-
uidentur. * Pones & propitiatoriū 34
ſuper arcam teſtimonij in Sancto
ſanctorum: * menſamq. extra 35
velum: & contra menſam cande-
labrum in latere tabernaculi me-
ridiano: menſa enim ſtabit in par-
te Aquilonis. * Facies & tento- 36
rium in introitu tabernaculi de
hyacintho, & purpura, coccoq.
bis tincto, & byſſo retorta, opere
plumarij. * Et quinque colum- 37
nas deaurabis lignorum ſetim,
ante quas ducetur tentorium:
quarum erunt capita aurea, &
baſes æneæ.

CAP. XXVII.

Inf. 38. a 6 FAcies & altare de lignis ſetim, 1
quod habebit quinque cubi- A
tos in longitudine, & totidem in
latitudine, id eſt quadrum, & tres
cubitos in altitudine. * Cornua 2
autem per quattuor angulos ex
ipſo erunt: & operies illud ære.
* Facieſq. in vſus eius lebetes ad 3
ſuſcipiendos cineres, & forcipes
atque fuſcinulas, & ignium rece-
ptacula. omnia vaſa ex ære fabri-
cabis. * Craticulamq. in modum 4
reti æneam: per cuius quattuor
angulos erunt quattuor annuli æ-
nei, * quos pones ſubter arulam 5
altaris: eritq. craticula vſque ad
altaris medium. * Facies & vectes 6
altaris de lignis ſetim duos, quos B
operies laminis æneis: * & indu- 7
ces per circulos, eruntq. ex vtro-
que latere altaris ad portandum.
‖Supra 20 d. 24 * ‖ Non ſolidum, ſed inane & ca- 8
uum intrinſecus facies illud, ſi-
cut tibi in Monte monſtratum
eſt. * Facies & atrium tabernacu- 9
li, in cuius auſtrali plaga contra
meridiem erunt tentoria de byſſo
retorta: centum cubitos vnum
10 latus tenebit in longitudine. * Et
columnas viginti cum baſibus to-
tidem æneis, quæ capita cum cæ-
laturis ſuis habebunt argentea.
11 * Similiter & in latere aquilonis
per longum erunt tentoria cētum
cubitorum, columnæ viginti, &
baſes æneæ eiuſdem numeri, &
capita earum cum cælaturis ſuis
12 argētea. * In latitudine vero atrij,
C quod reſpicit ad occidentem, erūt
tentoria per quinquaginta cubi-
tos, & columnæ decem, baſeſq.
13 totidem. * In ea quoque atrij
latitudine, quæ reſpicit ad orien-
tem, quinquaginta cubiti erunt.
14 * in quibus quindecim cubitorū
tentoria lateri vno deputabuntur,
columnæq. tres & baſes totidem:
15 * & in latere altero erunt tentoria
cubitos obtinentia quindecim, co-
16 lumnæ tres, & baſes totidem. * In
introitu vero atrij fiet tentorium
cubitorum viginti ex hyacintho
& purpura, coccoq. bis tincto, &
byſſo retorta, opere plumarij:
columnas habebit quattuor, cum
17 baſibus totidem. * Omnes co-
lumnæ atrij per circuitum veſtitæ
erunt argenteis laminis, capitibus
18 argenteis, & baſibus æneis. * In
D longitudine occupabit atrium cu-
bitos centum, in latitudine quin-
quaginta, altitudo quinque cubi-
torum erit. fietq. de byſſo retor-
19 ta, & habebit baſes æneas. * Cun-
cta vaſa tabernaculi in omnes
vſus & ceremonias, tam paxillos
eius quàm atrij, ex ære facies.
20 * Præcipe filijs Iſrael vt afferant
tibi oleum de arboribus oliua-
rum puriſſimum, piloq. contu-
ſum: vt ardeat lucerna ſemper
21 * in tabernaculo teſtimonij, extra
velum quod oppanſum eſt teſti-
monio. Et collocabunt eam Aa-
ron & filij eius, vt vſque mane
luceat coram Domino. Perpetuus
erit cultus per ſucceſſiones eorum
a filijs Iſrael.

CAP. XXVIII.

1 APplica quoque ad te Aaron
A fratrem tuum cum filijs ſuis
de medio filiorum Iſrael, vt ſacer-
dotio fungantur mihi: Aaron, Na-
dab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

Facieſq.

* Facieſq. veſtem ſanctam Aaron 2
fratri tuo in gloriam & decorem.
* Et loqueris cunctis ſapientibus 3
corde, quos repleui ſpiritu prudē-
tiæ, vt faciant veſtes Aaron, in
quibus ſanctificatus miniſtret mi-
hi. * Hæc autem erunt veſtimen- 4
ta quæ facient: Rationale, & ſu-
perhumerale, tunicam & lineam
ſtrictam, cidarim & balteum.
Facient veſtimenta ſancta fratri
tuo Aaron & filijs eius, vt ſacer-
dotio fungãtur mihi. * Accipiētq. 5
aurum, & hyacinthum, & purpu-
ram, coccumq. bis tinctum, &
byſſum. * Facient autem ſuper- 6
humerale de auro & hyacintho & B
purpura, coccoq. bis tincto, & byſ-
ſo retorta, opere polymito. * Duas 7
oras iunctas habebit in vtroque
latere ſummitatum, vt in vnum
redeant. * Ipſa quoque textura 8
& cuncta operis varietas erit ex
auro & hyacintho, & purpura, coc-
coq. bis tincto, & byſſo retorta.
* Sumeſq. duos lapides onychi- 9
nos, & ſculpes in eis nomina fi-
liorum Iſrael: * ſex nomina in 10
lapide vno, & ſex reliqua in alte-
ro, iuxta ordinem natiuitatis eo-
rum. * Opere ſculptoris & cæla- 11
tura gemmarij, ſculpes eos nomi-
nibus filiorum Iſrael, incluſos au-
ro atque circumdatos: * & pones 12
in vtroque latere ſuperhumeralis,
memoriale filijs Iſrael. Portabitq.
Aaron nomina eorum corā Do-
mino ſuper vtrumque humerū, ob C
recordationem. * Facies & vnci- 13
nos ex auro, * & duas catenulas ex 14
auro puriſſimo ſibi inuicē cohæ-
rentes, quas inſeres vncinis. * Ra- 15
tionale quoque iudicij facies ope-
re polymito iuxta texturā ſuper-
humeralis ex auro, hyacintho, &
purpura, coccoq bis tincto, &
byſſo retorta. * Quadrangulum 16
erit & duplex: menſuram palmi
habebit tam in lōgitudine quam
in latitudine. * Poneſq. in eo 17
quatuor ordines lapidū: in pri
mo verſu erit lapis ſardius, & to-
pazius, & ſmaragdus: * in ſecūdo 18
carbunculus, ſapphirus, & iaſpis:
* in tertio ligurius, achates, & a- 19
methyſtus: * in quarto chryſoli- 20
tus, onychinus, & beryllus. incluſi
auro erunt per ordines ſuos. * Ha- 21
bebuntq. nomina filiorum Iſrael:
duodecim nominibus cælabūtur,
ſinguli lapides nominibus ſingu-
22 lorum per duodecim tribus. * Fa-
D cies in rationali catenas ſibi inui-
cem cohærētes ex auro puriſſimo:
23 * & duos annulos aureos, quos po-
nes in vtraque rationalis ſummi-
24 tate: * catenaſq. aureas iūges an-
nulis, qui sūt in marginibus eius:
25 * & ipſarum catenarum extrema
duobus copulabis vncinis in vtro-
que latere ſuperhumeralis quod
26 rationale reſpicit. * Facies & duos
annulos aureos, quos pones in
ſummitatibus rationalis, in oris,
quæ e regione ſunt ſuperhumera-
lis, & poſteriora eius aſpiciunt.
27 * Nec non & alios duos annulos
aureos, qui ponendi ſunt in vtro-
que latere ſuperhumeralis deor-
ſum, quod reſpicit contra faciem
iuncturæ inferioris, vt aptari poſ-
28 ſit cum ſuperhumerali, * & ſtrin-
gatur rationale annulis ſuis cum
annulis ſuperhumeralis vitta hya-
cinthina, vt maneat iunctura fa-
brefacta, & a ſeinuicem rationa-
le & ſuperhumerale nequeant ſe-
29 parari. * Portabitq. Aaron nomi-
E na filiorum Iſrael in rationali iu-
dicij ſuper pectus ſuum, quando
ingredietur Sanctuarium, memo-
riale coram Domino in æternum.
30 * Pones autem in rationali iudi-
cij Doctrinam & Veritatem, quæ
erunt in pectore Aaron, quando
ingredietur coram Domino: &
geſtabit iudicium filiorum Iſrael
in pectore ſuo, in conſpectu Do-
31 mini ſemper. * Facies & tuni-
cam ſuperhumeralis totam hya-
32 cinthinam, * in cuius medio ſu-
pra erit capitium, & ora per gy-
rum eius textilis, ſicut fieri ſolet
in extremis veſtium partibus, ne
33 facile rumpatur. * Deorſum ve-
F ro, ad pedes eiuſdem tunicæ, per
circuitum, quaſi mala punica fa-
cies, ex hyacintho, & purpura, &
cocco bis tincto, mixtis in medio
34 tintinnabulis, * ita vt tintinna-
bulum ſit aureum & malum pu-
nicum: rurſumq. tintinnabulum
aliud aureum & malum punicū.
35 * ‖ Et veſtietur ea Aaron in offi- ‖ Eccli. 45. b. 13
cio miniſterij, vt audiatur ſonitus
quando ingreditur & egreditur
Sanctuarium in conſpectu Domi-
36 ni, & non moriatur. * Facies &
laminā de auro puriſſimo: in qua
ſculpes opere cælatoris, Sanctum

Domino. * Ligabisq. eam vitta 37
hyacinthina, & erit ſuper tiaram,
* imminens fronti pontificis. Por- 38
tabitq. Aaron iniquitates eorum,
quæ obtulerunt & ſanctificaue-
runt filij Iſrael, in cunctis mune-
ribus & donarijs ſuis. Erit autem
lamina ſemper in fronte eius, vt
placatus ſit eis Dominus. * Strin 39
gesq. tunicã byſſo, & tiaram byſ- G
ſinam facies, & balteum opere plu
marij. * Porro filijs Aaron tunicas 40
lineas parabis & balteos ac tiaras
in gloriã & decorem: * veſtiesq. 41
his omnibus Aaron fratrem tuum
& filios eius cum eo. Et cuncto-
rum conſecrabis manus, ſanctifi-
cabisq. illos, vt ſacerdotio fun-
gantur mihi. * Facies & femina- 42
lia linea, vt operiant carnem tur-
pitudinis ſuæ, a renibus vſque ad
femora: * & vtentur eis Aaron & 43
filij eius quando ingredientur ta-
bernaculum teſtimonij, vel quan-
do appropinquãt ad altare vt mi-
niſtrent in ſanctuario, ne iniqui-
tatis rei moriantur. Legitimum
ſempiternum erit Aaron, & ſemi-
ni eius poſt eum.

CAP. XXIX.

Leu.9.a.2 SEd & hoc facies, vt mihi in ſa- 1
cerdotio conſecrentur. Tolle A
vitulum de armento, & arietes
duos immaculatos, * panesq. azy- 2
mos, & cruſtulam abſque fermen-
to, quæ conſperſa ſit oleo, lagana
quoque azyma oleo lita: de ſimi-
la triticea cuncta facies. * Et 3
poſita in caniſtro offeres: vitulum
autem & duos arietes. * Et Aa- 4
ron, ac filios eius applicabis ad
oſtium tabernaculi teſtimonij.
Cumq. laueris patrem cum filijs
ſuis aqua, * indues Aaron veſti- 5
mentis ſuis, id eſt, linea & tuni-
ca, & ſuperhumerali & rationali,
quod conſtringes balteo. * Et po- 6
nes tiaram in capite eius, & lami-
nam ſanctam ſuper tiaram, * & 7
oleum vnctionis fundes ſuper ca- B
put eius: atque hoc ritu conſe-
crabitur. * Filios quoque illius 8
applicabis, & indues tunicis li-
neis, cingesq. balteo, * Aaron ſci- 9
licet & liberos eius, & impones
eis mitras: eruntq. ſacerdotes mihi
religione perpetua. Poſtquam
‖ Leu.1.a.3 initiaueris manus eorum, * ‖ ap- 10
plicabis & vitulum coram taber-
naculo teſtimonij. Imponentq.
Aaron & filij eius manus ſuper
11 caput illius, * & mactabis eum
in conſpectu Domini, iuxta oſtiũ
12 tabernaculi teſtimonij. * Sum-
ptumq. de ſanguine vituli, pones
ſuper cornua altaris digito tuo,
reliquum autem ſanguinem fun-
13 des iuxta baſim eius. * ‖ Sumes ‖ Leu.3.a.3
& adipem totum qui operit in-
teſtina, & reticulum iecoris, ac
duos renes, & adipem qui ſuper
eos eſt, & offeres incenſum ſu-
14 per altare: * carnes vero vituli &
C corium & fimum combures foris
extra caſtra, eo quòd pro pecca-
15 to ſit. * Vnum quoque arietem
ſumes, ſuper cuius caput ponent
16 Aaron & filij eius manus. * Quẽ
cum mactaueris, tolles de ſangui-
ne eius, & fundes circa altare.
17 * ipſum autem arietem ſecabis in
fruſta. lotaq. inteſtina eius ac pe-
des pones ſuper conciſas carnes,
18 & ſuper caput illius. * Et offeres
totum arietem in incenſum ſuper
altare: oblatio eſt Domino, odor
ſuauiſſimus victimæ Domini.
19 * Tolles quoque arietem alterum,
ſuper cuius caput Aaron & filij
29 eius ponent manus. * Quem cum
immolaueris, ſumes de ſanguine
eius, & pones ſuper extremum
auriculæ dextræ Aaron & filiorum
eius, & ſuper pollices manus eo-
rum ac pedis dextri, fundesq. ſan-
guinem ſuper altare per circuitũ.
21 * Cumq. tuleris de ſanguine qui
D eſt ſuper altare, & de oleo vnctio-
nis, aſperges Aaron & veſtes eius,
filios & veſtimenta eorum. Con-
22 ſecratisq. ipſis & veſtibus, * tol-
les adipem de ariete, & caudam
& aruinam, quæ operit vitalia, ac
reticulum iecoris, & duos renes,
atque adipem, qui ſuper eos eſt,
armumq. dextrum, eo quòd ſit
23 aries conſecrationis: * tortamq.
panis vnius, cruſtulam cõſperſam
oleo, laganum de caniſtro azymo-
rum, quod poſitum eſt in conſpe-
24 ctu Domini: * ponesq. omnia ſu-
per manus Aaron & filiorũ eius,
& ſanctificabis eos eleuans coram
25 Domino. * Suſcipiesq. vniuer-
ſa de manibus eorum: & incen-
des ſuper altare in holocauſtum,
odorem ſuauiſſimum in conſpe-
ctu Domini, quia oblatio eius eſt.
* Sumes

* Sumes quoque pectuſculum de 26
ariete, quo initiatus eſt Aaron,
ſanctificabisq. illud eleuatum co-
ram Domino, & cedet in partem
tuam. * Sanctificabisq. & pectu- 27
ſculum conſecratum, & armum E
quē de ariete ſeparaſti, * quo ini- 28
tiatus eſt Aarō & filij eius, cedētq.
in partem Aaron & filiorū eius iu
re perpetuo a filijs Iſrael: quia pri
mitiua ſunt & initia de victimis
eorum pacificis quæ offerunt Do-
mino. * Veſtem autem ſanctam, 29
qua vtetur Aaron, habebunt fi
lij eius poſt eum, vt vngantur in
ea, & conſecrentur manus eorū.
* Septem diebus vtetur illa qui 30
pontifex pro eo fuerit conſtitutus
de filijs eius, & qui ingredietur
tabernaculum teſtimonij vt mini-
ſtret in Sanctuario. * Arietem 31
autem conſecrationis tolles, & co-
ques carnes eius in loco ſancto:
* quibus veſcetur Aaron & filij 32
eius. ‖ Panes quoque, qui ſunt in
canistro, in veſtibulo tabernaculi
teſtimonij comedent, * vt ſit pla- 33
cabile ſacrificium, & ſanctificetur
offerentium manus. Alienigena
non veſcetur ex eis, quia ſancti
ſunt. * Quod ſi remanſerit de car- 34
nibus conſecratis, ſiue de panibus
vſque mane, combures reliquias
igni: non comedentur, quia ſan-
ctificata ſunt. * Omnia, quæ præ- 35
cepi tibi, facies ſuper Aaron & fi- F
lijs eius. Septem diebus conſecra-
bis manus eorum: * & vitulum 36
pro peccato offeres per ſingulos
dies ad expiandum. Mundabisq.
altare cum immolaueris expiatio-
nis hoſtiam, & vnges illud in ſan-
ctificationem. * Septē diebus ex- 37
piabis altare, & ſanctificabis, &
erit Sanctum ſanctorum. omnis,
qui tetigerit illud, ſanctificabitur.
* Hoc eſt quod facies in altari: 38
‖ Agnos anniculos duos per ſin-
gulos dies iugiter, * vnum agnum 39
mane, & alterum veſpere, * deci- 40
mā partem ſimilæ conſperſæ oleo
tuſo, quod habeat menſuram
quartam partem hin, & vinum ad
libandū eiuſdem menſuræ in agno
vno. * Alterum vero agnum offe- 41
res ad veſperam iuxta ritū matu-
tinæ oblationis, & iuxta ea quæ
diximus, in odorem ſuauitatis:
* ſacrificiū eſt Domino, oblatione 42
perpetua in generationes veſtras, G

‖ Leu. 8. f. 31
24. b. 9
Matth. 12.
a. 4

‖ Nu. 28. a. 3

ad oſtium tabernaculi teſtimonij
coram Domino, vbi conſtituam
43 vt loquar ad te. * Ibiq. præcipiam
filijs Iſrael, & ſanctificabitur al-
44 tare in gloria mea. * Sanctificabo
& tabernaculum teſtimonij cum
altari, & Aaron cum filijs ſuis, vt
45 ſacerdotio fungantur mihi. * Et
habitabo in medio filiorū Iſrael,
46 eroq. eis Deus, * & ſcient quia
ego Dominus Deus eorum, qui
eduxi eos de Terra Ægypti, vt ma-
nerem inter illos, ego Dominus
Deus ipſorum.

CAP. XXX.

1 FAcies quoque altare ad ado-
A lendum thymiama, de lignis
2 ſetim, * habens cubitum longitu-
dinis, & alterum latitudinis, id eſt,
quadrangulum, & duos cubitos in
altitudine. Cornua ex ipſo proce-
3 dent. * Veſtiesq. illud auro puriſ-
ſimo, tam craticulam eius, quàm
parietes per circuitum, & cornua.
Faciesq. ei coronam aureolā per
4 gyrum, * & duos annulos aureos
ſub corona per ſingula latera, vt
mittantur in eos vectes, & altare
5 portetur. * Ipſos quoque vectes
facies de lignis ſetim, & inaura-
6 bis. * Ponesq. altare contra velū,
quod ante arcam pendet teſtimo-
nij coram propitiatorio quo tegi-
tur teſtimonium, vbi loquar tibi.
7 * Et adolebit incenſum ſuper eo
Aaron, ſuaue fragrans, mane.
Quando componet lucernas, in-
8 cendet illud: * & quādo collocabit
eas ad veſperā, vret thymiama ſem
piternum corā Domino in genera
9 tiones veſtras. * Non offeretis ſu-
per eo thymiama compoſitionis
alterius, nec oblationem, & victi-
10 mam, nec libabitis libamina. * Et
B deprecabitur Aaron ſuper cornua
eius ſemel per annū, in ſanguine
quod oblatum eſt pro peccato, &
placabit ſuper eo in generationi-
bus veſtris. Sanctum ſanctorū erit
11 Domino. * Locutusq. eſt Domi-
12 nus ad Moyſen, dicens: * ‖ Quā-
do tuleris ſummā filiorum Iſrael
iuxta numerū, dabunt ſinguli pre-
tium pro animabus ſuis Domino,
13 & nō erit plaga in eis, cum fuerint
recenſiti. * Hoc autem dabit om-
nis qui tranſit ad nomen, dimidiū
ſicli iuxta menſurā templi. ‖ Siclus
viginti obolos habet. Media pars
ſicli

‖ Nu. 1. a. 2

‖ Leu. 27. c.
25
Nu. 3. g. 47
Ezec. 45. d.
12

ſicli offeretur Domino. * Qui ha- 14
betur in numero, a viginti an-
nis & ſupra, dabit pretium. * Di- 15
ues non addet ad medium ſicli, &
pauper nihil minuet. * Suſceptãq. 16
pecuniam, quæ collata eſt a filijs
Iſrael, trades in vſus tabernaculi
teſtimonij, vt ſit monimentum
eorum coram Domino, & propi-
tietur animabus eorum. * Locu- 17
tusq. eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens: * Facies & labrum æneum 18
cum baſi ſua ad lauandum: C
ponesq. illud inter tabernacu-
lum teſtimonij & altare.
Et miſſa aqua, * lauabunt in ea 19
Aaron, & filij eius manus ſuas ac
pedes, * quando ingreſſuri ſunt 20
tabernaculum teſtimonij, & quã-
do acceſſuri ſunt ad altare, vt offe-
rant in eo thymiama Domino, * ne 21
forte moriantur. legitimum ſem-
piternum erit ipſi, & ſemini eius
per ſucceſſiones. * Locutusq. eſt 22
Dominus ad Moyſen, * dicens: 23
Sume tibi aromata, primæ myr-
rhæ & electæ quingentos ſiclos, &
cinnamomi medium, id eſt, du-
centos quinquaginta ſiclos, cala-
mi ſimiliter ducentos quinquagin
ta, * caſiæ autem quingentos ſi- 24
clos in pondere ſanctuarij, olei de
oliuetis menſuram hin: * facieſq. 25
vnctionis oleum ſanctum, vnguē-
tum compoſitum opere vnguenta-
rij, * & vnges ex eo tabernaculum 26
teſtimonij, & arcam teſtamenti,
* menſamq. cum vaſis ſuis, can- 27
delabrum, & vtenſilia eius, alta-
ria thymiamatis, * & holocauſti, 28
& vniuerſam ſupellectilem quæ
ad cultum eorum pertinet. * San- 29
ctificabiſq. omnia, & erunt San- D.
cta ſanctorum: qui tetigerit ea,
ſanctificabitur. * Aaron & filios 30
eius vnges, ſanctificabisq. eos, vt
ſacerdotio fungantur mihi. * Fi- 31
lijs quoque Iſrael dices: Hoc oleū
vnctionis ſanctum erit mihi in
generationes veſtras. * Caro ho- 32
minis non vngetur ex eo, & iuxta
compoſitionem eius non facietis
aliud, quia ſanctificatum eſt, &
ſanctum erit vobis. * Homo qui- 33
cumque tale compoſuerit, & de-
derit ex eo, alieno, exterminabi-
tur de populo ſuo. * Dixitq. Do-
minus ad Moyſen: Sume tibi aro- 34
mata, ſtacten & onycha, galba-
num boni odoris, & thus lucidiſ-
ſimum, æqualis ponderis erunt
35 omnia: * facieſq. thymiama com
poſitum opere vnguentarij, mix-
tum diligenter, & purum, & ſan-
36 ctificatione digniſſimum. * Cūq.
in tenuiſſimum puluerem vniuer-
ſa contuderis, pones ex eo coram
tabernaculo teſtimonij, in quo
loco apparebo tibi. Sanctum ſan-
ctorum erit vobis thymiama.
37 * Talem compoſitionem non fa-
cietis in vſus veſtros, quia ſanctū
38 eſt Domino. * Homo quicumque
fecerit ſimile, vt odore illius per-
fruatur, peribit de populis ſuis.

CAP. XXXI.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad
2 Moyſen, dicens: * Ecce, vo-
A cavi ex nomine Beſeleel filiū Vri
3 filij Hur de tribu Iuda, * & im-
pleui eum ſpiritu Dei, ſapientia,
& intelligentia, & ſcientia in om-
4 ni opere, * ad excogitandū quid-
quid fabrefieri poteſt ex auro, &
5 argento, & ære, * marmore, &
gemmis, & diuerſitate lignorum.
6 * Dediq. ei ſocium Ooliab filium
B Achiſamech de tribu Dan. Et in
corde omnis eruditi poſui ſapien-
tiam: Vt faciant cuncta quæ
7 præcepi tibi, * tabernaculum fœ-
deris, & arcam teſtimonij, & pro-
pitiatorium, quod ſuper eam eſt,
8 & cuncta vaſa tabernaculi, * men-
ſamq. & vaſa eius, candelabrum
puriſſimum cum vaſis ſuis, & al-
9 taria thymiamatis, * & holocau-
ſti, & omnia vaſa eorum, labrum
10 cum baſi ſua, * veſtes ſanctas in
miniſterio Aaron ſacerdoti, & fi-
lijs eius, vt fungantur officio ſuo
11 in ſacris. * oleum vnctionis, &
thymiama aromatum in Sanctua-
rio, omnia quæ præcepi tibi, fa-
12 cient. * Et locutus eſt Dominus
13 ad Moyſen, dicens: * Loquere
C filijs Iſrael, & dices ad eos: ‖ Vi- ‖ Sup. 20. b. 8
dete vt ſabbatum meum cuſtodia-
tis: quia ſignum eſt inter me & Ezec. 20. b. 12
vos in generationibus veſtris: vt
ſciatis quia ego Dominus, qui ſan
14 ctifico vos. Cuſtodite ſabbatum
meū. ſanctū eſt enim vobis: qui
pollucrit illud, morte morietur:
15 qui fecerit in eo opus, peribit ani-
ma illius de medio populi ſui. * Sex
diebus facietis opus: in die ſepti-
mo ſabbatum eſt, requies ſancta
Domi-

Domino . omnis qui fecerit opus
in hac die , morietur . * Custo 16
diant filij Iſrael Sabbatum , & ce- D
lebrent illud in generationibus
ſuis . Pactum eſt ſempiternum
* inter me & filios Iſrael , ſignũq. 17
‖ Gen. 1. d. 31 perpetuum . ‖ ſex enim diebus fe-
cit Dominus cælum & terram , &
in ſeptimo ab opere ceſſauit .
* Deditq. Dominus Moyſi, com- 18
pletis huiuſcemodi ſermonibus in
‖ Deut. 9. b. 10 monte Sinai , ‖ duas tabulas teſti-
monij lapideas , ſcriptas digito
Dei .

CAP. XXXII.

VIdens autem populus quòd 1
motam faceret deſcendendi A
de monte Moyſes , congregatus
‖ Act. 7. e. 40 aduerſus Aaron , dixit : ‖ Surge ,
fac nobis deos , qui nos præce-
dant : Moyſi enim huic viro , qui
nos eduxit de Terra Ægypti, igno
ramus quid acciderit . * Dixitq. 2
ad eos Aaron : Tollite inaures au-
reas de vxorum , filiorumq. & fi-
liarum veſtrarum auribus, & affer-
te ad me . * Fecitq. populus quæ 3
iuſſerat , deferens inaures ad Aa-
‖ Pſal. 105. d. 29 ron . * ‖ Quas cum ille accepiſſet, 4
formauit opere fuſorio, & fecit ex
eis vitulum conflatilem . dixerũt-
que : Hi ſunt dij tui Iſrael , qui te
eduxerũt de terra Ægypti .* Quod 5
cum vidiſſet Aaron , ædificauit al-
tare coram eo, & præconis voce
clamauit dicens: Cras ſollemnitas
Domini eſt . * Surgenteſq. mane, 6
obtulerunt holocauſta , & hoſtias B
‖ 1. Cor. 10. b. 7 pacificas , & ‖ ſedit populus man-
ducare , & bibere , & ſurrexerunt
ludere . * Locutus eſt autem Do- 7
‖ Deut. 9. b. 12 minus ad Moyſen , dicens : ‖ Va-
de , deſcende : peccauit populus
tuus , quem eduxiſti de Terra Æ-
gypti . * Receſſerunt cito de via , 8
quam oſtendiſti eis : feceruntq.
ſibi vitulum conflatilem, & adora-
uerunt , atque immolantes ei ho-
ſtias , dixerunt : ‖ Iſti ſunt dij tui
‖ 3. Reg. 12. g. 28 Iſrael , qui te eduxerunt de Terra
Ægypti . * Rurſumq. ait Domi- 9
‖ Inf. 33. a. 3 nus ad Moyſen : ‖ Cerno quòd po-
pulus iſte duræ ceruicis ſit : * di- 10
mitte me, vt iraſcatur furor meus C
‖ Deut. 9. c. 13 contra eos , & deleam eos , fa-
ciamq. te in gentem magnam .
Pſ. 105. b. 23 * Moyſes autem orabat Dominũ 11
Nu. 14. c. 13 Deum ſuum, dicens : ‖ Cur, Do-

mine , iraſcitur furor tuus contra
populum tuum , quem eduxiſti
de Terra Ægypti , in fortitudine
magna , & in manu robuſta ?
12 * Ne quæſo dicant Ægyptij : Cal-
lide eduxit eos , vt interficeret in
montibus, & deleret e terra : quie-
ſcat ira tua , & eſto placabilis ſu-
13 per nequitia populi tui . * Recor-
E dare Abraham, Iſaac, & Iſrael ſer-
uorum tuorum, quibus iuraſti per
temetipſum , dicens : ‖ Multipli- ‖ Gen. 12.
cabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas b. 7. & 15.
cæli : & vniuerſam terram hanc, b. 7. & 48.
de qua locutus ſum , dabo ſemini c. 16.
veſtro , & poſſidebitis eam ſem-
14 per . * Placatusq. eſt Dominus ne
D faceret malum quod locutus fue-
rat aduerſus populum ſuum .
15 * Et reuerſus eſt Moyſes de mon-
te , portans duas tabulas teſtimo-
nij in manu ſua , ſcriptas ex vtra-
16 que parte , * & factas opere Dei :
ſcriptura quoque Dei erat ſculpta
17 in tabulis . * Audiens autem Io-
ſue tumultum populi vociferãtis ,
dixit ad Moyſen : Vlulatus pugnæ
18 auditur in caſtris . * Qui reſpon-
dit : Non eſt clamor adhortantiũ
ad pugnam , neque vociferatio
compellentium ad fugã : ſed vo-
19 cem cantãtium ego audio .* Cũq.
appropinquaſſet ad caſtra , vidit
vitulum , & choros : iratusq. val-
de , proiecit de manu tabulas , &
confregit eas ad radicem montis :
20 * arripiensq. vitulum quem fece-
E rant , combuſſit , & contriuit vſ-
que ad puluerem, quem ſparſit in
aquam , & dedit ex eo potum fi-
21 lijs Iſrael . * Dixitq. ad Aaron :
Quid tibi fecit hic populus , vt in-
duceres ſuper eum peccatum ma-
22 ximum ? * Cui ille reſpondit :
Ne indignetur dominus meus : tu
enim noſti populum iſtum , quòd
23 pronus ſit ad malum : * dixerunt
mihi : Fac nobis deos , qui nos
præcedant : huic enim Moyſi, qui
nos eduxit de Terra Ægypti, neſci-
24 mus quid acciderit . * Quibus ego
dixi : Quis veſtrum habet aurum?
Tulerunt , & dederunt mihi : &
proieci illud in ignem , egreſſusq.
25 eſt hic vitulus . * Videns ergo
Moyſes populum quòd eſſet nu-
datus , (ſpoliauerat enim eum
Aaron propter ignominiam ſor-
dis, & inter hoſtes nudum conſti-
26 tuerat) * & ſtans in porta caſtro-
rum ,

rum, ait: Si quis eſt Domini, iun- F
gatur mihi. Congregatiq. ſunt ad
eum omnes filij Leui: * quibus 27
ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Ponat vir gladium ſuper fe-
mur ſuum: ite, & redite de porta
vſque ad portam per medium ca-
ſtrorum, & occidat vnuſquiſque
fratrem, & amicum, & proximum
ſuum. * Feceruntq. filij Leui iuxta 28
ſermonem Moyſi, cecideruntq. in
die illa quaſi viginti tria millia
hominum. * Et ait Moyſes: Cõ- 29
ſecraſtis manus veſtras hodie Do-
mino, vnuſquiſque in filio, &
in fratre ſuo, vt detur vobis bene-
dictio. * Facto autem altero die, 30
locutus eſt Moyſes ad populum:
Peccaſtis peccatum maximum:
aſcendam ad Dominum, ſi quo
modo quiuero eum deprecari pro
ſcelere veſtro. * Reuerſusq. ad 31
Dominum, ait: Obſecro, pecca-
uit populus iſte peccatum maxi- G
mum, feceruntq. ſibi deos aureos:
aut dimitte eis hanc noxam, * aut 32
ſi non facis, dele me de libro tuo
quem ſcripſiſti. * Cui reſpondit 33
Dominus: Qui peccauerit mihi,
delebo eum de libro meo: * tu 34
autem vade, & duc populum iſtũ
quo locutus ſum tibi: angelus
meus præcedet te. Ego autem in
die vltionis viſitabo & hoc pecca-
tum eorum. * Percuſſit ergo Do- 35
minus populum pro reatu vituli,
quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moy 1
ſen, dicens: Vade, aſcende A
de loco iſto tu, & populus tuus
quem eduxiſti de Terra Ægypti,
in terram quam iuraui Abraham,
‖Gen.12.b.7 Iſaac, & Iacob, dicens: ‖ Semini
tuo dabo eam: * & mittam præ- 2
Sup.23.c.10 curſorem tui angelum, vt eijciam
Ioſ.24.c.11 Chananæum, & Amorrhæum,
Deut. 7. d. 21 & Hethæum, & Pherezæum, &
Heuæum, & Iebuſæum, * & in- 3
tres in terram fluentem lacte &
melle. Non enim aſcendam tecũ,
‖Sup.32.b.9 ‖ quia populus duræ ceruicis es:
ne forte diſperdam te in via. * Au- 4
Deut. 9. c. 13 diensq. populus ſermonem hunc
peſſimum, luxit: & nullus ex
more indutus eſt cultu ſuo. * Di- 5
xitq. Dominus ad Moyſen: Lo-
quere filijs Iſrael: Populus duræ
ceruicis es, ſemel aſcendam in
medio tui, & delebo te. Iam
nunc depone ornatum tuum,
6 vt ſciam quid faciam tibi. * De-
poſuerunt ergo filij Iſrael orna-
tum ſuum a monte Horeb.
7 * Moyſes quoque tollens taber-
B naculum, tetendit extra caſtra
procul, vocauitq. nomen eius,
Tabernaculum fœderis. Et om-
nis populus, qui habebat aliquã
quæſtionem, egrediebatur ad Ta-
bernaculum fœderis, extra caſtra.
8 * Cumq. egrederetur Moyſes ad
tabernaculum, ſurgebat vniuerſa
plebs, & ſtabat vnuſquiſque in
oſtio papilionis ſui, aſpiciebantq.
tergum Moyſi, donec ingredere-
9 tur tentorium. * Ingreſſo autem
illo tabernaculum fœderis, de-
ſcendebat columna nubis, & ſta-
bat ad oſtium, loquebaturq. cum
10 Moyſe, * cernentibus vniuerſis
quòd columna nubis ſtaret ad o-
ſtium Tabernaculi. Stabantq. ip-
ſi, & adorabant per fores taber-
11 naculorum ſuorum. * Loqueba-
tur autem Dominus ad Moyſen
facie ad faciem, ſicut ſolet loqui
C homo ad amicum ſuum. Cumq.
ille reuerteretur in caſtra, mini-
ſter eius Ioſue filius Nun, puer,
non recedebat de Tabernaculo.
12 * Dixit autem Moyſes ad Do-
minum: Præcipis vt educam po-
pulum iſtum: & non indicas mi-
hi quem miſſurus es mecum,
præſertim cum dixeris: Noui te
ex nomine, & inueniſti gratiam
13 coram me. * Si ergo inueni gra-
tiam in conſpectu tuo, oſtende
mihi faciem tuam, vt ſciam te,
& inueniam gratiam ante oculos
tuos: reſpice populum tuum gen-
14 tem hanc. * Dixitq. Dominus:
Facies mea præcedet te, & requiẽ
15 dabo tibi. * Et ait Moyſes: Si nõ
tuipſe præcedas, ne educas nos de
16 loco iſto. * In quo enim ſcire
poterimus ego & populus tuus in-
ueniſſe nos gratiam in conſpectu
tuo, niſi ambulaueris nobiſcum,
vt glorificemur ab omnibus po-
pulis qui habitant ſuper terram?
17 * Dixit autem Dominus ad Moy-
ſen: Et verbum iſtud, quod lo-
D cutus es, faciam: inueniſti enim
gratiam coram me, & teipſum
18 noui ex nomine. * Qui ait:
Oſtende mihi gloriam tuam.
* Re-

* Reſpõdit: Ego oſtendam omne 19
bonum tibi, & vocabo in nomi-
Ro.9.c.15 ne Domini coram te: & ‖ miſere-
bor cui voluero, & clemens ero
in quem mihi placuerit. * Rur- 20
ſumq. ait: Non poteris videre fa-
ciem meam: non enim videbit
me homo, & viuet. * Et iterum: 21
Ecce, inquit, eſt locus apud me,
& ſtabis ſupra petram. * Cumq. 22
tranſibit gloria mea, ponam te in
foramine petræ, & protegã dexte-
ra mea, donec tranſeam: * tol- 23
lamq. manum meam, & videbis
poſteriora mea: faciem autem
meam videre non poteris.

CAP. XXXIIII.

Deut.10.a.1 AC deinceps: Præcide, ait, 1
tibi duas tabulas lapideas A
inſtar priorum, & ſcribam ſuper
eas verba, quæ habuerunt tabu-
læ, quas fregiſti. * Eſto paratus 2
mane, vt aſcendas ſtatim in mõtẽ
Sinai, ſtabisq. mecum ſuper ver-
ticem montis. * Nullus aſcendat 3
tecum, nec videatur quiſpiam per
totum mõtem: boues quoque &
oues non paſcantur econtra. * Ex- 4
cidit ergo duas tabulas lapideas,
quales antea fuerant: & de nocte
conſurgens aſcendit in montẽ Si-
nai, ſicut præceperat ei Dominus,
portans ſecum tabulas. * Cumq. 5
deſcendiſſet Dominus per nubem,
ſtetit Moyſes cum eo, inuocans no
men Domini. * Quo tranſeunte 6
coram eo, ait: Dominator Domi-
ne Deus, miſericors & clemens,
patiens & multæ miſerationis, ac
‖ Pſ.142.a.2 verax, * qui ‖ cuſtodis miſericor- 7
diam in millia: qui aufers iniqui-
tatem, & ſcelera, atque peccata,
nulluſq. apud te per ſe innocens
‖ Ier.32.c.18 eſt. ‖ Qui reddis iniquitatem pa-
Deut.5.a.9 trum filijs, ac nepotibus in tertiã
& quartam progeniem. * Feſti- 8
nuſq. Moyſes, curuatus eſt pronus B
in terram, & adorans * ait: Si in- 9
ueni gratiam in conſpectu tuo Do
mine, obſecro vt gradiaris nobiſ-
cum (populus enim duræ ceruí-
cis eſt) & auferas iniquitates no-
ſtras atque peccata, noſq. poſſi-
Deut.9.a.2 deas. * Reſpondit Dominus: Ego 10
Ier.32.a.2 inibo pactum videntibus cunctis,
ſigna faciam quæ numquam viſa
ſunt ſuper terram, nec in vllis gen
tibus: vt cernat populus iſte, in cu-

ius es medio, opus Domini terri-
11 bile quod facturus ſum. * Obſer-
ua cuncta quæ hodie mando tibi:
ego ipſe eijciam ante faciem tuam
Amorrhæum, & Chananæum, &
Hethæum, Pherezæum quoque,
12 & Heuæum, & Iebuſæum. * Ca-
ue ne vnquam cũ habitatoribus
terræ illius iungas amicitias, quæ
13 ſint tibi in ruinam: * ſed aras eo-
rum deſtrue, confringe ſtatuas, lu-
14 coſq. ſuccide: * noli adorare Deũ
alienum. Dominus zelotes nomẽ
15 eius, Deus eſt æmulator. * Ne in- Deut.7.a.2
eas pactum cum hominibus illa-
rum regionum: ne, cum fornica-
ti fuerint cum dijs ſuis, & adora-
uerint ſimulachra eorum, vocet te
quiſpiam vt comedas de immola-
16 tis. * ‖ Nec vxorẽ de filiabus eorũ ‖ 1.Reg.11.
accipies filijs tuis: ne, poſtquã ipſæ a.2
fuerint fornicatæ, fornicari faciãt
17 & filios tuos in deos ſuos. * Deos
18 conflatiles non facies tibi. * Sol-
C lemnitatem azymorum cuſtodies.
Septem diebus veſceris azymis, ſi-
cut præcepi tibi, in tempore men-
ſis nouorum: menſe enim verni
temporis egreſſus es de Ægypto.
19 * ‖ Omne, quod aperit vuluam ge- ‖ Sup.13.a.
neris maſculini, meum erit. De 2 b.27.32.
cunctis animantibus tam de bo- d.19
bus quàm de ouibus, meum erit.
20 * Primogenitũ aſini redimes oue:
ſin autem nec pretium pro eo de-
deris, occidetur. Primogenitum
filiorum tuorum redimes: nec ap-
parebis in conſpectu meo vacuus.
21 * Sex diebus operaberis, die ſe-
ptimo ceſſabis arare, & metere.
22 * Sollemnitatem hebdomadarum ‖ Sup.23.b.
facies tibi in primitijs frugum 15
meſſis tuæ triticeæ, & ſollemnita- Deut.16.d.
tem, quando redeunte anni tem- 16
23 pore cuncta conduntur. * Tribus Eccl 35.a.6
temporibus anni apparebit omne Sup. 23. b.
maſculinum tuum in conſpectu 16
omnipotentis Domini Dei Iſrael.
24 * Cum enim tulero gentes a facie
tua, & dilatauero terminos tuos,
nullus inſidiabitur terræ tuæ,
aſcendente te, & apparente in cõ-
ſpectu Domini Dei tui ter in an-
25 no. * ‖ Non immolabis ſuper fer- ‖ Sup.23.c.
D mento ſanguinem hoſtiæ meæ: 18.19
neque reſidebit mane de victima
26 ſollemnitatis Phaſe. * Primitias
frugum terræ tuæ offeres in domo
27 Domini Dei tui. * ‖ Non coques ‖ Deu.15.c.
hœdum in lacte matris ſuæ. * Di- 21

xitq.

xitq. Dominus ad Moyſen : Scri-
be tibi verba hæc , quibus & te-
‖ Sup. 24. d. 16 cum & cum Iſrael ‖ pepigi fœ-
dus . * Fuit ergo ibi cum Domino 28
quadraginta dies & quadraginta
noctes : panem non comedit , &
aquam non bibit , & ſcripſit in
‖ Deut. 9. b. 6. c. 18 tabulis ‖ verba fœderis decem .
* Cumq. deſcenderet Moyſes de 29
Deu. 4. b. 13 monte Sinai , tenebat duas tabu-
las teſtimonij , & ignorabat quòd
cornuta eſſet facies ſua ex con-
ſortio ſermonis Domini . * Vi- 30
dentes autem Aaron & filij Iſrael
cornutam Moyſi faciem , timue-
runt prope accedere . * Vocatiq. 31
ab eo , reuerſi ſunt tam Aaron
quàm principes ſynagogæ . Et
poſtquam locutus eſt ad eos , * ve- 32
nerunt ad eum etiam omnes filij
Iſrael : quibus præcepit cuncta
quæ audierat a Domino in mõte
Sinai : * Impletiſq. ſermonibus , 33
‖ 2. Cor. 3. c. 13 ‖ poſuit velamen ſuper faciem
ſuam . * Quod ingreſſus ad Do- 34
minum , & loquens cum eo , au-
ferebat donec exiret , & tunc lo-
quebatur ad filios Iſrael omnia
quæ ſibi fuerant imperata . * Qui 35
videbant faciem egredientis Moyſi
eſſe cornutam , ſed operiebat ille
rurſus faciem ſuam , ſi quando lo-
quebatur ad eos.

CAP. XXXV.

IGitur congregata omni turba 1
filiorum Iſrael , dixit ad eos : A
Hæc ſunt quæ iuſſit Dominus fie-
ri . * Sex diebus facietis opus : ſe- 2
ptimus dies erit vobis ſanctus ,
ſabbatum , & requies Domini :
qui fecerit opus in eo , occidetur .
* Non ſuccendetis ignem in om- 3
nibus habitaculis veſtris per diem
ſabbati . * Et ait Moyſes ad om- 4
nem cateruam filiorum Iſrael :
Iſte eſt ſermo quem præcepit Do-
minus , dicens : * Separate apud 5
vos primitias Domino . ‖ Omnis
‖ Sup. 25. a. 2 voluntarius & prono animo offe-
rat eas Domino : aurum & argen-
tum , & æs , * hyacinthum & pur- 6
puram , coccumq. bis tinctum , &
byſſum , pilos caprarum , * pel- 7
leſq. arietum rubricatas , & ian-
thinas , ligna ſetim , * & oleum 8
ad luminaria concinnanda , & vt
conficiatur vnguentum , & thy-
miama ſuauiſſimum , * lapides 9
onychinos , & gemmas ad orna-
tum ſuperhumeralis & rationalis.
10 * Quiſquis veſtrum ſapiens eſt ,
veniat , & faciat quod Dominus
11 imperauit : * Tabernaculum ſci-
B licet , & tectum eius , atque ope-
rimentum , annulos , & tabulata
cum vectibus , paxillos & baſes :
12 * Arcam & vectes , propitiatoriũ ,
& velum , quod ante illud oppan-
13 ditur : * Menſam cum vectibus &
vaſis , & propoſitionis panibus :
14 * Candelabrum ad luminaria ſu-
ſtentanda , vaſa illius & lucernas ,
& oleum ad nutrimenta ignium :
15 * Altare thymiamatis , & vectes ,
& oleum vnctionis & thymia-
ma ex aromatibus : Tentorium
16 ad oſtium tabernaculi : * Altare
holocauſti , & craticulam eius
æneam cum vectibus & vaſis ſuis :
17 labrum & baſim eius : * Cortinas
atrij cum columnis & baſibus ,
tentorium in foribus veſtibuli ,
18 * paxillos tabernaculi & atrij cum
19 funiculis ſuis : * Veſtimenta , quo-
rũ vſus eſt in miniſterio ſanctua-
rij , veſtes Aaron pontificis ac fi-
liorum eius , vt ſacerdotio fungan-
20 tur mihi . * Egreſſaq. omnis mul-
C titudo filiorum Iſrael de conſpe-
21 ctu Moyſi , * obtulerunt mente
promptiſſima atque deuota pri-
mitias Domino , ad faciendum
opus tabernaculi teſtimonij .
Quidquid ad cultum & ad veſtes
22 ſanctas neceſſarium erat , * viri
cum mulieribus præbuerunt , ar-
millas & inaures , annulos & dex-
tralia : omne vas aureum in do-
23 naria Domini ſeparatum eſt . * Si
quis habebat hyacinthum , & pur-
puram , coccumq. bis tinctum ,
byſſum & pilos caprarum , pelles
arietum rubricatas , & ianthinas ,
24 * argenti , æriſq. metalla obtule-
runt Domino , lignaq. ſetim in
25 varios vſus . * Sed & mulieres
doctæ , quæ neuerant , dederunt
hyacinthum , purpuram , & ver-
26 miculum , ac byſſum , * & pilos
caprarum , ſponte propria cuncta
27 tribuentes . * Principes vero ob-
tulerunt lapides onychinos , &
gemmas ad ſuperhumerale & ra-
28 tionale , * aromataq. & oleum ad
luminaria concinnãda , & ad præ-
parandum vnguentum , ac thy-
miama odoris ſuauiſſimi compo-
29 nendum . * Omnes viri & mu-
lie-

liceres mente deuota obtulerunt D
donaria, vt fierent opera quæ iuſ-
ſerat Dominus per manum Moy-
ſi. Cuncti filij Iſrael voluntaria
Domino dedicauerunt. * Dixitq. 30
Sup.31.a.2 Moyſes ad filios Iſrael: ‖ Ecce,
vocauit Dominus ex nomine Be-
ſeleel filium Vri filij Hur de tribu
Iuda. * Impleuitq. eum ſpiritu 31
Dei, ſapientia & intelligentia, &
ſcientia & omni doctrina * ad 32
excogitandum, & faciendum opus
in auro & argento, & ære, * ſcul- 33
pendisq. lapidibus, & opere car-
pentario. quidquid fabre adinue-
niri poteſt, * dedit in corde eius: 34
Ooliab quoque filium Achiſa-
mech de tribu Dan: * Ambos 35
erudiuit ſapientia, vt faciant ope-
ra abietarij, polymitarij, ac plu-
marij de hyacintho ac purpura,
coccoq. bis tincto, & byſſo, &
texant omnia, ac noua quæque
reperiant.

C A P. XXXVI.

Sup.26.a.1 FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, 1
& omnis vir ſapiens, quibus A
dedit Dominus ſapientiam & in-
tellectum, vt ſcirent fabre opera-
ri quæ in vſus Sanctuarij neceſſa-
ria ſunt, & quæ præcepit Domi-
1.Par.21.d.29 nus. * Cumq. vocaſſet eos Moy- 2
ſes, & omnem eruditum virum,
cui dederat Dominus ſapientiam,
& qui ſponte ſua obtulerant ſe ad
faciendum opus, * tradidit eis 3
vniuerſa donaria filiorum Iſrael.
Qui cum inſtarent operi, quoti-
die mane vota populus offerebat.
* Vnde artifices venire compulſi, 4
* dixerunt Moyſi: Plus offert po- 5
pulus quàm neceſſarium eſt.
* Iuſſit ergo Moyſes præconis vo- 6
ce cantari: Nec vir nec mulier
quidquam offerat vltra in opere
Sanctuarij. Sicq. ceſſatum eſt a
muneribus offerendis, * eo quód 7
oblata ſufficerent & ſuperabun-
darent. * Feceruntq. omnes cor- 8
de ſapientes ad explendum opus
tabernaculi, cortinas decem de
byſſo retorta, & hyacintho, &
purpura, coccoq. bis tincto, ope- B
re vario, & arte polymita: * qua- 9
rum vna habebat in longitudine
vigintiocto cubitos, & in latitu-
dine quattuor. vna menſura erat
omnium cortinarum. * Coniun- 10
xitq. cortinas quinque, alteram
alteri, & alias quinque ſibi inui-
11 cem copulauit. * Fecit & anſas
hyacinthinas in ora cortinæ vnius
ex vtroque latere, & in ora corti-
12 næ alterius ſimiliter, * vt contra
ſe inuicem venirent anſæ, & mu-
13 tuo iungerentur. * vnde & quin-
quaginta fudit circulos aureos,
qui morderent cortinarum anſas,
& fieret vnum tabernaculum.
14 * Fecit & ſaga vndecim de pilis
caprarum ad operiendum tectum
15 tabernaculi: * vnum ſagum in
longitudine habebat cubitos tri-
ginta, & in latitudine cubitos
quattuor: vnius menſuræ erant
16 omnia ſaga: * quorum quinque
iunxit ſeorſum, & ſex alia ſepa-
17 ratim. * Fecitq. anſas quinqua-
ginta in ora ſagi vnius, & quin-
quaginta in ora ſagi alterius, vt
18 ſibi inuicem iungerentur. * Et fi-
bulas æneas quinquaginta, qui-
bus necteretur tectum, vt v-
num pallium ex omnibus ſagis
19 fieret. * Fecit & opertorium ta-
bernaculi de pellibus arietum ru-
C bricatis: aliudq. deſuper vela-
mentum de pellibus ianthinis.
20 * Fecit & tabulas tabernaculi de
21 lignis ſetim ſtantes. * Decem cu-
bitorum erat longitudo tabulæ
vnius: & vnum ac ſemis cubitum
22 latitudo retinebat. * Binæ inca-
ſtraturæ erant per ſingulas tabu-
las, vt altera alteri iungeretur.
Sic fecit in omnibus tabernaculi
23 tabulis. * E quibus viginti ad pla-
gam meridianam erant contra
24 Auſtrum, * cum quadraginta ba-
ſibus argenteis. Duæ baſes ſub
vna tabula ponebātur ex vtraque
parte angulorum, vbi incaſtratu-
ræ laterum in angulis terminan-
25 tur. * Ad plagam quoque taber-
naculi, quæ reſpicit ad Aquilonē,
26 fecit viginti tabulas, * cum qua-
draginta baſibus argenteis, duas
27 baſes per ſingulas tabulas. * Con-
tra Occidentem vero, id eſt, ad
eam partem tabernaculi, quæ ma-
28 re reſpicit, fecit ſex tabulas, * &
duas alias per ſingulos angulos
29 tabernaculi retro: * quæ iunctæ
erant a deorſum vſque ſurſum, &
in vnam compaginem pariter fe-
rebantur. Ita fecit ex vtraque par-
30 te per angulos: * vt octo eſſent
ſimul tabulæ, & haberent baſes
argen-

argenteas ſedecim, binas ſcilicet
baſes ſub ſingulis tabulis. * Fecit 31
& vectes de lignis ſetim, quin- D
que ad continendas tabulas vnius
lateris tabernaculi, * & quinque 32
alios ad alterius lateris coaptandas
tabulas: & extra hos, quinque
alios vectes ad occidentalem pla-
gam tabernaculi contra mare. 33
* Fecit quoque vectem alium,
qui per medias tabulas ab angulo
vſque ad angulum perueniret.
* Ipſa autem tabulata deaurauit, 34
fuſis baſibus earum argenteis. Et
circulos eorum fecit aureos, per
quos vectes induci poſſent: quos
& ipſos laminis aureis operuit.
* Fecit & velum de hyacintho, & 35
purpura, vermiculo, ac byſſo re-
torta, opere polymitario, varium
atque diſtinctum: * & quatuor 36
columnas de lignis ſetim, quas
cum capitibus deaurauit, fuſis ba- 37
ſibus earum argenteis. * Fecit &
tentorium in introitu tabernaculi
ex hyacintho, purpura, vermicu-
lo, byſſoq. retorta, opere pluma-
rij: * & columnas quinque cum 38
capitibus ſuis, quas operuit auro,
baſesq. earum fudit æneas.

CAP. XXXVII.

FEcit autem Beſeleel & arcam 1
de lignis ſetim, habentẽ duos A
ſemis cubitos in longitudine, &
cubitum ac ſemiſſem in latitudi-
ne, altitudo quoque vnius cubiti
fuit & dimidij: veſtiuitq. eam au-
ro puriſſimo intus ac foris. * Et 2
fecit illi coronam auream per gy-
rum, * conflans quatuor annu- 3
los aureos per quatuor angulos
eius: duos annulos in latere vno,
& duos in altero. * Vectes quo- 4
que fecit de lignis ſetim, quos ve-
ſtiuit auro, * & quos miſit in an- 5
nulos, qui erant in lateribus arcæ
ad portandum eam. * Fecit & 6
propitiatorium, id eſt, oraculum,
de auro mundiſſimo, duorum cu-
bitorum & dimidij in longitudi-
ne, & cubiti ac ſemis in latitudi-
ne. * Duos etiam Cherubim ex 7
auro ductili, quos poſuit ex vtra-
que parte propitiatorij: * Cherub 8
vnum in ſummitate vnius partis, & B
Cherub alterum in ſummitate
partis alterius: duos Cherubim
in ſingulis ſummitatibus propi-

9 tiatorij, * extendentes alas, & te-
gentes propitiatorium, ſeq. mu-
10 tuo & illud reſpicientes. * Fecit
& menſam de lignis ſetim in lon-
gitudine duorum cubitorum, & in
latitudine vnius cubiti, quæ habe-
bat in altitudine cubitum ac ſe-
11 miſſem. * circumdeditq. eam
auro mundiſſimo, & fecit illi la-
12 bium aureum per gyrum, * ipſiq.
labio coronam auream interraſi-
lem quatuor digitorum, & ſuper
eamdem, alteram coronam au-
13 ream. * Fudit & quatuor circu-
los aureos, quos poſuit in qua-
tuor angulis per ſingulos pedes
14 menſæ * contra coronam: mi-
ſitq. in eos vectes, vt poſſit men-
15 ſa portari. * Ipſos quoque vectes
fecit de lignis ſetim, & circumde-
16 dit eos auro. * Et vaſa ad diuer-
C ſos vſus menſæ, acetabula, phia-
las, & cyathos, & thuribula, ex
auro puro, in quibus offerenda
17 ſunt libamina. * Fecit & cande-
labrum ductile de auro mundiſſi-
mo. De cuius vecte calami, ſcy-
phi, ſphærulæq. ac lilia procede-
18 bant: * ſex in vtroque latere,
tres calami ex parte vna, & tres
19 ex altera: * tres ſcyphi in nucis
modum per calamos ſingulos,
ſphærulæq. ſimul & lilia: & tres
ſcyphi inſtar nucis in calamo al-
tero, ſphærulæq. ſimul & lilia.
Æquum erat opus ſex calamorũ,
qui procedebant de ſtipite cande-
20 labri. * In ipſo autem vecte erant
quatuor ſcyphi in nucis modum,
ſphærulæq. per ſingulos ſimul &
21 lilia: * & ſphærulæ ſub duobus
calamis per loca tria, qui ſimul
ſex fiunt calami procedentes de
22 vecte vno. * & ſphærulæ igitur, &
D calami ex ipſo erant, vniuerſa du-
23 ctilia ex auro puriſſimo. * Fecit
& lucernas ſeptem cum emunfto-
rijs ſuis, & vaſa vbi ea quæ emun-
cta ſunt, extinguantur, de auro
24 mundiſſimo. * Talentum auri
appendebat candelabrum cum
25 omnibus vaſis ſuis. * Fecit & al-
tare thymiamatis de lignis ſetim,
per quadrum ſingulos habens cu-
bitos, & in altitudine duos: e cu-
ius angulis procedebant cornua.
26 * Veſtiuitq. illud auro puriſſimo
cum craticula ac parietibus & cor-
27 nibus. * Fecitq. ei coronam au-
reolam per gyrum, & duos an-

nulos

nulos aureos ſub corona per ſin-
gula latera.vt mittantur in eos ve-
ctes,& poſſit altare portari. * Ip- 28
ſos autem vectes fecit de lignis ſe-
tim, & operuit laminis aureis.
* Compoſuit & oleum ad ſancti- 29
ficationis vnguentum, & thymia-
ma de aromatibus mundiſſimis
opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

2.Par.1.b.5 FEcit & altare holocauſti de li- 1
gnis ſetim, quinque cubito- A
rum per quadrum, & trium in al-
titudine: * cuius cornua de angu- 2
lis procedebant,operuitq. illud la-
minis æneis. * Et in vſus eius pa- 3
rauit ex ære vaſa diuerſa, lebetes,
forcipes, fuſcinulas, vncinos, &
ignium receptacula. * Craticu- 4
lamq. eius in modum retis fecit
æneam, & ſubter eam in altaris
medio arulam, * fuſis quattuor 5
annulis per totidem retiaculi ſum-
mitates,ad immittendos vectes ad
portandum: * quos & ipſos fecit 6
de lignis ſetim,& operuit laminis
‖Sup.27.b.8 æneis: * ‖induxitq. in circulos, 7
qui in lateribus altaris eminebāt.
Ipſum autem altare non erat ſoli-
dum, ſed cauum ex tabulis,& in-
tus vacuum. * Fecit & labrum 8
æneum cum baſi ſua de ſpeculis
mulierum,quæ excubabāt in oſtio
tabernaculi. * Fecit & atrium, in 9
cuius auſtrali plaga erant tentoria B
de byſſo retorta, cubitorum cen-
tum,* columnæ æneæ viginti cū 10
baſibus ſuis,capita columnarum,
& tota operis cælatura, argentea.
* Æque ad ſeptentrionalem plagā 11
tentoria,columnæ,baſesq. & capi-
ta columnarum eiuſdem menſu-
ræ, & operis ac metalli,erant.*In 12
ea vero plaga,quæ ad Occidentem
reſpicit, fuerunt tentoria cubito-
rum quinquaginta, columnæ de-
cem cum baſibus ſuis æneæ,& ca-
pita columnarum, & tota operis
cælatura,argentea. * Porro contra 13
orientem quinquaginta cubitorū
parauit tentoria: * e quibus,quin 14
decim cubitos columnarū trium,
cum baſibus ſuis vnum tenebat
latus: * & in parte altera (quia 15
inter vtraque introitum taberna-
culi fecit) quindecim æque cubi-
torum erant tentoria, columnæq.
tres,& baſes totidem. * Cuncta 16
atrij tentoria byſſus retorta texue-
17 rat. * Baſes columnarum fuere
C æneæ, capita autem earum cum
cunctis cælaturis ſuis argentea: ſed
& ipſas columnas atrij veſtiuit ar-
18 gento. * Et in introitu eius opere
plumario fecit tentorium ex hya-
cintho,purpura,vermiculo,ac byſ-
ſo retorta, quod habebat viginti
cubitos in longitudine, altitudo
vero quinque cubitorum erat iux-
ta menſuram, quam cuncta atrij
19 tentoria habebant. * Columnæ
autem in ingreſſu fuere quattuor
cum baſibus æneis, capitaq. earū
20 & cælaturæ argenteæ. * Paxillos
quoque tabernaculi & atrij per
21 gyrum fecit æneos. * Hæc ſunt
inſtrumenta tabernaculi teſtimo-
nij, quæ enumerata ſunt iuxta
præceptum Moyſi in ceremonijs
Leuitarum per manum Ithamar
22 filij Aaron ſacerdotis: * quæ Be-
ſeleel filius Vri filij Hur de tribu
Iuda, Domino per Moyſen iu-
23 bente, compleuerat, * iuncto ſi-
bi ſocio Ooliab filio Achiſamech
de tribu Dan: qui & ipſe artifex
lignorum egregius fuit,& polymi-
tarius atque plumarius ex hyacin-
tho, purpura, vermiculo, & byſ-
24 ſo. * Omne aurum quod expen-
ſum eſt in opere Sanctuarij, &
D quod oblatum eſt in donarijs, vi-
ginti nouem talentorum fuit, &
ſeptingentorum triginta ſiclorum
25 ad menſuram Sanctuarij. * Obla-
tum eſt autem ab his qui tranſie-
runt ad numerum a viginti annis
& ſupra,de ſexcentis tribus milli-
bus,& quingentis quinquaginta,
26 armatorum. * Fuerunt præterea
centum talenta argenti, e quibus
conflatæ ſunt baſes Sanctuarij, &
27 introitus vbi velum pendet.*Cen-
tum baſes factæ ſunt de talentis
centum,ſingulis talentis per baſes
28 ſingulas ſupputatis. * De mille
autem ſeptingentis, & ſeptuagin-
ta quinque fecit capita columna-
rum, quas & ipſas veſtiuit argen-
29 to. * Æris quoque oblata ſunt ta-
lenta ſeptuaginta duo millia, &
30 quadringenti ſupra ſicli, * ex qui-
bus fuſæ ſunt baſes in introitu ta-
bernaculi teſtimonij, & altare
æneum cū craticula ſua, omniaq.
vaſa,quæ ad vſum eius pertinent,
31 * & baſes atrij tā in circuitu quàm
in ingreſſu eius, & paxilli taber-
naculi atque atrij,per gyrum.

F CAP.

CAP. XXXIX.

Sup. 28. a. 6 DE hyacintho vero & purpu- 1
ra, vermiculo ac byſſo fecit A
veſtes, quibus indueretur Aaron
quando miniſtrabat in ſanctis, ſi-
cut præcepit Dominus Moyſi.
* Fecit igitur ſuperhumerale de 2
auro, hyacintho, & purpura, coc-
coq. bis tincto, & byſſo retorta,
* opere polymitario, inciditq. bra- 3
cteas aureas, & extenuauit in fila,
vt poſſent torqueri cum priorum
colorum ſubtegmine, * duasq. o- 4
ras ſibi inuicem copulatas in vtro-
que latere ſummitatum, * & bal- 5
teum ex eiſdem coloribus, ſicut
præceperat Dominus Moyſi. * Pa- 6
rauit & duos lapides onychinos, B
aſtrictos & incluſos auro, & ſcul-
ptos arte gemmaria, nominibus fi-
liorum Iſrael: * poſuitq. eos in la- 7
teribus ſuperhumeralis in moni-
mentum filiorum Iſrael, ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi. * Fecit 8
& rationale opere polymito iuxta
opus ſuperhumeralis, ex auro, hya-
cintho, purpura, coccoq. bis tin-
cto, & byſſo retorta: * quadran- 9
gulum, duplex, menſuræ palmi.
* Et poſuit in eo gemmarum ordi- 10
nes quattuor. In primo verſu erat C
ſardius, topazius, ſmaragdus. * In 11
ſecundo, carbunculus, ſapphirus,
& iaſpis. * In tertio, ligurius, acha- 12
thes, & amethyſtus. * In quarto, 13
chryſolithus, onychinus, & beryl-
lus, circumdati & incluſi auro per
ordines ſuos. * Ipſiq. lapides duo- 14
decim, ſculpti erant nominibus
duodecim tribuum Iſrael, ſinguli
per nomina ſingulorum. * Fece- 15
runt in rationali & catenulas ſibi
inuicem cohærentes, de auro puriſ-
ſimo: * & duos vncinos, totidemq. 16
annulos aureos. Porro annulos
poſuerunt in vtroque latere ratio-
nalis, * e quibus penderent duæ 17
catenæ aureæ, quas inſeruerūt vn-
cinis, qui in ſuperhumeralis angu-
lis eminebant. * Hæc & ante & 18
retro ita conueniebant ſibi, vt ſu- D
perhumerale & rationale mutuo
necterentur, * ſtricta ad balteum 19
& annulis fortius copulata, quos
iungebat vitta hyacinthina, ne la-
xa fluerent, & a ſe inuicem moue-
rentur, ſicut præcepit Dominus
Moyſi. * Fecerunt quoque tuni- 20
cam ſuperhumeralis totam hya-
21 cinthinam, * & capitium in ſupe-
riori parte cōtra medium, oramq.
22 per gyrum capitij textilem: * deor-
ſum autem ad pedes mala punica
ex hyacintho, purpura, vermiculo,
23 ac byſſo retorta: * & tintinnabu-
E la de auro puriſſimo, quæ poſue-
runt inter malogranata in extre-
24 ma parte tunicæ per gyrum: * tin-
tinnabulum autem aureum, & ma
lum punicum, quibus ornatus in-
cedebat pontifex quando miniſte-
rio fungebatur, ſicut præceperat
25 Dominus Moyſi. * Fecerunt & tu-
nicas byſſinas opere textili Aaron
26 & filijs eius: * & mitras cum co-
27 ronulis ſuis ex byſſo: * feminalia
28 quoque linea, byſſina: * cingulum
vero de byſſo retorta, hyacintho,
purpura, ac vermiculo bis tincto
arte plumaria, ſicut præceperat Do
29 minus Moyſi. * Fecerunt & lami-
F nam ſacræ venerationis de auro
puriſſimo, ſcripſeruntq. in ea ope-
re gemmario, Sanctum Domini:
30 * & ſtrinxerunt eam cum mitra
vitta hyacinthina, ſicut præceperat
31 Dominus Moyſi. * Perfectum eſt
igitur omne opus tabernaculi &
tecti teſtimonij: feceruntq. filij
Iſrael cuncta quæ præceperat Do-
32 minus Moyſi. * Et obtulerunt ta-
bernaculum & tectum & vniuer-
ſam ſupellectilem, annulos, tabu-
las, vectes, columnas ac baſes,
33 * opertorium de pellibus arietum
rubricatis, & aliud operimentum
34 de ianthinis pellibus, * velum ar-
cam, vectes, propitiatorium,
35 * menſam cum vaſis ſuis & pro-
36 poſitionis panibus: * candelabrū,
G lucernas, & vtenſilia earum cum
37 oleo: * altare aureum, & vnguen-
tum, & thymiama ex aromatibus:
38 * & tentorium in introitu taberna-
39 culi: * altare æneum, retiaculum,
vectes, & vaſa eius omnia: labrum
cum baſi ſua: tentoria atrij, & co-
40 lumnas cum baſibus ſuis: * ten-
torium in introitu atrij, funicu-
loſq. illius & paxillos. Nihil ex
vaſis defuit, quæ in miniſterium
tabernaculi, & in tectum fœderis
41 iuſſa ſunt fieri. * Veſtes quoque,
quibus ſacerdotes vtuntur in San-
ctuario, Aaron ſcilicet & filij eius,
42 * obtulerunt filij Iſrael, ſicut præ-
43 ceperat Dominus. * Quæ poſt-
quam Moyſes cuncta vidit com-
pleta, benedixit eis.

CAP.

CAP. XL.

Locutusq. eſt Dominus ad Moy 1
ſen, dicens: * Menſe primo, 2
prima die menſis, eriges taberna- A
culum teſtimonij, * & pones in eo 3
arcam, dimitteſq. ante illam ve-
lum: * & illata menſa, pones ſu- 4
per eam quæ rite præcepta ſunt.
Candelabrum ſtabit cum lucernis
ſuis, * & altare aureum in quo 5
adoletur incenſum, coram arca te-
ſtimonij. Tentorium in introitu
tabernaculi pones, * & ante illud 6
altare holocauſti: * labrum inter 7
altare & tabernaculum, quod im-
plebis aqua. * Circumdabiſq. a- 8
trium tentorijs, & ingreſſum eius.
* Et aſſumpto vnctionis oleo vn- 9
ges tabernaculum cum vaſis ſuis,
vt ſanctificentur: * altare holo- 10
cauſti & omnia vaſa eius: * la- 11
brum cum baſi ſua: omnia vn-
ctionis oleo conſecrabis, vt ſint
Sancta ſanctorum. * Applicabiſq. 12
Aaron & filios eius ad fores ta- B
bernaculi teſtimonij, & lotos aqua
* indues ſanctis veſtibus, vt mini- 13
ſtrent mihi, & vnctio eorum in ſa-
cerdotium ſempiternum proficiat.
* Fecitq. Moyſes omnia quæ præ- 14
ceperat Dominus. * Igitur men- 15
ſe primo anni ſecundi, prima die
menſis, collocatum eſt tabernacu-
lum. * || Erexitq. Moyſes illud, & 16 ||Num. 7. a. 1
poſuit tabulas ac baſes & vectes,
ſtatuitq. columnas, * & expandit 17
tectum ſuper tabernaculum, im-
poſito deſuper operimento, ſicut
Dominus imperauerat. * Poſuit 18
& teſtimonium in arca, ſubditis
infra vectibus, & oraculum deſu-
per. * Cumq. intuliſſet arcam in 19
tabernaculum, appendit ante eam
velum vt expleret Domini iuſſio-
20 nem. * Poſuit & menſam in ta-
bernaculo teſtimonij ad plagam
21 Septentrionalem extra velum, * or-
dinatis coram propoſitionis pani-
bus, ſicut præceperat Dominus
22 Moyſi. * Poſuit & candelabrum
C in tabernaculo teſtimonij e regio-
23 ne menſæ in parte auſtrali, * loca-
tis per ordinem lucernis, iuxta
24 præceptum Domini. * Poſuit &
altare aureum ſub tecto teſtimonij
25 contra velum, * & adoleuit ſuper
eo incenſum aromatum, ſicut iuſ-
26 ſerat Dominus Moyſi. * Poſuit &
tentorium in introitu tabernacu-
27 li teſtimonij, * & altare holocau-
ſti in veſtibulo teſtimonij, offe-
rens in eo holocauſtum, & ſacrifi-
cia, vt Dominus imperauerat.
28 * Labrum quoque ſtatuit inter ta-
D bernaculum teſtimonij & altare,
29 implens illud aqua. * Laueruntq.
Moyſes & Aaron, ac filij eius ma-
30 nus ſuas & pedes, * cum ingrede-
rentur tectum fœderis, & accede-
rent ad altare, ſicut præceperat Do
31 minus Moyſi. * Erexit & atrium
per gyrum tabernaculi & altaris,
ducto in introitu eius tentorio.
Poſtquam omnia perfecta ſunt,
32 * || operuit nubes tabernaculum ||Num. 9. c.
teſtimonij, & gloria Domini im- 15
33 pleuit illud. * Nec poterat Moy- 3. Reg. 8. b.
ſes ingredi tectum fœderis, nube 10
operiente omnia, & maieſtate
Domini coruſcante, quia cuncta
34 nubes operuerat. * Si quando nu-
bes tabernaculum deſerebat, profi-
ciſcebantur filij Iſrael per turmas
35 ſuas: * ſi pendebat deſuper, ma-
36 nebant in eodem loco. * Nubes
quippe Domini incubabat per
diem tabernaculo, & ignis in no-
cte, videntibus cunctis populis
Iſrael per cunctas manſiones ſuas.

LIBER LEVITICVS,

HEBRAICE VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

VOCAVIT autem Moyſen, 1 A
&locutus eſt
ei Dominus
de tabernaculo
lo teſtimonij,
dicens: * Lo- 2
quere filijs I-
ſrael, & dices ad eos: Homo, qui
obtulerit ex vobis hoſtiam Domi-
no de pecoribus, id eſt, de bobus &
‖Exo. 29. b. ouibus offerens victimas, * ‖ ſi 3
10 holocauſtum fuerit eius oblatio,
ac de armento; maſculum imma-
culatum offeret ad oſtium taber-
naculi teſtimonij, ad placandum
ſibi Dominum:* ponetq. manum 4
ſuper caput hoſtiæ, & acceptabilis B
erit, atque in expiationem eius
proficiens.* immolabitq. vitulum 5
coram Domino, & offerent filij
Aaron ſacerdotes ſanguinem eius,
fundentes per altaris circuitum,
quod eſt ante oſtium tabernaculi.
* detractaq. pelle hoſtiæ, artus in 6
fruſta concident, * & ſubijcient in 7
altari ignem, ſtrue lignorum antè
compoſita:* & membra quæ ſunt 8
cæſa, deſuper ordinantes, caput vi-
delicet, & cuncta quæ adhærent
iecori, * inteſtinis & pedibus lotis 9
aqua: adolebitq. ea ſacerdos ſuper C
altare in holocauſtum & ſuauem
odorem Domino. * Quòd ſi de 10
pecoribus oblatio eſt, de ouibus
ſiue de capris holocauſtum, maſ-
culum abſque macula offeret:
* immolabitq. ad latus altaris, 11
quod reſpicit ad Aquilonem, co-
ram Domino: ſanguinem vero
illius fundent ſuper altare filij Aa-
ron per circuitum: * diuidentq. 12
membra, caput, & omnia quæ D
adhærent iecori: & ponent ſuper
ligna, quibus ſubijciendus eſt
13 ignis: * inteſtina vero & pedes la-
uabunt aqua. Et oblata omnia
adolebit ſacerdos ſuper altare in
holocauſtum & odorem ſuauiſſi-
14 mum Domino. * Si autem de
auibus, holocauſti oblatio fuerit
Domino, de turturibus, aut pullis
15 columbæ, * offeret eam ſacerdos
ad altare: & retorto ad collum
capite, ac rupto vulneris loco, de-
currere faciet ſanguinē ſuper cre-
16 pidinem altaris: * veſiculam vero
gutturis, & plumas proijciet prope
altare ad orientalem plagam, in
loco in quo cineres effundi ſolent,
17 * confringetq. aſcellas eius, & non
ſecabit, neque ferro diuidet eam,
& adolebit ſuper altare, lignis
igne ſuppoſito. Holocauſtum eſt
& oblatio ſuauiſſimi odoris Do-
mino.

CAP. II.

1 A Nima cum obtulerit oblatio-
A nem ſacrificij Domino, ſimi-
la erit eius oblatio. funderq. ſuper
2 eam oleum, & ponet thus, * ac de-
feret ad filios Aaron ſacerdotes:
quorum vnus tollet pugillum ple-
num ſimilæ & olei, ac totum thus,
& ponet memoriale ſuper altare
in odorem ſuauiſſimum Domi-
3 no. * ‖ quod autem reliquum fue- ‖Eccl. 7. d.
rit de ſacrificio, erit Aaron & filio- 4
rum eius, Sanctum ſanctorum de
4 oblationibus Domini. * Cum au-
B tem obtuleris ſacrificium coctum
in clibano: de ſimila, panes ſcili-
cet abſque fermento, conſperſos
oleo, & lagana azyma oleo lita.
5 * Si oblatio tua fuerit de ſartagine,
ſimilæ conſperſæ oleo & abſque
fer-

fermento, * diuides eam minuta- 6
tim, & fundes ſuper eam oleum.
* Sin autem de craticula fuerit ſa- 7
crificium, æque ſimila oleo con-
ſpergetur: * quam offerens Do- 8
mino, trades manibus ſacerdotis.
* Qui cum obtulerit eam, tollet 9
memoriale de ſacrificio, & adole-
bit ſuper altare in odorem ſuauita-
tis Domino, * quidquid autem re- 10
liquum eſt, erit Aaron, & filiorum
eius, Sanctum ſanctorum de ob-
lationibus Domini. * Omnis obla- 11
tio, quæ offertur Domino, abſque
fermento fiet, nec quidquam fer-
menti ac mellis adolebitur in ſa-
crificio Domino. * Primitias tan- 12
tum eorum offeretis ac munera:
ſuper altare vero non imponentur
Mar.9.g.49 in odorem ſuauitatis. * Quidquid 13
obtuleris ſacrificij, ſale condies, D
nec auferes ſal fœderis Dei tui de
ſacrificio tuo. In omni oblatione
tua offeres ſal. * Si autem obtu- 14
leris munus primarum frugum
tuarum Domino de ſpicis adhuc
virentibus, torrebis igni, & con-
fringes in morem farris, & ſic of-
feres primitias tuas Domino, * fun 15
dens ſuprà oleum, & thus impo-
nens, quia oblatio Domini eſt.
* de qua adolebit ſacerdos in me- 16
moriā muneris partem farris fra-
cti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

QVòd ſi hoſtia pacificorum 1
fuerit eius oblatio, & de bo- A
bus voluerit offerre, marem ſiue
feminam, immaculata offeret co-
ram Domino. * Ponetq. manum 2
ſuper caput victimæ ſuæ, quæ im-
molabitur in introitu tabernaculi
teſtimonij, fundentq. filij Aaron
ſacerdotes, ſanguinem per altaris
circuitum. * Et offerent de hoſtia 3
pacificorum in oblationem Do-
‖Exo.29.b. 19 mino, ‖ adipem qui operit vitalia,
& quidquid pinguedinis eſt in-
Ecd.7.d trinſecus: * duos renes cum adipe 4
quo teguntur ilia, & reticulum
iecoris cum renunculis. * adole- 5
buntq. ea ſuper altare in holocau- B
ſtum, lignis igne ſuppoſitos in ob-
lationem ſuauiſſimi odoris Do-
mino. * Si vero de ouibus fuerit 6
eius oblatio & pacificorum ho-
ſtia, ſiue maſculum obtulerit, ſiue
feminam, immaculata erunt. * Si 7
agnum obtulerit coram Domino,
8 * ponet manum ſuam ſuper caput
victimæ ſuæ: quæ immolabitur
in veſtibulo tabernaculi teſtimo-
nij: fundentq. filij Aaron ſangui-
nem eius per circuitum altaris.
9 * Et offerent de pacificorum ho-
ſtia ſacrificium Domino: adipem
10 & caudam totam * cum renibus,
C & pinguedinem quæ operit ven-
trem atque vniuerſa vitalia, &
vtrumque renunculum cum adipe
qui eſt iuxta ilia, reticulumq. ie-
11 coris cum renunculis. * & adole-
bit ea ſacerdos ſuper altare in pa-
bulum ignis & oblationis Domi-
12 ni. * Si capra fuerit eius oblatio,
13 & obtulerit eam Domino, * po-
net manū ſuam ſuper caput eius:
immolabitq. eam in introitu ta-
bernaculi teſtimonij. Et fundent
D filij Aaron ſanguinem eius per al-
14 taris circuitum. * Tollentq. ex
ea in paſtum ignis dominici, adi-
pem qui operit ventrem, & qui
15 tegit vniuerſa vitalia: * duos re-
nunculos cum reticulo, quod eſt
ſuper eos iuxta ilia, & aruinam
16 iecoris cum renunculis: * adole-
bitq. ea ſuper altare ſacerdos in
alimoniam ignis, & ſuauiſſimi
odoris. Omnis adeps Domini erit
17 * iure perpetuo in generationibus,
& cunctis habitaculis veſtris: nec
ſanguinem nec adipem omnino
comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moy-
2 ſen, dicens: * Loquere filijs
A Iſrael; Anima, quæ peccauerit per
ignorantiam, & de vniuerſis man-
datis Domini, quæ præcepit vt nō
3 fierent, quippiam fecerit: * ſi ſa-
cerdos, qui vnctus eſt, peccauerit,
delinquere faciens populum, offe-
ret pro peccato ſuo vitulum im-
4 maculatum Domino: * & addu-
cet illum ad oſtium tabernaculi
teſtimonij corā Domino, ponetq.
manum ſuper caput eius, & im-
5 molabit eum Domino. * Hauriet
quoque de ſanguine vituli, infe-
rens illum in tabernaculum teſti-
6 monij. * Cumq. intinxerit digi-
tum in ſanguine, aſperget eo ſe-
B pties coram Domino cōtra velum
7 Sanctuarij. * ponetq. de eodem
ſanguine ſuper cornua altaris thy-

ſulamaris gratiſſimi Domino ,
quod eſt in tabernaculo teſtimo-
nij , omnem autem reliquum
ſanguinem fundet in baſim alta-
ris holocauſti in introitu taberna-
culi . * Et adipem vituli auferet 8
pro peccato , tam eum qui vitalia
operit quàm omnia quæ intrinſe-
cus ſunt : * duos renunculos & re- 9
ticulum quod eſt ſuper eos iuxta
ilia, & adipem iecoris cum renun-
culis , * ſicut aufertur de vitulo 10
hoſtiæ pacificorum : & adolebit ea C
ſuper altare holocauſti . * Pellem 11
vero & omnes carnes cum capite
& pedibus & inteſtinis & fimo ,
* & reliquo corpore efferet extra ca- 12
ſtra in locum mundum , vbi cine-
res effundi ſolent : incendetq. ea
ſuper lignorum ſtruem, quæ in lo-
co effuſorum cinerum cremabun-
tur. * Quòd ſi omnis turba Iſrael 13
ignorauerit, & per imperitiam fe-
cerit quod contra mandatum Do-
mini eſt , * & poſtea intellexerit 14
peccatum ſuum, offeret pro pecca-
to ſuo vitulum, adducetq. eum ad
oſtium tabernaculi . * Et ponent 15
ſeniores populi manus ſuper ca- D
put eius coram Domino . Immo-
latoq. vitulo in conſpectu Domi-
ni , * inferet ſacerdos, qui vnctus 16
eſt, de ſanguine eius in tabernacu-
lum teſtimonij , * tincto digito 17
aſpergens ſepties contra velum .
* ponetq. de eodem ſanguine in 18
cornibus altaris, quod eſt coram
Domino in tabernaculo teſtimo-
nij : reliquum autem ſanguinem
fundet iuxta baſim altaris holo-
cauſtorum , quod eſt in oſtio ta-
bernaculi teſtimonij * Omnemq. 19
eius adipem tollet, & adolebit ſu-
per altare : * ſic faciens & de hoc 20
vitulo quo modo fecit & prius : &
rogante pro eis ſacerdote , propi-
tius erit eis Dominus. * Ipſum 21
autem vitulum efferet extra caſtra,
atque comburet ſicut & priorem
vitulum : quia eſt pro peccato
multitudinis. * Si peccauerit prin- 22
ceps , & fecerit vnum e pluribus E
per ignorantiam , quod Domini
lege prohibetur : * & poſtea in- 23
tellexerit peccatum ſuum , offeret
hoſtiam Domino , hircum de ca-
pris immaculatum. * Ponetq. ma- 24
num ſuā ſuper caput eius : cumq.
immolauerit eum in loco vbi ſo-
let mactari holocauſtum coram

Domino , quia pro peccato eſt ,
25 * tinget ſacerdos digitum in ſan-
guine hoſtiæ pro peccato, tangens
cornua altaris holocauſti , & reli-
quum fundens ad baſim eius .
26 * Adipem vero adolebit ſupra , ſi-
cut in victimis pacificorum fieri
ſolet : rogabitq. pro eo ſacerdos ,
& pro peccato eius , & dimittetur
27 ei . * Quòd ſi peccauerit anima
F per ignorantiam, de populo terræ,
vt faciat quidquam de his , quæ
Domini lege prohibentur , atque
28 delinquat , * & cognouerit pecca-
tum ſuum , offeret capram imma-
29 culatam . * Ponetq manum ſu-
per caput hoſtiæ quæ pro peccato
eſt, & immolabit eam in loco ho-
30 locauſti . * Tolletq. ſacerdos de
ſanguine in digito ſuo : & tangens
cornua altaris holocauſti , reliquū
31 fundet ad baſim eius . * Omnem
G autem adipem auferens , ſicut au-
ferri ſolet de victimis pacifico-
rum, adolebit ſuper altare in odo-
rem ſuauitatis Domino : rogabitq.
32 pro eo, & dimittetur ei . * Sin au-
tem de pecoribus obtulerit victi-
mam pro peccato , ouem ſcilicet
33 immaculatam ; * ponet manum
ſuper caput eius , & immolabit
eam in loco vbi ſolent cædi holo-
34 cauſtorum hoſtiæ . * Sumetq. ſa-
cerdos de ſanguine eius digito
ſuo , & tangens cornua altaris ho-
locauſti , reliquum fundet ad ba-
35 ſim eius . * Omnem quoque adi-
pem auferens , ſicut auferri ſolet
adeps arietis , qui immolatur pro
pacificis : cremabit ſuper altare in
incenſum Domini : rogabitq. pro
eo , & pro peccato eius , & dimit-
tetur ei .

CAP. V.

1 SI peccauerit anima, & audierit
A vocem iurantis, teſtisq. fuerit
quòd aut ipſe vidit , aut conſcius
eſt : niſi indicauerit , portabit ini-
2 quitatem ſuam . * Anima quæ
tetigerit aliquid immundum, ſiue
quod occiſum a beſtia eſt, aut per
ſe mortuum , aut quodlibet aliud
reptile : & oblita fuerit immundi-
3 tiæ ſuæ , rea eſt , & deliquit : * &
ſi tetigerit quidquam de immun-
ditia hominis iuxta omnem impu-
ritatem , qua pollui ſolet, oblitaq.
cognouerit poſtea, ſubiacebit deli-
cto .

ᵭo. * Anima, quæ iurauerit, & 4
protulerit labijs ſuis vt vel male
quid faceret, vel bene, & idipſum
iuramento & ſermone firmauerit,
oblitaq. poſtea intellexerit deli-
ctum ſuum, * agat pœnitentiam 5
pro peccato, * & offerat de gre- 6
gibus agnam ſiue capram, ora- B
bitq. pro ea ſacerdos & pro pecca-
to eius: * ſin autem non potuerit 7
Inf.12.d.8 offerre pecus, offerat duos tur-
Luc.2.d.24 tures, vel duos pullos columbarũ
Domino, vnum pro peccato, &
alterum in holocauſtum, * da- 8
bitq. eos ſacerdoti: qui primum
offerens pro peccato, retorque-
bit caput eius ad pennulas, ita vt
collo hæreat, & non penitus ab-
rumpatur. * Et aſperget de ſan- 9
guine eius parietem altaris, quid-
quid autem reliquum fuerit, faciet
diſtillare ad fundamentum eius,
quia pro peccato eſt. * Alterum 10
vero adolebit in holocauſtum, vt
fieri ſolet: rogabitq. pro eo ſacer-
dos & pro peccato eius, & dimitte-
tur ei. * Quod ſi non quiuerit 11
manus eius duos offerre turtures, C
aut duos pullos columbarum, of-
feret pro peccato ſuo ſimilæ par-
tem ephi decimam, non mittet in
eam oleum, nec thuris aliquid im-
ponet, quia pro peccato eſt. * tra- 12
detq. eam ſacerdoti: qui plenum
ex ea pugillum hauriens, cremabit
ſuper altare in monimentum eius
qui obtulerit, * rogans pro illo & 13
expians, reliquam vero partem ip-
ſe habebit in munere. * Locutuſq. 14
eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
* Anima ſi præuaricans ceremo- 15
nias, per errorem in his, quæ Do-
mino ſunt ſanctificata, peccauerit,
offeret pro delicto ſuo arietem
immaculatum de gregibus, qui
emi poteſt duobus ſiclis, iuxta põ- D
dus ſanctuarij: * ipſumq. quod 16
intulit damni reſtituet, & quintam
partem ponet ſupra, tradens ſacer-
doti, qui rogabit pro eo offerens
arietem, & dimittetur ei. * Ani- 17
ma ſi peccauerit per ignorantiam,
feceritq. vnum ex his quæ Domi-
ni lege prohibentur, & peccati rea
intellexerit iniquitatem ſuam,
* offeret arietem immaculatum 18
de gregibus ſacerdoti, iuxta men-
ſuram, æſtimationemq peccati:
qui orabit pro eo, quia neſciens
fecerit: & dimittetur ei, * quia 19
per errorem deliquit in Domi-
num.

CAP. VI.

Locutus eſt Dominus ad Moy-
1 ſen, dicens: * Anima quæ
2 peccauerit, & contempto Domi-
A no, negauerit proximo ſuo depo-
ſitum quod fidei eius creditum
fuerat, vel vi aliquid extorſerit, aut
3 calumniam fecerit, * ſiue rem Num.5.a.6
perditam inuenerit, & inficians
inſuper peierauerit, & quodlibet
aliud ex pluribus fecerit, in qui-
4 bus ſolent peccare homines, * con-
5 uicta delicti, reddet * omnia quæ
per fraudem voluit obtinere, inte-
gra, & quintam inſuper partem
domino cui damnum intulerat.
6 * Pro peccato autem ſuo offeret
arietem immaculatum de grege,
& dabit eum ſacerdoti, iuxta æſti-
mationem, menſuramq. delicti:
7 * qui rogabit pro eo coram Do-
mino, & dimittetur illi pro ſingu-
8 lis quæ faciendo peccauit. * Lo-
cutuſq. eſt Dominus ad Moyſen,
9 dicens: * Præcipe Aaron & filijs
B eius: Hæc eſt lex holocauſti: Cre-
mabitur in altari tota nocte vſque
mane: ignis ex eodem altari erit.
10 * veſtietur tunica ſacerdos & fe-
minalibus lineis: tolletq. cineres,
quos vorans ignis exuſſit, & po-
11 nens iuxta altare, * ſpoliabitur
prioribus veſtimentis, indutuſq.
alijs, efferet eos extra caſtra, & in
loco mundiſſimo vſque ad fauil-
12 lam conſumi faciet. * Ignis au-
tem in altari ſemper ardebit, quem
nutriet ſacerdos ſubijciens ligna
mane per ſingulos dies, & impoſi-
to holocauſto, deſuper adolebit
13 adipes pacificorum. * Ignis eſt
iſte perpetuus, qui numquam de-
14 ficiet in altari. * Hæc eſt lex ſacri-
ficij & libamentorum, quæ offe-
rent filij Aaron coram Domino,
15 & coram altari. * Tollet ſacerdos
pugillum ſimilæ, quæ conſperſa
eſt oleo, & totum thus, quod ſu-
per ſimilam poſitum eſt: adole-
bitq. illud in altari, in monimen-
tum odoris ſuauiſſimi Domino:
16 * reliquam autem partem ſimilæ
C comedet Aaron cum filijs ſuis,
abſque fermento: & comedet in
loco Sancto Atrij tabernaculi.
17 * Ideo autem non fermentabitur,

quia pars eius in Domini offertur
incenſum . Sanctum ſanctorum
erit, ſicut pro peccato atque deli-
18 cto * Mares tantum ſtirpis Aaron
comedent illud . Legitimum ac
ſempiternum erit in generationi-
bus veſtris de ſacrificijs Domini .
omnis , qui tetigerit illa, ſanctifi-
19 cabitur .* Locutusq. eſt Domi-
20 nus ad Moyſen, dicens : * Hæc eſt
oblatio Aaron , & filiorum eius,
quam offerre debent Domino in
die vnctionis ſuæ . Decimam par-
tem ephi offerent ſimilæ in ſacri-
ficio ſempiterno , medium eius
mane, & medium eius veſpere :
21 * quæ in ſartagine oleo conſperſa
frigetur . Offeret autem eam cali-
dam in odorem ſuauiſſimum Do-
22 mino * ſacerdos, qui iure patri
ſucceſſerit, & tota cremabitur in
23 altari . * Omne enim ſacrificium
D ſacerdotum igne conſumetur, nec
24 quiſquam comedet ex eo . * Lo-
cutus eſt autem Dominus ad Moy-
25 ſen, dicens : * Loquere Aaron &
filijs eius : Iſta eſt lex hoſtiæ pro
peccato : In loco vbi offertur ho-
locauſtum, immolabitur coram
Domino . Sanctum ſanctorum
26 eſt. * Sacerdos qui offert , come-
det eam in loco ſancto , in atrio
27 tabernaculi . * Quidquid tetige-
rit carnes eius, ſanctificabitur . Si
de ſanguine illius veſtis fuerit a-
ſperſa , lauabitur in loco ſancto .
28 * Vas autem fictile, in quo cocta
eſt , confringetur . quod ſi vas
æneum fuerit, defricabitur, & la-
29 uabitur aqua . * Omnis maſculus
de genere ſacerdotali veſcetur de
carnibus eius , quia Sanctum ſan-
30 ctorum eſt . * Hoſtia enim quæ
‖Heb.13.b. cæditur pro peccato , § cuius ſan-
11 guis infertur in tabernaculum te-
§Sup.4.a.5 ſtimonij ad expiandum in San-
ctuario, non comedetur, ſed com-
buretur igni .

CAP. VII.

1 HÆc quoque lex hoſtiæ pro
A delicto, ſancta ſanctorum
2 eſt:* idcirco vbi immolabitur ho-
locauſtum , mactabitur & victima
pro delicto : ſanguis eius per gy-
3 rum altaris fundetur. * Offerent
ex ea caudam & adipem qui ope-
4 rit vitalia : * Duos renunculos, &
pinguedinem quæ iuxta ilia eſt ,
reticulumq. iecoris cum renuncu-
5 lis . * & adolebit ea ſacerdos ſuper
altare : incenſum eſt Domini pro
6 delicto . * Omnis maſculus de ſa-
cerdotali genere , in loco ſancto
veſcetur his carnibus , quia Sanctũ
7 ſanctorum eſt . * Sicut pro pecca-
to offertur hoſtia , ita & pro deli-
cto : vtriuſque hoſtiæ lex vna erit:
ad ſacerdotem, qui eam obtulerit ,
8 pertinebit . * Sacerdos qui offert
holocauſti victimam, habebit pel-
9 lem eius . * Et omne ſacrificium
ſimilæ, quod coquitur in clibano,
& quidquid in craticula, vel in ſar-
tagine præparatur , eius erit ſacer-
10 dotis a quo offertur : * ſiue oleo
B conſperſa, ſiue arida fuerint , cun-
ctis filijs Aaron menſura æqua per
11 ſingulos diuidetur . * Hæc eſt lex
hoſtiæ pacificorum quæ offertur
12 Domino . * Si pro gratiarum
actione oblatio fuerit, offerent pa-
nes abſque fermento conſperſos
oleo, & lagana azyma vncta oleo,
coctamq. ſimilam , & collyridas
13 olei admiſtione conſperſas : * pa-
nes quoque fermentatos cum ho-
ſtia gratiarũ , quæ immolatur pro
14 pacificis : * ex quibus vnus pro pri-
mitijs offeretur Domino , & erit
ſacerdotis qui fundet hoſtiæ ſan-
15 guinem . * cuius carnes eadem
comedentur die, nec remanebit ex
16 eis quidquam vſque mane . * Si
voto, vel ſponte quiſpiam obtule-
rit hoſtiam, eadem ſimiliter edetur
die : ſed & ſi quid in craſtinum
remanſerit , veſci licitum eſt :
17 * quidquid autem tertius inuene-
18 rit dies, ignis abſumet. * ſi quis de
carnibus victimæ pacificorum die
tertio comederit , irrita fiet obla-
tio , nec proderit offerenti : quin
potius quæcumque anima tali ſe
edulio contaminauerit, præuarica-
19 tionis rea erit . * Caro , quæ ali-
C quid tetigerit immundum , non
comedetur, ſed comburetur igni :
qui fuerit mundus, veſcetur ex ea.
20 * Anima polluta quæ ederit de
carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ
oblata eſt Domino, peribit de po-
21 pulis ſuis . * Et quæ tetigerit im-
munditiam hominis, vel iumenti,
ſiue omnis rei , quæ polluere po-
teſt, & comederit de huiuſcemodi
carnibus, interibit de populis ſuis .
22 *Locutusq eſt Dominus ad Moy-
23 ſen, dicens : * Loquere filijs Iſrael

Adi-

Adipem ouis, & bouis, & capræ
non comedetis. * Adipem cada- 24
ueris morticini, & eius animalis,
quod a beſtia captum eſt, habebi-
tis in varios vſus. * Si quis adi- 25
pem, qui offerri debet in incen-
ſum Domini, comederit, peribit
de populo ſuo. * Sanguinem 26
quoque omnis animalis non ſu-
metis in cibo, tã de auibus quàm
de pecoribus. * Omnis anima, 27
quæ ederit ſanguinem, peribit de
populis ſuis. * Locutuſq. eſt Do 28
minus ad Moyſen, dicens: * Lo- 29
quere filijs Iſrael, dicens: Qui of-
fert victimam pacificorum Domi-
no, offerat ſimul & ſacrificium, id
eſt, libamenta eius. * tenebit ma- 30
nibus adipem hoſtiæ, & pectuſcu- D
lum: cumq. ambo oblata Domi-
no conſecrauerit, tradet ſacerdoti,
* qui adolebit adipem ſuper alta- 31
re, pectuſculum autem erit Aaron,
& filiorum eius. * armuſquoque 32
dexter de pacificorum hoſtijs ce-
det in primitias ſacerdotis. * Qui 33
obtulerit ſanguinem & adipem,
filiorum Aaron, ipſe habebit &
armum dextrum in portione ſua.
* Pectuſculum enim eleuationis, 34
& armum ſeparationis tuli a filijs
Iſrael de hoſtijs eorum pacificis, &
dedi Aaron ſacerdoti, & filijs eius
lege perpetua, ab omni populo
Iſrael. * Hæc eſt vnctio Aaron & 35
filiorum eius in cęremonijs Do-
mini die qua obtulit eos Moyſes,
vt ſacerdotio fungerentur, * & 36
quæ præcepit eis dari Dominus a
filijs Iſrael religione perpetua in
generationibus ſuis. * Iſta eſt lex 37
holocauſti, & ſacrificij pro pecca-
to atque delicto, & pro conſecra-
tione & pacificorum victimis:
* quam conſtituit Dominus Moyſi 38
in monte Sinai, quando mandauit
filijs Iſrael vt offerrent oblationes
ſuas Domino in deſerto Sinai.

CAP. VIII.

Locutuſq. eſt Dominus ad Moy 1
ſen, dicens: * Tolle Aaron 2
cum filijs ſuis, veſtes eorum, & A
vnctionis oleum, vitulum pro pec-
cato, duos arietes, caniſtrum cum
azymis, * & congregabis omnem 3
cœtum ad oſtium tabernaculi.
* Fecit Moyſes vt Dominus impe- 4
rauerat. Congregataq. omni tur-
ba ante fores tabernaculi, * ait: 5
Iſte eſt ſermo, quem iuſſit Domi-
6 nus fieri. * Statimq. obtulit Aa-
ron & filios eius. Cumq. lauiſſet
7 eos, * veſtiuit pontificem ſubucu-
la linea, accingens eum balteo, &
induens eum tunica hyacinthina,
& deſuper humerale impoſuit,
8 * quod aſtringens cingulo aptauit
rationali, in quo erat Doctrina &
9 Veritas. * Cidari quoque texit ca-
B put: & ſuper eam, contra frontẽ,
poſuit laminam auream conſecra-
tam in ſanctificatione, ſicut præce-
10 perat ei Dominus. * Tulit & vn-
ctionis oleum, quo liniuit taber-
naculum cum omni ſupellectili
11 ſua. * Cumq. ſanctificans aſper-
ſiſſet altare ſeptem vicibus, vn-
xit illud, & omnia vaſa eius,
labrumq. cum baſi ſua ſanctifica-
12 uit oleo. * ‖ Quod fundens ſuper ‖Eccl. 45. c.
caput Aaron, vnxit eum, & con- 18
13 ſecrauit: * filios quoque eius ob-
latos veſtiuit tunicis lineis, & cin-
xit balteis, impoſuitq. mitras, vt
14 iuſſerat Dominus. * Obtulit &
C vitulum pro peccato. cumq. ſuper
caput eius poſuiſſet Aaron, & filij
15 eius manus ſuas, * immolauit
eum: hauriens ſanguinem, & tin-
cto digito, tetigit cornua altaris
per gyrum. quo expiato & ſancti-
ficato, fudit reliquum ſanguinem
16 ad fundamenta eius. * Adipem
vero qui erat ſuper vitalia, & reti-
culum iecoris, duoſq. renunculos,
cum aruinulis ſuis adoleuit ſuper
17 altare: * vitulum cum pelle, &
carnibus, & fimo, cremans extra
caſtra, ſicut præceperat Dominus.
18 * Obtulit & arietem in holocau-
ſtum: ſuper cuius caput cum im-
poſuiſſent Aaron & filij eius ma-
19 nus ſuas, * immolauit eum, & fu-
dit ſanguinem eius per circuitum
20 altaris. * Ipſumq. arietem in fru-
ſta concidens, caput eius, & artus,
21 & adipem adoleuit igni, * lotis
D prius inteſtinis & pedibus. to-
tumq. ſimul arietem incendit ſu-
per altare, eo quod eſſet holocau-
ſtum ſuauiſſimi odoris Domino,
22 ſicut præceperat ei. * Obtulit &
arietem ſecundum in conſecratio-
ne ſacerdotum: poſueruntq. ſu-
per caput eius Aaron & filij eius
23 manus ſuas. * quem cum immo-
laſſet Moyſes, ſumens de ſangui-
ne eius, tetigit extremum auricu-
læ dextræ Aaron, & pollicem

manus

manus eius dextræ, ſimiliter &
pedis. * Obtulit & filios Aaron. 24
cumq. de ſanguine arietis immo- E
lati tetigiſſet extremum auricu-
læ ſingulorum dextræ, & pollices
manus ac pedis dextri, reliquum
fudit ſuper altare per circuitum:
* adipem vero, & caudam, om- 25
nemq. pinguedinem quæ operit
inteſtina, reticulumq. iecoris, &
duos renes cum adipibus ſuis, &
armo dextro ſeparauit. * Tollens 26
autem de caniſtro azymorum,
quod erat coram Domino, panem
abſque fermento, & collyridam
conſperſam oleo, laganumq. po-
ſuit ſuper adipes, & armum dex-
trum, * tradens ſimul omnia Aa- 27
ron & filijs eius. Qui poſtquam
leuauerunt ea coram Domino,
* rurſum ſuſcepta de manibus eo- 28
rum, adoleuit ſuper altare holo- F
cauſti, eo quod conſecrationis eſſet
oblatio, in odorem ſuauitatis, ſa-
crificij Domino. * Tulitq. pe- 29
ctuſculum eleuans illud coram
Domino, de ariete conſecrationis
in partem ſuam, ſicut præceperat
ei Dominus. * Aſſumensq. vn- 30
guentum, & ſanguinem qui erat
in altari, aſperſit ſuper Aaron &
veſtimenta eius, & ſuper filios il-
lius ac veſtes eorum.* Cumq. ſan- 31
ctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præ-
cepit eis, dicens: Coquite carnes
ante fores tabernaculi, & ibi come-
dite eas. panes quoque conſecra- G
tionis edite, qui poſiti ſunt in ca-
niſtro, ſicut præcepit mihi Domi-
nus, dicens: ‖ Aaron & filij eius
comedent eos: * quidquid autem 32
reliquum fuerit de carne & pani-
bus, ignis abſumet. * De oſtio 33
quoque tabernaculi non exibitis
ſeptem diebus, vſque ad diem quo
complebitur tempus conſecratio-
nis veſtræ. ſeptem enim diebus
finitur conſecratio: * ſicut & im- 34
præſentiarum factum eſt, vt ritus
ſacrificij compleretur. * Die ac 35
nocte manebitis in tabernaculo
obſeruantes cuſtodias Domini, ne
moriamini: ſic enim mihi præce-
ptum eſt. * Feceruntq. Aaron & 36
filij eius cuncta quæ locutus eſt
Dominus per manum Moyſi.

‖ Exo. 29. f. 32. Infr. 29. b. 9.

CAP. IX.

Facto autem octauo die, voca- 1
uit Moyſes Aaron & filios A
eius, ac maiores natu Iſrael, dixitq.
2 ad Aaron: * ‖ Tolle de armento
vitulum pro peccato, & arietem
in holocauſtum, vtrumque imma-
culatum, & offer illos coram Do-
3 mino. * Et ad filios Iſrael loque-
ris: Tollite hircum pro peccato,
& vitulum, atque agnum annicu-
los, & ſine macula in holocauſtũ,
4 * bouem & arietem pro pacificis:
& immolate eos coram Domino:
in ſacrificio ſingulorum ſimilam
conſperſam oleo offerentes. hodie
enim Dominus apparebit vobis.
5 * Tulerunt ergo cuncta quæ iuſſe-
B rat Moyſes ad oſtium tabernaculi:
vbi cum omnis multitudo aſtaret,
6 * ait Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem
præcepit Dominus: facite, & ap-
7 parebit vobis gloria eius. * Et di-
xit ad Aaron: Accede ad altare, &
immola pro peccato tuo: offer ho-
locauſtum, & deprecare pro te &
pro populo. cumq. mactaueris
hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut
8 præcepit Dominus. * Statimq.
Aaron accedens ad altare, immo-
lauit vitulum pro peccato ſuo:
9 * cuius ſanguinem obtulerunt ei
filij ſui: in quo tingens digitum,
tetigit cornua altaris, & fudit reſi-
10 duum ad baſim eius. * Adipemq.
& renunculos, ac reticulum ieco-
ris, quæ ſunt pro peccato, adoleuit
ſuper altare, ſicut præceperat Do-
11 minus Moyſi: * carnes vero &
pellem eius extra caſtra combuſſit
12 igni. * Immolauit & holocauſti
C victimam: obtuleruntq. ei filij ſui
ſanguinem eius, quem fudit per
13 altaris circuitum. * ipſam etiam
hoſtiam in fruſta conciſam, cum
capite & membris ſingulis obtu-
lerunt. quæ omnia ſuper altare
14 cremauit igni, * lotis aqua prius
15 inteſtinis & pedibus. * Et pro pec-
cato populi offerens, mactauit hir-
16 cum: expiatoq. altari, * fecit ho-
17 locauſtum, * addens in ſacrificio
libamenta, quæ pariter offeruntur,
& adolens ea ſuper altare, abſque
ceremonijs holocauſti matutini.
18 * Immolauit & bouem atque
arietem, hoſtias pacificas populi:
obtuleruntq. ei filij ſui ſanguinẽ,
quem fudit ſuper altare in circui-
19 tum. * Adipem autem bouis, &
D caudam arietis, renunculosq. cum
adipibus ſuis, & reticulum iecoris
20 * poſuerunt ſuper pectora. cumq.

cre

cremari eſſent adipes ſuper altare,
* pectora eorum,& armos dextros 21
ſeparauit Aaron, eleuans coram
Domino, ſicut præceperat Moyſes.
* Et extendens manus ad populũ, 22
benedixit ei. Sicq. completis ho-
ſtijs pro peccato, & holocauſtis, &
pacificis, deſcendit. * Ingreſſi au- 23
tem Moyſes & Aaron in taberna-
culũ teſtimonij, & deinceps egreſ-
‖ 2. Mac. 2. c. 11 ſi benedixerunt populo. ‖ Appa-
ruitq. gloria Domini omni mul-
titudini: * & ecce egreſſus ignis 24
a Domino, deuorauit holocauſtũ,
& adipes qui erant ſuper altare.
Quod cum vidiſſent turbæ, lauda-
uerunt Dominum, ruentes in fa-
cies ſuas.

CAP. X.

ARreptisq. Nadab, & Abiu fi- 1
‖ Num. 3. a. 4. 26. g. 26. 1. Par. 24. a. 2 lij Aaron thuribulis, ‖ poſue- A
runt ignem, & incenſum deſuper,
offerentes coram Domino ignem
alienum: quod eis præceptum
non erat. * Egreſſusq. ignis a Do- 2
mino, deuorauit eos, & mortui
ſunt coram Domino. * Dixitq. 3
Moyſes ad Aaron: Hoc eſt quod
locutus eſt Dominus: Sanctifica-
bor in ijs, qui appropinquant mi-
hi, & in conſpectu omnis populi
glorificabor. Quod audiens tacuit
Aaron. * Vocatis autem Moyſes 4
Miſaele, & Eliſaphan filijs Oziel,
patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tol-
lite fratres veſtros de conſpectu
Sanctuarij, & aſportate extra ca-
ſtra. * Confeſtimq pergentes, tu- 5
lerunt eos ſicut iacebant, veſtitos
lineis tunicis, & eiecerunt foras,
vt ſibi fuerat imperatum. * Locu- 6
tusq. eſt Moyſes ad Aaron, & ad B
Eleazar, & Ithamar filios eius:
Capita veſtra nolite nudare, & ve-
ſtimenta nolite ſcindere, ne forte
moriamini, & ſuper omnem cœ-
tum oriatur indignatio. Fratres
veſtri, & omnis domus Iſrael plan-
gant incendium quod Dominus
ſuſcitauit: * vos autem non egre- 7
diemini fores tabernaculi, alio-
quin peribitis: oleum quippe ſan-
ctæ vnctionis eſt ſuper vos. Qui
fecerunt omnia iuxta præceptum
Moyſi. * Dixit quoque Dominus 8
ad Aaron: * Vinum, & omne 9
quod inebriare poteſt, non bibetis
tu & filij tui, quando intratis in
tabernaculum teſtimonij, ne mo-
riamini: quia præceptum ſempi-
ternũ eſt in generationes veſtras.
10 * Et vt habeatis ſcientiam diſcer-
nendi inter ſanctum & profanum,
11 inter pollutum & mundum: * do-
ceatisq. filios Iſrael omnia legiti-
ma mea quæ locutus eſt Dominus
12 ad eos per manum Moyſi. * Locu-
C tusq. eſt Moyſes ad Aaron, & ad
Eleazar, & Ithamar filios eius, qui
erant reſidui: Tollite ſacrificium,
quod remanſit de oblatione Do-
mini, & comedite illud abſque
fermento iuxta altare, quia San-
13 ctum ſanctorum eſt. * Comedetis
autem in loco ſancto: quod da-
tum eſt tibi & filijs tuis de obla-
tionibus Domini, ſicut præceptum
14 eſt mihi. * Pectuſculum quoque
quod oblatum eſt, & armum qui
ſeparatus eſt, edetis in loco mun-
diſſimo tu & filij tui, & filiæ tuæ
tecum. tibi enim ac liberis tuis
repoſita ſunt de hoſtijs ſalutaribus
15 filiorum Iſrael: * eo quòd armum
& pectus, & adipes qui cremantur
in altari, eleuauerunt coram Do-
mino, & pertineant ad te, & ad fi-
lios tuos lege perpetua, ſicut præ-
16 cepit Dominus. * ‖ Inter hæc, hir- ‖ 2. Mac. 2.
D cum, qui oblatus fuerat pro pecca- c. 11
to, cum quæreret Moyſes, exuſtum
reperit: iratusq. contra Eleazar &
Ithamar filios Aaron, qui reman-
17 ſerant, ait: * Cur non comediſtis
hoſtiam pro peccato in loco ſan-
cto, quæ Sancta ſanctorum eſt, &
data vobis vt portetis iniquitatem
multitudinis, & rogetis pro ea in
18 conſpectu Domini, * præſertim
cum de ſanguine illius non ſit il-
latum intra ſancta, & comedere
debueritis eam in Sanctuario, ſi-
19 cut præceptum eſt mihi? * Re-
ſpondit Aaron: Oblata eſt hodie
victima pro peccato, & holocau-
ſtum coram Domino: mihi au-
tem accidit quod vides. quomo-
do potui comedere eam, aut pla-
cere Domino in ceremonijs men-
20 te lugubri? * Quod cum audiſſet
Moyſes, recepit ſatisfactionem.

CAP. XI.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moy
2 ſen & Aaron, dicens: * Dici-
A te filijs Iſrael: ‖ Hæc ſunt anima- ‖ Deu. 14. a.
lia quæ comedere debetis de cun- 3
ctis

‖ 2. Mac. 2. c. 11

ctis animantibus terræ: * Omne 3
quod habet diuiſam vngulam, &
ruminat in pecoribus, comedetis.
* Quidquid autem ruminat qui- 4
dem, & habet vngulam, ſed non
diuidit eam, ſicut camelus & ce-
tera, non comedetis illud, & inter
immunda reputabitis. * Chœro- 5
gryllus qui ruminat, vngulamq.
non diuidit, immundus eſt. * Le- 6
pus quoque: nam & ipſe ruminat,
ſed vngulam non diuidit. * Et 7
‖ ſus: qui cum vngulam diuidat,
non ruminat. * horum carni- 8
bus non veſcemini, nec cadauera
contingetis, quia immunda ſunt
vobis. * Hæc ſunt quæ gignuntur 9
in aquis, & veſci licitum eſt. Om- B
ne quod habet pinnulas & ſqua-
mas, tam in mari quàm in flu-
minibus & ſtagnis, comedetis.
* Quidquid autem pinnulas & 10
ſquamas non habet eorum quæ in
aquis mouentur & viuunt, abo-
minabile vobis, * execrandumq. 11
erit, carnes eorum non comedetis,
& morticina vitabitis. * Cuncta 12
quæ non habent pinnulas & ſqua-
mas in aquis, polluta erunt. * Hæc 13
ſunt quæ de auibus comedere non
debetis, & vitanda ſunt vobis:
Aquilam, & gryphem, & haliæe-
tum, * & miluum ac vulturem 14
iuxta genus ſuum, * & omne 15
coruini generis in ſimilitudinem
ſuam, * ſtruthionem, & noctuam, 16
& larum, & accipitrem iuxta
genus ſuum: * bubonem, & mer- 17
gulum, & ibin, * & cygnum, & 18
onocrotalum, & porphyrionem,
* herodionem & charadrion iuxta 19
genus ſuum, vpupam quoque, & C
veſpertilionem. * Omne de volu- 20
cribus quod graditur ſuper quat-
tuor pedes, abominabile erit vo-
bis. * Quidquid autem ambulat 21
quidem ſuper quattuor pedes, ſed
habet longiora retro crura, per quę
ſalit ſuper terram, * comedere 22
debetis, vt eſt bruchus in genere
ſuo, & attacus atque ophioma-
chus, ac locuſta, ſingula iuxta ge-
nus ſuum. * Quidquid autem ex 23
volucribus quattuor tantum ha-
bet pedes, execrabile erit vobis: * & 24
quicumque morticina eorum te- D
tigerit, polluetur, & erit immun-
dus vſque ad veſperum: * & ſi 25
neceſſe fuerit vt portet quippiam
horum mortuum, lauabit veſti-

menta ſua, & immundus erit vſ-
26 que ad occaſum ſolis. * Omne
animal quod habet quidem vngu-
lam, ſed non diuidit eam, nec ru-
minat, immundum erit: & qui
tetigerit illud, contaminabitur.
27 * Quod ambulat ſuper manus ex
cunctis animantibus, quæ ince-
dunt quadrupedia, immundum
erit: qui tetigerit morticina eo-
rum, polluetur vſque ad veſpe-
28 rum. * Et qui portauerit huiuſce-
modi cadauera, lauabit veſtimenta
ſua, & immundus erit vſque ad
veſperum: quia omnia hæc im-
29 munda ſunt vobis. * Hæc quoque
E inter polluta reputabuntur de his,
quæ mouentur in terra, muſtela &
mus & crocodilus, ſingula iuxta
30 genus ſuum, * mygale, & chamæ-
leon, & ſtellio, & lacerta, & talpa:
31 * omnia hæc immunda ſunt. Qui
tetigerit morticina eorum, immun-
32 dus erit vſque ad veſperum: * &
ſuper quod ceciderit quidquam de
morticinis eorum, polluetur tam
vas ligneum & veſtimẽtum, quàm
pelles & cilicia: & in quocumque
fit opus, tingentur aqua, & polluta
erunt vſque ad veſperum, & ſic
33 poſtea mundabuntur. * Vas au-
tem fictile, in quod horum quid-
quam intro ceciderit, polluetur, &
34 idcirco frangendum eſt. * Omnis
cibus, quem comedetis, ſi fuſa fue-
rit ſuper eum aqua, immundus
erit: & omne liquens quod bi-
bitur de vniuerſo vaſe, immun-
35 dum erit. * Et quidquid de mor-
F ticinis huiuſcemodi ceciderit ſu-
per illud, immundum erit: ſiue
clibani, ſiue chytropodes, deſtruẽ-
36 tur, & immundi erunt. * Fontes
vero & ciſternæ, & omnis aqua-
rum congregatio munda erit. Qui
morticinum eorum tetigerit, pol-
37 luetur. * Si ceciderit ſuper ſemen-
38 tem, non polluet eam. * Si autem
quiſpiam aqua ſementem perfu-
derit, & poſtea morticinis tacta
39 fuerit, illico polluetur. * Si mor-
tuum fuerit animal, quod licet vo-
bis comedere, qui cadauer eius te-
tigerit, immundus erit vſque ad
40 veſperum: * & qui comederit ex
eo quippiam, ſiue portauerit; la-
uabit veſtimenta ſua, & immun-
41 dus erit vſque ad veſperum. * Om-
ne quod reptat ſuper terram, abo-
minabile erit, nec aſſumetur in ci-
bum.

bum. * Quidquid ſuper pectus 41
quadrupes graditur, & multos ha- G
bet pedes, ſiue per humum trahi-
tur, non comedetis, quia abomi-
nabile eſt. * Nolite contaminare 43
animas veſtras, nec tangatis quid-
quam eorum, ne immundi ſitis.
* Ego enim ſum Dominus Deus 44
‖1.Pet.1.c.15 veſter: ‖ſancti eſtote, quia ego ſan
ctus ſum. Ne polluatis animas
veſtras in omni reptili quod mo-
uetur ſuper terram. * Ego enim 45
ſum Dominus, qui eduxi vos de
Terra Ægypti, vt eſſem vobis in
Deum. Sancti eritis, quia ego
ſanctus ſum. * Iſta eſt lex ani- 46
mantium ac volucrum, & omnis
animæ viuentis, quæ mouetur in
aqua, & reptat in terra, * vt dif- 47
ferentias noueritis mundi, & im-
mundi, & ſciatis quid comedere,
& quid reſpuere debeatis.

CAP. XII.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moy 1
ſen, dicens: * Loquere filijs 2
‖Luc.2.c.22 Iſrael, & dices ad eos: ‖ Mulier, ſi A
Ioan.7.c.22 ſuſcepto ſemine pepererit maſcu-
lum, immunda erit ſeptem diebus
iuxta dies ſeparationis menſtruæ.
‖Luc.2.c.21 * ‖ Et die octauo circumcidetur 3
infantulus: * ipſa vero triginta 4
tribus diebus manebit in ſangui- B
ne purificationis ſuæ. Omne
ſanctum non tanget, nec ingre-
dietur in Sanctuarium, donec im-
pleantur dies purificationis ſuæ.
* Sin autem feminam pepererit, 5
immunda erit duabus hebdoma-
dibus, iuxta ritum fluxus men-
ſtrui, & ſexaginta ſex diebus ma-
nebit in ſanguine purificationis
ſuæ. * Cumq. expleti fuerint dies 6
purificationis ſuæ, pro filio, ſiue C
pro filia, deferet agnum annicu-
lum in holocauſtum, & pullum
columbæ ſiue turturem pro pec-
cato, ad oſtium tabernaculi teſti-
monij, & tradet ſacerdoti * qui 7
offeret illa coram Domino, & ora-
bit pro ea, & ſic mundabitur a
profluuio ſanguinis ſui. iſta eſt
lex parientis maſculum aut femi- D
nam. * Quòd ſi non inuenerit 8
manus eius, nec potuerit offerre
‖Sup.5.c.11 agnum, ſumet ‖ duos turtures vel
Luc.2.d.24 duos pullos columbarum, vnum
in holocauſtum, & alterum pro
peccato. orabitq. pro ea ſacerdos,
& ſic mundabitur.

CAP. XIII.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moy
2 ſen, & Aaron, dicens: * Ho-
A mo, in cuius cute & carne ortus
fuerit diuerſus color ſiue puſtula,
aut quaſi lucens quippiam, id eſt
plaga lepræ, adducetur ad Aaron
ſacerdotem, vel ad vnum quemli-
3 bet filiorum eius. * Qui cum vi-
derit lepram in cute, & pilos in
album mutatos colorem, ipſamq.
ſpeciem lepræ humiliorem cute
& carne reliqua; plaga lepræ eſt,
& ad arbitrium eius ſeparabitur.
4 * Sin autem lucens candor fue-
rit in cute, nec humilior carne
reliqua, & pili coloris priſtini,
recludet eum ſacerdos ſeptem
5 diebus, * & conſiderabit die ſe-
ptimo: & ſiquidem lepra vltra
non creuerit, nec tranſierit in cu-
te priores terminos, rurſum re-
cludet eum ſeptem diebus alijs.
6 * Et die ſeptimo contemplabitur:
ſi obſcurior fuerit lepra, & non
creuerit in cute, mundabit eum,
quia ſcabies eſt: lauabitq. homo
veſtimenta ſua, & mundus erit.
7 * Quòd ſi poſtquam a ſacerdote
B viſus eſt, & redditus munditiæ,
iterum lepra creuerit; adducetur
8 ad eum, * & immunditiæ con-
9 demnabitur. * Plaga lepræ ſi fue-
rit in homine, adducetur ad ſa-
10 cerdotem, * & videbit eum.
Cumq. color albus in cute fue-
rit, & capillorum mutauerit aſpe-
ctum, ipſa quoque caro viua ap-
11 paruerit: * lepra vetuſtiſſima iu-
dicabitur, atque inolita cuti. Cõ-
taminabit itaque eum ſacerdos, &
non recludet, quia perſpicuæ im-
12 munditiæ eſt. * Sin autem efflo-
ruerit diſcurrens lepra in cute, &
operuerit omnem cutem a capite
vſque ad pedes, quidquid ſub a-
13 ſpectum oculorum cadit, * conſi-
derabit eum ſacerdos, & teneri le-
pra mundiſſima iudicabit: eo
quòd omnis in candorem verſa
ſit, & idcirco homo mundus erit.
14 * Quando vero caro viuens in eo
15 apparuerit, * tunc ſacerdotis iu-
dicio polluetur, & inter immun-
dos reputabitur. caro enim viua
ſi lepra aſpergitur, immunda eſt.
16 * Quod ſi rurſum verſa fuerit in
C alborem, & totum hominem ope-
17 ruerit, * conſiderabit eum ſacer-
dos,

dos, & mundum eſſe decernet.
18 * Cato autem & cutis in qua vlcus natum eſt & ſanatum,
19 * & in loco vlceris cicatrix alba apparuerit, ſiue ſubrufa, adducetur homo ad ſacerdotem :
20 * qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos verſos in candorem, contaminabit eum : plaga enim lepræ orta eſt in vlcere.
21 * Quod ſi pilus coloris eſt priſtini, & cicatrix ſubobſcura, & vicina carne non eſt humilior, recludet eum ſeptem diebus.
22 * & ſi quidem creuerit, adiudicabit eum lepræ.
23 * ſin autem ſteterit in loco ſuo, vlceris eſt cicatrix, & homo mundus erit.
24 * Cato autem & cutis, quam ignis exuſſerit, & ſanata albam ſiue rufam habuerit cicatricem,
25 * conſiderabit eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in alborem, & locus eius reliqua cute eſt humilior : contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta eſt.
26 * Quod ſi pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior
D plaga carne reliqua, & ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet eum ſeptem diebus,
27 * & die ſeptimo contemplabitur : ſi creuerit in cute lepra, contaminabit eũ.
28 * ſin autem in loco ſuo candor ſteterit non ſatis clarus, plaga combuſtionis eſt, & idcirco mundabitur, quia cicatrix eſt combuſturæ.
29 * Vir, ſiue mulier, in cuius capite vel barba germinauerit lepra, videbit eos ſacerdos.
30 * & ſiquidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flauus, ſolitoq. ſubtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ eſt.
31 * Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum : recludet eum ſeptem diebus,
32 * & die ſeptimo intuebitur.
E Si non creuerit macula, & capillus ſui coloris eſt, & locus plagæ carni reliquæ æqualis :
33 * radetur homo abſque loco maculæ, & includetur ſeptem diebus alijs.
34 * Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotiſq. veſtibus ſuis mundus erit.
35 * Sin autem poſt emundationem rurſus creuerit macula in cute,
36 * non quæret amplius vtrum capillus in flauum colorem ſit immutatus, quia aperte immundus
37 eſt. * Porro ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint, nouerit hominem ſanatum eſſe, & confidenter eum pronunciet mundum.
38 * Vir, ſiue mulier, in cuius cute
39 candor apparuerit, * intuebitur eos ſacerdos. ſi deprehenderit ſubobſcurum alborem lucere in cute, ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris candidi, & hominem
40 mundum. * Vir, de cuius capite capilli fluunt, caluus & mundus
41 eſt : * & ſi a fronte ceciderint pili,
42 recaluaſter & mundus eſt. * Sin
F autem in caluitio ſiue in recaluatione albus vel rufus color fuerit
43 exortus, * & hoc ſacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ, quæ orta eſt in calui-
44 tio. * Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad
45 arbitrium ſacerdotis, * habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum, os veſte contectum, contaminatum ac ſordidum ſe clamabit.
46 * Omni tempore quo leproſus eſt, & immundus, ſolus habitabit ex-
47 tra caſtra. * Veſtis lanea ſiue li-
48 nea, quæ lepram habuerit * in ſtamine atque ſubtegmine, aut certè pellis, vel quidquid ex pelle
49 confectum eſt, * ſi alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, oſtenderurq. ſacerdoti.
50 * qui conſideratã recludet ſeptem
51 diebus : * & die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi deprehenderit creuiſſe, lepra perſeuerans eſt : pollutum iudicabit veſtimentum, &
52 omne in quo fuerit inuenta ; * & idcirco comburetur flammis.
53 * Quod ſi eam viderit non cre-
54 uiſſe, * præcipiet, & lauabunt id, in quo lepra eſt, recluderq. illud
55 ſeptem diebus alijs. * Et cum
G viderit faciem quidem priſtinam non reuerſam, nec tamen creuiſſe lepram, immundum iudicabit, & igne comburet, eo quod infuſa ſit in ſuperficie veſtimenti vel per
56 totum, lepra. * Sin autem obſcurior fuerit locus lepræ, poſtquam veſtis eſt lota, abrumpet eum, &
57 a ſolido diuidet. * Quod ſi vltra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis
58 & vaga : debet igne comburi. * ſi ceſſauerit, lauabit aqua ea, quæ pura ſunt, ſecundo, & munda erunt.

erunt. * Iſta eſt lex lepræ veſti- 59
menti lanei & linei, ſtaminis, at-
que ſubtegminis, omniſq. ſupel-
lectilis pelliceæ, quomodo mun-
dari debeat, vel contaminari.

CAP. XIIII.

LOcutuſq. eſt Dominus ad Moy 1
ſen, dicens: * Hic eſt ritus le- 2
proſi, quando mundandus eſt: A
‖ Mat.8.a.2 ‖ Adducetur ad ſacerdotem: * qui 3
Mar.1.d.40 egreſſus de caſtris, cum inuenerit
Luc.5.a.12 lepram eſſe mundatam, * præci- 4
piet ei, qui purificatur, vt offerat
duos paſſeres viuos pro ſe, quibus
veſci licitum eſt, & lignum cedri-
num, vermiculumq. & hyſſopum.
* & vnum ex paſſeribus immolari 5
iubebit in vaſe fictili ſuper aquas
viuentes: * alium autem viuum 6
cum ligno cedrino, & cocco &
hyſſopo tinget in ſanguine paſſe-
ris immolati, * quo aſperget illú, 7
qui mundandus eſt, ſepties, vt
iure purgetur: & dimittet paſſe-
rem viuum, vt in agrum auolet.
* Cumq. lauerit homo veſtimen- 8
ta ſua, radet omnes pilos corpo-
ris, & lauabitur aqua: purifica-
tuſq. ingredietur caſtra, ita dum-
taxat vt maneat extra tabernacu
lum ſuum ſeptem diebus, * & 9
die ſeptimo radet capillos capitis,
barbamq. & ſupercilia, ac totius
corporis pilos. Et lotis rurſum B
veſtibus & corpore, * die octauo 10
aſſumet duos agnos immaculatos,
& ouem anniculam abſque ma
cula, & tres decimas ſimilæ in
ſacrificium, quæ conſperſa ſit o-
leo, & ſeorſum olei ſextarium.
* Cumq. ſacerdos purificans ho- 11
minem, ſtatuerit eum, & hæc
omnia coram Domino in oſtio
tabernaculi teſtimonij, * tollet 12
agnum, & offeret eum pro deli-
cto, oleiq. ſextarium. & oblatis
ante Dominum omnibus, * im- 13
molabit agnum, vbi ſolet immo-
lari hoſtia pro peccato, & holo-
cauſtum, id eſt, in loco ſancto.
Sicut enim pro peccato, ita & pro
delicto ad ſacerdotem pertinet ho
ſtia: Sancta ſanctorum eſt. * Aſ- 14
ſumenſq. ſacerdos de ſanguine
hoſtiæ, quæ immolata eſt pro de-
licto, ponet ſuper extremum au-
riculæ dextræ eius qui mundatur,
& ſuper pollices manus dextræ &

15 pedis: * & de olei ſextario mittet
16 in manum ſuam ſiniſtram, * tin-
getq. digitum dextrum in eo, &
aſperget coram Domino ſepties.
17 * quod autem reliquum eſt olei in
C læua manu, fundet ſuper extre-
mum auriculæ dextræ eius qui
mundatur, & ſuper pollices ma-
nus ac pedis dextri, & ſuper ſan-
guinem qui effuſus eſt pro delicto,
18 * & ſuper caput eius. * Rogabitq.
19 pro eo coram Domino, & faciet
ſacrificium pro peccato. tunc im-
20 molabit holocauſtum, * & ponet
illud in altari cum libamētis ſuis,
21 & homo rite mundabitur. * Quod
ſi pauper eſt, & non poteſt manus
eius inuenire quæ dicta ſunt, pro
delicto aſſumet agnum ad obla-
tionem, vt roget pro eo ſacerdos,
decimamq. partem ſimilæ con-
ſperſæ oleo in ſacrificium, & olei
22 ſextarium, * ‖ duoſq. turtures ſi- ‖ Sup.5.c.11
ue duos pullos columbæ, quorum 1 2.d.
vnus ſit pro peccato, & alter in Luc.2.d.24
23 holocauſtum: * offeretq. ea die
D octauo purificationis ſuæ ſacerdo-
ti, ad oſtium tabernaculi teſtimo-
24 nij coram Domino. * qui ſuſci-
piens agnum pro delicto & ſex-
25 tarium olei, leuabit ſimul: * im-
molatoq. agno, de ſanguine eius
ponet ſuper extremum auriculæ
dextræ illius qui mundatur, & ſu-
per pollices manus eius ac pedis
26 dextri: * olei vero partem mittet
27 in manum ſuam ſiniſtram, * in
quo tingens digitum dextræ ma-
nus aſperget ſepties coram Do-
28 mino: * tangetq. extremum dex-
træ auriculæ illius qui mundatur,
& pollices manus ac pedis dextri
in loco ſanguinis qui effuſus eſt
29 pro delicto: * reliquam autem
partem olei, quæ eſt in ſiniſtra
manu, mittet ſuper caput purifi-
cati, vt placet pro eo Dominum:
30 * & turturem ſiue pullum colum-
31 bæ offeret, * vnum pro delicto, &
alterum in holocauſtum cum li-
32 bamentis ſuis. * Hoc eſt ſacrifi-
cium leproſi, qui habere non po-
teſt omnia in emundationem ſui.
33 * Locutuſq. eſt Dominus ad Moy-
34 ſen & Aaron, dicens: * Cum in-
E greſſi fueritis Terram Chanaan,
quam ego dabo vobis in poſſeſſio-
nem, ſi fuerit plaga lepræ in ædi-
35 bus, * ibit cuius eſt domus, nun-
cians ſacerdoti, & dicet: Quaſi
plaga

plaga lepræ videtur mihi eſſe in
domo mea. * At ille præcipiet vt 36
efferant vniuerſa de domo, priuſ-
quam ingrediatur eam, & videat
vtrum leproſa ſit, ne immunda
fiant omnia quæ in domo ſunt.
Intrabitq. poſtea vt conſideret le-
pram domus: * & cum viderit in 37
parietibus illius quaſi valliculas
pallore ſiue rubore deformes, &
humiliores ſuperficie reliqua,
* egredietur oſtium domus, & 38
ſtatim claudet illam ſeptem die-
bus. * Reuerſusq. die ſeptimo, 39
conſiderabit eam. ſi inuenerit cre-
uiſſe lepram, * iubebit erui lapi- 40
des in quibus lepra eſt, & proijci F
eos extra ciuitatem in locum im-
mundum: * domum autem ipſam 41
radi intrinſecus per circuitum, &
ſpargi puluerem raſuræ extra vr-
bem in locum immundum, * la- 42
pidesq. alios reponi pro his qui
ablati fuerint, & luto alio liniri
domum. * Sin autem poſtquam 43
eruti ſunt lapides, & puluis era-
ſus, & alia terra lita, * ingreſſus 44
ſacerdos viderit reuerſam lepram,
& parietes reſperſos maculis, lepra
eſt perſeuerans, & immunda do-
mus: * quam ſtatim deſtruent, & 45
lapides eius ac ligna, atque vni-
uerſum puluerem proijcient extra
oppidum in locum immundum.
* Qui intrauerit domum quando 46
clauſa eſt, immundus erit vſque
ad veſperum: * & qui dormierit 47
in ea, & comederit quippiam,
lauabit veſtimenta ſua. * Quod ſi 48
introiens ſacerdos viderit lepram G
non creuiſſe in domo, poſtquam
denuo lita fuerit, purificabit eam
reddita ſanitate: * & in purificatio- 49
nem eius ſumet duos paſſeres, li-
gnumq. cedrinum, & vermiculum
atque hyſſopum: * & immolato 50
vno paſſere in vaſe fictili ſuper a-
quas viuas, * tollet lignum cedri- 51
num, & hyſſopum, & coccum
& paſſerem viuum, & tinget om-
nia in ſanguine paſſeris immola-
ti, atque in aquis viuentibus, &
aſperget domum ſepties, * purifi- 52
cabitq. eam tam in ſanguine paſ-
ſeris quàm in aquis viuentibus, &
in paſſere viuo, lignoq. cedrino
& hyſſopo atque vermiculo. * Cũq. 53
dimiſerit paſſerem auolare in a-
grum libere, orabit pro domo, &
iure mundabitur. * Iſta eſt lex 54
55 omnis lepræ & percuſſuræ, * le-
56 præ veſtium & domorum, * cica-
tricis & erumpentium papularũ,
lucentis maculæ, & in varias ſpe-
57 cies, coloribus immutatis, * vt
poſſit ſciri quo tempore mundum
quid, vel immundum ſit.

CAP. XV.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moy
2 ſen & Aaron, dicens: * Lo-
A quimini filijs Iſrael, & dicite eis:
Vir, qui patitur fluxum ſeminis,
3 immundus erit. * Et tunc iudica-
bitur huic vitio ſubiacere, cum
per ſingula momenta adhæſerit
carni eius, atque concreuerit fœ-
4 dus humor. * Omne ſtratum, in
quo dormierit, immundum erit,
5 & vbicumque ſederit. * Si quis
hominum tetigerit lectum eius,
lauabit veſtimenta ſua: & ipſe
lotus aqua, immundus erit vſque
6 ad veſperum. * Si ſederit vbi il-
le ſederat, & ipſe lauabit veſti-
menta ſua: & lotus aqua, immun-
7 dus erit vſque ad veſperum. * Qui
tetigerit carnem eius, lauabit ve-
ſtimẽta ſua: & ipſe lotus aqua, im-
mundus erit vſque ad veſperum.
8 * Si ſaliuam huiuſcemodi homo
iecerit ſuper eum qui mundus eſt,
lauabit veſtimenta ſua: & lotus
aqua, immundus erit vſque ad ve-
9 ſperum. * Sagma, ſuper quo ſe-
10 derit, immundum erit: * & quid-
B quid ſub eo fuerit, qui fluxum
ſeminis patitur, pollutum erit vſ-
que ad veſperum. Qui portauerit
horum aliquid, lauabit veſtimen-
ta ſua: & ipſe lotus aqua, immun-
11 dus erit vſque ad veſperum. * Om-
nis, quem tetigerit qui talis eſt,
non lotis ante manibus, lauabit
veſtimenta ſua: & lotus aqua,
immundus erit vſque ad veſperũ.
12 * Vas fictile quod tetigerit, con-
fringetur: vas autem ligneum la-
13 uabitur aqua. * Si ſanatus fuerit
qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſio-
nem, numerabit ſeptem dies poſt
emundationem ſui, & lotis veſti-
bus & toto corpore in aquis vi-
14 uentibus, erit mundus. * Die au-
tem octauo ſumet duos turtures,
aut duos pullos columbæ, & ve-
niet in conſpectum Domini ad
oſtium tabernaculi teſtimonij, da-
15 bitq. eos ſacerdoti. * qui faciet
vnum pro peccato, & alterum in
holo-

holocauſtum: rogabitq. pro eo
coram Domino, vt emundetur a
fluxu ſeminis ſui. * Vir de quo 16
egreditur ſemen coitus, lauabit C
aqua omne corpus ſuum: & im-
mundus erit vſque ad veſperum.
* Veſtem & pellem, quam habue- 17
rit, lauabit aqua, & immunda erit
vſque ad veſperum. * Mulier, cum 18
qua coierit, lauabitur aqua, & im-
munda erit vſque ad veſperum.
* Mulier, quæ redeunte menſe pa- 19
titur fluxum ſanguinis, ſeptem
diebus ſeparabitur. * Omnis qui 20
tetigerit eam, immundus erit vſ-
que ad veſperum: * & in quo dor- 21
mierit vel ſederit diebus ſeparatio-
nis ſuæ, polluetur. * Qui tetigerit 22
lectum eius, lauabit veſtimenta
ſua: & ipſe lotus aqua, immun-
dus erit vſque ad veſperum. * Om- 23
ne vas, ſuper quo illa ſederit, quiſ-
quis attigerit, lauabit veſtimenta
ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus
erit vſque ad veſperum. * Si coie- 24
rit cum ea vir tempore ſanguinis D
menſtrualis, immundus erit ſeptē
diebus: & omne ſtratum, in quo
dormierit, polluetur. * Mulier, 25
quæ patitur multis diebus fluxum
ſanguinis non in tempore men-
ſtruali, vel quæ poſt menſtruum
ſanguinē fluere non ceſſat, quam-
diu ſubiacet huic paſſioni, immun-
da erit quaſi ſit in tempore men-
ſtruo. * omne ſtratum, in quo dor- 26
mierit, & vas in quo ſederit, pollu-
tum erit. * quicumque tetigerit 27
ea, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe
lotus aqua, immundus erit vſque
ad veſperum. * Si ſteterit ſanguis, 28
& fluere ceſſauerit, numerabit ſe-
ptem dies purificationis ſuæ: * & 29
die octauo offeret pro ſe ſacerdoti
duos turtures, aut duos pullos co-
lumbarum ad oſtium tabernaculi
teſtimonij: * qui vnum faciet pro 30
peccato, & alterum in holocau-
ſtum, rogabitq. pro ea coram Do-
mino, & pro fluxu immunditiæ
eius. * Docebitis ergo filios Iſrael 31
vt caueant immunditiam, & non
moriantur in ſordibus ſuis, cum
polluerint tabernaculum meum
quod eſt inter eos. * Iſta eſt lex 32
eius, qui patitur fluxum ſeminis,
& qui polluitur coitu, * & quæ 33
menſtruis temporibus ſeparatur,
vel quæ iugi fluit ſanguine, & ho-
minis, qui dormierit cum ea.

CAP. XVI.

1 LOcutuſq. eſt Dominus ad Moy
A ſen ‖ poſt mortem duorum ‖ Sup. 10. a.
filiorum Aaron, quando offeren 12.
tes ignem alienum interfecti ſunt:
2 * & præcepit ei, dicens: Loquere
ad Aaron fratrem tuum, ‖ ne om- ‖ Exo. 30. b.
ni tempore ingrediatur Sanctua- 10.
rium, quod eſt intra velum coram Heb. 9. b. 7.
propitiatorio quo tegitur arca, vt
non moriatur (quia in nube ap-
3 parebo ſuper oraculum) * niſi
hæc ante fecerit: Vitulum pro
peccato offeret, & arietem in ho-
4 locauſtum. * Tunica linea veſtie-
tur, feminalibus lineis verenda ce-
labit: accingetur zona linea, cida-
rim lineam imponet capiti: hæc
enim veſtimenta ſunt ſancta: qui-
bus cunctis, cum lotus fuerit, in-
5 duetur. * Suſcipietq. ab vniuerſa
multitudine filiorum Iſrael duos
B hircos pro peccato, & vnum arie-
6 tem in holocauſtum. * Cumq.
obtulerit vitulum, & orauerit pro
7 ſe & pro domo ſua, * duos hircos
ſtare faciet corā Domino in oſtio
8 tabernaculi teſtimonij: * mit-
tenſq. ſuper vtrumque ſortem;
vnam Domino, & alteram capro
9 emiſſario: * cuius exierit ſors Do-
mino, offeret illum pro peccato:
10 * cuius autem in caprum emiſſa-
rium, ſtatuet eum viuum coram
Domino, vt fundat preces ſuper
eo, & emittat eum in ſolitudinē.
11 * His rite celebratis, offeret vitu-
lum & rogans pro ſe & pro domo
12 ſua, immolabit eum: * aſſumptoq.
thuribulo, quod de prunis altaris
impleuerit, & hauriens manu com
poſitum thymiama in incenſum,
13 vltra velum intrabit in Sancta: * vt
C poſitis ſuper ignem aromatibus,
nebula eorum & vapor operiat
oraculum, quod eſt ſupra teſtimo-
14 nium, & non moriatur. * Tollet
quoque de ſanguine vituli, &
aſperget digito ſepties contra pro-
15 pitiatorium ad orientem. * Cumq.
mactauerit hircum pro peccato
populi, inferet ſanguinem eius in-
tra velum, ſicut præceptum eſt de
ſanguine vituli, vt aſpergat e re-
16 gione oraculi, * & expiet Sanctua-
rium ab immunditijs filiorum
Iſrael, & a præuaricationibus eo-
rum, cunctiſq. peccatis. Iuxta hūc
ritum faciet tabernaculo teſtimo-

nij, quod fixum eſt inter eos in D
medio ſordium habitationis eo-
|| Luc. 1. a. 10 rum. * || Nullus hominum ſit in 17
tabernaculo quando pontifex San
ctuarium ingreditur, vt roget pro
ſe & pro domo ſua, & pro vniuer-
ſo cœtu Iſrael donec egrediatur.
* Cum autem exierit ad altare 18
quod coram Domino eſt, oret pro
ſe, & ſumptum ſanguinem vituli
atque hirci fundat ſuper cornua
eius per gyrum: * aſpergenſq. di- 19
gito ſepties, expiet, & ſanctificet
illud ab immunditijs filiorum
Iſrael. * Poſtquam emundauerit 20
Sanctuarium, & tabernaculum, &
altare, tunc offerat hircum viuen-
tem: * & poſita vtraque manu ſu- 21
per caput eius, confiteatur omnes
iniquitates filiorum Iſrael, & vni-
uerſa delicta atque peccata eorum:
quæ imprecans capiti eius emittet
illum per hominem paratum, in
deſertum. * Cumq. portauerit 22
hircus omnes iniquitates eorum E
in terram ſolitariam, & dimiſſus
fuerit in deſerto, * reuertetur Aa- 23
ron in tabernaculum teſtimonij,
& depoſitis veſtibus, quibus prius
indutus erat cum intraret San-
ctuarium, relictiſq. ibi, * lauabit 24
carnem ſuam in loco ſancto, in-
duetur q. veſtibus ſuis. Et poſt-
quam egreſſus obtulerit holocau-
ſtum ſuum ac plebis, rogabit tam
pro ſe quàm pro populo: * & adi- 25
pem, qui oblatus eſt pro peccatis,
adolebit ſuper altare. * Ille vero, 26
qui dimiſerit caprum emiſſarium,
lauabit veſtimenta ſua & corpus
aqua, & ſic ingredietur in caſtra.
* Vitulum autem & hircum, qui 27
pro peccato fuerant immolati, & F
quorum ſanguis illatus eſt in San-
ctuarium vt expiatio complere-
|| Heb. 13. b. 11 tur, aſportabunt foras caſtra, || &
comburent igni tam pelles quàm
carnes eorum ac fimum: * & qui- 28
cumque combuſſerit ea, lauabit
veſtimenta ſua, & carnem aqua,
& ſic ingredietur in caſtra. * Eritq. 29
vobis hoc legitimum ſempiternũ:
|| J. 23. c. 27 || Menſe ſeptimo, decima die men-
ſis affligetis animas veſtras, nul-
lumq. opus facietis, ſiue indige-
na, ſiue aduena qui peregrinatur
inter vos. * In hac die expiatio 30
erit veſtri, atque mundatio ab om G
nibus peccatis veſtris: coram Do-
mino mundabimini. * ſabbatum 31
enim requietionis eſt, & affligetis
animas veſtras religione perpetua.
32 * Expiabit autem ſacerdos, qui vn-
ctus fuerit, & cuius manus initia-
tæ ſunt vt ſacerdotio fungatur pro
patre ſuo: indueturq. ſtola linea
33 & veſtibus ſanctis, * & expiabit
Sanctuarium & tabernaculum te-
ſtimonij atque altare, ſacerdotes
quoque & vniuerſum populum.
34 * Eritq. vobis hoc legitimum
ſempiternum, vt oretis pro filijs
Iſrael, & pro cunctis peccatis eo-
rum ſemel in anno. Fecit igitur
ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAP. XVII.

1 ET locutus eſt Dominus ad
2 Moyſen, dicens: * Loquere
A Aaron & filijs eius, & cunctis fi-
lijs Iſrael, dicens ad eos: Iſte eſt
ſermo, quem mandauit Domi-
3 nus, dicens: * Homo quilibet de
domo Iſrael, ſi occiderit bouem
aut ouem, ſiue capram in caſtris
4 vel extra caſtra, * & non obtule-
rit ad oſtium tabernaculi oblatio-
nem Domino ſanguinis reus erit:
quaſi ſi ſanguinem fuderit, ſic pe-
5 ribit de medio populi ſui. * Ideo
ſacerdoti offerre debent filij Iſrael
hoſtias ſuas, quas occidẽt in agro,
vt ſanctificentur Domino ante
oſtium tabernaculi teſtimonij, &
immolẽt eas hoſtias pacificas Do-
6 mino. * Funderq. ſacerdos ſan-
B guinem ſuper altare Domini ad
oſtium tabernaculi teſtimonij, &
adolebit adipem in odorem ſuaui-
7 tatis Domino: * & nequaquam
vltra immolabunt hoſtias ſuas
dæmonibus, cum quibus fornica-
ti ſunt. Legitimum ſempiternum
8 erit illis & poſteris eorum. * Et
ad ipſos dices: Homo de domo
Iſrael, & de aduenis, qui peregri-
nantur apud vos, qui obtulerit
9 holocauſtum ſiue victimam, * &
ad oſtium tabernaculi teſtimonij
non adduxerit eam, vt offeratur
Domino, interibit de populo ſuo.
10 * Homo quilibet de domo Iſrael,
C & de aduenis qui peregrinantur
inter eos, ſi comederit ſanguinẽ,
obfirmabo faciem meam contra
animam illius, & diſperdam eam
11 de populo ſuo, * quia anima car-
nis in ſanguine eſt: & ego dedi il-
lum vobis, vt ſuper altare in eo
expietis

expietis pro animabus veſtris, &
ſanguis pro animæ piaculo ſit.
* Idcirco dixi filijs Iſrael: Omnis 12
anima ex vobis non comedet ſan-
guinem, nec ex aduenis, qui pere-
grinantur apud vos. * Homo qui- 13
cumque de filijs Iſrael, & de adue-
nis, qui peregrinantur apud vos, ſi
venatione, atque aucupio ceperit
feram vel auem, quibus veſci lici-
tum eſt, fundat ſanguinem eius, & D
‖ Gen. 9. a. 4 / 5. 7. c. 26 operiat illum terra. * ‖ Anima 14
enim omnis carnis in ſanguine
eſt: vnde dixi filijs Iſrael: Sangui-
nem vniuerſæ carnis non come-
detis, quia anima carnis in ſan-
guine eſt: & quicumque comede-
rit illum, interibit. * Anima, quæ 15
comederit morticinum, vel captũ
a beſtia, tam de indigenis, quàm
de aduenis, lauabit veſtimenta ſua
& ſemetipſum aqua, & contami-
natus erit vſque ad veſperum: &
hoc ordine mundus fiet. * Quòd 16
ſi non lauerit veſtimenta ſua &
corpus, portabit iniquitatem ſuã.

CAP. XVIII.

Locutus eſt Dominus ad Moy- 1
ſen, dicens: * Loquere filijs 2
Iſrael, & dices ad eos: Ego Domi- A
nus Deus veſter: * iuxta conſue- 3
tudinem Terrę Ægypti, in qua ha-
bitaſtis, non facietis: & iuxta mo-
rem Regionis Chanaan, ad quam
ego introducturus ſum vos, non
agetis, nec in legitimis eorum am-
bulabitis. * Facietis iudicia mea, 4
& præcepta mea ſeruabitis, & am-
bulabitis in eis. ego Dominus
‖ Ro. 10. a. 5 Deus veſter. * ‖ Cuſtodite leges 5
Eze. 20 b. 11 meas atque iudicia, quæ faciens
Gal. 3. b. 11 homo, viuet in eis. Ego Dominus.
* Omnis homo ad proximam ſan- 6
guinis ſui non accedet, vt reuelet
turpitudinem eius. Ego Domi-
nus. * Turpitudinem patris tui & 7
turpitudinem matris tuæ non diſ-
cooperies: mater tua eſt, non re-
uelabis turpitudinem eius. * Tur- 8
pitudinem vxoris patris tui non
diſcooperies: turpitudo enim pa-
tris tui eſt. * Turpitudinem ſoro- 9
ris tuæ ex patre, ſiue ex matre, quę
domi vel foris genita eſt, non re-
uelabis. * Turpitudinem filiæ fi- 10
lij tui vel neptis ex filia non reue-
labis: quia turpitudo tua eſt. * Tur- 11
pitudinem filiæ vxoris patris tui,
quam peperit patri tuo, & eſt ſoror
12 tua, non reuelabis. * Turpitudi-
nem ſororis patris tui non diſcoo-
peries: quia caro eſt patris tui.
13 * Turpitudinem ſororis matris tuę
non reuelabis, eo quòd caro ſit ma-
14 tris tuæ. * Turpitudinem patrui
tui non reuelabis, nec accedes ad
vxorem eius, quæ tibi affinitate
15 coniungitur. * Turpitudinem nu-
rus tuæ non reuelabis, quia vxor
filij tui eſt, nec diſcooperies igno-
16 miniam eius. * Turpitudinem
vxoris fratris tui non reuelabis:
quia turpitudo fratris tui eſt.
17 * Turpitudinem vxoris tuæ & filię
C eius non reuelabis. Filiam filij
eius, & filiam filiæ illius non ſu-
mes, vt reueles ignominiam eius:
quia caro illius ſunt, & talis coitus
18 inceſtus eſt. * Sororem vxoris tuæ
in pellicatum illius non accipies,
nec reuelabis turpitudinem eius
19 adhuc illa viuente. * Ad mulie-
rem, quæ patitur menſtrua, non
accedes, nec reuelabis fœditatem
20 eius. * Cum vxore proximi tui
non coibis, nec feminis commi-
21 ſtione maculaberis. * ‖ De ſemi- ‖ J. 20. a. 2
ne tuo non dabis vt conſecretur
idolo Moloch, nec pollues nomen
22 Dei tui. Ego Dominus. * Cum
maſculo non commiſceatis coitu
femineo, quia abominatio eſt.
23 * Cum omni pecore non coibis,
D nec maculaberis cum eo. ‖ Mulier ‖ J. 20. c. 16
non ſuccumbet iumento, nec mi-
24 ſcebitur ei: quia ſcelus eſt. * Nec
polluamini in omnibus his, qui-
bus contaminatæ ſunt vniuerſæ
gentes, quas ego ejciam ante con-
25 ſpectum veſtrum, * & quibus
polluta eſt terra; cuius ego ſcele-
ra viſitabo, vt euomat habitatores
26 ſuos. * Cuſtodite legitima mea
atque iudicia, & non faciatis ex
omnibus abominationibus iſtis,
tam indigena quam colonus qui
27 peregrinantur apud vos. * Om-
nes enim execrationes iſtas fece-
runt accolæ terrę qui fuerunt ante
28 vos, & polluerunt eam. * Cauete
ergo ne & vos ſimiliter euomat,
cum paria feceritis, ſicut euomuit
29 gentem, quæ fuit ante vos. * Om-
nis anima, quæ fecerit de abomi-
nationibus his quippiam, peribit
30 de medio populi ſui. * Cuſtodite
mandata mea. Nolite facere quæ
fecerunt hi qui fuerunt ante vos,

& ne polluamini in eis. Ego Do-
minus Deus veſter.

CAP. XIX.

LOcutus eſt Dominus ad Moy- 1
ſen, dicens: * Loquere ad om- 2
nem cœtum filiorum Iſrael, & di- A
‖ 1. Pet. 1. c Sup. 11. g. 44 ces ad eos: ‖ Sancti eſtote, quia
ego ſanctus ſum, Dominus Deus
veſter. * Vnuſquiſque patrem 3
ſuum, & matrem ſuam timeat.
Sabbata mea cuſtodite. Ego Do-
minus Deus veſter. * Nolite con- 4
uerti ad idola, nec deos conflatiles
faciatis vobis. Ego Dominus Deus
veſter. * Si immolaueritis hoſtiam 5
pacificorum Domino vt ſit placa-
bilis, * eo die quo fuerit immola- 6
ta, comedetis eam, & die altero:
quidquid autem reſiduum fuerit
in diem tertium, igne comburetis.
* ſi quis poſt biduum comederit 7
ex ea, profanus erit, & impietatis
reus: * portabitq. iniquitatem 8
ſuam, quia ſanctum Domini pol- B
luit, & peribit anima illa de popu-
‖ Inf. 23. d. 22 lo ſuo. * ‖ Cumq. meſſueris ſege- 9
tes terræ tuæ, non tondebis vſque
ad ſolum ſuperficiem terræ: nec
remanentes ſpicas colliges. * Ne- 10
que in vinea tua racemos & grana
decidentia congregabis, ſed pau-
peribus & peregrinis carpenda di-
mittes. ego Dominus Deus veſter. C
* Non facietis furtum. Non men- 11
tiemini, nec decipiet vnuſquiſque
‖ Exo. 20. b. 7 proximum ſuum. * ‖ Non periu- 12
rabis in nomine meo, nec pollues
nomen Dei tui. ego Dominus.
‖ Eccl. 10. a * ‖ Non facies calumniam proxi- 13
mo tuo, nec vi opprimes eum.
‖ Deu. 24. c. 14 ‖ Non morabitur opus mercenarij
Tob. 4. c. 15 tui apud te vſque mane. * Non 14
maledices ſurdo, nec coram cæco
pones offendiculum: ſed timebis
Dominum Deum tuum, quia ego
ſum Dominus. * Non facies quod 15
iniquum eſt, nec iniuſte iudicabis.
‖ Deut. 1. c. 17 & 16. d. 19 ‖ Non conſideres perſonam pau-
peris, nec honores vultum poten-
tis. Iuſte iudica proximo tuo.
* Non eris criminator, nec ſuſurro 16
in populo. Non ſtabis contra ſan-
guinem proximi tui. ego Domi-
‖ 1. Ioa. 2. b 11 & 3. c. 15 nus. * ‖ Non oderis fratrem tuum 17
in corde tuo, ſed publice argue D
Eccl. 19. b. 13 eum, ne habeas ſuper illo pecca-
tum. * ‖ Non quæras vltionem, 18
‖ Luc. 17. a. nec memor eris iniuriæ ciuium

tuorum. ‖ Diliges amicum tuum ‖ Matt. 5. g 44 22. d. 39
19 ſicut teipſum. ego Dominus. * Le- Rom. 13. c. 9
ges meas cuſtodite. Iumentum
tuum non facies coire cum alte-
rius generis animantibus. Agrum
tuum non ſeres diuerſo ſemine.
Veſte, quæ ex duobus texta eſt,
20 non indueris. * Homo ſi dormie-
rit cum muliere coitu ſeminis, quę
ſit ancilla etiam nubilis, & tamen
pretio non redempta, nec liberta-
te donata: vapulabunt ambo, &
non morientur, quia non fuit li-
21 bera. * pro delicto autem ſuo of-
E feret Domino ad oſtium taberna-
22 culi teſtimonij arietem: * orabitq.
pro eo ſacerdos, & pro peccato eius
coram Domino, & repropitiabitur
23 ei, dimitteturq. peccatum. * Quan-
do ingreſſi fueritis terram, & plan-
taueritis in ea ligna pomifera, au-
feretis præputia eorum: poma,
quæ germinant, immunda erunt
24 vobis, nec edetis ex eis. * Quarto
autem anno omnis fructus eorum
ſanctificabitur laudabilis Domi-
25 no. * Quinto autem anno come-
detis fructus, congregantes poma,
quæ proferũt. ego Dominus Deus
26 veſter. * Non comedetis cum ſan-
guine. Non augurabimini, nec
27 obſeruabitis ſomnia. * Neque in
rotundum attondebitis comam:
28 nec radetis barbam. * Et ſuper ‖ Inf. 21. a. 5
F mortuo non incidetis carnem ve-
ſtram, neque figuras aliquas, aut
ſtigmata facietis vobis. ego Do-
29 minus. * Ne proſtituas filiam
tuam, ne contaminetur terra, &
30 impleatur piaculo. * Sabbata mea
cuſtodite, & Sanctuarium meum
31 metuite. ego Dominus. * Non
declinetis ad magos, nec ab ario-
lis aliquid ſciſcitemini, vt pollua-
mini per eos. ego Dominus Deus
32 veſter. * Coram cano capite con-
ſurge, & honora perſonam ſenis:
& time Dominum Deum tuum.
33 ego ſum Dominus. * ‖ Si habi- ‖ Exo. 22. c. 21
G tauerit aduena in terra veſtra, &
moratus fuerit inter vos, non ex-
34 probretis ei: * ſed ſit inter vos
quaſi indigena: & diligetis eum
quaſi voſmetipſos: fuiſtis enim &
vos aduenæ in Terra Ægypti. ego
35 Dominus Deus veſter. * Nolite
facere iniquum aliquid in iudi-
cio, in regula, in pondere, in men-
36 ſura. * Statera iuſta, & æqua ſint
pondera, iuſtus modius, æquusq.
ſexta-

ſextarius. ego Dominus Deus ve-
ſter, qui eduxi vos de Terra Ægy-
pti. * Cuſtodite omnia præcepta 37
mea, & vniuerſa iudicia, & facite
ea. ego Dominus.

CAP. XX.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moy- 1
ſen, dicens: * Hæc loqueris 2
filijs Iſrael: Homo de filijs Iſrael, A
& de aduenis, qui habitant in
‖ Sup. 18. c. 21 Iſrael, ‖ ſi quis dederit de ſemine
ſuo idolo Moloch, morte moria-
tur: populus terræ lapidabit eum.
* Et ego ponam faciem meam 3
contra illum: ſuccidamq. eum de
medio populi ſui, eo quod dederit
de ſemine ſuo Moloch, & conta-
minauerit Sanctuarium meum, ac
polluerit nomen ſanctum meum.
* Quòd ſi negligens populus ter- 4
ræ, & quaſi paruipendens impe-
rium meum, dimiſerit hominem
qui dedit de ſemine ſuo Moloch,
nec voluerit eum occidere: * po- 5
nam faciem meam ſuper homi-
nem illum, & ſuper cognationem
eius, ſuccidamq. & ipſum, & om-
nes qui conſenſerunt ei vt forni-
caretur cum Moloch, de medio
populi ſui. * Anima, quæ decli- 6
nauerit ad magos & ariolos, &
fornicata fuerit cum eis, ponam
faciem meam contra eam, & inter-
ficiam illam de medio populi ſui.
‖ 1. Pet. 1. c. 15 * ‖ Sanctificamini & eſtote ſancti, 7
quia ego ſum Dominus Deus ve-
ſter. * Cuſtodite præcepta mea, 8
& facite ea: Ego Dominus qui B
‖ Exo. 21. c. 16 ſanctifico vos. * ‖ Qui maledixe- 9
rit patri ſuo, aut matri, morte mo-
Matt. 15. a. 4 riatur: patri, matriq. maledixit,
ſanguis eius ſit ſuper eum. * ‖ Si 10
Mar. 7. b. 10 mœchatus quis fuerit cum vxore
‖ Ioa. 8. a. 5 alterius, & adulterium perpetraue-
Deut. 22. d. 22 rit cum coniuge proximi ſui, mor-
te moriantur & mœchus & adul-
tera. * Qui dormierit cum nouer- 11
ca ſua, & reuelauerit ignominiam
patris ſui, morte moriantur ambo:
ſanguis eorum ſit ſuper eos. * Si 12
quis dormierit cum nuru ſua,
vterque moriatur, quia ſcelus ope-
rati ſunt: ſanguis eorum ſit ſuper
eos. * Qui dormierit cum maſcu- 13
lo coitu femineo, vterque opera-
tus eſt nefas, morte moriantur: ſit
ſanguis eorum ſuper eos. * Qui 14
ſupra vxorem filiam, duxerit ma- C
trem eius, ſcelus operatus eſt: vi-
uus ardebit cum eis, nec perma ne-
bit tantum nefas in medio veſtri.
15 * Qui cum iumento & pecore
coierit, morte moriatur: pecus
16 quoque occidite. * ‖ Mulier, quæ ‖ Sap. 18. d. 23
ſuccubuerit cuilibet iumento, ſi-
mul interficietur cum eo: ſanguis
17 eorum ſit ſuper eos. * Qui acce-
perit ſororem ſuam filiam patris
ſui, vel filiam matris ſuæ, & viderit
turpitudinem eius, illaq. conſpe-
xerit fratris ignominiam: nefariã
rem operati ſunt: occidentur in
conſpectu populi ſui, eo quòd tur-
pitudinem ſuam mutuo reuelaue-
runt, & portabunt iniquitatem
18 ſuam. * Qui coierit cum muliere
in fluxu menſtruo, & reuelauerit
turpitudinem eius, ipſaq. aperue-
rit fontem ſanguinis ſui, interfi-
cientur ambo de medio populi
19 ſui. * Turpitudinem materteræ,
D & amitæ tuæ non diſcooperies:
qui hoc fecerit, ignominiam car-
nis ſuæ nudauit, portabunt ambo
20 iniquitatem ſuam. * Qui coierit
cum vxore patrui, vel auunculi
ſui, & reuelauerit ignominiam co-
gnationis ſuæ, portabunt ambo
peccatum ſuum: abſque liberis
21 morientur. * Qui duxerit vxorem
fratris ſui, rem facit illicitam, tur-
pitudinem fratris ſui reuelauit:
22 abſque liberis erunt. * Cuſtodite
leges meas, atque iudicia, & facite
ea: ne & vos euomat terra quam
23 intraturi eſtis & habitaturi. * No-
lite ambulare in legitimis natio-
num, quas ego expulſurus ſum an-
te vos. Omnia enim hæc fecerunt,
24 & abominatus ſum eas. * Vobis
E autem loquor: Poſſidete terram
eorum, quam dabo vobis in here-
ditatem, terram fluentem lacte &
melle. ego Dominus Deus veſter,
qui ſeparaui vos a ceteris populis.
25 * Separate ergo & vos iumentum
mundum ab immundo, & auem
mundam ab immunda: ne pollua-
tis animas veſtras in pecore, &
auibus, & cunctis quæ mouentur
in terra, & quæ vobis oſtendi eſſe
26 polluta. * ‖ Eritis mihi ſancti, ‖ 1. Pet. 1. c. 15
quia ſanctus ſum ego Dominus,
& ſeparaui vos a ceteris populis, vt
27 eſſetis mei. * ‖ Vir, ſiue mulier, in ‖ Deut. 18. b. 10
quibus pythonicus, vel diuinatio-
nis fuerit ſpiritus, morte morian- 1. Reg. 28. b. 7
tur. lapidibus obruent eos: ſan-
guis eorum ſit ſuper illos.

CAP. XXI.

Dixit quoque Dominus ad 1
Moyſen: Loquere ad ſacer-
dotes filios Aaron, & dices ad eos: A
Ne contaminetur ſacerdos in mor
tibus ciuium ſuorum, * niſi tan- 2
tum in conſanguineis, ac propin-
quis, id eſt, ſuper patre, & ma-
tre, & filio, & filia, fratre quo-
que, * & ſorore virgine quæ non 3
eſt nupta viro: * ſed nec in princi- 4
pe populi ſui contaminabitur.
‖ Sup. 19. f. 28 * ‖ Non radent caput, nec bar- 5
bam, neque in carnibus ſuis fa-
Ezec. 44. f. 20 cient inciſuras. * Sancti erunt Deo 6
ſuo, & non polluent nomen eius:
incenſum enim Domini, & panes
Dei ſui offerunt, & ideo ſancti
‖ Sup. 19. f. 28 erunt. * ‖ Scortum & vile proſti- 7
bulum non ducent vxorem, nec
eam, quæ repudiata eſt a marito:
quia conſecrati ſunt Deo ſuo, * & 8
panes propoſitionis offerunt. Sint B
ergo ſancti, quia & ego ſanctus
ſum, Dominus, qui ſanctifico eos.
* Sacerdotis filia ſi deprehenſa 9
fuerit in ſtupro, & violauerit no-
men patris ſui, flammis exuretur.
* Pontifex, id eſt, ſacerdos maxi- 10
mus inter fratres ſuos, ſuper cuius
caput fuſum eſt vnctionis oleum,
& cuius manus in ſacerdotio con-
ſecratæ ſunt, veſtitusq. eſt ſanctis
veſtibus, caput ſuum non diſcoo
periet, veſtimenta non ſcindet:
* & ad omnem mortuum non in- 11
gredietur omnino. ſuper patre
quoque ſuo, & matre non conta-
minabitur: * Nec egredietur de 12
ſanctis, ne polluat Sanctuarium
Domini, quia oleum ſanctæ vn-
ctionis Dei ſui ſuper eum eſt. ego C
‖ Eze. 44. f. 22 Dominus. * ‖ Virginem ducet vxo 13
rem: * Viduam autem & repudia- 14
tam, & ſordidam, atque meretri-
cem non accipiet, ſed puellam
de populo ſuo: * ne commiſceat 15
ſtirpem generis ſui vulgo gentis
ſuæ: quia ego Dominus qui ſan-
ctifico eum. * Locutusq. eſt Do- 16
minus ad Moyſen, dicens: * Lo- 17
quere ad Aaron: Homo de ſemi-
ne tuo per familias qui habuerit
maculam, non offeret panes Deo
ſuo, * nec accedet ad miniſterium 18
eius: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi
paruo vel grandi, vel torto naſo,
* ſi fracto pede, ſi manu, * ſi 19
gibbus, ſi lippus, ſi albuginem 20
habens in oculo, ſi iugem ſcabiē,
ſi impetiginem in corpore, vel
21 herniofus. * Omnis qui habuerit
D maculam de ſemine Aaron ſa-
cerdotis, non accedet offerre ho-
ſtias Domino, nec panes Deo ſuo:
22 * veſcetur tamen panibus, qui of-
23 feruntur in Sanctuario, * ita dum-
taxat, vt intra velum non ingre-
diatur, nec accedat ad altare, quia
maculam habet, & contaminare
non debet Sanctuarium meum.
Ego Dominus qui ſanctifico eos.
24 * Locutus eſt ergo Moyſes ad Aa-
ron, & ad filios eius, & ad om-
nem Iſrael cuncta quæ fuerant ſi-
bi imperata.

CAP. XXII.

1 Locutus quoque eſt Dominus
2 ad Moyſen, dicens: * Loque-
A re ad Aaron & ad filios eius, vt
caueant ab his quæ conſecrata
ſunt filiorum Iſrael, & non con-
taminent nomen ſanctificatorum
mihi, quæ ipſi offerunt. ego Do-
3 minus. * Dic ad eos, & ad poſte-
ros eorum: Omnis homo, qui ac-
ceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ
conſecrata ſunt, & quæ obtule-
runt filij Iſrael Domino, in quo
eſt immunditia, peribit coram
Domino. ego ſum Dominus.
4 * Homo de ſemine Aaron, qui
fuerit leproſus, aut patiens flu-
xum ſeminis, non veſcetur de his
quæ ſanctificata ſunt mihi donec
ſanetur. Qui tetigerit immun-
dum ſuper mortuo, & ex quo e-
5 greditur ſemen quaſi coitus, * &
qui tangit reptile, & quodlibet
immundum, cuius tactus eſt ſor-
6 didus, * immundus erit vſque
ad veſperum, & non veſcetur his
quæ ſanctificata ſunt: ſed cum
7 lauerit carnem ſuam aqua, * &
occubuerit ſol, tunc mundatus ve-
ſcetur de ſanctificatis, quia cibus
8 illius eſt. * ‖ Morticinum & cap- ‖ Sap. 17. d. 15
tum a beſtia non comedent, nec
polluentur in eis. ego ſum Domi- Ezec. 44 g. 31
9 nus. * Cuſtodiant præcepta mea,
B vt non ſubiaceant peccato, & mo- Deut. 14. c. 21
riantur in Sanctuario, cum pol-
luerint illud. ego Dominus qui
10 ſanctifico eos. * Omnis alienige-
na non comedet de ſanctificatis,
inquilinus ſacerdotis, & mercena-
11 rius non veſcentur ex eis. * Quem
autem

autem ſacerdos emerit, & qui ver-
naculus domus eius fuerit, hi co-
medent ex eis. * Si filia ſacerdo- 12
tis cuilibet ex populo nupta fue-
rit: de his quæ ſanctificata ſunt,
& de primitijs non veſcetur. * Sin 13
autem vidua, vel repudiata, & abſ-
que liberis reuerſa fuerit ad do-
mum patris ſui: ſicut puella con-
ſueuerat, aletur cibis patris ſui.
Omnis alienigena comedendi ex
eis non habet poteſtatem. * Qui 14
comederit de ſanctificatis per igno
rantiam, addet quintam partem
cum eo quod comedit, & dabit
ſacerdoti in Sanctuarium. * Nec 15
contaminabunt ſanctificata filio-
rum Iſrael, quæ offerunt Domi-
no: * ne forte ſuſtineant iniqui- 16
tatem delicti ſui, cum ſanctificata C
comederint. ego Dominus qui
ſanctifico eos. * Locutuſq. eſt Do- 17
minus ad Moyſen, dicens: * Lo- 18
quere ad Aaron & filios eius, &
ad omnes filios Iſrael, diceſq. ad
eos: Homo de domo Iſrael, & de
aduenis qui habitant apud vos,
qui obtulerit oblationem ſuam,
vel vota ſoluens, vel ſponte offe-
rens, quidquid illud obtulerit in
holocauſtum Domini, * vt offe- 19
ratur per vos, maſculus immacu-
latus erit ex bobus, & ouibus, &
ex capris: * ſi maculam habuerit, 20
non offeretis, neque erit accepta-
bile. * ‖ Homo qui obtulerit vi- 21
ctimam pacificorum Domino, vel
vota ſoluens, vel ſponte offerens,
tam de bobus quam de ouibus,
immaculatum offeret, vt accepta-
bile ſit: omnis macula non erit in
eo. * Si cæcum fuerit, ſi fractum, 22
ſi cicatricem habens, ſi papulas,
aut ſcabiem, aut impetiginem:
non offeretis ea Domino, nec ado D
lebitis ex eis ſuper altare Domini.
* Bouem & ouem, aure & cauda 23
amputatis, voluntarie offerre po-
tes, votum autem ex eis ſolui non
poteſt. * Omne animal, quod 24
vel contritis vel tuſis, vel ſectis,
ablatiſq. teſticulis eſt, non offere-
tis Domino, & in terra veſtra hoc
omnino ne faciatis. * De manu 25
alienigenæ nõ offeretis panes Deo
veſtro, & quidquid aliud dare vo-
luerit: quia corrupta, & maculata
ſunt omnia: non ſuſcipietis ea.
* Locutuſq. eſt Dominus ad Moy 26
ſen, dicens: * Bos, ouis, & capra 27

‖ Deu. 15. d. 20
Eccli. 35. b. 8

cum genita fuerint, ſeptem die-
bus erunt ſub vbere matris ſuæ:
die autem octauo, & deinceps of-
28 ferri poterunt Domino. * Siue
illa bos, ſiue ouis, non immola-
buntur vna die cum fœtibus ſuis.
29 * Si immolaueritis hoſtiam pro
gratiarum actione Domino, vt
30 poſſit eſſe placabilis, * eodem
die comedetis eam, non remane-
bit quidquam in mane alterius
31 diei. ego Dominus. * Cuſtodite
mandata mea, & facite ea. ego
32 Dominus. * Ne polluatis nomen
meum ſanctum, vt ſanctificer in
medio filiorum Iſrael. Ego Do-
33 minus qui ſanctifico vos, * &
eduxi de Terra Ægypti, vt eſſem
vobis in Deum. ego Dominus.

CAP. XXIII.

1 LOcutuſq. eſt Dominus ad Moy
2 ſen, dicens: * Loquere filijs
A Iſrael, & dices ad eos: Hæ ſunt
feriæ Domini, quas vocabitis ſan-
3 ctas. * Sex diebus facietis opus:
dies ſeptimus, quia ſabbati requies
eſt, vocabitur ſanctus. omne
opus non facietis in eo. ſabbatum
Domini eſt in cunctis habitationi-
4 bus veſtris. * Hæ ſunt ergo feriæ
Domini ſanctæ, quas celebrare
5 debetis temporibus ſuis. * ‖ Men-
ſe primo, quartadecima die men-
ſis ad veſperum, Phaſe Domini
6 eſt: * & quintadecima die menſis
huius, ſollemnitas azymorum
Domini eſt. Septem diebus azy-
7 ma comedetis. * dies primus erit
vobis celeberrimus, ſanctuſque:
omne opus ſeruile non facietis in
8 eo: * ſed offeretis ſacrificiũ in igne
B Domino ſeptem diebus. dies au-
tem ſeptimus erit celebrior & ſan-
ctior: nullumq. ſeruile opus fa-
9 cietis in eo. * Locutuſq. eſt Do-
10 minus ad Moyſen, dicens: * Lo-
quere filijs Iſrael, & dices ad eos:
Cum ingreſſi fueritis terram, quã
ego dabo vobis, & meſſueritis ſe-
getem, feretis manipulos ſpica-
rum, primitias meſſis veſtræ ad ſa-
11 cerdotem: * qui eleuabit faſcicu-
lum coram Domino, vt accepta-
bile ſit pro vobis, altero die Sab-
12 bati, & ſanctificabit illum. * At-
que in eodem die quo manipulus
conſecratur, cædetur agnus imma-
culatus anniculus in holocauſtum

‖ Exo. 12. a. 23
Num. 28. c. 16

Domini : * Et libamenta offeren- 13
tur cum eo, duæ decimæ ſimilæ
conſperſæ oleo in incenſum Do-
mini, odoremq. ſuauiſſimum : li-
ba quoque vini, quarta pars hin.
* Panem, & polentam, & pultes 14
non comedetis ex ſegete, vſque
ad diem qua offeretis ex ea Deo
veſtro. Præceptum eſt ſempiter- C
num in generationibus, cunctisq.
‖ Deut.16.b.9 habitaculis veſtris. * ‖ Numera- 15
bitis ergo ab altero die Sabbati, in
quo obtuliſtis manipulum primi-
tiarum, ſeptem hebdomadas ple-
nas, * vſque ad alteram diem 16
expletionis hebdomadæ ſeptimæ,
id eſt quinquaginta dies : & ſic
offeretis ſacrificium nouum Do-
mino * ex omnibus habitaculis 17
veſtris, panes primitiarum duos
de duabus decimis ſimilæ fermen-
tatæ, quos coquetis in primitias
Domini. * Offeretisq. cum pani- 18
bus ſeptem agnos immaculatos
anniculos, & vitulum de armen-
to vnum, & arietes duos, & erunt
in holocauſtum cum libamentis
ſuis, in odorem ſuauiſſimum Do-
mino. * Facietis & hircum pro pec 19
cato, duosq. agnos anniculos ho-
ſtias pacificorum. * Cumq. ele- 20
uauerit eos ſacerdos cum panibus D
primitiarum coram Domino, ce-
dent in vſum eius. * Et vocabitis 21
hunc diem celeberrimum, atque
ſanctiſſimum : omne opus ſeruile
non facietis in eo. Legitimum
ſempiternum erit in cunctis habi-
taculis, & generationibus veſtris.
‖ Sup.19.b.9 * ‖ Poſtquam autem meſſueritis 22
ſegetem terræ veſtræ, non ſecabi-
tis eam vſque ad ſolum: nec rema-
nentes ſpicas colligetis, ſed paupe-
ribus & peregrinis dimittetis eas.
Ego ſum Dominus Deus veſter.
* Locutusq. eſt Dominus ad Moy 23
‖ Num.29.a.7 ſen, dicens : * ‖ Loquere filijs Iſ- 24
rael : Menſe ſeptimo, prima die
menſis, erit vobis ſabbatum, me-
moriale, clangentibus tubis, &
vocabitur ſanctum : * omne opus 25
ſeruile non facietis in eo, & offe-
retis holocauſtum Domino. * Lo- 26
cutusq. eſt Dominus ad Moyſen,
‖ Sup.16.b.29 Num.29.a.7 dicens : * ‖ Decimo die menſis hu- 27
ius ſeptimi, dies expiationum E
erit celeberrimus, & vocabitur
ſanctus : affligetisq. animas ve-
ſtras in eo, & offeretis holocau-
ſtum Domino. * Omne opus ſer- 28
uile non facietis in tempore diei
huius: quia dies propitiationis eſt,
vt propitietur vobis Dominus
29 Deus veſter. * Omnis anima, quæ
afflicta non fuerit die hac, peri-
30 bit de populis ſuis : * & quæ ope-
ris quippiam fecerit, delebo eam
31 de populo ſuo. * Nihil ergo ope-
ris facietis in eo : legitimum ſem-
piternum erit vobis in cunctis ge-
nerationibus, & habitationibus
32 veſtris. * ſabbatum requietionis
F eſt, & affligetis animas veſtras die
nono menſis : A veſpera vſque
ad veſperam celebrabitis ſabbata
33 veſtra. * Et locutus eſt Dominus
34 ad Moyſen, dicens : * Loquere
filijs Iſrael : A quintodecimo die
menſis huius ſeptimi, erunt feriæ
tabernaculorum ſeptem diebus
35 Domino. * Dies primus vocabi-
tur celeberrimus atque ſanctiſſi-
mus : omne opus ſeruile non fa-
36 cietis in eo. * Et ſeptem diebus Ioan.7.f.37
offeretis holocauſta Domino. dies
quoque octauus erit celeberrimus
atque ſanctiſſimus, & offeretis
holocauſtum Domino : eſt enim
cœtus atque collectæ : omne opus
37 ſeruile non facietis in eo. * Hæ
ſunt feriæ Domini, quas vocabi-
tis celeberrimas atque ſanctiſſi-
mas, offeretisq. in eis oblationes
Domino, holocauſta & libamen-
ta iuxta ritum vniuſcuiuſque diei :
38 * exceptis ſabbatis Domini, do-
nisq. veſtris, & quæ offeretis ex
voto, vel quæ ſponte tribuetis Do-
39 mino. * A quintodecimo ergo
die menſis ſeptimi, quando con-
gregaueritis omnes fructus terræ
veſtræ, celebrabitis ferias Domi-
ni ſeptem diebus. die primo &
G die octauo erit ſabbatum, id eſt
40 requies. * Sumetisq. vobis die
primo fructus arboris pulcherri-
mæ, ſpatulasq. palmarum, & ra-
mos ligni denſarum frondium, &
ſalices de torrente, & lætabimini
41 coram Domino Deo veſtro. * ce-
lebrabitisq. ſolemnitatem eius
ſeptem diebus per annum. legiti-
mum ſempiternum erit in gene-
rationibus veſtris. Menſe ſepti-
42 mo feſta celebrabitis, * & habi-
tabitis in vmbraculis ſeptem die-
bus. omnis, qui de genere eſt Iſ-
43 rael, manebit in tabernaculis : * vt
diſcant poſteri veſtri quod in ta-
bernaculis habitare fecerim filios
Iſrael,

Iſrael, cum educerem eos de Ter-
ra Ægypti. ego Dominus Deus
veſter. * Locutusq. eſt Moyſes ſu- 44
per ſollemnitatibus Domini ad fi-
lios Iſrael.

CAP. XXIIII.

ET locutus eſt Dominus ad 1
Moyſen, dicens: * Præcipe 2
filijs Iſrael, vt afferant tibi oleum A
de oliuis puriſſimum, ac lucidum,
ad concinnandas lucernas iugi-
ter, * extra velum teſtimonij in
tabernaculo fœderis. * Ponetq. 3
eas Aaron a veſpere vſque ad ma-
ne coram Domino, cultu rituq.
perpetuo in generationibus ve-
ſtris. * Super candelabrum mun- 4
diſſimum ponentur ſemper in cō-
ſpectu Domini. * Accipies quo- 5
que ſimilam, & coques ex ea
duodecim panes, qui ſinguli ha-
bebunt duas decimas: * quorum 6
ſenos altrinſecus ſuper menſam B
puriſſimam coram Domino ſta-
tues: * & pones ſuper eos thus 7
lucidiſſimum, vt ſit panis in mo-
nimentum oblationis Domini.
* Per ſingula ſabbata mutabuntur 8
coram Domino ſuſcepti a filijs Iſ-
rael fœdere ſempiterno: * eruntq. 9
Aaron & filiorum eius, vt come-
dant eos in loco ſancto: quia ſan-
ctum ſanctorum eſt de ſacrificijs
Domini iure perpetuo. * Ecce 10
autem egreſſus filius mulieris Iſ-
raelitidis, quem pepererat de viro
Ægyptio inter filios Iſrael, iurga-
tus eſt in caſtris cum viro Iſraeli-
ta. * Cumq. blaſphemaſſet no- 11
men, & maledixiſſet ei, adductus
eſt ad Moyſen. (Vocabatur autem
mater eius Salumith, filia Dabri
de tribu Dan.) * Miſeruntq. eum 12
in carcerem, donec noſſent quid
iuberet Dominus. * Qui locutus 13
eſt ad Moyſen, * dicens: Educ 14
blaſphemum extra caſtra, & po- C
nant omnes qui audierunt, ma-
nus ſuas ſuper caput eius, & lapi-
det eum populus vniuerſus. * Et 15
ad filios Iſrael loqueris: Homo,
qui maledixit Deo ſuo, portabit
peccatum ſuum: * & qui blaſphe- 16
mauerit nomen Domini, morte
moriatur: lapidibus opprimet eū
omnis multitudo, ſiue ille ciuis,
ſiue peregrinus fuerit. Qui blaſ-
phemauerit nomen Domini, mor-
17 te moriatur. * ‖ Qui percuſſerit, ‖ Exo. 21. b.
& occiderit hominem, morte 12
18 moriatur. * Qui percuſſerit ani-
mal, reddet vicarium, id eſt ani-
19 mam pro anima. * Qui irrogaue-
D rit maculam cuilibet ciuium ſuo-
20 rum: ſicut fecit, ſic fiet ei: * ‖ fra- ‖ Matt. 5. f.
cturam pro fractura, oculum pro 39
oculo, dentem pro dente reſtituet. Exo. 21. e.
qualem inflixerit maculam, talem 12
21 ſuſtinere cogetur. * Qui percuſſe- Deut. 19. d.
rit iumentum, reddet aliud. Qui 21
percuſſerit hominem, punietur.
22 * Æquum iudicium ſit inter vos,
ſiue peregrinus, ſiue ciuis pecca-
uerit: quia ego ſum Dominus
23 Deus veſter. * Locutusq. eſt Moy-
ſes ad filios Iſrael: & eduxerunt
eum, qui blaſphemauerat, extra
caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt.
Feceruntq. filij Iſrael ſicut præce-
perat Dominus Moyſi.

CAP. XXV.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moy-
ſen in monte Sinai, dicens:
2 * Loquere filijs Iſrael, & dices ad
A eos: Quando ingreſſi fueritis ter-
ram quam ego dabo vobis, ‖ ſab- ‖ Exo. 23. b.
3 batizes ſabbatum Domino. * Sex 12
annis ſeres agrum tuum, & ſex
annis putabis vineam tuam, colli-
4 gesq. fructus eius: * ſeptimo au-
tem anno ſabbatum erit terræ, re-
quietionis Domini: agrum non
ſeres, & vineam non putabis.
5 * Quæ ſponte gignet humus, non
metes: & vuas primitiarum tua-
rum non colliges quaſi vinde-
miam: annus enim requietionis
6 terræ eſt: * ſed erunt vobis in ci-
bum, tibi & ſeruo tuo, ancillæ &
mercenario tuo, & aduenæ qui
7 peregrinantur apud te: * iumen-
tis tuis & pecoribus omnia quæ
naſcuntur, præbebunt cibum.
8 * Numerabis quoque tibi ſeptem
hebdomadas annorum, id eſt, ſe-
pties ſeptem, quæ ſimul faciunt
9 annos quadraginta nouem: * &
clanges buccina menſe ſeptimo,
decima die menſis, propitiationis
tempore in vniuerſa terra veſtra.
10 * Sanctificabisq. annum quinqua-
B geſimum, & vocabis remiſſionem
cunctis habitatoribus terræ tuæ:
ipſe eſt enim iubileus. Reuerte-
tur homo ad poſſeſſionem ſuam,
& vnuſquiſque redict ad familiā
priſti-

piſtinam: * quia iubileus eſt & 11
quinquageſimus annus. Non ſe-
retis, neque meteris ſponte in agro
naſcentia, & primitias vindemiæ
non colligetis, * ob ſanctificatio- 12
nem iubilei, ſed ſtatim oblata
comedetis. * Anno iubilei redient 13
omnes ad poſſeſſiones ſuas. * quã- 14
do vendes quippiam ciui tuo, vel
emes ab eo, ne contriſtes fratrem
tuum, ſed iuxta numerum anno-
rum iubilei emes ab eo, * & iux- 15
ta ſupputationem frugum vendet
tibi. * Quanto plures anni re- 16
manſerint poſt iubileum, tanto
creſcet & pretium: & quanto mi-
nus temporis numeraueris, tanto
minoris & emptio conſtabit. tem-
pus enim frugum vendet tibi.
* Nolite affligere contribules ve- 17
ſtros, ſed timeat vnuſquiſque
Deum ſuum, quia ego Dominus
Deus veſter. * Facite præcepta 18
mea, & iudicia cuſtodite, & im- C
plete ea, vt habitare poſſitis in
terra abſque vllo pauore, * & gi- 19
gnat vobis humus fructus ſuos,
quibus veſcamini vſque ad ſatu-
ritatem, nullius impetum formi-
dantes. * Quod ſi dixeritis: Quid 20
comedemus anno ſeptimo, ſi non
ſeuerimus, neque collegerimus
fruges noſtras? * Dabo benedi- 21
ctionem meam vobis anno ſexto,
& faciet fructus trium annorum:
* ſeretisq. anno octauo, & come- 22
detis veteres fruges vſque ad no-
num annum: donec noua naſcan-
tur, edetis vetera. * Terra quo- 23
que non vendetur in perpetuum:
quia mea eſt, & vos aduenæ &
coloni mei eſtis. * vnde cuncta 24
regio poſſeſſionis veſtræ ſub re-
demptionis conditione vendetur.
* Si attenuatus frater tuus vendi- 25
derit poſſeſſiunculam ſuam, &
voluerit propinquus eius, poteſt
redimere quod ille vendiderat.
* ſin autem non habuerit proxi- 26
mum, & ipſe pretium ad redimen-
dum potuerit inuenire: * compu- 27
tabuntur fructus ex eo tempore D
quo vendidit: & quod reliquum
eſt, reddet emptori, ſicq. recipiet
poſſeſſionem ſuam. * quod ſi non 28
inuenerit manus eius vt reddat
pretium, habebit emptor quod
emerat, vſque ad annum iubi-
leum. In ipſo enim omnis ven-
ditio redibit ad dominum, & ad

29 poſſeſſorem priſtinum. * Qui
vendiderit domum intra vrbis mu
ros, habebit licentiam redimendi,
30 donec vnus impleatur annus. * ſi
non redemerit, & anni circulus
fuerit euolutus, emptor poſſide-
bit eam, & poſteri eius in perpe-
tuum, & redimi non poterit, etiã
31 in iubileo. * Sin autem in villa
fuerit domus, quæ muros non ha-
bet, agrorum iure vendetur. ſi
ante redempta non fuerit, in iu-
bileo reuertetur ad dominum.
32 * Ædes Leuitarum, quæ in vrbi-
bus ſunt, ſemper poſſunt redimi:
33 * ſi redemptæ non fuerint, in iu-
E bileo reuertentur ad dominos,
quia domus vrbium Leuitarum
pro poſſeſſionibus ſunt inter fi-
34 lios Iſrael. * Suburbana autem
eorum non veneant, quia poſſeſ-
35 ſio ſempiterna eſt. * Si attenua-
tus fuerit frater tuus, & infirmus
manu, & ſuſceperis eum quaſi
aduenam, & peregrinum, & vi-
36 xerit tecum, * ne accipias vſuras
ab eo, nec amplius quam dediſti.
Time Deum tuum, vt viuere poſ-
37 ſit frater tuus apud te. * Pecuniam
tuam non dabis ei ad vſuram, &
frugum ſuperabundantiam non
38 exiges. * Ego Dominus Deus ve-
F ſter, qui eduxi vos de Terra Æ-
gypti, vt darem vobis Terram
Chanaan, & eſſem veſter Deus.
39 * Si paupertate compulſus vendi-
derit ſe tibi frater tuus, non eum
opprimes ſeruitute famulorum,
40 * ſed quaſi mercenarius & colo-
nus erit: vſque ad annum iubi-
41 leum operabitur apud te, * & po-
ſtea egredietur cum liberis ſuis, &
reuertetur ad cognationem & ad
42 poſſeſſionẽ patrum ſuorum. * mei
enim ſerui ſunt, & ego eduxi eos
de Terra Aegypti. non veneant cõ-
43 ditione ſeruorum: * ne affligas eũ
per potentiam, ſed metuito Deum
44 tuum. * Seruus & ancilla ſint
vobis de nationibus quæ in cir-
45 cuitu veſtro ſunt. * Et de aduenis
qui peregrinantur apud vos, vel
qui ex his nati fuerint in terra ve-
46 ſtra, hos habebitis famulos: * &
hereditario iure tranſmittetis ad
poſteros, ac poſſidebitis in æter-
num. fratres autem veſtros filios
Iſrael ne opprimatis per poten-
47 tiam. * Si inualuerit apud vos
manus aduenæ atque peregrini, &
attenua-

attenuatus frater tuus vendiderit
ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe eius: G
* poſt venditionem poteſt redimi. 48
Qui voluerit ex fratribus ſuis, re-
dimet eum, * & patruus, & pa- 49
truelis, & conſanguineus, & affi-
nis. Sin autem & ipſe potuerit,
redimet ſe, * ſupputatis dumta- 50
xat annis a tempore venditionis
ſuæ vſque ad annum iubileum:
& pecunia, qua venditus fuerat,
iuxta annorum numerum & ra-
tionem mercenarij ſupputata.
* Si plures fuerint anni qui rema- 51
nent vſque ad iubileum, ſecun-
dum hos reddet & pretium. * ſi 52
pauci, ponet rationem cum eo
iuxta annorum numerum, &
reddet emptori quod reliquum
eſt annorum. * quibus ante ſer- 53
uiuit mercedibus imputatis: non
affliget eum violenter in conſpe-
ctu tuo. * Quod ſi per hæc redimi 54
non potuerit, anno iubileo egre-
dietur cum liberis ſuis. * Mei enim 55
ſunt ſerui, filij Iſrael, quos eduxi
de Terra Ægypti.

CAP. XXVI.

EGo Dominus Deus veſter: 1
‖ Exo.20.a.4 ‖ Non facietis vobis idolum A
Deu.5.a.8 & ſculptile, nec titulos erigetis,
Pſal.96.b 7 nec inſignem lapidem ponetis in
terra veſtra, vt adoretis eum. ego
enim ſum Dominus Deus veſter.
* Cuſtodite ſabbata mea, & pa- 2
uete ad Sanctuarium meum. ego
‖ Deut. 28. a. 1 Dominus. * ‖ Si in præceptis meis 3
ambulaueritis, & mandata mea
cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo
vobis pluuias temporibus ſuis, * & 4
terra gignet germen ſuum, & po-
mis arbores replebuntur. * Ap- 5
prehendet meſſium tritura vinde-
miam, & vindemia occupabit ſe-
mentem: & comedetis panem
veſtrum in ſaturitate, & abſque
pauore habitabitis in terra veſtra.
* Dabo pacem in finibus veſtris: 6
dormietis, & non erit qui exter- B
reat. Auferam malas beſtias: &
gladius non tranſibit terminos
veſtros. * Perſequemini inimicos 7
veſtros, & corruent coram vobis.
* perſequentur quinque de veſtris 8
centum alienos, & centum de
vobis decem millia: cadent ini-
mici veſtri gladio in conſpectu ve-
ſtro. * Reſpiciam vos, & creſcere 9
faciam: multiplicabimini, & fir-
mabo pactum meum vobiſcum.
10 * Comedetis vetuſtiſſima veterũ,
& vetera nouis ſuperuenientibus
11 proijcietis. * Ponam tabernacu-
lum meum in medio veſtri, &
non abijciet vos anima mea.
12 * ‖ Ambulabo inter vos, & ero ‖ 1 Cor.10.
Deus veſter, vosq. eritis populus d. 16
13 meus. * Ego Dominus Deus ve-
ſter: qui eduxi vos de Terra Ægy-
ptiorum, ne ſeruiretis eis, & qui
confregi catenas ceruicum veſtra-
14 rum, vt incederetis erecti. * ‖ Quod ‖ Deu.28.b
ſi non audieritis me, nec feceritis 13
15 omnia mandata mea, * ſi ſpreue- Thre.2.f.17
C ritis leges meas, & iudicia mea Mala.2.a.12
contempſeritis, vt non faciatis ea
quæ a me conſtituta ſunt, & ad
irritum perducatis pactum meum:
16 * ego quoque hæc faciam vobis:
Viſitabo vos velociter in egeſtate,
& ardore, qui conficiat oculos ve-
ſtros, & conſumat animas veſtras.
Fruſtra ſeretis ſementem, quæ
17 ab hoſtibus deuorabitur. * Po-
nam faciem meam contra vos, &
corruetis coram hoſtibus veſtris,
& ſubijciemini his qui oderunt
vos. fugietis, nemine perſequen-
18 te. * Sin autem nec ſic obedieri-
tis mihi, addam correptiones ve-
ſtras ſeptuplum propter peccata
19 veſtra, * & conteram ſuperbiam
duritiæ veſtræ. Daboq. vobis cæ-
lum deſuper ſicut ferrum, & ter-
20 ram æneam. * Conſumetur in-
D caſſum labor veſter, non proferet
terra germen, nec arbores poma
21 præbebunt. * Si ambulaueritis ex
aduerſo mihi, nec volueritis audi-
re me, addam plagas veſtras in
ſeptuplum propter peccata veſtra:
22 * immittamq. in vos beſtias agri,
quæ conſumant vos, & pecora
veſtra, & ad paucitatem cuncta
redigant, deſertæq. fiant viæ ve-
23 ſtræ. * Quod ſi nec ſic volueritis
recipere diſciplinam, ſed ambula-
24 ueritis ex aduerſo mihi: * ego
quoque contra vos aduerſus ince-
dam, & percutiam vos ſepties
25 propter peccata veſtra. * inducãq.
ſuper vos gladium vltorem fœde-
ris mei. Cumq. confugeritis in
vrbes, mittam peſtilentiam in
medio veſtri, & trademini in ma-
26 nibus hoſtium, * poſtquam con-
fregero baculum panis veſtri: ita
vt decem mulieres in vno clibano
coquant panes, & reddant eos ad
pondus:

pondus: & comedetis, & non ſa-
turabimini. * Sin autem nec per 27
hæc audieritis me, ſed ambulaue-
ritis contra me: * & ego incedam 28
aduerſus vos in furore contrario, E
& corripiam vos ſeptem plagis
propter peccata veſtra, * ita vt co- 29
medatis carnes filiorum veſtrorum
& filiarum veſtrarum. * deſtruam 30
excelſa veſtra, & ſimulachra con-
fringam. Cadetis inter ruinas ido-
lorum veſtrorum, & abominabi-
tur vos anima mea, * in tantum 31
vt vrbes veſtras redigam in ſoli-
tudinem, & deſerta faciam San-
ctuaria veſtra, nec recipiam vltra
odorem ſuauiſſimum. * Diſper- 32
damq. terram veſtram, & ſtupe-
bunt ſuper ea inimici veſtri, cum
habitatores illius fuerint. * vos 33
autem diſpergam in Gentes, &
euaginabo poſt vos gladium, eritq.
terra veſtra deſerta, & ciuitates
veſtræ dirutæ. * Tunc placebunt 34
terræ ſabbata ſua cunctis diebus
ſolitudinis ſuæ: quando fueritis
* in terra hoſtili, ſabbatizabit, & 35
requieſcet in ſabbatis ſolitudinis
ſuæ, eo quòd non requieuerit in
ſabbatis veſtris quando habitaba-
tis in ea. * Et qui de vobis reman- 36
ſerint, dabo pauorem in cordibus F
eorum in regionibus hoſtium,
terrebit eos ſonitus folij volantis,
& ita fugient quaſi gladium: ca-
dent, nullo perſequente, * & cor- 37
ruent ſinguli ſuper fratres ſuos
quaſi bella fugientes, nemo ve-
ſtrum inimicis audebit reſiſtere.
* peribitis inter Gentes, & hoſti- 38
lis vos terra conſumet. * Quod ſi 39
& de ijs aliqui remanſerint, tabe-
ſcent in iniquitatibus ſuis, in ter-
ra inimicorum ſuorum, & propter
peccata patrum ſuorum & ſua
affligentur: * donec confiteantur 40
iniquitates ſuas, & maiorum ſuo-
rum, quibus præuaricati ſunt in
me, & ambulauerunt ex aduerſo
mihi. * Ambulabo igitur & ego 41
contra eos, & inducam illos in
terram hoſtilem, donec erubeſcat
incircumciſa mens eorum: tunc
orabunt pro impietatibus ſuis.
* Et recordabor fœderis mei quod 42
pepigi cum Iacob, & Iſaac, & G
Abraham. Terræ quoque memor
ero: * quæ cum relicta fuerit ab 43
eis, complacebit ſibi in ſabbatis
ſuis patiens ſolitudinẽ propter il-
los. Ipſi vero rogabũt pro peccatis
ſuis, eo quòd abiecerint iudicia
mea, & leges meas deſpexerint.
44 * Et tamen etiam cum eſſent in
terra hoſtili, non penitus abieci
eos, neque ſic deſpexi vt conſu-
merentur, & irritum facerem pa-
ctum meum cum eis. Ego enim
45 ſum Dominus Deus eorum, * &
recordabor fœderis mei priſtini,
quando eduxi eos de Terra Ægy-
pti in conſpectu Gentium, vt eſ-
ſem Deus eorum. ego Dominus.
Hæc ſunt iudicia atque præcepta
& leges, quas dedit Dominus in-
ter ſe & filios Iſrael in monte
Sinai per manum Moyſi.

CAP. XXVII.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moy
2 ſen, dicens: * Loquere filijs
A Iſrael, & dices ad eos: Homo qui
votum fecerit, & ſpoponderit
Deo animam ſuam, ſub æſtima-
3 tione dabit pretium. * Si fuerit
maſculus a vigeſimo anno vſque
ad ſexageſimum annum, dabit
quinquaginta ſiclos argenti ad
4 menſuram Sanctuarij: * ſi mu-
5 lier, triginta. * A quinto autem
anno vſque ad vigeſimum, maſ-
culus dabit viginti ſiclos: femina
6 decem. * Ab vno menſe vſque
ad annum quintum, pro maſculo
dabuntur quinque ſicli: pro femi-
7 na, tres. * Sexagenarius & vltra
maſculus dabit quindecim ſiclos:
8 femina decem. * Si pauper fue-
rit, & æſtimationem reddere non
valebit, ſtabit coram ſacerdote:
& quantum ille æſtimauerit, &
viderit eum poſſe reddere, tantum
9 dabit. * Animal autem, quod
immolari poteſt Domino, ſi quis
10 vouerit, ſanctum erit, * & muta-
ri non poterit, id eſt, nec melius
malo, nec peius bono. quod ſi
mutauerit: & ipſum quod muta-
tum eſt, & illud pro quo muta-
tum eſt, conſecratum erit Domi-
11 no. * Animal immundum, quod
B immolari Domino non poteſt ſi
quis vouerit, adducetur ante ſa-
12 cerdotem. * qui iudicans vtrum
bonum an malum ſit, ſtatuet pre-
13 tium. * quod ſi dare voluerit is,
qui offert, addet ſupra æſtimatio-
14 nem quintam partem. * Homo
ſi vouerit domum ſuam, & ſan-
ctificauerit Domino, conſidera-
bit

bit eam ſacerdos vtrum bona an
mala ſit, & iuxta pretium, quod
ab eo fuerit conſtitutum, venun-
dabitur:* ſin autem ille, qui voue- 15
rat, voluerit redimere eam, dabit
quintam partem æſtimationis ſu-
pra, & habebit domum. * Quod 16
ſi agrum poſſeſſionis ſuæ vouerit,
& conſecrauerit Domino: iuxta
menſuram ſementis æſtimabitur
pretium. ſi triginta modijs hordei
ſeritur terra, quinquaginta ſiclis
venundetur argenti. * Si ſtatim 17
ab anno incipientis iubilei voue-
rit agrum, quanto valere poteſt,
tanto æſtimabitur. * ſin autem 18
poſt aliquantum temporis: ſup-
putabit ſacerdos pecuniam iuxta
annorum, qui reliqui ſunt, nu-
merum vſque ad iubileum, &
detrahetur ex pretio. * Quod ſi 19
voluerit redimere agrum ille, qui C
vouerat, addet quintam partem
æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit
eum. * Sin autem noluerit redi- 20
mere, ſed alteri cuilibet fuerit ve-
nundatus, vltra eum qui vouerat
redimere non poterit: * quia cum 21
iubilei venerit dies, ſanctificatus
erit Domino, & poſſeſſio conſe-
crata ad ius pertinet ſacerdotum.
* Si ager emptus eſt, & non de 22
poſſeſſione maiorum ſanctificatus
fuerit Domino, * ſupputabit ſa- 23
cerdos iuxta annorum numerum
vſque ad iubileum, pretium: &
dabit ille qui vouerat eum, Do-
mino. * in iubileo autem reuer- 24
tetur ad priorem dominum, qui
vendiderat eum, & habuerat in

25 ſorte poſſeſſionis ſuæ. * Omnis
æſtimatio ſiclo ſanctuarij ponde-
rabitur. ‖ Siclus viginti obolos ‖ Exo. 30. b.
26 habet. * Primogenita, quæ ad 13
Dominum pertinent, nemo ſan- Num. 3. g.
ctificare poterit & vouere: ſiue 47
bos, ſiue ouis fuerit, Domini Ezec. 45. d.
27 ſunt. * Quod ſi immundum eſt 12
D animal, redimet qui obtulit, iu-
xta æſtimationem tuam, & addet
quintam partem pretij. ſi redime-
re noluerit, vendetur alteri quan-
tocumque a te fuerit æſtimatum.
28 * ‖ Omne, quod Domino conſe- ‖ Ioſ. 6. c. 17.
cratur, ſiue homo fuerit, ſiue d. 25
animal, ſiue ager, non vendetur,
nec redimi poterit. Quidquid ſe-
mel fuerit conſecratum, ſanctum
29 ſanctorum erit Domino.* Et om-
nis conſecratio, quæ offertur ab
homine, non redimetur, ſed mor-
30 te morietur.* Omnes decimæ ter-
ræ, ſiue de frugibus, ſiue de po-
mis arborum, Domini ſunt, &
31 illi ſanctificantur. * Si quis au-
tem voluerit redimere decimas
ſuas, addet quintam partem ea-
32 rum. * Omnium decimarum bo-
uis & ouis & capræ, quæ ſub pa-
ſtoris virga tranſeunt, quidquid
decimum venerit, ſanctificabitur
33 Domino. * Non eligetur nec bo-
num nec malum, nec altero com-
mutabitur. ſi quis mutauerit: &
quod mutatum eſt, & pro quo
mutatum eſt, ſanctificabitur Do-
34 mino, & non redimetur. * Hæc
ſunt præcepta, quæ mandauit Do-
minus Moyſi ad filios Iſrael in
monte Sinai.

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPVT PRIMVM.

LOCVTVSQ. eſt 1
Dominus ad Moy- A
ſen in deſerto Si-
nai in tabernaculo
fœderis, prima die
menſis ſecundi, an-
no altero egreſſionis eorum ex

2 Ægypto, dicens: * ‖ Tollite ſum- ‖ Exo. 30. b.
mam vniuerſæ congregationis fi- 12
liorum Iſrael per cognationes &
domos ſuas, & nomina ſingulo-
rum, quidquid ſexus eſt maſculi-
3 ni * a vigeſimo anno & ſupra, om-
nium virorum fortium ex Iſrael,
& nu-

& numerabitis eos per turmas
ſuas, tu & Aaron. * Eruntq. vo- 4
biſcum principes tribuum ac do-
morum in cognationibus ſuis, B
* quorum iſta ſunt nomina: De 5
Ruben, Eliſur filius Sedeur. * de 6
Simeon, Salamiel filius Suriſad-
dai. * de Iuda, Nahaſſon, filius 7
Aminadab. * de Iſſachar, Natha- 8
nael filius Suar. * de Zabulon, 9
Eliab filius Helon. * Filiorum 10
autem Ioſeph, de Ephraim, Eliſa-
ma filius Ammiud. de Manaſſe,
Gamaliel filius Phadaſſur. * De 11
Beniamin, Abidan filius Gedeo-
nis. * de Dan, Ahiezer filius Am- 12
miſaddai. * de Aſer, Phegiel filius 13
Ochran. * de Gad, Eliaſaph filius 14
Duel. * de Nephthali, Ahira filius 15
Enan. * Hi nobiliſſimi principes 16
multitudinis per tribus & cogna-
tiones ſuas, & capita exercitus
Iſrael: * quos tulerunt Moyſes & 17
Aaron cum omni vulgi multitu-
dine: * & congregauerunt primo 18
die menſis ſecundi, recenſentes
eos per cognationes, & domos, ac
familias, & capita, & nomina ſin-
gulorum a vigeſimo anno & ſu-
pra, * ſicut præceperat Dominus 19
Moyſi. Numeratiq. ſunt in deſer- C
to Sinai. * De Ruben primoge- 20
nito Iſraelis per generationes &
familias ac Domos ſuas, & nomi-
na capitum ſingulorum, omne
quod ſexus eſt maſculini a vigeſi-
mo anno & ſupra, procedentium
ad bellum, * quadraginta ſex mil- 21
lia quingenti. * De filijs Simeon 22
per generationes & familias ac do
mos cognationum ſuarum recen-
ſiti ſunt per nomina & capita ſin-
gulorum, omne quod ſexus eſt
maſculini a vigeſimo anno & ſu-
pra, procedentium ad bellum,
* quinquaginta nouem millia 23
trecenti. * De filijs Gad per gene- 24
rationes & familias ac domos co-
gnationum ſuarum recenſiti ſunt
per nomina ſingulorum a viginti
annis & ſupra, omnes qui ad bel-
la procederēt, * quadragintaquin- 25
que millia ſexcenti quinquaginta.
* De filijs Iuda per generationes 26
& familias ac domos cognationū D
ſuarum, per nomina ſingulorum
a vigeſimo anno & ſupra, omnes
qui poterant ad bella procedere,
* recenſiti ſunt ſeptuaginta quat- 27
tuor millia ſexcenti. * De filijs 28

Iſſachar, per generationes & fami-
lias ac domos cognationum ſua-
rum, per nomina ſingulorum a vi-
geſimo anno & ſupra, omnes qui
29 ad bella procederent, * & recenſiti
ſunt quinquaginta quatuor mil-
30 lia quadringenti. * De filijs Za-
bulon per generationes, & fami-
lias, ac domos cognationum ſua-
rum recenſiti ſunt per nomina
ſingulorum a vigeſimo anno &
ſupra, omnes qui poterant ad bel-
31 la procedere, * quinquaginta ſe-
32 ptem millia quadringenti. * De
E filijs Ioſeph, filiorum Ephraim
per generationes, & familias, ac
domos cognationum ſuarum re-
cenſiti ſunt per nomina ſingulorū
a vigeſimo anno & ſupra, omnes
qui poterant ad bella procedere;
33 * quadraginta millia quingenti.
34 * Porro filiorum Manaſſe per ge-
nerationes & familias ac domos
cognationum ſuarū recenſiti ſunt
per nomina ſingulorum a viginti
annis & ſupra, omnes qui pote-
35 rant ad bella procedere, * trigin-
36 ta duo millia ducenti. * De filijs
Beniamin per generationes & fa-
milias ac domos cognationum
ſuarum recenſiti ſunt nominibus
ſingulorum a vigeſimo anno &
ſupra, omnes qui poterant ad bel-
37 la procedere, * triginta quinque
38 millia quadringenti. * De filijs
Dan per generationes, & familias
ac domos cognationum ſuarum
recenſiti ſunt nominibus ſingulo-
rum a vigeſimo anno & ſupra,
omnes qui poterant ad bella pro-
39 cedere, * ſexaginta duo millia ſe-
40 ptingenti. * De filijs Aſer per ge-
F nerationes & familias ac domos
cognationum ſuarū recenſiti ſunt
per nomina ſingulorum a vigeſi-
mo anno & ſupra, omnes qui po-
41 terant ad bella procedere, * qua-
draginta millia & mille quingen-
42 ti. * De filijs Nephthali per gene-
rationes & familias ac domos co-
gnationum ſuarum recenſiti ſunt
nominibus ſingulorum a vigeſi-
mo anno & ſupra, omnes qui po-
43 terant ad bella procedere, * quin-
quaginta tria millia quadringen-
44 ti. * Hi ſunt, quos numerauerunt
Moyſes & Aaron, & duodecim
principes Iſrael, ſingulos per do-
45 mos cognationum ſuarum. * Fue-
runtq. omnis numerus filiorum

Iſrael

Iſrael per domos & familias ſuas,
a vigeſimo anno & ſupra, qui po-
terant ad bella procedere, * ſex- 46
centa tria millia virorum quin-
genti quinquaginta. * Leuitæ 47
autem in tribu familiarum ſuarũ G
non ſunt numerati cum eis. * Lo- 48
cutusq. eſt Dominus ad Moyſen,
dicens: * Tribum Leui noli nu- 49
merare, neque pones ſummam
eorum cum filijs Iſrael: * ſed con- 50
ſtitue eos ſuper tabernaculum te-
ſtimonij & cuncta vaſa eius, &
quidquid ad ceremonias pertinet.
Ipſi portabunt tabernaculum &
omnia vtenſilia eius: & erunt in
miniſterio, ac per gyrum taberna-
culi metabuntur. * Cum profici- 51
ſcendum fuerit, deponent Leuitæ
tabernaculum: cum caſtrametan-
dum, erigent. quiſquis externorũ
acceſſerit, occidetur. * Metabun- 52
tur autem caſtra filij Iſrael vnuſ-
quiſque per turmas & cuneos at-
que exercitum ſuum. * Porro Le- 53
uitæ per gyrum tabernaculi figent
tentoria, ne fiat indignatio ſuper
multitudinem filiorum Iſrael, &
excubabunt in cuſtodijs taberna-
culi teſtimonij. * Fecerunt ergo 54
filij Iſrael iuxta omnia quæ præ-
ceperat Dominus Moyſi.

CAP. II.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moy- 1
ſen & Aaron, dicens: * Singu- 2
li per turmas, ſigna, atque vexil- A
la, & domos cognationum ſuarum
caſtrametabuntur filij Iſrael, per
gyrum tabernaculi fœderis. * Ad 3
Orientem Iudas figet tentoria per
turmas exercitus ſui: eritq. prin-
ceps filiorum eius Nahaſſon filius
Aminadab. * & omnis de ſtirpe 4
eius ſumma pugnantium, ſeptua-
ginta quattuor millia ſexcenti.
* Iuxta eum caſtrametati ſunt de 5
tribu Iſſachar, quorum princeps
fuit Nathanael filius Suar. * & 6
omnis numerus pugnatorum eius
quinquaginta quattuor millia
quadringenti. * In tribu Zabu- 7
lon princeps fuit Eliab filius He-
lon. * Omnis de ſtirpe eius exer- 8
citus pugnatorum, quinquaginta
ſeptem millia quadringenti. * Vni- 9
uerſi qui in caſtris Iudæ enume-
rati ſunt, fuerunt centum octo-
ginta ſex millia quadringenti: &
per turmas ſuas primi egredien-
10 tur. * In caſtris filiorum Ruben
B ad meridianam plagam erit prin-
11 ceps Eliſur filius Sedeur: * & cun-
ctus exercitus pugnatorum eius
qui numerati ſunt, quadraginta
12 ſex millia quingenti. * Iuxta eum
caſtrametati ſũt de tribu Simeon:
quorum princeps fuit Salamiel fi-
13 lius Suriſaddai. * & cunctus exer-
citus pugnatorum eius, qui nu-
merati ſunt, quinquaginta nouem
14 millia trecenti. * In tribu Gad
princeps fuit Eliaſaph filius Duel.
15 * & cunctus exercitus pugnatorũ
eius, qui numerati ſunt, qua-
draginta quinque millia ſexcenti
16 quinquaginta. * Omnes qui re-
cenſiti ſunt in caſtris Ruben, cen-
tum quinquaginta millia & mille
quadringenti quinquaginta per
turmas ſuas: in ſecundo loco pro-
17 ficiſcentur. * Leuabitur autem
tabernaculum teſtimonij per offi-
cia Leuitarum & turmas eorum.
quomodo erigetur, ita & depo-
netur. Singuli per loca & ordi-
18 nes ſuos proficiſcentur. * Ad oc-
C cidentalem plagam erunt caſtra
filiorum Ephraim, quorum prin-
ceps fuit Eliſama filius Ammiud.
19 * cunctus exercitus pugnatorum
eius, qui numerati ſunt, quadra-
20 ginta millia quingenti. * Et cum
eis tribus filiorum Manaſſe, quo-
rum princeps fuit Gamaliel filius
21 Phadaſſur. * cunctusq. exercitus
pugnatorum eius, qui numerati
ſunt, triginta duo millia ducenti.
22 * In tribu filiorum Beniamin prin
ceps fuit Abidan filius Gedeonis.
23 * & cunctus exercitus pugnatorũ
eius, qui recenſiti ſunt, triginta
quinque millia quadringenti.
24 * Omnes qui numerati ſunt in ca-
ſtris Ephraim, centum octo mil-
lia centum per turmas ſuas: tertij
25 proficiſcentur. * Ad Aquilonis
partẽ caſtrametati ſunt filij Dan:
quorum princeps fuit Ahiezer fi-
26 lius Ammiſaddai. * cunctus exer-
D citus pugnatorum eius, qui nu-
merati ſunt, ſexaginta duo millia
27 ſeptingenti. * Iuxta eum fixere
tentoria de tribu Aſer: quorũ prin
ceps fuit Phegiel filius Ochran.
28 * cunctus exercitus pugnatorum
eius, qui numerati ſunt, quadra-
ginta millia & mille quingenti.
29 * De tribu filiorum Nephthali
prin-

princeps fuit Ahira filius Enan.
* cunctus exercitus pugnatorum 30
eius, quinquaginta tria millia
quadringenti. * Omnes, qui nu- 31
merati ſunt in caſtris Dan, fue-
runt centum quinquaginta ſeptẽ
millia ſexcenti: & nouiſſimi pro-
ficiſcentur. * Hic numerus filio- 32
rum Iſrael, per domos cognatio-
num ſuarum & turmas diuiſi exer
citus, ſexcenta tria millia quin-
genti quinquaginta. * Leuitæ au- 33
tem non ſunt numerati inter fi-
lios Iſrael: ſic enim præceperat
Dominus Moyſi. * Feceruntq. fi- 34
lij Iſrael iuxta omnia quæ man-
dauerat Dominus. Caſtrametati
ſunt per turmas ſuas, & profecti
per familias ac domos patrum
ſuorum.

CAP. III.

HÆ ſunt generationes Aaron 1
& Moyſi in die qua locutus A
eſt Dominus ad Moyſen in mon-
‖ Exo. 6. d. 23 te Sinai. * ‖ Et hæc nomina filio- 2
rum Aaron: primogenitus eius
Nadab, deinde Abiu, & Eleazar, &
Ithamar. * Hæc nomina filiorum 3
Aaron ſacerdotum qui vncti ſunt,
& quorum repletæ & conſecratæ
manus vt ſacerdotio fungerentur.
‖ Leu. 10. a. 2 * ‖ Mortui ſunt enim Nadab & 4
Abiu cum offerrent ignem alie-
1. Par. 24. a. 2 num in conſpectu Domini in de-
ſerto Sinai, abſque liberis: fun-
ctiq. ſunt ſacerdotio Eleazar &
Ithamar coram Aaron patre ſuo.
* Locutusq. eſt Dominus ad Moy- 5
ſen, dicens: * Applica tribum Le- 6
ui, & fac ſtare in conſpectu Aaron
ſacerdotis vt miniſtrent ei, & ex-
cubent, * & obſeruent quidquid 7
ad cultum pertinet multitudinis
coram tabernaculo teſtimonij, * & 8
cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſer-
uientes in miniſterio eius. * Da- 9
biſq. dono Leuitas * Aaron & fi- 10
lijs eius, quibus traditi ſunt a filijs B
Iſrael. Aaron autem & filios eius
conſtitues ſuper cultum ſacerdo-
tij. Externus, qui ad miniſtrandum
acceſſerit, morietur. * Locutusq. 11
eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
* Ego tuli Leuitas a filijs Iſrael pro 12
omni primogenito, qui aperit vul-
‖ Exo. 13. a. 2 uam in filijs Iſrael, eruntq. Leuitæ
mei. * ‖ Meum eſt enim omne 13
Inf. 8. c. 16 primogenitum: ex quo percuſſi
primogenitos in Terra Ægypti:
ſanctificaui mihi quidquid primũ
naſcitur in Iſrael ab homine vſque
ad pecus, mei ſunt: ego Dominus.
14 * Locutusq. eſt Dominus ad Moy-
15 ſen in deſerto Sinai, dicens: * Nu-
C mera filios Leui per domos patrũ
ſuorum & familias, omnem ma-
ſculum ab vno menſe, & ſupra.
16 * Numerauit Moyſes, vt præcepe-
17 rat Dominus, * ‖ & inuenti ſunt ‖ Exo. 6. c. 16
filij Leui per nomina ſua, Gerſon
18 & Caath & Merari. * Filij Ger-
19 ſon: Lebni & Semei. * Filij Caath:
Amram & Ieſaar, Hebron & Oziel.
20 * Filij Merari: Moholi & Muſi.
21 * De Gerſon fuere familiæ duæ,
22 Lebnitica, & Semeitica: * quarum
numeratus eſt populus ſexus ma-
ſculini ab vno menſe & ſupra, ſe-
23 ptem millia quingenti. * Hi poſt
tabernaculum metabuntur ad Oc-
24 cidentem * ſub principe Eliaſaph
25 filio Lael. * Et habebunt excubias
26 in tabernaculo fœderis, * ipſum
D tabernaculum & operimentum
eius, tentorium quod trahitur an-
te fores tecti fœderis, & cortinas
atrij: tentorium quoque quod ap-
penditur in introitu atrij taberna-
culi, & quidquid ad ritum altaris
pertinet, funes tabernaculi & om-
27 nia vtenſilia eius. * Cognatio
Caath habebit populos Amrami-
tas & Ieſaaritas & Hebronitas &
Ozielitas. Hæ ſunt familiæ Caa-
thitarum recenſitæ per nomina
28 ſua: * omnes generis maſculini
ab vno menſe & ſupra, octo millia
ſexcenti habebunt excubias San-
29 ctuarij, * & caſtrametabuntur ad
30 meridianam plagam. * Princepsq.
eorum erit Eliſaphan filius Oziel:
31 * & cuſtodient arcam, menſamq.
E & candelabrum, altaria & vaſa
Sanctuarij, in quibus miniſtratur,
& velum, cunctamq. huiuſcemo-
32 di ſupellectilem. * Princeps au-
tem principum Leuitarum Elea-
zar filius Aaron ſacerdotis, erit ſu-
per excubitores cuſtodiæ Sanctua-
33 rij. * At vero de Merari erunt po-
puli Moholitæ & Muſitæ recenſiti
34 per nomina ſua: * omnes generis
maſculini ab vno menſe & ſupra,
35 ſex millia ducenti. * Princeps eo-
rum Suriel filius Abihaiel: in pla-
ga ſeptentrionali caſtrametabun-
36 tur. * Erunt ſub cuſtodia eorum
tabulæ tabernaculi & vectes, &

columnæ

columnæ ac baſes earum, & om-
nia quæ ad cultum huiuſcemodi
pertinent: * columnæq. atrij per 37
circuitum cum baſibus ſuis, &
paxilli cum funibus. * Caſtrame- 38
tabuntur ante tabernaculum fœ- F
deris, ideſt ad orientalem plagam,
Moyſes & Aaron cum filijs ſuis,
habentes cuſtodiam Sanctuarij in
medio filiorum Iſrael. quiſquis
alienus acceſſerit, morietur.* Om- 39
nes Leuitæ, quos numerauerunt
Moyſes & Aaron iuxta præceptū
Domini per familias ſuas in gene-
re maſculino a menſe vno & ſu-
pra, fuerunt viginti duo millia.
* Et ait Dominus ad Moyſen: 40
Numera primogenitos ſexus ma-
ſculini de filijs Iſrael ab vno men-
ſe & ſupra, & habebis ſummam
eorum. * Tolleſq. Leuitas mihi 41
pro omni primogenito filiorum
Iſrael, ego ſum Dominus: & pe-
cora eorum pro vniuerſis primo-
genitis pecorum filiorum Iſrael.
* Recenſuit Moyſes, ſicut præce- 42
perat Dominus, primogenitos fi-
liorum Iſrael.* & fuerunt maſcu- 43
li per nomina ſua, a menſe vno & G
ſupra, viginti duo millia ducenti
ſeptuaginta tres. * Locutuſq. eſt 44
Dominus ad Moyſen, dicens:
* Tolle Leuitas pro primogenitis 45
filiorum Iſrael, & pecora Leuita-
rum pro pecoribus eorum, eruntq.
Leuitæ mei. ego ſum Dominus.
* In pretio autem ducentorum 46
ſeptuaginta trium, qui excedunt
numerum Leuitarum de primo-
genitis filiorum Iſrael, * accipies 47
quinque ſiclos per ſingula capita
‖ Exo. 30. b. ad menſuram Sanctuarij. ‖ Siclus
13 habet viginti obolos. * Dabiſq. 48
Leui. 27. c. pecuniam Aaron & filijs eius pre-
25 tium eorum qui ſupra ſunt. * Tu- 49
Ezec. 45. d. lit igitur Moyſes pecuniam eorū,
12 qui fuerant amplius, & quos rede-
merant a Leuitis * pro primoge- 50
nitis filiorum Iſrael, mille trecen-
torum ſexagintaquinque ſiclorum
iuxta pondus Sanctuarij,* & dedit 51
eam Aaron & filijs eius iuxta ver-
bum quod præceperat ſibi Domi-
nus.

C A P. IIII.

Locutuſq. eſt Dominus ad Moy- 1
‖ 1. Par. 15. ſen & Aaron, dicens: * ‖ Tol- 2
b. 15 le ſummam filiorum Caath de A
medio Leuitarum per domos &
3 familias ſuas, * a trigeſimo anno
& ſupra, vſque ad quinquageſi-
mum annum, omnium qui in-
grediuntur vt ſtent & mini-
ſtrent in tabernaculo fœderis.
4 * Hic eſt cultus filiorum Caath:
Tabernaculum fœderis, & San-
5 ctum ſanctorum * ingredientur
Aaron & filij eius, quando mo-
uenda ſunt caſtra, & deponent
velum quod pendet ante fores, in-
uoluentq. eo arcam teſtimonij.
6 * & operient rurſum velamine iā-
thinarum pellium, extendentq.
deſuper pallium totum hyacinthi-
7 num, & inducent vectes. * Men-
ſam quoque propoſitionis inuol-
uent hyacinthino pallio, & po-
nent cum ea thuribula & morta-
riola, cyathos & crateras ad liba
fundenda: panes ſemper in ea
8 erunt: * extendentq. deſuper pal-
lium coccineum, quod rurſum
operient velamento ianthinarum
9 pellium, & inducent vectes. * Su-
ment & pallium hyacinthinum
quo operient candelabrum cum
lucernis & forcipibus ſuis & emū-
ctorijs & cunctis vaſis olei, quæ ad
concinnandas lucernas neceſſaria
10 ſunt: * & ſuper omnia ponent
operimentum ianthinarum pel-
11 lium, & inducent vectes. * Nec
B non & altare aureum inuoluent
hyacinthino veſtimento, & exten-
dent deſuper operimentum ian-
thinarum pellium, inducentq. ve-
12 ctes. * Omnia vaſa, quibus mini-
ſtratur in Sanctuario, inuoluent
hyacinthino pallio, & extendent
deſuper operimentum ianthina-
rum pellium, inducentq. vectes.
13 * Sed & altare mundabunt cinere,
& inuoluent illud purpureo veſti-
14 mento, * ponentq. cum eo omnia
vaſa, quibus in miniſterio eius
vtuntur, id eſt, ignium receptacu-
la, fuſcinulas ac tridentes, vncinos
& batilla. Cuncta vaſa altaris ope-
rient ſimul velamine ianthinarum
15 pelliū, & inducent vectes. * Cumq.
inuoluerint Aaron & filij eius
Sanctuarium & omnia vaſa eius
in commotione caſtrorum, tunc
intrabunt filij Caath vt portent
inuoluta: & non tangent vaſa
Sanctuarij, ne moriantur. Iſta ſunt
onera filiorum Caath in taberna-
16 culo fœderis: * ſuper quos erit

Eleazar filius Aaron ſacerdotis,ad
cuius curam pertinet oleum ad
concinnandas lucernas,& compo-
ſitionis incenſum, & ſacrificium,
quod ſemper offertur, & oleum
vnctionis, & quidquid ad cultum
tabernaculi pertinet, omniumq.
vaſorum,quæ in Sanctuario ſunt.
*Locutusq. eſt Dominus ad Moy- 17
ſen,& Aaron, dicens: * Nolite 18
perdere populum Caath de medio
Leuitarum: * ſed hoc facite eis, 19
vt viuant,& non moriantur, ſi te-
tigerint Sancta ſanctorum. Aaron
& filij eius intrabunt,ipſiq. diſpo-
nent opera ſingulorum, & diui-
dent quid portare quis debeat.
* Alij nulla curioſitate videant 20
quæ ſunt in Sanctuario priuſquam
inuoluantur, alioquin morientur.
*Locutusq. eſt Dominus ad Moy- 21
ſen, dicens: * Tolle ſummam 22
etiam filiorum Gerſon per domos
ac familias & cognationes ſuas,
* a triginta annis & ſupra, vſque 23
ad annos quinquaginta. Numera C
omnes qui ingrediuntur & mini-
ſtrant in tabernaculo fœderis.
* Hoc eſt officium familiæ Gerſo- 24
nitarum, * vt portent cortinas ta- 25
bernaculi & tectum fœderis ope-
rimentum aliud, & ſuper omnia
velamen ianthinum tentoriumq.
quod pendet in introitu taberna-
culi fœderis, * cortinas atrij, & 26
velum in introitu quod eſt ante
tabernaculum. Omnia quæ ad al-
tare pertinent, funiculos, & vaſa
miniſterij, * iubente Aaron & fi- 27
lijs eius,portabunt filij Gerſoni &
ſcient ſinguli cui debeant oneri
mancipari. * Hic eſt cultus fami- 28
liæ Gerſonitarum in tabernaculo
fœderis, eruntq. ſub manu Itha-
mar filij Aaron ſacerdotis. * Fi- 29
lios quoque Merari per familias &
domos patrum ſuorum recenſebis
* a triginta annis & ſupra, vſque 30
ad annos quinquaginta, omnes
qui ingrediuntur ad officium mi
niſterij ſui & cultum fœderis teſti
monij. * Hæc ſunt onera eorum: 31
Portabunt tabulas tabernaculi &
vectes eius, columnas ac baſes ea-
rum, * columnas quoque atrij per 32
circuitum cum baſibus & paxillis
& funibus ſuis. Omnia vaſa &
ſupellectilem ad numerum acci-
pient, ſicq. portabunt. * Hoc eſt 33
officium familiæ Meraritarum &
miniſterium in tabernaculo fœ-
D deris: eruntq. ſub manu Ithamar
34 filij Aaron ſacerdotis. * Recen-
ſuerunt igitur Moyſes & Aaron
& principes ſynagogæ filios Caath
per cognationes & domos patrum
35 ſuorum * a triginta annis & ſu-
pra, vſque ad annum quinquage-
ſimum, omnes qui ingrediuntur
ad miniſterium tabernaculi fœ-
36 deris:* & inuenti ſunt duo millia
37 ſeptingenti quinquaginta. * Hic
eſt numerus populi Caath qui in-
trant tabernaculum fœderis: hos
numerauit Moyſes & Aaron iux-
ta ſermonem Domini per manũ
38 Moyſi. * Numerati ſunt & filij
Gerſon per cognationes & domos
39 patrum ſuorum, * a triginta an-
nis & ſupra, vſque ad quinqua-
geſimum annum, omnes qui in-
grediuntur vt miniſtrent in taber-
40 naculo fœderis: * & inuenti ſunt
41 duo millia ſexcenti triginta.* Hic
eſt populus Gerſonitarum, quos
numerauerunt Moyſes & Aaron
42 iuxta verbum Domini. * Nume-
rati ſunt & filij Merari per cogna-
tiones & domos patrum ſuorum
43 * a triginta annis & ſupra, vſque
ad annum quinquageſimum,
omnes qui ingrediuntur ad ex-
plendos ritus tabernaculi fœderis:
44 * & inuenti ſunt tria millia ducen
45 ti. * hic eſt numerus filiorum
Merari, quos recenſuerunt Moy-
ſes & Aaron iuxta imperium Do-
46 mini per manum Moyſi. * Om-
nes qui recenſiti ſunt de Leuitis,
& quos recenſeri fecit ad nomen
Moyſes & Aaron, & principes Iſ-
rael per cognationes & domos pa-
47 trum ſuorum * a triginta annis &
ſupra, vſque ad annum quinqua-
geſimum, ingredientes ad mini-
ſterium tabernaculi, & onera
48 portanda, * fuerunt ſimul octo
49 millia quingenti octoginta.* Iux-
ta verbum Domini recenſuit eos
Moyſes, vnumquemque iuxta of-
ficium & onera ſua, ſicut præce-
perat ei Dominus.

CAP. V.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad
2 Moyſen, dicens: * Præcipe
A filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris
omnem leproſum, & qui ſemine
fluit, pollutusq. eſt ſuper mortuo
* tam

* tam maſculum quàm feminam 3
eijcite de caſtris, ne contaminent
ea cum habitauerim vobiſcum.
* Feceruntq. ita filij Iſrael, & eie- 4
cerunt eos extra caſtra, ſicut locu-
tus erat Dominus Moyſi. * Locu- 5
tusq. eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens: * Loquere ad filios Iſrael: 6
Vir, ſiue mulier, cum fecerint ex
omnibus peccatis, quæ ſolent ho-
minibus accidere, & per negligen-
tiam tranſgreſſi fuerint manda-
tum Domini, atque deliquerint,
* confitebuntur peccatum ſuum, 7
& reddet ipſum caput, quintamq.
partem deſuper ei, in quem pec-
cauerint. *Sin autem non fuerit 8
qui recipiat, dabunt Domino, &
erit ſacerdotis, excepto ariete, qui
offertur pro expiatione, vt ſit pla-
cabilis hoſtia. * Omnes quoque 9
primitiæ, quas offerunt filij Iſrael,
ad ſacerdotem pertinẽt: * & quid- 10
quid in Sanctuarium offertur a B
ſingulis, & traditur manibus ſa-
cerdotis, ipſius erit. * Locutusq. 11
eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
* Loquere ad filios Iſrael, & dices 12
ad eos: Vir, cuius vxor errauerit,
maritumq. cõtemnens * dormie- 13
rit cum altero viro, & hoc maritus
deprehendere nõ quiuerit, ſed la-
tet adulterium, & teſtibus argui
non poteſt, quia non eſt inuenta
in ſtupro: * ſi ſpiritus zelotypiæ 14
concitauerit virum contra vxorẽ
ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa
ſuſpicione appetitur, * adducet eã 15
ad ſacerdotem, & offeret obla-
tionem pro illa decimam partem
ſati farinæ hordeaceæ: non fundet
ſuper eam oleum, nec imponet
thus: quia ſacrificium zelotypiæ
eſt, & oblatio inueſtigans adul-
terium. * Offeret igitur eam ſa- 16
cerdos, & ſtatuet coram Domi-
no. * aſſumetq. aquam ſanctam 17
in vaſe fictili, & pauxillum terræ C
de pauimento tabernaculi mittet
in eam. * Cumq. ſteterit mulier 18
in conſpectu Domini, diſcoope-
riet caput eius, & ponet ſuper
manus illius ſacrificium recorda-
tionis, & oblationem zelotypiæ:
ipſe autem tenebit aquas ama-
riſſimas, in quibus cum execra-
tione maledicta congeſſit. * adiu- 19
rabitq. eam, & dicet: Si non
dormiuit vir alienus tecum, &
ſi non polluta es deſerto mariti
thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ
amariſſimæ, in quas maledicta
20 congeſſi. * Sin autem declinaſti a
vito tuo, atque polluta es, & con-
21 cubuiſti cum altero viro: * his ma-
ledictionibus ſubiacebis: Det te
Dominus in maledictionem, exẽ-
plumq. cunctorum in populo ſuo:
putreſcere faciat femur tuum, &
tumens vterus tuus diſrumpatur.
22 * ingrediantur aquæ maledictæ in
ventrem tuum, & vtero tume-
ſcente putreſcat femur. Et re-
ſpondebit mulier, Amen, amen.
23 * Scribetq. ſacerdos in libello iſta
D maledicta, & delebit ea aquis ama
riſſimis, in quas maledicta con-
24 geſſit, * & dabit ei bibere.
25 Quas cum exhauſerit, * tollet ſa-
cerdos de manu eius ſacrificium
zelotypiæ, & eleuabit illud coram
Domino, imponetq. illud ſuper
altare: ita dumtaxat vt prius,
26 * pugillum ſacrificij tollat de eo,
quod offertur, & incendat ſuper
altare: & ſic potum det mulieri
27 aquas amariſſimas. * Quas cum
biberit, ſi polluta eſt, & contem-
pto viro adulterij rea, pertranſi-
bunt eam aquæ maledictionis, &
inflato ventre computreſcet fe-
mur: eritq. mulier in maledictio-
nem, & in exemplum omni po-
28 pulo. * Quod ſi polluta non fue-
rit, erit innoxia, & faciet liberos.
29 * Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declina-
uerit mulier a viro ſuo, & ſi pol-
30 luta fuerit, * maritusq. zeloty-
piæ ſpiritu concitatus adduxerit
eam in conſpectu Domini, & fe-
cerit ei ſacerdos iuxta omnia quæ
31 ſcripta ſunt: * maritus abſque
culpa erit, & illa recipiet iniqui-
tatem ſuam.

CAP. VI.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moy-
2 ſen, dicens: * Loquere ad fi-
A lios Iſrael, & dices ad eos: Vir, ſi-
ue mulier, cum fecerint votum,
vt ſanctificentur, & ſe voluerint
3 Domino conſecrare: * a vino, &
omni, quod inebriare poteſt, ab-
ſtinebunt. Acetum ex vino, &
ex qualibet alia potione, & quid-
quid de vua exprimitur, non bi-
bent: vuas recentes ſiccasq. non
4 comedent * cunctis diebus quibus
ex voto Domino conſecrantur:

quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab
vua paſſa vſque ad acinum non
comedent. * Omni tempore ſepa- 5
‖ Iudic. 13. a. 5 rationis ſuæ ‖ nouacula non tran-
ſibit per caput eius vſque ad com-
pletum diem, quo Domino con-
ſecratur. Sanctus erit, creſcente
cæſarie capitis eius. * Omni tem- 6
pore cōſecrationis ſuæ ſuper mor- B
tuum non ingredietur, * nec ſuper 7
patris quidem & matris & fratris
ſororisq. funere contaminabitur,
quia conſecratio Dei ſui ſuper ca-
put eius eſt. * Omnibus diebus ſe- 8
parationis ſuæ ſanctus erit Domi-
no. * Sin autem mortuus fuerit 9
ſubito quiſpiam coram eo, pol-
luetur caput conſecrationis eius:
quod radet illico in eadem die
purgationis ſuæ, & rurſum ſepti-
ma. * in octaua autem die offeret 10
duos turtures, vel duos pullos co-
lumbæ ſacerdoti in introitu fœ-
deris teſtimonij. * facietq. ſacer- 11
dos vnum pro peccato, & alterum
in holocauſtum, & deprecabitur
pro eo, quia peccauit ſuper mor-
tuo: ſanctificabitq. caput eius in
die illo: * & conſecrabit Domino 12
dies ſeparationis illius, offerens
agnum anniculum pro peccato:
ita tamen vt dies priores irriti fiāt,
quoniam polluta eſt ſanctificatio
eius. * Iſta eſt lex conſecrationis. 13
Cum dies, quos ex voto decreue- C
rat, complebuntur: adducet eum
ad oſtium tabernaculi fœderis,
* & offeret oblationem eius Do- 14
mino, agnum anniculum imma-
culatum in holocauſtum, & ouem
anniculam immaculatam pro pec-
cato, & arietem immaculatum,
hoſtiam pacificam, * caniſtrum 15
quoque panum azymorum qui
conſperſi ſint oleo, & lagana abſ-
que fermento vncta oleo, ac li-
bamina ſingulorum: * quæ offe- 16
ret ſacerdos coram Domino, &
faciet tam pro peccato, quàm in
holocauſtum. * Arietem vero im- 17
molabit hoſtiam pacificam Do-
mino, offerens ſimul caniſtrum
azymorum, & libamenta quæ ex
‖ Act. 21. d. 24 more debentur. * ‖ Tunc radetur 18
nazaræus ante oſtium tabernaculi
fœderis cæſarie cōſecrationis ſuæ:
tolletq. capillos eius, & ponet ſu-
per ignem, qui eſt ſuppoſitus ſa-
crificio pacificorum. * Et armum 19
coctum arietis, tortamq. abſque D
fermento vnam de caniſtro, & la-
ganum azymum vnum, & tradet
in manus nazaræi, poſtquam ra-
20 ſum fuerit caput eius. * Suſceptaq.
rurſum ab eo, eleuabit in conſpe-
ctu Domini: & ſanctificata ſacer-
dotis erunt, ſicut pectuſculum,
quod ſeparari iuſſum eſt, & femur.
poſt hæc poteſt bibere nazaræus
21 vinum. * Iſta eſt lex nazaræi, cum
vouerit oblationem ſuam Domi-
no tempore conſecrationis ſuæ,
exceptis his, quæ inuenerit ma-
nus eius. iuxta quod mente de-
uouerat, ita faciet ad perfectionē
22 ſanctificationis ſuæ. * Locutusq.
eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
23 * Loquere Aaron & filijs eius:
Sic benedicetis filijs Iſrael, & di- Eccli. 36. c. 19
24 cetis eis: * Benedicat tibi Domi-
25 nus, & cuſtodiat te. * Oſtendat Do-
minus faciem ſuam tibi, & mi-
26 ſereatur tui. * Conuertat Domi-
nus vultum ſuum ad te, & det ti-
27 bi pacem. * Inuocabuntq. no-
men meum ſuper filios Iſrael, &
ego benedicam eis.

CAP. VII.

1 A FActum ‖ eſt autem in die qua ‖ Exod. 40. b. 16
compleuit Moyſes tabernacu-
lum, & erexit illud: vnxitq. &
ſanctificauit cum omnibus vaſis
ſuis, altare ſimiliter & omnia va-
2 ſa eius. * Obtulerunt principes Iſ-
rael & capita familiarum, qui erāt
per ſingulas tribus, præfectiq. eo-
3 rum, qui numerati fuerant, * mu-
nera coram Domino ſex plauſtra
tecta cum duodecim bobus. Vnū
plauſtrum obtulere duo duces,
& vnum bouem ſinguli, obtule-
runtq. ea in conſpectu taberna-
4 culi. * Ait autem Dominus ad
5 Moyſen: * Suſcipe ab eis vt ſer-
uiant in miniſterio tabernaculi,
& trades ea Leuitis iuxta ordinem
6 miniſterij ſui. * Itaque cum
ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra & bo-
7 ues, tradidit eos Leuitis. * Duo
plauſtra & quattuor boues dedit
filijs Gerſon, iuxta id quod habe-
8 bant neceſſarium. * quattuor alia
plauſtra, & octo boues dedit filijs
Merari ſecundum officia & cul-
tum ſuum, ſub manu Ithamar fi-
9 lij Aaron ſacerdotis. * Filijs autem
Caath non dedit plauſtra & bo-
ues: quia in Sanctuario ſeruiūt, &
onera

onera proprijs portant humeris.
* Igitur obtulerunt duces in de- 10
dicationem altaris, die qua vn-
ctum eſt, oblationem ſuam ante
altare.* Dixitq. Dominus ad Moy 11
ſen: Singuli duces per ſingulos B
dies offerant munera in dedica-
tionem altaris. * Primo die ob- 12
tulit oblationem ſuam Nahaſſon
filius Aminadab de tribu Iuda:
* fueruntq. in ea acetabulum ar- 13
genteum pondo centum triginta
ſiclorum, phiala argentea habens
ſeptuaginta ſiclos iuxta pondus
Sanctuarij, vtrumque plenum
ſimila conſperſa oleo in ſacrifi-
cium: * mortariolum ex decem 14
ſiclis aureis plenum incenſo:* bo- 15
uem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocau-
ſtum: * hircumq. pro peccato: 16
* & in ſacrificio pacificorum bo- 17
ues duos, arietes quinque, hir-
cos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc eſt oblatio Nahaſ-
ſon filij Aminadab. * Secundo 18
die obtulit Nathanael filius Suar,
dux de tribu Iſſachar, * acetabu- 19
lum argenteum appendens cen-
tum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta
ſiclos, iuxta pondus Sanctuarij,
vtrumque plenum ſimila cõſper-
ſa oleo in ſacrificium: * morta- 20
riolum aureum habens decem
ſiclos plenum incenſo: * bouem 21
de armento, & arietem, & agnum
anniculum in holocauſtum:* hir- 22
cumq. pro peccato: * & in ſacri- 23
ficio pacificorum boues duos, a-
rietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Nathanael filij Suar.
* Tertio die princeps filiorum 24
Zabulon Eliab filius Helon, * ob- 25
tulit acetabulum argenteum ap-
pendens centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificium: C
* mortariolum aureum appen- 26
dens decem ſiclos plenum incen-
ſo: * bouem de armento, & arie- 27
tem, & agnum anniculum in ho-
locauſtum: * hircumq. pro pec- 28
cato:* & in ſacrificio pacificorum 29
boues duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc eſt oblatio Eliab

30 filij Helon. * Die quarto prin-
ceps filiorum Ruben, Eliſur filius
31 Sedeur * obtulit acetabulum ar-
genteum appendens centum tri-
ginta ſiclos, phialam argenteam
habentem ſeptuaginta ſiclos ad
pondus Sanctuarij, vtrumque
plenum ſimila conſperſa oleo in
32 ſacrificium: * mortariolum au-
reum appendens decem ſiclos
33 plenum incenſo: * bouem de
armento, & arietem, & agnum
34 anniculum in holocauſtum:* hir-
35 cumq. pro peccato: * & in ho-
ſtias pacificorum boues duos, arie
tes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Eliſur filij Sedeur.
36 * Die quinto princeps filiorum
Simeon Salamiel filius Suriſaddai
37 * obtulit acetabulum argenteum
appendens centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimi-
la conſperſa oleo in ſacrificium:
38 * mortariolum aureum appendẽs
39 decem ſiclos plenum incẽſo:* bo-
uem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtũ:
40 * hircumq. pro peccato: * & in
41 hoſtias pacificorum boues duos,
D arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Salamiel filij Suriſad-
42 dai.* Die ſexto princeps filiorum
43 Gad, Eliaſaph filius Duel * ob-
tulit acetabulum argenteum ap-
pendens centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificium:
44 *mortariolum aureum appendens
decem ſiclos plenum incenſo:
45 * bouem de armento, & arietem,
& agnum anniculum in holocau-
46 ſtum: * hircumq. pro peccato:
47 * & in hoſtias pacificorum boues
duos, arietes quinque, hircos quin
que, agnos anniculos quinque.
hæc fuit oblatio Eliaſaph filij
48 Duel. * Die ſeptimo princeps fi-
liorum Ephraim, Eliſama filius
49 Ammiud * obtulit acetabulum
argenteum appendens centum
triginta ſiclos, phialam argen-
team habentem ſeptuaginta ſiclos
ad pondus Sanctuarij, vtrumque
plenum ſimila conſperſa oleo in

ſacrificium: * mortariolum aureũ 50
appendens decem ſiclos plenum
incenſo: * bouem de armento, & 51
arietem, & agnum anniculum
in holocauſtum: * hircumq. pro 52
peccato: * & in hoſtias pacifico- 53
rum, boues duos, arietes quin- E
que, hircos quinque, agnos an-
niculos quinque. hæc fuit obla-
tio Eliſama filij Ammiud. * Die 54
octauo, princeps filiorum Manaſ-
ſe, Gamaliel filius Phadaſſur, * ob- 55
tulit acetabulum argenteum ap-
pendens centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificium:
* mortariolum aureum appendẽs 56
decem ſiclos, plenum incenſo:
* bouem de armento, & arietem, 57
& agnum anniculum in holocau-
ſtum: * hircumq. pro peccato: 58
* & in hoſtias pacificorum boues 59
duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quin-
que. hæc fuit oblatio Gamaliel
filij Phadaſſur. * Die nono prin- 60
ceps filiorum Beniamin, Abidan
filius Gedeonis, * obtulit aceta- 61
bulum argenteum appendens cen-
tum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta
ſiclos ad pondus Sanctuarij. vtrũ-
que plenum ſimila conſperſa oleo
in ſacrificium: * & mortariolum 62
aureum appendens decem ſiclos
plenum incenſo: * bouem de 63
armento, & arietem, & agnum
anniculum in holocauſtum: * hir- 64
cumq. pro peccato: * & in hoſtias 65
pacificorum boues duos, arietes F
quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. hæc fuit ob-
latio Abidan filij Gedeonis. * Die 66
decimo princeps filiorum Dan,
Ahiezer filius Ammiſaddai * obtu- 67
lit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phia-
lam argenteam habentem ſeptua-
ginta ſiclos, ad pondus Sanctua-
rij, vtrumque plenum ſimila con-
ſperſa oleo in ſacrificium: * mor- 68
tariolum aureum appendens de-
cem ſiclos plenum incenſo: * bo- 69
uem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtũ:
* hircumq. pro peccato: * & in 70
hoſtias pacificorum boues duos, 71
arietes quinque, hircos quinque,

agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Ahiezer filij Ammi-
72 ſaddai. * Die vndecimo princeps
filiorũ Aſer, Phegiel filius Ochran
73 * obtulit acetabulum argenteum
appendens centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem ſe-
ptuaginta ſiclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificium:
74 * mortariolum aureum appendẽs
75 decem ſiclos plenũ incenſo: * bo-
uem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtũ:
76 * hircumq. pro peccato: * & in
77 hoſtias pacificorum boues duos,
arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Phegiel filij Ochran.
78 * Die duodecimo princeps filiorũ
Nephthali, Ahira filius Enan
79 * obtulit acetabulum argenteum
appendens centum triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pondus San-
ctuarij, vtrumque plenum ſimila
G oleo conſperſa in ſacrificium:
80 * mortariolum aureum appendẽs
decem ſiclos, plenum incenſo:
81 * bouem de armento, & arietem,
& agnum anniculum in holocau-
82 ſtum: * hircumq. pro peccato:
83 * & in hoſtias pacificorum boues
duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quin-
que. hæc fuit oblatio Ahira filij
84 Enan. * Hæc in dedicatione alta-
ris oblata ſunt a principibus Iſ-
rael, in die qua conſecratum eſt.
acetabula argentea duodecim:
phialæ argenteæ duodecim: mor-
85 tariola aurea duodecim: * ita vt
centum triginta ſiclos argenti ha
beret vnum acetabulum, & ſe-
ptuaginta ſiclos haberet vna phia-
la: id eſt, in commune vaſorum
omnium ex argento ſicli duo mil-
lia quadringenti, pondere San-
86 ctuarij. * mortariola aurea duo-
decim plena incenſo denos ſiclos
appendentia pondere Sanctuarij:
id eſt, ſimul auri ſicli centum
87 viginti: * boues de armento in
holocauſtum duodecim, arietes
duodecim, agni anniculi duode-
cim, & libamenta eorum: hirci
88 duodecim pro peccato. * In ho-
ſtias pacificorum, boues viginti
quatuor, arietes ſexaginta, hirci
ſexaginta, agni anniculi ſexagin-
ta.

ta. Hæc oblata ſunt in dedica-
tione altaris, quando vnctum
eſt. * Cumq. ingrederetur Moy- 89
ſes tabernaculum fœderis, vt
conſuleret oraculum, audiebat
vocem loquentis ad ſe de propi-
tiatorio quod erat ſuper arcam
teſtimonij inter duos Cherubim,
vnde & loquebatur ei.

CAP. VIII.

LOcutuſq. eſt Dominus ad Moy 1
ſen, dicens: * Loquere Aa- 2
ron, & dices ad eum: Cum po- A
ſueris ſeptem lucernas, candela-
brum in auſtrali parte erigatur.
Hoc igitur præcipe vt lucernæ cō-
tra boream e regione reſpiciant
ad menſam panum propoſitionis,
contra eam partem, quam cande-
labrum reſpicit, lucere debebunt.
* Fecitq. Aaron, & impoſuit lu- 3
cernas ſuper candelabrū, vt præ-
ceperat Dominus Moyſi. * Hæc 4
autem erat factura candelabri, ex
auro ductili, tam medius ſtipes,
quàm cuncta quæ ex vtroque ca-
lamorum latere naſcebantur: iux-
ta exemplum quod oſtendit Do-
minus Moyſi, ita operatus eſt
candelabrum. * Et locutus eſt Do 5
minus ad Moyſen, dicens: * Tol- 6
le Leuitas de medio filiorum Iſ-
rael, & purificabis eos * iuxta 7
hunc ritum: Aſpergantur aqua B
luſtrationis, & radant omnes pi-
los carnis ſuæ. Cumq. lauerint
veſtimenta ſua, & mundati fue-
rint, * tollent bouem de armen- 8
tis, & libamentum eius ſimilam
oleo conſperſam: bouem autem
alterum de armento tu accipies
pro peccato: * & applicabis Le- 9
uitas coram tabernaculo fœderis,
conuocata omni multitudine fi-
liorum Iſrael. * Cumq Leuitæ 10
fuerint coram Domino, ponent
filij Iſrael manus ſuas ſuper eos.
* Et offeret Aaron Leuitas, munus 11
in conſpectu Domini a filijs Iſ-
rael, vt ſeruiant in miniſterio eius.
* Leuitæ quoque ponent manus 12
ſuas ſuper capita boum, e quibus
vnum facies pro peccato, & alte-
rum in holocauſtum Domini, vt
deprecceris pro eis. * Statueſq. Le- 13
uitas in conſpectu Aaron & filio-
rum eius, & conſecrabis oblatos C
Domino, * ac ſeparabis de me- 14
dio filiorum Iſrael, vt ſint mei.
15 * & poſtea ingredientur taberna-
culum fœderis, vt ſeruiant mihi.
Sicq. purificabis & conſecrabis
eos in oblationem Domini: quo-
niam dono donati ſunt mihi a fi-
16 lijs Iſrael. * ‖ Pro primogenitis ‖ Sup. 3. b.
quæ aperiunt omnem vuluam in 13
17 Iſrael, accepi eos. * Mea ſunt Exo. 13. a. 2
enim omnia primogenita filiorū Luc. 2. d. 23
Iſrael, tam ex hominibus quàm
ex iumentis. Ex die quo percuſ-
ſi omne primogenitum in Terra
18 Ægypti, ſanctificaui eos mihi: * &
tuli Leuitas pro cunctis primoge-
19 nitis filiorum Iſrael: * tradidiq.
eos dono Aaron & filijs eius de
medio populi, vt ſeruiant mihi
pro Iſrael in tabernaculo fœderis,
& orent pro eis ne ſit in populo
plaga, ſi auſi fuerint accedere ad
20 Sanctuarium. * Feceruntq. Moy-
D ſes & Aaron & omnis multitudo
filiorum Iſrael ſuper Leuitis quæ
21 præceperat Dominus Moyſi: * pu-
rificatiq. ſunt, & lauerunt veſti-
menta ſua. Eleuauitq. eos Aaron
in conſpectu Domini, & orauit
22 pro eis, * vt purificati ingrede-
rentur ad officia ſua in tabernacu-
lum fœderis coram Aaron & filijs
eius. Sicut præceperat Dominus
Moyſi de Leuitis, ita factum eſt.
23 * Locutuſq. eſt Dominus ad Moy
24 ſen, dicens: * Hæc eſt lex Leui-
tarum, A viginti quinque annis
& ſupra, ingredientur vt mini-
ſtrent in tabernaculo fœderis.
25 * Cumq. quinquageſimum an-
num ætatis impleuerint, ſeruire
26 ceſſabunt: * eruntq. miniſtri fra-
trum ſuorum in tabernaculo fœ-
deris, vt cuſtodiant quæ ſibi fue-
rint commendata, opera autem
ipſa non faciant. Sic diſpones Le-
uitis in cuſtodijs ſuis.

CAP. IX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moy-
A ſen in deſerto Sinai anno ſe-
cundo, poſtquam egreſſi ſunt de
Terra Ægypti, menſe primo di-
2 cens: * ‖ Faciant filij Iſrael Phaſe ‖ Exo. 12. a.
3 in tempore ſuo, * quartadecima a
die menſis huius ad veſperam,
iuxta omnes ceremonias & iuſti-
4 ficationes eius. * Præcepitq. Moy-
ſes filijs Iſrael vt facerent Phaſe.
5 * Qui fecerunt tempore ſuo: quar-

tadecima die menſis ad veſperam
in monte Sinai. Iuxta omnia quæ
mandauerat Dominus Moyſi, fe-
cerunt filij Iſrael. * Ecce autem 6
quidam immundi ſuper anima
hominis, qui non poterant face-
re Phaſe in die illo, accedentes ad
Moyſen & Aaron, * dixerunt eis: 7
Immundi ſumus ſuper anima ho- B
minis. quare fraudamur vt non
valeamus oblationem offerre Do-
mino in tempore ſuo inter filios
Iſrael? * Quibus reſpondit Moy- 8
ſes: State vt conſulam quid præ-
cipiat Dominus de vobis. * Lo- 9
cutusq. eſt Dominus ad Moyſen,
dicens: * Loquere filijs Iſrael: Ho- 10
mo qui fuerit immundus ſuper
anima, ſiue in via procul in gen-
te veſtra, faciat Phaſe Domino
* in menſe ſecundo, quartadeci- 11
ma die menſis ad veſperam: cum
azymis & lactucis agreſtibus co-
medent illud: * non relinquent 12
ª Exo. 12. g. ex eo quippiam vſque mane, ª &
46 os eius non confringent, omnem
Ioan. 19. f. ritum Phaſe obſeruabunt. * Si 13
37 quis autem & mundus eſt, & in
itinere non fuit, & tamen non fe-
cit Phaſe, exterminabitur anima
illa de populis ſuis, quia ſacrifi-
cium Domino non obtulit tem-
pore ſuo: peccatum ſuum ipſe C
portabit. * Peregrinus quoque 14
& aduena ſi fuerint apud vos, fa-
cient Phaſe Domino iuxta cere-
monias & iuſtificationes eius.
Præceptum idem erit apud vos
tam aduenæ quàm indigenæ.
ᵇ Exo. 40. b. * ᵇ Igitur die qua erectum eſt ta- 15
16 bernaculum, operuit illud nubes.
A veſpere autem ſuper tentorium
erat quaſi ſpecies ignis vſque ma-
ne. * ſic fiebat iugiter: per diem 16
operiebat illud nubes, & per no-
ctem quaſi ſpecies ignis. * Cumq. 17
ablata fuiſſet nubes, quæ taber-
naculum protegebat, tunc profi-
ciſcebantur filij Iſrael: & in loco
vbi ſtetiſſet nubes, ibi caſtrame-
tabantur. * Ad imperium Domi- 18
ni proficiſcebantur, & ad impe-
rium illius figebant tabernacu-
ᶜ 1. Cor. 10. lum. ᶜ Cunctis diebus quibus ſta-
a. 1 bat nubes ſuper tabernaculum,
manebant in eodem loco: * & 19
ſi eueniſſet vt multo tempore ma-
neret ſuper illud, erant filij Iſrael
in excubijs Domini, & non pro- D
ficiſcebantur * quot diebus fuiſſet 20
nubes ſuper tabernaculum. Ad
imperium Domini erigebant ten-
toria, & ad imperium illius de-
21 ponebant. * Si fuiſſet nubes a ve-
ſpere vſque mane, & ſtatim dilu-
culo tabernaculum reliquiſſet,
proficiſcebantur: &, ſi poſt diem
& noctem receſſiſſet, diſſipabant
22 tentoria. * Si vero biduo aut vno
menſe vel longiori tempore fuiſ-
ſet ſuper tabernaculum, mane-
bant filij Iſrael in eodem loco, &
non proficiſcebantur: ſtatim au-
tem vt receſſiſſet, mouebant ca-
23 ſtra. * Per verbum Domini fige-
bant tentoria, & per verbum illius
proficiſcebantur: erantq. in excu-
bijs Domini iuxta imperium eius
per manum Moyſi.

CAP. X.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad
2 Moyſen, dicens: * Fac tibi
A duas tubas argenteas ductiles, qui-
bus conuocare poſſis multitudi-
nem quando mouenda ſunt ca-
3 ſtra. * Cumq. increpueris tubis,
congregabitur ad te omnis turba
ad oſtium tabernaculi fœderis.
4 * Si ſemel clāgueris, venient ad te
principes, & capita multitudinis
5 Iſrael. * Si autem prolixior atque
conciſus clangor increpuerit, mo-
uebunt caſtra primi qui ſunt ad
6 orientalem plagam. * In ſecun-
do autem ſonitu & pari vlulatu
tubæ, leuabunt tentoria qui ha-
bitant ad meridiem. & iuxta
hunc modum reliqui facient, vlu-
lantibus tubis in profectionem.
7 * Quando autem congregandus
eſt populus, ſimplex tubarum
clangor erit, & non conciſe vlu-
8 labunt. * Filij autem Aaron ſacer-
dotes clangent tubis: eritq. hoc
legitimum ſempiternum in gene-
9 rationibus veſtris. * Si exieritis
B ad bellum de terra veſtra contra
hoſtes qui dimicant aduerſum
vos, clangetis vlulantibus tubis,
& erit recordatio veſtri coram
Domino Deo veſtro, vt eruamini
de manibus inimicorum veſtro-
10 rum. * Si quando habebitis epu-
lum, & dies feſtos, & calendas,
canetis tubis ſuper holocauſtis, &
pacificis victimis, vt ſint vobis in
recordationem Dei veſtri. ego Do
11 minus Deus veſter. * Anno ſe-
cundo,

cando, menſe ſecundo, vigeſima
die menſis eleuata eſt nubes de
tabernaculo fœderis: * profectiq. 12
ſunt filij Iſrael per turmas ſuas de
deſerto Sinai, & recubuit nubes
in ſolitudine Pharan. * Moue- 13
runtq. caſtra primi iuxtà imperiũ
‖ Sup. 1. a. 7 Domini in manu Moyſi. * ‖ Filij 14
Iuda per turmas ſuas: quorum
princeps erat Nahaſſon filius A-
minadab. * In tribu filiorum Iſ- 15
ſachar fuit princeps Nathanael fi- 16
lius Suar. * In tribu Zabulon erat
princeps Eliab filius Helon. * De- 17
poſitumq. eſt tabernaculum, quod
portantes egreſſi ſunt filij Gerſon
& Merari. * Profectiq ſunt & fi- 18
lij Ruben, per turmas & ordinem
ſuum: quorum princeps erat He- C
liſur filius Sedeur. * In tribu au- 19
tem filiorum Simeon, princeps
fuit Salamiel filius Suriſaddai.
* Porro in tribu Gad erat princeps 20
Eliaſaph filius Duel. * Profectiq. 21
ſunt & Caathitæ portantes San-
ctuarium. Tamdiu tabernacu-
lum portabatur, donec venirent
ad erectionis locum. * Mouerunt 22
caſtra & filij Ephraim per turmas
ſuas, in quorum exercitu princeps
erat Eliſama filius Ammiud. * In 23
tribu autem filiorum Manaſſe
princeps fuit Gamaliel filius Pha-
daſſur. * & in tribu Beniamin erat 24
dux Abidan filius Gedeonis. * No- 25
uiſſimi caſtrorum omnium pro-
fecti ſunt filij Dan per turmas
ſuas, in quorum exercitu princeps
fuit Ahiezer filius Ammiſaddai.
* In tribu autem filiorum Aſer 26
erat princeps Phegiel filius O-
chran. * Et in tribu filiorum 27
Nephthali princeps fuit Ahira fi-
lius Enan. * Hæc ſunt caſtra, & 28
profectiones filiorum Iſrael per
turmas ſuas quando egrediebantur.
tur. * Dixitq. Moyſes Hobab fi- 29
lio Raguel Madianitæ, cognato
ſuo: Proficiſcimur ad locum,
quem Dominus daturus eſt no-
bis: veni nobiſcum, vt benefacia-
mus tibi: quia Dominus bona D
promiſit Iſraeli. * Cui ille reſpon- 30
dit: Non vadam tecum, ſed reuer-
tar in terram meam, in qua na-
tus ſum. * Et ille: Noli, inquit, 31
nos relinquere: tu enim noſti in
quibus locis per deſertum caſtra
ponere debeamus, & eris ductor
noſter. * Cumq nobiſcum ve- 32
neris, quidquid optimum fuerit
ex opibus, quas nobis traditurus
33 eſt Dominus, dabimus tibi. * Pro-
fecti ſunt ergo de Monte Domini
viam trium dierum, arcaq. fœde-
ris Domini præcedebat eos, per
dies tres prouidens caſtrorum lo-
34 cum. * Nubes quoque Domini
ſuper eos erat per diem cum ince-
35 derent. * Cumq. eleuaretur ar-
ca, dicebat Moyſes: ‖ Surge Do- ‖ Pſ. 67. a. 2
mine, & diſſipentur inimici tui,
& fugiant qui oderunt te, a facie
36 tua. * Cum autem deponeretur,
aiebat: Reuertere Domine ad mul
titudinem exercitus Iſrael.

CAP. XI.

1 INterea ortum eſt ‖ murmur po- ‖ Pſ. 77. d. 19
A puli, quaſi dolentium pro la-
bore, contra Dominum. Quod
cum audiſſet Dominus, iratus eſt.
Et ‖ accenſus in eos ignis Domini ‖ Pſ. 77. c. 21
deuorauit extremam caſtrorum
2 partem. * Cumq. clamaſſet po-
pulus ad Moyſen, orauit Moyſes
ad Dominum, & abſorptus eſt
3 ignis. * Vocauitq. nomen loci il-
lius, Incenſio: eo quod incenſus
fuiſſet contra eos ignis Domini.
4 * Vulgus quippe promiſcuum,
quod aſcenderat cum eis, flagra-
uit deſiderio, ſedens & flens, iun-
ctis ſibi pariter filijs Iſrael, & ait:
‖ Quis dabit nobis ad veſcendum ‖ 1. Cor. 10.
5 carnes? * Recordamur piſcium a. 3
B quos comedebamus in Ægypto
gratis: in mentem nobis veniunt
cucumeres, & pepones, porriq. &
6 cepe, & allia. * Anima noſtra
arida eſt, nihil aliud reſpiciunt
7 oculi noſtri niſi Man. * ‖ Erat au- ‖ Exo. 16. c.
tem Man quaſi ſemen coriandri, 14
8 coloris bdellij. * Circuibatq. po- Sap. 16. c. 20
pulus, & colligens illud, frangebat Pſ. 77. c. 24
mola, ſiue terebat in mortario, Ioa 6. d. 31
coquens in olla, & faciens ex eo
tortulas ſaporis quaſi panis olea-
9 ti. * Cumq. deſcenderet nocte
ſuper caſtra ros, deſcendebat pa-
10 riter & Man. * Audiuit ergo Moy-
ſes flentem populum per familias,
ſingulos per oſtia tentorij ſui.
iratusq. eſt furor Domini valde:
ſed & Moyſi intoleranda res viſa
11 eſt. * & ait ad Dominum: Cur
C afflixiſti ſeruum tuum? quare
non inuenio gratiam coram te?
& cur impoſuiſti pondus vniuerſi
populi

populi huius ſuper me? * Num- 12
quid ego concepi omnem hanc
multitudinem, vel genui eam,
vt dicas mihi: Porta eos in ſinu
tuo ſicut portare ſolet nutrix in-
fantulum, & defer in terram, pro
qua iuraſti patribus eorum? * Vn- 13
de mihi carnes vt dem tantæ mul-
titudini? flent contra me, dicen-
tes: Da nobis carnes vt comeda-
mus. * Non poſſum ſolus ſuſti- 14
nere omnem hunc populum, quia
grauis eſt mihi. * Sin aliter tibi 15
videtur, obſecro vt interficias me,
& inueniam gratiã in oculis tuis,
ne tantis afficiar malis. * Et dixit 16
Dominus ad Moyſen: Congrega
mihi ſeptuaginta viros de ſenibus
Iſrael, quos tu noſti quod ſenes
populi ſint ac magiſtri: & duces
eos ad oſtium tabernaculi fœde-
ris, facieſq. ibi ſtare tecum, * vt 17
deſcendam & loquar tibi: & au- D
feram de ſpiritu tuo, tradamq. eis,
vt ſuſtentent tecum onus popu-
li, & non tu ſolus graueris. * Po- 18
pulo quoque dices: Sanctificami-
ni: cras comedetis carnes. ego
enim audiui vos dicere: Quis da-
bit nobis eſcas carnium? bene
nobis erat in Ægypto. Vt det vo-
bis Dominus carnes, & comeda-
tis: * non vno die, nec duobus, 19
vel quinque aut decem, nec vi-
ginti quidem, * ſed vſque ad men- 20
ſem dierum, donec exeat per na-
res veſtras, & vertatur in nau-
ſeam, eo quod repuleritis Domi-
num, qui in medio veſtri eſt, &
fleueritis coram eo, dicentes:
Quare egreſſi ſumus ex Ægypto? E
* Et ait Moyſes: Sexcenta mil- 21
lia peditum huius populi ſunt. &
‖Ioan.6.b. tu dicis: Dabo eis eſum carnium
10 mense integro? * ‖ Numquid o- 22
uium & boum multitudo cæde-
tur, vt poſſit ſufficere ad cibum?
vel omnes piſces maris in vnum
‖Iſai.59.a.1 congregabuntur, vt eos ſatient?
*Cui reſpondit Dominus: Num- 23
quid manus Domini inualida eſt?
Iam nunc videbis vtrum meus ſer-
mo opere compleatur. * Venit igi- 24
tur Moyſes, & narrauit populo
verba Domini, congregans ſep- F
tuaginta viros de ſenibus Iſrael,
quos ſtare fecit circa tabernacu-
lum. * Deſcenditq. Dominus per 25
nubem, & locutus eſt ad eum,
auferens de ſpiritu qui erat in
Moyſe, & dans ſeptuaginta viris.
Cumq. requieuiſſet in eis Spiri-
tus, prophetauerunt, nec vltra
26 ceſſauerunt. * Remanſerant au-
tem in caſtris duo viri, quorum
vnus vocabatur Eldad, & alter
Medad, ſuper quos requieuit Spi-
ritus. nam & ipſi deſcripti fue-
rant, & non exierant ad taberna-
27 culum. * Cumq. prophetarent in
caſtris, cucurrit puer, & nuncia-
uit Moyſi, dicens: Eldad & Me-
28 dad prophetant in caſtris. * Sta-
tim Ioſue filius Nun, miniſter
Moyſi, & electus e pluribus, ait:
Domine mi Moyſes prohibe eos.
29 * At ille: Quid, inquit, æmularis
pro me? quis tribuat vt omnis po-
pulus prophetet, & det eis Do-
30 minus Spiritum ſuum? * Reuer-
ſuſq. eſt Moyſes, & maiores natu
31 Iſrael in caſtra. * ‖ Ventus autem ‖Pſal.77.c.
G egrediens a Domino arreptas 26
trans mare coturnices detulit, &
demiſit in caſtra itinere quantum
vno die confici poteſt, ex omni
parte caſtrorum per circuitum,
volabantq. in aere duobus cubitis
32 altitudine ſuper terram. * Surgens
ergo populus toto die illo, & no-
cte, ac die altero, congregauit co-
turnicum, qui parum, decem
coros: & ſiccauerunt eas per gy-
33 rum caſtrorum. * ‖ Adhuc carnes ‖Pſal.77.d.
erant in dentibus eorum, nec de- 30
fecerat huiuſcemodi cibus: &
ecce furor Domini concitatus in
populum, percuſſit eum plaga
34 magna nimis. * Vocatuſq. eſt il-
le locus, Sepulchra concupiſcen-
tiæ: ibi enim ſepelierunt populum
qui deſiderauerat. Egreſſi autem
de Sepulchris concupiſcentiæ, ve-
nerunt in Haſeroth, & manſe-
runt ibi.

CAP. XII.

1 Locutaq. eſt Maria & Aaron
A contra Moyſen propter vxo-
2 rem eius Æthiopiſſam, * & dixe-
runt: Num per ſolum Moyſen
locutus eſt Dominus? nonne &
nobis ſimiliter eſt locutus? Quod
3 cum audiſſet Dominus, (* Erat
enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper
omnes homines qui morabantur
4 in terra) * ſtatim locutus eſt ad
eum, & ad Aaron & Mariam:
B Egredimini vos tantum tres ad ta-
bernacu-

bernaculum fœderis. Cumq. fuiſ-
ſent egreſſi, * deſcendit Dominus 5
in columna nubis, & ſtetit in in-
troitu tabernaculi vocans Aaron
& Mariam. Qui cum iſſent, * di- 6
xit ad eos: Audite ſermones me-
os: Si quis fuerit inter vos pro-
pheta Domini, in viſione appa-
rebo ei, vel per ſomnium loquar
ad illum. * At non talis ſeruus 7
‖ Heb.3.a.2 meus Moyſes, ‖ qui in omni do-
‖ Exo.33.c.11 mo mea fideliſſimus eſt: * ‖ ore 8
enim ad os loquor ei: & palam,
& non per ænigmata & figuras
Dominum videt. Quare ergo non
timuiſtis detrahere ſeruo meo C
Moyſi? * Iratusq. contra eos, 9
abijt: * nubes quoque receſſit 10
quæ erat ſuper tabernaculum: &
ecce Maria apparuit candens le-
pra quaſi nix. Cumq. reſpexiſſet
eam Aaron, & vidiſſet perfuſam
lepra, * ait ad Moyſen: Obſecro 11
domine mi, ne imponas nobis
hoc peccatum quod ſtulte com-
miſimus, * ne fiat hæc quaſi mor- 12
tua, & vt abortiuum quod proij- D
citur de vulua matris ſuæ. ecce
iam medium carnis eius deuora-
tum eſt a lepra. * Clamauitq. 13
Moyſes ad Dominum, dicens:
Deus, obſecro, ſana eam. * Cui 14
reſpondit Dominus: Si pater eius
ſpuiſſet in faciem illius, nonne
debuerat ſaltem ſeptem diebus
rubore ſuffundi? Separetur ſe-
ptem diebus extra caſtra, & po-
ſtea reuocabitur. * Excluſa eſt ita- 15
que Maria extra caſtra ſeptem
diebus: & populus non eſt motus
de loco illo, donec reuocata eſt
Maria.

CAP. XIII.

PRofectusq. eſt populus de 1
Haſeroth fixis tentorijs in de- A
ſerto Pharan. * ibiq. locutus eſt 2
Dominus ad Moyſen, dicens:
* Mitte viros, qui conſiderent 3
Terram Chanaan, quam daturus
ſum filijs Iſrael, ſingulos de ſin-
gulis tribubus, ex principibus.
* Fecit Moyſes quod Dominus im- 4
perauerat, de deſerto Pharan mit-
tens principes viros, quorum iſta B
ſunt nomina. * De tribu Ruben, 5
Sammua filiũ Zechur. * De tribu 6
Simeon, Saphat filium Huri. * De 7
tribu Iuda, Caleb filium Iephone.
8 * De tribu Iſſachar, Igal filium Io-
9 ſeph. * De tribu Ephraim, Oſee fi-
10 lium Nun. * De tribu Beniamin,
11 Phalti filium Raphu. * De tribu
12 Zabulon, Geddiel filiũ Sodi. * De
tribu Ioſeph, ſceptri Manaſſe,
13 Gaddi filium Suſi. * De tribu
Dan, Ammiel filium Gemalli,
14 * De tribu Aſer, Sthur filium
15 Michael. * De tribu Nephthali,
16 Nahabi filium Vapſi. * De tribu
17 Gad, Guel filium Machi. * hæc
C ſunt nomina virorum, quos miſit
Moyſes ad conſiderandam Ter-
ram: vocauitq. Oſee filium Nun,
18 Ioſue. * miſit ergo eos Moyſes ad
conſiderandam Terram Chanaan,
& dixit ad eos: Aſcendite per me-
ridianam plagam. Cumq. veneri-
19 tis ad montes, * conſiderate Ter-
ram, qualis ſit: & populum qui
habitator eſt eius, vtrum fortis ſit
an infirmus: ſi pauci numero an
20 plures: * ipſa terra, bona an mala:
vrbes quales, muratæ an abſque
21 muris: * humus, pinguis an ſte-
rilis, nemoroſa an abſque arbo-
ribus. Confortamini, & afferte
nobis de fructibus Terræ. Erat
autem tempus quando iam præ-
22 coquæ vuæ veſci poſſunt. * Cũq.
D aſcendiſſent, explorauerũt Terram
a deſerto Sin, vſque Rohob in-
23 trantibus Emath. * Aſcende-
runtq. ad meridiem, & venerunt
in Hebron, vbi erant Achiman &
Siſai & Tholmai filij Enac. nam
Hebron ſeptem annis ante Tanim
24 vrbem Ægypti condita eſt. * ‖ Per- ‖ Deut.1.d.24
genteſq. vſque ad Torrentem bo-
tri, abſciderunt palmitem cum
vua ſua, quem portauerunt in ve-
E cte duo viri. De malis quoque
granatis & de ficis loci illius tule-
25 runt: * qui appellatus eſt Nehele-
ſcol, id eſt Torrens botri, eo quod
botrum portaſſent inde filij Iſ-
26 rael. * Reuerſiq. exploratores
Terræ poſt quadraginta dies, om-
27 ni regione circuita, * venerunt ad
Moyſen & Aaron & ad omnem
cœtum filiorum Iſrael in deſer-
tum Pharan, quod eſt in Cades.
Locutiq. eis & omni multitudini
28 oſtenderunt fructus Terræ: * &
F narrauerunt, dicentes: Venimus
in Terram, ad quam miſiſti nos,
quæ re vera fluit lacte & melle,
vt ex his fructibus cognoſci po-
29 teſt: * ſed cultores fortiſſimos ha-
bet,

bet, & vrbes grandes atque mu-
ratas. Stirpem Enac vidimus ibi.
30 * Amalec habitat in meridie, He-
thæus & Iebuſæus & Amorrhæus
in montanis: Chananæus vero
moratur iuxta mare & circa fluen-
31 ta Iordanis. * Inter hæc Caleb
compeſcens murmur populi, qui
oriebatur contra Moyſen, ait:
Aſcendamus, & poſſideamus Ter-
G ram, quoniam poterimus obtine-
32 re eam. * Alij vero, qui fuerant
cum eo, dicebant: Nequaquam
ad hunc populum valemus aſcen-
33 dere, quia fortior nobis eſt. * De-
traxeruntq. Terræ, quam inſpe-
xerant, apud filios Iſrael, dicen-
tes: Terra, quam luſtrauimus,
deuorat habitatores ſuos: popu-
lus, quem aſpeximus, proceræ ſta-
34 turæ eſt. * Ibi vidimus monſtra
quædam filiorum Enac de genere
giganteo: quibus comparati, qua-
ſi locuſtæ videbamur.

CAP. XIIII.

1 IGitur vociferans omnis turba
2 fleuit nocte illa, * & murmu-
A rati ſunt contra Moyſen & Aaron
3 cuncti filij Iſrael, dicentes: * Vti-
nam mortui eſſemus in Ægypto:
& in hac vaſta ſolitudine vtinam
pereamus, & non inducat nos
Dominus in Terram iſtam, ne
cadamus gladio, & vxores ac li-
beri noſtri ducantur captiui. Non-
ne melius eſt reuerti in Ægyptũ?
4 * Dixeruntq. alter ad alterum:
Conſtituamus nobis ducem,
& reuertamur in Ægyptum.
5 * Quo audito Moyſes & Aaron
ceciderunt proni in terram coram
omni multitudine filiorum Iſrael.
‖ Eccli. 46. b. 9 Mach 2. f. 55. 56 6 * ‖ At vero Ioſue filius Nun, &
Caleb filius Iephone, qui & ipſi
luſtrauerant terram, ſciderunt ve-
7 ſtimenta ſua, * & ad omnem mul-
B titudinem filiorum Iſrael locuti
ſunt: Terra, quam circuiuimus,
8 valde bona eſt. * ſi propitius fue-
rit Dominus, inducet nos in eam,
& tradet humum lacte & melle
9 manantem. * Nolite rebelles eſſe
contra Dominum; neque timea-
tis populum terræ huius, quia ſi-
cut panem ita eos poſſumus de-
uorare. receſſit ab eis omne præ-
ſidium: Dominus nobiſcum eſt,
10 nolite metuere. * Cumq. clama-
ret omnis multitudo, & lapidibus
eos vellet opprimere, apparuit
gloria Domini ſuper tectum fœ-
11 deris cunctis filijs Iſrael. * Et di-
xit Dominus ad Moyſen: Vſque-
quo detrahet mihi populus iſte?
Quouſque non credent mihi in
omnibus ſignis, quæ feci coram
12 eis? * Feriam igitur eos peſtilen-
tia, atque conſumam: te autem
faciam principem ſuper gentem
magnam, & fortiorem quàm hæc
13 eſt. * Et ait Moyſes ad Dominũ:
C Vt audiant Ægyptij, de quorum
medio eduxiſti populum iſtum,
14 * & habitatores Terræ huius, qui
audierunt quod tu Domine in po-
pulo iſto ſis, & facie videaris ad
faciem, ‖ & nubes tua protegat il- ‖ Exo. 13. d.
los, & in columna nubis præce- 21
das eos per diem, & in columna
15 ignis per noctem: * quòd occide-
ris tantam multitudinem quaſi
16 vnum hominem, & dicant: * Nõ
poterat introducere populum in
Terram, pro qua iurauerat: ‖ id- ‖ Exo. 32. f.
circo occidit eos in ſolitudine. 28
17 * Magnificetur ergo fortitudo Do
18 mini, ſicut iuraſti, dicens: * ‖ Do- ‖ Pſal. 102.
minus patiens & multæ miſeri- b. 8
cordiæ, auferens iniquitatem & Exo. 34. a. 6
ſcelera, nullumq. innoxium de-
relinquens, qui viſitas peccata
patrum in filios in tertiã & quar-
19 tam generationem. * Dimitte,
D obſecro, peccatum populi huius
ſecundum magnitudinem miſe-
ricordiæ tuæ, ſicut propitius fuiſti
egredientibus de Ægypto vſque
20 ad locum iſtum. * Dixitq. Do-
minus: Dimiſi iuxta verbum
21 tuum. * Viuo ego: & implebitur
gloria Domini vniuerſa terra.
22 * Attamen omnes homines qui
viderunt maieſtatem meam, & ſi-
gna quæ feci in Ægypto & in ſo-
litudine, & tentauerunt me iam
per decem vices, nec obedierunt
23 voci meæ, * ‖ non videbunt Ter- ‖ Deut. 1. f.
ram pro qua iuraui patribus eo- 35
rum, nec quiſquam ex illis qui
detraxit mihi, intuebitur eam.
24 * ‖ Seruum meum Caleb, qui ple- ‖ Ioſ. 14. b.
nus alio ſpiritu ſecutus eſt me, 6
inducam in Terram hanc, quam
circuiuit: & ſemen eius poſſide-
25 bit eam. * Quoniam Amalecites
E & Chananæus habitant in valli-
bus. Cras mouete caſtra, & re-
uertimini in ſolitudinem per viam

Maris

Maris rubri. * Locutuſq. eſt Do- 26
minus ad Moyſen & Aaron, di-
cens: * Vſquequo multitudo hæc 27
peſſima murmurat contra me?
querelas filiorum Iſrael audiui.
* Dic ergo eis: Viuo ego, ait Do- 28
minus: ſicut locuti eſtis audiente
‖ Pſ. 105. d. 26 me, ſic faciam vobis. * ‖ In ſoli- 29
Deut. 1. f. 42 tudine hac iacebunt cadauera ve-
ſtra. Omnes qui numerati eſtis
a viginti annis & ſupra, & mur-
muraſtis contra me, * non intra- 30
bitis Terram, ſuper quam leuaui
manum meam, vt habitare vos
facerem, præter Caleb filium Ie-
phone, & Ioſue filium Nun.
* Paruulos autem veſtros, de qui- 31
bus dixiſtis quòd prædæ hoſtibus
forent, introducam: vt videant
Terram, quæ vobis diſplicuit.
* Veſtra cadauera iacebunt in ſo- 32
litudine. * Filij veſtri erunt vagi 33
in deſerto annis quadraginta, &
portabunt fornicationem veſtrã,
donec conſumantur cadauera pa-
trum in deſerto, * iuxta numerum 34
quadraginta dierum, quibus con- F
‖ Eze. 4. b. 6 ſiderastis Terram: ‖ annus pro die
‖ Pſal. 94. b. 10 imputabitur. ‖ Et quadraginta
annis recipietis iniquitates ve-
ſtras, & ſcietis vltionem meam:
* quoniam ſicut locutus ſum, ita 35
faciam omni multitudini huic
peſſimæ, quæ conſurrexit aduer-
ſum me: in ſolitudine hac defi-
‖ Iudith 8. c. 24 ciet, & morietur. * ‖ Igitur om- 36
nes viri, quos miſerat Moyſes ad
1. Cor. 10. b. 10 contemplandam Terram, & qui
reuerſi murmurare fecerant con-
Heb. 3. d. 17 tra eum omnem multitudinem,
Iudæ 1. b. 5 detrahentes Terræ quòd eſſet ma-
la, * mortui ſunt atque percuſſi 37
in conſpectu Domini. * Ioſue 38
autem filius Nun, & Caleb filius
Iephone vixerunt ex omnibus, qui
perrexerant ad conſiderandam
Terram. * Locutuſq. eſt Moyſes 39
vniuerſa verba hæc ad omnes fi- G
lios Iſrael, & luxit populus nimis.
* Et ecce mane primo ſurgentes 40
aſcenderunt verticem montis, at-
que dixerunt: Parati ſumus aſcen
dere ad locum, de quo Dominus
locutus eſt: quia peccauimus.
* Quibus Moyſes: Cur, inquit, 41
tranſgredimini verbum Domini,
quod vobis non cedet in proſpe-
‖ Deut. 1. g. 42 rum? * ‖ Nolite aſcendere: non 42
enim eſt Dominus vobiſcum: ne
corruatis coram inimicis veſtris.

43 * Amalecites & Chananæus ante
vos ſunt, quorum gladio corrue-
tis, eo quod nolueritis acquieſce-
re Domino, nec erit Dominus vo-
44 biſcum. * At illi contenebrati
aſcenderunt in verticem montis.
Arca autem teſtamenti Domini
& Moyſes non receſſerunt de ca-
45 ſtris. * Deſcenditq. Amalecites
& Chananæus, qui habitabat in
monte: & percutiens eos atque
concidens, perſecutus eſt eos vſ-
que Horma.

CAP. XV.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moy-
2 ſen, dicens: * Loquere ad fi-
A lios Iſrael, & dices ad eos: Cum
ingreſſi fueritis Terram habita-
tionis veſtræ, quam ego dabo vo-
3 bis, * & feceritis oblationem Do-
mino in holocauſtum, aut victi-
mam, vota ſoluentes, vel ſponte
offerentes munera, aut in ſol-
lemnitatibus veſtris adolentes o-
dorem ſuauitatis Domino, de
4 bobus ſiue de ouibus: * offeret
quicumque immolauerit victimã,
ſacrificium ſimilæ, decimam par-
tem ephi, conſperſæ oleo, quod
menſuram habebit quartam par-
5 tem hin: * & vinum ad liba fun-
denda eiuſdem menſuræ dabit in
holocauſtum ſiue in victimam.
6 Per agnos ſingulos * & arietes erit
ſacrificium ſimilæ duarum deci-
marum, quæ conſperſa ſit oleo
7 tertiæ partis hin: * & vinum ad li-
bamentum tertiæ partis eiuſdem
menſuræ offeret in odorem ſua-
8 uitatis Domino. * Quando vero
B de bobus feceris holocauſtum
aut hoſtiam, vt impleas votum
9 vel pacificas victimas, * dabis per
ſingulos boues ſimilæ tres deci-
mas conſperſæ oleo, quod habeat
10 medium menſuræ hin: * & vinum
ad liba fundenda eiuſdem menſu-
ræ in oblationem ſuauiſſimi odo-
11 ris Domino. * Sic facies * per
12 ſingulos boues & arietes & agnos
13 & hœdos. * Tam indigenæ quàm
14 peregrini * eodem ritu offerent ſa-
15 crificia. * Vnum præceptum erit
atque iudicium tam vobis quàm
16 aduenis terræ. * Locutus eſt Do-
17 minus ad Moyſen, dicens: * Lo-
quere filijs Iſrael, & dices ad eos:
18 * Cum veneritis in terram, quam
dabo

dabo vobis, * & comederitis de 19
panibus regionis illius, ſeparabi-
tis primitias Domino * de cibis 20
veſtris. Sicut de areis primitias
ſeparatis, * ita & de pulmentis 21
dabitis primitiua Domino. * Quod 22
ſi per ignorantiam præterieritis
quidquam horum, quæ locutus
eſt Dominus ad Moyſen, * & man 23
dauit per eum ad vos, a die qua
cœpit iubere & vltra, * oblitaq. 24
fuerit facere multitudo: offeret C
vitulum de armento, holocauſtum
in odorem ſuauiſſimum Domino,
& ſacrificium eius ac liba, vt ce-
remoniæ poſtulant, hircumq. pro
peccato: * & rogabit ſacerdos pro 25
omni multitudine filiorum Iſrael:
& dimittetur eis, quoniam non
ſponte peccauerunt, nihilominus
offerentes incenſum Domino pro
ſe & pro peccato atque errore
ſuo: * & dimittetur vniuerſæ ple- 26
bi filiorum Iſrael, & aduenis, qui
peregrinantur inter eos: quoniam
culpa eſt omnis populi per igno-
rantiam. * Quod ſi anima vna 27
neſciens peccauerit, offeret ca-
pram anniculam pro peccato ſuo:
* & deprecabitur pro ea ſacerdos, 28
quòd inſcia peccauerit coram Do-
mino: impetrabitq. ei veniam, &
dimittetur illi. * Tam indigenis 29
quàm aduenis vna lex erit om-
nium, qui peccauerint ignoran-
tes. * Anima vero, quæ per ſu- 30
perbiam aliquid commiſerit, ſiue
ciuis ſit ille, ſiue peregrinus, (quo-
niam aduerſus Dominum rebellis
fuit) peribit de populo ſuo: * ver- 31
bum enim Domini contempſit, & D
præceptum illius fecit irritum:
idcirco delebitur, & portabit ini-
quitatem ſuam. * Factum eſt au- 32
tem, cum eſſent filij Iſrael in ſo-
litudine, & inueniſſent hominem
colligentem ligna in die Sabbati,
* obtulerunt eum Moyſi & Aaron 33
& vniuerſæ multitudini. * Qui 34
recluſerunt eum in carcerem, ne-
ſcientes quid ſuper eo facere de-
berent. * Dixitq. Dominus ad 35
Moyſen: Morte moriatur homo
iſte, obruat eum lapidibus om-
nis turba extra caſtra. * Cumq. 36
eduxiſſent eum foras, obruerunt
lapidibus, & mortuus eſt ſicut
præceperat Dominus. * Dixit 37
quoque Dominus ad Moyſen:
* Loquere filijs Iſrael, & dices ad 38
eos ‖ vt faciant ſibi fimbrias per ‖Deu.22.b.
angulos palliorum, ponentes in 12
39 eis vittas hyacinthinas: * quas Matt.23.a.
cum viderint, recordentur om- 5
nium mandatorum Domini, nec
ſequantur cogitationes ſuas &
oculos per res varias fornicantes,
40 * ſed magis memores præceptorũ
Domini faciant ea, ſintq. ſancti
41 Deo ſuo. * Ego Dominus Deus
veſter, qui eduxi vos de Terra Æ-
gypti, vt eſſem Deus veſter.

CAP. XVI.

1 ECce autem Core filius Iſaar,
A filij Caath, filij Leui, & Da-
than atque Abiron filij Eliab,
Hon quoque filius Pheleth de
2 filijs Ruben, * ſurrexerunt contra
Moyſen, alijq. filiorum Iſrael du-
centi quinquaginta viri proceres
ſynagogæ, & qui tempore concilij
3 per nomina vocabantur. * ‖Cumq. ‖Eccl.45 c.
ſtetiſſent aduerſum Moyſen & 22
Aaron, dixerunt: Sufficiat vo- Iudæ 1.c.12
bis, quia omnis multitudo ſan- 1. Cor. 10
ctorum eſt, & in ipſis eſt Domi- b. 10
nus: Cur eleuamini ſuper popu-
4 lum Domini? * Quod cum au-
diſſet Moyſes, cecidit pronus in
5 faciem: * locutuſq. ad Core &
ad omnem multitudinem: Mane,
inquit, notum faciet Dominus
qui ad ſe pertineant, & ſanctos
applicabit ſibi: & quos elegerit,
6 appropinquabunt ei. * Hoc igi-
tur facite: Tollat vnuſquiſque
B thuribula ſua, tu Core, & omne
7 concilium tuum: * & hauſto cras
igne, ponite deſuper thymiama
coram Domino: & quemcumque
elegerit, ipſe erit ſanctus: mul-
8 tum erigimini filij Leui. * Dixitq.
ruſum ad Core: Audite filij Le-
9 ui: * Num parum vobis eſt quod
ſeparauit vos Deus Iſrael ab om-
ni populo, & iunxit ſibi, vt ſer-
uiretis ei in cultu tabernaculi, &
ſtaretis coram frequentia populi,
10 & miniſtraretis ei? * idcirco ad ſe
fecit accedere te & omnes fratres
tuos filios Leui, vt vobis etiam
11 ſacerdotium vendicetis, * & om-
nis globus tuus ſtet contra Domi-
num? quid eſt enim Aaron vt
12 murmuretis contra eum? * Miſit
ergo Moyſes vt vocaret Dathan &
Abiron filios Eliab. Qui reſpon-
13 derunt: Non venimus. * numquid

parum

parum eſt tibi quòd eduxiſti nos
de terra, quæ lacte & melle ma-
nabat, vt occideres in deſerto, niſi
& dominatus fueris noſtri? * Re- 14
uera induxiſti nos in terram, quæ
fluit riuis lactis & mellis, & dedi-
ſti nobis poſſeſſiones agrorum
& vinearum. an & oculos noſtros
vis eruere? non venimus. * Ira- 15
tusq. Moyſes valde, ait ad Dominũ: C
Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu
ſcis quod ne aſellum quidem vn-
quam acceperim ab eis, nec aſflr-
xerim quempiam eorum. * Di- 16
xitq. ad Core: Tu, & omnis con-
gregatio tua ſtate ſeorſum coram
Domino, & Aaron die craſtino
ſeparatim. * Tollite ſinguli thu- 17
ribula veſtra, & ponite ſuper ea
incenſum, offerentes Domino du-
centa quinquaginta thuribula:
Aaron quoque teneat thuribulum
ſuum. * Quod cum feciſſent, ſtan- 18
tibus Moyſe & Aaron, * & coa- 19
cervaſſent aduerſum eos omnem
multitudinem ad oſtium taberna-
culi, apparuit cunctis gloria Do-
mini. * Locutusq. Dominus ad 20
Moyſen & Aaron, ait: * Separa- 21
mini de medio congregationis hu
ius, vt eos repente diſperdam.
* Qui ceciderunt proni in faciem, 22
atque dixerunt: Fortiſſime Deus D
ſpirituum vniuerſæ carnis, num
vno peccante, contra omnes ira
tua deſæuiet? * Et ait Dominus 23
ad Moyſen: * Præcipe vniuerſo 24
populo vt ſeparetur a tabernaculis
Core, & Dathan & Abiron. * Sur- 25
rexitq. Moyſes, & abijt ad Da-
than & Abiron: & ſequentibus
eum ſenioribus Iſrael, * dixit ad 26
turbam: Recedite a tabernaculis
hominum impiorum, & nolite
tangere quæ ad eos pertinent, ne
inuoluamini in peccatis eorum.
* Cumq. receſſiſſent a tentorijs 27
eorum per circuitum, Dathan &
Abiron egreſſi ſtabant in introitu
papilionum ſuorum cum vxori-
bus & liberis, omniq. frequentia.
* Et ait Moyſes: In hoc ſcietis, 28
quod Dominus miſerit me vt fa-
cerem vniuerſa quæ cernitis, &
non ex proprio ea corde protule-
rim: * Si conſueta hominum 29
morte interierint, & viſitauerit
eos plaga, qua & ceteri viſitari ſo
lent, non miſit me Dominus: E
* ſin autem nouam rem fecerit 30
Dominus, vt aperiens terra os
ſuum deglutiat eos & omnia quæ
ad illos pertinent, deſcenderintq.
viuentes in infernum, ſcietis quod
blaſphemauerint Dominum.
31 * ‖ Confeſtim igitur vt ceſſauit ‖Pſ.105.b.
loqui, dirupta eſt terra ſub pedi- 17.18
32 bus eorum: * & aperiens os ſuũ, Deu.11.a.6
deuorauit illos cum tabernacu-
lis ſuis & vniuerſa ſubſtantia eo-
33 rum. * deſcenderuntq. viui in in-
fernum operti humo, & perierunt
34 de medio multitudinis. * At vero
omnis Iſrael, qui ſtabat per gy-
rum, fugit ad clamorem pereun-
tium, dicens: Ne forte & nos
35 terra deglutiat. * Sed & ignis egreſ-
ſus a Domino, interfecit ducen-
tos quinquaginta viros, qui offe-
36 rebant incenſum. * Locutusq. eſt
Dominus ad Moyſen, dicens:
37 * Præcipe Eleazaro filio Aaron ſa-
cerdoti vt tollat thuribula quæ ia-
cent in incendio, & ignem huc il-
lucq. diſpergat: quoniam ſancti-
38 ficata ſunt * in mortibus peccato-
F rum: producatq. ea in laminas,
& affigat altari, eo quod oblatum
ſit in eis incenſum Domino, &
ſanctificata ſint, vt cernant ea pro
ſigno & monimento filij Iſrael.
39 * Tulit ergo Eleazar ſacerdos thu-
ribula ænea, in quibus obtulerant
hi quos incendium deuorauit, &
produxit ea in laminas, affigens
40 altari: * vt haberent poſtea filij
Iſrael, quibus commonerentur,
ne quis accedat alienigena, & qui
non eſt de ſemine Aaron ad offe-
rendum incenſum Domino, ne
patiatur ſicut paſſus eſt Core, &
omnis congregatio eius, loquente
41 Domino ad Moyſen. * Murmu-
rauit autem omnis multitudo fi-
liorum Iſrael ſequenti die contra
Moyſen & Aaron, dicens: Vos
interfeciſtis populum Domini.
42 * Cumq. oriretur ſeditio, & tu-
43 multus increſceret, * Moyſes &
Aaron fugerunt ad tabernaculum
G fœderis. Quod, poſtquam in-
greſſi ſunt, operuit nubes, & ap-
44 paruit gloria Domini. * Dixitq.
45 Dominus ad Moyſen: * Recedite
de medio huius multitudinis, etiã
nunc delebo eos. Cumq. iacerent
46 in terra, * dixit Moyſes ad Aaron:
Tolle thuribulum, & hauſto igne
de altari, mitte incenſum deſu-
per, pergens cito ad populum vt
roges

¶ Sap.18.d.21 roges pro eis : ‖ iam enim egreſſa
eſt ira a Domino, & plaga deſæ-
uit. * Quod cum feciſſet Aaron, 47
& cucurriſſet ad mediam multitu-
dinem, quam iam vaſtabat incen-
dium, obtulit thymiama : * & 48
ſtans inter mortuos ac viuentes,
pro populo deprecatus eſt, & plaga
ceſſauit. * Fuerunt autem qui per- 49
cuſſi ſunt, quattuordecim millia
hominum, & ſeptingenti, abſque
his qui perierant in ſeditione Co-
re. * Reuerſusq. eſt Aaron ad 50
Moyſen ad oſtium tabernaculi
fœderis poſtquam quieuit inte-
ritus.

CAP. XVII.

ET locutus eſt Dominus ad 1
Moyſen, dicens : * Loquere 2
ad filios Iſrael, & accipe ab eis A
virgas ſingulas per cognationes
ſuas, a cunctis principibus tribuũ,
virgas duodecim, & vniuſcuiuſ-
que nomen ſuperſcribes virgæ
ſuæ. * nomen autem Aaron erit in 3
tribu Leui, & vna virga cunctas
ſeorſum familias continebit : * po- 4
nesq. eas in tabernaculo fœderis B
coram teſtimonio, vbi loquar ad
te. * quem ex his elegero, ger- 5
minabit virga eius : & cohibebo a
me querimonias filiorum Iſrael,
quibus contra vos murmurant.
* Locutusq. eſt Moyſes ad filios 6
Iſrael : & dederunt ei omnes prin-
cipes virgas per ſingulas tribus :
fueruntq. virgæ duodecim abſque
virga Aaron. * Quas cum poſuiſ- 7
ſet Moyſes coram Domino in ta- C
bernaculo teſtimonij : * ſequenti 8
die regreſſus inuenit germinaſſe
virgam Aaron in domo Leui : &
turgentibus gemmis eruperãt flo-
res, qui, folijs dilatatis, in amyg-
dalas deformati ſunt. * Protulit 9
ergo Moyſes omnes virgas de
conſpectu Domini ad cunctos fi-
lios Iſrael : videruntq. & recepe-
runt ſinguli virgas ſuas. * Dixitq. 10
Dominus ad Moyſen : Refer vir- D
gam Aaron in tabernaculum te-
¶ Heb.9.a.4 ſtimonij, ‖ vt ſeruetur ibi in ſignũ
rebellium filiorum Iſrael, & quie-
ſcant querelæ eorum a me, ne
moriantur. * Fecitq. Moyſes ſi- 11
cut præceperat Dominus. * Dixe- 12
runt autem filij Iſrael ad Moy-
ſen : Ecce conſumpti ſumus, om-
13 nes periuimus. * quicumque ac-
cedit ad tabernaculum Domini,
moritur. num vſque ad interne-
cionem cuncti delendi ſumus?

CAP. XVIII.

1 A DIxitq. Dominus ad Aaron :
Tu, & filij tui, & domus pa-
tris tui tecum portabitis iniqui-
tatem Sanctuarij : & tu & filij tui
ſimul ſuſtinebitis peccata ſacer-
2 dotij veſtri. * ſed & fratres tuos
de tribu Leui, & ſceptrum patris
tui ſume tecum, præſtoq. ſint, &
miniſtrent tibi : tu autem & filij
tui miniſtrabitis in tabernaculo
3 teſtimonij. * Excubabuntq. Le-
uitæ ad præcepta tua, & ad cuncta
opera tabernaculi : ita dumtaxat,
vt ad vaſa Sanctuarij & ad altare
non accedant, ne & illi moriantur,
4 & vos pereatis ſimul. * ſint autem
tecum, & excubent in cuſtodijs
tabernaculi, & in omnibus cere-
monijs eius. Alienigena non mi-
5 ſcebitur vobis. * Excubate in cu-
ſtodia Sanctuarij, & in miniſterio
altaris : ne oriatur indignatio ſu-
6 per filios Iſrael. * Ego dedi vobis
fratres veſtros Leuitas de medio
filiorum Iſrael, & tradidi donum
Domino, vt ſeruiant in miniſte-
7 rijs tabernaculi eius. * Tu autem
B & filij tui cuſtodite ſacerdotium
veſtrum : & omnia quæ ad cultum
altaris pertinent, & intra velum
ſunt, per ſacerdotes adminiſtra-
buntur. ſi quis externus acceſſe-
8 rit, occidetur. * Locutusq. eſt
Dominus ad Aaron : Ecce dedi ti-
bi cuſtodiam primitiarum mea-
rum. Omnia quæ ſanctificantur
a filijs Iſrael, tradidi tibi & filijs
tuis pro officio ſacerdotali legiti-
9 ma ſempiterna. * Hæc ergo acci-
pies de his, quæ ſanctificantur &
oblata ſunt Domino. Omnis ob-
latio, & ſacrificium, & quidquid
pro peccato atque delicto redditur
mihi, & cedit in Sancta ſancto-
rum, tuum erit, & filiorum tuo-
10 rum. * In Sanctuario comedes il-
lud : mares tantum edent ex eo,
11 quia conſecratum eſt tibi. * Pri-
mitias autem, quas vouerint &
obtulerint filij Iſrael, tibi dedi, &
filijs tuis, ac filiabus tuis iure
perpetuo. qui mundus eſt in do-
12 mo tua, veſcetur eis. * Omnem
medul-

medullam olei, & vini, ac fru-
menti, & quidquid offerunt pri-
mitiarũ Domino, tibi dedi. * Vni- 13
uerſa frugum initia, quas gignit
humus, & Domino deportantur,
cedent in vſus tuos: qui mundus
eſt in domo tua, veſcetur eis. *Om- 14
ne quod ex voto reddiderint filij
Iſrael, tuum erit. * Quidquid 15
primum erumpit e vulua cunctæ
carnis, quam offerunt Domino, C
ſiue ex hominibus, ſiue de peco-
ribus fuerit, tui iuris erit: ita
dumtaxat, vt pro hominis primo-
genito pretium accipias, & omne
animal quod immundum eſt, redi-
mi facias, * cuius redemptio erit 16
poſt vnum menſem, ſiclis argen-
ti quinque, pondere Sanctuarij.
‖ Ex. 3. g. 48 ‖ Siclus viginti obolos habet.
Exod. 30. b. 13 * Primogenitum autem bouis & 17
ouis & capræ non facies redimi,
Leuit. 27. c. 25 quia ſanctificata ſunt Domino.
ſanguinem tantum eorum fundes
Ezec. 45. d. 12 ſuper altare, & adipes adolebis in
ſuauiſſimum odorem Domino.
* Carnes vero in vſum tuum ce- 18
dent, ſicut pectuſculum conſecra-
tum, & armus dexter, tua erunt.
* Omnes primitias Sanctuarij, 19
quas offerunt filij Iſrael Domino,
tibi dedi & filijs, ac filiabus tuis
iure perpetuo. Pactum ſalis eſt
ſempiternum coram Domino, ti-
bi ac filijs tuis. * Dixitq. Domi- 20
nus ad Aaron: In terra eorum
nihil poſſidebitis, nec habebitis
partem inter eos: ego pars & he-
reditas tua in medio filiorum Iſ-
rael. * Filijs autem Leui dedi om- 21
nes decimas Iſraelis in poſſeſſio-
nem pro miniſterio quo ſeruiunt
mihi in tabernaculo fœderis: * vt 22
non accedant vltra filij Iſrael ad
tabernaculum, nec committant
peccatum mortiferum, * ſolis fi- 23
lijs Leui mihi in tabernaculo ſer- D
uientibus, & portantibus pec-
cata populi. legitimum ſempi-
ternum erit in generationibus ve-
‖ Deut. 18. a. 1 ſtris. ‖ Nihil aliud poſſidebunt,
* decimarum oblatione contenti, 24
quas in vſus eorum & neceſſaria
ſeparaui. * Locutuſq. eſt Domi- 25
nus ad Moyſen, dicens: * Præ- 26
cipe Leuitis, atque denuncia:
Cum acceperitis a filijs Iſrael de-
cimas, quas dedi vobis, primitias
earum offerte Domino, id eſt, de-
cimam partem decimæ, * vt repu- 27
tetur vobis in oblationem primi-
tiuorum, tam de areis quàm de
28 torcularibus: * & vniuerſis quo-
rum accipitis primitias, offerte
Domino, & date Aaron ſacerdo-
29 ti. * Omnia quæ offeretis ex deci-
mis, & in donaria Domini ſepa-
rabitis, optima & electa erunt.
30 * Dicesq. ad eos: Si præclara &
meliora quæque obtuleritis ex de-
cimis, reputabitur vobis quaſi de
area & torculari dederitis primi-
31 tias: * & comedetis eas in omni-
bus locis veſtris, tam vos quàm
familiæ veſtræ: quia pretium eſt
pro miniſterio, quo ſeruitis in
32 tabernaculo teſtimonij. * Et non
peccabitis ſuper hoc, egregia vo-
bis & pinguia reſeruantes ne pol-
luatis oblationes filiorum Iſrael,
& moriamini.

CAP. XIX.

1 LOcutuſq. eſt Dominus ad
2 Moyſen & Aaron, dicens:
A * Iſta eſt religio victimæ, quam
conſtituit Dominus. Præcipe filijs
Iſrael, vt adducant ad te vaccam
rufam ætatis integræ, in qua nulla
ſit macula, nec portauerit iugum:
3 * tradetiſq. eam Eleazaro ſacer-
doti. ‖ qui eductam extra caſtra, ‖ Heb. 13. b.
immolabit in cõſpectu omnium: 12
4 * & tingens digitum in ſanguine
eius, aſperget contra fores taber-
5 naculi ſeptem vicibus, * com-
buretq. eam cunctis videntibus,
tam pelle & carnibus eius quàm
ſanguine & fimo flammæ tradi-
6 tis. * Lignum quoque cedrinum,
& hyſſopum, coccumq. bis tin-
ctum ſacerdos mittet in flammã,
7 quæ vaccam vorat. * Et tunc
B demum, lotis veſtibus & corpore
ſuo, ingredietur in caſtra, com-
maculatuſq. erit vſque ad veſpe-
8 rum. * Sed & ille, qui combuſ-
ſerit eam, lauabit veſtimenta ſua,
& corpus, & immundus erit vſ-
9 que ad veſperum. * Colliget au-
tem vir mundus cineres vaccæ, &
effundet eos extra caſtra in loco
puriſſimo, vt ſint multitudini fi-
liorum Iſrael in cuſtodiam, & in
aquam aſperſionis: quia pro pec-
10 cato vacca combuſta eſt. * Cumq.
lauerit qui vaccæ portauerat cine-
res, veſtimenta ſua, immundus
erit vſque ad veſperum. Habebunt

hoc filij Iſrael & aduenæ, qui ha-
bitant inter eos, ſanctum iure
perpetuo. * Qui tetigerit cadauer 11
hominis, & propter hoc ſeptem
diebus fuerit immundus: * aſper- 12
getur ex hac aqua die tertio, & ſe- C
ptimo, & ſic mundabitur. Si die
tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo
non poterit emundari. * Omnis 13
qui tetigerit humanæ animæ mor-
ticinum, & aſperſus hac commi-
ſtione non fuerit, polluet taber-
naculum Domini, & peribit ex
Iſrael: quia aqua expiationis non
eſt aſperſus, immundus erit, &
manebit ſpurcitia eius ſuper eum.
* Iſta eſt lex hominis qui mo- 14
ritur in tabernaculo: Omnes qui
ingrediuntur tentorium illius, &
vniuerſa vaſa quæ ibi ſunt, pol-
luta erunt ſeptem diebus. * Vas, 15
quod non habuerit operculum,
nec ligaturam deſuper, immun-
dum erit. * Si quis in agro te- 16
tigerit cadauer occiſi hominis,
aut per ſe mortui, ſiue os il-
lius, vel ſepulchrum, immun-
dus erit ſeptem diebus. * Tol- 17
lentq. de cineribus combuſtionis
atque peccati, & mittent aquas
viuas ſuper eos in vas. * in qui- 18
bus cum homo mundus tinxerit D
hyſſopum, aſperget ex eo omne
tentorium, & cunctam ſupelle-
ctilem, & homines huiuſcemo-
di contagione pollutos: * atque 19
hoc modo mundus luſtrabit im-
mundum tertio & ſeptimo die.
expiatusq. die ſeptimo, lauabit
& ſe & veſtimenta ſua, & im-
mundus erit vſque ad veſperum.
* Si quis hoc ritu non fuerit ex- 20
piatus, peribit anima illius de
medio Eccleſiæ: quia ſanctua-
rium Domini polluit, & non eſt
aqua luſtrationis aſperſus. * erit 21
hoc præceptum legitimum ſem-
piternum. Ipſe quoque qui aſper-
git aquas, lauabit veſtimenta
ſua. Omnis qui tetigerit aquas
expiationis, immundus erit vſ-
que ad veſperum. * Quidquid te- 22
tigerit immundus, immundum
faciet: & anima, quæ horum quip-
piam tetigerit, immunda erit vſ-
que ad veſperum.

CAP. XX.

VEneruntq. filij Iſrael, & om- 1
nis multitudo in deſertum A
Sin, menſe primo: & manſit po-
pulus in Cades. Mortuaq. eſt
ibi Maria, & ſepulta in eodem
2 loco. * Cumq. indigeret aqua
populus, conuenerunt aduerſum
3 Moyſen & Aaron: * & verſi in
ſeditionem, dixerunt: Vtinam
periſſemus inter fratres noſtros
4 coram Domino. * ‖ Cur eduxiſtis ‖ Exo. 17. b
Eccleſiam Domini in ſolitudinē, 3
vt & nos & noſtra iumenta mo-
5 riamur? * Quare nos feciſtis aſcen
dere de Ægypto, & adduxiſtis in
locum iſtum peſſimum, qui ſeri
non poteſt, qui nec ficum gi-
gnit, nec vineas, nec malograna-
ta, inſuper & aquam non habet
6 ad bibendum? * Ingreſſusq. Moy-
ſes & Aaron, dimiſſa multitudi-
ne, tabernaculum fœderis, cor-
ruerunt proni in terram, clama-
ueruntq. ad Dominum, atque
dixerunt: Domine Deus audi cla-
morem huius populi, & aperi eis
theſaurum tuum fontem aquæ vi-
uæ, vt ſatiati, ceſſet murmuratio
B eorum. Et apparuit gloria Domi-
7 ni ſuper eos. * Locutusq. eſt Do-
8 minus ad Moyſen, dicens: * Tol-
le virgam, & congrega populum,
tu & Aaron frater tuus, & loqui-
mini ad petram coram eis, & il-
la dabit aquas. Cumq. eduxeris
aquam de petra, bibet omnis mul-
9 titudo & iumenta eius. * ‖ Tulit ‖ Exo. 17. b.
igitur Moyſes virgam, quæ erat in 5. 6
conſpectu Domini, ſicut præcepe- Sap. 11. a. 4
10 rat ei, * congregata multitudine
ante petram, dixitq. eis: Audite
rebelles & increduli: ‖ Num de ‖ Pſ. 77. b. 23
petra hac vobis aquam poterimus 1. Cor. 10. a.
11 eijcere? * Cumq. eleuaſſet Moy- 4
ſes manum, percutiens virga bis
ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſ-
ſimæ, ita vt populus biberet &
12 iumenta. * Dixitq. Dominus ad
Moyſen & Aaron: ‖ Quia nō cre- ‖ Deut. 1. f.
didiſtis mihi, vt ſanctificaretis me 37
coram filijs Iſrael, non introdu-
cetis hos populos in terram, quam
13 dabo eis. * Hæc eſt aqua con-
tradictionis, vbi iurgati ſunt filij
C Iſrael contra Dominum, & ſan-
14 ctificatus eſt in eis. * Miſit interea
nuncios Moyſes de Cades ad re-
gem Edom, qui dicerent: Hæc
mandat frater tuus Iſrael: Noſti
omnem laborem, qui apprehendit
15 nos, * quo modo deſcenderint pa-
tres noſtri in Ægyptum, & habita-
uerimus

uerimus ibi multo tempore, affli-
xerintq. nos Ægyptij, & patres no-
ſtros: * & quo modo clamaueri- 16
mus ad Dominum, & exaudierit
nos, miſeritq. angelum, qui edu-
xerit nos de Ægypto. Ecce in vrbe
Cades, quæ eſt in extremis finibus
tuis, poſiti, * obſecramus vt nobis 17
tranſire liceat per terram tuam.
Non ibimus per agros, nec per vi-
neas, non bibemus aquas de puteis
tuis, ſed gradiemur via publica,
nec ad dextram, nec ad ſiniſtram
declinantes, donec tranſeamus ter-
minos tuos. * Cui reſpōdit Edom: 18
Non tranſibis per me, alioquin ar-
matus occurram tibi. * Dixeruntq. 19
filij Iſrael: Per tritam gradiemur
viam: & ſi biberimus aquas tuas
nos & pecora noſtra, dabimus
quod iuſtum eſt: nulla erit in pre-
tio difficultas, tantum velociter
tranſeamus. * At ille reſpondit: 20
Non tranſibis. Statimq. egreſſus
eſt obuius, cum infinita multitu-
dine, & manu forti, * nec voluit 21
acquieſcere deprecanti, vt conce-
deret tranſitum per fines ſuos. quā D
ob rem diuertit ab eo Iſrael. * Cūq. 22
caſtra mouiſſent de Cades, vene-
runt in montem Hor, qui eſt in fi-
nibus terræ Edom: * vbi locutus 23
eſt Dominus ad Moyſen: * Pergat, 24
inquit, Aaron ad populos ſuos: nō
enim intrabit Terram, quam dedi
filijs Iſrael, eo quod incredulus
fuerit ori meo, ad Aquas contradi-
‖ Ĩ. 33. e 38 Deut. 32. g. 50 ctionis. * ‖ Tolle Aaron & filium 25
eius cum eo, & duces eos in mon-
tem Hor. * Cumq. nudaueris pa- 26
trem veſte ſua, indues ea Eleazarū
filium eius: Aaron colligetur, &
morietur ibi. * Fecit Moyſes vt 27
præceperat Dominus: & aſcende-
runt in montem Hor coram omni
multitudine. * Cumq. Aaron ſpo- 28
liaſſet veſtibus ſuis, induit eis Elea
zarum filium eius. * Illo mortuo 29
in montis ſupercilio, deſcendit cū
Eleazaro. * Omnis autem multi- 30
tudo videns occubuiſſe Aaron, fle-
uit ſuper eo triginta diebus per
cunctas familias ſuas.

C A P. XXI.

QVod cum audiſſet Chananæus 1
rex Arad, qui habitabat ad A
meridiem, veniſſe ſcilicet Iſrael per
exploratorum viam, pugnauit con-
tra illum, & victor exiſtens, duxit
2 ex eo prædam. * At Iſrael voto ſe
Domino obligans, ait: Si tradideris
populum iſtum in manu mea, de-
3 lebo vrbes eius. * Exaudiuitq. Do-
minus preces Iſrael, & tradidit
Chananæum, quem ille interfecit
ſubuerſis vrbibus eius: & vocauit
nomen loci illius Horma, id eſt,
4 anathema. * Profecti ſunt autem
& de monte Hor, per viam, quæ
B ducit ad Mare rubrum, vt circum-
irent terram Edom. Et tædere cœ-
pit populum itineris ac laboris:
5 * locutusq. contra Deum & Moy-
ſen, ait: Cur eduxiſti nos de Ægy-
pto, vt moreremur in ſolitudine?
Deeſt panis, non ſunt aquæ: anima
noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto
6 leuiſſimo. * ‖ Quamobrem miſit ‖ Sap. 16. a. 5
Dominus in populum ignitos ſer- 1. Cor. 10. b.
pentes, ad quorum plagas & mor- 9
7 tes plurimorum, * venerunt ad Iudith 8. c.
Moyſen, atque dixerunt: Peccaui- 21
mus, quia locuti ſumus cōtra Do-
minum & te: ora vt tollat a nobis
ſerpentes. Orauitq. Moyſes pro
8 populo, * & locutus eſt Dominus
C ad eum: ‖ Fac ſerpentem æneum,
& pone eum pro ſigno: qui per-
9 cuſſus aſpexerit eum, viuet. * Fe-
cit ergo Moyſes SERPENTEM
ÆNEVM, & poſuit eum pro ſi-
gno: quem cum percuſſi aſpice-
10 rent, ſanabantur. * Profectiq. filij
Iſrael caſtrametati ſunt in Oboth.
11 * Vnde egreſſi fixere tentoria in
Ieabarim, in ſolitudine, quæ reſpi-
cit Moab contra orientalem pla-
12 gam. * Et inde mouentes, venerūt
13 ad Torrentem Zared. * Quem re-
linquentes caſtrametati ſunt con-
tra Arnon, quæ eſt in deſerto, &
prominet in finibus Amorrhæi.
‖ ſiquidem Arnon terminus eſt ‖ Iudic. 11.
Moab, diuidēs Moabitas & Amor- c. 18
14 rhæos. * Vnde dicitur in libro bel-
lorum Domini: Sicut fecit in Mari
D rubro, ſic faciet in torrentibus Ar-
15 non. * Scopuli torrentium inclina-
ti ſunt, vt requieſcerent in Ar, &
recumberent in finibus Moabita-
16 rum. * Ex eo loco apparuit puteus,
ſuper quo locutus eſt Dominus ad
Moyſen: Congrega populum, &
17 dabo ei aquam. * Tunc cecinit
Iſrael carmen iſtud: Aſcendat pu-
18 teus. Concinebant: * Puteus, quē
foderunt principes, & parauerunt
duces multitudinis in datore le-
gis, & in baculis ſuis. De ſolitu-

 dine.

dine, Matthana. * De Matthana 19
in Nahaliel : de Nahaliel, in Ba-
moth. * De Bamoth, vallis eſt in 20
regione Moab, in vertice Phaſga,
‖ Deut. 2. e. 26 quod reſpicit contra deſertum. E
Iudic. 11. d. 20 * ‖ Miſit autem Iſrael nuncios ad 21
Sehon regem Amorrhæorum, di-
cens: * Obſecro vt tranſire mihi li- 22
ceat per terram tuam : non decli-
nabimus in agros & vineas, non
bibemus aquas ex puteis, via regia
gradiemur, donec tranſeamus ter-
minos tuos. * Qui concedere no- 23
luit vt trãſiret Iſrael per fines ſuos:
quin potius exercitu congregato,
egreſſus eſt obuiam in deſertum,
‖ Amos 2. c. 9 & venit in Iaſa, pugnauitq. contra
eum. * ‖ A quo percuſſus eſt in 24
Pſ. 134. c. 10 ore gladij, & poſſeſſa eſt terra eius
ab Arnon vſque Ieboc, & filios
Ammon : quia forti præſidio te-
nebantur termini Ammonitarum.
* Tulit ergo Iſrael omnes ciuitates 25
eius, & habitauit in vrbibus A-
morrhæi, in Heſebon ſcilicet, & F
viculis eius. * Vrbs Heſebon fuit 26
Sehon regis Amorrhæi, qui pugna-
uit contra regem Moab : & tulit
omnem terrã, quæ ditionis illius
fuerat, vſque Arnon. * Idcirco 27
dicitur in Prouerbio : Venite in
Heſebon, ædificetur, & conſtrua-
tur ciuitas Sehon : * Ignis egreſſus 28
eſt de Heſebon, flamma de oppido
Sehon, & deuorauit Ar Moabita-
rum, & habitatores excelſorum
‖ Iudic. 21. c. 13 Arnon. * ‖ Væ tibi Moab, periſti 29
3. Reg. 11. b. 7 populé Chamos. Dedit filios eius
in fugam, & filias in captiuitatem
regi Amorrhæorum Sehon. * Iu- 30
gum ipſorum diſperijt ab Heſe-
bon vſque Dibon, laſſi peruene-
runt in Nophe, & vſque Medaba.
* Habitauit itaque Iſrael in Terra 31
Amorrhæi. * Miſitq. Moyſes qui 32
explorarent Iazer : cuius ceperunt G
viculos, & poſſederunt habitato-
‖ Deut. 3. a. 3. 29. b. 7 res. * ‖ Verteruntq. ſe, & aſcende- 33
runt per viam Baſan, & occurrit
eis Og rex Baſan cum omni popu-
lo ſuo, pugnaturus in Edrai. * Di- 34
xitq. Dominus ad Moyſen : Ne
timeas eum, quia in manu tua tra-
didi illum, & omnem populum,
ac terram eius : facieſq. illi ſicut
feciſti Sehon regi Amorrhæorum
hsbitatori Heſſebon. * Percuſſerũt 35
igitur & hunc cũ filijs ſuis, vniuer-
ſumq. populũ eius vſque ad inter-
necionẽ, & poſſederũt terrã illius.

CAP. XXII.

1 A PRofectiq. caſtrametati ſunt in
campeſtribus Moab, vbi trans
2 Iordanem Iericho ſita eſt. * ‖ Vi- ‖ Ioſ. 24. b. 9
dens autem Balac filius Sephor
omnia quæ fecerat Iſrael Amor-
3 rhæo, * & quod pertimuiſſent eum
Moabitæ, & impetum eius ferre
4 non poſſent, * dixit ad maiores
natu Madian : Ita delebit hic po-
pulus omnes, qui in noſtris fini-
bus commorantur, quo modo ſo-
let bos herbss vſque ad radices
carpere. Ipſe erat eo tempore rex
5 in Moab. * ‖ Miſit ergo nuncios
ad Balaam filium Beor ariolum,
qui habitabat ſuper flumen ter-
ræ filiorum Ammon, vt vocarent
eum, & dicerent : Ecce egreſſus eſt
populus ex Ægypto, qui operuit
B ſuperficiem terræ, ſedens contra
6 me. * Veni igitur, & maledic po-
pulo huic, quia fortior me eſt : ſi-
quo modo poſſim percutere &
eijcere eum de terra mea. noui
enim quod benedictus ſit cui be-
nedixeris, & maledictus in quem
7 maledicta congeſſeris. * Perrexe-
runtq. ſeniores Mosb, & maiores
natu Madian, habentes diuina-
tionis pretium in manibus. Cũq.
veniſſent ad Balaam, & narraſſent
8 ei omnia verba Balac : * ille re-
ſpondit : Manete hic nocte, & re-
ſpondebo quidquid mihi dixerit
Dominus. Manentibus illis apud
C Balaam, venit Deus, & ait ad eũ :
9 * Quid ſibi volunt homines iſti
10 apud te? * Reſpondit : Balac filius
Sephor rex Moabitarum miſit ad
11 me, * dicens : Ecce populus qui
egreſſus eſt de Ægypto, operuit
ſuperficiem terræ : veni, & male-
dic ei, ſiquo modo poſſim pugnãs
12 abigere eum. * Dixitq. Deus ad
Balaam : Noli ire cum eis, neque
maledicas populo : quia benedi-
13 ctus eſt. * Qui mane conſur-
gens dixit ad principes : Ite in ter-
ram veſtram, quia prohibuit me
14 Dominus venire vobiſcum. * Re-
uerſi principes dixerunt ad Balac :
Noluit Balaam venire nobiſcum.
15 * Rurſum ille multo plures & no-
biliores quàm ante miſerat, miſit.
16 * Qui cum veniſſent ad Balaam,
dixerunt : Sic dicit Balac filius Se-
phor : Ne cuncteris venire ad me :
17 * paratus ſum honorare te, &
quid-

quidquid volueris dabo tibi : ve- D
ni, & maledic populo iſti. * Re- 18
‖ J. 24.c.13 ſpondit Balaam : ‖ Si dederit mihi
Balac plenam domum ſuam ar-
genti & auri, non potero immuta-
re verbum Domini Dei mei, vt
vel plus, vel minus loquar. * Ob- 19
ſecro vt hic maneatis etiam hac
nocte, & ſcire queam quid mihi
rurſum reſpondeat Dominus.
* Venit ergo Deus ad Balaam no- 20
cte, & ait ei: Si vocare te venerunt
homines iſti, ſurge, & vade cum
eis: ita dumtaxat, vt quod tibi
præcepero, facias. * Surrexit Ba- 21
laam mane, & ſtrata aſina ſua
‖ 2.Pet.2.c. profectus eſt cum eis. * ‖ Et iratus 22
15 eſt Deus. Stetitq. angelus Domi-
ni in via contra Balaam, qui inſi-
debat aſinæ, & duos pueros habe- 23
bat ſecum. * Cernens aſina ange- E
lum ſtantem in via, euaginato gla-
dio, auertit ſe de itinere, & ibat
per agrum. Quam cum verberaret
Balaam, & vellet ad ſemitam re-
ducere, * ſtetit angelus in angu- 24
ſtijs duarum maceriarum, quibus
vineæ cingebantur. * Quem vi- 25
dens aſina, iunxit ſe parieti, & at-
triuit ſedentis pedem. At ille ite-
rum verberabat eam: * & nihilo- 26
minus angelus ad locum anguſtũ
tranſiens, vbi nec ad dexteram,
nec ad ſiniſtram poterat deuiare,
obuius ſtetit. * Cumq. vidiſſet a- 27
ſina ſtantem angelum, cõcidit ſub
pedibus ſedentis. qui iratus, vehe-
mentius cædebat fuſte latera eius.
* Aperuitq. Dominus os aſinæ, & 28
locuta eſt: Quid feci tibi? cur per-
cutis me? ecce iam tertio? * Re- 29
ſpondit Balaam: Quia commerui- F
ſti, & illuſiſti mihi: vtinam habe-
rem gladium, vt te percuterem.
* Dixit aſina: Nonne animal tuũ 30
ſum, cui ſemper ſedere conſueuiſti
vſque in præſentem diẽ? dic quid
ſimile vmquam fecerim tibi. At
ille ait: Numquam. * Protinus ape- 31
ruit Dominus oculos Balaam, &
vidit angelum ſtantem in via eua-
ginato gladio, adorauitq. eũ pro-
nus in terram. * Cui angelus: Cur, 32
inquit, tertio verberas aſinam
tuam? Ego veni vt aduerſarer tibi,
quia peruerſa eſt via tua, mihiq.
contraria: * & niſi aſina declinaſ- 33
ſet de via, dans locum reſiſtenti,
te occidiſſem, & illa viueret. * Di- 34
xit Balaam: Peccaui, neſciẽs quòd
tu ſtares contra me: & nunc ſi diſ-
35 plicet tibi vt vadã, reuertar. * Ait
angelus: Vade cum iſtis, & caue
ne aliud quàm præcepero tibi lo-
quaris. Iuit igitur cum principi-
36 bus. * Quod cum audiſſet Balac,
G egreſſus eſt in occurſum eius in
oppido Moabitarum, quod ſitum
eſt in extremis finibus Arnon.
37 * Dixitq. ad Balaam: Miſi nuncios
vt vocarent te, cur non ſtatim
veniſti ad me? an quia mercedem
aduentui tuo reddere nequeo?
38 * Cui ille reſpondit: Ecce adſum:
numquid loqui potero aliud, niſi
quod Deus poſuerit in ore meo?
39 * Perrexerunt ergo ſimul, & vene-
runt in vrbem, quæ in extremis re-
40 gni eius finibus erat. * Cumq. oc-
cidiſſet Balac boues & oues, miſit
ad Balaam, & principes qui cum
41 eo erant, munera. * Mane autem
facto duxit eum ad excelſa Baal,
& intuitus eſt extremam partem
populi.

CAP. XXIII.

1 Dixitq. Balaã ad Balac: Ædifi-
A ca mihi hic ſeptẽ aras, & para
totidem vitulos, eiuſdemq. nu-
2 meri arietes. * Cumq. feciſſet iux-
ta ſermonem Balaam, impoſue-
runt ſimul vitulum & arietem ſu-
3 per aram. * Dixitq. Balaam ad Ba-
lac: Sta paulisper iuxta holocau-
ſtum tuum, donec vadam, ſi for-
te occurrat mihi Dominus, &
quodcumque imperauerit, loquar
4 tibi. * Cumq. abijſſet velociter,
occurrit illi Deus. Locutusq. ad
eum Balaam: Septem, inquit,
aras erexi, & impoſui vitulum
5 & arietem deſuper. * Dominus
autem poſuit verbum in ore eius,
& ait: Reuertere ad Balac, & hæc
6 loqueris. * Reuerſus inuenit ſtan-
tem Balac iuxta holocauſtum
ſuum, & omnes principes Moa-
7 bitarum: * aſſumptaq. parabola
ſua, dixit: De Aram adduxit me
Balac rex Moabitarum, de monti-
bus Orientis: Veni, inquit, & ma-
B ledic Iacob: propera, & deteſtare
8 Iſrael. * Quo modo maledicam,
cui non maledixit Deus? Qua
ratione deteſter, quem Dominus
9 non deteſtatur? * De ſummis ſi-
licibus videbo eum, & de collibus
conſiderabo illum. Populus ſo-
lus habitabit, & inter gentes

non reputabitur. * Quis dinume- 10
rare poſſit puluerem Iacob, &
noſſe numerum ſtirpis Iſrael?
Moriatur anima mea morte iu-
ſtorum, & fiant nouiſſima mea
horum ſimilia. * Dixitq. Balac 11
ad Balaam: Quid eſt hoc quod a-
gis? Vt malediceres inimicis meis
vocaui te: & tu e cõtrario benedi-
cis eis. * Cui ille reſpondit: Num 12
aliud poſſum loqui, niſi quod iuſ-
ſerit Dominus? * Dixit ergo Ba- 13
lac: Veni mecum in alterum lo-
cum vnde partem Iſrael videas, &
totum videre non poſſis, inde ma-
ledicito ei. * Cumq. duxiſſet eum 14
in locum ſublimem, ſuper ver-
ticem montis Phaſga, ædificauit
Balaam ſeptem aras, & impoſitis
ſupra vitulo atque ariete, * dixit 15
ad Balac: Sta hic iuxta holocauſtũ C
tuum, donec ego obuius pergam.
* Cui cum Dominus occurriſſet, 16
poſuiſſetq. verbum in ore eius,
ait: Reuertere ad Balac, & hæc lo-
quens ei. * Reuerſus inuenit eum 17
ſtantem iuxta holocauſtum ſuũ,
& principes Moabitarum cum
eo. Ad quem Balac: Quid, inquit,
locutus eſt Dominus? * At ille aſ- 18
ſumpta parabola ſua, ait: Sta Ba-
lac, & auſculta, audi fili Sephor:
* Non eſt Deus quaſi homo, vt 19
mentiatur: nec vt filius hominis,
vt mutetur. Dixit ergo, & non fa-
ciet? locutus eſt, & non implebit?
* Ad benedicẽdum adductus ſum, 20
benedictionem prohibere non va-
leo. * Non eſt idolum in Iacob, 21
nec videtur ſimulachrum in Iſ-
rael. Dominus Deus eius cum eo
‖ Inf.24 b. 8 eſt, & clangor victoriæ regis in il-
lo. * ‖ Deus eduxit illum de Ægyp- 22
to, cuius fortitudo ſimilis eſt rhi- D
nocerotis. * Non eſt augurium 23
in Iacob, nec diuinatio in Iſrael.
Temporibus ſuis dicetur Iacob &
Iſraeli quid operatus ſit Deus.
* Ecce populus vt leæna conſur- 24
get, & quaſi leo erigetur: non ac-
cubabit donec deuoret prædam, &
occiſorum ſanguinem bibat. * Di- 25
xitq. Balac ad Balaam: Nec male-
dicas ei, nec benedicas. * Et ille 26
ait: Nonne dixi tibi quòd quid-
quid mihi Deus imperaret, hoc fa-
cerem? * Et ait Balac ad eum: 27
Veni, & ducam te ad alium locũ:
ſi forte placeat Deo vt inde male-
dicas eis. * Cumq. duxiſſet eum 28
ſuper verticem montis Phogor,
29 qui reſpicit ſolitudinem, * dixit ei
Balaam: Ædifica mihi hic ſeptem
aras, & para totidem vitulos, eiuſ-
30 demq. numeri arietes. * Fecit
Balac vt Balaam dixerat: impo-
ſuitq. vitulos & arietes per ſingu-
las aras.

CAP. XXIIII.

1 Cumq. vidiſſet Balaam quòd
A placeret Domino vt benedi-
ceret Iſraeli, nequaquam abijt vt
ante perrexerat, vt auguriũ quæ-
reret: ſed dirigens contra deſer-
2 tum vultum ſuum, * & eleuans
oculos, vidit Iſrael in tentorijs cõ-
morantem per tribus ſuas: & ir-
3 ruente in ſe ſpiritu Dei, * aſſump-
ta parabola ait: Dixit Balaam
filius Beor: dixit homo, cuius ob-
4 turatus eſt oculus: * dixit auditor
ſermonum Dei, qui viſionem
Omnipotentis intuitus eſt, qui
cadit, & ſic aperiuntur oculi eius:
5 * Quàm pulchra tabernacula tua
6 Iacob, & tentoria tua Iſrael! * vt
valles nemoroſæ, vt horti iuxta
fluuios irrigui, vt tabernacula
quæ fixit Dominus, quaſi cedri
7 prope aquas. * Fluet aqua de ſi-
B tula eius, & ſemen illius erit in
aquas multas. Tolletur propter
Agag, rex eius, & auferetur re-
8 gnum illius. * Deus eduxit illum
de Ægypto, ‖ cuius fortitudo ſi- ‖ Sup.23.d.22
milis eſt rhinocerotis. Deuora-
bũt gentes hoſtes illius, oſſaq. eo-
rum confringent, & perforabunt
9 ſagittis. * Accubans dormiuit vt
leo, & quaſi leæna, quam ſuſcita-
re nullus audebit. Qui benedixe-
rit tibi, erit & ipſe benedictus: qui
maledixerit, in maledictione re-
10 putabitur. * Iratusq. Balac contra
Balaam, complosis manibus ait:
Ad maledicendum inimicis meis
vocaui te, quibus e contrario ter-
11 tio benedixiſti: * reuertere ad lo-
cum tuum. Decreueram quidem
magnifice honorare te, ſed Domi-
nus priuauit te honore diſpoſito.
12 * Reſpondit Balaam ad Balac:
C Nonne nuncijs tuis, quos miſiſti
13 ad me, dixi: * ‖ Si dederit mihi ‖ Sup.22.d.18
Balac plenam domum ſuam ar-
genti & auri, non potero præteri-
re ſermonem Domini Dei mei, vt
vel boni quid, vel mali proferam
ex cor-

ex corde meo: ſed quidquid Do-
minus dixerit, hoc loquar?* Ve- 14
rumtamen pergens ad populum
meum, dabo conſilium, quid
populus tuus populo huic faciat
extremo tempore. * Sumpta igi- 15
tur parabola, rurſum ait: Dixit
Balaam filius Beor: dixit homo,
cuius obturatus eſt oculus: * di- 16
xit auditor ſermonum Dei, qui
nouit doctrinam Altiſſimi, & vi-
ſiones Omnipotentis videt, qui ca-
dens apertos habet oculos. * Vi- 17
debo eum, ſed non modo: intue-
bor illum, ſed non prope.
‖ Mat.2.a.2 ‖ ORIETVR STELLA ex
Iacob, & cõſurget virga de Iſrael:
& percutiet duces Moab, vaſta-
bitq. omnes filios Seth. * Et erit 18
Idumæa poſſeſſio eius: hereditas D
Seir cedet inimicis ſuis: Iſrael ve-
ro fortiter aget. * De Iacob erit 19
qui dominetur, & perdat reliquias
ciuitatis. * Cumq. vidiſſet Ama- 20
lec, aſſumens parabolam, ait: Prin-
cipium Gentium Amalec, cuius
extrema perdentur. * Vidit quo- 21
que Cinæum: & aſſumpta para-
bola, ait: Robuſtum quidem eſt
habitaculum tuum: ſed ſi in pe-
tra poſueris nidum tuum,* & fue- 22
ris electus de ſtirpe Cin, quamdiu
poteris permanere? Aſſur enim
capiet te. * Aſſumptaq. parabola 23
iterum locutus eſt: Heu, quis vi-
cturus eſt, quãdo iſta faciet Deus?
‖ Dan.11.c.13 * ‖ Venient in trieribus de Italia, 24
ſuperabunt Aſſyrios, vaſtabuntq.
Hebræos, & ad extremum etiam
ipſi peribunt. * Surrexitq. Ba- 25
laam, & reuerſus eſt in locum
ſuum: Balac quoque via, qua ve-
nerat, rediit.

CAP. XXV.

MOrabatur autem eo tempore 1
Iſrael in Settim, & fornica- A
tus eſt populus cũ filiabus Moab,
* quæ vocauerunt eos ad ſacrifi- 2
cia ſua. At illi comederunt &
‖ Ioſ.22.d.17 adorauerunt deos earum. * ‖ Ini- 3
tiatusq. eſt Iſrael Beelphegor: &
iratus Dominus,* ait ad Moyſen: 4
‖ Deut.4.a.3 ‖ Tolle cunctos principes popu-
li, & ſuſpende eos contra ſolem
in patibulis: vt auertatur furor
meus ab Iſrael. * Dixitq. Moyſes 5
‖ Exo.32.f.27 ad Iudices Iſrael: ‖ Occidat vnuſ-
quiſque proximos ſuos, qui ini- B
6 tiati ſunt Beelphegor. * Et ecce
vnus de filiis Iſrael intrauit coram
fratribus ſuis ad ſcortum Madia-
nitidem, vidente Moyſe, & omni
turba filiorum Iſrael, qui flebant
7 ante fores tabernaculi. * ‖ Quod ‖ 1 Mach.2.c.26
cum vidiſſet Phinees filius Elea-
zari filii Aaron ſacerdotis, ſur- Pſ.105.e.30
rexit de medio multitudinis, & 1.Cor.10.
8 arrepto pugione, * ingreſſus eſt b.8
poſt virum Iſraelitem in lupanar,
& perfodit ambos ſimul, virum
ſcilicet & mulierem in locis ge-
C nitalibus. Ceſſauitq. plaga a fi-
9 liis Iſrael: * & occiſi ſunt viginti-
10 quattuor millia hominum. * Di-
11 xitq. Dominus ad Moyſen:* Phi-
nees filius Eleazari filii Aaron
ſacerdotis auertit iram meam a
filiis Iſrael: quia zelo meo com-
motus eſt contra eos, vt non ip-
ſe delerem filios Iſrael in zelo
12 meo. * idcirco loquere ad eum:
‖ Ecce do ei pacem fœderis mei, ‖ Eccli.45.d.28
13 * & erit tam ipſi quam ſemini
eius pactum ſacerdotii ſempiter- 1.Mac.2.f.54
num, quia zelatus eſt pro Deo
ſuo, & expiauit ſcelus filiorum
14 Iſrael. * Erat autem nomen viri
Iſraelitæ, qui occiſus eſt cum
Madianitide, Zambri filius Salu,
D dux de cognatione & tribu Si-
15 meonis. * Porro mulier Madiani-
tis, quæ pariter interfecta eſt, vo-
cabatur Cozbi filia Sur principis
16 nobiliſſimi Madianitarum. * Lo-
cutusq. eſt Dominus ad Moyſen,
17 dicens: * ‖ Hoſtes vos ſentiant ‖ J.31.a.2
Madianitæ, & percutite eos:
18 * quia & ipſi hoſtiliter egerunt
contra vos, & decepere inſidiis
per idolum Phogor, & Cozbi fi-
liam ducis Madian ſororem ſuam:
quæ percuſſa eſt in die plagæ pro
ſacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

1 POſtquam noxiorum ſanguis
A effuſus eſt, dixit Dominus ad
Moyſen & Eleazarum filium Aa-
2 ron ſacerdotem: * ‖ Numerate ‖ S.1.a.2.3
omnem ſummam filiorum Iſrael
a viginti annis & ſupra, per do-
mos & cognationes ſuas, cun-
ctos, qui poſſunt ad bella proce-
3 dere. * Locuti ſunt itaque Moy-
ſes & Eleazar ſacerdos in campe-
ſtribus Moab ſuper Iordanem cõ-
4 tra Iericho, ad eos, qui erant * a vi-
ginti annis & ſupra, ſicut Domi-

nus imperauerat,quorum iſte nu-
merus. * Ruben primogenitus Iſ- 5
‖ Gen. 46. a. 9 Exo. 6. b 14 1. Par. 5. a. 3 rael. ‖ huius filius, Henoch, a quo
familia Henochitarum:& Phallu,
a quo familia Phalluitarum: * & 6
Heſron, a quo familia Heſronita-
rum: & Charmi, a quo familia
Charmitarum. * hæ ſunt familiæ 7
de ſtirpe Ruben: quarum nume-
rus inuentus eſt quadraginta tria
millia,& ſeptingenti triginta.*Fi- 8
lius Phallu, Eliab. * huius filij, 9
Namuel & Dathan & Abiron.iſti
‖ Ṡ.16. a. 1 ſunt Dathan & Abiron principes
populi, ‖ qui ſurrexerunt contra
Moyſen & Aaron in ſeditione Co-
re, quando aduerſus Dominum B
rebellauerunt: * & aperiens terra 10
os ſuum deuorauit Core, mo-
rientibus plurimis, quando com-
buſſit ignis ducentos quinquagin-
ta viros. Et factum eſt grande
miraculum, * vt, Core pereunte, 11
filij illius non perirent. * Filij Si- 12
meon per cognationes ſuas: Na-
muel, ab hoc familia Namuelita-
rum: Iamin, ab hoc familia Ia-
minitarum: Iachin, ab hoc fami-
lia Iachinitarum: * Zare, ab hoc 13
familia Zareitarum: Saul,ab hoc
familia Saulitarum. * hæ ſunt 14
familiæ de ſtirpe Simeon, qua-
rum omnis numerus fuit viginti
duo millia ducenti. * Filij Gad 15
per cognationes ſuas: Sephon,ab
hoc familia Sephonitarum: Aggi,
ab hoc familia Aggitarum: Suni,
ab hoc familia Sunitarum: * Oz- 16
ni, ab hoc familia Oznitarum:
Her, ab hoc familia Heritarum:
* Arod, ab hoc familia Arodi- 17
tarum: Ariel, ab hoc familia A-
rielitarum. * iſtæ ſunt familiæ 18
Gad,quarum omnis numerus fuit
quadraginta millia quingenti.
‖ Gen. 38. a. 3 * ‖ Filij Iuda, Her, & Onan, qui 19
ambo mortui ſunt in Terra Cha-
naan. * Fueruntq. filij Iuda, per 20
cognationes ſuas: Sela, a quo fa- C
milia Selaitarum: Phares, a quo
familia Phareſitarum: Zare,a quo
familia Zareitarum. * Porro filij 21
Phares: Heſron, a quo familia
Heſronitarum: & Hamul, a quo
familia Hamulitarum. * Iſtæ ſunt 22
familiæ Iuda, quarum omnis nu-
merus fuit ſeptuaginta ſex millia
quingenti. * Filij Iſſachar, per co- 23
gnationes ſuas: Thola,a quo fami
lia Tholaitarum: Phua, a quo fa-
24 milia Phuaitarum. * Iaſub,a quo
quo familia Iaſubitarum:Semran,
25 a quo familia Semranitarum.* hæ
ſunt cognationes Iſſachar, quarũ
numerus fuit ſexaginta quattuor
26 millia trecenti. * Filij Zabulon
per cognationes ſuas: Sared,a quo
familia Sareditarum: Elon, a quo
familia Elonitarum: Ialel, a quo
27 familia Ialelitarum. * hæ ſunt co-
gnationes Zabulon, quarum nu-
merus fuit ſexaginta millia quin-
28 genti. * Filij Ioſeph per cognatio-
D nes ſuas, Manaſſe & Ephraim.
29 * De Manaſſe ortus eſt Machir, a
quo familia Machiritarum. ‖ Ma- ‖ Ioſ. 17 a. 1
chir genuit Galaad,a quo familia
30 Galaaditarum.* Galaad habuit fi-
lios: Iezer, a quo familia Iezeri-
tarum: & Helec, a quo familia
31 Helecitarum: * & Aſriel,a quo fa-
milia Aſrielitarum: & Sechem, a
32 quo familia Sechemitarum: * &
Semida, a quo familia Semidaita-
rum: ‖ & Hepher, a quo familia ‖ Ṡ. 27. a. 1
33 Hepheritarum. * Fuit autem ‖He-
pher pater Salphaad, qui filios nõ
habebat, ſed tantum filias, quarũ
iſta ſunt nomina: ‖ Maala,& Noa, ‖ Ṡ.27. a. 1
& Hegla, & Melcha, & Therſa.
34 * hæ ſunt familiæ Manaſſe,& nu-
merus earum, quinquaginta duo
35 millia ſeptingenti.* Filij autem
Ephraim per cognationes ſuas
fuerunt hi: Suthala,a quo familia
Suthalaitarum: Becher, a quo fa-
milia Becheritarum: Thehen, a
36 quo familia Thehenitarum.* por-
ro filius Suthala fuit Heran, a quo
37 familia Heranitarum. * hæ ſunt
cognationes filiorum Ephraim,
E quarum numerus fuit triginta
38 duo millia quingenti. * Iſti ſunt
filij Ioſeph per familias ſuas. Filij
Beniamin in cognationibus ſuis:
Bela,a quo familia Belaitarum:
Aſbel, a quo familia Aſbelitarũ:
Ahiram, a quo familia Ahirami-
39 tarum: * Supham,a quo familia
Suphamitarum: Hupham, a quo
40 familia Huphamitarum. * Filij
Bela: Hered, & Noeman. De He-
red,familia Hereditarum:de Noe-
41 man,familia Noemanitarum. * hi
ſunt filij Beniamin per cognatio-
nes ſuas,quorũ numerus fuit qua-
draginta quinque millia ſexcenti.
42 * Filij Dan per cognationes ſuas:
Suham, a quo familia Suhamita-
rum.hæ ſunt cognationes Dan per
fami-

familias ſuas.* omnes fuere Suha- 43
mitæ, quorum numerus erat ſexa-
ginta quattuor millia quadrin-
genti. * Filij Aſer per cognatio- 44
nes ſuas: Iemna, a quo familia
Iemnaitarum: Ieſſui, a quo fami-
lia Ieſſuitarum: Brie, a quo fami-
lia Brieitarum. * Filij Brie: He- 45
ber, a quo familia Heberitarum:
& Melchiel, a quo familia Mel-
chielitarum. * Nomen autem filię 46
Aſer, fuit Sara. * hæ cognationes 47
filiorũ Aſer, & numerus eorũ quin-
quaginta tria millia quadringen-
ti. * Filij Nephthali per cognatio- 48
nes ſuas: Ieſiel, a quo familia Ie- F
ſielitarum: Guni, a quo familia
Gunitarum: * Ieſer, a quo fami- 49
lia Ieſeritarum: Sellem, a quo fa-
milia Sellemitarum. * hæ ſunt co- 50
gnationes filiorum Nephthali per
familias ſuas: quorum numerus
quadraginta quinque millia qua-
dringenti. * Iſta eſt ſumma filio- 51
rum Iſrael, qui recenſiti ſunt, ſex-
centa millia, & mille ſeptingenti
triginta. * Locutusq. eſt Domi- 52
nus ad Moyſen, dicens: * Iſtis di- 53
uidetur terra iuxta numerum vo-
cabulorum in poſſeſſiones ſuas.
* Pluribus maiorem partem dabis, 54
& paucioribus minorem: ſingu-
lis, ſicut nunc recenſiti ſunt, tra-
detur poſſeſſio: * ita dumtaxat vt 55
ſors Terram tribubus diuidat &
familijs. * Quidquid ſorte conti- 56
gerit, hoc vel plures accipiant, vel
|| Exo. 6. c. 17 pauciores. * || Hic quoque eſt nu- 57
merus filiorum Leui per familias
ſuas: Gerſon, a quo familia Ger-
ſonitarum: Caath, a quo familia
Caathitarum: Merari, a quo fa-
milia Meraritarum. * hæ ſunt fa- 58
miliæ Leui: Familia Lobni, fami- G
lia Hebroni, familia Moholi, fa-
milia Muſi, familia Core. At ve-
ro Caath genuit Amram: * qui 59
habuit vxorem Iochabed filiã Le-
ui, quę nata eſt ei in Ægypto. hæc
genuit Amram viro ſuo filios, Aa-
ron & Moyſen, & Mariam ſoro-
rem eorum. * De Aaron orti ſunt 60
Nadab & Abiu, & Eleazar & Itha-
|| ſ. 3. a. 4 mar: * || quorum Nadab & Abiu 61
Leu. 10. a. 1 mortui ſunt, cum obtuliſſent ignẽ
1. Par. 24. a. alienum coram Domino. * Fue- 62
2 runtq. omnes, qui numerati ſunt,
viginti tria millia generis maſcu-
lini ab vno menſe & ſupra: quia
non ſunt recenſiti inter filios Iſ-
rael, nec eis cum ceteris data poſ-
63 ſeſſio eſt. * Hic eſt numerus filio-
rũ Iſrael, qui deſcripti ſunt a Moy-
ſe & Eleazaro ſacerdote, in campe-
ſtribus Moab ſupra Iordanem con-
64 tra Iericho. * || inter quos nullus || 1. Cor. 10.
fuit eorum, qui ante numerati ſunt a. 5
a Moyſe & Aaron in deſerto Sinai.
65 * || Prędixerat enim Dominus quod || ſ. 14. d. 23.
omnes morerentur in ſolitudine. 24
Nullusq. remanſit ex eis, niſi Ca-
leb filius Iephone, & Ioſue filius
Nun.

CAP. XXVII.

1 ACceſſerunt || autem filiæ Sal- || ſ. 26. d. 32
A phaad, filij Hepher, filij Ga- ĩ. 36. a. 1
laad, filij Machir, filij Manaſſe, Ioſ. 17. a. 1
qui fuit filius Ioſeph: quarũ ſunt
nomina, Maala, & Noa, & He-
2 gla, & Melcha, & Therſa. * Ste-
teruntq. coram Moyſe & Eleaza-
ro ſacerdote, & cunctis principi-
bus populi ad oſtium tabernaculi
3 fœderis, atque dixerunt: * Pater
noſter mortuus eſt in deſerto, nec
fuit in ſeditione, quæ || concitata || ſ. 16. a. 1
eſt contra Dominum ſub Core,
ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic
non habuit mares filios. Cur tol-
litur nomen illius de familia ſua,
quia non habuit filium? Date no-
bis poſſeſſionẽ inter cognatos pa-
4 tris noſtri. * Retulitq. Moyſes cau-
B ſam earum ad iudicium Domini.
5 * Qui dixit ad eum: * Iuſtam rem
6 poſtulant filiæ Salphaad: da eis poſ-
ſeſſionẽ inter cognatos patris ſui,
7 & ei in hereditatẽ ſuccedant. * Ad
filios autem Iſrael loqueris hæc:
8 * Homo cum mortuus fuerit abſ-
que filio, ad filiam eius tranſibit
9 hereditas. * ſi filiã non habuerit,
habebit ſucceſſores fratres ſuos.
10 * quod ſi & fratres non fuerint,
dabitis hereditatem fratribus pa-
11 tris eius. * ſin autem nec patruos
habuerit, dabitur hereditas his,
qui ei proximi ſunt. eritq. hoc fi-
lijs Iſrael ſanctum lege perpetua,
C ſicut præcepit Dominus Moyſi.
12 * Dixit quoque Dominus ad Moy-
ſen: || Aſcende in montem iſtum || Deut. 32.
Abarim, & contemplare inde Ter- g. 51
ram, quam daturus ſum filijs Iſ- ſ. 20. b. 13
13 rael. * cumq. videris eam, ibis &
tu ad populũ tuum, ſicut iuit fra-
14 ter tuus Aaron: * quia offendiſtis
me in deſerto Sin in cõtradictione
mul-

multitudinis, nec ſanctificare me
voluiſtis coram ea ſuper aquas. hę
ſunt aquæ contradictionis in Ca-
des deſerti Sin. * Cui reſpondit 15
Moyſes: * Prouideat Dominus 16
Deus ſpirituum omnis carnis, ho-
minem, qui ſit ſuper multitudi-
nem hanc: * & poſſit exire & in- 17
trare ante eos, & educere eos vel
introducere: ne ſit populus Domi- D
ni ſicut oues abſque paſtore. * Di- 18
‖Deu.3.d.21 xitq. Dominus ad eum: ‖ Tolle
Ioſue filium Nun virum in quo
eſt Spiritus, & pone manum tuam
ſuper eum. * Qui ſtabit coram 19
Eleazaro ſacerdote & omni mul-
titudine: * & dabis ei præcepta 20
cunctis videntibus, & partem glo-
riæ tuæ, vt audiat eum omnis ſy-
nagoga filiorum Iſrael. * Pro hoc, 21
ſiquid agendum erit, Eleazar ſa-
cerdos conſulet Dominum. Ad
verbum eius egredietur & ingre-
dietur ipſe, & omnes filij Iſrael
cum eo, & cetera multitudo. * Fe- 22
cit Moyſes vt præceperat Domi-
nus. Cumq. tuliſſet Ioſue, ſtatuit
eum coram Eleazaro ſacerdote &
omni frequētia populi. * Et impo 23
ſitis capiti eius manibus, cūcta re-
plicauit quę mādauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

DIxit quoque Dominus ad Moy 1
ſen: * Præcipe filijs Iſrael, 2
& dices ad eos: Oblationem meā A
& panes, & incenſum odoris ſua-
uiſſimi offerte per tempora ſua.
* Hæc ſunt ſacrificia quæ offerre 3
debetis: Agnos anniculos imma-
culatos duos quotidie in holocau-
ſtum ſempiternum: * vnum offe- 4
retis mane, & alterum ad veſpe-
rum: * decimam partem ephi ſi- 5
milæ, quæ conſperſa ſit oleo pu-
riſſimo, & habeat quartam partē
hin. * holocauſtum iuge eſt quod 6
obtuliſtis in monte Sinai in odo-
rem ſuauiſſimum incenſi Domini.
* & libabitis vini quartam partem 7
hin per agnos ſingulos in Sāctua-
rio Domini. * Alterumq. agnum 8
ſimiliter offeretis ad veſperam iux-
ta omnem ritum ſacrificij matuti-
ni, & libamentorum eius, obla-
tionem ſuauiſſimi odoris Domi-
‖Mat.12.a.5 no. * ‖ Die autem ſabbati offere- 9
tis duos agnos anniculos imma-
culatos, & duas decimas ſimi-

læ oleo conſperſæ in ſacrificio,
10 & liba * quæ rite funduntur per
B ſingula ſabbata in holocauſtum
11 ſempiternum. * In calendis autem
offeretis holocauſtum Domino,
vitulos de armento duos, arietem
vnum, agnos anniculos ſeptem
12 immaculatos, * & tres decimas ſi-
milæ oleo conſperſæ in ſacrificio
per ſingulos vitulos: & duas deci-
mas ſimilæ oleo conſperſæ per ſin-
13 gulos arietes: * & decimam deci-
mæ ſimilæ ex oleo in ſacrificio per
agnos ſingulos. holocauſtum ſua-
uiſſimi odoris atque incēſi eſt Do-
14 mino. * Libamenta autem vini,
quę per ſingulas fundenda ſunt vi-
ctimas, iſta erunt: Media pars hin
per ſingulos vitulos, tertia per a-
rietem, quarta per agnum. hoc
erit holocauſtum per omnes men-
C ſes, qui ſibi anno vertente ſucce-
15 dunt. * Hircus quoque offeretur
Domino pro peccatis in holocau-
ſtum ſempiternum cum libamen-
16 tis ſuis. * ‖ Menſe autem primo, ‖Exo.12.d.18
quartadecima die menſis Phaſe
17 Domini erit, * & quintadecima Leu.23.a.5
die ſollemnitas: ſeptem diebus ve-
18 ſcentur azymis. * Quarum dies
prima venerabilis & ſancta erit:
omne opus ſeruile non facietis in
19 ea. * Offeretisq. incenſum holo-
cauſtum Domino, vitulos de ar-
mento duos, arietem vnum, agnos
anniculos immaculatos ſeptem:
20 * & ſacrificia ſingulorū ex ſimila
quæ conſperſa ſit oleo, tres deci-
mas per ſingulos vitulos, & duas
21 decimas per arietem, * & decimā
decimæ per agnos ſingulos, id eſt,
22 per ſeptem agnos. * Et hircum pro
peccato vnum, vt expietur pro vo-
23 bis, * præter holocauſtum matu-
24 tinum quod ſemper offeretis. * Ita
D facietis per ſingulos dies ſeptem
dierū in fomitem ignis, & in odo-
rem ſuauiſſimū Domino, qui ſur-
get de holocauſto, & de libationi-
25 bus ſingulorum. * Dies quoque
ſeptimus celeberrimus & ſanctus
erit vobis: omne opus ſeruile non
26 facietis in eo. * Dies etiam primi-
tiuorum quando offeretis nouas
fruges Domino, expletis hebdo-
madibus, venerabilis & ſancta
erit: omne opus ſeruile non facie-
27 tis in ea. * Offeretisq. holocau-
ſtum in odorem ſuauiſſimum Do-
mino, vitulos de armento duos,
arie-

arietem vnum, & agnos anniculos
immaculatos ſeptem: * atque in 28
ſacrificijs eorum ſimilæ oleo con-
ſperſæ tres decimas per ſingulos vi-
tulos, per arietes duas, * per agnos 29
decimam decimæ, qui ſimul ſunt
agni ſeptem. hircum quoque * qui 30
mactatur pro expiatione: præter
holocauſtum ſempiternum & liba
eius. * Immaculata offeretis om- 31
nia cum libationibus ſuis.

CAP. XXIX.

MEnſis etiam ſeptimi prima 1
dies venerabilis & ſancta erit A
vobis. omne opus ſeruile non fa-
cietis in ea, quia dies clangoris eſt
& tubarum. * Offeretisq. holo- 2
cauſtum in odorem ſuauiſſimum
Domino, vitulum de armento vnű,
arietem vnum, & agnos anniculos
immaculatos ſeptem: * & in ſacri- 3
ficijs eorum ſimilæ oleo conſperſę
tres decimas per ſingulos vitulos,
duas decimas per arietem, * vnam 4
decimam per agnum, qui ſimul
ſunt agni ſeptem: * & hircum pro 5
peccato, qui offertur in expiatio-
nem populi, * præter holocauſtum 6
calendarum cum ſacrificijs ſuis, &
holocauſtum ſempiternum cum
libationibus ſolitis. eiſdem cere-
monijs offeretis in odorem ſuauiſ-
ſimum incenſum Domino. * De- 7
cima quoque dies mēſis huius ſep-
timi erit vobis ſancta atque vene-
rabilis, & affligetis animas veſtras:
omne opus ſeruile non facietis in
ea. * Offeretisq. holocauſtum Do 8
mino in odorem ſuauiſſimum, vi-
tulum de armento vnum, arietem
vnum, agnos anniculos immacu-
latos ſeptem: * & in ſacrificijs eo- 9
rum ſimilæ oleo conſperſæ tres de- B
cimas per ſingulos vitulos, duas
decimas per arietem, * decimam 10
decimæ per agnos ſingulos, qui
ſunt ſimul agni ſeptē: * & hircum 11
pro peccato, abſque his quæ offer-
ri pro delicto ſolent in expiationē,
& holocauſtum ſempiternum, cum
ſacrificio & libaminibus eorum.
* Quintadecima vero die menſis 12
ſeptimi, quæ vobis ſancta erit at-
que venerabilis, omne opus ſerui-
le non facietis in ea, ſed celebrabi-
tis ſollemnitatem Domino ſeptē
diebus. * offeretisq holocauſtum 13
in odorem ſuauiſſimum Domino,

vitulos de armento tredecim, arie-
tes duos, agnos anniculos imma-
14 culatos quattuordecim: * & in li-
bamentis eorum ſimilæ oleo con-
ſperſę tres decimas per vitulos ſin-
gulos, qui ſunt ſimul vituli trede-
cim: & duas decimas arieti vno,
15 id eſt, ſimul arietibus duobus, * &
decimam decimæ agnis ſingulis,
qui ſunt ſimul agni quattuorde-
16 cim: * & hircū pro peccato, abſque
C holocauſto ſempiterno, & ſacrifi-
17 cio, & libamine eius. * In die al-
tero offeretis vitulos de armento
duodecim, arietes duos, agnos an-
niculos immaculatos quattuorde-
18 cim: * ſacrificiaq. & libamina ſin-
gulorum per vitulos & arietes &
19 agnos rite celebrabitis: * & hircum
pro peccato, abſque holocauſto
ſempiterno, ſacrificioq. & libami-
20 ne eius. * Die tertio offeretis vi-
tulos vndecim, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuor-
21 decim: * ſacrificiaq. & libamina
ſingulorum per vitulos & arietes
22 & agnos rite celebrabitis: * & hir-
cum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioq. & li-
23 bamine eius. * Die quarto offere-
tis vitulos decē, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuor-
24 decim: * ſacrificiaq. & libamina
ſingulorum per vitulos & arietes
25 & agnos rite celebrabitis: * & hir-
cum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioq. eius &
26 libamine. * Die quinto offeretis
vitulos nouem, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuor-
27 decim: * ſacrificiaq & libamina
ſingulorum per vitulos & arietes
28 & agnos rite celebrabitis: * & hir-
cum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioq. eius &
29 libamine. * Die ſexto offeretis vi-
D tulos octo, arietes duos, agnos an-
niculos immaculatos quattuorde-
30 cim: * ſacrificiaq. & libamina ſingu-
lorū per vitulos & arietes & agnos
31 rite celebrabitis: * & hircum pro
peccato, abſque holocauſto ſempi-
terno, ſacrificioq. eius & libami-
32 ne. * Die ſeptimo offeretis vitu-
los ſeptem, & arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuor-
33 decim: * ſacrificiaq. & libamina
ſingulorum per vitulos & arietes
34 & agnos rite celebrabitis: * & hir-
cum pro peccato, abſque holocau-
ſto

* Egreſſi ſunt autem Moyſes, & 13
Eleazar ſacerdos, & omnes prin- C
cipes ſynagogæ in occurſum eorũ
extra caſtra. * Iratusq. Moyſes 14
principibus exercitus, tribunis, &
centurionibus qui venerant de bel
lo, * ait: Cur feminas reſeruaſtis? 15
‖ S.25.d.17 * ‖ Nonne iſtæ ſunt, quæ decepe- 16
runt filios Iſrael ad ſuggeſtionem
Balaam, & præuaricari vos fecerũt
in Domino ſuper peccato Phogor,
vnde & percuſſus eſt populus?
‖ Iud.21.d.11 c * ‖ Ergo cunctos interficite quid- 17
quid eſt generis maſculini, etiam
in paruulis: & mulieres, quæ no-
uerunt viros in coitu, iugulate:
* puellas autem & omnes feminas 18
virgines reſeruate vobis: * & ma- 19
nete extra caſtra ſeptem diebus.
Qui occiderit hominem, vel oc-
ciſum tetigerit, luſtrabitur die ter-
tio & ſeptimo. * Et de omni pre- 20
da, ſiue veſtimentum fuerit, ſiue
vas, & aliquid in vtenſilia præpa-
ratum, de caprarum pellibus, &
pilis, & ligno expiabitur. * Elea- 21
zar quoque ſacerdos ad viros exer D
citus, qui pugnauerant, ſic locu-
tus eſt: Hoc eſt præceptum legis,
‖ Leu. 6. d. ‖ quod mãdauit Dominus Moyſi:
28. & 11. e. * Aurum, & argentum, & æs, & 22
33. & 15. b. ferrum, & plumbum, & ſtannum,
11 * & omne, quod poteſt tranſire 23
per flammas, igne purgabitur.
quidquid autem ignem non poteſt
ſuſtinere, aqua expiationis ſancti-
ficabitur: * & lauabitis veſtimen- 24
ta veſtra die ſeptimo, & purifica-
ti poſtea caſtra intrabitis. * Dixit 25
quoque Dominus ad Moyſen:
* Tollite ſummam eorum, quæ 26
capta ſunt ab homine vſque ad pe
cus, tu & Eleazar ſacerdos & prin-
cipes vulgi: * diuideſq. ex æquo 27
prædam inter eos, qui pugnaue-
runt, egreſſiq. ſunt ad bellum, &
inter omnem reliquam multitudi-
nem. * & ſeparabis partem Do- 28
mino ab his, qui pugnauerunt &
fuerunt in bello, vnam animam
de quingentis tam ex hominibus
quàm ex bobus & aſinis & oui- E
bus, * & dabis eam Eleazaro ſa- 29
cerdoti, quia primitiæ Domini
ſunt. * Ex media quoque parte fi- 30
liorum Iſrael accipies quinquage-
ſimum caput hominum, & boum,
& aſinorum, & ouium, cuncto-
rum animantium, & dabis ea Le-
uitis, qui excubant in cuſtodijs

31 tabernaculi Domini. * Feceruntq.
Moyſes, & Eleazar, ſicut præce-
32 perat Dominus. * Fuit autem præ-
da, quam exercitus ceperat, ouium
ſexcenta ſeptuaginta quinque mil
33 lia, * boum ſeptuaginta duo mil-
34 lia, * aſinorum ſexaginta millia
35 & mille: * animæ hominum ſe-
xus feminei, quæ non cognoue-
rant viros, triginta duo millia.
36 * Dataq. eſt media pars his, qui in
prælio fuerant, ouium trecenta
triginta ſeptem millia quingentæ:
37 * e quibus in partem Domini ſup-
putatæ ſunt oues ſexcentæ ſeptua-
38 ginta quinque. * Et de bobus tri-
ginta ſex millibus, boues ſeptua-
39 ginta & duo: * de aſinis triginta
millibus quingentis, aſini ſexagin
40 ta vnus: * de animabus hominum
ſedecim millibus, ceſſerunt in par-
F tem Domini triginta duæ animæ.
41 * Tradiditq. Moyſes numerum
primitiarum Domini Eleazaro ſa-
cerdoti, ſicut fuerat ei imperatum,
42 * ex media parte filiorum Iſrael,
quam ſeparauerat his, qui in præ-
43 lio fuerant. * De media vero par-
te, quæ contigerat reliquæ multi-
tudini, id eſt, de ouibus trecentis
triginta ſeptem millibus quingen-
44 tis, * & de bobus triginta ſex milli
45 bus, * & de aſinis triginta millibus
46 quingentis, * & de hominibus ſe-
47 decim millibus, * tulit Moyſes
G quinquageſimum caput, & dedit
Leuitis, qui excubabant in taber-
naculo Domini, ſicut præceperat
48 Dominus. * Cumq. acceſſiſſent
principes exercitus ad Moyſen, &
tribuni, centurioneſq. dixerunt:
49 * Nos ſerui tui recenſuimus nu-
merum pugnatorum, quos habui-
mus ſub manu noſtra: & ne vnus
50 quidem defuit. * Ob hanc cauſam
offerimus in donarijs Domini ſin-
guli quod in præda auri potuimus
inuenire, periſcelides & armillas,
annulos & dextralia, ac murænu-
las, vt depreceris pro nobis Domi-
51 num. * Suſceperuntq. Moyſes, &
Eleazar ſacerdos omne aurum in
52 diuerſis ſpeciebus, * pondo ſede-
cim millia, ſeptingentos quinqua-
ginta ſiclos a tribunis & centurio-
53 nibus. * Vnuſquiſque enim quod
54 in præda rapuerat, ſuum erat. * Et
ſuſceptum intulerunt in taberna-
culum teſtimonij, in monimentũ
filiorum Iſrael coram Domino.

CAP.

CAP. XXXII.

1 FIlij autem Ruben & Gad habe-
A bant pecora multa, & erat il-
lis in iumentis infinita ſubſtantia.
Cumq. vidiſſent Iazer, & Galaad
aptas animalibus alendis terras,
2 * venerunt ad Moyſen, & ad Elea-
zarum ſacerdotem, & principes
3 multitudinis, atque dixerũt: * Ata-
roth, & Dibon, & Iazer, & Nem-
ra, Heſebon, & Eleale, & Saban,
4 & Nebo, & Beon, * terra, quam
percuſſit Dominus in conſpectu
filiorum Iſrael, regio vberrima eſt
ad paſtum animalium: & nos ſer-
ui tui habemus iumenta plurima:
5 * precamurq. ſi inuenimus gra-
tiam coram te, vt des nobis fa-
mulis tuis eam in poſſeſſionem,
nec facias nos tranſire Iordanem.
6 * Quibus reſpondit Moyſes: Num-
B quid fratres veſtri ibunt ad pugnã,
7 & vos hic ſedebitis? * Cur ſubuer
titis mentes filiorum Iſrael, ne
tranſire audeant in locum, quem
8 eis daturus eſt Dominus? * nonne
ita egerunt patres veſtri, quando
miſi de Cadesbarne ad exploran-
9 dam Terram? * ‖ Cumq. veniſſent
vſque ad Vallem botri, luſtrata
omni regione, ſubuerterunt cor
filiorum Iſrael, vt non intrarent
fines, quos eis Dominus dedit.
10 * Qui iratus iurauit, dicens: * Si
11 videbunt homines iſti, qui aſcen-
derunt ex Ægypto a viginti annis
& ſupra, Terram, quam ſub iu-
ramento pollicitus ſum Abraham,
Iſaac, & Iacob: & noluerunt ſe-
12 qui me, * præter Caleb filium Ie-
C phone Cenezæum, & Ioſue filium
Nun: iſti impleuerunt voluntatem
13 meam. * Iratusq. Dominus ad-
uerſum Iſrael, circumduxit eum
per deſertum quadraginta annis,
donec conſumeretur vniuerſa ge-
neratio, quę fecerat malum in con-
14 ſpectu eius. * Et ecce, inquit, vos
ſurrexiſtis pro patribus veſtris, in-
crementa, & alumni hominum
peccatorum, vt augeretis furorem
15 Domini contra Iſrael. * Quòd ſi
nolueritis ſequi eum, in ſolitudi-
ne populum derelinquet, & vos
16 cauſa eritis necis omnium. * At
illi prope accedentes, dixerunt:
Caulas ouium fabricabimus &
ſtabula iumentorũ, paruulis quo-
17 que noſtris vrbes munitas: * nos

‖ Sup.13.d.24

D autem ipſi armati & accincti per-
gemus ad prælium ante filios Iſ-
rael, donec introducamus eos ad
loca ſua. Paruuli noſtri, & quid-
quid habere poſſumus, erunt in
vrbibus muratis, propter habita-
18 torum inſidias. * Non reuertemur
in domos noſtras, vſque dum poſ-
ſideant filij Iſrael hereditatem ſuã:
19 * nec quidquam quæremus trans
Iordanem, quia iam habemus no
ſtram poſſeſſionem in orientali e-
20 ius plaga. * Quibus Moyſes ait:
‖ Si facitis quod promittitis, expe-
diti pergite coram Domino ad pu
21 gnam: * & omnis vir bellator ar-
matus Iordanem tranſeat, donec
ſubuertat Dominus inimicos ſuos,
22 * & ſubijciatur ei omnis Terra:
E tunc eritis inculpabiles apud Do-
minum & apud Iſrael, & obtine-
bitis regiones, quas vultis coram
23 Domino. * Sin autem quod dici-
tis, non feceritis, nulli dubium eſt
quin peccetis in Deum: & ſcitote
quoniam peccatum veſtrum ap-
24 prehendet vos. * Ædificate ergo
vrbes paruulis veſtris, & caulas, &
ſtabula ouibus ac iumentis: &
25 quod polliciti eſtis implete. * ‖ Di-
xeruntq. filij Gad & Ruben ad
Moyſen: Serui tui ſumus, facie-
mus quod iubet dominus noſter.
26 * Paruulos noſtros, & mulieres,
& pecora, ac iumenta relinquemus
27 in vrbibus Galaad: * nos autem
famuli tui omnes expediti perge-
mus ad bellum, ſicut tu domine
28 loqueris. * Præcepit ergo Moyſes
F Eleazaro ſacerdoti, & Ioſue filio
Nun, & principibus familiarum
per tribus Iſrael, & dixit ad eos:
29 * ‖ Si tranſierint filij Gad, & filij
Ruben vobiſcum Iordanem om-
nes armati ad bellum coram Do-
mino, & vobis fuerit Terra ſubie-
cta: date eis Galaad in poſſeſſio-
30 nem. * Sin autem noluerint tran-
ſire armati vobiſcum in Terram
Chanaan, inter vos habitandi ac-
31 cipiant loca. * Reſponderuntq. fi-
lij Gad, & filij Ruben: Sicut lo-
cutus eſt Dominus ſeruis ſuis, ita
32 faciemus: * ipſi armati pergemus
coram Domino in Terram Cha-
naan, & poſſeſſionem iam ſuſce-
piſſe nos confitemur trans Iorda-
33 nem * ‖ Dedit itaque Moyſes filijs
Gad & Ruben, & dimidiæ tribui
Manaſſe filij Ioſeph regnũ Sehon
regis

‖ Ioſ.1.c.13

‖ Ioſ.4.c.12

‖ Ioſ.13.b.8. & 22.a.4. Deut.3.b.12

‖ Ioſ.22.a.4

regis Amorrhæi, & regnum Og
regis Baſan, & terram eorum cum G
vrbibus ſuis per circuitum. * Igi- 34
tur extruxerunt filij Gad, Dibon,
& Ataroth, & Aroer. * & Etroth, 35
& Sophan, & Iazer, & Iegbaa, * & 36
Bethnemra, & Betharan, vrbes mu
nitas, & caulas pecoribus ſuis. * Fi 37
lij vero Ruben ædificauerũt Heſe-
bon, & Eleale, & Cariathaim, * & 38
Nabo, & Baalmeon verſis nomini-
bus, Sabama quoque: imponentes
vocabula vrbibus, quas extruxerãt.
‖Gen.50.d. 22 * ‖ Porro filij Machir, filij Manaſ- 39
ſe perrexerunt in Galaad, & vaſta-
uerunt eam interfecto Amorrhæo
habitatore eius. * Dedit ergo Moy- 40
ſes Terram Galaad Machir filio
Manaſſe, qui habitauit in ea. * Iair 41
autem filius Manaſſe abijt & occu
pauit vicos eius, quos appellauit
Hauoth Iair, id eſt, Villas Iair.
* Nobe quoque perrexit, & appre- 42
hendit Chanath cum viculis ſuis:
vocauitq. eam ex nomine ſuo
Nobe.

CAP. XXXIII.

HÆ ſunt manſiones filiorum 1
Iſrael, qui egreſſi ſunt de A
Ægypto per turmas ſuas in manu
Moyſi & Aaron, * quas deſcripſit 2
Moyſes iuxta caſtrorum loca, quæ
Domini iuſſione mutabant. * Pro- 3
fecti igitur de Rameſſe menſe pri-
mo, quintadecima die menſis pri-
mi, altera die Phaſe filij Iſrael in
manu excelſa videntibus cunctis
Ægyptijs, * & ſepelientibus pri- 4
mogenitos, quos percuſſerat Do-
minus (nam & in dijs eorum exer
cuerat vltionem) * caſtrametati 5
ſunt in Soccoth. * Et de Soccoth 6
venerunt in Etham, quæ eſt in ex- B
‖Exo.14.a. 8 tremis finibus ſolitudinis. * ‖ In- 7
de egreſſi venerunt contra Phiha-
hiroth, quæ reſpicit Beelſephon,
& caſtrametati ſunt ante Magda-
lum. * Profectiq. de Phihahiroth, 8
tranſierunt per medium mare in
ſolitudinem: & ambulantes tri-
bus diebus per deſertum Etham,
‖Exo.15.g. 27 caſtrametati ſunt in Mara. * ‖ Pro- 9
fectiq. de Mara venerunt in Elim,
vbi erant duodecim fontes aqua-
rum, & palmæ ſeptuaginta: ibiq.
caſtrametati ſunt. * Sed & inde 10
egreſſi, fixerũt tentoria ſuper Ma-
re rubrum. Profectiq. de Mari ru-

11 bro, * caſtrametati ſunt in deſer-
12 to Sin. * Vnde egreſſi, venerunt
13 in Daphca. * Profectiq. de Daph-
ca, caſtrametati ſunt in Alus.
14 * Egreſſiq. de Alus, in Raphidim
C fixere tentoria, ‖ vbi populo de- ‖Exo.17.a.1
15 fuit aqua ad bibendum. * Profe-
ctiq. de Raphidim, caſtrametati
16 ſunt in deſerto Sinai. * Sed & de
ſolitudine ‖ Sinai egreſſi, vene- ‖Exo.19.a.1
runt ad ſepulchra concupiſcentiæ.
17 * ‖ Profectiq. de ſepulchris concu- ‖S.11.g.35
piſcentiæ, caſtrametati ſunt in Ha-
18 ſeroth. * ‖ Et de Haſeroth vene- ‖S.13.a.1
19 runt in Rethma. * Profectiq. de
Rethma, caſtrametati ſũt in Rem-
20 monphares. * Vnde egreſſi vene-
21 runt in Lebna. * De Lebna ca-
22 ſtrametati ſunt in Reſſa. * Egreſ-
ſiq. de Reſſa, venerunt in Cee-
23 latha. * Vnde profecti caſtra-
metati ſunt in monte Sepher.
24 * Egreſſi de monte Sepher, ve-
25 nerunt in Arada. * Inde profici-
ſcentes, caſtrametati ſunt in Ma-
26 celoth. * Profectiq. de Maceloth,
27 venerunt in Thahath. * De Tha-
hath caſtrametati ſunt in Thare.
28 * Vnde egreſſi, fixere tentoria in
29 Methca. * Et de Methca caſtra-
30 metati ſunt in Heſmona. * Profe-
D ctiq. de Heſmona, venerunt in Mo-
31 ſeroth. * Et de Moſeroth caſtra-
32 metati ſunt in Beneiaacan. * ‖ Pro- ‖ Deut. 10. b. 6
fectiq. de Beneiaacan, venerunt in
33 montem Gadgad. * Vnde profe-
cti, caſtrametati ſunt in Ieteba-
34 tha. * Et de Ietebatha venerunt
35 in Hebrona. * Egreſſiq. de Hebro-
na, caſtrametati ſunt in Aſionga-
36 ber. * ‖ Inde profecti, venerunt in ‖S.20.a.1
37 deſertum Sin, hæc eſt Cades. * E-
E greſſiq. de Cades, caſtrametati ſunt
in monte Hor, in extremis finibus
38 Terræ Edom. * ‖ Aſcenditq. Aa- ‖S.20.b.1. d. 25.
ron ſacerdos in montem Hor iu-
bente Domino: & ibi mortuus eſt Deut.32.g. 50
anno quadrageſimo egreſſionis fi-
liorum Iſrael ex Ægypto, menſe
39 quinto, prima die menſis, * cum
eſſet annorum cẽtum viginti triũ.
40 * Audiuitq. Chananæus rex Arad,
qui habitabat ad meridiem, in Ter
ram Chanaan veniſſe filios Iſrael.
41 * Et profecti de monte Hor, ca-
42 ſtrametati ſunt in Salmona. * Vn-
de egreſſi, venerunt in Phunon.
43 * Profectiq. de Phunon, caſtrame-
44 tati ſunt in Oboth. * Et de Oboth,
F venerunt in Ieabarim, quæ eſt in

finibus

finibus Moabitarum. * Profectiq. 45
de Ieabarim, fixere tentoria in
Dibongad. * Vnde egreſſi, caſtra- 46
metati ſunt in Helmõdeblathaim.
* Egreſſiq. de Helmondeblathaim, 47
venerunt ad montes Abarim con-
tra Nabo. * Profectiq. de monti- 48
bus Abarim, tranſierunt ad cam-
peſtria Moab, ſupra Iordanem cõ-
tra Iericho. * Ibiq. caſtrametati 49
ſunt de Bethſimoth vſque ad Abel-
ſatim in planioribus locis Moabi-
tarum, * vbi locutus eſt Dominus 50
ad Moyſen: * Præcipe filijs Iſrael, 51
& dic ad eos: Quando tranſieritis
Iordanem, intrantes Terram Cha-
Deut 7.a.5 naan, * diſperdite cunctos habita- 52
Iudic.2.a.2 tores Terræ illius: confringite ti- G
tulos, & ſtatuas comminuite, atque
omnia excelſa vaſtate, * mundan- 53
tes terram, & habitantes in ea. ego
enim dedi vobis illam in poſſeſ-
ſionem, * quam diuidetis vobis 54
ſorte. Pluribus dabitis latiorem,
& paucis anguſtiorem. Singulis
vt ſors ceciderit, ita tribuetur he-
reditas. Per tribus & familias poſ-
ſeſſio diuidetur. * Sin autem no- 55
lueritis interficere habitatores Ter-
ræ: qui remanſerint, erunt vobis
quaſi claui in oculis, & lanceæ in
lateribus, & aduerſabuntur vobis
in Terra habitationis veſtræ: * & 56
quidquid illis cogitaueram face-
re, vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

LOcutusq. eſt Dominus ad Moy- 1
ſen, dicens: * Præcipe filijs 2
Iſrael, & dices ad eos: Cum in- A
greſſi fueritis Terram Chanaan, &
in poſſeſſionem vobis ſorte ceci-
derit, his finibus terminabitur.
‖ Ioſ.15.a.1 * ‖ Pars meridiana incipiet a ſoli- 3
tudine Sin, quæ eſt iuxta Edom:
& habebit terminos contra Orien-
tem mare ſalſiſſimum. * qui cir- 4
cuibunt auſtralem plagam per a-
ſcenſum Scorpionis, ita vt tran-
ſeant in Senna, & perueniant a
meridie vſque ad Cadesbarne, vn-
de egredientur confinia ad villam
nomine Adar, & tendent vſque ad
Aſemona. * ibitq. per gyrum ter- 5
minus ab Aſemona vſque ad Tor- B
rentem Ægypti, & maris magni
littore finietur. * Plaga autem oc- 6
cidentalis a mari magno incipiet,
& ipſo fine claudetur. * Porro ad 7
ſeptentrionalem plagã a mari ma-
gno termini incipient, peruenien-
tes vſque ad montem altiſſimum,
8 * a quo venient in Emath vſque ad
9 terminos Sedada: * ibuntq. confi-
nia vſque ad Zephrona, & villam
Enan. hi erunt termini in parte
10 Aquilonis. * Inde metabuntur fi-
nes contra orientalem plagam de
11 villa Enan vſque Sephama, * & de
Sephama deſcendent termini in
Rebla contra fontem Daphnim:
inde peruenient contra Orientem
12 ad mare Cenereth, * & tendent
C vſque ad Iordanem, & ad vltimũ
ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc
habebitis Terram per fines ſuos in
13 circuitu. * Præcepitq. Moyſes fi-
lijs Iſrael, dicens: Hæc erit Terra,
quam poſſidebitis ſorte, & quam
iuſſit Dominus dari nouem tribu-
14 bus, & dimidiæ tribui. * Tribus
enim filiorum Ruben per familias
ſuas, & tribus filiorum Gad iuxta
cognationum numerum, media
15 quoque tribus Manaſſe, * id eſt
duæ ſemis tribus, acceperunt par-
tem ſuam trans Iordanem contra
Iericho ad orientalem plagam.
16 * Et ait Dominus ad Moyſen:
17 * ‖ Hæc ſunt nomina virorum, qui ‖ Ioſ.14.a.1
Terram vobis diuident, Eleazar
18 ſacerdos, & Ioſue filius Nun, * &
ſinguli principes de tribubus ſin-
19 gulis, * quorum iſta ſunt vocabu-
D la: De tribu Iuda, Caleb filius Ie-
20 phone. * De tribu Simeon, Samuel
21 filius Ammiud. * De tribu Benia-
22 min, Elidad filius Chaſelon. * De
tribu filiorum Dan, Bocci filius
23 Iogli. * Filiorum Ioſeph de tribu
Manaſſe, Hanniel filius Ephod.
24 * De tribu Ephraim, Camuel fi-
25 lius Sephtan. * De tribu Zabu-
lon, Eliſaphan filius Pharnach.
26 * De tribu Iſſachar, dux Phaltiel
27 filius Ozan. * De tribu Aſer, Ahiud
28 filius Salomi. * De tribu Neph-
29 thali, Phedael filius Ammiud. * Hi
ſunt, quibus præcepit Dominus
vt diuiderent filijs Iſrael Terram
Chanaan.

CAP. XXXV.

1 HÆc quoque locutus eſt Do-
A minus ad Moyſen in campe-
ſtribus Moab ſupra Iordanem
2 contra Iericho: * ‖ Præcipe filijs ‖ Ioſ.21.a.2
Iſrael vt dent Leuitis de poſſeſſio-
nibus

nibus ſuis * vrbes ad habitandum, 3
& ſuburbana earum per circuitū:
vt ipſi in oppidis maneant, &
ſuburbana ſint pecoribus ac iu-
mentis: * quæ a muris ciuitatum 4
forinſecus, per circuitum, mille
paſſuum ſpatio tendentur. * con- 5
tra Orientem duo millia erunt cu-
biti, & contra Meridiem ſimiliter
erunt duo millia: ad mare quo-
que, quod reſpicit ad Occiden-
tem, eadem menſura erit, & ſep-
tentrionalis plaga æquali termino
finietur. eruntq. vrbes in medio, &
Ioſ. 20. c. 8 foris ſuburbana. * De ipſis au- 6
Deut. 4. g. 41 tem oppidis, quæ Leuitis dabitis,
ſex erunt in fugitiuorum auxilia
ſeparata, vt fugiat ad ea qui fude-
rit ſanguinem: & exceptis his, alia
quadraginta duo oppida, * id eſt, 7
ſimul quadraginta octo cum ſub-
urbanis ſuis. * Ipſæq. vrbes, quæ 8
dabuntur de poſſeſſionibus filio- B
rum Iſrael, ab his, qui plus ha-
bent, plures auferentur: & qui mi-
nus, pauciores. ſinguli iuxta men-
ſuram hereditatis ſuæ dabunt op-
pida Leuitis. * Ait Dominus ad 9
Moyſen: * Loquere filijs Iſrael, & 10
Deut. 19. a. 2 dices ad eos: Quando tranſgreſſi
fueritis Iordanem in Terram Cha-
Ioſ. 20. a. 2 naan, * decernite quæ vrbes eſſe 11
debeant in præſidia fugitiuorum,
qui nolentes ſanguinem fuderint:
* in quibus cum fuerit profugus, 12
cognatus occiſi non poterit eum
occidere, donec ſtet in conſpectu
multitudinis, & cauſa illius iudi-
cetur. * De ipſis autem vrbibus, 13
quæ ad fugitiuorum ſubſidia ſepa-
rantur, * tres erunt trans Iorda- 14
nem, & tres in Terra Chanaan,
* tam filijs Iſrael quam aduenis 15
atque peregrinis, vt confugiat ad
eas qui nolens ſanguinem fuderit.
* Si quis ferro percuſſerit, & mor- 16
tuus fuerit qui percuſſus eſt: reus C
erit homicidij, & ipſe morietur.
* Si lapidem iecerit, & ictus occu- 17
Deut. 19. c. 11 buerit: ſimiliter punietur. * Si 18
ligno percuſſus interierit: percuſ-
Ioſ. 20. a. 3 ſoris ſanguine vindicabitur. * Pro- 19
pinquus occiſi, homicidam inter-
ficiet, ſtatim vt apprehenderit eū,
interficiet. * Si per odium quis 20
hominem impulerit, vel iecerit
quippiam in eum per inſidias: * aut 21
cum eſſet inimicus, manu percuſ-
ſerit, & ille mortuus fuerit: per-
cuſſor, homicidij reus erit. cogna-
tus occiſi ſtatim vt inuenerit eum,
22 iugulabit. * Quod ſi fortuitu, &
23 abſque odio, * & inimicitijs quid-
24 quam horum fecerit, * & hoc au-
diente populo fuerit comprobatū,
atque inter percuſſorem & propin-
quum ſanguinis quæſtio ventilata:
25 * liberabitur innocens de vltoris
D manu, & reducetur per ſententiam
in vrbem, ad quam cōfugerat, ma-
nebitq. ibi, donec ſacerdos ma-
gnus, qui oleo ſancto vnctus eſt,
26 moriatur. * Si interfector extra fi-
nes vrbium, quæ exulibus deputa-
27 tæ ſunt, * fuerit inuentus, & per-
cuſſus ab eo qui vltor eſt ſangui-
nis: abſque noxa erit qui eum oc-
28 ciderit. * debuerat enim profugus
vſque ad mortem Pontificis in vr-
be reſidere. poſtquam autem ille
obierit, homicida reuertetur in ter-
29 ram ſuam. * Hæc ſempiterna erūt,
& legitima in cunctis habitatio-
30 nibus veſtris. * Homicida ſub te-
ſtibus punietur: ad vnius teſtimo-
31 nium nullus cōdemnabitur. * Non
accipietis pretium ab eo, qui reus
eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe mo-
32 rietur. * Exules & profugi ante
mortem Pontificis nullo modo in
33 vrbes ſuas reuerti poterunt: * ne
polluatis terram habitationis ve-
ſtræ, quæ inſontium cruore ma-
culatur: nec aliter expiari poteſt,
niſi per eius ſanguinem, qui alte-
34 rius ſanguinem fuderit. * Atque
ita emundabitur veſtra poſſeſſio,
me commorante vobiſcum. ego
enim ſum Dominus qui habito
inter filios Iſrael.

CAP. XXXVI.

1 ACceſſerunt autem & princi- S. 27. a. 1
A pes familiarum Galaad filij
Machir, filij Manaſſe de ſtirpe fi-
liorū Ioſeph: locutiq. ſunt Moyſi
coram principibus Iſrael, atque di-
2 xerunt: * Tibi domino noſtro præ-
cepit Dominus vt Terram ſorte
diuideres filijs Iſrael, & vt filia-
bus Salphaad fratris noſtri dares
3 poſſeſſionē debitam patri: * quas
B ſi alterius tribus homines vxores
acceperint, ſequetur poſſeſſio ſua,
& tranſlata ad aliam tribum de no-
4 ſtra hereditate minuetur. * atque
ita fiet, vt cum iubileus, id eſt
quinquageſimus annus remiſſio-
nis aduenerit, confundatur ſortiū

K diſtri-

diſtributio, & aliorum poſſeſſio ad
alios tranſeat. * Reſpondit Moy- 5
ſes filijs Iſrael, & Domino præci-
piente, ait: Recte tribus filiorum
Ioſeph locuta eſt. * & hæc lex ſu- 6
per filiabus Salphaad a Domino C
‖ Tob. 7. d. 14 promulgata eſt: ‖ Nubant quibus
volunt, tantum vt ſuæ tribus ho-
minibus: * ne commiſceatur poſ- 7
ſeſſio filiorum Iſrael de tribu in
tribum. Omnes enim viri ducent
vxores de tribu & cognatione ſua:
* & cunctæ feminæ de eadem tri- 8
bu maritos accipient: vt hereditas
permaneat in familijs, * nec ſibi 9
miſceantur tribus, ſed ita ma-
10 neant * ∽vt a Domino ſeparatæ
ſunt. Feceruntq. filiæ Salphaad
11 vt fuerat imperatum: * & nupſe-
D runt Maala, & Therſa, & Hegla,
& Melcha, & Noa filijs patrui
12 ſui * de familia Manaſſe, qui fuit
filius Ioſeph: & poſſeſſio, quæ il-
lis fuerat attributa, manſit in tri-
13 bu & familia patris earum. * Hæc
ſunt mandata atque iudicia, quæ
mandauit Dominus per manum
Moyſi ad filios Iſrael, in campe-
ſtribus Moab ſupra Iordanem
contra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII,

HEBRAICE ELLE ADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

HÆC ſunt ver- 1
ba, quæ locu- A
tus eſt Moy-
ſes ad omnē
Iſrael trans
Iordanem in
ſolitudine
campeſtri, cō
tra Mare rubrum, inter Pharan &
Thophel & Laban & Haſeroth,
vbi auri eſt plurimum: * vndecim 2
diebus de Horeb per viam montis
Seir vſque ad Cadesbarne. * Qua- 3
drageſimo anno, vndecimo men-
ſe, prima die menſis locutus eſt
Moyſes ad filios Iſrael omnia quæ
præceperat illi Dominus vt diceret
‖ Nu. 21. e. 24 eis: * ‖ poſtquam percuſſit Sehon 4
regem Amorrhæorum, qui habi-
tabat in Heſebon: & Og regem
Baſan, qui manſit in Aſtaroth, &
in Edrai, * trans Iordanem in Ter- 5
ra Moab. Cœpitq. Moyſes expla-
nare legem, & dicere: * Dominus 6
Deus noſter locutus eſt ad nos in B
Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd
in hoc monte manſiſtis: * reuerti- 7
mini, & venite ad montem Amor-
rhæorum, & ad cetera quæ ei pro-
xima ſunt campeſtria atque mon-
tana & humiliora loca contra Me-
ridiem, & iuxta littus maris, Ter-
ram Chananæorum, & Libani vſ-
que ad flumen magnum Euphra-
8 ten. * En, inquit, tradidi vobis:
ingredimini & poſſidete eam, ſu-
per qua iurauit Dominus patribus
veſtris Abraham, Iſaac, & Iacob,
∽vt daret illam eis, & ſemini eo-
9 rum poſt eos. * Dixiq. vobis illo
10 in tempore: * ‖ Non poſſum ſo- ‖ Exo. 18. c. 18
lus ſuſtinere vos: quia Dominus
Deus veſter multiplicauit vos, &
eſtis hodie ſicut ſtellæ cæli, pluri-
11 mi. (* Dominus Deus patrum ve-
ſtrorum addat ad hunc numerum
C multa millia, & benedicat vobis
12 ſicut locutus eſt.) * Non valeo
ſolus negotia veſtra ſuſtinere, &
13 pondus ac iurgia. * Date ex vobis
viros ſapientes & gnaros, & quo-
rum conuerſatio ſit probata in tri-
bubus veſtris, ∽vt ponam eos vo-
14 bis principes. * Tunc reſpondi-

ſtis mihi: Bona res eſt, quam vis
facere. * Tuliq. de tribubus ve- 15
ſtris viros ſapientes & nobiles, &
conſtitui eos principes, tribunos,
& centuriones, & quinquagena-
rios ac decanos, qui docerent vos
ſingula. * Præcepiq. eis, dicens: 16
‖ Ioan.7. d. Auditę illos, & ‖ quod iuſtum eſt
24 iudicate: ſiue ciuis ſit ille, ſiue pe-
‖ I.16.d.19 regrinus. * ‖ Nulla erit diſtantia 17
Leu.19.c.15 perſonarum, ita paruum audietis
Prou. 24. c. vt magnum: nec accipietis cuiuſ-
23 quam perſonam, quia Dei iudi-
Eccli.42.a. cium eſt. Quod ſi difficile vobis
1 viſum aliquid fuerit, referte ad D
Iacobi 2.a. me, & ego audiam. * Præcepiq. 18
1 omnia quæ facere deberetis. * Pro- 19
fecti autem de Horeb, tranſiuimus
per eremum terribilem & maxi-
mam, quam vidiſtis, per viam
montis Amorrhæi, ſicut præce-
perat Dominus Deus noſter no-
bis. Cumq. veniſſemus in Cadeſ-
barne, * dixi vobis: Veniſtis ad 20
montem Amorrhæi, quem Do-
minus Deus noſter daturus eſt no-
bis. * Vide Terram, quam Do- 21
minus Deus tuus dat tibi: aſcen-
de & poſſide eam, ſicut locutus eſt
Dominus Deus noſter patribus
tuis: noli timere, nec quidquam
‖ Nu.13.a.4 paueas. * ‖ Et acceſſiſtis ad me om 22
nes, atque dixiſtis: Mittamus vi-
ros qui conſiderent Terram: & re-
nuncient per quod iter debeamus
aſcendere, & ad quas pergere ci-
uitates. * Cumq. mihi ſermo pla- 23
cuiſſet, miſi ex vobis duodecim
viros, ſingulos de tribubus ſuis.
* Qui cum perrexiſſent, & aſcen- 24
diſſent in montana, venerũt vſque
ad Vallem botri: & conſiderata
terra, * ſumentes de fructibus eius, 25
vt oſtenderent vbertatem, attule-
runt ad nos, atque dixerunt: Bo-
na eſt terra, quam Dominus Deus E
noſter daturus eſt nobis. * Et no- 26
luiſtis aſcendere, ſed increduli
ad ſermonem Domini Dei noſtri
* murmuraſtis in tabernaculis ve- 27
ſtris, atque dixiſtis: Odit nos Do-
minus, & idcirco eduxit nos de
Terra Ægypti, vt traderet nos in
manu Amorrhæi, atque deleret.
* Quo aſcendemus? nuncij terrue- 28
runt cor noſtrum, dicentes: Ma-
xima multitudo eſt, & nobis ſtatu-
ra procerior: vrbes magnæ, & ad
cælũ vſque munitæ, filios Enacim
vidimus ibi. * Et dixi vobis: No- 29

30 lite metuere, nec timeatis eos: * Do
minus Deus, qui ductor eſt veſter,
pro vobis ipſe pugnabit, ſicut fecit
31 in Ægypto cunctis videntibus. * Et
in ſolitudine (ipſe vidiſti) porta-
uit te Dominus Deus tuus, vt ſo-
let homo geſtare paruulum filium
ſuum, in omni via, per quam
F ambulaſtis, donec veniretis ad lo-
32 cum iſtum. * Et nec ſic quidem
credidiſtis Domino Deo veſtro,
33 * ‖ qui præceſſit vos in via, & me- ‖ Exo.13.d.
tatus eſt locum, in quo tentoria 21
figere deberetis, nocte oſtendens Nu.14.c.14
vobis iter per ignem, & die per
34 columnam nubis. * Cumq. au-
diſſet Dominus vocem ſermonum
veſtrorum, iratus iurauit & ait:
35 * ‖ Non videbit quiſpiam de ho- ‖ Nu. 14.d.
minibus generationis huius peſſi- 22
mæ Terram bonam, quam ſub iu- Pſ. 94. c.12
ramento pollicitus ſum patribus
36 veſtris: * præter Caleb filium Ie-
phone. ipſe enim videbit eam,
& ipſi dabo Terram, quam calca-
uit, & filijs eius, quia ſecutus eſt
37 Dominum. * Nec miranda indi-
gnatio in populum, cum mihi
quoque iratus Dominus propter
vos dixerit: Nec tu ingredieris il-
38 luc: * ſed Ioſue filius Nun mi-
niſter tuus, ipſe intrabit pro te.
hunc exhortare & robora, & ip-
ſe ſorte Terram diuidet Iſraeli.
39 * Paruuli veſtri, de quibus dixi-
ſtis quod captiui ducerentur, &
filij qui hodie boni ac mali igno-
rant diſtantiam, ipſi ingredien-
G tur: & ipſis dabo Terram, & poſ-
40 ſidebunt eam. * Vos autem re-
uertimini & abite in ſolitudinem
41 per viam Maris rubri. * ‖ Et reſpon ‖ Nu. 14. f.
diſtis mihi: Peccauimus Domi- 40
no: aſcendemus & pugnabimus,
ſicut præcepit Dominus Deus no-
ſter. Cumq. inſtructi armis per-
42 geretis in montem, * ait mihi
Dominus: Dic ad eos: ‖ Nolite ‖ Nu.14. g.
aſcendere, neque pugnetis, non 42
enim ſum vobiſcum: ne cadatis
43 coram inimicis veſtris. * Locutus
ſum, & non audiſtis: ſed aduer-
ſantes imperio Domini, & tumen-
tes ſuperbia aſcendiſtis in mon-
44 tem. * Itaque egreſſus Amor-
rhæus, qui habitabat in monti-
bus, & obuiam veniens perſecu-
tus eſt vos, ſicut ſolent apes per-
ſequi: & cecidit de Seir vſque Hor-
45 ma. * Cumq. reuerſi ploraretis

coram Domino, non audiuit vos,
nec voci veſtræ voluit acquieſcere.
* Sedi [illegible] ergo in Cadesbarne mul- 46
to tempore.

CAP. II.

PRofectiq. inde venimus in ſo- 1
litudinem, quæ ducit ad Mare A
rubrum, ſicut mihi dixerat Domi-
nus: & circuiuimus montem Seir
longo tempore. * Dixitq. Domi- 2
nus ad me: * Sufficit vobis circui- 3
re montem iſtū: ite contra Aqui-
lonē: * & populo præcipe, dicens: 4
Tranſibitis per terminos fratrum
veſtrorum filiorum Eſau, qui ha-
bitant in Seir, & timebunt vos.
* Videte ergo diligenter ne mouea- 5
mini contra eos neque enim dabo
vobis de terra eorum quantum po
teſt vnius pedis calcare veſtigium,
quia in poſſeſſionē Eſau dedi mon
tem Seir. * Cibos emetis ab eis pe- 6
cunia, & comedetis: aquam em-
ptam haurietis, & bibetis. * Do- 7
minus Deus tuus benedixit tibi in B
omni opere manuum tuarum:
nouit iter tuum, quomodo tran-
ſieris ſolitudinem hanc magnam,
per quadraginta annos habitans
tecum Dominus Deus tuus, & ni-
hil tibi defuit. * Cumq. tranſiſſe- 8
mus fratres noſtros filios Eſau, qui
habitabant in Seir, per viam cam-
peſtrem de Elath, & de Aſionga-
ber, venimus ad iter, quod ducit in
deſertum Moab. * Dixitq. Domi- 9
nus ad me: Non pugnes contra
Moabitas, nec ineas aduerſus eos
prœliū: non enim dabo tibi quid-
quam de terra eorum, quia filijs
Loth tradidi Ar in poſſeſſionem.
* Emim primi fuerunt habitato- 10
res eius, populus magnus, & vali-
dus, & tam excelſus vt de Enacim
ſtirpe, * quaſi gigantes crederen- 11
tur, & eſſent ſimiles filiorum Ena-
cim. Denique Moabitæ appellant
eos Emim. * In Seir autem prius 12
habitauerunt Horrhæi: quibus ex- C
pulſis atque deletis, habitauerunt
filij Eſau, ſicut fecit Iſrael in terra
poſſeſſionis ſuæ, quam dedit illi
Dominus. * Surgētes ergo vt tran- 13
ſiremus Torrentem Zared, veni-
mus ad eum. * Tempus autem, quo 14
ambulauimus de Cadesbarne vſ-
que ad tranſitum torrentis Zared,
triginta & octo annorum fuit: do-
nec cōſumeretur omnis generatio

hominum bellatorum de caſtris,
15 ſicut iurauerat Dominus: * cuius
manus fuit aduerſum eos, vt inte-
16 rirent de caſtrorum medio. * Poſt-
quam autem vniuerſi ceciderunt
17 pugnatores, * locutus eſt Dominus
18 ad me, dicens: * Tu tranſibis ho-
die terminos Moab, vrbem nomi-
19 ne Ar: * & accedens in vicina filio-
rum Ammon, caue ne pugnes cō-
tra eos, nec mouearis ad prælium:
non enim dabo tibi de terra filio-
rum Ammon, quia filijs Loth dedi
20 eam in poſſeſſionē. * Terra gigan-
tum reputata eſt: & in ipſa olim
habitauerunt gigantes, quos Am-
21 monitæ vocāt Zomzommim, * po
D pulus magnus, & multus, & proce-
ræ longitudinis, ſicut Enacim, quos
deleuit Dominus a facie eorum: &
22 fecit illos habitare pro eis, * ſicut
fecerat filijs Eſau, qui habitant in
Seir, delēs Horrhæos, & terram eo-
rum illis tradens, quam poſſident
23 vſque in præſens. * Heuæos quo-
que, qui habitabāt in Haſerim vſ-
que Gazan, Cappadoces expule-
runt: qui egreſſi de Cappadocia de-
E leuerunt eos, & habitauerunt pro
24 illis. * Surgite, & tranſite torrētem
Arnon: ecce tradidi in manu tua
Sehon regē Heſebon Amorrhæū,
& terram eius incipe poſſidere, &
committe aduerſus eum prælium.
25 * Hodie incipiam mittere terrorem
atque formidinem tuam in popu-
los, qui habitant ſub omni cælo: vt
audito nomine tuo paueant, & in
morē parturientiū contremiſcant,
26 & dolore teneantur. * ‖ Miſi ergo ‖ Nu. 21. c.
nuncios de ſolitudine Cademoth 21
ad Sehon regem Heſebon verbis
27 pacificis, dicens: * Trāſibimus per
terrā tuam, publica gradiemur via:
non declinabimus neque ad dex-
28 teram, neque ad ſiniſtrā. * Alimen-
ta pretio vēde nobis, vt veſcamur:
aquam pecunia tribue, & ſic bibe-
mus. Tantum eſt vt nobis cōcedas
29 tranſitum, * ſicut fecerūt filij Eſau,
qui habitant in Seir, & Moabitæ,
F qui morantur in Ar: donec venia-
mus ad Iordanem, & tranſeamus
ad Terram, quam Dominus Deus
30 noſter daturus eſt nobis. * No-
luitq. Sehon rex Heſebon dare no-
bis tranſitum: quia indurauerat
Dominus Deus tuus ſpiritum e-
ius, & obfirmauerat cor illius, vt
traderetur in manus tuas, ſicut

nunc vides. * Dixitq. Dominus 31
‖Amos 2.c. 9 ad me: ‖ Ecce cœpi tibi tradere
Sehon, & terram eius, incipe poſ-
ſidere eam. * Egreſſusq. eſt Sehon 32
obuiam nobis cum omni populo
ſuo ad prælium in Iaſa. * Et tra- 33
didit eum Dominus Deus noſter
nobis: percuſſimusq. eum cum fi-
lijs ſuis & omni populo ſuo. * Cun- 34
ctasq. vrbes in tempore illo cepi- G
mus, interfectis habitatoribus ea-
rum, viris ac mulieribus & paruu-
lis. non reliquimus in eis quid-
quam. * Abſque iumentis, quæ in 35
partem venere prædantium: &
ſpolijs vrbium, quas cepimus * ab 36
Aroer, quæ eſt ſuper ripam torren-
tis Arnon, oppido quod in valle ſi-
tum eſt, vſque Galaad. Non fuit
vicus & ciuitas, quæ noſtras effu-
geret manus: omnes tradidit Do-
minus Deus noſter nobis. * Abſ- 37
que terra filiorum Ammon, ad
quam non acceſſimus: & cunctis
quæ adiacent torrenti Ieboc, & vr-
bibus montanis, vniuerſisq. locis,
a quibus nos prohibuit Dominus
Deus noſter.

CAP. III.

‖Ios. 29.b.7 Nu.21.g.33 ITaque conuerſi aſcendimus per 1
iter Baſan: ‖ egreſſusq. eſt Og A
rex Baſan in occurſum nobis cum
populo ſuo ad bellandũ in Edrai.
* Dixitq. Dominus ad me: Ne 2
timeas eum: quia in manu tua tra-
ditus eſt cum omni populo ac ter-
‖Num.21. c.21 ra ſua: faciesq. ei ‖ ſicut feciſti
Sehon regi Amorrhæorum, qui ha
‖Num.21. g.35 bitauit in Heſebon. * ‖ Tradidit 3
ergo Dominus Deus noſter in ma-
nibus noſtris etiam Og regem Ba-
ſan, & vniuerſum populum eius:
percuſſimusq. eos vſque ad inter-
necionem, * vaſtantes cunctas ci- 4
uitates illius vno tempore. non
fuit oppidum, quod nos effugeret:
ſexaginta vrbes, omnem regionẽ
Argob regni Og in Baſan. * Cun- 5
ctæ vrbes erant munitæ muris al-
tiſſimis, portisq. & vectibus, abſ-
que oppidis innumeris, quæ non
habebant muros. * Et deleuimus 6
eos, ſicut feceramus Sehon regi
Heſebon, diſperdentes omnem ci-
uitatem, virosq. ac mulieres & par- B
uulos: * iumenta autem & ſpolia 7
vrbium diripuimus. * Tulimusq. 8
illo in tempore terram de manu
duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Iordanem: a tor-
rente Arnon vſque ad montem
9 Hermon, * quem Sidonij Sarion
10 vocant, & Amorrhæi Sanir: * om-
nes ciuitates, quæ ſitæ ſunt in pla-
nitie, & vniuerſam Terram Galaad
& Baſan vſque ad Selcha, & Edrai
11 ciuitates regni Og in Baſan. * So-
lus quippe Og rex Baſan reſtiterat
de ſtirpe gigantum. Monſtratur
lectus eius ferreus, qui eſt in Rab-
bath filiorũ Ammon, nouẽ cubitos
habens longitudinis, & quatuor
latitudinis ad menſuram cubiti vi-
12 rilis manus. * Terramq. poſſedi-
mus tempore illo ab Aroer, quæ
eſt ſuper ripam torrentis Arnon,
vſque ad mediam partem montis
Galaad: & ciuitates illius ‖ dedi ‖Nu.32.e. 29
13 Ruben & Gad. * Reliquam autem
partem Galaad, & omnem Baſan
regni Og, tradidi mediæ tribui Ma-
naſſe, omnem regionem Argob:
cunctaq. Baſan vocatur Terra gi-
14 gantum. * Iair filius Manaſſe poſ-
ſedit omnem regionem Argob vſ-
que ad terminos Geſſuri, & Ma-
chati. Vocauitq. ex nomine ſuo
Baſan, Hauoth Iair, id eſt, Villas
C Iair, vſque in præſentem diem.
15 * Machir quoque dedi Galaad. * Et
16 tribubus Ruben & Gad dedi de
Terra Galaad vſque ad Torrentem
Arnon medium torrentis, & con-
finium vſque ad torrentem Ieboc,
qui eſt terminus filiorũ Ammon:
17 * & planitiem ſolitudinis, atque
Iordanem, & terminos Cenereth
vſque ad mare deſerti, quod eſt
ſalſiſſimũ, ad radices montis Phaſ-
18 ga contra orientem. * Præcepiq.
vobis in tempore illo, dicens: Do-
minus Deus veſter dat vobis ter-
ram hanc in hereditatem, expediti
præcedite fratres veſtros filios Iſ-
19 rael omnes viri robuſti: * abſque
vxoribus, & paruulis atque iumen
tis. Noui enim quòd plura habea-
tis pecora, & in vrbibus remanere
20 debebunt, quas tradidi vobis, * do-
nec requiem tribuat Dominus fra-
D tribus veſtris, ſicut vobis tribuit:
& poſſideant ipſi etiam Terram,
quam daturus eſt eis trans Iorda-
nem: tunc reuertetur vnuſquiſque
in poſſeſſionem ſuam, quam dedi
21 vobis. * ‖ Ioſue quoque in tempo- ‖Nu.27.d. 18
re illo præcepi, dicens: Oculi tui
viderunt quæ fecit Dominus Deus

veſter duobus his regibus: ſic fa-
ciet omnibus regnis, ad quæ tran-
ſiturus es. * Ne timeas eos: Do- 22
minus enim Deus veſter pugnabit
pro vobis. * Precatuſq. ſum Do- 23
minum in tempore illo, dicens:
* Domine Deus tu cœpiſti oſten- 24
dere ſeruo tuo magnitudinem tuã,
manumq. fortiſſimã. neque enim
eſt alius Deus vel in cælo, vel in ter
ra, qui poſſit facere opera tua, &
comparari fortitudini tuæ. * Tran 25
ſibo igitur, & videbo Terram hanc
optimam trans Iordanem, & mon-
tem iſtum egregium, & Libanum.
* Iratuſq. eſt Dominus mihi prop- 26
ter vos, nec exaudiuit me, ſed di-
xit mihi: Sufficit tibi: nequaquam
vltra loquaris de hac re ad me.
* Aſcende cacumen Phaſgæ, & 27
oculos tuos circumfer ad occiden-
tem, & ad aquilonem, auſtrumq.
‖ Ioſ. 31. a. 2. & 34. b. 4 & orientem, & aſpice. ‖ nec enim
tranſibis Iordanem iſtum. * Præ- 28
cipe Ioſue, & corrobora eum at-
que conforta: quia ipſe præcedet
populum iſtum, & diuidet eis Ter-
ram, quam viſurus es. * Manſi- 29
muſq. in valle cõtra fanũ Phogor.

CAP. IIII.

ET nunc Iſrael audi præcepta 1
& iudicia, quæ ego doceo te: A
vt faciens ea, viuas, & ingrediens
poſſideas Terram, quam Dominus
Deus patrum veſtrorum daturus
eſt vobis. * Non addetis ad verbũ, 2
quod vobis loquor, nec auferetis
ex eo: cuſtodite mandata Domini
Dei veſtri quæ ego præcipio vobis.
Num. 25. a. 4 * ‖ Oculi veſtri viderunt omnia, 3
quæ fecit Dominus contra Beel-
phegor, quomodo contriuerit om-
nes cultores eius de medio veſtri.
* Vos autem qui adhæretis Domi- 4
no Deo veſtro, viuitis vniuerſi vſ-
que in præſentem diem. * Scitis 5
quod docuerim vos præcepta at-
que iuſtitias, ſicut mandauit mihi
Dominus Deus meus: ſic facietis
ea in Terra, quam poſſeſſuri eſtis:
* & obſeruabitis & implebitis o- 6
pere. Hæc eſt enim veſtra ſapien-
tia, & intellectus coram populis,
vt audiẽtes vniuerſa præcepta hæc,
dicant: En populus ſapiens & in-
telligens, gens magna. * Nec eſt 7
alia natio tam grandis, quæ ha- B
beat deos appropinquantes ſibi,

ſicut Deus noſter adeſt cunctis ob-
8 ſecrationibus noſtris. * Quæ eſt
enim alia gens ſic inclyta vt ha-
beat ceremonias, iuſtaq. iudicia,
& vniuerſam legem, quam ego
proponam hodie ante oculos ve-
9 ſtros? * Cuſtodi igitur temetip-
ſum, & animam tuam ſolicite.
Ne obliuiſcaris verborum, quæ vi-
derunt oculi tui, & ne excidant de
corde tuo cunctis diebus vitæ tuę.
‖ Docebis ea filios ac nepotes tuos, ‖ Exo. 19. c. 18
10 * a die in quo ſteriſti coram Do-
mino Deo tuo in Horeb, quando
Dominus locutus eſt mihi dicens:
Congrega ad me populum, vt au-
diant ſermones meos, & diſcant
timere me omni tempore quo vi-
uunt in terra, doceãtq. filios ſuos.
11 * Et acceſſiſtis ad radices montis,
qui ardebat vſque ad cælũ: erantq.
in eo tenebræ, & nubes, & cali-
12 go. * Locutuſq. eſt Dominus ad
vos de medio ignis. Vocem ver-
borum eius audiſtis, & formam
13 penitus non vidiſtis. * Et oſtendit
vobis pactũ ſuum, quod præcepit
vt faceretis, & decem verba, quæ
ſcripſit in duabus tabulis lapideis.
14 * Mihiq. mandauit in illo tempo-
C re vt docerem vos ceremonias &
iudicia, quæ facere deberetis in
15 Terra, quam poſſeſſuri eſtis. * Cu-
ſtodite igitur ſolicite animas ve-
ſtras. Non vidiſtis aliquam ſimi-
litudinem in die, qua locutus eſt
vobis Dominus in Horeb de me-
16 dio ignis: * ne forte decepti facia-
tis vobis ſculptam ſimilitudinem,
aut imaginem maſculi vel feminę,
17 * ſimilitudinem omnium iumen-
torum, quæ ſunt ſuper terram, vel
18 auium ſub cælo volantium, * at-
que reptilium, quæ mouentur in
terra, ſiue piſcium qui ſub terra
19 morantur in aquis: * ne forte ele-
uatis oculis ad cælum, videas So-
lem & Lunam, & omnia aſtra cæ-
li, & errore deceptus adores ea &
colas quæ creauit Dominus Deus
tuus in miniſterium cunctis gen-
20 tibus, quæ ſub cælo ſunt. * Vos
autem tulit Dominus, & eduxit
de fornace ferrea Ægypti, vt ha-
beret populum hereditarium, ſicut
21 eſt in præſenti die. * ‖ Iratuſq. ‖ S. 1. f. 37
eſt Dominus contra me propter
ſermones veſtros, & iurauit vt non
tranſirem Iordanem, nec ingrede-
rer Terram optimam, quam da-

turus

turus eſt vobis. * Ecce morior in 22
hac humo, non tranſibo Iorda- D
nem: vos tranſibitis, & poſſide-
bitis terram egregiam. * Caue ne 23
quando obliuiſcaris pacti Domini
Dei tui, quod pepigit tecum: &
facias tibi ſculptam ſimilitudinem
eorum, quæ fieri Dominus prohi-
‖Heb. 12 g. 29 buit: * ‖ quia Dominus Deus tuus 24
ignis conſumens eſt, Deus æmu-
lator. * Si genueritis filios ac ne- 25
potes, & morati fueritis in Terra,
deceptiq. feceritis vobis aliquam
ſimilitudinem, patrantes malum
coram Domino Deo veſtro, vt
eum ad iracundiam prouocetis:
* teſtes inuoco hodie cælum & ter- 26
ram, cito perituros vos eſſe de Ter-
ra, quam tranſito Iordane poſſeſ-
ſuri eſtis. non habitabitis in ea
longo tempore, ſed delebit vos
Dominus, * atque diſperget in om 27
nes gentes, & remanebitis pauci in
nationibus, ad quas vos ducturus
eſt Dominus. * ibiq. ſeruietis dijs, 28
qui hominũ manu fabricati ſunt,
ligno & lapidi qui non vidẽt, nec
audiunt, nec comedunt, nec odo-
rantur. * Cumq. quæſieris ibi Do 29
minũ Deum tuum, inuenies eum: E
ſi tamen toto corde quæſieris, &
tota tribulatione animæ tuæ.
* Poſtquam te inuenerint omnia 30
quæ prædicta ſunt, nouiſſimo tem
pore reuerteris ad Dominũ Deum
tuum, & audies vocem eius. * Quia 31
Deus miſericors Dominus Deus
tuus eſt: non dimittet te, nec om-
nino delebit, neque obliuiſcetur
pacti, in quo iurauit patribus tuis.
* Interroga de diebus antiquis, qui 32
fuerunt ante te ex die quo creauit
Deus hominem ſuper terram, a
ſummo cælo vſque ad ſummum
eius, ſi facta eſt aliquando huiuſ-
ſcemodi res, aut vmquam cogni-
tum eſt, * vt audiret populus vo- 33
cem Dei loquẽtis de medio ignis,
ſicut tu audiſti, & vixiſti: * ſi fe- 34
cit Deus vt ingrederetur, & tolle-
ret ſibi Gentem de medio natio-
num, per tentationes, ſigna, atque
portenta, per pugnam, & robu-
ſtam manum, extentumq. bra-
chium, & horribiles viſiones iux-
ta omnia, quæ fecit pro vobis Do- F
minus Deus veſter in Ægypto, vi- 35
dentibus oculis tuis: * vt ſcires
quoniam Dominus ipſe eſt Deus,
& non eſt alius præter eum. * De 36

cælo te fecit audire vocem ſuam,
vt doceret te, & in terra oſtendit
tibi ignem ſuum maximum, &
audiſti verba illius de medio ignis,
37 * quia dilexit patres tuos, & elegit
ſemen eorum poſt eos. ‖ Eduxitq. ‖Exo. 13. d.
te præcedens in virtute ſua magna 21
38 ex Ægypto, * vt deleret nationes
maximas & fortiores te in introitu
tuo: & introduceret te, daretq. ti-
bi terram earum in poſſeſſionem,
39 ſicut cernis in præſenti die. * Sci-
to ergo hodie, & cogitato in corde
tuo quod Dominus ipſe ſit Deus
in cælo ſurſum, & in terra deor-
40 ſum, & non ſit alius. * Cuſtodi
præcepta eius atque mandata, quæ
ego præcipio tibi: vt bene ſit tibi,
& filijs tuis poſt te, & permaneas
multo tempore ſuper Terram,
quam Dominus Deus tuus datu-
41 rus eſt tibi. * ‖ Tunc ſeparauit ‖Num. 35
G Moyſes tres ciuitates trans Iorda- a, 6
42 nem ad Orientalem plagam, * vt
confugiat ad eas qui occiderit no-
lens proximum ſuum, nec ſibi fue-
rit inimicus ante vnum & alte-
rum diem, & ad harum aliquam
43 vrbium poſſit euadere: * ‖ Boſor ‖Ioſ. 20. c. 8
in ſolitudine, quæ ſita eſt in ter-
ra campeſtri de tribu Ruben: &
Ramoth in Galaad, quæ eſt in
tribu Gad: & Golan in Baſan, quæ
44 eſt in tribu Manaſſe. * Iſta eſt
lex, quam propoſuit Moyſes co-
45 ram filijs Iſrael, * & hæc teſtimo-
nia & ceremoniæ atque iudicia,
quæ locutus eſt ad filios Iſrael,
quando egreſſi ſunt de Ægypto,
46 * trans Iordanem in valle contra
fanum Phogor in terra Sehon re-
gis Amorrhæi, qui habitauit in
Heſebon, quem percuſſit Moyſes.
Filij quoque Iſrael egreſſi ex Æ-
47 gypto * poſſederunt terram eius,
& terram Og regis Baſan, duorum
regum Amorrhæorum, qui erant
trans Iordanem ad ſolis ortum:
48 * Ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ri-
pam torrentis Arnon, vſque ad
montem Sion, qui eſt & Hermon,
49 * omnem planitiem trans Iorda-
nem ad Orientalem plagam, vſque
ad mare ſolitudinis, & vſque ad
radices montis Phaſga.

CAP. V.

1 VOcauitq. Moyſes omnem Iſ-
A raelem, & dixit ad eum:

Audi Iſrael ceremonias atque iu-
dicia, quæ ego loquor in auribus
veſtris hodie: diſcite ea, & opere
complete. * Dominus Deus no- 2
ſter pepigit nobiſcum fœdus in
Horeb. * Non cum patribus no- 3
ſtris iniit pactum, ſed nobiſcum
qui in præſentiarum ſumus, &
viuimus. * Facie ad faciem locu- 4
tus eſt nobis in monte de medio
ignis. * Ego ſequeſter & medius 5
fui inter Dominum & vos in tem-
pore illo, vt annunciarem vobis
verba eius. timuiſtis enim ignem,
‖ Exo.20.a. & non aſcendiſtis in montem,
2 & ait: * ‖ Ego Dominus Deus 6
Leu.26.a.1 tuus, qui eduxi te de Terra Ægyp-
Pſal.80.b.8 ti de domo ſeruitutis. * ‖ Non 7
‖ Exo.20.a. habebis deos alienos in conſpectu
3 meo. * ‖ Non facies tibi ſculpti- 8
Pſal.80.b.7 le, nec ſimilitudinem omnium,
‖ Leu.26.a.1 quæ in cælo ſunt deſuper, & quæ
Pſal.96.b.7 in terra deorſum, & quæ verſan-
Exo.20.a.4 tur in aquis ſub terra. * ‖ Non 9
‖ Exo.34.c. adorabis ea, & non coles. Ego
14 enim ſum Dominus Deus tuus:
Deus æmulator, reddens iniqui-
tatem patrum ſuper filios in ter-
tiam & quartam generationem
his qui oderunt me, * & faciens 10
miſericordiam in multa millia
diligentibus me, & cuſtodienti-
‖ Exo.20.b. bus præcepta mea. * ‖ Non vſur- 11
7 pabis nomen Domini Dei tui fru- B
Leu.19.c.12 ſtra: quia non erit impunitus qui
Mat.5.c.33 ſuper re vana nomen eius aſſum-
pſerit. * Obſerua diem Sabbati, 12
vt ſanctifices eum, ſicut præcepit
tibi Dominus Deus tuus. * Sex 13
diebus operaberis, & facies om-
‖ Exo.20.b. nia opera tua. * ‖ Septimus dies 14
10 Sabbati eſt, id eſt, requies Domi-
Gen. 2. a. 2 ni Dei tui. Non facies in eo quid-
‖ Heb.4.b.4 quam operis tu, & filius tuus, &
filia, ſeruus & ancilla, & bos, &
aſinus, & omne iumentum tuum,
& peregrinus qui eſt intra portas
tuas: vt requieſcat ſeruus tuus, &
ancilla tua, ſicut & tu. * Memen- 15
to quod & ipſe ſeruieris in Ægyp-
to, & eduxerit te inde Dominus
Deus tuus in manu forti, & bra-
chio extento. Idcirco præcepit ti-
bi vt obſeruares diem Sabbati.
‖ Exo.20.c. * ‖ Honora patrem tuum & ma- 16
12 trem, ſicut præcepit tibi Dominus
Eccli.3.b.9 Deus tuus, vt longo viuas tempo-
‖ Mat.15.a.4 re, & bene ſit tibi in Terra, quam C
Mar.7.b.10 Dominus Deus tuus daturus eſt 17
Eph.6.a.1 tibi. * Non occides, * Neque mœ- 18

19 chaberis. * Furtumq. non facies.
20 * Nec loqueris contra proximum
21 tuum falſum teſtimoniū. * ‖ Non ‖ Mat. 5. d.
concupiſces vxorem proximi tui: 28
non domum, non agrum, non Rom.7.b.7
ſeruum, non ancillam, non bo-
uem, non aſinum, & vniuerſa
22 quæ illius ſunt. * Hæc verba lo-
cutus eſt Dominus ad omnem
multitudinem veſtram in monte
de medio ignis & nubis, & cali-
ginis, voce magna, nihil addens
amplius: & ſcripſit ea in duabus
tabulis lapideis, quas tradidit mi-
23 hi. * Vos autem poſtquam audi-
ſtis vocem de medio tenebrarum,
& montem ardere vidiſtis, acceſ-
ſiſtis ad me omnes principes tri-
buum & maiores natu, atque
24 dixiſtis: * Ecce oſtendit nobis Do-
minus Deus noſter maieſtatem &
magnitudinem ſuam. vocem eius
audiuimus de medio ignis, & pro-
bauimus hodie quod loquēte Deo
25 cum homine, vixerit homo. * Cur
ergo moriemur, & deuorabit nos
ignis hic maximus? Si enim audie-
rimus vltra vocem Domini Dei
26 noſtri, moriemur. * Quid eſt om-
D nis caro, vt audiat vocem Dei vi-
uentis, qui de medio ignis loqui-
tur ſicut nos audiuimus, & poſſit
27 viuere? * Tu magis accede: &
audi cuncta quæ dixerit Dominus
Deus noſter tibi: loquerisq. ad
nos, & nos audientes faciemus ea.
28 * Quod cum audiſſet Dominus,
ait ad me: Audiui vocem verbo-
rum populi huius quæ locuti ſunt
tibi: bene omnia ſunt locuti.
29 * Quis det talem eos habere men-
tem, vt timeant me, & cuſtodiant
vniuerſa mandata mea in omni
tempore, vt bene ſit eis & filiis
30 eorum in ſempiternum? * Vade &
dic eis: Reuertimini in tentoria
31 veſtra. * Tu vero hic ſta mecum,
& loquar tibi omnia mandata
mea, & ceremonias atque iudicia
quæ docebis eos, vt faciant ea in
Terra, quam dabo illis in poſſeſ-
32 ſionem. * Cuſtodite igitur & fa-
cite quæ præcepit Dominus Deus
vobis: non declinabitis neque ad
dexteram, neque ad ſiniſtram.
33 * ſed per viam, quam præcepit
Dominus Deus veſter, ambulabi-
tis, vt viuatis, & bene ſit vobis,
& protelentur dies in terra poſſeſ-
ſionis veſtræ.

CAP.

CAP. VI.

HÆc ſunt præcepta, & ceremo- 1
niæ, atque iudicia, quæ man- A
dauit Dominus Deus veſter vt do-
cerem vos, & faciatis ea in Terra,
ad quam tranſgredimini poſſiden-
dam: * vt timeas Dominũ Deum 2
tuum, & cuſtodias omnia man-
data & præcepta eius, quæ ego
præcipio tibi, & filijs, ac nepoti-
bus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ,
vt prolongentur dies tui. * Audi 3
Iſrael, & obſerua vt facias quæ
præcepit tibi Dominus, & bene
ſit tibi, & multipliceris amplius,
ſicut pollicitus eſt Dominus Deus
patrum tuorum tibi terram lacte
& melle manantem. * Audi Iſ- 4
rael, Dominus Deus noſter, Do-
‖ Mat. 22. d. minus vnus eſt. * ‖ Diliges Do- 5
36 minum Deum tuum ex toto cor-
Mar. 12. c. de tuo, & ex tota anima tua, & B
30 ex tota fortitudine tua. * Eruntq. 6
Luc. 10. c. verba hæc, quæ ego præcipio tibi
27 hodie, in corde tuo: * & narrabis 7
J. 11. b. 13 ea filijs tuis, & meditaberis in eis
ſedens in domo tua, & ambulans
in itinere, dormiens atque con-
ſurgens. * Et ligabis ea quaſi ſi- 8
gnum in manu tua, eruntq. & mo-
uebuntur inter oculos tuos, * ſcri- 9
beſq. ea in limine, & oſtijs domus
tuæ. * Cumq. introduxerit te Do- 10
minus Deus tuus in Terram, pro
qua iurauit patribus tuis Abrahã,
Iſaac, & Iacob: & dederit tibi ci-
uitates magnas & optimas, quas
non ædificaſti, * domos plenas 11
cunctarum opum, quas non ex-
truxiſti, ciſternas, quas non fodi-
ſti, vineta & oliueta, quæ non
plantaſti, * & comederis, & ſatu- 12
ratus fueris: * caue diligenter ne 13
obliuiſcaris Domini, qui eduxit te
de Terra Ægypti, de domo ſerui-
‖ Mat. 4. b. 7 tutis. ‖ Dominum Deum tuum
Luc. 4. b. 12 timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per
J. 10. d. 20 nomen illius iurabis. * Non ibitis 14
poſt Deos alienos cunctarum Gen C
tium, quæ in circuitu veſtro ſunt:
* quoniam Deus æmulator Domi- 15
nus Deus tuus in medio tui: ne-
quando iraſcatur furor Domini
Dei tui contra te, & auferat te de
ſuperficie terræ. * Non tentabis 16
Dominum Deum tuum, ſicut ten-
taſti in loco tentationis. * Cuſto- 17
di præcepta Domini Dei tui, ac
teſtimonia & ceremonias, quas
18 præcepit tibi: * & fac quod pla-
citum eſt & bonum in conſpe-
ctu Domini, vt bene ſit tibi: & in-
greſſus poſſideas terram optimam,
de qua iurauit Dominus patribus
19 tuis, * vt deleret omnes inimicos
tuos coram te, ſicut locutus eſt.
20 * Cumq. interrogauerit te filius
tuus cras, dicens: Quid ſibi vo-
lunt teſtimonia hæc, & ceremo-
D niæ, atque iudicia, quæ præcepit
21 Dominus Deus noſter nobis? * di-
ces ei: Serui eramus Pharaonis in
Ægypto, & eduxit nos Dominus
22 de Ægypto in manu forti: * fe-
citq. ſigna atque prodigia magna
& peſſima in Ægypto contra Pha-
raonem, & omnem domum illius
23 in conſpectu noſtro, * & eduxit
nos inde, vt introductis daret Ter-
ram, ſuper qua iurauit patribus
24 noſtris. * Præcepitq. nobis Domi-
nus vt faciamus omnia legitima
hæc, & timeamus Dominũ Deum
noſtrum, vt bene ſit nobis cun-
ctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt
25 hodie. * Eritq. noſtri miſericors,
ſi cuſtodierimus & fecerimus om-
nia præcepta eius coram Domino
Deo noſtro, ſicut mandauit nobis.

CAP. VII.

1 CVm introduxerit te Dominus
A Deus tuus in terram, quam
poſſeſſurus ingrederis, & deleue-
rit Gentes multas coram te, ‖ He- ‖ Exo. 23. e.
thæum, & Gergezæum, & Amor- 23 & 33. a. 2
rhæum, Chananæum, & Phere-
zæum, & Heuæum, & Iebuſæum,
ſeptem gentes multo maioris nu-
meri quam tu es, & robuſtiores te:
2 * tradideritq. eas Dominus Deus
tuus tibi, percuties eas vſque ad
internecionem. ‖ Non inibis cum ‖ Exo. 23. g.
eis fœdus, nec miſereberis earum, 32. & 34. b.
3 * neque ſociabis cum eis coniugia. 15. 16
Filiam tuam non dabis filio eius,
nec filiam illius accipies filio tuo:
4 * quia ſeducet filium tuum, ne ſe-
quatur me, & vt magis ſeruiat
dijs alienis. iraſceturq. furor Do-
5 mini, & delebit te cito. * Quin
potius hæc facietis eis: ‖ Aras eo- ‖ J. 12. a. 3
rum ſubuertite, & confringite ſta- 14. a. 1. 16. d.
tuas, lucoſq. ſuccidite, & ſculpti- 21
6 lia comburite. * ‖ Quia populus Exo. 23. e.
ſanctus es Domino Deo tuo. Te 24
elegit Dominus Deus tuus, vt ſis ‖ J. 14. a. 2
ei populus peculiaris de cunctis po & 26. d. 17
pulis,

pulis, qui ſunt ſuper terram.* Non 7
quia cunctas gentes numero vin-
cebatis, vobis iunctus eſt Domi- B
nus, & elegit vos, cum omnibus
ſitis populis pauciores: * ſed quia 8
dilexit vos Dominus, & cuſtodiuit
iuramentum, quod iurauit patri-
bus veſtris: eduxitq. vos in manu
forti, & redemit de domo ſerui-
tutis, de manu Pharaonis regis
Ægypti. * Et ſcies quia Dominus 9
Deus tuus, ipſe eſt Deus fortis &
fidelis, cuſtodiens pactum & mi-
ſericordiam diligentibus ſe, & his
qui cuſtodiũt præcepta eius in mil
le generationes: * & reddens odien 10
tibus ſe ſtatim, ita vt diſperdat eos,
& vltra non differat, protinus eis
reſtituens quod merentur. * Cu- 11
ſtodi ergo præcepta & cæremonias
atque iudicia, quæ ego mando ti-
bi hodie vt facias. * Si poſtquam 12
audieris hæc iudicia, cuſtodieris
ea & feceris, cuſtodiet & Domi-
nus Deus tuus pactum tibi, & mi-
ſericordiam quam iurauit patribus
tuis: * & diliget te ac multiplicabit, 13
benedicetq. fructui ventris tui, &
fructui terræ tuæ, frumento tuo,
atque vindemiæ, oleo, & armen-
tis, gregibus ouium tuarum ſuper
Terram, pro qua iurauit patribus C
tuis vt daret eam tibi. * Benedi- 14
ctus eris inter omnes populos.
‖ Exo. 23. f. 26 ‖ Nõ erit apud te ſterilis vtriuſque
ſexus, tam in hominibus quàm
in gregibus tuis. * Auferet Domi- 15
nus a te omnem languorem: & in-
firmitates Ægypti peſſimas, quas
nouiſti, non inferet tibi, ſed cun-
ctis hoſtibus tuis. * Deuorabis om 16
nes populos, quos Dominus Deus
tuus daturus eſt tibi. Non parcet
eis oculus tuus, nec ſerues dijs eo-
rum, ne ſint in ruinam tui. * Si 17
dixeris in corde tuo: Plures ſunt
gentes iſtæ quàm ego, quo modo
potero delere eas? * noli metuere, 18
ſed recordare quæ fecerit Domi-
nus Deus tuus Pharaoni, & cun-
ctis Ægyptijs, * plagas maximas, 19
quas viderunt oculi tui, & ſigna
atque portenta, manumq. robu-
ſtam, & extentum brachiũ, vt edu-
ceret te Dominus Deus tuus. ſic fa-
ciet cunctis populis, quos metuis.
‖ Exo. 23. c. 23. 33. a. 2 Ioſ. 24. c. 12 * ‖ Inſuper & crabrones mittet 20
Dominus Deus tuus in eos, donec
deleat omnes atque diſperdat qui D
te fugerint, & latere potuerint.

21 * Non timebis eos, quia Domi-
nus Deus tuus in medio tui eſt,
22 Deus magnus & terribilis: * ipſe
conſumet nationes has in conſpe-
ctu tuo paulatim atque per partes.
Non poteris eas delere pariter: ne
forte multiplicentur contra te be-
23 ſtiæ terræ. * Dabitq. eos Domi-
nus Deus tuus in conſpectu tuo: &
interficiet illos donec penitus de-
24 leantur. * Tradetq. reges eorum
in manus tuas, & diſperdes nomi-
na eorum ſub cælo: nullus poterit
reſiſtere tibi, donec conteras eos.
25 * ‖ Sculptilia eorum igne combu- ‖ 2. Mac. 12. g. 40.
res: non concupiſces argentum &
aurum, de quibus facta ſunt, ne-
que aſſumes ex eis tibi quidquam,
ne offendas, propterea quia abo-
26 minatio eſt Domini Dei tui. * Nec
inferes quippiam ex idolo in do-
mum tuam, ne fias anathema, ſi-
cut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiam
deteſtaberis, & velut inquinamen-
tum ac ſordes abominationi ha-
bebis, quia anathema eſt.

CAP. VIII.

1 OMne mandatum, quod ego
A præcipio tibi hodie, caue di-
ligenter vt facias: vt poſſitis viue-
re, & multiplicemini, ingreſſiq.
poſſideatis Terram, pro qua iura-
2 uit Dominus patribus veſtris. * Et
recordaberis cuncti itineris, per
quod adduxit te Dominus Deus
tuus quadraginta annis per deſer-
tum, vt affligeret te, atque tenta-
ret, & nota fierent quæ in tuo ani-
mo verſabantur, vtrum cuſtodires
3 mandata illius, an non. * Afflixit
te penuria, & dedit tibi cibum
Manna, quod ignorabas tu & pa-
tres tui: vt oſtenderet tibi quod
non ‖ in ſolo pane viuat homo, ſed ‖ Mat. 4. a. 4
in omni verbo quod egreditur de Luc. 4. a. 4
4 ore Dei. * Veſtimentum tuum,
B quo operiebaris, nequaquam ve-
tuſtate defecit, & pes tuus non eſt
ſubtritus, en quadrageſimus an-
5 nus eſt. * Vt recogites in corde
tuo, quia ſicut erudit filium ſuum
homo, ſic Dominus Deus tuus
6 erudiuit te, * vt cuſtodias manda-
ta Domini Dei tui, & ambules in
7 vijs eius, & timeas eum. * Domi-
nus enim Deus tuus introducet te
in terram bonam, terram riuorum
aquarumq. & fontium: in cuius

cam-

campis & montibus erumpũt flu-
uiorum abyſſi : * terram frumen- 8
ti, hordei, ac vinearum, in qua fi-
cus, & malogranata, & oliueta
naſcuntur : terram olei ac mellis.
* Vbi abſque vlla penuria comedes 9
panem tuum, & rerum omnium
abundantia perfrueris : cuius lapi-
des ferrum ſunt, & de montibus
eius æris metalla fodiuntur : * vt 10
cum comederis, & ſatiatus fueris, C
benedicas Domino Deo tuo pro
terra optima, quam dedit tibi.
* Obſerua, & caue nequando obli- 11
uiſcaris Domini Dei tui, & negli-
gas mandata eius atque iudicia &
ceremonias, quas ego præcipio ti-
bi hodie : * ne poſtquam comede- 12
ris & ſatiatus fueris, domos pul-
chras ædificaueris, & habitaueris
in eis, * habuerisq. arméta boum 13
& ouium greges, argenti & auri,
cunctarumq. rerum copiam, * ele- 14
uetur cor tuum, & non remini-
ſcaris Domini Dei tui, qui edu-
xit te de Terra Ægypti, de domo
ſeruitutis : * & ductor tuus fuit in 15
ſolitudine magna atque terribili,
‖Num. 20. b 9 21.b 6 Exod. 16.c. 30.&17.b.6
‖in qua erat ſerpens flatu adurens,
& ſcorpio ac dipſas, & nullæ om-
nino aquæ : qui eduxit riuos de pe-
tra duriſſima, * & cibauit te Man- 16
na in ſolitudine, quod neſcierunt
patres tui. Et poſtquam afflixit ac D
probauit, ad extremum miſertus
eſt tui, * ne diceres in corde tuo : 17
Fortitudo mea, & robur manus
meæ, hæc mihi omnia præſtite-
runt. * Sed recorderis Domini Dei 18
tui, quod ipſe vires tibi præbue-
rit, vt impleret pactum ſuum, ſu-
per quo iurauit patribus tuis, ſicut
præſens indicat dies. * Sin autem 19
oblitus Domini Dei tui, ſecutus
fueris deos alienos, colueriſq. il-
los & adoraueris : ecce nunc præ-
dico tibi quòd omnino diſpereas.
* Sicut Gentes, quas deleuit Do- 20
minus in introitu tuo, ita & vos
peribitis, ſi inobedientes fueritis
voci Domini Dei veſtri.

CAP. IX.

AVdi Iſrael : Tu tranſgredieris 1
hodie Iordanem, vt poſſideas A
nationes maximas & fortiores te,
ciuitates ingentes, & ad cælum vſ-
que muratas, * populum magnũ 2
atque ſublimem, filios Enacim,
quos ipſe vidiſti, & audiſti, qui-
bus nullus poteſt ex aduerſo reſi-
3 ſtere. * Scies ergo hodie quod Do-
minus Deus tuus ipſe tranſibit an-
te te, ignis deuorans atque contu-
mens, qui conterat eos & deleat
atque diſperdat ante faciem tuam
velociter, ſicut locutus eſt tibi.
4 * Ne dicas in corde tuo, cum de-
leuerit eos Dominus Deus tuus in
conſpectu tuo : Propter iuſtitiam
meam introduxit me Dominus vt
terram hanc poſſiderem, cum prop-
ter impietates ſuas iſtæ deletæ ſint
5 nationes. * Neque enim propter
iuſtitias tuas, & æquitatem cordis
tui ingredieris vt poſſideas terras
earum : ſed quia illæ egerunt im-
pie, introeunte te deletæ ſunt : &
vt compleret verbum ſuum Domi-
nus, quod ſub iuramento pollici-
tus eſt patribus tuis Abraham,
6 Iſaac, & Iacob. * Scito ergo quod
B non propter iuſtitias tuas Domi-
nus Deus tuus dederit tibi terram
hanc optimam in poſſeſſionem,
cum duriſſimæ ceruicis ſis popu-
7 lus. * Memento, & ne obliuiſca-
ris quomodo ad iracundiam pro-
uocaueris Dominum Deum tuum
in ſolitudine. Ex eo die, quo
egreſſus es ex Ægypto vſque ad lo-
cum iſtum, ſemper aduerſum Do-
8 minum contendiſti. * ‖ Nam & ‖Exo.17.b.6
in Horeb prouocaſti eum, & iratus 19.a.3.31.d.
9 delere te voluit, * quando aſcen- 18.32.d. 14
di in montem, vt acciperem tabu-
las lapideas, tabulas pacti quod
pepigit vobiſcum Dominus : &
perſeueraui in monte quadragin-
ta diebus ac noctibus, panem non
comedens, & aquam non bibens.
10 * Deditq. mihi Dominus duas ta-
bulas lapideas ſcriptas digito Dei,
& continentes omnia verba quæ
vobis locutus eſt in monte de me-
dio ignis, quando concio populi
11 congregata eſt. * Cumq. tranſiſ-
ſent quadraginta dies, & totidem
noctes, dedit mihi Dominus duas
tabulas lapideas, tabulas fœderis,
12 * dixitq. mihi : ‖ Surge, & deſcen- ‖Exo.32.b.
de hinc cito : quia populus tuus, 7
quem eduxiſti de Ægypto, deſe-
ruerunt velociter viam, quam de-
C monſtraſti eis, feceruntq. ſibi con-
13 flatile. * Rurſumq. ait Dominus
ad me : Cerno quod populus iſte
14 duræ ceruicis ſit : * dimitte me vt
conteram eum, & deleam nomen

eius

eius de ſub cælo, & conſtituam te
ſuper Gentem, quæ hac maior &
fortior ſit. * Cumq. de monte ar- 15
dente deſcenderem, & duas tabu-
las fœderis vtraque tenerem ma-
nu, * vidiſſemq. vos peccaſſe Do- 16
mino Deo veſtro, & feciſſe vobis
vitulum conflatilem, ac deſeruiſſe
velociter viam eius, quam vobis
oſtenderat: * proieci tabulas de 17
manibus meis, confregiq. eas in
conſpectu veſtro. * Et procidi an- 18
te Dominum ſicut prius, quadra-
ginta diebus & noctibus panem
non comedens, & aquam non bi-
bens propter omnia peccata ve-
ſtra quæ geſſiſtis contra Dominũ,
& eum ad iracundiam prouocaſtis:
* timui enim indignationem & 19
iram illius, qua aduerſum vos con-
citatus, delere vos voluit. Et exau-
diuit me Dominus etiam hac vice.
* Aduerſum Aaron quoque vehe- 20
menter iratus, voluit eum conte-
rere, & pro illo ſimiliter depreca-
tus ſum. * Peccatum autem ve- 21
ſtrum quod feceratis, id eſt vitu-
lum, arripiens, igne combuſſi, &
in fruſta comminuens, omninoq. D
in puluerem redigens, proieci in
torrentem, qui de monte deſcen-
‖Num. 11. a.1.&c.a.1. & t.a.5 dit. * ‖ In incendio quoque & in 22
tentatione, & in Sepulchris con-
cupiſcentiæ prouocaſtis Dominũ:
* & quando miſit vos de Cadeſ- 23
barne, dicens: Aſcendite, & poſ-
ſidete Terram, quam dedi vobis,
& contempſiſtis imperium Domi-
ni Dei veſtri, & non credidiſtis ei,
neque vocem eius audire volui-
ſtis: * ſed ſemper fuiſtis rebelles 24
a die qua noſſe vos cœpi. * Et ia- 25
cui coram Domino quadraginta
diebus ac noctibus, quibus eum
ſuppliciter deprecabar, ne deleret
vos vt fuerat comminatus: * & 26
orans dixi: Domine Deus, ne diſ-
perdas populum tuum, & heredi-
tatem tuam, quam redemiſti in
magnitudine tua, quos eduxiſti de
Ægypto in manu forti. * Recor- 27
dare ſeruorum tuorum Abraham,
Iſaac, & Iacob: ne aſpicias duri-
tiam populi huius, & impietatem
atque peccatum: * ne forte dicant 28
habitatores terræ, de qua eduxiſti
nos: Non poterat Dominus intro-
ducere eos in Terram, quam pol-
licitus eſt eis, & oderat illos: id-
circo eduxit, vt interficeret eos in
29 ſolitudine. * qui ſunt populus tuus
& hereditas tua, quos eduxiſti in
fortitudine tua magna, & in bra-
chio tuo extento.

CAP. X.

1 A IN ‖ tempore illo dixit Dominus ‖Exo. 34. a. 1
ad me: Dola tibi duas tabulas
lapideas, ſicut priores fuerunt, &
aſcẽde ad me in montem: facieſq.
2 arcam ligneam, * & ſcribam in
tabulis verba quæ fuerunt in his,
quas ante confregiſti, poneſq. eas
3 in arca. * Feci igitur arcam de li-
gnis ſettim. Cumq. dolaſſem duas
tabulas lapideas inſtar priorum,
aſcendi in montem, habens eas in
4 manibus. * Scripſitq. in tabulis
iuxta id, quod prius ſcripſerat,
verba decem, quæ locutus eſt Do-
minus ad vos in monte de medio
ignis, quando populus congrega-
5 B tus eſt: & dedit eas mihi. * Re-
uerſuſq. de monte, deſcendi, & po-
ſui tabulas in arcam, quam fece-
ram, quæ hucuſq. ibi ſunt, ſicut
6 mihi præcepit Dominus. * ‖ Filij ‖Num. 33. d. 31
autem Iſrael mouerunt caſtra ex
Beroth filiorum Iacan in Moſera,
vbi ‖ Aaron mortuus ac ſepultus ‖Num. 20. d. 28
eſt, pro quo, ſacerdotio functus eſt
7 Eleazar filius eius. * Inde venerunt
in Gadgad: de quo loco profecti,
caſtrametati ſunt in Ietebatha, in
Terra aquarum atque torrentium.
8 * Eo tempore ſeparauit tribum Le-
ui, vt portaret arcam fœderis Do-
mini, & ſtaret coram eo in mini-
ſterio, ac benediceret in nomine
illius vſque in præſentem diem.
9 * Quam ob rem non habuit Leui
partem, neque poſſeſſionem cum
fratribus ſuis: quia ipſe Dominus
poſſeſſio eius eſt, ſicut promiſit ei
10 Dominus Deus tuus. * Ego autem
C ſteti in monte, ſicut prius, qua-
draginta diebus ac noctibus: exau-
diuitq. me Dominus etiam hac vi-
11 ce, & te perdere noluit. * Dixitq.
mihi: Vade, & præcede populum,
vt ingrediatur, & poſſideat Ter-
ram, quam iuraui patribus eorum
12 vt traderem eis. * Et nunc Iſrael,
quid Dominus Deus tuus petit a
te, niſi vt timeas Dominum Deum
tuum, & ambules in vijs eius, &
diligas eum, ac ſeruias Domino
Deo tuo in toto corde tuo, & in
13 tota anima tua: * cuſtodiaſq.
man-

mandata Domini, & ceremonias
eius, quas ego hodie præcipio ti-
bi, vt bene ſit tibi? * En Domini 14
Dei tui cælum eſt, & cælum cæli,
terra & omnia, quæ in ea ſunt:
* & tamen patribus tuis conglu- 15
tinatus eſt Domino, & amauit
eos, elegitq. ſemen eorum poſt
eos, id eſt vos, de cunctis Genti-
bus, ſicut hodie comprobatur. D
* Circumcidite igitur præputium 16
cordis veſtri, & ceruicem veſtram
ne induretis amplius: * quia Do- 17
minus Deus veſter ipſe eſt Deus
deorum, & Dominus dominan-
‖ Act.10.b. 34 tium, Deus magnus & potens, &
terribilis, qui ‖ perſonam non ac-
2. Para. 19. c. 7 cipit, nec munera. * Facit iudi- 18
cium pupillo & viduæ, amat pere-
Iob 34.b.19 grinum, & dat ei victum atque
Sap.6.b. 9 veſtitum. * & vos ergo amate pe- 19
Eccli.35. c. 15 regrinos, quia & ipſi fuiſtis adue-
næ in Terra Ægypti. * ‖ Domi- 20
Rom. 2. b. 11 num Deum tuum timebis, & ei
ſoli ſeruies: ipſi adhærebis, iura-
Gal.2.b 6 biſq. in nomine illius. * Ipſe eſt 21
‖ 5.6. c. 13 laus tua, & Deus tuus, qui fecit
Mat.4.b.10 tibi hæc magnalia & terribilia,
Luc.4.b. 8 quæ viderunt oculi tui. * ‖ In ſep- 22
‖ Gen.46.c. 27 tuaginta animabus deſcenderunt
patres tui in Ægyptum: & ecce
Exod.1.a. 5 nunc multiplicauit te Dominus
Deus tuus ſicut aſtra cæli.

CAP. XI.

AMa itaque Dominum Deum 1
tuũ, & obſerua præcepta eius A
& ceremonias, iudicia atque man-
data omni tempore. * Cognoſci- 2
te hodie quæ ignorant filij veſtri,
qui non viderunt diſciplinam Do-
mini Dei veſtri, magnalia eius &
robuſtam manum, extentumq.
brachium, * ſigna & opera quæ 3
fecit in medio Ægypti Pharaoni
regi, & vniuerſæ terræ eius, * om- 4
niq. exercitui Ægyptiorũ, & equis
ac curribus: quo modo operuerint
eos aquæ maris rubri, cum vos
perſequerentur, & deleuerit eos
Dominus vſque in præſentẽ diem:
* vobiſq. quæ fecerit in ſolitudi- 5
ne donec veniretis ad hunc locum:
‖ Nu.16.a.1 * & ‖ Dathan atque Abiron filijs 6
Eliab, qui fuit filius Ruben: quos
‖ Nu.16. c. 32 ‖ aperto ore ſuo terra abſorbuit
cum domibus & tabernaculis, &
vniuerſa ſubſtantia eorum, quam
habebant in medio Iſrael. * Oculi 7

veſtri viderunt omnia opera Do-
8 mini magna quæ fecit, * vt cuſto-
diatis vniuerſa mandata illius, quę
ego hodie præcipio vobis, & poſ-
B ſitis introire, & poſſidere Terram,
9 ad quam ingredimini, * multoq.
in ea viuatis tempore: quam ſub
iuramento pollicitus eſt Dominus
patribus veſtris, & ſemini eorum,
10 lacte & melle manantem. * Terra
enim, ad quam ingrederis poſſi-
dendam, non eſt ſicut Terra Ægyp
ti, de qua exiſti, vbi iacto ſemine
in hortorum morem aquæ ducun-
11 tur irriguæ: * ſed montuoſa eſt &
campeſtris, de cælo expectans plu-
12 uias. * quam Dominus Deus tuus
ſemper inuiſit, & oculi illius in ea
ſunt a principio anni vſque ad fi-
13 nem eius. * ‖ Si ergo obedieritis ‖ 5.10.c. 12
mandatis meis, quæ ego hodie
præcipio vobis, vt diligatis Domi-
num Deum veſtrum, & ſeruiatis
ei in toto corde veſtro, & in tota
14 anima veſtra: * dabit pluuiam
terræ veſtræ temporaneam & ſero-
tinam, vt colligatis frumentum, &
15 vinum, & oleum, * fœnumq. ex
agris ad paſcenda iumenta, & vt
16 ipſi comedatis ac ſaturemini. * Ca-
uete ne forte decipiatur cor veſtrũ,
& recedatis a Domino, ſeruiatiſq.
17 dijs alienis, & adoretis eos: * ira-
tuſq. Dominus claudat cælum, &
pluuiæ non deſcendant, nec terra
det germen ſuum, pereatiſq. velo-
C citer de Terra optima, quam Do-
18 minus daturus eſt vobis. * ‖ Po- ‖ 5.6.b.6
nite hæc verba mea in cordibus &
in animis veſtris, & ſuſpendite ea
pro ſigno in manibus, & inter ocu
19 los veſtros collocate. * Docete filios
veſtros vt illa meditentur, quando
ſederis in domo tua, & ambula-
ueris in via, & accubueris atque
20 ſurrexeris. * Scribes ea ſuper poſtes
21 & ianuas domus tuæ: * vt multi-
plicentur dies tui, & filiorum tuo-
rum in Terra, quam iurauit Do-
minus patribus tuis, vt daret eis
quamdiu cælum imminet terræ.
22 * Si enim cuſtodieritis mandata,
quæ ego præcipio vobis, & fece-
ritis ea, vt diligatis Dominum
Deum veſtrum, & ambuletis in
omnibus vijs eius, adhærentes ei,
23 * diſperdet Dominus omnes gen-
tes iſtas ante faciem veſtram, &
poſſidebitis eas, quæ maiores &
24 fortiores vobis ſunt. * ‖ Omnis ‖ Ioſ.1.a.3
locus,

locus, quem calcauerit pes veſter,
veſter erit A deſerto, & a Libano, a
flumine magno Euphrate vſque ad
mare occidentale erunt termini ve-
ſtri. * Nullus ſtabit contra vos: 25
terrorem veſtrum & formidinem D
dabit Dominus Deus veſter ſuper
omnem terram quam calcaturi
eſtis, ſicut locutus eſt vobis. * En 26
propono in conſpectu veſtro ho-
die benedictionem & maledictio-
nem: * benedictionem, ſi obedie- 27
ritis mandatis Domini Dei veſtri,
quæ ego hodie præcipio vobis:
* maledictionem, ſi non obedie- 28
ritis mandatis Domini Dei veſtri,
ſed receſſeritis de via, quam ego
nunc oſtendo vobis, & ambulaue-
ritis poſt deos alienos, quos igno-
ratis. * Cum vero introduxerit te 29
Dominus Deus tuus in Terram,
ad quam pergis habitandam, po-
nes benedictionem ſuper montem
Garizim, maledictionē ſuper mon-
tem Hebal: * qui ſunt trans Ior- 30
danem poſt viam, quæ vergit ad
ſolis occubitum in Terra Chana-
næi, qui habitat in campeſtribus
contra Galgalam, quæ eſt iuxta
vallem tendentem & intrantem
procul. [illegible]s enim tranſibitis Ior- 31
danem, vt poſſideatis Terram,
quam Dominus Deus veſter datu-
rus eſt vobis, vt habeatis & poſſi-
deatis illam. * Videte ergo vt im- 32
pleatis ceremonias atque iudicia,
quæ ego hodie ponam in conſpe-
ctu veſtro.

CAP. XII.

HÆc ſunt præcepta atque iudi- 1
cia, quæ facere debetis in Ter A
ra, quam Dominus Deus patrum
tuorum daturus eſt tibi, vt poſſi-
deas eam cunctis diebus, quibus
ſuper humum gradieris. * Subuer- 2
tite omnia loca, in quibus colue-
runt gentes, quas poſſeſſuri eſtis,
deos ſuos ſuper montes excelſos,
& colles, & ſubter omne lignum
‖ S.7.d.25 2.Mach.12.g.40 frondoſum * ‖ Diſſipate aras eo- 3
rum, & confringite ſtatuas, lucos
igne comburite, & idola commi-
nuite: diſperdite nomina eorum
de locis illis. * Non facietis ita 4
Domino Deo veſtro: * ſed ad lo- 5
cū, quem elegerit Dominus Deus
veſter de cunctis tribubus veſtris,
vt ponat nomen ſuum ibi, & ha-
6 bitet in eo, venietis: * & offeretis
in loco illo holocauſta & victimas
veſtras, decimas & primitias ma-
nuum veſtrarum, & vota atque
donaria, primogenita boum &
7 ouium. * Et comedetis ibi in con-
ſpectu Domini Dei veſtri: ac lætа-
bimini in cunctis, ad quæ miſeri-
tis manum vos & domus veſtra, in
quibus benedixerit vobis Domi-
8 nus Deus veſter. * Non facietis ibi
quæ nos hic facimus hodie, ſingu-
9 li quod ſibi rectum videtur. * Ne-
que enim vſque in præſens tempus
veniſtis ad requiem, & poſſeſſio-
nem, quam Dominus Deus veſter
10 daturus eſt vobis. * Tranſibitis
B Iordanem, & habitabitis in Ter-
ra, quam Dominus Deus veſter
daturus eſt vobis, vt requieſcatis
a cunctis hoſtibus per circuitum:
& abſque vllo timore habitetis
11 * in loco, quem elegerit Domi-
nus Deus veſter, vt ſit nomen eius
in eo. illuc omnia, quæ præcipio,
conferetis, holocauſta, & hoſtias,
ac decimas, & primitias manuum
veſtrarū: & quidquid præcipuum
eſt in muneribus, quæ vouebitis
12 Domino. * Ibi epulabimini coram
Domino Deo veſtro, vos & filij ac
filiæ veſtræ, famuli & famulæ at-
que Leuites, qui in vrbibus veſtris
commoratur. neque enim habet
aliam partem & poſſeſſionem in-
13 ter vos. * Caue ne offeras holocau-
ſta tua in omni loco, quem vide-
14 ris: * ſed in eo, quem elegerit Do-
minus, in vna tribuum tuarum of-
feres hoſtias, & facies quæcumque
15 præcipio tibi. * Sin autem come-
dere volueris, & te eſus carnium
delectauerit, occide, & comede
iuxta benedictionem Domini Dei
tui, quam dedit tibi in vrbibus
tuis: ſiue immundum fuerit, hoc
eſt, maculatum & debile: ſiue
mundum, hoc eſt, integrum & ſi-
ne macula, quod offerri licet, ſi-
cut capream & ceruum, comedes,
16 * abſque eſu dumtaxat ſanguinis,
C quem ſuper terram quaſi aquam
17 effundes. * Non poteris comede-
re in oppidis tuis decimā frumen-
ti, & vini, & olei tui, primoge-
nita armentorum & pecorum, &
omnia quæ voueris, & ſponte of-
ferre volueris, & primitias ma-
18 nuum tuarum: * ſed coram Do-
mino Deo tuo comedes ea in loco,
quem

quæ elegerit Dominus Deus tuus,
tu & filius tuus & filia tua, & ſer-
uus & famula, atque Leuites, qui
manet in vrbibus tuis: & lætabe-
ris & reficieris corã Domino Deo
tuo in cunctis, ad quæ extenderis
manum tuam.* Caue ne derelin- 19
quas Leuitem in omni tempore
‖Gen. 28. c. 14 quo verſaris in terra. * ‖ Quando 20
dilatauerit Dominus Deus tuus
‖ J. 19. b. 8 terminos tuos, ‖ ſicut locutus eſt
Exod. 34. c. 24 tibi, & volueris veſci carnibus,
quas deſiderat anima tua: * locus 21
autem, quem elegerit Dominus
Deus tuus vt ſit nomen eius ibi, ſi
procul fuerit, occides de armentis
& pecoribus, quæ habueris, ſicut
præcepi tibi, & comedes in oppi-
dis tuis, vt tibi placet. * Sicut co- 22
meditur caprea & ceruus, ita ve-
ſceris eis: & mundus & immun-
dus in commune veſcentur. * Hoc 23
ſolum caue, ne ſanguinem come-
das. ſanguis enim eorum pro ani-
ma eſt: & idcirco non debes ani-
mam comedere cum carnibus:
* ſed ſuper terram fundes quaſi 24
aquam, * vt bene ſit tibi & filijs 25
tuis poſt te, cum feceris quod pla- D
cet in conſpectu Domini. * Quæ 26
autem ſanctificaueris, & voueris
Domino, tolles, & venies ad lo-
cum, quem elegerit Dominus:
* & offeres oblationes tuas car- 27
nem & ſanguinem ſuper altare
Domini Dei tui: ſanguinem ho-
ſtiarum fundes in altari: carnibus
autem ipſe veſceris. * Obſerua & 28
audi omnia quæ ego præcipio ti-
bi, vt bene ſit tibi & filijs tuis poſt
te in ſempiternum, cum feceris
quod bonum eſt & placitum in
‖ J. 19. a. 1 conſpectu Domini Dei tui. * ‖ Quã- 29
do diſperdiderit Dominus Deus
tuus ante faciem tuam gentes, ad
quas ingredieris poſſidendas, &
poſſederis eas, atque habitaueris
in terra earum: * caue ne imiteris 30
eas, poſtquam te fuerint introe-
unte ſubuerſæ, & requiras cære-
monias earum, dicens: Sicut co-
luerunt gentes iſtæ deos ſuos, ita
& ego colam. * Non facies ſimi- 31
liter Domino Deo tuo. Omnes
enim abominationes, quas auer-
ſatur Dominus, fecerunt dijs ſuis,
offerentes filios & filias, & combu-
rentes igni. * Quod præcipio tibi, 32
hoc tantum facito Domino: nec
addas quidquam, nec minuas.

CAP. XIII.

1 SI ſurrexerit in medio tui pro-
A pheres, aut qui ſomnium vidiſ-
ſe ſe dicat, & prædixerit ſignum
2 atque portentum, * & euenerit
quod locutus eſt, & dixerit tibi:
Eamus, & ſequamur deos alienos
quos ignoras, & ſeruiamus eis:
3 * non audies verba prophetæ illius
aut ſomniatoris: quia tentat vos
Dominus Deus veſter, vt palam
fiat vtrum diligatis eum an non,
in toto corde, & in tota anima
4 veſtra. * Dominum Deum veſtrũ
ſequimini, & ipſum timete, &
mandata illius cuſtodite, & audite
vocem eius: ipſi ſeruietis, & ipſi
5 adhærebitis. * Propheta autem
B ille aut fictor ſomniorum interfi-
cietur: quia locutus eſt vt vos
auerteret a Domino Deo veſtro,
qui eduxit vos de Terra Ægypti, &
redemit vos de domo ſeruitutis:
vt errare te faceret de via, quam
tibi præcepit Dominus Deus tuus:
& auferes malum de medio tui.
6 * Si tibi voluerit perſuadere frater
tuus filius matris tuæ, aut filius
tuus vel filia, ſiue vxor quæ eſt in
ſinu tuo, aut amicus, quem dili-
gis vt animam tuam, clam dicens:
Eamus & ſeruiamus dijs alienis,
quos ignoras tu, & patres tui,
7 * cunctarum in circuitu gentium,
quæ iuxta vel procul ſunt, ab ini-
8 tio vſque ad finem terræ, * non
acquieſcas ei, nec audias, neque
parcat ei oculus tuus vt miſerearis
9 & occultes eum, * ſed ſtatim in-
terficies. ‖ ſit primum manus tua ‖ J. 17. b. 7
ſuper eum, & poſtea omnis popu-
10 lus mittat manum. * Lapidibus
C obrutus necabitur: quia voluit te
abſtrahere a Domino Deo tuo, qui
eduxit te de Terra Ægypti de do-
11 mo ſeruitutis: * vt omnis Iſrael
audiens timeat, & nequaquam vl-
tra faciat quippiam huius rei ſimi-
12 le. * Si audieris in vna vrbium
tuarum, quas Dominus Deus tuus
dabit tibi ad habitandum, dicen-
13 tes aliquos: * Egreſſi ſunt filij Be-
lial de medio tui, & auerterunt
habitatores vrbis ſuæ, atque di-
xerunt: Eamus, & ſeruiamus dijs
14 alienis quos ignoratis: * quære
ſolicite & diligenter, rei veritate
perſpecta, ſi inueneris certum eſſe
quod dicitur, & abominationem

hanc opere perpetratam, * ſtatim 15
percuties habitatores vrbis illius
in ore gladij, & delebis eam ac
D omnia, quæ in illa ſunt, vſque
16 ad pecora. * quidquid etiam ſu-
pellectilis fuerit, congregabis in
medio platearum eius, & cum
ipſa ciuitate ſuccendes, ita vt vni-
uerſa conſumas Domino Deo tuo,
& ſit tumulus ſempiternus. non
17 ædificabitur amplius,* & non ad-
hærebit de illo anathemate quid-
quam in manu tua: vt auertatur
Dominus ab ira furoris ſui, & mi-
ſereatur tui, multiplicetq. te ſicut
18 iurauit patribus tuis, * quando
audieris vocem Domini Dei tui,
cuſtodiens omnia præcepta eius,
quæ ego præcipio tibi hodie, vt
facias quod placitum eſt in con-
ſpectu Domini Dei tui.

CAP. XIIII.

1 Filij eſtote Domini Dei veſtri:
A non vos incidetis, nec facie-
2 tis caluitiũ ſuper mortuo.*‖ quo- ‖S.7.a.6
niam populus ſanctus es Domino I.26.d.18
Deo tuo: & te elegit vt ſis ei in
populum peculiarem de cunctis
gentibus, quæ ſunt ſuper terram.
3 *‖ Ne comedatis quæ immunda ‖Leu.11.a.
4 ſunt. * Hoc eſt animal, quod co- 4
medere deberis, Bouem, & ouem,
5 & capram, * ceruum & capream,
bubalum, tragelaphum, pygar
gum, orygem, camelopardalum.
6 * Omne animal, quod in duas
partes findit vngulam, & rumi-
7 nat, comedetis. * De his autem,
quæ ruminant, & vngulam non
findunt, comedere non debetis,
vt camelum, leporem, chœrogryl
lum: hæc quia ruminant, & non
diuidunt vngulam, immunda e-
8 runt vobis. * Sus quoque quo-
B niam diuidit vngulam, & non ru-
minat, immunda erit. carnibus
eorum non veſcemini, & cadaue-
9 ra non tangetis. * Hæc comede-
tis ex omnibus quæ morantur in
aquis: Quæ habent pinnulas &
10 ſquamas, comedite: * quæ abſ-
que pinnulis & ſquamis ſunt, ne
comedatis, quia immunda ſunt.
11 * Omnes aues mundas comedite.
12 * Immundas ne comedatis: aqui-
lam ſcilicet, & gryphem, & haliæ-
13 tum, * ixion, & vulturem ac mil-
14 uum iuxta genus ſuum: * & om-
15 ne coruini generis, * & ſtruthio-
nem, ac noctuam, & larum, at-
que accipitrem iuxta genus ſuum:
16 * herodium ac cygnum, & ibin,
17 * ac mergulum, porphyrionem, &
18 nycticoracem, * onocrotalum,
& charadrium, ſingula in genere
ſuo: vpupam quoque & veſperti-
19 lionem. * Et omne quod reptat
C & pennulas habet, immundum
20 erit, & non comedetur. * Omne
quod mundum eſt, comedite.
21 * Quidquid autem morticinum
eſt, ne veſcamini ex eo. Peregri-
no, qui intra portas tuas eſt, da vt
comedat, aut vende ei: quia tu
populus ſanctus Domini Dei tui
es. ‖ Non coques hœdum in lacte ‖Exo.23.d.
22 matris ſuæ. * Decimam partem 19. 34.c.26
ſeparabis de cunctis fructibus tuis
qui naſcuntur in terra per annos
23 ſingulos, * & comedes in conſpe-
ctu Domini Dei tui in loco, quem
elegerit, vt in eo nomen illius in-
uocetur, decimam frumenti tui,
& vini, & olei, & primogenita de
armentis & ouibus tuis: vt diſcas
timere Dominum Deum tuum
24 omni tempore. * Cum autem
D longior fuerit via, & locus quem
elegerit Dominus Deus tuus, ti-
biq. benedixerit, nec potueris ad
25 eum hæc cuncta portare, * ven-
des omnia, & in pretium rediges,
portabisq. manu tua, & profici-
ſceris ad locum, quem elegerit
26 Dominus Deus tuus: * & emes ex
eadem pecunia quidquid tibi pla-
cuerit, ſiue ex armentis, ſiue ex
ouibus, vinum quoque & ſiceram,
& omne quod deſiderat anima
tua: & comedes coram Domino
Deo tuo, & epulaberis tu & do-
27 mus tua: * & Leuites qui intra
portas tuas eſt, caue ne derelin-
quas eum, quia non habet aliam
28 partem in poſſeſſione tua.* Anno
tertio ſeparabis aliam decimam
ex omnibus quæ naſcuntur tibi
eo tempore: & repones intra ia-
29 nuas tuas. * Venietq. Leuites
qui aliam non habet partem nec
poſſeſſionem tecum, & peregri-
nus ac pupillus & vidua, qui intra
portas tuas ſunt, & comedent &
ſaturabuntur: vt benedicat tibi
Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum quæ
feceris.

CAP.

C A P. X V.

SEptimo anno facies remiſſio- 1
nem,* quæ hoc ordine celebra- 2
bitur. Cui debetur aliquid ab A
amico vel proximo ac fratre ſuo,
repetere non poterit, quia annus
remiſſionis eſt Domini. * A pe- 3
regrino & aduena exiges: ciuem
& propinquum repetendi non
habebis poteſtatem. * Et omni- 4
no indigens & mendicus non erit
inter vos: vt benedicat tibi Do-
minus Deus tuus in terra, quam
traditurus eſt tibi in poſſeſſionem.
* Si tamen audieris vocem Do- 5
mini Dei tui, & cuſtodieris vni-
uerſa quæ iuſſit, & quæ ego hodie
præcipio tibi, benedicet tibi, vt
pollicitus eſt. * Fœnerabis gen- 6
tibus multis, & ipſe a nullo ac-
cipies mutuum. Dominaberis na-
tionibus plurimis, & tui nemo
dominabitur. * Si vnus de fratri- 7
bus tuis, qui moratur intra portas
ciuitatis tuæ in terra, quam Do- B
minus Deus tuus daturus eſt tibi,
ad paupertatem venerit: non ob-
durabis cor tuum, nec contra-
hes manum, * ſed aperies eam 8
‖ Matt. 5. g. 43 pauperi, ‖ & dabis mutuum, quo
cum indigere perſpexeris. * Caue 9
Luc. 6. e. 34 ne forte ſubrepat tibi impia co-
gitatio, & dicas in corde tuo:
Appropinquat ſeptimus annus re-
miſſionis: & auertas oculos tuos a
paupere fratre tuo, nolens ei quod
poſtulat mutuum commodare:
ne clamet cõtra te ad Dominum,
& fiat tibi in peccatum. * Sed 10
dabis ei: nec ages quippiam calli-
de in eius neceſſitatibus ſubleuan
dis: vt benedicat tibi Dominus
Deus tuus in omni tempore, & in
‖ Mat. 26. a. 10 cunctis ad quæ manum miſeris.
* ‖ Non deerunt pauperes in terra 11
habitationis tuæ: idcirco ego præ-
cipio tibi vt aperias manum fratri
‖ Exo. 21. a. 2 tuo egeno & pauperi, qui tecum
verſatur in terra. * ‖ Cum tibi vẽ- 12
Ier. 34. c. 14 ditus fuerit frater tuus Hebræus, C
aut Hebræa, & ſex annis ſeruie-
rit tibi, in ſeptimo anno dimittes
eum liberum: * & quem liber- 13
tate donaueris, nequaquam va-
cuum abire patieris: * ſed dabis 14
viaticum de gregibus, & de area,
& torculari tuo, quibus Dominus
Deus tuus benedixerit tibi. * Me- 15
mento quòd & ipſe ſeruieris in
terra Ægypti, & liberauerit te
Dominus Deus tuus, & idcirco e-
16 go nunc præcipio tibi. * Sin autem
dixerit: Nolo egredi: eo quod di-
ligat te, & domum tuam, & bene
17 ſibi apud te eſſe ſentiat: * aſſumes
ſubulam, & perforabis aurem
eius in ianua domus tuæ, & ſer-
uiet tibi vſque in æternum. ancil-
18 læ quoque ſimiliter facies. * Non
auertas ab eis oculos tuos, quan-
do dimiſeris eos liberos: quo-
D niam iuxta mercedem mercenarij
per ſex annos ſeruiuit tibi: vt be-
nedicat tibi Dominus Deus tuus
19 in cunctis operibus quæ agis. * De
primogenitis, quæ naſcuntur in
armentis, & in ouibus tuis, quid-
quid eſt ſexus maſculini, ſancti-
ficabis Domino Deo tuo. Non
operaberis in primogenito bouis,
& non tondebis primogenita o-
20 uium. * In conſpectu Domini
Dei tui comedes ea per annos ſin-
gulos in loco, quem elegerit Do-
21 minus, tu & domus tua. * ‖ Sin ‖ Leu. 22. c. 20
autem habuerit maculam, vel
claudum fuerit, vel cæcum, aut Eccli. 35. b. 14
in aliqua parte deforme vel de-
bile, non immolabitur Domino
22 Deo tuo. * ſed intra portas vrbis
tuæ comedes illud: tam mundus
quàm immundus ſimiliter ve-
ſcentur eis quaſi caprea, & ceruo.
23 * Hoc ſolum obſeruabis, vt ſangui
nem eorum non comedas, ſed ef-
fundes in terram quaſi aquam.

C A P. X V I.

1 OBſerua menſem nouarum fru-
A gum, & verni primum tem-
poris, vt facias Phaſe Domino
Deo tuo: quoniam in iſto menſe
eduxit te Dominus Deus tuus de
2 Ægypto nocte. * Immolabisq.
Phaſe Domino Deo tuo de oui-
bus, & de bobus in loco, quem ele
gerit Dominus Deus tuus, vt habi-
3 tet nomen eius ibi. * Nõ comedes
in eo panem fermentatum: Septẽ
diebus comedes abſque fermento,
afflictionis panem, quoniam in pa
uore egreſſus es de Ægypto: vt
memineris diei egreſſionis tuæ de
Ægypto, omnibus diebus vitæ
4 tuæ. * Non apparebit fermentum
in omnibus terminis tuis ſeptem
diebus, & nõ remanebit de carni-
bus eius quod immolatũ eſt veſpe-

te in die primo vſque mane.* Non 5
poteris immolare Phaſe in quali- B
bet vrbiũ tuarum, quas Dominus
Deus tuus daturus eſt tibi: * ſed in 6
loco, quẽ elegerit Dominus Deus
tuus, vt habitet nomen eius ibi:
immolabis Phaſe veſpere ad ſolis
occaſum, quando egreſſus es de
Ægypto. * Et coques, & come- 7
des in loco, quem elegerit Domi-
nus Deus tuus, maneq. conſur-
gens vades in tabernacula tua.
* Sex diebus comedes azyma: & 8
in die ſeptima, quia collecta eſt
Domini Dei tui, non facies opus.
* Septem hebdomadas numerabis 9
tibi ab ea die qua falcem in ſege-
tem miſeris. * & celebrabis diem 10
feſtum hebdomadarum Domino
Deo tuo, oblationem ſpontaneam
manus tuæ, quam offeres iuxta
benedictionem Domini Dei tui:
* & epulaberis corã Domino Deo 11
tuo, tu, filius tuus, & filia tua,
ſeruus tuus, & ancilla tua, & Le-
uites qui eſt intra portas tuas, ad-
uena ac pupillus & vidua, qui mo
rantur vobiſcum: in loco quem
elegerit Dominus Deus tuus, vt C
habitet nomen eius ibi: * & re- 12
cordaberis quoniam ſeruus fueris
in Ægypto: cuſtodiesq. ac facies
quæ præcepta ſunt. * Sollemnita- 13
tem quoque tabernaculorum cele-
brabis per ſeptem dies, quando
collegeris de area & torculari fru-
ges tuas: * & epulaberis in feſtiui- 14
tate tua, tu, filius tuus, & filia,
ſeruus tuus & ancilla, Leuites quo-
que & aduena, pupillus ac vidua
qui intra portas tuas ſunt. * Se- 15
ptem diebus Domino Deo tuo fe-
ſta celebrabis in loco, quem ele-
gerit Dominus: benedicetq. tibi
Dominus Deus tuus in cunctis fru
gibus tuis, & in omni opere ma-
nuum tuarum, erisq. in lætitia.
* Tribus vicibus per annum appa- 16
rebit omne maſculinum tuum in
conſpectu Domini Dei tui in loco
quem elegerit: in ſollemnitate D
azymorum, in ſollemnitate heb-
domadarum, & in ſollemnitate
‖ Exo.23.c. 15. 34.c. 20 Eccli.35.a. 6 — tabernaculorum. ‖ Non apparebit
ante Dominum vacuus: * ſed offe- 17
ret vnuſquiſque ſecundum quod
habuerit iuxta benedictionem Do
mini Dei ſui, quã dederit ei. * Iu- 18
dices & magiſtros conſtitues in
omnibus portis tuis, quas Domi-
nus Deus tuus dederit tibi, per ſin-
gulas tribus tuas: vt iudicent po-
19 pulũ iuſto iudicio, * nec in alterã
partem declinent. ‖ Non accipies ‖ ſ̄.1.c.17 Leu.19.c.15 Exo.23.b.8 Eccli.20.d. 32
perſonam, nec munera: quia mu-
nera excæcant oculos ſapientũ, &
20 mutant verba iuſtorum. * Iuſte
quod iuſtũ eſt perſequeris: vt viuas
& poſſideas Terram, quam Domi-
21 nus Deus tuus dederit tibi. * Non
plantabis lucũ, & omnem arborẽ
22 iuxta altare Domini Dei tui. * Nec
facies tibi, neque cõſtitues ſtatuã:
quæ odit Dominus Deus tuus.

C A P. XVII.

1 NOn immolabis Domino Deo
A tuo ouem, & bouẽ, in quo eſt
macula, aut quippiam vitij: quia
abominatio eſt Domino Deo tuo.
2 * Cum reperti fuerint apud te in-
tra vnam portarum tuarum, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi, vir
aut mulier qui faciant malum in
conſpectu Domini Dei tui, & trã-
3 grediantur pactum illius, * vt va-
dant & ſeruiãt dijs alienis, & ado-
rent eos, ſolẽ & lunam, & omnem
militiam cæli, quæ non præcepi:
4 * & hoc tibi fuerit nunciatum, au-
diensq. inquiſieris diligẽter, & ve-
rũ eſſe repereris, & abominatio fa-
5 cta eſt in Iſrael: * educes virum ac
mulierem, qui rem ſceleratiſſimã
perpetrarunt, ad portas ciuitatis
6 tuæ, & lapidibus obruentur. * ‖ In ‖ ſ̄.19.d.15 Matt.18.b. 16 2.Cor.13.a. 1
ore duorum, aut trium teſtium pe-
ribit qui interficietur. Nemo occi-
datur, vno contra ſe dicente teſti-
7 moniũ. * Manus teſtium prima in-
B terficiet eum, & manus reliqui po- ſ̄.13.c.9
puli extrema mittetur: vt auferas
8 malum de medio tui. * Si difficile
& ambiguum apud te iudiciũ eſſe
perſpexeris inter ſanguinem & ſan
guinem, cauſam & cauſam, lepram
& lepram: & iudicum intra portas
tuas videris verba variari: ſurge, &
aſcende ad locum, quem elegerit
9 Dominus Deus tuus. * ‖ Veniesq. ‖ 2.Par.19.c.10
ad ſacerdotes Leuitici generis, &
ad iudicem, qui fuerit illo tempo-
re: quæresq. ab eis, qui indicabunt
10 tibi iudicij veritatem. * Et facies
quodcumque dixerint qui præſunt
loco, quem elegerit Dominus, &
11 docuerint te * iuxta legẽ eius; ſe-
querisq. ſententiam eorum. nec
declinabis ad dexteram neque ad
12 ſiniſtram. * Qui autẽ ſuperbierit,
nolens

nolens obedire ſacerdotis impe-
rio, qui eo tempore miniſtrat Do-
mino Deo tuo, & decreto iudicis,
morietur homo ille, & auferes
malum de Iſrael: * cunctusq. po- 13
pulus audiens timebit, vt nullus
deinceps intumeſcat ſuperbia.
* Cum ingreſſus fueris Terram, 14
quam Dominus Deus tuus dabit
tibi, & poſſederis eam, habitaue-
risq. in illa, & dixeris: Conſtituam
ſuper me regem, ſicut habent om-
nes per circuitum nationes: * eum 15
conſtitues, quem Dominus Deus
tuus elegerit de numero fratrum
tuorum. Non poteris alterius gen-
tis hominem regem facere, qui
non ſit frater tuus. * Cumq. fue- 16
rit conſtitutus, non multiplicabit
ſibi equos, nec reducet populum D
in Ægyptum, equitatus numero
ſubleuatus, præſertim cum Domi-
nus præceperit vobis vt nequaquã
amplius per eandem viam reuer-
tamini. * Non habebit vxores plu- 17
rimas, quæ alliciant animum eius,
neque argenti & auri immenſa
pondera. * Poſtquam autem ſe- 18
derit in ſolio regni ſui, deſcribet
ſibi Deuteronomium legis huius
in volumine accipiens exemplar a
ſacerdotibus Leuiticæ tribus, * & 19
habebit ſecum, legetq. illud om-
nibus diebus vitæ ſuæ, vt diſcat ti-
mere Dominum Deum ſuum, &
cuſtodire verba & ceremonias
eius, quæ in lege præcepta ſunt.
* Nec eleuetur cor eius in ſuper- 20
biam ſuper fratres ſuos, neque de-
clinet in partem dexteram vel ſini-
ſtram, vt longo tempore regnet ip-
ſe, & filij eius ſuper Iſrael.

CAP. XVIII.

‖ Ioſ. 13. b. 9 Num. 18. c. 20 1. Cor. 9. b. 13
NOn ‖ habebunt ſacerdotes & 1
Leuitæ, & omnes qui de ea- A
dem tribu ſunt, partem & heredi-
tatem cum reliquo Iſrael, quia ſa-
crificia Domini, & oblationes
eius comedent, * & nihil aliud 2
accipient de poſſeſſione fratrum
ſuorum: Dominus enim ipſe eſt
hereditas eorum, ſicut locutus eſt
illis. * Hoc erit iudicium ſacer- 3
dotum a populo, & ab his qui
offerunt victimas: ſiue bouem, ſi-
ue ouem immolauerint, dabunt
ſacerdoti armum ac ventriculum:
‖ Num. 18. c. 21
* ‖ primitias frumẽti, vini, & olei, 4
C & lanarum partem ex ouium ton-
5 ſione. * Ipſum enim elegit Domi-
nus Deus tuus de cunctis tribubus
tuis, vt ſtet, & miniſtret nomini
Domini ipſe, & filij eius in ſem-
6 piternum. * Si exierit Leuites ex
B vna vrbium tuarum ex omni Iſ-
rael in qua habitat, & voluerit ve-
nire, deſiderans locum quem ele-
7 gerit Dominus, * miniſtrabit in
nomine Domini Dei ſui, ſicut om-
nes fratres eius Leuitæ, qui ſta-
bunt eo tempore coram Domino.
8 * Partem ciborum eamdem acci-
piet, quam & ceteri: excepto eo,
quod in vrbe ſua ex paterna ei ſuc-
9 ceſſione debetur. * Quãdo ingreſ-
ſus fueris Terram, quam Domi-
nus Deus tuus dabit tibi, caue ne
imitari velis abominationes illa-
10 rum gentium. * ‖ nec inueniatur ‖ Leu. 20. d.
in te qui luſtret filium ſuum, aut 27
filiam, ducens per ignem: aut qui
ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſom
nia atque auguria, nec ſit malefi-
11 cus, * nec incantator, nec qui py- ‖ 1. Reg. 28.
thones conſulat, nec diuinos, ‖ aut a. 7
12 quærat a mortuis veritatem. * om-
C nia enim hæc abominatur Domi-
nus, & propter iſtiuſmodi ſcelera
13 delebit eos in introitu tuo. * per-
fectus eris, & abſque macula cum
14 Domino Deo tuo. * Gentes iſtæ,
quarum poſſidebis terram, augu-
res & diuinos audiunt: tu autem
a Domino Deo tuo aliter inſtitu-
15 tus es. * ‖ PROPHETAM de ‖ Ioan. 1. g.
gente tua & de fratribus tuis ſicut 45
me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus Act. 3. d. 22
16 tuus: ipſum audies, * vt peti-
ſti a Domino Deo tuo ‖ in Ho- ‖ Exo. 20. d.
reb, quando concio congregata 21
eſt, atque dixiſti: Vltra non au-
diam vocem Domini Dei mei, &
ignem hunc maximum amplius
17 non videbo, ne moriar. * Et ait Do
minus mihi: Bene omnia ſunt lo-
18 cuti. * ‖ Prophetam ſuſcitabo eis ‖ Ioan. 1. g.
D de medio fratrum ſuorum ſimilẽ 45
tui: & ponam verba mea in ore
eius, loqueturq. ad eos omnia quę
19 præcepero illi. * qui autem verba
eius, quæ loquetur in nomine
meo, audire noluerit, ego vltor exi
20 ſtam. * Propheta autem qui arro-
gantia deprauatus voluerit loqui
in nomine meo, quæ ego nõ præ-
cepi illi vt diceret, aut ex nomine
alienorum deorum, interficietur.
21 * Quod ſi tacita cogitatione re-

ſponderis : Quo modo poſſum in-
telligere verbum, quod Dominus
non eſt locutus ? * hoc habebis 22
ſignum : Quod in nomine Domi-
ni propheta ille prædixerit, & non
euenerit : hoc Dominus non eſt
locutus, ſed per tumorem animi
ſui propheta confinxit : & idcirco
non timebis eum.

CAP. XIX.

CVm diſperdiderit Dominus 1
Deus tuus gentes, quarum A
tibi traditurus eſt terram, & poſ-
ſederis eam, habitaueriſq. in vr-
‖Num. 35. b. 10 bibus eius & in ædibus : * ‖ tres 2
Ioſ. 20. a. 2 ciuitates ſeparabis tibi in medio
Terræ, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi in poſſeſſionem, * ſter- 3
nens diligenter viam : & in tres
æqualiter partes totam Terræ tuæ
prouinciam diuides : vt habeat e
vicino qui propter homicidium
profugus eſt, quò poſſit euadere.
*Hæc erit lex homicidæ fugientis, 4
cuius vita ſeruanda eſt : Qui per-
cuſſerit proximum ſuum neſciens,
& qui heri & nudiuſtertius nullũ
contra eum odium habuiſſe com-
probatur : * ſed abijſſe cum eo 5
ſimpliciter in ſiluam ad ligna cæ-
denda, & in ſucciſione lignorum
ſecuris fugerit manu, ferrumq. la-
pſum de manubrio amicum eius
percuſſerit, & occiderit : hic ad vnã B
ſupradictarum vrbium confugiet,
& viuet : * ne forſitan proximus 6
eius, cuius effuſus eſt ſanguis, do-
lore ſtimulatus, perſequatur, & ap-
prehendat eum ſi longior via fue-
rit, & percutiat animam eius, qui
non eſt reus mortis : quia nullum
contra eum, qui occiſus eſt, odium
prius habuiſſe monſtratur.* Idcir- 7
co præcipio tibi, vt tres ciuitates
æqualis inter ſe ſpatij diuidas.
‖Gen. 28. c. 14 *‖ Cum autem dilatauerit Domi- 8
ſ. 12. c. 20 nus Deus tuus terminos tuos, ſicut
Exo. 34. c. 24 iurauit patribus tuis, & dederit ti-
bi cunctam Terram, quam eis pol-
licitus eſt, (* ſi tamen cuſtodieris 9
mandata eius, & feceris quæ hodie
præcipio tibi, vt diligas Dominũ
Deum tuum, & ambules in vijs
eius omni tempore) addes tibi tres
alias ciuitates, & ſupradictarum
trium vrbium numerum duplica-
bis :* vt nõ effundatur ſanguis in- 10
noxius in medio Terræ, quam Do- C
minus Deus tuus dabit tibi poſſi-
dendam, ne ſis ſanguinis reus.
11 * ‖ Si quis autem odio habens pro- ‖Num. 35.
ximum ſuum, inſidiatus fuerit vi- c. 20
tæ eius, ſurgenſq. percuſſerit il-
lum, & mortuus fuerit, fugeritq.
ad vnam de ſupradictis vrbibus,
12 * mittent ſeniores ciuitatis illius,
& arripient eum de loco effugij,
tradentq. in manu proximi, cuius
ſanguis effuſus eſt, & morietur.
13 * Non miſereberis eius, & auferes
innoxium ſanguinem de Iſrael, vt
14 bene ſit tibi. * Non aſſumes, &
transferes terminos proximi tui,
quos fixerunt priores in poſſeſſio-
ne tua, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi in Terra, quam accepe-
15 ris poſſidendam.* ‖ Non ſtabit te- ‖ ſ. 17. a. 6
D ſtis vnus cõtra aliquem, quidquid Matt. 18. b.
illud peccati, & facinoris fuerit : 16
ſed in ore duorum aut trium te- 2. Cor. 13. a.
16 ſtium ſtabit omne verbum. * Si 1
ſteterit teſtis mendax contra ho- ſ. 13. c. 9
minem, accuſans eum præuarica-
17 tionis, * ſtabunt ambo, quorum
cauſa eſt, ante Dominum in con-
ſpectu ſacerdotum & iudicum qui
18 fuerint in diebus illis. * ‖ Cumq. ‖ Dan. 13. g
diligentiſſime perſcrutantes, inue- 62
nerint falſum teſtem dixiſſe con-
tra fratrem ſuum mendacium :
19 * reddent ei ſicut fratri ſuo facere
cogitauit, & auferes malum de
20 medio tui : * vt audientes cæteri
timorem habeant, & nequaquam
21 talia audeant facere. * Non miſe-
rebers eius, ‖ ſed animam pro ani- ‖ Exo. 21. e. 23. 24
ma, oculum pro oculo, dentem pro
dente, manum pro manu, pedem Leu. 24. c. 19
pro pede exiges. Matt. 5. f. 39

CAP. XX.

1 SI exieris ad bellum contra ho-
A ſtes tuos, & videris equitatus
& currus, & maiorem quàm tu ha-
beas aduerſarij exercitus multitu-
dinem, non timebis eos : quia Do-
minus Deus tuus tecum eſt, qui
2 eduxit te de Terra Ægypti. * Ap-
propinquante autem iam prælio,
ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic
3 loquetur ad populũ : * Audi Iſrael,
vos hodie contra inimicos veſtros
pugnam committitis, non perti-
meſcat cor veſtrũ, nolite metuere,
nolite cedere, nec formideitis eos :
4 * quia Dominus Deus veſter in
medio veſtri eſt, & pro vobis cõtra
aduerſarios dimicabit, vt eruat vos
de

de periculo. * Duces quoque per 5
ſingulas turmas audiente exercitu
‖ 1. Mac. 3. 8. 56 proclamabunt: ‖ Quis eſt homo,
qui ædificauit domum nouam, &
non dedicauit eam? vadat, & reuer-
tatur in domum ſuam, ne forte
moriatur in bello, & alius dedicet
eam. * Quis eſt homo qui planta- 6
uit vineam, & necdum fecit eam B
eſſe communem, de qua veſci om
nibus liceat? vadat, & reuertatur
in domũ ſuam: ne forte moriatur
in bello, & alius homo eius fun-
gatur officio. * Quis eſt homo, qui 7
deſpondit vxorem, & non accepit
eam? vadat, & reuertatur in domũ
ſuam, ne forte moriatur in bello,
& alius homo accipiat eam. * His 8
dictis addent reliqua, & loquen-
‖ Iudic. 7. a. 3 tur ad populum: ‖ Quis eſt homo
formidoloſus, & corde pauido?
vadat, & reuertatur in domum
ſuam, ne pauere faciat corda fra-
trum ſuorũ, ſicut ipſe timore per-
territus eſt. * Cumq. ſiluerint du- 9
ces exercitus, & finem loquendi C
fecerint, vnuſquiſque ſuos ad bel-
landũ cuneos præparabit. * Si quan 10
do acceſſeris ad expugnandam ci-
uitatem, offeres ei primùm pacem.
* Si receperit, & aperuerit tibi por- 11
tas, cunctus populus, qui in ea eſt,
ſaluabitur, & ſeruiet tibi ſub tri-
buto. * Sin autem fœdus inire no- 12
luerit, & cœperit cõtra te bellum,
oppugnabis eam. * Cumq. tradi- 13
derit Dominus Deus tuus illam in
manu tua, percuties omne, quod
in ea generis maſculini eſt, in ore
gladij, * abſque mulieribus & in- 14
fantibus, iumentis & ceteris, quæ
in ciuitate ſunt. Omnem prædam
exercitui diuides, & comedes de
ſpolijs hoſtium tuorum, quæ Do-
minus Deus tuus dederit tibi.
* Sic facies cunctis ciuitatibus, 15
quæ a te procul valde ſunt, & non
ſunt de his vrbibus, quas in poſ-
ſeſſionem accepturus es. * De his 16
autem ciuitatibus, quæ dabun- D
tur tibi, nullum omnino permit-
tes viuere: * ſed interficies in ore 17
gladij, Hethæum videlicet, &
Amorrhæum, & Chananæum,
Pherezæum, & Heuæum, & Iebu-
ſæum, ſicut præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus: * ne forte doceant 18
vos facere cunctas abominatio-
nes, quas ipſi operati ſunt dijs ſuis:
& peccetis in Dominum Deum
19 veſtrum. * Quando obſederis ci-
uitatem multo tempore, & mu-
nitionibus circumdederis vt ex-
pugnes eam, non ſuccides arbo-
res, de quibus veſci poteſt, nec ſe-
curibus per circuitum debes vaſta-
re regionem: quoniam lignum
eſt, & non homo, nec poteſt bel-
lantium contra te augere nume-
20 rum. * Si qua autem ligna non
ſunt pomifera, ſed agreſtia, & in
ceteros apta vſus, ſuccide, & in-
ſtrue machinas, donec capias ciui-
tatem, quæ contra te dimicat.

CAP. XXI.

1 QVando inuẽtum fuerit in ter-
A ra, quam Dominus Deus
tuus daturus eſt tibi, ho-
minis cadauer occiſi, & ignorabi-
2 tur cædis reus, * egredientur ma-
iores natu, & iudices tui, & me-
tientur a loco cadaueris ſingularũ
per circuitum ſpatia ciuitatum:
3 * & quam viciniorem ceteris eſſe
perſpexerint, ſeniores ciuitatis il-
lius tollent vitulam de armento,
quæ non traxit iugum, nec terram
4 ſcidit vomere, * & ducent eam ad
vallem aſperam atque ſaxoſam,
quæ numquam arata eſt, nec ſe-
mentem recepit: & cædent in ea
5 ceruices vitulæ: * accedentq. ſa-
cerdotes filij Leui, quos elegerit
Dominus Deus tuus vt miniſtrent
ei, & benedicant in nomine eius,
& ad verbum eorum omne nego-
tium, & quidquid mundum, vel
6 immundum eſt, iudicetur. * Et
B venient maiores natu ciuitatis il-
lius ad interfectum, lauabuntq.
manus ſuas ſuper vitulam, quæ in
7 valle percuſſa eſt, * & dicent:
Manus noſtræ non effuderunt ſan-
guinem hunc, nec oculi viderunt.
8 * propitius eſto populo tuo Iſrael,
quem redemiſti Domine, & ne
reputes ſanguinem innocentem
in medio populi tui Iſrael. Et au-
feretur ab eis reatus ſanguinis:
9 * tu autem alienus eris ab innocen
tis cruore, qui fuſus eſt, cum fece-
10 ris quod præcepit Dominus. * Si
egreſſus fueris ad pugnam contra
inimicos tuos, & tradiderit eos
Dominus Deus tuus in manu tua,
11 captiuosq. duxeris, * & videris in
numero captiuorũ mulierem pul-
chrã, & adamaueris eam, voluerisq.

habere vxorem, * introduces eam 12
in domum tuam: quæ radet cæ-
ſariem, & circumcidet vngues,* & 13
deponet veſtem, in qua capta eſt:
ſedensq. in domo tua, flebit pa-
trem & matrem ſuam vno men-
ſe: & poſtea intrabis ad eam, dor-
miesq. cum illa, & erit vxor tua. C
* Si autem poſtea non ſederit ani- 14
mo tuo, dimittes eam liberam,
nec vendere poteris pecunia, nec
opprimere per potentiam: quia hu
miliaſti eam. * Si habuerit homo 15
vxores duas, vnam dilectam, & al-
teram odioſam, genuerintq. ex eo
liberos, & fuerit filius odioſæ pri-
mogenitus,* volueritq. ſubſtantiã 16
inter filios ſuos diuidere: non po-
terit filium dilectæ facere primo-
‖ 1. Par. 5. a. 1 genitum, & præferre filio odioſæ,
* ‖ ſed filium odioſæ agnoſcet pri- 17
mogenitum, dabitq. ei de his quæ
habuerit cuncta duplicia: iſte eſt
enim principium liberorum eius,
& huic debentur primogenita * Si 18
genuerit homo filium contumacẽ
& proteruum, qui non audiat pa- D
tris aut matris imperium, & coer
citus obedire contempſerit: * ap- 19
prehendent eum, & ducent ad ſe-
niores ciuitatis illius, & ad portam
iudicij, * dicentq. ad eos: Filius no- 20
ſter iſte proteruus & cõtumax eſt,
monita noſtra audire contemnit,
commeſſationibus vacat, & luxu-
riæ atque conuiuijs: * lapidibus 21
eum obruet populus ciuitatis: &
morietur, vt auferatis malum de
medio veſtri, & vniuerſus Iſrael
audiens pertimeſcat. * Quando 22
peccauerit homo quod morte ple
ctendum eſt, & adiudicatus morti
appenſus fuerit in patibulo: * non 23
permanebit cadauer eius in ligno,
ſed in eadem die ſepelietur: quia
‖ Gal. 3. b. 13 ‖ maledictus a Deo eſt qui pendet
in ligno: & nequaquã contamina-
bis Terrã tuam, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi in poſſeſ-
ſionem.

CAP. XXII.

‖ Exo. 23. a. 4 NOn ‖ videbis bouem fratris
tui, aut ouem errantem, & 1
præteribis: ſed reduces fratri tuo, A
* etiamſi non eſt propinquus fra- 2
ter tuus, nec noſti eum: duces in do
mum tuam, & erunt apud te quã-
diu quærat ea frater tuus, & reci-
piat. * Similiter facies de aſino, & 3
de veſtimento, & de omni re fratris
tui, quæ perierit: ſi inueneris eam,
4 ne negligas quaſi alienam. * Si vi-
deris aſinum fratris tui aut bouem
cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed
5 ſubleuabis cum eo.* Nõ induetur
mulier veſte virili, nec vir vtetur ve
ſte feminea: abominabilis enim
6 apud Deum eſt qui facit hæc. * Si
ambulans per viam, in arbore vel
in terra nidum auis inueneris, &
matrem pullis vel ouis deſuper in-
cubantem: non tenebis eam cum
7 filijs,* ſed abire patieris, captos te-
nens filios: vt bene ſit tibi, & lon-
8 go viuas tempore.* Cũ ædificaue-
ris domum nouam, facies murum
tecti per circuitum: ne effundatur
ſanguis in domo tua, & ſis reus la-
B bente alio, & in præceps ruente.
9 * Non ſeres vineam tuã altero ſe-
mine: ne & ſemẽtis quam ſeuiſti,
& quæ naſcuntur ex vinea, pariter
10 ſanctificentur.* Non arabis in bo-
11 ue ſimul & aſino. * Non indueris
veſtimento, quod ex lana linoq.
12 contextũ eſt. * ‖ Funiculos in fim- ‖ Num. 15. d. 38
brijs facies per quattuor angulos
13 pallij tui, quo operieris. * Si duxe-
rit vir vxorem, & poſtea odio ha-
14 buerit eã, * quæſieritq. occaſiones
quibus dimittat eam, obijciens ei
nomen peſſimum, & dixerit: Vxo-
rẽ hanc accepi, & ingreſſus ad eam
15 nõ inueni virginem: * tollent eam
pater & mater eius, & ferẽt ſecum
ſigna virginitatis eius ad ſeniores
16 vrbis qui in porta ſunt: * & dicet
pater: Filiam meã dedi huic vxo-
17 rem: quam quia odit,* imponit ei
C nomen peſſimum, vt dicat: Non
inueni filiam tuam virginem: &
ecce hæc ſunt ſigna virginitatis fi-
liæ meæ. expandent veſtimentum
18 coram ſenioribus ciuitatis: * ap-
prehendentq. ſenes vrbis illius vi-
19 rum, & verberabunt illum, * con-
demnantes inſuper centum ſiclis
argenti, quos dabit patri puellæ:
quoniam diffamauit nomen peſſi-
mum ſuper virginem Iſrael habe-
bitq. eam vxorem, & non poterit
dimittere eã omnibus diebus vitæ
20 ſuæ.* Quod ſi verũ eſt quod obij-
cit, & non eſt in puella inuenta vir-
21 ginitas: * eijcient eam extra fores
domus patris ſui, & lapidibus ob-
ruent viri ciuitatis illius, & morie-
tur: quoniam fecit nefas in Iſrael,
vt fornicaretur in domo patris ſui:

& auferes malum de medio tui.
¶ Leu. 20. b. 12 *¶ Si dormierit vir cum vxore alte- 22
rius, vterque morietur, id eſt, adul-
ter & adultera: & auferes malum
de Iſrael. * Si puellam virginem 23
deſponderit vir, & inuenerit eam
aliquis in ciuitate, & concubuerit
cum ea, * educes vtrumque ad 24
portam ciuitatis illius, & lapidi- D
bus obruentur: puella, quia non
clamauit, cum eſſet in ciuitate:
vir, quia humiliauit vxorem proxi-
mi ſui. & auferes malũ de medio
tui. * Sin autem in agro repererit 25
vir puellã, quæ deſponſata eſt, &
apprehendens concubuerit cũ ea,
ipſe morietur ſolus: * puella nihil 26
patietur, nec eſt rea mortis: quo-
niam ſicut latro conſurgit contra
fratrem ſuum, & occidit animam
eius, ita & puella perpeſſa eſt. * ſo- 27
la erat in agro: clamauit, & nullus
affuit qui liberaret eam. * Si inue- 28
nerit vir puellam virginem, quæ
non habet ſponſum, & apprehen-
dens concubuerit cũ illa, & res ad
¶ Exo. 22. c. 17 iudicium venerit: * ¶ dabit qui dor- 29
miuit cum ea, patri puellæ quin-
quaginta ſiclos argenti, & habebit
eam vxorem, quia humiliauit il-
lam: non poterit dimittere eã cun-
ctis diebus vitæ ſuæ. * Nõ accipiet 30
homo vxorem patris ſui, nec reue-
labit operimentum eius.

CAP. XXIII.

NOn intrabit eunuchus attritis 1
vel amputatis teſticulis & A
abſciſſo veretro, eccleſiam Domi-
ni. * Non ingredietur mamzer, 2
hoc eſt de ſcorto natus, in eccleſiã
Domini, vſque ad decimam gene-
¶ Neh. 13. a. 2 rationem. * ¶ Ammonites & Moa- 3
bites etiam poſt decimam genera-
Num. 22. a. 5 tionem non intrabunt eccleſiam
Domini, in æternũ: * quia nolue- 4
runt vobis occurrere cum pane &
6 aqua in via quando egreſſi eſtis de
Ægypto: & quia conduxerunt cõ-
tra te Balaam filium Beor de Me-
ſopotamia Syriæ, vt malediceret
tibi: * & noluit Dominus Deus 5
tuus audire Balaam, vertitq; male-
dictionem eius in benedictionem B
tuam, eo quòd diligeret te. * Non 6
facies cum eis pacem, nec quæras
eis bona cunctis diebus vitæ tuæ
in ſempiternum. * Non abomina- 7
beris Idumæum, quia frater tuus
eſt: nec Ægyptium, quia aduena
8 fuiſti in terra eius. * Qui nati fue-
rint ex eis, tertia generatione intra-
9 bunt in eccleſiam Domini. * Quã-
do egreſſus fueris aduerſus hoſtes
tuos in pugnam, cuſtodies te ab
10 omni re mala. * Si fuerit inter vos
homo, qui nocturno pollutus ſit
ſomnio, egredietur extra caſtra,
11 * & non reuertetur, priuſquam ad
veſperam lauetur aqua: & poſt
ſolis occaſum regredietur in ca-
12 ſtra. * Habebis locum extra ca-
ſtra, ad quem egrediaris ad requi-
13 ſita naturæ, * gerens paxillum in
C balteo. cumq; ſederis, fodies per
circuitum, & egeſta humo operies
14 * quo releuatus es (Dominus enim
Deus tuus ambulat in medio ca-
ſtrorum, vt eruat te, & tradat tibi
inimicos tuos) & ſint caſtra tua
ſancta, & nihil in eis appareat fœ-
15 ditatis ne derelinquat te. * Non
trades ſeruum domino ſuo, qui ad
16 te confugerit. * habitabit tecum
in loco, qui ei placuerit, & in vna
vrbium tuarum requieſcet: ne
17 contriſtes eum. * Non erit mere-
trix de filiabus Iſrael, nec ſcorta-
18 tor de filijs Iſrael. * Non offeres
mercedem proſtibuli, nec pretium
canis in domo Domini Dei tui,
quidquid illud eſt quod voueris:
quia abominatio eſt vtrumque
apud Dominum Deum tuum.
19 * Non fœnerabis fratri tuo ad
D vſuram pecuniam, nec fruges, nec
20 quamlibet aliam rem: * ſed alie-
no. Fratri autem tuo abſque vſura
id, quo indiget, cõmodabis: vt be-
nedicat tibi Dominus Deus tuus
in omni opere tuo in Terra, ad
quam ingrederis poſſidendam.
21 * Cum votum voueris Domino
Deo tuo, non tardabis reddere:
quia requiret illud Dominus Deus
tuus. & ſi moratus fueris, reputa-
22 bitur tibi in peccatum. * Si nolue-
ris polliceri, abſque peccato eris.
23 * Quod autem ſemel egreſſum eſt
de labijs tuis, obſeruabis, & facies
ſicut promiſiſti Domino Deo tuo,
& propria voluntate & ore tuo
24 locutus es. * Ingreſſus vineam
proximi tui, comede vuas quan-
tum tibi placuerit: foras autem
25 ne efferas tecum. * Si intraueris
in ſegetem amici tui, franges ſpi-
cas, & manu conteres: falce au-
tem non metes.

CAP. XXIIII.

‖ Matt. 5. e. 32. 19. a. 7 SI ‖ acceperit homo vxorem, & 1
Marc. 10. a. 4 habuerit eam, & non inuene- A
rit gratiam ante oculos eius prop-
ter aliquam fœditatem: ſcribet li-
bellũ repudij, & dabit in manu il-
lius, & dimittet eam de domo ſua.
* Cumq. egreſſa alterum maritum 2
duxerit, * & ille quoque oderit 3
eam, deditq. ei libellum repudij,
& dimiſerit de domo ſua, vel certe
mortuus fuerit: * nõ poterit prior 4
maritus recipere eam in vxorem:
quia polluta eſt, & abominabilis
facta eſt coram Domino: ne pec-
care facias Terram tuam, quam
Dominus Deus tuus tradiderit ti-
bi poſſidendam. * Cum acceperit 5
homo nuper vxorem, non proce- B
det ad bellum, nec ei quippiam
neceſſitatis iniũgetur publicæ, ſed
vacabit abſque culpa domi ſuæ, vt
vno anno lætetur cum vxore ſua.
* Non accipies loco pignoris infe- 6
riorem, & ſuperiorẽ molam: quia
animam ſuam oppoſuit tibi. * Si 7
deprehẽſus fuerit homo ſolicitans
fratrem ſuum de filijs Iſrael, & ven
dito eo acceperit pretium, interfi-
cietur, & auferes malum de medio
tui. * Obſerua diligenter ne incur- 8
ras plagam lepræ, ſed facies quæ-
cũque docuerint te ſacerdotes Le-
uitici generis iuxta id, quod præ-
‖ Nu. 12. c. 10 cepi eis, & imple ſolicite. * ‖ Me- 9
mentote quæ fecerit Dominus
Deus veſter Mariæ in via cũ egre-
deremini de Ægypto. * Cum repe- 10
tes a proximo tuo rem aliquam, C
quam debet tibi, non ingredieris
domũ eius vt pignus auferas: * ſed 11
ſtabis foris, & ille tibi proferet
quod habuerit. * ſin autem pauper 12
eſt, nõ pernoctabit apud te pignus,
* ſed ſtatim reddes ei ante ſolis 13
occaſum: vt dormiens in veſtimen
to ſuo, benedicat tibi, & habeas iu
ſtitiam coram Domino Deo tuo.
‖ Leu. 19. c. 13 * ‖ Non negabis mercedẽ indigen- 14
tis, & pauperis fratris tui, ſiue ad-
Tob. 4. c. 15 uenæ, qui tecũ moratur in terra, &
intra portas tuas eſt: * ſed eadem 15
die reddes ei pretiũ laboris ſui an-
te ſolis occaſum, quia pauper eſt, &
ex eo ſuſtentat animam ſuam: ne
clamet contra te ad Dominum,
& reputetur tibi in peccatum.
‖ 4. Reg. 14. b. 6 * ‖ Non occidentur patres pro fi- 16
lijs, nec filij pro patribus, ſed vnuſ-
quiſque pro peccato ſuo morietur. 2. Par. 25. a. 4
17 * Non peruertes iudicium aduenæ
D & pupilli, nec auferes pignoris lo- Ezec. 18. d. 20
18 co viduæ veſtimentum. * Memen-
to quod ſeruieris in Ægypto, &
eruerit te Dominus Deus tuus in-
de. Idcirco præcipio tibi vt facias
19 hanc rem. * Quando meſſueris ſe-
getem in agro tuo, & oblitus ma-
nipulum reliqueris, non reuerte-
ris vt tollas illum: ſed aduenam,
& pupillum, & viduam auferre
patieris, vt benedicat tibi Domi-
nus Deus tuus in omni opere ma-
20 nuum tuarum. * Si fruges colle-
geris oliuarum, quidquid reman-
ſerit in arboribus, non reuerteris
vt colligas: ſed relinques aduenæ,
21 pupillo, ac viduæ. * Si vindemiaue-
ris vineam tuam, non colliges re-
manentes racemos, ſed cedent in
vſus aduenæ, pupilli, ac viduæ.
22 * Memento quod & tu ſeruieris in
Ægypto, & idcirco præcipio tibi
vt facias hanc rem.

CAP. XXV.

1 SI fuerit cauſa inter aliquos, &
A interpellauerint iudices: quem
iuſtum eſſe perſpexerint, illi iuſti-
tiæ palmam dabunt: quem im-
pium, condemnabunt impietatis.
2 * Sin autem eum, qui peccauit, di-
gnum viderint plagis: proſternent,
& coram ſe facient verberari. Pro
menſura peccati erit & plagarum
3 modus: * ita dumtaxat, ‖ vt qua- ‖ 2. Cor. 11. f. 24
dragenarium numerum non exce-
dant: ne fœde laceratus ante ocu-
4 los tuos abeat frater tuus. * ‖ Non ‖ 1. Cor. 9. b. 9
ligabis os bouis terentis in area
5 fruges tuas. * ‖ Quando habita- 1. Tim. 5. c. 18
uerint fratres ſimul, & vnus ex
eis abſque liberis mortuus fuerit, ‖ Mat. 22. c. 24
vxor defuncti non nubet alteri:
ſed accipiet eam frater eius, & ſu- Mar. 12. b. 19
6 ſcitabit ſemen fratris ſui: * & pri-
B mogenitũ ex ea filium nomine Luc. 20. d. 28
illius appellabit, vt non deleatur
7 nomen eius ex Iſrael. * Sin autem
noluerit accipere vxorem fratris
ſui, quæ ei lege debetur, perget
mulier ad portam ciuitatis, & in-
terpellabit maiores natu, dicet-
que: ‖ Non vult frater viri mei ſu- ‖ Ruth 4. b. 5
ſcitare nomen fratris ſui in Iſrael:
8 nec me in coniugem ſumere. * Sta-
timq. accerſiri eum facient, & in-
terrogabunt. Si reſponderit: No-
9 lo eam vxorem accipere: * acce-
det

det mulier ad eum coram ſeniori-
bus, & tollet calceamentum de
pede eius, ſpuetq. in faciem illius,
& dicet: Sic fiet homini, qui non C
ædificat domum fratris ſui. * Et 10
vocabitur nomen illius in Iſrael,
Domus diſcalceati. * Si habuerint 11
inter ſe iurgium viri duo, & vnus
contra alterum rixari cœperit, vo-
lensq. vxor alterius eruere virum
ſuum de manu fortioris, miſeritq.
manum, & apprehenderit veren-
da eius: * abſcides manum illius, 12
nec flecteris ſuper eam vlla miſe-
ricordia. * Non habebis in ſaccu- 13
lo diuerſa pondera, maius & mi-
nus: * nec erit in domo tua mo- 14
dius maior & minor. * pondus 15
habebis iuſtum & verum, & mo-
dius æqualis & verus erit tibi: vt
multo viuas tempore ſuper Ter-
ram, quam Dominus Deus tuus
dederit tibi. * abominatur enim 16
Dominus tuus eum, qui facit hæc, D
& auerſatur omnem iniuſtitiam.
‖ Exo. 17. c. 8 * ‖ Meměto quæ fecerit tibi Ama- 17
lec in via quando egrediebaris ex
Ægypto: * quomodo occurrerit 18
tibi: & extremos agminis tui, qui
laſſi reſidebant, ceciderit, quando
tu eras fame & labore confectus,
& non timuerit Deum. * Cum 19
ergo Dominus Deus tuus dederit
tibi requiem, & ſubiecerit cunctas
per circuitum nationes in Terra,
quam tibi pollicitus eſt: delebis
nomen eius ſub cælo. Caue ne
obliuiſcaris.

CAP. XXVI.

CVmq. intraueris Terrã, quam 1
Dominus Deus tuus tibi da- A
turus eſt poſſidendam, & obtinue-
ris eam, atque habitaueris in ea.
*tolles de cunctis frugibus tuis pri 2
mitias, & pones in cartallo, per-
gesq. ad locum, quem Dominus
Deus tuus elegerit, vt ibi inuoce-
tur nomen eius: * accedesq. ad ſa- 3
cerdotem, qui fuerit in diebus il-
lis, & dices ad eum: Profiteor ho-
die coram Domino Deo tuo, quod
ingreſſus ſum in Terram, pro qua
iurauit patribus noſtris vt daret
eam nobis. * Suſcipiensq. ſacer- 4
dos cartallum de manu tua, ponet
ante altare Domini Dei tui: * & 5
loqueris in conſpectu Domini Dei
tui: Syrus perſequebatur patrem

meum, qui deſcendit in Ægyptũ,
& ibi peregrinatus eſt in paucíſ-
ſimo numero: creuitq. in gentem
B magnam ac robuſtam & infinitæ
6 multitudinis. * Afflixeruntq. nos
Ægyptij, & perſecuti ſunt impo-
7 nentes onera grauiſſima: * & cla-
mauimus ad Dominum Deum pa
trum noſtrorum: qui exaudiuit
nos, & reſpexit humilitatem no-
ſtram, & laborem, atque angu-
8 ſtiam: * & eduxit nos de Ægypto
in manu forti, & brachio extento,
in ingenti pauore, in ſignis atque
9 portentis: * & introduxit ad locum
iſtum, & tradidit nobis Terram la-
10 cte & melle manantem. * Et id-
circo nunc offero primitias frugũ
Terræ, quam Dominus dedit mi-
hi. Et dimittes eas in conſpectu
Domini Dei tui, & adorato Do-
11 mino Deo tuo. * Et epulaberis in
omnibus bonis, quæ Dominus
Deus tuus dederit tibi, & domui
tuæ, tu & Leuites, & aduena qui
12 tecum eſt. * Quando compleue-
C ris decimam cunctarum frugum
tuarum, anno decimarum tertio
dabis Leuitæ, & aduenæ, & pupil-
lo & viduæ, vt comedant intra por
13 tas tuas, & ſaturentur: * loque-
risq. in cõſpectu Domini Dei tui:
Abſtuli quod ſanctificatum eſt de
domo mea, & ‖ dedi illud Leuitæ ‖ S. 14. d. 29
& aduenæ, & pupillo ac viduæ,
ſicut iuſſiſti mihi: non præteriui
mandata tua, nec ſum oblitus im-
14 perij tui. * Non comedi ex eis in
luctu meo, nec ſeparaui ea in qua-
libet immunditia, nec expendi ex
his quidquam in re funebri. Obe-
diui voci Domini Dei mei, & fe-
ci omnia ſicut præcepiſti mihi.
15 * ‖ Reſpice de ſanctuario tuo, & ‖ Iſa. 63. d. 15
de excelſo cælorum habitaculo, & Baruc. 2. d.
benedic populo tuo Iſrael, & Ter- 16
ræ, quam dediſti nobis, ſicut iu-
raſti patribus noſtris, terræ lacte
16 & melle mananti. * Hodie Domi-
D nus Deus tuus præcepit tibi vt fa-
cias mandata hæc atque iudicia:
& cuſtodias & impleas ex toto cor-
17 de tuo, & ex tota anima tua. * ‖ Do ‖ S. 7. a. 6
minum elegiſti hodie, vt ſit tibi
Deus, & ambules in vijs eius, &
cuſtodias ceremonias illius, &
mandata atque iudicia, & obedias
18 eius imperio. * & Dominus ele-
git te hodie vt ſis ei populus pecu-
liaris, ſicut locutus eſt tibi, & cu-

ſtodias

ſtodias omnia præcepta illius: * & 19
faciat te excelſiorem cunctis gen-
tibus quas creauit, in laudem, &
nomen, & gloriam ſuam: vt ſis
populus ſanctus Domini Dei tui,
ſicut locutus eſt.

CAP. XXVII.

PRæcepit autem Moyſes & ſe- 1
niores Iſrael, populo dicentes: A
Cuſtodite omne mandatum quod
præcipio vobis hodie. * Cumq. 2
tranſieritis Iordanem in Terram,
quam Dominus Deus tuus dabit
tibi, eriges ingentes lapides, & cal-
ce læuigabis eos, * vt poſſis in eis 3
ſcribere omnia verba legis huius,
Iordane trăſmiſſo: vt introeas Ter-
ram, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi, terram lacte & melle
manantem, ſicut iurauit patribus
‖ Exo. 20. d. 25 Ioſ. 8. f. 31 tuis. * ‖ Quando ergo tranſieritis 4
Iordanem, erigite lapides, quos
ego hodie præcipio vobis in mon-
te Hebal, & læuigabis eos calce:
* & ædificabis ibi altare Domino 5
Deo tuo de lapidibus, quos ferrum B
non tetigit, * & de ſaxis informi- 6
bus & impolitis: & offeres ſuper
eo holocauſta Domino Deo tuo,
* & immolabis hoſtias pacificas, 7
comedesq. ibi, & epulaberis co-
ram Domino Deo tuo. * Et ſcri- 8
bes ſuper lapides omnia verba le-
gis huius plane & lucide. * Dixe- 9
runtq. Moyſes & ſacerdotes Leui-
tici generis ad omnem Iſraelem:
Attende, & audi Iſrael: Hodie fa-
ctus es populus Domini Dei tui:
* audies vocem eius, & facies man- 10
data atque iuſtitias, quas ego præ-
cipio tibi. * Præcepitq. Moyſes po 11
pulo in die illo, dicens: * Hi ſta- 12
bunt ad benedicendum populo ſu-
per montem Garizim, Iordane
tranſmiſſo: Simeon, Leui, Iudas,
Iſſachar, Ioſeph, & Beniamin. * Et 13
e regione iſti ſtabunt ad maledi- C
cendum in monte Hebal: Ruben,
Gad, & Aſer, & Zabulon, Dan
‖ Dan. 9. c. 11 & Nephthali. * ‖ Et pronuncia- 14
bunt Leuitæ, dicentq. ad omnes
viros Iſrael excelſa voce: * Male- 15
dictus homo, qui facit ſculptile &
conflatile, abominationem Do-
mini, opus manuum artificum,
ponetq. illud in abſcondito. & re-
ſpondebit omnis populus, & di-
cet: Amen. * Maledictus qui non 16
hono-

honorat patrem ſuum, & matrem.
& dicet omnis populus: Amen.
17 * Maledictus qui transfert termi-
nos proximi ſui. & dicet omnis
18 populus: Amen. * Maledictus
qui errare facit cæcum in itinere.
& dicet omnis populus: Amen.
19 * Maledictus qui peruertit iudi-
cium aduenæ, pupilli & viduæ.
& dicet omnis populus: Amen.
20 * Maledictus qui dormit cum vxo-
D re patris ſui, & reuelat operimen-
tum lectuli eius. & dicet omnis
21 populus: Amen. * Maledictus qui
dormit cum omni iumento. & di-
22 cet omnis populus: Amen. * Ma-
ledictus qui dormit cum ſorore
ſua, filia patris ſui, vel matris ſuæ.
& dicet omnis populus: Amen.
23 * Maledictus qui dormit cum ſo-
cru ſua. & dicet omnis populus:
24 Amen. * Maledictus qui clam
percuſſerit proximum ſuum. & di-
25 cet omnis populus: Amen. * Ma-
ledictus qui accipit munera, vt
percutiat animam ſanguinis inno-
centis. & dicet omnis populus:
26 Amen. * Maledictus qui non per-
manet in ſermonibus legis huius,
nec eos opere perficit. & dicet om-
nis populus: Amen.

CAP. XXVIII.

1 SI autem audieris vocem Domi-
A ni Dei tui, vt facias atque cu-
ſtodias omnia mandata eius, quæ
ego præcipio tibi hodie, faciet te
Dominus Deus tuus excelſiorem
cunctis gentibus, quæ verſantur in
2 terra. * Venientq. ſuper te vniuer-
ſæ benedictiones iſtæ, & apprehen
dent te: ſi tamen præcepta eius
3 audieris. * Benedictus tu in ciui-
4 tate, & benedictus in agro. * Be-
nedictus fructus ventris tui, & fru-
ctus terræ tuæ, fructusq. iumen-
torum tuorum, greges armentorũ
tuorum, & caulæ ouium tuarum.
5 * Benedicta horrea tua, & benedi-
6 ctæ reliquiæ tuæ. * Benedictus eris
7 tu ingrediens & egrediens. * Da-
bit Dominus inimicos tuos, qui
conſurgunt aduerſum te, corruen-
tes in conſpectu tuo: per vnam
viam venient contra te, & per ſep-
8 tem fugient a facie tua. * Emittet
Dominus benedictionẽ ſuper cel-
laria tua, & ſuper omnia opera ma-
nuum tuarum: benedicetq. tibi
in

in terra, quam acceperis. * Suſci- 9
tabit te Dominus ſibi in populum
ſanctum, ſicut iurauit tibi: ſi cu-
ſtodieris mādata Domini Dei tui,
& ambulaueris in vijs eius. * Vi- 10
debuntq. omnes terrarum populi
quod nomen Domini inuocatum B
ſit ſuper te. & timebūt te. * Abun- 11
dare te faciet Dominus omnibus
bonis, fructu vteri tui, & fructu
iumentorum tuorum, fructu terræ
tuæ, quam iurauit Dominus pa-
tribus tuis vt daret tibi. * Aperiet 12
Dominus theſaurum ſuum opti-
mum, cælum, vt tribuat pluuiam
terræ tuæ in tempore ſuo: benedi-
cetq. cunctis operibus manuum
tuarum. Et fœnerabis gentibus
multis, & ipſe a nullo fœnus ac-
cipies. * Conſtituet te Dominus 13
in caput, & non in caudam: & eris
ſemper ſupra, & non ſubter: ſi ta-
men audieris mādata Domini Dei
tui quæ ego præcipio tibi hodie, &
cuſtodieris & feceris, * ac non de- 14
clinaueris ab eis nec ad dexteram,
nec ad ſiniſtram, nec ſecutus fue-
ris deos alienos, neque colueris
‖Leu. 26.b. 14 eos. * ‖Quòd ſi audire nolueris 15
Thren. 2. f. 17 vocem Domini Dei tui, vt cuſto-
Mala. 2. a. 2 dias, & facias omnia mādata eius
Baruc. 1. d. 20 & ceremonias, quas ego præcipio
tibi hodie, venient ſuper te omnes
maledictiones iſtæ, & apprehen-
dent te. * Maledictus eris in ciui- 16
tate, maledictus in agro. * Male- 17
dictum horreum tuum, & maledi-
ctæ reliquiæ tuæ. * Maledictus 18
fructus ventris tui, & fructus terræ
tuæ, armenta boum tuorum, &
greges ouium tuarum. * Maledi- 19
ctus eris ingrediens, & maledictus
egrediens. * Mittet Dominus ſu- 20
per te famem & eſuriem, & incre-
pationem in omnia opera tua,
quæ tu facies: donec conterat te, C
& perdat velociter, propter adin-
uentiones tuas peſſimas in quibus
reliquiſti me. * Adiungat tibi Do- 21
minus peſtilentiam, donec conſu-
mat te de terra, ad quam ingredie-
ris poſſidendam. * Percutiat te 22
Dominus egeſtate, febri & frigo-
re, ardore & æſtu, & aere corrup-
to ac rubigine, & perſequatur do-
nec pereas. * Sit cælum, quod ſu- 23
pra te eſt, æneum: & terra, quam
calcas, ferrea. * Det Dominus im- 24
brem terræ tuæ puluerem, & de
cælo deſcendat ſuper te cinis, do-

25 nec conteraris. * Tradat te Do-
minus corruentē ante hoſtes tuos,
per vnam viam egrediaris contra
eos, & per ſeptem fugias, & diſper-
26 garis per omnia regna terræ. * ſitq.
cadauer tuum in eſcam cunctis vo
latilibus cæli, & beſtijs terræ, &
27 non ſit qui abigat. * Percutiat te
Dominus vlcere Ægypti, & par-
tem corporis, per quam ſtercora
egeruntur, ſcabie quoque & pru-
28 rigine: ita vt curari nequeas. * Per-
cutiat te Dominus amentia & cæ-
29 citate ac furore mentis, * & palpes
in meridie ſicut palpare ſolet cæ-
cus in tenebris, & non dirigas vias
tuas. Omniq. tempore calumniam
ſuſtineas, & opprimaris violentia,
30 nec habeas qui liberet te. * Vxo-
rem accipias, & alius dormiat cum
ea. Domum ædifices, & non ha-
bites in ea. Plantes vineam, &
31 non vindemies eam. * Bos tuus
immoletur coram te, & non come-
D das ex eo. Aſinus tuus rapiatur in
conſpectu tuo, & non reddatur ti-
bi. Oues tuæ dentur inimicis tuis,
32 & non ſit qui te adiuuet. * Filij
tui & filiæ tuæ tradantur alteri po
pulo, videntibus oculis tuis, & de-
ficientibus ad conſpectum eorum
tota die, & non ſit fortitudo in
33 manu tua. * Fructus terræ tuæ, &
omnes labores tuos comedat po-
pulus, quem ignoras: & ſis ſem-
per calumniam ſuſtinens, & op-
34 preſſus cunctis diebus, * & ſtupens
ad terrorem eorum quæ videbunt
35 oculi tui. * Percutiat te Dominus
vlcere peſſimo in genibus & in
ſuris, ſanariq. non poſſis a planta
pedis vſque ad verticem tuum.
36 * Ducet te Dominus, & regem
tuum, quem conſtitueris ſuper te,
in gentem, quam ignoras tu & pa-
tres tui: & ſeruies ibi dijs alienis,
37 ligno & lapidi. * Et eris perditus
in prouerbium ac fabulam omni-
bus populis, ad quos te introduxe-
38 rit Dominus. * ‖Sementem mul- ‖Mich. 6. d. 15
tam iacies in terram, & modicum
congregabis: quia locuſtæ deuo- Aggæi. 1. b. 6
39 rabunt omnia. * Vineam planta-
bis, & fodies: & vinum non bi-
bes, nec colliges ex ea quippiam:
quoniam vaſtabitur vermibus.
40 * Oliuas habebis in omnibus ter-
minis tuis, & non vngeris oleo:
41 quia defluent, & peribunt. * Fi-
lios generabis & filias, & non
frueris

fructis eis : quoniam ducentur in
captiuitatem. * Omnes arbores 42
tuas & fruges terræ tuæ rubigo E
conſumet. * Aduena , qui tecum 43
verſatur in terra, aſcendet ſuper
te, eritq; ſublimior : tu autem de-
ſcendes, & eris inferior . * Ipſe fœ- 44
nerabit tibi , & tu non fœnerabis
ei . Ipſe erit in caput , & tu eris in
caudam . * Et venient ſuper te 45
omnes maledictiones iſtæ, & per-
ſequentes apprehendent te, donec
intereas : quia non audiſti vocem
Domini Dei tui, nec ſeruaſti man-
data eius & cæremonias, quas præ-
cepit tibi . * Et erunt in te ſigna 46
atque prodigia , & in ſemine tuo
vſque in ſempiternum : * eo quòd 47
non ſeruieris Domino Deo tuo in
gaudio, cordiſq. lætitia, propter re-
rum omnium abundantiam :* ſer- 48
uies inimico tuo , quem immittet
tibi Dominus, in fame, & ſiti , &
nuditate, & omni penuria : & po-
net iugum ferreum ſuper ceruí-
cem tuam, donec te conterat. * Ad- 49
ducet Dominus ſuper te Gentem
de longinquo , & de extremis ter-
ræ finibus in ſimilitudinem aqui-
læ volantis cum impetu : cuius lin-
guam intelligere non poſſis. * Gen- 50
tem procaciſſimam , quæ non de-
ferat ſeni, nec miſereatur paruuli,
* & deuoret fructum iumẽtorum 51
tuorum, ac fruges Terræ tuæ : do-
nec intereas, & non relinquat tibi
triticum, vinum, & oleum, armen-
ta boum, & greges ouium : donec
te diſperdat , * & conterat in cun- 52
ctis vrbibus tuis , & deſtruantur
muri tui firmi atque ſublimes , in
quibus habebas fiduciam in omni
‖ Baruc. 2. 2 Terra tua. ‖ Obſideberis intra por-
2 tas tuas in omni Terra tua , quam
Thren. 4. b. dabit tibi Dominus Deus tuus :
10 * & comedes fructum vteri tui , & 53
carnes filiorum tuorum & filiarũ F
tuarum , quas dederit tibi Domi-
nus Deus tuus , in anguſtia, & va-
ſtitate qua opprimet te hoſtis tuus.
* Homo delicatus in te, & luxu- 54
rioſus valde , inuidebit fratri ſuo ,
& vxori , quæ cubat in ſinu ſuo ,
* ne det eis de carnibus filiorum 55
ſuorum , quas comedet : eo quòd
nihil aliud habeat in obſidione
& penuria, qua vaſtauerint te ini-
mici tui intra omnes portas tuas.
* Tenera mulier & delicata , quæ 56
ſuper terram ingredi non valebat,

nec pedis veſtigium figere propter
mollitiem & teneritudinem ni-
miam, inuidebit viro ſuo, qui cu-
bat in ſinu eius , ſuper filij & filiæ
57 carnibus, * & illuuie ſecundarum,
quæ egrediuntur de medio femi-
num eius, & ſuper liberis qui ea-
dẽ hora nati ſunt. comedent enim
eos clam propter rerum omnium
penuriam in obſidione & vaſtita-
te, qua opprimet te inimicus tuus
58 intra portas tuas . * Niſi cuſtodie-
ris , & feceris omnia verba legis
huius, quæ ſcripta ſunt in hoc vo-
lumine , & timueris nomen eius
glorioſum & terribile, hoc eſt, Do-
59 minum Deum tuum : * augebit
Dominus plagas tuas, & plagas ſe-
minis tui , plagas magnas & per-
ſeuerantes , infirmitates peſſimas
60 & perpetuas . * & conuertet in te
G omnes afflictiones Ægypti , quas
61 timuiſti, & adhærebunt tibi :* In-
ſuper & vniuerſos languores , &
plagas, quæ non ſunt ſcriptæ in vo
lumine legis huius , inducet Do-
minus ſuper te, donec te conterat:
62 * & remanebitis pauci numero, qui
prius eratis ſicut aſtra cæli præ mul
titudine, quoniam non audiſti vo-
63 cem Domini Dei tui . * Et ſicut
ante lætatus eſt Dominus ſuper
vos, bene vobis faciens, voſq. mul
tiplicans : ſic lætabitur diſperdens
vos atque ſubuertens , vt aufera-
mini de Terra, ad quam ingredie-
64 tis poſſidendam. * Diſperget te Do
minus in omnes populos a ſum-
mitate terræ vſque ad terminos e-
ius: & ſeruies ibi dijs alienis, quos
& tu ignoras & patres tui, lignis &
65 lapidibus . * In gentibus quoque
illis non quieſces , neque erit re-
quies veſtigio pedis tui . Dabit e-
nim tibi Dominus ibi cor pauidũ,
& deficientes oculos , & animam
66 conſumptam mœrore : * Et erit
vita tua quaſi pendens ante te.
Timebis nocte & die , & non cre-
67 des vitæ tuæ. * Mane dices : Quis
mihi det veſperum ? & veſpere :
Quis mihi det mane ? propter cor-
dis tui formidinem , qua terrebe-
ris, & propter ea, quæ tuis videbis
68 oculis.* Reducet te Dominus claſ-
ſibus in Ægyptum per viam , de
qua dixit tibi vt eam amplius non
videres . Ibi venderis inimicis
tuis in ſeruos & ancillas, & non
erit qui emat.

CAP.

CAP. XXIX.

HÆc ſunt verba fœderis quod 1
præcepit Dominus Moyſi vt A
feriret cum filijs Iſrael in Terra
Moab: præter illud fœdus, quod
cum eis pepigit in Horeb.* Voca- 2
uitq. Moyſes omnem Iſrael, & di-
‖ Exo. 19. a. 4 xit ad eos: ‖ Vos vidiſtis vniuerſa,
quæ fecit Dominus coram vobis
in Terra Ægypti Pharaoni, & om-
nibus ſeruis eius, vniuerſæq. terræ
illius, * tentationes magnas, quas 3
viderunt oculi tui, ſigna illa, por-
tentaq. ingentia, * & non dedit 4
vobis Dominus cor intelligens, &
oculos videntes, & aures quæ poſ-
ſunt audire, vſque in præſentem
‖ S. 8. a. 2 diem. * ‖ Adduxit vos quadragin- 5
ta annis per deſertum: non ſunt
attrita veſtimenta veſtra, nec cal-
ceamenta pedum veſtrorum vetu-
ſtate conſumpta ſunt. * Panem 6
non comediſtis, vinum & ſiceram
non bibiſtis: vt ſciretis quia ego
ſum Dominus Deus veſter. * Et 7
‖ S. 3. a. 1 veniſtis ad hunc locum: ‖ egreſ-
ſusq. eſt Sehon rex Heſebon, & Og
rex Baſan, occurrẽtes nobis ad pu-
gnam. Et percuſſimus eos, * & 8
tulimus terram eorum, ac tradidi- B
mus poſſidendam Ruben & Gad,
& dimidiæ tribui Manaſſe. * Cu- 9
ſtodite ergo verba pacti huius, &
implete ea: vt intelligatis vniuerſa
quæ facitis.* Vos ſtatis hodie cun- 10
cti coram Domino Deo veſtro,
principes veſtri, & tribus, ac ma-
iores natu, atque doctores, omnis
populus Iſrael, * liberi & vxores 11
veſtræ, & aduena qui tecum mo-
ratur in caſtris, exceptis lignorum
cæſoribus, & his, qui comportant
aquas: * vt tranſeas in fœdere Do- 12
mini Dei tui, & in iureiurãdo quod
hodie Dominus Deus tuus percu-
tit tecum: * vt ſuſcitet te ſibi in 13
populũ, & ipſe ſit Deus tuus ſicut
locutus eſt tibi, & ſicut iurauit pa-
tribus tuis, Abraham, Iſaac, & Ia-
cob.* Nec vobis ſolis ego hoc fœ- 14
dus ferio, & hæc iuramenta confir-
mo, * ſed cunctis præſentibus & 15
abſentibus.* Vos enim noſtis quo 16
modo habitauerimus in Terra
Ægypti, & quo modo trãſierimus
per medium nationum, quas tran- C
ſeuntes * vidiſtis abominationes 17
& ſordes, id eſt, idola eorum, li-
gnum & lapidem, argentum & au-
18 rum, quæ colebant. * Ne forte ſit
inter vos vir aut mulier, familia
aut tribus, cuius cor auerſum eſt
hodie a Domino Deo noſtro: vt
vadat & ſeruiat dijs illarum Gen-
tium: & ſit inter vos radix germi-
19 nans fel & amaritudinẽ. * Cumq.
audierit verba iuramenti huius,
benedicet ſibi in corde ſuo, dicens:
Pax erit mihi, & ambulabo in pra-
uitate cordis mei: & abſumat ebria
20 ſitientem, * & Dominus non igno-
ſcat ei: ſed tunc quàm maxime
furor eius fumet, & zelus contra
hominem illum, & ſedeant ſuper
eum omnia maledicta, quæ ſcrip-
ta ſunt in hoc volumine: & de-
leat Dominus nomen eius ſub cæ-
21 lo, * & conſumat eum in perdi-
tionem ex omnibus tribubus Iſ-
rael, iuxta maledictiones, quæ in
Libro legis huius ac fœderis con-
22 tinentur. * Dicetq. ſequens ge-
neratio, & filij qui naſcentur de-
inceps, & peregrini, qui de longe
venerint, videntes plagas Terræ il-
D lius, & infirmitates, quibus eam
23 afflixerit Dominus, * ſulphure, &
ſalis ardore comburens, ita vt vl-
tra non ſeratur, nec virens quip-
piam germinet, in exemplũ ‖ ſub- ‖ Gen. 19. e. 24
uerſionis Sodomæ & Gomorrhæ,
Adamæ & Seboim, quas ſubuer-
tit Dominus in ira & furore ſuo.
24 * Et dicent omnes Gentes: ‖ Qua- ‖ 3. Reg. 9. b. 8
re ſic fecit Dominus Terræ huic? Iere. 22. b. 8
quæ eſt hæc ira furoris eius im-
25 menſa? * Et reſpondebunt: Quia
dereliquerunt pactum Domini,
quod pepigit cum patribus eorũ,
quãdo eduxit eos de Terra Ægyp-
26 ti: * & ſeruierunt dijs alienis, &
adorauerunt eos, quos neſciebant,
& quibus non fuerant attributi:
27 * idcirco iratus eſt furor Domini
contra Terram iſtam, vt induceret
ſuper eam omnia maledicta, quæ
28 in hoc volumine ſcripta ſunt: * &
eiecit eos de terra ſua in ira & in
furore, & in indignatione maxi-
ma, proiecitq. in terram alienam,
29 ſicut hodie comprobatur. * Ab-
ſcõdita, Domino Deo noſtro: quæ
manifeſta ſunt, nobis & filijs no-
ſtris vſque in ſempiternum, vt fa-
ciamus vniuerſa verba legis huius.

CAP. XXX.

1 A CVm ergo venerint ſuper te om
nes ſermones iſti, benedictio,

ſiue maledictio, quam propoſui in
conſpectu tuo: & ductus pœnitu-
dine cordis tui in vniuerſis genti-
bus, in quas diſperſerit te Domi-
nus Deus tuus, * & reuerſus fue- 2
ris ad eum, & obedieris eius im-
perijs, ſicut ego hodie præcipio ti-
bi, cum filijs tuis, in toto corde
tuo, & in tota anima tua: * redu- 3
cet Dominus Deus tuus captiuita-
tem tuam, ac miſerebitur tui, &
rurſum congregabit te de cunctis
populis, in quos te ante diſperſit.
* Si ad cardines cæli fueris diſſi- 4
patus, inde te retrahet Dominus
‖ 2.Mach 1. f. 29 Deus tuus, * & ‖ aſſumet, atque 5
introducet in Terram, quam poſ-
ſederunt patres tui, & obtinebis
eam: & benedicens tibi, maioris
numeri te eſſe faciet quàm fuerũt B
patres tui. * Circumcidet Domi- 6
nus Deus tuus cor tuum, & cor ſe-
minis tui: vt diligas Dominum
Deum tuum in toto corde tuo, &
in tota anima tua, vt poſſis viue-
re. * Omnes autem maledictio- 7
nes has conuertet ſuper inimicos
tuos, & eos, qui oderunt te &
perſequuntur. * Tu autem reuer- 8
teris, & audies vocem Domini
Dei tui: facieſq; vniuerſa manda-
ta quæ ego præcipio tibi hodie:
* & abundare te faciet Dominus 9
Deus tuus in cunctis operibus ma-
nuum tuarum, in ſobole vteri tui,
& in fructu iumentorum tuorum,
in vbertate terræ tuæ, & in rerum
omnium largitate. Reuertetur
enim Dominus, vt gaudeat ſuper
te in omnibus bonis, ſicut gauiſus
eſt in patribus tuis: * ſi tamen au- 10
dieris vocem Domini Dei tui, &
cuſtodieris præcepta eius & cere- C
monias, quæ in hac lege conſcrip-
ta ſunt: & reuertaris ad Dominum
Deum tuum in toto corde tuo, &
in tota anima tua. * Mandatum 11
hoc, quod ego præcipio tibi ho-
die, non ſupra te eſt, neque pro-
cul poſitum, * nec in cælo ſitum, 12
‖ Rom. 10. b. 6 vt poſſis dicere: ‖ Quis noſtrum
valet ad cælum aſcẽdere, vt deferat
illud ad nos, & audiamus atque
opere compleamus? * Neque trans 13
mare poſitum: vt cauſeris, & di-
cas: Quis ex nobis poterit tranſ-
fretare mare, & illud ad nos vſque
deferre: vt poſſimus audire, & fa-
cere quod præceptum eſt? * Sed 14
iuxta te eſt ſermo valde, in ore
tuo, & in corde tuo, vt facias il-
15 lum. * Conſidera quod hodie
propoſuerim in conſpectu tuo vi-
tam & bonum, & econtrario mor-
16 tem & malum: * vt diligas Domi-
num Deum tuum, & ambules in
vijs eius, & cuſtodias mandata il-
D lius ac ceremonias atque iudicia:
& viuas, atque multiplicet te, be-
nedicatq; tibi in Terra, ad quam
17 ingredieris poſſidendam. * Si au-
tem auerſum fuerit cor tuum, &
audire nolueris, atque errore de-
ceptus adoraueris deos alienos, &
18 ſeruieris eis: * prædico tibi hodie
quòd pereas, & paruo tempore
moreris in Terra, ad quam Iorda-
ne tranſmiſſo, ingredieris poſſi-
19 dendam. * Teſtes inuoco hodie
cælum & terram, quòd propoſue-
rim vobis vitam & mortem, bene-
dictionem & maledictionem. Eli-
ge ergo vitam, vt & tu viuas, &
20 ſemen tuum: * & diligas Domi-
num Deum tuum, atque obedias
voci eius, & illi adhæreas (ipſe eſt
enim vita tua, & longitudo die-
rum tuorum) vt habites in Terra,
pro qua iurauit Dominus patri-
bus tuis, Abraham, Iſaac, & Ia-
cob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

1 ABijt itaque Moyſes, & locu-
A tus eſt omnia verba hæc ad
2 vniuerſum Iſrael, * & dixit ad eos:
Centum viginti annorum ſum
hodie, non poſſum vltra egredi,
& ingredi, præſertim cum & Do-
minus dixerit mihi: ‖ Non tranſi- ‖ 3.3.d. 21
3 bis Iordanem iſtum. * Dominus Nu.27.c.13
ergo Deus tuus tranſibit ante te:
ipſe delebit omnes gentes has in
conſpectu tuo, & poſſidebis eas:
& Ioſue iſte tranſibit ante te, ſi-
4 cut locutus eſt Dominus. * Fa-
cietq; Dominus eis ‖ ſicut fecit Se- ‖ Num. 21.
hon & Og regibus Amorrhæorũ, c. 24
& terræ eorum, delebitq; eos.
5 * Cum ergo & hos tradiderit vo-
bis, ſimiliter facietis eis ſicut præ-
6 cepi vobis. * ‖ Viriliter agite, & ‖ 3.7.a.8
B confortamini: nolite timere, nec
paueatis ad conſpectũ eorum: quia
Dominus Deus tuus ipſe eſt du-
ctor tuus, & non dimittet, nec de-
7 relinquet te. * Vocauitq; Moyſes
Ioſue, & dixit ei coram omni Iſ-
rael: ‖ Confortare, & eſto robuſtus: ‖ Ioſ.1.b.6

3.Reg.2.a.2 tu enim introduces populũ iſtum
in Terram, quam daturum ſe pa-
tribus eorum iurauit Dominus, &
tu eam ſorte diuides. * Et Domi- 8
nus qui ductor eſt veſter, ipſe erit
tecum: non dimittet, nec dere-
linquet te: noli timere, nec pa-
ueas. * Scripſit itaque Moyſes le- 9
gem hanc, & tradidit eam ſacer-
dotibus filijs Leui, qui portabant
arcam fœderis Domini, & cunctis
ſenioribus Iſrael. * Præcepitq. eis, 10
dicens: Poſt ſeptem annos, anno C
remiſſionis, in ſollemnitate taber-
naculorum, * conuenientibus cun- 11
ctis ex Iſrael, vt appareant in con-
ſpectu Domini Dei tui in loco,
quem elegerit Dominus, leges ver-
ba legis huius coram omni Iſrael,
audientibus eis, * & in vnum om- 12
ni populo congregato, tam viris
quàm mulieribus, paruulis, & ad-
uenis, qui ſunt intra portas tuas:
vt audientes diſcant, & timeant
Dominum Deum veſtrum, & cu-
ſtodiant, impleantq. omnes ſer-
mones legis huius. * filij quoque 13
eorum qui nunc ignorant; vt au-
dire poſſint, & timeant Dominum
Deum ſuum cunctis diebus qui-
bus verſantur in Terra, ad quam
vos, Iordane tranſmiſſo, pergitis
obtinendam. * Et ait Dominus 14
ad Moyſen: Ecce prope ſunt dies D
mortis tuæ: voca Ioſue, & ſtate in
tabernaculo teſtimonij, vt præci-
piam ei. Abierunt ergo Moyſes
& Ioſue, & ſteterunt in taberna-
culo teſtimonij: * apparuitq. Do- 15
minus ibi in columna nubis, quæ
ſtetit in introitu tabernaculi. * Di- 16
xitq. Dominus ad Moyſen: Ecce
tu dormies cum patribus tuis, &
populus iſte conſurgens fornicabi-
tur poſt deos alienos in Terra, ad
quam ingreditur vt habitet in ea:
ibi derelinquet me, & irritum fa-
ciet fœdus, quod pepigi cum eo.
* Et iraſcetur furor meus contra 17
eum in die illo: & derelinquam
eum, & abſcondam faciem meam
ab eo, & erit in deuorationem:
inuenient eum omnia mala & af-
flictiones, ita vt dicat in illo die:
Vere quia non eſt Deus mecum,
inuenerunt me hæc mala. * Ego 18
autem abſcondam, & celabo fa- E
ciem meam in die illo propter om
nia mala, quæ fecit, quia ſecutus
eſt deos alienos. * Nunc itaque 19
ſcribite vobis canticum iſtud, &
docete filios Iſrael: vt memoriter
teneant, & ore decantent, & ſit
mihi carmen iſtud pro teſtimonio
20 inter filios Iſrael. * Introducam
enim eum in Terram, pro qua iu-
raui patribus eius, lacte & melle
manantem. Cumq. comederint,
& ſaturati, craſſiq. fuerint, auer-
tentur ad deos alienos, & ſeruient
eis: detrahentq. mihi, & irritum
21 facient pactum meum. * Poſtquam
inuenerint eum mala multa & af-
flictiones, reſpõdebit ei canticum
F iſtud pro teſtimonio, quod nulla
delebit obliuio ex ore ſeminis ſui.
Scio enim cogitationes eius, quæ
facturus ſit hodie, antequam in-
troducam eum in Terram, quam
22 ei pollicitus ſum. * Scripſit er-
go Moyſes canticum, & docuit
23 filios Iſrael. * Præcepitq. Domi-
nus Ioſue filio Nun, & ait: Con-
fortare, & eſto robuſtus: tu enim
introduces filios Iſrael in Terram,
quam pollicitus ſum, & ego ero
24 tecum. * Poſtquam ergo ſcripſit
Moyſes verba legis huius in volu-
25 mine, atque compleuit: * præce-
pit Leuitis, qui portabant arcam
26 fœderis Domini, dicens: * Tolli-
G te librum iſtum, & ponite eum in
latere arcæ fœderis Domini Dei
veſtri: vt ſit ibi contra te in teſti-
27 monium. * Ego enim ſcio con-
tentionem tuã, & ceruicem tuam
duriſſimam. Adhuc viuente me &
ingrediẽte vobiſcum, ſemper con-
tentioſe egiſtis contra Dominum:
quanto magis cum mortuus fue-
28 ro? * Congregate ad me omnes
maiores natu per tribus veſtras,
atque doctores, & loquar audien-
tibus eis ſermones iſtos, & inuo-
cabo contra eos cælum & terram.
29 * Noui enim quòd poſt mortem
meam inique agetis, & declinabi-
tis cito de via, quam præcepi vo-
bis: & occurrent vobis mala in
extremo tempore, quando feceri-
tis malum in conſpectu Domini,
vt irritetis eum per opera manuũ
30 veſtrarum. * Locutus eſt ergo
Moyſes, audiente vniuerſo cœtu
Iſrael, verba carminis huius, &
ad finem vſque compleuit.

CAP. XXXII.

1
A AVdite cæli quæ loquor, audiat
terra verba oris mei.

* Con-

* Concreſcat vt pluuia doctrina 2
mea, fluat vt ros eloquium meũ,
quaſi imber ſuper herbam, & qua-
ſi ſtillæ ſuper gramina.
* Quia nomen Domini inuoca- 3
bo: date magnificentiam Deo no-
ſtro.
* Dei perfecta ſunt opera, & om 4
nes viæ eius iudicia: Deus fidelis,
& abſque vlla iniquitate, iuſtus &
rectus.
* Peccauerunt ei, & non filij eius 5
in ſordibus: generatio praua at-
que peruerſa.
* Hæccine reddis Domino po- 6
pule ſtulte & inſipiens? numquid
non ipſe eſt pater tuus, qui poſſe-
dit te, & fecit, & creauit te?
‖ Iob 8.b. 8 * ‖ Memento dierum antiquo- 7
rum, cogita generationes ſingulas:
interroga patrem tuum, & annun-
ciabit tibi: maiores tuos, & di-
cent tibi.
* Quando diuidebat Altiſſimus 8
gentes: quando ſeparabat filios B
Adam, conſtituit terminos popu-
lorum iuxta numerum filiorum
Iſrael.
* Pars autem Domini, populus 9
eius: Iacob funiculus hereditatis
eius.
* Inuenit eum in terra deſerta, 10
in loco horroris, & vaſtæ ſolitudi-
nis: circumduxit eum, & docuit:
& cuſtodiuit quaſi pupillam ocu-
li ſui.
* Sicut aquila prouocans ad vo- 11
landum pullos ſuos, & ſuper eos
volitans, expandit alas ſuas, & aſ-
ſumpſit eum, atque portauit in hu-
meris ſuis.
* Dominus ſolus dux eius fuit: 12
& non erat cum eo Deus alienus.
* Conſtituit eum ſuper excel- 13
ſam terram: vt comederet fructus
agrorum, vt ſugeret mel de petra,
oleumq. de ſaxo duriſſimo.
* Butyrum de armento, & lac 14
de ouibus cum adipe agnorum, & C
arietum filiorum Baſan: & hircos
cum medulla tritici, & ſanguinem
vuæ biberet meraciſſimum.
* Incraſſatus eſt dilectus, & re- 15
calcitrauit: incraſſatus, impingua-
tus, dilatatus, dereliquit Deum
factorem ſuum, & receſſit a Deo
ſalutari ſuo.
* Prouocauerunt eum in dijs a- 16
lienis, & in abominationibus ad
iracundiam concitauerunt.

17 * Immolauerunt dæmonijs &
non Deo, dijs, quos ignorabant:
noui receñesq. venerunt, quos
non coluerunt patres eorum.
18 * Deum, qui te genuit, dereli-
quiſti, & oblitus es Domini crea-
toris tui.
19 * Vidit Dominus, & ad iracun-
diam concitatus eſt: quia prouo-
cauerunt eum filij ſui & filiæ.
20 * Et ait: Abſcondam faciem
meam ab eis, & conſiderabo no-
uiſſima eorum: generatio enim
peruerſa eſt, & infideles filij.
21 * Ipſi me prouocauerunt in eo,
qui non erat Deus, & irritauerunt
in vanitatibus ſuis: & ‖ ego pro- ‖ Rom. 10.
uocabo eos in eo, qui non eſt po- d. 19
pulus, & in gente ſtulta irritabo Iere.15.c.14
D illos.
22 * Ignis ſuccenſus eſt in furore
meo, & ardebit vſque ad inferni
nouiſſima: deuorabitq. terram
cum germine ſuo, & montium
fundamenta comburet.
23 * Congregabo ſuper eos mala,
& ſagittas meas complebo in eis.
24 * Conſumentur fame, & deuo-
rabũt eos aues morſu amariſſimo:
dẽtes beſtiarum immittam in eos,
cum furore trahentium ſuper ter-
ram, atque ſerpentium.
25 * Foris vaſtabit eos gladius, &
intus pauor, iuuenem ſimul ac vir-
ginem, lactentem cum homine
ſene.
26 * Dixi: Vbinam ſunt? ceſſare
faciam ex hominibus memoriam
eorum.
27 * Sed propter iram inimicorum
diſtuli: ne forte ſuperbirent ho-
ſtes eorum, & dicerent: Manus
noſtra excelſa, & non Dominus,
fecit hæc omnia.
28 * Gens abſque conſilio eſt, & ſi-
ne prudentia.
29 * ‖ Vtinam ſaperent, & intelli- ‖ Iere.9.c.12
gerent, ac nouiſſima prouiderent.
30 * Quo modo perſequatur vnus
mille, & duo fugent decem millia?
nonne ideo, quia Deus ſuus ven-
didit eos, & Dominus concluſit
E illos?
31 * Non enim eſt Deus noſter vt
dij eorum: & inimici noſtri ſunt
iudices.
32 * De vinea Sodomorum, vinea
eorum, & de ſuburbanis Gomor-
rhæ: vua eorum vua fellis, & bo-
tri amariſſimi.

*Ed

* Fel draconum vinum eorum, 33
& venenum aſpidum inſanabile.
* Nonne hæc condita ſunt apud 34
me, & ſignata in theſauris meis?
‖ Eccli. 28. a * ‖ Mea eſt vltio, & ego retri- 35
1 buam in tempore, vt labatur pes
Rom. 12. d. eorum: iuxta eſt dies perditionis,
19 & adeſſe feſtinant tempora.
Heb. 10. f. * Iudicabit Dominus populum 36
30 ſuum, & in ſeruis ſuis miſerebi-
tur: videbit quod infirmata ſit
manus, & clauſi quoque defece-
runt, reſiduiq. conſumpti ſunt.
‖ Iere. 2. f. * Et dicet: ‖ Vbi ſunt dij eorum, 37
28 in quibus habebant fiduciam?
* De quorum victimis comede- 38
bant adipes, & bibebant vinum
libaminum: ſurgant, & opitulen-
tur vobis, & in neceſſitate vos
protegant. F
‖ 1. Reg. 2. * ‖ Videte quòd ego ſim ſolus, & 39
a. 6 non ſit alius Deus præter me: ego
Tob. 13. a. 2. occidam, & ego viuere faciam:
Sap. 16. b. 13 percutiam, & ego ſanabo, ‖ &
‖ Iob 10. b. non eſt qui de manu mea poſſit
7 eruere.
* Leuabo ad cælum manum 40
meam, & dicam: Viuo ego in
æternum.
* Si acuero vt fulgur gladium 41
meum, & arripuerit iudicium ma-
nus mea: reddam vltionem hoſti-
bus meis, & his qui oderunt me
retribuam.
* Inebriabo ſagittas meas ſan- 42
guine, & gladius meus deuorabit
carnes, de cruore occiſorum, &
de captiuitate, nudati inimico-
rum capitis.
‖ 2. Mac. 7. * ‖ Laudate gentes populū eius, 43
b. 6 quia ſanguinem ſeruorum ſuorum
vlciſcetur: & vindictam retribuet
in hoſtes eorum, & propitius erit
terræ populi ſui.
* Venit ergo Moyſes, & locutus 44
eſt omnia verba cantici huius in G
auribus populi, ipſe & Ioſue filius
Nun. * Compleuitq. omnes ſer- 45
mones iſtos, loquens ad vniuer-
ſum Iſrael. * & dixit ad eos: Po- 46
nite corda veſtra in omnia verba,
quæ ego teſtificor vobis hodie: vt
mandetis ea filijs veſtris cuſtodire
& facere, & implere vniuerſa quæ
ſcripta ſunt legis huius: * quia nō 47
incaſſum præcepta ſunt vobis, ſed
vt ſinguli in eis viuerent: quæ fa-
cientes longo perſeueretis tempo-
re in Terra, ad quam, Iordane
tranſmiſſo, ingredimini poſſiden-
48 dam. * Locutuſq. eſt Dominus
ad Moyſen in eadem die, dicens:
49 * Aſcende in montem iſtum Aba-
rim, id eſt, tranſituum, in mon-
tem Nebo, qui eſt in Terra Moab
contra Iericho: & vide Terram
Chanaan, quam ego tradam filijs
Iſrael obtinendam, & morere in
50 monte. * Quem conſcendens iun-
geris populis tuis, ‖ ſicut mortuus ‖ Num. 27.
eſt Aaron frater tuus in mōte Hor, c. 13 & 20. d.
51 & appoſitus populis ſuis: * ‖ quia 26
præuaricati eſtis contra me in me- ‖ Nu. 20. a. 4
dio filiorum Iſrael ad Aquas con- & 27. c. 14
tradictionis in Cades deſerti Sin:
& non ſanctificaſtis me inter fi-
52 lios Iſrael. * E contra videbis ter-
ram, & non ingredieris in eam,
quam ego dabo filijs Iſrael.

CAP. XXXIII.

1 HÆc eſt benedictio, qua be-
A nedixit Moyſes, homo Dei,
filijs Iſrael ante mortem ſuam.
2 * Et ait: Dominus de Sinai ve-
nit, & de Seir ortus eſt nobis: ap-
paruit de monte Pharan, & cum
eo ſanctorum millia. In dextera
eius ignea lex.
3 * Dilexit populos, ‖ omnes ſan- ‖ Sap. 3. a. 1
cti in manu illius ſunt: & qui ap-
propinquant pedibus eius, acci-
pient de doctrina illius.
4 * Legem præcepit nobis Moy-
ſes, hereditatē multitudinis Iacob.
5 * Erit apud rectiſſimum rex, con-
gregatis principibus populi cum
tribubus Iſrael.
6 * Viuat Ruben, & non moria-
tur, & ſit paruus in numero.
7 * Hæc eſt Iudæ benedictio: Au-
B di Domine vocem Iudæ, & ad
populum ſuum introduc eum:
manus eius pugnabunt pro eo, &
adiutor illius contra aduerſarios
eius erit.
8 * Leui quoque ait: Perfectio tua,
& doctrina tua viro ſancto tuo,
quem probaſti in tentatione, & iu-
dicaſti ad Aquas contradictionis.
9 * Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ:
Neſcio vos; & fratribus ſuis: Igno-
ro vos: & neſcierunt filios ſuos.
Hi cuſtodierunt eloquium tuum,
& pactum tuum ſeruauerunt, * iu-
10 dicia tua o Iacob, & legem tuam
ō Iſrael: ponent thymiama in fu-
rore tuo, & holocauſtum ſuper
11 altare tuum. * Benedic Domine

fortitudini eius, & opera manuum
illius ſuſcipe. Percute dorſa ini-
micorum eius: & qui oderunt
eum, non conſurgant.
12 * Et Beniamin ait: Amantiſſi-
mus Domini habitabit confiden-
ter in eo: quaſi in thalamo tota
die morabitur, & inter humeros
illius requieſcet.
13 * Ioſeph quoque ait: De bene-
C dictione Domini terra eius, de po-
mis cæli, & rore, atque abyſſo
14 ſubiacente. * De pomis fructuum
15 ſolis ac lunæ. * de vertice antiquo-
rum montium, de pomis collium
16 æternorum: * & de frugibus terræ,
& de plenitudine eius. Benedictio
‖ Exo. 3. a. 2 illius, ‖ qui apparuit in rubo, ve-
niat ſuper caput Ioſeph, & ſuper
verticẽ nazaræi inter fratres ſuos.
17 *Quaſi primogeniti tauri pulchri-
tudo eius, cornua rhinocerotis cor-
nua illius: in ipſis ventilabit Gen-
tes vſque ad terminos terræ. hæ
ſunt multitudines Ephraim: &
hæc millia Manaſſe.
18 * Et Zabulon ait: Lætare Za-
bulon in exitu tuo, & Iſſachar in
19 tabernaculis tuis. * Populos voca-
bunt ad montem: ibi immolabunt
victimas iuſtitiæ. Qui inundatio-
nem maris quaſi lac ſugent, &
theſauros abſconditos arenarum.
20 * Et Gad ait: Benedictus in la-
titudine Gad: quaſi leo requie-
uit, cepitq. brachium & verticem.
21 *Et vidit principatum ſuum, quòd
in parte ſua doctor eſſet repoſitus:
qui fuit cum principibus populi,
& fecit iuſtitias Domini, & iudi-
cium ſuum cum Iſrael.
22 * Dan quoque ait: Dan catulus
D leonis, fluet largiter de Baſan.
23 * Et Nephthali dixit: Nephtha-
li abundantia perfruetur, & plenus
erit benedictionibus Domini: ma-
re & meridiem poſſidebit.
24 * Aſer quoque ait: Benedictus
in filijs Aſer, ſit placens fratribus
ſuis, & tingat in oleo pedem ſuũ.
25 * Ferrum & æs calceamẽtum eius.
Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſe-
26 nectus tua. * Non eſt Deus alius
vt Deus rectiſſimi: aſcenſor cæli
auxiliator tuus. Magnificentia eius
27 diſcurrunt nubes, * habitaculum
eius ſurſum, & ſubter brachia ſem-
piterna: eijciet a facie tua inimi-
cum, dicetque: Conterere.
28 * Habitabit Iſrael confidenter,
& ſolus. Oculus Iacob in terra fru-
menti & vini, cæliq. caligabunt
rore.
29 * Beatus es tu Iſrael: quis ſimi-
lis tui popule, qui ſaluaris in Do-
mino? ſcutum auxilij tui, & gla-
dius gloriæ tuæ: negabunt te ini-
mici tui, & tu eorum colla cal-
cabis.

CAP. XXXIIII.

1 AScendit ‖ ergo Moyſes de cam- ‖ 2. Mac. 2.
A peſtribus Moab ſuper Mon- a. 4
tem Nebo, in verticem Phaſga ſ. 3. d. 26
contra Iericho: oſtenditq. ei Domi-
nus omnem Terram Galaad vſque
2 Dan, * & vniuerſum Nephthali,
terramq. Ephraim & Manaſſe, &
omnem terram Iuda vſque ad ma-
3 re nouiſſimum, * & auſtralem par-
tem, & latitudinem campi Iericho
ciuitatis palmarum vſque Segor.
4 * Dixitq. Dominus ad eum: ‖ Hæc ‖ Gen. 12. b.
eſt terra, pro qua iuraui Abraham, 7 & 15. d. 18
B Iſaac, & Iacob, dicens: Semini
tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis
tuis, & non tranſibis ad illam.
5 * Mortuusq. eſt ibi Moyſes ſeruus
Domini, in terra Moab, iubente
6 Domino: * & ſepeliuit eum in val-
le Terræ Moab contra Phogor: &
non cognouit homo ſepulchrum
eius vſque in præſentem diem.
7 * Moyſes centum & viginti anno-
rum erat quando mortuus eſt: non
caligauit oculus eius, nec dentes
8 illius moti ſunt. * Fleueruntq.
C eum filij Iſrael in campeſtribus
Moab triginta diebus: & comple-
ti ſunt dies planctus lugentium
9 Moyſen. * Ioſue vero filius Nun
repletus eſt Spiritu ſapientiæ, quia
Moyſes poſuit ſuper eum manus
ſuas. Et obedierunt ei filij Iſrael,
feceruntq. ſicut præcepit Domi-
10 nus Moyſi. * Et non ſurrexit vltra
D propheta in Iſrael ſicut Moyſes,
quem noſſet Dominus facie ad fa-
11 ciem, * in omnibus ſignis atque
portentis, quæ miſit per eum, vt
faceret in Terra Ægypti Pharaoni,
& omnibus ſeruis eius, vniuerſæq.
12 terræ illius, * & cunctam manum
robuſtam, magnaq. mirabilia,
quæ fecit Moyſes coram vniuerſo
Iſrael.

LIBER IOSVE,

HEBRAICE IEHOSVA.

CAPVT PRIMVM.

ET factum eſt 1
poſt mortem A
Moyſi ſerui
Domini,vt lo
queretur Do-
minus ad Io-
ſue filium
Nun , mini-
ſtrum Moyſi,& diceret ei : * Moy- 2
ſes ſeruus meus mortuus eſt : ſur-
ge, & tranſi Iordanem iſtum tu &
omnis populus tecum,in Terram,
‖ Deu.11.c. quam ego dabo filijs Iſrael.* ‖Om 3
24 nem locum , quem calcauerit ve-
ſtigium pedis veſtri,vobis tradam,
ſicut locutus ſum Moyſi . * A de- 4
ſerto & Libano vſque ad fluuium
magnum Euphraten , omnis terra
Hethæorum vſque ad mare ma-
gnum contra ſolis occaſum erit
terminus veſter . * Nullus pote- 5
rit vobis reſiſtere cunctis diebus
‖ Heb.13.a. vitæ tuæ : ‖ ſicut fui cum Moyſe ,
6 ita ero tecum : non dimittam, nec
J. 3. b. 7 derelinquam te . * ‖ Confortare , 6
‖ Deu.31.b. & eſto robuſtus : tu enim ſorte di- B
6. f. 23 uides populo huic Terrã , pro qua
3.Reg.2. a. iuraui patribus ſuis , vt traderem
2 eam illis . * Confortare igitur , & 7
eſto robuſtus valde : vt cuſtodias,
& facias omnem legem , quam
præcepit tibi Moyſes ſeruus meus :
ne declines ab ea ad dexteram vel
ad ſiniſtram , vt intelligas cuncta
quæ agis. * Non recedat volumen 8
legis huius ab ore tuo : ſed medi-
taberis in eo diebus ac noctibus ,
vt cuſtodias & facias omnia quæ
ſcripta ſunt in eo : tunc diriges viã
tuam, & intelliges eam . * Ecce 9
præcipio tibi , confortare , & eſto C
robuſtus. Noli metuere,& noli ti-
mere : quoniam tecum eſt Domi-
nus Deus tuus in omnibus ad quę-
10 cumque perrexeris . * Præcepitq.
Ioſue principibus populi , dicens :
Tranſite per mediũ caſtrorum , &
11 imperate populo,ac dicite : * Præ-
parate vobis cibaria : quoniã poſt
diem tertiũ tranſibitis Iordanem ,
& intrabitis ad poſſidendam Ter-
ram , quam Dominus Deus veſter
12 daturus eſt vobis.* Rubenitis quo-
que & Gaditis , & dimidiæ tribui
13 Manaſſe ait : * Mementote ſermo-
nis , quem præcepit vobis Moyſes
famulus Domini,dicẽs : Dominus
Deus veſter dedit vobis requiem,&
14 omnem Terram.* ‖ Vxores veſtræ, ‖ Nu.32.d.
& filij , ac iumenta manebunt in 7
Terra,quam tradidit vobis Moyſes
tranſIordanem:vos autem tranſite
armati ante fratres veſtros , omnes
fortes manu , & pugnate pro eis ,
15 *donec det Dominus requiẽ fratri-
D bus veſtris ſicut & vobis dedit , &
poſſideãt ipſi quoque Terrã, quam
Dominus Deus veſter daturus eſt
eis : & ſic reuertemini in Terram
poſſeſſionis veſtræ , & habitabitis
in ea,quam vobis dedit Moyſes fa-
mulus Domini trans Iordanem
16 contra ſolis ortum . * Reſponde-
runtq. ad Ioſue , atque dixerunt :
Omnia, quæ præcepiſti nobis , fa-
ciemus:& quocumque miſeris, ibi-
17 mus . * Sicut obediuimus in cun-
ctis Moyſi, ita obediemus & tibi :
tantum ſit Dominus Deus tuus te-
cum, ſicut fuit cum Moyſe . * Qui
contradixerit ori tuo, & non obe-
dierit cunctis ſermonibus , quos
præceperis ei, moriatur . tu tantum
confortare , & viriliter age .

CAP. II.

1 MIſit igitur Ioſue filius Nun
A de Setim duos viros explora-

 tores

tores in abſcondito : & dixit eis :
Ite, & cōſiderate Terram, vrbemq.
‖ Iac.2.d.25 Iericho . ‖ Qui pergentes ingreſſi
Heb.11.f.31 ſunt domum mulieris meretricis,
nomine Rahab, & quieuerūt apud
eam . * Nunciatumq. eſt regi Ieri- 2
cho , & dictum : Ecce viri ingreſſi
ſunt huc per noctē de filijs Iſrael ,
vt explorarent Terram . * Miſitq. 3
rex Iericho ad Rahab dicens: Educ
viros, qui venerunt ad te , & in-
greſſi ſunt domum tuam : explora-
tores quippe ſunt, & omnem Ter-
‖ J.6.e.17 ram conſiderare venerunt.* ‖ Tol- 4
lensq. mulier viros, abſcondit , &
ait : Fateor , venerunt ad me , ſed
neſciebam vnde eſſent : * cumq. 5
porta clauderetur in tenebris, & il-
li pariter exierūt , neſcio quò abie-
runt : perſequimini cito , & com-
prehendetis eos. * Ipſa autem fe- 6
cit aſcendere viros in ſolarium do-
mus ſuæ, operuitq. eos ſtipula lini,
quæ ibi erat .* Hi autem, qui miſſi 7
fuerant , ſecuti ſunt eos per viam, B
quæ ducit ad vadum Iordanis : il-
lisq. egreſſis ſtatim porta clauſa eſt.
* Necdum obdormierant qui la- 8
tebant , & ecce mulier aſcendit ad
eos, & ait : * Noui quòd Dominus 9
tradiderit vobis Terram : etenim
irruit in nos terror veſter , & elan-
guerunt omnes habitatores Terræ.
‖ Exo.14.e.21 *Audiuimus quod ‖ ſiccauerit Do- 10
minus aquas Maris rubri ad veſtrū
introitum, quando egreſſi eſtis ex
‖ Nu.21.e.24 Ægypto : ‖ & quæ feceritis duobus
Amorrhæorum regibus, qui erant
trans Iordanem : Sehon & Og ,
quos interfeciſtis.* Et hæc audien 11
tes pertimuimus , & elanguit cor
noſtrum , nec remanſit in no-
bis ſpiritus ad introitum veſtrum :
Dominus enim Deus veſter ipſe
eſt Deus in cælo ſurſum, & in ter-
‖ J.6.d.22 ra deorſum . * ‖ Nunc ergo iurate 12
mihi per Dominum, vt quomodo
ego miſericordiam feci vobiſcum,
ita & vos faciatis cum domo patris
mei : detisq. mihi verum ſignum ,
* vt ſaluetis patrem meum & ma- 13
trem , fratres ac ſorores meas , & C
omnia quæ illorum ſunt, & eruatis
animas noſtras a morte .* Qui re- 14
ſponderūt ei : Anima noſtra ſit pro
vobis in mortem , ſi tamen non
prodideris nos . cumq. tradiderit
nobis Dominus terram, faciemus
in te miſericordiam & veritatem .
* Demiſit ergo eos per funem de 15
feneſtra : domus enim eius hære-
16 bat muro . * Dixitq. ad eos : Ad
montana conſcendite , ne forte
occurrant vobis reuertentes : ibiq.
latitate tribus diebus , donec re-
deant , & ſic ibitis per viam ve-
17 ſtram . * Qui dixerunt ad eam :
Innoxij erimus a iuramento hoc ,
18 quo adiuraſti nos : * ſi ingredien-
tibus nobis Terram , ſignum fue-
rit funiculus iſte coccineus , & li-
gaueris eum in feneſtra, per quam
demiſiſti nos : & patrem tuum ac
matrem , fratresq. & omnem co-
D gnationem tuam congregaueris in
19 domum tuam . * Qui oſtium do-
mus tuæ egreſſus fuerit , ſanguis
ipſius erit in caput eius , & nos
erimus alieni . Cunctorum autem
ſanguis , qui tecum in domo fue-
rint, redundabit in caput noſtrum,
20 ſi eos aliquis tetigerit . * Quod ſi
nos prodere volueris , & ſermo-
nem iſtum proferre in medium ,
erimus mundi ab hoc iuramento ,
21 quo adiuraſti nos . * Et illa re-
ſpondit : Sicut locuti eſtis , ita
fiat . dimittensq. eos vt pergerent,
appendit funiculum coccineum
22 in feneſtra . * Illi vero ambulan-
tes peruenerunt ad montana , &
manſerunt ibi tres dies, donec re-
uerterentur qui fuerant perſecuti :
quærētes enim per omnem viam,
23 non repererunt eos . * Quibus vr-
bem ingreſſis , reuerſi ſunt , &
deſcenderūt exploratores de mon-
te : & tranſmiſſo Iordane , vene-
runt ad Ioſue filium Nun , narra-
ueruntq. ei omnia quæ acciderant
24 ſibi , * atque dixerunt : Tradidit
Dominus omnem terram hanc in
manus noſtras , & timore proſtra-
ti ſunt cuncti habitatores eius .

CAP. III.

1 IGitur Ioſue de nocte conſurgens
A monit caſtra : egredientesq. de
Setim , venerunt ad Iordanem ip-
ſe , & omnes filij Iſrael , & mora-
2 ti ſunt ibi tres dies.* Quibus euo-
lutis, tranſierunt præcones per ca-
3 ſtrorum medium , * & clamare
cœperunt : Quando videritis ar-
cam fœderis Domini Dei veſtri, &
ſacerdotes ſtirpis Leuiticæ portan
tes eam , vos quoque conſurgite ,
4 & ſequimini præcedentes : * ſitq.
inter vos & arcam ſpatium cubi-
torum

torum duum millium: vt procul
videre poſſitis, & noſſe per quam
viam ingrediamini: quia prius
non ambulaſtis per eam: & caue-
te ne appropinquetis ad arcam. B
* Dixitq Ioſue ad populum: San- 5
ctificamini: cras enim faciet Do-
minus inter vos mirabilia. * Et ait 6
ad ſacerdotes: Tollite arcam fœ-
deris, & præcedite populum.
Qui iuſſa complentes, tulerunt,
& ambulauerunt ante eos. * Di- 7
xitq. Dominus ad Ioſue: Hodie
incipiam exaltare te coram omni
Iſrael: vt ſciant quod ſicut cum
Moyſe fui, ita & tecum ſim. * Tu 8
autem præcipe ſacerdotibus, qui
portant arcam fœderis, & dic eis:
Cum ingreſſi fueritis partem aquæ
Iordanis, ſtate in ea. * Dixitq. 9
Ioſue ad filios Iſrael: Accedite
huc, & audite verbum Domini
Dei veſtri. * Et rurſum: In hoc, 10
inquit, ſcietis quod Dominus C
Deus viuens in medio veſtri eſt,
& diſperdet in conſpectu veſtro
Chananæum & Hethæum, Hæ-
uæum & Pherezæum, Gergeſæum
quoque & Iebuſæum, & Amor-
‖Act.7.f.45 thæum. * ‖ Ecce, arca fœderis Do- 11
Eccli.24.c. mini omnis terræ antecedet vos
36 per Iordanem. * Parate duodecim 12
viros de tribubus Iſrael, ſingulos
per ſingulas tribus. * Et cum po- 13
ſuerint veſtigia pedum ſuorum ſa-
cerdotes qui portant arcam Domi-
ni Dei vniuerſæ terræ in aquis Ior-
danis, aquæ, quæ inferiores ſunt,
decurrent atque deficient: quæ au-
tem deſuper veniunt, in vna mo-
le conſiſtent. * Igitur egreſſus eſt 14
populus de tabernaculis ſuis, vt
tranſiret Iordanem: & ſacerdo-
tes, qui portabant arcam fœde-
ris, pergebant ante eum. * In- 15
greſſiſq. eis Iordanem, & pedibus D
eorum in parte aquæ tinctis (Ior-
danis autem ripas aluei ſui tem-
pore meſſis impleuerat) * ſtete- 16
rũt aquæ deſcendẽtes in loco vno,
& ad inſtar montis intumeſcentes
apparebant procul ab vrbe, quæ
vocatur Adom vſque ad locum
Sarthan: quæ autem inferiores e-
rant, in Mare ſolitudinis (quod
nunc vocatur mortuum) deſcen-
derunt, vſquequo omnino defice-
rent. * Populus autem incedebat 17
contra Iericho: & ſacerdotes, qui
portabant arcam fœderis Domi-
ni, ſtabant ſuper ſiccam humum
in medio Iordanis accincti, om-
niſq. populus per arentem alueum
tranſibat.

CAP. IIII.

1 QVibus tranſgreſſis, dixit Do-
2 minus ad Ioſue: * Elige
duodecim viros ſingulos
3 per ſingulas tribus: * & præcipe
A eis vt tollant de medio Iordanis al-
ueo, vbi ſteterunt pedes ſacerdotũ,
duodecim duriſſimos lapides, quos
ponetis in loco caſtrorum, vbi fi-
4 xeritis hac nocte tentoria. * Voca-
uitq. Ioſue duodecim viros, quos
elegerat de filijs Iſrael, ſingulos
5 de ſingulis tribubus, * & ait ad
eos: Ite ante arcam Domini Dei
veſtri ad Iordanis medium, & por-
tate inde ſinguli ſingulos lapides
in humeris veſtris, iuxta nume-
6 rum filiorum Iſrael, * vt ſit ſignum
inter vos: & quando interrogaue-
rint vos filij veſtri cras, dicentes:
7 Quid ſibi volunt iſti lapides? * re-
B ſpondebitis eis: Defecerunt aquæ
Iordanis ante arcam fœderis Do-
mini, cum tranſiret eum: idcir-
co poſiti ſunt lapides iſti in mo-
numentum filiorum Iſrael vſque
8 in æternum. * Fecerunt ergo filij
Iſrael ſicut præcepit eis Ioſue, por-
tantes de medio Iordanis alueo
duodecim lapides, vt Dominus ei
imperarat, iuxta numerum filio-
rum Iſrael, vſque ad locum, in
quo caſtrametati ſunt, ibiq. po-
9 ſuerunt eos. * Alios quoque duo-
decim lapides poſuit Ioſue in me-
dio Iordanis alueo, vbi ſteterunt
ſacerdotes, qui portabant arcam
fœderis: & ſunt ibi vſque in præ-
10 ſentem diem. * Sacerdotes au-
tem, qui portabant arcam, ſtabant
in Iordanis medio, donec omnia
complerentur, quæ Ioſue, vt lo-
queretur ad populum, præcepe-
rat Dominus, & dixerat ei Moy-
ſes. Feſtinauitq. populus, & tran-
11 ſijt. * Cumq. tranſiſſent omnes,
C tranſiuit & arca Domini, ſacerdo-
12 teſq. pergebant ante populũ. * Fi-
lij quoque Ruben, & Gad, & di-
midia tribus Manaſſe, armati præ-
cedebant filios Iſrael, ‖ ſicut eis ‖Nu.32.e.
13 præceperat Moyſes: * & quadra- 28
ginta pugnatorum millia per tur-
mas, & cuneos, incedebãt per pla-
na atque campeſtria vrbis Iericho.

* In die illo magnificauit Domi- 14
nus Ioſue coram omni Iſrael, vt ti-
merent eum, ſicut timuerāt Moy-
ſen, dum adiuueret. * Dixitq. ad 15
eum: * Præcipe ſacerdotibus, qui 16
portant arcam fœderis, vt aſcen-
dant de Iordane. * Qui præcepit 17
eis, dicens: Aſcendite de Iordane.
*Cumq. aſcendiſſent portantes ar- 18
cam fœderis Domini, & ſiccam
humum calcare cœpiſſent, reuer-
ſæ ſunt aquæ in alueum ſuum, &
fluebant ſicut ante conſueuerant. D
* Populus autem aſcendit de Ior- 19
dane, decimo die menſis primi, &
caſtrametati ſunt in Galgalis con-
tra Orientalem plagam vrbis Ieri-
cho. * Duodecim quoque lapides, 20
quos de Iordanis alueo ſumpſe-
rant, poſuit Ioſue in Galgalis, * & 21
dixit ad filios Iſrael: Quando in-
terrogauerint filij veſtri cras patres
ſuos, & dixerint eis: Quid ſibi vo-
lunt lapides iſti? * docebitis eos, 22
atque dicetis: Per arentem alueum
tranſiuit Iſrael Iordanem iſtum,
* ſiccante Domino Deo veſtro a- 23
quas eius in conſpectu veſtro, do-
‖ Exo.14.c. 21 nec tranſiretis: * ‖ ſicut fecerat 24
prius in mari rubro, quod ſicca-
uit donec tranſiremus: * Vt diſ- 25
cant omnes terrarum populi for-
tiſſimam Domini manum, vt &
vos timeatis Dominum Deum ve-
ſtrum omni tempore.

CAP. V.

POſtquam ergo audierunt om- 1
nes reges Amorrhæorum, qui A
habitabant trans Iordanem ad Oc-
cidentalem plagam, & cuncti re-
ges Chanaan, qui propinqua poſ-
ſidebant magni maris loca, quod
ſiccaſſet Dominus fluenta Iorda-
nis coram filijs Iſrael donec tran-
ſirent, diſſolutum eſt cor eorum,
& non remanſit in eis ſpiritus,
timentium introitum filiorum
Iſrael. * Eo tempore ait Domi- 2
nus ad Ioſue: Fac tibi cultros la-
pideos, & circumcide ſecundo fi-
lios Iſrael. * Fecit quod iuſſerat 3
Dominus, & circumcidit filios
Iſrael in colle præputiorum. * Hæc 4
autem cauſa eſt ſecundæ circum- B
ciſionis: Omnis populus, qui e-
greſſus eſt de Ægypto generis ma-
ſculini, vniuerſi bellatores viri,
mortui ſunt in deſerto per lon-
5 giſſimos viæ circuitus, * qui om-
nes circumciſi erant. Populus au-
6 tem qui natus eſt in deſerto, * per
quadraginta annos itineris latiſſi-
mæ ſolitudinis incircumciſus fuit:
donec conſumerentur qui non au-
dierant vocem Domini, & qui-
bus ante iurauerat vt non oſten-
deret eis terram lacte & melle
7 manantem. * Horum filij in lo-
C cum ſucceſſerunt patrum, & cir-
cumciſi ſunt a Ioſue: quia ſicut
nati fuerant, in præputio erant,
nec eos in via aliquis circumcide-
8 rat. * Poſtquam autem omnes
circumciſi ſunt, manſerunt in eo-
dem caſtrorum loco, donec ſana-
9 rentur. * Dixitq. Dominus ad Io-
ſue: Hodie abſtuli opprobrium
Ægypti a vobis. Vocatumq. eſt no-
men loci illius Galgala, vſque in
10 præſentem diem. * Manſeruntq.
filij Iſrael in Galgalis, & fecerunt
Phaſe, quartadecima die menſis ad
veſperum in campeſtribus Iericho:
11 * & comederunt de frugibus Ter-
D ræ die altero, azymos panes, & po-
12 lentam eiuſdem anni. * Defecitq.
manna poſtquam comederunt de
frugibus Terræ, nec vſi ſunt vltra
cibo illo filij Iſrael, ſed comede-
runt de frugibus præſentis anni
13 Terræ Chanaan. * Cum autem eſ-
ſet Ioſue in agro vrbis Iericho, le-
uauit oculos, & vidit virum ſtan-
tem contra ſe, euaginatum tenen-
tem gladium, perrexitq. ad eum,
& ait: Noſter es, an aduerſario-
14 rum? * Qui reſpondit: Nequa-
quam: ſed ſum princeps exercitus
15 Domini, & nunc venio. * Cecidit
Ioſue pronus in terram. Et ado-
rans ait: Quid Dominus meus lo-
16 quitur ad ſeruum ſuum? * ‖ Solue, ‖ Exo.3.b.5
inquit, calceamentum tuum de Act.7.d.33
pedibus tuis: locus enim, in quo
ſtas, ſanctus eſt. Fecitq. Ioſue vt
ſibi fuerat imperatum.

CAP. VI.

1 IEricho autem clauſa erat atque
A munita, timore filiorum Iſrael,
& nullus egredi audebat aut in-
2 gredi. * Dixitq Dominus ad Io-
ſue: Ecce dedi in manu tua Ie-
richo, & regem eius, omneſq.
3 fortes viros. * Circuite vrbem cun-
cti bellatores ſemel per diem: ſic
4 facietis ſex diebus. * Septimo au-
tem

tem die ſacerdotes tollant ſeptem
buccinas, quarum vſus eſt in iubi-
leo, & præcedant arcam fœderis:
ſeptieſq. circuibitis ciuitatem,
& ſacerdotes clangent buccinis.
* Cumq. inſonuerit vox tubæ lon- 5
gior atque concisior, & in auribus
veſtris increpuerit, conclamabit
omnis populus vociferatione ma-
xima, & muri funditus corruent
ciuitatis, ingredienturq. ſinguli per
locum contra quem ſteterint.* Vo- 6
cauit ergo Ioſue filius Nun ſacer-
dotes, & dixit ad eos: Tollite ar-
cam fœderis: & ſeptem alij ſacer-
dotes tollant ſeptem iubileorum
buccinas, & incedant ante arcam
Domini. * Ad populum quoque 7
ait: Ite, & circuite ciuitatem, ar-
mati, præcedentes arcam Domi-
ni. * Cumq. Ioſue verba finiſſet, 8
& ſeptem ſacerdotes ſeptem buc- B
cinis clangerent ante arcam fœde-
ris Domini, * omniſq. præcederet 9
armatus exercitus, reliquum vul-
gus arcam ſequebatur, ac buccinis
omnia concrepabant. * Præcepe- 10
rat autem Ioſue populo, dicens:
Non clamabitis, nec audietur vox
veſtra, neque vllus ſermo ex ore
veſtro egredietur: donec veniat
dies in quo dicam vobis: Clama-
te, & vociferamini.* Circuiuit er- 11
go arca Domini ciuitatem ſemel
per diem, & reuerſa in caſtra,
manſit ibi. * Igitur Ioſue de no- 12
cte conſurgente, tulerunt ſacerdo-
tes arcam Domini,* & ſeptem ex 13
eis ſeptem buccinas, quarum in
iubileo vſus eſt: præcedebantq.
arcam Domini ambulantes atque
clangentes: & armatus populus
ibat ante eos, vulgus autem reli-
quum ſequebatur arcam, & buc-
cinis perſonabat. * Circuieruntq. 14
ciuitatem ſecundo die ſemel, &
reuerſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt
ſex diebus. * Die autem ſeptimo, 15
diluculo conſurgentes, circuierunt C
vrbem, ſicut diſpoſitum erat,
ſepties. * Cumq. ſeptimo circui- 16
tu clangerent buccinis ſacerdotes,
dixit Ioſue ad omnem Iſrael: Vo-
ciferamini: tradidit enim vobis
Dominus ciuitatem: * ſitq. ciui- 17
tas hæc anathema: & omnia quæ
in ea ſunt, Domino. ſola Rahab
meretrix viuat cum vniuerſis, qui
‖ Ioſ. 2. b. 7 cum ea in domo ſunt: ‖ abſcon-
Heb. 11. f. 31 dit enim nuncios quos direximus.

18 * Vos autem cauete ne de his, quæ
præcepta ſunt, quippiam contin-
gatis, & ſitis præuaricationis rei,
& omnia caſtra Iſrael ſub peccato
19 ſint atque turbentur. * Quidquid
autem auri & argenti fuerit, &
vaſorum æneorum ac ferri, Do-
mino conſecretur, repoſitum in
20 theſauris eius. * ‖ Igitur omni po- ‖ Heb. 11. f.
pulo vociferante, & clangentibus 30
tubis, poſtquam in aures multi-
tudinis vox ſonituſq. increpuit,
muri illico corruerunt; & aſcen-
dit vnuſquiſque per locum, qui
contra ſe erat: ‖ ceperuntq. ciui- ‖ 2. Mach.
21 tatem, * & interfecerunt omnia 12. c. 15
quæ erant in ea, a viro vſque ad
mulierem, ab infante vſque ad
ſenem. Boues quoque & oues
& aſinos in ore gladij percuſſe-
22 runt. * Duobus autem viris, ‖ qui ‖ Ioſ. 2. b. 7
D exploratores miſſi fuerant, dixit
Ioſue: Ingredimini domum mu-
lieris meretricis, & producite eam,
& omnia quæ illius ſunt, ſicut il-
23 li iuramento firmaſtis. * ‖ Ingreſ- ‖ Heb. 11. f. 31
ſiq. iuuenes, eduxerunt Rahab,
& parentes eius, fratres quoque,
& cunctam ſupellectilem ac co-
gnationem illius, & extra caſtra
24 Iſrael manere fecerunt.* ‖ Vrbem ‖ Ioſ. 8. a. 2
autem, & omnia, quæ erant in ea,
ſuccenderunt; abſque auro & ar-
gento, & vaſis æneis, ac ferro,
quæ in ærarium Domini conſecra-
25 runt. * Rahab vero meretricem,
& domum patris eius, & omnia
quæ habebat, fecit Ioſue viuere,
& habitauerunt in medio Iſrael
vſque in præſentem diem: eo
quod abſconderit nuncios, quos
miſerat vt explorarent Iericho. In
tempore illo, imprecatus eſt Io-
26 ſue, dicens: * ‖ Maledictus vir co- ‖ 3. Reg. 16.
ram Domino, qui ſuſcitauerit & g. 34
ædificauerit ciuitatem Iericho. In
primogenito ſuo fundamenta il-
lius iaciat, & in nouiſſimo libero-
27 rum ponat portas eius. * Fuit ergo
Dominus cum Ioſue, & nomen
eius vulgatum eſt in omni terra.

CAP. VII.

1 FIlij ‖ autem Iſrael præuaricati ‖ Ioſ. 22. d. 16
A ſunt mandatũ, & vſurpauerũt
de anathemate. ‖ Nam Achan ‖ 1. Par. 2. a.
filius Charmi, filij Zabdi, filij 7
Zare de tribu Iuda, tulit aliquid
de anathemate: iratuſq. eſt Do-

minus contra filios Iſrael.*Cumq. 2
mitteret Ioſue de Iericho viros cō-
tra Hai, quæ eſt iuxta Bethauen,
ad Orientalem plagam oppidi Be-
thel, dixit eis: Aſcendite, & ex-
plorate Terram. Qui præcepta
complentes explorauerunt Hai.
*Et reuerſi dixerunt ei: Non aſcen 3
dat omnis populus, ſed duo vel
tria millia virorum pergant, &
deleant ciuitatem: quare omnis
populus fruſtra vexabitur contra
hoſtes pauciſſimos? *Aſcenderūt 4
ergo tria millia pugnatorum. Qui
ſtatim terga vertentes, *percuſſi 5
ſunt a viris vrbis Hai, & corrue-
runt ex eis triginta ſex homines:
perſecutiq. ſunt eos aduerſarij de
porta vſque ad Sabarim, & cecide-
runt per prona fugientes: perti-
muitq. cor populi, & inſtar aquæ
liquefactum eſt. *Ioſue vero ſci- 6
dit veſtimenta ſua, & pronus ceci-
dit in terram coram arca Domini
vſque ad veſperam, tam ipſe quàm
omnes ſenes Iſrael: miſeruntq.
puluerem ſuper capita ſua, *& di- 7
xit Ioſue: Heu Domine Deus, quid B
voluiſti traducere populum iſtum
Iordanem fluuium, vt traderes
nos in manus Amorrhæi, & per-
deres? vtinam vt cœpimus, man-
ſiſſemus trans Iordanem.* Mi Do- 8
mine Deus quid dicam, videns
Iſraelem hoſtibus ſuis terga ver-
tentem? *Audient Chananæi, & 9
omnes habitatores Terræ, & pari-
ter conglobati circumdabunt nos,
atque delebūt nomen noſtrum de
terra: & quid facies magno nomi-
ni tuo? *Dixitq. Dominus ad Io- 10
ſue: Surge, cur iaces pronus in ter-
ra? *Peccauit Iſrael, & præuarica- 11
tus eſt pactum meum: tuleruntq.
de anathemate, & furati ſunt at-
que mentiti, & abſconderunt inter
vaſa ſua. *Nec poterit Iſrael ſtare 12
ante hoſtes ſuos, eoſq. fugiet: quia
pollutus eſt anathemate. non ero
vltra vobiſcum, donec conteratis
eum, qui huius ſceleris reus eſt.
*Surge, ſanctifica populum, & dic 13
‖Ioſ. 3.b.5 eis: ‖Sanctificamini in craſtinū:
Leu. 20.b.8 hæc enim dicit Dominus Deus Iſ-
Nu. 11.b.18 rael: Anathema in medio tui eſt
1.Reg. 16.b. 5 Iſrael: non poteris ſtare coram ho-
ſtibus tuis, donec deleatur ex te
qui hoc contaminatus eſt ſcelere.
*Accedetiſq. mane ſinguli per tri- 14
bus veſtras: & quamcumque tribū C

ſors inuenerit, accedet per cogna-
tiones ſuas, & cognatio per do-
15 mos, domuſq. per viros. *Et qui-
cumque ille in hoc facinore fuerit
deprehenſus, comburetur igni cum
omni ſubſtantia ſua: quoniā præ-
uaricatus eſt pactum Domini, &
16 fecit nefas in Iſrael.* Surgens ita-
que Ioſue mane, applicuit Iſrael
per tribus ſuas, & inuēta eſt tribus
17 Iuda. *Quæ cum iuxta familias
ſuas eſſet oblata, inuēta eſt familia
Zare. Illam quoque per domos of-
18 ferens, reperit Zabdi: *cuius do-
mū in ſingulos diuidens viros, in-
uenit Achan filiū Charmi, filij Zab-
19 di: filij Zare de tribu Iuda.* Et ait
Ioſue ad Achan: Fili mi, da gloriā
Domino Deo Iſrael, & confitere,
atque indica mihi quid feceris, ne
20 abſcondas. *Reſponditq. Achan
Ioſue, & dixit ei: Vere ego peccaui
Domino Deo Iſrael, & ſic & ſic fe-
21 ci. *vidi enim inter ſpolia pallium
coccineum valde bonum, & ducen
tos ſiclos argenti, regulamq. au-
ream quinquaginta ſiclorum: &
concupiſcens abſtuli, & abſcondi
in terra contra mediū tabernaculi
mei, argentumq. foſſa humo ope-
22 rui. *Miſit ergo Ioſue miniſtros:
D qui currentes ad tabernaculum il-
lius, repererunt cuncta abſcondi-
ta in eodem loco, & argentum ſi-
23 mul. *Auferenteſq. de tentorio
tulerunt ea ad Ioſue, & ad omnes
filios Iſrael, proieceruntq. ante Do-
24 minum. *‖Tollens itaque Ioſue ‖2.Reg.18.
Achan filium Zare, argentumq. & d. 17
pallium, & auream regulam, filios
quoque & filias eius, boues & aſi-
nos, & oues, ipſumq. tabernaculū,
& cunctam ſupellectilem: (& om-
nis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad
25 Vallem Achor: *vbi dixit Ioſue:
Quia turbaſti nos, exturbet te Do-
minus in die hac. Lapidauitq. eum
omnis Iſrael: & cuncta quæ illius
26 erant, igne conſumpta ſunt. *Con-
gregaueruntq. ſuper eum aceruū
magnum lapidum, qui permanet
vſque in præſentem diem. Et auer-
ſus eſt furor Domini ab eis. Vo-
catumq. eſt nomen loci illius, Val-
lis Achor, vſque hodie.

CAP. VIII.

1 DIxit autem Dominus ad Io-
A ſue: Ne timeas, neque formi-
des:

des: tolle tecum omnem multitu-
dinem pugnatorum, & conſur-
gens aſcende in oppidum Hai.
ecce tradidi in manu tua regem
eius, & populum, vrbemq. &
terram. * Facieſq. vrbi Hai, & 2
‖ ſ̄.6.d.24 regi eius, ‖ ſicut feciſti Iericho, &
regi illius: prædam vero, & om-
nia animantia diripietis vobis: po-
ne inſidias vrbi poſt eam. * Sur- 3
rexitq. Ioſue, & omnis exercitus
bellatorum cum eo, vt aſcende-
rent in Hai: & electa triginta mil-
lia virorum fortium miſit nocte,
* præcepitq. eis, dicens: Ponite 4
inſidias poſt ciuitatem: nec lon-
gius recedatis: & eritis omnes pa-
‖ ſ̄.7.a.4 rati. * ‖ ego autem, & reliqua 5
multitudo, quæ mecum eſt, acce- B
demus ex aduerſo contra vrbem.
Cumq. exierint contra nos, ſicut
ante fecimus, fugiemus, & terga
vertemus: * donec perſequentes 6
ab vrbe longius protrahantur: pu-
tabūt enim nos fugere ſicut prius.
* Nobis ergo fugientibus, & illis 7
perſequentibus, conſurgetis de
inſidijs, & vaſtabitis ciuitatem:
tradetq. eam Dominus Deus ve-
ſter in manus veſtras. * Cumq. ce- 8
peritis, ſuccendite eam, & ſic om-
nia facietis, vt iuſſi. * Dimiſitq. 9
eos, & perrexerunt ad locum inſi-
diarum, ſederuntq. inter Bethel,
& Hai, ad Occidentalem plagam
vrbis Hai: Ioſue autem nocte illa
in medio māſit populi, * ſurgensq. 10
diluculo recenſuit ſocios, & aſcen-
dit cum ſenioribus in fronte exer-
citus, vallatus auxilio pugnato-
rum. * Cumq. veniſſent, & aſcen- 11
diſſent ex aduerſo ciuitatis, ſtete- C
runt ad Septentrionalem vrbis pla
gam, inter quam & eos erat vallis
media. * Quinque autem millia 12
viros elegerat, & poſuerat in inſi-
dijs inter Bethel & Hai ex occi-
dentali parte eiuſdem ciuitatis:
* omnis vero reliquus exercitus 13
ad aquilonem aciem dirigebat, ita
vt nouiſſimi illius multitudinis
Occidentalem plagam vrbis attin-
gerent. Abijt ergo Ioſue nocte
illa, & ſtetit in vallis medio.
* Quod cum vidiſſet rex Hai, feſti- 14
nauit mane, & egreſſus eſt cum
omni exercitu ciuitatis, direxitq.
aciem contra deſertum, ignorans
quod poſt tergum laterent inſi-
diæ. * Ioſue vero, & omnis Iſrael 15
ceſſerunt loco, ſimulantes metū,
& fugientes per ſolitudinis viam.
16 * At illi vociferantes pariter, &
ſe mutuo cohortantes, perſecuti
ſunt eos. Cumq. receſſiſſent a ci-
17 uitate, * & ne vnus quidem in vr-
D be Hai & Bethel remanſiſſet qui
non perſequeretur Iſrael (ſicut
eruperant aperta oppida relinquē-
18 tes,) * dixit Dominus ad Ioſue:
Leua clypeum, qui in manu tua
eſt, contra vrbem Hai, quoniam
19 tibi tradam eam. * Cumq. ele-
uaſſet clypeum ex aduerſo ciuita-
tis, inſidiæ, quæ latebant, ſurre-
xerunt confeſtim: & pergentes ad
ciuitatem, ceperunt, & ſuccen-
20 derunt eam. * Viri autem ciuita-
tis, qui perſequebantur Ioſue,
reſpicientes & videntes fumum
vrbis ad cælum vſque conſcende-
re, non potuerunt vltra huc illucq.
diffugere: præſertim cum hi, qui
ſimulauerant fugam, & tendebāt
E ad ſolitudinem, contra perſequē-
21 tes fortiſſime reſtitiſſent. * Vi-
densq. Ioſue & omnis Iſrael quòd
capta eſſet ciuitas, & fumus vr-
bis aſcenderet, reuerſus percuſſit
22 viros Hai. * Siquidem & illi qui
ceperant & ſuccenderant ciuita-
tem, egreſſi ex vrbe contra ſuos,
medios hoſtium ferire cœperunt.
Cum ergo ex vtraque parte aduer-
ſarij cæderentur, ita vt nullus de
23 tanta multitudine ſaluaretur, * re-
gem quoque vrbis Hai apprehen-
derunt viuentem, & obtulerunt
24 Ioſue. * Igitur omnibus interfe-
ctis, qui Iſraelem ad deſerta ten-
dentem fuerant perſecuti, & in eo-
dem loco gladio corruentibus, re-
uerſi filij Iſrael percuſſerunt ciui-
25 tatem. * Erant autem qui in eo-
dem die conciderant a viro vſque
ad mulierem, duodecim millia
26 hominum, omnes vrbis Hai. * Io-
ſue vero non contraxit manum,
quam in ſublime porrexerat, te-
nens clypeum donec interficeren-
27 tur omnes habitatores Hai. * Iu-
F menta autem & prædam ciuitatis
diuiſerunt ſibi filij Iſrael, ſicut
28 præceperat Dominus Ioſue. * Qui
ſuccendit vrbem, & fecit eam tu-
29 mulum ſempiternum: * regem
quoque eius ſuſpendit in patibulo
vſque ad veſperam & ſolis occa-
ſum. Præcepitque Ioſue, & depo-
ſuerunt cadauer eius de cruce:
proie-

proieceruntq. in ipſo introitu ci-
uitatis, congeſto ſuper eum ma-
gno aceruo lapidum, qui perma-
net vſque in præſentem diem.
* Tunc ædificauit Ioſue altare 30
Domino Deo Iſrael in monte
‖ Exod. 20. d. 25 Deu. 27. a. 4 Hebal: * ‖ ſicut præceperat Moy- 31
ſes famulus Domini filijs Iſrael,
& ſcriptum eſt in volumine legis
Moyſi: Altare vero de lapidibus
impolitis, quos ferrum non teti-
git: & obtulit ſuper eo holocauſta
Domino, immolauitq. pacificas
victimas. * Et ſcripſit ſuper lapi- 32
des Deuteronomium legis Moyſi, G
quod ille digeſſerat coram filijs
Iſrael. * Omnis autem populus, 33
& maiores natu, ducesq. ac iudi-
ces ſtabant ex vtraque parte arcæ,
in conſpectu ſacerdotum qui por-
tabant arcam fœderis Domini, vt
aduena ita & indigena. Media
pars eorum iuxta montem Gari-
zim, & media iuxta montem
Hebal, ſicut præceperat Moyſes
famulus Domini. Et primum qui-
dē benedixit populo Iſrael. * Poſt 34
hæc legit omnia verba benedictio-
nis & maledictionis, & cuncta
quæ ſcripta erant in legis volumi-
ne. * Nihil ex his, quæ Moyſes 35
iuſſerat, reliquit intactum, ſed
vniuerſa replicauit coram omni
multitudine Iſrael, mulieribus ac
paruulis & aduenis, qui inter eos
morabantur.

CAP. IX.

QVibus auditis, cuncti reges 1
trans Iordanem, qui verſa- A
bantur in montanis & campeſtri-
bus, in maritimis ac littore ma-
gni maris, hi quoque qui habita-
bant iuxta Libanum, Hethæus &
Amorrhæus, Chananæus, Phere-
zæus, & Heuæus, & Iebuſæus
* congregati ſunt pariter, vt pu- 2
gnarent contra Ioſue & Iſrael vno
animo, eademq. ſententia. * At 3
hi, qui habitabant in Gabaon, au-
dientes cuncta quæ fecerat Ioſue,
Iericho & Hai: * & callide cogi- 4
tantes tulerunt ſibi cibaria, ſaccos
veteres aſinis imponentes, & vtres
vinarios ſciſſos atque conſutos,
* calceamentaq. perantiqua quæ 5
ad indiciū vetuſtatis pittacijs con-
ſuta erant, induti veteribus veſti-
mentis: panes quoque, quos por-
tabant ob viaticum, duri erant, &
6 in fruſta comminuti: * perrexe-
runtq. ad Ioſue, qui tunc mora-
batur in caſtris Galgalæ, & dixe-
runt ei, atque ſimul omni Iſraeli:
De terra longinqua venimus, pa-
cem vobiſcum facere cupientes.
Responderuntq. viri Iſrael ad eos,
7 atque dixerunt: * Ne forte in ter-
B ra, quæ nobis ſorte debetur, ha-
bitetis, & non poſſimus fœdus
8 inire vobiſcum. * At illi ad Io-
ſue, Serui, inquiunt, tui ſumus.
Quibus Ioſue ait: Quinam eſtis
9 vos? & vnde veniſtis? * Reſpon-
derunt: De terra longinqua valde
venerunt ſerui tui in nomine Do-
mini Dei tui. Audiuimus enim
famam potentiæ eius, cuncta quæ
10 fecit in Ægypto, * ‖ & duobus re- ‖ Num. 21. c. 13
gibus Amorrhæorum qui fuerunt
trans Iordanem, Sehon regi Heſe-
bon, & Og regi Baſan, qui erat
11 in Aſtaroth: * dixeruntq. nobis
ſeniores, & omnes habitatores
Terræ noſtræ: Tollite in manibus
cibaria ob longiſſimam viam, &
occurrite eis, & dicite: Serui ve-
ſtri ſumus, fœdus inite nobiſcū.
12 * En, panes quando egreſſi ſumus
de domibus noſtris, vt veniremus
ad vos, calidos ſumpſimus, nunc
ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia
13 comminuti. * vtres vini nouos
impleuimus, nunc rupti ſunt &
ſoluti. veſtes & calceamenta qui-
bus induimur, & quæ habemus
in pedibus, ob longitudinem
longioris viæ trita ſunt, & pene
14 conſumpta. * Suſceperunt igitur
C de cibarijs eorum, & os Domini
15 non interrogauerunt. * ‖ Fecitq. ‖ 2. Reg. 21. a. 2
Ioſue cum eis pacem, & inito fœ-
dere pollicitus eſt quod non occi-
derentur: principes quoque mul-
16 titudinis iurauerunt eis. * Poſt
dies autem tres initi fœderis, au-
dierunt quòd in vicino habitarēt,
17 & inter eos futuri eſſent. * Mo-
ueruntq. caſtra filij Iſrael, & ve-
nerunt in ciuitates eorum die ter-
tio, quarum hæc vocabula ſunt,
Gabaon, & Caphira, & Beroth,
18 & Cariathiarim. * Et non per-
cuſſerunt eos, eo quod iuraſſent
eis principes multitudinis in no-
mine Domini Dei Iſrael. Murmu-
rauit itaque omne vulgus contra
19 principes. * Qui reſponderunt eis:
Iurauimus illis in nomine Domi-

ni Dei

ni Dei Iſrael, & idcirco non poſ-
ſumus eos contingere. * Sed hoc 20
faciemus eis: Reſeruentur qui-
dem vt viuant, ne contra nos ira
Domini concitetur, ſi peierauerí-
mus: * ſed ſic viuant, vt in vſus 21
vniuerſæ multitudinis ligna cæ- D
dant, aquaſq. comportent. Qui-
bus hæc loquentibus: * vocauit 22
Gabaonitas Ioſue, & dixit eis:
Cur nos decipere fraude voluiſtis,
vt diceretis: Procul valde habita-
mus a vobis, cum in medio no-
ſtri ſitis? * Itaque ſub maledictio- 23
ne eritis, & non deficiet de ſtirpe
veſtra ligna cædens, aquaſq. com-
portans in domum Dei mei.* Qui 24
reſponderunt: Nunciatum eſt no-
bis ſeruis tuis, quod promiſiſſet
Dominus Deus tuus Moyſi ſeruo
ſuo vt traderet vobis omnem Ter-
ram, & diſperderet cunctos habi-
tatores eius. Timuimus igitur
valde, & prouidimus animabus
noſtris, veſtro terrore compulſi,
& hoc conſilium iniuimus. *Nunc 25
autem in manu tua ſumus: quod
tibi bonum & rectum videtur, fac
nobis. * Fecit ergo Ioſue vt dixe- 26
rat, & liberauit eos de manu fi-
liorum Iſrael, vt non occideren-
tur. * Decreuitq. in illo die eos 27
eſſe in miniſterio cuncti populi, &
altaris Domini, cædentes ligna, &
aquas comportantes, vſque in præ-
ſens tempus, in loco, quem Do-
minus elegiſſet.

CAP. X.

QVæ cum audiſſet Adoniſedec 1
rex Ieruſalem, quod ſcilicet A
cepiſſet Ioſue Hai, & ſubuertiſſet
eam (ſicut enim fecerat Iericho &
regi eius, ſic fecit Hai, & regi il-
lius) & quod transfugiſſent Ga-
baonitæ ad Iſrael, & eſſent fœde-
rati eorum, * timuit valde. Vrbs 2
enim magna erat Gabaon, & vna
ciuitatum regalium, & maior op-
pido Hai, omneſq. bellatores eius
fortiſſimi. * Miſit ergo Adoniſe- 3
dec rex Ieruſalem ad Oham regẽ
Hebron, & ad Pharam regem Ie-
rimoth, ad Iaphia quoque regem
Lachis, ad Dabir regem Eglon, di-
cens: * Ad me aſcendite, & ferte 4
præſidium, vt expugnemus Ga-
baon, quare transfugerit ad Io-
ſue, & ad filios Iſrael. * Congre- 5
gati igitur aſcenderunt quinque
reges Amorrhæorum: rex Ieruſa-
lem, rex Hebron, rex Ierimoth,
rex Lachis, rex Eglon, ſimul cum
exercitibus ſuis, & caſtrametati
ſunt circa Gabaon, oppugnantes
6 eam.* Habitatores autem Gabaon
B vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue,
qui tunc morabatur in caſtris a-
pud Galgalam, & dixerunt ei: Ne
retrahas manus tuas ab auxilio
ſeruorum tuorum: aſcende cito,
& libera nos, ferq. præſidium:
conuenerunt enim aduerſum nos
omnes reges Amorrhæorum, qui
7 habitant in montanis. * Aſcen-
ditq. Ioſue de Galgalis, & omnis
exercitus bellatorum cum eo, viri
8 fortiſſimi. * Dixitq. Dominus ad
Ioſue: Ne timeas eos: in manus
enim tuas tradidi illos: nullus ex
9 eis tibi reſiſtere poterit. * Irruit
itaque Ioſue ſuper eos repente,
tota nocte aſcendens de Galgalis.
10 * Et conturbauit eos Dominus a
facie Iſrael: contriuitq. plaga ma-
gna in Gabaon, ac perſecutus eſt
eos per viam aſcenſus Beth horon,
& percuſſit vſque Azeca & Mace-
11 da.* Cumq. fugerent filios Iſrael,
C & eſſent in deſcenſu Beth horon,
Dominus miſit ſuper eos lapides
magnos de cælo vſque ad Azeca:
& mortui ſunt multo plures lapi-
dibus grandinis, quam quos gla-
12 dio percuſſerant filij Iſrael.* Tunc
locutus eſt Ioſue Domino in die,
qua tradidit Amorrhæum in con-
ſpectu filiorum Iſrael, dixitq. co-
ram eis: Sol contra Gabaon ne
moueatis, & Luna contra val-
13 lem Aialon. * Steteruntq. ‖Sol & ‖ Iſai. 28. f.
Luna, donec vlciſceretur ſe gens 21
de inimicis ſuis. Nonne ſcriptum Eccli. 46. a.
eſt hoc in libro iuſtorum? Stetit 5
itaque Sol in medio cæli, & non
feſtinauit occumbere ſpatio vnius
14 diei. * Non fuit antea nec poſtea
tam longa dies, obediente Domi-
no voci hominis, & pugnante pro
15 Iſrael. * Reuerſuſq. eſt Ioſue cum
16 omni Iſrael in caſtra Galgalæ.* Fu-
gerant enim quinque reges, & ſe
abſconderant in ſpelunca vrbis
17 Maceda. * Nunciatumq. eſt Io-
ſue quod inuenti eſſent quinque
reges, & ſe abſconderant in ſpe-
18 lunca vrbis Maceda. * Qui præce-
D pit ſocijs, & ait: Voluite ſaxa in-
gentia ad os ſpeluncæ, & ponite
viros

nitle contra meridiem Ceneroth,
in campeſtribus quoque & in re-
gionibus Dor iuxta mare: * Cha- 3
nanæum quoque ab Oriente &
Occidente, & Amorrhæum atque
Hethæum ac Pherezæum & Iebu-
ſæum in montanis: Heuæum quo-
que qui habitabat ad radices Her-
mon in Terra Maſpha. * Egreſ- 4
ſiq. ſunt omnes cum turmis ſuis,
populus multus nimis ſicut are-
na, quæ eſt in littore maris, equi
quoque & currus immenſæ mul- B
titudinis. * Conueneruntq. om- 5
nes reges iſti in vnum ad Aquas
Merom, vt pugnarent cõtra Iſrael.
* Dixitq. Dominus ad Ioſue: Ne 6
timeas eos: cras enim hac eadem
hora ego tradam omnes iſtos vul-
nerandos in conſpectu Iſrael: e-
quos eorum ſubneruabis, & cur-
rus igne combures. * Venitq. Io- 7
ſue, & omnis exercitus cum eo
aduerſus illos ad Aquas Merom
ſubito, & irruerunt ſuper eos,
* tradiditq. illos Dominus in ma- 8
nus Iſrael. Qui percuſſerunt eos,
& perſecuti ſunt vſque ad Sido-
nem magnam, & Aquas Maſere-
photh, campumq. Maſphe, qui
eſt ad Orientalem illius partem.
Ita percuſſit omnes, vt nullas di-
mitteret ex eis reliquias: * fecitq. 9
ſicut præceperat ei Dominus, e-
quos eorum ſubneruauit, curruſq.
combuſſit igni. * Reuerſuſq. ſta- 10
tim cepit Aſor: & regem eius per-
cuſſit gladio. Aſor enim antiqui-
tus inter omnia regna hæc princi-
patum tenebat. * Percuſſitq. om- 11
nes animas, quæ ibidem mora-
bantur: non dimiſit in ea vllas re-
liquias, ſed vſque ad internecio-
nem vniuerſa vaſtauit, ipſamq. vr- C
bem peremit incendio. * Et om- 12
nes per circuitum ciuitates, re-
geſq. earum cepit, percuſſit atque
‖Deut.7.a.1 deleuit, ‖ ſicut præceperat ei Moy-
ſes famulus Domini. * Abſque 13
vrbibus, quæ erant in collibus, &
in tumulis ſitæ, ceteras ſuccendit
Iſrael: vnam tantum Aſor muni-
tiſſimam flamma conſumpſit.
* Omnemq. prædam iſtarum vr- 14
bium ac iumenta diuiſerunt ſibi
filij Iſrael, cunctis hominibus in-
‖Exo.34.b.11 terfectis. * ‖ Sicut præceperat Do- 15
minus Moyſi ſeruo ſuo, ita præce-
Deut.7.a.1 pit Moyſes Ioſue, & ille vniuer-
ſa compleuit: non præterijt de

vniuerſis mandatis, nec vnum
quidem verbum quod iuſſerat Do-
16 minus Moyſi. * Cepit itaque
Ioſue omnem Terram montanã,
& meridianam, terramq. Goſen,
& planitiem, & Occidentalem
plagam, montemq. Iſrael, &
17 campeſtria eius: * & partem mon-
tis, quæ aſcendit Seir vſque Baal-
gad per planitiem Libani ſubter
montem Hermon: omnes reges
eorum cepit, percuſſit, & occi-
18 dit. * Multo tempore pugnauit
19 Ioſue contra reges iſtos. * Non
D fuit ciuitas quæ ſe traderet filijs
Iſrael, præter Heuæum, qui habi-
tabat in Gabaon: omnes enim
20 bellando cepit. * Domini enim
ſententia fuerat, vt indurarentur
corda eorum, & pugnarent con-
tra Iſrael, & caderent, & non me-
rerentur vllam clementiam, ac pe-
rirent, ſicut præceperat Dominus
21 Moyſi. * In illo tempore venit
Ioſue, & interfecit Enacim de
montanis, Hebron, & Dabir, &
Anab, & de omni monte Iuda
& Iſrael, vrbeſq. eorum deleuit.
22 * Non reliquit vllum de ſtirpe
Enacim, in Terra filiorum Iſ-
rael: abſque ciuitatibus Gaza,
& Geth, & Azoto, in quibus ſo-
23 lis relicti ſunt. * Cepit ergo Io-
ſue omnem Terram, ſicut locu-
tus eſt Dominus ad Moyſen, &
tradidit eam in poſſeſſionem filijs
Iſrael ſecundum partes & tribus
ſuas. quieuitq. Terra a prælijs.

CAP. XII.

1 HI ſunt reges, quos percuſſe-
A runt filij Iſrael, & poſſede-
runt Terram eorum trans Iorda-
nem ad ſolis ortum, a torrente
Arnon vſque ad montem Her-
mon, & omnem Orientalem pla-
gam, quæ reſpicit ſolitudinem.
2 * Sehon rex Amorrhæorum, qui
habitauit in Heſebon, domina-
tus eſt ab Aroer, quæ ſita eſt ſu-
per ripam torrentis Arnon, & me-
diæ partis in valle, dimidiæq Ga-
laad, vſque ad torrentem Iaboc,
qui eſt terminus filiorum Am-
3 mon. * & a ſolitudine vſque ad
B Mare Ceneroth contra Orientẽ, &
vſque ad Mare deſerti, quod eſt
mare ſalſiſſimũ, ad Orientalẽ pla-
gã per viã quæ ducit Bethſimoth:
& ab auſtrali parte, quæ ſubiacet
Aſe.

Aſedoth, Phaſga. * Terminus Og 4
regis Baſan, de reliquijs Ra-
phaim, qui habitauit in Aſtaroth,
& in Edrai, & dominatus eſt in
monte Hermon, & in Salecha,
atque in vniuerſa Baſan, vſque
ad terminos * Geſſuri, & Macha- 5
ti, & dimidiæ partis Galaad: ter-
minos Sehon regis Heſebon.
* Moyſes famulus Domini, & fi- 6
lij Iſrael percuſſerunt eos, tradi-
ditq. Terram eorum Moyſes in
poſſeſſionem Rubenitis, & Gadi-
tis, & dimidiæ tribui Manaſſe. C
* Hi ſunt reges Terræ quos percuſ- 7
ſit Ioſue & filij Iſrael trans Iorda-
nem ad Occidentalem plagam, a
Baalgad in campo Libani, vſque
ad montem, cuius pars aſcendit
in Seir: tradiditq. eam Ioſue in
poſſeſſionem tribubus Iſrael, ſin-
gulis partes ſuas, * tam in mon- 8
tanis quàm in planis atque cam-
peſtribus. In Aſedoth, & in ſoli-
tudine, ac in meridie Hethæus
fuit & Amorrhæus, Chananæus
& Pherezæus, Heuæus & Iebuſæus. D
* Rex Iericho vnus: rex Hai, quæ 9
eſt ex latere Bethel, vnus: * rex Ie- 10
ruſalem vnus, rex Hebron vnus,
* rex Ierimoth vnus, rex La- 11
chis vnus, * rex Eglon vnus, rex 12
Gazer vnus, * rex Dabir vnus, 13
rex Gader vnus, * rex Herma 14
vnus, rex Hered vnus, * rex Leb- 15
na vnus, rex Odullam vnus, * rex 16
Maceda vnus, rex Bethel vnus,
* rex Taphua vnus, rex Opher 17
vnus, * rex Aphec vnus, rex Saron 18
vnus * rex Madon vnus, rex Aſor 19
vnus, * rex Semeron vnus, rex 20
Achſaph vnus, * rex Thenac vnus, 21
rex Mageddo vnus, * rex Cades 22
vnus, rex Iachanan Carmeli vnus,
* rex Dor, & prouinciæ Dor vnus, 23
rex Gentium Galgal vnus, * rex 24
Therſa vnus: omnes reges trigin-
ta vnus.

CAP. XIII.

IOſue ſenex, prouectæq. ætatis 1
erat, & dixit Dominus ad eum: A
Senuiſti, & longæuus es, terraq.
latiſſima derelicta eſt, quæ nec-
dum ſorte diuiſa eſt: * omnis vi- 2
delicet Galilæa, Philiſthijm, &
vniuerſa Geſſuri. * A fluuio tur- 3
bido, qui irrigat Ægyptum, vſ-
que ad terminos Accaron contra
Aquilonem: Terra Chanaan, quæ
in quinque regulos Philiſthijm
diuiditur, Gazæos, & Azotios,
Aſcalonitas, Gethæos, & Acca-
4 ronitas. * Ad meridiem vero ſunt
Heuæi, omnis Terra Chanaan, &
Maara Sidoniorum vſque Apheca
5 & terminos Amorrhæi, * eiuſq.
confinia. Libani quoque regio
contra Orientem a Baalgad ſub
monte Hermon, donec ingredia-
6 ris Emath. * Omnium qui ha-
bitant in monte a Libano vſque
ad Aquas Maſerephoth, vniuer-
ſiq. Sidonij. Ego ſum qui delebo
eos a facie filiorum Iſrael. Veniat
ergo in partem hereditatis Iſrael,
7 ſicut præcepi tibi. * Et nunc di-
B uide terram in poſſeſſionem no-
uem tribubus, & dimidiæ tribui
8 Manaſſe, * cum qua Ruben &
Gad poſſederunt terram, ‖ quam ‖Num. 32. f. 31
tradidit eis Moyſes famulus Do-
mini trans fluenta Iordanis, ad
9 orientalem plagam. * Ab Aroer,
quæ ſita eſt in ripa torrentis Ar-
non, & in vallis medio, vniuer-
ſaq. campeſtria Medaba, vſque
10 Dibon: * & cunctas ciuitates Se-
hon, regis Amorrhæi, qui regna-
uit in Heſebon vſque ad terminos
11 filiorum Ammon. * & Galaad,
ac terminum Geſſuri & Machati,
& omnem montem Hermon, &
vniuerſam Baſan, vſque ad Sale-
12 cha, * omne regnum Og in Ba-
ſan, qui regnauit in Aſtaroth &
Edrai, ipſe fuit de reliquijs Ra-
phaim: percuſſitq. eos Moyſes,
13 atque deleuit. * Nolueruntq.
diſperdere filij Iſrael Geſſuri &
Machati: & habitauerunt in me-
dio Iſrael vſque in præſentem
14 diem. * ‖ Tribui autem Leui non ‖Num. 18. a 1
dedit poſſeſſionem: ſed ſacrificia
& victimæ Domini Dei Iſrael, ipſa
eſt eius hereditas, ſicut locutus eſt
15 illi. * Dedit ergo Moyſes poſſeſ-
ſionem tribui filiorum Ruben iux-
16 ta cognationes ſuas. * Fuitq. ter-
C minus eorum ab Aroer, quæ ſita
eſt in ripa torrentis Arnon, & in
valle eiuſdem torrentis media:
vniuerſam planitiem, quæ ducit
17 Medaba, * & Heſebon, cunctoſq.
viculos earum, * qui ſunt in cam-
peſtribus: Dibon quoque, & Ba-
mothbaal, & oppidum Baalmaon,
18 * & Iaſſa, & Cedimoth, & Me-
phaath,

phaath, * & Cariathaim, & Saba- 19
ma, & Sarathaſar in monte con-
uallis. * Bethphogor & Aſedoth, 20
Phaſga & Bethieſimoth, * & om- 21
nes vrbes campeſtres, vniuerſaq.
regna Sehon regis Amorrhæi, qui
‖ Nu. 31. c. 8 regnauit in Heſebon, ‖ quem per-
cuſſit Moyſes cũ principibus Ma-
dian: Heuæum, & Recem, & Sur,
& Hur, & Rebe duces Sehon ha-
bitatores Terræ. * Et Balaam fi- 22
lium Beor ariolum occiderunt fi-
lij Iſrael gladio cum ceteris inter-
fectis. * Factuſq. eſt terminus fi- 23
liorum Ruben Iordanis fluuius.
Hæc eſt poſſeſsio Rubenitarum
per cognationes ſuas vrbium & vi-
culorum. * Deditq. Moyſes tribui 24
Gad & filijs eius per cognationes
ſuas poſſeſſionem, cuius hæc diui-
ſio eſt: * Terminus Iaſer, & omnes 25
ciuitates Galaad, & dimidiam par-
tem terræ filiorum Ammon, vſque D
ad Aroer, quæ eſt contra Rabba.
* & ab Heſebon vſque Ramoth, 26
Maſphe & Betonim: & a Manaim
vſque ad terminos Dabir. * in val- 27
le quoque Betharan, & Bethnem-
ra, & Socoth, & Saphon reliquam
partẽ regni Sehon regis Heſebon:
huius quoque finis, Iordanis eſt
vſque ad extremam partem maris
Cenereth trans Iordanem ad orien
talem plagam. * hæc eſt poſſeſſio 28
filiorum Gad per familias ſuas,
ciuitates, & villæ earum. * Dedit 29
& dimidiæ tribui Manaſſe, filijsq.
eius iuxta cognationes ſuas poſ
ſeſſionem, * cuius hoc principium 30
eſt: a Manaim vniuerſam Baſan,
& cuncta regna Og regis Baſan,
omneſq. vicos Iair, qui ſunt in
Baſan, ſexaginta oppida. * & di- 31
midiam partem Galaad, & Aſta-
roth, & Edrai vrbes regni Og in
Baſan: filijs Machir, filij Manaſſe
dimidiæ parti filiorum Machir iux
ta cognationes ſuas. * Hanc poſ- 32
ſeſsionem diuiſit Moyſes in cam-
peſtribus Moab trans Iordanem
contra Iericho ad Orientalem pla-
‖ Nu. 18. b. 8 gam. * ‖ Tribui autem Leui non 33
dedit poſſeſſionem: quoniam Do-
minus Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſ-
ſio eius, vt locutus eſt illi.

CAP. XIIII.

HOc eſt, quod poſſederunt 1
filij Iſrael in Terra Chanaan, A
quam dederunt eis Eleazar ſacer-
dos, & Ioſue filius Nun, & prin-
cipes familiarum per tribus Iſ-
2 rael: * ſorte omnia diuidentes, ‖ ‖ Nu. 34. c. 13
ſicut præceperat Dominus in ma-
nu Moyſi, nouem tribubus, & di-
3 midiæ tribui. * Duabus enim tri-
bubus, & dimidiæ dederat Moy-
ſes trans Iordanem poſſeſſionem:
abſque Leuitis, qui nihil terræ ac-
4 ceperunt inter fratres ſuos: * ſed
B in eorum ſucceſſerunt locum filij
Ioſeph in duas diuiſi tribus, Ma-
naſſe & Ephraim: nec acceperunt
Leuitæ aliam in Terra partem,
niſi vrbes ad habitandum, & ſub-
urbana earum ad alenda iumen-
5 ta & pecora ſua. * Sicut præce-
perat Dominus Moyſi, ita fece-
runt filij Iſrael, & diuiſerunt
6 Terram. * Acceſſerunt itaque fi-
lij Iuda ad Ioſue in Galgala, locu-
tuſq. eſt ad eum Caleb filius Ie-
phone Cenezæus: ‖ Noſti quid lo- ‖ Nu. 14. d. 22
cutus ſit Dominus ad Moyſen ho-
minem Dei de me & te in Cadeſ-
7 barne. * Quadraginta annorum
eram quando miſit me Moyſes fa
mulus Domini de Cadesbarne, vt
conſiderarem Terram, nunciauiq.
C ei quod mihi verum videbatur.
8 * Fratres autem mei, qui aſcende-
rant mecũ, diſſoluerunt cor popu-
li: & nihilominus ego ſecutus ſum
9 Dominum Deum meum. * Iura-
uitq. Moyſes in die illo, dicens:
Terra, quam calcauit pes tuus, erit
poſſeſſio tua, & filiorum tuorum
in æternum: quia ſecutus es Do-
10 minum Deum meum. * Conceſ-
ſit ergo Dominus vitam mihi, ſi-
cut pollicitus eſt vſque in præſen-
tem diem. Quadraginta & quin-
que anni ſunt, ex quo locutus eſt
Dominus verbum iſtud ad Moy-
ſen, quando ambulabat Iſrael per
ſolitudinem: hodie octoginta quin
11 que annorum ſum * ſic valens,
D vt eo valebam tempore quando
ad explorandum miſſus ſum: ‖ il- ‖ Eccli. 46. b. 11
lius in me temporis fortitudo vſ-
que hodie perſeuerat, tam ad bel-
landum quàm ad gradiendum.
12 * Da ergo mihi montem iſtum,
quem pollicitus eſt Dominus, te
quoque audiente, in quo Enacim
ſunt, & vrbes magnæ atque mu-
nitæ: ſi forte ſit Dominus mecum,
& potuero delere eos: ſicut pro-
13 miſit mihi. * Benedixitque ei
Ioſue:

Iosue : & tradidit ei Hebron in
poſſeſſionem. * atque ex eo fuit 14
Hebron Caleb filio Iephone Ce-
nezæo vſque in præſentem diem :
quia ſecutus eſt Dominum Deum
Iſrael. * Nomen Hebron ante vo- 15
cabatur Cariath Arbe: Adam ma-
ximus ibi inter Enacim ſitus eſt :
& Terra ceſſauit a prælijs.

CAP. XV.

‖ Num. 34. a. 8

IGitur ‖ ſors filiorum Iudæ per 1
cognationes ſuas iſta fuit: A A
termino Edom, deſertum Sin con-
tra Meridiem, & vſque ad extre-
mam partem auſtralis plagæ.* ini- 2
tium eius a ſummitate maris ſal-
ſiſſimi, & a lingua eius, quæ reſpi-
cit Meridiem. * Egrediturq. con- 3
tra Aſcenſum Scorpionis. & per-
tranſit in Sina : aſcenditq. in Ca-
desbarne, & peruenit in Eſron,
aſcendens ad Addar, & circuiens
Carcaa, * atque inde pertranſiens 4
in Aſemona, & perueniens ad
Torrentem Ægypti : eruntq. ter-
mini eius mare magnum, hic erit
finis meridianæ plagæ.* Ab Oriē- 5
te vero erit initium, mare ſalſiſſi-
mum vſque ad extrema Iordanis :
& ea quæ reſpiciunt ad Aquilonē
a lingua maris vſque ad eundem B
Iordanis fluuium. * aſcenditq. ter- 6
minus in Beth Hagla, & tranſit ab
Aquilone in Beth Araba : aſcen-
dens ad lapidem Boën filij Ruben.
* & tendens vſque ad terminos 7
Debera de Valle Achor, contra
Aquilonem reſpiciens Galgala,
quæ eſt ex aduerſo Aſcenſionis A-
dommim, ab auſtrali parte torren-
tis : tranſitq. aquas, quæ vocantur
Fons ſolis : & erunt exitus eius ad
Fontem Rogel. * aſcenditq. per 8
conuallem filij Ennom ex latere
Iebuſæi ad Meridiem, hæc eſt Ie-
ruſalem : & inde ſe erigens ad
verticem montis, qui eſt contra
Geennom ad Occidentem in ſum-
mitate Vallis Raphaim contra A-
quilonem. * pertranſitq. a verti- 9
ce montis vſque ad fontem aquæ C
Nephtoa : & peruenit vſque ad
vicos montis Ephron : inclina-
turq. in Baala, quæ eſt Cariath-
iarim, id eſt, vrbs ſiluarum.
* & circuit de Baala contra Occi- 10
dentem, vſque ad montem Seir :
tranſitq. iuxta latus montis Iarim
ad Aquilonem in Cheſlon: & de-
ſcendit in Bethſames, tranſitq. in
11 Thamna. * & peruenit contra A-
quilonem partis Accaron ex late-
re: inclinaturq. Sechrona, & tranſit
montem Baala: peruenitq. in Ieb-
neel, & magni maris contra occi-
12 dentem fine concluditur. * hi ſunt
termini filiorum Iuda per circui-
13 tum in cognationibus ſuis. * Ca-
leb vero filio Iephone dedit par-
tem in medio filiorum Iuda, ſicut
præceperat ei Dominus : Cariath
D Arbe patris Enac, ipſa eſt Hebron.
14 * ‖ Deleuitq. ex ea Caleb tres fi- ‖ Iudic. 1. c. 10
lios Enac, Seſai & Ahimā & Thol-
15 mai de ſtirpe Enac. * Atque inde
conſcendens venit ad habitatores
Dabir, quæ prius vocabatur Ca-
riath Sepher, id eſt, ciuitas littera-
16 rum.* Dixitq. Caleb: Qui percuſ-
ſerit Cariath Sepher, & ceperit eā,
dabo ei Axam filiam meam vxo-
17 rem. *Cepitq. eam Othoniel filius
Cenez frater Caleb iunior: deditq.
ei Axam filiam ſuam vxorem.
18 * Quæ, cum pergerent ſimul, ſuaſa
eſt a viro ſuo vt peteret a patre ſuo
agrum, ſuſpirauitq. vt ſedebat in
aſino. Cui Caleb: Quid habes, in-
19 quit? * At illa reſpondit: Da mihi
E benedictionem : Terram auſtralē
& arentem dediſti mihi, iunge &
irriguam. Dedit itaque ei Caleb
20 irriguū ſuperius & inferius. * Hæc
eſt poſſeſſio tribus filiorum Iuda
21 per cognationes ſuas. *Eruntq. ci-
uitates ab extremis partibus filio-
rum Iuda iuxta terminos Edom
a Meridie : Cabſeel & Eder &
22 Iagur, * & Cina & Dimona &
23 Adada, * & Cades, & Aſor, &
24 Iethnam, * Ziph & Telem & Ba-
25 loth, * Aſor noua & Carioth, Heſ-
26 ron, hæc eſt Aſor. * Amam, Sama,
27 & Molada, * & Aſergadda &
28 Haſſemon & Bethphelet, * & Ha-
ſerſual & Berſabee & Baziothia
29 * & Baala & Iim & Eſem, * & El-
30 tholad & Ceſil & Harma, * & Si-
31 celeg & Medemena & Senſenna,
32 * Lebaoth & Selim & Aen & Re-
mon. omnes ciuitates vigintino-
33 uem, & villæ earum. * In Campe-
F ſtribus vero : Eſtaol & Sarea &
34 Aſena, * & Zanoe & Ænganním
35 & Taphua & Enaim, * & Ieri-
moth & Adullam, Socho & Aze-
36 ca, * & Saraim & Adithaim & Ge-
dera & Gederothaim : vrbes quat-
tuordecim.

quordecim,& villæ earũ.*Sanan & 37
Hadaſſa & Magdalgad,*Delean & 38
Maſepha & Iecthel,*Lachis & Ba 39
ſcath & Eglon,*Chebbõ & Lehe- 40
man & Cethlis* & Gideroth & 41
Bethdagõ & Naama & Maceda:ci
uitates ſedecim,& villæ earũ.*La- 42
bana & Ether & Aſan, *Iephtha 43
& Eſna, & Neſib, * & Ceila & 44
Achzib & Mareſa: ciuitates nouẽ,
& villæ earum.* Accaron cum vi- 45
cis & villulis ſuis. * Ab Accaron 46
vſque ad mare: omnia quæ vergũt
ad Azotum & viculos eius.* Azo- 47
tus cum vicis & villulis ſuis.Gaza
cum vicis & villulis ſuis, vſque ad
torrentem Ægypti,& mare magnũ
terminus eius. * Et in monte: Sa- 48
mir & Iether & Socoth *& Danna 49
& Cariathſenna, hæc eſt Dabir
* Anab & Iſtemo & Anim, * Go- 50
ſen & Olon & Gilo: ciuitates vn- 51
decim & villæ earum. * Arab & G
Ruma & Eſaan, * & Ianum & 52
Beththaphua & Apheca,*Athma- 53
tha & Cariatharbe,hæc eſt Hebrõ, 54
& Sior: ciuitates nouem, & villæ
earum.* Maon & Carmel & Ziph 55
& Iota, * Iezrael & Iucadam & 56
Zanoë,* Accain,Gabaa & Tham- 57
na: ciuitates decem, & villæ earũ.
*Halhul,& Beſſur,& Gedor,*Ma- 58
reth,& Bethanoth, & Eltecon: ci- 59
uitates ſex & villæ earum. * Ca- 60
riathbaal, hæc eſt Cariathiarim
vrbs ſiluarum, & Arebba: ciuita-
tes duæ,& villæ earum.* In deſer- 61
to Betharaba,Meddin,& Sachacha
* & Nebſan,& ciuitas ſalis,& En- 62
gaddi: ciuitates ſex,& villæ earũ.
* Iebuſæum autem habitatorem 63
Ieruſalem non potuerunt filij Iu-
da delere: habitauitq. Iebuſæus
cum filijs Iuda in Ieruſalem vſque
in præſentem diem.

CAP. XVI.

CEcidit quoque ſors filiorum 1
Ioſeph ab Iordane contra Ie- A
richo & aquas eius ab Oriente: ſo-
litudo quæ aſcendit de Iericho ad
montem Bethel: * & egreditur de 2
Bethel Luza: tranſitq. terminum
Archi,Atharoth. * & deſcendit ad 3
Occidentem iuxta terminũ Ieph- B
leti, vſque ad terminos Beth ho-
ron inferioris,& Gazer.finiũtq.
regiones eius mari magno: *poſſe- 4
deruntq. filij Ioſeph Manaſſes &
5 Ephraim. * Et factus eſt terminus
filiorum Ephraim per cognatio-
nes ſuas: & poſſeſſio eorum con-
tra Oriẽtem Ataroth addar vſque
6 Beth horon ſuperiorem. * Egre-
C diunturq. cõfinia in mare: Mach-
methath vero Aquilonẽ reſpicit,
& circuit terminos contra Orien-
tem in Thanathſelo: & pertranſit
7 ab Oriente Ianoë. * deſcendit de
Ianoë in Ataroth & Naaratha: &
peruenit in Iericho,egrediturq. ad
8 Iordanem.* De Taphua pertranſit
contra mare in Vallem arundineti,
ſuntq. egreſſus eius in mare ſal-
D ſiſſimum. hæc eſt poſſeſſio tribus
filiorũ Ephraim per familias ſuas.
9 * Vrbeſq. ſeparatæ ſunt filijs E-
phraim in medio poſſeſſionis fi-
10 liorũ Manaſſe,& villæ earum.* Et
non interfecerunt filij Ephraim
Chananæũ, qui habitabat in Ga-
zer: habitauitq. Chananæus in
medio Ephraim vſque in diem
hanc tributarius.

CAP. XVII.

1 CEcidit autem ſors tribui Ma-
A naſſe(ipſe enim eſt primoge-
nitus Ioſeph)Machir primogenito
Manaſſe patri Galaad, qui fuit vir
pugnator,habuitq. poſſeſſionem
2 Galaad & Baſan: * ‖ & reliquis fi- ‖ Num. 26. d. 30
liorũ Manaſſe iuxta familias ſuas,
filijs Abiezer,& filijs Helec, & fi-
lijs Eſriel, & filijs Sechem, & filijs
Hepher, & filijs Semida. iſti ſunt
filij Manaſſe filij Ioſeph, mares,
3 per cognationes ſuas. * ‖ Salphaad ‖ Num. 27. a. 1. & 36. d. 11
vero filio Hepher filij Galaad filij
Machir filij Manaſſe non erant fi-
lij,ſed ſolæ filiæ: quarum iſta ſunt
nomina,Maala & Noa & Hegla &
4 Melcha & Therſa.* Veneruntq. in
conſpectu Eleazari ſacerdotis, &
Ioſue filij Nun, & principum di-
centes: Dominus præcepit per ma-
num Moyſi, vt daretur nobis poſ-
ſeſſio in medio fratrum noſtrorũ.
Deditq. eis iuxta imperium Do-
mini poſſeſſionem in medio fra-
5 trum patris earum. * Et ecciderunt
runt funiculi Manaſſe,decem,abſ-
B que Terra Galaad & Baſan trans
6 Iordanem. * Filiæ enim Manaſſe
poſſederunt hereditatem in medio
filiorum eius. Terra autem Galaad
cecidit in ſortem filiorum Manaſ-
7 ſe qui reliqui erant. * Fuitq. ter-

minus Manaſſe ab Aſer, Mach-
methat quæ reſpicit Sichem: &
egreditur ad dextram iuxta habi-
tatores Fontis Taphuæ. * Etenim 8
in ſorte Manaſſe ceciderat Terra
Taphuæ, quæ eſt iuxta terminos
Manaſſe filiorum Ephraim. * De- 9
ſcenditq. terminus Vallis arundi-
neti in meridiem torrentis ciuita-
tum Ephraim, quæ in medio ſunt
vrbium Manaſſe: terminus Ma-
naſſe ab Aquilone torrentis, &
exitus eius pergit ad mare: * ita 10
vt poſſeſſio Ephraim ſit ab Au- C
ſtro, & ab Aquilone Manaſſe, &
vtramque claudat mare, & coniũ-
gantur ſibi in tribu Aſer ab Aqui-
lone, & in tribu Iſſachar ab Orien-
te. * Fuitq. hereditas Manaſſe in 11
Iſſachar & in Aſer, Bethſan & vi-
culi eius, & Ieblaam cum viculis
ſuis, & habitatores Dor cum op-
pidis ſuis, habitatores quoque
Endor cum viculis ſuis: ſimiliterq.
habitatores Thenac cum viculis
ſuis, & habitatores Mageddo cum
viculis ſuis, & tertia pars vrbis
Nopheth. * Nec potuerũt filij Ma- 12
naſſe has ciuitates ſubuertere, ſed
cœpit Chananæus habitare in ter-
ra ſua. * Poſtquam autem conua- 13
luerunt filij Iſrael, ſubiecerunt
Chananæos, & fecerunt ſibi tribu
tarios, nec interfecerunt eos. * Lo- 14
cutiq. ſunt filij Ioſeph ad Ioſue, & D
dixerunt: Quare dediſti mihi poſ-
ſeſſionem ſortis & funiculi vnius,
cum ſim tantæ multitudinis, & be
nedixerit mihi Dominus? * Ad 15
quos Ioſue ait: Si populus multus
es, aſcende in ſiluam, & ſuccide ti-
bi ſpatia in Terra Pherezæi & Ra-
phaim: quia anguſta eſt tibi poſſeſ
ſio montis Ephraim. * Cui reſpon- 16
derunt filij Ioſeph: Nõ poterimus
ad montana conſcendere, cũ fer-
reis curribus vtãtur Chananæi, qui
habitant in terra campeſtri, in qua
ſitæ ſunt Bethſan cum viculis ſuis,
& Iezrael mediam poſſidens vallẽ.
* Dixitq. Ioſue ad domũ Ioſeph, 17
Ephraim & Manaſſe: Populus mul
tus es, & magnæ fortitudinis, non
habebis ſortem vnam, * ſed trans- 18
ibis ad montem, & ſuccides tibi,
atque purgabis ad habitandum
ſpatia: & poteris vltra procedere
cum ſubuerteris Chananæum,
quem dicis ferreos habere currus,
& eſſe fortiſſimum.

CAP. XVIII.

1 Congregatiq. ſunt omnes filij
A Iſrael in Silo, ibiq. fixerunt ta
bernaculum teſtimonij, & fuit eis
2 Terra ſubiecta. * Remanſerant au-
tem filiorum Iſrael ſeptem tribus,
quæ necdũ acceperãt poſſeſſiones
3 ſuas. * Ad quos Ioſue ait: Vſque-
quo marcetis ignauia, & nõ intra-
tis ad poſſidendam Terram, quam
Dominus Deus patrum veſtrorũ
4 dedit vobis? * Eligite de ſingulis
tribubus ternos viros, vt mittam
eos, & pergant atque circumeant
Terrã, & deſcribant eam iuxta nu-
merum vniuſcuiuſque multitudi-
nis: referãtq. ad me quod deſcripſe
5 rint. * Diuidite vobis Terram in
ſeptem partes. Iudas ſit in termi-
nis ſuis ab auſtrali plaga, & domus
6 Ioſeph ab Aquilone. * mediam
inter hos Terram in ſeptem par-
tes deſcribite: & huc venietis ad
me, vt coram Domino Deo veſtro
7 mittam vobis hic ſortem: * quia
non eſt inter vos pars Leuitarum,
ſed ſacerdotium Domini eſt eorũ
hereditas. Gad autem & Ruben, &
B dimidia tribus Manaſſe iam acce-
perant poſſeſſiones ſuas trans Ior-
danem ad Orientalem plagã: quas
dedit eis Moyſes famulus Domi-
8 ni. * Cumq. ſurrexiſſent viri, vt
pergerent ad deſcribendam terrã,
præcepit eis Ioſue, dicens: Circuite
Terram, & deſcribite eam, ac re-
uertimini ad me: vt hic coram Do
mino, in Silo mittam vobis ſortẽ.
9 * Itaque perrexerunt: & luſtrantes
eam, in ſeptem partes diuiſerunt,
ſcribentes in volumine. Reuerſiq.
10 ſunt ad Ioſue in caſtra Silo. * Qui
miſit ſortes coram Domino in Si-
lo, diuiſitq. Terram filijs Iſrael in
11 ſeptem partes. * Et aſcendit ſors
prima filiorum Beniamin per fa-
milias ſuas, vt poſſiderent Terram
inter filios Iuda & filios Ioſeph.
12 * Fuitq. terminus eorum contra
Aquilonem a Iordane: pergens iux
ta latus Iericho ſeptentrionalis pla-
gæ, & inde contra Occidentem ad
montana conſcendens, & perue-
niens ad ſolitudinem Bethauen,
13 * atque pertranſiens iuxta ‖ Luzã ‖Gen. 28. d.
ad Meridiem, ipſa eſt Bethel: de- 19
ſcenditq in Ataroth addar in mõ-
tem, qui eſt ad Meridiem Beth ho-
14 ron inferioris. * Et inclinatur cir-
C cuiens contra mare ad Meridiem

montis

montis qui reſpicit Beth horon
contra Africum:ſuntq. exitus eius
in Cariath baal, quæ vocatur &
Cariathiarim, vrbem filiorũ Iuda.
hæc eſt plaga contra mare, ad Oc-
cidentẽ.* A Meridie autem ex par- 15
te Cariathiarim egreditur termi-
nus cõtra mare, & peruenit vſque
ad fontem aquarũ Nephtoa.* De- 16
ſcenditq. in partem montis, qui
reſpicit Vallem filiorum Ennom:
& eſt contra ſeptentrionalem pla-
gam in extrema parte Vallis Ra-
phaim. Deſcenditq. in Geennom
(id eſt, Vallem Ennom) iuxta latus
Iebuſæi ad Auſtrũ: & peruenit ad
Fontem Rogel,* tranſiẽs ad Aqui- 17
lonem, & egrediens ad Enſemes,
id eſt fontem ſolis:* & pertranſit 18
vſque ad tumulos, qui ſunt e re- D
gione Aſcenſus Adommim: de-
ſcẽditq. ad Abenboen, id eſt, lapi-
dem Boen filij Ruben: & pertran-
ſit ex latere Aquilonis ad campe-
ſtria: deſcenditq. in planitiem,* & 19
prætergreditur contra Aquilonem
Beth hagla:ſuntq. exitus eius con-
tra linguam maris ſalſiſſimi ab A-
quilone in fine Iordanis ad auſtra
lem plagam:* qui eſt terminus il- 20
lius ab Oriente. hæc eſt poſſeſſio
filiorum Beniamin per terminos
ſuos in circuitu, & familias ſuas.
* Fueruntq. ciuitates eius, Iericho 21
& Beth hagla & Vallis Caſis,* Beth 22
Araba & Samaraim & Bethel* & 23
Auim & Aphara & Ophera,* Vil- 24
la Emona & Ophni & Gabee: ci-
uitates duodecim, & villæ earum.
* Gabaon & Ramà & Beroth,* & 25
Meſphe & Caphara, & Amoſa * & 26
Recem, Iarephel & Tharela,* & 27
Sela, Eleph, & Iebus, quæ eſt Ieru- 28
ſalem, Gabaath & Cariath: ciuita-
tes quattuordecim, & villæ earum.
Hæc eſt poſſeſſio filiorum Benia-
min iuxta familias ſuas.

CAP. XIX.

ET egreſſa eſt ſors ſecunda fi- 1
liorum Simeon per cognatio- A
nes ſuas: fuitq. hereditas* eorum 2
in medio poſſeſſionis filiorum Iu-
da: Berſabee & Sabee & Molada
* & Haſerſual, Bala & Aſem* & 3
Eltholad, Bethul & Harma* & Si- 4
celeg & Bethmarchaboth & Ha- 5
ſerſuſa* & Bethlebaoth & Saro- 6
hen: ciuitates tredecim, & villæ ea-
rum.* Ain & Remmon & Athar 7

& Aſan: ciuitates quattuor, &
8 villæ earum:* omnes viculi per
circuitum vrbium iſtarum vſque
ad Baalath Beer Ramath contra
auſtralem plagam. Hæc eſt here-
ditas filiorum Simeon iuxta co-
9 gnationes ſuas,* in poſſeſſione &
funiculo filiorum Iuda: quia ma-
ior erat. & idcirco filij Simeon
poſſederunt in medio hereditatis
10 eorum.* Ceciditq. ſors tertia fi-
liorum Zabulon per cognationes
ſuas: & factus eſt terminus poſſeſ-
11 ſionis eorum vſque Sarid.* Aſcen-
ditq. de Mari & Merala, & perue-
nit in Debbaſeth, vſque ad torren-
12 tem qui eſt contra Iecconam.* Et
reuertitur de Sared contra Orien-
tem in fines Ceſeleththabor: &
egreditur ad Dabereth, aſcenditq.
13 contra Iaphie.* Et inde pertran-
ſit vſque ad orientalem plagam
Gethhepher & Thacaſin: & egre-
ditur in Remmõ, Amthar & Noa.
14 * Et circuit ad Aquilonem Hana-
B thon: ſuntq. egreſſus eius Vallis
15 Iephtahel,* & Cateth & Naalol &
Semeron & Ierala & Bethlehem:
ciuitates duodecim, & villæ earum.
16 * Hæc eſt hereditas tribus filiorũ
Zabulon per cognationes ſuas, vr-
17 bes & viculi earum.* Iſſachar
egreſſa eſt ſors quarta per cogna-
18 tiones ſuas.* fuitq. eius hereditas
19 Iezrael & Caſaloth & Sunem* &
Hapharaim & Seon, & Anaharath
20 * & Rabboth & Ceſion, Abes,* &
21 Rameth, & Engannim, & Enhad-
22 da & Bethpheſes.* Et peruenit
terminus eius vſque Thabor &
Sebeſima & Bethſames: eruntq.
exitus eius Iordanis: ciuitates ſe-
23 decim, & villæ earum.* Hæc eſt
poſſeſſio filiorum Iſſachar per co-
gnationes ſuas, vrbes & viculi ea-
24 rum.* Ceciditq. ſors quinta tri-
bui filiorum Aſer per cognationes
25 ſuas:* fuitq. terminus eorũ Hal-
cath & Chali & Beten & Axaph
26 * & Elmelech & Amaad & Meſſal:
& peruenit vſque ad Carmelum
27 maris & Sihor & Labanath.* Ac
reuertitur contra orientem Beth-
dagon: & pertranſit vſque Zabulõ
& Vallem Iephthael contra Aqui-
C lonem in Bethemec & Nehiel. E-
28 greditur ad læuam Cabul,* &
Abran & Rohob & Hamon & Ca
na, vſque ad Sidonem magnam.
29 * reuertiturq. in Horma vſque ad

ciuitatem munitiſſimā Tyrum, &
vſque Hoſa: eruntq. exitus eius in
mare de funiculo Achziba: * & 30
Amma & Aphec & Rohob. ciuita-
tes viginti duæ, & villæ earū.* Hæc 31
eſt poſſeſſio filiorum Aſer per co-
gnationes ſuas, vrbesq. & viculi
earum. * Filiorum Nephthali ſex- 32
ta ſors cecidit per familias ſuas:
* & cœpit terminus de Heleph & 33
Elon in Saananim, & Adami, quæ
eſt Neceb, & Iebnael vſque Lecū:
& egreſſus eorum vſque, ad Iorda-
nem: * reuertiturq. terminus con- 34
tra Occidentem in Azanotthabor,
atque inde egreditur in Hucuca,
& pertranſit in Zabulon contra
Meridiem, & in Aſer contra Occi-
dentem, & in Iuda ad Iordanem
contra ortum ſolis. * ciuitates mu- 35
nitiſſimæ, Aſſedim, Ser, & Emath,
& Reccath & Cenereth, * & Ede- 36
ma & Arama, Aſor * & Cedes & 37
Edrai, Enhaſor * & Ieron & Mag- 38
dalel, Horē & Bethanath & Beth-
ſames: ciuitates decem & nouem,
& villæ earum. * Hæc eſt poſſeſ- 39
ſio tribus filiorum Nephthali per
cognationes ſuas, vrbes & viculi
earum. * Tribui filiorum Dan 40
per familias ſuas egreſſa eſt ſors
ſeptima: * & fuit terminus poſſeſ- 41
ſionis eius Sara & Eſthaol, & Hir- D
ſemes, id eſt ciuitas ſolis. * Se- 42
lebin & Aialon & Iethela, * Elon 43
& Themna & Acron, * Elthece, 44
Gebbethon & Balaath, * & Iud 45
& Bane & Barac & Gethremmon:
* & Meiarcon & Arecon, cum 46
termino qui reſpicit Ioppen, * & 47
ipſo fine concluditur. Aſcende-
runtq. filij Dan, & pugnauerunt
contra Leſem, ceperuntq. eam:
& percuſſerunt eam in ore gladij,
& poſſederunt, & habitauerunt
in ea, vocantes nomen eius Le-
ſem Dan, ex nomine Dan patris
ſui. * Hæc eſt poſſeſſio tribus fi- 48
liorum Dan, per cognationes ſuas,
vrbes & viculi earum. * Cumq. 49
compleſſet ſorte diuidere Terram
ſingulis per tribus ſuas, dederunt
filij Iſrael poſſeſſionem Ioſue filio
Nun in medio ſui, * iuxta præcep- 50
tum Domini, vrbem quam poſtu-
lauit, Thamnath Saraa in monte
Ephraim: & ædificauit ciuitatem,
habitauitq. in ea. * Hæ ſunt poſ- 51
ſeſſiones, quas ſorte diuiſerunt
Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius
Nun, & principes familiarum, ac
tribuum filiorum Iſrael in Silo, co
ram Domino ad oſtiū tabernacu-
li teſtimonij, partitiq. ſunt Terrā.

CAP. XX.

1 ET locutus eſt Dominus ad Io-
A ſue, dicens: Loquere filijs
2 Iſrael, & dic eis: * Separate v-
bes fugitiuorum, ‖ de quibus lo- ‖ Num. 35. a. 9
cutus ſum ad vos per manum
3 Moyſi; * vt confugiat ad eas qui- Deut. 19. a. 2
cumque animam percuſſerit ne-
ſcius: & poſſit euadere iram pro-
4 ximi, qui vltor eſt ſanguinis: * cum
B ad vnam harum confugerit ciuita-
tum, ſtabit ante portam ciuitatis,
& loquetur ſenioribus vrbis il-
lius ea, quæ ſe comprobent inno-
centem: ſicq. ſuſcipient eum, &
dabunt ei locum ad habitandum.
5 * Cumq. vltor ſanguinis eum fue-
rit perſecutus, non tradent in ma-
nus eius: quia ignorans percuſſit
proximum eius, nec ante biduum,
triduumve eius probatur inimi-
6 cus. * Et habitabit in ciuitate
C illa, donec ſtet ante iudicium
cauſam reddens facti ſui, & mo-
riatur ſacerdos magnus, qui fuerit
in illo tempore: tunc reuertetur
homicida, & ingredietur ciuitatem
& domum ſuam de qua fugerat.
7 * Decreueruntq. Cedes in Galilæa
montis Nephthali, & Sichem in
monte Ephraim, & Cariatharbe,
ipſa eſt Hebron in monte Iuda.
8 * Et trans Iordanem contra Orien
D talem plagam Iericho, ‖ ſtatue- ‖ Deut. 5. g. 43
runt Boſor, quæ ſita eſt in cam-
peſtri ſolitudine de tribu Ruben, &
Ramoth in Galaad de tribu Gad,
& Gaulon in Baſan de tribu Ma-
9 naſſe. * Hæ ciuitates conſtitutæ
ſunt cunctis filijs Iſrael, & adue-
nis, qui habitabant inter eos: vt
fugeret ad eas qui animam neſcius
percuſſiſſet, & non moreretur
in manu proximi, effuſum ſan-
guinem vindicare cupientis, do-
nec ſtaret ante populum expoſitu-
rus cauſam ſuam.

CAP. XXI.

1 ACceſſeruntq. principes fami-
A liarum Leui ad Eleazarum
ſacerdotem, & Ioſue filium Nun,
& ad duces cognationum per ſin-
gulas

gulas tribus filiorum Iſrael: * lo- 2
cutiq. ſunt ad eos in Silo Terræ
‖ Num. 35. Chanaan, atque dixerunt: ‖ Do-
a. 2 minus præcepit per manum Moy-
ſi, vt darentur nobis vrbes ad ha-
bitandum, & ſuburbana earum
ad alenda iumenta. * Dederuntq. 3
filij Iſrael de poſſeſſionibus ſuis
iuxta imperium Domini, ciui-
tates & ſuburbana earum. * E- 4
greſſaq. eſt ſors in familiam
Caath filiorum Aaron ſacerdotis
de tribubus Iuda, & Simeon, &
Beniamin, ciuitates tredecim.
* Et reliquis filiorum Caath, id 5
eſt Leuitis, qui ſuperfuerant de
tribubus Ephraim, & Dan, & di-
midia tribu Manaſſe, ciuitates de-
cem. * Porro filijs Gerſon egreſſa 6
eſt ſors, vt acciperent de tribubus
Iſſachar & Aſer & Nephthali, di-
midiaq. tribu Manaſſe in Baſan
ciuitates numero tredecim. * Et 7
filijs Merari per cognationes ſuas
de tribubus Ruben & Gad &
Zabulon vrbes duodecim. * De- 8
deruntq. filij Iſrael Leuitis ciui-
tates & ſuburbana earum, ſicut
præcepit Dominus per manum
Moyſi, ſingulis ſorte tribuentes.
* De tribubus filiorum Iuda & 9
Simeon dedit Ioſue ciuitates: B
‖ 1.Par.6.a. ‖ quarum iſta ſunt nomina, * fi- 10
2 lijs Aaron per familias Caath
Leuitici generis (prima enim
ſors illis egreſſa eſt) * Cariathar- 11
be patris Enac, quæ vocatur He-
bron, in monte Iuda, & ſuburba-
‖ S.14.d.14 na eius per circuitum. * ‖ Agros 12
vero, & villas eius dederat Caleb
filio Iephone ad poſſidendum.
* Dedit ergo filijs Aaron ſacerdo- 13
tis Hebron confugij ciuitatem, ac
ſuburbana eius: & Lobnam cum
ſuburbanis ſuis: * & Iether, & E- 14
ſtemo, * & Holon, & Dabir, * & 15
Ain, & Ieta, & Bethſames, cum 16
ſuburbanis ſuis: ciuitates nouem
de tribubus, vt dictum eſt, dua-
bus. * De tribu autem filiorum 17
Beniamin, Gabaon, & Gabae, * & 18
Anathoth & Almon, cum ſub-
urbanis ſuis: ciuitates quatuor.
* Omnes ſimul ciuitates filiorum 19
Aaron ſacerdotis, tredecim,
cum ſuburbanis ſuis. * Reliquis 20
vero per familias filiorum Caath
Leuitici generis hæc eſt data poſ-
ſeſſio. * De tribu Ephraim vrbes 21
confugij, Sichem cum ſuburbanis
ſuis in monte Ephraim, & Gazer
22 * & Cibſaim & Beth horon, cum
ſuburbanis ſuis, ciuitates qua-
23 tuor. * De tribu quoque Dan, El-
C theco, & Gabathon, * & Aialon
24 & Gethremmon, cum ſuburbanis
25 ſuis, ciuitates quatuor. * Porro
de dimidia tribu Manaſſe, Tha-
nach & Gethremmon, cum ſub-
26 urbanis ſuis ciuitates duæ. * Om-
nes ciuitates decem, & ſuburbana
earum, datæ ſunt filijs Caath infe-
27 rioris gradus. * Filijs quoque Ger-
ſon Leuitici generis dedit de di-
midia tribu Manaſſe confugij ci-
uitates, Gaulon in Baſan, & Boſ-
ram, cum ſuburbanis ſuis, ciuita-
28 tes duas. * Porro de tribu Iſſachar,
29 Ceſion, & Dabereth, * & Iara-
moth, & Engannim, cum ſubur-
30 banis ſuis, ciuitates quatuor. * De
tribu autẽ Aſer, Maſal & Abdon,
31 * & Helcath, & Rohob, cum ſub-
urbanis ſuis, ciuitates quatuor.
32 * De tribu quoque Nephthali ci-
uitates cõfugij, Cedes in Galilæa,
& Hammoth Dor, & Carthan,
cum ſuburbanis ſuis, ciuitates
33 tres. * Omnes vrbes familiarum
Gerſon, tredecim, cum ſubur-
34 banis ſuis. * Filijs autem Merari
Leuitis inferioris gradus per fami-
lias ſuas data eſt de tribu Zabu-
35 lon, Iecnam & Cartha * & Dam-
na & Naalol, ciuitates quatuor
36 cum ſuburbanis ſuis. * De tribu
D Ruben vltra Iordanem contra Ie-
richo ciuitates refugij, Boſor in
ſolitudine, Miſor & Iaſer & Ieth-
ſon & Mephaath, ciuitates qua-
37 tuor cum ſuburbanis ſuis. * De
tribu Gad ciuitates confugij, Ra-
moth in Galaad, & Manaim &
Heſebon & Iazer, ciuitates qua-
38 tuor cum ſuburbanis ſuis. * Om-
nes vrbes filiorum Merari per fa-
milias & cognationes ſuas, duo-
39 decim. * Itaque ciuitates vni-
uerſæ Leuitarum in medio poſſeſ-
ſionis filiorum Iſrael fuerunt qua-
40 draginta octo * cum ſuburbanis
ſuis, ſingulæ per familias diſtri-
41 butæ. * Deditq Dominus Deus
Iſraeli omnem Terram, quam
traditurum ſe patribus eorum iu-
rauerat: & poſſederunt illam, at-
42 que habitauerũt in ea. * Dataq. eſt
ab eo pax in omnes per circuitum
nationes: nullusq. eis hoſtiũ reſi-
ſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorũ

ditionem redacti ſunt. * Ne vnum 43
quidem verbum, quod illis præ-
ſtituruni ſe eſſe promiſerat, irri-
tum fuit, ſed rebus expleta ſunt
omnia.

CAP. XXII.

EOdem tempore vocauit Ioſue 1
Rubenitas, & Gaditas, & di- A
midiam tribum Manaſſe, * dixitq. 2
ad eos: Feciſtis omnia quæ præce-
pit vobis Moyſes famulus Domi-
ni: mihi quoque in omnibus obe-
diſtis, * nec reliquiſtis fratres ve- 3
ſtros longo tempore, vſque in præ-
ſentem diem, cuſtodientes impe-
rium Domini Dei veſtri. * Quia 4
igitur dedit Dominus Deus veſter
fratribus veſtris quietem & pacẽ,
ſicut pollicitus eſt: reuertimini, &
ite in tabernacula veſtra, & in ter-
‖Num. 32. f. 31. Sup. 13.b.8 ram poſſeſſionis, ‖ quam tradidit
vobis Moyſes famulus Domini
trans Iordanem: * ita dumtaxat, 5
vt cuſtodiatis attente, & opere com
pleatis mandatum & legem quam
præcepit vobis Moyſes famulus
Domini, vt diligatis Dominum
Deum veſtrum, & ambuletis in
omnibus vijs eius, & obſeruetis
mandata illius, adhæreatisq. ei, B
ac ſeruiatis in omni corde, &
in omni anima veſtra. * Be- 6
nedixitq. eis Ioſue, & dimiſit
eos. Qui reuerſi ſunt in taberna-
cula ſua. * Dimidiæ autem tribui 7
Manaſſe poſſeſſionem Moyſes de-
derat in Baſan: & idcirco mediæ,
quæ ſuperfuit, dedit Ioſue ſortem
inter ceteros fratres ſuos trans Ior
danem ad Occidentalem plagam.
Cumq. dimitteret eos in taberna-
cula ſua, & benedixiſſet eis, * di- 8
xit ad eos: In multa ſubſtantia at-
que diuitijs reuertimini ad ſedes
veſtras, cum argento & auro, ære
ac ferro, & veſte multiplici: diuidi-
te prædam hoſtium cum fratribus
veſtris. * Reuerſiq. ſunt, & abie- 9
runt filij Ruben, & filij Gad, & di-
midia tribus Manaſſe, a filijs Iſ-
rael de Silo, quæ ſita eſt in Cha-
naan, vt intrarent Galaad Terram
poſſeſſionis ſuæ, quam obtinue-
rant iuxta imperium Domini in
manu Moyſi. * Cumq. veniſſent 10
ad tumulos Iordanis in Terram C
Chanaan, ædificauerunt iuxta
Iordanem altare infinitæ magnitu

11 dinis. * Quod cum audiſſent fi-
lij Iſrael, & ad eos certi nuncij
detuliſſent ædificaſſe filios Ru-
ben, & Gad, & dimidiæ tribus
Manaſſe altare in Terra Chanaan,
ſuper Iordanis tumulos contra fi-
12 lios Iſrael: * conuenerunt omnes
in Silo, vt aſcenderent, & dimica-
13 rent contra eos. * Et interim mi-
ſerunt ad illos in Terram Galaad
Phinees filium Eleazari ſacerdo-
14 tis, * & decem principes cum eo,
ſingulos de ſingulis tribubus.
15 * Qui venerunt ad filios Ruben,
& Gad, & dimidiæ tribus Manaſ-
ſe in Terram Galaad, dixeruntq.
16 ad eos. * Hæc mandat omnis po-
pulus Domini: Quæ eſt iſta tranſ-
greſſio? Cur reliquiſtis Dominum
Deum Iſrael, ædificantes altare ſa-
crilegum, & a cultu illius rece-
17 dentes? * An parum vobis eſt
D ‖ quod peccaſtis in Beelphegor, & ‖Num. 25. a.4
vſque in præſentem diem macula
huius ſceleris in nobis permanet? Deut.4.a.3
multiq. de populo corruerunt.
18 * Et vos hodie reliquiſtis Dominũ
& cras in vniuerſum Iſrael ira eius
19 deſæuiet. * Quod ſi putatis im-
mundam eſſe terram poſſeſſionis
veſtræ, tranſite ad Terram, in qua
tabernaculum Domini eſt, & ha-
bitate inter nos: tantum vt a Do-
mino, & a noſtro conſortio non
recedatis, ædificato altari præter
20 altare Domini Dei noſtri. * ‖ Non- ‖Sup.7.a.1
ne Achan filius Zare prætergiſt mã-
datum Domini, & ſuper omnem
populum Iſrael ira eius incubuit?
Et ille erat vnus homo, atque vti-
nam ſolus perijſſet in ſcelere ſuo.
21 * Reſponderuntq. filij Ruben &
E Gad, & dimidia tribus Manaſſe
22 principibus legationis Iſrael: * For-
tiſſimus Deus Dominus, Fortiſſi-
mus Deus Dominus, ipſe nouit, &
Iſrael ſimul intelliget: ſi præuari-
cationis animo, hoc altare con-
ſtruximus, non cuſtodiat nos, ſed
23 puniat nos in præſenti: * & ſi ea
mente fecimus vt holocauſta, &
ſacrificium, & pacificas victimas
ſuper eo imponeremus, ipſe quæ-
24 rat & iudicet: * & non ea magis
cogitatione atque tractatu, vt di-
ceremus: Cras dicent filij veſtri
filijs noſtris: Quid vobis & Do-
25 mino Deo Iſrael? * terminum
poſuit Dominus inter nos & vos,
o filij Ruben, & filij Gad, Iorda-
nem

nem fluuium: & idcirco partem
non habetis in Domino. Et per
hanc occaſionem auertent filij
veſtri filios noſtros a timore Do-
mini. Putauimus itaque melius,
* & diximus: Extruamus nobis 26
altare, non in holocauſta, neque F
ad victimas offerendas, * ſed 27
in teſtimonium inter nos & vos,
& ſobolem noſtram veſtramq.
progeniem, vt ſeruiamus Domi-
no, & iuris noſtri ſit offerre &
holocauſta, & victimas, & pacifi-
cas hoſtias: & nequaquam dicant
cras filij veſtri filijs noſtris: Non
eſt vobis pars in Domino. * Quod 28
ſi voluerint dicere, reſpondebunt
eis: Ecce altare Domini, quod
fecerunt patres noſtri, non in
holocauſta, neque in ſacrificium,
ſed in teſtimonium noſtrum ac
veſtrum. * Abſit a nobis hoc 29
ſcelus vt recedamus a Domino,
& eius veſtigia relinquamus ex-
tructo altari ad holocauſta, &
ſacrificia, & victimas offerendas,
præter altare Domini Dei noſtri,
quod extructum eſt ante taber-
naculum eius. * Quibus auditis, 30
Phinees ſacerdos, & principes le-
gationis Iſrael, qui erant cum eo,
placati ſunt: & verba filiorum
Ruben, & Gad, & dimidiæ tri-
bus Manaſſe, libentiſſime ſuſce- G
perunt. * Dixitq. Phinees filius 31
Eleazari ſacerdos ad eos: Nunc
ſcimus quòd nobiſcum ſit Domi-
nus, quoniam alieni eſtis a præ-
uaricatione hac, & liberaſtis fi-
lios Iſrael de manu Domini. * Re- 32
uerſusq. eſt cum principibus a fi-
lijs Ruben & Gad de Terra Ga-
laad, finium Chanaan ad filios
Iſrael, & retulit eis. * Placuitq. 33
ſermo cunctis audientibus. Et
laudauerunt Deum filij Iſrael, &
nequaquam vltra dixerunt, vt
aſcenderent contra eos, atque
pugnarent, & delerent Terram
poſſeſſionis eorum. * Vocaue- 34
runtq. filij Ruben, & filij Gad
altare, quod extruxerant Teſtimo-
nium noſtrum, quòd Dominus ip-
ſe ſit Deus.

CAP. XXIII.

EVoluto autem multo tempo- 1
re, poſtquam pacem dederat A
Dominus Iſraeli, ſubiectis in gy-
ro nationibus vniuerſis, & Ioſue
iam longæuo, & perſenilis ætatis:
2 * vocauit Ioſue omnem Iſraelem,
maioresq. natu, & principes ac
duces, & magiſtros, dixitq. ad
eos: Ego ſenui, & progreſſioris
3 ætatis ſum: * voſq. cernitis om-
nia, quæ fecerit Dominus Deus
veſter cunctis per circuitum na-
tionibus, quo modo pro vobis ip-
4 ſe pugnauerit: * & nunc quia vo-
bis ſorte diuiſit omnem Terram,
ab Orientali parte Iordanis vſque
ad mare magnum, multæq. adhuc
5 ſuperſunt nationes: * Dominus
B Deus veſter diſperdet eas & aufe-
ret a facie veſtra, & poſſidebitis
Terram, ſicut vobis pollicitus eſt.
6 * tantum confortamini, & eſtote
ſoliciti, vt cuſtodiatis cuncta quæ
ſcripta ſunt in volumine legis
Moyſi: & non declinetis ab eis
neque ad dexteram neque ad ſini-
7 ſtram: * ne poſtquam intraueritis
ad Gentes, quæ inter vos futuræ
ſunt, iuretis in nomine deorum
earum, & ſeruiatis eis, & adore-
8 tis illos: * ſed adhæreatis Domi-
no Deo veſtro: quod feciſtis vſ-
9 que in diem hanc. * Et tunc au-
feret Dominus Deus in conſpectu
veſtro gentes magnas & robuſtiſ-
C ſimas, & nullus vobis reſiſtere po-
10 terit. * Vnus e vobis perſequetur
hoſtium mille viros: quia Domi-
nus Deus veſter pro vobis ipſe
pugnabit, ſicut pollicitus eſt.
11 * Hoc tantum diligentiſſime præ-
cauete, vt diligatis Dominum Deũ
12 veſtrum. * Quod ſi volueritis gen-
tium harum, quæ inter vos habi-
tant, erroribus adhærere, & cum
eis miſcere connubia, atque ami-
13 citias copulare: * iam nunc ſcitote
quod Dominus Deus veſter non
eas deleat ante faciem veſtram,
ſed ſint vobis in foueam ac la-
queum, & offendiculum ex latere
veſtro, & ſudes in oculis veſtris,
D donec vos auferat atque diſperdat
de Terra hac optima, quam tradi-
14 dit vobis. * ‖ En ego hodie ingre- ‖3.Reg.2.a.
dior viam vniuerſæ terræ, & toto 2
animo cognoſcetis quod de om-
nibus verbis, quæ ſe Dominus
præſtiturum vobis eſſe pollicitus
eſt, vnum nõ prætererit incaſſum.
15 * Sicut ergo impleuit opere quod
promiſit, & proſpera cuncta vene-
runt; ſic adducet ſuper vos quid-

quid malorum comminatus eſt,
donec vos auferat atque diſperdat
de Terra hac optima, quam tradi- 2
16 dit vobis, * eo quod prætericritis
pactum Domini Dei veſtri, quod
pepigit vobiſcum, & ſeruieritis
dijs alienis, & adoraueritis eos:
cito atque velociter conſurget in
vos furor Domini, & auferemi-
ni ab hac Terra optima, quam tra-
didit vobis.

CAP. XXIIII.

1 Congregauitq. Ioſue omnes
A tribus Iſrael in Sichem, & vo-
cauit maiores natu, ac principes,
& iudices, & magiſtros; ſteteruntq.
2 in conſpectu Domini: * & ad po-
pulum ſic locutus eſt: Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: Trans flu-
uium habitauerunt patres veſtri ab
initio, Thare pater Abraham, &
Nachor: ſeruieruntq. dijs alienis.
‖Gen. 11. d. 26 3 * ‖ Tuli ergo patrem veſtrum
Abraham de Meſopotamiæ fini-
‖Gen. 21. a. 2 bus: & adduxi eum in Terram
Chanaan: multiplicauiq. ſemen
‖Gen. 25. d. 26 4 eius, * ‖ & dedi ei Iſaac: ‖ Illiq. rur-
ſum dedi Iacob & Eſau. ‖ E qui-
‖Gen. 36. a. 8 bus, Eſau dedi montem Seir ad
poſſidendum: ‖ Iacob vero, &
‖Gen. 46. a. 6 filij eius deſcenderunt in Ægyptũ.
5 * ‖ Miſiq. Moyſen & Aaron, &
‖Exo. 3. c. 10 & 12. f. 37 B percuſſi Ægyptum multis ſignis
6 atque portentis. * Eduxiq. vos &
patres veſtros de Ægypto, & veni-
ſtis ad mare: perſecutiq. ſunt
Ægyptij patres veſtros cum curri-
bus & equitatu, vſque ad Mare
7 rubrum. * Clamauerunt autem
‖Exo. 14. b. 9 ad Dominum filij Iſrael: ‖ qui po-
ſuit tenebras inter vos & Ægyp-
tios, & adduxit ſuper eos mare, &
operuit eos. Viderunt oculi veſtri
cuncta quæ in Ægypto fecerim,
& habitaſtis in ſolitudine multo
8 tempore: * & introduxi vos in Ter
rã Amorrhæi, qui habitabat trans
‖Num. 21. c. 29 Iordanem. ‖ Cumq. pugnarent
contra vos, tradidi eos in manus
veſtras, & poſſediſtis Terram eo-
‖Nu. 22. a. 5 9 rũ, atque interfeciſtis eos. * ‖ Sur-
rexit autem Balac filius Sephor rex
Moab, & pugnauit contra Iſrae-
lem. Miſitq. & vocauit Balaam
C filium Beor, vt malediceret vobis:
10 * & ego nolui audire eum, ſed e-
contrario per illum benedixi vo-
bis, & liberaui vos de manu eius.

11 * ‖ Tranſiſtisq. Iordanem, & ve- ‖ I. 3. d. 14 & 6. a. 1 & 11. a. 3
niſtis ad Iericho. Pugnaueruntq.
cõtra vos viri ciuitatis eius, Amor-
rhæus, & Pherezæus, & Chana-
næus, & Hethæus, & Gergeſæus,
& Heuæus, & Iebuſæus: & tradidi
12 illos in manus veſtras. * ‖ Miſiq. ‖ I. 11. d. 20 Exod. 23. f. 28 Deu. 7. c. 20
ante vos crabrones: & eieci eos de
locis ſuis, duos reges Amorrhæo-
rum, nõ in gladio nec in arcu tuo.
13 * Dediq. vobis Terram, in qua
non laboraſtis, & vrbes quas non
ædificaſtis, vt habitaretis in eis:
vineas & oliueta, quæ non plan-
14 taſtis. * ‖ Nunc ergo timete Do- ‖ 1. Reg. 7. a. 3 Tob. 14. c. 10
minũ, & ſeruite ei perfecto corde
atque veriſſimo: & auferte deos,
quibus ſeruierunt patres veſtri in
D Meſopotamia & in Ægypto, ac ſer-
15 uite Domino. * Sin autem ma-
lum vobis videtur vt Domino ſer-
uiatis, optio vobis datur: eligite
hodie quod placet, cui ſeruire po-
tiſſimum debeatis, vtrum dijs, qui-
bus ſeruierunt patres veſtri in Me-
ſopotamia, an dijs Amorrhæorũ,
in quorum Terra habitatis: ego
autem & domus mea ſeruiemus
16 Domino. * Reſponditq populus, &
ait: Abſit a nobis vt relinquamus
Dominum, & ſeruiamus dijs alie-
17 nis. * Dominus Deus noſter ipſe
eduxit nos, & patres noſtros de
terra Ægypti, de domo ſeruitutis:
fecitq. videntibus nobis ſigna in-
gentia, & cuſtodiuit nos in omni
via, per quam ambulauimus, &
in cunctis populis, per quos tran-
18 ſiuimus. * Et eiecit vniuerſas gen-
tes, Amorrhæum habitatorẽ Ter-
ræ, quam nos intrauimus. Seruie-
E mus igitur Domino, quia ipſe eſt
19 Deus noſter. * Dixitq. Ioſue ad
populum: Non poteritis ſeruire
Domino: Deus enim ſanctus, &
fortis æmulator eſt, nec ignoſcet
ſceleribus veſtris atque peccatis.
20 * Si dimiſeritis Dominum, & ſer-
uieritis dijs alienis, conuertet ſe,
& affliget vos, atque ſubuertet
poſtquam vobis præſtiterit bona.
21 * Dixitq. populus ad Ioſue: Ne-
quaquam ita vt loqueris, erit, ſed
22 Domino ſeruiemus. * Et Ioſue ad
populum, Teſtes, inquit, vos eſtis
quia ipſi elegeritis vobis Dominũ
vt ſeruiatis ei. Reſponderuntque:
23 Teſtes. * Nunc ergo, ait, auferte
F deos alienos de medio veſtri, & in-
clinate corda veſtra ad Dominum

Deum

Deum Iſrael. * Dixitq. populus 24
ad Ioſue: Domino Deo noſtro
ſeruiemus, & obedientes erimus
præceptis eius. * Percuſſit ergo Io- 25
ſue in die illo fœdus, & propoſuit
populo præcepta atque iudicia in
Sichem. * Scripſit quoque omnia 26
verba hæc in volumine legis Do-
mini: & tulit lapidem pergrandē,
poſuitq. eum ſubter quercum, quæ
erat in Sanctuario Domini: * & 27
dixit ad omnem populum: En la-
pis iſte erit vobis in teſtimonium
quòd audierit omnia verba Domi-
ni, quæ locutus eſt vobis: ne for-
te poſtea negare velitis, & mentiri
Domino Deo veſtro. * Dimiſitq. 28
populum, ſingulos in poſſeſſio-
nem ſuam. * Et poſt hæc mor- 29
tuus eſt Ioſue filius Nun ſeruus
Domini, centum & decem anno-
30 rum: * ſepelieruntq. eum in fini-
G bus poſſeſſionis ſuæ in Thamnath-
ſare, quę eſt ſita in mōte Ephraim,
a Septētrionali parte montis Gaas.
31 * Seruiuitq. Iſrael Domino cun-
ctis diebus Ioſue & ſeniorum, qui
longo vixerūt tempore poſt Ioſue,
& qui nouerunt omnia opera Do-
32 mini quæ fecerat in Iſrael. * ‖ Oſ- ‖ Gen. 50. d. 25
ſa quoque Ioſeph, quæ tulerant Exo. 13. d. 19
filij Iſrael de Ægypto, ſepelierunt ‖ Gen. 33. d. 19
in Sichem, in parte agri, ‖ quem
emerat Iacob a filijs Hemor patris
Sichem, centum nouellis ouibus,
& fuit in poſſeſſionem filiorum
33 Ioſeph. * Eleazar quoque filius
Aaron mortuus eſt: & ſepelierunt
eum in Gabaath Phinees filij eius,
quæ data eſt ei in mōte Ephraim.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

POST mortem 1
Ioſue conſu- A
luerunt filij
Iſrael Domi-
num, dicen-
tes: Quis a-
ſcendet ante
nos contra
Chananæum, & erit dux belli?
* Dixitq. Dominus: Iudas aſcen- 2
det: ecce tradidi Terram in ma-
nus eius. * Et ait Iudas Simeoni 3
fratri ſuo: Aſcende mecum in ſor-
tem meam, & pugna contra Cha-
nanæum, vt & ego pergam tecum
in ſortem tuam. Et abijt cum eo
Simeon. * Aſcenditq. Iudas, & 4
tradidit Dominus Chananæum,
ac Pherezæum in manus eorum:
& percuſſerunt in Bezec decem
millia virorum. * Inueneruntq. 5
Adonibezec in Bezec, & pugna- B
uerunt contra eum, ac percuſſe-
runt Chananæum, & Pherezæum.
6 * Fugit autem Adonibezec: quem
perſecuti comprehenderunt, cæſis
ſummitatibus manuū eius ac pe-
7 dum. * Dixitq. Adonibezec: Sep-
tuaginta reges amputatis manuū
ac pedum ſummitatibus collige-
bant ſub menſa mea ciborum re-
liquias: ſicut feci, ita reddidit mi-
hi Deus. Adduxeruntq. eum in
Ieruſalem, & ibi mortuus eſt.
8 * Oppugnantes ergo filij Iuda Ie-
ruſalem, ceperunt eam, & percuſ-
ſerunt in ore gladij, tradentes cun-
9 ctam incendio ciuitatem. * Et
poſtea deſcendentes pugnauerunt
contra Chananæum, qui habita-
bat in montanis, & ad meridiem,
10 & in campeſtribus. * ‖ Pergenſq. ‖ Ioſ. 15. c. 13
C Iudas contra Chananæum, qui ha-
bitabat in Hebron, (cuius nomen
fuit antiquitus Cariath Arbe) per-
cuſſit Seſai, & Ahiman, & Thol-
mai:

mai: * atque inde profectus abijt 11
ad habitatores Dabir, cuius no-
men vetus erat Cariath Sepher, id
eſt, ciuitas litterarum. * Dixitq. 12
Caleb: Qui percuſſerit Cariath Se-
pher, & vaſtauerit eam, dabo ei
Axam filiam meam vxorem.
*Cumq. cepiſſet eam Othoniel fi- 13
lius Cenez frater Caleb minor, de-
dit ei Axam filiam ſuam coniu-
gem. * Quam pergentem in itine- 14
re monuit vir ſuus vt peteret a pa-
tre ſuo agrum. Quæ cum ſuſpiraſ-
ſet ſedens in aſino, dixit ei Caleb:
Quid habes? * At illa reſpondit: 15
Da mihi benedictionem, quia ter- D
ram arentem dediſti mihi: da &
irriguam aquis. Dedit ergo ei Ca-
leb irriguum ſuperius, & irriguum
inferius. * Filij autem Cinæi co- 16
gnati Moyſi aſcenderunt de ciui-
tate palmarum, cum filijs Iuda in
deſertum ſortis eius, quod eſt ad
meridiem Arad, & habitauerunt
cum eo. * Abijt autem Iudas cum 17
Simeone fratre ſuo; & percuſſe-
runt ſimul Chananæum qui habi-
tabat in Sephaath, & interfece-
runt eum. Vocatumq. eſt nomen
vrbis, Horma, id eſt, anathema.
* Cepitq. Iudas Gazam cum fini- 18
bus ſuis, & Aſcalonem, atque Ac-
caron cum terminis ſuis. * Fuitq. 19
Dominus cum Iuda, & montana E
poſſedit: nec potuit delere habi-
tatores vallis, quia falcatis curri-
bus abundabant. * Dederûtq Ca- 20
leb Hebron, ‖ ſicut dixerat Moy- ‖ Nu. 14. d. 24
ſes, qui deleuit ex ea tres filios E- Ioſ. 15. c. 14
nac. * Iebuſæum autem habitato- 21
rem Ieruſalem non deleuerunt fi-
lij Beniamin: habitauitq. Iebu-
ſæus cum filijs Beniamin in Ieru-
ſalem, vſque in præſentem diem.
* Domus quoque Ioſeph aſcendit 22
in Bethel, fuitq. Dominus cum eis.
* Nam cum obſiderent vrbem, 23
quæ prius Luza vocabatur, * vide- 24
runt hominem egredientem de ci-
uitate, dixeruntq. ad eum: Oſten-
de nobis introitum ciuitatis, & fa-
ciemus tecum miſericordiam.
* Qui cum oſtendiſſet eis, percuſ- 25
ſerunt vrbem in ore gladij: homi-
nem autem illum, & omnem co-
gnationem eius dimiſerunt. * Qui 26
dimiſſus, abijt in Terrã Hetthim, F
& ædificauit ibi ciuitatem, voca-
uitq. eam Luzam: quæ ita appel-
latur vſque in præſentem diem.

27 * Manaſſes quoque non deleuit
Bethſan, & Thanac cum viculis
ſuis, & habitatores Dor, & Ie-
blaam, & Mageddo cum viculis
ſuis, cœpitq. Chananæus habita-
28 re cum eis. * Poſtquam autem cõ-
fortatus eſt Iſrael, fecit eos tribu-
29 tarios, & delere noluit. * Ephraim
etiam nõ interfecit Chananæum,
qui habitabat in Gazer, ſed habi-
30 tauit cum eo. * Zabulon nõ deleuit
habitatores Cetron, & Naalol: ſed
habitauit Chananæus in medio
eius, factusq. eſt ei tributarius.
31 * Aſer quoque non deleuit habi-
G tatores Accho, & Sidonis, Ahalab,
& Achazib, & Helba, & Aphec,
32 & Rohob: * habitauitq. in medio
Chananæi habitatoris illius terræ,
33 nec interfecit eum. * Nephthali
quoque non deleuit habitatores
Bethſames, & Bethanath: & ha-
bitauit inter Chananæum habita-
torem Terræ, fueruntq ei Bethſa-
34 mitæ & Bethanitæ tributarij. * Ar-
ctauitq. Amorrhæus filios Dan in
monte, nec dedit eis locum vt ad
35 planiora deſcenderent: * habita-
uitq. in monte Hares, quod inter-
pretatur teſtaceo, in Aialon & Sa-
lebim. Et aggrauata eſt manus
domus Ioſeph, factusq. eſt ei tri-
36 butarius. * Fuit autem terminus
Amorrhæi ab Aſcenſu Scorpionis,
petra, & ſuperiora loca.

CAP. II.

1 ASCenditq. Angelus Domini de
A Galgalis ad Locum flentium;
& ait: Eduxi vos de Ægypto, &
introduxi in Terram, pro qua iu-
raui patribus veſtris: & pollicitus
ſum vt non facerem irritum pa-
ctum meum vobiſcum in ſempi-
2 ternum: * ita duntaxat vt non
feriretis fœdus cum habitatoribus
Terræ huius, ſed aras eorum ſub-
uerteretis: & noluiſtis audire vo-
3 cem meã: cur hoc feciſtis? * Quam
ob rem nolui delere eos a facie ve-
ſtra: vt habeatis hoſtes, & dij eo-
4 rum ſint vobis in ruinam. * Cumq.
loqueretur Angelus Domini hæc
verba ad omnes filios Iſrael eleua-
uerunt ipſi vocem ſuam, & fleue-
5 runt. * Et vocatum eſt nomen lo-
B ci illius: Locus flentium, ſiue la-
crymarum: immolaueruntq. ibi
6 hoſtias Domino. * ‖ Dimiſit ergo ‖ Ioſ. 24. g. 28
Ioſue

Ioſue populum, & abierunt filij
Iſrael vnuſquiſque in poſſeſſionē
ſuam, vt obtinerent eam: * ſer- 7
uieruntq. Domino cunctis diebus
eius, & ſeniorum, qui longo poſt
eum vixerunt tempore, & noue-
rant omnia opera Domini, quæ
fecerat cum Iſrael. * Mortuus eſt 8
autem Ioſue filius Nun, famulus
Domini, centum & decem anno-
rum, * & ſepelierunt eum in fini- 9
bus poſſeſſionis ſuæ in Thamnath-
ſare in monte Ephraim, a Septen-
trionali plaga montis Gaas. * Om- 10
niſq. illa generatio congregata eſt
ad patres ſuos: & ſurrexerunt alij,
qui non nouerant Dominum, &
opera quæ fecerat cum Iſrael. * Fe- 11
ceruntq. filij Iſrael malum in con-
ſpectu Domini, & ſeruierunt Baa-
lim. * Ac dimiſerunt Dominum * 12
Deum patrum ſuorum, qui edu- C
xerat eos de Terra Ægypti: & ſe-
cuti ſunt deos alienos, deoſq. po-
pulorum, qui habitabant in cir-
cuitu eorum, & adorauerunt eos:
& ad iracundiam concitauerunt
Dominum, * dimittentes eum, & 13
ſeruientes Baal & Aſtaroth. * Ira- 14
tuſq. Dominus contra Iſrael, tra-
didit eos in manus diripientium:
qui ceperunt eos, & vendiderunt
hoſtibus, qui habitabant per gy-
rum: nec potuerunt reſiſtere ad-
uerſarijs ſuis: * ſed quocumque 15
pergere voluiſſent, manus Domi-
ni ſuper eos erat, ſicut locutus eſt,
& iurauit eis: & vehemēter afflicti
ſunt. * Suſcitauitq. Dominus iu- 16
dices, qui liberarent eos de vaſtan-
tium manibus: ſed nec eos audire
voluerunt, * fornicantes cum dijs 17
alienis, & adorantes eos. Cito de-
ſeruerunt viam, per quam ingreſ-
ſi fuerant patres eorum: & audien-
tes mandata Domini, omnia fece-
re contraria. * Cumq. Dominus 18
iudices ſuſcitaret, in diebus eorum D
flectebatur miſericordia, & audie-
bat afflictorum gemitus, & libe-
rabat eos de cæde vaſtantium.
* Poſtquam autem mortuus eſſet 19
iudex, reuertebantur, & multo fa-
ciebant peiora quàm fecerant pa-
tres eorum, ſequentes deos alienos,
ſeruientes eis, & adorantes illos.
Non dimiſerunt adinuentiones
ſuas, & viam duriſſimā, per quam
ambulare conſueuerūt. * Iratuſq. 20
eſt furor Domini in Iſrael, & ait:
Quia irritum fecit gens iſta pactū
meum, quod pepigeram cum pa-
tribus eorum, & vocem meam au-
21 dire contempſit: * & ego non de-
lebo gentes, quas dimiſit Ioſue, &
22 mortuus eſt: * vt in ipſis experiar
Iſrael, vtrum cuſtodiant viam Do-
mini, & ambulent in ea, ſicut cu-
ſtodierunt patres eorum, an non.
23 * Dimiſit ergo Dominus omnes
nationes has, & cito ſubuertere no-
luit, nec tradidit in manus Ioſue.

CAP. III.

1 HÆ ſunt gentes, quas Domi-
A nus dereliquit, vt erudiret in
eis Iſraelem, & omnes, qui non
nouerant bella Chananæorum:
2 * vt poſtea diſcerent filij eorum
certare cum hoſtibus, & habere
3 conſuetudinem præliandi: * quin-
que ſatrapas Philiſthinorum, om-
nemq. Chananæum, & Sidonium,
atque Heuæum, qui habitabat in
monte Libano, de mōte Baal Her-
mon vſque ad introitum Emath.
4 * Dimiſitq. eos, vt in ipſis experire-
tur Iſraelem, vtrum audiret man-
data Domini quæ præceperat pa-
tribus eorum per manum Moyſi,
5 an non. * Itaque filij Iſrael habita-
uerunt in medio Chananæi, & He-
thæi, & Amorrhæi, & Pherezæi,
6 & Heuæi, & Iebuſæi: * & duxe-
runt vxores filias eorum, ipſiq. fi-
lias ſuas filijs eorum tradiderunt,
7 & ſeruierunt dijs eorum. * Fece-
runtq. malum in conſpectu Do-
mini, & obliti ſunt Dei ſui, ſer-
8 uientes Baalim & Aſtaroth. * Ira-
tuſq. contra Iſrael Dominus, tra-
didit eos in manus Chuſan Raſa-
thaim regis Meſopotamiæ, ſeruie-
9 runtq. ei octo annis. * Et clama-
B uerunt ad Dominum: qui ſuſcita-
uit eis ſaluatorem, & liberauit eos,
Othoniel videlicet filium Cenez,
10 fratrem Caleb minorem: * fuitq.
in eo Spiritus Domini, & iudica-
uit Iſrael. Egreſſuſq. eſt ad pugnā,
& tradidit Dominus in manus e-
ius Chuſan Raſathaim regem Sy-
11 riæ, & oppreſſit eum. * Quieuitq.
terra quadraginta annis, & mor-
tuus eſt Othoniel filius Cenez.
12 * Addiderunt autem filij Iſrael fa-
cere malum in conſpectu Domi-
ni: qui confortauit aduerſum eos
Eglon regem Moab: quia fecerūt
malum

malum in conſpectu eius. * Et co- 13
pulauit ei filios Ammon, & Ama-
lec: abijtq. & percuſſit Iſrael, at-
que poſſedit Vrbem palmarum. A
*Seruieruntq. filij Iſrael Eglon re- 14
gi Moab decem & octo annis: * & 15
poſtea clamauerunt ad Dominū:
qui ſuſcitauit eis ſaluatorem voca-
bulo Aod, filium Gera, filij Ie-
mini, qui vtraque manu pro dex-
tera vtebatur. Miſeruntq. filij Iſ-
rael per illum munera Eglon regi C
Moab. * Qui fecit ſibi gladium 16
ancipitem, habentem in medio
capulum longitudinis palmæ ma-
nus, & accinctus eſt eo ſubter
ſagum in dextro femore. * Obtu- 17
litq. munera Eglon regi Moab.
Erat autem Eglon craſſus nimis.
* Cumq. obtuliſſet ei munera, 18
proſecutus eſt ſocios, qui cum
eo venerant. * Et reuerſus de 19
Galgalis, vbi erant idola, dixit ad
Regem: Verbum ſecretum habeo
ad te o Rex. Et ille imperauit ſi-
lentium: egreſſisq. omnibus, qui
circa eum erant, * ingreſſus eſt 20
Aod ad eum: ſedebat autem in
æſtiuo cœnaculo ſolus, dixitque:
Verbum Dei habeo ad te. Qui
ſtatim ſurrexit de throno. * Ex- 21
tenditq. Aod ſiniſtram manum, &
tulit ſicam de dextero femore ſuo,
infixitq. eam in ventre eius * tam 22
valide, vt capulus ſequeretur fer-
rum in vulnere, ac pinguiſſimo
adipe ſtringeretur. Nec eduxit
gladium, ſed ita vt percuſſerat, re-
liquit in corpore: ſtatimq. per ſe-
creta naturæ alui ſtercora prorū-
perunt. * Aod autem clauſis di- 23
ligentiſſime oſtijs cœnaculi, &
obfirmatis ſera, * per poſticum 24
egreſſus eſt. Seruiq. regis ingreſſi D
viderunt clauſas fores cœnaculi;
atque dixerunt: Forſitan purgat
aluum in æſtiuo cubiculo. * Ex- 25
pectanteſq. diu donec erubeſce-
rent, & videntes quòd nullus ape-
riret, tulerunt clauem: & aperien-
tes inuenerunt dominum ſuum
in terra iacentem mortuum. * Aod 26
autem, dum illi turbarentur, ef-
fugit, & pertranſijt Locum idolo-
rum, vnde reuerſus fuerat. Ve-
nitq. in Seirath: * & ſtatim inſo- 27
nuit buccina in monte Ephraim:
deſcenderuntq. cum eo filij Iſrael,
ipſo in fronte gradiente. * Qui 28
dixit ad eos: Sequimini me: tra-
didit enim Dominus inimicos no-
ſtros Moabitas in manus noſtras.
Deſcenderuntq. poſt eum, & oc-
cupauerunt vada Iordanis quæ
tranſmittunt in Moab: & non
dimiſerunt tranſire quemquam:
29 * ſed percuſſerunt Moabitas in
tempore illo, circiter decem mil-
lia, omnes robuſtos & fortes vi-
ros. nullus eorum euadere potuit.
30 * Humiliatuſq. eſt Moab in die
illo ſub manu Iſrael: & quieuit
31 Terra octoginta annis. * Poſt hunc
fuit Samgar filius Anath, qui per-
cuſſit de Philiſthijm ſexcentos vi-
ros vomere: & ipſe quoque defen-
dit Iſrael.

CAP. IIII.

1 * ADdideruntq. filij Iſrael facere
A malum in conſpectu Domi-
2 ni poſt mortem Aod, * ‖ & tradi- ‖ 1. Reg. 12. b. 9
dit illos Dominus in manus Iabin
regis Chanaan, qui regnauit in
Aſor: habuitq. ducem exercitus
ſui nomine Siſaram, ipſe autem
habitabat in Haroſeth gentium.
3 * Clamaueruntq. filij Iſrael ad
Dominum: nongentos enim ha-
bebat falcatos currus, & per vi-
ginti annos vehementer oppreſſe-
4 rat eos. * Erat autem Debbora
prophetis vxor Lapidoth, quæ iu-
dicabat populum in illo tempore.
5 * Et ſedebat ſub palma, quæ no-
mine illius vocabatur, inter Ra-
ma & Bethel in monte Ephraim:
aſcendebantq. ad eam filij Iſrael
6 in omne iudicium. * Quæ miſit
& vocauit Barac filium Abinoem
de Cedes Nephthali: dixitq. ad
B eū: Præcepit tibi Dominus Deus
Iſrael, vade, & duc exercitum in
montem Thabor, tolleſq. tecum
decem millia pugnatorum de fi-
lijs Nephthali, & de filijs Zabu-
7 lon: * ego autem adducam ad te
in loco torrentis Ciſon, Siſaram
principem exercitus Iabin, & cur-
rus eius, atque omnem multitu-
dinem, & tradam eos in manu
8 tua. * Dixitq. ad eam Barac: Si
venis mecum, vadam: ſi nolueris
9 venire mecum, non pergam. * Quæ
dixit ad eum: Ibo quidem tecum,
ſed in hac vice victoria non repu-
tabitur tibi, quia in manu mulie-
ris tradetur Siſara. Surrexit itaque
Debbora, & perrexit cum Barac

in Ce-

in Cedes. * Qui, accitis Zabulon 10
& Nephthali, aſcendit cum decem
millibus pugnatorum, habens
Debboram in comitatu ſuo.* Ha- 11
ber autem Cinæus receſſerat quõ-
dam a ceteris Cinæis fratribus ſuis
filijs Hobab, cognati Moyſi: &
tetenderat tabernacula vſque ad
vallem, quæ vocatur Sennim,
& erat iuxta Cedes. * Nuncia- 12
tumq. eſt Siſaræ quòd aſcendiſſet
Barac filius Abinoem, in montem
Thabor: * & congregauit non- 13
gentos falcatos currus, & omnem
exercitum de Haroſeth gentium
ad torrentem Ciſon. * Dixitq. 14
Debbora ad Barac: Surge, hæc eſt
enim dies, in qua tradidit Domi- C
nus Siſaram in manus tuas: en ip-
ſe ductor eſt tuus. Deſcendit ita-
que Barac de monte Thabor, &
decem millia pugnatorum cum
‖Pſ.82.c.10 eo. * ‖ Perterruitq. Dominus Si- 15
ſaram, & omnes currus eius, vni-
uerſamq. multitudinem in ore
gladij ad conſpectum Barac: in
tantum, vt Siſara de curru deſi-
liens, pedibus fugeret, * & Barac 16
perſequeretur fugientes currus, &
exercitum vſque ad Haroſeth gen-
tium, & omnis hoſtium multitu-
do vſque ad internecionem cade-
ret. * Siſara autem fugiens per- 17
uenit ad tentorium Iahel vxoris
Haber Cinæi. Erat enim pax in-
ter Iabin regem Azor, & domum
Haber Cinæi. * Egreſſa igitur Ia- 18
hel in occurſum Siſaræ, dixit ad
eum: Intra ad me domine mi:
intra, ne timeas. Qui ingreſſus
tabernaculum eius, & opertus ab
ea pallio, * dixit ad eam: Da mi- 19
hi, obſecro, paululum aquæ, quia
ſitio valde. Quæ aperuit vtrem
lactis, & dedit ei bibere, & ope-
ruit illum. * Dixitq. Siſara ad eã: 20
Sta ante oſtium tabernaculi: & D
cum venerit aliquis interrogans
te, & dicens: Numquid hic eſt
aliquis? Reſpondebis: Nullus eſt.
* Tulit itaque Iahel vxor Haber 21
clauum tabernaculi, aſſumens pa-
riter & malleum: & ingreſſa abſ-
conditè, & cum ſilentio poſuit
ſupra tempus capitis eius clauum,
percuſſumq. malleo defixit in ce-
rebrum vſque ad terram: qui ſo-
porem morti conſocians defecit,
& mortuus eſt. * Et ecce Barac 22
ſequens Siſaram veniebat: egreſ-
ſaq. Iahel in occurſum eius, dixit
ei: Veni, & oſtendam tibi virum,
quem quæris. Qui cum intraſſet
ad eam, vidit Siſaram iacentem
mortuum, & clauum infixum
23 in tempore eius. * Humiliauit er-
go Deus in die illo Iabin regem
24 Chanaan coram filiis Iſrael: * qui
creſcebant quotidie, & forti manu
opprimebant Iabin regem Cha-
naan, donec delerent eum.

CAP. V.

1 CEcineruntq. Debbora & Ba-
A rac filius Abinoem in illo die,
dicentes:
2 * Qui ſponte obtuliſtis de Iſ-
rael animas veſtras ad periculum,
benedicite Domino.
3 * Audite reges, auribus percipi-
te principes: Ego ſum, ego ſum
quæ Domino canam, pſallam Do-
mino Deo Iſrael.
4 * Domine cum exires de Seir, &
tranſires per regiones Edom, terra
mota eſt, cæliq. ac nubes diſtilla-
uerunt aquis.
5 * Montes fluxerunt a facie Do-
mini, & Sinai a facie Domini Dei
Iſrael.
6 * In diebus Samgar filij Anath,
in diebus Iahel quieuerunt ſemi-
tæ: & qui ingrediebantur per
eas, ambulauerunt per calles de-
uios.
7 * Ceſſauerunt fortes in Iſrael,
& quieuerunt: donec ſurgeret Deb
bora, ſurgeret mater in Iſrael.
8 * Noua bella elegit Dominus,
& portas hoſtium ipſe ſubuertit:
clypeus & haſta ſi apparuerint in
quadraginta millibus Iſrael.
9 * Cor meum diligit principes
B Iſrael: qui propria voluntate ob-
tuliſtis vos diſcrimini, benedicite
Domino.
10 * Qui aſcenditis ſuper nitentes
aſinos, & ſedetis in iudicio, & am-
bulatis in via, loquimini.
11 * Vbi colliſi ſunt currus, &
hoſtium ſuffocatus eſt exercitus,
ibi narrentur iuſtitiæ Domini &
clementia in fortes Iſrael: tunc
deſcendit populus Domini ad por
tas, & obtinuit principatum.
12 * Surge, ſurge Debbora, ſurge,
ſurge, & loquere canticum: ſurge
Barac, & apprehende captiuos tuos
fili Abinoem.

* Sal-

* Saluatæ ſunt reliquiæ populi, 13
Dominus in fortibus dimicauit.
* Ex Ephraim deleuit eos in 14
Amalec, & poſt eum ex Beniamin
in populos tuos o Amalec: de
Machir principes deſcenderunt, &
de Zabulon qui exercitum duce-
rent ad bellandum.
* Duces Iſſachar fuere cum 15
Debbora, & Barac veſtigia ſunt
ſecuti, qui quaſi in præceps ac
Barathrum ſe diſcrimini dedit: di-
uiſo contra ſe Ruben, magnani-
morum reperta eſt contentio.
* Quare habitas inter duos ter- 16
minos, vt audias ſibilos gregum? C
diuiſo contra ſe Ruben, magnani-
morum reperta eſt contentio.
* Galaad trans Iordanem quie- 17
ſcebat, & Dan vacabat nauibus:
Aſer habitabat in littore maris, &
in portubus morabatur.
* Zabulon vero & Nephthali 18
obtulerunt animas ſuas morti in
regione Merome.
* Venerunt reges & pugnaue- 19
runt, pugnauerunt reges Cha-
naan in Thanach iuxta aquas
Mageddo, & tamen nihil tulere
prædantes.
* De cælo dimicatum eſt contra 20
eos: ſtellæ manentes in ordine
& curſu ſuo, aduerſus Siſaram pu-
gnauerunt.
* Torrens Ciſon traxit cadaue- 21
ra eorum, torrens Cadumim,
torrens Ciſon: conculca anima
mea robuſtos.
* Vngulæ equorum ceciderunt, 22
fugientibus impetu, & per præ-
ceps ruentibus fortiſſimis ho-
ſtium.
* Maledicite terræ Meroz, dixit 23
Angelus Domini: maledicite ha-
bitatoribus eius, quia non venerūt
ad auxilium Domini, in adiuto-
rium fortiſſimorum eius.
* Benedicta inter mulieres Ia- 24
hel vxor Haber Cinæi, & benedi- D
catur in tabernaculo ſuo.
* Aquam petenti lac dedit, & 25
in phiala principum obtulit bu-
tyrum.
* Siniſtram manum miſit ad 26
clauum, & dexteram ad fabrorum
malleos, percuſſitq. Siſaram quæ-
rens in capite vulneri locum, &
tempus valide perforans.
* Inter pedes eius ruit: defecit, 27
& mortuus eſt: voluebatur ante
pedes eius, & iacebat exanimis &
miſerabilis.
28 * Per feneſtram reſpiciens, vlu-
labat mater eius: & de cœnaculo
loquebatur: Cur moratur regredi
currus eius? quare tardauerunt pe-
des quadrigarum illius?
29 * Vna ſapientior ceteris vxori-
bus eius, hæc ſocrui verba re-
ſpondit.
30 * Forſitan nunc diuidit ſpolia,
& pulcherrima feminarum eligi-
tur ei: veſtes diuerſorum colorum
Siſaræ traduntur in prædam, &
ſupellex varia ad ornanda colla
congeritur.
31 * Sic pereant omnes inimici tui
Domine: qui autem diligunt te,
ſicut Sol in ortu ſuo ſplendet, ita
rutilent.
32 * Quieuitq. Terra per quadra-
ginta annos.

CAP. VI.

1 FEcerunt autem filij Iſrael ma-
A lum in conſpectu Domini:
qui tradidit illos in manu Madian
2 ſeptem annis, * & oppreſſi ſunt
valde ab eis. Feceruntq. ſibi an-
tra & ſpeluncas in montibus, &
muniſſima ad repugnandum lo-
3 ca. * Cumq. ſeuiſſet Iſrael, aſcen-
debat Madian & Amalec, ceteriq.
4 Orientalium nationum: * & apud
eos figentes tentoria, ſicut erant
in herbis cuncta vaſtabant vſque
ad introitum Gazæ: nihilq. om-
nino ad vitam pertinens relinque-
bant in Iſrael, non oues, non bo-
5 ues, non aſinos. * Ipſi enim &
vniuerſi greges eorum veniebant
cum tabernaculis ſuis, & inſtar
locuſtarum vniuerſa complebant,
innumera multitudo hominum,
& camelorum, quidquid tetige-
6 rant deuaſtantes. * Humiliatuſq.
eſt Iſrael valde in conſpectu Ma-
7 dian. * Et clamauit ad Dominum
poſtulans auxilium contra Ma-
8 dianitas. * Qui miſit ad eos vi-
B rum prophetam, & locutus eſt:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Ego vos feci conſcendere de Æ-
gypto, & eduxi vos de domo ſer-
9 uitutis, * & liberaui de manu Æ-
gyptiorum, & omnium inimico-
rum, qui affligebant vos: eieciq.
eos ad introitum veſtrum, & tra-
10 didi vobis Terram eorum. * Et
dixi:

dixi : Ego Dominus Deus veſter,
ne timeatis deos Amorrhæorum,
in quorum terra habitatis. Et no-
luiſtis audire vocem meam. * Ve- 11
nit autem Angelus Domini, &
ſedit ſub quercu, quæ erat in E-
phra,& pertinebat ad Ioas patrem
familiæ Ezri. Cumq. Gedeon fi-
lius eius excuteret atque purgaret
frumenta in torculari, vt fugeret
Madian. * Apparuit ei Angelus 12
Domini, & ait : Dominus tecum C
virorum fortiſſime. * Dixitq. ei 13
Gedeon : Obſecro mi Domine, ſi
Dominus nobiſcum eſt, cur ap-
prehenderunt nos hæc omnia? vbi
ſunt mirabilia eius, quæ narraue-
runt patres noſtri, atque dixerunt:
De Ægypto eduxit nos Dominus?
Nunc autem dereliquit nos Do-
minus & tradidit in manu Madiã.
* Reſpexitq. ad eum Dominus, & 14
‖ 1.Reg.12. c. 11 ait : ‖ Vade in hac fortitudine tua,
& liberabis Iſrael de manu Ma-
dian : ſcito quod miſerim te.
* Qui reſpondens ait: Obſecro, mi 15
Domine, in quo liberabo Iſrael?
ecce familia mea infima eſt in Ma
naſſe, & ego minimus in domo
patris mei. * Dixitq. ei Dominus: 16
Ego ero tecum : & percuties Ma-
dian quaſi vnum virum. * Et ille, 17
Si inueni, inquit, gratiam coram
te, da mihi ſignum quod tu ſis
qui loqueris ad me. * Nec rece- 18
das hinc, donec reuertar ad te, D
portans ſacrificium, & offerens ti-
bi. Qui reſpondit : Ego præſtola-
bor aduentum tuum. * Ingreſſus 19
eſt itaque Gedeon, & coxit hœ-
dum, & de farinæ modio azymos
panes : carnesq. ponens in cani-
ſtro, & ius carnium mittens in
ollam, tulit omnia ſub quercu, &
obtulit ei. * Cui dixit Angelus 20
Domini : Tolle carnes & azymos
panes, & pone ſupra petram illã,
& ius deſuper funde. Cumq. fe-
ciſſet ita, * extendit Angelus Do- 21
mini ſummitatem virgæ, quam
tenebat in manu, & tetigit car-
nes & panes azymos: aſcenditq.
ignis de petra, & carnes, azymosq.
panes conſumpſit: Angelus autem
Domini euanuit ex oculis eius.
* Videnſq Gedeon quod eſſet An 22
gelus Domini, ait: Heu mi Domi-
ne Deus : quia vidi Angelum Do-
mini facie ad faciem. * Dixitq. 23
ei Dominus: Pax tecum : ne ti-

24 meas, non morieris. * Ædifica-
E uit ergo ibi Gedeon altare Domi-
no, vocauitq. illud, Domini pax,
vſque in præſentem diem. Cumq.
adhuc eſſet in Ephra, quæ eſt fa-
25 miliæ Ezri, * nocte illa dixit Do-
minus ad eum : Tolle taurum pa-
tris tui, & alterum taurum anno-
rum ſeptem, deſtruesq. aram Baal,
quæ eſt patris tui : & nemus, quod
26 circa aram eſt, ſuccide : * & ædi-
ficabis altare Domino Deo tuo in
ſummitate petræ huius, ſuper quã
ante ſacrificium poſuiſti : tollesq.
taurum ſecundum, & offeres ho-
locauſtum ſuper ſtruem lignorũ,
27 quæ de nemore ſuccideris. * Aſ-
ſumptis ergo Gedeon decem viris
de ſeruis ſuis, fecit ſicut præcepe-
rat ei Dominus. Timens autem
domum patris ſui, & homines il-
lius ciuitatis, per diem noluit id
facere, ſed omnia nocte comple-
28 uit. * Cumq. ſurrexiſſent viri op-
F pidi eius mane, viderunt deſtru-
ctam aram Baal, lucumq. ſucci-
ſum, & taurum alterum impoſi-
tum ſuper altare, quod tunc ædi-
29 ficatum erat. * Dixeruntq. ad in-
uicem : Quis hoc fecit? Cumq.
perquirerent auctorem facti, di-
ctum eſt: Gedeon filius Ioas fe-
30 cit hæc omnia. * Et dixerunt ad
Ioas: Produc filium tuum huc, vt
moriatur: quia deſtruxit aram
31 Baal, & ſuccidit nemus. * Qui-
bus ille reſpondit : Numquid vl-
tores eſtis Baal, vt pugnetis pro
eo? qui aduerſarius eſt eius, mo-
riatur antequam lux craſtina ve-
niat : ſi Deus eſt, vindicet ſe de
32 eo, qui ſuffodit aram eius. * Ex
illo die vocatus eſt Gedeon, Iero-
baal, eo quòd dixiſſet Ioas: Vlci-
ſcatur ſe de eo Baal, qui ſuffodit
33 aram eius. * Igitur omnis Ma-
dian, & Amalec, & Orientales
populi congregati ſunt ſimul. &
transeuntes Iordanem, caſtrame-
34 tati ſunt in valle Iezrael. * Spiri-
tus autem Domini induit Gedeon,
G qui clangens buccina conuocauit
domum Abiezer, vt ſequeretur ſe.
35 * Miſitq nuncios in vniuerſum
Manaſſen, qui & ipſe ſecutus eſt
eum : & alios nuncios in Aſer &
Zabulon & Nephthali, qui occur-
36 rerunt ei. * Dixitq Gedeon ad
Deum: Si ſaluum facis per ma-
num meam Iſrael, ſicut locutus
es,

es,* pone hoc vellus lanæ in area : 37
ſi ros in ſolo vellere fuerit, & in
omni terra ſiccitas,ſciam quòd per
manum meam,ſicut locutus es, li-
berabis Iſrael. * Factumq. eſt ita. 38
Et de nocte conſurgens expreſſo
vellere, concham rore impleuit.
* Dixitq. ruiſus ad Deum : Ne ira- 39
ſcatur furor tuus contra me ſi ad-
huc ſemel tentauero, ſignum quæ-
rens in vellere. Oro vt ſolum vel-
lus ſiccum ſit, & omnis terra rore
madens. * Fecitq. Deus nocte il- 40
la vt poſtulauerat : & fuit ſiccitas
in ſolo vellere,& ros in omni terra.

CAP. VII.

IGitur Ierobaal qui & Gedeon, 1
de nocte conſurgens, & omnis A
populus cum eo, venit ad fontem
qui vocatur Harad. erant autem
caſtra Madian in valle ad Septen-
trionalem plagam collis excelſi.
* Dixitq. Dominus ad Gedeon : 2
Multus tecum eſt populus,nec tra-
detur Madian in manus eius : ne
glorietur contra me Iſrael, & di-
cat : Meis viribus liberatus ſum.
* Loquere ad populum, & cunctis 3
‖ Deut. 20. b. 8 audientibus prædica : ‖ Qui for-
midoloſus & timidus eſt, reuerta-
1 Mac. 3.g. 56 tur. Receſſeruntq. de monte Ga-
laad, & reuerſi ſunt. De populo
vigintiduo millia virorum,& tan-
tum decem millia remanſerunt.
* Dixitq. Dominus ad Gedeon : 4
Adhuc populus multus eſt, duc B
eos ad aquas, & ibi probabo illos:
& de quo dixero tibi vt tecum va-
dat, ipſe pergat : quem ire prohi-
buero, reuertatur. * Cumq. de- 5
ſcendiſſet populus ad aquas, dixit
Dominus ad Gedeon :Qui lingua
lambuerint aquas,ſicut ſolent ca-
nes lambere, ſeparabis eos ſeor-
ſum : qui autem curuatis genibus
biberint, in altera parte erunt.
* Fuit itaque numerus eorum qui 6
manu ad os proijciente, lambue-
rant aquas, trecenti viri : omnis
autem reliqua multitudo flexo po
plite biberat.* Et ait Dominus ad 7
Gedeon:In trecentis viris qui lam- C
buerunt aquas, liberabo vos, &
tradam in manu tua Madian :om-
nis autem reliqua multitudo re-
uertatur in locum ſuum. * Sum- 8
ptis itaque pro numero cibarijs &
tubis, omnem reliquam multitu-
dinem abire præcepit ad taberna-
cula ſua : & ipſe cum trecentis vi-
ris ſe certamini dedit. Caſtra au-
tem Madian erant ſubter in valle.
9 * Eadem nocte dixit Dominus ad
eum : Surge, & deſcende in caſtra:
10 quia tradidi eos in manu tua.* ſin
autem ſolus ire formidas, deſcen-
11 dat tecum Phara puer tuus. * Et
cum audieris quid loquantur,tunc
confortabuntur manus tuæ, & ſe-
curior ad hoſtium caſtra deſcen-
des. Deſcendit ergo ipſe & Phara
puer eius in partem caſtrorum,vbi
12 erant armatorum vigiliæ. * Ma-
D dian autem & Amalec, & omnes
Orientales populi fuſi iacebant in
valle, vt locuſtarum multitudo :
cameli quoque innumerabiles e-
rant, ſicut arena quæ iacet in lit-
13 tore maris. * Cumq. veniſſet Ge-
deon, narrabat aliquis ſomnium
proximo ſuo : & in hunc modum
referebat quod viderat : Vidi ſom-
nium,& videbatur mihi quaſi ſub-
cinericius panis ex hordeo volui,
& in caſtra Madian deſcendere :
cumq. perueniſſet ad tabernacu-
lum, percuſſit illud, atque ſub-
uertit, & terræ funditus coæqua-
14 uit. * Reſpondit is, cui loqueba-
tur : Non eſt hoc aliud, niſi gla-
dius Gedeonis filij Ioas viri Iſrae-
litæ : tradidit enim Dominus in
manus eius Madian, & omnia ca-
15 ſtra eius. * Cumq. audiſſet Ge-
E deon ſomnium, & interpretatio-
nem eius,adorauit : & reuerſus eſt
ad caſtra Iſrael, & ait : Surgite,
tradidit enim Dominus in manus
16 noſtras caſtra Madian.* Diuiſitq.
trecentos viros in tres partes, &
dedit tubas in manibus eorum,la-
genasq.vacuas ac lampades in me-
17 dio lagenarum. * Et dixit ad eos :
Quod me facere videritis, hoc fa-
cite : ingrediar partem caſtrorum,
18 & quod fecero ſectamini. * Quan
do perſonuerit tuba in manu mea,
vos quoque per caſtrorum circui-
tum clangite, & conclamate, Do-
19 mino & Gedeoni. * Ingreſſusq.
F eſt Gedeon, & trecenti viri qui
erant cum eo in partem caſtrorum,
incipientibus vigilijs noctis me-
diæ, & cuſtodibus ſuſcitatis, cœ-
perunt buccinis clangere, & com-
20 plodere inter ſe lagenas. * Cumq.
per gyrum caſtrorum in tribus per-
ſonarent locis, & hydrias confre-

gillent,

giſſent, tenuerunt ſiniſtris mani-
bus lampades, & dextris ſonantes
tubas, clamaueruntque: Gladius
Domini & Gedeonis: * ſtátes ſin- 21
guli in loco ſuo per circuitum ca-
ſtrorum hoſtilium. Omnia itaque
caſtra turbata ſunt, & vociferan-
tes, vlulantesq. fugerunt: * & ni- 22
hilominus inſiſtebant trecenti viri
‖Pſ.82.c.10 buccinis perſonantes. ‖ Immiſitq.
Dominus gladium in omnibus ca-
ſtris, & mutua ſe cæde trunca-
bant, * fugientes vſque ad Beth- 23
ſetta, & crepidinem Abelmehu-
la in Tebbath. Conclamantes au- G
tē viri Iſrael de Nephthali, & Aſer
& omni Manaſſe perſequebantur
Madian. * Miſitq. Gedeon nun- 24
cios in omnem mōtem Ephraim,
dicens: Deſcendite in occurſum
Madian, & occupate aquas vſque
Bethbera atque Iordanem. Cla-
mauitq. omnis Ephraim, & præ-
occupauit aquas atque Iordanem
‖Pſ.82 c.12 vſque Bethbera. * ‖ Apprehen- 25
Iſa.10.f.26 ſosq. duos viros Madian, Oreb, &
Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb,
Zeb vero in Torculari Zeb. Et per-
ſecuti ſunt Madian, capita Oreb
& Zeb portantes ad Gedeon trans
fluenta Iordanis.

CAP. VIII.

DIxeruntq. ad eū viri Ephraim: 1
Quid eſt hoc quod facere A
voluiſti, vt nos non vocares, cum
ad pugnam pergeres contra Ma-
dian? iurgantes fortiter, & pro-
pe vim inferentes. * Quibus ille 2
reſpondit: Quid enim tale facere
potui, quale vos feciſtis? nonne
melior eſt racemus Ephraim, vin-
demijs Abiezer? * In manus ve- 3
ſtras Dominus tradidit principes
Madian, Oreb, & Zeb: quid tale
facere potui, quale vos feciſtis?
Quod cum locutus eſſet, requie-
uit ſpiritus eorum, quo tumebant
contra eum. * Cumq. veniſſet 4
Gedeon ad Iordanem, tranſiuit
cum eum trecētis viris, qui ſecum
erant: & præ laſſitudine, fugien-
tes perſequi non poterant. * Di- 5
xitq. ad viros Soccoth: Date, ob- B
ſecro, panes populo, qui mecum
eſt, quia valde defecerunt: vt poſ-
ſimus perſequi Zebee, & Salma-
na reges Madian. * Reſponderunt 6
principes Soccoth: Forſitan pal-
mæ manuum Zebee & Salmana
in manu tua ſunt, & idcirco poſtu-
las vt demus exercitui tuo panes.
7 * Quibus ille ait: Cum ergo tra-
diderit Dominus Zebee & Salma-
na in manus meas, conteram car-
nes veſtras cum ſpinis, tribuliſq.
8 deſerti. * Et inde conſcendens, ve-
nit in Phanuel: locutusq. eſt ad
viros loci illius ſimilia. Cui & il-
li reſponderunt, ſicut reſponde-
9 rant viri Soccoth. * Dixit itaque
& eis: Cum reuerſus fuero victor
in pace, deſtruam turrim hanc.
10 * Zebee autem & Salmana requie-
C ſcebant cum omni exercitu ſuo.
Quindecim enim millia viri re-
manſerant ex omnibus turmis O-
rientalium populorum, cæſis cen-
tum viginti millibus bellatorum
11 educentium gladium. * ‖ Aſcen- ‖Oſee 10.d.
denſq. Gedeon per viam eorū, qui 14
in tabernaculis morabantur, ad
Orientalē partem Nobe, & Iegbaa,
percuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri
erant, & nihil aduerſi ſuſpicaban-
12 tur. * Fugeruntq. Zebee & Sal-
mana, quos perſequens Gedeon
comprehendit, turbato omni exer-
13 citu eorum. * Reuertensq. de bel-
14 lo ante ſolis ortum, * apprehendit
puerū de viris Soccoth: interroga-
uitq. eum nomina principū & ſe-
niorū Soccoth, & deſcripſit ſeptua-
15 ginta ſeptem viros. * Venitq. ad
Soccoth, & dixit eis: En Zebee, &
Salmana ſuper quibus exprobra-
ſtis mihi, dicentes: Forſitan ma-
nus Zebee & Salmana in manibus
tuis ſunt, & idcirco poſtulas vt de-
D mus viris qui laſſi ſunt, & defece-
16 runt panes. * Tulit ergo ſeniores ci-
uitatis & ſpinas deſerti ac tribulos,
& contriuit cum eis, atque com-
17 minuit viros Soccoth. * Turrim
quoque Phanuel ſubuertit, occiſis
18 habitatoribus ciuitatis. * Dixitq.
ad Zebee & Salmana: Quales fue-
runt viri, quos occidiſtis in Tha-
bor? Qui reſponderūt: Similes tui,
& vnus ex eis quaſi filius regis.
19 * Quibus ille reſpōdit: Fratres mei
fuerunt, filij matris meæ. Viuit
Dominus, quia ſi ſeruaſſetis eos,
20 non vos occiderem. * Dixitq.
E Iether primogenito ſuo: Surge,
& interfice eos. Qui non eduxit
gladium: timebat enim, quia ad-
21 huc puer erat. * Dixeruntq. Ze-
bee & Salmana: Tu ſurge, &

irrue in nos: quia iuxta ætatem
robur eſt hominis. Surrexit Ge-
Pſ.82.c.12 deon, ‖ & interfecit Zebee & Sal-
mana: & tulit ornamenta ac bul-
las, quibus colla regalium came-
lorũ decorari ſolent. * Dixeruntq. 22
omnes viri Iſrael ad Gedeon: Do-
minare noſtri tu, & filius tuus,
& filius filij tui: quia liberaſti nos
de manu Madian. * Quibus ille 23
ait: Non dominabor veſtri, nec
dominabitur in vos filius meus,
ſed dominabitur vobis Dominus.
* Dixitq. ad eos: Vnam petitio- 24
nem poſtulo a vobis: Date mihi
inaures ex præda veſtra. Inau-
res enim aureas Iſmaelitæ habe-
re conſueuerant. * Qui reſponde- 25
runt: Libentiſſime dabimus. Ex- F
pandentesq. ſuper terram pallium,
proiecerunt in eo inaures de præ-
da: * & fuit pondus poſtulata- 26
rum inaurium, mille ſeptingenti
auri ſicli, abſque ornamentis, &
monilibus, & veſte purpurea, qui-
bus reges Madian vti ſoliti erant,
& præter torques aureas camelo-
rũ. * Fecitq. ex eo Gedeon Ephod, 27
& poſuit illud in ciuitate ſua E-
phra. Fornicatusq. eſt omnis Iſ-
rael in eo, & factum eſt Gedeoni
& omni domui eius in ruinam.
* Humiliatus eſt autem Madian 28
coram filijs Iſrael, nec potuerunt
vltra ceruices eleuare: ſed quieuit
terra per quadraginta annos, qui-
bus Gedeon præfuit. * Abijt ita- 29
que Ierobaal filius Ioas, & habi-
tauit in domo ſua: * habuitq. ſep- 30
tuaginta filios, qui egreſſi ſunt de
femore eius: eo quòd plures ha-
beret vxores. * Concubina autem 31
illius, quam habebat in Sichem, G
genuit ei filium nomine Abime-
lech. * Mortuusq. eſt Gedeon fi- 32
lius Ioas in ſenectute bona, & ſe-
pultus eſt in ſepulchro Ioas pa-
tris ſui in Ephra de familia Ezri.
* Poſtquam autem mortuus eſt Ge- 33
deon, auerſi ſunt filij Iſrael, & for-
nicati ſunt cum Baalim. Percuſſe-
runtq. cum Baal fœdus, vt eſſet
eis in deum: * nec recordati ſunt 34
Domini Dei ſui, qui eruit eos de
manibus inimicorum ſuorum om
nium per circuitum: * nec fece- 35
runt miſericordiam cum domo Ie-
robaal Gedeon iuxta omnia bo-
na, quæ fecerat Iſraeli.

CAP. IX.

1 ABijt autem Abimelech filius
A Ierobaal in Sichem ad fra-
tres matris ſuæ, & locutus eſt ad
eos, & ad omnem cognationem
domus patris matris ſuæ, dicens:
2 * Loquimini ad omnes viros Si-
chem: Quid vobis eſt melius, vt
dominentur veſtri ſeptuaginta vi-
ri omnes filij Ierobaal, an vt do-
minetur vnus vir? ſimulq. conſi-
derate quòd os veſtrum, & caro
3 veſtra ſum. * Locutiq. ſunt
fratres matris eius de eo ad om-
nes viros Sichem vniuerſos ſermo-
nes iſtos, & inclinauerunt cor eo-
rum poſt Abimelech, dicentes:
4 Frater noſter eſt. * Dederuntq. il-
li ſeptuaginta pondo argenti de
fano Baalberit. Qui conduxit ſibi
ex eo viros inopes & vagos, ſecu-
5 tiq. ſunt eum. * Et venit in do-
mum patris ſui in Ephra, & occi-
dit fratres ſuos filios Ierobaal ſep-
tuaginta viros, ſuper lapidem
vnum: remanſitq. Ioatham filius
Ierobaal minimus, & abſconditus
6 eſt. * Congregati ſunt autem om-
nes viri Sichem, & vniuerſæ fa-
miliæ vrbis Mello: abieruntq. &
conſtituerunt regem Abimelech
iuxta quercum, quæ ſtabat in Si-
7 chem. * Quod cum nunciatum
B eſſet Ioatham, iuit, & ſtetit in ver-
tice montis Garizim: eleuataq.
voce, clamauit, & dixit: Audite
me viri Sichem, ita audiat vos
8 Deus. * Ierunt ligna, vt vngerent
ſuper ſe regem: dixeruntq. oliuæ:
9 Impera nobis. * Quæ reſpondit:
Numquid poſſum deſerere pin-
guedinem meam, qua & dij vtun-
tur, & homines, & venire vt in-
10 ter ligna promouear? * Dixerũtq.
ligna ad arborem ficum: Veni, &
11 ſuper nos regnum accipe. * Quæ
reſpondit eis: Numquid poſſum
deſerere dulcedinem meam, fru-
ctusq. ſuauiſſimos, & ire vt inter
12 cetera ligna promouear? * Locu-
taq. ſunt ligna ad vitem: Veni, &
13 impera nobis. * Quæ reſpondit
eis: Numquid poſſum deſerere vi-
num meum, quod lætificat Deum
& homines, & inter ligna cetera
14 promoueri? * Dixeruntq. omnia
ligna ad rhamnum: Veni, & im-
15 pera ſuper nos. * Quæ reſpondit
eis: Si vere me regem vobis con-
ſtituitis,

ſtituiſis, venite, & ſub vmbra
mea requieſcite: ſi autem non vul-
tis, egrediatur ignis de rhamno,
& deuoret cedros Libani. * Nunc 16
igitur, ſi recte, & abſque pec- C
cato conſtituiſtis ſuper vos regem
Abimelech, & bene egiſtis cum
Ierobaal, & cum domo eius, &
reddidiſtis vicem beneficijs eius,
qui pugnauit pro vobis, * & ani- 17
mam ſuam dedit periculis, vt
erueret vos de manu Madian,* qui 18
nunc ſurrexiſtis contra domum
patris mei, & interfeciſtis filios
eius ſeptuaginta viros ſuper vnum
lapidem, & conſtituiſtis regem
Abimelech filium ancillæ eius ſu-
per habitatores Sichem, eo quòd
frater veſter ſit: * ſi ergo recte, 19
& abſque vitio egiſtis cum Iero-
baal, & domo eius, hodie lætami-
ni in Abimelech, & ille læte-
tur in vobis. * Sin autem peruer- 20
ſe: egrediatur ignis ex eo, & con-
ſumat habitatores Sichem, & op-
pidum Mello: egrediaturq. ignis
de viris Sichem, & de oppido Mel-
lo, & deuoret Abimelech. * Quæ 21
cum dixiſſet, fugit, & abijt in
Bera: habitauitq. ibi ob metum
Abimelech fratris ſui. * Regnauit 22
itaque Abimelech ſuper Iſrael tri-
bus annis. * Miſitq. Dominus ſpi- 23
ritum peſſimum inter Abimelech
& habitatores Sichem: qui cœpe-
runt eum deteſtari,* & ſcelus in- 24
terfectionis ſeptuaginta filiorum
Ierobaal, & effuſionem ſangui-
nis eorum conferre in Abimelech
fratrem ſuum, & in ceteros Sichi-
morum principes, qui eum adiu-
uerant. * Poſueruntq. inſidias ad- 25
uerſus eum in ſummitate mon- D
tium: & dum illius præſtolaban-
tur aduentum, exercebant latro-
cinia, agentes prædas de præter-
euntibus. nunciatumq. eſt Abi-
melech. * Venit autem Gaal filius 26
Obed cum fratribus ſuis, & tranſ-
iuit in Sichimam. Ad cuius ad-
uentum erecti habitatores Sichem,
* egreſſi ſunt in agros vaſtantes 27
vineas, vuaſq. calcantes: & fa-
ctis cantantium choris, ingreſſi
ſunt fanum dei ſui, & inter epu-
las & pocula maledicebant Abi-
melech, * clamante Gaal filio 28
Obed: Quis eſt Abimelech, & quæ
eſt Sichem, vt ſeruiamus ei? num-
quid non eſt filius Ierobaal, &
conſtituit principem Zebul ſer-
uum ſuum ſuper viros Emor pa-
tris Sichem? Cur ergo ſeruiemus
29 ei? * Vtinam daret aliquis popu-
lum iſtum ſub manu mea, vt au-
ferrem de medio Abimelech. Di-
ctumq. eſt Abimelech: Congre-
ga exercitus multitudinem, & ve-
30 ni. * Zebul enim princeps ciuita-
tis auditis ſermonibus Gaal filij
31 Obed, iratus eſt valde, * & miſit
clam ad Abimelech nuncios, di-
cens: Ecce, Gaal filius Obed ve-
nit in Sichimam cum fratribus
E ſuis, & oppugnat aduerſum te ci-
32 uitatem. * Surge itaque nocte
cum populo, qui tecum eſt, & la-
33 tita in agro: * & primo mane o-
riente ſole, irrue ſuper ciuitatem.
illo autem egrediente aduerſum te
cum populo ſuo, fac ei quod po-
34 tueris. * Surrexit itaque Abime-
lech cum omni exercitu ſuo no-
cte, & tetendit inſidias iuxta Si-
35 chimam in quattuor locis. * E-
greſſusq. eſt Gaal filius Obed, &
ſtetit in introitu portæ ciuitatis.
Surrexit autem Abimelech, & om-
nis exercitus cum eo de inſidia-
36 rum loco. * Cumq. vidiſſet popu-
lum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce
de montibus multitudo deſcendit.
Cui ille reſpondit: Vmbras mon-
tium vides quaſi capita hominum,
37 & hoc errore deciperis. * Rur-
ſumq. Gaal ait: Ecce populus de
vmbilico terræ deſcendit, & vnus
cuneus venit per viam, quæ reſpi-
38 cit quercum. * Cui dixit Zebul:
Vbi eſt nunc os tuum, quo loque-
baris? Quis eſt Abimelech vt ſer-
uiamus ei? Nonne hic populus
eſt, quem deſpiciebas? Egrede-
39 re, & pugna contra eum. * Abijt
ergo Gaal, ſpectante Sichimorum
populo, & pugnauit contra Abi-
40 melech, * qui perſecutus eſt eum
fugientem, & in vrbem compu-
lit: cecideruntq. ex parte eius plu-
rimi, vſque ad portam ciuitatis:
41 * & Abimelech ſedit in Ruma:
F Zebul autem, Gaal, & ſocios eius
expulit de vrbe, nec in ea paſſus
42 eſt commorari. * Sequenti ergo
die egreſſus eſt populus in campū.
Quod cum nunciatum eſſet Abi-
43 melech, * tulit exercitum ſuum,
& diuiſit in tres turmas, tendens
inſidias in agris. Videnſq. quod
egrederetur populus de ciuitate,

ſurrexit, & irruit in eos * cum cu- 44
neo ſuo, oppugnans & obſidens
ciuitatem : duæ autem turmæ pa-
lãtes per campum aduerſarios per-
ſequebantur. * Porro Abimelech 45
omni die illo oppugnabat vrbem:
quam cepit, interfectis habitato-
ribus eius, ipſaq. deſtructa, ita vt
ſal in ea diſpergeret. * Quod cum 46
audiſſent qui habitabant in turre
Sichimorum, ingreſſi ſunt fanum
dei ſui Berith, vbi fœdus cum eo
pepigerant, & ex eo locus nomen
acceperat, qui erat munitus val-
de. * Abimelech quoque audiens 47
viros turris Sichimorum pariter
conglobatos, * aſcendit in mon- 48
tem Selmon cum omni populo
ſuo : & arrepta ſecuri, præcidit
arboris ramum, impoſitumq. ferẽs
humero, dixit ad ſocios : Quod
me videris facere, cito facite.
* Igitur certatim ramos de arbo- 49
ribus præcidentes, ſequebantur G
ducem. Qui circumdantes præſi-
dium, ſuccenderunt : atque ita fa-
ctum eſt, vt fumo & igne mille
homines necarentur, viri pariter
& mulieres, habitatorum turris Si-
chem. * Abimelech autem inde 50
proficiſcens venit ad oppidũ The-
bes, quod circumdans obſidebat
exercitu. * Erat autem turris ex- 51
celſa in media ciuitate, ad quam
confugerant ſimul viri ac mulie-
res, & omnes principes ciuitatis,
clauſa firmiſſime ianua, & ſuper
turris tectum ſtãtes per propugna-
cula. * Accedensq. Abimelech 52
iuxta turrim, pugnabat fortiter:
& appropinquans oſtio, ignem
ſupponere nitebatur : * ‖ & ecce 53
vna mulier fragmen molæ deſu-
per iaciens, illiſit capiti Abime-
lech, & confregit cerebrum eius.
* ‖ Qui vocauit cito armigerum 54
ſuum, & ait ad eum : Euagina
gladium tuum, & percute me : ne
forte dicatur quod a femina inter-
fectus ſim. Qui iuſſa perficiens,
interfecit eum. * Illoq. mortuo, 55
omnes qui cum eo erant de Iſrael,
reuerſi ſunt in ſedes ſuas : * & red 56
didit Deus malum, quod fecerat
Abimelech contra patrem ſuum,
interfectis ſeptuaginta fratribus
ſuis. * Sichimitis quoque quod 57
operati erant, retributum eſt, &
venit ſuper eos maledictio Ioa-
tham filij Ierobaal.

‖ 2.Reg.11.d.21

‖ 1.Reg.31.b.4
1.Par.10.a.4

CAP. X.

1 A POſt Abimelech ſurrexit dux in
Iſrael Thola filius Phua pa-
trui Abimelech, vir de Iſſachar,
qui habitauit in Samir montis E-
2 phraim : * & iudicauit Iſraelem
viginti & tribus annis, mortuusq.
3 eſt, ac ſepultus in Samir. * Huic
ſucceſſit Iair Galaadites, qui iudi-
cauit Iſraelem per viginti & duos
4 annos, * habens triginta filios ſe-
dentes ſuper triginta pullos aſina-
rum, & principes triginta ciuita-
tum, quæ ex nomine eius ſunt ap-
pellatæ Hauoth Iair, id eſt, oppi-
B da Iair, vſque in præſentem diem
5 in Terra Galaad. * Mortuusq.
eſt Iair; ac ſepultus in loco, cui
6 eſt vocabulum Camon. * Filij au-
tem Iſrael peccatis veteribus iun-
gentes noua, fecerunt malum in
conſpectu Domini, & ſeruierunt
idolis, Baalim & Aſtaroth, & dijs
Syriæ ac Sidonis & Moab & filio-
rum Ammon & Philiſthijm : di-
miſeruntq. Dominum, & non co-
7 luerunt eum. * Contra quos Do-
C minus iratus, tradidit eos in ma-
nus Philiſthijm & filiorum Am-
8 mon. * Afflictiq. ſunt, & vehemen
ter oppreſſi per annos decem & o-
cto, omnes qui habitabant trans
Iordanem in Terra Amorrhæi, qui
9 eſt in Galaad : * in tantum, vt filij
Ammon, Iordane tranſmiſſo, va-
ſtarent Iudam & Beniamin & E-
phraim : afflictusq. eſt Iſrael ni-
10 mis. * Et clamantes ad Dominũ,
dixerũt : Peccauimus tibi, quia de-
reliquimus Dominum Deum no-
11 ſtrũ, & ſeruiuimus Baalim. * Qui-
bus locutus eſt Dominus : Nũquid
non Ægyptij & Amorrhæi, filijq.
12 Ammon & Philiſthijm, * Sidonij
quoque & Amalec & Chanaan
oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad
13 me, & erui vos de manu eorũ? * Et
tamen reliquiſtis me, & coluiſtis
deos alienos : idcirco non addam
14 vt vltra vos liberem : * ite, & inuo-
cate deos quos elegiſtis : ipſi vos
15 liberẽt in tempore anguſtiæ. * Di-
D xeruntq. filij Iſrael ad Dominum:
Peccauimus, redde tu nobis quid-
quid tibi placet : tantum nunc li-
16 bera nos. * Quæ dicentes, om-
nia de finibus ſuis alienorum deo-
rum idola proiecerunt, & ſeruie-
runt Domino Deo : qui doluit ſu-
per

per miſerijs eorum. * Itaque filij 17
Ammon conclamantes in Galaad
fixere tentoria: contra quos con-
gregati filij Iſrael, in Maſpha ca-
ſtrametati ſunt. * Dixeruntq. prin 18
cipes Galaad ſinguli ad proximos
ſuos: Qui primus ex nobis contra
filios Ammon cœperit dimicare,
erit dux populi Galaad.

CAP. XI.

FVit illo tempore Iephte Galaa- 1
dites vir fortiſſimus atque pu- A
gnator, filius mulieris meretricis,
qui natus eſt de Galaad. * Habuit 2
autem Galaad vxorem, de qua
ſuſcepit filios: qui poſtquam cre-
uerant, eiecerunt Iephte, dicen-
tes: Heres in domo patris noſtri
eſſe non poteris, quia de altera
matre natus es. * Quos ille fu- 3
giens atque deuitans, habitauit in
Terra Tob: congregatiq. ſunt ad
eum viri inopes, & latrocinantes,
& quaſi principem ſequebantur.
* In illis diebus pugnabant filij 4
Ammon contra Iſrael. * Quibus 5
acriter inſtantibus perrexerũt ma-
iores natu de Galaad, vt tollerent
in auxilium ſui Iephte de Terra
Tob: * dixeruntq. ad eum: Veni & 6
eſto princeps noſter, & pugna con-
tra filios Ammon. * Quibus ille 7
‖ Gen. 26. E. 27 reſpondit: ‖ Nonne vos eſtis, qui B
odiſtis me, & eieciſtis de domo pa-
tris mei, & nunc veniſtis ad me
neceſſitate compulſi? * Dixeruntq. 8
principes Galaad ad Iephte: Ob
hanc igitur cauſam nunc ad te ve-
nimus, vt proficiſcaris nobiſcum,
& pugnes contra filios Ammon,
ſisq. dux omnium qui habitant in
Galaad. * Iephte quoque dixit eis: 9
Si vere veniſtis ad me, vt pugnem
pro vobis contra filios Ammon,
tradideritq. eos Dominus in ma-
nus meas, ego ero veſter princeps?
* Qui reſponderunt ei: Dominus, 10
qui hæc audit, ipſe mediator ac te-
ſtis eſt quòd noſtra promiſſa fa-
ciemus. * Abijt itaque Iephte cum 11
principibus Galaad, fecitq. eum
omnis populus principem ſui. Lo-
cutusq. eſt Iephte omnes ſermo-
nes ſuos coram Domino in Maſ-
pha. * Et miſit nuncios ad regem 12
filiorum Ammon, qui ex perſona
ſua dicerent: Quid mihi & tibi
eſt, quia veniſti contra me, vt va-
ſtares terram meam? * Quibus il- 13
C le reſpõdit: ‖ Quia tulit Iſrael ter- ‖ Nu. 21. c.
ram meam, quando aſcendit de 13
Ægypto a finibus Arnon vſque Ia-
boc atque Iordanem: nunc ergo
14 cum pace redde mihi eam. * Per
quos rurſum mandauit Iephte, &
imperauit eis vt dicerent regi Am-
15 mon: * Hæc dicit Iephte: Non
tulit Iſrael Terram Moab, nec Ter-
16 ram filiorũ Ammon: * ſed quan-
do de Ægypto conſcenderunt, am-
bulauit per ſolitudinem vſque ad
Mare rubrum, & venit in Cades.
17 * ‖ Miſitq. nuncios ad regem E- ‖ Nu. 20. c.
dom, dicens: Dimitte me vt tran- 14
ſeam per terram tuam. Qui noluit
acquieſcere precibus eius. Miſit
quoque ad regem Moab, qui & ip-
ſe tranſitum præbere contempſit.
18 Manſit itaque in Cades, * & cir-
cuiuit ex latere Terram Edom,
& Terram Moab: venitq. contra
Orientalem plagam Terræ Moab,
& caſtrametatus eſt trans Ar-
non: ‖ nec voluit intrare termi- ‖ Nu. 21. c.
D nos Moab: Arnon quippe confi- 13
19 nium eſt Terræ Moab. * Miſit ita-
que Iſrael nuncios ad Sehon regem
Amorrhæorum, qui habitabat in
Heſebon, & dixerunt ei: Dimit-
te vt tranſeam per terram tuam
20 vſque ad fluuium. * Qui & ip-
ſe Iſrael verba deſpiciens, non di-
miſit eum tranſire per terminos
ſuos: ſed infinita multitudine con-
gregata egreſſus eſt contra eum in
21 Iaſa, & fortiter reſiſtebat. * Tra-
diditq. eum Dominus in manus
Iſrael cum omni exercitu ſuo, qui
percuſſit eum, & poſſedit omnem
Terram Amorrhæi habitatoris re-
22 gionis illius, * & vniuerſos fines
eius de Arnon vſque Iaboc, & de
ſolitudine vſque ad Iordanem.
23 * Dominus ergo Deus Iſrael ſub-
uertit Amorrhæum, pugnante con-
tra illum populo ſuo Iſrael, & tu
nunc vis poſſidere terram eius?
24 * Nonne ea quæ poſſidet Chamos
Deus tuus, tibi iure debentur?
Quæ autem Dominus Deus no-
ſter victor obtinuit, in noſtram
25 cedent poſſeſſionem: * ‖ niſi for- ‖ Nu. 22. a. 2
E te melior es Balac filio Sephor re-
ge Moab: aut docere potes, quòd
iurgatus ſit contra Iſrael, & pu-
26 gnauerit contra eum, * quando
habitauit in Heſebon, & vicu-
lis eius, & in Aroer, & villis il-
lius, vel in cunctis ciuitatibus

iuxta Iordanem, per trecentos an-
nos. Quare tanto tempore nihil
ſuper hac repetitione tentaſtis?
* Igitur non ego pecco in te, ſed 27
tu contra me male agis, indicens
mihi bella non iuſta. Iudicet Do-
minus arbiter huius diei inter Iſ-
rael, & inter filios Ammon.* No- 28
luitq. acquieſcere rex filiorum
Ammon verbis Iephte, quæ per
nuncios mandauerat. * Factus eſt 29
ergo ſuper Iephte Spiritus Domi-
ni, & circuiens Galaad, & Manaſ-
ſe, Maſpha quoque Galaad, & in-
de trāſiens ad filios Ammon,* vo- 30
tum vouit Domino, dicens: Si F
tradideris filios Ammon in manus
meas, * quicumque primus fuerit 31
egreſſus de foribus domus meæ,
mihiq. occurrerit reuertenti cum
pace a filijs Ammon, eum holo-
cauſtum offeram Domino.* Tran- 32
ſiuitq. Iephte ad filios Ammon,
vt pugnaret contra eos: quos
tradidit Dominus in manus eius.
* Percuſſitq. ab Aroer vſque dum 33
venias in Mennith, viginti ciui-
tates, & vſque ad Abel, quæ eſt
vineis conſita, plaga magna ni-
mis. humiliatiq. ſunt filij Am-
mon a filijs Iſrael. * Reuertente 34
autem Iephte in Maſpha domum
ſuam, occurrit ei vnigenita filia
ſua cum tympanis & choris. non
enim habebat alios liberos. * Qua 35
viſa, ſcidit veſtimenta ſua, & ait:
Heu me filia mea decepiſti me, &
ipſa decepta es: aperui enim os
meum ad Dominum, & aliud fa-
cere non potero. * Cui illa reſpon 36
dit: Pater mi, ſi aperuiſti os tuum G
ad Dominum, fac mihi quodcum-
que pollicitus es, conceſſa tibi vl-
tione atque victoria de hoſtibus
tuis.* Dixitq. ad patrem: Hoc ſo- 37
lum mihi præſta quod deprecor:
Dimitte me vt duobus menſibus
circumeam montes, & plangam
virginitatem meam cum ſodali-
bus meis. * Cui ille reſpondit: 38
Vade. Et dimiſit eam duobus
menſibus. Cumq. abijſſet cum ſo-
cijs ac ſodalibus ſuis, flebat virgi-
nitatem ſuam in montibus. * Ex- 39
pletiſq. duobus menſibus, reuer-
ſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei
ſicut vouerat, quæ ignorabat vi-
rum. Exinde mos increbruit in
Iſrael, & conſuetudo ſeruata eſt:
* vt poſt anni circulum conue- 40
niant in vnum filiæ Iſrael, & plan
gant filiam Iephte Galaaditæ die-
bus quattuor.

CAP. XII.

1 ECce autem in Ephraim orta
A eſt ſeditio. nam tranſeuntes
contra aquilonem, dixerunt ad
Iephte: Quare vadens ad pugnam
contra filios Ammon, vocare nos
noluiſti, vt pergeremus tecum?
Igitur incendemus domum tuam.
2 * Quibus ille reſpondit: Diſcep-
tatio erat mihi & populo meo cō-
tra filios Ammon vehemens: vo-
cauiq. vos, vt præberetis mihi au-
3 xilium, & facere noluiſtis. * Quod
cernens poſui animam meam in
manibus meis, tranſiuiq. ad filios
Ammon, & tradidit eos Dominus
in manus meas. Quid commerui,
vt aduerſum me conſurgatis in
4 prælium? * Vocatis itaque ad ſe
B cunctis viris Galaad, pugnabat cō-
tra Ephraim: percuſſeruntq. viri
Galaad Ephraim, quia dixerat:
Fugitiuus eſt Galaad de Ephraim,
& habitat in medio Ephraim &
5 Manaſſe. * Occupaueruntq. Ga-
laaditæ vada Iordanis, per quæ
Ephraim reuerſurus erat. Cumq.
veniſſet ad ea de Ephraim nume-
ro, fugiens, atque dixiſſet: Ob-
ſecro vt me tranſire permittatis:
dicebant ei Galaaditæ: Numquid
Ephrathæus es? quo dicente: Non
6 ſum: * interrogabant eum: Dic
C ergo Scibboleth, quod interpreta-
tur Spica. Qui reſpondebat, Sib-
boleth: eadem littera ſpicam ex-
primere non valens. Statimq. ap-
prehenſum iugulabant in ipſo Ior-
danis tranſitu. Et ceciderunt in il-
lo tempore de Ephraim quadra-
7 ginta duo millia. * Iudicauit ita-
que Iephte Galaadites Iſrael ſex an-
nis: & mortuus eſt, ac ſepultus in
8 ciuitate ſua Galaad. * Poſt hunc
iudicauit Iſrael Abeſan de Beth-
9 lehem: * qui habuit triginta filios,
& totidem filias, quas emittens
D foras, maritis dedit, & eiuſdem nu-
meri filijs ſuis accepit vxores, in-
troducens in domum ſuam. Qui
10 ſeptē annis iudicauit Iſrael. * mor-
tuuſq. eſt, ac ſepultus in Beth-
11 lehem. * Cui ſucceſſit Ahialon
Zabulonites: & iudicauit Iſrael
12 decem annis: * mortuuſq. eſt,
ac ſe-

eo ſepultus in Zabulon. * Poſt 13
hunc iudicauit Iſrael Abdon, filius
Illel Pharathonites: * qui habuit 14
quadraginta filios, & triginta ex
eis nepotes, aſcendentes ſuper ſep-
tuaginta pullos aſinarum, & iudi-
cauit Iſrael octo annis: * mortuusq. 15
eſt, ac ſepultus in Pharathon terræ
Ephraim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

F. 10. b. 6 Rurſumq. ‖ filij Iſrael fecerunt 1
malum in conſpectu Domi- A
ni: qui tradidit eos in manus Phi-
liſthinorum quadraginta annis.
* Erat autem quidam vir de Saraa, 2
& de ſtirpe Dan, nomine Manue,
habens vxorem ſterilem. * Cui 3
apparuit Angelus Domini, & di-
xit ad eam: Sterilis es & abſque
‖ 1. Reg. 1. liberis: ‖ ſed concipies & paries
c. 20 filium: * caue ergo ne bibas vi- 4
Gen. 16. c. 11 num ac ſiceram, nec immun-
Luc. 1. c. 31 dum quidquam comedas: * quia 5
Nu. 6. a. 34 concipies, & paries filium, cuius
non tanget caput nouacula: erit
enim nazaræus Dei ab infantia
ſua, & ex matris vtero, & ipſe
incipiet liberare Iſrael de manu
Philiſthinorum. * Quæ cum ve- 6
niſſet ad maritum ſuum, dixit ei: B
Vir Dei venit ad me, habens vul-
tum angelicum, terribilis nimis.
Quem cum interrogaſſem, quis
eſſet, & vnde veniſſet, & quo no-
mine vocaretur, noluit mihi dice-
re: * ſed hoc reſpondit: Ecce con- 7
cipies & paries filium: caue ne vi-
num bibas, nec ſiceram, & ne ali-
quo veſcaris immundo: erit enim
puer nazaræus Dei ab infantia
ſua, ex vtero matris ſuæ vſque ad
diem mortis ſuæ. * Orauit itaque 8
Manue Dominum, & ait: Obſe-
cro Domine, vt vir Dei, quem
miſiſti, veniat iterum, & doceat
nos quid debeamus facere de pue-
ro, qui naſciturus eſt. * Exaudi- 9
uitq. Dominus deprecantem Ma-
nue, & apparuit rurſum Angelus
Dei vxori eius ſedẽti in agro. Ma-
nue autem maritus eius non erat
cum ea. Quæ cum vidiſſet Ange-
lum, * feſtinauit, & cucurrit ad vi- 10
rum ſuum: nunciauitq. ei, dicens:
Ecce apparuit mihi vir, quem ante
videram. * Qui ſurrexit, & ſecutus 11
eſt vxorem ſuam: veniensq. ad vi-
rum, dixit ei: Tu es qui locutus es
mulieri? Et ille reſpondit: Ego
12 ſum. * Cui Manue: Quando, in-
C quit, ſermo tuus fuerit expletus,
quid vis vt faciat puer? aut a quo
13 ſe obſeruare debebit? * Dixitq.
Angelus Domini ad Manue: Ab
omnibus, quæ locutus ſum vxori
14 tuæ, abſtineat ſe: * quidquid ex
vinea naſcitur, non comedat: vi-
num & ſiceram non bibat, nullo
veſcatur immũdo: & quod ei præ-
cepi, impleat atque cuſtodiat.
15 * Dixitq. Manue ad Angelum Do
mini. Obſecro te vt acquieſcas pre-
cibus meis, & faciamus tibi hœ-
16 dum de capris. * Cui reſpõdit An-
gelus: Si me cogis, non comedam
panes tuos: ſi autem vis holocau-
ſtum facere, offer illud Domino.
Et neſciebat Manue quòd Ange-
17 lus Domini eſſet. * Dixitq. ad
eum: Quod eſt tibi nomen, vt, ſi
ſermo tuus fuerit expletus, hono-
18 remus te? * Cui ille reſpondit:
‖ Cur quæris nomen meum, quod ‖ Gen. 32. g.
19 eſt mirabile? * Tulit itaque Ma- 29
nue hœdum de capris, & libamen-
D ta, & poſuit ſuper petram, offe-
rens Domino, qui facit mirabilia:
ipſe autem & vxor eius intueban-
20 tur. * Cumq. aſcenderet flamma
altaris in cælum, Angelus Do-
mini pariter in flamma aſcendit.
Quod cum vidiſſent Manue &
vxor eius, proni ceciderunt in ter-
21 ram, * & vltra eis non apparuit An-
gelus Domini. Statimq. intellexit
Manue, Angelum Domini eſſe.
22 * & dixit ad vxorem ſuam: Mor-
te moriemur, quia vidimus Deum.
23 * Cui reſpondit mulier: Si Domi-
nus nos vellet occidere, de mani-
bus noſtris holocauſtum & liba-
menta non ſuſcepiſſet, nec oſten-
diſſet nobis hæc omnia, neque
ea, quæ ſunt ventura, dixiſſet.
24 * Peperit itaque filium, & voca-
uit nomen eius Samſon. Creuitq.
puer, & benedixit ei Dominus.
25 * Cœpitq. Spiritus Domini eſſe
cum eo in caſtris Dan inter Saraa
& Eſthaol.

CAP. XIIII.

1 Deſcẽdit ergo Samſon in Tham
A natha. videnſq. ibi mulie-
2 rem de filiabus Philiſthijm, * aſcen
dit, & nunciauit patri ſuo, & ma-
tri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in

Thamnatha de filiabus Philiſthi-
norum: quam quæſo vt mihi ac-
cipiatis vxorem. * Cui dixerunt 3
pater & mater ſua: Numquid non
eſt mulier in filiabus fratrum tuo-
rum, & in omni populo meo,
quia vis accipere vxorem de Phili-
ſthijm, qui incircumciſi ſunt?
Dixitq. Samſon ad patrem ſuum:
hãc mihi accipe: quia placuit ocu-
lis meis. * Parentes autem eius 4
neſciebãt quòd res a Domino fie-
ret, & quæreret occaſionem contra B
Philiſthijm. eo enim tempore
Philiſthijm dominabantur Iſraeli.
* Deſcendit itaque Samſon cum 5
patre ſuo & matre in Thamnatha.
Cumq. veniſſent ad vineas oppidi,
apparuit catulus leonis ſæuus, &
rugiens, & occurrit ei. * Irruit 6
autẽ Spiritus Domini in Samſon,
& dilacerauit leonem, quaſi hœ-
dum in fruſta diſcerpens, nihil om
nino habens in manu: & hoc pa-
tri & matri noluit indicare. * De- 7
ſcenditq. & locutus eſt mulieri,
quæ placuerat oculis eius. * Et 8
poſt aliquot dies reuertens vt ac-
ciperet eam, declinauit vt videret
cadauer leonis, & ecce examen
apum in ore leonis erat ac fauus
mellis. * Quem cum ſumpſiſſet 9
in manibus, comedebat in via: ve-
niensq. ad patrem ſuum & ma-
trem, dedit eis partem, qui & ipſi
comederunt: nec tamen eis vo-
luit indicare quòd mel de corpore
leonis aſſumpſerat. * Deſcendit 10
itaque pater eius ad mulierem, & C
fecit filio ſuo Samſon conuiuium.
ſic enim iuuenes facere conſueue-
rant. * Cum ergo ciues loci illius 11
vidiſſent eum, dederunt ei ſodales
triginta vt eſſent cum eo. * Quibus 12
locutus eſt Samſon: Proponam vo-
bis problema: quod ſi ſolueritis
mihi intra ſeptem dies conuiuij,
dabo vobis triginta ſindones, &
totidem tunicas: * ſin autem non 13
potueritis ſoluere, vos dabitis mihi
triginta ſindones, & eiuſdem nu-
meri tunicas. Qui reſponderunt ei:
Propone problema, vt audiamus.
* Dixitq. eis: De comedente exiuit 14
cibus, & de forti egreſſa eſt dulce-
do. nec potuerũt per tres dies pro-
poſitionem ſoluere. * Cumq. ad- 15
eſſet dies ſeptimus, dixerunt ad
vxorem Samſon: Blandire viro
tuo, & ſuade ei vt indicet tibi quid
ſignificet problema. quod ſi face-
re nolueris, incendemus te, & do-
mum patris tui. an idcirco voca-
ſtis nos ad nuptias vt ſpoliaretis?
16 * Quæ fundebat apud Samſon la-
D crymas, & querebatur dicens: O-
diſti me, & non diligis: idcirco
problema, quod propoſuiſti filijs
populi mei, non vis mihi expone-
re. At ille reſpondit: Patri meo
& matri nolui dicere: & tibi in-
17 dicare potero? * Septem igitur die-
bus conuiuij flebat ante eum: tan-
demq. die ſeptimo cum ei eſſet
moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim in-
18 dicauit ciuibus ſuis. * Et illi di-
xerũt ei die ſeptimo ante ſolis oc-
cubitum: Quid dulcius melle, &
quid fortius leone? Qui ait ad eos:
Si non araſſetis in vitula mea, non
inueniſſetis propoſitionẽ meam.
19 * Irruit itaque in eum Spiritus Do
mini, deſcenditq. Aſcalonem, &
percuſſit ibi triginta viros. quorũ
ablatas veſtes dedit ijs, qui proble-
ma ſoluerant. Iratusq. nimis aſcen
20 dit in domum patris ſui: * vxor
autem eius accepit maritum vnũ
de amicis eius & pronubis.

CAP. XV.

1 POſt aliquantulum autem tem-
A poris, cum dies triticeæ meſſis
inſtarent, venit Samſon, inuiſere
volens vxorem ſuam, & attulit ei
hœdum de capris. Cumq. cubi-
culum eius ſolito vellet intrare,
prohibuit eum pater illius, dicens:
2 * Putaui quòd odiſſes eam, & ideo
tradidi illam amico tuo: ſed ha-
bet ſororẽ, quæ iunior & pulchrior
3 illa eſt, ſit tibi pro ea vxor. * Cui
Samſon reſpondit: Ab hac die non
erit culpa in me cõtra Philiſthæos:
4 faciam enim vobis mala. * Per-
rexitq. & cepit trecentas vulpes,
caudaſq. earum iunxit ad caudas,
5 & faces ligauit in medio: * quas
igne ſuccendens, dimiſit, vt huc il-
lucq. diſcurrerent. Quæ ſtatim
perrexerunt in ſegetes Philiſthi-
norum. Quibus ſuccenſis, & com-
portatæ iam fruges, & adhuc ſtan-
tes in ſtipula, concrematæ ſunt, in
tantum, vt vineas quoque & oliue-
6 ta flamma conſumeret. * Dixe-
B runtq. Philiſthijm: Quis fecit hanc
rem? Quibus dictum eſt: Samſon
gener Thamnathæi: quia tulit
vxorem

vxorem eius, & alteri tradidit,
hæc operatus eſt. Aſcenderuntq.
Philiſthijm: & combuſſerunt tam
mulierem quàm patrem eius.
* Quibus ait Samſon: Licet hæc 7
feceritis, tamen adhuc ex vobis
expetam vltionem, & tunc quieſ-
cam. * Percuſſitq. eos ingenti pla- 8
ga, ita vt ſtupentes ſuram femori
imponerent. Et deſcendens habi-
tauit in ſpelunca petræ Etam.
* Igitur aſcendentes Philiſthijm 9
in Terram Iuda caſtrametati ſunt
in loco, qui poſtea vocatus eſt Le-
chi, id eſt, maxilla, vbi eorum
effuſus eſt exercitus. * Dixeruntq. 10
ad eos de tribu Iuda: Cur aſcen-
diſtis aduerſum nos? Qui reſpon- C.
derunt: Vt ligemus Samſon, ve-
nimus, & reddamus ei quæ in
nos operatus eſt. * Deſcenderunt 11
ergo tria millia virorum de Iuda,
ad ſpecum ſilicis Etam, dixeruntq.
ad Samſon: Neſcis quòd Phili-
ſthijm imperent nobis? quare hoc
facere voluiſti? Quibus ille ait:
Sicut fecerunt mihi, ſic feci eis.
* Ligare, inquiunt, te venimus, 12
& tradere in manus Philiſthino-
rum. Quibus Samſon, Iurate,
ait, & ſpondete mihi quòd non
occidatis me. * Dixerunt: Non 13
te occidemus, ſed vinctum trade-
mus. Ligaueruntq. eum duobus
nouis funibus, & tulerunt eum
de petra Etam. * Qui cum veniſſet 14
ad locum Maxillæ, & Philiſthijm
vociferantes occurriſſent ei, ir-
ruit Spiritus Domini in eum: &
ſicut ſolent ad odorem ignis lina
conſumi, ita vincula quibus liga-
tus erat, diſſipata ſunt & ſoluta.
* Inuentamq. maxillam, id eſt, 15
mandibulam aſini, quæ iacebat, D
arripiens, interfecit in ea mille
viros, * & ait: In maxilla aſini, 16
in mandibula pulli aſinarum de-
leui eos, & percuſſi mille viros.
* Cumq. hæc verba canens com- 17
pleſſet, proiecit mandibulam de
manu, & vocauit nomen loci il-
lius Ramathlechi, quod interpre-
tatur eleuatio maxillæ. * Sitienſq. 18
valde, clamauit ad Dominum,
& ait: Tu dediſti in manu ſerui
tui ſalutem hanc maximam atque
victoriam: en ſiti morior, inci-
damq. in manus incircumciſorũ.
* Aperuit itaque Dominus mola- 19
rem dentem in maxilla aſini, &
egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus
hauſtis, refocillauit ſpiritum, &
vires recepit. Idcirco appellatum
eſt nomen loci illius, Fons inuo-
cantis de maxilla, vſque in præ-
20 ſentem diem. * Iudicauitq. Iſ-
rael in diebus Philiſthijm viginti
annis.

CAP. XVI.

1 ABijt quoque in Gazam, & vi-
A dit ibi mulierem meretricẽ,
2 ingreſſusq. eſt ad eam. * Quod
cum audiſſent Philiſthijm, &
percrebruiſſet apud eos, intraſſe
vrbem Samſon, circumdederunt
eum, poſitis in porta ciuitatis cu-
ſtodibus: & ibi tota nocte cum
ſilentio præſtolantes, vt facto ma-
3 ne exeuntem occiderent. * Dor-
miuit autem Samſon vſque ad me-
dium noctis: & inde conſurgens
apprehendit ambas portæ fores
cum poſtibus ſuis, & ſera, impoſi-
taſq. humeris ſuis portauit ad ver-
ticem montis, qui reſpicit Hebron.
4 * Poſt hæc amauit mulierem, quæ
habitabat in Valle Sorec, & voca-
5 batur Dalila. * Veneruntq. ad eam
principes Philiſthinorum, atque
dixerunt: Decipe eum, & diſce
ab illo, in quo habeat tantam
fortitudinem, & quo modo eum
ſuperare valeamus, & vinctum
B affligere. quod ſi feceris, dabimus
tibi ſinguli mille & centum argen
6 teos. * Locuta eſt ergo Dalila ad
Samſon: Dic mihi, obſecro, in
quo ſit tua maxima fortitudo, &
quid ſit quo ligatus erumpere ne-
7 queas? * Cui reſpondit Samſon:
Si ſeptem neruiceis funibus necdũ
ſiccis, & adhuc humentibus liga-
tus fuero, infirmus ero vt ceteri
8 homines. * Attuleruntq. ad eam
ſatrapæ Philiſthinorum ſeptem
funes, vt dixerat: quibus vinxit
9 eum, * latentibus apud ſe inſidijs,
& in cubiculo finem rei expectan-
tibus, clamauitq. ad eum: Phili-
ſthijm ſuper te Samſon. Qui ru-
pit vincula, quo modo ſi rumpat
quis filum de ſtuppæ tortum pu-
tamine, cum odorem ignis acce-
perit: & non eſt cognitum in quo
10 eſſet fortitudo eius. * Dixitq. ad
C eum Dalila: Ecce illuſiſti mihi, &
falſum locutus es: ſaltem nunc
indica mihi quo ligari debeas.

* Cui

* Cui ille reſpondit : Si ligatus 11
fuero nouis funibus , qui num-
quam fuerunt in opere, infirmus
ero, & aliorum hominum ſimilis.
* Quibus rurſum Dalila vinxit 12
eum , & clamauit : Philiſthijm
ſuper te Samſon, in cubiculo inſi-
dijs præparatis . Qui ita rupit vin-
cula quaſi fila telarum . * Dixitq. 13
Dalila rurſum ad eum : Vſquequo
decipis me , & falſum loqueris ?
oſtende quo vinciri debeas . Qui C
reſpondit Samſon : Si ſeptem cri-
nes capitis mei cum licio plexue-
ris , & clauum his circumligatum
terræ fixeris, infirmus ero * Quod 14
cum feciſſet Dalila, dixit ad eum :
Philiſthijm ſuper te Samſon . Qui
conſurgens de ſomno extraxit cla-
uum cum crinibus & licio . * Di- 15
xitq. ad eum Dalila : Quo modo D
dicis quod amas me, cum animus
tuus non ſit mecum ? Per tres vi-
ces mentitus es mihi , & noluiſti
dicere in quo ſit maxima fortitu-
do tua . * Cumq. moleſta eſſet 16
ei , & per multos dies iugiter ad-
hæreret , ſpatium ad quietem non
tribuens, defecit anima eius , &
ad mortem vſque laſſata eſt. * Tūc 17
aperiens veritatem rei , dixit ad
eam : Ferrum numquam aſcendit
ſuper caput meū , quia nazaræus ,
id eſt , conſecratus Deo ſum de
vtero matris meæ : ſi raſum fuerit
caput meum , recedet a me forti-
tudo mea, & deficiam, eroq. ſicut
ceteri homines . * Videnſq. illa 18
quod confeſſus ei eſſet omnem
animum ſuum , miſit ad principes
Philiſthinorum ac mandauit : A-
ſcendite adhuc ſemel , quia nunc
mihi aperuit cor ſuum . Qui aſcē-
derunt aſſumpta pecunia, quam E
promiſerant . * At illa dormire 19
eum fecit ſuper genua ſua , & in
ſinu ſuo reclinare caput. Vocauitq.
tonſorem , & raſit ſeptem crines
eius , & cœpit abigere eum , & a
ſe repellere : ſtatim enim ab eo
fortitudo diſceſſit : * dixitque : 20
Philiſthijm ſuper te Samſon . Qui
de ſomno conſurgens , dixit in
animo ſuo : Egrediar ſicut ante
feci , & me excutiam , neſciens
quod receſſiſſet ab eo Dominus .
* Quem cum apprehendiſſent Phi- 21
liſthijm , ſtatim eruerunt oculos
eius , & duxerunt Gazam vinctum
catenis , & clauſum in carcere

22 molere fecerunt . * Iamq. capilli
23 eius renaſci cœperant , * & princi-
pes Philiſthinorum conuenerunt
in vnum vt immolarent hoſtias
magnificas Dagon deo ſuo, & epu
larentur, dicentes : Tradidit Deus
F noſter inimicum noſtrum Samſon
24 in manus noſtras . * Quod etiam
populus videns , laudabat deum
ſuum, eademq. dicebat : Tradidit
Deus noſter aduerſarium noſtrum
in manus noſtras , qui deleuit ter-
ram noſtram , & occidit plurimos.
25 * Lætanteſq per conuiuia, ſumptis
iam epulis , præceperunt vt voca-
retur Samſon, & ante eos luderet.
Qui adductus de carcere ludebat
ante eos , feceruntq. eum ſtare
26 inter duas columnas . * Qui dixit
puero regenti greſſus ſuos: Dimit-
te me , vt tangam columnas, qui-
bus omnis imminet domus , &
recliner ſuper eas, & paululum
27 requieſcam . * Domus autem erat
plena virorum ac mulierum , &
erāt ibi omnes principes Philiſthi
norum , ac de tecto & ſolario
G circiter tria millia vtriuſque ſexus
28 ſpectantes ludentem Samſon. * At
ille inuocato Domino ait : Domi-
ne Deus, memento mei , & red-
de mihi nunc fortitudinem pri-
ſtinam Deus meus , vt vlciſcar
me de hoſtibus meis, & pro amiſ-
ſione duorum luminum vnam
29 vltionem recipiam . * Et appre-
hendens ambas columnas, quibus
innitebatur domus, alteramq. ca-
rum dextera , & alteram læua te-
30 nens , * ait : Moriatur anima mea
cum Philiſthijm . concuſſiſq. for-
titer columnis , cecidit domus ſu-
per omnes principes, & ceteram
multitudinem , quæ ibi erat: mul-
toq. plures interfecit moriens ,
31 quam ante viuus occiderat . * De-
ſcendentes autem fratres eius &
vniuerſa cognatio tulerunt corpus
eius , & ſepelierunt inter Saraa &
Eſthaol in ſepulchro patris ſui
Manue : iudicauitq. Iſrael viginti
annis .

CAP. XVII.

1 FVit eo tempore vir quidam de
A monte Ephraim nomine Mi-
2 chas , * qui dixit matri ſuæ: Mille
& centum argenteos , quos ſepa-
raueras tibi, & ſuper quibus me
iudicante

audiente iuraueras, ecce ego ha-
beo, & apud me ſunt. Cui illa
reſpondit: Benedictus filius meus
3 Domino. * Reddidit ergo eos ma-
tri ſuæ, quæ dixerat ei: Conſe-
craui & voui hoc argentum Do-
B mino, vt de manu mea ſuſcipiat
filius meus, & faciat ſculptile at-
que conflatile: & nunc trado illud
4 tibi. * Reddidit igitur eos matri
ſuæ: quæ tulit ducentos argenteos,
& dedit eos argentario, vt faceret
ex eis ſculptile atque conflatile,
5 quod fuit in domo Michæ. * Qui
ædiculam quoque in ea Deo ſepa-
rauit, & fecit ephod, & theraphim,
id eſt, veſtem ſacerdotalem, &
idola: impleuitq. vnius filiorum
ſuorum manum, & factus eſt ei
6 ſacerdos. * In diebus illis non
C erat rex in Iſrael, ſed vnuſquiſque
quod ſibi rectum videbatur, hoc
7 faciebat. * Fuit quoque alter ado-
leſcens de Bethlehē Iuda, ex cogna
tione eius: eratq. ipſe Leuites, & ha
8 bitabat ibi. * Egreſſusq. de ciuitate
Bethlehem, peregrinari voluit vbi-
cumque ſibi commodum reperiſ-
ſet. Cumq. veniſſet in montem
Ephraim, iter faciens, & declinaſ-
ſet parumper in domum Michæ,
9 * interrogatus eſt ab eo vnde ve-
D niſſet. Qui reſpondit: Leuita ſum
de Bethlehem Iuda, & vado vt ha-
bitem vbi potuero, & vtile mihi eſ-
10 ſe perſpexero. * Dixitq. Michas:
Mane apud me, & eſto mihi pa-
rens, ac ſacerdos: daboq. tibi per
annos ſingulos decem argenteos,
ac veſtem duplicem, & quæ ad vi-
11 ctum ſunt neceſſaria. * Acquieuit,
& manſit apud hominem, fuitq.
12 illi quaſi vnus de filiis. * Impleuit-
que Michas manum eius, & ha-
E buit puerum ſacerdotem apud ſe:
13 * Nunc ſcio, dicens, quòd bene-
faciet mihi Deus habenti Leuitici
generis ſacerdotem.

CAP. XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in
A Iſrael, & tribus Dan quærebat
poſſeſſionem ſibi, vt habitaret in
ea: vſque ad illum enim diem in-
ter ceteras tribus ſortem non acce-
2 perat. * Miſerunt ergo filij Dan, ſtir-
pis, & familiæ ſuæ quinque viros
fortiſſimos de Saraa & Eſthaol,
vt explorarent terram, & diligen-
ter inſpicerent: dixeruntq. eis: Ite,
& conſiderate terrā. Qui cum per-
gentes veniſſent in montem E-
phraim, & intraſſent domum Mi-
3 chæ, requieuerunt ibi: * & agno-
ſcentes vocem adoleſcentis Leui-
tæ, vtentesq. illius diuerſorio, di-
xerunt ad eum: Quis te huc addu-
B xit? quid hic agis? quam ob cau-
4 ſam huc venire voluiſti? * Qui re-
ſpondit eis: Hæc, & hæc præſtitit
mihi Michas, & me mercede
5 conduxit vt ſim ei ſacerdos. * Ro-
gauerunt autem eum vt conſu-
leret Dominum, vt ſcire poſſent
an proſpero itinere pergerent,
6 & res haberet effectum. * Qui re-
ſpondit eis: Ite in pace: Dominus
reſpicit viam veſtram, & iter quo
7 pergitis. * Euntes igitur quinque
viri venerunt Lais: videruntq. po-
pulum habitantem in ea abſque
vllo timore, iuxta conſuetudinem
Sidoniorum, ſecurum, & quie-
tum, nullo ei penitus reſiſtente,
magnarumq. opum, & procul a
C Sidone atque a cūctis hominibus
8 ſeparatum. * Reuerſiq. ad fratres
ſuos in Saraa & Eſthaol, & quid
egiſſent ſciſcitantibus reſponde-
9 runt: * Surgite, aſcendamus ad
eos: vidimus enim terram valde
opulentam & vberem: nolite ne-
gligere, nolite ceſſare: eamus,
& poſſideamus eam: nullus erit
10 labor. * Intrabimus ad ſecuros,
in regionem latiſſimam, tradetq.
nobis Dominus locum, in quo
nullius rei eſt penuria eorum, quæ
11 gignuntur in terra. * Profecti igi-
tur ſunt de cognatione Dan, id eſt,
de Saraa & Eſthaol ſexcenti viri
12 accincti armis bellicis, * aſcendentes-
que manſerunt in Cariathiarim
Iuda: qui locus ex eo tempore Ca-
ſtrorum Dan, nomen accepit, &
13 eſt poſt tergum Cariathiarim. * In-
D de tranſierunt in montē Ephraim.
Cumq. veniſſent ad domum Mi-
14 chæ, * dixerunt quinque viri, qui
prius miſſi fuerant ad conſideran-
dam terram Lais, ceteris fratri-
bus ſuis: Noſtis, quòd in do-
mibus iſtis ſit ephod, & thera-
phim, & ſculptile, atque confla-
tile: videte quid vobis placeat.
15 * Et cùm paululum declinaſſent,
ingreſſi ſunt domum adoleſcentis
Leuitæ, qui erat in domo Michæ:
ſalutaueruntq. eum verbis pacifi-
cis.

cis. * Sexcenti autem viri ita vt 16
erant armati, ſtabant ante oſtium.
* At illi, qui ingreſſi fuerant do- 17
mum iuuenis, ſculptile, & ephod,
& theraphim, atque conflatile
tollere nitebantur, & ſacerdos ſta-
bat ante oſtium, ſexcentis viris E
fortiſſimis haud procul expectan-
tibus. * Tulerunt igitur qui intra- 18
uerant, ſculptile, ephod, & ido-
la, atque conflatile. Quibus di-
xit ſacerdos: Quid facitis? * Cui 19
reſponderunt: Tace, & pone digi-
tum ſuper os tuum: veniq. nobiſ-
cum, vt habeamus te patrem, ac
ſacerdotē. Quid tibi melius eſt, vt
ſis ſacerdos in domo vnius viri, an
in vna tribu & familia in Iſrael?
* Quod cum audiſſet, acquieuit 20
ſermonibus eorum, & tulit ephod,
& idola, ac ſculptile, & profectus
eſt cum eis. * Qui cum pergerent, 21
& ante ſe ire feciſſent paruulos ac
iumenta, & omne quod erat pre-
tioſum, * & iam a domo Michæ 22
eſſent procul, viri qui habitabant
in ædibus Michæ conclamantes
ſecuti ſunt, * & poſt tergū clamare 23
cœperunt. Qui cum reſpexiſſent, di F
xerunt ad Micham: Quid tibi vis?
cur clamas? * Qui reſpondit: Deos 24
meos, quos mihi feci, tuliſtis, &
ſacerdotem, & omnia quæ habeo,
& dicitis; Quid tibi eſt? * Dixe- 25
runtq. ei filij Dan: Caue ne vltra
loquaris ad nos, & veniant ad te
viri animo concitati, & ipſe cum
omni domo tua pereas. * Et ſic 26
cœpto itinere perrexerunt. Videns
autem Michas, quod fortiores ſe
eſſent, reuerſus eſt in domum ſuā.
* Sexcenti autem viri tulerunt ſa- 27
cerdotem, & quæ ſupra diximus:
veneruntq. in Lais ad populum
quieſcentem atque ſecurum, &
percuſſerunt eos in ore gladij: vr-
bemq. incendio tradiderunt * nul- 28
lo penitus ferente præſidium, eo
quod procul habitarent a Sidone, G
& cum nullo hominum haberent
quidquam ſocietatis ac negotij.
Erat autem ciuitas ſita in regione
Rohob: quam rurſum extruentes
habitauerunt in ea. * Vocato no- 29
mine ciuitatis Dan iuxta vocabu-
lū patris ſui, quē genuerat Iſrael,
quæ prius Lais dicebatur. * Poſue- 30
runtq. ſibi ſculptile, & Ionathan
filium Gerſam filij Moyſi, ac filios
eius ſacerdotes in tribu Dan, vſq;

31 ad diem captiuitatis ſuæ. * Man-
ſitq. apud eos idolum Michæ om
ni tempore, quo fuit domus Dei
in Silo. In diebus illis non erat rex
in Iſrael.

CAP. XIX.

1 FVit quidam vir Leuites habi-
A tans in latere mōtis Ephraim,
qui accepit vxorem de Bethlehem
2 Iuda: * quæ reliquit eum, & re-
uerſa eſt in domum patris ſui in
Bethlehem, manſitq. apud eum
3 quattuor menſibus. * Secutuſq.
eſt eam vir ſuus, volens reconci-
liari ei, atque blandiri, & ſecum
reducere, habens in comitatu pue
rum, & duos aſinos: quæ ſuſcepit
eum, & introduxit in domum pa-
tris ſui. Quod cum audiſſet ſocer
eius, eumq. vidiſſet, occurrit ei
4 lætus, * & amplexatus eſt homi-
nem. Manſitq. gener in domo ſo-
ceri tribus diebus, comedens cum
5 eo & bibens familiariter *. Die au
tem quarto de nocte conſurgens,
proficiſci voluit. Quem tenuit ſo-
B cer, & ait ad eum: Guſta prius
pauxillum panis, & conforta ſto-
6 machum, & ſic proficiſceris. * Se-
deruntq. ſimul, ac comederunt &
biberunt. Dixitq. pater puellæ
ad generum ſuum: Quæſo te vt ho
die hic maneas, pariterq. lætemur.
7 * At ille conſurgens, cœpit velle
proficiſci. Et nihilominus obni-
xe cum ſocer tenuit, & apud ſe
8 fecit manere. * Mane autem fa-
cto, parabat Leuites iter. Cui ſo-
cer rurſum: Oro te, inquit, vt pau-
lulum cibi capias, & aſſumptis vi-
ribus, donec increſcat dies, poſtea
proficiſcaris. Comederunt ergo
9 ſimul. * Surrexitq. adoleſcens, vt
pergeret cum vxore ſua, & puero.
Cui rurſum locutus eſt ſocer: Con
ſidera quod dies ad occaſum decli-
uior ſit, & propinquat ad veſpe-
rum: mane apud me etiam hodie,
& duc lætum diem, & cras profi-
C ciſceris vt vadas in domum tuam.
10 * Noluit gener acquieſcere ſermo
nibus eius: ſed ſtatim perrexit, &
venit contra Iebus, quæ altero no-
mine vocatur Ieruſalē, ducēs ſecum
duos aſinos onuſtos, & concubinā.
11 * Iamq. erant iuxta Iebus, & dies
mutabatur in noctem: dixitq. puer
ad dominum ſuum: Veni, obſe-

cro,

ero, declinemus ad vrbem Iebu-
ſæorum, & maneamus in ea.* Cui 12
reſpondit dominus : Non ingre-
diar oppidum gentis alienæ, quæ
non eſt de filiis Iſrael, ſed tranſibo
vſque Gabaa : * & cum illuc per- 13
uenero, manebimus in ea, aut cer-
te in vrbe Rama.* Tranſierunt er- 14
go Iebus, & cœptum carpebant
iter, occubuitq. eis ſol iuxta Ga-
baa, quæ eſt in tribu Beniamin:
* diuerteruntq. ad eã, vt manerent 15
ibi. Quo cum intraſſent, ſede-
bant in platea ciuitatis, & nullus
eos recipere voluit hoſpitio *Et ec- 16
ce, apparuit homo ſenex, reuer-
tens de agro & de opere ſuo ve-
ſperi, qui & ipſe de monte erat
Ephraim, & peregrinus habitabat
in Gabaa. homines autem regio-
nis illius erant filij Iemini. * Ele- 17
uatiſq. oculis, vidit ſenex ſeden-
tem hominem cum ſarcinulis ſuis
in platea ciuitatis: & dixit ad eũ:
Vnde venis? & quò vadis? * Qui 18
reſpondit ei: Profecti ſumus de
Bethlehem Iuda, & pergimus ad
locum noſtrum, qui eſt in latere
montis Ephraim, vnde ieramus
in Bethlehem: & nunc vadimus
ad domum Dei, nullusq. ſub te-
ctum ſuum nos vult recipere,* ha- 19
bentes paleas, & fœnum in aſino- E
rum pabulũ, & panem ac vinum
in meos, & ancillæ tuæ vſus, &
pueri, qui mecum eſt: nulla re in-
digemus, niſi hoſpitio. * Cui re- 20
ſpondit ſenex: Pax tecum ſit, ego
præbebo omnia, quæ neceſſaria
ſunt: tantum, quæſo, ne in pla-
tea maneas. * Introduxitq. eum 21
in domum ſuam, & pabulum aſi-
nis præbuit: ac poſtquam lauerunt
pedes ſuos, recepit eos in conui-
uium. * Illis epulantibus, & poſt 22
laborem itineris, cibo & potu re-
ficientibus corpora, venerunt viri
ciuitatis illius, filij Belial (id eſt,
abſque iugo) & circumdantes do-
mum ſenis, fores pulſare cœpe-
runt, clamantes ad dominum do-
‖Gen.19.b. 5 mus, atque dicentes: ‖ Educ vi-
rum, qui ingreſſus eſt domum
ſuam, vt abutamur eo. * Egreſ- 23
ſusq. eſt ad eos ſenex, & ait: No- F
lite fratres, nolite facere malum
hoc: quia ingreſſus eſt homo ho-
ſpitium meum, & ceſſate ab hac
ſtultitia: * habeo filiam virginem, 24
& hic homo habet concubinam,
educam eas ad vos, vt humilietis
eas, & veſtram libidinem com-
pleatis: tantum, obſecro, ne ſce-
lus hoc contra naturam operemini
25 in virum. * Nolebant acquieſce-
re ſermonibus illius. quod cernẽs
homo, eduxit ad eos concubinam
ſuam, & eis tradidit illudendam;
qua cum tota nocte abuſi eſſent,
26 dimiſerunt eam mane. * At mu-
lier, recedentibus tenebris, venit
ad oſtium domus, vbi manebat
27 dominus ſuus, & ibi corruit. * Ma-
ne facto, ſurrexit homo, & ape-
ruit oſtium, vt cœptam expleret
viam: & ecce concubina eius ia-
cebat ante oſtium ſparſis in limi-
28 ne manibus. * Cui ille, putans
G eam quieſcere, loquebatur: Sur-
ge, & ambulemus. Qua nihil re-
ſpondente, intelligens quod erat
mortua, tulit eam, & impoſuit
aſino, reuerſusq. eſt in domum
29 ſuam. * Quam cum eſſet ingreſ-
ſus, arripuit gladium, & cadauer
vxoris cum oſſibus ſuis in duode-
cim partes, ac fruſta concidens,
miſit in omnes terminos Iſrael.
30 * Quod cum vidiſſent ſinguli, con-
clamabant: Numquam res talis
facta eſt in Iſrael ex eo die, quo
aſcenderunt patres noſtri de Ægy-
pto, vſque in præſens tempus:
ferte ſententiam, & in commune
decernite quid facto opus ſit.

CAP. XX.

1 EGreſſi itaque ſunt omnes filij
A Iſrael, & pariter congregati
quaſi vir vnus, ‖ de Dan, vſque ‖Oſee 9.b.
Berſabee, & Terra Galaad ad Do-
2 minum in Maſpha: * Omneſq;
anguli populorum, & cunctæ tri-
bus Iſrael in eccleſiam populi Dei
conuenerunt quadringenta millia
3 peditum pugnatorum. (* Nec la-
tuit filios Beniamin quod aſcendiſ-
ſent filij Iſrael in Maſpha.) Inter-
rogatusq. Leuita, maritus mulie-
ris interfectæ, quomodo tantum
4 ſcelus perpetratum eſſet, * reſpon-
dit: Veni in Gabaa Beniamin cum
5 vxore mea, illucq. diuerti: * &
ecce homines ciuitatis illius cir-
cumdederunt nocte domum, in
qua manebam, volentes me occi-
dere, & vxorem meam incredibi-
li furore libidinis vexantes, deni-
6 que mortua eſt. * Quam arreptam,
in fru-

in fruſta concidi, miſiq. partes in
omnes terminos poſſeſſionis ve-
ſtræ: quia numquam tantum ne-
fas, & tam grande piaculum fa-
ctum eſt in Iſrael. * Adeſtis om- 7
nes filij Iſrael, decernite quid fa-
cere debeatis.* Stansq. omnis po- 8
pulus, quaſi vnius hominis ſer- B
mone reſpondit: Non recedemus
in tabernacula noſtra, nec ſuam
quiſquam intrabit domum: * ſed 9
hoc contra Gabaa in commune
faciamus. * Decem viri eligantur 10
e centum ex omnibus tribubus
Iſrael, & centum de mille, & mil-
le de decem millibus, vt compor-
tent exercitui cibaria, & poſſimus
pugnare contra Gabaa Beniamin,
& reddere ei pro ſcelere, quod me-
retur. * Conuenitq. vniuerſus 11
Iſrael ad ciuitatem, quaſi homo
vnus eadem mente, vnoq. conſi-
lio. * & miſerunt nuncios ad om- 12
nem tribum Beniamin, qui dice-
rent: Cur tantum nefas in vobis
repertum eſt? * Tradite homines 13
de Gabaa, qui hoc flagitium per-
petrarunt, vt moriantur, & auſe-
ratur malum de Iſrael. Qui no-
luerunt fratrum ſuorum filiorum
Iſrael audire mandatum: * ſed ex 14
cunctis vrbibus, quæ ſortis ſuæ
erant, conuenerunt in Gabaa, vt
illis ferrent auxilium, & contra
vniuerſum populum Iſrael dimi-
carent. * Inuentiq. ſunt viginti- 15
quinque millia de Beniamin edu-
centium gladium, præter habita-
tores Gabaa, * qui ſeptingenti 16
erant viri fortiſſimi, ita ſiniſtra vt C
dextra prœliantes: & ſic fundis la-
pides ad certum iacientes, vt ca-
pillum quoque poſſent percutere,
& nequaquam in alteram par-
tem ictus lapidis deferretur. * Vi- 17
rorum quoque Iſrael, abſque fi-
liis Beniamin, inuenta ſunt qua-
dringenta millia educentium gla-
dios, & paratorum ad pugnam.
* Qui ſurgentes venerunt in do- 18
mum Dei, hoc eſt, in Silo: con-
ſulueruntq. Deum, atque dixe-
runt: Quis erit in exercitu noſtro
princeps certaminis contra filios
Beniamin? Quibus reſpondit Do-
minus: Iudas ſit dux veſter. * Sta- 19
timq. filij Iſrael ſurgentes mane,
caſtrametati ſunt iuxta Gabaa: * & 20
inde procedentes ad pugnam con-
tra Beniamin, vrbem oppugnare

21 cœperunt. * Egreſſiq. filij Benia-
min de Gabaa, occiderunt de fi-
liis Iſrael die illo viginti duo mil-
22 lia virorum. * Rurſum filij Iſrael
& fortitudine, & numero confi-
dentes, in eodem loco, in quo
prius certauerant, aciem direxe-
23 runt, * ita tamen vt prius aſcende-
D rent & flerent coram Domino vſ-
que ad noctē: conſuluerentq. eum,
& dicerent: Debeo vltra procede-
re ad dimicandum contra filios
Beniamin fratres meos, an non?
Quibus ille reſpondit: Aſcendite
24 ad eos, & inite certamen. * Cumq.
filij Iſrael altera die contra filios
Beniamin ad prœlium proceſſiſ-
25 ſent, * eruperunt filij Beniamin
de portis Gabaa: & occurrentes eis
tanta in illos cæde bacchati ſunt,
vt decem & octo millia virorum
educentium gladium proſterne-
26 rent. * Quamobrem omnes filij
Iſrael venerunt in domum Dei, &
ſedentes flebant coram Domino:
ieiunaueruntq. die illo vſque ad
veſperam, & obtulerunt ei holo-
cauſta, atque pacificas victimas,
27 * & ſuper ſtatu ſuo interrogauerūt.
Eo tempore ibi erat arca fœderis
28 Dei * & Phinees filius Eleazari fi-
lij Aaron præpoſitus domus. Con-
ſuluerunt igitur Dominum, atque
dixerunt: Exire vltra debemus ad
pugnam contra filios Beniamin
fratres noſtros, an quieſcere? Qui-
bus ait Dominus: Aſcendite, cras
enim tradā eos in manus veſtras.
29 * Poſueruntq. filij Iſrael inſidias
30 per circuitum vrbis Gabaa: * & ter
tia vice, ſicut ſemel, & bis contra
Beniamin exercitum produxe-
31 runt. * Sed & filij Beniamin
B audacter eruperunt de ciuitate,
& fugientes aduerſarios longius
perſecuti ſunt, ita vt vulnerarent
ex eis ſicut primo die & ſecundo,
& cæderent per duas ſemitas ver-
tentes terga, quarum vna fereba-
tur in Bethel, & altera in Gabaa,
atque proſternerent triginta circi-
32 ter viros: * putauerunt enim ſo-
lito eos more cedere. Qui fugam
arte ſimulantes inierunt cōſilium
vt abſtraherent eos de ciuitate, &
quaſi fugientes ad ſupradictas ſe-
33 mitas perducerent. * Omnes ita-
que filij Iſrael ſurgentes de ſedi-
bus ſuis, tetenderunt aciem in lo-
co, qui vocatur Baalthamar. In-
ſidiæ

ſidiæ quoque, quæ circa vrbem
erant, paulatim ſe aperire cœpe-
runt, * & ab Occidentali vrbis 34
parte procedere. Sed & alia de-
cem millia virorum de vniuerſo
Iſrael, habitatores vrbis ad certa-
mina prouocabant. Ingrauatumq.
eſt bellum contra filios Beniamin:
& non intellexerunt quod ex om-
ni parte illis inſtaret interitus.
* Percuſſitq eos Dominus in con- 35
ſpectu filiorum Iſrael, & interfe-
cerũt ex eis in illo die viginti quin
que millia, & centum viros, om-
nes bellatores, & educentes gla-
dium. * Filij autem Beniamin 36
cum ſe inferiores eſſe vidiſſent, cœ F
perunt fugere. Quod cernentes
filij Iſrael, dederunt eis ad fugien-
dum locum, vt ad præparatas in-
ſidias deuenirẽt, quas iuxta vrbem
poſuerant. * Qui cum repente 37
de latibulis ſurrexiſſent, & Benia-
min terga cædentibus daret, in-
greſſi ſunt ciuitatem, & percuſſe-
runt eam in ore gladij. * Signum 38
autem dederãt filij Iſrael his, quos
in inſidiis collocauerant, vt poſt-
quam vrbem cepiſſent, ignem
accenderent: vt aſcendente in al-
tum fumo, captam vrbem demon-
ſtrarent. * Quod cum cernerent 39
filij Iſrael in ipſo certamine poſiti
(putauerunt enim filij Beniamin
eos fugere, & inſtantius perſeque-
bantur, cæſis de exercitu eorum
triginta viris.) * & viderent qua- 40
ſi columnam fumi de ciuitate con
ſcendere. Beniamin quoque aſpi-
ciens retro, cum captam cerneret
ciuitatem, & flammas in ſublime
ferri: * qui prius ſimulauerant fu- 41
gam, verſa facie fortius reſiſtebãt.
Quod cum vidiſſent filij Benia-
min, in fugam verſi ſunt, * & ad 42
viam deſerti ire cœperunt, illuc
quoque eos aduerſarijs perſequen
tibus. ſed & hi, qui vrbem ſuccen-
derant, occurrerunt eis. * Atque 43
ita factum eſt, vt ex vtraque par- G
te ab hoſtibus cæderentur, nec
erat vlla requies morientium. Ce-
ciderunt, atque proſtrati ſunt ad
Orientalem plagam vrbis Gabaa.
* Fuerunt autem qui in eodem lo- 44
co interfecti ſunt, decem & octo
millia virorum, omnes robuſtiſſi-
mi pugnatores. * Quod cum vi- 45
diſſent, qui remanſerant de Benia
min, fugerunt in ſolitudinem: &
pergebant ad Petram, cuius voca-
bulum eſt Remmon. In illa quo-
que fuga palantes, & in diuerſa
tendentes, occiderunt quinque
millia virorum. Et cum vltra ten-
derent, perſecuti ſunt eos, & in-
terfecerunt etiam alia duo millia.
46 * Et ſic factum eſt, vt omnes qui
ceciderant de Beniamin in diuer-
ſis locis, eſſent vigintiquinque
millia, pugnatores ad bella prom-
47 ptiſſimi. * Remanſerunt itaque de
omni numero Beniamin, qui eua
dere, & fugere in ſolitudinem
potuerũt, ſexcenti viri: ſederuntq.
in Petra Remmon menſibus quat
48 tuor. * Regreſſi autem filij Iſrael,
omnes reliquias ciuitatis a viris vſ
que ad iumenta gladio percuſſe-
runt, cunctaſq. vrbes & vicu-
los Beniamin vorax flamma con-
ſumpſit.

CAP. XXI.

1 IVrauerunt quoque filij Iſrael in
A Maſpha, & dixerunt: Nullus
noſtrum dabit filiis Beniamin de
2 filiabus ſuis vxorem. * Veneruntq.
omnes ad domum Dei in Silo, &
in conſpectu eius ſedentes vſque
ad veſperam, leuauerunt vocem,
& magno vlulatu cœperunt flere,
3 dicentes: * Quare Domine Deus
Iſrael factum eſt hoc malum in
populo tuo, vt hodie vna tribus
4 auferretur ex nobis? * Altera au-
tem die diluculo conſurgentes, ex-
truxerunt altare: obtuleruntq. ibi
holocauſta, & pacificas victimas,
5 & dixerunt: * Quis non aſcendit
in exercitu Domini de vniuerſis
tribubus Iſrael? Grandi enim iu-
ramento ſe conſtrinxerant, cum
eſſent in Maſpha, interfici eos, qui
6 defuiſſent. * Ductiq. pœnitentia
B filij Iſrael ſuper fratre ſuo Benia-
min, cœperunt dicere: Ablata
7 eſt tribus vna de Iſrael, * vnde vxo
res accipient? omnes enim in com
mune iurauimus, non daturos nos
8 his filias noſtras. * Idcirco dixe-
runt: Quis eſt de vniuerſis tribu-
bus Iſrael, qui non aſcendit ad Do
minum in Maſpha? Et ecce inuen-
ti ſunt habitatores Iabes Galaad
9 in illo exercitu non fuiſſe. (* Eo
quoque tempore cũ eſſent in Si-
lo, nullus ex eis ibi repertus eſt.)
10 * Miſerunt itaque decem millia
viros

viros robuſtiſſimos, & præcepe-
runt eis; Ite, & percutite habita-
tores Iabes Galaad in ore gladij,
tam vxores, quàm paruulos eo-
rum. * Et hoc erit quod obſerua- 11
Num. 31. c. 17 re debebitis: ✝Omne generis ma-
ſculini, & mulieres, quæ cogno-
uerunt viros, interficite, virgines
autem reſeruate. * Inuentæq. ſunt 12
de Iabes Galaad quadringentæ vir-
gines, quæ neſcierunt viri tho-
rum, & adduxerunt eas ad caſtra
in Silo, in Terram Chanaan. * Mi- 13
ſeruntq. nuncios ad filios Benia-
min, qui erant in Petra Remmon,
& præceperunt eis, vt eos ſuſci-
perent in pace. * Veneruntq. fi- 14
lij Beniamin in illo tempore, & C
datæ ſunt eis vxores de filiabus Ia
bes Galaad: alias autem non repe
rerunt, quas ſimili modo trade-
rent. * Vniuerſusq. Iſrael valde 15
doluit, & egit pœnitentiam ſuper
interfectione vnius tribus ex Iſ-
rael. * Dixeruntq. maiores natu: 16
Quid faciemus reliquis, qui non
acceperũt vxores? omnes in Benia-
min feminæ conciderunt, * & ma- 17
gna nobis cura, ingentiq. ſtudio
prouidendum eſt, ne vna tribus
deleatur ex Iſrael. * Filias enim 18
noſtras eis dare non poſſumus,
conſtricti iuramento & maledi-
ctione, qua diximus: Maledictus
qui dederit de filiabus ſuis vxo-
19 rem Beniamin. * Ceperuntq.
conſilium, atque dixerunt: Ecce
ſollemnitas Domini eſt in Silo
anniuerſaria, quæ ſita eſt ad Se-
ptentrionem vrbis Bethel, & ad
Orientalem plagam viæ, quæ de
D Bethel tendit ad Sichimam, & ad
20 Meridiem oppidi Lebona. * Præce-
peruntq. filiis Beniamin, atque
dixerunt: Ite, & latitate in vineis.
21 * Cumq. videritis filias Silo ad du
cendos choros ex more procedere,
exite repente de vineis, & rapite
ex eis ſinguli vxores ſingulas, &
pergite in Terram Beniamin.
22 * Cumq. venerint patres earum,
ac fratres, & aduerſum vos queri
cœperint, atque iurgari, dicemus
eis: Miſeremini eorum: non enim
rapuerunt eas iure bellantium
atque victorum, ſed rogantibus
vt acciperent, non dediſtis, & a
23 veſtra parte peccatum eſt. * Fe-
ceruntq. filij Beniamin, vt ſibi
fuerat imperatum: & iuxta nume
rum ſuum rapuerunt ſibi de his,
quæ ducebant choros, vxores ſin-
gulas: abieruntq in poſſeſſionem
ſuam ædificantes vrbes, & habi-
24 tantes in eis. * Filij quoque Iſrael
reuerſi ſunt per tribus, & fami-
lias in tabernacula ſua. In diebus
illis non erat rex in Iſrael: ſed
vnuſquiſque quod ſibi rectum vi-
debatur, hoc faciebat.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus v- 1
nius iudicis, A
quando iudi-
ces præerant,
facta eſt fa-
mes in Ter-
ra. Abiitq.
homo de
Bethlehem Iuda, vt peregrinaretur
in regione Moabitide cum vxore
ſua, ac duobus liberis. * Ipſe vo- 2
cabatur Elimelech, & vxor eius
Noemi: & duo filij, alter Maha-
lon, & alter Chelion, Ephrathæi
de Bethlehem Iuda. Ingreſſiq. re-
gionem Moabitidem, moraban-
3 tur ibi. * Et mortuus eſt Elime-
lech, maritus Noemi: remanſitq.
4 ipſa cum filiis. * Qui acceperunt
vxores Moabitidas, quarum vna
vocabatur Orpha, altera vero
Ruth. Manſeruntq. ibi decem
annis,

annis,* & ambo mortui ſunt, Ma- 5
halon videlicet & Chelion : re-
manſitq. mulier orbata duobus li-
beris ac marito.* Et ſurrexit vt in 6
patriam pergeret cum vtraque nu-
ru ſua de regione Moabitide : au-
dierat enim quod reſpexiſſet Do-
minus populum ſuum, & dediſſet B
eis eſcas.* Egreſſa eſt itaque de 7
loco peregrinationis ſuæ, cũ vtra-
que nuru : & iam in via reuerten-
di poſita in terram Iuda,* dixit ad 8
eas : Ite in domum matris veſtræ,
faciat vobiſcum Dominus miſeri-
cordiam, ſicut feciſtis cum mor-
tuis, & mecum.* Det vobis inue- 9
nire requiem in domibus virorũ,
quos ſortituræ eſtis. Et oſculata eſt
eas. Quæ eleuata voce flere cœpe-
runt, * & dicere : Tecum perge- 10
mus ad populum tuum. * Quibus 11
illa reſpondit : Reuertimini filiæ
meæ, cur venitis mecum? num vl-
tra habeo filios in vtero meo, vt
viros ex me ſperare poſſitis? * Re- 12
uertimini filiæ meæ, & abite: iam
enim ſenectute confecta ſum, nec
apta vinculo coniugali. etiam ſi
poſſem hac nocte concipere, & pa
rere filios,* ſi eos expectare velitis 13
donec creſcant, & annos puber- C
tatis impleant, ante eritis vetulæ
quàm nubatis. Nolite, quæſo, fi-
liæ meæ : quia veſtra anguſtia ma
gis me premit, & egreſſa eſt ma
nus Domini contra me.* Eleuata 14
igitur voce, rurſum flere cœperũt,
Orpha oſculata eſt ſocrum, ac re-
uerſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ.
* cui dixit Noëmi : En reuerſa eſt 15
cognata tua ad populũ ſuũ, & ad
deos ſuos, vade cum ea.* Quæ re- 16
ſpondit : Ne aduerſeris mihi vt
relinquam te & abeam: quocum-
que enim perrexeris, pergam : &
vbi morata fueris, & ego pariter
morabor. populus tuus populus
meus, & Deus tuus Deus meus.
* Quæ te terram morientem ſuſce- 17
perit, in ea moriar : ibiq. locum
accipiam ſepulturæ. Hæc mihi fa-
ciat Dominus, & hæc addat, ſi non
ſola mors me & te ſeparauerit.* Vi- 18
dens ergo Noëmi, quod obſtinato D
animo Ruth decreuiſſet ſecum
pergere, aduerſari noluit, nec ad
ſuos vltra reditum perſuadere :
* profectæq. ſunt ſimul, & vene- 19
runt in Bethlehem. Quibus vr-
bem ingreſſis, velox apud cunctos

fama percrebuit: dicebantq. mu-
20 lieres : Hæc eſt illa Noëmi.* Qui-
bus ait : Ne vocetis me Noëmi (id
eſt, pulchram) ſed vocate me Ma-
ra (id eſt, amaram) quia amari-
tudine valde repleuit me Omnipo-
21 tens.* Egreſſa ſum plena, & va-
cuam reduxit me Dominus. Cur
ergo vocatis me Noëmi, quam
Dominus humiliauit, & afflixit
22 Omnipotens? * Venit ergo Noë-
mi cũ Ruth Moabitide nuru ſua,
de terra peregrinationis ſuæ: ac re-
uerſa eſt in Bethlehem, quando
primum hordea metebantur.

C A P. II.

1 ERat autem vir Elimelech con-
A ſanguineus, homo potens, &
magnarum opum, nomine Booz.
2 * Dixitq. Ruth Moabitis ad ſocrũ
ſuam : Si iubes, vadam in agrum,
& colligam ſpicas, quæ fugerint
manus metentium, vbicumque
clementis in me patris familias re-
perero gratiam. Cui illa reſpon-
3 dit : Vade filia mea.* Abijt itaque
& colligebat ſpicas poſt terga me-
tentium. Accidit autem vt ager
ille haberet dominum nomine
Booz, qui erat de cognatione Eli-
4 melech.* Et ecce, ipſe veniebat
de Bethlehem, dixitq. meſſoribus:
Dominus vobiſcum. Qui reſpon-
derunt ei : Benedicat tibi Domi-
5 nus.* Dixitq. Booz iuueni, qui
meſſoribus præerat: Cuius eſt hæc
6 puella? * Cui reſpondit : Hæc eſt
B Moabitis, quæ venit cum Noëmi,
7 de regione Moabitide,* & rogauit
vt ſpicas colligeret remanentes,
ſequens meſſorum veſtigia : & de
mane vſque nunc ſtat in agro, &
ne ad momẽtum quidem domum
8 reuerſa eſt.* Et ait Booz ad Ruth:
Audi filia, ne vadas in alterum
agrum ad colligendum, nec rece-
das ab hoc loco: ſed iungere puel-
9 lis meis, * & vbi meſſuerint, ſe-
quere. Mandaui enim pueris meis,
vt nemo moleſtus ſit tibi : ſed etiã
ſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bi-
be aquas, de quibus & pueri bi-
10 bunt.* Quæ cadens in faciem
ſuam, & adorans ſuper terram, di-
xit ad eum : Vnde mihi hoc, vt in-
uenirẽ gratiam ante oculos tuos,
& noſſe me dignareris peregrinam
11 mulierem? * Cui ille reſpondit :

Nunciata ſunt mihi omnia, quæ C
feceris ſocrui tuæ poſt mortem
viri tui: & quòd reliqueris paren-
tes tuos, & terram in qua nata es,
& veneris ad populum, quem an-
tea neſciebas. * Reddat tibi Do- 12
minus pro opere tuo, & plenam
mercedem recipias a Domino Deo
Iſrael, ad quem veniſti, & ſub cu-
ius confugiſti alas. * Quæ ait: In- 13
ueni gratiã apud oculos tuos do-
mine mi, qui conſolatus es me, &
locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ
non ſum ſimilis vnius puellarum
tuarum. * Dixitq. ad eam Booz: 14
Quando hora veſcendi fuerit, veni
huc, & comede panem, & intinge
buccellam tuam in aceto. Sedit
itaque ad meſſorum latus, & con-
geſſit polentam ſibi, comeditq. &
ſaturata eſt, & tulit reliquias. * At- 15
que inde ſurrexit, vt ſpicas ex mo-
re colligeret. Præcepit autem Booz
pueris ſuis, dicens: Etiamſi vobiſ-
cum metere voluerit, ne prohibea-
tis eam: * & de veſtris quoque 16
manipulis proijcite de induſtria,
& remanere permittite, vt abſque
rubore colligat, & colligentem ne- D
mo corripiat. * Collegit ergo in 17
agro vſque ad veſperam: & quæ
collegerat virga cædens & excu-
tiens, inuenit hordei quaſi ephi
menſuram, id eſt, tres modios.
* Quos portans reuerſa eſt in ciui- 18
tatem, & oſtendit ſocrui ſuæ: inſu-
per protulit, & dedit ei de reliquijs
cibi ſui, quo ſaturata fuerat. * Di- 19
xitq. ei ſocrus ſua: Vbi hodie col-
legiſti, & vbi feciſti opus? ſit bene-
dictus qui miſertus eſt tui. Indica-
uitq. ei apud quem fuiſſet opera-
ta: & nomen dixit viri, quòd Booz
vocaretur. * Cui reſpondit Noëmi: 20
Benedictus ſit a Domino: quoniã
eandem gratiam, quam præbuerat
viuis, ſeruauit & mortuis. Rur-
ſumq. ait: Propinquus noſter eſt
homo. * Et Ruth. Hoc quoque, 21
inquit, præcepit mihi, vt tamdiu
meſſoribus eius iungerer, donec
omnes ſegetes meterentur. * Cui 22
dixit ſocrus: Melius eſt, filia mea,
vt cum puellis eius exeas ad me-
tendum, ne in alieno agro quiſ-
piam reſiſtat tibi. * Iuncta eſt ita- 23
que puellis Booz: & tamdiu cum
eis meſſuit, donec hordea & triti-
cum in horreis conderentur.

CAP. III.

1 POſtquam autem reuerſa eſt ad
A ſocrum ſuam, audiuit ab ea:
Filia mea, quæram tibi requiem,
& prouidebo vt bene ſit tibi.
2 * Booz iſte, cuius puellis in agro
iuncta es, propinquus noſter eſt, &
hac nocte aream hordei ventilat.
3 * Lauare igitur, & vngere, & in-
duere cultioribus veſtimentis, &
deſcende in aream. non te videat
homo, donec eſum potumq. finie-
4 rit. * Quando autem ierit ad dor-
miendum, nota locum in quo dor-
miat: veniesq. & diſcooperies pal-
lium, quo operitur a parte pedum,
& proijcies te, & ibi iacebis: ipſe
autem dicet tibi quid agere de-
5 beas. * Quæ reſpondit: Quidquid
6 præceperis, faciam. * Deſcenditq.
B in aream, & fecit omnia, quæ ſibi
7 imperauerat ſocrus. * Cumq. co-
mediſſet Booz, & bibiſſet, & factus
eſſet hilarior, iſſetq. ad dormien-
dum iuxta aceruum manipulorũ,
venit abſcondité, & diſcooperto
pallio, a pedibus eius ſe proiecit.
8 * Et ecce, nocte iam media expauit
homo, & conturbatus eſt: viditq.
mulierem iacentem ad pedes ſuos,
9 * & ait illi: Quæ es? Illaq. reſpon-
dit: Ego ſum Ruth ancilla tua:
expande pallium tuum ſuper fa-
mulam tuam, quia propinquus es.
10 * Et ille, Benedicta, inquit, es a
C Domino filia, & priorem miſeri-
cordiam poſteriore ſuperaſti: quia
non es ſecuta iuuenes pauperes,
11 ſiue diuites. * Noli ergo metuere,
ſed quidquid dixeris mihi, faciam
tibi. Scit enim omnis populus, qui
habitat intra portas vrbis meæ,
12 mulierem te eſſe virtutis. * Nec
abnuo me propinquum, ſed eſt a-
13 lius me propinquior. * Quieſce
hac nocte: & facto mane, ſi te vo-
luerit propinquitatis iure retinere,
bene res acta eſt: ſin autem ille
noluerit, ego te abſque vlla dubi-
D tatione ſuſcipiam, viuit Dominus.
14 dormi vſque mane. * Dormiuit
itaque ad pedes eius, vſque ad no-
ctis abſceſſum. Surrexit itaque
antequam homines ſe cognoſce-
rent mutuo. & dixit Booz. Caue ne
quis nouerit quod huc veneris.
15 * Et rurſum, Expande, inquit, pal-
lium tuum, quo operiris, & tene
vtraque manu. Qua extendente, &

tenente, menſus eſt ſex modios
hordei, & poſuit ſuper eam. Quæ
portans ingreſſa eſt ciuitatem,* & 16
venit ad ſocrum ſuam. Quæ dixit
ei: Quid egiſti filia? Narrauitq. ei
omnia, quæ ſibi feciſſet homo.* Et 17
ait: Ecce ſex modios hordei dedit
mihi, & ait: Nolo vacuam te reuer-
ti ad ſocrum tuam.* Dixitq. Noë- 18
mi: Expecta filia donec videamus
quem res exitum habeat. neque
enim ceſſabit homo niſi comple-
uerit quod locutus eſt.

CAP. IIII.

AScendit ergo Booz ad portã, 1
& ſedit ibi. Cumq. vidiſſet A
propinquum præterire, de quo
prius ſermo habitus eſt, dixit ad
eum: Declina pauliſper, & ſede
hic: vocans eum nomine ſuo.
Qui diuertit, & ſedit. * Tollens 2
autem Booz decem viros de ſe-
nioribus ciuitatis, dixit ad eos:
Sedete hic. * Quibus ſedentibus, 3
locutus eſt ad propinquum: Par-
tem agri fratris noſtri Elimelech
vendet Noëmi, quæ reuerſa eſt
de regione Moabitide: * quod au- 4
dire te volui, & tibi dicere coram
cunctis ſedentibus, & maioribus
natu de populo meo. Si vis poſſi-
dere iure propinquitatis: eme,
& poſſide. ſin autem diſplicet ti-
bi, hoc ipſum indica mihi, vt
ſciam quid facere debeam. nullus
enim eſt propinquus, excepto te,
qui prior es: & me, qui ſecundus
ſum. At ille reſpondit: Ego agrum B
emam. * Cui dixit Booz: Quan- 5
do emeris agrum de manu mulie-
ris, Ruth quoque Moabitidem,
quæ vxor defuncti fuit, debes ac-
cipere: vt ſuſcites nomen propin-
qui tui in hereditate ſua. * Qui 6
reſpondit: Cedo iuri propinqui-
tatis: neque enim poſteritatem
familiæ meæ delere debeo. tu meo
vtere priuilegio, quo me libenter
carere profiteor. * ‖ Hic autem 7
erat mos antiquitus in Iſrael inter
propinquos, vt ſi quando alter
alteri ſuo iuri cedebat: vt eſſet
firma conceſſio, ſoluebat homo
calceamentum ſuum, & dabat
proximo ſuo. hoc erat teſtimo-
nium ceſſionis in Iſrael. * Dixit 8
ergo propinquo ſuo Booz: Tolle
calceamentum tuum. Quod ſta-

‖Deut. 25. b. 7

9 tim ſoluit de pede ſuo. * At ille
C maioribus natu, & vniuerſo po-
pulo, Teſtes vos, inquit, eſtis ho-
die, quòd poſſederim omnia quæ
fuerunt Elimelech, & Chelion &
10 Mahalon, tradente Noëmi: * &
Ruth Moabitidem, vxorem Ma-
halon, in coniugium ſumpſerim,
vt ſuſcitem nomen defuncti in he-
reditate ſua, ne vocabulum eius
de familia ſua ac fratribus & po-
pulo deleatur. Vos, inquam, hu-
11 ius rei teſtes eſtis. * Reſpondit
omnis populus, qui erat in porta,
& maiores natu: Nos teſtes ſu-
mus: faciat Dominus hanc mu-
lierem, quæ ingreditur domum
tuam, ſicut Rachel, & Liam, quæ
ædificauerunt domum Iſrael: vt
ſit exemplum virtutis in Ephra-
tha, & habeat celebre nomen in
12 Bethlehem: * fiatq domus tua,
ſicut domus Phares, ‖ quem Tha-
mar peperit Iudæ, de ſemine
quod tibi dederit Dominus ex hac
13 puella. * Tulit itaque Booz Ruth,
D & accepit vxorem: ingreſſusq. eſt
ad eam, & dedit illi Dominus vt
14 conciperet, & pareret filium.* Di-
xeruntq. mulieres ad Noëmi: Be-
nedictus Dominus, qui non eſt
paſſus vt deficeret ſucceſſor fami-
liæ tuæ, & vocaretur nomen eius
15 in Iſrael. * Et habeas qui conſo-
letur animam tuam, & enutriat
ſenectutem. de nuru enim tua na-
tus eſt, quæ te diligit: & multo
tibi melior eſt, quàm ſi ſeptem
16 haberes filios. * Suſceptumq.
Noëmi puerum poſuit in ſinu ſuo,
& nutricis ac gerulæ fungebatur
17 officio. * Vicinæ autem mulieres
congratulantes ei, & dicentes:
Natus eſt filius Noëmi: vocaue-
runt nomen eius Obed: hic eſt pa-
18 ter Iſai, patris Dauid. * Hæ ſunt
generationes Phares: ‖ Phares ge-
19 nuit Eſron, * Eſron genuit Aram,
20 Aram genuit Aminadab, * Ami-
nadab genuit Nahaſſon, Nahaſſon
21 genuit Salmon, * Salmon ge-
nuit Booz, Booz genuit
22 Obed, * Obed ge-
nuit Iſai, Iſai
genuit Da
uid.

‖Gen. 38. g. 29

‖1. Par. 2. a. 4 & 4. a. 1 Mat. 1. a. 3

LIBER PRIMVS SAMVELIS,

Quem nos PRIMVM REGVM Dicimus.

CAPVT PRIMVM.

FVIT vir vnus 1
de Ramatha- A
im ſophim,
de monte E-
phraim, &
nomen eius
Elcana, filius
Ieroham, fi-
lij Eliu, filij Thohu, filij Suph,
Ephrathæus: * & habuit duas vxo- 2
res, nomen vni Anna, & nomen
ſecundæ Phenenna. Fueruntq. Phe
nennæ filij: Annæ autem non e-
rant liberi. * Et aſcendebat vir 3
ille de ciuitate ſua ſtatutis diebus,
vt adoraret, & ſacrificaret Domi-
no exercituum in Silo. Erant au-
tem ibi duo filij Heli, Ophni &
Phinees, ſacerdotes Domini. * Ve- 4
nit ergo dies, & immolauit Hel-
cana, deditq. Phenennæ vxori ſuæ,
& cunctis filijs eius, & filiabus
partes: * Annæ autem dedit par- 5
tem vnam triſtis, quia Annam di-
ligebat. Dominus autem concluſ-
ſerat vuluam eius. * Affligebat 6
quoque eam æmula eius, & vehe-
menter angebat, in tantum, vt
exprobraret quod Dominus con-
cluſiſſet vuluam eius: * ſicq. fa- 7
ciebat per ſingulos annos, cum B
redeunte tempore aſcenderent ad
templum Domini: & ſic prouo-
cabat eam. porro illa flebat, &
non capiebat cibum. * Dixit er- 8
go ei Elcana vir ſuus: Anna, cur
fles? & quare non comedis? &
quam ob rem affligitur cor tuum?
numquid nō ego melior tibi ſum,
9 quàm decem filij? * Surrexit au-
tem Anna poſtquam comederat,
& biberat in Silo. Et Heli ſacer-
dote ſedente ſuper ſellam ante po-
10 ſtes templi Domini, * cum eſſet
Anna amaro animo, orauit ad
11 Dominum, flens largiter, * & vo-
tum vouit, dicens: Domine exer-
cituum, ſi reſpiciens videris affli-
ctionem famulæ tuæ, & recorda-
tus mei fueris, nec oblitus ancillæ
tuæ, dederisq. ſeruæ tuæ ſexum
virilem: dabo eum Domino om-
nibus diebus vitæ eius, & noua-
cula non aſcendet ſuper caput e-
12 ius. * Factum eſt autem, cum il-
la multiplicaret preces coram
Domino vt Heli obſeruaret os e-
13 ius. * Porro Anna loquebatur
in corde ſuo, tantumq. labia il-
lius mouebantur, & vox penitus
non audiebatur. Æſtimauit ergo
C eam Heli temulentam, * dixitq.
14 ei: Vſquequo ebria eris? digere
paulisper vinum, quo mades.
15 * Reſpondens Anna, nequaquam,
inquit, domine mi: nam mulier
infelix nimis ego ſum, vinumq.
& omne quod inebriare poteſt,
non bibi, ſed effudi animam
16 meam in conſpectu Domini. * Ne
reputes ancillā tuam quaſi vnam
de filiabus Belial: quia ex mul-
titudi-

titudine doloris, & mœroris mei
locuta ſum vſque in præſens.
* Tunc Heli ait ei: Vade in pace: 17
& Deus Iſrael det tibi petitionem
tuam, quam rogaſti eum. * Et 18
illa dixit: Vtinam inueniat ancil-
la tua gratiam in oculis tuis. Et
abiit mulier in viam ſuam, &
comedit, vultusq. illius non ſunt
amplius in diuerſa mutati. * Et 19
ſurrexerunt mane, & adorauerunt
coram Domino: reuerſiq.
ſunt, & venerunt in domum
~~ſuam Ramatha.~~ Cognouit autem
~~Elcana Annam vxorem ſuam:~~
~~& recordatus eſt eius Dominus.~~
* Et factum eſt poſt circulum 20
dierum, concepit Anna, & pepe-
rit filium, vocauitq. nomen eius
Samuel: eo quòd à Domino po-
ſtulaſſet eum. * Aſcendit au- 21
tem vir eius Elcana, & omnis do- D
mus eius, vt immolaret Domino
hoſtiam ſollemnem, & votum
ſuum, * & Anna non aſcendit: 22
dixit enim viro ſuo: Non vadam,
donec ablactetur infans, & du-
cam eum, vt appareat ante con-
ſpectum Domini, & maneat ibi
iugiter. * Et ait ei Elcana vir 23
ſuus: Fac quod bonum tibi vi-
detur, & mane donec ablactes
eum: precorq. vt impleat Do-
minus verbum ſuum. Manſit er-
go mulier, & lactauit filium
ſuum, donec amoueret eum a la-
cte. * Et adduxit eum ſecum, 24
poſtquam ablactauerat, in vitulis
tribus, & tribus modijs farinæ,
& amphora vini, & adduxit eum
ad domum Domini in Silo. Puer
autem erat adhuc infantulus: * & 25
immolauerunt vitulum, & ob-
tulerunt puerum Heli. * Et ait 26
Anna: Obſecro mi domine,
viuit anima tua domine: ego
ſum illa mulier, quæ ſteti coram
te hic orans Dominum. * Pro 27
puero iſto oraui, & dedit mi-
hi Dominus petitionem meam,
quam poſtulaui eum. * Idcir- 28
co & ego commodaui eum Do-
mino cunctis diebus, quibus fue-
rit commodatus Domino. Et ado-
rauerunt ibi Dominum. Et ora-
uit Anna, & ait:

CAP. II.

Exultauit cor meum in Domi- 1
no, & exaltatum eſt cor- A
nu meum in Deo meo: dilata-
tum eſt os meum ſuper inimicos
meos: quia lætata ſum in ſaluta-
ri tuo.
2 * Non eſt ſanctus, vt eſt Do-
minus: neque enim eſt alius ex-
tra te, & non eſt fortis ſicut Deus
noſter.
3 * Nolite multiplicare loqui ſu-
blimia, gloriantes: recedant ve-
tera de ore veſtro: quia Deus
ſcientiarum, Dominus eſt, & ipſi
ſi præparantur cogitationes.
4 * Arcus fortium ſuperatus eſt,
& infirmi accincti ſunt robore.
5 * Repleti prius, pro panibus
ſe locauerunt: & famelici ſatu-
rati ſunt, donec ſterilis peperit
plurimos: & quæ multos habebat
filios, infirmata eſt.
6 * Dominus mortificat & Deut.32.f.39
B viuificat, deducit ad inferos & Tob.13.a.2
reducit. Sap.16.b.13
7 * Dominus pauperem facit &
ditat, humiliat & ſubleuat.
8 * Suſcitat de puluere egenum,
& de ſtercore eleuat pauperem:
vt ſedeat cum principibus, & ſo-
lium gloriæ teneat. Domini enim
ſunt cardines terræ, & poſuit ſu-
per eos orbem.
9 * Pedes ſanctorum ſuorum ſer-
uabit, & impij in tenebris conti-
ceſcent: quia non in fortitudine
ſua roborabitur vir.
10 * Dominum formidabunt ad-
uerſarij eius: & ſuper ipſos in
cælis tonabit: Dominus iudica-
bit fines Terræ, & dabit impe-
rium regi ſuo, & ſublimabit cor-
C nu Chriſti ſui.
11 * Et abijt Elcana Ramatha,
in domum ſuam: puer autem erat
miniſter in conſpectu Domini an-
te faciem Heli ſacerdotis.
12 * Porro filij Heli, filij Belial,
neſcientes Dominum, * neque
officium ſacerdotum ad popu-
lum: ſed quicumque immolaſ-
ſet victimam, veniebat puer
ſacerdotis, dum coquerentur car-
nes, & habebat fuſcinulam tri-
13 dentem in manu ſua, * & mit-
tebat eam in lebetem, vel in
caldariam, aut in ollam, ſiue
in cacabum: & omne, quod
leuabat fuſcinula, tollebat ſacer-
dos ſibi. ſic faciebant vniuerſo
14 Iſraeli venientium in Silo. * Etiam
antequam adolerent adipem, ve-

niebat puer ſacerdotis, & dicebat
immolanti: Da mihi carnem, vt
coquam ſacerdoti: non enim ac-
cipiam a te carnem coctam, ſed D
crudam. * Dicebatq. illi immo- 16
lans: Incendatur primum iuxta
morem hodie adeps, & tolle tibi
quantumcumque deſiderat anima
tua. Qui reſpondens aiebat ei:
Nequaquam: nunc enim dabis,
alioquin tollam vi. * Erat ergo 17
peccatum puerorum grande nimis
coram Domino: quia retrahebant
homines a ſacrificio Domini. * Sa- 18
muel autem miniſtrabat ante fa-
ciem Domini, puer, accinctus
ephod lineo. * Et tunicam par- 19
uam faciebat ei mater ſua, quam
afferebat ſtatutis diebus, aſcendẽs
cum viro ſuo, vt immolaret ho-
ſtiam ſollemnem. * Et benedixit 20
Heli Elcanæ, & vxori eius: di-
xitq. ei: Reddat tibi Dominus
ſemen de muliere hac, pro fœno-
re quod commodaſti Domino. Et
abierunt in locum ſuum. * Viſi- 21
tauit ergo Dominus Annam, & E
concepit, & peperit tres filios,
& duas filias: & magnificatus eſt
puer Samuel apud Dominum.
* Heli autem erat ſenex valde, & 22
audiuit omnia quæ faciebant filij
ſui vniuerſo Iſraeli: & quomodo
dormiebant cum mulieribus quæ
obſeruabant ad oſtium taberna-
culi: * & dixit eis: Quare facitis 23
res huiuſcemodi, quas ego audio,
res peſſimas, ab omni populo?
* Nolite filij mei: non enim eſt 24
bona fama, quam ego audio, vt
tranſgredi faciatis populum Do-
mini. * Si peccauerit vir in vi- 25
rum, placari ei poteſt Deus: ſi
autem in Dominum peccauerit
vir, quis orabit pro eo? & non
audierunt vocem patris ſui: quia
voluit Dominus occidere eos.
* Puer autem Samuel proficiebat, 26
atque creſcebat, & placebat tam F
Domino, quam hominibus. * Ve- 27
nit autem vir Dei ad Heli, & ait
ad eum: Hæc dicit Dominus:
Numquid non aperte reuelatus
ſum domui patris tui, cum eſſent
in Ægypto in domo Pharaonis?
* Et elegi eum ex omnibus tribu- 28
bus Iſrael mihi in ſacerdotem, vt
aſcenderet ad altare meum, &
adoleret mihi incenſum, & por-
taret Ephod coram me: & dedi
domui patris tui omnia de ſacrifi-
29 ciis filiorum Iſrael. * Quare calce
abiceciſtis victimam meam, & mu
nera mea quæ præcepi, vt offerren
tur in templo: & magis honoraſti
filios tuos, quàm me, vt comede-
retis primitias omnis ſacrificij Iſ-
30 rael populi mei? * Propterea ait Do
minus Deus Iſrael: Loquens locu * 3. Reg. 2. c.27
tus ſum, vt domus tua, & domus
patris tui miniſtraret in conſpectu
meo, vſque in ſempiternum.
Nunc autem dicit Dominus: Ab-
ſit hoc a me: ſed quicumque glo-
rificauerit me, glorificabo eum:
qui autem contemnunt me, erunt
31 ignobiles. * Ecce dies veniunt:
G & præcidam brachium tuum, &
brachium domus patris tui, vt
32 non ſit ſenex in domo tua. * Et
videbis æmulum tuum in templo,
in vniuerſis proſperis Iſrael: &
non erit ſenex in domo tua om-
33 nibus diebus. * Verumtamen
non auferam penitus virum ex te
ab altari meo: ſed vt deficiant
oculi tui, & tabeſcat anima tua:
& pars magna domus tuæ morie-
tur cum ad virilem ætatem vene-
34 rit. * Hoc autem erit tibi ſignum,
quod venturum eſt duobus filiis
tuis, Ophni & Phinees: In die
35 vno morientur ambo. * Et ſu-
ſcitabo mihi ſacerdotem fidelem,
qui iuxta cor meum, & animam
meam faciet: & ædificabo ei do-
mum fidelem, & ambulabit co-
ram Christo meo cunctis diebus.
36 * Futurum eſt autem, vt quicum-
que remanſerit in domo tua, ve-
niat vt oretur pro eo, & offerat
nummum argenteum, & tor-
tam panis, dicatque: Dimitte
me obſecro ad vnam partem ſa-
cerdotalem, vt comedam buccel-
lam panis.

CAP. III.

1 A PVer autem Samuel miniſtra-
bat Domino coram Heli, &
ſermo Domini erat pretioſus in
diebus illis, non erat viſio mani-
2 feſta. * Factum eſt ergo in die
quadam, Heli iacebat in loco ſuo,
& oculi eius caligauerant, nec
3 poterat videre: * lucerna Dei an-
tequam extingueretur, Samuel
dormiebat in templo Domini,
4 vbi erat arca Dei. * Et vocauit
Domi-

Dominus Samuel. Qui reſpon-
dens ait: Ecce ego. * Et cucurrit 5
ad Heli, & dixit: Ecce ego: voca-
ſti enim me. Qui dixit: Non vo-
caui: reuertere, & dormi. Et
abiit, & dormiuit. * Et adiecit 6
Dominus rurſum vocare Samue-
lem. Conſurgensq. Samuel, abiit
ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia
vocaſti me. Qui reſpondit: Non
vocaui te fili mi: reuertere, & dor- B
mi. * Porro Samuel necdum ſcie- 7
bat Dominum, neque reuelatus
fuerat ei ſermo Domini. * Et ad- 8
iecit Dominus, & vocauit adhuc
Samuelem tertio. Qui conſur-
gens abiit ad Heli, * & ait: Ecce 9
ego: quia vocaſti me. Intellexit
ergo Heli quia Dominus vocaret
puerum: & ait ad Samuelem:
Vade, & dormi: & ſi deinceps vo-
cauerit te, dices: Loquere Domi-
ne, quia audit ſeruus tuus. Abiit
ergo Samuel, & dormiuit in loco
ſuo. * Et venit Dominus, & ſte- 10
tit: & vocauit, ſicut vocauerat ſe-
cundo, Samuel, Samuel. Et ait
Samuel: Loquere Domine, quia
audit ſeruus tuus. * Et dixit Do- 11
minus ad Samuelem: Ecce ego C
facio verbum in Iſrael: quod qui-
cumque audierit, tinnient ambæ
aures eius. * In die illa ſuſcitabo 12
aduerſum Heli omnia quæ locu-
tus ſum ſuper domum eius: inci-
piam, & complebo. * Prædixi 13
enim ei quòd iudicaturus eſſem
domum eius in æternum, pro-
pter iniquitatem, eo quòd noue-
rat indigne agere filios ſuos, &
non corripuerit eos. * Idcirco 14
iuraui domui Heli quòd non ex-
pietur iniquitas domus eius victi-
mis, & muneribus vſque in æter-
num. * Dormiuit autem Samuel 15
vſque mane, aperuitq. oſtia do-
mus Domini. Et Samuel time-
bat indicare viſionem Heli. * Vo- 16
cauit ergo Heli Samuelem, & di-
xit: Samuel fili mi? Qui reſpon-
dens, ait: Præſto ſum. * Et in- 17
terrogauit eum: Quis eſt ſermo, D
quem locutus eſt Dominus ad te?
oro te ne celaueris me. hæc fa-
ciat tibi Deus, & hæc addat, ſi
abſconderis a me ſermonem ex
omnibus verbis, quæ dicta ſunt
tibi. * Indicauit itaque ei Samuel 18
vniuerſos ſermones, & non abſ-
condit ab eo. Et ille reſpondit:
Dominus eſt: quod bonum eſt in
19 oculis ſuis faciat. * Creuit autem
Samuel, & Dominus erat cum
eo, & non cecidit ex omnibus
20 verbis eius in terram. * Et co-
gnouit vniuerſus Iſrael a Dan, vſ-
que Berſabee, quòd fidelis Sa-
muel propheta eſſet Domini.
21 * Et addidit Dominus vt appa-
reret in Silo, quoniam reuela-
tus fuerat Dominus Samueli in
Silo, iuxta verbum Domini. Et
euenit ſermo Samuelis vniuerſo
Iſraeli.

CAP. IIII.

1 ET factum eſt in diebus illis,
A conuenerunt Philiſthijm in
pugnam: & egreſſus eſt Iſrael ob-
uiam Philiſthijm in prœlium, &
caſtrametatus eſt iuxta Lapidem
adiutorij. Porro Philiſthijm ve-
2 nerunt in Aphec, * & inſtruxerunt
aciem contra Iſrael. Inito autem
certamine, terga vertit Iſrael Phi-
liſthæis: & cæſa ſunt in illo cer-
tamine paſſim per agros, quaſi
3 quattuor millia virorum. * Et re-
uerſus eſt populus ad caſtra: di-
xeruntq. maiores natu de Iſrael:
Quare percuſſit nos Dominus ho-
die coram Philiſthijm? Afferamus
ad nos de Silo arcã fœderis Domi-
ni, & veniat in medium noſtri, vt
ſaluet nos de manu inimicorum
4 noſtrorum. * Miſit ergo populus
in Silo, & tulerunt inde arcam
fœderis Domini exercituum ſe-
dentis ſuper Cherubim: erantq.
duo filij Heli cum arca fœderis
5 Dei, Ophni & Phinees. * Cumq.
veniſſet arca fœderis Domini in
caſtra, vociferatus eſt omnis Iſ-
rael clamore grandi, & perſonuit
6 terra. * Et audierunt Philiſthijm
B vocem clamoris, dixeruntque:
Quænam eſt hæc vox clamoris ma
gni in caſtris Hebræorum? Et co-
gnouerunt quòd arca Domini ve-
7 niſſet in caſtra. * Timueruntq.
Philiſthijm dicentes: Venit Deus
in caſtra. Et ingemuerunt, di-
8 centes: * Væ nobis: non enim
fuit tanta exultatio heri & nu-
diuſtertius: væ nobis. Quis nos
ſaluabit de manu Deorum ſubli-
mium iſtorum? hi ſunt Dij, qui
percuſſerunt Ægyptum omni pla-
9 ga, in deſerto. * Confortami-

ni, & eſtote viri, Philiſthijm: ne ſeruiatis Hebræis, ſicut & il-
li ſeruierunt vobis: confortami-
ni, & bellate. * Pugnauerunt 10
ergo Philiſthijm, & cæſus eſt
Iſrael, & fugit vnuſquiſque
in tabernaculum ſuum: & fa-
cta eſt plaga magna nimis: &
ceciderunt de Iſrael triginta mil-
lia peditum. * Et arca Dei 11
capta eſt: duo quoque filij He- C
li mortui ſunt, Ophni & Phi-
nees. * Currens autem vir de 12
Beniamin ex acie, venit in Si-
lo in die illa, ſciſſa veſte, &
conſperſus puluere caput. * Cumq. 13
ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper
ſellam contra viam ſpectans.
Erat enim cor eius pauens pro ar-
ca Dei. Vir autem ille poſtquam
ingreſſus eſt, nunciauit vrbi:
& vlulauit omnis ciuitas. * Et 14
audiuit Heli ſonitum clamoris,
dixitque: Quis eſt hic ſonitus
tumultus huius? At ille feſtina-
uit, & venit, & nunciauit He-
li. * Heli autem erat nonaginta 15
& octo annorum, & oculi eius
caligauerant, & videre non po-
terat. * Et dixit ad Heli: Ego 16
ſum qui veni de prælio, & ego
qui de acie fugi hodie. Cui ille
ait: Quid actum eſt fili mi? * Re- 17
ſpondens autem ille, qui nuncia-
bat, Fugit, inquit, Iſrael coram
Philiſthijm, & ruina magna fa-
cta eſt in populo: inſuper, & duo
filij tui mortui ſunt, Ophni &
Phinees: & arca Dei capta eſt. D
* Cumq. ille nominaſſet arcã Dei, 18
cecidit de ſella retrorſum iuxta
oſtium, & fractis ceruicibus mor-
tuus eſt. Senex enim erat vir
& grandæuus: & ipſe iudicauit
Iſrael quadraginta annis. * Nu- 19
rus autem eius, vxor Phinees,
prægnans erat, vicinaq. partui:
& audito nuncio quòd capta eſſet
arca Dei, & mortuus eſſet ſocer
ſuus, & vir ſuus, incuruauit ſe
& peperit: irruerant enim in eam
dolores ſubiti. * In ipſo autem 20
momento mortis eius, dixerunt
ei quæ ſtabant circa eam: Ne ti-
meas, quia filium peperiſti. Quæ
non reſpondit eis, neque animad-
uertit. * Et vocauit puerum, Icha- 21
bod, dicens: Tranſlata eſt gloria
de Iſrael, quia capta eſt arca Dei,
& pro ſocero ſuo & pro vi-
22 ro ſuo; * & ait: Tranſlata eſt
gloria ab Iſrael, eo quod capta eſ-
ſet arca Dei.

CAP. V.

1 PHiliſthijm autem tulerunt ar-
A cã Dei, & aſportauerunt eam
a Lapide adiutorij in Azotum.
2 * Tuleruntq. Philiſthijm arcam
Dei, & intulerunt eam in tem-
plum Dagon, & ſtatuerunt eam
3 iuxta Dagon. * Cumq. ſurrexiſ-
ſent diluculo Azotij altera die,
ecce Dagon iacebat pronus in ter-
ra ante arcam Domini: & tulerunt
Dagon, & reſtituerunt eum in
4 locum ſuum. * Ruſumq. mane
die altera conſurgentes, inuene-
runt Dagon iacẽtem ſuper faciem
ſuam in terra coram arca Domi-
ni: caput autem Dagon, & duæ
B palmæ manuum eius abſciſſæ e-
5 rant ſuper limen: * porro Dagon
ſolus truncus remanſerat in loco
ſuo. Propter hanc cauſam non
calcant ſacerdotes Dagon, & om-
nes qui ingrediuntur templum
eius, ſuper limen Dagon in Azo-
to, vſque in hodiernum diem.
6 * Aggrauata eſt autem manus Do-
mini ſuper Azotios, & demolitus
eſt eos: ‖ & percuſsit in ſecretiori ‖ Pſal. 77. g.
parte natium Azotum, & fines 66
eius. Et ebullierunt villæ & agri
in medio regionis illius, & nati
ſunt mures, & facta eſt confuſio
7 mortis magnæ in ciuitate. * Viden-
tes autem viri Azotij huiuſcemo-
di plagam, dixerunt: Non maneat
arca Dei Iſrael apud nos: quo-
niam dura eſt manus eius ſuper
C nos, & ſuper Dagon deum no-
8 ſtrum. * Et mittentes congregaue-
runt omnes ſatrapas Philiſthino-
rum ad ſe, & dixerunt: Quid fa-
ciemus de arca Dei Iſrael? Reſpon-
deruntq. Gethæi: Circumducatur
arca Dei Iſrael. Et circumduxerunt
9 arcam Dei Iſrael. * Illis autem cir-
cumducentibus eam, fiebat manus
Domini per ſingulas ciuitates in-
terfectionis magnæ nimis: & per-
cutiebat viros vniuſcuiuſque vr-
bis, a paruo vſque ad maiorem,
& computreſcebant prominentes
extales eorum. Inieruntq. Gethæi
conſilium, & fecerunt ſibi ſedes
10 pelliceas. * Miſerunt ergo arcam
Dei in Accaron. Cumq. veniſſet

arca Dei in Accaron, exclamaue-
runt Accaronitæ, dicentes: Ad- D
duxerunt ad nos arcam Dei Iſrael,
vt interficiat nos & populum no-
ſtrum. * Miſerunt itaque & con- 11
gregauerunt omnes ſatrapas Phili-
ſthinorum: qui dixerunt: Dimit-
tite arcam Dei Iſrael, & reuerta-
tur in locum ſuum, & non interfi-
ciat nos cum populo noſtro.* Fie- 12
bat enim pauor mortis in ſingulis
vrbibus, & grauiſſima valde ma-
nus Dei. viri quoque, qui mortui
non fuerant, percutiebantur in ſe-
cretiori parte natium: & aſcende-
bat vlulatus vniuſcuiuſque ciuita-
tis in cælum.

CAP. VI.

FVit ergo arca Domini in regio- 1
ne Philiſthinorũ ſeptem men- A
ſibus. * Et vocauerunt Philiſthijm 2
ſacerdotes & diuinos, dicentes:
Quid faciemus de arca Domini?
indicate nobis quomodo remitta-
mus eam in locum ſuum. Qui di-
xerunt: * Si remittitis arcam Dei 3
Iſrael, nolite dimittere eam va-
cuam, ſed quod debetis, reddite
ei pro peccato, & tunc curabimi-
ni: & ſcietis quare non recedat
manus eius a vobis. * Qui dixe- 4
runt: Quid eſt quod pro delicto
reddere debeamus ei? Reſponde-
runtq. illi: * Iuxta numerum pro- 5
uinciarum Philiſthinorum quin-
que anos aureos facietis, & quin-
que mures aureos: quia plaga vna
fuit omnibus vobis, & ſatrapis ve-
ſtris. Facietisq. ſimilitudines ano-
rum veſtrorum, & ſimilitudines
murium, quæ demoliti ſunt ter-
ram, & dabitis Deo Iſrael gloriam:
ſi forte releuet manum ſuam a vo
bis, & a dijs veſtris, & a terra ve- B
ſtra. * Quare aggrauatis corda ve- 6
ſtra, ſicut aggrauauit Ægyptus, &
Pharao cor ſuum? ‖ nonne poſt-
quam percuſſus eſt, tunc dimiſit
eos, & abierunt? * Nunc ergo ar- 7
ripite & facite plauſtrum nouum
vnum: & duas vaccas fœtas, qui-
bus non eſt impoſitum iugum,
iungite in plauſtro, & recludite
vitulos earum domi. * Tolletisq. 8
arcam Domini, & ponetis in plau-
ſtro, & vaſa aurea, quæ exoluiſtis
ei pro delicto, ponetis in capſel-
lam ad latus eius: & dimittite

‖ Exo. 12. c. 31

9 eam vt vadat. * Et aſpicietis: & ſi
quidem per viam finium ſuorum
aſcenderit contra Bethſames, ipſe
fecit nobis hoc malum grande:
ſin autem, minime: ſciemus quia
nequaquam manus eius tetigit
10 nos, ſed caſu accidit. * Fecerunt
ergo illi hoc modo: & tollentes
duas vaccas, quæ lactabant vitu-
los, iunxerunt ad plauſtrum, vi-
tulosq. earum concluſerunt domi.
11 * Et poſuerunt arcam Dei ſuper
C plauſtrum, & capſellam, quæ ha-
bebat mures aureos & ſimilitudi-
12 nes anorum. * Ibant autem in di-
rectum vaccæ per viam, quæ ducit
Bethſames, & itinere vno gradie-
bantur, pergentes & mugientes: &
non declinabãt neque ad dextram
neque ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ
Philiſthijm ſequebantur vſque ad
13 terminos Bethſames. * Porro Beth-
ſamitæ metebant triticum in val-
le: & eleuantes oculos ſuos, vide-
runt arcam, & gauiſi ſunt cum vi-
14 diſſent. * Et plauſtrum venit in
agrum Ioſue Bethſamitæ, & ſtetit
ibi. Erat autem ibi lapis magnus,
& conciderunt ligna plauſtri, vac-
casq. impoſuerunt ſuper ea holo-
15 cauſtum Domino. * Leuitæ au-
tem depoſuerunt arcam Dei, &
capſellam, quæ erat iuxta eam,
in qua erant vaſa aurea, & poſue-
runt ſuper lapidem grandem. Viri
autem Bethſamitæ obtulerunt ho-
locauſta, & immolauerunt victi-
16 mas in die illa Domino. * Et quin-
que ſatrapæ Philiſthinorum vide-
runt, & reuerſi ſunt in Accaron
17 in die illa. * Hi ſunt autem ani
D aurei, quos reddiderũt Philiſthijm
pro delicto, Domino: Azotus
vnum, Gaza vnum, Aſcalon
vnum, Geth vnũ, Accaron vnum:
18 * & mures aureos ſecundum nu-
merum vrbium Philiſthijm, quin-
que prouinciarum, ab vrbe mu-
rata, vſque ad villam, quæ erat abſ-
que muro, & vſque ad Abelma-
gnum, ſuper quem poſuerunt ar-
cam Domini, quæ erat vſque in il-
lum diem in agro Ioſue Bethſami-
19 tis. * Percuſſit autem de viris Beth-
ſamitibus, eo quod vidiſſent ar-
cam Domini: & percuſſit de po-
pulo ſeptuaginta viros, & quin-
quaginta millia plebis. Luxitq.
populus, eo quod Dominus per-
20 cuſſiſſet plebem plaga magna. * Et
dixe-

dixerũt viri Bethſamitæ: Quis po-
terit ſtare in conſpectu Domini Dei
ſancti huius? & ad quem aſcendet
a nobis? * Miſeruntq. nuncios 21
ad habitatores Cariathiarim, di-
centes: Reduxerunt Philiſthijm
arcam Domini, deſcendite, & re-
ducite eam ad vos.

CAP. VII.

VEnerunt ergo viri Cariathia- 1
rim, & reduxerunt arcam A
Domini, & intulerunt eam in do-
mum Abinadab in Gabaa: Elea-
zarum autem filium eius ſanctifi-
cauerunt, vt cuſtodiret arcam Do-
mini. * Et factum eſt, ex qua die 2
manſit arca Domini in Cariathia-
rim, multiplicati ſunt dies (erat
quippe iã annus vigeſimus) & re-
quieuit omnis domus Iſrael poſt
Dominum. * Ait autem Samuel 3
ad vniuerſam domum Iſrael, di-
cens: ‖ Si in toto corde veſtro re-
uertimini ad Dominum, auferte
deos alienos de medio veſtri, Baa-
lim & Aſtaroth: & præparate cor-
da veſtra Domino, & ſeruite ei ſo-
li, & eruet vos de manu Phili-
ſthijm. * Abſtulerunt ergo filij 4
Iſrael Baalim & Aſtaroth, & ſer- B
uierunt Domino ſoli. * Dixit au- 5
tem Samuel: Congregate vniuer-
ſum Iſrael in Maſphath, vt orem
pro vobis Dominum. * Et con- 6
uenerunt in Maſphath: hauſe-
runtq. aquam, & effuderunt in
conſpectu Domini, & ieiunaue-
runt in die illa, atque dixerunt
ibi: Peccauimus Domino. Iudi-
cauitq. Samuel filios Iſrael in Maſ
phath. * Et audierunt Philiſthijm 7
quod congregati eſſent filij Iſrael
in Maſphath, & aſcenderunt ſa-
trapæ Philiſtinorũ ad Iſrael. Quod
cum audiſſent filij Iſrael, timue-
runt a facie Philiſthinorum. * Di- 8
xeruntq. ad Samuelem: Ne ceſſes
pro nobis clamare ad Dominum
Deum noſtrum, vt ſaluet nos de C
manu Philiſthinorum. * Tulit au- 9
tem Samuel agnum lactentem v-
num, & obtulit illum holocau-
ſtum integrum Domino: & cla-
mauit Samuel ad Dominum pro
Iſrael, & exaudiuit eum Domi-
nus. * Factum eſt autem, cum 10
Samuel offerret holocauſtum, Phi-
liſthijm inire prœlium contra

‖ Deut. 6. c. 13
Matt. 4. b. 12

Iſrael: intonuit autem Dominus
fragore magno in die illa ſuper
Philiſthijm, & exterruit eos, &
11 cæſi ſunt a facie Iſrael. * ‖ Egreſ-
ſiq. viri Iſrael de Maſphath perſe-
cuti ſunt Philiſthæos, & percuſſe-
runt eos vſque ad locum, qui erat
12 ſubter Bethchar. * Tulit autem
Samuel lapidem vnum, & poſuit
eum inter Maſphath & inter Sen:
D & vocauit nomen loci illius, La-
pis adiutorij. Dixitque: Hucuſque
13 auxiliatus eſt nobis Dominus. * Et
humiliati ſunt Philiſthijm, nec
appoſuerunt vltra vt venirent in
terminos Iſrael. Facta eſt itaque
manus Domini ſuper Philiſthæos,
14 cunctis diebus Samuelis. * Et red-
ditæ ſunt vrbes, quas tulerant Phi-
liſthijm ab Iſrael, Iſraeli, ab Ac-
caron vſque Geth, & terminos
ſuos: liberauitq. Iſrael de manu
Philiſthinorum, eratq. pax inter
15 Iſrael & Amorrhæum. * Iudica-
bat quoque Samuel Iſraelem cun-
16 ctis diebus vitæ ſuæ: * & ibat per
ſingulos annos circuiens Bethel
& Galgala & Maſphath, & iudi-
cabat Iſraelem in ſupradictis locis.
17 * Reuertebaturq. in Ramatha:
ibi enim erat domus eius, & ibi
iudicabat Iſraelem; ædificauit e-
tiam ibi altare Domino.

‖ Eccli. 46. d. 22

CAP. VIII.

1 A FActum eſt autem cum ſenuiſ-
ſet Samuel, poſuit filios ſuos
2 iudices Iſrael. * Fuitq. nomen
filij eius primogeniti Ioel: & no-
men ſecundi Abia, iudicum in
3 Berſabee. * Et non ambulaue-
runt filij illius in vijs eius: ſed de-
clinauerunt poſt auaritiam, acce-
peruntq. munera, & peruerterunt
4 iudicium. * Congregati ergo vni-
uerſi maiores natu Iſrael, venerunt
5 ad Samuelem in Ramatha. * Di-
xeruntq. ei: Ecce tu ſenuiſti, & fi-
lij tui non ambulant in vijs tuis:
‖ conſtitue nobis regem, vt iudi-
cet nos, ſicut & vniuerſæ habent
6 nationes. * Diſplicuit ſermo in
oculis Samuelis, eo quod dixiſ-
B ſent: Da nobis regem, vt iudicet
nos. Et orauit Samuel ad Domi-
7 num. * Dixit autem Dominus
ad Samuelem: Audi vocem populi
in omnibus, quæ loquuntur tibi.
non enim te abiecerunt, ſed me,
ne re-

‖ Oſee 13. c. 10
Act. 13. c. 21

me regnem ſuper eos. * Iuxta om- 8
nia opera ſua, quæ fecerunt a die
qua eduxi eos de Ægypto vſque
ad diem hanc: ſicut dereliquerunt
me, & ſeruierunt dijs alienis, ſic
faciunt etiam tibi. * Nunc ergo 9
vocem eorum audi: verumtamen
conteſtare eos, & prædic eis ius
regis, qui regnaturus eſt ſuper eos.
* Dixit itaque Samuel omnia ver- 10
ba Domini ad populum, qui petie-
rat a ſe regem, * & ait: Hoc erit 11
ius regis, qui imperaturus eſt vo- C
bis: Filios veſtros tollet, & ponet
in curribus ſuis, facietq. ſibi equi-
tes & præcurſores quadrigarum
ſuarum, * & conſtituet ſibi tribu- 12
nos, & centuriones, & aratores
agrorum ſuorum, & meſſores ſe-
getum, & fabros armorum & cur
ruum ſuorum. * Filias quoque 13
veſtras faciet ſibi vnguentarias, &
focarias, & paniticas. * Agros 14
quoque veſtros, & vineas, & oli-
ueta optima tollet, & dabit ſeruis
ſuis. * Sed & ſegetes veſtras, & vi- 15
nearum reditus addecimabit, vt
det eunuchis & famulis ſuis. * Ser- 16
uos etiam veſtros, & ancillas, &
iuuenes optimos, & aſinos aufe-
ret, & ponet in opere ſuo. * Gre- 17
ges quoque veſtros addecimabit, D
voſq. eritis ei ſerui. * Et clamabi- 18
tis in die illa a facie regis veſtri,
quem elegiſtis vobis: & non exau-
diet vos Dominus in die illa, quia
petiſtis vobis regem. * Noluit au- 19
tem populus audire vocem Samue
lis, ſed dixerunt: Nequaquam:
rex enim erit ſuper nos, * & eri- 20
mus nos quoque ſicut omnes gen-
tes: & iudicabit nos rex noſter, &
egredietur ante nos, & pugnabit
bella noſtra pro nobis. * Et audi- 21
uit Samuel omnia verba populi, &
locutus eſt ea in auribus Domini.
* Dixit autē Dominus ad Samue- 22
lem: Audi vocem eorum, & con-
ſtitue ſuper eos regem. Et ait Sa-
muel ad viros Iſrael: Vadat vnuſ-
quiſque in ciuitatem ſuam.

CAP. IX.

ET erat vir de Beniamin nomi- 1
ne Cis, filius Abiel, filij Se- A
ror, filij Bechorath, filij Aphia,
filij viri Iemini, fortis robore.
* Et erat ei filius vocabulo Saul, 2
electus & bonus: & non erat vir
de filijs Iſrael melior illo. ab hu-
mero & ſurſum eminebat ſuper
3 omnem populum. * Perierant au-
tem aſinæ Cis patris Saul: & dixit
Cis ad Saul filium ſuum: Tolle te-
cum vnum de pueris, & cõſurgens
vade, & quære aſinas. Qui cum
tranſiſſent per montem Ephraim,
4 * & per terram Saliſa, & non in-
ueniſſent, tranſierunt etiam per
Terram Salim, & non erant: ſed
& per Terram Iemini, & minime
5 repererunt. * Cum autem veniſ-
ſent in Terram Suph, dixit Saul
ad puerum, qui erat cum eo: Ve-
ni & reuertamur, ne forte dimiſe-
rit pater meus aſinas, & ſolicitus
6 ſit pro nobis. * Qui ait ei: Ecce
vir Dei eſt in ciuitate hac, Vir no-
bilis: omne, quod loquitur, ſine
ambiguitate venit. nunc ergo ea-
mus illuc, ſi forte indicet nobis de
via noſtra, propter quam veni-
7 mus. * Dixitq. Saul ad puerum
B ſuum: Ecce ibimus: quid feremus
ad virum Dei? panis defecit in ſi-
tarcijs noſtris: & ſportulam non
habemus, vt demus homini Dei,
8 nec quidquam aliud. * Rurſum
puer reſpondit Sauli, & ait: Ecce
inuenta eſt in manu mea quarta
pars ſtateris argenti, demus homi-
ni Dei, vt indicet nobis viam no-
9 ſtram. * (Olim in Iſrael ſic loque-
batur vnuſquiſque vadens conſu-
lere Deum: Venite, & eamus ad
Videntem. Qui enim Propheta
dicitur hodie, vocabatur olim Vi-
10 dens.) * Et dixit Saul ad puerum
ſuum. Optimus ſermo tuus, Ve-
ni, eamus. Et ierunt in ciuitatem,
11 in qua erat vir Dei. * Cumq. aſcen
derent cliuum ciuitatis, inuene-
runt puellas egredientes ad hau-
riendam aquam, & dixerunt eis:
12 Num hic eſt Videns? * Quæ re-
ſpondentes, dixerunt illis: Hic eſt:
ecce ante te, feſtina nunc: hodie
enim venit in ciuitatem, quia ſa-
crificium eſt hodie populi in ex-
13 celſo. * Ingredientes vrbem, ſta-
tim inuenietis eum antequam
aſcendat excelſum ad veſcendum.
neque enim comeſurus eſt popu-
lus donec ille veniat: quia ipſe be
nedicit hoſtiæ, & deinceps come-
dunt qui vocati ſunt. Nunc ergo
conſcendite, quia hodie reperietis
14 eum. * Et aſcenderunt in ciuita-
tem. Cumq. illi ambularent in
medio

medio vrbis, apparuit Samuel egre
C diens obuiam eis, vt aſcenderet in
‖ Act. 13. c. 21 15 excelſum. * ‖ Dominus autem re-
uelauerat auriculam Samuelis an-
te vnam diem quàm veniret Saul,
16 dicens. * Hac ipſa hora, quæ nunc
eſt, cras mittam virū ad te de Ter-
ra Beniamin, & vnges eum du-
cem ſuper populum meum Iſrael:
& ſaluabit populū meum de manu
Philiſthinorum: quia reſpexi po-
pulum meum, venit enim clamor
17 eorum ad me. * Cumq. aſpexiſſet
Samuel Saulem, Dominus dixit
ei: Ecce, vir, quem dixeram ti-
bi, iſte dominabitur populo meo.
18 * Acceſſit autem Saul ad Samue-
lem in medio portæ, & ait: Indi-
ca, oro, mihi, vbi eſt domus Vi-
19 dentis. * Et reſpōdit Samuel Sau-
li dicens: Ego ſum Videns. aſcen-
de ante me in excelſum, vt come-
datis mecum hodie, & dimittam
te mane: & omnia, quæ ſunt in
20 corde tuo, indicabo tibi. * Et de
aſinis, quas nudiuſtertius perdidi-
ſti, ne ſolicitus ſis, quia inuentæ
ſunt. Et cuius erunt optima quæ-
que Iſrael? nonne tibi & omni do
21 mui patris tui? * Reſpondens au-
tem Saul, ait: Numquid non fi-
lius Iemini ego ſum de minima
tribu Iſrael, & cognatio mea no-
uiſſima inter omnes familias de
tribu Beniamin? quare ergo locu-
22 tus es mihi ſermonē iſtum? * Aſ-
D ſumens itaque Samuel Saulem, &
puerum eius, introduxit eos in tri-
clinium, & dedit eis locum in ca-
pite eorum, qui fuerant inuitati:
23 erāt enim quaſi triginta viri. * Di-
xitq. Samuel coco: Da partem,
quam dedi tibi, & præcepi vt re-
24 poneres ſeorſum apud te. * Leua-
uit autem cocus armum, & poſuit
ante Saul. Dixitq. Samuel: Ecce
quod remanſit, pone ante te, &
comede: quia de induſtria ſerua-
tum eſt tibi, quando populum vo-
caui. Et comedit Saul cum Sa-
25 muele in die illa. * Et deſcende-
runt de excelſo in oppidum, & lo-
cutus eſt cum Saule in ſolario: ſtra-
uitq. Saul in ſolario, & dormiuit.
26 * Cumq. mane ſurrexiſſent, & iam
eluceſceret, vocauit Samuel Sau-
lem in ſolario, dicens: Surge, &
dimittam te. Et ſurrexit Saul:
egreſſiq. ſunt ambo, ipſe videlicet,
27 & Samuel. * Cumq. deſcenderent
in extrema parte ciuitatis, Samuel
dixit ad Saul: Dic puero vt antece-
dat nos, & tranſeat: tu autem
ſubſiſte paulisper, vt indicem tibi
verbum Domini.

CAP. X.

1 TVlit ‖ autem Samuel lenticu- ‖ Act. 13. c. 21
A lam olei, & effudit ſuper ca-
put eius, & deoſculatus eſt eum,
& ait: Ecce, vnxit te Dominus
ſuper hereditatem ſuam in princi-
pem, & liberabis populum ſuum
de manibus inimicorum eius, qui
in circuitu eius ſunt. Et hoc tibi
ſignum, quia vnxit te Deus in prin
2 cipem. * Cum abieris hodie a me,
inuenies duos viros iuxta ſepul-
chrū Rachel in finibus Beniamin,
in Meridie, dicentq. tibi: Inuen-
tæ ſunt aſinæ, ad quas ieras per-
quirēdas: & intermiſſis pater tuus
aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, &
dicit: Quid faciam de filio meo?
3 * Cumq. abieris inde, & vltra tran-
ſieris, & veneris ad quercum Tha-
bor, inuenient te ibi tres viri aſcen
dentes ad Deum in Bethel, vnus
portans tres hœdos, & alius tres
tortas panis, & alius portans la-
4 genam vini. * Cumq. te ſalutaue-
rint, dabunt tibi duos panes,
5 & accipies de manu eorum. * Poſt
hæc venies in collem Dei, vbi
eſt ſtatio Philiſthinorum: & cum
ingreſſus fueris ibi vrbem, obuium
habebis gregem prophetarum de-
ſcendentium de excelſo, & ante
eos pſalterium & tympanum, &
tibiam, & citharam, ipſosq. pro-
6 phetantes. * Et inſiliet in te Spi-
B ritus Domini. & prophetabis cum
eis, & mutaberis in virum alium.
7 * Quādo ergo euenerint ſigna hæc
omnia tibi, fac quæcumque inue-
nerit manus tua, quia Dominus
8 tecum eſt. * Et deſcendes ante me
in Galgala, (ego quippe deſcen-
dam ad te) vt offeras oblationem,
& immoles victimas pacificas:
ſeptem diebus expectabis, donec
veniam ad te, & oſtendam tibi
9 quid facias. * Itaque cum auertiſ-
ſet humerum ſuum vt abiret a Sa-
muele, immutauit ei Deus cor
aliud, & venerunt omnia ſigna
10 hæc in die illa. * Veneruntq. ad
prædictum collem & ecce cuneus
prophetarum obuius ei: & inſiliuit
ſuper

ſuper eum Spiritus Domini, &
prophetauit in medio eorum.* Vi- 11
dentes autem omnes qui nouerāt
eum heri & nudiuſtertius, quod
eſſet cum prophetis, & propheta-
ret, dixerunt ad inuicem: Quæ-
nam res accidit filio Cis? num &
Saul inter prophetas? * Reſpon- 12
dítq. alius ad alterum, dicens: Et C
quis pater eorum? propterea ver-
§ I.19.d.24 ſum eſt in prouerbium: ‖ Num &
Saul inter prophetas? * Ceſſauit 13
autem prophetare, & venit ad ex-
celſum. * Dixitq. patruus Saul ad 14
eum, & ad puerum eius: Quo abi-
ſtis? Qui reſponderunt: Quære-
re aſinas: quas cum non reperiſ-
ſemus, venimus ad Samuelem.
* Et dixit ei patruus ſuus: Indica 15
mihi quid dixerit tibi Samuel. *Et 16
ait Saul ad patruum ſuum: Indi-
cauit nobis quia inuentæ eſſent
aſinæ. De ſermone autem regni
non indicauit ei quem locutus fue-
rat ei Samuel. * Et conuocauit Sa- 17
muel populum ad Dominum in
Maſpha: * & ait ad filios Iſrael: 18
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Ego eduxi Iſrael de Ægypto, &
erui vos de manu Ægyptiorum,
& de manu omnium regum qui
affligebant vos. * Vos autem ho- 19
die proiecistis Deum veſtrum, qui
ſolus ſaluauit vos de vniuerſis ma-
lis & tribulationibus veſtris: &
§ I.8.d.19 dixiſtis: ‖ Nequaquam: ſed regem
constitue ſuper nos. Nunc ergo ſta-
te coram Domino per tribus ve- D
ſtras, & per familias. * Et appli- 20
cuit Samuel omnes tribus Iſrael,
& cecidit ſors tribus Beniamin.
* Et applicuit tribum Beniamin 21
& cognationes eius, & cecidit co-
gnatio Metri, & peruenit vſque ad
Saul filium Cis. Quæſierunt ergo
eum, & non eſt inuentus. * Et 22
conſuluerunt poſt hæc Dominum
vtrumnam venturus eſſet illuc.
Reſponditq. Dominus: Ecce abſ-
conditus eſt domi. * Cucurrerunt 23
itaque & tulerunt eum inde: ſte-
titq. in medio populi, & altior fuit
vniuerſo populo ab humero &
ſurſum. * Et ait Samuel ad om- 24
nem populum: Certe videtis quem
elegit Dominus, quoniam non ſit
ſimilis illi in omni populo. Et cla-
mauit omnis populus, & ait: Vi-
uat rex. * Locutus eſt autem Sa- 25
muel ad populum legem regni, &
ſcripſit in libro, & repoſuit coram
Domino: & dimiſit Samuel om-
nem populum, ſingulos in domū
26 ſuam. * Sed & Saul abijt in domū
ſuam in Gabaa: & abijt cum eo
pars exercitus, quorum tetigerat
27 Deus corda. * Filij vero Belial di-
xerunt: Num ſaluare nos poterit
iſte? Et deſpexerunt eum, & non
attulerunt ei munera: ille vero
diſſimulabat ſe audire.

CAP. XI.

1 ET factum eſt quaſi poſt men-
A ſem, aſcendit Naas Ammo-
nites, & pugnare cœpit aduerſum
Iabes Galaad. Dixeruntq. omnes
viri Iabes ad Naas: Habeto nos
2 fœderatos, & ſeruiemus tibi. * Et
reſpondit ad eos Naas Ammoni-
tes: In hoc feriam vobiſcum fœ-
dus, vt eruam omnium veſtrum
oculos dextros, ponamq. vos op-
3 probrium in vniuerſo Iſrael. * Et
dixerunt ad eum ſeniores Iabes:
Concede nobis ſeptem dies, vt mit-
tamus nuncios ad vniuerſos ter-
minos Iſrael: & ſi non fuerit qui
defendat nos, egrediemur ad te.
4 * Venerunt ergo nuncij in Gabaa
B Saulis: & locuti ſunt verba hæc,
audiente populo: & leuauit omnis
populus vocem ſuam, & fleuit.
5 * Et ecce Saul veniebat, ſequens
boues de agro, & ait: Quid habet
populus quod plorat? Et narraue-
6 runt ei verba virorum Iabes. * Et
inſiluit Spiritus Domini in Saul,
cum audiſſet verba hæc, & iratus
7 eſt furor eius nimis. * Et aſſumēs
vtrumque bouem, concidit in fru-
ſta, miſitq. in omnes terminos Iſ-
rael per manum nunciorum, di-
C cens: Quicumque non exierit, &
ſecutus fuerit Saul & Samuel, ſic
fiet bobus eius. Inuaſit ergo ti-
mor Domini populum, & egreſſi
8 ſunt quaſi vir vnus. * Et recenſuit
eos in Bezech: fueruntq. filiorum
Iſrael trecenta millia: virorum au-
9 tem Iuda triginta millia. * Et di-
xerunt nuncijs, qui venerant: Sic
dicetis viris, qui ſunt in Iabes Ga-
laad: Cras erit vobis ſalus, cum
incaluerit ſol. Venerunt ergo nun-
cij, & annunciauerunt viris Iabes:
10 qui lætati ſunt. * Et dixerunt:
Mane exibimus ad vos: & facietis
nobis omne quod placuerit vobis.
* Et

* Et factum eſt, cum dies craſti- 11
nus veniſſet, conſtituit Saul popu- D
lum in tres partes: & ingreſſus eſt
media caſtra in vigilia matutina,
& percuſſit Ammon vſque dum
incaleſceret dies: reliqui autem
diſperſi ſunt, ita vt non relinque-
rentur in eis duo pariter. * Et ait 12
‖ 5.10.d.17 populus ad Samuelem: ‖ Quis eſt
iſte qui dixit: Saul num regnabit
ſuper nos? Date viros, & interfi-
ciemus eos. * Et ait Saul: Non 13
occidetur quiſquam in die hac,
quia hodie fecit Dominus ſalu-
tem in Iſrael. * Dixit autem Sa- 14
muel ad populum: Venite, & ea-
mus in Galgala, & innouemus ibi
regnum. * Et perrexit omnis po- 15
pulus in Galgala, & fecerunt ibi
regem Saul coram Domino in
Galgala, & immolauerunt ibi vi-
ctimas pacificas coram Domino.
Et lætatus eſt ibi Saul, & cuncti vi-
ri Iſrael nimis.

CAP. XII.

Dixit autem Samuel ad vniuer- 1
ſum Iſrael: Ecce audiui vo- A
cem veſtram iuxta omnia quæ lo-
cuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper
vos regem. * Et nunc rex gradi- 2
tur ante vos: ego autem ſenui, &
incanui: porro filij mei vobiſcum
ſunt: itaque conuerſatus coram
vobis ab adoleſcentia mea vſque
ad hanc diem, ecce præſto ſum.
‖ Eccli. 46. d. 22 * ‖ Loquimini de me coram Do- 3
mino, & coram Chriſto eius, vtrū
bouem cuiuſquam tulerim, aut
aſinum: ſi quempiam calumnia-
tus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de
manu cuiuſquam munus accepi:
& contemnam illud hodie, reſti-
tuamq. vobis. * Et dixerunt: 4
Non es calumniatus nos, neque
oppreſſiſti, neque tuliſti de manu
alicuius quippiam. * Dixitq. ad 5
eos: Teſtis eſt Dominus aduer-
ſum vos, & teſtis Chriſtus eius
in die hac, quia non inueneri-
tis in manu mea quippiam. Et di-
xerunt: Teſtis. * Et ait Samuel 6
ad populum: Dominus qui fecit
Moyſen & Aaron, & eduxit patres
noſtros de Terra Ægypti. * Nunc 7
ergo ſtate, vt iudicio contendam B
aduerſum vos coram Domino de
omnibus miſericordijs Domini,
quas fecit vobiſcum, & cum pa-
8 tribus veſtris: * ‖ quo modo Ia- ‖ Gen. 46. a. 5
cob ingreſſus eſt in Ægyptum,
& clamauerunt patres veſtri ad
Dominum: & miſit Dominus
Moyſen & Aaron, & eduxit patres
veſtros de Ægypto: & collocauit
9 eos in loco hoc. * Qui obliti ſunt
Domini Dei ſui, ‖ & tradidit eos ‖ Iudic. 4. a. 2
in manu Siſaræ magiſtri militiæ
Haſor, & in manu Philiſthinorū,
& in manu regis Moab, & pugna-
10 uerunt aduerſum eos. * Poſtea
autem clamauerunt ad Dominū,
& dixerunt: Peccauimus, quia
dereliquimus Dominum, & ſer-
uiuimus Baalim & Aſtaroth: nunc
ergo erue nos de manu inimico-
rum noſtrorum, & ſeruiemus ti-
11 bi. * ‖ Et miſit Dominus Iero- ‖ Iudic. 6. c. 14
baal, & Badan, & Iephte, & Sa-
muel, & eruit vos de manu ini-
micorum veſtrorum per circui-
tum, & habitaſtis confidenter.
12 * Videntes autem quod Naas rex
C filiorum Ammon veniſſet aduer-
ſum vos, dixiſtis mihi: ‖ Nequa- ‖ 5. 8. d. 19. & 10. c. 19
quam, ſed rex imperabit nobis:
cum Dominus Deus veſter regna-
13 ret in vobis. * Nunc ergo præſto
eſt rex veſter, quem elegiſtis &
petiſtis: ecce dedit vobis Domi-
14 nus regem. * Si timueritis Do-
minum, & ſeruieritis ei, & audie-
ritis vocem eius, & non exaſpe-
raueritis os Domini: eritis & vos,
& rex qui imperat vobis, ſequen-
tes Dominum Deum veſtrum.
15 * Si autem non audieritis vocem
Domini, ſed exaſperaueritis ſer-
mones eius, erit manus Domini
ſuper vos, & ſuper patres veſtros.
16 * Sed & nunc ſtate, & videte rem
iſtam grandem quam facturus eſt
Dominus in conſpectu veſtro.
17 * Numquid non meſſis tritici eſt
hodie? inuocabo Dominum, &
dabit voces & pluuias: & ſcietis,
& videbitis quia grande malum
feceritis vobis in conſpectu Do-
mini, petentes ſuper vos regem.
18 * Et clamauit Samuel ad Dominū,
D & dedit Dominus voces & pluuias
19 in illa die. * Et timuit omnis po-
pulus nimis Dominum & Samue-
lem, & dixit vniuerſus populus ad
Samuelem: Ora pro ſeruis tuis ad
Dominum Deum tuum, vt non
moriamur. addidimus enim vni-
uerſis peccatis noſtris malum, vt
20 peteremus nobis regem. * Dixit
autem

autem Samuel ad populum: No-
lite timere, vos feciſtis vniuerſum
malum hoc: verumtamen nolite
recedere a tergo Domini, ſed ſer-
uite Domino in omni corde ve-
ſtro. * Et nolite declinare poſt va- 21
na, quæ non proderunt vobis, ne-
que eruent vos, quia vana ſunt.
* Et non derelinquet Dominus po 22
pulum ſuum propter nomen ſuum
magnum: quia iurauit Dominus
facere vos ſibi populum. * Abſit 23
autem a me hoc peccatum in Do-
minum, vt ceſſem orare pro vobis,
& docebo vos viam bonam & re-
ctam. * Igitur timete Dominum, 24
& ſeruite ei in veritate, & ex toto
corde veſtro. vidiſtis enim magni-
fica quæ in vobis geſſerit. * Quòd 25
ſi perſeueraueritis in malitia: &
vos & rex veſter pariter peribitis.

CAP. XIII.

Filius vnius anni erat Saul cum 1
regnare cœpiſſet, duobus au- A
tem annis regnauit ſuper Iſrael. * Et 2
elegit ſibi Saul tria millia de Iſrael:
& erant cum Saul duo millia in
Machmas, & in monte Bethel:
mille autem cum Ionatha in Ga-
baa Beniamin. porro ceterum po-
pulum remiſit vnumquemque in
tabernacula ſua. * Et percuſſit Io- 3
nathas ſtationem Philiſthinorum,
quæ erat in Gabaa. Quod cum au-
diſſent Philiſthijm, Saul cecinit
buccina in omni terra, dicens: Au-
diant Hebræi. * Et vniuerſus Iſrael 4
audiuit huiuſcemodi famam: Per-
cuſſit Saul ſtationem Philiſthino-
rum: & erexit ſe Iſrael aduerſus
Philiſthijm. Clamauit ergo popu-
lus poſt Saul in Galgala. * Et Phi- 5
liſthijm congregati ſunt ad prœ-
liandum contra Iſrael, triginta
millia curruum, & ſex millia equi-
tum, & reliquum vulgus, ſicut are-
na quæ eſt in littore maris pluri-
ma. Et aſcendentes caſtrametati
ſunt in Machmas ad Orientem
Bethauen. * Quod cū vidiſſent vi- 6
ri Iſrael ſe in arcto poſitos, (affli- B
ctus enim erat populus) abſcon-
derunt ſe in ſpeluncis, & in abdi-
tis, in petris quoque, & in antris,
& in ciſternis. * Hebræi autem 7
tranſierunt Iordanem in Terram
Gad & Galaad. Cumq. adhuc eſ-
ſet Saul in Galgala, vniuerſus popu

lus perterritus eſt, qui ſequebatur
8 eum. * Et expectauit ſeptem die-
bus iuxta placitum Samuelis, &
non venit Samuel in Galgala, di-
9 lapſusq. eſt populus ab eo. * Ait
ergo Saul: Afferte mihi holocau-
ſtum, & pacifica. Et obtulit ho-
10 locauſtum. * Cumq. compleſ-
ſet offerens holocauſtum, ecce Sa-
muel veniebat: & egreſſus eſt Saul
11 obuiam ei vt ſalutaret eum. * Lo-
cutusq. eſt ad eum Samuel: Quid
feciſti? Reſpondit Saul: Quia vi-
di quòd populus dilaberetur a me,
& tu non veneras iuxta placitos
dies, porro Philiſthijm congrega-
12 ti fuerant in Machmas, * dixi:
C Nunc deſcendent Philiſthijm ad
me in Galgala, & faciem Domi-
ni non placaui. Neceſſitate com-
13 pulſus, obtuli holocauſtum. * Di-
xitq. Samuel ad Saul: Stulte egiſti,
nec cuſtodiſti mandata Domini
Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod
ſi non feciſſes, iam nunc præpa-
raſſet Dominus regnum tuum ſu-
14 per Iſrael in ſempiternum, * ſed
nequaquam regnum tuum vltra
conſurget. ‖ Quæſiuit Dominus ‖ Act.13.d
ſibi virum iuxta cor ſuum: & præ- 22
cepit ei Dominus vt eſſet dux ſu-
per populum ſuum, eo quòd non
ſeruaueris quæ præcepit Dominus.
15 * Surrexit autem Samuel, & aſcen
dit de Galgalis in Gabaa Benia-
min. Et reliqui populi aſcende-
runt poſt Saul obuiam populo, qui
expugnabāt eos venientes de Gal-
gala in Gabaa, in colle Beniamin.
Et recenſuit Saul populum, qui
inuenti fuerant cum eo, quaſi ſex-
16 centos viros. * Et Saul & Ionathas
filius eius, populusq. qui inuen-
tus fuerat cum eis, erat in Gabaa
D Beniamin: porro Philiſthijm con-
17 ſederant in Machmas. * Et egreſ-
ſi ſunt ad prædandum de caſtris
Philiſthinorum tres cunei. Vnus
cuneus pergebat cōtra viam Ephra
18 ad Terram Sual. * porro alius in-
grediebatur per viam Beth horon.
tertius autē verterat ſe ad iter ter-
mini imminentis valli Seboim
19 contra deſertum. * Porro faber fer-
rarius non inueniebatur in omni
Terra Iſrael. cauerant enim Phi-
liſthijm, ne forte facerent Hebræi
20 gladium aut lanceam. * Deſcen-
debat ergo omnis Iſrael ad Phili-
ſthijm, vt exacueret vnuſquiſque
vome-

vomerem ſuum, & ligonem &
ſecurim & ſarculum. * Retuſæ 21
itaque erant acies vomerum, &
ligonum, & tridentum, & ſecu-
rium, vſque ad ſtimulum corri-
gendum. * Cumq. veniſſet dies 22
prœlij, non eſt inuentus enſis &
lancea in manu totius populi, qui
erat cum Saule & Ionatha, excep-
to Saul & Ionatha filio eius. * E- 23
greſſa eſt autem ſtatio Philiſt-
hijm, vt tranſcenderet in Ma-
chmas.

CAP. XIIII.

ET accidit quadam die vt di- 1
ceret Ionathas filius Saul ad A
adoleſcentem armigerum ſuum:
Veni, & tranſeamus ad ſtationem
Philiſthinorum, quæ eſt trans lo-
cum illum. Patri autem ſuo hoc
ipſum non indicauit. * Porro Saul 2
morabatur in extrema parte Ga-
baa ſub malogranato, quæ erat
in Magron: & erat populus cum
eo quaſi ſexcentorum virorum.
* Et Achias filius Achitob fratris 3
‖ S. 4. d. 21 Ichabod filij Phinees, ‖ qui ortus
fuerat ex Heli ſacerdote Domini
in Silo, portabat ephod. Sed &
populus ignorabat quo iſſet Iona-
thas. * Erant autem inter aſcen- 4
ſus, per quos nitebatur Ionathas
tranſire ad ſtationem Philiſthino-
rum, eminentes petræ ex vtraque
parte, & quaſi in modum dentiũ
ſcopuli hinc & inde prærupti, no-
men vni Boſes, & nomen alteri
Sene: * vnus ſcopulus prominens 5
ad Aquilonem ex aduerſo Mach-
mas, & alter ad Meridiem contra
Gabaa. * Dixit autem Ionathas 6
ad adoleſcentem armigerum ſuũ: B
Veni, tranſeamus ad ſtationem
incircumciſorum horum, ſi forte
faciat Dominus pro nobis: quia
non eſt Domino difficile ſaluare
vel in multis, vel in paucis. * Di- 7
xitq. ei armiger ſuus: Fac omnia,
quæ placent animo tuo: perge
quò cupis, & ero tecum vbicum-
que volueris. * Et ait Ionathas: 8
Ecce nos tranſimus ad viros iſtos.
Cumq. apparuerimus eis, * ſi ta- 9
liter locuti fuerint ad nos, mane-
te donec veniamus ad vos: ſtemus
in loco noſtro, nec aſcendamus
ad eos. * Si autem dixerint: A- 10
ſcendite ad nos; aſcendamus, quia
tradidit eos Dominus in manibus
noſtris, hoc erit nobis ſignum.
11 * Apparuit igitur vterque ſtationi
Philiſthinorum: dixeruntq. Phi-
liſthijm: En Hebræi egrediuntur
de cauernis, in quibus abſcondi-
12 ti fuerant. * Et locuti ſunt viri
de ſtatione ad Ionatham, & ad
armigerum eius, dixeruntque:
Aſcendite ad nos, & oſtendemus
vobis rem. Et ait Ionathas ad ar-
migerum ſuum: Aſcendamus, ſe-
quere me: ‖ tradidit enim Domi- ‖ 1. Mach. 4. d. 30
13 nus eos in manus Iſrael. * Aſcen-
dit autem Ionathas manibus &
pedibus reptans, & armiger eius
poſt eum. Itaque alij cadebant
C ante Ionatham, alios armiger eius
14 interficiebat ſequens eum. * Et
facta eſt plaga prima, qua percuſſit
Ionathas & armiger eius, quaſi
viginti virorum in media parte
iugeri, quam par boum in die
15 arare conſueuit. * Et factum eſt
miraculum in caſtris, per agros:
ſed & omnis populus ſtationis eo-
rum, qui ierant ad prædandum,
obſtupuit, & conturbata eſt terra:
& accidit quaſi miraculum a Deo.
16 * Et reſpexerũt ſpeculatores Saul,
qui erant in Gabaa Beniamin, &
ecce multitudo proſtrata, & huc
17 illucq. diffugiens. * Et ait Saul
populo, qui erat cum eo: Requi-
rite, & videte quis abierit ex no-
bis. Cumq. requiſiſſent, reper-
tum eſt non adeſſe Ionatham, &
18 armigerum eius. * Et ait Saul ad
Achiam: Applica arcam Dei.
(Erat enim ibi arca Dei in die
19 illa cum filijs Iſrael.) * Cumq. lo-
queretur Saul ad ſacerdotem, tu-
multus magnus exortus eſt in ca-
ſtris Philiſthinorum: creſcebatq.
paulatim, & clarius reſonabat.
Et ait Saul ad ſacerdotem: Con-
20 trahe manum tuam. * Concla-
mauit ergo Saul, & omnis popu-
lus, qui erat cum eo, & venerunt
vſque ad locum certaminis: & ec-
ce verſus fuerat gladius vniuſcu-
iuſque ad proximum ſuum, &
21 cædes magna nimis. * Sed & He-
D bræi qui fuerant cum Philiſthijm
heri & nudiuſtertius, aſcende-
rantq. cum eis in caſtris, reuerſi
ſunt vt eſſent cum Iſrael, qui erant
22 cum Saul & Ionatha. * Omnes
quoque Iſraelitæ, qui ſe abſcon-
derant in monte Ephraim, au-
dientes

dientes quòd fugiſſent Phili-
ſthæi, ſociauerunt ſe cum ſuis
in prælio. Et erant cum Saul,
quaſi decem millia virorum. * Et 23
ſaluauit Dominus in die illa Iſ-
rael. pugna autem peruenit vſ-
que ad Bethauen. * Et viri Iſrael 24
ſociati ſunt ſibi in die illa: adiu-
rauit autem Saul populum, di-
cens: Maledictus vir, qui comc-
derit panem vſque ad veſperam,
donec vlciſcar de inimicis meis.
Et non manducauit vniuerſus po-
pulus panem: * omneq. terræ vul- 25
gus venit in ſaltum, in quo erat
mel ſuper faciem agri. * Ingreſſus 26
eſt itaque populus ſaltum, & ap-
paruit fluens mel, nulluſq. ap-
plicuit manum ad os ſuum. ti-
mebat enim populus iuramen-
tum. * Porro Ionathas non au- 27
dierat cum adiuraret pater eius po
pulum: extenditq. ſummitatem
virgæ, quam habebat in manu,
& intinxit in fauum mellis: &
conuertit manum ſuam ad os ſuũ,
& illuminati ſunt oculi eius. * Re- 28
ſpondenſq. vnus de populo, ait:
Iureiurando cõſtrinxit pater tuus
populum, dicens: Maledictus
vir, qui comederit panem ho-
die. (defecerat autem populus.)
* Dixitq. Ionathas: Turbauit pa- 29
ter meus terram: vidiſtis ipſi E
quia illuminati ſunt oculi mei,
eo quod guſtauerim paululum
de melle iſto: * quanto magis ſi 30
comediſſet populus de præda ini-
micorum ſuorum, quam repe-
rit? nonne maior plaga facta fuiſ-
ſet in Philiſthijm? * Percuſſe- 31
runt ergo in die illa Philiſthæos
a Machmis vſque in Aialon. De-
fatigatus eſt autem populus ni-
mis: * & verſus ad prædam tulit 32
oues, & boues, & vitulos, & ma-
ctauerunt in terra: comeditq. po-
pulus cum ſanguine. * Nun- 33
ciauerunt autem Sauli dicentes
quod populus peccaſſet Domino,
comedens cum ſanguine. Qui ait:
Præuaricati eſtis: voluite ad
me iam nunc ſaxum grande.
* Et dixit Saul: Diſpergimini in 34
vulgus, & dicite eis vt adducat ad
me vnuſquiſque bouem ſuum &
arietem occidite ſuper iſtud, &
veſcimini, & non peccabitis Do-
mino comedentes cum ſanguine.
Adduxit itaque omnis populus
vnuſquiſque bouem in manu ſua
vſque ad noctem: & occiderunt
35 ibi. * Ædificauit autem Saul alta-
re Domino; tuncq. primum cœpit
36 ædificare altare Domino. * Et di-
xit Saul: Irruamus ſuper Phili-
ſthæos nocte, & vaſtemus eos vſ-
quedum illuceſcat mane, nec re-
F linquamus ex eis virum. Dixitq.
populus: Omne quod bonum vi-
detur in oculis tuis, fac. Et ait
ſacerdos: Accedamus huc ad
37 Deum. * Et conſuluit Saul Do-
minum: Num perſequar Phili-
ſthijm? ſi trades eos in manus Iſ-
rael? Et non reſpondit ei in die il-
38 la. * Dixitq. Saul: Applicate huc
vniuerſos angulos populi: & ſci-
tote, & videte per quem acciderit
39 peccatum hoc hodie. * Viuit Do-
minus ſaluator, Iſrael, quia ſi
per Ionathan filium meum fa-
ctum eſt, abſque retractatione
moricur. Ad quod nullus con-
40 tradixit ei de omni populo: * Et
ait ad vniuerſum Iſrael: Separa-
mini vos in partem vnam, & ego
cum Ionatha filio meo ero in par-
te altera. Reſponditq. populus ad
Saul: Quod bonum videtur in
41 oculis tuis, fac. * Et dixit Saul
ad Dominum Deum Iſrael: Do-
mine Deus Iſrael da indicium:
quid eſt quòd non reſponderis
ſeruo tuo hodie? Si in me, aut in
Ionatha filio meo eſt iniquitas
hæc, da oſtenſionem: aut ſi hæc
iniquitas eſt in populo tuo, da
ſanctitatem. Et deprehenſus eſt
Ionathas & Saul, populus au-
42 tem exiuit. * Et ait Saul: Mittite
ſortem inter me, & inter Iona-
than filium meum. Et captus eſt
43 Ionathas. * Dixit autem Saul ad
Ionathan: Indica mihi quid fe-
ceris. Et indicauit ei Ionathas, &
ait: Guſtans guſtaui in ſummita-
te virgæ, quæ erat in manu mea,
paululum mellis, & ecce ego
44 morior. * Et ait Saul: Hæc faciat
mihi Deus, & hæc addat, quia
45 morte morieris Ionatha. * Di-
G xitq. populus ad Saul: Ergone
Ionathas morietur, qui fecit ſalu-
tem hanc magnam in Iſrael? hoc
nefas eſt: viuit Dominus, ſi ce-
ciderit capillus de capite eius in
terram, quia cum Deo operatus
eſt hodie. Liberauit ergo populus
46 Ionathan, vt non moreretur. * Re-

ceſſitq. Saul, nec perſecutus eſt
Philiſthijm: porro Philiſthijm
abierunt in loca ſua. * Et Saul, 47
confirmato regno ſuper Iſrael,
pugnabat per circuitum aduer-
ſum omnes inimicos eius, con-
tra Moab, & filios Ammon, &
Edom, & reges Soba, & Phili-
ſthæos: & quocumque ſe verte-
rat, ſuperabat. * Congregatoq. 48
exercitu, percuſſit Amalec, & eruit
Iſrael de manu vaſtatorum eius.
* Fuerunt autem filij Saul, Iona- 49
thas & Ieſſui, & Melchiſua: & no-
mina duarum filiarum eius, no-
men primogenitæ Merob, & no-
men minoris Michol. * Et nomen 50
vxoris Saul, Achinoam filia Achi-
maas: & nomen principis militiæ
eius Abner, filius Ner, patruelis
Saul. * Porro Cis fuit pater Saul, 51
& Ner pater Abner, filius Abiel.
* Erat autem bellum potens ad- 52
uerſum Philiſthæos omnibus die-
bus Saul. Nam quemcumque
viderat Saul virum fortem, &
aptum ad prælium, ſociabat eum
ſibi.

CAP. XV.

ET dixit Samuel ad Saul: Me 1
miſit Dominus, vt vngerem A
te in regem ſuper populum eius
Iſrael: nunc ergo audi vocem
Domini: * Hæc dicit Dominus 2
exercituum: Recenſui quæcum-
que fecit Amalec Iſraeli ‖ quo-
‖ Exo.17.c.8 modo reſtitit ei in via cum aſcen-
deret de Ægypto. * Nunc ergo 3
vade, & percute Amalec, & de-
molire vniuerſa eius: non par-
cas ei, & non concupiſcas ex re-
bus ipſius aliquid: ſed interfice
à viro vſque ad mulierem, & par-
uulum atque lactentem, bouem
& ouem, camelum & aſinum.
* Præcepit itaque Saul populo, & 4
recenſuit eos quaſi agnos: ducenta
millia peditum, & decem millia
virorum Iuda. * Cumq. veniſ- 5
ſet Saul vſque ad ciuitatem Ama- B
lec, tetendit inſidias in torren-
te. * Dixitq. Saul Cinæo: Abite, 6
recedite, atque deſcendite ab
Amalec: ne forte inuoluam te
cum eo. tu enim feciſti miſeri-
cordiam cum omnibus filijs Iſ-
rael, cum aſcenderent de Ægy-
pto. Et receſſit Cinæus de medio
Amalec. * Percuſſitq. Saul Ama- 7
lec ab Heuila, donec venias ad
Sur, quæ eſt e regione Ægypti.
8 * Et apprehendit Agag regem A-
malec viuum: omne autem vulgus
9 interfecit in ore gladij. * Et pe-
percit Saul, & populus Agag, &
optimis gregibus ouium & armen-
torum, & veſtibus & arietibus,
& vniuerſis, quæ pulchra erant,
nec voluerunt diſperdere ea: quid-
quid vero vile fuit & reprobum,
10 hoc demoliti ſunt. * Factum eſt
autem verbum Domini ad Sa-
11 muel, dicens: * Pœnitet me
C quod conſtituerim Saul regem:
quia dereliquit me, & verba mea
opere non impleuit. Contriſtatusq.
eſt Samuel, & clamauit ad Do-
12 minum tota nocte. * Cumq. de
nocte ſurrexiſſet Samuel, vt iret
ad Saul mane, nunciatum eſt Sa-
mueli, eo quod veniſſet Saul in
Carmelum, & erexiſſet ſibi for-
nicem triumphalem, & reuerſus
tranſiſſet, deſcendiſſetq. in Gal-
gala. Venit ergo Samuel ad Saul,
& Saul offerebat holocauſtum Do
mino de initijs prædarum, quæ at-
13 tulerat ex Amalec. * Et cum ve-
niſſet Samuel ad Saul, dixit ei Saul:
Benedictus tu Domino, impleui
14 verbum Domini. * Dixitq. Sa-
D muel: Et quæ eſt hæc vox gregū,
quæ reſonat in auribus meis, & ar-
mentorum, quam ego audio?
15 * Et ait Saul: De Amalec adduxe-
runt ea: pepercit enim populus
melioribus ouibus & armentis vt
immolarentur Domino Deo tuo,
16 reliqua vero occidimus. * Ait au-
tem Samuel ad Saul: Sine me, &
indicabo tibi quæ locutus ſit Do-
minus ad me nocte. Dixitq. ei:
17 Loquere. * Et ait Samuel: Nonne
cum paruulus eſſes in oculis tuis,
caput in tribubus Iſrael factus es?
vnxitq. te Dominus in regem ſu-
18 per Iſrael, * & miſit te Dominus
in viam, & ait: Vade, & interfice
peccatores Amalec, & pugnabis
contra eos vſque ad internecionē
19 eorum. * Quare ergo non audiſti
vocem Domini: ſed verſus ad præ-
dam es, & feciſti malum in oculis
20 Domini? * Et ait Saul ad Samue-
E lem: Immo audiui vocem Domi-
ni, & ambulaui in via per quam
miſit me Dominus, & adduxi A-
gag regem Amalec, & Amalec in-
21 terfeci. * Tulit autem de præda
popu-

populus oues & boues, primitias
eorum quæ cæſa ſunt, vt immo-
let Domino Deo ſuo in Galgalis.
‖ Eccl. 4. d. * Et ait Samuel: ‖ Numquid vult 22
17 Dominus holocauſta & victimas,
Oſee. 6. b. 6 & non potius vt obediatur voci
Mat. 9. b. 13 Domini? MELIOR eſt enim
& 12. a. 7 obedientia quam victimæ: & au-
ſcultare magis quam offerre adi-
pem arietum. * quoniam quaſi 23
peccatum ariolandi eſt, repugna-
re: & quaſi ſcelus idololatriæ,
nolle acquieſcere. Pro eo ergo
quod abiecisti ſermonem Domi-
ni, abiecit te Dominus ne ſis rex.
* Dixitq. Saul ad Samuelem: Pec- 24
caui, quia præuaricatus ſum ſer-
monem Domini, & verba tua, ti-
mens populum, & obediens voci
eorum. * Sed nunc porta, quæ- 25
ſo, peccatum meum, & reuerte- F
re mecum, vt adorem Dominum.
* Et ait Samuel ad Saul: Non re- 26
uertar tecum, quia proiecisti ſer-
monem Domini, & proiecit te
Dominus ne ſis rex ſuper Iſrael.
* Et conuerſus eſt Samuel vt abi- 27
ret: ille autem apprehendit ſum-
mitatem pallij eius, quæ & ſciſſa
eſt. * Et ait ad eum Samuel: ‖ Sci- 28
‖ 28. c. 17 dit Dominus regnum Iſrael a te
hodie, & tradidit illud proximo
tuo meliori te. * Porro Triumpha- 29
tor in Iſrael non parcet, & pœni-
tudine non flectetur: neque enim
homo eſt vt agat pœnitentiam.
* At ille ait: Peccaui: ſed nunc 30
honora me coram ſenioribus po-
puli mei, & coram Iſrael, & reuer-
tere mecum, vt adorem Dominum
Deum tuum. * Reuerſus ergo Sa- 31
muel ſecutus eſt Saulem: & ado- G
rauit Saul Dominum. * Dixitq. Sa- 32
muel: Adducite ad me Agag re-
gem Amalec. Et oblatus eſt ei A-
gag pinguiſſimus, & tremens. Et
dixit Agag: Siccine ſeparat amara
mors? * Et ait Samuel: Sicut fecit 33
abſque liberis mulieres gladius
tuus, ſic abſque liberis erit inter
mulieres mater tua. Et in fruſta
concidit eum Samuel coram Do-
mino in Galgalis. * Abijt autẽ Sa- 34
muel in Ramatha: Saul vero aſcen
dit in domum ſuam in Gabaa. * Et 35
non vidit Samuel vltra Saul vſque
ad diem mortis ſuæ: veruntamen
lugebat Samuel Saulem, quoniam
Dominum pœnitebat quod cõſti-
tuiſſet eum regem ſuper Iſrael.

CAP. XVI.

1 DIxitq. Dominus ad Samue-
A lem: Vſquequo tu luges Saul,
cum ego proiecerim eum ne re-
gnet ſuper Iſrael? imple cornu
tuum oleo, & veni, vt mittam
te ad Iſai Bethlehemitem: pro-
uidi enim in filijs eius mihi re-
2 gem. * Et ait Samuel: Quo modo
vadam? audiet enim Saul, & in-
terficiet me. Et ait Dominus: Vi-
tulum de armento tolles in manu
tua, & dices: Ad immolandum
3 Domino veni. * Et vocabis Iſai
ad victimam, & ego oſtendam
tibi quid facias, & vnges quem-
4 cumque monſtrauero tibi. * Fecit
ergo Samuel, ſicut locutus eſt ei
Dominus. Venitq. in Bethlehem,
& admirati ſunt ſeniores ciuitatis,
occurrentes ei, dixeruntque:
Pacificusne eſt ingreſſus tuus?
5 * Et ait: Pacificus: ad immolan-
B dum Domino veni, ſanctificami-
ni, & venite mecum vt immolem.
Sãctificauit ergo Iſai & filios eius,
& vocauit eos ad ſacrificium.
6 * Cumq. ingreſſi eſſent, vidit
Eliab, & ait: Num coram Domi-
7 no eſt Chriſtus eius? * Et dixit
Dominus ad Samuelem: Ne re-
ſpicias vultum eius, neque altitu-
dinem ſtaturæ eius: quoniam ab-
ieci eum, nec iuxta intuitum ho-
minis ego iudico: homo enim vi-
det ea quæ parent, ‖ Dominus au- ‖ Pſ. 7. c. 10
8 tem intuetur cor. * Et vocauit Iſai
Abinadab, & adduxit eum co-
ram Samuele. Qui dixit: Nec
9 hunc elegit Dominus. * Addu-
xit autem Iſai Samma, de quo
ait: Etiam hunc non elegit Do-
10 minus. * Adduxit itaque Iſai ſe-
ptem filios ſuos coram Samuele:
& ait Samuel ad Iſai: Non ele-
11 git Dominus ex iſtis. * Dixitq.
C Samuel ad Iſai: Numquid iam cõ-
pleti ſunt filij? Qui reſpondit: Ad-
huc reliquus eſt paruulus, & paſcit
oues. Et ait Samuel ad Iſai: Mitte,
& adduc eum: nec enim diſcumbe-
mus prius quàm huc ille veniat.
12 * Miſit ergo, & adduxit eum.
Erat autem rufus, & pulcher a-
ſpectu, decoraq. facie. & ait Do-
minus: Surge, vnge eum, ipſe eſt
13 enim. * Tulit ergo Samuel cornu
olei, & vnxit eum in medio fra-
trum eius: & ‖ directus eſt Spiritus ‖ 1. Reg. 7. b
8

Pſ.77.g.76. Domini a die illa in Dauid, &
88.c.21 deinceps: ſurgensq. Samuel abijt
Act.7.f.46. in Ramatha. * Spiritus autem Do 14
& 13.e.36 mini receſſit a Saul & exagitabat
eum ſpiritus nequam, a Domi-
no. * Dixeruntq. ſerui Saul ad 15
eum: Ecce ſpiritus Dei malus ex-
agitat te. * Iubeat dominus no- 16
ſter, & ſerui tui, qui coram te ſunt,
quærent hominem ſcientem pſal-
lere cithara, vt quando arripue-
rit te ſpiritus Domini malus, pſal-
lat manu ſua, & leuius feras. * Et 17
ait Saul ad ſeruos ſuos: Prouide-
te ergo mihi aliquem bene pſal-
lentem, & adducite eum ad me.
* Et reſpondens vnus de pueris, 18
ait: Ecce vidi filium Iſai Bethle- D
hemitem ſcientem pſallere, & for-
tiſſimum robore, & virum bellico-
ſum, & prudentem in verbis, &
virum pulchrum: & Dominus eſt
cum eo. * Miſit ergo Saul nuncios 19
ad Iſai, dicens: Mitte ad me Da-
uid filium tuũ, qui eſt in paſcuis.
* Tulit itaque Iſai aſinum ple- 20
num panibus, & lagenam vini, &
hœdum de capris vnum, & miſit
per manum Dauid filij ſui Sauli.
* Et venit Dauid ad Saul, & ſte- 21
tit coram eo: at ille dilexit eum
nimis, & factus eſt eius armiger.
* Miſitq. Saul ad Iſai, dicens: Stet 22
Dauid in conſpectu meo: inue-
nit enim gratiam in oculis meis.
* Igitur quandocumque ſpiritus 23
Domini malus arripiebat Saul, Da
uid tollebat citharam, & percutie-
bat manu ſua, & refocillabatur
Saul, & leuius habebat. recedebat
enim ab eo ſpiritus malus.

CAP. XVII.

Congregantes autem Phili- 1
ſthijm agmina ſua in prœliũ, A
conuenerunt in Socho Iudæ: &
caſtrametati ſunt inter Socho &
Azeca in finibus Dommim.
* Porro Saul & filij Iſrael congre- 2
gati venerunt in Vallem terebin-
thi, & direxerunt aciem ad pu-
gnandum contra Philiſthijm.
* Et Philiſthijm ſtabant ſuper 3
montem ex parte hac, & Iſrael
ſtabat ſupra montem ex altera
parte: vallisq. erat inter eos. * Et 4
egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris
Philiſthinorum nomine Goliath,
de Geth, altitudinis ſex cubito-
5 rum & palmi: * & caſſis ærea
ſuper caput eius, & lorica ſqua-
mata induebatur. porro pondus
loricæ eius, quinque millia ſiclo-
6 rum æris erat: * & ocreas æreas
habebat in cruribus: & clypeus
7 æreus tegebat humeros eius. * ha-
ſtile autem haſtæ eius erat quaſi
liciatorium texentium. ipſum au-
tem ferrum haſtæ eius ſexcentos
ſiclos habebat ferri: & armiger
8 eius antecedebat eum. * Stansq.
clamabat aduerſum phalangas Iſ-
rael, & dicebat eis: Quare veniſtis
parati ad prælium? Numquid ego
non ſum Philiſthæus, & vos ſer-
ui Saul? Eligite ex vobis virum,
B & deſcendat ad ſingulare certa-
9 men. * ſi quiuerit pugnare me-
cum, & percuſſerit me, erimus
vobis ſerui: ſi autem ego præua-
luero, & percuſſero eum, vos ſer-
10 ui eritis, & ſeruietis nobis. * Et
aiebat Philiſthæus: Ego expro-
braui agminibus Iſrael hodie:
Date mihi virum, & ineat mecum
11 ſingulare certamen. * Audiens au-
tem Saul, & omnes Iſraelitæ ſer-
mones Philiſthæi huiuſcemodi,
ſtupebant, & metuebant nimis.
12 * Dauid autem erat filius viri
Ephrathæi, de quo ‖ ſupra dictum ‖ s.16.a.8
eſt, de Bethlehem Iuda, cui no-
men erat Iſai, qui habebat octo fi-
lios, & erat vir in diebus Saul ſe-
nex, & grandæuus inter viros.
13 * Abierunt autem tres filij eius
maiores poſt Saul in prælium: &
nomina trium filiorum eius, qui
perrexerunt ad bellum, Eliab pri-
mogenitus, & ſecũdus Abinadab,
14 tertiusq. Samma. * Dauid autem
erat minimus. Tribus ergo maio-
15 ribus ſecutis Saulem, * abijt Da-
uid, & reuerſus eſt a Saul, vt paſce-
ret gregem patris ſui in Bethle-
16 hẽ. * Procedebat vero Philiſthæus
mane & veſpere, & ſtabat qua-
17 draginta diebus. * Dixit autem
Iſai ad Dauid filium ſuum: Ac-
cipe fratribus tuis ephi polentæ,
& decem panes iſtos, & curre
18 in caſtra ad fratres tuos, * & de-
C cem formellas caſei has deferes
ad tribunum: & fratres tuos vi-
ſitabis, ſi recte agant: & cum qui-
19 bus ordinati ſunt, diſce. * Saul
autem, & illi, & omnes filij Iſ-
rael, in Valle terebinthi pugnabãt
20 aduerſum Philiſthijm. * Surrexit
itaque

Itaque Dauid mane, & commen-
dauit gregem cuſtodi: & onuſtus
abijt, ſicut præceperat ei Iſai.
Et venit ad locum Magala, &
ad exercitum, qui egreſſus ad
pugnam vociferatus erat in cer-
tamine. * Direxerat enim aciem 21
Iſrael, ſed & Philiſthijm ex ad-
uerſo fuerant præparati. * De- 22
relinquens ergo Dauid vaſa, quæ
attulerat, ſub manu cuſtodis ad
ſarcinas, cucurrit ad locum cer-
taminis, & interrogabat ſi omnia
recte agerentur erga fratres ſuos.
* Cumq. adhuc ille loqueretur 23
eis, apparuit vir ille ſpurius
aſcendens, Goliath nomine,
Philiſthæus, de Geth, de caſtris
Philiſthinorum: & loquente eo
hæc eadem verba audiuit Dauid.
* Omnes autem Iſraelitæ, cum 24
vidiſſent virum, fugerunt a fa-
cie eius, timentes eum valde. 25
* Et dixit vnus quiſpiam de Iſ-
rael: Num vidiſtis virum hunc,
qui aſcendit? ad exprobrandum
enim Iſraeli aſcendit. Virum D
ergo, qui percuſſerit eum, di-
tabit rex diuitijs magnis, & fi-
liam ſuam dabit ei, & domum
patris eius faciet abſque tributo
in Iſrael. * Et ait Dauid ad vi- 26
ros, qui ſtabant ſecum, dicens:
Quid dabitur viro, qui percuſſe-
rit Philiſthæum hunc, & tule-
rit opprobrium de Iſrael? quis
enim eſt hic Philiſthæus incir-
cumciſus, qui exprobrauit acies
Dei viuentis? * Referebat autem 27
ei populus eundem ſermonem,
dicens: Hæc dabuntur viro, qui
percuſſerit eum. * Quod cum 28
audiſſet Eliab frater eius maior,
loquente eo cum alijs, iratus eſt
contra Dauid, & ait: Quare
veniſti, & quare dereliquiſti
paucul as oues illas in deſerto? e-
go noui ſuperbiam tuam, & ne-
quitiam cordis tui: quia vt vi-
deres prælium, deſcendiſti. * Et 29
dixit Dauid: Quid feci? num-
quid non verbum eſt? * Et de- 30
clinauit paululum ab eo ad alium:
dixitq. eundem ſermonem. Et
reſpondit ei populus verbum ſicut
prius. * Audita ſunt autem ver- 31
ba, quæ locutus eſt Dauid, &
annunciata in conſpectu Saul.
* Ad quem cum fuiſſet adductus, 32
locutus eſt ei: Non concidat cor

cuiuſquam in eo: ego ſeruus tuus
vadam, & pugnabo aduerſus
33 Philiſthæum. * Et ait Saul ad
Dauid: Non vales reſiſtere Phi-
liſthæo iſti, nec pugnare aduer-
ſus eum: quia puer es, hic au-
tem vir bellator eſt ab adoleſcen-
34 tia ſua. * Dixitq. Dauid ad Saul:
E a Paſcebat ſeruus tuus patris ſui a Eccli. 47.
gregem, & veniebat leo, vel a. 3
vrſus, & tollebat arietem de me-
35 dio gregis: * & perſequebar eos,
& percutiebam, eruebamq. de
ore eorum: & illi conſurgebant
aduerſum me, & apprehendebam
mentum eorum, & ſuffocabam,
36 interficiebamq. eos. * Nam &
leonem, & vrſum interfeci ego
ſeruus tuus: erit igitur & Phili-
ſthæus hic incircumciſus, quaſi
vnus ex eis. Nunc vadam, & au-
feram opprobrium populi: quo-
niam quis eſt iſte Philiſthæus in-
circumciſus, qui auſus eſt maledi-
37 cere exercitui Dei viuentis? * Et
ait Dauid: Dominus qui eripuit
me de manu leonis, & de manu
vrſi, ipſe me liberabit de manu
Philiſthæi huius. Dixit autem
Saul ad Dauid: Vade, & Dominus
38 tecum ſit. * Et induit Saul Dauid
veſtimentis ſuis, & impoſuit ga-
leam æream ſuper caput eius, &
39 veſtiuit eum lorica. * Accin-
ctus ergo Dauid gladio eius ſuper
veſtem ſuam, cœpit tentare ſi ar-
matus poſſet incedere: non enim
habebat conſuetudinem. Dixitq.
Dauid ad Saul: Non poſſum ſic
incedere, quia non vſum habeo.
40 Et depoſuit ea, * & tulit baculum
ſuum, quem ſemper habebat in
manibus: & elegit ſibi quinque
limpidiſſimos lapides de torrente,
& miſit eos in peram paſtoralem,
quam habebat ſecum, & fundam
manu tulit: & proceſſit aduerſum
41 Philiſthæum. * ibat autem Phi-
F liſthæus incedens, & appropin-
quans aduerſum Dauid, & armi-
42 ger eius ante eum. * Cumq. inſpe-
xiſſet Philiſthæus, & vidiſſet Da-
uid, deſpexit eum. Erat enim ado-
leſcens: rufus, & pulcher aſpectu.
43 * Et dixit Philiſthæus ad Dauid:
Numquid ego canis ſum, quòd tu
venis ad me cum baculo? Et ma-
ledixit Philiſthæus Dauid in dijs
44 ſuis: * dixitq. ad Dauid: Veni ad
me, & dabo carnes tuas volatilibus

cæli & beſtijs terræ. * Dixit au- 45
tem Dauid ad Philiſthæum: Tu
venis ad me cum gladio, & haſta,
& clypeo: ego autem venio ad te
in nomine Domini exercituum,
Dei agminum Iſrael, quibus ex-
probraſti * hodie, & dabit te Do 46
minus in manu mea, & percutiam
te, & auferam caput tuum a te:
& dabo cadauera caſtrorum Phi-
liſthijm hodie volatilibus cæli, &
beſtijs terræ: vt ſciat omnis terra
quia eſt Deus in Iſrael. * Et no- 47
uerit vniuerſa eccleſia hæc, quia
non in gladio, nec in haſta ſaluat
Dominus: ipſius enim eſt bellum,
& tradet vos in manus noſtras.
* Cũ ergo ſurrexiſſet Philiſthæus, 48
& veniret, & appropinquaret cõ-
tra Dauid, feſtinauit Dauid, &
cucurrit ad pugnam ex aduerſo
Philiſthæi. * Et miſit manum 49
ſuam in peram, tulitq. vnum la- G
pidem, & funda iecit, & circum-
ducens percuſſit Philiſthæum in
fronte: & infixus eſt lapis in fron-
te eius, & cecidit in faciem ſuam
‖ Eccli.4.a.4 ſuper terram. * ‖ Præualuitq. Da- 50
uid aduerſum Philiſthæum in fun
1.Mach.4.d.30 da & lapide, percuſſumq. Phili-
ſthæum interfecit. Cumq. gla-
dium non haberet in manu Da-
uid, * cucurrit, & ſtetit ſuper 51
Philiſthæum, & tulit gladium
eius, & eduxit eum de vagina
ſua: & interfecit eum, præciditq.
caput eius. Videntes autem Phi-
liſthijm, quòd mortuus eſſet for-
tiſſimus eorum, fugerunt. * Et 52
conſurgentes viri Iſrael & Iuda
vociferati ſunt, & perſecuti ſunt
Philiſthæos vſquedum venirent in
vallem, & vſque ad portas Acca-
ron, cecideruntq. vulnerati de
Philiſthijm in via Saraim, & vſque
ad Geth, & vſque ad Accaron.
* Et reuertentes filij Iſrael poſtquã 53
perſecuti fuerant Philiſthæos, in-
uaſerunt caſtra eorum. * Aſſu- 54
mens autem Dauid caput Phili-
ſthæi, attulit illud in Ieruſalem:
arma vero eius poſuit in taberna-
culo ſuo. * Eo autem tempore, 55
quo viderat Saul Dauid egredien-
tem contra Philiſthæum, ait ad
Abner principem militiæ: De qua
ſtirpe deſcendit hic adoleſcens,
Abner? Dixitq. Abner: Viuit anima
tua, rex, ſi noui. * Et ait rex: Inter- 56
roga tu, cuius filius ſit iſte puer.

57 * Cumque regreſſus eſſet Dauid,
percuſſo Philiſthæo, tulit eum
Abner, & introduxit coram Sau-
le, caput Philiſthæi habentem in
58 manu. * Et ait ad eum Saul: De
qua progenie es o adoleſcens? Di-
xitq. Dauid: Filius ſerui tui Iſai
Bethlehemitæ ego ſum.

CAP. XVIII.

1 ET factum eſt cum compleſſet
A loqui ad Saul: anima Iona-
thæ conglutinata eſt animæ Da-
uid, & dilexit eum Ionathas qua-
2 ſi animam ſuam. * Tulitq. eum
Saul in die illa, & non conceſſit
ei vt reuerteretur in domum pa-
3 tris ſui. * Inierunt autem Dauid
& Ionathas fœdus: diligebat enim
4 eum quaſi animam ſuam. * Nam
expoliauit ſe Ionathas tunica, qua
erat indutus, & dedit eam Dauid,
& reliqua veſtimenta ſua vſque
ad gladium & arcum ſuum, &
5 vſque ad balteum. * Egrediebatur
B quoque Dauid ad omnia quæcũ-
que miſiſſet eum Saul, & pruden-
ter ſe agebat: poſuitq. eum Saul
ſuper viros belli, & acceptus erat
in oculis vniuerſi populi, maxi-
meq. in conſpectu famulorum
6 Saul. * Porro cum reuerteretur
percuſſo Philiſthæo Dauid, egreſ-
ſæ ſunt mulieres de vniuerſis vr-
bibus Iſrael, cantantes, chorosq.
ducentes in occurſum Saul regis,
in tympanis lætitiæ, & in ſiſtris.
7 * Et præcinebant mulieres luden-
tes, atque dicentes: ‖ Percuſſit ‖ Eccli. 47.
Saul mille, & Dauid decem mil- a.7
8 lia. * Iratus eſt autem Saul ni-
mis, & diſplicuit in oculis eius
C ſermo iſte: dixitque: Dederunt
Dauid decem millia, & mihi mil-
le dederunt: quid ei ſupereſt, niſi
9 ſolum regnum? * Non rectis ergo
oculis Saul aſpiciebat Dauid a die
10 illa, & deinceps. * Poſt diem
autem alteram, inuaſit ſpiritus
Dei malus Saul, & prophetabat in
medio domus ſuæ: Dauid autem
pſallebat manu ſua, ſicut per ſin-
gulos dies, tenebatq. Saul lan-
11 ceam, * & miſit eam, putans quòd
configere poſſet Dauid cum parie-
te: & declinauit Dauid a facie
12 eius ſecundò. * Et timuit Saul
Dauid, eo quòd Dominus eſſet
13 cum eo, & a ſe receſſiſſet. * Amo-
uit

uit ergo eum Saul a ſe, & fecit eum D
tribunum ſuper mille viros: & e-
grediebatur, & intrabat in con-
ſpectu populi. * In omnibus quo- 14
que vijs ſuis Dauid prudenter age-
bat, & Dominus erat cum eo.
* Vidit itaque Saul quòd prudens 15
eſſet nimis, & cœpit cauere eum.
* Omnis autem Iſrael & Iuda dili- 16
gebat Dauid: ipſe enim ingredie-
batur & egrediebatur ante eos.
* Dixitq. Saul ad Dauid: Ecce fi- 17
lia mea maior Merob, ipſam
dabo tibi vxorem: tantummodo
eſto vir fortis, & præliare bella
Domini. Saul autem reputabat,
dicens: Non ſit manus mea in
eum, ſed ſit ſuper eum manus
Philiſthinorum. * Ait autem 18
Dauid ad Saul: Quis ego ſum, E
aut quæ eſt vita mea, aut cogna-
tio patris mei in Iſrael, vt fiam
gener regis? * Factum eſt autem 19
tempus cum deberet dari Merob
filia Saul Dauid, data eſt Hadrieli
Molathitæ vxor. * Dilexit autem 20
Dauid Michol filia Saul altera.
Et nunciatum eſt Saul, & placuit
ei. * Dixitq. Saul: Dabo eam 21
illi, vt fiat ei in ſcandalum, & ſit
ſuper eum manus Philiſthinorum.
Dixitq. Saul ad Dauid: In duabus
rebus gener meus eris hodie. * Et 22
mandauit Saul ſeruis ſuis: Loqui-
mini ad Dauid clam me, dicen-
tes: Ecce places regi, & omnes
ſerui eius diligunt te. Nunc ergo
eſto gener regis. * Et locuti ſunt 23
ſerui Saul in auribus Dauid om- F
nia verba hæc. Et ait Dauid: Num
parum videtur vobis, generum eſ-
ſe regis? Ego autem ſum vir pau-
per & tenuis. * Et renunciaue- 24
runt ſerui Saul, dicentes: Huiuſce-
modi verba locutus eſt Dauid. * Di 25
xit autē Saul: Sic loquimini ad Da-
uid: Nō habet rex ſpōſalia neceſſe,
niſi tantum cētum præputia Phili-
ſthinorum, vt fiat vltio de inimicis
regis. Porro Saul cogitabat tradere
Dauid in manus Philiſthinorum.
* Cumq. renunciaſſent ſerui eius 26
Dauid verba, quæ dixerat Saul,
placuit ſermo in oculis Dauid, vt
fieret gener regis. * Et poſt pau- 27
cos dies ſurgens Dauid, abijt cum G
viris, qui ſub eo erant. Et per-
cuſſit ex Philiſthijm ducentos vi-
ros, & attulit eorum præputia,
& annumerauit ea regi, vt eſſet

gener eius. Dedit itaque Saul ei
28 Michol filiam ſuam vxorem. * Et
vidit Saul, & intellexit quòd Do-
minus eſſet cum Dauid. Michol
autem filia Saul diligebat eum.
29 * Et Saul magis cœpit timere Da-
uid: factusq. eſt Saul inimicus Da-
30 uid cunctis diebus. * Et egreſſi
ſunt principes Philiſthinorum,
a principio autem egreſſionis eo-
rum, prudentius ſe gerebat Da-
uid quam omnes ſerui Saul, &
celebre factum eſt nomen eius
nimis.

C A P. XIX.

1 LOcutus eſt autem Saul ad Io-
A nathan filium ſuum, & ad
omnes ſeruos ſuos, vt occiderent
Dauid. Porro Ionathas filius Saul
2 diligebat Dauid valde. * Et indi-
cauit Ionathas Dauid, dicens:
Quærit Saul pater meus occidere
te: quapropter obſerua te, quæſo,
mane, & manebis clam, & abſ-
3 conderis. * Ego autem egrediens
ſtabo iuxta patrem meum, in agro
vbicumque fueris: & ego loquar
de te ad patrem meum: & quod-
cumque videro, nunciabo tibi.
4 * Locutus eſt ergo Ionathas de
Dauid bona ad Saul patrem ſuum:
dixitq. ad eum: Ne pecces rex in
ſeruum tuum Dauid, quia non
peccauit tibi, & opera eius bona
5 ſunt tibi valde. * Et poſuit ani-
mam ſuam in manu ſua, & per-
cuſſit Philiſthæum, & fecit Domi-
nus ſalutem magnam vniuerſo
Iſraeli: vidiſti, & lætatus es. Qua-
re ergo peccas in ſanguine inno-
xio, interficiens Dauid, qui eſt
6 abſque culpa? * Quod cum au-
B diſſet Saul, placatus voce Ionathæ,
iurauit: Viuit Dominus, quia non
7 occidetur. * Vocauit itaque Io-
nathas Dauid, & indicauit ei om-
nia verba hæc: & introduxit Io-
nathas Dauid ad Saul, & fuit ante
eum, ſicut fuerat heri & nudiuſ-
8 tertius. * Motum eſt autem rur-
ſum bellum: & egreſſus Dauid,
pugnauit aduerſum Philiſthijm:
percuſſitq. eos plaga magna, &
9 fugerunt a facie eius. * Et factus
eſt ſpiritus Domini malus in Saul.
ſedebat autem in domo ſua, & te-
nebat lanceam: porro Dauid pſal-
10 lebat manu ſua. * Niſusq. eſt Saul

configere Dauid lancea in pariete,
& declinauit Dauid a facie Saul:
lancea autem caſſo vulnere perla-
ta eſt in parietem, & Dauid fugit,
& ſaluatus eſt nocte illa. * Miſit 11
ergo Saul ſatellites ſuos in domum
Dauid, vt cuſtodirent eum, &
interficeretur mane. Quod cum
annunciaſſet Dauid Michol vxor
ſua, dicens: Niſi ſaluaueris te
nocte hac, cras morieris: * depo- 12
ſuit eum per feneſtram. porro il-
le abijt & aufugit, atque ſaluatus
eſt. * Tulit autem Michol ſtatuã, 13
& poſuit eam ſuper lectum, & C
pellem piloſam caprarum poſuit
ad caput eius, & operuit eam ve-
ſtimentis. * Miſit autem Saul ap- 14
paritores, qui raperent Dauid: &
reſponſum eſt quod ægrotaret.
* Rurſumq. miſit Saul nuncios vt 15
viderent Dauid, dicens: Afferte
eum ad me in lecto, vt occidatur.
* Cumq. veniſſent nuncij, inuen- 16
tum eſt ſimulacrum ſuper lectum,
& pellis caprarum ad caput eius.
* Dixitq. Saul ad Michol: Quare 17
ſic illuſiſti mihi, & dimiſiſti ini-
micum meum vt fugeret? Et re-
ſpondit Michol ad Saul: Quia ip-
ſe locutus eſt mihi: Dimitte me,
alioquin interficiam te. * Dauid 18
autem fugiens, ſaluatus eſt, & ve-
nit ad Samuel in Ramatha, & nun
ciauit ei omnia quæ fecerat ſibi
Saul: & abierunt ipſe & Samuel,
& morati ſunt in Naioth. * Nun- 19
ciatum eſt autem Sauli a dicenti-
bus: Ecce Dauid in Naioth in Ra-
matha. * Miſit ergo Saul lictó- 20
res, vt raperent Dauid: qui cum D
vidiſſent cuneum prophetarum
vaticinantium, & Samuelem ſtan-
tem ſuper eos, factus eſt etiam
Spiritus Domini in illis, & pro-
phetare cœperunt etiam ipſi.
* Quod cum nunciatum eſſet Sau- 21
li, miſit & alios nuncios: prophe-
tauerunt autem & illi. Et rurſum
miſit Saul tertios nuncios: qui &
ipſi prophetauerunt. Et iratus ira-
cundia Saul, * abijt etiam ipſe in 22
Ramatha, & venit vſque ad ci-
ſternam magnam, quæ eſt in So-
cho, & interrogauit, & dixit: In
quo loco ſunt Samuel & Dauid?
Dictumq. eſt ei: Ecce in Naioth
ſunt in Ramatha. * Et abijt in 23
Naioth in Ramatha, & factus eſt
etiam ſuper eum Spiritus Domini,
& ambulabat ingrediens, & pro-
phetabat vſquedum veniret in
24 Naioth in Ramatha. * Et expo-
liauit etiam ipſe ſe veſtimentis
ſuis, & prophetauit cum ceteris
coram Samuele, & cecidit nudus
tota die illa & nocte. Vnde & exi-
uit prouerbium: ‖ Num & Saul ‖ 1.10.C.12
inter prophetas?

CAP. XX.

1 A FVgit autem Dauid de Naioth,
quæ eſt in Ramatha, ve-
niensq. locutus eſt coram Ionatha:
Quid feci? quæ eſt iniquitas mea,
& quod peccatum meum in pa-
trem tuum, quia quærit animam
2 meam? * Qui dixit ei: Abſit, non
morieris: neque enim faciet pater
meus quidquam grande vel par-
uum, niſi prius indicauerit mihi:
hunc ergo celauit me pater meus
ſermonem tantummodo? nequa-
3 quam erit iſtud. * Et iurauit rur-
ſum Dauidi. Et ille ait: Scit pro-
fecto pater tuus quia inueni gra-
tiam in oculis tuis, & dicet: Ne-
ſciat hoc Ionathas, ne forte tri-
ſtetur. Quinimmo viuit Domi-
nus, & viuit anima tua, quia vno
tantum (vt ita dicam) gradu, ego
4 morsq. diuidimur. * Et ait Io-
nathas ad Dauid: Quodcumque
dixerit mihi anima tua, faciam
5 tibi. * Dixit autem Dauid ad Io-
nathan: Ecce calendæ ſunt craſti-
no, & ego ex more ſedere ſoleo
iuxta regem ad veſcendum: di-
mitte ergo me vt abſcõdar in agro
6 vſque ad veſperam diei tertiæ. * Si
B reſpiciẽs requiſierit me pater tuus,
reſpondebis ei: Rogauit me Da-
uid, vt iret celeriter in Bethlehem
ciuitatem ſuam: quia victimæ ſol-
lemnes ibi ſunt vniuerſis contri-
7 bulibus ſuis. * Si dixerit, Bene:
pax erit ſeruo tuo. ſi autem fuerit
iratus, ſcito quia completa eſt ma-
8 litia eius. * Fac ergo miſericor-
diam in ſeruum tuum: quia fœ-
dus Domini me famulum tuum
tecum inire feciſti. ſi autem eſt
iniquitas aliqua in me, tu me in-
terfice, & ad patrem tuum ne in-
9 troducas me. * Et ait Ionathas:
Abſit hoc a te: neque enim fieri
poteſt, vt ſi certe cognouero com-
pletam eſſe patris mei malitiam
contra te, non annunciem tibi.
* Re-

*Reſponditq. Dauid ad Ionathan: 10
Quis renunciabit mihi, ſi quid
forte reſponderit tibi pater tuus
dure de me? * Et ait Ionathas ad 11
Dauid: Veni, & egrediamur foras C
in agrum. Cumq. exiſſent ambo
in agrum, * ait Ionathas ad Da- 12
uid: Domine Deus Iſrael, ſi inue-
ſtigauero ſententiam patris mei
craſtino vel perendie: & aliquid
boni fuerit ſuper Dauid, & non
ſtatim miſero ad te, & notum
tibi fecero, * hæc faciat Dominus 13
Ionathæ, & hæc addat. Si autem
perſeuerauerit patris mei malitia
aduerſum te, reuelabo aurem
tuam, & dimittam te, vt vadas
in pace; & ſit Dominus tecum,
ſicut fuit cum patre meo. * Et ſi 14
vixero, facies mihi miſericordiam
Domini: ſi vero mortuus fuero,
* nõ auferes miſericordiam tuam 15
a domo mea vſque in ſempiternũ,
quando eradicauerit Dominus ini
micos Dauid, vnumquemque de
terra: auferat Ionathan de domo
ſua, & requirat Dominus de ma-
nu inimicorum Dauid. * Pepigit 16
ergo Ionathas fœdus cum domo
Dauid: & requiſiuit Dominus de D
manu inimicorum Dauid. * Et 17
addidit Ionathas deierare Dauid,
eo quòd diligeret illum: ſicut e-
nim animam ſuam, ita diligebat
eum. * Dixitq. ad eum Ionathas: 18
Cras calendæ ſunt, & requireris:
* requiretur enim ſeſſio tua vſque 19
perendie. Deſcendes ergo feſti-
nus, & venies in locum vbi celan-
dus es in die qua operari licet, &
ſedebis iuxta lapidem, cui nomen
eſt Ezel. * Et ego tres ſagittas 20
mittam iuxta eum, & iaciam qua-
ſi exercens me ad ſignum. * Mit- 21
tam quoque & puerum, dicens ei:
Vade, & affer mihi ſagittas. * Si 22
dixero puero: Ecce ſagittæ intra
te ſunt, tolle eas: tu veni ad me,
quia pax tibi eſt, & nihil eſt ma-
li, viuit Dominus. Si autem ſic
locutus fuero puero: Ecce ſagittæ
vltra te ſunt: vade in pace, quia
dimiſit te Dominus. * De verbo 23
autem quod locuti ſumus ego &
tu, ſit Dominus inter me & te
vſque in ſempiternum. * Abſcon- 24
ditus eſt ergo Dauid in agro, &
venerunt calendæ, & ſedit rex ad E
comedendum panem. * Cumq. 25
ſediſſet rex ſuper cathedram ſuam

(ſecundum conſuetudinem) quæ
erat iuxta parietem, ſurrexit Io-
nathas, & ſedit Abner ex latere
Saul, vacuuſq. apparuit locus Da-
26 uid. * Et nõ eſt locutus Saul quid-
quam in die illa: cogitabat enim
quòd forte eueniſſet ei, vt nõ eſſet
27 mundus, nec purificatus. * Cumq.
illuxiſſet dies ſecũda poſt calẽdas,
rurſus apparuit vacuus locus Da-
uid. Dixitq. Saul ad Ionathan fi-
lium ſuum: Cur non venit filius
Iſai nec heri, nec hodie ad ve-
28 ſcendum? * Reſponditq. Iona-
thas Sauli: Rogauit me obnixe,
29 vt iret in Bethlehem, * & ait:
Dimitte me, quoniam ſacrificium
ſollemne eſt in ciuitate, vnus de
fratribus meis accerſiuit me: nunc
ergo ſi inueni gratiam in oculis
tuis, vadam cito, & videbo fratres
meos. Ob hanc cauſam non venit
30 ad menſam regis. * Iratus autem
F Saul aduerſum Ionathan, dixit ei:
Fili mulieris virum vltro rapien-
tis, numquid ignoro quia diligis
filium Iſai in confuſionem tuam,
& in confuſionem ignominioſæ
31 matris tuæ? * Omnibus enim
diebus, quibus filius Iſai vixerit
ſuper terram, non ſtabilieris tu,
neque regnum tuum. Itaque iam
nunc mitte, & adduc eum ad me:
32 quia filius mortis eſt. * Reſpon-
dens autem Ionathas Sauli patri
ſuo, ait: Quare morietur? quid
33 fecit? * Et arripuit Saul lanceam
vt percuteret eum. Et intellexit
Ionathas quòd definitum eſſet a
patre ſuo, vt interficeret Dauid.
34 * Surrexit ergo Ionathas a menſa
in ira furoris, & non comedit in
die calendarum ſecunda panem,
Contriſtatus eſt enim ſuper Da-
uid, eo quod confudiſſet eum pa-
35 ter ſuus. * Cumq. illuxiſſet ma-
ne, venit Ionathas in agrum iux-
ta placitum Dauid, & puer par-
36 uulus cum eo, * & ait ad puerum
G ſuum: Vade, & affer mihi ſagit-
tas, quas ego iacio. Cumq. puer
cucurriſſet, iecit aliam ſagittam
37 trans puerum. * Venit itaque
puer ad locum iaculi, quod miſe-
rat Ionathas: & clamauit Ionathas
poſt tergum pueri, & ait: Ecce
38 ibi eſt ſagitta porro vltra te. * Cla-
mauitq. iterum Ionathas poſt ter-
gum pueri, dicens: Feſtina velo-
citer, ne ſteteris. Collegit autem

puer

puer Ionathæ ſagittas,& attulit ad
dominum ſuum: * & quid agere- 39
tur, penitus ignorabat: tantum-
modo enim Ionathas & Dauid rē
nouerant. * Dedit ergo Ionathas 40
arma ſua puero, & dixit ei: Vade,
& defer in ciuitatem. * Cumq. 41
abiiſſet puer, ſurrexit Dauid de
loco, qui vergebat ad Auſtrum,
& cadens pronus in terram, ado-
rauit tertio: & oſculantes ſe alter-
utrum, fleuerunt pariter, Dauid
autem amplius. * Dixit ergo Io- 42
nathas ad Dauid: Vade in pace:
quæcumque iurauimus ambo in
nomine Domini, dicentes: Do-
minus ſit inter me & te, & inter
ſemen meum & ſemen tuum vſ-
que in ſempiternum. * Et ſurrexit 43
Dauid,& abiit: ſed & Ionathas in-
greſſus eſt ciuitatem.

CAP. XXI.

VEnit autem Dauid in Nobe 1
ad Achimelech ſacerdotem: A
& obſtupuit Achimelech, eo quod
veniſſet Dauid. Et dixit ei: Qua-
re tu ſolus, & nullus eſt tecum?
* Et ait Dauid ad Achimelech ſa- 2
cerdotem: Rex præcepit mihi ſer-
monem, & dixit: Nemo ſciat rē,
propter quam miſſus es a me, &
cuiuſmodi præcepta tibi dederim:
nam & pueris condixi in illum &
illum locum. * Nunc ergo ſiquid 3
habes ad manum, vel quinque
panes, da mihi, aut quidquid in-
ueneris. * Et reſpondens ſacerdos 4
ad Dauid, ait illi: Non habeo lai-
cos panes ad manum, ſed tantum
panem ſanctum: ſi mundi ſunt
pueri, maxime a mulieribus? * Et 5
reſpondit Dauid ſacerdoti,& dixit B
ei: Equidem, ſi de mulieribus
agitur: continuimus nos ab heri
& nudiuſtertius, quando egredie-
bamur, & fuerunt vaſa puerorum
ſancta. porro via hæc polluta eſt,
ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in
‖ Matt. 12. a. 3 vaſis. * ‖ Dedit ergo ei ſacerdos 6
ſanctificatum panem. neque
enim erat ibi panis, niſi tantum
panes propoſitionis, qui ſublati
fuerant a facie Domini, vt pone-
rentur panes calidi. * Erat autem 7
ibi vir quidam de ſeruis Saul, in
die illa, intus in tabernaculo Do-
mini: & nomen eius Doeg Idu-
mæus, potentiſſimus paſtorum

8 Saul. * Dixit autem Dauid ad
C Achimelech: Si habes hic ad ma-
num haſtam, aut gladium? quia
gladium meum, & arma mea
non tuli mecum. ſermo enim re-
9 gis vrgebat. * Et dixit ſacerdos:
Ecce hic gladius Goliath Phili-
ſthæi, quem percuſſiſti in Valle
terebinthi, eſt inuolutus pallio poſt
ephod: ſi iſtum vis tollere, tolle.
neque enim hic eſt alius abſque
eo. Et ait Dauid: Non eſt huic
10 alter ſimilis, da mihi eum. * Sur-
rexit itaque Dauid, & fugit in die
illa a facie Saul: & venit ad Achis
11 regem Geth: * dixeruntq. ſerui
Achis ad eum cum vidiſſent Da-
D uid: Numquid non iſte eſt Dauid
rex terræ? nonne huic cantabant
per choros, dicentes: ‖ Percuſſit ‖ 1. 18. b. 7
Saul mille, & Dauid decem mil- Eccli. 47. a.
12 lia? * Poſuit autem Dauid ſermo- 7
nes iſtos in corde ſuo, & extimuit
valde a facie Achis regis Geth.
13 * Et immutauit os ſuum coram
eis, & collabebatur inter manus
eorum: & impingebat in oſtia
portæ, defluebantq. ſaliuæ eius in
14 barbam. * Et ait Achis ad ſeruos
ſuos: Vidiſtis hominem inſanum:
15 quare adduxiſtis eum ad me? * An
deſunt nobis furioſi, quod intro-
duxiſtis iſtum, vt fureret me præ-
ſente? hiccine ingredietur domum
meam?

CAP. XXII.

1 ABijt ergo Dauid inde, & fu-
A git in ſpeluncam Odollam.
Quod cum audiſſent fratres eius,
& omnis domus patris eius, de-
2 ſcenderunt ad eum illuc. * Et cō-
uenerunt ad eum omnes, qui e-
rant in anguſtia conſtituti, & op-
preſſi ære alieno,& amaro animo:
& factus eſt eorum princeps, fue-
runtq. cum eo quaſi quadringen-
3 ti viri. * Et profectus eſt Dauid
inde in Maſpha, quæ eſt Moab:
& dixit ad regem Moab: Maneat,
oro, pater meus & mater mea vo-
biſcum, donec ſciam quid faciat
4 mihi Deus. * Et reliquit eos an-
te faciem regis Moab: manſe-
runtq. apud eum cunctis diebus,
quibus Dauid fuit in præſidio.
5 * Dixitq. Gad propheta ad Dauid:
Noli manere in præſidio, profici-
ſcere, & vade in Terram Iuda.

Et

Et profectus eſt Dauid, & venit
in ſaltum Haret. * Et audiuit Saul 6
quòd apparuiſſet Dauid, & viri
qui erant cum eo. Saul autem
cum maneret in Gabaa, & eſſet in
nemore, quod eſt in Rama, ha-
ſtam manu tenens, cunctiq. ſerui
eius circumſtarent eum, * ait ad 7
ſeruos ſuos qui aſſiſtebant ei: Au- B
dite nunc filij Iemini: numquid
omnibus vobis dabit filius Iſai
agros & vineas, & vniuerſos vos
faciet tribunos, & centuriones:
* quoniam coniuraſtis omnes ad- 8
uerſum me, & non eſt qui mihi
renunciet, maximè cum & filius
meus fœdus inierit cum filio Iſai?
Non eſt qui vicem meam doleat
ex vobis, nec qui annunciet mi-
hi: eo quòd ſuſcitauerit filius
meus ſeruum meum aduerſum
me, inſidiantem mihi vſque ho-
die. * Reſpondens autem Doeg 9
Idumæus, qui aſſiſtebat, & erat
primus inter ſeruos Saul, Vidi, in-
quit, filium Iſai in Nobe apud A-
chimelech filium Achitob ſacer-
dotem. * Qui conſuluit pro eo 10
Dominum, & cibaria dedit ei:
ſed & gladium Goliath Philiſthæi
dedit illi. * Miſit ergo rex ad ac- 11
cerſendum Achimelech ſacerdotē
filium Achitob, & omnem do-
mum patris eius, ſacerdotum, qui
erant in Nobe, qui vniuerſi ve-
nerunt ad regem. * Et ait Saul ad 12
Achimelech: Audi fili Achitob. C
Qui reſpondit: Præſto ſum Domi-
ne. * Dixitq. ad eum Saul: Qua- 13
re coniuraſtis aduerſum me, tu &
filius Iſai, & dediſti ei panes &
gladium, & conſuluiſti pro eo
Deum, vt conſurgeret aduerſum
me, inſidiator vſque hodie per-
manens? * Reſpondensq. Achi- 14
melech regi, ait: Et quis in om-
nibus ſeruis tuis, ſicut Dauid fide-
lis, & gener regis, & pergens ad
imperium tuum, & glorioſus in
domo tua? * Num hodie cœpi pro 15
eo conſulere Deum? abſit hoc à
me: ne ſuſpicetur rex aduerſus
ſeruum ſuum rem huiuſcemodi,
in vniuerſa domo patris mei: non
enim ſciuit ſeruus tuus quidquam
ſuper hoc negotio, vel modicum
vel grande. * Dixitq. rex: Morte 16
morieris Achimelech, tu, & om-
nis domus patris tui. * Et ait rex 17
emiſſarijs, qui circumſtabant eū:

Conuertimini, & interficite ſa-
cerdotes Domini: nam manus eo-
D rum cum Dauid eſt: ſcientes quòd
fugiſſet, & non indicauerunt mi-
hi. Noluerunt autem ſerui regis
extendere manus ſuas in ſacerdo-
18 tes Domini. * Et ait rex ad Doeg:
Conuertere tu, & irrue in ſacerdo-
tes. Conuerſusq. Doeg Idumæus,
irruit in ſacerdotes, & trucidauit
in die illa octogintaquinque vi-
19 ros veſtitos ephod lineo. * Nobe
autem ciuitatem ſacerdotum per-
cuſſit in ore gladij, viros & mu-
lieres, & paruulos, & lactentes,
bouemq & aſinum, & ouem in
20 ore gladij. * Euadens autem vnus
filius Achimelech, filij Achitob,
cuius nomen erat Abiathar, fugit
21 ad Dauid, * & annunciauit ei
quòd occidiſſet Saul ſacerdotes
22 Domini. * Et ait Dauid ad Abia-
thar: Sciebam in die illa, quòd
cum ibi eſſet Doeg Idumæus, pro-
culdubio annunciaret Sauli: ego
ſum reus omnium animarum pa-
23 tris tui. * Mane mecum, ne ti-
meas: ſi quis quæſierit animam
meam, quæret & animam tuam,
mecumq. ſeruaberis.

CAP. XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, di-
A centes: Ecce Philiſthijm op-
pugnant Ceilam, & diripiunt a-
2 reas. * Conſuluit ergo Dauid Do-
minum, dicens: Num vadam, &
percutiam Philiſthæos iſtos? Et
ait Dominus ad Dauid: Vade, &
percuties Philiſthæos, & Ceilam
3 ſaluabis. * Et dixerunt viri, qui
erant cum Dauid, ad eum: Ecce
nos hic in Iudæa conſiſtentes ti-
memus: quanto magis ſi ierimus
in Ceilam aduerſum agmina Phi-
4 liſthinorum? * Rurſum ergo Da-
uid conſuluit Dominum. Qui
reſpondens, ait ei: Surge, & vade
in Ceilam: ego enim tradam Phi-
5 liſthæos in manu tua. * Abijt er-
go Dauid, & viri eius in Ceilā, &
pugnauit aduerſum Philiſthæos,
& abegit iumenta eorum, & per-
cuſſit eos plaga magna: & ſaluauit
6 Dauid habitatores Ceilæ. * Porro
eo tempore, quo fugiebat Abia-
thar filius Achimelech ad Dauid
in Ceilam, ephod ſecum habens
7 deſcenderat. * Nunciatum eſt
autem

autem Sauli quòd veniſſet Dauid
in Ceilam: & ait Saul: Tradidit B
eum Deus in manus meas, con-
cluſusq. eſt introgreſſus vrbem, in
qua portæ & ſeræ ſunt. * Et præ- 8
cepit Saul omni populo vt ad pu-
gnam deſcenderet in Ceilam: &
obſideret Dauid, & viros eius.
* Quod cum Dauid reſciſſet quia 9
præpararet ei Saul clam malum,
dixit ad Abiathar ſacerdotem: Ap-
plica ephod. * Et ait Dauid: Do- 10
mine Deus Iſrael, audiuit famam
ſeruus tuus, quod diſponat Saul
venire in Ceilam, vt euertat vr-
bem propter me: * Si tradent me 11
viri Ceilæ in manus eius? & ſi de-
ſcendet Saul, ſicut audiuit ſeruus
tuus? Domine Deus Iſrael indica
ſeruo tuo. Et ait Dominus: De-
ſcendet. * Dixitq. Dauid: Si tra- 12
dent me viri Ceilæ, & viros qui
ſunt mecum, in manus Saul? Et
dixit Dominus: Tradent. * Sur- 13
rexit ergo Dauid & viri eius quaſi
ſexcenti, & egreſſi de Ceila, huc
atque illuc vagabantur incerti:
nunciatumq. eſt Sauli quòd fugiſ-
ſet Dauid de Ceila, & ſaluatus eſ-
ſet: quam ob rem diſſimulauit
exire. * Morabatur autem Dauid 14
in deſerto in locis firmiſſimis, mã-
ſitq. in monte ſolitudinis Ziph, in
monte opaco: quærebat eum ta-
men Saul cunctis diebus: & non
tradidit eum Deus in manus eius.
* Et vidit Dauid quòd egreſſus eſ- 15
ſet Saul vt quæreret animam eius. C
Porro Dauid erat in deſerto Ziph
in ſilua. * Et ſurrexit Ionathas fi- 16
lius Saul, & abijt ad Dauid in ſil-
uam, & confortauit manus eius
in Deo: dixitq. ei: * Ne timeas: 17
neque enim inueniet te manus
Saul patris mei, & tu regnabis ſu-
per Iſrael, & ego ero tibi ſecun-
dus, ſed & Saul pater meus ſcit
hoc. * Percuſſit ergo vterque fœ- 18
dus coram Domino: manſitq. Da-
uid in ſilua: Ionathas autem re-
¶ Ĩ.26.a.1 uerſus eſt in domum ſuam. * ¶ A- 19
ſcenderunt autem Ziphæi ad Saul
in Gabaa, dicentes: Nonne ecce
Dauid latitat apud nos in locis tu-
tiſſimis ſiluæ, in Colle Hachila,
quæ eſt ad dexterã deſerti? * Nunc 20
ergo, ſicut deſiderauit anima tua
vt deſcenderes, deſcende: noſtrum
autem erit vt tradamus eum in
manus regis. * Dixitq. Saul: Be- 21
nedicti vos a Domino, quia do-
22 luiſtis vicem meam. * Abite ergo,
oro, & diligentius præparate, &
curioſius agite, & conſiderate lo-
D cum vbi ſit pes eius, vel quis vi-
derit eum ibi, recogitat enim de
23 me, quòd callide inſidier ei. * Cõ-
ſiderate & videte omnia latibula
eius, in quibus abſconditur: &
reuertimini ad me ad rem certã,
vt vadam vobiſcum. quòd ſi etiam
in terram ſe abſtruſerit, perſcru-
tabor eum in cunctis millibus Iu-
24 da. * At illi ſurgentes abierunt in
Ziph ante Saul: Dauid autem &
viri eius erant in deſerto Maon, in
campeſtribus ad dexteram Ieſi-
25 mon. * Iuit ergo Saul & ſocij eius
ad quærendum eum: & nuncia-
tum eſt Dauid, ſtatimq. deſcen-
dit ad petram, & verſabatur in de-
ſerto Maon: quod cum audiſſet
Saul, perſecutus eſt Dauid in de-
26 ſerto Maon. * Et ibat Saul ad la-
tus montis ex parte vna: Dauid au-
tem & viri eius erant in latere
montis ex parte altera: porro Da-
uid deſperabat ſe poſſe euadere a
facie Saul: itaque Saul, & viri eius
in modum coronæ cingebant Da-
uid, & viros eius, vt caperent
27 eos. * Et nuncius venit ad Saul,
dicens: Feſtina, & veni, quoniam
infuderunt ſe Philiſthijm ſuper
28 terram. * Reuerſus eſt ergo Saul
deſiſtens perſequi Dauid, & per-
rexit in occurſum Philiſthinorum.
propter hoc vocauerunt locum il-
lum, Petram diuidentem.

CAP. XXIIII.

1 A Scendit ergo Dauid inde: &
A habitauit in locis tutiſſimis
2 Engaddi. * Cumq. reuerſus eſſet
Saul, poſtquam perſecutus eſt Phi-
liſthæos, nunciauerunt ei, dicen-
tes: Ecce, Dauid in deſerto eſt
3 Engaddi. * Aſſumens ergo Saul
tria millia electorum virorum ex
omni Iſrael, perrexit ad inueſti-
gandum Dauid & viros eius, etiam
ſuper abruptiſſimas petras, quæ
4 ſolis ibicibus peruiæ ſunt. * Et
venit ad caulas ouium, quæ ſe
offerebant vianti. eratq. ibi ſpe-
lunca, quam ingreſſus eſt Saul, vt
purgaret ventrem: porro Dauid &
viri eius in interiore parte ſpelun-
5 cæ latebant. * Et dixerunt ſerui
Dauid

Dauid ad eum : Ecce dies, de qua
locutus eſt Dominus ad te : Ego
tradam tibi inimicum tuum, vt
facias ei ſicut placuerit in oculis
tuis. Surrexit ergo Dauid, & præ-
cidit oram chlamydis Saul ſilẽter. B
* Poſt hæc percuſſit cor ſuum Da- 6
uid, eo quòd abſcidiſſet oram chla
mydis Saul. * Dixitq. ad viros ſuos: 7
Propitius ſit mihi Dominus, ne
faciam hanc rem domino meo,
chriſto Domini, vt mittam ma-
num meam in eum, quia chriſtus
Domini eſt. * Et confregit Dauid 8
viros ſuos ſermonibus, & non per-
miſit eos vt conſurgerent in Saul:
porro Saul exurgens de ſpelunca,
pergebat cœpto itinere. * Surrexit 9
antẽ & Dauid poſt eum : & egreſ-
ſus de ſpelũca, clamauit poſt tergũ
Saul, dicens : Domine mi rex. Et
reſpexit Saul poſt ſe : & inclinans
ſe Dauid pronus in terram, ado-
rauit, * dixitq. ad Saul : Quare 10
audis verba hominum loquẽtium,
Dauid quærit malum aduerſum
te? * Ecce hodie viderunt oculi 11
tui quòd tradiderit te Dominus in
manu mea in ſpelunca : & cogita-
ui vt occiderem te, ſed pepercit ti- C
bi oculus meus. dixi enim : Non
extendam manum meam in do-
minum meum, quia chriſtus Do-
mini eſt. * Quin potius pater mi, 12
vide, & cognoſce oram chlamy-
dis tuæ in manu mea : quoniam
cum præſcinderem ſummitatem
chlamydis tuæ, nolui extendere
manum meam in te. animaduer-
te, & vide, quoniam non eſt in
manu mea malum, neque iniqui-
tas, neque peccaui in te : tu au-
tem inſidiaris animæ meæ vt aufe-
ras eam. * Iudicet Dominus in- 13
ter me & te, & vleiſcatur me Do-
minus ex te : manus autem mea
non ſit in te. * Sicut & in prouer- 14
bio antiquo dicitur : AB IMPIIS
egredietur impietas : manus ergo
mea non ſit in te. * Quem perſe- 15
queris, rex Iſrael? quem perſeque-
ris? canem mortuum perſequeris,
& pulicem vnum. * Sit Dominus 16
iudex, & iudicet inter me & te:
& videat, & iudicet cauſam meã,
& eruat me de manu tua. * Cum 17
autem compleſſet Dauid loquens
ſermones huiuſcemodi ad Saul,
dixit Saul : Numquid vox hæc tua
eſt fili mi Dauid? Et leuauit Saul D

18 vocem ſuam, & fleuit : * dixitq.
ad Dauid : Iuſtior tu es quàm ego:
tu enim tribuiſti mihi bona : ego
19 autem reddidi tibi mala. * Et tu
indicaſti hodie quæ feceris mihi
bona : quomodo tradiderit me
Dominus in manum tuam, & non
20 occideris me. * Quis enim cum
inuenerit inimicum ſuum, dimit-
tet eum in via bona? Sed Domi-
nus reddat tibi viciſſitudinẽ hanc
pro eo quod hodie operatus es in
21 me. * Et nunc quia ſcio quod
certiſſime regnaturus ſis, & habi-
turus in manu tua regnum Iſrael:
22 * iura mihi in Domino, ne deleas
ſemen meum poſt me, neque au-
feras nomen meum de domo pa-
23 tris mei. * Et iurauit Dauid Sau-
li. Abijt ergo Saul in domum
ſuam : & Dauid, & viri eius aſcen-
derunt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

1 MOrtuus ‖ eſt autem Samuel, ‖ Eccli. 46. d. 23.
A & congregatus eſt vniuerſus
Iſrael, & planxerunt eum, & ſepe- J. 28. a. 3
lierunt eum in domo ſua in Ra-
matha. Conſurgensq. Dauid de-
2 ſcendit in deſertũ Pharan. * Erat
autem vir quiſpiam in ſolitudine
Maon, & poſſeſſio eius in Carme-
lo, & homo ille magnus nimis:
erantq. ei oues tria millia, & mil-
le capræ : & accidit vt tonderetur
3 grex eius in Carmelo. * Nomen
autem viri illius erat Nabal : &
nomen vxoris eius Abigail. eratq.
mulier illa prudentiſſima & ſpe-
cioſa : porro vir eius durus, &
peſſimus, & malitioſus : erat au-
4 tem de genere Caleb. * Cum er-
go audiſſet Dauid in deſerto quòd
tonderet Nabal gregem ſuum,
5 * miſit decem iuuenes, & dixit eis:
Aſcendite in Carmelum, & venie-
B tis ad Nabal, & ſalutabitis eum ex
6 nomine meo pacifice. * Et dice-
tis : Sit fratribus meis, & tibi pax,
& domui tuæ pax, & omnibus,
7 quæcumque habes, ſit pax. * Au-
diui quod tonderent paſtores tui,
qui erant nobiſcum in deſerto:
numquam eis moleſti fuimus, nec
aliquando defuit quidquam eis de
grege, omni tempore quo fuerunt
8 nobiſcum in Carmelo. * Interro-
ga pueros tuos, & indicabunt ti-
bi. Nunc ergo inueniant pueri tui
gratiam

gratiam in oculis tuis: in die enim
bona venimus. quodcumque in-
uenerit manus tua, da ſeruis tuis,
& filio tuo Dauid.* Cumq. veniſ- 9
ſent pueri Dauid, locuti ſunt ad
Nabal omnia verba hæc ex nomi-
ne Dauid: & ſiluerunt.* Reſpon 10
dens autem Nabal pueris Dauid,
ait: Quis eſt Dauid? & quis eſt fi-
lius Iſai? hodie increuerunt ſerui
qui fugiunt dominos ſuos.* Tol- 11
lam ergo panes meos, & aquas
meas, & carnes pecorum, quæ oc-
cidi tonſoribus meis, & dabo vi-
ris quos neſcio vnde ſint?* Re- 12
greſſi ſunt itaque pueri Dauid per
viam ſuam, & reuerſi venerunt, &
nunciauerunt ei omnia verba quæ
dixerat.* Tunc ait Dauid pueris 13
ſuis: Accingatur vnuſquiſque gla- C
dio ſuo. Et accincti ſunt ſinguli
gladijs ſuis, accinctusq. eſt & Da-
uid enſe ſuo: & ſecuti ſunt Dauid
quaſi quadringenti viri: porro du-
centi remanſerunt ad ſarcinas.
* Abigail autem vxori Nabal nun 14
ciauit vnus de pueris ſuis, dicens:
Ecce Dauid miſit nuncios de deſer
to, vt benedicerent domino no-
ſtro: & auerſatus eſt eos.* homi- 15
nes iſti, boni ſatis fuerunt nobis,
& non moleſti: nec quidquam ali-
quando perijt omni tempore, quo
fuimus conuerſati cum eis in de-
ſerto:* pro muro erant nobis tam 16
in nocte quàm in die, omnibus
diebus quibus pauimus apud eos
greges.* Quam ob rem conſide- 17
ra, & recogita quid facias: quo-
niam completa eſt malitia aduer-
ſum virum tuum, & aduerſum do-
mum tuam, & ipſe eſt filius Belial,
ita vt nemo poſſit ei loqui.* Fe- 18
ſtinauit igitur Abigail, & tulit du-
centos panes, & duos vtres vini, &
quinque arietes coctos, & quinque
ſata polentæ, & centum ligaturas
vuæ paſſæ, & ducentas maſſas ca-
ricarum, & poſuit ſuper aſinos: D
* dixitq. pueris ſuis: Præcedite 19
me: ecce, ego poſt tergum ſequar
vos: viro autem ſuo Nabal non
indicauit.* Cum ergo aſcendiſſet 20
aſinum, & deſcenderet ad radices
montis, Dauid & viri eius deſcen-
debant in occurſum eius: quibus
& illa occurrit.* Et ait Dauid: Ve- 21
re fruſtra ſeruaui omnia quæ hu-
ius erant in deſerto, & non perijt
quidquam de cunctis quæ ad eum

pertinebant: & reddidit mihi ma-
22 lum pro bono.* Hæc faciat Deus
inimicis Dauid, & hæc addat, ſi
reliquero de omnibus quæ ad ip-
ſum pertinent vſque mane, min-
23 gentem ad parietem.* Cum au-
tem vidiſſet Abigail Dauid, feſti-
nauit, & deſcendit de aſino, &
procidit coram Dauid ſuper faciē
ſuam, & adorauit ſuper terram,
24 * & cecidit ad pedes eius, & dixit:
In me ſit, domine mi, hæc ini-
quitas: loquatur, obſecro, ancilla
tua in auribus tuis: & audi verba
25 famulæ tuæ.* Ne ponat, oro, do-
minus meus rex cor ſuum ſuper
virum iſtum iniquum Nabal: quo-
niam ſecundum nomen ſuum ſtul
tus eſt, & ſtultitia eſt cum eo: ego
autem ancilla tua non vidi pueros
tuos, domine mi, quos miſiſti,
26 * Nunc ergo domine mi, viuit Do-
E minus, & viuit anima tua, qui
prohibuit te ne venires in ſangui-
nem, & ſaluauit manum tuam ti-
bi: & nunc fiant ſicut Nabal ini-
mici tui, & qui quærunt domino
27 meo malum.* Quapropter ſuſci-
pe benedictionem hanc, quam at-
tulit ancilla tua tibi domino meo:
& da pueris qui ſequuntur te do-
28 minum meum.* Aufer iniquita-
tem famulæ tuæ: faciens enim fa-
ciet Dominus tibi domino meo
domum fidelem, quia prælia Do-
mini, domine mi, tu præliaris:
malitia ergo non inueniatur in te
29 omnibus diebus vitæ tuæ.* Si e-
nim ſurrexerit aliquando homo
perſequens te, & quærens ani-
mam tuam, erit anima domini
mei cuſtodita quaſi in faſciculo vi-
uentium, apud Dominum Deum
tuum: porro inimicorum tuorum
anima rotabitur, quaſi in impetu
30 & circulo fundæ.* Cum ergo fe-
cerit Dominus tibi domino meo
omnia quæ locutus eſt bona de te,
& conſtituerit te ducem ſuper Iſ-
31 rael,* non erit tibi hoc in ſingul-
tum, & in ſcrupulum cordis do-
mino meo, quod effuderis ſangui-
nem innoxium, aut ipſe te vltus
fueris: & cum benefecerit Domi-
nus domino meo, recordaberis
32 ancillæ tuæ.* Et ait Dauid ad Abi-
F gail: Benedictus Dominus Deus
Iſrael, qui miſit hodie te in occur-
ſum meum, & benedictum elo-
33 quium tuum,* & benedicta tu,
quæ

quæ prohibuiſti me hodie ne irem
ad ſanguinem, & vlciſcerer me
manu mea. * Alioquin viuit Do- 34
minus Deus Iſrael qui prohibuit
me ne malum facerem tibi: niſi
cito veniſſes in occurſum mihi, nõ
remanſiſſet Nabal vſque ad lucem
matutinam, mingẽs ad parietem.
* Suſcepit ergo Dauid de manu 35
eius omnia quæ attulerat ei, di-
xitq. ei: Vade pacifice in domum
tuam, ecce audiui vocem tuam, &
honoraui faciem tuam. * Venit 36
autem Abigail ad Nabal: & ecce
erat ei conuiuium in domo eius,
quaſi conuiuium regis, & cor Na-
bal iucundum: erat enim ebrius
nimis: & non indicauit ei verbum
puſillum aut grande vſque mane. G
* Diluculo autem cum digeſſiſſet 37
vinum Nabal, indicauit ei vxor
ſua verba hæc, & emortuum eſt
cor eius intrinſecus, & factus eſt
quaſi lapis. * Cumq. pertranſiſſent 38
decem dies, percuſſit Dominus
Nabal, & mortuus eſt. * Quod 39
cum audiſſet Dauid mortuum Na
bal, ait: Benedictus Dominus, qui
iudicauit cauſam opprobrij mei
de manu Nabal, & ſeruum ſuum
cuſtodiuit a malo, & malitiam
Nabal reddidit Dominus in caput
eius. Miſit ergo Dauid, & locutus
eſt ad Abigail, vt ſumeret eam ſi-
bi in vxorem. * Et venerunt pue- 40
ri Dauid ad Abigail in Carmelũ,
& locuti ſunt ad eam, dicentes:
Dauid miſit nos ad te, vt accipiat
te ſibi in vxorem. * Quæ conſur- 41
gens adorauit prona in terram, &
ait: Ecce famula tua ſit in ancil-
lam, vt lauet pedes ſeruorum do-
mini mei. * Et feſtinauit, & ſur- 42
rexit Abigail, & aſcendit ſuper
aſinum, & quinque puellæ ierunt
cum ea, pediſſequæ eius, & ſe-
cuta eſt nuncios Dauid: & fa-
cta eſt illi vxor. * Sed & Achinoam 43
accepit Dauid de Iezrael: & fuit
vtraque vxor eius. * Saul autem 44
dedit Michol filiam ſuam vxorem
Dauid Phalti, filio Lais, qui erat
de Gallim.

C A P. XXVI.

1 S. 23. c. 19 ET venerunt Ziphæi ad Saul in 1
Gabaa, dicentes: Ecce, Da- A
uid abſconditus eſt in colle Hachi-
la, quæ eſt ex aduerſo ſolitudinis.
2 * Et ſurrexit Saul, & deſcendit in
deſertum Ziph, & cum eo tria mil-
lia virorũ de electis Iſrael, vt quæ-
3 reret Dauid in deſerto Ziph. * Et
caſtrametatus eſt Saul in Gabaa
Hachila, quæ erat ex aduerſo ſo-
litudinis in via: Dauid autem ha-
bitabat in deſerto. Videns autem
quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſer-
4 tũ, * miſit exploratores, & didicit
5 quod illuc veniſſet certiſſime. * Et
ſurrexit Dauid clam, & venit ad
locum vbi erat Saul: cumq. vidiſ-
ſet locum, in quo dormiebat Saul,
& Abner filius Ner, princeps mi-
litiæ eius, & Saulem dormientem
in tentorio, & reliquum vulgus
6 per circuitum eius, * ait Dauid ad
Achimelech Hethæum, & Abiſai
filium Saruiæ, fratrem Ioab, di-
cens: Quis deſcendet mecum ad
Saul in caſtra? Dixitq. Abiſai: Ego
7 deſcendam tecum. * Venerunt er-
go Dauid, & Abiſai ad populum
nocte, & inuenerunt Saul iacen-
tem & dormientem in tentorio, &
haſtam fixã in terra ad caput eius:
B Abner autem & populũ dormien-
8 tes in circuitu eius. * Dixitq. Abi-
ſai ad Dauid: Concluſit Deus ini-
micũ tuum hodie in manus tuas:
nunc ergo perfodiam eum lancea
in terra, ſemel, & ſecundo opus
9 non erit. * Et dixit Dauid ad Abi-
ſai: Ne interficias eum: quis enim
extendet manum ſuam in chriſtũ
10 Domini, & innocens erit? * Et
dixit Dauid: Viuit Dominus, quia
niſi Dominus percuſſerit eum, aut
dies eius venerit vt moriatur, aut
in prælium deſcendens perierit:
11 * propitius ſit mihi Dominus ne
extendam manũ meam in chriſtũ
Domini. nunc igitur tolle haſtam,
quæ eſt ad caput eius, & ſcyphum
12 aquæ, & abeamus. * Tulit igitur
Dauid haſtam, & ſcyphum aquæ,
qui erat ad caput Saul, & abierũt:
& non erat quiſquam, qui vide-
ret, & intelligeret, & euigilaret;
ſed omnes dormiebant, quia ſopor
13 Domini irruerat ſuper eos. * Cũq.
tranſiſſet Dauid ex aduerſo, & ſte-
tiſſet in vertice montis de longe,
& eſſet grande interuallum inter
14 eos, * clamauit Dauid ad popu-
lum, & ad Abner filium Ner, di-
cens: Nonne reſpondebis Abner?
Et reſpondens Abner, ait: Quis
C es tu, qui clamas, & inquietas re-
gem?

gem ? * Et ait Dauid ad Abner : 15
Numquid non vir tu es ? & quis
alius ſimilis tui in Iſrael ? quare
ergo non cuſtodiſti dominũ tuum
regem ? ingreſſus eſt enim vnus de
turba vt interficeret regem, domi-
num tuum.* Non eſt bonum hoc, 16
quod feciſti : viuit Dominus, quo-
niam filij mortis eſtis vos, qui non
cuſtodiſtis dominum veſtrum,
christum Domini. nunc ergo vi-
de vbi ſit haſta regis, & vbi ſit ſcy-
phus aquæ, qui erat ad caput eius.
* Cognouit autem Saul vocem 17
Dauid, & dixit : Numquid vox
hæc tua, fili mi Dauid ? Et ait Da-
uid : Vox mea, domine mi rex.
* Et ait : Quam ob cauſam do- 18
minus meus perſequitur ſeruum
ſuum ? Quid feci ? aut quod eſt
malum in manu mea ? * Nunc er- 19
go audi, oro, domine mi rex, ver-
ba ſerui tui : Si Dominus incitat
te aduerſum me, odoretur ſacrifi-
cium : ſi autem filij hominum,
maledicti ſunt in conſpectu Do-
mini : qui eiecerunt me hodie, vt
non habitem in hereditate Domi-
ni, dicentes : Vade, ſerui dijs alie- D
nis. * Et nunc non effundatur ſan 20
guis meus in terram coram Do-
mino : quia egreſſus eſt rex Iſrael
vt quærat pulicem vnum, ſicut
perſequitur perdix in montibus.
* Et ait Saul : Peccaui, reuertere 21
fili mi Dauid : nequaquam enim
vltra tibi malefaciam, eo quod
pretioſa fuerit anima mea in ocu-
lis tuis hodie : apparet enim quòd
ſtulte egerim, & ignorauerim mul
ta nimis. * Et reſpondens Dauid, 22
ait : Ecce haſta regis : tranſeat vnus
de pueris regis, & tollat eam.* Do 23
minus autem retribuet vnicuique
ſecundum iuſtitiam ſuam, & fi-
dem : tradidit enim te Dominus
hodie in manum meam, & nolui
extendere manum meam in chri-
ſtum Domini. * Et ſicut magni- 24
ficata eſt anima tua hodie in ocu-
lis meis, ſic magnificetur anima
mea in oculis Domini, & liberet
me de omni anguſtia. * Ait ergo 25
Saul ad Dauid : Benedictus tu fili
mi Dauid : & quidem faciens fa-
cies, & potens poteris. Abijt au-
tem Dauid in viam ſuam, & Saul
reuerſus eſt in locum ſuum.

CAP. XXVII.

1 ET ait Dauid in corde ſuo: Ali-
A quando incidam vna die in
manus Saul : nonne melius eſt vt
fugiam, & ſaluer in Terra Phili-
ſthinorum, vt deſperet Saul, ceſ-
ſetq. me quærere in cunctis fini-
bus Iſrael ? fugiam ergo manus
2 eius. * Et ſurrexit Dauid, & abijt
ipſe, & ſexcenti viri cum eo, ad
Achis filium Maoch regem Geth.
3 * Et habitauit Dauid cum Achis
in Geth, ipſe & viri eius ; vir &
domus eius ; & Dauid, & duæ
vxores eius, Achinoam Iezraheli-
tis, & Abigail vxor Nabal Carme-
4 li. * Et nunciatum eſt Sauli quòd
B fugiſſet Dauid in Geth, & non ad-
5 didit vltra quærere eum. * Dixit
autem Dauid ad Achis : Si inueni
gratiam in oculis tuis, detur mihi
locus in vna vrbium regionis hu-
ius, vt habitem ibi : cur enim ma-
net ſeruus tuus in ciuitate regis te-
6 cum ? * Dedit itaque ei Achis in
die illa Siceleg : propter quam cau-
ſam facta eſt Siceleg regum Iuda,
7 vſque in diem hanc.* Fuit autem
numerus dierum, quibus habita-
uit Dauid in regione Philiſthino-
8 rum, quattuor menſium. * Et
C aſcendit Dauid, & viri eius, & age-
bant prædas de Geſſuri, & de Ger-
zi, & de Amalecitis : hi enim pa-
gi habitabantur in terra antiqui-
tus, euntibus Sur vſque ad Terram
9 Ægypti. * Et percutiebat Dauid
omnem terram, nec relinquebat
viuentem virum & mulierem : tol-
lensq. oues, & boues, & aſinos,
& camelos, & veſtes, reuerteba-
10 tur, & veniebat ad Achis. * Di-
cebat autem ei Achis : in quem
D irruiſti hodie ? Reſpondebat Da-
uid : Contra meridiem Iudæ, &
contra meridiem Ierameel, & con-
11 tra meridiem Ceni.* Virum & mu-
lierem non viuificabat Dauid, nec
adducebat in Geth, dicens : Ne for-
te loquantur aduerſum nos : Hæc
fecit Dauid : & hoc erat decretum
illi omnibus diebus quibus habi-
tauit in regione Philiſthinorum.
12 * Credidit ergo Achis Dauid, di-
cens : Multa mala operatus eſt con-
tra populum ſuum Iſrael : erit igi-
tur mihi ſeruus ſempiternus.

CAP.

CAP. XXVIII.

F Actum eſt autem in diebus il- 1
lis, congregauerũt Philiſthijm A
agmina ſua, vt præpararentur ad
bellum contra Iſrael: dixitq. Achis
ad Dauid: Sciens nunc ſcito, quo-
niam mecum egredieris in caſtris
tu, & viri tui. * Dixitq. Dauid 2
ad Achis: Nunc ſcies quæ factu-
rus eſt ſeruus tuus. Et ait Achis
ad Dauid: Et ego cuſtodem capi-
tis mei ponam te cunctis diebus.
‖ 1.25.a.1 * ‖ Samuel autem mortuus eſt, 3
Eccli. 46. d. planxitq. eum omnis Iſrael, & ſe-
23 pelierunt eum in Ramatha vrbe
ſua. Et Saul abſtulit magos, &
hariolos de terra. * Congregatiq. 4
ſunt Philiſthijm, & venerunt, &
caſtrametati ſunt in Sunam: con-
gregauit autem & Saul vniuerſum
Iſrael, & venit in Gelboe. * Et 5
vidit Saul caſtra Philiſthijm, & ti-
muit, & expauit cor eius nimis.
* Conſuluitq. Dominum, & non 6
reſpondit ei neque per ſomnia, B
neque per ſacerdotes, neque per
prophetas. * Dixitq. Saul ſeruis 7
ſuis: Quærite mihi mulierem ha-
‖ Leuit. 20. bentem ‖ pythonem, & vadam ad
d. 27 eam, & ſciſcitabor per illam. Et
Deut. 18. b. dixerunt ſerui eius ad eum: Eſt
11 mulier pythonem habens in En-
Act. 16. c. 16 dor. * Mutauit ergo habitũ ſuum: 8
veſtitusq. eſt alijs veſtimentis, &
abijt ipſe, & duo viri cum eo, ve-
neruntq. ad mulierem nocte, &
ait illi: Diuina mihi in pythone,
& ſuſcita mihi quem dixero tibi.
* Et ait mulier ad eum: Ecce, tu 9
noſti quanta fecerit Saul, & quo
modo eraſerit magos & hariolos
de terra: quare ergo inſidiaris ani-
mæ meæ, vt occidar? * Et iura- 10
uit ei Saul in Domino, dicens: Vi-
uit Dominus, quia non eueniet
tibi quidquam mali propter hanc
rem. * Dixitq. ei mulier: Quem 11
ſuſcitabo tibi? Qui ait: Samue-
lem mihi ſuſcita. * Cum autem 12
vidiſſet mulier Samuelẽ, exclama-
uit voce magna, & dixit ad Saul:
Quare impoſuiſti mihi? Tu es e-
nim Saul. * Dixitq. ei rex: Noli 13
timere: quid vidiſti? Et ait mu-
lier ad Saul: Deos vidi aſcendentes
de terra. * Dixitq. ei: Qualis eſt 14
forma eius? Quæ ait: Vir ſenex
aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. C
intellexit Saul quòd Samuel eſſet,
& inclinauit ſe ſuper faciem ſuam
15 in terra, & adorauit. * Dixit autem
Samuel ad Saul: ‖ Quare inquieta- ‖ Eccli. 46.
ſti me vt ſuſcitarer? Et ait Saul: d. 23.
Coarctor nimis: ſiquidem Phili-
ſthijm pugnant aduerſum me, &
Deus receſſit a me, & exaudire me
noluit neque in manu propheta-
rũ, neque per ſomnia: vocaui ergo
te, vt oſtenderes mihi quid faciam.
16 * Et ait Samuel: Quid interrogas
me, cum Dominus receſſerit a te,
& tranſierit ad æmulum tuum?
17 * Faciet enim tibi Dominus ſicut
locutus eſt in manu mea, & ſcin-
det regnum tuum de manu tua, &
dabit illud proximo tuo Dauid:
18 * quia non obediſti voci Domini,
neque feciſti itam furoris eius in
Amalec. idcirco quod pateris, fe-
19 cit tibi Dominus hodie. * Et dabit
D Dominus etiam Iſrael tecũ in ma-
nus Philiſthijm: cras autem tu &
filij tui mecum eritis: ſed & caſtra
Iſrael tradet Dominus in manus
20 Philiſthijm. * Statimq. Saul ceci-
dit porrectus in terram: extimue-
rat enim verba Samuelis, & robur
non erat in eo, quia non comede-
rat panem tota die illa. * Ingreſſa
21 eſt itaque mulier illa ad Saul, (con-
turbatus enim erat valde) dixitq.
ad eum: Ecce obediuit ancilla tua
voci tuæ, & poſui animam meam
in manu mea: & audiui ſermones
tuos, quos locutus es ad me.
22 * Nunc igitur audi & tu vocem an-
cillæ tuæ, & ponam coram te buc-
cellam panis, vt comedens conua-
leſcas, & poſſis iter agere. * Qui
23 renuit, & ait: Non comedam.
Coëgerunt autem eum ſerui ſui &
mulier, & tandem audita voce eo-
rum ſurrexit de terra, & ſedit ſu-
24 per lectum. * Mulier autem illa
habebat vitulum paſcualem in do-
mo, & feſtinauit, & occidit eum:
tollensq. farinam, miſcuit eam,
25 & coxit azyma, * & poſuit ante
Saul & ante ſeruos eius. Qui cum
comediſſent, ſurrexerunt, & am-
bulauerunt per totam noctem illã.

CAP. XXIX.

1 C Ongregata ſunt ergo Phili-
A ſthijm vniuerſa agmina in
Aphec: ſed & Iſrael caſtrametatus
eſt ſuper fontem, qui erat in Iez-
2 rahel. * Et ſatrapæ quidem Phili-

ſthijm incedebant in centurijs &
millibus: Dauid autem & viri eius
erant in nouiſſimo agmine cum
Achis.* Dixeruntq. principes Phi- 3
liſthijm ad Achis: Quid ſibi vo-
lunt Hebræi iſti? Et ait Achis ad
principes Philiſthijm: Num igno-
ratis Dauid, qui fuit ſeruus Saul
regis Iſrael, & eſt apud me multis
diebus, vel annis, & non inueni
in eo quidquam ex die qua tranſ-
fugit ad me, vſque ad diem hanc?
‖ 1.Par. 12. d. 19 * ‖ Irati ſunt autem aduerſus eum 4
principes Philiſthijm, & dixerunt B
ei: Reuertatur vir iſte, & ſedeat
in loco ſuo, in quo conſtituiſti
eum, & non deſcendat nobiſcum
in prælium, ne fiat nobis aduer-
ſarius, cum præliari cœperimus:
quomodo enim aliter poterit pla-
care dominum ſuum, niſi in ca-
pitibus noſtris? * Nonne iſte eſt 5
Dauid, cui cantabant in choris, di-
centes: Percuſſit Saul in millibus
ſuis, & Dauid in decem millibus
ſuis?* Vocauit ergo Achis Dauid, 6
& ait ei: Viuit Dominus, quia re- C
ctus es tu, & bonus in conſpectu
meo: & exitus tuus, & introitus
tuus mecum eſt in caſtris: & non
inueni in te quidquam mali ex die
qua veniſti ad me, vſque in diem
hanc: ſed ſatrapis non places.* Re- 7
uertere ergo, & vade in pace, &
non offendas oculos ſatraparum
Philiſthijm. * Dixitq. Dauid ad 8
Achis: Quid enim feci, & quid
inueniſti in me ſeruo tuo a die
qua fui in conſpectu tuo vſque in
diem hanc, vt non veniam, & pu- D
gnem cõtra inimicos domini mei
regis?* Reſpondens autem Achis, 9
locutus eſt ad Dauid: Scio quia
bonus es tu in oculis meis, ſicut
Angelus Dei: ſed principes Phili-
ſthinorum dixerunt: Non aſcen-
det nobiſcum in prælium. * Igitur 10
conſurge mane tu, & ſerui domi-
ni tui, qui venerunt tecum: &
cum de nocte ſurrexeritis, & cœ-
perit diluceſcere, pergite. * Sur- 11
rexit itaque de nocte Dauid ipſe
& viri eius, vt proficiſcerentur
mane, & reuerterentur ad Ter-
ram Philiſthijm: Philiſthijm au-
tem aſcenderunt in Iezrahel.

CAP. XXX.

‖ 1.Par. 12. d. 20 CVmq. ‖ veniſſent Dauid & vi- 1
ri eius in Siceleg die tertia, A
Amalecitæ impetum fecerant ex
parte auſtrali in Siceleg, & per-
cuſſerant Siceleg, & ſuccenderant
2 eam igni. * Et captiuas duxerant
mulieres ex ea, a minimo vſque
ad magnum: & non interfecerant
quemquam, ſed ſecum duxerant,
3 & pergebant itinere ſuo. * Cum
ergo veniſſent Dauid & viri eius
ad ciuitatem, & inueniſſent eam
ſuccenſam igni, & vxores ſuas, &
filios ſuos, & filias ductas eſſe
4 captiuas, * leuauerunt Dauid &
populus qui erat cum eo voces
ſuas, & planxerunt donec defice-
5 rent in eis lacrymæ. * Siquidem &
B duæ vxores Dauid captiuæ ductæ
fuerant, Achinoam Iezrahelites,
& Abigail vxor Nabal Carmeli.
6 * Et contriſtatus eſt Dauid valde:
volebat enim eum populus lapida-
re, quia amara erat anima vniuſ-
cuiuſque viri ſuper filijs ſuis, &
filiabus: confortatus eſt autem
7 Dauid in Domino Deo ſuo. * Et
ait ad Abiathar ſacerdotem filium
Achimelech: Applica ad me e-
phod. Et applicauit Abiathar e-
8 phod ad Dauid,* & conſuluit Da-
uid Dominum, dicens: Perſequar
latrunculos hos, & comprehen-
dam eos, an non? Dixitq. ei Do-
minus: Perſequere: abſque du-
bio enim comprehẽdes eos, & ex-
9 cuties prædam. * Abijt ergo Da-
uid ipſe, & ſexcenti viri qui erant
cum eo, & venerunt vſque ad
C Torrentem Beſor: & laſſi quidam
10 ſubſtiterunt. * Perſecutus eſt au-
tem Dauid ipſe, & quadringenti
viri: ſubſtiterant enim ducenti, qui
laſſi tranſire non poterant Torren
11 tem Beſor.* Et inuenerunt virum
Ægyptium in agro, & adduxerunt
eum ad Dauid: dederuntq. ei pa-
nem vt comederet, & biberet
12 aquam, * ſed & fragmen maſſæ
caricarum, & duas ligaturas vuæ
paſſæ. Quæ cum comediſſet, re-
uerſus eſt ſpiritus eius, & refocil-
latus eſt: non enim comederat pa-
nem, neque biberat aquam, tribus
13 diebus & tribus noctibus. * Di-
xit itaque ei Dauid: Cuius es tu?
vel vnde & quo pergis? Qui ait:
D Puer Ægyptius ego ſum, ſeruus vi-
ri Amalecitæ: dereliquit autem
me dominus meus, quia ægrotare
14 cœpi nudiuſtertius. * Siquidem
nos erupimus ad auſtralem pla-
gam

gam Cerethi, & contra Iudam, &
ad Meridiem Caleb, & Siceleg ſuc-
cendimus igni.* Dixitq. ei Dauid: 15
Potes me ducere ad cuneum iſtũ?
Qui ait: Iura mihi per Deũ, quod
non occidas me, & non tradas me
in manus domini mei, & ego du-
cam te ad cuneum iſtum. Et iu-
rauit ei Dauid.* Qui cum duxiſſet 16
eum, ecce illi diſcumbebant ſuper
faciem vniuerſæ terræ comedentes
& bibentes, & quaſi feſtum cele-
brantes diem, pro cuncta præda, &
ſpolijs quæ ceperant de Terra Phi-
liſthijm, & de Terra Iuda.* Et per- 17
cuſſit eos Dauid a veſpere vſque E
ad veſperam alterius diei, & non
euaſit ex eis quiſquam, niſi qua-
dringenti viri adoleſcentes, qui
aſcenderant camelos, & fugerant.
* Eruit ergo Dauid omnia, quæ 18
tulerant Amalecitæ, & duas vxores
ſuas eruit.* Nec defuit quidquam 19
a paruo vſque ad magnum, tam
de filiis quàm de filiabus, & de
ſpolijs, & quæcumque rapuerant
omnia reduxit Dauid. * Et tulit 20
vniuerſos greges & armenta, & mi-
nauit ante faciem ſuam: dixe-
runtque: Hæc eſt præda Dauid.* Ve- 21
nit autem Dauid ad ducentos vi-
ros, qui laſſi ſubſtiterant, nec ſe-
qui potuerant Dauid, & reſidere
eos iuſſerat in Torrente Beſor: qui
egreſſi ſunt obuiam Dauid, & po- F
pulo qui erat cum eo. Accedens
autem Dauid ad populum, ſaluta-
uit eos pacifice. * Reſpondenſq. 22
omnis vir peſſimus, & iniquus de
viris, qui ierant cum Dauid, dixit:
Quia non venerunt nobiſcum,
nõ dabimus eis quidquam de præ-
da, quam eruimus: ſed ſufficiat
vnicuique vxor ſua & filij: quos
cum acceperint, recedant. * Di- 23
xit autem Dauid: Non ſic facietis
fratres mei de his, quæ tradidit no-
bis Dominus, & cuſtodiuit nos, &
dedit latrunculos, qui eruperant
aduerſum nos, in manus noſtras:
*nec audiet vos quiſquam ſuper 24
ſermone hoc. æqua enim pars erit
deſcendentis ad prælium, & rema-
nentis ad ſarcinas, & ſimiliter di- G
uident. * Et factum eſt hoc ex die 25
illa, & deinceps conſtitutum &
præfinitum, & quaſi lex in Iſrael
vſque in diem hanc. * Venit ergo 26
Dauid in Siceleg, & miſit dona de
præda ſenioribus Iuda proximis
ſuis, dicens: Accipite benedictio-
nem de præda hoſtium Domini:
27 * His, qui erant in Bethel, & qui in
Ramoth ad Meridiem, & qui in
28 Iether, * & qui in Aroër, & qui in
Sephamoth, & qui in Eſthamo,
29 * & qui in Rachal, & qui in vrbi-
bus Ierameel, & qui in vrbibus
30 Ceni,* & qui in Arama, & qui in
31 lacu Aſan, & qui in Athach, * &
qui in Hebron, & reliquis qui e-
rant in his locis, in quibus com-
moratus fuerat Dauid ipſe, & vi-
ri eius.

CAP. XXXI.

1 PHiliſthijm autem pugnabant
A aduerſum Iſrael: & fugerunt
viri Iſrael ante faciem Philiſthijm,
& ceciderunt interfecti in monte
2 Gelboe. * ‖ Irrueruntq. Phili- ‖ 1.Par. 10.
ſthijm in Saul, & in filios eius, & a. 2
percuſſerunt Ionathan, & Abina-
3 dab, & Melchiſua filios Saul,* to-
tumq. pondus prælij verſum eſt
in Saul: & conſecuti ſunt eum vi-
ri ſagittarij, & vulneratus eſt ve-
4 hementer a ſagittarijs. * ‖ Dixitq. ‖ 1.Par. 10.
Saul ad armigerum ſuum: Euagi- b. 4
na gladium tuum, & percute me:
ne forte veniant incircumciſi iſti,
& interficiant me, illudentes mi-
B hi. Et noluit armiger eius: fuerat
enim nimio terrore perterritus. ar-
ripuit itaque Saul gladium, & ir-
5 ruit ſuper eum. * Quod cum vi-
diſſet armiger eius, videlicet quod
mortuus eſſet Saul, irruit etiam
ipſe ſuper gladium ſuum, & mor-
6 tuus eſt cum eo. * Mortuus eſt er-
go Saul, & tres filij eius, & armi-
ger illius, & vniuerſi viri eius in
7 die illa pariter. * Videntes autem
C viri Iſrael, qui erãt trans vallem, &
trans Iordanem, quòd fugiſſent vi-
ri Iſraelitæ, & quod mortuus eſſet
Saul, & filij eius, reliquerunt ciui-
tates ſuas, & fugerunt: veneruntq.
Philiſthijm, & habitauerunt ibi.
8 * Facta autem die altera, vene-
runt Philiſthijm, vt ſpoliarent in-
terfectos, & inuenerũt Saul & tres
filios eius iacentes in monte Gel-
9 boe. * Et præciderũt caput Saul, &
ſpoliauerunt eum armis: & miſe-
runt in Terram Philiſthinorũ per
circuitum, vt annunciaretur in
templo idolorum, & in populis.
10 * Et poſuerũt arma eius in templo

Aſtaroth, corpus vero eius ſuſpen-
derunt in muro Bethſan. * ‖ Quod 11
cum audiſſent habitatores Iabes
Galaad, quæcumque fecerant Phi-
liſthijm Saul, * ſurrexerunt om- 12
nes viri fortiſſimi, & ambula-
uerunt tota nocte, & tulerunt
cadauer Saul, & cadauera filio-
rum eius de muro Bethſan: ve-
neruntq. Iabes Galaad, & com-
13 buſſerunt ea ibi: * & tulerunt oſ-
ſa eorum, & ſepelierunt in ne-
more Iabes, & ieiunauerunt ſep-
tem diebus.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS,

Quem nos

SECVNDVM REGVM

Dicimus.

CAPVT PRIMVM.

FACTVM eſt 1
autem, poſt- A
quam mor-
tuus eſt Saul,
vt Dauid re-
uerteretur a
cæde Ama-
lec, & mane-
ret in Siceleg duos dies. * In die 2
autẽ tertia apparuit homo veniens
de caſtris Saul veſte conſciſſa, &
puluere conſperſus caput. & vt ve-
nit ad Dauid, cecidit ſuper faciem
ſuam, & adorauit. * Dixitq. ad 3
eum Dauid: Vnde venis? Qui ait
ad eum: De caſtris Iſrael fugi.
* Et dixit ad eum Dauid: Quod 4
eſt verbum quod factum eſt? in-
dica mihi. Qui ait: Fugit popu-
lus ex prælio, & multi corruen-
tes e populo mortui ſunt: ſed &
Saul & Ionathas filius eius inter-
ierunt. * Dixitq. Dauid ad ado- 5
leſcentem, qui nunciabat ei:
Vnde ſcis quia mortuus eſt Saul,
& Ionathas filius eius? * Et ait 6
adoleſcens, qui nunciabat ei: Ca-
ſu veni in montem Gelboe, &
Saul incumbebat ſuper haſtam
ſuam: porro currus & equites
7 appropinquabant ei, * & conuer-
B ſus poſt tergum ſuum, videnſq.
me vocauit. Cui cum reſpondiſ-
8 ſem: Adſum: * dixit mihi: Quiſ-
nam es tu? Et aio ad eum: Ama-
9 lecites ego ſum. * Et locutus eſt
mihi: Sta ſuper me, & interfice
me: quoniam tenent me angu-
ſtiæ, & adhuc tota anima mea in
10 me eſt. * Stanſq. ſuper eum, oc-
cidi illum: ſciebam enim quod vi-
uere non poterat poſt ruinam:
& tuli diadema quod erat in ca-
pite eius, & armillam de brachio
illius, & attuli ad te dominum
11 meum huc. * Apprehendens au-
tem Dauid veſtimenta ſua ſcidit,
12 omneſq. viri, qui erant cum eo, * &
planxerunt, & fleuerunt, & ieiu-
nauerunt vſque ad veſperam ſuper
Saul, & ſuper Ionathan filium
eius, & ſuper populum Domini, &
ſuper

ſuper domum Iſrael, eo quòd cor-
ruiſſent gladio. * Dixitq Dauid ad 13
iuuenem qui nunciauerat ei : Vn-
de es tu ? Qui reſpondit : Filius
hominis aduenæ Amalecitæ ego
ſum. * Et ait ad eum Dauid : 14
‖ Pſ.104.b. 15 ‖ Quare non timuiſti mittere ma- C
num tuam vt occideres chriſtum
Domini ? * Vocanſq. Dauid vnum 15
de pueris ſuis, ait : Accedens ir-
rue in eum. Qui percuſſit illum,
& mortuus eſt. * Et ait ad eum 16
Dauid : Sanguis tuus ſuper caput
tuum : os enim tuum locutum eſt
aduerſum te, dicens : Ego interſe-
feci chriſtum Domini. * Planxit 17
autem Dauid planctum huiuſce-
modi ſuper Saul, & ſuper Iona-
than filium eius, (* & præcepit vt 18
docerent filios Iuda arcum, ſicut
ſcriptum eſt in Libro iuſtorum.)
Et ait : Conſidera Iſrael pro his,
qui mortui ſunt ſuper excelſa tua
vulnerati. * Inclyti, Iſrael, ſuper 19
montes tuos interfecti ſunt : quo
modo ceciderunt fortes ? * Nolite 20
annunciare in Geth, neque annun D
cietis in compitis Aſcalonis : ne
forte lætentur filiæ Philiſthijm, ne
exultent filiæ incircumciſorum.
* Montes Gelboe, nec ros, nec plu- 21
uia veniant ſuper vos, neque ſint
agri primitiarum : quia ibi abie-
ctus eſt clypeus fortium, clypeus
Saul, quaſi non eſſet vnctus oleo.
* A ſanguine interfectorum, ab 22
adipe fortium, ſagitta Ionathæ
numquam rediјt retrorſum, & gla-
dius Saul non eſt reuerſus inanis.
* Saul & Ionathas amabiles, & 23
decori in vita ſua, in morte quo-
que non ſunt diuiſi : aquilis velo-
ciores, leonibus fortiores. * Filiæ 24
Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtie-
bat vos coccino in delicijs, qui pre-
bebat ornamenta aurea cultui ve-
ſtro. * Quo modo ceciderunt for- 25
tes in prælio ? Ionathas in excelſis
tuis occiſus eſt ? * Doleo ſuper te 26
frater mi Ionatha decore nimis, &
amabilis ſuper amorem mulierũ.
Sicut mater vnicum amat filium
ſuum, ita ego te diligebam. * Quo 27
modo ceciderunt robuſti, & pe-
rierunt arma bellica ?

CAP. II.

IGitur poſt hæc conſuluit Dauid 1
Dominum, dicens : Num aſcen A
dam in vnam de ciuitatibus Iuda ?
Et ait Dominus ad eum : Aſcen-
de. Dixitq. Dauid : Quò aſcen-
dam ? Et reſpondit ei : In Hebron.
2 * Aſcendit ergo Dauid, & duæ
vxores eius, Achinoam Iezrabeli-
tes, & Abigail vxor Nabal Car-
3 meli : * ſed & viros, qui erant cum
eo, duxit Dauid ſingulos cum do-
mo ſua : & manſerunt in oppidis
4 Hebron. * ‖ Veneruntq. viri Iu- ‖ 1.Mach.2.
da, & vnxerunt ibi Dauid, vt re- f. 57
gnaret ſuper domum Iuda. Et
nunciatum eſt Dauid, quod viri
5 Iabes Galaad ſepeliſſẽt Saul. * Mi-
ſit ergo Dauid nuncios ad viros Ia-
bes Galaad, dixitq. ad eos : Bene-
dicti vos Domino, qui feciſtis mi-
ſericordiam hanc cum domino ve-
6 ſtro Saul, & ſepeliſtis eum. * Et
B nunc retribuet vobis quidem Do-
minus miſericordiam & verita-
tem : ſed & ego reddam gratiam,
eo quòd feciſtis verbum iſtud.
7 * Conforſentur manus veſtræ, &
eſtote filij fortitudinis : licet enim
mortuus ſit dominus veſter Saul,
tamen me vnxit domus Iuda in
8 regem ſibi. * Abner autem filius
Ner princeps exercitus Saul tulit
Isboſeth filium Saul, & circum-
9 duxit eum per caſtra, * regemq.
conſtituit ſuper Galaad, & ſuper
Geſſuri, & ſuper Iezrahel, & ſuper
Ephraim, & ſuper Beniamin, &
10 ſuper Iſrael vniuerſum. * Qua-
draginta annorum erat Isboſeth
filius Saul cum regnare cœpiſſet
ſuper Iſrael, & duobus annis re-
C gnauit : ſola autem domus Iuda
11 ſequebatur Dauid. * Et fuit nume-
rus dierum, quos commoratus eſt
Dauid, imperans in Hebron ſuper
domum Iuda, ſeptem annorum,
12 & ſex menſium. * Egreſſuſq. eſt
Abner filius Ner, & pueri Isboſeth
filij Saul de caſtris in Gabaon.
13 * Porro Ioab filius Saruiæ, & pueri
Dauid egreſſi ſunt, & occurrerunt
eis iuxta piſcinam Gabaon. Et cum
in vnum conueniſſent, e regione
ſederunt : hi ex vna parte piſcinæ,
14 & illi ex altera. * Dixitq. Abner
ad Ioab : Surgant pueri, & lu-
dant coram nobis. Et reſpondit
15 Ioab : Surgant. * Surrexerunt er-
go, & tranſierunt numero duo-
decim de Beniamin, ex parte Iſ-
D boſeth filij Saul, & duodecim de
16 pueris Dauid. * Apprehẽſoq. vnuſ-
quiſque capite cõparis ſui, defixit

gladium in latus contrarij, & ce-
ciderunt ſimul: vocatumq. eſt
nomen loci illius: Ager robuſto-
rum, in Gabaon. * Et ortum eſt 17
bellum durum ſatis in die illa: fu-
gatusq. eſt Abner, & viri Iſrael a
pueris Dauid. * Erant autem ibi 18
tres filij Saruiæ, Ioab, & Abiſai,
& Aſael: porro Aſael curſor ve-
lociſſimus fuit, quaſi vnus de ca-
preis, quæ morãtur in ſiluis. * Per- 19
ſequebatur autem Aſael Abner, &
non declinauit ad dexteram neque
ad ſiniſtram omittẽs perſequi Ab-
ner. * Reſpexit itaque Abner poſt 20
tergũ ſuum, & ait: Tune es Aſael?
Qui reſpondit: Ego ſum. * Di- 21
xitq. ei Abner: Vade ad dextram, E
ſiue ad ſiniſtram, & apprehen-
de vnum de adoleſcentibus, &
tolle tibi ſpolia eius. Noluit au-
tem Aſael omittere quin vrgeret
eum. * Rurſumq. locutus eſt Ab- 22
ner ad Aſael: recede, noli me ſe-
qui, ne compellar confodere te
in terram, & leuare non pote-
ro faciem meam ad Ioab fratrem
tuum. * Qui audire contempſit, 23
& noluit declinare: percuſſit er-
go eum Abner auerſa haſta in in-
guine, & transfodit, & mortuus
eſt in eodem loco: omnesq. qui
tranſibant per locum illum, in
quo ceciderat Aſael, & mortuus
erat, ſubſiſtebant. * Perſequen- 24
tibus autem Ioab, & Abiſai fu- F
gientem Abner, ſol occubuit: &
venerunt vſque ad Collem aquæ-
ductus, qui eſt ex aduerſo vallis
itineris deſerti in Gabaon. * Con- 25
gregatiq. ſunt filij Beniamin ad
Abner: & conglobati in vnum
cuneum, ſteterunt in ſummita-
te tumuli vnius. * Et exclama- 26
uit Abner ad Ioab, & ait: Num
vſque ad internecionem tuus mu-
cro deſæuiet? an ignoras quod
periculoſa ſit deſperatio? vſque-
quo non dicis populo vt omittat
perſequi fratres ſuos? * Et ait Io- 27
ab: Viuit Dominus, ſi locutus
fuiſſes, mane receſſiſſet populus
perſequens fratrem ſuum. * In- 28
ſonuit ergo Ioab buccina, & ſte- G
tit omnis exercitus, nec perſecuti
ſunt vltra Iſrael, neque inierunt cer-
tamen. * Abner autem & viri e- 29
ius abierunt per campeſtria, to-
ta nocte illa: & tranſierunt Iorda-
nem, & luſtrata omni Beth ho-

30 ron, venerunt ad caſtra. * Porro
Ioab reuerſus, omiſſo Abner, con-
gregauit omnem populum: & de-
fuerunt de pueris Dauid decem &
nouem viri, excepto Aſaele.
31 * Serui autem Dauid percuſſerunt
de Beniamin, & de viris, qui erant
cum Abner trecentos ſexaginta,
32 qui & mortui ſunt. * Tuleruntq.
Aſael, & ſepelierunt eum in ſe-
pulchro patris ſui in Bethlehem:
& ambulauerunt tota nocte Ioab
& viri qui erant cum eo, & in
ipſo crepuſculo peruenerunt in
Hebron.

CAP. III.

1 FActa eſt ergo longa concerta-
A tio inter domum Saul, & in-
ter domum Dauid: Dauid profi-
ciſcens, & ſemper ſeipſo robu-
ſtior, domus autem Saul decre-
2 ſcens quotidie. * ‖ Natiq. ſunt ‖1. Par. 3. a.
filij Dauid in Hebron: fuitq. pri-
mogenitus eius Amnon de Achi-
3 noam Iezrahelitide. * Et poſt
eum Cheleab de Abigail vxore
Nabal Carmeli: porro tertius Ab-
ſalom filius Maacha filiæ Tholmai
4 regis Geſſur. * Quartus autem
Adonias, filius Haggith: & quin-
5 tus Saphathia, filius Abital. * Sex-
tus quoque Iethraam de Egla vxo-
re Dauid. hi nati ſunt Dauid in
6 Hebron. * Cum ergo eſſet præ-
lium inter domum Saul & do-
mum Dauid, Abner filius Ner
7 regebat domum Saul. * Fuerat
B autem Sauli concubina nomine
Reſpha, filia Aia. Dixitq. Iſ-
8 boſeth ad Abner: * Quare ingreſ-
ſus es ad concubinam patris mei?
Qui iratus nimis propter verba
Iſboſeth, ait: Numquid caput
canis ego ſum aduerſum Iudam
hodie, qui fecerim miſericordiam
ſuper domum Saul patris tui, &
ſuper fratres & proximos eius, &
non tradidi te in manus Dauid,
& tu requiſiſti in me quod argue-
9 res pro muliere hodie? * Hæc
faciat Deus Abner, & hæc addat
ei, niſi quomodo iurauit Domi-
nus Dauid, ſic faciam cum eo,
10 * Vt transferatur regnum de do-
mo Saul, & eleuetur thronus Da-
uid ſuper Iſrael, & ſuper Iudam,
11 a Dan vſque Berſabee. * Et non
potuit reſpondere ei quidquam,
quia

quia metuebat illum. * Miſit er- 12
go Abner nuncios ad Dauid pro
ſe dicentes: Cuius eſt terra? Et vt
loquerentur: Fac mecum amici-
tias, & erit manus mea tecum,
& reducam ad te vniuerſum Iſ-
rael. * Qui ait: Optime: ego fa- 13
ciam tecum amicitias: ſed vnam C
rem peto a te, dicens: Non vide-
bis faciem meam antequam ad-
duxeris Michol filiam Saul: & ſic
venies, & videbis me. * Miſit 14
autem Dauid nuncios ad Isbo-
‖1.Reg.18. g.27 ſeth filium Saul, dicens: ‖ Red-
de vxorem meam Michol, quam
deſpondi mihi centum præputijs
Philiſthijm. * Miſit ergo Isbo- 15
ſeth, & tulit eam a viro ſuo Phal-
tiel, filio Lais. * Sequebaturq. 16
eam vir ſuus, plorans vſque Ba-
hurim: & dixit ad eum Abner:
Vade, & reuertere. Qui reuerſus eſt.
* Sermonem quoque intulit Ab- 17
ner ad ſeniores Iſrael, dicens: Tam
heri quàm nudiuſtertius quære-
batis Dauid vt regnaret ſuper vos.
* Nunc ergo facite: quoniam Do- 18
minus locutus eſt ad Dauid, di-
cens: In manu ſerui mei Dauid
ſaluabo populum meum Iſrael de
manu Philiſthijm, & omnium ini- D
micorum eius. * Locutus eſt au- 19
tem Abner etiam ad Beniamin.
Et abijt vt loqueretur ad Dauid in
Hebron omnia quæ placuerant Iſ-
raeli, & vniuerſo Beniamin. * Ve- 20
nitq. ad Dauid in Hebron cum vi-
ginti viris: & fecit Dauid Abner,
& viris eius qui venerant cum eo,
conuiuium. * Et dixit Abner ad 21
Dauid: Surgam, vt congregem
ad te dominum meum regem
omnem Iſrael, & ineam tecum
fœdus, & imperes omnibus, ſicut
deſiderat anima tua. Cum ergo
deduxiſſet Dauid Abner, & ille
iſſet in pace, * ſtatim pueri Da- 22
uid, & Ioab venerunt, cæſis la-
tronibus, cum præda magna ni-
mis: Abner autem non erat cum
Dauid in Hebron, quia iam di-
miſerat eum, & profectus fuerat
in pace. * Et Ioab, & omnis exer- 23
citus, qui erat cum eo, poſtea ve-
nerunt: nunciatum eſt itaque Io-
‖3.Reg.2. a.5 ab a narrantibus: ‖ Venit Abner fi-
lius Ner ad regem, & dimiſit eum, E
& abijt in pace. * Et ingreſſus eſt 24
Ioab ad regem, & ait: Quid feci-
ſti? Ecce venit Abner ad te: qua-
re dimiſiſti eum, & abijt & receſ-
25 ſit? * Ignoras Abner filium Ner,
quoniam ad hoc venit ad te vt de-
ciperet te, & ſciret exitum tuum,
& introitum tuum, & noſſet om-
26 nia quæ agis? * Egreſſus itaque
Ioab a Dauid, miſit nuncios poſt
Abner, & reduxit eum a ciſterna
27 Sira, ignorante Dauid. * Cumq.
rediſſet Abner in Hebron, ſeor-
ſum adduxit eum Ioab ad mediũ
portæ, vt loqueretur ei, in dolo:
& percuſſit illum ibi in inguine,
& mortuus eſt in vltionem ſan-
28 guinis Aſael fratris eius. * Quod
cum audiſſet Dauid rem iam ge-
ſtam, ait: Mundus ego ſum, &
regnum meum apud Dominum
vſque in ſempiternum a ſanguine
29 Abner filij Ner, * & veniat ſuper
caput Ioab, & ſuper omnem do-
F mum patris eius: nec deficiat de
domo Ioab fluxum ſeminis ſuſti-
nens, & leproſus, & tenens fu-
ſum, & cadens gladio, & indigens
30 pane. * Igitur Ioab & Abiſai fra-
ter eius interfecerunt Abner, eo
quod occidiſſet Aſael fratrem eo-
31 rum in Gabaon in prælio. * Dixit
autem Dauid ad Ioab, & ad om-
nem populum, qui erat cum eo:
Scindite veſtimenta veſtra, & ac-
cingimini ſaccis, & plangite ante
exequias Abner. porro rex Dauid
32 ſequebatur feretrum. * Cumq.
ſepeliſſent Abner in Hebron, le-
uauit rex Dauid vocem ſuam, &
fleuit ſuper tumulũ Abner: fleuit
33 autem & omnis populus. * Plan-
G genſq. rex & lugẽs Abner, ait: Ne-
quaquam vt mori ſolent ignaui,
34 mortuus eſt Abner. * Manus tuæ
ligatæ non ſunt, & pedes tui non
ſunt compedibus aggrauati: ſed
ſicut ſolent cadere coram filijs ini-
quitatis, ſic corruiſti. Cõgeminãſq.
omnis populus fleuit ſuper eum.
35 * Cumq. veniſſet vniuerſa multi-
tudo cibum capere cum Dauid,
clara adhuc die iurauit Dauid, di-
cens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, ſi ante occaſum ſolis guſta-
uero panem vel aliud quidquam.
36 * Omniſq. populus audiuit, & pla-
cuerunt eis cuncta quæ fecit rex in
37 cõſpectu totius populi. * & cogno-
uit omne vulgus, & vniuerſus Iſ-
rael in die illa quoniam non actũ
fuiſſet a rege vt occideretur Ab-
38 ner filius Ner. * Dixit quoque

rex ad ſeruos ſuos: Num ignora-
tis quoniam princeps & maximus
cecidit hodie in Iſrael? * Ego au- 39
tem adhuc delicatus, & vnctus
rex: porro viri iſti filij Saruiæ du-
ri ſunt mihi: retribuat Dominus
facienti malum iuxta malitiam
ſuam.

CAP. IIII.

AVdiuit autem Isboſeth filius 1
Saul quod cecidiſſet Abner A
in Hebron: & diſſolutæ ſunt ma-
nus eius, omniſq; Iſrael pertur-
batus eſt. * Duo autem viri prin- 2
cipes latronum erant filio Saul,
nomen vni Baana, & nomen alte-
ri Rechab, filij Remmon Bero-
thitæ de filijs Beniamin: ſiqui-
dem & Beroth reputata eſt in Be-
niamin. * & fugerunt Berothitæ 3
in Gethaim, fueruntq. ibi adue-
næ vſque ad tempus illud. * Erat 4
autem Ionathæ filio Saul filius de- B
bilis pedibus: quinquennis enim
fuit, quando venit nuncius de
Saul & Ionatha ex Iezrahel. tol-
lens itaque eum nutrix ſua, fu-
git: cumq. feſtinaret vt fugeret,
cecidit, & claudus effectus eſt: ha-
buitq. vocabulum Miphiboſeth.
* Venientes igitur filij Remmon 5
Berothitæ, Rechab & Baana, in-
greſſi ſunt feruente die domum
Isboſeth: qui dormiebat ſuper
ſtratum ſuum meridie. Et oſtia-
ria domus purgans triticum, ob-
dormiuit. * Ingreſſi ſunt autem 6
domum latenter aſſumentes ſpi-
cas tritici, & percuſſerunt eum in
inguine Rechab & Baana frater
eius, & fugerunt. * Cum autem 7
ingreſſi fuiſſent domum, ille dor- C
miebat ſuper lectum ſuum in cō-
claui, & percutientes interfece-
runt eum: ſublatoq. capite eius,
abierunt per viam deſerti tota
nocte, * & attulerunt caput Is- 8
boſeth ad Dauid in Hebron: di-
xeruntq. ad regem: Ecce caput Is-
boſeth filij Saul inimici tui, qui
quærebat animam tuam: & dedit
Dominus domino meo regi vltio-
nem hodie de Saul, & de ſemine
eius. * Reſpondens autem Dauid 9
Rechab, & Baana fratri eius, filijs
Remmon Berothitæ, dixit ad eos:
Viuit Dominus, qui eruit animā
‖ 1.1.b.14 meam de omni anguſtia, * ‖ quo- 10
D niam eum, qui annunciauerat
mihi, & dixerat: Mortuus eſt
Saul: qui putabat ſe proſpera nun-
ciare, tenui, & occidi eum in Si-
celeg, cui oportebat mercedem
11 dare pro nuncio. * Quanto ma-
gis nunc eum homines impij in-
terfecerunt virum innoxium in
domo ſua, ſuper lectum ſuum,
non quæram ſanguinem eius de
manu veſtra, & auferam vos de
12 terra? * Præcepit itaque Dauid
pueris ſuis, & interfecerunt eos:
præcidentesq; manus & pedes eo-
rum, ſuſpenderunt eos ſuper pi-
ſcinam in Hebron: caput autem
Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt
in ſepulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

1 ET venerunt vniuerſæ tribus
A Iſrael ad Dauid in Hebron,
dicentes: ‖ Ecce nos, os tuum, ‖ 1.Par.11.
2 & caro tua ſumus. * Sed & heri & a.1
nudiuſtertius cum eſſet Saul rex
ſuper nos, tu eras educens & re-
ducens Iſrael: dixit autem Domi-
nus ad te: Tu paſces populum
meum Iſrael, & tu eris dux ſuper
3 Iſrael. * Venerunt quoque & ſe-
niores Iſrael ad regem in Hebron,
& percuſſit cum eis rex Dauid fœ-
dus in Hebron coram Domino:
vnxeruntq. Dauid in regem ſuper
4 Iſrael. * Filius triginta annorum
erat Dauid, cum regnare cœpiſ-
ſet, ‖ & quadraginta annis re- ‖ 3.Reg.2.
5 gnauit. * In Hebron regnauit ſu- b.11
per Iudam ſeptē annis & ſex men-
ſibus: In Ieruſalem autem regna-
uit triginta tribus annis ſuper om-
6 nem Iſrael & Iudam. * Et abijt
rex, & omnes viri qui erant cum
eo, in Ieruſalem, ad Iebuſæum
habitatorem terræ: dictumq. eſt
Dauid ab eis: Nō ingredieris huc,
niſi abſtuleris cæcos & claudos di-
B centes: Non ingredietur Dauid
7 huc. * Cepit autem Dauid arcem
8 Sion, hæc eſt ciuitas Dauid.* Pro-
poſuerat enim Dauid in die illa
præmium, qui percuſſiſſet Iebu-
ſæum, & tetigiſſet domatum fi-
ſtulas, & abſtuliſſet cæcos & clau-
dos odientes animam Dauid. id-
circo dicitur in prouerbio: Cæcus
& claudus non intrabunt in tem-
9 plum. * Habitauit autem Dauid
in arce, & vocauit eam, Ciuita-

tem

tem Dauid: & ædificauit per gy-
rum a Mello & intrinſecus. * Et 10
ingrediebatur proficiens atque
ſuccreſcens, & Dominus Deus
‖ 1. Par. 14. a. 1 exercituum erat cum eo. * ‖ Mi- 11
ſit quoque Hiram rex Tyri nun-
cios ad Dauid, & ligna cedrina,
& artifices lignorum, artificesq.
lapidum ad parietes: & ædifica-
uerunt domum Dauid. * Et co- 12
gnouit Dauid quoniam confirmaſ-
ſet eum Dominus regem ſuper Iſ-
rael, & quoniam exaltaſſet regnũ
eius ſuper populum ſuum Iſrael. C
‖ 1. Par. 3. a. 1 * ‖ Accepit ergo Dauid adhuc con- 13
cubinas & vxores de Ieruſalem,
poſtquam venerat de Hebron: na-
tiq. ſunt Dauid & alij filij & filiæ:
* & hæc nomina eorum, qui nati 14
ſunt ei in Ieruſalem, Samua, &
Sobab, & Nathan, & Salomon,
* & Iebahar, & Eliſua, & Nepheg, 15
* & Iaphia, & Eliſama, & Elioda, 16
& Eliphaleth. * Audierunt ergo 17
Philiſthijm quòd vnxiſſent Dauid
in regem ſuper Iſrael: & aſcende-
runt vniuerſi vt quærerent Dauid:
quod cum audiſſet Dauid, deſcen-
‖ 1. Par. 14. b. 10 dit in præſidium. * ‖ Philiſthijm 18
autem venientes diffuſi ſunt in
Valle Raphaim. * & conſuluit 19
Dauid Dominum, dicens: Si aſcẽ-
dam ad Philiſthijm? & ſi dabis
eos in manu mea? Et dixit Do-
minus ad Dauid: Aſcende, quia
tradens dabo Philiſthijm in manu
‖ Iſai. 28. b. 21 tua. * ‖ Venit ergo Dauid in Baal 20
Pharaſim, & percuſſit eos ibi, & D
dixit: Diuiſit Dominus inimicos
meos coram me, ſicut diuiduntur
aquæ: Propterea vocatum eſt no-
men loci illius, Baal Pharaſim.
* Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua: 21
quæ tulit Dauid, & viri eius. * Et 22
addiderunt adhuc Philiſthijm vt
aſcenderent, & diffuſi ſunt in Val-
le Raphaim. * Conſuluit autem 23
Dauid Dominum: Si aſcendam
contra Philiſthæos, & tradas eos
in manus meas? Qui reſpondit:
Non aſcendas contra eos, ſed gyra
poſt tergum eorum, & venies ad
eos ex aduerſo pyrorum. * Et cum 24
audieris ſonitum gradientis in ca-
cumine pyrorum, tunc inibis præ-
lium: quia tunc egredietur Do-
minus ante faciem tuam, vt per-
cutiat caſtra Philiſthijm. * Fecit 25
itaque Dauid ſicut præceperat ei
Dominus, & percuſſit Philiſthijm
de Gabaa, vſque dum venias
Gezer.

CAP. VI.

1 Congregauit autem rurſum
A Dauid omnes electos ex Iſrael
2 triginta millia. * ‖ Surrexitq. Da- ‖ 1. Par. 13. b. 5
uid, & abijt, & vniuerſus popu-
lus, qui erat cum eo de viris Iu-
da, vt adducerent arcam Dei, ſu-
per quam inuocatum eſt nomen
Domini exercituum, ſedentis in
3 cherubim ſuper eam. * Et impo-
ſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrũ
nouum: tuleruntq. eam de domo
Abinadab, qui erat in Gabaa:
Oza autem, & Ahio filij Abina-
dab, minabant plauſtrum nouũ.
4 * ‖ Cumq. tuliſſent eam de domo ‖ 1. Reg. 7. a. 1
Abinadab, qui erat in Gabaa, cu-
ſtodiens arcam Dei, Ahio præce-
5 debat arcam. * Dauid autem, &
omnis Iſrael ludebant coram Do-
mino in omnibus lignis fabrefa-
ctis, & citharis & lyris & tympa-
6 nis & ſiſtris & cymbalis. * Poſt-
quam autem venerunt ad Aream
Nachon, extendit Oza manum
ad arcam Dei, & tenuit eam:
quoniam calcitrabant boues, &
7 declinauerunt eam. * Iratusq. eſt
B indignatione Dominus contra
Ozam, & percuſſit eum ſuper te-
meritate: qui mortuus eſt ibi iux-
8 ta arcam Dei. * ‖ Contriſtatus eſt ‖ 1. Par. 13. b. 11
autem Dauid eo quod percuſſiſ-
ſet Dominus Ozam, & vocatum
eſt nomen loci illius: Percuſſio
9 Ozæ vſque in diem hanc. * Et
extimuit Dauid Dominum in die
illa, dicens: Quo modo ingre-
10 dietur ad me arca Domini? * Et
noluit diuertere ad ſe arcam Do-
mini in ciuitatem Dauid: ſed di-
uertit eam in domum Obededom
11 Gethæi. * Et habitauit arca
Domini in domo Obededom
Gethæi tribus menſibus: & bene-
dixit Dominus Obededom, & om-
12 nem domum eius. * ‖ Nuncia- ‖ 1. Par. 15. d. 25
tumq. eſt regi Dauid quòd bene-
dixiſſet Dominus Obededom,
& omnia eius propter arcam Dei.
Abijt ergo Dauid, & adduxit ar-
cam Dei de domo Obededom in
ciuitatem Dauid cum gaudio: &
erant cum Dauid ſeptem chori,
13 & victima vituli. * Cumq. tran- ‖ 1. Par. 15. d. 26
ſcendiſſent qui portabant arcam

Domini ſex paſſus, immolabat C
bouem & arietem, * & Dauid ſal- 14
tabat totis viribus ante Dominũ.
porro Dauid erat accinctus ephod
lineo. * Et Dauid, & omnis do- 15
mus Iſrael ducebant arcam teſta-
menti Domini, in iubilo, & in
clangore buccinæ. * Cumq. in- 16
traſſet arca Domini in ciuitatem
Dauid, Michol filia Saul proſpi-
ciens per feneſtram, vidit regem
Dauid ſubſilientem, atque ſaltan-
tem coram Domino: & deſpexit
eum in corde ſuo. * Et introdu- 17
xerunt arcam Domini, & impo-
ſuerunt eam in loco ſuo in medio
tabernaculi, quod tetenderat ei
Dauid: & obtulit Dauid holo-
cauſta, & pacifica coram Domi-
no. * Cumq. compleſſet offerens 18
holocauſta & pacifica, benedixit
populo in nomine Domini exer-
cituum. * Et partitus eſt vniuerſæ 19
multitudini Iſrael tam viro quàm
mulieri ſingulis collyridam panis
vnam, & aſſaturam bubulæ carnis D
vnam, & ſimilam frixam oleo:
& abijt omnis populus, vnuſquiſ-
que in domum ſuam. * Reuer- 20
ſusq. eſt Dauid vt benediceret do-
mui ſuæ: & egreſſa Michol filia
Saul in occurſum Dauid, ait:
Quàm glorioſus fuit hodie rex Iſ-
rael diſcooperiens ſe ante ancillas
ſeruorum ſuorum, & nudatus eſt,
quaſi ſi nudetur vnus de ſcurris.
* Dixitq. Dauid ad Michol: An- 21
te Dominum, qui elegit me po-
tius quàm patrem tuum, & quàm
omnem domum eius, & præcepit
mihi vt eſſem dux ſuper populum
Domini in Iſrael, * & ludam, & 22
vilior fiam plus quàm factus ſum:
& ero humilis in oculis meis: &
cum ancillis, de quibus locuta es,
glorioſior apparebo. * Igitur Mi- 23
chol filiæ Saul non eſt natus filius
vſque in diem mortis ſuæ.

CAP. VII.

FActum eſt autem cum ſediſſet 1
rex in domo ſua, & Dominus A
dediſſet ei requiem vndique ab
vniuerſis inimicis ſuis, * dixit ad 2
‖ 1.Par. 17. a. 1 Nathan prophetam: ‖ Videſne
quòd ego habitem in domo cedri-
na, & arca Dei poſita ſit in medio
pellium? * Dixitq. Nathan ad re- 3
gem: Omne quod eſt in corde
tuo, vade fac: quia Dominus te-
4 cum eſt. * Factum eſt autem in
illa nocte: & ecce ſermo Domini
5 ad Nathan, dicens: * Vade, & lo-
quere ad ſeruum meum Dauid:
Hæc dicit Dominus: Numquid
tu ædificabis mihi domum ad ha-
6 bitandum? * Neque enim habi-
taui in domo ex die illa, qua edu-
xi filios Iſrael de Terra Ægypti,
vſque in diem hanc: ſed ambula-
bam in tabernaculo, & in tento-
7 rio. * Per cuncta loca, quæ tranſi-
ui cum omnibus filijs Iſrael, num-
quid loquens locutus ſum ad vnã
de tribubus Iſrael, cui præcepi,
vt paſceret populum meum Iſrael,
dicens: Quare non ædificaſtis mi-
8 hi domum cedrinam? * Et nunc
hæc dices ſeruo meo Dauid: Hæc
B dicit Dominus exercituum: ‖ Ego ‖ 1.Reg. 16. b. 11
tuli te de paſcuis ſequentem gre- Pſ. 77. g. 76
ges, vt eſſes dux ſuper populum
9 meum Iſrael: * & fui tecum in
omnibus vbicumque ambulaſti,
& interfeci vniuerſos inimicos
tuos à facie tua: feciq. tibi nomen
grande, iuxta nomen magnorum,
10 qui ſunt in terra. * Et ponam
locum populo meo Iſrael, & plan-
tabo eum, & habitabit ſub eo, &
non turbabitur amplius: nec ad-
dent filij iniquitatis vt affligant eũ
11 ſicut prius, * ex die qua conſtitui
iudices ſuper populum meum Iſ-
rael: & requiem dabo tibi ab om-
nibus inimicis tuis. prædixitq. ti-
bi Dominus, quod domum faciat
12 tibi Dominus. * ‖ Cumq. com- ‖ 3.Reg. 8. b. 19
pleti fuerint dies tui, & dormieris
cum patribus tuis, ſuſcitabo ſe-
men tuum poſt te, quod egredie-
tur de vtero tuo, & firmabo regnũ
13 eius. * ‖ Ipſe ædificabit domum ‖ 3.Reg. 5. a. 3
nomini meo, & ſtabiliam thro-
num regni eius vſque in ſempiter-
14 num. * ‖ Ego ero ei in patrem, ‖ 1.Par. 22. c. 10
& ipſe erit mihi in filium: qui ſi
inique aliquid geſſerit, arguam
eum in virga virorum, & in plagis
15 filiorum hominum. * ‖ Miſeri- ‖ Pſ. 88. a. 33
cordiam autem meam non aufe-
ram ab eo, ſicut abſtuli à Saul,
16 quem amoui à facie mea. * Et fi-
C delis erit domus tua, & regnum
tuum vſque in æternum ante fa-
ciem tuam, & ‖ thronus tuus erit ‖ Heb. 1. b. 5
17 firmus iugiter. * Secundum om-
nia verba hæc, & iuxta vniuer-
ſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt
Nathan

Nathan ad Dauid. * Ingreſſus eſt 18
autem rex Dauid, & ſedit coram
Domino, & dixit: Quis ego ſum
Domine Deus, & quæ domus
mea, quia adduxiſti me huc uſque?
* Sed & hoc parum viſum eſt in 19
conſpectu tuo Domine Deus, niſi
loquereris etiam de domo ſerui
tui in longinquum: iſta eſt enim
lex Adam, Domine Deus. * Quid 20
ergo addere poterit adhuc Dauid,
vt loquatur ad te? tu enim ſcis ſer-
uum tuum Domine Deus. * Pro- 21
pter verbum tuum, & ſecundum
cor tuum feciſti omnia magnalia
hæc, ita vt notum faceres ſeruo
tuo. * Idcirco magnificatus es 22
Domine Deus, quia non eſt ſimi-
lis tui, neque eſt Deus extra te,
in omnibus quæ audiuimus auri-
bus noſtris. * Quæ eſt autem, 23
vt populus tuus Iſrael, gens in ter-
ra, propter quam iuit Deus, vt
redimeret eam ſibi in populum,
& poneret ſibi nomen, faceretq. D
eis magnalia, & horribilia ſuper
terram, a facie populi tui, quem
redemiſti tibi ex Ægypto, gentem,
& deum eius. * Firmaſti enim ti- 24
bi populum tuum Iſrael in popu-
lum ſempiternum: & tu Domine
Deus factus eſt eis in Deũ. * Nunc 25
ergo Domine Deus verbum, quod
locutus es ſuper ſeruum tuum,
& ſuper domum eius, ſuſcita in
ſempiternum: & fac ſicut locutus
es, * vt magnificetur nomen tuũ 26
vſque in ſempiternum, atque
dicatur: Dominus exercituum,
Deus ſuper Iſrael. Et domus ſer-
ui tui Dauid erit ſtabilita coram
Domino, * quia tu Domine exer- 27
cituum Deus Iſrael reuelaſti au-
rem ſerui tui, dicens: Domum
ædificabo tibi: propterea inuenit
ſeruus tuus cor ſuum vt oraret te
oratione hac. * Nunc ergo Do- 28
mine Deus, tu es Deus, & verba
tua erunt vera: locutus es enim
ad ſeruum tuum bona hæc. * In- 29
cipe ergo, & benedic domui ſerui
tui, vt ſit in ſempiternum coram
te: quia tu Domine Deus locutus
es, & benedictione tua benedi-
cetur domus ſerui tui in ſempi-
ternum.

CAP. VIII.

FActum eſt autem poſt hæc per- 1
cuſſit Dauid Philiſthijm, & A
humiliauit eos, B & tulit Dauid B 1.Par.18.a.1
Frenum tributi de manu Phili-
2 ſthijm. * Et percuſſit Moab, &
menſus eſt eos funiculo, coæquans
terræ: menſus eſt autem duos fu-
niculos, vnum ad occidendum,
& vnum ad viuificandum: fa-
ctusq. eſt Moab Dauid ſeruiẽs ſub
3 tributo. * Et percuſſit Dauid Adar-
ezer filium Rohob regem Soba,
quando profectus eſt vt domina-
retur ſuper flumen Euphraten.
4 * Et captis Dauid ex parte eius
B mille ſeptingentis equitibus, &
viginti millibus peditum, ſubner-
uauit omnes iugales curruum:
dereliquit autem ex eis centum
5 currus. * Venit quoque Syria Da-
maſci, vt præſidium ferret Adar-
ezer regi Soba: & percuſſit Dauid
de Syria viginti duo millia viro-
6 rum. * Et poſuit Dauid præſidiũ
in Syria Damaſci: factaq. eſt Syria
Dauid ſeruiens ſub tributo: ſerua-
uitq. Dominus Dauid in omnibus
7 ad quæcumque profectus eſt. * Et
tulit Dauid arma aurea, quæ ha-
bebant ſerui Adarezer, & detulit
8 ea in Ieruſalem. * Et de Bete, &
de Beroth ciuitatibus Adarezer
tulit rex Dauid æs multum nimis.
9 * Audiuit autem Thou rex Emath,
quòd percuſſiſſet Dauid omne ro-
10 bur Adarezer, * & miſit Thou Io-
ram filium ſuum ad regem Da-
uid, vt ſalutaret eum congratu-
lans, & gratias ageret: eo quòd
C expugnaſſet Adarezer, & percuſſiſ-
ſet eum. Hoſtis quippe erat Thou
Adarezer, & in manu eius erant
vaſa aurea, & vaſa argentea, &
11 vaſa ærea: * quæ & ipſa ſanctifica-
uit rex Dauid Domino cum ar-
gento & auro, quæ ſanctificaue-
rat de vniuerſis gentibus, quas
12 ſubegerat * de Syria, & Moab, &
filijs Ammon, & Philiſthijm, &
Amalec, & de manubijs Adarezer
13 filij Rohob regis Soba. * Fecit
quoque ſibi Dauid nomen cum
reuerteretur capta Syria in Valle
D Salinarum, cæſis decem & octo
14 millibus: * & poſuit in Idumæa
cuſtodes, ſtatuitq. præſidium: &
facta eſt vniuerſa Idumæa ſeruiens
Dauid. & ſeruauit Dominus Da-
uid in omnibus ad quæcumque
15 profectus eſt. * Et regnauit Da-
uid ſuper omnem Iſrael: faciebat
quoque Dauid iudicium & iuſti-
tiam

tiam omni populo ſuo. * Ioab 16
autem filius Saruiæ erat ſuper exer
citum: porro Ioſaphat filius Ahi-
lud erat a commentarijs: * & Sa- 17
doc filius Achitob, & Achimelech
filius Abiathar, erant ſacerdotes:
& Saraias, ſcriba: * Banaias au- 18
tem filius Ioiadæ ſuper cerethi &
phelethi: filij autem Dauid ſacer-
dotes erant.

CAP. IX.

ET dixit Dauid: Putaſne eſt 1
aliquis qui remanſerit de A
domo Saul, vt faciam cum eo mi-
ſericordiam propter Ionathan?
* Erat autem de domo Saul, ſeruus 2
nomine Siba: quem cum vocaſſet
rex ad ſe, dixit ei: Tune es Siba?
Et ille reſpondit: Ego ſum ſeruus
tuus. * Et ait rex: Numquid ſu- 3
pereſt aliquis de domo Saul, vt fa-
ciam cum eo miſericordiam Dei?
Dixitq. Siba regi: Supereſt filius
Ionathæ, debilis pedibus. * Vbi, 4
inquit, eſt? Et Siba ad regem, B
Ecce, ait, in domo eſt Machir filij
Ammiel in Lodabar. * Miſit er- 5
go rex Dauid, & tulit eum de do-
mo Machir filij Ammiel de Lo-
dabar. * Cum autem veniſſet 6
Miphiboſeth filius Ionathæ filij
Saul ad Dauid, corruit in faciem
ſuam, & adorauit. Dixitq. Da-
uid: Miphiboſeth? Qui reſpondit:
Adſum ſeruus tuus. * Et ait ei 7
Dauid: Ne timeas, quia faciens
faciam in te miſericordiam pro-
pter Ionathan patrem tuum, & re-
ſtituam tibi omnes agros Saul pa-
tris tui, & tu comedes panem in C
menſa mea ſemper. * Qui ado- 8
rans eum, dixit: Quis ego ſum
ſeruus tuus, quoniam reſpexiſti
ſuper canem mortuum ſimilem
mei? * Vocauit itaque rex Sibam 9
puerum Saul, & dixit ei: Omnia
quæcumque fuerunt Saul, & vni-
uerſam domum eius, dedi filio
domini tui. * Operare igitur ei 10
terram tu, & filij tui, & ſerui tui: D
& inferes filio domini tui cibos vt
alatur: Miphiboſeth autē filius do-
mini tui comedet ſemper panem
ſuper menſam meā. Erant autem
Sibæ quindecim filij, & viginti
ſerui. * Dixitq. Siba ad regem: 11
Sicut iuſſiſti domine mi rex ſeruo
tuo, ſic faciet ſeruus tuus: & Mi-
phiboſeth comedet ſuper men-
ſam meam, quaſi vnus de
12 filijs regis. * Habebat autem Mi-
phiboſeth filium paruulum no-
mine Micha: omnis vero cogna-
tio domus Sibæ ſeruiebat Miphi-
13 boſeth. * Porro Miphiboſeth ha-
bitabat in Ieruſalem: quia de
menſa regis iugiter veſcebatur: &
erat claudus vtroque pede.

CAP. X.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt
A moreretur rex filiorum Am-
mon, & regnauit Hanon filius eius
2 pro eo. * Dixitq. Dauid: ‖ Faciam ‖ 1.Par. 19.
miſericordiam cum Hanon filio a. 2
Naas, ſicut fecit pater eius mecum
miſericordiam. Miſit ergo Dauid,
conſolans eum per ſeruos ſuos ſu-
per patris interitu. Cum autem
veniſſent ſerui Dauid in terram
3 filiorum Ammon, * dixerunt
principes filiorum Ammon ad Ha
non dominum ſuum: Putas quod
propter honorem patris tui miſe-
rit Dauid ad te conſolatores, &
non ideo vt inueſtigaret, & explo-
raret ciuitatem, & euerteret eam,
miſit Dauid ſeruos ſuos ad te?
4 * Tulit itaque Hanon ſeruos Da-
uid, raſitq. dimidiam partem
barbæ eorum, & præſcidit veſtes
B eorum medias vſque ad nates, &
5 dimiſit eos. * Quod cum nuncia-
tū eſſet Dauid, miſit in occurſum
eorum: erant enim viri confuſi
turpiter valde, & mandauit eis Da
uid: Manete in Iericho, donec
creſcat barba veſtra, & tunc re-
6 uertimini. * Videntes autem filij
Ammon quod iniuriam feciſſent
Dauid, miſerunt, & conduxerunt
mercede Syrum Rohob, & Syrum
Soba, viginti millia peditum, &
a rege Maacha mille viros, & ab
Iſtob duodecim millia virorum.
7 * Quod cum audiſſet Dauid, miſit
Ioab & omnem exercitum bella-
8 torum. * Egreſſi ſunt ergo filij
Ammon, & direxerunt aciem an-
te ipſum introitum portæ: Syrus
autem Soba, & Rohob, & Iſtob,
& Maacha ſeorſum erant in cam-
9 po. * Videns igitur Ioab quod
præparatum eſſet aduerſum ſe
prælium, & ex aduerſo & poſt
tergum, elegit ex omnibus electis
Iſrael, & inſtruxit aciem contra

Syrum:

Syrum: * reliquam autem partem 10
populi tradidit Abiſai fratri ſuo, C
qui direxit aciem aduerſus filios
Ammon. * Et ait Ioab: Si præ- 11
ualuerint aduerſum me Syri, eris
mihi in adiutorium: ſi autem filij
Ammon præualuerint aduerſum
te, auxiliabor tibi. * Eſto vir 12
fortis, & pugnemus pro populo
noſtro, & ciuitate Dei noſtri: Do-
minus autem faciet quod bonum
eſt in conſpectu ſuo. * Iniit ita- 13
que Ioab & populus qui erat cum
eo, certamen contra Syros: qui
ſtatim fugerunt a facie eius. * Fi- 14
lij autem Ammon videntes quia
fugiſſent Syri, fugerunt & ipſi a
facie Abiſai, & ingreſſi ſunt ciui-
tatem: reuerſusq. eſt Ioab a filijs
Ammon, & venit Ieruſalem.
* Videntes igitur Syri quoniam 15
corruiſſent coram Iſrael, congre- D
gati ſunt pariter. * Miſitq. Adar- 16
ezer, & eduxit Syros, qui erant
trans fluuium, & adduxit eorum
exercitum: Sobach autem, magi-
ſter militiæ Adarezer, erat prin-
ceps eorum. * Quod cum nun- 17
ciatum eſſet Dauid, contraxit om-
nem Iſraelem, & tranſiuit Iorda-
nem, venitq. in Helam: & dire-
xerunt aciem Syri ex aduerſo Da-
uid, & pugnauerunt contra eum.
* Fugeruntq. Syri a facie Iſrael, & 18
occidit Dauid de Syris ſeptingen-
tos curtus, & quadraginta millia
equitum: & Sobach principem
militiæ percuſſit: qui ſtatim mor-
tuus eſt. * Videntes autem vni- 19
uerſi reges, qui erant in præſidio
Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael,
expauerunt & fugerunt quinqua-
ginta & octo millia coram Iſrael.
Et fecerunt pacem cum Iſrael: &
ſeruierunt eis, timueruntq. Syri
auxilium præbere vltra filijs Am-
mon.

CAP. XI.

‖ 1. Par. 20. a. 1

FActum eſt autem, ‖ vertente 1
anno, eo tempore quo ſolent A
reges ad bella procedere, miſit
Dauid Ioab, & ſeruos ſuos cum
eo, & vniuerſum Iſrael, & va-
ſtauerunt filios Ammon, & obſe-
derunt Rabba: Dauid autem re-
manſit in Ieruſalem. * Dum hæc 2
agerentur, accidit vt ſurgeret Da-
uid de ſtrato ſuo poſt meridiem,
& deambularet in ſolario domus
regiæ: viditq. mulierem ſe la-
uantem, ex aduerſo ſuper ſola-
rium ſuum: erat autem mulier
3 pulchra valde. * Miſit ergo rex,
& requiſiuit quæ eſſet mulier.
Nunciatumq. eſt ei quòd ipſa eſ-
ſet Bethſabee filia Eliam, vxor
4 Vriæ Hethæi. * Miſſis itaque Da-
uid nuncijs, tulit eam. quæ cum
ingreſſa eſſet ad illum, dormiuit
cum ea: ‖ ſtatimq. ſanctificata eſt ‖ Leu. 15. d. 18
5 ab immunditia ſua: * & reuerſa
eſt in domum ſuam concepto fœ-
tu. Mittensq. nunciauit Dauid,
6 & ait: Concepi. * Miſit autem
Dauid ad Ioab, dicens: Mitte
ad me Vriam Hethæum. Miſitq.
7 Ioab Vriam ad Dauid. * Et venit
Vrias ad Dauid. Quæſiuitq Da-
uid quam recte ageret Ioab, & po-
B pulus, & quomodo adminiſtrare-
8 tur bellum. * & dixit Dauid ad
Vriam: Vade in domum tuam,
& laua pedes tuos. Et egreſſus eſt
Vrias de domo regis, ſecutusq. eſt
9 eum cibus regius. * Dormiuit
autem Vrias ante portam domus
regiæ cum alijs ſeruis domini ſui,
& non deſcēdit ad domum ſuam.
10 * Nunciatumq. eſt Dauid a dicen-
tibus: Non iuit Vrias in domum
ſuam. Et ait Dauid ad Vriam:
Numquid non de via veniſti? qua-
re non deſcendiſti in domum
11 tuam? * Et ait Vrias ad Dauid:
Arca Dei & Iſrael & Iuda habi-
tant in papilionibus, & dominus
meus Ioab, & ſerui domini mei
ſuper faciem terræ manent: & ego
ingrediar domum meam, vt co-
medam & bibam, & dormiam
cum vxore mea? per ſalutem tuã,
& per ſalutem animæ tuæ non
12 faciam rem hanc. * Ait ergo Da-
uid ad Vriam: Mane hic etiam
hodie, & cras dimittam te. Manſit
Vrias in Ieruſalem in die illa &
13 altera: * & vocauit eum Dauid vt
comederet coram ſe & biberet, &
inebriauit eum: qui egreſſus ve-
ſpere, dormiuit in ſtrato ſuo cum
C ſeruis domini ſui, & in domum
14 ſuam non deſcendit. * Factum
eſt ergo mane, & ſcripſit Dauid
epiſtolam ad Ioab: miſitq. per
15 manum Vriæ, * ſcribens in epi-
ſtola: Ponite Vriam ex aduerſo
belli, vbi fortiſſimum eſt prœliũ:
& derelinquite eum, vt percuſſus
intereat.

intereat. * Igitur cum Ioab obſi- 16
deret vrbem, poſuit Vriam in lo-
co vbi ſciebat viros eſſe fortiſſi-
mos. * Egreſſiq. viri de ciuitate, 17
bellabant aduerſum Ioab, & ceci-
derunt de populo ſeruorum Da-
uid, & mortuus eſt etiam Vrias
Hethæus. * Miſit itaque Ioab, & 18
nunciauit Dauid omnia verba
prælij: * præcepitq. nuncio, di- 19
cens: Cum compleueris vniuer-
ſos ſermones belli ad regem, * ſi 20
eum videris indignari, & dixerit:
Quare acceſſiſtis ad murum, vt
præliaremini? an ignorabatis quòd
multa deſuper ex muro tela mit-
tantur? * Quis percuſſit Abime- 21
‖ Iud. 9. g. 11 lech filium Ierobaal? ‖ nonne
mulier miſit ſuper eum fragmen
molæ de muro, & interfecit eum
in Thebes? quare iuxta murum
acceſſiſtis? dices: Etiam ſeruus
tuus Vrias Hethæus occubuit. D
* Abijt ergo nuncius, & venit, & 22
narrauit Dauid omnia quæ ei præ-
ceperat Ioab. * Et dixit nuncius 23
ad Dauid: Præualuerunt aduer-
ſum nos viri, & egreſſi ſunt ad
nos in agrum: nos autem facto
impetu perſecuti eos ſumus vſque
ad portam ciuitatis. * Et direxe- 24
rũt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos
ex muro deſuper: mortuiq. ſunt
de ſeruis regis, quinetiam ſeruus
tuus Vrias Hethæus mortuus eſt.
* Et dixit Dauid ad nuncium: Hæc 25
dices Ioab: Non te frangat iſta
res: varius enim euentus eſt belli,
nunc hunc, & nunc illum conſu-
mit gladius: conforta bellatores
tuos aduerſus vrbem, vt deſtruas
eam, & exhortare eos. * Audiuit 26
autem vxor Vriæ, quòd mortuus
eſſet Vrias vir ſuus, & planxit eũ.
* Tranſacto autem luctu miſit Da- 27
uid, & introduxit eam in domum
ſuam, & facta eſt ei vxor, pepe-
ritq. ei filium: & diſplicuit ver-
bum hoc, quod fecerat Dauid, co-
ram Domino.

CAP. XII.

MIſit ergo Dominus Nathan 1
ad Dauid: qui cum veniſſet A
ad eum, dixit ei: Duo viri erant
in ciuitate vna, vnus diues, & al-
ter pauper. * Diues habebat oues, 2
& boues plurimos valde. * Pau- 3
per autem nihil habebat omnino,
præter ouem vnam paruulam, quã
emerat, & nutrierat, & quæ creue-
rat apud eum cum filijs eius ſimul,
de pane illius comedens, & de cali-
ce eius bibens, & in ſinu illius dor-
4 miens: eratq. illi ſicut filia. * Cum
autem peregrinus quidam veniſſet
ad diuitem, parcens ille ſumere
de ouibus & de bobus ſuis, vt
exhiberet conuiuium peregrino
illi, qui venerat ad ſe, tulit ouem
viri pauperis, & præparauit cibos
5 homini qui venerat ad ſe. * Ira-
B tus autem indignatione Dauid ad-
uerſus hominem illum nimis, di-
xit ad Nathan: Viuit Dominus,
quoniam filius mortis eſt vir qui
6 fecit hoc. * ‖ Ouem reddet in qua- ‖ Exo. 22. a
druplum, eo quod fecerit verbum 2
7 iſtud, & non pepercerit. * Dixit
autem Nathan ad Dauid: Tu es
ille vir. Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Ego vnxi te in regem ſuper
Iſrael, & ego erui te de manu Saul,
8 * & dedi tibi domum domini tui,
& vxores domini tui in ſinu tuo,
dediq. tibi domum Iſrael & Iuda:
& ſi parua ſunt iſta, adijciam tibi
9 multo maiora. * Quare ergo con-
C tempſiſti verbum Domini vt fa-
ceres malum in conſpectu meo?
Vriam Hethæum percuſſiſti gla-
dio, & vxorem illius accepiſti in
vxorem tibi, & interfeciſti eum
10 gladio filiorum Ammon. * Quam
ob rem non recedet gladius de
domo tua vſque in ſempiternum,
eo quòd deſpexeris me, & tuleris
vxorem Vriæ Hethæi, vt eſſet vxor
11 tua. * Itaque hæc dicit Dominus:
Ecce, ego ſuſcitabo ſuper te ma-
lum de domo tua, & tollam vxo-
res tuas in oculis tuis, & ‖ dabo ‖ 3. Reg. 16. d. 22
proximo tuo, & dormiet cum
vxoribus tuis in oculis Solis hu-
12 ius. * Tu enim feciſti abſconditè:
ego autem faciam verbum iſtud in
conſpectu omnis Iſrael, & in con-
13 ſpectu Solis. * Et dixit Dauid ad
Nathan: Peccaui Domino. Di-
xitq. Nathan ad Dauid: ‖ Domi- ‖ Eccli. 47. b
nus quoque tranſtulit peccatum 13
14 tuum: non morieris. * Veruntame-
men, quoniam blaſphemare feci-
ſti inimicos Domini, propter ver-
D bum hoc, filius, qui natus eſt ti-
15 bi, morte morietur. * Et reuer-
ſus eſt Nathan in domum ſuam.
Percuſſit quoque Dominus paruu-
lum, quem pepererat vxor Vriæ

Dauid

Dauid, & deſperatus eſt. * Depre- 16
catusq. eſt Dauid Dominum pro
paruulo : & ieiunauit Dauid ieiu-
nio, & ingreſſus ſeorſum, iacuit
ſuper terram. * Venerunt autem 17
ſeniores domus eius, cogentes eum
vt ſurgeret de terra: qui noluit,
nec comedit cum eis cibum. * Ac- 18
cidit autem die ſeptima vt morere-
tur infans: timueruntq. ſerui Da-
uid nunciare ei quod mortuus eſ-
ſet paruulus. dixerunt enim: Ecce
cum paruulus adhuc viueret, lo-
quebamur ad eum, & non audie-
bat vocem noſtram: quanto ma-
gis ſi dixerimus, Mortuus eſt puer,
ſe affliget? * Cum ergo Dauid vi- 19
diſſet ſeruos ſuos muſſitantes, in- E
tellexit quòd mortuus eſſet infan-
tulus: dixitq. ad ſeruos ſuos: Num
mortuus eſt puer? Qui responde-
runt ei: Mortuus eſt. * Surrexit 20
ergo Dauid de terra: & lotus vn-
ctusq. eſt: cumq. mutaſſet veſtẽ,
ingreſſus eſt domum Domini: &
adorauit, & venit in domum ſuã,
petiuitq. vt ponerent ei panem,
& comedit. * Dixerunt autem 21
ei ſerui ſui: Quis eſt ſermo, quem
feciſti? propter infantem, cum
adhuc viueret, ieiunaſti & flebas:
mortuo autem puero, ſurrexiſti,
& comediſti panem. * Qui ait: 22
Propter infantem, dum adhuc vi- F
ueret, ieiunaui & fleui: dicebam
enim: Quis ſcit ſi forte donet eum
mihi Dominus, & viuat infans?
* Nunc autem quia mortuus eſt, 23
quare ieiunem? Numquid potero
reuocare eum amplius? ego va-
dam magis ad eum: ille vero non
reuertetur ad me. * Et conſolatus 24
eſt Dauid Bethſabee vxorem ſuã,
ingreſſusq. ad eam, dormiuit cum
ea: quæ genuit filium, & vocauit
nomen eius Salomon, & Domi-
nus dilexit eum. * Miſitq. in ma- 25
nu Nathan prophetæ, & vocauit
nomen eius, Amabilis Domino,
eo quod diligeret eum Dominus.
ª 1. Par. 20. a. 1 * ª Igitur pugnabat Ioab contra 26
Rabbath filiorum Ammon, & ex-
pugnabat vrbem regiam. * Mi- 27
ſitq. Ioab nuncios ad Dauid, di-
cens: Dimicaui aduerſum Rab-
bath, & capienda eſt Vrbs aqua- G
rum. * Nunc igitur congrega re- 28
liquam partem populi, & obſide
ciuitatem, & cape eam: ne, cum
a me vaſtata fuerit vrbs, nomini
29 meo aſcribatur victoria. * Con-
gregauit itaque Dauid omnem po-
pulum, & profectus eſt aduerſum
Rabbath: cumq. dimicaſſet, ce-
30 pit eam. * Et tulit diadema regis
eorum de capite eius, pondo au-
ri talentum, habens gemmas pre-
tioſiſſimas, & impoſitum eſt ſu-
per caput Dauid. Sed & prædam
ciuitatis aſportauit multam valde:
31 * populum quoque eius addu-
cens ſerrauit, & circumegit ſuper
eos ferrata carpenta: diuiſitq. cul-
tris, & traduxit in typo laterum:
ſic fecit vniuerſis ciuitatibus filio-
rum Ammon: & reuerſus eſt Da-
uid, & omnis exercitus in Ieru-
ſalem.

C A P. XIII.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt
A Abſalom filij Dauid ſororem
ſpecioſiſſimam, vocabulo Tha-
mar, adamaret Amnon filius Da-
2 uid, * & deperiret eam valde, ita
vt propter amorem eius ægrota-
ret: quia cum eſſet virgo, difficile
ei videbatur vt quippiam inhone-
3 ſte ageret cum ea. * Erat autem
Amnon amicus, nomine Ionadab
filius Semmaa fratris Dauid, vir
4 prudens valde. * Qui dixit ad
eum: Quare ſic attenuaris macie
fili regis per ſingulos dies? cur nõ
indicas mihi? Dixitq. ei Amnon:
Thamar ſororem fratris mei Abſa-
5 lom amo. * Cui reſpondit Iona-
dab: Cuba ſuper lectum tuum,
& languorem ſimula: cumq. ve-
nerit pater tuus vt viſitet te, dic
ei: Veniat, oro, Thamar ſoror
mea, vt det mihi cibum, & faciat
pulmentum, vt comedam de ma-
6 nu eius. * Accubuit itaque Am-
B non, & quaſi ægrotare cœpit:
cumq. veniſſet rex ad viſitandum
eum, ait Amnon ad regem: Ve-
niat, obſecro, Thamar ſoror mea,
vt faciat in oculis meis duas ſor-
bitiunculas, & cibum capiam de
7 manu eius. * Miſit ergo Dauid ad
Thamar domum, dicens: Veni in
domum Amnon fratris tui, & fac
8 ei pulmentum. * Veniitq. Thamar
in domum Amnon fratris ſui: ille
autem iacebat: quæ tollens fari-
nam commiſcuit: & liquefaciens,
in oculis eius coxit ſorbitiunculas.
9 * Tollensq. quod coxerat, effudit,
& po-

& poſuit coram eo, & noluit co-
medere: dixitq. Amnon: Eijcite
vniuerſos a me. Cumq. eieciſſent
omnes, * dixit Amnon ad Tha- 10
mar: Infer cibum in conclaue,
vt veſcar de manu tua. Tulit ergo
Thamar ſorbitiunculas, quas fece-
rat, & intulit ad Amnon fratrem C
ſuum in conclaue. * Cumq. ob- 11
tuliſſet ei cibum, apprehendit eã,
& ait: Veni, cuba mecum ſoror
mea. * Quæ reſpondit ei: Noli 12
frater mi, noli opprimere me,
neque enim hoc fas eſt in Iſrael:
noli facere ſtultitiam hanc. * Ego 13
enim ferre non potero opprobriũ
meum, & tu eris quaſi vnus de
inſipientibus in Iſrael: quin po-
tius loquere ad regem, & non ne-
gabit me tibi. * Noluit autem 14
acquieſcere precibus eius, ſed præ-
ualens viribus oppreſſit eam, &
cubauit cum ea. * Et exoſam eam 15
habuit Amnon odio magno ni-
mis: ita vt maius eſſet odium,
quo oderat eam, amore quo ante
dilexerat. Dixitq. ei Amnon:
Surge, & vade. * Quæ reſpondit 16
ei: Maius eſt hoc malum, quod
nunc agis aduerſum me, quàm
quod ante feciſti, expellens me.
Et noluit audire eam: * ſed voca- 17
to puero, qui miniſtrabat ei, di-
xit: Eijce hanc a me foras, & clau- D
de oſtium poſt eam. * Quæ in- 18
duta erat talari tunica: huiuſce-
modi enim filiæ regis virgines ve-
ſtibus vtebantur. Eiecit itaque
eam miniſter illius foras: clauſitq.
fores poſt eam. * Quæ aſpergens 19
cinerem capiti ſuo, ſciſſa talari
tunica, impoſitiſq. manibus ſu-
per caput ſuum, ibat ingrediens,
& clamans. * Dixit autem ei Ab- 20
ſalom frater ſuus: Numquid Am-
non frater tuus concubuit tecum?
ſed nunc ſoror tace, frater tuus
eſt: neque affligas cor tuum pro
hac re. Manſit itaque Thamar cõ-
tabeſcens in domo Abſalom fra-
tris ſui. * Cum autem audiſſet 21
rex Dauid verba hæc, contriſtatus
eſt valde, & noluit contriſtare
ſpiritum Amnon filij ſui, quoniã
diligebat eum, quia primogenitus
erat ei. * Porro non eſt locutus 22
Abſalom ad Amnon nec malum, E
nec bonum: oderat enim Abſa-
lom Amnon, eo quod violaſſet
Thamar ſororem ſuam. * Factum 23
eſt autem poſt tempus biennij, vt
tonderentur oues Abſalom in
Baalhaſor, quæ eſt iuxta Ephraim:
& vocauit Abſalom omnes filios
24 regis, * veniq. ad regem, & ait
ad eum: Ecce tondentur oues ſer-
ui tui: veniat, oro, rex cum ſer-
25 uis ſuis ad ſeruum ſuum. * Di-
xitq. rex ad Abſalom: Noli fili
mi, noli rogare vt veniamus om-
nes, & grauemus te. Cum autem
cogeret eum, & noluiſſet ire, be-
26 nedixit ei. * Et ait Abſalom: Si
non vis venire, veniat, obſecro,
nobiſcum ſaltem Amnon frater
meus. Dixitq. ad eum rex: Non
27 eſt neceſſe vt vadat tecum. * Coe-
git itaque Abſalom eum, & dimi-
ſit cum eo Amnon & vniuerſos fi-
lios regis. Feceratq. Abſalom
conuiuium quaſi conuiuium re-
28 gis. * Præceperat autem Abſalom
F pueris ſuis, dicens: Obſeruate cum
temulentus fuerit Amnon vino, &
dixero vobis: Percutite eum, &
interficite, nolite timere: ego enim
ſum qui præcipio vobis: robora-
29 mini, & eſtote viri fortes. * Fe-
cerunt ergo pueri Abſalom aduer-
ſum Amnon, ſicut præceperat eis
Abſalom. Surgenteſq. omnes fi-
lij regis aſcenderunt ſinguli mulas
30 ſuas, & fugerunt. * Cumq. ad-
huc pergerent in itinere, fama
peruenit ad Dauid, dicens: Per-
cuſſit Abſalom omnes filios regis,
& nõ remanſit ex eis ſaltem vnus.
31 * Surrexit itaque rex, & ſcidit ve-
ſtimenta ſua: & cecidit ſuper ter-
ram, & omnes ſerui illius, qui aſ-
ſiſtebant ei, ſciderunt veſtimenta
32 ſua. * Reſpondens autem Iona-
dab filius Semmaa fratris Dauid,
dixit: Ne æſtimet dominus meus
rex, quod omnes pueri filij regis
occiſi ſint: Amnon ſolus mortuus
eſt, quoniam in ore Abſalom
erat poſitus ex die qua oppreſſit
33 Thamar ſororem eius. * Nunc er-
go ne ponat dominus meus rex
ſuper cor ſuum verbum iſtud, di-
cens: Omnes filij regis occiſi ſunt:
G quoniam Amnon ſolus mortuus
34 eſt. * Fugit autem Abſalom: &
eleuauit puer ſpeculator oculos
ſuos, & aſpexit: & ecce populus
multus veniebat per iter deuium
35 ex latere montis. * Dixit autem
Ionadab ad regem: Ecce filij re-
gis adſunt: iuxta verbum ſerui tui

ſic

ſic factum eſt. * Cumq. ceſſaſſet 36
loqui, apparuerunt & filij regis:
& intrantes leuauerunt vocem
ſuam, & fleuerunt: ſed & rex &
omnes ſerui eius fleuerunt plora-
tu magno nimis. * Porro Abſa- 37
lom fugiens, abijt ad Tholomai
filium Ammiud regem Geſſur.
Luxit ergo Dauid filium ſuum
cunctis diebus. * Abſalom autem 38
cum fugiſſet, & veniſſet in Geſ-
ſur, fuit ibi tribus annis. * Ceſſa- 39
uitq. rex Dauid perſequi Abſa-
lom, eo quod conſolatus eſſet ſu-
per Amnon interitu.

CAP. XIIII.

INtelligens autem Ioab filius 1
Saruiæ, quod cor regis verſum A
eſſet ad Abſalom, * miſit The- 2
cuam, & tulit inde mulierem ſa-
pientem; dixitq. ad eam: Lugere
te ſimula, & induere veſte lugu-
bri, & ne vngaris oleo, vt ſis qua-
ſi mulier iam plurimo tempore
lugens mortuum: * & ingredie- 3
ris ad regem, & loqueris ad eum
ſermones huiuſcemodi. Poſuit
autem Ioab verba in ore eius.
* Itaque cum ingreſſa fuiſſet mu- 4
lier Thecuitis ad regem, cecidit
coram eo ſuper terram, & adora-
uit, & dixit: Serua me rex. * Et 5
ait ad eam rex: Quid cauſæ ha-
bes? Quæ reſpondit: Heu, mu-
lier vidua ego ſum: mortuus eſt
enim vir meus. * Et ancillæ tuæ 6
erant duo filij: qui rixati ſunt B
aduerſum ſe in agro, nullusq. e-
rat, qui eos prohibere poſſet: &
percuſſit alter alterum, & interfe-
cit eum. * Et ecce conſurgens vni- 7
uerſa cognatio aduerſum ancillam
tuam, dicit: Trade eum, qui per-
cuſſit fratrem ſuum, vt occida-
mus eum pro anima fratris ſui,
quem interfecit, & deleamus he-
redem: & quærunt extinguere ſcin
tillam meam, quæ relicta eſt, vt
non ſuperſit viro meo nomen, &
reliquiæ ſuper terram. * Et ait rex 8
ad mulierem: Vade in domum
tuam, & ego iubebo pro te.
* Dixitq. mulier Thecuitis ad re- 9
gem: In me, domine mi rex, ſit
iniquitas, & in domum patris
mei: rex autem & thronus eius ſit
innocens. * Et ait rex: Qui con- 10
tradixerit tibi, adduc eum ad me,
& vltra non addet vt tangat te.
11 * Quæ ait: Recordetur rex Domi-
C ni Dei ſui, vt non multiplicentur
proximi ſanguinis ad vlciſcendū,
& nequaquam interficiant filium
meum. Qui ait: Viuit Dominus,
quia non cadet de capillis filij tui
12 ſuper terram. * Dixit ergo mu-
lier: Loquatur ancilla tua ad do-
minum meum regem verbum. Et
13 ait: Loquere. * Dixitq. mulier:
Quare cogitaſti huiuſcemodi rem
contra populum Dei, & locu-
tus eſt rex verbum iſtud vt pec-
cet, & non reducat eiectum
14 ſuum? * Omnes morimur, & qua-
ſi aquæ dilabimur in terram, quæ
non reuertuntur: ‖ nec vult De- ‖ Eze. 18. g.
us perire animam, ſed retractat co- 32. & 33. c.
gitans ne penitus pereat qui abie- 11
15 ctus eſt. * Num igitur veni, vt lo-
quar ad dominum meum regem
verbum hoc, præſente populo. Et
D dixit ancilla tua: Loquar ad re-
gem, ſi quo modo faciat rex ver-
16 bum ancillæ ſuæ. * Et audiuit rex,
vt liberaret ancillam ſuam de
manu omnium, qui volebant de
hereditate Dei delere me, & fi-
17 lium meum ſimul. * Dicat ergo
ancilla tua, vt fiat verbum Domi-
ni mei regis ſicut ſacrificium. Si-
cut enim Angelus Dei, ſic eſt do-
minus meus rex, vt nec benedi-
ctione, nec maledictione mouea-
tur: vnde & Dominus Deus tuus
18 eſt tecum. * Et reſpondens rex, di-
xit ad mulierem: Ne abſcondas
a me verbum, quod te interrogo.
Dixitq. ei mulier: Loquere do-
19 mine mi rex. * Et ait rex: Num-
quid manus Ioab tecum eſt in om-
nibus iſtis? Reſpondit mulier,
& ait: Per ſalutem animæ tuæ,
domine mi rex, nec ad ſiniſtram,
E nec ad dexteram eſt ex omnibus
his, quæ locutus eſt dominus
meus rex: ſeruus enim tuus Ioab,
ipſe præcepit mihi, & ipſe poſuit
in os ancillæ tuæ omnia verba
20 hæc. * Vt verterem figuram ſer-
monis huius, ſeruus tuus Ioab præ-
cepit iſtud: tu autem domine mi
rex, ſapiens es, ſicut habet ſapien-
tiam Angelus Dei, vt intelligas
21 omnia ſuper terram. * Et ait
rex ad Ioab: Ecce placatus feci
verbum tuum; vade ergo, & reuo-
22 ca puerum Abſalom. * Cadensq.
Ioab ſuper faciem ſuam in ter-

ram,

ram, adorauit, & benedixit regi:
& dixit Ioab: Hodie intellexit
ſeruus tuus, quia inueni gratiam
in oculis tuis, domine mi rex:
feciſti enim ſermonem ſerui tui.
* Surrexit ergo Ioab & abijt in 23
Geſſur, & adduxit Abſalom in F
Ieruſalem. * Dixit autem rex: 24
Reuertatur in domum ſuam, &
faciem meam non videat. Reuer-
ſus eſt itaque Abſalom in domum
ſuam, & faciem regis non vidit.
* Porro ſicut Abſalom, vir non 25
erat pulcher in omni Iſrael, & de-
corus nimis: a veſtigio pedis vſ-
que ad verticem non erat in eo vl-
la macula. * Et quando tondebat 26
capillum (ſemel autem in anno
tondebatur, quia grauabat eum
cæſaries) ponderabat capillos ca-
pitis ſui ducentis ſiclis, pondere
publico. * Nati ſunt autem Abſa- 27
lom filij tres: & filia vna nomine
Thamar, elegantis formæ. * Man- 28
ſitq. Abſalom in Ieruſalem duo-
bus annis, & faciem regis non vi-
dit. * Miſit itaque ad Ioab, vt mit- 29
teret eum ad regem: qui noluit ve-
nire ad eum. Cumq. ſecundo mi-
ſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eũ,
* dixit ſeruis ſuis: Scitis agrum 30
Ioab iuxta agrum meum, haben- G
tem meſſem hordei: ite igitur, &
ſuccendite eum igni. Succenderunt
ergo ſerui Abſalom ſegetem igni.
Et venientes ſerui Ioab, ſciſſis ve-
ſtibus ſuis, dixerunt: Succende-
runt ſerui Abſalom partem agri
igni. * Surrexitq. Ioab, & venit ad 31
Abſalom in domum eius, & dixit:
Quare ſuccenderunt ſerui tui ſe-
getem meam igni? * Et reſpondit 32
Abſalom ad Ioab: Miſi ad te ob-
ſecrans vt venires ad me, & mit-
terem te ad regem, & diceres ei:
Quare veni de Geſſur? melius mi-
hi erat ibi eſſe: obſecro ergo vt vi-
deam faciem regis: quod ſi me-
mor eſt iniquitatis meæ, interficiat
me. * Ingreſſus itaque Ioab ad re- 33
gem, nunciauit ei omnia: voca-
tusq. eſt Abſalom, & intrauit ad
regem, & adorauit ſuper faciem
terræ coram eo: oſculatusq. eſt
rex Abſalom.

CAP. XV.

IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſa- 1
lom currus, & equites, & quin- A
quaginta viros, qui præcederent
2 eum. * Et mane conſurgens Ab-
ſalom, ſtabat iuxta introitum por-
tæ, & omnem virum, qui habebat
negotium vt veniret ad regis iu-
dicium, vocabat Abſalom ad ſe,
& dicebat: De qua ciuitate es tu?
Qui reſpondens aiebat: Ex vna
tribu Iſrael ego ſum ſeruus tuus.
3 * Reſpondebatq. ei Abſalom: Vi-
dentur mihi ſermones tui boni &
iuſti. Sed non eſt qui te audiat
conſtitutus a rege. dicebatq. Abſa-
4 lom: * Quis me conſtituat iudi-
cem ſuper terram, vt ad me ve-
niant omnes, qui habent negotiũ,
5 & iuſte iudicem? * Sed & cum
B accederet ad eum homo vt ſaluta-
ret illum, extendebat manum
ſuam, & apprehendens, oſculaba-
6 tur eum. * Faciebatq. hoc omni
Iſrael venienti ad iudicium, vt au-
diretur a rege, & ſollicitabat corda
7 virorum Iſrael. * Poſt quadraginta
autem annos, dixit Abſalom ad
regem Dauid: Vadam, & reddam
vota mea quæ voui Domino in
8 Hebron. * Vouens enim vouit ſer-
uus tuus, cum eſſet in Geſſur Sy-
riæ, dicens: Si reduxerit me Domi-
nus in Ieruſalem, ſacrificabo Do-
9 mino. * Dixitq. ei rex Dauid: Va-
de in pace. Et ſurrexit, & abijt in
10 Hebron. * Miſit autem Abſalom
exploratores in vniuerſas tribus Iſ-
rael, dicens: Statim vt audieritis
clangorem buccinæ, dicite: Re-
11 gnauit Abſalom in Hebron. * Por-
ro cum Abſalom ierunt ducenti vi-
ri de Ieruſalem vocati, euntes ſim-
plici corde, & cauſam penitus
12 ignorantes. * Acceſſiuit quoque
C Abſalom Achitophel Gilonitem
conſiliarium Dauid, de ciuitate ſua
Gilo. Cumq. immolaret victimas,
facta eſt coniuratio valida, popu-
lusq. concurrens augebatur cum
13 Abſalom. * Venit igitur nuncius
ad Dauid, dicens: Toto corde
vniuerſus Iſrael ſequitur Abſa-
14 lom. * Et ait Dauid ſeruis ſuis, qui
erant cum eo in Ieruſalem: Surgi-
te, fugiamus: neque enim erit no-
bis effugium a facie Abſalom: fe-
ſtinate egredi, ne forte veniens oc-
cupet nos, & impellat ſuper nos
ruinam, & percutiat ciuitatem
15 in ore gladij. * Dixeruntq. ſerui
regis ad eum: omnia quæcum-
que præceperit dominus noſter
rex,

rex*, libenter exequemur ſerui
tui. * Egreſſus eſt ergo rex, & vni- 16
uerſa domus eius pedibus ſuis : &
dereliquit rex decem mulieres cõ-
cubinas ad cuſtodiendam domũ .
* Egreſſusq. rex & omnis Iſrael 17
pedibus ſuis, ſtetit procul a do- D
mo: * & vniuerſi ſerui eius ambu- 18
labant iuxta eum, & legiones Ce-
rethi , & Phelethi , & omnes Ge-
thæi , pugnatores validi , ſexcenti
viri qui ſecuti eum fuerant de
Geth pedites, præcedebant regem.
* Dixit autem rex ad Ethai Ge- 19
thæum : Cur venis nobiſcum? re- G
uertere, & habita cum rege , quia
peregrinus es, & egreſſus es de lo-
co tuo . * Heri veniſti, & hodie 20
compelleris nobiſcum egredi? ego
autem vadam quò iturus ſum:
reuertere, & reduc tecum fratres
tuos, & Dominus faciet tecum
miſericordiam, & veritatem, quia
oſtendiſti gratiam & fidem. * Et 21
reſpondit Ethai regi , dicens: Vi-
uit Dominus , & viuit dominus
meus rex : quoniã in quocumque
loco fueris domine mi rex, ſiue
in morte , ſiue in vita, ibi erit ſer-
uus tuus . * Et ait Dauid Ethai : 22
Veni, & tranſi. Et tranſiuit Ethai E
Gethæus, & omnes viri, qui cum
eo erant , & reliqua multitudo.
* Omnesq. flebant voce magna, & 23
vniuerſus populus tranſibat : rex
quoque tranſgrediebatur Torren-
tem Cedron , & cunctus populus
incedebat contra viam, quæ reſpi-
cit ad deſertum. * Venit autem & 24
Sadoc ſacerdos, & vniuerſi Leuitæ
cum eo , portantes arcam fœderis
Dei, & depoſuerunt arcam Dei: &
aſcendit Abiathar, donec expletus
eſſet omnis populus , qui egreſſus
fuerat de ciuitate . * Et dixit 25
rex ad Sadoc : Reporta arcam Dei
in vrbem : ſi inuenero gratiam in
oculis Domini , reducet me, &
oſtendet mihi eam , & tabernacu-
lum ſuum . * Si autem dixerit mi- 26
hi : Non places : præſto ſum , fa- F
ciat quod bonum eſt coram ſe .
* Et dixit rex ad Sadoc ſacerdo- 27
tem : O videns reuertere in ciui-
tatem in pace : & Achimaas filius
tuus , & Ionathas filius Abiathar
duo filij veſtri , ſint vobiſcum .
* Ecce ego abſcondar in campe- 28
ſtribus deſerti, donec veniat ſermo
a vobis indicans mihi. * Reporta- 29
uerunt ergo Sadoc, & Abiathar ar-
cam Dei in Ieruſalem : & manſe-
30 runt ibi . * Porro Dauid aſcende-
bat Cliuum oliuarum , ſcandens
& flens, nudis pedibus incedens, &
operto capite, ſed & omnis popu-
lus ; qui erat cum eo , operto ca-
31 pite aſcendebat plorans. * Nun-
ciatum eſt autem Dauid quòd &
Achitophel eſſet in coniuratione
cum Abſalom, dixitq. Dauid: In-
fatua, quæſo, Domine conſilium
32 Achitophel . * Cumq. aſcenderet
Dauid ſummitatem mõtis, in quo
G adoraturus erat Dominum, ecce
occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa
33 veſte , & terra pleno capite . * Et
dixit ei Dauid: Si veneris mecum,
34 eris mihi oneri : * ſi autem in ci-
uitatem reuertaris , & dixeris Ab-
ſalom : Seruus tuus ſum, rex: ſicut
fui ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus
tuus : diſſipabis conſilium Achi-
35 tophel . * Habes autem tecum
Sadoc, & Abiathar ſacerdotes: &
omne verbum quodcumque au-
dieris de domo regis , indicabis
Sadoc , & Abiathar ſacerdotibus.
36 * Sunt autem cum eis duo filij
eorum Achimaas filius Sadoc , &
Ionathas filius Abiathar : & mit-
tetis per eos ad me omne verbum
37 quod audieritis. * Veniente ergo
Chuſai amico Dauid in ciuita-
tem , Abſalom quoque ingreſſus
eſt Ieruſalem .

C A P. XVI.

1 CVmq. Dauid tranſiſſet paulu-
A lum montis verticem , appa-
ruit Siba puer Miphiboſeth in oc-
curſum eius , cum duobus aſinis,
qui onerati erant ducentis pani-
bus , & centum alligaturis vuæ
paſſæ , & centum maſſis palatha-
2 rum , & vtre vini . * Et dixit rex
Sibæ . Quid ſibi volunt hæc? Re-
ſponditq. Siba : Aſini, domeſti-
cis regis vt ſedeant: panes & pa-
lathæ ad veſcendum pueris tuis:
vinum autem vt bibat ſiquis defe-
3 cerit in deſerto . * Et ait rex : Vbi
eſt filius domini tui? ‖ Reſpon- ‖ 𝔍.19.c.17
ditq. Siba regi : Remanſit in Ie-
ruſalem , dicens : Hodie reſtituet
mihi domus Iſrael regnum patris
4 mei . * Et ait rex Sibæ : Tua ſint
omnia quæ fuerunt Miphiboſeth.
Dixitq. Siba : Oro vt inueniam

gratiam coram te, domine mi
rex. * Venit ergo rex Dauid vſ- 5
que Bahurim: & ecce egredieba-
tur inde vir de cognatione domus
Saul, nomine Semei, filius Gera,
‖ 3. Reg. 2. b. 8 procedebatq. egrediens, & ‖ ma-
ledicebat, * mittebatq. lapides 6
contra Dauid, & contra vniuer- B
ſos ſeruos regis Dauid: omnis
autem populus, & vniuerſi bel-
latores a dextro, & a ſiniſtro la-
tere regis incedebant. * Ita au- 7
tem loquebatur Semei cum male-
diceret regi: Egredere, egredere
vir ſanguinum, & vir Belial. * Red- 8
didit tibi Dominus vniuerſum ſan
guinem domus Saul: quoniam
inuaſiſti regnum pro eo, & dedit
Dominus regnum in manu Ab-
ſalom filij tui, & ecce premunt
te mala tua, quoniam vir ſangui-
num es. * Dixit autem Abiſai fi- 9
lius Saruiæ, regi: Quare maledi-
cit canis hic mortuus domino
meo regi? vadam, & amputabo ca-
put eius. * Et ait rex: Quid mihi 10
& vobis eſt filij Saruiæ? dimitti-
te eum, vt maledicat: Dominus
enim præcepit ei vt malediceret
Dauid: & quis eſt qui audeat di-
cere, quare ſic fecerit? * Et ait 11
rex Abiſai, & vniuerſis ſeruis ſuis: C
Ecce filius meus, qui egreſſus eſt
de vtero meo, quærit animam
meam: quanto magis nunc fi-
lius Iemini? dimittite eum vt
maledicat iuxta præceptum Do-
mini: * ſi forte reſpiciat Domi- 12
nus afflictionem meam, & red-
dat mihi Dominus bonum pro
maledictione hac hodierna. * Am- 13
bulabat itaque Dauid & ſocij
eius per viam cum eo. Semei au-
tem per iugum montis ex latere,
contra illum gradiebatur, male-
dicens, & mittens lapides aduer-
ſum eum, terramq. ſpargens.
* Venit itaque rex, & vniuerſus 14
populus cum eo laſſus, & refocil-
lati ſunt ibi. * Abſalom autem 15
& omnis populus eius ingreſſi
ſunt Ieruſalem, ſed & Achitophel
cum eo. * Cum autem veniſſet 16
Chuſai Arachites amicus Dauid
ad Abſalom, locutus eſt ad eum:
Salue rex, ſalue rex. * Ad quem 17
Abſalom, Hæc eſt, inquit, gra- D
tia tua ad amicum tuum? qua-
re non iuiſti cum amico tuo?
* Reſponditq. Chuſai ad Abſa- 18
lom: Nequaquam: quia illius e-
ro, quem elegit Dominus, & om-
nis hic populus, & vniuerſus Iſ-
19 rael, & cum eo manebo. * Sed vt &
hoc inferam, cui ego ſeruiturus
ſum? nonne filio regis? ſicut parui
20 patri tuo, ita parebo & tibi. * Di-
xit autẽ Abſalom ad Achitophel:
Inite conſilium quid agere debea-
21 mus. * Et ait Achitophel ad Ab-
ſalom: Ingredere ad concubinas
patris tui, quas dimiſit ad cuſto-
diendam domum: vt cum audierit
omnis Iſrael quod fœdaueris pa-
trem tuum, roborentur tecum
22 manus eorum. * ‖ Tetenderunt ‖ S. 12. c. 11
ergo Abſalom tabernaculum in
ſolario, ingreſſuſq. eſt ad concu-
binas patris ſui coram vniuerſo
23 Iſrael. * Conſilium autem Achi-
tophel, quod dabat in diebus il-
lis, quaſi ſi quis conſuleret Deum:
ſic erat omne conſilium Achito-
phel, & cum eſſet cum Dauid, &
cum eſſet cum Abſalom.

CAP. XVII.

1 A DIxit ergo Achitophel ad Ab-
ſalom: Eligam mihi duode-
cim millia virorum, & conſur-
gens perſequar Dauid hac nocte.
2 * Et irruens ſuper eum (quippe
qui laſſus eſt, & ſolutis manibus)
percutiam eum: cumq. fugerit om
nis populus, qui cum eo eſt, per-
3 cutiam regem deſolatum. * Et re-
ducam vniuerſum populum, quo-
modo vnus homo reuerti ſolet: v-
num enim virum tu quæris: & om
4 nis populus erit in pace. * Placuitq.
ſermo eius Abſalom, & cunctis
5 maioribus natu Iſrael. * Ait au-
tem Abſalom: Vocate Chuſai Ara-
chiten, & audiamus quid etiam
6 ipſe dicat. * Cumq. veniſſet Chu-
B ſai ad Abſalom, ait Abſalom ad
eum: Huiuſcemodi ſermonem lo-
cutus eſt Achitophel: facere debe-
mus an non? quod das conſilium?
7 * Et dixit Chuſai ad Abſalom:
Non eſt bonum conſilium, quod
8 dedit Achitophel hac vice. * Et
rurſum intulit Chuſai: Tu noſti
patrem tuum, & viros, qui cum
eo ſunt, eſſe fortiſſimos & amaro
animo, veluti ſi vrſa raptis catulis
in ſaltu ſæuiat: ſed & pater tuus
vir bellator eſt, nec morabitur cũ
9 populo. * Forſitan nunc latitat
in fo-

in foueis, aut in vno, quo volue-
rit, loco: & cum ceciderit vnus
quilibet in principio, audiet qui-
cumque audierit, & dicet: Fa-
cta eſt plaga in populo qui ſe-
quebatur Abſalom. * Et for- 10
tiſſimus quiſque, cuius cor eſt C
quaſi leonis, pauore ſoluetur:
ſcit enim omnis populus Iſrael
fortem eſſe patrem tuum, & robu-
ſtos omnes qui cum eo ſunt. * Sed 11
hoc mihi videtur rectum eſſe
conſilium: Congregetur ad te
vniuerſus Iſrael, a Dan vſque Ber-
ſabee, quaſi arena maris innume-
rabilis: & tu eris in medio eorum.
* Et irruemus ſuper eum in quo- 12
cumque loco inuentus fuerit: &
operiemus eum, ſicut cadere ſolet
ros ſuper terram: & non relinque-
mus de viris, qui cum eo ſunt, ne
vnum quidem. * Quod ſi vrbem 13
aliquam fuerit ingreſſus, circum-
dabit omnis Iſrael ciuitati illi fu-
nes, & trahemus eam in torrentē,
vt non reperiatur ne calculus qui-
dem ex ea. * Dixitq. Abſalon, & 14
omnes viri Iſrael: Melius eſt con- D
ſilium Chuſai Arachitæ, conſilio
Achitophel: Domini autem nutu
diſſipatum eſt conſilium Achito-
phel vtile, vt induceret Dominus
ſuper Abſalom malum. * Et ait 15
Chuſai Sadoc, & Abiathar ſacer-
dotibus: Hoc & hoc modo conſi-
lium dedit Achitophel Abſalom,
& ſenioribus Iſrael: & ego tale &
tale dedi conſilium. * Nunc ergo 16
mittite cito, & nunciate Dauid, di-
centes: Ne moreris nocte hac in
campeſtribus deſerti, ſed abſque
dilatione tranſgredere: ne forte
abſorbeatur rex, & omnis populus
qui cum eo eſt. * Ionathas autem 17
& Achimaas ſtabant iuxta Fon- E
tem rogel: abijt ancilla & nuncia-
uit eis: & illi profecti ſunt, vt re-
ferrent ad regem Dauid nuncium:
non enim poterant videri, aut in-
troire ciuitatem. * Vidit autem 18
eos quidam puer, & indicauit Ab-
ſalom: illi vero concito gradu in-
greſſi ſunt domum cuiuſdam vi-
ri in Bahurim, qui habebat pu-
teum in veſtibulo ſuo, & deſcen-
derunt in eum. * Tulit autem 19
mulier, & expandit velamen ſu-
per os putei, quaſi ſiccans ptiſa-
nas: & ſic latuit res. * Cumq. ve- 20
niſſent ſerui Abſalom in domum,

ad mulierem dixerunt: Vbi eſt
Achimaas & Ionathas? Et reſpon-
dit eis mulier: Tranſierunt feſti-
nanter, guſtata paululum aqua. At
hi qui quærebant, cum non repe-
riſſent, reuerſi ſunt in Ieruſalem.
21 * Cumq. abijſſent, aſcenderunt
F illi de puteo, & pergentes nun-
ciauerunt regi Dauid, & dixerunt:
Surgite, & tranſite cito fluuium:
quoniam huiuſcemodi dedit con-
ſilium contra vos Achitophel.
22 * Surrexit ergo Dauid, & omnis
populus qui cum eo erat, & tran-
ſierunt Iordanem, donec diluce-
ſceret: & ne vnus quidem reſiduus
fuit, qui non tranſiſſet fluuium.
23 * Porro Achitophel videns quòd
non fuiſſet factum conſilium
ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, ſur-
rexitq. & abijt in domum ſuam
& in ciuitatem ſuam: & diſpoſi-
ta domo ſua, ſuſpendio interijt,
& ſepultus eſt in ſepulchro patris
24 ſui. * Dauid autem venit in Ca-
ſtra, & Abſalom tranſiuit Ior-
G danem, ipſe & omnes viri Iſrael
25 cum eo. * Amaſam vero conſti-
tuit Abſalom pro Ioab ſuper e-
xercitum: Amaſa autem erat fi-
lius viri, qui vocabatur Ietra de
Ieſraeli, qui ingreſſus eſt ad Abi-
gail filiam Naas, ſororem Sar-
26 uiæ, quæ fuit mater Ioab. * Et ca-
ſtrametatus eſt Iſrael cum Abſa-
27 lom in Terra Galaad. * Cumq.
veniſſet Dauid in Caſtra, Sobi fi-
lius Naas de Rabbath filiorum
Ammon, & Machir filius Ammi-
hel de Lodabar, & Berzellai Ga-
28 laadites de Rogelim, * obtulerunt
ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa fi-
ctilia, frumentum, & hordeum,
& farinam, & polentam, & fa-
bam, & lentem, & frixum cicer,
29 * & mel, & butyrum, oues, &
pingues vitulos. dederuntq. Da-
uid, & populo, qui cum eo erat,
ad veſcendum: ſuſpicati enim
ſunt, populum fame, & ſiti fati-
gari in deſerto.

CAP. XVIII.

1 IGitur conſiderato Dauid popu-
A lo ſuo conſtituit ſuper eos tri-
2 bunos & centuriones, * & dedit
populi tertiam partem ſub ma-
nu Ioab, & tertiā partem ſub ma-
nu Abiſai filij Saruiæ fratris Ioab,

& tertiam partẽ ſub manu Ethai,
qui erat de Geth, dixitq. rex ad
populum: Egrediar & ego vo-
biſcum. * Et reſpondit populus: 3
Non exibis: ſiue enim fugerimus,
non magnopere ad eos de nobis
pertinebit: ſiue media pars ceci-
derit e nobis, non ſatis curabunt:
quia tu vnus pro decem milli-
bus computaris: melius eſt igi-
tur vt ſis nobis in vrbe præſidio.
* Ad quos rex ait: Quod vobis 4
videtur rectum, hoc faciam.
Stetit ergo rex iuxta portam:
egrediebaturq. populus per tur-
mas ſuas centeni, & milleni. * Et 5
præcepit rex Ioab, & Abiſai, & B
Ethai, dicens: Seruate mihi pue-
rum Abſalom. Et omnis popu-
lus audiebat præcipientem regem
cunctis principibus pro Abſalom.
* Itaque egreſſus eſt populus in 6
campum contra Iſrael, & factum
eſt prælium in ſaltu Ephraim.
* Et cæſus eſt ibi populus Iſrael 7
ab exercitu Dauid, factaq. eſt pla-
ga magna in die illa, viginti mil-
lium. * Fuit autem ibi prælium 8
diſperſum ſuper faciem omnis ter-
ræ, & multo plures erant, quos
ſaltus conſumpſerat de populo,
quàm hi, quos vorauerat gladius
in die illa. * Accidit autem vt 9
occurreret Abſalom ſeruis Dauid,
ſedens mulo: cumq. ingreſſus fuiſ-
ſet mulus ſubter condenſam quer-
cum & magnam, adhæſit caput
eius quercui: & illo ſuſpenſo in-
ter cælum & terram, mulus, cui
inſederat, pertranſiuit. * Vidit 10
autem hoc quiſpiam, & nuncia-
uit Ioab, dicens: Vidi Abſalom
pendere de quercu. * Et ait Ioab 11
viro, qui nunciauerat ei: Si vidi- C
ſti, quare non confodiſti eum cum
terra, & ego dediſſem tibi decem
argenti ſiclos, & vnum balteum?
* Qui dixit ad Ioab: Si appende- 12
res in manibus meis mille argen-
teos, nequaquam mitterem ma-
num meam in filium regis; au-
dientibus enim nobis præcepit
rex tibi, & Abiſai, & Ethai, di-
cens: Cuſtodite mihi puerum Ab-
ſalom. * Sed & ſi feciſſem contra 13
animam meam audacter, nequa-
quam hoc regem latere potuiſſet,
& tu ſtares ex aduerſo? * Et ait 14
Ioab: Non ſicut tu vis, ſed aggre-
diar eum coram te. Tulit ergo tres

lanceas in manu ſua, & infixit eas
in corde Abſalom: cumq. adhuc
15 palpitaret hærens in quercu, * cu-
D currerunt decem iuuenes armige-
ri Ioab, & percutientes interfece-
16 runt eum. * Cecinit autem Ioab
buccina, & retinuit populum, ne
perſequeretur fugientem Iſrael, vo-
17 lens parcere multitudini. * Et tu-
lerunt Abſalom, & proiecerunt eũ
in ſaltu, in foueam grandem, &
comportauerunt ſuper eum aceruũ
lapidum magnum nimis: omnis
autem Iſrael fugit in tabernacula
18 ſua. * Porro Abſalom erexerat ſi-
bi, cum adhuc viueret, titulum qui
eſt in Valle regis: dixerat enim:
Non habeo filium, & hoc erit mo-
nimentum nominis mei. Voca-
uitq. titulum nomine ſuo, & ap-
pellatur Manus Abſalom, vſque
19 ad hanc diem. * Achimaas autem
filius Sadoc, ait: Curram, & nun-
ciabo regi, quia iudicium fecerit ei
Dominus de manu inimicorum
20 eius. * Ad quem Ioab dixit: Non
eris nuncius in hac die, ſed nun-
ciabis in alia: hodie nolo te nun-
E ciare, filius enim regis eſt mor-
21 tuus. * Et ait Ioab Chuſi: Vade, &
nuncia regi quæ vidiſti. Adorauit
22 Chuſi Ioab, & cucurrit. * Rurſus
autem Achimaas filius Sadoc di-
xit ad Ioab: Quid impedit ſi etiam
ego curram poſt Chuſi? Dixitq. ei
Ioab: Quid vis currere fili mi? non
23 eris boni nuncij baiulus. * Qui re-
ſpondit: Quid enim ſi cucurrero?
Et ait ei: Curre. Currens ergo A-
chimaas per viam compendij, trã-
24 ſiuit Chuſi. * Dauid autem ſede-
bat inter duas portas: ſpeculator
vero, qui erat in faſtigio portæ ſu-
per murum, eleuans oculos, vidit
25 hominem currentem ſolum. * Et
exclamans indicauit regi: dixitq.
rex: Si ſolus eſt, bonus eſt nuncius
in ore eius. Properante autem illo,
26 & accedente propius, * vidit ſpe-
F culator hominem alterum curren-
tem, & vociferans in culmine, ait:
Apparet mihi alter homo currens
ſolus. Dixitq. rex: Et iſte bonus
27 eſt nuncius. * Speculator autem,
Contemplor, ait, curſum prioris,
quaſi curſum Achimaas filij Sa-
doc. Et ait rex: Vir bonus eſt: &
nuncium portans bonum, venit.
28 * Clamans autem Achimaas, dixit
ad regem: Salue rex. Et adorans
regem

regem coram eo pronus in terrã,
ait: Benedictus Dominus Deus
tuus, qui conclusit homines qui G
leuauerunt manus suas contra do-
minum meum regem. * Et ait rex: 29
Estne pax puero Absalom? Dixitq.
Achimaas: Vidi tumultũ magnũ,
cum mitteret Ioab seruus tuus, o
rex, me seruum tuum: neſcio a-
liud. * Ad quem rex: Transi, ait, 30
& sta hic. Cumq. ille transiſſet, &
staret, * apparuit Chuſi: & ve- 31
niens ait: Bonum apporto nun-
cium, domine mi rex: iudicauit
enim pro te Dominus hodie de
manu omnium qui surrexerunt
contra te. * Dixit autem rex 32
ad Chuſi: Eſtne pax puero Abſa-
lom? Cui reſpondens Chuſi, Fiant,
inquit, ſicut puer, inimici domi-
ni mei regis, & vniuerſi qui con-
ſurgunt aduerſus eum in malum.
* Contriſtatus itaque rex, aſcen- 33
dit cœnaculum portæ, & fleuit.
‖ J.19.a.4 Et ſic loquebatur, vadens: ‖ Fili
mi Abſalom, Abſalom fili mi:
quis mihi tribuat vt ego moriar
pro te, Abſalom fili mi, fili mi Ab-
ſalom?

CAP. XIX.

NVnciatum eſt autẽ Ioab quòd 1
rex fleret & lugeret filium A
ſuum: * & verſa eſt victoria in 2
luctum in die illa omni populo:
audiuit enim populus in die illa
dici: Dolet rex ſuper filio ſuo.
* Et declinauit populus in die 3
illa ingredi ciuitatem, quomodo
declinare ſolet populus verſus &
fugiens de prælio. * Porro rex 4
operuit caput ſuum, & clamabat
voce magna: Fili mi Abſalom,
Abſalom fili mi, fili mi. * In- 5
greſſus ergo Ioab ad regem in do-
mum, dixit: Confudiſti hodie
vultus omnium ſeruorum tuo-
rum, qui ſaluam fecerunt animam
tuam, & animam filiorum tuo-
rum, & filiarum tuarum, & ani-
mam vxorum tuarum, & animam
concubinarum tuarum. * Di- 6
ligis odientes te, & odio habes
diligentes te: & oſtendiſti hodie
quia non curas de ducibus tuis,
& de ſeruis tuis: & vere cognoui
modo, quia ſi Abſalom viueret,
& omnes nos occubuiſſemus, tunc B
placeret tibi. * Nunc igitur ſur- 7
ge, & procede, & alloquens ſa-
tisfac ſeruis tuis: iuro enim tibi
per Dominum, quod ſi non ex-
ieris, ne vnus quidem remanſu-
rus ſit tecum nocte hac: & peius
erit hoc tibi, quàm omnia ma-
la, quæ venerunt ſuper te ab ado-
leſcentia tua vſque in præſens.
8 * Surrexit ergo rex & ſedit in por-
ta: & omni populo nunciatum
eſt quod rex ſederet in porta:
venitq. vniuerſa multitudo co-
ram rege: Iſrael autem fugit in
9 tabernacula ſua. * Omnis quo-
que populus certabat in cunctis
tribubus Iſrael, dicens: Rex li-
berauit nos de manu inimicorum
noſtrorum, ipſe ſaluauit nos de
manu Philiſthinorum: & nunc
fugis de terra propter Abſalom.
10 * Abſalom autem, quem vnxi-
mus ſuper nos, mortuus eſt in
bello: vſquequo ſiletis, & non
11 reducitis regem? * Rex vero Da-
uid miſit ad Sadoc, & Abiathar
ſacerdotes, dicens: Loquimini
ad maiores natu Iuda, dicentes:
C Cur venitis nouiſſimi ad reducen-
dum regem in domum ſuam?
(Sermo autem omnis Iſrael per-
uenerat ad regem in domo eius.)
12 * Fratres mei vos, os meum, &
caro mea vos, quare nouiſſimi
13 reducitis regem? * Et Amaſæ di-
cite: Nonne os meum, & caro
mea es? Hæc faciat mihi Deus,
& hæc addat, ſi non magiſter
militiæ fueris coram me omni
14 tempore pro Ioab. * Et inclina-
uit cor omnium virorum Iuda,
quaſi viri vnius: miſeruntq. ad
regem, dicentes: Reuertere tu,
15 & omnes ſerui tui. * Et reuer-
ſus eſt rex: & venit vſque ad Ior-
danem, & omnis Iuda venit vſ-
que in Galgalam vt occurreret
regi, & traduceret eum Iorda-
16 nem. * ‖ Feſtinauit autem Semei ‖ 3. Reg. 2.
filius Gera filij Iemini de Bahu- b. 8
rim, & deſcendit cum viris Iuda
17 in occurſum regis Dauid * cum
mille viris de Beniamin, & Siba
puer de domo Saul: & quinde-
cim filij eius, ac viginti ſerui e-
D rant cum eo: & irrumpentes Ior-
18 danem, ante regem * tranſierunt
vada, vt traducerent domum re-
gis, & facerent iuxta iuſſionem
eius: Semei autem filius Gera pro-
ſtratus corã rege, cũ iam tranſiſſet

Iordanem, * dixit ad eum: Ne 19
reputes mihi domine mi iniquita-
tem, neque memineris iniuriarum
ſerui tui in die qua egreſſus es do-
mine mi rex de Ieruſalem, ne-
que ponas rex in corde tuo. * A- 20
gnoſco enim ſeruus tuus peccatum
meum: & idcirco hodie primus
veni de omni domo Ioſeph, de-
ſcendiq. in occurſum domini mei
regis. * Reſpondens vero Abiſai 21
filius Saruiæ, dixit: Numquid pro
his verbis non occidetur Semei,
quia maledixit chriſto Domini?
* Et ait Dauid: Quid mihi, & vo- 22
bis filij Saruiæ? cur efficimini mi-
hi hodie in ſatan? ergone hodie
interficietur vir in Iſrael? an igno-
ro hodie me factum regem ſuper
Iſrael? * Et ait rex Semei: Non 23
morieris. Iurauitq. ei. * Miphi- 24
boſeth quoque filius Saul deſcen- E
dit in occurſum regis illotis pedi-
bus, & intonſa barba: veſteſq.
ſuas non lauerat a die qua egreſſus
fuerat rex, vſque ad diem reuer-
ſionis eius in pace. * Cumq. Ie- 25
ruſalem occurriſſet regi, dixit ei
rex: Quare non veniſti mecum
Miphiboſeth? * Et reſpondens ait: 26
Domine mi rex, ſeruus meus con-
tempſit me: dixiq. ei ego famu-
lus tuus vt ſterneret mihi aſinum,
& aſcendens abirem cum rege:
claudus enim ſum ſeruus tuus.
|| ſ.16.a.3 *|| Inſuper & accuſauit me ſeruũ 27
tuum ad te dominum meum re-
gem: tu autem domine mi rex,
ſicut angelus Dei es, fac quod pla-
citum eſt tibi. * Neque enim 28
fuit domus patris mei, niſi morti
obnoxia domino meo regi: tu au-
tem poſuiſti me ſeruum tuum in-
ter conuiuas menſæ tuæ: quid ergo
habeo iuſtæ querelæ? aut quid poſ
ſum vltra vociferari ad regem?
* Ait ergo ei rex: Quid vltra lo- 29
queris? fixum eſt quod locutus
ſum: tu, & Siba diuidite poſſeſ-
ſiones. * Reſponditq. Miphibo- 30
ſeth regi: Etiam cuncta accipiat,
poſtquam reuerſus eſt dominus
meus rex pacifice in domum ſuã.
* Berzellai quoque Galaadites, de- 31
ſcendens de Rogelim, traduxit re- F
gem Iordanem, paratus etiam
vltra fluuium proſequi eum.
|| 3. Reg. 2. b. 7 * || Erat autem Berzellai Galadi- 32
tes ſenex valde, id eſt octogena-
rius, & ipſe præbuit alimenta re-
gi, cum moraretur in Caſtris: fuit
33 quippe vir diues nimis. * Dixit
itaque rex ad Berzellai: Veni me-
cum, vt requieſcas ſecurus mecum
34 in Ieruſalem. * Et ait Berzellai ad
regem: Quot ſunt dies annorum
vitæ meæ, vt aſcendam cum rege
35 in Ieruſalem? *|| Octogenarius || ſ.17.g.27
ſum hodie: numquid vigent ſen-
ſus mei ad diſcernendum ſuaue,
aut amarum? aut delectare poteſt
ſeruum tuum cibus & potus? vel
audire poſſum vltra vocem canto-
rum, atque cantatricum? quare
ſeruus tuus ſit oneri domino meo
36 regi? * Paululum procedam fa-
mulus tuus ab Iordane tecum:
non indigeo hac viciſſitudine,
37 * ſed obſecro vt reuertar ſeruus
tuus, & moriar in ciuitate mea,
& ſepeliar iuxta ſepulchrum patris
mei, & matris meæ. Eſt autem
ſeruus tuus Chamaam, ipſe vadat
tecum, domine mi rex, & fac ei,
quidquid tibi bonum videtur.
38 * Dixit itaque ei rex: Mecum
G tranſeat Chamaam, & ego faciam
ei quidquid tibi placuerit, & om-
ne, quod petieris a me, impetra-
39 bis. * Cumq. tranſiſſet vniuerſus
populus & rex Iordanem, oſcula-
tus eſt rex Berzellai, & benedixit
ei: & ille reuerſus eſt in locum
40 ſuum. * Tranſiuit ergo rex in
Galgalam, & Chamaam cum eo.
omnis autem populus Iuda tradu-
xerat regem, & media tantum
pars aſfuerat de populo Iſrael.
41 * Itaque omnes viri Iſrael con-
currentes ad regem dixerunt ei:
Quare te furati ſunt fratres noſtri
viri Iuda, & traduxerunt regem
& domum eius Iordanem, om-
42 neſq. viros Dauid cum eo? * Et
reſpondit omnis vir Iuda ad viros
Iſrael: Quia mihi propior eſt rex:
cur iraſceris ſuper hac re? num-
quid comedimus aliquid ex rege,
43 aut munera nobis data ſunt? * Et
reſpondit vir Iſrael ad viros Iuda,
& ait: Decem partibus maior
ego ſum apud regem, magiſq. ad
me pertinet Dauid quàm ad te:
cur feciſti mihi iniuriam, & non
mihi nunciatum eſt priori, vt re-
ducerem regem meum? Durius
autem reſponderunt viri Iuda vi-
ris Iſrael.

CAP.

CAP. XX.

ACcidit quoque vt ibi eſſet vir 1
Belial, nomine Seba, filius A
Bochri, vir Iemineus: & cecinit
buccina, & ait: Non eſt nobis pars
in Dauid, neque hereditas in filio
Iſai: reuertere in tabernacula tua
Iſrael. * Et ſeparatus eſt omnis 2
Iſrael a Dauid, ſecutuſq. eſt Seba
filium Bochri: viri autem Iuda
adhæſerunt regi ſuo a Iordane
vſque Ieruſalem. * Cumq. veniſ- 3
ſet rex in domum ſuam in Ieruſa-
lem, tulit decem mulieres concu-
binas, quas dereliquerat ad cuſto-
diendam domum, & tradidit eas
in cuſtodiam, alimenta eis præ-
bens: & non eſt ingreſſus ad eas,
ſed erant clauſæ vſque in diem
mortis ſuæ in viduitate viuentes.
* Dixit autem rex Amaſæ: Con- B
uoca mihi omnes viros Iuda in 4
diem tertium, & tu adeſto præ-
ſens. * Abijt ergo Amaſa vt con- 5
uocaret Iudam, & moratus eſt ex-
tra placitum quod ei conſtituerat
rex. * Ait autem Dauid ad Abi- 6
ſai: Nunc magis afflicturus eſt
nos Seba filius Bochri quàm Ab-
ſalom: tolle igitur ſeruos domini
tui, & perſequere eum, ne forte
inueniat ciuitates munitas, & ef-
fugiat nos. * Egreſſi ſunt ergo 7
cum eo viri Ioab, Cerethi quo- C
que & Phelethi: & omnes robuſti
exierunt de Ieruſalem ad perſe-
quendum Seba filium Bochri.
* Cumq. illi eſſent iuxta lapidem 8
grãdem, qui eſt in Gabaon, Ama-
ſa veniens occurrit eis. Porro Ioab
veſtitus erat tunica ſtricta ad men-
ſuram habitus ſui, & deſuper ac-
cinctus gladio dependente vſque
ad ilia, in vagina, qui fabricatus
leui motu egredi poterat, & percu-
tere. * Dixit itaque Ioab ad Ama- 9
‖ 3. Reg. 2. a. 5 ſam: Salue mi frater. ‖ Et tenuit
manu dextera mentum Amaſæ,
quaſi oſculans eum. * Porro Ama- 10
ſa non obſeruauit gladium, quem
habebat Ioab, qui percuſſit eum
in latere, & effudit inteſtina eius
in terram, nec ſecundum vulnus
appoſuit, & mortuus eſt. Ioab au-
tem, & Abiſai frater eius perſecu- 11
ti ſunt Seba filium Bochri. * In- D
terea quidam viri, cum ſtetiſſent
iuxta cadauer Amaſæ, de ſocijs
Ioab, dixerunt: Ecce qui eſſe vo-
12 luit pro Ioab comes Dauid. * Ama-
ſa autem conſperſus ſanguine, ia-
cebat in media via. Vidit hoc qui-
dam vir quòd ſubſiſteret omnis
populus ad videndum eum, &
amouit Amaſam de via in agrum,
operuitq. eum veſtimento, ne
ſubſiſterent tranſeuntes propter
13 eum. * Amoto ergo illo de via,
tranſibat omnis vir ſequens Ioab
ad perſequendum Seba filium Bo-
14 chri. * Porro ille tranſierat per
omnes tribus Iſrael in Abelam, &
Bethmaacha: omneſq. viri electi
15 congregati fuerant ad eum. * Ve-
E nerunt itaque & oppugnabant eũ
in Abela, & in Bethmaacha, &
circumdederunt munitionibus ci-
uitatem, & obſeſſa eſt vrbs: om-
nis autem turba, quæ erat cum
Ioab, moliebatur deſtruere mu-
16 ros. * Et exclamauit mulier ſa-
piens de ciuitate: Audite, audite,
F dicite Ioab: Appropinqua huc, &
17 loquar tecum. * Qui cum acceſ-
ſiſſet ad eam, ait illi: Tu es Ioab?
Et ille reſpondit: Ego. Ad quem
ſic locuta eſt: Audi ſermones an-
cillæ tuæ. Qui reſpondit: Audio.
18 * Rurſumq. illa, Sermo, inquit,
dicebatur in veteri prouerbio: Qui
interrogant, interrogent in Abela:
19 & ſic perficiebant. * Nonne ego
ſum quæ reſpondeo veritatem in
Iſrael, & tu quæris ſubuertere ci-
uitatem, & euertere matrem in
Iſrael? Quare præcipitas heredi-
20 tatem Domini? * Reſpondenſq.
Ioab, ait: Abſit, abſit hoc a me:
non præcipito, neque demolior.
21 * Non ſic ſe habet res, ſed homo
de monte Ephraim Seba, filius Bo
chri cognomine, leuauit manum
G ſuam contra regem Dauid: tradite
illum ſolum, & recedemus a ciui-
tate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce
caput eius mittetur ad te per mu-
22 rum. * Ingreſſa eſt ergo ad om-
nem populum, & locuta eſt eis
ſapienter: qui abſciſſum caput Se-
ba filij Bochri proiecerũt ad Ioab;
& ille cecinit tuba, & receſſerunt
ab vrbe, vnuſquiſque in taberna-
cula ſua: Ioab autem reuerſus eſt
23 Ieruſalem ad regem. * ‖ Fuit ergo ‖ 5. 8. d. 16
Ioab ſuper omnem exercitum Iſ-
rael: Banaias autem filius Ioiadæ
ſuper Cerethæos & Phelethæos.
24 * Aduram vero ſuper tributa: por-
ro Ioſaphat filius Ahilud, a com-
men-

mentarijs. * Sira autem, ſcriba: 25
Sadoc vero & Abiathar, ſacerdo-
tes. * Ira autem Iairites erat ſa- 26
cerdos Dauid.

CAP. XXI.

FActa eſt quoque fames in die- 1
bus Dauid tribus annis iugi- A
ter: & conſuluit Dauid oraculum
Domini. Dixitq. Dominus: Prop-
ter Saul, & domum eius ſangui-
num, quia occidit Gabaonitas.
* Vocatis ergo Gabaonitis rex, di- 2
xit ad eos. (Porro Gabaonitæ
non erant de filijs Iſrael, ſed reli-
‖ Ioſ. 9. c. 16 quiæ Amorrhæorum: ‖ filij quip-
pe Iſrael iurauerant eis, & voluit
Saul percutere eos zelo, quaſi pro
filijs Iſrael & Iuda.) * Dixit ergo 3
Dauid ad Gabaonitas: Quid fa-
ciam vobis? & quod erit veſtri
piaculum, vt benedicatis heredi-
tati Domini? * Dixeruntq. ei Ga- 4
baonitæ: Non eſt nobis ſuper ar-
gento & auro quæſtio, ſed contra
Saul, & contra domum eius: ne-
que volumus vt interficiatur ho-
mo de Iſrael. Ad quos rex ait:
Quid ergo vultis vt faciam vobis?
* Qui dixerunt regi: Virum, qui 5
attriuit nos & oppreſſit inique,
ita delere debemus, vt ne vnus
quidem reſiduus ſit de ſtirpe eius
in cunctis finibus Iſrael. * Dentur 6
nobis ſeptem viri de filijs eius, vt B
crucifigamus eos Domino in Ga-
baa Saul, quondam electi Domi-
‖ 1 Reg. 18. a. 3 ni. Et ait rex: Ego dabo. * ‖ Pe- 7
percitq. rex Miphiboſeth filio Io-
nathæ filij Saul, propter iuſiuran-
dum Domini, quod fuerat inter
Dauid & inter Ionathan filium
Saul. * Tulit itaque rex duos fi- 8
lios Reſpha filiæ Aia, quos pepe-
rit Sauli, Armoni, & Miphibo-
ſeth: & quinque filios Michol fi-
liæ Saul, quos genuerat Hadrieli
filio Berzellai, qui fuit de Mola-
thi, * & dedit eos in manus Ga- 9
baonitarum: qui crucifixerunt eos
in monte coram Domino: & ce-
ciderunt hi ſeptem ſimul occiſi in
diebus meſſis primis, incipiente
meſſione hordei. * Tollens au- 10
tem Reſpha filia Aia, cilicium
ſubſtrauit ſibi ſupra petram ab
initio meſſis, donec ſtillaret aqua
ſuper eos de cælo: & non dimiſit
aues lacerare eos per diem, neque

11 beſtias per noctem. * Et nunciata
C ſunt Dauid quæ fecerat Reſpha,
12 filia Aia, concubina Saul. * Et
abijt Dauid, & tulit oſſa Saul, &
oſſa Ionathæ filij eius a viris Iabes
Galaad, ‖ qui furati fuerant ea de ‖ 1. Reg. 31.
plateа Bethſan, in qua ſuſpende- c. 19
rant eos Philiſthijm cum interfe-
13 ciſſent Saul in Gelboe: * & aſpor-
tauit inde oſſa Saul, & oſſa Iona-
thæ filij eius: & colligentes oſſa
14 eorum, qui affixi fuerant, * ſe-
pelierunt ea cum oſſibus Saul &
Ionathæ filij eius in Terra Benia-
min, in latere, in ſepulchro Cis
patris eius: feceruntq. omnia, quæ
præceperat rex, & repropitiatus eſt
15 Deus terræ poſt hæc. * Factum
eſt autem rurſum prælium Phili-
ſthinorum aduerſum Iſrael, & de-
ſcendit Dauid, & ſerui eius cum
eo, & pugnabant contra Phili-
ſthijm. Deficiente autem Dauid,
16 * Ieſbibenob, qui fuit de genere
arapha, ‖ cuius ferrum haſtæ tre- ‖ 1. Reg. 17.
centas vncias appendebat, & ac- a. 7
cinctus erat enſe nouo, niſus eſt
17 percutere Dauid. * Præſidioq. ei
fuit Abiſai filius Saruiæ, & percuſ-
ſum Philiſthæum interfecit. Tunc
iurauerunt viri Dauid, dicentes:
Iam non egredieris nobiſcum in
bellum, ne extinguas lucernam
18 Iſrael. * ‖ Secundum quoque bel- ‖ 1. Par. 20
D lũ fuit in Gob contra Philiſthæos: c. 4
tunc percuſſit Sobochai de Huſati,
Saph de ſtirpe arapha de genere
19 gigantum. * Tertium quoque
fuit bellum in Gob contra Phili-
ſthæos, in quo percuſſit Adeoda-
tus filius Saltus polymitarius Beth-
lehemites Goliath Gethæum, cu-
ius haſtile haſtæ erat quaſi licia-
20 torium texentium. * Quartum
bellum fuit in Geth: in quo vir
fuit excelſus, qui ſenos in mani-
bus pedibuſq. habebat digitos,
id eſt viginti quattuor, & erat de
21 origine arapha. * Et blaſphema-
uit Iſrael: percuſſit autem eum
Ionathan filius Samaa fratris Da-
22 uid. * Hi quattuor nati ſunt de
arapha in Geth, & ceciderunt in
manu Dauid, & ſeruorum eius.

CAP. XXII.

1 LOcutus eſt autem Dauid Do-
A mino verba carminis huius,
in die qua liberauit eum Dominus
de

de manu omnium inimicorum
ſuorum, & de manu Saul. * & ait: 2
‖ Pſ.17.a.3 ‖ Dominus petra mea, & robur
meum, & ſaluator meus.
* Deus fortis meus ſperabo in 3
eum: ſcutum meum, & cornu ſa-
lutis meæ: eleuator meus, & re-
fugium meum: ſaluator meus, de
iniquitate liberabis me.
‖ Pſ.17.a.3 ‖ * Laudabilem inuocabo Do- 4
minum: & ab inimicis meis ſal-
uus ero.
*Quia circumdederunt me con- 5
tritiones mortis: torrentes Belial
terruerunt me.
* Funes inferni circumdederũt 6
me: præuenerũt me laquei mortis.
* In tribulatione mea inuocabo 7
Dominum, & ad Deum meum
clamabo: & exaudiet de templo
ſuo vocem meam, & clamor meus
veniet ad aures eius.
* Commota eſt & contremuit 8
terra: fundamenta montium con-
cuſſa ſunt, & conquaſſata, quo-
niam iratus eſt eis.
* Aſcendit fumus de naribus e- 9
ius, & ignis de ore eius vorabit:
carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
* Inclinauit cælos, & deſcendit: 10
& caligo ſub pedibus eius.
* Et aſcendit ſuper cherubim, 11
& volauit: & lapſus eſt ſuper pen-
nas venti. B
*Poſuit tenebras in circuitu ſuo 12
latibulum: cribrans aquas de nu-
bibus cælorum.
* Præ fulgore in conſpectu eius, 13
ſuccenſi ſunt carbones ignis.
* Tonabit de cælo Dominus: & 14
excelſus dabit vocem ſuam.
* Miſit ſagittas & diſſipauit eos: 15
fulgur, & conſumpſit eos.
* Et apparuerũt effuſiones ma- 16
ris, & reuelata ſunt fundamenta
orbis ab increpatione Domini, ab
inſpiratione ſpiritus furoris eius.
* Miſit de excelſo, & aſſumpſit 17
me: & extraxit me de aquis multis.
* Liberauit me ab inimico meo 18
potentiſſimo, & ab his qui ode-
rant me: quoniam robuſtiores me
erant.
* Præuenit me in die afflictio- 19
nis meæ, & factus eſt Dominus
firmamentum meum.
* Et eduxit me in latitudinem: 20
liberauit me, quia complacui ei.
* Retribuet mihi Dominus ſe- 21
cundum iuſtitiam meam: & ſe-
cundũ munditiam manuum mea-
rum reddet mihi.
22 * Quia cuſtodiui vias Domini,
& non egi impie, a Deo meo.
23 * Omnia enim iudicia eius in
conſpectu meo: & præcepta eius
non amoui a me.
24 * Et ero perfectus cum eo: & cu-
C ſtodiam me ab iniquitate mea.
25 * Et reſtituet mihi Dominus ſe-
cundum iuſtitiam meam: & ſecun
dum munditiam manuum mea-
rum, in cõſpectu oculorum ſuorũ.
26 * Cum ſancto ſanctus eris: &
cum robuſto perfectus.
27 * Cum electo electus eris: &
cum peruerſo peruerteris.
28 * Et populum pauperem ſal-
uum facies: oculisq. tuis excel-
ſos humiliabis.
29 * Quia tu lucerna mea Domi-
ne: & tu Domine illuminabis te-
nebras meas.
30 * In te enim curram accinctus:
in Deo meo tranſiliam murum.
31 * Deus, immaculata via eius, e-
loquium Domini igne examina-
tum: ſcutum eſt omnium ſperan-
tium in ſe.
32 * Quis eſt Deus præter Domi-
num: & quis fortis præter Deum
noſtrum?
33 * Deus qui accinxit me fortitu-
dine: & complanauit perfectam
viam meam.
34 * Coæquans pedes meos ceruis,
& ſuper excelſa mea ſtatuens me.
35 * ‖ Docens manus meas ad præ-
lium, & componens quaſi arcum ‖ Pſ.143.a.1
æreum brachia mea.
36 * Dediſti mihi clypeum ſalutis
D tuæ: & manſuetudo tua multipli-
cauit me.
37 * Dilatabis greſſus meos ſubtus
me: & non deficient tali mei.
38 * Perſequar inimicos meos, &
conteram: & non conuertar do-
nec conſumam eos.
39 * Conſumam eos & confringã,
vt non conſurgant: cadent ſub
pedibus meis.
40 * Accinxiſti me fortitudine ad
prælium: incuruaſti reſiſtentes
mihi ſubtus me.
41 * Inimicos meos dediſti mihi
dorſum: odientes me, & diſper-
dam eos.
42 * Clamabũt, & non erit qui ſal-
uet, ad Dominum, & non exau-
diet eos.

* De-

* Delebo eos vt puluerem terræ: 43
quaſi lutum platearum commi-
nuam eos atque confringam.
* Saluabis me a contradictioni- 44
bus populi mei: cuſtodies me in
caput Gentium: populus, quem
ignoro, ſeruiet mihi.
* Filij alieni reſiſtent mihi, au- 45
ditu auris obedient mihi.
* Filij alieni defluxerunt, & con- 46
trahentur in anguſtijs ſuis.
* Viuit Dominus, & benedictus 47
Deus meus: & exaltabitur Deus
fortis ſalutis meæ.
* Deus qui das vindictas mihi, 48
& deijcis populos ſub me.
* Qui educis me ab inimicis 49
meis, & a reſiſtentibus mihi eleuas
‖Pſ. 17. d. 52 me: ‖ a viro iniquo liberabis me:
‖Rom. 15. b. 9 * ‖ Propterea confitebor tibi Do 50
mine in gentibus: & nomini tuo
cantabo.
* Magnificans ſalutes regis ſui, 51
& faciens miſericordiam chriſto
ſuo Dauid, & ſemini eius in ſem-
piternum.

CAP. XXIII.

HÆc autem ſunt verba Dauid 1
nouiſſima. Dixit Dauid fi- A
lius Iſai: Dixit vir, cui conſtitu-
tũ eſt de Chriſto Dei Iacob, egre-
gius pſaltes Iſrael: * Spiritus Do- 2
mini locutus eſt per me, & ſermo
eius per linguam meam. * Dixit 3
Deus Iſrael mihi, locutus eſt For-
tis Iſrael, Dominator hominum,
iuſtus dominator in timore Dei.
* Sicut lux auroræ, oriente ſole, 4
mane abſque nubibus rutilat, &
ſicut pluuijs germinat herba de ter
ra. * Nec tanta eſt domus mea 5
apud Deum, vt pactum æternum
iniret mecum firmum in omnibus
atque munitum. Cuncta enim ſa-
lus mea, & omnis voluntas: nec
eſt quidquam ex ea quod non ger-
minet. * Præuaricatores autem 6
quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi:
quæ non tolluntur manibus. * Et 7
ſi quis tangere voluerit eas, arma-
bitur ferro & ligno lanceato, igneq.
ſuccenſæ comburentur, vſque ad
‖1. Par. 11. b. 10 nihilum. * ‖ Hæc nomina fortium 8
Dauid. Sedens in cathedra ſapien-
tiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt
quaſi tenerrimus ligni vermiculus,
qui octingentos interfecit impetu
vno. * Poſt hunc, Eleazar filius 9
patrui eius Ahohites inter tres for
B tes, qui erant cum Dauid quando
exprobrauerunt Philiſthijm, &
congregati ſunt illuc in prælium.
10 * Cumq. aſcendiſſent viri Iſrael,
ipſe ſtetit & percuſſit Philiſthæos
donec deficeret manus eius, & obri
geſceret cum gladio: fecitq. Do-
minus ſalutem magnam in die il-
la: & populus, qui fugerat, reuer-
ſus eſt ad cæſorum ſpolia detrahen
11 da. * Et poſt hunc, Semma filius
Age de Arari. & congregati ſunt
Philiſthijm in ſtatione: erat quip-
pe ibi ager lente plenus. Cumq. fu-
giſſet populus a facie Philiſthijm,
12 * ſtetit ille in medio agri, & tuitus
eſt eum, percuſſitq. Philiſthæos:
& fecit Dominus ſalutem magnã.
13 * Necnon & ante deſcenderãt tres
qui erant principes inter triginta,
& venerant tempore meſſis ad Da-
uid in ſpeluncam Odollam: caſtra
autem Philiſthinorum erant poſi-
14 ta in Valle gigantum. * Et Dauid
erat in præſidio: porro ſtatio Phi-
liſthinorũ tunc erat in Bethlehem.
15 * Deſiderauit ergo Dauid, & ait:
O ſi quis mihi daret potum aquæ
C de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem
16 iuxta portam! * Irruperunt ergo
tres fortes caſtra Philiſthinorum,
& hauſerunt aquam de ciſterna
Bethlehem, quę erat iuxta portam,
& attulerunt ad Dauid: at ille no-
luit bibere, ſed libauit eam Do-
17 mino, * dicens: Propitius ſit mihi
Dominus, ne faciam hoc: num
ſanguinem hominum iſtorum,
qui profecti ſunt, & animarum
periculum bibam? Noluit er-
go bibere. hæc fecerunt tres ro-
18 buſtiſſimi. * Abiſai quoque fra-
ter Ioab filius Saruiæ, princeps
erat de tribus: ipſe eſt qui leua-
uit haſtam ſuam contra trecen-
tos, quos interfecit, nominatus in
19 tribus, * & inter tres nobilior, e-
ratq. eorum princeps, ſed vſque ad
20 tres primos non peruenerat. * Et
Banaias filius Ioiadæ viri fortiſſi-
mi, magnorum operum, de Cab-
ſeel: ipſe percuſſit duos leones
Moab, & ipſe deſcendit, & percuſ-
ſit leonẽ in media ciſterna in die-
21 bus niuis. * Ipſe quoque interfe-
cit virum Ægyptium, virum di-
gnum ſpectaculo, habentem in
manu haſtam: itaque cum deſcen
diſſet ad eum in virga, vi extorſit

haſtam

haſtam de manu Ægyptij, & in-
terfecit eum haſta ſua. * hæc fe- 22
cit Banaias filius Ioiadæ. * Et ip- 23
ſe nominatus inter tres robuſtos, D
qui erant inter triginta nobiliores:
verumtamen vſque ad tres non
peruenerat: fecitq. eum ſibi Da-
uid auricularium, a ſecreto. * Aſael 24
frater Ioab inter triginta, Elehanan
filius patrui eius de Bethlehem,
* Semma de Harodi, Elica de Ha- 25
rodi, * Heles de Phalti, Hira fi- 26
lius Acces de Thecua, * Abiezer 27
de Anathoth, Mobonnai de Hu-
ſati, * Selmon Ahohites, Maha- 28
rai Netophathites, * Heled filius 29
Baana, & ipſe Netophathites, Ithai
filius Ribai de Gabaath filiorum
Beniamin, * Banaia Pharathoni- 30
tes, Heddai de Torrente Gaas,
* Abialbon Arbathites, Azma- 31
ueth de Beromi, * Eliaba de Sala- 32
boni. Filij Iaſſen, Ionathan, * Sem- 33
ma de Orori, Aiam filius Sarar
Arorites, * Eliphelet filius Aſbai 34
filij Machati, Eliam filius Achi-
tophel Gilonites*, Heſrai de Car- 35
melo, Pharai de Arbi, * Igaal fi- 36
lius Nathan de Soba, Bonni de
Gadi, * Selec de Ammoni, Na- 37
harai Berothites armiger Ioab filij
Saruiæ, * Ira Iethrites, Gareb & 38
ipſe Iethrites, * Vrias Hethæus. 39
Omnes triginta ſeptem.

CAP. XXIIII.

‖ 1. Par. 21. a. 1

ET ‖ addidit furor Domini ira- 1
ſci contra Iſrael, commouitq. A
Dauid in eis dicentem: Vade, nu-
mera Iſrael & Iudam. * Dixitq. 2
rex ad Ioab principem exercitus
ſui: Perambula omnes tribus Iſ-
rael a Dan vſque Berſabee, & nu-
merate populum, vt ſciam nume-
rum eius. * Dixitq. Ioab regi: Ad- 3
augeat Dominus Deus tuus ad po-
pulum tuum, quantus nunc eſt,
iterumq. centuplicet in conſpectu
domini mei regis: ſed quid ſibi
dominus meus rex vult in re hu-
iuſcemodi? * Obtinuit autem ſer- 4
mo regis verba Ioab, & principum
exercitus: egreſſusq. eſt Ioab, &
principes militum a facie regis, vt
numerarẽt populũ Iſrael. * Cumq. 5
pertranſiſſent Iordanem, venerunt
in Aroer ad dexteram vrbis, quæ
eſt in Valle Gad: * & per Iazer 6
tranſierunt in Galaad, & in ter-
ram inferiorem Hodſi, & venerunt
in Dan ſiluestria. Circumeuntesq.
7 iuxta Sidonem, * tranſierunt pro-
pe mœnia Tyri, & omnem terram
Heuæi & Chananæi, veneruntq.
8 ad meridiem Iuda in Berſabee: * &
B luſtrata vniuerſa terra, affuerunt
poſt nouem menſes & viginti dies
9 in Ieruſalem. * Dedit ergo Ioab
numerum deſcriptionis populi re-
gi, & inuenta ſunt de Iſrael octin-
genta millia virorum fortium, qui
educerent gladium: & de Iuda
quingenta millia pugnatorum.
10 * Percuſſit autem cor Dauid eum,
poſtquam numeratus eſt populus:
& dixit Dauid ad Dominum: Pec
caui valde in hoc facto: ſed precor
Domine, vt transferas iniquita-
tem ſerui tui, quia ſtulte egi ni-
11 mis. * Surrexit itaque Dauid ma-
ne, & ſermo Domini factus eſt ad
Gad prophetam & Videntem Da-
12 uid, dicens: * Vade, & loquere ad
Dauid: Hæc dicit Dominus: Triũ
tibi datur optio, elige vnum quod
volueris ex his, vt faciam tibi.
13 * Cumq. veniſſet Gad ad Dauid,
nunciauit ei, dicens: Aut ſeptem
annis veniet tibi fames in terra
tua: aut tribus mẽſibus fugies ad-
uerſarios tuos, & illi te perſequẽ-
tur: aut certe tribus diebus erit pe
C ſtilentia in terra tua. Nunc ergo
delibera, & vide quem reſpõdeam
14 ei, qui me miſit, ſermonem. * Di-
xit autem Dauid ad Gad: Coarctor
nimis: ‖ ſed melius eſt vt incidam
in manus Domini (multæ enim
miſericordiæ eius ſunt) quàm in
15 manus hominum. * Immiſitq.
Dominus peſtilentiam in Iſrael,
de mane vſque ad tempus conſti-
tutum, & mortui ſunt ex populo a
Dan vſque ad Berſabee ſeptuagin-
16 ta millia virorum. * Cumq. ex-
tendiſſet manum ſuam Angelus
Domini ſuper Ieruſalem vt diſper-
deret eam, miſertus eſt Dominus
ſuper afflictione, & ait Angelo
percutienti populum: Sufficit:
nunc contine manũ tuam. erat au-
tem Angelus Domini iuxta aream
17 Areuna Iebuſæi. * Dixitq. Dauid
ad Dominum cum vidiſſet Ange-
lum cædẽtem populum: Ego ſum
qui peccaui, ego inique egi: iſti
qui oues ſunt, quid fecerunt? ver-
tatur, obſecro, manus tua contra
me, & contra domum patris mei.
18 * Venit autem Gad ad Dauid in
die

die illa, & dixit ei : Aſcende, & D
conſtitue altare Domino in area
Areuna Iebuſæi.* Et aſcendit Da- 19
uid iuxta ſermonem Gad, quem
præceperat ei Dominus.* Conſpi- 20
ciensq. Areuna, animaduertit re-
gem & ſeruos eius tranſire ad ſe :
* & egreſſus adorauit regem pro- 21
no vultu in terram, & ait : Quid
cauſæ eſt vt veniat dominus meus
rex ad ſeruum ſuum ? Cui Dauid
ait : Vt emam a te aream, & ædi-
ficem altare Domino, & ceſſet in-
terfectio quæ graſſatur in populo.
* Et ait Areuna ad Dauid : Acci- 22
piat, & offerat dominus meus rex,
ſicut placet ei : habes boues in ho-
locauſtum, & plauſtrum, & iuga
23 boum in vſum lignorum. * Om-
nia dedit Areuna rex regi : dixitq.
Areuna ad regem : Dominus Deus
24 tuus ſuſcipiat votum tuum. * Cui
reſpondens rex, ait : Nequaquam
vt vis, ſed emam pretio a te, &
non offeram Domino Deo meo
holocauſta gratuita. Emit ergo
Dauid aream, & boues, argenti ſi-
25 clis quinquaginta : * & ædificauit
ibi Dauid altare Domino, & ob-
tulit holocauſta & pacifica : & pro-
pitiatus eſt Dominus terræ, & co-
hibita eſt plaga ab Iſrael.

LIBER REGVM TERTIVS,

Secundum Hebræos

PRIMVS MALACHIM.

CAPVT PRIMVM.

ET rex Dauid 1
ſenuerat, ha- A
bebatq. æta-
tis plurimos
dies : cumq.
operiretur ve
ſtibus, non ca
leſiebat. * Di- 2
xerũt ergo ei ſerui ſui : Quæramus
domino noſtro regi adoleſcentulã
virginem, & ſtet coram rege, & fo-
ueat eum, dormiatq. in ſinu ſuo, &
calefaciat dominum noſtrũ regem.
* Quæſierunt igitur adoleſcentulã 3
ſpecioſam in omnibus finibus Iſ-
rael, & inuenerũt Abiſag Sunami-
tidem, & adduxerunt eam ad re-
gem. * Erat autem puella pulchra 4
nimis, dormiebatq. cum rege, &
miniſtrabat ei, rex vero non cogno
uit eam. * Adonias autem filius 5
Haggith eleuabatur, dicens : Ego
regnabo. Fecitq. ſibi currus &
equites, & quinquaginta viros,
6 qui currerent ante eum. * Nec
corripuit eum pater ſuus aliquan-
do, dicens : Quare hoc feciſti ? Erat
B autem & ipſe pulcher valde, ſecun
7 dus natu poſt Abſalom. * Et ſermo
ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum
Abiathar ſacerdote, qui adiuua-
8 bant partes Adoniæ. * Sadoc vero
ſacerdos, & Banaias filius Ioiadæ,
& Nathan propheta, & Semei &
Rei, & robur exercitus Dauid non
9 erat cum Adonia. * Immolatis
ergo Adonias arietibus & vitulis,
& vniuerſis pinguibus iuxta La-
pidem zoheleth, qui erat vicinus
Fonti rogel, vocauit vniuerſos fra-
tres ſuos filios regis, & omnes viros
10 Iuda ſeruos regis. * Nathan autem
pro-

prophetam, & Banaiam, & robu-
ſtos quoſque, & Salomonem fra-
trem ſuum non vocauit. * Dixit 11
itaque Nathan ad Bethſabee ma-
trem Salomonis: Num audiſti,
quod regnauerit Adonias filius
Haggith, & dominus noſter Da-
uid hoc ignorat? * Nunc ergo ve- 12
ni, accipe conſilium a me, & ſal-
ua animam tuam, filijq. tui Salo-
monis. * Vade, & ingredere ad 13
regem Dauid, & dic ei: Nonne
tu domine mi rex iuraſti mihi an-
cillæ tuæ, dicens: Salomon filius
tuus regnabit poſt me, & ipſe ſe-
debit in ſolio meo? quare ergo re-
gnat Adonias? * Et adhuc ibi te 14
loquente cum rege, ego veniam
poſt te, & complebo ſermones
tuos. * Ingreſſa eſt itaque Beth- 15
ſabee ad regem in cubiculum: rex C
autem ſenuerat nimis, & Abiſag
Sunamitis miniſtrabat ei. * incli- 16
nauit ſe Bethſabee, & adorauit re-
gem. Ad quam rex, Quid tibi,
inquit, vis? * Quæ reſpondens, 17
ait: Domine mi, tu iuraſti per
Dominum Deum tuum ancillæ
tuæ, Salomon filius tuus regnabit
poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio
meo. * Et ecce nunc Adonias re- 18
gnat, te, domine mi rex, igno-
rante. * Mactauit boues, & pin- 19
guia quæque, & arietes plurimos,
& vocauit omnes filios regis, Abia
thar quoque ſacerdotem, & Ioab
principem militiæ: Salomonem
autem ſeruum tuum non vocauit.
* Verumtamen domine mi rex, in 20
te oculi reſpiciunt totius Iſrael, vt
indices eis, quis ſedere debeat in
ſolio tuo domine mi rex poſt te.
* Eritq. cum dormierit dominus 21
meus rex cum patribus ſuis, eri-
mus ego & filius meus Salomon
peccatores. * Adhuc illa loquen- 22
te cum rege, Nathan propheta
venit. * Et nunciauerunt regi, di- 23
centes: Adeſt Nathan propheta.
Cumq. introiſſet in conſpectu re-
gis, & adoraſſet eum pronus in
terram, * dixit Nathan: Domine 24
mi rex, tu dixiſti: Adonias regnet D
poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thro-
num meum? * Quia deſcendit ho- 25
die, & immolauit boues, & pin-
guia, & arietes plurimos, & voca-
uit vniuerſos filios regis & princi-
pes exercitus, Abiathar quoque
ſacerdotem: illiſq. veſcentibus, &

bibentibus coram eo, & dicenti-
26 bus: Viuat rex Adonias: * Me
ſeruum tuum, & Sadoc ſacerdo-
tem, & Banaiam filium Ioiadæ, &
Salomonem famulum tuum non
27 vocauit. * Numquid a domino
meo rege exiuit hoc verbum, &
mihi non indicaſti ſeruo tuo quis
ſeſſurus eſſet ſuper thronum do-
28 mini mei regis poſt eum? * Et re-
ſpondit rex Dauid, dicens: Voca-
te ad me Bethſabee. Quæ cum
fuiſſet ingreſſa coram rege, & ſte-
29 tiſſet ante eum, * iurauit rex, &
ait: Viuit Dominus, qui eruit ani-
mam meam de omni anguſtia.
30 * quia ſicut iuraui tibi per Domi-
num Deum Iſrael, dicens: Salo-
mon filius tuus regnabit poſt me,
& ipſe ſedebit ſuper ſolium meum
31 pro me: ſic faciam hodie. * Sum-
E miſſoq. Bethſabee in terram vul-
tu, adorauit regem, dicens: Vi-
uat dominus meus Dauid in æter-
32 num. * Dixit quoque rex Dauid:
Vocate mihi Sadoc ſacerdotem,
& Nathan prophetam, & Bana-
iam filium Ioiadæ. Qui cum in-
33 greſſi fuiſſent coram rege, * dixit
ad eos: Tollite vobiſcum ſeruos
domini veſtri, & imponite Salo-
monem filium meum ſuper mulã
meam: & ducite eum in Gihon.
34 * & vngat eum ibi Sadoc ſacerdos,
& Nathan propheta in regem ſu-
per Iſrael: & canetis buccina, at-
que dicetis: Viuat rex Salomon.
35 * Et aſcendetis poſt eum, & ve-
niet, & ſedebit ſuper ſolium
meum, & ipſe regnabit pro me:
illiq. præcipiam vt ſit dux ſuper
36 Iſrael, & ſuper Iudam. * Et re-
ſpondit Banaias filius Ioiadæ, regi,
dicens: Amen: ſic loquatur Do-
minus Deus domini mei regis.
37 * Quomodo fuit Dominus cum
domino meo rege, ſic ſit cum
Salomone, & ſublimius faciat ſo-
lium eius a ſolio domini mei re-
38 gis Dauid. * Deſcendit ergo Sadoc
ſacerdos, & Nathan propheta, &
Banaias filius Ioiadæ, & Cerethi,
& Phelethi: & impoſuerunt Salo-
monem ſuper mulam regis Da-
uid, & adduxerunt eum in Gihon.
39 * Sumpſitq. Sadoc ſacerdos cornu
olei de tabernaculo, & vnxit Sa-
lomonem: & cecinerunt buccina,
& dixit omnis populus: Viuat rex
40 Salomon. * Et aſcendit vniuerſa

mul-

multitudo poſt eum, & populus F
canentium tibijs, & lætantium
gaudio magno, & inſonuit terra
a clamore eorum. * Audiuit au- 41
tem Adonias, & omnes, qui in-
uitati fuerant ab eo, iamq. con-
uiuium finitum erat: ſed & Ioab,
audita voce tubæ, ait: Quid ſibi
vult clamor ciuitatis tumultuan-
tis? * Adhuc illo loquente, Iona- 42
thas filius Abiathar ſacerdotis ve-
nit: cui dixit Adonias: Ingrede-
re, quia vir fortis es, & bona nun-
cians. * Reſponditq. Ionathas 43
Adoniæ: Nequaquam: Dominus
enim noſter rex Dauid regem con-
ſtituit Salomonem: * miſitq. cum 44
eo Sadoc ſacerdotem, & Nathan
prophetam, & Banaiam filium
Ioiadæ, & Cerethi, & Phelethi,
& impoſuerunt eum ſuper mu-
lam regis. * Vnxeruntq. eum 45
Sadoc ſacerdos, & Nathan pro-
pheta regem in Gihon: & aſcen-
derunt inde lætantes, & inſonuit
ciuitas: hæc eſt vox, quam audi-
ſtis. * Sed & Salomon ſedet ſuper 46
ſolium regni. * Et ingreſſi ſerui 47
regis benedixerunt domino noſtro G
regi Dauid, dicentes: Amplificet
Deus nomen Salomonis ſuper no-
men tuum, & magnificet thro-
num eius ſuper thronum tuum.
Et adorauit rex in lectulo ſuo: * & 48
locutus eſt: Benedictus Dominus
Deus Iſrael, qui dedit hodie ſe-
dentem in ſolio meo, videntibus
oculis meis. * Territi ſunt ergo, 49
& ſurrexerunt omnes, qui inuita-
ti fuerant ab Adonia, & iuit vnuſ-
quiſque in viam ſuam. * Adonias 50
autem timens Salomonem, ſurre-
xit, & abijt, tenuitq. cornu alta-
ris. * Et nunciauerunt Salomoni, 51
dicentes: Ecce Adonias timens
regem Salomonem, tenuit cornu
altaris, dicens: Iuret mihi rex Sa-
lomon hodie, quod non interfi-
ciat ſeruum ſuum gladio. * Di- 52
xitq. Salomon: Si fuerit vir bo-
nus, non cadet ne vnus quidē ca-
pillus eius in terram: ſin autē ma-
lum inuentum fuerit in eo, mo-
rietur. * Miſit ergo rex Salomon, 53
& eduxit eum ab altari: & ingreſ-
ſus adorauit regem Salomonem:
dixitq. ei Salomon: Vade in do-
mum tuam.

CAP. II.

1 APpropinquauerunt autem
A dies Dauid ⌒ vt moreretur,
præcepitq. Salomoni filio ſuo, di-
2 cens: * Ego ingredior viam vni-
uerſæ terræ: confortare, & eſto
3 vir. * Et obſerua cuſtodias Do-
mini Dei tui, vt ambules in ⌒ vijs
eius, vt cuſtodias ceremonias eius,
& præcepta eius, & iudicia, & te-
ſtimonia, ‖ ſicut ſcriptum eſt in ‖ Deu. 17. d.
lege Moyſi: vt intelligas vniuerſa 16
quæ facis, & quocumque te ver-
4 teris: * ⌒ vt confirmet Dominus
ſermones ſuos, quos locutus eſt
de me, dicens: Si cuſtodierint fi-
lij tui vias ſuas, & ambulauerint
coram me in veritate, in omni
corde ſuo, & in omni anima ſua,
non auferetur tibi vir de ſolio Iſ-
5 rael. * Tu quoque noſti quæ fe-
cerit mihi Ioab filius Saruiæ, quæ
fecerit duobus principibus exerci-
tus Iſrael, ‖ Abner filio Ner, & ‖ 2. Reg. 3. e.
‖ Amaſæ filio Iether: quos occi- 27
B dit, & effudit ſanguinem belli in ‖ 2. Reg. 20.
pace, & poſuit cruorem prælij in c. 10
balteo ſuo, qui erat circa lum-
bos eius, & in calceamento ſuo,
6 quod erat in pedibus eius. * Fa-
cies ergo iuxta ſapientiam tuam,
& non deduces canitiem eius pa-
7 cifice ad inferos. * Sed & filijs
Berzellai Galaaditis reddes gra-
tiam, eruntq comedentes in men-
ſa tua: ‖ occurrerunt enim mihi ‖ 2. Reg. 19
quando fugiebam a facie Abſalom f. 31
8 fratris tui. * ‖ Habes quoque apud ‖ 2. Reg. 16.
te Semei filium Gera filij Iemini b. 5. & 19.
de Bahurim, qui maledixit mihi d. 19
maledictione peſſima, quando ibā
ad Caſtra: ſed quia deſcendit mi-
hi in occurſum cum tranſirem
Iordanem, & iuraui ei per Domi-
num, dicens: Non te interficiam
9 gladio: * tu noli pati eum eſſe in-
noxium. Vir autem ſapiens es, vt
ſcias quæ facies ei, deduceſq. ca-
nos eius cum ſanguine ad inferos.
10 * ‖ Dormiuit igitur Dauid cū pa- ‖ Act. 2. c.
tribus ſuis, & ſepultus eſt in ciuita- 29
11 te Dauid. * Dies autem, quibus re- 1. Par. 29. f.
gnauit Dauid ſuper Iſrael, quadra- 23
ginta anni ſunt: in Hebron regna-
uit ſeptem annis: in Ieruſalem, tri-
12 ginta tribus. * Salomon autē ſedit
ſuper thronum Dauid patris ſui,
& firmatum eſt regnum eius ni-
13 mis. * Et ingreſſus eſt Adonias fi-
lius

lius Haggith ad Bethſabee matrem C
Salomonis . Quæ dixit ei : Paci-
ficuſne eſt ingreſſus tuus? Qui re-
ſpondit : Pacificus . * Addiditque: 14
Sermo mihi eſt ad te . Cui ait :
Loquere . Et ille : * Tu, in- 15
quit , noſti , quia meum erat re-
gnum , & me præpoſuerat omnis
Iſrael ſibi in regem : ſed tranſla-
tum eſt regnum , & factum eſt
fratris mei : a Domino enim con-
ſtitutum eſt ei . * Nunc ergo pe- 16
titionem vnam precor a te ; ne
confundas faciem meam . Quæ
dixit ad eum : Loquere . * Et ille 17
ait : Precor vt dicas Salomoni regi
(neque enim negare tibi quid-
quam poteſt) vt det mihi Abiſag
Sunamitidem vxorem . * Et ait 18
Bethſabee : Bene , ego loquar pro
te regi .* Venit ergo Bethſabee ad 19
regem Salomonem, vt loqueretur
ei pro Adonia : & ſurrexit rex in
occurſum eius , adorauitq. eam,
& ſedit ſuper thronum ſuum : po-
ſitusq. eſt thronus matri regis, quæ D
ſedit ad dexteram eius . * Dixitq. 20
ei : Petitionem vnam paruulam
ego deprecor a te , ne confundas
faciem meam . Et dixit ei rex :
Pete mater mea : neque enim fas
eſt vt auertam faciem tuam .
*Quæ ait : Detur Abiſag Sunami- 21
tis Adoniæ fratri tuo vxor . *Re- 22
ſponditq. rex Salomon , & dixit
matri ſuæ : Quare poſtulas Abi-
ſag Sunamitidem Adoniæ ? po
ſtula ei & regnum : ipſe eſt enim
frater meus maior me , & habet
Abiathar ſacerdotem , & Ioab
filium Saruiæ . * Iurauit itaque 23
rex Salomon per Dominum , di-
cens : Hæc faciat mihi Deus , &
hæc addat , quia contra animam
ſuam locutus eſt Adonias verbum
hoc . * Et nunc viuit Dominus , 24
qui firmauit me , & colloca-
uit me ſuper ſolium Dauid patris
mei , & qui fecit mihi domum ,
ſicut locutus eſt , quia hodie oc-
cidetur Adonias . * Miſitq. rex 25
Salomon per manum Banaiæ fi-
lij Ioiadæ , qui interfecit eum ,
& mortuus eſt . * Abiathar quo- 26
que ſacerdoti dixit rex : Vade in
Anathoth ad agrum tuum , equi-
dem vir mortis es : ſed hodie te
non interficiam , quia portaſti ar- E
cam Domini Dei coram Dauid
patre meo , & ſuſtinuiſti laborem

in omnibus , in quibus laborauit
27 pater meus . * Eiecit ergo Salo-
mon Abiathar, vt non eſſet ſacer-
dos Domini , ‖ vt impleretur ſer- ‖ 1.Reg.2.b.
mo Domini , quem locutus eſt ſu- 31
28 per domum Heli in Silo . * Venit
autem nũcius ad Ioab , quòd Ioab
declinaſſet poſt Adoniam , & poſt
Salomonem non declinaſſet : fu-
git ergo Ioab in tabernaculum Do
mini , & apprehendit cornu alta-
29 ris . * Nunciatumq. eſt regi Salo-
moni quòd fugiſſet Ioab in taber-
naculum Domini, & eſſet iuxta
altare : miſitq. Salomon Banaiam
filium Ioiadæ , dicens : Vade , in-
30 terfice eum .* Et venit Banaias ad
tabernaculum Domini , & dixit
ei : Hæc dicit rex : Egredere . Qui
ait : Non egrediar , ſed hic mo-
riar . Renunciauit Banaias regi ſer
monem , dicens : Hæc locutus eſt
31 Ioab, & hæc reſpondit mihi . * Di-
xitq. ei rex : Fac ſicut locutus eſt :
& interfice eum, & ſepeli, & amo-
uebis ſanguinem innocentem ,
qui effuſus eſt a Ioab , a me , & a
32 domo patris mei . * Et reddet Do-
minus ſanguinem eius ſuper ca-
put eius quia interfecit duos viros
iuſtos , melioresq. ſe : & occidit
F eos gladio, patre meo Dauid igno-
rante , ‖ Abner filium Ner princi- ‖ 2.Reg.3.e.
pem militiæ Iſrael , & ‖ Amaſam 27
filium Iether principem exercitus ‖ 2.Reg.20.
33 Iuda : * & reuertetur ſanguis illo- c. 9
rum in caput Ioab , & in caput ſe-
minis eius in ſempiternum . Da-
uid autem & ſemini eius , & do-
mui, & throno illius ſit pax vſque
34 in æternum a Domino.* Aſcendit
itaque Banaias filius Ioiadæ, & ag-
greſſus eum interfecit : ſepultusq.
35 eſt in domo ſua in deſerto . * Et
conſtituit rex Banaiam filium Io-
iadæ pro eo ſuper exercitum, & Sa-
doc ſacerdotem poſuit pro Abia-
36 thar . * Miſit quoque rex, & voca-
uit Semei, dixitq. ei : Ædifica tibi
domũ in Ieruſalem, & habita ibi :
& non egredieris inde huc atque
37 illuc.* Quacũque autem die egreſ-
ſus fueris ; & tranſieris Torrentem
Cedron, ſcito te interficiendũ: ſan-
guis tuus erit ſuper caput tuum .
38 * Dixitq. Semei regi : Bonus ſer-
mo . ſicut locutus eſt dominus
G meus rex, ſic faciet ſeruus tuus. Ha
bitauit itaque Semei in Ieruſalem
39 diebus multis.* Factum eſt autem

poſt annos tres vt fugerēt ſerui Se-
mei ad Achis filium Maacha re-
gem Geth: nunciatumq. eſt Semei
40 quod ſerui eius iſſent in Geth. * Et
ſurrexit Semei, & ſtrauit aſinum
ſuum: iuitq. ad Achis in Geth ad
requirendum ſeruos ſuos, & ad-
41 duxit eos de Geth. * Nunciatum
eſt autem Salomoni quod iſſet Se-
mei in Geth de Ieruſalem, & re-
42 dijſſet. * Et mittens vocauit eum,
dixitq. illi: Nonne teſtificatus
ſum tibi per Dominum, & prædi-
xi tibi: Quacumque die egreſſus,
ieris huc & illuc, ſcito te eſſe mo-
riturum? Et reſpondiſti mihi:
43 Bonus ſermo, quem audiui. * Qua-
re ergo non cuſtodiſti iuſiuran-
dum Domini, & præceptum quod
44 præceperam tibi? * Dixitq. rex ad
Semei: Tu noſti omne malum,
cuius tibi conſcium eſt cor tuum,
quod feciſti Dauid patri meo: red-
didit Dominus malitiam tuam
45 in caput tuum. * Et rex Salo-
mon benedictus, & thronus Da-
uid erit ſtabilis coram Domino vſ-
46 que in ſempiternum. * Iuſſit ita-
que rex Banaiæ filio Ioiadæ: qui
egreſſus, percuſſit eum, & mor-
tuus eſt.

CAP. III.

2.Par.1.a.1 1 A CONfirmatum eſt igitur regnū
in manu Salomonis, & affi-
nitate coniunctus eſt Pharaoni re-
gi Ægypti: accepit namque fi-
liam eius, & adduxit in ciuita-
tem Dauid, donec compleret ædi-
ficans domum ſuam, & domum
Domini, & murum Ieruſalem
2 per circuitum. * Attamen popu-
lus immolabat in excelſis: non e-
nim ædificatum erat templum no-
mini Domini vſque in diem il-
3 lum. * Dilexit autem Salomon
Dominum, ambulans in præ-
ceptis Dauid patris ſui, excepto
quòd in excelſis immolabat, &
4 accendebat thymiama. * Abijt
itaque in Gabaon, vt immola-
ret ibi: illud quippe erat excelſum
maximum: mille hoſtias in holo-
cauſtum obtulit Salomon ſuper al-
5 tare illud in Gabaon. * Appa-
ruit autem Dominus Salomoni
per ſomnium nocte, dicens: Po-
6 ſtula quod vis vt dem tibi. * Et
ait Salomon: Tu feciſti cum ſer-
uo tuo Dauid patre meo miſeri-
cordiam magnam, ſicut ambula-
uit in conſpectu tuo in veritate,
& iuſtitia, & recto corde tecum:
cuſtodiſti ei miſericordiam tuam
grandem, & dediſti ei filium ſe-
dentem ſuper thronum eius, ſicut
7 eſt hodie. * Et nunc Domine
B Deus, tu regnare feciſti ſeruum
tuum pro Dauid patre meo: ego
autem ſum puer paruulus, & igno-
rans egreſſum, & introitū meum.
8 * Et ſeruus tuus in medio eſt po-
puli, quem elegiſti, populi infi-
niti, qui numerari & ſupputari
non poteſt præ multitudine.
9 * ‖ Dabis ergo ſeruo tuo cor doci- ‖2.Par.1.c.
le, vt populum tuum iudicare 10
poſſit, & diſcernere inter bonum
& malum. quis enim poterit iu-
dicare populum iſtum, populum
10 tuum hunc multum? * Placuit
ergo ſermo coram Domino, quòd
Salomon poſtulaſſet huiuſcemo-
11 di rem. * Et dixit Dominus Sa-
lomoni: Quia poſtulaſti verbum
hoc, & non petiſti tibi dies mul-
tos, nec diuitias, aut animas ini-
micorum tuorum, ſed poſtulaſti
tibi ſapientiam ad diſcernendum
12 iudicium: * ecce feci tibi ſecun-
dum ſermones tuos, & dedi tibi
cor ſapiens & intelligens, in tan-
tum vt nullus ante te ſimilis tui
fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit.
13 * ‖ Sed & hæc, quæ non poſtula- ‖Sap.7.b.11
C ſti, dedi tibi: diuitias ſcilicet, & Mar.6.d.29
gloriam, vt nemo fuerit ſimilis
tui in regibus cunctis retro die-
14 bus. * Si autem ambulaueris in
vijs meis, & cuſtodieris præcepta
mea, & mandata mea, ſicut am-
bulauit pater tuus, longos faciam
15 dies tuos. * Igitur euigilauit Sa-
lomon, & intellexit quòd eſſet
ſomnium: cumq. veniſſet Ieru-
ſalem, ſtetit coram arca fœderis
Domini, & obtulit holocauſta,
& fecit victimas pacificas, & gran-
de conuiuium vniuerſis famulis
16 ſuis. * Tunc venerunt duæ mulie-
res meretrices ad regem, ſtete-
17 runtq. coram eo, * quarum vna
ait: Obſecro, mi domine: ego
& mulier hæc habitabamus in do-
mo vna, & peperi apud eam in cu-
18 biculo. * Tertia autem die poſt-
quam ego peperi, peperit & hæc:
& eramus ſimul, nullusq. alius
nobiſcum in domo, exceptis nobis
duabus.

duabus. * Mortuus eſt autem fi- 19
lius mulieris huius nocte. dor-
miens quippe oppreſſit eum. * Et 20
conſurgens intempeſtæ noctis ſi-
lentio, tulit filium meum de la-
tere meo ancillæ tuæ dormientis,
& collocauit in ſinu ſuo: ſuum
autem filium, qui erat mortuus,
poſuit in ſinu meo. * Cumq. ſur- 21
rexiſſem mane vt darem lac filio
meo, apparuit mortuus: quem D
diligentius intuens clara luce, de-
prehendi non eſſe meum quem
genueram. * Reſponditq. altera 22
mulier: Non eſt ita vt dicis, ſed
filius tuus mortuus eſt, meus au-
tem viuit. Econtrario illa dicebat:
Mentiris: filius quippe meus vi-
uit, & filius tuus mortuus eſt. At-
que in hunc modum contende-
bant coram rege. * Tunc rex ait: 23
Hæc dicit, Filius meus viuit, & fi-
lius tuus mortuus eſt. Et iſta re-
ſpondit, Non, ſed filius tuus mor-
tuus eſt, meus autem viuit. * Di- 24
xit ergo rex: Afferte mihi gladiũ.
Cumq. attuliſſent gladium coram
rege, * Diuidite, inquit, infan- 25
tem viuum in duas partes, & da-
te dimidiam partem vni, & dimi-
diam partem alteri. * Dixit au- 26
tem mulier, cuius filius erat viuus,
ad regem: (commota ſunt quip-
pe viſcera eius ſuper filio ſuo) Ob-
ſecro domine, date illi infantem
viuum, & nolite interficere eum.
Econtrario illa dicebat: Nec mi-
hi, nec tibi ſit, ſed diuidatur.
* Reſpondit rex, & ait: Date huic 27
infantem viuum, & non occi-
datur: hæc eſt enim mater eius.
* Audiuit itaque omnis Iſrael iu- 28
dicium quod iudicaſſet rex, & ti-
muerunt regem, videntes ſapien-
tiam Dei eſſe in eo ad faciendum
iudicium.

CAP. IIII.

ERat autem rex Salomon re- 1
gnans ſuper omnem Iſrael: A
* & hi principes quos habebat: 2
Azarias filius Sadoc ſacerdotis:
* Elihoreph, & Ahia filij Siſa ſcri- 3
bæ: Ioſaphat filius Abilud a com-
mentarijs: * Banaias filius Ioiadæ 4
ſuper exercitum: Sadoc autem, &
Abiathar ſacerdotes. * Azarias fi- 5
lius Nathan ſuper eos qui aſſiſte-
bant regi: Zabud filius Nathan ſa

6 cerdos, amicus regis: * & Ahiſar
præpoſitus domus: & Adonitam
7 filius Abda ſuper tributa. * Ha-
bebat autem Salomon duodecim
præfectos ſuper omnem Iſrael, qui
præbebant annonam regi & do-
mui eius: per ſingulos enim men-
ſes in anno, ſinguli neceſſaria mi-
8 niſtrabant. * Et hæc nomina eo-
rum: Benhur, in monte Ephraim.
9 * Bendecar, in Macces, & in Sale-
bim, & in Bethſames, & in Elon, &
10 in Bethanan. * Benheſed in Aru-
both: ipſius erat Socho, & omnis
11 terra Epher. * Benabinadab, cu-
B ius omnis Nephath Dor, Tapheth
filiam Salomonis habebat vxo-
12 rem. * Bana filius Abilud rege-
bat Thanac & Mageddo, & vniuer-
ſam Bethſan, quæ eſt iuxta Sar-
thana ſubter Iezrahel, a Bethſan
vſque Abelmehula e regione Iec-
13 maan. * Bengaber in Ramoth Ga
laad: habebat Auothiair filij Ma-
naſſe in Galaad, ipſe præerat in
omni regione Argob, quæ eſt in
Baſan, ſexaginta ciuitatibus ma-
gnis atque muratis, quæ habebant
14 ſeras æreas. * Ahinadab filius Ad-
15 do præerat in Manaim. * Achi-
maas in Nephthali: ſed & ipſe ha
bebat Baſemath filiam Salomonis
16 in coniugio. * Baana filius Huſi,
17 in Aſer, & in Baloth. * Ioſaphat
18 filius Pharuë, in Iſſachar. * Se-
19 mei filius Ela, in Beniamin. * Ga-
ber filius Vri, in terra Galaad, in
terra Sehon regis Amorrhæi & Og
regis Baſan, ſuper omnia quæ e-
20 rant in illa terra. * Iuda & Iſrael
C innumerabiles, ſicut arena maris
in multitudine: comedentes, &
21 bibentes, atque lætantes. * ‖ Sa- ‖ Eccl. 47. c.
lomon autem erat in ditione ſua, 16
habens omnia regna a flumine
terræ Philiſthijm vſque ad termi-
num Ægypti: offerentium ſibi mu
nera, & ſeruientium ei cunctis die-
22 bus vitæ eius. * Erat autem cibus
2 Salomonis per dies ſingulos tri-
ginta cori ſimilæ, & ſexaginta co-
23 ri farinæ, * decem boues pingues,
& viginti boues paſcuales, & cen-
tum arietes, excepta venatione
ceruorum, caprearum, atque
bubalorum, & auium altilium.
24 * Ipſe enim obtinebat omnem re-
gionem, quæ erat trans flumen,
a Thaphſa vſque ad Gazan, & cun-
ctos reges illarum regionum: &

habebat pacem ex omni parte in
circuitu. * Habitabatq. Iuda, & 25
Iſrael abſque timore vllo, vnuſquiſ
que ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, a
Dan vſque Berſabee cunctis die-
‖ 2.Par 9. f. 25 bus Salomonis. * ‖ Et habebat Sa- 26
lomon quadraginta millia præſe-
pia equorum currilium, & duode-
cim millia equeſtrium. * Nutrie- 27
bantq. eos ſupradicti regis præfe- D
cti: ſed & neceſſaria menſæ regis
Salomonis cum ingenti cura præ-
bebant in tempore ſuo. * Hor- 28
deum quoque, & paleas equorum,
& iumentorum deferebant in lo-
cum vbi erat rex, iuxta conſtitu-
tum ſibi. * Dedit quoque Deus 29
ſapientiam Salomoni & pruden-
tiam multam nimis, & latitudinē
cordis quaſi arenam, quæ eſt in lit-
tore maris. * Et præcedebat ſapien 30
tia Salomonis ſapiētiam omnium
‖ Eccl.47.c. 16 Orientalium & Ægyptiorum, * ‖ & 31
erat ſapientior cunctis homini-
bus: ſapientior Ethan Ezrahita,
& Heman, & Chalcol, & Dorda
filijs Mahol: & erat nominatus in
vniuerſis gentibus per circuitum.
* Locutus eſt quoque Salomon 32
tria millia parabolas: & fuerunt
carmina eius quinque & mille.
* Et diſputauit ſuper lignis a cedro, 33
quæ eſt in Libano, vſque ad hyſ-
ſopum, quæ egreditur de pariete:
& diſſeruit de iumentis, & volu-
cribus, & reptilibus, & piſcibus.
* Et veniebant de cunctis populis 34
ad audiendam ſapientiam Salomo
nis, & ab vniuerſis regibus terræ,
qui audiebant ſapientiam eius.

CAP. V.

MIſit quoque Hiram rex Tyri 1
ſeruos ſuos ad Salomonem: A
audiuit enim quod ipſum vnxiſ-
ſent regem pro patre eius: quia a-
micus fuerat Hiram Dauid omni
tempore. * Miſit autem Salomon 2
ad Hiram, dicens: * Tu ſcis vo- 3
lūtatem Dauid patris mei, & quia
non potuerit ædificare domum no
mini Domini Dei ſui propter bel-
la imminentia per circuitum, do-
nec daret Dominus eos ſub veſti-
gio pedum eius. * Nunc autem re- 4
quiē Dedit Dominus Deus meus
mihi per circuitum: & non eſt
ſatan, neque occurſus malus.

5 * ‖ Quamobrem cogito ædificare
templū nomini Domini Dei mei,
ſicut locutus eſt Dominus Dauid
patri meo, dicens: Filius tuus,
quem dabo pro te ſuper ſolium
B tuum, ipſe ædificabit domum no-
6 mini meo. * Præcipe igitur vt præ-
cidant mihi ſerui tui cedros de
Libano, & ſerui mei ſint cum ſer-
uis tuis: mercedem autem ſeruo-
rum tuorum dabo tibi quamcum-
que petieris: ſcis enim quomo-
do non eſt in populo meo vir qui
nouerit ligna cædere ſicut Sidonij.
7 * Cum ergo audiſſet Hiram ver-
ba Salomonis, lætatus eſt valde,
& ait: Benedictus Dominus Deus
hodie, qui dedit Dauid filium ſa-
piētiſſimum ſuper populum hunc
8 plurimum. * Et miſit Hiram ad
Salomonem, dicens: Audiui quæ-
cumque mandaſti mihi: ego fa-
ciam omnem voluntatem tuam in
9 lignis cedrinis & abiegnis. * Ser-
C ui mei deponent ea de Libano ad
mare: & ego componam ea in ra-
tibus in mari vſque ad locum,
quem ſignificaueris mihi; & ap-
plicabo ea ibi, & tu tolles ea: præ-
bebiſq. neceſſaria mihi, vt detur
10 cibus domui meæ. * Itaque Hi-
ram dabat Salomoni ligna cedri-
na, & ligna abiegna, iuxta om-
11 nem voluntatem eius. * Salomon
autem præbebat Hiram coros tri-
tici, viginti millia, in cibum do-
mui eius, & viginti coros puriſſi-
mi olei: hæc tribuebat Salomon
12 Hiram per ſingulos annos. * ‖ De- ‖ 2. Reg. 7. b. 13
dit quoque Dominus ſapientiam 1.Par.22.c. 10
Salomoni, ſicut locutus eſt ei:
& erat pax inter Hiram & Salomo
nem, & percuſſerunt ambo fœ-
13 dus. * Elegitq. rex Salomon ope-
D rarios de omni Iſrael, & erat in-
dictio triginta millia virorum.
14 * Mittebatq. eos in Libanum, de-
cem millia per menſes ſingulos vi-
ciſſim, ita vt duobus menſibus eſ-
ſent in domibus ſuis: & Adoniram
erat ſuper huiuſcemodi indictio-
15 ne. * Fueruntq. Salomoni ſeptua-
ginta millia eorum qui onera por-
tabant, & octoginta millia latomo-
16 rum in monte: * abſque præpoſi-
tis qui præerant ſingulis operibus,
numero trium millium, & trecen-
torum præcipiētium populo & his
17 qui faciebant opus. * Præcepitq.
rex, vt tollerent lapides grandes,

lapides pretioſos in fundamentum
templi, & quadrarent eos: * quos 18
dolauerunt cæmentarij Salomo-
nis, & cæmentarij Hiram: porro
Giblij præparauerunt ligna & la-
pides ad ædificandam domum.

CAP. VI.

2.Par. 3.a.1 FActum eſt ergo quadringente- 1
ſimo & octogeſimo anno e- A
greſſionis filiorum Iſrael de Ter-
ra Ægypti, in anno quarto, menſe
Zio, (ipſe eſt menſis ſecundus) re-
gni Salomonis ſuper Iſrael, ædifi-
cari cœpit domus Domino. * Do- 2
mus autem, quam ædificabat rex
Salomon Domino, habebat ſexa-
ginta cubitos in longitudine, & vi-
ginti cubitos in latitudine, & tri-
ginta cubitos in altitudine. * Et 3
porticus erat ante templum viginti
cubitorū longitudinis, iuxta men-
ſuram latitudinis templi: & habe-
bat decem cubitos latitudinis an-
te faciem templi. * Fecitq. in tem 4
plo feneſtras obliquas. * Et ædifi- 5
cauit ſuper parietē templi tabulata
per gyrū, in parietibus domus per
circuitum templi & oraculi, & fe-
cit latera in circuitu. * Tabulatum, 6
quod ſubter erat, quinque cubitos
habebat latitudinis, & medium ta
bulatum ſex cubitorum latitudi-
nis, & tertium tabulatum ſeptem
habens cubitos latitudinis. Trabes
autem poſuit in domo per circui-
tum forinſecus, vt non hærerent
muris templi. * Domus autem 7
cum ædificaretur, de lapidibus do-
latis atque perfectis ædificata eſt:
& malleus, & ſecuris, & omne fer-
ramentum non ſunt audita in do-
mo cum ædificaretur. * Oſtium 8
lateris medij in parte erat domus B
dextræ: & per cochleā aſcendebant
in medium cœnaculum, & a me-
dio in tertium. * Et ædificauit do 9
mum, & conſummauit eam: texit
quoque domum laquearibus ce-
drinis. * Et ædificauit tabulatum 10
ſuper omnem domum quinque cu
bitis altitudinis, & operuit domū
lignis cedrinis. * Et factus eſt ſer- 11
mo Domini ad Salomonem, di-
cens: * Domus hæc, quam ædifi- 12
cas, ſi ambulaueris in præceptis
meis, & iudicia mea feceris, & cu-
ſtodieris omnia mandata mea, gra
diens per ea: firmabo ſermonem
meum tibi, quem locutus ſum ad
13 Dauid patrem tuū. * ‖ Et habitabo ‖ 2.Reg. 7. c. 17 1.Par. 22. b. 9
in medio filiorū Iſrael, & non de-
relinquam populum meum Iſrael.
14 * Igitur ædificauit Salomon do-
15 mum, & conſummauit eam. * Et
ædificauit parietes domus intrin-
ſecus, tabulatis cedrinis, a pauimen
to domus vſque ad ſummitatem
parietum, & vſque ad laquearia,
operuit lignis cedrinis intrinſecus:
& texit pauimentum domus ta-
16 bulis abiegnis. * Ædificauitq. vi-
ginti cubitorum ad poſteriorem
partem templi tabulata cedrina, a
pauimento vſque ad ſuperiora: &
fecit interiorem domum oraculi
17 in ſanctum Sanctorum. * Porro
quadraginta cubitorum erat ip-
ſum templum pro foribus oraculi.
18 * Et cedro omnis domus intrin-
C ſecus veſtiebatur, habens tornatu-
ras, & iuncturas ſuas fabrefactas
& cælaturas eminentes: omnia
cedrinis tabulis veſtiebantur: nec
omnino lapis apparere poterat in
19 pariete. * Oraculum autem in
medio domus, in interiori parte fe
cerat, vt poneret ibi arcam fœde-
20 ris Domini. * Porro oraculum ha-
bebat viginti cubitos longitudinis,
& viginti cubitos latitudinis, & vi-
ginti cubitos altitudinis: & ope-
ruit illud atque veſtiuit auro pu-
riſſimo. ſed & altare veſtiuit cedro.
21 * Domum quoque ante oraculum
operuit auro puriſſimo, & affixit
22 laminas clauis aureis. * Nihilq.
erat in templo quod non auro te-
geretur: ſed & totum altare oracu
23 li texit auro. * Et fecit in oraculo
duos cherubim de lignis oliuarū,
24 decem cubitorū altitudinis. * Quin
que cubitorum ala cherub vna, &
quinque cubitorum ala cherub al-
tera: id eſt, decem cubitos haben-
tes, a ſummitate alæ vnius vſque
25 ad alæ alterius ſummitatem. * De-
cem quoque cubitorum erat che-
rub ſecundus: in menſura pari,
& opus vnum erat in duobus che-
26 rubim, * id eſt, altitudinem
habebat vnus cherub decem cu-
bitorum, & ſimiliter cherub ſe-
27 cundus. * Poſuitq. cherubim in
D medio templi interioris: extende-
bant autem alas ſuas cherubim,
& tangebat ala vna parietem, &
ala cherub ſecundi tangebat pa-
rietem alterum: alæ autem alteræ

in media parte templi ſe inuicem
contingebãt. * Texit quoque che- 28
rubim auro. * Et omnes parietes 29
templi per circuitum ſculpſit va-
rijs cælaturis & torno; & fecit in
eis cherubim, & palmas, & pictu-
ras varias, quaſi prominentes de
pariete, & egredientes. * Sed & 30
pauimentum domus texit auro in-
trinſecus & extrinſecus. * Et in in- 31
greſſu oraculi fecit oſtiola de li-
gnis oliuarum, poſteſq. angulo-
rum quinque. * Et duo oſtia de 32
lignis oliuarum: & ſculpſit in eis
picturam cherubim, & palmarum
ſpecies, & anaglypha valde promi-
nentia: & texit ea auro: & ope-
ruit tam cherubim quàm palmas,
& cetera, auro. * Fecitq. in in- 33
troitu templi poſtes de lignis oli-
uarum quadrangulatos: * & duo 34
oſtia de lignis abiegnis altrinſe-
cus: & vtrumque oſtium duplex
erat, & ſe inuicem tenens aperie-
batur. * Et ſculpſit cherubim, & 35
palmas, & cælaturas valde eminen
tes: operuitq. omnia laminis au-
reis opere quadro ad regulam. * Et 36
ædificauit atriũ interius tribus or-
dinibus lapidum politorum, &
vno ordine lignorum cedri. * An- 37
no quarto fundata eſt domus Do-
mini in menſe Zio: * & in anno 38
vndecimo, menſe Bul (ipſe eſt
menſis octauus) perfecta eſt do-
mus in omni opere ſuo, & in vni-
uerſis vtenſilibus ſuis: ædificauitq.
eam annis ſeptem.

CAP. VII.

DOmum autem ſuam ædifica- 1
‖3.9.b.10 uit Salomon ‖ tredecim an- A
nis, & ad perfectum vſque perdu-
xit. * Ædificauit quoque domum 2
ſaltus Libani centum cubitorum
longitudinis, & quinquaginta cu-
bitorum latitudinis, & triginta cu-
bitorum altitudinis: & quattuor
deambulacra inter columnas ce-
drinas: ligna quippe cedrina exci-
derat in columnas. * Et tabulatis 3
cedrinis veſtiuit totam cameram,
quæ quadragintaquinque colum-
nis ſuſtentabatur. Vnus autem or-
do habebat columnas quindecim
* contra ſe inuicem poſitas, * & e 4
regione ſe reſpicientes, æquali ſpa- 5
tio inter columnas, & ſuper co-
lumnas quadrangulata ligna in
6 cunctis æqualia. * Et porticum
columnarum fecit quinquaginta
cubitorum longitudinis, & trigin-
ta cubitorum latitudinis: & alte-
ram porticum in facie maioris por
ticus: & columnas, & epiſtylia
7 ſuper columnas. * Porticum quo-
que ſolij, in qua tribunal eſt, fe-
cit: & texit lignis cedrinis a paui-
8 mento vſque ad ſummitatem. * Et
domuncula, in qua ſedebatur ad
iudicandum, erat in media por-
ticu, ſimili opere. Domum quo-
que fecit filiæ Pharaonis (‖ quam ‖3.3.a.3
vxorem duxerat Salomon) tali
opere, quali & hanc porticum.
9 * Omnia lapidibus pretioſis, qui
B ad normam quandam atque men-
ſuram tam intrinſecus quàm ex-
trinſecus ſerrati erant: a funda-
mento vſque ad ſummitatem pa-
rietum, & extrinſecus vſque ad
10 atrium maius. * Fundamenta au-
tem de lapidibus pretioſis, lapidi-
bus magnis decem ſiue octo cubi-
11 torum. * Et deſuper lapides pre-
tioſi æqualis menſuræ ſecti erant,
12 ſimiliterq. de cedro. * Et atrium
maius rotundum trium ordinum
de lapidibus ſectis, & vnius ordi-
nis de dolata cedro: necnon & in
atrio domus Domini interiori, &
13 in porticu domus. * Miſit quoque
rex Salomon, & tulit Hiram de
14 Tyro, * filium mulieris viduæ de
tribu Nephthali, patre Tyrio, ar-
tificem ærarium, & plenum ſa-
pientia, & intelligentia, & do-
ctrina ad faciendum omne opus
ex ære. Qui cum veniſſet ad re-
gem Salomonem, fecit omne opus
15 eius. * Et finxit duas columnas
æreas, decem & octo cubitorum
altitudinis columnam vnam: ‖ & ‖Iere.52.e.
linea duodecim cubitorũ ambie- 21
16 bat columnam vtramque. * Duo
C quoque capitella fecit, quæ pone-
rentur ſuper capita columnarum,
fuſilia ex ære: quinque cubito-
rum altitudinis capitellum vnum,
& quinque cubitorum altitudinis
17 capitellum alterum: * & quaſi in
modum retis, & catenarum ſibi
inuicem miro opere contextarum.
Vtrumque capitellum columna-
rum fuſile erat: ſeptena verſuum
retiacula in capitello vno, & ſep-
tena retiacula in capitello altero.
18 * Et perfecit columnas, & duos
ordines per circuitum retiaculo-
rum

rum ſingulorum, vt tegerent capi-
tella, quæ erant ſuper ſummita-
tem, malogranatorum: eodem mo
do fecit & capitello ſecundo.* Ca- 19
pitella autem, quæ erant ſuper ca-
pita columnarum, quaſi opere lilij
fabricata erāt in porticu quattuor
cubitorum. * Et rurſum alia ca- 20
pitella in ſummitate columnarum
deſuper iuxta menſuram colum-
næ contra retiacula: malograna-
torum autem ducenti ordines erāt
in circuitu capitelli ſecundi. * Et 21
ſtatuit duas columnas in porticu
templi: cumq. ſtatuiſſet colum-
nam dexteram, vocauit eam no-
mine Iachin: ſimiliter erexit co-
lumnam ſecundam: & vocauit no
men eius Booz. * Et ſuper capita 22
columnarum opus in modum li-
lij poſuit: perfectumq. eſt opus D
‖ 2.Par.4.a. 2 columnarum. * ‖ Fecit quoque 23
mare fuſile decem cubitorum a la-
bio vſque ad labium, rotundum in
circuitu: quinque cubitorum alti-
tudo eius, & reſticula triginta
cubitorum cingebat illud per cir-
cuitum. * Et ſculptura ſubter la- 24
bium circuibat illud decem cubi-
tis ambiens mare: duo ordines
ſculpturarum ſtriatarum erant fu-
ſiles. * Et ſtabat ſuper duodecim 25
boues, e quibus tres reſpiciebant
ad Aquilonem, & tres ad Occi-
dentem, & tres ad Meridiem, &
tres ad Orientem, & mare ſuper
eos deſuper erat: quorum poſte-
riora vniuerſa intrinſecus latita-
bant. * Groſſitudo autem luteris, 26
trium vnciarum erat: labiumq.
eius, quaſi labium calicis, & fo-
lium repandi lilij: duo millia ba-
tos capiebat. * Et fecit decem ba 27
ſes æneas, quattuor cubitorum lon
gitudinis baſes ſingulas, & quat-
tuor cubitorū latitudinis, & trium
cubitorum altitudinis. * Et ipſum 28
opus baſium, interraſile erat: &
ſculpturæ inter iuncturas. * Et in- 29
ter coronulas & plectas, leones &
boues & cherubim: & in iunctu-
ris ſimiliter deſuper: & ſubter leo-
nes, & boues quaſi lora ex ære de-
pendentia. * Et quattuor rotæ per 30
baſes ſingulas, & axes ærei: & per
quattuor partes quaſi humeruli
ſubter luterem fuſiles, contra ſe in-
uicem reſpectantes. * Os quoque 31
luteris intrinſecus erat in capitis E
ſummitate: & quod forinſecus
apparebat, vnius cubiti erat totum
rotundum, pariterq. habebat vnū
cubitum & dimidium: in angulis
autem columnarum variæ cælatu-
ræ erant: & media intercolumnia,
32 quadrata non rotunda.* Quattuor
quoque rotæ, quæ per quattuor
angulos baſis erant, cohærebant
ſibi ſubter baſim: vna rota habe-
bat altitudinis cubitum & ſemis.
33 * Tales autem rotæ erant quales
ſolēt in curru fieri: & axes earum,
& radij, & canthi, & modioli, om-
34 nia fuſilia. * Nam & humeruli il-
li quattuor per ſingulos angulos
baſis vnius, ex ipſa baſi fuſiles &
35 coniuncti erant. * In ſummitate
autem baſis erat quædam rotundi-
tas dimidij cubiti, ita fabrefacta,
vt luter deſuper poſſet imponi, ha-
bens cælaturas ſuas, variasq. ſcul-
36 pturas ex ſemetipſa. * Sculpſit
F quoque in tabulatis illis, quæ erāt
ex ære, & in angulis, cherubim,
& leones, & palmas, quaſi in ſi-
militudinem hominis ſtantis, vt
non cælata, ſed appoſita per cir-
37 cuitum viderentur.* In hunc mo-
dum fecit decem baſes, fuſura vna,
& menſura, ſculpturaq. conſimili.
38 *Fecit quoque decē luteres æneos:
quadraginta batos capiebat luter
vnus, eratq. quattuor cubitorum:
ſingulos quoque luteres per ſingu
39 las, id eſt, decem baſes, poſuit.* Et
cōſtituit decem baſes, quinque ad
dexteram partem templi, & quin-
que ad ſiniſtram: mare autem po-
ſuit ad dexteram partem templi
40 contra Orientem ad Meridiem.
* Fecit ergo Hiram lebetes, & ſcu-
tras, & hamulas, & perfecit omne
41 opus regis Salomonis in templo
Domini. * Columnas duas, & fu-
niculos capitellorum ſuper capitel
la columnarum duos: & retiacula
duo, vt operirent duos funiculos,
qui erant ſuper capita columnarū.
42 * Et malogranata quadringēta in
duobus retiaculis: duos verſus ma-
logranatorum in retiaculis ſingu-
lis, ad operiendos funiculos capi-
tellorum, qui erant ſuper capita
43 columnarum. * Et baſes decem, &
44 luteres decem ſuper baſes. * Et
mare vnum, & boues duodecim
45 ſubter mare. * Et lebetes, & ſcu-
G tras, & hamulas. omnia vaſa, quæ
fecit Hiram regi Salomoni in do-
mo Domini, de aurichalco erant.

* In

*In campeſtri regione Iordanis fu- 46
dit ea rex in argilloſa terra, inter
Sochoth & Sarthan. * Et poſuit 47
Salomon omnia vaſa: propter mul
titudinem autem nimiam non e-
rat pondus æris.* Fecitq. Salomon 48
omnia vaſa in domo Domini: al-
tare aureum, & menſam, ſuper
quam ponerentur panes propoſi-
tionis, auream: * & candelabra 49
aurea, quinque ad dexteram, &
quinque ad ſiniſtram contra ora-
culum ex auro puro: & quaſi lilij
flores, & lucernas deſuper aureas:
& forcipes aureos, * & hydrias, & 50
fuſcinulas, & phialas, & morta-
riola, & thuribula, de auro puriſ-
ſimo: & cardines oſtiorum domus
interioris Sancti ſanctorum, &
oſtiorum domus templi, ex auro
‖2.Par.5.a.1 erant. * ‖ Et perfecit omne opus 51
quod faciebat Salomon in domo
Domini, & intulit quæ ſanctifica-
uerat Dauid pater ſuus, argentum
& aurum, & vaſa, repoſuitq. in
theſauris domus Domini.

CAP. VIII.

‖2.Par.5.a.2 TVnc ‖ congregati ſunt omnes 1
maiores natu Iſrael cum prin A
cipibus tribuum, & duces fami-
liarum filiorum Iſrael ad regem
Salomonem in Ieruſalem: vt
deferrent arcam fœderis Domini,
de ciuitate Dauid, id eſt, de Sion.
* Conuenitq. ad regem Salomo- 2
nem vniuerſus Iſrael in menſe
Ethanim, in ſollemni die, ip-
ſe eſt menſis ſeptimus. * Vene- 3
runtq. cuncti ſenes de Iſrael, & tu-
lerunt arcam ſacerdotes, * & por- 4
tauerunt arcam Domini, & taber-
naculum fœderis, & omnia vaſa
Sanctuarij, quæ erant in taberna-
culo: & ferebant ea ſacerdotes &
Leuitæ. * Rex autem Salomon, 5
& omnis multitudo Iſrael, quæ
conuenerat ad eum, gradiebatur
cum illo ante arcam, & immola-
bant oues & boues abſque æſti-
matione & numero. * Et intule- 6
runt ſacerdotes arcam fœderis Do
mini in locum ſuum, in oracu-
lum templi, in Sanctum ſancto-
rum ſubter alas cherubim. * Si- 7
quidem cherubim expandebant a-
las ſuper locum arcæ, & protege-
bant arcam, & vectes eius deſu-
per. * Cumque eminerent vectes, 8

& apparerent ſummitates eorum
foris Sanctuarium ante oraculum,
non apparebant vltra extrinſecus,
qui & fuerunt ibi vſque in præ-
9 ſentem diem. * In arca autem
non erat aliud ‖ niſi duæ tabulæ ‖Exo.34.d.
lapideæ, quas poſuerat in ea Moy- 27
ſes in Horeb, quando pepigit Do- Heb.9.a.4
minus fœdus cum filijs Iſrael,
cum egrederentur de Terra Ægyp-
10 ti. * Factum eſt autem, cum exiiſ-
ſent ſacerdotes de Sanctuario, ne-
B bula impleuit domum Domini,
11 * & non poterant ſacerdotes ſta-
re & miniſtrare propter nebu-
lam: impleuerat enim gloria Do-
12 mini domum Domini. * Tunc
ait Salomon: ‖ Dominus dixit vt ‖2.Par.6.a.1
13 habitaret in nebula. * Ædifi-
cans ædificaui domum in habi-
taculum tuum, firmiſſimum ſo-
14 lium tuum in ſempiternum.* Con-
uertitq. rex faciem ſuam, & be-
nedixit omni eccleſiæ Iſrael: om-
nis enim eccleſia Iſrael ſtabat.
15 * Et ait Salomon: Benedictus
Dominus Deus Iſrael, qui locu-
tus eſt ore ſuo ad Dauid patrem
meum, & in manibus eius per-
16 fecit, dicens: * A die, qua edu-
xi populum meum Iſrael de Ægyp
to, non elegi ciuitatem de vni-
uerſis tribubus Iſrael, vt ædifi-
caretur domus, & eſſet nomen
meum ibi: ſed elegi Dauid vt eſ-
ſet ſuper populum meum Iſrael.
17 * ‖ Voluitq. Dauid pater meus ‖2.Reg.7.a.
ædificare domum nomini Domi- 5
18 ni Dei Iſrael: * & ait Dominus
ad Dauid patrem meum: Quod
cogitaſti in corde tuo ædificare
domum nomini meo, bene feci-
ſti, hoc ipſum mente tractans.
19 * Veruntamen tu non ædificabis
mihi domum, ſed filius tuus, qui
egredietur de renibus tuis, ipſe
ædificabit domum nomini meo.
20 * Confirmauit Dominus ſermo-
nem ſuum, quem locutus eſt:
ſtetiq. pro Dauid patre meo, &
ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut
locutus eſt Dominus: & ædifica-
ui domum nomini Domini Dei
21 Iſrael. * Et conſtitui ibi locum
arcæ, in qua fœdus Domini eſt,
quod percuſſit cum patribus no-
ſtris, quando egreſſi ſunt de Ter-
22 ra Ægypti. * Stetit autem Salo-
mon ante altare Domini in con-
C ſpectu eccleſiæ Iſrael, & expan-
dit

dit manus ſuas in cælum, * & 23
ait: Domine Deus Iſrael, non eſt
ſimilis tui Deus in cælo deſuper,
& ſuper terram deorſum: qui cu-
ſtodis pactum & miſericordiam
ſeruis tuis, qui ambulant co-
ram te in toto corde ſuo. * Qui 24
cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid patri
meo quæ locutus es ei: ore locu-
tus es, & manibus perfeciſti, vt
hæc dies probat. * Nunc igitur 25
Domine Deus Iſrael, conſerua
famulo tuo Dauid patri meo quæ
‖ 2. Reg. 7. b. 12 locutus es ei, dicens: ‖ Non aufe-
retur de te vir coram me, qui ſe-
deat ſuper thronum Iſrael: ita ta-
men ſi cuſtodierint filij tui viam
ſuam, vt ambulent coram me
ſicut tu ambulaſti in conſpectu
meo. * Et nunc Domine Deus Iſ- 26
rael firmentur verba tua, quæ lo-
cutus es ſeruo tuo Dauid patri
meo. * Ergone putandum eſt 27
quòd vere Deus habitet ſuper ter-
ram? ſi enim cælum, & cæli cæ-
lorum te capere non poſſunt, quan-
to magis domus hæc, quam ædi-
ficaui? * Sed reſpice ad orationem 28
ſerui tui, & ad preces eius Domi-
ne Deus meus: audi hymnum &
orationem, quam ſeruus tuus orat
coram te hodie: * Vt ſint oculi 29
tui aperti ſuper domum hanc no-
cte ac die: ſuper domum, de qua
‖ Deut. 12. b. 11 dixiſti: ‖ Erit nomen meum ibi: vt
exaudias orationem, quam orat in
loco iſto ad te ſeruus tuus. * Vt 30
exaudias deprecationem ſerui tui
& populi tui Iſrael, quodcumque
orauerint in loco iſto, & exaudies
in loco habitaculi tui in cælo, &
cum exaudieris, propitius eris. * Si 31
peccauerit homo in proximum D
ſuum, & habuerit aliquod iura-
mentum, quo teneatur aſtrictus;
& venerit propter iuramentum
coram altari tuo in domum tuam,
* tu exaudies in cælo: & facies, 32
& iudicabis ſeruos tuos, condem-
nans impium, & reddens viam
ſuam ſuper caput eius, iuſtificanſq.
iuſtum, & retribuens ei ſecun-
dum iuſtitiam ſuam. * Si fuge- 33
rit populus tuus Iſrael inimicos
ſuos (quia peccaturus eſt tibi) &
agentes pœnitentiam, & confi-
tentes nomini tuo, venerint, &
orauerint, & deprecati te fuerint
in domo hac; * exaudi in cælo, & 34
dimitte peccatũ populi tui Iſrael,
& reduces eos in terram, quam
35 dediſti patribus eorum. * Si clau-
ſum fuerit cælum, & non pluerit
propter peccata eorum, & orantes
in loco iſto, pœnitentiam egerint
nomini tuo, & a peccatis ſuis con-
uerſi fuerint propter afflictionem
36 ſuam: * exaudi eos in cælo, &
dimitte peccata ſeruorum tuorum,
& populi tui Iſrael: & oſtende eis
viam bonam per quam ambulent,
& da pluuiam ſuper terram tuam,
quam dediſti populo tuo in poſ-
37 ſeſſionem. * Fames ſi oborta fue-
rit in terra, aut peſtilentia, aut
corruptus aër, aut ærugo, aut lo-
cuſta, vel rubigo, & afflixerit eum
inimicus eius portas obſidens, om-
nis plaga, vniuerſa infirmitas,
38 * cuncta deuotatio, & impreca-
tio, quæ acciderit omni homini
de populo tuo Iſrael: ſi quis co-
gnouerit plagam cordis ſui, & ex-
pãderit manus ſuas in domo hac,
39 * tu exaudies in cælo in loco ha-
bitationis tuæ, & repropitiaberis,
& facies vt des vnicuique ſecun-
dum omnes vias ſuas, ſicut vide-
E ris cor eius (quia tu noſti ſolus cor
40 omnium filiorum hominum) * vt
timeant te cunctis diebus, quibus
viuunt ſuper faciem terræ, quam
41 dediſti patribus noſtris. * Inſuper
& alienigena, qui non eſt de po-
pulo tuo Iſrael, cum venerit de
terra longinqua propter nomen
tuum (audietur enim nomen tuum
magnum, & manus tua fortis, &
42 brachium tuum * extentum vbi-
que) cum venerit ergo, & oraue-
43 rit in hoc loco, * tu exaudies in
cælo, in firmamento habitaculi tui
& facies omnia, pro quibus inuo-
cauerit te alienigena: vt diſcãt vni-
uerſi populi terrarum nomen tuũ
timere, ſicut populus tuus Iſrael
& probent quia nomen tuum in-
uocatum eſt ſuper domum hanc,
44 quam ædificaui. * Si egreſſus fue-
rit populus tuus ad bellum contra
inimicos ſuos, per viam, quocum-
que miſeris eos, orabunt te con-
tra viam ciuitatis, quam elegiſti,
& contra domum, quam ædifi-
45 caui nomini tuo, * & exaudies in
cælo orationes eorum, & preces ‖ 2. Par. 6. g. 36
eorum, & facies iudicium eorum.
46 * Quòd ſi peccauerint tibi (‖ non 1. Ioan. 1. d. 8
eſt enim homo qui non peccet)
& iratus tradideris eos inimicis Eccleſ. 7. c. 21
ſuis,

ſuis, & captiui ducti fuerint in ter-
ram inimicorum longe vel prope,
* & egerint pœnitentiam in corde 47
ſuo in loco captiuitatis, & conuer-
ſi deprecati te fuerint in captiuita-
te ſua, dicentes: Peccauimus, ini-
que egimus, impie geſſimus: * & 48
reuerſi fuerint ad te in vniuerſo
corde ſuo, & tota anima ſua in
terra inimicorum ſuorum, ad quã
captiui ducti fuerint: & orauerint F
te contra viam terræ ſuæ, quam
dediſti patribus eorum, & ciuita-
tis quam elegiſti, & templi quod
ædificaui nomini tuo: * exaudies 49
in cælo, in firmamento ſolij tui
orationes eorum, & preces eorũ,
& facies iudicium eorum: * & 50
propitiaberis populo tuo qui pec-
cauit tibi, & omnibus iniquitati-
bus eorum, quibus præuaricati
ſunt in te: & dabis miſericordiam
coram eis, qui eos captiuos ha-
buerint, vt miſereantur eis. * Po- 51
pulus enim tuus eſt, & hereditas
tua, quos eduxiſti de Terra Ægy-
pti, de medio fornacis ferreæ. * Vt 52
ſint oculi tui aperti ad deprecatio-
nem ſerui tui, & populi tui Iſrael,
& exaudias eos in vniuerſis pro
quibus inuocauerint te. * Tu enim 53
ſeparaſti eos tibi in hereditatem
de vniuerſis populis terræ, ſicut
locutus es per Moyſen ſeruum
tuum, quando eduxiſti patres no-
ſtros de Ægypto Domine Deus.
* Factum eſt autem, cum com- 54
pleſſet Salomon orans Dominum
omnem orationem, & depreca-
tionem hanc, ſurrexit de conſpe-
ctu altaris Domini: vtrumque
enim genu in terram fixerat, &
manus expanderat in cælum.
* Stetit ergo, & benedixit omni 55
eccleſiæ Iſrael voce magna, dicens:
* Benedictus Dominus, qui dedit 56
requiem populo ſuo Iſrael, iuxta
omnia quæ locutus eſt: non ceci-
dit ne vnus quidem ſermo ex om-
nibus bonis, quæ locutus eſt per
Moyſen ſeruum ſuum. * Sit Do- 57
minus Deus noſter nobiſcum, ſi-
cut fuit cum patribus noſtris, non
derelinquens nos, neque proij-
ciens. * Sed inclinet corda noſtra 58
ad ſe, vt ambulemus in vniuerſis
vijs eius, & cuſtodiamus manda-
ta eius, & ceremonias eius, & iu-
dicia quæcumque mandauit pa-
tribus noſtris. * Et ſint ſermones 59

G meiiſti, quibus deprecatus ſum
coram Domino, appropinquan-
tes Domino Deo noſtro die ac no-
cte, vt faciat iudicium ſeruo ſuo,
& populo ſuo Iſrael per ſingulos
60 dies: * vt ſciant omnes populi ter-
ræ, quia Dominus ipſe eſt Deus,
& non eſt vltra abſque eo. * Sit
61 quoque cor noſtrum perfectum
cum Domino Deo noſtro, vt am-
bulemus in decretis eius, & cuſto-
diamus mandata eius, ſicut & ho-
62 die. * Igitur rex, & omnis Iſrael cũ
eo, immolabant victimas coram
63 Domino. * Maſtauitq. Salomon
hoſtias pacificas, quas immolauit
Domino, boum viginti duo mil-
lia, & ouium centum viginti
millia: & dedicauerunt templum
64 Domini rex, & filij Iſrael. * In
die illa ſanctificauit rex medium
atrij, quod erat ante domum
Domini: fecit quippe holocau-
ſtum ibi, & ſacrificium, & adipem
pacificorum: quoniam altare
æreum, quod erat coram Domi-
no, minus erat, & capere non
poterat holocauſtum, & ſacrifi-
cium, & adipem pacificorum.
65 * Fecit ergo Salomon in tempore
illo feſtiuitatem celebrem, & om-
nis Iſrael cum eo, multitudo ma-
gna ab introitu Emath vſque ad
Riuum Ægypti, coram Domino
Deo noſtro, ſeptem diebus & ſe-
ptem diebus, id eſt, quatuorde-
66 cim diebus. * Et in die octaua
dimiſit populos: qui benedicentes
regi, profecti ſunt in tabernacula
ſua lætantes, & alacri corde ſuper
omnibus bonis, quæ fecerat Do-
minus Dauid ſeruo ſuo, & Iſrael
populo ſuo.

CAP. IX.

1 FActum eſt autem cum perfe-
A ciſſet Salomon ædificium do-
mus Domini, & ædificium regis,
& omne quod optauerat & volue-
2 rat facere, * apparuit ei Dominus
ſecundo ‖ ſicut apparuerat ei in ‖ 2.Par.7.c.
3 Gabaon. * Dixitq. Dominus ad 11
eum: Exaudiui orationem tuam 3.3.a.5
& deprecationem tuam, quam de-
precatus es coram me: ſanctifica-
ui domum hanc, quam ædificaſti,
vt ponerem nomen meum ibi in
ſempiternum, & erunt oculi mei
& cor meum ibi cunctis diebus.

* Tu

*Tu quoque ſi ambulaueris co- 4
ram me, ſicut ambulauit pater
tuus, in ſimplicitate cordis, & in
æquitate: & feceris omnia, quæ
præcepi tibi, & legitima mea &
‖2. Reg. 7. b. 12. c. 16 iudicia mea ſeruaueris, *‖ponam 5
thronum regni tui ſuper Iſrael in
ſempiternum, ſicut locutus ſum
Dauid patri tuo, dicens: Non au-
feretur vir de genere tuo de ſolio
Iſrael. *Si autem auerſione auer- 6
ſi fueritis vos & filij veſtri, non
ſequentes me, nec cuſtodientes
mandata mea, & cæremonias
meas, quas propoſui vobis, ſed
abieritis & colueritis deos alienos,
& adoraueritis eos: *auferam Iſ-
rael de ſuperficie terræ, quam 7
dedi eis: & templum, quod ſan- B
ctificaui nomini meo, proijciam a
conſpectu meo, eritq. Iſrael in
prouerbium, & in fabulam cun-
ctis populis. *Et domus hæc erit 8
in exemplum: omnis, qui tranſie-
‖Deu. 29. d. 24 rit per eam, ſtupebit, & ſibilabit,
Ier. 22. c. 8 & dicet: ‖Quare fecit Dominus
ſic terræ huic, & domui huic?
*Et reſpondebunt: Quia dereli- 9
querunt Dominum Deum ſuum,
qui eduxit patres eorum de Terra
Ægypti, & ſecuti ſunt deos alie-
nos, & adorauerunt eos, & colue-
runt eos: idcirco induxit Domi-
nus ſuper eos omne malum hoc.
‖2. Par. 8. a. 1 *‖Expletis autem annis viginti 10
poſtquam ædificauerat Salomon
duas domos, id eſt domum Do-
mini, & domum regis, *(Hiram 11
rege Tyri præbente Salomoni li-
gna cedrina & abiegna, & aurum
iuxta omne quod opus habuerat)
tunc dedit Salomon Hiram vigin-
ti oppida in Terra Galilææ. *Et 12
egreſſus eſt Hiram de Tyro, vt vi-
deret oppida, quæ dederat ei Sa-
lomon, & non placuerunt ei, *& 13
ait: Hæcine ſunt ciuitates, quas C
dediſti mihi, frater? Et appella-
uit eas Terram chabul, vſque in
diem hanc. *Miſit quoque Hi- 14
ram ad regem Salomonem cen-
tum viginti talenta auri. *Hæc 15
eſt ſumma expenſarum, quam
obtulit rex Salomon ad ædifican-
dam domum Domini & domum
ſuam, & Mello, & murum Ieru-
ſalem, & Heſer, & Mageddo, &
Gazer. *Pharao rex Ægypti aſcen- 16
dit, & cepit Gazer, ſuccenditq.
eam igni: & Chananæum, qui
habitabat in ciuitate, interfecit, &
dedit eam in dotem filiæ ſuæ vxo-
17 ri Salomonis. *Ædificauit ergo
Salomon Gazer, & Bethoron in-
18 feriorem, *& Baalath, & Palmi-
19 ram in Terra ſolitudinis. *Et om-
nes vicos, qui ad ſe pertinebant,
& erant abſque muro, muniuit,
& ciuitates curruum & ciuitates
equitum, & quodcumque ei pla-
cuit vt ædificaret in Ieruſalem, &
in Libano, & in omni terra pote-
20 ſtatis ſuæ. *Vniuerſum populum,
qui remanſerat de Amorrhæis, &
Hethæis, & Pherezæis, & Heuæis,
& Iebuſæis, qui non ſunt de filijs
21 Iſrael: *horum filios, qui reman-
ſerant in terra, quos ſcilicet non
potuerant filij Iſrael exterminare:
fecit Salomon tributarios, vſque
22 in diem hanc. *De filijs autem
D Iſrael non conſtituit Salomon ſer-
uire quemquam, ſed erant viri
bellatores, & miniſtri eius, &
principes, & duces, & præfecti
23 curruum & equorum. *Erant au-
tem principes ſuper omnia opera
Salomonis præpoſiti quingenti
quinquaginta, qui habebant ſub-
iectum populum, & ſtatutis
24 operibus imperabant. *‖Filia ‖2. Par. 8. b.
autem Pharaonis aſcendit de ci- 11
uitate Dauid in domum ſuam, quã
ædificauerat ei Salomon: tunc ædi-
25 ficauit Mello. *Offerebat quo-
que Salomon tribus vicibus per
annos ſingulos holocauſta, & pa-
cificas victimas ſuper altare, quod
ædificauerat Domino, & adolebat
thymiama coram Domino: perfe-
26 ctumq. eſt templum. *Claſſem
quoque fecit rex Salomon in A-
ſiongaber, quæ eſt iuxta Ailath in
littore Maris rubri, in Terra Idu-
27 mææ. *Miſitq. Hiram in claſſe
illa ſeruos ſuos viros nauticos &
gnaros maris, cum ſeruis Salomo-
28 nis. *Qui cum veniſſent in Ophir,
ſumptum inde aurum quadringen
torum viginti talentorum, detule-
runt ad regem Salomonem.

CAP. X.

1 A SEd ‖& Regina Saba, audita ‖2. Par. 9. a. 1
fama Salomonis in nomine
Domini, venit tentare eum in Matt. 12. d.
2 ænigmatibus. *Et ingreſſa Ieru- 42
ſalem multo cũ comitatu, & diui- Luc. 11. d.
tijs, camelis portantibus aroma- 31
ta, & aurum infinitum nimis, &

gem-

gemmas pretioſas, venit ad regem
Salomonem, & locuta eſt ei vni-
uerſa quæ habebat in corde ſuo.
* Et docuit eam Salomon omnia 3
verba, quæ propoſuerat: non
fuit ſermo, qui regem poſſet la-
tere, & non reſponderet ei. * Vi- 4
dens autem regina Saba omnem
ſapientiam Salomonis, & domũ,
quam ædificauerat,* & cibos men- 5
ſæ eius, & habitacula ſeruorum,
& ordines miniſtrantium, veſteſq.
eorum, & pincernas, & holocau-
ſta, quæ offerebat in domo Domi-
ni: non habebat vltra ſpiritum.
* dixitq. ad regem: Verus eſt ſer- 6
mo, quem audiui in terra mea.
* ſuper ſermonibus tuis, & ſuper 7
ſapientia tua: & non credebam
narrantibus mihi, donec ipſa ve-
ni, & vidi oculis meis, & probaui B
quòd media pars mihi nunciata
non fuerit: maior eſt ſapientia &
opera tua, quàm rumor, quem
audiui. * Beati viri tui, & beati 8
ſerui tui, qui ſtant coram te ſem-
per, & audiunt ſapientiam tuam.
* Sit Dominus Deus tuus benedi- 9
ctus, cui complacuiſti, & poſuit
te ſuper thronum Iſrael, eo quòd
dilexerit Dominus Iſrael in ſem-
piternum, & conſtituit te regem,
vt faceres iudicium & iuſtitiam.
* Dedit ergo regi centum viginti 10
talenta auri, & aromata multa
nimis, & gemmas pretioſas: non
ſunt allata vltra aromata tam mul-
ta, quam ea quæ dedit regina Saba
‖ 2.Par.9.c. 10 regi Salomoni. (* Sed & ‖ claſſis 11
Hiram, quæ portabat aurum de
Ophir, attulit ex Ophir ligna thy-
ina multa nimis, & gemmas pre-
tioſas. * Fecitq. rex de lignis thy- 12
inis fulcra domus Domini, & do-
mus regiæ, & citharas lyraſq. can-
toribus: non ſunt allata huiuſce-
modi ligna thyina, neque viſa
vſque in præſentem diem.) * Rex 13
autem Salomon dedit reginæ Saba
omnia quæ voluit, & petiuit ab
eo: exceptis his, quæ vltro obtu-
lerat ei munere regio. Quæ re-
uerſa eſt, & abijt in terram ſuam
cum ſeruis ſuis. * Erat autem 14
pondus auri, quod afferebatur Sa-
lomoni per annos ſingulos, ſex-
centorum ſexaginta ſex talento- C
rum auri: * excepto eo, quod af- 15
ferebant viri, qui ſuper vectigalia
erant, & negotiatores, vniuerſiq.
ſcruta vendentes, & omnes reges
16 Arabiæ, ducesq. terræ. * Fecit
quoque rex Salomon ducenta ſcu-
ta de auro puriſſimo, ſexcentos
auri ſiclos dedit in laminas ſcuti
17 vnius. * Et trecentas peltas ex au-
ro probato: trecentæ minæ auri
vnam peltam veſtiebant: poſuitq.
eas rex in domo ſaltus Libani.
18 * Fecit etiam rex Salomon thro-
num de ebore grandem: & veſti-
19 uit eum auro fuluo nimis, * qui
habebat ſex gradus: & ſummitas
throni rotunda erat in parte poſte-
riori: & duæ manus hinc atque
inde tenentes ſedile: & duo leo-
nes ſtabant iuxta manus ſingulas.
20 * Et duodecim leunculi ſtantes
ſuper ſex gradus hinc atque inde:
non eſt factum tale opus in vni-
21 uerſis regnis. * Sed & omnia va-
ſa, quibus potabat rex Salomon,
erant aurea: & vniuerſa ſupellex
domus ſaltus Libani de auro pu-
riſſimo: non erat argentum, nec
alicuius pretij putabatur in diebus
22 Salomonis, * quia claſſis regis per
D mare cum claſſe Hiram ſemel per
tres annos ibat in Tharſis; defe-
rens inde aurum, & argentum,
& dentes elephantorum, & ſi-
23 mias, & pauos. * Magnificatus
eſt ergo rex Salomon ſuper omnes
reges terræ diuitijs, & ſapientia.
24 * Et vniuerſa terra deſiderabat vul
tum Salomonis, vt audiret ſapien-
tiam eius, quam dederat Deus in
25 corde eius. * Et ſinguli defere-
bant ei munera, vaſa argentea &
aurea, veſtes & arma bellica, aro-
mata quoque, & equos & mulos
26 per annos ſingulos. * ‖ Congre- ‖ 2.Par.1.a. 14
gauitq. Salomon currus & equi-
tes, & facti ſunt ei mille quadrin-
genti currus, & duodecim millia
equitum: & diſpoſuit eos per ci-
uitates munitas, & cum rege in
27 Ieruſalem. * Fecitq. vt tanta eſ-
ſet abundantia argenti in Ieruſa-
lem, quanta & lapidum: & cedro-
rum præbuit multitudinem quaſi
ſycomoros, quæ naſcuntur in cã-
28 peſtribus. * Et educebantur equi
Salomoni de Ægypto, & de Coa.
Negotiatores enim regis emebant
de Coa, & ſtatuto pretio perduce-
29 bant. * Egrediebatur autem qua-
driga ex Ægypto ſexcentis ſiclis
argenti, & equus centum quin-
quaginta. Atque in hunc modum
cuncti

cunčti reges Hetthæorum & Syriæ
equos venundabant.

CAP. XI.

‖Deu.17.d.17 REx autem Salomon ‖adama- 1
uit mulieres alienigenas mul- A
Eccl.47.c.21 tas, filiam quoque Pharaonis, &
Moabitidas, & Ammonitidas,
Idumæas, & Sidonias, & Hetthæas:
* de gentibus, ſuper quibus dixit 2
‖Exo.34.b.16 Dominus filijs Iſrael: ‖ Non in-
grediemini ad eas, neque de illis
ingredientur ad veſtras: certiſſime
enim auertent corda veſtra vt ſe-
quamini deos earum. His itaque
copulatus eſt Salomon ardentiſſi-
mo amore. * Fueruntq. ei vxo- 3
res quaſi reginæ ſeptingentæ, &
concubinæ trecentæ: & auerterunt
mulieres cor eius. * Cumq. iam 4
eſſet ſenex, deprauatum eſt cor
eius per mulieres, vt ſequeretur
deos alienos: nec erat cor eius
perfectum cum Domino Deo ſuo,
ſicut cor Dauid patris eius. * Sed 5
colebat Salomon Aſtarthen deam
Sidoniorum, & Moloc idolum
Ammonitarum. * Fecitq. Salo- 6
mon quod non placuerat coram
Domino, & non adimpleuit vt
ſequeretur Dominum, ſicut Da- B
uid pater eius. * Tunc ædificauit 7
Salomon fanum Chamos, idolo
Moab, in monte qui eſt contra
Ieruſalem, & Moloch idolo filio-
rum Ammon. * Atque in hunc 8
modum fecit vniuerſis vxoribus
ſuis alienigenis, quæ adolebant
thura, & immolabant dijs ſuis.
* Igitur iratus eſt Dominus Salo- 9
‖ ſ.9.a.6 moni, quod auerſa eſſet mens eius
a Domino Deo Iſrael, qui ‖ appa-
ruerat ei ſecundo, * & præceperat 10
de verbo hoc ne ſequeretur deos
alienos, & non cuſtodiuit quæ
mandauit ei Dominus. * Dixit 11
itaque Dominus Salomoni: Quia
habuiſti hoc apud te, & non cu-
ſtodiſti pactum meum, & præce-
pta mea, quæ mandaui tibi, diſ-
rumpens ſcindam regnum tuum,
& dabo illud ſeruo tuo. * ‖ Ve- 12
‖ ỹ.12.d.15 rumtamen in diebus tuis non fa- C
ciam propter Dauid patrem tuũ:
de manu filij tui ſcindam illud,
* nec totum regnum auferam, ſed 13
tribum vnam dabo filio tuo pro-
pter Dauid ſeruum meum, & Ie-
ruſalem quam elegi, * Suſcitauit 14
autem Dominus aduerſarium Sa-
lomoni Adad Idumæum de ſemi-
15 ne regio, qui erat in Edom. * ‖ Cũ ‖ 1. Reg. 8.d.14
enim eſſet Dauid in Idumæa, &
aſcendiſſet Ioab princeps militiæ
ad ſepeliendum eos, qui fuerant
interfecti, & occidiſſet omne ma-
16 ſculinum in Idumæa (* ſex enim
menſibus ibi moratus eſt Ioab, &
omnis Iſrael, donec interimeret
omne maſculinum in Idumæa)
17 * fugit Adad ipſe, & viri Idumæi
de ſeruis patris eius cum eo, vt
ingrederetur Ægyptum: erat au-
18 tem Adad puer paruulus. * Cũq.
ſurrexiſſent de Madian, venerunt
in Pharan, tuleruntq. ſecum viros
de Pharan, & introierunt Ægy-
ptum ad Pharaonem regem Ægy-
pti: qui dedit ei domum, & cibos
conſtituit, & terram delegauit.
19 * Et inuenit Adad gratiam coram
D Pharaone valde, in tantum vt da-
ret ei vxorem, ſororem vxoris ſuæ
20 germanam Taphnes reginæ. * Ge-
nuitq. ei ſoror Taphnes Genubath
filium, & nutriuit eum Taphnes
in domo Pharaonis: eratq. Genu-
bath habitans apud Pharaonem
21 cum filijs eius. * Cumq. audiſſet
Adad in Ægypto, dormiſſe Dauid
cum patribus ſuis, & mortuum
eſſe Ioab principem militiæ, dixit
Pharaoni: Dimitte me, vt vadam
22 in terram meam. * Dixitq. ei
Pharao: Qua enim re apud me
indiges, vt quæras ire ad terram
tuam? At ille reſpondit: Nulla:
ſed obſecro te vt dimittas me.
23 * Suſcitauit quoque ei Deus ad-
uerſarium Razon filium Eliada,
qui fugerat Adarezer regem Soba
24 dominum ſuum: * & congregauit
E contra eum viros, & factus eſt
princeps latronum cum interfice-
ret eos Dauid: abieruntq. Dama-
ſcum, & habitauerunt ibi, & con-
ſtituerunt eum regem in Dama-
25 ſco, * eratq. aduerſarius Iſraeli
cunctis diebus Salomonis: & hoc
eſt malum Adad, & odium con-
tra Iſrael, regnauitq. in Syria.
26 * Ieroboam quoque filius Na- ‖ 2. Par. 13.a.6
bath, Ephrathæus, de Sareda,
ſeruus Salomonis, cuius mater
erat nomine Sarua, mulier vidua:
leuauit manum contra regem.
27 * Et hæc eſt cauſa rebellionis ad-
uerſus eum, quia Salomon ædifi-
cauit Mello, & coæquauit voragi-
nem

nem ciuitatis Dauid patris ſui.
* Erat autem Ieroboam vir fortis 28
& potens: uidensq. Salomon ado-
leſcentem bonæ indolis & indu-
ſtrium, conſtituerat eum præfe-
ctum ſuper tributa vniuerſæ do-
‖ 2. Par. 10. d. 15 mus Ioſeph. * ‖ Factum eſt igitur 29
in tempore illo, vt Ieroboam egre-
deretur de Ieruſalem, & inueniret
eum Ahias Silonites propheta in
via, opertus pallio nouo: erant
autem duo tantum in agro. * Ap- 30
prehēdensq. Ahias pallium ſuum
nouum, quo coopertus erat, ſcidit
in duodecim partes. * Et ait ad 31
Ieroboam: Tolle tibi decem ſciſ- F
ſuras: hæc enim dicit Dominus
Deus Iſrael: Ecce ego ſcindam re-
gnum de manu Salomonis, & da-
bo tibi decem tribus. * Porro vna 32
tribus remanebit ei propter ſeruū
meum Dauid, & Ieruſalem ciui-
tatem, quam elegi ex omnibus
tribubus Iſrael: * eo quod dereli- 33
querit me, & adorauit Aſtarthen
deam Sidoniorum, & Chamos
deum Moab, & Moloc deum fi-
liorum Ammon: & non ambula-
uerit in vijs meis, vt faceret iuſti-
tiam coram me, & præcepta mea,
& iudicia ſicut Dauid pater eius.
* Nec auferam omne regnum de 34
manu eius, ſed ducem ponam eū
cunctis diebus vitæ ſuæ, propter
Dauid ſeruum meum, quem ele-
gi, qui cuſtodiuit mandata mea &
præcepta mea. * Auferam autem 35
regnum de manu filij eius, & da-
bo tibi decem tribus: * filio au- 36
tem eius dabo tribum vnam, vt
remaneat lucerna Dauid ſeruo
meo cunctis diebus coram me in
Ieruſalem ciuitate, quam elegi vt G
eſſet nomen meum ibi. * Te au- 37
tem aſſumam, & regnabis ſuper
omnia, quæ deſiderat anima tua,
erisq. rex ſuper Iſrael. * Si igitur 38
audieris omnia, quæ præcepero ti-
bi, & ambulaueris in vijs meis, &
feceris quod rectum eſt coram me,
cuſtodiens mandata mea & præ-
cepta mea, ſicut fecit Dauid ſer-
uus meus: ero tecum, & ædificabo
tibi domum fidelem, quomodo
ædificaui Dauid domum, & tra-
dam tibi Iſrael: * & affligam ſe- 39
men Dauid ſuper hoc, verumta-
men non cunctis diebus. * Voluit 40
ergo Salomon interficere Ieroboā:
qui ſurrexit, & aufugit in Ægy-
ptum ad Seſac regem Ægypti, &
fuit in Ægypto vſque ad mortem
41 Salomonis. * Reliquum autem
verborum Salomonis, & omnia
quæ fecit, & ſapientia eius: ecce
vniuerſa ſcripta ſunt in Libro ver-
42 borum dierum Salomonis. * Dies
autem, quos regnauit Salomon in
Ieruſalem ſuper omnem Iſrael,
43 quadraginta anni ſunt. * Dormi-
uitq. Salomon cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt in Ciuitate Dauid
patris ſui, regnauitq. Roboam fi-
lius eius pro eo.

CAP. XII.

1 VEnit autem Roboam in Si-
A chem: illuc enim congrega- ‖ 2. Par. 10. a. 1
tus erat omnis Iſrael ad conſti-
2 tuendum eum regem. * At vero
Ieroboam filius Nabat, cum ad-
huc eſſet in Ægypto profugus a fa-
cie regis Salomonis, audita mor-
te eius, reuerſus eſt de Ægypto.
3 * Miſeruntq. & vocauerunt eum:
venit ergo Ieroboam, & omnis
multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad
4 Roboam, dicentes: * Pater tuus
duriſſimum iugum impoſuit no-
bis: tu itaque nunc imminue pau-
lulum de imperio patris tui duriſ-
ſimo, & de iugo grauiſſimo, quod
impoſuit nobis, & ſeruiemus ti-
5 bi. * Qui ait eis: Ite vſque ad
B tertium diem, & reuertimini ad
6 me. Cumq. abijſſet populus, * inijt
conſilium rex Roboam cum ſe-
nioribus, qui aſſiſtebant coram
Salomone patre eius, cum adhuc
viueret, & ait: Quod datis mihi
conſilium, vt reſpondeam populo
7 huic? * Qui dixerunt ei: Si hodie
obedieris populo huic, & ſeruie-
ris, & petitioni eorum ceſſeris, lo-
cutusq. fueris ad eos verba lenia,
erunt tibi ſerui cunctis diebus.
8 * Qui dereliquit cōſilium ſenum,
quod dederant ei, & adhibuit a-
doleſcentes, qui nutriti fuerant
9 cum eo, & aſſiſtebant illi, * di-
xitq. ad eos: Quod mihi datis cō-
ſilium, vt reſpondeā populo huic,
qui dixerunt mihi: Leuius fac iu-
gum quod impoſuit pater tuus ſu-
10 per nos? * Et dixerunt ei iuuenes
C qui nutriti fuerant cum eo: Sic lo-
queris populo huic, qui locuti ſunt
ad te, dicentes: Pater tuus aggra-
uauit iugum noſtrum, tu releua
nos. Sic loqueris ad eos: Mini-

mus digitus meus groſſior eſt dor-
ſo patris mei. * Et nunc pater 11
meus poſuit ſuper vos iugum gra-
ue, ego autem addam ſuper iu-
gum veſtrum: pater meus cecidit
vos flagellis, ego autem cædam
vos ſcorpionibus. * Venit ergo Ie- 12
roboam, & omnis populus ad Ro-
boam die tertia, ſicut locutus fue-
rat rex, dicens: Reuertimini ad
me die tertia. * Reſpondítq. rex 13
populo dura, derelicto conſilio ſe-
niorum, quod ei dederant, * & 14
locutus eſt eis ſecundum conſiliũ
iuuenum, dicens: Pater meus ag-
grauauit iugum veſtrum, ego au-
tem addã iugo veſtro: pater meus
cecidit vos flagellis, ego autem D
cædam vos ſcorpionibus. * Et 15
non acquieuit rex populo: quo-
niam auerſatus fuerat eum Domi-
nus, vt ſuſcitaret verbum ſuum,
‖ 3.11.f.31 ‖ quod locutus fuerat in manu
Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam fi-
lium Nabat. * Videns itaque po- 16
pulus quod noluiſſet eos audire
rex, reſpondit ei dicens: Quæ no-
bis pars in David? vel quæ here-
ditas in filio Iſai? Vade in taber-
nacula tua Iſrael, nunc vide domũ
tuam Dauid. Et abijt Iſrael in ta-
bernacula ſua. * Super filios autẽ 17
Iſrael, quicumque habitabant in
ciuitatibus Iuda, regnauit Ro-
boam. * Miſit ergo rex Roboam 18
Aduram, qui erat ſuper tributa:
& lapidauit eum omnis Iſrael, &
mortuus eſt. Porro rex Roboam E
feſtinus aſcendit currum, & fugit
in Ieruſalem: * receſſítq. Iſrael a 19
domo Dauid, vſque in præſentem
diem. * Factum eſt autem cum 20
audiſſet omnis Iſrael, quòd re-
uerſus eſſet Ieroboam, miſerunt,
& vocauerunt eum congregato cœ-
tu, & conſtituerunt eum regem
ſuper omnem Iſrael, nec ſecutus
eſt quiſquam domum Dauid præ-
ter tribum Iuda ſolam. * Venit 21
autem Roboam Ieruſalem, &
congregauit vniuerſam domum
Iuda, & tribum Beniamin, cen-
tum octoginta millia electorum
virorum bellatorum, vt pugnarent
contra domum Iſrael, & reduce-
rent regnum Roboam filio Salo-
‖ 2. Par. 11. a 2 monis. * ‖ Factus eſt autem ſer- 22
mo Domini ad Semeiam virum
Dei, dicens: * Loquere ad Ro- 23
boam filium Salomonis regem F
Iuda, & ad omnem domum Iu-
da, & Beniamin, & reliquos de
24 populo, dicens: * Hæc dicit Do-
minus: Non aſcendetis, neque
bellabitis contra fratres veſtros fi-
lios Iſrael: reuertatur vir in domũ
ſuam, a me enim factum eſt ver-
bum hoc. Audierunt ſermonem
Domini, & reuerſi ſunt de itinere
ſicut eis præceperat Dominus.
25 * Ædificauit autem Ieroboam Si-
chem in monte Ephraim, & ha-
bitauit ibi: & egreſſus inde ædifi-
26 cauit Phanuel. * Dixítq. Ieroboã
in corde ſuo: Nunc reuertetur re-
27 gnum ad domum Dauid, * ſi a-
ſcenderit populus iſte vt faciat ſa-
crificia in domo Domini in Ieru-
ſalem: & conuertetur cor populi
huius ad dominum ſuum Roboã
regem Iuda, interficientq. me, ‖ Tob. 1. a 5
28 & reuertentur ad eum. * ‖ Et ex-
cogitato conſilio fecit duos vitu-
los aureos, & dixit eis: Nolite
G vltra aſcendere in Ieruſalem: ‖ Exo. 32. b. 8
‖ Ecce dij tui Iſrael, qui te edu-
29 xerunt de Terra Ægypti. * Po-
ſuítq. vnum in Bethel, & alterum
30 in Dan: * & factum eſt verbum
hoc in peccatum: ibat enim po-
pulus ad adorandum vitulum vſ-
31 que in Dan. * Et fecit fana in ex- ‖ 2. Par. 11. c. 15
celſis, & ‖ ſacerdotes de extremis
populi, qui non erant de filijs Le-
32 ui. * Conſtituítq. diem ſollem-
nem in menſe octauo, quintade-
cima die menſis, in ſimilitudinem
ſollemnitatis, quæ celebrabatur in
Iuda. Et aſcendens altare, ſimili-
ter fecit in Bethel, vt immolaret
vitulis, quos fabricatus fuerat:
conſtituítq. in Bethel ſacerdotes
33 excelſorum, quæ fecerat. * Et
aſcendit ſuper altare quod extru-
xerat in Bethel, quintadecima die
menſis octaui, quem finxerat de
corde ſuo: & fecit ſollemnitatem
filijs Iſrael, & aſcendit ſuper alta-
re, vt adoleret incenſum.

CAP. XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda
A in ſermone Domini in Be-
thel, Ieroboam ſtante ſuper alta-
2 re, & thus iaciente. * Et exclama-
uit contra altare in ſermone Do-
mini, & ait: Altare, altare, hæc
dicit Dominus: ‖ Ecce filius na- ‖ 4. Reg. 23. d. 17
ſcetur domui Dauid, Ioſias no-
mine, & immolabit ſuper te ſa-
cerdo-

cerdotes excelſorum, qui nunc in
te thura ſuccendunt, & oſſa ho-
minum ſuper te incendet. * De- 3
ditq. in illa die ſignum, dicens:
Hoc erit ſignum quod locutus eſt
Dominus: Ecce altare ſcindetur,
& effundetur cinis qui in eo eſt.
* Cumq. audiſſet rex ſermonem 4
hominis Dei, quem inclamauerat
contra altare in Bethel, extendit
manum ſuam de altari, dicens:
Apprehendite eum. Et exaruit B
manus eius, quam extenderat cō-
tra eum: nec valuit retrahere eam
ad ſe. * Altare quoque ſciſſum 5
eſt, & effuſus eſt cinis de altari,
iuxta ſignum quod prædixerat vir
Dei in ſermone Domini. * Et ait 6
rex ad vitum Dei: Deprecare fa-
ciem Domini Dei tui, & ora pro
me, vt reſtituatur manus mea mi-
hi. Orauitq. vir Dei faciem Do-
mini, & reuerſa eſt manus regis
ad eum, & facta eſt ſicut prius
fuerat. * Locutus eſt autem rex 7
ad vitum Dei: Veni mecum do-
mum vt prandeas, & dabo tibi
munera. * Reſponditq. vir Dei 8
ad regem: Si dederis mihi mediā
partem domus tuæ, non veniam
tecum, nec comedam panem,
neque bibam aquam in loco iſto:
* ſic enim mandatum eſt mihi in 9
ſermone Domini præcipientis: C
Non comedes panem, neque bi-
bes aquam, nec reuerteris per
viam, qua veniſti. * Abijt ergo 10
per aliam viam, & non eſt reuer-
ſus per iter, quo venerat in Bethel.
* Prophetes autem quidam ſenex 11
habitabat in Bethel, ad quem ve-
nerunt filij ſui, & narrauerunt ei
omnia opera, quæ fecerat vir Dei
illa die in Bethel: & verba quæ lo-
cutus fuerat ad regem, narraue-
runt patri ſuo. * Et dixit eis pa- 12
ter eorum: Per quam viam abijt?
Oſtenderunt ei filij ſui viam, per
quam abierat vir Dei, qui venerat
de Iuda. * Et ait filijs ſuis: Ster- 13
nite mihi aſinum. Qui cum ſtra
uiſſent, aſcendit, * & abijt poſt 14
virum Dei, & inuenit eum ſe-
dentem ſubtus terebinthum: &
ait illi: Tune es vir Dei qui veni-
ſti de Iuda? Reſpondit ille: Ego D
ſum. * Dixitq. ad eum: Veni me- 15
cum domum, vt comedas panem.
* Qui ait: Non poſſum reuerti, 16
neque venire tecum, nec come-
dam panem, neque bibam aquam
17 in loco iſto: * quia locutus eſt
Dominus ad me in ſermone Do-
mini, dicens: Non comedes pa-
nem, & non bibes aquam ibi, nec
reuerteris per viam, qua ieris.
18 * Qui ait illi: Et ego propheta ſum
ſimilis tui: & angelus locutus eſt
mihi in ſermone Domini, dicens:
Reduc eum tecum in domum
tuam, vt comedat panem, & bibat
19 aquam. Feſellit eum, * & redu-
xit ſecum: comedit ergo panem in
domo eius, & bibit aquam.
20 * Cumq. ſederent ad menſam, fa-
E ctus eſt ſermo Domini ad prophe-
21 tam, qui reduxerat eum. * Et
exclamauit ad virum Dei, qui ve-
nerat de Iuda, dicens: Hæc dicit
Dominus: Quia non obediens
fuiſti ori Domini, & non cuſtodi-
ſti mandatum, quod præcepit tibi
22 Dominus Deus tuus, * & reuer-
ſus es, & comediſti panem, & bi-
biſti aquam in loco in quo præce-
pit tibi ne comederes panem, ne-
que biberes aquam, non inferetur
cadauer tuum in ſepulchrum pa-
23 trum tuorum. * Cumq. come-
diſſet & bibiſſet, ſtrauit aſinum
ſuum prophetæ, quem reduxe-
24 rat. * Qui cum abijſſet, inuenit
eum leo in via, & occidit, & erat
cadauer eius proiectum in itinere:
aſinus autem ſtabat iuxta illum,
25 & leo ſtabat iuxta cadauer. * Et
ecce, viri tranſeuntes viderunt ca-
dauer proiectum in via, & leonem
ſtantem iuxta cadauer. Et vene-
runt & diuulgauerunt in ciuitate,
in qua prophetes ille ſenex habita-
26 bat. * Quod cum audiſſet prophe-
F ta ille, qui reduxerat eum de
via, ait: Vir Dei eſt, qui inobe-
diens fuit ori Domini, & tradidit
eum Dominus leoni, & confregit
eum, & occidit iuxta verbum Do-
27 mini, quod locutus eſt ei. * Di-
xitq. ad filios ſuos: Sternite mihi
28 aſinum. Qui cum ſtrauiſſent, * &
ille abijſſet, inuenit cadauer eius
proiectum in via, & aſinum &
leonem ſtantes iuxta cadauer: non
comedit leo de cadauere, nec læſit
29 aſinum. * Tulit ergo prophetes
cadauer viri Dei, & poſuit illud
ſuper aſinum, & reuerſus intulit in
ciuitatem prophetæ ſenis vt plan-
30 geret eum. * Et poſuit cadauer
eius in ſepulchro ſuo: & planxe-
runt

runt eum: Heu heu mi frater.
* Cumq. planxiſſent eum, dixit 31
ad filios ſuos: Cum mortuus fue- G
ro, ſepelite me in ſepulchro, in quo
vir Dei ſepultus eſt: iuxta oſſa
eius ponite oſſa mea. * Profectò 32
enim veniet ſermo, quem præ-
dixit in ſermone Domini contra
altare quod eſt in Bethel, & con-
tra omnia fana excelſorum, quæ
ſunt in vrbibus Samariæ. * Poſt 33
verba hæc non eſt reuerſus Iero-
boam de via ſua peſſima, ſed e
contrario fecit de nouiſſimis po-
puli ſacerdotes excelſorum: qui-
cumque volebat, implebat ma-
num ſuam, & fiebat ſacerdos ex-
celſorum. * Et propter hanc cau- 34
ſam peccauit domus Ieroboam, &
euerſa eſt, & deleta de ſuperficie
terræ.

CAP. XIIII.

IN tempore illo ægrotauit Abia 1
filius Ieroboam. * Dixitq. Ie- 2
roboam vxori ſuæ: Surge, & A
commuta habitum, ne cognoſca-
ris quòd ſis vxor Ieroboam: &
vade in Silo, vbi eſt Ahias prophe-
‖ S.11.f.31 ta, ‖ qui locutus eſt mihi, quòd re-
gnaturus eſſem ſuper populum
hunc. * Tolle quoque in manu 3
tua decem panes, & cruſtulam,
& vas mellis, & vade ad illum:
ipſe enim indicabit tibi quid euen-
turum ſit puero huic. * Fecit vt 4
dixerat, vxor Ieroboam: & con-
ſurgens abijt in Silo, & venit in
domum Ahiæ: at ille non poterat
videre, quia caligauerant oculi
eius præ ſenectute. * Dixit autem 5
Dominus ad Ahiam: Ecce vxor B
Ieroboam ingreditur vt conſulat
te ſuper filio ſuo qui ægrotat. hæc
& hæc loqueris ei. Cum ergo il-
la intraret, & diſſimularet ſe eſſe
quæ erat, * audiuit Ahias ſoni- 6
tum pedum eius introeuntis per
oſtium, & ait: Ingredere vxor Ie-
roboam: quare aliam te eſſe ſimu-
las? ego autem miſſus ſum ad te
durus nuncius. * Vade, & dic Ie- 7
roboã: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Quia exaltaui te de me- C
dio populi, & dedi te ducem ſu-
per populum meum Iſrael: * & 8
ſcidi regnum domus Dauid, & de-
di illud tibi, & non fuiſti ſicut
ſeruus meus Dauid, qui cuſtodiuit
mandata mea, & ſecutus eſt me in
C toto corde ſuo, faciens quod placi-
9 tum eſſet in conſpectu meo: * ſed
operatus es mala ſuper omnes, qui
fuerunt ante te, & feciſti tibi deos
alienos & conflatiles, vt me ad ira-
cundiam prouocares, me autem
10 proiecisti poſt corpus tuum: * id-
circo ecce ego inducam mala ſu-
per domum Ieroboam, & ‖ percu- ‖ I.15.f.29
tiam de Ieroboam mingentem ad
parietem, & clauſum, & nouiſſimũ
in Iſrael: & mundabo reliquias do-
mus Ieroboam, ſicut mundari ſo-
11 let fimus vſque ad purum. * Qui
mortui fuerint de Ieroboam in ci-
uitate, comedent eos canes: qui
autem mortui fuerint in agro, vo-
rabunt eos aues cæli: quia Domi-
12 nus locutus eſt. * Tu igitur ſur-
ge, & vade in domum tuam: & in
ipſo introitu pedum tuorum in vr-
13 bem, morietur puer, * & planget
D eum omnis Iſrael, & ſepeliet: iſte
enim ſolus inferetur de Ieroboam
in ſepulchrum, quia inuentus eſt
ſuper eo ſermo bonus à Domino
Deo Iſrael, in domo Ieroboam.
14 * Conſtituet autem ſibi Dominus
regem ſuper Iſrael, qui percutiet
domum Ieroboam in hac die, &
15 in hoc tempore: * & percutiet
Dominus Deus Iſrael, ſicut mo-
ueri ſolet arundo in aqua: & euel-
let Iſrael de terra bona hac, quam
dedit patribus eorum, & ventila-
bit eos trans Flumen: quia fece-
runt ſibi lucos, vt irritarent Do-
16 minum. * Et tradet Dominus Iſ-
rael propter peccata Ieroboam, qui
peccauit, & peccare fecit Iſrael.
17 * Surrexit itaque vxor Ieroboam,
& abijt, & venit in Therſa:
cumq. illa ingrederetur limen do-
18 mus, puer mortuus eſt, * & ſepe-
lierunt eum. Et planxit eum om-
nis Iſrael iuxta ſermonem Domi-
ni, quem locutus eſt in manu ſerui
19 ſui Ahiæ prophetæ. * Reliqua au-
E tem verborum Ieroboam, quomo-
do pugnauerit, & quomodo re-
gnauerit, ecce ſcripta ſunt in Li-
bro verborum dierum regum Iſ-
20 rael. * Dies autem, quibus regna-
uit Ieroboam, viginti duo anni
ſunt: & dormiuit cum patribus
ſuis: regnauitq. Nadab filius eius
21 pro eo. * ‖ Porro Roboam filius ‖ 2.Par.12.
Salomonis regnauit in Iuda. Qua- c.13
draginta & vnius anni erat Ro-

boam, cum regnare cœpiſſet:
decem & ſeptem annos regnauit
in Ieruſalem ciuitate, quam ele-
git Dominus vt poneret nomen
ſuum ibi, ex omnibus tribubus
Iſrael. Nomen autem matris eius F
Naama Ammanitis. * Et fecit Iu- 22
das malum coram Domino, & ir-
ritauerunt eum ſuper omnibus,
quæ fecerant patres eorum in pec-
catis ſuis, quæ peccauerunt. * Æ- 23
dificauerunt enim & ipſi ſibi aras,
& ſtatuas, & lucos ſuper omnem
collem excelſum, & ſubter om-
nem arborem frondoſam: * ſed 24
& effeminati fuerunt in terra, fe-
ceruntq. omnes abominationes
gentium, quas attriuit Dominus
ante faciem filiorum Iſrael. * In 25
quinto autem anno regni Roboã,
aſcendit Seſac rex Ægypti in Ie-
ruſalem, * & tulit theſauros do- 26
mus Domini, & theſauros regios,
& vniuerſa diripuit: ſcuta quo-
que aurea, quæ fecerat Salomon:
‖ 3. 10. c. 16 * ‖ pro quibus fecit rex Roboam 27
ſcuta ærea, & tradidit ea in ma- G
num ducum ſcutariorum, & eo-
rum qui excubabant ante oſtium
domus regis. * Cumq. ingrede- 28
retur rex in domum Domini, por-
tabant ea qui præeundi habebant
officium: & poſtea reportabant
ad armamentarium ſcutariorum.
* Reliqua autem ſermonum Ro- 29
boam, & omnia quæ fecit, ecce
ſcripta ſunt in Libro ſermonum
dierum regum Iuda. * Fuitq. 30
bellum inter Roboam & Iero-
boam cunctis diebus. * Dormi- 31
uitq. Roboam cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in ciuitate
Dauid: nomen autem matris eius
Naama Ammanitis: & regnauit
Abiam filius eius pro eo.

CAP. XV.

IGitur in octauo decimo anno 1
regni Ieroboam filij Nabat, A
regnauit Abiam ſuper Iudam.
* Tribus annis regnauit in Ieru- 2
‖ 2. Par. 13. a. 2 ſalem: ‖ nomen matris eius Maa-
cha filia Abeſſalom. * Ambula- 3
uitq. in omnibus peccatis patris
ſui, quæ fecerat ante eum: nec
erat cor eius perfectum cum
Domino Deo ſuo, ſicut cor Da-
uid patris eius. * Sed propter 4
Dauid dedit ei Dominus Deus
ſuus lucernam in Ieruſalem, vt
ſuſcitaret filium eius poſt eum,
5 & ſtatueret Ieruſalem: * eo quod
B feciſſet Dauid rectum in oculis
Domini, & non declinaſſet ab
omnibus, quæ præceperat ei cun-
ctis diebus vitæ ſuæ, ‖ excepto ‖ 2. Reg. 11.
6 ſermone Vriæ Hethæi. * Atta- a. 4
men bellum fuit inter Roboam,
& Ieroboam omni tempore vitæ
7 eius. * Reliqua autem ſermo-
num Abiam, & omnia quæ fe-
cit, nonne hæc ‖ ſcripta ſunt in ‖ 2. Par. 13.
Libro verborum dierum regum a. 1
Iuda? Fuitq. prælium inter A-
8 biam & inter Ieroboam. * Et
dormiuit Abiam cum patribus
ſuis, & ſepelierunt eum in ciui-
tate Dauid: ‖ regnauitq. Aſa filius ‖ 2. Par. 14.
9 eius pro eo. * In anno ergo vi- a. 1
geſimo Ieroboam regis Iſrael re-
10 gnauit Aſa rex Iuda, * & qua-
draginta & vno anno regnauit in
Ieruſalem. Nomen matris eius
11 Maacha, filia Abeſſalom. * Et fe-
cit Aſa rectum ante conſpectum
Domini, ſicut Dauid pater eius:
12 * & abſtulit effeminatos de terra,
C purgauitq. vniuerſas ſordes idolo-
rum, quæ fecerant patres eius.
13 * Inſuper & Maacham matrem
ſuam amouit, ne eſſet princeps in
ſacris Priapi, & in luco eius, quem
conſecrauerat: ſubuertitq. ſpecum
eius, & confregit ſimulachrum
turpiſſimum, & combuſſit in
14 Torrente Cedron: * excelſa au-
tem non abſtulit. Verumtamen
cor Aſa perfectum erat cum Do-
15 mino cunctis diebus ſuis: * & in-
tulit ea, quæ ſanctificauerat pa-
ter ſuus, & vouerat, in domum
Domini, argentum & aurum, &
16 vaſa. * Bellum autem erat inter
Aſa, & Baaſa regem Iſrael cun-
17 ctis diebus eorum. * ‖ Aſcendit ‖ 2. Par. 16.
quoque Baaſa rex Iſrael in Iu- a. 1
dam, & ædificauit Rama, vt non
poſſet quiſpiam egredi vel ingredi
18 de parte Aſa regis Iuda. * Tol-
lens itaque Aſa omne argentum,
& aurum, quod remanſerat in
theſauris domus Domini, & in
theſauris domus regiæ, & dedit il-
D lud in manus ſeruorum ſuorum:
& miſit ad Benadad filium Tabre-
mon filij Hezion, regem Syriæ,
qui habitabat in Damaſco, dicens:
19 * Fœdus eſt inter me & te, & in-
ter patrem meum & patrem tuũ:
ideo

ideo miſi tibi munera, argentum
& aurum : & peto vt venias, & ir-
ritum facias fœdus, quod habes
cum Baaſa rege Iſrael, & recedat
a me. * Acquieſcens Benadad 20
regi Aſa, miſit principes exerci-
tus ſui in ciuitates Iſrael, & per-
cuſſerunt Ahion, & Dan, & Abel-
domum Maacha, & vniuerſam
Cenneroth, omnem ſcilicet Ter-
ram Nephthali. * Quod cum au- 21
diſſet Baaſa, intermiſit ædificare
Rama, & reuerſus eſt in Therſa.
* Rex autem Aſa nuncium miſit 22
in omnem Iudam dicens: Nemo E
ſit excuſatus. & tulerunt lapides
de Rama, & ligna eius, quibus æ-
dificauerat Baaſa, & extruxit de
eis rex Aſa Gabaa Beniamin, &
Maſpha. * Reliqua autem om- 23
nium ſermonum Aſa, & vniuerſæ
fortitudines eius, & cuncta quæ
fecit, & ciuitates, quas extru-
xit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum
Iuda? Verumtamen in tempore
ſenectutis ſuæ doluit pedes. * Et 24
dormiuit cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt cum eis in Ciuitate
‖ 2.Par. 17. a. 1 Dauid patris ſui. ‖ Regnauitq.
Ioſaphat filius eius pro eo. * Na- 25
dab vero filius Ieroboam regna- F
uit ſuper Iſrael anno ſecundo Aſa
regis Iuda: regnauitq. ſuper Iſ-
rael duobus annis. * Et fecit quod 26
malum eſt in conſpectu Domini,
& ambulauit in vijs patris ſui, &
in peccatis eius, quibus peccare
fecit Iſrael. * Inſidiatus eſt autem 27
ei Baaſa filius Ahiæ de domo Iſ-
ſachar, & percuſſit eum in Geb-
bethon, quæ eſt vrbs Philiſthi-
norum: ſiquidem Nadab & om-
nis Iſrael obſidebant Gebbethon.
* Interfecit ergo illum Baaſa in 28
anno tertio Aſa regis Iuda, & re-
gnauit pro eo. * Cumq. regnaſ- 29
‖ Ī.22.f.21 ſet, ‖ percuſſit omnem domum
Ieroboam: non dimiſit ne vnam
quidem animam de ſemine eius,
donec deleret eum iuxta verbum
‖ S̄.14.c.10 Domini, ‖ quod locutus fuerat in
manu ſerui ſui Ahiæ Silonitis,
* propter peccata Ieroboam, quæ 30
peccauerat, & quibus peccare fe- G
cerat Iſrael: & propter delictum,
quo irritauerat Dominum Deum
Iſrael. * Reliqua autem ſermonum 31
Nadab, & omnia quæ operatus
eſt, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro verborum dierum regum Iſ-
32 rael? * Fuitq. bellum inter Aſa, &
Baaſa regem Iſrael cunctis diebus
33 eorum. * Anno tertio Aſa regis Iu-
da regnauit Baaſa filius Ahiæ, ſu-
per omnem Iſrael in Therſa vigin-
34 tiquattuor annis. * Et fecit ma-
lum coram Domino, ambulauitq.
in via Ieroboã, & in peccatis eius,
quibus peccare fecit Iſrael.

CAP. XVI.

1 FActus eſt autem ſermo Do-
A mini ad Iehu filium Hanani
2 contra Baaſa, dicens: * Pro eo
quod exaltaui te de puluere, &
poſui te ducem ſuper populum
meum Iſrael, tu autem ambulaſti
in via Ieroboam, & peccare feciſti
populum meum Iſrael, vt me irri-
3 tares in peccatis eorum: * ecce,
ego demetam poſteriora Baaſa,
& poſteriora domus eius: & fa-
ciam domum tuam ſicut domum
4 Ieroboam filij Nabat. * ‖ Qui ‖ S̄.15.g.29
mortuus fuerit de Baaſa in ciuita-
te, comedent eum canes: & qui
mortuus fuerit ex eo in regione,
comedent eum volucres cæli.
5 * ‖ Reliqua autem ſermonum ‖ 2.Par. 16.
B Baaſa, & quæcumque fecit, & a. 1
prælia eius, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro verborum dierum
6 regum Iſrael? * Dormiuit ergo
Baaſa cum patribus ſuis, ſepul-
tusq. eſt in Therſa: & regnauit
7 Ela filius eius pro eo. * Cum au-
tem in manu Iehu filij Hanani
prophetæ verbum Domini factum
eſſet contra Baaſa, & contra do-
mum eius, & contra omne ma-
lum, quod fecerat coram Domi-
no, ad irritandum eum in operi-
bus manuum ſuarum, vt fieret ſi-
cut domus Ieroboam: ob hanc
cauſam occidit eum, hoc eſt, Iehu
8 filium Hanani, prophetam. * An-
no vigeſimo ſexto Aſa regis Iuda,
regnauit Ela filius Baaſa ſuper Iſ-
9 rael in Therſa duobus annis. * Et
rebellauit contra eum ſeruus ſuus
Zambri, dux mediæ partis equi-
tum: erat autem Ela in Therſa
bibens, & temulentus in domo
10 Arſa præfecti Therſa. * ‖ Irruens ‖ 4.Reg. 9.
C ergo Zambri, percuſſit, & occidit f. 31
eum anno vigeſimo ſeptimo Aſa
regis Iuda, & regnauit pro eo.
11 * Cumq. regnaſſet, & ſediſſet ſu-

per ſolium eius, percuſſit omnem
domum Baaſa, & non dereliquit
ex ea mingentem ad parietem,
& propinquos & amicos eius.
* Deleuitq. Zambri omnem do- 12
mum Baaſa, iuxta verbum Domi-
ni, quod locutus fuerat ad Baaſa
in manu Iehu prophetæ, * propter 13
vniuerſa peccata Baaſa, & pecca-
ta Ela filij eius, qui peccauerunt,
& peccare fecerunt Iſrael prouo-
cantes Dominum Deum Iſrael in
vanitatibus ſuis. * Reliqua au- 14
tem ſermonum Ela, & omnia D
quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum
Iſrael? * Anno vigeſimo ſeptimo 15
Aſa regis Iuda, regnauit Zambri
ſeptem diebus in Therſa: porro
exercitus obſidebat Gebbethon
vrbem Philiſthinorum. * Cumq. 16
audiſſet rebelaſſe Zambri, & occi-
diſſe regem, fecit ſibi regem om-
nis Iſrael Amri, qui erat prin-
ceps militiæ ſuper Iſrael in die il-
la in caſtris. * Aſcendit ergo Am- 17
ri, & omnis Iſrael cum eo de
Gebbethon, & obſidebant Ther-
ſa. * Videns autem Zambri quod 18
expugnanda eſſet ciuitas, ingreſſus
eſt palatium, & ſuccendit ſe cum
domo regia: & mortuus eſt * in 19
peccatis ſuis, quæ peccauerat fa-
ciens malum coram Domino, &
ambulans in via Ieroboam, & in
peccato eius, quo fecit peccare Iſ-
rael. * Reliqua autem ſermonum 20
Zambri, & inſidiarum eius, & ty- E
rannidis, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum
Iſrael? * Tunc diuiſus eſt populus 21
Iſrael in duas partes: media pars
populi ſequebatur Thebni filium
Gineth, vt conſtitueret eum re-
gem: & media pars Amri. * Præ- 22
ualuit autem populus, qui erat
cum Amri, populo qui ſequeba-
tur Thebni filium Gineth: mor-
tuusq. eſt Thebni, & regnauit
Amri. * Anno trigeſimo primo 23
Aſa regis Iuda regnauit Amri ſu-
per Iſrael, duodecim annis: in
Therſa regnauit ſex annis: * E- 24
mitq. montem Samariæ a Somer
duobus talentis argenti: & ædifi-
cauit eum, & vocauit nomen ciui-
tatis, quam extruxerat, nomine Se-
mer domini montis, Samariam.
* Fecit autem Amri malum in cō- 25
ſpectu Domini, & operatus eſt ne- F
quiter ſuper omnes, qui fuerunt
26 ante eum. * Ambulauitq. in omni
via Ieroboam filij Nabat, & in pec-
catis eius quibus peccare fecerat
Iſrael: vt irritaret Dominum Deū
27 Iſrael in vanitatibus ſuis. * Reli-
qua autem ſermonum Amri, &
prælia eius, quæ geſſit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborū die-
28 rum regum Iſrael? * Dormiuitq.
Amri cum patribus ſuis, & ſepul-
tus eſt in Samaria: regnauitq. A-
29 chab filius eius pro eo. * Achab ve-
ro filius Amri regnauit ſuper Iſrael
anno trigeſimo octauo Aſa regis
Iuda. Et regnauit Achab filius
Amri ſuper Iſrael in Samaria vi-
30 ginti & duobus annis. * Et fecit
G Achab filius Amri malum in con-
ſpectu Domini ſuper omnes, qui
31 fuerunt ante eum. * Nec ſuffecit
ei vt ambularet in peccatis Iero-
boam filij Nabat: inſuper duxit
vxorem Iezabel filiam Ethbaal re-
gis Sidoniorum. Et abijt, & ſerui-
uit Baal, & adorauit eum.
32 * Et poſuit aram Baal in tem-
plo Baal, quod ædificauerat in
33 Samaria, * & plantauit lu-
cum: & addidit Achab in ope-
re ſuo, irritans Dominum Deum
Iſrael, ſuper omnes reges Iſrael,
34 qui fuerunt ante eum. * ‖ In ‖Ioſ.6.d.26
diebus eius ædificauit Hiel de
Bethel, Iericho: in Abiram
primitiuo ſuo fundauit eam, & in
Segub nouiſſimo ſuo poſuit por-
tas eius: iuxta verbum Domini,
quod locutus fuerat in manu Io-
ſue filij Nun.

CAP. XVII.

1 ET dixit Elias Thesbites de Eccl.48.a.1
A habitatoribus Galaad ad A- Iac.5.d.17
chab: Viuit Dominus Deus Iſ-
rael, in cuius conſpectu ſto,
ſi erit annis his ros & pluuia,
niſi iuxta oris mei verba.
2 * Et factum eſt verbum Do-
3 mini ad eum, dicens: * Re-
cede hinc, & vade contra
Orientem, & abſcondere in Tor-
rente carith, qui eſt contra Ior-
4 danem, * & ibi de torrente bi-
bes: coruisq. præcepi vt paſcant
5 te ibi. * Abijt ergo, & fecit iux-
ta verbum Domini: cumq. abijſ-
ſet, ſedit in Torrente carith, qui
eſt con-

eſt contra Iordanem.* Corui quo- 6
que deferebant ei panem & car-
nes mane, ſimiliter panem & car-
nes veſperi, & bibebat de torren-
te. * Poſt dies autem ſiccatus eſt 7
torrens: non enim pluerat ſuper
terram. * Factus eſt ergo ſermo 8
Domini ad eum, dicens: * Sur- B
ge, & vade in Sarephta Sidonio- 9
rum, & manebis ibi: præcepi e-
nim ibi mulieri viduæ vt paſcat te.
‖ Luc. 4. d. 26 * ‖ Surrexit, & abiit in Sarephta. 10
Cumq. veniſſet ad portam ciui-
tatis, apparuit ei mulier vidua
colligens ligna, & vocauit eam,
dixitq. ei: Da mihi paululum a-
quæ in vaſe, vt bibam. * Cumq. 11
illa pergeret vt afferret, clamauit
poſt tergum eius, dicens: Affer
mihi, obſecro, & buccellam panis
in manu tua. * Quæ reſpondit: 12
Viuit Dominus Deus tuus, quia
non habeo panem, niſi quantum
pugillus capere poteſt farinæ in hy
dria, & paululum olei in lecytho:
en colligo duo ligna vt ingrediar
& faciam illum mihi & filio meo,
vt comedamus, & moriamur.
* Ad quam Elias ait: Noli time- 13
re, ſed vade, & fac ſicut dixiſti: C
verumtamen mihi primum fac de
ipſa farinula ſubcinericium panem
paruulum, & affer ad me: tibi
autem & filio tuo facies poſtea.
* Hæc autem dicit Dominus Deus 14
Iſrael: Hydria farinæ non defi-
ciet, nec lecythus olei minuetur
vſque ad diem, in qua Dominus
daturus eſt pluuiam ſuper faciem
terræ. * Quæ abiit, & fecit iuxta 15
verbum Eliæ: & comedit ipſe, &
illa, & domus eius: & ex illa die
* hydria farinæ non defecit, & le- 16
cythus olei non eſt imminutus,
iuxta verbum Domini, quod locu-
tus fuerat in manu Eliæ. * Fa- 17
ctum eſt autem poſt hæc, ægrota-
uit filius mulieris matrisfamilias,
& erat languor fortiſſimus ita vt
non remaneret in eo halitus.
* Dixit ergo ad Eliam: Quid mi- 18
hi & tibi vir Dei? ingreſſus es
ad me, vt rememorarentur iniqui-
tates meæ, & interficeres filium D
meum? * Et ait ad eam Elias: Da 19
mihi filium tuum. Tulitq. eum
de ſinu eius, & portauit in cœna-
culum vbi ipſe manebat, & poſuit
ſuper lectulum ſuum. * Et clama- 20
uit ad Dominum, & dixit: Domi-
ne Deus meus, etiam ne viduam,
apud quam ego vtcumque ſuſten-
tor, afflixiſti vt interficeres filium
21 eius? * Et expandit ſe, atque
menſus eſt ſuper puerum tribus vi
cibus, & clamauit ad Dominum,
& ait: Domine Deus meus, reuer-
tatur obſecro anima pueri huius
22 in viſcera eius.* Et exaudiuit Do-
minus vocem Eliæ: & reuerſa eſt
anima pueri intra eum, & reui-
23 xit. * Tulitq. Elias puerum, &
depoſuit eum de cœnaculo in in-
feriorem domum, & tradidit ma-
tri ſuæ, & ait illi: En viuit filius
24 tuus. * Dixitq. mulier ad Eliam:
Nunc, in iſto cognoui quoniam
vir Dei es tu, & verbum Domini
in ore tuo verum eſt.

CAP. XVIII.

1 A POſt dies multos factum eſt ver-
bum Domini ad Eliam, in
anno tertio dicens: Vade, & oſten-
de te Achab, vt dem pluuiam
2 ſuper faciem terræ. * Iuit ergo
Elias, vt oſtenderet ſe Achab:
erat autem fames vehemens in
3 Samaria. * Vocauitq. Achab Ab-
diam diſpenſatorem domus ſuæ:
Abdias autem timebat Dominum
4 valde. * Nam cum interfice-
ret Iezabel prophetas Domini, tu-
lit ille centum prophetas, & abſ-
condit eos quinquagenos & quin-
quagenos in ſpeluncis, & pauit
5 eos pane & aqua. * Dixit ergo
Achab ad Abdiam: Vade in ter-
ram ad vniuerſos fontes aquarum,
& in cunctas valles, ſi forte poſ-
ſimus inuenire herbam, & ſalua-
re equos & mulos, & non peni-
6 tus iumenta intereant. * Diui-
B ſeruntq. ſibi regiones, vt circui-
rent eas: Achab ibat per viam
vnam, & Abdias per viam al-
7 teram ſeorſum. * Cumq. eſſet
Abdias in via, Elias occurrit ei:
qui cum cognouiſſet eum, ceci-
dit ſuper faciem ſuam, & ait:
Num tu es, domine mi, Elias?
8 * Cui ille reſpondit: Ego. Va-
de, & dic domino tuo: Adeſt
9 Elias. * Et ille, Quid peccaui,
inquit, quoniam tradis me ſer-
uum tuum in manu Achab, vt
10 interficiat me? * Viuit Do-
minus Deus tuus, quia non eſt

gens aut regnum, quò non miſerit dominus meus te requirens:
& reſpondentibus cunctis: Non
eſt hic: adiurauit regna ſingula
& gentes, eo quòd minime reperiretis. * Et nunc tu dicis mihi: 11
Vade, & dic domino tuo: Adeſt
Elias. * Cumq. receſſero a te, 12
Spiritus Domini aſportabit te in
locum, quem ego ignoro: & ingreſſus nunciabo Achab, & non
inueniens te, interficiet me: ſeruus autem tuus timet Dominum
ab infantia ſua. * Numquid non 13
indicatum eſt tibi domino meo,
quid fecerim cum interficeret Iezabel prophetas Domini, quòd C
abſconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos
& quinquagenos in ſpeluncis, &
pauerim eos pane & aqua? * Et 14
nunc tu dicis: Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias: vt interficiat me? * Et dixit Elias: Viuit 15
Dominus exercituum, ante cuius
vultum ſto, quia hodie apparebo
ei. * Abijt ergo Abdias in occurſum 16
Achab, & indicauit ei: venitq. Achab in occurſum Eliæ.
* Et cum vidiſſet eum, ait: Tune 17
es ille, qui conturbas Iſrael? * Et 18
ille ait: Non ego turbaui Iſrael,
ſed tu, & domus patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, &
ſecuti eſtis Baalim. * Veruntamen 19
nunc mitte, & congrega ad
me vniuerſum Iſrael in monte
Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasq. lucorum quadringentos, qui
comedunt de menſa Iezabel. * Miſit 20
Achab ad omnes filios Iſrael,
& congregauit prophetas in monte Carmeli. * Accedens autem
Elias ad omnem populum, ait: 21
Vſquequo claudicatis in duas partes? D
ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Et non reſpondit ei
populus verbum. * Et ait ruſſus 22
Elias ad populum: Ego remanſi
propheta Domini ſolus: prophetæ autem Baal quadringenti &
quinquaginta viri ſunt. * Dentur 23
nobis duo boues, & illi eligant ſibi bouem vnum, & in fruſta cædentes ponant ſuper ligna,
ignem autem non ſupponant: &
ego faciam bouem alterum, & imponam ſuper ligna, ignem autem

24 non ſupponam. * Inuocate nomina deorum veſtrorum, & ego inuocabo nomen Domini mei: &
Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis po-
25 pulus ait: Optima propoſitio. * Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bouem vnum, & facite
primi, quia vos plures eſtis: & inuocate nomina deorum veſtro-
E rum, ignemq. non ſupponatis.
26 * Qui cum tuliſſent bouem, quem
dederat eis, fecerunt: & inuocabant nomen Baal de mane vſque
ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui
reſponderet: tranſiliebantq. alta-
27 re quod fecerant. * Cumq. eſſet
iam meridies, illudebat illis Elias,
dicens: Clamate voce maiore:
Deus enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut in
itinere, aut certe dormit, vt exci-
28 tetur. * Clamabant ergo voce magna, & incidebant ſe iuxta ritum
ſuum cultris & lanceolis, donec
29 perfunderentur ſanguine. * Poſtquam autem tranſijt meridies, &
illis prophetantibus venerat tempus, quo ſacrificium offerri ſolet,
nec audiebatur vox, nec aliquis
reſpondebat, nec attendebat oran-
30 tes: * dixit Elias omni populo:
Venite ad me. Et accedente ad ſe
populo, curauit altare Domini,
31 quod deſtructum fuerat. * Et tulit duodecim lapides iuxta numerum tribuum filiorum Iacob, ad
quem factus eſt ſermo Domini,
dicens: ‖ Iſrael erit nomen tuum. ‖ Gen. 32. f.
32 * Et ædificauit de lapidibus altare 28
in nomine Domini: fecitq. aquæductum,
F ductum, quaſi per duas aratiuncu-
33 las in circuitu altaris, * & compoſuit ligna: diuiſitq. per membra
34 bouem, & poſuit ſuper ligna, * &
ait: Implete quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper holocauſtum, & ſuper ligna. Ruſſumq.
dixit: Etiam ſecundo hoc facite.
Qui cum feciſſent ſecundo, ait:
Etiam tertiò idipſum facite. Fe-
35 ceruntq. tertiò, * & currebant aquæ circum altare, & foſſa aquæ-
36 ductus repleta eſt. * Cumq. iam
tempus eſſet vt offerretur holocauſtum, accedens Elias propheta,
ait: Domine Deus Abraham, &
Iſaac, & Iſrael, oſtende hodie quia
tu es Deus Iſrael, & ego ſeruus
tuus,

tuus, & iuxta præceptum tuum fe-
ci omnia verba hæc. * Exaudi me 37
Domine, exaudi me: vt diſcat po-
pulus iſte, quia tu es Dominus
Deus, & tu conuertiſti cor eorum
iterum. * Cecidit autem ignis Do- 38
mini, & vorauit holocauſtum, &
ligna, & lapides, puluerem quo-
que, & aquam, quæ erat in aquæ-
ductu lambens. * Quod cum vi- 39
diſſet omnis populus, cecidit in fa-
ciem ſuam, & ait: Dominus ipſe
eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus.
* Dixitq. Elias ad eos: Apprehen- 40
dite prophetas Baal, & ne vnus G
quidem effugiat ex eis. Quos cum
apprehendiſſent, duxit eos Elias
ad Torrentem Ciſon, & interfecit
eos ibi. * Et ait Elias ad Achab: 41
Aſcende, comede, & bibe: quia ſo-
nus multæ pluuiæ eſt. * Aſcendit 42
Achab vt comederet & biberet:
Elias autem aſcendit in verticem
Carmeli, & pronus in terram po-
ſuit faciem ſuam inter genua ſua,
* & dixit ad puerum ſuum: Aſcen 43
de, & proſpice contra mare. Qui
cum aſcendiſſet, & contemplatus
eſſet, ait: Non eſt quidquam.
Et rurſum ait illi: Reuertere ſe-
ptem vicibus. * In ſeptima autem 44
vice, Ecce nubecula parua quaſi
veſtigium hominis aſcendebat de
mari. Qui ait: Aſcende, & dic
Achab: Iunge currum tuum &
deſcende, ne occupet te pluuia.
* Cumq. ſe verteret huc atque 45
illuc, ecce cæli contenebrati ſunt,
& nubes, & ventus, & facta eſt
pluuia grandis. Aſcendens ita-
que Achab abijt in Iezrahel: * & 46
manus Domini facta eſt ſuper E-
liam, accinctiſq. lumbis curre-
bat ante Achab, donec veniret
in Iezrahel.

CAP. XIX.

NVnciauit autem Achab Ieza- 1
bel omnia quæ fecerat Elias, A
& quo modo occidiſſet vniuerſos
prophetas gladio. * Miſitq. Ie- 2
zabel nuncium ad Eliam, dicens:
Hæc mihi faciant dij, & hæc ad-
dant, niſi hac hora cras poſue-
ro animam tuam ſicut animam
vnius ex illis. * Timuit ergo E- 3
lias, & ſurgens abijt quocumque
eum ferebat voluntas: venitq. in
Berſabee Iuda, & dimiſit ibi pue-
4 rum ſuum, * & perrexit in de-
ſertum, viam vnius diei. Cumq.
veniſſet, & ſederet ſubter vnam
iuniperum, petiuit animæ ſuæ vt
moreretur. & ait: Sufficit mihi
Domine, tolle animam meam:
neque enim melior ſum, quàm
5 patres mei. * Proiecitq. ſe, &
obdormiuit in vmbra iuniperi:
& ecce Angelus Domini tetigit
eum, & dixit illi: Surge, & co-
6 mede. * Reſpexit, & ecce ad
B caput ſuum ſubcinericius panis,
& vas aquæ: comedit ergo, &
bibit, & rurſum obdormiuit.
7 * Reuerſusq. eſt Angelus Domi-
ni ſecundo, & tetigit eum, dixitq.
illi: Surge, comede: grandis enim
8 tibi reſtat via. * Qui cum ſurre-
xiſſet, comedit & bibit, & ambu-
lauit in fortitudine cibi illius qua-
draginta diebus, & quadraginta
noctibus, vſque ad montem Dei
9 Horeb. * Cumq. veniſſet illuc,
manſit in ſpelunca: & ecce ſermo
Domini ad eum, dixitq. illi: Quid
10 hic agis Elia? * At ille reſpondit:
Zelo zelatus ſum pro Domino
Deo exercituum, quia dereliquc-
runt pactum tuum filij Iſrael: al-
taria tua deſtruxerunt, prophetas
tuos occiderunt gladio, derelictus
ſum ego ſolus, & quærunt ani-
11 mam meam vt auferant eam. * Et
C ait ei: Egredere, & ſta in monte
coram Domino: & ecce Dominus
tranſit, & ſpiritus grandis & fortis
ſubuertens montes, & conterens
petras ante Dominum: non in ſpi-
ritu Dominus, poſt ſpiritum com-
motio: non in commotione Do-
12 minus, * & poſt commotionem
ignis: non in igne Dominus, &
poſt ignem ſibilus auræ tenuis.
13 * Quod cum audiſſet Elias, ope-
ruit vultum ſuum pallio, & egreſ-
ſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ, & ec-
ce vox ad eum dicens: Quid hic
14 agis Elia? * Et ille reſpondit: Ze-
lo zelatus ſum pro Domino Deo
exercituum: || quia dereliquerunt || Rom. 11,
pactum tuum filij Iſrael: altaria a. 3
tua deſtruxerunt, prophetas tuos
occiderunt gladio, derelictus ſum
ego ſolus, & quærũt animam meã
15 vt auferant eam. * Et ait Dominus
ad eum: Vade, & reuertere in viam
tuam per deſertum in Damaſcum:
cumq. perueneris illuc, vnges

Hazael regem ſuper Syriam, * & 16
Iehu filium Namſi vnges regem
ſuper Iſrael: Eliſeum autem fi-
lium Saphat, qui eſt de Abel-
meula, vnges prophetam pro te. D
‖ 4. Reg. 9. a. 1 * ‖ Et erit, quicumque fugerit gla- 17
dium Hazael, occidet eum Ie-
hu: & quicumque fugerit gla-
dium Iehu, interficiet eum Eli-
‖ Rom. 11. a. 4 ſeus. * ‖ Et derelinquam mihi in 18
Iſrael ſeptem millia virorum, quo-
rum genua non ſunt incuruata an-
te Baal, & omne os, quod non
adorauit eum oſculans manus.
* Profectus ergo inde Elias, repe- 19
rit Eliſeum filium Saphat, aran-
tem in duodecim iugis boum. &
ipſe in duodecim iugis boum aran
tibus vnus erat: cumq. veniſſet
Elias ad eum, miſit pallium ſuum
ſuper illum. * Qui ſtatim relictis 20
bobus cucurrit poſt Eliam, & ait:
Oſculer, oro, patrem meum, &
matrem meam, & ſic ſequar te.
Dixitq. ei: Vade, & reuertere:
quod enim meum erat, feci tibi.
* Reuerſus autem ab eo, tulit par 21
boum, & mactauit illud, & in ara-
tro boum coxit carnes, & dedit po
pulo, & comederunt: conſurgensq.
abijt, & ſecutus eſt Eliam, & mi-
niſtrabat ei.

CAP. XX.

PORro Benadad rex Syriæ, con- 1
gregauit omnem exercitum A
ſuum, & triginta duos reges ſe-
cum, & equos, & currus: & a-
ſcendens pugnabat contra Sama-
riam, & obſidebat eam. * Mit- 2
tensq. nuncios ad Achab regem
Iſrael in ciuitatem, * ait: Hæc 3
dicit Benadad: Argentum tuum,
& aurum tuum meum eſt: & vxo-
res tuæ, & filij tui optimi, mei
ſunt. * Reſponditq. rex Iſrael: 4
Iuxta verbum tuum, domine mi
rex, tuus ſum ego, & omnia mea.
* Reuertentesq. nuncij, dixerunt: 5
Hæc dicit Benadad, qui miſit nos
ad te: Argentum tuum, & au-
rum tuum, & vxores tuas, & filios
tuos dabis mihi. * Cras igitur 6
hac eadem hora mittam ſeruos
meos ad te, & ſcrutabuntur do-
mum tuam, & domum ſeruorum
tuorum: & omne, quod eis pla-
cuerit, ponent in manibus ſuis,
& auferent. * Vocauit autem rex 7
Iſrael omnes ſeniores terræ, &
ait: Animaduertite, & videte,
quoniam inſidietur nobis. miſit
enim ad me pro vxoribus meis, &
B filijs, & pro argento & auro:
8 & non abnui. * Dixeruntq. om-
nes maiores natu, & vniuerſus
populus ad eum: Non audias,
9 neque acquieſcas illi. * Reſpondit
itaque nuncijs Benadad: Dicite
domino meo regi: Omnia pro-
pter quæ miſiſti ad me ſeruum
tuum in initio, faciam: hanc au-
tem rem facere non poſſum.
10 * Reuerſiq. nuncij retulerunt ei.
Qui remiſit, & ait: Hæc faciant
mihi dij, & hæc addant, ſi ſuffe-
cerit puluis Samariæ pugillis om-
11 nis populi, qui ſequitur me. * Et
reſpondens rex Iſrael, ait: Dicite
ei: Ne glorietur accinctus æque
12 vt diſcinctus. * Factum eſt au-
tem, cum audiſſet Benadad ver-
bum iſtud, bibebat ipſe & reges in
vmbraculis, & ait ſeruis ſuis: Cir-
cumdate ciuitatem. Et circum-
13 dederunt eam. * Et ecce prophe-
ta vnus accedens ad Achab regem
Iſrael, ait ei: Hæc dicit Dominus:
Certe vidiſti omnem multitudi-
nem hanc nimiam? ecce, ego tra-
dam eam in manu tua hodie:
vt ſcias, quia ego ſum Dominus.
14 * Et ait Achab: Per quem? Di-
xitq. ei: Hæc dicit Dominus: Per
C pediſſequos principum prouincia-
rum. Et ait: Quis incipiet præ-
15 liari? Et ille dixit: Tu. * Recen-
ſuit ergo pueros principum pro-
uinciarum, & reperit numerum
ducentorum triginta duorum: &
recenſuit poſt eos populum, om-
nes filios Iſrael, ſeptem millia.
16 * & egreſſi ſunt meridie. Bena-
dad autem bibebat temulentus in
vmbraculo ſuo, & reges triginta
duo cum eo, qui ad auxilium eius
17 venerant. * Egreſſi ſunt autem
pueri principum prouinciarum in
prima fronte. Miſit itaque Bena-
dad. Qui nunciauerunt ei, dicen-
tes: Viri egreſſi ſunt de Samaria.
18 * Et ille ait: Siue pro pace ve-
niunt, apprehendite eos viuos: ſi-
ue vt prælientur, viuos eos capi-
19 te. * Egreſſi ſunt ergo pueri prin-
D cipum prouinciarum, ac reliquus
20 exercitus ſequebatur: * & percuſ-
ſit vnuſquiſque virum, qui contra
ſe veniebat: fugeruntq. Syri, &

perſe-

perſecutus eſt eos Iſrael . Fugit
quoque Benadad rex Syriæ in e-
quo cum equitibus ſuis . * Nec- 21
non egreſſus rex Iſrael percuſſit e-
quos & currus,& percuſſit Syriam
plaga magna . * (Accedens autem 22
propheta ad regem Iſrael , dixit
ei : Vade , & confortare , & ſcito,
& vide quid facias : ſequenti e-
nim anno rex Syriæ aſcendet con-
tra te .) * Serui vero regis Syriæ 23
dixerunt ei : Dij montium ſunt
dij eorum,ideo ſuperauerunt nos:
ſed melius eſt vt pugnemus con-
tra eos in campeſtribus, & obtine-
bimus eos . * Tu ergo verbum 24
hoc fac : Amoue reges ſingulos
ab exercitu tuo , & pone princi-
pes pro eis : * & inſtaura nume- 25
rum militum, qui ceciderunt de
tuis , & equos ſecundum equos
priſtinos , & currus ſecundum
currus , quos ante habuiſti : &
pugnabimus contra eos in cam-
peſtribus , & videbis quod obti-
nebimus eos . Credidit conſilio
eorum, & fecit ita . * Igitur poſt- 26
quam annus tranſierat , recenſuit E
Benadad Syros, & aſcendit in A-
phec vt pugnaret contra Iſrael .
* Porro filij Iſrael recenſiti ſunt, 27
& acceptis cibarijs profecti ex
aduerſo, caſtraq. metati ſunt con-
tra eos, quaſi duo parui greges
caprarum : Syri autem repleue-
runt terram . (* Et accedens vnus 28
vir Dei , dixit ad regem Iſrael :
Hæc dicit Dominus : Quia dixe-
runt Syri : Deus montium eſt Do-
minus , & non eſt Deus Vallium :
dabo omnem multitudinem hanc
grandem in manu tua , & ſcietis
quia ego ſum Dominus.) * Diri- 29
gebantq. ſeptem diebus ex aduer-
ſo hi , atque illi acies , ſeptima
autem die commiſſum eſt bellum:
percuſſeruntq. filij Iſrael de Syris
centum millia peditum in die
vna . * Fugerunt autem qui re- 30
manſerant in Aphec , in ciuita-
tem: & cecidit murus ſuper viginti
ſeptem millia hominum , qui re-
manſerant . Porro Benadad fu-
giens ingreſſus eſt ciuitatem , in
cubiculum quod erat intra cubi-
culum . * dixeruntq. ei ſerui ſui : 31
Ecce , audiuimus quod reges do-
mus Iſrael clementes ſint : pona-
mus itaque ſaccos in lumbis no-
ſtris, & funiculos in capitibus no-
ſtris , & egrediamur ad regem
F Iſrael : forſitan ſaluabit animas
32 noſtras . * Accinxerunt ſaccis
lumbos ſuos, & poſuerunt funicu-
los in capitibus ſuis , veneruntq.
ad regem Iſrael , & dixerunt ei :
Seruus tuus Benadad dicit : Viuat,
oro te , anima mea . Et ille ait :
Si adhuc viuit , frater meus eſt .
33 * Quod acceperunt viri pro omi-
ne : & feſtinantes rapuerunt ver-
bum ex ore eius, atque dixerunt :
Frater tuus Benadad . Et dixit eis:
Ite,& adducite eum ad me. Egreſ-
ſus eſt ergo ad eum Benadad , &
leuauit eum in currum ſuum .
34 * Qui dixit ei : Ciuitates,quas tu-
lit pater meus a patre tuo , red-
dam : & plateas fac tibi in Dama-
ſco , ſicut fecit pater meus in Sa-
maria , & ego fœderatus recedam
a te . Pepigit ergo fœdus , & di-
35 miſit eum . * Tunc vir quidam
de filijs prophetarum dixit ad ſo-
cium ſuum in ſermone Domini :
Percute me . At ille noluit percu-
36 tere . * Cui ait : Quia noluiſti au-
dire vocem Domini , ecce recedes
a me , & percutiet te leo . Cumq.
paululum receſſiſſet ab eo,inuenit
37 eum leo , atque percuſſit . * Sed
G & alterum inueniens virum , di-
xit ad eum : Percute me. Qui per-
38 cuſſit eum , & vulnerauit. * Abijt
ergo propheta , & occurrit regi in
via,& mutauit aſperſione pulueris
39 os & oculos ſuos . * Cumq. rex
tranſiſſet , clamauit ad regem , &
ait : Seruus tuus egreſſus eſt ad
præliandum cominus : cumq. fu-
giſſet vir vnus , adduxit eum qui-
dam ad me, & ait : Cuſtodi virum
iſtum : qui ſi lapſus fuerit,erit ani-
ma tua pro anima eius, aut ta-
40 lentum argenti appendes . * Dum
autem ego turbatus huc illucq.
me verterem , ſubito non compa-
ruit . Et ait rex Iſrael ad eum :
Hoc eſt iudicium tuum,quod ipſe
41 decreuiſti . * At ille ſtatim abſter-
ſit puluerem de facie ſua , & co-
gnouit eum rex Iſrael, quod eſſet
42 de prophetis. * Qui ait ad eum :
Hæc dicit Dominus: ‖ Quia dimi- ‖ 3.22.f.32
ſiſti virum dignum morte de ma-
nu tua , erit anima tua pro anima
eius , & populus tuus pro populo
43 eius * Reuerſus eſt igitur rex Iſrael
in domum ſuã, audire contemnẽs,
& furibundus venit in Samariam .

CAP. XXI.

POſt verba autem hæc, tempo- 1
re illo vinea erat Naboth Iez- A
rahelitæ, qui erat in Iezrahel, iuxta
palatium Achab regis Samariæ.
* Locutus eſt ergo Achab ad Na- 2
both, dicens: Da mihi vineam
tuam, vt faciam mihi hortum ole-
rum, quia vicina eſt, & prope do-
mum meam, daboq. tibi pro ea
vineam meliorem: aut ſi commo-
dius tibi putas, argenti pretium,
quanto digna eſt. * Cui reſpondit 3
Naboth: Propitius ſit mihi Domi-
nus, ne dem hereditatem patrum
meorum tibi. * Venit ergo Achab 4
in domum ſuam indignans, &
frendens ſuper verbo, quod locu-
tus fuerat ad eum Naboth Iez-
rahelites, dicens: Non dabo tibi B
hereditatem patrum meorum. Et
proijciens ſe in lectulum ſuum,
auertit faciem ſuam ad parietem,
& non comedit panem. * Ingreſ- 5
ſa eſt autem ad eum Iezabel vxor
ſua, dixitq. ei: Quid eſt hoc, vnde
anima tua contriſtata eſt? & qua-
re non comedis panem? * Qui re- 6
ſpondit ei: Locutus ſum Naboth
Iezrahelitæ, & dixi ei: Da mihi
vineam tuam, accepta pecunia:
aut, ſi tibi placet, dabo tibi vineam
meliorem pro ea. Et ille ait: Non
dabo tibi vineam meam. * Dixit 7
ergo ad eum Iezabel vxor eius:
Grandis auctoritatis es, & bene
regis regnum Iſrael. Surge, & co-
mede panem, & æquo animo eſto,
ego dabo tibi vineā Naboth Iez- C
rahelitæ. * Scripſit itaque litteras 8
ex nomine Achab, & ſignauit eas
annulo eius, & miſit ad maiores
natu, & optimates, qui erant in
ciuitate eius, & habitabant cum
Naboth. * Litterarum autem hæc 9
erat ſententia: Prædicate ieiuniū,
& ſedere facite Naboth inter pri-
mos populi, * & ſubmittite duos 10
viros filios Belial contra eum, &
falſum teſtimonium dicant: Bene-
dixit Deum & regem: & educite
eum, & lapidate, ſicq. moriatur.
* Fecerunt ergo ciues eius maiores 11
natu & optimates, qui habitabant
cum eo in vrbe, ſicut præceperat
eis Iezabel, & ſicut ſcriptum erat
in litteris quas miſerat ad eos:
* prædicauerunt ieiunium, & ſede- 12
re fecerunt Naboth inter primos D
13 populi. * Et adductis duobus viris
filijs diaboli, fecerunt eos ſedere
contra eum: at illi, ſcilicet vt viri
diabolici, dixerunt contra eum
teſtimonium coram multitudine:
Benedixit Naboth Deū & regem:
quam ob rem eduxerunt eum ex-
tra ciuitatem, & lapidibus inter-
14 fecerunt. * Miſeruntq. ad Iezabel,
dicentes: Lapidatus eſt Naboth,
15 & Mortuus eſt. * Factum eſt au-
tem, cum audiſſet Iezabel lapida-
tum Naboth, & mortuum, locuta
eſt ad Achab: Surge, & poſſide
vineam Naboth Iezrahelitæ, qui
noluit tibi acquieſcere, & dare
eam accepta pecunia: non enim
viuit Naboth, ſed mortuus eſt.
16 * Quod cum audiſſet Achab, mor-
tuum videlicet Naboth, ſurrexit,
& deſcendebat in vineam Naboth
Iezrahelitæ, vt poſſideret eam.
17 * Factus eſt igitur ſermo Domini
18 ad Eliam Theſbiten, dicens: * Sur-
E ge, & deſcēde in occurſum Achab
regis Iſrael, qui eſt in Samaria:
ecce ad vineam Naboth deſcēdit,
19 vt poſſideat eam: * & loqueris ad
eum, dicens: Hæc dicit Dominus:
Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et
poſt hæc addes: Hæc dicit Domi-
nus: ‖ In loco hoc, in quo linxe- ‖ I.22.f.38
runt canes ſanguinem Naboth,
lambēt quoque ſanguinem tuum.
20 * Et ait Achab ad Eliam: Num
Inueniſti me inimicum tibi? Qui
dixit: Inueni, eo quod venunda-
tus ſis, vt faceres malum in con-
21 ſpectu Domini. * ‖ Ecce ego indu- ‖ 4. Reg. 9.
cam ſuper te malum, & demetam b. 8
poſteriora tua, & interficiam de
Achab mingentem ad parietem,
& clauſum & vltimum in Iſrael.
22 * Et dabo domum tuam ſicut ‖ do- ‖ ſ.15.f.29
F mum Ieroboam filij Nabat, & ſi-
cut domum ‖ Baaſa filij Abia: ‖ ſ.16.a.3
quia egiſti, vt me ad iracundiam
prouocares, & peccare feciſti Iſ-
23 rael. * ‖ Sed & de Iezabel locutus ‖ 4. Reg. 9.
eſt Dominus, dicens: Canes co- g. 36
medent Iezabel in agro Iezrahel.
24 * Si mortuus fuerit Achab in ciui-
tate, comedent eum canes: ſi au-
tem mortuus fuerit in agro, come-
25 dent eum volucres cæli. * Igitur
non fuit alter talis ſicut Achab,
qui venundatus eſt vt faceret ma-
lum in conſpectu Domini: conci-
tauit enim eum Iezabel vxor ſua,
26 * & abominabilis factus eſt, in

tantum

tantum vt ſequeretur idola, quæ
fecerant Amorrhæi, quos con-
ſumpſit Dominus a facie filiorum
Iſrael.* Itaque cum audiſſet Achab 27
ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta
ſua, & operuit cilicio carnem ſuã,
ieiunauitq. & dormiuit in ſacco,
& ambulauit demiſſo capite. * Et 28
factus eſt ſermo Domini ad Eliam
Theſbiten, dicens: * Nonne vidi- 29
ſti humiliatum Achab coram me?
quia igitur humiliatus eſt mei cau
ſa, non inducam malum in diebus
‖ 4. Reg. 9. f. 26 eius, ſed ‖ in diebus filij ſui infe-
ram malum domui eius.

CAP. XXII.

2. Par. 18. a. 1 TRanſierũt igitur tres anni abſ- 1
que bello inter Syriam & Iſ- A
rael. * In anno autem tertio, de- 2
ſcẽdit Ioſaphat rex Iuda ad regem
Iſrael. (* Dixitq. rex Iſrael ad ſer- 3
uos ſuos: Ignoratis quod noſtra
ſit Ramoth Galaad, & negligimus
tollere eam de manu regis Syriæ?)
*Et ait ad Ioſaphat: Venieſne me- 4
cum ad prælíandũ in Ramoth Ga-
laad? * Dixitq. Ioſaphat ad regem 5
Iſrael: Sicut ego ſum, ita & tu: po
pulus meus, & populus tuus vnum
ſunt: & equites mei, equites tui.
Dixitq. Ioſaphat ad regem Iſrael:
Quære, oro te, hodie ſermonẽ Do-
mini. *Congregauit ergo rex Iſrael 6
prophetas, quadringentos circiter
viros, & ait ad eos: Ire debeo in
Ramoth Galaad ad bellandum, an
quieſcere? Qui reſponderunt:
Aſcende, & dabit eam Dominus
in manu regis. * Dixit autem Io- 7
ſaphat: Non eſt hic propheta Do-
mini quiſpiam, vt interrogemus
per eum? * Et ait rex Iſrael ad Io- 8
ſaphat: Remanſit vir vnus, per B
quem poſſumus interrogare Do-
minum: ſed ego odi eum, quia
non prophetat mihi bonum, ſed
malum, Michæas filius Iemla.
Cui Ioſaphat ait: Ne loquaris ita
rex. * Vocauit ergo rex Iſrael eu- 9
nuchum quendam, & dixit ei: Fe-
ſtina adducere Michæam filium
Iemla. * Rex autem Iſrael, & Io- 10
ſaphat rex Iuda ſedebãt vnuſquiſ-
que in ſolio ſuo veſtiti cultu re-
gio, in area iuxta oſtium portæ
Samariæ, & vniuerſi prophetæ pro-
phetabant in conſpectu eorum.
* Fecit quoque ſibi Sedecias filius 11
Chanaana cornua ferrea, & ait:
Hæc dicit Dominus: His ventila-
bis Syriam, donec deleas eam.
12 *Omneſq. prophetæ ſimiliter pro-
phetabant, dicentes: Aſcende in
Ramoth Galaad, & vade proſpe-
re, & tradet Dominus in manus
13 regis. * Nuncius vero, qui ierat
vt vocaret Michæam, locutus eſt
ad eum, dicens: Ecce ſermones
prophetarum ore vno regi bona
prædicant: ſit ergo ſermo tuus ſi-
milis eorum, & loquere bona.
14 * Cui Michæas ait: Viuit Domi-
nus, quia quodcumque dixerit
15 mihi Dominus, hoc loquar. * Ve-
nit itaque ad regem, & ait illi rex:
Michæa, ire debemus in Ramoth
C Galaad ad præliandum, an ceſſa-
re? Cui ille reſpondit: Aſcende,
& vade proſpere, & tradet eam
16 Dominus in manus regis. * Dixit
autem rex ad eum: Iterum atque
iterum adiuro te, vt non loquaris
mihi niſi quod verum eſt, in no-
17 mine Domini. * Et ille ait: Vidi
cunctũ Iſrael diſperſum in monti-
bus, quaſi oues non habentes pa-
ſtorem. & ait Dominus: Non ha-
bent iſti dominum: reuertatur
vnuſquiſque in domum ſuam in
18 pace. (* Dixit ergo rex Iſrael ad
Ioſaphat: Numquid non dixi ti-
bi, quia non prophetat mihi bo-
19 num, ſed ſemper malum?) * Ille
vero addens, ait: Propterea audi
ſermonem Domini: Vidi Domi-
num ſedẽtem ſuper ſolium ſuum,
& omnem exercitum cæli aſſiſten-
20 tem ei a dextris & a ſiniſtris: * &
ait Dominus: Quis decipiet Achab
regem Iſrael, vt aſcendat, & cadat
in Ramoth Galaad? Et dixit vnus
verba huiuſcemodi, & alius aliter.
21 * Egreſſus eſt autem ſpiritus, &
ſtetit coram Domino, & ait: Ego
decipiam illum. Cui locutus eſt
22 Dominus: In quo? * Et ille ait:
Egrediar, & ero ſpiritus mendax in
D ore omnium prophetarum eius.
Et dixit Dominus: Decipies, &
præualebis: egredere, & fac ita.
23 * Nunc igitur ecce dedit Dominus
ſpiritum mendacij in ore omnium
prophetarum tuorũ, qui hic ſunt,
& Dominus locutus eſt contra te
24 malum. * Acceſſit autem Sedecias
filius Chanaana, & percuſſit Mi-
chæam in maxillam, & dixit: Me-
ne ergo dimiſit Spiritus Domini,
& Io-

& locutus eſt tibi ? * Et ait Mi- 25
chæas : Viſurus es in die illa, quan
do ingredieris cubiculum, intra
cubiculum vt abſcondaris . * Et 26
ait rex Iſrael : Tollite Michæam, &
maneat Apud Amon principem
ciuitatis, & apud Ioas filium Ame-
lech, * & dicite eis : Hæc dicit rex: 27
Mittite virum iſtum in carcerem,
& ſuſtentate eum pane tribulatio-
nis, & aqua anguſtiæ, donec re-
uertar in pace.* Dixitq. Michæas: 28
Si reuerſus fueris in pace, non eſt
locutus in me Dominus . Et ait :
Audite populi omnes. * Aſcendit 29
itaque rex Iſrael, & Ioſaphat rex
Iuda in Ramoth Galaad . * Dixit 30
itaque rex Iſrael ad Ioſaphat : Su-
me arma, & ingredere prælium,
& induere veſtibus tuis . porro
rex Iſrael mutauit habitum ſuum,
& ingreſſus eſt bellum . * Rex au- 31
tem Syriæ præceperat principibus E
curruum triginta duobus, dicens:
Non pugnabitis contra minorem,
& maiorem quempiam, niſi con-
tra regem Iſrael, ſolum . * Cum 32
ergo vidiſſent principes curruum
Ioſaphat, ſuſpicati ſunt quod ip-
ſe eſſet rex Iſrael, & impetu facto
pugnabant contra eum : & excla-
mauit Ioſaphat . * Intellexeruntq. 33
principes curruum quòd non eſſet
rex Iſrael, & ceſſauerunt ab eo.
* Vir autem quidam tetendit ar- 34
cum, in incertum ſagittam diri-
gens, & caſu percuſſit regem Iſrael
inter pulmonem & ſtomachum.
At ille dixit aurigæ ſuo : Verte ma-
num tuam, & eijce me de exerci-
tu, quia grauiter vulneratus ſum.
* Commiſſum eſt ergo prælium 35
in die illa, & rex Iſrael ſtabat in
curru ſuo contra Syros, & mortuus
eſt veſpere: fluebat autem ſanguis
plagæ in ſinum curris, * & præ- 36
co inſonuit in vniuerſo exercitu
antequam ſol occumberet, di-
cens : Vnuſquiſque reuertatur in
ciuitatem, & in terram ſuam.
* Mortuus eſt autem rex, & perla- 37
tus eſt in Samariam : ſepelieruntq.
‖ 3.21.c.19 regem in Samaria, * & ‖ lauerunt 38
currum eius in piſcina Samariæ, F
& linxerũt canes ſanguinem eius,
& habenas lauerunt, iuxta verbum
Domini quod locutus fuerat.*Re- 39
liqua autem ſermonum Achab, &
vniuerſa quæ fecit, & domus
eburnea, quam ædificauit, cun-
ctarumq. vrbium, quas extruxit,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iſrael ?
40 * Dormiuit ergo Achab cum pa-
tribus ſuis, & regnauit Ochozias
41 filius eius pro eo . * Ioſaphat vero
filius Aſa regnare cœperat ſuper
Iudam anno quarto Achab regis
42 Iſrael . * Triginta quinque anno-
rum erat cum regnare cœpiſſet, &
vigintiquinque annis regnauit in
Ieruſalem : nomen matris eius
43 Azuba filia Salai . * Et ambulauit
in omni via Aſa patris ſui, & non
declinauit ex ea : fecitq. quod re-
ctum erat in conſpectu Domini.
44 * Verumtamen excelſa non abſtu-
lit : adhuc enim populus ſacrifica-
bat, & adolebat incenſum in ex-
45 celſis. * Pacemq. habuit Ioſaphat
46 cum rege Iſrael. * Reliqua autem
G verborum Ioſaphat, & opera eius,
quæ geſſit, & prælia, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum
47 dierum regum Iuda ? * Sed & re-
liquias effeminatorum, qui reman
ſerant in diebus Aſa patris eius,
48 abſtulit de terra . * Nec erat tunc
49 rex conſtitutus in Edom . * Rex
vero Ioſaphat fecerat claſſes in
mari, quæ nauigarent in Ophir
propter aurum : & ire non potue-
runt, quia cõfractæ ſunt in Aſion-
50 gaber . * Tunc ait Ochozias filius
Achab ad Ioſaphat : Vadant ſerui
mei cum ſeruis tuis in nauibus. Et
51 noluit Ioſaphat . * Dormiuitq. Io-
ſaphat cum patribus ſuis, & ſe-
pultus eſt cum eis in Ciuitate Da-
uid patris ſui : regnauitq. Ioram
52 filius eius pro eo . * Ochozias au-
tem filius Achab regnare cœperat
ſuper Iſrael in Samaria, anno ſep-
timodecimo Ioſaphat regis Iuda,
regnauitq. ſuper Iſrael duobus an-
53 nis . * Et fecit malum in conſpe-
ctu Domini, & ambulauit in via
patris ſui & matris ſuæ, & in via
Ieroboam filij Nabat, qui pecca-
54 re fecit Iſrael . * Seruiuit quoque
Baal, & adorauit eum, & irri-
tauit Dominum Deum
Iſrael, iuxta omnia
quæ fecerat pa
ter eius.

LIBER

LIBER REGVM QVARTVS,

Secundum Hebræos

MALACHIM SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

PRævaricatus eſt 1
autem Moab A
in Iſrael, poſt-
quã mortuus
eſt Achab.
* Ceciditque 2
Ochozias per
cancellos cœnaculi ſui, quod ha-
bebat in Samaria, & ægrotauit:
miſitq. nuncios, dicens ad eos:
Ite, conſulite Beelzebub deum Ac-
caron, vtrum viuere queam de in-
firmitate mea hac. * Angelus au- 3
tem Domini locutus eſt ad Eliam
Theſbiten, dicens: Surge, & aſcen-
de in occurſum nunciorum regis
Samariæ, & dices ad eos: Num-
quid non eſt Deus in Iſrael, vt
eatis ad conſulendum Beelzebub
deum Accaron? * Quam ob rem 4
hæc dicit Dominus: De lectulo,
ſuper quem aſcendiſti, non deſcen
des, ſed morte morieris. Et abijt
Elias. * Reuerſiq. ſunt nuncij ad 5
Ochoziam. Qui dixit eis: Quare B
reuerſi eſtis? * At illi responde- 6
runt ei: Vir occurrit nobis, & di-
xit ad nos: Ite, & reuertimini ad
regem, qui miſit vos, & dicetis ei:
Hæc dicit Dominus: Numquid,
quia non erat Deus in Iſrael, mit-
tis vt conſulatur Beelzebub deus
Accaron? Idcirco de lectulo, ſu-
per quem aſcendiſti, non deſcen-
des, ſed morte morieris. * Qui 7
dixit eis: Cuius figuræ & habitus
eſt vir ille, qui occurrit vobis, &
locutus eſt verba hæc? * At illi di- 8
xerunt: Vir piloſus, & zona pel-
licea accinctus renibus. Qui ait:
Elias Theſbites eſt. * Miſitq. ad 9
eum quinquagenariũ principem,
& quinquaginta qui erant ſub eo.
Qui aſcendit ad eum: ſedentiq. in
vertice montis, ait: Homo Dei,
10 rex præcepit vt deſcendas. * Re-
C ſpondenſq. Elias, dixit quinqua-
genario: Si homo Dei ſum, de-
ſcendat ignis de cælo, & deuoret
te, & quinquaginta tuos. Deſcen
dit itaque ignis de cælo, & deuo-
rauit eum, & quinquaginta qui
11 erant cum eo. * Ruſumq. miſit
ad eum principem quinquagena-
rium alterum, & quinquaginta
cum eo. Qui locutus eſt illi: Ho-
mo Dei, hæc dicit rex: Feſtina,
12 deſcende. * Reſpondens Elias ait:
Si homo Dei ego ſum, deſcendat
ignis de cælo, & deuoret te, &
quinquaginta tuos. Deſcendit er-
go ignis de cælo, & deuorauit il-
13 lum, & quinquaginta eius. * Ite-
rum miſit principem quinquage-
narium tertium, & quinquaginta
qui erant cum eo. Qui cum veniſ-
ſet, curuauit genua contra Eliam,
& precatus eſt eum, & ait: Ho-
mo Dei, noli deſpicere animam
meam, & animas ſeruorum tuorũ
14 qui mecum ſunt. * Ecce deſcendit
ignis de cælo, & deuorauit duos
principes quinquagenarios pri-
mos, & quinquagenos, qui cum
D eis erant: ſed nunc obſecro vt mi-
15 ſerearis animæ meæ. * Locutus eſt
autem Angelus Domini ad Eliam,
dicens: Deſcende cum eo, ne ti-
meas. Surrexit igitur, & deſcendit
16 cum eo ad regem, * & locutus
eſt ei: Hæc dicit Dominus: Quia
miſiſti nuncios ad conſulendum
Beelzebub deum Accaron, quaſi
non eſſet Deus in Iſrael, a quo
poſſes interrogare ſermonem, ideo
de lectulo, ſuper quem aſcendiſti,
nõ deſcendes, ſed morte morieris.

* Mor-

* Mortuus eſt ergo iuxta ſermo- 17
nem Domini, quem locutus eſt
Elias, & regnauit Ioram frater eius
pro eo, annõ ſecundo Ioram filij
Ioſaphat regis Iudæ: non enim
habebat filium. * Reliqua autem 18
verborum Ochoziæ, quæ operatus
eſt, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro ſermonũ dierum regũ Iſrael?

CAP. II.

FActum eſt autem, cum leua- 1
re vellet Dominus Eliam per A
turbinem in cælum, ibant Elias &
Eliſeus de Galgalis.* Dixitq. Elias 2
ad Eliſeum: Sede hic, quia Domi-
nus miſit me vſque in Bethel. Cui
ait Eliſeus: Viuit Dominus, & vi-
uit anima tua, quia non derelin-
quam te. Cumq. deſcendiſſent
Bethel, * egreſſi ſunt filij prophe- 3
tarum, qui erant in Bethel, ad Eli-
ſeum, & dixerunt ei: Numquid
noſti, quia hodie Dominus tollet
dominum tuum a te? Qui reſpon
dit: Et ego noui: ſilete. * Dixit 4
autem Elias ad Eliſeum: Sede hic,
quia Dominus miſit me in Ieri-
cho. Et ille ait: Viuit Dominus,
& viuit anima tua, quia non de-
relinquam te. Cumq. veniſſent
Iericho, * acceſſerunt filij prophe- 5
tarum, qui erant in Iericho, ad
Eliſeum, & dixerunt ei: Num-
quid noſti quia Dominus hodie
tollet dominum tuum a te? Et ait:
Et ego noui: ſilete.* Dixit autem 6
ei Elias: Sede hic, quia Dominus B
miſit me vſque ad Iordanem. Qui
ait: Viuit Dominus, & viuit ani-
ma tua, quia non derelinquam te.
Ierunt igitur ambo pariter, * & 7
quinquaginta viri de filijs prophe-
tarum ſecuti ſunt eos, qui & ſte-
terunt econtra, longe: illi autem
ambo ſtabant ſuper Iordanem.
* Tulitq. Elias pallium ſuum, & 8
inuoluit illud, & percuſſit aquas,
quæ diuiſæ ſunt in vtramque par-
tem, & tranſierunt ambo per ſic-
cum. * Cumq. tranſiſſent, Elias 9
dixit ad Eliſeum: Poſtula quod
vis vt faciam tibi, antequam tol-
lar a te. Dixitq. Eliſeus: Obſecro
vt fiat in me duplex ſpiritus tuus.
* Qui reſpondit: Rem difficilem 10
poſtulaſti: attamen ſi videris me,
quando tollar a te, erit tibi
quod petiſti: ſi autem non vide-
11 ris, non erit. * Cumq. pergerent,
& incedentes ſermocinarentur, ec-
ce currus igneus, & equi ignei di-
uiſerunt vtrumque: & ‖ aſcendit ‖ 1. Mach.
12 Elias per turbinẽ in cælum, * Eli- 2. c. 58.
C ſeus autem videbat, & clamabat: Eccl. 48. b.
Pater mi, pater mi, currus Iſrael, 13
& auriga eius. Et non vidit eum
amplius: apprehenditq. veſtimen
ta ſua, & ſcidit illa in duas par-
13 tes. * Et leuauit pallium Eliæ,
quod ceciderat ei: reuerſuſq. ſte-
14 tit ſuper ripam Iordanis, * & pal-
lio Eliæ, quod ceciderat ei, per-
cuſſit aquas, & non ſunt diuiſæ.
& dixit: Vbi eſt Deus Eliæ etiam
nunc? Percuſſitq. aquas, & diui-
ſæ ſunt huc, atque illuc, & tran-
15 ſijt Eliſeus. * Videntes autem fi-
lij prophetarum, qui erant in Ie-
richo econtra, dixerunt: Requie-
uit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum.
Et venientes in occurſum eius,
adorauerunt eum proni in terram,
16 * dixeruntq. illi: Ecce, cum ſer-
nis tuis ſunt quinquaginta viri for
tes, qui poſſunt ire, & quærere
dominum tuum, ne forte tulerit
eum Spiritus Domini, & proiece-
rit eum in vnum montium, aut in
vnam vallium. Qui ait: Nolite
17 mittere. * Coegeruntq. eum, do-
nec acquieſceret, & diceret: Mit-
tite. Et miſerunt quinquaginta
viros: qui cum quæſiſſent tribus
18 diebus, non inuenerunt. * Et re-
D uerſi ſunt ad eum: at ille habita-
bat in Iericho, & dixit eis: Num-
quid non dixi vobis: Nolite mit-
19 tere? * Dixerunt quoque viri ciui-
tatis ad Eliſeum: Ecce habitatio
ciuitatis huius optima eſt, ſicut tu
ipſe domine perſpicis: ſed aquæ
20 peſſimæ ſunt, & terra ſterilis.* At
ille ait: Afferte mihi vas nouum,
& mittite in illud ſal. Quod cum
21 attuliſſent, * egreſſus ad fontem
aquarum, miſit in illum ſal, &
ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui
aquas has, & non erit vltra in eis
22 mors, neque ſterilitas. * Sanatæ
ſunt ergo aquæ vſque in diem hãc,
iuxta verbum Eliſei, quod locutus
23 eſt. * Aſcendit autem inde in Be-
thel: cumq. aſcenderet per viam,
pueri parui egreſſi ſunt de ciuita-
te, & illudebant ei, dicentes:
Aſcende calue, aſcende calue.
24 * Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, &
maledixit eis in nomine Domini.
egreſ-

egreſſiq. ſunt duo vrſi de ſaltu, &
lacerauerunt ex eis quadraginta
duos pueros. * Abijt autem inde 25
in montem Carmeli, & inde re-
uerſus eſt in Samariam.

CAP. III.

IOram vero filius Achab regna- 1
uit ſuper Iſrael in Samaria an- A
no decimo octauo Ioſaphat regis
Iudæ. Regnauitq. duodecim an-
nis. * Et fecit malum coram Do- 2
mino, ſed non ſicut pater ſuus &
mater: tulit enim ſtatuas Baal,
quas fecerat pater eius. * Verum- 3
tamen in peccatis Ieroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Iſrael,
adhæſit, nec receſſit ab eis. * Por- 4
ro Meſa rex Moab, nutriebat pe-
cora multa, & ſoluebat regi Iſrael
centum millia agnorum, & centũ
millia arietũ cum velleribus ſuis.
* Cumq. mortuus fuiſſet Achab, 5
præuaricatus eſt fœdus, quod ha-
bebat cum rege Iſrael. * Egreſſus 6
eſt igitur rex Ioram in die illa de
Samaria, & recenſuit vniuerſum
Iſrael.* Miſitq. ad Ioſaphat regem 7
Iuda, dicens: Rex Moab receſſit
a me, veni mecum contra eum ad
prælium. Qui reſpondit: Aſcen-
dam: qui meus eſt, tuus eſt: po-
pulus meus, populus tuus: & equi
mei, equi tui. * Dixitque: Per 8
quam viam aſcendemus? At ille
reſpondit: Per deſertum Idumææ.
* Perrexerunt igitur rex Iſrael, & 9
rex Iuda, & rex Edom, & circuie- B
runt per viam ſeptem dierum, nec
erat aqua exercitui, & iumentis,
quæ ſequebantur eos. * Dixitq. 10
rex Iſrael: Heu heu heu, congre-
gauit nos Dominus tres reges, vt
traderet in manus Moab. * Et ait 11
Ioſaphat: Eſt ne hic propheta Do
mini, vt deprecemur Dominum
per eum? Et reſpondit vnus de ſer
uis regis Iſrael: Eſt hic Eliſeus fi-
lius Saphat, qui fundebat aquam
ſuper manus Eliæ. * Et ait Ioſa- 12
phat: Eſt apud eum ſermo Domi-
ni. Deſcenditq. ad eum rex Iſrael,
& Ioſaphat rex Iuda, & rex Edom.
* Dixit autem Eliſeus ad regem 13
Iſrael: Quid mihi & tibi eſt? va-
de ad prophetas patris tui, & ma-
tris tuæ. Et ait illi rex Iſrael: Qua-
re congregauit Dominus tres re-
ges hos, vt traderet eos in manus

14 Moab? * Dixitq. ad eum Eliſeus:
Viuit Dominus exercituum, in cu-
ius conſpectu ſto, quòd ſi non vul-
tum Ioſaphat regis Iudæ erubeſce-
rem, non attendiſſem quidem te,
15 nec reſpexiſſem. * Nunc autem ad-
C ducite mihi pſaltem. Cumq. ca-
neret pſaltes, facta eſt ſuper eum
16 manus Domini, & ait: * Hæc di-
cit Dominus: Facite alueum tor-
17 rentis huius foſſas, & foſſas. * Hæc
enim dicit Dominus: Non vide-
bitis ventum, neque pluuiam: &
alueus iſte replebitur aquis, & bi-
betis vos, & familiæ veſtræ, &
18 iumenta veſtra. * Parumq. eſt hoc
in conſpectu Domini: inſuper tra-
det etiam Moab in manus veſtras.
19 * Et percutietis omnem ciuitatem
munitam, & omnem vrbem ele-
ctam, & vniuerſum lignum fru-
ctiferum ſuccidetis, cunctosq. fon-
tes aquarum obturabitis, & om-
nem agrum egregium operietis la-
20 pidibus. * Factum eſt igitur mane,
quando ſacrificium offerri ſolet,
& ecce, aquæ veniebant per viam
Edom, & repleta eſt terra aquis.
21 * Vniuerſi autem Moabitæ audien
tes quòd aſcendiſſent reges vt pu-
gnarent aduerſum eos, conuoca-
uerunt omnes qui accincti erant
balteo deſuper, & ſteterunt in ter-
22 minis. * Primoq. mane ſurgentes,
& orto iam ſole ex aduerſo aqua-
rum, viderunt Moabitæ econtra
aquas rubras quaſi ſanguinem,
23 * dixeruntque: Sanguis gladij eſt:
D pugnauerũt reges contra ſe, & cæſi
ſunt mutuo: nunc perge ad præ-
24 dam Moab. * Perrexeruntq. in ca-
ſtra Iſrael: porro conſurgens Iſ-
rael, percuſſit Moab: at illi fuge-
runt coram eis. Venerunt igitur
qui vicerant, & percuſſerũt Moab,
25 * & ciuitates deſtruxerunt: & om-
nem agrum optimum, mittentes
ſinguli lapides, repleuerunt: &
vniuerſos fontes aquarum obtura-
uerunt: & omnia ligna fructifera
ſucciderunt, ita vt muri tantum
fictiles remanerent: & circumda-
ta eſt ciuitas a fundibularijs, &
26 magna ex parte percuſſa. * Quod
cum vidiſſet rex Moab, præualuiſ-
ſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſep-
tingentos viros educentes gladiũ,
vt irrumperent ad regem Edom:
27 & non potuerunt. * Arripiensq.
filium ſuum primogenitum, qui
regna-

regnaturus erat pro eo, obtulit ho-
locauſtum ſuper murum: & facta
eſt indignatio magna in Iſrael,
ſtatimq. receſſerunt ab eo, & re-
uerſi ſunt in terram ſuam.

CAP. IIII.

MVlier autem quædam de 1
vxoribus prophetarum cla- A
mabat ad Eliſeum, dicens: Ser-
uus tuus vir meus mortuus eſt, &
tu noſti quia ſeruus tuus fuit ti-
mens Dominum: & ecce creditor
venit vt tollat duos filios meos ad
ſeruiendum ſibi. * Cui dixit Eli- 2
ſeus: Quid vis vt faciam tibi? Dic
mihi, quid habes in domo tua?
At illa reſpondit: Non habeo an-
cilla tua quidquam in domo mea,
niſi parum olei, quo vngar. * Cui 3
ait: Vade, pete mutuo ab omni-
bus vicinis tuis vaſa vacua non
pauca. * Et ingredere, & claude 4
oſtium tuum, cum intrinſecus
fueris tu, & filij tui: & mitte inde
in omnia vaſa hæc: & cum plena
fuerint, tolles. * Iuit itaque mu- 5
lier, & clauſit oſtium ſuper ſe,
& ſuper filios ſuos: illi offerebant
vaſa, & illa infundebat. * Cumq. 6
plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium
ſuum: Affer mihi adhuc vas.
Et ille reſpondit: Non habeo. Ste-
titq. oleum. * Venit autem illa, 7
& indicauit homini Dei. Et ille, B
Vade, inquit, vende oleum, &
redde creditori tuo: tu autem, &
filij tui viuite de reliquo. * Facta 8
eſt autem quædam dies, & tranſi-
bat Eliſeus per Sunam: erat autem
ibi mulier magna, quæ tenuit eũ
vt comederet panem: cumq. fre-
quenter inde tranſiret, diuertebat
ad eam vt comederet panem.
* Quæ dixit ad virum ſuum: Ani- 9
maduerto quod vir Dei ſanctus
eſt iſte, qui tranſit per nos fre-
quenter. * Faciamus ergo ei cœ- 10
naculum paruum, & ponamus ei
in eo lectulum, & menſam, &
ſellam, & candelabrum, vt cum
venerit ad nos, maneat ibi. * Fa- 11
cta eſt ergo dies quædam, & ve-
niens diuertit in cœnaculum, &
requieuit ibi. * Dixitq. ad Giezi 12
puerum ſuum: Voca Sunamiti-
dem iſtam. Qui cum vocaſſet eã,
& illa ſtetiſſet coram eo, * dixit 13
ad puerum ſuum: Loquere ad
eam: Ecce, ſedule in omnibus
miniſtraſti nobis, quid vis vt fa-
ciam tibi? numquid habes nego-
tium, & vis vt loquar regi, ſiue
C principi militiæ? Quæ reſpondit:
14 In medio populi mei habito. * Et
ait: Quid ergo vult vt faciam ei?
Dixitq. Giezi: Ne quæras: filium
enim non habet, & vir eius ſenex
15 eſt. * Præcepit itaque vt vocaret
eam: quæ cum vocata fuiſſet, &
16 ſtetiſſet ante oſtium, * dixit ad
eam: In tempore iſto, & in hac
eadem hora, ſi vita comes fuerit,
habebis in vtero filium. At illa
reſpondit: Noli quæſo domine
mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ
17 tuæ. * Et concepit mulier, & pe-
perit filium in tempore, & in ho-
ra eadem, qua dixerat Eliſeus.
18 * Creuit autem puer. Et cum eſ-
ſet quædam dies, & egreſſus iſſet
19 ad patrem ſuum, ad meſſores, * ait
patri ſuo: Caput meum doleo, ca-
put meum doleo. At ille dixit pue-
ro: Tolle, & duc eum ad matrem
20 ſuam. * Qui cum tuliſſet, & du-
D xiſſet eum ad matrem ſuam, po-
ſuit eum illa ſuper genua ſua vſ-
que ad meridiem, & mortuus eſt.
21 * Aſcendit autem, & collocauit
eum ſuper lectulum hominis Dei,
22 & clauſit oſtium: & egreſſa, * vo-
cauit virum ſuum, & ait: Mitte
mecum, obſecro, vnum de pueris,
& aſinam, vt excurram vſque ad
23 hominem Dei, & reuertar. * Qui
ait illi: Quam ob cauſam vadis ad
eum? hodie non ſunt Calendæ, ne-
que Sabbatum. Quæ reſpondit:
24 Vadam. * Strauitq. aſinam, &
præcepit puero: Mina, & propera,
ne mihi moram facias in eundo:
& hoc age quod præcipio tibi.
25 * Profecta eſt igitur, & venit ad
virum Dei in montem Carmeli:
cumq. vidiſſet eam vir Dei econ-
tra, ait ad Giezi puerum ſuum:
26 Ecce Sunamitis illa. * Vade ergo
in occurſum eius, & dic ei: Recte-
ne agitur circa te, & circa virum
tuum, & circa filium tuum? Quæ
27 reſpondit: Recte. * Cumq. ve-
niſſet ad virum Dei in montem,
apprehendit pedes eius: & acceſſit
Giezi vt amoueret eam. Et ait
E homo Dei: Dimitte illam: anima
enim eius in amaritudine eſt, &
Dominus celauit a me, & non in-
28 dicauit mihi. * Quæ dixit illi: Nũ-
quid

quid petiui filium a Domino meo?
numquid non dixi tibi: Ne illu-
das me? * Et ille ait ad Giezi: 29
Accinge lumbos tuos, & tolle ba-
culum meum in manu tua, & va-
de. Si occurrerit tibi homo, non
ſalutes eum: & ſi ſalutauerit te
quiſpiam, non reſpondeas illi: &
pones baculum meum ſuper faciẽ
pueri. * Porro mater pueri ait: 30
Viuit Dominus, & viuit anima
tua, non dimittam te. Surrexit
ergo, & ſecutus eſt eam. * Giezi 31
autem præceſſerat ante eos, & po-
ſuerat baculum ſuper faciem pue-
ri, & non erat vox, neque ſenſus:
reuerſusq. eſt in occurſum eius, &
nunciauit ei, dicens: Non ſurrexit
puer. * Ingreſſus eſt ergo Eliſeus 32
domum, & ecce puer mortuus ia-
cebat in lectulo eius. * ingreſſusq. 33
clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper
puerum: & orauit ad Dominum.
* Et aſcendit, & incubuit ſuper 34
puerum: poſuitq. os ſuum ſuper F
os eius, & oculos ſuos ſuper ocu-
los eius, & manus ſuas ſuper ma-
nus eius: & incuruauit ſe ſuper
eum, & calefacta eſt caro pueri.
* At ille reuerſus, deambulauit in 35
domo, ſemel huc atque illuc: &
aſcẽdit, & incubuit ſuper eum:
& oſcitauit puer ſepties, aperuitq.
oculos. * At ille vocauit Giezi, & 36
dixit ei: Voca Sunamitidem hanc.
Quæ vocata, ingreſſa eſt ad eum.
Qui ait: Tolle filium tuum. * Ve- 37
nit illa, & corruit ad pedes eius,
& adorauit ſuper terram: tulitq.
filium ſuum, & egreſſa eſt, * & 38
Eliſeus reuerſus eſt in Galgala.
Erat autem fames in terra, & fi-
lij prophetarum habitabant co-
ram eo. dixitq. vni de pueris ſuis:
Pone ollam grandem, & coque
pulmentum filijs prophetarum.
* Et egreſſus eſt vnus in agrum vt 39
colligeret herbas agreſtes: inue- G
nitq. quaſi vitem ſiluestrem, &
collegit ex ea colocynthidas agri,
& impleuit pallium ſuum, & re-
uerſus concidit in ollam pulmen-
ti: neſciebat enim quid eſſet.
* Infuderunt ergo ſocijs, vt come- 40
derent: cumq. guſtaſſent de co-
ctione, clamauerunt, dicẽtes: Mors
in olla vir Dei. Et non potuerunt
comedere. * At ille, Afferte, inquit, 41
farinam. Cumq. tuliſſent, miſit in
ollam, & ait: Infunde turbæ, vt co-
medant. Et non fuit amplius quid-
42 quam amaritudinis in olla. * Vir
autem quidam venit de Baalſaliſa
deferens viro Dei panes primitia-
rum, viginti panes hordeaceos, &
frumentum nouum in pera ſua. At
ille dixit: Da populo, vt comedat.
43 * Reſponditq. ei miniſter eius:
Quantum eſt hoc, vt apponam
centum viris? Rurſum ille ait: Da
populo, vt comedat: hæc enim di-
cit Dominus: Comedent, & ſu-
44 pererit. * Poſuit itaque coram eis:
qui comederunt, & ſuperfuit iux-
ta verbum Domini.

CAP. V.

1 NAaman princeps militiæ re-
A gis Syriæ, erat vir magnus
apud dominum ſuum, & honora-
tus: per illum enim dedit Dominus
ſalutem Syriæ: erat autem vir for-
2 tis & diues, ſed leproſus. * Por-
ro de Syria egreſſi fuerant latrun-
culi, & captiuam duxerunt de
Terra Iſrael puellam paruulam,
quæ erat in obſequio vxoris Naa-
3 man, * quæ ait ad dominam ſuã:
Vtinam fuiſſet dominus meus ad
prophetam, qui eſt in Samaria:
profecto curaſſet eum a lepra,
4 quam habet. * Ingreſſus eſt ita-
que Naaman ad dominum ſuum,
& nunciauit ei, dicens: Sic & ſic
locuta eſt puella de Terra Iſrael.
5 * Dixitq. ei rex Syriæ: Vade, &
B mittam litteras ad regem Iſrael.
Qui cum profectus eſſet, & tuliſ-
ſet ſecum decem talenta argenti,
& ſex millia aureos, & decem
6 mutatoria veſtimentorum, * de-
tulit litteras ad regem Iſrael, in
hæc verba: Cum acceperis epi-
ſtolam hanc, ſcito quòd miſerim
ad te Naaman ſeruum meum,
7 vt cures eum a lepra ſua. * Cumq.
legiſſet rex Iſrael litteras, ſcidit
veſtimenta ſua, & ait: Numquid
Deus ego ſum, vt occidere poſ-
ſim, & viuificare, quia iſte miſit
ad me, vt curem hominem a le-
pra ſua? animaduertite, & vide-
te quòd occaſiones quærat aduer-
8 ſum me. * Quod cum audiſſet
Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videlicet
C regem Iſrael veſtimenta ſua, mi-
ſit ad eum, dicens: Quare ſcidi-
ſti veſtimenta tua? veniat ad me,
& ſciat eſſe prophetam in Iſrael.

* Venit ergo Naaman cum equis, 9
& curribus, & ſtetit ad oſtium
domus Eliſei: * miſitq. ad eum 10
Eliſeus nuncium, dicens: Vade,
& lauare ſepties in Iordane, & re-
cipiet ſanitatem caro tua, atque
mundaberis. * Iratus Naaman 11
recedebat, dicens: Putabam quod
egrederetur ad me, & ſtans inuo-
caret nomen Domini Dei ſui, &
tangeret manu ſua locum lepræ,
& curaret me. * Numquid non 12
meliores ſunt Abana, & Pharphar
fluuij Damaſci omnibus aquis Iſ-
rael, vt lauer in eis, & munder?
Cum ergo vertiſſet ſe, & abiret D
indignans, * acceſſerunt ad eum 13
ſerui ſui, & locuti ſunt ei: Pater,
& ſi rem grandē dixiſſet tibi pro-
pheta, certe facere debueras: quan-
to magis quia nunc dixit tibi:
‖ Luc. 4. c. 27
Lauare, & mundaberis? * ‖ De- 14
ſcendit, & lauit in Iordane ſepties
iuxta ſermonem viri Dei, & reſti-
tuta eſt caro eius, ſicut caro pueri
paruuli, & mundatus eſt. * Reuer- 15
ſusq. ad virum Dei cum vniuerſo
comitatu ſuo, venit, & ſtetit co-
ram eo, & ait: Vere ſcio quòd non
ſit alius Deus in vniuerſa terra,
niſi tantum in Iſrael. Obſecro
itaque vt accipias benedictionem
a ſeruo tuo. * At ille reſpondit: 16
Viuit Dominus, ante quem ſto, E
quia non accipiam. Cumq. vim
faceret, penitus non acquieuit.
* Dixitq. Naaman: Vt vis: ſed, 17
obſecro, concede mihi ſeruo tuo
vt tollam onus duorum burdonū
de terra: non enim faciet vltra ſer-
uus tuus holocauſtum, aut victi-
mam dijs alienis, niſi Domino.
* Hoc autem ſolum eſt, de quo 18
depreceris Dominum pro ſeruo
tuo, quando ingredietur dominus
meus templum Remmon, vt ado-
ret: & illo innitente ſuper manum
meam, ſi adorauero in tēplo Rem-
mon, adorante eo in eodem loco,
vt ignoſcat mihi Dominus ſeruo
tuo pro hac re. * Qui dixit ei: 19
Vade in pace. Abijt ergo ab eo
electo terræ tēpore. * Dixitq. Gie- 20
zi puer viri Dei: Pepercit dominus F
meus Naaman Syro iſti, vt non ac-
ciperet ab eo quæ attulit: viuit Do-
minus, quia curram poſt eum, &
accipiam ab eo aliquid. * Et ſecu- 21
tus eſt Giezi poſt tergū Naaman:
quem cum vidiſſet ille currentem
ad ſe, deſilijt de curru in occurſum
eius, & ait: Rectene ſunt omnia?
22 * Et ille ait: Recte. dominus meus
miſit me ad te, dicens: Modo ve-
nerunt ad me duo adoleſcentes de
monte Ephraim, ex filijs prophe-
tarum: da eis talentum argenti, &
23 veſtes mutatorias duplices. * Di-
xitq. Naaman: Melius eſt vt acci-
pias duo talenta. Et coëgit eum,
ligauitq. duo talenta argenti in
duobus ſaccis, & duplicia veſti-
menta, & impoſuit duobus pueris
ſuis, qui & portauerunt coram
24 eo. * Cumq. veniſſet iam veſperi,
G tulit de manu eorum, & repoſuit
in domo, dimiſitq. viros, & abie-
25 runt. * Ipſe autem ingreſſus, ſtetit
coram domino ſuo. Et dixit Eli-
ſeus: Vnde venis Giezi? Qui re-
ſpondit: Non iuit ſeruus tuus quò-
26 quam. * At ille ait: Nonne cor
meum in præſenti erat, quando
reuerſus eſt homo de curru ſuo in
occurſum tui? Nunc igitur acce-
piſti argentum, & accepiſti veſtes
vt emas oliueta, & vineas, & oues,
27 & boues, & ſeruos, & ancillas. * Sed
& lepra Naaman adhærebit tibi,
& ſemini tuo, vſque in ſempiter-
num. Et egreſſus eſt ab eo lepro-
ſus quaſi nix.

CAP. VI.

1 DIxerunt autem filij prophe-
A tarum ad Eliſeum: Ecce lo-
cus, in quo habitamus coram te,
2 anguſtus eſt nobis. * Eamus vſ-
que ad Iordanem, & tollant ſingu-
li de ſilua materias ſingulas, vt
ædificemus nobis ibi locum ad
3 habitandum. Qui dixit: Ite. * Et
ait vnus ex illis: Veni ergo & tu
cum ſeruis tuis. Reſpondit: Ego
4 veniam. * Et abijt cum eis. Cumq.
veniſſent ad Iordanem, cædebant
5 ligna. * Accidit autem, vt cum
vnus materiam ſuccidiſſet, cade-
ret ferrum ſecuris in aquam: ex-
clamauitq. ille, & ait: Heu heu
heu domine mi, & hoc ipſum
6 mutuo acceperam. * Dixit autem
B homo Dei: Vbi cecidit? At ille
monſtrauit ei locum. præcidit er-
go lignum, & miſit illuc: nata-
7 uitq. ferrum. * & ait: Tolle.
Qui extendit manum, & tulit il-
8 lud. * Rex autem Syriæ pugnabat
contra Iſrael, conſiliumq. init cū
ſeruis

ſeruis ſuis, dicens: In loco illo, &
illo ponamus inſidias. * Miſit 9
itaque vir Dei ad regem Iſrael, di-
cens: Caue ne tranſeas in locum
illum: quia ibi Syri in inſidijs ſunt.
* Miſit itaque rex Iſrael ad locũ, 10
quem dixerat ei vir Dei, & præ-
occupauit eum, & obſeruauit ſe
ibi non ſemel neque bis. * Con- 11
turbatumq. eſt cor regis Syriæ pro
hac re: & conuocatis ſeruis ſuis,
ait: Quare non indicatis mihi
quis proditor mei ſit apud regem
Iſrael? * Dixitq. vnus ſeruorum 12
eius: Nequaquam domine mi C
rex, ſed Eliſeus propheta, qui eſt
in Iſrael, indicat regi Iſrael omnia
verba quæcumque locutus fueris
in conclaui tuo. * Dixitq. eis: Ite, 13
& videte vbi ſit: vt mittam, & ca-
piam eum. Annunciaueruntq. ei,
dicentes: Ecce in Dothan. * Mi- 14
ſit ergo illuc equos & currus, & ro-
bur exercitus: qui cum veniſſent
nocte, circumdederunt ciuitatem.
* Conſurgens autem diluculo mi- 15
niſter viri Dei, egreſſus, vidit exer
citũ in circuitu ciuitatis, & equos
& currus: nunciauitq. ei, dicens:
Heu heu heu domine mi, quid fa-
ciemus? * At ille reſpondit: Noli 16
timere: plures enim nobiſcum
ſunt, quam cum illis. * Cumq. 17
oraſſet Eliſeus, ait: Domine, aperi D
oculos huius, vt videat. Et ape-
ruit Dominus oculos pueri, & vi-
dit: & ecce mons plenus equorum,
& curruum igneorum, in circuitu
Eliſei. * Hoſtes vero deſcenderunt 18
ad eum: porro Eliſeus orauit ad
Dominum, dicens: Percute, ob-
ſecro, gentem hanc cæcitate.
Percuſſitq. eos Dominus, ne
viderent, iuxta verbum Eliſei.
* Dixit autem ad eos Eliſeus: Nõ 19
eſt hæc via, neque iſta eſt ciuitas:
ſequimini me, & oſtendam vobis
virum, quem quæritis. Duxit er-
go eos in Samariam: * cumq. in- 20
greſſi fuiſſent in Samariam, dixit
Eliſeus: Domine aperi oculos iſto-
rum, vt videant. Aperuitq. Do-
minus oculos eorum, & viderunt
ſe eſſe in medio Samariæ. * Di- 21
xitq. rex Iſrael ad Eliſeum, cum
vidiſſet eos: Numquid percutiam
eos, pater mi? * At ille ait: Non 22
percuties: neque enim cepiſti eos E
gladio, & arcu tuo, vt percutias:
ſed pone panem, & aquam co-
ram eis, vt comedant, & bibant,
& vadant ad dominum ſuum.
23 * Appoſitaq. eſt eis ciborum ma-
gna præparatio, & comederunt,
& biberunt, & dimiſit eos, abie-
runtq. ad dominum ſuum, & vl-
tra non venerunt latrones Syriæ in
24 Terram Iſrael. * Factum eſt au-
tem poſt hæc, congregauit Bena-
dad rex Syriæ, vniuerſum exerci-
tum ſuum, & aſcendit, & obſide-
25 bat Samariam. * Factaq. eſt fa-
mes magna in Samaria: & tan-
diu obſeſſa eſt, donec venundare-
tur caput aſini octoginta argen-
teis, & quarta pars cabi ſtercoris
columbarum quinque argenteis.
26 * Cumq. rex Iſrael tranſiret per
F murum, mulier quædam exclama-
uit ad eum, dicens: Salua me
27 domine mi rex. * Qui ait: Non
te ſaluat Dominus: vnde te poſ-
ſum ſaluare? de area, vel de tor-
culari? Dixitq. ad eam rex: Quid
28 tibi vis? Quæ reſpondit: * Mulier
iſta dixit mihi: Da filium tuum,
vt comedamus eum hodie, & fi-
lium meum comedemus cras.
29 * Coximus ergo filium meum, &
comedimus. Dixiq. ei die altera:
Da filium tuum, vt comedamus
eum. Quæ abſcondit filium ſuum.
30 * Quod cum audiſſet rex, ſcidit
veſtimenta ſua, & tranſibat per
murum. Viditq. omnis populus
cilicium, quo veſtitus erat ad car-
31 nem intrinſecus. * Et ait rex:
G Hæc mihi faciat Deus, & hæc ad-
dat, ſi ſteterit caput Eliſei filij Sa-
32 phat ſuper ipſum hodie. * Eliſeus
autem ſedebat in domo ſua, & ſe-
nes ſedebant cum eo. Præmiſit
itaque virum: & antequam veni-
ret nuncius ille, dixit ad ſenes:
Numquid ſcitis quòd miſerit fi-
lius homicidæ hic, vt præcidatur
caput meum? videte ergo, cum
venerit nuncius, claudite oſtium,
& non ſinatis eum introire: ecce
enim ſonitus pedum domini eius
33 poſt eum eſt. * Adhuc illo loquen-
te eis, apparuit nuncius, qui venie-
bat ad eum. Et ait: Ecce, tantum
malum a Domino eſt: quid am-
plius expectabo a Domino?

C A P. VII.

1 DIxit autem Eliſeus: Audite
A verbum Domini: Hæc dicit

Dominus: In tempore hoc cras
modius ſimilæ vno ſtatere erit, &
duo modij hordei ſtatere vno, in
porta Samariæ. * Reſpondens 2
vnus de ducibus, ſuper cuius ma-
num rex incumbebat, homini
Dei, ait: Si Dominus fecerit e-
tiam cataractas in cælo, numquid
poterit eſſe quod loqueris? Qui
ait: Videbis oculis tuis, & inde
non comedes. * Quattuor ergo vi- 3
ri erant leproſi iuxta introitum
portæ: qui dixerunt ad inuicem:
Quid hic eſſe volumus donec mo-
riamur? * ſiue ingredi voluerimus 4
ciuitatem, fame moriemur: ſiue
manſerimus hic, moriendum no-
bis eſt: venite ergo, & transfu- B
giamus ad caſtra Syriæ. ſi peper-
cerint nobis, viuemus: ſi autem
occidere voluerint, nihilominus
moriemur. * Surrexerunt ergo ve- 5
ſperi, vt venirent ad caſtra Syriæ.
Cumq. veniſſent ad principium
caſtrorum Syriæ, nullum ibidem
repererunt. * Siquidem Dominus 6
ſonitum audiri fecerat in caſtris
Syriæ, curruum, & equorum, &
exercitus plurimi: dixeruntq. ad
inuicem: Ecce mercede condu-
xit aduerſum nos rex Iſrael reges
Hethæorum, & Ægyptiorum,
& venerunt ſuper nos. * Surre- 7
xerunt ergo, & fugerunt in tene-
bris, & dereliquerunt tentoria
ſua, & equos & aſinos in caſtris,
fugeruntq. animas tantum ſuas
ſaluare cupientes. * Igitur cum 8
veniſſent leproſi illi ad principiū
caſtrorum, ingreſſi ſunt vnum
tabernaculum, & comederunt &
biberunt: tuleruntq. inde argen-
tum, & aurum, & veſtes, &
abierunt, & abſconderunt: & rur-
ſum reuerſi ſunt ad aliud taberna-
culum, & inde ſimiliter auferen-
tes abſconderunt. * Dixeruntq. 9
ad inuicem: Non recte facimus: C
hæc enim dies boni nuncij eſt. Si
tacuerimus, & noluerimus nun-
ciare vſque mane, ſceleris argue-
mur: venite, eamus, & nunciemus
in aula regis. * Cumq. veniſſent 10
ad portam ciuitatis, narrauerunt
eis, dicentes: Iuimus ad caſtra
Syriæ, & nullum ibidem reperi-
mus hominem, niſi equos, & a-
ſinos alligatos, & fixa tentoria.
* Ierunt ergo portarij, & nuncia- 11
uerunt in palatio regis intrinſe-
12 cus. * Qui ſurrexit nocte, & ait ad
ſeruos ſuos: Dico vobis quid fece-
rint nobis Syri: Sciunt quia fame
laboramus, & idcirco egreſſi ſunt
de caſtris, & latitant in agris, di-
centes: Cum egreſſi fuerint de ci-
uitate, capiemus eos viuos, & tunc
13 ciuitatem ingredi poterimus. * Re-
ſpondit autem vnus ſeruorum eius:
Tollamus quinque equos, qui re-
manſerunt in vrbe (quia ipſi tan-
tum ſunt in vniuerſa multitudine
Iſrael, alij enim conſumpti ſunt)
& mittentes, explorare poterimus.
14 * Adduxerunt ergo duos equos,
miſitq. rex in caſtra Syrorum,
15 dicens: Ite, & videte. * Qui ab-
D ierunt poſt eos vſque ad Iordanē:
ecce autem omnis via plena erat
veſtibus, & vaſis, quæ proiecerant
Syri cum turbarentur: reuerſiq.
16 nuncij indicauerunt regi. * Et e-
greſſus populus diripuit caſtra Sy-
riæ: factusq. eſt modius ſimilæ
ſtatere vno, & duo modij hordei
ſtatere vno, iuxta verbum Domi-
17 ni. * Porro rex ducem illum, in
cuius manu incumbebat, conſti-
tuit ad portam: quem conculcauit
turba in introitu portæ, & mor-
tuus eſt, iuxta quod locutus fuerat
vir Dei, quando deſcenderat rex ad
18 eum. * Factumq. eſt ſecundum
ſermonem viri Dei, quem dixe-
rat regi, quando ait: Duo modij
hordei ſtatere vno erunt, & mo-
dius ſimilæ ſtatere vno, hoc eo-
dem tempore cras in porta Sama-
19 riæ: * quando reſponderat dux il-
le viro Dei, & dixerat: Etiamſi
Dominus fecerit cataractas in cæ-
lo, numquid poterit fieri quod lo-
queris? Et dixit ei: Videbis ocu-
20 lis tuis, & inde non comedes. * E-
uenit ergo ei ſicut prædictum fue-
rat, & conculcauit eum populus
in porta, & mortuus eſt.

CAP. VIII.

1 ELiſeus autem locutus eſt ad ‖ 4. Reg. 4. f. 35
A mulierem, ‖ cuius viuere fe-
cerat filium, dicens: Surge, vade
tu & domus tua, & peregrinare
vbicumque repereris: voca-
uit enim Dominus famem, &
veniet ſuper terram ſeptem an-
2 nis. * Quæ ſurrexit, & fecit
iuxta verbum hominis Dei: & va-
dens cum domo ſua, peregrinata

eſt in

eſt in Terra Philiſthijm diebus
multis. * Cumq. finiti eſſent an- 3
ni ſeptem, reuerſa eſt mulier de
Terra Philiſthijm: & egreſſa eſt vt
interpellaret regem pro domo ſua,
& pro agris ſuis. * Rex autem 4
loquebatur cum Giezi puero viri
Dei, dicens: Narra mihi omnia
magnalia quæ fecit Eliſeus.
* Cumq. ille narraret regi quo 5
modo mortuum ſuſcitaſſet, ap- B
paruit mulier, cuius viuificauerat
filium, clamans ad regem pro do-
mo ſua, & pro agris ſuis. Dixitq.
Giezi: Domine mi rex, hæc eſt
mulier, & hic eſt filius eius, quem
ſuſcitauit Eliſeus. * Et interroga- 6
uit rex mulierem: quæ narrauit ei.
Deditq. ei rex eunuchum vnum,
dicens: Reſtitue ei omnia quæ ſua
ſunt, & vniuerſos reditus agrorum
a die, qua reliquit terram vſque
ad præſens. * Venit quoque Eli- 7
ſeus Damaſcum, & Benadad rex
Syriæ ægrotabat: nunciaueruntq.
ei, dicentes: Venit vir Dei huc.
* Et ait rex ad Hazael: Tolle te- 8
cum munera, & vade in occurſum
viri Dei, & conſule Dominum C
per eum, dicens: Si euadere po-
tero de infirmitate mea hac? * Iuit 9
igitur Hazael in occurſum eius,
habens ſecum munera, & omnia
bona Damaſci, onera quadragin-
ta camelorum. Cumq. ſtetiſſet
coram eo, ait: Filius tuus Benadad
rex Syriæ miſit me ad te, dicens:
Si ſanari potero de infirmitate
mea hac? * Dixitq. ei Eliſeus: 10
Vade, dic ei: Sanaberis: porro o-
ſtendit mihi Dominus quia mor-
te morietur. * Stetitq. cum eo, & 11
conturbatus eſt vſque ad ſuffuſio-
nem vultus: fleuitq. vir Dei. * Cui 12
Hazael ait: Quare dominus meus D
flet? At ille dixit: Quia ſcio quæ
facturus ſis filijs Iſrael mala. Ciui-
tates eorum munitas igne ſuccen-
des, & iuuenes eorum interficies
gladio, & paruulos eorum elides,
& prægnantes diuides. * Dixitq. 13
Hazael: Quid enim ſum ſeruus
tuus canis, vt faciam rem iſtam
magnam? Et ait Eliſeus: Oſten-
dit mihi Dominus te regem Syriæ
fore. * Qui cum receſſiſſet ab Eli- 14
ſeo, venit ad dominum ſuum.
Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliſeus?
At ille reſpondit: Dixit mihi: Re-
cipies ſanitatem. * Cumq. veniſſet 15

dies altera, tulit ſtragulum, & in-
fudit aquam, & expandit ſuper
faciem eius: quo mortuo, regna-
16 uit Hazael pro eo. * Anno quinto
Ioram filij Achab regis Iſrael, &
Ioſaphat regis Iuda, regnauit Io-
17 ram filius Ioſaphat rex Iuda. * ‖ Tri- ‖ 2. Par. 21. b. 5
ginta duorum annorum erat cum
regnare cœpiſſet, & octo annis re-
18 gnauit in Ieruſalem. * Ambula-
E uitq. in vijs regum Iſrael, ſicut am-
bulauerat domus Achab: filia e-
nim Achab erat vxor eius: & fecit
quod malum eſt in conſpectu Do-
19 mini. * ‖ Noluit autem Dominus ‖ 2. Reg. 7. c. 16
diſperdere Iudam, propter Dauid
ſeruum ſuum, ſicut promiſerat ei,
vt daret illi lucernam, & filijs eius
20 cunctis diebus. * ‖ In diebus eius ‖ 2. Par. 21. b. 8
receſſit Edom, ne eſſet ſub Iuda, &
21 conſtituit ſibi regem. * Venitq.
F Ioram Seira, & omnes currus cum
eo: & ſurrexit nocte, percuſſitq.
Idumæos, qui eum circumdede-
rant, & principes curruum, popu-
lus autem fugit in tabernacula
22 ſua. * Receſſit ergo Edom ne eſ-
ſet ſub Iuda, vſque ad diem hanc.
Tunc receſſit & Lobna in tempore
23 illo. * Reliqua autem ſermonum
Ioram, & vniuerſa quæ fecit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ver-
24 borum dierum regum Iuda? * Et
dormiuit Ioram cũ patribus ſuis,
ſepultuſq. eſt cum eis in Ciuitate
Dauid, & regnauit Ochozias filius
25 eius pro eo. * ‖ Anno duodecimo ‖ 2. Par. 22. a. 1
Ioram filij Achab regis Iſrael re-
gnauit Ochozias filius Ioram regis
26 Iudæ. * Viginti duorum annorum
G erat Ochozias cum regnare cœpiſ-
ſet, & vno anno regnauit in Ieru-
ſalem: nomen matris eius Athalia
27 filia Amri regis Iſrael. * Et ambu-
lauit in vijs domus Achab: & fecit
quod malum eſt coram Domino,
ſicut domus Achab: gener enim
28 domus Achab fuit. * Abijt quo-
que cum Ioram filio Achab, ad
præliandum contra Hazael regem
Syriæ in Ramoth Galaad, & vul-
29 nerauerunt Syri Ioram: * qui re-
uerſus eſt vt curaretur in Iezrahel:
quia vulnerauerant eum Syri in
Ramoth præliantem contra Ha-
zael regem Syriæ. Porro Ochozias
filius Ioram rex Iuda, deſcendit
inuiſere Ioram filium Achab in
Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

1 ELiſeus autem prophetes vo-
A cauit vnum de filijs prophe-
tarum, & ait illi: Accinge lum-
bos tuos, & tolle lenticulam olei
hanc in manu tua, & vade in Ra-
‖ 1.Reg.19. d.16 2 moth Galaad. * ‖ Cumq. veneris
illuc, videbis Iehu filium Ioſaphat
filij Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis
eum de medio fratrum ſuorum,
& introduces in interius cubicu-
3 lum. * Tenensq. lenticulam olei,
fundes ſuper caput eius, & dices:
Hæc dicit Dominus: Vnxi te regẽ
ſuper Iſrael. Aperiesq. oſtium, &
4 fugies, & non ibi ſubſiſtes. * Abijt
ergo adoleſcens puer prophetæ in
5 Ramoth Galaad, * & ingreſſus eſt
illuc: ecce autem principes exer-
citus ſedebant, & ait: Verbum
mihi ad te o princeps. Dixitq. Ie-
hu: Ad quem ex omnibus nobis?
At ille dixit: Ad te o princeps.
6 * Et ſurrexit & ingreſſus eſt cubi-
culum: at ille fudit oleum ſuper
B caput eius, & ait: Hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael: Vnxi te regem
7 ſuper populum Domini Iſrael, * &
percuties domum Achab domini
tui, & vlciſcar ſanguinem ſeruo-
rum meorum prophetarum, & ſan
guinem omnium ſeruorum Do-
8 mini de manu Iezabel. * ‖ Per-
‖ 3.Reg.21. c.20 damq. omnem domum Achab: &
interficiam de Achab mingentem
ad parietem, & clauſum, & no-
9 uiſſimum in Iſrael. * Et dabo do-
‖ 3.Reg.15. f.29 mum Achab, ſicut ‖ domum Ie-
roboam filij Nabat, & ſicut do-
‖ 3.Reg.16. a.3 10 mum ‖ Baaſa filij Ahia. * Iezabel
quoque comedent canes in agro
Iezrahel, nec erit qui ſepeliat eã.
11 Aperuitq. oſtium, & fugit. * Ie-
hu autem egreſſus eſt ad ſeruos
domini ſui: qui dixerunt ei: Re-
ctene ſunt omnia? quid venit in-
ſanus iſte ad te? Qui ait eis: No-
ſtis hominem, & quid locutus ſit.
12 * At illi reſponderunt: Falſum
C eſt, ſed magis narra nobis. Qui
ait eis: Hæc & hæc locutus eſt mi-
hi, & ait: Hæc dicit Dominus:
13 Vnxi te regem ſuper Iſrael. * Feſti-
nauerunt itaque, & vnuſquiſque
tollens pallium ſuum poſuerunt
ſub pedibus eius, in ſimilitudi-
nem tribunalis, & cecinerunt tu-
ba, atque dixerunt: Regnauit
14 Iehu. * Coniurauit ergo Iehu fi-
lius Ioſaphat filij Namſi contra
Ioram: ‖ porro Ioram obſederat ‖ s.8.g.28
Ramoth Galaad, ipſe, & omnis
Iſrael contra Hazael regem Syriæ:
15 * & reuerſus fuerat vt curaretur in
Iezrahel propter vulnera, quia
percuſſerant eum Syri, prælianten
contra Hazael regem Syriæ: Di-
xitq. Iehu: Si placet vobis, nemo
egrediatur profugus de ciuitate,
ne vadat, & nunciet in Iezrahel:
16 * Et aſcendit, & profectus eſt in
Iezrahel: Ioram enim ægrotabat
ibi, & Ochozias rex Iuda deſcen-
17 derat ad viſitandum Ioram. * Igi-
D tur ſpeculator, qui ſtabat ſuper
turrim Iezrahel, vidit globum Ie-
hu venientis, & ait: Video ego
globum. Dixitq. Ioram: Tolle
currum, & mitte in occurſum eo-
rum, & dicat vadens: Rectene
18 ſunt omnia? * Abijt ergo, qui
aſcenderat currum, in occurſum
eius, & ait: Hæc dicit rex: Pacata
ne ſunt omnia? Dixitq. Iehu:
Quid tibi & paci? tranſi, & ſeque-
re me. Nunciauit quoque ſpecu-
lator, dicens: Venit nuncius ad
19 eos, & non reuertitur. * Miſit
etiam currum equorum ſecundũ:
venitq. ad eos, & ait: Hæc dicit
rex: Numquid pax eſt? Et ait Ie-
hu: Quid tibi & paci? tranſi, &
20 ſequere me. * Nunciauit autem
ſpeculator, dicens: Venit vſque
E ad eos, & non reuertitur: eſt au-
tem inceſſus quaſi inceſſus Iehu fi-
lij Namſi, præceps enim graditur.
21 * Et ait Ioram: Iunge currum.
Iunxeruntq. currum eius, & egreſ-
ſus eſt Ioram rex Iſrael, & Ocho-
zias rex Iuda, ſinguli in curribus
ſuis, egreſſiq. ſunt in occurſum
Iehu, & inuenerunt eum in agro
22 Naboth Iezrahelitæ. * Cumq. vi-
diſſet Ioram Iehu, dixit: Pax eſt
Iehu? At ille reſpondit: Quæ pax?
adhuc fornicationes Iezabel ma-
tris tuæ, & veneficia eius multa
23 vigent. * Conuertit autem Ioram
manum ſuam, & fugiens ait ad
Ochoziam: Inſidiæ Ochozia.
24 * Porro Iehu tetendit arcum ma-
nu, & percuſſit Ioram inter ſcapu-
las: & egreſſa eſt ſagitta per cor
eius, ſtatimq. corruit in curru ſuo.
25 * Dixitq. Iehu ad Badacer ducem:
Tolle, proijce eum in agro Naboth
Iezrahelitæ: memini enim quan-
do ego & tu ſedentes in curru ſe-
queba-

quebamur Achab patrem huius,
quòd Dominus onus hoc leuaue-
¶3.Reg.21. rit ſuper eum, dicens: * ‖ Si non 26
f. 21 pro ſanguine Naboth, & pro ſan- F
guine filiorum eius, quem vidi
heri, ait Dominus, reddam tibi
in agro iſto, dicit Dominus. Nunc
ergo tolle, & proijce eum in agrum
iuxta verbum Domini.* Ochozias 27
autem rex Iuda videns hoc, fugit
per viam domus horti: perſecu-
tusq. eſt eum Iehu, & ait: Etiam
hunc percutite in curru ſuo. Et
percuſſerunt eum in aſcenſu Ga-
ver, qui eſt iuxta Ieblaam: qui fu-
git in Mageddo, & mortuus eſt
ibi. * Et impoſuerunt eum ſerui 28
eius ſuper currum ſuum, & tule-
runt in Ieruſalem: ſepelieruntq.
eum in ſepulchro cum patribus
ſuis in Ciuitate Dauid. * Anno 29
vndecimo Ioram filij Achab, re-
gnauit Ochozias ſuper Iudam,
* venitq. Iehu in Iezrahel. Porro 30
Iezabel introitu eius audito, de-
pinxit oculos ſuos ſtibio, & orna-
uit caput ſuum, & reſpexit per fe-
neſtram * ingredientem Iehu per 31
¶3.Reg.16. portam, & ait: ‖ Numquid pax po-
c. 10 teſt eſſe Zambri, qui interfecit do-
minum ſuum? * Leuauitq. Iehu 32
faciem ſuam ad feneſtram, & ait: G
Quæ eſt iſta? & inclinauerunt ſe
ad eum duo, vel tres eunuchi.* At 33
ille dixit eis: Præcipitate eam
deorſum. & præcipitauerunt eam,
aſperſusq. eſt ſanguine paries, &
equorum vngulæ conculcauerunt
eam. * Cumq. introgreſſus eſſet, 34
vt comederet, biberetque, ait: Ite,
& videte maledictam illam, & ſe-
pelite eam: quia filia regis eſt.
* Cumq. iſſent vt ſepelirent eam, 35
non inuenerunt niſi caluariam, &
pedes, & ſummas manus. * Re- 36
uerſiq. nunciauerunt ei. Et ait Ie-
¶3.Reg.21. hu: ‖ Sermo Domini eſt, quem
f. 23 locutus eſt per ſeruum ſuum Eliã
Theſbiten, dicens: In agro Iezra-
hel comedent canes carnes Ieza-
bel,* & erunt carnes Iezabel, ſicut 37
ſtercus ſuper faciem terræ in agro
Iezrahel, ita vt prætereuntes dicãt:
Hæccine eſt illa Iezabel?

C A P. X.

ERant autem Achab ſeptuagin- 1
ta filij in Samaria: ſcripſit er- A
go Iehu litteras, & miſit in Sama-
riam, ad optimates ciuitatis, &
ad maiores natu, & ad nutritios
2 Achab, dicens: * Statim vt acce-
peritis litteras has, qui habetis fi-
lios domini veſtri, & currus, &
equos, & ciuitates firmas, & ar-
3 ma, * eligite meliorem, & eum
qui vobis placuerit de filijs domi-
ni veſtri, & eum ponite ſuper ſo-
lium patris ſui, & pugnate pro do-
4 mo domini veſtri. * Timuerunt
illi vehementer, & dixerunt: Ecce
duo reges non potuerunt ſtare co-
ram eo, & quo modo nos valebi-
5 mus reſiſtere? * Miſerunt ergo
præpoſiti domus, & præfecti ciui-
tatis, & maiores natu, & nutritij,
ad Iehu, dicentes: Serui tui ſu-
mus, quæcumque iuſſeris facie-
mus, nec conſtituemus nobis re-
gem: quæcumque tibi placent,
6 fac. * Reſcripſit autem eis litte-
B ras ſecundò, dicens: Si mei eſtis,
& obeditis mihi, tollite capita fi-
liorum domini veſtri, & venite ad
me hac eadem hora cras in Iezra-
hel. Porro filij regis, ſeptuaginta
viri apud optimates ciuitatis nu-
7 triebantur. * Cumq. veniſſent lit-
teræ ad eos, tulerunt filios regis, &
occiderunt ſeptuaginta viros, &
poſuerunt capita eorum in cophi-
nis, & miſerunt ad eum in Iez-
8 rahel. * Venit autem nuncius, &
indicauit ei, dicens: Attulerunt
capita filiorum regis. Qui reſpon-
dit: Ponite ea ad duos aceruos iux-
ta introitum portæ vſque mane.
9 * Cumq. diluxiſſet, egreſſus eſt,
& ſtans dixit ad omnem populũ:
Iuſti eſtis: ſi ego coniuraui contra
dominum meum, & interfeci eũ,
10 quis percuſſit omnes hos? * ‖ Vi- ¶3.Reg.21.
dete ergo nunc quoniam non ce- g. 29
cidit de ſermonibus Domini in
terram, quos locutus eſt Domi-
nus ſuper domum Achab, & Do-
C minus fecit quod locutus eſt in
11 manu ſerui ſui Eliæ. * Percuſſit
igitur Iehu omnes, qui reliqui e-
rant de domo Achab in Iezrahel,
& vniuerſos optimates eius, & no-
tos, & ſacerdotes, donec non re-
12 manerent ex eo reliquiæ. * Et
ſurrexit, & venit in Samariam:
cumq. veniſſet ad Cameram pa-
13 ſtorum in via, * inuenit fratres
Ochoziæ regis Iuda, dixitq. ad
eos: Quinam eſtis vos? Qui re-
ſponderunt: Fratres Ochoziæ ſu-

mus, & deſcendimus ad ſalutan-
dos filios regis, & filios reginæ.
* Qui ait: Comprehendite eos 14
viuos. Quos cum comprehendiſ-
ſent viuos, iugulauerunt eos in
ciſterna iuxta Cameram, quadra-
ginta duos viros, & non reliquit
ex eis quemquam. * Cumq. abiiſ- 15
ſet inde, inuenit Ionadab filium
Rechab in occurſum ſibi, & bene-
dixit ei. Et ait ad eum: Numquid
eſt cor tuum rectum, ſicut cor
meum cum corde tuo? Et ait Io-
nadab: Eſt. Si eſt, inquit, da ma-
num tuam. Qui dedit ei manum
ſuam. At ille leuauit eum ad ſe
in currum: * dixitq. ad eum: Veni 16
mecum, & vide zelum meum pro
Domino. Et impoſitum in curru
ſuo * duxit in Samariam. Et per- 17
cuſſit omnes qui reliqui fuerant
de Achab in Samaria vſque ad
vnum, iuxta verbum Domini,
quod locutus eſt per Eliam. * Cõ- 18
gregauit ergo Iehu omnem popu-
‖ 3.Reg.16. g.31 lum, & dixit ad eos: ‖ Achab co-
luit Baal parum, ego autem colam
eum amplius. * Nunc igitur om- 19
nes prophetas Baal, & vniuerſos
ſeruos eius, & cunctos ſacerdotes
ipſius vocate ad me: nullus ſit qui
non veniat, ſacrificium enim grã-
de eſt mihi Baal: quicumque de-
fuerit, non viuet. Porro Iehu fa-
ciebat hoc inſidioſe, vt diſperderet E
cultores Baal. * Et dixit: Sancti- 20
ficate diem ſollemnem Baal. Voca-
uitq. * & miſit in vniuerſos ter- 21
minos Iſrael, & venerunt cuncti
ſerui Baal: non fuit reſiduus ne
vnus quidem qui non veniret. Et
ingreſſi ſunt templum Baal: & re-
pleta eſt domus Baal, a ſummo
vſque ad ſummum. * Dixitq. his, 22
qui erant ſuper veſtes: Proferte
veſtimenta vniuerſis ſeruis Baal.
Et protulerunt eis veſtes. * Ingreſ- 23
ſusq. Iehu, & Ionadab filius Re-
chab templum Baal, ait cultori-
bus Baal: Perquirite, & videte,
ne quis forte vobiſcum ſit de ſer-
uis Domini, ſed vt ſint ſerui Baal
ſoli. * Ingreſſi ſunt igitur vt fa- 24
cerent victimas & holocauſta: Iehu
autẽ præparauerat ſibi foris octo-
ginta viros, & dixerat eis: Quicũ-
que fugerit de hominibus his,
quos ego adduxero in manus ve-
ſtras, anima eius erit pro anima
illius. * Factum eſt autem, cum 25

F completum eſſet holocauſtum,
præcepit Iehu militibus & ducibus
ſuis: Ingredimini, & percutite eos,
nullus euadat. Percuſſeruntq. eos
in ore gladii, & proiecerunt mili-
tes & duces: & ierunt in ciuitatem
26 templi Baal, * & protulerunt ſta-
tuam de fano Baal, & combuſſe-
27 runt, * & comminuerunt eam.
Deſtruxerunt quoque ædem Baal,
& fecerunt pro ea latrinas vſque
28 in diem hanc. * Deleuit itaque
29 Iehu Baal de Iſrael: * verumta-
men a peccatis Ieroboam filii Na-
bat, qui peccare fecit Iſrael, non
receſſit, nec dereliquit vitulos au-
reos, qui erãt in Bethel, & in Dan.
30 * Dixit autem Dominus ad Iehu:
Quia ſtudioſe egiſti quod rectum
erat, & placebat in oculis meis, &
omnia quæ erant in corde meo fe-
ciſti contra domum Achab: ‖ filii ‖ J.15.c.12
tui vſque ad quartam generatio-
nem ſedebunt ſuper thronum Iſ-
31 rael. * Porro Iehu non cuſtodiuit
G vt ambularet in lege Domini Dei
Iſrael in toto corde ſuo: non enim
receſſit a peccatis Ieroboam, qui
32 peccare fecerat Iſrael. * In diebus
illis cœpit Dominus tædere ſuper
Iſrael: percuſſitq. eos Hazael in
33 vniuerſis finibus Iſrael, * a Iorda-
ne contra Orientalem plagam,
omnem Terram Galaad, & Gad, &
Ruben, & Manaſſe, ab Aroër, quæ
eſt ſuper Torrentem Arnon, & Ga-
34 laad, & Baſan. * Reliqua autem
verborum Iehu, & vniuerſa quæ fe-
cit, & fortitudo eius, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum
35 dierum regum Iſrael? * Et dormi-
uit Iehu cum patribus ſuis, ſepe-
lieruntq. eum in Samaria: & re-
gnauit Ioachaz filius eius pro eo.
36 * Dies autem, quos regnauit Iehu
ſuper Iſrael, viginti & octo anni
ſunt, in Samaria.

CAP. XI.

1 A Thalia vero mater Ochoziæ, 2.Par.22.b.10
A videns mortuum filium ſuũ,
ſurrexit, & interfecit omne ſemen
2 regium. * Tollens autem Ioſaba,
filia regis Ioram, ſoror Ochoziæ,
Ioas filium Ochoziæ, furata eſt
eum de medio filiorum regis, qui
interficiebantur, & nutricem eius
de triclinio: & abſcondit eum
a facie Athaliæ vt non interfice-
retur.

retur. * Eratq. cum ea ſex annis 3
clam in domo Domini: porro A-
thalia regnauit ſuper terram.
a 2.Par. 23. a. 1 *a Anno autem ſeptimo miſit Io- 4
iada, & aſſumens centuriones, &
milites introduxit ad ſe in tem-
plum Domini, pepigitq. cum eis
fœdus: & adiurans eos in domo
Domini, oſtendit eis filium regis:
* & præcepit illis, dicens: Iſte eſt 5
ſermo, quem facere debetis: * Ter- 6
tia pars veſtrum introeat ſabbato, B
& obſeruet excubias domus regis.
Tertia autem pars ſit ad portam
Sur: & tertia pars ſit ad portam,
quæ eſt poſt habitaculum ſcuta-
riorum: & cuſtodietis excubias
domus Meſſa. * Duæ vero partes 7
e vobis, omnes egredientes ſabba-
to, cuſtodiant excubias domus
Domini circa regem. * Et valla- 8
bitis eum, habentes arma in ma-
nibus veſtris: ſi quis autem ingreſ-
ſus fuerit ſeptum templi, interfi-
ciatur: eritisq. cum rege introeun-
te & egrediente. * Et fecerunt cen- 9
turiones iuxta omnia, quæ præce-
perat eis Ioiada ſacerdos: & aſſu-
mentes ſinguli viros ſuos, qui in-
grediebantur ſabbatum, cum his
qui egrediebãtur ſabbato, venerũt
ad Ioiadam ſacerdotem. * Qui de- 10
dit eis haſtas, & arma regis Dauid,
quæ erant in domo Domini. * Et 11
ſteterunt ſinguli habentes arma C
in manu ſua a parte templi dexte-
ra, vſque ad partem ſiniſtram alta-
ris, & ædis, circum regem. * Pro- 12
duxitq. filium regis, & poſuit ſu-
per eum diadema, & teſtimoniũ:
feceruntq. eum regem, & vnxe-
runt: & plaudentes manu, dixe-
runt: Viuat rex. * Audiuit autem 13
Athalia vocem populi currentis:
& ingreſſa ad turbas in templum
Domini, * vidit regem ſtantem 14
ſuper tribunal iuxta morem, &
cantores, & tubas prope eum, om-
nemq. populum terræ lætantem,
& canentem tubis: & ſcidit veſti-
menta ſua, clamauitque: Coniu-
ratio, coniuratio. * Præcepit au- 15
tem Ioiada centurionibus, qui
erant ſuper exercitum, & ait eis:
Educite eam extra ſepta templi,
& quicumque eam ſecutus fue-
rit, feriatur gladio. Dixerat e-
nim ſacerdos: Non occidatur in
templo Domini. * Impoſueruntq. 16
ei manus, & impegerunt eam
per viam introitus equorum,
iuxta palatium, & interfecta eſt
17 ibi. * Pepigit ergo Ioiada fœdus
D inter Dominum, & inter regem,
& inter populum, vt eſſet po-
pulus Domini, & inter regem
18 & populum. * Ingreſſusq. eſt om-
nis populus terræ templum Baal,
& deſtruxerunt aras eius, & ima-
gines contriuerunt valide: Ma-
than quoque ſacerdotem Baal oc-
ciderunt coram altari. Et poſuit
ſacerdos cuſtodias in domo Do-
19 mini. * Tulitq. centuriones, &
Cerethi & Phelethi legiones, &
omnem populum terræ, deduxe-
runtq. regem de domo Domini:
& venerunt per viam portæ ſcuta-
riorum in palatium, & ſedit ſuper
20 thronum regum. * Lætatusq. eſt
omnis populus terræ, & ciuitas cõ-
quieuit: Athalia autem occiſa eſt
21 gladio in domo regis. * Septemq.
annorum erat Ioas, cum regnare
cœpiſſet.

CAP. XII.

1 ANno ſeptimo Iehu regnauit
A Ioas: & quadraginta annis
regnauit in Ieruſalem. nomen ma-
2 tris eius Sebia de Berſabee. * Fe-
citq. Ioas rectum coram Domino
cunctis diebus, quibus docuit eũ
3 Ioiada ſacerdos. * Verumtamen
excelſa non abſtulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat
4 in excelſis incenſum. * Dixitq.
Ioas ad ſacerdotes: Omnem pe-
cuniam ſanctorum, quæ illata
fuerit in templum Domini a præ-
tereuntibus, quæ offertur pro pre-
tio animæ, & quam ſponte & ar-
bitrio cordis ſui inferunt in tem-
5 plum Domini: * accipiant illam
ſacerdotes iuxta ordinem ſuum,
& inſtaurent ſartatecta domus,
ſiquid neceſſarium viderint in-
6 ſtauratione. * Igitur vſque ad vi-
geſimum tertium annũ regis Ioas,
non inſtaurauerunt ſacerdotes ſar-
7 tatecta tẽpli. * Vocauitq. rex Ioas
B Ioiadam pontificem & ſacerdotes,
dicens eis: Quare ſartatecta non
inſtauratis templi? nolite ergo am-
plius accipere pecuniam iuxta or-
dinem veſtrum, ſed ad inſtaura-
8 tionem templi reddite eam. * Pro-
hibitiq. ſunt ſacerdotes vltra ac-
cipere pecuniam a populo, & in-
9 ſtaurare ſartatecta domus. * Et
tulit

tulit Ioiada pontifex gazophyla-
cium vnum, aperuitq. foramen
deſuper, & poſuit illud iuxta alta-
re ad dexteram ingredientium do-
mum Domini, mittebantq. in eo
ſacerdotes, qui cuſtodiebant oſtia,
omnem pecuniam, quæ deferreba-
tur ad templum Domini. * Cũq. 10
viderent nimiam pecuniam eſſe
in gazophylacio, aſcendebat ſcri-
ba regis, & pontifex, effundebãtq.
& numerabant pecuniam, quæ
inueniebatur in domo Domini:
* & dabant eam iuxta numerum 11
atque menſuram in manu eorũ, C
qui præerant cæmentarijs domus
Domini: qui impendebant eam
in fabris lignorum, & in cæmen-
tarijs ijs, qui operabantur in do-
mo Domini, * & ſartatecta facie- 12
bant: & in ijs, qui cædebant ſa-
xa, & vt emerent ligna, & lapides,
qui excidebantur, ita vt implere-
tur inſtauratio domus Domini in
vniuerſis, quæ indigebant expen-
ſa ad muniendam domum. * Ve- 13
rumtamen non fiebant ex eadem
pecunia hydriæ templi Domini,
& fuſcinulæ, & thuribula, & tubæ,
& omne vas aureum & argenteũ
de pecunia, quæ inferebatur in
templum Domini. * ijs enim, 14
qui faciebant opus, dabatur vt in-
ſtauraretur templum Domini: * & 15
non fiebat ratio ijs hominibus,
qui accipiebant pecuniam vt di-
ſtribuerent eam artificibus, ſed in
fide tractabant eam. * Pecuniam 16
vero pro delicto, & pecuniam pro
peccatis non inferebant in templũ
Domini, quia ſacerdotum erat.
* Tunc aſcendit Hazael rex Syriæ, 17
& pugnabat contra Geth, cepitq. D
eam: & direxit faciem ſuam vt
aſcenderet in Ieruſalem. * Quam 18
ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia
ſanctificata, quæ conſecrauerant
Ioſaphat, & Ioram, & Ochozias
patres eius reges Iuda, & quæ ip-
ſe obtulerat: & vniuerſum argen-
tum, quod inueniri potuit in the-
ſauris templi Domini, & in pala-
tio regis: miſitq. Hazaeli regi Sy-
riæ, & receſſit ab Ieruſalem. * Re- 19
liqua autem ſermonum Ioas, &
vniuerſa quæ fecit, nonne hæc ſcri-
pta ſunt in Libro verborum die-
rum regum Iuda? * Surrexerunt 20
autem ſerui eius, & coniurauerunt
inter ſe, percuſſeruntq. Ioas in
Domo Mello in deſcenſu Sella.
21 * Ioſachar namque filius Semaath,
& Iozabad filius Somer ſerui e-
ius, percuſſerunt eum, & mor-
tuus eſt: & ſepelierunt eum cum
patribus ſuis in Ciuitate Dauid,
regnauitq. Amaſias filius eius
pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno vigeſimo tertio Ioas filij
A Ochoziæ regis Iuda, regna-
uit Ioachaz filius Iehu ſuper Iſ-
rael in Samaria decem & ſeptem
2 annis. * Et fecit malum coram
Domino, ſecutuſq. eſt peccata Ie-
roboam filij Nabat, qui peccare
fecit Iſrael, & non declinauit ab
3 eis. * Iratuſq. eſt furor Domini
contra Iſrael, & tradidit eos in
manu Hazael regis Syriæ, & in
manu Benadad filij Hazael cunctis
4 diebus. * Deprecatus eſt autem
Ioachaz faciem Domini, & audi-
uit eum Dominus: vidit enim an-
guſtiam Iſrael, quia attriuerat eos
5 rex Syriæ: * & dedit Dominus ſal-
uatorem Iſraeli, & liberatus eſt de
manu regis Syriæ: habitaueruntq.
filij Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut
6 heri & nudiuſtertius. * Verum-
B tamen non receſſerunt a peccatis
domus Ieroboam, qui peccare
fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulaue-
runt: ſiquidem & lucus permanſit
7 in Samaria. * Et non ſunt dereli-
cti Ioachaz de populo niſi quin-
quaginta equites, & decem cur-
rus, & decem millia peditum:
interfecerat enim eos rex Syriæ, &
redegerat quaſi puluerem in tritu-
8 ra areæ. * Reliqua autem ſermo-
num Ioachaz, & vniuerſa quæ fe-
cit, & fortitudo eius, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum
9 dierum regum Iſrael? * Dormi-
uitq. Ioachaz cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in Samaria: re-
gnauitq. Ioas filius eius pro eo.
10 * Anno trigeſimo ſeptimo Ioas
regis Iuda regnauit Ioas filius Ioa-
chaz ſuper Iſrael in Samaria ſede-
11 cim annis, * & fecit quod malum
eſt in conſpectu Domini: non de-
clinauit ab omnibus peccatis Ie-
roboam filij Nabat, qui peccare
fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulauit.
12 * Reliqua autem ſermonum Ioas,
& vniuerſa quæ fecit, & fortitudo
eius,

eius, quo modo pugnauerit contra
Amaſiam regem Iuda, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermo-
num dierum regum Iſrael? * Et 13
dormiuit Ioas cum patribus ſuis:
Ieroboam autem ſedit ſuper ſo-
lium eius. Porro Ioas ſepultus eſt
in Samaria cum regibus Iſrael.
* Eliſeus autem ægrotabat infir- 14
mitate, qua & mortuus eſt: de- C
ſcenditq. ad eum Ioas rex Iſrael,
& flebat coram eo, dicebatque:
Pater mi, pater mi, currus Iſrael &
auriga eius. * Et ait illi Eliſeus: 15
Affer arcum, & ſagittas. Cumq.
attuliſſet ad eum arcum, & ſagit-
tas, * dixit ad regem Iſrael: Pone 16
manum tuam ſuper arcum. Et
cum poſuiſſet ille manum ſuam,
ſuperpoſuit Eliſeus manus ſuas
manibus regis, * & ait: Aperi fe- 17
neſtram orientalem. Cumq. ape-
ruiſſet, dixit Eliſeus: Iace ſagit-
tam. Et iecit. Et ait Eliſeus: Sa-
gitta ſalutis Domini, & ſagitta
ſalutis contra Syriam: percutieſq.
Syriam in Aphec, donec conſu-
mas eam. * Et ait: Tolle ſagittas. 18
Qui cum tuliſſet, rurſum dixit ei:
Percute iaculo terram. Et cum
percuſſiſſet tribus vicibus, & ſte-
tiſſet, * iratus eſt vir Dei contra 19
eum, & ait: Si percuſſiſſes quin-
quies, aut ſexies, ſiue ſepties, per-
cuſſiſſes Syriam vſque ad conſum-
ptionem: nunc autem tribus vi-
cibus percuties eam. * Mortuus 20
eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt D
eum. Latrunculi autem de Moab
venerunt in terram in ipſo anno.
‖ Eccl. 48. b. 14 *‖ Quidam autem ſepelientes ho- 21
minem, viderunt latrunculos, &
proiecerunt cadauer in ſepulchro
Eliſei. Quod cum tetigiſſet oſſa
Eliſei, reuixit homo, & ſtetit ſu-
per pedes ſuos. * Igitur Hazael 22
rex Syriæ afflixit Iſrael cunctis die-
bus Ioachaz: * & miſertus eſt Do- 23
minus eorum, & reuerſus eſt ad
eos propter pactum ſuum, quod
habebat cum Abraham, & Iſaac,
& Iacob: & noluit diſperdere
eos, neque proijcere penitus vſque
in præſens tempus. * Mortuus eſt 24
autem Hazael rex Syriæ, & regna-
uit Benadad filius eius pro eo.
* Porro Ioas filius Ioachaz tulit 25
vrbes de manu Benadad filij Ha-
zael, quas tulerat de manu Ioa-
chaz patris ſui iure prælij, tribus
vicibus percuſſit eum Ioas, & red-
didit ciuitates Iſrael.

CAP. XIIII.

1 IN anno ſecundo Ioas filij Ioa-
A chaz regis Iſrael regnauit Ama-
2 ſias filius Ioas regis Iuda. *‖ Vi- ‖ 2. Par. 25. a. 1
ginti quinque annorum erat cum
regnare cœpiſſet: viginti autem
& nouem annis regnauit in Ieru-
ſalem, nomen matris eius Ioadan
3 de Ieruſalem. * Et fecit rectum
coram Domino, verumtamen non
vt Dauid pater eius. Iuxta omnia,
quæ fecit Ioas pater ſuus, fecit:
4 * niſi hoc tantum quòd excelſa
non abſtulit: adhuc enim popu-
lus immolabat, & adolebat incen-
5 ſum in excelſis. * Cumq. obti-
B nuiſſet regnum, percuſſit ſeruos
ſuos, qui interfecerant regem pa-
6 trem ſuum: * filios autem eorum,
qui occiderant, non occidit, iuxta
quod ſcriptum eſt in libro legis
Moyſi, ſicut præcepit Dominus,
dicens: ‖ Non morientur patres ‖ Deu. 24. c. 16
pro filijs, neque filij morientur
pro patribus: ſed vnuſquiſque in Ezec. 18. e. 20
7 peccato ſuo morietur. * Ipſe per-
cuſſit Edom in Valle Salinarum
decem millia, & apprehendit pe-
tram in prælio, vocauitq. nomen
eius Iectehel vſque in præſentem
8 diem. * Tunc miſit Amaſias nun-
cios ad Ioas filium Ioachaz, filij
Iehu regis Iſrael, dicens: Veni, &
9 videamus nos. * Remiſitq. Ioas
C rex Iſrael ad Amaſiam regem Iu-
da, dicens: Carduus Libani miſit
ad cedrum, quæ eſt in Libano, di-
cens: Da filiam tuam filio meo
vxorem. Tranſieruntq. beſtiæ ſal-
tus, quæ ſunt in Libano, & con-
10 culcauerunt carduum. * Percutiens
inualuiſti ſuper Edom, & ſuble-
uauit te cor tuum: contentus eſto
gloria, & ſede in domo tua: qua-
re prouocas malum, vt cadas tu &
11 Iudas tecum? * Et non acquieuit
Amaſias: Aſcenditq. Ioas rex Iſ-
rael, & viderunt ſe, ipſe & Ama-
ſias rex Iuda in Bethſames oppi-
12 do Iudæ. * Percuſſuſq. eſt Iuda
coram Iſrael, & fugerunt vnuſ-
13 quiſque in tabernacula ſua. * A-
maſiam vero regem Iuda filium
Ioas filij Ochoziæ cepit Ioas rex
Iſrael in Bethſames, & adduxit eũ
in Ieruſalem: & interrupit murum
Ieruſa-

Ieruſalem, a porta Ephraim vſque
ad portam anguli, quadringentis
cubitis. * Tulitq. omne aurum, 14
& argentum, & vniuerſa vaſa, quæ
inuenta ſunt in domo Domini, &
in theſauris regis, & obſides, & re-
uerſus eſt in Samariam. * Reli- 15
qua autem verborum Ioas quæ fe-
cit, & fortitudo eius qua pugna-
uit contra Amaſiam regem Iuda,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iſrael?
* Dormiuitq. Ioas cum patribus 16
ſuis, & ſepultus eſt in Samaria cũ E
regibus Iſrael: & regnauit Iero-
boam filius eius pro eo. * Vixit 17
autem Amaſias, filius Ioas, rex
Iuda, poſtquam mortuus eſt Ioas
filius Ioachaz regis Iſrael quinde-
cim annis. * Reliqua autem ſer- 18
monum Amaſiæ, nonne hæc ſcri-
pta ſunt in Libro ſermonum die-
rum regum Iuda? * Factaq. eſt 19
contra eum coniuratio in Ieruſa-
lem: at ille fugit in Lachis. Mi-
ſeruntq. poſt eum in Lachis, &
interfecerunt eum ibi. * Et aſpor- 20
tauerunt in equis, ſepultusq. eſt in
Ieruſalẽ cum patribus ſuis in ciui-
‖ 2.Par.26. a.1 tate Dauid. * ‖ Tulit autẽ vniuerſus 21
populus Iudæ Azariam annos na- F
tũ ſedecim, & conſtituerunt eum
regẽ pro patre eius Amaſia. * Ipſe 22
ædificauit Ælath, & reſtituit eam
Iudæ poſtquam dormiuit rex cum
patribus ſuis. * Anno quintode- 23
cimo Amaſiæ filij Ioas regis Iuda,
regnauit Ieroboam filius Ioas re-
gis Iſrael in Samaria, quadraginta
& vno anno: * & fecit quod ma- 24
lum eſt coram Domino. Non re-
ceſſit ab omnibus peccatis Iero-
boam filij Nabat, qui peccare fe-
cit Iſrael. * Ipſe reſtituit terminos 25
Iſrael ab introitu Emath, vſque
ad Mare ſolitudinis, iuxta ſermo-
nem Domini Dei Iſrael, quem lo- G
‖ Ion.1.a.1 cutus eſt per ſeruum ſuum ‖ Ionã
filium Amathi prophetam, qui e-
rat de Geth, quæ eſt in Opher.
* Vidit enim Dominus afflictionẽ 26
Iſrael amaram nimis, & quòd cõ-
ſumpti eſſent vſque ad clauſos car-
cere, & extremos, & non eſſet qui
auxiliaretur Iſraeli. * Nec locu- 27
tus eſt Dominus vt deleret nomen
Iſrael de ſub cælo, ſed ſaluauit eos
in manu Ieroboam filij Ioas. * Re- 28
liqua autem ſermonum Ieroboã,
& vniuerſa quæ fecit, & fortitudo
eius, qua præliatus eſt, & quomo-
do reſtituit Damaſcum, & Emath
Iudæ in Iſrael, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierum
29 regum Iſrael? * Dormiuitq. Iero-
boam cum patribus ſuis regibus
Iſrael, & regnauit Zacharias filius
eius pro eo.

CAP. XV.

1 ANno vigeſimo ſeptimo Iero-
A boam regis Iſrael regnauit A-
zarias filius Amaſiæ regis Iuda.
2 * Sedecim annorum erat cum re-
gnare cœpiſſet, & quinquaginta
duobus annis regnauit in Ieruſa-
lem: nomen matris eius Iechelia
3 de Ieruſalem. * Fecitq. quod erat
placitum coram Domino, iuxta
omnia quæ fecit Amaſias pater e-
4 ius. * Verumtamen excelſa non eſt
demolitus: adhuc populus ſacrifi-
cabat, & adolebat incenſum in
5 excelſis. * ‖ Percuſſit autem Do- ‖ 2.Par.26. d.21
minus regem, & fuit leproſus vſ-
que in diem mortis ſuæ, & habita-
bat in domo libera ſeorſum: Ioa-
than vero filius regis gubernabat
palatium, & iudicabat populum
6 terræ. * Reliqua autem ſermonum
B Azariæ, & vniuerſa quæ fecit, nõ-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ver-
7 borum dierum regum Iuda? * Et
dormiuit Azarias cum patribus
ſuis: ſepelieruntq. eum cum ma-
ioribus ſuis in ciuitate Dauid, &
regnauit Ioathan filius eius pro
8 eo. * Anno trigeſimo octauo A-
zariæ regis Iuda, regnauit Zacha-
rias filius Ieroboam ſuper Iſrael in
9 Samaria ſex menſibus: * & fecit
quod malum eſt coram Domino,
ſicut fecerant patres eius: non re-
ceſſit a peccatis Ieroboam filij Na-
10 bat, qui peccare fecit Iſrael. * Cõ-
iurauit autem contra eum Sellum
filius Iabes: percuſſitq. eum pa-
lam, & interfecit, regnauitq. pro
11 eo. * Reliqua autem verborum
Zachariæ, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regũ
12 Iſrael? * ‖ Iſte eſt ſermo Domini, ‖ 4.10.f.30
C quem locutus eſt ad Iehu, dicens:
Filij tui vſque ad quartam genera-
tionem ſedebunt ſuper thronum
13 Iſrael. Factumq. eſt ita. * Sellum
filius Iabes regnauit trigeſimo no-
no anno Azariæ regis Iudæ: regna-
uit autem vno menſe in Samaria:

* Et aſcendit Manahem filius Ga- 14
di de Therſa: venitq. in Samariã,
& percuſſit Sellum filium Iabes in
Samaria, & interfecit eum, re-
gnauitq. pro eo. * Reliqua au- 15
tem verborum Sellum, & coniu-
ratio eius, per quam tetendit inſi-
dias, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro ſermonum dierum regum Iſ-
rael? * Tunc percuſſit Manahem 16
Thapſam, & omnes qui erant in
ea, & terminos eius de Therſa. no-
luerant enim aperire ei: & inter-
fecit omnes prægnantes eius, &
ſcidit eas. * Anno trigeſimo nonu 17
Azariæ regis Iuda regnauit Mana- D
hem filius Gadi ſuper Iſrael decem
annis in Samaria. * Fecitq. quod 18
erat malum coram Domino: non
receſſit a peccatis Ieroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Iſrael
cunctis diebus eius. * Veniebat 19
Phul rex Aſſyriorum in terram,
& dabat Manahem Phul mille ta-
lenta argenti, vt eſſet ei in auxi-
lium, & firmaret regnum eius.
* Indixitq. Manahem argentum 20
ſuper Iſrael cunctis potentibus &
diuitibus, vt daret regi Aſſyriorũ
quinquaginta ſiclos argenti per
ſingulos: reuerſusq. eſt rex Aſſy-
riorum, & non eſt moratus in
terra. * Reliqua autem ſermonum 21
Manahem, & vniuerſa quæ fecit,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iſrael?
* Et dormiuit Manahem cum pa- 22
tribus ſuis: regnauitq. Phaceia fi- E
lius eius pro eo. * Anno quin- 23
quageſimo Azariæ regis Iuda re-
gnauit Phaceia filius Manahem
ſuper Iſrael in Samaria biennio:
* & fecit quod erat malum coram 24
Domino: non receſſit a peccatis
Ieroboam filij Nabat, qui pecca-
re fecit Iſrael. * Coniurauit au- 25
tem aduerſus eum Phacee filius
Romeliæ, dux eius, & percuſſit
eum in Samaria in turre domus
regiæ iuxta Argob, & iuxta Arie,
& cum eo quinquaginta viros
de filijs Galaaditarum, & inter-
fecit eum, regnauitq. pro eo.
* Reliqua autem ſermonum Pha- 26
ceia, & vniuerſa quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonũ
dierum regum Iſrael? * Anno quin 27
quageſimo ſecundo Azariæ regis F
Iuda regnauit Phacee filius Ro-
meliæ ſuper Iſrael in Samaria vi-
28 ginti annis. * Et fecit quod erat
malum coram Domino: non receſ-
ſit a peccatis Ieroboam filij Na-
29 bat, qui peccare fecit Iſrael. * In
diebus Phacee regis Iſrael venit
Theglathphalaſar rex Aſſur, & ce-
pit Aion, & Abel Domum, Maa-
cha & Ianoe, & Cedes, & A-
ſor, & Galaad, & Galilæam,
& vniuerſam Terram Nephthali:
30 & tranſtulit eos in Aſſyrios. * Cõ-
iurauit autem, & tetendit inſidias
Oſee filius Ela contra Phacee fi-
lium Romeliæ, & percuſſit eum,
& interfecit: regnauitq. pro eo vi-
geſimo anno Ioatham filij Oziæ.
31 * Reliqua autem ſermonum Pha-
cee, & vniuerſa quæ fecit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
monum dierum regum Iſrael?
32 * ‖ Anno ſecundo Phacee, filij ‖ 2. Par. 27. a. 1
Romeliæ regis Iſrael, regnauit
Ioatham filius Oziæ regis Iuda.
33 * Viginti quinque annorum erat
G eum regnare cœpiſſet, & ſede-
cim annis regnauit in Ieruſalem:
nomen matris eius Ierua, filia
34 Sadoc. * Fecitq. quod erat pla-
citum coram Domino: iuxta om-
nia, quæ fecerat Ozias pater ſuus,
35 operatus eſt. * Veruntamen ex-
celſa non abſtulit: adhuc popu-
lus immolabat, & adolebat in-
cenſum in excelſis: ipſe ædifi-
cauit portam domus Domini ſu-
36 blimiſſimam. * Reliqua autem
ſermonum Ioatham, & vniuerſa
quæ fecit, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro verborum dierum
37 regum Iuda? * In diebus illis
cœpit Dominus mittere in Iudam
Raſin regem Syriæ, & Phacee
38 filium Romeliæ. * Et dormiuit
Ioatham cum patribus ſuis, ſepul-
tusq. eſt cum eis in Ciuitate Da-
uid patris ſui, & regnauit Achaz
filius eius pro eo.

CAP. XVI.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee
A filij Romeliæ regnauit Achaz
2 filius Ioatham regis Iuda. * ‖ Vi- ‖ 2. Par. 28. a. 1
ginti annorum erat Achaz cum
regnare cœpiſſet, & ſedecim annis
regnauit in Ieruſalem: non fecit
quod erat placitum in conſpectu
Domini Dei ſui, ſicut Dauid pater
3 eius. * Sed ambulauit in via regum
Iſrael: inſuper & filiũ ſuum conſe-
crauit,

eraiit, transferens per ignem ſe-
cundum idola Gentium: quæ diſ-
ſipauit Dominus coram filijs Iſ-
rael. * Immolabat quoque victi- 4
mas, & adolebat incenſum in ex-
celſis, & in collibus, & ſub om-
‖ Iſa.7.a.1 ni ligno frondoſo. * ‖ Tunc aſcen-
dit Raſin rex Syriæ, & Phacee fi- 5
lius Romeliæ rex Iſrael in Ieru-
ſalem ad prælıandum: cumq.
obſiderent Achaz, non valuerunt
ſuperare eum. * In tempore il- 6
lo reſtituit Raſin rex Syriæ, Ailam B
Syriæ, & eiecit Iudæos de Aila:
& Idumæi venerunt in Ailam,
& habitauerunt ibi vſque in diem
hanc. * Miſit autem Achaz nun- 7
cios ad Theglathphalaſar regem
Aſſyriorum, dicens: Seruus tuus,
& filius tuus ego ſum: aſcende, &
ſaluum me fac de manu regis Sy-
riæ, & de manu regis Iſrael, qui
conſurrexerunt aduerſum me * Et 8
cum collegiſſet argentum & aurū,
quod inueniri potuit in domo Do
mini, & in theſauris regis, miſit
regi Aſſyriorum munera. * Qui 9
& acquieuit voluntati eius: aſcen
dit enim rex Aſſyriorū in Dama-
ſcum, & vaſtauit eam: & tranſtu-
lit habitatores eius Cyrenen, Ra-
ſin autem interfecit. * Perrexitq. 10
rex Achaz in occurſum Theglath-
phalaſar regi Aſſyriorū in Dama-
ſcum. cumq. vidiſſet altare Dama-
ſci, miſit rex Achaz ad Vriam ſa-
cerdotem exemplar eius, & ſimi-
litudinem iuxta omne opus eius.
* Extruxitq. Vrias ſacerdos altare 11
iuxta omnia, quæ præceperat rex C
Achaz, de Damaſco, ita fecit ſa-
cerdos Vrias, donec veniret rex
Achaz de Damaſco. * Cumq ve- 12
niſſet rex de Damaſco, vidit alta-
re, & veneratus eſt illud: aſcen-
ditq. & immolauit holocauſta, &
ſacrificium ſuum, * & libauit liba- 13
mina, & fudit ſanguinem pacifi-
corum, quæ obtulerat ſuper altare.
* Porro altare æreum, quod erat co 14
ram Domino, tranſtulit de facie
templi, & de loco altaris, & de lo-
co templi Domini: poſuitq. illud
ex latere altaris ad Aquilonem.
* Præcepit quoque rex Achaz Vriæ 15
ſacerdoti, dicens: Super altare ma-
ius offer holocauſtum matutinū,
& ſacrificium veſpertinum, & ho-
locauſtum regis, & ſacrificium D
eius, & holocauſtum vniuerſi populi
terræ, & ſacrificia eorum, & liba-
mina eorum: & omnem ſangui-
nem holocauſti, & vniuerſum ſan
guinem victimæ ſuper illud effun-
des: altare vero æreum erit para-
16 tum ad voluntatem meam. * Fe-
cit igitur Vrias ſacerdos iuxta om-
nia, quæ præceperat rex Achaz.
17 * Tulit autem rex Achaz cælatas
baſes, & luterem, qui erat deſu-
per: & mare depoſuit de bobus
æreis, qui ſuſtentabant illud, &
poſuit ſuper pauimentum ſtratum
18 lapide. * Muſach quoque ſabbati,
quod ædificauerat in templo: &
ingreſſum regis exterius conuertit
in templū Domini propter regem
19 Aſſyriorum. * Reliqua autem ver-
borum Achaz, quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonū
20 dierum regum Iuda? * Dormi-
uitq. Achaz cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt cum eis in Ciuitate
Dauid, & regnauit Ezechias filius
eius pro eo.

CAP. XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis
A Iuda, regnauit Oſee filius Ela
in Samaria ſuper Iſrael nouem
2 annis. * Fecitq. malum coram Do
mino: ſed non ſicut reges Iſrael,
3 qui ante eum fuerant. * ‖ Contra ‖ J.18.b.9
hunc aſcendit Salmanaſar rex Aſ- Tob.1.a.2
ſyriorum, & factus eſt ei Oſee ſer-
4 uus, reddebatq. illi tributa. * Cūq.
deprehendiſſet rex Aſſyriorum
Oſee, quod rebellare nitens miſiſ-
ſet nuncios ad Sua regem Ægypti,
ne præſtaret tributa regi Aſſyrio-
rū ſicut ſingulis annis ſolitus erat,
obſedit eum, & vinctum miſit in
5 carcerem. * Peruagatusq. eſt om-
nem terram: & aſcendens Sama-
riam, obſedit eam tribus annis.
6 * ‖ Anno autem nono Oſee, cepit ‖ J.18.b.10
rex Aſſyriorū Samariam, & tranſtu
lit Iſrael in Aſſyrios: poſuitq. eos
in Hala, & in Habor iuxta fluuium
Gozan, in ciuitatibus Medorum.
7 * Factum eſt enim, cum peccaſ-
ſent filij Iſrael Domino Deo ſuo,
qui eduxerat eos de Terra Ægypti,
B de manu Pharaonis regis Ægypti,
8 coluerunt deos alienos. * Et am-
bulauerunt iuxta ritum Gentium,
quas conſumpſerat Dominus in
conſpectu filiorum Iſrael, & re-
gum Iſrael: quia ſimiliter fecerāt.
* Et

*Et offenderunt filij Iſrael verbis 9
nō rectis Dominum Deum ſuum:
& ædificauerūt ſibi excelſa in cun
ctis vrbibus ſuis a Turre cuſtodum
vſque ad Ciuitatem munitam.
*Feceruntq. ſibi ſtatuas, & lucos 10
in omni colle ſublimi, & ſubter
omne lignum nemoroſum: *& 11
adolebant ibi incenſum ſuper aras
in morem Gentium, quas tranſtu-
lerat Dominus a facie eorum: fe-
ceruntq. verba peſſima irritantes
Dominum. *& coluerunt immun 12
ditias, de quibus præcepit eis Do-
minus ne facerent verbum hoc.
*Et teſtificatus eſt Dominus in Iſ- 13
rael & in Iuda per manum omniū
Prophetarum & Videntium, di-
‖ Ier.25.a 5 cens: ‖ Reuertimini a vijs veſtris
peſſimis, & cuſtodite præcepta C
mea, & ceremonias iuxta omnem
legem, quam præcepi patribus ve-
ſtris: & ſicut miſi ad vos in manu
ſeruorum meorum Prophetarum.
*Qui non audierunt, ſed indura 14
uerunt ceruicē ſuam iuxta ceruicē
patrū ſuorum, qui noluerunt obe-
dire Domino Deo ſuo. *Et abiece- 15
rūt legitima eius, & pactum, quod
pepigit cum patribus eorum, &
teſtificationes, quibus conteſtatus
eſt eos: ſecutiq. ſunt vanitates, &
vane egerunt: & ſecuti ſunt Gen-
tes, quæ erant per circuitum eo-
rum, ſuper quibus præceperat Do-
minus eis vt non facerent ſicut &
illæ faciebant. * Et dereliquerunt 16
omnia præcepta Domini Dei ſui:
feceruntq. ſibi conflatiles duos vi-
tulos, & lucos, & adorauerunt vni-
uerſam militiā cæli: ſeruieruntq.
Baal, *& conſecrauerūt filios ſuos, 17
& filias ſuas per ignem: & diuina-
tionibus inſeruiebant, & augurijs:
& tradiderunt ſe vt facerent ma-
lum coram Domino, vt irritarent
eum. * Iratusq. eſt Dominus ve- 18
hementer Iſraeli, & abſtulit eos a
conſpectu ſuo, & non remanſit ni-
ſi tribus Iuda tantummodo. * Sed 19
nec ipſe Iuda cuſtodiuit mandata
Domini Dei ſui: verum ambula-
uit in erroribus Iſrael, quos opera-
tus fuerat. * Proiecitq. Dominus 20
omne ſemen Iſrael, & afflixit eos, D
& tradidit eos in manu diripien-
tium, donec proijceret eos a facie
‖ 3.Reg.12. c,19 ſua. * ‖ ex eo iam tempore, quo 21
ſciſſus eſt Iſrael a domo Dauid, &
conſtituerūt ſibi regem Ieroboam
filium Nabat: ſeparauit enim Ie-
roboam Iſrael a Domino, & pec-
care eos fecit peccatum magnum.
22 * Et ambulauerunt filij Iſrael in
vniuerſis peccatis Ieroboam quæ
fecerat: & non receſſerunt ab eis,
23 * ‖ vſque quo Dominus auferret ‖ Ier.25.b.9
Iſrael a facie ſua, ſicut locutus fue-
rat in manu omnium ſeruorum
ſuorum Prophetarum: trāſlatusq.
eſt Iſrael de terra ſua in Aſſyrios,
24 vſque in diem hanc. * Adduxit
autem rex Aſſyriorum de Babylo-
ne, & de Cutha, & de Auah, &
de Emath, & de Sepharuaim: &
collocauit eos in ciuitatibus Sa-
mariæ pro filijs Iſrael: qui poſſe-
derunt Samariam, & habitauerunt
25 in vrbibus eius. * Cumq. ibi ha-
bitare cœpiſſent, non timebant
Dominum: & immiſit in eos Do-
minus leones, qui interficiebant
26 eos. * Nunciatumq. eſt regi Aſſy-
E riorum, & dictum: Gentes, quas
tranſtuliſti, & habitare feciſti in
ciuitatibus Samariæ, ignorant le-
gitima Dei terræ: & immiſit in
eos Dominus leones, & ecce in-
terficiunt eos, eo quòd ignorent
27 ritum Dei terræ. * Præcepit autem
rex Aſſyriorum, dicens: Ducite il-
luc vnum de ſacerdotibus, quos
inde captiuos adduxiſtis, & vadat,
& habitet cum eis: & doceat eos
28 legitima Dei terræ. * Igitur cum
veniſſet vnus de ſacerdotibus his,
qui captiui ducti fuerant de Sama-
ria, habitauit in Bethel, & doce-
bat eos quomodo colerent Domi-
29 num. * Et vnaquæque Gens fa-
bricata eſt deum ſuū: poſueruntq.
eos in fanis excelſis, quæ fecerant
Samaritæ, Gens & Gens in vrbi-
30 bus ſuis, in quibus habitabat. * Vi-
ri enim Babylonij fecerunt So-
chothbenoth: viri autem Chutæi
fecerunt Nergel: & viri de Emath
31 fecerunt Aſima. * Porro Heuæi fe-
cerunt Nebahaz & Tharthac. Hi
F autem, qui erant de Sepharuaim,
comburebāt filios ſuos igni, Adra-
melech & Anamelech dijs Sephar-
32 uaim, * & nihilominus colebant
Dominum. Fecerunt autem ſibi
de nouiſſimis ſacerdotes excelſo-
rum, & ponebant eos in fanis ſu-
33 blimibus. * Et cum Dominum co-
lerent, dijs quoque ſuis ſeruiebant
iuxta conſuetudinem Gentium,
de quibus tranſlati fuerant Sama-
riam:

riam : * vſque in præſentem diem 34
morem ſequuntur antiquum: non
timent Dominum , neque cuſto-
diunt ceremonias eius , iudicia, & G
legem , & mandatum , quod præ-
‖ Gen. 33. f. 28 ceperat Dominus filijs Iacob, ‖ quẽ
cognominauit Iſrael : * & percuſ- 35
ſerat cum eis pactum , & manda-
uerat eis , dicens : Nolite timere
deos alienos , & non adoretis eos,
neque colatis eos , & non immo-
letis eis : * Sed Dominum Deum 36
veſtrum , qui eduxit vos de Terra
Ægypti in fortitudine magna , &
in brachio extento, ipſum timete,
& illum adorate, & ipſi immolate.
* Ceremonias quoque, & iudicia, 37
& legem, & mandatũ, quod ſcrip-
ſit vobis, cuſtodite vt faciatis cun-
ctis diebus : & non timeatis deos
alienos . * Et pactum , quod per- 38
cuſſit vobiſcum ; nolite obliuiſci :
nec colatis deos alienos, * ſed Do- 39
minum Deum veſtrum timete, &
ipſe eruet vos de manu omnium
inimicorum veſtrorum . * Illi ve- 40
ro non audierunt, ſed iuxta con-
ſuetudinem ſuam priſtinam per-
petrabant . * Fuerunt igitur Gen- 41
tes iſtæ timentes quidem Domi-
num , ſed nihilominus & idolis
ſuis ſeruientes : nam & filij eorũ,
& nepotes , ſicut fecerunt patres
ſui , ita faciunt vſque in præſen-
tem diem .

CAP. XVIII.

‖ 2. Par. 28. d. 27. & 29. a. 1 ANno ‖ tertio Oſee filij Ela re- 1
gis Iſrael , regnauit Ezechias A
filius Achaz regis Iuda . * Vigin- 2
tiquinque annorum erat, cum re-
gnare cœpiſſet : & viginti nouem
annis regnauit in Ieruſalem : no-
men matris eius Abi filia Zacha-
riæ * Fecitq. quod erat bonum co- 3
ram Domino , iuxta omnia quæ
fecerat Dauid pater eius.* Ipſe diſ- 4
ſipauit excelſa, & contriuit ſtatuas,
& ſuccidit lucos , confregitq. ſer-
‖ Nu. 21. c. 9 pentem æneum , ‖ quem fecerat
Moyſes : ſiquidem vſque ad illud
tempus filij Iſrael adolebant ei in-
cenſum : vocauitq. nomen eius
Noheſtan . * In Domino Deo Iſ- 5
rael ſperauit: itaque poſt eum non
fuit ſimilis ei de cunctis regibus
Iuda , ſed neque in his , qui ante
eum fuerunt : * & adhæſit Domi- 6
no, & non receſſit a veſtigijs eius, B

fecitq. mandata eius, quæ præce-
7 perat Dominus Moyſi . * Vnde &
erat Dominus cum eo , & in cun-
ctis, ad quæ procedebat, ſapienter
ſe agebat. Rebellauit quoque con-
tra regem Aſſyriorum, & non ſer-
8 uiuit ei . * Ipſe percuſſit Phili-
ſthæos vſque ad Gazam, & omnes
terminos eorum , a Turre cuſtodũ
vſque ad Ciuitatem munitam.
9 * ‖ Anno quarto regis Ezechiæ, qui ‖ ſ. 17. a. 6
erat annus ſeptimus Oſee filij Ela Tob. 1. a. 2
regis Iſrael , aſcendit Salmanaſar
rex Aſſyriorum in Samariam , &
10 oppugnauit eam , * & cepit. Nam
poſt annos tres , anno ſexto Eze-
chiæ , id eſt nono anno Oſee regis
11 Iſrael, capta eſt Samaria :* & tran-
ſtulit rex Aſſyriorum Iſrael in Aſ-
ſyrios , collocauitq. eos in Hala, &
in Habor fluuijs Gozan in ciuita-
12 tibus Medorum : * quia non au-
dierunt vocem Domini Dei ſui ,
C ſed prætergreſſi ſunt pactum eius:
omnia, quæ præceperat Moyſes ſer
uus Domini, non audierunt, neque
13 fecerunt. * ‖ Anno quartodecimo ‖ 2. Par. 32. a. 1
regis Ezechiæ, aſcendit Sennache-
rib rex Aſſyriorum ad vniuerſas Iſa. 36. a. 1
ciuitates Iuda munitas : & cepit Eccl. 48. c. 20
14 eas.* Tunc miſit Ezechias rex Iu-
da nuncios ad regem Aſſyriorum
in Lachis , dicens : Peccaui , rece-
de a me : & omne, quod impoſue-
ris mihi , feram . Indixit itaque
rex Aſſyriorum Ezechiæ regi Iu-
dæ trecenta talenta argenti, & tri-
15 ginta talenta auri .* Deditq. Eze-
chias omne argentum quod reper-
tum fuerat in domo Domini, & in
16 theſauris regis . * In tempore illo
confregit Ezechias valuas templi
Domini , & laminas auri, quas ip-
ſe affixerat , & dedit eas regi Aſſy-
17 riorum . * Miſit autem rex Aſſy-
riorum Tharthan , & Rabſaris, &
Rabſacen de Lachis ad regem Eze
D chiam cum manu valida Ieruſalẽ :
qui cum aſcendiſſent, venerunt
Ieruſalem, & ſteterũt iuxta aquæ-
ductum piſcinæ ſuperioris, quæ eſt
18 in via Agri fullonis.* Vocauerũtq.
regem : egreſſus eſt autem ad eos
Eliacim filius Helciæ præpoſitus do
mus , & Sobna ſcriba, & Ioahe fi-
19 lius Aſaph a commentarijs . * Di-
xitq. ad eos Rabſaces: Loquimini
Ezechiæ : Hæc dicit rex magnus ,
rex Aſſyriorum : Quæ eſt iſta fidu-
20 cia , qua niteris ? * Forſitan iniſti

conſi-

conſilium, vt præpares te ad præ-
lium. In quo confidis, vt audeas
rebellare? * an ſperas in baculo 21
arundineo atque confracto Ægy-
pto, ſuper quem, ſi incubuerit
homo, comminutus ingredietur
manum eius, & perforabit eam?
ſic eſt Pharao rex Ægypti omni-
bus, qui confidunt in ſe. * Quod 22
ſi dixeritis mihi: In Domino Deo E
noſtro habemus fiduciam: non-
ne iſte eſt, cuius abſtulit Ezechias
excelſa & altaria: & præcepit Iu-
dæ & Ieruſalem: Ante altare hoc
adorabitis in Ieruſalem? * Nunc 23
igitur tranſite ad dominum meũ
regem Aſſyriorum, & dabo vo-
bis duo millia equorum, & vide-
te an habere valeatis aſcenſores
eorum. * Et quo modo poteſtis 24
reſiſtere ante vnum ſatrapam de
ſeruis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Ægypto pro-
pter currus & equites? * Num- 25
quid ſine Domini voluntate aſcen
di ad locum iſtum, vt demolirer
eum? Dominus dixit mihi: Aſcen-
de ad terram hanc, & demolire
eam. * Dixerunt autem Eliacim 26
filius Helciæ, & Sobna, & Ioahe
Rabſaci: Precamur vt loquaris
nobis ſeruis tuis Syriace: ſiquidẽ
intelligimus hanc linguam: & nõ
loquaris nobis Iudaice, audiente
populo, qui eſt ſuper murum.
* Reſponditq. eis Rabſaces, di- 27
cens: Numquid ad dominum F
tuum, & ad te miſit me dominus
meus, vt loquerer ſermones hos,
& non potius ad viros, qui ſe-
dent ſuper murum, vt comedant
ſtercora ſua, & bibant vrinam
ſuam vobiſcum? * Stetit itaque 28
Rabſaces, & exclamauit voce
magna Iudaice, & ait: Audite
verba regis magni, regis Aſſyrio-
rum. * Hæc dicit rex: Non vos 29
ſeducat Ezechias: non enim pote-
rit eruere vos de manu mea.
* Neque fiduciam vobis tribuat 30
ſuper Dominum, dicens: Eruens
liberabit nos Dominus, & non
tradetur ciuitas hæc in manu re-
gis Aſſyriorum. * Nolite audire 31
Ezechiam. Hæc enim dicit rex
Aſſyriorum: Facite mecum quod
vobis eſt vtile, & egredimini ad
me: & comedet vnuſquiſque de
vinea ſua, & de ficu ſua: &
bibetis aquas de ciſternis veſtris,

32 * donec veniam, & transferam
vos in terram, quæ ſimilis eſt ter-
G ræ veſtræ, in terram fructiferam,
& fertilem vini, terram panis &
vinearum, terram oliuarum,
& olei ac mellis, & viuetis, &
non moriemini. Nolite audire
Ezechiam, qui vos decipit, di-
cens: Dominus liberabit nos.
33 * Numquid liberauerunt dij Gen-
tium terram ſuam de manu regis
34 Aſſyriorum? * Vbi eſt Deus E-
math, & Arphad? vbi eſt Deus
Sepharuaim, Ana, & Aua? num-
quid liberauerunt Samariam de
35 manu mea? * Quinam illi ſunt
in vniuerſis dijs terrarum, qui e-
ruerunt regionem ſuam de manu
mea vt poſſit eruere Dominus Ie-
36 ruſalem de manu mea? * Tacuit
itaque populus, & non reſpondit
ei quidquam: ſiquidem præcep-
tum regis acceperant vt non re-
37 ſponderent ei. * Venitq. Eliacim
filius Helciæ, præpoſitus domus,
& Sobna ſcriba, & Ioahe filius A-
ſaph a commentarijs ad Ezechiam
ſciſſis veſtibus, & nunciauerunt ei
verba Rabſacis.

CAP. XIX.

1 QVæ cum audiſſet Ezechias Iſai. 37.a.2
A rex, ſcidit veſtimenta ſua,
& opertus eſt ſacco, ingreſſusq.
2 eſt domum Domini. * Et miſit
Eliacim præpoſitum domus, &
Sobnam ſcribam, & ſenes de ſa-
cerdotibus opertos ſaccis, ad Iſa-
iam prophetam filium Amos.
3 * Qui dixerunt: Hæc dicit Eze-
chias: Dies tribulationis, & incre-
pationis, & blaſphemiæ dies iſte:
venerunt filij vſque ad partum, &
4 vires non habet parturiens. * Si
forte audiat Dominus Deus tuus
vniuerſa verba Rabſacis, quem
miſit rex Aſſyriorũ dominus ſuus,
vt exprobraret Deum viuentem,
& argueret verbis, quæ audiuit
Dominus Deus tuus: & fac ora-
tionem pro reliquijs, quæ reper-
5 tæ ſunt. * Venerunt ergo ſerui re-
6 gis Ezechiæ ad Iſaiam. * Dixitq.
B eis Iſaias: Hæc dicetis domino ve-
ſtro: Hæc dicit Dominus: Noli
timere a facie ſermonum, quos
audiſti, quibus blaſphemauerunt
pueri regis Aſſyriorum me.
7 * Ecce, ego immittam ei ſpiri-

tum, & audiet nuncium, & reuer-
tetur in terram ſuam, & deijciam
8 eum gladio in terra ſua. * Re-
uerſus eſt ergo Rabſaces, & in-
uenit regem Aſſyriorũ expugnan-
tem Lobnam. Audierat enim
9 quòd receſſiſſet de Lachis. * Cũq.
audiſſet de Tharaca rege Æthio-
piæ, dicentes: Ecce, egreſſus eſt vt
pugnet aduerſum te: & iret con-
tra eum, miſit nuncios ad Eze-
10 chiam, dicens: * Hæc dicite Eze-
chiæ regi Iuda: Non te ſeducat
Deus tuus, in quo habes fiduciã:
neque dicas: Non tradetur Ieru-
ſalem in manus regis Aſſyrio-
11 rum. * Tu enim ipſe audiſti quæ
C feceruns reges Aſſyriorum vni-
uerſis terris, quo modo vaſtaue-
runt eas: num ergo ſolus pote-
12 ris liberari? * Numquid libera-
uerunt dij Gentium ſingulos,
quos vaſtauerunt patres mei, Go-
zan videlicet, & Haram, & Re-
ſeph, & filios Eden, qui erant in
13 Thelaſſar? * Vbi eſt rex Emath, &
rex Arphad, & rex ciuitatis Se-
14 pharuaim, Ana, & Aua? * Itaque
cum accepiſſet Ezechias literas de
manu nunciorum, & legiſſet eas,
aſcendit in domum Domini, &
15 expandit eas coram Domino, * &
orauit in conſpectu eius, dicens:
Domine Deus Iſrael, qui ſedes ſu-
per cherubim, tu es Deus ſolus
regum omnium terræ: tu feciſti
16 cælum & terram. * Inclina au-
rem tuam, & audi: aperi Domine
D oculos tuos, & vide: audi omnia
verba Sennacherib, qui miſit vt
exprobraret nobis Deum viuen-
17 tem. * Vere Domine diſſipaue-
runt Reges Aſſyriorum Gentes, &
18 terras omnium. * Et miſerunt
deos eorum in ignem: non enim
erant dij, ſed opera manuum ho-
minum ex ligno & lapide, & per-
19 diderunt eos. * Nunc igitur Do-
mine Deus noſter, ſaluos nos fac
de manu eius, vt ſciant omnia re-
gna terræ, quia tu es Dominus
20 Deus ſolus. * Miſit autem Iſaias fi-
lius Amos ad Ezechiam, dicens:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Quæ deprecatus es me ſuper Sen-
nacherib rege Aſſyriorum, audiui.
21 * Iſte eſt ſermo, quem locutus eſt
Dominus de eo: Spreuit te, &
ſubſannauit te virgo filia Sion:
poſt tergum tuum caput mouit, fi-
22 lia Ieruſalem. * Cui exprobraſti, &
E quem blaſphemaſti? contra quem
exaltaſti vocem tuam, & eleuaſti
in excelſum oculos tuos? contra
23 ſanctum Iſrael. * Per manum
ſeruorum tuorum exprobraſti Do
mino, & dixiſti: In multitudine
curruum meorum aſcendi excel-
ſa montium in ſummitate Liba-
ni, & ſuccidi ſublimes cedros
eius, & electas abietes illius. Et
ingreſſus ſum vſque ad terminos
24 eius, & ſaltum carmeli eius * ego
ſuccidi. Et bibi aquas alienas, &
ſiccaui veſtigijs pedum meorum
25 omnes aquas clauſas. * Numquid
non audiſti quid ab initio fece-
rim? Ex diebus antiquis plaſmaui
illud, & nunc adduxi: eruntq.
in ruinam collium pugnantium
26 ciuitates munitæ. * Et qui ſedent
in eis, humiles manu, contre-
muerunt & confuſi ſunt, facti
ſunt velut fœnum agri, & virens
herba tectorum, quæ areſacta eſt
antequam veniret ad maturitatẽ.
27 * Habitaculum tuum, & egreſ-
F ſum tuum, & introitum tuum,
& viam tuam ego præſciui, & fu-
28 rorem tuum contra me. * Inſa-
niſti in me, & ſuperbia tua a-
ſcendit in aures meas: ponam
itaque circulum in naribus tuis,
& camum in labijs tuis, & redu-
cam te in viam, per quam veni-
29 ſti. * Tibi autem Ezechia hoc e-
rit ſignum: Comede hoc anno
quæ repereris: in ſecundo autem
anno, quæ ſponte naſcuntur: por-
ro in tertio anno ſeminate & me-
tite: plantate vineas, & comedite
30 fructum earum. * Et quodcum-
que reliquum fuerit de domo Iu-
da, mittet radicem deorſum, &
31 faciet fructum ſurſum. * De
Ieruſalem quippe egredientur re-
liquiæ, & quod ſaluetur de mon-
te Sion: zelus Domini exercituum
32 faciet hoc. * Quam ob rem hæc
dicit Dominus de rege Aſſyrio-
G rum: Non ingredietur vrbem
hanc, nec mittet in eam ſagittam,
nec occupabit eam clypeus, nec
33 circumdabit eam munitio. * Per
viam, qua venit, reuertetur: & ci-
uitatem hanc non ingredietur, di-
34 cit Dominus. * Protegamq. vrbẽ
hanc, & ſaluabo eam propter me,
& propter Dauid ſeruum meum.
35 * ‖ Factum eſt igitur in nocte illa, ‖ Tob. 1. d. 21

venit

Eccle.48.d. venit Angelus Domini, & percuſſit
21 in caſtris Aſſyriorum cẽtum octo-
Iſa.37.g.36 gintaquinque millia. Cumq. dilu-
1.Machab. culo ſurrexiſſet, vidit omnia cor-
7.f.41 pora mortuorum: & recedẽs abijt,
2.Machab. 36 * & reuerſus eſt Sennacherib rex
8.d.19 Aſſyriorum, & manſit in Niniue.
‖Tob.1.d. 37 * ‖Cumq. adoraret in tẽplo Neſ-
24 roch deum ſuum, Adramelech &
Saraſar filij eius percuſſerunt eum
gladio, fugeruntq. in terram Ar-
meniorum, & regnauit Aſarhad-
don filius eius pro eo.

CAP. XX.

2.Par.32.f. 1 A IN diebus illis ægrotauit Eze-
29 chias vſque ad mortem: & ve-
Iſa.38.a.1 nit ad eum Iſaias filius Amos, pro-
pheta, dixitq. ei: Hæc dicit Do-
minus Deus: Præcipe domui tuæ:
morieris enim tu, & non viues.
2 * Qui conuertit faciem ſuam ad
parietem, & orauit Dominum,
3 dicens: * Obſecro Domine, me-
mento quæſo quomodo ambula-
uerim coram te in veritate, &
in corde perfecto, & quod placi-
tum eſt coram te, fecerim. Fle-
uit itaque Ezechias fletu magno.
4 * Et antequam egrederetur Iſa-
ias mediam partem atrij, factus
eſt ſermo Domini ad eum, di-
5 cens: * Reuertere, & dic Ezechiæ
duci populi mei: Hæc dicit Domi-
nus Deus Dauid patris tui: Audiui
orationem tuam, & vidi lacrymas
tuas: & ecce ſanaui te, die tertio
6 aſcendes templum Domini. * Et
B addam diebus tuis quindecim an-
nos: ſed & de manu regis Aſſy-
riorum liberabo te, & ciuitatem
hanc, & protegam vrbem iſtam
propter me, & propter Dauid ſer-
7 uum meum. * Dixitq. Iſaias: Af-
ferte maſſam ficorum. Quam
cum attuliſſent, & poſuiſſent ſu-
8 per ulcus eius, curatus eſt. * Di-
xerat autem Ezechias ad Iſaiam:
Quod erit ſignum, quia Domi-
nus me ſanabit, & quia aſcenſu-
rus ſum die tertia templum Do-
9 mini? * Cui ait Iſaias: Hoc erit
ſignum a Domino, quòd factu-
rus ſit Dominus ſermonem, quem
locutus eſt: Vis vt aſcendat vmbra
decem lineis, an vt reuertatur toti-
10 dem gradibus? * Et ait Ezechias:
Facile eſt, vmbram creſcere decem
lineis: nec hoc volo vt fiat, ſed vt
reuertatur retrorſum decem gra-
11 dibus. * Inuocauit itaque Iſaias
propheta Dominum, & reduxit
vmbram per lineas, quibus iam
C deſcenderat in horologio Achaz,
12 retrorſum decem gradibus. * ‖In ‖Iſa.39.a.1
tempore illo miſit Berodach Bala-
dan, filius Baladan, rex Babylo-
niorum litteras & munera ad Eze-
chiam: audierat enim quòd ægro-
13 taſſet Ezechias. * Lætatus eſt au-
tem in aduentu eorum Ezechias,
& oſtendit eis domum aroma-
tum, & aurum & argentum, &
pigmenta varia, vnguenta quo-
que, & domum vaſorum ſuorum,
& omnia quæ habere poterat in
theſauris ſuis. Non fuit quod non
monſtraret eis Ezechias in domo
ſua, & in omni poteſtate ſua.
14 * Venit autem Iſaias propheta ad
regem Ezechiam, dixitq. ei: Quid
dixerunt viri iſti? aut vnde vene-
runt ad te? Cui ait Ezechias:
De terra longinqua venerunt ad
15 me de Babylone. * At ille reſpon-
dit: Quid viderunt in domo tua?
Ait Ezechias: Omnia quæcum-
que ſunt in domo mea, viderunt:
D nihil eſt quod non monſtrauerim
16 eis in theſauris meis. * Dixit ita-
que Iſaias Ezechiæ: Audi ſermo-
17 nem Domini: * Ecce dies ve-
nient, & auferentur omnia, quæ
ſunt in domo tua, & quæ condi-
derunt patres tui vſque in diem
hanc, in Babylonem: non rema-
nebit quidquam, ait Dominus.
18 * Sed & de filijs tuis qui egredien-
tur ex te, quos generabis, tollen-
tur, & erunt eunuchi in palatio
19 regis Babylonis. * Dixit Ezechias
ad Iſaiam: Bonus ſermo Domi-
ni, quem locutus es: ſit pax & ve-
20 ritas in diebus meis. * Reliqua au-
tem ſermonum Ezechiæ, & omnis
fortitudo eius, & quomodo fecerit
piſcinam, & aquæductum, & in-
troduxerit aquas in ciuitatem,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iuda?
21 * Dormiuitq. Ezechias cum patri-
bus ſuis, & regnauit Manaſſes fi-
lius eius pro eo.

CAP. XXI.

1 A DVodecim annorum erat Ma- 2.Par.33.a.
naſſes cum regnare cœpiſſet, 1
& quinquaginta quinque annis

regnauit in Ieruſalem: nomen ma-
2 tris eius Haphſiba. * Fecitq. ma-
lum in conſpectu Domini, iuxta
idola Gentium, quas deleuit Do-
minus a facie filiorum Iſrael.
2.Par.33.a.3 3 * ‖ Conuerſusq. eſt, & ædificauit
excelſa, quæ diſſipauerat Ezechias
pater eius: & erexit aras Baal, &
fecit lucos ſicut fecerat Achab rex
Iſrael, & adorauit omnem mili-
4 tiam cæli, & coluit eam. * Ex-
truxitq. aras in domo Domini, de
‖ 2.Reg.7.b.10 qua dixit Dominus: ‖ In Ieruſa-
5 lem ponam nomen meum. * Et
extruxit altaria vniuerſæ militiæ
cæli in duobus atrijs templi Do-
6 mini. * Et traduxit filium ſuum
per ignem: & ariolatus eſt, & ob-
ſeruauit auguria, & fecit pytho-
nes, & aruſpices multiplicauit, vt
faceret malum coram Domino, &
7 irritaret eum. * Poſuit quoque
B idolum luci, quem fecerat in tem-
‖ 2.Reg.7.d.10 plo Domini, ‖ ſuper quod locu-
tus eſt Dominus ad Dauid, ‖ &
‖ 3.Reg.8.b.16.& 9.a.3 ad Salomonem filium eius: In
templo hoc, & in Ieruſalem,
quam elegi de cunctis tribubus
Iſrael, ponam nomen meum in
8 ſempiternum. * Et vltra non fa-
ciam commoueri pedem Iſrael de
terra, quam dedi patribus eorum:
ſi tamen cuſtodierint opere om-
nia quæ præcepi eis, & vniuerſam
legem, quam mandauit eis ſeruus
9 meus Moyſes. * Illi vero non au-
dierũt: ſed ſeducti ſunt a Manaſſe,
vt facerent malum ſuper Gen-
tes, quas contriuit Dominus a fa-
10 cie filiorum Iſrael. * Locutusq. eſt
Dominus in manu ſeruorum ſuo-
‖ Ier.15.a.4 11 rum Prophetarum, dicens: * ‖ Quia
fecit Manaſſes rex Iuda abomina-
tiones iſtas peſſimas, ſuper om-
nia quæ fecerunt Amorrhæi ante
eum, & peccare fecit etiam Iudam
12 in immunditijs ſuis: * propterea
C hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Ecce ego inducam mala ſuper Ie-
ruſalem & Iudam: vt quicum-
que audierit, tinniant ambæ au-
13 res eius. * Et extendam ſuper Ie-
ruſalem funiculum Samariæ, &
pondus domus Achab: & delebo
Ieruſalem, ſicut deleri ſolent ta-
bulæ: & delens vertam, & du-
cam crebrius ſtylum ſuper faciem
14 eius. * Dimittam vero reliquias
hereditatis meæ, & tradam eas in
manus inimicorum eius: eruntq.
in vaſtitatem, & in rapinam cun-
15 ctis aduerſarijs ſuis: * eo quód fe-
cerint malum coram me, & per-
ſeuerauerint irritantes me, ex die
qua egreſſi ſunt patres eorum ex
Ægypto, vſque ad hanc diem.
16 * Inſuper & ſanguinem innoxium
fudit Manaſſes multum nimis,
donec impleret Ieruſalem vſque
ad os: abſque peccatis ſuis, qui-
bus peccare fecit Iudam, vt face-
17 ret malum coram Domino. * Re-
liqua autem ſermonum Manaſſe,
& vniuerſa quæ fecit, & peccatum
eius, quod peccauit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum
18 dierum regum Iuda? * Dormi-
uitq. Manaſſes cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt in horto domus
ſuæ, in horto Oza: & regnauit
19 Amon filius eius pro eo. * Vigin-
D ti duorum annorum erat Amon
cum regnare cœpiſſet: duobus
quoque annis regnauit in Ieruſa-
lem. nomen matris eius Meſſa-
20 lemeth filia Harus de Ieteba. * Fe-
citq. malum in conſpectu Domi-
ni, ſicut fecerat Manaſſes pater
21 eius. * Et ambulauit in omni
via, per quam ambulauerat pater
eius: ſeruiuitq. immunditijs, qui-
bus ſeruierat pater eius, & ado-
22 rauit eas, * & dereliquit Domi-
num Deum patrum ſuorum, & nõ
23 ambulauit in via Domini. * Te-
tenderuntq. ei inſidias ſerui ſui,
& interfecerunt regem in domo
24 ſua. * Percuſſit autem populus
terræ omnes, qui coniurauerant
contra regem Amon: & conſti-
tuerunt ſibi regem Ioſiam filium
25 eius pro eo. * Reliqua autem ſer-
monum Amon quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermo-
26 num dierum regum Iuda? * Sepe-
lieruntq. eum in ſepulchro ſuo, in
horto Oza: & regnauit Ioſias fi-
lius eius pro eo.

CAP. XXII.

1 A Octo annorum erat Ioſias cũ 2.Par.34.a.1
regnare cœpiſſet, triginta
& vno anno regnauit in Ieruſa-
lem: nomen matris eius Idida,
2 filia Hadaia de Beſecath. * Fe-
citq. quod placitum erat coram
Domino, & ambulauit per omnes
vias Dauid patris ſui: non declina-
uit ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram.
* Anno

* Anno autem octauo decimo re- 3
gis Ioſiæ, miſit rex Saphan filium
Aſia, filij Meſſulam ſcribam
templi Domini, dicens ei: * Va- 4
de ad Helciam ſacerdotem ma-
gnum, vt confletur pecunia, quæ
illata eſt in templum Domini,
quam collegerunt ianitores tem-
pli a populo, * deturq. fabris per 5
præpoſitos domus Domini: qui &
diſtribuant eam his qui operantur
in templo Domini, ad inſtauran-
da ſartatecta templi: * tignarijs 6
videlicet & cæmentarijs, & ijs, qui B
interrupta componunt: & vt eman
tur ligna, & lapides de lapicidinis
ad inſtaurandum templum Domi-
ni. * Verumtamen non ſuppute- 7
tur eis argentum quod accipiunt,
ſed in poteſtate habeant, & in fi-
de. * Dixit autem Helcias ponti- 8
fex ad Saphan ſcribam: Librum
Legis reperi in domo Domini: de-
ditq. Helcias volumen Saphan, qui
& legit illud. * Venit quoque 9
Saphan ſcriba ad regem, & renun-
ciauit ei quod præceperat, & ait:
Conflauerunt ſerui tui pecuniam,
quæ reperta eſt in domo Domini:
& dederunt vt diſtribueretur fa-
bris a præfectis operum templi Do
mini. * Narrauit quoque Saphan 10
ſcriba regi, dicens: Librum dedit
mihi Helcias ſacerdos. Quem
cum legiſſet Saphan coram rege,
* & audiſſet rex verba Libri Legis 11
Domini, ſcidit veſtimenta ſua.
* Et præcepit Helciæ ſacerdoti, & 12
Ahicam filio Saphan, & Achobor
filio Micha, & Saphan ſcribæ, &
Aſaiæ ſeruo regis, dicens: * Ite 13
& conſulite Dominum ſuper me, C
& ſuper populo, & ſuper omni Iu-
da, de verbis voluminis iſtius, quod
inuentum eſt: magna enim ira
Domini ſuccenſa eſt contra nos:
quia non audierunt patres noſtri
verba Libri huius, vt facerent om-
ne quod ſcriptum eſt nobis. * Ie- 14
runt itaque Helcias ſacerdos, &
Ahicam, & Achobor, & Saphan,
& Aſaia ad Holdam propheti-
dem vxorem Sellum filij Thecuæ,
filij Araas cuſtodis veſtium, quæ
habitabat in Ieruſalem in Secun-
da: locutiq. ſunt ad eam. * Et 15
illa reſpondit eis: Hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael: Dicite viro,
qui miſit vos ad me: * Hæc 16
dicit Dominus: Ecce, ego ad- D
ducam mala ſuper locum iſtum,
& ſuper habitatores eius, omnia
verba Legis quæ legit rex Iuda:
17 * quia dereliquerunt me, & ſacri-
ficauerunt dijs alienis, irritantes
me in cunctis operibus manuum
ſuarum: & ſuccendetur indigna-
tio mea in loco hoc, & non ex-
18 tinguetur. * Regi autem Iuda,
qui miſit vos vt conſuleretis Do-
minum, ſic dicetis: Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: Pro eo
quod audiſti verba voluminis,
19 * & perterritum eſt cor tuum, &
humiliatus es coram Domino, au-
ditis ſermonibus contra locum
iſtum, & habitatores eius, quod
videlicet fierent in ſtuporem
& in maledictum: & ſcidiſti ve-
ſtimenta tua, & fleuiſti coram
me, & ego audiui, ait Domi-
20 nus: * idcirco colligam te ad pa-
tres tuos, & colligeris ad ſepul-
chrum tuum in pace, vt non vi-
deant oculi tui omnia mala quæ
inducturus ſum ſuper locum
iſtum.

CAP. XXIII.

1 ET renunciauerunt regi quod ‖2. Par. 34
A dixerat. Qui miſit: & con- f. 29
gregati ſunt ad eum omnes ſenes
2 Iuda & Ieruſalem. * Aſcenditq.
rex templum Domini, & omnes
viri Iuda, vniuerſiq. qui habi-
tabant in Ieruſalem cum eo ſa-
cerdotes & prophetæ, & omnis
populus a paruo vſque ad magnū:
legitq. cunctis audientibus om-
nia verba libri fœderis, qui in-
3 uentus eſt in domo Domini. * Ste-
titq. rex ſuper gradum: & fœdus
percuſſit coram Domino, vt am-
bularent poſt Dominum, & cuſto-
dirent præcepta eius, & teſtimo-
nia, & ceremonias in omni corde,
& in tota anima, & ſuſcitarent
verba fœderis huius, quæ ſcripta
erant in libro illo: acquieuitq. po-
4 pulus pacto. * Et præcepit rex Hel-
ciæ pontifici, & ſacerdotibus ſe-
B cundi ordinis, & ianitoribus,
‖ vt proijcerent de templo Do- ‖ Eccl. 49. a.
mini omnia vaſa, quæ facta fuerāt 2
Baal, & in luco, & vniuerſæ militiæ
cæli: & combuſſit ea foris Ieruſa-
lem in Conualle cedron, & tulit
5 puluerem eorum in Bethel. * Et
deleuit aruſpices, quos poſuerant
reges Iuda ad ſacrificandum

in excelſis per ciuitates Iuda, & in
circuitu Ieruſalem: & eos, qui
adolebant incenſum Baal, & Soli,
& Lunæ, & duodecim ſignis, &
omni militiæ cæli. * Et efferri fe- 6
cit lucum de domo Domini foras
Ieruſalem in Conualle cedron, &
combuſſit eum ibi, & redegit in
puluerem, & proiecit ſuper ſepul-
chra vulgi. * Deſtruxit quoque 7
ædiculas effeminatorum, quæ erāt
in domo Domini, pro quibus mu-
lieres texebant quaſi domunculas
luci. * Congregauitq. omnes ſa- 8
cerdotes de ciuitatibus Iuda: &
contaminauit excelſa, vbi ſacrifi-
cabant ſacerdotes de Gabaa vſque
Berſabee: & deſtruxit aras porta- C
rum in introitu oſtij Ioſue princi-
pis ciuitatis, quod erat ad ſiniſtrā
portæ ciuitatis. * Verumtamen 9
non aſcendebant ſacerdotes excel-
ſorum ad altare Domini in Ieruſa-
lem: ſed tantum comedebant azy-
ma in medio fratrum ſuorum.
*Contaminauit quoque Topheth, 10
quod eſt in Conualle filij Ennom:
vt nemo conſecraret filium ſuum
aut filiam per ignem, Moloch.
* Abſtulit quoque equos, quos 11
dederant reges Iuda, Soli, in introi
tu templi Domini iuxta exedram
Nathanmelech eunuchi, qui erat
in Pharurim: currus autem Solis
combuſſit igni.* Altaria quoque, 12
quæ erant ſuper tecta cœnaculi
Achaz, quæ fecerant reges Iuda,
& altaria quæ fecerat Manaſſes in
duobus atrijs templi Domini, de-
ſtruxit rex: & cucurrit inde, & di-
ſperſit cinerem eorum in Torren-
tem cedron. * Excelſa quoque, 13
quæ erant in Ieruſalem ad dexte-
ram partem Montis offenſionis,
‖3.Reg.11. b.7 ‖ quæ ædificauerat Salomon rex
Iſrael Aſtaroth idolo Sidoniorum,
& Chamos offenſioni Moab, &
Melchom abominationi filiorum
Ammon, polluit rex. * Et con- 14
triuit ſtatuas, & ſuccidit lucos:
repleuitq. loca eorum oſſibus mor
‖3.Reg.13. c.32 tuorum. * ‖ Inſuper & altare, 15
quod erat in Bethel, & excelſum,
quod fecerat Ieroboam filius Na-
bat, qui peccare fecit Iſrael: & al- D
tare illud, & excelſum deſtruxit,
atque combuſſit, & comminuit
in puluerem, ſuccenditq. etiam
lucum. * Et conuerſus Ioſias, vi- 16
dit ibi ſepulchra, quæ erant in

monte: miſitq. & tulit oſſa de
ſepulchris, & combuſſit ea ſuper
altare, & polluit illud iuxta ver-
bum Domini, quod locutus eſt
vir Dei, qui prædixerat verba hæc.
17 * ‖ Et ait: Quis eſt titulus ille, ‖2.Par.35. a.1
quem video? Reſponderuntq. ei
ciues vrbis illius: Sepulchrum
eſt hominis Dei, qui venit de Iu-
da, & prædixit verba hæc, quæ fe-
18 ciſti ſuper altare Bethel. * Et ait:
Dimittite eum, nemo commo-
ueat oſſa eius. Et intacta manſe-
runt oſſa illius cum oſſibus pro-
phetæ, qui venerat de Samaria.
19 * Inſuper & omnia fana excelſo-
rum, quæ erant in ciuitatibus Sa-
mariæ, quæ fecerant reges Iſrael
ad irritandum Dominum, abſtu-
lit Ioſias: & fecit eis ſecundum
omnia opera, quæ fecerat in Be-
20 thel. * Et occidit vniuerſos ſacer-
dotes excelſorum, qui erant ibi ſu-
per altaria: & combuſſit oſſa hu-
mana ſuper ea: reuerſuſq. eſt Ie-
21 ruſalem. * ‖ Et præcepit omni po- ‖3.Reg.13. a.1
E pulo, dicens: Facite Phaſe Do-
mino Deo veſtro, ſecundum quod
ſcriptum eſt in libro fœderis hu-
22 ius. * Nec enim factum eſt Pha-
ſe tale a diebus iudicum, qui iu-
dicauerunt Iſrael, & omnium
dierum regum Iſrael, & regum
23 Iuda,* ſicut in octauo decimo an-
no regis Ioſiæ factum eſt Phaſe
24 iſtud Domino in Ieruſalem.* Sed
& pythones, & ariolos, & figuras
idolorum, & immunditias, & a-
bominationes, quæ fuerant in ter-
ra Iuda & Ieruſalem, abſtulit Io-
ſias: vt ſtatueret verba legis, quæ
ſcripta ſunt in Libro, quem inue-
nit Helcias ſacerdos in templo Do
25 mini. * Similis illi non fuit ante
eum rex, qui reuerteretur ad Do-
minum in omni corde ſuo, & in
tota anima ſua, & in vniuerſa
virtute ſua iuxta omnem legem
F Moyſi: neque poſt eum ſurrexit
26 ſimilis illi. * Verumtamen non
eſt auerſus Dominus ab ira furoris
ſui magni, quo iratus eſt furor
eius contra Iudam: propter irrita-
tiones, quibus prouocauerat eum
27 Manaſſes. * ‖ Dixit itaque Do- ‖ j.24.a.2
minus: Etiam Iudam auferam a
facie mea, ſicut abſtuli Iſrael: &
proijciam ciuitatem hanc, quam
elegi Ieruſalem, & domum, de
qua dixi: Erit nomen meum ibi.
* Reli-

*Reliqua autem ſermonum Io- 28
ſiæ, & vniuerſa quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborũ
‖ 2.Par. 35. c. 2 dierum regum Iuda? *‖ In diebus 29
eius aſcendit Pharao Nechao rex
Ægypti, contra regem Aſſyriorũ
ad flumen Euphratem: & abijt
Ioſias rex in occurſum eius: & oc-
ciſus eſt in Mageddo, cum vidiſ-
ſet eum. * Et portauerunt eum 30
ſerui ſui mortuum de Mageddo:
& pertulerunt in Ieruſalem, & ſe-
pelierunt eum in ſepulchro ſuo.
Tulitq. populus terræ Ioachaz fi-
lium Ioſiæ: & vnxerunt eum, &
conſtituerunt eum regem pro pa-
‖ 2.Par. 36. a. 1 tre ſuo. * ‖ Viginti trium anno- 31
rum erat Ioachaz cum regnare
cœpiſſet, & tribus menſibus re-
gnauit in Ieruſalem: nomen ma-
tris eius Amital, filia Ieremiæ, de
Lobna. * Et fecit malum coram 32
Domino, iuxta omnia quæ fece- G
rant patres eius. * Vinxitq. eum 33
Pharao Nechao in Rebla, quæ eſt
in terra Emath, ne regnaret in
Ieruſalem: & impoſuit mulctam
terræ centum talentis argenti, &
talento auri. * Regemq. conſti- 34
tuit Pharao Nechao Eliacim filiũ
Ioſiæ pro Ioſia patre eius: vertitq.
nomen eius Ioakim. porro Ioa-
chaz tulit, & duxit in Ægyptum,
& mortuus eſt ibi. * Argentum 35
autem, & aurum dedit Ioakim
Pharaoni cum indixiſſet terræ per
ſingulos, vt conferretur iuxta præ-
ceptum Pharaonis: & vnumquem-
que iuxta vires ſuas exegit, tam
argentum quàm aurum de popu-
lo terræ: vt daret Pharaoni Ne-
chao. * Vigintiquinque annorum 36
erat Ioakim cum regnare cœpiſ-
ſet: & vndecim annis regnauit in
Ieruſalem: nomen matris eius Ze-
bida filia Phadaia de Ruma. * Et 37
fecit malum coram Domino iux-
ta omnia, quæ fecerant patres
eius.

CAP. XXIIII.

IN diebus eius aſcendit Nabu- 1
chodonoſor rex Babylonis, & A
factus eſt ei Ioakim ſeruus tribus
annis: & rurſum rebellauit contra
eum. * Immiſitq. ei Dominus la- 2
trunculos Chaldæorum, & latrun-
culos Syriæ, & latrunculos Moab,
& latrunculos filiorum Ammon:
& immiſit eos in Iudam, vt diſper-
derent eum, ‖ iuxta verbum Do- ‖ ſ.21.ſ.17
mini, quod locutus fuerat per ſer-
3 uos ſuos prophetas. * Factum eſt
autem hoc per verbum Domini
contra Iudam, vt auferret eum
coram ſe propter peccata Manaſſe
4 vniuerſa quæ fecit, * & propter
ſanguinem innoxium, quem ef-
fudit, & impleuit Ieruſalem cruo-
re innocentium: & ob hanc rem
5 noluit Dominus propitiari. * Re-
B liqua autem ſermonum Ioakim,
& vniuerſa quæ fecit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum
dierum regum Iuda? Et dormiuit
6 Ioakim cum patribus ſuis: * & re-
gnauit Ioachin filius eius pro eo.
7 *Et vltra non addidit rex Ægypti,
vt egrederetur de terra ſua: tulerat
enim rex Babylonis a riuo Ægyp-
ti vſque ad fluuium Euphratem,
omnia quæ fuerant regis Ægypti.
8 * Decem & octo annorum erat
Ioachin cum regnare cœpiſſet, &
tribus menſibus regnauit in Ieru-
ſalem: nomen matris eius Nohe-
ſta filia Elnathan de Ieruſalem.
9 * Et fecit malum coram Domino,
iuxta omnia quæ fecerat pater
10 eius. * ‖ In tempore illo aſcende- ‖ Dan. 1. a. 1
runt ſerui Nabuchodonoſor regis
Babylonis in Ieruſalem, & circum-
11 data eſt vrbs munitionibus. * Ve-
C nitq. Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis ad ciuitatem cum ſeruis ſuis
12 vt oppugnarent eam. * Egreſſusq.
eſt Ioachin rex Iuda ad regem Ba-
bylonis, ipſe & mater eius, & ſer-
ui eius, & principes eius, & eu-
nuchi eius: & ſuſcepit eum rex
Babylonis anno octauo regni ſui.
13 * Et protulit inde omnes theſau-
ros domus Domini, & theſauros
domus regiæ: & concidit vniuer-
ſa vaſa aurea, quæ fecerat Salomon
rex Iſrael in templo Domini iuxta
14 verbum Domini. * Et tranſtulit
omnem Ieruſalem, & vniuerſos
principes, & omnes fortes exerci-
tus, decem millia, in captiuitatẽ:
& omnem artificem & clusorem:
nihilq. relictum eſt, exceptis pau-
15 peribus populi terræ. * ‖ Tranſ- ‖ 2.Par. 36. b. 10
D tulit quoque Ioachin in Babylo-
nem, & matrem regis, & vxores Ezech. 2. a.
regis, & eunuchos eius: & iudices 6. & 11. b. 4
terræ duxit in captiuitatem de
16 Ieruſalem in Babylonem. * Et
omnes viros robuſtos, ſeptem

millia, & artifices, & clauſores mil-
le, omnes viros fortes & bellato-
res: duxitq. eos rex Babylonis ca-
‖ Ier. 37. a. 1. & 52. a. 3 ptiuos in Babylonem. * ‖ Et con- 17
ſtituit Matthaniam patruum eius
pro eo: impoſuitq. nomen ei Se-
deciam. * Vigeſimum & primum 18
annum ætatis habebat Sedecias cũ
regnare cœpiſſet, & vndecim an-
nis regnauit in Ieruſalem: nomen
matris eius erat Amital, filia Iere-
miæ de Lobna. * Et fecit malum 19
coram Domino, iuxta omnia quæ
fecerat Ioakim. * Iraſcebatur e- 20
nim Dominus contra Ieruſalem,
& contra Iudam, donec proijceret
eos a facie ſua: receſſitq. Sedecias
a rege Babylonis.

CAP. XXV.

Ier. 39. a. 4. & 52. a. 4 FActum eſt autem anno nono 1
regni eius, menſe decimo, de- A
cima die menſis, venit Nabucho-
donoſor rex Babylonis, ipſe & om-
nis exercitus eius in Ieruſalem,
& circumdederunt eam: & extru-
xerunt in circuitu eius munitio-
nes. * Et clauſa eſt ciuitas atque 2
vallata vſque ad vndecimum an-
num regis Sedeciæ, * nona die 3
menſis: præualuitq. fames in ci-
uitate, nec erat panis populo ter-
ræ. * Et interrupta eſt ciuitas: & 4
omnes viri bellatores nocte fuge-
runt per viam portæ, quæ eſt in-
ter duplicem murum ad hortum B
regis (porro Chaldæi obſidebant
in circuitu ciuitatem) fugit ita-
que Sedecias per viam, quæ ducit
ad campeſtria ſolitudinis. * Et per- 5
ſecutus eſt exercitus Chaldæorum
regem, comprehenditq. eum in
planitie Iericho: & omnes bella-
tores, qui erant cum eo, diſperſi
ſunt, & reliquerunt eum. * Ap- 6
prehenſum ergo regem duxerunt
ad regem Babylonis in Reblatha:
qui locutus eſt cum eo iudicium.
* Filios autem Sedeciæ occidit co- 7
ram eo, & oculos eius effodit, vin-
xitq. eum catenis, & adduxit in
Babylonem. * Menſe quinto, ſe- 8
ptima die menſis, ipſe eſt annus
nonus decimus regis Babylonis:
venit Nabuzardan princeps exer-
citus, ſeruus regis Babylonis, in
‖ 2 Par. 36. a. 7 Ieruſalem. * ‖ Et ſuccendit domũ 9
Domini, & domum regis: & do-
mos Ieruſalem, omnemq. domũ
10 combuſſit igni. * Et muros Ieru-
C ſalem in circuitu deſtruxit omnis
exercitus Chaldæorum, qui erat
11 cum principe militum. * Reliquã
autem populi partem, quæ reman-
ſerat in ciuitate, & perfugas, qui
transfugerant ad regem Babylo-
nis, & reliquum vulgus tranſtu-
lit Nabuzardan princeps militiæ.
12 * Et de pauperibus terræ reliquit
13 vinitores & agricolas. * ‖ Colum- ‖ Ier. 27. d. 19
nas autem æreas, quæ erant in tẽ-
plo Domini, & baſes, & mare
æreum, quod erat in domo Domi-
ni, confregerunt Chaldæi, & tran-
ſtulerunt æs omne in Babylonem.
14 * Ollas quoque æreas, & trullas, &
tridentes, & ſcyphos, & mortario-
la, & omnia vaſa ærea, in quibus
15 miniſtrabant, tulerunt. * Necnon
D & thuribula, & phialas: quæ au-
rea, aurea: & quæ argentea, argen-
16 tea, tulit princeps militiæ, * id eſt,
columnas duas, mare vnum, &
baſes quas fecerat Salomon in tẽ-
plo Domini: non erat pondus æris
17 omnium vaſorum. * ‖ Decem & ‖ 3. Reg. 7. b. 15
octo cubitos altitudinis habebat Ier. 52. c. 17
columna vna: & capitellum æreũ 1. Par. 3. d. 15
ſuper ſe altitudinis trium cubito-
rum: & retiaculum, & malogra-
nata ſuper capitellum columnæ,
omnia ærea: ſimilem & columna
18 ſecunda habebat ornatum. * Tulit
quoque princeps militiæ Saraiam
ſacerdotem primum, & Sophoniã
ſacerdotem ſecundum, & tres ia-
19 nitores. * Et de ciuitate eunuchũ
vnum, qui erat præfectus ſuper bel-
latores viros: & quinque viros de
his, qui ſteterant coram rege, quos
E reperit in ciuitate: & Sopher prin-
cipem exercitus, qui probabat ty-
rones de populo terræ: & ſexagin-
ta viros e vulgo, qui inuenti fue-
20 rant in ciuitate. * Quos tollens
Nabuzardan princeps militum,
duxit ad regem Babylonis in Re-
21 blatha. * Percuſſitq. eos rex Ba-
bylonis, & interfecit eos in Re-
blatha in terra Emath: & tranſla-
22 tus eſt Iuda de terra ſua. * Popu-
lo autem, qui relictus erat in Ter-
ra Iuda, quẽ dimiſerat Nabucho-
donoſor rex Babylonis, præfecit
Godoliam filium Ahicam filij Sa-
23 phan. * Quod cum audiſſent om-
nes duces militum, ipſi & viri qui
F erant cum eis, videlicet quòd cõ-
ſtituiſſet rex Babylonis Godoliã,

vene-

teneriit ad Godoliam in Maſpha,
Iſmahel filius Nathaniæ, & Ioha-
nan filius Caree, & Saraia filius
Thanehumeth Nerophathites, &
Iezonias filius Maachati, ipſi &
24 ſocij eorum. * Iurauitq. Godo-
lias ipſis & ſocijs eorum, dicens:
Nolite timere ſeruire Chaldæis:
manete in terra, & ſeruite regi Ba-
25 bylonis, & bene erit vobis. * Fa-
ctum eſt autem in menſe ſeptimo,
venit Iſmahel filius Nathaniæ, filij
Eliſama de ſemine regio, & decem
viri cum eo: percuſſeruntq. Go-
doliam, qui & mortuus eſt: ſed
& Iudæos & Chaldæos, qui erant
26 cum eo in Maſpha. * Conſur-
genſq. omnis populus a paruo vſ-
que ad magnum, & principes mi-
litum venerunt in Ægyptum ti-
27 mentes Chaldæos. * Factum eſt
vero in anno trigeſimo ſeptimo
transmigrationis Ioachin regis Iu-
G da, menſe duodecimo, vigeſima
ſeptima die menſis: ſubleuauit
Euilmerodach rex Babylonis, an-
no, quo regnare cœperat, caput
Ioachin regis Iuda de carcere.
28 * Et locutus eſt ei benigne: & po-
ſuit thronum eius ſuper thronum
regum, qui erant cum eo in Ba-
29 bylone. * Et mutauit veſtes eius,
quas habuerat in carcere, & come-
debat panem ſemper in conſpectu
30 eius cunctis diebus vitæ ſuæ. * An-
nonam quoque conſtituit ei ſine
intermiſſione, quæ & dabatur ei
a rege per ſingulos dies omnibus
diebus vitæ ſuæ.

LIBER PRIMVS PARALIPOMENON, Hebraice DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

Gen. 2. b. 15. 4. d. 23. 5. b. 10

1 ADAM, Seth,
2 Enos, * Cai-
nan, Malale-
3 el, Iared, * He-
A noc, Mathu-
ſale, Lamech,
4 * Noe, Sem,
Cham, & Ia-
5 pheth. * Filij Iapheth: Gomer,
& Magog, & Madai, & Iauan,
6 Thubal, Moſoch, Thiras. * Porro
filij Gomer: Aſcenez, & Riphath,
7 & Thogorma. * Filij autem Ia-
uan: Eliſa & Tharſis, Cethim &
8 Dodanim. * Filij Cham: Chus,
& Meſraim, & Phut, & Chanaan.
9 * Filij autem Chus: Saba, & He-
uila, Sabatha, & Regma, & Saba-
thacha. Porro filij Regma: Saba,
10 & Dadan. * Chus autem genuit
Nemrod: iſte cœpit eſſe potens
11 in terra. * Meſraim vero genuit
Ludim, & Anamim, & Laabim,
12 & Nephtuim, * Phetruſim quo-
que, & Caſluim: de quibus egreſ-
ſi ſunt Philiſthijm, & Caphtorim.
13 * Chanaan vero genuit Sidonem
B primogenitum ſuum, Hethæum
14 quoque, * & Iebuſæum, & Amor-
15 rhæum, & Gergeſæum, * He-
uæumq. & Aracæum, & Sinæum.
16 * Aradium quoque, & Samaræū,
17 & Hamathæum. * Filij Sem: Gen. 10. d. 22. 11. b. 10
Ælam, & Aſſur, & Arphaxad, &
Lud, & Aram, & Hus, & Hul, &
18 Gether, & Moſoch. * Arphaxad
autem genuit Sale, qui & ipſe ge-
19 nuit Heber. * Porro Heber nati
ſunt duo filij, nomen vni Phaleg,
quia in diebus eius diuiſa eſt ter-
ra; & nomen fratris eius Iectan.
20 * Iectan autem genuit Elmodad,

Gen. 10. b. 8

& Sa-

& Saleph, & Aſarmoth, & Iare,
* Aduram quoque, & Huzal, & 21
Decla, * Hebal etiam, & Abima- 22
el, & Saba, necnon * & Ophir, & 23
Heuila, & Iobab. omnes iſti filij
Iectan: * Sem, Arphaxad, Sale, 24
* Heber, Phaleg, Ragau, * Serug, 25
Nachor, Thare, * Abram, iſte eſt 26
‖Gen. 11. d. 26 Abraham. * Filij ‖ autem Abra- 27
ham, Iſaac & Iſmahel. * Et hæ ge- 28
nerationes eorum. Primogenitus 29
‖Gen. 25. b 12 ‖ Iſmahelis, Nabaioth, & Cedar,
& Adbeel, & Mabſam, * & Maſ- 30
ma, & Duma, Maſſa, Hadad, &
Thema, * Iethur, Naphis, Cedma, 31
hi ſunt filij Iſmahelis. * Filij au- 32
tem Ceturæ concubinæ Abraham, C
quos genuit: Zamran, Iecſan, Ma-
dan, Madian, Ieſboc, & Sue.
Porro filij Iecſan: Saba, & Da-
dan. Filij autem Dadan: Aſſurim,
& Latuſim, & Laomim. * Filij 33
‖Gen. 25. a. 3 ‖ autem Madian: Epha, & Epher,
& Henoc, & Abida, & Eldaa. om-
‖Gen. 25. c. 18 nes hi, filij Ceturæ. * Genuit ‖ au- 34
tem Abraham Iſaac: cuius fuerunt
‖Gen. 36. b 12 filij Eſau, & Iſraël. * Filij ‖ Eſau: 35
Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom, &
Core. * Filij Eliphaz: Theman, 36
Omar, Sephi, Gathan, Cenez,
Thamna, Amalec. * Filij Rahuel: 37
Nahath, Zara, Samma, Meza. * Fi- 38
lij Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana,
Diſon, Eſer, Diſan. * Filij Lotan: 39
Hori, Homam. Soror autem Lo-
tan fuit Thamna. * Filij Sobal: 40
Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi
& Onam. Filij Sebeon: Aia & A-
na. Filij Ana: Diſon. * Filij Di- 41
ſon: Hamram, & Eſeban & Ieth-
ran & Charan. * Filij Eſer: Ba- 42
laan, & Zauan, & Iacan. Filij Di-
ſan: Hus & Aran. * Iſti ſunt reges, 43
qui imperauerunt in Terra Edom D
antequam eſſet rex ſuper filios Iſ-
raël: Bale filius Beor: & nomen ci-
uitatis eius, Denaba. * Mortuus 44
eſt autem Bale, & regnauit pro eo
Iobab filius Zare de Boſra. * Cũq. 45
& Iobab fuiſſet mortuus, regna-
uit pro eo Huſam de Terra The-
manorum. * Obijt quoque & 46
Huſam, & regnauit pro eo Adad
filius Badad, qui percuſſit Madian
in Terra Moab: & nomen ciuita-
tis eius Auith. * Cumq; & Adad 47
fuiſſet mortuus, regnauit pro eo
Semla de Maſreca. * Sed & Semla 48
mortuus eſt, & regnauit pro eo
Saul de Rohoboth, quæ iuxta am-

49 nem ſita eſt. * Mortuo quoque &
Saul, regnauit pro eo Balanan fi-
50 lius Achobor. * Sed & hic mortuus
eſt, & regnauit pro eo Adad: cu-
ius vrbis nomen fuit Phau, & ap-
pellata eſt vxor eius Meetabel filia
51 Matred filiæ Mezaab. * Adad au-
tem mortuo, duces pro regibus
in Edom eſſe cœperunt: dux
Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
52 * dux Oolibama, dux Ela, dux
53 Phinon, * dux Cenez, dux The-
54 man, dux Mabſar, * dux Magdiel,
dux Hiram, hi duces Edom.

CAP. II.

1 A Filij autem Iſraël: Ruben, Si- Gen. 29. g.
meon, Leui, Iuda, Iſſachar, & 32. 30. a. 5.
2 Zabulon, * Dan, Ioſeph, Benia- 35. c. d
min, Nephthali, Gad, & Aſer.
3 * Filij ‖ Iuda: Her, Onan, & Sela. ‖Gen. 38. a.
hi tres nati ſunt ei de filia Sue 3. 46. b. 12
Chananitide. Fuit autem Her pri- J. 4. a. 1
mogenitus Iuda, malus coram Matt. 1. a. 3
4 Domino, & occidit eum. * Thamar
autem nurus eius peperit ei Pha-
res & Zara. omnes ergo filij Iu-
5 da, quinque. * Filij autem Pha-
6 res: Heſron & Hamul. * Filij quo-
que Zaræ: Zamri, & Ethan, & E-
man, Chalchal quoque, & Dara, ſi-
7 mul quinque. * Filij ‖ Charmi: ‖Ioſ. 7. a. 1
Achar, qui turbauit Iſraël, & pec-
8 cauit in furto anathematis. * Filij
9 Ethan: Azarias. * Filij ‖ autem ‖Ruth. 4. d.
Heſron qui nati ſunt ei: Ierameel, 19
10 & Ram, & Calubi. * Porro Ram
B genuit Aminadab. Aminadab au-
tem genuit Nahaſſon, principem
11 filiorum Iuda. * Nahaſſon quo-
que genuit Salma, de quo ortus eſt
12 Booz. * Booz vero genuit Obed,
13 qui & ipſe genuit Iſai. * ‖ Iſai ‖1. Reg. 16.
autem genuit primogenitum E- b. 10. 17. b.
liab, ſecundum Abinadab, tertium 12
14 Simmaa, * quartum Nathanaël,
15 quintum Raddai, * ſextum Aſom,
16 ſeptimum Dauid. * quorum ſo-
C rores fuerunt Saruia, & Abigail.
Filij Saruiæ: Abiſai, Ioab, &
17 Aſael, tres. * Abigail autem ge-
nuit Amaſa, cuius pater fuit Ie-
18 ther Iſmahelites. * Caleb vero fi-
lius Heſron accepit vxorem nomi-
ne Azuba, de qua genuit Ierioth:
fueruntq; filij eius Iaſer, & So-
19 bab, & Ardon. * Cumq; mortua
fuiſſet Azuba, accepit vxorem Ca-
leb, Ephratha: quæ peperit ei Hur.

* Porro

*Porro Hur genuit Vri: & Vri ge- 20
nuit Bezeleel.* Poſt hæc ingreſſus 21
eſt Heſron ad filiam Machir patris
Galaad, & accepit eam, cum eſſet
annorum ſexaginta: quæ peperit
ei Segub. * Sed & Segub genuit 22
Iair, & poſſedit viginti tres ciuita-
tes in Terra Galaad.* Cepitq. Geſ- 23
ſur, & Aram oppida Iair, & Ca-
nath, & viculos eius ſexaginta ci-
uitatum. omnes iſti, filij Machir
patris Galaad.* Cum autem mor- 24
tuus eſſet Heſron, ingreſſus eſt Ca- D
leb ad Ephratha. Habuit quoque
Heſron vxorem Abia, quæ pepe-
rit ei Ashur patrem Thecuæ.* Na- 25
ti ſunt autem filij Ierameel pri-
mogeniti Heſron, Ram primoge-
nitus eius, & Buna, & Aram, &
Aſom, & Achia. * Duxit quoque 26
vxorem alteram Ierameel, nomine
Atara, quæ fuit mater Onam.
* Sed & filij Ram primogeniti Ie- 27
rameel, fuerunt Moos, Iamin, &
Achar. * Onam autem habuit fi- 28
lios Semei, & Iada. Filij autem
Semei: Nadab, & Abiſur. * No- 29
men vero vxoris Abiſur, Abihail,
quæ peperit ei Ahobban, & Mo-
lid. * Filij autem Nadab fuerunt 30
Saled, & Apphaim. Mortuus eſt
autem Saled abſque liberis. * Fi- 31
lius vero Apphaim, Ieſi: qui Ieſi
genuit Seſan. Porro Seſan genuit
Oholai. * Filij autem Iada fratris 32
Semei: Iether, & Ionathan. Sed E
& Iether mortuus eſt abſque libe-
ris. * Porro Ionathan genuit Pha- 33
leth, & Ziza. Iſti fuerunt filij Ie-
rameel.* Seſan autem non habuit 34
filios, ſed filias: & ſeruum Ægyp-
tium nomine Ieraa. * Deditq. ei 35
filiã ſuam vxorem: quæ peperit ei
Ethei.* Ethei autẽ genuit Nathan, 36
& Nathan genuit Zabad.* Zabad 37
quoque genuit Ophlal, & Ophlal
genuit Obed,* Obed genuit Iehu, 38
Iehu genuit Azariam, * Azarias 39
genuit Helles, & Helles genuit
Elaſa, * Elaſa genuit Siſamoi, Si- 40
ſamoi genuit Sellum, * Sellum 41
genit Icamiam, Icamia autem ge- F
nuit Eliſama. * Filij autem Caleb 42
fratris Ierameel: Meſa primoge-
nitus eius, ipſe eſt pater Ziph: &
filij Mareſa patris Hebron. * Por- 43
ro filij Hebron, Core, & Taphua,
& Recem, & Samma. * Samma 44
autem genuit Raham, patrem Ier-
caam, & Recem genuit Sammai.
45 * Filius Sammai, Maon: & Maon
46 pater Bethſur. * Epha autem con-
cubina Caleb peperit Haran, &
Moſa, & Gezez. Porro Haran ge-
47 nuit Gezez. * Filij autem Iahad-
dai, Regom, & Ioathan, & Geſan,
& Phalet, & Epha, & Saaph.
48 * Concubina Caleb Maacha, pe-
49 perit Saber, & Tharana. * Genuit
autem Saaph pater Madmena, Sue
patrem Machbena, & patrem Ga-
baa. Filia vero Caleb, fuit Achſa.
50 * Hi erant filij Caleb, filij Hur pri-
G mogeniti Ephratha, Sobal pater
51 Cariathiarim.* Salma pater Beth-
lehem, Hariph pater Bethgader.
52 * Fuerunt autem filij Sobal patris
Cariathiarim, Qui videbat dimi-
53 dium requietionum. * Et de co-
gnatione Cariathiarim, Iethrei,
& Aphuthei, & Semathei, & Ma-
ſerei. Ex his egreſſi ſunt Saraitæ,
54 & Eſthaolitæ. * Filij Salma, Beth-
lehem, & Netophathi, Coronæ
domus Ioab, & Dimidium requie-
55 tionis Sarai. * Cognationes quo-
que ſcribarum habitantium in Ia-
bes, canentes atque Reſonantes,
& in tabernaculis commorantes.
Hi ſunt Cinæi, qui venerunt de
Calore patris domus Rechab.

CAP. III.

1 DAuid vero hos habuit filios, 2. Reg. 3. a.
A qui ei nati ſunt in Hebron; 2
primogenitum Amnon ex Achi-
noam Iezrahelitide, ſecundũ Da-
2 niel de Abigail Carmelitide,* ter-
tium Abſalom filium Maacha fi-
liç Tholmai regis Geſſur, quartum
3 Adoniam filium Aggith, * quin-
tum Saphatiam ex Abital, ſextum
Iethraham de Egla vxore ſua.
4 * Sex ergo nati ſunt ei in Hebron,
vbi regnauit ſeptem annis & ſex
mẽſibus. Triginta autem & tribus
5 annis regnauit in Ieruſalem.* ‖Por ‖ 2. Reg. 5.
B ro in Ieruſalem nati ſunt ei filij c. 14
Simmaa, & Sobab, & Nathan, &
Salomon, quattuor de Bethſabee
6 filia Ammiel,* Iebaar quoque &
7 Eliſama, * & Eliphaleth, & Noge,
8 & Nepheg, & Iaphia, * necnon
Eliſama, & Eliada, & Elipheleth,
9 nouem: * omnes hi, filij Dauid
abſque filijs concubinarum: ha-
10 bueruntq. ſororem Thamar. * Fi-
lius autem Salomonis, Roboam:
cuius Abia filius genuit Aſa. De
hoc

hoc quoque natus eſt Ioſaphat,
* pater Ioram: qui Ioram genuit 11
Ochoziam, ex quo ortus eſt Ioas:
* & huius Amaſias filius genuit 12
Azariam. Porro Azariæ filius Ioa-
than * procreauit Achaz patrem 13
Ezechiæ, de quo natus eſt Manaſ- C
ſes. * Sed & Manaſſes genuit Amon 14
patrem Ioſiæ. * Filij autem Ioſiæ 15
fuerunt, primogenitus Iohanan,
ſecundus Ioakim, tertius Sedecias,
‖ Matt. 1.b. 11 quartus Sellum. * ‖ De Ioakim 16
natus eſt Iechonias, & Sedecias.
* Filij Iechoniæ fuerunt, Aſir, Sa- 17
lathiel, * Melchiram, Phadaia, 18
Senneſer & Iecemia, Sama, & Na-
dabia. * De Phadaia orti ſunt Zo- 19
robabel & Semei. Zorobabel ge-
nuit Moſollam, Hananiam, & Sa-
lomith ſororem eorum: * Haſaban 20
quoque, & Ohol, & Barachian,
& Haſadian, Ioſabheſed, quinque.
* Filius autem Hananiæ, Phaltias 21
pater Ieſeiæ, cuius filius Raphaia. D
huius quoque filius, Arnan, de
quo natus eſt Obdia, cuius filius
fuit Sechenias. * Filius Secheniæ, 22
Semeia: cuius filij Hattus, & Ie-
gaal, & Baria, & Naaria, & Saphat,
ſex numero. * Filius Naariæ, E- 23
lioenai, & Ezechias, & Ezricam,
tres. * Filij Elioenai, Oduia, & 24
Eliaſub, & Pheleia, & Accub, &
Iohanan, & Dalaia, & Anani,
ſeptem.

CAP. IIII.

‖ 1. Par. 2. a. 4 Gen. 38. a. 3. 46. b. 12 Filij Iuda: Phares, Heſron, & 1
Charmi, & Hur, & Sobal. * Ra- 2
ia vero filius Sobal genuit Iahath, A
de quo nati ſunt Ahumai, & Laad.
hæ cognationes Sarathi. * Iſta 3
quoque ſtirps Etam: Iezrahel, &
Ieſema, & Iedebos. Nomen quo-
que ſororis eorum, Aſalelphuni.
* Phanuel autem pater Gedor, & 4
Ezer pater Hoſa. iſti ſunt filij Hur
primogeniti Ephratha patris Beth-
lehem. * Aſſur vero patri Thecuæ 5
erant duæ vxores, Halaa, & Naa-
ra. * Peperit autem ei Naara, Oo- 6
zam, & Hepher, & Themani, &
Ahaſthari. iſti ſunt filij Naara.
* Porro filij Halaa, Sereth, Iſaar, 7
& Ethnan. * Cos autem genuit B
Anob, & Soboba, & cognationem 8
Aharehel filij Arum. * Fuit autem 9
Iabes inclytus præ fratribus ſuis, &
mater eius vocauit nomen illius
Iabes, dicens: Quia peperi eum
10 in dolore. * Inuocauit vero Iabes
Deum Iſrael, dicens: Si benedi-
cens benedixeris mihi, & dilata-
ueris terminos meos, & fuerit ma-
nus tua mecum, & feceris me a
malitia non opprimi. Et præſtitit
11 Deus quæ precatus eſt. * Caleb
autem frater Suha genuit Mahir, qui
12 fuit pater Eſthon. * Porro Eſthon
genuit Bethrapha, & Pheſſe, &
Tehinna patrem vrbis Naas: hi ſunt
13 viri Recha. * Filij autem Cenez, O-
C thoniel, & Saraia. Porro filij Otho-
14 niel, Hathath, & Maonathi. * Mao-
nathi genuit Ophra, Saraia autem
genuit Ioab patrem Vallis artificum:
15 ibi quippe artifices erant. * Filij
vero Caleb filij Iephone, Hir, &
Ela, & Naham. Filij quoque Ela:
16 Cenez. * Filij quoque Ialeleel:
Ziph, & Zipha, Thiria, & Aſrael.
17 * Et filij Ezra, Iether, & Mered,
& Epher, & Ialon, genuitq. Ma-
riam, & Sammai, & Ieſba patrem
18 Eſthamo. * Vxor quoque eius
Iudaia, peperit Iared patrem Ge-
dor, & Heber patrem Socho, &
Icuthiel patrem Zanoe. hi au-
tem filij Bethiæ filiæ Pharaonis,
19 quam accepit Mered. * Et filij
D vxoris Odaiæ ſororis Naham pa-
tris Ceila, Garmi, & Eſtha-
20 mo, qui fuit de Machathi. * Filij
quoque Simon, Amnon, & Rin-
na filius Hanan, & Thilon. Et fi-
lij Ieſi, Zoheta, & Benzoheth.
21 * Filij ‖ Sela, filij Iuda: Her pater ‖ Gen. 38. a. 5
Lecha, & Laada pater Mareſa, &
cognationes domus operantium
22 byſſum in Domo iuramenti. * Et
qui ſtare fecit Solem, virique Men-
dacij, & Securus, & Incendens;
qui principes fuerunt in Moab, &
qui reuerſi ſunt in Lahem. hæc au-
23 tem verba vetera. * Hi ſunt figuli
habitantes in Plantationibus, & in
Sepibus, apud regem in operibus
24 eius, commoratiq. ſunt ibi. * Fi-
lij ‖ Simeon: Namuel & Iamin, ‖ Gen. 46. b. 12
25 Iarib, Zara, Saul: * Sellum filius
26 eius, Mapſam filius eius. * Filij
E Maſma: Hamuel filius eius, Za-
27 chur filius eius, Semei filius. * Fi-
lij Semei ſedecim, & filiæ ſex: fra-
tres autem eius non habuerunt fi-
lios multos, & vniuerſa cognatio
non potuit adæquare ſummam fi-
28 liorum Iuda. * Habitauerunt au-
tem in Berſabee, & Molada, &

Haſar-

Haſarſuhal, * & in Bala, & in 29
Aſom, & in Tholad, * & in Ba- 30
thuel, & in Horma, & in Siceleg,
* & in Bethmarchaboth, & in Ha- 31
ſarſuſim, & in Bethberai, & in Saa-
rim. hæ ciuitates eorum vſque ad
regem Dauid. * Villæ quoque eo- 32
rum: Etam, & Aen, Remmon, &
Thochen, & Aſan, ciuitates quin-
que. * Et vniuerſi viculi eorum 33
per circuitum ciuitatum iſtarum F
vſque ad Baal. hæc eſt habitatio
eorum, & ſedium diſtributio.* Mo 34
ſobab quoque & Iemlech, & Ioſa
filius Amaſiæ, * & Ioel, & Iehu 35
filius Ioſabiæ filij Saraię filij Aſiel,
* & Elioenai, & Iacoba, & Iſuha- 36
ia, & Aſaia, & Adiel, & Iſmiel,
& Banaia, * Ziza quoque filius 37
Sephei filij Allon filij Idaia filij
Semri filij Samaia. * Iſti ſunt no- 38
minati principes in cognationibus
ſuis; & in domo affinitatum ſua-
rum multiplicati ſunt vehemẽter.
* Et profecti ſunt vt ingrederen- 39
tur in Gador vſque ad Orientem
vallis, & vt quærerent paſcua gre-
gibus ſuis.* Inueneruntq. paſcuas 40
vberes, & valde bonas, & terram G
latiſſimam & quietam & fertilem,
in qua ante habitauerant de ſtirpe
Cham. * Hi ergo venerunt, quos 41
ſupra deſcripſimus nominatim, in
diebus Ezechiæ regis Iuda: & per-
cuſſerunt tabernacula eorum, &
habitatores qui inuenti fuerãt ibi,
& deleuerunt eos vſque in præſen
tem diem: habitaueruntq pro eis,
quoniam vberrimas paſcuas ibi-
dem repererunt.* De filijs quoque 42
Simeon abierunt in montem Seir
viri quingenti, habentes principes
Phalthiam & Naariam & Rapha-
iam & Oziel filios Ieſi: * & per- 43
cuſſerũt reliquias, quæ euadere po-
tuerant, Amalecitarũ, & habitaue-
runt ibi pro eis vſque ad diẽ hanc.

CAP. V.

Gen. 35. d.
24. 49. a. 4

FIlij quoque Ruben primoge- 1
niti Iſrael (ipſe quippe fuit pri A
mogenitus eius: ſed cum violaſſet
thorum patris ſui, data ſunt pri-
mogenita eius filijs Ioſeph filij Iſ-
rael, & non eſt ille reputatus in
primogenitum. * Porro Iudas, qui 2
erat fortiſſimus inter fratres ſuos,
de ſtirpe eius principes germinati
ſunt: primogenita autem reputata
3 ſunt Ioſeph.) * filij ‖ ergo Ruben ‖Gen. 46. b
primogeniti Iſrael: Enoch, & Phal 9
4 lu, Eſron, & Carmi. * Filij Ioel: Sa- Exo. 6. c. 14
maia filius eius, Gog filius eius, Se- Nu. 26. a. 5
5 mei filius eius, * Micha filius eius,
Reia filius eius, Baal filius eius,
6 * Beera filius eius, quem captiuum
duxit Thelgathphalnaſar rex Aſſy-
riorũ, & fuit princeps in tribu Ru-
7 ben. * Fratres autem eius, & vni-
uerſa cognatio eius, quãdo nume-
rabantur per familias ſuas, habue-
runt principes Iehiel, & Zacha-
8 riam. * Porro Bala filius Azaz,
B filij Samma, filij Ioel, ipſe habi-
tauit in Aroer vſque ad Nebo, &
9 Beelmeon. * Contra orientalem
quoque plagam habitauit vſque
ad introitum eremi, & flumen Eu-
phraten. Multum quippe iumen-
torum numerum poſſidebant in
10 Terra Galaad. * In diebus autem
Saul præliati ſunt contra Agareos,
& interfecerunt illos, habitaue-
runtq. pro eis in tabernaculis eo-
rum, in omni plaga, quæ reſpi-
11 cit ad Orientem Galaad.* Filij ve-
ro Gad e regione eorum habitaue-
runt in Terra Baſan vſque Selcha:
12 * Ioel in capite, & Saphan ſecun-
dus: Ianai autem, & Saphat in Ba-
13 ſan. * Fratres vero eorum ſecun-
dum domos cognationum ſuarũ,
Michaël, & Moſollam, & Sebe,
& Iorai, & Iachan, & Zie, & He-
14 ber, ſeptem. * Hi filij. Abihail,
filij Huri, filij Iara, filij Galaad,
filij Michaël, filij Ieſeſi, filij Ied-
15 do, filij Buz. * Fratres quoque fi-
lij Abdiel, filij Guni, princeps do
16 mus in familijs ſuis. * Et habita-
uerunt in Galaad, & in Baſan, &
in viculis eius, & in cunctis ſub-
urbanis Saron, vſque ad terminos.
17 * Omnes hi, numerati ſunt in die-
C bus Ioathan regis Iuda, & in die-
18 bus Ieroboam regis Iſrael. * Filij
Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus
Manaſſe viri bellatores, ſcuta por-
tantes, & gladios, & tendentes ar-
cum, eruditiq. ad prælia quadra-
gintaquattuor millia, & ſeptingen
ti ſexaginta procedentes ad pu-
19 gnam. * Dimicauerunt contra
Agareos: Ituræi vero, & Naphis,
20 & Nodab * præbuerunt eis auxi-
lium. Traditiq. ſunt in manus
eorum Agarei, & vniuerſi, qui fue-
rant cum eis, quia Deum inuoca-
uerunt cum præliarentur: & exau-
diuit

diuit eos, eo quòd credidiſſent in
eum. * Ceperuntq. omnia quæ 21
poſſederant, camelorum quinqua-
ginta millia, & ouium ducenta
quinquaginta millia, & aſinos duo
millia, & animas hominum cen-
tum millia. * Vulnerati autem 22
multi corruerunt: fuit enim bel- D
lum Domini. Habitaueruntq. pro
eis vſque ad tranſmigrationem.
* Filij quoque dimidiæ tribus Ma- 23
naſſe poſſederunt terram a finibus
Baſan vſque Baal, Hermon, & Sa-
nir, & montem Hermon, ingens
quippe numerus erat. * Et hi fue- 24
runt principes domus cognationis
eorum, Epher, & Ieſi, & Eliel, &
Ezriel, & Ieremia, & Odoia, & Ie-
diel viri fortiſſimi & potentes, &
nominati duces in familijs ſuis.
* Reliquerunt autem Deum pa- 25
trum ſuorum, & fornicati ſunt
poſt deos populorum terræ, quos
abſtulit Deus coram eis. * & ſu- 26
ſcitauit Deus Iſrael ſpiritum Phul
regis Aſſyriorum, & ſpiritũ Thel-
gathphalnaſar regis Aſſur: & tranſ-
tulit Ruben, & Gad, & dimidiam
tribum Manaſſe, & adduxit eos in
Lahela, & in Habor, & Ara, & flu-
uium Gozan, vſque ad diem hanc.

CAP. VI.

‖Gen.46.b.11 ‖1.23.b.6

FIlij Leui: Gerſon, Caath, & 1
Merari. * Filij Caath: Am- 2
ram, Iſaar, Hebron, & Oziel. * Fi- 3
lij Amram: Aaron, Moyſes, & Ma- A
ria: Filij Aaron: Nadab & Abiu,
Eleazar, & Ithamar. * Eleazar ge- 4
nuit Phinees, & Phinees genuit
Abiſue, * Abiſue vero genuit Boc- 5
ci, & Bocci genuit Ozi. * Ozi ge- 6
nuit Zaraiam, & Zaraias genuit
Meraioth. * Porro Meraioth ge- 7
nuit Amariam, & Amarias genuit
Achitob. * Achitob genuit Sadoc, 8
& Sadoc genuit Achimaas, * Achi- 9
maas genuit Azariam, Azarias ge
nuit Iohanan, * Iohanan genuit 10
Azariam. Ipſe eſt qui ſacerdotio
functus eſt in domo, quam ædifi-
cauit Salomon in Ieruſalem.
* Genuit autem Azarias Ama- 11
riam, & Amarias genuit Achitob,
* Achitob genuit Sadoc, & Sa- 12
doc genuit Sellum, * Sellum ge- 13
nuit Helciam, & Helcias genuit
Azariam, * Azarias genuit Sara- 14
iam, & Saraias genuit Ioſedec. B

15 * Porro Ioſedec egreſſus eſt, quan-
do tranſtulit Dominus Iudam, &
Ieruſalem per manus Nabucho-
16 donoſor. * Filij ‖ ergo Leui: Ger- ‖Exo. 6. c. 17
17 ſon, Caath, & Merari. * Et hæc
nomina filiorum Gerſon: Lobni,
18 & Semei. * Filij Caath: Amram,
19 & Iſaar, & Hebron, & Oziel. * Fi-
lij Merari: Moholi & Muſi. Hæ
autem cognationes Leui ſecundũ
20 familias eorum. * Gerſom, Lob-
ni filius eius, Iahath filius eius,
21 Zamma filius eius, * Ioah filius
eius, Addo filius eius, Zara filius
22 eius, Iethrai filius eius. * Filij
Caath, Aminadab filius eius, Co-
23 re filius eius, Aſir filius eius, * El-
cana filius eius, Abiaſaph filius
24 eius, Aſir filius eius. * Thahath fi-
lius eius, Vriel filius eius, Ozias fi-
25 lius eius, Saul filius eius. * Filij
26 Elcana, Amaſai & Achimoth * &
Elcana: Filij Elcana: Sophai fi-
27 lius eius, Nahath filius eius, * E-
liab filius eius, Ieroham filius eius,
28 Elcana filius eius. * Filij Samuel
primogenitus Vaſſeni, & Abia.
29 * Filij autem Merari, Moholi: Lob-
C ni filius eius, Semei filius eius,
30 Oza filius eius, * Sammaa filius
eius, Haggia filius eius, Aſaia fi-
31 lius eius. * Iſti ſunt, quos conſti-
tuit Dauid ſuper cantores domus
Domini, ex quo collocata eſt ar-
32 ca: * & miniſtrabant coram ta-
bernaculo teſtimonij, canẽtes do-
nec ædificaret Salomon domum
Domini in Ieruſalem: ſtabant au-
tem iuxta ordinem ſuum in mini-
33 ſterio. * Hi vero ſunt, qui aſſiſte-
bãt cum filijs ſuis, de filijs Caath,
Heman cantor filius Ioel, filij Sa-
34 muel, * filij Elcana, filij Ierohã, filij
35 Eliel, filij Thohu, * filij Suph, filij El
36 cana, filij Mahath, filij Amaſai, * fi-
lij Elcana, filij Iohel, filij Azariæ,
37 filij Sophoniæ, * filij Thahath, fi-
lij Aſir, filij Abiaſaph, filij Core,
38 * filij Iſaar, filij Caath, filij Leui,
39 filij Iſrael. * Et frater eius Aſaph,
qui ſtabat a dextris eius, Aſaph fi-
40 lius Barachiæ, filij Samaa, * filij
Michaël, filij Baſaiæ, filij Mel-
41 chiæ, * filij Athanai, filij Zara,
42 filij Adaia, * filij Ethan, filij Zam-
43 ma, filij Semei, * filij Ieth, filij
44 Gerſom, filij Leui. * Filij autem
D Merari fratres eorũ, ad ſiniſtram,
Ethan filius Cuſi, filij Abdi, filij
45 Maloch, * filij Haſabiæ, filij Ama-
ſiæ,

fiæ, filij Helciæ, * filij Amaſai, fi- 46
lij Boni, filij Somer, * filij Moho- 47
li, filij Muſi, filij Merari, filij Le-
ui. * Fratres quoque eorum Leui- 48
tæ, qui ordinati ſunt in cunctum
miniſteriū tabernaculi domus Do
mini. * Aaron vero, & filij eius 49
adolebant incenſum ſuper altare
holocauſti, & ſuper altare thymia-
matis, in omne opus Sancti ſancto-
rum: & vt precarentur pro Iſrael
iuxta omnia, quę præceperat Moy-
ſes ſeruus Dei. * Hi ſunt autem 50
filij Aaron: Eleazar filius eius, Phi-
nees filius eius, Abiſue filius eius,
* Bocci filius eius, Ozi filius eius, 51
Zarahia filius eius, * Meraioth fi- 52
lius eius, Amarias filius eius, A-
chitob filius eius, * Sadoc filius 53
eius, Achimaas filius eius. * Et hæc 54
habitacula eorum per vicos atque
confinia, filiorum ſcilicet Aaron,
iuxta cognationes Caathitarum:
ipſis enim ſorte contigerant. * De- 55
derunt igitur eis Hebron in terra E
‖Ioſ.21.b.10 Iuda, & ſuburbana eius per circui-
tum: * ‖agros autem ciuitatis, & 56
villas, Caleb filio Iephone. * Por- 57
ro filijs Aaron dederunt ciuitates
ad confugiendū Hebron, & Lob-
na, & ſuburbana eius, * Iether quo- 58
que, & Eſthemo cum ſuburbanis
ſuis, ſed & Helon, & Dabir cum
ſuburbanis ſuis, * Aſan quoque, 59
& Bethſemes & ſuburbana earum.
* De tribu autem Beniamin, Ga- 60
bee & ſuburbana eius, & Almath
cum ſuburbanis ſuis, Anathoth
quoque cum ſuburbanis ſuis. om-
nes ciuitates, tredecim, per cogna-
tiones ſuas. * Filijs autem Caath 61
reſiduis de cognatione ſua dede-
runt ex dimidia tribu Manaſſe in
poſſeſſionem vrbes decem. * Por- 62
ro filijs Gerſom per cognationes
ſuas de tribu Iſſachar, & de tribu
Aſer, & de tribu Nephthali, & de
tribu Manaſſe in Baſan, vrbes tre-
decim. * Filijs autem Merari per 63
cognationes ſuas de tribu Ruben,
& de tribu Gad, & de tribu Za-
bulon, dederūt ſorte ciuitates duo-
decim. * Dederunt quoque filij 64
Iſrael Leuitis ciuitates, & ſubur- F
bana earum: * dederuntq. per ſor 65
tem, ex tribu filiorum Iuda, & ex
tribu filiorum Simeon, & ex tribu
filiorum Beniamin vrbes has, quas
vocauerunt nominibus ſuis, * & 66
his, qui erant de cognatione filio-
rum Caath, ‖ fueruntq. ciuitates in ‖ Ioſ. 21.b.
terminis eorum de tribu Ephraim. 10
67 * Dederunt ergo eis vrbes ad con-
fugiendum, Sichem cum ſuburba-
nis ſuis in monte Ephraim, & Ga-
68 zer cum ſuburbanis ſuis, * Iec-
maam quoque cum ſuburbanis
69 ſuis, & Bethoron ſimiliter, * nec-
nō & Helon cum ſuburbanis ſuis,
& Gethremmon in eundem mo-
70 dum. * Porro ex dimidia tribu
Manaſſe, Aner & ſuburbana eius,
Balaam & ſuburbana eius: his vi-
delicet, qui de cognatione filiorū
71 Caath reliqui erant. * Filijs autem
Gerſom de cognatione dimidiæ
tribus Manaſſe Gaulon in Baſan,
& ſuburbana eius, & Aſtharoth
72 cum ſuburbanis ſuis. * De tribu
G Iſſachar, Cedes & ſuburbana eius,
& Dabereth cum ſuburbanis ſuis,
73 * Ramoth quoque & ſuburbana
eius, & Anem cum ſuburbanis
74 ſuis. * De tribu vero Aſer: Maſal
cum ſuburbanis ſuis, & Abdon ſi-
75 militer, * Hucac quoque & ſubur-
bana eius, & Rohob cum ſubur-
76 banis ſuis. * Porro de tribu Neph-
thali, Cedes in Galilæa & ſubur-
bana eius, Hamon cum ſuburba-
nis ſuis, & Cariathaim, & ſubur-
77 bana eius. * Filijs autem Merari
reſiduis: de tribu Zabulon, Rem-
mono & ſuburbana eius, & Tha-
78 bor cum ſuburbanis ſuis: * trans
Iordanem quoque ex aduerſo Ie-
richo contra Orientem Iordanis,
de tribu Ruben, Boſor in ſolitudi-
ne cum ſuburbanis ſuis, & Iaſſa
79 cum ſuburbanis ſuis, * Cademoth
quoque & ſuburbana eius, & Me-
80 phaat cum ſuburbanis ſuis. * Nec-
non & de tribu Gad, Ramoth in
Galaad & ſuburbana eius, & Ma-
81 naim cum ſuburbanis ſuis, * ſed
& Heſebon cum ſuburbanis ſuis,
& Iezer cum ſuburbanis ſuis.

CAP. VII.

1 PORRO filij Iſſachar: Thola, & ‖ Gen.46.b.
A Phua, Iaſub, & Simeron, quat- 13
2 tuor. * Filij Thola: Ozi & Ra-
phaia, & Ieriel, & Iemai, & Ieb-
ſem, & Samuel, principes per do-
mos cognationum ſuarum. De
ſtirpe Thola viri fortiſſimi nume-
rati ſunt in diebus Dauid, viginti
3 duo millia ſexcenti. * Filij Ozi:
Izrahia, de quo nati ſunt Michaël,
& Oba-

& Obadia, & Ioel, & Ieſia, quin-
que omnes principes. * Cumq. eis 4
per familias, & populos ſuos, ac-
cincti ad prælium, viri fortiſſimi,
triginta ſex millia : multas enim
habuerunt vxores, & filios. * Fra- 5
tres quoque eorum per omnem B
cognationem Iſſachar robuſtiſſi-
mi ad pugnandum, octoginta ſep-
tem millia numerati ſunt. * Fi- 6
‖Gen. 46. c. 21 lij ‖ Beniamin : Bela, & Bechor, &
Iadihel, tres. * Filij Bela : Esbon, & 7
Ozi, & Oziel, & Ierimoth, & Vrai,
quinque principes familiarum,
& ad pugnandum robuſtiſſimi: nu
merus autem eorum, viginti duo
millia & triginta quatuor. * Por- 8
ro filij Bechor : Zamira, & Ioas,
& Eliezer, & Elioenai, & Amri,
& Ierimoth, & Abia, & Ana-
thoth, & Almath : omnes hi, filij
Bechor. * Numerati ſunt autem 9
per familias ſuas principes cogna-
tionum ſuarum ad bella fortiſſi-
mi, viginti millia & ducenti. * Por 10
ro filij Iadihel : Balan. Filij autem C
Balan: Iehus, & Beniamin, & Aod,
& Chanana, & Zethan, & Thar-
ſis, & Ahiſahar. * omnes hi filij 11
Iadihel, principes cognationum
ſuarum, viri fortiſſimi, decem &
ſeptem millia, & ducenti ad præ-
lium procedentes. * Sepham quo- 12
que, & Hapham filij Hir : & Haſim
filij Aher. * Filij autem Nephtha- 13
li : Iaſiel, & Guni, & Ieſer, & Sel-
lum, filij Bala. * Porro filius Ma- 14
naſſe, Eſriel: concubinaq. eius Syra
peperit Machir patrē Galaad. * Ma- 15
chir autē accepit vxores filijs ſuis
Happhim, & Saphan : & habuit
ſororem nomine Maacha : nomen
autem ſecundi, Salphaad, nataq.
ſunt Salphaad filiæ. * & peperit 16
Maacha vxor Machir filium, voca- D
uitq. nomen eius Phares : porro
nomen fratris eius, Sares : & filij
eius, Vlam, & Recen. * Filius au- 17
tem Vlam, Badan. hi ſunt filij Ga-
laad, filij Machir, filij Manaſſe. * So 18
ror autem eius Regina peperit Vi-
rū decorū, & Abiezer, & Mohola.
* Erant autem filij Semida, Ahin, 19
& Sechem, & Leci, & Aniam.
* Filij autem Ephraim : Suthala, 20
Bared filius eius, Thahath filius
eius, Elada filius eius, Thahath fi-
lius eius, huius filius Zabad, * & 21
huius filius Suthala, & huius filius E
Ezer & Elad : occiderunt autē eos
viri Geth indigenæ, quia deſcende-
rant vt inuaderent poſſeſſiones eo-
22 rum. * Luxit igitur Ephraim pa-
ter eorum multis diebus, & vene-
runt fratres eius vt conſolarentur
23 eum. * Ingreſſusq. eſt ad vxorem
ſuam : quæ concepit, & peperit fi-
lium, & vocauit nomen eius Be-
ria, eo quod in malis domus eius
24 ortus eſſet : * filia autem eius fuit
Sara, quæ ædificauit Bethoron in-
feriorem & ſuperiorem, & Ozen-
25 ſara. * Porro filius eius Rapha,
& Reſeph, & Thale, de quo natus
26 eſt Thaan, * qui genuit Laadan :
huius quoque filius Ammiud, qui
27 genuit Eliſama, * de quo ortus eſt
28 Nun, qui habuit filiū Ioſue. * Poſ-
F ſeſſio autem eorum & habitatio,
Bethel cum filiabus ſuis, & contra
orientem Noran ac Occidentalem
plagam Gazer & filiæ eius, Sichem
quoque cum filiabus ſuis, vſque
29 ad Aza cum filiabus eius. * Iuxta
filios quoque Manaſſe Bethſan &
filias eius, Thanach & filias eius,
Mageddo & filias eius : Dor &
filias eius : in his habitauerunt fi-
30 lij Ioſeph, filij Iſrael. * Filij ‖ Aſer ‖Gen. 46. b.
Iemna, & Ieſua, & Ieſſui, & Baria, 17
31 & Sara ſoror eorum. * Filij au-
tem Baria : Heber, & Melchiel :
32 ipſe eſt pater Barſaith. * Heber au-
tem genuit Iephlat, & Somer, &
Hotham, & Suaa ſororem eorum.
33 * Filij Iephlat : Phoſech, & Cha-
G maal, & Aſoth : hi filij Iephlat.
34 * Porro filij Somer : Ahi, & Roa-
35 ga, & Haba, & Aram. * Filij
autem Helem fratris eius : Supha,
36 & Iemna, & Selles, & Amal. * Fi-
lij Supha : Sue, Harnapher, &
37 Sual, & Beri, & Iamra, * Boſor,
& Hod, & Samma, & Saluſa, &
38 Iethran, & Bera. * Filij Iether :
39 Iephone, & Phaſpha, & Ara. * Fi-
lij autem Olla : Aree, & Haniel, &
40 Reſia. * Omnes hi filij Aſer, prin
cipes cognationū, electi atque for-
tiſſimi duces ducum: numerus au-
tem eorum ætatis, quæ apta eſſet
ad bellum, viginti ſex millia.

CAP. VIII.

1 BEniamin autem genuit Bale Gen. 46. c.
A primogenitum ſuum, Asbel 21
2 ſecūdum, Ahara tertium, * Nohaa ſ. 7. b. 6
quartum, & Rapha quintum.
3 * Fueruntq. filij Bale : Addar, &

Gera,

Gera, & Abiud,* Abiſue quoque 4
& Naaman, & Ahoe,* ſed & Ge- 5
ra, & Sephuphan, & Huran. * Hi 6
ſunt filij Ahod, principes cogna-
tionum habitantium in Gabaa,
qui tranſlati ſunt in Manahath.
* Naaman autem, & Achia, & Ge- 7
ra ipſe trãſtulit eos, & genuit Oza,
& Ahiud.* Porro Saharaim genuit 8
in regione Moab, poſtquam di-
miſit Huſim & Bara vxores ſuas.
* Genuit autem de Hodes vxore 9
ſua Iobab, & Sebia, & Moſa, &
Molchom,* Iehus quoque, & Se- 10
chia, & Marma. hi ſunt filij eius
principes in familijs ſuis. * Mehu- 11
ſim vero genuit Abitob, & El-
phaal. * Porro filij Elphaal: He- 12
ber, & Miſaam, & Samad: hic ædi- B
ficauit Ono, & Lod, & filias eius.
* Baria autem, & Sama principes 13
cognationum habitãtium in Aia-
lon: hi fugauerunt habitatores
Geth. * Et Ahio, & Seſac, & Ie- 14
rimoth, * & Zabadia, & Arod, 15
& Heder, * Michael quoque, & 16
Ieſpha, & Ioha filij Baria. * Et 17
Zabadia, & Moſollam, & Hezeci,
& Heber,* & Ieſamari, & Iezlia, & 18
Iobab filij Elphaal, * & Iacim, & 19
Zechri, & Zabdi, * & Elioenai, 20
& Selethai, & Eliel, * & Adaia, 21
& Baraia, & Samarath filij Semei.
* Et Ieſpham, & Heber, & Eliel, 22
* & Abdon, & Zechri, & Hanan, 23
* & Hanania, & Ælam, & Ana- 24
thothia, * & Iephdaia, & Phanuel 25
filij Seſac: * & Samſari, & Soho- 26
ria, & Otholia,* & Ierſia, & Elia, 27
& Zechri, filij Ieroham. * hi pa- 28
triarchæ, & cognationũ principes, C
qui habitauerunt in Ieruſalem.
‖ J. 9. f. 35 * In ‖Gabaon autem habitauerunt 29
Abigabaon, & nomen vxoris eius
Maacha: * filiusq. eius primoge- 30
nitus Abdon, & Sur, & Cis, &
Baal, & Nadab. * Gedor quoque, 31
& Ahio, & Zacher, & Macelloth:
* & Macelloth genuit Samaa: ha- 32
bitaueruntq. ex aduerſo fratrum
ſuorũ in Ieruſalem cum fratribus
‖ 1. Reg. 24. ſuis. * ‖ Ner autem genuit Cis, & 33
g. 51 Cis genuit Saul. Porro Saul genuit
J. 9. g. 39 Ionathan, & Melchiſua, & Abina-
dab, & Esbaal.* Filius autem Io- 34
nathan, Meribbaal: & Meribbaal
genuit Micha. * Filij Micha, Phi- 35
thõ, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.
* & Ahaz genuit Ioada: & Ioada 36
genuit Alamath, & Azmoth, & D
Zamri: porro Zamri genuit Mo-
37 ſa, * & Moſa genuit Banaa, cu-
ius filius fuit Rapha, de quo ortus
38 eſt Elaſa, qui genuit Aſel. * Por-
ro Aſel ſex filij. fuerunt his nomi-
nibus, Ezricam, Bocru, Iſmahel,
Saria, Obdia, & Hanan: omnes
39 hi filij Aſel. * Filij autem Eſec
fratris eius, Vlam primogenitus,
& Iehus ſecundus & Eliphalet ter-
40 tius. * Fueruntq. filij Vlam viri
robuſtiſſimi, & magno robore ten
dentes arcum: & multos haben-
tes filios ac nepotes, vſque ad cen-
tum quinquaginta. Omnes hi,
filij Beniamin.

CAP. IX.

1 VNiuerſus ergo Iſrael dinume-
A ratus eſt: & ſumma eorum
ſcripta eſt in Libro regum Iſrael,
& Iuda: tranſlatiq. ſunt in Baby-
lonem propter delictum ſuum.
2 * Qui autem habitauerunt primi
in poſſeſſionibus, & in vrbibus
ſuis: Iſrael, & Sacerdotes, & Le-
3 uitæ, & Nathinæi. * Commorati
ſunt in Ieruſalem de filijs Iuda, &
de filijs Beniamin, de filijs quo-
4 que Ephraim, & Manaſſe.* Othei
filius Ammiud, filij Amri, filij
Omrai, filij Bonni, de filijs Phares
5 filij Iuda.* Et de Siloni: Adaia pri-
6 mogenitus, & filij eius. * De filijs
autem Zara: Iehuel, & fratres eo-
7 rum, ſexcenti nonaginta. * Porro
B de filijs Beniamin: Salo filius Mo-
8 ſollam, filij Oduia, filij Aſana:* &
Iobania filius Ieroham: & Ela fi-
lius Ozi, filij Mochori: & Moſol-
lam filius Saphatiæ, filij Rahuel,
9 filij Iebaniæ,* & fratres eorum per
familias ſuas, nongenti quinqua-
ginta ſex. Omnes hi, principes co-
gnationum per domos patrum
10 ſuorum.* De ſacerdotibus autem:
11 Iedaia, Ioiarib, & Iachin: * A-
zarias quoque filius Helciæ, filij
Moſollam, filij Sadoc, filij Mara-
ioth, filij Achitob, pontifex domus
12 Dei. * Porro Adaias filius Iero-
ham, filij Phaſſur, filij Melchiæ:
& Maaſai filius Adiel, filij Iezra,
filij Moſollam, filij Moſollamith,
13 filij Emmer. * fratres quoque eo-
C rum principes per familias ſuas,
mille ſeptingenti ſexaginta, fortiſ-
ſimi robore ad faciendũ opus mi-
14 niſterij in domo Dei.* De Leuitis

autem : Semeia filius Haſſub filij
Ezricam, filij Haſebia de filijs Me-
rari. * Bacbacar quoque carpen- 15
tarius, & Galal, & Mathania filius
Micha, filij Zechri, filij Aſaph: * & 16
Obdia filius Semeiæ, filij Galal, fi-
lij Idithum & Barachia filius Aſa,
filij Elcana, qui habitauit in atrijs
Netophati. * Ianitores autem: Sel- 17
lum, & Accub, & Telmon, & Ahi-
man: & frater eorum Sellum prin
ceps, * vſque ad illud tempus, in 18
porta regis ad orientem, obſerua-
bant per vices ſuas de filijs Leui.
* Sellū verò filius Core filij Abia- 19
ſaph, filij Core, cum fratribus ſuis, D
& domo patris ſui, hi ſunt Cori-
tæ ſuper opera miniſterij, cuſtodes
veſtibulorum tabernaculi : & fa-
miliæ eorum per vices caſtrorum
Domini cuſtodientes introitum.
* Phinees autem filius Eleazari, 20
erat dux eorum coram Domino.
* Porro Zacharias filius Moſolla- 21
mia, ianitor portæ tabernaculi te-
ſtimonij. * Omnes hi electi in o- 22
ſtiarios per portas, ducenti duo-
decim : & deſcripti in villis pro-
prijs : quos conſtituerunt Dauid,
& Samuel Vidēs, in fide ſua, * tam 23
ipſos, quàm filios eorum in oſtijs
domus Domini, & in tabernacu-
lo vicibus ſuis. * Per quattuor ven- 24
tos erant oſtiarij : id eſt ad Orien-
tem, & ad Occidētem, & ad Aqui-
lonem, & ad Auſtrum. * Fratres 25
autem eorum in viculis moraban-
tur, & veniebant in ſabbatis ſuis
de tempore vſque ad tempus. * His 26
quattuor Leuitis creditus erat om E
nis numerus ianitorum, & erant
ſuper exedras, & theſauros domus
Domini. * per gyrum quoque tem 27
pli Domini morabantur in cuſto-
dijs ſuis : vt cum tempus fuiſſet,
ipſi mane aperirent fores. * De 28
horum genere erant & ſuper vaſa
miniſterij : ad numerum enim &
inferebantur vaſa, & efferebantur.
* De ipſis & qui credita habebant 29
vtenſilia ſanctuarij, præerant ſi-
milæ, & vino, & oleo, & thuri, &
aromatibus. * Filij autem ſacer- 30
dotum vnguenta ex aromatibus
conficiebant. * Et Mathathias Le- 31
uites primogenitus Sellum Cori-
tæ, præfectus erat eorum, quæ in
ſartagine frigebantur. * Porro de 32
filijs Caath fratribus eorum, ſuper F
panes erant propoſitionis, vt sem-
per nouos per ſingula ſabbata præ-
33 pararent. * Hi ſunt principes can-
torum per familias Leuitarum,
qui in exedris morabantur, vt die
ac nocte iugiter ſuo miniſterio de-
34 ſeruirent. * Capita Leuitarum,
per familias ſuas principes, man-
35 ſerunt in Ieruſalem. * In ‖ Gabaon ‖ S.8.c.29
autem commorati ſunt pater Ga-
baon Iehiel, & nomen vxoris eius
36 Maacha. * Filius primogenitus
eius Abdon, & Sur, & Cis, & Baal,
37 & Ner, & Nadab, * Gedor quo-
que, & Ahio, & Zacharias, &
38 Macelloth. * Porro Macelloth ge-
G nuit Samaan : iſti habitauerunt e
regione fratrum ſuorum in Ieru-
39 ſalem, cum fratribus ſuis. * ‖ Ner ‖ S.8.c.33
autem genuit Cis : & Cis genuit
Saul : & Saul genuit Ionathan, &
Melchiſua, & Abinadab, & Eſ-
40 baal. * Filius autē Ionathan, Me-
ribbaal : & Meribbaal genuit Mi-
41 cha. * Porro filij Micha, Phithon,
& Melech, & Tharaa, & Ahaz.
42 * Ahaz autem genuit Iara, & Iara
genuit Alamath, & Azmoth, &
Zamri. Zamri autem genuit Mo-
43 ſa. * Moſa vero genuit Banaa : cu-
ius filius Raphaia, genuit Elaſa: de
44 quo ortus eſt Aſel. * Porro Aſel
ſex filios habuit his nominibus,
Ezricam, Bocru, Iſmahel, Saria,
Obdia, Hanan. hi ſunt filij Aſel.

CAP. X.

1 PHiliſthijm autem pugnabant 1.Reg. 31.
A contra Iſrael, fugeruntq. viri a. 1
Iſrael Palæſthinos, & ceciderunt
vulnerati in monte Gelboe.
2 * Cumq. appropinquaſſent Phili-
ſthæi perſequentes Saul, & filios
eius, percuſſerūt Ionathan, & Abi-
nadab, & Melchiſua filios Saul.
3 * Et aggrauatum eſt prælium con-
tra Saul, inueneruntq. eum ſagit-
4 tarij, & vulnerauerunt iaculis. * Et
B dixit Saul ad armigerum ſuum :
Euagina gladium tuum, & interfi-
ce me : ne forte veniāt incircum-
ciſi iſti, & illudant mihi. Noluit
autem armiger eius hoc facere, ti-
more perterritus : arripuit ergo
5 Saul enſem, & irruit in eū. * Quod
cum vidiſſet armiger eius, videlicet
mortuum eſſe Saul, irruit etiam
ipſe in gladium ſuum, & mortuus
6 eſt. * Interijt ergo Saul, & tres fi-
lij eius, & omnis domus illius pa-
rietes

riter concidit. * Quod cum vidiſ- 7
ſent viri Iſrael, qui habitabant in C
campeſtribus, fugerunt: & Saul ac
filijs eius mortuis, dereliquerunt
vrbes ſuas, & huc illucq. diſperſi
ſunt: veneruntq. Philiſthijm, &
habitauerunt in eis. * Die igitur 8
altero detrahentes Philiſthijm ſpo-
lia cæſorum, inuenerunt Saul, &
filios eius iacentes in monte Gel-
boe. * Cumq ſpoliaſſent eum, & 9
amputaſſent caput, armiſq. nudaſ-
ſent, miſerunt in terram ſuam, vt
circumferretur, & oſtenderetur
idolorum templis, & populis: * ar 10
ma autem eius conſecrauerunt in
fano dei ſui, & caput affixerunt
in templo Dagon. * Hoc cum au- 11
diſſent viri Iabes Galaad, omnia
ſcilicet quæ Philiſthijm fecerant
ſuper Saul, * conſurrexerunt ſin- 12
guli virorum fortium, & tulerunt D
cadauera Saul & filiorum eius: at-
tuleruntq. ea in Iabes, & ſepelie-
runt oſſa eorum ſubter quercum,
quæ erat in Iabes & ieiunauerunt
ſeptem diebus. * Mortuus eſt er- 13
go Saul propter iniquitates ſuas,
‖1.Reg.15. a. 3 eo quod præuaricatus ſit ‖ manda-
tum Domini quod præceperat, &
Exod.17.d. 14 non cuſtodierit illud: ‖ ſed inſu-
per etiam pythoniſſam conſulue-
‖1.Reg.28. b. 8 rit, * nec ſperauerit in Domino: 14
propter quod interfecit eum, &
tranſtulit regnum eius ad Dauid
filium Iſai.

CAP. XI.

2.Reg.5. a. 1 CONgregatus eſt igitur omnis 1
Iſrael ad Dauid in Hebron, A
dicens: Os tuum ſumus, & caro
tua. * Heri quoque, & nudiuſter- 2
tius cum adhuc regnaret Saul, tu
eras qui educebas, & introduce-
bas Iſrael: tibi enim dixit Domi-
nus Deus tuus: Tu paſces popu-
lum meum Iſrael, & tu eris prin-
ceps ſuper eum. * Venerunt ergo 3
omnes maiores natu Iſrael ad re-
gem in Hebron, & inijt Dauid
cum eis fœdus coram Domino:
vnxeruntq. eum regem ſuper Iſ-
rael, iuxta ſermonem Domini,
quē locutus eſt in manu Samuel. B
* Abijt quoque Dauid, & omnis 4
Iſrael in Ieruſalem. hæc eſt Iebus,
vbi erant Iebuſæi habitatores ter-
ræ. * Dixeruntq. qui habitabant 5
in Iebus ad Dauid: Non ingredie-
ris huc. Porro Dauid cepit arcem
6 Sion, quæ eſt Ciuitas Dauid, * di-
xitque: Omnis qui percuſſerit Ie-
buſæum in primis, erit princeps &
dux. Aſcendit igitur primus Ioab
filius Saruiæ, & factus eſt prin-
7 ceps. * Habitauit autem Dauid in
arce, & idcirco appellata eſt Ciui-
8 tas Dauid. * Ædificauitq. vrbem
in circuitu a Mello vſque ad gyrū,
Ioab autem reliqua vrbis extru-
9 xit. * Proficiebatq. Dauid vadens
& creſcens, & Dominus exerci-
10 tuum erat cum eo. * ‖ Hi principes ‖2.Reg.23. a. 8
C virorum fortium Dauid, qui adiu-
uerunt eum vt rex fieret ſuper om
nem Iſrael iuxta verbum Domi-
11 ni, quod locutus eſt ad Iſrael. * Et
iſte numerus robuſtorum Dauid:
Ieſbaam filius Hachamoni prin-
ceps inter triginta: iſte leuauit
haſtam ſuam ſuper trecentos vul-
12 neratos vna vice. * Et poſt eum
Eleazar filius patrui eius Ahohi-
13 tes, qui erat inter tres potētes. * Iſte
fuit cum Dauid in Pheſdomim,
quando Philiſthijm cōgregati ſunt
ad locum illum in prælium: & e-
rat ager regionis illius plenus hor-
deo, fugeratq. populus a facie
14 Philiſthinorum. * Hi ſteterunt in
medio agri, & defenderunt eum:
cumq. percuſſiſſent Philiſthæos,
dedit Dominus ſalutem magnam
15 populo ſuo. * Deſcenderunt au-
tem tres de triginta principibus
D ad petram, in qua erat Dauid, ad
ſpeluncam Odollam, quando Phi-
liſthijm fuerant caſtrametati in
16 Valle raphaim. * ‖ Porro Dauid ‖2.Reg.23. b. 14
erat in præſidio, & ſtatio Phili-
17 ſthinorum in Bethlehem. * De-
ſiderauit igitur Dauid, & dixit:
O ſi quis daret mihi aquam de ci-
ſterna Bethlehem, quæ eſt in por-
18 ta. * Tres ergo iſti per media ca-
ſtra Philiſthinorum perrexerunt,
& hauſerunt aquam de ciſterna
Bethlehem, quæ erat in porta, &
attulerunt ad Dauid vt biberet:
qui noluit, ſed magis libauit illam
19 Domino, * dicens: Abſit vt in con-
ſpectu Dei mei hoc faciam, & ſan
guinem iſtorum virorum bibam:
quia in periculo animarum ſua-
rum attulerunt mihi aquam. Et ob
hanc cauſam noluit bibere. hæc
20 fecerunt tres robuſtiſſimi. * Abiſai
quoque frater Ioab ipſe erat prin-
ceps trium, & ipſe leuauit haſtam

ſuam contra trecentos vulneratos,
& ipſe erat inter tres nominatiſſi- E
mus, * & inter tres ſecundos in- 21
clytus, & princeps eorum: verum-
tamen vſque ad tres primos non
peruenerat. * Banaias filius Ioia- 22
dę viri robuſtiſſimi, qui multa ope-
ra perpetrarat, de Cabſeel: ipſe
percuſſit duos ariel Moab: & ipſe
deſcendit, & interfecit leonem in
media ciſterna tempore niuis. * Et 23
ipſe percuſſit virum Ægyptium,
cuius ſtatura erat quinque cubito-
rum, & habebat lanceam vt licia-
torium texentium: deſcendit igi-
tur ad eum cum virga, & rapuit
haſtam, quam tenebat manu, &
interfecit eum haſta ſua. * Hæc 24
fecit Banaias filius Ioiadæ, qui e- F
rat inter tres robuſtos nominatiſſi-
mus, * inter triginta primus, ve- 25
rumtamen ad tres vſque non per-
uenerat: poſuit autem eum Da-
uid ad auriculam ſuam. * Porro 26
fortiſſimi viri in exercitu, Aſahel
frater Ioab, & Elchanan filius pa-
trui eius de Bethlehem, * Sam- 27
moth Arorites, Helles Phalonites,
* Ira filius Acces Thecuites, Abie- 28
zer Anathothites, * Sobbochai 29
Huſathites, Ilai Ahohites, * Ma- 30
harai Netophathites, Heled filius
Baana Netophathites, * Ethai fi- 31
lius Ribai de Gabaath filiorum
Beniamin, Banaia Pharatonites,
* Hurai de Torrente Gaas, Abiel 32
Arbathites, Azmoth Bauramites,
Eliaba Salabonites. * Filij Aſſem 33
Gezonites, Ionathan filius Sage G
Ararites, * Ahiam filius Sachar 34
Ararites, * Eliphal filius Vr, * He- 35
pher Mecherathites, Ahia Phelo- 36
nites, * Heſro Carmelites, Naa- 37
rai filius Asbal, * Ioel frater Na- 38
than, Mibahar filius Agarai. * Se- 39
lec Ammonites, Naarai Berothi-
tes armiger Ioab filij Saruiæ. * Ira 40
Iethræus, Gareb Iethræus, * Vrias 41
Hethæus, Zabad filius Oholi,
* Adina filius Siza Rubenites prin 42
ceps Rubenitarum, & cum eo tri-
ginta: * Hanan filius Maacha, 43
& Ioſaphat Mathanites, * Ozia 44
Aſtarothites, Samma, & Iehiel fi-
lij Hotham Arorites, * Iedihel fi- 45
lius Samri, & Ioha frater eius Tho-
ſaites, * Eliel Mahumites, & Ie- 46
ribai, & Ioſaia filij Elnaem, &
Iethma Moabites, Eliel, & Obed,
& Iaſiel de Maſobia.

CAP. XII.

1 HI quoque venerunt ad Dauid
A in Siceleg, cum adhuc fuge-
ret Saul filium Cis, qui erant for-
2 tiſſimi & egregij pugnatores, * ten-
dentes arcum, & vtraque manu
fundis ſaxa iacientes, & dirigen-
tes ſagittas: de fratribus Saul ex
3 Beniamin. * Princeps Ahiezer, &
Ioas filij Samaa Gabaathites, &
Iaziel, & Phallet filij Azmoth, &
Baracha, & Iehu Anathotites.
4 * Samaias quoque Gabaonites for-
tiſſimus inter triginta & ſuper tri-
ginta. Ieremias, & Ieheziel, & Io-
hanan, & Iezabad Gaderothites.
5 * & Eluzai & Ierimuth, & Baalia,
& Samaria, & Saphatia Haruphi-
6 tes. * Elcana, & Ieſia, & Azareel,
B & Ioezer, & Ieſbaam de Carehim:
7 * Ioela quoque, & Zabadia filij
8 Ieroham de Gedor. * Sed & de
Gaddi transfugerunt ad Dauid, cũ
lateret in deſerto, viri robuſtiſſi-
mi, & pugnatores optimi, tenen-
tes clypeum & haſtam: facies eo-
rum quaſi facies leonis, & veloces
9 quaſi capreæ in montibus: * Ezer
princeps, Obdias ſecundus, Eliab
10 tertius, * Maſmana quartus, Iere-
11 mias quintus, * Ethi ſextus, Eliel
12 ſeptimus, * Iohanan octauus, El-
13 zebad nonus, * Ieremias decimus,
14 Machbanai vndecimus. * hi de fi-
lijs Gad principes exercitus: no-
uiſſimus cẽtum militibus præerat,
15 & maximus, mille. * Iſti ſunt qui
tranſierunt Iordanem menſe pri-
mo, quando inundare conſueuit
ſuper ripas ſuas: & omnes fugaue-
runt qui morabantur in vallibus
ad orientalem plagam & occiden-
16 talem. * Venerunt autem & de
C Beniamin, & de Iuda ad præſidiũ,
17 in quo morabatur Dauid. * Egreſ-
ſusq. eſt Dauid obuiam eis, & ait:
Si pacifice veniſtis ad me vt auxi-
liemini mihi, cor meum iungatur
vobis: ſi autem inſidiamini mihi
pro aduerſarijs meis, cum ego ini-
quitatem in manibus non ha-
beam, videat Deus patrum noſtro-
18 rum, & iudicet. * Spiritus vero in-
duit Amaſai principem inter tri-
ginta, & ait: Tui ſumus o Da-
uid, & tecum fili Iſai: pax, pax
tibi, & pax adiutoribus tuis: te
enim adiuuat Deus tuus. Suſce-
pit ergo eos Dauid, & conſtituit
prin-

principes turmæ. * Porro de Ma- 19
naſſe transfugerũt ad Dauid, quan
do veniebat cum Philiſthijm ad-
uerſus Saul, vt pugnaret: & non
‖1.Reg.29. b.4 dimicauit cum eis. ‖ quia inito
conſilio remiſerunt eum princi-
pes Philiſthinorum, dicentes: Pe-
riculo capitis noſtri reuertetur ad D
dominum ſuum Saul. * Quando 20
igitur reuerſus eſt in Siceleg, trãſ-
fugerunt ad eum de Manaſſe, Ed-
nas, & Iozabad, & Iedihel, & Mi-
chael, & Ednas, & Iozabad, &
Eliu, & Salathi, principes mil-
lium in Manaſſe. * hi præbuerunt 21
auxilium Dauid aduerſus latrun-
culos: omnes enim erant viri for-
tiſſimi, & facti ſunt principes in
exercitu. * Sed & per ſingulos dies 22
veniebant ad Dauid ad auxilian-
dum ei, vſque dum fieret grandis
numerus, quaſi exercitus Dei. * Iſte 23
quoque eſt numerus principum
exercitus, qui venerunt ad Dauid,
cum eſſet in Hebron, vt transfer-
rent regnum Saul ad eum, iuxta
verbum Domini. * Filij Iuda por 24
tantes clypeum & haſtam, ſex
millia octingenti expediti ad præ-
lium. * De filijs Simeon virorum 25
fortiſſimorum ad pugnandum,
ſeptem millia centum. * De filijs 26
Leui, quattuor millia ſexcenti.
* Ioiada quoque princeps de ſtirpe 27
Aaron, & cum eo tria millia ſep- E
tingenti. * Sadoc etiam puer egre- 28
giæ indolis, & domus patris eius,
principes viginti duo. * De filijs 29
autem Beniamin fratribus Saul,
tria millia: magna enim pars eo-
rum adhuc ſequebatur domũ Saul.
* Porro de filijs Ephraim viginti 30
millia octingenti, fortiſſimi robo-
re, viri nominati in cognationibus
ſuis. * Et ex dimidia tribu Manaſ- 31
ſe, decem & octo millia, ſingu-
li per nomina ſua venerũt vt con-
ſtituerent regem Dauid. * De fi- 32
lijs quoque Iſſachar viri eruditi, F
qui nouerant ſingula tempora
ad præcipiendum quid facere de-
beret Iſrael, principes ducenti:
omnis autem reliqua tribus eo-
rum conſilium ſequebatur. * Por- 33
ro de Zabulon qui egrediebantur
ad prælium, & ſtabant in acie in-
ſtructi armis bellicis, quinqua-
ginta millia venerũt in auxilium,
nõ in corde duplici. * Et de Neph- 34
thali, principes mille: & cum eis

inſtructi clypeo & haſta, triginta
35 & ſeptem millia. * De Dan etiam
præparati ad prælium, viginti octo
36 millia ſexcenti. * Et de Aſer egre-
dientes ad pugnam, & in acie pro-
uocantes, quadraginta millia.
37 * Trans Iordanem autem de filijs
Ruben, & de Gad, & dimidia
parte tribus Manaſſe inſtructi ar-
mis bellicis, centum viginti mil-
38 lia. * Omnes iſti viri bellatores
G expediti ad pugnãdum, corde per-
fecto venerunt in Hebron, vt con-
ſtituerent regem Dauid ſuper vni-
uerſum Iſrael: ſed & omnes reli-
qui ex Iſrael vno corde erant, vt
39 rex fieret Dauid. * Fueruntq. ibi
apud Dauid tribus diebus come-
dentes & bibentes. præparaue-
40 rant enim eis fratres ſui. * Sed &
qui iuxta eos erant, vſque ad Iſ-
ſachar, & Zabulon, & Nephtha-
li, afferebant panes in aſinis, &
camelis, & mulis, & bobus ad
veſcendum: farinam, palathas,
vuam paſſam, vinum, oleum, bo-
ues, arietes ad omnem copiam.
gaudium quippe erat in Iſrael.

CAP. XIII.

1 INijt autem conſilium Dauid
A cum tribunis, & cẽturionibus,
2 & vniuerſis principibus, * & ait
ad omnem cœtum Iſrael: Si pla-
cet vobis: & a Domino Deo no-
ſtro egreditur ſermo, quẽ loquor:
mittamus ad fratres noſtros reli-
quos in vniuerſas regiones Iſrael,
& ad Sacerdotes, & Leuitas, qui
habitant in ſuburbanis vrbiũ, vt
3 congregentur ad nos, * & reduca-
mus arcam Dei noſtri ad nos: non
enim requiſiuimus eam in diebus
4 Saul. * Et reſpondit vniuerſa mul
B titudo vt ita fieret: placuerat enim
5 ſermo omni populo. * Cõgregauit
ergo Dauid cunctum Iſrael a Sihor
Ægypti, vſque dum ingrediaris E-
meth, ‖ vt adduceret arcam Dei de ‖2. Reg. 6. a. 1
6 Cariathiarim. * Et aſcẽdit Dauid,
& omnis vir Iſrael ad collem Ca-
riathiarim, qui eſt in Iuda, vt affer-
ret inde arcã Domini Dei ſedentis
ſuper cherubim, vbi inuocatũ eſt
7 nomen eius. * Impoſueruntq. arcã
Dei ſuper plauſtrum nouũ, de do-
mo Abinadab: Oza autem, & fra-
8 ter eius minabant plauſtrum. * Por
ro Dauid, & vniuerſus Iſrael lude-

bant coram Deo omni virtute in
canticis,& in citharis,& pſalterijs,
& tympanis,& cymbalis, & tubis.
* Cum autem perueniſſent ad A- 9
ream Chidon, tetendit Oza manū
ſuam, vt ſuſtentaret arcam: bos
quippe laſciuiens paululum incli-
nauerat eam. * Iratus eſt itaque 10
Dominus contra Ozam,& percuſ-
ſit eum,eo quod tetigiſſet arcam:
& mortuus eſt ibi coram Domi-
no. * Contriſtatusq. eſt Dauid,eo 11
quòd diuiſiſſet Dominus Ozam: D
vocauitq. locum illum: Diuiſio
Ozæ vſque in præſentem diem.
* Et timuit Deum tunc temporis, 12
dicens: Quo modo poſſum ad me
introducere arcam Dei? * Et ob 13
hanc cauſam non adduxit eam ad
ſe, hoc eſt, in Ciuitatem Dauid,
ſed auertit in domum Obededom
Gethæi. * Manſit ergo arca Dei in 14
domo Obededom tribus menſi-
bus:& benedixit Dominus domui
eius, & omnibus quæ habebat.

CAP. XIIII.

2.Reg.5.b.11 MIſit quoque Hiram rex Tyri 1
nuncios ad Dauid, & ligna A
cedrina, & artifices parietum, li-
gnorumque: vt ædificarent ei do-
mum. * Cognouitq. Dauid quòd 2
confirmaſſet eum Dominus in re-
gem ſuper Iſrael, & ſubleuatum
eſſet regnum ſuum ſuper populum
eius Iſrael. * ‖ Accepit quoque 3
‖ 2.Reg.5.c.13 Dauid alias vxores in Ieruſalem:
genuitq. filios, & filias. * Et hæc 4
nomina eorum, qui nati ſunt ei B
in Ieruſalem: Samua, & Sobad,
Nathan, & Salomon, * Iebahar, 5
& Eliſua, & Eliphalet, * Noga 6
quoque, & Napheg, & Iaphia,
* Eliſama, & Baaliada, & Eli- 7
‖ 2.Reg.5.c.17 phalet. * ‖ Audientes autem Phi- 8
liſthijm eo quòd vnctus eſſet Da-
uid in regem ſuper vniuerſum Iſ-
rael, aſcenderunt omnes vt quæ-
rerent eum: quod cum audiſſet
Dauid, egreſſus eſt obuiam eis.
* Porro Philiſthijm venientes,dif- 9
fuſi ſunt in Valle Raphaim.* Con- 10
ſuluitq. Dauid Dominum,dicens: C
Si aſcendam ad Philiſthæos, & ſi
trades eos in manu mea? Et di-
xit ei Dominus: Aſcende, & tra-
dam eos in manu tua. * Cumq. il- 11
li aſcendiſſent in Baalpharaſim,
percuſſit eos ibi Dauid, & dixit:
Diuiſit Deus inimicos meos per
manum meam, ſicut diuiduntur
aquæ: & idcirco vocatum eſt no-
12 men illius loci Baalphataſim.* De-
reliqueruntq. ibi deos ſuos, quos
13 Dauid iuſſit exuri.* Alia etiam vi-
ce Philiſthijm irruerunt, & diffuſi
14 ſunt in valle. * Conſuluitq. rur-
D ſum Dauid Deū, & dixit ei Deus:
Non aſcendas poſt eos, recede ab
eis, & venies contra illos ex aduer
15 ſo pyrorum. * Cumq. audieris ſo-
nitum gradientis in cacumine py-
rorum, tunc egredieris ad bellum.
Egreſſus eſt enim Deus ante te, vt
16 percutiat caſtra Philiſthijm. * Fe-
cit ergo Dauid ſicut præceperat ei
Deus, & percuſſit caſtra Philiſthi-
norum, de Gabaon vſque Gaze-
17 ra. * Diuulgatumq. eſt nomen
Dauid in vniuerſis regionibus, &
Dominus dedit pauorem eius ſu-
per omnes gentes.

CAP. XV.

1 FEcit quoque ſibi domos in Ci
A uitate Dauid:& ædificauit lo-
cum arcæ Dei, tetenditq. ei taber-
2 naculum. * Tunc dixit Dauid: il-
licitū eſt vt a quocumque portetur
arca Dei niſi a Leuitis, quos ele-
git Dominus ad portandum eam,
& ad miniſtrandum ſibi vſque in
3 æternum. * Congregauitq. vni-
uerſum Iſrael in Ieruſalem, vt af-
ferretur arca Dei in locum ſuum,
4 quem præparauerat ei. * necnon
5 & filios Aaron, & Leuitas.* De fi-
lijs Caath, Vriel princeps fuit, &
6 fratres eius centum viginti. * De
filijs Merari, Aſaia princeps: &
7 fratres eius ducenti viginti. * De
filijs Gerſom, Ioel princeps;& fra-
8 tres eius centum triginta. * De
filijs Eliſaphan, Semeias princeps,
9 & fratres eius ducenti. * De fi-
lijs Hebron, Eliel princeps; &
10 fratres eius octoginta. * De filijs
Oziel, Aminadab princeps;& fra-
11 tres eius centum duodecim * Vo-
B cauitq. Dauid Sadoc, & Abiathar
Sacerdotes, & Leuitas, Vriel, Aſa-
iam, Ioel, Semeiam, Eliel, & Ami-
12 nadab: * & dixit ad eos: Vos qui
eſtis principes familiarum Leuiti-
carum, ſanctificamini cum fratri-
bus veſtris,& afferte arcam Domi-
ni Dei Iſrael ad locū,qui ei præpa-
13 ratus eſt:* ‖ ne vt a principio, quia ‖ 1.13.d.20
non

non eratis præſentes, percuſſit nos
Dominus; ſic & nunc fiat, illici-
tum quid nobis agentibus. * San- 14
ctificati ſunt ergo Sacerdotes, &
Leuitæ, vt portarent arcam Do-
‖ Num.4.b. 15 mini Dei Iſrael. * ‖ Et tulerunt 15
filij Leui arcam Dei, ſicut præce-
perat Moyſes iuxta verbum Do-
mini humeris ſuis in vectibus.
* Dixitq. Dauid principibus Leui- 16
tarum, vt conſtituerent de fratri-
bus ſuis cantores in organis muſi-
corum, nablis videlicet, & lyris, &
cymbalis, vt reſonaret in excelſis
ſonitus lætitiæ. * Conſtitueruntq. 17
Leuitas: Heman filium Ioel, &
de fratribus eius Aſaph filium Ba-
rachiæ: de filijs vero Merari, fra-
tribus eorum: Ethan filium Ca-
ſaiæ. * Et cum eis fratres eorum: 18
in ſecundo ordine, Zachariam,
& Ben, & Iaziel, & Semiramoth,
& Iahiel, & Ani, Eliab, & Bana-
iam, & Maaſiam, & Mathathiam,
& Eliphalu, & Maceniã, & Obed- C
edom, & Iehiel, ianitores. * Por- 19
ro cantores, Heman, Aſaph, &
Ethan; in cymbalis æneis concre-
pantes. * Zacharias autem, & 20
Oziel, & Semiramoth, & Iahiel,
& Ani, & Eliab, & Maaſias, & Ba-
naias in nablis arcana cantabant.
* Porro Mathathias, & Eliphalu, 21
& Macenias, & Obededom, & Ie-
hiel, & Ozaziu, in citharis pro
octaua canebãt epinicion. * Cho- 22
nenias autem princeps Leuitarũ,
prophetiæ præerat, ad præcinen-
dam melodiam: erat quippe val-
de ſapiens. * Et Barachias, & El- 23
cana: ianitores arcæ. * Porro Se- 24
benias, & Ioſaphat, & Nathanael,
& Amaſai, & Zacharias, & Bana-
ias, & Eliezer ſacerdotes, clange-
bant tubis corã arca Dei: & Obed-
edom, & Iehias erant ianitores
‖ 2.Reg.6.c.12 arcæ. * ‖ Igitur Dauid & omnes 25
maiores natu Iſrael, & tribuni ie- D
runt ad deportandam arcam fœ-
deris Domini de domo Obede-
dom cum lætitia. * Cumq. adiu- 26
uiſſet Deus Leuitas, qui porta-
bant arcam fœderis Domini, im-
molabantur ſeptem tauri, & ſep-
tem arietes. * Porro Dauid erat 27
indutus ſtola byſſina, & vniuerſi
Leuitæ qui portabant arcam, can-
toresq. & Chonenias princeps
prophetiæ inter cantores: Dauid
autem etiam indutus erat ephod
28 lineo. * Vniuerſusq. Iſrael dedu-
cebant arcam fœderis Domini in
iubilo, & ſonitu buccinæ, & tu-
bis, & cymbalis, & nablis, & ci-
29 tharis concrepantes. * Cumq.
perueniſſet arca fœderis Domini
vſque ad Ciuitatem Dauid, Mi-
chol filia Saul proſpiciens per fe-
neſtram, vidit regem Dauid ſaltan-
tem atque ludentem, & deſpexit
eum in corde ſuo.

CAP. XVI.

1 A ATtulerunt igitur arcam Dei, 2.Reg.6.c.17
& conſtituerunt eam in me-
dio tabernaculi, quod tetenderat
ei Dauid: & obtulerunt holocau-
2 ſta, & pacifica coram Deo. * Cũq.
compleſſet Dauid offerens holo-
cauſta, & pacifica, benedixit po-
3 pulo in nomine Domini. * Et
diuiſit vniuerſis per ſingulos, a vi-
ro vſque ad mulierem tortam pa-
nis, & partem aſſæ carnis bubа-
4 læ, & frixam oleo ſimilam. * Cõ-
ſtituitq. coram arca Domini de
Leuitis, qui miniſtrarent, & recor-
darentur operum eius, & glorifi-
carent, atque laudarent Dominum
5 Deum Iſrael: * Aſaph principem,
& ſecundum eius Zachariam:
Porro Iahiel, & Semiramoth, &
Iehiel, & Mathathiam, & Eliab,
& Banaiam, & Obededom: Iehiel
ſuper organa pſalterij, & lyras:
Aſaph autem vt cymbalis perſo-
6 naret; * Banaiam vero, & Iaziel
ſacerdotes, canere tuba iugiter co-
7 ram arca fœderis Domini. * In il-
lo die fecit Dauid principem ad
confitendum Domino Aſaph, &
fratres eius.
8 * ‖ Confitemini Domino, & in- ‖ Pſ.104.a.1
uocate nomen eius: notas facite Iſai.12.b.4
in populis adinuentiones eius.
9 * Cantate ei, & pſallite ei: &
narrate omnia mirabilia eius.
10 * Laudate nomen ſanctum
eius: lætetur cor quærentium Do-
minum.
11 * Quærite Dominum, & vir-
B tutem eius: quærite faciem eius
ſemper.
12 * Recordamini mirabilium eius
quæ fecit: ſignorum illius, & iudi-
ciorum oris eius.
13 * Semen Iſrael ſerui eius: filij
Iacob electi eius.
14 * Ipſe Dominus Deus noſter:

in vniuerſa terra iudicia eius.
* Recordamini in ſempiternum 15
pacti eius: ſermonis, quem præce-
pit in mille generationes.
* Quem pepigit cum Abra- 16
ham: & iuramenti illius cum
Iſaac.
* Et conſtituit illud Iacob in 17
præceptum: & Iſrael in pactum
ſempiternum,
* Dicens: Tibi dabo Terram 18
Chanaan, funiculum hereditatis
veſtræ.
* Cum eſſent pauci numero, 19
parui & coloni eius.
* Et tranſierunt de gente in gen 20
tem, & de regno ad populum al-
terum.
* Non dimiſit quemquam ca- 21
lumniari eos, ſed increpauit pro
eis reges.
* Nolite tangere chriſtos meos: 22
& in prophetis meis nolite ma- C
lignari.
Pſal. 95. a * Cantate Domino omnis ter- 23
ra, annunciate ex die in diem ſa-
lutare eius.
* Narrate in gentibus gloriam 24
eius: in cunctis populis mirabilia
eius.
* Quia magnus Dominus, & 25
laudabilis nimis: & horribilis ſu-
per omnes deos.
* Omnes enim dij populorum, 26
idola: Dominus autem cælos fe-
cit.
* Confeſſio & magnificentia 27
coram eo: fortitudo & gaudium
in loco eius.
* Afferte Domino familiæ po- 28
pulorum: afferte Domino gloriam
& imperium.
* Date Domino gloriam, nomi- 29
ni eius, leuate ſacrificium, & veni-
te in conſpectu eius: & adorate
Dominum in decore ſancto.
* Commoueatur a facie eius 30
omnis terra: ipſe enim fundauit
orbem immobilem.
* Lætentur cæli, & exultet ter- 31
ra: & dicant in nationibus, Do-
minus regnauit.
* Tonet mare, & plenitudo eius: 32
exultent agri, & omnia quæ in eis
ſunt.
* Tunc laudabunt ligna ſaltus 33
coram Domino: quia venit iudi-
care terram.
* Confitemini Domino, quo- 34
niam bonus: quoniam in æter-
num miſericordia eius.
35 * Et dicite: Salua nos Deus ſal-
D uator noſter; & congrega nos, &
erue de gentibus, vt confiteamur
nomini ſancto tuo, & exultemus
in carminibus tuis.
36 * Benedictus Dominus Deus Iſ-
rael ab æterno vſque in æternum:
& dicat omnis populus: Amen, &
hymnum Domino.
37 * Reliquit itaque ibi coram ar-
ca fœderis Domini Aſaph, &
fratres eius vt miniſtrarent in con-
ſpectu arcæ iugiter per ſingulos
38 dies, & vices ſuas. * Porro Obed-
edom, & fratres eius ſexaginta
octo; & Obededom filiũ Idithun,
39 & Hoſa conſtituit ianitores. * Sa-
doc autem ſacerdotem, & fratres
eius ſacerdotes, coram tabernacu-
lo Domini in excelſo, quod erat in
40 Gabaon, * vt offerrent holocau-
ſta Domino ſuper altare holocau-
tomatis iugiter, mane & veſpere,
iuxta omnia quæ ſcripta ſunt in
lege Domini, quam præcepit Iſ-
41 raeli. * Et poſt eum Heman, &
Idithun, & reliquos electos, vnum-
quemque vocabulo ſuo ad confi-
tendum Domino: Quoniam in
42 æternum miſericordia eius. * He-
man quoque, & Idithun canentes
tuba, & quatientes cymbala, &
omnia muſicorum organa ad ca-
nendum Deo; filios autem Idi-
43 thun fecit eſſe portarios. * Reuer-
ſusq. eſt omnis populus in domũ
ſuam: & Dauid, vt benediceret
etiam domui ſuæ.

CAP. XVII.

1 CVm autem habitaret Dauid in 2.Reg.7. a.
A domo ſua, dixit ad Nathan
prophetam: Ecce ego habito in
domo cedrina: arca autem fœde-
2 ris Domini ſub pellibus eſt. * Et
ait Nathan ad Dauid: Omnia, quæ
in corde tuo ſunt, fac: Deus e-
3 nim tecum eſt. * Igitur nocte illa
factus eſt ſermo Dei ad Nathan,
4 dicens: * Vade, & loquere Dauid
ſeruo meo: Hæc dicit Dominus:
Non ædificabis tu mihi domum
5 ad habitandum. * Neque enim
manſi in domo ex eo tempore,
quo eduxi Iſrael, vſque ad diem
hanc: ſed fui ſemper mutans lo-
6 ca tabernaculi, & in tentorio * ma-
nens cum omni Iſrael, Numquid
locu-

locutus ſum ſaltem vni Iudicum
Iſrael, quibus præceperam, vt
paſcerent populum meum, & di-
xi: Quare non ædificaſtis mihi
domum cedrinam? * Nunc ita- 7
que ſic loqueris ad ſeruum meum
Dauid: Hæc dicit Dominus exer-
cituum: Ego tuli te, cum in pa-
ſcuis ſequereris gregem, vt eſſes
dux populi mei Iſrael. * Et fui 8
tecum quocumque perrexiſti: & B
interfeci omnes inimicos tuos co-
ram te, feciq. tibi nomen quaſi
vnius magnorum, qui celebrantur
in terra. * Et dedi locum populo 9
meo Iſrael: plantabitur, & habi-
tabit in eo, & vltra non commo-
uebitur: nec filij iniquitatis atte-
rent eos, ſicut a principio, * ex 10
diebus quibus dedi iudices populo
meo Iſrael, & humiliaui vniuerſos
inimicos tuos. Annuncio ergo ti-
bi, quod ædificaturus ſit tibi Do-
minus domum. * Cumq. imple- 11
ueris dies tuos vt vadas ad patres
tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt
te, quod erit de filijs tuis: & ſta-
biliam regnum eius. * Ipſe ædi- 12
ficabit mihi domum, & firmabo
ſolium eius vſque in æternum.
* Ego ero ei in patrem, & ipſe 13
erit mihi in filium: & miſericor-
diam meam non auferam ab eo,
ſicut abſtuli ab eo, qui ante te
fuit. * Et ſtatuam eum in domo 14
mea, & in regno meo vſque in
ſempiternum: & thronus eius erit C
firmiſſimus in perpetuum. * Iux- 15
ta omnia verba hæc, & iuxta vni-
uerſam viſionem iſtam, ſic locu-
tus eſt Nathan ad Dauid. * Cũq. 16
veniſſet rex Dauid, & ſediſſet co-
ram Domino, dixit: Quis ego
ſum Domine Deus, & quæ do-
mus mea, vt præſtares mihi talia?
* Sed & hoc parum viſum eſt in 17
conſpectu tuo, ideoq. locutus es
ſuper domum ſerui tui etiam in
futurum: & feciſti me ſpectabilem
ſuper omnes homines Domine
Deus. * Quid vltra addere poteſt 18
Dauid, cum ita glorificaueris ſer-
uum tuum, & cognoueris eum?
* Domine propter famulum tuum 19
iuxta cor tuum feciſti omnem ma-
gnificentiam hanc, & nota eſſe
voluiſti vniuerſa magnalia. * Do- 20
mine, non eſt ſimilis tui: & non
eſt alius Deus abſque te, ex omni-
bus, quos audiuimus auribus no-

21 ſtris. * Quis enim eſt alius, vt
populus tuus Iſrael, gens vna in
D terra, ad quam perrexit Deus, vt
liberaret, & faceret populum ſibi,
& magnitudine ſua atque terrori-
bus, eijceret nationes a facie eius,
22 quem de Ægypto liberarat? * Et
poſuiſti populum tuum Iſrael tibi
in populum vſque in æternum, &
Domine factus es Deus eius.
23 * Nunc igitur Domine, ſermo,
quem locutus es famulo tuo, & ſu
per domum eius, confirmetur in
perpetuum, & fac ſicut locutus
24 es. * Permaneatq. & magnifice-
tur nomen tuum vſque in ſempi-
ternum: & dicatur: Dominus
exercituum Deus Iſrael, & domus
Dauid ſerui eius permanẽs coram
25 eo. * Tu enim Domine Deus
meus reuelaſti auriculã ſerui tui,
vt ædificares ei domum: & idcir-
co inuenit ſeruus tuus fiduciam,
26 vt oret coram te. * Nunc ergo
Domine tu es Deus: & locutus
es ad ſeruum tuum tanta benefi-
27 cia. * Et cœpiſti benedicere do-
mui ſerui tui, vt ſit ſemper co-
ram te: te enim Domine bene-
dicente, benedicta erit in perpe-
tuum.

CAP. XVIII.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt 2.Reg.8.a.1
A percuteret Dauid Philiſthijm,
& humiliaret eos, & tolleret
Geth, & filias eius de manu Phi-
2 liſthijm, * percuteretq. Moab, &
fierent Moabitæ ſerui Dauid, offe-
3 rentes ei munera. * Eo tempore
percuſſit Dauid etiam Adarezer
regem Soba regionis Hemath,
quando perrexit vt dilataret im-
perium ſuum vſque ad flumen Eu
4 phraten. * Cepit ergo Dauid mil-
le quadrigas eius, & ſeptem millia
equitum, ac viginti millia viro-
rum peditum, ſubneruauitq. om-
nes equos curruum, exceptis cen-
tum quadrigis, quas reſeruauit ſi-
5 bi. * Superuenit autem & Syrus
Damaſcenus, vt auxilium præbe-
ret Adarezer regi Soba: ſed & hu-
B ius percuſſit Dauid viginti duo
6 millia virorum. * Et poſuit mili-
tes in Damaſco, vt Syria quoque
ſeruiret ſibi, & offerret munera.
Adiuuitq. eum Dominus in cun-
7 ctis, ad quæ perrexerat. * Tulit
quo-

quoque Dauid pharetras aureas,
quas habuerant ſerui Adarezer,
& attulit eas in Ieruſalem. * Nec- 8
non de Thebath, & Chun vrbibus
Adarezer æris plurimum, de quo
fecit Salomon mare æneum, &
columnas, & vaſa ænea. * Quod 9
cum audiſſet Thou rex Hemath, C
percuſſiſſe videlicet Dauid omnem
exercitum Adarezer regis Sobæ,
* miſit Adoram filium ſuum ad 10
regem Dauid, vt poſtularet ab eo
pacem, & congratularetur ei quòd
percuſſiſſet, & expugnaſſet Adar-
ezer: aduerſarius quippe erat
Thou Adarezer. * Sed & omnia 11
vaſa aurea, & argentea, & ænea
conſecrauit Dauid rex Domino,
cum argento & auro, quod tule-
rat ex vniuerſis gentibus, tam de
Idumæa, & Moab, & filijs Am-
mon, quàm de Philiſthijm & A-
malec. * Abiſai vero filius Saruiæ 12
percuſſit Edom in Valle Salina- D
rum, decem & octo millia: * & 13
conſtituit in Edom præſidium, vt
ſeruiret Idumæa Dauid: ſaluauitq.
Dominus Dauid in cunctis, ad quæ
perrexerat. * Regnauit ergo Da- 14
uid ſuper vniuerſum Iſrael, & fa-
ciebat iudicium atque iuſtitiam
cuncto populo ſuo. * Porro Ioab 15
filius Saruiæ erat ſuper exercitũ,
& Ioſaphat filius Ahilud a com-
mentarijs. * Sadoc autem filius 16
Achitob, & Ahimelec, filius A-
biathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcri-
ba. * Banaias quoque filius Ioia- 17
dæ ſuper legiones Cerethi, & Phe-
lethi: porro filij Dauid, primi ad
manum regis.

CAP. XIX.

2.Reg.10.a 1

ACcidit autem vt moreretur 1
Naas rex filiorum Ammon, A
& regnaret filius eius pro eo.* Di- 2
xitq. Dauid: Faciam miſericordiã
cum Hanon filio Naas: præſtitit
enim mihi pater eius gratiam.
Miſitq. Dauid nuncios ad conſo-
landum eum ſuper morte patris
ſui. Qui cum perueniſſent in ter-
ram filiorum Ammon, vt conſo-
larentur Hanon, * dixerunt prin- 3
cipes filiorum Ammon ad Hanon:
Tu forſitan putas, quòd Dauid
honoris cauſa in patrem tuum
miſerit qui conſolentur te: nec
animaduertis quòd vt explorent,
& inueſtigent, & ſcrutentur ter-
ram tuam, venerint ad te ſerui
4 eius. * Igitur Hanon pueros Da-
B uid decaluauit, & raſit, & præci-
dit tunicas eorum a natibus vſque
5 ad pedes, & dimiſit eos. * Qui
cum abiiſſent, & hoc mandaſſent
Dauid, miſit in occurſum eorum
(grandem enim contumeliam
ſuſtinuerant) & præcepit vt mane-
rent in Iericho, donec creſceret
barba eorum, & tunc reuerterẽtur.
6 * Videntes autem filij Ammon,
quòd iniuriam feciſſent Dauid, tã
Hanon, quàm reliquus populus,
miſerunt mille talenta argenti, vt
conducerent ſibi de Meſopotamia,
& de Syria Maacha, & de Soba
7 currus & equites. * Conduxe-
runtq. triginta duo millia curruũ,
& regem Maacha cum populo e-
ius. Qui cum veniſſent, caſtrame-
tati ſunt e regione Medaba. Filij
quoque Ammon congregati de
C vrbibus ſuis, venerunt ad bellum.
8 * Quod cum audiſſet Dauid, miſit
Ioab, & omnem exercitum viro-
9 rum fortium: * egreſſiq. filij Am-
mon, direxerunt aciem iuxta por-
tam ciuitatis: reges autem, qui ad
auxilium eius venerant, ſeparatim
10 in agro ſteterunt. * Igitur Ioab
intelligens bellum ex aduerſo, &
poſt tergum contra ſe fieri, elegit
viros fortiſſimos de vniuerſo Iſ-
rael, & perrexit contra Syrum.
11 * Reliquam autem partem populi
dedit ſub manu Abiſai fratris ſui;
& perrexerunt contra filios Am-
12 mon. * Dixitque: Si vicerit me
Syrus, auxilio eris mihi: ſi autem
ſuperauerint te filij Ammon, ero
13 tibi in præſidium. * Confortare,
& agamus viriliter pro populo no-
ſtro, & pro vrbibus Dei noſtri:
Dominus autem quod in conſpe-
14 ctu ſuo bonum eſt, faciet. * Perre-
D xit ergo Ioab, & populus qui cum
eo erat, contra Syrum ad prælium:
15 & fugauit eos. * Porro filij Am-
mon videntes quòd fugiſſet Syrus,
ipſi quoque fugerunt Abiſai fra-
trem eius, & ingreſſi ſunt ciuita-
tem: reuerſusq. eſt etiam Ioab in
16 Ieruſalem. * Videns autem Sy-
rus quòd cecidiſſet coram Iſrael,
miſit nuncios, & adduxit Syrum,
qui erat trans fluuium: Sophach
autem princeps militiæ Adarezer,
17 erat dux eorum. * Quod cum
nuncia-

nunciatum eſſet Dauid, congre-
gauit vniuerſum Iſrael, & tranſi-
uit Iordanem, irruitq. in eos, &
direxit ex aduerſo aciem, illis con-
tra pugnantibus. * Fugit autem 18
Syrus Iſrael: & interfecit Dauid
de Syris ſeptem millia curruum, &
quadraginta millia peditum, &
Sophach exercitus principẽ. * Vi- 19
dentes autem ſerui Adarezer ſe
ab Iſrael eſſe ſuperatos, transfu-
gerunt ad Dauid, & ſeruierunt ei:
noluitq. vltra Syria auxilium præ-
bere filijs Ammon.

CAP. XX.

2.Reg.10.b 7.& 11.a.1 FActum eſt autem poſt anni cir- 1
culum, eo tempore, quo ſo- A
lent reges ad bella procedere,
congregauit Ioab exercitum, &
robur militiæ, & vaſtauit terram
filiorum Ammon; perrexitq. &
obſedit Rabba: porro Dauid ma-
nebat in Ieruſalem, quando Ioab
percuſſit Rabba, & deſtruxit eã.
* Tulit autem Dauid coronam 2
Melchom de capite eius, & inue- B
nit in ea auri pondo talentum, &
pretioſiſſimas gemmas, fecitq. ſi-
bi inde diadema: manubias quo-
que vrbis plurimas tulit: * popu- 3
lum autem, qui erat in ea, eduxit:
& fecit ſuper eos tribulas, & tra-
has, & ferrata carpenta tranſire,
ita vt diſſecarentur, & contereren-
tur: ſic fecit Dauid cunctis vrbi-
bus filiorum Ammon: & reuerſus
eſt cum omni populo ſuo in Ieru-
‖ 2.Reg.21. d.18 ſalem. * ‖ Poſt hæc initum eſt 4
bellum in Gazer aduerſum Phili- C
ſthæos: in quo percuſſit Sobochai
Huſathites, Saphai de genere Ra-
phaim, & humiliauit eos. * Aliud 5
quoque bellum geſtum eſt aduer-
ſus Philiſthæos, in quo percuſſit
Adeodatus filius Salius Bethlehe-
mites fratrem Goliath Gethæi, cu-
ius haſtæ lignum erat quaſi licia-
torium texentium. * Sed & aliud 6
bellum accidit in Geth, in quo D
fuit homo longiſſimus, ſenos ha-
bens digitos, id eſt, ſimul viginti
quattuor: qui & ipſe de Rapha
fuerat ſtirpe generatus. * Hic blaſ- 7
phemauit Iſrael: & percuſſit eum
Ionathan filius Samaa fratris Da-
uid. Hi ſunt filij Rapha in Geth,
qui ceciderunt in manu Dauid &
ſeruorum eius.

CAP. XXI.

1 A COnſurrexit autem Satan con- 2.Reg.24.a
tra Iſrael: & concitauit Da- 1
2 uid vt numeraret Iſrael. * Dixitq. J.27.c. 24
Dauid ad Ioab, & ad principes
populi: Ite, & numerate Iſrael a
Berſabee vſque Dan: & afferte
3 mihi numerum vt ſciam. * Re-
ſponditq. Ioab: Augeat Dominus
populum ſuum centuplum, quàm
ſunt: nonne domine mi rex, om-
nes ſerui tui ſunt? quare hoc quæ-
rit dominus meus, quod in pecca-
4 tum reputetur Iſraeli? * Sed ſer-
mo regis magis præualuit: egreſ-
ſusq. eſt Ioab, & circuiuit vniuer-
ſum Iſrael; & reuerſus eſt Ieruſa-
5 lem: * Deditq. Dauidi numerum
eorum, quos circuierat: & inuen-
tus eſt omnis numerus Iſrael, mil-
le millia & centum millia virorũ
educentium gladium: de Iuda au-
tem quadringenta ſeptuaginta
6 millia bellatorum. * Nam Leui,
& Beniamin non numerauit: eo
quòd Ioab inuitus exequeretur re-
7 gis imperium. * Diſplicuit autem
Deo quod iuſſum erat; & percuſ-
8 ſit Iſrael. * Dixitq. Dauid ad
Deum: Peccaui nimis vt hoc face-
rem: obſecro aufer iniquitatem
9 ſerui tui, quia inſipienter egi. * Et
B locutus eſt Dominus ad Gad Vi-
10 dentem Dauidis, dicens: * Vade,
& loquere ad Dauid, & dic ei:
Hæc dicit Dominus: Trium tibi
optionem do; vnum, quod vo-
lueris, elige, & faciam tibi.
11 * Cumq. veniſſet Gad ad Dauid,
dixit ei: Hæc dicit Dominus: Eli-
12 ge quod volueris: * aut tribus an-
nis famem: aut tribus menſibus
te fugere hoſtes tuos, & gladium
eorum non poſſe euadere: aut tri-
bus diebus gladium Domini, &
peſtilentiam verſari in terra, &
angelum Domini interficere in v-
niuerſis finibus Iſrael: nunc igitur
vide quid reſpondeam ei, qui mi-
13 ſit me. * Et dixit Dauid ad Gad:
Ex omni parte me anguſtiæ pre-
munt: ſed melius mihi eſt, vt in-
cidam in manus Domini, quia
multæ ſunt miſerationes eius,
14 quàm in manus hominum. * Mi-
ſit ergo Dominus peſtilentiam in
Iſrael: & ceciderunt de Iſrael ſe-
15 ptuaginta millia virorum. * Miſit
quoque angelum in Ieruſalem, vt

percu-

percuteret eam: cumq. percutere-
rur, vidit Dominus, & miſertus
eſt ſuper magnitudine mali: &
imperauit angelo, qui percutie-
bat: Sufficit, iam ceſſet manus
C tua. Porro angelus Domini ſtabat
16 iuxta aream Ornan Iebuſæi.* Le-
uanſq. Dauid oculos ſuos, vidit
angelum Domini ſtantem inter
cælum & terram, & euaginatum
gladium in manu eius, & verſum
contra Ieruſalem: & ceciderunt
tam ipſe, quàm maiores natu ve-
ſtiti cilicijs, proni in terram.
17 * Dixitq. Dauid ad Deum: Non-
ne ego ſum, qui iuſſi vt numera-
retur populus? Ego, qui peccaui:
ego, qui malum feci: iſte grex
quid commeruit? Domine Deus
meus vertatur obſecro manus tua
in me, & in domum patris mei:
populus autem tuus non percutia-
18 tur. * Angelus autem Domini
præcepit Gad vt diceret Dauidi vt
aſcenderet, extrueretq. altare
Domino Deo in area Ornan Iebu-
19 ſæi. * Aſcendit ergo Dauid iuxta
ſermonem Gad, quem locutus ei
20 fuerat ex nomine Domini. * Por-
ro Ornan cum ſuſpexiſſet, & vi-
diſſet angelum, quattuorq. filij
eius cum eo, abſconderunt ſe:
nam eo tempore terebat in area
21 triticum. * Igitur cum veniret
Dauid ad Ornan, conſpexit eum
Ornan, & proceſſit ei obuiam de
area, & adorauit eum pronus in
22 terram. * Dixitq. ei Dauid: Da
mihi locum areæ tuæ, vt ædificem
in ea altare Domino: ita vt quan-
tum valet argenti accipias, & ceſſet
23 plaga a populo. * Dixit autem
D Ornan ad Dauid: Tolle, & faciat
dominus meus rex quodcumque
ei placet: ſed & boues do in ho-
locauſtum, & tribulas in ligna, &
triticum in ſacrificium: Omnia
24 libens præbebo. * Dixitq. ei rex
Dauid: Nequaquam ita fiet, ſed
argentum dabo quantum valet:
neque enim tibi auferre debeo, &
ſic offerre Domino holocauſta gra-
25 tuita. * Dedit ergo Dauid Ornan
pro loco ſiclos auri iuſtiſſimi pon-
26 deris ſexcentos. * ‖ Et ædificauit ‖ 2.Par.3.a. 1
ibi altare Domino: obtulitq. ho-
locauſta, & pacifica, & inuocauit
Dominum, & exaudiuit eum in
igne de cælo ſuper altare holocau-
27 ſti. * Præcepitq. Dominus An-
gelo: & conuertit gladium ſuum
28 in vaginam. * Protinus ergo Da-
uid, videns quòd exaudiſſet eum
Dominus in area Ornan Iebuſæi,
29 immolauit ibi victimas. * Taber-
naculum autem Domini, ‖ quod ‖ Exo.36.a. 2
fecerat Moyſes in deſerto, & alta-
re holocauſtorum, ea tempeſtate
30 erat in excelſo Gabaon. * Et non
præualuit Dauid ire ad altare vt
ibi obſecraret Deum: nimio enim
fuerat in timore perterritus, videns
gladium Angeli Domini.

CAP. XXII.

1 DIxitq. Dauid: Hæc eſt domus
A Dei, & hoc altare in holo-
2 cauſtum Iſrael. * Et præcepit vt
congregarentur omnes proſelyti
de Terra Iſrael, & conſtituit ex
eis latomos ad cædendos lapides
& poliendos, vt ædificaretur do-
3 mus Dei. * Ferrum quoque plu-
rimum ad clauos ianuarum, & ad
commiſſuras atque iuncturas præ-
parauit Dauid: & æris pondus in-
4 numerabile. * Ligna quoque ce-
drina non poterant æſtimari, quæ
Sidonij, & Tyrij deportauerant ad
5 Dauid. * Et dixit Dauid: Salo-
mon filius meus puer paruulus eſt
& delicatus: domus autem, quam
ædificari volo Domino, talis eſſe
debet vt in cunctis regionibus no-
minetur: præparabo ergo ei neceſ-
ſaria. Et ob hanc cauſam ante
mortem ſuam omnes præparauit
6 impenſas. * Vocauitq. Salomonē
B filium ſuum: & præcepit ei vt
ædificaret domum Domino Deo
7 Iſrael. * Dixitq. Dauid ad Salo-
monem: Fili mi, voluntatis meæ
fuit vt ædificarem domum nomi-
8 ni Domini Dei mei, * ſed factus
eſt ſermo Domini ad me, dicens:
Multum ſanguinem effudiſti, &
plurima bella bellaſti: non poteris
ædificare domum nomini meo,
tanto effuſo ſanguine coram me:
9 * filius, qui naſcetur tibi, erit vir
quietiſſimus: faciam enim eum
requieſcere ab omnibus inimicis
ſuis per circuitum: & ob hanc cau-
ſam Pacificus vocabitur: & pacem
& otium dabo in Iſrael cunctis
10 diebus eius. * ‖ Ipſe ædificabit ‖ 2.Reg.7.
domum nomini meo, & ipſe erit b. 13
mihi in filium, & ego ero illi in Heb.1.a.5
patrem: firmaboq. ſolium regni 3.Reg.5.a.
eius 5

eius ſuper Iſrael in æternum. C
* Nunc ergo fili mi, ſit Dominus 11
tecum, & proſperare, & ædifica
domum Domino Deo tuo, ſicut
locutus eſt de te. * Det quoque 12
tibi Dominus prudentiam & ſen-
ſum, vt regere poſſis Iſrael, & cu-
ſtodire legem Domini Dei tui.
* Tunc enim proficere poteris, ſi 13
cuſtodieris mandata, & iudicia,
quæ præcepit Dominus Moyſi vt
doceret Iſrael: confortare & viri-
liter age, ne timeas, neque paueas.
* Ecce ego in paupertate mea præ- 14
paraui impenſas domus Domini,
auri talenta centū millia, & argen-
ti mille millia talentorum: æris
vero, & ferri non eſt pondus, vin-
citur enim numerus magnitudine:
ligna & lapides præparaui ad vni-
uerſa impendia. * Habes quoque 15
plurimos artifices, latomos, & cæ- D
mentarios, artificesq. lignorum,
& omnium artium ad faciendum
opus prudentiſſimos, * in auro & 16
argento & ære & ferro, cuius non
eſt numerus. Surge igitur, & fac,
& erit Dominus tecum. * Præce- 17
pit quoque Dauid cunctis princi-
pibus Iſrael, vt adiuuarent Salo-
monem filium ſuum. * Cernitis, 18
inquiens, quòd Dominus Deus
veſter vobiſcum ſit, & dederit vo-
bis requiem per circuitum, & tra-
diderit omnes inimicos veſtros in
manus veſtras, & ſubiecta ſit ter-
ra coram Domino, & coram po-
pulo eius. * Præbete igitur corda 19
veſtra & animas veſtras, vt quæ-
ratis Dominum Deum veſtrum:
& conſurgite, & ædificate ſan-
ctuarium Domino Deo, vt intro-
ducatur arca fœderis Domini, &
vaſa Domino conſecrata, in do-
mum, quæ ædificatur nomini Do-
mini.

CAP. XXIII.

IGitur Dauid ſenex & plenus 1
dierum, regem conſtituit Sa- A
lomonem filium ſuum ſuper Iſ-
rael * Et congregauit omnes prin- 2
cipes Iſrael, & Sacerdotes atque
Leuitas. * Numeratiq. ſunt Le- 3
uitæ a triginta annis, & ſupra: &
inuenta ſunt triginta octo millia
virorum. * Ex his electi ſunt, & 4
diſtributi in miniſterium domus
Domini viginti quattuor millia:
præpoſitorum autem & iudicum
5 ſex millia. * Porro quattuor mil-
lia ianitores: & totidem pſaltæ ca-
nentes Domino in organis, quæ
6 fecerat ad canendum. * ‖ Et di- ‖ S. 6. a. 1
ſtribuit eos Dauid per vices filio-
rum Leui, Gerſon videlicet, &
7 Caath, & Merari. * Filij Ger-
8 ſon: Leedan, & Semei: * Filij
Leedan princeps Iahiel, & Ze-
9 than, & Ioel, tres. * Filij Semei:
B Salomith, & Hoſiel, & Aran, tres:
iſti principes familiarum Leedan.
10 * Porro filij Semei, Leheth, & Zi-
za, & Iaus, & Baria: iſti filij Se-
11 mei, quattuor. * Erat autem Le-
heth prior, Ziza ſecundus: porro
Iaus & Baria non habuerunt plu-
rimos filios, & idcirco in vna fa-
milia, vnaq. domo computati
12 ſunt. * Filij Caath: Amram, &
Iſaar, Hebron, & Oziel, quattuor.
13 * ‖ Filij Amram, Aaron, & Moy- ‖ S. 6. a. 1
ſes. ‖ Separatusq. eſt Aaron vt mi- ‖ Heb. 5. b. 6
niſtraret in Sancto ſanctorum, ipſe
& filij eius in ſempiternum, & a-
doleret incenſum Domino ſecun-
dum ritum ſuum, ac benediceret
14 nomini eius in perpetuum. * Moy
ſi quoque hominis Dei filij annu-
15 merati ſunt in tribu Leui. * Filij
16 ‖ Moyſi: Gerſom, & Eliezer. * Fi- ‖ Exod. 2. d. 22. & 18. a. 3
17 lij Gerſom: Subuel primus. * Fue-
runt autem filij Eliezer: Rohobia
primus: & non erant Eliezer filij
alij. Porro filij Rohobia multipli-
18 cati ſunt nimis. * Filij Iſaar: Sa-
19 lomith primus. * Filij Hebron:
C Ieriau primus, Amarias ſecundus,
Iahaziel tertius, Iecmaam quar-
20 tus. * Filij Oziel: Micha primus,
21 Ieſia ſecundus. * Filij Merari:
Moholi, & Muſi. Filij Moholi:
22 Eleazar, & Cis. * Mortuus eſt au-
tem Eleazar, & non habuit filios,
ſed filias: acceperuntq. eas filij Cis
23 fratres earum. * Filij Muſi: Mo-
holi, & Eder, & Ierimoth, tres.
24 * Hi filij Leui in cognationibus,
& familijs ſuis, principes per vi-
ces, & numerum capitum ſingu-
lorum, qui faciebant opera mini-
ſterij domus Domini a viginti an-
25 nis, & ſupra. * Dixit enim Da-
uid: Requiem dedit Dominus
Deus Iſrael populo ſuo, & habi-
tationem Ieruſalem vſque in æter-
26 num. * Nec erit officij Leuitarum
vt vltra portent tabernaculum, &
omnia vaſa eius ad miniſtrãdum.
* Iuxta

* De filijs Aſaph: Zacchur, & Io- 2
ſeph, & Nathania, & Aſarela, fi-
lij Aſaph: ſub manu Aſaph pro-
phetantis iuxta regem. * Porro 3
Idithun: filij Idithun, Godolias,
Sori, Ieſeias, & Haſabias, & Ma-
thathias, ſex, ſub manu patris ſui
Idithun, qui in cithara propheta-
bat ſuper confitentes & laudantes
Dominum. * Heman quoque: fi- 4
lij Heman, Bocciau, Mathaniau, B
Oziel, Subuel, & Ierimoth, Hana-
nias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, &
Romemthiezer, & Ieſbacaſſa, Mel-
lothi, Othir, Mahazioth: * omnes 5
iſti filij Heman Videntis regis in
ſermonibus Dei, vt exaltaret cor-
nu: deditq. Deus Heman filios
quatuordecim, & filias tres. * Vni- 6
uerſi ſub manu patris ſui ad can-
tandum in templo Domini diſtri-
buti erant, in cymbalis, & pſalte-
rijs, & citharis, in miniſteria do-
mus Domini iuxta regem: Aſaph
videlicet, & Idithun, & Heman.
* Fuit autem numerus eorum 7
cum fratribus ſuis, qui erudie-
bant canticum Domini, cuncti
doctores, ducenti octogintaocto.
* Miſeruntq. ſortes per vices ſuas, 8
ex æquo tam maior quàm minor,
doctus pariter & indoctus. * E- 9
greſſaq. eſt ſors prima Ioſeph, qui C
erat de Aſaph. Secunda Godoliæ,
ipſi & filijs eius, & fratribus eius
duodecim. * Tertia Zachur, filijs 10
& fratribus eius duodecim.
* Quarta Iſari, filijs & fratribus 11
eius duodecim. * Quinta Natha- 12
niæ, filijs & fratribus eius duode-
cim. * Sexta Bocciau, filijs & fra- 13
tribus eius duodecim. * Septima 14
Iſreela, filijs & fratribus eius duo-
decim. * Octaua Ieſaiæ, filijs & 15
fratribus eius duodecim. * No- 16
na Mathaniæ, filijs & fratribus
eius duodecim. * Decima Seme- 17
iæ, filijs & fratribus eius duode- D
cim. * Vndecima Azareel, filijs & 18
fratribus eius duodecim. * Duo- 19
decima Haſabiæ, filijs & fratribus
eius duodecim. * Tertiadecima 20
Subael, filijs & fratribus eius duo-
decim. * Quartadecima Matha- 21
thiæ, filijs & fratribus eius duode-
cim. * Quintadecima Ierimoth, fi- 22
lijs & fratribus eius duodecim.
* Sextadecima Hananiæ, filijs & 23
fratribus eius duodecim. * Septi- 24
madecima Ieſbacaſſæ, filijs & fra-
25 tribus eius duodecim. * Octauade-
cima Hanani, filijs & fratribus eius
26 duodecim. * Nonadecima Mello-
thi, filijs & fratribus eius duode-
27 cim. * Vigeſima Eliatha, filijs &
28 fratribus eius duodecim. * Vigeſi-
maprima Othir, filijs & fratribus
29 eius duodecim. * Vigeſimaſecun-
da Geddelthi, filijs & fratribus
30 eius duodecim. * Vigeſimatertia
Mahazioth, filijs & fratribus eius
31 duodecim. * Vigeſimaquarta Ro-
memthiezer, filijs & fratribus e-
ius duodecim.

CAP. XXVI.

1 DIuiſiones autem ianitorum:
A de Coritis Meſelemia, filius
2 Core, de filijs Aſaph. * Filij Me-
ſelemiæ: Zacharias primogenitus,
Iadihel ſecundus, Zabadias ter-
3 tius, Iathanael quartus, * Ælam
quintus, Iohanan ſextus, Elioe-
4 nai ſeptimus. * Filij autem Obed-
edom: Semeias primogenitus,
Iozabad ſecundus, Ioaha tertius,
Sachar quartus, Nathanael quin-
5 tus, * Ammiel ſextus, Iſſachar
ſeptimus, Phollathi octauus: quia
6 benedixit illi Dominus. * Se-
mei autem filio eius nati ſunt fi-
lij, præfecti familiarum ſuarum:
7 erant enim viri fortiſſimi. * filij
ergo Semeiæ: Othni, & Raphael,
& Obed, Elzabad, fratres eius vi-
ri fortiſſimi: Eliu quoque, & Sa-
8 machias. * Omnes hi, de filijs
Obededom: ipſi, & filij, & fra-
tres eorum fortiſſimi ad mini-
ſtrandum, ſexaginta duo de Obed-
9 edom. * Porro Meſelemiæ filij,
& fratres eorum robuſtiſſimi, de-
10 cem & octo. * De Hoſa autem,
B id eſt de filijs Merari: Semri prin-
ceps (non enim habuerat primo-
genitum, & idcirco poſuerat eum
11 pater eius in principem) * Helcias
ſecundus, Tabelias tertius, Za-
charias quartus. omnes hi filij, &
12 fratres Hoſa, tredecim. * Hi di-
uiſi ſunt in ianitores, vt ſemper
principes cuſtodiarum, ſicut &
fratres eorum miniſtrarent in do-
13 mo Domini. * Miſſæ ſunt ergo
ſortes ex æquo, & paruis, & ma-
gnis, per familias ſuas in vnam-
14 quamque portarum. * Cecidit er-
go ſors Orientalis, Selemiæ. Porro
Zachariæ filio eius, viro pruden-
tiſſimo, & erudito, ſortito obtigit
plaga

plaga Septentrionalis . * Obede- 15
dom vero & filijs eius ad Auſtrum:
in qua parte domus erat ſeniorum
concilium . * Sephim, & Hoſa ad 16
Occidentem , iuxta portam , quæ
ducit ad viam aſcenſionis : custo-
dia contra cuſtodiam. * Ad Orien 17
tem vero Leuitæ ſex: & ad Aquilo-
nem quattuor per diem : atque ad
Meridiē ſimiliter in die quattuor:
& vbi erat concilium bini & bini.
* In cellulis quoque ianitorum ad 18
Occidentem quattuor in via , bi- C
niq. per cellulas . * Hæ ſunt diui- 19
ſiones ianitorum filiorum Core ,
& Merari . * Porro Achias erat ſu- 20
per theſauros domus Dei , & vaſa
ſanctorum . * Filij Ledan, filij Ger 21
ſonni : de Ledan principes fami-
liarum , Ledan , & Gerſonni, Ie-
hieli . * Filij Iehieli : Zathan , & 22
Ioel fratres eius ſuper theſauros
domus Domini , * Amramitis, & 23
Iſaaritis, & Hebronitis, & Ozihe-
litis . * Subael autem filius Ger- 24
ſom , filij Moyſi , præpoſitus the-
ſauris. * Fratres quoque eius Elie- 25
zer, cuius filius Rahabia, & huius
filius Iſaias, & huius filius Ioram,
huius quoque filius Zechri . & hu
ius filius Selemith . * Ipſe Sele- 26
mith, & fratres eius ſuper theſau-
ros ſanctorum , quæ ſanctificauit
Dauid rex , & principes familia-
rum, & tribuni, & centuriones, &
duces exercitus * de bellis , & ma- 27
nubijs præliorum , quæ conſecra- D
uerant ad inſtaurationem , & ſu-
pellectilem templi Domini.* Hæc 28
autem vniuerſa ſanctificauit Sa-
muel Videns, & Saul filius Cis, &
Abner filius Ner , & Ioab filius
Saruiæ : omnes , qui ſanctificaue-
rant ea per manum Selemith , &
fratrum eius . * Iſaaritis vero præ- 29
erat Chonenias, & filij eius ad ope-
ra forinſecus ſuper Iſrael ad docen
dum & iudicandum eos . * Porro 30
de Hebronitis Haſabias, & fratres
eius viri fortiſſimi , mille ſeptin-
genti præerant Iſraeli trans Iorda-
nem contra Occidentem , in cun-
ctis operibus Domini , & in mini-
ſterium regis.* Hebronitarum au- 31
tem princeps fuit Ieria ſecundum
familias & cognationes eorum .
Quadrageſimo anno regni Dauid
recenſiti ſunt , & inuenti ſunt viri
fortiſſimi in Iazer Galaad , * fra- 32
tresq. eius robuſtioris ætatis, duo

millia ſeptingenti principes fami-
liarum . Præpoſuit autem eos Da-
uid rex Rubenitis, & Gadditis, &
dimidiæ tribui Manaſſe , in omne
miniſterium Dei , & regis .

CAP. XXVII.

1 FIlij autem Iſrael ſecundum nu
A merum ſuum, principes fami-
liarū, tribuni, & cēturiones, & præ-
fecti, qui miniſtrabāt regi iuxta tur
mas ſuas, ingrediētes, & egrediētes
per ſingulos mēſes in anno, viginti
quattuor millibus ſinguli præerāt.
2 * Primæ turmæ in primo menſe
Ieſboam præerat filius Zabdiel, &
ſub eo vigintiquattuor millia .
3 * De filijs Phares, princeps cuncto-
rum principum in exercitu menſe
4 primo . * Secundi menſis habebat
turmam Dudia Ahohites , poſt ſe
alter nomine Macelloth, qui rege-
bat partem exercitus viginti quat-
5 tuor millium . * Dux quoque tur-
mæ tertiæ in menſe tertio, erat Ba-
naias filius Ioiadæ ſacerdos : & in
diuiſione ſua viginti quattuor mil
6 lia . * Ipſe eſt Banaias fortiſſimus
B inter triginta , & ſuper triginta .
præerat autem turmæ ipſius Ami-
7 zabad filius eius. * Quartus, men-
ſe quarto , Aſahel frater Ioab , &
Zabadias filius eius poſt eum : &
in turma eius viginti quattuor mil
8 lia . * Quintus, menſe quinto, prin
ceps Samaoth Iezerites : & in tur-
ma eius vigintiquattuor millia .
9 * Sextus, menſe ſexto , Hira filius
Acces Thecuites: & in turma eius
10 vigintiquattuor millia . * Septi-
mus, menſe ſeptimo, Helles Phal-
lonites de filijs Ephraim : & in tur
ma eius vigintiquattuor millia .
11 * Octauus , menſe octauo , Sobo-
chai Huſathites de ſtirpe Zarahi:
& in turma eius vigintiquattuor
12 millia . * Nonus , menſe nono ,
Abiezer Anathothites de filijs Ie-
mini: & in turma eius vigintiquat
13 tuor millia . * Decimus , menſe
decimo , Marai , & ipſe Netopha-
thites de ſtirpe Zarai : & in turma
14 eius vigintiquattuor millia. * Vn-
decimus, mēſe vndecimo, Banaias
Pharathonites de filijs Ephraim :
& in turma eius vigintiquattuor
15 millia.* Duodecimus, menſe duo-
decimo, Holdai Netophathites, de
ſtirpe Gothoniel: & in turma eius
vigin-

vigintiquattuor millia. * Por- 16
ro tribubus præerant Iſrael, Ru- C
benitis, dux Eliezer filius Ze-
chri: Simeonitis, dux Saphatias
filius Maacha: * Leuitis, Haſa- 17
bias filius Camuel: Aaronitis,
Sadoc: * Iuda, Eliu, frater Da- 18
uid: Iſſachar, Amri filius Mi-
chael. * Zabulonitis, Ieſmaias 19
filius Abdiæ: Nephthalitibus, Ie-
rimoth filius Ozriel: * filijs Eph- 20
raim, Oſee filius Ozaziu: dimi-
diæ tribui Manaſſe, Ioel filius
Phadaiæ: * & dimidiæ tribui Ma- 21
naſſe in Galaad, Iaddo filius Za-
chariæ: Beniamin autem, Iaſiel
filius Abner. * Dan vero, Ezri- 22
hel filius Ieroham: hi principes fi-
liorum Iſrael. * Noluit autem 23
Dauid numerare eos a viginti an-
nis inferius: quia dixerat Domi-
nus vt multiplicaret Iſrael quaſi
a.2 ſtellas cæli. * ‖ Ioab filius Saruiæ 24
cœperat numerare, nec comple-
uit: quia ſuper hoc ira irruerat in
Iſrael: & idcirco numerus eorum,
qui fuerant recenſiti, non eſt re-
latus in faſtos regis Dauid. * Su- 25
per theſauros autem regis fuit D
Azmoth filius Adiel. his autem
theſauris, qui erant in vrbibus,
& in vicis, & in turribus, præſi-
debat Ionathan filius Oziæ. * O- 26
peri autem ruſtico, & agricolis,
qui exercebant terram, præerat
Ezri filius Chelub: * vinearumq. 27
cultoribus, Semeias Romathites:
cellis autem vinarijs, Zabdias A-
phonites. * Nam ſuper oliueta 28
& ficeta, quæ erant in campeſtri-
bus, Balanam Gederites: ſuper
apothecas autem olei, Ioas. * Por- 29
ro armentis, quæ paſcebantur in
Saron, præpoſitus fuit Setrai Sa-
ronites: & ſuper boues in vallibus
Saphat filius Adli: * ſuper came- 30
los vero, Vbil Iſmahelites: & ſu-
per aſinos, Iadias Meronathites.
* ſuper oues quoque Iaziz Aga- 31
reus. omnes hi, principes ſubſtan-
tiæ regis Dauid. * Ionathan au- 32
tem patruus Dauid, conſiliarius,
vir prudens & litteratus: Ipſe &
Iahiel filius Hachamoni erãt cum
filijs regis. * Achitophel etiam 33
conſiliarius regis, & Chuſai Ara-
chites amicus regis. * Poſt Achi- 34
tophel fuit Ioiada filius Banaiæ, &
Abiathar. Princeps autem exerci-
tus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

1 CONuocauit igitur Dauid om-
A nes principes Iſrael, duces
tribuum, & præpoſitos turmarũ,
qui miniſtrabant regi: tribunos
quoque & centuriones, & qui
præerant ſubſtantiæ & poſſeſſio-
nibus regis, filiosq. ſuos cum
eunuchis, & potentes, & robu-
ſtiſſimos quoſque in exercitu Ie-
2 ruſalem. * Cumq. ſurrexiſſet rex,
& ſtetiſſet, ait: Audite me fra-
tres mei, & populus meus: Co-
gitaui vt ædificarem domum,
in qua requieſceret arca fœderis
Domini, & ſcabellum pedum
Dei noſtri: & ad ædificandum,
3 omnia præparaui. * Deus autem
dixit mihi: ‖ Non ædificabis do- ‖ 2. Reg. 7. b. 13
mum nomini meo, eo quòd ſis
vir bellator, & ſanguinem fu-
4 deris. * Sed elegit Dominus Deus
Iſrael me de vniuerſa domo pa-
tris mei, vt eſſem rex ſuper Iſ-
rael in ſempiternum: de Iuda e-
nim elegit principes: porro de
domo Iuda, domum patris mei:
& de filijs patris mei, placuit
ei vt me eligeret regem ſuper cun-
5 ctum Iſrael. * ‖ Sed & de filijs ‖ Sap. 9. b. 7
B meis (filios enim mihi multos
dedit Dominus) elegit Salomo-
nem filium meum, vt ſederet in
throno regni Domini ſuper Iſ-
6 rael, * dixitq. mihi: Salomon
filius tuus ædificabit domum
meam, & atria mea: ipſum enim
elegi mihi in filium, & ego ero
7 ei in patrem. * Et firmabo re-
gnum eius vſque in æternum, ſi
perſeuerauerit facere præcepta
mea, & iudicia, ſicut & hodie.
8 * Nunc ergo coram vniuerſo cœ-
tu Iſrael audiente Deo noſtro,
cuſtodite, & perquirite cuncta
mandata Domini Dei noſtri: vt
poſſideatis Terram bonam, & re-
linquatis eam filijs veſtris poſt
9 vos vſque in ſempiternum. * Tu
autem Salomon fili mi, ſcito
Deum patris tui, & ſeruito ei
corde perfecto, & animo volun-
tario: ‖ omnia enim corda ſcru- ‖ Pſ. 7. b. 10
tatur Dominus, & vniuerſas
mentium cogitationes intelligit.
Si quæſieris eum, inuenies: ſi au-
tem dereliqueris eum, proijciet
10 te in æternum. * Nunc ergo
quia elegit te Dominus vt ædifi-

cares domum Sanctuarij, con-
fortare, & perfice. * Dedit au- 11
tem Dauid Salomoni filio ſuo de- C
ſcriptionem porticus, & templi,
& cellariorum, & cœnaculi, &
cubiculorum in adytis, & domus
propitiationis, * necnon & om- 12
nium quæ cogitauerat atriorum,
& exedrarum per circuitum in
theſauros domus Domini, & in
theſauros ſanctorum, * diuiſio- 13
numq. Sacerdotalium & Leuiti-
carum, in omnia opera domus
Domini, & in vniuerſa vaſa mi-
niſterij templi Domini. * Au- 14
rum in pondere per ſingula vaſa
miniſterij. Argenti quoque pon-
dus pro vaſorum & operum di-
uerſitate. * Sed & in candela- 15
bra aurea, & ad lucernas eorum,
aurum pro menſura vniuſcuiuſ-
que candelabri & lucernarum.
Similiter & in candelabra argen-
tea, & in lucernas eorum, pro di-
uerſitate menſuræ, pondus argen-
ti tradidit. * Aurum quoque 16
dedit in menſas propoſitionis pro
diuerſitate menſarum: ſimiliter
& argentum in alias menſas ar-
genteas. * Ad fuſcinulas quo- 17
que, & phialas, & thuribula ex D
auro puriſſimo, & leunculos au-
reos pro qualitate menſuræ pon-
dus diſtribuit in leunculum, &
leunculum. Similiter & in leo-
nes argenteos diuerſum argen-
ti pondus ſeparauit. * Altari au- 18
tem, in quo adoletur incenſum,
aurum puriſſimum dedit: vt ex
ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ
cherubim extendentium alas, &
velantium arcam fœderis Domi-
ni. * Omnia, inquit, venerunt 19
ſcripta manu Domini ad me, vt
intelligerem vniuerſa opera exē-
plaris. * Dixit quoque Dauid Sa- 20
lomoni filio ſuo: Viriliter age,
& confortare, & fac: ne timeas,
& ne paueas: Dominus enim
Deus meus tecum erit, & non
dimittet te, nec derelinquet do-
nec perficias omne opus mini-
ſterij domus Domini. * Ecce 21
diuiſiones Sacerdotum & Leuita-
rum, in omne miniſterium do-
mus Domini aſſiſtunt tibi, & pa-
rati ſunt, & nouerunt tam prin-
cipes quam populus facere omnia
præcepta tua.

CAP. XXIX.

1 A LOcutusq. eſt Dauid rex ad
omnem eccleſiam: Salomo-
nem filium meum vnum elegit
Deus, adhuc puerum & tenel-
lum: opus namque grande eſt,
neque enim homini præparatur
2 habitatio, ſed Deo. * Ego autem
totis viribus meis præparaui im-
penſas domus Dei mei. Aurum
ad vaſa aurea, & argentum in
argentea, æs in ænea, ferrum in
ferrea, ligna ad lignea: & lapides
onychinos, & quaſi ſtibinos, &
diuerſorum colorum, omnemq.
pretioſum lapidem, & marmor
3 Parium abundantiſſime: * & ſu-
per hæc, quæ obtuli in domum
Dei mei de peculio meo aurum
& argentum, do in templum
Dei mei, exceptis his, quæ præ-
4 paraui in ædem ſanctam. * Tria
millia talenta auri de auro Ophir:
& ſeptem millia talentorum ar-
B genti probatiſſimi ad deaurandos
5 parietes templi. * Et, vbicum-
que opus eſt aurum de auro, &
vbicumque opus eſt argentum
de argento, opera fiant per ma-
nus artificum: & ſi quis ſponte
offert, impleat manum ſuam
hodie, & offerat quod voluerit
6 Domino. * Polliciti ſunt itaque
principes familiarum, & proce-
res tribuum Iſrael, tribuni quo-
que, & centuriones, & principes
7 poſſeſſionum regis. * Dederuntq.
in opera domus Dei auri talenta
quinque millia, & ſolidos decem
millia: argenti talenta decem
millia, & æris talenta decem &
octo millia: ferri quoque centum
8 millia talentorum. * Et apud
C quemcumque inuenti ſunt lapi-
des, dederunt in theſauros domus
Domini, per manum Iahiel Ger-
9 ſonitis. * Lætatusq. eſt populus,
cum vota ſponte promitterent:
quia corde toto offerebant ea
Domino: ſed & Dauid rex læta-
10 tus eſt gaudio magno. * Et be-
nedixit Domino coram vniuerſa
multitudine, & ait: Benedictus
es Domine Deus Iſrael patris no-
11 ſtri ab æterno in æternum. * Tua
eſt Domine magnificentia, & po-
tentia, & gloria, atque victoria:
& tibi laus: cuncta enim quæ in
cælo ſunt, & in terra, tua ſunt:

tuum Domine regnum, & tu es
ſuper omnes principes. * Tuæ di- 12
uitiæ, & tua eſt gloria: tu do-
minaris omnium, in manu tua
virtus & potentia: in manu tua
magnitudo, & imperium omniũ.
* Nunc igitur Deus noſter confi- 13
temur tibi, & laudamus nomen D
tuum inclytum. * Quis ego, & 14
quis populus meus, vt poſſimus
hæc tibi vniuerſa promittere?
tua ſunt omnia: & quæ de ma-
nu tua accepimus dedimus tibi.
* Peregrini enim ſumus coram 15
te, & aduenæ, ſicut omnes pa-
‖ Sap. 2. b. 5 tres noſtri. ‖ Dies noſtri quaſi vm-
bra ſuper terram, & nulla eſt
mora. * Domine Deus noſter, 16
omnis hæc copia, quam parani-
mus vt ædificaretur domus nomi-
ni ſancto tuo, de manu tua eſt,
& tua ſunt omnia. * Scio Deus 17
meus quòd probes corda, & ſim-
plicitatem diligas, vnde & ego
in ſimplicitate cordis mei lætus
obtuli vniuerſa hæc: & populum
tuum, qui hic repertus eſt, vidi
cum ingenti gaudio tibi offerre E
donaria. * Domine Deus Abra- 18
ham, & Iſaac, & Iſrael patrum
noſtrorum, cuſtodi in æternum
hanc voluntatem cordis eorum,
& ſemper in venerationem tui
mens iſta permaneat. * Salomo- 19
ni quoque filio meo da cor per-
fectum, vt cuſtodiat mandata
tua, teſtimonia tua, & ceremo-
nias tuas, & faciat vniuerſa: &
ædificet ædem, cuius impenſas
paraui. * Præcepit autem Dauid 20
vniuerſæ eccleſiæ: Benedicite
Domino Deo noſtro. Et bene-
dixit omnis eccleſia Domino Deo
patrum ſuorum: & inclinauerunt
ſe, & adorauerunt Deum, &
deinde regem. * Immolaue- 21

F runtq. victimas Domino: & ob-
tulerunt holocauſta die ſequenti,
tauros mille, arietes mille, agnos
mille cum libaminibus ſuis, &
vniuerſo ritu abundantiſſime in
22 omnem Iſrael. * Et comederunt, &
biberunt coram Domino in die
illo cum grandi lætitia. ‖ Et vn- ‖ 3. Reg. 1. c. 34
xerunt ſecundò Salomonem fi-
lium Dauid. Vnxerunt autem
eum Domino in principem, &
23 Sadoc in pontificem. * Seditq Sa-
lomon ſuper ſolium Domini in
regem pro Dauid patre ſuo, &
cunctis placuit: & paruit illi om-
24 nis Iſrael. * Sed & vniuerſi prin-
cipes, & potentes, & cuncti fi-
lij regis Dauid dederunt manum,
& ſubiecti fuerunt Salomoni re-
25 gi. * Magnificauit ergo Domi-
G nus Salomonem ſuper omnem Iſ-
rael: & dedit illi gloriam regni,
qualem nullus habuit ante eum
26 rex Iſrael. * Igitur Dauid filius
Iſai regnauit ſuper vniuerſum Iſ-
27 rael. * Et dies, quibus regnauit
ſuper Iſrael, fuerunt quadraginta
anni: in Hebron regnauit ſeptem
annis, & in Ieruſalem annis tri-
28 gintatribus. * Et mortuus eſt in
ſenectute bona, plenus dierum,
& diuitijs, & gloria. & regnauit
29 Salomon filius eius pro eo. * ‖ Ge- ‖ 3. Reg. 2. c. 11
ſta autem Dauid regis priora, &
nouiſſima ſcripta ſunt in Libro
Samuelis Videntis, & in Libro
Nathan prophetæ, atque in volu-
30 mine Gad Videntis: * Vniuerſiq.
regni eius, & fortitudinis,
& temporum, quæ tran-
ſierunt ſub eo, ſiue
in Iſrael, ſi-
ue in
cunctis regnis
terrarum.
.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON, Hebraice DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

3.Reg.3.a. 1 CONFORTA- 1
TVS eſt er- A
go Salomon
filius Dauid
in regno ſuo,
& Dominus
Deus eius e-
rat cum eo,
& magnificauit eum in excelſum.
* Præcepitq. Salomon vniuerſo Iſ- 2
raeli, tribunis, & centurionibus,
& ducibus, & iudicibus omnis
Iſrael, & principibus familiarum:
* & abijt cum vniuerſa multitu- 3
dine in Excelſum Gabaon, vbi
erat tabernaculum fœderis Dei,
quod fecit Moyſes famulus Dei
in ſolitudine. * Arcam autem 4
Dei adduxerat Dauid de Cariath- B
iarim in locum, quem præparaue-
rat ei, & vbi fixerat illi taberna-
culum, hoc eſt, in Ieruſalem.
‖ Exo.38.a. 8 * Altare quoque æneum, ‖ quod 5
fabricatus fuerat Beſeleel filius
Vri filij Hur, ibi erat coram taber-
naculo Domini: quod & requiſi-
uit Salomon, & omnis eccleſia.
* Aſcenditq. Salomon ad altare 6
æneum, coram tabernaculo fœde-
ris Domini, & obtulit in eo mille
hoſtias. * Ecce autem in ipſa no- 7
cte apparuit ei Deus, dicens: Po-
ſtula quod vis, vt dem tibi. * Di- 8
xitq. Salomon Deo: Tu feciſti cũ
Dauid patre meo miſericordiam
magnam: & conſtituiſti me re-
gem pro eo. * Nunc ergo Domi- 9
ne Deus impleatur ſermo tuus, C
quem pollicitus es Dauid patri
meo: tu enim me feciſti regem
ſuper populum tuum multum,
qui tam innumerabilis eſt, quàm
‖ Sap.9.b. 10 puluis terræ. * ‖ Da mihi ſapien- 10
tiam & intelligentiam, vt ingre-
diar & egrediar coram populo tuo:
quis enim poteſt hunc populum
tuum digne, qui tam grandis
11 eſt, iudicare? * Dixit autem
Deus ad Salomonem: Quia hoc
magis placuit cordi tuo, & non
poſtulaſti diuitias, & ſubſtantiam,
& gloriam, neque animas eorum
qui te oderant, ſed nec dies vitæ
plurimos: petiſti autem ſapien-
tiam & ſcientiam, vt iudicare
poſſis populum meum, ſuper
12 quem conſtitui te regem. * Sa-
D pientia & ſcientia data ſunt tibi:
diuitias autem & ſubſtantiam
& gloriam dabo tibi, ita vt nul-
lus in regibus nec ante te nec poſt
13 te fuerit ſimilis tui. * ‖ Venit er- ‖ 3.Reg.10. d. 26
go Salomon ab Excelſo Gabaon
in Ieruſalem coram tabernaculo
fœderis, & regnauit ſuper Iſ-
14 rael. * Congregauitq. ſibi cur-
rus & equites, & facti ſunt ei
mille quadringenti currus, &
duodecim millia equitum: & fe-
cit eos eſſe in vrbibus quadriga-
rum, & cum rege in Ieruſalem.
15 * Præbuitq. rex argentum & au-
rum in Ieruſalem quaſi lapides,
& cedros quaſi ſycomoros, quæ
naſcuntur in campeſtribus multi-
16 tudine magna. * Adducebantur
autem ei equi de Ægypto, & de
Coa a negotiatoribus regis, qui
17 ibant, & emebant pretio, * qua-
drigam equorum ſexcentis argen-
teis, & equum centum quinqua-
ginta: ſimiliter de vniuerſis regnis
Hethæorum, & a regibus Syriæ
emptio celebrabatur.

CAP. II.

DEcreuit autem Salomon ædi- 1
ficare domum nomini Do- A
mini, & palatium ſibi. * Et nume- 2
rauit ſeptuaginta millia virorum
portantium humeris, & octoginta
millia qui cæderent lapides in
montibus, præpoſitosq. eorum
|| 3. Reg. 5. a. 2. tria millia ſexcentos. * || Miſit 3
quoque ad Hiram regem Tyri, di-
cens: Sicut egiſti cum Dauid pa-
tre meo, & miſiſti ei ligna cedri-
na vt ædificaret ſibi domum, in
qua & habitauit: * ſic fac mecum 4
vt ædificem domum nomini Do-
mini Dei mei, vt conſecrem eam
ad adolendum incenſum coram
illo, & fumiganda aromata, & ad
propoſitionem panum ſempiter-
nam, & ad holocautomata ma-
ne, & veſpere, ſabbatis quoque,
& neomenijs, & ſollemnitatibus
Domini Dei noſtri in ſempiter-
num, quæ mandata ſunt Iſraeli.
* Domus enim, quam ædificare 5
cupio, magna eſt: magnus eſt e- B
nim Deus noſter ſuper omnes
deos. * Quis ergo poterit præua- 6
lere, vt ædificet ei dignam domũ?
ſi cælum, & cæli cælorum capere
cum nequeunt: quantus ego ſum,
vt poſſim ædificare ei domum?
ſed ad hoc tantum, vt adoleatur
incenſum coram illo. * Mitte 7
ergo mihi virum eruditum, qui
nouerit operari in auro, & argen-
to, ære, & ferro, purpura, coccino,
& hyacintho, & qui ſciat ſculpere
cælaturas cum his artificibus, quos
mecum habeo in Iudæa, & Ieruſa-
lem, quos præparauit Dauid pater
meus. * Sed & ligna cedrina mitte 8
mihi, & arceuthina, & pinea de
Libano: ſcio enim quod ſerui tui
nouerint cædere ligna de Libano,
& erunt ſerui mei cum ſeruis tuis,
* vt parentur mihi ligna plurima. 9
Domus enim, quam cupio ædifi- C
care, magna eſt nimis, & inclyta.
* Præterea operarijs, qui cæſuri 10
ſunt ligna, ſeruis tuis dabo in ci-
baria tritici coros viginti millia,
& hordei coros totidem, & vini
viginti millia metretas, olei quo-
que ſata viginti millia. * Dixit 11
autem Hiram rex Tyri per litte-
ras, quas miſerat Salomoni: Quia
dilexit Dominus populum ſuum,
idcirco te regnare fecit ſuper eũ.
12 * Et addidit, dicens: Benedictus
Dominus Deus Iſrael, qui fecit
cælum & terram, qui dedit Da-
uid regi filium ſapientem & eru-
ditum & ſenſatum atque pruden-
tem, vt ædificaret domum Do-
13 mino, & palatium ſibi. * Miſi
ergo tibi virum prudentem &
ſcientiſſimum Hiram, patrem
14 meum, * filium mulieris de fi-
liabus Dan, cuius pater fuit Ty-
rius, qui nouit operari in auro,
& argento, ære, & ferro, & mar-
D more, & lignis, in purpura quo-
que, & hyacintho, & byſſo, &
coccino: & qui ſcit cælare om-
nem ſculpturam, & adinuenire
prudenter quodcumque in opere
neceſſarium eſt cum artificibus
tuis, & cum artificibus domini
15 mei Dauid patris tui. * Triticum
ergo, & hordeum, & oleum, &
vinum, quæ pollicitus es domine
16 mi, mitte ſeruis tuis. * Nos au-
tem cædemus ligna de Libano,
quot neceſſaria habueris, & ap-
plicabimus ea ratibus per mare
in Ioppe: tuum autem erit trans-
17 ferre ea in Ieruſalem. * Numera-
uit igitur Salomon omnes viros
proſelytos, qui erant in terra Iſ-
rael, poſt dinumerationem, quam
dinumerauit Dauid pater eius, &
inuenti ſunt centum quinquagin-
ta millia, & tria millia ſexcenti.
18 * Fecitq. ex eis ſeptuaginta mil-
lia, qui humeris onera portarent,
& octoginta millia, qui lapides in
montibus cæderent: tria autem
millia & ſexcentos præpoſitos o-
perum populi.

CAP. III.

1 ET cœpit Salomon ædificare 3. Reg. 6, a. 1
A domum Domini in Ieruſa-
lem in monte Moria, qui demon-
ſtratus fuerat Dauid patri eius, in
loco, quem parauerat Dauid in
2 || area Ornan Iebuſæi. * Cœpit au- || 2. Reg. 24. d. 25 1. Par. 21. d. 26
tem ædificare menſe ſecundo,
3 anno quarto regni ſui. * Et hæc
ſunt fundamenta, quæ iecit Sa-
lomon, vt ædificaret domum Dei,
longitudinis cubitos in menſura
prima ſexaginta, latitudinis cubi-
4 tos viginti. * Porticum vero ante
frontem, quæ tendebatur in lon-
gum iuxta menſuram latitudinis
domus, cubitorum viginti: porro

altitudo centum viginti cubito- B
rum erat : & deaurauit eam in-
triuſecus auro mundiſſimo .
* Domum quoque maiorem texit 5
tabulis ligneis abiegnis,& laminas
auri obrizi affixit per totum: ſcul-
pſitq. in ea palmas, & quaſi cate-
nulas ſe inuicem complectentes .
* Strauit quoque pauimentum 6
templi pretioſiſſimo marmore,de-
core multo . * Porro aurum erat 7
probatiſſimum, de cuius laminis
texit domum,& trabes eius,& po-
ſtes,& parietes, & oſtia: & cælauit
cherubim in parietibus . * Fecit 8
quoque domum Sancti ſanctorũ :
longitudinem iuxta latitudinem
domus cubitorum viginti : & la-
titudinem ſimiliter viginti cubi-
torum : & laminis aureis texit
eam , quaſi talentis ſexcentis .
* Sed & clauos fecit aureos , ita 9
vt ſinguli claui ſiclos quinquage- C
nos appenderent : cœnacula quo-
que texit auro . * Fecit etiam in 10
domo Sancti ſanctorum cherubim
duos,opere ſtatuario : & texit eos
auro. * Alæ cherubim viginti cu- 11
bitis extendebantur, ita vt vna ala
haberet cubitos quinque & tan-
geret parietem domus : & altera
quinque cubitos habens , alam
tangeret alterius cherub . * Simi- 12
liter cherub alterius ala, quinque
habebat cubitos, & tangebat pa-
rietem : & ala eius altera quinque
cubitorum , alam cherub alterius
contingebat . * Igitur alæ vtriuſ- 13
que cherubim expanſæ erant , & D
extendebantur per cubitos vigin-
ti : ipſi autem ſtabant erectis pe-
dibus , & facies eorum erant ver-
‖ Mat. 27. f. 51 ſæ ad exteriorem domum. * ‖ Fe- 14
cit quoque velum ex hyacintho ,
purpura , cocco , & byſſo : & in-
‖ Iere. 52. f. 20 texuit ei cherubim . * ‖ Ante fo- 15
res etiam templi duas columnas,
quæ triginta & quinque cubitos
habebant altitudinis : porro ca-
pita earum , quinque cubitorum.
* Necnon & quaſi catenulas in 16
oraculo , & ſuperpoſuit eas capi-
tibus columnarum : malograna-
ta etiam centum, quæ catenulis
interpoſuit. * Ipſas quoque co- 17
lumnas poſuit in veſtibulo tem-
pli, vnam a dextris, & alteram a
ſiniſtris : eam, quæ a dextris erat,
vocauit Iachin : & quæ ad læuam,
Booz.

CAP. IIII.

1 FEcit quoque altare æneum
A viginti cubitorum longitudi-
nis, & viginti cubitorum latitu-
dinis , & decem cubitorum alti-
2 tudinis . * ‖ Mare etiam fuſile de- ‖ 3. Reg. 7. d. 23
cem cubitis a labio vſque ad la-
bium, rotundum per circuitum :
quinque cubitos habebat altitudi-
nis, & funiculus triginta cubito-
3 rum ambiebat gyrum eius . * Si-
militudo quoque boum erat ſub-
ter illud , & decem cubitis quæ-
dam extrinſecus cælaturæ, quaſi
duobus verſibus aluum maris cir-
cuibant . Boues autem erant fuſi-
4 les : * & ipſum Mare ſuper duo-
decim boues impoſitum erat,
quorum tres reſpiciebant ad A-
quilonem, & alij tres ad Occi-
dentem: porro tres alij Meridiem,
B & tres qui reliqui erant , Orien-
tem , habentes mare ſuperpoſitũ :
poſteriora autem boum erant in-
5 trinſecus ſub mari . * Porro vaſti-
tas eius habebat menſuram pal-
mi , & labium illius erat quaſi la-
bium calicis , vel repandi lilij: ca-
piebatq. tria millia metretas .
6 * Fecit quoque conchas decem :
& poſuit quinque a dextris, &
quinque a ſiniſtris , vt lauarent in
eis omnia , quæ in holocauſtum
oblaturi erant : porro in mari ſa-
7 cerdotes lauabantur. * Fecit au-
tem & candelabra aurea decem
ſecundum ſpeciem , qua iuſſa
erant fieri : & poſuit ea in tem-
plo, quinque a dextris , & quin-
8 que a ſiniſtris . * Necnon & men-
ſas decem : & poſuit eas in tem-
plo, quinque a dextris , & quin-
que a ſiniſtris : phialas quoque
9 aureas centum . * Fecit etiam
C atrium ſacerdotum , & baſilicam
grandem : & oſtia in baſilica, quæ
10 texit ære . * Porro mare poſuit
in latere dextro contra Orientem
11 ad Meridiem . * Fecit autem Hi-
ram lebetes , & creagras, & phia-
las: & compleuit omne opus re-
12 gis in domo Dei : * hoc eſt, co-
lumnas duas, & epiſtylia, & ca-
pita , & quaſi quædam retiacu-
la , quæ capita tegerent ſuper e-
13 piſtylia . * Malogranata quoque
quadringenta , & retiacula duo
ita vt bini ordines malogranato-
rum ſingulis retiaculis iungeren-
tur ,

tur, quæ protegerent epiſtylia,
& capita columnarum. * Baſes 14
etiam fecit, & conchas, quas ſu-
perpoſuit baſibus: * mare vnum, 15
boues quoque duodecim ſub ma-
ri.* Et lebetes,& creagras,& phia- 16
las. Omnia vaſa fecit Salomoni
Hiram pater eius in domo Domi-
ni ex ære mundiſſimo. * In regio- 17
ne Iordanis fudit ea rex in argillo- D
ſa terra inter Sochot,& Saredatha.
* Erat autem multitudo vaſorum 18
innumerabilis, ita vt ignoraretur
pondus æris. * Fecitq. Salomon 19
omnia vaſa domus Dei,& altare
aureum,& menſas,& ſuper eas pa-
nes propoſitionis: * candelabra 20
quoque cum lucernis ſuis vt luce-
rent ante oraculum iuxta ritum
ex auro puriſſimo: * & florentia 21
quædam, & lucernas, & forcipes
aureos: omnia de auro mundiſſi-
mo facta ſunt.* Thymiateria quo- 22
que, & thuribula, & phialas, &
mortariola ex auro puriſſimo. Et
oſtia cælauit templi interioris, id
eſt, in Sancta ſanctorum: & oſtia
templi forinſecus aurea. Sicq. cō-
pletum eſt omne opus, quod fecit
Salomon in domo Domini.

CAP. V.

3.Reg.7.g.51.& c.8.a.1

INtulit igitur Salomon omnia, 1
quæ vouerat Dauid pater ſuus, A
argentum, & aurum, & vniuerſa
vaſa poſuit in theſauris domus
Dei. * Poſt quæ congregauit ma- 2
iores natu Iſrael, & cunctos prin-
cipes tribuum, & capita familia-
rum de filijs Iſrael in Ieruſalem,
vt adducerent arcam fœderis Do-
mini de Ciuitate Dauid, quæ eſt
Sion. * Venerunt itaque ad re- 3
gem omnes viri Iſrael in die ſol-
lemni menſis ſeptimi. * Cumq. 4
veniſſent cuncti ſeniorum Iſrael,
portauerunt Leuitæ arcam, * & 5
intulerunt eam, & omnem para-
turam tabernaculi. Porro vaſa
ſanctuarij, quæ erant in taberna-
culo, portauerunt Sacerdotes cum B
Leuitis. * Rex autem Salomon, 6
& vniuerſus cœtus Iſrael, & om-
nes, qui fuerunt congregati ante
arcam, immolabant arietes,& bo-
ues abſque vllo numero: tanta
enim erat multitudo victimarum.
* Et intulerunt Sacerdotes arcam 7
fœderis Domini in locum ſuum,
id eſt, ad oraculum templi, in
Sancta ſanctorum ſubter alas che-
8 rubim: * ita vt cherubim expan-
derent alas ſuas ſuper locum, in
quo poſita erat arca, & ipſam ar-
cam tegerent cum vectibus ſuis.
9 * Vectium autem, quibus porta-
batur arca, quia paululum longio-
res erant, capita parebant ante
C oraculum: ſi vero quis paululum
fuiſſet extrinſecus, eos videre non
poterat. Fuit itaque arca ibi vſque
10 in præſentem diem. * Nihilq. e-
rat aliud in arca, niſi duæ tabulæ,
quas poſuerat Moyſes in Horeb,
quando legem dedit Dominus fi-
lijs Iſrael egredientibus ex Ægy-
11 pto.* Egreſſis autem Sacerdotibus
de ſanctuario (omnes enim Sa-
cerdotes, qui ibi potuerant inue-
niri, ſanctificati ſunt: nec adhuc
in illo tempore vices, & mini-
ſteriorum ordo inter eos diuiſus
12 erat) * tam Leuitæ quàm canto-
res, id eſt, & qui ſub Aſaph erant,
& qui ſub Eman, & qui ſub Idi-
thun, filij, & fratres eorum veſti-
D ti byſſinis, cymbalis, & pſalterijs,
& citharis concrepabant, ſtantes
ad Orientalem plagam altaris, &
cum eis Sacerdotes centum vi-
13 ginti canentes tubis. * Igitur
cunctis pariter, & tubis, & voce,
& cymbalis, & organis, & diuer-
ſi generis muſicorum concinenti-
bus, & vocem in ſublime tollen-
tibus; longe ſonitus audiebatur;
ita vt cum Dominum laudare cœ-
piſſent & dicere: Confitemini
Domino quoniam bonus, quo-
niam in æternum miſericordia
eius; impleretur domus Dei nu- *. . . eſt*
14 be, * nec poſſent Sacerdotes ſtare *d. d.*
& miniſtrare propter caliginem.
Compleuerat enim gloria Domini
domum Dei.

CAP. VI.

1 TVnc Salomon ait: Dominus *3.Reg.8.b.*
A pollicitus eſt vt habitaret in *12*
2 caligine: * ego autem ædificaui
domum nomini eius, vt habita-
3 ret ibi in perpetuum. * Et con-
uertit rex faciem ſuam, & be-
nedixit vniuerſæ multitudini Iſ-
rael (nā omnis turba ſtabat inten-
4 ta) & ait: * Benedictus Dominus
Deus Iſrael, qui quod locutus eſt
Dauid patri meo, opere compleuit,

dicens: * A die, qua eduxi popu- 5
lum meum de Terra Ægypti, non
elegi ciuitatem de cũctis tribubus
Iſrael, vt ædificaretur in ea domus B
nomini meo: neque elegi quem-
quam alium virum, vt eſſet dux in
populo meo Iſrael, * ſed elegi Ie- 6
ruſalem, vt ſit nomen meum in
ea, & elegi Dauid, vt conſtitue-
rem eum ſuper populum meum
Iſrael. * Cumq. fuiſſet voluntatis 7
Dauid patris mei, vt ædificaret do-
mum nomini Domini Dei Iſrael,
*dixit Dominus ad eum: Quia hęc 8
fuit voluntas tua, vt ædificares do-
mum nomini meo, bene quidem
feciſti huiuſcemodi habere volun-
tatem: * ſed non tu ædificabis do 9
mum, verum filius tuus, qui egre-
dietur de lumbis tuis, ipſe ædifica-
bit domum nomini meo. * Com- 10
pleuit ergo Dominus ſermonem
ſuum, quem locutus fuerat: &
ego ſurrexi pro Dauid patre meo,
& ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut
locutus eſt Dominus: & ædificaui
domum nomini Domini Dei Iſ-
rael. * Et poſui in ea arcam, in 11
qua eſt pactum Domini, quod pe-
pigit cum filijs Iſrael. * Stetit er- 12
go coram altari Domini ex aduer
ſo vniuerſæ multitudinis Iſrael, &
extendit manus ſuas. * Siquidem 13
fecerat Salomon baſim æneam, &
poſuerat eam in medio baſilicæ,
habentem quinque cubitos lon-
gitudinis, & quinque cubitos la-
titudinis, & tres cubitos altitudi-
nis: ſtetitq. ſuper eam: & dein-
ceps flexis genibus contra vniuer-
ſam multitudinem Iſrael, & pal- C
‖2.Mach.2.b.8 mis in cælum leuatis, * ait: ‖ Do- 14
mine Deus Iſrael, non eſt ſimilis
tui Deus in cælo & in terra: qui
cuſtodis pactum & miſericordiam
cum ſeruis tuis, qui ambulant co-
ram te in toto corde ſuo: * Qui 15
præſtitiſti ſeruo tuo Dauid patri
meo quæcumque locutus fueras
ei: & quæ ore promiſeras, opere
compleſti, ſicut & præſens tem-
pus probat. * Nunc ergo Domi- 16
ne Deus Iſrael, imple ſeruo tuo
patri meo Dauid quæcumque lo-
cutus es, dicens: Non deficiet ex
te vir coram me, qui ſedeat ſuper
thronum Iſrael: ita tamen ſi cu-
ſtodierint filij tui vias ſuas, & am-
bulauerint in lege mea, ſicut & tu
ambulaſti coram me. * Et nunc 17

Domine Deus Iſrael, firmetur ſer-
mo tuus, quem locutus es ſeruo
18 tuo Dauid. * Ergone credibile eſt
vt habitet Deus cum hominibus
ſuper terram? Si cælum & cæli cæ-
lorum non te capiunt, quanto ma-
gis domus iſta, quam ædificaui?
19 * Sed ad hoc tantum facta eſt, vt
reſpicias orationem ſerui tui, &
obſecrationem eius Domine Deus
meus: & audias preces, quas fun-
20 dit famulus tuus coram te: * vt
D aperias oculos tuos ſuper domum
iſtam diebus ac noctibus, ſuper lo-
cum, in quo pollicitus es vt inuo-
21 caretur nomen tuum, * & exau-
dires orationem, quam ſeruus tuus
orat in eo: & exaudias preces fa-
muli tui, & populi tui Iſrael. Qui-
cũque orauerit in loco iſto, exaudi
de habitaculo tuo, id eſt, de cælis,
22 & propitiare. * Si peccauerit quiſ-
piam in proximum ſuum, & iura-
re contra eum paratus venerit, ſeq.
maledicto conſtrinxerit coram al-
23 tari in domo iſta: * tu audies de
cælo, & facies iudicium ſeruorum
tuorum, ita vt reddas iniquo viam
ſuam in caput proprium, & vlci-
ſcaris iuſtum, retribuens ei ſecun-
24 dum iuſtitiam ſuam. * Si ſupera-
tus fuerit populus tuus Iſrael ab
inimicis (peccabunt enim tibi) &
conuerſi egerint pœnitentiam, &
obſecrauerint nomen tuum, & fue
25 rint deprecati in loco iſto, * tu
exaudies de cælo, & propitiare pec
cato populi tui Iſrael, & reduc eos
in terram, quam dediſti eis, & pa-
26 tribus eorum. * Si clauſo cælo
E pluuia non fluxerit propter pecca-
ta populi, & deprecati te fuerint in
loco iſto, & confeſſi nomini tuo,
& cõuerſi a peccatis ſuis, cum eos
27 afflixeris, * exaudi de cælo Do-
mine, & dimitte peccata ſeruis
tuis & populi tui Iſrael, & doce
eos viam bonam, per quam in-
grediantur: & da pluuiam terræ,
quam dediſti populo tuo ad poſſi-
28 dendum. * ‖ Fames ſi orta fuerit ‖ J.2.b.8
in terra & peſtilentia, ærugo, &
aurugo, & locuſta, & bruchus, &
hoſtes, vaſtatis regionibus, portas
obſederint ciuitatis, omniſq. pla-
29 ga & infirmitas preſſerit: * ſi quis
de populo tuo Iſrael fuerit depre-
catus, cognoſcens plagam & infir-
mitatem ſuã, & expanderit manus
30 ſuas in domo hac, * tu exaudies de
cælo,

cælo, de ſublimi ſcilicet habitacu-
lo tuo, & propitiare, & redde vni-
cuique ſecundum vias ſuas, quas
noſti eum habere in corde ſuo: (tu
enim ſolus noſti corda filiorũ ho-
31 minum.) * vt timeant te, & am-
F bulent in vijs tuis cunctis diebus,
quibus viuunt ſuper faciem ter-
ræ, quam dediſti patribus noſtris.
32 * Extemum quoque, qui non eſt
de populo tuo Iſrael, ſi venerit de
terra longinqua, propter nomen
tuum magnum, & propter manũ
tuam robuſtam, & brachiũ tuum
extentum, & adorauerit in loco
33 iſto, * tu exaudies de cælo firmiſ-
ſimo habitaculo tuo, & facies cun
cta, pro quibus innocauerit te il-
le peregrinus: vt ſciant omnes po
puli terræ nomen tuum, & timeãt
te ſicut populus tuus Iſrael. & co-
gnoſcant, quia nomen tuum in-
uocatum eſt ſuper domum hanc,
34 quam ædificaui. * Si egreſſus fue-
rit populus tuus ad bellum contra
aduerſarios ſuos per viam in qua
miſeris eos, adorabunt te contra
viam, in qua ciuitas hæc eſt, quam
elegiſti, & domus, quam ædifica-
35 ui nomini tuo: * tu exaudies de
cælo preces eorum, & obſecratio-
36 nem, & vlciſcaris. * Si autem pec-
‖3.Reg.8.c. 46 cauerint tibi (‖ neque enim eſt ho
mo, qui non peccet) & iratus fue-
Eccl.7.c.21 ris eis, & tradideris hoſtibus, &
1.Ioan.1.d. 8 captiuos duxerint eos in terram
longinquam, vel certe quæ iuxta
37 eſt, * & conuerſi in corde ſuo in
G terra, ad quam captiui ducti fue-
rant, egerint pœnitentiam, & de-
precati te fuerint in terra captiui-
tatis ſuæ, dicentes: Peccauimus,
inique fecimus, iniuſte egimus:
38 * & reuerſi fuerint ad te in toto
corde ſuo, & in tota anima ſua,
in terra captiuitatis ſuæ, ad quam
ducti ſunt, adorabunt te contra
viam terræ ſuæ, quam dediſti pa-
tribus eorum, & vrbis, quam ele-
giſti, & domus, quam ædificaui
39 nomini tuo: * tu exaudies de cæ-
lo, hoc eſt, de firmo habitaculo
tuo preces eorum, & facias iudi-
ciũ, & dimittas populo tuo, quam-
40 uis peccatori: * tu es enim Deus
‖Pſal.131.c.8 meus: ‖aperiantur, quæſo, oculi
tui, & aures tuæ intentæ ſint ad
orationem, quæ fit in loco iſto.
41 * Nunc igitur conſurge Domine
Deus in requiem tuam, tu & arca
fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Do-
mine Deus induantur ſalutem, &
42 ſancti tui lætentur in bonis. * Do
mine Deus ne auerteris faciem
chriſti tui: memento miſericor-
diarum Dauid ſerui tui.

CAP. VII.

1 CVmq. cõpleſſet Salomon fun-
A dens preces, ignis deſcendit
de cælo, & deuorauit holocauſta
& victimas: & maieſtas Domini
2 impleuit domum. * ‖ Nec pote- ‖2.Mach.2. c.10
rant ſacerdotes ingredi templum
Domini, eo quòd impleſſet ma-
ieſtas Domini templum Domini.
3 * Sed & omnes filij Iſrael videbãt
deſcendentem ignem, & gloriam
Domini ſuper domum: & corruen
tes proni in terram ſuper pauimen
tum ſtratum lapide, adorauerunt,
& laudauerunt Dominum: Quo-
niam bonus, quoniam in ſæculum
4 miſericordia eius. * Rex autem,
& omnis populus immolabant vi-
5 ctimas coram Domino. * ‖ Ma- ‖3.Reg.8. g.65
ctauit igitur rex Salomon hoſtias,
C boum vigintiduo millia, arietum
centum viginti millia: & dedica-
uit domum Dei rex, & vniuerſus
6 populus. * Sacerdotes autem ſta-
B bant in officijs ſuis: & Leuitæ in
organis carminum Domini, quæ
fecit Dauid rex ad laudandum Do
minum: Quoniam in æternum
miſericordia eius, hymnos Dauid
canentes per manus ſuas: porro
Sacerdotes canebant tubis ante
7 eos, cunctuſq. Iſrael ſtabat. * San-
ctificauit quoque Salomon mediũ
atrij ante templum Domini: ob-
tulerat enim ibi holocauſta & adi-
pes pacificorum: quia altare æneũ,
quod fecerat, non poterat ſuſtine-
re holocauſta & ſacrificia & adi-
8 pes. * Fecit ergo Salomon ſollem-
nitatem in tempore illo ſeptem
diebus; & omnis Iſrael cum eo,
eccleſia magna valde, ab introitu
Emath vſque ad Torrentem Ægyp
9 ti. * Fecitq. die octauo collectam,
eo quòd dedicaſſet altare ſeptem
diebus, & ſollemnitatem celebraſ-
10 ſet diebus ſeptem. * Igitur in die
vigeſimotertio menſis ſeptimi di-
miſit populos ad tabernacula ſua,
lætantes atque gaudentes ſuper bo
no, quod fecerat Dominus Dauidi,
& Salomoni, & Iſraeli populo ſuo.
11 * ‖ Compleuitq. Salomon domum ‖3.Reg.9.a.

Domi-

Domini, & domum regis, & om-
nia quæ diſpoſuerat in corde ſuo,
vt faceret in domo Domini, & in
domo ſua, & proſperatus eſt. * Ap- 12
paruit autem ei Dominus nocte, C
& ait: Audiui orationem tuam, &
elegi locum iſtum mihi in domũ
ſacrificij. * Si clauſero cælum, & 13
pluuia non fluxerit, & mandaue-
ro & præcepero locuſtæ, vt deuo-
ret terram, & miſero peſtilentiam
in populum meum: * conuerſus 14
autem populus meus, ſuper quos
inuocatum eſt nomen meum, de-
precatus me fuerit, & exquiſierit
faciem meam, & egerit pœniten-
tiam a vijs ſuis peſſimis: & ego
exaudiam de cælo, & propitius ero
peccatis eorum, & ſanabo terram
eorum. * Oculi quoque mei erunt 15
aperti, & aures meæ erectæ ad ora-
tionem eius, qui in loco iſto ora-
uerit. * Elegi enim, & ſanctificaui 16
locum iſtum, vt ſit nomen meum
ibi in ſempiternum, & permaneãt
oculi mei, & cor meum ibi cunctis
diebus. * Tu quoque ſi ambulaue- 17
ris coram me, ſicut ambulauit Da- D
uid pater tuus, & feceris iuxta om-
nia, quæ præcepi tibi, & iuſtitias
meas iudiciaq. ſeruaueris: * ſuſci- 18
tabo thronum regni tui, ſicut pol-
licitus ſum Dauid patri tuo, dicẽs:
Non auferetur de ſtirpe tua vir,
qui ſit princeps in Iſrael. * Si au- 19
tem auerſi fueritis, & dereliqueri-
tis iuſtitias meas, & præcepta
mea, quæ propoſui vobis, & abeun-
tes ſeruieritis dijs alienis, & ado-
raueritis eos, * euellam vos de ter- 20
ra mea, quam dedi vobis: & do-
mum hanc, quam ſanctificaui no-
mini meo, proijciam a facie mea,
& tradam eam in parabolam, & in
exemplum cunctis populis. * Et 21
domus iſta erit in prouerbiũ vni-
uerſis tranſeuntibus, & dicent ſtu-
pentes: Quare fecit Dominus ſic
terræ huic, & domui huic? * Re- 22
ſpondebuntque: Quia dereliquer-
runt Dominum Deum patrum
ſuorum, qui eduxit eos de Terra
Ægypti, & apprehenderunt deos
alienos, & adorauerunt eos, & co-
luerunt: idcirco venerunt ſuper
eos vniuerſa hæc mala.

CAP. VIII.

3.Reg.9.b.

EXpletis autem viginti annis, 1
poſtquam ædificauit Salomon A
domum Domini & domum ſuam:
2 * ciuitates, quas dederat Hiram
Salomoni, ædificauit, & habitare
3 ibi fecit filios Iſrael. * Abijt quo-
que in Emath Suba, & obtinuit
4 eam. * Et ædificauit Palmiram
in deſerto, & alias ciuitates muni-
5 tiſſimas ædificauit in Emath. * Ex-
truxitq. Bethoron ſuperiorem, &
Bethoron inferiorẽ, ciuitates mu-
ratas habentes portas & vectes &
6 ſeras: * Balaath etiam & omnes
vrbes firmiſſimas, quæ fuerunt Sa-
lomonis, cunctaſq. vrbes quadri-
garum, & vrbes equitum, omnia
quæcumque voluit Salomon atque
diſpoſuit, ædificauit in Ieruſalem
B & in Libano, & in vniuerſa terra
7 poteſtatis ſuæ. * Omnem populũ,
qui derelictus fuerat de Hethæis,
& Ammorrhæis, & Pherezæis, &
Heuæis, & Iebuſæis, qui non erant
8 de ſtirpe Iſrael, * de filijs eorum
& de poſteris, quos non interfece-
rant filij Iſrael, ſubiugauit Salo-
mon in tributarios, vſque in diem
9 hanc. * Porro de filijs Iſrael non
poſuit vt ſeruirent operibus regis:
ipſi enim erant viri bellatores, &
duces primi, & principes quadri-
10 garum & equitum eius. * Omnes
autem principes exercitus regis Sa
lomonis fuerũt ducenti quinqua-
ginta, qui erudiebant populum.
11 * Filiam vero Pharaonis tranſtulit
de Ciuitate Dauid in domũ, quam
ædificauerat ei. Dixit enim rex:
Non habitabit vxor mea in domo
Dauid regis Iſrael, eo quod ſan-
ctificata ſit: quia ingreſſa eſt in
12 eam arca Domini. * Tunc obtulit
C Salomon holocauſta Domino ſu-
per altare Domini, quod extruxe-
13 rat ante porticum, * vt per ſingu-
los dies offerretur in eo iuxta præ-
ceptum Moyſi in ſabbatis & in ca-
lendis, & in feſtis diebus, ter per
annum, id eſt, in ſollemnitate azy-
morum, & in ſollemnitate hebdo-
madarum, & in ſollemnitate taber-
14 naculorum. * Et conſtituit iuxta
diſpoſitionem Dauid patris ſui of-
ficia Sacerdotũ in miniſterijs ſuis:
& Leuitas in ordine ſuo, vt lauda-
rent, & miniſtrarent coram Sacer-
dotibus iuxta ritũ vniuſcuiuſque
diei: & ianitores in diuiſionibus
ſuis per portam & portam: ſic e-
nim præceperat Dauid homo Dei.
15 * Nec præteregreſſi ſunt de manda-
tis

D gis regis tam Sacerdotes, quàm Leuitæ ex omnibus, quæ præceperat, & in cuſtodijs theſaurorum.
16 * Omnes impenſas præparatas habuit Salomon ex eo die, quo fundauit domum Domini vſque in
17 diem, quo perfecit eam, * Tunc abijt Salomon in Aſiongaber, & in Ailath ad oram Maris rubri,
18 quæ eſt in Terra Edom. * Miſit autem ei Hiram per manus ſeruorum ſuorum naues, & nautas gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Salomonis in Ophir, tuleruntq. inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

3. Reg. 10. a. 1 Matt. 12. d. 42 Luc. 1. d. 31

1 REgina quoque Saba, cum au-
A diſſet famam Salomonis, ve-
nit vt tentaret eum in ænigmatibus in Ieruſalem, cum magnis opibus & camelis, qui portabant aromata, & auri plurimũ, gemmasq. precioſas. Cumq. veniſſet ad Salomonem, locuta eſt ei quæcumque
2 erant in corde ſuo. * Et expoſuit ei Salomon omnia quæ propoſuerat: nec quidquam fuit, quod non
3 perſpicuum ei fecerit. * Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum quam ædifi-
4 cauerat, * necnon & cibaria menſæ eius, & habitacula ſeruorum, & officia miniſtrorum eius, & veſtimenta eorum, pincernas quoque & veſtes eorum, & victimas quas immolabat in domo Domini: non erat præ ſtupore vltra in ea
5 ſpiritus. * Dixitq. ad regem: Ve-
B rus eſt ſermo, quem audieram in terra mea de virtutibus & ſapien-
6 tia tua. * Non credebam narrantibus donec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi mei, & probaſſem vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam vir-
7 tutibus tuis. * Beati viri tui, & beati ſerui tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapien-
8 tiam tuam. * Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronũ ſuum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult ſeruare eum in æternum, idcirco poſuit te ſuper eum regem vt facias iudicia atque in-
9 ſtitiam. * Dedit autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas precioſiſſimas: non fuerunt aromata
C talia vt hæc, quæ dedit regina Saba
10 regi Salomoni. * Sed & ſerui Hiram cum ſeruis Salomonis attulerunt aurũ de Ophir, & ligna thyi-
11 na, & gemmas precioſiſſimas: * de quibus fecit rex, de lignis ſcilicet thyinis, gradus in domo Domini, & in domo regia, citharas quoque, & pſalteria cãtoribus: numquam viſa ſunt in Terra Iuda ligna talia.
12 * Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, & quæ poſtulauit, & multo plura quàm attulerat ad eum: quæ reuerſa, abijt in terram ſuam cum ſeruis
13 ſuis. * Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta
14 ſex talenta auri: * excepta ea ſum-
D ma, quam legati diuerſarum gentium, & negotiatores afferre conſueuerant, omnesq. reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salo-
15 moni. * Fecit igitur rex Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorum, qui in ſin-
16 gulis haſtis expendebantur: * trecenta quoque ſcuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitq. ea rex in armamentario, quod erat con-
17 ſitum nemore. * Fecit quoque rex ſolium eburneum grande, & veſti-
18 uit illud auro mundiſſimo. * Sex
E quoque gradus, quibus aſcendebatur ad ſolium, & ſcabellum aureum, & brachiola duo altrinſecus, & duos leones ſtantes iuxta
19 brachiola, * ſed & alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex vtraque parte: non fuit tale ſo-
20 lium in vniuerſis regnis. * Omnia quoque vaſa conuiuij regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo re-
21 putabatur. * Siquidem naues regis ibant in Tharſis cum ſeruis Hiram, ſemel in annis tribus: & deferebant inde aurum & argentum, & ebur, & ſimias, & pauos.
22 * Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ diui-
23 tijs & gloria. * Omnesq. reges ter-
F rarum deſiderabant videre faciem Salomonis, vt audirent ſapientiam,
quam

quam dederat Deus in corde eius:
* & deferebant ei munera, vaſa ar- 24
gentea, & aurea, & veſtes, & arma,
& aromata, equos, & mulos, per
ſingulos annos. * Habuit quoque 25
Salomon quadraginta millia equo
rum in ſtabulis, & curruum, equi-
tũq. duodecim millia, conſtituitq.
eos in vrbibus quadrigarum, & vbi
erat rex in Ieruſalem. * Exercuit 26
etiam poteſtatem ſuper cunctos re-
ges a flumine Euphrate vſque ad
terram Philiſthinorum, & vſque
ad terminos Ægypti. * Tantamq. 27
copiam præbuit argenti in Ieruſa- G
lem quaſi lapidum: & cedrorum
tantam multitudinem velut ſyco-
mororum, quæ gignuntur in cam-
peſtribus. * Adducebantur autem 28
ei equi de Ægypto, cunctisq. re-
gionibus. * Reliqua autem ope- 29
rum Salomonis priorum & nouiſ-
ſimorum ſcripta ſunt in verbis Na
than Prophetæ, & in libris Ahiæ
Silonitis, in viſione quoque Addo
Videntis, contra Ieroboam filium
Nabat. * Regnauit autem Salo- 30
mon in Ieruſalem ſuper omnem
Iſrael quadraginta annis. * Dor- 31
miuitq. cum patribus ſuis, & ſepe-
lierunt eum in Ciuitate Dauid: re-
gnauitq. Roboã filius eius pro eo.

CAP. X.

3.Reg 12.a. 1

PRofectus eſt autẽ Roboam in 1
Sichem: illuc enim cunctus A
Iſrael conuenerat vt conſtituerent
eum regem. * Quod cum audiſſet 2
Ieroboam filius Nabat, qui erat in
Ægypto (fugerat quippe illuc an-
te Salomone) ſtatim reuerſus eſt.
* Vocaueruntq. eum, & venit cum 3
vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad
Roboam, dicentes: * Pater tuus 4
duriſſimo iugo nos preſſit, tu le-
uiora impera patre tuo, qui nobis
impoſuit grauem ſeruitutem, &
paululum de onere ſubleua, vt ſer-
uiamus tibi. * Qui ait: Poſt tres 5
dies reuertimini ad me. Cumq.
abijſſet populus, * iniit conſilium 6
cum ſenibus, qui ſteterant coram B
patre eius Salomone dum adhuc
viueret, dicens: Quid datis conſi-
lij vt reſpondeam populo? * Qui 7
dixerunt ei: Si placueris populo
huic, & leniueris eos verbis cle-
mentibus, ſeruient tibi omni tem
pore. * At ille reliquit conſilium 8
ſenum, & cum iuuenibus tractare
cœpit, qui cum eo nutriti fuerant,
9 & erant in comitatu illius. * Di-
xitq. ad eos: Quid vobis videtur?
vel reſpondere quid debeo popu-
lo huic, qui dixit mihi: Subleua
iugum quod impoſuit nobis pater
10 tuus? * At illi reſponderunt vt iu-
uenes, & nutriti cum eo in deli-
cijs, atque dixerunt: Sic loqueris
C populo, qui dixit tibi: Pater tuus
aggrauauit iugum noſtrũ, tu ſub-
leua: & ſic reſpondebis ei: Mini-
mus digitus meus groſſior eſt lum
11 bis patris mei. * Pater meus im-
poſuit vobis graue iugum, & ego
maius pondus apponã: pater meus
cecidit vos flagellis, ego vero cæ-
12 dam vos ſcorpionibus. * Venit er-
go Ieroboam, & vniuerſus popu-
lus ad Roboam die tertio, ſicut
13 præceperat eis. * Reſponditq. rex
14 dura, derelicto cõſilio ſeniorũ: * lo-
cutusq. eſt iuxta iuuenum volunta-
tem: Pater meus graue vobis impo
ſuit iugum, quod ego grauius fa-
ciam: pater meus cecidit vos fla-
gellis, ego vero cædam vos ſcor-
15 pionibus. * Et non acquieuit po-
D puli precibus: erat enim volunta-
tis Dei vt compleretur ſermo eius,
‖ quem locutus fuerat per manum ‖ 3.Reg. 11. c. 29
Ahiæ Silonitis ad Ieroboam filiũ
16 Nabat. * Populus autem vniuer-
ſus rege duriora dicente, ſic locu-
tus eſt ad eum: Non eſt nobis pars
in Dauid, neque hereditas in filio
Iſai. Reuertere in tabernacula tua
Iſrael, tu autem paſce domũ tuam
Dauid. Et abijt Iſrael in taberna-
17 cula ſua. * Super filios autem Iſ-
rael, qui habitabant in ciuitatibus
18 Iuda, regnauit Roboam. * Miſitq.
rex Roboam Aduram, qui præerat
tributis, & lapidauerunt eum filij
Iſrael, & mortuus eſt: porro rex
Roboam currum feſtinauit aſcen-
19 dere, & fugit in Ieruſalem. * Re-
ceſſitq. Iſrael a domo Dauid, vſ-
que ad diem hanc.

CAP. XI.

1 VEnit autem Roboam in Ieru- 3.Reg. 12. e. 21
A ſalem, & conuocauit vniuer-
ſam domum Iuda & Beniamin,
cẽtum octoginta millia electorum
atque bellantium, vt dimicaret
contra Iſrael, & conuerteret ad ſe
2 regnum ſuum. * Factuſq. eſt ſer-

mo

mo Domini ad Semeiam hominē
Dei, dicens: * Loquere ad Ro- 3
boam filium Salomonis regem Iu-
da, & ad vniuerſum Iſrael, qui eſt
in Iuda & Beniamin: * Hæc dicit 4
Dominus: Non aſcendetis, neque
pugnabitis contra fratres veſtros:
reuertatur vnuſquiſque in domum
ſuam, quia mea hoc geſtum eſt vo B
luntate. Qui cum audiſſent ſermo-
nem Domini, reuerſi ſunt, nec
perrexerunt contra Ieroboam.
*Habitauit autem Roboam in Ie- 5
ruſalem, & ædificauit ciuitates mu
ratas in Iuda. * Extruxitq. Beth- 6
lehem, & Etam, & Thecue, * Beth- 7
ſur quoque, & Socho, & Odollā,
* necnon & Geth, & Mareſa, & 8
Ziph, * ſed & Aduram, & Lachis, 9
& Azeca, * Saraa quoque, & Aia- 10
lon, & Hebron, quæ erant in Iuda
& Beniamin, ciuitates munitiſſi-
mas. * Cumq. clauſiſſet eas mu- 11
ris, poſuit in eis principes, cibo- C
rumq. horrea, hoc eſt, olei, & vini.
* Sed & in ſingulis vrbibus fecit 12
armamentarium ſcutorum & ha-
ſtarum, firmauitq. eas ſumma di-
ligentia, & imperauit ſuper Iudā,
& Beniamin. * Sacerdotes autem 13
& Leuitæ, qui erant in vniuerſo Iſ-
rael, venerunt ad eum de cunctis
ſedibus ſuis, * relinquentes ſub- 14
urbana, & poſſeſſiones ſuas, & tran
ſeuntes ad Iudam, & Ieruſalem:
eo quòd abiecıſſet eos Ieroboam,
& poſteri eius, ne ſacerdotio Do-
mini fungerentur. * Qui conſti- 15
tuit ſibi ſacerdotes excelſorum, &
dæmoniorum, vitulorumq. quos
fecerat. * Sed & de cunctis tribu- 16
bus Iſrael, quicumque dederant
cor ſuum vt quærerent Dominum
Deum Iſrael, venerunt in Ieruſa-
lem ad immolādum victimas ſuas
coram Domino Deo patrum ſuo-
rum. * Et roborauerunt regnum 17
Iuda, & confirmauerunt Roboam D
filium Salomonis per tres annos:
ambulauerunt enim in vijs Dauid
& Salomonis, annis tantum tri-
bus. * Duxit autem Roboam vxo- 18
rem Mahalath, filiam Ierimoth,
filij Dauid: Abihail quoque filiam
Eliab filij Iſai, * quæ peperit ei fi- 19
lios Iehus, & Somoriam, & Zoom.
* Poſt hanc quoque accepit Maa- 20
cha filiam Abſalom, quæ peperit
ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Sa-
lomith. * Amauit autem Roboam 21
Maacha filiam Abſalom ſuper om
nes vxores ſuas, & concubinas:
nam vxores decem & octo duxe-
rat, concubinas autem ſexaginta:
& genuit viginti octo filios, & ſe-
22 xaginta filias. * Conſtituit vero in
capite, Abiam filium Maacha du-
cem ſuper omnes fratres ſuos: ip-
ſum enim regem facere cogitabat,
23 * quia ſapientior fuit, & potentior
ſuper omnes filios eius, & in cun-
ctis finibus Iuda, & Beniamin, &
in vniuerſis ciuitatibus muratis:
præbuitq. eis eſcas plurimas, &
multas petiuit vxores.

CAP. XII.

1 CVmq. roboratum fuiſſet re-
A gnum Roboam & confortatum,
tum, dereliquit legem Domini, &
2 omnis Iſrael cum eo. * Anno au-
tem quinto regni Roboam, aſcen-
dit Seſac rex Ægypti in Ieruſalem
3 (quia peccauerant Domino) * cum
mille ducentis curribus, & ſexagin
ta millibus equitum: nec erat nu-
merus vulgi quod venerat cum eo
ex Ægypto, Libyes ſcilicet, & Tro-
4 glodytæ, & Æthiopes. * Cepitq.
ciuitates munitiſſimas in Iuda, &
5 venit vſque in Ieruſalem. * Seme-
ias autem propheta ingreſſus eſt
ad Roboam, & principes Iuda,
qui congregati fuerant in Ieruſa-
lem, fugientes Seſac, dixitq. ad
eos: Hæc dicit Dominus: Vos re-
B liquiſtis me, & ego reliqui vos in
6 manu Seſac. * Conſternatiq. prin
cipes Iſrael & rex dixerunt: Iuſtus
7 eſt Dominus. * Cumq. vidiſſet
Dominus, quòd humiliati eſſent,
factus eſt ſermo Domini ad Se-
meiam, dicens: Quia humiliati
ſunt, non diſperdam eos, daboq.
eis pauxillum auxilij, & non ſtil-
labit furor meus ſuper Ieruſalem
8 per manum Seſac. * Verumtamen
ſeruient ei, vt ſciant diſtantiam
ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni
9 terrarum. * Receſſit itaque Seſac
rex Ægypti ab Ieruſalem, ſublatis
theſauris domus Domini, & do-
mus regis, omniaq. ſecum tulit, &
clypeos aureos, quos fecerat Salo-
10 mon, * pro quibus fecit rex æneos,
C & tradidit illos principibus ſcuta-
riorum, qui cuſtodiebant veſtibu-
11 lum palatij. * Cumq. introiret rex
domum Domini, veniebant ſcu-
tarij,

tarij, & tollebant eos, iterumq. re-
ferebant eos ad armamentarium
ſuum. * Verumtamen quia humi- 12
liati ſunt, auerſa eſt ab eis ira Do-
mini, nec deleti ſunt penitus: ſi-
quidem & in Iuda inuenta ſunt
‖3.Reg.15. f.21 opera bona. * ‖ Confortatus eſt 13
ergo rex Roboam in Ieruſalem,
atque regnauit: quadraginta au-
tem & vnius anni erat cum regna-
re cœpiſſet, & decem & ſeptem
annis regnauit in Ieruſalem, vrbe, D
quam elegit Dominus, vt confir-
maret nomen ſuum ibi, de cun-
ctis tribubus Iſrael: nomen autem
matris eius Naama Ammanitis.
*Fecit autem malum, & non præ- 14
parauit cor ſuum vt quæreret Do-
minum. * Opera vero Roboam 15
prima & nouiſſima ſcripta ſunt in
Libris Semeiæ prophetæ, & Addo
Videntis, & diligenter expoſita:
pugnaueruntq. aduerſum ſe Ro-
boam, & Ieroboam cunctis die-
bus. * Et dormiuit Roboam cum 16
patribus ſuis, ſepultusq. eſt in Ci-
uitate Dauid. Et regnauit Abia
filius eius pro eo.

CAP. XIII.

3. Reg. 15. a. 2 ANno octauodecimo regis Ie- 1
roboam, regnauit Abia ſuper A
Iudam.* Tribus annis regnauit in 2
Ieruſalem, nomenq. matris eius
Michaia, filia Vriel de Gabaa: &
erat bellum inter Abiam & Iero-
‖3.Reg.15. a.7 boam.* ‖ Cumq. iniſſet Abia cer- 3
tamen, & haberet bellicoſiſſimos
viros, & electorum quadringenta
millia: Ieroboam inſtruxit econ-
tra aciem octingenta millia viro-
rum, qui & ipſi electi erant, & ad
bella fortiſſimi. * Stetit ergo Abia 4
ſuper montem Semeron, qui erat
in Ephraim, & ait: Audi Iero-
boam, & omnis Iſrael. * Num 5
ignoratis quòd Dominus Deus Iſ-
rael dederit regnum Dauid ſuper
Iſrael in ſempiternum, ipſi & filijs
eius in pactum ſalis? * Et ſurre- 6
xit Ieroboam filius Nabat, ſeruus
‖3.Reg.11. c.26 Salomonis filij Dauid: ‖ & rebel-
lauit contra dominũ ſuum.* Con- 7
gregatiq. ſunt ad eum viri vaniſſi- B
mi, & filij Belial: & præualuerunt
cõtra Roboam filium Salomonis:
porro Roboam erat rudis, & cor-
de pauido, nec potuit reſiſtere eis.
* Nunc ergo vos dicitis quòd reſi- 8
ſtere poſſitis regno Domini, quod
poſſidet per filios Dauid, habe-
tisq. grandem populi multitudi-
nem, atque vitulos aureos, quos
9 fecit vobis Ieroboam in deos. * ‖ Et ‖3.Reg.12. g.31
eiecistis Sacerdotes Domini, filios
Aaron, atque Leuitas: & feciſtis
vobis Sacerdotes ſicut omnes po-
puli terrarum: quicumque vene-
rit, & initiauerit manum ſuam in
tauro de bobus, & in arietibus ſep-
tem, fit ſacerdos eorum, qui non
10 ſunt dij. * Noſter autem Domi-
nus, Deus eſt, quem non relinqui-
mus, Sacerdotesq. miniſtrant Do-
mino de filijs Aaron, & Leuitæ
11 ſunt in ordine ſuo: * Holocauſta
quoque offerunt Domino per ſin-
gulos dies mane & veſpere, & thy-
miama iuxta legis præcepta con-
fectum, & proponuntur panes in
C menſa mundiſſima, eſtq. apud nos
candelabrum aureum, & lucernæ
eius, vt accendãtur ſemper ad veſ-
peram: nos quippe cuſtodimus
præcepta Domini Dei noſtri, quẽ
12 vos reliquiſtis. * Ergo in exercitu
noſtro dux Deus eſt, & Sacerdotes
eius, qui clangunt tubis, & reſo-
nant contra vos: filij Iſrael nolite
pugnare contra Dominum Deum
patrum veſtrorum, quia non vo-
13 bis expedit. * Hæc illo loquente,
Ieroboam retro moliebatur inſi-
dias. Cumq. ex aduerſo hoſtium
ſtaret, ignorantem Iudam ſuo am-
14 biebat exercitu. * Reſpiciensq.
Iudas vidit inſtare bellum ex ad-
uerſo & poſt tergum, & clama-
uit ad Dominum: ac Sacerdotes
15 tubis canere cœperunt. * Om-
nesq. viri Iuda vociferati ſunt: &
ecce illis clamantibus, perterruit
Deus Ieroboam, & omnem Iſrael
qui ſtabat ex aduerſo Abia & Iu-
16 da. * Fugeruntq. filij Iſrael Iu-
dam, & tradidit eos Deus in ma-
17 nu eorum. * Percuſſit ergo eos
D Abia, & populus eius plaga ma-
gna: & corruerunt vulnerati ex Iſ-
rael quingenta millia virorum for-
18 tium. * Humiliatiq. ſunt filij Iſ-
rael in tempore illo, & vehemen-
tiſſime cõfortati filij Iuda eo quod
ſperaſſent in Domino Deo patrũ
19 ſuorum. * Perſecutus eſt autem
Abia fugientem Ieroboam, & ce-
pit ciuitates eius, Bethel & filias
eius, & Ieſana cum filiabus ſuis,
Ephron quoque & filias eius:
20 * nec valuit vltra reſiſtere Iero-
boam

boam in diebus Abia: quem per-
cuſſit Dominus, & mortuus eſt.
* Igitur Abia, confortato imperio 21
ſuo, accepit vxores quattuorde-
cim: procreauitq. viginti duos fi-
lios, & ſedecim filias. * Reliqua 22
autem ſermonum Abia, viarumq.
& operum eius, ſcripta ſunt di-
ligentiſſime in Libro Addo Pro-
phetæ.

CAP. XIIII.

3. Reg. 15. b. 8 DOrmiuit autem Abia cum pa 1
tribus ſuis, & ſepelierunt A
eum in Ciuitate Dauid: regna-
uitq. Aſa filius eius pro eo, in cu-
ius diebus quieuit terra annis de-
cem. * Fecit autem Aſa quod bo- 2
num & placitum erat in conſpe-
ctu Dei ſui, & ſubuertit altaria
peregrini cultus, & excelſa, * & 3
confregit ſtatuas, lucoſq. ſucci-
dit: * & præcepit Iudæ vt quæreret 4
Dominum Deum patrum ſuorũ,
& faceret legem, & vniuerſa man-
data: * & abſtulit de cunctis vr- 5
bibus Iuda aras, & fana, & regna-
uit in pace. * Ædificauit quo- 6
que vrbes munitas in Iuda, quia
quietus erat, & nulla temporibus
eius bella ſurrexerant, pacem Do-
mino largiente. * Dixit autem 7
Iudæ: Ædificemus ciuitates iſtas, B
& vallemus muris, & roboremus
turribus, & portis, & ſeris, do-
nec a bellis quieta ſunt omnia,
eo quod quæſierimus Dominum
Deum patrum noſtrorum, & de-
derit nobis pacem per gyrum.
Ædificauerunt igitur, & nullum
in extruendo impedimentum fuit.
* Habuit autem Aſa in exerci- 8
tu ſuo portantium ſcuta & haſtas
de Iuda trecenta millia, de Benia-
min vero ſcutariorum & ſagitta-
riorum ducenta octoginta millia,
omnes iſti viri fortiſſimi. * Egreſ- 9
ſus eſt autem contra eos Zara Æ-
thiops cum exercitu ſuo, decies C
centena millia, & curribus trecen-
tis: & venit vſque Mareſa. * Por- 10
ro Aſa perrexit obuiam ei, & in-
ſtruxit aciem ad bellum in Valle
Sephata, quæ eſt iuxta Mareſa: * & 11
inuocauit Dominum Deum, &
‖ 1. Reg. 14 a. 6 ait: ‖ Domine non eſt apud te vl-
la diſtantia vtrum in paucis auxi-
lieris, an in pluribus: adiuua nos
Domine Deus noſter: in te enim, D
& in tuo nomine habentes fidu-
ciam venimus contra hanc multi-
tudinem. Domine, Deus noſter
tu es, non præualeat contra te ho-
12 mo. * Exterruit itaque Dominus
Æthiopes coram Aſa & Iuda: fu-
13 geruntq. Æthiopes. * Et perſecu-
tus eſt eos Aſa, & populus, qui
cum eo erat, vſque Gerara: & rue-
runt Æthiopes vſque ad interne-
cionem, quia Domino cædente
cõtriti ſunt, & exercitu illius præ-
liante. Tulerunt ergo ſpolia mul-
14 ta, * & percuſſerunt ciuitates om-
nes per circuitum Geraræ: gran-
dis quippe cunctos terror inuaſe-
rat: & diripuerunt vrbes, & mul-
15 tam prædam aſportauerunt. * Sed
& caulas ouium deſtruentes, tu-
lerunt pecorum infinitam multi-
tudinem, & camelorum: reuer-
ſiq. ſunt in Ieruſalem.

CAP. XV.

1 AZarias autem filius Oded, fa-
2 cto in ſe ſpiritu Dei, * egreſ-
A ſus eſt in occurſum Aſa, & dixit
ei: Audite me Aſa, & omnis Iu-
da & Beniamin: Dominus vobiſ-
cum, quia fuiſtis cum eo. Si quæ-
ſieritis eum, inuenietis: ſi autem
dereliqueritis eum, derelinquet
3 vos. * Tranſibunt autem multi
dies in Iſrael abſque Deo vero, &
abſque ſacerdote doctore, & abſ-
4 que lege. * Cumq. reuerſi fuerint
in anguſtia ſua ad Dominũ Deum
Iſrael, & quæſierint eum, repe-
5 rient eum. * In tempore illo non
erit pax egredienti & ingredien-
ti, ſed terrores vndique in cunctis
6 habitatoribus terrarum: * pu-
B gnabit enim gens contra gentem,
& ciuitas contra ciuitatem, quia
Dominus conturbabit eos in om-
7 ni anguſtia. * Vos ergo confor-
tamini, & non diſſoluantur ma-
nus veſtræ: erit enim merces ope-
8 ri veſtro. * Quod cum audiſſet Aſa
verba ſcilicet, & prophetiam Aza-
riæ filij Oded prophetæ, confor-
tatus eſt, & abſtulit idola de om-
ni terra Iuda, & de Beniamin, &
ex vrbibus, quas ceperat, mon-
tis Ephraim, & dedicauit altare
Domini quod erat ante porticum
9 Domini. * Congregauitq. vni-
uerſum Iudam & Beniamin, & ad-
uenas cum eis de Ephraim, &

de

de Manaſſe, & de Simeon: plures
enim ad eum confugerant ex Iſ-
rael, videntes quod Dominus C
Deus illius eſſet cum eo.* Cumq. 10
veniſſent in Ieruſalem menſe ter-
tio, anno decimoquinto regni A-
ſa, * immolauerunt Domino in 11
die illa de manubijs, & prædam,
quam adduxerant, boues ſeptin-
gentos, & arietes ſeptem millia.
* Et intrauit ex more ad corrobo- 12
randum fœdus vt quærerent Do-
minum Deum patrum ſuorum in
toto corde, & in tota anima ſua.
* Si quis autem, inquit, non quæ- 13
ſierit Dominum Deum Iſrael, mo-
riatur, a minimo vſque ad ma-
ximum, a viro vſque ad mulie-
rem. * Iurauerunt q. Domino vo- 14
ce magna in iubilo, & in clango-
re tubæ, & in ſonitu buccinarum
* omnes qui erant in Iuda cum 15
execratione: in omni enim corde
ſuo iurauerunt, & in tota volun- D
tate quæſierunt eum, & inuene-
runt: præſtititq. eis Dominus re-
quiem per circuitum. * Sed & 16
Maacham matrem Aſa regis ex
auguſto depoſuit imperio, eo
quòd feciſſet in luco ſimulacrum
Priapi: quod omne contriuit, &
in fruſta comminuens combuſſit
in Torrente cedron:* Excelſa au- 17
tem derelicta ſunt in Iſrael: atta-
men cor Aſa erat perfectum cun-
ctis diebus eius. * Eaq. quæ vo- 18
uerat pater ſuus, & ipſe, intulit in
domum Domini, argentum, &
aurum, vaſorumq. diuerſam ſu-
pellectilem. * Bellum vero non 19
fuit vſque ad trigeſimum quintũ
annum regni Aſa.

CAP. XVI.

ANno autem trigeſimo ſexto 1
regni eius, aſcendit Baaſa A
rex Iſrael in Iudam, & muro cir-
cumdabat Rama, vt nullus tute
poſſet egredi & ingredi de regno
Aſa. * Protulit ergo Aſa argen- 2
tum & aurum de theſauris domus
Domini, & de theſauris regis,
miſitq. ad Benadad regem Syriæ,
qui habitabat in Damaſco, di-
cens: * Fœdus inter me & te eſt, 3
pater quoque meus & pater tuus
habuere concordiam: quam ob
rem miſi tibi argentum & aurum,
vt rupto fœdere, quod habes cum
Baaſa rege Iſrael, facias eum a me
4 recedere. * Quo comperto, Be-
B nadad miſit principes exercituum
ſuorum ad vrbes Iſrael: qui per-
cuſſerunt Ahion, & Dan, & Abel-
maim, & vniuerſas vrbes Neph-
5 thali muratas. * Quod cum au-
diſſet Baaſa deſijt ædificare Ra-
ma, & intermiſit opus ſuum.
6 * Porro Aſa rex aſſumpſit vniuer-
ſum Iudam, & tulerunt lapides
de Rama, & ligna quæ ædifica-
tioni præparauerat Baaſa, ædifi-
cauitq. ex eis Gabaa, & Maſpha.
7 * In tempore illo venit Hanani
propheta ad Aſa regem Iuda, &
dixit ei: Quia habuiſti fiduciam
in rege Syriæ, & non in Domino
C Deo tuo, idcirco euaſit Syriæ re-
8 gis exercitus de manu tua. * Nõ- ‖3.14.c.
ne Æthiopes, & Lybies multo
plures erant quadrigis, & equiti-
bus, & multitudine nimia: quos,
cum Domino credidiſſes, tradi-
9 dit in manu tua? * Oculi enim
Domini contemplantur vniuer-
ſam terram, & præbent fortitudi-
nem his, qui corde perfecto cre-
dunt in eum. Stulte igitur egiſti,
& propter hoc ex præſenti tempo-
re aduerſum te bella conſurgent.
10 * Iratusq. Aſa aduerſus Videntem,
iuſſit eum mitti in neruum: val-
de quippe ſuper hoc fuerat Indi-
gnatus: & interfecit de populo in
11 tempore illo plurimos. * Opera
autem Aſa prima & nouiſſima
ſcripta ſunt in Libro regum Iuda
12 & Iſrael. * Ægrotauit etiam Aſa
D anno trigeſimo nono regni ſui, do-
lore pedum vehementiſſimo, &
nec in infirmitate ſua quæſiuit
Dominum, ſed magis in medico-
13 rum arte confiſus eſt. * Dormi-
uitq. cum patribus ſuis: & mor-
tuus eſt anno quadrageſimo pri-
14 mo regni ſui. * Et ſepelierunt
eum in ſepulchro ſuo quod fode-
rat ſibi in Ciuitate Dauid: poſue-
runtq. eum ſuper lectum ſuum
plenum aromatibus & vnguen-
tis meretricijs, quæ erant pig-
mentariorum arte confecta, &
combuſſerunt ſuper eum ambi-
tione nimia.

CAP. XVII.

1 REgnauit autem Ioſaphat fi-
A lius eius pro eo, & inualuit
2 contra Iſrael. * Conſtituitq. mi-
litum

ſitum numeros in cunctis vrbibus
Iuda, quæ erant vallatæ muris.
Præſidiaq. diſpoſuit in terra Iu-
da, & in ciuitatibus Ephraim,
quas ceperat Aſa pater eius. * Et 3
fuit Dominus cum Ioſaphath,
quia ambulauit in vijs Dauid pa-
tris ſui primis: & non ſperauit in
Baalim, * ſed in Deo patris ſui, & 4
perrexit in præceptis illius & non
iuxta peccata Iſrael. * Confirma- 5
uitq. Dominus regnum in manu
eius, & dedit omnis Iuda munera
Ioſaphat: factæq. ſunt ei infinitæ
diuitiæ, & multa gloria. * Cumq. 6
ſumpſiſſet cor eius audaciam pro- B
pter vias Domini, etiam excelſa &
lucos de Iuda abſtulit. * Tertio 7
autem anno regni ſui miſit de
principibus ſuis Benhail, & Ob-
diam, & Zachariam, & Natha-
nael, & Michæam vt docerent in
ciuitatibus Iuda: * & cum eis Le- 8
uitas Semeiam, & Nathaniam, &
Zabadiam, Aſael quoque, & Se-
miramoth & Ionathan, Adoniáq.
& Thobiam, & Thobadoniam
Leuitas, & cum eis Eliſama, &
Ioran Sacerdotes, * docebantq. 9
populum in Iuda, habentes librum
legis Domini, & circuibant cun-
ctas vrbes Iuda, atque erudiebant
populum. * Itaque factus eſt pa- 10
uor Domini ſuper omnia regna C
terrarum, quæ erant per gyrum
Iuda, nec audebant bellare contra
Ioſaphat. * Sed & Philiſthæi Ioſa- 11
phat munera deferebant, & vecti-
gal argenti, Arabes quoque addu-
cebant pecora, arietum ſeptem
millia ſeptingenta, & hircorum
totidem. * Creuit ergo Ioſaphat, 12
& magnificatus eſt vſque in ſubli-
me: atque ædificauit in Iuda do-
mos ad inſtar turrium, vrbesq.
muratas. * Et multa opera parauit 13
in vrbibus Iuda: viri quoque bel-
latores, & robuſti erant in Ieruſa-
lem, * quorum iſte numerus per 14
domos atque familias ſingulorũ:
In Iuda principes exercitus, Ednas
dux, & cum eo robuſtiſſimi viri D
trecenta millia. * Poſt hunc Ioha- 15
nan princeps, & cum eo ducenta
octoginta millia. * Poſt illum 16
quoque Amaſias filius Zechri,
conſecratus Domino, & cum
eo ducenta millia virorum for-
tium. * Hunc ſequebatur robu- 17
ſtus ad prælia Eliada, & cum eo
tenentium arcum & clypeum du-
18 centa millia. * Poſt illum etiam
Iozabad, & cum eo centum octo-
ginta millia expeditorum militũ.
19 * Hi omnes erant ad manum re-
gis, exceptis alijs, quos poſue-
rat in vrbibus muratis, in vniuer-
ſo Iuda.

CAP. XVIII.

1 FVit ergo Ioſaphat diues & in-
A clytus multum, & affinitate
2 coniunctus eſt Achab. * Deſcen-
ditq. poſt annos ad eum in Sama-
riam: ad cuius aduentum macta-
uit Achab arietes, & boues pluri-
mos ipſi, & populo qui venerat
cum eo: perſuaſitq. illi vt aſcen-
3 deret in Ramoth Galaad. * Di-
xitq. Achab rex Iſrael ad Ioſaphat
regem Iuda: Veni mecum in Ra-
moth Galaad. Cui ille reſpondit:
Vt ego, & tu: ſicut populus tuus,
ſic & populus meus: tecumq. eri-
4 mus in bello. * Dixitq. Ioſaphat
ad regem Iſrael: Conſule obſecro
impræſentiarum ſermonẽ Domi-
5 ni. * Congregauit igitur rex Iſ-
B rael prophetarum quadringentos
viros, & dixit ad eos: In Ramoth
Galaad ad bellandum ire debemus
an quieſcere? At illi, Aſcende,
inquiunt, & tradet Deus in manu
6 regis. * Dixitq. Ioſaphat: Num-
quid non eſt hic propheta Domi-
ni, vt ab illo etiam requiramus?
7 * Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat: Eſt
vir vnus, a quo poſſumus quærere
Domini voluntatem: ſed ego odi
eum, quia non prophetat mihi bo-
num, ſed malum omni tempore:
eſt autem Michæas filius Iemla.
Dixitq. Ioſaphat: Ne loquaris rex
8 hoc modo. * Vocauit ergo rex Iſ-
rael vnum de eunuchis, & dixit ei:
Voca cito Michæam filium Iem-
9 la. * Porro rex Iſrael, & Ioſaphat
rex Iuda vterque ſedebant in ſolio
C ſuo, veſtiti cultu regio: ſedebant
autem in area iuxta portam Sama-
riæ, omnesq. prophetæ vaticina-
10 bantur coram eis. * Sedecias vero
filius Chanaana fecit ſibi cornua
ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus:
His ventilabis Syriam, donec con-
11 teras eam. * Omnesq. prophetæ ſi-
militer prophetabant, atque dice-
bant: Aſcende in Ramoth Galaad,
& proſperaberis, & tradet eos Do-

minus in manu regis. * Nuncius 12
autem, qui ierat ad vocandum
Michæam, ait illi: En verba om-
nium prophetarum vno ore bona
regi annunciant: quæſo ergo te vt
& ſermo tuus ab eis non diſſen-
tiat, loquarisq. proſpera.* Cui re- 13
ſpondit Michæas: Viuit Dominus,
quia quodcumque dixerit mihi
Deus meus, hoc loquar.* Venit er- 14
go ad regẽ. Cui rex ait: Michæa, D
ire debemus in Ramoth Galaad
ad bellandum, an quieſcere? Cui
ille reſpondit: Aſcendite: cuncta
enim proſpera euenient, & tra-
dentur hoſtes in manus veſtras.
* Dixitq. rex: Iterum, atque 15
iterum te adiuro, vt mihi non lo-
quaris, niſi quod verum eſt in no-
mine Domini. * At ille ait: Vi- 16
di vniuerſum Iſrael diſperſum in
montibus, ſicut oues abſque pa-
ſtore: & dixit Dominus: Non ha-
bẽt iſti dominos: reuertatur vnuſ-
quiſque in domum ſuam in pace.
* Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat: 17
Nonne dixi tibi, quòd non pro-
pheraret iſte mihi quidquam bo-
ni, ſed ea, quæ mala ſunt? * At 18
ille, Idcirco, ait, audite verbum
Domini: Vidi Dominum ſedentẽ
in ſolio ſuo, & omnem exercitum
cæli aſſiſtentem ei a dextris & a ſi-
niſtris.* Et dixit Dominus: Quis 19
decipiet Achab regem Iſrael vt a-
ſcendat & corruat in Ramoth Ga- E
laad? Cumq. diceret vnus hoc mo-
do, & alter alio: * proceſſit ſpiri- 20
tus, & ſtetit coram Domino, &
ait: Ego decipiam eum. Cui Do-
minus, In quo, inquit, decipies?
* At ille reſpondit: Egrediar, & 21
ero ſpiritus mendax in ore omniũ
prophetarum eius. Dixitq. Domi-
nus: Decipies, & præualebis: egre-
dere, & fac ita. * Nunc igitur, ecce 22
Dominus dedit ſpiritum menda-
cij in ore omnium prophetarum
tuorum, & Dominus locutus eſt
de te mala * Acceſſit autem Sede- 23
cias filius Chanaana, & percuſſit
Michææ maxillam, & ait: Per quã
viam tranſiuit Spiritus Domini a
me, vt loqueretur tibi? * Dixitq. 24
Michæas: Tu ipſe videbis in die
illo, quando ingreſſus fueris cubi-
culum de cubiculo vt abſcondaris.
* Præcepit autem rex Iſrael, dicẽs: 25
Tollite Michæam, & ducite eum F
ad Amon principem ciuitatis, &

26 ad Ioas filium Amelech. * Et di-
ceris: Hæc dicit rex: Mittite hunc
in carcerem, & date ei panis mo-
dicum, & aquæ pauxillum, donec
27 reuertar in pace. * Dixitq. Mi-
chæas: Si reuerſus fueris in pace,
non eſt locutus Dominus in me.
28 Et ait: Audite omnes populi.* Igi-
tur aſcenderunt rex Iſrael, & Ioſa-
phat rex Iuda in Ramoth Galaad.
29 * Dixitq. rex Iſrael ad Ioſaphat:
Mutabo habitum, & ſic ad pugnã
vadam, tu autem induere veſtibus
tuis. Mutatoq. rex Iſrael habitu,
30 venit ad bellum. * Rex autem
Syriæ præceperat ducibus equita-
tus ſui, dicens: Ne pugnetis con-
G tra minimum, aut contra maxi-
mum, niſi contra ſolum regem Iſ-
31 rael. * Itaque cum vidiſſent prin-
cipes equitatus Ioſaphat, dixerunt:
Rex Iſrael eſt iſte. Et circumde-
derunt eum dimicantes: at ille
clamauit ad Dominum, & auxi-
liatus eſt ei, atque auertit eos ab il-
32 lo. * Cum enim vidiſſent duces
equitatus, quòd non eſſet rex Iſ-
33 rael, reliquerunt eum. * Accidit
autem vt vnus e populo ſagittam
in incertum iaceret, & percuteret
regem Iſrael inter ceruicem & ſca-
pulas, at ille aurigæ ſuo ait: Con-
uerte manum tuam, & educ me
34 de acie, quia vulneratus ſum. * Et
finita eſt pugna in die illo: porro
rex Iſrael ſtabat in curru ſuo con-
tra Syros vſque ad veſperam, &
mortuus eſt occidente ſole.

CAP. XIX.

1 REuerſus eſt autem Ioſaphat
A rex Iuda in domum ſuam
2 pacifice in Ieruſalem.* Cui occur-
rit Iehu filius Hanani Videns, &
ait ad eum: Impio præbes auxi-
lium, & his qui oderunt Dominũ
amicitia iungeris, & idcirco iram
3 quidem Domini merebaris: * ſed
bona opera inuenta ſunt in te,
eo quod abſtuleris lucos de terra
Iuda, & præparaueris cor tuum vt
requireres Dominum Deum pa-
4 trum tuorum.* Habitauit ergo Io-
ſaphat in Ieruſalem: ruſumq. e-
B greſſus eſt ad populum de Berſa-
bee vſque ad montem Ephraim, &
reuocauit eos ad Dominum Deũ
5 patrum ſuorum.* Conſtituitq. iu-
dices terræ in cunctis ciuitatibus
Iuda

Iuda munitis per ſingula loca,* & 6
præcipiens iudicibus, Videte, ait,
quid faciatis: non enim hominis
exercetis iudicium, ſed Domini: &
quodcumque iudicaueritis, in vos
redundabit. * Sit timor Domini 7
vobiſcum, & cum diligentia cun-
cta facite: non eſt enim apud Do-
minum Deum noſtrum iniquitas,
‖ Deu.10.d. ‖ nec perſonarum acceptio, nec
17 cupido munerum. * In Ieruſalem 8
Rom. 2. b. quoque conſtituit Ioſaphat Leui- C
12 tas, & Sacerdotes, & Principes fa-
Gal.2.b.6 miliarum ex Iſrael, vt iudicium
Ephe.6.b.9 & cauſam Domini iudicarent ha-
Coloſſ.3.d. bitatoribus eius. * Præcepitq. eis, 9
25 dicens: Sic agetis in timore Do-
Act. 10. d. mini fideliter & corde perfecto.
34 * Omnem cauſam, quæ venerit 10
1.Pet.1.c.17 ad vos fratrum veſtrorum, qui ha-
Sap.6.b.8 bitant in vrbibus ſuis inter cogna-
Eccl. 35. b. tionem & cognationem, vbicum-
16 que quæſtio eſt de lege, de man- D
dato, de ceremonijs, de iuſtifica-
tionibus: oſtendite eis, vt non
peccent in Dominum, & ne ve-
niat ira ſuper vos & ſuper fratres
veſtros: ſic ergo agentes non pec-
cabitis. * Amarias autem ſacerdos 11
& pontifex veſter, in his, quæ ad
Deum pertinent, præſidebit: porro
Zabadias filius Iſmahel, qui eſt
dux in domo Iuda, ſuper ea opera
erit, quæ ad regis officium per-
tinent: habetiſq. magiſtros Leui-
tas coram vobis, confortamini, &
agite diligenter, & erit Dominus
vobiſcum in bonis.

CAP. XX.

POſt hæc congregati ſunt filij 1
Moab, & filij Ammon, & cum A
eis de Ammonitis ad Ioſaphat vt
pugnarent contra eum. * Ve- 2
neruntq. nuncij, & indicauerunt
Ioſaphat, dicentes: Venit contra
te multitudo magna de his locis,
quæ trans mare ſunt, & de Syria,
& ecce conſiſtunt in Aſaſontha-
mar, quæ eſt Engaddi. * Ioſaphat 3
autem timore perterritus, totum
ſe contulit ad rogandum Domi-
num, & prædicauit ieiunium vni-
uerſo Iuda. * Congregatuſq. eſt 4
Iudas ad deprecandum Dominũ:
ſed & omnes de vrbibus ſuis ve-
nerunt ad obſecrandum eum.
* Cumq. ſtetiſſet Ioſaphat in me- 5
dio cœtu Iuda, & Ieruſalem,

in domo Domini ante atrium
6 nouum, ait: * Domine Deus pa-
trum noſtrorum, tu es Deus in cæ-
B lo, & dominaris cunctis regnis
Gentium, in manu tua eſt fortitu-
do & potentia, nec quiſquam ti-
7 bi poteſt reſiſtere.* Nõne tu Deus
noſter interfeciſti omnes habita-
tores terræ huius coram populo
tuo Iſrael, & dediſti eam ſemini
Abraham amici tui in ſempiter-
8 num? * Habitaueruntq. in ea,
& extruxerunt in illa ſanctuariũ
9 nomini tuo, dicentes: * Si irrue-
rint ſuper nos mala, gladius iu-
dicij, peſtilentia, & fames, ſta-
bimus coram domo hac in con-
ſpectu tuo, in qua inuocatum eſt
nomen tuum: & clamabimus ad
te in tribulationibus noſtris, &
10 exaudies, ſaluoſq. facies. * Nunc
igitur ecce filij Ammon, & Moab,
& mons Seir, ‖ per quos non cõ- ‖ Deu.2.a.1
ceſſiſti Iſrael vt tranſirent quando
egrediebantur de Ægypto, ſed
declinauerunt ab eis, & non in-
11 terfecerunt illos: * econtrario a-
gunt, & nituntur eijcere nos de
poſſeſſione, quam tradidiſti nobis,
12 * Deus noſter, ergo non iudicabis
eos? In nobis quidem non eſt tan-
ta fortitudo, vt poſſimus huic
multitudini reſiſtere, quæ irruit
ſuper nos. Sed cum ignoremus
quid agere debeamus, hoc ſolum
habemus reſidui, vt oculos noſtros
13 dirigamus ad te. * Omnis vero Iu-
C da ſtabat coram Domino cum
paruulis, & vxoribus, & liberis
14 ſuis. * Erat autem Iahaziel filius
Zachariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel,
filij Mathaniæ, Leuites de filijs A-
ſaph, ſuper quẽ factus eſt Spiritus
15 Domini in medio turbæ,* & ait:
Attendite omnis Iuda, & qui ha-
bitatis Ieruſalẽ, & tu rex Ioſaphat:
Hæc dicit Dominus vobis: Nolite
timere, nec paueatis hanc multi-
tudinem: non eſt enim veſtra pu-
16 gna, ſed Dei. * Cras deſcendetis
contra eos: aſcẽſuri enim ſunt per
cliuum nomine Sis, & inuenietis
illos in ſummitate torrẽtis, qui eſt
17 contra ſolitudinem Ieruel. * Non
eritis vos qui dimicabitis, ſed tan-
tummodo confidenter ſtate, & vi-
debitis auxiliũ Domini ſuper vos,
o Iuda, & Ieruſalem: nolite timere,
nec paueatis: cras egrediemini cõ-
tra eos, & Dominus erit vobiſcũ.

* Ioſaphat ergo, & Iuda, & omnes 18
habitatores Ieruſalem ceciderunt
proni in terram coram Domino, &
adorauerunt eum. * Porro Leuitæ 19
de filijs Caath, & de filijs Core
laudabant Dominum Deum Iſrael
voce magna, in excelſum. * Cumq. 20
mane ſurrexiſſent, egreſſi ſunt per
deſertum Thecue: profectiſq. eis,
ſtans Ioſaphat in medio eorum, di-
xit: Audite me viri Iuda, & omnes
habitatores Ieruſalem: credite in
Domino Deo veſtro, & ſecuri eri-
tis: credite prophetis eius, & cun-
cta euenient proſpera. * Deditq. 21
conſilium populo, & ſtatuit can-
tores Domini, vt laudarent eum
in turmis ſuis, & antecederēt exer-
citum, ac voce conſona dicerent:
‖Pſ.135.a 1 ‖ Confitemini Domino, quoniam
in æternum miſericordia eius.
* Cumq. cœpiſſent laudes canere, 22
vertit Dominus inſidias eorum in E
ſemetipſos, filiorum ſcilicet Am-
mon, & Moab, & montis Seir, qui
egreſſi fuerant vt pugnarent con-
tra Iudam, & percuſſi ſunt. * Nā- 23
que filij Ammon, & Moab con-
ſurrexerunt aduerſum habitatores
montis Seir, vt interficerent & de-
lerent eos: cumq. hoc opere per-
petraſſent, etiā in ſemetipſos ver-
ſi, mutuis concidere vulneribus.
* Porro Iuda cum veniſſet ad ſpe- 24
culam, quæ reſpicit ſolitudinem,
vidit procul omnem late regionē
plenā cadaueribus, nec ſupereſſe
quēquam, qui necē potuiſſet eua-
dere. * Venit ergo Ioſaphat, & om- 25
nis populus cum eo ad detrahen-
da ſpolia mortuorum: inuene-
runtq. inter cadauera variam ſu-
pellectilem, veſtes quoque, & vaſa
pretioſiſſima, & diripuerunt ita vt
omnia portare non poſſent, nec
per tres dies ſpolia auferre præ
prædæ magnitudine. * Die autem 26
quarto congregati ſunt in Valle F
benedictionis: etenim quoniam
ibi benedixerant Domino, voca-
uerunt locum illum Vallis benedi-
ctionis vſque in præſentem diem.
* Reuerſuſq. eſt omnis vir Iuda, 27
& habitatores Ieruſalem, & Ioſa-
phat ante eos in Ieruſalem cum
lætitia magna, eo quòd dediſſet
eis Dominus gaudium de inimi-
cis ſuis. * Ingreſſiq. ſunt in Ie- 28
ruſalem cum pſalterijs, & citha-
ris, & tubis in domum Domini.

29 * Irruit autem pauor Domini ſu-
per vniuerſa regna terrarum cum
audiſſent quod pugnaſſet Domi-
30 nus contra inimicos Iſrael. * Quie-
uitq. regnum Ioſaphat, & præbuit
ei Deus pacem per circuitum.
31 * Regnauit igitur Ioſaphat ſuper
G Iudam, & erat triginta quinque
annorum cum regnare cœpiſſet:
viginti autem & quinque annis
regnauit in Ieruſalem, & nomen
32 matris eius Azuba filia Selahi. * Et
ambulauit in via patris ſui Aſa,
nec declinauit ab ea, faciens quæ
33 placita erant coram Domino. * Ve-
rumtamen excelſa non abſtulit, &
adhuc populus non direxerat cor
ſuum ad Dominum Deum pa-
34 trum ſuorum. * Reliqua autem
geſtorum Ioſaphat priorum &
nouiſſimorum ſcripta ſunt in ver-
bis Iehu filij Hanani, quæ digeſ-
35 ſit in Libros regum Iſrael. * Poſt
hæc inijt amicitias Ioſaphat rex Iu-
da cum Ochozia rege Iſrael, cuius
36 opera fuerunt impiiſſima. * Et
particeps fuit vt facerent naues,
quæ irent in Tharſis: feceruntq.
37 claſſem in Aſiongaber. * Prophe-
tauit autem Eliezer filius Dodau
de Mareſa ad Ioſaphat, dicens:
Quia habuiſti fœdus cum Ocho-
zia, percuſſit Dominus opera tua,
contritæq. ſunt naues, nec potue-
runt ire in Tharſis.

CAP. XXI.

1 DOrmiuit autem Ioſaphat cum 3.Reg.22.g
A patribus ſuis, & ſepultus eſt 51
cum eis in Ciuitate Dauid: re-
gnauitq. Ioram filius eius pro
2 eo. * Qui habuit fratres filios Io-
ſaphat; Azariam, & Iahiel, &
Zachariam, & Azariam, & Mi-
chael, & Saphatiam. omnes hi, fi-
3 lij Ioſaphat regis Iuda. * Deditq.
eis pater ſuus multa munera ar-
genti, & auri, & penſitationes,
cum ciuitatibus munitiſſimis in
Iuda: regnum autem tradidit Io-
ram, eo quod eſſet primogenitus.
4 * Surrexit ergo Ioram ſuper re-
gnum patris ſui: cumq. ſe confir-
maſſet, occidit omnes fratres ſuos
gladio, & quoſdam de principibus
5 Iſrael. * Trigintaduorum anno-
B rum erat Ioram cum regnare cœ-
piſſet: & octo annis regnauit in
6 Ieruſalem. * Ambulauitq. in vijs
regum

regum Iſrael, ſicut egerat domus
Achab: filia quippe Achab erat
vxor eius, & fecit malum in con-
ſpectu Domini. * Noluit autem 7
Dominus diſperdere domum Da-
uid propter pactum, quod inierat
cum eo: & quia promiſerat vt da-
ret ei lucernam, & filijs eius om-
ni tempore. * In diebus illis re- 8
bellauit Edom, ne eſſet ſubditus
Iudæ, & conſtituit ſibi regem.
* Cumq. tranſiſſet Ioram cum 9
principibus ſuis, & cuncto equi-
tatu, qui erat ſecum, ſurrexit no-
cte, & percuſſit Edom qui ſe cir-
cumdederat, & omnes duces equi-
tatus eius. * Attamen rebellauit 10
Edom, ne eſſet ſub ditione Iuda
vſque ad hanc diem: eo tempore
& Lobna receſſit ne eſſet ſub ma-
nu illius. Dereliquerat enim Do-
minum Deum patrum ſuorum:
* inſuper & excelſa fabricatus eſt 11
in vrbibus Iuda, & fornicari fecit C
habitatores Ieruſalem, & præuari-
cari Iudam. * Allatæ ſunt autem 12
ei litteræ ab Elia propheta, in qui-
bus ſcriptum erat: Hæc dicit Do-
minus Deus Dauid patris tui:
Quoniam non ambulaſti in vijs
Ioſaphat patris tui, & in vijs Aſa
regis Iuda, * ſed inceſſiſti per iter 13
regum Iſrael, & fornicari feciſti
Iudam, & habitatores Ieruſalem,
imitatus fornicationem domus
Achab, inſuper & fratres tuos do-
mum patris tui, meliores te occi-
diſti: * ecce Dominus percutiet te 14
plaga magna cum populo tuo, &
filijs, & vxoribus tuis, vniuerſaq.
ſubſtantia tua. * tu autem ægro- 15
tabis peſſimo languore vteri tui,
donec egrediantur vitalia tua pau-
latim per ſingulos dies. * Suſcita- 16
uit ergo Dominus contra Ioram
ſpiritum Philiſthinorum, & Ara-
bum, qui confines ſunt Æthiopi-
bus. * & aſcenderunt in Terram 17
Iuda, & vaſtauerunt eam, diripue- D
runtq. cunctam ſubſtantiam, quæ
inuenta eſt in domo regis, inſuper
& filios eius, & vxores: nec re-
manſit ei filius, niſi Ioachaz, qui
minimus natu erat. * Et ſuper 18
hæc omnia percuſſit eum Domi-
nus alui languore inſanabili.
* Cumq. diei ſuccederet dies, & 19
temporum ſpatia voluerentur,
duorum annorum expletus eſt cir-
culus: & ſic longa conſumptus ta-
be, ita vt egereret etiam viſcera
ſua, languore pariter, & vita ca-
ruit. Mortuusq. eſt in infirmita-
te peſſima, & non fecit ei populus
ſecundum morem combuſtionis,
exequias, ſicut fecerat maioribus
20 eius. * Trigintaduorum annorum
fuit, cum regnare cœpiſſet, & octo
annis regnauit in Ieruſalem. Am-
bulauitq. non recte, & ſepelie-
runt eum in Ciuitate Dauid: ve-
runtamen non in ſepulchro re-
gum.

CAP. XXII.

1 CONſtituerunt autem habitato- 4.Reg. 8.f.
A res Ieruſalem Ochoziam fi- 24
lium eius minimum, regem pro
eo: omnes enim maiores natu,
qui ante eum fuerant, interfece-
rant latrones Arabum, qui irrue-
rant in caſtra: regnauitq. Ochozias
2 filius Ioram regis Iuda. * Qua-
draginta duorum annorum erat
Ochozias cum regnare cœpiſſet,
& vno anno regnauit in Ieruſa-
lem, & nomen matris eius Atha-
3 lia filia Amri. * Sed & ipſe in-
B greſſus eſt per vias domus Achab:
mater enim eius impulit eum vt
4 impie ageret. * Fecit igitur ma-
lum in conſpectu Domini, ſicut
domus Achab: ipſi enim fuerunt
ei conſiliarij poſt mortem patris
5 ſui, in interitum eius. * Ambu-
lauitq. in conſilijs eorum. Et
perrexit cum Ioram filio Achab
rege Iſrael, in bellum contra Ha-
zael regem Syriæ in Ramoth Ga-
laad: vulneraueruntq. Syri Ioram.
6 * Qui reuerſus eſt vt curaretur in
C Iezrahel: multas enim plagas ac-
ceperat in ſupradicto certamine.
Igitur Ochozias filius Ioram rex
Iuda, deſcendit vt inuiſeret Ioram
filium Achab in Iezrahel ægrotan-
7 tem. * Voluntatis quippe fuit
Dei aduerſus Ochoziam, vt veni-
ret ad Ioram: & cum veniſſet, &
egrederetur cum eo aduerſum Ie-
hu filium Namſi, quem vnxit
Dominus vt deleret domũ Achab.
8 * Cum ergo euerteret Iehu domũ
Achab, inuenit principes Iuda, &
filios fratrum Ochoziæ, qui mi-
niſtrabant ei, & interfecit illos.
9 * Ipſum quoque perquirens Ocho-
ziam, comprehendit latitantem
in Samaria: adductumq. ad ſe,

occidit, & ſepelierunt eum: eo
quod eſſet filius Ioſaphat, qui D
quæſierat Dominum in toto cor-
de ſuo. nec erat vltra ſpes aliqua,
vt de ſtirpe quis regnaret Ocho-
4.Reg.11. a.1 ziæ. * ‖ ſiquidem Athalia mater 10
eius videns quòd mortuus eſſet fi-
lius ſuus, ſurrexit, & interfecit
omnem ſtirpem regiam domus
Ioram. * Porro Ioſabeth filia re- 11
gis tulit Ioas filium Ochoziæ, &
furata eſt eum de medio filiorum
regis, cum interficerentur: abſ-
conditq. eum cum nutrice ſua in
cubiculo lectulorum: Ioſabeth au-
tem, quæ abſconderat eum, erat
filia regis Ioram, vxor Ioiadæ pon-
tificis, ſoror Ochoziæ, & idcirco
Athalia non interfecit eum.* Fuit 12
ergo cum eis in domo Dei abſcon-
ditus ſex annis, quibus regnauit
Athalia ſuper terram.

CAP. XXIII.

4.Reg. 11. a.4 ANno autem ſeptimo confor- 1
tatus Ioiada, aſſumpſit cen- A
turiones, Azariam videlicet filiũ
Ieroham, & Iſmahel filium Ioha-
nan, Azariam quoque filium
Obed, & Maaſiam filium Adaiæ,
& Eliſaphat filium Zechri: & inijt
cum eis fœdus.* Qui circumeun- 2
tes Iudam, congregauerunt Leui-
tas de cunctis vrbibus Iuda, &
principes familiarum Iſrael, vene-
runtq. in Ieruſalem. * Inijt ergo 3
omnis multitudo pactum in do-
mo Dei cum rege: dixitq. ad eos
Ioiada: Ecce filius regis regnabit,
ſicut locutus eſt Dominus ſuper
filios Dauid. * Iſte eſt ergo ſermo 4
quem facietis: * Tertia pars ve- 5
ſtrum qui veniunt ad Sabbatum,
Sacerdotum, & Leuitarum, & ia-
nitorum erit in portis: tertia vero
pars ad domum regis: & tertia ad
portam, quæ appellatur Funda-
menti: omne vero reliquum vul-
gus ſit in atrijs domus Domini.
* Nec quiſpiam alius ingrediatur 6
domum Domini, niſi Sacerdotes,
& qui miniſtrant de Leuitis: ipſi B
tantummodo ingrediantur, quia
ſanctificati ſunt: & omne reliquũ
vulgus obſeruet cuſtodias Domi-
ni. * Leuitæ autem circumdent 7
regem, habentes ſinguli arma ſua:
(& ſi quis alius ingreſſus fuerit
templum, interficiatur) ſintq. cũ
regẽ & intrante & egrediente.
8 * Fecerunt ergo Leuitæ, & vni-
uerſus Iuda iuxta omnia, quæ
præceperat Ioiada pontifex: & aſ-
ſumpſerunt ſinguli viros qui ſub
ſe erant, & veniebant per ordinẽ
ſabbati, cum his qui impleuerant
ſabbatum, & egreſſuri erant. ſi-
quidem Ioiada pontifex non di-
miſerat abire turmas, quæ ſibi per
ſingulas hebdomadas ſuccedere
9 conſueuerant. * Deditq. Ioiada
ſacerdos centurionibus lanceas,
clypeosq. & peltas regis Dauid,
quas conſecrauerat in domo Do-
10 mini. * Conſtituitq. omnẽ popu-
lum tenentium pugiones a parte
templi dextra, vſque ad partem
templi ſiniſtram, coram altari, &
11 templo, per circuitum regis. * Et
C eduxerunt filium regis, & impo-
ſuerunt ei diadema, & teſtimo-
nium, dederuntq. in manu eius
tenendam legem, & conſtituerunt
eum regem: vnxit quoque illum
Ioiada pontifex, & filij eius: im-
precatiq. ſunt ei, atque dixerunt:
12 Viuat rex. * Quod cum audiſſet
Athalia, vocem ſcilicet currentiũ
atque laudantium regem, ingreſſa
eſt ad populum in templum Do-
13 mini. * Cumq. vidiſſet regem
ſtantem ſuper gradum in introitu,
& principes, turmasq. circa eum,
omnemq. populum terræ gauden-
tem, atque clangentem tubis, &
diuerſi generis organis concinen-
tem, vocemq. laudantium, ſcidit
veſtimenta ſua, & ait: Inſidiæ,
14 inſidiæ. * Egreſſus autem Ioiada
pontifex ad centuriones, & princi-
pes exercitus, dixit eis: Educite
illam extra ſepta templi, & interfi-
ciatur foris gladio. Præcepitq. ſa-
cerdos ne occideretur in domo
15 Domini, * Et impoſuerunt ceruì-
cibus eius manus: cumq. intraſſet
portam equorum domus regis, in-
16 terfecerunt eam ibi. * Pepigit au-
tem Ioiada fœdus inter ſe, vniuer-
ſumq. populum, & regem, vt eſſet
17 populus Domini. * Itaque ingreſ-
D ſus eſt omnis populus domum
Baal, & deſtruxerunt eam: & alta-
ria ac ſimulacra illius confrege-
runt: Mathan quoque ſacerdotem
18 Baal interfecerunt ante aras. * Cõ-
ſtituit autem Ioiada præpoſitos in
domo Domini, ſub manibus Sa-
cerdotum, & Leuitarum, quos di-
ſtribuit

ſtribuit Dauid in domo Domini:
vt offerrent holocauſta Domino,
ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, in
gaudio & canticis, iuxta diſpoſi-
tionem Dauid. * Conſtituit quo- 19
que ianitores in portis domus Do-
mini, vt non ingrederetur eam
immundus in omni re. * Aſſum- 20
pſitq. centuriones, & fortiſſimos
viros ac principes populi, & om-
ne vulgus terræ, & fecerunt deſcen
dere regem de domo Domini, & 21
introire per medium portæ ſupe-
rioris in domum regis, & colloca-
uerunt eum in ſolio regali. * Læ-
tatuſq. eſt omnis populus terræ,
& vrbs quieuit: porro Athalia in-
terfecta eſt gladio.

CAP. XXIIII.

4.Reg.11.d 21. & c.12. a. 1

SEptem annorum erat Ioas cum 1
regnare cœpiſſet: & quadra- A
ginta annis regnauit in Ieruſalem,
nomen matris eius Sebia de Berſa-
bee.* Fecitq. quod bonum eſt co- 2
ram Domino cunctis diebus Ioia-
dæ ſacerdotis. * Accepit autem 3
ei Ioiada vxores duas, e quibus ge-
nuit filios & filias. * Poſt quæ pla- 4
cuit Ioas vt inſtauraret domum
Domini. * Congregauitq. Sacer- 5
dotes, & Leuitas, & dixit eis: E-
gredimini ad ciuitates Iuda, &
colligite de vniuerſo Iſrael pecu
niam ad ſartatecta templi Dei ve-
ſtri, per ſingulos annos, feſtina-
tóq. hoc facite: porro Leuitæ ege- B
re negligentius. * Vocauitq. rex 6
Ioiadam principem, & dixit ei:
Quare tibi non fuit curæ, vt coge-
res Leuitas inferre de Iuda & de
Ieruſalem pecuniam, quæ conſti-
tuta eſt a Moyſe ſeruo Domini, vt
inferret eam omnis multitudo Iſ-
rael in tabernaculum teſtimonij?
* Athalia enim impiiſſima, & filij 7
eius deſtruxerunt domum Dei, &
de vniuerſis, quæ ſanctificata fue-
rant in templo Domini, ornaue-
runt fanum Baalim. * Præcepit 8
ergo rex, & fecerunt arcam: po-
ſueruntq. eam iuxta portam do-
mus Domini forinſecus.* Et præ-
dicatum eſt in Iuda & Ieruſalem 9
vt deferrent ſinguli pretium Do-
mino, ‖ quod conſtituit Moyſes
ſeruus Dei ſuper omnem Iſrael in C
deſerto. * Lætatiq. ſunt cuncti 10
principes, & omnis populus: &

‖ Exo.30.b. 12

ingreſſi contulerunt in arcam
Domini, atque miſerunt ita vt
11 impleretur. * Cumq. tempus eſ-
ſet vt deferrent arcam coram rege
per manus Leuitarum (videbant
enim multam pecuniam) ingre-
diebatur ſcriba regis, & quem
primus ſacerdos conſtituerat: ef-
fundebantq. pecuniam quæ erat
in arca: porro arcam reportabant
ad locum ſuum: ſicq. faciebant
per ſingulos dies, & congregata eſt
12 infinita pecunia. * Quam dede-
runt rex & Ioiada his, qui præe-
rant operibus domus Domini: at
illi conducebant ex ea cæſores la-
D pidum, & artifices operum ſingu-
lorum vt inſtaurarent domum
Domini: fabros quoque ferri &
æris, vt quod cadere cœperat, ful-
13 ciretur. * Egeruntq. hi qui ope-
rabantur induſtriè, & obducebatur
parietum cicatrix per manus eo-
rum, ac ſuſcitauerunt domum Do-
mini in ſtatum priſtinum, & fir-
14 miter eam ſtare fecerunt.* Cumq.
compleſſent omnia opera, detule-
runt coram rege, & Ioiada reli-
quam partem pecuniæ: de qua fa-
cta ſunt vaſa templi in miniſteriū,
& ad holocauſta, phialæ quoque,
& cetera vaſa aurea & argentea:
& offerebantur holocauſta in do-
mo Domini iugiter cunctis diebus
15 Ioiadæ. * Senuit autem Ioiada
E plenus dierum, & mortuus eſt cum
eſſet centum triginta annorum.
16 * Sepelieruntq. eum in ciuitate
Dauid cum regibus, eo quod fe-
ciſſet bonum cum Iſrael, & cum
17 domo eius. * Poſtquam autem
obijt Ioiada, ingreſſi ſunt princi-
pes Iuda, & adorauerunt regem,
qui delinitus obſequijs eorum, ac-
18 quieuit eis. * Et dereliquerunt tē-
plum Domini Dei patrum ſuorū,
ſeruieruntq. lucis & ſculptilibus,
& facta eſt ira contra Iudam, & Ie-
ruſalem propter hoc peccatum.
19 * Mittebatq. eis prophetas vt re-
uerterentur ad Dominum, quos
proteſtantes, illi audire nolebant.
20 * Spiritus itaque Dei induit Za-
chariā filium Ioiadæ ſacerdotē, &
ſtetit in conſpectu populi, & dixit
eis: Hæc dicit Dominus Deus:
F Quare tranſgredimini præceptum
Domini, quod vobis non proderit,
& dereliquiſtis Dominū vt dereli
21 queret vos? * Qui congregati ad-

ueſſus eum, miſerunt lapides iuxta
regis imperiũ in atrio domus Do-
mini. * Et non eſt recordatus Ioas 22
rex miſericordiæ, quam fecerat Io-
‖ Matt. 23. d. 35 iada pater illius ſecum,‖ ſed inter-
fecit filium eius. Qui cum morere-
tur, ait: Videat Dominus, & requi-
rat. * Cumq. euolutus eſſet annus, 23
aſcendit contra eum exercitus Sy-
riæ: venitq. in Iudam & Ieruſalē,
& interfecit cunctos principes po-
puli, atque vniuerſam prædam mi-
ſerunt regi in Damaſcum. * Et 24
certe cũ permodicus veniſſet nu-
merus Syrorum, tradidit Domi-
nus in manibus eorum infinitam G
multitudinem, eo quòd dereliquiſ-
ſent Dominum Deum patrũ ſuo-
rum: in Ioas quoque ignominio-
ſa exercuere iudicia.* Et abeuntes 25
dimiſerunt eũ in languoribus ma-
gnis: ſurrexerunt autem contra
eum ſerui ſui in vltionem ſangui-
nis filij Ioiadæ ſacerdotis, & occi-
derunt eum in lectulo ſuo, & mor-
tuus eſt: ſepelieruntq. eum in Ci-
uitate Dauid, ſed nõ in ſepulchris
regum. * Inſidiati vero ſunt ei Za 26
bad filius Semmaath Ammaniti-
dis, & Iozabad filius Semarith
Moabitidis. * Porrò filij eius, ac 27
ſumma pecuniæ, quę adunata fue-
rat ſub eo, & inſtauratio domus
Dei ſcripta ſunt diligentius in Li-
bro regum: regnauit autem Ama-
ſias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

4. Reg. 14. a 2 VIgintiquinque annorum erat 1
Amaſias cum regnare cœpiſ- A
ſet, & vigintinouem annis regna-
uit in Ieruſalem, nomen matris
eius Ioaden de Ieruſalē. * Fecitq. 2
bonum in conſpectu Domini: ve-
rumtamen non in corde perfecto.
* Cumq. roboratum ſibi videret 3
imperium, iugulauit ſeruos, qui
occiderant regem patrem ſuum,
* ſed filios eorum non interfecit 4
ſicut ſcriptum eſt in Libro legis
Moyſi, vbi præcepit Dominus, di-
‖ Deut. 24. c. 16 cens: ‖ Non occidentur patres pro
filijs, neque filij pro patribus ſuis,
4. Reg. 14. b. 6 ſed vnuſquiſque in ſuo peccato
morietur.* Congregauit igitur A- 5
Ezec. 18. c. 20 maſias Iudam, & conſtituit eos per
familias, tribunoſq. & centurio-
nes in vniuerſo Iuda, & Benia B
min: & recenſuit a viginti annis

ſupra, inuenitq. trecenta millia
iuuenum, qui egrederentur ad pu-
gnam, & tenerent haſtam & cly-
6 peum: * Mercede quoque condu-
xit de Iſrael centum millia robu-
ſtorum, centum talentis argenti.
7 * Venit autem homo Dei ad illũ,
& ait: O rex, ne egrediatur te-
cum exercitus Iſrael: non eſt enim
Dominus cum Iſrael, & cunctis
8 filijs Ephraim: * quòd ſi putas in
robore exercitus bella conſiſtere,
ſuperari te faciet Deus ab hoſti-
bus: Dei quippe eſt & adiuuare,
9 & in fugam conuertere. * Dixitq.
C Amaſias ad hominem Dei: Quid
ergo fiet de centum talentis, quæ
dedi militibus Iſrael? Et reſpon-
dit ei homo Dei: Habet Domi-
nus vnde tibi dare poſſit multo
10 his plura. * Separauit itaque
Amaſias exercitum, qui venerat
ad eum ex Ephraim, vt reuerte-
retur in locum ſuum: at illi con-
tra Iudam vehementer irati, re-
uerſi ſunt in regionem ſuam.
11 * Porro Amaſias confidenter edu-
xit populum ſuum, & abijt in
Vallem ſalinarum, percuſſitq. fi-
12 lios Seir decem millia. * Et alia
decem millia virorum ceperunt
filij Iuda, & adduxerunt ad præ-
ruptum cuiuſdam petræ, præcipi-
tauerantq. eos de ſummo in præ-
13 ceps, qui vniuerſi crepuerunt.* At
D ille exercitus, quem remiſerat A-
maſias ne ſecum iret ad prælium,
diffuſus eſt in ciuitatibus Iuda a
Samaria vſque ad Bethoron, & in-
terfectis tribus millibus, diripuit
14 prædam magnam. * Amaſias ve-
ro poſt cædem Idumæorum, &
allatos deos filiorum Seir, ſtatuit
illos in deos ſibi, & adorabat eos,
15 & illis adolebat incenſum. * Quã
ob rem iratus Dominus contra
Amaſiam miſit ad illum prophe-
tam, qui diceret ei: Cur adoraſti
E deos, qui non liberauerunt popu-
16 lum ſuum de manu tua? * Cumq.
hæc ille loqueretur, reſpondit ei:
Num conſiliarius regis es? quieſce
ne interficiam te. Diſcedenſq. pro-
pheta, Scio, inquit, quòd cogitaue-
rit Deus occidere te, quia feciſti
hoc malum, & inſuper nõ acquie-
17 uiſti conſilio meo. * Igitur Ama-
ſias rex Iuda inito peſſimo conſi-
lio, miſit ad Ioas filium Ioachaz fi-
lij Iehu, regem Iſrael, dicens: Veni,
idca-

videamuſnos mutuo. * At ille 18
remiſit nuncios, dicens: Carduus,
qui eſt in Libano, miſit ad cedrũ
Libani, dicens: Da filiam tuam
filio meo vxorem; & ecce beſtiæ,
quæ erant in ſilua Libani, tran-
ſierunt, & conculcauerunt car-
duum. * Dixiſti: Percuſſi Edom, 19
& idcirco erigitur cor tuum in ſu- F
perbiam: ſede in domo tua, cur
malum aduerſum te prouocas, vt
cadas & tu, & Iuda tecum? * No- 20
luit audire Amaſias, eo quod Do-
mini eſſet voluntas vt traderetur
in manus hoſtium propter deos
Edom. * Aſcendit igitur Ioas rex 21
Iſrael, & mutuos ſibi præbuere
conſpectus: Amaſias autem rex
Iuda erat in Bethſames Iudæ:
* corruitq. Iuda coram Iſrael, & 22
fugit in tabernacula ſua. * Por- 23
ro Amaſiam regem Iuda, filium
Ioas filij Ioachaz, cepit Ioas rex
Iſrael in Bethſames, & adduxit
in Ieruſalem: deſtruxitq. murum
eius a porta Ephraim vſque ad
portam anguli quadringentis cu- G
bitis. * Omne quoque aurum, 24
& argentum, & vniuerſa vaſa,
quæ repererat in domo Dei, &
apud Obededom in theſauris e-
tiam domus regiæ, necnon & fi-
lios obſidum reduxit in Sama-
riam. * Vixit autem Amaſias fi- 25
lius Ioas rex Iuda, poſtquam
mortuus eſt Ioas filius Ioachaz
rex Iſrael, quindecim annis. * Re- 26
liqua autem ſermonum Amaſiæ
priorum & nouiſſimorum ſcripta
ſunt in Libro regum Iuda & Iſ-
rael. * Qui poſtquam receſſit a 27
Domino, tetenderunt ei inſidias
in Ieruſalem. Cumq. fugiſſet in
Lachis, miſerunt, & interfecerunt
eum ibi. * Reportantesq. ſuper 28
equos, ſepelierunt eum cum patri-
bus ſuis in Ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

4.Reg.14.e 21 OMnis autem populus Iuda fi- 1
lium eius Oziam annorum A
ſedecim, conſtituit regẽ pro Ama-
ſia patre ſuo. * Ipſe ædificauit Ai- 2
lath, & reſtituit eam ditioni Iudæ,
poſtquam dormiuit rex cum pa-
tribus ſuis. * Sedecim annorum 3
erat Ozias cum regnare cœpiſſet,
& quinquaginta duobus annis re-
gnauit in Ieruſalem, nomẽ matris
4 eius Iechelia de Ieruſalem. * Fe-
citq. quod erat rectum in oculis
Domini iuxta omnia, quæ fecerat
5 Amaſias pater eius. * Et exquiſi-
uit Dominum in diebus Zachariæ
intelligentis & videntis Deum:
cumq. requireret Dominum, dire-
6 xit eum in omnibus. * Denique
egreſſus eſt, & pugnauit cõtra Phi-
liſthijm, & deſtruxit murũ Geth,
& murum Iabniæ, murumq. Azo-
ti: ædificauit quoque oppida in
7 Azoto, & in Philiſthijm. * Et a-
diuuit eũ Deus contra Philiſthijm,
& contra Arabes, qui habitabant
in Gurbaal, & contra Ammoni-
8 tas. * Appendebantq. Ammonitæ
B munera Oziæ: & diuulgatum eſt
nomen eius vſque ad introitum
Ægypti propter crebras victorias.
9 * Ædificauitq. Ozias turres in Ie-
ruſalem ſuper portam anguli, &
ſuper portam vallis, & reliquas in
eodem muri latere, firmauitq.
10 eas. * Extruxit etiam turres in ſo-
litudine, & effodit ciſternas
plurimas, eo quòd haberet mul-
ta pecora tam in campeſtribus,
quam in eremi vaſtitate: vineas
quoque habuit & vinitores in
montibus, & in carmelo: erat
quippe homo agriculturæ dedi-
11 tus. * Fuit autem exercitus bel-
latorum eius, qui procedebant ad
prælia ſub manu Iehiel ſcribæ,
Maaſiæq. doctoris, & ſub manu
Hananiæ, qui erat de ducibus re-
12 gis. * Omnisq. numerus princi-
pum per familias virorum fortiũ,
duorum millium ſexcentorum.
13 * Et ſub eis vniuerſus exercitus tre-
centorum & ſeptem millbũ quin-
gentorum: qui erant apti ad bella,
& pro rege contra aduerſarios di-
14 micabant. * Præparauit quoque
C eis Ozias, id eſt, cuncto exerci-
tui, clypeos, & haſtas, & galeas,
& loricas, arcusq & fundas ad ia-
15 ciendos lapides. * Et fecit in Ie-
ruſalem diuerſi generis machinas,
quas in turribus collocauit, & in
angulis murorum vt mitterent ſa-
gittas, & ſaxa grandia: egreſ-
ſumq. eſt nomen eius procul, eo
quod auxiliaretur ei Dominus, &
16 corroboraſſet illum. * Sed cum
roboratus eſſet, eleuatum eſt cor
eius in interitum ſuum, & negle-
xit Dominum Deum ſuũ ingreſ-
ſusq. templum Domini, adolere
voluit

voluit incenſum ſuper altare thy-
miamatis.* Statimq. ingreſſus poſt 17
eum Azarias ſacerdos, & cum eo
Sacerdotes Domini octoginta, viri
fortiſſimi,* reſtiterunt regi,atque 18
dixerunt: Non eſt tui officij Ozia
vt adoleas incenſum Domino, ſed
Sacerdotum, hoc eſt, filiorum
Aaron, qui conſecrati ſunt ad hu-
iuſcemodi miniſterium: egredere
de ſanctuario, ne contempſeris:
quia non reputabitur tibi in glo-
riam hoc a Domino Deo. * Ira- 19
tusq. Ozias, tenens in manu thu- D
ribulum vt adoleret incenſum,
minabatur Sacerdotibus.Statimq.
orta eſt lepra in fronte eius coram
Sacerdotibus, in domo Domini
ſuper altare thymiamatis. * Cũq. 20
reſpexiſſet eum Azarias pontifex,
& omnes reliqui Sacerdotes, vi-
derunt lepram in fronte eius, &
feſtinato expulerunt eum. Sed &
ipſe perterritus, accelerauit egre-
di, eo quòd ſenſiſſet illico plagam
‖4.Reg.15. a.5 Domini.* ‖ Fuit igitur Ozias rex 21
leproſus vſque ad diẽ mortis ſuæ,
& habitauit in domo ſeparata ple
nus lepra, ob quam eiectus fuerat
de domo Domini. Porro Ioatham
filius eius rexit domum regis, &
iudicabat populum terræ. * Reli- 22
qua autem ſermonum Oziæ prio-
rum & nouiſſimorũ ſcripſit Iſaias 23
filius Amos, propheta. * Dormi-
uitq. Ozias cum patribus ſuis, &
ſepelierunt eum in agro regalium
ſepulchrorum, eo quòd eſſet le-
proſus: regnauitq. Ioatham filius
eius pro eo.

CAP. XXVII.

4.Reg.15. g.32 VIgintiquinque annorum erat 1
Ioatham cum regnare cœpiſ- A
ſet, & ſedecim annis regnauit in
Ieruſalem: nomen matris eius Ie-
ruſa filia Sadoc.* Fecitq. quod re- 2
ctũ erat coram Domino: iuxta om
nia quæ fecerat Ozias pater ſuus,
excepto quòd non eſt ingreſſus
templum Domini, & adhuc popu-
lus delinquebat. * Ipſe ædificauit 3
portam domus Domini excelſam, B
& in muro Ophel multa conſtru-
xit. * Vrbes quoque ædificauit in 4
montibus Iuda, & in ſaltibus ca-
ſtella, & turres. * Ipſe pugnauit 5
contra regem filiorum Ammon,
& vicit eos, dederuntq. ei filij Am-
C mon in tempore illo centum talen
ta argenti, & decem millia coros
tritici, ac totidem coros hordei:
hæc ei præbuerũt filij Ammon in
6 anno ſecundo & tertio. * Corro-
boratusq. eſt Ioatham eo quòd di-
rexiſſet vias ſuas coram Domino
7 Deo ſuo. * Reliqua autem ſermo-
num Ioatham, & omnes pugnæ
eius, & opera, ſcripta ſunt in Li-
8 bro regum Iſrael & Iuda.* Vigin-
D tiquinque annorum erat cum re-
gnare cœpiſſet, & ſedecim annis
9 regnauit in Ieruſalem. * Dormi-
uitq. Ioatham cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in Ciuitate
Dauid: & regnauit Achaz filius
eius pro eo.

CAP. XXVIII.

1 VIginti annorum erat Achaz 4.Reg.16. a.2
A cum regnare cœpiſſet: & ſe-
decim annis regnauit in Ieruſalẽ:
non fecit rectum in conſpectu Do
2 mini ſicut Dauid pater eius: * ſed
ambulauit in vijs regum Iſrael, in-
3 ſuper & ſtatuas fudit Baalim.* Ip-
ſe eſt, qui adoleuit incenſum in
Vallebenennom, & luſtrauit filios
ſuos in igne iuxta ritum gentium,
quas interfecit Dominus in aduen
4 tu filiorum Iſrael. * Sacrificabat
quoque, & thymiama ſuccende-
bat in excelſis, & in collibus, & ſub
5 omni ligno frondoſo.* Tradiditq.
eum Dominus Deus eius in manu
regis Syriæ, qui percuſſit eum, ma-
gnamq. prædam cepit de eius im-
perio, & adduxit in Damaſcum:
manibus quoque regis Iſrael tra-
ditus eſt, & percuſſus plaga gran-
6 di. * Occiditq. Phacee, filius Ro-
meliæ, de Iuda centum viginti mil
lia in die vno, omnes viros bella-
tores: eo quòd reliquiſſent Domi-
7 num Deum patrum ſuorum.* Eo-
dem tempore occidit Zechri, vir
potens ex Ephraim, Maaſiam fi-
lium regis, & Ezricam ducem do-
mus eius, Elcanam quoque ſecun-
8 dum a rege. * Ceperuntq. filij Iſ-
rael de fratribus ſuis ducenta mil-
lia mulierum, puerorum, & puel-
larum, & infinitam prædam: per-
9 tuleruntq. eam in Samariam.* Ea
B tempeſtate erat ibi propheta Do-
mini, nomine Oded: qui egreſſus
obuiam exercitui venienti in Sa-
mariam, dixit eis: Ecce iratus Do-

minus

minus Deus patrum veſtrorũ con-
tra Iuda, tradidit eos in manibus
veſtris, & occidiſtis eos atrociter,
ita vt ad cælum pertingeret veſtra
crudelitas. * Inſuper filios Iuda, 10
& Ieruſalem vultis vobis ſubijcere
in ſeruos & ancillas. quod nequa-
quam facto opus eſt: peccaſtis e-
nim ſuper hoc Domino Deo ve-
ſtro. * Sed audite conſiliũ meum, 11
& reducite captiuos, quos adduxi-
ſtis de fratribus veſtris, quia ma-
gnus furor Domini imminet vo-
bis. * Steterunt itaque viri de prin 12
cipibus filiorum Ephraim, Aza-
rias filius Iohanan, Barachias fi-
lius Moſollamoth, Ezechias filius
Sellum, & Amaſa filius Adali, con-
tra eos, qui veniebant de prælio,
* & dixerunt eis: Non introduce- 13
tis huc captiuos, ne peccemus Do-
mino. Quare vultis adijcere ſuper
peccata noſtra, & vetera cumula-
re delicta? grande quippe pecca-
tum eſt, & ira furoris Domini im-
minet ſuper Iſrael.* Dimiſeruntq. 14
viri bellatores prædam, & vniuer-
ſa quæ ceperãt coram principibus,
& omni multitudine.* Steteruntq. 15
viri, quos ſupra memorauimus, & C
apprehendẽtes captiuos, omneſq.
qui nudi erant, veſtierunt de ſpo-
lijs: cumq. veſtiſſent eos, & cal-
ceaſſent, & refeciſſent cibo ac po-
tu, vnxiſſentq. propter laborem,
& adhibuiſſent eis curam: qui-
cumque ambulare non poterant,
& erant imbecillo corpore, impo-
ſuerunt eos iumentis, & adduxe-
runt Iericho Ciuitatem palmarum
ad fratres eorũ, ipſiq. reuerſi ſunt
in Samariam.* Tempore illo miſit 16
rex Achaz ad regem Aſſyriorum,
poſtulans auxilium. * Veneruntq. 17
Idumæi, & percuſſerunt multos
ex Iuda, & ceperunt prædam ma-
gnam. * Philiſthijm quoque dif- 18
fuſi ſunt per vrbes campeſtres, &
ad Meridiem Iuda: ceperuntq.
Bethſames, & Aialon, & Gade-
roth, Socho quoque, & Thamnan,
& Gamzo, cum viculis ſuis, & ha-
bitauerunt in eis. * Humiliauerat 19
enim Dominus Iudam propter A-
chaz regem Iuda, eo quod nudaſ-
ſet eum auxilio, & contemptui ha
buiſſet Dominum. * Adduxitq. 20
cõtra eum Thelgathphalnaſar re- D
gem Aſſyriorum, qui & afflixit
eum, & nullo reſiſtente vaſtauit.
21 * Igitur Achaz ſpoliata domo Do-
mini, & domo regum, ac princi-
pum, dedit regi Aſſyriorum mu-
nera, & tamen nihil ei profuit.
22 * Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ
auxit contemptum in Dominum,
23 ipſe per ſe rex Achaz, * immola-
uit dijs Damaſci victimas percuſ-
ſoribus ſuis, & dixit: Dij regum
Syriæ auxiliantur eis, quos ego pla
cabo hoſtijs, & aderunt mihi, cum
econtrario ipſi fuerint ruinæ ei, &
24 vniuerſo Iſrael. * Direptis itaque
Achaz omnibus vaſis domus Dei,
atque confractis, clauſit ianuas
templi Dei, & fecit ſibi altaria in
25 vniuerſis angulis Ieruſalem. * In
omnibus quoque vrbibus Iuda ex-
truxit aras ad cremãdum thus, at-
que ad iracundiam prouocauit Do
minum Deum patrum ſuorum.
26 * Reliqua autem ſermonum eius,
& omnium operum ſuorum prio-
rum & nouiſſimorum ſcripta ſunt
27 in Libro regũ Iuda & Iſrael.* Dor
miuitq. Achaz cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in ciuitatẽ Ie-
ruſalẽ: neque enim receperũt eum
in ſepulchra regum Iſrael. Regna-
uitq. Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

1 A IGitur Ezechias regnare cœpit, 4. Reg. 18.
cum viginti quinque eſſet an- a. 1
norum, & vigintinouem annis re-
gnauit in Ieruſalem: nomen ma-
2 tris eius Abia, filia Zachariæ.* Fe-
citq. quod erat placitum in con-
ſpectu Domini iuxta omnia quæ
3 fecerat Dauid pater eius.* Ipſe an-
no, & menſe primo regni ſui ape-
ruit valuas domus Domini, & in-
4 ſtaurauit eas. * adduxitq. Sacer-
dotes atque Leuitas, & congrega-
uit eos in plateam Orientalem.
5 * Dixitq. ad eos: Audite me Le-
uitæ, & ſanctificamini, mundate
domum Domini Dei patrum ve-
ſtrorũ, & auferte omnem immun-
6 ditiam de ſanctuario. * Peccaue-
runt patres noſtri, & fecerunt ma-
lum in conſpectu Domini Dei no-
ſtri, derelinquentes eum: auerte-
runt facies ſuas a tabernaculo Do-
mini, & præbuerunt dorſum.
7 * Clauſerunt oſtia, quæ erant in
B porticu, & extinxerunt lucernas,
incenſumq. non adoleuerunt, &
holocauſta non obtulerunt in ſan-
ctuario

ſtuario Deo Iſrael. * Concitatus 8
eſt itaque furor Domini ſuper Iu-
dam & Ieruſalem, tradiditq. eos
in commotionem, & in interitũ,
& in ſibilum, ſicut ipſi cernitis
oculis veſtris. * En, corruerunt 9
patres noſtri gladijs, filij noſtri, &
filiæ noſtræ, & coniuges captiuæ
ductæ ſunt propter hoc ſcelus.
* Nunc ergo placet mihi vt inea- 10
mus fœdus cum Domino Deo Iſ-
rael, & auertet a nobis furorem
iræ ſuæ. * Filij mei nolite negli- 11
gere: vos elegit Dominus vt ſtetis
coram eo, & miniſtretis illi, cola-
tisq. eum, & cremetis ei incen-
ſum. * Surrexerunt ergo Leuitæ: 12
Mahath filius Amaſai, & Ioel fi-
lius Azariæ de filijs Caath: Porro
de filijs Merari, Cis filius Abdi, C
& Azarias filius Ialaleel. De filijs
autem Gerſom, Ioah filius Zem-
ma, & Eden filius Ioah. * At ve- 13
ro de filijs Eliſaphan, Samri, &
Iahiel. De filijs quoque Aſaph,
Zacharias, & Mathanias: * Nec- 14
non de filijs Heman, Iahiel, & Se-
mei: Sed & de filijs Idithun, Se-
meias, & Oziel. * Congregaue- 15
runtq. fratres ſuos, & ſanctificati
ſunt, & ingreſſi ſunt iuxta manda-
tum regis & imperium Domini,
vt expiarent domum Dei. * Sacer 16
dotes quoque ingreſſi templum
Domini vt ſanctificarent illud, ex-
tulerunt omnem immunditiam,
quam intro repererant in veſtibu-
lo domus Domini, quam tulerunt
Leuitæ, & aſportauerunt ad Tor-
rentem cedron foras. * Cœperunt 17
autem prima die mẽſis primi mun D
dare, & in die octauo eiuſdem men
ſis ingreſſi ſunt porticũ templi Do
mini, expiaueruntq. templũ die-
bus octo, & in die ſextadecima
menſis eiuſdem, quod cœperant
impleuerunt. * Ingreſſi quoque 18
ſunt ad Ezechiam regem, & dixe-
runt ei: Sanctificauimus omnem
domum Domini, & altare holo-
cauſti, vaſaq. eius, necnon & men
ſam propoſitionis cum omnibus
vaſis ſuis, * cunctamq. templi ſu- 19
pellectilem, quam polluerat rex
Achaz in regno ſuo, poſtquam
præuaricatus eſt: & ecce expoſita
ſunt omnia coram altare Domini.
* Conſurgensq. diluculo Ezechias 20
rex, adunauit omnes principes ci-
uitatis, & aſcendit in domum Do-
21 mini: * obtuleruntq. ſimul tau-
ros ſeptem, & arietes ſeptem,
agnos ſeptem, & hircos ſeptem
pro peccato, pro regno, pro ſan-
ctuario, pro Iuda, dixitq. ſacerdo-
tibus filijs Aaron vt offerrent ſu-
22 per altare Domini. * Mactauerunt
E igitur tauros, & ſuſceperunt ſan-
guinem Sacerdotes, & fuderunt il-
lum ſuper altare, mactauerunt etiã
arietes, & illorum ſanguinem ſu-
per altare fuderunt, immolaue-
runtq. agnos, & fuderunt ſuper
23 altare ſanguinem. * Applicuerunt
hircos pro peccato coram rege, &
vniuerſa multitudine, impoſue-
24 runtq. manus ſuas ſuper eos: * &
immolauerunt illos Sacerdotes, &
aſperſerunt ſanguinem eorum co-
ram altare pro piaculo vniuerſi Iſ-
raelis: pro omni quippe Iſrael præ-
ceperat rex vt holocauſtum fieret
25 & pro peccato. * Conſtituit quo-
que Leuitas in domo Domini cum
cymbalis, & pſalterijs, & citharis
ſecundũ diſpoſitionem Dauid re-
F gis, & Gad Videntis, & Nathan
prophetæ: ſiquidem Domini præ-
ceptum fuit per manum prophe-
26 tarum eius. * Steteruntq. Leuitæ
tenentes organa Dauid, & Sacer-
27 dotes tubas. * Et iuſſit Ezechias
vt offerrent holocauſta ſuper alta-
re: cumq. offerrentur holocauſta,
cœperunt laudes canere Domino,
& clangere tubis, atque in diuer-
ſis organis, quæ Dauid rex Iſrael
28 præparauerat, concrepare. * Om-
ni autem turba adorante, canto-
res, & ij, qui tenebãt tubas, erant
in officio ſuo donec compleretur
29 holocauſtum. * Cumq. finita eſ-
ſet oblatio, incuruatus eſt rex, &
omnes qui erant cum eo, & ado-
30 rauerunt. * Præcepitq. Ezechias,
& principes Leuitis vt laudarent
Dominum ſermonibus Dauid, &
Aſaph Videntis: qui laudauerunt
eum magna lætitia, & incuruato
31 genu adorauerunt. * Ezechias au-
G tem etiam hæc addidit: Impletis
manus veſtras Domino, accedite,
& offerte victimas, & laudes in do
mo Domini. Obtulit ergo vniuer
ſa multitudo hoſtias, & laudes, &
32 holocauſta mente deuota. * Por-
ro numerus holocauſtorum, quæ
obtulit multitudo, hic fuit, Tau-
ros ſeptuaginta, arietes centum,
33 agnos ducentos. * Sanctificaue-
runtq.

runtq. Domino boues ſexcentos,
& oues tria millia. * Sacerdotes 34
vero pauci erant, nec poterant ſuf-
ficere vt pelles holocauſtorum de-
traherent: vnde & Leuitæ fratres
eorum adiuuerunt eos, donec im-
pleretur opus, & ſanctificarentur
antiſtites: Leuitæ quippe facilio-
ri ritu ſanctificantur, quam Sacer-
dotes. * Fuerunt ergo holocauſta 35
plurima, adipes pacificorum, &
libamina holocauſtorum: & com
pletus eſt cultus domus Domini.
* Lætatusq. eſt Ezechias, & om- 36
nis populus eo quód miniſterium
Domini eſſet expletum. De repen-
te quippe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

MIſit quoque Ezechias ad om- 1
nem Iſrael & Iudam: ſcrip- A
ſitq. epiſtolas ad Ephraim & Ma-
naſſen vt venirent ad domum Do
mini in Ieruſalem, & facerēt Pha-
ſe Domino Deo Iſrael. * Inito er- 2
go conſilio regis & principum, &
vniuerſi cœtus Ieruſalem, decre-
uerunt, vt facerent Phaſe menſe
ſecundo. * Non enim potuerant 3
facere in tempore ſuo, quia ſacer-
dotes, qui poſſent ſufficere, ſan-
ctificati non fuerant, & populus
nondum cōgregatus fuerat in Ie-
ruſalem. * Placuitq. ſermo regi, 4
& omni multitudini. * Et decre- 5
uerūt vt mitterent nuncios in vni-
uerſum Iſrael de Berſabee vſque
Dan vt venirent, & facerent Pha-
ſe Domino Deo Iſrael in Ieruſa-
lem: multi enim non fecerant ſi-
cut lege præſcriptum eſt. * Perre- 6
xeruntq. curſores cum epiſtolis ex
regis imperio, & principum eius,
in vniuerſum Iſrael & Iudam iux-
ta id, quod rex iuſſerat, prædican-
tes: Filij Iſrael reuertimini ad Do
minum Deum Abraham, & Iſaac,
& Iſrael: & reuertetur ad reliquias,
quæ effugerunt manum regis Aſ-
ſyriorum. * Nolite fieri ſicut pa- 7
tres veſtri, & fratres qui receſſe- B
runt a Domino Deo patrum ſuo-
rum, qui tradidit eos in interitum,
vt ipſi cernitis. * Nolite indurare 8
ceruices veſtras, ſicut patres veſtri:
tradite manus Domino, & venite
ad ſanctuarium eius, quod ſancti-
ficauit in æternum: ſeruite Do-
mino Deo patrum veſtrorum, &
auertetur a vobis ira furoris eius:
9 * Si enim vos reuerſi fueritis ad
Dominum: fratres veſtri, & filij
habebunt miſericordiam coram
dominis ſuis, qui illos duxerunt
captiuos, & reuertentur in terram
hanc: pius enim & clemens eſt Do
minus Deus veſter, & non auer-
ret faciem ſuam a vobis, ſi reuerſi
10 fueritis ad eum. * Igitur curſores
pergebant velociter de ciuitate in
ciuitatem per terram Ephraim,
& Manaſſe vſque ad Zabulon, il-
lis irridentibus & ſubſannantibus
11 eos. * Attamen quidam viri ex
Aſer, & Manaſſe, & Zabulon ac-
quieſcentes conſilio, venerunt Ie-
12 ruſalem. * In Iuda vero facta eſt
manus Domini vt daret eis cor
vnum, vt facerent iuxta præceptū
regis, & principum verbum Do-
13 mini. * Congregatiq. ſunt in Ie-
ruſalem populi multi vt facerent
ſollemnitatem azymorū, in menſe
14 ſecundo: * & ſurgentes deſtruxe-
C rūt altaria quæ erant in Ieruſalem,
atque vniuerſa, in quibus, idolis
adolebatur incenſum, ſubuerten-
tes, proiecerunt in Torrentem ce-
15 dron. * Immolauerunt autem Pha-
ſe quartadecima die menſis ſecun
di. Sacerdotes quoque, atque Le-
uitæ tandem ſanctificati obtulerūt
16 holocauſta in domo Domini: * Ste
teruntq. in ordine ſuo iuxta diſpo-
ſitionem, & legem Moyſi homi-
nis Dei: Sacerdotes vero ſuſcipie-
bant effundendum ſanguinem de
17 manibus Leuitarum, * eo quód
multa turba ſanctificata non eſſet:
& idcirco immolarēt Leuitæ Pha-
ſe his, qui non occurrerant ſancti-
18 ficari Domino. * Magna etiā pars
populi de Ephraim, & Manaſſe, &
Iſſachar, & Zabulon, quæ ſancti-
ficata non fuerat, comedit Phaſe,
non iuxta quod ſcriptum eſt: &
orauit pro eis Ezechias, dicens: Do
19 minus bonus propitiabitur * cun-
ctis, qui in toto corde requirunt
Dominum Deum patrum ſuorū:
& non imputabit eis quod minus
20 ſanctificati ſunt. * Quem exaudi-
uit Dominus, & placatus eſt po-
21 pulo. * Feceruntq. filij Iſrael, qui
inuenti ſunt in Ieruſalem, ſollem-
nitatem azymorum ſeptem diebus
in lætitia magna, laudantes Do-
D minum per ſingulos dies: Leuitæ
quoque, & Sacerdotes per organa,
quæ

quæ ſuo officio congruebant. * Et 22
locutus eſt Ezechias ad cor om-
nium Leuitarum, qui habebant
intelligentiam bonam ſuper Do-
mino: & comederunt ſeptem die-
bus ſollemnitatis, immolantes vi-
ctimas pacificorum, & laudantes
Dominum Deum patrum ſuorũ.
* Placuitq. vniuerſæ multitudini 23
vt celebrarent etiam alios dies ſep-
tem: quod & fecerunt cum ingen
ti gaudio. * Ezechias enim rex 24
Iuda præbuerat multitudini mille
tauros, & ſeptem millia ouium:
principes vero dederãt populo tau-
ros mille, & oues decem millia:
ſanctificata eſt ergo ſacerdotũ plu-
rima multitudo. * Et hilaritate 25
perfuſa omnis turba Iuda tam Sa-
cerdotum & Leuitarũ, quàm vni-
uerſæ frequentiæ, quæ venerat ex
Iſrael; proſelytorum quoque de
Terra Iſrael, & habitantium in Iu-
da. * Factaq. eſt grandis celebritas 26
in Ieruſalem, qualis a diebus Sa-
lomonis filij Dauid regis Iſrael in
ea vrbe non fuerat. * Surrexerunt 27
autem Sacerdotes atque Leuitæ be
nedicentes populo: & exaudita eſt
vox eorum: peruenitq. oratio in
habitaculum ſanctum cæli.

C A P. XXXI.

CVmq. hæc fuiſſent rite cele- 1
brata, egreſſus eſt omnis Iſ- A
rael, qui inuẽtus fuerat in vrbibus
Iuda, & fregerunt ſimulacra, ſuc-
ciderantq. lucos, demoliti ſunt ex-
celſa, & altaria deſtruxerũt, non ſo-
lũ de vniuerſo Iuda & Beniamin,
ſed & de Ephraim quoque & Ma-
naſſe, donec penitus euerterent:
reuerſiq. ſunt omnes filij Iſrael in
poſſeſſiones & ciuitates ſuas. * Eze- 2
chias autem conſtituit turmas Sa-
cerdotales, & Leuiticas per diuiſio-
nes ſuas, vnumquemque in officio
proprio, tam Sacerdotum videlicet
quàm Leuitarum ad holocauſta,
& pacifica vt miniſtrarent & con-
fiterentur, canerentq. in portis ca-
ſtrorum Domini. * Pars autem 3
regis erat, vt de propria eius ſub-
ſtantia offerretur holocauſtum,
mane ſemper & veſpere. Sabbatis
quoque, & Calendis, & ſollemni-
tatibus ceteris, ſicut ſcriptum eſt
in lege Moyſi. * Præcepit etiam 4
populo habitantium Ieruſalem vt
darent partes Sacerdotibus, & Le-
uitis, vt poſſent vacare legi Domi-
5 ni. * Quod cum percrebruiſſet
B in auribus multitudinis, plurimas
obtulere primitias filij Iſrael fru-
menti, vini, & olei, mellis quo-
que: & omnium, quæ gignit hu-
6 mus, decimas obtulerunt. * Sed &
filij Iſrael & Iuda, qui habitabant
in vrbibus Iuda, obtulerunt deci-
mas boum & ouium, decimaſq.
ſanctorum, quæ vouerant Domi-
no Deo ſuo: atque vniuerſa portan
tes, fecerunt aceruos plurimos.
7 * Menſe tertio cœperunt aceruo-
rum iacere fundamenta, & menſe
8 ſeptimo cõpleuerunt eos. * Cumq.
ingreſſi fuiſſent Ezechias, & prin-
cipes eius, viderunt aceruos, &
benedixerunt Domino ac populo
9 Iſrael. * Interrogauitq. Ezechias
Sacerdotes, & Leuitas cur ita ia-
10 cerent aceurui. * Reſpondit illi Aza-
rias Sacerdos primus de ſtirpe
Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt
offerri primitiæ in domo Domi-
ni, comedimus, & ſaturati ſumus,
C & remanſerunt plurima, eo quod
benedixerit Dominus populo ſuo:
reliquiarum autem copia eſt iſta,
11 quam cernis. * Præcepit igitur
Ezechias vt præpararent horrea
in domo Domini. Quod cum fe-
12 ciſſent, * intulerũt tam primitias,
quàm decimas, & quæcumque
vouerant, fideliter. Fuit autem
præfectus eorum Chonenias Le-
uita, & Semei frater eius, ſecun-
13 dus, * poſt quem Iahiel, & Aza-
rias, & Nahath, & Aſael, &
Ierimoth, Iozabad quoque, &
Eliel, & Ieſmachias, & Mahath,
& Banaias, præpoſiti ſub manibus
Choneniæ, & Semei fratris eius,
ex imperio Ezechiæ regis & Aza-
14 riæ pontificis domus Dei, ad quos
omnia pertinebant. * Core vero
filius Iemna Leuites & ianitor
Orientalis portæ, præpoſitus erat
ijs, quæ ſponte offerebantur Do-
mino, primitijsq. & conſecratis
15 in Sancta ſanctorum. * Et ſub cu-
ra eius Eden, & Beniamin, Ieſue,
& Semeias, Amarias quoque, &
Sechenias in ciuitatibus Sacerdo-
tum vt fideliter diſtribuerent fra-
tribus ſuis partes, minoribus atque
16 maioribus: * exceptis maribus ab
D annis tribus & ſupra, cunctis qui
ingrediebãtur templum Domini,
& quid-

& quidquid per ſingulos dies con-
ducebat in miniſterio, atque obſer
uationibus iuxta diuiſiones ſuas,
* Sacerdotibus per familias, & Le- 17
uitis a vigeſimo anno & ſupra,
per ordines & turmas ſuas, * vni- 18
uerſæq. multitudini tam vxori-
bus, quàm liberis eorum vtriuſ-
que ſexus, fideliter cibi de his,
quæ ſanctificata fuerant, præbe-
bantur. * Sed & filiorum Aaron 19
per agros, & ſuburbana vrbium
ſingularum diſpoſiti erant viri, qui
partes diſtribuerent vniuerſo ſexui
maſculino de Sacerdotibus, & Le
uitis. * Fecit ergo Ezechias vni- 20
uerſa quæ diximus in omni Iuda:
operatusq. eſt bonum & rectum,
& verum coram Domino Deo ſuo
* in vniuerſa cultura miniſterij do 21
mus Domini, iuxta legem & ce-
remonias, volens requirere Deum
ſuum in toto corde ſuo: fecitq. &
proſperatus eſt.

CAP. XXXII.

4. Reg. 18. c. 13
Iſa. 36. a. 1
Eccl. 48. c. 20

POſt quæ & huiuſcemodi veri- 1
tatem, venit Sennacherib rex A
Aſſyriorum, & ingreſſus Iudam,
obſedit ciuitates munitas, volens
eas capere. * Quod cum vidiſ- 2
ſet Ezechias, veniſſe ſcilicet Sen-
nacherib, & totum belli impe-
tum verti contra Ieruſalem, * ini- 3
to cum principibus conſilio, vi-
riſq. fortiſſimis vt obturarent ca-
pita fontium, qui erant extra vr-
bem: & hoc omnium decernen-
te ſententia, * congregauit plu- 4
rimam multitudinem, & obtura-
uerunt cunctos fontes, & riuum,
qui fluebat in medio terræ, dicen-
tes: Ne veniant reges Aſſyriorum,
& inueniant aquarum abundan-
tiam. * Ædificauit quoque, agens 5
induſtriè, omnem murum, qui
fuerat diſſipatus, & extruxit tur-
res deſuper, & forinſecus alterum
murum: inſtaurauitq. Mello in
Ciuitate Dauid, & fecit vniuerſi
generis armaturam & clypeos:
* conſtituitq. principes bellato- 6
rum in exercitu: & conuocauit B
vniuerſos in platea portæ ciuita-
tis, ac locutus eſt ad cor eorum di-
cens: * Viriliter agite, & confor- 7
tamini: nolite timere, nec paue-
tis regem Aſſyriorum, & vniuer-
ſam multitudinem, quæ eſt cum
eo: multo enim plures nobiſcum
8 ſunt, quàm cum illo. * Cum illo
enim eſt brachium carneum: no-
biſcum Dominus Deus noſter, qui
auxiliator eſt noſter, pugnatq. pro
nobis. Confortatusq. eſt populus
huiuſcemodi verbis Ezechiæ regis
9 Iuda. * Quæ poſtquam geſta ſunt,
miſit Sennacherib rex Aſſyriorum
ſeruos ſuos in Ieruſalem (ipſe
enim cum vniuerſo exercitu obſi-
debat Lachis) ad Ezechiam regem
C Iuda, & ad omnem populum, qui
10 erat in vrbe, dicens: * Hæc dicit
Sennacherib rex Aſſyriorum: In
quo habentes fiduciam ſedetis ob-
11 ſeſſi in Ieruſalem? * Num Eze-
chias decipit vos, vt tradat mor-
ti in fame & ſiti, affirmans quòd
Dominus Deus veſter liberet vos
12 de manu regis Aſſyriorũ? * Num-
quid non iſte eſt Ezechias, qui de-
ſtruxit excelſa illius, & altaria,
& præcepit Iuda & Ieruſalem, di-
cens: Coram altari vno adorabi-
tis, & in ipſo comburetis incen-
13 ſum? * An ignoratis quæ ego fe-
cerim, & patres mei cunctis ter-
rarum populis? numquid præua-
luerunt dij gentium, omniumq.
terrarum liberare regionem ſuam
14 de manu mea? * Quis eſt de vni-
uerſis dijs gentium, quas vaſtaue-
rũt patres mei, qui potuerit erue-
re populum ſuum de manu mea,
vt poſſit etiam Deus veſter erue-
15 re vos de hac manu? * Non vos
D ergo decipiat Ezechias, nec vana
perſuaſione deludat, neque cre-
datis ei. Si enim nullus potuit
deus cunctarum gentium atque
regnorum liberare populum ſuum
de manu mea, & de manu patrum
meorum, conſequenter nec Deus
veſter poterit eruere vos de manu
16 mea. * Sed & alia multa locuti
ſunt ſerui eius contra Dominum
Deum, & contra Ezechiam ſer-
17 uum eius. * epiſtolas quoque
ſcripſit plenas blaſphemiæ in Do-
minum Deum Iſrael, & locutus
eſt aduerſus eum: Sicut dij gen-
tium ceterarum non potuerunt li-
berare populum ſuum de manu
mea, ſic & Deus Ezechiæ erue-
re non poterit populum ſuum de
18 manu iſta. * Inſuper & clamore
magno, lingua Iudaica contra
populum, qui ſedebat in mu-
ris Ieruſalem, perſonabat, vt
terreret eos, & caperet ciuita-
tem.

tem.* Locutuſq. eſt contra Deum 19
Ieruſalem, ſicut aduerſum deos E
populorum terræ, opera manuum
hominum. * Orauerunt igitur 20
Ezechias rex, & Iſaias filius Amos
prophetes, aduerſum hanc blaſ-
phemiam, ac vociferati ſunt vſque
‖Tob. 1. d. 21 in cælum. * ‖ Et miſit Dominus 21
angelum, qui percuſſit omnem
virum robuſtum, & bellatorem,
& principem exercitus regis Aſſy-
riorum: Reuerſuſq. eſt cum igno-
minia in terram ſuam. Cumq. in-
greſſus eſſet domum Dei ſui, filij
qui egreſſi fuerant de vtero eius,
interfecerunt cum gladio. * Sal- 22
uauitq. Dominus Ezechiam &
habitatores Ieruſalem de manu
Sennacherib regis Aſſyriorum,
& de manu omnium, & præſtitit
eis quietem per circuitum.* Mul- 23
ti etiam deferebant hoſtias, & ſa-
crificia Domino in Ieruſalem, &
munera Ezechiæ regi Iudæ: qui
exaltatus eſt poſt hæc coram cun- F
‖4. Reg. 20. a. 1 Iſai. 38. a. 1 ctis gentibus. * ‖ In diebus illis 24
ægrotauit Ezechias vſque ad mor-
tem, & orauit Dominum: exau-
diuitq. eum, & dedit ei ſignum.
* Sed non iuxta beneficia, quæ 25
acceperat, retribuit, quia eleua-
tum eſt cor eius: & facta eſt con-
tra eum ira, & contra Iudam &
Ieruſalem.* Humiliatuſq. eſt po- 26
ſtea eo quod exaltatum fuiſſet cor
eius, tam ipſe, quam habitatores
Ieruſalem: & idcirco non venit ſu-
per eos ira Domini in diebus Eze-
chiæ. * Fuit autem Ezechias di- 27
ues, & inclytus valde, & theſau-
ros ſibi plurimos congregauit ar-
genti & auri & lapidis pretioſi, a-
romatum, & armorum vniuerſi
generis, & vaſorum magni pretij.
* Apothecas quoque frumenti, vi- 28
ni, & olei, & præſepia omnium
iumentorum, caulaſq. pecorum,
* & vrbes ædificauit ſibi: habe- 29
bat quippe greges ouium, & ar-
mentorũ innumerabiles, eo quod
dediſſet ei Dominus ſubſtantiam
multã nimis. * Ipſe eſt Ezechias, 30
qui obturauit ſuperiorem fontem G
aquarum Gihon, & auertit eas
ſubter ad Occidentem Vrbis Da-
uid: in omnibus operibus ſuis fe-
cit proſpere quæ voluit. * Atta- 31
men in legatione principum Ba-
bylonis, qui miſſi fuerant ad eum,
vt interrogarent de portento, quod
acciderat ſuper terram, dereliquit
eum Deus vt tentaretur, & nota
fierent omnia, quæ erant in cor-
32 de eius. * Reliqua autem ſermo-
num Ezechiæ, & miſericordiarum
eius ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ
filij Amos prophetæ, & in libro
33 regum Iuda & Iſrael. * Dormi-
uitq. Ezechias cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum ſuper ſepulchra
filiorum Dauid: & celebrauit eius
exequias vniuerſus Iuda, & omnes
habitatores Ieruſalem: regnauitq.
Manaſſes filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

1 A DVodecim annorum erat Ma- 4. Reg. 21. a
naſſes cum regnare cœpiſſet, 2
& quinquaginta quinque annis re-
2 gnauit in Ieruſalem.* Fecit autem
malum coram Domino iuxta abo-
minationes gentium, quas ſub-
uertit Dominus coram filijs Iſ-
3 rael:* & conuerſus inſtaurauit ex-
celſa, quæ demolitus fuerat Eze-
chias pater eius: conſtruxitq. aras
Baalim, & fecit lucos, & adorauit
omnem militiam cæli, & coluit
4 eam. * Ædificauit quoque alta-
ria in domo Domini, de qua di-
xerat Dominus: ‖ In Ieruſalem ‖2. Reg. 7. b
erit nomen meum in æternum. 10
5 * Ædificauit autem ea cuncto e-
xercitui cæli in duobus atrijs do-
6 mus Domini. * Tranſireq. fecit
filios ſuos per ignem in Vallebe-
ennom: obſeruabat ſomnia, ſe-
ctabatur auguria, maleficis arti-
bus inſeruiebat, habebat ſecum
magos, & incantatores: multaq.
mala operatus eſt coram Domino
7 vt irritaret eum. * Sculptile quo-
B que, & conflatile ſignum poſuit
in domo Dei, ‖ de qua locutus eſt ‖3. Reg. 8.
Deus ad Dauid, & ad Salomonem b. 17
filium eius, dicens: In domo hac
& in Ieruſalem, quam elegi de
cunctis tribubus Iſrael, ponam
nomen meum in ſempiternum.
8 * Et moueri non faciam pedem
Iſrael de terra, quam tradidi pa-
tribus eorum: ita dumtaxat ſi cu-
ſtodierint facere quæ præcepi eis,
cunctamq. legem, & ceremonias,
atque iudicia per manum Moyſi.
9 * Igitur Manaſſes ſeduxit Iudam,
& habitatores Ieruſalem vt face-
rent malum ſuper omnes gentes,
quas ſubuerterat Dominus a facie
filio-

filiorum Iſrael.* Locutuſq eſt Do 10
minus ad eum,& ad populũ illius,
& attendere noluerunt. * Idcirco 11
ſuperinduxit eis principes exerci-
tus regis Aſſyriorum: ceperuntq.
Manaſſen,& vinctũ catenis,atque
compedibus duxerunt in Babylo-
nem. * Qui poſtquam coangusta- 12
tus eſt, orauit Dominum Deum
ſuum:& egit pœnitentiã valde co-
ram Deo patrum ſuorum.* Depre- 13
catuſq. eſt eum, & obſecrauit in- C
tẽte & exaudiuit orationem eius,
reduxitq. eum Ieruſalem in regnũ
ſuum,& cognouit Manaſſes quod
Dominus ipſe eſſet Deus. * Poſt 14
hæc ædificauit murum extra ciui-
tatem Dauid ad Occidentẽ Gihon
in conualle, ab introitu portæ pi-
ſciũ per circuitũ vſque ad Ophel,
& exaltauit illũ vehementer: con-
ſtituitq principes exercitus in cun
ctis ciuitatibus Iuda munitis: * & 15
abſtulit deos alienos, & ſimulacrũ
de domo Domini: aras quoque,
quas fecerat in monte domus Do-
mini, & in Ieruſalem, & proiecit
omnia extra vrbem. * Porro in- 16
ſtaurauit altare Domini,& immo-
lauit ſuper illud victimas, & paci-
fica,& laudem: præcepitq. Iudæ vt
ſeruiret Domino Deo Iſrael.* At- 17
tamen adhuc populus immolabat
in excelſis Domino Deo ſuo.* Re- 18
liqua autem geſtorum Manaſſe:&
obſecratio eius ad Deũ ſuum: ver-
ba quoque Videntium,qui loque-
bãtur ad eum in nomine Domini
Dei Iſrael, continentur in ſermo-
nibus regum Iſrael.* Oratio quo- 19
que eius & exauditio, & cuncta D
peccata, atque contemptus, loca
etiam, in quibus ædificauit excel-
ſa,& fecit lucos,& ſtatuas antequã
ageret pœnitentiam, ſcripta ſunt
in ſermonibus Hozai.* Dormiuit 20
ergo Manaſſes cum patribus ſuis,
& ſepelierũt eum in domo ſua: re-
gnauitq. pro eo filius eius Amon.
* Viginti duorũ annorũ erat Amon 21
cum regnare cœpiſſet, & duobus
annis regnauit in Ieruſalem.* Fe- 22
citq. malum in cõſpectu Domini,
ſicut fecerat Manaſſes pater eius:
& cũctis idolis, quæ Manaſſes fue-
rat fabricatus, immolauit atque
ſeruiuit.* Et non eſt reueritus fa- 23
ciem Domini, ſicut reueritus eſt
Manaſſes pater eius: & multo ma-
iora deliquit. * Cumq. coniuraſ- 24
ſent aduerſus eum ſerui ſui, inter-
25 fecerũt eum in domo ſua.* Porro
reliqua populi multitudo,cæſis ijs,
qui Amon percuſſerant, conſtituit
regem Ioſiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIIII.

1 OCto annorum erat Ioſias cum 4. Reg. 22. a. 1
A regnare cœpiſſet, & triginta
& vno anno regnauit in Ieruſalẽ.
2 *Fecitq. quod erat rectum in con-
ſpectu Domini, & ambulauit in
vijs Dauid patris ſui: non declina-
uit neque ad dexterã, neque ad ſi-
3 niſtram.* Octauo autem anno re-
gni ſui, cum adhuc eſſet puer, cœ-
pit quærere Deũ patris ſui Dauid:
& duodecimo anno poſtquam re-
gnare cœperat, mundauit Iudam
& Ieruſalem ab excelſis, & lucis,
4 ſimulacriſq. & ſculptilibus. * De-
ſtruxeruntq. corã eo aras Baalim:
& ſimulacra, quæ ſuperpoſita fue-
rant, demoliti ſunt: lucos etiam,
& ſculptilia ſuccidit atque cõmi-
nuit: & ſuper tumulos eorum, qui
eis immolare conſueuerant, frag-
5 menta diſperſit. * Oſſa præterea
B ſacerdotum combuſſit in altaribus
idolorum, mundauitq. Iudam &
6 Ieruſalem.* Sed & in vrbibus Ma-
naſſe, & Ephraim, & Simeon, vſ-
que Nephthali cuncta ſubuertit.
7 * Cumq. altaria diſſipaſſet, & lu-
cos,& ſculptilia cõtriuiſſet in fru-
ſta, cunctaq. delubra demolitus
eſſet de vniuerſa Terra Iſrael, re-
8 uerſus eſt in Ieruſalẽ. * Igitur an-
no octauodecimo regni ſui, mun-
data iam terra,& templo Domini,
miſit Saphan filiũ Eſeliæ, & Maa-
ſiam principem ciuitatis, & Ioha
filium Ioachaz a commentarijs, vt
inſtaurarent domum Domini Dei
9 ſui.* Qui venerũt ad Helciam Sa-
cerdotem magnũ: acceptamq. ab
eo pecuniam, quæ illata fuerat in
C domum Domini, & quam congre-
gauerant Leuitæ, & ianitores de
Manaſſe, & Ephraim, & vniuerſis
reliquijs Iſrael, ab omni quoque
Iuda, & Beniamin, & habitatori-
10 bus Ieruſalem, *tradiderũt in ma-
nibus eorum, qui præerant opera-
rijs in domo Domini vt inſtaura-
rent templum, & infirma quæque
11 ſarcirent. * At illi dederunt eam
artificibus, & cæmentarijs vt eme-
rent lapides de lapicidinis, & ligna

ad cõmiſſuras ædificij, & ad con-
tignationem domorum, quas de-
ſtruxerant reges Iuda. * Qui fide- 12
liter cuncta faciebant. Erant au-
tem præpoſiti operantium, Iahath
& Abdias de filijs Merari, Zacha-
rias & Moſollam de filijs Caath,
qui vrgebant opus: omnes Leui-
tæ ſcientes organis canere. * Su- 13
per eos vero, qui ad diuerſos vſus
onera portabant, erant ſcribæ, &
magiſtri de Leuitis ianitores.
* Cumq. efferent pecuniam, quæ 14
illata fuerat in templum Domini, D
reperit Helcias Sacerdos Librum
legis Domini per manum Moyſi.
* Et ait ad Saphan ſcribam: Li- 15
brum legis inueni in domo Domi-
ni: Et tradidit ei. * At ille intu- 16
lit volumen ad regem, & nuncia-
uit ei dicens: Omnia, quæ dediſti
in manu ſeruorum tuorum, ecce
complentur. * Argentum, quod 17
repertum eſt in domo Domini,
conflauerunt: datumq. eſt præfe-
ctis artificum, & diuerſa opera fa-
bricantium. * Præterea tradidit 18
mihi Helcias ſacerdos hunc librũ.
Quem cum rege præſente recitaſ-
ſet, * audiſſetq. ille verba legis, 19
ſcidit veſtimenta ſua: * & præce- 20
pit Helciæ, & Ahicam filio Sa-
phan, & Abdon filio Micha, Sa-
phan quoque ſcribæ, & Aſaæ ſer- E
no regis, dicens: * Ite, & orate 21
Dominum pro me, & pro reliquijs
Iſrael, & Iuda, ſuper vniuerſis ſer-
monibus Libri iſtius, qui repertus
eſt: magnus enim furor Domini
ſtillauit ſuper nos, eo quòd non
cuſtodierint patres noſtri verba
Domini vt facerent omnia, quæ
ſcripta ſunt in iſto volumine.
* Abijt ergo Helcias, & hi qui ſi- 22
mul a rege miſſi fuerant, ad Ol-
dam propheti dem, vxorem Sellum
filij Thecuath, filij Haſra cuſtodis
veſtium: quæ habitabat in Ieru-
ſalem in Secunda: & locuti ſunt
ei verba, quæ ſupra narrauimus.
* At illa reſpondit eis: Hæc dicit 23
Dominus Deus Iſrael: Dicite vi-
ro, qui miſit vos ad me: * Hæc 24
dicit Dominus: Ecce ego inducam
mala ſuper locum iſtum, & ſuper
habitatores eius, cunctaq. male-
dicta, quæ ſcripta ſunt in Libro
hoc, quem legerunt coram rege
Iuda. * Quia dereliquerunt me, 25
& ſacrificauerunt dijs alienis, vt F
me ad iracundiam prouocarent in
cunctis operibus manuum ſuarũ,
idcirco ſtillabit furor meus ſuper
locum iſtum, & non extinguetur.
26 * Ad regem autem Iuda, qui mi-
ſit vos pro Domino deprecando,
ſic loquimini: Hæc dicit Domi-
nus Deus Iſrael: Quoniam audiſti
27 verba voluminis, * atque emolli-
tum eſt cor tuum, & humiliatus
es in conſpectu Dei ſuper his, quæ
dicta ſunt contra locum hunc, &
habitatores Ieruſalem, reueritusq.
faciem meam, ſcidiſti veſtimenta
tua, & fleuiſti coram me: ego
quoque exaudiui te, dicit Domi-
28 nus. * Iam enim colligam te ad
patres tuos, & inferetis in ſepul-
chrum tuum in pace: nec vide-
bunt oculi tui omne malum, quod
ego inducturus ſum ſuper locum
iſtum, & ſuper habitatores eius.
‖ Retulerunt itaque regi cuncta, ‖ 4. Reg. 23. a. 1
29 quæ dixerat. * At ille conuocatis
vniuerſis maioribus natu Iuda &
30 Ieruſalem, * aſcendit in domum
G Domini, vnàq. omnes viri Iuda &
habitatores Ieruſalem, Sacerdo-
tes & Leuitæ, & cunctus populus
a minimo vſque ad maximum.
Quibus audientibus in domo Do
mini, legit rex omnia verba volu-
31 minis: * & ſtans in tribunali ſuo,
percuſſit fœdus coram Domino
vt ambularet post eum, & cuſto-
diret præcepta, & teſtimonia, &
iuſtificationes eius in toto corde
ſuo, & in tota anima ſua, faceretq.
quæ ſcripta ſunt in volumine illo,
32 quod legerat. * Adiurauit quoque
ſuper hoc omnes, qui reperti fue-
rant in Ieruſalem, & Beniamin:
& fecerunt habitatores Ieruſalem
iuxta pactum Domini Dei patrum
33 ſuorum. * Abſtulit ergo Ioſias
cunctas abominationes de vniuer
ſis regionibus filiorum Iſrael: &
fecit omnes, qui reſidui erant in
Iſrael, ſeruire Domino Deo ſuo.
Cunctis diebus eius non receſſe-
rũt a Domino Deo patrũ ſuorum.

CAP. XXXV.

1 FEcit autem Ioſias in Ieruſalem 4. Reg. 23. c. 21
A Phaſe Domino, quod immo-
latum eſt quartadecima die men-
2 ſis primi: * & conſtituit Sacerdo-
tes in officijs ſuis, hortatusq. eſt
eos vt miniſtrarent in domo Do-

mini.

mini. * Leuitis quoque, ad quo- 3
rum eruditionem omnis Iſrael ſan
ctificabatur Domino, locutus eſt:
Ponite arcam in ſanctuario tem-
pli, quod ædificauit Salomon filius
Dauid rex Iſrael, nequaquã enim
eam vltra portabitis: nunc autem
miniſtrate Domino Deo veſtro, &
populo eius Iſrael. * Et præparate 4
vos per domos, & cognationes
veſtras in diuiſionibus ſingulo-
rum, ſicut præcepit Dauid rex Iſ-
rael, & deſcripſit Salomon filius
eius. * Et miniſtrate in ſanctua- 5
rio per familias turmasq. Leuiti-
cas, * & ſanctificati immolate Pha- 6
ſe: fratres etiam veſtros, vt poſ-
ſint iuxta verba, quæ locutus eſt
Dominus in manu Moyſi facere,
præparate. * Dedit præterea Io- 7
ſias omni populo, qui ibi fuerat
inuentus in ſollemnitate Phaſe,
agnos & hœdos de gregibus, & re-
liqui pecoris triginta millia, boum
quoque tria millia. hæc de regis
vniuerſa ſubſtantia. * Duces quo- 8
que eius, ſponte quod vouerant,
obtulerunt, tam populo, quàm Sa-
cerdotibus & Leuitis. Porro Hel-
cias, & Zacharias, & Iahiel prin- B
cipes domus Domini, dederunt
ſacerdotibus ad faciendum Phaſe
pecora commixtim duo millia ſex-
centa, & boues trecentos. * Cho- 9
nenias autem, & Semeias, etiam
Nathanael fratres eius, necnon
Haſabias, & Iehiel, & Iozabad
principes Leuitarum, dederunt ce-
teris Leuitis ad celebrandum Pha-
ſe quinque millia pecorum, & bo-
ues quingentos. * Præparatumq. 10
eſt miniſterium, & ſteterunt Sa-
cerdotes in officio ſuo: Leuitæ
quoque in turmis, iuxta regis im-
perium. * Et immolatum eſt Pha- 11
ſe: aſperſeruntq. Sacerdotes ma-
nu ſua ſanguinem, & Leuitæ de-
traxerunt pelles holocauſtorum:
* & ſeparauerunt ea vt darent per 12
domos & familias ſingulorum, &
offerrentur Domino, ſicut ſcrip-
tum eſt in Libro Moyſi: de bobus
quoque fecerunt ſimiliter. * Et 13
aſſauerunt Phaſe ſuper ignem, iux-
ta quod in lege ſcriptum eſt: pa-
cificas vero hoſtias coxerunt in le-
betibus, & cacabis, & ollis, & fe-
ſtinato diſtribuerunt vniuerſæ ple-
bi: * ſibi autem, & Sacerdotibus 14
poſtea parauerunt; nam in obla-
tione holocauſtorum & adipum
vſque ad noctem Sacerdotes fue-
runt occupati: vnde Leuitæ ſibi,
C & Sacerdotibus filijs Aaron para-
15 uerunt nouiſſimis. * Porro canto-
res filij Aſaph ſtabant in ordine
ſuo, iuxta præceptum Dauid, &
Aſaph, & Heman, & Idithun pro-
phetarum regis: Ianitores vero
per portas ſingulas obſeruabant,
ita vt nec puncto quidem diſce-
derent a miniſterio: quam ob rem
& fratres eorum Leuitæ parane-
16 runt eis cibos. * Omnis igitur cul-
tura Domini rite completa eſt in
die illa vt facerent Phaſe, & of-
ferrent holocauſta ſuper altare Do
mini, iuxta præceptum regis Io-
17 ſiæ. * Feceruntq. filij Iſrael, qui
reperti fuerant ibi, Phaſe in tem-
pore illo, & ſollemnitatem azy-
18 morum ſeptem diebus. * Non fuit
Phaſe ſimile huic in Iſrael a die-
bus Samuelis prophetæ: ſed nec
quiſquam de cũctis regibus Iſrael
fecit Phaſe ſicut Ioſias, Sacerdoti-
bus, & Leuitis, & omni Iudæ, &
Iſrael qui repertus fuerat, & habi-
19 tantibus in Ieruſalem. * Octauo-
decimo anno regni Ioſiæ hoc Pha-
20 ſe celebratum eſt. * ‖ Poſtquam ‖ 4.Reg.23.
inſtaurauerat Ioſias templũ, aſcen- f.29
dit Nechao rex Ægypti ad pugnan
dum in Charcamis iuxta Euphra-
ten: & proceſſit in occurſum eius
21 Ioſias. * At ille, miſſis ad eum
D nuncijs, ait: Quid mihi & tibi eſt
rex Iuda? non aduerſum te hodie
venio, ſed contra aliam pugno do-
mum, ad quam me Deus feſtina-
tò ire præcepit: deſine aduerſum
Deum facere, qui mecum eſt, ne
22 interficiat te. * Noluit Ioſias reuer-
ti, ſed præparauit contra eum bel-
lum, nec acquieuit ſermonibus
Nechao ex ore Dei: ‖ verum per- ‖ Zach. 12.
rexit vt dimicaret in campo Ma- d.11
23 geddo. * Ibiq. vulneratus a ſagit-
tarijs, dixit pueris ſuis: Educite
me de prælio, quia oppido vulne-
24 ratus ſum. * Qui tranſtulerunt
eum de curru in alterum currum,
qui ſequebatur eum more regio,
& aſportauerunt eum in Ieruſalẽ,
mortuusq. eſt, & ſepultus in mau-
ſoleo patrum ſuorum: & vniuer-
ſus Iuda & Ieruſalem luxerunt
25 eum. * Ieremias maxime: cuius
omnes cantores atque cantatrices,
vſque in præſentem diem lamen-

tationes ſuper Ioſiam replicant, &
quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce
ſcriptum fertur in lamentationi-
bus. * Reliqua autem ſermonum 26
Ioſiæ & miſericordiarum eius; quę
lege præcepta ſunt Domini: * o- 27
pera quoque illius prima & nouiſ-
ſima, ſcripta ſunt in Libro regum
Iuda & Iſrael.

CAP. XXXVI.

4. Reg. 23. f. 30 TVlit ergo populus terræ Ioa- 1
chaz filium Ioſiæ, & conſti- A
tuit regem pro patre ſuo in Ieruſa-
lem. * Vigintitrium annorũ erat 2
Ioachaz, cum regnare cœpiſſet, &
tribus menſibus regnauit in Ieru-
ſalem. * Amouit autem eum rex 3
Ægypti cum veniſſet in Ieruſalẽ,
& condemnauit terram centum
talentis argenti, & talento auri.
‖ Matt. 1. b. 14 * Cõſtituitq. pro eo regem,‖ Elia- 4
kim fratrem eius, ſuper Iudam &
Ieruſalem: & vertit nomen eius
Ioakim: ipſum vero Ioachaz tu-
lit ſecum, & abduxit in Ægyptum.
* Vigintiquinque annorum erat 5
Ioakim cum regnare cœpiſſet, &
vndecim annis regnauit in Ieruſa-
lem: fecitq. malum coram Domi-
no Deo ſuo. * Contra hunc aſcen 6
dit Nabuchodonoſor rex Chal- B
dæorum, & vinctum catenis duxit
in Babylonem. * Ad quam & va- 7
ſa Domini tranſtulit, & poſuit ea
in templo ſuo. * Reliqua autem 8
verborum Ioakim, & abomina-
tionum eius, quas operatus eſt, &
quæ inuenta ſunt in eo, continen-
tur in Libro regum Iuda & Iſrael.
Regnauit autem Ioachin filius e-
ius pro eo. * Octo annorum erat 9
Ioachin cum regnare cœpiſſet, &
tribus menſibus, ac decem diebus
regnauit in Ieruſalem, fecitq. ma-
lũ in conſpectu Domini. * Cumq. 10
anni circulus volueretur, miſit Na-
buchodonoſor rex, qui adduxerũt
eum in Babylonem, aſportatis ſi-
mul pretioſiſſimis vaſis domus Do
‖ 4. Reg. 24. d. 15 mini: ‖ Regem vero conſtituit Se-
deciam patruum eius ſuper Iudam
Ier. 37. a. 1 & Ieruſalem. * Viginti & vnius 11
anni erat Sedecias cum regnare
cœpiſſet, & vndecim annis regna-
uit in Ieruſalem. * Fecitq. malum 12
in oculis Domini Dei ſui, nec eru- C
buit faciem Ieremiæ prophetæ, lo-
quentis ad ſe ex ore Domini. * A 13
rege quoque Nabuchodonoſor re-
ceſſit, qui adiurauerat eum per
Deum: & indurauit ceruicem ſuã
& cor vt non reuerteretur ad Do-
14 minum Deum Iſrael. * Sed &
vniuerſi principes ſacerdotum,
& populus, præuaricati ſunt ini-
que iuxta vniuerſas abominatio-
nes Gentium, & polluerunt do-
mum Domini, quam ſanctifica-
15 uerat ſibi in Ieruſalem. * Mitte-
bat autem Dominus Deus patrum
ſuorum ad illos per manum nun-
ciorum ſuorum de nocte conſur-
gens, & quotidie commonens: eo
quòd parceret populo & habita-
16 culo ſuo. * At illi ſubſannabant
nuncios Dei, & paruipendebant
ſermones eius, illudebantq. pro-
phetis, donec aſcenderet furor Do
mini in populum eius, & eſſet nul
17 la curatio. * Adduxit enim ſuper
eos regem Chaldæorum, & inter-
fecit iuuenes eorum gladio in do-
mo ſanctuarij ſui, non eſt miſer-
tus adoleſcentis, & virginis, & ſe-
nis, nec decrepiti quidem, ſed om
18 nes tradidit in manibus eius. * Vni-
D uerſaq. vaſa domus Domini tam
maiora, quàm minora, & theſau-
ros templi, & regis, & principum
19 tranſtulit in Babylonem. * Incen-
derunt hoſtes domum Dei, deſtru-
xeruntq. murum Ieruſalem, vni-
uerſas turres combuſſerunt, &
quidquid pretioſum fuerat, demo-
20 liti ſunt. * Siquis euaſerat gladiũ,
ductus in Babylonem ſeruiuit re-
gi & filijs eius, donec imperaret
21 rex Perſarum, * & compleretur
ſermo Domini ex ore Ieremiæ, &
celebraret terra ſabbata ſua: cun-
ctis enim diebus deſolationis egit
ſabbatum vſque dum compleren-
22 tur ſeptuaginta anni. * ‖ Anno au- ‖ Ier. 25. c. 12
tem primo Cyri regis Perſarum ad & 29. c. 11
explendum ſermonem Domini, 1. Eſd. 1. a. 1
quem locutus fuerat per os Iere- & 6. a. 3
miæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum
Cyri regis Perſarũ: qui iuſſit præ-
dicari in vniuerſo regno ſuo, etiã
23 per ſcripturam, dicens: * Hæc di-
cit Cyrus rex Perſarum: Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus
Deus cæli, & ipſe præcepit mihi
vt ædificarem ei domum in Ieru-
ſalem, quæ eſt in Iudæa: quis ex
vobis eſt in omni populo eius? ſit
Dominus Deus ſuus cum eo, &
aſcendat.

LIBER

LIBER PRIMVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

Ier.25.c.12 & 29.c.10 2.Par.36.d.22

IN anno pri- 1
mo Cyri re- A
gis Perſarum
vt compleretur
tur verbũ Do
mini ex ore
Ieremiæ, ſu-
ſcitauit Do-
minus ſpiritum Cyri regis Perſa-
rum: & traduxit vocem in omni
regno ſuo, etiam per ſcripturam,
dicens: * Hæc dicit Cyrus rex Per- 2
ſarum: Omnia regna terræ dedit B
mihi Dominus Deus cæli, & ipſe
præcepit mihi vt ædificarem ei do
mum in Ieruſalem, quæ eſt in Iu-
dæa. * Quis eſt in vobis de vni- 3
uerſo populo eius? Sit Deus illius
cum ipſo. Aſcendat in Ieruſalem,
quæ eſt in Iudæa, & ædificet do-
mum Domini Dei Iſrael, ipſe eſt
Deus qui eſt in Ieruſalem. * Et 4
omnes reliqui in cunctis locis vbi-
cumque habitant, adiuuent eum
viri de loco ſuo argento & auro,
& ſubſtantia, & pecoribus, excep-
to quod voluntarie offerunt tem-
plo Dei, quod eſt in Ieruſalem.
* Et ſurrexerunt principes patrum 5
de Iuda, & Beniamin, & Sacerdo- C
tes, & Leuitæ, & omnis, cuius
Deus ſuſcitauit ſpiritum, vt aſcen-
derent ad ædificandum templum
Domini, quod erat in Ieruſalem.
* Vniuerſiq; qui erant in circuitu, 6
adiuuerunt manus eorum in vaſis
argenteis & aureis, in ſubſtantia
& iumentis, in ſupellectili, excep-
tis his, quæ ſponte obtulerãt. * Rex 7
quoque Cyrus protulit vaſa tem-
pli Domini, quæ tulerat Nabu-
chodonoſor de Ieruſalem, & po-
ſuerat ea in templo Dei ſui. * Pro- 8
tulit autem ea Cyrus rex Perſarum D
per manum Mithridatis filij Ga-
zabar, & adnumerauit ea Saſſa-
baſar principi Iudæ. * Et hic eſt 9
numerus eorum: Phialæ aureæ tri-
ginta, phialæ argenteæ mille, cul-
tri vigintinouem, ſcyphi aurei tri-
10 ginta, * ſcyphi argentei ſecundi
quadringenti decẽ: vaſa alia mille.
11 * Omnia vaſa aurea & argentea
quinque millia quadringenta:
vniuerſa tulit Saſſabaſar cum his,
qui aſcendebãt de tranſmigratio-
ne Babylonis in Ieruſalem.

CAP. II.

1 HI ſunt autem prouinciæ filij, 2.Eſdr.7.b.
A qui aſcenderunt de captiui- 6
tate, quam tranſtulerat Nabucho-
donoſor rex Babylonis in Babylo-
nem, & reuerſi ſunt in Ieruſalem
& Iudam, vnuſquiſque in ciuita-
2 tem ſuam. * Qui venerunt cum
Zorobabel, Ioſue, Nehemia, Sa-
raia, Rahelaia, Mardochai, Bel-
ſan, Meſphar, Beguai, Rehum,
Baana. Numerus virorum populi
3 Iſrael: * Filij Pharos duo millia cen
4 tum ſeptuagintaduo. * Filij Sepha-
5 tia, trecenti ſeptuagintaduo. * Fi-
lij Area, ſeptingenti ſeptuaginta-
6 quinque. * Filij Phahath Moab,
filiorum Ioſue: Ioab duo millia
7 octingẽti duodecim. * Filij Ælam
mille ducenti quinquagintaquat-
8 tuor. * Filij Zethua, nongẽti qua-
9 dragintaquinque. * Filij Zachai,
10 ſeptingenti ſexaginta. * Filij Ba-
11 ni, ſexcenti quadragintaduo. * Fi-
12 lij Bebai, ſexcenti vigintitres. * Fi-
lij Azgad, mille ducenti viginti
13 duo. * Filij Adonicam, ſexcenti
14 ſexagintaſex. * Filij Beguai, duo
15 millia quinquagintaſex. * Filij
Adin, quadringenti quinquagin-
16 taquattuor. * Filij Ather, qui erant
17 ex Ezechia, nonagintaocto. * Filij
18 Beſai, trecenti vigintitres. * Filij
19 Iora, centum duodecim. * Filij
20 Haſum, ducenti vigintitres. * Filij
21 Gebbar, nonagintaquinque. * Fi-
B lij Bethlehem, centum vigintitres.
22 * Viri Netupha, quinquagintaſex.
23 * Viri Anathoth, centum viginti-
24 octo. * Filij Azmaueth, quadragin-

 taduo.

taduo. * Filij Cariathiarim, Ce- 25
phira, & Beroth, ſeptingenti qua-
dragintatres. * Filij Rama & Ga- 26
baa, ſexcenti vigintiunus. * Viri 27
Machmas, centū vigintiduo.* Viri 28
Bethel & Hai, ducenti vigintitres.
* Filij Nebo, quinquagintaduo. 29
* Filij Megbis, centum quinqua- 30
gintaſex. * Filij Ælam alterius, 31
mille ducenti quinquagintaquat-
tuor. * Filij Harim, trecenti vigin 32
ti. * Filij Lod Hadid, & Ono, ſe- 33
ptingenti vigintiquinque. * Filij 34
Iericho, trecenti quadragintaquin
que. * Filij Senaa, tria millia ſex- 35
centi triginta. * Sacerdotes: Filij 36
Iadaia in domo Ioſue, nongenti
ſeptuagintatres. * Filij Emmer, 37
mille quinquagintaduo. * Filij 38
Pheshur, mille ducenti quadragin
ta ſeptem. * Filij Harim, mille de- 39
cem & ſeptem. * Leuitæ: Filij Io- 40
ſue & Cedmihel filiorum Oduię
ſeptuagintaquattuor. * Cantores: 41
Filij Aſaph, centum vigintiocto.
* Filij Ianitorum: filij Sellum, fi- 42
lij Ater, filij Telmon, filij Accub,
filij Hatita, filij Sobai: vniuerſi C
centum trigintanouem. * Nathi- 43
næi: filij Siha, filij Haſupha, filij
Tabbaoth, * filij Ceros, filij Siaa, 44
filij Phadon, * filij Lebana, filij 45
Hagaba, filij Accub, * filij Hagab, 46
filij Semlai, filij Hanā, * filij Gad- 47
del, filij Gaher, filij Raaia, * filij 48
Raſin, filij Necoda, filij Gazam, * fi- 49
lij Aza, filij Phaſea, filij Beſee, * fi- 50
lij Aſena, filij Munim, filij Nephu-
ſim, * filij Bacbuc, filij Hacupha, 51
filij Harhur, * filij Beſluth, filij 52
Mahida, filij Harſa, * filij Bercos, 53
filij Siſara, filij Thema, * filij Naſia, 54
filij Hatipha, * filij ſeruorum Salo- 55
monis, filij Sotai, filij Sophereth,
filij Pharuda, * filij Iala, filij Der- 56
con, filij Geddel, * filij Saphatia, 57
filij Hatil, filij Phochereth, qui
erant de Aſebaim, filij Ami. * om- 58
nes Nathinæi, & filij ſeruorum Sa-
lomonis, trecenti nonagintaduo.
* Et hi qui aſcenderunt de Thel- 59
mala, Thelharſa, Cherub, & Adon,
& Emer: & non potuerunt indi-
care domum patrum ſuorū & ſe-
men ſuum, vtrum ex Iſrael eſſent.
* Filij Dalaia, filij Tobia, & filij 60
Necoda, ſexcēti quinquagintaduo.
* Et de filijs Sacerdotum: Filij Ho- 61
bia, filij Accos, filij Berzellai, qui
accepit de filiabus Berzellai Ga- D
laaditis, vxorem, & vocatus eſt no-
62 mine eorum: * hi quæſierūt ſcrip-
turam genealogiæ ſuæ, & non in-
uenerunt, & eiecti ſunt de ſacer-
63 dotio. * Et dixit Atherſatha eis vt
non comederēt de Sancto ſancto-
rum, donec ſurgeret ſacerdos do-
64 ctus atque perfectus. * Omnis mul
titudo quaſi vnus, quadragintaduo
65 millia trecenti ſexaginta: * excep-
tis ſeruis eorum, & ancillis, qui
erant ſeptem millia trecenti trigin
taſeptem: & in ipſis cantores, at-
66 que cantatrices ducenti. * Equi
eorum ſeptingenti trigintaſex, mu
li eorum, ducēti quadragintaquin-
67 que, * cameli eorum, quadringen-
ti trigintaquinque, aſini eorum,
68 ſex millia ſeptingenti viginti. * Et
de principibus patrum, cum ingre-
derentur templum Domini, quod
eſt in Ieruſalem, ſponte obtule-
runt in domū Dei ad extruendam
69 eam in loco ſuo, * Secundum vi-
res ſuas dederunt impenſas operis,
auri ſolidos ſexaginta millia &
mille, argenti mnas quinque mil-
lia, & veſtes ſacerdotales centum.
70 * Habitauerunt ergo Sacerdotes,
& Leuitæ, & de populo, & canto-
res, & ianitores, & Nathinæi in
vrbibus ſuis, vniuerſuſq. Iſrael
in ciuitatibus ſuis.

CAP. III.

1 IAmq venerat menſis ſeptimus,
A & erant filij Iſrael in ciuitati-
bus ſuis: congregatus eſt ergo po-
pulus quaſi vir vnus in Ieruſalem.
2 * Et ſurrexit Ioſue filius Ioſedec,
& fratres eius ſacerdotes, & Zoro-
babel filius Salathiel, & fratres e-
ius, & ædificauerunt altare Dei Iſ-
rael vt offerrent in eo holocauto-
mata, ſicut ſcriptum eſt in lege
3 Moyſi viri Dei: * Collocauerunt
autem altare Dei ſuper baſes ſuas
deterrētibus eos per circuitum po-
pulis terrarum, & obtulerunt ſuper
illud holocauſtum Domino mane
4 & veſpere: * Feceruntq. ſollemni-
tatem tabernaculorū, ſicut ſcriptū
eſt, & holocauſtum diebus ſingulis
per ordinem ſecundum præceptum
5 opus diei in die ſuo. * Et poſt hæc
B holocauſtum iuge, tam in Calen-
dis quàm in vniuerſis ſollemnita-
tibus Domini, quæ erant conſecra-
tæ, & in omnibus in quibus vltro
eſſe-

offerebatur munus Domino. * A 6
primo die menſis ſeptimi cœpe-
runt offerre holocauſtum Domi-
no: porro templum Dei nondum
fundatum erat. * Dederunt au- 7
tem pecunias latomis & cæmen-
tarijs: cibum quoque, & potum,
& oleum Sidonijs, Tyrijsq. vt de-
ferrent ligna cedrina de Libano ad
mare Ioppe, iuxta quod præcepe-
rat Cyrus rex Perſarum eis. * An- 8
no autem ſecundo aduentus eo-
rum ad templum Dei in Ieruſalē C
menſe ſecundo, cœperunt Zoro-
babel filius Salathiel, & Ioſue
filius Ioſedec, & reliqui de fratri-
bus eorum Sacerdotes, & Leuitæ,
& omnes qui venerant de captiui-
tate in Ieruſalem, & conſtituerunt
Leuitas a viginti annis & ſupra,
vt vrgerent opus Domini. * Ste- 9
titq. Ioſue & filij eius, & fratres
eius, Cedmihel, & filij eius, & fi-
lij Iuda, quaſi vir vnus, vt inſta-
rent ſuper eos qui faciebant opus
in templo Dei: filij Henadad, &
filij eorum, & fratres eorum Le-
uitæ. * Fundato igitur a cæmen- 10
tarijs templo Domini, ſteterunt
ſacerdotes in ornatu ſuo cum tu-
bis: & Leuitæ filij Aſaph in cym-
balis, vt laudarent Deum per
manus Dauid regis Iſrael. * Et 11
concinebant in hymnis, & con-
feſſione Domino: Quoniam be- D
nus, quoniam in æternum miſe-
ricordia eius ſuper Iſrael. Omnis
quoque populus vociferabatur
clamore magno in laudando Do-
minum, eo quod fundatum eſſet
templum Domini. * plurimi etiā 12
de Sacerdotibus & Leuitis, & prin
cipes patrum, & ſeniores, qui vi-
derant templum prius cum funda-
tum eſſet, & hoc templum in ocu-
lis eorum, flebant voce magna:
& multi vociferantes in lætitia, e-
leuabant vocem. * Nec poterat 13
quiſquam agnoſcere vocem cla-
moris lætantium, & vocem fletus
populi: commixtim enim popu-
lus vociferabatur clamore magno,
& vox audiebatur procul.

CAP. IIII.

AVdierunt autem hoſtes Iudæ, 1
& Beniamin, quia filij cap- A
tiuitatis ædificarent templum Do-
mino Deo Iſrael: * & accedentes 2
ad Zorobabel, & ad principes pa-
trum dixerunt eis: Ædificemus
vobiſcum, quia ita vt vos, quæri-
mus Deum veſtrum: ecce nos im-
molauimus victimas a diebus A-
ſor Haddan regis Aſſur, qui ad-
8 duxit nos huc. * Et dixit eis Zo-
robabel, & Ioſue, & reliqui prin-
cipes patrum Iſrael: Non eſt vo-
bis & nobis vt ædificemus domū
Deo noſtro, ſed nosipſi ſoli ædifi-
cabimus Domino Deo noſtro, ſi-
cut præcepit nobis Cyrus rex Per-
4 ſarum. * Factum eſt igitur vt po-
pulus terræ impediret manus po-
puli Iudæ, & turbaret eos in ædi-
5 ficando. * Conduxerunt autem
aduerſus eos conſiliatores, vt de-
ſtruerent conſilium eorum omni-
bus diebus Cyri regis Perſarum,
& vſque ad regnum Darij regis
6 Perſarum. * In regno autem Aſ-
ſueri, in principio regni eius, ſcri-
pſerunt accuſationem aduerſus
habitatores Iudæ & Ieruſalem.
7 * Et in diebus Artaxerxis ſcripſit
B Beſelam Mithridates, & Thabeel,
& reliqui, qui erant in conſilio
eorum, ad Artaxerxem regem
Perſarum: epiſtola autem accuſa-
tionis ſcripta erat Syriace, & lege-
8 batur ſermone Syro. * Reum Be-
elteem, & Samſai ſcriba ſcripſe-
runt epiſtolam vnam de Ieruſalē
Artaxerxi regi, huiuſcemodi:
9 * Reum Beelteem, & Samſai ſcri-
ba, & reliqui conſiliatores eorum,
Dinæi, & Apharſathachæi, Ter-
phalæi, Apharſæi, Erchuæi, Ba-
bylonij, Suſanechæi, Dieui, &
10 Ælamitæ, * & ceteri de Gentibus,
quas tranſtulit Aſenaphar magnus
& glorioſus: & habitare eas fecit
in ciuitatibus Samariæ, & in re-
liquis regionibus trans Flumen in
11 pace: (* Hoc eſt exemplar epiſto-
læ, quam miſerunt ad eum) Ar-
taxerxi regi, ſerui tui, viri qui
ſunt trans Fluuium, ſalutem di-
12 cunt. * Notum ſit regi, quia Iu-
dæi, qui aſcenderunt a te ad nos,
venerunt in Ieruſalem ciuitatem
rebellem & peſſimam, quam ædi-
ficant extruentes muros eius, &
13 parietes componentes. * Nunc
C igitur notum ſit regi, quia ſi ci-
uitas illa ædificata fuerit, & muri
eius inſtaurati, tributum, & vecti-
gal, & annuos reditus non dabunt,
& vſque ad reges hæc noxa perue-
niet.

niet. * Nos autem memores ſa- 14
lis, quod in palatio comedimus,
& quia læſiones regis videre nefas
ducimus, idcirco miſimus & nun-
ciauimus regi, * vt recenſeas in 15
libris hiſtoriarum patrum tuorũ,
& inuenies ſcriptum in commen-
tarijs: & ſcies quoniam vrbs illa,
vrbs rebellis eſt, & nocens regi-
bus & prouincijs, & bella conci-
tantur in ea ex diebus antiquis:
quam ob rem & ciuitas ipſa de-
ſtructa eſt. * Nunciamus nos re- 16
gi, quoniam ſi ciuitas illa ædifica-
ta fuerit, & muri ipſius inſtaura-
ti, poſſeſſionem trans Fluuium
non habebis. * Verbum miſit 17
rex ad Reum Beelteem, & Sam-
ſai ſcribam, & ad reliquos, qui e-
rant in conſilio eorum habitatores
Samariæ, & ceteris trans Fluuiũ,
ſalutem dicens & pacem. * Ac- 18
cuſatio, quam miſiſtis ad nos,
manifeſte lecta eſt coram me.
* & a me præceptum eſt: & recen- 19
ſuerunt, inueneruntq. quoniam D
ciuitas illa a diebus antiquis ad-
uerſum reges rebellat, & ſeditio-
nes, & prælia concitantur in ea:
* nam & reges fortiſſimi fuerunt 20
in Ieruſalem, qui & dominati ſunt
omni regioni, quæ trans Fluuium
eſt: tributum quoque & vectigal,
& reditus accipiebant. * Nunc er- 21
go audite ſententiam: Prohibea-
tis viros illos vt vrbs illa non ædifi-
cetur, donec ſi forte a me iuſſum
fuerit. * Videte ne negligenter hoc 22
impleatis, & paulatim creſcat ma-
lum contra reges. * Itaque exem- 23
plum edicti Artaxerxis regis le-
ctum eſt coram Reum Beelteem,
& Samſai ſcriba, & conſiliarijs
eorum: & abierunt feſtini in Ieru-
ſalem ad Iudæos, & prohibuerunt
eos in brachio & robore. * Tunc 24
intermiſſum eſt opus domus Do-
mini in Ieruſalem, & non fiebat
vſque ad annum ſecundum regni
Darij regis Perſarum.

CAP. V.

PRophetauerunt autem Aggæus 1
Propheta, & Zacharias filius A
Addo prophetantes ad Iudæos,
qui erant in Iudæa & Ieruſalem,
in nomine Dei Iſrael. * Tunc 2
ſurrexerunt Zorobabel filius Sala-
thiel, & Ioſue filius Ioſedec, &
cœperunt ædificare templum Dei
in Ieruſalem, & cum eis prophetæ
3 Dei adiuuantes eos. * In ipſo autẽ
tempore venit ad eos Thathanai,
qui erat dux trãs Flumen, & Sthar-
buzanai, & conſiliarij eorum:
ſicq. dixerunt eis: Quis dedit vo-
bis conſilium vt domum hanc ædi-
ficaretis, & muros eius inſtaura-
4 retis? * Ad quod reſpondimus eis,
quæ eſſent nomina hominum au-
5 ctorum ædificationis illius. * Ocu-
lus autem Dei eorum factus eſt
ſuper ſenes Iudæorum, & non po-
tuerunt inhibere eos. Placuitq. vt
res ad Darium referretur, & tunc
ſatisfacerent aduerſus accuſationẽ
6 illam. * Exemplar epiſtolæ, quam
B miſit Thathanai dux regionis trãs
Flumen, & Stharbuzanai, & cõ-
ſiliatores eius Arphaſachæi, qui
erant trans Flumen, ad Darium
7 regem. * Sermo, quem miſerant
ei, ſic ſcriptus erat: Dario regi
8 pax omnis. * Notum ſit regi, iſſe
nos ad Iudæam prouinciam, ad
domum Dei magni, quæ ædifi-
catur lapide impolito, & ligna
ponuntur in parietibus: opuſq.
illud diligenter extruitur, & cre-
9 ſcit in manibus eorum. * Interro-
gauimus ergo ſenes illos, & ita
diximus eis: Quis dedit vobis po-
teſtatem vt domum hanc ædifica-
retis, & muros hos inſtauraretis?
10 * Sed & nomina eorum quæſiui-
C mus ab eis, vt nunciaremus tibi:
ſcripſimuſq. nomina eorum viro-
rum, qui ſunt principes in eis.
11 * Huiuſcemodi autem ſermonem
reſponderunt nobis, dicentes: Nos
ſumus ſerui Dei cæli & terræ, &
ædificamus templum, quod erat
extructum ante hos annos mul-
tos, quodq. rex Iſrael magnus ædi-
12 ficauerat, & extruxerat. * Poſt-
quam autem ad iracundiam pro-
uocauerunt patres noſtri Deum
cæli, tradidit eos in manus Nabu-
chodonoſor regis Babylonis Chal-
dæi, domum quoque hanc de-
ſtruxit, & populum eius tranſtu-
13 lit in Babylonem. * Anno autem
primo Cyri regis Babylonis, Cy-
rus rex propoſuit edictum vt do-
14 mus Dei hæc ædificaretur. * Nam
D & vaſa templi Dei aurea & argen-
tea, quæ Nabuchodonoſor tulerat
de templo, quod erat in Ieruſa-
lem, & aſportauerat ea in templũ
Babylo-

Babylonis, protulit Cyrus rex de
templo Babylonis, & data ſunt
Saſſabaſar vocabulo, quem &
principem conſtituit, * dixitq. ei: 15
Hæc vaſa tolle, & vade, & pone ea
in templo, quod eſt in Ieruſalem,
& domus Dei ædificetur in loco
ſuo. * Tunc itaque Saſſabaſar il- 16
le venit & poſuit fundamenta
templi Dei in Ieruſalem, & ex eo
tempore vſque nunc ædificatur, &
necdum completum eſt. * Nunc 17
ergo, ſi videtur regi bonum, re-
cenſeat in bibliotheca regis, quæ
eſt in Babylone, vtrumnam a Cy-
ro rege iuſſum fuerit vt ædificare-
tur domus Dei in Ieruſalem, &
voluntatem regis ſuper hac re
mittat ad nos.

CAP. VI.

TVnc Darius rex præcepit: & 1
recenſuerunt in bibliotheca A
librorũ, qui erant repoſiti in Ba-
bylone, * & inuentum eſt in Ec- 2
batanis, quod eſt caſtrum in Me-
dena prouincia volumen vnum,
taliſq. ſcriptus erat in eo commen
tarius: * Anno primo Cyri regis: 3
Cyrus rex decreuit vt domus Dei
ædificaretur, quæ eſt in Ieruſalem,
in loco vbi immolent hoſtias, &
vt ponant fundamenta ſupportan-
tia altitudinem cubitorum ſexa-
ginta, & latitudinem cubitorum
ſexaginta, * ordines de lapidibus 4
impolitis tres, & ſic ordines de
lignis nouis: ſumptus autem de
domo regis dabuntur. * Sed & 5
vaſa templi Dei aurea & argentea,
quæ Nabuchodonoſor tulerat de
templo Ieruſalem, & attulerat ea
in Babylonem, reddantur, & re-
ferantur in templum in Ieruſalem
in locum ſuum, quæ & poſita
ſunt in templo Dei. * Nunc ergo 6
Thathanai dux regionis, quæ eſt
trans Flumen, Stharbuzanai, &
conſiliarij veſtri Apharſachæi, qui
eſtis trans Flumen, procul recedi-
te ab illis, * & dimittite fieri tem- 7
plum Dei illud a duce Iudæorum, B
& a ſenioribus eorum, vt domum
Dei illam ædificent in loco ſuo.
* Sed & a me præceptum eſt quid 8
oporteat fieri a presbyteris Iudæo-
rum illis vt ædificetur domus Dei,
ſcilicet vt de arca regis, id eſt, de
tributis, quæ dantur de regione

trans Flumen, ſtudioſe ſumptus
dentur viris illis ne impediatur
9 opus. * Quod ſi neceſſe fuerit, &
vitulos, & agnos, & hœdos in
holocauſtum Deo cæli, frumen-
tum, ſal, vinum, & oleum, ſe-
cundum ritum Sacerdotum, qui
ſunt in Ieruſalem, detur eis per
ſingulos dies, ne ſit in aliquo que-
10 rimonia. * Et offerant oblationes
Deo cæli, orentq. pro vita regis, &
11 filiorum eius. * A me ergo poſi-
tum eſt decretum: Vt omnis ho-
mo, qui hanc mutauerit iuſſionẽ,
tollatur lignum de domo ipſius, &
erigatur, & configatur in eo, do-
12 mus autẽ eius publicetur. * Deus
C autem, qui habitare fecit nomen
ſuum ibi, diſſipet omnia regna, &
populum qui extenderit manum
ſuam vt repugnet, & diſſipet do-
mum Dei illam, quæ eſt in Ieru-
ſalem. Ego Darius ſtatui decre-
tum, quod ſtudioſe impleri volo.
13 * Igitur Thathanai dux regionis
trans Flumen, & Stharbuzanai, &
conſiliarij eius, ſecundum quod
præceperat Darius rex, ſic diligen-
14 ter executi ſunt. * Seniores au-
tem Iudæorum ædificabant, &
proſperabantur iuxta prophetiam
Aggæi prophetæ, & Zachariæ filij
Addo: & ædificauerunt & con-
ſtruxerunt iubente Deo Iſrael, &
iubente Cyro, & Dario, & Arta-
15 xerxe regibus Perſarum: * & com-
pleuerunt domum Dei iſtam, vſ-
que ad diem tertium menſis Adar,
qui eſt annus ſextus regni Darij
16 regis. * Fecerunt autem filij Iſ-
rael Sacerdotes & Leuitæ, & reli-
qui filiorum tranſmigrationis, de-
dicationem Domus Dei in gau-
17 dio. * Et obtulerunt in dedicatio-
D nem domus Dei, vitulos centum,
arietes ducentos, agnos quadrin-
gentos, hircos caprarum pro pec-
cato totius Iſrael duodecim, iuxta
18 numerum tribuum Iſrael. * Et
ſtatuerunt Sacerdotes in ordinibus
ſuis, & Leuitas in vicibus ſuis ſu-
per opera Dei in Ieruſalem, ‖ ſicut ‖Num. 3. b.
19 ſcriptum eſt in libro Moyſi. * Fe- 6. & 8. b. 9
cerunt autem filij Iſrael tranſmi-
grationis, Paſcha, quartadecima
20 die menſis primi. * Purificati e-
nim fuerant Sacerdotes & Leuitæ
quaſi vnus: omnes mundi ad im-
molandum paſcha vniuerſis filijs
tranſmigrationis, & fratribus ſuis

Sacer-

Sacerdotibus, & ſibi. * Et come- 21
derunt filij Iſrael, qui reuerſi fue-
rant de tranſmigratione, & omnes
qui ſe ſeparauerant a coinquina-
tione Gentium terræ ad eos, vt
quærerent Dominum Deum Iſ-
rael. * Et fecerunt ſollemnitatem 22
azymorum ſeptem diebus in læti-
tia, quoniam lætificauerat eos
Dominus, & conuerterat cor re-
gis Aſſur ad eos, vt adiuuaret ma-
nus eorum in opere domus Do-
mini Dei Iſrael.

CAP. VII.

POſt hæc autem verba in regno 1
Artaxerxis regis Perſarum, A
Eſdras filius Saraiæ, filij Azariæ,
filij Helciæ, * filij Sellum, filij 2
Sadoc, filij Achitob, * filij Ama- 3
riæ, filij Azariæ, filij Maraioth,
* filij Zarabiæ, filij Ozi, filij Boc- 4
ci, * filij Abiſue, filij Phinees, fi- 5
lij Eleazar, filij Aaron ſacerdotis
ab initio. * Ipſe Eſdras aſcendit 6
de Babylone, & ipſe ſcriba velox
in lege Moyſi, quam Dominus
Deus dedit Iſrael: & dedit ei rex
ſecundum manum Domini Dei
eius ſuper eum, omnem petitio-
nem eius. * Et aſcenderunt de 7
filijs Iſrael, & de filijs Sacerdotũ,
& de filijs Leuitarum, & de can-
toribus, & de ianitoribus, & de
Nathinæis in Ieruſalem anno ſep-
timo Artaxerxis regis. * Et vene- 8
runt in Ieruſalem menſe quinto,
ipſe eſt annus ſeptimus regis.
* Quia in primo die menſis primi 9
cœpit aſcendere de Babylone, &
in primo die menſis quinti venit
in Ieruſalem, iuxta manum Dei
ſui bonam ſuper ſe. * Eſdras e- 10
nim parauit cor ſuum, vt inueſti-
garet legem Domini, & faceret &
doceret in Iſrael præceptum & iu-
dicium. * Hoc eſt autem exem- 11
plar epiſtolæ edicti, quod dedit B
rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti,
ſcribæ erudito in ſermonibus &
præceptis Domini, & ceremonijs
eius in Iſrael. * Artaxerxes rex 12
regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ le-
gis Dei cæli doctiſſimo, ſalutem.
* A me decretum eſt, vt cuicum- 13
que placuerit in regno meo de
populo Iſrael, & de Sacerdotibus
eius, & de Leuitis ire in Ieruſa-
lem, tecum vadat. * A facie 14
enim regis, & ſeptem conſiliato-
rum eius miſſus es, vt viſites Iu-
dæam & Ieruſalem in lege Dei tui,
15 quæ eſt in manu tua: * & vt feras
argentum & aurum quod rex, &
conſiliatores eius ſponte obtule-
runt Deo Iſrael, cuius in Ieruſa-
16 lem tabernaculum eſt. * Et om-
ne argentum & aurum quodcum-
que inueneris in vniuerſa prouin-
cia Babylonis, & populus offerre
voluerit, & de Sacerdotibus quæ
ſponte obtulerint domui Dei ſui,
17 quæ eſt in Ieruſalem, * libere ac-
C cipe, & ſtudioſe eme de hac pecu-
nia vitulos, arietes, agnos & ſa-
crificia & libamina eorum, & of-
fer ea ſuper altare templi Dei ve-
18 ſtri, quod eſt in Ieruſalem. * Sed
& ſi quid tibi, & fratribus tuis
placuerit de reliquo argento & au-
ro vt faciatis, iuxta voluntatem
19 Dei veſtri facite. * Vaſa quoque,
quæ dantur tibi in miniſterium
domus Dei tui, trade in conſpe-
20 ctu Dei in Ieruſalem. * Sed & ce-
tera, quibus opus fuerit in domũ
Dei tui, quantumcumque neceſſe
eſt vt expendas, dabitur de theſau-
21 ro, & de fiſco regis, * & a me
Ego Artaxerxes rex, ſtatui atque
decreui omnibus cuſtodibus arcæ
publicæ, qui ſunt trans Flumen,
vt quodcumque petierit a vobis
Eſdras ſacerdos, ſcriba legis Dei
22 cæli, abſque mora detis * vſque
ad argenti talenta centum, & vſ-
que ad frumenti coros centum, &
vſque ad vini batos centum, &
vſque ad batos olei centum, ſal
23 vero abſque menſura. * Omne,
D quod ad ritum Dei cæli pertinet,
tribuatur diligenter in domo Dei
cæli: ne forte iraſcatur contra re-
gnum regis, & filiorum eius.
24 * Vobis quoque notum facimus
de vniuerſis Sacerdotibus, & Le-
uitis, & cantoribus, & ianitori-
bus, Nathinæis, & miniſtris do-
mus Dei huius, vt vectigal, & tri-
butum, & annonas non habeatis
poteſtatem imponendi ſuper eos.
25 * Tu autem Eſdra ſecundum ſa-
pientiam Dei tui, quæ eſt in ma-
nu tua, conſtitue iudices & præſi-
des vt iudicent omni populo, qui
eſt trans Flumen, his videlicet qui
nouerunt legem Dei tui, ſed &
26 imperitos docete libere. * Et om-
nis qui non fecerit legem Dei tui,
& legem regis diligenter, iudiciũ
erit

erit de eo ſiue in mortem, ſiue in
exilium, ſiue in condemnationem
ſubſtantiæ eius, vel certe in car-
cerem. * Benedictus Dominus 27
Deus patrum noſtrorum, qui de-
dit hoc in corde regis vt glorifica-
ret domum Domini, quæ eſt in
Ieruſalem, * & in me inclinauit 28
miſericordiam ſuam coram rege
& conſiliatoribus eius, & vniuer-
ſis principibus regis potentibus:
& ego confortatus manu Domini
Dei mei, quæ erat in me, con-
gregaui de Iſrael principes qui a-
ſcenderent mecum.

CAP. VIII.

HI ſunt ergo principes fami- 1
liarum, & genealogia eo- A
rum, qui aſcenderunt mecum in
regno Artaxerxis regis de Babylo-
ne. * De filijs Phinees, Gerſom. 2
De filijs Ithamar, Daniel. De
filijs Dauid, Hattus. * De filijs 3
Secheniæ, filijs Pharos, Zacha-
rias: & cum eo numerati ſunt vi-
ri centum quinquaginta. * De 4
filijs Phahath Moab, Elioenai fi-
lius Zarehe, & cum eo ducenti vi-
ri. * De filijs Secheniæ, filius E- 5
zechiel, & cum eo trecenti viri.
* De filijs Adan, Abed filius Io- 6
nathan, & cum eo quinquaginta
viri. * De filijs Alam, Iſaias fi- 7
lius Athaliæ, & cum eo ſeptuagin-
ta viri. * De filijs Saphatiæ, Ze- 8
bedia filius Michael, & cum eo
octoginta viri. * De filijs Ioab, 9
Obedia filius Iahiel, & cum eo B
ducenti decem & octo viri. * De 10
filijs Selomith, filius Ioſphiæ, &
cum eo centum ſexaginta viri.
* De filijs Bebai, Zacharias filius 11
Bebai, & cum eo vigintiocto vi-
ri. * De filijs Azgad, Iohanan fi- 12
lius Eccetan, & cum eo centum
& decem viri. * De filijs Adoni- 13
cam, qui erant nouiſſimi: & hæc
nomina eorum: Elipheleth, & Ie-
hiel, & Samaias, & cum eis ſexa-
ginta viri. * De filijs Begui, Vthai 14
& Zachur, & cum eis ſeptuaginta
viri. * Congregaui autem eos ad 15
fluuium, qui decurrit ad Ahaua,
& manſimus ibi tribus diebus:
quæſiuiq. in populo & in ſacerdo-
tibus de filijs Leui, & non inueni
ibi. * Itaq. miſi Eliezer, & Ariel, 16
& Semeiam, & Elnathan, & Ia- C
rib, & alterum Elnathan, & Na-
than, & Zachariam, & Moſollam
principes: & Ioiarib, & Elnathan
17 ſapientes. * Et miſi eos ad Eddo,
qui eſt primus in Chaſphiæ loco,
& poſui in ore eorum verba, quæ
loquerentur ad Eddo, & fratres
eius Nathinæos in loco Chaſphiæ
vt adducerent nobis miniſtros do-
18 mus Dei noſtri. * Et adduxerunt
nobis per manum Dei noſtri bo-
nam ſuper nos, virum doctiſſimũ
de filijs Moholi filij Leui filij Iſ-
rael, & Sarabiam & filios eius &
19 fratres eius decem & octo, * &
D Haſabiam, & cum eo Iſaiam de
filijs Merari, fratreſq. eius, & fi-
20 lios eius viginti: * & de Nathi-
næis, quos dederat Dauid & prin-
cipes ad miniſteria Leuitarum,
Nathinæos ducentos viginti: om-
nes hi ſuis nominibus vocaban-
21 tur. * Et prædicaui ibi ieiunium
iuxta fluuium Ahaua vt affligere-
mur coram Domino Deo noſtro,
& peteremus ab eo viam rectam
nobis & filijs noſtris, vniuerſaq.
22 ſubſtantiæ noſtræ. * Erubui enim
petere a rege auxilium & equites,
qui defenderent nos ab inimico in
via: quia dixeramus regi: Manus
Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui
quærunt eum in bonitate: & im-
perium eius & fortitudo eius, &
furor ſuper omnes, qui dereliu-
23 quunt eum. * Ieiunauimus au-
E tem, & rogauimus Deum noſtrum
per hoc: & euenit nobis proſpe-
24 re. * Et ſeparaui de principibus
Sacerdotum duodecim, Sarabiam,
& Haſabiam, & cum eis de fra-
25 tribus eorum decem. * appendiq.
eis argentum & aurum, & vaſa
conſecrata domus Dei noſtri, quæ
obtulerat rex & conſiliatores eius,
& principes eius, vniuerſusq. Iſ-
rael eorum, qui inuenti fuerant:
26 * & appendi in manibus eorum
argenti talenta ſexcenta quinqua-
ginta, & vaſa argentea centum,
27 auri centum talenta: * & crateres
F aureos viginti, qui habebant ſo-
lidos millenos, & vaſa æris fulgen-
tis optimi duo, pulchra, vt aurũ.
28 * Et dixi eis: Vos ſancti Domini,
& vaſa ſancta, & argentum & au-
rum, quod ſponte oblatũ eſt Do-
mino Deo patrum noſtrorum:
29 * vigilate & cuſtodite, donec ap-
pendatis coram principibus Sa-
cerdo-

cerdotum, & Leuitarum, & duci-
bus familiarum Iſrael in Ieruſa-
lem, in theſaurum domus Domi-
ni. * Suſceperunt autem Sacerdo- 30
tes & Leuitæ pondus argenti, &
auri, & vaſorum vt deferrent Ie-
ruſalem in domum Dei noſtri.
* Promouimus ergo a flumine 31
Ahaua duodecimo die menſis pri-
mi vt pergeremus Ieruſalem: &
manus Dei noſtri fuit ſuper nos,
& liberauit nos de manu inimici
& inſidiatoris in via. * Et venimus 32
Ieruſalem, & manſimus ibi tribus
diebus. * Die autem quarta ap- 33
penſum eſt argentum, & aurum, G
& vaſa in domo Dei noſtri per
manum Meremoth filij Vriæ Sa-
cerdotis, & cum eo Eleazar filius
Phinees, cumq. eis Iozabed filius
Ioſue, & Noadaia filius Bennoi Le
uitæ, * iuxta numerum & pondus 34
omnium: deſcriptumq. eſt omne
pondus in tempore illo. * Sed & 35
qui venerant de captiuitate filij
tranſmigrationis, obtulerunt ho-
locautomata Deo Iſrael, vitulos
duodecim pro omni populo Iſ-
rael, arietes nonaginta ſex, agnos
ſeptuaginta ſeptem, hircos pro
peccato, duodecim: omnia in
holocauſtum Domino. * Dede- 36
runt autem edicta regis ſatrapis,
qui erant de conſpectu regis &
ducibus trans Flumen, & eleua-
uerunt populum & domum Dei.

CAP. IX.

POſtquam autem hæc completa 1
ſunt, acceſſerunt ad me prin- A
cipes, dicentes: Non eſt ſepara-
tus populus Iſrael, Sacerdotes &
Leuitæ a populis terrarum, & abo-
minationibus eorum Chananæi
videlicet, & Hethæi, & Pherezæi,
& Iebuſæi, & Ammonitarum, &
Moabitarum, & Ægyptiorum,
& Amorrhæorum: * tulerunt e- 2
nim de filiabus eorum ſibi & filijs
ſuis, & commiſcuerunt ſemen
ſanctum cum populis terrarum:
manus etiam principum & magi-
ſtratuum fuit in trãſgreſſione hac
prima. * Cumq. audiſſem ſermo- 3
nem iſtum, ſcidi pallium meum
& tunicam, & euelli capillos ca-
pitis mei & barbæ, & ſedi mœ-
rens. * Conuenerunt autem ad 4
me omnes, qui timebant verbum
Dei Iſrael, pro tranſgreſſione eo-
rum, qui de captiuitate venerant,
B & ego ſedebam triſtis vſque ad ſa-
5 crificium veſpertinum: * & in ſa-
crificio veſpertino ſurrexi de affli-
ctione mea, & ſciſſo pallio & tu-
nica, curuaui genua mea, & ex-
pandi manus meas ad Dominum
6 Deum meum, * & dixi: Deus
meus confundor & erubeſco leua-
re faciem meam ad te: quoniam
iniquitates noſtræ multiplicatæ
ſunt ſuper caput noſtrum, & de-
licta noſtra creuerunt vſque ad
7 cælum * a diebus patrum noſtro-
rum: ſed & nos ipſi peccauimus
grauiter vſque ad diem hanc, & in
iniquitatibus noſtris traditi ſumus
ipſi, & reges noſtri, & Sacerdotes
noſtri in manũ regũ terrarũ, & in
gladiũ, & in captiuitatem, & in ra-
pinã, & in confuſionẽ vultus, ſicut
8 & die hac. * Et nunc quaſi parum
& ad momentum facta eſt depre-
C catio noſtra apud Dominum Deũ
noſtrum, vt dimitterentur nobis
reliquiæ, & daretur nobis paxillus
in loco ſancto eius, & illuminaret
oculos noſtros Deus noſter, & da-
ret nobis vitam modicam in ſerui-
9 tute noſtra, * quia ſerui ſumus, &
in ſeruitute noſtra non dereliquit
nos Deus noſter, ſed inclinauit ſu-
per nos miſericordiam coram re-
ge Perſarum, vt daret nobis vitam,
& ſublimaret domum Dei noſtri,
& extrueret ſolitudines eius, &
daret nobis ſepem in Iuda & Ie-
10 ruſalem. * Et nunc quid dicemus
Deus noſter poſt hæc? quia dere-
11 liquimus mandata tua, * quæ præ-
cepiſti in manu ſeruorum tuorum
prophetarum, dicens: ‖ Terra, ‖Deu. 7. 2. 3
ad quam vos ingredimini vt poſſi-
deatis eam, terra immunda eſt
iuxta immunditiam populorum,
cæterarumq. terrarum, abomina-
tionibus eorum qui repleuerunt
eam ab ore vſque ad os in coin-
12 quinatione ſua. * Nunc ergo fi-
D lias veſtras ne detis filijs eorum,
& filias eorum ne accipiatis filijs
veſtris, & non quæratis pacem
eorum, & proſperitatem eorum
vſque in æternum: vt conforte-
mini, & comedatis quæ bona ſunt
terræ, & heredes habeatis filios
13 veſtros vſque in ſæculum. * Et
poſt omnia quæ venerunt ſuper
nos in operibus noſtris peſſimis,
& in delicto noſtro magno, quia

tu Deus noſter liberaſti nos de
iniquitate noſtra, & dediſti nobis
ſalutem ſicut eſt hodie, * vt non 14
conuerteremur, & irrita facere-
mus mandata tua, neque matri-
monia iungeremus cum populis
abominationum iſtarum. Num-
quid iratus es nobis vſque ad con-
ſummationem ne dimitteres no-
bis reliquias ad ſalutem? * Do- 15
mine Deus Iſrael iuſtus es tu:
quoniam derelicti ſumus, qui ſal-
uaremur ſicut die hac. Ecce co-
ram te ſumus in delicto noſtro,
non enim ſtari poteſt coram te
ſuper hoc.

CAP. X.

SIc ergo orante Eſdra, & im- 1
plorante eo, & flente, & iacen- A
te ante templum Dei, collectus eſt
ad eum de Iſrael cœtus grandis ni-
mis virorum & mulierum & pue-
rorum, & fleuit populus fletu
multo. * Et reſpondit Sechenias 2
filius Iehiel de filijs Ælam, &
dixit Eſdræ: Nos præuaricati ſu-
mus in Deum noſtrum, & duxi-
mus vxores alienigenas de populis
terræ: & nunc, ſi eſt pœnitentia
in Iſrael ſuper hoc, * percutiamus 3
fœdus cum Domino Deo noſtro,
vt proijciamus vniuerſas vxores,
& eos qui de his nati ſunt iuxta
voluntatem Domini, & eorum
qui timent præceptum Domini
Dei noſtri: ſecundum legem fiat.
* Surge, tuum eſt decernere, noſq. 4
erimus tecum: confortare, & fac.
* Surrexit ergo Eſdras, & adiura- 5
uit principes Sacerdotum & Leui-
tarum, & omnem Iſrael vt face-
rent ſecundum verbum hoc, &
iurauerunt. * Et ſurrexit Eſdras 6
ante domum Dei, & abijt ad cu-
biculum Iohanan filij Eliaſib, &
ingreſſus eſt illuc, panem non co-
medit, & aquam non bibit: luge-
bat enim tranſgreſſionem eorum,
qui venerant de captiuitate. * Et 7
miſſa eſt vox in Iuda & in Ieruſa- B
lem omnibus filijs tranſmigratio-
nis, vt congregarentur in Ieruſa-
lem: * & omnis qui non venerit 8
in tribus diebus iuxta conſilium
principum & ſeniorum, auferetur
vniuerſa ſubſtantia eius, & ipſe
abijcietur de cœtu tranſmigratio-
nis. * Conuenerunt igitur omnes 9
viri Iuda, & Beniamin in Ieruſa-
lem tribus diebus, ipſe eſt menſis
nonus, vigeſimo die menſis: &
ſedit omnis populus in platea do-
mus Dei, trementes pro peccato,
10 & pluuijs. * Et ſurrexit Eſdras
ſacerdos, & dixit ad eos: Vos trãſ-
greſſi eſtis, & duxiſtis vxores alie-
nigenas vt adderetis ſuper delictũ
11 Iſrael. * Et nunc date confeſſio-
nem Domino Deo patrum veſtro-
rum, & facite placitum eius, &
ſeparamini a populis terræ, & ab
12 vxoribus alienigenis. * Et reſpon-
dit vniuerſa multitudo, dixitq.
voce magna: Iuxta verbum tuum
13 ad nos, ſic fiat. * Verumtamen
quia populus multus eſt, & tem-
pus pluuiæ, & non ſuſtinemus ſta-
re foris, & opus non eſt diei vnius
vel duorum (vehementer quippe
14 peccauimus in ſermone iſto) * cõ-
ſtituantur principes in vniuerſa
multitudine: & omnes in ciuita-
tibus noſtris qui duxerunt vxores
C alienigenas veniant in temporibus
ſtatutis, & cum his ſeniores per
ciuitatem & ciuitatem, & iudices
eius donec auertatur ira Dei no-
ſtri a nobis ſuper peccato hoc.
15 * Igitur Ionathan filius Azahel, &
Iaaſia filius Thecue ſteterunt ſu-
per hoc, & Meſollam & Sebethai
16 Leuites adiuuerunt eos: * Fece-
runtq. ſic filij tranſmigrationis.
Et abierunt Eſdras Sacerdos, & vi-
ri principes familiarum in domos
patrum ſuorum, & omnes per no-
mina ſua, & ſederunt in die pri-
mo menſis decimi vt quærerent
17 rem. * Et conſummati ſunt om-
nes viri, qui duxerant vxores alie-
nigenas, vſque ad diẽ primã men-
18 ſis primi. * Et inuẽti ſunt de filijs
ſacerdotum qui duxerãt vxores a-
lienigenas. De filijs Ioſue filij Ioſe-
dec, & fratres eius, Maaſia, &
19 Eliezer, & Iarib, & Godolia. * Et
dederunt manus ſuas vt eijcerent
vxores ſuas, & pro delicto ſuo a-
20 rietem de ouibus offerrent. * Et
de filijs Emmer, Hanani, & Ze-
21 bedia. * Et de filijs Harim, Maa-
ſia, & Elia, & Semeia, & Iehiel,
22 & Ozias. * Et de filijs Phehur,
Elioenai, Maaſia, Iſmael, Na-
23 thanael, Iozabed, & Elaſa. * Et de
filijs Leuitarũ, Iozabed, & Semei,
D & Celaia, ipſe eſt Calita, Phataia,
24 Iuda, & Eliezer. * Et de cantori-
bus, Eliaſib. Et de ianitoribus,
25 Sellum, & Telem, & Vri. * Et

ex Iſrael, de filijs Pharos, Remeia,
& Iezia, & Melchia, & Miamin,
& Eliezer, & Melchia, & Banea.
* Et de filijs Ælam, Mathania, 26
Zacharias, & Iehiel, & Abdi, &
Ierimoth, & Elia. * Et de filijs 27
Zethua, Elioenai, Eliaſib, Ma-
thania, & Ierimuth, & Zabad, &
Aziza. * Et de filijs Bebai, Ioha- 28
nan, Hanania, Zabbai, Athalai.
* Et de filijs Bani, Moſollam, & 29
Melluch, & Adaia, Iaſub, & Saal,
& Ramoth. * Et de filijs Phahath 30
Moab, Edna, & Chalal, Bana-
ias, & Maaſias, Mathanias, Bele-
leel, Bennui, & Manaſſe. * Et 31
de filijs Herem, Eliezer, Ioſue,
Melchias, Semeias, Simeon, * Ben- 32
33 iamin, Maloch, Samarias. * Et
de filijs Haſom, Mathanai, Ma-
thatha, Zabad, Eliphelet, Iermai,
34 Manaſſe, Semei. * De filijs Bani,
35 Maaddi, Amram, & Vel, * Baneas,
36 & Badaias, Cheliau, * Vania, Ma-
37 rimuth, & Eliaſib, * Mathanias,
38 Mathanai, & Iaſi, * & Bani, &
39 Bennui, Semei, * & Salmias, &
40 Nathan, & Adaias, * & Mechne-
41 debai, Siſai, Sarai, * Ezrel, & Se-
42 lemiau, Semeria, * Sellum, Ama-
43 ria, Ioſeph. * De filijs Nebo, Ie-
hiel, Mathathias, Zabad, Zabi-
na, Ieddu, & Ioel, & Banaia.
44 * Omnes hi acceperant vxores alie-
nigenas, & fuerunt ex eis mulie-
res, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIAE,
Qui &
ESDRAE SECVNDVS
DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Nehe- 1
miæ filij Hel- A
chiæ. Et fa-
ctū eſt in mē-
ſe Caſleu, an-
no vigeſimo,
& ego erā in
Suſis caſtro.
* Et venit Hanani vnus de fratri- 2
bus meis, ipſe & viri ex Iuda: &
interrogaui eos de Iudæis, qui re-
manſerant, & ſupererant de ca-
ptiuitate, & Ieruſalem. * Et di- 3
xerunt mihi: Qui remanſerunt, B
& relicti ſunt de captiuitate ibi in
prouincia, in afflictione magna
ſunt, & in opprobrio: & murus
Ieruſalem diſſipatus eſt, & portæ
eius cōbuſtæ ſunt igni. * Cumq. 4
audiſſem verba huiuſcemodi, ſe-
di, & fleui, & luxi diebus multis:
ieiunabam, & orabam ante fa-
5 ciem Dei cæli. * Et dixi: ‖ Quæ- ‖ Dan. 9. a. 4
ſo Domine Deus cæli fortis, ma-
gne atque terribilis, qui cuſtodis
pactum & miſericordiam cum his
qui te diligunt, & cuſtodiunt mā-
6 data tua: * fiant aures tuæ auſcul-
tantes, & oculi tui aperti vt audias
orationem ſerui tui, quam ego
C oro coram te hodie nocte & die
pro filijs Iſrael ſeruis tuis: & con-
fiteor pro peccatis filiorum Iſrael,
quibus peccauerunt tibi: ego, &
domus patris mei peccauimus:
7 * vanitate ſeducti ſumus, & non
cuſtodiuimus mandatum tuum,
& ceremonias, & iudicia quæ præ-
8 cepiſti Moyſi famulo tuo. * Me-
mento verbi, quod mādaſti Moyſ

ſeruo tuo, dicens: Cum tranſ-
greſſi fueritis, ego diſpergam vos
in populos: * & ſi reuertamini ad 9
me, & cuſtodiatis præcepta mea, D
& faciatis ea; etiamſi abducti fue-
ritis ad extrema cæli, inde congre-
gabo vos, & reducam in locum,
quem elegi vt habitaret nomen
meum ibi. * Et ipſi ſerui tui, & 10
populus tuus: quos redemiſti in
fortitudine tua magna, & in ma-
nu tua valida. * Obſecro Domi- 11
ne, ſit auris tua attendens ad o-
rationem ſerui tui, & ad ora-
tionem ſeruorum tuorum, qui
volunt timere nomen tuum: &
dirige ſeruum tuum hodie, & da
ei miſericordiam ante virum
hunc. ego enim eram pincerna
regis.

CAP. II.

FActum eſt autem in menſe 1
Niſan, anno vigeſimo Arta- A
xerxis regis: & vinum erat ante
eum, & leuaui vinum, & dedi re-
gi: & eram quaſi languidus ante
faciem eius. * Dixitq. mihi rex: 2
Quare vultus tuus triſtis eſt, cum
te ægrotum non videam? non eſt
hoc fruſtra, ſed malũ neſcio quod
in corde tuo eſt. Et timui valde,
ac nimis: * & dixi regi: Rex in 3
æternum viue: quare non mœ-
reat vultus meus, quia ciuitas do-
mus ſepulchrorum patris mei de-
ſerta eſt, & portæ eius combuſtæ
ſunt igni? * Et ait mihi rex: Pro 4
qua re poſtulas? Et oraui Deum
cæli, * & dixi ad regem: Si vide- 5
tur regi bonum, & ſi placet ſeruus
tuus ante faciem tuam, vt mittas
me in Iudæam ad ciuitatem ſepul
chri patris mei, & ædificabo eam.
* Dixitq. mihi rex, & regina quæ 6
ſedebat iuxta eum: Vſque ad quod B
tempus erit iter tuum, & quando
reuerteris? Et placuit ante vultum
regis, & miſit me: & conſtitui ei
tempus. * Et dixi regi: Si regi 7
videtur bonum, epiſtolas det mi-
hi ad duces regionis trans Flu-
men, vt traducant me, donec ve-
niam in Iudæam: * & epiſtolam 8
ad Aſaph cuſtodem ſaltus regis, vt
det mihi ligna, vt tegere poſſim
portas turris domus, & muros ci-
uitatis, & domum, quam ingreſ-
ſus fuero. Et dedit mihi rex iux-
ta manum Dei mei bonam me-
9 cum. * Et veni ad duces regionis
trans Flumen, dediq. eis epiſto-
las regis. Miſerat autem rex me-
cum principes militum, & equi-
10 tes. * Et audierunt Sanaballat
Horonites, & Tobias ſeruus Am-
manites: & contriſtati ſunt affli-
ctione magna, quod veniſſet ho-
C mo, qui quæreret proſperitatem
11 filiorum Iſrael. * Et veni Ieruſa-
lem, & eram ibi tribus diebus,
12 * & ſurrexi nocte ego, & viri pau-
ci mecum, & non indicaui cuiquã
quid Deus dediſſet in corde meo
vt facerem in Ieruſalem, & iu-
mentum non erat mecum, niſi a-
13 nimal, cui ſedebam. * Et egreſſus
ſum per portam vallis nocte, &
ante fontem draconis, & ad por-
tam ſtercoris, & conſiderabam
murum Ieruſalem diſſipatum, &
14 portas eius conſumptas igni. * Et
tranſiui ad portam fontis, & ad
aquæductum regis, & non erat lo-
cus iumento, cui ſedebam, vt
15 tranſiret. * Et aſcendi per torren-
tem nocte, & conſiderabam mu-
rum, & reuerſus veni ad portam
16 vallis, & redij. * Magiſtratus au-
tem neſciebant quò abijſſem, aut
quid ego facerem: ſed & Iudæis
& ſacerdotibus, & optimatibus,
& magiſtratibus, & reliquis qui
faciebant opus, vſque ad id loci
17 nihil indicaueram. * Et dixi eis:
Vos noſtis afflictionem in qua ſu-
mus; quia Ieruſalem deſerta eſt,
& portæ eius conſumptæ ſunt
igni: venite, & ædificemus mu-
ros Ieruſalem, & non ſimus vltra
18 opprobrium. * Et indicaui eis
D manum Dei mei, quòd eſſet bo-
na mecum, & verba regis, quæ
locutus eſſet mihi, & aio: Surga-
mus, & ædificemus. Et confor-
tatæ ſunt manus eorum in bono.
19 * Audierunt autẽ Sanaballat Ho-
ronites, & Tobias ſeruus Amma-
nites, & Goſem Arabs, & ſubſan-
nauerunt nos, & deſpexerunt,
dixeruntque: Quæ eſt hæc res,
quam facitis? numquid contra re-
20 gem vos rebellatis? * Et reddidi
eis ſermonem, dixiq. ad eos:
Deus cæli ipſe nos iuuat, & nos
ſerui eius ſumus: ſurgamus &
ædificemus: vobis autem non eſt
pars, & iuſtitia, & memoria in
Ieruſalem.

CAP.

CAP. III.

ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos 1
magnus, & fratres eius ſa- A
cerdotes, & ædificauerunt portam
gregis: ipſi ſanctificauerunt eam,
& ſtatuerunt valuas eius, & vſque
ad turrim centum cubitorum ſan-
ctificauerunt eam, vſque ad tur-
rim Hananeel. * Et iuxta eum 2
ædificauerunt viri Iericho: & iux-
ta eum ædificauit Zachur filius
Amri. * Portam autem piſcium 3
ædificauerunt filij Aſnaa: ipſi te-
xerunt eam, & ſtatuerunt valuas
eius, & ſeras, & vectes. Et iuxta
eos ædificauit Marimuth filius V-
riæ, filij Accus. * Et iuxta eum 4
ædificauit Moſollam filius Bara- B
chiæ, filij Meſezebel: & iuxta eos
ædificauit Sadoc filius Baana.
* Et iuxta eos ædificauerunt The- 5
cueni: optimates autem eorum
non ſuppoſuerunt colla ſua in o-
pere Domini ſui. * Et portam 6
veterem ædificauerunt Ioiada fi-
lius Phaſea, & Moſollam filius
Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſta-
tuerunt valuas eius, & ſeras, &
vectes: * Et iuxta eos ædificaue- 7
runt Melrias Gabaonites, & Ia-
don Meronathites, viri de Ga-
baon, & Maſpha, pro duce qui
erat in regione trans Flumen. * Et 8
iuxta eum ædificauit Eziel filius
Araia aurifex: & iuxta eum ædi-
ficauit Ananias filius pigmentarij:
& dimiſerunt Ieruſalem vſque ad
murum plateæ latioris. * Et iuxta 9
eũ ædificauit Raphaia filius Hur, C
princeps vici Ieruſalem. * Et iux- 10
ta eum ædificauit Iedaia filius Ha-
romaph contra domum ſuam: &
iuxta eum ædificauit Hattus filius
Haſeboniæ. * Mediam partem vici 11
ædificauit Melchias filius Herem,
& Haſub filius Phahath Moab,
& turrim furnorum. * Et iuxta 12
eum ædificauit Sellum filius Alo-
hes princeps mediæ partis vici Ie-
ruſalem, ipſe & filiæ eius. * Et 13
portam vallis ædificauit Hanun, &
habitatores Zanoe: ipſi ædificaue-
runt eam, & ſtatuerũt valuas eius,
& ſeras, & vectes, & mille cubitos
in muro vſque ad portam ſterqui-
linij. * Et portã ſterquilinij ædifi- 14
cauit Melchias filius Rechab, prin D
ceps vici Bethacharam: ipſe ædifica
uit eã, & ſtatuit valuas eius, & ſe-
15 ras, & vectes. * Et portã fontis ædi-
ficauit Sellum filius Cholhoza, prin
ceps pagi Maſpha: ipſe ædificauit
eã, & texit, & ſtatuit valuas eius, &
ſeras, & vectes, & muros piſcinæ
Siloe in hortum regis, & vſque ad
gradus, qui deſcendunt de Ciuita-
16 te Dauid. * Poſt eum ædificauit
Nehemias filius Azboc princeps
dimidiæ partis vici Bethſur vſque
contra ſepulchrum Dauid & vſque
ad piſcinam, quæ grandi opere cõ-
ſtructa eſt, & vſque ad domum
17 fortium. * Poſt eum ædificauerunt
Leuitæ, Rehum filius Benni: poſt
eum ædificauit Haſebias princeps
dimidiæ partis vici Ceilæ in vico
18 ſuo. * Poſt eum ædificauerunt fra-
tres eorum Bauai filius Enadad,
princeps dimidiæ partis Ceilæ.
19 * Et ædificauit iuxta eum Azer fi-
E lius Ioſue, princeps Maſpha men-
ſuram ſecundam, contra aſcenſum
20 firmiſſimi anguli. * Poſt eum in
monte ædificauit Baruch filius Za
chai menſuram ſecundam, ab an-
gulo vſque ad portam domus Elia-
21 ſib ſacerdotis magni. * Poſt eum
ædificauit Merimuth filius Vriæ
filij Haccus, menſuram ſecundã, a
porta domus Eliaſib, donec ex-
22 tenderetur domus Eliaſib. * Et
poſt eum ædificauerunt ſacerdotes
viri de campeſtribus Iordanis.
23 * Poſt eum ædificauit Beniamin
& Haſub contra domum ſuam:
& poſt eum ædificauit Azarias fi-
lius Maaſiæ filij Ananiæ contra
24 domum ſuam. * Poſt eum ædifica-
F uit Bennui filius Henadad menſu-
ram ſecundam, a domo Azariæ
vſque ad flexuram, & vſque ad an-
25 gulum. * Phalel filius Ozi contra
flexuram & turrim, quæ eminet
de domo regis excelſa, id eſt, in a-
trio carceris: poſt eum Phadaia fi-
26 lius Pharos. * Nathinæi autem ha-
bitabant in Ophel vſque contra
portam aquarum ad Orientem, &
27 turrim, quæ prominebat. * Poſt
eum ædificauerunt Thecueni men
ſuram ſecundam e regione, a turre
magna & eminente vſque ad mu-
28 rum templi. * Surſum autem a
porta equorum ædificauerunt ſa-
cerdotes, vnuſquiſque contra do-
29 mum ſuam. * Poſt eos ædificauit
G Sadoc filius Emmer contra domũ
ſuam. Et poſt eũ ædificauit Sema-
ia filius Secheniæ, cuſtos portæ
Orien-

Orientalis. * Poſt eum ædificauit 30
Hanania filius Selemiæ, & Hanun
filius Seleph ſextus, menſuram
ſecundam: poſt eum ædificauit
Moſollam filius Barachiæ, contra
gazophylacium ſuum. Poſt eum
ædificauit Melchias filius aurificis
vſque ad domum Nathinæorum,
& ſcruta vendentium contra por-
tam iudicialem, & vſque ad cœ-
naculum anguli. * Et inter cœ- 31
naculum anguli in porta gregis æ-
dificauerunt aurifices & negotia-
tores.

CAP. IIII.

FActum eſt autem, cum audiſſet 1
Sanaballat quòd ædificare- A
mus murum, iratus eſt valde:
& motus nimis ſubſannauit Iu-
dæos, * & dixit coram fratribus 2
ſuis, & frequentia Samaritanorũ:
Quid Iudæi faciunt imbecilles?
Num dimittent eos gentes? Num
ſacrificabunt, & complebunt in
vna die? Numquid ædificare po-
terunt lapides de aceruis pulueris,
qui combuſti ſunt? * Sed & To- 3
bias Ammanites proximus eius,
ait: Ædificent: ſi aſcenderit vul-
pes, tranſiliet murum eorum lapi-
deum. * Audi Deus noſter, quia 4
facti ſumus deſpectui: conuerte
opprobrium ſuper caput eorum,
& da eos in deſpectionem in terra
captiuitatis. * Ne operias iniqui- 5
tatem eorum, & peccatum eorum
coram facie tua non deleatur, quia
irriſerunt ædificantes. * Itaque 6
ædificauimus murum, & coniun- B
ximus totum vſque ad partem di-
midiam: & prouocatum eſt cor
populi ad operandum. * Factum 7
eſt autem, cum audiſſet Sanabal-
lat, & Tobias, & Arabes, & Am-
manitæ, & Azotij, quòd obducta
eſſet cicatrix muri Ieruſalem, &
quòd cœpiſſent interrupta conclu-
di, irati ſunt nimis. * Et congre- 8
gati ſunt omnes pariter vt venirẽt,
& pugnarent contra Ieruſalem, &
molirentur inſidias. * Et orauimus 9
Deum noſtrum, & poſuimus cu-
ſtodes ſuper murum die ac nocte
contra eos. * Dixit autem Iudas: 10
Debilitata eſt fortitudo portantis,
& humus nimia eſt, & nos non
poterimus ædificare murum. * Et 11
dixerunt hoſtes noſtri: Neſciant, C
& ignorent donec veniamus in
medium eorum, & interficiamus
12 eos, & ceſſare faciamus opus. * Fa-
ctum eſt autem venientibus Iu-
dæis, qui habitabant iuxta eos, &
dicentibus nobis per decem vices
ex omnibus locis quibus venerant
13 ad nos, * ſtatui in loco poſt murũ
per circuitum populum in ordinẽ
cum gladijs ſuis, & lanceis, & ar-
14 cubus. * Et perſpexi atque ſurre-
xi: & aio ad optimates & magi-
ſtratus, & ad reliquam partem
vulgi: Nolite timere a facie eo-
rum. Domini magni & terribilis
mementote, & pugnate pro fratri-
bus veſtris, filijs veſtris, & filiabus
veſtris, & vxoribus veſtris, & do-
15 mibus veſtris. * Factum eſt autẽ,
cum audiſſent inimici noſtri nun-
ciatum eſſe nobis, diſſipauit Deus
conſilium eorum. Et reuerſi ſumus
omnes ad muros, vnuſquiſque ad
16 opus ſuum. * Et factum eſt a die
illa, media pars iuuenum eorum
faciebat opus, & media parata erat
ad bellum, & lanceæ, & ſcuta, &
arcus, & loricæ, & principes poſt
17 eos in omni domo Iuda * ædifi-
cantium in muro, & portantium
onera, & imponentium: vna ma-
D nu ſua faciebat opus, & altera te-
18 nebat gladium: * ædificantium
enim vnuſquiſque gladio erat ac-
cinctus renes. Et ædificabant, &
19 clangebant buccina iuxta me. * Et
dixi ad optimates, & ad magiſtra-
tus, & ad reliquam partem vulgi:
Opus grande eſt & latum, & nos
ſeparati ſumus in muro procul al-
20 ter ab altero: * in loco quocumque
audieritis clangorem tubæ, illuc
concurrite ad nos: Deus noſter pu-
21 gnabit pro nobis. * Et noſipſi fa-
ciamus opus: & media pars noſtrũ
teneat lanceas ab aſcenſu auroræ
22 donec egrediantur aſtra. * In tem-
pore quoque illo dixi populo: V-
nuſquiſque cum puero ſuo ma-
neat in medio Ieruſalem, & ſint
nobis vices per noctem, & diem
23 ad operandum. * Ego autẽ & fra-
tres mei, & pueri mei, & cuſtodes,
qui erant poſt me, non deponeba-
mus veſtimenta noſtra: vnuſquiſ-
que tantum nudabatur ad baptiſ-
mum.

CAP. V.

1 ET factus eſt clamor populi, &
A vxorum eius magnus aduer-

ſus fratres ſuos Iudæos. * Et erant 2
qui dicerent: Filij noſtri, & filiæ
noſtræ multæ ſunt nimis: accipia-
mus pro pretio eorum frumen-
tum, & comedamus, & viua-
mus. * Et erant qui dicerent: A- 3
gros noſtros, & vineas, & domos
noſtras opponamus, & accipia-
mus frumentum in fame. * Et 4
alij dicebant: Mutuo ſumamus pe-
cunias in tributa regis, demusq;
agros noſtros & vineas: * & nunc 5
ſicut carnes fratrum noſtrorum,
ſic carnes noſtræ ſunt: & ſicut fi-
lij eorum, ita & filij noſtri. ecce
nos ſubiugamus filios noſtros, &
filias noſtras in ſeruitutem, & de
filiabus noſtris ſunt famulæ, nec
habemus vnde poſſint redimi, &
agros noſtros & vineas noſtras a-
lij poſſident. * Et iratus ſum ni- 6
mis cum audiſſem clamorem eo- B
rum ſecundum verba hæc: * co- 7
gitauitq; cor meum mecum: &
increpaui optimates & magiſtra-
tus, & dixi eis: Vſuraſne ſinguli
a fratribus veſtris exigitis? Et cō-
gregaui aduerſum eos concionem
magnam, * & dixi eis: Nos, vt 8
ſcitis, redemimus fratres noſtros
Iudæos, qui venditi fuerant gen-
tibus ſecundum poſſibilitatem
noſtram: & vos igitur vendetis
fratres veſtros, & redimemus eos?
Et ſiluerunt, nec inuenerunt quid
reſponderent. * Dixiq; ad eos: 9
Non eſt bona res, quam facitis:
quare non in timore Dei noſtri
ambulatis, ne exprobretur nobis
a gentibus inimicis noſtris? * Et 10
ego, & fratres mei, & pueri mei
commodauimus plurimis pecuniā
& frumentum: non repetamus in
commune iſtud, æs alienum con-
cedamus, quod debetur nobis.
* Reddite eis hodie agros ſuos, & 11
vineas ſuas, & oliueta ſua, & do-
mos ſuas: quin potius & centeſi-
mā pecuniæ, frumēti, vini & olei,
quam exigere ſoletis ab eis, date
pro illis. * Et dixerunt: Reddemus, 12
& ab eis nihil quæremus: ſicq; fa- C
ciemus vt loqueris. Et vocaui Sa-
cerdotes, & adiuraui eos, vt face-
rent iuxta quod dixeram. * Inſu- 13
per excuſſi ſinum meum, & dixi:
Sic excutiat Deus omnem virum,
qui non cōpleuerit verbum iſtud,
de domo ſua, & de laboribus ſuis:
ſic excutiatur, & vacuus fiat. Et di-
xit vniuerſa multitudo: Amen. Et
laudauerunt Deum. Fecit ergo po-
14 pulus ſicut erat dictum. * A die
autem illa, qua præceperat rex mi-
hi vt eſſem dux in terra Iuda, ab
anno vigeſimo vſque ad annum
trigeſimum ſecundum Artaxerxis
regis per annos duodecim, ego &
fratres mei annonas, quæ ducibus
15 debebantur, nō comedimus. * Du-
ces autem primi, qui fuerant ante
me, grauauerunt populum, & ac-
ceperunt ab eis in pane, & vino,
& pecunia quotidie ſiclos quadra-
ginta: ſed & miniſtri eorum de-
preſſerunt populum. Ego autem
nō feci ita propter timorem Dei:
16 * quin potius in opere muri ædifi-
D caui, & agrum non emi, & omnes
pueri mei congregati ad opus e-
17 rant. * Iudæi quoque & magiſtra-
tus centum quinquaginta viri, &
qui veniebant ad nos de gentibus,
quæ in circuitu noſtro ſunt, in
18 menſa mea erant. * Parabatur au-
tem mihi per dies ſingulos bos
vnus, arietes ſex electi, exceptis
volatilibus, & inter dies decem
vina diuerſa, & alia multa tribue-
bam: inſuper & annonas ducatus
mei non quæſiui: valde enim atte-
19 nuatus erat populus. * Memento
mei Deus meus in bonum ſecun-
dū omnia, quæ feci populo huic.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem, cum audiſſet
A Sanaballat, & Tobias, & Goſ-
ſem Arabs, & ceteri inimici no-
ſtri, quod ædificaſſem ego murū,
& non eſſet in ipſo reſidua inter-
ruptio (vſque ad tempus autem
illud valuas nō poſueram in por-
2 tis) * miſerunt Sanaballat, &
Goſſem ad me, dicentes: Veni, &
percutiamus fœdus pariter in vi-
culis in Campo Ono. Ipſi autem
cogitabant vt facerent mihi ma-
3 lum. * Miſi ergo ad eos nuncios,
dicens: Opus grande ego facio, &
non poſſum deſcendere: ne forte
negligatur cum venero, & deſcen-
4 dero ad vos. * Miſerunt autem
ad me ſecundum verbum hoc
per quatuor vices: & reſpondi
eis iuxta ſermonem priorem.
5 * Et miſit ad me Sanaballat iux-
ta verbum prius quinta vice pue-
B rum ſuum, & epiſtolam habebat
in ma-

in manu ſua ſcriptam hoc modo:
* IN GENTIBVS auditum 6
eſt, & Goſſem dixit, quod tu &
Iudæi cogitetis rebellare, & pro-
prerea ædifices murum, & leua-
re te velis ſuper eos regem: pro-
pter quam cauſam * & prophetas 7
poſueris, qui prædicent de te in
Ieruſalem, dicentes: Rex in Iu-
dæa eſt. Auditurus eſt rex verba
hæc: idcirco nunc veni, vt inea-
mus conſilium pariter. * Et mi- 8
ſi ad eos, dicens: Non eſt factum
ſecundum verba hæc, quæ tu lo-
queris: de corde enim tuo tu cõ-
ponis hæc. * Omnes enim hi ter- 9
rebant nos, cogitantes quod ceſ-
ſarent manus noſtræ ab opere,
& quieſceremus. Quãob cauſam
magis confortaui manus meas:
* & ingreſſus ſum domum Sema- 10
iæ filij Dalaiæ filij Metabeel ſe- C
creto. Qui ait: Tractemus nobiſ-
cum in domo Dei in medio tem-
pli, & claudamus portas ædis:
quia venturi ſunt vt interficiant
te, & nocte venturi ſunt ad occi-
dendum te. * Et dixi: Num quiſ- 11
quam ſimilis mei fugit? & quis
vt ego ingredietur templum, & vi-
uet? non ingrediar. * Et intellexi 12
quòd Deus non miſiſſet eum, ſed
quaſi vaticinans locutus eſſet ad
me, & Tobias, & Sanaballat con-
duxiſſent eum. * acceperat enim 13
pretium, vt territus facerẽ, & pec-
carem, & haberent malum, quod
exprobrarent mihi. * Memento 14
mei Domine pro Tobia & Sana-
ballat, iuxta opera eorum talia:
ſed & Noadiæ prophetæ, & cete-
rorum prophetarum, qui terre-
bant me. * Completus eſt autem 15
murus vigeſimoquinto die menſis D
Elul, quinquaginta duobus die-
bus. * Factum eſt ergo cum audiſ- 16
ſent omnes inimici noſtri, vt ti-
merent vniuerſæ gentes, quæ erant
in circuitu noſtro, & conciderent
intra ſemetipſos, & ſcirent quod
a Deo factum eſſet opus hoc. * Sed 17
& in diebus illis multæ optima-
tum Iudæorum epiſtolæ mitteban
tur ad Tobiam, & a Tobia venie-
bant ad eos. * Multi enim erant 18
in Iudæa habentes iuramentum
eius, quia gener erat Sechemæ
filij Area, & Iohanan filius eius
acceperat filiã Moſollam filij Ba-
rachiæ: * ſed & laudabant eum 19
coram me, & verba mea nuncia-
bant ei: & Tobias mittebat epiſto-
las vt terreret me.

CAP. VII.

1 POſtquam autem ædificatus eſt Eccl. 49. d.
A murus, & poſui valuas, & re- 15
cenſui ianitores, & cantores, &
2 Leuitas: * præcepi Hanani fratri
meo, & Hananiæ principi domus
de Ieruſalem (ipſe enim quaſi vir
verax & timens Deum plus cæte-
3 ris videbatur) * & dixi eis: Non
aperiantur portæ Ieruſalem vſque
ad calorem ſolis. Cumq. adhuc
aſſiſterent, clauſæ portæ ſunt, &
oppilatæ: & poſui cuſtodes de
habitatoribus Ieruſalem, ſingulos
per vices ſuas, & vnumquemque
4 contra domum ſuam. * Ciuitas
autem erat lata nimis & grandis,
& populus paruus in medio eius,
& non erant domus ædificatæ.
5 * Deus autem dedit in corde meo,
& congregaui optimates, & magi-
ſtratus, & vulgus, vt recenſerem
B eos: & inueni librum cenſus eo-
rum, qui aſcenderant primum, &
6 inuentum eſt ſcriptum in eo. * ‖Iſti ‖ 1. Eſd. 2. a
filij prouinciæ, qui aſcenderunt 1
de captiuitate migrantium, quos
tranſtulerat Nabuchodonoſor rex
Babylonis, & reuerſi ſunt in Ieru-
ſalem, & in Iudæam, vnuſquiſque
7 in ciuitatem ſuam. * Qui vene-
runt cum Zorobabel, Ioſue, Nehe-
mias, Azarias, Raamias, Nahama-
ni, Mardochæus, Belſam, Meſpha-
rath, Begoai, Nahum, Baana.
Numerus virorum populi Iſrael:
8 * Filij Pharos, duo millia centum
9 ſeptuaginta duo: * Filij Saphatia,
10 trecenti ſeptuaginta duo: * Filij
Area, ſexcenti quinquaginta duo:
11 * Filij Phahathmoab filiorum Io-
ſue & Ioab, duo millia octingenti
12 decem & octo: * Filij Ælam, mil-
C leducenti quinquagintaquattuor:
13 * Filij Zethua, octingenti quadra-
14 gintaquinque: * Filij Zachai, ſep-
15 tingenti ſexaginta: * Filij Bannui,
16 ſexcenti quadragintaocto: * Filij
17 Bebai, ſexcenti vigintiocto: * Filij
Azgad, duo millia trecenti viginti-
18 duo: * Filij Adonicam, ſexcenti
19 ſexagintaſeptem: * Filij Beguai,
20 duo millia ſexagintaſeptem: * Filij
Adin, ſexcenti quinquagintaquin-
21 que: * Filij Ater, filij Hezeciæ, no-

nagintaocto:* Filij Haſem, trecen- 22
ti vigintiocto:* Filij Belai, trecenti 23
vigintiquatuor:* Filij Hareph, cē- 24
tum duodecim:* Filij Gabaon, no- 25
nagintaquinque: * Filij Bethlehē, 26
& Netupha, centum octogintao-
cto. * Viri Anathoth, centum vi- 27
gintiocto. * Viri Bethazmoth, 28
quadragintaduo. * Viri Cariathia- 29
rim, Cephira, & Beroth, ſeptingen-
ti quadragintatres. * Viri Rama & 30
Geba, ſexcenti vigintiunus. * Viri 31
Machmas, cētum vigintiduo.* Vi- 32
ri Bethel & Hai, centum viginti- D
tres.* Viri Nebo alterius, quinqua- 33
gintaduo. * Viri Ælam alterius, 34
mille ducenti quinquagintaquat-
tuor.* Filij Harem, trecenti vigin- 35
ti. * Filij Iericho, trecenti quadra- 36
gintaquinque.* Filij Lod Hadid & 37
Ono, ſeptingenti viginti unus.
* Filij Senaa, tria millia nongenti 38
triginta. * Sacerdotes: Filij Idaia 39
in domo Ioſue, nongenti ſeptua-
gintatres. * Filij Emmer, mille 40
quinquagintaduo.* Filij Phashur, 41
mille ducenti quadragintaſeptem.
* Filij Arem, mille decem & ſep- 42
tem. Leuitæ: * Filij Ioſue & Ced- 43
mihel filiorum * Oduiæ, ſeptua- 44
gintaquattuor. Cantores: * Filij 45
Aſaph, centum quadragintaocto.
* Ianitores: Filij Sellum, filij Ater, 46
filij Telmon, filij Accub, filij Hati-
ta, filij Sobai: centum trigintao- E
cto.* Nathinæi: Filij Soha, filij A- 47
ſupha, filij Tebbaoth, * filij Seros, 48
filij Siaa, filij Phadon, filij Leba
na, filij Agaba, filij Selmai, * filij 49
Hanan, filij Geddel, filij Gaher,
* filij Raaia, filij Raſin, filij Ne- 50
coda, * filij Geſem, filij Aza, filij 51
Phaſea, * filij Beſai, filij Munim, 52
filij Nephuſſim, * filij Bacbuc, fi- 53
lij Hacupha, filij Harhur, * filij 54
Beſloth, filij Maida, filij Harſa,
* filij Bercos, filij Siſara, filij Te- 55
ma,* filij Naſia, filij Hatipha,* fi- 56
lij ſeruorum Salomonis, filij So- 57
thai, filij Sophereth, filij Pharida,
* filij Iahala, filij Darcon, filij Ied- 58
del. * filij Saphatia, filij Hatil, filij 59
Phochereth, qui erat ortus ex Sa-
baim, filio Amon. * Omnes Na- 60
thinæi, & filij ſeruorū Salomonis,
trecenti nonagintaduo. * Hi ſunt 61
autē, qui aſcenderunt de Thelme-
la, Thelharſa, Cherub, Addon, &
Emmer: & nō potuerunt indicare
domū patrum ſuorum, & ſemen

62 ſuū, vtrum ex Iſrael eſſent. * Filij
Dalaia, filij Tobia, filij Necoda,
63 ſexcenti quadragintaduo. * Et de
F Sacerdotibus, filij Habia, filij Ac-
cos, filij Berzellai, qui accepit de
filiabus Berzellai Galaaditis vxo-
rē: & vocatus eſt nomine eorum.
64 * Hi quæſierunt ſcripturam ſuā in
cenſu, & non inuenerunt: & eiecti
65 ſunt de ſacerdotio. * Dixitq. A-
therſatha eis vt non manducarent
de Sanctis ſanctorum, donec ſtaret
66 Sacerdos doctus & eruditus.* Om-
nis multitudo quaſi vir vnus qua-
dragintaduo millia trecenti ſexa-
67 ginta, * abſque ſeruis & ancillis
eorum, qui erant ſeptē millia tre-
centi trigintaſeptem, & inter eos
cantores, & cantatrices, ducenti
68 quadragintaquinque. * Equi eo-
rum, ſeptingenti trigintaſex: muli
eorum, ducenti quadragintaquin-
69 que: * cameli eorum, quadringen-
ti trigintaquinque: aſini, ſex millia
ſeptingenti viginti.

Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.

70 * Nonnulli autē de principibus fa-
G miliarū dederunt in opus. Ather-
ſatha dedit in theſaurū auri drach-
mas mille, phialas quinquaginta,
tunicas ſacerdotales quingētas tri-
71 ginta. * Et de principibus fami-
liarū dederunt in theſaurū operis
auri drachmas viginti millia, & ar-
72 gēti mnas duo millia ducētas.* Et
quod dedit reliquus populus, auri
drachmas viginti millia, & argenti
mnas duo millia, & tunicas ſacer-
73 dotales ſexagintaſeptem. * Habi-
tauerunt autē Sacerdotes, & Leui-
tæ, & ianitores, & cantores, & re-
liquum vulgus, & Nathinæi, & om-
nis Iſrael in ciuitatibus ſuis.

CAP. VIII.

1 ET venerat mēſis ſeptimus: filij
A autē Iſrael erant in ciuitatibus
ſuis. Congregatusq. eſt omnis po-
pulus quaſi vir vnus ad plateam,
quæ eſt ante portā aquarum: & di-
xerunt Eſdræ ſcribæ vt afferret Li-
brum legis Moyſi, quam præce-
2 perat Dominus Iſraeli. * Attulit
ergo Eſdras ſacerdos legem coram
multitudine virorum & mulie-
rum, cunctisq. qui poterant intel-
ligere, in die prima menſis ſepti-
3 mi.* Et legit in eo aperte in platea
quæ

quæ erat ante portam aquarum,
de mane vſque ad mediam diem,
in conſpectu virorum & mulierũ,
& ſapientium: & aures omnis po-
puli erant erectæ ad Librum.* Ste- 4
tit autem Eſdras ſcriba ſuper gra-
dum ligneum, quem fecerat ad B
loquendum: & ſteterunt iuxta eũ
Mathathias, & Semeia, & Ania, &
Vria, & Helcia, & Maaſia, ad dex-
teram eius: & ad ſiniſtram, Pha-
daia, Miſael, & Melchia, & Haſum,
& Haſbadana, Zacharia, & Moſol-
lam. * Et aperuit Eſdras Librum 5
coram omni populo: ſuper vni-
uerſum quippe populum emine-
bat: & cum aperuiſſet eum, ſtetit
omnis populus. * Et benedixit Eſ- 6
dras Domino Deo magno: & re-
ſpondit omnis populus: Amen,
Amen: eleuans manus ſuas. & in-
curuati ſunt, & adorauerunt Deũ,
proni in terram. * Porro Ioſue, 7
& Bani, & Serebia, Iamin, Accub,
Septhai, Odia, Maaſia, Celita,
Azarias, Iozabed, Hanan, Phalaia,
Leuitæ, ſilentium faciebant in
populo ad audiendam legem: po-
pulus autem ſtabat in gradu ſuo.
* Et legerunt in Libro legis Dei 8
diſtincte, & aperte ad intelligen-
dum: & intellexerunt cum lege-
retur. * Dixit autem Nehemias 9
(ipſe eſt Athersatha) & Eſdras ſa- C
cerdos & ſcriba, & Leuitæ inter-
pretantes vniuerſo populo: Dies
ſanctificatus eſt Domino Deo no-
ſtro, nolite lugere, & nolite flere.
Flebat enim omnis populus cũ au-
diret verba legis. * Et dixit eis: Ite, 10
comedite pinguia, & bibite mul-
ſum, & mittite partes his, qui non
præparauerunt ſibi: quia ſanctus
dies Domini eſt, & nolite contri-
ſtari: gaudium etenim Domini eſt
fortitudo noſtra. * Leuitæ autem 11
ſilentium faciebant in omni popu-
lo, dicentes: Tacete, quia dies ſan-
ctus eſt, & nolite dolere. * Abijt 12
itaque omnis populus vt comede-
ret & biberet, & mitteret partes, &
faceret lætitiam magnam: quia in-
tellexerant verba, quæ docuerat
eos. * Et in die ſecundo congre- 13
gati ſunt principes familiarum
vniuerſi populi, Sacerdotes & Le-
uitæ ad Eſdram ſcribam, vt inter-
pretaretur eis verba Legis. * Et in- 14
uenerunt ſcriptum in Lege præce-
piſſe Dominũ in manu Moyſi vt

habitẽt filij Iſrael in tabernaculis,
in die ſollemni, menſe ſeptimo:
15 * & vt prædicent, & diuulgent vo-
D cem in vniuerſis vrbibus ſuis, &
in Ieruſalem, dicentes: Egredimi-
ni in montem, & afferte frondes
oliuæ, & frondes ligni pulcherri-
mi, frondes myrti, & ramos pal-
marum, & frondes ligni nemoroſi
vt fiant tabernacula, ſicut ſcrip-
16 tum eſt. * Et egreſſus eſt populus,
& attulerunt. Feceruntq́ ſibi ta-
bernacula vnuſquiſque in domate
ſuo, & in atrijs ſuis, & in atrijs
domus Dei, & in platea portæ
aquarum. & in platea portæ Eph-
17 raim. * Fecit ergo vniuerſa eccle-
ſia eorum, qui redierant de capti-
uitate, tabernacula, & habitaue-
runt in tabernaculis: non enim
fecerant a diebus Ioſue filij Nun
taliter filij Iſrael vſque ad diem
illum. Et fuit lætitia magna nimis.
18 * Legit autem in Libro legis Dei
per dies ſingulos, a die primo vſ-
que ad diem nouiſſimum. & fece-
runt ſollemnitatem ſeptem diebus,
& in die octauo collectam iuxta
ritum.

CAP. IX.

1 IN die autem vigeſimoquarto
A menſis huius conuenerunt filij
Iſrael in ieiunio & in ſaccis, & hu-
2 mus ſuper eos. * Et ſeparatum
eſt ſemen filiorum Iſrael ab omni
filio alienigena: & ſteterunt, &
confitebantur peccata ſua, & ini-
3 quitates patrum ſuorum. * Et cõ-
ſurrexerunt ad ſtandum: & lege-
runt in volumine Legis Domini
Dei ſui, quater in die, & quater
confitebantur, & adorabant Do-
4 minum Deum ſuum. * Surrexe-
runt autem ſuper gradum Leuita-
rum Ioſue, & Bani, & Cedmihel,
Sabania, Bonni, Sarebias, Bani,
& Chanani: & clamauerunt voce
magna ad Dominum Deum ſuũ.
5 * Et dixerunt Leuitæ Ioſue, &
Cedmihel, Bonni, Haſebnia, Sere-
bia, Odaia, Sebnia, Phathahia:
Surgite, benedicite Domino Deo
veſtro ab æterno vſque in æternũ:
& benedicant nomini gloriæ tuæ
excelſo in omni benedictione &
6 laude. * Tu ipſe, Domine, ſolus,
B tu feciſti cælum, & cælum cælo-
rum, & omnem exercitum eorũ:
terram, & vniuerſa quæ in ea ſunt:

maria, & omnia quæ in eis ſunt:
& tu viuificas omnia hæc, & exer-
citus cæli te adorat.* Tu ipſe, Do- 7
mine Deus, qui elegiſti Abram,
‖Gen. 11. d. 31 & ‖ eduxiſti eum de igne Chal-
dæorum, & poſuiſti nomen eius
Abraham. * Et inueniſti cor eius 8
fidele coram te: & percuſſiſti cum
eo fœdus vt dares ei Terram Cha-
nanæi, Hethæi, & Amorrhæi, &
Pherezæi, & Iebuſæi, & Gergeſæi,
vt dares ſemini eius: & impleſti
verba tua, quoniam iuſtus es.* Et 9
vidiſti afflictionem patrum no-
ſtrorum in Ægypto: clamoremq.
eorum audiſti ſuper Mare rubrū.
* Et dediſti ſigna atque portenta 10
in Pharaone, & in vniuerſis ſeruis
eius, & in omni populo terræ il-
lius: cognouiſti enim quia ſuper-
be egerant contra eos: & feciſti
tibi nomen, ſicut & in hac die.
* Et mare diuiſiſti ante eos, & 11
tranſierunt per medium maris in
ſicco: perſecutores autem eorum
proieciſti in profundum, quaſi la-
pidem in aquas validas. * Et in 12
columna nubis ductor eorum fui- C
ſti per diem, & in columna ignis
per noctem, vt appareret eis via,
per quam ingrediebantur. * Ad 13
montem quoque Sinai deſcendi-
ſti, & locutus es cum eis de cælo,
& dediſti eis iudicia recta, & le-
gem veritatis, ceremonias, & præ-
cepta bona: * & ſabbatum ſan- 14
ctificatum tuum oſtendiſti eis,
& mandata, & ceremonias, & le-
gem præcepiſti eis in manu Moy-
ſi ſerui tui. * Panem quoque de 15
cælo dediſti eis in fame eorum,
& aquam de petra eduxiſti eis ſi-
tientibus, & dixiſti eis vt ingre-
derentur & poſſiderent terram,
ſuper quam leuaſti manum tuam
vt traderes eis. * Ipſi vero & pa- 16
tres noſtri ſuperbe egerunt, & in-
durauerunt ceruices ſuas, & non
audierunt mandata tua. * Et no- 17
luerunt audire, & non ſunt recor-
dati mirabilium tuorum quæ fe-
ceras eis. Et indurauerunt ceruI-
ces ſuas, & dederunt caput vt con- D
uerterentur ad ſeruitutem ſuam,
quaſi per contentionē. Tu autem
Deus propitius, clemens, & miſeri-
cors, longanimis, & multæ miſera-
tionis nō dereliquiſti eos,* & qui- 18
dē cum feciſſent ſibi vitulum con-
flatilem, & dixiſſent: Iſte eſt Deus
tuus, qui eduxit te de Ægypto: fe-
ceruntq. blaſphemias magnas.
19 * Tu autem in miſericordijs tuis
multis nō dimiſiſti eos in deſerto:
columna nubis non receſſit ab eis
per diem vt duceret eos in viam,
& columna ignis per noctem vt
oſtenderet eis iter per quod ingre-
20 derentur. * Et ſpiritum tuum bo-
num dediſti qui doceret eos, &
manna tuum non prohibuiſti ab
ore eorum, & aquam dediſti eis in
21 ſiti. * Quadraginta annis paviſti
eos in deſerto, nihilq. eis defuit: ve-
ſtimenta eorum non inueterauE-
runt, & pedes eorum non ſunt at-
22 triti. * Et dediſti eis regna, & po-
pulos, & partitus es eis ſortes: &
poſſederunt terram Sehon, & ter-
ram regis Heſebon, & terram Og
23 regis Baſan. * Et multiplicaſti fi-
lios eorum ſicut ſtellas cæli, & ad-
duxiſti eos ad terram, de qua di-
xeras patribus eorum vt ingrede-
24 rentur & poſſiderent. * Et vene-
E runt filij, & poſſederunt terram,
& humiliaſti coram eis habitato-
res terræ Chananæos, & dediſti eos
in manu eorum & reges eorum &
populos terræ vt facerent eis ſicut
25 placebat illis. * Ceperunt itaque
vrbes munitas & humum pinguē,
& poſſederunt domos plenas cun-
ctis bonis: ciſternas ab alijs fabri-
catas, vineas, & oliueta, & ligna
pomifera multa: & comederunt,
& ſaturati ſunt, & impinguati
ſunt, & abundauerunt delicijs in
26 bonitate tua magna. * Prouoca-
uerunt autem te ad iracundiam,
& receſſerunt a te, & proiecerunt
legem tuam poſt terga ſua: &
prophetas tuos occiderunt, qui
conteſtabantur eos vt reuerteren-
tur ad te: feceruntq. blaſphemias
27 grandes. * Et dediſti eos in ma-
nu hoſtium ſuorum, & afflixe-
runt eos. Et in tempore tribula-
tionis ſuæ clamauerunt ad te, &
tu de cælo audiſti, & ſecundum
miſerationes tuas multas dediſti
eis ſaluatores, qui ſaluarent eos
de manu hoſtium ſuorum.
28 * Cumq. requieuiſſent, reuerſi
F ſunt vt facerent malum in conſpe-
ctu tuo: & dereliquiſti eos in
manu inimicorum ſuorum, &
poſſederunt eos. Conuerſiq. ſunt,
& clamauerunt ad te: tu autem
de cælo exaudiſti, & liberaſti eos
in mi-

in miſericordijs tuis, multis tem-
poribus. * Et conteſtatus es eos 29
vt reuerterentur ad Legem tuam.
Ipſi vero ſuperbe egerunt, & non
audierunt mandata tua, & in iu-
dicijs tuis peccauerunt, quæ fa-
ciet homo, & viuet in eis: & de-
derunt humerum recedentem, &
ceruicem ſuam indurauerunt, nec
audierunt. * Et protraxiſti ſuper 30
eos annos multos, & conteſtatus
es eos in ſpiritu tuo per manum
prophetarum tuorum: & non au-
dierunt, & tradidiſti eos in manu
populorum terrarum. * In miſe- 31
ricordijs autem tuis plurimis non
feciſti eos in conſumptionem, nec
dereliquiſti eos: quoniam Deus
miſerationum, & clemens es tu.
* Nunc itaque Deus noſter ma- 32
gne, fortis, & terribilis, cuſtodiens
pactum & miſericordiam, ne a-
uertas a facie tua omnem labo-
rem, qui inuenit nos, reges no-
ſtros, & principes noſtros, & ſa- G
cerdotes noſtros, & prophetas no-
ſtros, & patres noſtros, & omnem
populum tuum a diebus regis Aſ-
ſur vſque in diem hanc. * Et tu 33
iuſtus es in omnibus, quæ vene-
runt ſuper nos: quia veritatem fe-
ciſti, nos autem impie egimus.
* Reges noſtri, principes noſtri, 34
ſacerdotes noſtri, & patres noſtri
non fecerunt legem tuam, & non
attenderunt mandata tua, & te-
ſtimonia tua quæ teſtificatus es in
eis. * Et ipſi in regnis ſuis, & in 35
bonitate tua multa, quam dederas
eis, & in terra latiſſima & pingui,
quam tradideras in conſpectu eo-
rum, non ſeruierunt tibi, nec
reuerſi ſunt a ſtudijs ſuis peſſi-
mis. * Ecce noſipſi hodie ſerui 36
ſumus: & terra, quam dediſti pa-
tribus noſtris vt comederent pa-
nem eius, & quæ bona ſunt eius,
& noſipſi ſerui ſumus in ea.
* Et fruges eius multiplicantur re- 37
gibus, quos poſuiſti ſuper nos
propter peccata noſtra, & corpo-
ribus noſtris dominantur, & iu-
mentis noſtris ſecundum volun-
tatem ſuam, & in tribulatione
magna ſumus. * Super omnibus 38
ergo his noſipſi percutimus fœ-
dus, & ſcribimus, & ſignant prin-
cipes noſtri, Leuitæ noſtri, & Sa-
cerdotes noſtri.

CAP. X.

1 SIgnatores autem fuerunt, Ne-
A hemias, Atherſatha filius Ha-
2 chelai, & Sedecias, * Saraias,
3 Azarias, Ieremias, * Pheshur, A-
4 marias, Melchias, * Hattus, Se-
5 benia, Melluch, * Harem, Me-
6 rimuth, Obdias, * Daniel, Gen-
7 thon, Baruch, * Moſollam, A-
8 bia, Miamin, * Maazia, Belgai,
9 Semeia: hi ſacerdotes. * Porro
Leuitæ, Ioſue filius Azaniæ, Ben-
nui de filijs Henadad, Cedmihel,
10 * & fratres eorum, Sebenia, Oda-
11 ia, Celita, Phalaia, Hanan, * Mi-
12 cha, Rohob, Haſebia, * Zachur,
13 Serebia, Sabania, * Odaia, Ba-
ni, Baninu.
14 * Capita populi, Pharos, Pha-
15 hathmoab, Aelam, Zethu, Bani,
16 * Bonni, Azgad, Bebai, * Ado-
17 nia, Begoai, Adin, * Ater, He-
18 zecia, Azur, * Odaia, Haſum,
19 Beſai, * Hareph, Anathoth, Ne-
20 bai, * Megphias, Moſollam, Ha-
21 zir, * Meſizabel, Sadoc, Ieddua,
B * Pheltia, Hanan, Anaia, * Oſee,
22 Hanania, Haſub, * Alohes, Pha-
23 lea, Sobec, * Rehum, Haſebna,
24 Maaſia, * Echaia, Hanan, Anan,
25 * Melluch, Haran, Baana: * &
26 reliqui de populo, Sacerdotes, Le-
27 uitæ, ianitores, & cantores, Na-
28 thinæi, & omnes qui ſe ſeparaue-
runt de populis terrarum ad le-
gem Dei, vxores eorum, filij eo-
29 rum, & filiæ eorum, * omnes qui
poterant ſapere ſpondentes pro
fratribus ſuis, optimates eorum,
& qui veniebant ad pollicendum,
& iurandum vt ambularent in le-
ge Dei, quam dederat in manu
Moyſi ſerui Dei, vt facerent & cu-
ſtodirent vniuerſa mandata Do-
mini Dei noſtri, & iudicia eius &
30 ceremonias eius, * & vt non dare-
mus filias noſtras populo terræ, &
filias eorum non acciperemus filijs
31 noſtris. * Populi quoque terræ, qui
important venalia, & omnia ad
vſum, per diem ſabbati vt vendant,
non accipiemus ab eis in ſabbato
& in die ſanctificato. Et dimitte-
mus annum ſeptimum, & exactio-
32 nem vniuerſæ manus. * Et ſtatue-
C mus ſuper nos præcepta, vt demus
tertiam partem ſicli per annum ad
33 opus domus Dei noſtri, * ad panes
propoſitionis, & ad ſacrificium

ſempiternum, & in holocauſtum
ſempiternum in ſabbatis, in calen-
dis, in ſollemnitatibus, & in ſancti-
ficatis, & pro peccato: vt exoretur
pro Iſrael, & in omnem vſum do-
mus Dei noſtri. * Sortes ergo mi- 34
ſimus ſuper oblationem lignorum
inter Sacerdotes, & Leuitas, & po-
pulum, vt inferrentur in domum
Dei noſtri per domos patrum no-
ſtrorum, per tempora, a tempo-
ribus anni vſque ad annum: vt ar-
derent ſuper altare Domini Dei
noſtri, ſicut ſcriptum eſt in lege
Moyſi: * & vt afferremus primo- 35
genita terræ noſtræ, & primitiua
vniuerſi fructus omnis ligni, ab
anno in annum, in domo Domi-
ni. * & primitiua filiorum noſtro- 36
rum, & pecorum noſtrorum, ſicut
ſcriptum eſt in lege, & primitiua D
boum noſtrorum, & ouium no-
ſtrarum, vt offerrentur in domo
Dei noſtri, Sacerdotibus qui mi-
niſtrant in domo Dei noſtri: * & 37
primitias ciborum noſtrorum,
& libaminum noſtrorum, &
poma omnis ligni, vindemiæ
quoque & olei afferemus Sacer-
dotibus ad gazophylacium Dei
noſtri, & decimam partem terræ
noſtræ Leuitis. Ipſi Leuitæ deci-
mas accipient ex omnibus ciuita-
tibus operum noſtrorum. * Erit 38
autem Sacerdos filius Aaron cum
Leuitis in decimis Leuitarum, &
Leuitæ offerent decimam partem
decimæ ſuæ in domo Dei noſtri,
ad gazophylacium in domum the-
ſauri. * Ad gazophylacium enim 39
deportabunt filij Iſrael, & filij Le-
ui primitias frumenti, vini, &
olei: & ibi erunt vaſa ſanctificata,
& Sacerdotes, & cantores, & iani-
tores, & miniſtri, & non dimitte-
mus domum Dei noſtri.

CAP. XI.

HAbitauerunt autem princi- 1
pes populi in Ieruſalem: A
reliqua vero plebs miſit ſortem,
vt tollerent vnam partem de
decem qui habituri eſſent in Ie-
ruſalem ciuitate ſancta, nouem
vero partes in ciuitatibus. * Be- 2
nedixit autem populus omnibus
viris qui ſe ſponte obtulerant
vt habitarent in Ieruſalem. * Hi 3
ſunt itaque principes prouinciæ
qui habitauerunt in Ieruſalem,
& in ciuitatibus Iuda. Habita-
uit autem vnuſquiſque in poſſeſ-
ſione ſua, in vrbibus ſuis, Iſ-
rael, Sacerdotes, Leuitæ, Nathi-
næi, & filij ſeruorum Salomo-
4 nis. * Et in Ieruſalem habitaue-
runt de filijs Iuda, & de filijs
Beniamin: de filijs Iuda, Atha-
ias filius Aziam, filij Zachariæ,
filij Amariæ, filij Saphatiæ, filij
5 Malaleel: de filijs Phares, * Maa-
ſia filius Baruch, filius Cholho-
za, filius Hazia, filius Adaia, fi-
lius Ioiarib, filius Zachariæ, filius
6 Silonitis: * omnes hi filij Phares,
qui habitauerunt in Ieruſalem,
quadringenti ſexaginta octo viri
7 fortes. * Hi ſunt autem filij Ben-
B iamin: Sellum filius Moſollam,
filius Ioed, filius Phadaia, filius
Colaia, filius Maſia, filius Etheel,
8 filius Iſaia, * & poſt eum Gebbai,
9 Sellai, nongenti vigintiocto, * &
Ioel filius Zechri præpoſitus eo-
rum, & Iudas filius Senua ſuper
10 ciuitatem ſecundus. * Et de Sa-
cerdotibus, Idaia filius Ioarib,
11 Iachin, * Saraia filius Helciæ, filius
Moſollam, filius Sadoc, filius Me-
raioth, filius Achitob princeps
12 domus Dei, * & fratres eorum
facientes opera templi: octingen-
ti vigintiduo. Et Adaia filius Ie-
roham, filius Phelelia, filius Am-
ſi, filius Zachariæ, filius Pheshur,
13 filius Melchiæ, * & fratres eius
principes patrum: ducenti qua-
draginta duo. Et Amaſſai filius
Azreel, filius Ahazi, filius Moſol-
14 lamoth, filius Emmer, * & fra-
tres eorum potentes nimis: cen-
tum vigintiocto, & præpoſitus eo-
rum Zabdiel filius potentium.
15 * Et de Leuitis Semeia filius Ha-
ſub, filius Azaricam, filius Haſa-
16 bia, filius Boni, * & Sabathai & Io-
C zabed, ſuper omnia opera, quæ e-
rant forinſecus in domo Dei, a prin-
17 cipibus Leuitarum. * Et Mathania
filius Micha, filius Zebedei, filius
Aſaph princeps ad laudandum, &
ad confitendum in oratione, &
Becbecia ſecundus de fratribus e-
ius, & Abda filius Samua, filius
18 Galal, filius Idithum: * omnes Le-
uitæ in ciuitate ſancta ducenti o-
19 ctogintaquatuor. * Et ianitores,
Accub, Telmon, & fratres eorum,
qui cuſtodiebant oſtia: centum ſep-
20 tuaginta duo. * Et reliqui ex Iſrael
Sacer-

Sacerdotes & Leuitæ in vniuerſis
ciuitatibus Iuda, vnuſquiſque in
poſſeſſione ſua.* Et Nathinæi, qui 21
habitabant in Ophel, & Siaha, &
Gaſpha de Nathinæis. * Et epiſco- 22
pus Leuitarum in Ieruſalem, Azzi
filius Bani, filius Haſabiæ, filius
Mathaniæ, filius Michæ. De filijs
Aſaph, cantores in miniſterio do-
mus Dei. * Præceptum quippe re- 23
gis ſuper eos erat, & ordo in can-
toribus per dies ſingulos, * & Pha- 24
thahia filius Meſezebel, de filijs D
Zara filij Iuda in manu regis, iuxta
omne verbum populi, * & in do- 25
mibus per omnes regiones eorũ.
De filijs Iuda habitauerunt in Ca-
riatharbe & in filiabus eius: & in
Dibon, & in filiabus eius: & in
Cabſeel, & in viculis eius, * & in 26
Ieſue, & in Molada, & in Beth-
phaleth, * in Haſerſual, & in Ber- 27
ſabee, & in filiabus eius, * & in 28
Siceleg, & in Mochona, & in fi-
liabus eius, * & in Remmon, & 29
in Saraa, & in Ierimuth, * Zanoa, 30
Odollam, & in villis earum, La-
chis & regionibus eius, & Azeca,
& filiabus eius. Et manſerunt in
Berſabee vſque ad vallem Ennom.
* Filij autem Beniamin, a Geba, 31
Mechmas, & Hai, & Bethel & fi-
liabus eius: * Anathoth, Nob, 32
Anania, * Aſor, Rama, Gethaim, 33
* Hadid, Seboim, & Neballat, Lod 34
* & Ono valle artificũ. * Et de Le- 35
uitis portiones Iudæ & Beniamin. 36

CAP. XII.

HI ſunt autem Sacerdotes & 1
Leuitæ, qui aſcenderũt cum A
Zorobabel filio Salathiel, & Ioſue:
Saraia, Ieremias, Eſdras, * Ama- 2
ria, Melluch, Hattus, * Sebenias, 3
Rheum, Merimuth, * Addo, Gen- 4
thon, Abia, * Miamin, Madia, 5
Belga, * Semeia, & Ioiarib, Idaia, 6
Sellum, Amoc, Helcias, * Idaia. 7
Iſti principes Sacerdotum, & fra-
tres eorum in diebus Ioſue. * Por- 8
ro Leuitæ, Ieſua, Bennui, Ced-
mihel, Sarebia, Iuda, Mathanias,
ſuper hymnos ipſi & fratres eorũ:
* & Becbecia atque Hanni, & fra- 9
tres eorum vnuſquiſque in officio
ſuo. * Ioſue autem genuit Ioacim, 10
& Ioacim genuit Eliaſib, & Elia-
ſib genuit Ioiada, * & Ioiada ge- 11
nuit Ionathan, & Ionathan genuit

12 Ieddoa. * In diebus autem Ioa-
cim erant Sacerdotes & principes
familiarum: Saraiæ, Maraia: Iere-
13 miæ, Hanania: * Eſdræ, Moſollam:
14 Amariæ, Iohanan: * Milicho, Iona-
15 than, Sebeniæ, Ioſeph: * Haram,
16 Edna: Maraioth, Helci: * Adaiæ,
Zachariã, Genthon, Moſollam:
17 * Abiæ, Zechri, Miamin & Moa-
18 diæ, Phelti: * Belgæ, Sammua:
19 Semaiæ, Ionathan, * Ioiarib, Ma-
20 thanai: Iodaiæ, Azzi: * Sellai,
21 Celai: Amoc, Heber: * Helciæ,
22 Haſebia: Idaiæ, Nathanael. * Le-
B uitæ in diebus Eliaſib, & Ioiada,
& Iohanan, & Ieddoa ſcripti prin-
cipes familiarum, & Sacerdotes in
23 regno Darij Perſæ. * Filij Leui prin
cipes familiarum, ſcripti in Libro
verborum dierũ, & vſque ad dies
24 Ionathan, filij Eliaſib. * Et prin-
cipes Leuitarum, Haſebia, Sere-
bia, & Ioſue filius Cedmihel: &
fratres eorum per vices ſuas, vt
laudarent & confiterentur iuxta
præceptum Dauid viri Dei, & ob-
25 ſeruarent æque per ordinem. * Ma-
thania, & Becbecia, Obedia, Mo-
ſollam, Telmon, Accub cuſtodes
portarum & veſtibulorũ ante por-
26 tas. * Hi in diebus Ioacim filij Io-
ſue, filij Ioſedec, & in diebus Ne-
hemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis
27 ſcribæq. * In dedicatione autem
muri Ieruſalem requiſierunt Leui-
tas de omnibus locis ſuis vt addu-
cerent eos in Ieruſalem, & face-
rent dedicationem & lætitiam in
actione gratiarum, & cantico, &
in cymbalis, pſalterijs, & citharis.
28 * Congregati ſunt autem filij can-
torum de campeſtribus circa Ieru-
ſalem, & de villis Nethuphati,
29 * & de domo Galgal, & de regio-
nibus Geba & Azmaueth: quo-
niam villas ædificauerunt ſibi can
30 tores in circuitu Ieruſalem. * Et
C mundati ſunt Sacerdotes & Leui-
tæ, & mundauerunt populum,
31 & portas, & murum. * Aſcende-
re autem feci principes Iuda ſuper
murũ, & ſtatui duos magnos cho-
ros laudantium. Et ierunt ad dex-
teram ſuper murũ ad portam ſter-
32 quilinij. * Et iuit poſt eos Oſaias,
33 & media pars principum Iuda, * &
Azarias, Eſdras, & Moſollam, Iu-
das, & Beniamin, & Semeia, &
34 Ieremias. * Et de filijs ſacerdotum
in tubis, Zacharias filius Iona-
than,

than, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur,
35 filius Aſaph, * & fratres eius Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Iudas, & Hanani, in vaſis cantici Dauid viri Dei: & Eſdras ſcriba ante eos in
36 porta Fontis. * Et contra eos aſcenderunt in gradibus ciuitatis Dauid in aſcenſu muri ſuper domum Dauid, & vſque ad portam Aquarum
37 ad Orientem. * Et chorus ſecundus gratias referētium ibat ex aduerſo, & ego poſt eum, & media pars populi ſuper murum & ſuper turrim furnorum, & vſque ad murum
38 latiſſimum, * & ſuper portam Ephraim, & ſuper portam antiquam, & ſuper portam piſcium & turrim Hananeel, & turrim Emath, & vſque ad portam gregis:
39 & ſteterūt in porta cuſtodiæ, * ſteteruntq. duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars
40 magiſtratuum mecum. * Et Sacerdotes, Eliachim, Maaſia, Mia-
D
min, Michea, Elioenai, Zacharia,
41 Hanania in tubis, * & Maaſia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanan, & Melchia, & Aelam, & Ezer. Et clare cecinerunt cantores, &
42 Iezraia præpoſitus: * & immolauerūt in die illa victimas magnas, & lætati ſunt: Deus enim lætificauerat eos lætitia magna: ſed & vxores eorū & liberi gauiſi ſunt, & audita eſt lętitia Ieruſalē procul.
43 * Recenſuerunt quoque in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, vt introferrent per eos principes ciuitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes & Leuitas: quia lætificatus eſt Iuda in Sacerdotibus & Leuitis aſtantibus.
44 * Et cuſtodierunt obſeruationem Dei ſui, & obſeruationem expiationis, & cantores, & ianitores iuxta præceptum Dauid, & Salo-
45 monis filij eius, * quia in diebus Dauid & Aſaph ab exordio erant principes conſtituti cantorum in carmine laudantium, & confiten-
46 tium Deo. * Et omnis Iſrael, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ dabāt partes cantoribus & ianitoribus per dies ſingulos, & ſanctificabant Leuitas, & Leuitæ ſanctificabant filios Aaron.

CAP. XIII.

1 IN die autem illo lectum eſt in Deu.23.a.
A volumine Moyſi audiente
populo: & inuentum eſt ſcriptum
in eo, quod non debeant introire
Ammonites & Moabites in eccle-
2 ſiam Dei vſque in æternum: * eo
quod non occurrerint filijs Iſrael
cum pane & aqua: & conduxerint
aduerſum eos Balaam, ad maledi-
cendum eis: & conuertit Deus no-
ſter maledictionem in benedictio-
3 nem. * Factum eſt autem, cum
audiſſent legem, ſeparauerunt om-
4 nem alienigenam ab Iſrael. * Et
ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos,
qui fuerat præpoſitus in gazophy-
lacio domus Dei noſtri, & proxi-
5 mus Tobiæ. * Fecit ergo ſibi ga-
zophylacium grande, & ibi erant
ante eum reponentes munera, &
thus, & vaſa, & decimam frumen-
ti, vini, & olei, partes Leuitarum,
& cantorum, & ianitorum, & pri-
6 mitias ſacerdotales. * In omnibus
autem his non fui in Ieruſalem,
quia anno trigeſimo ſecundo Ar-
taxerxis regis Babylonis veni ad
regem, & in fine dierum rogaui
7 regem. * Et veni in Ieruſalem, &
intellexi malū, quod fecerat Elia-
ſib Tobiæ vt facerēt ei theſaurum
8 in veſtibulis domus Dei. * Et ma-
B lum mihi viſum eſt valde. Et pro-
ieci vaſa domus Tobiæ foras de
9 gazophylacio: * præcepiq; & emun
dauerunt gazophylacia: & retuli
ibi vaſa domus Dei, ſacrificium,
10 & thus. * Et cognoui quod par-
tes Leuitarum non fuiſſent datæ:
& fugiſſet vnuſquiſque in regionē
ſuam de Leuitis, & cantoribus, &
11 de his, qui miniſtrabant: * & egi
cauſam aduerſus magiſtratus, &
dixi: Quare dereliquimus domum
Dei? Et congregaui eos, & feci
12 ſtare in ſtationibus ſuis. * Et om-
nis Iuda apportabat decimam fru-
13 menti, vini, & olei in horrea. * Et
conſtituimus ſuper horrea Sele-
miam Sacerdotem, & Sadoc ſcri-
bam, & Phadaiam de Leuitis, &
iuxta eos Hanan filium Zachur, fi-
lium Mathaniæ: quoniam fideles
comprobati ſunt, & ipſis creditæ
14 ſunt partes fratrum ſuorum. * Me-
mento mei Deus meus pro hoc, &
ne deleas miſerationes meas, quas
feci in domo Dei mei, & in cere-
15 monijs eius. * In diebus illis vidi
in Iuda

in Iuda calcantes torcularia in ſab
bato, portantes aceruos, & one-
rantes ſuper aſinos vinũ, & vuas,
& ficus, & omne onus, & inferen
tes in Ieruſalem die ſabbati. Et
conteſtatus ſum vt in die qua ven
dere liceret, venderent. * Et Tyrij 16
habitauerunt in ea inferentes pi- C
ſces, & omnia venalia: & vende-
bant in ſabbatis filijs Iuda in Ie-
ruſalem: * & obiurgaui optimates 17
Iuda, & dixi eis: Quæ eſt hæc res
mala, quam vos facitis & profa-
natis diem Sabbati? * Numquid 18
non hæc fecerunt patres noſtri, &
adduxit Deus noſter ſuper nos om
ne malum hoc, & ſuper ciuitatem
hanc? Et vos additis iracundiam
ſuper Iſrael violando Sabbatum.
* Factum eſt autem, cum quieuiſ- 19
ſent portæ Ieruſalem in die Sab-
bati, dixi: & clauſerunt ianuas, &
præcepi vt non aperirẽt eas vſque
poſt Sabbatum: & de pueris meis
conſtitui ſuper portas vt nullus in-
ferret onus in die Sabbati. * Et 20
manſerunt negotiatores, & ven-
dentes vniuerſa venalia foris Ieru-
ſalem ſemel & bis. * Et conteſta- 21
tus ſum eos, & dixi eis: Quare
manetis ex aduerſo muri? ſi ſecun
do hoc feceritis, manum mittam
in vos. Itaque ex tempore illo non
venerunt in Sabbato. * Dixi quo- 22
que Leuitis vt mundarentur, & ve D
nirent ad cuſtodiendas portas, &
ſanctificandam diem Sabbati: &
pro hoc ergo memento mei Deus
meus, & parce mihi ſecundũ mul-
titudinem miſerationum tuarum.
23 * Sed & in diebus illis vidi Iudæos
ducẽtes vxores Azotidas, Ammo-
24 nitidas, & Moabitidas. * Et filij
eorum ex media parte loqueban-
tur Azotice, & neſciebant loqui
Iudaice, & loquebantur iuxta lin-
25 guam populi, & populi. * Et ob-
iurgaui eos, & maledixi. Et cecidi
ex eis viros, & decaluaui eos, & ad-
iuraui in Deo, vt non darent filias
ſuas filijs eorum, & non acciperẽt
de filiabus eorum filijs ſuis, & ſi-
26 bimetipſis, dicens: * ‖ Numquid ‖ 3. Reg. 3.
non in huiuſcemodi re peccauit b. 7
Salomon rex Iſrael? & certe in gen
tibus multis non erat rex ſimilis
ei, & dilectus Deo ſuo erat, & po-
ſuit eum Deus regem ſuper om-
nem Iſrael: ‖ & ipſum ergo duxe- ‖ 3. Reg. 11.
runt ad peccatum mulieres alieni- a. 1
27 genæ. * Numquid & nos inobe-
dientes faciemus omne malum
grãde hoc vt præuaricemur in Deo
noſtro, & ducamus vxores peregri-
28 nas? * De filijs autem Ioiada filij
Eliaſib ſacerdotis magni, gener
erat Sanaballat Horonites, quem
29 fugaui a me. * Recordare Domi-
ne Deus meus aduerſum eos, qui
polluunt ſacerdotium, iusq. Sacer-
30 dotale & Leuiticum. * Igitur mun
daui eos ab omnibus alienigenis,
& conſtitui ordines Sacerdotum &
Leuitarum, vnumquemque in mi-
31 niſterio ſuo: * & in oblatione li-
gnorum in temporibus cõſtitutis,
& in primitiuis: memento mei
Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIAE.

CAPVT PRIMVM.

TOBIAS ex 1
tribu, & ciui- A
tate Nephtha
li (quæ eſt in
ſuperioribus
Galilææ ſupra
Naaſſon, poſt
viam, quæ du
cit ad Occidentem, in ſiniſtro ha-
‖ 4. Reg. 17. bens ciuitatem Sephet) * ‖ cum 2
a. 3 & 18. b. 9 captus eſſet in diebus Salmanaſar
regis Aſſyriorum, in captiuitate
tamen poſitus, viam veritatis non
3 deſeruit, * ita vt omnia, quæ ha-
bere poterat, quotidie concaptiuis
fratribus, qui erant ex eius genere,
4 impertiret. * Cumq. eſſet iunior
omnibus in tribu Nephthali, nihil
tamen puerile geſſit in opere. * De-
5 nique cum irent omnes ad vitulos
aureos, ‖ quos Ieroboam fecerat ‖ 3. Reg. 12.
rex Iſrael, hic ſolus fugiebat con- f. 28

ſortia omnium, * ſed pergebat in 6
Ieruſalem ad templum Domini, & B
ibi adorabat Dominum Deum Iſ-
rael, omnia primitiua ſua, & de-
cimas ſuas fideliter offerens, * ita 7
vt in tertio anno proſelytis & ad-
uenis miniſtraret omnem decima-
tionem. * Hæc & his ſimilia ſecun 8
dum legem Dei puerulus obſerua-
bat. * Cum vero factus eſſet vir, 9
accepit vxorem Annam de tribu
ſua, genuitq. ex ea filium, nomen
ſuum imponens ei, * quem ab in- 10
fantia timere Deum docuit, & ab-
ſtinere ab omni peccato. * Igitur, 11
cum per captiuitatem deueniſſet
cum vxore ſua, & filio in ciuitatē
Niniuen cū omni tribu ſua, (* cum 12
omnes ederent ex cibis Gentiliū)
iſte cuſtodiuit animam ſuam, &
numquam contaminatus eſt in
eſcis eorum. * Et quoniam me- 13
mor fuit Domini in toto corde C
ſuo, dedit illi Deus gratiam in con-
ſpectu Salmanaſar regis, * & dedit 14
illi poteſtatem quòcumque vellet
ire, habens libertatem quæcum-
que facere voluiſſet. * Pergebat 15
ergo ad omnes, qui erant in capti-
uitate, & monita ſalutis dabat eis.
*Cum autem veniſſet in Rages ci- 16
uitatem Medorum, & ex his, qui-
bus honoratus fuerat a rege, ha-
buiſſet decem talenta argenti: * & 17
cum in multa turba generis ſui
Gabelū egentem videret, qui erat
ex tribu eius, ſub chirographo de-
dit illi memoratum pondus argen
ti. * Poſt multum vero temporis, 18
mortuo Salmanaſar rege, cum re-
gnaret Sennacherib filius eius pro
eo, & filios Iſrael exoſos haberet
in conſpectu ſuo: * Tobias quo- 19
tidie pergebat per omnem cogna-
tionem ſuam, & conſolabatur eos,
diuidebatq. vnicuique, prout po-
terat, de facultatibus ſuis: * eſu- 20
rientes alebat, nudiſq. veſtimenta D
præbebat, & mortuis atque occi-
ſis ſepulturam ſolicitus exhibebat.
‖4.Reg.19. g.35 *‖ Denique cum reuerſus eſſet rex 21
Sennacherib fugiens a Iudæa pla-
Eccl. 48. d. 24 gam, quam circa eum fecerat Deus
propter blaſphemiam ſuam, & ira-
tus multos occideret ex filijs Iſ-
rael, Tobias ſepeliebat corpora eo-
rum. * At vbi nunciatum eſt regi, 22
iuſſit eum occidi, & tulit omnem
ſubſtantiam eius. * Tobias vero 23
cum filio ſuo, & cum vxore fu-
giens, nudus latuit, quia multi di-
24 ligebant eum. *‖ Poſt dies vero ‖ Iſa. 37. g
quadragintaquinque occiderūt re- 38
25 gem filij ipſius, * & reuerſus eſt 2.Mac.8.e.
Tobias in domum ſuam, omniſq. 19
facultas eius reſtituta eſt ei. 2.Par.32.e.
21

CAP. II.

1 POſthæc vero, cum eſſet dies fe-
A ſtus Domini, & factum eſſet
prandium bonū in domo Tobiæ,
2 * dixit filio ſuo: Vade, & adduc
aliquos de tribu noſtra, timentes
Deum, vt epulentur nobiſcum.
3 * Cumq. abijſſet, reuerſus nuncia-
uit ei, vnum ex filijs Iſrael iugula-
tum iacere in platea. Statimq. exi-
liens de accubitu ſuo, relinquens
prandiū, ieiunus peruenit ad cor-
4 pus: * tollenſq. illud portauit ad
domum ſuam occulte, vt dum ſol
occubuiſſet, caute ſepeliret eum.
5 * Cumq. occultaſſet corpus, man-
ducauit panem cum luctu & tre-
6 more, * memorans illum ſermo-
B nem, quem dixit Dominus ‖ per ‖ Amos 8.
Amos prophetam: Dies feſti veſtri c. 10
cōuertentur in lamentationem & 1.Mac.1.d.
7 luctum. * Cum vero ſol occubuiſ- 14
8 ſet, abijt, & ſepeliuit eum. * Ar-
guebant autem eum omnes pro-
ximi eius, dicentes: Iam huius rei
cauſa interfici iuſſus es, & vix ef-
fugiſti mortis imperium, & ite-
9 rum ſepelis mortuos? * ‖ Sed To- ‖ S.1.d.21
bias plus timens Deum, quàm re-
gem, rapiebat corpora occiſorum,
& occultabat in domo ſua, & me-
10 dijs noctibus ſepeliebat ea. * Con-
tigit autem vt quadam die fati-
gatus a ſepultura, veniens in do-
mum ſuam, iactaſſet ſe iuxta pa-
11 rietem, & obdormiſſet, * & ex ni-
do hirundinum dormienti illi ca-
lida ſtercora inciderent ſuper ocu-
12 los eius, fieretq. cæcus. * Hanc
autem tentationem ideo permiſit
Dominus euenire illi, vt poſteris
daretur exemplum patientiæ eius,
13 ſicut & ſancti Iob. * Nam cum ab
C infantia ſua ſemper Deum timue-
rit, & mandata eius cuſtodierit,
non eſt contriſtatus contra Deum
quòd plaga cæcitatis euenerit ei,
14 * ſed immobilis in Dei timore
permanſit, agens gratias Deo om-
15 nibus diebus vitæ ſuæ. * Nam ſi-
cut beato Iob inſultabant reges,
ita iſti parētes & cognati eius irri-
debant

debant vitam eius, dicentes: * Vbi 16
eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas,
& ſepulturas faciebas? * Tobias 17
vero increpabat eos, dicens: Noli-
te ita loqui: * quoniam filij ſan- 18
ctorum ſumus, & vitam illam ex-
pectamus, quam Deus daturus eſt
his, qui fidem ſuam numquam mu-
tant ab eo. * Anna vero vxor eius 19
ibat ad opus textrinum quotidie, D
& de labore manuum ſuarum vi-
ctum, quem conſequi poterat, de-
ferebat. * Vnde factum eſt, vt hœ- 20
dum caprarum accipiens detuliſſet
domi: * Cuius cum vocem balan- 21
|| Deut. 22. a. 1 tis vir eius audiſſet, dixit: || Vide-
te, ne forte furtiuus ſit, reddite
eum dominis ſuis, quia non licet
nobis aut edere ex furto aliquid,
|| Iob 2. c. 9 aut contingere. * || Ad hæc vxor 22
eius irata reſpondit: Manifeſte va-
na facta eſt ſpes tua, & eleemo-
ſynæ tuæ modo apparuerunt. * At- 23
que his, & alijs huiuſcemodi ver-
bis exprobrabat ei.

CAP. III.

Tunc Tobias ingemuit, & cœ- 1
pit orare cum lacrymis, * di- 2
cens: Iuſtus es Domine, & om- A
nia iudicia tua iuſta ſunt, & om-
nes viæ tuæ, miſericordia, & ve-
ritas, & iudicium. * Et nunc Do- 3
mine memor eſto mei, & ne vin-
dictã ſumas de peccatis meis, ne-
que reminiſcaris delicta mea, vel
|| Deut. 28. c. 15 parentum meorum. * || Quoniam 4
non obediuimus præceptis tuis,
ideo traditi ſumus in direptionẽ,
& captiuitatẽ, & mortem, & in fa-
bulam, & in improperiũ omnibus
nationibus, in quibus diſperſiſti
nos. * Et nunc Domine magna iu- 5
dicia tua, quia non egimus ſecun-
dum præcepta tua, & non ambula-
uimus ſynceriter coram te. * Et 6
nunc Domine ſecundum volunta-
tẽ tuam fac mecum, & præcipe in
pace recipi ſpiritum meum: expe-
dit enim mihi mori magis quam B
viuere. * Eadem itaque die conti- 7
git vt Sara filia Raguelis in Rages
ciuitate Medorum, & ipſa audiret
improperiũ ab vna ex ancillis pa-
tris ſui, * quoniam tradita fuerat 8
ſeptem viris, & dæmonium no-
mine Aſmodæus occiderat eos,
mox vt ingreſſi fuiſſent ad eam.
* Ergo cum pro culpa ſua increpa- 9
ret puellam, reſpondit ei, dicens:
Amplius ex te non videamus filiũ,
aut filiam ſuper terram, interfe-
10 ctrix virorum tuorum. * Numquid
& occidere me vis, ſicut iam occi-
diſti ſeptem viros? Ad hanc vocem
perrexit in ſuperius cubiculum do-
mus ſuæ: & tribus diebus, & tri-
bus noctibus non manducauit, ne-
11 que bibit: * ſed in oratione per-
ſiſtẽs cum lacrymis deprecabatur
Deum, vt ab iſto improperio li-
12 beraret eam. * Factum eſt autem
die tertia, dum compleret oratio-
13 nem, benedicens Dominum, * di-
C xit: Benedictum eſt nomen tuum
Deus patrum noſtrorum: qui cum
iratus fueris, miſericordiã facies,
& in tempore tribulationis pecca-
ta dimittis his, qui inuocant te.
14 * Ad te Domine faciem meã con-
uerto, ad te oculos meos dirigo.
15 * Peto Domine vt de vinculo im-
properij huius abſoluas me, aut
certe deſuper terram eripias me.
16 * Tu ſcis Domine, quia numquam
concupiui virum, & mundam ſer-
uaui animã meam ab omni con-
17 cupiſcentia. * Numquam cum lu-
dentibus miſcui me: neque cum
his, qui in leuitate ambulant, par-
18 ticipem me præbui. * Virum au-
tem cum timore tuo, non cum li-
19 bidine mea cõſenſi ſuſcipere. * Et,
aut ego indigna fui illis, aut illi
forſitan me non fuerũt digni: quia
forſitan viro alij conſeruaſti me.
20 * Non eſt enim in hominis pote-
21 ſtate conſilium tuum. * Hoc au-
D tem pro certo habet omnis, qui te
colit, quod vita eius, ſi in proba-
tione fuerit, coronabitur: ſi au-
tem in tribulatione fuerit, libera-
bitur: & ſi in correptione fuerit, ad
miſericordiã tuam venire licebit.
22 * Non enim delectaris in perditio-
nibus noſtris: quia poſt tempeſta-
tem, tranquillum facis: & poſt
lacrymationem & fletum, exulta-
23 tionem infundis. * Sit nomen tuũ
Deus Iſrael benedictum in ſæcula.
24 * In illo tempore exauditæ ſunt
preces amborum in conſpectu glo-
25 riæ ſummi Dei: * & miſſus eſt An-
gelus Domini ſanctus Raphael, vt
curaret eos ambos, quorum vno
tempore ſunt orationes in conſpe-
ctu Domini recitatæ.

CAP.

CAP. IIII.

IGitur cum Tobias putaret ora- 1
tionem ſuam exaudiri vt mori A
potuiſſet, vocauit ad ſe Tobiam
‖Eccl. 7. c. filiũ ſuum, * dixitq. ei: ‖Audi fi- 2
29 li mi verba oris mei, & ea in corde
tuo, quaſi fundamẽtum conſtrue.
* Cum acceperit Deus animam 3
‖Exo 20. b. meam, corpus meum ſepeli: ‖&
12 honorem habebis matri tuæ om-
nibus diebus vitæ eius: * memor 4
enim eſſe debes, quæ & quanta pe-
ricula paſſa ſit propter te in vtero
ſuo. * Cum autem & ipſa comple- 5
uerit tempus vitæ ſuæ, ſepelias eã B
circa me. * Omnibus autẽ diebus 6
vitæ tuæ in mente habeto Deum:
& caue ne aliquando peccato con-
ſentias, & prætermittas præcepta
‖Luc. 14. c. Domini Dei noſtri. * ‖Ex ſubſtan 7
13 tia tua fac eleemoſynam, & noli
Prou. 3. b. 9 auertere faciem tuam ab vllo pau-
Eccle. 4. a. 1 pere: ita enim fiet vt nec a te auer
& 14. b. 13 tatur facies Domini. * Quomodo. 8
Eccli. 35. a. potueris, ita eſto miſericors. * Si 9
4 multum tibi fuerit, abundanter
tribue: ſi exiguũ tibi fuerit, etiam
exiguum libenter impertiri ſtude.
* Præmium enim bonum tibi the- 10
‖Eccle. 29. ſaurizas in die neceſſitatis. * ‖quo- 11
c. 13 niam eleemoſyna ab omni pecca-
to, & a morte liberat, & non pa-
tietur animam ire in tenebras. * Fi- 12
ducia magna erit corã ſummo Deo C
eleemoſyna omnibus facientibus
‖1. Theſ. 4. eam. * ‖Attende tibi fili mi ab 13
a. 3 omni fornicatione, & præter vxo-
rem tuam numquam patiaris cri-
men ſcire. * Superbiam num- 14
quam in tuo ſenſu, aut in tuo ver-
‖Gen. 3. a. 5 bo dominari permittas: ‖in ipſa
‖Leu. 19. c. enim initium ſumpſit omnis per-
13 ditio. * ‖Quicumque tibi aliquid 15
Deut. 24. c. operatus fuerit, ſtatim ei merce-
14 dem reſtitue, & merces mercena-
Matt. 7. b. rij tui apud te omnino non rema-
12 neat. * ‖Quod ab alio oderis fie- 16
‖Luc. 6. d. ri tibi, vide ne tu aliquando alte-
31 ri facias. * ‖Panẽ tuum cum eſu- 17
‖Luc. 14. c. rientibus & egenis comede, & de
24 veſtimentis tuis nudos tege. * Pa- 18
nem tuum, & vinum tuum ſuper
ſepulturam iuſti conſtitue, & noli
ex eo manducare, & bibere cum D
peccatoribus. * Conſilium ſemper 19
a ſapiente perquire. * Omni tem- 20
pore benedic Deum: & pete ab
eo, vt vias tuas dirigat, & omnia
conſilia tua in ipſo permaneant.
21 * Indico etiam tibi fili mi dediſſe
me decem talenta argenti, dum
adhuc infantulus eſſes, Gabelo, in
Rages ciuitate Medorum, & chi-
rographum eius apud me habeo:
22 * & ideo perquire quo modo ad
eum peruenias, & recipias ab eo
ſupra memoratum pondus argen-
ti, & reſtituas ei chirographum
23 ſuum. * Noli timere fili mi: pau-
perem quidem vitam gerimus, ſed
‖multa bona habebimus ſi timue- ‖Rom. 8. d.
rimus Deum, & receſſerimus ab 17
omni peccato, & fecerimus bene.

CAP. V.

1 TVnc reſpondit Tobias patri
A ſuo, & dixit: Omnia quæ-
cumque præcepiſti mihi faciam
2 pater. * Quomodo autem pecu-
niam hanc requiram, ignoro. Ille
me neſcit, & ego eum ignoro:
quod ſignum dabo ei? Sed neque
viam, per quam pergatur illuc,
3 aliquando cognoui. * Tunc pater
ſuus reſpondit illi, & dixit: Chi-
rographum quidem illius penes
me habeo: quod dum illi oſten-
4 deris, ſtatim reſtituet. * Sed per-
ge nunc, & inquire tibi aliquem
fidelem virum, qui eat tecum ſal-
ua mercede ſua: vt, dum adhuc
5 viuo, recipias eam. * Tunc egreſ-
ſus Tobias, inuenit iuuenem ſplen
didum, ſtantem præcinctum, &
quaſi paratum ad ambulandum.
6 * Et ignorans quod Angelus Dei
B eſſet, ſalutauit eum, & dixit: Vn-
7 de te habemus bone iuuenis? * At
ille reſpondit: Ex filijs Iſrael. Et
Tobias dixit ei: Noſti viam, quæ
ducit in regionem Medorum?
8 * Cui reſpondit: Noui: & omnia
itinera eius frequenter ambulaui,
& manſi apud Gabelum fratrem
noſtrum: qui moratur in Rages
ciuitate Medorum, quæ poſita eſt
9 in monte Ecbatanis. * Cui Tobias
ait: Suſtine me obſecro, donec hæc
10 ipſa nunciem patri meo. * Tunc
ingreſſus Tobias, indicauit vniuer
ſa hæc patri ſuo. Super quæ admi-
ratus pater, rogauit vt introiret ad
11 eum. * Ingreſſus itaque ſalutauit
eum, & dixit: Gaudium tibi ſit
12 ſemper. * Et ait Tobias: Quale
gaudium mihi erit, qui in tenebris
ſedeo, & lumen cæli non video?
13 * Cui ait iuuenis: Forti animo eſto,

in proximo eſt vt a Deo cureris.
* Dixit itaque illi Tobias: Num- 14
quid poteris perducere filium meũ C
ad Gabelum in Rages ciuitatẽ Me-
dorum? & cum redieris, reſtituam
tibi mercedem tuam. * Et dixit ei 15
Angelus: Ego ducam, & reducam
eum ad te. * Cui Tobias reſpondit: 16
Rogo te, indica mihi, de qua do-
mo, aut de qua tribu es tu? * Cui 17
Raphael angelus dixit: Genus quę-
ris mercenarij, an ipſum mercena-
rium, qui cum filio tuo eat? * Sed 18
ne forte ſolicitum te reddam, ego
ſum Azarias Ananiæ magni filius.
* Et Tobias reſpondit: Ex magno 19
genere es tu. Sed peto ne iraſcaris
quòd voluerim cognoſcere genus
tuum. * Dixit autem illi Angelus: 20
Ego ſanum ducam, & ſanum tibi
reducam filium tuum. * Reſpon- 21
dens autem Tobias, ait: Bene am- D
buletis, & ſit Deus in itinere ve-
ſtro, & Angelus eius comitetur vo-
biſcum. * Tunc paratis omnibus, 22
quæ erant in via portanda, fecit
Tobias vale patri ſuo & matri ſuæ;
& ambulauerunt ambo ſimul.
|| J. 10. a. 4 * ||Cumq; profecti eſſent, cœpit 23
mater eius flere, & dicere: Bacu-
lum ſenectutis noſtræ tuliſti, &
tranſmiſiſti a nobis. * Numquam 24
fuiſſet ipſa pecunia, pro qua miſi-
ſti eum. * Sufficiebat enim nobis 25
paupertas noſtra, vt diuitias com-
putaremus hoc, quod videbamus
filium noſtrum. * Dixitq; ei To- 26
bias: Noli flere, ſaluus perueniet
filius noſter, & ſaluus reuertetur
ad nos, & oculi tui videbunt il-
lum. * Credo enim quod Angelus 27
Dei bonus comitetur ei, & bene
diſponat omnia, quæ circa eum
geruntur, ita vt cum gaudio re-
uertatur ad nos. * Ad hanc vo- 28
cem ceſſauit mater eius flere,
& tacuit.

CAP. VI.

PRofectus eſt autem Tobias, & 1
canis ſequutus eſt eum, & man- A
ſit prima manſione iuxta fluuium
Tigris. * Et exiuit vt lauaret pe- 2
des ſuos, & ecce piſcis immanis
exiuit ad deuorandũ eum. * Quem 3
expaueſcens Tobias clamauit vo-
ce magna, dicens: Domine, inua-
dit me. * Et dixit ei Angelus: 4
Apprehende branchiam eius, &
trahe eum ad te. Quod cum fe-
ciſſet, attraxit eum in ſiccum, &
palpitare cœpit ante pedes eius.
5 * Tunc dixit ei Angelus: Exente-
ra hunc piſcem, & cor eius, &
fel, & iecur repone tibi: ſunt enim
hæc neceſſaria ad medicamenta
6 vtiliter. * Quod cum feciſſet, aſſa-
uit carnes eius, & ſecum tulerunt
in via: cetera ſalierunt, quæ ſuffi-
cerent eis, quouſque peruenirent
in Rages ciuitatem Medorum.
7 * Tunc interrogauit Tobias An-
B gelum, & dixit ei: Obſecro te Aza-
ria frater, vt dicas mihi quod re-
medium habebunt iſta, quæ de
8 piſce ſeruare iuſſiſti? * Et reſpon-
dens Angelus, dixit ei: Cordis eius
particulam ſi ſuper carbones po-
nas, fumus eius extricat omne ge-
nus dæmoniorum ſiue a viro, ſiue
a muliere, ita vt vltra non accedat
9 ad eos. * Et fel valet ad vngendos
oculos, in quibus fuerit albugo, &
10 ſanabuntur. * Et dixit ei Tobias:
11 Vbi vis vt maneamus? * Reſpon-
densq; Angelus, ait: Eſt hic Ra-
guel nomine, vir propinquus de
tribu tua, & hic habet filiam no-
mine Saram, ſed neque maſculũ,
neque feminã vllam habet aliam
12 præter eam. * ||Tibi debetur om- || Num. 27.
nis ſubſtantia eius, & oportet eam a. 8 & 36. a.
13 te accipere coniugem. * Pete ergo 8
eam a patre eius, & dabit tibi eam
14 in vxorem. * Tunc reſpondit To-
C bias, & dixit: Audio quia tradita
eſt ſeptem viris, & mortui ſunt:
ſed & hoc audiui, quia dæmonium
15 occidit illos. * Timeo ergo, ne for-
te & mihi hæc eueniant: & cum
ſim vnicus parentibus meis, depo-
nam ſenectutem illorum cum tri-
16 ſtitia ad inferos. * Tunc angelus
Raphael dixit ei: Audi me, & oſten-
dam tibi qui ſunt, quibus præua-
17 lere poteſt dæmonium. * Hi nam-
que qui coniugium ita ſuſcipiunt,
vt Deum a ſe, & a ſua mente ex-
cludant, & ſuæ libidini ita vacent,
ſicut equus & mulus, quibus non
eſt intellectus: habet poteſtatem
18 dæmonium ſuper eos. * Tu autem
D cum acceperis eam, ingreſſus cu-
biculum, per tres dies continens
eſto ab ea, & nihil aliud, niſi ora-
19 tionibus vacabis cum ea. * Ipſa
autem nocte, incẽſo iecore piſcis,
20 fugabitur dæmonium. * Secunda
vero nocte in copulatione ſancto-
rum

tum patriarcharũ admitteris.* Ter 21
tia autem nocte, benedictionem
conſequens, vt filij ex vobis pro-
creentur incolumes. * Tranſacta 22
autem tertia nocte, accipies virgi-
nem cum timore Domini, amore
filiorum magis quàm libidine du-
ctus, vt in ſemine Abrahæ bene-
dictionem in filijs conſequaris.

CAP. VII.

INgreſſi ſunt autem ad Rague- 1
lem, & ſuſcepit eos Raguel cum A
gaudio. * Intuensq. Tobiam Ra- 2
guel, dixit Annæ vxori ſuæ: Quam
ſimilis eſt iuuenis iſte conſobrino
meo! * Et cum hæc dixiſſet, ait: 3
Vnde eſtis iuuenes fratres noſtri?
At illi dixerunt: Ex tribu Neph-
thali ſumus, ex captiuitate Nini-
ue. * Dixitq. illis Raguel: Noſtis 4
Tobiam fratrem meum? Qui di-
xerunt: Nouimus. * Cumq. mul- 5
ta bona loqueretur de eo, dixit
Angelus ad Raguelem: Tobias,
de quo interrogas, pater iſtius eſt.
* Et miſit ſe Raguel, & cum lacry- 6
mis oſculatus eſt eum, & plorans B
ſupra collum eius, * dixit: Bene- 7
dictio ſit tibi fili mi, quia boni &
optimi viri filius es. * Et Anna 8
vxor eius, & Sara ipſorum filia la-
crymatæ ſunt. * Poſtquam autem 9
locuti ſunt, præcepit Raguel occi-
di arietem, & parari conuiuium.
Cumq hortaretur eos diſcumbere
ad prandium, * Tobias dixit: Hic 10
ego hodie non manducabo neque
bibam, niſi prius petitionẽ meam
confirmes, & promittas mihi dare
Saram filiam tuam. * Quo audito 11
verbo Raguel, expauit, ſciens
quid euenerit illis ſeptem viris,
qui ingreſſi ſunt ad eam: & time-
re cœpit ne forte & huic ſimiliter
contingeret: & cum nutaret, &
nõ daret petenti vllum reſponſum, C
* dixit ei Angelus: Noli timere 12
dare eam iſti, quoniã huic timen-
ti Deum debetur coniux filia tua:
propterea alius non potuit habere
illam. * Tunc dixit Raguel: Non 13
dubito quòd Deus preces & lacry-
mas meas in conſpectu ſuo admi-
ſerit. * Et credo quoniam ideo fe- 14
cit vos venire ad me, vt iſta con-
‖Num. 26. b. 6 iungeretur cognationi ſuæ ‖ ſecun
dum legem Moyſi: & nunc noli
dubium gerere quòd tibi eam tra-
15 dam.* Et apprehendens dexteram
filiæ ſuæ, dextræ Tobiæ tradidit,
dicens: Deus Abraham, & Deus
D Iſaac, & Deus Iacob vobiſcum ſit,
& ipſe coniungat vos, impleatq.
16 benedictionem ſuam in vobis.* Et
accepta charta, fecerunt conſcrip-
17 tionẽ coniugij. * Et poſt hæc epu-
lati ſunt, benedicentes Deum.
18 * Vocauitq. Raguel ad ſe Annam
vxorem ſuam, & præcepit ei vt
præpararet alterum cubiculum.
19 * Et introduxit illuc Saram filiam
20 ſuam, & lacrymata eſt. * Dixitq.
ei: Forti animo eſto filia mea:
Dominus cæli det tibi gaudium
pro tædio quod perpeſſa es.

CAP. VIII.

1 POſtquam vero cœnauerunt,
A introduxerunt iuuenẽ ad eam.
2 * Recordatus itaque Tobias ſer-
monum Angeli, protulit de caſſi-
dili ſuo partem iecoris, poſuitq.
3 eam ſuper carbones viuos.* Tunc
Raphael Angelus apprehendit dæ-
monium, & religauit illud in de-
4 ſerto ſuperioris Ægypti. * Tunc
hortatus eſt virginem Tobias, di-
xitq. ei: Sara, exurge, & depreee-
mur Deum hodie, & cras, & ſecun
dum cras: quia his tribus noctibus
Deo iungimur: tertia autem tran
B ſacta nocte, in noſtro erimus con-
5 iugio. * filij quippe ſanctorum
ſumus, & non poſſumus ita con-
iungi ſicut gentes, quæ ignorant
6 Deum. * Surgentes autem pariter,
inſtanter orabant ambo ſimul, vt
7 ſanitas daretur eis. * Dixitq. To-
bias: Domine Deus patrum no-
ſtrorum, benedicant te cæli & ter-
ræ, mareq. & fontes, & flumina,
& omnes creaturæ tuæ, quæ in eis
8 ſunt. * ‖ Tu feciſti Adam de limo ‖Gen. 2. b. 7
terræ, dediſtiq. ei adiutorium He-
9 uam. * Et nunc Domine tu ſcis,
quia non luxuriæ cauſa accipio ſo
rorem meam coniugem, ſed ſola
poſteritatis dilectione, in qua be-
nedicatur nomen tuum in ſæcula
10 ſæculorum. * Dixit quoque Sara:
Miſerere nobis Domine, miſerere
nobis, & conſeneſcamus ambo pa-
11 riter ſani. * Et factum eſt circa
pullorum cantum, accerſiri iuſſit
Raguel ſeruos ſuos, & abierunt
cum eo pariter vt foderent ſepul-
12 chrum.* Dicebat enim: Ne forte

ſimili

ſimili modo euenerit ei, quo & C
ceteris illis ſeptem viris, qui ſunt
ingreſſi ad eam. * Cumq. paraſ- 13
ſent foſſam, reuerſus Raguel ad
vxorem ſuam, dixit ei: * Mitte 14
vnam ex ancillis tuis, & videat ſi
mortuus eſt, vt ſepeliam eum an-
tequam illuceſcat dies. * At illa 15
miſit vnam ex ancillis ſuis. Quæ
ingreſſa cubiculũ, reperit eos ſal-
uos & incolumes, ſecum pariter
dormientes. * Et reuerſa, nuncia- 16
uit bonum nuncium: & benedi-
xerunt Dominum, Raguel videli-
cet & Anna vxor eius, * & dixerũt: 17
Benedicimus te Domine Deus Iſ-
rael, quia non contigit quemad-
modũ putabamus. * Feciſti enim 18
nobiſcum miſericordiam tuam,
& excluſiſti a nobis inimicũ per-
ſequentem nos. * Miſertus es au- 19
tem duobus vnicis. Fac eos Domi- D
ne plenius benedicere te: & ſacri-
ficium tibi laudis tuæ & ſuæ ſani-
tatis offerre, vt cognoſcat vniuer-
ſitas gentium, quia tu es Deus ſo-
lus in vniuerſa terra. * Statimq. 20
præcepit ſeruis ſuis Raguel, vt re-
plerent foſſam, quam fecerant
priuſquam eluceſceret. * Vxori 21
autem ſuæ dixit vt inſtrueret con-
uiuium, & præpararet omnia, quæ
in cibos erant iter agentibus ne-
ceſſaria. * Duas quoque pingues 22
vaccas, & quattuor arietes occidi
fecit, & parari epulas omnibus vi-
cinis ſuis, cunctiſq. amicis. * Et 23
adiurauit Raguel Tobiam, vt duas
hebdomadas moraretur apud ſe.
* De omnibus autem, quæ poſſi- 24
debat Raguel, dimidiam partem
dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam,
vt pars dimidia, quæ ſupererat
poſt obitum eorum, Tobiæ domi-
nio deueniret.

CAP. IX.

TVnc vocauit Tobias Angelum 1
ad ſe, quem quidem hominẽ A
exiſtimabat, dixitq. ei: Azaria
frater, peto vt auſcultes verba
mea: * Si meipſum tradam tibi 2
ſeruum, non ero condignus pro-
uidentiæ tuæ. * Tamen obſecro 3
te vt aſſumas tibi animalia ſiue
ſeruitia, & vadas ad Gabelum in
Rages ciuitatem Medorum: red-
daſq. ei chirographum ſuum, &
recipias ab eo pecuniam, & roges
4 eũ venire ad nuptias meas. * Scis
B enim ipſe quoniam numerat pater
meus dies: & ſi tardauero vna die
5 plus, contriſtatur anima eius. * Et
certe vides quo modo adiurauit
me Raguel, cuius adiuramentum
6 ſpernere non poſſum. * Tunc Ra-
phael aſſumens quattuor ex ſeruis
Raguelis, & duos camelos, in Ra-
ges ciuitatem Medorum perrexit:
& inueniens Gabelum, reddidit ei
chirographum ſuum, & recepit ab
7 eo omnem pecuniam. * Indica-
C uitq. ei de Tobia filio Tobiæ, om-
nia quæ geſta ſunt: fecitq. eum
8 ſecum venire ad nuptias. * Cumq.
ingreſſus eſſet domum Raguelis,
inuenit Tobiam diſcumbentem:
& exiliens, oſculati ſunt ſe inui-
cem: & fleuit Gabelus, benedi-
9 xitq. Deum, * & dixit: Benedicat
te Deus Iſrael, quia filius es opti-
mi viri, & iuſti, & timentis Deũ,
10 & eleemoſynas facientis: * & di-
D catur benedictio ſuper vxorem
tuam, & ſuper parentes veſtros:
11 * & videatis filios veſtros, & filios
filiorum veſtrorum, vſque in ter-
tiam & quartam generationem:
& ſit ſemen veſtrum benedictum
a Deo Iſrael, qui regnat in ſæcula
12 ſæculorum. * Cumq. omnes dixiſ-
ſent, Amen, acceſſerunt ad conui-
uium: ſed & cum timore Domi-
ni nuptiarum conuiuium exerce-
bant.

CAP. X.

1 CVm vero moras faceret To-
A bias, cauſa nuptiarum, ſolici-
tus erat pater eius Tobias dicens:
Putas quare moratur filius meus,
2 aut quare detentus eſt ibi? * Pu-
taſne Gabelus mortuus eſt, & ne-
3 mo reddet illi pecuniam? * Cœpit
autem contriſtari nimis ipſe &
Anna vxor eius cum eo: & cœpe-
runt ambo ſimul flere: eo quod
die ſtatuto minime reuerteretur
4 filius eorum ad eos. * Flebat igi-
tur mater eius irremediabilibus
lacrymis, atque dicebat: Heu heu
me fili mi, vt quid te miſimus pe-
regrinari, lumen oculorũ noſtro-
rum, baculum ſenectutis noſtræ,
B ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſte-
5 ritatis noſtræ? * Omnia ſimul in
te vno habentes, te non debuimus
6 dimittere a nobis. * Cui dicebat

Tobias: Tace, & noli turbari, ſa-
nus eſt filius noſter: ſatis fidelis
eſt vir ille, cum quo miſimus eum.
* Illa autem nullo modo conſola- 7
ri poterat, ſed quotidie exiliens
circumſpiciebat, & circuibat vias
omnes, per quas ſpes remeandi vi-
debatur, vt procul videret eum, ſi
fieri poſſet, venientem. * At vero 8
Raguel dicebat ad generum ſuũ: C
Mane hic, & ego mittam nunciũ
ſalutis de te ad Tobiam patrem
tuum. * Cui Tobias ait: Ego no- 9
ui quia pater meus & mater mea
modo dies computant, & crucia-
tur ſpiritus eorum in ipſis. * Cũq. 10
verbis multis rogaret Raguel To-
biam, & ille eum nulla ratione
vellet audire, tradidit ei Saram, &
dimidiam partem omnis ſubſtan-
tiæ ſuæ in pueris, in puellis, in pe-
cudibus, in camelis, & in vaccis,
& in pecunia multa: & ſaluum
atque gaudentem dimiſit eum a
ſe, * dicens: Angelus Domini ſan- 11
ctus ſit in itinere veſtro, perdu- D
catq. vos incolumes, & inueniatis
omnia recte circa parentes veſtros,
& videant oculi mei filios veſtros
priuſquam moriar. * Et apprehen- 12
dentes parentes filiam ſuam, oſcu-
lati ſunt eam, & dimiſerunt ire:
* monentes eam honorare ſoce- 13
ros, diligere maritum, regere fa-
miliam, gubernare domum, &
ſeipſam irreprehenſibilem exhi-
bere.

CAP. XI.

CVmq. reuerterentur, peruene- 1
runt ad Charan, quæ eſt in A
medio itinere contra Niniuen, vn-
decimo die. * Dixitq. Angelus: 2
Tobias frater, ſcis quemadmodũ
reliquiſti patrem tuum. * Si pla- 3
cet itaque tibi, præcedamus, &
lento gradu ſequantur iter noſtrũ
familiæ, ſimul cum coniuge tua,
& cum animalibus. * Cumq. hoc 4
placuiſſet vt irent, dixit Raphael
ad Tobiam: Tolle tecum ex felle
piſcis: erit enim neceſſarium. Tu-
lit itaque Tobias ex felle illo, &
abierunt. * Anna autem ſedebat 5
ſecus viam, quotidie in ſupercilio
montis, vnde reſpicere poterat de
longinquo. * Et dum ex eodem 6
loco ſpecularetur aduentum eius, B
vidit a longe, & illico agnouit ve-
nientem filium ſuum: currenſq.
nunciauit viro ſuo, dicens: Ecce
7 venit filius tuus. * Dixitq. Ra-
phael ad Tobiam: At vbi introie-
ris domum tuam, ſtatim adora Do
minum Deum tuum: & gratias a-
gens ei, accede ad patrem tuum, &
8 oſculare eum. * Statimq. lini ſu-
per oculos eius ex felle iſto piſcis,
quod portas tecum. ſcias enim
quoniam mox aperientur oculi e-
ius, & videbit pater tuus lumen
cæli, & in aſpectu tuo gaudebit.
9 * Tunc præcucurrit canis, qui ſi-
C mul fuerat in via: & quaſi nuncius
adueniens, blandimento ſuæ cau-
10 dæ gaudebat. * Et conſurgens cæ-
cus pater eius, cœpit offendens pe-
dibus currere: & data manu pue-
11 ro, occurrit obuiam filio ſuo. * Et
ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum
vxore ſua, & cœperunt ambo flere
12 præ gaudio. * Cumq. adoraſſent
Deum, & gratias egiſſent, conſe-
13 derunt. * Tunc ſumens Tobias de
felle piſcis, liniuit oculos patris
14 ſui. * Et ſuſtinuit quaſi dimidiam
fere horam: & cœpit albugo ex
oculis eius, quaſi membrana oui,
15 egredi. * Quam apprehendens
Tobias traxit ab oculis eius, ſta-
16 timq. viſum recepit. * Et glorifi-
cabant Deum, ipſe videlicet, &
vxor eius, & omnes qui ſciebant
17 eum. * Dicebatq. Tobias: Bene-
D dico te Domine Deus Iſrael, quia
tu caſtigaſti me, & tu ſaluaſti me:
& ecce ego video Tobiam filium
18 meum. * Ingreſſa eſt etiam poſt
ſeptem dies Sara vxor filij eius, &
omnis familia ſana, & pecora, &
cameli, & pecunia multa vxoris:
ſed & illa pecunia, quam recepe-
19 rat a Gabelo: * & narrauit paren-
tibus ſuis omnia beneficia Dei,
quæ feciſſet circa eum per homi-
20 nem, qui eum duxerat. * Vene-
runtq. Achior & Nabath conſo-
brini Tobiæ, gaudentes ad Tobiã,
& congratulantes ei de omnibus
bonis, quæ circa illum oſtenderat
21 Deus. * Et per ſeptem dies epu-
lantes, omnes cum gaudio ma-
gno gauiſi ſunt.

CAP. XII.

1 TVnc vocauit ad ſe Tobias fi-
A lium ſuum, dixitq. ei: Quid
poſſumus dare viro iſti ſancto, qui
venit

venit tecum? * Reſpondens To- 2
bias, dixit patri ſuo: Pater, quam
mercedem dabimus ei? aut quid
dignum poterit eſſe beneficijs e-
ius? * Me duxit & reduxit ſanum, 3
pecuniam a Gabelo ipſe recepit,
vxorem ipſe me habere fecit, &
dæmonium ab ea ipſe cōpeſcuit,
gaudium parentibus eius fecit,
meipſum a deuoratione piſcis eri-
puit, te quoque videre fecit lu-
men cæli, & bonis omnibus per
eum repleti ſumus. Quid illi ad
hæc poterimus dignum dare?
* Sed peto te pater mi, vt roges 4
eum, ſi forte dignabitur medie- B
tatem de omnibus, quæ allata
ſunt, ſibi aſſumere. * Et vocantes 5
eum, pater ſcilicet, & filius, tule-
runt eum in partem: & rogare
cœperunt vt dignaretur dimidiā
partem omnium, quæ attulerant,
acceptam habere. * Tunc dixit 6
eis occulte: Benedicite Deum
cæli, & coram omnibus viuenti-
bus confitemini ei, quia fecit vo-
biſcum miſericordiam ſuam. * Et- 7
enim ſacramentum regis abſcon-
dere bonum eſt: opera autem
Dei reuelare & confiteri honori-
ficum eſt. * Bona eſt oratio cum 8
ieiunio, & eleemoſyna magis
quàm theſauros auri recondere:
* quoniam eleemoſyna a morte 9
liberat, & ipſa eſt, quæ purgat
peccata, & facit inuenire miſeri-
cordiam & vitam æternam. * Qui 10
autem faciunt peccatum, & ini- C
quitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ.
* Manifeſto ergo vobis veritatem, 11
& non abſcondam a vobis occul-
tum ſermonem. * Quando ora- 12
bas cum lacrymis, & ſepeliebas
mortuos, & derelinquebas pran-
dium tuum, & mortuos abſcon-
debas per diem in domo tua, &
nocte ſepeliebas eos, ego obtuli
orationem tuam Domino. * Et 13
quia acceptus eras Deo, neceſſe
fuit vt tentatio probaret te. * Et 14
nunc miſit me Dominus vt cura-
rem te, & Saram vxorem filij tui
a dæmonio liberarem. * Ego e- 15
nim ſum Raphael Angelus, vnus
ex ſeptem, qui aſtamus ante Do-
minum. * Cumq. hæc audiſſent, 16
turbati ſunt, & trementes ceciderunt ſuper terram in faciem ſuā.
* Dixitq. eis Angelus: Pax vobis, 17
nolite timere. * Etenim cum eſ- 18
D ſem vobiſcum, per voluntatem
Dei eram: ipſum benedicite, &
19 cantate illi. * Videbar quidem
vobiſcum manducare, & bibere:
ſed ego cibo inuiſibili, & potu,
qui ab hominibus videri non po-
20 teſt, vtor. * Tempus eſt ergo vt
reuertar ad eum, qui me miſit:
vos autem benedicite Deum, &
narrate omnia mirabilia eius.
21 * Et cum hæc dixiſſet, ab aſpe-
ctu eorum ablatus eſt, & vltra
22 eum videre non potuerunt. * Tūc
proſtrati per horas tres in faciem,
benedixerunt Deum: & exurgen-
tes narrauerunt omnia mirabi-
lia eius.

CAP. XIII.

1 APeriens autem Tobias ſenior
A os ſuum, benedixit Domi-
num, & dixit: Magnus es Domi-
ne in æternum, & in omnia ſæ-
2 cula regnum tuum: * ‖ quoniam ‖ Deu.32.E.
tu flagellas, & ſaluas: deducis ad 39
inferos, & reducis: & non eſt qui 1.Reg.2.a.
3 effugiat manum tuam. * Confi- 6
temini Domino filij Iſrael, & in Sap.16.a.13
conſpectu gentium laudate eum:
4 * quoniam ideo diſperſit vos in-
ter gentes, quæ ignorant eum,
vt vos enarretis mirabilia eius, &
faciatis ſcire eos, quia non eſt
alius Deus omnipotens præter eū.
5 * Ipſe caſtigauit nos propter ini-
quitates noſtras: & ipſe ſaluabit
nos propter miſericordiam ſuam.
6 * Aſpicite ergo quæ fecit nobiſ-
B cum, & cum timore & tremore
confitemini illi: regemq. ſæculo-
rum exaltate in operibus veſtris.
7 * Ego autem in terra captiuitatis
meæ confitebor illi: quoniam
oſtendit maieſtatem ſuam in gen-
8 tem peccatricem. * Conuertimi-
ni itaque peccatores, & facite
iuſtitiam coram Deo, credentes
quòd faciat vobiſcum miſericor-
9 diam ſuam. * Ego autem, & ani-
10 ma mea in eo lætabimur. * Be-
nedicite Dominum omnes electi
eius: agite dies lætitiæ, & con-
11 fitemini illi. * Ieruſalem ciuitas
Dei, caſtigauit te Dominus in
12 operibus manuum tuarum. * Cō-
C fitere Domino in bonis tuis, &
benedic Deum ſæculorum vt re-
ædificet in te tabernaculum ſuū,
& reuocet ad te omnes captiuos,

& gaudeas in omnia ſæcula ſæcu-
lorum .* Luce ſplendida fulgebis: 13
& omnes fines terræ adorabunt
‖ Iſa. 60. a. 3 te. * ‖ Nationes ex longinquo ad 14
te venient: & munera deferentes,
adorabunt in te Dominum, &
terram tuam in ſanctificationem
habebunt. * Nomen enim ma- 15
gnum inuocabunt in te. * Ma- 16
ledicti erunt qui contempſerint
te: & condemnati erunt omnes
qui blaſphemauerint te: benedi-
ctiq; erunt qui ædificauerint te.
*Tu autem lætaberis in filijs tuis, 17
quoniam omnes benedicentur, & D
congregabuntur ad Dominum.
* Beati omnes qui diligunt te, & 18
qui gaudent ſuper pace tua. * A- 19
nima mea benedic Dominum,
quoniam liberauit Ieruſalem ci-
uitatem ſuam a cunctis tribula-
tionibus eius, Dominus Deus no-
ſter. * Beatus ero ſi fuerint reli- 20
quiæ ſeminis mei ad videndam
‖ Apo. 21. c. 18 claritatem Ieruſalem. * ‖ Portæ 21
Ieruſalem ex ſapphiro & ſmarag-
do ædificabuntur: & ex lapide
pretioſo omnis circuitus murorũ
eius. * Ex lapide candido & mun 22
do omnes plateæ eius ſternentur:
& per vicos eius alleluia cantabi-
tur. * Benedictus Dominus, qui 23
exaltauit eam, & ſit regnum eius
in ſæcula ſæculorum ſuper eam.
Amen.

CAP. XIIII.

ET cõſummati ſunt ſermones 1
Tobiæ. Et poſtquam illu- A
minatus eſt Tobias, vixit annis
quadragintaduobus, & vidit filios
nepotum ſuorum. * Completis 2
itaque annis centum duobus, ſe-
pultus eſt honorifice in Niniue.
* Quinquaginta namque & ſex 3
annorum lumen oculorum ami-
ſit, ſexagenarius vero recepit.
* Reliquum vero vitæ ſuæ in gau- 4
dio fuit, & cum bono profectu ti-
moris Dei perrexit in pace. * In 5
hora autem mortis ſuæ vocauit
ad ſe Tobiam filium ſuum, & ſe-
ptem iuuenes filios eius nepotes
6 ſuos, dixitq; eis: * Prope erit in-
teritus Niniue: non enim excidit
B verbum Domini: & ‖ fratres no-
ſtri, qui diſperſi ſunt a terra Iſrael, ‖ 1. Eſd. 3. b 8
7 reuertentur ad eam. * Omnis au-
tem deſerta terra eius replebitur,
& domus Dei, quæ in ea incenſa
eſt, iterum reædificabitur: ibiq;
reuertentur omnes timentes Deũ,
8 * & relinquent gentes idola ſua,
& venient in Ieruſalem, & inhabi-
9 tabunt in ea, * & gaudebunt in ea
omnes reges terræ, adorantes re-
10 gem Iſrael. * Audite ergo filij mei
patrem veſtrum: Seruite Domino
in veritate, & inquirite vt faciatis
11 quæ placita ſunt illi: * & filijs ve-
C ſtris mandate vt faciant iuſtitias
& eleemoſynas, vt ſint memores
Dei, & benedicant eum in omni
tempore in veritate, & in tota vir-
12 tute ſua. * Nunc ergo filij audite
me, & nolite manere hic: ſed qua-
cumque die ſepelieritis matrem
veſtrã circa me in vno ſepulchro,
ex eo dirigite greſſus veſtros vt
13 exeatis hinc: * video enim quia
14 iniquitas eius finem dabit ei. * Fa-
D ctum eſt autem poſt obitum ma-
tris ſuæ, Tobias abſceſſit ex Nini-
ue cum vxore ſua, & filijs, & fi-
liorum filijs, & reuerſus eſt ad ſo-
15 ceros ſuos. * inuenitq; eos inco-
lumes in ſenectute bona: & curam
eorum geſſit, & ipſe clauſit ocu-
los eorum: & omnem heredita-
tem domus Raguelis ipſe perce-
pit: viditq; quintam generationẽ,
16 filios filiorum ſuorum. * Et com-
pletis annis nonagintanouem in
timore Domini, cum gaudio ſe-
17 pelierunt eum. * Omnis autem
cognatio eius, & omnis genera-
tio eius in bona vita, & in ſancta
conuerſatione permanſit, ita vt
accepti eſſent tam Deo, quàm ho-
minibus, & cunctis habitantibus
in terra.

LIBER

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

ARPHAXAD 1
itaque, rex A
Medorum,
ſubiugauerat
multas gen-
tes imperio
ſuo, & ipſe
ædificauit ci-
uitatem potentiſſimam, quam ap-
pellauit Ecbatanis, * ex lapidibus 2
quadratis & ſectis: fecit muros
eius in latitudinem cubitorū ſep-
tuaginta, & in altitudinem cubi-
torum triginta, turres vero eius
poſuit in altitudinem cubitorum
centum. * Per quadrum vero ea- 3
rum latus vtrumque vicenorum B
pedum ſpatio tendebatur, poſuitq.
portas eius in altitudinem turriū:
* & gloriabatur quaſi potens in po 4
tentia exercitus ſui, & in gloria
quadrigarum ſuarum. * Anno 5
igitur duodecimo regni ſui: Na-
buchodonoſor rex Aſſyriorum,
qui regnabat in Niniue ciuitate
magna, pugnauit contra Arpha-
xad, & obtinuit eum * in campo 6
magno, qui appellatur Ragau, cir- C
ca Euphraten, & Tigrin, & Iada-
ſon in campo Erioch regis Elico-
rum. * Tunc exaltatum eſt regnū 7
Nabuchodonoſor, & cor eius ele-
uatum eſt: & miſit ad omnes, qui
habitabant in Cilicia, & Dama-
ſco, & Libano, * & ad gentes quæ 8
ſunt in Carmelo, & Cedar, & in-
habitantes Galilæā in campo ma-
gno Eſdrelon, * & ad omnes qui 9
erant in Samaria, & trans flumen D
Iordanem vſque ad Ieruſalem, &
omnem terrā Ieſſe quouſque per-
ueniatur ad terminos Æthiopiæ.
* Ad hos omnes miſit nuncios Na 10
buchodonoſor rex Aſſyriorum:
* qui omnes vno animo contradi- 11
xerunt, & remiſerunt eos vacuos,
& ſine honore abiecerunt. * Tunc 12
indignatus Nabuchodonoſor rex
aduerſus omnem terram illam,
iurauit per thronum & regnum
ſuum quod defenderet ſe de om-
nibus regionibus his.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabucho-
A donoſor regis, vigeſima &
ſecunda die menſis primi, factum
eſt verbum in domo Nabuchodo-
noſor regis Aſſyriorum vt defen-
2 deret ſe. * Vocauitq. omnes ma-
iores natu, omneſq. duces, & bel-
latores ſuos, & habuit cum eis
3 myſterium conſilij ſui: * dixitq.
cogitationem ſuam in eo eſſe, vt
omnem terram ſuo ſubiugaret im
4 perio. * Quod dictum cum pla-
cuiſſet omnibus, vocauit Nabu-
chodonoſor rex Holofernem prin
5 cipem militiæ ſuæ, * & dixit ei:
Egredere aduerſus omne regnum
Occidentis, & contra eos præci-
pue, qui contempſerunt imperium
6 meum. * Non parcet oculus tuus
B vlli regno, omnemq. vrbem mu-
7 nitam ſubiugabis mihi. * Tunc
Holofernes vocauit duces, & ma-
giſtratus virtutis Aſſyriorum: E
& dinumerauit viros in expeditio-
nem, ſicut præcepit ei rex, cen-
tum viginti millia peditum pu-
gnatorum, & equitum ſagittario-
8 rum duodecim millia. * Omnemq.
expeditionem ſuam fecit præire
in multitudine innumerabilium
camelorum, cum his quæ exerci-
tibus ſufficerent copioſe, boum
quoque armenta, gregesq. ouium,
9 quorum non erat numerus. * Fru-
mentum ex omni Syria in tranſi-
10 tu ſuo parari conſtituit. * Aurum
C vero, & argentum de domo regis
11 aſſumpſit multum nimis. * Et
profectus eſt ipſe, & omnis exer-
citus cum quadrigis, & equitibus,
& ſagittarijs, qui cooperuerunt fa
12 ciem terræ, ſicut locuſtæ. * Cumq.
pertranſiſſet fines Aſſyriorum, ve-
nit ad magnos montes Ange, qui
ſunt a ſiniſtro Ciliciæ, aſcenditq.
omnia caſtella eorum, & obtinuit
13 omnem munitionem. * Effregit
autem ciuitatem opinatiſſimam
Melothi, prædauitq. omnes filios
Tharſis, & filios Iſmael, qui erant

contra faciem deſerti, & ad au-
ſtrum terræ Cellon. * Et tranſiuit 14
Euphraten, & venit in Meſopota- D
miam: & fregit omnes ciuitates
excelſas, quæ erant ibi, a torren-
te Mambre vſquequo perueniatur
ad mare: * & occupauit terminos 15
eius, a Cilicia vſque ad fines Ia-
pheth, qui ſunt ad auſtrum. * Ab- 16
duxitq. omnes filios Madian, &
prædauit omnem locupletationem
eorum, omneſq. reſiſtentes ſibi
occidit in ore gladij. * Et poſt hæc 17
deſcendit in campos Damaſci in
diebus meſſis, & ſuccendit omnia
ſata, omneſq. arbores, & vineas
fecit incidi: * & cecidit timor 18
illius ſuper omnes inhabitantes
terram.

CAP. III.

TVnc miſerũt legatos ſuos vni- 1
uerſarum vrbium, ac prouin- A
ciarum reges ac principes, Syriæ
ſcilicet Meſopotamiæ, & Syriæ
Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ,
qui venientes ad Holofernem,
dixerunt: * Deſinat indignatio 2
tua circa nos: Melius eſt enim vt
viuentes ſeruiamus Nabuchodo-
noſor regi magno, & ſubditi ſi-
mus tibi, quàm morientes cum
interitu noſtro ipſi ſeruitutis no-
ſtræ damna patiamur. * Omnis 3
ciuitas noſtra, omniſq. poſſeſſio, B
omnes montes, & colles, & cam-
pi, & armenta boum, gregeſq.
ouium, & caprarum, equorumq.
& camelorum, & vniuerſæ facul-
tates noſtræ, atque familiæ in cõ-
ſpectu tuo ſunt: * ſint omnia no- 4
ſtra ſub lege tua. * Nos, & filij 5
noſtri, ſerui tui ſumus. * Veni no- 6
bis pacificus dominus, & vtere
ſeruitio noſtro, ſicut placuerit ti-
bi. * Tunc deſcendit de montibus 7
cum equitibus in virtute magna,
& obtinuit omnem ciuitatem, &
omnem inhabitantem terram.
* De vniuerſis autem vrbibus aſ- 8
ſumpſit ſibi auxiliarios viros for- C
tes, & electos ad bellum. * Tan- 9
tuſq. metus prouincijs illis incu-
buit, vt vniuerſarum vrbium ha-
bitatores principes, & honorati ſi-
mul cum populis exirent obuiam
venienti, * excipientes eum cum 10
coronis, & lampadibus, ducentes
choros in tympanis, & tibijs. * Nec 11
iſta tamen facientes, ferocitatem
eius pectoris mitigare potuerunt:
12 * nam & ciuitates eorum deſtru-
13 xit, & lucos eorum excidit. * præ-
D ceperat enim illi Nabuchodono-
ſor rex, vt omnes deos terræ exter-
minaret, videlicet vt ipſe ſolus di-
ceretur Deus ab his nationibus,
quæ potuiſſent Holofernis poten-
14 tia ſubiugari. * Pertranſiens au-
tem Syriam Sobal, & omnẽ Apa-
meam, omnẽq. Meſopotamiam,
venit ad Idumæos in terram Ga-
15 baa, * accepitq. ciuitates eorum,
& ſedit ibi per triginta dies, in
quibus diebus adunari præcepit
vniuerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAP. IIII.

1 TVnc audientes hæc filij Iſrael,
A qui habitabãt in Terra Iuda,
2 timuerunt valde a facie eius. * Tre-
mor, & horror inuaſit ſenſus eo-
rum, ne hoc faceret Ieruſalem &
templo Domini, quod fecerat ce-
teris ciuitatibus & templis earum.
3 * Et miſerunt in omnem Sama-
riam per circuitũ vſque Iericho,
& præoccupauerunt omnes verti-
4 ces montium: * & muris circum-
dederunt vicos ſuos, & congrega-
uerunt frumenta in præparatio-
5 nem pugnæ. * Sacerdos etiam E-
liachim ſcripſit ad vniuerſos, qui
B erant cõtra Eſdrelon, quæ eſt con-
tra faciem campi magni iuxta Do-
thain, & vniuerſos, per quos via
6 tranſitus eſſe poterat, * vt obtine-
rent aſcenſus montium, per quos
via eſſe poterat ad Ieruſalem,
& illic cuſtodirent vbi anguſtum
7 iter eſſe poterat inter montes. * Et
fecerũt filij Iſrael ſecundum quod
conſtituerat eis ſacerdos Domini
8 Eliachim. * Et clamauit omnis
populus ad Dominum inſtantia
magna, & humiliauerunt animas
ſuas in ieiunijs, & orationibus,
9 ipſi & mulieres eorum. * Et in-
duerunt ſe ſacerdotes cilicijs, &
infantes proſtrauerunt contra fa-
ciem templi Domini, & altare Do
10 mini operuerunt cilicio: * & cla-
C mauerunt ad Dominum Deum
Iſrael vnanimiter ne darentur in
prædam infantes eorum, & vxores
eorum in diuiſionem, & ciuitates
eorum in exterminium, & ſancta
eorum in pollutionem, & fierent
11 opprobrium Gentibus. * Tunc
Eliachim, ſacerdos Domini ma-
gnus,

gnus, circuiuit omnem Iſrael, al-
locutuſq. eſt eos,* dicens: Scitote 12
quoniam exaudiet Dominus pre-
ces veſtras, ſi manentes perman-
ſeritis in ieiunijs, & orationibus
‖ Exo.17.d. 12 in conſpectu Domini.* ‖ Memo- 13
res eſtote Moyſi ſerui Domini, qui
Amalec confidentem in virtute
ſua, & in potentia ſua, & in exerci-
tu ſuo, & in clypeis ſuis, & in cur- D
ribus ſuis, & in equitibus ſuis, nō
ferro pugnando, ſed precibus ſan-
ctis orando deiecit:* ſic erunt vni- 14
uerſi hoſtes Iſrael: ſi perſeuerau e-
ritis in hoc opere, quod cœpiſtis.
* Ad hanc igitur exhortationem 15
eius deprecantes Dominum, per-
manebant in conſpectu Domini.
* ita vt etiam hi, qui offerebant 16
Domino holocauſta, præcincti cili-
cijs offerrent ſacrificia Domino, &
erat cinis ſuper capita eorum.
* Et ex toto corde ſuo omnes ora- 17
bant Deum, vt viſitaret populum
ſuum Iſrael.

CAP. V.

NVnciatumq. eſt Holoferni 1
principi militiæ Aſſyriorum, A
quòd filij Iſrael præpararent ſe ad
reſiſtendum, ac montium itinera
concluſiſſent, * & furore nimio 2
exarſit in iracundia magna, vo-
cauitq. omnes principes Moab &
duces Ammon, * & dixit eis: Di- 3
cite mihi quis ſit populus iſte,
qui montana obſidet: aut quæ, &
quales, & quantæ ſint ciuitates eo-
rū: quæ etiā ſit virtus eorum, aut
quæ ſit multitudo eorum: vel quis
rex militiæ illorū: * & quare præ 4
omnibus, qui habitant in Oriēte,
iſti contempſerunt nos, & nō exie-
runt obuiā nobis vt ſuſciperēt nos
cū pace? * Tunc Achior dux om- 5
niū filiorum Ammon reſpondēs,
ait: Si digneris audire domine mi,
dicā veritatē in conſpectu tuo de
populo iſto, qui in montanis habi-
tat, & non egredietur verbum fal-
ſum ex ore meo. * Populus iſte ex 6
‖ Gen.11.d. 31 progenie Chaldæorū eſt.* ‖ hic pri- 7
mum in Meſopotamia habitauit, B
quoniā noluerūt ſequi deos patrū
ſuorū, qui erāt in Terra Chaldæo-
rū. * Deſerētes itaque ceremonias 8
patrū ſuorum, quæ in multitudine
deorū erant, * vnum Deū cæli co- 9
‖ Gen.12.a. a luerūt, ‖ qui & præcepit eis vt exi-
rent inde, & habitarēt in Charan.
Cūq. operuiſſet omnē terram fa-
mes, ‖ deſcenderunt in Ægyptū, il- ‖ Gen.46.a. 2
licq. per quadringentos annos ſic
multiplicati ſunt, vt dinumerari
10 eorū nō poſſet exercitus. * Cumq.
grauaret eos rex Ægypti, atque in
ædificationibus vrbiū ſuarū in lu-
to & latere ſubiugaſſet eos, clama-
uerūt ad Dominū ſuū, & percuſſit
totā Terram Ægypti plagis varijs.
11 * ‖ Cūq. eieciſſent eos Ægyptij a ‖ Exo.14.a. 1
ſe, & ceſſaſſet plaga ab eis, & iterū
eos vellent capere, & ad ſuū ſerui-
12 tium reuocare, * ‖ fugientibus his ‖ Exo.14.g. 29
Deus cæli mare aperuit, ita vt hinc
inde aquæ quaſi murus ſolidaren-
tur, & illi pede ſicco fundū maris
13 perambulādo tranſirent. * In quo
loco dum innumerabilis exercitus
Ægyptiorū eos perſequeretur, ita
aquis coopertus eſt, vt nō remane-
ret vel vnus, qui factū poſteris nū-
14 ciaret. * Egreſſi vero mare rubrū,
deſerta Sina mōtis occupauerūt, in
quibus numquam homo habitare
potuit, vel filius hominis requie-
15 uit. * Illic fontes amari obdulcati
C ſunt eis ad bibendum, & per annos
quadraginta annonā de cælo con-
16 ſecuti ſunt. * Vbicumque ingreſſi
ſunt ſine arcu & ſagitta, & abſque
ſcuto & gladio, Deus eorū pugna-
17 uit pro eis, & vicit. * Et nō fuit qui
inſultaret populo iſti, niſi quando
receſſit a cultu Domini Dei ſui.
18 * Quotieſcūque autē præter ipſum
Deū ſuum, alterum coluerunt, dati
ſunt in prædā, & in gladium, & in
19 opprobriū.* Quotieſcumque autē
pœnituerunt ſe receſſiſſe a cultura
Dei ſui, dedit eis Deus cæli virtutē
20 reſiſtendi.* Denique Chananæum
regē, & Iebuſæum, & Pherezæū, &
Hethæū, & Heuæū, & Amorrhæū,
& omnes potētes in Heſebon pro-
ſtrauerunt, & terras eorū, & ciui-
21 tates eorū ipſi poſſederunt:* & vſ-
que dū non peccarent in cōſpectu
Dei ſui, erant cū illis bona: Deus
22 enim illorum odit iniquitatē.* Nā
& ante hos annos cū receſſiſſent a
via, quā dederat illis Deus, vt am-
bularēt in ea, exterminati ſūt præ-
lijs a multis nationibus, & plurimi
eorum captiui abducti ſunt in ter-
23 ram non ſuam. * Nuper autem
D reuerſi ad Dominum Deum ſuū,
ex diſperſione qua diſperſi fuerāt,
adunati ſunt, & aſcenderunt mon-
tana hæc omnia, & iterum poſſi-

dent Ieruſalem, vbi ſunt ſancta
eorum. * Nunc ergo mi domine 24
perquire ſi eſt aliqua iniquitas eo-
rum in conſpectu Dei eorum: a-
ſcendamus ad illos, quoniam
tradens tradet illos Deus eorum
tibi, & ſubiugati erunt ſub iugo
potentiæ tuæ. * Si vero non eſt 25
offenſio populi huius coram Deo
ſuo, non poterimus reſiſtere illis:
quoniam Deus eorum defendet il-
los: & erimus in opprobrium vni-
uerſæ terræ. * Et factum eſt, cum 26
ceſſaſſet loqui Achior verba hæc,
irati ſunt omnes magnates Holo-
fernis, & cogitabant interficere
eum, dicentes ad alterutrum:
* Quis eſt iſte, qui filios Iſrael poſ- 27
ſe dicat reſiſtere regi Nabuchodo-
noſor, & exercitibus eius, homi-
nes inermes, & ſine virtute, & ſi-
ne peritia artis pugnæ? * Vt ergo 28
agnoſcat Achior quoniam fallit
nos, aſcendamus in montana: &
cum capti fuerint potẽtes eorum,
tunc cum eiſdem gladio tranſuer-
berabitur: * vt ſciat omnis gens 29
quoniam Nabuchodonoſor deus
terræ eſt, & præter ipſum alius
non eſt.

CAP. VI.

FActum eſt autem cum ceſſaſ- 1
ſent loqui, indignatus Ho- A
lofernes vehementer, dixit ad A-
chior: * Quoniam prophetaſti 2
nobis dicens, quòd gens Iſrael de-
fendatur a Deo ſuo, vt oſtendam
tibi quoniam non eſt Deus, niſi
Nabuchodonoſor: * cum percuſ- 3
ſerimus eos omnes, ſicut homi-
nem vnum, tunc & ipſe cum illis
Aſſyriorum gladio interibis, &
omnis Iſrael tecum perditione di-
ſperiet: * & probabis quoniam 4
Nabuchodonoſor dominus ſit vni-
uerſæ terræ: tuncq. gladius mili-
tiæ meæ tranſiet per latera tua, &
confixus cades inter vulneratos Iſ-
rael, & non reſpirabis vltra, do-
nec extermineris cum illis.* Por- 5
ro autem ſi prophetiam tuam ve-
ram exiſtimas, non concidat vul-
tus tuus, & pallor, qui faciem tuam
obtinet, abſcedat a te, ſi verba
mea hæc putas impleri non poſſe.
* Vt autem noueris quia ſimul cũ 6
illis hæc experieris, ecce ex hac B
hora illorum populo ſociaberis,
vt, dum dignas mei gladij pœnas
exceperint, ipſe ſimul vltioni ſub-
7 iaceas. * Tunc Holofernes præce-
pit ſeruis ſuis vt comprehenderẽt
Achior, & perducerent eum in Be-
thuliam, & traderent eum in ma-
8 nus filiorum Iſrael. * Et accipien-
tes eum ſerui Holofernis, profecti
ſunt per campeſtria: ſed cum ap-
propinquaſſent ad montana, exie-
9 runt contra eos fundibularij. * Il-
li autem diuertentes a latere mon-
tis, ligauerunt Achior ad arborem
manibus & pedibus, & ſic vin-
ctum reſtibus dimiſerunt eum,
& reuerſi ſunt ad dominum ſuũ.
10 * Porro filij Iſrael deſcendentes de
Bethulia, venerunt ad eum: Quẽ
ſoluentes duxerũt ad Bethuliam,
C atque in medium populi illum
ſtatuentes, percunctati ſunt quid
rerum eſſet quod illum vinctum
11 Aſſyrij reliquiſſent. * In diebus
illis erant illic principes, Ozias
filius Micha de tribu Simeon, &
12 Charmi, qui & Gothoniel. * In
medio itaque ſeniorum, & in cõ-
ſpectu omnium, Achior dixit om-
nia quæ locutus ipſe fuerat ab
Holoferne interrogatus: & qua-
liter populus Holofernis voluiſſet
propter hoc verbum interficere
13 eum, * & quemadmodum ipſe
Holofernes iratus iuſſerit eum Iſ-
raelitis hac de cauſa tradi: vt,
dum vicerit filios Iſrael, tunc &
ipſum Achior diuerſis iubeat in-
terire ſupplicijs, propter hoc quod
dixiſſet: Deus cæli defenſor eo- ‖ 3.5.b.12
14 rum eſt. * ‖ Cumq. Achior vni-
uerſa hæc expoſuiſſet, omnis po-
pulus cecidit in faciem, adorantes
Dominum, & communi lamenta-
tione & fletu vnanimes preces
15 ſuas Domino effuderunt, * dicen-
tes: Domine Deus cæli & terræ,
D intuere ſuperbiam eorum, & re-
ſpice ad noſtram humilitatem, &
faciem ſanctorum tuorum atten-
de, & oſtende quoniam non de-
relinquis præſumentes de te: &
præſumentes de ſe, & de ſua vir-
16 tute gloriantes, humilias. * Finito
itaque fletu, & per totam diem
oratione populorum completa,
17 conſolati ſunt Achior, * dicentes:
Deus patrum noſtrorum, cuius tu
virtutem prædicaſti, ipſe tibi hanc
dabit viciſſitudinem, vt eorum
18 magis tu interitum videas.* Cum
vero Dominus Deus noſter dede-
rit

rit hanc libertatem ſeruis ſuis, ſit
& tecum Deus in medio noſtri: vt
ſicut placuerit tibi, ita cum tuis
omnibus conuerſeris nobiſcum.
* Tunc Ozias, finito conſilio, 19
ſuſcepit eum in domum ſuam, &
fecit ei cœnam magnam. * Et vo- 20
catis omnibus presbyteris, ſimul
expleto ieiunio refecerunt. * Poſtea 21
vero conuocatus eſt omnis popu-
lus, & per totam noctem intra ec-
cleſiam orauerunt petentes auxi-
lium a Deo Iſrael.

C A P. VII.

HOloſernes autem altera die 1
præcepit exercitibus ſuis vt A
aſcenderent contra Bethuliam.
* Erant autem pedites bellatorum 2
centum viginti millia, & equites
viginti duo millia, præter præ-
parationes virorum illorum, quos
occupauerat captiuitas, & abducti
fuerant de prouincijs & vrbibus
vniuerſæ iuuentutis. * Omnes pa- 3
rauerũt ſe pariter ad pugnam con-
tra filios Iſrael, & venerunt per
crepidinem montis vſque ad api-
cem, qui reſpicit ſuper Dothain, a
loco qui dicitur Belma vſque ad
Chelmon, qui eſt contra Eſdrelon.
* Filij autem Iſrael vt viderunt 4
multitudinem illorum, proſtraue-
runt ſe ſuper terram, mittentes ci-
nerem ſuper capita ſua, vnanimes
orantes vt Deus Iſrael miſericor-
diam ſuam oſtenderet ſuper popu-
lum ſuum. * Et aſſumentes arma 5
ſua bellica, ſederunt per loca, quæ
ad anguſti itineris tramitem diri-
gunt inter montoſa, & erant cu-
ſtodientes ea tota die & nocte.
* Porro Holofernes, dum circuit 6
per gyrum, reperit quòd fons, qui B
influebat, aquæductum illorum
a parte auſtrali extra ciuitatem di-
rigeret: & incidi præcepit aquæ-
ductum illorum. * Erant tamen 7
non longe a muris fontes, ex qui-
bus furtim videbantur haurire
aquam ad refocillandum potius
quàm ad potandum. * Sed filij 8
Ammon, & Moab acceſſerunt ad
Holofernem, dicentes: Filij Iſ-
rael non in lancea, nec in ſagitta
confidunt, ſed montes defendunt
illos, & muniunt illos colles in
præcipitio conſtituti. * Vt ergo 9
ſine congreſſione pugnæ poſſis ſu-
perare eos, pone cuſtodes fontiũ,
vt non hauriant aquam ex eis, &
ſine gladio interficies eos, vel cer-
te fatigati tradẽt ciuitatem ſuam,
quam putant in mõtibus poſitam
10 ſuperari non poſſe. * Et placue-
runt verba hæc coram Holoferne,
& coram ſatellitibus eius, & con-
ſtituit per gyrum centenarios per
11 ſingulos fontes. * Cumq. iſta cu-
C ſtodia per dies viginti fuiſſet ex-
pleta, defecerunt ciſternæ, & col-
lectiones aquarum omnibus habi-
tantibus Bethuliam, ita vt non eſ-
ſet intra ciuitatem vnde ſatiaren-
tur vel vna die, quoniam ad men-
ſuram dabatur populis aqua quo-
12 tidie. * Tunc ad Oziam congre-
gati omnes viri, feminæque, iu-
uenes, & paruuli, omnes ſimul
13 vna voce * dixerunt: ‖ Iudicet ‖ Exod. 5. d.
Deus inter nos & te, quoniam 21
feciſti in nos mala, nolens loqui
pacifice cum Aſſyrijs, & propter
hoc vendidit nos Deus in manibus
14 eorum. * Et ideo non eſt qui ad-
iuuet, cum proſternamur ante
oculos eorum in ſiti, & perditio-
15 ne magna. * Et nunc congregate
vniuerſos, qui in ciuitate ſunt, vt
ſponte tradamus nos omnes po-
16 pulo Holofernis. * Melius eſt e-
nim vt captiui benedicamus Do-
minum, viuentes, quam moria-
mur, & ſimus opprobrium omni
carni, cum viderimus vxores no-
ſtras, & infantes noſtros mori an-
17 te oculos noſtros. * Conteſtamur
D hodie cælum & terram, & Deum
patrum noſtrorum, qui vlciſcitur
nos ſecundum peccata noſtra, vt
iam tradatis ciuitatem in manu
militiæ Holofernis, & ſit finis no-
ſter breuis in ore gladij, qui lon-
18 gior efficitur in ariditate ſitis. * Et
cum hæc dixiſſent, factus eſt fle-
tus & vlulatus magnus in eccleſia
ab omnibus, & per multas horas
vna voce clamauerunt ad Deum,
19 dicentes: * ‖ Peccauimus cum pa- ‖ Pſ. 105. a.
tribus noſtris, iniuſte egimus, ini- 6
20 quitatem fecimus. * Tu, quia
pius es, miſerere noſtri, aut in tuo
flagello vindica iniquitates no-
ſtras, & noli tradere confitentes
21 te populo, qui ignorat te, * vt
non dicant inter Gentes: Vbi eſt
22 Deus eorum? * Et cum fatigati
his clamoribus, & his fletibus
23 laſſati ſiluiſſent, * exurgens Ozias
infuſus lacrymis, dixit: Æquo
animo eſtote fratres, & hos quin-
que

que dies expectemus a Domino
miſericordiam. * Forſitan enim 24
indignationem ſuam abſcindet,
& dabit gloriam nomini ſuo.* Si 25
autem tranſactis quinque diebus
non venerit adiutorium, faciemus
hæc verba, quæ locuti eſtis.

CAP. VIII.

ET factum eſt, cum audiſſet 1
hæc verba Iudith vidua, quæ A
erat filia Merari, filij Idox, filij
Ioſeph, filij Oziæ, filij Elai, filij
Iamnor, filij Gedeon, filij Ra-
phaim, filij Achitob, filij Mel-
chiæ, filij Enan, filij Nathaniæ,
filij Salathiel, filij Simeon, filij
Ruben: * & vir eius fuit Manaſ- 2
ſes, qui mortuus eſt in diebus
meſſis hordeaceæ: * inſtabat enim 3
ſuper alligantes manipulos in cã-
po, & venit æſtus ſuper caput eius,
& mortuus eſt in Bethulia ciuita-
te ſua, & ſepultus eſt illic cum pa-
tribus ſuis. * Erat autem Iudith 4
relicta eius vidua iam annis tri-
bus, & menſibus ſex. * Et in ſu- 5
perioribus domus ſuæ fecit ſibi ſe-
cretum cubiculum, in quo cum
puellis ſuis clauſa morabatur, * & 6
habens ſuper lumbos ſuos ciliciũ,
ieiunabat omnibus diebus vitæ
ſuæ, præter ſabbata, & neome-
nias, & feſta domus Iſrael. * Erat 7
autem eleganti aſpectu nimis, cui
vir ſuus reliquerat diuitias mul-
tas, & familiam copioſam, ac poſ-
ſeſſiones armentis boum, & gregi-
bus ouium plenas. * Et erat hæc 8
in omnibus famoſiſſima, quoniã
timebat Dominum valde, nec e-
rat qui loqueretur de illa verbum
malum. * Hæc itaque cum audiſ- 9
ſet quoniam Ozias promiſiſſet
quod tranſacto quinto die trade-
ret ciuitatem, miſit ad presbyte-
ros Chabri, & Charmi. * Et ve- 10
nerunt ad illam, & dixit illis: B
Quod eſt hoc verbum, in quo cõ-
ſenſit Ozias, vt tradat ciuitatem
Aſſyrijs ſi intra quinque dies non
venerit vobis adiutorium? * Et qui 11
eſtis vos, qui tentatis Dominum?
* Non eſt iſte ſermo, qui miſeri- 12
cordiam prouocet, ſed potius qui
iram excitet, & furorem accen-
dat. * Poſuiſtis vos tempus miſe- 13
rationis Domini, & in arbitrium
veſtrum, diem conſtituiſtis ei.
14 * Sed quia patiens Dominus eſt, in
hoc ipſo pœniteamus, & indulgen-
tiam eius fuſis lacrymis poſtule-
15 mus: * non enim quaſi homo, ſic
Deus comminabitur, neque ſicut
filius hominis ad iracundiam in-
16 flammabitur. * Et ideo humilie-
mus illi animas noſtras, & in ſpi-
ritu conſtituti humiliato, ſeruien-
17 tes illi, * dicamus flentes Domi-
no, vt ſecundum voluntatem ſuã
ſic faciat nobiſcum miſericordiã
ſuam: vt ſicut conturbatum eſt
cor noſtrum in ſuperbia eorum,
ita etiam de noſtra humilitate
18 glorìemur: * quoniam non ſumus
ſecuti peccata patrum noſtrorum,
qui dereliquerunt Deum ſuum,
19 & adorauerunt deos alienos, * pro
quo ſcelere dati ſunt in gladium,
& in rapinam, & in confuſionem
inimicis ſuis: nos autem alterum
Deum neſcimus præter ipſum.
20 * Expectemus humiles conſola-
C tionem eius, & exquiret ſanguinẽ
noſtrum de afflictionibus inimi-
corum noſtrorum, & humiliabit
omnes Gentes, quæcumque in-
ſurgunt contra nos, & faciet illas
ſine honore Dominus Deus no-
21 ſter. * Et nunc fratres, quoniam
vos eſtis presbyteri in populo
Dei, & ex vobis pendet anima
illorum, ad eloquium veſtrum
corda eorum erigite, vt memores
ſint, quia tentati ſunt patres no-
ſtri vt probarentur, ſi vere cole-
22 rent Deum ſuum. * ‖ Memores ‖ Gen. 22. a.
eſſe debent, quomodo pater no- 1
ſter Abraam tentatus eſt, & per
multas tribulationes probatus,
23 Dei amicus effectus eſt. * Sic
Iſaac, ſic Iacob, ſic Moyſes, & om-
nes qui placuerunt Deo, per mul-
tas tribulationes tranſierunt fide-
24 les. * Illi autem, qui tentationes
non ſuſceperunt cum timore Do-
mini, & impatientiam ſuam &
improperium murmurationis ſuæ
contra Dominum protulerunt,
25 * ‖ exterminati ſunt ab extermi- ‖ 1. Cor. 10.
natore, & a ſerpentibus perierũt. b. 9
26 * Et nos ergo non vlciſcamur nos
27 pro his, quæ patimur, * ſed re-
D putantes peccatis noſtris hæc ipſa
ſupplicia minora eſſe flagella Do-
mini, quibus quaſi ſerui corripi-
mur ad emendationem, & non ad
perditionem noſtram eueniſſe cre-
28 damus. * Et dixerunt illi Ozias,
& pres-

& presbyteri: Omnia, quæ locuta
es, vera ſunt, & non eſt in ſer-
monibus tuis vlla reprehenſio.
* Nunc ergo ora pro nobis, quo- 29
niam mulier ſancta es, & timens
Deum. * Et dixit illis Iudith: Si- 30
cut quod potui loqui, Dei eſſe
cognoſcitis: * ita quod facere 31
diſpoſui, probate ſi ex Deo eſt, &
orate vt firmum faciat Deus con-
ſilium meum. * Stabitis vos ad 32
portam nocte iſta, & ego exeam
cum abra mea: & orate, vt ſicut
dixiſtis, in diebus quinque reſpi-
ciat Dominus populum ſuum Iſ-
rael. * Vos autem nolo vt ſcru- 33
temini actum meum, & vſque
dum renunciem vobis, nihil aliud
fiat, niſi oratio pro me ad Domi-
num Deum noſtrum. * Et dixit 34
ad eam Ozias princeps Iuda: Va-
de in pace, & Dominus ſit tecum
in vltionem inimicorum noſtrorũ.
Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

QVibus abſcedentibus, Iudith 1
ingreſſa eſt oratorium ſuũ: A
& induens ſe cilicio, poſuit cine-
rem ſuper caput ſuum: & proſter-
nens ſe Domino, clamabat ad
Dominum, dicens: * Domine 2
‖ Gen. 34. d. 29 Deus patris mei Simeon, ‖ qui de-
diſti illi gladium in defenſionem
alienigenarum, qui violatores ex-
titerunt in coinquinatione ſua, &
denudauerunt femur virginis in
confuſionem: * & dediſti mulie- 3
res illorum in prædam, & filias il-
lorum in captiuitatem: & omnem
prædam in diuiſionem ſeruis tuis,
qui zelauerunt zelum tuum: ſub-
ueni quæſo te Domine Deus
meus mihi viduæ. * Tu enim fe- 4
ciſti priora, & illa poſt illa cogita- B
ſti: & hoc factum eſt quod ipſe
voluiſti. * Omnes enim viæ tuæ 5
paratæ ſunt, & tua iudicia in tua
‖ Exo. 14. b. 9 prouidentia poſuiſti. * ‖ Reſpice 6
caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut tunc
caſtra Ægyptiorum videre digna-
tus es, quando poſt ſeruos tuos
armati currebant, confidentes in
quadrigis, & in equitatu ſuo, &
in multitudine bellatorum. * Sed 7
aſpexiſti ſuper caſtra eorum, &
tenebræ fatigauerunt eos. * Te- 8
nuit pedes eorum abyſſus, & aquæ
operuerunt eos. * Sic fiant & iſti, 9
C Domine, qui confidunt in multi-
tudine ſua, & in curribus ſuis, &
in contis, & in ſcutis, & in ſagit-
tis ſuis, & in lanceis gloriantur,
10 * & neſciunt quia tu ipſe es Deus
noſter, qui conteris bella ab ini-
tio, & Dominus nomen eſt tibi.
11 * Erige brachium tuum ſicut ab
initio, & allide virtutem illorum
in virtute tua: cadat virtus eorum
in iracundia tua, qui promittunt
ſe violare ſancta tua, & polluere
tabernaculum nominis tui, & de-
ijcere gladio ſuo cornu altaris tui.
12 * Fac Domine, vt gladio proprio
13 eius ſuperbia amputetur: * capia-
tur laqueo oculorum ſuorum in
me, & percuties eũ ex labijs cha-
14 ritatis meæ. * Da mihi in animo
conſtantiam, vt contemnam il-
lum: & virtutem, vt euertam il-
15 lum. * ‖ Erit enim hoc memoria- ‖ Iud. 4. d. 21. & 5. d. 26
D le nominis tui, cum manus femi-
16 næ deiecerit eum. * Non enim
in multitudine eſt virtus tua Do-
mine, neque in equorum viribus
voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab
initio placuerunt tibi: ſed humi-
lium & manſuetorum ſemper tibi
17 placuit deprecatio. * Deus cælo-
rum, creator aquarum, & Domi-
nus totius creaturæ, exaudi me
miſeram deprecantem, & de tua
18 miſericordia præſumentem. * Me-
mento Domine teſtamenti tui, &
da verbum in ore meo, & in cor-
de meo conſilium corrobora, vt
domus tua in ſanctificatione tua
19 permaneat: * & omnes Gentes a-
gnoſcant quia tu es Deus, & non
eſt alius præter te.

CAP. X.

1 FActum eſt autem, cum ceſſaſ-
A ſet clamare ad Dominum,
ſurrexit de loco, in quo iacuerat
2 proſtrata ad Dominum. * Voca-
uitq. abram ſuam, & deſcendens
in domum ſuam, abſtulit a ſe
cilicium, & exuit ſe veſtimentis
3 viduitatis ſuæ, * & lauit corpus
ſuum, & vnxit ſe myro optimo,
& diſcriminauit crinem capitis
ſui, & impoſuit mitram ſuper ca-
put ſuum, & induit ſe veſtimen-
tis iucunditatis ſuæ, induitq. ſan-
dalia pedibus ſuis, aſſumpſitq.
dextraliola, & lilia, & inaures, &
annulos, & omnibus ornamentis
ſuis

ſuis ornauit ſe. * Cui etiam Do- 4
minus contulit ſplendorem; quo-
niam omnis iſta compoſitio non
ex libidine, ſed ex virtute pende-
bat: & ideo Dominus hanc in il-
lam pulchritudinem ampliauit, vt
incomparabili decore omnium
oculis appareret. * Impoſuit ita- 5
que abræ ſuæ aſcoperam vini, & B
vas olei, & polentam, & pala-
thas, & panes, & caſeum, & pro-
fecta eſt. * Cumq. veniſſent ad 6
portam ciuitatis, inuenerunt ex-
pectantem Oziam & presbyteros
ciuitatis. * Qui cum vidiſſent eã, 7
ſtupentes mirati ſunt nimis pul-
chritudinem eius. * Nihil tamen 8
interrogantes eam, dimiſerunt
tranſire, dicentes: Deus patrum
noſtrorum det tibi gratiam, &
omne conſilium tui cordis ſua vir-
tute corroboret, vt glorietur ſu-
per te Ieruſalem, & ſit nomen tuũ
in numero ſanctorum & iuſtorũ.
* Et dixerunt hi qui illic erant, 9
omnes vna voce: Fiat, fiat. * Iu- 10
dith vero orans Dominum, tranſi-
uit per portas ipſa & abra eius.
* Factum eſt autem, cum deſcen- 11
deret montem, circa ortum diei,
occurrerunt ei exploratores Aſſy-
riorum, & tenuerunt eam, dicen-
tes: Vnde venis? aut quo vadis? C
* Quæ reſpondit: Filia ſum He- 12
bræorum, ideo ego fugi a facie
eorum, quoniam futurum agno-
ui, quod dentur vobis in depræ-
dationem, pro eo quòd contem-
nentes vos, noluerunt vltro trade-
re ſeipſos vt inuenirent miſericor-
diam in conſpectu veſtro. * Hac 13
de cauſa cogitaui mecum, dicens:
Vadam ad faciem principis Holo-
fernis, vt indicem illi ſecreta il-
lorum, & oſtendam illi quo adi-
tu poſſit obtinere eos, ita vt non
cadat vir vnus de exercitu eius.
* Et cum audiſſent viri illi verba 14
eius, conſiderabant faciem eius,
& erat in oculis eorũ ſtupor, quo-
niam pulchritudinem eius mira-
bantur nimis. * Et dixerunt ad 15
eam: Conſeruaſti animam tuam
eo quòd tale reperiſti conſilium,
vt deſcenderes ad dominum no-
ſtrum. * Hoc autem ſcias, quo- 16
niam cum ſteteris in conſpectu e- D
ius, bene tibi faciet, & eris gra-
tiſſima in corde eius. Duxeruntq.
illam ad tabernaculum Holofer-

17 nis, annunciantes eam. * Cumq.
intraſſet ante faciem eius, ſtatim
captus eſt in ſuis oculis Holofer-
18 nes. * Dixeruntq ad eum ſatel-
lites eius: Quis contemnat popu-
lum Hebræorum, qui tam deco-
ras mulieres habent, vt non pro
his merito pugnare contra eos de-
19 beamus? * Videns itaque Iudith
Holofernem ſedentem in cono-
pæo, quod erat ex purpura, & au-
ro, & ſmaragdo, & lapidibus pre-
20 tioſis intextum: * & cum in faciẽ
eius inrendiſſet, adorauit eũ, pro-
ſternens ſe ſuper terram. Et ele-
uauerunt eam ſerui Holofernis,
iubente domino ſuo.

CAP. XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei: Æ-
A quo animo eſto, & noli pa-
uere in corde tuo: quoniam ego
numquam nocui viro, qui voluit
ſeruire Nabuchodonoſor regi.
2 * Populus autem tuus, ſi non cõ-
tempſiſſet me, non leuaſſem lan-
3 ceam meam ſuper eum. * Nunc
autem dic mihi, qua ex cauſa re-
ceſſiſti ab illis, & placuit tibi vt
4 venires ad nos? * Et dixit illi Iu-
dith: Sume verba ancillæ tuæ, quo-
niã ſi ſecutus fueris verba ancillæ
tuæ, perfectã rem faciet Dominus
5 tecum. * Viuit enim Nabuchodo-
noſor rex terræ, & viuit virtus
eius, quæ eſt in te ad correptio-
nem omnium animarum erran-
tium: quoniam non ſolum homi-
nes ſeruiunt illi per te, ſed & be-
6 ſtiæ agri obtemperant illi. * Nun-
B ciatur enim animi tui induſtria
vniuerſis gentibus, & indicatum
eſt omni ſæculo, quoniam tu ſo-
lus bonus, & potens es in omni
regno eius, & diſciplina tua om-
nibus prouincijs prædicatur.
7 * a Nec hoc latet, quod locutus a E.5.a.5
eſt Achior, nec illud ignoratur,
8 quod ei iuſſeris euenire. * Con-
ſtat enim, Deum noſtrum ſic pec-
catis offenſum, vt mandauerit per
prophetas ſuos ad populum, quod
9 tradat eum pro peccatis ſuis. * Et
quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deũ
ſuum filij Iſrael, tremor tuus ſu-
10 per ipſos eſt. * Inſuper etiam fa-
mes inuaſit eos, & ab ariditate
aquæ iam inter mortuos compu-
11 tantur. * Denique hoc ordinant,
vt interficiant pecora ſua, & bi-
bant

bant ſanguinem eorum: * & ſan- 12
cta Domini Dei ſui quæ præcepit C
Deus non contingi, in frumento,
vino, & oleo, hæc cogitauerunt
impendere, & volunt conſumere
quæ nec manibus deberent con-
tingere: ergo quoniam hæc fa-
ciunt, certum eſt quòd in perdi-
tionem dabuntur. * Quod ego 13
ancilla tua cognoſcens, fugi ab il-
lis, & miſit me Dominus hæc ip-
ſa nunciare tibi. * Ego enim an- 14
cilla tua Deum colo, etiam nunc
apud te: & exiet ancilla tua, &
orabo Deum, * & dicet mihi quan- 15
do eis reddat peccatum ſuum, &
veniens nunciabo tibi, ita vt e-
go adducam te per mediam Ieru-
ſalem, & habebis omnem popu-
lum Iſrael, ſicut oues, quibus non
eſt paſtor, & non latrabit vel vnus D
canis contra te: * quoniam hæc 16
mihi dicta ſunt per prouidentiam
Dei. * Et quoniam iratus eſt il- 17
lis Deus, hæc ipſa miſſa ſum nun-
ciare tibi. * Placuerunt autem 18
omnia verba hæc coram Holofer-
ne, & coram pueris eius, & mira-
bantur ſapientiam eius, & dice-
bant alter ad alterum: * Non eſt 19
talis mulier ſuper terram in aſpe-
ctu, in pulchritudine, & in ſenſu
verborum. * Et dixit ad illam 20
Holofernes: Benefecit Deus, qui
miſit te ante populum, vt des il-
lum tu in manibus noſtris: * & 21
quoniam bona eſt promiſſio tua,
ſi fecerit mihi hoc Deus tuus, erit
& Deus meus, & tu in domo Na-
buchodonoſor magna eris, & no-
men tuum nominabitur in vni-
uerſa terra.

CAP. XII.

TVnc iuſſit eam introire vbi 1
repoſiti erant theſauri eius, A
& iuſſit illic manere eam, & con-
ſtituit quid daretur illi de conui-
uio ſuo. * Cui reſpondit Iudith, 2
& dixit: Nunc non poteſo man-
ducare ex his, quæ mihi præcipis
tribui, ne veniat ſuper me offen-
ſio: ex his autem, quæ mihi de-
tuli, manducabo. * Cui Holofer- 3
nes ait: Si defecerint tibi iſta, quæ
tecum detuliſti, quid faciemus ti-
bi? * Et dixit Iudith: Viuit ani- 4
ma tua domine meus, quoniam
non expendet omnia hæc ancilla
tua, donec faciat Deus in manu
mea hæc, quæ cogitaui. Et in-
B duxerunt illam ſerui eius in taber-
5 naculum, quod præceperat. * Et
petijt dum introiret, vt daretur ei
copia nocte & ante lucem egrediē-
di foras ad orationem, & depre-
6 candi Dominum. * Et præcepit
cubicularijs ſuis vt ſicut placeret
illi, exiret & introiret ad adoran-
dum Deum ſuum, per triduum:
7 * & exibat noctibus in vallem Be-
thuliæ, & baptizabat ſe in fonte
8 aquæ. * Et vt aſcendebat, orabat
Dominum Deum Iſrael, vt diri-
geret viam eius ad liberationem
9 populi ſui. * Et introiens, mun-
da manebat in tabernaculo vſque
C dum acciperet eſcam ſuam in ve-
10 ſpere. * Et factum eſt, in quarto
die Holofernes fecit cœnam ſer-
uis ſuis. & dixit ad Vagao eunu-
chum ſuum: Vade, & ſuade He-
bræam illam vt ſponte conſentiat
11 habitare mecum. * Fœdum eſt
enim apud Aſſyrios, ſi femina
irrideat virum agendo vt immu-
12 nis ab eo tranſeat. * Tunc in-
troiuit Vagao ad Iudith, & dixit:
Non vereatur bona puella introi-
re ad dominum meum, vt hono-
rificetur ante faciem eius, vt man-
D ducet cum eo, & bibat vinum in
13 iucunditate. * Cui Iudith reſpon-
dit: Quæ ego ſum, vt contradi-
14 cam domino meo? * Omne quod
erit ante oculos eius bonum &
optimum faciam. Quidquid au-
tem illi placuerit, hoc mihi erit
optimum omnibus diebus vitæ
15 meæ. * Et ſurrexit, & ornauit ſe
veſtimento ſuo, & ingreſſa ſtetit
16 ante faciem eius. * Cor autem
Holofernis concuſſum eſt: erat
enim ardens in concupiſcentia
17 eius. * Et dixit ad eam Holofer-
nes: Bibe nunc, & accumbe in
iucunditate, quoniam inueniſti
18 gratiam coram me. * Et dixit Iu-
dith: Bibam domine, quoniam
magnificata eſt anima mea hodie
19 præ omnibus diebus meis. * Et
accepit, & manducauit, & bibit
coram ipſo ea, quæ parauerat illi
20 ancilla eius. * Et iucundus factus
eſt Holofernes ad eam, bibitq; vi-
num multum nimis, quantum
numquam biberat in vita ſua.

CAP.

CAP. XIII.

VT autem ſero factum eſt, fe- 1
ſtinauerunt ſerui illius ad ho- A
ſpitia ſua, & concluſit Vagao oſtia
cubiculi, & abijt. * erant autem 2
omnes fatigati a vino: * eratq. 3
Iudith ſola in cubiculo. * Porro 4
Holofernes iacebat in lecto, nimia
ebrietate ſopitus. * Dixitq. Iudith 5
puellæ ſuæ vt ſtaret foris ante cu-
biculum, & obſeruaret. * Ste- 6
titq. Iudith ante lectum, orans cũ
lacrymis, & labiorum motu in ſi-
lentio, * dicens: Confirma me 7
Domine Deus Iſrael, & reſpice in
hac hora ad opera manuum mea-
rum, vt, ſicut promiſiſti, Ieruſa-
lem ciuitatem tuam erigas: & hoc
quod credens per te poſſe fieri co-
gitaui, perficiam. * Et cum hæc 8
dixiſſet, acceſſit ad columnam,
quæ erat ad caput lectuli eius, &
pugionem eius, qui in ea ligatus
pendebat, exoluit. * Cumq. eua- 9
ginaſſet illum, apprehendit comã
capitis eius, & ait: Confirma me
Domine Deus in hac hora. * & 10
percuſſit bis in ceruicem eius, &
abſcidit caput eius, & abſtulit co-
nopœum eius a columnis, & euo-
luit corpus eius truncum. * Et 11
poſt puſillum exiuit, & tradidit
caput Holofernis ancillæ ſuæ, &
iuſſit vt mitteret illud in peram
ſuam. * Et exierunt duæ, ſecun- 12
dum conſuetudinem ſuam, quaſi B
ad orationem, & tranſierunt ca-
ſtra, & gyrantes vallem, venerunt
ad portam ciuitatis. * Et dixit Iu- 13
dith a longe cuſtodibus murorũ:
Aperite portas, quoniam nobiſcũ
eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſ-
rael. * Et factum eſt, cum audiſ- 14
ſent viri vocem eius, vocauerunt
presbyteros ciuitatis. * Et concur- 15
rerunt ad eam omnes, a minimo
vſque ad maximum: quoniam
ſperabant eam iam non eſſe ven-
turam. * Et accendentes lumina- 16
ria congyrauerunt circa eam vni-
uerſi: illa autem aſcendens in e-
minentiorem locum, iuſſit fieri
ſilentium. Cumq. omnes tacuiſ-
ſent, * dixit Iudith: Laudate Do- 17
minum Deum noſtrum, qui non
deſeruit ſperantes in ſe: * & in me 18
ancilla ſua adimpleuit miſericor-
diam ſuam, quam promiſit do-
mui Iſrael; & interfecit in manu
mea hoſtem populi ſui hac nocte.
19 * Et proferens de pera caput Ho-
lofernis, oſtendit illis, dicens: Ec-
ce caput Holofernis principis mi-
litiæ Aſſyriorum, & ecce cono-
pœum illius, in quo recumbebat
in ebrietate ſua, vbi per manum
feminæ percuſſit illum Dominus
20 Deus noſter. * Viuit autem ipſe
C Dominus, quoniam cuſtodiuit me
Angelus eius & hinc euntem, &
ibi commorantem, & inde huc
reuertentem, & non permiſit me
Dominus ancillam ſuam coinqui-
nari, ſed ſine pollutione peccati
reuocauit me vobis gaudentem in
victoria ſua, in euaſione mea, &
21 in liberatione veſtra. * ‖ Confite- ‖Pſ. 105. a.
mini illi omnes, quoniam bo- 1. & 106. a.
nus, quoniam in ſæculum miſeri- 1
22 cordia eius. * Vniuerſi autem
adorantes Dominum, dixerunt ad
eam: Benedixit te Dominus in
virtute ſua, quia per te ad nihilum
23 redegit inimicos noſtros. * Porro
Ozias princeps populi Iſrael, dixit
ad eam: Benedicta es tu filia a
Domino Deo excelſo præ omni-
24 bus mulieribus ſuper terram. * Be-
nedictus Dominus, qui creauit cæ-
lum & terram, qui te direxit in
vulnera capitis principis inimico-
25 rum noſtrorum: * quia hodie no-
D men tuum ita magnificauit, vt
non recedat laus tua de ore homi-
num, qui memores fuerint virtu-
tis Domini in æternum, pro qui-
bus nõ pepercisti animæ tuæ pro-
pter anguſtias & tribulationem
generis tui, ſed ſubueniſti ruinæ
26 ante conſpectum Dei noſtri. * Et
dixit omnis populus: Fiat, fiat.
27 * Porro Achior vocatus venit, &
dixit ei Iudith: Deus Iſrael, cui
tu teſtimonium dediſti quòd vlci-
ſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe ca-
put omnium incredulorum incidit
28 hac nocte in manu mea. * Et vt
probes, quia ita eſt, ecce caput
Holofernis, qui in contemptu ſu-
perbiæ ſuæ Deum Iſrael contem-
pſit, & tibi interitum minabatur,
dicens: Cum captus fuerit popu-
lus Iſrael, gladio perforari præci-
29 piam latera tua. * Videns autem
Achior caput Holofernis, angu-
ſtiatus præ pauore, cecidit in fa-
ciem ſuam ſuper terram, & æſtua-
30 uit anima eius. * Poſtea vero
quàm reſumpto ſpiritu recreatus
eſt,

eſt, procidit ad pedes eius, & ado-
rauit eam, & dixit: * Benedicta 31
tu a Deo tuo in omni tabernaculo
Iacob, quoniam in omni gente,
quæ audierit nomen tuum, ma-
gnificabitur ſuper te Deus Iſrael.

CAP. XIIII.

Dixit autem Iudith ad omnem 1
populum: Audite me fra- A
tres, ſuſpendite caput hoc ſuper
muros noſtros: * Et erit, cum 2
exierit Sol, accipiat vnuſquiſque
arma ſua, & exite cum impetu,
non vt deſcendatis deorſum, ſed
quaſi impetum facientes. * Tunc 3
exploratores neceſſe erit vt fugiãt
ad principem ſuum excitandum
ad pugnam. * Cumq duces eo- 4
rum cucurrerint ad tabernaculum
Holofernis, & inuenerint eum
truncum in ſuo ſanguine volutа-
tum, decidet ſuper eos timor.
* Cumq. cognoueritis fugere eos, 5
ite poſt illos ſecuri, quoniam Do- B
minus conteret eos ſub pedibus
veſtris. * Tunc Achior videns 6
virtutem, quam fecit Deus Iſrael,
relicto gentilitatis ritu, credidit
Deo, & circumcidit carnem præ-
putij ſui, & appoſitus eſt ad po-
pulum Iſrael, & omnis ſucceſſio
generis eius vſque in hodiernum
diem. * Mox autem vt ortus eſt 7
dies, ſuſpenderunt ſuper muros
caput Holofernis, acceptiq. vnuſ-
quiſque vir arma ſua, & egreſſi
ſunt cum grandi ſtrepitu & vlula-
tu. * Quod videntes exploratores, 8
ad tabernaculum Holofernis cu-
currerunt. * Porro hi, qui in ta- 9
bernaculo erant, venientes, & an-
te ingreſſum cubiculi perſtrepen-
tes, excitandi gratia, inquietudi-
nem arte moliebantur, vt non ab
excitantibus, ſed a ſonantibus Ho- C
lofernes euigilaret. * Nullus enim 10
audebat cubiculum virtutis Aſſy-
riorum pulſando aut intrando a-
perire. * Sed cum veniſſent eius 11
duces ac tribuni, & vniuerſi maio-
res exercitus regis Aſſyriorum,
dixerunt cubicularijs: * Intrate, 12
& excitate illum, quoniam egreſ-
ſi mures de cauernis ſuis, auſi ſunt
prouocare nos ad prælium. * Tunc 13
ingreſſus Vagao cubiculum eius,
ſtetit ante cortinam, & plauſum
fecit manibus ſuis: ſuſpicabatur
enim illum cum Iudith dormire.
14 * Sed cum nullum motum iacen-
D tis ſenſu aurium caperet, acceſſit
proximans ad cortinam, & ele-
uans eam, vidensq. cadauer abſ-
que capite Holofernis in ſuo ſan-
guine tabefactum iacere ſuper ter-
ram, exclamauit voce magna cum
fletu, & ſcidit veſtimenta ſua.
15 * Et ingreſſus tabernaculum Iu-
dith, non inuenit eam, & exiliuit
16 foras ad populum, * & dixit: Vna
mulier Hebræa fecit confuſionem
in domo regis Nabuchodonoſor:
ecce enim Holofernes iacet in ter-
ra, & caput eius non eſt in illo.
17 * Quod cum audiſſent principes
virtutis Aſſyriorum, ſciderunt om-
nes veſtimenta ſua, & intolerabi-
lis timor & tremor cecidit ſuper
eos, & turbati ſunt animi eorum
18 valde. * Et factus eſt clamor in-
comparabilis in medio caſtrorum
eorum.

CAP. XV.

1 Cumq. omnis exercitus decol-
A latum Holofernem audiſſet,
fugit mens & conſilium ab eis, &
ſolo tremore & metu agitati, fugæ
2 præſidium ſumunt, * ita vt nul-
lus loqueretur cum proximo ſuo,
ſed inclinato capite, relictis om-
nibus, euadere feſtinabant He-
bræos, quos armatos ſuper ſe
venire audiebant, fugientes per
vias camporum & ſemitas col-
3 lium. * Videntes itaque filij Iſ-
rael fugientes, ſecuti ſunt illos.
Deſcenderuntq clangentes tubis,
4 & vlulantes poſt ipſos. * Et quo-
B niam Aſſyrij non adunati, in fu-
gam ibant præcipites: filij autem
Iſrael vno agmine perſequentes,
debilitabant omnes, quos inueni-
5 re potuiſſent. * Miſit itaque Ozias
nuncios per omnes ciuitates & re-
6 giones Iſrael. * Omnis itaque
regio, omniſq vrbs electam iu-
uẽtutem armatam miſit poſt eos,
& perſecuti ſunt eos in ore gla-
dij, quouſque peruenirent ad ex-
7 tremitatem finium ſuorum. * Re-
liqui autem, qui erant in Bethu-
lia, ingreſſi ſunt caſtra Aſſyrio-
rum, & prædam, quam fugientes
Aſſyrij reliquerant, abſtulerunt,
8 & onuſtati ſunt valde. * Hi vero,
C qui victores reuerſi ſunt ad Bethu-
liam,

liam, omnia quæ erant illorum
attulerunt ſecum, ita vt non eſſet
numerus in pecoribus, & iumen-
tis, & vniuerſis mobilibus eorū,
vt a minimo vſque ad maximum
omnes diuites fierent de præda
tionibus eorum. * Ioachim autē 9
ſummus pontifex de Ieruſalem
venit in Bethuliam cum vniuerſis
presbyteris ſuis vt videret Iudith.
* Quæ cum exiſſet ad illum, bene- 10
dixerunt eam omnes vna voce,
dicentes: Tu gloria Ieruſalem,
tu lætitia Iſrael, tu honorificentia
populi noſtri: * quia feciſti virili- 11
ter, & confortatum eſt cor tuum,
eo quòd caſtitatem amaueris, &
poſt virum tuum, alterum neſcie-
ris: ideo & manus Domini con-
fortauit te, & ideo eris benedicta D
in æternum. * Et dixit omnis po- 12
pulus: Fiat, fiat. * Per dies autem 13
triginta, vix collecta ſunt ſpolia
Aſſyriorum a populo Iſrael. * Por- 14
ro autem vniuerſa, quæ Holofer-
nis peculiaria fuiſſe probata ſunt,
dederunt Iudith in auro, & argen-
to, & veſtibus, & gemmis, & om-
ni ſupellectili, & tradita ſunt om-
nia illi a populo. * Et omnes po- 15
puli gaudebant cum mulieribus,
& virginibus, & iuuenibus, in or-
ganis, & citharis.

CAP. XVI.

TVnc cantauit canticum hoc 1
Domino Iudith, dicens: A
* Incipite Domino in tympa- 2
nis, cantate Domino in cymbalis,
modulamini illi pſalmum no-
uum, exaltate, & inuocate nomen
eius.
* Dominus conterens bella, 3
Dominus nomen eſt illi.
* Qui poſuit caſtra ſua in me- 4
dio populi ſui, vt eriperet nos de
manu omnium inimicorum no-
ſtrorum.
* Venit Aſſur ex montibus ab 5
Aquilone in multitudine fortitu-
dinis ſuæ: cuius multitudo obtu-
rauit torrentes, & equi eorum co-
operuerunt valles.
* Dixit ſe incenſurū fines meos, 6
& iuuenes meos occiſurum gla-
dio, infantes meos dare in præ-
dam, & virgines in captiuitatem.
* Dominus autem omnipotens 7
nocuit eum, & tradidit eum
in manus feminæ, & confodit
eum.
8 * Non enim cecidit potens eo-
B rum a iuuenibus, nec filij Titan
percuſſerunt eum, nec excelſi gi-
gantes oppoſuerunt ſe illi, ſed Iu-
dith filia Merari in ſpecie faciei
ſuæ diſſoluit eum.
9 * Exuit enim ſe veſtimento vi-
duitatis, & induit ſe veſtimento
lætitiæ in exultatione filiorum Iſ-
rael.
10 * Vnxit faciem ſuam vnguento,
& colligauit cincinnos ſuos mi-
tra, accepit ſtolam nouam ad de-
cipiendum illum.
11 * Sandalia eius rapuerunt ocu-
los eius, pulchritudo eius capti-
uam fecit animam eius, ampu-
tauit pugione ceruicem eius.
12 * Horruerunt Perſæ conſtantiā
eius, & Medi audaciam eius.
13 * Tunc vlulauerunt caſtra Aſſy-
riorum, quando apparuerunt hu-
miles mei, areſcentes in ſiti.
14 * Filij puellarum compunxe-
runt eos, & ſicut pueros fugientes
occiderunt eos: perierunt in præ-
lio a facie Domini Dei mei.
15 * Hymnum cantemus Domino,
hymnum nouum cantemus Deo
noſtro.
16 * Adonai Domine magnus es
C tu, & præclarus in virtute tua, &
quem ſuperare nemo poteſt.
17 * Tibi ſeruiat omnis creatura
tua: ‖ quia dixiſti, & facta ſunt: ‖ Gen. 1.
miſiſti ſpiritum tuum, & creata Pſ. 32. b. 9
ſunt, & non eſt qui reſiſtat voci
tuæ.
18 * Montes a fundamentis mo-
uebuntur cum aquis: petræ, ſi-
cut cera, liqueſcent ante faciem
tuam.
19 * Qui autem timent te, magni
erunt apud te per omnia.
20 * Væ genti inſurgenti ſuper ge-
nus meum: Dominus enim omni-
potens vindicabit in eis, in die iu-
dicij viſitabit illos.
21 * Dabit enim ignem, & ver-
mes in carnes eorum, vt vran-
tur, & ſentiant vſque in ſempi-
ternum.
22 * Et factum eſt poſt hæc, om-
nis populus poſt victoriam venit
in Ieruſalem adorare Dominum:
& mox vt purificati ſunt, obtule-
runt omnes holocauſta, & vota,
23 & repromiſſiones ſuas. * Porro

Iudith

Iudith vniuerſa vaſa bellica Ho-
lofernis, quæ dedit illi populus,
& conopæum, quod ipſa ſuſtu-
lerat de cubili ipſius, obtulit in D
anathema obliuionis. * Erat au- 24
tem populus iucundus ſecundum
faciem ſanctorum, & per tres mē-
ſes gaudium huius victoriæ cele-
bratum eſt cum Iudith. * Poſt 25
dies autem illos vnuſquiſque re-
dijt in domum ſuam, & Iudith
magna facta eſt in Bethulia, &
præclarior erat vniuerſæ terræ Iſ-
rael. * Erat etiam virtuti caſtitas 26
adiuncta, ita vt non cognoſceret
virum omnibus diebus vitæ ſuæ,
ex quo defunctus eſt Manaſſes vir
27 eius. * Erat autem diebus feſtis
procedens cum magna gloria.
28 * Manſit autem in domo viri ſui
annos centum quinque, & dimi-
ſit abram ſuam liberam, & defun-
cta eſt ac ſepulta cum viro ſuo in
29 Bethulia. * Luxitq; illam omnis
30 populus diebus ſeptem. * In om-
ni autem ſpatio vitæ eius non fuit
qui perturbaret Iſrael, & poſt
31 mortem eius annis multis. * Dies
autem victoriæ huius feſtiuitatis,
ab Hebræis in numero ſanctorum
dierum accipitur, & colitur a Iu-
dæis ex illo tempore vſque in præ-
ſentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus Aſ- 1
ſueri, qui re- A
gnauit ab In-
dia vſque Æ-
thiopiam ſu-
per centum
viginti ſeptē
prouincias:
* quando ſedit in ſolio regni ſui, 2
Suſan ciuitas regni eius exordium
fuit. * Tertio igitur anno imperij 3
ſui fecit grande conuiuium cun-
ctis principibus, & pueris ſuis,
fortiſſimis Perſarum, & Medorum
inclytis, & præfectis prouinciarū
coram ſe, * vt oſtenderet diuitias 4
gloriæ regni ſui, ac magnitudinē,
atque iactantiam potentiæ ſuæ,
multo tempore, centum videlicet
& octoginta diebus. * Cumq; im- 5
plerentur dies conuiuij, inuitauit
omnem populum, qui inuentus
eſt in Suſan, a maximo vſque ad
minimum: & iuſſit ſeptem die-
bus conuiuium præparari in ve-
ſtibulo horti, & nemoris, quod
regio cultu & manu conſitum e-
rat. * Et pendebant ex omni par- 6
te tentoria aërij coloris & carba- B
ſini ac hyacinthini, ſuſtentata fu-
nibus byſſinis, atque purpureis,
qui eburneis circulis inſerti erant,
& columnis marmoreis fulciebā-
tur. Lectuli quoque aurei & ar-
gentei, ſuper pauimentum ſma-
ragdino & pario ſtratum lapide,
diſpoſiti erant: quod mira varieta-
7 te pictura decorabat. * Bibebant
autem qui inuitati erant, aureis
poculis, & alijs atque alijs vaſis
cibi inferebantur. Vinum quo-
que, vt magnificentia regia di-
gnum erat, abundans, & præci-
8 puum ponebatur. * Nec erat qui
nolentes cogeret ad bibendum,
ſed ſicut rex ſtatuerat, præponens
menſis ſingulos de principibus
ſuis vt ſumeret vnuſquiſque quod
9 vellet. * Vaſthi quoque regina
fecit conuiuium feminarū in pa-
latio, vbi rex Aſſuerus manere
10 conſueuerat. * Itaque die ſepti-
mo, cum rex eſſet hilarior, & poſt
C nimiā potationem incaluiſſet me-
ro, præcepit Maumam, & Baza-
tha, & Harbona, & Bagatha, &
Abgatha & Zethar, & Charchas,
ſeptem eunuchis, qui in conſpectu
11 eius miniſtrabant, * vt introduce-
rent reginam Vaſthi coram rege,
poſito ſuper caput eius diadema-
te, vt oſtenderet cunctis populis
& principibus pulchritudinem il-
lius: erat enim pulchra valde.

* Quæ renuit, & ad regis impe- 12
rium, quod per eunuchos manda-
uerat, venire contẽpſit. Vnde ira-
tus rex, & nimio furore ſuccenſus,
* interrogauit ſapientes, qui ex 13
more regio ſemper ei aderant, &
illorum faciebat cuncta conſilio,
ſcientium leges, ac iura maiorum;
(* erant autem primi & proximi, 14
Charſena, & Sethar, & Admatha,
& Tharſis, & Marea, & Marſana, &
Mamuchan, ſeptẽ duces Perſarum,
atque Medorũ, qui videbant faciẽ
regis, & primi poſt eum reſidere
ſoliti erant)* cui ſententiæ Vaſthi 15
regina ſubiaceret, quæ Aſſueri re-
gis imperium, quod per eunuchos
mandauerat, facere noluiſſet.* Re- 16
ſpõditq. Mamuchan, audiente re-
ge, atque principibus, Non ſolum
regẽ læſit regina Vaſthi, ſed & om-
nes populos, & principes, qui ſunt
in cunctis prouincijs regis Aſſue-
ri. * Egredietur enim ſermo regi- 17
næ ad omnes mulieres, vt contem- D
nant viros ſuos, & dicant: Rex Aſ-
ſuerus iuſſit vt regina Vaſthi intra-
ret ad eum, & illa noluit. * Atque 18
hoc exemplo omnes principum
coniuges Perſarũ atque Medorũ,
paruipendent imperia maritorum:
vnde regis iuſta eſt indignatio.* Si 19
tibi placet, egrediatur edictum a
facie tua, & ſcribatur iuxta legem
Perſarũ atque Medorum, quam
præteriri illicitum eſt, vt nequaquã
vltra Vaſthi ingrediatur ad regem,
ſed regnum illius, altera, quæ me-
lior eſt illa, accipiat. * Et hoc in 20
omne (quod latiſſimum eſt) pro-
uinciarum tuarũ diuulgetur impe-
rium, & cunctæ vxores tam maio-
rum, quam minorum deferãt ma-
ritis ſuis honorem. * placuit con- 21
ſilium eius regi, & principibus: fe-
citq. rex iuxta conſilium Mamu-
chan, * & miſit epiſtolas ad vni- 22
uerſas prouincias regni ſui, vt
quæque gens audire & legere po-
terat, diuerſis linguis & litteris, eſ-
ſe viros principes ac maiores in
domibus ſuis: & hoc per cunctos
populos diuulgari.

C A P. I I.

HIs ita geſtis, poſtquam regis 1
Aſſueri indignatio deferbue- A
rat, recordatus eſt Vaſthi, & quæ
feciſſet, vel quæ paſſa eſſet: * di- 2
xeruntq. pueri regis, ac miniſtri

eius: Quærantur regi puellæ virgi-
3 nes ac ſpecioſæ, * & mittantur qui
conſiderent per vniuerſas prouin-
cias puellas ſpecioſas & virgines:
& adducant eas ad ciuitatem Su-
ſan, & tradant eas in domũ femi-
narũ ſub manu Egei eunuchi, qui
eſt præpoſitus & cuſtos mulierum
regiarũ: & accipiant mundũ mu-
liebrem, & cetera ad vſus neceſſa-
4 ria. * Et quæcumque inter omnes
oculis regis placuerit, ipſa regnet
pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: &
ita, vt ſuggeſſerant, iuſſit fieri.
5 * Erat vir Iudæus in Suſan ciuita-
te, vocabulo Mardochæus filius
Iair, filij Semei, filij Cis, de ſtirpe
6 Iemini, * || qui tranſlatus fuerat de || 4.Reg.24.
Ieruſalem eo tempore, quo Iecho- d.15
niam regem Iuda Nabuchodono- J.11.b.4
7 ſor rex Babylonis trãſtulerat, * qui
fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſ-
ſæ, quæ altero nomine vocabatur
Eſther: & vtrumque parentem
amiſerat: pulchra nimis, & decora
facie. Mortuisq. patre eius ac ma-
tre, Mardochæus ſibi eam adopta-
8 uit in filiã. * Cumq. percrebruiſ-
B ſet regis imperium, & iuxta man-
datum illius multæ pulchræ virgi-
nes adducerentur Suſan, & Egeo
traderentur Eunucho, Eſther quo-
que inter ceteras puellas ei tradita
eſt, vt ſeruaretur in numero femi-
9 narum. * Quæ placuit ei, & inue-
nit gratiam in conſpectu illius. Et
præcepit eunucho, vt acceleraret
mundum muliebrẽ, & traderet ei
partes ſuas, & ſeptem puellas ſpe-
cioſiſſimas de domo regis, & tam
ipſam, quàm pediſſequas eius or-
10 naret atque excoleret. * Quæ no-
luit indicare ei populum & patriã
ſuam: Mardochæus enim præcepe-
rat ei, vt de hac re omnino retice-
11 ret; * qui deambulabat quotidie
ante veſtibulum domus, in qua
electæ virgines ſeruabantur, curã
agens ſalutis Eſther, & ſcire vo-
12 lens quid ei accideret. * Cum au-
tem veniſſet tempus ſingularum
per ordinem puellarum, vt intra-
rent ad regem, expletis omnibus,
quæ ad cultum muliebrem perti-
nebant, menſis duodecimus verte-
batur: ita dumtaxat, vt ſex men-
ſibus oleo vngerentur myrrhino, &
alijs ſex quibuſdam pigmentis &
13 aromatibus vterentur. * Ingre-
C dientesq. ad regem, quidquid po-
ſtulaſ-

ſtulaſſent ad ornatum pertinens,
accipiebant: & vt eis placuerat,
compoſitæ de triclinio feminarũ
ad regis cubiculum tranſibãt. * Et 14
quæ intrauerat veſpere, egrediebatur
mane, atque inde in ſecundas
ædes deducebatur, quæ ſub manu
Suſagazi eunuchi erant, qui concubinis
regis præſidebat: nec habebat
poteſtatem ad regem vltra
redeundi, niſi voluiſſet rex, & eam
venire iuſſiſſet ex nomine. * Euo- 15
luto autem tempore per ordinem,
inſtabat dies, quo Eſther filia Abihail
fratris Mardochæi, quam ſibi
adoptauerat in filiam, deberet intrare
ad regem. Quæ non quæſiuit
muliebrem cultum, ſed quæcumque
voluit Egeus eunuchus
cuſtos virginum, hæc ei ad ornatum
dedit. Erat enim formoſa
valde, & incredibili pulchritudine,
omnium oculis gratioſa & amabilis
videbatur. * Ducta eſt itaque 16
ad cubiculum regis Aſſueri menſe
decimo, qui vocatur Tebeth, ſeptimo
anno regni eius. * Et adama- 17
uit eam rex plus quàm omnes
mulieres, habuitq. gratiam & miſericordiam
coram eo ſuper omnes
mulieres, & poſuit diadema
regni in capite eius, fecitq. eam
regnare in loco Vaſthi. * Et iuſſit 18
conuiuium præparari permagnifi- D
cum cunctis principibus, & ſeruis
ſuis pro coniunctione, & nuptijs
Eſther. Et dedit requiem vniuerſis
prouincijs, ac dona largitus eſt
iuxta magnificentiam principalẽ.
* Cumq. ſecundo quærerentur vir- 19
gines & congregarentur, Mardochæus
manebat ad ianuam regis:
* necdum prodiderat Eſther pa- 20
triam, & populum ſuum, iuxta
mandatum eius. Quidquid enim
ille præcipiebat, obſeruabat Eſther:
& ita cuncta faciebat vt eo
tempore ſolita erat, quo eam paruulam
nutriebat. * Eo igitur tem- 21
pore, quo Mardochæus ad regis
ianuam morabatur, irati ſunt Bagathan,
& Thares duo eunuchi regis,
qui ianitores erant, & in primo
palatij limine præſidebant: volueruntq.
inſurgere in regem, &
occidere eum. * Quod Mardochæũ 22
non latuit, ſtatimq. nunciauit reginæ
Eſther: & illa regi ex nomine
Mardochæi, qui ad ſe rem detulerat.
* Quæſitum eſt, & inuen- 23
tum: & appenſus eſt vterque eorum
in patibulo. Mandatumq. eſt
hiſtorijs, & annalibus traditum
coram rege.

CAP. III.

1 POſt hæc rex Aſſuerus exaltauit
A Aman filium Amadathi, qui
erat de ſtirpe Agag: & poſuit ſolium
eius ſuper omnes principes,
2 quos habebat. * Cunctiq. ſerui regis,
qui in foribus palatij verſabantur,
flectebant genua, & adorabant
Aman: ſic enim præceperat
eis imperator. ſolus Mardochæus
non flectebat genu, neque adora-
3 bat eum. * Cui dixerunt pueri regis,
qui ad fores palatij præſidebant:
Cur præter ceteros non ob-
4 ſeruas mandatum regis? * Cumq.
hoc crebrius dicerent, & ille nollet
audire, nunciauerunt Aman,
ſcire cupientes vtrum perſeueraret
in ſententia: dixerat enim eis ſe
5 eſſe Iudæum. * Quod cum audiſſet
Aman, & experimento probaſſet
quod Mardochæus non flecteret
ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus
6 eſt valde, * & pro nihilo duxit in
B vnum Mardochæum mittere manus
ſuas: audierat enim quòd eſſet
gentis Iudææ. magiſq. voluit
omnem Iudæorum, qui erant in
regno Aſſueri, perdere nationem.
7 * Menſe primo (cuius vocabulum
eſt Niſan) anno duodecimo regni
Aſſueri, miſſa eſt ſors in vrnam,
quæ Hebraice dicitur phur, coram
Aman, quo die & quo menſe gens
Iudæorum deberet interfici: & exiuit
menſis duodecimus, qui voca-
8 tur Adar. * Dixitq. Aman regi
Aſſuero: Eſt populus per omnes
prouincias regni tui diſperſus, & a
ſe mutuo ſeparatus, nouis vtens
legibus & ceremonijs, inſuper &
C regis ſcita contemnens. Et optime
noſti quod non expediat regno
tuo vt inſoleſcat per licentiam.
9 * Si tibi placet, decerne, vt pereat,
& decem millia talentorum appen-
10 dam arcarijs gazæ tuæ. * Tulit ergo
rex annulum, quo vtebatur, de
manu ſua, & dedit eum Aman filio
Amadathi de progenie Agag,
11 hoſti Iudæorum, * dixitq. ad eum:
Argentum, quod tu polliceris, tuũ
ſit. de populo age quod tibi pla-
12 cet. * Vocatiq. ſunt ſcribæ regis

menſe primo Niſan, tertiadeci-
ma die eiuſdem menſis: & ſcrip-
tum eſt, vt iuſſerat Aman, ad om-
nes ſatrapas regis, & iudices pro-
uinciarum, diuerſarumq. gentiũ,
vt quæque gens legere poterat, & D
audire pro varietate linguarum
ex nomine regis Aſſueri: & litte-
ræ ſignatæ ipſius annulo, * miſſæ 13
ſunt per curſores regis ad vniuer-
ſas prouincias vt occiderent atque
delerent omnes Iudæos, a puero
vſque ad ſenem, paruulos, & mu-
lieres, vno die, hoc eſt tertiodeci-
mo menſis duodecimi, qui voca-
tur Adar, & bona eorum diripe-
rent. * Summa autem epiſtola- 14
rum hæc fuit, vt omnes prouinciæ
ſcirent, & pararent ſe ad prædictã
diem. * Feſtinabant curſores, qui 15
miſſi erant, regis imperium ex-
plere. Statimq. in Suſan pependit
edictum, rege & Aman celebrante
conuiuium, & cunctis Iudæis, qui
in vrbe erant, flentibus.

CAP. IIII.

QVæ cum audiſſet Mardo- 1 A
chæus, ſcidit veſtimenta
ſua, & indutus eſt ſacco,
ſpargens cinerem capiti: & in pla-
tea mediæ ciuitatis voce magna
clamabat, oſtendens amaritudinẽ
animi ſui, * & hoc eiulatu vſque 2
ad fores palatij gradiens. Non e-
nim erat licitum indutum ſacco
aulam regis intrare. * In omni- 3
bus quoque prouincijs, oppidis,
ac locis, ad quæ crudele regis dog-
ma peruenerat, planctus ingens
erat apud Iudæos, ieiunium, vlu-
latus, & fletus, ſacco & cinere mul-
tis pro ſtrato vtentibus. * Ingreſ- 4
ſæ autem ſunt puellæ Eſther &
eunuchi, nunciaueruntq. ei. Quod
audiens conſternata eſt: & veſtem
miſit, vt ablato ſacco, indueretur
eum: quam accipere noluit. * Ac- 5
citoq. Athach eunucho, quem B
rex miniſtrum ei dederat, præce-
pit ei vt iret ad Mardochæum, &
diſceret ab eo cur hoc faceret.
* Egreſſusq. Athach, iuit ad Mar- 6
dochæum ſtantem in platea ciui-
tatis, ante oſtium palatij: * qui in- 7
dicauit ei omnia, quæ acciderant,
quomodo Aman promiſiſſet, vt
in theſauros regis pro Iudæorum
nece inferret argentum. * exem- 8
plar quoque edicti, quod pendebat
in Suſan, dedit ei, vt reginæ oſten-
deret, & moneret eam, vt intra-
C ret ad regem, & deprecaretur eum
9 pro populo ſuo. * Regreſſus A-
thach, nũciauit Eſther omnia, quæ
10 Mardochæus dixerat. * Quæ re-
ſpondit ei, & iuſſit vt diceret
11 Mardochæo: * Omnes ſerui re-
gis, & cunctæ, quæ ſub ditione
eius ſunt, norunt prouinciæ, quod
ſiue vir, ſiue mulier non voca-
tus, interius atrium regis intra-
uerit, abſque vlla cunctatione
ſtatim interficiatur: niſi forte
rex auream virgam ad eum teten-
derit pro ſigno clementiæ, atque
ita poſſit viuere. Ego igitur quo
modo ad regem intrare potero,
quæ triginta iam diebus non ſum
12 vocata ad eum? * Quod cum
13 audiſſet Mardochæus, * rurſum
D mandauit Eſther, dicens: Ne
putes quod animam tuam tantum
liberes, quia in domo regis es
14 præ cunctis Iudæis: * ſi enim nunc
ſilueris, per aliam occaſionem
liberabuntur Iudæi: & tu, & do-
mus patris tui peribitis. Et quis
nouit vtrum idcirco ad regnum
veneris, vt in tali tempore para-
15 reris? * Ruſumq. Eſther hæc
Mardochæo verba mandauit:
16 * Vade & congrega omnes Iudæos,
quos in Suſan reperceris, & orate
pro me. Non comedatis, & non
bibatis tribus diebus, & tribus
noctibus: & ego cum ancillis meis
ſimiliter ieiunabo, & tunc ingre-
diar ad regem contra legem fa-
ciens, non vocata, tradenſq. me
17 morti & periculo. * Iuit itaque
Mardochæus, & fecit omnia, quæ
ei Eſther præceperat.

CAP. V.

1 A DIe autem tertio induta eſt Eſ-
her regalibus veſtimentis, &
ſtetit in atrio domus regiæ, quod
erat interius, contra baſilicam
regis: at ille ſedebat ſuper ſolium
ſuum in conſiſtorio palatij contra
2 oſtium domus. * Cumq. vidiſſet
Eſther reginam ſtantem, placuit
oculis eius, & extendit contra eam
virgam aureã, quam tenebat ma-
nu: Quæ accedens, oſculata eſt
3 ſummitatem virgæ eius. * Dixitq.
ad eam rex: Quid vis Eſther regi-
na? quæ eſt petitio tua? etiã ſi di-
midiam

midiam partem regni petieris, da-
bitur tibi. * At illa reſpondit: Si 4
regi placet, obſecro vt venias ad B
me hodie, & Aman ſecum ad con-
uiuium, quod paraui. * Statimq. 5
rex, Vocate, inquit, cito Aman vt
Eſther obediat voluntati. Vene-
runt itaque Rex & Aman ad con-
uiuium, quod eis regina parauę-
rat. * Dixitq. ei rex, poſtquam vi- 6
num biberat abundanter: Quid
petis vt detur tibi? & pro qua re
poſtulas? etiam ſi dimidiam par-
tem regni mei petieris, impetra-
bis. * Cui reſpondit Eſther: Peti- 7
tio mea, & preces ſunt iſtæ: * Si in- 8
ueni in conſpectu regis gratiam, C
& ſi regi placet vt det mihi quod
poſtulo, & meam impleat petitio-
nem: veniat rex & Aman ad con-
uiuium quod paraui eis, & cras a-
periam regi voluntatem meam.
* Egreſſus eſt itaque illo die A- 9
man lætus & alacer. Cumq. vidiſ-
ſet Mardochæum ſedentem ante
fores palatij, & non ſolum non aſ-
ſurrexiſſe ſibi, ſed nec motum qui-
dem de loco ſeſſionis ſuę, indigna-
tus eſt valde: * & diſſimulata ira, 10
reuerſus in domum ſuam, conuo-
cauit ad ſe amicos ſuos, & Zares
vxorem ſuam: * & expoſuit illis 11
magnitudinem diuitiarum ſuarũ,
filiorumq. turbam, & quanta cũ
gloria ſuper omnes principes &
ſeruos ſuos rex eleuaſſet. * Et poſt 12
hæc ait: Regina quoque Eſther D
nullum alium vocauit ad conui-
uium cum rege, præter me: apud
quam etiam cras cum rege pran-
ſurus ſum. * Et cum hæc omnia 13
habeam, nihil me habere puto,
quamdiu videro Mardochæum
Iudæum ſedentem ante fores re-
gias. * Reſponderuntq. ei Zares 14
vxor eius, & ceteri amici: Iube pa-
rari excelſam trabem, habentem
altitudinis quinquaginta cubitos,
& dic mane regi vt appendatur ſu-
per eam Mardochæus, & ſic ibis
cũ rege lætus ad conuiuium. Pla-
cuit ei conſilium, & iuſſit excel-
ſam parari crucem.

CAP. VI.

NOctem illam duxit rex in- 1
ſomnem, iuſſitq. ſibi afferri A
hiſtorias & annales priorum tem-
porum. Quæ cum illo præſente
legerentur, * ventum eſt ad illum 2
locum vbi ſcriptum erat quo mo-
do nunciaſſet Mardochæus inſi-
dias Bagathan, & Thares eunu-
chorum, regem Aſſuerum iugula-
3 re cupientium. * Quod cum au-
diſſet rex, ait: Quid pro hac fide
honoris ac præmij Mardochæus
conſecutus eſt? Dixerunt ei ſerui
illius ac miniſtri: Nihil omnino
4 mercedis accepit. * Statimq. rex,
B Quis eſt, inquit, in atrio? Aman
quippe interius atrium domus re-
giæ intrauerat, vt ſuggereret regi,
& iuberet Mardochæum affigi pa-
tibulo, quod ei fuerat pręparatum.
5 * Reſponderunt pueri: Aman ſtat
in atrio. Dixitq. rex: Ingredia-
6 tur. * Cumq. eſſet ingreſſus, ait
illi: Quid debet fieri viro, quem
rex honorare deſiderat? Cogitans
autem in corde ſuo Aman, & re-
putans quod nullum alium rex,
7 niſi ſe, vellet honorare, * reſpon-
dit: Homo, quem rex honorare
8 cupit, * debet indui veſtibus re-
C gijs, & imponi ſuper equum, qui
de ſella regis eſt, & accipere regiũ
9 diadema ſuper caput ſuum, * & pri-
mus de regijs principibus, ac ty-
rannis teneat equum eius, & per
plateam ciuitatis incedẽs clamet,
& dicat: Sic honorabitur, quem-
cumque voluerit rex honorare.
10 * Dixitq. ei rex: Feſtina, & ſum-
pta ſtola & equo, fac, vt locutus
es, Mardochæo Iudæo, qui ſedet
ante fores palatij. Caue ne quid-
quam de his, quæ locutus es, præ-
11 termittas. * Tulit itaque Aman
ſtolam & equũ, indutumq. Mar-
dochæum in platea ciuitatis, &
impoſitum equo præcedebat, at-
que clamabat: Hoc honore con-
dignus eſt, quemcumque rex vo-
12 luerit honorare. * Reuerſusq eſt
D Mardochæus ad ianuam palatij:
& Aman feſtinauit ire in domum
ſuam, lugens & operto capite:
13 * narrauitq. Zares vxori ſuæ, & a-
micis omnia quæ euenissent ſibi.
Cui reſponderunt ſapientes, quos
habebat in conſilio, & vxor eius:
Si de ſemine Iudæorum eſt Mar-
dochæus, ante quem cadere cœpi-
ſti, non poteris ei reſiſtere, ſed ca-
14 des in conſpectu eius. * Adhuc il-
lis loquentibus, venerunt eunuchi
regis, & cito eum ad conuiuium,
quod regina parauerat, pergere
compulerunt.

CAP. VII.

INtrauit itaque rex & Aman, vt 1
biberent cum regina. * Dixitq. 2
ei rex etiam ſecunda die, poſtquã A
vino incaluerat: Quæ eſt petitio
tua Eſther vt detur tibi? & quid
vis fieri? etiam ſi dimidiam par-
tem regni mei petieris, impetra-
bis. * Ad quem illa reſpondit: Si 3
inueni gratiã in oculis tuis o rex,
& ſi tibi placet, dona mihi ani-
mam meam pro qua rogo, & po-
pulum meum pro quo obſecro.
* Traditi enim ſumus ego & po- 4
pulus meus, vt conteramur, iu- B
gulemur, & pereamus. Atque
vtinam in ſeruos & famulas ven-
deremur: eſſet tolerabile malum,
& gemens tacerem: nunc autem
hoſtis noſter eſt, cuius crudelitas
redundat in regem. * Reſpon- 5
densq. rex Aſſuerus ait: Quis eſt
iſte, & cuius potentiæ, vt hæc
audeat facere? * Dixitq. Eſther: 6
Hoſtis & inimicus noſter peſſimus
iſte eſt Aman. Quod ille audiens,
illico obſtupuit, vultum regis ac
reginæ ferre non ſuſtinens. * Rex 7
autem iratus ſurrexit, & de lo- C
co conuiuij intrauit in hortum ar-
boribus conſitum. Aman quoque
ſurrexit vt rogaret Eſther reginam
pro anima ſua, intellexit enim a
rege ſibi paratum malum. * Qui 8
cum reuerſus eſſet de horto ne-
moribus conſito, & intraſſet con-
uiuij locum, reperit Aman ſuper
lectulum corruiſſe, in quo iacebat
Eſther, & ait: Etiam reginam vult
opprimere, me præſente, in domo D
mea. Necdum verbum de ore
regis exierat, & ſtatim operuerunt
faciem eius. * Dixitq. Harbona, 9
vnus de eunuchis, qui ſtabant in
miniſterio regis: En lignũ, quod
parauerat Mardochæo, qui locutus
eſt pro rege, ſtat in domo Aman,
habens altitudinis quinquaginta
cubitos. Cui dixit rex: Appendite
eum in eo. * Suſpenſus eſt itaque 10
Aman in patibulo quod parauerat
Mardochæo: & regis ira quieuit.

CAP. VIII.

DIe illo dedit rex Aſſuerus E- 1
ſther reginæ domum Aman A
aduerſarij Iudæorum, & Mardo-
chæus ingreſſus eſt ante faciem
regis. Confeſſa eſt enim ei E-
ſther quòd eſſet patruus ſuus.
2 * Tulitq. rex annulum, quem ab
Aman recipi iuſſerat, & tradidit
Mardochæo. Eſther autem con-
ſtituit Mardochæum ſuper domũ
3 ſuam. * Nec his contenta, pro-
cidit ad pedes regis, fleuitq. &
locuta ad eum orauit vt malitiam
Aman Agagitæ, & machinatio-
nes eius peſſimas, quas excogita-
uerat contra Iudæos, iuberet irri-
4 tas fieri. * At ille ex more ſcep-
trum aureum protendit manu,
quo ſignum clementiæ monſtra-
batur: illaq. conſurgens ſtetit an-
5 te eum, * & ait: Si placet regi, &
ſi inueni gratiam in oculis eius,
& deprecatio mea non ei videtur
B eſſe contraria, obſecro, vt nouis
epiſtolis, veteres Aman litteræ,
inſidiatoris & hoſtis Iudæorum,
quibus eos in cunctis regis pro-
uincijs perire præceperat, corri-
6 gantur. * Quo modo enim pote-
ro ſuſtinere necem & interfectio-
7 nem populi mei? * Reſponditq.
rex Aſſuerus Eſther reginæ, &
Mardochæo Iudæo: Domũ Aman
conceſſi Eſther, & ipſum iuſſi af-
figi cruci, quia auſus eſt manum
8 mittere in Iudæos. * Scribite ergo
Iudæis, ſicut vobis placet, regis
nomine, ſignantes litteras annulo
meo. Hæc enim conſuetudo erat,
vt epiſtolis, quæ ex regis nomine
mittebantur, & illius annulo ſi-
gnatæ erant, nemo auderet con-
9 tradicere. * Accitisq. ſcribis &
librarijs regis (erat autem tempus
tertij menſis, qui appellatur Si-
ban) vigeſima & tertia die illius
ſcriptæ ſunt epiſtolæ, vt Mardo-
chæus voluerat, ad Iudæos, & ad
principes, procuratoresq. & iudi-
ces, qui centum vigintiſeptem
prouincijs ab India vſque ad Æ-
C thiopiam præſidebant: prouinciæ
atque prouinciæ, populo & popu-
lo iuxta linguas & litteras ſuas,
& Iudæis, prout legere poterant,
10 & audire. * Ipſæq. epiſtolæ, quæ
regis nomine mittebantur, annu-
lo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ
per veredarios: qui per omnes
prouincias diſcurrentes, veteres
litteras nouis nuncijs præuenirẽt.
11 * Quibus imperauit rex, vt con-
uenirent Iudæos per ſingulas ci-
uitates, & in vnum præciperent
congregari vt ſtarent pro anima-
bus

bus ſuis, & omnes inimicos ſuos
cum coniugibus ac liberis & vni-
uerſis domibus, interficerent at-
que delerent, & ſpolia eorum di-
riperent. * Et conſtituta eſt per 12
omnes prouincias vna vltionis
dies, id eſt tertiadecima menſis
duodecimi Adar. * Summaq. e- 13
piſtolæ hæc fuit, vt in omnibus
terris ac populis, qui regis Aſſue-
ri ſubiacebant imperio, notum
fieret, paratos eſſe Iudæos ad ca-
piendam vindictam de hoſtibus
ſuis. * Egreſſiq. ſunt veredarij 14
celeres nuncia perferentes, & edi- D
ctum regis pependit in Suſan.
* Mardochæus autem de palatio, 15
& de conſpectu regis egrediens,
fulgebat veſtibus regijs, hyacin-
thinis videlicet & aërijs, coronã
auream portans in capite, & ami-
ctus ſerico pallio atque purpureo.
* Omniſq. ciuitas exultauit, atque 16
læta eſt. Iudæis autem noua
lux oriri viſa eſt, gaudium, honor,
& tripudium. * Apud omnes po- 17
pulos, vrbes, atque prouincias,
quocumque regis iuſſa veniebant,
mira exultatio, epulæ atque con-
uiuia, & feſtus dies: in tantum
vt plures alterius gentis & ſectæ
eorum religioni & ceremonijs
iungerentur. * Grandis enim cun- 18
ctos Iudaici nominis terror in-
uaſerat.

CAP. IX.

IGitur duodecimi menſis, quem 1
Adar vocari ante iam diximus, A
tertiadecima die, quando cunctis
Iudæis interfectio parabatur, &
hoſtes eorum inhiabant ſanguini,
verſa vice Iudæi ſuperiores eſſe
cœperunt, & ſe de aduerſarijs
vindicare. * Congregatiq. ſunt 2
per ſingulas ciuitates, oppida, &
loca vt extenderent manum con-
tra inimicos, & perſecutores ſuos.
Nullusq. auſus eſt reſiſtere, eo
quod omnes populos magnitudi-
nis eorum formido penetrarat.
* Nam & prouinciarum iudices, 3
& duces, & procuratores, omniſq.
dignitas, quæ ſingulis locis ac o-
peribus præerat, extollebant Iu-
dæos timore Mardochæi: * quem 4
principem eſſe palatij, & plurimũ
poſſe cognouerant: fama quoque B
nominis eius creſcebat quotidie,
& per cunctorum ora volitabat.
5 * Itaque percuſſerunt Iudæi ini-
micos ſuos plaga magna, & occi-
derunt eos, reddentes eis quod
6 ſibi parauerant facere: * in tan-
tum vt etiam in Suſan quingen-
tos viros interficerent, extra decẽ
filios Aman Agagitæ hoſtis Iu-
dæorum: quorum iſta ſunt nomi-
7 na: * Pharſandatha, & Delphon,
8 & Eſphatha, * & Phoratha, &
9 Adalia, & Aridatha, * & Pherme-
ſta & Ariſai, & Aridai, & Ieza-
10 tha. * Quos cum occidiſſent,
prædas de ſubſtantijs eorum tan-
11 gere noluerunt. * Statimq. nu-
merus eorum, qui occiſi erant in
12 Suſan, ad regem relatus eſt. * Qui
dixit reginæ: In vrbe Suſan inter-
fecerunt Iudæi quingentos viros,
& alios decem filios Aman: quan-
tam putas eos exercere cædem in
vniuerſis prouincijs? Quid vltra
poſtulas, & quid vis vt fieri iu-
13 beam? * Cui illa reſpondit: Si
C regi placet, detur poteſtas Iudæis,
vt ſicut fecerunt hodie in Suſan,
ſic & cras faciant, & decem filij
Aman in patibulis ſuſpendantur.
14 * Præcepitq. rex vt ita fieret. Sta-
timq. in Suſan pependit edictum,
& decem filij Aman ſuſpenſi ſunt.
15 * Congregatis Iudæis quartadeci-
ma die menſis Adar, interfecti
ſunt in Suſan trecenti viri: nec eo-
rum ab illis direpta ſubſtantia eſt.
16 * Sed & per omnes prouincias,
quæ ditioni regis ſubiacebant, pro
animabus ſuis steterunt Iudæi,
interfectis hoſtibus ac perſecuto-
ribus ſuis: in tantum vt ſeptua-
gintaquinque millia occiſorum
implerentur, & nullus de ſubſtan-
tijs eorum quidquam contingе-
17 ret. * Dies autem tertiuſdecimus
menſis Adar primus apud omnes
interfectionis fuit, & quartadeci-
D ma die cædere deſierunt. Quem
conſtituerunt eſſe ſollemnem, vt
in eo omni tempore deinceps va-
carent epulis, gaudio atque con-
18 uiuijs. * At hi, qui in vrbe Suſan
cædem exercuerant, tertiodecimo
& quartodecimo die eiuſdem mẽ-
ſis in cæde verſati ſunt: quinto-
decimo autem die percutere deſie-
runt. Et idcirco eundem diem
conſtituerunt ſollemnem epula-
19 rum atque lætitiæ. * Hi vero Iu-
dæi, qui in oppidis non muratis

ac villis morabantur, quartumde-
cimum diem menſis Adar conui-
uiorum & gaudij decreuerunt, ita
vt exultent in eo, & mittant ſibi
mutuo partes epularum & cibo-
rum. * Scripſit itaque Mardo- 20
chæus omnia hæc, & litteris com-
prehenſa miſit ad Iudæos, qui in
omnibus regis prouincijs mora-
bantur, tã in vicino poſitis, quam
procul, * vt quartamdecimam & 21
quintamdecimam diem menſis
Adar pro feſtis ſuſciperent, & re-
uertente ſemper anno ſollemni E
celebrarent honore: * quia in ip- 22
ſis diebus ſe vlti ſunt Iudæi de ini-
micis ſuis, & luctus atque triſti-
tia in hilaritatem gaudiumq. con-
uerſa ſunt, eſſentq. dies iſti epu-
larum atque lætitiæ, & mitterent
ſibi inuicem ciborum partes, &
pauperibus munuſcula largiren-
tur. * Suſceperuntq. Iudæi in ſol- 23
lemnem ritum cuncta quæ eo tẽ-
pore facere cœperant, & quæ Mar-
dochæus litteris facienda manda-
uerat. * Aman enim, filius Ama 24
dathi ſtirpis Agag, hoſtis & aduer-
ſarius Iudæorum, cogitauit con-
tra eos malum, vt occideret illos,
atque deleret: & miſit phur, quod
noſtra lingua vertitur in ſortem.
* Et poſtea ingreſſa eſt Eſther ad 25
regem, obſecrans vt conatus eius, F
litteris regis irriti fierent: & ma-
lum, quod contra Iudæos cogita-
uerat, reuerteretur in caput eius.
Denique & ipſum & filios eius af-
fixerunt cruci, * atque ex illo tem- 26
pore dies iſti appellati ſunt phu-
rim, id eſt ſortium: eo quòd phur,
id eſt ſors, in vrnam miſſa fuerit.
Et cuncta, quæ geſta ſunt, epiſto-
læ, id eſt libri huius volumine
continentur: * quæq. ſuſtinue- 27
runt, & quæ deinceps immutata
ſunt, ſuſceperunt Iudæi ſuper ſe
& ſemen ſuum, & ſuper cunctos,
qui religioni eorum voluerunt co-
pulari, vt nulli liceat duos hos
dies abſque ſollemnitate tranſige-
re: quos ſcriptura teſtatur, & cer-
ta expetunt tempora, annis ſibi iu-
giter ſuccedentibus. * Iſti ſunt 28
dies, quos nulla vnquam delebit
obliuio: & per ſingulas generatio-
nes cunctæ in toto orbe prouinciæ
celebrabunt: nec eſt vlla ciuitas, G
in qua dies phurim, id eſt ſortiũ,
non obſeruentur a Iudæis, & ab
eorum progenie, quæ his ceremo-
29 nijs obligata eſt. * Scripſeruntq.
Eſther regina filia Abihail, & Mar
dochæus Iudæus etiam ſecundam
epiſtolam, vt omni ſtudio dies
iſta ſollemnis ſanciretur in poſte-
30 rum. * & miſerunt ad omnes Iu-
dæos, qui in centum viginti ſep-
tem prouincijs regis Aſſueri ver-
ſabantur, vt haberent pacem, &
31 ſuſciperent veritatem, * obſeruan-
tes Dies ſortium, & ſuo tempore
cum gaudio celebrarent: ſicut cõ-
ſtituerant Mardochæus & Eſther,
& illi obſeruanda ſuſceperunt a
ſe, & a ſemine ſuo ieiunia, & cla-
32 mores, & Sortiuui dies, * & om-
nia, quæ libri huius, qui voca-
tur Eſther, hiſtoria continentur.

CAP. X.

1 REx vero Aſſuerus omnem ter-
A ram, & cunctas maris inſu-
2 las fecit tributarias: * cuius forti-
tudo & imperium, & dignitas at-
que ſublimitas, qua exaltauit
Mardochæum, ſcripta ſunt in li-
bris Medorum, atque Perſarum:
3 * & quomodo Mardochæus Iudai-
ci generis ſecundus a rege Aſſuero
fuerit: & magnus apud Iudæos &
acceptabilis plebi fratrum ſuorũ,
quærens bona populo ſuo, & lo-
quens ea, quæ ad pacem ſeminis
ſui pertinerent.
B *Quæ habentur in Hebræo, plena
fide expreſsi. Hæc autem, quæ ſe-
quuntur, ſcripta reperi in editione
vulgata, quæ Græcorum lingua
& litteris continentur: & inte-
rim poſt finem libri hoc capitulum
ferebatur: quod iuxta conſuetudi-
nem noſtram obelo, id eſt veru
prænotauimus.*
4 * Dixitq. Mardochæus: A Deo fa-
5 cta ſunt iſta. * Recordatus ſum
ſomnij, quod videram, hæc ea-
dem ſignificantis: nec eorũ quid-
6 quam irritum fuit. * Paruus fons,
qui creuit in fluuium, & in lucẽ,
ſolemq. conuerſus eſt, & in aquas
plurimas redundauit: Eſther eſt,
quam rex accepit vxorem, & vo-
7 luit eſſe reginam. * Duo autem
dracones: ego ſum, & Aman.
8 * Gentes, quæ conuenerant: hi
C ſunt, qui conati ſunt delere no-
9 men Iudæorum. * Gens autem
mea: Iſrael eſt, quæ clamauit ad
Domi-

Dominum, & ſaluum fecit Do-
minus populum ſuum: liberauitq.
nos ab omnibus malis, & fecit ſi-
gna magna atque portenta inter
Gentes: * & duas ſortes eſſe præ- 10
cepit, vnam Populi Dei, & alte-
ram cunctarum Gentium. * Ve- 11
nitq. vtraque ſors in ſtatutum ex D
illo iam tempore diem corã Deo
vniuerſis gentibus: * & recorda- 12
tus eſt Dominus populi ſui, ac
miſertus eſt hereditatis ſuæ. * Et 13
obſeruabuntur dies iſti in menſe
Adar quartadecima, & quintade-
cima die eiuſdem menſis, cum
omni ſtudio, & gaudio in vnum
cœtum populi congregati, in cun-
ctas deinceps generationes popu-
li Iſrael.

CAP. XI.

ANno quarto regnantibus Pto- 1
lemæo, & Cleopatra, attule- A
runt Doſithæus, qui ſe Sacerdotẽ,
& Leuitici generis ferebat, & Pto-
lemæus filius eius hanc epiſtolam
Phurim, quam dixerunt interpre-
tatum eſſe Lyſimachum Ptolemæi
filium in Ieruſalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.

* Anno ſecundo, regnante Arta- 2
xerxe maximo, prima die menſis B
Niſan, vidit ſomniũ Mardochæus
filius Iairi, filij Semei, filij Cis,
de tribu Beniamin: * homo Iu- 3
dæus, qui habitabat in vrbe Su-
ſis, vir magnus, & inter primos
‖4.Reg.24. d.15 ſ.2.a.6
aulæ regiæ. * ‖ Erat autem de eo 4
numero captiuorum, quos tran-
ſtulerat Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis de Ieruſalem cum Iechonia
rege Iuda: * & hoc eius ſomnium 5
fuit: Apparuerunt voces, & tumul-
tus, & tonitrua, & terræmotus, & C
conturbatio ſuper terram: * & ec- 6
ce duo dracones magni, paratiq.
contra ſe in prælium. * Ad quo- 7
rum clamorem cunctæ concitatæ
ſunt nationes, vt pugnarent con-
tra gentem iuſtorum. * Fuitq. 8
dies illa tenebrarum & diſcrimi-
nis, tribulationis & anguſtiæ, &
ingens formido ſuper terram.
* Conturbataq. eſt gens iuſtorum 9
timentium mala ſua, & præpara-
ta ad mortem. * Clamaueruntq. 10
D ad Deum: & illis vociferantibus,
fons paruus creuit in fluuium
maximum, & in aquas plurimas
11 redundauit. * Lux & ſol ortus
eſt, & humiles exaltati ſunt, &
12 deuorauerunt inclytos. * Quod
cum vidiſſet Mardochæus, & ſur-
rexiſſet de ſtrato, cogitabat quid
Deus facere vellet: & fixum habe-
bat in animo, ſcire cupiens quid
ſignificaret ſomnium.

CAP. XII.

ſ.2.d.21.& 6.a.2
1 MOrabatur autem eo tempore
A in aula regis cum Bagatha
& Thara eunuchis regis, qui ia-
2 nitores erant palatij. * Cumq.
B intellexiſſet cogitationes eorum,
& curas diligentius peruidiſſet, di-
dicit quod conarentur in regem
Artaxerxem manus mittere, &
3 nunciauit ſuper eo regi. * Qui
de vtroque, habita quæſtione,
confeſſos iuſſit duci ad mortem.
4 * Rex autem quod geſtum erat,
C ſcripſit in commentarijs: ſed &
Mardochæus rei memoriam litte-
5 ris tradidit. * Præcepitq. ei rex, vt
in aula palatij moraretur, datis ei
6 pro delatione muneribus. * Aman
D vero filius Amadathi bugæus erat
glorioſiſſimus coram rege, & vo-
luit nocere Mardochæo, & populo
eius pro duobus eunuchis regis,
qui fuerant interfecti.

Huc uſque proœmium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, vbi ſcriptum eſt in volumine,

Et diripuerunt bona, vel ſubſtan-
tias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autẽ hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab
A India vſque Æthiopiam cen-
tum vigintiſeptem prouinciarum
principibus, & ducibus, qui eius
imperio ſubiecti ſunt, ſalutem.
2 * Cum plurimis gentibus impera-
rem, & vniuerſum orbem meæ di-
tioni ſubiugaſſem, volui nequa-
quam abuti potentiæ magnitudi-
ne, ſed clementia & lenitate gu-
bernare ſubiectos, vt abſque vllo
terrore vitam ſilentio tranſigen-
tes,

tes, optata cunctis mortalibus pa-
ce fruerentur. * Quærente autem 3
me a conſiliarijs meis quomodo
poſſet hoc impleri, vnus qui ſa-
pientia & fide ceteros præcellebat,
& erat poſt regē ſecundus, Aman
nomine, * indicauit mihi in toto 4
orbe terrarum populum eſſe di- B
ſperſum, qui nouis vteretur legi-
bus, & contra omnium Gentium
conſuetudinem faciens, Regum
iuſſa contemneret, & vniuerſarū
concordiam nationum ſua diſſen-
ſione violaret. * Quod cum didi- 5
ciſſemus, videntes vnam gentem
rebellem aduerſus omne hominū
genus peruerſis vti legibus, no-
ſtriſq. iuſſionibus contraire, &
turbare ſubiectarum nobis prouin
ciarum pacem atque concordiam,
* iuſſimus vt quoſcumque Aman, 6
qui omnibus prouincijs præpoſi-
tus eſt, & ſecundus a rege, & quē
patris loco colimus, monſtraue-
rit, cum coniugibus ac liberis de-
leantur ab inimicis ſuis, nulluſq.
eorum miſereatur quartadecima
die duodecimi menſis Adar anni
præſentis: * vt nefarij homines 7
vno die ad inferos deſcendentes, C
reddant imperio noſtro pacem,
quam turbauerant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, vbi legitur,

Pergenſq. Mardochæus, fecit om-
nia, quæ ei mandauerat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

* Mardochæus autem deprecatus 8
eſt Dominum, memor omnium
operum eius, * & dixit: Domine 9
Domine rex omnipotens, in di-
tione enim tua cuncta ſunt poſi-
ta, & non eſt qui poſſit tuæ reſi-
ſtere voluntati, ſi decreueris ſalua-
re Iſrael. * Tu feciſti cælum & 10
terram, & quidquid cæli ambitu
continetur. * Dominus omnium 11
es, nec eſt qui reſiſtat maieſtati
tuæ. * Cuncta noſti, & ſcis quia 12
non pro ſuperbia & contumelia, D
& aliqua gloriæ cupiditate fece-
rim hoc, vt non adorarem Aman
ſuperbiſſimum, * (Libenter enim 13
pro ſalute Iſrael etiam veſtigia
pedum eius deoſculari paratus eſ-
ſem,) * ſed timui ne honorem 14
Dei mei transferrem ad hominē,
& ne quemquam adorarem, ex-
15 cepto Deo meo. * Et nunc Do-
mine rex Deus Abraham miſerere
populi tui, quia volunt nos ini-
mici noſtri perdere, & hereditatē
16 tuam delere. * Ne deſpicias par-
tem tuam, quam redemiſti tibi de
17 Ægypto. * Exaudi deprecationē
meam, & propitius eſto ſorti &
funiculo tuo, & conuerte luctum
noſtrum in gaudium, vt viuentes
laudemus nomen tuum Domine,
& ne claudas ora te canentium.
18 * Omnis quoque Iſrael pari men-
te & obſecratione clamauit ad Do
minum, eo quod eis certa mors
impenderet.

CAP. XIIII.

1 ESther quoque regina confugit
A ad Dominum, pauens peri-
2 culum, quod imminebat. * Cūq.
depoſuiſſet veſtes regias, fletibus
& luctui apta indumenta ſuſce-
pit, & pro vnguentis varijs, cine-
re & ſtercore impleuit caput, &
corpus ſuum humiliauit ieiunijs:
omniaq. loca, in quibus antea
lætari conſueuerat, crinium lace-
3 ratione compleuit. * Et depreca-
batur Dominum Deum Iſrael, di-
cens: Domine mi, qui rex noſter
es ſolus, adiuua me ſolitariam, &
cuius præter te nullus eſt auxilia-
4 tor alius. * Periculum meum in
5 manibus meis eſt. * || Audiui a || Deu. 4. c. 3
patre meo quòd tu Domine tuliſ-
B ſes Iſrael de cunctis Gentibus, &
patres noſtros ex omnibus retro
maioribus ſuis, vt poſſideres he-
reditatem ſempiternam, feciſtiq.
6 eis ſicut locutus es. * Peccauimus
in conſpectu tuo, & idcirco tra-
didiſti nos in manus inimicorum
7 noſtrorum: * coluimus enim deos
8 eorum. Iuſtus es Domine: * &
nunc non eis ſufficit, quòd duriſ-
ſima nos opprimunt ſeruitute,
ſed robur manuum ſuarum, ido-
9 lorum potentiæ deputantes, * vo-
lunt tua mutare promiſſa, & de-
lere hereditatem tuam, & claude-
re ora laudantium te, atque extin
guere gloriam templi & altaris
10 tui, * vt aperiant ora Gentium,
& laudent idolorum fortitudinē,
& prædicent carnalem regem in
11 ſempiternum. * Ne tradas Domi-
ne ſceptrum tuum his, qui non
ſunt,

ſunt, ne rideant ad ruinam no-
ſtram: ſed conuerte conſilium
eorum ſuper eos, & eum, qui in C
nos cœpit ſæuire, diſperde. * Me- 12
mento Domine, & oſtende te no-
bis in tempore tribulationis no-
ſtræ, & da mihi fiduciam Domi-
ne rex deorum, & vniuerſæ pote-
ſtatis: * tribue ſermonem com- 13
poſitum in ore meo in conſpectu
leonis, & transfer cor illius in o-
dium hoſtis noſtri, vt & ipſe pe-
reat, & ceteri, qui ei conſentiunt.
* Nos autem libera manu tua, & 14
adiuua me, nullum aliud auxiliũ
habentem, niſi te, Domine, qui
habes omnium ſcientiam, * & 15
noſti quia oderim gloriã iniquo-
rum, & deteſter cubile incircum-
ciſorum, & omnis alienigenæ.
* Tu ſcis neceſſitatem meam, 16
quòd abominer ſignum ſuperbiæ D
& gloriæ meæ, quod eſt ſuper ca-
put meum in diebus oſtentationis
meæ, & deteſter illud quaſi pan-
num menſtruatæ, & non portem
in diebus ſilentij mei, * & quòd 17
non comederim in menſa Aman,
nec mihi placuerit conuiuium
regis, & non biberim vinum li-
baminum: * & numquam læt ata 18
ſit ancilla tua, ex quo huc tranſla-
ta ſum vſque in præſentem diem,
niſi in te Domine Deus Abrahã.
* Deus fortis ſuper omnes, exau- 19
di vocem eorum, qui nullam a-
liam ſpem habent, & libera nos de
manu iniquorum, & erue me a ti-
more meo.

CAP. XV.

*Hæc quoque addita reperi in edi-
tione vulgata.*

ET mandauit ei (haud dubium 1
quin eſſet Mardochæus) vt A
ingrederetur ad regem, & roga-
ret pro populo ſuo & pro patria
ſua. * Memorare (inquit) die- 2
rum humilitatis tuæ, quomodo
nutrita ſis in manu mea, quia A-
man ſecundus a rege locutus eſt
contra nos in mortem: * & tu in- 3
uoca Dominũ, & loquere regi pro
nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.

* Die autem tertio depoſuit ve- 4
ſtimenta ornatus ſui, & circum-
5 data eſt gloria ſua. * Cumq. re-
B gio fulgeret habitu, & inuocaſſet
omnium rectorem & ſaluatorem
Deum, aſſumpſit duas famulas,
6 * & ſuper vnam quidem innite-
batur, quaſi præ delicijs & nimia
teneritudine corpus ſuum ferre
7 non ſuſtinens: * altera autem fa-
mularum ſequebatur dominam,
defluentia in humum indumenta
8 ſuſtentans. * Ipſa autem roſeo
colore vultum perfuſa, & gratis ac
nitentibus oculis triſtem celabat
animum, & nimio timore con-
9 tractum. * Ingreſſa igitur cuncta
per ordinem oſtia, ſtetit contra
regem, vbi ille reſidebat ſuper ſo-
lium regni ſui, indutus veſtibus
regijs, auroq. fulgens, & pretioſis
lapidibus, eratq. terribilis aſpe-
10 ctu. * Cumq. eleuaſſet faciem,
C & ardentibus oculis furorem pe-
ctoris indicaſſet, regina corruit, &
in pallorem colore mutato, laſ-
ſum ſuper ancillulam reclinauit
11 caput. * Conuertitq. Deus ſpiri-
tum regis in manſuetudinem, &
feſtinus ac metuens exiliuit de ſo-
lio, & ſuſtentans eam vlnis ſuis,
donec rediret ad ſe, his verbis
12 blandiebatur: * Quid habes Eſt-
her? Ego ſum frater tuus, noli
13 metuere. * Non morieris: non
enim pro te, ſed pro omnibus hæc
14 lex conſtituta eſt. * Accede igi-
15 tur, & tange ſceptrum. * Cumq.
D illa reticeret, tulit auream virgã,
& poſuit ſuper collum eius, & o-
ſculatus eſt eam, & ait: Cur mi-
16 hi non loqueris? * Quæ reſpon-
dit: Vidi te domine quaſi Ange-
lum Dei, & conturbatum eſt cor
meum præ timore gloriæ tuæ.
17 * Valde enim mirabilis es domi-
ne, & facies tua plena eſt gratia-
18 rum. * Cumq. loqueretur, rur-
ſus corruit, & pene exanimata eſt.
19 * Rex autem turbabatur, & omnes
miniſtri eius conſolabantur eam.

CAP. XVI.

*Exemplar epiſtolæ regis Arta-
xerxis, quam pro Iudæis ad totas
regni ſui prouincias miſit: quod &
ipſum in Hebraico volumine non
habetur.*

1 REx magnus Artaxerxes ab In- ‖ 3.11.a.2
A dia vſque Æthiopiam cen-
tum

tum vigintiſeptem prouinciarum
ducibus ac principibus, qui no-
ſtræ iuſſioni obediunt, ſalutem
dicit. * Multi bonitate principū 2
& honore, qui in eos collatus eſt,
abuſi ſunt in ſuperbiam: * & non 3
ſolum ſubiectos regibus nituntur
opprimere, ſed datam ſibi glo-
riam non ferentes, in ipſos, qui
dederunt, moliuntur inſidias.
* Nec contenti ſunt gratias non 4
agere beneficijs, & humanitatis
in ſe iura violare, ſed Dei quoque
cuncta cernentis arbitrantur ſe
poſſe fugere ſententiam. * Et in 5
tantum veſaniæ proruperunt, vt
eos, qui credita ſibi officia dili-
genter obſeruant, & ita cuncta
agunt vt omnium laude digni ſint,
mendaciorum cuniculis conentur
ſubuertere, * dum aures principū 6
ſimplices, & ex ſua natura alios B
æſtimantes, callida fraude deci-
piunt. * Quæ res & ex veteribus 7
probatur hiſtorijs, & ex his, quæ
geruntur quotidie, quo modo ma-
lis quorumdā ſuggeſtionibus re-
gum ſtudia deprauentur. * Vnde 8
prouidendum eſt paci omnium
prouinciarum. * Nec putare de- 9
betis, ſi diuerſa iubeamus, ex ani-
mi noſtri venire leuitate, ſed pro
qualitate & neceſſitate temporū,
vt reipublicæ poſcit vtilitas, ferre
ſententiam. * Et vt manifeſtius 10
Vz. 3. a. 1 quod dicimus, intelligatis, ‖ A-
man filius Amadathi, & animo
& gente Macedo, alienuſq. a Per-
ſarum ſanguine, & pietatem no-
ſtram ſua crudelitate commacu-
lans, peregrinus a nobis ſuſceptus
eſt: * & tantam in ſe expertus hu- 11
manitatem, vt pater noſter voca-
retur, & adoraretur ab omnibus
poſt regem ſecundus: * qui in tan- 12
tum arrogantiæ tumorem ſubla-
tus eſt, vt regno priuare nos nite-
retur & ſpiritu. * Nam Mardo- 13
chæum, cuius fide & beneficijs vi-

C uimus, & conſortem regni noſtri
Eſther cum omni gente ſua nouis
quibuſdam atque inauditis ma-
14 chinis expetiuit in mortem: * hoc
cogitans vt illis interfectis, inſi-
diaretur noſtræ ſolitudini, & re-
gnum Perſarum transferret in Ma-
15 cedonas. * Nos autem a peſſimo
mortalium Iudæos neci deſtina-
tos, in nulla penitus culpa reperi-
mus, ſed econtrario iuſtis vtentes
16 legibus, * & filios altiſſimi & ma-
ximi, ſemperq. viuentis Dei, cu-
ius beneficio & patribus noſtris
& nobis regnum eſt traditum, &
17 vſque hodie cuſtoditur. * Vnde
eas litteras, quas ſub nomine no-
ſtro ille direxerat, ſciatis eſſe irri-
18 tas. * Pro quo ſcelere ante por-
tas huius vrbis, id eſt, Suſan, &
ipſe qui machinatus eſt, & omnis
cognatio eius pendet in patibulis:
non nobis, ſed Deo reddente ei
19 quod meruit. * Hoc autem edictū,
D quod nunc mittimus, in cunctis
vrbibus proponatur, vt liceat Iu-
20 dæis vti legibus ſuis. * Quibus de-
betis eſſe adminiculo, vt eos, qui
ſe ad necem eorū parauerant, poſ-
ſint interficere tertiadecima die
menſis duodecimi, qui vocatur A-
21 dar. * hanc enim diem, Deus om-
nipotens, mœroris & luctus, eis
22 vertit in gaudium. * Vnde & vos
inter ceteros feſtos dies, hanc ha-
betote diem, & celebrate eam
cum omni lætitia, vt & in poſte-
23 rum cognoſcatur, * omnes, qui
fideliter Perſis obediunt, dignam
pro fide recipere mercedem: qui
autem inſidiantur regno eorum,
24 perire pro ſcelere. * Omnis au-
tem prouincia & ciuitas, quæ no-
luerit ſollemnitatis huius eſſe par-
ticeps, gladio & igne pereat, & ſic
deleatur, vt non ſolum homini-
bus, ſed etiam beſtijs inuia ſit in
ſempiternum, pro exemplo con-
temptus, & inobedientiæ.

LIBER IOB.

CAPVT PRIMVM.

VIR erat in Terra Hus, nomi- 1
ne Iob, & erat A
vir ille ſim-
plex, & rectus,
ac timẽs Deũ,
& recedens a
malo:* Natiq. 2
ſunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.
* Et fuit poſſeſſio eius ſeptem 3
millia ouium, & tria millia came-
lorum, quingenta quoque iuga
boum, & quingentæ aſinæ, ac fa-
milia multa nimis: eratq. vir ille
magnus inter omnes Orientales.
* Et ibant filij eius, & faciebant 4
conuiuium per domos, vnuſquiſ-
que in die ſuo. Et mittentes vo-
cabant tres ſorores ſuas vt come-
derent & biberẽt cum eis. * Cũq. 5
in orbem tranſiſſent dies conui-
uij, mittebat ad eos Iob, & ſan-
ctificabat illos, conſurgensq. di-
luculo offerebat holocauſta pro
ſingulis. Dicebat enim: Ne for-
te peccauerint filij mei, & bene-
dixerint Deo in cordibus ſuis. Sic
faciebat Iob cũctis diebus.* Qua- 6
dam autem die cum veniſſent filij B
Dei vt aſſiſterent coram Domino,
affuit inter eos etiam Satan. * Cui 7
dixit Dominus: Vnde venis? Qui
reſpondens, ait: Circuiui terram,
& perambulaui eam. * Dixitq. 8
Dominus ad eum: Numquid cõ-
ſideraſti ſeruum meum Iob, quòd
non ſit ei ſimilis in terra, homo
ſimplex, & rectus ac timens Deũ,
& recedens a malo? * Cui reſpon- 9
dens Satan, ait: Numquid Iob
fruſtra timet Deum? * nonne tu 10
vallaſti eum, ac domum eius, vni-
uerſamq. ſubſtantiam per circui-
tum, operibus manuum eius be-
nedixiſti, & poſſeſſio eius creuit
in terra? * Sed extende paululum 11
manum tuam, & tange cuncta
quæ poſſidet niſi in faciem bene-
dixerit tibi.* Dixit ergo Dominus 12
ad Satan: Ecce, vniuerſa quæ ha- C
bet, in manu tua ſunt: tantum in
eum ne extendas manum tuam.
Egreſſusq. eſt Satan a facie Do-
mini. * Cum autem quadam die
filij & filiæ eius comederent &
biberent vinum in domo fratris
14 ſui primogeniti, * nuncius venit
ad Iob, qui diceret: Boues arabãt,
& aſinæ paſcebantur iuxta eos,
15 * & irruerunt Sabæi, tuleruntq.
omnia, & pueros percuſſerunt gla-
dio, & euaſi ego ſolus vt nuncia-
16 rem tibi. * Cumq. adhuc ille
loqueretur, venit alter, & dixit:
Ignis Dei cecidit e cælo, & tactas
oues puerosq. conſumpſit, & effu-
gi ego ſolus vt nunciarem tibi.
17 * Sed & illo adhuc loquente, venit
alius, & dixit: Chaldæi fecerunt
tres turmas, & inuaſerunt came-
D los, & tulerunt eos, necnon &
pueros percuſſerunt gladio, & ego
18 fugi ſolus vt nunciarem tibi.* Ad-
huc loquebatur ille, & ecce alius
intrauit, & dixit: Filijs tuis & fi-
liabus veſcentibus & bibentibus
vinum in domo fratris ſui pri-
19 mogeniti, * repente ventus vehe-
mens irruit a regione deſerti, &
concuſſit quattuor angulos do-
mus, quæ corruens oppreſſit libe-
ros tuos & mortui ſunt, & effugi
20 ego ſolus vt nunciarem tibi.* Tũc
ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta
ſua, & tonſo capite corruens in
21 terram, adorauit, * & dixit: Nu-
dus egreſſus ſum de vtero matris
meæ, & nudus reuertar illuc: Do-
minus dedit, Dominus abſtulit:
ſicut Domino placuit, ita factum
eſt: ſit nomen Domini benedi-
22 ctum.* In omnibus his non pec- Eccli.5.e 14
cauit Iob labijs ſuis, neque ſtul- 1.Tim.6.b 7
tum quid contra Deũ locutus eſt.

CAP. II.

1 FActum eſt autem cum quadã
A die veniſſent filij Dei, & ſta-
rẽt coram Domino, veniſſet quo-
que Satan inter eos, & ſtaret in
2 conſpectu eius,* vt diceret Domi-
nus ad Satan: Vnde venis? Qui
reſpondens ait: Circuiui terram,

& perambulaui eam. * Et dixit 3
Dominus ad Satan: Numquid cō-
ſideraſti ſeruum meum Iob, quòd
non ſit ei ſimilis in terra, vir
ſimplex & rectus, ac timens Deũ,
& recedens a malo, & adhuc reti-
nens innocentiam? Tu autem
commouiſti me aduerſus eum,
vt affligerem eum fruſtra. * Cui 4
reſpondens Satan, ait: Pellem
pro pelle, & cuncta quæ habet
homo, dabit pro anima ſua: * a- 5
lioquin mitte manum tuam, &
tange os eius & carnem, & tunc
videbis quod in faciem benedicat
tibi. * Dixit ergo Dominus ad 6
Satan: Ecce in manu tua eſt, ve-
rumtamen animam illius ſerua.
* Egreſſus igitur Satan a facie 7
Domini, percuſſit Iob vlcere peſ-
ſimo, a planta pedis vſque ad ver-
ticem eius: * qui teſta ſaniem ra- 8
debat, ſedens in ſterquilinio. * Di- 9
xit autem illi vxor ſua: Adhuc tu C
permanes in ſimplicitate tua? be-
nedic Deo & morere. * Qui ait 10
ad illam: Quaſi vna de ſtultis
mulieribus locuta es. ſi bona ſu-
ſcepimus de manu Dei, mala qua-
re non ſuſcipiamus? in omnibus
his non peccauit Iob labijs ſuis.
* Igitur audientes tres amici Iob 11
omne malum, quod accidiſſet ei,
venerunt ſinguli de loco ſuo, Eli-
phaz Themanites, & Baldad Su-
hites, & Sophar Naamathites.
Condixerant enim, vt pariter ve-
nientes viſitarent eum, & conſo-
larentur. * Cumq. eleuaſſent pro- 12
cul oculos ſuos, non cognouerunt D
eum, & exclamantes plorauerunt,
ſciſſisq. veſtibus ſparſerunt pulue-
rem ſuper caput ſuum in cælum.
* Et ſederunt cum eo in terra ſe- 13
ptem diebus & ſeptem noctibus,
& nemo loquebatur ei verbum:
videbant enim dolorem eſſe ve-
hementem.

CAP. III.

POſt hæc aperuit Iob os ſuum, 1
& maledixit diei ſuo, * & lo- 2
cutus eſt. A
Iere. 20. d. 14 * Pereat dies in qua natus ſum, 3
& nox in qua dictum eſt: Conce-
ptus eſt homo.
* Dies ille vertatur in tenebras, 4
non requirat eum Deus deſuper, &
non illuſtretur lumine.

5 * Obſcurent eum tenebræ, &
vmbra mortis, occupet eum cali-
go, & inuoluatur amaritudine.
6 * Noctem illam tenebroſus turbo
B poſſideat, non computetur in die-
bus anni, nec numeretur in men-
ſibus:
7 * Sit nox illa ſolitaria, nec lau-
de digna:
8 * Maledicant ei qui maledicunt
diei, qui parati ſunt ſuſcitare Le-
uiathan:
9 * Obtenebrentur ſtellæ caligine
eius: expectet lucem & non vi-
deat, nec ortum ſurgentis au-
roræ:
10 * Quia non concluſit oſtia ven-
tris, qui portauit me, nec abſtulit
11 mala ab oculis meis. * Quare
non in vulua mortuus ſum, egreſ-
ſus ex vtero non ſtatim perij?
12 * Quare exceptus genibus? cur
13 lactatus vberibus? * Nunc enim
dormiens ſilerem, & ſomno meo
requieſcerem:
14 * Cum regibus & conſulibus
C terræ, qui ædificant ſibi ſolitu-
dines:
15 * Aut cum principibus, qui
poſſident aurum, & replent do-
mos ſuas argento:
16 * Aut ſicut abortiuum abſcon-
ditum non ſubſiſterem, vel qui
concepti non viderunt lucem.
17 * Ibi impij ceſſauerunt a tu-
multu, & ibi requieuerunt feſſi
robore.
18 * Et quondam vincti pariter ſi-
ne moleſtia, non audierunt vo-
cem exactoris.
19 * Paruus & magnus ibi ſunt, &
20 ſeruus liber a domino ſuo. * Qua-
D re miſero data eſt lux, & vita his,
qui in amaritudine animæ ſunt?
21 * qui expectant mortem, & non
venit, quaſi effodientes the-
ſaurum:
22 * Gaudentq. vehementer cum
inuenerint ſepulchrum.
23 * Viro cuius abſcōdita eſt via, &
circumdedit eum Deus tenebris?
24 * Antequam comedam ſuſpiro:
& tamquam inundantes aquæ, ſic
rugitus meus:
25 * Quia timor, quem timebam,
euenit mihi: & quod verebar ac-
cidit.
26 * Nonne diſſimulaui? nonne ſi-
lui? nonne quieui? & venit ſuper
me indignatio.

C A P. IIII.

1 REſpondens autẽ Eliphaz The-
A manites, dixit:
2 * Si cœperimus loqui tibi, for-
ſitan moleſte accipies, ſed con-
ceptum ſermonem tenere quis
poterit?
3 * Ecce docuiſti multos, & ma-
nus laſſas roboraſti:
4 * Vacillantes confirmauerunt
ſermones tui, & genua trementia
confortaſti:
5 * Nunc autem venit ſuper te
B plaga, & defeciſti: tetigit te, &
conturbatus es.
6 * Vbi eſt timor tuus, fortitudo
tua, patientia tua, & perfectio
viarum tuarum?
7 * Recordare obſecro te, quis
vnquam innocens perijt? aut
quando recti deleti ſunt?
8 * Quin potius vidi eos, qui ope-
rantur iniquitatem, & ſeminant
dolores, & metunt eos,
9 * Flante Deo periſſe, & ſpiritu
iræ eius eſſe conſumptos:
10 * Rugitus leonis, & vox leænæ,
& dentes catulorum leonum con-
triti ſunt.
11 * Tigris perijt, eo quòd non
C haberet prædam, & catuli leonis
diſſipati ſunt.
12 * Porro ad me dictum eſt verbũ
abſconditum, & quaſi furtiue
ſuſcepit auris mea venas ſuſurri
eius.
13 * In horrore viſionis nocturnæ,
quando ſolet ſopor occupare ho-
mines,
14 * Pauor tenuit me, & tremor,
& omnia oſſa mea perterrita
ſunt:
15 * Et cum ſpiritus me præſente
tranſiret, inhorruerunt pili carnis
meæ.
16 * Stetit quidam, cuius non a-
gnoſcebam vultum, imago coram
oculis meis, & vocem quaſi auræ
lenis audiui.
‖ J. 25. a. 4 17 * ‖ Numquid homo, Dei com-
D paratione iuſtificabitur, aut fa-
ctore ſuo purior erit vir?
‖ J. 15. b. 15 18 * ‖ Ecce qui ſeruiunt ei, nõ ſunt
2. Pet. 2. a. 4 ſtabiles, & in angelis ſuis reperit
prauitatem:
19 * Quanto magis hi qui habitãt
domos luteas, qui terrenum ha-
bent fundamentum, conſumentur
velut a tinea?
20 * De mane vſque ad veſperam
ſuccidentur: & quia nullus intel-
ligit, in æternum peribunt.
21 * Qui autem reliqui fuerint, au-
ferentur ex eis: morientur, & non
in ſapientia.

C A P. V.

1 VOca ergo, ſi eſt qui tibi reſpõ-
A deat, & ad aliquem ſancto-
rum conuertere.
2 * Vere ſtultum interficit ira-
cundia, & paruulum occidit in-
uidia.
3 * Ego vidi ſtultum firma radi-
ce, & maledixi pulchritudini eius
ſtatim.
4 * Longe fient filij eius a ſalute,
& conterentur in porta, & non e-
rit qui eruat.
5 * Cuius meſſem famelicus co-
medet, & ipſum rapiet armatus,
& bibent ſitientes diuitias eius.
6 * Nihil in terra ſine cauſa fit, & de
humo non orietur dolor.
7 * Homo naſcitur ad laborem, &
B auis ad volatum.
8 * Quam ob rem ego depreca-
bor Dominum, & ad Deum ponã
eloquium meum:
9 * Qui facit magna & inſcruta-
bilia & mirabilia abſque numero:
10 * Qui dat pluuiam ſuper fa-
ciem terræ, & irrigat aquis vni-
uerſa:
11 * Qui ponit humiles in ſubli-
me, & mœrentes erigit ſoſpitate:
12 * Qui diſſipat cogitationes mali-
gnorum, ne poſſint implere ma-
nus eorum quod cœperant:
13 * ‖ Qui apprehendit ſapientes in ‖ 1. Cor. 3.
C aſtutia eorum, & conſilium pra- d. 19
uorum diſſipat:
14 * Per diem incurrent tenebras,
& quaſi in nocte ſic palpabunt in
meridie.
15 * Porro ſaluum faciet egenum a
gladio oris eorum, & de manu
violenti pauperem.
16 * Et erit egeno ſpes, iniquitas
autem contrahet os ſuum.
17 * Beatus homo, qui corripitur a
Deo: increpationem ergo Domini
ne reprobes:
18 * Quia ipſe vulnerat, & me-
detur: percuſſit, & manus eius ſa-
nabunt.
19 * In ſex tribulationibus libera-
bit te, & in ſeptima non tanget te
malum.

* In

* In fame eruet te de morte, & 20
in bello de manu gladij.
* A flagello linguæ abſcondê- 21
ris, & non timebis calamitatem D
cum venerit.
* In vaſtitate, & fame ridebis, 22
& beſtias terræ non formidabis.
* Sed cum lapidibus regionum 23
pactum tuum, & beſtiæ terræ pa-
cificæ erunt tibi.
* Et ſcies quod pacem habeat 24
tabernaculum tuum, & viſitans
ſpeciem tuam, non peccabis.
* Scies quoque quoniam mul- 25
tiplex erit ſemen tuum, & proge-
nies tua quaſi herba terræ.
* Ingredieris in abundantia ſe- 26
pulchrum, ſicut infertur aceruus
tritici in tempore ſuo.
* Ecce, hoc, vt inueſtigauimus, 27
ita eſt: quod auditum, mente
pertracta.

CAP. VI.

Reſpondens autem Iob, di- 1
xit: A
* Vtinam appenderentur pecca- 2
ta mea, quibus iram merui: &
calamitas, quam patior, in ſta-
tera.
* Quaſi arena maris hæc gra- 3
uior appareret: vnde & verba mea
dolore ſunt plena:
* Quia ſagittæ Domini in me 4
ſunt, quarum indignatio ebibit
ſpiritum meum, & terrores Domi-
ni militant contra me.
* Numquid rugiet onager cum 5
habuerit herbam? aut mugiet
bos cum ante præſepe plenum
ſteterit?
* Aut poterit comedi inſulſum, 6
quod non eſt ſale conditum? aut B
poteſt aliquis guſtare, quod guſta-
tum affert mortem?
* Quæ prius nolebat tangere 7
anima mea, nunc præ anguſtia,
cibi mei ſunt.
* Quis det vt veniat petitio mea: 8
& quod expecto, tribuat mihi
Deus?
* Et qui cœpit, ipſe me conte- 9
rat: ſoluat manum ſuam, & ſuc-
cidat me?
* Et hæc mihi ſit conſolatio vt 10
affligens me dolore, non parcat,
nec contradicam ſermonibus San-
cti.
* Quæ eſt enim fortitudo mea, 11
vt ſuſtineam? aut quis finis meus,
12 vt patienter agam?
* Nec fortitudo lapidum forti-
A tudo mea, nec caro mea ænea eſt.
13 * Ecce, non eſt auxilium mihi
C in me, & neceſſarij quoque mei
receſſerunt a me.
14 * Qui tollit ab amico ſuo mi-
ſericordiam, timorem Domini de-
relinquit.
15 * Fratres mei præterierunt me,
ſicut torrens qui raptim tranſit in
conuallibus.
16 * Qui timent pruinam, irruet
ſuper eos nix.
17 * Tempore, quo fuerint diſſipa-
ti, peribunt: & vt incaluerit, ſol-
uentur de loco ſuo.
18 * Inuolutæ ſunt ſemitæ greſ-
ſuum eorum: ambulabunt in va-
cuum, & peribunt.
19 * Conſiderate ſemitas Thema,
itinera Saba, & expectate pau-
liſper.
20 * Confuſi ſunt, quia ſperaui:
venerunt quoque vſque ad me, &
pudore cooperti ſunt.
21 * Nunc veniſtis: & modo vi-
dentes plagam meam timetis.
22 * Numquid dixi: Afferte mi-
hi, & de ſubſtantia veſtra donate
mihi?
23 * Vel, Liberate me de manu
D hoſtis, & de manu robuſtorum
eruite me?
24 * Docete me, & ego tacebo:
& ſiquid forte ignoraui, inſtrui-
te me.
25 * Quare detraxiſtis ſermonibus
veritatis, cum e vobis nullus ſit
qui poſſit arguere me?
26 * Ad increpandum tantum elo-
quia concinnatis, & in ventum
verba profertis.
27 * Super pupillum irruitis, &
ſubuertere nitimini amicum ve-
ſtrum.
28 * Verumtamen quod cœpiſtis
explete: præbete aurem, & videte
an mentiar.
29 * Reſpondete obſecro abſque
contentione: & loquentes id quod
iuſtum eſt, iudicate.
30 * Et non inuenietis in lingua
mea iniquitatem, nec in faucibus
meis ſtultitia perſonabit.

CAP. VII.

1 Militia eſt vita hominis ſu-
A per terram: & ſicut dies
mer-

mercenarij, dies eius.
* Sicut ſeruus deſiderat vmbrã, 2
& ſicut mercenarius præſtolatur
finem operis ſui:
* Sic & ego habui menſes va- 3
cuos, & noctes laborioſas enume-
raui mihi.
* Si dormiero, dicam: Quando 4
conſurgam? & rurſum expectabo
veſperam, & replebor doloribus
vſque ad tenebras.
* Induta eſt caro mea putredi- 5
ne & ſordibus pulueris, cutis mea
aruit, & contracta eſt.
* Dies mei velocius tranſierunt 6
quam a texente tela ſucciditur, & B
conſumpti ſunt abſque vlla ſpe.
* Memento quia ventus eſt vi- 7
ta mea, & non reuertetur oculus
meus vt videat bona.
* Nec aſpiciet me viſus homi- 8
nis: oculi tui in me, & non ſub-
ſiſtam.
* Sicut conſumitur nubes, & 9
pertranſit: ſic qui deſcenderit ad
inferos, non aſcendet.
* Nec reuertetur vltra in domũ 10
ſuam, neque cognoſcet eum am-
plius locus eius.
* Quapropter & ego non par- 11
cam ori meo, loquar in tribula- C
tione ſpiritus mei: confabulabor
cum amaritudine animæ meæ.
* Numquid mare ego ſum, 12
aut cetus, quia circumdediſti me
carcere?
* Si dixero: Conſolabitur me 13
lectulus meus, & releuabor lo-
quens mecum in ſtrato meo:
* Terrebis me per ſomnia, & 14
per viſiones horrore concuties.
* Quam ob rem elegit ſuſpen- 15
dium anima mea, & mortem oſſa
mea.
* Deſperaui, nequaquam vltra 16
iam viuam: parce mihi, nihil e- D
nim ſunt dies mei.
* Quid eſt homo, quia magni- 17
ficas eum? aut quid apponis erga
eum cor tuum?
* Viſitas eum diluculo, & ſubi- 18
to probas illum:
* Vſquequo non parcis mihi, 19
nec dimittis me vt glutiam ſali-
uam meam?
* Peccaui, quid faciam tibi o 20
cuſtos hominum? quare poſuiſti
me contrarium tibi, & factus ſum
mihimetipſi grauis?
* Cur non tollis peccatum 21
meum, & quare non aufers ini-
quitatem meam? ecce, nunc in
puluere dormiam: & ſi mane me
quæſieris, non ſubſiſtam.

CAP. VIII.

1 A RESpondens autem Baldad Su-
hites, dixit:
2 * Vſquequo loqueris talia, & ſpi-
ritus multiplex ſermones oris tui?
3 * Numquid Deus ſupplantat
iudicium? aut Omnipotens ſub-
uertit quod iuſtum eſt?
4 * Etiam ſi filij tui peccauerunt
ei, & dimiſit eos in manu iniqui-
tatis ſuæ:
5 * Tu tamen ſi diluculo conſur-
rexeris ad Deum, & Omnipoten-
tem fueris deprecatus:
6 * Si mundus & rectus inceſſe-
B ris, ſtatim euigilabit ad te, & pa-
catum reddet habitaculum iuſti-
tiæ tuæ:
7 * In tantum, vt ſi priora tua
fuerint parua, & nouiſſima tua
multiplicentur nimis.
8 * Interroga enim generationẽ
priſtinam, & diligenter inueſtiga
patrum memoriam:
9 * ‖ (Heſterni quippe ſumus, & ‖Pſ. 143. b. 4
ignoramus quoniam ſicut vmbra J. 14. a. 2
dies noſtri ſunt ſuper terram.)
10 * Et ipſi docebunt te: loquen-
tur tibi, & de corde ſuo proferent
eloquia.
11 * Numquid virere poteſt ſcir-
C pus abſque humore? aut creſcere
carectum ſine aqua?
12 * Cum adhuc ſit in flore, nec
carpatur manu, ante omnes her-
bas areſcit:
13 * Sic viæ omnium, qui obliui-
ſcuntur Deum, & ſpes hypocritæ
peribit:
14 * Non ei placebit vecordia ſua,
& ſicut tela aranearum fiducia
eius.
15 * Innitetur ſuper domum ſuã,
& non ſtabit: fulciet eam, & non
conſurget:
16 * Humectus videtur antequam
veniat ſol, & in ortu ſuo germen
eius egredietur.
17 * Super aceruum petrarum ra-
D dices eius denſabuntur, & inter
lapides commorabitur.
18 * Si abſorbuerit eum de loco
ſuo, negabit eum, & dicet: Non
noui te.
19 * Hæc eſt enim lætitia viæ eius,

vt rurſum de terra alij germinen-
tur.
*Deus non proijciet ſimplicem, 20
nec porriget manum malignis:
* Donec impleatur riſu os tuũ, 21
& labia tua iubilo.
* Qui oderunt te, induentur 22
confuſione: & tabernaculum im-
piorum non ſubſiſtet.

CAP. IX.

ET reſpondens Iob, ait: 1
* Vere ſcio quòd ita ſit, & 2
quòd non iuſtificetur homo com- A
poſitus Deo.
* Si voluerit contendere cum 3
eo, non poterit ei reſpondere
vnum pro mille.
* Sapiens corde eſt, & fortis 4
robore: quis reſtitit ei, & pacem
habuit?
* Qui tranſtulit montes, & ne- 5
ſcierunt hi quos ſubuertit in furo-
re ſuo.
* Qui commouet terram de lo- 6
co ſuo, & columnæ eius concu-
tiuntur.
* Qui præcipit Soli, & non ori- 7
tur: & ſtellas claudit quaſi ſub ſi-
gnaculo:
* Qui extendit cælos ſolus, & 8
graditur ſuper fluctus maris.
* Qui facit Arcturum, & Orio- 9
na, & Hyadas, & interiora auſtri.
* Qui facit magna, & incompre- 10
henſibilia, & mirabilia, quorum B
non eſt numerus.
* Si venerit ad me, non videbo 11
eum: ſi abierit, non intelligam.
* Si repente interroget, quis re- 12
ſpondebit ei? vel quis dicere po-
teſt: Cur ita facis?
* Deus, cuius iræ nemo reſiſtere 13
poteſt, & ſub quo curuantur qui
portant orbem.
* Quantus ergo ſum ego, vt re- 14
ſpõdeam ei, & loquar verbis meis
cum eo?
* Qui etiam ſi habuero quip- 15
piam iuſtum, non reſpondebo, ſed
meum iudicem deprecabor.
* Et cum inuocantem exaudie- 16
rit me, non credo quod audierit
vocem meam.
* In turbine enim conteret me, 17
& multiplicabit vulnera mea etiã
ſine cauſa.
*Non concedit requieſcere ſpi- 18
ritum meum, & implet me amari-
tudinibus.

19 *Si fortitudo quæritur, robuſtiſ-
C ſimus eſt: ſi æquitas iudicij, nemo
audet pro me teſtimoniũ dicere.
20 * Si iuſtificare me voluero, os
meum condemnabit me: ſi inno-
centem oſtendero, prauum me
comprobabit.
21 *Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ip-
ſum ignorabit anima mea, & tæ-
debit me vitæ meæ.
22 * Vnum eſt quod locutus ſum,
& innocentem & impium ipſe
conſumit.
23 * Si flagellat, occidat ſemel, &
non de pœnis innocentum rideat.
24 *Terra data eſt in manus impij,
vultum iudicum eius operit. quòd
ſi non ille eſt, quis ergo eſt?
25 * Dies mei velociores fuerunt
curſore: fugerunt, & non vide-
runt bonum.
26 * Pertranſierunt quaſi naues
poma portantes, ſicut aquila vo-
lans ad eſcam.
27 * Cum dixero: Nequaquam
D ita loquar: commuto faciem
meam, & dolore torqueor.
28 * Verebar omnia opera mea,
ſciens quòd non parceres delin-
29 quenti. * Si autem & ſic impius
ſum, quare fruſtra laboraui?
30 * Si lotus fuero quaſi aquis ni-
uis, & fulſerint velut mundiſſimæ
manus meæ:
31 * Tamen ſordibus intinges me,
& abominabuntur me veſtimenta
mea.
32 * Neque enim viro qui ſimilis
mei eſt, reſpondebo: nec qui mecũ
in iudicio ex æquo poſſit audiri.
33 * Non eſt qui vtrumque valeat
arguere, & ponere manum ſuam
in ambobus.
34 *Auferat a me virgam ſuam, &
pauor eius non me terreat.
35 * Loquar, & non timebo eum:
neque enim poſſum metuens re-
ſpondere.

CAP. X.

1 TÆdet animam meam vitæ
A meæ, dimittam aduerſum me
eloquium meum, loquar in ama-
ritudine animæ meæ.
2 * Dicam Deo: Noli me con-
demnare: indica mihi cur me ita
iudices.
3 * Numquid bonum tibi vide-
tur, ſi calumnieris me, & oppri-
mas me opus manuum tuarum, &

con-

conſilium impiorum adiuues?
* Numquid oculi carnei tibi 4
ſunt: aut ſicut videt homo, & tu
videbis?
* Numquid ſicut dies hominis 5
dies tui, & anni tui ſicut humana B
ſunt tempora,
* Vt quæras iniquitatẽ meam, 6
& peccatum meum ſcruteris?
* Et ſcias quia nihil impium 7
fecerim, cum ſit nemo qui de ma-
nu tua poſſit eruere.
* Manus tuæ fecerunt me, & 8
plaſmauerunt me totum in circui-
tu: & ſic repente præcipitas me?
* Memento quæſo quòd ſicut lu- 9
tum feceris me, & in puluerem
reduces me. * Nõne ſicut lac mul- 10
ſiſti me, & ſicut caſeum me coa-
gulaſti? * Pelle & carnibus veſti- 11
ſti me: oſſibus & neruis compe-
giſti me:
* Vitam & miſericordiam tri- 12
buiſti mihi, & viſitatio tua cuſto- C
diuit ſpiritum meum.
* Licet hæc celes in corde tuo, 13
tamen ſcio quia vniuerſorum me-
mineris.
* Si peccaui, & ad horam peper- 14
ciſti mihi: cur ab iniquitate mea
mundum me eſſe non pateris?
* Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: 15
& ſi iuſtus, non leuabo caput, ſa-
turatus afflictione & miſeria.
* Et propter ſuperbiam quaſi 16
leænam capies me, reuerſuſq; mi-
rabiliter me crucias.
* Inſtauras teſtes tuos contra 17
me, & multiplicas iram tuam ad-
uerſum me, & pœnæ militant in
me.
* Quare de vulua eduxiſti me? 18
qui vtinam conſumptus eſſem ne D
oculus me videret.
* Fuiſſem quaſi non eſſem, de 19
vtero tranſlatus ad tumulum.
* Numquid non paucitas dierũ 20
meorum finietur breui? dimitte
ergo me, vt plangam paululum
dolorem meum:
* Antequam vadam & non re- 21
uertar, ad terram tenebroſam, &
opertam mortis caligine:
* Terram miſeriæ & tenebrarũ, 22
vbi vmbra mortis, & nullus ordo,
ſed ſempiternus horror inhabitat.

CAP. XI.

RESpondens autẽ Sophar Naa- 1
mathites, dixit: A
2 * Numquid qui multa loqui-
tur, non & audiet? aut vir verbo-
ſus iuſtificabitur?
3 * Tibi ſoli tacebunt homines?
& cum ceteros irriſeris, a nullo
confutaberis?
4 * Dixiſti enim: Purus eſt ſermo
meus, & mundus ſum in conſpe-
ctu tuo.
5 * Atque vtinã Deus loqueretur
tecum, & aperiret labia ſua tibi,
6 * Vt oſtenderet tibi ſecreta ſa-
B pientiæ, & quòd multiplex eſſet
lex eius, & intelligeres quòd mul-
to minora exigaris ab eo, quàm
meretur iniquitas tua.
7 * Forſitan veſtigia Dei compre-
hendes, & vſque ad perfectum
Omnipotentem reperies?
8 * Excelſior cælo eſt, & quid fa-
cies? profundior inferno, & vnde
cognoſces?
9 * Longior terra menſura eius, &
10 latior mari. * Si ſubuerterit om-
nia, vel in vnum coarctauerit, quis
contradicet ei?
11 * Ipſe enim nouit hominum
C vanitatem, & videns iniquitatem,
nonne conſiderat?
12 * Vir vanus in ſuperbiam erigi-
tur, & tamquam pullum onagri ſe
liberum natum putat.
13 * Tu autem firmaſti cor tuum,
& expandiſti ad eum manus tuas.
14 * Si iniquitatẽ, quæ eſt in manu
tua, abſtuleris a te, & nõ manſerit
in tabernaculo tuo iniuſtitia:
15 * Tunc leuare poteris faciem
tuam abſque macula, & eris ſta-
bilis, & non timebis.
16 * Miſeriæ quoque obliuiſceris,
D & quaſi aquarum quæ præterie-
runt recordaberis.
17 * Et quaſi meridianus fulgor
conſurget tibi ad veſperam: &
cum te conſumptum putaueris,
orieris vt lucifer.
18 * Et habebis fiduciam, propoſita
tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dor-
mies.
19 * Requieſces, & non erit qui te
exterreat: & deprecabuntur fa-
ciem tuam plurimi.
20 * ‖Oculi autem impiorum defi- ‖ Leuit. 26.
cient, & effugiũ peribit ab eis, & a. 5
ſpes illorum abominatio animæ.

CAP. XII.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Ergo vos eſtis ſoli homi-

nes, & vobiſcũ morietur ſapientia? A
‖ J.20.a.2 * ‖ Et mihi eſt cor ſicut & vo- 3
bis, nec inferior veſtri ſum: quis
enim hæc, quæ noſtis, ignorat?
‖ Prou.14.a.2 * ‖ Qui deridetur ab amico ſuo 4
ſicut ego, inuocabit Deum & ex-
audiet eum: deridetur enim iuſti
ſimplicitas.
* Lampas contempta apud co- 5
gitationes diuitum, parata ad
tempus ſtatutum.
* Abundant tabernacula prædo- 6
num, & audacter prouocant Deũ,
cum ipſe dederit omnia in manus
eorum.
* Nimirum interroga iumenta, 7
& docebunt te: & volatilia cæli, & B
indicabunt tibi.
* Loquere terræ, & reſpondebit 8
tibi: & narrabunt piſces maris.
* Quis ignorat quod omnia hæc 9
manus Domini fecerit?
* In cuius manu anima omnis 10
viuentis, & ſpiritus vniuerſæ car-
nis hominis.
‖ J.34.a.3 * ‖ Nõne auris verba diiudicat, 11
& fauces comedentis, ſaporem?
* In antiquis eſt ſapientia & in 12
multo tempore prudentia.
* Apud ipsũ eſt ſapientia & for- 13
titudo, ipſe habet cõſilium, & in-
telligentiam.
‖ Iſai.22.f.22 * ‖ Si deſtruxerit, nemo eſt qui 14
ædificet: ſi incluſerit hominem, C
Apo.3.b.7 nullus eſt qui aperiat.
* Si continuerit aquas, omnia 15
ſiccabuntur: & ſi emiſerit eas,
ſubuertent terram.
* Apud ipſum eſt fortitudo & 16
ſapientia: ipſe nouit & decipien-
tem, & eum qui decipitur.
* Adducit conſiliarios in ſtultũ 17
finem, & iudices in ſtuporem.
* Balteum regum diſſoluit, & 18
præcingit fune renes eorum.
* Ducit ſacerdotes inglorios, & 19
optimates ſupplantat:
* Commutans labium veracium, 20
& doctrinam ſenum auferens. D
* Effundit deſpectionem ſuper 21
principes, eos, qui oppreſſi fuerant,
releuans.
* Qui reuelat profunda de te- 22
nebris, & producit in lucem vm-
bram mortis.
* Qui multiplicat gentes & per- 23
dit eas, & ſubuerſas in integrum
reſtituit.
* Qui immutat cor principum 24
populi terræ, & decipit eos vt
25 fruſtra incedant per inuium: * Pal-
pabunt quaſi in tenebris, & non
in luce, & errare eos faciet qua-
ſi ebrios.

CAP. XIII.

1 Ecce omnia hæc vidit oculus
A meus, & audiuit auris mea, &
intellexi ſingula.
2 * Secundum ſcientiam veſtram
& ego noui: nec inferior ve-
ſtri ſum.
3 * Sed tamen ad Omnipotentẽ
loquar, & diſputare cũ Deo cupio:
4 * Prius vos oſtendens fabricato-
res mendacij, & cultores peruer-
ſorum dogmatum.
5 * Atque vtinam taceretis, vt pu-
taremini eſſe ſapientes.
6 * Audite ergo correptionem
B meam, & iudicium labiorũ meo-
rum attendite.
7 * Numquid Deus indiget veſtro
mendacio, vt pro illo loquamini
dolos?
8 * Numquid faciem eius accipi-
tis, & pro Deo iudicare nitimini?
9 * Aut placebit ei quem celare ni-
hil poteſt? aut decipietur vt ho-
mo, veſtris fraudulentijs?
10 * Ipſe vos arguet, quoniam in
abſcondito faciem eius accipitis.
11 * Statim vt ſe commouerit, tur-
babit vos, & terror eius irruet ſu-
per vos.
12 * Memoria veſtra comparabi-
tur cineri, & redigentur in lutum
ceruices veſtræ.
13 * Tacete paulisper vt loquar
quodcumque mihi mens ſuggeſſe-
14 rit. * Quare lacero carnes meas
C dentibus meis, & animam meam
porto in manibus meis?
15 * Etiam ſi occiderit me, in ip-
ſo ſperabo: verumtamẽ vias meas
16 in conſpectu eius arguam. * Et
ipſe erit ſaluator meus: non enim
veniet in conſpectu eius omnis
17 hypocrita. * Audite ſermonem
meum, & ænigmata percipite au-
ribus veſtris.
18 * Si fuero iudicatus, ſcio quòd
iuſtus inueniar.
19 * Quis eſt qui iudicetur mecũ?
veniat: quare tacens conſumor?
20 * Duo tantum ne facias mihi, &
tunc a facie tua non abſcondar:
21 * Manum tuam longe fac a me,
& formido tua non me terreat.
22 * Voca me, & ego reſpondebo
tibi:

tibi : aut certe loquar, & tu re-
ſponde mihi.
* Quantas habeo iniquitates & 23
peccata, ſcelera mea & delicta o- D
ſtende mihi.
* Cur faciem tuam abſcondis, 24
& arbitraris me inimicum tuum?
* Contra folium, quod vento 25
rapitur, oſtendis potentiam
tuam, & ſtipulam ſiccam perſe-
queris:
* Scribis enim contra me ama- 26
ritudines, & conſumere me vis
peccatis adoleſcentiæ meæ.
* Poſuiſti in neruo pedem 27
meum, & obſeruaſti omnes ſe-
mitas meas, & veſtigia pedum
meorum conſideraſti:
*Qui quaſi putredo conſumen- 28
dus ſum, & quaſi veſtimentum,
quod comeditur a tinea.

CAP XIIII.

HOmo natus de muliere, 1
‖ ſ.8.b.9 breui viuens tempore, re- A
Pſ.143.a.4 pletur multis miſeriis. * a Qui 2
quaſi flos egreditur & conteritur,
& fugit velut vmbra, & numquam
in eodem ſtatu permanet.
* Et dignum ducis ſuper hu- 3
iuſcemodi aperire oculos tuos, &
‖ Pſ.50.a.4 adducere eum tecum in iudiciū?
* ‖ Quis poteſt facere mundum 4
de immundo conceptum ſemine?
nonne tu qui ſolus es?
* Breues dies hominis ſunt, nu- 5
merus menſium eius apud te eſt:
conſtituiſti terminos eius, qui præ-
teriri non poterunt.
* Recede paululum ab eo, vt 6
quieſcat, donec optata veniat, ſicut B
mercenarij dies eius.
* Lignum habet ſpem: ſi præci- 7
ſum fuerit, rurſum vireſcit, & ra-
mi eius pullulant.
* Si ſenuerit in terra radix eius, 8
& in puluere emortuus fuerit trū-
cus illius,
* Ad odorem aquæ germinabit, 9
& faciet comam quaſi cum pri-
mum plantatum eſt:
* Homo vero cum mortuus fue- 10
rit, & nudatus atque conſumptus,
vbi quæſo eſt?
* Quomodo ſi recedant aquæ 11
de mari, & fluuius vacuefactus
areſcat:
* Sic homo cum dormierit, non 12
reſurget, donec atteratur cælum, C
non euigilabit, nec conſurget de
ſomno ſuo.
13 * Quis mihi hoc tribuat, vt in
inferno protegas me, & abſcon-
das me, donec pertranſeat furor
tuus, & conſtituas mihi tempus,
in quo recorderis mei?
14 * Putaſne mortuus homo rur-
ſum viuat? cunctis diebus, quibus
nunc milito, expecto donec veniat
immutatio mea.
15 * Vocabis me, & ego reſponde-
bo tibi: operi manuum tuarum
porriges dexteram.
16 * ‖ Tu quidem greſſus meos di- ‖ Pro.5.d.21
numeraſti, ſed parce peccatis
meis.
17 * Signaſti quaſi in ſacculo de-
D licta mea, ſed curaſti iniquitatem
meam.
18 * Mons cadens defluit, & ſaxum
transfertur de loco ſuo.
19 * Lapides excauant aquæ, &
alluuione paulatim terra conſu-
mitur: & hominem ergo ſimili-
ter perdes.
20 * Roboraſti eum paululum vt
in perpetuum tranſiret: immuta-
bis faciem eius, & emittes eum.
21 * Siue nobiles fuerint filij eius,
ſiue ignobiles, non intelliget.
22 * Attamen caro eius dum viuet
dolebit, & anima illius ſuper ſe-
metipſo lugebit.

CAP. XV.

1 RESpondens autem Eliphaz
A Themanites, dixit:
2 * Numquid ſapiens reſponde-
bit quaſi in ventum loquens,
& implebit ardore ſtomachum
ſuum?
3 * Arguis verbis eum, qui non
eſt æqualis tibi, & loqueris quod
tibi non expedit.
4 * Quantum in te eſt, euacuaſti
timorem, & tuliſti preces coram
Deo.
5 * Docuit enim iniquitas tua os
tuum, & imitaris linguam blaſ-
phemantium.
6 * Condemnabit te os tuum, &
non ego: & labia tua reſponde-
bunt tibi.
7 * Numquid primus homo tu
natus es, & ante colles formatus?
8 * Numquid conſilium Dei au-
diſti, & inferior te erit eius ſa-
pientia?
9 * Quid noſti quod ignoremus?
quid intelligis quod neſciamus?

‖Eccli. 18. b. 8 * ‖ Et ſenes, & antiqui ſunt in 10
nobis multo vetuſtiores quam pa- B
tres tui.
* Numquid grande eſt vt con- 11
ſoletur te Deus? ſed verba tua pra-
ua hoc prohibent.
* Quid te eleuat cor tuum, & 12
quaſi magna cogitans, attonitos
habes oculos?
* Quid tumet contra Deum 13
ſpiritus tuus, vt proferas de ore
tuo huiuſcemodi ſermones?
* Quid eſt homo, vt immacula- 14
tus ſit, & vt iuſtus appareat natus
de muliere?
‖Iſ. 4 d. 18 * ‖ Ecce inter ſanctos eius nemo 15
immutabilis, & cæli non ſunt mū-
di in conſpectu eius.
* Quanto magis abominabilis 16
& inutilis homo, qui bibit quaſi
aquam iniquitatem?
* Oſtendam tibi, audi me: quod 17
vidi narrabo tibi. C
* Sapientes confitentur, & non 18
abſcondunt patres ſuos.
* Quibus ſolis data eſt terra, & 19
non tranſiuit alienus per eos.
* Cunctis diebus ſuis impius 20
ſuperbit, & numerus annorum
incertus eſt tyrannidis eius.
* Sonitus terroris ſemper in au- 21
ribus illius: & cum pax ſit, ille
ſemper inſidias ſuſpicatur.
* Non credit quod reuerti poſ- 22
ſit de tenebris ad lucem, circum-
ſpectans vndique gladium.
* Cum ſe mouerit ad quæren- 23
dum panem, nouit quód paratus
ſit in manu eius tenebrarum dies.
* Terrebit eum tribulatio, & 24
anguſtia vallabit eum, ſicut regē,
qui præparatur ad prælium.
* Tetendit enim aduerſus Deū 25
manum ſuam, & contra Omnipo-
tentem roboratus eſt.
* Cucurrit aduerſus eum ere- 26
cto collo, & pingui ceruice ar-
matus eſt.
* Operuit faciem eius craſſitu- 27
do, & de lateribus eius aruina de- D
pendet.
* Habitauit in ciuitatibus deſo- 28
latis, & in domibus deſertis, quæ
in tumulos ſunt redactæ.
* Non ditabitur, nec perſeue- 29
rabit ſubſtantia eius, nec mittet in
terra radicem ſuam.
* Non recedet de tenebris: ra- 30
mos eius areſaciet flamma, & au-
feretur ſpiritu oris ſui.

31 * Non credet fruſtra errore de-
ceptus, quod aliquo pretio redi-
mendus ſit.
32 * Antequam dies eius implean-
tur, peribit: & manus eius are-
ſcent.
33 * Lædetur quaſi vinea in primo
flore botrus eius, & quaſi oliua
proijciens florem ſuum.
34 * Congregatio enim hypocritæ
ſterilis, & ignis deuorabit taber-
nacula eorum, qui munera liben-
ter accipiunt.
35 * ‖ Concepit dolorem, & pepe- ‖Iſa. 59. a. 4
rit iniquitatem, & vterus eius præ- Pſal. 7. d. 15
parat dolos.

CAP. XVI.

1 RESpondens autem Iob, di-
A xit:
2 * Audiui frequenter talia, con-
ſolatores oneroſi omnes vos e-
ſtis.
3 * Numquid habebunt finem
verba ventoſa? aut aliquid tibi
4 moleſtum eſt ſi loquaris? * Po-
teram & ego ſimilia veſtri loqui:
atque vtinam eſſet anima veſtra
pro anima mea:
5 * Conſolarer & ego vos ſermo-
nibus, & mouerem caput meum
ſuper vos:
6 * Roborarem vos ore meo: &
mouerem labia mea, quaſi par-
cens vobis.
7 * Sed quid agam? Si locutus
B fuero, non quieſcet dolor meus:
& ſi tacuero, non recedet a me.
8 * Nunc autem oppreſſit me do-
lor meus, & in nihilum redacti
ſunt omnes artus mei.
9 * Rugæ meæ teſtimonium di-
cunt contra me, & ſuſcitatur fal-
ſiloquus aduerſus faciem meam
contradicens mihi.
10 * Collegit furorem ſuum in
me, & comminans mihi, infre-
muit contra me dentibus ſuis: ho-
ſtis meus terribilibus oculis me
intuitus eſt.
11 * Aperuerunt ſuper me ora ſua,
C & exprobrantes percuſſerunt ma-
xillam meam, ſatiati ſunt pœnis
meis.
12 * Concluſit me Deus apud ini-
quum, & manibus impiorum me
tradidit.
13 * Ego ille quondam opulen-
tus repente contritus ſum: te-
nuit

nuit ceruicem meam, confregit
me, & poſuit me ſibi quaſi in ſi-
gnum.
14 * Circumdedit me lanceis ſuis,
conuulnerauit lumbos meos, non
pepercit, & effudit in terra viſce-
ra mea.
15 * Concidit me vulnere ſuper
vulnus, irruit in me quaſi gigas.
16 * Saccum conſui ſuper cutem
meam, & operui cinere carnem
meam.
17 * Facies mea intumuit a fletu,
& palpebræ meæ caligauerunt.
18 * Hæc paſſus ſum abſque ini-
D quitate manus meæ, cum haberem
mundas ad Deum preces.
19 * Terra ne operias ſanguinem
meum, neque inueniat in te locũ
latendi clamor meus.
20 * Ecce enim in cælo teſtis meus,
& conſcius meus in excelſis.
21 * Verboſi amici mei: ad Deum
ſtillat oculus meus.
22 * Atque vtinam ſic iudicaretur
vir cum Deo, quomodo iudi-
catur filius hominis cum collega
ſuo.
23 * Ecce enim breues anni tranſ-
eunt, & ſemitam, per quam non
reuertar, ambulo.

C A P. XVII.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies
A mei breuiabuntur, & ſolum
mihi ſupereſt ſepulchrum.
2 * Non peccaui, & in amaritudi-
nibus moratur oculus meus.
3 * Libera me Domine, & pone
me iuxta te, & cuiuſuis manus
pugnet contra me.
4 * Cor eorum longe feciſti a di-
ſciplina, propterea non exalta-
buntur.
5 * Prædam pollicetur ſocijs, &
B oculi filiorum eius deficient.
6 * Poſuit me quaſi in prouer-
bium vulgi, & exemplum ſum
coram eis.
7 * Caligauit ab indignatione
oculus meus, & mẽbra mea quaſi
in nihilum redacta ſunt.
8 * Stupebunt iuſti ſuper hoc, &
C innocens contra hypocritam ſu-
ſcitabitur.
9 * Et tenebit iuſtus viam ſuam,
& mundis manibus addet fortitu-
dinem.
10 * Igitur omnes vos conuertimi-
ni, & venite, & non inueniam in
vobis vllum ſapientem.
11 * Dies mei tranſierunt, cogita-
tiones meæ diſſipatæ ſunt, torquẽ-
tes cor meum:
12 * Noctem verterunt in diem,
& rurſum poſt tenebras ſpero lu-
cem.
13 * Si ſuſtinuero, infernus domus
D mea eſt, & in tenebris ſtraui le-
ctulum meum.
14 * Putredini dixi: Pater meus
es, mater mea, & ſoror mea, ver-
mibus.
15 * Vbi eſt ergo nunc præſtolatio
mea, & patientiam meam quis
conſiderat?
16 * In profundiſſimum infernum
deſcendent omnia mea: putaſne
ſaltem ibi erit requies mihi?

C A P. XVIII.

1 REſpondens autem Baldad Su-
A hites, dixit:
2 * Vſque ad quem finem verba
iactabitis? intelligite prius, & ſic
loquamur.
3 * Quare reputati ſumus vt iu-
menta, & ſorduimus coram vo-
bis?
4 * Qui perdis animam tuam in
furore tuo, numquid propter te
derelinquetur terra, & transferen-
tur rupes de loco ſuo?
5 * Nonne lux impij extingue-
tur, nec ſplendebit flamma ignis
eius?
6 * Lux obtenebreſcet in taber-
B naculo illius, & lucerna, quæ ſuper
eum eſt, extinguetur.
7 * Arctabuntur greſſus virtutis
eius, & præcipitabit eum conſi-
lium ſuum.
8 * Immiſit enim in rete pedes
ſuos, & in maculis eius ambulat.
9 * Tenebitur planta illius la-
queo, & exardeſcet contra eum
ſitis.
10 * Abſcondita eſt in terra pedi-
ca eius, & decipula illius ſuper
ſemitam.
11 * Vndique terrebunt eum for-
C midines, & inuoluent pedes
eius.
12 * Attenuetur fame robur eius,
& inedia inuadat coſtas illius.
13 * Deuoret pulchritudinem cutis
eius, conſumat brachia illius pri-
mogenita mors.

* Auellatur de tabernaculo ſuo 14
fiducia eius, & calcet ſuper eum,
quaſi rex, interitus. * Habitent 15
in tabernaculo illius ſocij eius, qui
non eſt, aſpergatur in tabernacu-
lo eius ſulphur.
* Deorſum radices eius ſiccen- 16
tur, ſurſum autem atteratur meſ- D
ſis eius.
‖ Prou. 2. d. 22 * ‖ Memoria illius pereat de 17
terra, & non celebretur nomen
eius in plateis.
* Expellet eum de luce in tene- 18
bras, & de orbe transferet eum.
* Non erit ſemen eius, neque pro- 19
genies in populo ſuo, nec vllæ re-
liquiæ in regionibus eius.
* In die eius ſtupebunt nouiſſi- 20
mi, & primos inuadet horror.
* Hæc ſunt ergo tabernacula 21
iniqui, & iſte locus eius, qui igno-
rat Deum.

CAP. XIX.

Reſpondens autem Iob, di- 1
xit: A
* Vſquequo affligitis animam 2
meam, & atteritis me ſermo-
nibus?
* En, decies confunditis me, 3
& non erubeſcitis opprimentes
me.
* Nempe, etſi ignoraui, mecum 4
erit ignorantia mea.
* At vos contra me erigi- 5
mini, & arguitis me opprobrijs
meis.
* Saltem nunc intelligite quia 6
Deus non æquo iudicio afflixerit
me, & flagellis ſuis me cinxerit.
* Ecce clamabo vim patiens, & 7
nemo audiet: vociferabor, & non
eſt qui iudicet.
* Semitam meam circumſep- 8
ſit, & tranſire non poſſum, & in B
calle meo tenebras poſuit.
* Spoliauit me gloria mea, & 9
abſtulit coronam de capite meo.
* Deſtruxit me vndique, & pe- 10
reo, & quaſi euulſæ arbori abſtulit
ſpem meam.
* Iratus eſt contra me furor 11
eius, & ſic me habuit quaſi ho-
ſtem ſuum.
* Simul venerunt latrones eius, 12
& fecerunt ſibi viam per me, &
obſederunt in gyro tabernaculum
meum.
* Fratres meos longe fecit a 13
me, & noti mei quaſi alieni re-
ceſſerunt a me.
14 * Dereliquerunt me propinqui
mei: & qui me nouerant, obliti
ſunt mei.
15 * Inquilini domus meæ, & an-
C cillæ meæ ſicut alienum habue-
runt me, & quaſi peregrinus fui in
oculis eorum.
16 * Seruum meum vocaui, &
non reſpondit, ore proprio depre-
cabar illum.
17 * Halitum meū exhorruit vxor
mea, & orabam filios vteri mei.
18 * Stulti quoque deſpiciebant
me, & cum ab eis receſſiſſem, de-
trahebant mihi.
19 * Abominati ſunt me quondā
conſiliarij mei: & quem maxime
diligebam, auerſatus eſt me.
20 * Pelli meæ, conſumptis carni-
bus, adhæſit os meum, & dereli-
cta ſunt tantummodo labia circa
dentes meos.
21 * Miſeremini mei, miſeremini
mei, ſaltem vos amici mei, quia
manus Domini tetigit me.
22 * Quare perſequimini me ſi-
cut Deus, & carnibus meis ſatu-
ramini?
23 * Quis mihi tribuat vt ſcriban-
D tur ſermones mei? quis mihi det
24 vt exarentur in libro * ſtylo ferreo,
& plumbi lamina, vel celte ſcul-
pantur in ſilice?
25 * Scio enim quòd Redemptor
meus viuit, & in nouiſſimo die
de terra ſurrecturus ſum:
26 * Et rurſum circumdabor pelle
mea, & in carne mea videbo
Deum meum.
27 * Quem viſurus ſum ego ipſe,
& oculi mei conſpecturi ſunt, &
non alius: repoſita eſt hæc ſpes
mea in ſinu meo.
28 * Quare ergo nunc dicitis: Per-
ſequamur eum, & radicem verbi
inueniamus contra eum?
29 * Fugite ergo a facie gladij,
quoniam vltor iniquitatum gla-
dius eſt: & ſcitote eſſe iudicium.

CAP. XX.

1 Reſpondens autē Sophar Naa-
A mathites, dixit:
2 * Idcirco cogitationes meæ va-
riæ ſuccedunt ſibi, & mens in di-
uerſa rapitur.
3 * Doctrinam, qua me arguis,
audiam,

audiam, & ſpiritus intelligentiæ
meæ reſpondebit mihi.
* Hoc ſcio a principio, ex quo 4
poſitus eſt homo ſuper terram,
* Quod laus impiorum breuis 5
ſit, & gaudium hypocritæ ad in-
ſtar puncti.
* Si aſcenderit vſque ad cælum 6
ſuperbia eius, & caput eius nubes
tetigerit:
* Quaſi ſterquilinium in fine 7
perdetur: & qui eum viderant, di-
cent: Vbi eſt?
* Velut ſomnium auolans non 8
inuenietur, tranſiet ſicut viſio no- B
cturna.
* Oculus, qui eum viderat, non 9
videbit, neque vltra intuebitur
eum locus ſuus.
* Filij eius atterentur egeſtate, 10
& manus illius reddent ei dolo-
rem ſuum.
* Oſſa eius implebuntur vitijs 11
adoleſcentiæ eius, & cum eo in
puluere dormient.
* Cum enim dulce fuerit in ore 12
eius malum, abſcondet illud ſub
lingua ſua.
* Parcet illi, & non derelinquet 13
illud, & celabit in gutture ſuo.
* Panis eius in vtero illius ver- 14
tetur in fel aſpidum intrinſecus.
* Diuitias, quas deuorauit, euo- 15
met, & de ventre illius extrahet
eas Deus.
* Caput aſpidum ſuget, & 16
occidet eum lingua viperæ.
* (Non videat riuulos fluminis, 17
torrentes mellis, & butyri.) C
* Luet quæ fecit omnia, nec ta- 18
men conſumetur: iuxta multitu-
dinem adinuentionum ſuarum,
ſic & ſuſtinebit.
* Quoniam confringens nuda- 19
uit pauperes: domum rapuit, &
non ædificauit eam.
‖ Eccl.5.c.9 * ‖ Nec eſt ſatiatus venter eius: 20
& cum habuerit quæ concupierat,
poſſidere non poterit.
* Non remanſit de cibo eius, & 21
propterea nihil permanebit de
bonis eius.
* Cum ſatiatus fuerit, arctabi- 22
tur, æſtuabit, & omnis dolor irruet
ſuper eum.
* Vtinam impleatur venter 23
eius, vt emittat in eum iram
furoris ſui, & pluat ſuper illum
bellum ſuum.
* Fugiet arma ferrea, & irruet 24
D in arcum æreum.
25 * Eductus, & egrediens de va-
gina ſua, & fulgurans in amaritu-
dine ſua: vadent, & venient ſuper
eum horribiles.
26 * Omnes tenebræ abſconditæ
ſunt in occultis eius: deuorabit eũ
ignis, qui non ſuccenditur, affli-
getur relictus in tabernaculo ſuo.
27 * Reuelabunt cæli iniquitatem
eius, & terra conſurget aduer-
ſus eum.
28 * Apertum erit germen domus
illius, detrahetur in die furoris
Dei.
29 * Hæc eſt pars hominis impij a
Deo, & hereditas verborum eius
a Domino.

CAP. XXI.

1 RESpondens autem Iob, di-
A xit:
2 * Audite quæſo ſermones meos,
& agite pœnitentiam.
3 * Suſtinete me, & ego loquar,
& poſt mea, ſi videbitur, verba
ridete.
4 * Numquid contra hominem
diſputatio mea eſt, vt merito non
debeam contriſtari?
5 * Attendite me, & obſtupeſci-
te, & ſuperponite digitum ori
veſtro:
6 * Et ego quando recordatus
fuero, pertimeſco, & concutit car-
nem meam tremor.
7 * ‖ Quare ergo impij viuunt, ‖ Ier.12.a.1 Abac.1.a.3
ſubleuati ſunt, confortatiq. diui-
tijs?
8 * Semen eorum permanet co-
ram eis, propinquorum turba,
& nepotum in conſpectu eorum.
9 * Domus eorum ſecuræ ſunt &
B pacatæ, & non eſt virga Dei ſu-
per illos.
10 * Bos eorum concepit, & non
abortiuit: vacca peperit, & non eſt
priuata fœtu ſuo.
11 * Egrediuntur quaſi greges par-
uuli eorum, & infantes eorum
exultant luſibus.
12 * Tenent tympanum, & citha-
ram, & gaudent ad ſonitum
organi.
13 * Ducunt in bonis dies ſuos,
& in puncto ad inferna deſcen-
dunt.
14 * Qui dixerunt Deo: Recede
a nobis, & ſcientiam viarum tua-
rum nolumus.

‖ Mala. 3. d. 14

* ‖ Quis eſt Omnipotens, vt 15
ſeruiamus ei? & quid nobis pro-
deſt ſi orauerimus illum?
* Verumtamen quia non ſunt 16
in manu eorum bona ſua, conſi-
lium impiorum longe ſit a me.
* Quoties lucerna impiorum 17
extinguetur, & ſuperueniet eis C
inundatio, & dolores diuidet fu-
roris ſui?
* Erunt ſicut paleæ ante faciem 18
venti, & ſicut fauilla, quam turbo
diſpergit.
* Deus ſeruabit filijs illius do- 19
lorem patris: & cum reddiderit,
tunc ſciet.
* Videbunt oculi eius interfe- 20
ctionem ſuam, & de furore Om-
nipotentis bibet.
* Quid enim ad eum pertinet 21
de domo ſua poſt ſe? & ſi nume-
rus menſium eius dimidietur?
* Numquid Deũ docebit quiſ- 22
piam ſcientiam, qui excelſos iu-
dicat?
* Iſte moritur robuſtus & ſa- 23
nus, diues & felix. * Viſcera eius 24
plena ſunt adipe, & medullis oſſa
illius irrigantur:
* Alius vero moritur in amari- 25
tudine animæ abſque vllis opibus:
* Et tamen ſimul in puluere 26
dormient, & vermes operient D
eos.
* Certe noui cogitationes ve- 27
ſtras, & ſententias contra me
iniquas.
* Dicitis enim: Vbi eſt domus 28
principis? & vbi tabernacula im-
piorum?
* Interrogate quemlibet de via- 29
toribus, & hæc eadem illum intel-
ligere cognoſcetis.
* Quia in diem perditionis ſer- 30
uatur malus, & ad diem furoris
ducetur.
* Quis arguet coram eo viam 31
eius? & quæ fecit, quis reddet
illi?
* Ipſe ad ſepulchra ducetur, 32
& in congerie mortuorum vigi-
labit.
* Dulcis fuit glareis Cocyti, & 33
poſt ſe omnem hominem trahet,
& ante ſe innumerabiles.
* Quomodo igitur conſola- 34
mini me fruſtra, cum reſpon-
ſio veſtra repugnare oſtenſa ſit
veritati?

CAP. XXII.

1 RESpondens autem Eliphaz
A Themanites, dixit:
2 * Numquid Deo poteſt compa-
rari homo, etiam cum perfectæ
fuerit ſcientiæ?
3 * Quid prodeſt Deo ſi iuſtus
fueris? aut quid ei confers ſi im-
maculata fuerit via tua?
4 * Numquid timens arguet te,
& veniet tecum in iudicium,
5 * Et non propter malitiam
tuam plurimam, & infinitas ini-
quitates tuas?
6 * Abſtuliſti enim pignus fratrũ
tuorum ſine cauſa, & nudos ſpo-
liaſti veſtibus.
7 * Aquam laſſo non dediſti, &
eſurienti ſubtraxiſti panem.
8 * In fortitudine brachij tui poſ
B ſidebas terram, & potentiſſimus
obtinebas eam.
9 * Viduas dimiſiſti vacuas, & la-
certos pupillorum comminuiſti.
10 * Propterea circumdatus es la-
queis, & conturbat te formido
ſubita.
11 * Et putabas te tenebras non
viſurum, & impetu aquarum
inundantium non oppreſſum
iri?
12 * An non cogitas quòd Deus
excelſior cælo ſit, & ſuper ſtellarũ
verticem ſublimetur?
13 * Et dicis: Quid enim nouit
Deus? & quaſi per caliginem
iudicat.
14 * Nubes latibulum eius, nec
noſtra conſiderat, & circa cardines
cæli perambulat.
15 * Numquid ſemitam ſæculorũ
cuſtodire cupis, quam calcaue-
runt viri iniqui?
16 * Qui ſublati ſunt ante tempus
C ſuum, & fluuius ſubuertit funda-
mentum eorum:
17 * Qui dicebant Deo: Recede
a nobis: & quaſi nihil poſſet fa-
cere Omnipotens, æſtimabant
eum:
18 * Cum ille impleſſet domos eo-
rum bonis, quorum ſententia pro-
cul ſit a me.
19 * ‖ Videbunt iuſti, & lætabun- ‖ Pſal. 106.
tur, & innocens ſubſannabit eos. d. 42
20 * Nonne ſucciſa eſt erectio eo-
rum, & reliquias eorum deuora-
uit ignis?
21 * Acquieſce igitur ei, & habeto
pacem;

pacem; & per hæc habebis fructus
optimos.
* Suſcipe ex ore illius legem, 22
& pone ſermones eius in corde
tuo.
* Si reuerſus fueris ad Omni- 23
potentem, ædificaberis, & longe D
facies iniquitatem a tabernacu-
lo tuo.
* Dabis pro terra ſilicem, & pro 24
ſilice torrentes aureos.
* Eritq. Omnipotens contra 25
hoſtes tuos, & argentum coacer-
uabitur tibi.
* Tunc ſuper Omnipotentem 26
delicijs afflues, & eleuabis ad Deũ
faciem tuam.
* Rogabis eum, & exaudiet te, 27
& vota tua reddes.
* Decernes rem, & veniet ti- 28
bi, & in vijs tuis ſplendebit lu-
men.
a Pro. 29. d. 23 * a Qui enim humiliatus fuerit, 29
erit in gloria: & qui inclinauerit
oculos, ipſe ſaluabitur.
* Saluabitur innocens, ſalua- 30
bitur autem in munditia manuũ
ſuarum.

CAP. XXIII.

RESpondens autem Iob, ait: 1
* Nunc quoque in amari- 2
tudine eſt ſermo meus, & manus A
plagæ meæ aggrauata eſt ſuper ge-
mitum meum.
* Quis mihi tribuat vt cogno- 3
ſcam & inueniam illum, & veniã
vſque ad ſolium eius?
* Ponam coram eo iudicium, 4
& os meum replebo increpatio-
nibus.
* Vt ſciam verba, quæ mihi re- 5
ſpondeat, & intelligam quid lo- B
quatur mihi.
* Nolo multa fortitudine con- 6
tendat mecum, nec magnitudinis
ſuæ mole me premat.
* Proponat æquitatem contra 7
me, & perueniat ad victoriam iu-
dicium meum.
* Si ad Orientem iero, non ap- 8
paret: ſi ad Occidentem, non in-
telligam eum.
* Si ad ſiniſtram, quid agam? 9
non apprehendam eum: ſi me C
vertam ad dexteram, non videbo
illum.
* Ipſe vero ſcit viam meam, 10
& probauit me quaſi aurum,
quod per ignem tranſit:
11 * Veſtigia eius ſecutus eſt pes
meus, viam eius cuſtodiui, & non
declinaui ex ea.
12 * A mandatis labiorum eius nõ
receſſi, & in ſinu meo abſcondi
verba oris eius.
13 * Ipſe enim ſolus eſt, & nemo
D auertere poteſt cogitationẽ eius:
& anima eius quodcumque vo-
luit, hoc fecit.
14 * Cum expleuerit in me volun-
tatem ſuam, & alia multa ſimilia
præſto ſunt ei.
15 * Et idcirco a facie eius turba-
tus ſum, & conſiderans eum, ti-
more ſolicitor.
16 * Deus molliuit cor meum,
& Omnipotens conturbauit me.
17 * Non enim perij propter im-
minentes tenebras, nec faciem
meam operuit caligo.

CAP. XXIIII.

1 AB Omnipotente non ſunt abſ-
A condita tempora: qui autem
nouerunt eum, ignorant dies il-
lius.
2 * Alij terminos tranſtulerunt,
diripuerunt greges, & pauerunt
eos.
3 * Aſinum pupillorum abege-
runt, & abſtulerunt pro pignore
bouem viduæ.
4 * Subuerterunt pauperum viã,
& oppreſſerunt pariter manſuetos
terræ.
5 * Alij quaſi onagri in deſerto e-
grediuntur ad opus ſuum: vigi-
lantes ad prædam, præparant pa-
nem liberis.
6 * Agrum non ſuum demetunt,
B & vineam eius, quem vi oppreſſe-
rint, vindemiant.
7 * Nudos dimittunt homines,
indumenta tollentes, quibus non
eſt operimentum in frigore:
8 * Quos imbres montium rigãt,
& non habentes velamen, ample-
xantur lapides.
9 * Vim fecerunt deprædantes
pupillos, & vulgum pauperem
ſpoliauerunt.
10 * Nudis & incedentibus abſque
veſtitu, & eſurientibus tulerunt
ſpicas.
11 * Inter aceruos eorum meridia-
ti ſunt, qui calcatis torcularibus
ſitiunt.

* De

* De ciuitatibus fecerunt viros 12
gemere, & anima vulneratorum C
clamauit, & Deus inultum abire
non patitur.
* Ipſi fuerunt rebelles lumini, 13
neſcierunt vias eius, nec reuerſi
ſunt per ſemitas eius.
* Mane primo conſurgit ho- 14
micida, interficit egenum &
pauperem: per noctem vero erit
quaſi fur.
* Oculus adulteri obſeruat ca- 15
liginem, dicens: Non me vi-
debit oculus: & operiet vultum
ſuum.
* Perfodit in tenebris domos, ſi- 16
cut in die condixerant ſibi, &
ignorauerunt lucem.
* Si ſubito apparuerit aurora, 17
arbitrantur vmbram mortis: &
ſic in tenebris quaſi in luce am-
bulant.
* Leuis eſt ſuper faciem aquæ: 18
maledicta ſit pars eius in terra, nec
ambulet per viam vinearum.
* Ad nimium calorem tranſeat 19
ab aquis niuium, & vſque ad in- D
feros peccatum illius.
* Obliuiſcatur eius miſericor- 20
dia: dulcedo illius vermis: non
ſit in recordatione, ſed conteratur
quaſi lignum infructuoſum.
* Pauit enim ſterilem, quæ non 21
parit, & viduæ bene non fecit.
* Detraxit fortes in fortitudine 22
ſua: & cum ſteterit, non credet
vitæ ſuæ.
‖ Apoc.2.f.21 * ‖ Dedit ei Deus locum pœni- 23
tentiæ, & ille abutitur eo in ſu-
perbiam: oculi autem eius ſunt in
vijs illius.
* Eleuati ſunt ad modicum, & 24
non ſubſiſtent, & humiliabuntur
ſicut omnia, & auferentur, &
ſicut ſummitates ſpicarum conte-
rentur.
* Quod ſi non eſt ita, quis me 25
poteſt arguere eſſe mentitum, &
ponere ante Deum verba mea?

CAP. XXV.

RESpondens autem Baldad Su- 1
hites, dixit:
* Poteſtas & terror apud eum 2
eſt, qui facit concordiam in ſub-
limibus ſuis.
* Numquid eſt numerus mili- 3
tum eius? & ſuper quem non ſur-
get lumen illius?

4 * Numquid iuſtificari poteſt ho-
mo comparatus Deo, aut apparere
mundus natus de muliere?
5 * Ecce luna etiam non ſplen-
det, & ſtellæ non ſunt mundæ in
conſpectu eius:
6 * Quanto magis homo putre-
do, & filius hominis vermis?

CAP. XXVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Cuius adiutor es? num-
A quid imbecillis? & ſuſtentas bra-
chium eius, qui non eſt fortis?
3 * Cui dediſti conſilium? forſi-
B tan illi, qui non habet ſapientiã,
& prudentiam tuam oſtendiſti
plurimam.
4 * Quem docere voluiſti? nonne
eum, qui fecit ſpiramentum?
5 * Ecce gigantes gemunt ſub a-
quis, & qui habitant cum eis.
6 * Nudus eſt infernus coram il-
lo, & nullum eſt operimentum
perditioni.
7 * Qui extendit Aquilonem ſu-
C per vacuum, & appendit terram
ſuper nihilum.
8 * Qui ligat aquas in nubibus
ſuis, vt non erumpant pariter
deorſum.
9 * Qui tenet vultum ſolij ſui,
& expandit ſuper illud nebulam
ſuam.
10 * Terminum circumdedit a-
quis, vſque dum finiantur lux &
tenebræ.
11 * Columnæ cæli contremiſcũt,
D & pauent ad nutum eius.
12 * In fortitudine illius repente
maria congregata ſunt, & pruden-
tia eius percuſſit ſuperbum.
13 * Spiritus eius ornauit cælos: &
obſtetricante manu eius, eductus
eſt coluber tortuoſus.
14 * Ecce, hæc ex parte dicta ſunt
viarum eius: & cum vix paruam
ſtillam ſermonis eius audierimus,
quis poterit tonitruum magnitu-
dinis illius intueri?

CAP. XXVII.

1 ADdidit quoque Iob, aſſu-
A mens parabolam ſuam, &
dixit:
2 * Viuit Deus, qui abſtulit iu-
dicium meum, & Omnipotens,
qui ad amaritudinem adduxit a-
nimam

animam meam.
* Quia donec ſupereſt halitus 3
in me, & ſpiritus Dei in naribus
meis,
* Non loquentur labia mea ini- 4
quitatem, nec lingua mea medi-
tabitur mendacium.
* Abſit a me vt iuſtos vos eſſe 5
iudicem: donec deficiam, non re-
cedam ab innocentia mea.
* Iuſtificationem meam, quam 6
cœpi tenere, non deſeram: neque B
enim reprehendit me cor meum
in omni vita mea.
* Sit vt impius inimicus meus: 7
& aduerſarius meus, quaſi ini-
quus.
* Quæ eſt enim ſpes hypocritæ 8
ſi auare rapiat, & non liberet Deus
animam eius?
* Numquid Deus audiet cla- 9
morem eius cum venerit ſuper
eum anguſtia?
* Aut poterit in Omnipotente 10
delectari, & inuocare Deum omni
tempore?
* Docebo vos per manum Dei 11
quæ Omnipotens habeat, nec ab-
ſcondam.
* Ecce, vos omnes noſtis, & 12
quid ſine cauſa vana loquimini? C
* Hæc eſt pars hominis impij 13
apud Deum, & hereditas violento-
rum, quam ab Omnipotente ſu-
ſcipient.
* Si multiplicati fuerint filij e- 14
ius, in gladio erunt, & nepotes
eius non ſaturabuntur pane.
* Qui reliqui fuerint ex eo, ſe- 15
pelientur in interitu, & viduæ il-
lius non plorabunt.
* Si comportauerit quaſi terram 16
argentum, & ſicut lutum præpara-
uerit veſtimenta:
* Præparabit quidem, ſed iuſtus 17
veſtietur illis: & argentum inno-
cens diuidet.
* Ædificauit ſicut tinea domum 18
ſuam, & ſicut cuſtos fecit vmbra-
culum.
‖ Pſal. 48. d. 18 * ‖ Diues cum dormierit, nihil 19
ſecũ auferet: aperiet oculos ſuos, D
& nihil inueniet.
* Apprehendet eum quaſi aqua 20
inopia, nocte opprimet eum tem-
peſtas.
* Tollet eum ventus vrens, & au- 21
feret, & velut turbo rapiet eum
de loco ſuo.
* Et mittet ſuper eum, & non 22
parcet: de manu eius fugiens fu-
giet.
23 * Stringet ſuper eum manus
ſuas, & ſibilabit ſuper illum, in-
tuens locum eius.

CAP. XXVIII.

1 HAbet argentum, venarum
A ſuarum principia: & auro
locus eſt, in quo conflatur.
2 * Ferrum de terra tollitur: &
lapis ſolutus calore, in æs ver-
titur.
3 * Tempus poſuit tenebris, &
vniuerſorum finem ipſe conſide-
rat, lapidem quoque caliginis, &
vmbram mortis.
4 * Diuidit torrens a populo pe-
regrinante, eos, quos oblitus eſt
pes egentis hominis, & inuios.
5 * Terra, de qua oriebatur pa-
nis in loco ſuo, igni ſubuerſa eſt.
6 * Locus ſapphiri lapides eius, &
glebæ illius aurum.
7 * Semitam ignorauit auis, nec
intuitus eſt eam oculus vulturis.
8 * Non calcauerunt eam filij in-
B ſtitorum, nec pertranſiuit per eam
leæna.
9 * Ad ſilicem extendit manum
ſuam, ſubuertit a radicibus mon-
tes.
10 * In petris riuos excidit, & om-
ne pretioſum vidit oculus eius.
11 * Profunda quoque fluuiorum
ſcrutatus eſt, & abſcondita in
lucem produxit.
12 * Sapientia vero vbi inuenitur?
& quis eſt locus intelligentiæ?
13 * Neſcit homo pretium eius,
nec inuenitur in terra ſuauiter vi-
uentium.
14 * Abyſſus dicit: Non eſt in
C me: & mare loquitur: Non eſt
mecum.
15 * ‖ Non dabitur aurum obrizũ ‖ Sap. 7. a. 9
pro ea, nec appendetur argentum
in commutatione eius.
16 * Non conferetur tinctis Indiæ
coloribus, nec lapidi ſardonycho
pretioſiſſimo, vel ſapphiro.
17 * Non adæquabitur ei aurum
vel vitrum, nec commutabuntur
pro ea vaſa auri.
18 * Excelſa & eminentia non me-
morabuntur comparatione eius:
trahitur autem ſapientia de oc-
cultis.
19 * Non adæquabitur ei topazius
de

de Æthiopia, nec tinctura mun-
diſſimæ componetur.
* Vnde ergo ſapientia venit? & 20
quis eſt locus intelligentiæ?
* Abſcondita eſt ab oculis om- 21
nium viuentium, volucres quoque D
cæli latet.
* Perditio & mors dixerunt: 22
Auribus noſtris audiuimus fa-
mam eius.
* Deus intelligit viam eius, & 23
ipſe nouit locum illius.
* Ipſe enim fines mundi intue- 24
tur: & omnia, quæ ſub cælo ſunt,
reſpicit.
* Qui fecit ventis pondus, & 25
aquas appendit in menſura.
* Quando ponebat pluuijs le- 26
gem, & viam procellis ſonanti-
bus:
* Tunc vidit illam, & enar- 27
rauit, & præparauit, & inueſti-
gauit.
* Et dixit homini: Ecce timor 28
Domini, ipſa eſt ſapientia: & re-
cedere a malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

ADdidit quoque Iob, aſſu- 1
mens parabolam ſuam, & A
dixit:
* Quis mihi tribuat, vt ſim 2
iuxta menſes priſtinos ſecundum
dies, quibus Deus cuſtodiebat
me?
* Quando ſplendebat lucerna 3
eius ſuper caput meum, & ad
lumen eius ambulabam in tene-
bris?
* Sicut fui in diebus adoleſcen- 4
tiæ meæ, quando ſecreto Deus e-
rat in tabernaculo meo?
* Quando erat Omnipotens 5
mecum: & in circuitu meo pue-
ri mei?
* Quando lauabam pedes meos 6
butyro, & petra fundebat mihi ri-
uos olei?
* Quando procedebam ad por- 7
tam ciuitatis, & in platea parabant B
cathedram mihi?
* Videbant me iuuenes, & ab- 8
ſcondebantur: & ſenes aſſurgen-
tes ſtabant.
* Principes ceſſabant loqui, & 9
digitum ſuperponebant ori ſuo.
* Vocem ſuam cohibebant du- 10
ces, & lingua eorum gutturi ſuo
adhærebat.
11 * Auris audiēs beatificabat me,
& oculus videns teſtimonium
reddebat mihi.
12 * Eo quòd liberaſſem pauperē
vociferantem, & pupillum, cui nō
eſſet adiutor.
13 * Benedictio perituri ſuper me
C veniebat, & cor viduæ conſola-
tus ſum.
14 * Iuſtitia indutus ſum: & veſti-
ui me, ſicut veſtimento & diade-
mate, iudicio meo.
15 * Oculus fui cæco, & pes clau-
do.
16 * Pater eram pauperum: & cau-
ſam quam neſciebam, diligentiſ-
ſime inueſtigabam.
17 * Conterebam molas iniqui, &
de dentibus illius auferebam
prædam.
18 * Dicebamque: In nidulo meo
moriar, & ſicut palma multipli-
cabo dies.
19 * Radix mea aperta eſt ſecus
aquas, & ros morabitur in meſſio-
ne mea.
20 * Gloria mea ſemper innouabi-
D tur, & arcus meus in manu mea
inſtaurabitur.
21 * Qui me audiebant, expecta-
bant ſententiam, & intenti tace-
bant ad conſilium meum.
22 * Verbis meis addere nihil au-
debant, & ſuper illos ſtillabat elo-
quium meum.
23 * Expectabant me ſicut plu-
uiam, & os ſuum aperiebant qua-
ſi ad imbrem ſerotinum.
24 * Si quando ridebam ad eos, nō
credebant, & lux vultus mei non
cadebat in terram.
25 * Si voluiſſem ire ad eos, ſede-
bam primus: cumq. ſederem
quaſi rex, circumſtante exercitu,
eram tamen mœrentium conſo-
lator.

CAP. XXX.

1 NVnc autem derident me iu-
A niores tempore, quorum nō
dignabar patres ponere cum cani-
bus gregis mei:
2 * Quorum virtus manuū mihi
erat pro nihilo, & vita ipſa puta-
bantur indigni.
3 * Egeſtate, & fame ſteriles, qui
rodebant in ſolitudine, ſqualen-
tes calamitate, & miſeria,
4 * Et mandebant herbas, & ar-
borum

borum cortices,& radix iunipero-
rum erat cibus eorum.
*Qui de conuallibus iſta ra- 5
pientes, cum ſingula reperiſſent,
ad ea cum clamore currebant.
*In deſertis habitabant torren- 6
tium, & in cauernis terræ, vel ſu-
per glaream.
*Qui inter huiuſcemodi lęta- 7
bantur; & eſſe ſub ſentibus deli- B
cias computabant.
*Filij ſtultorum, & ignobi- 8
lium, & in terra penitus non pa-
tentes.
*Nunc in eorum canticum 9
verſus ſum, & factus ſum eis in
prouerbium:
*Abominantur me, & longe 10
fugiunt a me, & faciem meam
conſpuere non verentur.
*Pharetram enim ſuam aperuit, 11
& afflixit me,& frenum poſuit in
os meum.
*Ad dexteram orientis cala- 12
mitates meæ illico ſurrexerunt:
pedes meos ſubuerterunt, & op-
preſſerunt quaſi fluctibus ſemitis
ſuis.
*Diſſipauerunt itinera mea, 13
inſidiati ſunt mihi, & præua-
luerunt, & non fuit qui ferret au-
xilium.
*Quaſi rupto muro, & aperta 14
ianua irruerunt ſuper me, & ad C
meas miſerias deuoluti ſunt.
*Redactus ſum in nihilum: ab- 15
ſtuliſti quaſi ventus deſiderium
meum: & velut nubes pertranſijt
ſalus mea.
*Nunc autem in memetipſo 16
marceſcit anima mea, & poſſident
me dies afflictionis.
*Nocte os meum perforatur 17
doloribus: & qui me comedunt,
non dormiunt.
*In multitudine eorum con- 18
ſumitur veſtimentum meum, &
quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt
me.
*Comparatus ſum luto,& aſſi- 19
milatus ſum fauillæ & cineri.
*Clamo ad te, & non exaudis 20
me: ſto,& non reſpicis me.
*Mutatus es mihi in crude- 21
lem, & in duritia manus tuæ ad-
uerſaris mihi.
*Eleuaſti me, & quaſi ſuper 22
ventum ponens eliſiſti me va-
lide.
*Scio quia morti trades me, 23
D vbi conſtituta eſt domus omni vi-
uenti.
24 *Verumtamen non ad con-
ſumptionem eorum emittis ma-
num tuam: & ſi corruerint, ipſe
ſaluabis.
25 *Flebam quondam ſuper eo,
qui afflictus erat, & compatieba-
tur anima mea pauperi.
26 *Expectabam bona, & vene-
runt mihi mala: præſtolabar lu-
cem, & eruperunt tenebræ.
27 *Interiora mea efferbuerunt
abſque vlla requie, præuenerunt
me dies afflictionis.
28 *Mœrens incedebam, ſine
furore, conſurgens, in turba cla-
mabam.
29 *Frater fui draconum, & ſocius
ſtruthionum.
30 *Cutis mea denigrata eſt ſuper
me, & oſſa mea aruerunt præ cau-
mate.
31 *Verſa eſt in luctum cithara
mea, & organum meum in vocem
flentium.

CAP. XXXI.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis
A vt ne cogitarem quidem de
virgine.
2 *Quam enim partem haberet
in me Deus deſuper, & heredita-
tem Omnipotens de excelſis?
3 *Numquid non perditio eſt
iniquo, & alienatio operantibus
iniuſtitiam?
4 *Nonne ipſe conſiderat vias
meas, & cunctos greſſus meos di-
numerat?
5 *Si ambulaui in vanitate, & fe-
ſtinauit in dolo pes meus:
6 *Appendat me in ſtatera iuſta,
& ſciat Deus ſimplicitatem meã.
7 *Si declinauit greſſus meus de
via, & ſi ſecutum eſt oculos meos
cor meum, & ſi manibus meis ad-
hæſit macula:
8 *Seram, & alius comedat: &
progenies mea eradicetur.
9 *Si deceptum eſt cor meum
ſuper muliere, & ſi ad oſtium ami-
ci mei inſidiatus ſum:
10 *Scortum alterius ſit vxor
B mea, & ſuper illam incuruentur
alij.
11 *Hoc enim nefas eſt, & iniqui-
tas maxima.
12 *Ignis eſt vſque ad perditionẽ
deuo-

deuorans, & omnia eradicans ge-
nimina.
13 * Si contempſi ſubire iudicium
cum ſeruo meo, & ancilla mea, cũ
diſceptarent aduerſum me.
14 * Quid enim faciam cum ſur-
rexerit ad iudicandum Deus? &
cum quæſierit, quid reſpondebo
illi?
15 * Numquid non in vtero fecit
me qui & illum operatus eſt: &
formauit me in vulua vnus?
16 *Si negaui, quod volebant, pau-
peribus, & oculos viduæ expecta-
re feci:
17 * Si comedi buccellam meam
ſolus, & non comedit pupillus
ex ea:
18 * (Quia ab infantia mea cre-
uit mecum miſeratio: & de
vtero matris meæ egreſſa eſt
mecum.)
19 * Si deſpexi pereuntẽ, eo quòd
non habuerit indumentum, &
abſque operimento pauperem:
20 * Si non benedixerunt mihi la-
C tera eius, & de velleribus ouium
mearum calefactus eſt:
21 * Si leuaui ſuper pupillum ma-
num meam, etiam cùm viderem
me in porta ſuperiorem:
22 * Humerus meus a iunctura ſua
cadat, & brachium meum cũ ſuis
oſſibus confringatur.
23 * Semper enim quaſi tumentes
ſuper me fluctus timui Deum, &
pondus eius ferre non potui.
24 * Si putaui aurum robur meũ,
& obrizo dixi: Fiducia mea.
25 * Si lætatus ſum ſuper multis di-
uitijs meis, & quia plurima repe-
rit manus mea.
26 * Si vidi ſolem cum fulgeret, &
lunam incedentem clare:
27 * Et lætatum eſt in abſcondito
cor meum, & oſculatus ſum ma-
num meam ore meo.
28 * Quæ eſt iniquitas maxima,
& negatio contra Deum altiſſi-
mum.
29 * Si gauiſus ſum ad ruinam
eius, qui me oderat, & exultaui
quòd inueniſſet eum malum.
30 * Non enim dedi ad peccandũ
D guttur meum, vt expeterem male-
dicens animam eius.
31 * Si non dixerunt viri taberna-
culi mei: Quis det de carnibus eius
vt ſaturemur?
32 * Foris non manſit peregrinus,
oſtium meum viatori patuit.
33 * Si abſcondi quaſi homo pec-
catum meũ, & celaui in ſinu meo
iniquitatem meam.
34 * Si expaui ad multitudinem
nimiam, & deſpectio propinquo-
rum terruit me: & non magis ta-
cui, nec egreſſus ſum oſtium.
35 * Quis mihi tribuat auditorem,
vt deſiderium meum audiat Om-
nipotens: & librum ſcribat ipſe
qui iudicat.
36 * Vt in humero meo portem il-
lum, & circumdem illum quaſi co-
ronam mihi?
37 * Per ſingulos gradus meos pro-
nunciabo illum, & quaſi principi
offeram eum.
38 * Si aduerſum me terra mea
clamat, & cum ipſa ſulci eius
deflent:
39 * Si fructus eius comedi abſque
pecunia, & animam agricolarum
eius afflixi:
40 * Pro frumento oriatur mihi
tribulus, & pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Iob.

CAP. XXXII.

1 A OMiſerunt autem tres viri iſti
reſpondere Iob, eo quod iu-
ſtus ſibi videretur.
2 * Et iratus, indignatusq. eſt E-
liu filius Barachel Buzites, de co-
gnatione Ram: iratus eſt autem
aduerſum Iob, eo quod iuſtum ſe
eſſe diceret coram Deo.
3 * Porro aduerſum amicos eius
indignatus eſt, eo quod non inue-
niſſent reſponſionem rationabilẽ,
ſed tantummodo condemnaſſent
Iob.
4 * Igitur Eliu expectauit Iob lo-
quentem: eo quod ſeniores eſſent
qui loquebantur.
5 B *Cum autem vidiſſet quòd tres
reſpondere non potuiſſent, iratus
eſt vehementer.
6 * Reſpondensq. Eliu filius Ba-
rachel Buzites, dixit:
Iunior ſum tempore, vos autem
antiquiores, idcirco demiſſo capi-
te, veritus ſum vobis indicare
meam ſententiam.
7 * Sperabam enim quòd ætas
prolixior loqueretur, & anno-
rum multitudo doceret ſapien-
tiam.
8 * Sed, vt video, Spiritus eſt in
homi-

hominibus, & inſpiratio Omni-
potentis dat intelligentiam.
* Non ſunt longæui ſapientes, 9
nec ſenes intelligunt iudicium.
* Ideo dicam: Audite me, o- 10
ſtendam vobis etiam ego meam
ſapientiam. C
* Expectaui enim ſermones ve- 11
ſtros, audiui prudentiã veſtram, do-
nec diſceptaremini ſermonibus:
* Et donec putabam vos ali- 12
quid dicere, conſiderabam: ſed,
vt video, non eſt qui poſſit argue-
re Iob, & reſpondere ex vobis ſer-
monibus eius.
* Ne forte dicatis: Inuenimus 13
ſapientiam, Deus proiecit eum,
non homo.
* Nihil locutus eſt mihi, & ego 14
non ſecundum ſermones veſtros
reſpondebo illi.
* Extimuerunt, nec reſpõderũt 15
vltra, abſtuleruntq. a ſe eloquia.
* Quoniam igitur expectaui, & 16
non ſunt locuti: ſteterunt, nec vl- D
tra reſponderunt:
* Reſpondebo & ego partem 17
meam, & oſtendam ſcientiam
meam.
* Plenus ſũ enim ſermonibus, 18
& coarctat me ſpiritus vteri mei.
* En venter meus quaſi muſtũ 19
abſque ſpiraculo, quod lagunculas nouas diſrumpit.
* Loquar, & reſpirabo paululũ: 20
aperiã labia mea & reſpondebo.
* Non accipiam perſonam viri, 21
& Deum homini non æquabo.
* Neſcio enim quamdiu ſubſi- 22
ſtam, & ſi poſt modicum tollat me
Factor meus.

CAP. XXXIII.

Audi igitur Iob eloquia mea, 1
& omnes ſermones meos A
auſculta.
* Ecce aperui os meum, loqua- 2
tur lingua mea in faucibus meis.
* Simplici corde meo ſermones 3
mei, & ſententiam puram labia
mea loquentur.
* Spiritus Dei fecit me, & ſpira- 4
culũ Omnipotẽtis viuificauit me.
* Si potes, reſpõde mihi, & ad- 5
uerſus faciem meam conſiſte.
* Ecce, & me ſicut & te fecit 6
Deus, & de eodem luto ego quo-
que formatus ſum.
* Verumtamen miraculum 7
meum non te terreat, & eloquen-
tia mea non ſit tibi grauis.
8 * Dixiſti ergo in auribus meis,
& vocem verborum tuorum au-
diui:
9 * Mundus ſum ego, & abſque
B delicto: immaculatus, & non eſt
iniquitas in me.
10 * Quia querelas in me reperit,
ideo arbitratus eſt me inimicum
ſibi.
11 * Poſuit in neruo pedes meos,
cuſtodiuit omnes ſemitas meas.
12 * Hoc eſt ergo, in quo non es
iuſtificatus: reſpondebo tibi, quia
maior ſit Deus homine.
13 * Aduerſus eũ contendis quòd
non ad omnia verba reſponderis
tibi?
14 * Semel loquitur Deus, & ſe-
cundo id ipſum non repetit.
15 * Per ſomnium in viſione no-
cturna, quando irruit ſopor ſuper
homines, & dormiunt in lectulo:
16 * Tunc aperit aures virorum, &
C erudiens eos inſtruit diſciplina,
17 * Vt auertat hominem ab his,
quæ facit, & liberet eum de ſu-
perbia:
18 * Eruens animam eius a corru-
ptione: & vitam illius, vt non
tranſeat in gladium.
19 * Increpat quoque per dolorem
in lectulo, & omnia oſſa eius mar-
ceſcere facit.
20 * Abominabilis ei fit in vita
ſua panis, & animæ illius cibus
ante deſiderabilis.
21 * Tabeſcet caro eius, & oſſa,
quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 * Appropinquauit corruptioni
anima eius, & vita illius morti-
feris.
23 * Si fuerit pro eo Angelus lo-
quens, vnus de millibus, vt an-
nunciet hominis æquitatem:
24 * Miſerebitur eius, & dicet: Li-
bera eũ, vt non deſcendat in corru-
ptionẽ: inueni in quo ei propitier.
25 * Conſumpta eſt caro eius a
ſupplicijs, reuertatur ad dies ado-
leſcentiæ ſuæ.
26 * Deprecabitur Deum, & pla-
D cabilis ei erit: & videbit faciem
eius in iubilo, & reddet homini
iuſtitiam ſuam.
27 * Reſpiciet homines, & dicet:
Peccaui, & vere deliqui, & vt erã
dignus, non recepi.
28 * Liberauit animam ſuam ne

pergeret in interitum, ſed viuens
lucem videret.
* Ecce, hæc omnia operatur 29
Deus tribus vicibus per ſingulos.
* Vt reuocet animas eorum a 30
corruptione, & illuminet luce viuentium.
* Attende Iob, & audi me: & 31
tace, dum ego loquor.
* Si autem habes quod loqua- 32
ris, reſponde mihi, loquere: volo enim, te apparere iuſtum.
* Quod ſi non habes, audi me: 33
tace, & docebo te ſapientiam.

CAP. XXXIIII.

PRonũcians itaque Eliu, etiam 1
hæc locutus eſt: A
* Audite ſapientes verba mea, 2
& eruditi auſcultate me:
* || Auris enim verba probat, & 3
guttur eſcas guſtu dijudicat.

|| up.12.b.11

* Iudicium eligamus nobis, & 4
inter nos videamus quid ſit melius.
* Quia dixit Iob: Iuſtus ſum, 5
& Deus ſubuertit iudicium meũ.
* In iudicando enim me, men- 6
dacium eſt: violenta ſagitta mea
abſque vllo peccato.
* Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bi- 7
bit ſubſannationẽ quaſi aquam:
* Qui graditur cum operanti- 8
bus iniquitatem, & ambulat cum
viris impijs?
* Dixit enim: Non placebit vir 9
Deo, etiam ſi cucurrerit cum eo.
* Ideo viri cordati audite me, 10
abſit a Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
* Opus enim hominis reddet 11
ei, & iuxta vias ſingulorum reſti- B
tuet eis.
* Vere enim Deus non cõdem- 12
nabit fruſtra, nec Omnipotens
ſubuertet iudicium.
* Quem conſtituit alium ſuper 13
terram? aut quem poſuit ſuper
orbem, quem fabricatus eſt?
* Si direxerit ad eum cor ſuum, 14
ſpiritum illius & flatum ad ſe
trahet.
* Deficiet omnis caro ſimul, & 15
homo in cinerem reuertetur.
* Si habes ergo intellectum, 16
audi quod dicitur, & auſculta vocem eloquij mei.
* Numquid qui non amat iu- 17
dicium, ſanari poteſt? & quomodo tu eum, qui iuſtus eſt, in tantum condemnas?
18 * Qui dicit regi, apoſtata: qui
vocat duces impios:
19 * || Qui non accipit perſonas
principum: nec cognouit tyrannum, cum diſceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius
ſunt vniuerſi.
20 * Subito morientur, & in media nocte turbabuntur populi, &
pertranſibunt, & auferent violentum abſque manu.
21 * Oculi enim eius ſuper vias ho-
C minum, & omnes greſſus eorum
conſiderat.
22 * Non ſunt tenebræ, & non eſt
vmbra mortis, vt abſcondantur
ibi qui operantur iniquitatem.
23 * Neque enim vltra in hominis
poteſtate eſt, vt veniat ad Deum
in iudicium.
24 * Conteret multos, & innumerabiles, & ſtare faciet alios pro
eis.
25 * Nouit enim opera eorum: &
idcirco inducet noctem, & conterentur.
26 * Quaſi impios percuſſit eos in
loco videntium.
27 * Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias eius
intelligere noluerunt:
28 * Vt peruenire facerent ad eum
clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.
29 * Ipſo enim concedẽte pacem,
quis eſt qui condemnet? ex quo
D abſconderit vultum, quis eſt qui
contempletur eum & ſuper gentes & ſuper omnes homines?
30 * Qui regnare facit hominem
hypocritã propter peccata populi.
31 * Quia ergo ego locutus ſum
ad Deũ, te quoque nõ prohibebo.
32 * Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum, vltra non
addam.
33 * Numquid a te Deus expetit
eam, quia diſplicuit tibi? tu enim
cœpiſti loqui, & non ego: quod
ſi quid noſti melius, loquere.
34 * Viri intelligentes loquantur
mihi, & vir ſapiens audiat me.
35 * Iob autem ſtulte locutus eſt,
& verba illius non ſonant diſciplinam.
36 * Pater mi, probetur Iob vſque
ad finem: ne deſinas ab homine
iniquitatis.

|| Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Sap. 6. b. 1. Eccli. 35. b. 16. Ro. 2. b. 11 Gal. 2. b. 6 Ephe. 6. b. 9. Col. 3. d. 25 Act. 10. e. 34 1. Pet. 1. c. 17

* Quia

37 * Quia addit ſuper peccata ſua
blaſphemiam, inter nos interim
conſtringatur: & tunc ad iudicium
prouocet ſermonibus ſuis Deum.

CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus
eſt:
2 * Numquid æqua tibi videtur
A tua cogitatio, vt diceres: Iuſtior
ſum Deo?
3 * Dixiſti enim: Non tibi placet
quod rectum eſt: vel quid tibi
proderit, ſi ego peccauero?
4 * Itaque ego reſpondebo ſer-
monibus tuis, & amicis tuis te-
cum.
5 * Suſpice cælum & intuere, &
contemplare æthera quod altior
te ſit.
6 * Si peccaueris, quid ei nocebis?
& ſi multiplicatæ fuerint iniquita-
tes tuæ, quid facies contra eum?
7 * Porro ſi iuſte egeris, quid do-
nabis ei, aut quid de manu tua
accipiet?
8 * Homini, qui ſimilis tui eſt,
nocebit impietas tua: & filium
hominis adiuuabit iuſtitia tua.
9 * Propter multitudinem calum-
niatorum clamabunt: & eiulabunt
propter vim brachij tyrannorum.
10 * Et non dixit: Vbi eſt Deus,
qui fecit me, qui dedit carmina
in nocte?
11 * Qui docet nos ſuper iumenta
terræ, & ſuper volucres cæli eru-
dit nos.
12 * Ibi clamabunt, & non exau-
diet, propter ſuperbiam malo-
rum.
13 * Non ergo fruſtra audiet Deus,
& Omnipotens cauſas ſingulorum
intuebitur.
14 * Etiam cum dixeris: Non con-
ſiderat: iudicare coram illo, &
expecta eum.
15 * Nunc enim non infert furo-
rem ſuum, nec vlciſcitur ſcelus
valde.
16 * Ergo Iob fruſtra aperit os ſuũ,
& abſque ſcientia verba multi-
plicat.

CAP. XXXVI.

1 ADdens quoque Eliu, hæc lo-
A cutus eſt:
2 * Suſtine me paululum, & in-
dicabo tibi: adhuc enim habeo
quod pro Deo loquar.
3 * Repetam ſcientiam meam a
principio, & operatorem meũ
probabo iuſtum.
4 * Vere enim abſque mendacio
ſermones mei, & perfecta ſcien-
tia probabitur tibi.
5 * Deus potentes non abijcit,
cum & ipſe ſit potens.
6 * Sed non ſaluat impios, & iu-
dicium pauperibus tribuit.
7 * Non auferet a iuſto oculos
ſuos, & reges in ſolio collocat in
perpetuum, & illi eriguntur.
8 * Et ſi fuerint in catenis, & vin-
B ciantur funibus paupertatis.
9 * Indicabit eis opera eorum, &
ſcelera eorum, quia violenti fue-
runt.
10 * Reuelabit quoque aurem eo-
rum, vt corripiat: & loquetur, vt
reuertantur ab iniquitate.
11 * Si audierint & obſeruauerint,
complebunt dies ſuos in bono, &
annos ſuos in gloria:
12 * Si autem non audierint, trã-
ſibunt per gladium, & conſumen-
tur in ſtultitia.
13 * Simulatores & callidi prouo-
cant iram Dei, neque clamabunt
cum vincti fuerint.
14 * Morietur in tempeſtate anima
eorum, & vita eorum inter effe-
minatos.
15 * Eripiet de anguſtia ſua pau-
perem, & reuelabit in tribula-
tione aurem eius.
16 * Igitur ſaluabit te de ore angu-
C ſto latiſſime, & non habente fun-
damentum ſubter ſe: requies au-
tem menſæ tuæ erit plena pingue-
dine.
17 * Cauſa tua quaſi impij iudica-
ta eſt, cauſam iudiciumq. reci-
pies.
18 * Non te ergo ſuperet ira, vt
aliquem opprimas: nec multitu-
do donorum inclinet te.
19 * Depone magnitudinem tuam
abſque tribulatione, & omnes ro-
buſtos fortitudine.
20 * Ne protrahas noctem, vt aſcẽ-
dant populi pro eis.
21 * Caue ne declines ad iniquita-
tem: hanc enim cœpiſti ſequi poſt
miſeriam.
22 * Ecce, Deus excelſus in forti-
tudine ſua, & nullus ei ſimilis in
legiſlatoribus.

23 * Quis poterit ſcrutari vias eius? aut quis poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?

24 D * Memento quod ignores opus eius, de quo cecinerunt viri.

25 * Omnes homines vident eum, vnuſquiſque intuetur procul.

26 * Ecce, Deus magnus vincens ſcientiam noſtram: numerus annorum eius inæſtimabilis.

27 * Qui aufert ſtillas pluuiæ, & effundit imbres ad inſtar gurgitũ.

28 * Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta deſuper.

29 * Si voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum,

30 * Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet.

31 * Per hæc enim iudicat populos, & dat eſcam multis mortalibus.

32 * In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei vt rurſus adueniat.

33 * Annunciat de ea amico ſuo, quod poſſeſſio eius ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAP. XXXVII.

1 SVper hoc expauit cor meum,
A & emotum eſt de loco ſuo.

2 * Audite auditionem in terrore vocis eius, & ſonum de ore illius procedentem.

3 * Subter omnes cælos ipſe conſiderat, & lumen illius ſuper terminos terræ.

4 * Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ, & non inueſtigabitur, cum audita fuerit vox eius.

5 * Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna & inſcrutabilia.

6 B * Qui præcipit niui vt deſcendat in terram, & hiemis pluuijs, & imbri fortitudinis ſuæ.

7 * Qui in manu omnium hominum ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua.

8 * Ingredietur beſtia latibulum, & in antro ſuo morabitur.

9 * Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab Arcturo frigus.

10 * Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum latiſſimæ funduntur aquæ.

11 * Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum.

12 * Quæ luſtrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum:

13 C * Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſerit inueniri.

14 * Auſculta hæc Iob: ſta, & conſidera mirabilia Dei.

15 * Numquid ſcis quando præceperit Deus pluuijs, vt oſtenderent lucem nubium eius?

16 * Numquid noſti ſemitas nubium magnas, & perfectas ſcientias?

17 * Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cum perflata fuerit terra Auſtro?

18 * Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.

19 D * Oſtende nobis quid dicamus illi: nos quippe inuoluimur tenebris.

20 * Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi locutus fuerit homo, deuorabitur.

21 * At nunc non vident lucem: ſubito aer cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.

22 * Ab Aquilone aurum veniet, & ad Deum formidoloſa laudatio.

23 * Digne eum inuenire non poſſumus: magnus fortitudine, & iudicio, & iuſtitia & enarrari non poteſt.

24 * Ideo timebunt eum viri, & non audebunt cõtemplari omnes, qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

CAP. XXXVIII.

1 REſpondens autem Dominus
A Iob de turbine, dixit:

2 * Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus imperitis?

3 * Accinge ſicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & reſponde mihi.

4 * Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi ſi habes intelligentiam.

5 * Quis poſuit menſuras eius, ſi noſti? vel quis tetendit ſuper eam lineam?

6 * Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut quis demiſit lapidem angularem eius,

7 * Cum me laudarent ſimul aſtra matu-

matu-

matutina, & iubilarent omnes fi-
lij Dei ?
* Quis concluſit oſtijs mare, 8
quando erumpebat quaſi de vul-
ua procedens :
* Cum ponerem nubem veſti- 9
mentum eius, & caligine illud
quaſi pannis infantiæ obuolue-
rem ?
* Circumdedi illud terminis 10
meis, & poſui vectem, & oſtia ;
* Et dixi : Vſque huc venies, & 11
non procedes amplius, & hic cō- B
fringes tumentes fluctus tuos.
* Numquid poſt ortum tuum 12
præcepiſti diluculo, & oſtendiſti
auroræ locum ſuum ?
* Et tenuiſti concutiens extre- 13
ma terræ, & excuſſiſti impios
ex ea ?
* Reſtituetur vt lutum ſignacu- 14
lum, & ſtabit ſicut veſtimentum:
* Auferetur ab impijs lux ſua, 15
& brachium excelſum confrin-
getur.
* Numquid ingreſſus es profun 16
da maris, & in nouiſſimis abyſſi
deambulaſti ?
* Numquid apertæ ſunt tibi 17
portæ mortis, & oſtia tenebroſa
vidiſti ?
* Numquid conſideraſti latitu- 18
dinem terræ ? indica mihi, ſi no-
ſti, omnia,
* In qua via lux habitet, & tene- 19
brarum quis locus ſit :
* Vt ducas vnumquodque ad 20
terminos ſuos, & intelligas ſemi-
tas domus eius.
* Sciebas tunc quòd naſciturus 21
eſſes ? & numerum dierum tuorum C
noueras ?
* Numquid ingreſſus es the- 22
ſauros niuis, aut theſauros gran-
dinis aſpexiſti ?
* Quæ præparaui in tempus ho- 23
ſtis, in diem pugnæ & belli ?
* Per quam viam ſpargitur lux, 24
diuiditur æſtus ſuper terram ?
* Quis dedit vehementiſſimo 25
imbri curſum, & viam ſonantis
tonitrui,
* Vt plueret ſuper terram abſ- 26
que homine in deſerto, vbi nullus
mortalium commoratur,
* Vt impleret inuiam & deſo- 27
latam, & produceret herbas vi-
rentes ?
* Quis eſt pluuiæ pater ? vel quis 28
genuit ſtillas roris ?

29 * De cuius vtero egreſſa eſt
glacies ? & gelu de cælo quis ge-
nuit ?
30 * In ſimilitudinem lapidis aquæ
D durantur, & ſuperficies abyſſi
conſtringitur.
31 * Numquid coniungere vale-
bis micantes ſtellas Pleiadas, aut
gyrum Arcturi poteris diſſipare ?
32 * Numquid producis Luciferū
in tempore ſuo, & Veſperum ſu-
per filios terræ conſurgere facis ?
33 * Numquid noſti ordinem cæli,
& pones rationem eius in terra ?
34 * Numquid eleuabis in nebula
vocem tuam, & impetus aquarum
operiet te ?
35 * Numquid mittes fulgura, &
ibunt, & reuertentia dicent tibi :
Adſumus ?
36 * Quis poſuit in viſceribus ho-
minis ſapientiam ? vel quis dedit
gallo intelligentiam ?
37 * Quis enarrabit cælorum ratio-
nem, & concentum cæli quis dor-
mire faciet ?
38 * Quando fundebatur puluis in
terra, & glebæ compingebantur ?
39 * Numquid capies leænæ præ-
dam, & animam catulorum eius
implebis,
40 * Quando cubant in antris, & in
ſpecubus inſidiantur ?
41 * ‖ Quis præparat coruo eſcam ‖ Pſ. 146. b. 9
ſuam, quando pulli eius clamant
ad Deum, vagantes, eo quòd non
habeant cibos ?

CAP. XXXIX.

1 NVmquid noſti tempus partus
A ibicum in petris, vel partu-
rientes ceruas obſeruaſti ?
2 * Dinumeraſti menſes concep-
tus earum, & ſciſti tempus partus
earum ?
3 * Incuruantur ad fœtum, & pa-
riunt, & rugitus emittunt.
4 * Separantur filij earum, & per-
gunt ad paſtum : egrediuntur, &
non reuertuntur ad eas.
5 * Quis dimiſit onagrum libe-
rum, & vincula eius quis ſoluit ?
6 * Cui dedi in ſolitudine do-
mum, & tabernacula eius in terra
ſalſuginis.
7 * Contemnit multitudinem
B ciuitatis, clamorem exactoris non
audit.
8 * Circumſpicit montes paſcuæ

ſuæ, & virentia quæque perquirit.
* Numquid volet rhinoceros 9
ſeruire tibi, aut morabitur ad præ-
ſepe tuum?
* Numquid alligabis rhinoce- 10
rota ad arandum loro tuo? aut
confringet glebas vallium poſt
te?
* Numquid fiduciam habebis 11
in magna fortitudine eius, & de-
relinques ei labores tuos?
* Numquid credes illi quòd ſe- 12
mentem reddat tibi, & aream tuã
congreget?
* Penna ſtruthionis ſimilis eſt 13
pennis herodij, & accipitris.
* Quando derelinquit oua ſua 14
in terra, tu forſitan in puluere ca-
lefacies ea?
* Obliuiſcitur quòd pes concul- 15
cet ea, aut beſtia agri conterat.
* Duratur ad filios ſuos quaſi 16
non ſint ſui, fruſtra laborauit nul- C
lo timore cogente.
* Priuauit enim eam Deus ſa- 17
pientia, nec dedit illi intelligen-
tiam.
* Cum tempus fuerit, in altum 18
alas erigit: deridet equum & a-
ſcenſorem eius.
* Numquid præbebis equo for- 19
titudinem, aut circumdabis collo
eius hinnitum?
* Numquid ſuſcitabis eum qua- 20
ſi locuſtas? gloria narium eius
terror.
* Terram vngula fodit, exultat 21
audacter: in occurſum pergit ar-
matis.
* Contemnit pauorem, nec ce- 22
dit gladio.
* Super ipſum ſonabit pharetra, 23
vibrabit haſta & clypeus.
* Feruens & fremens ſorbet ter- 24
ram, nec reputat tubæ ſonare
clangorem.
* Vbi audierit buccinam, dicit: 25
Vah, procul odoratur bellum,
exhortationem ducum, & vlulatũ
exercitus.
* Numquid per ſapientiam tuã 26
plumeſcit accipiter, expandens a- D
las ſuas ad Auſtrum?
* Numquid ad præceptum tuũ 27
eleuabitur aquila, & in arduis po-
net nidum ſuum?
* In petris manet, & in prærup- 28
tis ſilicibus commoratur, atque
inacceſſis rupibus.
* Inde contemplatur eſcam, 29
& de longe oculi eius proſpi-
ciunt.
30 * Pulli eius lambent ſanguinẽ:
& vbicumque cadauer fuerit, ſta-
tim adeſt.
31 * Et adiecit Dominus, & locu-
tus eſt ad Iob:
32 * Numquid qui contendit cum
Deo, tam facile conquieſcit? vti-
que qui arguit Deum, debet re-
ſpondere ei.
33 * Reſpondens autem Iob Do-
mino, dixit:
34 * Qui leuiter locutus ſum, re-
ſpondere quid poſſum? manum
meam ponam ſuper os meum.
35 * Vnum locutus ſum, quod vti-
nam non dixiſſem: & alterum,
quibus vltra non addam.

CAP. XL.

1 Reſpondens autem Dominus
A Iob de turbine, dixit:
2 * Accinge ſicut vir lumbos
tuos: interrogabo te: & indica
mihi.
3 * Numquid irritum facies iu-
dicium meum: & condemnabis
me, vt tu iuſtificeris?
4 * Et ſi habes brachium ſicut
Deus, & ſi voce ſimili tonas?
5 * Circumda tibi decorem, & in
ſublime erigere, & eſto glorioſus,
& ſpecioſis induere veſtibus.
6 * Diſperge ſuperbos in furore
tuo, & reſpiciens omnem arrogan-
tem humilia.
7 * Reſpice cunctos ſuperbos, &
B confunde eos, & contere impios
in loco ſuo.
8 * Abſconde eos in puluere ſi-
mul, & facies eorum demerge in
foueam:
9 * Et ego confitebor quòd ſalua-
re te poſſit dextera tua.
10 * Ecce, Behemoth, quem fe-
ci tecum, fœnum quaſi bos co-
medet:
11 * Fortitudo eius in lumbis eius,
& virtus illius in vmbilico ventris
eius.
12 * Stringit caudam ſuam quaſi
cedrum, nerui teſticulorum eius
perplexi ſunt.
13 * Oſſa eius velut fiſtulæ æris,
cartilago illius quaſi laminæ fer-
rea.
14 * Ipſe eſt principium viarum
C Dei, qui fecit eum, applicabit
gla-

gladium eius.
* Huic montes herbas ferunt: 15
omnes beſtiæ agri ludent ibi.
* Sub vmbra dormit in ſecreto 16
calami, & in locis humentibus.
* Protegunt vmbræ vmbram 17
eius, circumdabunt eum ſalices
torrentis.
* Ecce, abſorbebit fluuium, 18
& non mirabitur: & habet fiduciam
quod influat Iordanis in os
eius.
* In oculis eius quaſi hamo capiet 19
eum, & in ſudibus perforabit
nares eius.
* An extrahere poteris leuiathan 20
hamo, & fune ligabis linguam
eius?
* Numquid pones circulum in 21
naribus eius, aut armilla perforabis D
maxillam eius?
* Numquid multiplicabit ad 22
te preces, aut loquetur tibi mollia?
* Numquid feriet tecũ pactum, 23
& accipies eum ſeruum ſempiternum?
* Numquid illudes ei quaſi aui, 24
aut ligabis eum ancillis tuis?
* Concident eum amici, diuident 25
illum negotiatores?
* Numquid implebis ſagenas 26
pelle eius, & gurguſtium piſcium
capite illius?
* Pone ſuper eum manum tuã: 27
memento belli, nec vltra addas
loqui.
* Ecce, ſpes eius fruſtrabitur 28
eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

CAP. XLI.

NOn quaſi crudelis ſuſcitabo 1
eum: quis enim reſiſtere poteſt A
vultui meo?
* Quis ante dedit mihi, vt reddam 2
ei? omnia quæ ſub cælo ſunt,
mea ſunt.
* Non parcam ei, & verbis potentibus, 3
& ad deprecãdum compoſitis.
* Quis reuelabit faciem indumenti 4
eius? & in medium oris eius
quis intrabit?
* Portas vultus eius quis aperiet? 5
per gyrum dentium eius formido.
* Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, 6
compactum ſquamis ſe preſ-
mentibus.
7 * Vna vni coniungitur, & ne
B ſpiraculum quidem incedit per
eas:
8 * Vna alteri adhærebit, & tenentes
ſe nequaquam ſeparabuntur.
9 * Sternutatio eius ſplendor
ignis, & oculi eius, vt palpebræ
diluculi.
10 * De ore eius lampades procedunt,
ſicut tedæ ignis accenſæ.
11 * De naribus eius procedit fumus,
ſicut ollæ ſuccenſæ atque
feruentis.
12 * Halitus eius prunas ardere
facit, & flamma de ore eius egreditur.
13 * In collo eius morabitur fortitudo,
& faciem eius præcedit egeſtas.
14 * Membra carnium eius cohæ-
C rentia ſibi: mittet contra eum
fulmina, & ad locum alium non
ferentur.
15 * Cor eius indurabitur tamquã
lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris
incus.
16 * Cum ſublatus fuerit, timebunt
angeli, & territi purgabuntur.
17 * Cũ apprehenderit eũ gladius,
ſubſiſtere non poterit neque haſta,
neque thorax:
18 * Reputabit enim quaſi paleas
ferrum, & quaſi lignum putridum,
ze.
19 * Non fugabit eum vir ſagittarius;
in ſtipulam verſi ſunt ei lapides
fundæ.
20 * Quaſi ſtipulam æſtimabit
D malleum, & deridebit vibrantem
haſtam.
21 * Sub ipſo erunt radij ſolis, &
ſternet ſibi aurum quaſi lutum.
22 * Feruéſcere faciet quaſi ollam
profundum mare, & ponet quaſi
cum vnguenta bulliunt.
23 * Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit
abyſſum quaſi ſeneſcentẽ.
24 * Non eſt ſuper terram poteſtas,
quæ comparetur ei, qui factus
eſt vt nullum timeret.
25 * Omne ſublime videt, ipſe
eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ.

CAP. XLII.

1 REſpondens autem Iob Domi-
A no, dixit:

* Scio quia omnia potes, & nul- 2
la te latet cogitatio.
* Quis eſt iſte, qui celat conſiliũ 3
abſque ſcientia? ideo inſipienter
locutus ſum, & quæ vltra modum
excederent ſcientiam meam.
* Audi, & ego loquar: interro- 4
gabo te, & reſponde mihi.
* Auditu auris audiui te, nunc 5
autem oculus meus videt te.
* Idcirco ipſe me reprehendo, 6
& ago pœnitentiam in fauilla &
cinere.
* Poſtquam autem locutus eſt 7
Dominus verba hæc ad Iob, dixit B
ad Eliphaz Themanitem: Iratus
eſt furor meus in te, & in duos
amicos tuos, quoniam non eſtis
locuti coram me rectum, ſicut ſer-
uus meus Iob.
* Sumite ergo vobis ſeptem tau- 8
ros, & ſeptem arietes, & ite ad
ſeruum meum Iob, & offerte
holocauſtum pro vobis: Iob autẽ
ſeruus meus orabit pro vobis: fa-
ciem eius ſuſcipiam vt non vobis
imputetur ſtultitia: neque enim
locuti eſtis ad me recta, ſicut ſer-
uus meus Iob.
* Abierunt ergo Eliphaz The- 9
manites, & Baldad Suhites, & So-
phar Naamathites, & fecerunt ſi-
cut locutus fuerat Dominus ad
eos, & ſuſcepit Dominus faciem
Iob.
* Dominus quoque conuerſus 10
C eſt ad pœnitentiam Iob, cum ora-
ret ille pro amicis ſuis. Et addidit
Dominus omnia quæcumque fue-
rant Iob, duplicia.
11 * Venerunt autem ad eum om-
nes fratres ſui, & vniuerſæ ſorores
ſuæ, & cuncti qui nouerant eum
prius, & comederunt cum eo pa-
nem in domo eius: & mouerunt
ſuper eum caput, & conſolati ſunt
eum ſuper omni malo quod intu-
lerat Dominus ſuper eum: Et de-
derunt ei vnuſquiſque ouem
vnam, & inaurem auream vnam.
12 * Dominus autem benedixit no-
D uiſſimis Iob magis quàm princi-
pio eius. Et facta ſunt ei quat-
tuordecim millia ouium, & ſex
millia camelorum, & mille iuga
boum, & mille aſinæ.
13 * Et fuerunt ei ſeptem filij, &
tres filiæ.
14 * Et vocauit nomen vnius Diẽ,
& nomen ſecundæ Caſſiam, & no-
men tertiæ Cornuſtibij.
15 * Non ſunt autem inuentæ mu-
lieres ſpecioſæ ſicut filiæ Iob in
vniuerſa terra: deditq. eis pa-
ter ſuus hereditatem inter fratres
earum.
16 * Vixit autem Iob poſt hæc, cen-
tum quadraginta annis, & vidit
filios ſuos, & filios filiorum ſuo-
rum vſque ad quartam generatio-
nem, & mortuus eſt ſenex, & ple-
nus dierum.

LIBER PSALMORVM.

Pſal. I.

BEATVS vir, 1
qui non abijt A
in cõſilio im-
piorum, & in
via peccato-
rum non ſte-
tit, & in ca-
thedra peſti-
lentiæ non ſedit:
‖ Ioſ. 1.b.8 * ‖ Sed in lege Domini voluntas 2
eius, & in lege eius meditabitur
die ac nocte.
3 * ‖ Et erit tamquam lignum, ‖ Ier. 17.b.8
quod plantatum eſt ſecus decurſus
aquarum, quod fructum ſuum
dabit in tempore ſuo:
Et folium eius non defluet: &
omnia quæcumque faciet, proſpe-
rabuntur.
4 * Non ſic impij, non ſic: ſed
tamquam puluis, quem proijcit
ventus a facie terræ.
5 * Ideo non reſurgent impij in
iudicio: neque peccatores in con-
cilio iuſtorum.
6 * Quoniam nouit Dominus
viam

viam iuſtorum : & iter impiorum
peribit.

Pſal. II.

Act.4.e.25 1 QVare fremuerunt Gentes, &
A populi meditati ſunt ina-
nia ?
2 * Aſtiterunt reges terræ, & prin
cipes conuenerunt in vnum ad-
uerſus Dominum, & aduerſus
Chriſtum eius.
3 * Dirumpamus vincula eorum:
& proijciamus a nobis iugum ip-
ſorum.
4 * Qui habitat in cælis irride-
B bit eos : & Dominus ſubſanna-
bit eos.
5 * Tunc loquetur ad eos in ira
ſua, & in furore ſuo conturba-
bit eos.
6 * Ego autem conſtitutus ſum
rex ab eo ſuper Sion montem
ſanctum eius, prædicans præcep-
tum eius.
|| Act.13.e 33 7 * || Dominus dixit ad me : Fi-
lius meus es tu, ego hodie ge-
Heb.1.b.5. & 5.b.5 nui te.
8 * Poſtula a me, & dabo tibi Gē-
tes hereditatem tuam, & poſſeſſio-
nem tuam terminos terræ.
9 * Reges eos in virga ferrea,
& tamquam vas figuli confrin-
ges eos.
|| Apo.2.g. 27. & 19.c. 15 10 * || Et nunc reges intelligite : e-
rudimini qui iudicatis terram.
11 * Seruite Domino in timore : &
exultate ei cum tremore.
12 * Apprehendite diſciplinam ne-
quando iraſcatur Dominus, & pe-
reatis de via iuſta.
13 * Cum exarſerit in breui ira
C eius, beati omnes, qui confi-
dunt in eo.

Pſalmus Dauid, Cum fugeret a
facie Abſalom filij ſui.
1 2. Reg.15. 14. III.

2 DOmine quid multiplicati ſunt
A qui tribulant me ? multi in-
ſurgunt aduerſum me.
3 * Multi dicunt animæ meæ : Nō
eſt ſalus ipſi in Deo eius.
4 * Tu autem Domine ſuſceptor
meus es, gloria mea, & exaltans
caput meum.
5 * Voce mea ad Dominum cla-
maui : & exaudiuit me de monte
ſancto ſuo.

6 * Ego dormiui, & ſoporatus
ſum : & exurrexi, quia Dominus
ſuſcepit me.
7 * Non timebo millia populi cir-
cumdantis me : exurge Domine,
ſaluum me fac Deus meus.
8 * Quoniam tu percuſſiſti omnes
aduerſantes mihi ſine cauſa : den-
tes peccatorum contriuiſti.
9 * Domini eſt ſalus : & ſuper po-
pulum tuum benedictio tua.

1 In finem in carminibus, Pſalmus
Dauid. IIII.

2 CVm inuocarem exaudiuit me
A Deus iuſtitiæ meæ : in tribu-
latione dilataſti mihi.
* Miſerere mei, & exaudi ora-
tionem meam.
3 * Filij hominum vſquequo gra-
ui corde ? vt quid diligitis vanita-
tem, & quæritis mendacium ?
4 * Et ſcitote quoniam mirifica-
uit Dominus ſanctum ſuum : Do-
minus exaudiet me cum clama-
uero ad eum.
5 * || Iraſcimini, & nolite peccare : || Ephe.4.f. 26
quæ dicitis in cordibus veſtris, in
cubilibus veſtris compungimini.
6 * Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ,
& ſperate in Domino. multi di-
cunt : Quis oſtendit nobis bona ?
7 * Signatum eſt ſuper nos lumen
B vultus tui Domine : dediſti lætitiā
in corde meo.
8 * A fructu frumenti, vini, & olei
ſui multiplicati ſunt.
9 * In pace in idipſum dormiam,
& requieſcam ;
10 * Quoniam tu Domine ſingula-
riter in ſpe conſtituiſti me.

1 In finem pro ea, quæ heredi-
tatem conſequitur, Pſal-
mus Dauid. V.

2 VErba mea auribus percipe
A Domine, intellige clamo-
rem meum.
3 * Intende voci orationis meæ,
rex meus & Deus meus.
4 * Quoniam ad te orabo : Domi-
ne mane exaudies vocem meam.
5 * Mane aſtabo tibi & videbo :
quoniam non Deus volens iniqui-
tatem tu es.
6 * Neque habitabis iuxta te ma-
lignus : neque permanebunt iniu-
ſti ante oculos tuos.

* Odiſti

* Odiſti omnes, qui operantur 7
iniquitatem: perdes omnes, qui B
loquuntur mendacium.
Virum ſanguinum & doloſum
abominabitur Dominus: * ego 8
autem in multitudine miſericor-
diæ tuæ.
Introibo in domum tuam: ado-
rabo ad templum ſanctum tuum
in timore tuo.
* Domine deduc me in iuſtitia 9
tua: propter inimicos meos dirige C
in conſpectu tuo viam meam.
* Quoniam non eſt in ore eo- 10
rum veritas: cor eorum va-
num eſt.
|| Pſ. 13. a. 5 Ro. 3. b. 13. * || Sepulchrum patens eſt gut- 11
tur eorum, linguis ſuis doloſe a-
gebant, iudica illos Deus.
Decidant a cogitationibus ſuis,
ſecundum multitudinem impieta-
tum eorum expelle eos, quoniam
irritauerunt te Domine.
* Et lætentur omnes, qui ſpe- 12
rant in te, in æternum exultabunt:
& habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes,
qui diligunt nomen tuum, * quo- 13
niam tu benedices iuſto.
Domine, vt ſcuto bonæ vo-
luntatis tuæ coronaſti nos.

In finem in carminibus, Pſalmus 1
David, pro octaua. VI.

Domine, ne in furore tuo ar- 2
guas me, neque in ira tua A
corripias me.
* Miſerere mei Domine quo- 3
niam infirmus ſum: ſana me Do-
mine quoniam conturbata ſunt
oſſa mea.
* Et anima mea turbata eſt val- 4
de: ſed tu Domine vſquequo?
* Conuertere Domine, & eripe 5
animam meam: ſaluum me fac B
propter miſericordiam tuam.
* Quoniam non eſt in morte 6
qui memor ſit tui: in inferno autẽ
quis confitebitur tibi?
* Laboraui in gemitu meo, la- 7
uabo per ſingulas noctes lectum
meum: lacrymis meis ſtratum
meum rigabo.
* Turbatus eſt a furore oculus 8
meus: inueteraui inter omnes ini-
|| Matt. 7. d. 23. & 25. d. 41. Luc. 13. f. 27 micos meos.
* || Diſcedite a me omnes qui o- 9
peramini iniquitatẽ: quoniã exau-
diuit Dominus vocẽ fletus mei.

10 * Exaudiuit Dominus depreca-
tionem meam, Dominus oratio-
nem meam ſuſcepit.
11 * Erubeſcant, & conturbentur
vehementer omnes inimici mei:
conuertantur & erubeſcant valde
velociter.

1 Pſalmus David, quem cantauit
Domino pro verbis Chuſi filij
Iemini. (2. Reg. 16.) VII.

2 Domine Deus meus in te
A ſperaui: ſaluum me fac ex
omnibus perſequentibus me, & li-
bera me.
3 * Nequando rapiat vt leo ani-
mam meam, dum non eſt qui re-
dimat, neque qui ſaluum faciat.
4 * Domine Deus meus ſi feci
iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus
meis:
5 * Si reddidi retribuentibus mi-
hi mala, decidam merito ab ini-
micis meis inanis.
6 * Perſequatur inimicus animam
meam, & comprehendat, & con-
culcet in terra vitam meam, &
gloriam meam in puluerem de-
ducat.
7 * Exurge Domine in ira tua: &
exaltare in finibus inimicorum
meorum.
8 * Et exurge Domine Deus meus
in præcepto quod mandaſti: * &
ſynagoga populorum circumda-
bit te.
Et propter hanc in altum regre-
9 dere: * Dominus iudicat populos.
B Iudica me Domine ſecundum
iuſtitiam meam, & ſecundum in-
nocentiam meam ſuper me.
10 * Conſumetur nequitia pecca-
torum, & diriges iuſtum, || ſcrutans || 1. Par. 28. b. 9.
corda & renes Deus.
11 Iuſtum * adiutorium meum a Ier. 11. d. 20 & 17. b. 10.
Domino, qui ſaluos facit rectos & 20. c. 12.
corde.
12 * Deus iudex iuſtus, fortis, &
patiens: numquid iraſcitur per
A ſingulos dies?
13 * Niſi conuerſi fueritis, gladiũ
ſuum vibrabit: arcum ſuum teten-
dit, & parauit illum.
14 * Et in eo parauit vaſa mortis,
ſagittas ſuas ardentibus effecit.
15 * || Ecce parturijt iniuſtitiam, || Iſa. 59. a. 4 Iob 15. d. 35
concepit dolorem, & peperit ini-
quitatem.
16 * Lacum aperuit, & effodit
eum:

eum: & incidit in foueam, quam
fecit.
* Conuertetur dolor eius in ca- 17
put eius: & in verticem ipſius ini-
quitas eius deſcendet.
* Confitebor Domino ſecundũ 18
iuſtitiam eius: & pſallam nomi-
ni Domini altiſſimi.

In finem pro torcularibus, Pſal- 1
mus Dauid. VIII.

Domine Dominus noſter, 2
quàm admirabile eſt nomen A
tuum in vniuerſa terra!
Quoniam eleuata eſt magnifi-
centia tua, ſuper cælos.
* Ex ore infantium & lactentiũ 3
perfeciſti laudem propter inimi-
cos tuos, vt deſtruas inimicum &
vltorem.
* Quoniam videbo cælos tuos, 4
opera digitorum tuorum: lunam
& ſtellas, quæ tu fundaſti.
* Quid eſt homo, quòd memor 5
es eius? aut filius hominis, quo-
niam viſitas eum?
‖ Heb. 2. a. 7 * ‖ Minuiſti eum paulominus 6
ab angelis, gloria & honore coro-
naſti eum: * & conſtituiſti eum 7
ſuper opera manuum tuarum. B
‖ Gen. 1. d. 28. * ‖ Omnia ſubiecisti ſub pedi- 8
bus eius, oues & boues vniuerſas:
1. Cor. 15. d. 26. inſuper & pecora campi.
* Volucres cæli, & piſces maris, 9
qui perambulant ſemitas maris.
* Domine Dominus noſter, 10
quàm admirabile eſt nomen tuum
in vniuerſa terra?

In finem pro occultis filij, Pſalmus 1
Dauid. IX.

Confitebortibi Domine in to- 2
to corde meo: narrabo omnis A
mirabilia tua.
* Lætabor & exultabo in tc: 3
pſallam nomini tuo Altiſſime.
* In conuertendo inimicum 4
meum retrorſum: infirmabuntur,
& peribunt a facie tua.
* Quoniam feciſti iudicium 5
meum & cauſam meam: ſediſti
ſuper thronum qui iudicas iuſti-
tiam.
* Increpaſti Gentes, & perijt im- 6
pius: nomen eorum deleſti in æter-
num & in ſæculum ſæculi.
* Inimici defecerũt frameæ in fi- 7
nẽ: & ciuitates eorum deſtruxiſti.

Perijt memoria eorum cum ſo-
8 nitu: * & Dominus in æternum
permanet.
9 Parauit in iudicio thronum
B ſuum: * & ipſe iudicabit orbem
terræ in æquitate, iudicabit popu-
los in iuſtitia.
10 * Et factus eſt Dominus refu-
gium pauperi: adiutor in oppor-
tunitatibus, in tribulatione.
11 * Et ſperent in te qui nouerunt
nomen tuum: quoniam non de-
reliquiſti quærentes te Domine.
12 * Pſallite Domino, qui habitat
in Sion: annunciate inter Gentes
ſtudia eius:
13 * Quoniam requirens ſangui-
C nem eorum recordatus eſt: non
eſt oblitus clamorem pauperum.
14 * Miſerere mei Domine: vide
humilitatem meam de inimicis
meis.
15 * Qui exaltas me de portis mor-
tis, vt annunciem omnes lauda-
tiones tuas in portis filiæ Sion.
16 * Exultabo in ſalutari tuo: infi-
xæ ſunt Gentes in interitu, quem
fecerunt.
In laqueo iſto, quem abſcon-
derunt, comprehenſus eſt pes eo-
rum.
17 * Cognoſcetur Dominus iudi-
cia faciens: in operibus manuum
ſuarum cõprehenſus eſt peccator.
18 * Conuertantur peccatores in
infernum, omnes Gentes quæ ob-
liuiſcuntur Deum.
19 * Quoniam non in finem obli-
uio cit pauperis: patientia pau-
perum non peribit in finem.
20 * Exurge Domine, non confor-
tetur homo: iudicentur Gentes in
conſpectu tuo:
21 * Conſtitue Domine legiſlato-
rem ſuper eos: vt ſciant Gentes
quoniam homines ſunt.
Pſal. X. ſecundum Hebr.
1 * Vt quid Domine receſſiſti lon-
A ge, deſpicis in opportunitatibus,
in tribulatione?
2 * Dum ſuperbit impius, incen-
ditur pauper: comprehenduntur
in conſilijs quibus cogitant.
3 * Quoniam laudatur peccator
in deſiderijs animæ ſuæ: & ini-
quus benedicitur.
4 * Exacerbauit Dominum pecca-
tor, ſecundum multitudinem iræ
ſuæ non quæret.
5 * Non eſt Deus in conſpectu
eius:

* Vſquequo exaltabitur inimi- 3
cus meus ſuper me? * reſpice, 4
& exaudi me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos ne vn-
quam obdormiam in morte: * ne 5
quando dicat inimicus meus: Præ-
ualui aduerſus eum.
Qui tribulant me, exultabunt ſi
motus fuero: * ego autem in mi- 6
ſericordia tua ſperaui.
Exultabit cor meum in ſalutari
tuo: cantabo Domino qui bona
tribuit mihi: & pſallam nomini
Domini altiſſimi.

In finem, Pſalmus Dauid XIII. 1

Dixit inſipiens in corde ſuo: A
Non eſt Deus.
Corrupti ſunt, & abominabi-
les facti ſunt in ſtudijs ſuis: non
eſt qui faciat bonum, non eſt vſ-
que ad vnum.
* Dominus de cælo proſpexit ſu- 2
per filios hominum, vt videat ſi
eſt intelligens, aut requirens Deũ.
* Omnes declinauerunt, ſimul 3
inutiles facti ſunt: non eſt qui fa-
ciat bonum, non eſt vſque ad
vnum.
Sepulchrum patens eſt guttur
eorum: linguis ſuis doloſe age-
bant, venenum aſpidum ſub la-
bijs eorum.
Quorum os maledictione &
amaritudine plenum eſt: veloces
pedes eorum ad effundendum ſan-
guinem.
Contritio & infelicitas in vijs
eorum, & viam pacis non cogno-
uerunt: non eſt timor Dei ante
oculos eorum.
* Nonne cognoſcent omnes qui 4
operantur iniquitatem, qui deuo-
rant plebem meam ſicut eſcam
panis?
* Dominum non inuocauerunt, 5
illic trepidauerunt timore, vbi nõ
erat timor.
* Quoniam Dominus in gene- 6
ratione iuſta eſt, conſilium inopis
confudiſtis: quoniam Dominus
ſpes eius eſt.
* Quis dabit ex Sion ſaluta- 7
re Iſrael? cum auerterit Domi-
nus captiuitatem plebis ſuæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Iſ-
rael.

1 Pſalmus Dauid. XIIII.

A Domine quis habitabit in ta-
bernaculo tuo? aut quis re-
quieſcet in monte ſancto tuo?
2 * Qui ingreditur ſine macula, &
operatur iuſtitiam?
3 * Qui loquitur veritatem in cor-
de ſuo, qui non egit dolum in
lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malum,
& opprobrium non accepit aduer-
ſus proximos ſuos.
4 * Ad nihilum deductus eſt in
B conſpectu eius malignus: timen-
tes autem Dominum glorificat:
Qui iurat proximo ſuo, & non
5 decipit, * qui pecuniam ſuam
non dedit ad vſuram, & munera
ſuper innocentem non accepit:
Qui facit hæc, non mouebitur
in æternum.

1 Tituli inſcriptio ipſi Dauid,
XV.

A Conſerua me Domine, quo-
2 niam ſperaui in te. * Dixi
Domino: Deus meus es tu, quo-
niam bonorum meorum non e-
ges.
3 * Sanctis, qui ſunt in terra eius,
mirificauit omnes voluntates
meas in eis.
4 * Multiplicatæ ſunt infirmita-
tes eorum: poſtea accelerauerũt.
Non congregabo conuenticula
eorum de ſanguinibus: nec me-
mor ero nominum eorum per la-
bia mea.
5 * Dominus pars hereditatis
meæ, & calicis mei: tu es, qui
reſtitues hereditatem meã mihi.
6 * Funes ceciderunt mihi in præ-
claris: etenim hereditas mea præ-
clara eſt mihi.
7 * Benedicam Dominum, qui
B tribuit mihi intellectum: inſuper
& vſque ad noctem increpuerunt
me renes mei.
8 * ‖ Prouidebam Dominum in ‖ Act. 2. d.
conſpectu meo ſemper: quoniam 25
a dextris eſt mihi, ne commo-
uear.
9 * Propter hoc lætatum eſt cor
meum, & exultauit lingua mea:
inſuper & caro mea requieſcet in
ſpe.
10 * ‖ Quoniam non derelinques ‖ Act. 2. d.
animam meam in inferno: nec 31 & 13. e.
dabis 35

dabis ſanctum tuum videre cor-
ruptionem.
Notas mihi feciſti vias vitæ, ad-
implebis me lætitia cum vultu
tuo: delectationes in dextera tua
vſque in finem.

Oratio Dauid. XVI. 1

Exaudi Domine iuſtitiam A
meam: intende deprecatio-
nem meam.
Auribus percipe orationem
meam, non in labijs doloſis.
* De vultu tuo iudicium meum 2
prodeat: oculi tui videant æqui-
tates.
*Probaſti cor meum, & viſitaſti 3
nocte: igne me examinaſti, & non
eſt inuenta in me iniquitas.
* Vt non loquatur os meum 4
opera hominum: propter verba
labiorum tuorum ego cuſtodiui
vias duras.
* Perfice greſſus meos in ſemi- 5
tis tuis: vt non moueantur veſti- B
gia mea.
* Ego clamaui, quoniam exau- 6
diſti me Deus: inclina aurem tuã
mihi, & exaudi verba mea.
* Mirifica miſericordias tuas, 7
qui ſaluos facis ſperantes in te.
* A reſiſtentibus dexteræ tuæ 8
cuſtodi me, vt pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum pro-
tege me: * a facie impiorum qui 9
me afflixerunt.
Inimici mei animam meam C
circumdederunt, * adipem ſuum 10
concluſerunt: os eorum locutum
eſt ſuperbiam.
* Proijcientes me nunc circum- 11
dederunt me: oculos ſuos ſtatue-
runt declinare in terram.
* Suſceperunt me ſicut leo pa- 12
ratus ad prædam: & ſicut catulus
leonis habitans in abditis.
* Exurge Domine, præueni eũ, 13
& ſupplanta eum: eripe animam
meam ab impio, frameam tuam
* ab inimicis manus tuæ. 14
Domine a paucis de terra diui-
de eos in vita eorum: de abſcondi-
tis tuis adimpletus eſt venter eorũ.
Saturati ſunt filijs: & dimiſerũt
reliquias ſuas paruulis ſuis.
* Ego autem in iuſtitia appare- 15
bo conſpectui tuo: ſatiabor cum
apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini Dauid, qui lo-
cutus eſt Domino verba cantici hu-
ius, in die, qua eripuit eum Domi-
nus de manu omnium inimicorum
eius, & de manu Saul, & dixit:
(2. Reg. 22. 2.)* XVII.

2 Diligam te Domine fortitudo
mea.
3 *Dominus firmamentum meũ,
A & refugium meum, & liberator
meus.
‖ Deus meus adiutor meus, & ‖ Heb. 2. c.
ſperabo in eum. 13
Protector meus, & cornu ſalutis
meæ, & ſuſceptor meus.
4 * Laudans inuocabo Dominũ:
& ab inimicis meis ſaluus ero.
5 * Circumdederunt me dolores
mortis: & torrentes iniquitatis
conturbauerunt me.
6 * Dolores inferni circumdede-
runt me: præoccupauerunt me
laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocaui
Dominum, & ad Deum meum
clamaui:
Et exaudiuit de templo ſancto
ſuo vocem meam: & clamor meus
in conſpectu eius, introiuit in
aures eius.
8 * Commota eſt, & contremuit
terra: fundamenta montium con-
turbata ſunt, & commota ſunt,
quoniam iratus eſt eis.
9 * Aſcendit fumus in ira eius: &
ignis a facie eius exarſit: carbones
ſuccenſi ſunt ab eo.
10 * Inclinauit cælos, & deſcendit:
& caligo ſub pedibus eius.
11 * Et aſcendit ſuper cherubim,
& volauit: volauit ſuper pennas
ventorum.
12 * Et poſuit tenebras latibulum
B ſuum, in circuitu eius tabernacu-
lum eius: tenebroſa aqua in nubi-
bus aëris.
13 * Præ fulgore in conſpectu eius
nubes tranſierunt, grando & car-
bones ignis.
14 * Et intonuit de cælo Dominus,
& Altiſſimus dedit vocem ſuam:
grando & carbones ignis.
15 * Et miſit ſagittas ſuas, & diſſi-
pauit eos: fulgura multiplicauit,
& conturbauit eos.
16 * Et apparuerunt fontes aqua-
rum, & reuelata ſunt fundamenta
orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine,
ab in-

ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ.
* Miſit de ſummo, & accepit 17
me: & aſſumpſit me de aquis
multis.
* Eripuit me de inimicis meis 18
fortiſſimis, & ab his qui oderunt
me: quoniam confortati ſunt ſu-
per me.
* Præuenerunt me in die affli- 19
ctionis meæ: & factus eſt Domi-
nus protector meus.
* Et eduxit me in latitudinē: ſal- 20
uum me fecit, quoniā voluit me.
* Et retribuet mihi Dominus 21
ſecundum iuſtitiam meam, & ſe-
cundum puritatem manuū mea-
rum retribuet mihi:
* Quia cuſtodiui vias Domini, 22
nec impie geſſi a Deo meo.
* Quoniam omnia iudicia eius 23
in conſpectu meo: & iuſtitias eius
non repuli a me.
* Et ero immaculatus cū eo: & 24
obſeruabo me ab iniquitate mea. C
* Et retribuet mihi Dominus ſe- 25
cundum iuſtitiam meam: & ſecun
dum puritatem manuum mearum
in conſpectu oculorum eius.
* Cum ſancto ſanctus eris, & cū 26
viro innocente innocens eris:
* Et cum electo electus eris: & 27
cum peruerſo peruerteris.
* Quoniam tu populum humi- 28
lem ſaluum facies: & oculos ſu-
perborum humiliabis.
* Quoniam tu illuminas lucer- 29
nam meam Domine: Deus meus
illumina tenebras meas.
* Quoniam in te eripiar a ten- 30
tatione, & in Deo meo tranſgre-
diar murum.
* Deus meus impolluta via 31
eius: eloquia Domini igne exa-
minata: protector eſt omnium
ſperantium in ſe.
* Quoniam quis Deus præter 32
Dominum? aut quis Deus præter
Deum noſtrum?
* Deus qui præcinxit me vir- 33
tute: & poſuit immaculatam
viam meam.
‖ 2. Reg. 22. c. 34. 35 * ‖ Qui perfecit pedes meos 34
tamquam ceruorum, & ſuperex-
celſa ſtatuens me.
* Qui docet manus meas ad 35
prælium: & poſuiſti, vt arcum
æreum, brachia mea.
* Et dediſti mihi protectionem 36
ſalutis tuæ: & dextera tua ſuſce-
pit me:
Et diſciplina tua correxit me
in finem: & diſciplina tua ipſa
me docebit.
37 * Dilataſti greſſus meos ſubtus
D me: & non ſunt infirmata veſti-
gia mea:
38 * Perſequar inimicos meos, &
comprehendam illos: & non con-
uertar donec deficiant.
39 * Confringam illos, nec poterūt
ſtare: cadent ſubtus pedes meos.
40 * Et præcinxiſti me virtute ad
bellum: & ſupplantaſti inſurgen-
tes in me ſubtus me.
41 * Et inimicos meos dediſti mihi
dorſū, & odientes me diſperdidiſti.
42 * Clamauerunt, nec erat qui
ſaluos faceret, ad Dominum: nec
exaudiuit eos.
43 * Et comminuam eos, vt pulue-
rem ante faciem venti: vt lutum
platearum delebo eos.
44 * Eripies me de contradictioni-
bus populi: conſtitues me in ca-
put Gentium.
45 * Populus, quem non cognoui,
ſeruiuit mihi: in auditu auris obe-
diuit mihi.
46 * Filij alieni mentiti ſunt mihi,
filij alieni inueterati ſunt, & clau-
dicauerunt a ſemitis ſuis.
47 * Viuit Dominus, & benedi-
ctus Deus meus, & exaltetur Deus
ſalutis meæ.
48 * Deus qui das vindictas mihi,
& ſubdis populos ſub me, libe-
rator meus de inimicis meis ira-
cundis.
49 * Et ab inſurgētibus in me exal
tabis me: a viro iniquo eripies me.
50 * ‖ Propterea confitebor tibi in ‖ 2. Reg. 22. d. 50
nationibus Domine: & nomini
tuo pſalmum dicam, Ro. 15. b. 9
51 * Magnificans ſalutes regis eius,
& faciens miſericordiam chriſto
ſuo Dauid, & ſemini eius vſque
in ſæculum.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
XVIII.

2 CÆli enarrant gloriam Dei, &
A opera manuum eius annun-
ciat firmamentum.
3 * Dies diei eructat verbum, &
nox nocti indicat ſcientiam.
4 * Non ſunt loquelæ, neque ſer-
mones, quorum non audiantur
voces eorum.
5 * ‖ In omnem terram exiuit ſo- ‖ Ro. 10. d. 18

nus eorum: & in fines orbis terræ
verba eorum.
* In ſole poſuit tabernaculum 6
§Luc.14.8. ſuum: § & ipſe tamquam ſponſus
46. procedens de thalamo ſuo:
Exultauit vt gigas ad curren- B
dam viam, * a ſummo cælo egreſ- 7
ſio eius:
Et occurſus eius vſque ad ſum-
mum eius: nec eſt qui ſe abſcon-
dat a calore eius.
* Lex Domini immaculata con- 8
uertens animas: teſtimonium Do-
mini fidele, ſapientiam præſtans
paruulis.
* Iuſtitiæ Domini rectæ, lætifi- 9
cantes corda: præceptum Domini
lucidum; illuminans oculos.
* Timor Domini ſanctus, per- 10
manens in ſæculum ſæculi: iudi-
cia Domini vera, iuſtificata in ſe-
metipſa.
* Deſiderabilia ſuper aurum & 11
lapidem pretioſum multum: &
dulciora ſuper mel & fauum.
* Etenim ſeruus tuus cuſtodit 12
ea, in cuſtodiendis illis retributio C
multa.
* Delicta quis intelligit? ab oc- 13
cultis meis munda me: * & ab a- 14
lienis parce ſeruo tuo.
Si mei non fuerint dominati,
tunc immaculatus ero: & emun-
dabor a delicto maximo.
* Et erunt vt complaceant elo- 15
quia oris mei: & meditatio cordis
mei in conſpectu tuo ſemper:
Domine adiutor meus, & re-
demptor meus.

In finem, Pſalmus Dauid. XIX. 1

Exaudiat te Dominus in die 2
tribulationis: protegat te no- A
men Dei Iacob.
* Mittat tibi auxilium de ſan- 3
cto: & de Sion tueatur te.
* Memor ſit omnis ſacrificij tui: 4
& holocauſtum tuum pingue fiat.
* Tribuat tibi ſecundum cor tu- 5
um: & omne conſilium tuum
confirmet.
* Lætabimur in ſalutari tuo: & 6
in nomine Dei noſtri magnifica- B
bimur.
* Impleat Dominus omnes pe- 7
titiones tuas: nunc cognoui quo-
niam ſaluum fecit Dominus
CHRISTVM ſuum.
Exaudiet illum de cælo ſancto
ſuo: in potentatibus ſalus dexte-
ræ eius.
8 * Hi in curribus, & hi in equis:
nos autem in nomine Domini Dei
noſtri inuocabimus.
9 * Ipſi obligati ſunt, & cecide-
runt: nos autem ſurreximus & e-
recti ſumus.
10 * Domine ſaluum fac regem:
& exaudi nos in die, qua inuoca-
uerimus te.

1 In finem, Pſalmus Dauid. XX.

2 Domine in virtute tua lætabi-
A tur rex: & ſuper ſalutare
tuum exultabit vehementer.
3 * Deſiderium cordis eius tribui-
ſti ei: & voluntate labiorum eius
non fraudaſti eum.
4 * Quoniam præueniſti eum in
benedictionibus dulcedinis: po-
ſuiſti in capite eius coronam de
lapide pretioſo.
5 * Vitam petijt a te: & tribuiſti
ei longitudinem dierum in ſæcu-
lum, & in ſæculum ſæculi.
6 * Magna eſt gloria eius in ſalu-
B tari tuo: gloriam & magnum de-
corem impones ſuper eum.
7 * Quoniam dabis eum in bene-
dictionem in ſæculum ſæculi: læ-
tificabis eum in gaudio cum vul-
tu tuo.
8 * Quoniam rex ſperat in Domi-
no: & in miſericordia Altiſſimi
non commouebitur.
9 * Inueniatur manus tua omni-
bus inimicis tuis: dextera tua in-
ueniat omnes, qui te oderunt.
10 * Pones eos vt clibanum ignis
C in tempore vultus tui: Dominus
in ira ſua conturbabit eos, & de-
uorabit eos ignis.
11 * Fructum eorum de terra per-
des: & ſemen eorum a filijs ho-
minum.
12 * Quoniam declinauerunt in te
mala; cogitauerunt conſilia, quæ
non potuerunt ſtabilire.
13 * Quoniam pones eos dorſum:
in reliquijs tuis præparabis vul-
tum eorum.
14 * Exaltare Domine in virtute
tua: cantabimus & pſallemus vir-
tutes tuas.

1 In finem pro ſuſceptione matuti-
na, Pſalmus Dauid. XXI.

2 Deus Deus meus reſpice in Matt. 27. c
A me: quare me dereliquiſti? 46.
longe

Mat. 15. d. longe a ſalute mea ⌒verba deli-
34 ctorum meorum.
* Deus meus clamabo per diē, 3
& non exaudies: & nocte, & non
ad inſipientiam mihi.
* Tu autem in ſancto habitas, 4
Laus Iſrael.
* In te ſperauerūt patres noſtri: 5
ſperauerunt, & liberaſti eos.
* Ad te clamauerunt, & ſalui 6
facti ſunt: in te ſperauerunt, & nō
ſunt confuſi.
* Ego autem ſum vermis, & nō 7
homo: opprobrium hominum, &
abiectio plebis.
‖ Mat. 27. d. * ‖ Omnes videntes me, deriſe- 8
39 runt me: locuti ſunt labijs, & mo-
Mar. 15. c. uerunt caput.
29 * ‖ Sperauit in Domino, eripiat 9
‖ Mat. 27. c. eum: ſaluum faciat eum, quo-
43 niam vult eum.
* Quoniam tu es, qui extraxiſti 10
me de ventre: ſpes mea ab vberi- B
bus matris meæ.
* In te proiectus ſum ex vtero: 11
de ventre matris meæ Deus meus
es tu, * ne diſceſſeris a me: 12
Quoniam tribulatio proxima
eſt: quoniam non eſt qui adiuuet.
* Circūdederunt me vituli mul- 13
ti: tauri pingues obſederunt me.
* Aperuerunt ſuper me os ſuū, 14
ſicut leo rapiens & rugiens.
* Sicut aqua effuſus ſum: & di- 15
ſperſa ſunt omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tam-
quam cera liqueſcens in medio
ventris mei.
* Aruit tamquam teſta ⌒virtus 16
mea, & lingua mea adhæſit fauci-
bus meis: & in puluerem mortis
deduxiſti me.
* Quoniam circumdederunt me 17
canes multi: concilium malignan- C
tium obſedit me.
‖ Mat. 27. d. ‖ Foderunt manus meas & pe-
35 des meos: * dinumerauerunt om 18
nia oſſa mea.
Ipſi vero conſiderauerunt & in-
‖ Ioa. 19. d. ſpexerunt me: * ‖ diuiſerunt ſibi 19
23 veſtimenta mea, & ſuper veſtem
meam miſerunt ſortem.
* Tu autem Domine ne elonga- 20
ueris auxilium tuum a me: ad de-
fenſionem meam conſpice.
* Erue a framea Deus animam 21
meam: & de manu canis vnicam
meam:
* Salua me ex ore leonis: & 22
a cornibus ⌒vnicornium humili-
tatem meam.
23 * ‖ Narrabo nomen tuum fra- ‖ Heb. 2. c.
tribus meis: in medio eccleſiæ 12
laudabo te.
24 * Qui timetis Dominum lauda-
te eum: vniuerſum ſemen Iacob
glorificate eum:
25 * Timeat eum omne ſemen Iſ-
rael: quoniam non ſpreuit, neque
deſpexit deprecationem pauperis:
Nec auertit faciem ſuam a
me: & cum clamarem ad eum
exaudiuit me.
26 * Apud te laus mea in eccleſia
D magna: vota mea reddam in con-
ſpectu timentium eum.
27 * Edent pauperes, & ſatura-
buntur: & laudabunt Dominum
qui requirunt eum: viuent corda
eorum in ſæculum ſæculi.
28 * Reminiſcētur & cōuertentur
ad Dominum vniuerſi fines terræ:
Et adorabunt in conſpectu eius
vniuerſæ familiæ Gentium.
29 * Quoniam Domini eſt regnū:
& ipſe dominabitur Gentium.
30 * Manducauerunt & adoraue-
runt omnes pingues terræ: in cō-
ſpectu eius cadent omnes qui de-
ſcendunt in terram.
31 * Et anima mea illi viuet: & ſe-
men meum ſeruiet ipſi.
32 * Annunciabitur Domino gene
ratio ventura: & annunciabunt
cæli iuſtitiam eius populo qui na-
ſcetur, quem fecit Dominus.

1 Pſalmus Dauid. XXII.

A DOminus regit me, & nihil mi- Iſa. 40. b. 11
2 hi deerit: * in loco paſcuæ Ier. 23. a. 5
ibi me collocauit. Ezec. 34. c.
Super aquam refectionis educa 11. & 23
3 uit me: * animam meā conuertit. 1. Pet. 2. d.
Deduxit me ſuper ſemitas iuſti- 25. & 5. a. 5
tiæ, propter nomen ſuum.
4 * Nam, & ſi ambulauero in me-
B dio ⌒vmbræ mortis, non timebo
mala: quoniam tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus: ipſa
me conſolata ſunt.
5 * Paraſti in conſpectu meo mē-
ſam, aduerſus eos, qui tribulant
me.
Impinguaſti in oleo caput meū:
& calix meus inebrians quam
præclarus eſt!
6 * Et miſericordia tua ſubſeque-
tur me omnibus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Do-
mini, in longitudinem dierum.

Prima ſabbati, Pſalmus Dauid. 1
XXIII.

1.Cor.10.f. 26 DOmini eſt terra, & plenitudo A
eius: orbis terrarum, & vni-
Pſ.49.b. 12 uerſi, qui habitant in eo.
* Quia ipſe ſuper maria funda- 2
uit eum: & ſuper flumina præ-
parauit eum.
* Quis aſcendet in montem 3
Domini? aut quis ſtabit in loco
ſancto eius?
* Innocens manibus & mundo 4
corde, qui non accepit in vano a-
nimam ſuam, nec iurauit in dolo
proximo ſuo.
* Hic accipiet benedictionem 5
a Domino: & miſericordiam a B
Deo ſalutari ſuo.
* Hæc eſt generatio quærentium 6
eũ, quærentium faciẽ Dei Iacob.
* Attollite portas principes ve- 7
ſtras, & eleuamini portæ æterna-
les: & introibit rex gloriæ.
* Quis eſt iſte rex gloriæ? Do- 8
minus fortis & potens: Dominus
potens in prælio.
* Attollite portas principes ve- 9
ſtras, & eleuamini portæ æterna-
les: & introibit rex gloriæ.
* Quis eſt iſte rex gloriæ? Domi- 10
nus virtutum ipſe eſt rex gloriæ.

In finem, Pſalmus Dauid. 1
XXIIII.

AD te Domine leuaui animam A
meam:
* Deus meus in te confido, non 2
erubeſcam:
* Neque irrideant me inimici 3
mei: etenim vniuerſi, qui ſuſti-
nent te, non confundentur.
* Confundantur omnes iniqua 4
agentes ſuperuacue.
Vias tuas Domine demonſtra
mihi: & ſemitas tuas edoce me.
* Dirige me in veritate tua, & 5
doce me: quia tu es Deus ſaluator
meus, & te ſuſtinui tota die.
* Reminiſcere miſerationum 6
tuarum Domine, & miſericordia-
rum tuarum, quæ a ſæculo ſunt.
* Delicta iuuentutis meæ, & 7
ignorantias meas ne memineris. B
Secundum miſericordiam tuam
memento mei tu: propter boni-
tatem tuam Domine.
* Dulcis & rectus Dominus: 8
propter hoc legem dabit delin-
quentibus in via.
9 * Diriget manſuetos in iudicio:
docebit mites vias ſuas.
10 * Vniuerſæ viæ Domini, miſeri-
cordia & veritas, requirentibus te-
ſtamẽtum eius & teſtimonia eius.
11 * Propter nomen tuum Domi-
C ne propitiaberis peccato meo: mul
tum eſt enim.
12 * Quis eſt homo qui timet Do-
minum? legem ſtatuit ei in via,
quam elegit.
13 * Anima eius in bonis demo-
rabitur: & ſemen eius hereditabit
terram.
14 * Firmamentum eſt Dominus
timentibus eum: & teſtamentum
ipſius vt manifeſtetur illis.
15 * Oculi mei ſemper ad Domi-
num: quoniam ipſe euellet de la-
queo pedes meos.
16 * Reſpice in me, & miſerere
mei: quia vnicus & pauper ſũ ego.
17 * Tribulationes cordis mei mul
D tiplicatæ ſunt: de neceſſitatibus
meis erue me.
18 * Vide humilitatem meam, &
laborem meum: & dimitte vni-
uerſa delicta mea.
19 * Reſpice inimicos meos quo-
niam multiplicati ſunt, & || odio ||Ioan.15.d 26
iniquo oderunt me.
20 * Cuſtodi animam meam, & e-
rue me: non erubeſcam quoniam
ſperaui in te.
21 * Innocentes & recti adhæſe-
runt mihi: quia ſuſtinui te.
22 * Libera Deus Iſrael, ex omni-
bus tribulationibus ſuis.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
XXV.

A IVdica me Domine, quoniam
ego in innocentia mea ingreſ-
ſus ſum: & in Domino ſperans
non infirmabor.
2 * Proba me Domine, & tẽta me:
vre renes meos & cor meum.
3 * Quoniam miſericordia tua
ante oculos meos eſt: & compla-
cui in veritate tua.
4 * Non ſedi cum concilio vani-
B tatis: & cum iniqua gerentibus
non introibo.
5 * Odiui eccleſiam malignantiũ
& cum impijs non ſedebo.
6 * Lauabo inter innocentes ma-
nus meas: & circumdabo altare
tuum Domine:
7 * Vt audiam vocem laudis, &
enarrem

enarrem vniuerſa mirabilia tua.
* Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis 8
gloriæ tuæ.
* Ne perdas cum impijs Deus 9 C
animam meam, & cum viris
ſanguinum vitam meam:
* In quorum manibus iniqui- 10
tates ſunt: dextera eorum repleta eſt muneribus.
* Ego autem in innocentia 11
mea ingreſſus ſum: redime me,
& miſerere mei.
* Pes meus ſtetit in directo: in 12
eccleſijs benedicam te Domine.

Pſalmus Dauid priuſquam liniretur. XXVI. 1

Dominus illuminatio mea, & A
ſalus mea, quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ,
a quo trepidabo?
* Dum appropiant ſuper me 2
nocentes, vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei,
ipſi infirmati ſunt & ceciderunt.
* Si conſiſtant aduerſum me 3
caſtra, non timebit cor meum.
Si exurgat aduerſum me præ- B
lium, in hoc ego ſperabo.
* Vnam petij a Domino, hanc 4
requiram, vt inhabitem in domo
Domini omnibus diebus vitæ
meæ:
Vt videam voluptatem Domini, & viſitem templum eius.
* Quoniam abſcōdit me in ta- 5
bernaculo ſuo: in die malorum
protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.
* In petra exaltauit me: & nunc 6
exaltauit caput meum ſuper inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in taber- C
naculo eius hoſtiā vociferationis:
cantabo, & pſalmū dicā Domino.
* Exaudi Domine vocē meam, 7
qua clamaui ad te: miſerere mei,
& exaudi me.
* Tibi dixit cor meum, exqui- 8
ſiuit te facies mea: faciem tuam
Domine requiram.
* Ne auertas faciem tuam a me: 9
ne declines in ira a ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto: ne derelinquas me, neque deſpicias me
Deus ſalutaris meus.
* Quoniam pater meus, & ma- 10
ter mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.

11 * Legem pone mihi Domine in
D via tua: & dirige me in ſemitam
rectam propter inimicos meos.
12 * Ne tradideris me in animas
tribulantium me: quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui, &
mentita eſt iniquitas ſibi.
13 * Credo videre bona Domini
in terra viuentium.
14 * Expecta Dominum, viriliter
age: & confortetur cor tuum, &
ſuſtine Dominum.

Pſalmus ipſi Dauid. XXVII.

1 A Ad te Domine clamabo, Deus
meus ne ſileas a me: ne quādo taceas a me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
2 * Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te: dum
extollo manus meas ad templum
ſanctum tuum.
3 * Ne ſimul trahas mecum peccatoribus: & cum operātibus iniquitatem ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum
proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.
4 * Da illis ſecundum opera eorum, & ſecundum nequitiam adinuentionum ipſorum.
Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.
5 B * Quoniam non intellexerunt
opera Domini, & in opera manuum eius deſtrues illos, & non
ædificabis eos.
6 * Benedictus Dominus: quoniam exaudiuit vocem deprecationis meæ.
7 * Dominus adiutor meus, &
protector meus: in ipſo ſperauit
cor meum, & adiutus ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.
8 * Dominus fortitudo plebis
ſuæ: & protector ſaluationum
Chriſti ſui eſt.
9 * Saluum fac populum tuum
Domine, & benedic hereditati
tuæ: & rege eos, & extolle illos
vſque in æternum.

Pſalmus Dauid,
1 In conſummatione tabernaculi.
XXVIII.

A Afferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum

* Afferte Domino gloriam & 2
honorem, afferte Domino glo-
riam nomini eius: adorate Do-
minum in atrio ſancto eius.
* Vox Domini ſuper aquas, 3
Deus maieſtatis intonuit: Domi- B
nus ſuper aquas multas.
* Vox Domini in virtute: vox 4
Domini in magnificentia.
* Vox Domini confringentis 5
cedros: & confringet Dominus ce-
dros Libani:
* Et comminuet eas tamquam 6
vitulum Libani: & dilectus quē-
admodum filius vnicornium.
* Vox Domini intercidentis 7
flammam ignis: * Vox Domini 8
concutientis deſertum: & com-
mouebit Dominus deſertū Cades.
* Vox Domini præparantis cer- 9
uos, & reuelabit condenſa: & in C
templo eius omnes dicent gloriā.
* Dominus diluuium inhabita- 10
re facit: & ſedebit Dominus rex
in æternum.
* Dominus virtutem populo 11
ſuo dabit: Dominus benedicet
populo ſuo in pace.

Pſalmus Cantici 1
In dedicatione domus Dauid.
XXIX.

EXaltabo te Domine quoniam 2
ſuſcepiſti me: nec delectaſti A
inimicos meos ſuper me.
* Domine Deus meus clamaui 3
ad te, & ſanaſti me.
* Domine eduxiſti ab inferno 4
animam meam: ſaluaſti me a de-
ſcendentibus in lacum.
* Pſallite Domino ſancti eius: 5
& confitemini memoriæ ſanctita- B
tis eius.
* Quoniam ira in indignatione 6
eius: & vita in voluntate eius.
Ad veſperum demorabitur fle-
tus: & ad matutinum lætitia.
* Ego autem dixi in abundan- 7
tia mea: Non mouebor in æternū.
* Domine in voluntate tua, 8
præſtitiſti decori meo virtutem. C
Auertiſti faciem tuam a me, &
factus ſum conturbatus.
* Ad te Domine clamabo: & 9
ad Deum meum deprecabor.
* Quæ vtilitas in ſanguine 10
meo, dum deſcendo in corruptio-
nem?
Numquid confitebitur tibi pul-
uis, aut annunciabit veritatem
tuam?
11 * Audiuit Dominus, & miſer-
tus eſt mei: Dominus factus eſt
adiutor meus.
12 * Conuertiſti planctum meum
in gaudium mihi: conſcidiſti ſac-
cum meum, & circumdediſti me
lætitia:
13 * Vt cantet tibi gloria mea; &
non compungar: Domine Deus
meus in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Pſalmus Dauid pro
extaſi. XXX.

2 IN te Domine ſperaui non con-
A fundar in æternum: in iuſtitia
tua libera me.
3 * Inclina ad me aurem tuam,
accelera vt eruas me.
Eſto mihi in Deum protecto-
rem: & in domum refugij, vt ſal-
uum me facias.
4 * Quoniam fortitudo mea, &
refugium meum es tu: & propter
nomen tuum deduces me, & enu-
tries me.
5 * Educes me de laqueo hoc,
quem abſconderunt mihi: quo-
niam tu es protector meus.
6 * ‖ In manus tuas commendo ‖ Luc. 23. f.
ſpiritum meum: redemiſti me 46
Domine Deus veritatis.
7 * Odiſti obſeruantes vanitates,
ſuperuacue.
Ego autem in Domino ſpera-
8 ui: * exultabo, & lætabor in mi-
ſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilita-
tem meam, ſaluaſti de neceſſita-
tibus animam meam.
9 * Nec concluſiſti me in mani-
bus inimici: ſtatuiſti in loco ſpa-
tioſo pedes meos.
10 * Miſerere mei Domine quo-
B niam tribulor: conturbatus eſt in
ira oculus meus, anima mea, &
venter meus:
11 * Quoniam defecit in dolore vi-
ta mea: & anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate vir-
tus mea: & oſſa mea conturbata ſūt.
12 * Super omnes inimicos meos
factus ſum opprobrium & vicinis
meis valde: & timor notis meis.
C Qui videbant me, foras fugerunt
13 a me: * obliuioni datus ſum, tam-
quam mortuus a corde.
Factus ſum tamquā vas perdi-
tum:

rum: * quoniam audiui vitupe- 14
rationem multorum commoran-
tium in circuitu:
In eo dum conuenirent ſimul
aduerſum me, accipere animam
meam conſiliati ſunt.
* Ego autem in te ſperaui Do- 15
mine: dixi: Deus meus es tu:
* in manibus tuis ſortes meæ. 16
Eripe me de manu inimico-
rum meorum, & a perſequentibus
me.
* Illuſtra faciem tuam ſuper 17
ſeruum tuum, ſaluum me fac in
miſericordia tua: * Domine non 18
confundar, quoniam inuocaui te.
Erubeſcant impij, & deducan-
tur in infernum: * muta fiant la- 19
bia doloſa.
Quæ loquuntur aduerſus iu-
ſtum iniquitatem, in ſuperbia, &
in abuſione.
* Quàm magna multitudo dul- 20
cedinis tuæ Domine, quam abſ- D
condiſti timentibus te.
Perfeciſti eis, qui ſperant in te,
in conſpectu filiorum hominum.
* Abſcondes eos in abſcondito 21
faciei tuæ a conturbatione homi-
num.
Proteges eos in tabernaculo tuo
a contradictione linguarum.
* Benedictus Dominus: quo- 22
niam mirificauit miſericordiam
ſuam mihi in ciuitate munita.
* Ego autem dixi in exceſſu 23
mentis meæ: Proiectus ſum a fa-
cie oculorum tuorum.
Ideo exaudiſti vocem orationis
meæ, dum clamarem ad te.
* Diligite Dominũ omnes ſan- 24
cti eius: quoniam veritatem re-
quiret Dominus, & retribuet a-
bundanter facientibus ſuperbiã.
* Viriliter agite, & confortetur 25
cor veſtrum, omnes qui ſperatis in
Domino.

Ipſi Dauid intellectus. XXXI.

Rom. 4. a. 7. BEati, quorum remiſſæ ſunt ini- 1
quitates: & quorum tecta A
ſunt peccata.
* Beatus vir, cui non imputauit 2
Dominus peccatum, nec eſt in
ſpiritu eius dolus.
* Quoniam tacui, inueterauc- 3
runt oſſa mea, dum clamarem
tota die.
* Quoniam die ac nocte graua- 4
ta eſt ſuper me manus tua: conuer-
ſus ſum in ærumna mea, dum con-
figitur ſpina.
5 * Delictum meum cognitum
B tibi feci: & iniuſtitiam meam non
abſcondi.
‖ Dixi: Confitebor aduerſum ‖ Iſai. 65. d. 24
me iniuſtitiam meam Domino:
& tu remiſiſti impietatem pec-
cati mei.
6 * Pro hac orabit ad te omnis
ſanctus, in tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aqua-
rum multarum, ad eum non ap-
proximabunt.
7 * Tu es refugium meum a tri-
C bulatione, quæ circumdedit me:
exultatio mea erue me a circum-
dantibus me.
8 * Intellectum tibi dabo, & in-
ſtruam te in via hac, qua gra-
dieris: firmabo ſuper te oculos
meos.
9 * Nolite fieri ſicut equus & mu-
D lus, quibus non eſt intellectus.
In camo & fræno maxillas eo-
rum conſtringe, qui non approxi-
mant ad te.
10 * Multa flagella peccatoris, ſpe-
rantem autem in Domino miſe-
ricordia circumdabit.
11 * Lætamini in Domino & exul-
tate iuſti, & gloriamini omnes
recti corde.

Pſalmus Dauid. XXXII.

1 EXultate iuſti in Domino: rectos
A decet collaudatio.
2 * Confitemini Domino in ci-
thara: in pſalterio decem chorda-
rum pſallite illi.
3 * Cantate ei canticum nouum:
bene pſallite ei in vociferatione.
4 * Quia rectum eſt verbum Do-
mini, & omnia opera eius in fi-
de.
5 * Diligit miſericordiam & iu-
dicium: miſericordia Domini ple-
na eſt terra.
6 * Verbo Domini cæli firmati
B ſunt: & ſpiritu oris eius omnis vir-
tus eorum.
7 * Congregans ſicut in vtre
aquas maris: ponens in theſauris
abyſſos.
8 * Timeat Dominum omnis ter-
ra: ab eo autem commoueantur
omnes inhabitantes orbem.
9 * ‖ Quoniam ipſe dixit, & fa- ‖ Iudith 16.
cta ſunt: ipſe mandauit, & crea- c. 17

ta ſunt.
* Dominus diſſipat conſilia 10
gentium: reprobat autem cogita-
tiones populorum, & reprobat
conſilia principum.
* Conſilium autem Domini in 11
æternum manet: cogitationes C
cordis eius in generatione & ge-
nerationem.
* Beata gens, cuius eſt Domi- 12
nus, Deus eius: populus, quem e-
legit in hereditatem ſibi.
* De cælo reſpexit Dominus: vi- 13
dit omnes filios hominum.
* De præparato habitaculo ſuo 14
reſpexit ſuper omnes, qui habi-
tant terram.
* Qui finxit ſigillatim corda eo- 15
rum: qui intelligit omnia opera
eorum.
* Non ſaluatur rex per multam 16
virtutem: & gigas non ſaluabitur
in multitudine virtutis ſuæ.
* Fallax equus ad ſalutem: in 17
abundantia autem virtutis ſuæ nō D
ſaluabitur.
* Ecce oculi Domini ſuper me- 18
tuentes eum: & in eis, qui ſperant
ſuper miſericordia eius.
* Vt eruat a morte animas eo- 19
rum: & alat eos in fame.
* Anima noſtra ſuſtinet Domi- 20
num: quoniam adiutor & prote-
ctor noſter eſt.
* Quia in eo lætabitur cor no- 21
ſtrum: & in nomine ſancto eius
ſperauimus.
* Fiat miſericordia tua Domine 22
ſuper nos: quemadmodum ſpera-
uimus in te.

Dauidi, cum immutauit vultum 1
ſuum coram Achimelech, &
dimiſit eum, & abijt.
(1. Reg. 21.)
XXXIII.

BEnedicam Dominum in om- 2
ni tempore: ſemper laus eius A
in ore meo.
* In Domino laudabitur anima 3
mea: audiant manſueti, & læ-
tentur.
* Magnificate Dominum me- 4
cum: & exaltemus nomen eius in
idipſum.
* Exquiſiui Dominum, & exau- 5
diuit me: & ex omnibus tribula-
tionibus meis eripuit me.
* Accedite ad eum, & illumi- 6
namini: & facies veſtræ non con-
fundentur.
7 * Iſte pauper clamauit, & Do-
B minus exaudiuit eum: & de om-
nibus tribulationibus eius ſalua-
uit eum.
8 * Immittet angelus Domini in
circuitu timentium eum: & eri-
piet eos.
9 * Guſtate, & videte quoniam
ſuauis eſt Dominus: beatus vir,
qui ſperat in eo.
10 * Timete Dominum omnes ſan-
cti eius: quoniam non eſt inopia
timentibus eum.
11 * ‖ Diuites eguerunt & eſurie- ‖ Luc. 1. f 53
C runt: inquirentes autem Dominū
non minuentur omni bono.
12 * Venite filij, audite me: timo-
rem Domini docebo vos.
13 * ‖ Quis eſt homo qui vult vitā: ‖ 1. Pet. 3. b. 10
diligit dies videre bonos?
14 * Prohibe linguam tuam a ma-
lo: & labia tua ne loquantur
dolum.
15 * Diuerte a malo, & fac bo-
num: inquire pacem, & perſeque-
re eam.
16 * Oculi Domini ſuper iuſtos: &
aures eius in preces eorum.
17 * ‖ Vultus autem Domini ſuper ‖ Eccli. 15. d. 21
D facientes mala: vt perdat de terra Heb. 4. c. 13
memoriam eorum.
18 * Clamauerunt iuſti, & Domi-
nus exaudiuit eos: & ex omnibus
tribulationibus eorum liberauit
eos.
19 * Iuxta eſt Dominus iis, qui tri-
bulato ſunt corde: & humiles ſpi-
ritu ſaluabit.
20 * Multæ tribulationes iuſtorū:
& de omnibus his liberabit eos
Dominus.
21 * Cuſtodit Dominus omnia oſ-
ſa eorum: vnum ex his non con-
teretur.
22 * Mors peccatorum peſſima: &
qui oderunt iuſtum delinquent.
23 * Redimet Dominus animas ſer-
uorum ſuorum: & non delinquent
omnes qui ſperant in eo.

1 Ipſi Dauid. XXXIIII.

A IVdica Domine nocentes me:
expugna impugnantes me.
2 * Apprehende arma & ſcutum:
& exurge in adiutorium mihi.
3 * Effunde frameam, & conclu-
de aduerſus eos, qui perſequuntur
me:

meæ: dic animæ meæ: Salus tua
ego ſum.
*Confundantur & reuereantur, 4
quærentes animam meam.
Auertantur retrorſum, & con-
fundantur cogitantes mihi mala.
*Fiant tamquam puluis ante 5
faciem venti: & angelus Domini
coarctans eos.
*Fiat via illorum tenebræ & 6
lubricum: & angelus Domini per- B
ſequens eos.
*Quoniam gratis abſconde- 7
runt mihi interitum laquei ſui:
ſuperuacue exprobrauerunt ani-
mam meam.
*Veniat illi laqueus, quem 8
ignorat: & captio, quam abſcon-
dit, apprehendat eum: & in la-
queum cadat in ipſum.
*Anima autem mea exultabit 9
in Domino: & delectabitur ſuper
ſalutari ſuo.
*Omnia oſſa mea dicent: Do- 10
mine, quis ſimilis tibi?
Eripiens inopem de manu for-
tiorum eius: egenum & pauperem
a diripientibus eum.
*Surgentes teſtes iniqui, quæ 11
ignorabam interrogabant me.
*Retribuebant mihi mala pro 12
bonis: ſterilitatem animæ meæ.
*Ego autem cum mihi moleſti 13
eſſent, induebar cilicio. C
Humiliabam in ieiunio ani-
mam meam: & oratio mea in ſi-
nu meo conuertetur.
*Quaſi proximum, & quaſi 14
fratrem noſtrum, ſic complace-
bam: quaſi lugens & contriſtatus
ſic humiliabar.
*Et aduerſum me lætati ſunt, 15
& conuenerunt: congregata ſunt
ſuper me flagella, & ignoraui.
*Diſſipati ſunt, nec compun- 16
cti, tentauerunt me, ſubſannaue-
runt me ſubſannatione: frendue-
runt ſuper me dentibus ſuis.
*Domine quando reſpicies? 17
reſtitue animam meam a mali-
gnitate eorum, a leonibus vnicam
meam.
*Confitebor tibi in eccleſia 18
magna, in populo graui lauda-
bo te.
*Non ſupergaudeant mihi qui 19
Ioan. 15. d. 25 aduerſantur mihi inique: qui
oderunt me gratis & annuunt o-
culis.
*Quoniam mihi quidem pa- 20
cifice loquebantur: & in iracun-
dia terræ loquentes, dolos cogi-
tabant.
21 *Et dilatauerunt ſuper me os
ſuum: dixerunt: Euge, euge, vide-
runt oculi noſtri.
22 *Vidiſti Domine, ne ſileas: Do-
mine ne diſcedas a me.
23 *Exurge & intende iudicio
D meo: Deus meus, & Dominus
meus in cauſam meam.
24 *Iudica me ſecundum iuſtitiã
tuam Domine Deus meus, & non
ſupergaudeant mihi.
25 *Non dicant in cordibus ſuis:
Euge, euge, animæ noſtræ: nec di-
cant: Deuorauimus eum.
26 *Erubeſcant & reuereantur ſi-
mul, qui gratulantur malis meis.
Induantur confuſione & reue-
rentia qui magna loquuntur ſu-
per me.
27 *Exultent & lætentur qui vo-
lunt iuſtitiam meam: & dicant
ſemper: Magnificetur Dominus,
qui volunt pacem ſerui eius.
28 *Et lingua mea meditabitur
iuſtitiam tuam, tota die laudem
tuam.

1 In finem, ſeruo Domini ipſi Da-
uid. XXXV.

2 Dixit iniuſtus vt delinquat in
A ſemetipſo: non eſt timor
Dei ante oculos eius.
3 *Quoniam dolose egit in cõ- Pſ. 13. a. 3
ſpectu eius: vt inueniatur iniqui-
tas eius ad odium.
4 *Verba oris eius iniquitas, &
dolus: noluit intelligere vt bene
ageret.
5 *Iniquitatem meditatus eſt in
cubili ſuo: aſtitit omni viæ non
bonæ, malitiam autem non o-
diuit.
6 *Domine in cælo miſericor-
dia tua: & veritas tua vſque ad
nubes.
7 *Iuſtitia tua ſicut montes Dei:
iudicia tua abyſſus multa.
Homines, & iumenta ſaluabis
8 Domine: *quemadmodum mul-
tiplicaſti miſericordiam tuam
Deus.
B Filij autem hominum, in teg-
mine alarum tuarum ſperabunt.
9 *Inebriabuntur ab vbertate
domus tuæ: & torrente volupta-
tis tuæ potabis eos.

* Quoniam apud te eſt fons vi- 10
tæ: & in lumine tuo videbimus
lumen.

* Prætende miſericordiam tuam 11
ſcientibus te, & iuſtitiam tuam
his, qui recto ſunt corde.

* Nõ veniat mihi pes ſuperbiæ: 12
& manus peccatoris non mo-
ueat me.

* Ibi ceciderunt qui operantur 13
iniquitatem: expulſi ſunt, nec po-
tuerunt ſtare.

Pſalmus ipſi Dauid. XXXVI. 1

NOli æmulari in malignanti- A
bus: neque zelaueris facien-
tes iniquitatem.

* Quoniam tamquam fœnum 2
velociter areſcent: & quemad-
modum olera herbarum cito de-
cident.

* Spera in Domino, & fac bo- 3
nitatem: & inhabita terram, &
paſceris in diuitijs eius.

* Delectare in Domino: & da- 4
bit tibi petitiones cordis tui.

* Reuela Domino viam tuam, 5
& ſpera in eo: & ipſe faciet.

* Et educet quaſi lumen iuſtitiã 6
tuam: & iudicium tuum tamquã
meridiem: * ſubditus eſto Domi- 7
no, & ora eum.

Noli æmulari in eo, qui proſ-
peratur in via ſua: in homine fa-
ciente iniuſtitias.

Ecc.11. * Deſine ab ira, & derelinque 8
furorem: noli æmulari vt mali-
gneris.

* Quoniam qui malignantur, 9
exterminabuntur: ſuſtinentes au-
tem Dominum, ipſi hereditabunt
terram.

* Et adhuc puſillum, & non erit 10
peccator: & quæres locum eius, &
non inuenies.

‖ Mat.5.a.4 * ‖ Manſueti autem heredita- 11
bunt terram, & delectabuntur in B
multitudine pacis.

* Obſeruabit peccator iuſtum: 12
& ſtridebit ſuper eum dentibus
ſuis.

* Dominus autem irridebit eũ: 13
quoniam proſpicit quod veniet
dies eius.

* Gladium euaginauerunt pec- 14
catores: intenderunt arcum ſuũ,
Vt deijciant pauperem & ino-
pem: vt trucident rectos corde.

* Gladius eorum intret in corda 15
ipſorum: & arcus eorum confrin-
gatur.

16 * Melius eſt modicum iuſto,
ſuper diuitias peccatorum multas.

17 * Quoniam brachia peccatorũ
conterentur: confirmat autem iu-
ſtos Dominus.

18 * Nouit Dominus dies imma-
culatorum: & hereditas eorum
in æternum erit.

19 * Non confundentur in tem-
pore malo, & in diebus famis ſa-
20 turabuntur: * quia peccatores pe-
C ribunt.

Inimici vero Domini mox vt
honorificati fuerint & exaltati:
deficientes, quemadmodum fu-
mus deficient.

21 * Mutuabitur peccator, & non
ſoluet: iuſtus autem miſeretur &
tribuet.

22 * Quia benedicentes ei heredi-
tabunt terram: maledicentes au-
tem ei diſperibunt.

23 * Apud Dominum greſſus ho-
minis dirigentur: & viam eius
volet.

24 * Cum ceciderit, non collide-
tur: quia Dominus ſupponit ma-
num ſuam.

25 * Iunior fui, etenim ſenui: &
nõ vidi iuſtum derelictum, nec ſe-
men eius quærens panem.

26 * Tota die miſeretur & commo-
dat: & ſemen illius in benedictio-
ne erit.

27 * Declina a malo, & fac bo-
num: & inhabita in ſæculum
ſæculi.

28 * Quia Dominus amat iudi-
cium, & non derelinquet ſanctos
ſuos: in æternum conſeruabun-
tur.

Iniuſti punientur: & ſemen im-
piorum peribit.

29 * Iuſti autem hereditabunt ter-
D ram: & inhabitabunt in ſæculum
ſæculi ſuper eam.

30 * ‖ Os iuſti meditabitur ſapien- ‖ Pro.31.d.
tiam, & lingua eius loquetur iu- 26
dicium.

31 * ‖ Lex Dei eius in corde ip- ‖ Iſai.51.c.7
ſius: & non ſupplantabuntur greſ-
ſus eius.

32 * Conſiderat peccator iuſtum:
& quærit mortificare eum.

33 * Dominus autem non derelin-
quet eum in manibus eius: nec dã-
nabit eum cum iudicabitur illi.

34 * Expecta Dominum, & cuſto-
di

di viam eius: & exaltabit te vt
heredítate capias terram: cum pe- 34
rierint peccatores videbis.
* Vidi impium ſuperexaltatum, 35
& eleuatum ſicut cedros Libani.
* Et tranſiui, & ecce non erat: 36
& quæſiui eum, & non eſt inuen-
tus locus eius.
* Cuſtodi innocentiam, & vide 37
æquitatem: quoniam ſunt reliquiæ
homini pacifico.
* Iniuſti autem diſperibunt ſi- 38
mul: reliquiæ impiorum interi-
bunt.
* Salus autem iuſtorum a Do- 39
mino: & protector eorum in tem-
pore tribulationis.
* Et adiuuabit eos Dominus, & 40
liberabit eos: & eruet eos a pec-
catoribus, & ſaluabit eos: quia
ſperauerunt in eo.

Pſalmus Dauid, in rememora- 1
tionem de ſabbato.
XXXVII.

Pſal. 6. a. 1 DOmine ne in furore tuo ar- 2
guas me, neque in ira tua A
corripias me.
* Quoniam ſagittæ tuæ infixæ 3
ſunt mihi: & confirmaſti ſuper
me manum tuam.
* Non eſt ſanitas in carne mea 4
a facie iræ tuæ: non eſt pax oſſi-
bus meis a facie peccatorum meo-
rum.
* Quoniam iniquitates meæ ſu- 5
pergreſſæ ſunt caput meum: &
ſicut onus graue grauatæ ſunt ſu-
per me.
* Putruerunt & corruptæ ſunt 6
cicatrices meæ, a facie inſipien-
tiæ meæ.
* Miſer factus ſum, & curuatus 7
ſum vſque in finem: tota die con-
triſtatus ingrediebar.
* Quoniam lumbi mei impleti 8
ſunt illuſionibus: & non eſt ſani- B
tas in carne mea.
* Afflictus ſum, & humiliatus 9
ſum nimis: rugiebam a gemitu
cordis mei.
* Domine, ante te omne deſi- 10
derium meum: & gemitus meus
a te non eſt abſconditus.
* Cor meum conturbatum eſt, 11
dereliquit me virtus mea: & lu-
men oculorum meorum, & ipſum
non eſt mecum.
* Amici mei, & proximi mei 12
amici

C aduerſum me appropinquauerunt,
& ſteterunt.
Et qui iuxta me erant, de longe
13 ſteterunt: * & vim faciebant qui
quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi,
locuti ſunt vanitates: & dolos tota
die meditabantur.
14 * Ego autem tamquam ſurdus
non audiebam: & ſicut mutus nõ
aperiens os ſuum.
15 * Et factus ſum ſicut homo non
audiens: & non habens in ore ſuo
redargutiones.
16 * Quoniam in te Domine ſpe-
raui: tu exaudies me Domine
Deus meus.
17 * Quia dixi: Nequando ſuper-
gaudeant mihi inimici mei: & dũ
commouentur pedes mei, ſuper me
magna locuti ſunt.
18 * Quoniam ego in flagella pa-
D ratus ſum: & dolor meus in con-
ſpectu meo ſemper.
19 * Quoniam iniquitatem meam
annunciabo: & cogitabo pro pec-
cato meo.
20 * Inimici autem mei viuunt, &
confirmati ſunt ſuper me: &
multiplicati ſunt qui oderunt me
inique.
21 * Qui retribuunt mala pro bo-
nis, detrahebant mihi: quoniam
ſequebar bonitatem.
22 * Ne derelinquas me Domine
Deus meus: ne diſceſſeris a me.
23 * Intende in adiutorium meum,
Domine Deus ſalutis meæ.

1 In finem, ipſi Idithun, Canticum
David. XXXVIII.

2 DIxi: Cuſtodiam vias meas:
A vt non delinquam in lingua
mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cum
conſiſteret peccator aduerſum
me.
3 * Obmutui, & humiliatus ſum,
& ſilui a bonis: & dolor meus re-
nouatus eſt.
4 * Concaluit cor meum intra
me: & in meditatione mea exar-
deſcet ignis.
5 * Locutus ſum in lingua mea:
B Notum fac mihi Domine finem
meum,
Et numerum dierum meorum
quis eſt: vt ſciam quid deſit mihi.
6 * Ecce menſurabiles poſuiſti
dies

dies meos: & ſubſtantia mea tam-
quam nihilum ante te.
Verumtamen vniuerſa vanitas,
omnis homo viuens.
* Verumtamen in imagine per- 7
tranſit homo: ſed & fruſtra con-
turbatur.
Theſaurizat: & ignorat cui con-
gregabit ea.
* Et nunc quæ eſt expectatio 8
mea? nonne Dominus? & ſub-
ſtantia mea apud te eſt.
* Ab omnibus iniquitatibus 9
meis erue me: opprobrium inſi-
pienti dediſti me.
* Obmutui, & non aperui os 10
meum, quoniam tu feciſti: * amo- 11
ue a me plagas tuas.
* A fortitudine manus tuæ ego 12
defeci in increpationibus: pro- C
pter iniquitatem corripuiſti ho-
minem.
Et tabeſcere feciſti ſicut araneā
animam eius: verumtamen vane
conturbatur omnis homo.
* Exaudi orationem meam Do- 13
mine, & deprecationem meam:
auribus percipe lacrymas meas.
Ne ſileas: quoniam aduena ego
ſum apud te, & peregrinus, ſicut
omnes patres mei.
* Remitte mihi, vt refrigerer 14
prius quam abeam, & amplius
non ero.

In finem, Pſalmus ipſi Dauid. 1
XXXIX.

EXpectans expectaui Dominū, 2
& intendit mihi. A
* Et exaudiuit preces meas: & 3
eduxit me de lacu miſeriæ, & de
luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes
meos: & direxit greſſus meos.
* Et immiſit in os meum can- 4
ticum nouum, carmen Deo no-
ſtro.
Videbunt multi & timebunt: &
ſperabunt in Domino.
* Beatus vir, cuius eſt nomen 5
Domini ſpes eius: & non reſpe-
xit in vanitates & inſanias falſas.
* Multa feciſti tu Domine 6
Deus meus mirabilia tua: & cogi-
tationibus tuis non eſt qui ſimilis
ſit tibi.
Annunciaui & locutus ſum:
multiplicati ſunt ſuper nume-
rum.

7 * ‖ Sacrificium & oblationē no- ‖ Heb.10.b.
B luiſti: aures autem perfeciſti mihi. 5.
Holocauſtū & pro peccato non
8 poſtulaſti: * tunc dixi: Ecce ve-
nio.
In capite libri ſcriptum eſt de
9 me * vt facerē voluntatem tuam:
Deus meus volui, & legem tuam
in medio cordis mei.
10 * Annunciaui iuſtitiam tuam in
eccleſia magna, ecce labia mea nō
prohibebo: Domine tu ſciſti.
11 * Iuſtitiam tuam non abſcondi
in corde meo: veritatem tuam &
ſalutare tuum dixi.
C Non abſcondi miſericordiam
tuam, & veritatem tuam a conci-
lio multo.
12 * Tu autem Domine ne longe
facias miſerationes tuas a me:
miſericordia tua & veritas tua ſem-
per ſuſceperunt me.
13 * Quoniam circumdederūt me
mala, quorum non eſt numerus:
comprehenderūt me iniquitates
meæ, & non potui vt viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos
capitis mei: & cor meum dereli-
quit me.
14 * Complaceat tibi Domine vt
erúas me: ‖ Domine, ad adiuuan- ‖ J.69.a.2
dum me reſpice.
15 * ‖ Confundantur & reuereantur ‖ ſ.34.a.4
D ſimul, qui quærunt animā meam,
vt auferant eam.
Conuertantur retrorſum, & re-
uereantur qui volunt mihi mala.
16 * Ferant confeſtim cōfuſionem
ſuam, qui dicunt mihi: Euge,
euge.
17 * Exultent & lætentur ſuper te
omnes quærentes te: & dicant
ſemper: Magnificetur Dominus:
qui diligunt ſalutare tuum.
18 * Ego autem mendicus ſum, &
pauper: Dominus ſolicitus eſt mei.
Adiutor meus, & protector me-
us tu es: Deus meus ne tardaue-
ris.

1 In finem, Pſalmus ipſi Dauid. XL.

2 BEatus qui intelligit ſuper ege-
A num, & pauperem: in die
mala liberabit eum Dominus.
3 * Dominus conſeruet eum, &
viuificet eum, & beatum faciat
eum in terra: & non tradat eum
in animam inimicorum eius.
4 * Dominus opem ferat illi ſuper
lectum

leſtum doloris eius; vniuerſum
ſtratum eius verſaſti in infirmitate
eius.
* Ego dixi: Domine miſerere 5
mei: ſana animam meam, quia
peccaui tibi.
* Inimici mei dixerunt mala 6
mihi: Quando morietur, & peri-
bit nomen eius?
* Et ſi ingrediebatur vt videret, 7
vana loquebatur, cor eius congre- B
gauit iniquitatem ſibi.
Egrediebatur foras, & loqueba-
tur * in idipſum. 8
Aduerſum me ſuſurrabant om-
nes inimici mei: aduerſum me
cogitabant mala mihi.
* Verbum iniquum conſtitue- 9
runt aduerſum me: Numquid qui
dormit non adijciet vt reſurgat?
* Etenim homo pacis meæ, in 10
quo ſperaui: qui edebat panes
meos, magnificauit ſuper me ſup-
plantationem.
* Tu autem Domine miſerere 11
mei, & reſuſcita me: & retribuam C
eis.
*Act.1.c.16 * In hoc cognoui quoniam vo- 12
luiſti me: quoniam non gaudebit
inimicus meus ſuper me.
* Me autẽ propter innocentiam 13
ſuſcepiſti: & confirmaſti me in
conſpectu tuo in æternum.
* Benedictus Dominus Deus 14
Iſrael a ſæculo, & vſque in ſæcu-
lum: fiat, fiat.

In finem, 1
Intellectus filijs Core. XLI.

QVemadmodum deſiderat cer- 2
uus ad fontes aquarum; ita A
deſiderat anima mea ad te Deus.
* Sitiuit anima mea ad Deum 3
fortem viuum: quando veniam &
apparebo ante faciem Dei?
* Fuerunt mihi lacrymæ meæ 4
panes die ac nocte: dum dicitur
mihi quotidie: Vbi eſt Deus tuus?
* Hæc recordatus ſum, & effudi 5
in me animam meam: quoniam B
tranſibo in locum tabernaculi ad-
mirabilis, vſque ad domum Dei.
In voce exultationis, & confeſ-
ſionis: ſonus epulantis.
* Quare triſtis es anima mea? & 6
quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc
confitebor illi: ſalutare vultus mei,
* & Deus meus. 7

Ad meipſum anima mea con-
turbata eſt: propterea memor ero
tui de terra Iordanis, & Hermo-
niim a monte modico.
8 * Abyſſus abyſſum inuocat, in
voce cataractarum tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus
tui ſuper me tranſierunt.
9 * In die mandauit Dominus
C misericordiam ſuam: & nocte
canticum eius.
Apud me oratio Deo vitæ meæ,
10 * dicam Deo: Suſceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & qua-
re contriſtatus incedo, dum affli-
git me inimicus?
11 * Dum confringuntur oſſa mea,
exprobrauerunt mihi qui tribulãt
me inimici mei:
Dum dicunt mihi per ſingulos
12 dies: Vbi eſt Deus tuus? * quare
triſtis es anima mea? & quare
conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc
confitebor illi: ſalutare vultus
mei, & Deus meus.

1 Pſalmus Dauid. XLII.

A IVdica me Deus, & diſcerne
cauſam meam de gente non
ſancta, ab homine iniquo, & do-
loſo erue me.
2 * Quia tu es Deus fortitudo
mea: quare me repuliſti? & qua-
re triſtis incedo, dum affligit me
inimicus?
3 * Emitte lucem tuam & verita-
tem tuam: ipſa me deduxerunt,
& adduxerunt in montem ſan-
ctum tuum, & in tabernacula
tua.
4 * Et introibo ad altare Dei: ad
B Deum, qui lætificat iuuentutem
meam.
Confitebor tibi in cithara Deus
5 Deus meus: * quare triſtis es ani-
ma mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc
confitebor illi: ſalutare vultus
mei, & Deus meus.

1 In finem, Filijs Core ad intelle-
ctum. XLIII.

2 DEus auribus noſtris audiui-
A mus: patres noſtri annuncia-
uerunt nobis.
Opus, quod operatus es in die-
bus eorũ: & in diebus antiquis.

* Manus

* Manus tua gentes diſperdidit, 3
& plantaſti eos: affixiſti populos,
& expuliſti eos:
* Nec enim in gladio ſuo poſſe- 4
derunt terram, & brachium eo-
rum non ſaluauit eos:
Sed dextera tua, & brachium
tuum, & illuminatio vultus tui:
quoniam complacuiſti in eis.
* Tu es ipſe rex meus & Deus 5
meus: qui mandas ſalutes Iacob.
* In te inimicos noſtros venti- 6
labimus cornu, & in nomine tuo B
ſpernemus inſurgentes in nobis.
* Non enim in arcu meo ſpera- 7
bo: & gladius meus non ſaluabit
me.
* Saluaſti enim nos de affligen- 8
tibus nos: & odientes nos confu-
diſti.
* In Deo laudabimur tota die: 9
& in nomine tuo confitebimur in
ſæculum.
* Nunc autem repuliſti & con- 10
fudiſti nos: & non egredieris Deus
in virtutibus noſtris.
* Auertiſti nos retrorſum poſt 11
inimicos noſtros: & qui oderunt
nos, diripiebant ſibi.
* Dediſti nos tamquam oues 12
eſcarum: & in gentibus diſper-
ſiſti nos.
* Vendidiſti populum tuum ſi- 13
ne pretio: & non fuit multitudo
in commutationibus eorum.
* Poſuiſti nos opprobrium vi- 14
cinis noſtris, ſubſannationem
& deriſum his, qui ſunt in circui-
tu noſtro.
* Poſuiſti nos in ſimilitudinem 15
Gentibus: commotionem capitis C
in populis.
* Tota die verecundia mea con- 16
tra me eſt, & confuſio faciei meæ
cooperuit me.
* A voce exprobrantis, & oblo- 17
quentis: a facie inimici, & per-
ſequentis.
* Hæc omnia venerunt ſuper 18
nos, nec obliti ſumus te: & ini-
que non egimus in teſtamento
tuo.
* Et non receſſit retro cor no- 19
ſtrum: & declinaſti ſemitas no-
ſtras a via tua:
* Quoniam humiliaſti nos in 20
loco afflictionis, & cooperuit nos
vmbra mortis.
* Si obliti ſumus nomen Dei 21
noſtri, & ſi expandimus manus D
noſtras ad deum alienum:
22 * Nonne Deus requiret iſta? ip-
ſe enim nouit abſcondita cordis?
‖ Quoniam propter te mortifi- ‖ Rom. 8. g.
camur tota die: æſtimati ſumus ſi- 36
cut oues occiſionis.
23 * Exurge, quare obdormis Do-
mine? exurge, & ne repellas in
finem.
24 * Quare faciem tuam auertis,
obliuiſceris inopiæ noſtræ & tri-
bulationis noſtræ?
25 * Quoniam humiliata eſt in pul
uere anima noſtra: conglutinatus
eſt in terra venter noſter.
26 * Exurge Domine, adiuua nos:
& redime nos propter nomen
tuum.

In finem, pro ijs, qui commuta-
1 buntur, filijs Core, ad intel-
lectum, Canticum pro
dilecto. XLIIII.

2 ERuctauit cor meum verbum
A bonum: dico ego opera mea
regi.
Lingua mea calamus ſcribæ,
velociter ſcribentis.
3 * Speciosus forma præ filijs ho-
minum, diffuſa eſt gratia in labijs
tuis: propterea benedixit te Deus
in æternum.
4 * Accingere gladio tuo ſuper fe-
mur tuum, potentiſſime,
5 * Specie tua & pulchritudine
tua intende, proſpere procede, &
regna,
B Propter veritatem & manſue-
tudinem, & iuſtitiam: & dedu-
cet te mirabiliter dextera tua.
6 * Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub
te cadent, in corda inimicorum
regis.
7 * ‖ Sedes tua Deus in ſæculum ‖ Heb. 1. b. 8
ſæculi: virga directionis virga re-
gni tui.
8 * Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti
iniquitatem: propterea vnxit te
Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ
conſortibus tuis.
9 * Myrrha, & gutta, & caſia a
C veſtimentis tuis, a domibus ebur-
neis: ex quibus delectauerunt te
10 * filiæ regum in honore tuo.
Aſtitit regina a dextris tuis in
veſtitu deaurato: circumdata va-
rietate.
11 * Audi filia, & vide, & in-
clina aurem tuam: & obliuiſcere
popu-

populum tuum, & domum pa-
tris tui.
* Et concupiſcet rex decorem 12
tuum: quoniam ipſe eſt Domi-
nus Deus tuus, & adorabunt
eum.
* Et filiæ Tyri in muneribus vul 13
tum tuum deprecabuntur: omnes D
diuites plebis.
* Omnis gloria eius filiæ regis 14
ab intus, in fimbrijs aureis * cir- 15
cumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines poſt
eam: proximæ eius afferentur tibi.
* Afferentur in lætitia & exul- 16
tatione: adducentur in templum
regis.
* Pro patribus tuis nati ſunt ti- 17
bi filij: conſtitues eos principes
ſuper omnem terram.
* Memores erunt nominis tui 18
in omni generatione & genera-
tionem.
Propterea populi confitebuntur
tibi in æternum: & in ſæculum
ſæculi.

In finem, filijs Core pro arcanis, 1
Pſalmus XLV.

DEus noſter refugium, & vir- 2
tus: adiutor in tribulationi- A
bus, quæ inuenerunt nos nimis.
* Propterea non timebimus dũ 3
turbabitur terra: & transferentur
montes in cor maris.
* Sonuerunt, & turbatæ ſunt a- 4
quæ eorum: conturbati ſunt mõ-
tes in fortitudine eius.
* Fluminis impetus lætificat ci- 5
uitatem Dei: ſanctificauit taber-
naculum ſuum Altiſſimus.
* Deus, in medio eius, non cõ- 6
mouebitur: adiuuabit eam Deus B
mane diluculo.
* Conturbatæ ſunt gentes, & 7
inclinata ſunt regna: dedit vocem
ſuam, mota eſt terra.
* Dominus virtutum nobiſcũ: 8
ſuſceptor noſter Deus Iacob.
* Venite, & videte opera Domi- 9
ni, quæ poſuit prodigia ſuper ter-
ram: * auferens bella vſque ad fi- 10
nem terræ.
Arcum conteret, & confringet
arma: & ſcuta comburet igni:
* Vacate, & videte quo- 11
niam ego ſum Deus: exalta-
bor in gentibus, & exaltabor in
terra.

12 * Dominus virtutum nobiſcum:
ſuſceptor noſter Deus Iacob.

1 In finem, pro filijs Core Pſalmus
XLVI.

2 OMnes Gentes plaudite mani-
A bus: iubilate Deo in voce
exultationis.
3 * Quoniam Dominus excelſus,
terribilis: Rex magnus ſuper om-
nem terram.
4 * Subiecit populos nobis: & gẽ-
tes ſub pedibus noſtris.
5 * Elegit nobis hereditatem
ſuam: ſpeciem Iacob, quam di-
lexit.
6 * ‖ Aſcendit Deus in iubilo: & ‖ 2.Reg. 6.
Dominus in voce tubæ. c. 15
7 * Pſallite Deo noſtro, pſallite:
pſallite Regi noſtro, pſallite.
8 * Quoniam Rex omnis terræ
Deus: pſallite ſapienter.
9 * Regnabit Deus ſuper gentes:
Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam
ſuam.
10 * Principes populorum congre-
gati ſunt cum Deo Abrahã: quo-
niam dij fortes terræ, vehemen-
ter eleuati ſunt.

1 Pſalmus Cantici filijs Core
ſecunda ſabbati.
XLVII.

2 MAgnus Dominus, & lauda-
A bilis nimis in ciuitate Dei
noſtri, in monte ſancto eius.
3 * Fundatur exultatione vniuer-
ſæ terræ mons Sion, latera Aqui-
lonis, ciuitas Regis magni.
4 * Deus in domibus eius cogno-
ſcetur, cum ſuſcipiet eam.
5 * Quoniam ecce reges terræ
congregati ſunt: conuenerunt in
vnum.
6 * Ipſi videntes ſic admirati ſunt,
conturbati ſunt, commoti ſunt:
7 * tremor apprehendit eos.
8 Ibi dolores vt parturientis, * in
ſpiritu vehementi conteres naués
Tharſis.
9 * Sicut audiuimus, ſic vidimus
in ciuitate Domini virtutum, in
B ciuitate Dei noſtri: Deus fundauit
eam in æternum.
10 * Suſcepimus Deus miſericordiã
tuam, in medio templi tui.
11 * Secundum nomen tuum
Deus, ſic & laus tua in fines
terræ:

terræ : iuſtitia plena eſt dextera tua.
*Lætetur mons Sion, & exul- 12
tent filiæ Iudæ, propter iudicia
tua Domine.
* Circumdate Sion, & com- 13
plectimini eam : narrate in turri-
bus eius.
* Ponite corda veſtra in virtute 14
eius : & diſtribuite domos eius, vt
enarretis in progenie altera.
* Quoniam hic eſt Deus, Deus 15
noſter in æternum, & in ſæcu-
lum ſæculi : ipſe reget nos in ſæ-
cula.

In finem, filijs Core Pſalmus. 1
XLVIII.

AVdite hæc omnes Gentes: au- 2
ribus percipite omnes, qui A
habitatis orbem :
* Quiq. terrigenæ, & filij ho- 3
minum : ſimul in vnum diues &
pauper.
* Os meum loquetur ſapien- 4
tiam : & meditatio cordis mei
prudentiam.

‖ Pſ. 77. a. 2 Matt. 13. c. 35

* ‖ Inclinabo in parabolam au- 5
rem meam : aperiam in pſalterio
propoſitionem meam.
* Cur timebo in die mala? 6
iniquitas calcanei mei circumda-
bit me :
* Qui confidunt in virtute ſua : 7
& in multitudine diuitiarum ſua-
rum gloriantur.
* Frater non redimit, redimet 8
homo : non dabit Deo placatio-
nem ſuam.
* Et pretium redemptionis ani- 9
mæ ſuæ : & laborabit in æternũ, B
* & viuet adhuc in finem. 10
* Non videbit interitum, cum 11
viderit ſapientes morientes : ſimul
inſipiens, & ſtultus peribunt.
Et relinquent alienis diuitias
ſuas :* & ſepulchra eorum domus 12
illorum in æternum.
Tabernacula eorũ in progenie,
& progenie : vocauerunt nomina
ſua in terris ſuis.
* Et homo, cum in honore eſ- 13
ſet, non intellexit : comparatus eſt C
iumentis inſipientibus, & ſimilis
factus eſt illis.
* Hæc via illorum ſcandalum 14
ipſis : & poſtea in ore ſuo com-
placebunt.
* Sicut oues in inferno poſiti 15
ſunt : mors depaſcet eos.
Et dominabuntur eorum iuſti
in matutino : & auxilium eorum
veteraſcet in inferno a gloria
eorum.
16 * Verumtamen Deus redimet
animam meam de manu inferi,
cum acceperit me.
17 * Ne timueris cum diues fa-
D ctus fuerit homo : & cum mul-
tiplicata fuerit gloria domus eius.
18 * Quoniam cum interierit, non
ſumet omnia : neque deſcendet cũ
eo gloria eius.
19 * Quia anima eius in vita ipſius
benedicetur : confitebitur tibi cũ
benefeceris ei.
20 * Introibit vſque in progenies
patrum ſuorum : & vſque in æter-
num non videbit lumen.
21 * Homo, cum in honore eſſet,
non intellexit : comparatus eſt iu-
mentis inſipientibus, & ſimilis
factus eſt illis.

1 Pſalmus Aſaph. XLIX.

A DEus deorum Dominus locu-
tus eſt : & vocauit terram,
A ſolis ortu vſque ad occaſum :
2 * ex Sion ſpecies decoris eius.
3 * Deus manifeſte veniet : Deus
noſter & non ſilebit.
Ignis in conſpectu eius exarde-
ſcet : & in circuitu eius tempeſtas
valida.
4 * Aduocabit cælum deſurſum :
& terram diſcernere populum
ſuum.
5 * Congregate illi ſanctos eius :
B qui ordinant teſtamentum eius
ſuper ſacrificia.
6 * Et annunciabunt cæli iuſtitiã
eius : quoniam Deus iudex eſt.
7 * Audi populus meus, & lo-
quar : Iſrael, & teſtificabor tibi :
Deus Deus tuus ego ſum.
8 * Non in ſacrificijs tuis arguam
te : holocauſta autem tua in con-
ſpectu meo ſunt ſemper.
9 * Non accipiam de domo tua
vitulos : neque de gregibus tuis
hircos.
10 * Quoniam meæ ſunt omnes
feræ ſiluarum, iumenta in monti-
bus & boues.
11 * Cognoui omnia volatilia
cæli : & pulchritudo agri mecum
eſt.
12 * Si eſuriero, non dicam tibi :
meus

meus eſt enim orbis terræ, & ple- C
nitudo eius.
* Numquid manducabo carnes 13
taurorum? aut ſanguinem hirco
rum potabo?
* Immola Deo ſacrificium lau- 14
dis: & redde Altiſſimo vota tua.
* Et inuoca me in die tribu- 15
lationis: eruam te, & honorifi
cabis me.
* Peccatori autem dixit Deus: 16
Quare tu enarras iuſtitias meas,
& aſſumis teſtamentum meum
per os tuum?
* Tu vero odiſti diſciplinam: 17
& proieciſti ſermones meos re-
trorſum:
* Si videbas furem, currebas cũ 18
eo: & cum adulteris portionem D
tuam ponebas.
* Os tuum abundauit malitia: 19
& lingua tua concinnabat dolos.
* Sedens aduerſus fratrem tuũ 20
loquebaris, & aduerſus filium ma
tris tuæ ponebas ſcandalum:* hæc 21
feciſti, & tacui.
Exiſtimaſti inique quòd ero tui
ſimilis: arguam te, & ſtatuam cõ-
tra faciem tuam.
* Intelligite hæc qui obliuiſci- 22
mini Deum: nequando rapiat, &
non ſit qui eripiat.
* Sacrificium laudis honorifica 23
bit me: & illic iter, quo oſtendam
illi ſalutare Dei.

In finem, Pſalmus Dauid, 1
* Cum venit ad eum Nathan 2
Propheta, quando intra
uit ad Bethſabee.
(2. Reg. 12.) L.

MIſerere mei Deus, ſecundum 3
magnam miſericordiam A
tuam.
Et ſecundum multitudinem
miſerationum tuarum, dele ini-
quitatem meam.
* Amplius laua me ab iniqui- 4
tate mea: & a peccato meo mun-
da me.
* Quoniam iniquitatem meam 5
ego cognoſco: & peccatum meum
contra me eſt ſemper.
* Tibi ſoli peccaui, & malum 6
‖ Rom. 3. 4. coram te feci: ‖ vt iuſtificeris in
ſermonibus tuis, & vincas cum
iudicaris.
* Ecce enim in iniquitatibus 7
conceptus ſum: & in peccatis B
concepit me mater mea.
8 * Ecce enim veritatem dilexiſti:
incerta, & occulta ſapientiæ tuæ
manifeſtaſti mihi.
9 * ‖ Aſperges me hyſſopo, & mũ- ‖ Leuit. 14.
dabor: lauabis me, & ſuper ni- Num. 19.
uem dealbabor.
10 * Auditui meo dabis gaudium
& lætitiam: & exultabunt oſſa
humiliata.
11 * Auerte faciem tuam a pecca-
C tis meis: & omnes iniquitates
meas dele.
12 * Cor mundum crea in me
Deus: & ſpiritum rectum innoua
in viſceribus meis.
13 * Ne proiicias me a facie tua: &
ſpiritum ſanctum tuum ne aufe-
ras a me.
14 * Redde mihi lætitiam ſaluta-
ris tui: & ſpiritu principali con-
firma me.
15 * Docebo iniquos vias tuas: &
impij ad te conuertentur.
16 * Libera me de ſanguinibus
Deus, Deus ſalutis meæ: & exul-
tabit lingua mea iuſtitiam tuam.
17 * Domine, labia mea aperies:
D & os meum annunciabit laudem
tuam.
18 * Quoniam ſi voluiſſes ſacrifi-
cium, dediſſem vtique: holocau-
ſtis non delectaberis.
19 * Sacrificium Deo ſpiritus con-
tribulatus: cor contritum, & hu-
miliatum Deus non deſpicies.
20 * Benigne fac Domine in bona
voluntate tua Sion: vt ædificentur
muri Ieruſalem.
21 * Tunc acceptabis ſacrificium
iuſtitiæ, oblationes, & holocau-
ſta: tunc imponent ſuper altare
tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus Dauid,
2 * Cum venit Doeg Idumæus, &
nunciauit Sauli: Venit Dauid
in domum Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) LI.

3 QVid gloriaris in malitia, qui
A potens es in iniquitate?
4 * Tota die iniuſtitiam cogita-
uit lingua tua: ſicut nouacula a-
cuta feciſti dolum.
5 * Dilexiſti malitiam ſuper be-
nignitatem: iniquitatem magis
quam loqui æquitatem.
6 * Dilexiſti omnia verba præci-
pitationis, lingua doloſa.

* Pro-

* Propterea Deus deſtruet te 7
in finem, euellet te, & emigra- B
bit te de tabernaculo tuo: & radi-
cem tuam de terra viuentium.
* Videbunt iuſti, & timebunt, 8
& ſuper eum ridebunt, & dicent:
* ecce homo, qui non poſuit Deũ 9
adiutorem ſuum:
Sed ſperauit in multitudine di-
uitiarum ſuarum: & præualuit in
vanitate ſua.
* Ego autem, ſicut oliua fructi- 10
fera in domo Dei, ſperaui in miſe-
ricordia Dei in æternum: & in ſæ-
culum ſæculi.
* Confitebor tibi in ſæculum 11
quia feciſti: & expectabo nomen
tuum, quoniam bonum eſt in cõ-
ſpectu ſanctorum tuorum.

In finem, 1
Pro Maeleth intelligentiæ Dauid;
LII.

DIxit inſipiens in corde ſuo: A
Non eſt Deus.
* Corrupti ſunt, & abominabi- 2
les facti ſunt in iniquitatibus: non
eſt qui faciat bonum.
‖ Pſ. 13. a. 1 * ‖ Deus de cælo proſpexit ſu- 3
per filios hominum: vt videat
ſi eſt intelligens, aut requirens
Deum.
‖ Rom. 3. b. 12 * ‖ Omnes declinauerunt, ſi- 4
mul inutiles facti ſunt: non eſt
qui faciat bonum, non eſt vſque
ad vnum.
* Nonne ſcient omnes qui ope- 5
rantur iniquitatem, qui deuorant B
plebem meam vt cibum panis?
* Deum non inuocauerunt: il- 6
lic trepidauerunt timore, vbi non
erat timor.
Quoniam Deus diſſipauit oſſa
eorum qui hominibus placent:
confuſi ſunt, quoniam Deus ſpre-
uit eos.
* Quis dabit ex Sion ſalutare 7
Iſrael? cum conuerterit Deus ca-
ptiuitatem plebis ſuæ, exultabit
Iacob, & lætabitur Iſrael.

In finem, 1
In carminibus intellectus Dauid,
* Cum veniſſent Ziphæi, & 2
dixiſſent ad Saul: Nonne
Dauid abſconditus
eſt apud nos?
(1. Reg. 23. 19. & 26. 1.) LIII.

DEus in nomine tuo ſaluum 3
me fac: & in virtute tua A
iudica me.
4 * Deus exaudi orationem
meam: auribus percipe verba oris
mei.
5 * Quoniam alieni inſurrexerunt
aduerſum me, & fortes quæſie-
runt animam meam: & non pro-
poſuerunt Deum ante conſpe-
ctum ſuum.
6 * Ecce enim Deus adiuuat me:
B & Dominus ſuſceptor eſt animæ
meæ.
7 * Auerte mala inimicis meis: &
in veritate tua diſperde illos.
8 * Voluntarie ſacrificabo tibi, &
confitebor nomini tuo Domine:
quoniam bonum eſt:
9 * Quoniam ex omni tribula-
tione eripuiſti me: & ſuper ini-
micos meos deſpexit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intelle-
ctus Dauid. LIIII.

2 EXaudi Deus orationem meã,
A & ne deſpexeris deprecatio-
3 nem meam: * intende mihi, &
exaudi me.
Contriſtatus ſum in exercita-
tione mea: & conturbatus ſum
4 * a voce inimici, & a tribulatio-
ne peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me
iniquitates: & in ira moleſti erant
mihi.
5 * Cor meum conturbatum eſt
in me: & formido mortis cecidit
ſuper me.
6 * Timor & tremor venerunt
ſuper me: & contexerunt me te-
nebræ:
7 * Et dixi: Quis dabit mihi pen-
B nas ſicut columbæ, & volabo, &
requieſcam?
8 * Ecce elongaui fugiens: & mã-
ſi in ſolitudine.
9 * Expectabam eum, qui ſaluum
me fecit a puſillanimitate ſpiritus,
& tempeſtate.
10 * Præcipita Domine, diuide
linguas eorum: quoniam vidi ini-
quitatem, & contradictionem in
ciuitate.
11 * Die ac nocte circumdabit eam
ſuper muros eius iniquitas: &
12 labor in medio eius, * & iniu-
ſtitia.
Et non defecit de plateis eius
vſura, & dolus.
13 * Quoniam ſi inimicus meus

maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem
vtique.
Et ſi is, qui oderat me, ſuper C
me magna locutus fuiſſet: abſcon-
diſſem me forſitan ab eo.
* Tu vero homo vnanimis: dux 14
meus, & notus meus:
* Qui ſimul mecum dulces ca- 15
piebas cibos: in domo Dei ambu-
lauimus cum conſenſu.
* Veniat mors ſuper illos: & de- 16
ſcendant in infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habita-
culis eorum: in medio eorum.
* Ego autem ad Deum clama- 17
ui: & Dominus ſaluabit me.
* Veſpere, & mane, & meridie 18
narrabo & annunciabo: & exau-
diet vocem meam.
* Redimet in pace animam 19
meam ab his, qui appropinquant
mihi: quoniam inter multos erant
mecum.
* Exaudiet Deus, & humiliabit 20
illos, qui eſt ante ſæcula. D
Non enim eſt illis commuta-
tio, & non timuerunt Deum: * ex- 21
tendit manum ſuam in retribuen-
do.
Contaminauerūt teſtamentum
eius, * diuiſi ſunt ab ira vultus 22
eius: & appropinquauit cor illius.
Molliti ſunt ſermones eius ſu-
per oleum: & ipſi ſunt iacula.
‖ Matt. 6. d. 25. Luc. 12. c. 22. 1. Pet. 5. b. 7.
* ‖ Iacta ſuper Dominum cu- 23
ram tuam, & ipſe te enutriet:
non dabit in æternum fluctuatio-
nem iuſto.
* Tu vero Deus deduces eos, 24
in puteum interitus.
Viri ſanguinum, & doloſi non
dimidiabunt dies ſuos: ego autem
ſperabo in te Domine.

In finem,
Pro populo, qui a Sanctis longe fa- 1
ctus eſt, Dauid in tituli inſcri-
ptionem, cum tenuerunt
eum Allophyli in Geth.
(1. *Reg.* 21. 12.) LV.

MIſerere mei Deus, quoniam 2
conculcauit me homo: tota A
die impugnans tribulauit me.
* Conculcauerunt me inimici 3
mei tota die: quoniam multi bel-
lantes aduerſum me.
* Ab altitudine diei timebo: 4
ego vero in te ſperabo.
* In Deo laudabo ſermones 5
meos, in Deo ſperaui: non time-
bo quid faciat mihi caro.
6 * Tota die verba mea execrabā-
tur: aduerſum me omnes cogita-
tiones eorum, in malum.
7 * Inhabitabunt & abſcondent:
B ipſi calcaneum meum obſerua-
bunt.
Sicut ſuſtinuerunt animam
8 meam, * pro nihilo ſaluos facies
illos: in ira populos confringes.
9 Deus, * vitam meam annuncia-
ui tibi: poſuiſti lacrymas meas in
conſpectu tuo,
10 Sicut & in promiſſione tua: *
tunc conuertentur inimici mei re-
troſum:
In quacunque die inuocauero
te: ecce cognoui quoniam Deus
meus es.
11 * In Deo laudabo verbum, in
Domino laudabo ſermonem: in
Deo ſperaui, non timebo quid fa-
ciat mihi homo.
12 * In me ſunt Deus vota tua,
quæ reddam, laudationes tibi.
13 * Quoniam eripuiſti animam
meam de morte, & pedes meos de
lapſu: vt placeam coram Deo in
lumine viuentium.

In finem,
1 Ne diſperdas, Dauid in tituli in-
ſcriptionem, cum fugeret a
facie Saul in ſpeluncam.
(1. *Reg.* 22. 1. & 24. 4.) LVI.

2 MIſerere mei Deus, miſerere
A mei: quoniam in te confi-
dit anima mea.
Et in vmbra alarum tuarum ſpe-
rabo, donec tranſeat iniquitas.
3 * Clamabo ad Deū altiſſimum:
Deum qui benefecit mihi.
4 * Miſit de cælo, & liberauit me:
dedit in opprobrium conculcan-
tes me.
Miſit Deus miſericordiam
5 ſuam, & veritatem ſuam, * &
eripuit animam meam de medio
catulorum leonum: dormiui con-
turbatus.
Filij hominum dentes eorum
arma & ſagittæ: & lingua eorum
gladius acutus.
6 * Exaltare ſuper cælos Deus:
B & in omnem terram gloria tua.
7 * Laqueum parauerunt pedibus
meis: & incuruauerunt animam
meam.

Foderunt ante faciem meam
foueam : & inciderunt in eam .
* Paratum cor meum Deus, pa- 8
ratum cor meum : cantabo , &
pſalmum dicam .
* Exurge gloria mea, exurge 9
pſalterium & cithara : exurgam
diluculo .
* Confitebor tibi in populis 10
Domine : & pſalmum dicam tibi
in gentibus :
* Quoniam magnificata eſt vſ- 11
que ad cælos miſericordia tua , &
vſque ad nubes veritas tua .
* Exaltare ſuper cælos Deus : 12
& ſuper omnem terram gloria
tua .

In finem ,
Ne diſperdas , Dauid in tituli in- 1
ſcriptionem . LVII .

SI vere vtique iuſtitiam lo- 2
quimini : recta iudicate filij A
hominum .
* Etenim in corde iniquitates 3
operamini: in terra iniuſtitias ma-
nus veſtræ concinnant.
* Alienati ſunt peccatores a 4
vulua , errauerunt ab vtero : locuti
ſunt falſa .
* Furor illis ſecundum ſimilitu- 5
dinem ſerpentis : ſicut aſpidis ſur-
dæ, & obturantis aures ſuas ,
* Quæ non exaudiet vocem in- 6
cantantium : & venefici incantan-
tis ſapienter .
* Deus conteret dentes eorum 7
in ore ipſorum : molas leonum B
confringet Dominus .
* Ad nihilum deuenient tam- 8
quam aqua decurrens : inten-
dit arcum ſuum donec infirmen-
tur .
* Sicut cera, quæ fluit, auferen- 9
tur : ſupercecidit ignis, & non vi-
derunt ſolem .
* Priuſquam intelligerent ſpinæ 10
veſtræ rhamnum : ſicut viuentes ,
ſic in ira abſorbet eos .
* Lætabitur iuſtus cum viderit 11
vindictam : manus ſuas lauabit
in ſanguine peccatoris .
* Et dicet homo : Si vtique eſt 12
fructus iuſto : vtique eſt Deus iu-
dicans eos in terra .

In finem ,
Ne diſperdas , Dauid in tituli in- 1
ſcriptionem , quando miſit
Saul , & cuſtodiuit domum
eius , vt eum interficeret .
(1. Reg. 19. 11.) LVIII .

2 ERipe me de inimicis meis
A Deus meus : & ab inſurgenti-
bus in me libera me .
3 * Eripe me de operantibus ini-
quitatem : & de viris ſanguinum
ſalua me .
4 * Quia ecce ceperunt animam
meam : irruerunt in me fortes .
5 * Neque iniquitas mea , neque
peccatum meum Domine : ſine
iniquitate cucurri, & direxi .
6 * Exurge in occurſum meum ,
B & vide: & tu Domine Deus vir-
tutum , Deus Iſrael ,
Intende ad viſitandas omnes
gentes: non miſerearis omnibus ,
qui operantur iniquitatem .
7 * Conuertentur ad veſperam :
& famem patientur vt canes , &
circuibunt ciuitatem .
8 * Ecce loquentur in ore ſuo , &
gladius in labijs eorum : quoniam
quis audiuit ?
9 * Et tu Domine deridebis eos :
ad nihilum deduces omnes gen-
tes .
10 * Fortitudinem meam ad te
cuſtodiam , quia Deus ſuſceptor
11 meus es : * Deus meus miſericor-
dia eius præueniet me .
12 * Deus oſtendet mihi ſuper ini-
C micos meos , ne occidas eos :
nequando obliuiſcantur populi
mei .
Diſperge illos in virtute tua : &
depone eos protector meus Do-
mine :
13 * Delictum oris eorum, ſermo-
nem labiorum ipſorum : & com-
prehendantur in ſuperbia ſua .
Et de execratione & mendacio
14 annunciabuntur * in conſumma-
tione : in ira conſummationis, &
non erunt .
Et ſcient quia Deus dominabi-
tur Iacob : & finium terræ .
15 * Conuertentur ad veſperam, &
famem patientur vt canes : & cir-
cuibunt ciuitatem .
16 * Ipſi diſpergentur ad mandu-
candum : ſi vero non fuerint ſatu-
rati, & murmurabunt .
17 * Ego autem cantabo fortitudi-
nem tuam : & exultabo mane mi-
ſericordiam tuam .
Quia factus es ſuſceptor meus,
&

& refugium meum, in die tribula-
tionis meæ.
* Adiutor meus tibi pſallam, 18
quia Deus ſuſceptor meus es: Deus
meus miſericordia mea.

In finem,
Pro his, qui immutabuntur, in ti- 1
tuli inſcriptionem ipſi Dauid in
doctrinam, * cum ſuccendit 2
Meſopotamiam Syriæ, & So-
bal, & conuertit Ioab, & per-
cuſſit Idumæam in valle Salina-
rum duodecim millia. (*2. Reg.*
8. 1. & 10. 7. & 1. Par. 18. 1.)
LIX.

DEus repuliſti nos, & deſtru- 3
xiſti nos: iratus es, & miſer- A
tus es nobis.
* Commouiſti terram, & con- 4
turbaſti eam: ſana contritiones
eius, quia commota eſt.
* Oſtendiſti populo tuo dura: 5
potaſti nos vino compunctionis. B
* Dediſti metuentibus te ſigni- 6
ficationem: vt fugiant a facie ar-
cus:
Vt liberentur dilecti tui: * ſal- 7
uũ fac dextera tua, & exaudi me.
* Deus locutus eſt in ſancto 8
ſuo: Lætabor, & partibor Sichi-
mam: & conuallem tabernacu-
lorum metibor.
* Meus eſt Galaad, & meus eſt 9
Manaſſes: & Ephraim fortitudo
capitis mei.
Iuda rex meus: * Moab olla ſpei 10
meæ.
In Idumæam extendam calcea-
mentum meum: mihi alienigenæ
ſubditi ſunt.
* Quis deducet me in ciuitatẽ 11
munitam? quis deducet me vſque C
in Idumæam?
* Nonne tu Deus, qui repuliſti 12
nos: & non egredieris Deus in
virtutibus noſtris?
* Da nobis auxilium de tribula 13
tione: quia vana ſalus hominis.
* In Deo faciemus virtutem: 14
& ipſe ad nihilum deducet tribu-
lantes nos.

In finem,
In hymnis Dauid. LX. 1

EXaudi Deus deprecationem 2
meam: intende orationi meę. A
* A finibus terræ ad te clama- 3
ui: dum anxiaretur cor meum, in
petra exaltaſti me.
4 Deduxiſti me, * quia factus es
ſpes mea: turris fortitudinis a
facie inimici.
5 * Inhabitabo in tabernaculo
tuo in ſæcula: protegar in vela-
mento alarum tuarum.
6 * Quoniam tu Deus meus exau
B diſti orationem meam: dediſti
hereditatem timentibus nomen
tuum.
7 * Dies ſuper dies regis adijcies:
annos eius vſque in diem genera-
tionis & generationis.
8 * Permanet in æternum in con-
ſpectu Dei: miſericordiam & ve-
ritatem eius quis requiret?
9 * Sic pſalmum dicam nomini
tuo in ſæculum ſæculi: vt reddam
vota mea de die in diem.

In finem,
1 Pro Idithun, Pſalmus Dauid.
LXI.

2 NOnne Deo ſubiecta erit ani-
A ma mea? ab ipſo enim ſalu
tare meum.
3 * Nam & ipſe Deus meus, & ſa
lutaris meus: ſuſceptor meus, nõ
mouebor amplius.
4 * Quouſque irruitis in hominẽ?
interficitis vniuerſi vos: tamquã
parieti inclinato & maceriæ de-
pulſæ?
5 * Verumtamen pretium meum
cogitauerunt repellere, cucurri in
ſiti: ore ſuo benedicebant, &
corde ſuo maledicebant.
6 * Verumtamen Deo ſubiecta
eſto anima mea: quoniam ab ip-
ſo patientia mea.
7 * Quia ipſe Deus meus, & ſal-
uator meus: adiutor meus non
B emigrabo.
8 * In Deo ſalutare meum, & glo
ria mea: Deus auxilij mei, & ſpes
mea in Deo eſt.
9 * Sperate in eo omnis congre-
gatio populi, effundite coram il-
lo corda veſtra: Deus adiutor no-
ſter in æternum.
10 * Verumtamen vani filij homi-
num, mendaces filij hominum in
ſtateris: vt decipiant ipſi de vani-
tate in idipſum.
11 * Nolite ſperare in iniquitate,
& rapinas nolite cõcupiſcere: diui
tiæ ſi affluãt, nolite cor apponere.

* Semel locutus eſt Deus, duo 12
hæc audiui, quia poteſtas Dei eſt,
* & tibi Domine miſericordia: 13
‖ Mat. 16. d. 27 ‖ quia tu reddes vnicuique iuxta
opera ſua.
Rom. 2. b. 6
1. Cor. 3. b. 8
Gal. 6. b. 5

Pſalmus Dauid, 1
Cum eſſet in deſerto Idumææ.
(1. Reg. 22. 5.) LXII.

DEus Deus meus ad te de luce 2
vigilo. A
Sitiuit in te anima mea, quàm
multipliciter tibi caro mea.
* In terra deſerta, & inuia, & 3
inaquoſa: ſic in ſancto apparui ti-
bi, vt viderem virtutem tuam, &
gloriam tuam.
☞ Quoniam melior eſt miſeri- 4
cordia tua ſuper vitas: labia mea
laudabunt te.
* Sic benedicam te in vita mea: 5
& in nomine tuo leuabo manus B
meas.
* Sicut adipe & pinguedine 6
repleatur anima mea: & labijs
exultationis laudabit os meum.
* Si memor fui tui ſuper ſtra- 7
tum meum, in matutinis medi-
tabor in te: * quia fuiſti adiutor 8
meus. C
Et in velamẽto alarum tuarum
exultabo, * adhæſit anima mea 9
poſt te: me ſuſcepit dextera tua.
* Ipſi vero in vanum quæſierũt 10
animam meam, introibunt in in-
feriora terræ: * tradentur in ma- 11
nus gladij, partes vulpium erunt.
* Rex vero lætabitur in Deo, 12
laudabuntur omnes qui iurant in
eo: quia obſtructum eſt os loquẽ-
tium iniqua.

In finem,
Pſalmus Dauid. LXIII. 1

EXaudi Deus orationem meam 2
cum deprecor: a timore ini- A
mici eripe animam meam.
*Protexiſti me a conuentu ma- 3
lignantium: a multitudine ope-
rantium iniquitatem.
* Quia exacuerunt vt gladium 4
linguas ſuas: intenderunt arcum
rem amaram, * vt ſagittent in oc- 5
cultis immaculatum.
* Subito ſagittabunt eum, & nõ 6
timebunt: firmauerunt ſibi ſer-
monem nequam.
Narrauerunt vt abſconderent la-
queos: dixerunt: Quis videbit eos?
7 * Scrutati ſunt iniquitates: de-
B fecerunt ſcrutantes ſcrutinio.
Accedet homo ad cor altum:
8 * & exaltabitur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ ſunt
9 plagæ eorum: * & infirmatæ ſunt
contra eos linguæ eorum.
Cõturbati ſunt omnes qui vide-
10 bant eos: * & timuit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei:
& facta eius intellexerunt.
11 * Lætabitur iuſtus in Domino,
& ſperabit in eo, & laudabuntur
omnes recti corde.

In finem, Pſalmus Dauid,
1 Canticum Hieremiæ, & Ezechie-
lis populo tranſmigrationis,
cum inciperent exire.
LXIIII.

2 TE decet hymnus Deus in
A Sion: & tibi reddetur votum
in Ieruſalem.
3 * Exaudi orationem meam: ad
te omnis caro veniet.
4 * Verba iniquorum præualue-
runt ſuper nos: & impietatibus
noſtris tu propitiaberis.
5 * Beatus, quem elegiſti, & aſ-
ſũpſiſti: inhabitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus
tuæ: ſanctum eſt templum tuum,
6 * mirabile in æquitate.
B Exaudi nos Deus ſalutaris no-
ſter, ſpes omnium finium terræ, &
in mari longe.
7 * Præparans montes in virtute
8 tua, accinctus potentia: * qui
conturbas profundum maris ſo-
num fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes, * & time-
bunt qui habitant terminos a ſi-
gnis tuis: exitus matutini & ve-
ſpere delectabis.
10 * Viſitaſti terrã & inebriaſti eã:
multiplicaſti locupletare eam.
Flumen Dei repletum eſt aquis,
paraſti cibum illorum: quoniam
ita eſt præparatio eius.
11 * Riuos eius inebria, multiplica
genimina eius: in ſtillicidijs eius
lætabitur germinans.
12 * Benedices coronæ anni beni-
gnitatis tuæ: & campi tui reple-
buntur vbertate.
13 *Pingueſcent ſpecioſa deſerti: &
exultatione colles accingentur.
14 * Induti ſunt arietes ouium, &
valles

valles abundabunt frumento: cla-
mabunt, etenim hymnum dicent.

In finem,
Canticum Pſalmi reſurrectionis. 1
L X V.

IVbilate Deo omnis terra,* pſal- 2
mum dicite nomini eius: date A
gloriam laudi eius.
* Dicite Deo quàm terribilia 3
ſunt opera tua Domine! in multi-
tudine virtutis tuæ mentientur ti-
bi inimici tui.
*Omnis terra adoret te,& pſal- 4
lat tibi: pſalmum dicat nomini
tuo.
* Venite, & videte opera Dei: 5
terribilis in conſilijs ſuper filios
hominum.
* Qui conuertit mare in aridã, 6
in flumine pertranſibunt pede:
ibi lætabimur in ipſo.
* Qui dominatur in virtute ſua 7
in æternum, oculi eius ſuper gentes B
reſpiciunt: qui exaſperant non
exaltentur in ſemetipſis.
* Benedicite Gentes Deum no- 8
ſtrum: & auditam facite vocem
laudis eius,
* Qui poſuit animam meam 9
ad vitam: & non dedit in commo-
tionem pedes meos.
* Quoniam probaſti nos Deus: 10
igne nos examinaſti, ſicut exami-
natur argentum.
* Induxiſti nos in laqueum, po- 11
ſuiſti tribulationes in dorſo no-
ſtro: * impoſuiſti homines ſuper 12
capita noſtra. C
Tranſiuimus per ignem & a-
quam: & eduxiſti nos in refrige-
rium.
* Introibo in domum tuam in 13
holocauſtis: reddam tibi vota mea,
* quæ diſtinxerunt labia mea. 14
Et locutum eſt os meum, in tri-
bulatione mea.
* Holocauſta medullata offerã 15
tibi cum incenſo arietum: offeram
tibi boues cum hircis.
* Venite, audite, & narrabo, om 16
nes qui timetis Deum, quanta fe- D
cit animæ meæ.
* Ad ipſum ore meo clamaui, & 17
exaltaui ſub lingua mea.
* Iniquitatem ſi aſpexi in corde 18
meo, non exaudiet Dominus.
* Propterea exaudiuit Deus, & 19
attendit voci deprecationis meæ.

20 * Benedictus Deus, qui non a-
mouit orationem meam, & miſe-
ricordiam ſuam a me.

In finem,
1 In hymnis, Pſalmus Cantici Da-
uid. L X V I.

2 DEus miſereatur noſtri, & be-
A nedicat nobis: illuminet vul-
tum ſuum ſuper nos, & miſerea-
tur noſtri.
3 * Vt cognoſcamus in terra viam
tuam: in omnibus gentibus ſalu-
tare tuum.
4 * Confiteãtur tibi populi Deus:
confiteantur tibi populi omnes.
5 * Lætentur & exultent gentes:
quoniã iudicas populos in æqui-
tate, & gentes in terra dirigis.
6 * Cõfiteantur tibi populi Deus:
confiteantur tibi populi omnes:
7 * terra dedit fructum ſuum.
Benedicat nos Deus, Deus no-
8 ſter, * benedicat nos Deus: & me-
tuant eum omnes fines terræ.

In finem,
1 Pſalmus Cantici ipſi Dauid.
L X V I I.

2 EXurgat Deus, & diſſipentur ini
A mici eius, & fugiant qui ode-
runt eum, a facie eius.
3 * Sicut deficit fumus, deficiant:
ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pe-
reant peccatores a facie Dei.
4 * Et iuſti epulentur, & exultent
in conſpectu Dei: & delectentur
in lætitia.
5 * Cantate Deo, pſalmum dicite
nomini eius: iter facite ei, qui a-
ſcendit ſuper occaſum: Dominus
nomen illi.
Exultate in conſpectu eius, tur-
6 babuntur a facie eius, * patris or-
phanorum, & iudicis viduarum.
7 Deus in loco ſancto ſuo: * Deus
qui inhabitare facit vnius moris
in domo:
Qui educit vinctos in fortitudi-
ne, ſimiliter eos, qui exaſperant,
qui habitant in ſepulchris.
8 * Deus cum egredereris in con-
ſpectu populi tui, cum pertranſi-
res in deſerto:
9 * Terra mota eſt, etenim cæli
diſtillauerunt a facie Dei Sinai, a
facie Dei Iſrael.
10 *Pluuiam voluntariam ſegrega-

bis Deus hereditati tuæ : & infir- B
mata eſt, tu vero perfeciſti eam.
* Animalia tua habitabunt in 11
ea : paraſti in dulcedine tua pau-
peri, Deus.
* Dominus dabit verbum euan 12
gelizantibus, virtute multa.
* Rex virtutum dilecti dilecti : 13
& ſpeciei domus diuidere ſpo-
lia.
* Si dormiatis inter medios cle- 14
ros, pennæ columbæ deargenta-
tæ, & poſteriora dorſi eius in pal-
lore auri.
* Dum diſcernit cæleſtis reges 15
ſuper eam, niue dealbabuntur in
Selmon : * mons Dei, mons pin- 16
guis.
Mons coagulatus, mons pin
guis: * vt quid ſuſpicamini mon- 17
tes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum
eſt Deo habitare in eo : etenim
Dominus habitabit in finem.
* Currus Dei decem millibus 18
multiplex, millia lætantium: Do-
minus in eis in Sina in ſancto.
* Aſcendiſti in altum, cepiſti 19
captiuitatem : accepiſti dona in C
hominibus:
Etenim non credentes, inhabi-
tare Dominum Deum.
* Benedictus Dominus die 20
quotidie : proſperum iter faciet
nobis Deus ſalutarium noſtro-
rum.
* Deus noſter, Deus ſaluos fa- 21
ciendi : & Domini Domini exitus
mortis.
* Verumtamen Deus confrin- 22
get capita inimicorum ſuorum :
verticem capilli perambulantium
in delictis ſuis.
* Dixit Dominus : Ex Baſan 23
conuertam, conuertam in pro-
fundum maris :
* Vt intingatur pes tuus in ſan- 24
guine : lingua canum tuorum ex
inimicis, ab ipſo.
* Viderunt ingreſſus tuos Deus, 25
ingreſſus Dei mei : regis mei qui
eſt in ſancto.
* Præuenerunt principes con- 26
iuncti pſallentibus, in medio iu-
uencularum tympaniſtriarum.
* In eccleſijs benedicite Deo 27
Domino, de fontibus Iſrael.
* Ibi Beniamin adoleſcentulus, 28
in mentis exceſſu. D
Principes Iuda, duces eorum :
principes Zabulon, principes
Nephthali.
29 * Manda Deus virtuti tuæ: con-
firma hoc Deus, quod operatus es
in nobis.
30 * A templo tuo in Ieruſalem,
tibi offerent reges munera.
31 * Increpa feras arundinis, con-
gregatio taurorum in vaccis popu
lorum: vt excludant eos, qui pro-
bati ſunt argento.
Diſſipa gentes, quæ bella vo-
32 lunt : * venient legati ex Ægypto :
Æthiopia præueniet manus eius
Deo.
33 * Regna terræ, cantate Deo :
pſallite Domino : pſallite Deo,
34 * qui aſcendit ſuper cælum cæli,
ad Orientem.
Ecce dabit voci ſuæ vocem vir-
35 tutis, * date gloriam Deo ſuper
Iſrael, magnificentia eius, & vir-
tus eius in nubibus.
36 * Mirabilis Deus in ſanctis ſuis,
Deus Iſrael ipſe dabit virtutem, &
fortitudinem plebi ſuæ, benedi-
ctus Deus.

1 In finem, pro ijs, qui commu-
tabuntur, Dauid. LXVIII.

2 SAluum me fac Deus: quoniam
A intrauerunt aquæ vſque ad a-
nimam meam.
3 * Infixus ſum in limo profundi:
& non eſt ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris : &
tempeſtas demerſit me.
4 * Laboraui clamans, raucæ fa-
ctæ ſunt fauces meæ : defecerunt
oculi mei, dum ſpero in Deum
meum.
5 * Multiplicati ſunt ſuper capil-
los capitis mei, qui oderunt me
gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti
ſunt me inimici mei iniuſte: quæ
non rapui, tunc exoluebam.
6 * Deus tu ſcis inſipientiam
meam : & delicta mea a te non
ſunt abſcondita.
7 * Non erubeſcant in me qui ex-
pectant te Domine, Domine vir-
tutum.
Non confundantur ſuper me
qui quærunt te, Deus Iſrael.
8 * Quoniam propter te ſuſtinui
B opprobrium : operuit confuſio fa-
ciem meam.
9 * Extraneus factus ſum fratri-
bus

buſmeis, & peregrinus filijs ma-
tris meæ.
‖ Ioa.2.d.17 * Quoniam zelus domus tuæ 10
Rom.15.a.3 comedit me: & ‖ opprobria ex-
probrantium tibi, ceciderunt ſu-
per me.
* Et operui in ieiunio animam 11
meam: & factum eſt in oppro-
brium mihi.
* Et poſui veſtimentum meum 12
cilicium: & factus ſum illis in
parabolam.
* Aduerſum me loquebantur 13
qui ſedebant in porta: & in me
pſallebant qui bibebant vinum.
* Ego vero orationem meam 14
ad te Domine: tempus benepla-
citi Deus.
In multitudine miſericordiæ
tuæ exaudi me, in veritate ſalutis
tuæ:
* Eripe me de luto, vt non infi- 15
gar: libera me ab ijs, qui oderunt
me, & de profundis aquarum.
* Non me demergat tempeſtas 16
aquæ, neque abſorbeat me pro-
fundum: neque vrgeat ſuper me
puteus os ſuum.
* Exaudi me Domine, quoniam 17
benigna eſt miſericordia tua: ſe-
cundum multitudinem miſeratio-
num tuarum reſpice in me.
* Et ne auertas faciem tuam a 18
puero tuo: quoniam tribulor, ve-
lociter exaudi me.
* Intende animæ meæ, & libe- 19
ra eam: propter inimicos meos e- C
ripe me.
* Tu ſcis improperium meum, 20
& confuſionem meam, & reue-
rentiam meam.
* In conſpectu tuo ſunt omnes 21
qui tribulant me, improperium
expectauit cor meum, & miſeriã.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſta-
retur, & non fuit: & qui conſo-
laretur, & non inueni.
‖ Mat.27.f.48 * ‖ Et dederunt in eſcam meam 22
fel: & in ſiti mea potauerunt me
aceto.
* Fiat menſa eorum coram ipſis 23
in laqueum, & in retributiones,
& in ſcandalum.
* Obſcurentur oculi eorum ne 24
videant: & dorſum eorum ſemper
incurua.
* Effunde ſuper eos iram tuam: 25
& furor iræ tuæ comprehendat
eos.
‖ Act.1.d.20 * ‖ Fiat habitatio eorum deſer- 26
ta: & in tabernaculis eorum non
ſit qui inhabitet.
27 * Quoniam quem tu percuſſi-
ſti, perſecuti ſunt: & ſuper do-
lorem vulnerum meorum addi-
derunt.
28 * Appone iniquitatem ſuper
D iniquitatem eorum: & non intrent
in iuſtitiam tuam.
29 * Deleantur de Libro viuentiũ:
& cum iuſtis non ſcribantur.
30 * Ego ſum pauper & dolens: ſa-
lus tua Deus ſuſcepit me.
31 * Laudabo nomen Dei cum
cantico: & magnificabo eum in
laude:
32 * Et placebit Deo ſuper vitu-
lum nouellum: cornua producen-
tem & vngulas.
33 * Videant pauperes & lætentur:
quærite Deum, & viuet anima
veſtra:
34 * Quoniam exaudiuit pauperes
Dominus: & vinctos ſuos non
deſpexit.
35 * Laudent illum cæli & terra,
mare, & omnia reptilia in eis.
36 * Quoniam Deus ſaluam faciet
Sion: & ædificabuntur ciuitates
Iuda.
Et inhabitabunt ibi, & heredi-
tate acquirent eam.
37 * Et ſemen ſeruorum eius poſ-
ſidebit eam, & qui diligunt no-
men eius, habitabunt in ea.

1 In finem, Pſalmus Dauid,
In rememorationem, quòd ſal-
uum fecerit eum Dominus.

LXIX.

2 DEus in adiutorium meum
A intende: Domine ad adiu-
uandum me feſtina.
3 * Confundantur, & reuerean-
tur, qui quærunt animam meam:
4 * Auertantur retrorſum, & e-
rubeſcant, qui volunt mihi mala:
Auertantur ſtatim erubeſcen-
tes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
5 * Exultent & lætentur in te
omnes qui quærunt te, & dicant
ſemper: Magnificetur Dominus:
qui diligunt ſalutare tuum.
6 * Ego vero egenus, & pauper
ſum: Deus adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus
es tu: Domine ne moreris.

Pſalmus Dauid, 1
Filiorum Ionadab, & priorum captiuorum.
LXX.

IN te Domine ſperaui, non A
confundar in æternum: * in 2
iuſtitia tua libera me, & eripe
me.
Inclina ad me aurem tuam, &
ſalua me.
* Eſto mihi in Deum protecto- 3
rem, & in locum munitum: vt
ſaluum me facias,
Quoniam firmamentum meũ,
& refugium meum es tu.
* Deus meus eripe me de manu 4
peccatoris, & de manu contra le-
gem agentis & iniqui:
* Quoniam tu es patientia mea 5
Domine: Domine ſpes mea a iu-
uentute mea.
* In te confirmatus ſum ex vte- 6
ro: de ventre matris meæ tu es pro- B
tector meus:
In te cantatio mea ſemper:
* tamquam prodigiũ factus ſum 7
multis: & tu adiutor fortis.
* Repleatur os meum laude, 8
vt cantem gloriam tuam: tota die
magnitudinem tuam.
* Ne proijcias me in tempore 9
ſenectutis: cum defecerit virtus
mea, ne derelinquas me.
* Quia dixerunt inimici mei 10
mihi: & qui cuſtodiebant animã
meam, conſilium fecerunt in
vnum,
* Dicentes: Deus dereliquit eũ, 11
perſequimini, & comprehendite
eum: quia non eſt qui eripiat.
* Deus ne elongeris a me: Deus 12
meus in auxilium meum reſpice.
* Confundantur, & deficiant 13
detrahentes animæ meæ: operian- C
tur confuſione, & pudore qui quæ-
runt mala mihi.
* Ego autem ſemper ſperabo: 14
& adijciam ſuper omnem laudem
tuam.
* Os meum annunciabit iu- 15
ſtitiam tuam: tota die ſalutare
tuum.
Quoniam non cognoui littera-
turam, * introibo in potentias 16
Domini: Domine memorabor iu-
ſtitiæ tuæ ſolius.
* Deus docuiſti me a iuuentute 17
mea: & vſque nunc pronunciabo
mirabilia tua.

18 * Et vſque in ſenectam & ſe-
nium: Deus ne derelinquas me,
Donec annunciem brachium
tuum generationi omni, quæ ven-
tura eſt:
19 Potentiam tuam, * & iuſtitiam
D tuam Deus vſque in altiſſima,
quæ feciſti magnalia: Deus quis
ſimilis tibi?
20 * Quantas oſtendiſti mihi tri-
bulationes multas, & malas: &
conuerſus viuificaſti me: & de
abyſſis terræ iterum reduxiſti me:
21 * Multiplicaſti magnificentiam
tuam: & conuerſus conſolatus
es me.
22 * Nam & ego confitebor tibi
in vaſis pſalmi veritatem tuam:
Deus pſallam tibi in cithara, ſan-
ctus Iſrael.
23 * Exultabunt labia mea cum
cantauero tibi: & anima mea,
quam redemiſti.
24 * Sed & lingua mea tota die
meditabitur iuſtitiam tuam: cum
confuſi & reueriti fuerint qui
quærunt mala mihi.

1 Pſalmus,
In Salomonem. LXXI.

2 DEus iudicium tuum regi da:
A & iuſtitiam tuam filio regis:
Iudicare populum tuum in iu-
ſtitia, & pauperes tuos in iudicio.
3 * Suſcipiant montes pacem po-
pulo: & colles iuſtitiam.
4 * Iudicabit pauperes populi, &
ſaluos faciet filios pauperum: &
humiliabit calumniatorem.
5 * Et permanebit cum Sole, &
ante Lunam, in generatione &
generationem.
6 * Deſcendet ſicut pluuia in vel-
B lus: & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſu-
per terram.
7 * Orietur in diebus eius iuſtitia,
& abundantia pacis: donec aufe-
ratur luna.
8 * Et dominabitur a mari vſque
ad mare: & a flumine vſque ad
terminos orbis terrarum.
9 * Coram illo procident Æthio-
pes: & inimici eius terram lin-
gent.
10 * Reges Tharſis, & inſulæ mu-
nera offerent: reges Arabum, &
Saba dona adducent:
11 * Et adorabunt eũ omnes reges
C terræ: omnes gentes ſeruient ei:

* Quia

* Quia liberabit pauperem a po 12
tente : & pauperem, cui non erat
adiutor.
* Parcet pauperi & inopi : & a- 13
nimas pauperum ſaluas faciet.
* Ex vſuris & iniquitate redi- 14
met animas eorum : & honorabi-
le nomen eorum coram illo.
* Et viuet, & dabitur ei de 15
auro Arabiæ, & adorabunt de
ipſo ſemper : tota die benedi-
cent ei.
* Et erit firmamentum in ter- 16
ra in ſummis montium, ſuperex- D
tolletur ſuper Libanum fructus e-
ius : & florebunt de ciuitate ſicut
fœnum terræ.
* Sit nomen eius benedictum 17
in ſæcula : ante Solem permanet
nomen eius.
Et benedicentur in ipſo omnes
tribus terræ: omnes gentes magni-
ficabunt eum.
* Benedictus Dominus Deus Iſ- 18
rael, qui facit mirabilia ſolus :
* Et benedictum nomen maie- 19
ſtatis eius in æternum : & replebi-
tur maieſtate eius omnis terra :
fiat, fiat.
* Defecerunt laudes Dauid filij 20
Ieſſe.

Pſalmus Aſaph. LXXII. 1

QVàm bonus Iſrael Deus his, A
qui recto ſunt corde!
* Mei autem pene moti ſunt 2
pedes : pene effuſi ſunt greſſus
mei.
* Quia zelaui ſuper iniquos, pa- 3
cem peccatorum videns.
* Quia non eſt reſpectus morti 4
eorum : & firmamentum in plaga
eorum.
* In labore hominum nõ ſunt, 5
& cum hominibus non flagella-
buntur :
* Ideo tenuit eos ſuperbia, o- 6
perti ſunt iniquitate & impieta- B
te ſua.
* Prodijt quaſi ex adipe iniqui- 7
tas eorum: tranſierunt in affectum
cordis.
* Cogitauerunt, & locuti ſunt 8
nequitiam : iniquitatem in excel-
ſo locuti ſunt.
* Poſuerunt in cælum os ſuum: 9
& lingua eorum tranſiuit in terra.
* Ideo cõuertetur populus meus 10
hic: & dies pleni inuenictur in eis.
11 * Et dixerunt : Quomodo ſcit
Deus, & ſi eſt ſcientia in ex-
celſo?
12 * Ecce ipſi peccatores, & abun-
dantes in ſæculo, obtinuerunt
diuitias.
13 * Et dixi : Ergo ſine cauſa iuſti-
ficaui cor meum, & laui inter in-
nocentes manus meas :
14 * Et fui flagellatus tota die, &
caſtigatio mea in matutinis.
15 * Si dicebam : Narrabo ſic: ecce
nationem filiorum tuorum re-
C probaui.
16 * Exiſtimabam vt cognoſcerem
hoc, labor eſt ante me :
17 * Donec intrem in Sanctuarium
Dei : & intelligam in nouiſſimis
eorum.
18 * Verumtamen propter dolos
poſuiſti eis : deieciſti eos dum al-
leuarentur.
19 * Quomodo facti ſunt in deſo-
lationem, ſubito defecerunt : pe-
rierunt propter iniquitatem ſuam.
20 * Velut ſomnium ſurgentium
Domine, in ciuitate tua imaginem
ipſorum ad nihilum rediges.
21 * Quia inflammatum eſt cor
meum, & renes mei commutati
22 ſunt: * & ego ad nihilum redactus
ſum, & neſciui.
23 * Vt iumentum factus ſum apud
te : & ego ſemper tecum.
24 * Tenuiſti manum dexteram
D meam : & in voluntate tua de-
duxiſti me, & cum gloria ſuſce-
piſti me.
25 * Quid enim mihi eſt in cælo? &
a te quid volui ſuper terram?
26 * Defecit caro mea, & cor meũ :
Deus cordis mei, & pars mea Deus
in æternum.
27 * Quia ecce, qui elongant ſe a
te, peribunt: perdidiſti omnes, qui
fornicantur abs te.
28 * Mihi autem adhærere Deo bo
num eſt : ponere in Domino Deo
ſpem meam :
Vt annunciem omnes prædica-
tiones tuas, in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Aſaph. LXXIII.

A VT quid Deus repuliſti in finẽ :
iratus eſt furor tuus ſuper o-
mnes paſcuæ tuæ?
2 * Memor eſto congregationis
tuæ, quam poſſediſti ab initio.
Redemiſti virgam hereditа-
tis

tis tuæ : mons Sion, in quo habi-
taſti in eo.
* Leua manus tuas in ſuperbias 3
eorum in finem: quanta maligna-
tus eſt inimicus in ſancto!
* Et gloriati ſunt qui oderunt 4
te : in medio ſollemnitatis tuæ.
Poſuerunt ſigna ſua, ſigna : * & 5
non cognouerunt ſicut in exitu
ſuper ſummum.
Quaſi in ſilua lignorum ſecuri-
bus * exciderunt ianuas eius in id- 6
ipſum : in ſecuri, & aſcia deiece-
runt eam.
‖ 4. Reg. 25. * ‖ Incenderunt igni Sanctuariũ 7
c. 9 tuum : in terra polluerunt taber-
naculum nominis tui.
* Dixerunt in corde ſuo cogna- 8
tio eorum ſimul : quieſcere facia- B
mus omnes dies feſtos Dei a terra.
* Signa noſtra non vidimus, iã 9
non eſt propheta : & nos non co-
gnoſcet amplius.
* Vſquequo Deus improperabit 10
inimicus : irritat aduerſarius no-
men tuum in finem?
* Vt quid auertis manum tuam, 11
& dexteram tuam, de medio ſinu
tuo in finem?
‖ Luc. 1. g. * ‖ Deus autem rex noſter ante 12
70 ſæcula : operatus eſt ſalutem in
medio terræ.
* Tu confirmaſti in virtute tua 13
mare : contribulaſti capita draco- C
num in aquis.
* Tu confregiſti capita draco- 14
nis : dediſti eum eſcam populis
Æthiopum.
* Tu dirupiſti fontes, & torren- 15
tes : tu ſiccaſti fluuios Ethan.
* Tuus eſt dies, & tua eſt nox : 16
tu fabricatus es auroram & ſo-
lem.
* Tu feciſti omnes terminos 17
terræ : æſtatem & ver tu plaſma-
ſti ea.
* Memor eſto huius, inimicus 18
improperauit Domino: & populus
inſipiens incitauit nomen tuum.
* Ne tradas beſtijs animas con- 19
fitentes tibi, & animas pauperum D
tuorum ne obliuiſcaris in finem.
* Reſpice in teſtamentum tuũ : 20
quia repleti ſunt, qui obſcurati
ſunt terræ domibus iniquitatum.
* Ne auertatur humilis factus 21
confuſus : pauper & inops lauda-
bunt nomen tuum.
* Exurge Deus, iudica cauſam 22
tuam : memor eſto improperio-
rum tuorum, eorum quæ ab inſi-
piente ſunt tota die.
23 * Ne obliuiſcaris voces ini-
micorum tuorum : ſuperbia eo-
rum, qui te oderunt, aſcendit
ſemper.

1 In finem, Ne corrumpas,
Pſalmus Cantici Aſaph.
LXXIIII.

2 Confitebimur tibi Deus: con-
A fitebimur, & inuocabimus
nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: * cũ
accepero tempus, ego iuſtitias iu-
dicabo.
4 * Liquefacta eſt terra, & omnes
qui habitant in ea: ego confirma-
ui columnas eius.
5 * Dixi iniquis: Nolite inique
agere : & delinquentibus: Nolite
exaltare cornu :
6 * Nolite extollere in altum cor-
nu veſtrum: nolite loqui aduerſus
Deum iniquitatem.
7 * Quia neque ab Oriente, ne-
B que ab Occidente, neque a deſer-
8 tis montibus: * quoniam Deus
iudex eſt.
Hunc humiliat, & hunc exal-
9 tat : * quia calix in manu Domini
vini meri plenus miſto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: ve-
rumtamen fæx eius non eſt exi-
nanita : bibent omnes peccatores
terræ.
10 * Ego autem annunciabo in ſæ-
culum : cantabo Deo Iacob.
11 * Et omnia cornua peccatorum
confringam: & exaltabuntur cor-
nua iuſti.

1 In finem, in Laudibus,
Pſalmus Aſaph,
Canticum ad Aſſyrios.
LXXV.

2 Notus in Iudæa Deus: in Iſrael
A magnum nomen eius.
3 * Et factus eſt in pace locus e-
ius : & habitatio eius in Sion.
4 * Ibi confregit potentias ar-
cuum, ſcutum, gladium, & bel-
lum.
5 * Illuminans tu mirabiliter a
6 montibus æternis : * turbati ſunt
B omnes inſipientes corde.
Dormierunt ſomnum ſuum :
& nihil inuenerunt omnes viri
diui-

diuitiarum in manibus ſuis.
* Ab increpatione tua Deus Ia- 7
cob dormitauerunt qui aſcende-
runt equos.
* Tu terribilis es, & quis reſiſtet 8
tibi? ex tunc ira tua.
* De cælo auditum feciſti iudi- 9
cium: terra tremuit & quieuit,
* Cum exurgeret in iudicium 10
Deus, vt ſaluos faceret omnes mã-
ſuetos terræ.
* Quoniam cogitatio hominis 11
confitebitur tibi: & reliquiæ co-
gitationis diem feſtum agent tibi.
* Vouete, & reddite Domino 12
Deo veſtro: omnes qui in circuitu
eius affertis munera.
Terribili * & ei qui aufert ſpi- 13
ritum principum, terribili apud re-
ges terræ.

In finem, pro Idithun, 1
Pſalmus Aſaph, LXXVI.

VOce mea ad Dominum cla- 2
mauit: voce mea ad Deum, & A
intendit mihi.
* In die tribulationis meæ Deũ 3
exquiſiui, manibus meis nocte
contra eum: & non ſum deceptus.
Renuit conſolari anima mea,
* memor fui Dei, & delectatus 4
ſum, & exercitatus ſum: & defe-
cit ſpiritus meus.
* Anticipauerunt vigilias oculi 5
mei: turbatus ſum, & non ſum
locutus.
* Cogitaui dies antiquos: & an- 6
nos æternos in mente habui.
* Et meditatus ſum nocte cum 7
corde meo, & exercitabar, & ſco- B
pebam ſpiritum meum.
* Numquid in æternum proij- 8
ciet Deus: aut non apponet vt
complacitior ſit adhuc?
* Aut in finem miſericordiam 9
ſuam abſcindet, a generatione in
generationem?
* Aut obliuiſcetur miſereri 10
Deus? aut continebit in ira ſua
miſericordias ſuas?
* Et dixi nunc cœpi: hæc muta- 11
tio dexteræ Excelſi.
* Memor fui operum Domini: 12
quia memor ero ab initio mirabi- C
lium tuorum.
* Et meditabor in omnibus o- 13
peribus tuis: & in adinuentioni-
bus tuis exercebor.
* Deus in ſancto via tua: quis 14
Deus magnus ſicut Deus noſter?
15 * tu es Deus qui facis mirabilia.
Notam feciſti in populis virtu-
16 tem tuam: * redemiſti in brachio
tuo populum tuum, filios Iacob,
& Ioſeph.
17 * Viderunt te aquæ Deus, vide-
D runt te aquæ: & timuerunt, &
turbatæ ſunt abyſſi.
18 * Multitudo ſonitus aquarum:
vocem dederunt nubes.
Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt:
19 * vox tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ or
bi terræ: commota eſt & contre-
muit terra.
20 * In mari via tua, & ſemitæ tuæ
in aquis multis: & veſtigia tua
non cognoſcentur.
21 * ‖ Deduxiſti ſicut oues popu- ‖ Exo. 14.c.
lum tuum, in manu Moyſi & 19
Aaron.

1 Intellectus Aſaph. LXXVII.

A ATtendite popule meus legem
meam: inclinate aurem ve-
ſtram in verba oris mei.
2 * Aperiam in parabolis os meũ:
loquar propoſitiones ab initio.
3 * Quanta audiuimus & cogno-
uimus ea: & patres noſtri narra-
uerunt nobis.
4 * Non ſunt occultata a filijs eo-
rum, in generatione altera.
Narrantes laudes Domini, &
virtutes eius, & mirabilia eius
quæ fecit.
5 * Et ſuſcitauit teſtimonium
in Iacob: & legem poſuit in Iſ-
rael.
Quanta mandauit patribus no-
6 ſtris nota facere ea filijs ſuis: * vt
cognoſcat generatio altera.
Filij qui naſcentur, & exurgent,
& narrabunt filijs ſuis,
7 * Vt ponant in Deo ſpem ſuam,
& non obliuiſcantur operum Dei:
& mandata eius exquirant.
8 * Ne fiant ſicut patres eorum:
generatio praua & exaſperans.
Generatio, quæ non direxit cor
ſuum: & non eſt creditus cũ Deo
ſpiritus eius.
9 * Filij Ephrem intendentes &
B mittentes arcum: conuerſi ſunt in
die belli.
10 * Non cuſtodierunt teſtamen-
tum Dei: & in lege eius noluerunt
ambulare.

* Et

11 * Et obliti ſunt benefactorum
eius, & mirabilium eius quæ o-
ſtendit eis.
12 * Coram patribus eorum fecit
mirabilia in terra Ægypti, in cam
po Taneos.
‖ Exo.14.c.21 13 * ‖ Interrupit mare, & perdu-
xit eos: & ſtatuit aquas quaſi in
vtre.
14 * Et deduxit eos in nube diei:
& tota nocte in illuminatione
ignis.
‖ Exo.17.b.6 Pſ.104.d.38 15 * ‖ Interrupit petram in eremo:
& adaquauit eos velut in abyſſo
multa.
16 * Et eduxit aquam de petra:
& deduxit tamquam flumina
aquas.
17 * Et appoſuerunt adhuc pecca-
re ei: in iram excitauerunt Excel-
ſum in inaquoſo.
18 * Et tentauerunt Deum in cor-
dibus ſuis: vt peterent eſcas ani-
mabus ſuis.
19 * Et male locuti ſunt de Deo:
dixerunt: Numquid poterit Deus C
parare menſam in deſerto?
20 * Quoniam percuſſit petram,
& fluxerunt aquæ, & torrentes
inundauerunt.
Numquid & panem poterit
dare, aut parare menſam popu-
lo ſuo?
‖ Num.11.a.2 21 * ‖ Ideo audiuit Dominus, &
diſtulit: & ignis accenſus eſt in
Iacob, & ira aſcendit in Iſrael:
22 * Quia non crediderunt in Deo,
nec ſperauerunt in ſalutari eius:
23 * Et mãdauit nubibus deſuper,
& ianuas cæli aperuit.
‖ Exo.16.a.4 24 * ‖ Et pluit illis manna ad man-
ducandum, & panem cæli de-
dit eis.
‖ Num.11.b.7 Ioan.6.d.31 25 * ‖ Panem angelorum mandu-
cauit homo: cibaria miſit eis in
abundantia.
1.Cor.10.a.3 ‖ Num.11.g.31 26 * ‖ Tranſtulit Auſtrum de cæ-
lo: & induxit in virtute ſua Afri-
cum.
27 * Et pluit ſuper eos ſicut pulue-
rem carnes: & ſicut arenam ma-
ris volatilia pennata.
28 * Et ceciderunt in medio ca-
ſtrorum eorum: circa tabernacu-
la eorum.
29 * Et manducauerunt & ſatura-
ti ſunt nimis, & deſiderium eo- D
30 rum attulit eis: * non ſunt frau-
dati a deſiderio ſuo.
‖ Num.11.g.33 ‖ Adhuc eſcæ eorum erant in o-
31 re ipſorum: * & ira Dei aſcendit
ſuper eos.
Et occidit pingues eorum, & e-
lectos Iſrael impediuit.
32 * In omnibus his peccauerunt
adhuc: & non crediderunt in mi-
rabilibus eius.
33 * Et defecerunt in vanitate dies
eorum: & anni eorum cum fe-
ſtinatione.
34 * Cum occideret eos, quærebant
eum: & reuertebantur, & dilucu-
lo veniebant ad eum.
35 * Et rememorati ſunt quia
Deus adiutor eſt eorum: & Deus
excelſus redemptor eorum eſt.
36 * Et dilexerunt eum in ore ſuo,
& lingua ſua mentiti ſunt ei:
37 * Cor autem eorum non erat
rectum cum eo: nec fideles habiti
ſunt in teſtamento eius.
38 * Ipſe autem eſt miſericors, &
propitius fiet peccatis eorum: &
non diſperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram
ſuam: & non accendit omnem
iram ſuam:
39 * Et recordatus eſt quia caro
ſunt: ſpiritus vadens, & non re-
diens.
40 * Quoties exacerbauerunt eum
in deſerto, in iram concitauerunt
eum in inaquoſo?
41 * Et conuerſi ſunt, & tentaue-
runt Deum: & ſanctum Iſrael ex-
acerbauerunt.
42 * Non ſunt recordati manus e-
ius, die qua redemit eos de manu
tribulantis,
43 * Sicut poſuit in Ægypto ſigna
E ſua, & prodigia ſua in campo
Taneos.
44 * ‖ Et conuertit in ſanguinem ‖ Exo.7.d.20
flumina eorum, & imbres eorum,
ne biberent.
45 * ‖ Miſit in eos cœnomyiam, & ‖ Exo.8.a.6 f.24
comedit eos: & ranam, & diſper-
didit eos.
46 * ‖ Et dedit ærugini fructus eo- ‖ Exo.10.c.15
rum: & labores eorum locuſtæ.
47 * ‖ Et occidit in grandine vi- ‖ Exod.9.f.25
neas eorum: & moros eorum in
pruina.
48 * Et tradidit grandini iumen-
ta eorum: & poſſeſſionem eorum
igni.
49 * Miſit in eos iram indignatio-
nis ſuæ: indignationem, & iram,
& tribulationem: immiſſiones per
angelos malos.

* Viam

* Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, 50
non pepercit a morte animabus F
eorum: & iumenta eorum in morte
te concluſit.
‖Exo.12.d.29 * ‖ Et percuſſit omne primogenitum 51
nitum in terra Ægypti: primitias
omnis laboris eorum in tabernaculis
culis Cham.
* Et abſtulit ſicut oues populum 52
lum ſuum: & perduxit eos tamquam
quam gregem in deſerto.
‖Exo.14.c.27 * ‖ Et deduxit eos in ſpe, & non 53
timuerunt: & inimicos eorum
operuit mare.
* Et induxit eos in montem 54
ſanctificationis ſuæ, montem, quẽ
acquiſiuit dextera eius.
‖Ioſ.13.b.8 ‖ Et eiecit a facie eorum Gentes:
tes: & ſorte diuiſit eis terram in
funiculo diſtributionis.
* Et habitare fecit in tabernaculis 55
culis eorum tribus Iſrael.
* Et tentauerunt, & exacerbauerunt 56
uerunt Deum excelſum: & teſtimonia
monia eius non cuſtodierunt.
* Et auerterunt ſe, & non ſeruauerunt 57
uauerunt pactum: quemadmodũ
patres eorum, conuerſi ſunt in arcum
cum prauum.
* In iram concitauerunt eum in 58
collibus ſuis: & in ſculptilibus
ſuis ad æmulationem eum prouocauerunt.
cauerunt.
* Audiuit Deus, & ſpreuit: & 59
ad nihilum redegit valde Iſrael. G
‖1.Reg 4.a 2 * ‖ Et repulit tabernaculum Silo, 60
lo, tabernaculum ſuum, vbi ha-
Iere.7.b.12 bitauit in hominibus.
* Et tradidit in captiuitatem 61
virtutem eorum: & pulchritudinem
dinem eorum in manus inimici.
* Et concluſit in gladio populum 62
lum ſuum: & hereditatem ſuam
ſpreuit.
* Iuuenes eorum comedit ignis: 63
& virgines eorum non ſunt lamentatæ.
mentatæ.
* Sacerdotes eorum in gladio 64
ceciderunt: & viduæ eorum non
plorabantur.
* Et excitatus eſt tamquam 65
dormiens Dominus, tamquam
potens crapulatus a vino.
* Et percuſſit inimicos ſuos in 66
poſteriora: opprobrium ſempiternum
num dedit illis.
* Et repulit tabernaculum Io- 67
ſeph: & tribum Ephraim non
elegit:
* Sed elegit tribum Iuda, mon- 68
tem Sion quem dilexit.
69 * Et ædificauit ſicut vnicornium
ſanctificium ſuum in terra, quam
fundauit in ſæcula.
70 * Et elegit Dauid ſeruum ſuũ,
& ſuſtulit eum de gregibus ouiũ:
de poſt fœtantes accepit eum,
71 * Paſcere Iacob ſeruum ſuum,
& Iſrael hereditatem ſuam:
72 * Et pauit eos in innocentia cordis
dis ſui: & in intellectibus manuũ
ſuarum deduxit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXVIII.

A Deus venerunt Gentes in hereditatem
ditatem tuam, polluerunt
templum ſanctum tuum: poſuerunt
runt Ieruſalem in pomorum cuſtodiam.
ſtodiam.
2 * Poſuerunt morticina ſeruorum
rum tuorum, eſca volatilibus cæli:
li: carnes ſanctorum tuorum beſtijs
ſtijs terræ.
3 * Effuderunt ſanguinem eorũ
tamquam aquam in circuitu Ieruſalem:
ſalem: & non erat qui ſepeliret.
4 * Facti ſumus opprobrium vicinis
B cinis noſtris: ſubſannatio & illuſio
ſio his, qui in circuitu noſtro
ſunt.
5 * Vſquequo Domine iraſceris
in finem: accendetur velut ignis
zelus tuus?
6 * ‖ Effunde iram tuam in Gentes, ‖Iere.10.d.25
tes, quæ te non nouerunt: & in
regna, quæ nomen tuum non inuocauerunt:
uocauerunt:
7 * Quia comederunt Iacob: &
locum eius deſolauerunt.
8 * ‖ Ne memineris iniquitatum ‖Iſa.64.c.9
C noſtrarum antiquarum, cito anticipent
cipent nos miſericordiæ tuæ; quia
pauperes facti ſumus nimis.
9 * Adiuua nos Deus ſalutaris
noſter: & propter gloriam nominis
nis tui Domine libera nos: & propitius
pitius eſto peccatis noſtris, propter
nomen tuum:
10 * Ne forte dicant in Gentibus:
Vbi eſt Deus eorum? & innoteſcat
ſcat in nationibus coram oculis
noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum,
11 rum, qui effuſus eſt: * introeat in
D conſpectu tuo gemitus compeditorum.
torum.
Secundum magnitudinem brachij
chij tui, poſſide filios mortificatorum.
torum.

* Et

* Et redde vicinis noſtris ſeptu- 12
plum in ſinu eorum: improperiū
ipſorum, quod exprobrauerunt ti-
bi Domine.
* Nos autem populus tuus, & 13
oues paſcuæ tuæ, confitebimur
tibi in ſæculum:
In generationem & genera-
tionem annunciabimus laudem
tuam.

In finem, Pro ijs, qui commuta- 1
buntur, teſtimonium
Aſaph. Pſalmus.
LXXIX.

QVi regis Iſrael, intende: 2
qui deducis velut ouem A
Ioſeph.
Qui ſedes ſuper cherubim, ma-
nifeſtare * coram Ephraim, Benia- 3
min, & Manaſſe.
Excita potentiam tuam, & veni,
vt ſaluos facias nos.
* Deus conuerte nos: & oſten- 4
de faciem tuam, & ſalui erimus.
* Domine Deus virtutum, quo- 5
uſque iraſceris ſuper orationem
ſerui tui?
* Cibabis nos pane lacrymarū: 6
& potum dabis nobis in lacrymis B
in menſura?
* Poſuiſti nos in contradictio- 7
nem vicinis noſtris: & inimici no-
ſtri ſubſannauerunt nos.
* Deus virtutum conuerte nos: 8
& oſtende faciem tuam: & ſalui
erimus.
* Vineam de Ægypto tranſtu- 9
liſti: eieciſti Gentes, & plantaſti
eam.
* Dux itineris fuiſti in conſpe- 10
ctu eius: plantaſti radices eius, & C
impleuit terram.
* Operuit montes vmbra eius: 11
& arbuſta eius cedros Dei.
* Extendit palmites ſuos vſque 12
ad mare: & vſque ad flumen pro-
pagines eius.
* Vt quid deſtruxiſti maceriam 13
eius: & vindemiant eam omnes,
qui prætergrediuntur viam?
* Exterminauit eam aper de 14
ſilua: & ſingularis ferus depaſtus
eſt eam.
* Deus virtutum conuertere: 15
reſpice de cælo, & vide, & viſita
vineam iſtam.
* Et perfice eam, quam planta- 16
uit dextera tua: & ſuper filium D
hominis, quem confirmaſti tibi.
17 * Incenſa igni, & ſuffoſſa
ab increpatione vultus tui pe-
ribunt.
18 * Fiat manus tua ſuper virum
dexteræ tuæ: & ſuper filium ho-
minis, quem confirmaſti tibi.
19 * Et non diſcedimus a te, viui-
ficabis nos: & nomen tuum in-
uocabimus.
20 * Domine Deus virtutum con-
uerte nos: & oſtende faciem tuā,
& ſalui erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Pſalmus ipſi
Aſaph. LXXX.

2 EXultate Deo adiutori noſtro:
A iubilate Deo Iacob.
3 * Sumite pſalmum, & date
tympanum: pſalterium iucundum
cum cithara.
4 * Buccinate in Neomenia tu-
ba, in inſigni die ſollemnitatis
veſtræ:
5 * Quia præceptum in Iſrael eſt:
& iudicium Deo Iacob.
6 * ‖ Teſtimonium in Ioſeph po- ‖ Gen. 41. f.
ſuit illud, cum exiret de Terra 29
Ægypti: linguam, quam non no-
uerat, audiuit.
7 * Diuertit ab oneribus dorſum
B eius: manus eius in cophino ſer-
uierunt.
8 * In tribulatione inuocaſti me,
& liberaui te: exaudiui te in abſ-
condito tempeſtatis: ‖ probaui te ‖ Exo. 17. b.
apud aquam contradictionis. 5
9 * ‖ Audi populus meus, & con- ‖ Exo. 20. a.
teſtabor te: Iſrael ſi audieris me, 2
10 * non erit in te deus recens, neque
adorabis deum alienum.
11 * Ego enim ſum Dominus Deus
C tuus, qui eduxi te de terra Ægy-
pti: dilata os tuum, & implebo
illud.
12 * Et non audiuit populus meus
vocem meam: & Iſrael non in-
tendit mihi.
13 * ‖ Et dimiſi eos ſecundum de- ‖ Act. 14. c.
ſideria cordis eorum, ibunt in ad- 16
inuentionibus ſuis.
14 * ‖ Si populus meus audiſſet me: ‖ Baruc. 3. b.
Iſrael ſi in vijs meis ambulaſſet: 13
15 * Pro nihilo forſitan inimicos
D eorum humiliaſſem: & ſuper
tribulantes eos miſiſſem manum
meam.
16 * Inimici Domini mentiti ſunt

ei: &

ei : & erit tempus eorum in ſæ-
cula.
*. Et cibauit eos ex adipe fru- 17
menti : & de petra, melle ſatu-
rauit eos.

Pſalmus Aſaph. LXXXI. 1

DEus ſtetit in ſynagoga deo- A
rum : in medio autem deos
diiudicat.
* Vſquequò iudicatis iniqui- 2
tatem : & facies peccatorum ſu-
mitis?
* Iudicate egeno, & pupillo : 3
humilem, & pauperem iuſtifi-
cate.
‖ Pro.24.a.11 * ‖ Eripite pauperem : & egenũ 4
de manu peccatoris liberate.
* Neſcierunt, neque intellexe- 5
runt, in tenebris ambulant : mo- B
uebuntur omnia fundamenta
terræ.
‖ Ioan.10.f.34 * ‖ Ego dixi : Dij eſtis, & filij 6
excelſi omnes.
* Vos autem ſicut homines mo- 7
riemini : & ſicut vnus de princi-
pibus cadetis.
* Surge Deus, iudica terram : 8
quoniam tu hereditabis in omni-
bus Gentibus.

Canticum Pſalmi Aſaph. 1
LXXXII.

DEus, quis ſimilis erit tibi? ne 2
taceas, neque compeſcaris A
Deus:
* Quoniam ecce inimici tui ſo- 3
nuerunt : & qui oderunt te, extu-
lerunt caput.
* Super populum tuum mali- 4
gnauerunt conſilium : & cogitaue-
runt aduerſus ſanctos tuos.
* Dixerunt : Venite, & diſper- 5
damus eos de gente : & non me-
moretur nomen Iſrael vltra.
* Quoniam cogitauerunt vna- 6
nimiter : ſimul aduerſum te teſta- B
mentum diſpoſuerunt, * taberna- 7
cula Idumæorum & Iſmahelitæ:
Moab, & Agareni, * Gebal, & 8
Ammon, & Amalec : alienigenæ
cum habitantibus Tyrum.
* Etenim Aſſur venit cum 9
illis : facti ſunt in adiutorium fi-
lijs Lot.
‖ Iud.7.f.22 * Fac illis ſicut Madian, ‖ & 10
Iud.4.d.15 Siſaræ : ſicut Iabin in torrente
Ciſſon.

11 * Diſperierunt in Endor : facti
ſunt vt ſtercus terræ.
12 * ‖ Pone principes eorum ſicut ‖ Iud.7.g.
C Oreb, & Zeb, & Zebee, & Sal- 25
mana.
13 Omnes principes eorum : * qui
dixerunt : Hereditate poſſideamus
Sanctuarium Dei.
14 * Deus meus pone illos vt ro-
tam : & ſicut ſtipulam ante fa-
ciem venti.
15 * Sicut ignis, qui comburit ſil-
uam : & ſicut flamma comburens
montes :
16 * Ita perſequeris illos in tempe-
ſtate tua : & in ira tua turbabis
eos.
17 * Imple facies eorum ignomi-
D nia : & quærent nomen tuum
Domine.
18 * Erubeſcant, & conturbentur
in ſæculum ſæculi : & confundan-
tur, & pereant.
19 * Et cognoſcant quia nomen ti-
bi Dominus : tu ſolus Altiſſimus
in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filijs Core,
Pſalmus. LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua
3 Domine virtutum : * concu-
A piſcit, & deficit anima mea in a-
tria Domini.
Cor meum, & caro mea exulta-
uerunt in Deum viuum.
4 * Etenim paſſer inuenit ſibi
domum : & turtur nidum ſibi, vbi
ponat pullos ſuos.
B Altaria tua Domine virtutum :
rex meus, & Deus meus.
5 * Beati, qui habitant in domo
tua Domine : in ſæcula ſæculorum
laudabunt te.
6 * Beatus vir, cuius eſt auxilium
abs te : aſcenſiones in corde ſuo
7 diſpoſuit, * in valle lacrymarum
in loco, quem poſuit.
8 * Etenim benedictionem dabit
C legiſlator, ibunt de virtute in vir-
tutem : videbitur Deus deorum
in Sion.
9 * Domine Deus virtutum exau-
di orationem meam : auribus per-
cipe Deus Iacob.
10 * Protector noſter aſpice Deus :
& reſpice in faciem Chriſti tui :
11 * Quia melior eſt dies vna in a-
D trijs tuis ſuper millia.

Elegi

Elegi abiectus eſſe in domo Dei
mei : magis quàm habitare in ta-
bernaculis peccatorum.
* Quia miſericordiam, & veri- 12
tatem diligit Deus : gratiam, &
gloriam dabit Dominus.
* Non priuabit bonis eos, qui 13
ambulant in innocentia : Domi-
ne virtutum, beatus homo, qui
ſperat in te.

In finem, Filijs Core, Pſalmus. 1
LXXXIIII.

BEnedixiſti Domine terram 2
tuam : auertiſti captiuitatem A
Iacob.
* Remiſiſti iniquitatem plebis 3
tuæ : operuiſti omnia peccata eo-
rum.
* Mitigaſti omnem iram tuam: 4
auertiſti ab ira indignationis tuæ.
* Conuerte nos Deus ſalutaris 5
noſter: & auerte irã tuam a nobis,
* Numquid in æternũ iraſceris 6
nobis? aut extendes iram tuam a B
generatione in generationem?
* Deus tu conuerſus viuificabis 7
nos: & plebs tua lætabitur in te.
* Oſtende nobis Domine miſe- 8
ricordiam tuam: & ſalutare tuum
da nobis.
* Audiam quid loquatur in me 9
Dominus Deus : quoniam loque- C
tur pacem in plebem ſuam.
Et ſuper ſanctos ſuos: & in eos,
qui conuertuntur ad cor.
* Verumtamen prope timentes 10
eum ſalutare ipſius : vt inhabitet
gloria in terra noſtra.
* Miſericordia, & veritas ob- 11
uiauerunt ſibi : iuſtitia, & pax o-
ſculatæ ſunt.
* Veritas de terra orta eſt: & iu- 12
ſtitia de cælo proſpexit.
* Etenim Dominus dabit beni- 13
gnitatem : & terra noſtra dabit D
fructum ſuum.
* Iuſtitia ante eum ambulabit : 14
& ponet in via greſſus ſuos.

Oratio ipſi Dauid. LXXXV.

INclina Domine aurem tuam, & 1
exaudi me : quoniam inops, & A
pauper ſum ego.
* Cuſtodi animam meam, quo- 2
niam ſanctus ſum: ſaluum fac ſer-
uum tuum, Deus meus, ſperan-
tem in te.

3 * Miſerere mei Domine, quo-
4 niam ad te clamaui tota die: * læ-
tifica animam ſerui tui, quoniam
ad te Domine animam meam
leuaui.
5 * ‖ Quoniam tu Domine ſua- ‖ Ioel. 2. c.
uis, & mitis : & multæ miſericor- 13
diæ omnibus inuocantibus te.
6 * Auribus percipe Domine ora-
B tionem meam : & intende voci
deprecationis meæ.
7 * In die tribulationis meæ cla-
maui ad te : quia exaudiſti me.
8 * Non eſt ſimilis tui in dijs Do-
mine: & non eſt ſecundum ope-
ra tua.
9 * Omnes gentes quaſcumque
feciſti, venient, & adorabunt co-
ram te Domine : & glorificabunt
nomen tuum.
10 * Quoniam magnus es tu, & fa-
C ciens mirabilia : tu es Deus ſolus.
11 * Deduc me Domine in via tua,
& ingrediar in veritate tua :
lætetur cor meum vt timeat no-
men tuum.
12 * Confitebor tibi Domine Deus
meus in toto corde meo, & glorifi-
cabo nomen tuum in æternum :
13 * Quia miſericordia tua magna
eſt ſuper me : & eruiſti animam
meam ex inferno inferiori.
14 * Deus, iniqui inſurrexerũt ſu-
D per me, & ſynagoga potentiũ quæ-
ſierunt animam meã: & non pro-
poſuerunt te in conſpectu ſuo.
15 * Et tu Domine Deus miſera-
tor & miſericors, patiens, & multæ
miſericordiæ, & verax,
16 * Reſpice in me, & miſerere
mei, da imperiũ tuum puero tuo :
& ſaluum fac filium ancillæ tuæ.
17 * Fac mecum ſignum in bo-
num, vt videant qui oderunt me,
& confundantur: quoniam tu Do-
mine adiuuiſti me, & conſolatus
es me.

1 Filijs Core, Pſalmus Cantici.
LXXXVI.

A FVndamenta eius in montibus
2 ſanctis : diligit Dominus
portas Sion ſuper omnia taberna-
cula Iacob.
3 * Glorioſa dicta ſunt de te, ci-
uitas Dei.
4 * Memor ero Rahab, & Baby-
lonis ſcientium me.
B Ecce alienigenæ, & Tyrus, &
popu-

populus Æthiopum, hi fuerunt
illic.
* Numquid Sion dicet: Homo, 5
& homo natus eſt in ea: & ipſe
fundabit eam Altiſſimus?
* Dominus narrabit in ſcriptu- 6
ris populorum, & principum: ho-
rum, qui fuerunt in ea.
* Sicut lætantium omnium ha- 7
bitatio eſt in te.

Canticum Pſalmi,
Filijs Core, in finem, pro Mahe- 1
leth ad reſpondendum, intel
lectus Eman Ezrahitæ.
LXXXVII.

DOmine Deus ſalutis meæ: in 2
die clamaui, & nocte co- A
ram te.
* Intret in conſpectu tuo oratio 3
mea: inclina aurem tuam ad pre-
cem meam:
* Quia repleta eſt malis anima 4
mea: & vita mea inferno appro-
pinquauit.
* Æſtimatus ſum cum deſcen- 5
dentibus in lacum: factus ſum ſi-
cut homo ſine adiutorio, * inter 6
mortuos liber.
* Sicut vulnerati dormientes in
ſepulchris, quorũ non es memor
amplius: & ipſi de manu tua re-
pulſi ſunt.
* Poſuerũt me in lacu inferiori: 7
in tenebroſis, & in vmbra mortis. B
* Super me confirmatus eſt fu- 8
ror tuus: & omnes fluctus tuos in-
duxiſti ſuper me.
* Longe feciſti notos meos a 9
me: poſuerunt me abominatio-
nem ſibi.
Traditus ſum, & non egredie-
bar: * oculi mei languerunt præ 10
inopia.
Clamaui ad te Domine tota
die: expandi ad te manus meas.
* Numquid mortuis facies mi- 11
rabilia: aut medici ſuſcitabunt, & C
confitebuntur tibi?
* Numquid narrabit aliquis in 12
ſepulchro miſericordiam tuam, &
veritatem tuam in perditione?
* Numquid cognoſcentur in te- 13
nebris mirabilia tua: & iuſtitia
tua in terra obliuionis?
* Et ego ad te Domine clamaui: 14
& mane oratio mea præueniet te.
* Vt quid Domine repellis ora-
tionem meam: auertis faciem 15
tuam a me?
16 * Pauper ſum ego, & in labori-
D bus a iuuentute mea: exaltatus au
tẽ, humiliatus ſum & cõturbatus.
17 * In me tranſierunt iræ tuæ: &
terrores tui conturbauerunt me.
18 * Circumdederunt me ſicut a-
qua tota die: circumdederunt me
ſimul.
19 * Elongaſti a me amicum, &
proximum: & notos meos a mi-
ſeria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.
LXXXVIII.

2 MIſericordias Domini in æter
A num cantabo.
In generationem & generatio-
nem annunciabo veritatem tuam
in ore meo.
3 * Quoniam dixiſti: In æter-
num miſericordia ædificabitur in
cælis: præparabitur veritas tua in
eis.
4 * Diſpoſui teſtamentum electis
meis, ‖ iuraui Dauid ſeruo meo: ‖2. Reg. 7.
5 * vſque in æternum præparabo ſe- c.12
men tuum.
Et ædificabo in generationem,
& generationem ſedem tuam.
6 * Confitebuntur cæli mirabilia
tua Domine: etenim veritatem
tuam in eccleſia ſanctorum.
7 * Quoniam quis in nubibus æ-
B quabitur Domino: ſimilis erit Deo
in filijs Dei?
8 * Deus, qui glorificatur in conſi
lio ſanctorum: magnus & terribi-
lis ſuper omnes qui in circuitu e-
ius ſunt.
9 * Domine Deus virtutum quis
ſimilis tibi? potens es Domine, &
veritas tua in circuitu tuo.
10 * Tu dominaris poteſtati maris:
motum autem fluctuum eius tu
mitigas.
11 * Tu humiliaſti ſicut vulnera-
tum, ſuperbum: in brachio virtutis
tuæ diſperſiſti inimicos tuos.
12 * ‖ Tui ſunt cæli, & tua eſt ter- ‖Gen.1.a.2
ra, orbem terræ & plenitudinem
13 eius tu fundaſti: * aquilonem, &
C mare tu creaſti.
Thabor & Hermon in nomine
14 tuo exultabunt: * tuum brachium
cum potentia.
Firmetur manus tua, & exalte-
15 tur dextera tua: * iuſtitia & iudi-
cium præparatio ſedis tuæ.

Miſericordia & veritas præcedẽt
16 faciem tuam: * beatus populus,
qui ſcit iubilationem.
Domine, in lumine vultus tui
17 ambulabunt, * & in nomine tuo
exultabunt tota die: & in iuſtitia
tua exaltabuntur.
18 * Quoniam gloria virtutis eorũ
tu es: & in beneplacito tuo exalta-
bitur cornu noſtrum.
19 * Quia Domini eſt aſſumptio no
ſtra: & ſancti Iſrael regis noſtri.
20 * Tunc locutus es in viſione ſan
ctis tuis, & dixiſti: Poſui adiuto-
rium in potente: & exaltaui ele-
ctum de plebe mea.
‖ 1. Reg. 16. a. & c. 12. Act. 13. d. 22.
21 * ‖ Inueni Dauid ſeruũ meum:
oleo ſancto meo vnxi eum.
22 * Manus enim mea auxiliabitur
D ei: & brachium meum conforta-
bit eum.
23 * Nihil proficiet inimicus in eo,
& filius iniquitatis non apponet
nocere ei.
24 * Et concidam a facie ipſius ini
micos eius: & odientes eum in fu-
gam conuertam.
25 * Et veritas mea, & miſericor-
dia mea cum ipſo: & in nomine
meo exaltabitur cornu eius.
26 * Et ponam in mari manũ eius:
& in fluminibus dexteram eius.
27 * Ipſe inuocabit me: Pater meus
es tu: Deus meus, & ſuſceptor ſa-
lutis meæ:
28 * Et ego primogenitum ponam
illum excelſum præ regibus terræ.
29 * In æternum ſeruabo illi miſe-
ricordiam meam: & teſtamentum
meum fidele ipſi.
30 * Et ponam in ſæculum ſæculi
E ſemen eius: & thronum eius ſicut
dies cæli.
31 * Si autem dereliquerint filij
eius legem meam: & in iudiciis
meis non ambulauerint:
32 * Si iuſtitias meas profanauerint:
& mãdata mea non cuſtodierint:
33 * Viſitabo in virga iniquitates
eorum: & in verberibus peccata
eorum.
34 * Miſericordiam autem meam
non diſpergam ab eo: neque no-
cebo in veritate mea:
35 * Neque profanabo teſtamentũ
meum: & quæ procedunt de la-
bijs meis non faciam irrita.
36 * Semel iuraui in ſancto meo, ſi
37 Dauid mentiar: * ſemen eius in
æternum manebit.

38 * Et thronus eius ſicut Sol in
F cõſpectu meo, ‖ & ſicut Luna per- ‖ 2. Reg. 7.
fecta in æternum: & teſtis in cæ- d. 16.
lo fidelis.
39 * Tu vero repuliſti & deſpexiſti:
diſtuliſti Chriſtum tuum.
40 * Euertiſti teſtamentum ſerui
tui: profanaſti in terra Sanctua-
rium eius.
41 * Deſtruxiſti omnes ſepes eius:
poſuiſti firmamentum eius formi-
dinem.
42 * Diripuerunt eum omnes tran
ſeuntes viam: factus eſt oppro-
brium vicinis ſuis.
43 * Exaltaſti dexteram deprimen-
tium eum: lætificaſti omnes ini-
micos eius.
44 * Auertiſti adiutorium gladij e-
G ius: & nõ es auxiliatus ei in bello.
45 * Deſtruxiſti eum ab emunda-
tione: & ſedem eius in terram col
liſiſti.
46 * Minoraſti dies temporis eius:
perfudiſti eum confuſione.
47 * Vſquequo Domine auertis in
finẽ: exardeſcet ſicut ignis ira tua?
48 * Memorare quæ mea ſubſtan-
tia: numquid enim vane conſti-
tuiſti omnes filios hominum?
49 * Quis eſt homo, qui viuet, &
non videbit mortem: eruet ani-
mam ſuam de manu inferi?
50 * Vbi ſunt miſericordiæ tuæ an-
tiquæ Domine, ‖ ſicut iuraſti Da- ‖ 2. Reg. 7.
uid in veritate tua? c. 11.
51 * Memor eſto Domine oppro-
brij ſeruorum tuorum (quod con-
tinui in ſinu meo) multarum gen
tium.
52 * Quod exprobrauerunt inimici
tui Domine, quod exprobrauerũt
commutationem Chriſti tui.
53 * Benedictus Dominus in æter-
num: fiat, fiat.

Oratio Moyſi hominis Dei: LXXXIX.

1 DOmine, refugium factus es
A nobis: a generatione in ge-
nerationem.
2 * Priuſquam montes fierent,
aut formaretur terra, & orbis: a
ſæculo & vſque in ſæculum tu es
Deus.
3 * Ne auertas hominem in humi
litatem: & dixiſti: Conuertimini
filij hominum.
4 * Quoniam mille anni ante
oculos

oculos tuos, tamquam dies heſter-
na, quæ præterijt,
Et cuſtodia in nocte,* quæ pro 5
nihilo habentur, eorum anni erũt.
* Mane ſicut herba tranſeat, ma 6
ne floreat, & tranſeat: veſpere deci B
dat, induret, & areſcat.
* Quia defecimus in ira tua, & 7
in furore tuo turbati ſumus.
* Poſuiſti iniquitates noſtras in 8
conſpectu tuo: ſæculum noſtrum
in illuminatione vultus tui.
* Quoniam omnes dies noſtri 9
defecerunt: & in ira tua defeci-
mus.
Anni noſtri ſicut aranea medi-
tabuntur: * ‖dies annorum no- 10
ſtrorũ in ipſis, ſeptuaginta anni. C
Si autem in potentatibus octo-
ginta anni: & amplius eorum, la-
bor & dolor.
Quoniam ſuperuenit manſuetu
do: & corripiemur.
* Quis nouit poteſtatẽ iræ tuæ: 11
& præ timore tuo iram tuam * di- 12
numerare?
Dexteram tuam ſic notam fac:
& eruditos corde in ſapientia.
* Conuertere Domine vſque- 13
quo? & deprecabilis eſto ſuper ſer
uos tuos.
* Repleti ſumus mane miſeri- 14
cordia tua: & exultauimus, & de- D
lectati ſumus omnibus diebus no-
ſtris.
* Lætati ſumus pro diebus, qui- 15
bus nos humiliaſti: annis, quibus
vidimus mala.
* Reſpice in ſeruos tuos, & in 16
opera tua: & dirige filios eorum.
* Et ſit ſplendor Domini Dei 17
noſtri ſuper nos, & opera ma-
nuum noſtrarum dirige ſuper nos:
& opus manuum noſtrarum di-
rige.

‖Eccli.18.a 8

Laus Cantici Dauid.
X C.

QVi habitat in adiutorio Altiſ 1
ſimi, in protectione Dei cæli A
commorabitur.
* Dicet Domino: Suſceptor 2
meus es tu, & refugium meum:
Deus meus ſperabo in eum.
* Quoniam ipſe liberauit me 3
de laqueo venantium, & a verbo
aſpero.
* Scapulis ſuis obumbrabit tibi: 4
& ſub pennis eius ſperabis.
5 * Scuto circumdabit te veritas
B eius: non timebis a timore no-
cturno,
6 * A ſagitta volante in die, a ne-
gotio perãbulante in tenebris: ab
incurſu, & dæmonio meridiano.
7 * Cadent a latere tuo mille, &
decem millia a dextris tuis: ad te
autem non appropinquabit.
8 * Verumtamen oculis tuis con-
ſiderabis: & retributionem pecca
torum videbis.
9 * Quoniam tu es Domine ſpes
C mea: Altiſſimum poſuiſti refu-
gium tuum.
10 * Non accedet ad te malum: &
flagellum non appropinquabit ta
bernaculo tuo.
11 * ‖ Quoniam angelis ſuis mãda
uit de te: vt cuſtodiant te in om-
nibus vijs tuis.
12 * In manibus portabunt te: ne
forte offendas ad lapidem pedem
tuum.
13 * Super aſpidem, & baſiliſcum
D ambulabis: & conculcabis leonem
& draconem.
14 * Quoniam in me ſperauit, libe
rabo eum: protegam eum, quo-
niam cognouit nomen meum.
15 * Clamabit ad me, & ego exau-
diam eum: cum ipſo ſum in tribu
latione: eripiam eum & glorifica-
bo eum.
16 * Longitudine dierum replebo
eum: & oſtendam illi ſalutare
meum.

‖Mat.4.a.6
Luc.4 b.10

Pſalmus Cantici,
1 In die ſabbati. XCI.

2 BOnum eſt confiteri Domino:
A & pſallere nomini tuo Altiſ-
ſime.
3 * Ad annunciandum mane mi-
ſericordiam tuam: & veritatem
tuam per noctem.
4 * In decachordo pſalterio: cum
cantico, in cithara.
5 * Quia delectaſti me Domine
in factura tua: & in operibus ma-
nuum tuarum exultabo.
6 * Quàm magnificata ſunt ope-
B ra tua Domine! nimis profundæ
factæ ſunt cogitationes tuæ:
7 * Vir inſipiens non cognoſcet:
& ſtultus non intelliget hæc.
8 * Cum exorti fuerint peccato-
res ſicut fœnũ: & apparuerint om
nes, qui operantur iniquitatem:

Vt intereant in ſæculum ſæculi:
*tu autem Altiſſimus in æternum 9
Domine.
*Quoniam ecce inimici tui Do 10
mine, quoniam ecce inimici tui
peribunt: & diſpergentur omnes,
qui operantur iniquitatem.
* Et exaltabitur ſicut vnicornis 11
cornu meum: & ſenectus mea in C
miſericordia vberi.
*Et deſpexit oculus meus inimi 12
cos meos: & in inſurgentibus in
me malignantibus audiet auris
mea.
* Iuſtus, vt palma florebit: ſicut 13
cedrus Libani multiplicabitur.
* Plantati in domo Domini, in 14
atrijs domus Dei noſtri florebunt.
* Adhuc multiplicabuntur in 15
ſenecta vberi: & bene patientes e-
runt, *vt annuncient: 16
Quoniã rectus Dominus Deus
noſter: & non eſt iniquitas in eo.

Laus Cantici ipſi Dauid in die an-
te ſabbatum, quando fun-
data eſt terra.
XCII.

DOminus regnauit, decorem 1
indutus eſt: indutus eſt Do- A
minus fortitudinem, & præcin-
xit ſe.
Etenim firmauit orbem terræ,
qui non commouebitur.
* Parata ſedes tua ex tunc: a ſæ- 2
culo tu es.
* Eleuauerunt flumina Domi- 3
ne: eleuauerunt flumina vocem
ſuam.
Eleuauerũt flumina fluctus ſuos,
*a vocibus aquarum multarum. 4
Mirabiles elationes maris, mira B
bilis in altis Dominus.
* Teſtimonia tua credibilia fa- 5
cta ſunt nimis: domum tuam de-
cet ſanctitudo Domine in longitu
dinem dierum.

Pſalmus ipſi Dauid,
Quarta ſabbati. XCIII.

DEus vltionũ Dominus: Deus 1
vltionum libere egit. A
* Exaltare qui iudicas terram: 2
redde retributionem ſuperbis.
* Vſquequo peccatores Domi- 3
ne: vſquequo peccatores gloria-
buntur?
*Effabuntur, & loquentur ini- 4
quitatem: loquentur omnes, qui
operantur iniuſtitiam?
5 *Populum tuum Domine humi
liauerunt: & hereditatem tuam ve
xauerunt.
6 * Viduam, & aduenam interfe-
cerunt: & pupillos occiderunt.
7 * Et dixerunt: Non videbit Do-
B minus, nec intelliget Deus Iacob.
8 * Intelligite inſipientes in popu
lo: & ſtulti aliquando ſapite.
9 * Qui plantauit aurem, non au
diet? aut qui finxit oculum, non
conſiderat?
10 * Qui corripit gentes, non ar-
guet: qui docet hominem ſcien-
tiam?
11 * Dominus ſcit cogitationes ho
minum, quoniam vanæ ſunt.
12 * Beatus homo, quem tu erudie
ris Domine: & de lege tua docue-
ris eum.
13 * Vt mitiges ei a diebus ma-
C lis: donec fodiatur peccatori fo-
uea.
14 * Quia non repellet Dominus
plebem ſuã: & hereditatem ſuam
non derelinquet.
15 * Quoadusque iuſtitia conuerta
tur in iudicium: & qui iuxta illam
omnes qui recto ſunt corde.
16 * Quis conſurget mihi aduer-
ſus malignantes? aut quis ſtabit
mecum aduerſus operantes ini-
quitatem?
17 * Niſi quia Dominus adiuuit
me: paulominus habitaſſet in in-
ferno anima mea.
18 * Si dicebam: Motus eſt pes
D meus: miſericordia tua Domine
adiuuabat me.
19 * Secundum multitudinem do-
lorum meorum in corde meo: con
ſolationes tuæ lætificauerunt ani-
mam meam.
20 * Numquid adhæret tibi ſedes
iniquitatis: qui fingis laborem in
præcepto?
21 * Captabunt in animam iuſti:
& ſanguinem innocentem con-
demnabunt.
22 * Et factus eſt mihi Dominus
in refugium: & Deus meus in ad-
iutorium ſpei meæ.
23 * Et reddet illis iniquitatem ip-
ſorum: & in malitia eorum diſper
det eos: diſperdet illos Dominus
Deus noſter.

Laus

Laus Cantici ipſi Dauid.
XCIIII.

VEnite, exultemus Domino: 1
iubilemus Deo ſalutari no- A
ſtro:
* Præoccupemus faciem eius in 2
confeſſione: & in pſalmis iubile-
mus ei.
* Quoniam Deus magnus Do- 3
minus: & rex magnus ſuper om-
nes deos.
* Quia in manu eius ſunt om- 4
nes fines terræ: & altitudines mon
tium ipſius ſunt.
* Quoniam ipſius eſt mare, & 5
ipſe fecit illud: & ſiccam manus
eius formauerunt.
* Venite adoremus, & procida- 6
mus: & ploremus ante Dominum,
qui fecit nos.
* Quia ipſe eſt Dominus Deus 7
noſter: & nos populus paſcuæ e- B
ius, & oues manus eius.
‖Heb.3.b.7 * ‖ Hodie ſi vocem eius audie- 8
ritis, nolite obdurare corda veſtra;
* Sicut in irritatione ſecundum 9
diem tentationis in deſerto: ubi
tentauerunt me patres veſtri, pro-
bauerunt me, & viderunt opera
mea.
‖Num.14.f. * ‖ Quadraginta annis offenſus 10
34 fui generationi illi, & dixi: Sem-
per hi errant corde.
* Et iſti non cognouerunt vias 11
‖Heb.4.a.3 meas: ‖ vt iuraui in ira mea: Si in-
troibunt in requiem meam.

Canticum ipſi Dauid,
Quando domus ædificabatur poſt
captiuitatem. (1.Par.15.)
XCV.

CAntate Domino canticum no 1
uum: cantate Domino om- A
nis terra.
* Cantate Domino, & benedi- 2
cite nomini eius: annunciate de
die in diem ſalutare eius.
* Annunciate inter Gentes glo 3
riam eius, in omnibus populis mi-
rabilia eius.
* Quoniam magnus Dominus, 4
& laudabilis nimis: terribilis eſt
ſuper omnes deos.
* Quoniam omnes dij Gentium 5
dæmonia: Dominus autem cælos
fecit.
* Confeſſio, & pulchritudo in 6
conſpectu eius: ſanctimonia, B
& magnificentia in ſanctificatio-
ne eius.
7 * Afferte Domino patriæ gen-
tium, afferte Domino gloriam &
8 honorem: * afferte Domino glo-
riam nomini eius.
Tollite hoſtias, & introite in
9 atria eius: * adorate Dominum in
atrio ſancto eius.
Commoueatur a facie eius vni-
10 uerſa terra: * dicite in Gentibus
C quia Dominus regnauit.
Etenim correxit orbem terræ
qui non commouebitur: iudica-
bit populos in æquitate.
11 * Lætentur cæli, & exultet ter-
ra, commoueatur mare, & plenitu
12 do eius: * gaudebunt campi, &
omnia, quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna
13 ſiluarum * a facie Domini, quia
venit: quoniam venit iudicare
terram.
Iudicabit orbem terræ in æqui-
tate, & populos in veritate ſua.

1 Huic Dauid,
Quando terra eius reſtituta eſt.
XCVI.

A DOminus regnauit, exultet ter-
ra: lætentur inſulæ multæ.
2 * Nubes, & caligo in circuitu
eius: iuſtitia, & iudicium correctio
3 ſedis eius.
* Ignis ante ipſum præcedet, &
inflammabit in circuitu inimicos
eius.
4 * Illuxerunt fulgura eius orbi
B terræ: vidit, & commota eſt terra.
5 * Montes, ſicut cera fluxerunt a
facie Domini: a facie Domini om
nis terra.
6 * Annunciauerunt cæli iuſti-
tiam eius: & viderunt omnes po-
puli gloriam eius.
7 * ‖ Confundantur omnes, qui ‖ Exo.20.a.
adorant ſculptilia: & qui glorian- 4
tur in ſimulachris ſuis. Leuit. 26.
‖ Adorate eum omnes angeli e- a. 1
8 ius: * audiuit, & lætata eſt Sion. Deut.5.a.8
Et exultauerunt filiæ Iudæ, pro- ‖Heb.1.c.6
pter iudicia tua Domine:
9 * Quoniam tu Dominus altiſſi
mus ſuper omnem terram: nimis
exaltatus es ſuper omnes deos.
10 * ‖ Qui diligitis Dominum, odi ‖ Amos 5.
te malum: cuſtodit Dominus ani- d. 15
mas ſanctorum ſuorum, de ma- Ro. 12.b.9
nu peccatoris liberabit eos.

*Lux orta eſt iuſto,& rectis cor 11
de lætitia.
* Lætamini iuſti in Domino:& 12
confitemini memoriæ ſanctifica-
tionis eius.

Pſalmus ipſi Dauid. XCVII. 1

CAntate Domino canticũ no- A
uum: quia mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius: &
brachium ſanctum eius.
a Iſa. 52. c. 10. & 63. b. 8 * a Notum fecit Dominus ſalu 2
tare ſuum: in conſpectu gentium
reuelauit iuſtitiam ſuam.
* Recordatus eſt miſericordiæ 3
ſuæ,& veritatis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ
ſalutare Dei noſtri.
* Iubilate Deo omnis terra:can 4
tate, & exultate, & pſallite. B
* Pſallite Domino in cithara,in 5
cithara & voce pſalmi: * in tubis 6
ductilibus, & voce tubæ corneæ.
Iubilate in conſpectu regis Do-
mini: * moueatur mare, & pleni 7
tudo eius: orbis terrarum, & qui
habitant in eo.
* Flumina plaudent manu, ſi- 8
mul montes exultabunt * a con- 9
ſpectu Domini: quoniam venit
iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iu
ſtitia, & populos in æquitate.

Pſalmus ipſi Dauid. XCVIII. 1

DOminus regnauit, iraſcan- A
tur populi: qui ſedet ſuper
cherubim, moueatur terra.
* Dominus in Sion magnus: & 2
excelſus ſuper omnes populos.
* Confiteantur nomini tuo ma- 3
gno: quoniam terribile, & ſan-
ctum eſt: * & honor regis iudi- 4
cium diligit.
Tu paraſti directiones: iudiciũ
& iuſtitiam in Iacob tu feciſti.
* Exaltate Dominũ Deum no- 5
ſtrum, & adorate ſcabellum pedũ
eius: quoniam ſanctum eſt.
* Moyſes,& Aaron in ſacerdo- 6
tibus eius: & Samuel inter eos, B
qui inuocant nomen eius:
Inuocabant Dominum, & ipſe
exaudiebat eos: * in columna nu 7
bis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia eius,
& præceptum quod dedit illis.
* Domine Deus noſter tu exau 8
diebas eos: Deus tu propitius fui
ſti eis,& vlciſcens in omnes adin-
uentiones eorum.
9 * Exaltate Dominum Deũ no-
ſtrum, & adorate in monte ſan-
cto eius: quoniam ſanctus Domi-
nus Deus noſter.

1 Pſalmus in confeſſione. XCIX.

2 A IVbilate Deo omnis terra: ſer-
uite Domino in lætitia.
Introite in conſpectu eius, in
exultatione.
3 * Scitote quoniã Dominus ip-
ſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non
ipſi nos:
Populus eius, & oues paſcuæ
4 eius: * introite portas eius in cõ-
feſſione, atria eius in hymnis:con
fitemini illi.
5 Laudate nomen eius: * quoniã
B ſuauis eſt Dominus, in æternum
miſericordia eius, & vſque in ge-
nerationem & generationem ve-
ritas eius.

1 Pſalmus ipſi Dauid. C.

A MIſericordiam, & iudiciũ can
tabo tibi Domine:
2 Pſallam, * & intelligam in via
immaculata, quando venies ad
me.
Perambulabam in innocentia
cordis mei, in medio domus meæ.
3 * Non proponebam ante ocu-
los meos rem iniuſtam: facientes
præuaricationes odiui.
4 Non adhæſit mihi * cor prauũ:
declinantem a me malignum non
cognoſcebam.
5 * Detrahentem ſecreto proxi-
B mo ſuo, hunc perſequebar.
Superbo oculo, & inſatiabili
corde, cum hoc non edebam.
6 * Oculi mei ad fideles terræ vt
ſedeant mecum: ambulans in via
immaculata, hic mihi miniſtra-
bat.
7 * Non habitabit in medio do-
mus meæ qui facit ſuperbiam: qui
loquitur iniqua, non direxit in cõ
ſpectu oculorum meorum.
8 * In matutino interficiebam
omnes peccatores terræ: vt diſ-
perderem de ciuitate Domini om
nes operantes iniquitatem.

Oratio pauperis, 1
Cum anxius fuerit, & in conſpe-
ctu Domini effuderit pre-
cem ſuam. C I.

DOmine exaudi orationem 2
meam: & clamor meus ad A
te veniat.
* Non auertas faciem tuam a 3
me: in quacumque die tribulor,
inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die inuocauero
te, velociter exaudi me.
* Quia defecerunt ſicut fumus 4
dies mei: & oſſa mea ſicut cre-
mium aruerunt.
* Percuſſus ſum vt fœnum, & 5
aruit cor meum: quia oblitus ſum
comedere panem meum.
* A voce gemitus mei adhæſit 6
os meum carni meæ.
* Similis factus ſum pellicano 7
ſolitudinis: factus ſum ſicut ny-
cticorax in domicilio.
* Vigilaui, & factus ſum ſicut 8
paſſer ſolitarius in tecto. B
* Tota die exprobrabant mihi 9
inimici mei: & qui laudabant me
aduerſum me iurabant.
* Quia cinerem tamquã panem 10
manducabam, & potum meum
cum fletu miſcebam.
* A facie iræ & indignationis 11
tuæ: quia eleuans alliſiſti me.
* Dies mei ſicut vmbra decli- 12
nauerunt: & ego ſicut fœnũ arui.
* Tu autem Domine in æter- 13
num permanes: & memoriale
tuum in generationem & genera-
tionem.
* Tu exurgens miſereberis Sion: 14
quia tempus miſerendi eius, quia C
venit tempus.
* Quoniam placuerunt ſeruis 15
tuis lapides eius: & terræ eius mi-
ſerebuntur.
* Et timebunt Gentes nomen 16
tuum Domine, & omnes reges
terræ gloriam tuam.
* Quia ædificauit Dominus Sion: 17
& videbitur in gloria ſua.
* Reſpexit in orationem humi- 18
lium: & non ſpreuit precem eorũ.
* Scribantur hæc in generatio- 19
ne altera: & populus, qui crea-
bitur, laudabit Dominum:
* Quia proſpexit de excelſo 20
ſancto ſuo: Dominus de cælo in
terram aſpexit:
* Vt audiret gemitus compedi- 21
torum: vt ſolueret filios interem-
ptorum:
22 * Vt annuncient in Sion nomen
D Domini: & laudem eius in Ieru-
ſalem.
23 * In conueniendo populos in
vnũ, & reges vt ſeruiant Domino.
24 * Reſpondit ei in via virtutis
ſuæ: Paucitatem dierum meorum
nuncia mihi.
25 * Ne reuoces me in dimidio die-
rum meorum: in generationem
& generationem anni tui.
26 * Initio tu Domine terram fun-
daſti: & opera manuum tuarum
ſunt cæli.
27 * Ipſi peribunt, tu autem per-
manes: & omnes ſicut veſtimen-
tum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis
28 eos, & mutabuntur: * tu autem
idem ipſe es, & anni tui non de-
ficient.
29 * Filij ſeruorum tuorum habi-
tabunt: & ſemen eorum in ſæcu-
lum dirigetur.

1 Ipſi Dauid. C II.

A BEnedic anima mea Domino:
& omnia, quæ intra me ſunt,
nomini ſancto eius:
2 * Benedic anima mea Domi-
no: & noli obliuiſci omnes re-
tributiones eius:
3 * Qui propitiatur omnibus ini-
quitatibus tuis: qui ſanat omnes
infirmitates tuas.
4 * Qui redimit de interitu vitam
tuam: qui coronat te in miſeri-
cordia & miſerationibus.
5 * Qui replet in bonis deſide-
rium tuum: renouabitur vt aquilæ
iuuentus tua:
6 * Faciens miſericordias Domi-
B nus: & iudicium omnibus iniu-
riam patientibus.
7 * Notas fecit vias ſuas Moyſi,
filijs Iſrael voluntates ſuas.
8 * ‖ Miſerator, & miſericors Do- ‖Nu. 14. c.
minus: longanimis, & multum 18.
miſericors.
9 * Non in perpetuum iraſcetur:
neque in æternũ comminabitur.
10 * Non ſecundum peccata noſtra
fecit nobis: neque ſecundum ini-
quitates noſtras retribuit nobis.
11 * Quoniam ſecundum altitudi-
nem cæli a terra: corroborauit mi-
ſericordiam ſuã ſuper timentes ſe.

* Quantum diſtat Ortus ab oc- 12
cidente: longe fecit a nobis ini-
quitates noſtras.
* Quomodo miſeretur pater fi- 13
liorum, miſertus eſt Dominus ti-
mentibus ſe:
* Quoniam ipſe cognouit fig- 14
mentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam pul-
uis ſumus: * homo, ſicut fœnum 15
dies eius, tamquam flos agri ſic
efflorebit.
* Quoniam ſpiritus pertranſibit 16
in illo, & non ſubſiſtet: & non co-
gnoſcet amplius locum ſuum.
* Miſericordia autem Domini 17
ab æterno, & vſque in æternum
ſuper timentes eum.
Et iuſtitia illius in filios filio-
rum, * his qui ſeruant teſtamen 18
tum eius:
Et memores ſunt mandatorum D
ipſius, ad faciendum ea.
* Dominus in cælo parauit ſe- 19
dem ſuam: & regnum ipſius om-
nibus dominabitur.
* Benedicite Domino omnes an 20
geli eius: potentes virtute, facien-
tes verbum illius, ad audiendam
vocem ſermonum eius.
* Benedicite Domino omnes vir 21
tutes eius: miniſtri eius, qui faci-
tis voluntatem eius.
* Benedicite Domino omnia 22
opera eius: in omni loco domina-
tionis eius, benedic anima mea
Domino.

Ipſi Dauid. CIII. 1

Benedic anima mea Domino: A
Domine Deus meus magnifi-
catus es vehementer.
Confeſſionem, & decorem in-
duiſti: * amictus lumine ſicut ve- 2
ſtimento:
Extendens cælum ſicut pellem:
* qui tegis aquis ſuperiora eius. 3
Qui ponis nubem aſcenſum
tuum: qui ambulas ſuper pennas
ventorum.
Heb. 1. c. 7. * Qui facis angelos tuos, ſpiri- 4
tus: & miniſtros tuos ignẽ vrentẽ.
* Qui fundaſti terram ſuper ſta- 5
bilitatem ſuam: non inclinabi-
tur in ſæculum ſæculi.
* Abyſſus, ſicut veſtimentum, 6
amictus eius: ſuper montes ſta-
bunt aquæ.
* Ab increpatione tua fugient: a 7
voce tonitrui tui formidabunt.

8 * Aſcendunt montes: & deſcen-
dunt campi in locum, quem fun-
daſti eis.
9 * Terminum poſuiſti, quem
B non tranſgredientur: neque con-
uertentur operire terram.
10 * Qui emittis fontes in conual-
libus: inter medium montium
pertranſibunt aquæ.
11 * Potabunt omnes beſtiæ agri:
expectabunt onagri in ſiti ſua.
12 * Super ea volucres cæli habita-
bunt: de medio petrarum dabunt
voces.
13 * Rigans montes de ſuperiori-
bus ſuis: de fructu operum tuorum
ſatiabitur terra:
14 * Producens fœnum iumentis,
& herbam ſeruituti hominum:
15 Vt educas panem de terra: * &
vinum lætificet cor hominis:
Vt exhilaret faciem in oleo: &
panis cor hominis confirmet.
16 * Saturabuntur ligna campi, &
17 cedri Libani, quas plantauit: * illic
paſſeres nidificabunt.
Herodij domus dux eſt eorum:
18 * montes excelſi ceruis: petra re-
fugium herinacijs.
19 * Fecit lunam in tempora: ſol
C cognouit occaſum ſuum.
20 * Poſuiſti tenebras, & facta eſt
nox: in ipſa pertranſibunt omnes
beſtiæ ſiluæ.
21 * Catuli leonum rugientes, vt ra
piant, & quærant a Deo eſcã ſibi.
22 * Ortus eſt ſol, & congregati
ſunt: & in cubilibus ſuis colloca-
buntur.
23 * Exibit homo ad opus ſuum: &
ad operationem ſuam vſque ad
veſperum.
24 * Quàm magnificata ſunt ope-
ra tua Domine! omnia in ſapien-
tia feciſti: impleta eſt terra poſ-
ſeſſione tua.
25 * Hoc mare magnum, & ſpatio-
ſum manibus: illic reptilia, quo-
rum non eſt numerus.
Animalia puſilla cum magnis:
26 * illic naues pertranſibunt.
Draco iſte, quem formaſti ad il-
27 ludendum ei: * omnia a te ex-
D pectant vt des illis eſcam in tem-
pore.
28 * Dante te illis, colligent: ape-
riente te manũ tuam, omnia im-
plebuntur bonitate.
29 * Auertente autem te faciem,
turbabuntur: auferes ſpiritum eo-
rum,

rum, & deficient, & in puluerem
ſuum reuertentur.
* Emittes ſpiritum tuum, & 30
creabuntur: & renouabis faciem
terræ.
* Sit gloria Domini in ſæculũ: 31
lætabitur Dominus in operibus
ſuis:
* Qui reſpicit terram, & facit 32
eam tremere: qui tangit montes,
& fumigant.
‖ Ÿ. 145. a. * ‖ Cantabo Domino in vita 33
a. mea: pſallam Deo meo quàmdiu
ſum.
* Iucundum ſit ei eloquium 34
meum: ego vero delectabor in Do-
mino.
* Deficiant peccatores a terra, & 35
iniqui ita vt non ſint: benedic a-
nima mea Domino.

Alleluia (1. *Par.* 16. 8) CIIII.

1. Par. 16. 2. CONfitemini Domino, & inuo 1
8. cate nomen eius: annunciate A
Iſa. 12. a. 4. inter Gentes opera eius.
* Cantate ei, & pſallite ei: nar- 2
rate omnia mirabilia eius.
* Laudamini in nomine ſancto 3
eius: lætetur cor quærentium Do
minum.
* Quærite Dominum, & confir- 4
mamini: quærite faciem eius ſem-
per.
* Mementote mirabilium eius, 5
quæ fecit: prodigia eius, & iudi-
cia oris eius.
* Semen Abraham, ſerui eius: 6
filij Iacob electi eius.
* Ipſe Dominus Deus noſter: in 7
vniuerſa terra iudicia eius.
* Memor fuit in ſæculum teſta- 8
menti ſui: verbi, quod manda-
uit in mille generationes:
* ‖ Quod diſpoſuit ad Abrahã: 9
‖ Gen. 22. & iuramenti ſui ad Iſaac:
c. 16. * Et ſtatuit illud Iacob in præ- 10
ceptum: & Iſrael in teſtamentum
æternum:
* Dicens: Tibi dabo Terrã Cha- 11
naan, funiculũ hæreditatis veſtræ.
* Cum eſſent numero breui, 12
pauciſſimi, & incolæ eius:
* Et pertranſierunt de gente in 13
gentem, & de regno ad populum B
alterum.
* Non reliquit hominem nocere 14
eis: & corripuit pro eis reges.
‖ 1. Paral. * ‖ Nolite tangere chriſtos meos: 15
16. d. 22. & in prophetis meis nolite mali-
gnari.

16 * Et vocauit famem ſuper ter- 2. Reg. 1. c.
ram: & omne firmamentum panis 14.
contriuit.
17 * Miſit ante eos ‖ virum: in ſer- ‖ Gen. 37. f.
uum venundatus eſt Ioſeph. 36.
18 * ‖ Humiliauerunt in compedi- ‖ Gen. 39.
bus pedes eius, ferrum pertranſijt d. 20.
19 animam eius, * donec veniret ver-
bum eius.
Eloquium Domini inflamma-
20 uit eum: * ‖ miſit rex, & ſoluit ‖ Gen. 41. e.
eum; princeps populorum, & di- 14.
miſit eum.
21 * Conſtituit eum dominum do
mus ſuæ: & principem omnis
poſſeſſionis ſuæ:
22 * Vt erudiret principes eius ſi-
cut ſemetipſum: & ſenes eius
prudentiam doceret.
23 * ‖ Et intrauit Iſrael in Ægy- ‖ Gen. 46. a.
C ptum: & Iacob accola fuit in 6.
Terra Cham.
24 * ‖ Et auxit populum ſuum ve- ‖ Exo. 1. b. 7
hementer: & firmauit eum ſuper Act. 7. b. 17
inimicos eius.
25 * Conuertit cor eorum vt odi-
rent populum eius: & dolum fa-
cerent in ſeruos eius.
26 * ‖ Miſit Moyſen ſeruũ ſuum: ‖ Exo. 3. b.
Aaron, quem elegit ipſum. 10. & 4. d.
27 * ‖ Poſuit in eis verba ſignorum 27.
ſuorum, & prodigiorum in Ter- ‖ Exo. 7, 8.
ra Cham. 10.
28 * ‖ Miſit tenebras, & obſcurauit: ‖ Exo. 10. f.
& nõ exacerbauit ſermones ſuos. 21.
29 * ‖ Conuertit aquas eorum in ‖ Exo. 7. d.
ſanguinem: & occidit piſces eo- 20.
rum.
30 * ‖ Edidit terra eorum ranas in ‖ Exo. 8. b.
penetralibus regum ipſorum. 6.
31 * ‖ Dixit, & venit cœnomyia: & ‖ Exo. 8.
cinifes in omnibus finibus eorũ. & 9.
32 * Poſuit pluuias eorum grandi-
nem: ignem comburentem in
terra ipſorum.
33 * Et percuſſit vineas eorum, &
ficulneas eorum: & contriuit li-
gnum finium eorum.
34 * ‖ Dixit, & venit locuſta, & bru- ‖ Exo. 10. c.
D chus, cuius non erat numerus: 12.
35 * Et comedit omne fœnum in
terra eorum: & comedit omnem
fructum terræ eorum.
36 * ‖ Et percuſſit omne primoge- ‖ Exo. 12. d.
nitum in terra eorum: primitias 19.
omnis laboris eorum.
37 * ‖ Et eduxit eos cum argento ‖ Exo. 13. d.
& auro: & non erat in tribubus 21.
eorum infirmus.
38 * Lætata eſt Ægyptus in profe-

ctione

ſtione eorum : quia incubuit ti-
mor eorum ſuper eos.
||Pſal.77.b. * || Expandit nubem in prote- 39
14. ctionem eorum, & ignem vt lu-
1.Cor.10.a ceret eis per noctem.
1. * || Petierunt, & venit coturnix: 40
||Exo.16.c. & pane cæli ſaturauit eos.
13. * || Dirupit petram, & fluxerũt 41
||Nu.20.c. aquæ: abierunt in ſicco flumina;
11. * ||Quoniam memor fuit verbi 42
||Gen.17.a. ſancti ſui, quod habuit ad Abra-
7. ham puerum ſuum.
* Et eduxit populum ſuum in 43
exultatione, & electos ſuos in læ-
titia.
* Et dedit illis regiones Gen 44
tium : & labores populorum poſ-
ſederunt:
* Vt cuſtodiant iuſtificationes 45
eius, & legem eius requirant.

Alleluia (*Iudith.13.21.*) C V.

Confitemini Domino quoniã 1
bonus : quoniam in ſæculum A
miſericordia eius.
||Iudith 13. * || Quis loquetur potentias Do 2
c.23. mini, auditas faciet omnes lau-
Eccli.41.d. des eius?
15. * Beati, qui cuſtodiunt iudiciũ, 3
& faciunt iuſtitiam in omni tem-
pore.
* Memento noſtri Domine in 4
beneplacito populi tui: viſita nos
in ſalutari tuo:
* Ad videndum in bonitate ele- 5
ctorum tuorum, ad lætandum in
lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum
hereditate tua.
||Iudith.7.d * || Peccauimus cum patribus 6
19. noſtris: iniuſte egimus, iniquita-
tem fecimus.
* Patres noſtri in Ægypto non 7
intellexerunt mirabilia tua: non
fuerũt memores multitudinis mi-
ſericordiæ tuæ.
Et irritauerunt aſcendentes in B
mare, Mare rubrum.
*Et ſaluauit eos propter nomen 8
ſuum: vt notam faceret poten-
tiam ſuam.
||Exo.14.e. * || Et increpuit Mare rubrum, 9
22. & exiccatum eſt: & deduxit eos
in abyſſis ſicut in deſerto.
*Et ſaluauit eos de manu odien- 10
tium : & redemit eos de manu
inimici.
||Exo.14.g. * || Et operuit aqua tribulantes 11
27. eos: vnus ex eis non remanſit.
* Et crediderunt verbis eius: & 12
laudauerunt laudem eius.
13 * Cito fecerũt, obliti ſunt ope-
rum eius: & non ſuſtinuerunt con
ſilium eius.
14 * || Et concupierunt concupi- ||Exo.17.a.
C ſcentiam in deſerto: & tentaue- 2.
runt Deum in inaquoſo.
15 * ||Et dedit eis petitionem ipſo- ||Nu.11.g.
rum : & miſit ſaturitatem in ani- 31.
mas eorum.
16 * Et irritauerunt Moyſen in ca-
ſtris: Aaron ſanctum Domini.
17 * || Aperta eſt terra, & deglu- ||Nu.16.e.
tiuit Dathan: & operuit ſuper cõ- 32.
gregationem Abiron.
18 * Et exarſit ignis in ſynagoga
eorum: flamma combuſſit pecca-
tores.
19 * || Et fecerunt vitulum in Ho- ||Exo.32.a.
reb: & adorauerunt ſculptile. 4.
20 * Et mutauerunt gloriam ſuam
in ſimilitudinem vituli comeden-
tis fœnum.
21 * Obliti ſunt Deum, qui ſalua-
uit eos qui fecit magnalia in Æ-
22 gypto, *mirabilia in Terra Cham:
terribilia in mari rubro.
23 * || Et dixit vt diſperderet eos: Exo.32.c.
D ſi non Moyſes electus eius ſtetiſ- 10.
ſet in confractione in conſpectu
eius:
Vt auerteret iram eius ne diſper
24 deret eos: *& pro nihilo habuerũt
terram deſiderabilem:
Non crediderunt verbo eius,
25 * & murmurauerunt in taberna-
culis ſuis: non exaudierunt vo-
cem Domini.
26 * || Et eleuauit manum ſuam ||Nu.14.e.
ſuper eos: vt proſterneret eos in 32.
deſerto:
27 * Et vt deiiceret ſemen eorum
in nationibus: & diſpergeret eos
in regionibus.
28 * Et initiati ſunt Beelphegor:
E & comederunt ſacrificia mortuo-
rum.
29 * Et irritauerunt eum in adin-
uentionibus ſuis: & multiplicata
eſt in eis ruina.
30 * || Et ſtetit Phinees, & placa- ||Nu.25.b.
uit: & ceſſauit quaſſatio. 7.
31 * Et reputatum eſt ei in iuſti-
tiam, in generationem & gene-
rationem vſque in ſempiternum.
32 * || Et irritauerunt eũ ad Aquas ||Nu.20.a.
contradictionis: & vexatus eſt 10.
33 Moyſes propter eos: *quia exacer-
bauerunt ſpiritum eius.
34 Et diſtinxit in labijs ſuis: *non
diſper-

diſperdiderunt gentes, quas dixit
Dominus illis.
* Et commiſti ſunt inter gen 35
tes, & didicerunt opera eorum: * & 36
ſeruierunt ſculptilibus eorum: &
factum eſt illis in ſcandalum.
* Et immolauerunt filios ſuos, 37
& filias ſuas dæmonijs.
* Et effuderunt ſanguinem in- 38
nocentem: ſanguinem filiorum F
ſuorum & filiarum ſuarum, quas
ſacrificauerunt ſculptilibus Cha-
naan.
Et infecta eſt terra in ſanguini-
bus, * & contaminata eſt in ope- 39
ribus eorum: & fornicati ſunt in
adinuentionibus ſuis.
* Et iratus eſt furore Dominus 40
in populum ſuum: & abominatus
eſt hereditatem ſuam.
* Et tradidit eos in manus gen- 41
tium: & dominati ſunt eorum qui
oderunt eos.
* Et tribulauerunt eos inimici 42
eorum, & humiliati ſunt ſub ma-
nibus eorum: * ſæpe liberauit eos. 43
Ipſi autem exacerbauerunt eum
in conſilio ſuo: & humiliati ſunt
in iniquitatibus ſuis.
* Et vidit cum tribularentur: & 44
audiuit orationem eorum.
‖ Deut. 30. a. 3. * ‖ Et memor fuit teſtamẽti ſui: 45
& pœnituit eum ſecundum mul- G
titudinem miſericordiæ ſuæ.
* Et dedit eos in miſericordias 46
in conſpectu omnium qui cepe-
rant eos.
* Saluos nos fac Domine Deus 47
noſter: & congrega nos de Natio-
nibus:
Vt confiteamur nomini ſancto
tuo: & gloriemur in laude tua.
* Benedictus Dominus Deus Iſ- 48
rael a ſæculo & vſque in ſæculum:
& dicet omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluia. (*Judith.* 13. 21.) CVI.

CONfitemini Domino quoniã 1
bonus: quoniam in ſæculum A
miſericordia eius.
* Dicant qui redempti ſunt a 2
Domino, quos redemit de manu
inimici: & de regionibus congre-
gauit eos:
* A ſolis ortu, & occaſu, ab 3
aquilone, & mari.
* Errauerunt in ſolitudine in 4
inaquoſo: viam ciuitatis habita-
culi non inuenerunt,
5 * Eſurientes, & ſitientes: anima
eorum in ipſis defecit.
6 * Et clamauerunt ad Dominum
cum tribularentur: & de neceſſita-
tibus eorum eripuit eos.
7 * Et deduxit eos in viam re-
ctam: vt irent in ciuitatem habi-
tationis.
8 * Confiteantur Domino miſe-
ricordiæ eius: & mirabilia eius fi-
lijs hominum.
9 * Quia ſatiauit animam inanẽ:
& animam eſurientem ſatiauit bo-
nis.
10 * Sedentes in tenebris, & vm-
bra mortis: vinctos in mendici-
tate, & ferro.
11 * Quia exacerbauerunt eloquia
Dei: & conſilium Altiſſimi irri-
tauerunt.
12 * Et humiliatum eſt in labori-
bus cor eorum: infirmati ſunt, nec
fuit qui adiuuaret.
13 * Et clamauerunt ad Dominum
B cum tribularentur: & de neceſſita-
tibus eorum liberauit eos.
14 * Et eduxit eos de tenebris, &
vmbra mortis: & vincula eorum
diſrupit.
15 * Confiteantur Domino miſe-
ricordiæ eius: & mirabilia eius fi-
lijs hominum.
16 * Quia contriuit portas æreas:
& vectes ferreos confregit.
17 * Suſcepit eos de via iniquita-
tis eorum: propter iniuſtitias enim
ſuas humiliati ſunt.
18 * Omnem eſcam abominata eſt
anima eorum: & appropinquaue-
runt vſque ad portas mortis.
19 * Et clamauerunt ad Dominum
cum tribularentur: & de neceſſi-
tatibus eorum liberauit eos.
20 * Miſit verbum ſuum, & ſana-
uit eos: & eripuit eos de interi-
tionibus eorum.
21 * Confiteantur Domino miſeri-
C cordiæ eius: & mirabilia eius fi-
lijs hominum.
22 * Et ſacrificent ſacrificium lau-
dis: & annuncient opera eius in
exultatione.
23 * Qui deſcendunt mare in na-
uibus, facientes operationem in
aquis multis.
24 * Ipſi viderunt opera Domini,
& mirabilia eius in profundo.
25 * Dixit, & ſtetit ſpiritus procel-
læ: & exaltati ſunt fluctus eius.
26 * Aſcendunt vſque ad cælos, &
deſcen-

deſcendunt vſquè ad abyſſos: ani-
ma eorum in malis tabeſcebat.
* Turbati ſunt, & moti ſunt ſi- 27
cut ebrius: & omnis ſapientia eo-
rum deuorata eſt.
*Et clamauerunt ad Dominum 28
cum tribularentur, & de neceſſi-
tatibus eorum eduxit eos.
* Et ſtatuit procellam eius in 29
auram: & ſiluerunt fluctus eius.
* Et lætati ſunt quia ſiluerunt: 30
& deduxit eos in portum volunta-
tis eorum.
* Confiteantur Domino miſe- 31
ricordiæ eius: & mirabilia eius fi-
lijs hominum.
* Et exaltent eum in eccleſia 32
plebis: & in cathedra ſeniorum
laudent eum.
* Poſuit flumina in deſertum: 33
& exitus aquarum in ſitum.
* Terram fructiferam in ſalſu- 34
ginem, a malitia inhabitantium D
in ea.
* Poſuit deſertum in ſtagna 35
aquarum: & terram ſine aqua in
exitus aquarum.
* Et collocauit illic eſurientes: 36
& conſtituerunt ciuitatem habi-
tationis.
*Et ſeminauerũt agros, & plan- 37
tauerunt vineas: & fecerunt fru-
ctum natiuitatis.
* Et benedixit eis, & multipli- 38
cati ſunt nimis: & iumenta eorum
non minorauit.
* Et pauci facti ſunt: & vexati 39
ſunt a tribulatione malorum, &
dolore.
* Effuſa eſt contemptio ſuper 40
principes: & errare fecit eos in
inuio, & non in via.
* Et adiuuit pauperem de ino- 41
pia: & poſuit ſicut oues familias.
‖Nu.22. c. 19. *‖ Videbunt recti, & lætabun- 42
tur: & omnis iniquitas oppilabit
os ſuum.
*Quis ſapiens & cuſtodiet hæc? 43
& intelliget miſericordias Domi-
ni?

Canticum Pſalmi ipſi Dauid. 1
(Sup. 56. 8.) CVII.

Paratum cor meum Deus, pa- 2
ratum cor meum: cantabo, & A
pſallam in gloria mea.
* Exurge gloria mea, exurge 3
pſalterium, & cithara: exurgam
diluculo.
* Confitebor tibi in populis Do- 4
mine: & pſallam tibi in nationi-
bus.
5 * Quia magna eſt ſuper cælos
miſericordia tua: & vſque ad nu-
bes veritas tua:
6 * Exaltare ſuper cælos Deus,
& ſuper omnem terram gloria
7 tua: * vt liberentur dilecti tui.
Saluum fac dextera tua, & exau-
8 di me: * Deus locutus eſt in ſan-
B cto ſuo:
Exultabo, & diuidam Sichi-
mam, & conuallem tabernacu-
lorum dimetiar.
9 * Meus eſt Galaad, & meus eſt
Manaſſes: & Ephraim ſuſceptio
capitis mei.
10 Iuda rex meus: * Moab lebes
ſpei meæ.
In Idumæam extendam calcea-
mentum meum: mihi alienigenæ
amici facti ſunt.
11 *Quis deducet me in ciuitatem
munitam? quis deducet me vſque
in Idumæam?
12 * Nonne tu Deus, qui repuliſti
nos & non exibis Deus in virtu-
tibus noſtris?
13 * Da nobis auxilium de tribu-
latione: quia vana ſalus hominis.
14 * In Deo faciemus virtutem:
& ipſe ad nihilum deducet inimi-
cos noſtros.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
CVIII.

2 Deus laudem meam ne tacue-
A ris: quia os peccatoris, & os
doloſi ſuper me apertum eſt.
3 * Locuti ſunt aduerſum me lin
gua doloſa, & ſermonibus odij
circumdederunt me: & expugna-
uerunt me gratis.
4 * Pro eo vt me diligerent, de-
trahebant mihi: ego autem ora-
bam.
5 * Et poſuerunt aduerſum me
mala pro bonis: & odium pro di-
lectione mea.
6 * Conſtitue ſuper eum pecca-
torem: & diabolus ſtet a dextris
eius.
7 *Cum iudicatur, exeat condem-
natus: & oratio eius fiat in pec-
catum.
8 * Fiant dies eius pauci: & epi-
ſcopatum eius accipiat alter.
9 * Fiant filij eius orphani: & v-
xor eius vidua.

* Nu-

* Nutantes transferantur filij 10
eius, & mendicent: & eijciantur B
de habitationibus ſuis.
*Scrutetur fœnerator omnem 11
ſubſtantiam eius: & diripiant alie-
ni labores eius.
* Non ſit illi adiutor: nec ſit qui 12
miſereatur pupillis eius.
* Fiant nati eius in interitum: 13
in generatione vna deleatur no-
men eius.
* In memoriam redeat iniqui- 14
tas patrum eius in conſpectu Do-
mini: & peccatum matris eius non
deleatur.
* Fiant contra Dominum ſem- 15
per, & diſpereat de terra memo-
ria eorum: * pro eo quòd non 16
eſt recordatus facere miſericor-
diam.
* Et perſecutus eſt hominem 17
inopem, & mendicum, & com-
punctum corde mortificare.
* Et dilexit maledictionem, & 18
veniet ei: & noluit benedictio- C
nem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut
veſtimentum, & intrauit ſicut a-
qua in interiora eius; & ſicut oleũ
in oſſibus eius.
* Fiat ei ſicut veſtimentum, quo 19
operitur: & ſicut zona, qua ſem-
per præcingitur.
* Hoc opus eorum, qui detra- 20
hunt mihi apud Dominum: & qui
loquuntur mala aduerſus animam
meam.
* Et tu Domine, Domine, fac 21
mecum propter nomen tuum:
quia ſuauis eſt miſericordia tua.
Libera me* quia egenus, & pau- 22
per ego ſum: & cor meum contur-
batum eſt intra me.
* Sicut vmbra cùm declinat, 23
ablatus ſum: & excuſſus ſum ſi-
cut locuſtæ.
* Genua mea infirmata ſunt a 24
ieiunio: & caro mea immutata eſt
propter oleum.
* Et ego factus ſum opprobriũ 25
illis: viderunt me, & mouerunt D
capita ſua.
* Adiuua me Domine Deus 26
meus: ſaluum me fac ſecundum
miſericordiam tuam.
* Et ſciant quia manus tua 27
hæc: & tu Domine feciſti eam.
* Maledicent illi, & tu benedi- 28
ces: qui inſurgunt in me, con-
fundantur: ſeruus autem tuus læ-
tabitur.
29 * Induantur qui detrahunt mi-
hi, pudore: & operiantur ſicut di-
ploide confuſione ſua.
30 * Confitebor Domino nimis in
ore meo: & in medio multorum
laudabo eum.
31 * Quia aſtitit a dextris paupe-
ris, vt ſaluam faceret a perſequen-
tibus animam meam.

1 Pſalmus David. CIX.

A DIxit Dominus Domino meo: Matth. 22.
Sede a dextris meis: d.42.
‖ Donec ponam inimicos tuos, ‖1.Cor.15.
ſcabellum pedum tuorum. d.25.
2 * Virgam virtutis tuæ emittet Hebr. 1. d.
Dominus ex Sion: dominare in 13. & 10.c.
medio inimicorum tuorum. 13.
3 * Tecum principium in die vir-
tutis tuæ in ſplendoribus ſancto-
rum: ex vtero ante luciferum ge-
nui te.
4 * ‖Iurauit Dominus, & non ‖Heb.5. b.
pœnitebit eum: Tu es ſacerdos 6 & 7.c.17
B in æternum ſecundum ordinem Ioan. 12.e.
Melchiſedech. 34.
5 * Dominus a dextris tuis, con-
fregit in die iræ ſuæ reges.
6 * Iudicabit in nationibus, im-
plebit ruinas: conquaſſabit capita
in terra multorum.
7 * De torrente in via bibet: pro-
pterea exaltabit caput.

Alleluia. CX.

1 CONfitebor tibi Domine in to-
A to corde meo: in conſilio iu-
ſtorum, & congregatione.
2 * Magna opera Domini: exqui-
ſita in omnes voluntates eius.
3 * Confeſſio & magnificentia
opus eius: & iuſtitia eius manet
in ſæculum ſæculi.
4 * Memoriam fecit mirabilium
ſuorum, miſericors & miſerator
5 Dominus: * eſcam dedit timen-
tibus ſe.
Memor erit in ſæculum teſta-
6 menti ſui: * virtutem operum
ſuorum annunciabit populo ſuo:
7 * Vt det illis hereditatem gen-
B tium: opera manuum eius veri-
tas, & iudicium.
8 * Fidelia omnia mandata eius:
confirmata in ſæculum ſæculi, fa-
cta in veritate & æquitate.
9 * Redemptionem miſit populo
ſuo:

ſuo : mandauit in æternum teſta-
mentum ſuum.
Sanctum, & terribile nomen
‖Prou. 1. a. 7. & 9. c. 17. Eccli. 1. b. c. 16. eius : * ‖initium ſapientiæ timor 10
Domini.
Intellectus bonus omnibus fa-
cientibus eum : laudatio eius ma-
net in ſæculum ſæculi.

Alleluia, Reuerſionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

BEatus vir, qui timet Domi- 1
num : in mandatis eius vo- A
let nimis.
* Potens in terra erit ſemen 2
eius : generatio rectorum benedi-
cetur.
* Gloria, & diuitiæ in domo 3
eius : & iuſtitia eius manet in ſæ-
culum ſæculi.
* Exortum eſt in tenebris lumẽ 4
rectis : miſericors, & miſerator,
& iuſtus.
* Iucundus homo qui miſere- 5
tur & commodat, diſponet ſermo- B
nes ſuos in iudicio : * quia in æter- 6
num non commouebitur.
* In memoria æterna erit iuſtus : 7
ab auditione mala non timebit.
Paratum cor eius ſperare in Do-
mino, * confirmatum eſt cor eius : 8
non commouebitur, donec deſpi-
ciat inimicos ſuos.
* Diſperſit, dedit pauperibus : 9
iuſtitia eius manet in ſæculum ſæ-
culi, cornu eius exaltabitur in glo-
ria.
* Peccator videbit, & iraſcetur, 10
dentibus ſuis fremet & tabeſcet :
deſiderium peccatorum peribit.

Alleluia. CXII.

LAudate pueri Dominum : lau- 1
date nomen Domini. A
* Sit nomen Domini benedi-
ctum, ex hoc nunc, & vſque in 2
ſæculum.
* A ſolis ortu vſque ad occa- 3
ſum, laudabile nomen Domini.
‖Mal. 1. c. 11. * ‖ Excelſus ſuper omnes gen- 4
tes Dominus, & ſuper cælos glo-
ria eius.
* Quis ſicut Dominus Deus no- 5
ſter, qui in altis habitat, * & hu- 6
milia reſpicit in cælo & in terra?
* Suſcitans a terra inopem, & 7
de ſtercore erigens pauperem ; B
* Vt collocet eum cum princi- 8
pibus, cũ principibus populi ſui.
9 * Qui habitare facit ſterilem in
domo, matrem filiorũ lætantem.

Alleluia. CXIII.

1 IN exitu Iſrael de Ægypto, do- Exo. 13. a. 3
A mus Iacob de populo barbaro ;
2 * Facta eſt Iudæa ſanctificatio
eius, Iſrael poteſtas eius.
3 * Mare vidit, & fugit : Iordanis
conuerſus eſt retrorſum.
4 * Montes exultauerunt vt arie-
tes : & colles ſicut agni ouium.
5 * Quid eſt tibi mare quòd fugi-
ſti : & tu Iordanis, quia conuerſus
es retrorſum?
6 * Montes exultaſtis ſicut arie-
tes, & colles ſicut agni ouium.
7 * A facie Domini mota eſt ter-
ra, a facie Dei Iacob.
8 * Qui conuertit petram in ſta-
gna aquarum, & rupem in fontes
aquarum.
1 * NON NOBIS DOMI-
B NE, NON NOBIS : ſed no-
mini tuo da gloriam.
2 * Super miſericordia tua, & ve-
ritate tua : nequando dicant Gen-
tes : Vbi eſt Deus eorum?
3 * Deus autem noſter in cælo :
omnia quæcunque voluit, fecit.
4 * ‖Simulachra gentium argen- ‖ 134. c. 15.
tum, & aurum, opera manuum
hominum.
5 * ‖Os habent, & non loquen- ‖ Sap. 15. d. 15.
tur : oculos habent, & non vide-
bunt.
6 * Aures habent, & non au-
dient : nares habent, & non odo-
rabunt.
7 * Manus habent, & non pal-
pabunt : pedes habent, & non
ambulabunt : non clamabunt in
gutture ſuo.
8 * Similes illis fiant qui faciunt
ea : & omnes qui confidunt in eis.
9 * Domus Iſrael ſperauit in Do-
C mino : adiutor eorum & prote-
ctor eorum eſt.
10 * Domus Aaron ſperauit in Do
mino : adiutor eorum & protector
eorum eſt.
11 * Qui timent Dominum, ſpera-
uerunt in Domino : adiutor eo-
rum & protector eorum eſt.
12 * Dominus memor fuit noſtri :
& benedixit nobis.
Benedixit domui Iſrael : benedi-
xit domui Aaron.

* Be-

* Benedixit omnibus, qui ti- 13
ment Dominum, puſillis cum
maioribus.
* Adijciat Dominus ſuper vos: 14
ſuper vos, & ſuper filios veſtros.
* Benedicti vos a Domino, qui 15
fecit cælum, & terram. D
* Cælum cæli Domino: terram 16
autem dedit filijs hominum.
‖Baruc.2.d 17. *‖Non mortui laudabunt te Do- 17
mine: neque omnes, qui deſcen-
dunt in infernum.
* Sed nos qui viuimus, benedi- 18
cimus Domino, ex hoc nunc &
vſque in ſæculum.

Alleluia. CXIIII.

Dilexi, quoniam exaudiet Do- 1
minus vocẽ orationis meæ. A
*Quia inclinauit aurem ſuam 2
mihi: & in diebus meis inuocabo.
* Circumdederunt me dolores 3
mortis: & pericula inferni inue-
nerunt me.
Tribulationem & dolorem in-
ueni: * & nomen Domini inuo- 4
caui.
O Domine libera animam
meam: * miſericors Dominus, & 5
iuſtus, & Deus noſter miſeretur. B
* Cuſtodiens paruulos Domi- 6
nus: humiliatus ſum, & libera-
uit me.
* Conuertere anima mea in re- 7
quiem tuam: quia Dominus be-
nefecit tibi.
* Quia eripuit animam meam 8
de morte: oculos meos a lacry-
mis, pedes meos a lapſu.
*Placebo Domino in regione 9
viuorum.

Alleluia. CXV.

1.Cor.4.c. Credidi, propter quod locu- 10
13. tus ſum: ego autem humi- A
Rom.3.a.4 liatus ſum nimis.
* Ego dixi in exceſſu meo: Om- 11
nis homo mendax.
*Quid retribuam Domino, pro 12
omnibus, quæ retribuit mihi?
* Calicem ſalutaris accipiam: 13
& nomen Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddam 14
coram omni populo eius: * pre- 15
tioſa in conſpectu Domini mors
Sanctorum eius:
* O Domine quia ego ſeruus 16

B tuus: ego ſeruus tuus, & filius an-
cillæ tuæ.
17 Dirupiſti vincula mea: *tibi ſa-
crificabo hoſtiam laudis, & no-
men Domini inuocabo.
18 * Vota mea Domino reddam
in conſpectu omnis populi eius:
19 * in atrijs domus Domini, in me-
dio tui Ieruſalem.

Alleluia. CXVI.

1 Laudate Dominum omnes Rom.15.a.
Gentes: laudate eum omnes 11.
populi:
2 * Quoniam confirmata eſt ſu-
per nos miſericordia eius: * ‖ & ve ‖Ioã.12.e.
ritas Domini manet in æternum. 34.

Alleluia. CXVII.

1 Confitemini Domino quoniã
A bonus: quoniam in ſæculum
miſericordia eius.
2 * Dicat nunc Iſrael quoniam
bonus: quoniam in ſæculum mi-
ſericordia eius.
3 * Dicat nunc domus Aaron:
quoniam in ſæculum miſericor-
dia eius.
4 * Dicant nunc qui timent Do-
minum: quoniam in ſæculum
miſericordia eius.
5 * De tribulatione inuocaui Do-
minum: & exaudiuit me in lati-
tudine Dominus.
6 *Dominus mihi adiutor: non
timebo quid faciat mihi homo.
7 *‖Dominus mihi adiutor: & e- ‖Heb.13.a.
go deſpiciam inimicos meos. 6.
8 * Bonum eſt confidere in Do-
B mino, quàm confidere in homi-
ne:
9 *Bonum eſt ſperare in Domi-
no, quàm ſperare in principibus.
10 *Omnes gentes circuierũt me:
& in nomine Domini quia vltus
ſum in eos.
11 * Circumdantes circumdede-
runt me: & in nomine Domini
quia vltus ſum in eos.
12 *Circumdederũt me ſicut apes,
& exarſerunt ſicut ignis in ſpinis:
& in nomine Domini quia vltus
ſum in eos.
13 * Impulſus euerſus ſum vt ca-
derem: & Dominus ſuſcepit me.
14 *‖ Fortitudo mea, & laus mea ‖Exod.15.
C Dominus: & factus eſt mihi in ſa- a.2.
lutem.

* Vox

* Vox exultationis, & ſalutis in 15
tabernaculis iuſtorum.
* Dextera Domini fecit virtu- 16
tẽ: dextera Domini exaltauit me,
dextera Domini fecit virtutem.
*Non moriar, ſed viuam: & nar- 17
rabo opera Domini.
* Caſtigans caſtigauit me Do- 18
minus: & morti non tradidit me.
* Aperite mihi portas iuſtitiæ, 19
ingreſſus in eas confitebor Domi-
no: *hæc porta Domini, iuſti in- 20
trabunt in eam.
* Confitebor tibi quoniã exau- 21
diſti me: & factus es mihi in ſa-
lutem.
‖ Matt. 21. a. 42. Luc. 20. c. 17. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1 Pet. 2. a. 7. Iſa. 28. d. 16.
* ‖ Lapidem, quem reproba- 22
uerunt ædificantes: hic factus eſt
in caput anguli.
* A Domino factum eſt iſtud: 23
& eſt mirabile in oculis noſtris.
* Hæc eſt dies, quem fecit Do- 24
minus: exultemus, & lætemur D
in ea.
* O Domine ſaluum me fac, o 25
Domine bene proſperare: * bene- 26
dictus qui venit in nomine Do-
mini.
Benediximus vobis de domo
Domini: * Deus Dominus, & il- 27
luxit nobis.
Conſtituite diem ſollemnem
in condenſis, vſque ad cornu
altaris.
* Deus meus es tu, & confite- 28
bor tibi: Deus meus es tu, & exal-
tabo te.
Confitebor tibi quoniam exau-
diſti me: & factus es mihi in ſa-
lutem.
* Confitemini Domino quo- 29
niam bonus: quoniam in ſæculum
miſericordia eius.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

BEati immaculati in via: qui 1
ambulant in lege Domini. A
*Beati, qui ſcrutantur teſtimo- 2
nia eius: in toto corde exquirunt
eum.
* Non enim qui operantur ini- 3
quitatem, in vijs eius ambula-
uerunt.
*Tu mandaſti mandata tua cu- 4
ſtodiri nimis.
* Vtinam dirigantur viæ meæ, 5
ad cuſtodiendas iuſtificationes
tuas.
* Tunc non confundar, cum 6
perſpexero in omnibus mandatis
tuis.
7 *Confitebor tibi in directione
cordis: in eo quod didici iudicia
iuſtitiæ tuæ.
8 * Iuſtificationes tuas cuſtodiã:
non me derelinquas vſquequa-
que.

BETH.

9 * In quo corrigit adoleſcentior
B viam ſuam? in cuſtodiendo ſer-
mones tuos.
10 * In toto corde meo exquiſiui
te: ne repellas me a mandatis tuis.
11 * In corde meo abſcondi elo-
quia tua: vt non peccem tibi.
12 * Benedictus es Domine: doce
me iuſtificationes tuas.
13 * In labijs meis, pronunciaui
omnia iudicia oris tui.
14 * In via teſtimoniorum tuorũ
delectatus ſum, ſicut in omnibus
diuitijs.
15 * In mandatis tuis exercebor:
& conſiderabo vias tuas.
16 *In iuſtificationibus tuis medi-
tabor: non obliuiſcar ſermones
tuos.

GIMEL.

17 * Retribue ſeruo tuo, viuifica
C me: & cuſtodiam ſermones tuos.
18 *Reuela oculos meos: & conſi-
derabo mirabilia de lege tua.
19 * Incola ego ſum in terra: non
abſcondas a me mandata tua.
20 * Concupiuit anima mea deſi-
derare iuſtificationes tuas, in om-
ni tempore.
21 * Increpaſti ſuperbos: maledicti
qui declinant a mandatis tuis.
22 * Aufer a me opprobrium, &
contemptum: quia teſtimonia
tua exquiſiui.
23 * Etenim ſederunt principes, &
aduerſum me loquebantur: ſeruus
autem tuus exercebatur in iuſtifi-
cationibus tuis.
24 * Nam & teſtimonia tua medi-
tatio mea eſt: & conſilium meum
iuſtificationes tuæ.

DALETH.

25 * Adhæſit pauimento anima
D mea: viuifica me ſecundum ver-
bum tuum.
26 *Vias meas enunciaui, & exau-
diſti me: doce me iuſtificationes
tuas.
27 *Viam iuſtificationum tuarum
inſtrue me: & exercebor in mi-
rabilibus tuis.

* Doc-

* Dormitauit anima mea præ 28
tædio: confirma me in verbis tuis.
* Viam iniquitatis amoue à 29
me: & de lege tua miſerere mei.
* Viam veritatis elegi: iudicia 30
tua non ſum oblitus.
* Adhæſi teſtimonijs tuis Do- 31
mine: noli me confundere.
* Viam mandatorum tuorum 32
cucurri, cum dilataſti cor meum.

H E.

* Legem pone mihi Domine 33
viam iuſtificationum tuarum: E
& exquiram eam ſemper.
* Da mihi intellectum, & ſcru- 34
tabor legem tuam: & cuſtodiam
illam in toto corde meo.
* Deduc me in ſemitā manda- 35
torum tuorum: quia ipſam volui.
* Inclina cor meum in teſtimo- 36
nia tua: & non in auaritiam.
* Auerte oculos meos ne vi- 37
deant vanitatem: in via tua vi-
uifica me.
* Statue ſeruo tuo eloquium 38
tuum, in timore tuo.
* Amputa opprobrium meum, 39
quod ſuſpicatus ſum: quia iudicia
tua iucunda.
* Ecce concupiui mandata tua: 40
in æquitate tua viuifica me.

V A V.

* Et veniat ſuper me miſericor- 41
dia tua Domine: ſalutare tuum F
ſecundum eloquium tuum.
* Et reſpondebo exprobranti- 42
bus mihi verbum: quia ſperaui in
ſermonibus tuis.
* Et ne auferas de ore meo ver- 43
bum veritatis vſquequaque: quia
in iudicijs tuis ſuperſperaui.
* Et cuſtodiam legem tuam 44
ſemper: in ſæculum & in ſæcu-
lum ſæculi.
* Et ambulabam in latitudine: 45
quia mandata tua exquiſiui.
* Et loquebar de teſtimonijs 46
tuis in conſpectu regum: & non
confundebar.
* Et meditabar in mandatis 47
tuis, quæ dilexi.
* Et leuaui manus meas ad mā- 48
data tua, quæ dilexi: & exercebar
in iuſtificationibus tuis.

Z A I N.

* Memor eſto verbi tui ſeruo 49
tuo, in quo mihi ſpem dediſti: G
* Hæc me conſolata eſt in hu- 50
militate mea: quia eloquiū tuum
viuificauit me.

51 * Superbi inique agebāt vſque-
quaque: a lege autem tua non de-
clinaui.
52 * Memor fui iudiciorum tuo-
rum a ſæculo Domine: & conſo-
latus ſum.
53 * Defectio tenuit me, pro pec-
catoribus derelinquentibus legem
tuam.
54 * Cantabiles mihi erant iuſtifi-
cationes tuæ, in loco peregrinatio-
nis meæ.
55 * Memor fui nocte nominis
tui Domine: & cuſtodiui legem
tuam.
56 * Hæc facta eſt mihi: quia iuſti-
ficationes tuas exquiſiui.

H E T H.

57 * Portio mea Domine, dixi cu-
H ſtodire legem tuam.
58 * Deprecatus ſum faciē tuam
in toto corde meo: miſerere mei
ſecundum eloquium tuum.
59 * Cogitaui vias meas: & cōuerti
pedes meos in teſtimonia tua.
60 * Paratus ſum, & non ſum tur-
batus: vt cuſtodiam mandata tua.
61 * Funes peccatorum circum-
plexi ſunt me: & legem tuam non
ſum oblitus.
62 * Media nocte ſurgebam ad
confitendum tibi, ſuper iudicia
iuſtificationis tuæ.
63 * Particeps ego ſum omnium
timentium te: & cuſtodientium
mandata tua.
64 * Miſericordia tua Domine
plena eſt terra: iuſtificationes tuas
doce me.

T E T H.

65 * Bonitatem feciſti cum ſeruo
I tuo Domine, ſecundum verbum
tuum.
66 * Bonitatem, & diſciplinam,
& ſcientiam doce me: quia man-
datis tuis credidi.
67 * Priuſquam humiliarer ego
deliqui: propterea eloquium
tuum cuſtodiui.
68 * Bonus es tu: & in bonitate
tua doce me iuſtificationes tuas.
69 * Multiplicata eſt ſuper me ini-
quitas ſuperborum: ego autem
in toto corde meo ſcrutabor man-
data tua.
70 * Coagulatum eſt ſicut lac cor
eorum: ego vero legem tuam me-
ditatus ſum.
71 * Bonum mihi quia humiliaſti
me: vt diſcam iuſtificationes tuas.

72 * Bonum mihi lex oris tui, ſu-
per millia auri, & argenti.

IOD.

73 * Manus tuæ fecerunt me, &
K plaſmauerunt me: da mihi intelle
ctum, & diſcam mandata tua.
74 * Qui timent te videbunt me,
& lætabuntur: quia in verba tua
ſuperſperaui.
75 * Cognoui Domine quia æqui-
tas iudicia tua: & in veritate tua
humiliaſti me.
76 * Fiat miſericordia tua vt con-
ſoletur me, ſecundum eloquium
tuum ſeruo tuo.
77 * Veniant mihi miſerationes
tuæ, & viuam: quia lex tua medi-
tatio mea eſt.
78 * Confundantur ſuperbi, quia
iniuſte iniquitatem fecerunt in
me: ego autem exercebor in man-
datis tuis.
79 * Conuertantur mihi timentes
te: & qui nouerunt teſtimonia
tua.
80 * Fiat cor meum immaculatum
in iuſtificationibus tuis, vt non
confundar.

CAPH.

81 * Defecit in ſalutare tuum ani-
L ma mea: & in verbum tuum ſuper
ſperaui.
82 * Defecerunt oculi mei in elo-
quium tuum, dicentes: Quando
conſolaberis me?
83 * Quia factus ſum ſicut vter in
pruina: iuſtificationes tuas non
ſum oblitus.
84 * Quot ſunt dies ſerui tui: quã-
do facies de perſequentibus me
iudicium?
85 * Narrauerunt mihi iniqui fa-
bulationes: ſed non vt lex tua.
86 * Omnia mandata tua veritas:
inique perſecuti ſunt me, adiuua
me.
87 * Paulominus conſummauerũt
me in terra: ego autem non dere-
liqui mandata tua.
88 * Secundum miſericordiam
tuam viuifica me: & cuſtodiam te-
ſtimonia oris tui.

LAMED.

89 * In æternum Domine, verbum
M tuum permanet in cælo.
90 * In generationem & genera-
tionem veritas tua: fundaſti ter-
ram, & permanet.
91 * Ordinatione tua perſeuerat
dies: quoniam omnia ſeruiũt tibi.

92 * Niſi quod lex tua meditatio
mea eſt: tunc forte perijſſem in hu-
militate mea.
93 * In æternum non obliuiſcar
iuſtificationes tuas: quia in ipſis
viuificaſti me.
94 * Tuus ſum ego, ſaluum me fac:
quoniam iuſtificationes tuas ex-
quiſiui.
95 * Me expectauerunt peccatores
vt perderent me: teſtimonia tua
intellexi.
96 * Omnis conſummationis vidi
finem: latũ mandatum tuũ nimis.

MEM.

97 * Quomodo dilexi legem tuam
Domine? tota die meditatio
N mea eſt.
98 * Super inimicos meos pruden-
tem me feciſti mandato tuo: quia
in æternum mihi eſt.
99 * Super omnes docentes me in-
tellexi: quia teſtimonia tua medi-
tatio mea eſt.
100 * Super ſenes intellexi: quia
mandata tua quæſiui.
101 * Ab omni via mala prohibui pe-
des meos: vt cuſtodiam verba tua.
102 * A iudicijs tuis non declinaui:
quia tu legem poſuiſti mihi.
103 * Quàm dulcia faucibus meis
eloquia tua, ſuper mel ori meo!
104 * A mandatis tuis intellexi: pro-
pterea odiui omnem viam iniqui-
tatis.

NVN.

105 * Lucerna pedibus meis ver-
O bũ tuum, & lumen ſemitis meis.
106 * Iuraui, & ſtatui cuſtodire iu-
dicia iuſtitiæ tuæ.
107 * Humiliatus ſum vſquequaque
Domine: viuifica me ſecundum
verbum tuum.
108 * Voluntaria oris mei benepla-
cita fac Domine: & iudicia tua
doce me.
109 * Anima mea in manibus meis
ſemper: & legem tuam non ſum
oblitus.
110 * Poſuerunt peccatores laqueum
mihi: & de mandatis tuis non er-
raui.
111 * Hereditate acquiſiui teſtimo-
nia tua in æternum: quia exulta-
tio cordis mei ſunt.
112 * Inclinaui cor meum ad faciẽ-
das iuſtificationes tuas in æter-
num, propter retributionem.

SAMECH.

113 * Iniquos odio habui: & legem
tuam

tuam dilexi. P
* Adiutor, & ſuſceptor meus es 114
tu: & in verbum tuum ſuperſpe-
raui.
* Declinate a me maligni: & 115
ſcrutabor mandata Dei mei.
* Suſcipe me ſecundum elo- 116
quium tuum, & viuam: & non
confundas me ab expectatione
mea.
* Adiuua me, & ſaluus ero: & 117
meditabor in iuſtificationibus
tuis ſemper.
* Spreuiſti omnes diſcedentes 118
a iudicijs tuis: quia iniuſta cogi-
tatio eorum.
* Præuaricantes reputaui om- 119
nes peccatores terræ: ideo dilexi
teſtimonia tua.
* Confige timore tuo carnes 120
meas: a iudicijs enim tuis timui.

A I N.

*Feci iudicium & iuſtitiã: non 121
tradas me calumniantibus me. Q
*Suſcipe ſeruum tuũ in bonum: 122
non calumnientur me ſuperbi.
*Oculi mei defecerunt in ſalu- 123
tare tuum: & in eloquium iuſti-
tiæ tuæ.
*Fac cum ſeruo tuo ſecundum 114
miſericordiam tuam: & iuſtifica-
tiones tuas doce me.
* Seruus tuus ſum ego: da mihi 125
intellectum, vt ſciam teſtimonia
tua.
* Tempus faciendi Domine: 126
diſſipauerunt legem tuam.
* Ideo dilexi mandata tua, ſu- 127
per aurum & topazion.
* Propterea ad omnia mandata 128
tua dirigebar: omnem viam ini-
quam odio habui.

P H E.

*Mirabilia teſtimonia tua: ideo 129
ſcrutata eſt ea anima mea. R
*Declaratio ſermonum tuorum 130
illuminat: & intellectum dat par-
uulis.
* Os meum aperui, & attraxi 131
ſpiritum: quia mandata tua deſi-
derabam.
*Aſpice in me, & miſerere mei, 132
ſecundum iudicium diligentium
nomen tuum.
*Greſſus meos dirige ſecundum 133
eloquium tuum: & non domine-
tur mei omnis iniuſtitia.
*Redime me a calumnijs homi 134
num: vt cuſtodiam mandata tua.
* Faciem tuam illumina ſuper 135
ſeruum tuum: & doce me iuſti-
ficationes tuas.
136 * Exitus aquarum deduxerunt
oculi mei: quia non cuſtodierunt
legem tuam.

S A D E.

137 * Iuſtus es Domine: & rectum
S iudicium tuum.
138 * Mandaſti iuſtitiam teſtimo-
nia tua: & veritatem tuam nimis.
139 *Tabeſcere me fecit zelus meus:
quia obliti ſunt verba tua inimici
mei.
140 * Ignitum eloquium tuum ve-
hementer: & ſeruus tuus dilexit
illud.
141 * Adoleſcentulus ſum ego, &
contemptus: iuſtificationes tuas
non ſum oblitus.
142 * Iuſtitia tua, iuſtitia in æter-
num: & lex tua veritas.
143 *Tribulatio, & anguſtia inue-
nerunt me: mandata tua medita-
tio mea eſt.
144 * Æquitas teſtimonia tua in
æternum: intellectum da mihi,
& viuam.

C O P H.

145 * Clamaui in toto corde meo,
T exaudi me Domine: iuſtificatio-
nes tuas requiram.
146 *Clamaui ad te, ſaluum me
fac: vt cuſtodiam mandata tua.
147 * Præueni in maturitate, &
clamaui: quia in verba tua ſu-
perſperaui.
148 * Præuenerunt oculi mei ad te
diluculo: vt meditarer eloquia
tua.
149 *Vocem meam audi ſecundum
miſericordiam tuam Domine: &
ſecundum iudicium tuum viuifi-
ca me.
150 *Appropinquauerunt perſequẽ
tes me iniquitati: a lege autem tua
longe facti ſunt.
151 * Prope es tu Domine: & om-
nes viæ tuæ veritas.
152 *Initio cognoui de teſtimonijs
tuis: quia in æternum fundaſti ea.

R E S.

153 *Vide humilitatem meam, &
V eripe me: quia legem tuam non
ſum oblitus.
154 * Iudica iudicium meum, & re-
dime me: propter eloquium tuum
viuifica me.
155 * Longe a peccatoribus ſalus:
quia iuſtificationes tuas non ex-
quiſierunt.

156 * Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſecundum iudicium tuum viuifica me.

157 * Multi qui perſequuntur me, & tribulant me: a teſtimonijs tuis non declinaui.

158 * Vidi præuaricantes, & tabeſcebam: quia eloquia tua non cuſtodierunt.

159 * Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in miſericordia tua viuifica me.

160 * Principium verborũ tuorum, veritas: in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

SIN.

161 X * Principes perſecuti ſunt me gratis: & a verbis tuis formidauit cor meum.

162 * Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut qui inuenit ſpolia multa.

163 * Iniquitatẽ odio habui, & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi.

164 * Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.

165 * Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalum.

166 * Expectabam ſalutare tuum Domine: & mandata tua dilexi.

167 * Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168 * Seruaui mandata tua, & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

TAV.

169 Y * Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 * Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecundum eloquium tuum eripe me.

171 * Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me iuſtificationes tuas.

172 * Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173 * Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam mandata tua elegi.

174 * Concupiui ſalutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea eſt.

175 * Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.

176 * Erraui, ſicut ouis, quæ perijt: quære ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

1 Canticum graduum.
CXIX.

A AD Dominum cum tribularer clamaui: & exaudiuit me.

2 * Domine libera animam meã a labijs iniquis, & a lingua doloſa.

3 * Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam?

4 * Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſolatorijs.

5 * Heu mihi, quia incolatus
B meus prolongatus eſt: habitaui
6 cum habitantibus Cedar: * multum incola fuit anima mea.

7 * Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

Canticum graduum.
CXX.

1 A LEuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxiliũ mihi. 2.Par.20.c 17.

2 * Auxilium meum a Domino, qui fecit cælum & terram.

3 * Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet qui cuſtodit te.

4 * Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael.

5 B * Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua, ſuper manum dexteram tuam.

6 * Per diem ſol non vret te: neque luna per noctem.

7 * Dominus cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat animam tuam Dominus.

8 * Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum: ex hoc nunc, & vſque in ſæculum.

1 Canticum graduum.
CXXI.

A LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: In domum Domini ibimus.

2 * Stantes erant pedes noſtri, in atrijs tuis Ieruſalem.

3 * Ieruſalem, quæ ædificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipſum.

4 * Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Domini: teſtimonium Iſrael ad confitendum nomini Domini.

5 * Quia illic ſederunt ſedes in iudicio,

dicio , ſedes ſuper domum Dauid.
6 * Rogate quæ ad pacem ſunt Ie-
B ruſalem : & abundantia diligenti-
bus te :
7 *Fiat pax in virtute tua: & abun-
dantia in turribus tuis.
8 * Propter fratres meos , & pro-
ximos meos , loquebar pacem
de te :
9 * Propter domum Domini Dei
noſtri, quæſiui bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

1 AD te leuaui oculos meos, qui
A habitas in cælis.
2 * Ecce ſicut oculi ſeruorum , in
manibus dominorum ſuorum ,
Sicut oculi ancillæ in manibus
dominæ ſuæ : ita oculi noſtri ad
Dominum Deum noſtrum donec
miſereatur noſtri.
3 * Miſerere noſtri Domine, miſe-
rere noſtri: quia multum repleti
ſumus deſpectione:
4 * Quia multum repleta eſt ani-
ma noſtra : opprobrium abundan-
tibus, & deſpectio ſuperbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

A NIſi quia Dominus erat in no-
2 bis, dicat nunc Iſrael : * niſi
quia Dominus erat in nobis,
Cum exurgerent homines in
3 nos , * forte viuos deglutiſſent
nos :
Cum iraſceretur furor eorum
4 in nos , * forſitan aqua abſorbuiſ-
ſet nos.
5 * Torrentem pertranſiuit ani-
ma noſtra : forſitan pertranſiſſet
anima noſtra aquam intolerabilē.
6 * Benedictus Dominus qui non
B dedit nos, in captionem dentibus
eorum.
7 * Anima noſtra ſicut paſſer ere-
pta eſt de laqueo venantium : La-
queus contritus eſt, & nos libera-
ti ſumus.
8 * Adiutorium noſtrum in nomi-
ne Domini, qui fecit cælum &
terram.

1 Canticum graduum. CXXIIII.

A QVi confidunt in Domino, ſi-
cut mons Sion: non com-
mouebitur in æternum,
2 qui habitat * in Ieruſalem.
Montes in circuitu eius: & Do-
minus in circuitu populi ſui , ex
hoc nunc & vſque in ſæculum.
3 * Quia non relinquet Dominus
virgā peccatorum ſuper ſortem iu-
ſtorum: vt non extendant iuſti ad
iniquitatem manus ſuas.
4 * Benefac Domine bonis, &
rectis corde.
5 * Declinantes autem in obliga-
tiones, adducet Dominus cum
operantibus iniquitatem : pax ſu-
per Iſrael.

1 Canticum graduum. CXXV.

A IN conuertendo Dominus capti-
uitatem Sion : facti ſumus ſicut
conſolati :
2 * Tunc repletum eſt gaudio os
noſtrum : & lingua noſtra exulta-
tione ,
Tunc dicent inter gentes : Ma-
gnificauit Dominus facere cū eis.
3 * Magnificauit Dominus face-
re nobiſcum : facti ſumus lætantes.
4 * Conuerte Domine captiuita-
tem noſtram , ſicut torrens in
Auſtro.
5 * Qui ſeminant in lacrymis, in
exultatione metent.
6 * Euntes ibant & flebant , mit-
tentes ſemina ſua.
Venientes autem venient cum
exultatione, portantes manipulos
ſuos.

1 Canticum graduum Salomonis.
CXXVI.

A NIſi Dominus ædificauerit do-
mum , in vanum laboraue-
runt qui ædificant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit ciuita-
tem, fruſtra vigilat qui cuſtodit
eam.
2 * Vanum eſt vobis ante lucem
ſurgere : ſurgite poſtquam ſederi-
tis , qui manducatis panem do-
loris.
Cum dederit dilectis ſuis ſom-
3 num : * ecce hereditas Domini fi-
lij: merces, fructus ventris.
4 * Sicut ſagittæ in manu poten-
tis : ita filij excuſſorum.
5 * Beatus vir qui impleuit deſi-
derium ſuum ex ipſis: non confun-
detur cum loqueretur inimicis ſuis
in porta.

Canticum graduum. 1
CXXVII.

BEati omnes, qui timent Do- A
minum, qui ambulant in vijs
eius.
* Labores manuum tuarum 2
quia manducabis: beatus es, & be-
ne tibi erit.
* Vxor tua ſicut vitis abundans, 3
in lateribus domus tuæ.
Filij tui ſicut nouellæ oliuarũ, B
in circuitu menſæ tuæ.
* Ecce ſic benedicetur homo, 4
qui timet Dominum.
* Benedicat tibi Dominus ex 5
Sion: & videas bona Ieruſalem
omnibus diebus vitæ tuæ.
* Et videas filios filiorum tuo- 6
rum, pacem ſuper Iſrael.

Canticum graduum. 1
CXXVIII.

SÆpe expugnauerunt me a iu- A
uentute mea, dicat nũc Iſrael.
* Sæpe expugnauerunt me a iu- 2
uentute mea: etenim non potue-
runt mihi.
* Supra dorſum meum fabrica- 3
uerunt peccatores: prolongauerũt
iniquitatem ſuam.
* Dominus iuſtus concidit cer- 4
uices peccatorum: * confundan- 5
tur, & conuertantur retrorſum om
nes, qui oderunt Sion.
* Fiant ſicut fœnum tectorum: 6
quod priuſquã euellatur, exaruit: B
* De quo non impleuit manum 7
ſuam qui metit, & ſinum ſuum
qui manipulos colligit.
* Et non dixerunt qui præte- 8
ribant: Benedictio Domini ſuper
vos: benediximus vobis in nomi-
ne Domini.

Canticum graduum. 1
CXXIX.

DE profundis clamaui ad te A
Domine: * Domine exaudi 2
vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes, in
vocem deprecationis meæ.
* Si iniquitates obſeruaueris Do- 3
mine: Domine quis ſuſtinebit?
* Quia apud te propitiatio eſt: 4
& propter legem tuam ſuſtinui te
Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo
5 eius: * ſperauit anima mea in Do
mino.
6 * A cuſtodia matutina vſque
ad noctem: ſperet Iſrael in Do-
mino.
7 * Quia apud Dominum miſeri-
cordia: & copioſa apud eum re-
demptio.
8 * Et ipſe redimet Iſrael, ex om-
nibus iniquitatibus eius.

1 Canticum graduum Dauid.
CXXX.

DOmine non eſt exaltatum cor
meum: neque elati ſunt ocu-
li mei.
Neque ambulaui in magnis: ne-
que in mirabilibus ſuper me.
2 * Si non humiliter ſentiebam:
ſed exaltaui animam meam:
Sicut ablactatus eſt ſuper matre
ſua, ita retributio in anima mea.
3 * Speret Iſrael in Domino, ex
hoc nunc & vſque in ſæculum.

1 Canticum graduum.
CXXXI.

A MEmento Domine Dauid, & 2 Reg. 7.
omnis manſuetudinis eius:
2 * Sicut iurauit Domino, votum
vouit Deo Iacob:
3 * Si introiero in tabernaculum
domus meæ, ſi aſcendero in le-
ctum ſtrati mei:
4 * Si dedero ſomnũ oculis meis,
& palpebris meis dormitatio-
nem:
5 * Et requiem temporibus meis:
donec inueniam locum Domino,
tabernaculum Deo Iacob.
6 * Ecce audiuimus eam in Ephra
ta: inuenimus eam in campis
ſiluæ.
7 * Introibimus in tabernaculum
B eius: adorabimus in loco, vbi ſte-
terunt pedes eius.
8 * ‖ Surge Domine in requiem ‖2. Par. 6. g.
tuã, tu & arca ſanctificationis tuæ. 41
9 * Sacerdotes tui induantur iu-
ſtitiam: & ſancti tui exultent.
10 * Propter Dauid ſeruum tuum,
C non auertas faciem Chriſti tui.
11 * Iurauit Dominus Dauid veri-
tatem, & non fruſtrabitur eam: ‖ de ‖2. Reg. 7.
fructu ventris tui ponam ſuper ſe- c. 12
dem tuam. Luc. 1. c. 55
12 * Si cuſtodierint filij tui teſta- Act. 2. c. 30
mentum meum, & teſtimonia

mea

meã hæc, quæ docebo eos :
Et filij eorum vſque in ſæculum,
ſedebunt ſuper ſedem tuam.
* Quoniam elegit Dominus 13
Sion : elegit eam in habitationem D
ſibi.
* Hæc requies mea in ſæculum 14
ſæculi : hic habitabo quoniam
elegi eam.
* Viduam eius benedicens be- 15
nedicam : pauperes eius ſaturabo
panibus.
* Sacerdotes eius induam ſalu- 16
tari : & ſancti eius exultatione
exultabunt.
‖ Luc. 1. g. 69. * ‖ Illuc producã cornu Dauid, 17
parauí lucernam Chriſto meo.
Mala. 3. a. 1 * Inimicos eius induam confu- 18
ſione : ſuper ipſum autem efflore-
bit ſanctificatio mea.

Canticum graduum Dauid. 1
CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm
iucundum habitare fratres in
vnum :
* Sicut vnguentum in capite, 2
quod deſcendit in barbam, bar-
bam Aaron,
Quod deſcendit in oram veſti-
mẽti eius : * ſicut ros Hermon, qui 3
deſcendit in montem Sion.
Quoniam illic mandauit Do-
minus benedictionem, & vitam
vſque in ſæculum.

Canticum graduum. 1
CXXXIII.

ECce nunc benedicite Do-
minum, omnes ſerui Do-
mini :
Qui ſtatis in domo Domini, in
atrijs domus Dei noſtri,
* In noctibus extollite manus 2
veſtras in ſancta, & benedici-
te Dominum.
* Benedicat te Dominus ex Sion, 3
qui fecit cælum & terram.

Alleluia. CXXXIIII. 1

LAudate nomen Domini, lau- A
date ſerui Dominum.
* Qui ſtatis in domo Domini, 2
in atrijs domus Dei noſtri.
* Laudate Dominum, quia bo- 3
nus Dominus : pſallite nomini
eius, quoniam ſuaue.

4 * Quoniam Iacob elegit ſibi
Dominus Iſrael in poſſeſſionem
ſibi.
5 * Quia ego cognoui quòd ma-
gnus eſt Dominus, & Deus no-
ſter præ omnibus dijs.
6 * Omnia quæcumque voluit,
B Dominus fecit in cælo, in terra,
in mari, & in omnibus abyſſis. ‖ Ier. 10. c. 13.
7 * ‖ Educens nubes ab extremo
terræ : fulgura in pluuiam fecit.
Qui producit ventos de theſau-
8 ris ſuis : * ‖ qui percuſſit primo- ‖ Exo. 12. d 29.
genita Ægypti ab homine vſque
ad pecus.
9 * Et miſit ſigna, & prodigia in
medio tui Ægypte : in Pharaonẽ,
& in omnes ſeruos eius.
10 * ‖ Qui percuſſit gentes multas : ‖ Ioſ. 12. a. 1. c. 7.
& occidit reges fortes :
11 * ‖ Sehon regem Amorrhæorũ, ‖ Nu. 21. e. 24. g. 33.
& Og regem Baſan, & omnia re-
gna Chanaan.
12 * Et dedit terram eorum here-
ditatem, hereditatem Iſrael popu-
lo ſuo.
13 * Domine nomen tuum in æ-
C ternum : Domine memoriale
tuum in generatione & genera-
tionem.
14 * Quia iudicabit Dominus po-
pulum ſuum : & in ſeruis ſuis de-
precabitur.
15 * ‖ Simulachra Gentium argen- ‖ S. 113. a. 4
tum, & aurum, opera manuum
hominum.
16 * ‖ Os habent, & non loquen- ‖ Sap. 15. d. 15.
tur : oculos habent, & non vide-
bunt.
17 * Aures habent, & non audiẽt :
D neque enim eſt ſpiritus in ore
ipſorum.
18 * Similes illis fiant qui faciunt
ea : & omnes, qui confidunt in eis.
19 * Domus Iſrael benedicite Do-
mino : domus Aaron benedicite
Domino.
20 * Domus Leui benedicite Do-
mino : qui timetis Dominum, be-
nedicite Domino.
21 * Benedictus Dominus ex Sion,
qui habitat in Ieruſalem.

1 Alleluia. CXXXV.

A COnfitemini Domino quo-
niam bonus : quoniam in æ-
ternum miſericordia eius.
2 * Confitemini Deo deorum :
quoniam in æternum miſericor-
dia eius.

: * Confitemini Domino domi- 3
norum : quoniam in æternum
miſericordia eius.
* Qui facit mirabilia magna 4
ſolus : quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.
‖ Gen.1.a.1 * ‖ Qui fecit cælos in intelle- 5
ctu : quoniam in æternum miſe-
ricordia eius.
* Qui firmauit terram ſuper a- 6
quas : quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.
* Qui fecit luminaria magna : 7
quoniam in æternum miſericor-
dia eius.
* Solem in poteſtatem diei : quo- 8
niam in æternũ miſericordia eius. B
* Lunam, & ſtellas in poteſta- 9
tem noctis : quoniam in æternum
miſericordia eius.
‖ Exo. 12.d 29. * ‖ Qui percuſſit Ægyptũ cum 10
primogenitis eorum : quoniam in
æternum miſericordia eius.
‖ Exo.13.d 17. * ‖ Qui eduxit Iſrael de medio 11
eorum : quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.
* In manu potenti, & brachio 12
excelſo : quoniam in æternum
miſericordia eius.
* Qui diuiſit Mare rubrum in 13
diuiſiones : quoniam in æternum
miſericordia eius.
* Et eduxit Iſrael per medium 14
eius : quoniam in æternum miſe-
ricordia eius.
‖ Exo. 14 g 28. * ‖ Et excuſſit Pharaonem, & 15
virtutem eius in Mari rubro : C
quoniam in æternum miſericor-
dia eius.
* Qui traduxit populum ſuum 16
per deſertum : quoniam in æter-
num miſericordia eius.
* Qui percuſſit reges magnos : 17
quoniam in æternum miſericor-
dia eius.
‖ Nu. 21.c. 24. * ‖ Et occidit reges fortes : quo- 18
niam in æternum miſericordia
eius.
* Sehon regem Amorrhæorum : 19
quoniam in æternum miſericor-
dia eius.
‖ Nu.21.g. 33. * ‖ Et Og regem Baſan : quo- 20
niam in æternũ miſericordia eius.
‖ Ioſ.13.a.7 * ‖ Et dedit terram eorum here- 21
ditatem : quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.
* Hereditatem Iſrael ſeruo ſuo : 22
quoniam in æternum miſericor- D
dia eius.
* Quia in humilitate noſtra 23
memor fuit noſtri : quoniam in æ-
ternum miſericordia eius.
24 * Et redemit nos ab inimicis
noſtris : quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.
25 * Qui dat eſcam omni carni :
quoniam in æternum miſericor-
dia eius.
26 * Confitemini Deo cæli : quoniam
in æternum miſericordia eius.
Confitemini Domino domino-
rum : quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.

Pſalmus Dauid, Hieremiæ. CXXXVI.

1 SVper flumina Babylonis, illic
A ſedimus & fleuimus : cum re-
cordaremur Sion :
2 * In ſalicibus in medio eius,
ſuſpendimus organa noſtra.
3 * Quia illic interrogauerunt
nos, qui captiuos duxerunt nos,
verba cantionum :
Et qui abduxerunt nos : Hym-
nũ cantate nobis de canticis Sion.
4 * Quomodo cantabimus canti-
cum Domini in terra aliena?
5 * Si oblitus fuero tui Ieruſalem,
obliuioni detur dextera mea.
6 * Adhæreat lingua mea fauci-
B bus meis, ſi non meminero tui :
Si non propoſuero Ieruſalem,
in principio lætitiæ meæ.
7 * Memor eſto Domine filiorum
Edom, in die Ieruſalem :
Qui dicunt : Exinanite, exi-
nanite vſque ad fundamentum
in ea.
8 * Filia Babylonis miſera : bea-
tus, qui retribuet tibi retribu-
tionem tuam, quam retribuiſti
nobis.
9 * Beatus, qui tenebit, & allidet
paruulos tuos ad petram.

1 Ipſi Dauid. CXXXVII.

A COnfitebor tibi Domine in to-
to corde meo : quoniam au-
diſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſal-
2 lam tibi : * adorabo ad templum
ſanctum tuum, & confitebor no-
mini tuo.
Super miſericordia tua, & ve-
ritate tua : quoniam magnificaſti
ſuper omne, nomen ſanctum
tuum.
3 * In quacunque die inuocauero
te,

te, exaudi me: multiplicabis in a-
nima mea virtutem.
* Confiteantur tibi Domine 4
omnes reges terræ: quia audierunt
omnia verba oris tui:
* Et cantent in vijs Domini: 5
quoniã magna eſt gloria Domini. B
* Quoniam excelſus Dominus, 6
& humilia reſpicit: & alta a lon-
ge cognoſcit.
* Si ambulauero in medio tri- 7
bulationis, viuificabis me: & ſuper
iram inimicorum meorum exten-
diſti manum tuam, & ſaluum me
fecit dextera tua.
* Dominus retribuet pro me: 8
Domine miſericordia tua in ſæ-
culum: opera manuum tuarum
ne deſpicias.

In finem, Pſalmus Dauid. 1
CXXXVIII.

DOmine probaſti me, & co- A
gnouiſti me: * tu cognoui- 2
ſti seſſionem meam, & reſurre-
ctionem meam.
* Intellexiſti cogitationes meas 3
de longe: ſemitam meam, & funi-
culum meum inueſtigaſti.
* Et omnes vias meas præuidiſti: 4
quia nõ eſt ſermo in lingua mea.
* Ecce Domine tu cognouiſti 5
omnia nouiſſima, & antiqua: tu
formaſti me, & poſuiſti ſuper me
manum tuam.
* Mirabilis facta eſt ſcientia 6
tua ex me: confortata eſt, & non
potero ad eam.
* Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo 7
a facie tua fugiam?
‖ Amos 9. a.2. * ‖ Si aſcendero in cælum, tu il- 8
lic es: ſi deſcendero in infernum, B
ades.
* Si ſumpſero pennas meas di- 9
luculo, & habitauero in extremis
maris:
* Etenim illuc manus tua dedu 10
cet me: & tenebit me dextera tua.
* Et dixi: Forſitan tenebræ con- 11
culcabunt me: & nox illuminatio
mea in delicijs meis.
* Quia tenebræ non obſcura- 12
buntur a te, & nox ſicut dies il-
luminabitur: ſicut tenebræ eius,
ita & lumen eius.
* Quia tu poſſediſti renes meos: 13
ſuſcepiſti me de vtero matris C
meæ.
* Confitebor tibi quia terribi- 14
liter magnificatus es: mirabilia

opera tua, & anima mea cogno-
ſcit nimis.
15 * Nõ eſt occultatum os meum
a te, quod feciſti in occulto: & ſub
ſtantia mea in inferioribus terræ.
16 * Imperfectum meum viderunt
oculi tui, & in libro tuo omnes
ſcribentur: dies formabuntur, &
nemo in eis.
17 * Mihi autem nimis honorifi-
cati ſunt amici tui, Deus: ni-
mis confortatus eſt principatus
eorum.
18 * Dinumerabo eos, & ſuper are-
nam multiplicabuntur: exurrexi,
& adhuc ſum tecum.
19 * Si occideris Deus peccatores:
D viri ſanguinum declinate a me:
20 * Quia dicitis in cogitatione:
accipient in vanitate ciuitates
tuas.
21 * Nonne qui oderunt te Domi-
ne, oderam: & ſuper inimicos tuos
tabeſcebam?
22 * Perfecto odio oderam illos:
& inimici facti ſunt mihi.
23 * Proba me Deus, & ſcito cor
meum: interroga me, & cogno-
ſce ſemitas meas.
24 * Et vide, ſi via iniquita-
tis in me eſt: & deduc me in via
æterna.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
CXXXIX.

2 ERipe me Domine ab homi-
A ne malo: a viro iniquo e-
ripe me.
3 * Qui cogitauerunt iniquitates
in corde: tota die conſtituebant
prælia.
4 * ‖ Acuerunt linguas ſuas ſicut ‖ 5.5.c. 11.
ſerpentis: venenum aſpidum Rom. 3. b.
ſub labijs eorum. 13.
5 * Cuſtodi me Domine de ma-
nu peccatoris: & ab hominibus
iniquis eripe me.
Qui cogitauerunt ſupplantare
6 greſſus meos: * abſconderunt ſu-
perbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in la-
queum: iuxta iter ſcandalum po-
ſuerunt mihi.
7 * Dixi Domino: Deus meus es
tu: exaudi Domine vocem depre-
cationis meæ.
8 * Domine, Domine virtus ſalu-
B tis meæ: obumbraſti ſuper caput
meum in die belli:

* Ne tradas me Domine a de- 9
ſiderio meo peccatori : cogitaue-
runt contra me, ne derelinquas
me, ne forte exaltentur .
* Caput circuitus eorum : la- 10
bor labiorum ipſorum operiet
eos .
* Cadent ſuper eos carbones, in 11
ignem deiicies eos : in miſerijs
non ſubſiſtent .
* Vir linguoſus non dirigetur 12
in terra : virum iniuſtum mala
capient in interitu .
* Cognoui quia faciet Domi- 13
nus iudicium inopis : & vindictam
pauperum .
* Veruntamen iuſti confitebun- 14
tur nomini tuo : & habitabunt re-
cti cum vultu tuo .

Pſalmus Dauid. C X L. 1

A
Domine clamaui ad te, exaudi
me : intende voci meæ, cum
clamauero ad te .
* Dirigatur oratio mea ſicut in- 2
cenſum in conſpectu tuo : eleuatio
manuum mearum ſacrificium ve-
ſpertinum .
* Pone Domine cuſtodiam ori 3
meo : & oſtium circumſtantiæ la-
bijs meis .
* Non declines cor meum in 4
verba malitiæ, ad excuſandas
excuſationes in peccatis .
Cum hominibus operantibus
iniquitatem : & non communica-
bo cum electis eorum .
* Corripiet me iuſtus in miſe- 5
ricordia, & increpabit me : oleum
autem peccatoris non impinguet
caput meum .
Quoniam adhuc & oratio mea B
in beneplacitis eorum : * abſorpti 6
ſunt iuncti petræ iudices eorum .
Audient verba mea quoniam
potuerunt : * ſicut craſſitudo terræ 7
erupta eſt ſuper terram .
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus
infernum : * quia ad te Domine, 8
Domine oculi mei : in te ſperaui,
non auferas animam meam .
* Cuſtodi me a laqueo, quem 9
ſtatuerunt mihi : & a ſcandalis o-
perantium iniquitatem .
* Cadent in retiaculo eius pec- 10
catores : ſingulariter ſum ego do-
nec tranſeam .

1 Intellectus Dauid,
Cum eſſet in ſpelunca, oratio.
(1. Reg. 24.) C X L I.

2 Voce mea ad Dominum cla- Ps.76.a.1.
A maui : voce mea ad Domi-
num deprecatus ſum :
3 * Effundo in conſpectu eius o-
rationem meam, & tribulationem
meam ante ipſum pronuncio .
4 * In deficiendo ex me ſpiritum
meum, & tu cognouiſti ſemitas
meas .
In via hac, qua ambulabam,
abſconderunt laqueum mihi .
5 * Conſiderabam ad dexteram,
B & videbam : & non erat qui co-
gnoſceret me .
Perijt fuga a me, & non eſt qui
requirat animam meam .
6 * Clamaui ad te Domine, dixi :
Tu es ſpes mea, portio mea in
terra viuentium .
7 * Intende ad deprecationem
meam : quia humiliatus ſum
nimis .
Libera me a perſequentibus me :
quia confortati ſunt ſuper me .
8 * Educ de cuſtodia animam
meam ad confitendum nomini
tuo : me expectant iuſti, donec re-
tribuas mihi .

1 Pſalmus Dauid,
Quando perſequebatur eum Ab-
ſalom filius eius. (2. Reg. 17.)
C X L I I.

A Domine exaudi orationem
meam : auribus percipe obſe-
crationem meam in veritate tua :
exaudi me in tua iuſtitia .
2 * Et non intres in iudicium
cum ſeruo tuo : quia non iuſtifi-
cabitur in conſpectu tuo omnis
viuens .
3 * Quia perſecutus eſt inimicus
animam meam : humiliauit in ter-
ra vitam meam .
Collocauit me in obſcuris ſicut
4 mortuos ſæculi : * & anxiatus eſt
ſuper me ſpiritus meus, in me tur-
batum eſt cor meum .
5 * Memor fui dierum antiquo-
B rum, meditatus ſum in omnibus
operibus tuis : in factis manuum
tuarum meditabar .
6 * Expandi manus meas ad te :
anima mea ſicut terra ſine aqua
tibi :

* Velociter exaudi me Domine: 7
defecit ſpiritus meus.
Non auertas faciem tuam a me:
& ſimilis ero deſcendentibus in
lacum.
* Auditam fac mihi mane mi- 8
ſericordiam tuam: quia in te
ſperaui.
Notam fac mihi viam, in qua C
ambulem: quia ad te leuaui ani-
mam meam.
* Eripe me de inimicis meis Do 9
mine, ad te confugi: * doce me fa- 10
cere voluntatem tuam, quia Deus
meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me
in terram rectam: * propter nomen 11
tuum Domine viuificabis me, in
æquitate tua.
Educes de tribulatione animam
meam: * & in miſericordia tua di- 12
ſperdes inimicos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant
animam meam: quoniam ego ſer-
uus tuus ſum.

Pſalmus Dauid Aduerſus Goliath. CXLIII.

1

BEnedictus Dominus Deus me- A
us, qui docet manus meas ad
prælium, & digitos meos ad
bellum.
* Miſericordia mea, & refugiũ 2
meum: ſuſceptor meus, & libera-
tor meus:
Protector meus, & in ipſo ſpe-
raui: qui ſubdit populum meum
ſub me.
* Domine quid eſt homo, quia 3
innotuiſti ei? aut filius hominis, B
quia reputas eum?
* Homo vanitati ſimilis fa- 4
ctus eſt: ‖ dies eius ſicut vmbra
prætereunt.
‖ Iob. 8.b.9. & 14.a.2.
* Domine inclina cælos tuos, & 5
deſcende: tange montes, & fumi-
gabunt.
* Fulgura coruſcationem, & 6
diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas,
& conturbabis eos:
* Emitte manum tuam de alto, 7
eripe me, & libera me de aquis
multis: de manu filiorum alieno-
rum.
* Quorum os locutum eſt vani- 8
tatem: & dextera eorum, dextera C
iniquitatis.
* Deus canticum nouum can- 9
tabo tibi: in pſalterio, deca-
chordo pſallam tibi.
10 * Qui das ſalutem regibus: qui
redemiſti Dauid ſeruum tuum de
11 gladio maligno: * eripe me.
Et erue me de manu filiorum
alienorum, quorum os locutum
eſt vanitatem: & dextera eorum,
dextera iniquitatis:
12 * Quorum filij, ſicut nouellæ
plantationes in iuuentute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ: circum-
ornatæ vt ſimilitudo templi.
13 * Promptuaria eorum plena,
D eructantia ex hoc in illud.
Oues eorum fœtoſæ, abundan-
14 tes in egreſſibus ſuis: * boues eo-
rum craſſæ.
Non eſt ruina maceriæ, neque
tranſitus: neque clamor in pla-
teis eorum.
15 * Beatum dixerunt populum,
cui hæc ſunt: beatus populus,
cuius Dominus Deus eius.

1 Laudatio ipſi Dauid. CXLIIII.

A EXaltabo te Deus meus rex: &
benedicam nomini tuo in ſæ-
culum, & in ſæculum ſæculi.
2 * Per ſingulos dies benedicam
tibi: & laudabo nomen tuum in
ſæculum, & in ſæculum ſæculi.
3 * Magnus Dominus & laudabi-
lis nimis: & magnitudinis eius
non eſt finis.
4 * Generatio & generatio lauda-
bit opera tua: & potentiam tuam
pronunciabunt.
5 * Magnificentiam gloriæ ſan-
ctitatis tuæ loquentur: & mirabi-
lia tua narrabunt.
6 * Et virtutem terribilium tuo-
B rum dicent: & magnitudinem
tuam narrabunt.
7 * Memoriam abundantiæ ſua-
uitatis tuæ eructabunt: & iuſtitia
tua exultabunt.
8 * Miſerator & miſericors Do-
minus: patiens, & multum mi-
ſericors.
9 * Suauis Dominus vniuerſis:
& miſerationes eius ſuper omnia
opera eius.
10 * Confiteantur tibi Domine
omnia opera tua: & ſancti tui be-
nedicant tibi.
11 * Gloriam regni tui dicent: &
potentiam tuam loquentur:
12 * Vt notam faciant filijs homi-
num

num potentiam tuam:& gloriam
magnificentiæ regni tui.
* Regnum tuum regnum om- 13
nium ſæculorum : & dominatio
tua in omni generatione & gene-
rationem.
Fidelis Dominus in omnibus
verbis ſuis: & ſanctus in omnibus
operibus ſuis.
* Alleuat Dominus omnes, qui 14
corruunt:& erigit omnes eliſos.
* Oculi omnium in te ſperant 15
Domine : & tu das eſcam illorum
in tempore opportuno.
* Aperis tu manum tuã : & im- 16
ples omne animal benedictione.
* Iuſtus Dominus in omnibus 17
vijs ſuis:& ſanctus in omnibus o- D
peribus ſuis.
* Prope eſt Dominus omnibus 18
inuocantibus eum:omnibus inuo
cantibus eum in veritate.
* Voluntatem timentium ſe fa- 19
ciet, & deprecationẽ eorum exau-
diet:& ſaluos faciet eos.
* Cuſtodit Dominus omnes di- 20
ligentes ſe : & omnes peccatores
diſperdet. A
* Laudationem Domini loque- 21
tur os meum:& benedicat omnis
caro nomini ſancto eius in ſæcu-
lum, & in ſæculum ſæculi.

Alleluia, Aggæi, & Zachariæ. 1
CXLV.

Pſal. 118.& 144.

Lauda anima mea Dominum, 2
laudabo Dominum in vita A
mea : pſallam Deo meo quamdiu
fuero.
Nolite cõfidere in principibus:
* in filijs hominũ, in quibus non 3
eſt ſalus.
* Exibit ſpiritus eius, & reuer- 4
tetur in terram ſuam : in illa die
peribunt omnes cogitationes eo-
rum.
Act. 14. c. 15 Apoc. 14. b 7
* Beatus, cuius Deus Iacob ad- 5
iutor eius, ſpes eius in Domino
Deo ipſius : * qui fecit cælum & 6
terram, mare, & omnia, quæ in
eis ſunt.
* Qui cuſtodit veritatem in ſæ- 7
culum, facit iudicium iniuriam B
patientibus : dat eſcam eſurienti-
bus.
Dominus ſoluit compeditos :
* Dominus illuminat cæcos. 8
Dominus erigit eliſos, Domi-
nus diligit iuſtos.
9 * Dominus cuſtodit aduenas,
pupillum, & viduam ſuſcipiet : &
vias peccatorum diſperdet.
10 * Regnabit Dominus in ſæcula
Deus tuus Sion, in generationem
& generationem.

1 Alleluia. CXLVI.

A Laudate Dominum quoniam
bonus eſt pſalmus: Deo no-
ſtro ſit iucunda,decoraq. laudatio.
2 * Ædificans Ieruſalem Domi-
nus : diſperſiones Iſraelis congre-
gabit.
3 * Qui ſanat contritos corde : &
alligat contritiones eorum.
4 * Qui numerat multitudinem
ſtellarum:& omnibus eis nomina
vocat.
5 * Magnus Dominus noſter, &
magna virtus eius : & ſapientiæ
eius non eſt numerus.
6 * Suſcipiens manſuetos Domi-
nus : humilians autem peccatores
vſque ad terram.
7 * Præcinite Domino in confeſ-
B ſione : pſallite Deo noſtro in ci-
thara.
8 * Qui operit cælum nubibus:&
parat terræ pluuiam.
Qui producit in montibus fœ-
num: & herbam ſeruituti homi-
num.
9 * Qui dat iumentis eſcam ipſo-
rum : & pullis coruorum inuocan
tibus eum.
10 * Non in fortitudine equi volun
tatem habebit : nec in tibijs viri
beneplacitum erit ei.
11 * Beneplacitum eſt Domino ſu
per timentes eum : & in eis, qui
ſperant ſuper miſericordia eius.

Alleluia. CXLVII.

12 Lauda Ieruſalem Dominum:
A lauda Deum tuum Sion.
13 * Quoniam confortauit ſeras
portarum tuarum : benedixit filijs
tuis in te.
14 * Qui poſuit fines tuos pacem :
& adipe frumenti ſatiat te.
15 * Qui emittit eloquium ſuum
terræ : velociter currit ſermo eius.
16 * Qui dat niuem ſicut lanam :
B nebulam ſicut cinerem ſpargit.
17 * Mittit cryſtallum ſuam ſicut
buccellas: ante faciem frigoris e-
ius quis ſuſtinebit?

* Emit-

* Emittet verbum ſuum ; & li- 18
quefaciet ea : flabit ſpiritus eius,
& fluent aquæ.
* Qui annunciat verbū ſuum 19
Iacob : iuſtitias, & iudicia ſua
Iſrael.
* Non fecit taliter omni natio- 20
ni : & iudicia ſua non manifeſta-
uit eis. Alleluia.

Alleluia. CXLVIII. 1

LAudate Dominum de cælis : A
laudate eum in excelſis.
* Laudate eum omnes angeli 4
eius : laudate eum omnes virtutes
eius.
* Laudate eum ſol & luna : lauda- 3
te eum omnes ſtellæ, & lumen.
* ‖ Laudate eum cæli cælorum : 4
& aquæ omnes, quæ ſuper cælos
ſunt, * laudent nomen Domini. 5
Quia ipſe dixit, & facta ſunt :
ipſe mandauit, & creata ſunt.
* Statuit ea in æternum, & in 6
ſæculum ſæculi : præceptum po- B
ſuit, & non præteribit.
* Laudate Dominum de terra, 7
dracones, & omnes abyſſi.
* Ignis, grando, nix, glacies, ſpi- 8
ritus procellarum : quæ faciunt ver
bum eius :
* Montes, & omnes colles ; li- 9
gna fructifera, & omnes cedri.
* Beſtiæ, & vniuerſa pecora : 10
ſerpentes, & volucres pennatæ :
* Reges terræ, & omnes populi : 11
principes, & omnes iudices terræ.
* Iuuenes, & virgines : ſenes 12
cum iunioribus laudent nomen
Domini : * quia exaltatum eſt no- 13
men eius ſolius.
* Confeſſio eius ſuper cælum, 14
& terram : & exaltauit cornu po-
puli ſui.
Hymnus omnibus ſanctis eius :
filijs Iſrael, populo appropinquan-
ti ſibi. Alleluia.

‖ Dan. 3. c. 59. 60.

1 Alleluia. CXLIX.

A CAntate Domino canticum
nouum : laus eius in eccleſia
ſanctorum.
2 * Lætetur Iſrael in eo, qui fecit
eum : & filij Sion exultent in re-
ge ſuo.
3 * Laudent nomen eius in cho-
ro : in tympano, & pſalterio pſal-
lant ei :
4 * Quia beneplacitum eſt Domi
no in populo ſuo : & exaltabit
manſuetos in ſalutem.
5 * Exultabunt ſancti in gloria :
lætabuntur in cubilibus ſuis.
6 * Exaltationes Dei in gutture
B eorum : & gladij ancipites in ma-
nibus eorum ;
7 * Ad faciendam vindictam in
nationibus : increpationes in po-
pulis.
8 * Ad alligandos reges eorum
in compedibus : & nobiles eorum
in manicis ferreis.
9 * Vt faciant in eis iudicium
conſcriptum : gloria hæc eſt om-
nibus ſanctis eius. Alleluia.

1 Alleluia. CL.

A LAudate Dominum in ſanctis
eius : laudate eum in firma-
mento virtutis eius.
2 * Laudate eū in virtutibus eius :
laudate eum ſecundum multitu-
dinem magnitudinis eius.
3 * Laudate eum in ſono tubæ : lau
B date eum in pſalterio, & cithara :
4 * Laudate eum in tympano, &
choro : laudate eum in chordis,
& organo.
5 * Laudate eum in cymbalis be-
neſonantibus : laudate eum in
6 cymbalis iubilationis : * omnis ſpi-
ritus laudet Dominum. Alle-
luia.

LIBER PROVERBIORVM,

Quem HEBRAEI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

PARABOLAE Salomonis, filij Dauid, regis Iſrael. 1 A
* Ad ſciẽdam 2
ſapiẽtiam, &
diſciplinam :
* ad intelli- 3
genda verba prudentiæ : & ſuſci-
piendam eruditionem doctrinæ,
iuſtitiam, & iudicium, & æquita-
tem : * vt detur paruulis aſtutia, 4
adoleſcenti ſcientia, & intelle-
ctus. * Audiens ſapiens, ſapien- 5
tior erit : & intelligens, guber-
nacula poſſidebit. * Animaduer- 6
tet parabolam, & interpretatio-
nem, verba ſapientum, & ænig-
* Pſ.110. d. 10. mata eorũ. * ‖ Timor Domini prin- 7
cipium ſapientiæ. Sapientiam, at-
Eccli. 1. b. 16. que doctrinam ſtulti deſpiciunt.
* Audi, fili mi, diſciplinam pa- 8
tris tui, & ne dimittas legem ma-
tris tuæ: * vt addatur gratia capi- 9
ti tuo, & torques collo tuo. * Fili 10
mi, ſi te lactauerint peccatores, ne
acquieſcas eis. * Si dixerint: Veni 11
nobiſcum, inſidiemur ſanguini,
abſcondamus tendiculas contra
inſontem fruſtra : * deglutiamus 12
eum ſicut infernus viuentem, & B
integrum quaſi deſcendentem in
lacum. * Omnem pretioſam ſub- 13
ſtantiam reperiemus, implebimus
domos noſtras ſpolijs. * Sortem 14
mitte nobiſcum, marſupium v-
num ſit omnium noſtrum. * Fili 15
mi, ne ambules cum eis, prohibe
pedem tuum a ſemitis eorum.
‖ Iſa.59.b.7 * ‖ Pedes enim illorum ad malum 16
currunt, & feſtinant vt effundant
ſanguinem. * Fruſtra autem ia- 17
citur rete ante oculos pennato-
18 rum. * Ipſi quoque contra ſan-
guinem ſuum inſidiantur, & mo-
liuntur fraudes cõtra animas ſuas.
19 * Sic ſemitæ omnis auari, animas
20 poſſidentium rapiunt. * Sapientia
C foris prædicat, in plateis dat vo-
21 cem ſuam: * in capite turbarum
clamitat, in foribus portarum vr-
bis profert verba ſua, dicens:
22 * Vſquequo paruuli diligitis in-
fantiam, & ſtulti ea, quæ ſibi
ſunt noxia, cupient, & impruden-
23 tes odibunt ſcientiam? * ‖ Con- ‖ Iſa.65.b.
uertimini ad correptionẽ meam: 12. & 66.a.
en proferam vobis ſpiritũ meum, 4
& oſtendam vobis verba mea. Iere.7.c.13.
24 * Quia vocaui, & renuiſtis: exten-
di manum meam, & non fuit qui
25 aſpiceret. * Deſpexiſtis omne con-
ſilium meum, & increpationes
26 meas neglexiſtis. * Ego quoque
in interitu veſtro ridebo, & ſub-
ſannabo, cum vobis id, quod time-
27 batis, aduenerit. * Cum irruerit re-
D pẽtina calamitas, & interitus qua-
ſi tempeſtas ingruerit: quando ve-
nerit ſuper vos tribulatio, & an-
28 guſtia: * Tunc inuocabunt me, &
non exaudiam; mane conſurgent,
29 & non inuenient me: * eo quod
exoſam habuerint diſciplinam,
& timorem Domini non ſuſcepe-
30 rint, * nec acquieuerint conſilio
meo, & detraxerint vniuerſæ cor-
31 reptioni meæ. * Comedent igitur
fructus viæ ſuæ, ſuiſq. conſilijs
32 ſaturabuntur. * Auerſio paruu-
lorum interficiet eos, & proſpe-
33 ritas ſtultorum perdet illos. * Qui
autem me audierit, abſque terro-
re requieſcet, & abundantia
perfruetur, timore malorum ſu-
blato.

CAP. II.

F Ili mi, ſi ſuſceperis ſermones 1
meos, & mandata mea ab- A
ſconderis penes te, * vt audiat ſa- 2
pientiam auris tua: inclina cor tuũ
ad cognoſcendam prudentiam.
* Si enim ſapientiam inuocaue- 3
ris, & inclinaueris cor tuum pru-
dentiæ: * ſi quæſieris eam quaſi pe- 4
cuniam, & ſicut theſauros effo-
deris illam: * tunc intelliges timo- 5
rem Domini, & ſcientiam Dei in-
uenies: * quia Dominus dat ſapiẽ- 6
tiam: & ex ore eius prudentia, &
ſcientia. * Cuſtodiet rectorum ſa- 7
lutem, & proteget gradientes ſim-
pliciter, * ſeruãs ſemitas iuſtitiæ, & 8
vias ſanctorũ cuſtodiens. * Tunc B
intelliges iuſtitiam, & iudicium, 9
& æquitatem, & omnem ſemitam
bonam. * Si intrauerit ſapientia 10
cor tuum, & ſcientia animæ tuæ
placuerit: * conſilium cuſtodiet 11
te, & prudentia ſeruabit te, * vt e- 12
ruaris a via mala, & ab homine, C
qui peruerſa loquitur: * qui relin- 13
quunt iter rectum, & ambulant
per vias tenebroſas: * qui lætantur 14
cum malefecerint, & exultant in
rebus peſſimis: * quorum viæ per- 15
uerſæ ſunt, & infames greſſus eo-
rum. * Vt eruaris a muliere alie- 16
na, & ab extranea, quæ mollit ſer-
mones ſuos, * & relinquit ducem 17
pubertatis ſuæ, * & pacti Dei ſui 18
oblita eſt. inclinata eſt enim ad D
mortem domus eius, & ad inferos
ſemitæ ipſius. * omnes, qui ingre- 19
diuntur ad eam, non reuertentur,
nec apprehendent ſemitas vitæ.
* Vt ambules in via bona: & cal- 20
les iuſtorum cuſtodias. * Qui enim 21
recti ſunt, habitabunt in terra, &
ſimplices permanebunt in ea:
‖ Iob 18. d. 17. * ‖ Impij vero de terra perdentur: 22
& qui inique agunt, auferentur
ex ea.

CAP. III.

F Ili mi, ne obliuiſcaris legis 1
meæ, & præcepta mea cor tuũ A
cuſtodiat. * longitudinem enim 2
dierum, & annos vitæ, & pacem
apponent tibi. * Miſericordia, & 3
veritas te non deſerant, circun-
da eas gutturi tuo, & deſcribe in
tabulis cordis tui: * & inuenies gra- 4
tiam, & diſciplinam bonam co-
5 ram Deo & hominibus. * Habe fi-
duciam in Domino ex toto corde
tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 * In omnibus vijs tuis cogita il-
lum, & ipſe diriget greſſus tuos.
7 * ‖ Ne ſis ſapiens apud temetip- ‖ Ro. 12. d.
ſum: time Deum, & recede a ma- 16.
8 lo: * ſanitas quippe erit vmbilico
B tuo, & irrigatio oſſium tuorum.
9 * ‖ Honora Dominum de tua ſub- ‖ Tob. 4. b.
ſtantia, & de primitijs omnium 7.
10 frugum tuarum da ei: * & imple- Luc. 14. c. 13
buntur horrea tua ſaturitate, & vi-
no torcularia tua redundabunt.
11 * ‖ Diſciplinam Domini, fili mi, ‖ Heb. 12. b
ne abijcias: nec deficias cũ ab eo 5.
12 corriperis: * quem enim diligit Do- Apoc. 3. d.
minus, corripit: & quaſi pater in fi- 19.
13 lio complacet ſibi. * Beatus homo,
qui inuenit ſapientiam, & qui af-
14 fluit prudentia: * melior eſt acqui-
ſitio eius negotiatione argenti, &
auri primi & puriſſimi fructus
15 eius: * pretioſior eſt cunctis opi-
bus: & omnia, quæ deſiderantur,
16 huic non valent comparari. * Lon-
gitudo dierum in dextera eius, &
in ſiniſtra illius diuitiæ, & glo-
17 ria. * Viæ eius viæ pulchræ, & om-
18 nes ſemitæ illius pacificæ. * Lignũ
C vitæ eſt his, qui apprehenderint
eam: & qui tenuerit eam, beatus.
19 * Dominus ſapientia fundauit ter-
ram, ſtabiliuit cælos prudentia.
20 * Sapientia illius eruperunt abyſ-
21 ſi, & nubes rore concreſcunt. * Fi-
li mi, ne effluant hæc ab oculis
tuis: Cuſtodi legem atque conſi-
22 lium: * & erit vita animæ tuæ, &
23 gratia faucibus tuis. * tunc ambu-
labis fiducialiter in via tua, & pes
24 tuus non impinget: * ſi dormieris,
non timebis: quieſces, & ſuauis e-
25 rit ſomnus tuus. * ne paueas re-
pentino terrore, & irruentes tibi
26 potentias impiorum. * Dominus
D enim erit in latere tuo, & cuſto-
27 diet pedem tuum ne capiaris. * No-
li prohibere benefacere eum, qui
poteſt: ſi vales, & ipſe benefac:
28 * Ne dicas amico tuo: Vade, & re-
uertere: cras dabo tibi: cum ſta-
29 tim poſſis dare. * Ne moliaris ami-
co tuo malum, cum ille in te ha-
30 beat fiduciam. * Ne contendas ad-
uerſus hominem fruſtra, cum ipſe
31 tibi nihil mali fecerit. * ‖ Ne æmu- ‖ Pſ. 36. a. 1
leris hominem iniuſtum, nec imi-
32 teris vias eius: * quia abominatio

Do-

Domini eſt omnis illuſor, & cum
ſimplicibus ſermocinatio eius.
*Egeſtas a Domino in domo im- 33
pij: habitacula autem iuſtorum be
nedicentur. *Ipſe deludet illuſo- 34
res, & manſuetis dabit gratiam.
*Gloriam ſapientes poſſidebunt: 35
ſtultorum exaltatio, ignominia.

CAP. IIII.

Audite filij diſciplinam pa- 1
tris, & attendite vt ſciatis A
prudentiam. *Donum bonum tri- 2
buam vobis, legem meam ne de-
relinquatis. *Nam & ego filius fui 3
patris mei, tenellus, & vnigenitus
corã matre mea: *& docebat me, 4
atque dicebat: Suſcipiat verba
mea cor tuum, cuſtodi præcepta
mea, & viues. *Poſſide ſapientiam, 5
poſſide prudentiam: ne obliuiſca-
ris, neque declines a verbis oris
mei. *Ne dimittas eam, & cuſto- 6
diet te: dilige eam, & conſeruabit
te. *Principium ſapientiæ, poſſide 7
ſapientiam, & in omni poſſeſſione B
tua acquire prudentiam: *arripe 8
illam, & exaltabit te: glorificabe-
ris ab ea, cum eam fueris ample-
xatus. *dabit capiti tuo augmenta 9
gratiarum, & corona inclyta pro-
teget te. *Audi fili mi, & ſuſcipe 10
verba mea, vt multiplicentur ti-
bi anni vitæ. *Viam ſapientiæ mon 11
ſtrabo tibi, ducam te per ſemitas
æquitatis: *quas cum ingreſſus fue 12
ris, non arctabuntur greſſus tui, &
currens non habebis offendiculũ.
*Tene diſciplinam, ne dimittas 13
eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vi
ta tua. *Ne delecteris in ſemitis 14
impiorum, nec tibi placeat malo-
rum via. *Fuge ab ea, nec tranſeas 15
per illam: declina, & deſere eam. C
*non enim dormiunt niſi malefe- 16
cerint: & rapitur ſomnus ab eis
niſi ſupplantauerint. *comedunt 17
panem impietatis, & vinum ini-
quitatis bibunt. *Iuſtorum au- 18
tem ſemita, quaſi lux ſplendens,
procedit & creſcit vſque ad per-
fectam diem. *Via impiorum te- 19
nebroſa: neſciunt vbi corruant.
*Fili mi, auſculta ſermones meos, 20
& ad eloquia mea inclina aurem
tuam. *ne recedant ab oculis tuis, 21
cuſtodi ea in medio cordis tui: *vi 22
ta enim ſunt inuenientibus ea, &
vniuerſæ carni ſanitas. *Omni 23

D cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex
24 ipſo vita procedit. *Remoue a te
os prauum, & detrahentia labia
25 ſint procul a te. *Oculi tui re-
cta videant, & palpebræ tuæ præ-
26 cedant greſſus tuos. *Dirige ſemi-
tam pedibus tuis, & omnes viæ
27 tuæ ſtabilientur. *Ne declines ad
dexteram, neque ad ſiniſtram: a-
uerte pedem tuum a malo. vias e-
nim, quæ a dextris ſunt, nouit Do-
minus: peruerſæ vero ſunt quæ a
ſiniſtris ſunt. Ipſe autem rectos fa-
ciet curſus tuos, itinera autem tua
in pace producet.

CAP. V.

1 Fili mi, attende ad ſapientiam
A meam, & prudentiæ meæ in-
2 clina aurem tuã, *vt cuſtodias co-
gitationes, & diſciplinam labia
tua conſeruent. Ne attendas falla-
3 ciæ mulieris. *fauus enim diſtil-
lans labia meretricis, & nitidius
4 oleo guttur eius. *nouiſſima au-
tem illius amara quaſi abſynthiũ,
5 & acuta quaſi gladius biceps. *Pe-
B des eius deſcendunt in mortem,
& ad inferos greſſus illius pene-
6 trant. *Per ſemitam vitæ non am-
bulant, vagi ſunt greſſus eius, &
7 inueſtigabiles. *Nunc ergo fili mi
audi me, & ne recedas a verbis
8 oris mei. *Longe fac ab ea viam
tuam, & ne appropinques foribus
9 domus eius. *Ne des alienis ho-
norem tuum, & annos tuos cru-
10 deli. *ne forte impleantur extra-
nei viribus tuis, & labores tui ſint
11 in domo aliena, *& gemas in no-
C uiſſimis, quando conſumpſeris
carnes tuas & corpus tuum, & di-
12 cas; *Cur deteſtatus ſum diſci-
plinam, & increpationibus non
13 acquieuit cor meum, *nec audiui
vocem docentium me, & magi-
ſtris non inclinaui aurem meam?
14 *Pene fui in omni malo, in medio
15 eccleſiæ & ſynagogæ. *Bibe aquã
de ciſterna tua, & fluẽta putei tui:
16 *Deriuentur fontes tui foras, &
17 in plateis aquas tuas diuide. *Ha-
beto eas ſolus, nec ſint alieni par-
18 ticipes tui. *Sit vena tua benedi-
D cta, & lætare cum muliere adole-
19 ſcentiæ tuæ: *cerua chariſſima,
& gratiſſimus hinnulus. vbera
eius inebrient te in omni tempo-
re, in amore eius delectare iugi-
ter.

ter.* Quare ſeduceris fili mi ab a- 20
liena, & foueris in ſinu alterius?
‖Iob. 31.a. 4 *‖ Reſpicit Dominus vias homi- 21
nis, & omnes greſſus eius conſide
‖Iob. 34.c. 21 rat.*‖ Iniquitates ſuæ capiunt im 22
pium, & funibus peccatorũ ſuo-
rum conſtringitur. * Ipſe morie- 23
tur, quia non habuit diſciplinam,
& in multitudine ſtultitiæ ſuę de-
cipietur.

CAP. VI.

Filii mi, ſi ſpoponderis pro ami 1
co tuo, defixiſti apud extra- A
neum manum tuam,* illaqueatus 2
es verbis oris tui, & captus pro-
prijs ſermonibus.* Fac ergo quod 3
dico fili mi, & temetipſum libera:
quia incidiſti in manum proximi
tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicũ
tuum:* ne dederis ſomnum oculis 4
tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.
* Eruere quaſi damula de manu, 5
& quaſi auis de manu aucupis.
* Vade ad formicam o piger, & 6
conſidera vias eius, & diſce ſa-
pientiam: * quæ cum non ha- 7
beat ducem, nec præceptorem,
nec principem, * parat in æſta- 8
te cibum ſibi, & congregat in
‖ J.24.d 33 meſſe quod comedat.*‖ Vſque- 9
quo piger dormies? quando con-
ſurges a ſomno tuo? * Paululum 10
dormies, paululum dormitabis, B
paululum conſeres manus vt
dormias: * & veniet tibi qua- 11
ſi viator, egeſtas, & pauperies
quaſi vir armatus. Si vero impi-
ger fueris, veniet vt fons meſſis
tua, & egeſtas longe fugiet a te.
* Homo apoſtata, vir inutilis, gra- 12
ditur ore peruerſo, * annuit ocu- 13
lis, terit pede, digito loquitur, * pra 14
uo corde machinatur malum, &
omni tempore iurgia ſeminat.
* huic extemplo veniet perditio 15
ſua, & ſubito conteretur, nec ha-
bebit vltra medicinam.* Sex ſunt, 16
quæ odit Dominus, & ſeptimum
deteſtatur anima eius: * Oculos 17
ſublimes, linguam mendacem,
manus effundentes innoxium ſan
guinem,* cor machinans cogita- 18
tiones peſſimas, pedes veloces ad C
currendum in malum, * proferen 19
tem mendacia teſtem fallacem,
& eum, qui ſeminat inter fratres
diſcordias. * Conſerua fili mi præ- 20
cepta patris tui, & ne dimittas le-

21 gem matris tuæ. * Liga ea in corde
tuo iugiter, & circũda gutturi tuo.
22 * Cum ambulaueris, gradiãtur te-
cum: cum dormieris, cuſtodiãt te,
23 & euigilãs loquere cum eis. * quia
mandatum lucerna eſt, & lex
lux, & via vitæ increpatio diſci-
24 plinæ: * vt cuſtodiant te a mulie-
re mala, & a blanda lingua extra-
25 neæ. * Non concupiſcat pulchri-
tudinem eius cor tuum, nec ca-
26 piaris nutibus illius: * pretium
enim ſcorti vix eſt vnius panis: mu
lier autem viri pretioſam animam
27 capit. * Numquid poteſt homo
D abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt
veſtimenta illius non ardeant?
28 * aut ambulare ſuper prunas, vt
non comburantur plantæ eius?
29 * ſic qui ingreditur ad mulierem
proximi ſui, nõ erit mundus cum
30 tetigerit eam. * Non grandis eſt
culpa, cum quis furatus fuerit: fu-
tur enim, vt eſurientem im-
31 pleat animã: * deprehẽſus quoque
reddet ſeptuplum, & omnem ſub-
32 ſtantiam domus ſuæ tradet. * Qui
autem adulter eſt, propter cordis
inopiam perdet animam ſuam:
33 * turpitudinem & ignominiã con-
gregat ſibi, & opprobrium illius
34 non delebitur. * quia zelus & fu-
ror viri non parcet in die vindi-
35 ctæ, * nec acquieſcet cuiuſquam
precibus, nec ſuſcipiet pro redem
ptione dona plurima.

CAP. VII.

1 Filii mi, cuſtodi ſermones meos,
A & præcepta mea reconde tibi.
2 Fili * ſerua mandata mea, & vi-
ues: & legem meam quaſi pu-
3 pillam oculi tui: * liga eam in di-
gitis tuis, ſcribe illam in tabulis
4 cordis tui. * Dic ſapientiæ, ſoror
mea es: & prudentiam voca ami-
5 cam tuam, * vt cuſtodiat te a mu-
liere extranea, & ab aliena, quæ
6 verba ſua dulcia facit. * De fene-
ſtra enim domus meæ per cancel-
7 los proſpexi, * & video paruulos,
conſidero vecordem iuuenem,
8 * qui tranſit per plateam iuxta an-
B gulum, & prope viam domus il-
9 lius, graditur * in obſcuro, adue-
ſperaſcẽte die, in noctis tenebris,
10 & caligine. * Et ecce occurrit il-
li mulier ornatu meretricio, præ-
parata ad capiendas animas: garru

la & vaga, *quietis impatiens, nec 11
valens in domo conſiſtere pedibus
ſuis, * nunc foris, nunc in pla- 12
teis, nunc iuxta angulos inſidians.
*Apprehẽſumq. deoſculatur iuue 13
nem, & procaci vultu blanditur,
dicens: * Victimas pro ſalute vo- 14
ui, hodie reddidi vota mea. *id- C
circo egreſſa ſum in occurſum 15
tuum, deſiderans te videre, & re-
peri. * Intexui funibus lectu- 16
lum meum, ſtraui tapetibus pi-
ctis ex Ægypto. * aſperſi cubile 17
meum myrrha, & aloe, & cinna-
momo. * Veni, inebriemur vbe- 18
ribus, & fruamur cupitis ample-
xibus, donec illuceſcat dies. * nõ 19
eſt enim vir in domo ſua, abijt via
longiſſima. * ſacculum pecuniæ 20
ſecum tulit: in die plenæ lunæ re-
uerſurus eſt in domum ſuam.
* Irretiuit eũ multis ſermonibus, 21
& blanditijs labiorum protraxit
illum. * Statim eam ſequitur qua 22
ſi bos ductus ad victimã, & quaſi D
agnus laſciuiens, & ignorans quod
ad vincula ſtultus trahatur, * do- 23
nec transfigat ſagitta iecur eius:
velut ſi auis feſtinet ad laqueũ, &
neſcit quòd de periculo animæ il-
lius agitur. * Nunc ergo fili mi, 24
audi me, & attende verbis oris
mei. * Ne abſtrahatur in vijs il- 25
lius mens tua: neque decipiaris ſe
mitis eius. * multos enim vul- 26
neratos deiecit, & fortiſſimi qui-
que interfecti ſunt ab ea. * Viæ in- 27
feri domus eius, penetrantes in in-
teriora mortis.

CAP. VIII.

NVmquid non ſapientia clami 1
tat, & prudentia dat vocem A
ſuam? * In ſummis, excelſisq. 2
verticibus ſupra viam, in medijs
ſemitis ſtans, * Iuxta portas ciui- 3
tatis in ipſis foribus loquitur, di-
cens: * O viri, ad vos clamito, & 4
vox mea ad filios hominum. * In- 5
telligite paruuli aſtutiam, & inſi-
pientes animaduertite. * Audite, 6
quoniam de rebus magnis locutu-
ra ſum: & aperientur labia mea, vt
recta prædicent. * Veritatem medi- 7
tabitur guttur meũ, & labia mea
deteſtabuntur impium. * Iuſti 8
ſunt omnes ſermones mei, non
eſt in eis prauum quid, neque
peruerſum. * recti ſunt intelligen- 9
tibus, & æqui inuenientibus ſcien

10 tiam. * Accipite diſciplinam meã,
B & non pecuniam: doctrinam
11 magis, quàm aurum eligite. * Me-
lior eſt enim ſapientia cunctis pre
tioſiſſimis: & omne deſiderabile
12 ei non poteſt comparari. * Ego
ſapientia habito in conſilio, &
eruditis interſum cogitationibus.
13 * Timor Domini odit malum: ar-
rogantiam, & ſuperbiam, &
viam prauam, & os bilingue
14 deteſtor. * Meum eſt conſilium,
& æquitas, mea eſt prudentia,
15 mea eſt fortitudo. * per me re-
ges regnant, & legum conditores
16 iuſta decernunt: * Per me princi-
pes imperant, & potentes decer-
17 nunt iuſtitiam. * Ego diligentes
me diligo: & qui mane vigilant
18 ad me, inuenient me. * Mecum
ſunt diuitiæ, & gloria, opes ſu-
19 perbæ, & iuſtitia. * Melior eſt
C enim fructus meus auro, & lapide
pretioſo, & genimina mea argen-
20 to electo. * In vijs iuſtitiæ ambu-
lo, in medio ſemitarum iudicij,
21 * vt ditem diligentes me, & the-
22 ſauros eorum repleam. * Dominus
poſſedit me in initio viarum ſua-
rum, antequam quidquam face-
23 ret a principio. * Ab æterno ordina
ta ſum, & ex antiquis antequam
24 terra fieret. * Nondum erãt abyſſi,
& ego iam concepta eram: nec-
dum fontes aquarum eruperant:
25 * necdum montes graui mole con
ſtiterant: ante colles ego partu-
26 riebar: * adhuc terram non fece-
rat, & flumina, & cardines or-
27 bis terræ. * Quando præparabat
D cælos, aderam: quando certa le-
ge, & gyro vallabat abyſſos:
28 * quando æthera firmabat ſurſum,
& librabat fontes aquarũ: * quãdo
circumdabat mari terminũ ſuum,
& legem ponebat aquis, ne
29 tranſirent fines ſuos: * quando ap-
pendebat fundamenta terræ.
30 * Cum eo eram cuncta compo-
nens: & delectabar per ſingulos
dies, ludens coram eo omni tem-
31 pore; * ludẽs in orbe terrarũ: & de-
liciæ meæ eſſe, cum filijs hominũ.
32 * Nunc ergo filij audite me: Beati,
33 qui cuſtodiunt vias meas. * Audite
diſciplinam, & eſtote ſapientes,
34 & nolite abijcere eam. * Beatus
homo qui audit me, & qui vigi-
lat ad fores meas quotidie, & ob-
35 ſeruat ad poſtes oſtij mei. * Qui
me

me inuenerit, inueniet vitã, & hau
riet ſalutem a Domino: *qui au- 36
tem in me peccauerit, lædet ani-
mam ſuam. Omnes, qui me ode-
runt, diligunt mortem.

CAP. IX.

SApientia ædificauit ſibi do- 1
mum, excidit columnas ſe- A
ptem.* Immolauit victimas ſuas, 2
miſcuit vinum, & propoſuit men
ſam ſuam. * Miſit ancillas ſuas vt 3
vocarent ad arcem, & ad mœnia
ciuitatis: * Si quis eſt paruulus, 4
veniat ad me. Et inſipientibus lo-
cuta eſt: *Venite, comedite panem 5
meum, & bibite vinum quod mi B
ſcui vobis.* Relinquite infantiã, 6
& viuite, & ambulate per vias pru
dentiæ. * Qui erudit deriſorem, 7
ipſe iniuriam ſibi facit: & qui ar-
guit impium, ſibi maculam gene-
rat. * Noli arguere deriſorem, ne 8
oderit te. Argue ſapientem, & di-
liget te. * Da ſapienti occaſionẽ, 9
& addetur ei ſapientia. Doce iu- C
‖ſ.1.a 7 ſtum, & feſtinabit accipere.* ‖Prin 10
Pſ.110.d.10 cipium ſapientiæ timor Domini:
Eccl.1.b.16 & ſcientia ſanctorum, prudentia.
* Per me enim multiplicabuntur 11
dies tui, & addẽtur tibi anni vitæ.
* Si ſapiens fueris, tibimetipſi e- 12
ris: ſi autem illuſor, ſolus portabis
malum. * Mulier ſtulta & clamo 13
ſa, plenaq. illecebris, & nihil om D
nino ſciens, * ſedit in foribus do- 14
mus ſuæ ſuper ſellam in excelſo
vrbis loco, * vt vocaret tranſeun 15
tes per viam, & pergentes itinere
ſuo: * Qui eſt paruulus, declinet 16
ad me. Et vecordi locuta eſt: *A- 17
quæ furtiuæ dulciores ſunt, & pa-
nis abſconditus ſuauior. *Et igno 18
rauit quòd ibi ſint gigantes, &
in profundis inferni conuiuæ e-
ius.

Parabolæ Salomonis.

CAP. X.

FIlius ſapiens lætificat patrem: 1
filius vero ſtultus mœſtitia A
eſt matris ſuæ.
*Nil proderũt theſauri impieta 2
tis: iuſtitia vero liberabit a morte.
* Non affliget Dominus fame 3
animam iuſti, & inſidias impio-
rum ſubuertet.

4 * Egeſtatem operata eſt manus
remiſſa: manus autem fortium di-
uitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pa-
ſcit ventos: idem autem ipſe ſe-
quitur aues volantes.
5 * Qui congregat in meſſe, filius
ſapiens eſt: qui autem ſtertit æſta
te, filius confuſionis.
6 * Benedictio Domini ſuper ca-
put iuſti: os autem impiorum ope
rit iniquitas.
7 * Memoria iuſti cum laudibus:
B & nomen impiorum putreſcet.
8 * Sapiens corde præcepta ſuſci-
pit: ſtultus cæditur labiis.
9 * Qui ambulat ſimpliciter, am-
bulat confidenter: qui autẽ depra-
uat vias ſuas, manifeſtus erit.
10 * ‖Qui annuit oculo, dabit do- ‖Eccl.27.c.
lorem: & ſtultus labijs verbera- 25
bitur.
11 * Vena vitæ, os iuſti: & os im-
piorum operit iniquitatem.
12 * Odium ſuſcitat rixas: ‖& vni- ‖1.Pet.4.b.
uerſa delicta operit charitas. 8
13 * In labiis ſapientis inuenitur 2.Cor.13.
ſapientia: & virga in dorſo eius b.4
qui indiget corde.
14 * Sapientes abſcondunt ſcien-
tiam: os autem ſtulti confuſioni
proximum eſt.
15 * Subſtantia diuitis, vrbs forti-
C tudinis eius: pauor pauperum, ege-
ſtas eorum.
16 * Opus iuſti ad vitam: fructus
autem impij ad peccatum.
17 * Via vitæ, cuſtodienti diſcipli-
nam: qui autem increpationes re-
linquit, errat.
18 *Abſcondunt odium labia mẽ-
dacia: qui profert contumeliam,
inſipiens eſt.
19 *In multiloquio non deerit pec
catum: qui autem moderatur la-
bia ſua prudentiſſimus eſt.
20 * Argentum electum, lingua iu
ſti: cor autem impiorum pro ni-
hilo.
21 * Labia iuſti erudiũt plurimos:
qui autem indocti ſunt, in cordis
egeſtate morientur.
22 * Benedictio Domini diuites
facit, nec ſociabitur eis afflictio.
23 * Quaſi per riſum ſtultus ope-
D ratur ſcelus: ſapientia autem eſt vi
ro prudentia.
24 *Quod timet impius, veniet ſu
per eum: deſiderium ſuum iuſtis
dabitur.

* Quaſi tempeſtas tranſiēs non 25
erit impius: iuſtus autem quaſi
fundamentum ſempiternum.
* Sicut acetum dentibus, & fu- 26
mus oculis, ſic piger his, qui miſe-
runt eum.
* Timor Domini apponet dies: 27
& anni impiorum breuiabun-
tur.
* Expectatio iuſtorum lætitia: 28
ſpes autem impiorum peribit.
* Fortitudo ſimplicis via Domi 29
ni: & pauor his, qui operantur ma
lum.
* Iuſtus in æternum non com- 30
mouebitur: impij autem non ha-
bitabunt ſuper terram.
* Os iuſti parturiet ſapientiam: 31
lingua prauorum peribit.
* Labia iuſti conſiderant placi- 32
ta: & os impiorum peruerſa.

CAP. XI.

STatera doloſa, abominatio eſt 1
apud Dominum: & pondus A
æquum, voluntas eius.
* Vbi fuerit ſuperbia, ibi erit 2
& contumelia: vbi autem eſt hu-
militas, ibi & ſapientia.
* Simplicitas iuſtorum diriget 3
eos: & ſupplantatio peruerſorum
vaſtabit illos.
* Non proderunt diuitiæ in die 4
vltionis: iuſtitia autem liberabit a
morte.
* Iuſtitia ſimplicis diriget viam 5
eius: & in impietate ſua corruet
impius.
* Iuſtitia rectorum liberabit eos: 6
& in inſidijs ſuis capientur ini-
qui.
* Mortuo homine impio, nulla 7
erit vltra ſpes: & expectatio ſoli-
citorum peribit.
* Iuſtus de anguſtia liberatus 8
eſt: & tradetur impius pro eo.
* Simulator ore decipit amicum 9
ſuum: iuſti autem liberabuntur B
ſcientia.
* In bonis iuſtorum exultabit ci 10
uitas: & in perditione impiorum
erit laudatio.
* Benedictione iuſtorum exalta 11
bitur ciuitas: & ore impiorum
ſubuertetur.
* Qui deſpicit amicum ſuum, 12
indigens corde eſt: vir autem pru-
dens tacebit.
* Qui ambulat fraudulenter, re- 13
uelat arcana: qui autem fidelis eſt
animi, celat amici commiſſum.
14 * Vbi non eſt gubernator, popu-
lus corruet: ſalus autem, vbi multa
conſilia.
15 * Affligetur malo, qui fidem fa-
cit pro extraneo: qui autem cauet
laqueos, ſecurus erit.
16 * Mulier gratioſa inueniet glo-
riam: & robuſti habebūt diuitias.
17 * Benefacit animæ ſuæ vir mi-
C ſericors: qui autem crudelis eſt,
etiam propinquos abijcit.
18 * Impius facit opus inſtabile:
ſeminanti autem iuſtitiam mer-
ces fidelis.
19 * Clementia præparat vitam: &
ſectatio malorum mortem.
20 * Abominabile Domino cor
D prauum: & voluntas eius in ijs,
qui ſimpliciter ambulant.
21 * Manus in manu non erit inno
cens malus: ſemen autem iuſto-
rum ſaluabitur.
22 * Circulus aureus in naribus
ſuis, mulier pulchra & fatua.
23 * Deſideriū iuſtorum omne bo
num eſt: præſtolatio impiorum
furor.
24 * Alij diuidunt propria, & ditio-
res fiunt: alij rapiunt non ſua, &
ſemper in egeſtate ſunt.
25 * Anima, quæ benedicit, impin-
guabitur: & qui inebriat, ipſe
quoque inebriabitur.
26 * Qui abſcondit frumenta, ma-
ledicetur in populis: benedictio au
tem ſuper caput vendentium.
27 * Bene conſurgit diluculo qui
quærit bona: qui autem inueſti-
gator malorum eſt, opprimetur
ab eis.
28 * Qui confidit in diuitijs ſuis,
corruet: iuſti autem quaſi virens
folium germinabunt.
29 * Qui conturbat domum ſuam,
poſſidebit ventos: & qui ſtultus
eſt, ſeruiet ſapienti.
30 * Fructus iuſti lignum vitæ: &
qui ſuſcipit animas, ſapiens eſt.
31 * Si iuſtus in terra recipit, quan 1. Pet. 4. d.
to magis impius & peccator? 18

CAP. XII.

1 QVi diligit diſciplinam, dili-
A git ſcientiam: qui autem
odit increpationes, inſi-
piens eſt.
2 * Qui bonus eſt, hauriet gra-
tiam

etiam a Domino: qui autem con-
fidit in cogitationibus ſuis, impie
agit.
*Non roborabitur homo ex im- 3
pietate: & radix iuſtorum non
commouebitur.
* Mulier diligens, corona eſt vi- 4
ro ſuo: & putredo in oſſibus e-
ius, quæ confuſione res dignas
gerit.
* Cogitationes iuſtorum, iudi- 5
cia: & conſilia impiorum fraudu-
lenta.
* Verba impiorum inſidiantur 6
ſanguini: os iuſtorum liberabit
eos.
* Verte impios, & non erunt: 7
domus autem iuſtorum permane- B
bit.
* Doctrina ſua noſcetur vir: qui 8
autem vanus & excors eſt, patebit
contemptui.
‖ Eccli. 10. d. 30 *‖ Melior eſt pauper & ſufficiēs 9
ſibi, quàm glorioſus & indigens
pane.
* Nouit iuſtus iumentorũ ſuo- 10
rum animas: viſcera autem im-
piorum crudelia.
‖ Eccli. 20. d. 30 * ‖ Qui operatur terram ſuam, 11
ſatiabitur panibus: qui autem ſe-
ctatur otium, ſtultiſſimus eſt.
Qui ſuauis eſt in vini demora-
tionibus, in ſuis munitionibus re-
linquit contumeliam.
* Deſiderium impij munimen- 12
tum eſt peſſimorum: radix autem
iuſtorum proficiet.
*Propter peccata labiorum rui- 13
na proximat malo: effugiet autem
iuſtus de anguſtia.
* De fructu oris ſui vnuſquiſ- 14
que replebitur bonis, & iuxta C
opera manuum ſuarum retribue-
tur ei.
* Via ſtulti recta in oculis eius: 15
qui autem ſapiens eſt, audit con-
ſilia.
* Fatuus ſtatim indicat iram 16
ſuam: qui autem diſſimulat iniu-
riam, callidus eſt.
* Qui quod nouit loquitur, in- 17
dex iuſtitiæ eſt: qui autem men-
titur, teſtis eſt fraudulentus.
* Eſt qui promittit, & quaſi gla 18
dio pungitur conſcientiæ: lingua
autem ſapientium ſanitas eſt.
* Labium veritatis firmum erit 19
in perpetuum: qui autem teſtis
eſt repentinus, concinnat lin-
guam mendacij.

20 *Dolus in corde cogitantium
mala: qui autem pacis ineunt con-
ſilia, ſequitur eos gaudium.
21 * Non contriſtabit iuſtum quid-
quid ei acciderit: impij autem re-
plebuntur malo.
22 * Abominatio eſt Domino la-
D bia mendacia: qui autem fideliter
agunt, placent ei.
23 *Homo verſutus celat ſcientiã:
& cor inſipientium prouocat ſtul
titiam.
24 * Manus fortium dominabitur:
quæ autem remiſſa eſt, tributis
ſeruiet.
25 * Mœror in corde viri humilia-
bit illum, & ſermone bono læti-
ficabitur.
26 * Qui negligit damnũ propter
amicum, iuſtus eſt: iter autem im-
piorum decipiet eos.
27 *Non inueniet fraudulentus lu-
crum: & ſubſtantia hominis erit
auri pretium.
28 * In ſemita iuſtitiæ, vita: iter au
tem deuium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

1 Filius ſapiens, doctrina patris:
A qui autem illuſor eſt, non au-
dit cum arguitur.
2 *De fructu oris ſui homo ſatia-
bitur bonis: anima autem præuari
catorum iniqua.
3 * Qui cuſtodit os ſuum, cuſto-
dit animam ſuam: qui autem in-
conſideratus eſt ad loquendum,
ſentiet mala.
4 * Vult & non vult piger: ani-
ma autem operantium impingua
bitur.
5 * Verbum mendax iuſtus dete-
ſtabitur: impius autem confundit,
& confundetur.
6 * Iuſtitia cuſtodit innocentis
viam: impietas autem peccatorem
ſupplantat.
7 * Eſt quaſi diues cum nihil ha-
B beat: & eſt quaſi pauper, cum in
A multis diuitiis ſit.
8 * Redemptio animæ viri, diui-
tiæ ſuæ: qui autem pauper eſt, in-
crepationem non ſuſtinet.
9 * Lux iuſtorum lætificat: lu-
cerna autem impiorum extingue-
tur.
10 * Inter ſuperbos ſemper iurgia
ſunt: qui autem agunt omnia cum
conſilio, reguntur ſapientia.

*Subſtantia feſtinata minuetur: 11
quæ autem paulatim colligitur ma-
nu, multiplicabitur.
*Spes, quæ differtur, affligit 12
animam: lignum vitæ deſiderium
veniens.
*Qui detrahit alicui rei, ipſe 13
ſe in futurum obligat: qui autem C
timet præceptum, in pace verſa-
bitur.
Animæ doloſæ errant in pecca-
tis: iuſti autem miſericordes ſunt,
& miſerantur.
*Lex ſapientis fons vitæ, vt de- 14
clinet a ruina mortis.
*Doctrina bona dabit gratiam: 15
in itinere contemptorum vorago.
*Aſtutus omnia agit cum con- 16
ſilio: qui autem fatuus eſt, aperit
ſtultitiam.
*Nuncius impij cadet in ma- 17
lum: legatus autem fidelis,
ſanitas.
*Egeſtas, & ignominia ei, qui 18
deſerit diſciplinam: qui autem ac-
quieſcit arguenti, glorificabitur.
*Deſiderium ſi compleatur, de- 19
lectat animam: deteſtantur ſtulti D
eos, qui fugiunt mala.
*Qui cum ſapientibus gradi- 20
tur, ſapiens erit: amicus ſtultorum
ſimilis efficietur.
*Peccatores perſequitur ma- 21
lum: & iuſtis retribuentur bona.
*Bonus relinquit heredes filios, 22
& nepotes: & cuſtoditur iuſto ſub-
ſtantia peccatoris.
*Multi cibi in noualibus pa- 23
trum: & alijs congregantur abſ-
que iudicio.
*Qui parcit virgæ, odit filium 24
ſuum: qui autem diligit illum, in-
ſtanter erudit.
*Iuſtus comedit, & replet ani- 25
mam ſuam: venter autem impio-
rum inſaturabilis.

CAP. XIIII.

Iob.12.2.4 SApiens mulier ædificat domũ 1
ſuam: inſipiens extructã quo- A
que manibus deſtruet.
*Ambulans recto itinere, & 2
timens Deum, deſpicitur ab eo,
qui infami graditur via.
*In ore ſtulti virga ſuperbiæ: 3
labia autem ſapientium cuſto-
diunt eos.
*Vbi non ſunt boues, præſepe 4
vacuum eſt: vbi autem plurimæ
ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitu-
do bouis.
5 *Teſtis fidelis non mentitur:
profert autem mendacium dolo-
ſus teſtis.
6 *Quærit deriſor ſapientiam,
& non inuenit: doctrina pruden-
tium facilis.
7 *Vade contra virum ſtultum,
& neſcit labia prudentiæ.
8 *Sapientia callidi eſt intellige-
re viam ſuam: & imprudentia ſtul-
torum errans.
9 *Stultus illudet peccatum, &
inter iuſtos morabitur gratia.
10 *Cor quod nouit amaritudinẽ
B animæ ſuæ, in gaudio eius non mi-
ſcebitur extraneus.
11 *Domus impiorum delebitur:
tabernacula vero iuſtorum ger-
minabunt.
12 *Eſt via, quæ videtur homini
iuſta: nouiſſima autem eius dedu-
cunt ad mortem.
13 *Riſus dolore miſcebitur, &
extrema gaudij luctus occupat.
14 *Vijs ſuis replebitur ſtultus, &
ſuper eum erit vir bonus.
15 *Innocens credit omni verbo:
aſtutus conſiderat greſſus ſuos.
Filio doloſo nihil erit boni: ſer-
uo autem ſapienti proſperi erunt
actus, & dirigetur via eius.
16 *Sapiens timet, & declinat a
malo: ſtultus tranſilit, & confidit.
17 *Impatiens operabitur ſtulti-
C tiam: & vir verſutus odioſus eſt.
18 *Poſſidebunt paruuli ſtulti-
tiam, & expectabunt aſtuti ſcien-
tiam.
19 *Iacebunt mali ante bonos: &
impij ante portas iuſtorum.
20 *Etiam proximo ſuo pauper
odioſus erit: amici vero diuitum
multi.
21 *Qui deſpicit proximũ ſuum,
peccat: qui autem miſeretur pau-
peris, beatus erit.
Qui credit in Domino, miſe-
ricordiam diligit.
22 *Errant qui operantur malum:
miſericordia & veritas præparant
bona.
23 *In omni opere erit abundan-
tia: vbi autem verba ſunt plurima,
ibi frequenter egeſtas.
24 *Corona ſapientium, diuitiæ
eorum: fatuitas ſtultorum, im-
prudentia.
25 *Liberat animas teſtis fidelis:

& pro-

& profert mendacia verſipellis.
* In timore Domini fiducia for- 26
titudinis, & filijs eius erit ſpes.
* Timor Domini fons vitæ, vt 27
declinent a ruina mortis. D
* In multitudine populi digni- 28
tas regis: & in paucitate plebis
ignominia principis.
* Qui patiens eſt, multa guber- 29
natur prudentia: qui autem impa-
tiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam.
* Vita carnium, ſanitas cor- 30
dis: putredo oſſium, inuidia.
‖ Ӡ.17.a.5. * ‖ Qui calumniatur egentem, 31
exprobrat factori eius: honorat
autem eum, qui miſeretur pau-
peris.
* In malitia ſua expelletur im- 32
pius: ſperat autem iuſtus in mor-
te ſua.
* In corde prudentis requieſcit 33
ſapientia, & indoctos quoſque
erudiet.
* Iuſtitia eleuat gentem: miſe- 34
ros autem facit populos pecca-
tum.
* Acceptus eſt regi miniſter in- 35
telligens: iracundiam eius inutilis
ſuſtinebit.

CAP. XV.

Ӡ.25.c.15. RESponſio mollis frangit iram: 1
ſermo durus ſuſcitat furo- A
rem.
* Lingua ſapientiū ornat ſcien- 2
tiam: os fatuorum ebullit ſtulti-
tiam.
* In omni loco oculi Domini 3
contemplantur bonos & malos.
* Lingua placabilis, lignum vi- 4
tæ: quæ autem immoderata eſt,
conteret ſpiritum.
* Stultus irridet diſciplinam pa- 5
tris ſui: qui autem cuſtodit incre-
pationes, aſtutior fiet.
In abundanti iuſtitia virtus ma
xima eſt: cogitationes autem im-
piorum eradicabuntur.
* Domus iuſti plurima fortitu- 6
do: & in fructibus impij contur-
batio.
* Labia ſapientium diſſemina- 7
bunt ſcientiam: cor ſtultorum diſ- B
ſimile erit.
‖ Eccli. 34. c.21. * ‖ Victimæ impiorum abomi- 8
nabiles Domino: vota iuſtorum
placabilia.
* Abominatio eſt Domino via 9
impij: qui ſequitur iuſtitiam, dili-
gitur ab eo.

10 * Doctrina mala deſerenti viam
vitæ: qui increpationes odit,
morietur.
11 * Infernus, & perditio coram
Domino: quanto magis corda fi-
liorum hominum?
12 * Non amat peſtilens eum, qui
ſe corripit: nec ad ſapientes gra-
ditur.
13 * ‖ Cor gaudens exhilarat fa- ‖ Ӡ.17.d.22
ciem: in mœrore animi deijcitur
ſpiritus.
14 * Cor ſapientis quærit doctri-
nam: & os ſtultorum paſcitur im-
peritia.
15 * Omnes dies pauperis, mali:
ſecura mens quaſi iuge conuiuiū.
16 * Melius eſt parum cum timo-
re Domini, quàm theſauri ma-
gni & inſatiabiles.
17 * Melius eſt vocari ad olera cum
C charitate: quàm ad vitulum ſagi-
natum cum odio.
18 * Vir iracundus prouocat rixas:
qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.
19 * Iter pigrorum quaſi ſepes ſpi-
narum: via iuſtorum abſque of-
fendiculo.
20 * Filius ſapiens lætificat patrē:
& ſtultus homo deſpicit matrem
ſuam.
21 * Stultitia gaudium ſtulto: &
vir prudens diriget greſſus ſuos.
22 * Diſſipantur cogitationes vbi
non eſt conſilium: vbi vero ſunt
plures conſiliarij, confirmantur.
23 * Lætatur homo in ſententia
oris ſui: & ſermo opportunus eſt
optimus.
24 * Semita vitæ ſuper eruditum,
vt declinet de inferno nouiſſimo.
25 * Domum ſuperborum demo-
D lietur Dominus: & firmos faciet
terminos viduæ.
26 * Abominatio Domini cogita-
tiones malæ: & purus ſermo pul-
cherrimus firmabitur ab eo.
27 * Conturbat domum ſuam qui
ſectatur auaritiam: qui autem
odit munera, viuet.
‖ Per miſericordiam & fidem ‖ Ӡ.16.a.6.
purgantur peccata: per timorem
autem Domini declinat omnis a
malo.
28 * Mens iuſti meditatur obe-
dientiam: os impiorum redundat
malis.
29 * Longe eſt Dominus ab im-
pijs: & orationes iuſtorum exau-
diet.

* Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat oſſa. 30

* Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur. 31

* Qui abijcit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis. 32

* Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & gloriam præcedit humilitas. 33

CAP. XVI.

1 A Hominis eſt animam præparare: & Domini gubernare linguam.

2 * Omnes viæ hominis patent oculis eius: ſpirituum ponderator eſt Dominus.

3 * Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 * Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: impium quoque ad diem malum.

5 * Abominatio Domini eſt omnis arrogans: etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens. Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam: accepta eſt autem apud Deum magis, quàm immolare hoſtias.

‖ T̄.15.d.27 6 * ‖ Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur a malo.

7 * Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.

8 B * Melius eſt parum cum iuſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate.

9 * Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus eius.

10 * Diuinatio in labijs regis, in iudicio non errabit os eius.

11 * Pondus & ſtatera iudicia Domini ſunt: & opera eius omnes lapides ſacculi.

12 * Abominabiles regi qui agunt impie: quoniam iuſtitia firmatur ſolium.

13 * Voluntas regum labia iuſta: qui recta loquitur, diligetur.

14 * Indignatio regis, nuncij mortis: & vir ſapiens placabit eam.

15 * In hilaritate vultus regis, vita: & clementia eius quaſi imber ſerotinus.

16 C * Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & acquire prudentiam, quia pretioſior eſt argento.

17 * Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos animæ ſuæ ſeruat viam ſuam.

18 * Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam exaltatur ſpiritus.

19 * Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis.

20 * Eruditus in verbo reperiet bona: & qui ſperat in Domino, beatus eſt.

21 * Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, maiora percipiet.

22 * Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum, fatuitas.

23 * Cor ſapientis erudiet os eius: & labijs eius addet gratiam.

24 * Fauus mellis, compoſita verba: dulcedo animæ, ſanitas oſſium.

25 D * Eſt via quæ videtur homini recta: & nouiſſima eius ducunt ad mortem.

26 * Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit eum os ſuum:

27 * Vir impius fodit malum, & in labijs eius ignis ardeſcit.

28 * Homo peruerſus ſuſcitat lites: & verboſus ſeparat principes.

29 * Vir iniquus lactat amicum ſuum: & ducit eum per viam non bonam.

30 * Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua perficit malum.

31 * Corona dignitatis ſenectus, quæ in vijs iuſtitiæ reperietur.

32 * Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium.

33 * Sortes mittuntur in ſinum, ſed a Domino temperantur.

CAP. XVII.

1 A Melior eſt buccella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio.

2 * ‖ Seruus ſapiens dominabitur filijs ſtultis, & inter fratres hereditatem diuidet. ‖ Eccli. 10. d. 28.

3 * Sicut igne probatur argentũ, & aurum camino: ita corda probat Dominus.

4 * Malus obedit linguæ iniquæ & fal-

& fallax obtemperat labijs men-
dacibus.
‖ S̄.14.d.31 * ‖ Qui deſpicit pauperem, ex- 5
probrat factori eius: & qui ruina
lætatur alterius, non erit impu-
nitus.
* Corona ſenum filij filiorum: 6
& gloria filiorum patres eorum.
* Non decent ſtultum verba 7
compoſita: nec principem labium
mentiens.
* Gemma gratiſſima, expecta- 8
tio præſtolantis: quocumque ſe B
vertit, prudenter intelligit.
* Qui celat delictum, quærit a- 9
micitias: qui altero ſermone repe-
tit, ſeparat fœderatos.
* Plus proficit correptio apud 10
prudentem, quàm centum plagæ
apud ſtultum.
* Semper iurgia quærit malus: 11
angelus autem crudelis mittetur
contra eum.
* Expedit magis vrſæ occurre- 12
re raptis fœtibus, quàm fatuo con
fidenti in ſtultitia ſua.
‖ Rom. 12. * ‖ Qui reddit mala pro bonis, 13
d.17. non recedet malum de domo eius.
1. Pet. 3. b.9 * Qui dimittit aquam, caput 14
1. Theſſal. eſt iurgiorum: & antequam pa-
5. d.15. tiatur contumeliam, iudicium
deſerit.
‖ Iſa. 5. c.23 * ‖ Qui iuſtificat impium, & 15
qui condemnat iuſtum, abomina- C
bilis eſt vterque apud Deum.
* Quid prodeſt ſtulto habere 16
diuitias, cum ſapientiam emere
non poſſit?
Qui altam facit domum ſuam,
quærit ruinam: & qui euitat diſce
re, incidet in mala.
* Omni tempore diligit qui a- 17
micus eſt: & frater in anguſtijs
comprobatur.
* Stultus homo plaudet mani- 18
bus cum ſpoponderit pro amico
ſuo.
* Qui meditatur diſcordias, di- 19
ligit rixas: & qui exaltat oſtium,
quærit ruinam.
* Qui peruerſi cordis eſt, non 20
inueniet bonum: & qui vertit lin- D
guam, incidet in malum.
* Natus eſt ſtultus in ignomi- 21
niam ſuam: ſed nec pater in fa-
tuo lætabitur.
* ‖ Animus gaudens ætatem flo 22
‖ S̄.15.b.13 ridam facit: ſpiritus triſtis exic-
cat oſſa.
* Munera de ſinu impius acci- 23
pit, vt peruertat ſemitas iudicij.
24 * ‖ In facie prudentis lucet ſa ‖ Eccle. 2.c.
pientia: oculi ſtultorum in fini 14. & 8. a.1
bus terræ.
25 * Ira patris, filius ſtultus: & do-
lor matris quæ genuit eum.
26 * Non eſt bonum, damnum in-
ferre iuſto: nec percutere princi-
pem, qui recta iudicat.
27 * ‖ Qui moderatur ſermones ‖ Iac. 1. c.19
ſuos, doctus & prudens eſt: & pre-
tioſi ſpiritus vir eruditus.
28 * Stultus quoque ſi tacuerit, ſa-
piens reputabitur: & ſi compreſſe-
rit labia ſua, intelligens.

CAP. XVIII.

1 OCcaſiones quærit qui vult re-
A cedere ab amico: omni tem-
pore erit exprobrabilis.
2 * Non recipit ſtultus verba
prudentiæ: niſi ea dixeris quæ ver-
ſantur in corde eius.
3 * Impius, cum in profundum ve
nerit peccatorum, contemnit: ſed
ſequitur eũ ignominia & oppro-
brium.
4 * Aqua profunda verba ex ore
viri: & torrens redundans fons
ſapientiæ.
5 * Accipere perſonam impij non
eſt bonum, vt declines a veritate
te iudicij.
6 * Labia ſtulti miſcent ſe rixis:
B & os eius iurgia prouocat.
7 * Os ſtulti contritio eius: & la-
bia ipſius, ruina animæ eius.
8 * Verba bilinguis, quaſi ſimpli-
cia: & ipſa perueniunt vſque ad
interiora ventris.
Pigrum deijcit timor: animæ
autem effeminatorum eſurient.
9 * Qui mollis & diſſolutus eſt in
opere ſuo, frater eſt ſua opera diſ-
ſipantis.
10 * Turris fortiſſima, nomen Do-
mini: ad ipſum currit iuſtus, &
exaltabitur.
11 * Subſtantia diuitis, vrbs robo-
ris eius, & quaſi murus validus cir
cumdans eum.
12 * Antequam conteratur, exalta-
tur cor hominis: & antequam glo
rificetur, humiliatur.
13 * ‖ Qui prius reſpondet quàm ‖ Eccli. 11.
audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, a. 8.
& confuſione dignum.
14 * Spiritus viri ſuſtentat imbe-
D cillitatem ſuam: ſpiritum vero

ad iraſcendum facilem quis pote-
rit ſuſtinere?
* Cor prudens poſſidebit ſcien- 15
tiam : & auris ſapientium quærit
doctrinam.
* Donum hominis dilatat viam 16
eius, & ante principes ſpatium
ei facit.
* Iuſtus, prior eſt accuſator ſui: 17
venit amicus eius, & inueſtiga-
bit eum.
* Contradictiones comprimit 18
ſors, & inter potentes quoque
diiudicat.
* Frater, qui adiuuatur a fratre, 19
quaſi ciuitas firma: & iudicia qua-
ſi vectes vrbium.
* De fructu oris viri replebitur 20
venter eius: & genimina labiorum D
ipſius ſaturabunt eum.
* Mors, & vita in manu lin- 21
guæ: qui diligunt eam, come-
dent fructus eius.
* Qui inuenit mulierem bonã, 22
inuenit bonum: & hauriet iucun-
ditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonã,
expellit bonum: qui autem tenet
adulteram, ſtultus eſt & impius.
* Cum obſecrationibus loque- 23
tur pauper: & diues effabitur ri-
gide.
* Vir amabilis ad ſocietatem, 24
magis amicus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

MElior eſt pauper, qui ambu- 1
lat in ſimplicitate ſua, quã A
diues torquens labia ſua, & in-
ſipiens.
* Vbi non eſt ſcientia animæ, 2
non eſt bonum: & qui feſtinus eſt
pedibus, offendet.
* Stultitia hominis ſupplantat 3
greſſus eius: & contra Deum fer-
uet animo ſuo.
* Diuitiæ addunt amicos plu- 4
rimos: a paupere autem, & hi,
quos habuit, ſeparantur.
‖ Dan. 3. g. 61. * ‖ Teſtis falſus non erit impu- 5
nitus: & qui mendacia loquitur,
non effugiet.
* Multi colunt perſonam poten- 6
tis, & amici ſunt dona tribuentis.
* Fratres hominis pauperis ode- 7
runt eum; inſuper & amici procul
receſſerunt ab eo.
* Qui tantum verba ſectatur, 8
nihil habebit: qui autem poſſi- B
det

ſor eſt mentis, diligit animam
ſuam, & cuſtos prudentiæ inueniet
bona.
9 * Falſus teſtis non erit impuni-
tus: & qui loquitur mendacia,
peribit.
10 * Non decent ſtultum deliciæ:
nec ſeruum dominari principibus.
11 * Doctrina viri per patientiam
noſcitur: & gloria eius eſt iniqua
prætergredi.
12 * Sicut fremitus leonis, ita &
regis ira: & ſicut ros ſuper herbã,
ita & hilaritas eius.
13 * Dolor patris, filius ſtultus: &
tecta iugiter perſtillantia, litigioſa
mulier.
14 * Domus, & diuitiæ dantur a
parentibus: a Domino autem pro-
prie vxor prudens.
15 * Pigredo immittit ſoporem, &
C anima diſſoluta eſuriet.
16 * Qui cuſtodit mandatum, cu-
ſtodit animam ſuam: qui autem
negligit viam ſuam, mortifi-
cabitur.
17 * Fœneratur Domino qui mi-
ſeretur pauperis: & viciſſitudinem
ſuam reddet ei.
18 * Erudi filium tuum, ne deſpe-
res: ad interfectionem autem eius
ne ponas animam tuam.
19 * Qui impatiens eſt, ſuſtinebit
damnum: & cum rapuerit, aliud
apponet.
20 * Audi conſilium, & ſuſcipe di-
ſciplinam, vt ſis ſapiens in nouiſ-
ſimis tuis.
21 * Multæ cogitationes in corde
D viri: voluntas autem Domini per-
manebit.
22 * Homo indigens miſericors
eſt: & melior eſt pauper quàm
vir mendax.
23 * Timor Domini ad vitam: &
in plenitudine cõmorabitur, abſ-
que viſitatione peſſima.
24 * Abſcondit piger manũ ſuam
ſub aſcella, nec ad os ſuum appli-
cat eam.
25 * ‖ Peſtilente flagellato ſtultus ‖ 3. Reg. 21. b. 11
ſapientior erit: ſi autem corri-
pueris ſapientem, intelliget di-
ſciplinam.
26 * Qui affligit patrem, & fu-
gat matrem, ignominioſus eſt &
infelix.
27 * Non ceſſes fili audire do-
ctrinam, nec ignores ſermones
ſcientiæ.

* Te-

* Teſtis iniquus deridet iudi- 28
cium: & os impiorum deuorat
iniquitatem.
* Parata ſunt deriſoribus iudi- 29
cia: & mallei percutientes ſtulto-
rum corporibus.

CAP. XX.

LVxurioſa res, vinum, & tumul- 1
tuoſa ebrietas: quicumque A
his delectatur, non erit ſapiens.
*Sicut rugitus leonis, ita & ter- 2
ror regis: qui prouocat eum, pec-
cat in animam ſuam.
* Honor eſt homini, qui ſepa- 3
rat ſe a contentionibus: omnes
autem ſtulti miſcentur contume-
lijs.
* Propter frigus piger arare no- 4
luit: mendicabit ergo æſtate, &
non dabitur illi.
* Sicut aqua profunda, ſic con- 5
ſilium in corde viri: ſed homo ſa-
piens exhauriet illud.
* Multi homines miſericordes 6
vocantur: virum autem fidelem
quis inueniet?
* Iuſtus, qui ambulat in ſimpli- 7
citate ſua, beatos poſt ſe filios de-
relinquet.
* Rex, qui ſedet in ſolio iudi- 8
cij, diſſipat omne malum intuitu B
ſuo.
‖ 1.Ioan.1. a.8. * ‖ Quis poteſt dicere: Mun- 9
dum eſt cor meum, purus ſum a
3.Reg.8.c. 46. peccato?
* ‖ Pondus & pondus, menſura 10
2.Par.6.g. 36. & menſura: vtrumque abomina-
bile eſt apud Deum.
* Ex ſtudijs ſuis intelligitur 11
puer, ſi munda & recta ſint ope-
ra eius.
* Aurem audientem, & oculum 12
videntem, Dominus fecit vtrum-
que.
* Noli diligere ſomnum, ne te 13
egeſtas opprimat: aperi oculos
tuos, & ſaturare panibus.
* Malum eſt, malum eſt, dicit 14
omnis emptor: & cum receſſerit, C
tunc gloriabitur.
* Eſt aurum, & multitudo gem- 15
marum: & vas pretioſum labia
ſcientiæ.
‖ I.27.c.13 * ‖ Tolle veſtimentum eius, qui 16
fideiuſſor extitit alieni, & pro ex-
traneis aufer pignus ab eo.
* Suauis eſt homini panis men- 17
dacij: & poſtea implebitur os eius
calculo.
18 * Cogitationes conſilijs robo-
rantur: & gubernaculis tractan da
ſunt bella.
19 *Ei, qui reuelat myſteria, & am
bulat fraudulenter, & dilatat la bia
ſua, ne commiſcearis.
20 * ‖ Qui maledicit patri ſuo, & ‖ Exo.21.c. 16.
matri, extinguetur lucerna eius in Leuit.20.b 9.
medijs tenebris.
21 * Hereditas, ad quam feſtinatur Matt.15.a. 4.
in principio, in nouiſſimo bene-
dictione carebit.
22 * ‖ Ne dicas: Reddam malum: ‖ Rom.12. d.17.
D expecta Dominum, & liberabit te. 1.Pet.3.b.9
23 * Abominatio eſt apud Domi- 1.Theſſal.5 d.15.
num pondus & pondus: ſtatera do
loſa non eſt bona.
24 * A Domino diriguntur greſſus
viri: quis autem hominum intelli-
gere poteſt viam ſuam?
25 * Ruina eſt homini deuorare
ſanctos, & poſt vota retractare.
26 * Diſſipat impios rex ſapiens, &
incuruat ſuper eos fornicem.
27 * Lucerna Domini ſpiraculum
hominis, quæ inueſtigat omnia ſe
creta ventris.
28 * Miſericordia, & veritas cuſto-
diunt regem, & roboratur clemen
tia thronus eius.
29 * Exultatio iuuenum, fortitu-
do eorum: & dignitas ſenum
canities.
30 * Liuor vulneris abſterget ma-
la: & plagæ in ſecretioribus
ventris.

CAP. XXI.

1 SIcut diuiſiones aquarum, ita
A cor regis in manu Domini:
quocumque voluerit, inclinabit
illud.
2 * Omnis via viri recta ſibi vide-
tur: appendit autem corda Do-
minus.
3 * Facere miſericordiam & iu-
dicium, magis placet Domino,
quàm victimæ.
4 * Exaltatio oculorum eſt dilata-
tio cordis: lucerna impiorum
peccatum.
5 * Cogitationes robuſti ſemper
in abundantia: omnis autem pi-
ger ſemper in egeſtate eſt.
6 * Qui congregat theſauros lin-
gua mendacij, vanus & excors eſt,
& impingetur ad laqueos mortis.

* Ra-

* Rapinæ impiorum detrahent 7
eos, quia noluerunt facere iudi-
cium.
* Peruerſa via viri, aliena eſt: 8
qui autem mundus eſt, rectum o-
pus eius.
* Melius eſt ſedere in angulo do- 9
matis, quàm cum muliere litigio- B
ſa, & in domo communi.
* Anima impij deſiderat malũ, 10
non miſerebitur proximo ſuo.
* Mulctato peſtilente ſapientior 11
erit paruulus: & ſi ſectetur ſapien-
tem, ſumet ſcientiam.
* Excogitat iuſtus de domo im- 12
pij, vt detrahat impios a malo.
* Qui obturat aurem ſuam ad 13
clamorem pauperis, & ipſe clama-
bit, & non exaudietur.
* Munus abſconditum extin- 14
guit iras: & donum in ſinu indi-
gnationem maximam.
* Gaudium iuſto eſt facere iudi- 15
cium: & pauor operantibus iniqui- C
tatem.
* Vir, qui errauerit a via doctri- 16
næ, in cœtu gigantum commora-
bitur.
* Qui diligit epulas, in egeſtate 17
erit: qui amat vinum, & pinguia,
non ditabitur.
* Pro iuſto datur impius: & pro 18
rectis iniquus.
* ‖ Melius eſt habitare in terra 19 ‖ Eccli. 25 c. 22.
deſerta, quàm cum muliere rixoſa
& iracunda.
* Theſaurus deſiderabilis, & o- 20
leum in habitaculo iuſti: & impru-
dens homo diſſipabit illud.
* Qui ſequitur iuſtitiam & mi- 21
ſericordiam, inueniet vitam, iuſti-
tiam, & gloriam.
* Ciuitatem fortium aſcendit 22
ſapiens, & deſtruxit robur fiduciæ
eius.
* Qui cuſtodit os ſuum, & lin- 23
guam ſuam, cuſtodit ab anguſtijs D
animam ſuam.
* Superbus & arrogans vocatur
indoctus, qui in ira operatur ſu- 24
perbiam.
* Deſideria occidunt pigrum: 25
noluerunt enim quidquam ma-
nus eius operari: * tota die con- 26
cupiſcit & deſiderat: qui autem
iuſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit.
* Hoſtiæ impiorum abomina- 27
biles, quia offeruntur ex ſcelere.
* Teſtis mendax peribit; vir o- 28
bediens loquetur victoriam.

29 * Vir impius procaciter obfir-
mat vultum ſuum: qui autem re-
ctus eſt, corrigit viam ſuam.
30 * Non eſt ſapientia, non eſt pru-
dentia, non eſt conſilium contra
Dominum.
31 * Equus paratur ad diem bel-
li: Dominus autem ſalutem tri-
buit.

CAP. XXII.

1 MElius eſt nomen bonum, Eccl. 7. a. 2.
A quàm diuitiæ multæ: ſuper
argentum & aurum, gratia bona.
2 * Diues, & pauper obuiauerunt
ſibi: vtriuſque operator eſt Do-
minus.
3 * Callidus vidit malum, & ab-
ſcondit ſe: innocens pertranſijt, &
afflictus eſt damno.
4 * Finis modeſtiæ timor Domi-
ni, diuitiæ & gloria & vita.
* Arma & gladij in via peruerſi:
5 cuſtos autem animæ ſuæ longe re-
cedit ab eis.
6 * Prouerbium eſt: Adoleſcens
iuxta viam ſuam, etiam cum ſe-
nuerit, non recedet ab ea.
7 * Diues pauperibus imperat:
& qui accipit mutuum, ſeruus eſt
fœnerantis.
8 * Qui ſeminat iniquitatem, me-
tet mala, & virga iræ ſuæ conſum-
mabitur.
9 * ‖ Qui pronus eſt ad miſeri- ‖ Eccli. 31. c. 28.
B cordiam, benedicetur: de panibus
enim ſuis dedit pauperi.
Victoriam & honorem acquiret
qui dat munera: animam autem
aufert accipientium.
10 * Eijce deriſorem, & exibit cum
eo iurgium, ceſſabuntq. cauſæ &
contumeliæ.
11 * Qui diligit cordis munditiam,
propter gratiam labiorum ſuorum
habebit amicum regem.
12 * Oculi Domini cuſtodiunt ſci-
entiam; & ſupplantantur verba ini-
qui.
13 * Dicit piger: Leo eſt foris, in me-
dio platearum occidendus ſum.
14 * Fouea profunda, os alienæ:
cui iratus eſt Dominus, incidet in
eam.
15 * Stultitia colligata eſt in corde
C pueri, & virga diſciplinæ fugabit
eam.
16 * Qui calumniatur pauperem,
vt augeat diuitias ſuas, dabit
ipſe ditiori, & egebit.

* In-

* Inclina aurem tuam, & audi 17
verba ſapientium: appone autem
cor ad doctrinam meam. *quæ pul 18
chra erit tibi, cum ſeruaueris eam
in ventre tuo, & redundabit in la-
bijs tuis:
* Vt ſit in Domino fiducia tua, 19
vnde & oſtendi eam tibi hodie.
* Ecce deſcripſi eam tibi tripli- 20
citer, in cogitationibus & ſcientia:
* vt oſtenderem tibi firmitatem, 21
& eloquia veritatis, reſpondere ex
his illis, qui miſerunt te.
* Non facias violentiam paupe- 22
ri, quia pauper eſt: neque conteras D
egenum in porta: * quia iudicabit 23
Dominus cauſam eius, & configet
eos, qui confixerunt animam eius.
* Noli eſſe amicus homini ira- 24
cundo, neque ambules cum viro
furioſo: * ne forte diſcas ſemitas 25
eius, & ſumas ſcandalũ animę tuæ.
* Noli eſſe cum his, qui defigũt 26
manus ſuas, & qui vades ſe offe-
runt pro debitis: * ſi enim non 27
habes vnde reſtituas, quid cau-
ſæ eſt vt tollat operimentum de
cubili tuo?
Is L oz. c * Ne transgrediaris terminos an 28
tiquos, quos poſuerunt patres tui.
* Vidiſti virum velocem in ope- 29
re ſuo? coram regibus ſtabit, nec
erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

QVando ſederis vt comedas cũ 1
principe, diligenter attende A
quæ appoſita ſunt ante
faciem tuam: * & ſtatue cultrum 2
in gutture tuo, ſi tamen habes in
poteſtate animam tuam, * ne deſi- 3
deres de cibis eius, in quo eſt panis
mendacij.
* Noli laborare vt diteris: ſed 4
prudentiæ tuæ pone modum.
* Ne erigas oculos tuos ad opes, 5
quas non potes habere: quia fa-
cient ſibi pennas quaſi aquilæ, &
volabunt in cælum.
* Ne comedas cum homine in- 6
uido, & ne deſideres cibos eius: * 7
quoniam in ſimilitudinem arioli,
& coniectoris, æſtimat quod igno-
rat.
Comede & bibe, dicet tibi: &
mens eius non eſt tecum.
* Cibos, quos comederas, euo- 8
mes: & perdes pulchros ſermones
tuos.
* In auribus inſipientium ne lo 9
quaris: quia deſpicient doctrinam
eloquij tui.
10 * Ne attingas paruulorum ter-
B minos: & agrum pupillorum ne
introeas:
11 * Propinquus enim illorum for-
tis eſt: & ipſe iudicabit contra te
cauſam illorum.
12 * Ingrediatur ad doctrinam cor
tuum: & aures tuæ ad verba
ſcientiæ.
13 * ‖ Noli ſubtrahere a puero di- ‖ Sũ.13.d.24
ſciplinam: ſi enim percuſſeris eum Eccli.30.a.
virga, non morietur. 1
14 * Tu virga percuties eum: &
animam eius de inferno liberabis.
15 * Fili mi, ſi ſapiens fuerit ani-
mus tuus, gaudebit tecum cor
16 meum: * & exultabunt renes mei,
cum locuta fuerint rectũ labia tua.
17 * ‖ Non æmuletur cor tuum ‖ Ĩ.24.a.1
peccatores: ſed in timore Domini
18 eſto tota die: * quia habebis ſpem
in nouiſſimo, & præſtolatio tua
non auferetur.
19 * Audi fili mi, & eſto ſapiens:
& dirige in via animum tuum.
20 * Noli eſſe in conuiuijs potato-
C rum, nec in comeſſationibus
eorum, qui carnes ad veſcendum
21 conferunt: * quia vacantes poti-
bus, & dantes ſymbola conſu-
mentur, & veſtietur pannis dor-
mitatio.
22 * Audi patrem tuum, qui genuit
te: & ne contemnas cum ſenuerit
mater tua.
23 * Veritatem eme, & noli ven-
dere ſapientiam, & doctrinam, &
intelligentiam.
24 * Exultat gaudio pater iuſti:
qui ſapientem genuit, lætabitur
in eo.
25 * Gaudeat pater tuus, & mater
tua, & exultet quæ genuit te.
26 * Præbe fili mi cor tuum mihi:
& oculi tui vias meas cuſtodiant.
27 * Fouea enim profunda eſt me-
retrix: & puteus anguſtus, aliena.
28 * Inſidiatur in via quaſi latro,
& quos incautos viderit, inter-
ficiet.
29 * Cui væ? cuius patri væ? cui
D rixæ? cui foueæ? cui ſine cauſa vul-
nera? cui ſuffuſio oculorum?
30 * Nonne his, qui commoran-
tur in vino, & ſtudent calicibus e-
potandis?
31 * Ne intuearis vinum quando
flaueſcit, cum ſplenduerit in vi-
tro

tro color eius: ingreditur blande,
32 *ſed in nouiſſimo mordebit vt co
luber, & ſicut regulus venena
diffundet.
33 * Oculi tui videbunt extraneas,
& cor tuum loquetur peruerſa.
34 * Et eris ſicut dormiens in me-
dio mari, & quaſi ſopitus guber-
35 nator, amiſſo clauo: * & dices:
Verberauerunt me, ſed non dolui:
traxerunt me, & ego non ſenſi:
quando euigilabo, & rurſus vina
reperiam?

CAP. XXIIII.

S̄.23.d.17 1 NE æmuleris viros malos, nec
2 deſideres eſſe cum eis: *quia
A rapinas meditatur mens eorum, &
fraudes labia eorum loquuntur.
3 *Sapientia ædificabitur domus,
& prudentia roborabitur.
4 * In doctrina replebuntur cella-
ria, vniuerſa ſubſtantia pretioſa &
pulcherrima.
5 * Vir ſapiens, fortis eſt: & vir
doctus, robuſtus & validus.
6 * Quia cum diſpoſitione initur
bellum: & erit ſalus vbi multa con
ſilia ſunt.
7 * Excelſa ſtulto ſapientia, in
porta non aperiet os ſuum.
8 * Qui cogitat mala facere, ſtul-
tus vocabitur.
9 * Cogitatio ſtulti peccatum eſt:
& abominatio hominũ detractor.
10 * Si deſperaueris laſſus in die an
guſtiæ: imminuetur fortitudo tua.
‖ Pſ.81.a.4 11 * ‖ Erue eos, qui ducuntur ad
mortem: & qui trahuntur ad inte-
ritum liberare ne ceſſes.
12 * Si dixeris: Vires non ſuppetũt:
B qui inſpector eſt cordis, ipſe intel-
ligit, & ſeruatorem animæ tuæ ni-
hil fallit, redderq. homini iuxta
opera ſua.
13 * Comede, fili mi, mel, quia bo-
num eſt, & fauum dulciſſimum
gutturi tuo:
14 * Sic & doctrina ſapientiæ ani-
mæ tuæ: quam cum inueneris,
habebis in nouiſſimis ſpem, &
ſpes tua non peribit.
15 * Ne inſidieris, & quæras im-
pietatem in domo iuſti, neque va-
ſtes requiem eius.
16 * Septies enim cadet iuſtus, &
reſurget: impij autem corruent
in malum.
17 *Cum ceciderit inimicus tuus,
ne gaudeas, & in ruina eius ne
18 exultet cor tuum: * ne forte vi-
C deat Dominus, & diſpliceat ei, &
auferat ab eo iram ſuam.
19 * Ne contendas cum peſſimis,
20 nec æmuleris impios: * quoniam
non habent futurorum ſpem ma-
li, & lucerna impiorũ extinguetur.
21 * Time Dominum, fili mi, &
regem: & cum detractoribus non
22 commiſcearis: *quoniam repente
conſurget perditio eorum: & rui-
nam vtriuſque quis nouit?
23 * Hæc quoque ſapientibus: ‖ Co- ‖ Leuit. 19. d.15. Deut. 1. c. 17. & 16. d. 19. Eccli. 42. a. 1
gnoſcere perſonam in iudicio non
eſt bonum.
24 * Qui dicunt impio: Iuſtus es:
maledicent eis populi, & deteſta-
buntur eos tribus.
25 * Qui arguunt eũ, laudabuntur:
& ſuper ipſos veniet benedictio.
26 * Labia deoſculabitur, qui recta
verba reſpondet.
27 * Præpara foris opus tuum, &
diligenter exerce agrum tuum: vt
poſtea ædifices domum tuam.
28 *Ne ſis teſtis fruſtra contra pro-
D ximum tuum: nec lactes quem-
quam labijs tuis.
29 * ‖ Ne dicas: quomodo fecit mi- ‖ S̄.20.d.23
hi, ſic faciam ei: reddam vnicuique
ſecundum opus ſuum.
30 *Per agrum hominis pigri tran-
31 ſiui, & per vineam viri ſtulti: * &
ecce totum repleuerant vrticæ, &
operuerant ſuperficiẽ eius ſpinæ,
& maceria lapidum deſtructa erat.
32 * Quod cum vidiſſem, poſui in
corde meo, & exemplo didici di-
ſciplinam.
33 * Parum, inquam, dormies, mo-
dicum dormitabis, pauxillum ma-
34 nus conſeres, vt quieſcas: * & ve-
niet tibi quaſi curſor egeſtas, &
mendicitas quaſi vir armatus.

CAP. XXV.

1 HÆ quoque parabolæ Salo-
A monis, quas tranſtulerunt vi-
ri Ezechiæ regis Iuda.
2 * Gloria Dei eſt celare verbum,
& gloria regum inueſtigare ſer-
monem.
3 * Cælum ſurſum, & terra deor-
ſum, & cor regum inſcrutabile.
4 * Aufer rubiginem de argento,
& egredietur vas puriſſimum:
5 * Aufer impietatem de vultu
regis, & firmabitur iuſtitia thro-
nus eius.
6 * Ne glorioſus appareas coram
rege,

rege, & in loco magnorum ne
ſteteris.
* Melius eſt enim vt dicatur ti- 7
bi: Aſcende huc; quàm vt humilie-
ris coram principe.
*Quæ viderunt oculi tui, ne pro 8
feras in iurgio cito: ne poſtea e- B
mendare non poſſis, cum dehone-
ſtaueris amicum tuum.
* Cauſam tuam tracta cum ami 9
co tuo, & ſecretum extraneo ne re
ueles: *ne forte inſultet tibi cum 10
audierit, & exprobrare non ceſſet.
Gratia & amicitia liberãt: quas
tibi ſerua, ne exprobrabilis fias.
* Mala aurea in lectis argenteis, 11
qui loquitur verbũ in tẽpore ſuo.
* Inauris aurea, & margaritũ 12
fulgens, qui arguit ſapientem, &
aurem obedientem.
* Sicut frigus niuis in die meſ- 13
ſis, ita legatus fidelis ei, qui mi-
ſit eum, animam ipſius requie-
ſcere facit.
*Nubes, & ventus, & pluuiæ nõ 14
ſequentes, vir glorioſus, & promiſ-
ſa non complens.
‖ S.15.a.1 * ‖ Patientia lenietur princeps, 15
& lingua mollis confringet duri- C
tiam.
* Mel inueniſti, comede quod 16
ſufficit tibi, ne forte ſatiatus euo-
mas illud.
* Subtrahe pedem tuum de do- 17
mo proximi tui, ne quando ſa-
tiatus oderit te.
* Iaculum, & gladius, & ſagit- 18
ta acuta, homo qui loquitur con-
tra proximum ſuum falſum teſti-
monium.
* Dens putridus, & pes laſſus, 19
qui ſperat ſuper infideli in die an-
guſtiæ, *& amittit pallium in die 20
frigoris.
Acetum in nitro, qui cantat car
mina cordi peſſimo.
Sicut tinea veſtimento, & ver-
mis ligno: ita triſtitia viri no-
cet cordi.
‖Ro.12.b. * ‖ Si eſurierit inimicus tuus, 21
20. ciba illum: ſi ſitierit, da ei D
aquam bibere: * prunas enim 22
congregabis ſuper caput eius, &
Dominus reddet tibi.
* Ventus aquilo diſſipat plu- 23
uias, & facies triſtis linguam de-
trahentem.
‖ S.21.b.9 * ‖ Melius eſt ſedere in angulo 24
domatis, quàm cum muliere liti-
gioſa, & in domo communi.

25 * Aqua frigida animæ ſitienti,
& nuncius bonus de terra lon-
ginqua.
26 *Fons turbatus pede, & vena
corrupta, iuſtus cadens coram
impio.
27 * Sicut qui mel multum come- ‖ Eccli.3.d.
dit, non eſt ei bonum: ‖ ſic qui ſcru 22.
tator eſt maieſtatis, opprimetur a
gloria.
28 * Sicut vrbs patens & abſque
murorum ambitu, ita vir, qui non
poteſt in loquendo cohibere ſpiri-
tum ſuum.

CAP. XXVI.

1 A QVomodo nix in æſtate, &
pluuiæ in meſſe: ſic inde-
cens eſt ſtulto gloria.
2 *Sicut auis ad alia tranſuolans,
& paſſer quò libet vadens: ſic ma-
ledictum fruſtra prolatum in quẽ-
piam ſuperueniet.
3 * Flagellum equo, & camus a-
ſino, & virga in dorſo impruden-
tium.
4 * Ne reſpondeas ſtulto iuxta
ſtultitiã ſuã, ne efficiaris ei ſimilis.
5 * Reſponde ſtulto iuxta ſtul-
titiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſ-
ſe videatur.
6 * Claudus pedibus, & iniquita-
tem bibens, qui mittit verba per
nuncium ſtultum.
7 * Quomodo pulchras fruſtra ha
B bet claudus tibias: ſic indecens eſt
in ore ſtultorum parabola.
8 * Sicut qui mittit lapidem in
aceruum Mercurij: ita qui tribuit
inſipienti honorem.
9 * Quomodo ſi ſpina naſcatur in
manu temulenti: ſic parabola in
ore ſtultorum.
10 * Iudicium determinat cauſas:
& qui imponit ſtulto ſilentium,
iras mitigat.
11 * ‖ Sicut canis, qui reuertitur ad ‖ 2.Pet.2.d.
vomitum ſuum, ſic imprudẽs, qui 22.
iterat ſtultitiam ſuam.
12 *Vidiſti hominem ſapientem
ſibi videri? magis illo ſpem habe-
bit inſipiens.
13 * Dicit piger: Leo eſt in via, &
14 leæna in itineribus: * ſicut oſtium
vertitur in cardine ſuo, ita piger in
lectulo ſuo.
15 * ‖ Abſcondit piger manum ſub ‖ S.19.d.24
C aſcella ſua, & laborat ſi ad os ſuũ
eam conuerterit.
16 * Sapientior ſibi piger videtur
ſeptem

ſeptē viris loquentibus ſententias.
* Sicut qui apprehendit auribus 17
canem, ſic qui tranſit impatiens,
& commiſcetur rixæ alterius.
* Sicut noxius eſt qui mittit ſa- 18
gittas,& lanceas in mortem: * ita 19
vir, qui fraudulenter nocet amico
ſuo: & cum fuerit deprehenſus,
dicit: Ludens feci.
* Cum defecerint ligna, extin- 20
guetur ignis: & ſuſurrone ſubtra-
cto, iurgia conquieſcent.
* Sicut carbones ad prunas, & 21
‖ Ib.15.c.18 ligna ad ignem, ‖ ſic homo iracun-
dus ſuſcitat rixas.
* Verba ſuſurronis quaſi ſim- 22
plicia, & ipſa perueniunt ad inti- D
ma ventris.
* Quomodo ſi argento ſordido 23
ornare velis vas fictile, ſic labia
tumentia cū peſſimo corde ſociata.
* Labijs ſuis intelligitur inimi- 24
cus, cū in corde tractauerit dolos.
* Quando ſubmiſerit vocem 25
ſuam, ne credideris ei: quoniam
ſeptē nequitię ſunt in corde illius.
* Qui operit odium fraudulen- 26
ter, reuelabitur malitia eius in
concilio.
* Qui fodit foueam, incidet in 27
eam: & qui voluit lapidem, reuer-
tetur ad eum.
* Lingua fallax non amat veri- 28
tatem: & os lubricum opera-
tur ruinas.

CAP. XXVII.

NE glorieris in craſtinum, 1
ignorans quid ſuperuentu- A
ra pariat dies.
* Laudet te alienus, & nō os tuū: 2
extraneus, & non labia tua.
‖ Eccl.22.b 17 * ‖ Graue eſt ſaxum, & oneroſa 3
arena: ſed ira ſtulti vtroque gra-
uior.
* Ira non habet miſericordiam, 4
nec erumpens furor: & impetum
concitati ferre quis poterit?
* Melior eſt manifeſta corre- 5
ptio, quàm amor abſconditus.
* Meliora ſunt vulnera diligen- 6
tis, quàm fraudulenta oſcula o-
dientis.
‖ Iob 6.b.7 * ‖ Anima ſaturata calcabit fa- 7
uum: & anima eſuriens etiam a-
marum pro dulci ſumet.
* Sicut auis tranſmigrans de 8
nido ſuo, ſic vir qui derelinquit B
locum ſuum.
* Vnguento & varijs odoribus 9
delectatur cor: & bonis amici con
ſilijs anima dulcoratur.
10 * Amicum tuum, & amicum
patris tui ne dimiſeris: & domum
fratris tui ne ingrediaris in die
afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus iuxta, quàm
frater procul.
11 * Stude ſapientiæ fili mi, & læti-
fica cor meum, vt poſſis exprobrā-
ti reſpondere ſermonem.
12 * Aſtutus videns malum, ab-
C ſconditus eſt: paruuli tranſeuntes
ſuſtinuerunt diſpendia.
13 * ‖ Tolle veſtimentum eius, qui ‖ Ib.20.c.16
ſpopondit pro extraneo: & pro
alienis, aufer ei pignus.
14 * Qui benedicit proximo ſuo
voce grandi, de nocte conſurgens
maledicenti ſimilis erit.
15 * ‖ Tecta perſtillantia in die fri- ‖ Ib.19.b.13
goris, & litigioſa mulier compa-
16 rantur: * qui retinet eam, quaſi
qui ventum teneat, & oleum dex-
teræ ſuæ vocabit.
17 * Ferrum ferro exacuitur, & ho-
mo exacuit faciem amici ſui.
18 * Qui ſeruat ficum, comedet fru-
ctus eius: & qui cuſtos eſt domi-
ni ſui, glorificabitur.
19 * Quomodo in aquis reſplen-
dent vultus proſpicientium, ſic
corda hominum manifeſta ſunt
prudentibus.
20 * ‖ Infernus & perditio num- ‖ Eccli.14.
quam implentur: ſimiliter & ocu- b.10
li hominum inſatiabiles:
21 * ‖ Quomodo probatur in con- ‖ Ib.17.a.3
flatorio argentum, & in fornace
aurum: ſic probatur homo ore lau-
dantis.
D Cor iniqui inquirit mala, cor
autem rectum inquirit ſcientiam.
22 * Si contuderis ſtultū in pila qua-
ſi ptiſanas feriente deſuper pilo,
non auferetur ab eo ſtultitia eius.
23 * Diligenter agnoſce vultum pe-
coris tui, tuoſq; greges conſidera:
24 * Non enim habebis iugiter po-
teſtatē: ſed corona tribuetur in ge-
nerationem & generationem.
25 * Aperta ſunt prata, & apparue-
runt herbæ virentes, & collecta
ſunt fœna de montibus.
26 * ‖ Agni ad veſtimentum tuū: ‖ 1.Tim.6.
& hœdi, ad agri pretium. b.8
27 * Sufficiat tibi lac caprarum
in cibos tuos, & in neceſſaria
domus tuæ: & ad victum ancillis
tuis.

CAP.

CAP. XXVIII.

1 Fvgit impius, nemine perſequē
A te: iuſtus autem quaſi leo con
fidens, abſque terrore erit.
2 * Propter peccata terræ multi
principes eius: & propter hominis
ſapientiā, & horum ſcientiam quę
dicuntur, vita ducis longior erit.
3 * Vir pauper calumnians paupe
res, ſimilis eſt imbri vehementi, in
quo paratur fames.
4 *Qui derelinquunt legem, lau-
dant impium: qui cuſtodiunt, ſuc-
cenduntur contra eum.
5 * Viri mali non cogitant iudi-
ciū: qui autem inquirunt Domi-
num, animaduertunt omnia.
¶ ſ.19.a.1 6 * ¶Melior eſt pauper ambulans
in ſimplicitate ſua, quàm diues in
prauis itineribus.
7 *Qui cuſtodit legem, filius ſa-
B piens eſt: qui autē comeſſatores
paſcit, confundit patrem ſuum.
8 *Qui coaceruat diuitias vſuris
& fœnore, liberali in pauperes con
gregat eas.
9 *Qui declinat aures ſuas ne au-
diat legem, oratio eius erit execra-
bilis.
10 *Qui decipit iuſtos in via ma-
la, in interitu ſuo corruet: & ſim-
plices poſſidebunt bona eius.
11 * Sapiens ſibi videtur vir diues:
pauper autem prudens ſcrutabi-
tur eum.
12 *In exultatione iuſtorum multa
gloria eſt: regnantibus impijs rui-
næ hominum.
13 *Qui abſcondit ſcelera ſua, nō
dirigetur: qui autem confeſſus fue
rit, & reliquerit ea, miſericordiā
conſequetur.
14 *Beatus homo, qui ſemper eſt
pauidus: qui vero mentis eſt duræ,
corruet in malum.
15 *Leo rugiens, & vrſus eſuriens,
princeps impius ſuper populum
pauperem.
16 * Dux indigens prudentia, mul-
C tos opprimet per calumniam: qui
autem odit auaritiam, longi
fient dies eius.
17 *Hominem, qui calumniatur a-
nimæ ſanguinem, ſi vſque ad la-
cum fugerit, nemo ſuſtinet.
18 *Qui ambulat ſimpliciter, ſal-
uus erit: qui peruerſis graditur
vijs, concidet ſemel.
¶ ſ.12.b.11 19 *¶Qui operatur terram ſuam, ſa
tiabitur panibus: qui autem ſecta-
tur otium, replebitur egeſtate. Eccli.20.d.30
20 *Vir fidelis multum laudabitur:
¶qui autem feſtinat ditari, non e- ¶ ſ.13.b.11. & 20.c.21
rit innocens.
21 *Qui cognoſcit in iudicio faciē,
non benefacit: iſte & pro buccella
panis deſerit veritatem.
22 *Vir, qui feſtinat ditari, & alijs
D inuidet, ignorat quòd egeſtas ſu-
perueniet ei.
23 *Qui corripit hominem, gra-
tiam poſtea inueniet apud eum
magis quàm ille, qui per linguæ
blandimenta decipit.
24 *Qui ſubtrahit aliquid a patre
ſuo, & a matre: & dicit hoc non
eſſe peccatum, particeps homi-
cidæ eſt.
25 *Qui ſe iactat, & dilatat, iurgia
concitat: qui vero ſperat in Domi-
no, ſanabitur.
26 *Qui confidit in corde ſuo, ſtul
tus eſt: qui autem graditur ſapien-
ter, ipſe ſaluabitur.
27 * Qui dat pauperi, non indige-
bit: qui deſpicit deprecantem, ſu-
ſtinebit penuriam.
28 *Cum ſurrexerint impij, abſcon
dentur homines: cū illi perierint,
multiplicabuntur iuſti.

CAP. XXIX.

1 Viro, qui corripientem dura
A ceruice contemnit, repenti-
nus ei ſuperueniet interitus: &
eum ſanitas non ſequetur.
2 *In multiplicatione iuſtorū læ-
tabitur vulgus: cum impij ſumpſe
rint principatum, gemet populus.
3 *Vir, qui amat ſapientiam, læti-
ficat patrem ſuum: ¶qui autem nu ¶ Luc.15.c.13
trit ſcorta, perdet ſubſtantiam.
4 * Rex iuſtus erigit terram, vir
auarus deſtruet eam.
5 *Homo, qui blandis, fictisq. ſer
monibus loquitur amico ſuo, rete
expandit greſſibus eius.
6 *Peccantem virum iniquum in
uoluet laqueus: & iuſtus laudabit
atque gaudebit.
7 *Nouit iuſtus cauſam pauperū:
B impius ignorat ſcientiam.
8 *Homines peſtilentes diſſipant
ciuitatem: ſapientes vero auertunt
furorem.
9 *Vir ſapiens, ſi cum ſtulto con-
tenderit, ſiue iraſcatur, ſiue rideat,
non inueniet requiem.
10 *Viri ſanguinū oderūt ſimplicē:
iuſti autē quærunt animam eius.

*Totum ſpiritum ſuum profert 11
ſtultus: ſapiens differt, & reſeruat
in poſterum.

*Princeps, qui libenter audit 12
verba mendacij, omnes miniſtros
habet impios.

*Pauper, & creditor obuiaue- 13
runt ſibi: vtriuſque illuminator eſt
Dominus.

*Rex, qui iudicat in veritate 14
pauperes, thronus eius in æternum
firmabitur.

*Virga atque correptio tribuit 15
ſapientiam: puer autem, qui di- C
mittitur voluntati ſuæ, confundit
matrem ſuam.

*In multiplicatione impiorum 16
multiplicabuntur ſcelera: & iuſti
ruinas eorum videbunt.

*Erudi filium tuũ, & refrigera- 17
bit te, & dabit delicias animæ tuæ.

*Cum prophetia defecerit, diſ- 18
ſipabitur populus: qui vero cuſto-
dit legem, beatus eſt.

*Seruus verbis non poteſt eru- 19
diri: quia quod dicis intelligit, &
reſpondere contemnit.

*Vidiſti hominem velocem ad 20
loquendum? ſtultitia magis ſperan
da eſt, quàm illius correptio.

*Qui delicate a pueritia nutrit 21
ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum
contumacem.

*Vir iracundus prouocat rixas: 22
& qui ad indignandũ facilis eſt, e- D
rit ad peccandum procliuior.

‖Iob 22. d. 29 *‖Superbum ſequitur humili- 23
tas: & humilem ſpiritu ſuſcipiet
gloria.

*Qui cum fure participat, odit 24
animam ſuam: adiurantem au-
dit, & non indicat.

*Qui timet hominem, cito cor- 25
ruet: qui ſperat in Domino, ſub-
leuabitur.

*Multi requirunt faciem prin- 26
cipis: & iudicium a Domino e-
greditur ſingulorum.

*Abominantur iuſti virum im 27
pium: & abominantur impij eos,
qui in recta ſunt via.

Verbum cuſtodiens filius, extra
perditionem erit.

CAP. XXX.

VErba Cõgregantis filij Vomẽ 1
tis. Viſio, quã locutus eſt vir, A
cũ quo eſt Deus, & qui Deo ſecum
morante confortatus, ait:

*Stultiſſimus ſum virorũ, & ſa- 2
pientia hominum non eſt mecũ.

3 *Non didici ſapientiam, & non
noui ſcientiam ſanctorum.

4 *Quis aſcendit in cælum atque
deſcendit? quis continuit ſpiritum
in manibus ſuis? quis colligauit a-
quas quaſi in veſtimento? quis ſu
ſcitauit omnes terminos terræ?
quod nomen eſt eius, & quod no-
men filij eius, ſi noſti?

5 *‖Omnis ſermo Dei ignitus, cly ‖Pſ. 18. c. 31
6 peus eſt ſperãtibus in ſe: *‖Ne ad- ‖Deut. 4. a.
das quidquam verbis illius, & ar- 2 & 12. d.
guaris, inueniariſq; mendax. 32

7 *Duo rogaui te, ne deneges mi-
B hi antequàm moriar.

8 *Vanitatem, & verba mendacia
longe fac a me.

Mendicitatem, & diuitias ne de
deris mihi: tribue tantum victui
9 meo neceſſaria: *ne forte ſatiatus
illiciar ad negandum, & dicam:
Quis eſt Dominus? aut egeſtate
compulſus furer, & periurem no-
men Dei mei.

10 *Ne accuſes ſeruum ad domi-
num ſuum, ne forte maledicat ti-
bi, & corruas.

11 *Generatio, quæ patri ſuo maledi
cit, & quæ matri ſuæ nõ benedicit.

12 *Generatio, quæ ſibi munda
videtur, & tamen non eſt lota a ſor
dibus ſuis.

13 *Generatio, cuius excelſi ſunt
oculi, & palpebræ eius in alta ſur-
rectæ.

14 *Generatio, quæ pro dẽtibus gla
dios habet, & commandit molari-
bus ſuis, vt comedat inopes de ter-
ra, & pauperes ex hominibus.

15 *Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, di
centes: Affer, Affer.

C Tria ſunt inſaturabilia, & quar-
tũ, quod nunquam dicit: Sufficit.

16 *Infernus, & os vuluæ, & terra,
quæ non ſatiatur aqua: ignis vero
numquam dicit: Sufficit.

17 *Oculũ, qui ſubſannat patrẽ, &
qui deſpicit partum matris ſuæ, ef-
fodiant eum corui de torrentibus,
& comedant eum filij aquilæ.

18 *Tria ſunt difficilia mihi, &
quartum penitus ignoro:

19 *Viam aquilæ in cælo, viam
colubri ſuper petram, viam nauis
in medio maris, & viam viri in a-
doleſcentia.

20 *Talis eſt & via mulieris adulte
ræ, quæ comedit, & tergens os ſuũ
dicit: Non ſum operata malum.

*Per

*Per tria mouetur terra, & quar 21
tum non poteſt ſuſtinere:
* Per ſeruum cum regnauerit: 22
per ſtultum cum ſaturatus fuerit
cibo: * per odioſam mulierem cũ 23
in matrimonio fuerit aſſumpta:
& per ancillam cum fuerit heres
dominæ ſuæ.
*Quattuor ſunt minima terræ, & 24
ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus. D
*Formicæ, populus infirmus, qui 25
præparat in meſſe cibum ſibi: *le- 26
puſculus, plebs inualida, qui collo-
cat in petra cubile ſuum: *regem 27
locuſta non habet, & egreditur v-
niuerſa per turmas ſuas: * ſtellio 28
manibus nititur, & moratur in æ-
dibus regis.
*Tria ſunt, quæ bene gradiũtur, 29
& quartum, quod incedit feliciter:
*Leo fortiſſimus beſtiarum, ad 30
nullius pauebit occurſum: * gal- 31
lus ſuccinctus lumbos: & aries: nec
eſt rex, qui reſiſtat ei.
* Eſt qui ſtultus apparuit poſt- 32
quam eleuatus eſt in ſublime: ſi
enim intellexiſſet, ori ſuo impo-
ſuiſſet manum.
*Qui autem fortiter premit v- 33
bera ad eliciendũ lac, exprimit bu
tyrum: & qui vehementer emun-
git, elicit ſanguinem: & qui prouo
cat iras, producit diſcordias.

CAP. XXXI.

VErba Lamuelis regis. Viſio, 1
quã erudiuit eum mater ſua. A
* Quid dilecte mi, quid dilecte 2
vteri mei, quid dilecte votorum
meorum?
* Ne dederis mulieribus ſubſtã- 3
tiam tuam, & diuitias tuas ad
delendos reges.
*Noli regibus, o Lamuel, noli 4
regibus dare vinum: quia nullum
ſecretum eſt vbi regnat ebrietas.
*& ne forte bibant, & obliuiſcan- 5
tur iudiciorum, & mutent cauſam
filiorum pauperis.
* Date ſiceram mœrentibus, & vi 6
nũ his, qui amaro ſunt animo: *bi 7
bãt, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ,
& doloris ſui non recordentur am
plius.
* Aperi os tuum muto, & cau- 8
ſis omnium filiorum qui pertran-
ſeunt: *aperi os tuum, decerne 9
quod iuſtum eſt, & iudica inopem
& pauperem.

10 * Mulierem fortem quis inue-
B niet? procul, & de vltimis fini-
bus pretium eius.
11 * Confidit in ea cor viri ſui, &
ſpolijs non indigebit.
12 * Reddet ei bonum, & non ma
lum, omnibus diebus vitæ ſuæ.
13 * Quæſiuit lanam & linum,
& operata eſt conſilio manuum
ſuarum.
14 * Facta eſt quaſi nauis inſtito-
ris, de lõge portans panem ſuum.
15 * Et de nocte ſurrexit, deditq.
prædam domeſticis ſuis, & cibaria
ancillis ſuis.
16 *Conſiderauit agrum, & emit
eum: de fructu manuum ſuarum
plantauit vineam.
17 * Accinxit fortitudine lumbos
ſuos, & roborauit brachiũ ſuum.
18 *Guſtauit, & vidit quia bona
eſt negotiatio eius: non extingue-
tur in nocte lucerna eius.
19 *Manum ſuam miſit ad fortia,
C & digiti eius apprehenderunt fu-
ſum.
20 * Manum ſuam aperuit inopi,
& palmas ſuas extendit ad pau-
perem.
21 * Non timebit domui ſuæ a
frigoribus niuis: omnes enim
domeſtici eius veſtiti ſunt du-
plicibus.
22 * Stragulatam veſtem fecit ſi-
bi: byſſus, & purpura indumen-
tum eius.
23 * Nobilis in portis vir eius,
quando ſederit cum ſenatoribus
terræ.
24 * Sindonem fecit, & vendidit, &
D cingulum tradidit Chananæo.
25 * Fortitudo & decor indumen-
tum eius, & ridebit in die nouiſ-
ſimo.
26 * Os ſuum aperuit ſapientiæ, &
lex clementiæ in lingua eius.
27 * Conſiderauit ſemitas domus
ſuæ, & panem otioſa nõ comedit.
28 * Surrexerunt filij eius, & bea-
tiſſimam prædicauerunt: vir eius,
& laudauit eam.
29 *Multæ filiæ congregauerũt di-
uitias: tu ſupergreſſa es vniuerſas.
30 * Fallax gratia, & vana eſt pul-
chritudo: mulier timens Domi-
num ipſa laudabitur.
31 * Date ei de fructu manuum
ſuarum: & laudent eam in portis
opera eius.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis

COHELETH APPELLATVR.

CAPVT PRIMVM.

VErba Eccleſiaſtæ, filij 1
David, regis A
Ieruſalẽ. *Va- 2
nitas vanita-
tum, dixit Ec-
cleſiaſtes: va-
nitas vanita-
tum, & omnia vanitas. *Quid ha- 3
bet amplius homo de vniuerſo la-
bore ſuo, quo laborat ſub ſole?
*Generatio præterit, & generatio 4
aduenit: terra autem in æternum
ſtat. *Oritur ſol, & occidit, & ad 5
locum ſuum reuertitur: ibiq. rena- B
ſcens, *gyrat per Meridiem, & fle- 6
ctitur ad Aquilonem: luſtrans vni-
uerſa in circuitu pergit ſpiritus, &
in circulos ſuos reuertitur. *Om- 7
nia flumina intrant in mare, &
mare non redundat: ad locũ, vnde
exeunt flumina, reuertũtur vt ite-
rum fluant. *Cunctæ res diffici- 8
les: non poteſt eas homo explicare
ſermone. Non ſaturatur oculus vi-
ſu, nec auris auditu impletur.
*Quid eſt quod fuit? ipſum quod 9
futurum eſt. Quid eſt quod fa-
ctum eſt? ipſum quod facien-
dum eſt. *Nihil ſub ſole no- 10
uum, nec valet quiſquam dicere: C
Ecce hoc recens eſt: iam enim præ-
ceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante
nos. *Non eſt priorum memoria: 11
ſed nec eorum quidem, quæ po-
ſtea futura ſunt, erit recordatio
apud eos, qui futuri ſunt in no-
uiſſimo. *Ego Eccleſiaſtes fui 12
rex Iſrael in Ieruſalem, & pro-
poſui in animo meo quærere &
inueſtigare ſapienter de omni-
bus, quæ fiunt ſub ſole. *Hanc 13
occupationẽ peſſimam dedit Deus
filijs hominum, vt occuparen-
tur in ea. *Vidi cuncta, quæ 14
fiunt ſub ſole, & ecce vniuer- D
ſa vanitas, & afflictio ſpiritus.
15 *Peruerſi difficile corriguntur,
& ſtultorum infinitus eſt nu-
16 merus. *Locutus ſum in corde
meo, dicens: Ecce magnus ef-
fectus ſum, & præceſſi om-
nes ſapientia, qui fuerunt ante
me in Ieruſalem: & mens mea
contemplata eſt multa ſapienter,
17 & didici. *Dediq. cor meum
vt ſcirem prudentiam, atque
doctrinam, erroreſq. & ſtulti-
tiam: & agnoui quod in his quo-
que eſſet labor, & afflictio ſpiri-
18 tus, *eo quod in multa ſapientia
multa ſit indignatio: & qui addit
ſcientiam, addit & laborem.

CAP. II.

1 DIxi ego in corde meo: Va-
A dam, & affluam delicijs, &
fruar bonis. Et vidi quod hoc
2 quoque eſſet vanitas. *Riſum re-
putaui errorem: & gaudio dixi:
3 Quid fruſtra deciperis? *Cogitaui
in corde meo abſtrahere a vino
carnem meam, vt animum meũ
transferrem ad ſapientiam, de-
uitaremq. ſtultitiam, donec vi-
derem quid eſſet vtile filijs homi-
num: quo facto opus eſt ſub ſole
4 numero dierum vitæ ſuæ. *Ma-
gnificaui opera mea, ædificaui
mihi domos, & plantaui vineas,
5 *feci hortos, & pomaria, & conſe-
6 ui ea cuncti generis arboribus, *&
extruxi mihi piſcinas aquarum,
vt irrigarem ſiluam lignorũ ger-
7 minantium, *poſſedi ſeruos &
B ancillas, multamq. familiam ha-
bui: armenta quoque, & magnos
ouium greges vltra omnes qui
8 fuerũt ante me in Ieruſalem: *coa-
ceruaui mihi argentum, & aurũ,
& ſubſtantias regum, ac prouin-
ſia-

ſiarum : feci mihi cantores, & cã-
tatrices,& delicias filiorum homi-
num,ſcyphos, & vrceos in mini-
ſterio ad vina fundẽda:* & ſuper- 9
greſſus ſum opibus omnes,qui an-
te me fuerunt in Ieruſalem:ſapien
tia quoque perſeuerauit mecum.
* Et omnia, quæ deſiderauerunt 10
oculi mei,non negaui eis:nec pro-
hibui cor meum quin omni vo-
luptate frueretur, & oblectaret ſe
in his,quæ præparaueram:& hanc
ratus ſum partem meam, ſi vterer
labore meo. * Cumq. me con- 11
uertiſſem ad vniuerſa opera, quæ C
fecerant manus meæ, & ad labo-
res,in quibus fruſtra ſudaueram,
vidi in omnibus vanitatem & af-
flictionem animi, & nihil perma-
nere ſub ſole. * Tranſiui ad con- 12
templandam ſapientiam,erroresq.
& ſtultitiam(quid eſt, inquam,
homo,vt ſequi poſſit regem Facto
rem ſuum?) * & vidi quod tantum 13
præcederet ſapientia ſtultitiam,
quantum differt lux a tenebris.
‖ J.8.a.1 Prou.17.d.24 * ‖ Sapientis oculi in capite eius: 14
ſtultus in tenebris ambulat: & di-
dici quod vnus vtriuſque eſſet in-
teritus. * Et dixi in corde meo: 15
Si vnus & ſtulti & meus occaſus
erit, quid mihi prodeſt quòd ma-
iorem ſapientiæ dedi operam? Lo-
cutusq. cum mente mea,animad-
uerti quòd hoc quoque eſſet va-
nitas. * Non enim erit memoria 16
ſapientis ſimiliter vt ſtulti in per-
petuum, & futura tempora obli-
uione cuncta pariter operient:mo-
ritur doctus ſimiliter vt indoctus.
* Et idcirco tæduit me vitæ meæ 17
videntem mala vniuerſa eſſe ſub D
ſole, & cuncta vanitatem & affli-
ctionem ſpiritus. * Rurſus dete- 18
ſtatus ſum omnem induſtriam
meam, qua ſub ſole ſtu-
dioſiſſime laboraui,habiturus he
redem poſt me,*quem ignoro, v- 19
trum ſapiens an ſtultus futurus
ſit, & dominabitur in laboribus
meis,quibus deſudaui & ſolicitus
fui.& eſt quidquam tam vanum?
* Vnde ceſſaui, renunciauitq. cor 20
meum vltra laborare ſub ſole.
* Nam cum alius laboret in ſa 21
pientia,& doctrina,& ſolicitudine,
homini otioſo quæſita dimittit:
& hoc ergo,vanitas,& magnum
malum. * Quid enim proderit ho 22
mini de vniuerſo labore ſuo,& af-
flictione ſpiritus,qua ſub ſole cru-
23 ciatus eſt? * Cuncti dies eius do-
loribus & ærumnis pleni ſunt,nec
per noctem mente requieſcit: &
24 hoc nonne vanitas eſt? * Nonne
melius eſt comedere & bibere, &
oſtendere animæ ſuæ bona de la-
boribus ſuis? & hoc de manu Dei
25 eſt. * Quis ita deuorabit, & deli-
26 cijs affluet vt ego? * Homini bono
in conſpectu ſuo dedit Deus ſa-
pientiam, & ſcientiam, & lætitiã:
peccatori autem dedit afflictionẽ,
& curam ſuperfluam,vt addat, &
congreget,& tradat ei qui placuit
Deo:ſed & hoc vanitas eſt, & caſ-
ſa ſolicitudo mentis.

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & ſuis
A ſpatijs tranſeunt vniuerſa
ſub cælo.
2 * Tempus naſcendi, & tempus
moriendi.
Tempus plantandi,& tempus e-
uellendi quod plantatum eſt.
3 * Tempus occidendi, & tempus
ſanandi:
Tempus deſtruendi, & tempus
ædificandi.
4 * Tempus flendi, & tempus ri-
dendi.
Tempus plangendi, & tempus
ſaltandi.
5 * Tempus ſpargendi lapides, &
tempus colligendi.
Tempus amplexandi,& tempus
longe fieri ab amplexibus.
6 * Tempus acquirendi, & tem-
B pus perdendi.
Tempus cuſtodiendi,& tempus
abijciendi.
7 * Tempus ſcindendi, & tempus
conſuendi.
Tempus tacendi, & tempus lo-
quendi.
8 * Tempus dilectionis, & tem-
pus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 *Quid habet amplius homo de
labore ſuo?
10 * Vidi afflictionem,quam dedit
Deus filijs hominum,vt diſtendan
11 tur in ea. * Cuncta fecit bona in
tempore ſuo, & mundum tradidit
diſputationi eorum, vt non inue-
niat homo opus, quod operatus
eſt Deus ab initio vſque ad finem.
12 * Et cognoui quod non eſſet me-

lius niſi lætari, & facere bene in
vita ſua. *Omnis enim homo, qui 13
comedit & bibit, & videt bonum C
de labore ſuo, hoc donum Dei eſt.
* Didici quod omnia opera, quæ 14
fecit Deus, perſeuerent in perpe-
tuum; non poſſumus eis quidquã
addere, nec auferre, quæ fecit Deus
vt timeatur. * Quod factum eſt, 15
ipſum permanet: quæ futura ſunt,
iam fuerunt: & Deus inſtaurat
quod abijt. *Vidi ſub ſole in loco 16
iudicij impietatem, & in loco iu-
ſtitiæ iniquitatem. * Et dixi in cor 17
de meo: Iuſtum, & impium iudica
bit Deus, & tempus omnis rei tuc
erit. *Dixi in corde de filijs hominũ, 18
vt probaret eos Deus, & oſtende-
ret ſimiles eſſe beſtijs. *Idcirco v- 19
nus interitus eſt hominis, & iumẽ D
torum, & æqua vtriuſque condi-
tio: ſicut moritur homo, ſic & illa
moriuntur: ſimiliter ſpirant om-
nia, & nihil habet homo iumento
amplius: cuncta ſubiacent vanita-
ti, *& omnia pergunt ad vnũ locũ: 20
de terra facta ſunt, & in terram pa
riter reuertuntur. * Quis nouit ſi 21
ſpiritus filiorum Adam aſcendat
ſurſum, & ſi ſpiritus iumentorum
deſcendat deorſum? * Et depre- 22
hendi nihil eſſe melius quàm læ-
tari hominem in opere ſuo, & hãc
eſſe partem illius. Quis enim eum
adducet, vt poſt ſe futura cogno-
ſcat?

CAP. IIII.

VEni me ad alia, & vidi calum 1
nias, quæ ſub ſole geruntur, A
& lacrymas innocentium, & nemi
nem conſolatorem: nec poſſe reſi-
ſtere eorum violentiæ, cunctorum
auxilio deſtitutos. *Et laudaui ma 2
gis mortuos, quàm viuentes: * & 3
feliciorem vtroque iudicaui, qui
necdum natus eſt, nec vidit mala
quæ ſub ſole fiunt. *Rurſum con- 4
templatus ſum omnes labores ho
minum, & induſtrias animaduer-
ti patere inuidiæ proximi: & in
hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua
eſt. * Stultus complicat manus 5
ſuas, & comedit carnes ſuas, dicẽs:
* Melior eſt pugillus cum requie, 6
quàm plena vtraque manus cum B
labore‿, & afflictione animi.
* Conſiderans reperi & aliam ⌒va 7
nitatem ſub ſole‿: * vnus eſt, & 8
ſecundum non habet, non filium,
non fratrem, & tamen laborare‿
non ceſſat, nec ſatiantur oculi eius
diuitijs. nec recogitat, dicens: Cui
laboro, & fraudo animam meam
bonis? in hoc quoque ⌒vanitas
9 eſt, & afflictio peſſima. * Melius
eſt ergo duos eſſe ſimul, quàm v-
num: habent enim emolumentum
10 ſocietatis ſuæ: * ſi ⌒vnus ceci de-
C rit, ab altero fulcietur. ⌒væ ſoli:
quia cum ceciderit, non habet ſub
11 leuantem ſe. * Et ſi dormierint
duo, fouebũtur mutuo: vnus quo-
12 modo calefiet? * Et ſi quiſpiam‿
præualuerit contra vnum, duo re-
ſiſtunt ei: funiculus triplex diffici
13 le rumpitur. *Melior eſt puer pau-
per & ſapiens, rege ſene & ſtulto,
qui neſcit præuidere in poſterum.
14 * Quod de carcere, catenisq. inter
dum quis egrediatur ad regnum:
& alius natus in regno, inopia cõ-
15 ſumatur. *Vidi cunctos viuentes,
D qui ambulant ſub ſole cum ado-
leſcente ſecundo, qui conſurget
16 pro eo. *Infinitus numerus eſt po-
puli omnium, qui fuerunt ante‿
eum: & qui poſtea futuri ſunt, non
lætabuntur in eo. ſed & hoc, vani-
17 tas & afflictio ſpiritus. * Cuſtodi
pedem tuum ingrediens domum
Dei, & appropinqua ⌒vt audias.
‖ Multo enim melior eſt obedien- ‖ 1.Reg.15.
tia, quàm ſtultorum victimæ, qui c 22
neſciunt quid faciunt mali. Oſee.6.c.6

CAP. V.

1 NE temere quid loquaris, ne-
A que cor tuum ſit velox ad
proferendum ſermonem coram‿
Deo. Deus enim in cælo, & tu ſu-
per terram: idcirco ſint pauci ſer-
2 mones tui. *Multas curas ſequun-
tur ſomnia, & in multis ſermoni-
3 bus inuenietur ſtultitia‿. *Si quid
⌒vouiſti Deo, ne moreris redde-
re: diſplicet enim ei infidelis &
ſtulta promiſſio. ſed quodcumque
4 ⌒voueris, redde‿: *multoq. me-
B lius eſt non ⌒vouere‿, quàm poſt
votum promiſſa non reddere‿.
5 * Ne dederis os tuum vt peccare‿
facias carnem tuam: neque dicas
coram angelo, Non eſt providen-
tia: ne forte iratus Deus contra‿
ſermones tuos, diſſipet cuncta‿
6 opera manuum tuarum‿. * Vbi
multa

multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt
vanitates, & ſermones innume-
ri: tu vero Deum time. * Si vide- 7
ris calumnias egenorum, & vio-
lenta iudicia, & ſubuerti iuſtitiam
in prouincia, non mireris ſuper
hoc negotio: quia excelſo excel-
ſior eſt alius, & ſuper hos quo-
que eminentiores ſunt alij, * & 8
inſuper vniuerſæ terræ rex impe-
rat ſeruienti. * Auarus non imple- 9
bitur pecunia: & qui amat diui- C
tias, fructum non capiet ex eis: &
hoc ergo vanitas. * Vbi multæ 10
ſunt opes, multi & qui comedunt
eas. Et quid prodeſt poſſeſſori, niſi
quod cernit diuitias oculis ſuis?
* Dulcis eſt ſomnus operanti, ſiue 11
parum, ſiue multum comedat:
ſaturitas autem diuitis non ſinit
‖Iob. 20. c. 20 eum dormire. * ‖Eſt & alia infirmi 12
tas peſſima, quam vidi ſub ſole:
diuitiæ conſeruatæ in malum do-
mini ſui. * Pereunt enim in af- 13
flictione peſſima: generauit filiũ,
qui in ſumma egeſtate erit. * ‖Si- 14
‖Iob. 1 d. 21 1. Tim. 6. b. 7 cut egreſſus eſt nudus de vtero ma
tris ſuæ, ſic reuertetur, & nihil au-
feret ſecum de labore ſuo. * Mi- 15
ſerabilis prorſus infirmitas: quo
modo venit, ſic reuertetur. Quid D
ergo prodeſt ei quod laborauit in
ventum? * Cunctis diebus vitæ 16
ſuæ comedit in tenebris & in cu-
ris multis, & in ærumna atque
triſtitia. * Hoc itaque viſum eſt 17
mihi bonum vt comedat quis, &
bibat, & fruatur lætitia ex labo-
re ſuo, quo laborauit ipſe ſub ſole
numero dierum vitæ ſuæ, quos de
dit ei Deus, & hæc eſt pars illius.
* Et omni homini, cui dedit Deus 18
diuitias, atque ſubſtantiam, pote-
ſtatemq. ei tribuit vt comedat ex
eis, & fruatur parte ſua, & lætetur
de labore ſuo: hoc eſt donum Dei.
* Non enim ſatis recordabitur die- 19
rum vitæ ſuæ, eo quod Deus oc-
cupet delicijs cor eius.

CAP. VI.

EST & aliud malum, quod vi- 1
di ſub ſole, & quidem A
frequens apud homines: * Vir, 2
cui dedit Deus diuitias, & ſub-
ſtantiam, & honorem, & nihil
deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quæ
deſiderat: nec tribuit ei poteſta-
tem Deus vt comedat ex eo, ſed
homo extraneus vorabit illud. hoc
vanitas, & miſeria magna eſt.
3 * Si genuerit quiſpiam centum
B liberos, & vixerit multos annos,
& plures dies ætatis habuerit, & a-
nima illius non vtatur bonis ſub-
ſtantiæ ſuæ, ſepulturaq. careat: de
hoc ego pronũcio quod melior il-
4 lo ſit abortiuus. * Fruſtra enim
venit, & pergit ad tenebras, &
obliuione delebitur nomen eius.
5 * Non vidit ſolem, neque co-
C gnouit diſtantiam boni & mali:
6 * etiam ſi duobus millibus annis
vixerit, & non fuerit perfruitus
bonis: nonne ad vnum locum
7 properant omnia? * Omnis labor
hominis in ore eius: ſed anima
8 eius non implebitur. * Quid habet
amplius ſapiens a ſtulto? & quid
pauper niſi vt pergat illuc, vbi
9 eſt vita? * Melius eſt videre
D quod cupias, quàm deſiderare
quod neſcias. ſed & hoc vanitas
10 eſt, & præſumptio ſpiritus. * Qui
futurus eſt, iam vocatum eſt no-
men eius: & ſcitur quod homo ſit,
& non poſſit contra fortiorem ſe
11 in iudicio contendere. * Verba ſunt
plurima, multamq. in diſputando
habentia vanitatem.

CAP. VII.

1 QVid neceſſe eſt homini ma-
A iora ſe quærere, cum igno-
ret quid conducat ſibi in
vita ſua numero dierum peregri-
nationis ſuæ, & tempore, quod
velut vmbra præterit? Aut quis ei
poterit indicare quid poſt eum fu-
2 turum ſub ſole ſit? * ‖Melius eſt ‖Prou. 22. a. 1
nomen bonum, quàm vnguenta
pretioſa: & dies mortis die natiui-
3 tatis. * Melius eſt ire ad domum lu-
ctus, quàm ad domum conuiuij:
in illa enim finis cunctorum ad-
monetur hominum, & viuens co-
4 gitat quid futurum ſit. * Melior
eſt ira riſu: quia per triſtitiam
vultus, corrigitur animus delin-
5 quentis. * Cor ſapientium vbi tri-
ſtitia eſt, & cor ſtultorum vbi læ-
6 titia. * Melius eſt a ſapiente corri-
pi, quàm ſtultorum adulatione
7 decipi. * quia ſicut ſonitus ſpinarũ
ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti:
8 ſed & hoc vanitas. * Calumnia cõ-
turbat ſapientem, & perdet robur
9 cordis illius. * Melior eſt finis

orationis, quàm principiũ. Melior B
eſt patiens arrogante. *Ne ſis ve- 10
lox ad iraſcendum: quia ira in ſi-
nu ſtulti requieſcit. *Ne dicas: 11
Quid putas cauſæ eſt quòd priora
tẽpora meliora fuere quàm nunc
ſunt? ſtulta enim eſt huiuſcemodi
interrogatio. *Vtilior eſt ſapientia 12
cum diuitijs, & magis prodeſt vi-
dentibus ſolem. *Sicut enim pro- 13
tegit ſapientia, ſic protegit pecu-
nia. hoc autem plus habet eruditio
& ſapientia, quod vitam tribuunt
poſſeſſori ſuo. *Conſidera opera 14
Dei, quod nemo poſſit corrigere
quem ille deſpexerit. *In die bona 15
fruere bonis, & malam diem præ-
caue ſicut enim hanc, ſic & illam
fecit Deus, vt non inueniat homo
contra eum iuſtas querimonias.
*Hæc quoque vidi in diebus va- 16
nitatis meæ: Iuſtus perit in iuſti-
tia ſua, & impius multo viuit
tempore in malitia ſua.
*Noli eſſe iuſtus multum: neque 17
plus ſapias quàm neceſſe eſt, ne
obſtupeſcas.
*Ne impie agas multum: & no- 18
li eſſe ſtultus, ne moriaris in tem- C
pore non tuo.
*Bonum eſt te ſuſtentare iuſtũ, 19
ſed & ab illo ne ſubtrahas manũ
tuam: quia qui timet Deum, nihil
negligit. *Sapientia confortauit ſa- 20
pientem ſuper decem principes ci-
3. Reg. 8. e. 46. uitatis. *‖Non eſt enim homo iu- 21
ſtus in terra, qui faciat bonum, &
2. Par. 6. g. 36 non peccet. *Sed & cunctis ſermo 22
nibus, qui dicuntur, ne accommo-
Prou. 20. b. 9 des cor tuum: ne forte audias ſer-
uum tuum maledicẽtem tibi. *ſcit 23
1. Io. 1. c. 8. enim conſcientia tua, quia & tu
crebro maledixiſti alijs. *Cuncta 24
tentaui in ſapientia. Dixi: Sapiens
efficiar: & ipſa longius receſſit a
me *multo magis quàm erat: & al- 25
ta profunditas, quis inueniet eam?
*Luſtraui vniuerſa animo meo, vt 26
ſcirem, & conſiderarem, & quære- D
rem ſapientiam, & rationem: &
vt cognoſcerem impietatem ſtul-
ti, & errorem imprudentium:
*& inueni amariorem morte mu- 27
lierem, quæ laqueus venatorum
eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt
manus illius. qui placet Deo, ef-
fugiet illam: qui autem peccator
eſt, capietur ab illa. *Ecce hoc 28
inueni, dixit Eccleſiaſtes, vnum &
alterum, vt inuenirem rationem,
29 *quam adhuc quærit anima mea,
& non inueni. Virum de mille
vnum reperi, mulierem ex omni
30 bus non inueni. *Solummodo
hoc inueni, quod fecerit Deus ho-
minem rectum, & ipſe ſe infini-
tis miſcuerit quæſtionibus. Quis
talis vt ſapiens eſt? & quis cogno-
uit ſolutionem verbi?

CAP. VIII.

1 SApientia hominis lucet in vul- 3. 2. c. 14
A tu eius, & potentiſſimus faciẽ
2 illius commutabit. *Ego os re-
gis obſeruo, & præcepta iuramẽ-
3 ti Dei. *Ne feſtines recedere a fa-
cie eius, neque permaneas in ope-
re malo: quia omne, quod volue-
4 rit, faciet: *& ſermo illius pote-
ſtate plenus eſt: nec dicere ei quiſ-
quam poteſt: Quare ita facis?
5 *Qui cuſtodit præceptum, non
experietur quidquam mali. Tem-
pus & reſponſionem cor ſapientis
6 intelligit. *Omni negotio tempus
eſt, & opportunitas, & multa ho-
7 minis afflictio: *quia ignorat præ-
B terita, & futura nullo ſcire poteſt
8 nuncio. *Non eſt in hominis po-
teſtate prohibere ſpiritum, nec
habet poteſtatem in die mortis,
nec ſinitur quieſcere ingruente
bello, neque ſaluabit impietas im-
9 pium. *Omnia hæc conſideraui,
& dedi cor meum in cunctis ope-
ribus, quæ fiunt ſub ſole. Interdum
dominatur homo homini in ma-
10 lum ſuum. *Vidi impios ſepultos:
qui etiam cũ adhuc viuerent, in lo
co ſancto erant, & laudabantur in
ciuitate quaſi iuſtorum operum.
11 ſed & hoc vanitas eſt. *Etenim
C quia non profertur cito cõtra ma-
los ſentẽtia, abſque timore vllo fi-
lij hominum perpetrant mala.
12 *Attamen peccator ex eo quòd cẽ
ties facit malũ, & per patientiam
ſuſtentatur, ego cognoui quòd e-
rit bonũ timentibus Deum, qui ve
13 rentur faciem eius. *Non ſit bonũ
impio, nec prolongentur dies e-
ius, ſed quaſi vmbra tranſeant
qui non timent faciem Domini.
14 *Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper
terram. ſunt iuſti, quibus mala
proueniũt, quaſi opera egerint im-
piorum: & ſunt impij, qui ita
ſecuri ſunt, quaſi iuſtorũ facta ha-
D beant: ſed & hoc vaniſſimum iu-
dico.

dico. * Laudaui igitur lætitiam 15
quod non eſſet homini bonum
ſub ſole, niſi quod comederet, &
biberet, atque gauderet: & hoc ſo-
lum ſecum auferret de labore ſuo
in diebus vitæ ſuæ, quos dedit ei
Deus ſub ſole. * Et appoſui cor 16
meum vt ſcirem ſapientiam, &
intelligerẽ diſtentionem, quæ ver-
ſatur in terra: eſt homo, qui diebus
& noctibus ſomnum non capit
oculis. * Et intellexi quòd om- 17
nium operum Dei nullam poſ
ſit homo inuenire rationem eorũ,
quæ fiunt ſub ſole: & quanto plus
laborauerit ad quærendum, tanto
minus inueniat: etiam ſi dixerit ſa
piens ſe noſſe, nõ poterit reperire.

CAP. IX.

OMnia hæc tractaui in corde 1
meo, vt curioſe intelligerem: A
Sunt iuſti atque ſapientes, & ope-
ra eorum in manu Dei: & tamen
neſcit homo vtrũ amore, an odio
dignus ſit: * ſed omnia in futurũ 2
ſeruantur incerta, eo quod vniuer
ſa æque eueniant iuſto & impio,
bono & malo, mundo & immun-
do, immolanti victimas, & ſacrifi-
cia contemnenti. ſicut bonus, ſic
& peccator: vt periurus, ita & ille
qui verum deierat. * Hoc eſt peſ 3
ſimum inter omnia, quæ ſub ſole
fiunt, quia eadẽ cunctis eueniunt.
vnde & corda filiorum hominum
implentur malitia, & contemptu
in vita ſua, & poſt hæc ad inferos B
deducentur. * Nemo eſt qui ſem- 4
per viuat, & qui huius rei habeat
fiduciam: melior eſt canis viuus
leone mortuo. * Viuentes enim 5
ſciunt ſe eſſe morituros, mortui
vero nihil nouerunt amplius, nec
habent vltra mercedem: quia obli
uioni tradita eſt memoria eorum.
* Amor quoque, & odium, & in- 6
uidiæ ſimul perierunt, nec habent
partem in hoc ſæculo, & in opere,
quod ſub ſole geritur. * Vade er- 7
go & comede in lætitia panem C
tuum, & bibe cum gaudio vinum
tuum: quia Deo placent opera
tua. * Omni tempore ſint veſti- 8
menta tua candida, & oleum de
capite tuo non deficiat. * Perfruere 9
vita cum vxore, quam diligis, cun-
ctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ,
qui dati ſunt tibi ſub ſole omni
tempore vanitatis tuæ: hæc eſt e-
nim pars in vita, & in labore tuo,
10 quo laboras ſub ſole. * Quodcum
que facere poteſt manus tua, inſtã
ter operare: quia nec opus, nec ra-
tio, nec ſapientia, nec ſcientia erũt
apud inferos, quo tu properas.
11 * Verti me ad aliud, & vidi ſub ſo-
le, nec velocium eſſe curſum, nec
fortium bellum, nec ſapientium
panem, nec doctorũ diuitias, nec
artificum gratiam: ſed tempus, ca-
12 ſumque in omnibus. * Neſcit ho-
mo finem ſuum: ſed ſicut piſces
capiuntur hamo, & ſicut aues la-
queo comprehenduntur, ſic ca-
piuntur homines in tempore ma-
lo, cum eis extemplo ſuperuene-
13 rit. * Hanc quoque ſub ſole vidi
ſapiẽtiam, & probaui maximam:
14 * Ciuitas parua, & pauci in ea vi-
D ri: venit contra eam rex magnus,
& vallauit eam, extruxitq. muni-
tiones per gyrum, & perfecta eſt
15 obſidio. * Inuentusq. eſt in ea vir
pauper, & ſapiens, & liberauit vr-
bem per ſapientiam ſuam, & nul-
lus deinceps recordatus eſt homi-
16 nis illius pauperis. * Et dicebam
ego, meliorem eſſe ſapientiam
fortitudine: quomodo ergo ſapien
tia pauperis contempta eſt, & ver-
17 ba eius non ſunt audita? * Verba
ſapientium audiuntur in ſilentio
plus quàm clamor principis inter
18 ſtultos. * Melior eſt ſapientia,
quàm arma bellica: & qui in vno
peccauerit, multa bona perdet.

CAP. X.

1 MVſcæ morientes perdũt ſua-
A uitatem vnguenti. Pretio-
ſior eſt ſapientia & gloria, parua
2 & ad tempus ſtultitia. * Cor ſa-
pientis in dextera eius, & cor ſtulti
3 in ſiniſtra illius. * Sed & in via
ſtultus ambulans, cum ipſe inſi-
piens ſit, omnes ſtultos æſtimat.
4 * Si ſpiritus poteſtatem habentis
aſcenderit ſuper te, locum tuum
ne dimiſeris: quia curatio faciet
5 ceſſare peccata maxima. * Eſt ma-
lum quod vidi ſub ſole, quaſi per
errorem egrediens a facie princi-
6 pis: * poſitum ſtultum in dignita-
te ſublimi, & diuites ſedere deor- ‖ Pro. 26. d.
7 ſum. * Vidi ſeruos in equis: & 27
B principes ambulãtes ſuper terram Eccli. 27. d.
8 quaſi ſeruos. * ‖ Qui fodit foueam, 29
incidet

incidet in eam: & qui diſſipat ſe-
pem, mordebit eum coluber. *Qui 9
transfert lapides, affligetur in eis:
& qui ſcindit ligna, vulnerabitur
ab eis.* Si retuſum fuerit ferrum, 10
& hoc non vt prius, ſed hebeta-
tum fuerit, multo labore exacue-
tur, & poſt induſtriam ſequetur C
ſapientia. * Si mordeat ſerpens 11
in ſilentio, nihil eo minus habet
qui occulte detrahit. * Verba oris 12
ſapientis gratia: & labia inſipien-
tis præcipitabunt eum: * Initium 13
verborum eius ſtultitia, & nouiſſi-
mum oris illius error peſſimus.
*Stultus verba multiplicat. Igno- 14
rat homo quid ante ſe fuerit: &
quid poſt ſe futurum ſit, quis ei po
terit indicare? *Labor ſtultorum 15
affliget eos, qui neſciunt in vrbē
pergere.* Væ tibi terra, cuius rex 16
puer eſt, & cuius principes mane
comedunt. * Beata terra, cuius rex 17
nobilis eſt, & cuius principes ve- D
ſcuntur in tempore ſuo ad reficiē-
dum, & non ad luxuriam.* In pi- 18
gritijs humiliabitur contignatio,
& in infirmitate manuum perſtil-
labit domus. * In riſum faciunt 19
panem, & vinum vt epulentur
viuentes: & pecuniæ obediunt
omnia.* In cogitatione tua regi 20
ne detrahas, & in ſecreto cubicu-
li tui ne maledixeris diuiti: quia &
aues cæli portabunt vocem tuam,
& qui habet pennas annunciabit
ſententiam.

CAP. XI.

Mitte panem tuum ſuper tran 1
ſeuntes aquas: quia poſt tem A
pora multa inuenies illum. * Da 2
partem ſeptem, necnon & octo:
quia ignoras quid futurum ſit ma
li ſuper terram. *Si repletæ fuerint 3
nubes, imbrem ſuper terram effun
dent. Si ceciderit lignum ad Au-
ſtrum, aut ad Aquilonem, in quo-
cumque loco ceciderit, ibi erit.
* Qui obſeruat ventum, non ſe- 4
minat: & qui conſiderat nubes,
numquam metet. * Quomodo 5
ignoras quæ ſit via ſpiritus, & B
qua ratione compingantur oſſa in
vētre prægnantis; ſic neſcis opera
Dei, qui fabricator eſt omnium.
*Mane ſemina ſemen tuum, & ve 6
ſpere ne ceſſet manus tua: quia ne-
ſcis quid magis oriatur, hoc aut il-
lud: & ſi vtrumque ſimul, melius
7 erit. * Dulce lumen, & delectabi-
8 le eſt oculis videre ſolem. * Si an-
C nis multis vixerit homo, & in his
omnibus lætatus fuerit, meminiſ-
ſe debet tenebroſi temporis, &
dierum multorum: qui cum ve-
nerint, vanitatis arguentur præte-
9 rita. * Lætare ergo iuuenis in a-
doleſcentia tua, & in bono ſit
D cor tuum in diebus iuuētutis tuæ,
& ambula in vijs cordis tui, &
in intuitu oculorum tuorum: &
ſcito quod pro omnibus his addu
10 cet te Deus in iudicium. * Aufer
iram a corde tuo, & amoue mali-
tiam a carne tua. Adoleſcentia e-
nim & voluptas vana ſunt.

CAP. XII.

1 Memento Creatoris tui in die-
A bus iuuentutis tuæ, antequā
veniat tempus afflictionis, &
appropinquent anni, de quibus di
2 cas: Non mihi placent, * antequā
tenebreſcat ſol, & lumen, & luna,
& ſtellæ, & reuertantur nubes poſt
3 pluuiam: *quando commouebun
tur cuſtodes domus, & nutabunt
B viri fortiſſimi, & otioſæ erunt
molentes in minuto numero, &
tenebreſcent videntes per forami-
4 na:* & claudent oſtia in platea,
in humilitate vocis molentis, &
conſurgent ad vocem volucris, &
obſurdeſcent omnes filiæ carmi-
5 nis. * Excelſa quoque timebunt,
& formidabunt in via, florebit
amygdalus, impinguabitur locu-
ſta, & diſſipabitur capparis: quo-
niam ibit homo in domum æter-
nitatis ſuæ, & circuibunt in platea
6 plangentes.* Antequam rumpa-
tur funiculus argenteus, & recur-
rat vitta aurea, & conteratur hy-
dria ſuper fontem, & confringa-
7 tur rota ſuper ciſternam,* & reuer
C tatur puluis in terram ſuam vnde
erat, & ſpiritus redeat ad Deum,
8 qui dedit illum. * Vanitas vanita-
tum, dixit Eccleſiaſtes, & omnia
9 vanitas. * Cumq. eſſet ſapien-
tiſſimus Eccleſiaſtes, docuit popu
lum, & enarrauit quæ fecerat: &
inueſtigans compoſuit parabolas
10 multas. * Quæſiuit verba vtilia,
D & conſcripſit ſermones rectiſſi-
11 mos, ac veritate plenos. * Verba
ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi
claui

claui in altum defixi, quæ per ma-
giſtrorum cōſilium data ſunt a pa
ſtore vno. * His amplius fili mi ne 12
requiras. Faciēdi plures libros nul-
lus eſt finis: frequenſq. meditatio, carnis afflictio eſt. * Finem 13

loquēdi pariter omnes audiamus.
Deū time, & mandata eius obſer-
14 ua: hoc eſt enim omnis homo: * &
cuncta, quæ fiunt, adducet Deus
in iudicium pro omni errato, ſiue
bonum, ſiue malum illud ſit.

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

Quod Hebraice dicitur Sir Haſirim.

CAPVT PRIMVM.

OSCVLETVR 1
me oſculo o- A
ris ſui: quia
meliora ſunt
vbera tua vi-
no, * fragrātia 2
vnguentis op-
timis. Oleum
effuſum nomen tuum: * ideo ado-
leſcentulæ dilexerunt te. * Trahe 3
me: poſt te curremus in odorem
vnguentorum tuorum. * Intro- 4
duxit me rex in cellaria ſua: exul-
tabimus & lætabimur in te, me- B
mores vberum tuorum ſuper vi-
num: recti diligunt te. * Nigra 5
ſum, ſed formoſa, filiæ Ieruſalem,
ſicut tabernacula Cedar, ſicut pel-
les Salomonis. * Nolite me conſi- 6
derare quòd fuſca ſim, quia deco-
lorauit me ſol: filij matris meæ pu
gnauerunt contra me, poſuerunt
me cuſtodem in vineis: vineam
meam non cuſtodiui. * Indica mi- 7
hi, quem diligit anima mea, vbi
paſcas, vbi cubes in meridie, ne
vagari incipiam poſt greges ſo-
dalium tuorum. * Si ignoras te 8
o pulcherrima inter mulieres, e-
gredere, & abi poſt veſtigia gregū,
& paſce hœdos tuos iuxta taber-
nacula paſtorum. * Equitatui meo 9
in curribus Pharaonis aſſimilaui C
te amica mea. * Pulchræ ſunt genæ 10
tuæ ſicut turturis: collum tuum
11 ſicut monilia. * Murenulas aureas
faciemus tibi, vermiculatas argen-
12 to. * Dum eſſet rex in accubitu
ſuo, nardus mea dedit odorem
13 ſuum. * Faſciculus myrrhæ dile-
ctus meus mihi, inter vbera mea
14 commorabitur. * Botrus cypri di-
lectus meus mihi, in vineis Engad
15 di. * Ecce tu pulchra es amica
D mea, ecce tu pulchra es, oculi tui
16 columbarum. * Ecce tu pulcher
es dilecte mi, & decorus. Lectulus
17 noſter floridus: * tigna domorum
noſtrarum cedrina, laquearia no-
ſtra cypreſſina.

CAP. II.

1 Ego flos campi, & lilium con-
2 uallium. * Sicut lilium inter
A ſpinas, ſic amica mea inter filias.
3 * Sicut malus inter ligna ſilua-
rum, ſic dilectus meus inter fi-
lios. Sub vmbra illius, quem
deſideraueram, ſedi: & fructus eius
4 dulcis gutturi meo. * Introduxit
me in cellam vinariam, ordinauit
5 in me charitatem. * Fulcite me
floribus, ſtipate me malis: quia a-
6 more langueo. * Læua eius ſub
B capite meo, & dextera illius am-
7 plexabitur me. * Adiuro vos filiæ
Ieruſalē per capreas, ceruoſq. cam
porum

porum, ne ſuſciteris, neque euigi-
lare faciatis dilectam, quoadusque
ipſa velit. * Vox dilecti mei, ecce 8
iſte venit ſaliens in montibus,
tranſiliens colles: * ſimilis eſt di- 9
lectus meus capreæ, hinnuloq. cer
uorum. en ipſe ſtat poſt parietem
noſtrum reſpiciens per feneſtras,
proſpiciens per cancellos. * En di- 10
lectus meus loquitur mihi: Surge, C
propera amica mea, columba
mea, formoſa mea, & veni. * Iam 11
enim hiems tranſijt, imber abijt,
& receſſit. * Flores apparuerunt 12
in terra noſtra, tempus putatio-
nis aduenit: vox turturis audita
eſt in terra noſtra: * ficus protu- 13
lit groſſos ſuos: vineæ florentes
dederunt odorem ſuum. Surge,
amica mea, ſpecioſa mea, & veni:
* columba mea in foraminibus 14
petræ, in cauerna maceriæ, oſten- D
de mihi faciem tuam, ſonet vox
tua in auribus meis: vox enim
tua dulcis, & facies tua decora.
* Capite nobis vulpes paruulas, 15
quæ demoliuntur vineas: nam
vinea noſtra floruit. * Dilectus 16
meus mihi, & ego illi, qui paſci-
tur inter lilia * donec aſpiret dies, 17
& inclinentur vmbræ. Reuerte-
re: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ,
hinnuloq. ceruorum ſuper mon-
tes Bether.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæ- 1
ſiui quem diligit anima mea: A
quæſiui illum, & non inueni. * Sur 2
gam, & circuibo ciuitatem: per vi-
cos & plateas quæram quem dili-
git anima mea: quæſiui illum, &
non inueni. * Inuenerunt me vi- 3
giles, qui cuſtodiunt ciuitatem: B
Num quem diligit anima mea, vi-
diſtis? * Paululum cum pertran- 4
ſiſſem eos, inueni quem diligit a-
nima mea: tenui eum: nec dimit-
tam donec introducam illum
in domum matris meæ, & in cu-
biculum genitricis meæ. * Adiu- 5
ro vos filiæ Ieruſalem per capreas,
ceruosq. camporum, ne ſuſcitetis,
neque euigilare faciatis dilectam C
donce ipſa velit. * Quæ eſt iſta, 6
quæ aſcendit per deſertum ſicut
virgula fumi ex aromatibus myr-
rhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris
pigmentarij? * En lectulum Salo- 7
monis ſexaginta fortes ambiunt
8 ex fortiſſimis Iſrael: * omnes te-
nentes gladios, & ad bella doctiſ-
ſimi: vniuſcuiuſque enſis ſuper
femur ſuum propter timores no-
9 cturnos. * Ferculum fecit ſibi rex
D Salomon de lignis Libani: * colum
10 nas eius fecit argenteas, reclinato-
rium aureum, aſcenſum purpu-
reum: media charitate conſtrauit
11 propter filias Ieruſalem: * Egredi-
mini & videte filiæ Sion regem Sa
lomonem in diademate, quo co-
ronauit illum mater ſua in die de-
ſponſationis illius, & in die lætí-
tiæ cordis eius.

CAP. IIII.

1
A QVàm pulchra es amica mea,
quàm pulchra es! Oculi tui
columbarum, abſque eo,
quod intrinſecus latet. Capilli tui
ſicut greges caprarum, quæ aſcen-
2 derunt de monte Galaad. * Dentes
tui ſicut greges tonſarum, quæ a-
ſcenderunt de lauacro, omnes ge-
mellis fœtibus, & ſterilis non eſt
3 inter eas. * Sicut vitta coccinea, la-
B bia tua: & eloquium tuum, dulce.
Sicut fragmen mali punici, ita ge-
næ tuæ, abſque eo, quod intrinſe-
4 cus latet. * Sicut turris Dauid col-
lum tuum, quæ ædificata eſt cum
propugnaculis: mille clypei pen-
dent ex ea, omnis armatura fortiũ.
5 * Duo vbera tua, ſicut duo hinnu-
li capreæ gemelli, qui paſcũtur in
6 lilijs, * donec aſpiret dies, & incli-
nentur vmbræ, vadam ad montem
7 myrrhæ, & ad collem thuris. * To-
ta pulchra es amica mea, & macu-
8 la non eſt in te. * Veni de Libano
C ſponſa mea, veni de Libano, veni:
coronaberis de capite Amana, de
vertice Sanir & Hermon, de cubi-
libus leonum, de montibus pardo
9 rum. * Vulneraſti cor meum ſoror
mea ſponſa, vulneraſti cor meũ in
vnō oculorũ tuorum, & in vno cri
10 ne colli tui. * Quàm pulchræ ſunt
mãmæ tuæ ſoror mea ſponſa! pul-
chriora ſunt vbera tua vino, & o-
dor vnguentorum tuorum ſuper
11 omnia aromata. * Fauus diſtillans
labia tua ſponſa, mel & lac ſub
lingua tua: & odor veſtimento-
12 rum tuorũ ſicut odor thuris. * Hor
tus concluſus ſoror mea ſponſa,
hortus concluſus, fons ſignatus.

* Emiſ-

* Emiſſiones tuæ paradiſus ma- 13
lorum punicorum cum pomorum D
fructibus. Cypri cum nardo, * nar- 14
dus & crocus, fiſtula & cinnamo-
mum cum vniuerſis lignis Liba-
ni, myrrha & aloe cum omnibus
primis vnguentis. * Fons horto- 15
rum: puteus aquarum viuentium,
quæ fluunt impetu de Libano.
* Surge Aquilo, & veni Auſter, 16
perfla hortum meum, & fluant
aromata illius.

CAP. V.

VEniat dilectus meus in hor- 1
tum ſuum, & comedat fru- A
ctum pomorum ſuorum. Veni in
hortum meum ſoror mea ſponſa,
meſſui myrrham meam cum aro-
matibus meis: comedi fauũ cum
melle meo, bibi vinum meum
cum lacte meo: comedite amici, &
bibite, & inebriamini chariſſimi.
* Ego dormio, & cor meum vigi- 2
lat: vox dilecti mei pulſantis: Ape- B
ri mihi ſoror mea, amica mea, co-
lumba mea, immaculata mea:
quia caput meum plenum eſt ro-
re, & cincinni mei guttis noctiũ.
* Expoliaui me tunica mea, quo- 3
modo induar illa? laui pedes
meos, quomodo inquinabo illos?
* Dilectus meus miſit manum 4
ſuã per foramen, & venter meus
intremuit ad tactum eius. * Surre- 5
xi, vt aperirem dilecto meo: ma-
nus meæ ſtillauerunt myrrham,
& digiti mei pleni myrrha proba-
tiſſima. * Peſſulum oſtij mei aperui 6
dilecto meo: at ille declinauerat,
atque tranſierat. Anima mea lique-
facta eſt, vt locutus eſt: quæſiui, &
non inueni illum: vocaui, & non
reſpondit mihi. * Inuenerunt me 7
cuſtodes qui circumeunt ciuita- C
tem: percuſſerunt me, & vulnera-
uerunt me: tulerunt pallium meum
mihi cuſtodes murorum. * Adiu- 8
ro vos filiæ Ieruſalem, ſi inuene-
ritis dilectum meum, vt nuncietis
ei quia amore langueo. * Qualis 9
eſt dilectus tuus ex dilecto, o pul-
cherrima mulierum? qualis eſt di-
lectus tuus ex dilecto, quia ſic ad-
iuraſti nos? * Dilectus meus can- 10
didus & rubicundus, electus ex
millibus. * Caput eius aurum 11
optimum: Comæ eius ſicut elatæ
palmarum, nigræ quaſi coruus.

12 * Oculi eius ſicut columbæ ſuper
riuulos aquarum, quæ lacte ſunt
lotæ, & reſident iuxta fluenta ple-
13 niſſima. * Genæ illius ſicut areolæ
aromatum conſitæ a pigmẽtariis.
Labia eius lilia diſtillantia myr-
14 rham primam. * Manus illius tor-
D natiles aureæ, plenæ hyacinthis.
Venter eius eburneus, diſtinctus
15 ſapphiris. * Crura illius columnæ
marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſu-
per baſes aureas. Species eius vt
16 Libani, electus vt cedri. * Guttur
illius ſuauiſſimum, & totus deſi-
derabilis: talis eſt dilectus meus,
& ipſe eſt amicus meus, filiæ Ie-
17 ruſalem. * Quo abiit dilectus tuus
o pulcherrima mulierum? quo de-
clinauit dilectus tuus, & quære-
mus eum tecum?

CAP. VI.

1 DIlectus meus deſcendit in
A hortum ſuum ad areolam
aromatum, vt paſcatur in hortis,
2 & lilia colligat. * Ego dilecto meo,
& dilectus meus mihi, qui paſci-
3 tur inter lilia. * Pulchra es amica
mea, ſuauis, & decora ſicut Ieru-
ſalem: terribilis vt caſtrorum acies
4 ordinata. * Auerte oculos tuos a
B me, quia ipſi me auolare fecerunt.
Capilli tui ſicut grex caprarum,
5 quæ apparuerunt de Galaad. * Den
tes tui ſicut grex ouiũ, quæ aſcen-
derunt de lauacro, omnes gemel-
lis fœtibus, & ſterilis non eſt in
6 eis. * Sicut cortex mali punici, ſic
genæ tuæ abſque occultis tuis.
7 * Sexaginta ſunt reginæ, & octo-
ginta concubinæ, & adoleſcentu-
8 larum non eſt numerus. * Vna eſt
C columba mea, perfecta mea, vna
eſt matris ſuæ, electa genitrici
ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſ-
ſimam prædicauerunt: reginæ &
concubinæ, & laudauerunt eam.
9 * Quæ eſt iſta, quæ progreditur
quaſi aurora conſurgens, pulchra
vt luna, electa vt ſol, terribilis vt
10 caſtrorum acies ordinata? * Deſcen
D di in hortum nucum, vt viderem
poma conuallium, & inſpicerem
ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent
11 mala punica. * Neſciui: anima
mea conturbauit me propter qua-
12 drigas Aminadab. * Reuertere,
reuertere Sulamitis: reuertere re-
uertere, vt intueamur te.

CAP.

CAP. VII.

QVid videbis in Sulamite, 1
niſi choros caſtrorum?
Quàm pulchri ſunt greſ A
ſus tui in calceamentis, filia prin-
cipis! Iuncturæ femorum tuo-
rum, ſicut monilia, quæ fabri-
cata ſunt manu artificis. * Vm- 2
bilicus tuus crater tornatilis, num
quam indigens poculis. Venter
tuus ſicut aceruus tritici, vallatus B
lilijs. * Duo vbera tua, ſicut duo 3
hinnuli gemelli capreæ. * Collum 4
tuum ſicut turris eburnea. Oculi
tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ
ſunt in porta filiæ multitudinis.
Naſus tuus ſicut turris Libani, quę
reſpicit contra Damaſcum. * Ca- 5
put tuum vt Carmelus: & comæ
capitis tui, ſicut purpura regis
vincta canalibus. * Quàm pul- 6
chra es, & quàm decora chariſſi-
ma, in delitijs! * Statura tua aſſimi- 7
lata eſt palmæ, & vbera tua bo-
tris. * Dixi: Aſcendam in pal- 8
mam, & apprehendam fructus C
eius: & erunt vbera tua ſicut botri
vineæ: & odor oris tui ſicut ma-
lorum. * Guttur tuum ſicut vi- 9
num optimum, dignum dilecto D
meo ad potandum, labijsq. & den
tibus illius ad ruminandum.
* Ego dilecto meo, & ad me con 10
uerſio eius. * Veni dilecte mi, 11
egrediamur in agrum, commore-
mur in villis. * Mane ſurgamus 12
ad vineas, videamus ſi floruit vi-
nea, ſi flores fructus parturiunt,
ſi floruerunt mala punica: ibi da-
bo tibi vbera mea. * Mandrago- 13
ræ dederunt odorem. In portis no-
ſtris omnia poma: noua & vetera,
dilecte mi, ſeruaui tibi.

CAP. VIII.

QVis mihi det te fratrem meũ 1
ſugẽtem vbera matris meæ, A
vt inueniam te foris, & deoſculer
te, & iam me nemo deſpiciat?
2 * Apprehendam te, & ducam in
domum matris meæ: ibi me doce-
bis, & dabo tibi poculum ex vino
condito, & multum malorum gra-
3 natorum meorum. * Læua eius ſub
capite meo, & dextera illius ample
4 xabitur me. * Adiuro vos filiæ Ieru
ſalem, ne ſuſcitetis, neque euigila-
re faciatis dilectam donec ipſa ve-
5 lit. * Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de
deſerto, delicijs affluens, innixa
B ſuper dilectum ſuum? Sub arbore
malo ſuſcitaui te: ibi corrupta eſt
mater tua, ibi violata eſt genitrix
6 tua. * Pone me vt ſignaculum ſu-
per cor tuum, vt ſignaculum ſu-
per brachium tuum: quia fortis
eſt vt mors dilectio. dura ſicut in-
fernus æmulatio, lampades eius lã
pades ignis atque flammarum.
7 * Aquæ multæ non potuerunt ex-
C tinguere charitatem, nec flumina
obruent illam: ſi dederit homo
omnem ſubſtantiam domus ſuæ
pro dilectione, quaſi nihil deſpi-
8 ciet eam. * Soror noſtra parua,
& vbera non habet. quid facie-
mus ſorori noſtræ in die quando
9 alloquenda eſt? * Si murus eſt,
ædificemus ſuper eum propugna-
cula argentea: ſi oſtium eſt,
compingamus illud tabulis ce-
10 drinis. * Ego murus: & vbera
D mea ſicut turris, ex quo facta ſum
coram eo quaſi pacem reperiens.
11 * Vinea fuit pacifico in ea, quæ ha
bet populos: tradidit eam cuſtodi-
bus, vir affert pro fructu eius mil-
12 le argenteos. * Vinea mea coram
me eſt. Mille tui pacifici, & ducen
ti his, qui cuſtodiunt fructus eius.
13 * Quæ habitas in hortis, amici au-
ſcultant: fac me audire vocem tuã.
14 * Fuge dilecte mi, & aſſimilare
capreæ, hinnuloq. ceruorum ſu-
per montes aromatum.

LIBER

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

DILIGITE 1
§ 3. Reg. 3. iuſtitiam,
a. 9 qui iudicatis
§ Iſa. 56. a. 1 terram. ‖ Sen- A
tire de Domi-
no in bonita-
te, & in ſim-
plicitate cor-
§ 2. Par. 15. dis quærite illum. * ‖ quoniam 2
a. 2 inuenitur ab his, qui non tentant
illum: apparet autem eis, qui fidẽ
habent in illum. * peruerſæ enim 3
cogitationes ſeparant a Deo: pro-
bata autem virtus corripit inſipiẽ-
tes. * quoniam in maleuolam ani- 4
mam non introibit ſapientia, nec B
habitabit in corpore ſubdito pec-
catis. * Spiritus enim ſanctus di- 5
ſciplinæ effugiet fictum, & aufe-
ret ſe a cogitationibus, quæ ſunt
ſine intellectu, & corripietur a
‖ Gal. 5. e. ſuperueniente iniquitate. * ‖ Be- 6
22 nignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ,
& non liberabit maledicum a la-
‖ Ier. 17. b. bijs ſuis: ‖ quoniam renum illius
10 teſtis eſt Deus, & cordis illius
ſcrutator eſt verus, & linguæ eius
‖ Iſai. 6. a. 3 auditor. * ‖ Quoniam ſpiritus 7
Domini repleuit orbem terrarum:
& hoc, quod continet omnia,
ſcientiam habet vocis. * Propter 8
hoc qui loquitur iniqua, non po-
teſt latere, nec præteriet illũ cor-
ripiens iudicium. * In cogitatio- 9
nibus enim impij interrogatio e-
rit: ſermonum autem illius audi-
tio ad Deum veniet, ad correptio-
nem iniquitatum illius. * Quo- 10
niam auris zeli audit omnia, & C
tumultus murmurationum non
abſconditur. * Cuſtodite ergo 11
vos a murmuratione, quæ nihil
prodeſt, & a detractione parcite
linguæ, quoniam ſermo obſcurus
in vacuum non ibit: os autem,
quod mentitur, occidit animam.
* Nolite zelare mortem in erro- 12
re vitæ veſtræ, neque acquiratis
perditionem in operibus manuũ

13 veſtrarum. * ‖ Quoniam Deus ‖ Ezec. 18.
mortem non fecit, nec lætatur in g. 32. & 33.
14 perditione viuorum. * Creauit c. 11
D enim, vt eſſent omnia: & ſanabi-
les fecit nationes orbis terrarum:
& non eſt in illis medicamentum
exterminij, nec inferorum re-
15 gnum in terra. * Iuſtitia enim
16 perpetua eſt, & immortalis. * Im-
pij autem manibus & verbis ac-
cerſierunt illam: & æſtimantes il-
lam amicam, defluxerunt, & ſpon-
ſiones poſuerunt ad illam: quo-
niam digni ſunt qui ſint ex par-
te illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes a- ‖ Iob 7. a. 1.
pud ſe non recte: ‖ Exiguũ, & 14. a. 1
A & cum tædio eſt tempus vitæ no- 1. Cor. 15.
ſtræ, & nõ eſt refrigerium in fine d. 32
hominis, & non eſt qui agnitus
2 ſit reuerſus ab inferis: * quia ex
nihilo nati ſumus, & poſt hoc e-
rimus tamquam non fuerimus:
quoniam fumus flatus eſt in na-
ribus noſtris: & ſermo ſcintilla ad
commouendum cor noſtrum:
3 * qua extincta, cinis erit corpus
noſtrum, & ſpiritus diffundetur
tamquam mollis aer, & tranſibit
vita noſtra tamquam veſtigium
nubis, & ſicut nebula diſſoluetur,
quæ fugata eſt a radijs ſolis, & a
4 calore illius aggrauata: * & nomen
noſtrum obliuionem accipiet per
tempus, & nemo memoriam ha-
5 bebit operum noſtrorum. * ‖ Vm- ‖ 1. Par. 29.
B bra enim tranſitus eſt tempus no- d. 15
ſtrum, & non eſt reuerſio finis no-
ſtri: quoniam conſignata eſt, &
6 nemo reuertitur. * ‖ Venite ergo, & ‖ Iſai. 22. b.
fruamur bonis quæ ſunt, & vta- 13. & 56. d.
mur creatura tamquam in iuuen- 12
7 tute celeriter. * Vino pretioſo, &
vnguentis nos impleamus: & non
8 prætereat nos flos temporis. * Co-
ronemus nos roſis, antequam

mar-

marceſcant: nullum pratum ſit,
quod non pertranſeat luxuria no-
ſtra. *Nemo noſtrũ exors ſit luxu- 9
riæ noſtræ: vbique relinquamus ſi-
gna lætitiæ: quoniam hæc eſt pars
noſtra, & hæc eſt ſors.* Opprima- 10
mus pauperem iuſtum, & non
parcamus viduæ, nec veterani re-
uereamur canos multi temporis.
*Sit autem fortitudo noſtra lex 11
iuſtitiæ: quod enim infirmum eſt,
inutile inuenitur. *Circumuenia- 12
mus ergo iuſtum, quoniam inu-
tilis eſt nobis, & contrarius eſt o- C
peribus noſtris, & improperat no
bis peccata legis, & diffamat in
nos peccata diſciplinæ noſtræ.
‖Mat.27.e. *‖ Promittit ſe ſcientiam Dei ha- 13
42 bere, & filium Dei ſe nominat.
‖Ioan.7.a. *‖ Factus eſt nobis in traductio- 14
7 nem cogitationum noſtrarum.
*Grauis eſt nobis etiam ad viden 15
dum, quoniam diſſimilis eſt alijs
vita illius, & immutatæ ſunt viæ
eius.* Tamquam nugaces æſtima- 16
ti ſumus ab illo, & abſtinet ſe a
vijs noſtris tamquam ab immun-
ditijs, & præfert nouiſſima iuſto-
rum, & gloriatur patrem ſe ha-
bere Deum. * Videamus ergo 17
ſi ſermones illius veri ſint, & ten- D
temus quæ ventura ſunt illi, &
ſciemus quæ erunt nouiſſima il-
‖Pſal.21.a. lius. *‖ Si enim eſt verus filius 18
9 Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit
Iere.11.d.19 eum de manibus contrariorum.
* Contumelia & tormento inter- 19
rogemus eum, vt ſciamus reueren
tiam eius, & probemus patientiã
illius.* Morte turpiſſima cõdem- 20
nemus eum: erit enim ei reſpectus
ex ſermonibus illius. *Hæc cogita 21
uerunt, & errauerunt: excæcauit e-
nim illos malitia eorum. * Et ne- 22
ſcierunt ſacramenta Dei, neque
mercedem ſperauerunt iuſtitiæ,
nec iudicauerunt honorem ani-
‖Gen.1.d. marum ſanctarum. *‖ Quoniam 23
27.2.b.7. Deus creauit hominem inextermi
5.a.1 nabilem, & ad imaginem ſimili-
‖Eccli.17. tudinis ſuæ fecit illum.* ‖ Inuidia 24
a.1 autem diaboli mors introiuit in
Gen.3.a.1 orbem terrarum: *imitãtur autem 25
illum qui ſunt ex parte illius.

CAP. III.

Deut.33.a. IVſtorum autem animæ in ma- 1
3 nu Dei ſunt, & non tanget il- A
J.5.a.4 los tormentum mortis.* Viſi ſunt 2
oculis inſipientium mori: & æſti-
matæ eſt afflictio exitus illorum:
3 * Et quod a nobis eſt iter, extermi-
4 nium: illi autem ſunt in pace. *Et
ſi coram hominibus tormenta
paſſi ſunt, ſpes illorum immorta-
5 litate plena eſt. * In paucis vexa-
ti, in multis bene diſponentur:
quoniam Deus tentauit eos, & in-
6 uenit illos dignos ſe. * Tamquam
aurum in fornace probauit illos,
& quaſi holocauſti hoſtiam acce-
pit illos, & in tempore erit reſpe-
7 ctus illorum. * Fulgebunt iu-
B ſti, & tamquam ſcintillæ in arun-
8 dineto diſcurrent. *‖ Iudicabunt ‖Mat.13.f.
nationes, & dominabuntur popu- 43
lis, & regnabit Dominus illorum 1.Cor.6.a.
9 in perpetuum. *Qui confidunt in 2
illo, intelligent veritatem: & fide-
les in dilectione acquieſcent illi:
quoniam donum & pax eſt electis
10 eius. * Impij autem ſecundum
quæ cogitauerunt, correptionem
habebunt: qui neglexerunt iuſtũ,
11 & a Domino receſſerunt.* Sapien
tiam enim, & diſciplinam qui
abijcit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes
illorum, & labores ſine fructu, &
12 inutilia opera eorum. * Mulie-
C res eorum inſenſatæ ſunt, & ne-
13 quiſſimi filij eorum. * Maledicta
creatura eorum, quoniam felix eſt
ſterilis: & incoinquinata, quæ ne-
ſciuit thorum in delicto, habebit
fructũ in reſpectione animarum
14 ſanctarum.*‖ Et ſpado, qui non o- ‖Iſa.56.a.4
peratus eſt per manus ſuas iniqui-
D tatem, nec cogitauit aduerſus Deũ
nequiſſima: dabitur enim illi fidei
donum electum, & ſors in templo
15 Dei accepriſſima. * Bonorũ enim
laborum glorioſus eſt fructus, &
quæ non concidat radix ſapientiæ.
16 * Filij autem adulterorũ in incon-
ſummatione erunt, & ab iniquo
17 thoro ſemen exterminabitur. *Et
ſi quidem longæ vitæ erunt, in ni
hilum computabuntur, & ſine ho-
nore erit nouiſſima ſenectus illo-
18 rum.* Et ſi celerius defuncti fue-
rint, non habebunt ſpem, nec in
19 die agnitionis allocutionem.*Na-
tionis enim iniquæ diræ ſunt con-
ſummationes.

CAP. IIII.

1 O Quàm pulchra eſt caſta gene
A ratio cum claritate: immor-
talis

talis eſt enim memoria illius:
quoniam & apud Deum nota eſt,
& apud homines.* Cum præſens 2
eſt, imitantur illam: & deſide-
rant eam cum ſe eduxerit, & in
perpetuum coronata triumphat
incoinquinatorum certaminum
præmium vincens.* Multigena au 3
tem impiorum multitudo non e-
rit vtilis, & ſpuria vitulamina non
dabunt radices altas, nec ſtabile
‖ Ier.17.b.4 firmamentum collocabunt.* ‖ Et 4
Matth.7.c.27 ſi in ramis in tempore germinaue B
rint, infirmiter poſita, a vẽto com-
mouebuntur, & a nimietate ven-
torum eradicabuntur.* Confrin- 5
gentur enim rami inconſummati,
& fructus illorum inutiles, &
acerbi ad manducandum, & ad
nihilum apti.* Ex iniquis enim 6
ſomnis filij, qui naſcuntur, teſtes
ſunt nequitiæ aduerſus parentes
in interrogatione ſua.* Iuſtus au- 7
tem ſi morte præoccupatus fuerit,
in refrigerio erit.* Senectus enim 8
venerabilis eſt non diuturna, ne-
que annorum numero computa-
ta: cani autem ſunt ſenſus homi-
nis,* & ætas ſenectutis vita im- 9
‖ Heb.11.a.5 maculata.* ‖ Placens Deo factus 10
eſt dilectus, & viuens inter pecca- C
tores tranſlatus eſt.* raptus eſt ne 11
malitia mutaret intellectum eius,
aut ne fictio deciperet animam
illius.* Faſcinatio enim nugacita- 12
tis obſcurat bona, & inconſtantia
concupiſcentiæ trãſuertit ſenſum
ſine malitia.* Conſummatus in 13
breui expleuit tempora multa:
* placita enim erat Deo anima il- 14
lius: propter hoc properauit edu-
cere illum de medio iniquitatum:
populi autem videntes, & non
intelligentes, nec ponẽtes in præ-
cordiis talia:* quoniam gratia 15
Dei, & miſericordia eſt in ſanctos D
eius, & reſpectus in electos il-
lius.* Condemnat autem iuſtus 16
mortuus viuos impios, & iuuen-
tus celerius conſummata, longam
vitam iniuſti.* Videbunt enim fi- 17
nem ſapientis, & non intelligent
quid cogitauerit de illo Deus, &
quare munierit illum Dominus.
* Videbunt & contemnent eum: 18
illos autem Dominus irridebit.
* & erũt poſt hæc decidentes ſine 19
honore, & in contumelia in-
ter mortuos in perpetuum; quo-
niam diſrumpet illos inflatos ſine
voce, & commouebit illos a fun-
damentis & vſque ad ſupremum
deſolabuntur: & erunt gementes,
20 & memoria illorum peribit.* Ve-
nient in cogitatione peccatorum
ſuorum timidi, & traducent illos
ex aduerſo iniquitates ipſorum.

CAP. V.

1 A TVnc ſtabunt iuſti in magna
conſtantia aduerſus eos, qui
ſe anguſtiauerunt, & qui abſtu-
2 lerunt labores eorum.* Videntes
turbabuntur timore horribili, &
mirabuntur in ſubitatione inſpe-
3 ratæ ſalutis,* dicentes intra ſe,
pœnitentiam agentes, & præ an-
guſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt,
quos habuimus aliquando in de-
riſum, & in ſimilitudinem impro
4 perij.* ‖ Nos inſenſati vitam il- ‖ S.3.a.2
lorum æſtimabamus inſaniam, &
5 finem illorum ſine honore:* ec-
ce quomodo computati ſunt inter
filios Dei, & inter ſanctos ſors
6 illorum eſt.* Ergo errauimus a
via veritatis, & iuſtitiæ lumen
non luxit nobis, & Sol intelligen-
7 tiæ non eſt ortus nobis.* Laſſati
ſumus in via iniquitatis & perdi-
tionis, & ambulauimus vias difi-
ciles, viam autem Domini igno-
8 rauimus?* Quid nobis profuit
ſuperbia? aut diuitiarum iactan-
9 tia quid contulit nobis?* ‖ Tran- ‖ 1. Par.29.
ſierunt omnia illa tamquam vm c.15
bra, & tamquam nuncius percur S.2.a.5
10 rens,* & tamquam nauis, quæ ‖ Prou.30.
pertranſit fluctuantem aquam: cu c.19
ius, cum præterierit, non eſt ve-
ſtigium inuenire, neque ſemitam
11 carinæ illius in fluctibus:* aut
B tamquam auis, quæ tranſuolat in
aëre, cuius nullum inuenitur argu
mentum itineris, ſed tantum ſo-
nitus alarum verberans leuem ven
tum: & ſcindens per vim itineris
aerem: commotis alis tranſuola-
uit, & poſt hoc nullum ſignum
12 inuenitur itineris illius:* aut
tamquam ſagitta emiſſa in locum
deſtinatum, diuiſus aër conti-
nuo in ſe recluſus eſt, vt igno-
13 retur tranſitus illius:* ſic & nos
nati continuo deſiuimus eſſe: &
virtutis quidem nullum ſignum
valuimus oſtendere: in mali-
gnitate autem noſtra conſumpti
14 ſumus.* Talia dixerunt in in-

‖ Pro. 10. d. ferno hi, qui peccauerunt: *‖quo- 15
28. & 11. a niam ſpes impij tamquam lanu- C
7 go eſt, quæ a vento tollitur: &
Pſal. 1. b. 5 tamquam ſpuma gracilis, quæ a
procella diſpergitur: & tamquam
fumus, qui a vento diffuſus eſt:
& tamquam memoria hoſpitis v-
nius diei prætereuntis. * Iuſti au- 16
tem in perpetuum viuent, & apud
Dominum eſt merces eorum, &
cogitatio illorum apud Altiſſimũ.
* Ideo accipient regnum decoris, 17
& diadema ſpeciei de manu Do-
mini: quoniam dextera ſua teget
‖ Pſal. 17. eos, & brachio ſancto ſuo defen-
Eph. 6. b. 13 det illos. *‖Accipiet armaturam ze- 18
lus illius, & armabit creaturam
ad vltionem inimicorum. *Induet 19
pro thorace iuſtitiam, & accipiet
pro galea iudicium certum. * Su- 20
met ſcutum inexpugnabile æqui-
tatem: *acuet autem duram iram 21
in lanceam, & pugnabit cum illo D
orbis terrarum contra inſenſatos.
* Ibunt directe emiſſiones fulgu- 22
rum, & tamquam a bene curua-
to arcu nubium exterminabũtur,
& ad certum locum inſilient. *Et 23
a petroſa ira plenæ mittẽtur gran-
dines, excandeſcet in illos aqua
maris, & flumina concurrent du-
riter. * Contra illos ſtabit ſpiri- 24
tus virtutis, & tamquam turbo
venti diuidet illos: & ad eremum
perducet omnem terram iniqui-
tas illorum, & malignitas euertet
ſedes potentium.

CAP. VI.

Eccles. 9. d. 18 Melior eſt ſapientia quàm vi- 1
res: & vir prudens quàm A
fortis. * Audite ergo reges, & in- 2
telligite, diſcite iudices finium
terræ. * Præbete aures vos, qui con- 3
tinetis multitudines, & placetis
vobis in turbis nationum: *‖quo- 4
‖ Ro. 13. a. 1 niam data eſt a Domino poteſtas
vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui
interrogabit opera veſtra, & co-
gitationes ſcrutabitur: *quoniam 5
cum eſſetis miniſtri regni illius,
non recte iudicaſtis, nec cuſtodi-
ſtis legem iuſtitiæ, neque ſecun-
dum voluntatem Dei ambulaſtis.
* Horrende & cito apparebit vo- 6
bis: quoniam iudicium duriſſi-
mum his, qui præſunt, fiet.
* Exiguo enim conceditur miſeri- 7
cordia: potentes autem poten- B

8 ter tormenta patientur. *‖Non ‖ Deut. 10.
enim ſubtrahet perſonam cuiuſ- d. 17
quam Deus, nec verebitur magni- 2. Par. 19. b.
tudinem cuiuſquam: quoniam 7
puſillum & magnum ipſe fecit, Eccli. 35. b.
& æqualiter cura eſt illi de om- 16
9 nibus. * Fortioribus autem for- Ro. 2. b. 11
10 tior inſtat cruciatio. * Ad vos Gal. 2. b. 6
ergo reges ſunt hi ſermones mei, Eph. 6. b. 9
vt diſcatis ſapientiam, & non ex- Coloſ. 3. d.
11 cidatis. * Qui enim cuſtodierint 25
iuſta iuſte, iuſtificabuntur: & qui Act. 10. e.
didicerint iſta, inuenient quid re- 34
12 ſpondeant. * Concupiſcite ergo 1. Pet. 1. c. 17
ſermones meos, diligite illos, &
13 habebitis diſciplinam. * Clara
C eſt, & quæ numquam marce-
ſcit ſapientia, & facile videtur ab
his qui diligunt eam, & inueni-
tur ab his qui quærunt illam.
14 * Præoccupat qui ſe concupi-
ſcunt, vt illis ſe prior oſtendat.
15 * Qui de luce vigilauerit ad il-
lam, non laborabit: aſſidentem
enim illam foribus ſuis inueniet.
16 * Cogitare ergo de illa, ſenſus
eſt conſummatus: & qui vigi-
lauerit propter illam, cito ſecu-
17 rus erit. * Quoniam dignos ſe
ipſa circuit quærens, & in viis
oſtendit ſe illis hilariter, & in om
ni prouidentia occurrit illis.
18 * Initium enim illius veriſſima
eſt diſciplinæ concupiſcentia.
19 * Cura ergo diſciplinæ, dilectio
eſt: & dilectio, cuſtodia legum
illius eſt: cuſtoditio autem le-
gum, conſummatio incorruptio-
20 nis eſt: * incorruptio autem facit
21 eſſe proximum Deo. * Concupi-
D ſcentia itaque ſapientiæ deducit
22 ad regnum perpetuum. * Si ergo
delectamini ſedibus, & ſceptris
o reges populi, diligite ſapien-
tiam, vt in perpetuum regnetis.
23 * diligite lumen ſapientiæ omnes
24 qui præeſtis populis. *quid eſt au-
tẽ ſapientia, & quemadmodũ facta
ſit, referam: & non abſcondam
a vobis ſacramenta Dei, ſed ab
initio natiuitatis inueſtigabo, &
ponam in lucem ſcientiam illius,
25 & non præteribo veritatem: *ne-
que cum inuidia tabeſcente iter
habebo: quoniam talis homo
non erit particeps ſapientiæ.
26 * Multitudo autem ſapientium
ſanitas eſt orbis terrarum: &
rex ſapiens ſtabilimentum popu-
27 li eſt. * Ergo accipite diſciplinam
per

per ſermones meos, & prode-
erit vobis.

CAP. VII.

SVm quidem & ego mortalis 1
homo, ſimilis omnibus, & ex A
genere terreni illius, qui prior fa-
ctus eſt, & in ventre matris fi-
guratus ſum caro, * decem men- 2
‖ Iob 10. b. 10 ſium tempore ‖ coagulatus ſum
in ſanguine, ex ſemine hominis,
& delectamento ſomni conue-
niente. * Et ego natus acce- 3
pi communem aërem, & in ſi-
militer factam decidi terram,
& primam vocem ſimilem om-
nibus emiſi plorans. * In inuolu- 4
mentis nutritus ſum, & curis ma-
gnis. * Nemo enim ex regibus 5
aliud habuit natiuitatis initium.
‖ Iob 1. c. 21 1. Tim. 6. * ‖ Vnus ergo introitus eſt omnibus 6
ad vitã, & ſimilis exitus. * Propter 7
hoc optaui, & datus eſt mihi ſen-
ſus: & inuocaui, & venit in me
ſpiritus ſapientiæ: * & prępoſui il- 8
lam regnis & ſedibus, & diuitias
nihil eſſe duxi in comparatione il-
‖ Iob 28. c. 25 Prou. 8. b. 11 lius: * ‖ nec comparaui illi lapidẽ 9
pretioſum: quoniam omne aurum
in comparatione illius, arena eſt
exigua, & tãquam lutum æſtima-
bitur argentum in cõſpectu illius.
* Super ſalutem & ſpeciem dilexi 10
illam, & propoſui pro luce habere B
illã: quoniã inextinguibile eſt lu-
‖ 3. Reg. 3. b. 13 Mat. 6. d. 33 men illius: * ‖ Venerunt autem 11
mihi omnia bona pariter cum il-
la, & innumerabilis honeſtas per
manus illius, * & lætatus ſum in 12
omnibus: quoniam antecedebat
me iſta ſapientia, & ignorabam
quoniam horum omnium mater
eſt. * Quam ſine fictione didici, 13
& ſine inuidia communico, & ho
neſtatem illius non abſcondo.
* Infinitus enim theſaurus eſt ho- 14
minibus: quo qui vſi ſunt, parti-
cipes facti ſunt amicitiæ Dei,
propter diſciplinæ dona commen
dati. * Mihi autem dedit Deus 15
dicere ex ſententia, & præſumere
digna horum, quæ mihi dantur:
quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt,
& ſapientium emendator: * in 16
manu enim illius & nos, & ſer-
mones noſtri, & omnis ſapien-
tia, & operum ſcientia & diſci-
plina. * Ipſe enim dedit mihi ho- 17
rum, quæ ſunt, ſcientiam veram:
vt ſciam diſpoſitionem orbis ter-
rarum, & virtutes elementorum,
18 * initium, & conſummationem,
C & medietatem temporum, viciſ-
ſitudinum permutationes, & com
19 mutationes temporum, * anni
curſus, & ſtellarum diſpoſitio-
20 nes, * naturas animalium, & iras
beſtiarum, vim ventorum, & co-
gitationes hominum, differentias
virgultorum, & virtutes radicum,
21 * & quæcumque ſunt abſconſa,
& improuiſa, didici: omnium
enim artifex docuit me ſapientia:
22 * eſt enim in illa ſpiritus intelligẽ
tiæ, ſanctus, vnicus, multiplex,
ſubtilis, diſertus, mobilis, incoin-
quinatus, certus, ſuauis, amans
bonum, acutus, quem nihil ve-
23 tat, benefaciens, * humanus, be-
nignus, ſtabilis, certus, ſecurus,
omnem habens virtutem, omnia
proſpiciens, & qui capiat omnes
ſpiritus: intelligibilis, mundus,
24 ſubtilis. * Omnibus enim mobi-
libus mobilior eſt ſapientia: at-
tingit autem vbique propter ſuam
25 munditiam. * Vapor eſt enim
D virtutis Dei, & emanatio quædam
eſt claritatis omnipotentis Dei ſin
cera: & ideo nihil inquinatum
26 in eam incurrit. * ‖ candor eſt e- ‖ Heb. 1. a. 3
nim lucis æternæ, & ſpeculum ſi-
ne macula Dei maieſtatis, & ima-
27 go bonitatis illius. * Et cum ſit
vna omnia poteſt: & in ſe perma-
nens, omnia innouat, & per na-
tiones in animas ſanctas ſe tranſ-
fert, amicos Dei & prophetas con
28 ſtituit. * Neminem enim diligit
Deus, niſi eum, qui cum ſapien-
29 tia inhabitat. * Eſt enim hæc ſpe-
cioſior ſole, & ſuper omnem di-
ſpoſitionem ſtellarum, luci com-
30 parata inuenitur prior. * Illi enim
ſuccedit nox, ſapientiam autem
non vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo a fine vſque ad
A finem fortiter, & diſponit
2 omnia ſuauiter. * Hanc amaui, &
exquiſiui a iuuentute mea, & quæ-
ſiui ſponſam mihi eam aſſumere,
& amator factus ſum formæ il-
3 lius. * Generoſitatem illius glori-
ficat, contubernium habens Dei:
ſed & omnium Dominus dilexit
4 illam. * doctrix enim eſt diſcipli-

næ Dei, & electrix operum illius.
* Et ſi diuitiæ appetuntur in vita, 5
quid ſapientia locupletius, quæ
operatur omnia? * Si autem ſen- 6
ſus operatur: quis horum, quæ
ſunt, magis quàm illa eſt artifex?
* Et ſi iuſtitiam quis diligit: labo- 7
res huius magnas habẽt virtutes: B
ſobrietatem enim, & prudentiam
docet, & iuſtitiam, & virtutem,
quibus vtilius nihil eſt in vita ho-
minibus. * Et ſi multitudinem 8
ſcientiæ deſiderat quis, ſcit præte-
rita, & de futuris æſtimat: ſcit
verſutias ſermonum, & diſſolu-
tiones argumentorum: ſigna &
monſtra ſcit antequam fiant, &
euentus temporum & ſæculorum.
* Propoſui ergo hanc adducere 9
mihi ad conuiuendum: ſciens
quoniam mecum communicabit
de bonis, & erit allocutio cogita-
tionis & tædij mei. * Habebo 10
propter hanc claritatem ad tur-
bas, & honorem apud ſeniores
iuuenis: * & acutus inueniar in 11
iudicio, & in conſpectu poten- C
tium admirabilis ero; & facies
principum mirabuntur me: * ta- 12
centem me ſuſtinebunt, & loquen
tem me reſpicient, & ſermoci-
nante me plura, manus ori ſuo im
ponent. * Præterea habebo per 13
hanc, immortalitatem: & memo-
riam æternam his, qui poſt me
futuri ſunt, relinquam. * Diſpo- 14
nam populos: & nationes mihi
erunt ſubditæ. * Timebunt me 15
audientes reges horrendi: in mul-
titudine videbor bonus, & in bel-
lo fortis. * Intrans in domum 16
meam, conquieſcam cum illa:
non enim habet amaritudinem
conuerſatio illius, nec tædium
conuictus illius, ſed lætitiam &
gaudium. * Hæc cogitans apud 17
me, & commemorans in corde D
meo: quoniam immortalitas eſt
in cogitatione ſapientiæ, * & in 18
amicitia illius delectatio bona, &
in operibus manuum illius hone-
ſtas ſine defectione, & in certa-
mine loquelæ illius ſapientia, &
præclaritas in communicatione
ſermonum ipſius: circuibam
quærens, vt mihi illam aſſume-
rem. * Puer autem eram ingenio- 19
ſus, & ſortitus ſum animam bo-
nam. * Et cum eſſem magis bo- 20
nus, veni ad corpus incoinquina-

21 tum. * Et vt ſciui quoniam ali-
ter non poſſem eſſe continens, niſi
Deus det, & hoc ipſum erat ſapiẽ-
tia, ſcire cuius eſſet hoc donum:
adij Dominum, & deprecatus ſum
illum, & dixi ex totis præcor-
diis meis.

CAP. IX.

1 DEus patrum meorum, & Do || 3.Reg.3.b.
A mine miſericordiæ, qui fe- 9
2 ciſti omnia verbo tuo, * & ſapien-
tia tua conſtituiſti hominem, vt
dominaretur creaturæ, quæ a te
3 facta eſt, * vt diſponat orbem ter-
rarum in æquitate & iuſtitia, & in
directione cordis iudiciũ iudicet:
4 * da mihi ſedium tuarum aſſiſtricẽ
ſapientiam, & noli me reprobare
5 a pueris tuis: * || quoniam ſeruus || Pſ. 115.b.
tuus ſũ ego, & filius ancillæ tuæ, 16
homo infirmus, & exigui tem-
B poris, & minor ad intellectum iu-
6 dicij & legum. * Nam & ſi quis
erit conſummatus inter filios ho-
minum, ſi ab illo abfuerit ſapien
tia tua, in nihilum computabitur.
7 * || Tu elegiſti me regem populo || 1.Par.28.
tuo, & iudicem filiorum tuorum, b.4.5
8 & filiarum: * & dixiſti me ædifica- 2.Par.1.b.9
re templum in monte ſancto tuo,
& in ciuitate habitationis tuæ al-
tare, ſimilitudinẽ tabernaculi ſan-
cti tui, quod præparaſti ab initio:
9 * || & tecum ſapientia tua, quæ no- || Prou.8.c.
C uit opera tua, quæ & affuit tunc 22.d 27.
cum orbem terrarum faceres, & Ioan.1.a.1.
ſciebat quid eſſet placitum oculis
tuis, & quid directũ in præceptis
10 tuis. * Mitte illam de cælis ſanctis
tuis, & a ſede magnitudinis tuæ,
vt mecum ſit & mecum laboret,
vt ſciam quid acceptum ſit apud
11 te: * ſcit enim illa omnia, & in-
telligit, & deducet me in operi-
bus meis ſobrie, & cuſtodiet me
12 in ſua potentia. * Et erunt acce-
pta opera mea, & diſponam popu
lum tuum iuſte, & ero dignus
13 ſedium patris mei. * || Quis enim || Iſa.40.d.
hominum poterit ſcire conſilium 13
14 Dei? aut quis poterit cogitare Ro.11.d.14
D quid velit Deus? * Cogitationes 1.Cor.2.d.
enim mortalium timidæ, & incer 16
15 tæ prouidentiæ noſtræ. * Corpus
enim, quod corrumpitur, aggra-
uat animam, & terrena inhabita-
tio deprimit ſenſum multa cogitã
16 tem. * Et difficile æſtimamus, quæ
in terra

In terra ſunt: & quæ in proſpectu
ſunt, inuenimus cum labore.
Quæ autem in cælis ſunt quis in-
ueſtigabit? * Senſum autẽ tuum 18
quis ſciet, niſi tu dederis ſapien-
tiam, & miſeris ſpiritum ſanctum
tuum de altiſsimis: * & ſic corre- A 19
ctæ ſint ſemitæ eorum, qui ſunt
in terris, & quæ tibi placent didi-
cerunt homines? * Nam per ſa- 20
pientiam ſanati ſunt quicumque
placuerunt tibi Domine a prin-
cipio.

CAP. X.

Gen.1.d.27 HÆc illum, qui primus forma- 1
tus eſt a Deo pater orbis ter- A
‖Gen.2.b.7 rarum, cum ſolus eſſet creatus, cu-
ſtodiuit, * ‖ & eduxit illum a deli- 2
cto ſuo, & dedit illi virtutem con-
‖Gen.4.b.8 tinendi omnia. * ‖ Ab hac vt re- 3
ceſsit iniuſtus in ira ſua, per iram
‖Gen.7.b.6 homicidij fraterni deperijt. * Pro- 4
pter quem, cum aqua deleret ter-
ram, ſanauit iterum ſapientia,
per contemptibile lignum iuſtum
‖Gen.11.a.2 gubernans. * ‖ Hæc & in conſenſu 5
nequitiæ cum ſe nationes contu-
liſſent, ſciuit iuſtum, & conſerua-
uit ſine querela Deo, & in filij mi-
ſericordia fortem cuſtodiuit.
‖Gen.19.c.17 * ‖ Hæc iuſtum a pereuntibus im- 6
pijs liberauit fugientem, deſcen- B
dente igne in pentapolim: * qui- 7
bus in teſtimonium nequitiæ fu-
migabunda conſtat deſerta terra,
& incerto tempore fructus haben-
tes arbores, & incredibilis animæ
memoria ſtans figmentum ſalis.
* Sapientiam enim prætereuntes, 8
non tantum in hoc lapſi ſunt vt
ignorarent bona, ſed & inſipientiæ
ſuæ reliquerunt hominibus me-
moriam, vt in his, quæ peccaue-
runt, nec latere potuiſſent. * Sa- 9
pientia autem hos, qui ſe obſer-
‖Gen.28.a.5.b.10 uant, a doloribus liberauit. * ‖ Hæc 10
profugum iræ fratris iuſtum de-
duxit per vias rectas, & oſtendit
illi regnum Dei, & dedit illi ſcien-
tiam ſanctorum: honeſtauit illum
in laboribus, & compleuit labo-
res illius. * In fraude circumue- 11
nientium illum affuit illi, & hone-
ſtum fecit illum. * Cuſtodiuit il- 12
lum ab inimicis, & a ſeductoribus C
tutauit illum, & certamen forte
dedit illi vt vinceret, & ſciret quo-
niam omnium potentior eſt ſa-

13 pientia. * ‖ Hæc venditum iuſtum ‖Gen.37.f.26
non dereliquit, ſed a peccatoribus
liberauit eum: deſcenditq. cum
14 illo in foueam, * ‖ & in vinculis ‖Act.7.b.9
non dereliquit illum, donec affer- Gen.41.f.40
ret illi ſceptrum regni, & poten-
tiam aduerſus eos, qui eum depri-
mebant: & mendaces oſtendit, qui
maculauerunt illum, & dedit illi
15 claritatem æternam. * ‖ Hæc po- ‖Exod.1.b.11
pulum iuſtum, & ſemen ſine que-
rela liberauit a nationibus, quæ il-
16 lum deprimebant. * Intrauit in
animã ſerui Dei, & ſtetit cõtra re-
ges horrendos in portentis & ſi-
17 gnis. * Et reddidit iuſtis merce-
dem laborum ſuorum, & deduxit
D illos in via mirabili: & fuit illis in
velamento diei, & in luce ſtella-
18 rum per noctem: * ‖ tranſtulit il- ‖Exo.14.e.22
los per Mare rubrum, & tranſue-
19 xit illos per aquam nimiam. * Ini- Pſ.77.b.14
micos autem illorum demerſit in
mare, & ab altitudine inferorum
eduxit illos. ‖ Ideo iuſti tulerunt ‖Exo.12.e.35
20 ſpolia impiorum, * ‖ & decanta- ‖Exo.15.a.1
uerunt Domine nomen ſanctum
tuum, & victricem manum tuam
21 laudauerunt pariter: * quoniam ſa-
pientia aperuit os mutorum, &
linguas infantium fecit diſertas.

CAP. XI.

1 DIrexit opera eorum in mani- Exo.16.a.1
2 bus prophetæ ſancti. * Iter
A fecerunt per deſerta, quæ non ha-
bitabantur: & in locis deſertis fi-
3 xerunt caſas. * ‖ Steterunt contra ‖Exo.17.c.12
hoſtes, & de inimicis ſe vindica-
4 uerunt. * ‖ Sitierunt, & inuocaue- ‖Nu.20.b.11
runt te, & data eſt illis aqua de
petra altiſsima, & requies ſitis de
5 lapide duro. * Per quæ enim pœ-
nas paſſi ſunt inimici illorum, a
defectione potus ſui, & in eis, cum
abundarent filij Iſrael, lætati ſunt;
6 * per hæc, cum illis deeſſent, bene
7 cum illis actum eſt. * Nam pro
fonte quidem ſempiterni flumi-
nis, humanum ſanguinem dedi-
8 ſti iniuſtis. * Qui cum minueren-
tur in traductione infantium oc-
ciſorum, dediſti illis abundantem
9 aquam inſperatè, * oſtendens per
ſitim, quæ tunc fuit, quemadmo-
dum tuos exaltares, & aduerſa-
10 rios illorum necares. * Cum e-
nim tentati ſunt, & quidem cum
miſericordia diſciplinam accipien-

tes, ſcierunt quemadmodum cum
ira iudicati impij tormenta pate-
rentur. * Hos quidem tamquam 11
pater monens probaſti: illos au-
tem tamquam durus rex interro-
gans condemnaſti. * Abſentes e- 12
nim & præſentes ſimiliter torque-
bantur. * Duplex enim illos acce- 13
perat tædium, & gemitus cum me-
moria præteritorum. * Cum enim 14
audirent per ſua tormenta bene
ſecum agi, commemorati ſunt
Dominum, admirantes in finem
exitus. * Quem enim in expoſi- 15
tione praua proiectū deriſerunt, in
finem euẽtus mirati ſunt: non ſi-
militer iuſtis ſitientes. * Pro cogi- 16
tationibus autem inſenſatis ini- C
‖ J.12.e.24 quitatis illorum, ‖ quòd quidam
errantes colebant mutos ſerpẽtes,
& beſtias ſuperuacuas, immiſiſti
illis multitudinem mutorum ani-
malium in vindictam: * vt ſcirent 17
quia per quæ peccat quis, per hæc
‖ Leu.26.d. & torquetur. * ‖ Non enim im- 18
22 poſſibilis erat omnipotens manus
J.16.a.1 tua, quæ creauit orbem terrarum
Ier.8.c.17 ex materia inuiſa, immittere illis
multitudinem vrſorum, aut au-
daces leones, * aut noui generis 19
ira plenas ignotas beſtias, aut va-
porem ignium ſpirantes, aut fu-
mi odorem proferẽtes, aut horren-
das ab oculis ſcintillas emittentes:
* quarum nō ſolum læſura poterat 20
illos exterminare, ſed & aſpectus
per timorem occidere. * Sed & 21
ſine his vno ſpiritu poterant occi-
di perſecutionem paſſi ab ipſis fa-
ctis ſuis, & diſperſi per ſpiritum
virtutis tuæ: ſed omnia in menſu- D
ra, & numero, & pondere diſpo-
ſuiſti. * Multum enim valere, tibi 22
ſoli ſupererat ſemper: & virtuti
brachij tui quis reſiſtet? * Quo- 23
niam tamquam momentum ſta-
teræ, ſic eſt ante te orbis terrarum,
& tamquam gutta roris antelucã-
ni, quæ deſcendit in terram. * Sed 24
miſereris omnium, quia omnia
potes, & diſſimulas peccata homi-
num propter pœnitentiam. * Di- 25
ligis enim omnia quæ ſunt, & ni-
hil odiſti eorum quæ feciſti: nec
enim odiens aliquid conſtituiſti,
aut feciſti. * Quomodo autem 26
poſſet aliquid permanere, niſi tu
voluiſſes? aut quod a te voca-
tum non eſſet, conſeruaretur?
* Parcis autem omnibus: quo- 27
niam tua ſunt Domine, qui amas
animas.

CAP. XII.

1 O Quàm bonus, & ſuauis eſt
A Domine ſpiritus tuus in om-
2 nibus! * Ideoq. eos, qui exerrant,
partibus corripis: & de quibus
peccant, admones & alloqueris:
vt relicta malitia, credant in te
3 Domine. * ‖ Illos enim antiquos ‖ Deu.9.a.5
inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, 12.d.29.18.
4 quos exhorruiſti, * quoniā odibi- b. 12
lia opera tibi faciebant per me-
dicamina, & ſacrificia iniuſta,
5 * & filiorum ſuorum necatores
ſine miſericordia, & comeſto-
res viſcerum hominum, & de-
uoratores ſanguinis a medio ſa-
6 cramento tuo, * & auctores pa-
rentes animarum inauxiliatarum
perdere voluiſti per manus paren-
7 tum noſtrorum, * vt dignam per-
ciperent peregrinationem puero-
rum Dei, quæ tibi omnium cha-
8 rior eſt terra. * Sed & his tam-
quam hominibus peperciſti, & mi-
ſiſti anteceſſores exercitus tui veſ-
pas, vt illos paulatim extermina-
9 rent. * Non quia impotens eras in
B bello ſubiicere impios iuſtis, aut
beſtiis ſæuis, aut verbo duro ſimul
10 exterminare: * ‖ ſed partibus ‖ Exo.23.d.
iudicans dabas locum pœnitẽtiæ, 30
non ignorans, quoniam nequam Deut. 7. d.
eſt natio eorum, & naturalis ma- 22
litia ipſorum, & quoniam non po-
terat mutari cogitatio illorum in
11 perpetuum. * Semen enim erat
maledictum ab initio: nec timens
aliquem, veniam dabas peccatis
12 illorum. * Quis enim dicet tibi:
Quid feciſti? aut quis ſtabit con-
tra iudicium tuum? aut quis in
conſpectu tuo veniet vindex ini-
quorum hominum? aut quis tibi
imputabit, ſi perierint nationes,
13 quas tu feciſti? * Non enim eſt
alius Deus quàm tu, ‖ cui cura ‖ 1.Pet.5.b.
eſt de omnibus, vt oſtendas quo- 7
niam non iniuſte iudicas iudiciū.
14 * Neque rex, neque tyrannus in
conſpectu tuo inquiret de his,
15 quos perdidiſti. * Cum ergo ſis iu-
ſtus, iuſte omnia diſponis: ipſum
quoque, qui non debet puniri,
condemnare, exterum æſtimas a
16 tua virtute. * Virtus enim tua iu-
C ſtitiæ initium eſt: & ob hoc
quod

quòd omnium Dominus es, om-
nibus te parcere facis. * Virtutem 17
enim oſtendis tu, qui non crede-
ris eſſe in virtute conſummatus,
& horum, qui te neſciunt, auda-
ciam traducis. * Tu autem domi- 18
nator virtutis, cum tranquillitate
iudicas, & cum magna reueren-
tia diſponis nos: ſubeſt enim tibi,
cum volueris, poſſe. * Docuiſti au- 19
tem populum tuum per talia ope-
ra, quoniam oportet iuſtum eſſe
& humanum, & bonæ ſpei feciſti
filios tuos: quoniam iudicans das
locum in peccatis pœnitentiæ. *Si 20
enim inimicos ſeruorum tuorum,
& debitos morti, cum tanta cru-
ciaſti attentione, dans tempus &
locum, per quæ poſſent mutari à
malitia; * cum quanta diligentia 21
iudicaſti filios tuos, quorum pa-
rentibus iuramenta & conuen-
tiones dediſti bonarum promiſ-
ſionum? * Cum ergo das nobis 22
diſciplinam, inimicos noſtros mul- D
tipliciter flagellas, vt bonitatem
tuam cogitemus iudicantes: &
cum de nobis iudicatur, ſperemus
miſericordiam tuam. * Vnde & il- 23
lis, qui in vita ſua inſenſatè & in-
iuſtè vixerunt, per hæc, quæ colue-
runt, dediſti ſumma tormenta.
‖ S. 11. c. 24 * ‖ Etenim in erroris via diutius 24
Ro. 1. c. 23 errauerunt, deos æſtimantes hæc,
quæ in animalibus ſunt ſuperuaca-
cua, infantium inſenſatorum mo-
re viuentes. * Propter hoc tam- 25
quam pueris inſenſatis iudicium
in deriſum dediſti. * Qui autem 26
ludibriis, & increpationibus non
ſunt correcti, dignum Dei iudi-
cium experti ſunt. * In quibus 27
enim patientes indignabantur, per
hæc quos putabant deos, in ipſis
cum exterminarentur videntes, il-
lum, quem olim negabant ſe noſ-
ſe, verum Deum agnouerunt: pro-
pter quod & finis condemnatio-
nis eorum venit ſuper illos.

CAP. XIII.

Ro. 1. b. 18 VAni autem ſunt omnes homi- 1
nes, in quibus nõ ſubeſt ſcien- A
tia Dei: & de his, quæ videntur
bona, non potuerunt intelligere
eum, qui eſt, neque operibus at-
tendentes agnouerunt quis eſſet
‖ Deut. 4. c. artifex: * ‖ ſed aut ignem, aut ſpi- 2
13. 17. a. 3 ritum, aut citatum aërem, aut gy-
rum ſtellarum, aut nimiã aquam,
aut ſolem & lunam, rectores or-
bis terrarum deos putauerunt.
3 * Quorum ſi ſpecie delectati, deos
putauerunt: ſciant quanto his do-
minator eorum ſpecioſior eſt.
ſpeciei enim generator hæc om-
4 nia conſtituit. * Aut ſi virtutem,
& opera eorum mirati ſunt, intel-
ligant ab illis, quoniam qui hæc
5 fecit, fortior eſt illis: * a magnitu-
dine enim ſpeciei, & creaturæ co-
gnoſcibiliter poterit creator horũ
6 videri. * ſed tamen adhuc in his
B minor eſt querela. Et hi enim
fortaſſe errant, Deum quærentes,
7 & volentes inuenire. * ‖ Ete- ‖ Ro. 1. c. 21
nim cum in operibus illius cõuer-
ſentur, inquirunt: & perſuaſum
habent quoniam bona ſunt quæ
8 videntur. * Iterum autem nec his
9 debet ignoſci. * Si enim tantũ po-
tuerunt ſcire, vt poſſent æſtimare
ſæculum: quomodo huius Domi-
10 num non facilius inuenerũt? * In-
felices autem ſunt, & inter mor-
tuos ſpes illorum eſt, qui appel-
lauerunt deos opera manuum ho-
minum, aurum & argentum, ar-
tis inuentionem, & ſimilitudines
animalium, aut lapidem inutilem
11 opus manus antiquæ. * ‖ Aut ſi- ‖ Iſa. 44. b. 9
C quis artifex faber de ſilua lignum Ier. 10. a. 3
rectum ſecuerit, & huius doctè era-
dat omnem corticem, & arte ſua
vſus, diligenter fabricet vas vtile
12 in conuerſationẽ vitæ, * reliquiis
autem eius operis, ad præparatio-
13 nem eſcæ abutatur: * & reliquum
horum, quod ad nullos vſus facit,
lignum curuum, & vorticibus ple-
num, ſculpat diligenter per va-
cuitatem ſuam, & per ſcientiam
ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet
14 illud imagini hominis, * aut ali-
cui ex animalibus illud comparet,
perliniens rubrica, & rubicundum
faciens fuco colorem illius, & om-
nem maculam, quæ in illo eſt,
15 perliniens: * & faciat ei dignam
D habitationem, & in pariete ponẽs
16 illud, & confirmans ferro, * ne
forte cadat, proſpiciens illi, ſciens
quoniam non poteſt adiuuare ſe:
imago enim eſt, & opus eſt illi
17 adiutorium. * Et de ſubſtantia
ſua, & de filiis ſuis, & de nuptiis
votum faciens inquirit. Non eru-
beſcit loqui cum illo, qui ſine ani-
18 ma eſt: * & pro ſanitate quidem

infirmum deprecatur, & pro vita
rogat mortuum, & in adiutorium
inutilem inuocat: * & pro itinere 19
petit ab eo, qui ambulare non po-
teſt: & de acquirendo, & de ope-
rando, & de omnium rerum euen-
tu petit ab eo, qui in omnibus eſt
inutilis.

CAP. XIIII.

ITerum alius nauigare cogitans, 1
& per feros fluctus iter facere A
incipiens, ligno portante ſe, fragi-
lius lignum inuocat. * Illud enim 2
cupiditas acquirendi excogitauit,
& artifex ſapientia fabricauit ſua.
* Tua autem, Pater, prouidentia 3
‖Exo.14.d.22 gubernat: ‖ quoniam dediſti &
in mari viam, & inter fluctus ſe-
mitam firmiſſimam, * oſtendens 4
quoniam potens es ex omnibus
ſaluare, etiam ſi ſine arte aliquis
adeat mare. * Sed vt non eſſent 5
vacua ſapientiæ tuæ opera: pro-
pter hoc etiam & exiguo ligno
credunt homines animas ſuas, &
tranſeuntes mare per ratem libe-
‖Geneſ.6.b.4. 7.b.7. rati ſunt: * ‖ ſed & ab initio cum 6
perirent ſuperbi gigantes, ſpes or-
bis terrarum ad ratem cõfugiens,
remiſit ſæculo ſemen natiuitatis,
quæ manu tua erat gubernata.
* Benedictum eſt enim lignum, 7
‖ Pſal.113. Baruc.6.a.8. per quod fit iuſtitia. * ‖ Per ma- 8
nus autem quod fit idolum, ma-
ledictum eſt & ipſum, & qui fe-
cit illud: quia ille quidem ope-
ratus eſt: illud autem cum eſſet
fragile, deus cognominatus eſt.
* Similiter autem odio ſunt Deo 9
impius, & impietas eius. * Ete- 10
nim quod factum eſt, cum illo,
qui fecit, tormenta patietur. * Pro- 11
pter hoc & in idolis nationum B
non erit reſpectus: quoniam crea-
turæ Dei in odium factæ ſunt, &
in tentationem animabus homi-
num, & in muſcipulam pedibus
inſipientium. * Initium enim 12
fornicationis eſt exquiſitio idolo-
rum: & adinuentio illorum cor-
ruptio vitæ eſt. * neque enim e- 13
rant ab initio, neque erunt in per-
petuum. * Superuacuitas enim ho 14
minum hæc aduenit in orbem ter-
rarum: & ideo breuis illorum fi-
nis eſt inuentus. * Acerbo enim 15
luctu dolens pater, cito ſibi rapti
filij fecit imaginem: & illum, qui

tunc quaſi homo mortuus fuerat,
nunc tamquam deum colere cœ-
pit, & conſtituit inter ſeruos ſuos
16 ſacra & ſacrificia. * Deinde inter-
ueniente tempore, conualeſcente
iniqua conſuetudine, hic error
tamquam lex cuſtoditus eſt, &
tyrannorum imperio colebantur
17 figmenta. * Et hos, quos in pa-
lam homines honorare non pote-
rant propter hoc quod longe eſ-
ſent, e longinquo figura eorum
allata, euidentem imaginem re-
gis, quem honorare volebant, fe-
cerunt: vt illum, qui aberat, tam-
quam præſentem colerent ſua ſo-
18 licitudine. * Prouexit autem ad
horum culturam & hos, qui igno-
rabant, artificis eximia diligentia.
19 * Ille enim volens placere illi, qui
ſe aſſumpſit, elaborauit arte ſua,
vt ſimilitudinem in melius figu-
20 raret. * Multitudo autem homi-
C num abducta per ſpeciem operis,
eum, qui ante tempus tamquam
homo honoratus fuerat, nunc deũ
21 æſtimauerunt. * Et hæc fuit vitæ
humanæ deceptio: quoniam aut
affectui, aut regibus deſeruientes
homines, incommunicabile no-
men lapidibus & lignis impoſue-
22 runt. * Et non ſuffecerat errare
eos circa Dei ſcientiam, ſed & in
magno viuentes inſcientiæ bello,
tot & tam magna mala pacem ap-
23 pellant. * ‖ Aut enim filios ſuos ‖ Deu.18.b.10.
ſacrificantes, aut obſcura ſacrifi-
cia facientes, aut inſaniæ plenas Ier.7.a.6.
24 vigilias habentes, * neque vitam,
neque nuptias mundas iam cuſto-
diunt, ſed alius alium per inui-
diam occidit, aut adulterans con-
25 triſtat: * & omnia commiſta ſunt,
D ſanguis, homicidium, furtum &
fictio, corruptio & infidelitas, tur-
batio & periurium, tumultus bo-
26 norum, * Dei immemoratio, ani-
marum inquinatio, natiuitatis im-
mutatio, nuptiarum inconſtan-
tia, inordinatio mœchiæ & im-
27 pudicitiæ. * Infandorum enim
idolorum cultura, omnis mali cau
28 ſa eſt, & initium & finis. * Aut
enim dum lætantur, inſaniunt:
aut certe vaticinantur falſa, aut
viuunt iniuſte, aut peierant cito.
29 * Dum enim confidunt in idolis,
quæ ſine anima ſunt, male iu-
30 rantes noceri ſe non ſperant. * V-
traque ergo illis euenient digne,
quo-

quoniam male ſenſerunt de Deo,
attendentes idolis, & iurauerunt
iniuſte, in dolo contemnentes iu-
ſtitiam. * Non enim iuratorum 31
virtus, ſed peccantium pœna per-
ambulat ſemper iniuſtorum præ-
uaricationem.

CAP. XV.

TV autem Deus noſter, ſuauis 1
& verus es, patiens, & in mi- A
ſericordia diſponens omnia. *Ete- 2
nim ſi peccauerimus, tui ſumus,
ſcientes magnitudinem tuam: &
ſi non peccauerimus, ſcimus quo-
niam apud te ſumus computati.
* Noſſe enim te, conſummata iu- 3
ſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam, & vir-
tutem tuam, radix eſt immortali-
tatis. * Non enim in errorem 4
induxit nos hominum malæ artis
excogitatio, nec vmbra picturæ
labor ſine fructu, effigies ſcul-
pta per varios colores, * cuius 5
aſpectus inſenſato dat cõcupiſcen-
tiam, & diligit mortuæ imaginis
effigiem ſine anima. * Malorum 6
amatores, digni ſunt qui ſpem
habeant in talibus, & qui faciunt
illos, & qui diligunt, & qui co-
‖Ro.9.d.21 lunt. * ‖Sed & figulus mollem 7
terram premens laborioſe fingit B
ad vſus noſtros vnumquodque
vas, & de eodem luto fingit quæ
munda ſunt in vſum vaſa, & ſi-
militer quæ his ſunt contraria:
horum autem vaſorum quis ſit v-
ſus, iudex eſt figulus. * Et cum 8
labore vano deum fingit de eo-
dem luto: ille qui paulo ante de
terra factus fuerat; & poſt puſil-
lum reducit ſe vnde acceptus eſt,
repetitus animæ debitum quam
habebat. * Sed cura eſt illi, non 9
quia laboraturus eſt, nec quoniam
breuis illi vita eſt, ſed concerta-
tur aurificibus & argentarijs: ſed
& ærarios imitatur, & gloriam
præfert, quoniam res ſuperuacuas
fingit. * Cinis eſt enim cor eius, 10
& terra ſuperuacua ſpes illius, & C
luto vilior vita eius: * quoniam 11
ignorauit qui ſe finxit, & qui in-
ſpirauit illi animam, quæ opera-
tur, & qui inſufflauit ei ſpiritum
vitalem. * Sed & æſtimauerunt 12
luſum eſſe vitam noſtram, & con-
uerſationem vitæ compoſitam ad
lucrum, & oportere vndecumque

13 etiam ex malo acquirere. * Hic
enim ſcit ſe ſuper omnes delin-
quere, qui ex terræ materia fra-
gilia vaſa, & ſculptilia fingit.
14 * Omnes enim inſipientes, & in-
felices ſupra modum animæ ſu-
perbi, ſunt inimici populi tui, &
15 imperantes illi: * quoniam om-
nia idola nationum deos æſtima-
uerunt, ‖quibus neque oculorum ‖Pſ.113.b.
vſus eſt ad videndum, neque na- 4. & 134.c.
res ad percipiendum ſpiritum, 15.
neque aures ad audiendum, ne-
que digiti manuum ad tractan-
D dum, ſed & pedes eorum pigri ad
16 ambulandum. * homo enim fe-
cit illos: & qui ſpiritum mutua-
tus eſt, is finxit illos. Nemo e-
nim ſibi ſimilem homo poterit
17 Deum fingere. * Cum enim
ſit mortalis, mortuum fingit ma-
nibus iniquis. Melior enim eſt
ipſe his, quos colit, quia ipſe
quidem vixit, cum eſſet mortalis,
18 illi autem numquam. * Sed &
animalia miſerrima colunt: in-
ſenſata enim comparata his, illis
19 ſunt deteriora. * Sed nec aſpe-
ctu aliquis ex his animalibus bo-
na poteſt conſpicere. Effugerunt
autem Dei laudem, & benedictio-
nem eius.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his ſimi-
A lia paſſi ſunt digne tormen-
ta; & per multitudinem beſtia-
2 rum exterminati ſunt. * Pro qui-
bus tormentis bene diſpoſuiſti po
pulum tuum, ‖quibus dediſti con- ‖Nu.11.g.
cupiſcentiam delectamenti ſui no- 31.
uum ſaporem, eſcam parans eis
3 ortygometram: * vt illi quidem
concupiſcentes eſcam propter ea,
quæ illis oſtenſa & miſſa ſunt, e-
tiam a neceſſaria concupiſcentia
auerterentur. Hi autem in breui
inopes facti, nouam guſtauerunt
4 eſcam. * Oportebat enim illis ſi-
ne excuſatione quidem ſuperue-
nire interitum exercentibus tyran
nidem: his autem tantum oſten-
dere quemadmodum inimici eo-
5 rum exterminabantur. * ‖Etenim ‖Nu.21.b.6
cum illis ſuperuenit ſæua beſtiarũ
ira, morſibus peruerſorum colu-
6 brorum exterminabantur. * Sed
nõ in perpetuum ira tua perman-
ſit,

ſit, ſed ad correptionem in breui
turbati ſunt, ſignum habentes ſa-
lutis ad commemorationem man
dati legis tuæ. *Qui enim conuer- 7
ſus eſt, non per hoc, quod vide- B
bat, ſanabatur, ſed per te omnium
ſaluatorem: * in hoc autem oſten 8
diſti inimicis noſtris, quia tu es,
‖Exo. 10.a. qui liberas ab omni malo. * ‖ Illos 9
4.& 8.f. 24 enim locuſtarum, & muſcarum
Apoc. 9. b. occiderunt morſus, & non eſt in-
7 uenta ſanitas animæ illorum: quia
digni erant ab huiuſmodi exter-
minari. * Filios autem tuos, nec 10
draconum venenatorum vicerunt
dentes: miſericordia enim tua ad-
ueniens ſanabat illos. * In me- 11
moria enim ſermonum tuorum
examinabantur, & velociter ſalua-
bantur, ne in altam incidẽtes obli-
uionem, non poſſent tuo vti ad-
iutorio. * Etenim neque herba, 12
neque malagma ſanauit eos, ſed
tuus, Domine, ſermo, qui ſanat
‖Deu.32.f. omnia. * ‖ Tu es enim, Domine, 13
39 qui vitæ & mortis habes poteſta-
1.Reg.5.a. tem, & deducis ad portas mortis,
6 & reducis: * homo autem occi- 14
Tob.13.a.2 dit quidem per malitiam, & cum
exierit ſpiritus, non reuertetur,
nec reuocabit animam quæ rece- C
pta eſt: * ſed tuam manum effu- 15
‖Exo. 9. c. gere impoſſibile eſt. * ‖ Negantes 16
23 enim te noſſe impij, per fortitu-
dinem brachij tui flagellati ſunt:
nouis aquis, & grandinibus, &
pluuiis perſecutionẽ paſſi, & per
ignem conſumpti. * Quod enim 17
mirabile erat, in aqua, quæ omnia
extinguit, plus ignis valebat: vin-
dex eſt enim orbis iuſtorum.
*Quodam enim tempore, man- 18
ſuetabatur ignis, ne combureren-
tur quæ ad impios miſſa erant ani
malia: ſed vt ipſi videntes ſcirent,
quoniam Dei iudicio patiuntur
perſecutionem. * Et quodam 19
tempore in aqua ſupra virtutem
ignis, exardeſcebat vndique, vt
iniquæ terræ nationem extermi-
‖Exo. 16.c. naret. * ‖ Pro quibus angelorum 20
14 eſca nutriuiſti populum tuum, &
Nu. 11.b.7 paratum panem de cælo præſtitiſti
Pſ. 77.c.25 illis ſine labore, omne delectamen
Ioã.6.d.31 tum in ſe habentem, & omnis ſa-
poris ſuauitatem. * Subſtantia 21
enim tua dulcedinẽ tuam, quam
in filios habes, oſtendebat: & de-
ſeruiens vniuſcuiuſque voluntati,
ad quod quiſque volebat, conuer-

22 tebatur. * ‖ Nix autem & glacies ‖Exo. 9. c.
D ſuſtinebant vim ignis, & non ta- 23
beſcebant: vt ſcirent, quoniam
fructus inimicorũ exterminabat
ignis ardens in grandine & plu-
23 uia coruſcans. *Hic autem iterum
vt nutrirentur iuſti, etiam ſuæ
24 virtutis oblitus eſt. * Creatura
enim tibi Factori deſeruiens, exar-
deſcit in tormentum aduerſus in-
iuſtos: & lenior fit ad benefacien-
dum pro his, qui in te confidunt.
25 * Propter hoc & tunc in omnia
transfigurata omnium nutrici gra
tiæ tuæ deſeruiebat, ad volunta-
tem eorum, qui a te deſiderabant:
26 *vt ſcirent filij tui, quos dilexi-
ſti Domine, ‖ quoniam non na- ‖Deu.8.a.3
tiuitatis fructus paſcunt homines, Matt.4.a.4
ſed ſermo tuus hos, qui in te cre-
27 diderint, conſeruat. * Quod enim
ab igne non poterat exterminari,
ſtatim ab exiguo radio ſolis calefa
28 ctum tabeſcebat: * vt notũ omni-
bus eſſet, quoniam oportet præ-
uenire ſolem ad benedictionem
tuam, & ad ortum lucis te adora-
29 re. * Ingrati enim ſpes tam-
quam hybernalis glacies tabeſcet,
& diſperiet tamquam aqua ſu-
peruacua.

CAP. XVII.

1 MAgna ſunt enim iudicia tua
A Domine, & inenarrabilia ver
ba tua: propter hoc indiſciplina-
2 tæ animæ errauerunt. * ‖ Dum ‖Exo. 10.f.
enim perſuaſum habent iniqui 23
poſſe dominari nationi ſanctæ: vin
culis tenebrarum, & longæ noctis
compediti, incluſi ſub tectis, fu-
gitiui perpetuæ prouidentiæ iacue
3 runt. * Et dum putant ſe latere in
obſcuris peccatis, tenebroſo obli-
uionis velamento diſperſi ſunt, pa
uentes horrende, & cum admira-
4 tione nimia perturbati. * Neque
enim quæ continebat illos ſpelun
ca, ſine timore cuſtodiebat: quo-
niam ſonitus deſcendens pertur-
babat illos, & perſonæ triſtes illis
apparentes pauorem illis præſta-
5 bant. * Et ignis quidem nulla vis
poterat illis lumen præbere, nec ſi-
derũ limpidæ flammæ illuminare
poterant illã noctem horrendam.
6 * ‖ Apparebat autem illis ſubita- ‖Exo. 7. d.
B neus ignis, timore plenus: & ti- 22.& 8.b.7
more perculſi illius, quæ non vi-
deba-

debatur, faciei, æſtimabant dete-
riora eſſe quæ videbantur. * Et 7
magicæ artis appoſiti erant deri-
ſus, & ſapientiæ gloriæ correptio
cum contumelia. * Illi enim qui 8
promittebant timores & perturba
tiones expellere ſe ab anima lan-
guente, hi cum deriſu pleni timo-
re languebant. * Nam etſi nihil 9
illos ex monſtris perturbabat: tran
ſitu animalium & ſerpentium ſi-
bilatione commoti, tremebundi
peribant: & aërem, quem nulla
ratione quis effugere poſſet, negan
tes ſe videre. * Cum ſit enim ti- 10
mida nequitia, dat teſtimonium C
condemnationis: ſemper enim
præſumit ſæua, perturbata conſciē
tia. * Nihil enim eſt timor niſi 11
proditio cogitationis auxiliorum.
* Et dum ab intus minor eſt expe- 12
ctatio, maiorem cōputat in ſcien-
tiam eius cauſæ, de qua tormen-
tum præſtat. * Illi autem qui im- 13
potentem vere noctem, & ab in-
fimis, & ab altiſſimis inferis ſu-
peruenientem, eundem ſomnum
dormientes, * aliquando mon- 14
ſtrorum exagitabantur timore,
aliquando animæ deficiebant tra-
ductione: ſubitaneus enim illis &
inſperatus timor ſuperuenerat.
* Deinde ſi quiſquam ex illis deci 15
diſſet, cuſtodiebatur in carcere ſi-
ne ferro recluſus. * Si enim ruſti- 16
cus quis erat, aut paſtor, aut agri D
laborum operarius præoccupatus
eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat ne-
ceſſitatem. * Vna enim catena
tenebrarum omnes erant colliga- 17
ti. Siue ſpiritus ſibilans, aut in-
ter ſpiſſos arborum ramos auium
ſonus ſuauis, aut vis aquæ decur-
rentis nimium, * aut ſonus validus 18
præcipitatarum petrarum, aut lu-
dentium animalium curſus inui-
ſus, aut mugientium valida be-
ſtiarum vox, aut reſonans de altiſ-
ſimis montibus Echo: deficientes
faciebant illos præ timore. * Om- 19
nis enim orbis terrarum limpido
illuminabatur lumine, & non im
peditis operibus cōtinebatur. * So- 20
lis autem illis ſuperpoſita erat gra
uis nox, imago tenebrarum, quæ
ſuperuentura illis erat. Ipſi ergo ſi-
bi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

1 SAnctis autē tuis maxima erat ‖ Exo. 10. f.
A lux, & horum quidem vocem 23
audiebant, ſed figuram non vide-
bant. Et quia non & ipſi eadem
2 paſſi erant, magnificabant te: * &
qui ante læſi erant, quia non læde
bantur, gratias agebant: & vt eſ-
ſet differentia, donum petebant.
3 * ‖ Propter quod ignis ardentem ‖ Exo. 14. e.
columnam ducē habuerunt igno- 24
ræ viæ, & ſolem ſine læſura boni Pſ. 77. b. 14
4 hoſpitij præſtitiſti. * Digni qui- & 104. d. 39
dem illi carere luce, & pati carce-
rem tenebrarum, qui incluſos cu-
ſtodiebant filios tuos, per quos
incipiebat incorruptum legis lu-
5 men ſæculo dari. * ‖ Cum cogi- ‖ Exo. 1. c.
tarēt iuſtorum occidere infantes: 16. & 2. a. 3
& vno expoſito filio, & liberato,
in traductionem illorum, multitu
dinem filiorum abſtuliſti, & ‖ pa- ‖ Exo. 14. f.
riter illos perdidiſti in aqua vali- 27
6 da. * Illa enim nox ante cognita
B eſt a patribus noſtris, vt vere ſcien
tes quibus iuramentis crediderūt,
7 animæquiores eſſent. * Suſcepta
eſt autē a populo tuo ſanitas qui-
dem iuſtorum, iniuſtorum autem
8 exterminatio. * Sicut enim læſiſti
aduerſarios: ſic & nos prouocans
9 magnificaſti. * Abſconſe enim
ſacrificabant iuſti pueri bonorū,
& iuſtitiæ legem in concordia di-
ſpoſuerunt: ſimiliter & bona &
mala recepturos iuſtos, patrum
10 iam decantantes laudes. * Reſona-
bat autem inconueniens inimico-
rum vox, & flebilis audiebatur
planctus ploratorum infantium.
11 * ‖ Simili autem pœna ſeruus cum ‖ Exo. 12. d.
domino afflictus eſt, & popularis 30
12 homo regi ſimilia paſſus. * Simi-
liter ergo omnes vno nomine
mortis mortuos habebant innu-
merabiles. Nec enim ad ſepelien-
dum viui ſufficiebant: quoniam
vno momento, quæ erat præcla-
rior natio illorum, exterminata
13 eſt. * De omnibus enim non cre-
dentes propter veneficia, tunc ve-
ro primum cū fuit exterminium
primogenitorum, ſpoponderunt
14 populum Dei eſſe. * Cum enim
C quietum ſilentium contineret om-
nia, & nox in ſuo curſu medium
15 iter haberet, * omnipotens ſermo
tuus de cælo a regalibus ſedibus,
durus debellator in mediam exter

minij

minij terram proſiliuit, * gladius 16
acutus inſimulatum imperium
tuum portans, & ſtans repleuit om
nia morte, & vſque ad cælum at-
tingebat ſtans in terra. * Tunc con 17
tinuo viſus ſomniorum malorum
turbauerunt illos, & timores ſu-
peruenerũt inſperati. * Et alius ali- 18
bi proiectus ſemiuiuus, propter
quam moriebatur, cauſam demon
ſtrabat mortis. * Viſiones enim, 19
quæ illos turbauerunt, hæc præ-
monebant, ne inſcij, quare mala
patiebantur, perirent. * Tetigit au 20
tem tunc & iuſtos tentatio mor-
tis, & commotio in eremo facta
eſt multitudinis: ſed non diu per-
‖Num.16. manſit ira tua. * Properans enim 21
homo ſine querela deprecari pro D
populis, proferens ſeruitutis ſuæ
ſcutum, orationem & per incen-
ſum deprecationem allegans, reſti
tit iræ, & finem impoſuit neceſſi-
tati, oſtendens quoniam tuus eſt
famulus. * Vicit autem turbas, 22
non in virtute corporis, nec arma-
turæ potentia, ſed verbo illum,
qui ſe vexabat, ſubiecit, iuramen
ta parentum, & teſtamẽtum com-
memorans. * Cum enim iam 23
aceruatim cecidiſſent ſuper alteru
trum mortui, interſtitit, & ampu
tauit impetum, & diuiſit illam,
‖Exo.28.b. 6 quæ ad viuos ducebat viam. * ‖ In 24
veſte enim poderis, quam habe-
bat, totus erat orbis terrarum: &
parentum magnalia in quatuor
ordinibus lapidum erant ſculpta,
& magnificentia tua in diadema-
te capitis illius ſculpta erat. * His 25
autem ceſſit qui exterminabat, &
hæc extimuit. erat enim ſola ten-
tatio iræ ſufficiens.

CAP. XIX.

IMpiis autem vſque in nouiſſi- 1
mum ſine miſericordia ira ſu- A
peruenit. Præſciebat enim & futu
ra illorum: * quoniam cum ipſi 2
permiſiſſent vt ſe educerent, &
cum magna ſolicitudine præmiſiſ-
ſent illos, conſequebãtur illos pœ-
‖Exo.14.a. 5 nitentia acti. * ‖ Adhuc enim in- 3
ter manus habentes luctum, &
deplorantes ad monumenta mor-
tuorum, aliam ſibi aſſumpſerunt
cogitationem inſcientiæ: & quos
rogantes proiecerant, hos tam-
quam fugitiuos perſequebantur:

4 * ducebat enim illos ad hunc finẽ
digna neceſſitas: & horum, quæ
acciderant, commemorationem
amittebant, vt quæ deerant tor-
5 mentis, repleret punitio: * & popu
lus quidem tuus mirabiliter tran-
ſiret, illi autem nouam mortem
6 inuenirent. * Omnis enim creatu-
B ra ad ſuũ genus ab initio refigura
batur, deſeruiens tuis præceptis, vt
7 pueri tui cuſtodirẽtur illæſi. * Nã
nubes caſtra eorum obumbrabat,
& ex aqua, quæ ante erat, terra ari
da apparuit, & in mari rubro via
ſine impedimento, & campus ger
8 minans de profundo nimio: * per
quem omnis natio tranſiuit, quæ
tegebatur tua manu, videntes tua
9 mirabilia & monſtra. * Tamquam
enim equi depauerunt eſcam,
& tamquam agni exultauerunt,
magnificantes te Domine, qui li-
10 beraſti illos. * Memores enim erãt
adhuc eorum, quæ in incolatu il-
lorum facta fuerant, quemadmo-
dum pro natione animalium edu
xit terra muſcas, & pro piſcibus
eructauit fluuius multitudinẽ ra-
11 narum. * ‖ Nouiſſime autem vi- ‖Exo.16.c.
derunt nouam creaturam auium, 13
cum adducti concupiſcentia poſtu Num.11.g.
12 lauerunt eſcas epulationis. * In 31
C allocutione enim deſiderij, aſcen- [illegible].16.a.2
dit illis de mari ortygometra: &
vexationes peccatoribus ſuperue-
nerunt, non ſine illis, quæ ante
facta erant, argumentis per vim
fulminum: iuſte enim patieban-
13 tur ſecundum ſuas nequitias. * Ete
nim deteſtabiliorem inhoſpitali-
tatem inſtituerunt: alij quidem
ignotos non recipiebant aduenas,
alij autem bonos hoſpites in ſer-
14 uitutem redigebant. * Et non ſo-
lum hæc, ſed & alius quidam re-
ſpectus illorum erat: quoniam
15 inuiti recipiebant extraneos. * Qui
autem cum lætitia receperũt hos,
qui eiſdẽ vſi erant iuſtitiis, ſæuiſ-
16 ſimis afflixerunt doloribus. * Per-
D cuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut illi
in foribus iuſti, cũ ſubitaneis coo-
perti eſſent tenebris, vnuſquiſque
17 tranſitum oſtij ſui quærebat. * In
ſe enim elementa dum conuer-
tuntur, ſicut in organo qualitatis
ſonus immutatur, & omnia ſuum
ſonum cuſtodiunt: vnde æſtima-
18 ri ex ipſo viſu certo poteſt. * Agre-
ſtia enim in aquatica cõuertebãn
tur:

tum: & quæcumque erant natan-
tia, in terram tranſibant.* Ignis in 19
aqua valebat ſupra ſuã virtutem,
& aqua extinguentis naturæ obli-
uiſcebatur . * Flammæ econtra- 20
rio, corruptibilium animalium
non vexauerunt carnes coambu-
lantium, nec diſſoluebant illam,
quæ facile diſſoluebatur ſicut gla-
cies, bonam eſcam. In omnibus
enim magnificaſti populũ tuum
Domine, & honoraſti, & non de-
ſpexiſti, in omni tempore, & in
omni loco aſſiſtens eis.

IN ECCLESIASTICVM

IESV FILII SIRACH

PROLOGVS.

MVLTORVM nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosque, qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolum ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & dicentes & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horũ, quæ ad doctrinam, & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis magiſq. attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionẽ facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur ſequẽtes imaginem ſapiẽtiæ deficere in verborum compoſitione. Nam deficiũt verba Hebraica, quando fuerint trãſlata ad alteram linguam. Non autem ſolum hæc, ſed & ipſa lex, & prophetæ, ceteraq. aliorum librorum, non paruam habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, poſtquam perueni in Ægyptum: & cum multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum, & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundum legem Domini propoſuerint vitam agere.

CAPVT PRIMVM.

3. Reg. 3. b. 9. & 4. e. 29

OMNIS ſapiē 1
tia a Domi- A
no Deo eſt,
& cum illo
fuit ſemper,
& eſt ante
æuum. * Are- 2
nam maris,
& pluuiæ guttas, & dies ſæculi
quis dinumerauit? Altitudinem
cæli, & latitudinem terræ, & pro-
fundum abyſſi quis dimenſus eſt?
* Sapientiam Dei præcedentem 3
omnia quis inueſtigauit? * Prior 4
omnium creata eſt ſapientia, &
intellectus prudentiæ ab æuo.
* Fons ſapientiæ verbum Dei in 5
excelſis, & ingreſſus illius manda-
ta æterna. * Radix ſapientiæ cui 6
reuelata eſt, & aſtutias illius quis
agnouit? * Diſciplina ſapientiæ 7
cui reuelata eſt, & manifeſtata? &
multiplicationem ingreſſus il-
lius quis intellexit? * Vnus eſt al- 8
tiſſimus Creator omnipotens, &
Rex potēs, & metuēdus nimis, ſe-
dens ſuper thronū illius & domi-
nans Deus. * Ipſe creauit illam 9
in Spiritu ſancto, & vidit, & dinu- B
merauit, & menſus eſt. * Et effu- 10
dit illam ſuper omnia opera ſua,
& ſuper omnem carnem ſecundū
datum ſuum, & præbuit illam
diligentibus ſe. * Timor Domini 11
gloria, & gloriatio, & lætitia, & co
rona exultationis. * Timor Do- 12
mini delectabit cor, & dabit læti-
tiam, & gaudium, & longitudi-
nem dierum. * Timenti Domi- 13
num bene erit in extremis, & in
die defunctionis ſuæ benedicetur.
* Dilectio Dei honorabilis ſapien- 14
tia. * Quibus autem apparuerit 15
in viſu, diligunt eam in viſione,
Prov. 1. a. 7 & in agnitione magnalium ſuo-
Pſ. 110. d. 10 rum. * Initium ſapientiæ, ti- 16
mor Domini, & cum fidelibus in C
vulua concreatus eſt, cum electis
feminis graditur, & cum iuſtis &
fidelibus agnoſcitur. * Timor 17
Domini, ſcientiæ religioſitas.
* Religioſitas cuſtodiet & iuſtifi- 18
cabit cor, iucunditatem atque

19 gaudium dabit. * Timenti Domi-
num bene erit, & in diebus con-
ſummationis illius benedicetur.
20 * Plenitudo ſapientiæ eſt timere
Deum, & plenitudo a fructibus
21 illius. * Omnem domum illius im
plebit a generationibus, & rece-
22 ptacula a theſauris illius. * Coro-
na ſapientiæ, timor Domini, re-
plens pacem, & ſalutis fructum:
23 * & vidit, & dinumerauit eam:
vtraque autem ſunt dona Dei.
24 * Scientiam, & intellectum pru-
dentiæ ſapientia compartietur: &
gloriam tenentium ſe, exaltat.
25 * Radix ſapientiæ eſt timere Do-
minum: & rami illius longæui.
26 * In theſauris ſapientiæ intelle-
ctus, & ſcientiæ religioſitas: exe-
cratio autem peccatoribus ſapien
27 tia. * Timor Domini expellit pec-
28 catum: * nam qui ſine timore
eſt, non poterit iuſtificari: iracun-
dia enim animoſitatis illius, ſub-
29 uerſio illius eſt. * Vſque in tem-
pus ſuſtinebit patiens, & poſtea
30 redditio iucunditatis. * Bonus ſen
D ſus vſque in tempus abſcondet
verba illius, & labia multorum
31 enarrabunt ſenſum illius. * In
theſauris ſapientiæ ſignificatio di-
32 ſciplinæ: * execratio autem pec-
33 catori, cultura Dei. * Fili concu-
piſcens ſapientiam, conſerua
iuſtitiam, & Deus præbebit illam
34 tibi. * Sapientia enim & diſcipli-
na timor Domini: & quod bene-
35 placitum eſt illi, * fides, & man-
ſuetudo, & adimplebit theſauros
36 illius. * Ne ſis incredibilis timori
Domini: & ne acceſſeris ad illum
37 duplici corde. * Ne fueris hypo-
crita in conſpectu hominum, &
non ſcandalizeris in labiis tuis.
38 * Attende in illis, ne forte cadas,
& adducas animæ tuæ inhonora-
39 tionem, * & reuelet Deus abſcōſa
tua, & in medio ſynagogæ elidat
40 te: * quoniam acceſſiſti maligne
ad Dominum, & cor tuum ple-
num eſt dolo & fallacia.

CAP.

CAP. II.

Matt.4.a.1 FIlii accedens ad ſeruitutem 1
2.Tim. 3.c. Dei, ſta in iuſtitia, & timore, A
12 & præpara animam tuam ad tenta
tionem. * Deprime cor tuum, & 2
ſuſtine: inclina aurem tuam, &
ſuſcipe verba intellectus: & ne
feſtines in tempore obductionis.
* Suſtine ſuſtentationes Dei: con- 3
iungere Deo, & ſuſtine, vt creſcat
in nouiſſimo vita tua. * Omne, 4
quod tibi applicitum fuerit, acci-
pe: & in dolore ſuſtine, & in hu-
militate tua patientiam habe:
‖ Sap.3.a.6 * ‖ quoniam in igne probatur au- 5
rum & argentum, homines vero
receptibiles in camino humilia-
tionis. * Crede Deo, & recupera- 6
bit te: & dirige viam tuam, & ſpe- B
ra in illum. Serua timorem illius,
& in illo veteraſce. * Metuentes 7
Dominum ſuſtinete miſericordiã
eius: & non deflectatis ab illo ne
cadatis. * Qui timetis Dominum, 8
credite illi: & nõ euacuabitur mer
ces veſtra. * Qui timetis Do- 9
minum, ſperate in illum: & in ob-
lectationem veniet vobis miſe-
ricordia. * Qui timetis Dominum 10
diligite illum, & illuminabuntur
corda veſtra. * Reſpicite filij na- 11
tiones hominum: & ſcitote quia
nullus ſperauit in Domino, & con
‖ Pſ. 30.a.1 fuſus eſt. * ‖ Quis enim permanſit 12
in mandatis eius, & derelictus eſt?
aut quis inuocauit eũ, & deſpexit
illum? * Quoniam pius & miſeri- 13
cors eſt Deus, & remittet in die C
tribulationis peccata: & protector
eſt omnibus exquirentibus ſe in
veritate. * Væ duplici corde, & la- 14
biis ſceleſtis, & manibus malefa-
‖ 3.Reg.18. cientibus, & peccatori ‖ terram
d ingredienti duabus viis. * Væ diſſo 15
lutis corde, qui non credunt Deo:
& ideo non protegentur ab eo.
* Væ his, qui perdiderunt ſuſtinen 16
tiã, & qui dereliquerũt vias rectas,
& diuerterunt in vias prauas. * Et 17
quid facient, cum inſpicere cœ-
perit Dominus? * Qui timent Do 18
minum, non erunt incredibiles
‖ Io.14.c.23 verbo illius: & ‖ qui diligunt illũ,
conſeruabunt viam illius. * Qui 19
timent Dominum, inquirent quæ D
beneplacita ſunt ei: & qui diligũt
eum, replebuntur lege ipſius. * Qui 20
timent Dominum, præparabunt
corda ſua, & in conſpectu illius
21 ſanctificabunt animas ſuas. * Qui
timent Dominũ, cuſtodiunt man
data illius, & patientiam habebũt
22 vſque ad inſpectionem illius, * di-
centes: Si pœnitentiam non ege-
rimus, incidemus in manus Domi
ni, & non in manus hominum.
23 * Secundum enim magnitudinem
ipſius, ſic & miſericordia illius
cum ipſo eſt.

CAP. III.

1 FIlij ſapientiæ, eccleſia iuſtorũ
A & natio illorum, obedientia &
2 dilectio. * Iudicium patris audite
filij, & ſic facite, vt ſalui ſitis.
3 * Deus enim honorauit patrem in
filiis: & iudicium matris exqui-
4 rens, firmauit in filios. * Qui di-
ligit Deum, exorabit pro peccatis,
& continebit ſe ab illis, & in ora-
5 tione dierum exaudietur. * Et ſi-
cut qui theſaurizat, ita & qui ho-
6 norificat matrem ſuam. * Qui ho-
norat patrem ſuum, iucundabitur
in filiis, & in die orationis ſuæ
7 exaudietur. * Qui honorat pa-
B trem ſuum, vita viuet longiore:
& qui obedit patri, refrigerabit
8 matrem. * Qui timet Dominum,
honorat parentes, & quaſi domi-
nis ſeruiet his, qui ſe genuerunt.
9 * ‖ In opere & ſermone, & omni pa ‖ Exo.20.c.
10 tientia honora patrem tuum, * vt 12
ſuperueniat tibi benedictio ab eo, Deu.5.b.16
& benedictio illius in nouiſſimo Math 15.a
11 maneat. * Benedictio patris firmat 4
domos filiorum: maledictio au- Mar.7.b.10
tem matris eradicat fundamenta. Eph 6 a.2
12 * Ne glorieris in cõtumelia patris Gen. 27.d.
tui: non enim eſt tibi gloria, eius 27.& 49.a.
13 confuſio. * gloria enim hominis 2
ex honore patris ſui, & dedecus fi-
14 lij pater ſine honore. * Fili ſuſcipe
ſenectam patris tui, & non con-
15 triſtes eum in vita illius: * & ſi
defecerit ſenſu, veniam da, &
ne ſpernas eum in virtute tua:
eleemoſyna enim patris non erit
16 in obliuione. * Nam pro peccato
17 matris reſtituetur tibi bonum, * &
in iuſtitia ædificabitur tibi, & in
C die tribulationis commemorabi-
tur tui: & ſicut in ſereno glacies
18 ſoluentur peccata tua. * Quàm ma
læ famæ eſt, qui derelinquit pa-
trem: & eſt maledictus a Deo, qui
19 exaſperat matrem. * Fili in mãſue-
tudine

tudine opera tua perfice, & ſuper
Phil.2.a.3 hominũ gloriã diligeris. *Quan- 20
to magnus es, humilia te in om-
nibus, & coram Deo inuenies gra-
tiam: *quoniam magna potentia 21
Dei ſolius, & ab hominibus hono
Pro.25.d.28 ratur. *Altiora te ne quæſieris, & 22
fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed
quæ præcepit tibi Deus, illa cogi-
ta ſemper, & in pluribus operibus
eius ne fueris curioſus. *Non eſt 23
enim tibi neceſſarium ea, quæ ab-
ſcondita ſunt, videre oculis tuis.
*In ſuperuacuis rebus noli ſcruta- 24
ri multipliciter, & in pluribus ope
ribus eius non eris curioſus. *Plu- 25
rima enim ſuper ſenſum hominũ
oſtenſa ſunt tibi. *Multos quo- 26
que ſupplãtauit ſuſpicio illorum,
& in vanitate detinuit ſenſus illo-
rum. *Cor durum habebit male 27
in nouiſſimo: & qui amat pericu- D
lum, in illo peribit. *Cor ingre- 28
diens duas vias, non habebit ſuc-
ceſſus, & prauus corde in illis ſcan
dalizabitur. *Cor nequam graua- 29
bitur in doloribus, & peccator
adiiciet ad peccandum. *Synago- 30
gæ ſuperborum non erit ſanitas:
frutex enim peccati radicabitur
in illis, & non intelligetur. *Cor 31
ſapientis intelligitur in ſapientia,
& auris bona audiet cũ omni con
cupiſcentia ſapientiam. *Sapiens 32
cor, & intelligibile abſtinebit ſe a
peccatis, & in operibus iuſtitiæ ſuc
Dan.4.c.24 ceſſus habebit. *Ignem ardẽtem 33
extinguit aqua, & eleemoſyna re-
ſiſtit peccatis: *& Deus proſpe- 34
ctor eſt eius, qui reddit gratiam:
meminit eius in poſterum, & in
tempore caſus ſui inueniet fir-
mamentum.

CAP. IIII.

Tob.4.b.7 FIli eleemoſynam pauperis ne 1
defraudes, & oculos tuos ne A
tranſuertas a paupere. *Animam 2
eſurientem ne deſpexeris: & non
exaſperes pauperẽ in inopia ſua.
*Cor inopis ne afflixeris, & non 3
protrahas datum anguſtianti. *Ro 4
gationem cõtribulati ne abiicias:
& non auertas faciem tuam ab e-
geno. *Ab inope ne auertas ocu- 5
los tuos propter iram: & non re-
linquas quærentibus tibi retro ma
ledicere: *maledicentis enim tibi 6
in amaritudine animæ exaudie-
tur deprecatio illius: exaudiet au-
7 tem eum, qui fecit illum. *Con-
gregationi pauperum affabilem
te facito, & presbytero humilia
animam tuam, & magnato humi
8 lia caput tuum. *Declina pauperi
B ſine triſtitia aurem tuam, & redde
debitum tuum, & reſponde illi pa
9 cifica in manſuetudine. *Libera
eum, qui iniuriam patitur de ma-
nu ſuperbi: & non acide feras in
10 anima tua. *In iudicando eſto pu-
pillis miſericors vt pater, & pro vi-
11 ro matri illorum: *& eris tu velut
filius Altiſſimi obediens, & miſe-
rebitur tui magis quam mater.
12 *Sapientia filiis ſuis vitam inſpi-
rat, & ſuſcipit inquirentes ſe, &
13 præibit in via iuſtitiæ. *& qui illã
diligit, diligit vitam: & qui vigi-
lauerint ad illam, complectentur
14 placorem eius. *Qui tenuerint il-
lam, vitam hereditabunt: & quo
15 introibit, benedicet Deus. *Qui
ſeruiunt ei, obſequentes erunt ſan
cto: & eos, qui diligunt illam, dili-
16 git Deus. *Qui audit illam, iudi-
cabit Gentes: & qui intuetur illam,
17 permanebit confidens. *Si crediderit
ei, hereditabit illam, & erunt
in confirmatione creaturæ illius,
18 *quoniam in tentatione ambulat
C cum eo, & in primis eligit eum.
19 *Timorem & metum, & proba-
tionem inducet ſuper illum: & cru
ciabit illum in tribulatione doctri
næ ſuæ, donec tentet eum in cogi
tationibus ſuis, & credat animæ il
20 lius. *Et firmabit illum, & iter
adducet directum ad illum, & læ-
21 tificabit illum, *& denudabit ab-
ſcondita ſua illi, & theſaurizabit ſu-
per illum ſciẽtiam & intellectum
22 iuſtitiæ. *Si autem oberrauerit,
derelinquet eum, & tradet eum
23 in manus inimici ſui. *Fili conſer
24 ua tempus, & deuita a malo. *Pro
anima tua ne confundaris dicere
25 verum. *Eſt enim confuſio addu-
26 cens peccatum, & eſt cõfuſio addu
cens gloriam & gratiam. *Ne ac-
cipias faciem aduerſus faciem
tuam, nec aduerſus animam tuam
27 mendacium. *Ne reuerearis pro-
28 ximum tuum in caſu ſuo: *nec
D retineas verbum in tempore ſalu-
tis. Non abſcondas ſapientiam
29 tuam in decore ſuo. *In lingua
enim ſapientia dignoſcitur, & ſen-
ſus, & ſcientia, & doctrina in ver-
bo ſenſati, & firmamentũ in ope-
ribus

ribus iuſtitiæ. * Non contradicas 30
verbo veritatis vllo modo, & de
mendacio ineruditionis tuæ con-
fundere. * Non confundaris con- 31
fiteri peccata tua, & ne ſubiicias
te omni homini pro peccato. * No- 32
li reſiſtere contra faciem potentis,
nec coneris contra ictum fluuij.
* Pro iuſtitia agonizare pro anima 33
tua, & vſque ad mortem certa
pro iuſtitia, & Deus expugnabit
pro te inimicos tuos. * Noli cita- 34
tus eſſe in lingua tua: & inutilis,
& remiſſus in operibus tuis. * Noli 35
eſſe ſicut leo in domo tua, euer-
tens domeſticos tuos, & oppri-
mens ſubiectos tibi. * Non ſit por- 36
recta manus tua ad accipiendum,
& ad dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad poſſeſſiones 1 A
iniquas, & ne dixeris: Eſt mi
hi ſufficiẽs vita: nihil enim prode-
rit in tempore vindictæ & obdu-
ctionis. * Ne ſequaris in forti- 2
tudine tua concupiſcentiam cor-
dis tui: * & ne dixeris: Quomo- 3
do potui? aut quis me ſubiiciet
propter facta mea? Deus enim
vindicans vindicabit. * Ne dixe- 4
ris: Peccaui, & quid mihi acci- B
dit triſte? Altiſſimus enim eſt pa-
tiens redditor. * De propitiato 5
peccato noli eſſe ſine metu, neque
adiicias peccatum ſuper peccatũ.
* Et ne dicas: Miſeratio Domini 6
magna eſt, multitudinis peccato-
‖Pro. 10. a. 4 rum meorum miſerebitur. * ‖ Mi- 7
ſericordia enim, & ira ab illo cito
proximant, & in peccatores re-
ſpicit ira illius. * Non tardes con- 8
uerti ad Dominum, & ne diffe-
ras de die in diem. * ſubito enim 9
veniet ira illius, & in tẽpore vin-
‖Prou. 11. d. 28 dictæ diſperdet te. * ‖ Noli anxius 10
eſſe in diuitiis iniuſtis: non enim C
proderunt tibi in die obductionis
& vindictæ. * Non ventiles te in 11
omnem ventum, & non eas in
omnem viam: ſic enim omnis pec
cator probatur in duplici lingua.
* Eſto firmus in via Domini, & 12
in veritate ſenſus tui & ſcientia,
& proſequatur te verbum pacis, &
iuſtitiæ. * Eſto manſuetus ad au- 13
diendum verbum, vt intelligas:
& cum ſapientia proferas reſpon
ſum verum. * Si eſt tibi intel- 14
D lectus, reſponde proximo: ſin
autem, ſit manus tua ſuper os
tuum, ne capiaris in verbo indi-
15 ſciplinato, & confundaris. * Ho-
nor & gloria in ſermone ſenſati,
lingua vero imprudentis ſubuer
16 ſio eſt ipſius. * Non appelleris
ſuſurro, & lingua tua ne capiaris,
17 & confundaris. * Super furem
enim eſt confuſio & pœnitentia,
& denotatio peſſima ſuper bilin-
guem: ſuſurratori autem odium,
& inimicitia, & contumelia.
18 * Iuſtifica puſillum, & magnum
ſimiliter.

CAP. VI.

1 A NOli fieri pro amico inimicus
proximo: improperium
enim & contumeliam malus he-
reditabit, & omnis peccator inui-
2 dus & bilinguis. * ‖ Non te extol- ‖Ro. 12. c. 16
las in cogitatione animæ tuæ ve-
lut taurus: ne forte elidatur vir-
3 tus tua per ſtultitiam, * & folia
tua comedat, & fructus tuos per-
das, & relinquaris velut lignum
4 aridum in eremo. * Anima enim
nequam diſperdet qui ſe habet, &
in gaudium inimicis dat illum, &
5 deducet in ſortem impiorũ. * Ver-
bum dulce multiplicat amicos, &
mitigat inimicos: & lingua eucha
6 ris in bono homine abũdat. * Mul-
ti pacifici ſint tibi, & conſiliarius
7 ſit tibi vnus de mille. * Si poſſides
amicum, in tentatione poſſide
8 eum, & ne facile credas ei. * Eſt
B enim amicus ſecundum tempus
ſuum, & non permanebit in die
9 tribulationis. * Et eſt amicus, qui
conuertitur ad inimicitiam: & eſt
amicus, qui odium & rixam, &
10 conuitia denudabit. * Eſt autem
amicus ſocius menſæ, & non per-
11 manebit in die neceſſitatis. * Ami-
cus ſi permanſerit fixus, erit ti-
bi quaſi coæqualis, & in domeſti-
12 cis tuis fiducialiter aget. * ſi humi-
liauerit ſe contra te, & a facie tua
abſconderit ſe, vnanimem habe-
13 bis amicitiam bonam. * Ab inimi
cis tuis ſeparare, & ab amicis tuis
14 attende. * Amicus fidelis, prote-
ctio fortis: qui autem inuenit illũ,
15 inuenit theſaurum. * Amico fide-
li nulla eſt comparatio, & non
eſt digna ponderatio auri & argen
ti contra bonitatem fidei illius.

* Amicus fidelis, medicamentum 16
vitæ & immortalitatis: & qui me-
tuunt Dominum, inuenient illum.
* Qui timet Deum, æque habebit 17
amicitiam bonam: quoniam ſe-
cundum illum erit amicus illius.
* Fili a iuuentute tua excipe doctri 18
nam, & vſque ad canos inuenies ſa
pientiam. * Quaſi is qui arat, & 19
ſeminat, accede ad eam, & ſuſti-
ne bonos fructus illius. * In ope- 20
re enim ipſius exiguum laborabis, C
& cito edes de generationibus il-
lius. * Quàm aſpera eſt nimium 21
ſapientia indoctis hominibus, &
non permanebit in illa excors.
* Quaſi lapidis virtus probatio erit 22
in illis, & nõ demorabuntur proij
cere illam. * Sapientia enim do- 23
ctrinæ ſecundum nomen eſt eius,
& non eſt multis manifeſta: qui-
bus autem cognita eſt, permanet
vſque ad conſpectum Dei. * Au- 24
di fili, & accipe conſilium intel-
lectus, & ne abiicias conſilium
meum. * Iniice pedem tuum in 25
compedes illius, & in torques il-
lius collum tuum: * ſubiice hume 26
rum tuum, & porta illam, & ne
acedieris vinculis eius. * In omni 27
animo tuo accede ad illam, & in
omni virtute tua conſerua vias
eius. * Inueſtiga illam, & mani- 28
feſtabitur tibi, & continens factus
ne derelinquas eam: * in nouiſſi- 29
mis enim inuenies requiem in ea,
& conuertetur tibi in oblectatio-
nem. * Et erunt tibi compedes 30
eius in protectionem fortitudinis, D
& baſes virtutis, & torques illius
in ſtolam gloriæ: * decor enim 31
vitæ eſt in illa, & vincula illius al-
ligatura ſalutaris. * Stolam glo- 32
riæ indues eam, & coronam gra-
tulationis ſuperpones tibi. * Fili, 33
ſi attenderis mihi, diſces: & ſi
accommodaueris animum tuum,
ſapiens eris. * Si inclinaueris au- 34
rem tuam, excipies doctrinam:
& ſi dilexeris audire, ſapiens eris.
‖ J. 8. a. 9 * ‖ In multitudine presbyterorum 35
prudentium ſta, & ſapientiæ illo-
rum ex corde coniungere, vt om-
nem narrationem Dei poſſis au-
dire, & prouerbia laudis non ef-
fugiant a te. * Et ſi videris 36
ſenſatum, euigila ad eum, & gra-
dus oſtiorum illius exterat pes
‖ Pſ. 1. a. 2 tuus. * ‖ Cogitatum tuum habe 37
in præceptis Dei, & in mandatis il
lius maxime aſſiduus eſto: & ip-
ſe dabit tibi cor, & concupiſcentia
ſapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

1 NOli facere mala, & non te
2 apprehendent. * Diſcede ab
A iniquo, & deficient mala abs te.
3 * Fili, non ſemines mala in ſulcis
iniuſtitiæ, & non metes ea in
4 ſeptuplum. * Noli quærere a do-
mino ducatum, neque a rege ca-
5 thedram honoris. * ‖ Non te iu- ‖ Pſ. 142. a. 2
ſtifices ante Deum, quoniã agni- Eccl. 7. c. 17
tor cordis ipſe eſt: & penes regem Iob 9. a. & c.
6 noli velle videri ſapiens. * Noli 20
quærere fieri iudex, niſi valeas Luc. 18. b. 11
virtute irrumpere iniquitates: ne
forte extimeſcas faciem potentis,
& ponas ſcandalum in æquitate
7 tua. * Non pecces in multitudinem
ciuitatis, nec te immittas in po-
8 pulum, * ‖ neque alliges duplicia J. 12. a. 8
peccata: nec enim in vno eris im-
9 munis. * Noli eſſe puſillanimis in
10 animo tuo: * exorare, & facere
11 eleemoſynam ne deſpicias. * Ne
B dicas: In multitudine munerum
meorum reſpiciet Deus, & offe-
rente me Deo altiſſimo, munera
12 mea ſuſcipiet. * Non irrideas ho-
minem in amaritudine animæ: ‖ eſt ‖ 1. Reg. 2.
enim qui humiliat & exaltat, cir- b. 7
13 cumſpector Deus. * Noli arare
mendaciũ aduerſus fratrem tuum:
neque in amicum ſimiliter facias.
14 * Noli velle mentiri omne menda-
cium: aſſiduitas enim illius non
15 eſt bona. * Noli verboſus eſſe in
multitudine presbyterorum, & nõ
iteres verbum in oratione tua.
16 * Non oderis laborioſa opera, &
ruſticationem creatam ab Altiſſi-
17 mo. * Non te reputes in multitu-
18 dine indiſciplinatorum. * Memen-
19 to iræ, quoniam non tardabit. * Hu
milia valde ſpiritum tuum: quo-
niam vindicta carnis impij, ignis
20 & vermis. * Noli præuaricari in
amicum pecuniam differentem,
neque fratrem chariſſimum auro
21 ſpreueris. * Noli diſcedere a mu-
C liere ſenſata, & bona, quam ſorti-
tus es in timore Domini: gratia
enim verecundiæ illius ſuper aurũ.
22 * ‖ Non lædas ſeruũ in veritate ope- ‖ Leui. 19. c.
rantem, neque mercenarium dan- 13
23 tem animam ſuam. * Seruus ſen-
ſatus ſit tibi dilectus quaſi anima
tua,

tua, non defraudes illum liberta-
te, neque inopem derelinquas il
lum.* Pecora tibi ſunt? attende il- 24
lis: & ſi ſunt vtilia, perſeuerent a-
pud te. * Filij tibi ſunt? erudi il- 25
los, & curua illos a pueritia illo
rum. * Filiæ tibi ſunt? ſerua cor 26
pus illarum, & non oſtendas hila-
rem faciem tuam ad illas. * Tra 27
de filiam, & grande opus feceris,
& homini ſenſato da illam.* Mu- 28
lier ſi eſt tibi ſecundum animam
tuam, non proiicias illam: & odi-
bili non credas te. In toto corde
‖Tob.4.a.3 tuo * ‖ honora patrem tuum, & ge 29
mitus matris tuæ ne obliuiſcaris:
*memento quoniam niſi per illos 30
natus non fuiſſes: & retribue illis, D
quomodo & illi tibi.* In tota ani- 31
ma tua time Dominum, & ſacer-
dotes illius ſanctifica. * In omni 32
virtute tua dilige eum qui te fecit:
& miniſtros eius ne derelinquas.
‖Deut.12.c. * ‖ Honora Deum ex tota anima 33
18 tua, & honorifica ſacerdotes, &
propurga te cum brachiis.* Da il- 34
‖Leui.2.a.1 lis partem, ‖ ſicut mandatum eſt
Num.18.b. tibi, primitiarum & purgationis:
15 & de negligentia tua purga te cum
paucis. *Datum brachiorum tuo- 35
rum, & ſacrificium ſanctificatio-
nis offeres Domino, & initia ſan-
ctorum:* & pauperi porrige ma- 36
num tuam, vt perficiatur propi-
tiatio, & benedictio tua.* Gratia 37
dati in conſpectu omnis viuentis,
& mortuo nō prohibeas gratiam.
* Non deſis plorantibus in conſo- 38
latione, & cum lugentibus ambu-
‖Ro.12.c.15 la. *‖ Non te pigeat viſitare infir- 39
Matt.25.d. mum: ex his enim in dilectione
36 firmaberis. *In omnibus operibus 40
ſuis memorare nouiſſima ſua, &
in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

Non litiges cum homine po- 1
tente, ne forte incidas in ma- A
‖Matt.15. nus illius.* ‖ Non contendas cum 2
e.25 viro locuplete, ne forte contra te
‖J.31.a.6 conſtituat litem tibi. * ‖ multos 3
enim perdidit aurum & argentum,
& vſque ad cor regum extendit, &
conuertit. * Non litiges cum ho- 4
mine linguato, & non ſtrues in
ignem illius ligna. * Non com- 5
munices homini indocto, ne ma-
le de progenie tua loquatur.* Ne 6
deſpicias hominem auertentem
ſe a peccato, ‖ neque improperes ‖Gal.6.a.1
ei: memento quoniam omnes in 2.Cor.2.b.
7 correptione ſumus.* ‖ Ne ſpernas 6
B hominem in ſua ſenectute: etē- ‖Leu.19.g.
8 nim ex nobis ſeneſcunt.* Noli 36
de mortuo inimico tuo gaudere:
ſciens quoniam omnes morimur,
& in gaudium nolumus venire.
9 *‖ Ne deſpicias narrationem preſ- ‖J.6.d.34
byterorum ſapientium, & in pro-
10 uerbiis eorum conuerſare. *ab ip-
ſis enim diſces ſapientiam, & do-
ctrinam intellectus, & ſeruire ma-
11 gnatis ſine querela.* Non te præ-
tereat narratio ſeniorum: ipſi e-
nim didicerunt a patribus ſuis:
12 * quoniam ab ipſis diſces intelle-
ctum, & in tempore neceſſitatis
13 dare reſponſum. * Non incendas
carbones peccatorum arguēs eos,
& ne incendaris flamma ignis pec
14 catorum illorum.* Ne contra fa-
C ciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat
15 quaſi inſidiator ori tuo.* ‖ Noli ‖J.29.a.4
fœnerari homini fortiori te: quòd
ſi fœneraueris, quaſi perditum ha-
16 be. * Non ſpondeas ſuper virtu-
tem tuam: quòd ſi ſpoponderis,
17 quaſi reſtituens cogita.* Non iu-
dices contra iudicem: quoniam
ſecundum quod iuſtum eſt iudi-
18 cat. * ‖ Cum audace non eas in ‖Gen.4.b.8
via, ne forte grauet mala ſua in
te: ipſe enim ſecundum volunta-
tem ſuam vadit, & ſimul cum ſtul
19 titia illius peries.*‖ Cum iracun- ‖Prou.22.d
D do non facies rixam, & cum au- 24
dace non eas in deſertum: quo-
niam quaſi nihil eſt ante illum
ſanguis, & vbi non eſt adiuto-
20 rium, elidet te. * Cum fatuis
conſilium non habeas: non enim
poterunt diligere niſi quæ eis pla-
21 cent. * Coram extraneo ne facias
conſilium: neſcis enim quid pa-
22 riet. * Non omni homini cor
tuum manifeſtes: ne forte inferat
tibi gratiam falſam, & conuitie-
tur tibi.

CAP. IX.

1 Non zeles mulierem ſinus
A tui, ne oſtendat ſuper te
2 malitiā doctrinæ nequam.* Non
des mulieri poteſtatē animæ tuæ,
ne ingrediatur in virtutem tuam,
3 & confundaris. *Ne reſpicias mu-
lierem multiuolam: ne forte
4 incidas in laqueos illius. * Cum

ſaltatrice ne aſſiduus ſis, nec au-
dias illam, ne forte pereas in effi-
‖ Gen.6.a.2 cacia illius. * ‖ Virginem ne con- 5
ſpicias, ne forte ſcādalizeris in de-
‖ Pro.5.a.2 core illius. * ‖ Ne des fornicariis 6
animam tuam in ullo: ne perdas
te, & hereditatem tuam. * Noli 7
circumſpicere in vicis ciuitatis,
nec oberraueris in plateis illius.
‖ Mat.5.c. * ‖ Auerte faciem tuam a muliere 8
28 compta, & ne circumſpicias ſpe-
Gen.34.c.2 ciem alienam. * propter ſpeciem 9
2.Reg.11. mulieris multi perierunt: & ex
a.4.&13. hoc concupiſcētia quaſi ignis exar B
e.1 deſcit. * Omnis mulier, quæ eſt 10
fornicaria, quaſi ſtercus in via con
culcabitur. * Speciem mulieris a- 11
lienæ multi admirati, reprobi fa-
cti ſunt, colloquium enim illius
quaſi ignis exardeſcit. * Cum 12
aliena muliere ne ſedeas omni-
no, nec accumbas cum ea ſuper
cubitum: * & non alterceris cum 13
illa in vino, ne forte declinet cor
tuum in illam & ſanguine tuo la-
baris in perditionem. * Ne dere- 14
linquas amicum antiquum: no- C
uus enim non erit ſimilis illi. * Vi- 15
num nouum, amicus nouus: vete-
raſcet, & cum ſuauitate bibes il-
‖ Iud.9.a.4 lud. * ‖ Non zeles gloriam, & 16
2.Reg.13. opes peccatoris: non enim ſcis
a.10 quæ futura ſit illius ſubuerſio.
* Non placeat tibi iniuria iniuſto- 17
rum, ſciens quoniam vſque ad in-
feros non placebit impius. * Lon- 18
ge abeſto ab homine poteſtatem
habente occidendi, & non ſuſpi-
caberis timorem mortis. * & ſi ac- 19
ceſſeris ad illum, noli aliquid cō-
mittere, ne forte auferat vitam
tuam. * Communionem mortis 20
ſcito: quoniam in medio laqueo- D
rum ingrederis, & ſuper dolen-
tium arma ambulabis. * Secun- 21
dum virtutē tuam caue te a proxi
mo tuo, & cum ſapientibus &
prudentibus tracta. * Viri iuſti ſint 22
tibi conuiuæ, & in timore Dei ſit
tibi gloriatio, * & in ſenſu ſit tibi 23
cogitatus Dei, & omnis enarratio
tua in præceptis Altiſſimi. * In ma 24
nu artificum opera laudabuntur,
& princeps populi in ſapientia ſer
monis ſui, in ſenſu vero ſeniorum
verbum. * Terribilis eſt in ciui- 25
tate ſua homo linguoſus: & te-
merarius in verbo ſuo odibilis
erit.

CAP. X.

1 IVdex ſapiens iudicabit popu-
A lum ſuum, & principatus ſen-
2 ſati ſtabilis erit. * ‖ Secundum iu- ‖ Prou.29.
dicem populi, ſic & miniſtri eius: b.12
& qualis rector eſt ciuitatis, tales
3 & inhabitantes in ea. * ‖ Rex in- ‖ 3.Reg.12.
ſipiens perdet populum ſuum: & b.13.
ciuitates inhabitabuntur per ſen-
4 ſum potentium. * In manu Dei
poteſtas terræ: & vtilem recto-
rem ſuſcitabit in tempus ſuper il-
5 lam. * In manu Dei proſperitas
hominis, & ſuper faciem ſcribæ
6 imponet honorem ſuum. * Omnis
iniuriæ proximi ne memineris, & ‖ Leu.19.c.
nihil agas in operibus iniuriæ. 17
7 * Odibilis corā Deo eſt & homini-
bus ſuperbia: & execrabilis omnis
8 iniquitas gentium. * ‖ Regnum a ‖ Dan.4.c.
gente in gentem transfertur pro- 14
pter iniuſtitias, & iniurias, & con-
9 tumelias, & diuerſos dolos. * Aua-
ro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid
10 ſuperbit terra & cinis? * Nihil eſt
B iniquius quàm amare pecuniam:
hic enim & animam ſuam vena-
lem habet: quoniam in vita ſua
11 proiecit intima ſua. * Omnis po-
tentatus breuis vita. Languor pro-
12 lixior grauat medicum. * Breuem
languorem præcidit medicus: ſic
& rex hodie eſt, & cras morietur.
13 * Cum enim morietur homo, he-
reditabit ſerpentes, & beſtias, &
14 vermes. * Initium ſuperbiæ ho-
15 minis, apoſtatare a Deo: * quo-
niam ab eo, qui fecit illum, re-
ceſſit cor eius, quoniam initium
omnis peccati eſt ſuperbia: qui te-
nuerit illam, adimplebitur male-
dictis, & ſubuertet eum in finem.
16 * Propterea exhonorauit Domi-
C nus conuentus malorum, & de-
17 ſtruxit eos vſque in finem. * Se-
des ducum ſuperborum deſtruxit
Deus, & ſedere fecit mites pro
18 eis. * Radices gentium ſuperba-
rum areſecit Deus, & plantauit
19 humiles ex ipſis gentibus. * Ter-
ras gentium euertit Dominus, &
perdidit eas vſque ad fundamen-
20 tum. * areſecit ex ipſis, & diſper-
didit eos, & ceſſare fecit memo-
21 riam eorum a terra. * Memoriam
ſuperborum perdidit Deus, & reli-
quit memoriam humilium ſenſu.
22 * Non eſt creata hominibus ſuper-
bia: neq; iracūdia nationi mulierū.

Semen

* Semen hominum honorabitur 23
hoc,quod timet Deum:ſemen au-
tē hoc exhonorabitur, quod præ-
terit mandata Domini. * In me- 24
dio fratrum rector illorum in ho
nore: & qui timent Dominum,
erunt in oculis illius. * Gloria di- 25
uitum, honoratorum, & paupe-
rum, timor Dei eſt: * noli deſpi- 26
cere hominem iuſtum pauperem,
& noli magnificare virum pecca-
torem diuitem. * Magnus, & iu- 27
dex, & potens eſt in honore: & D
non eſt maior illo, qui timet Deū.
‖Prou. 17. a. 2 * ‖ Seruo ſenſato liberi ſeruient: 28
‖2. Reg. 12. c. 13 ‖ & vir prudens & diſciplinatus
non murmurabit correptus, & in-
ſcius non honorabitur. * Noli ex- 29
tollere te in faciendo opere tuo, &
noli cunctari in tempore anguſtię.
‖Prou. 12. b. 9 *‖ Melior eſt qui operatur, & abū- 30
dat in omnibus, quàm qui gloria-
tur, & eget pane. * Fili in man- 31
ſuetudine ſerua animam tuam,
& da illi honorem ſecundum me-
ritum ſuum. * Peccantem in ani- 32
mam ſuam quis iuſtificabit? &
quis honorificabit exhonorantem
animam ſuam? * Pauper gloriatur 33
per diſciplinam & timorem ſuum:
& eſt homo qui honorificatur
propter ſubſtantiam ſuam. * Qui 34
autem gloriatur in paupertate,
quanto magis in ſubſtantia? & qui
gloriatur in ſubſtantia, pauperta-
tem vereatur.

CAP. XI.

Gen. 41. a. 4 SApientia humiliati exaltabit 1
Dan. 6. a. 3 caput illius, & in medio ma- A
Io. 7. c. 18 gnatorum conſedere illum faciet.
* Non laudes virum in ſpecie ſua, 2
neque ſpernas hominem in viſu
ſuo. * breuis in volatilibus eſt apis, 3
& initium dulcoris habet fructus
‖Act. 12. d. 21. 22 illius. * ‖ In veſtitu ne glorieris vn- 4
quam, nec in die honoris tui ex-
tollaris: quoniam mirabilia ope-
ra Altiſſimi ſolius, & glorioſa, &
abſconſa, & inuiſa opera illius.
* Multi tyranni ſederunt in thro- 5
no, & inſuſpicabilis portauit dia-
‖1. Reg. 15. f. 28 dema. * ‖ Multi potentes oppreſ- 6
ſi ſunt valide, & glorioſi traditi
Eſth. 6. b. 7 ſunt in manus alterorum. * Priuſ- 7
quam interroges, ne vituperes
quemquam: & cum interrogaue-
‖Prou. 18. c. 13 ris, corripe iuſte. * ‖ Priuſquam 8
audias, ne reſpondeas verbum: &
in medio ſermonum ne adiicias lo
9 qui. * De ea re, quæ te non mo-
B leſtat, ne certeris: & in iudicio pec
10 cantium ne conſiſtas. * Fili ne
in multis ſint actus tui: & ‖ ſi diues ‖ 1. Tim. 6. b. 9
fueris, nō eris immunis a delicto.
ſi enim ſecutus fueris, non appre-
hendes: & non effugies, ſi præ-
11 cucurreris. * ‖ Eſt homo laborans, ‖ Prou. 10. c. 22
& feſtinans, & dolens impius, &
12 tanto magis non abundabit. * Eſt Iob 42. c. 10
homo marcidus egens recupera-
tione, plus deficiens virtute, &
13 abundans paupertate: * & oculus
Dei reſpexit illum in bono, & ere
xit eum ab humilitate ipſius, &
exaltauit caput eius: & mirati ſunt
in illo multi, & honorauerunt
14 Deum. * ‖ Bona & mala, vita & ‖ Iob 1. c. 21
mors, paupertas & honeſtas a Deo
15 ſunt. * Sapientia & diſciplina, &
ſcientia legis apud Deum. Dile-
ctio, & viæ bonorum apud ipſum.
16 * Error & tenebræ peccatoribus
concreata ſunt: qui autem exul-
tant in malis, conſeneſcunt in ma
17 lo. * Datio Dei permanet iuſtis,
& profectus illius ſucceſſus habe-
18 bit in æternum. * Eſt qui locuple-
C tatur parce agēdo, & hæc eſt pars
19 mercedis illius * in eo quod dicit:
‖ Inueni requiem mihi, & nunc ‖ Luc. 12. c. 19
manducabo de bonis meis ſolus:
& neſcit quod tempus prætereat,
20 * & mors appropinquet, & relin-
quat omnia aliis, & morietur.
21 * Sta in teſtamento tuo, & in illo
colloquere, & in opere mandato-
22 rum tuorum veteraſce. * Ne man
ſeris in operibus peccatorum. Con
fide autem in Deo, & mane in lo-
23 co tuo. * Facile eſt enim in oculis
Dei ſubito honeſtare pauperem.
24 * Benedictio Dei in mercedem iu-
ſti feſtinat, & in hora veloci pro-
25 ceſſus illius fructificat. * Ne dicas:
Quid eſt mihi opus, & quæ erunt
26 mihi ex hoc bona? * Ne dicas: Suf-
ficiens mihi ſum: & quid ex hoc
27 peſſimabor? * ‖ In die bonorum ne ‖ J. 18. d. 25
immemor ſis malorum: & in die
malorum ne immemor ſis bono-
28 rum: * quoniā facile eſt corā Deo
in die obitus retribuere vnicuique
29 ſecundum vias ſuas. * Malitia ho-
D ræ obliuionem facit luxuriæ ma-
gnæ, & in fine hominis denuda-
30 tio operum illius. * Ante mortem
ne laudes hominem quemquam,
quoniā in filiis ſuis agnoſcitur vir.

* Non omnem hominem inducas 31
in domum tuam : multæ enim
ſunt inſidiæ doloſi. * Sicut enim 32
eructant præcordia fœtentium,
& ſicut perdix inducitur in ca-
ueam, & vt caprea in laqueum:
ſic & cor ſuperborũ, & ſicut pro-
ſpector videns caſum proximi ſui.
* Bona enim in mala conuertens 33
inſidiatur, & in electis imponet
maculã. * A ſcintilla vna augetur 34
ignis, & ab vno doloſo augetur
ſanguis : homo vero peccator ſan-
guini inſidiatur. * Attende tibi 35
a peſtifero, fabricat enim mala :
ne forte inducat ſuper te ſubſan-
nationem in perpetuum. * Admit- 36
te ad te alienigenam & ſubuertet
te in turbine, & abalienabit te a
tuis propriis.

CAP. XII.

SI benefeceris, ſcito cui feceris, 1
& erit gratia in bonis tuis mul A
ta. * Benefac iuſto, & inuenies 2
retributionem magnam: & ſi non
ab ipſo, certe a Domino. * Non 3
eſt enim ei bene, qui aſſiduus eſt
in malis, & eleemoſynas non dan
ti: quoniam & Altiſſimus odio ha
bet peccatores, & miſertus eſt pœ-
‖Gal. 6. b. 10 nitentibus. * ‖ Da miſericordi, 4
& ne ſuſcipias peccatorem : & im
piis & peccatoribus reddet vindi-
ctam, cuſtodiẽs eos in diem vindi-
ctæ. * Da bono, & non receperis 5
peccatorem. * Benefac humili, & 6
non dederis impio: prohibe panes
illi dari ne in ipſis potentior te ſit:
* nam duplicia mala inuenies in 7
omnibus bonis, quæcumque fece- B
ris illi: quoniã & Altiſſimus odio
habet peccatores, & impiis reddet
vindictam. * Non agnoſcetur in 8
bonis amicus, & non abſcondetur
in malis inimicus. * In bonis vi- 9
ri, inimici illius in triſtitia : & in
malitia illius, amicus agnitus eſt.
* Non credas inimico tuo in æter- 10
num : ſicut enim æramentũ, æru-
ginat nequitia illius : * & ſi humi 11
liatus vadat curuus, adiice animũ
tuum, & cuſtodi te ab illo. * Non 12
ſtatuas illũ penes te, nec ſedeat ad C
dexteram tuam, ne forte conuer-
ſus in locum tuum, inquirat cathe
dram tuam: & in nouiſſimo agno-
ſcas verba mea, & in ſermonibus
meis ſtimuleris. * Quis miſerebi- 13
tur incantatori a ſerpente percuſ-
ſo, & omnibus, qui appropiant
beſtiis? & ſic qui comitatur cum
viro iniquo, & obuolutus eſt in
14 peccatis eius. * Vna hora tecum
permanebit : ſi autem declinaue-
15 ris, non ſupportabit. * ‖ In labiis ‖ Ier. 41. b. 6
D ſuis indulcat inimicus, & in corde
ſuo inſidiatur vt ſubuertat te in
16 foueam. * In oculis ſuis lacryma-
tur inimicus : & ſi inuenerit tem-
17 pus, non ſatiabitur ſanguine : * &
ſi incurrerint tibi mala, inuenies
18 eum illic priorem. * In oculis ſuis
lacrymatur inimicus, & quaſi ad-
19 iuuans ſuffodiet plantas tuas. * Ca
put ſuum mouebit, & plaudet ma
nu, & multa ſuſurrans commuta-
bit vultum ſuum.

CAP. XIII.

1
A QVi tetigerit picem, inquina-
bitur ab ea : ‖ & qui com- ‖Deu. 7. a. 4
municauerit ſuperbo, induet ſu-
2 perbiam. * Pondus ſuper ſe tollet,
qui honeſtiori ſe communicat. Et
3 ditiori te ne ſocius fueris. * Quid
communicabit cacabus ad ollam?
quando enim ſe colliſerint, con-
4 fringetur. * Diues iniuſte egit, &
fremet : pauper autem læſus tace-
5 bit. * Si largitus fueris, aſſumet
te: & ſi non habueris, derelinquet
6 te. * Si habes, conuiuet tecum, &
euacuabit te, & ipſe non dolebit
7 ſuper te. * Si neceſſarius illi fueris,
ſupplantabit te, & ſubridens ſpem
dabit, narrans tibi bona, & dicet :
8 Quid opus eſt tibi? * Et confun-
det te in cibis ſuis, donec te exina
B niat bis, & ter: & in nouiſſimo de-
ridebit te: & poſtea videns derelin
quet te, & caput ſuum mouebit ad
9 te. * Humiliare Deo, & expecta
10 manus eius. * Attende ne ſedu-
11 ctus in ſtultitiam humilieris. * No
li eſſe humilis in ſapientia tua, ne
humiliatus in ſtultitiam ſeduca-
12 ris. * Aduocatus a potentiore di-
ſcede: ex hoc enim magis te aduo-
13 cabit. * Ne improbus ſis, ne im-
pingaris : & ne longe ſis ab eo, ne
14 eas in obliuionem. * Ne retineas
ex æquo loqui cum illo : nec cre-
das multis verbis illius. ex multa
enim loquela tentabit te, & ſubri-
dens interrogabit te de abſcondi-
15 tis tuis. * Immitis animus illius
conſeruabit verba tua: & non par-

eet de malitia,& de vinculis *Ca- 16
ue tibi,& attende diligenter audi-
tui tuo : quoniam cũ ſubuerſione
tua ambulas. * Audiens vero illa 17
quaſi in ſomnis vide,& vigilabis.
* Omni vita tua dilige Deum, & 18
inuoca illum in ſalute tua. *Om- 19
ne animal diligit ſimile ſibi: ſic & C
omnis homo proximũ ſibi. *Om- 20
nis caro ad ſimilem ſibi cõiunge-
tur, & omnis homo ſimili ſui ſo-
‖2.Cor.6.c.14 ciabitur. * ‖Si communicabit lu- 21
pus agno aliquando, ſic peccator
iuſto. * Quæ communicatio ſan- 22
cto homini ad canem? aut quæ
pars diuiti ad pauperem? * Vena- 23
tio leonis onager in eremo: ſic &
paſcua diuitum, ſunt pauperes.
* Et ſicut abominatio eſt ſuperbo 24
humilitas: ſic & execratio diuitis
pauper. * Diues commotus con- 25
firmatur ab amicis ſuis: humilis
autem cum ceciderit expelletur &
a notis. * Diuiti decepto multi 26
recuperatores: locutus eſt ſuper- D
ba, & iuſtificauerunt illum. * hu- 27
milis deceptus eſt, inſuper & ar-
guitur: locutus eſt ſenſate, & non
eſt datus ei locus. * Diues locu- 28
tus eſt, & omnes tacuerunt, &
verbũ illius vſque ad nubes perdu
cent. * Pauper locutus eſt, & di- 29
cunt: Quis eſt hic? & ſi offende-
rit, ſubuertent illum. * Bona eſt 30
ſubſtantia, cui non eſt peccatum
in conſcientia: & nequiſſima pau
pertas in ore impij. * Cor homi- 31
nis immutat faciem illius, ſiue in
bona, ſiue in mala. * Veſtigium 32
cordis boni, & faciem bonam dif
ficile inuenies, cum labore.

CAP. XIIII.

J.19.c.16 BEatus vir, qui non eſt lapſus 1
verbo ex ore ſuo, & non eſt A
ſtimulatus in triſtitia delicti. *Fe- 2
lix, qui non habuit animi ſui tri-
ſtitiam, & non excidit a ſpe ſua.
* Viro cupido & tenaci ſine ra- 3
tione eſt ſubſtantia, & homini li-
uido ad quid aurum? * Qui acer- 4
uat ex animo ſuo iniuſte, alijs con
gregat, & in bonis illius alius lu-
xuriabitur. * Qui ſibi nequam 5
eſt, cui alij bonus erit? & non iu-
cundabitur in bonis ſuis. *Qui ſi- 6
bi inuidet, nihil eſt illo nequius,
& hæc redditio eſt malitiæ illius:
* & ſi bene fecerit, ignoranter, & 7
non volens facit: & in nouiſſimo
8 manifeſtat malitiam ſuam. * Ne-
quam eſt oculus liuidi, & auertens
faciem ſuã, & deſpiciens animam
9 ſuam. * Inſatiabilis oculus cupi-
di in parte iniquitatis: non ſatia-
bitur donec conſumat areſaciens
10 animam ſuam. * Oculus malus
B ad mala: & non ſatiabitur pane,
ſed indigens, & in triſtitia erit ſu-
11 per menſam ſuam. * Fili ſi habes,
benefac tecũ, & Deo dignas obla-
12 tiones offer. * Memor eſto quo-
niam mors non tardat, & teſta-
mentum inferorum quia demon-
ſtratum eſt tibi: teſtamentum
enim huius mundi morte morie-
13 tur. * ‖ Ante mortem benefac ami- ‖ 7.4 a.1
co tuo, & ſecundum vires tuas ex- Tob. 4.b.7
14 porrigens da pauperi. * Non de- Luc.16.b.9
fraudetis a die bono, & particula
15 boni doni nõ te prætereat. * Non-
C ne alijs relinques dolores & labo-
16 res tuos in diuiſione ſortis? * Da,
& accipe, & iuſtifica animã tuam.
17 * Ante obitum tuum operare iu-
ſtitiam: quoniam non eſt apud
18 inferos inuenire cibum. * ‖ Om- ‖Iſa.40.b.7
nis caro ſicut fœnum veteraſcet, Iac.1.b.10
& ſicut folium fructificans in ar- 1.Pet.1.d.
19 bore viridi. * Alia generantur, 24
& alia deijciuntur: ſic generatio
carnis & ſanguinis, alia finitur,
20 & alia naſcitur. * Omne opus cor-
ruptibile in fine deficiet: & qui il-
21 lud operatur, ibit cum illo. * Et om
ne opus electum iuſtificabitur, &
qui operatur illud, honorabitur in
22 illo. * ‖ Beatus vir, qui in ſa- ‖ Pſal.1.a.1
pientia morabitur, & qui in iuſti-
tia ſua meditabitur, & in ſenſu
cogitabit circumſpectionem Dei.
23 * Qui excogitat vias illius in cor-
D de ſuo, & in abſconditis ſuis in-
telligens, vadens poſt illam quaſi
inueſtigator, & in viis illius con-
24 ſiſtens: * qui reſpicit per feneſtras
illius, & in ianuis illius audiens:
25 * qui requieſcit iuxta domum il-
lius, & in parietibus illius figens
palum ſtatuet caſulam ſuã ad ma-
nus illius, & requieſcent in catu-
26 la illius bona per æuum: * ſtatuet
filios ſuos ſub tegmine illius, &
27 ſub ramis eius morabitur. * prote-
getur ſub tegmine illius a feruore,
& in gloria eius requieſcet.

CAP. XV.

QVi timet Deum, faciet bona: 1
& qui continens eſt iuſtitiæ, A
apprehendet illam, * & obuiabit 2
illi quaſi mater honorificata, &
quaſi mulier a virginitate ſuſci-
piet illum. * Cibabit illum pane 3
‖ Io.4.b.10 vitæ & intellectus, ‖ & aqua ſapien
tiæ ſalutaris potabit illum: & fir-
mabitur in illo, & non flectetur:
* & continebit illum, & non con- 4
fundetur: & exaltabit illum apud
proximos ſuos, * & in medio 5
Eccleſiæ aperiet os eius, & adim-
plebit illum ſpiritu ſapientiæ &
intellectus, & ſtola gloriæ ve-
ſtiet illum. * Iucunditatem, & 6
exultationem theſaurizabit ſuper B
illum, & nomine æterno heredi-
tabit illum. * Homines ſtulti non 7
apprehendent illam, & homines
ſenſati obuiabunt illi, homines
ſtulti non videbunt eam: longe
enim abeſt a ſuperbia & dolo.
* Viri mendaces non erunt illius 8
memores: & viri veraces inue-
nientur in illa, & ſucceſſum ha-
bebunt vſque ad inſpectionem
Dei. * Non eſt ſpecioſa laus in 9
ore peccatoris: * quoniam a Deo 10
profecta eſt ſapientia. ſapientiæ C
enim Dei aſtabit laus, & in ore fi-
deli abundabit, & dominator da-
bit eam illi. * Non dixeris: Per Deū 11
abeſt: quæ enim odit ne feceris.
* Non dicas: Ille me implanauit: 12
non enim neceſſarij ſunt ei homi-
nes impij. * Omne execramentum 13
erroris odit Dominus, & non erit
amabile timētibus eum. * Deus ab 14
initio conſtituit hominem, & reli-
quit illum in manu conſilij ſui.
* Adiecit mādata & præcepta ſua: 15
‖ Matt. 19. c. 17 * ‖ ſi volueris mandata ſeruare, con 16
ſeruabunt te, & in perpetuum fi-
dem placitam facere. * Appoſuit ti- 17
bi aquā & ignem: ad quod volue- D
‖ Ier.21.b.7 ris porrige manum tuam. * ‖ An- 18
te hominem vita & mors, bo-
num & malum: quod placuerit ei,
dabitur illi: * quoniā multa ſapien 19
tia Dei, & fortis in potentia, vidēs
‖ Pſ.33.c.10 omnes ſine intermiſſione. * ‖ Oculi 20
Heb.4.c.10 Domini ad timentes eum, & ipſe
agnoſcit omnem operā hominis.
* Nemini mandauit impie agere, 21
& nemini dedit ſpatiū peccandi:
* non enim concupiſcit multitudi- 22
nē filiorum infidelium & inutiliū.

CAP. XVI.

1 NE iucunderis in filiis impiis,
A ſi multiplicentur: nec oble-
cteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor
2 Dei in illis. * Non credas vitæ il-
lorum, & ne reſpexeris in labores
3 eorum. * Melior eſt enim vnus
timens Deum, quam mille filij im
4 pij. * Et vtile eſt mori ſine fi-
liis, quam relinquere filios im-
5 pios. * Ab vno ſenſato inhabita-
bitur patria, tribus impiorum de-
6 ſeretur. * Multa talia vidit ocu-
lus meus, & fortiora horum audi-
7 uit auris mea. * ‖ In ſynagoga ‖ I.21.b.10
peccantium exardebit ignis, & in
gente incredibili exardeſcit ira.
8 * ‖ Non exorauerunt pro peccatis ‖ Gen.6.a.4
ſuis antiqui gigantes, qui deſtru-
cti ſunt confidentes ſuæ virtuti:
9 * & non pepercit peregrinationi
Loth, & execratus eſt eos præ ſu-
10 perbia verbi illorum. * Non mi-
B ſertus eſt illis, gentem totam per-
dens, & extollentem ſe in pecca-
11 tis ſuis. * ‖ Et ſicut ſexcenta mil- ‖ Num.14.
lia peditum, qui congregati ſunt e.20.& 26.
in duritia cordis ſui: & ſi vnus f.51
fuiſſet ceruicatus, mirum ſi fuiſ-
12 ſet immunis. * miſericordia enim
& ira eſt cum illo. Potens exora-
13 tio, & effundens iram: * ſecun-
dum miſericordiam ſuam, ſic cor-
reptio illius hominem ſecundum
14 opera ſua iudicat. * Non effugiet
in rapina peccator, & nō retarda-
bit ſufferentia miſericordiā facien
15 tis. * Omnis miſericordia faciet lo
cum ‖ vnicuique ſecundum meritū ‖ Rom.2.a.6
operum ſuorum, & ſecundum in-
tellectum peregrinationis ipſius.
16 * Non dicas: A Deo abſcondar,
C & ex ſummo quis mei memorabi
17 tur? * In populo magno non agno-
ſcar: quæ eſt enim anima mea in
18 tam immenſa creatura? * Ecce cæ
lum, & cæli cælorum, abyſſus, &
vniuerſa terra, & quæ in eis ſunt,
in conſpectu illius commouebun
19 tur, * montes ſimul, & colles, &
fundamenta terræ: cum conſpexe
rit illa Deus, tremore concutien-
20 tur. * Et in omnibus his inſenſa-
tum eſt cor: & omne cor intelligi-
21 tur ab illo: * & vias illius quis in-
telligit, & procellam, quam nec
22 oculus videbit hominis? * Nam
plurima illius opera ſunt in abſcō-
ſis: ſed opera iuſtitiæ eius quis

enun-

enunciabit? aut quis ſuſtinebit?
Longe enim eſt teſtamentũ a qui-
buſdam, & interrogatio omnium
in conſummatione eſt. * Qui mi- 23
noratur corde, cogitat inania: & D
vir imprudens, & errans cogitat
ſtulta. * Audi me fili, & diſce di- 24
ſciplinã ſenſus, & in verbis meis
attende in corde tuo, * & dicam 25
in æquitate diſciplinam, & ſcrutabor
enarrare ſapientiam: & in ver-
bis meis attende in corde tuo, &
dico in æquitate ſpiritus virtutes,
quas poſuit Deus in opera ſua ab
initio, & in veritate enuncio ſcien
tiam eius. * In iudicio Dei opera 26
eius ab initio, & ab inſtitutione
ipſorum diſtinxit partes illorum,
& initia eorum in gentibus ſuis.
* Ornauit in æternum opera illo- 27
rum, nec eſurierunt, nec labora-
uerunt, & non deſtiterunt ab ope-
ribus ſuis. * Vnuſquiſque proxi- 28
mum ſibi non anguſtiabit vſque
in æternum. * Non ſis incredibi- 29
lis verbo illius. * Poſt hæc Deus 30
in terram reſpexit, & impleuit il-
lam bonis ſuis. * Anima omnis 31
vitalis denunciauit ante faciem
ipſius, & in ipſam iterum reuer-
ſio illorum.

CAP. XVII.

Gen.1.d.27 DEus creauit de terra hominẽ, 1
& ſecũdum imaginem ſuam A
fecit illum. * Et iterum conuertit 2
illum in ipſam, & ſecundum ſe ve-
ſtiuit illum virtute. * Numerum 3
dierum, & tempus dedit illi, &
dedit illi poteſtatem eorum, quæ
ſunt ſuper terram. * Poſuit timo- 4
rem illius ſuper omnem carnem,
‖Gen.2.b.7 & dominatus eſt beſtiarum & vo-
& 5.a.1 latilium. * ‖ Creauit ex ipſo adiu- 5
torium ſimile ſibi: conſilium, &
linguam, & oculos, & aures, & cor
dedit illis excogitandi: & diſcipli-
na intellectus repleuit illos. * Crea 6
uit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu
impleuit cor illorum, & mala, &
bona oſtendit illis. * Poſuit ocu- 7
lum ſuum ſuper corda illorum,
oſtendere illis magnalia operum
ſuorum, * vt nomen ſanctifica- 8
tionis collaudent: & gloriari in B
mirabilibus illius, vt magnalia
enarrent operum eius. * Addi- 9
dit illis diſciplinam, & legem vitæ
hereditauit illos. * Teſtamentum 10
æternum conſtituit cum illis, &
iuſtitiam, & iudicia ſua oſtendit
11 illis. * Et magnalia honoris eius
vidit oculus illorum, & hono-
rem vocis audierunt aures illo-
rum, & dixit illis: Attendite ab
12 omni iniquo. * Et mandauit illis
13 vnicuique de proximo ſuo. * Viæ
illorum coram ipſo ſunt ſemper,
non ſunt abſconſæ ab oculis ip-
14 ſius. * ‖ In vnamquamque gen- ‖Ro.13.a.1
15 tem præpoſuit rectorem: * & pars
16 Dei Iſrael facta eſt manifeſta. * Et
C omnia opera illorum velut ſol in
conſpectu Dei: & oculi eius ſine
intermiſſione inſpicientes in viis
17 eorum. * Non ſunt abſconſa te-
ſtamẽta per iniquitatem illorum,
& omnes iniquitates eorum in cõ
18 ſpectu Dei. * ‖ Eleemoſyna viri ‖J.29.b.16
quaſi ſignaculum cum ipſo, & gra
tiam hominis quaſi pupillam con
19 ſeruabit: * ‖ & poſtea reſurget, & ‖ Matt. 25.
retribuet illis retributionem, vni- c. 35
cuique in caput ipſorum, & con-
uertet in interiores partes terræ.
20 * Pœnitentibus autem dedit viam
iuſtitiæ, & confirmauit deficien-
tes ſuſtinere, & deſtinauit illis ſor-
21 tem veritatis. * Conuertere
ad Dominum, & relinque pecca-
22 ta tua: * precare ante faciem Do-
mini, & minue offendicula.
23 * Reuertere ad Dominum, & auer-
tere ab iniuſtitia tua, & nimis odi-
24 to execrationem: * & cognoſce
iuſtitias & iudicia Dei, & ſta in
ſorte propoſitionis, & orationis
25 altiſſimi Dei. * In partes vade ſæ-
D culi ſancti, ‖ cum viuis & dantibus ‖Pſal. 6.a.6
26 confeſſionẽ Deo. * Non demoreris Iſa.38.d.19
in errore impiorũ, ante mortẽ con
fitere. A mortuo quaſi nihil, perit
27 confeſſio. * Confiteberis viuens,
viuus & ſanus confiteberis, & lau-
dabis Deum, & gloriaberis in mi-
28 ſerationibus illius. * Quàm magna
miſericordia Domini, & propitia-
tio illius conuertentibus ad ſe!
29 * Nec enim omnia poſſunt eſſe in
hominibus, quoniam non eſt im-
mortalis filius hominis, & in vani-
30 tate malitiæ placuerunt. * Quid
lucidius ſole? & hic deficiet. Aut
quid nequius quàm quod excogi
tauit caro & ſanguis? & hoc ar-
30 guetur. * Virtutem altitudinis cæli
ipſe conſpicit: & omnes homines
terra & cinis.

CAP.

CAP. XVIII.

Gen.1.a.1 QVi viuit in æternum, creauit 1
omnia ſimul. Deus ſolus A
iuſtificabitur, & manet
inuictus rex in æternum. * Quis 2
ſufficit enarrare opera illius?
* Quis enim inueſtigabit magna- 3
lia eius? * Virtutem autem ma- 4
gnitudinis eius quis enunciabit?
aut quis adiiciet enarrare miſeri-
cordiam eius? * Non eſt minue- 5
re, neque adiicere, nec eſt inueni-
re magnalia Dei. * Cum conſum- 6
mauerit homo, tunc incipiet: &
cum quieuerit, aporiabitur. * Quid 7
eſt homo, & quæ eſt gratia illius?
& quid eſt bonũ, aut quid nequã
‖ Pſ.89.c.10 illius? * ‖ Numerus dierũ hominũ 8
vt multum centum anni: quaſi
gutta aquæ maris deputati ſunt:
& ſicut calculus arenæ, ſic exigui
anni in die æui. * Propter hoc pa- 9
tiens eſt Deus in illis, & effundit B
ſuper eos miſericordiam ſuam.
* Vidit præſumptionem cordis eo- 10
rum quoniam mala eſt, & cogno-
uit ſubuerſionem illorum quoniã
nequam eſt. * Ideo adimpleuit 11
propitiationem ſuam in illis, &
oſtendit eis viam æquitatis. * Mi- 12
ſeratio hominis circa proximum
ſuum: miſericordia autem Dei ſu-
per omnem carnem. * Qui miſe- 13
ricordiam habet, docet, & erudit
quaſi paſtor gregem ſuum. * Miſe- 14
retur excipientis doctrinam miſe-
rationis, & qui feſtinat in iudiciis
eius. * Fili in bonis non des que- 15
relam, & in omni dato non des
triſtitiam verbi mali. * Nonne 16
ardorem refrigerabit ros? ſic &
verbum melius quàm datum.
* Nonne ecce verbũ ſuper datum 17
bonum? ſed vtraque cum homine
iuſtificato. * Stultus acriter im- 18
properabit: & datus indiſciplina- C
ti tabeſcere facit oculos. * Ante 19
iudicium para iuſtitiam tibi, &
antequam loquaris, diſce. * Ante 20
languorem adhibe medicinam,
‖ 1.Cor.11. ‖ & ante iudicium interroga te ip-
d.28 ſum, & in conſpectu Dei inuenies
propitiationem. * Ante languo- 21
rem humilia te, & in tempore in-
firmitatis oſtende cõuerſationem
‖ Luc.18.a.1 tuam. * ‖ Non impediaris orare 22
1.Theſſ.5. ſemper, & ne verearis vſque ad
d.17 mortem iuſtificari: quoniam mer-
ces Dei manet in æternum. * An- 23
te orationem præpara animam
tuam: & noli eſſe quaſi homo qui
24 tentat Deum. * ‖ Memento iræ in ‖ s̄.7.b.18
die conſummationis, & tempus
retributionis in conuerſatione fa-
25 ciei. * ‖ Memento paupertatis in ‖ s̄.11.c.27
tempore abundantiæ, & neceſſita
tũ paupertatis in die diuitiarum.
26 * A mane vſque ad veſperam im-
D mutabitur tempus, & hæc omnia
27 citata in oculis Dei. * Homo ſa-
piens in omnibus metuet, & in
diebus delictorũ attendet ab iner-
28 tia. * Omnis aſtutus agnoſcit ſa-
pientiam, & inuenienti eam dabit
29 confeſſionem. * Senſati in verbis
& ipſi ſapienter egerunt: & intel-
lexerunt veritatem & iuſtitiam,
& impluerunt prouerbia & iudi-
30 cia. * ‖ Poſt concupiſcentias tuas ‖ Ro 6.b.12
non eas, & a voluntate tua auerte- & 13.d.14
31 re. * Si præſtes animæ tuæ concu-
piſcentias eius, faciet te in gau-
32 dium inimicis tuis. * Ne oblecte-
ris in turbis, nec in modicis: aſſi-
dua enim eſt commiſſio illorum.
33 * Ne fueris mediocris in conten-
tione ex fœnore, & eſt tibi nihil
in ſacculo: eris enim inuidus vi-
tæ tuæ.

CAP. XIX.

1 OPerarius ebrioſus nõ locuple-
A tabitur: & qui ſpernit modi-
2 ca, paulatim decidet. * ‖ Vinum ‖ Gen.19.g.
& mulieres apoſtatare faciunt ſa- 33
3 pientes, & arguent ſenſatos: * & 3. Reg. 11.
qui ſe iungit fornicariis, erit ne- a. 1
quam: putredo & vermes heredi-
tabunt illũ, & extolletur in exem-
plum maius, & tolletur de nume-
4 ro anima eius. * ‖ Qui credit cito, ‖ Ioſ.22.c.11
leuis corde eſt, & minorabitur: &
qui delinquit in animam ſuam,
5 inſuper habebitur. * Qui gaudet
iniquitate, denotabitur: & qui
odit correptionem, minuetur vi-
ta: & qui odit loquacitatem, ex-
6 tinguit malitiam. * Qui peccat
B in animam ſuam, pœnitebit: &
qui iucundatur in malitia, deno-
7 tabitur. * Ne iteres verbum ne-
quam & durum, & non minora-
8 beris. * Amico & inimico noli
narrare ſenſum tuum: & ſi eſt ti-
9 bi delictum, noli denudare. * Au-
diet enim te, & cuſtodiet te, &
quaſi defendens peccatum odiet
10 te, & ſic aderit tibi ſemper. * Au-
diſti verbum aduerſus proximum
tuum?

tuum? commoriatur in te, fidens
quoniam non te dirumpet. *A fa- 11
cie verbi parturit fatuus, tam-
quam gemitus partus infantis. *Sa 12
gitta infixa femori carnis, ſic ver-
‖Leu. 19.d. bum in corde ſtulti. *‖Corripe 13
17 amicum, ne forte non intellexe-
Matt. 18.d. rit, & dicat: Non feci: aut ſi fece-
15 rit, ne iterum addat facere. *Cor- 14
Luc. 17.a.3 ripe proximum, ne forte non di-
xerit: & ſi dixerit, ne forte iteret.
*Corripe amicum: ſæpe enim 15
fit commiſſio. *Et non omni ver- 16
bo credas. eſt qui labitur lin- C
‖Iac. 3.a.2 gua, ſed non ex animo. *‖Quis 17
eſt enim qui non deliquerit in lin
gua ſua? Corripe proximum an-
tequam commineris. *Et da lo- 18
cum timori Altiſſimi: quia om-
nis ſapientia timor Dei, & in il-
la timere Deum, & in omni ſa-
pientia diſpoſitio legis. *Et non 19
eſt ſapientia nequitiæ diſciplina:
& non eſt cogitatus peccatorum
prudentia. *Eſt nequitia, & in ip- 20
ſa execratio: & eſt inſipiens qui
minuitur ſapientia. *Melior eſt 21
homo, qui minuitur ſapientia, &
deficiens ſenſu in timore, quàm
qui abundat ſenſu, & tranſgredi-
tur legem Altiſſimi. *Eſt ſoler- 22
tia certa, & ipſa iniqua. *Et eſt 23
qui emittit verbum certum enar- D
rans veritatem. Eſt qui nequiter
humiliat ſe, & interiora eius ple-
na ſunt dolo: *& eſt qui ſe ni- 24
mium ſubmittit a multa humili-
tate: & eſt qui inclinat faciem
ſuam, & fingit ſe non videre quod
ignoratum eſt: *& ſi ab imbecil- 25
litate viriũ vetetur peccare, ſi inue
nerit tempus malefaciendi, male-
faciet. *Ex viſu cognoſcitur vir, & 26
ab occurſu faciei cognoſcitur ſen-
ſatus. *Amictus corporis, & riſus 27
dentiũ, & ingreſſus hominis enun
ciant de illo. *Eſt correptio men 28
dax in ira contumelioſi: & eſt iu-
dicium, quod non probatur eſſe
bonum: & eſt tacens, & ipſe
eſt prudens.

CAP. XX.

QVàm bonũ eſt arguere, quàm 1
iraſci, & confitentem in A
oratione non prohibere!
*Concupiſcentia ſpadonis deuir- 2
ginauit iuuenculam: *ſic qui fa- 3
cit per vim iudicium iniquum.

4 *Quàm bonum eſt correptum ma
nifeſtare pœnitentiam! ſic enim
effugies voluntarium peccatum.
5 *Eſt tacens, qui inuenitur ſapiẽs:
& eſt odibilis, qui procax eſt ad
6 loquendum. *Eſt tacens non ha-
bens ſenſum loquelæ: & eſt tacẽs
7 ſciens tempus apti. *Homo ſa-
piens tacebit vſque ad tempus:
laſciuus autem, & imprudens non
8 ſeruabunt tempus. *Qui multis
B vtitur verbis, lædet animam ſuam:
& qui poteſtatem ſibi ſumit iniu-
9 ſte, odietur. *Eſt proceſſio in
malis viro indiſciplinato, & eſt
10 inuentio in detrimentum. *Eſt
datum, quod non eſt vtile: & eſt
datum, cuius retributio duplex.
11 *Eſt propter gloriam minoratio:
& eſt qui ab humilitate leuabit ca
12 put. *Eſt qui multa redimat mo-
dico pretio, & reſtituens ea in
13 ſeptuplum. *Sapiens in verbis
ſeipſum amabilem facit: gratiæ
autem fatuorum effundentur.
14 *Datus inſipientis non erit vtilis
tibi: oculi enim illius ſeptempli-
15 ces ſunt. *exigua dabit, & multa
improperabit: & apertio oris il-
16 lius inflammatio eſt. *Hodie
fœneratur quis, & cras expetit:
17 odibilis eſt homo huiuſmodi. *Fa
tuo non erit amicus, & non erit
18 gratia bonis illius. *qui enim edũt
C panem illius: falſæ linguæ ſunt.
Quoties, & quanti irridebunt eũ?
19 *Neque enim quod habendum
erat, directo ſenſu diſtribuit: ſimi-
liter & quod non erat habendum.
20 *Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui
in pauimento cadens: ſic caſus ma
21 lorum feſtinanter veniet. *Ho-
mo acharis quaſi fabula vana, in
ore indiſciplinatorum aſſidua erit.
22 *Ex ore fatui reprobabitur parabo
la: non enim dicit illam in tem-
23 pore ſuo. *Eſt qui vetatur pecca-
re præ inopia, & in requie ſua
24 ſtimulabitur. *Eſt qui perdet ani-
mam ſuam præ confuſione, & ab
imprudenti perſona perdet eam:
perſonæ autem acceptione perdet
25 ſe. *Eſt qui præ confuſione pro-
mittit amico, & lucratus eſt eum
26 inimicum gratis. *Opprobrium
nequam in homine mendacium,
& in ore indiſciplinatorum aſſi-
27 due erit. *Potior fur quàm aſſi-
D duitas viri mendacis. perditionem
28 autem ambo hereditabunt. *Mo-
res

res hominum mendacium ſine
honore : & confuſio illorũ cum
ipſis ſine intermiſſione.* Sapiens 29
in verbis producet ſeipſum, & ho-
mo prudens placebit magnatis.
* Qui operatur terram ſuam inal- 30
tabit aceruum frugum: & qui ope-
ratur iuſtitiam, ipſe exaltabitur:
qui vero placet magnatis, effugiet
‖ Exo.23.a.8 iniquitatem. * ‖ Xenia & dona 31
excæcant oculos iudicum, & qua-
Deut. 16.d.19 ſi mutus in ore auertit correptio-
nes eorum. * Sapientia abſconſa 32
J.41.c.18 & theſaurus inuiſus: quæ vtilitas
in vtriſque? * Melior eſt qui ce- 33
lat inſipientiam ſuam, quàm homo
qui abſcondit ſapientiam ſuam.

CAP. XXI.

Fili peccaſti? non adiicias ite- 1
rum: ſed & de priſtinis depre- A
care vt tibi dimittantur. * Quaſi 2
a facie colubri fuge peccata: & ſi
acceſſeris ad illa, ſuſcipient te.
* Dentes leonis, dentes eius, inter- 3
ficientes animas hominum. * Qua- 4
ſi romphæa bis acuta omnis ini-
quitas, plagæ illius non eſt ſani-
tas. * Obiurgatio, & iniuriæ an- 5
nullabunt ſubſtantiam: & domus
quæ nimis locuples eſt, annullabi-
tur ſuperbia: ſic ſubſtantia ſuperbi
eradicabitur. * Deprecatio paupe- 6
ris ex ore vſque ad aures eius per-
ueniet, & iudicium feſtinatò ad-
ueniet illi. * Qui odit correptio- 7
nem, veſtigium eſt peccatoris: &
qui timet Deum, conuertetur ad
cor ſuum. * Notus a longe potens 8
lingua audaci: & ſenſatus ſcit la-
bi ſe ab ipſo. * Qui ædificat do- 9
mum ſuã impendiis alienis, quaſi B
qui colligit lapides ſuos in hye-
‖ I.16.a.7 me. * ‖ Stuppa collecta ſynagoga 10
peccantium, & conſummatio il-
lorum flamma ignis. * Via pec- 11
cantium complanata lapidibus, &
in fine illorum inferi, & tenebræ,
& pœnæ. * Qui cuſtodit iuſtitiam, 12
continebit ſenſum eius. * Con- 13
ſummatio timoris Dei, ſapientia
& ſenſus. * Non erudietur, qui 14
non eſt ſapiens in bono. * Eſt au- 15
tem ſapientia, quæ abundat in ma
lo: & non eſt ſenſus vbi eſt ama-
ritudo. * Scientia ſapientis tam- 16
quam inundatio abundabit, &
conſilium illius ſicut fons vitæ
permanet. * Cor fatui quaſi vas 17
confractum, & omnem ſapien-
18 tiam non tenebit. * Verbum ſa-
C piens, quodcumque audierit ſcius
laudabit, & ad ſe adiiciet: audi-
uit luxurioſus, & diſplicebit illi,
& proiiciet illud poſt dorſum ſuũ.
19 * Narratio fatui quaſi ſarcina in
via. nam in labiis ſenſati inuenie-
20 tur gratia. * Os prudentis quæri-
tur in eccleſia, & verba illius cogi-
21 tabunt in cordibus ſuis. * Tãquam
domus exterminata, ſic fatuo ſa-
pientia: & ſcientia inſenſati ine-
22 narrabilia verba. * Compedes in
pedibus, ſtulto doctrina, & qua-
ſi vincula manuum ſuper manum
23 dextram. * Fatuus in riſu exaltat
D vocem ſuam: vir autem ſapiens
24 vix tacite ridebit. * Ornamentum
aureum prudenti doctrina, & qua-
ſi brachiale in brachio dextro.
25 * Pes fatui facilis in domum pro-
ximi: & homo peritus confunde-
26 tur a perſona potentis. * Stultus
a feneſtra reſpiciet in domum: vir
27 autem eruditus foris ſtabit. * Stul-
titia hominis auſcultare per oſtiũ:
& prudens grauabitur cõtumelia.
28 * Labia imprudentium ſtulta nar-
rabunt: verba autem prudentium
29 ſtatera ponderabuntur. * In ore
fatuorum cor illorum: & in cor-
30 de ſapientium os illorum. * Dum
maledicit impius diabolum, male-
31 dicit ipſe animam ſuam. * Suſurro
coinquinabit animam ſuam, & in
omnibus odietur: & qui cum eo
manſerit, odioſus erit: tacitus &
ſenſatus honorabitur.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt pi
A ger, & omnes loquentur ſuper
2 aſpernationem illius: * De ſterco-
re boum lapidatus eſt piger: & om
nis qui tetigerit eum, excutiet ma
3 nus. * Confuſio patris eſt de filio
indiſciplinato: filia autem in de-
4 minoratione fiet. * Filia prudens
hereditas viro ſuo. nam quæ con-
fundit, in contumeliam fit geni-
5 toris. * Patrem & virum confun-
dit audax, & ab impiis non mino-
rabitur: ab vtriſque autem inho-
6 norabitur. * Muſica in luctu im-
portuna narratio: flagella, & do-
ctrina in omni tempore ſapientia.
7 * Qui docet fatuum, quaſi qui con
glutinat

glutinat teſtam. * Qui narrat ver- 8
bum non audienti, quaſi qui exci-
tat dormientem de graui ſomno.
* Cum dormiente loquitur qui 9
enarrat ſtulto ſapientiam: & in
fine narrationis dicit: Quis eſt hic?
‖Inf.38.b.16 * ‖Supra mortuum plora, defecit 10
enim lux eius: & ſupra fatuum
plora, defecit enim ſenſus. * Mo- 11
dicum plora ſupra mortuum, quo-
niam requieuit. * Nequiſſimi e- 12
nim nequiſſima vita ſuper mortẽ
‖Gen.50.b.10 fatui. * ‖Luctus mortui ſeptem 13
dies: fatui autem, & impij om-
nes dies vitæ illorum. * Cum ſtul- 14
to ne multum loquaris, & cum B
inſenſato ne abieris. * Serua te ab 15
illo, vt non moleſtiam habeas,
& non coinquinaberis peccato
illius. * Deflecte ab illo, & inue- 16
nies requiem, & non acediaberis
in ſtultitia illius. * Super plum- 17
bum quid grauabitur? & quod il-
li aliud nomen, quam fatuus?
‖Pro.27.a.3 * ‖Arenam, & ſalem, & maſſam 18
ferri facilius eſt ferre quam ho-
minem imprudentem, & fatuum,
& impium. * Loramentũ ligneum 19
colligatum in fundamento ædifi-
cij non diſſoluetur: ſic & cor con-
firmatum in cogitatione conſilij.
* Cogitatus ſenſati in omni tem- 20
pore metu nõ deprauabitur. * Sicut 21
pali in excelſis, & cæmenta ſine C
impenſa poſita contra faciem ven
ti non permanebunt: * ſic & cor ti- 22
midum in cogitatione ſtulti con-
trà impetum timoris non reſiſtet.
* Sicut cor trepidum in cogitatione 23
fatui, omni tempore non metuet,
ſic & qui in præceptis Dei perma
net ſemper. * Pungens oculum de- 24
ducit lacrymas: & qui pungit cor
profert ſenſum. * Mittens lapidem 25
in volatilia, deijciet illa: ſic &
qui conuitiatur amico, diſſoluit
amicitiam. * Ad amicum etſi pro- 26
duxeris gladium, non deſperes: eſt
enim regreſſus. Ad amicum * ſi 27
aperueris os triſte, non timeas:
eſt enim concordatio: excepto con-
uitio, & improperio, & ſuperbia,
& myſterij reuelatione, & plaga
doloſa: in his omnibus effugiet
amicus. * Fidem poſſide cum ami- 28
co in paupertate illius, vt & in bo- D
nis illius læteris. * In tempore tri- 29
bulationis illius permane illi fide-
lis, vt & in hereditate illius cohe-
res ſis. * Ante ignem camini va- 30
por, & fumus ignis inaltatur: ſic
& ante ſanguinem maledicta, &
31 contumeliæ, & minæ. * Amicum
ſalutare non confundar, à facie il-
lius non me abſcondam: & ſi ma-
la mihi euenerint per illum, ſu-
32 ſtinebo. * Omnis qui audiet, ca-
33 uebit ſe ab eo. * ‖Quis dabit ori ‖Pſ.140.a.3
meo cuſtodiam, & ſuper labia
mea ſignaculum certum, vt non
cadam ab ipſis, & lingua mea
perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator
A vitæ meæ ne derelinquas me
in conſilio eorum: nec ſinas me
2 cadere in illis. * Quis ſuperponet
in cogitatu meo flagella, & in cor-
de meo doctrinam ſapientiæ, vt
ignorationibus eorum non par-
cant mihi, & non appareant de-
3 licta eorum, * & ne adincreſcant
ignorantiæ meæ, & multiplicen-
tur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in con
ſpectu aduerſariorum meorum, &
gaudeat ſuper me inimicus meus?
4 * Domine pater, & Deus vitæ
meæ, ne derelinquas me in cogi-
5 tatu illorum. * Extollentiam ocu-
lorum meorum ne dederis mihi,
& omne deſiderium auerte a me.
6 * Aufer a me ventris concupiſcen-
tias, & concubitus concupiſcentiæ
ne apprehẽdant me, & animæ irre
uerenti & infrunitæ ne tradas me.
7 * Doctrinam oris audite filij: &
qui cuſtodierit illam, non periet
labiis, nec ſcandalizabitur in ope-
8 ribus nequiſſimis. * In vanitate
ſua apprehenditur peccator, & ſu-
perbus & maledicus ſcandalizabi-
9 tur in illis. * ‖Iurationi non aſ- ‖Exo.20.b.
B ſueſcat os tuum, multi enim ca- 7
10 ſus in illa. * Nominatio vero Dei Mat.5.d.33
non ſit aſſidua in ore tuo, & no-
minibus Sanctorum non admi-
ſceatis: quoniam non eris immu-
11 nis ab eis. * Sicut enim ſeruus in-
terrogatus aſſidue, a liuore nõ mi
nuitur: ſic omnis iurans, & nomi-
nans, in toto à peccato non purga-
12 bitur. * Vir multum iurans imple-
bitur iniquitate, & non diſcedet a
13 domo illius plaga. * Et ſi fruſtraue
rit, delictũ illius ſuper ipſum erit:
& ſi diſſimulauerit, delinquit du-
14 pliciter: * & ſi in vacuũ iurauerit,

non

non iuſtificabitur: replebitur enim
retributione domus illius.* Eſt & 15
alia loquela contraria morti, non
inueniatur in hereditate Iacob.
* Etenim a miſericordibus omnia 16
hæc auferentur, & in delictis non
volutabuntur.* Indiſciplinatæ lo 17
quelæ non aſſueſcat os tuum: eſt
enim in illa verbum peccati.* Me- 18
mento patris & matris tuæ, in me-
dio enim magnatorum conſiſtis:
* ne forte obliuiſcatur te Deus in 19
conſpectu illorum, & aſſiduitate
tua infatuatus, improperium pa-
tiaris, & maluiſſes non naſci, &
diem natiuitatis tuæ maledicas.
‖2.Reg.16. * ‖Homo aſſuetus in verbis impro 20
b.7 perij, in omnibus diebus ſuis non C
erudietur. * Duo genera abun- 21
dant in peccatis, & tertium addu-
cit iram, & perditionem.* Anima 22
calida quaſi ignis ardens non ex-
tinguetur donec aliquid glutiat:
* & homo nequã in ore carnis ſuæ 23
non deſinet donec incendat ignẽ.
* Homini fornicario omnis panis 24
dulcis, non fatigabitur tranſgre-
‖Iſa.29.c. diens vſque ad finem. * ‖ Omnis 25
15 homo qui tranſgreditur lectum
ſuum, contemnens in animam
ſuam, & dicens: Quis me videt?
* tenebræ circumdant me, & pa- 26
rietes cooperiunt me, & nemo
circumſpicit me: quem vereor?
delictorum meorum non memo-
rabitur Altiſſimus. * Et non intel- 27
ligit quoniam omnia videt ocu-
lus illius, quoniam expellit a ſe
timorem Dei huiuſmodi hominis
timor, & oculi hominum timen-
tes illum: * & non cognouit quo- 28
niam oculi Domini multo plus lu
cidiores ſunt ſuper ſolem, circum-
ſpicientes omnes vias hominum,
& profundũ abyſſi, & hominum
corda intuentes in abſconditas par
tes. * Domino enim Deo ante- 29
quam crearentur, omnia ſunt agni- D
ta: ſic & poſt perfectũ reſpicit om-
nia. * Hic in plateis ciuitatis vin- 30
dicabitur, & quaſi pullus equinus
fugabitur: & vbi non ſperauit, ap-
prehendetur. * Et erit dedecus om- 31
nibus, eo quòd non intellexerit ti
‖Leu.20.b. morem Domini. * ‖ Sic & mulier 32
10 omnis relinquens virum ſuum,
Deut.22.c. & ſtatuens hereditatem ex alieno
22 matrimonio: * primo enim in le- 33
ge Altiſſimi incredibilis fuit: ſe-
cundo in virum ſuum deliquit: ter

tio in adulterio fornicata eſt, & ex
34 alio viro filios ſtatuit ſibi. * Hæc
in eccleſiam adducetur, & in filios
35 eius reſpicietur. * Non tradent
filij eius radices, & rami eius non
36 dabunt fructum. * derelinquet in
maledictum memoriam eius, &
37 dedecus illius non delebitur. * Et
agnoſcent qui derelicti ſunt, quo-
niam nihil melius eſt quam ti-
mor Dei: & nihil dulcius, quam
reſpicere in mandatis Domini.
38 * Gloria magna eſt ſequi Domi-
num: longitudo enim dierum aſ-
ſumetur ab eo.

CAP. XXIIII.

1 SApientia laudabit animã ſuã,
A & in Deo honorabitur, & in
2 medio populi ſui gloriabitur,* &
in eccleſiis Altiſſimi aperiet os
ſuum, & in conſpectu virtutis il-
3 lius gloriabitur,* & in medio po-
puli ſui exaltabitur, & in plenitu-
4 dine ſancta admirabitur, * & in
multitudine electorum habebit
laudem, & inter benedictos bene-
5 dicetur, dicens: * Ego ex ore Al-
tiſſimi prodiui primogenita ante
6 omnem creaturam: * Ego feci in
cælis vt oriretur lumen indeficiẽs,
& ſicut nebula texi omnem ter-
7 ram: * Ego in altiſſimis habitaui,
& thronus meus in columna nu-
8 bis. * Gyrum cæli circuiui ſola,
& profundum abyſſi penetraui, in
9 fluctibus maris ambulaui, * & in
omni terra ſteti: & in omni popu-
10 lo: * & in omni gente primatum
11 habui: * & omnium excellentium
& humilium corda virtute calca-
ui: & in his omnibus requiẽ quæ-
ſiui, & in hereditate Domini mo-
12 rabor. * Tunc præcepit, & dixit
mihi Creator omnium: & qui
creauit me, requieuit in taberna-
13 culo meo, * & dixit mihi: In Ia-
cob inhabita, & in Iſrael heredi-
tare, & in electis meis mitte radi-
14 ces. * ‖ Ab initio, & ante ſæcula ‖Pro.8.c.22
B creata ſum, & vſque ad futurum
ſæculum non deſinã, & in habita-
tione ſancta corã ipſo miniſtraui.
15 * Et ſic in Siõ firmata ſum, & in ci
uitate ſãctificata ſimiliter requie-
16 ui, & in Ieruſalẽ poteſtas mea. * Et
radicaui in populo honorificato, &
in parte Dei mei hereditas illius,
& in plenitudine ſanctorũ detẽtio
mea.

mea.* Quaſi cedrus exaltata ſũ in 17
Libano, & quaſi cypreſſus in mõte
Sion:* quaſi palma exaltata ſum 18
in Cades, & quaſi plantatio roſæ
in Iericho.* Quaſi oliua ſpecioſa 19
in campis, & quaſi platanus exal
tata ſum iuxta aquam in plateis.
* Sicut cinnamomũ, & balſamum 20
aromatizans odorem dedi: quaſi
myrrha electa dedi ſuauitatem
odoris: * & quaſi ſtorax, & gal- 21
banus, & vngula, & gutta, & quaſi
Libanus nõ inciſus vaporaui ha-
bitationem meam, & quaſi balſa-
mum non mistum odor meus.
* Ego quaſi terebinthus extendi 22
ramos meos, & rami mei honoris
& gratiæ. * Ego quaſi vitis fructi- 23
ficaui ſuauitatem odoris: & flores C
mei fructus honoris & honeſta-
tis.* Ego mater pulchræ dilectio- 24
nis, & timoris, & agnitionis, &
ſanctæ ſpei. * In me gratia omnis 25
viæ & veritatis, in me omnis ſpes
vitæ & virtutis. * Tranſite ad me 26
omnes qui concupiſcitis me, & a
generationibus meis implemini:
* Spiritus enim meus ſuper mel 27
dulcis, & hereditas mea ſuper mel
& fauum.* Memoria mea in ge- 28
nerationes ſæculorũ.* Qui edunt 29
me, adhuc eſurient: & qui bibunt
me, adhuc ſitient.* Qui audit me, 30
non confundetur: & qui operãtur
in me, non peccabunt. * Qui elu- 31
cidant me, vitam æternam habe-
bunt.* Hæc omnia liber vitæ, & 32
teſtamentum Altiſſimi, & agni-
tio veritatis. * Legem mandauit 33
Moyſes in præceptis iuſtitiarum,
& hereditatem domui Iacob, &
Iſrael promiſſiones. * Poſuit Da- 34
uid puero ſuo excitare regem ex
ipſo fortiſſimum, & in throno ho-
noris ſedentem in ſempiternum.
‖ Ge. 21.b. 11 * ‖ Qui implet quaſi Phiſon ſa- 35
pientiam, & ſicut Tigris in diebus
nouorum. * Qui adimplet quaſi 36
‖ Ioſ. 3.d. 15 Euphrates ſenſum: ‖ qui multi-
plicat quaſi Iordanis in tempore
meſſis. * Qui mittit diſciplinam 37
ſicut lucem, & aſſiſtens quaſi Ge-
hon in die vindemiæ. * Qui per- 38
ficit primus ſcire ipſam, & infir-
mior non inueſtigabit eam. * A 39
mari enim abundauit cogitatio D
eius, & conſilium illius ab abyſſo
magna. * Ego ſapientia effudi flu- 40
mina. * Ego quaſi trames aquæ 41
immenſæ de fluuio, ego quaſi flu-
uij dioryx, & ſicut aquæductus exi
42 ui de paradiſo. * dixi: Rigabo
hortum meum plantationum, &
43 inebriabo prati mei fructum. * Et
ecce factus eſt mihi trames abun-
dans, & fluuius meus appropin-
44 quauit ad mare: * quoniam do-
ctrinam quaſi antelucanum illu-
mino omnibus, & enarrabo illam
45 vſque ad longinquum. * Penetra-
bo omnes inferiores partes terræ,
& inſpiciam omnes dormientes,
& illuminabo omnes ſperantes in
46 Domino. * Adhuc doctrinam
quaſi prophetiam effundam, & re-
linquam illam quærentibus ſa-
pientiam, & non deſinam in pro-
genies illorum vſque in æuum
47 ſanctum.* ‖ Videte quoniam non
ſoli mihi laboraui, ſed omnibus ‖ Inf. 33. c. 18
exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui
A meo, quæ probata coram Deo,
2 & hominibus: * Concordia fra-
trum, & amor proximorum, & vir
& mulier bene ſibi conſentientes.
3 * Tres ſpecies odiuit anima mea,
& aggrauor valde animæ illorum.
4 * Pauperem ſuperbum: diuitem
mendacem: ſenem fatuum & in-
5 ſenſatum.* Quæ in iuuentute tua
non congregaſti, quomodo in ſe-
6 nectute tua inuenies?* Quàm ſpe-
cioſum canities iudicium, & preſ-
byteris cognoſcere conſilium!
7 * Quàm ſpecioſa veteranis ſa-
pientia, & glorioſis intellectus, &
8 conſilium! * Corona ſenum mul-
ta peritia, & gloria illorum timor
9 Dei. * Nouem inſuſpicabilia cor-
B dis magnificaui, & decimum di-
10 cam in lingua hominibus: * Ho-
mo, qui iucundatur in filijs, viuẽs
& videns ſubuerſionem inimico-
11 rum ſuorum. * ‖ Beatus, qui ha- ‖ Inf. 26. a. 1
bitat cum muliere ſenſata, ‖ &
qui lingua ſua non eſt lapſus, & Sup. 14. a. 1. 19. c. 16.
qui non ſeruiuit indignis ſe.
12 * Beatus, qui inuenit amicum ve- ‖ Iac. 3. a. 2.
rum, & qui enarrat iuſtitiam au-
13 ri audienti. * Quàm magnus,
qui inuenit ſapientiam & ſcien-
tiam! ſed non eſt ſuper timentem
14 Dominum. * timor Dei ſuper om
15 nia ſe ſuperpoſuit: * beatus homo,
cui donatum eſt habere timorem
Dei: qui tenet illum, cui aſſimila-
bitur

bitur? * Timor Dei initium dile- 16
ctionis eius: fidei autem initium
agglutinandum eſt ei. * Omnis 17
plaga triſtitia cordis eſt: & omnis C
malitia, nequitia mulieris. * Et om 18
nem plagam, & non plagam vide-
bit cordis: * & omnem nequi- 19
tiam, & non nequitiam mulieris:
* & omnem obductum, & non 20
obductum odientium: * & om- 21
nem vindictam, & non vindictam
inimicorum. * Non eſt caput ne- 22
quius ſuper caput colubri: * & 23
‖ Prou. 21. c. 19 non eſt ira ſuper iram mulieris.
‖ Commorari leoni & draconi pla
cebit, quam habitare cum mulie-
re nequam. * Nequitia mulieris 24
immutat faciem eius: & obcæcat
vultum ſuum tamquam vrſus: &
quaſi ſaccum oſtendit. In medio
proximorum eius * ingemuit vir 25
eius, & audiens ſuſpirauit modi-
cum. * Breuis omnis malitia ſu- 26
per malitiam mulieris, ſors pecca-
torum cadat ſuper illam. * Sicut 27
aſcenſus arenoſus in pedibus ve- D
‖ Inf. 42. b. a terani, ſic mulier linguata homini
quieto. * ‖ Ne reſpicias in mulieris 28
ſpeciem, & nõ concupiſcas mulie
rem in ſpecie. * Mulieris ira, & 29
irreuerentia, & confuſio magna.
* Mulier ſi primatum habeat, con- 30
traria eſt viro ſuo. * Cor humile, 31
& facies triſtis, & plaga cordis, mu
lier nequam. * Manus debiles, & 32
‖ Gen. 3. b. 6 genua diſſoluta, mulier quæ non
beatificat virum ſuum. * ‖ A mu- 33
liere initium factum eſt peccati,
& per illam omnes morimur.
* Non des aquæ tuæ exitum, nec 34
modicum: nec mulieri nequam
veniam prodeundi. * Si non am- 35
bulauerit ad manum tuam, con-
fundet te in conſpectu inimico-
rum. * A carnibus tuis abſcinde 36
illam, ne ſemper te abutatur.

CAP. XXVI.

MVlieris bonæ beatus vir: nu- 1
merus enim annorum illius A
duplex. * Mulier fortis oblectat 2
virum ſuum, & annos vitæ illius
in pace implebit. * Pars bona, mu 3
lier bona, in parte timentium
Deum dabitur viro pro factis bo
nis: * diuitis autem, & pauperis 4
cor bonum in omni tempore vul-
tus illorum hilaris. * A tribus ti- 5
muit cor meum, & in quarto fa-

6 cies mea metuit: * Delaturam ciui
7 tatis: & collectionem populi: * ca
lumniã mendacẽ, ſuper mortem,
8 omnia grauia: * dolor cordis & lu
9 ctus, mulier zelotypa. * In mulie-
re zelotypa flagellum linguæ, omni-
10 bus cõmunicans. * Sicut boũ iu-
B gum, quod mouetur, ita & mulier
nequã: qui tenet illã, quaſi qui ap-
11 prehendit ſcorpionẽ. * Mulier e-
brioſa ira magna: & cõtumelia, &
12 turpitudo illius non tegetur. * For-
nicatio mulieris in extollentia
oculorum, & in palpebris illius
13 agnoſcetur. * ‖ In filia non auertẽ- ‖ Inf. 42. b. 11
te ſe, firma cuſtodiam: ne inuenta
14 occaſione vtatur ſe. * Ab omni ir-
reuerentia oculorum eius caue, &
15 ne mireris ſi te neglexerit. * ſicut
viator ſitiens, ad fontem os ape-
riet & ab omni aqua proxima bi-
bet, & contra omnem palum ſe-
debit, & contra omnem ſagittam
aperiet pharetram donec deficiat.
16 * Gratia mulieris ſedulæ delecta-
C bit virum ſuum, & oſſa illius im-
17 pinguabit. * Diſciplina illius da-
18 tum Dei eſt. * Mulier ſenſata &
tacita, non eſt immutatio eruditæ
19 animæ. * Gratia ſuper gratiam
20 mulier ſancta, & pudorata. * Om-
nis autem ponderatio non eſt di-
21 gna continentis animæ. * Sicut ſol
oriens mundo in altiſſimis Dei,
ſic mulieris bonæ ſpecies in orna-
22 mentum domus eius * lucerna
ſplendens ſuper candelabrum ſan
ctum, & ſpecies faciei ſuper æta-
23 tem ſtabilem * Columnæ aureæ
D ſuper baſes argenteas, & pedes fir-
mi ſuper plantas ſtabilis mulieris.
24 * Fundamenta æterna ſupra pe-
tram ſolidam, & mandata Dei in
25 corde mulieris ſanctæ. * In duo-
bus contriſtatum eſt cor meum,
& in tertio iracundia mihi adue-
26 nit: * Vir bellator deficiens per
inopiam: & vir ſenſatus contem-
27 ptus: * & qui tranſgreditur a iu-
ſtitia ad peccatum, Deus parauit
28 eum ad romphæam. * Duæ ſpe-
cies difficiles & periculoſæ mi-
hi apparuerunt, difficile exuitur
negotians a negligentia: & non
iuſtificabitur caupo a peccatis la-
biorum.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt: & qui quærit locupleta-
A

ri, auertit oculum ſuum. * Sicut 2
in medio compaginis lapidum pa-
lus figitur, ſic & inter mediũ ven-
ditionis & emptionis anguſtiabi-
tur peccatum. * Conteretur cum 3
delinquente delictum. * Si non in 4
timore Domini tenueris te inſtan-
ter, cito ſubuertetur domus tua.
* Sicut in percuſſura cribri rema- 5
nebit puluis, ſic aporia hominis in
cogitatu illius. * Vaſa figuli pro- 6
bat fornax, & homines iuſtos ten-
tatio tribulationis. * Sicut ruſti- 7
catio de ligno oſtendit fructum
illius, ſic verbum ex cogitatu cor-
dis hominis. * Ante ſermonem 8
non laudes virum: hæc enim ten-
tatio eſt hominum. * Si ſequaris 9
iuſtitiam, apprehendes illam: &
indues quaſi poderem honoris, &
inhabitabis cum ea, & proteget
te in ſempiternum, & in die agni-
tionis inuenies firmamentum. * Vo- 10
latilia ad ſibi ſimilia conueniunt: B
& veritas ad eos, qui operantur il-
lam, reuertetur. * Leo venationi 11
inſidiatur ſemper: ſic peccata ope-
rantibus iniquitates. * Homo ſan- 12
ctus in ſapientia manet ſicut ſol:
nam ſtultus ſicut luna mutatur.
* In medio inſenſatorum ſerua 13
verbum tempori: in medio au-
tem cogitantium aſſiduus eſto.
* Narratio peccantium odioſa, & 14
riſus illorum in deliciis peccati.
* Loquela multum iurans, horri- 15
pilationem capiti ſtatuet: & irre-
uerentia ipſius obturatio aurium.
* Effuſio ſanguinis in rixa ſuper- 16
borum: & maledictio illorum au-
ditus grauis. * Qui denudat ar- 17
cana amici, fidem perdit, & non C
inueniet amicum ad animum
ſuum. * Dilige proximum, & 18
coniungere fide cum illo. * Quòd 19
ſi denudaueris abſcondita illius, non
perſequeris poſt eum. * Sicut enim 20
homo, qui perdit amicum ſuum,
ſic & qui perdit amicitiam proxi-
mi ſui. * Et ſicut qui dimittit auẽ 21
de manu ſua, ſic dereliquiſti pro-
ximum tuum, & non eum capies.
* Non illum ſequaris, quoniam 22
longe abeſt: effugit enim quaſi
caprea de laqueo: quoniam vul-
nerata eſt anima eius. * Vltra 23
eum non poteris colligare: & ma-
ledicti eſt concordatio: * denuda- 24
re autem amici myſteria, deſpera-
tio eſt animæ infelicis. * Annuens 25

oculo fabricat iniqua, & nemo
26 eum abiiciet: * in conſpectu ocu-
D lorum tuorũ cõdulcabit os ſuum,
& ſuper ſermones tuos admirabi-
tur: nouiſſime autem peruertet os
ſuum, & in verbis tuis dabit
27 ſcandalum. * Multa odiui, &
non coæquaui ei, & Dominus
28 odiet illum. * Qui in altum mit-
tit lapidem, ſuper caput eius ca-
det: & plaga doloſa doloſi diui-
29 det vulnera. * Et qui foueam
fodit, incidet in eam: & qui ſta-
tuit lapidem proximo, offendet
in eo: & qui laqueum alii ponit,
30 peribit in illo. * Facienti nequiſ-
ſimum conſilium, ſuper ipſum de-
uoluetur, & non agnoſcet vnde
31 adueniat illi. * Illuſio, & impro-
perium ſuperborum, & vindicta
32 ſicut leo inſidiabitur illi. * Laqueo
peribunt qui oblectantur caſu iu-
ſtorum: dolor autem conſumet il-
33 los antequam moriantur. * Ira
& furor, vtraque execrabilia ſunt,
& vir peccator continens erit il-
lorum.

CAP. XXVIII.

1 QVi vindicari vult, a Domino ‖ Deu. 32.e.
A inueniet vindictam, & 35
peccata illius ſeruans ſer- Matth.6.d.
2 uabit. * Relinque proximo tuo 14
nocenti te: & tunc deprecanti ti- Marc.11.e.
3 bi peccata ſoluentur. * Homo 25
homini reſeruat iram, & a Deo Ro.12.d.19
4 quærit medelam? * In hominem
ſimilem ſibi non habet miſericor-
diam, & de peccatis ſuis depre-
5 catur? * Ipſe cum caro ſit, reſer-
uat iram, & propitiationem petit
a Deo? quis exorabit pro delictis
6 illius? * Memento nouiſſimo-
7 rum, & deſine inimicari: * ta-
bitudo enim, & mors imminent
8 in mandatis eius. * Memorare
timorem Dei, & non iraſcaris
9 proximo. * Memorare teſtamen-
tum Altiſſimi, & deſpice igno-
10 rantiam proximi. * Abſtine te
11 a lite, & minues peccata: * ho-
B mo enim iracundus incendit li-
tem, & vir peccator turbabit a-
micos, & in medio pacem ha-
bentium immittet inimicitiam.
12 * Secundum enim ligna ſiluæ ſic
ignis exardeſcit: & ſecundum vir-
tutem hominis, ſic iracũdia illius
erit, & ſecundum ſubſtantiã ſuam

exaltabit iram ſuam.* Certamen 13
feſtinatum incendit ignem: & lis
feſtinans effundit ſanguinem: &
lingua teſtificãs adducit mortem.
* Si ſufflaueris in ſcintillam, quaſi 14
ignis exardebit: & ſi expueris ſu-
per illam, extinguetur: vtraque
ex ore proficiſcuntur.* Suſurro & 15
bilinguis maledictus: multos e-
nim turbabit pacem habentes.
*Lingua tertia multos commouit, 16
& diſperſit illos de gente in gen- C
tem. * ciuitates muratas diuitum 17
deſtruxit, & domos magnatorum
effodit. * Virtutes populorum con 18
cidit, & gentes fortes diſſoluit.
* Lingua tertia mulieres viratas 19
eiecit, & priuauit illas laboribus
ſuis. * qui reſpicit illam, non ha- 20
bebit requiem, nec habebit ami-
cum, in quo requieſcat. * Flagel- 21
li plaga liuorem facit: plaga autẽ
linguæ comminuet oſſa. * Multi 22
ceciderunt in ore gladij, ſed non
ſic quaſi qui interierunt per lin-
guam ſuam. * Beatus qui tectus 23
eſt a lingua nequam, qui in ira-
cundiam illius non tranſiuit, &
qui non attraxit iugum illius, & in
vinculis eius non eſt ligatus: * iu- 24
gum enim illius, iugum ferreum
eſt: & vinculum illius, vinculum
æreum eſt.* Mors illius, mors ne- 25
quiſſima: & vtilis potius infernus
quàm illa. * Perſeuerantia illius 26
non permanebit, ſed obtinebit D
vias iniuſtorum: & in flamma ſua
non comburet iuſtos. * Qui re- 27
linquunt Deum incident in illam,
& exardebit in illis, & non extin-
guetur, & immittetur in illos qua-
ſi leo, & quaſi pardus lædet illos.
* Sepi aures tuas ſpinis, linguam 28
nequam noli audire, & ori tuo
facito oſtia, & ſeras. * Aurum 29
tuum, & argentum tuum confla,
& verbis tuis facito ſtateram, &
frenos ori tuo rectos: * & atten- 30
de, ne forte labaris in lingua, &
cadas in conſpectu inimicorum
inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus
inſanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

QVi facit miſericordiam, fœ- 1
neratur proximo ſuo: & A
qui præualet manu, man-
data ſeruat. * Fœnerare proximo 2
tuo in tempore neceſſitatis illius,
& iterum redde proximo in tem-
3 pore ſuo. * Confirma verbum, &
fideliter age cum illo: & in omni
tempore inuenies quod tibi neceſ
4 ſarium eſt. * Multi quaſi inuen-
tionem æſtimauerunt fœnus, &
præſtiterunt moleſtiam his, qui ſe
5 adiuuerunt. * Donec accipiant,
oſculantur manus dantis, & in
promiſſionibus humiliant vocem
6 ſuam: * & in tempore redditio-
nis poſtulabit tempus, & loque-
tur verba tædij & murmuratio-
7 num, & tempus cauſabitur: * ſi
autem potuerit reddere, aduerſa-
bitur, ſolidi vix reddet dimidium,
& computabit illud quaſi inuen-
8 tionem: * ſin autem fraudabit il-
B lum pecunia ſua, & poſſidebit il-
9 lum inimicum gratis: * & conui-
tia & maledicta reddet illi, & pro
honore & beneficio reddet illi con
10 tumeliam. * Multi non cauſa
nequitiæ non fœnerati ſunt, ſed
11 fraudari gratis timuerunt. * Ve-
rumtamen ſuper humilem animo
fortior eſto, & pro eleemoſyna nõ
12 trahas illum. * Propter manda-
tum aſſume pauperem: & propter
inopiam eius ne dimittas eum va-
13 cuum. * Perde pecuniam propter
fratrem & amicum tuum: & non
abſcondas illam ſub lapide in per-
14 ditionem. * ‖ Pone theſaurum tuum ‖ Tob 4.b.
in præceptis Altiſsimi, & proderit 10
15 tibi magis quàm aurum. * ‖ Con- ‖ S. 17.c.18
clude eleemoſynam in corde pau-
16 peris, & hæc pro te exorabit ab
17 omni malo. * Super ſcutum po-
18 tentis, & ſuper lanceam aduerſus
C inimicum tuum pugnabit. * Vir
19 bonus fidem facit pro proximo
ſuo: & qui perdiderit confuſio-
20 nem, derelinquet ſibi. * Gratiam
fideiuſſoris ne obliuiſcaris: dedit
21 enim pro te animam ſuam. * Re-
promiſſorem fugit peccator, & im
22 mundus. * Bona repromiſſoris ſi-
bi aſcribit peccator: & ingratus
ſenſu derelinquet liberantem ſe.
23 * Vir repromittit de proximo ſuo:
& cum perdiderit reuerentiam,
24 derelinquetur ab eo. * Repromiſ-
ſio nequiſsima multos perdidit di-
rigentes, & commouit illos quaſi
25 fluctus maris. * Viros potentes
gyrans migrare fecit, & vagati
26 ſunt in gentibus alienis. * Pecca-
tor tranſgrediens mandatum Do-
mini, incidet in promiſſionem
nequam:

nequa : & qui conatur multa age-
re, incidet in iudicium. * Recupera 27
proximum ſecundum virtutem
‖ſ.39.c.31 tuam, & attende tibi ne incidas.
* ‖ Initium vitæ hominis aqua & 28
panis, & veſtimentum, & domus D
protegens turpitudinem. * Me- 29
lior eſt victus pauperis ſub tegmi-
ne aſſerum, quàm epulæ ſplendi-
dæ in peregre ſine domicilio. * Mi- 30
nimum pro magno placeat tibi,
& improperium peregrinationis
non audies. * Vita nequam ho- 31
ſpitandi de domo in domum: &
vbi hoſpitabitur, non fiducialis-
ter aget, nec aperiet os. * Ho- 32
ſpitabitur, & paſcet, & potabit
ingratos, & ad hæc amara au-
diet. * Tranſi hoſpes, & orna 33
menſam: & quæ in manu habes,
ciba ceteros. * Exi a facie hono- 34
ris amicorum meorum: neceſſi-
tudine domus meæ hoſpitio mihi
factus eſt frater. * Grauia hæc ho- 35
mini habenti ſenſum: Correptio
domus, & improperium fœ-
neratoris.

CAP. XXX.

Prou. 13.d. 24. & 23.b. 13 QVi diligit filium ſuum, aſſi- 1
duat illi flagella, vt læ- A
tetur in nouiſſimo ſuo, &
non palpet proximorum oſtia.
* Qui docet filium ſuum, lauda- 2
bitur in illo, & in medio domeſti-
‖Deu.6.a.7 corum in illo gloriabitur. * ‖ Qui 3
docet filium ſuum, in zelum mit-
tit inimicum, & in medio ami-
corum gloriabitur in illo. * Mor- 4
tuus eſt pater eius, & quaſi
non eſt mortuus: ſimilem enim
reliquit ſibi poſt ſe. * In vita ſua 5
vidit, & lætatus eſt in illo: in obi-
tu ſuo non eſt cōtriſtatus, nec con
fuſus eſt corā inimicis. * Reliquit 6
enim defenſorem domus contra
inimicos, & amicis reddentem
gratiam. * Pro animabus filiorum 7
colligabit vulnera ſua, & ſuper om
nem vocem turbabuntur viſcera
eius. * Equus indomitus euadit 8
durus, & filius remiſſus euadet B
præceps. * Lacta filium, & pauen- 9
tem te faciet: lude cum eo, & con-
triſtabit te. * Non corrideas illi: 10
ne doleas, & in nouiſſimo obſtu-
peſcent dentes tui. * Non des illi 11
poteſtatem in iuuentute, & ne de-
‖ſ.7.c.25 ſpicias cogitatus illius. * ‖ Curua 12
ceruicem eius in iuuentute, & tun
de latera eius dum infans eſt, ne
forte induret, & non credat tibi,
13 & erit tibi dolor animæ. * Doce fi-
lium tuum, & operare in illo, ne
in turpitudinem illius offendas.
14 * Melior eſt pauper ſanus, & for-
tis viribus, quàm diues imbecil-
15 lis & flagellatus malitia. * Salus
C animæ in ſanctitate iuſtitiæ me-
lior eſt omni auro & argento: &
corpus validum quàm cenſus im-
16 menſus. * Nō eſt cenſus ſuper cen
ſum ſalutis corporis: & non eſt ob-
lectamentum ſuper cordis gau-
17 dium. * Melior eſt mors, quàm
vita amara: & requies æterna
18 quam languor perſeuerans. * Bo-
na abſcondita in ore clauſo, quaſi
appoſitiones epularum circumpo- ‖Dan.14.
19 ſitæ ſepulchro. * ‖ Quid proderit 6
libatio idolo? nec enim mandu-
20 cabit, nec odorabit: * ſic qui effu-
gatur a Domino, portans merce-
21 des iniquitatis: * videns oculis,
& ingemiſcens, ſicut ſpado com-
plectens virginem, & ſuſpirans. ‖Prou.12.d.
22 * ‖ Triſtitiam non des animæ tuæ, 25. & 15.b.
D & non affligas temetipſum in con 13. & 17.d.
23 ſilio tuo. * ‖ Iucunditas cordis hæc 22
eſt vita hominis, & theſaurus ſi-
ne defectione ſanctitatis: & exul-
24 tatio viri eſt longæuitas. * Miſerere
animæ tuæ placens Deo, & conti-
ne: congrega cor tuum in ſancti-
tate eius, & triſtitiam longe repel- ‖2.Cor.7.c
25 le a te. * ‖ Multos enim occidit 10
triſtitia, & non eſt vtilitas in illa.
26 * Zelus & iracundia minuunt dies,
& ante tempus ſenectam adducet
27 cogitatus. * Splendidum cor, & bo-
num in epulis eſt: epulæ enim il-
lius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

1 VIgilia honeſtatis tabefaciet
A carnes, & cogitatus illius au-
2 feret ſomnū. * Cogitatus præſcien-
tiæ auertit ſenſum, & infirmitas
3 grauis ſobriam facit animam. * La-
borauit diues in congregatione
ſubſtantiæ, & in requie ſua reple-
4 bitur bonis ſuis. * Laborauit pau-
per in diminutione victus, & in fi-
5 ne inops fit. * Qui aurum diligit,
non iuſtificabitur: & qui inſequi-
tur conſumptionem, replebitur
6 ex ea. * ‖ Multi dati ſunt in auri ‖ſ.8.a.3
caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius

perditio illorum. * Lignum of- 7
fenſionis eſt aurum ſacrificantiũ:
væ illis, qui ſectantur illud, &
omnis imprudẽs deperiet in illo.
* Beatus diues, qui inuentus eſt 8
ſine macula: & qui poſt aurum
non abijt, nec ſperauit in pecu-
nia, & theſauris. * Quis eſt hic, 9
& laudabimus eum? fecit enim
mirabilia in vita ſua. * Qui pro- 10
batus eſt in illo, & perfectus eſt,
erit illi gloria æterna: qui potuit
tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus:
facere mala, & non fecit: * ideo 11
ſtabilita ſunt bona illius in Do- B
mino, & eleemoſynas illius e-
narrabit omnis Eccleſia ſancto-
rum. * Supra menſam magnã 12
ſediſti? non aperias ſuper illam
faucem tuam prior. * Non dicas 13
ſic: Multa ſunt, quæ ſuper illam
ſunt: * memento quoniam ma- 14
lus eſt oculus nequam. * Nequius 15
oculo quid creatum eſt? ideo ab
omni facie ſua lacrymabitur, cum
viderit, * ne extendas manum 16
tuam prior, & inuidia contami-
natus erubeſcas. * Ne compri- 17
maris in conuiuio. * Intellige quæ 18
ſunt proximi tui ex teipſo. * vte- 19
re quaſi homo frugi his, quæ tibi
apponuntur: ne, cum manducas
multum, odio habearis. * Ceſſa 20
prior cauſa diſciplinæ: & noli ni-
mius eſſe, ne forte offendas. * Et ſi 21
in medio multorũ ſediſti, prior il- C
lis ne extendas manum tuam, nec
prior poſcas bibere. * Quàm ſuffi- 22
ciens eſt homini erudito vinum
exiguum, & in dormiendo non
laborabis ab illo, & non ſenties
dolorem. * Vigilia, cholera, & 23
tortura viro infruniro: * ſomnus 24
ſanitatis in homine parco. dor-
miet vſque mane, & anima il-
lius cum ipſo delectabitur. * Et 25
ſi coactus fueris in edendo mul-
tum, ſurge e medio, euome: & re-
frigerabit te, & non adduces cor-
pori tuo infirmitatem. * Audi me 26
fili, & ne ſpernas me, & in nouiſ-
ſimo inuenies verba mea. * In 27
omnibus operibus tuis eſto velox,
& omnis infirmitas non occurret
tibi. * Splendidum in panibus be- 28
nedicent labia multorũ, & teſtimo
nium veritatis illius fidele. * Ne- 29
quiſſimo in pane murmurabit ci-
uitas, & teſtimonium nequitiæ il-
lius verum eſt. * Diligentes in vi- 30

D no noli prouocare: ‖ multos enim ‖ Iudith. 5.
31 exterminauit vinum. * Ignis pro-
bat ferrum durum: ſic vinum cor-
da ſuperborum arguet in ebrie-
32 tate potatum. * Æqua vita homi-
nibus vinum in ſobrietate: ſi bibas
33 illud moderate, eris ſobrius. * Quæ
vita eſt ei, qui minuitur vino?
34 * Quid defraudat vitam? Mors.
35 * ‖ Vinum in iucunditatem creatũ ‖ Pſ. 103.b.
eſt, & non in ebrietatem, ab ini- 15
36 tio. * Exultatio animæ & cordis vi Prou. 31.a.4
37 num moderate potatum. * Sa-
nitas eſt animæ & corpori ſobrius
38 potus. * Vinum multum pota-
tum irritationem, & iram, & rui-
39 nas multas facit. * Amaritudo a-
40 nimę vinũ multũ potatũ. * Ebrie-
tatis animoſitas, imprudentis of-
fenſio, minorans virtutem, & fa-
41 ciens vulnera. * In conuiuio vini
non arguas proximum: & non de-
ſpicias eum in iucunditate illius:
42 * verba improperij non dicas illi:
& non premas illum in repetẽdo.

CAP. XXXII.

1 RЕctorem te poſuerunt? noli
A extolli: eſto in illis quaſi vnus
2 ex ipſis. * Curam illorum habe,
& ſic conſide, & omni cura tua
3 explicita recumbe: * vt læteris pro-
pter illos, & ornamentum gratiæ
accipias coronam, & dignationẽ
4 conſequaris corrogationis. * Lo-
quere maior natu: decet enim
5 te * primũ verbum diligenti ſcien-
tia, & non impedias muſicam.
6 * Vbi auditus non eſt, non effun-
das ſermonem, & importune noli
7 extolli in ſapientia tua. * Gem-
mula carbunculi in ornamento au
ri, & comparatio muſicorum in
8 conuiuio vini. * Sicut in fabri-
B catione auri ſignum eſt ſmaragdi,
ſic numerus muſicorum in iucun-
9 do & moderato vino. * Audi ta-
cens, & pro reuerentia accedet ti-
10 bi bona gratia. * Adoleſcens loque
11 re in tua cauſa vix. * Si bis inter-
rogatus fueris, habeat caput reſpõ
12 ſum tuum. * In multis eſto quaſi
inſcius, & audi tacens ſimul &
13 quærens. * In medio magnatorum
non præſumas: & vbi ſunt ſe-
14 nes, non multum loquaris. * An-
te grandinem præibit coruſca-
tio: & ante verecundiam præi-
bit gratia, & pro reuerentia ac-
cedet

eedet tibi bona gratia. * Et hora 15
ſurgendi non te trices: præcurre C
autem prior in domum tuam, &
illic auocare, & illic lude, * & age 16
conceptiones tuas, & non in de-
lictis, & verbo ſuperbo. * Et ſu- 17
per his omnibus benedicito Do-
minum, qui fecit te, & inebrian-
tem te ab omnibus bonis ſuis.
* Qui timet Dominum, excipiet do 18
ctrinam eius: & qui vigilauerint
ad illum, inuenient benedictio-
nem. * Qui quærit legem, reple- 19
bitur ab ea: & qui inſidioſe agit,
ſcandalizabitur in ea. * Qui timent 20
Dominum, inuenient iudicium
iuſtum, & iuſtitias quaſi lumen
accendent. * Peccator homo vi- 21
tabit correptionem, & ſecundum D
voluntatem ſuam inueniet compa
rationem. * Vir conſilii non di- 22
ſperdet intelligentiam, alienus &
ſuperbus non pertimeſcet timo-
rem: * etiam poſtquam fecit cum 23
eo ſine conſilio, & ſuis inſectatio-
nibus arguetur. * Fili ſine conſi- 24
lio nihil facias, & poſt factũ non
pœnitebis. * In via ruinæ non eas, 25
& non offendes in lapides: nec
credas te viæ laborioſæ, ne ponas
animæ tuæ ſcandalum: * & a fi- 26
liis tuis caue, & a domeſticis tuis
attende. * In omni opere tuo cre- 27
de ex fide animæ tuæ: hoc eſt e-
nim conſeruatio mandatorum.
* Qui credit Deo, attendit man- 28
datis: & qui confidit in illo, non
minorabitur.

CAP. XXXIII.

Timenti Dominum non occur 1
rent mala, ſed in tentatione A
Deus illum conſeruabit, & libe-
rabit a malis. * Sapiens non odit 2
mandata & iuſtitias, & non illide-
tur quaſi in procella nauis. * Ho- 3
mo ſenſatus credit legi Dei, & lex
illi fidelis. * Qui interrogationem 4
manifeſtat, parabit verbum, & ſic
deprecatus exaudietur, & conſer-
uabit diſciplinam, & tunc reſpon-
‖ ſ.21.b.17 debit. * ‖ Præcordia fatui quaſi rota 5
carri, & quaſi axis verſatilis cogi-
tatus illius. * Equus emiſſarius, 6
ſic & amicus ſubſannator, ſub om
ni ſupraſedente hinnit. * Quare 7
dies diem ſuperat, & iterum lux
lucem, & annus annum a ſole?
* A Domini ſcientia ſeparati ſunt, 8
facto ſole, & præceptum cuſto-
9 diente. * Et immutauit tẽpora, &
B dies feſtos ipſorum, & in illis
dies feſtos celebrauerunt ad ho-
10 ram. * Ex ipſis exaltauit & ma-
gnificauit Deus, & ex ipſis poſuit
in numerum dierum. Et omnes
homines de ſolo, ‖ & ex terra, vn- ‖ Gen.2.
11 de creatus eſt Adam. * In multitu-
dine diſciplinæ Dominus ſepara-
uit eos, & immutauit vias eorum.
12 * Ex ipſis benedixit, & exaltauit:
& ex ipſis ſanctificauit, & ad ſe ap
plicauit: & ex ipſis maledixit, &
humiliauit, & conuertit illos a ſe-
13 paratione ipſorum. * ‖ Quaſi lu- ‖ Ro.9.c.21
tum figuli in manu ipſius, plaſma-
14 re illud, & diſponere. * Omnes
viæ eius ſecundum diſpoſitionem
eius: ſic homo in manu illius, qui
ſe fecit, & reddet illi ſecundum
15 iudicium ſuum. * Contra malum
bonum eſt, & contra mortem vi-
ta: ſic & contra virum iuſtum pec
cator. Et ſic intuere in omnia ope
ra Altiſſimi. Duo & duo, & vnum
16 cõtra vnũ. * Et ego nouiſſimus euі-
gilaui, & quaſi qui colligit acinos
17 poſt vindemiatores. * In benedictio
C ne Dei & ipſe ſpe ſperaui: & quaſi
qui vindemiat, repleui torcular.
18 * ‖ Reſpicite quoniam non mihi ‖ ſ.24.d.47
ſoli laboraui, ſed omnibus exqui-
19 rentibus diſciplinam. * Audite
me magnates, & omnes populi,
& rectores Eccleſiæ auribus perci-
20 pite: * Filio & mulieri, fratri &
amico non des poteſtatem ſuper
te in vita tua: & non dederis alii
poſſeſſionem tuam: ne forte pœ-
niteat te, & deprecens pro illis.
21 * Dum adhuc ſuperes & aſpiras, nõ
22 immutabit te omnis caro. * Melius
eſt enim vt filii tui te rogẽt, quam
te reſpicere in manus filiorũ tuo-
23 rum. * In omnibus operibus tuis
24 præcellens eſto. * Ne dederis ma-
culam in gloria tua. In die con-
ſummationis dierum vitæ tuæ, &
in tempore exitus tui diſtribue
25 hereditatem tuã. * Cibaria, & vir-
ga, & onus aſino: panis, & diſci-
26 plina, & opus ſeruo. * Operatur
D in diſciplina, & quærit requie-
ſcere: laxa manus illi, & quærit
27 libertatem. * Iugum & lorum cur-
uant collum durum, & ſeruum
inclinant operationes aſſiduæ.
28 * Seruo maleuolo tortura & com-
pedes, mitte illum in operatio-

nem, ne vacet: * multam enim 29
malitiam docuit otiositas. * In 30
opera constitue eum: sic enim con
decet illum. Quod si non obaudie
rit, curua illum compedibus, &
non amplifices super omnem car-
|| 5.7.c.23 nem: verum sine iudicio nihil fa-
cias graue. * || Si est tibi seruus fi- 31
delis, sit tibi quasi anima tua: qua-
si fratrē sic eum tracta: quoniam
in sanguine animæ comparasti il-
lum. * Si læseris eum iniuste, in fu 32
gam conuertetur. * & si extollens 33
discesserit: quem quæras, & in
qua via quæras illum, nescis.

CAP. XXXIIII.

VAna spes, & mendacium viro 1
insensato: & somnia extollūt A
imprudentes. * Quasi qui appre- 2
hendit vmbram, & persequitur
ventum: sic & qui attendit ad
visa mendacia. * hoc secundum 3
hoc visio somniorum: ante faciem
hominis similitudo hominis. * Ab 4
immundo quid mundabitur? & a
mendace quid verum dicetur?
* Diuinatio erroris, & auguria 5
mendacia, & somnia malefacien-
tium, vanitas est. * Et sicut partu- 6
rientis, cor tuum phantasias pati-
tur. nisi ab Altissimo fuerit emis
sa visitatio, ne dederis in illis cor
tuum: * multos enim errare fece- 7
runt somnia, & exciderunt speran
tes in illis. * Sine mendacio con- 8
summabitur verbum legis, & sa-
pientia in ore fidelis complana-
bitur. * Qui non est tentatus, quid 9
scit? Vir in multis expertus, cogita- B
bit multa: & qui multa didicit,
enarrabit intellectū. * Qui non est 10
expertus, pauca recognoscit: qui
autem in multis factus est, multi-
plicat malitiam. * Qui tentatus 11
non est, qualia scit? qui implana-
tus est, abundabit nequitia. * Mul 12
ta vidi errando, & plurimas ver-
borum consuetudines. * Aliquo- 13
ties vsque ad mortem periclitatus
sum horum causa, & liberatus
sum gratia Dei. * Spiritus timen 14
tium Deum quæritur, & in respe-
ctu illius benedicetur. * Spes enim 15
illorum in saluantem illos, & ocu-
li Dei in diligentes se. * Qui timet 16
Dominum nihil trepidabit, & nō C
pauebit: quoniam ipse est spes
eius. * Timentis Dominum bea- 17

18 ta est anima eius. * Ad quem re-
spicit, & quis est fortitudo eius?
19 * || Oculi Domini super timentes || Ps.33.d.18
eum, protector potentiæ, firma-
mētum virtutis, tegimen ardoris,
20 & vmbraculum meridiani, * de-
precatio offensionis, & adiutoriū
casus, exaltans animam, & illumi-
nans oculos, dans sanitatem, &
21 vitam & benedictionem. * || Im- || Prou.21.
molantis ex iniquo oblatio est d.27
maculata, & nō sunt beneplacitæ
22 subsannationes iniustorum. * Do-
minus solus sustinentibus se in
23 via veritatis & iustitiæ. * || Dona || Prou.15.
iniquorum non probat Altissi- b.8
mus, nec respicit in oblationes ini
quorum: nec in multitudine sa-
crificiorum eorum propitiabitur
24 peccatis. * Qui offert sacrificium
D ex substātia pauperum, quasi qui
victimat filium in conspectu patris
25 sui. * Panis egentium vita paupe-
rum est: qui defraudat illum, ho-
26 mo sanguinis est. * Qui aufert
in sudore panem, quasi qui occi-
27 dit proximum suum. * Qui effun-
dit sanguinem, || & qui fraudem
facit mercenario, fratres sunt. || Deu.24.c.14
28 * Vnus ædificās, & vnus destruēs: 5.7.c.22
29 quid prodest illis nisi labor? * Vnus
orans, & vnus maledicens: cuius
30 vocem exaudiet Deus? * Qui ba-
ptizatur a mortuo, & iterum tan-
git eum, quid proficit lauatio il-
31 lius? * || sic homo qui ieiunat in || 2.Pet.2.d.
peccatis suis: & iterum eadem 21
faciens, quid proficit humi-
liando se? orationem illius quis
exaudiet?

CAP. XXXV.

1 QVi conseruat legem, multi-
2 plicat oblationem. * || Sa || Ier.7.a.3
A crificium salutare est at-
tendere mandatis, & discedere ab
3 omni iniquitate. * Et propitiatio-
nem litare sacrificij super iniusti-
tias, & deprecatio pro peccatis, re-
4 cedere ab iniustitia. * Retribuet
gratiā qui offert similaginem: &
qui facit misericordiam, offert sa-
5 crificiū. * Beneplacitum est Domi
no recedere ab iniquitate: & depre
catio pro peccatis recedere ab in-
6 iustitia. * || Non apparebis ante || Exo.23.b
conspectum Domini vacuus. 15.& 34.c
7 * Hæc enim omnia propter man- 22
8 datum Dei fiunt. * Oblatio iusti Deut.16.d.
im- 16

Impinguat altare,& odor ſuauita-
tis eſt in conſpectu Altiſſimi.* Sa 9
crificium iuſti acceptum eſt, & B
memoriam eius non obliuiſcetur
Dominus.* Bono animo gloriam 10
redde Deo:& non minuas primi-
‖ 2. Cor.9. b.7 tias manuum tuarum. * ‖ In 11
omni dato hilarem fac vultum
Tob.4. b.9 tuum, & in exultatione ſanctifica
‖ Leu. 22.c. 28 decimas tuas.* ‖ Da Altiſſimo ſe- 12
cundum datum eius, & in bono
Deu. 15.d. 41 oculo adinuentionem facito ma-
nuum tuarum: * quoniam Do- 13
minus retribuens eſt, & ſepties
‖ Deu.10.d. 17 tantum reddet tibi. * ‖ Noli offer- 14
re munera praua,non enim ſuſci-
2.Par,19.c. 7 piet illa. * Et noli inſpicere ſacri- 15
ficium iniuſtum,quoniam Domi-
Iob. 34.b. 19 nus iudex eſt,& ‖ non eſt apud il-
lum gloria perſonæ. * Non acci 16
Sap.6.b.8 piet Dominus perſonam in paupe C
Ro.2.b.11. rem, & deprecationem læſi exau-
‖ Gal.2. b.6 diet. * Non deſpiciet preces pupil 17
Col.3.d.25 li:nec viduam, ſi effundat loque-
Act. 10. c. 34 lam gemitus. * Nonne lacrymæ 18
viduæ ad maxillam deſcendunt,
1.Pet. 1. e. 17 & exclamatio eius ſuper deducen
tem eas?* A maxilla enim aſcen- 19
dunt vſque ad cælum, & Domi-
nus exauditor non delectabitur in
illis.* Qui adorat Deum in oble- 20
ctatione,ſuſcipietur,& deprecatio
illius vſque ad nubes propinqua-
bit.* Oratio humiliantis ſe,nubes 21
penetrabit: & donec propinquet
non conſolabitur: & non diſce-
det donec altiſſimus aſpiciat. * Et 22
Dominus non elongabit, ſed iudi D
cabit iuſtos,& faciet iudicium: &
Fortiſſimus non habebit in illis
patientiam vt contribulet dorſum
ipſorum: * & Gentibus reddet 23
vindictam donec tollat plenitudi
nem ſuperborum: & ſceptra ini-
quorum contribulet * donec red- 24
dat hominibus ſecundum actus
ſuos, & ſecundum opera Adæ, &
ſecundum præſumptionem illius,
* donec iudicet iudicium plebis 25
ſuæ,& oblectabit iuſtos miſericor-
dia ſua. * Specioſa miſericordia 26
Dei, in tempore tribulationis,
quaſi nubes pluuiæ in tempore
ſiccitatis.

CAP. XXXVI.

Miſerere noſtri Deus omnium, 1
& reſpice nos,& oſtende no A
bis lucem miſerationum tuarum:

2 * & immitte timorem tuum ſu-
per Gentes, quæ non exquiſierũt
te, vt cognoſcant quia non eſt
Deus niſi tu, & enarrent magna-
3 lia tua.* Alleua manum tuam ſu-
per Gentes alienas, vt videant po-
4 tentiam tuam. * Sicut enim in
conſpectu eorum ſanctificatus es
in nobis, ſic in conſpectu noſtro
5 magnificaberis in eis, * vt cogno-
ſcant te, ſicut & nos cognouimus
quoniam non eſt Deus præter te
6 Domine. * Innoua ſigna, & im-
7 muta mirabilia. * Glorifica ma-
8 num,& brachium dextrum.* Ex-
cita furorem, & effunde iram.
9 * Tolle aduerſarium,& affligeini
10 micum. * Feſtina tempus, &
memento finis, vt enarrent mira-
11 bilia tua.* In ira flammæ deuore-
B tur qui ſaluatur: & qui peſſimant
plebem tuam,inueniant perditio-
12 nem. * Contere caput principum
inimicorum, dicentium: Non eſt
13 alius præter nos. * Congrega om-
nes tribus Iacob: vt cognoſcant
quia non eſt Deus niſi tu, & enar-
rent magnalia tua: & hereditabis
14 eos, ſicut ab initio. * Miſerere
plebi tuæ, ſuper quam inuoca-
tum eſt nomen tuum: & Iſrael
‖ quẽ coæquaſti primogenito tuo: ‖ Exo. 4. f.
15 * Miſerere ciuitati ſanctificationis 22
tuæ Ieruſalẽ,ciuitati requiei tuæ.
16 * Reple Sion inenarrabilibus ver-
bis tuis, & gloria tua populum
17 tuum.* Da teſtimonium his, qui
C ab initio creaturæ tuæ ſunt, & ſu-
ſcita prædicationes, quas locuti
ſũt in nomine tuo prophetæ prio-
18 res. * Da mercedem ſuſtinenti-
bus te, vt prophetæ tui fideles in-
ueniantur: & exaudi orationes ſer
19 uorum tuorum* ‖ ſecundum bene- ‖ Nu. 6. d.
dictionem Aaron de populo tuo, 24
& dirige nos in viam iuſtitiæ, &
ſciant omnes, qui habitant terrã,
quia tu es Deus conſpector ſæcu-
20 lorum. * Omnem eſcam mandu-
cabit venter,& eſt cibus cibo me-
21 lior.* Fauces contingunt cibum
feræ,& cor ſenſatum verba menda
22 cia.* Cor prauum dabit triſtitiam,
23 & homo peritus reſiſtet illi. * Om-
D nem maſculum excipiet mulier:&
24 eſt filia melior filia. * Species mu-
lieris exhilarat faciem viri ſui, &
ſuper omnem concupiſcentiam
hominis ſuperducit deſiderium.
25 * Si eſt lingua curationis,eſt & mi-

tigationis & miſericordiæ: non eſt
vir illius ſecundum filios homi-
num. * Qui poſſidet mulierem 26
bonam, inchoat poſſeſſionem:
adiutorium ſecundum illum eſt,
& columna vt requies. * Vbi non 27
eſt ſepes, diripietur poſſeſſio: &
vbi non eſt mulier, ingemiſcit
egens. * Quis credit ei, qui non 28
habet nidum, & deflectens vbi-
cumque obſcurauerit, quaſi ſuc-
cinctus latro exiliens de ciuitate
in ciuitatem?

CAP. XXXVII.

OMnis amicus dicet: Et ego 1
amicitiam copulaui: ſed eſt A
amicus ſolo nomine amicus. Nõ-
ne triſtitia ineſt vſque ad mortẽ?
* Sodalis autem & amicus ad ini- 2
micitiam conuertentur. * O præ- 3
ſumptio nequiſſima, vnde creata
es cooperire aridam malitia, & do
loſitate illius? * Sodalis amico 4
coniucũdatur in oblectationibus,
& in tempore tribulationis aduer
ſarius erit. * Sodalis amico con- 5
dolet cauſa ventris, & contra ho-
ſtem accipiet ſcutum. * Non o- 6
bliuiſcaris amici tui in animo
tuo, & non immemor ſis illius in
opibus tuis. * Noli conſiliari cũ 7
eo, qui tibi inſidiatur, & a zelan-
tibus te abſconde conſiliũ. * Om- 8
nis conſiliarius prodit conſilium,
ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo.
* A conſiliario ſerua animã tuam. 9
prius ſcito quę ſit illius neceſſitas: B
& ipſe enim animo ſuo cogitabit:
* ne forte mittat ſudem in terrã, 10
& dicat tibi: * Bona eſt via tua: 11
& ſtet econtrario videre quid tibi
eueniat. * Cũ viro irreligioſo tra- 12
cta de ſanctitate, & cum iniuſto
de iuſtitia, & cum muliere de ea,
quæ æmulatur: cũ timido de bel-
lo: cum negotiatore de traiectio-
ne, cum emptore de venditione,
cum viro liuido de gratiis agen-
dis, * cũ impio de pietate, cum in- 13
honeſto de honeſtate, cum opera-
rio agrario de omni opere, * cum 14
operario annuali de conſum-
matione anni, cum ſeruo pigro de
multa operatione: non attẽdas his
in omni conſilio. * Sed cum viro 15
ſancto aſſiduus eſto, quẽcumque
cognoueris obſeruantem timorẽ
Dei, * cuius anima eſt ſecundum 16
C animam tuam: & qui, cum titubа
ueris in tenebris, condolebit tibi.
17 * Cor boni conſilij ſtatue tecum:
non eſt enim tibi aliud pluris illo.
18 * Anima viri ſancti enunciat ali-
quando vera, quam ſeptem circũ-
ſpectores ſedentes in excelſo ad
19 ſpeculandum. * Et in his omnibus
deprecare Altiſſimũ vt dirigat in
20 veritate viam tuam. * Ante omnia
opera verbum verax præcedat te,
& ante omnem actum conſilium
21 ſtabile. * Verbum nequam immu-
tabit cor: ex quo partes quatuor
oriuntur, bonum & malum, vita
& mors: & dominatrix illorũ eſt
aſſidua lingua. Eſt vir aſtutus mul
torum eruditor, & animæ ſuæ in-
22 utilis eſt. * Vir peritus multos eru-
diuit, & animæ ſuæ ſuauis eſt.
23 * Qui ſophiſtice loquitur, odibilis
24 eſt: in omni re defraudabitur. * nõ
eſt illi data a Domino gratia: om-
ni enim ſapientia defraudatus eſt.
25 * Eſt ſapiens anima ſuæ ſapiens:
D & fructus ſenſus illius laudabilis.
26 * Vir ſapiens plebem ſuam erudit,
& fructus ſenſus illius fideles ſũt.
27 * Vir ſapiens implebitur benedi-
ctionibus, & videntes illum lau-
28 dabunt. * Vita viri in numero die-
rum: dies autem Iſrael innume-
29 rabiles ſunt. * Sapiẽs in populo hæ
reditabit honorem, & nomen il-
30 lius erit viuens in æternum. * Fili
in vita tua tenta animam tuam:
& ſi fuerit nequam, non des illi
31 poteſtatem: * non enim omnia
omnibus expediunt, & non omni
32 animæ omne genus placet. * Noli
auidus eſſe in omni epulatione, &
non te effundas ſuper omnem e-
33 ſcam: * in multis enim eſcis erit
infirmitas, & auiditas appropin-
34 quabit vſque ad choleram. * Pro-
pter crapulam multi obierunt:
qui autem abſtinens eſt, adiiciet
vitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter ne-
A ceſſitatem: etenim illũ crea-
2 uit Altiſſimus. * A Deo eſt enim
omnis medela, & a rege accipiet
3 donationem. * Diſciplina medici
exaltabit caput illius, & in conſpe
ctu magnatorum collaudabitur.
4 * Altiſſimus creauit de terra me-
dicamenta, & vir prudens non
abhor-

‖Exo.15.d. abhorrebit illa. *‖Nonne a ligno 5
25 indulcata eſt aqua amara? * Ad a- 6
gnitionem hominum virtus illo-
rum, & dedit hominibus ſcientiã
Altiſſimus, honorari in mirabili-
bus ſuis.* In his curans mitigabit 7
dolorem, & vnguentarius faciet
pigmenta ſuauitatis, & vnctiones
conficiet ſanitatis, & non conſum
mabuntur opera eius.* Pax enim 8
‖Iſa.38.a.3 Dei ſuper faciem terræ. * ‖Fili in 9
tua infirmitate ne deſpicias te ip-
ſum, ſed ora Dominum, & ipſe
curabit te. * Auerte a delicto, & 10
dirige manus, & ab omni delicto
munda cor tuum. * Da ſuauita- 11
tem & memoriam ſimilaginis, &
impingua oblationem, & da locũ
medico: *etenim illum Dominus 12
creauit: & non diſcedat a te, quia B
opera eius ſunt neceſſaria. * Eſt e- 13
nim tempus quando in manus il-
lorum incurras: * ipſi vero Domi- 14
num deprecabuntur, vt dirigat re-
quiem eorum, & ſanitatem, pro
pter conuerſationem illorum.
*Qui delinquit in conſpectu eius, 15
qui fecit eum, incidet in manus
medici. * Fili in mortuum pro- 16
duc lacrymas, & quaſi dira paſſus
incipe plorare, & ſecundum iudi-
cium contege corpus illius, & non
deſpicias ſepulturam illius. * Pro- 17
pter delaturam autem amarè fer
luctum illius vno die, & conſola-
re propter triſtitiam, * & fac lu- 18
ctum ſecundum meritum eius v-
no die, vel duobus propter detra-
‖Pro.15.b. ctionem. * ‖A triſtitia enim fe- 19
13.& 17.d. ſtinat mors, & cooperit virtutẽ,
22 & triſtitia cordis flectit ceruicem. A
* In abductione permanet triſti- 20
tia: & ſubſtantia inopis ſecundũ
cor eius. * Ne dederis in triſtitia 21
cor tuũ, ſed repelle eã a te: & me-
mento nouiſſimorum, *noli obli- 22
uiſci: neque enim eſt conuerſio, &
huic nihil proderis, & te ipſũ peſ-
ſimabis. * Memor eſto iudicij 23
mei: ſic enim erit & tuum: mihi
‖2.Reg.12. heri, & tibi hodie. * ‖In requie 24
c.21 mortui requieſcere fac memoriã C
eius, & conſolare illum in exitu
ſpiritus ſui. * Sapientia ſcribæ in 25
tempore vacuitatis: & qui mino-
ratur actu, ſapientiã percipiet: qua
ſapientia replebitur * qui tenet a- 26
ratrum, & qui gloriatur in iaculo,
ſtimulo boues agitat, & conuerſa-
tur in operibus eorum, & enarra-

27 tio eius in filijs taurorũ. *Cor ſuũ
dabit ad verſandos ſulcos, & vigi-
28 lia eius in ſagina vaccarũ. *Sic om
nis faber & architectus, qui noctẽ
tãquam diem tranſigit, qui ſcul-
pit ſignacula ſculptilia, & aſſidui-
tas eius variat picturam: cor ſuum
dabit in ſimilitudinem picturæ,
29 & vigilia ſua perficiet opus. * Sic
faber ferrarius ſedens iuxta incu-
dem, & conſiderans opus ferri. Va-
por ignis vrit carnes eius, & in ca
30 lore fornacis cõcertatur.* Vox mal
D lei innouat aurem eius, & contra
ſimilitudinem vaſis oculus eius.
31 * Cor ſuum dabit in conſumma-
tionẽ operũ, & vigilia ſua ornabit
32 in perfectionẽ. *Sic figulus ſedens
ad opus ſuũ, conuertens pedibus
ſuis rotam, qui in ſolicitudine po-
ſitus eſt ſẽper propter opus ſuum,
& in numero eſt omnis operatio
33 eius. *In brachio ſuo formabit lu-
tũ, & ante pedes ſuos curuabit vir-
34 tutem ſuam. *Cor ſuum dabit vt
conſummet linitionem, & vigilia
35 ſua mundabit fornacem. *Omnes
hi in manibus ſuis ſperauerunt,
& vnuſquiſque in arte ſua ſapiẽs
36 eſt. *ſine his omnibus non ædifi-
37 catur ciuitas. *Et nõ inhabitabũt,
nec inambulabunt, & in eccleſiam
38 non tranſilient. *Super ſellam iu-
dicis non ſedebunt, & teſtamen-
tum iudicij non intelligẽt, neque
palam facient diſciplinam & iu-
dicium, & in parabolis non inue-
39 nientur: * ſed creaturam æui con
firmabunt, & deprecatio illorum
in operatione artis, accommodan-
tes animam ſuam, & conquiren-
tes in lege Altiſſimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omniũ antiquorum
A exquiret ſapiens, & in pro-
2 phetis vacabit. * Narrationem
virorum nominatorum conſerua-
bit, & in verſutias parabolarum ſi-
3 mul introibit. * Occulta prouer-
biorum exquiret, & in abſcondi-
tis parabolarum conuerſabitur.
4 * In medio magnatorũ miniſtra-
bit, & in conſpectu præſidis appa-
5 rebit. * In terram alienigenarum
gentium pertranſiet: bona enim
& mala in hominibus tentabit.
6 * Cor ſuum tradet ad vigilandum
diluculo ad Dominum, qui fe-

cit illum, & in conſpectu Altiſſi-
mi deprecabitur. * Aperiet os ſuũ 7
in oratione, & pro delictis ſuis de-
precabitur. * Si enim Dominus 8
magnus voluerit, ſpiritu intelligẽ-
tiæ replebit illum: * & ipſe tam- 9
quam imbres mittet eloquia ſa-
pientiæ ſuæ, & in oratione confi-
tebitur Domino: * & ipſe diriget 10
conſilium eius, & diſciplinam, & B
in abſconditis ſuis conſiliabitur.
* Ipſe palam faciet diſciplinam 11
doctrinæ ſuæ, & in lege teſtamen-
ti Domini gloriabitur. * Collau- 12
dabũt multi ſapientiã eius, & vſq;
in ſæculũ non delebitur. * Non re- 13
cedet memoria eius, & nomẽ eius
requiretur a generatione in gene
rationem. * Sapientiam eius 14
enarrabunt gentes, & laudẽ eius
enunciabit eccleſia. * Si perman- 15
ſerit, nomen derelinquet plus quã
mille: & ſi requieuerit, proderit
illi. * Adhuc conſiliabor, vt enar- 16
rem: vt furore enim repletus ſũ.
* In voce dicit: Obaudite me diui 17
ni fructus, & quaſi roſa plantata
ſuper riuos aquarum fructificate.
* Quaſi Libanus odorem ſuauita- 18
tis habete. * Florete flores, quaſi 19
lilium, & date odorem, & fronde-
te in gratiam, & collaudate canti-
cum, & benedicite Dominum in
operibus ſuis. * Date nomini eius 20
magnificentiam, & confitemini
illi in voce labiorum veſtrorum,
& in canticis labiorum, & citha-
ris, & ſic dicetis in confeſſione:
‖ Gen. 1.d. 31 * ‖ Opera Domini vniuerſa bona 21
valde. * ‖ In verbo eius ſtetit 22
‖ Mar. 7.d. 37 aqua ſicut congeries: & in ſermo- C
Gen. 1.a. 3 neoris illius ſicut exceptoria a-
quarum: * quoniam in præcepto 23
ipſius placor fit, & non eſt mino-
ratio in ſalute ipſius. * Opera 24
omnis carnis coram illo, & non
eſt quidquam abſconditũ ab ocu-
lis eius. * A ſæculo vſque in ſæ- 25
culum reſpicit, & nihil eſt mira-
bile in conſpectu eius. * Non eſt 26
dicere: Quid eſt hoc, aut quid eſt
iſtud? omnia enim in tempore
ſuo quærentur. * Benedictio il- 27
‖ Gen. 7.d. 27 lius quaſi fluuius inũdauit. * ‖ Quo 28
modo cataclyſmus aridam ine-
briauit, ſic ira ipſius gentes, quæ
non exquiſierunt eum, heredita-
‖ Exo. 14.e. 21 bit. * ‖ Quomodo conuertit a- 29
quas in ſiccitatem, & ſiccata eſt
terra: & viæ illius vijs illorum di-

rectæ ſunt: ſic peccatoribus offen
30 ſiones in ira eius. * Bona bonis
creata ſunt ab initio, ſic nequiſſi-
31 mis bona & mala. * ‖ Initium ne- ‖ Ec. 29.d. 28
ceſſariæ rei vitæ hominum, aqua,
ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſi-
milagineus, & mel, & botrus vuæ,
32 & oleum, & veſtimentum. * Hæc
D omnia ſanctis in bona, ſic & im-
pijs & peccatoribus in mala con-
33 uertentur. * Sunt ſpiritus, qui ad
vindictam creati ſunt, & in furo-
re ſuo confirmauerunt tormenta
34 ſua: * in tempore conſummatio-
nis effundent virtutem: & furo-
rem eius, qui fecit illos, placa-
35 bunt. * Ignis, grando, fames, &
mors, omnia hæc ad vindictam
36 creata ſunt: * beſtiarum dentes,
& ſcorpij, & ſerpentes, & rom-
phæa vindicans in exterminium
37 impios. * In mandatis eius epu-
labuntur, & ſuper terram in ne-
ceſſitatem præparabuntur, & in
temporibus ſuis non præterient
38 verbum. * Propterea ab initio
confirmatus ſum, & conſiliatus
ſum, & cogitaui, & ſcripta dimiſi.
39 * ‖ Omnia opera Domini bona, ‖ Gen. 1.d. 31
& omne opus hora ſua ſubmini-
40 ſtrabit. * Non eſt dicere: Hoc
illo nequius eſt: omnia enim in
tempore ſuo comprobabuntur.
41 * Et nunc in omni corde & ore
collaudate, & benedicite no-
men Domini.

CAP. XL.

1 OCcupatio magna creata eſt
A omnibus hominibus, & iu-
gum graue ſuper filios Adam, a
die exitus de ventre matris eorũ,
vſque in diem ſepulturæ, in ma-
2 trem omnium. * Cogitationes
eorum, & timores cordis, adin-
uentio expectationis, & dies fi-
3 nitionis: * a reſidente ſuper ſe-
dem glorioſam, vſque ad humilia-
4 tum in terra & cinere: * ab eo,
qui vtitur hyacintho, & portat co-
ronam, vſque ad eum, qui ope-
ritur lino crudo: furor, zelus, tu-
multus, fluctuatio, & timor mor-
tis, iracundia perſeuerans, & con-
5 tentio, * & in tempore refectio-
nis in cubili ſomnus noctis im-
6 mutat ſcientiam eius. * Modicũ
tamquam nihil in requie, & ab
eo in ſomnis, quaſi in die reſpe-
ctus.

ctus.* Cõturbatus eſt in viſu cor- 7
dis ſui, tamquam qui euaſerit in B
die belli. In tempore ſalutis ſuæ
exurrexit, & admirans ad nullum
timorem: * cum omni carne, ab 8
homine vſque ad pecus, & ſuper
‖ S.39.d.34 peccatores ſeptuplum. * ‖ Ad hæc 9
mors, ſanguis, contentio, & rom-
phæa, oppreſſiones, fames, & con-
tritio, & flagella: * ſuper iniquos 10
‖ Gen.7.b.10 creata ſunt hæc omnia, ‖ & propter
illos factus eſt cataclyſmus. *Om- 11
nia, quæ de terra ſunt, in terram
‖ Eccleſ.1.b.7 conuertentur, ‖ & omnes aquæ in
mare reuertentur. *Omne munus, 12
& iniquitas delebitur, & fides in
ſæculum ſtabit.* Subſtantiæ iniu- 13
ſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur,
& ſicut tonitruum magnum in plu
uia perſonabunt. * In aperiendo 14
manus ſuas lætabitur: ſic præuari-
catores in conſummatione tabe-
ſcent. * Nepotes impiorum non 15
multiplicabunt ramos, & radices C
immundæ ſuper cacumen petræ ſo
nant. *Super omnem aquam vi- 16
riditas, & ad oram fluminis ante
omne fœnum euelletur. * Gratia 17
ſicut paradiſus in benedictioni-
bus, & miſericordia in ſæculum
permanet. * Vita ſibi ſufficientis 18
operarij condulcabitur, & in ea in-
uenies theſaurum.* Filij, & ædifi- 19
catio ciuitatis cõfirmabit nomen,
& ſuper hæc mulier immaculata
computabitur. * Vinum & muſi- 20
ca lætificant cor: & ſuper vtraque
dilectio ſapientiæ.* Tibiæ, & pſal- 21
terium ſuauem faciũt melodiam,
& ſuper vtraque lingua ſuauis.
* Gratiam, & ſpeciem deſiderabit 22
oculus tuus, & ſuper hæc virides
ſationes. * Amicus, & ſodalis in 23
tempore conuenientes, & ſuper D
vtroſque mulier cum viro. * Fra- 24
tres in adiutorium in tempore tri-
bulationis, & ſuper eos miſericor-
dia liberabit.* Aurum & argen- 25
tum eſt conſtitutio pedum: & ſu-
per vtrumque conſilium benepla-
citum.* Facultates & virtutes exal 26
tant cor, & ſuper hæc timor Domi
ni. *Non eſt in timore Domini mi 27
noratio, & non eſt in eo inquire-
re adiutorium.*Timor Domini ſi- 28
cut paradiſus benedictionis, & ſu-
per omnem gloriam operuerunt il
lum. * Fili in tempore vitæ tuæ 29
ne indigeas: melius eſt enim mo-
ri, quàm indigere. * Vir reſpiciens 30
in menſam alienam, non eſt vita
eius in cogitatione victus. alit e-
nim animam ſuam cibis alienis.
31 * Vir autem diſciplinatus, & eru-
32 ditus cuſtodiet ſe. * In ore impru-
dentis condulcabitur inopia, & in
ventre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors quàm amara eſt memo
A ria tua homini pacem haben
2 ti in ſubſtantiis ſuis: * viro quie-
to, & cuius viæ directæ ſunt in om
nibus, & adhuc valenti accipere
3 cibum! * O mors, bonum eſt iu-
dicium tuum homini indigenti, &
4 qui minoratur viribus, * defecto
ætate, & cui de omnibus cura eſt,
& incredibili, qui perdit patien-
5 tiam! * Noli metuere iudicium
mortis. Memento quæ ante te
fuerunt, & quæ ſuperuentura
ſunt tibi: hoc iudicium a Domi-
6 no omni carni: * & quid ſuperue-
niet tibi in beneplacito Altiſſimi?
ſiue decem, ſiue centum, ſiue
7 mille anni. * Non eſt enim in in-
8 ferno accuſatio vitæ. *Filij abomi-
B nationum fiunt filij peccatorum,
& qui conuerſantur ſecus domos
9 impiorum. * Filiorum peccatorum
periet hereditas, & cum ſemine
10 illorum aſſiduitas opprobrij. * De
patre impio queruntur filij, quo-
niam propter illum ſunt in oppro-
11 brio. * Væ vobis viri impij, qui de-
reliquiſtis legẽ Domini Altiſſimi.
12 *Et ſi nati fueritis, in maledictio-
ne naſcemini: & ſi mortui fueritis,
in maledictione erit pars veſtra.
13 * ‖ Omnia, quæ de terra ſunt, in ‖ S.40 b.11
terram conuertentur: ſic impij a
14 maledicto in perditionem. * Lu-
ctus hominũ in corpore ipſorum,
nomen autem impiorum delebi-
15 tur. * Curam habe de bono no-
mine: hoc enim magis permane-
bit tibi, quàm mille theſauri pre-
16 tioſi, & magni. * Bonæ vitæ nu-
merus dierum: bonum autem no-
17 men permanebit in æuum. * Di-
ſciplinam in pace conſeruate filij.
Sapientia enim abſcondita, &
theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in
18 vtriſque? * Melior eſt homo, qui
abſcondit ſtultitiam ſuam, quam
homo, qui abſcondit ſapientiam
19 ſuam. * Verumtamen reueremini
in his, quæ procedunt de ore meo.
*Non

* Non eſt enim bonum omnem 20
reuerentiam obſeruare: & non om
nia omnibus bene placent in fide.
* Erubeſcite a patre & a matre de 21
fornicatione: & a præſidente & a
potente de mendacio: * a principe 22
& a iudice de delicto: a ſynagoga D
& plebe de iniquitate: * a ſocio 23
& amica de iniuſtitia: & de loco,
in quo habitas, * de furto, de ve- 24
ritate Dei, & teſtamento: de di-
ſcubitu in panibus, & ab obfuſca-
tione dati & accepti: * a ſalutan- 25
tibus de ſilentio: a reſpectu mu-
lieris fornicariæ: & ab auerſione
vultus cognati. * Ne auertas fa- 26
ciem a proximo tuo, & ab aufe-
rendo partem, & non reſtituendo.
|| Matt. 5. c. 28 * || Ne reſpicias mulierem alieni 27
viri, & ne ſcruteris ancillam eius,
neque ſteteris ad lectum eius.
* Ab amicis de ſermonibus im- 28
properij: & cum dederis, ne im-
properes.

CAP. XLII.

NOn duplices ſermonem audi- 1
tus de reuelatione ſermonis A
abſconditi, & eris vere ſine confu
ſione, & inuenies gratiam in con-
ſpectu omnium hominum: ne
|| Leu. 19. c. 15 pro his omnibus confundaris, || &
Deu. 1. c. 17 ne accipias perſonã vt delinquas.
& 16. d. 19 * De lege Altiſſimi, & teſtamento, 2
Prou. 24. c. 23 & de iudicio iuſtificare impium,
Iac. 2. a. 2 * de verbo ſociorum & viatorum, 3
& de datione hereditatis amicorũ,
* de æqualitate ſtateræ, & ponde- 4
rum, de acquiſitione multorum
& paucorum, * de corruptione 5
emptionis, & negotiatorum, & de
multa diſciplina filiorum, & ſer-
uo peſſimo latus ſanguinare. * Su- 6
per mulierem nequam bonum eſt
ſignum. * Vbi manus multæ ſunt, 7
claude, & quodcumque trades, nu
mera, & appende: datum vero, &
acceptum omne deſcribe. * De di- 8
ſciplina inſenſati & fatui, & de B
ſenioribus, qui iudicantur ab ado-
leſcentibus: & eris eruditus in om-
nibus, & probabilis in conſpectu
omnium viuorum. * Filia patris 9
abſcondita eſt vigilia, & ſollicitu-
do eius aufert ſomnum, ne forte
in adoleſcentia ſua adulta efficia-
tur, & cum viro commorata odi-
bilis fiat: * nequando polluatur 10
in virginitate ſua, & in paternis
ſuis grauida inueniatur: ne forte
cum viro commorata tranſgredia-
tur, aut certe ſterilis efficiatur.
11 * Super filiam luxurioſam confir-
C ma cuſtodiam: ne quando faciat
te in opprobrium venire inimicis,
a detractione in ciuitate, & obie-
ctione plebis, & confundat te in
12 multitudine populi. * Omni homi
ni noli intendere in ſpecie: & in
medio mulierum noli commorari:
13 * de veſtimentis enim procedit ti-
nea, & a muliere iniquitas viri.
14 * Melior eſt enim iniquitas viri,
quam mulier benefaciens, & mu-
lier confundens in opprobrium.
15 * Memor ero igitur operum Do-
mini, & quæ vidi annunciabo. In
ſermonibus Domini opera eius.
16 * Sol illuminans per omnia reſpe
xit, & gloria Domini plenum eſt
17 opus eius. * Nonne Dominus fe-
cit ſanctos enarrare omnia mira-
bilia ſua, quæ confirmauit Do-
minus omnipotens ſtabiliri in glo
18 ria ſua? * Abyſſum, & cor homi-
D num inueſtigauit: & in aſtutia
19 eorum excogitauit. * Cognouit
enim Dominus omnem ſcientiam,
& inſpexit in ſignum æui, annun-
cians quæ præterierunt, & quæ
ſuperuentura ſunt, reuelans ve-
20 ſtigia occultorum. * Non præte-
rit illum omnis cogitatus, & non
abſcondit ſe ab eo vllus ſermo.
21 * Magnalia ſapientiæ ſuæ decora-
uit: qui eſt ante ſæculum, & vſque
in ſæculum, neque adiectum eſt,
22 * neque minuitur, & non eget ali-
23 cuius conſilio. * Quàm deſidera-
bilia omnia opera eius, & tam-
quam ſcintilla, quæ eſt conſidera-
24 re! * Omnia hæc viuunt, & ma-
nent in ſæculum, & in omni ne-
25 ceſſitate omnia obaudiũt ei. * Om-
nia duplicia, vnum contra vnum,
& non fecit quidquam deeſſe.
26 * Vniuſcuiuſque confirmauit bo-
na. Et quis ſatiabitur videns glo-
riam eius?

CAP. XLIII.

1 ALtitudinis firmamentum pul
A chritudo eius eſt, ſpecies cæli
2 in viſione gloriæ. * Sol in aſpectu
annuncians in exitu, vas admira-
3 bile opus excelſi. * In meridiano
exurit terram, & in conſpectu ar-
doris eius quis poterit ſuſtinere?

Forna-

Fornacem cuſtodiens in operibus
ardoris: * tripliciter ſol exurens 4
montes, radios igneos exufflans,
& refulgens radijs ſuis obcæcat o-
culos. * Magnus Dominus qui 5
fecit illum, & in ſermonibus
eius feſtinauit iter. * Et luna in 6
omnibus in tempore ſuo, oſten-
ſio temporis, & ſignum æui. * A 7
luna ſignum diei feſti, luminare
quod minuitur in conſummatio-
ne. * Menſis ſecundum nomen 8
eius eſt, creſcens mirabiliter in cō
ſummatione. * Vas caſtrorum 9
in excelſis, in firmamento cæli
reſplendens glorioſe. * Spe- 10
cies cæli gloria ſtellarum, mun- B
dum illuminans in excelſis Do-
minus. * In verbis ſancti ſta- 11
bunt ad iudicium, & non defi-
cient in vigilijs ſuis. * Vide ar- 12
‖ Ge. 9. b. 13 cum, & benedic eum, ‖ qui fe-
cit illum: valde ſpecioſus eſt in
ſplendore ſuo. * Gyrauit cælum 13
in circuitu gloriæ ſuæ, manus Ex-
celſi aperuerunt illum. * Im- 14
perio ſuo accelerauit niuem, &
accelerat coruſcationes emittere
iudicij ſui. * Propterea aperti ſunt 15
theſauri, & euolauerunt nebulæ
ſicut aues. * In magnitudine 16
ſua poſuit nubes, & confracti
ſunt lapides grandinis. * In con- 17
ſpectu eius commouebuntur mō-
tes, & in voluntate eius aſpi-
rabit Notus. * Vox tonitrui eius 18
verberabit terram, tempeſtas a-
quilonis, & congregatio ſpiritus:
* & ſicut auis deponens ad ſeden- 19
dum, aſpergit niuem, & ſicut
locuſta demergens deſcēſus eius.
* Pulchritudinem candoris eius 20
admirabitur oculus, & ſuper im- C
brem eius expaueſcet cor. * Ge- 21
lu ſicut ſalem effundet ſuper ter-
ram: & dum gelauerit, fiet tam-
quam cacumina tribuli. * Fri- 22
gidus ventus aquilo flauit, &
gelauit cryſtallus ab aqua, ſu-
per omnem congregationem
aquarum requieſcet, & ſicut
lorica induet ſe aquis. * Et de- 23
uorabit montes, & exuret deſer-
tum, & extinguet viride, ſicut
igne. * Medicina omnium in feſti- 24
natione nebulæ: & ros obuiās ab
ardore venienti humilem efficiet
eū. * In ſermone eius ſiluit ventus, 25
& cogitatione ſua placauit abyſ-
ſum, & plantauit in illa Dominus

26 inſulas. * Qui nauigant mare, enar-
rent pericula eius: & audientes
27 auribus noſtris admirabimur. * Il-
lic præclara opera, & mirabilia:
varia beſtiarum genera, & om-
nium pecorum, & creatura bel-
28 luarum. * Propter ipſum confir-
D matus eſt itineris finis, & in ſer-
mone eius compoſita ſunt om-
29 nia. * Multa dicemus, & deficie-
mus in verbis: conſummatio au-
tem ſermonum, ipſe eſt in omni-
30 bus. * Gloriantes ad quid valebi-
mus? ipſe enim omnipotens ſu-
31 per omnia opera ſua. * Terribi-
lis Dominus, & magnus vehemē-
ter, & mirabilis potentia ipſius.
32 * Glorificantes Dominum quan-
tumcumque potueritis, ſuperua-
lebit enim adhuc, & admirabilis
33 magnificentia eius. * Benedicentes
Dominum, exaltate illum quantū
poteſtis: maior enim eſt omni lau-
34 de. * Exaltantes eum replemini vir-
tute. ne laboretis: non enim com-
35 prehendetis. * ‖ Quis videbit eum,
& enarrabit? & quis magnificabit ‖ Pſ. 105. a. 2
36 eum ſicut eſt ab initio? * Multa
abſcondita ſunt maiora his: pauca
enim vidimus operum eius. Om-
nia autem Dominus fecit, & pie
agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIIII.

1 LAudemus viros glorioſos, &
parētes noſtros in generatio-
2 ne ſua. * Multam gloriam fecit
A Dominus magnificentia ſua a ſæ-
3 culo. * Dominātes in poteſtatibus
ſuis, homines magni virtute, &
prudentia ſua præditi, nunciantes
in prophetis dignitatem prophe-
4 tarum, * & imperantes in præſenti
populo, & virtute prudentiæ
5 populis ſanctiſſima verba. * In pe-
ritia ſua requirentes modos mu-
ſicos, & narrātes carmina ſcriptu-
6 rarum. * Homines diuites in virtu-
te, pulchritudinis ſtudium ha-
bentes: pacificantes in domibus
7 ſuis. * Omnes iſti in generationi-
bus gentis ſuæ gloriā adepti ſunt,
& in diebus ſuis habentur in lau-
8 dibus. * Qui de illis nati ſunt, re-
liquerunt nomen narrandi laudes
9 eorum: * & ſunt quorum non
eſt memoria: perierunt quaſi
qui nō fuerint: & nati ſunt, quaſi
non nati, & filij ipſorum cū ipſis.

* Sed

* Sed illi viri miſericordiæ ſunt, 10
quorum pietates non defuerunt:
*cum ſemine eorum permanẽt bo 11
na,*hereditas ſancta nepotes eo- 12
rum,& in teſtamentis ſtetit ſemẽ
eorum: *& filij eorum propter il- 13
los vſque in æternum manent:ſe-
men eorum & gloria eorum non
derelinquetur. *Corpora ipſorum 14
in pace ſepulta ſunt,& nomen eo
rum viuit in generationem &
generationem. *Sapientiam ipſo- 15
rum narrẽt populi,& laudem eo-
‖ Gen.5.c. 22 rum nunciet eccleſia. * ‖ Henoch 16
placuit Deo,& tranſlatus eſt in pa C
Hebr.11.b. 5 radiſum,vt det gentibus pœniten-
tiam.* Noe inuentus eſt perfectus, 17
iuſtus,& in tempore iracundiæ fa-
ctus eſt reconciliatio.*Ideo dimiſ- 18
‖ Gen 6.b. ſum eſt reliquum terræ,cum factũ
9.& 7.a.1 eſt diluuium. *‖Teſtamenta ſæcu- 19
Hebr.11.b. li poſita ſunt apud illum, ne dele-
7 ri poſſit diluuio omnis caro. * ‖A- 20
‖ Gen.9.b. braham magnus pater multitudi-
9 nis gentium, & non eſt inuentus
ſimilis illi in gloria: qui conſer-
uauit legem Excelſi, & fuit in te-
‖ Gen.12.a. ſtamento cum illo. * ‖ In carne e- 21
2.& 15.a.5 ius ſtare fecit teſtamentum,‖ & in D
Gen.17.c. tentatione inuentus eſt fidelis.
10 * Ideo iureiurando dedit illi glo- 22
Ge.22.a.1. riam in gente ſua, creſcere illum
Gal.3.b.6 quaſi terræ cumulum,*& vt ſtellas 23
exaltare ſemen eius, & hereditare
illos a mari vſque ad mare, & à
flumine vſque ad terminos terræ.
* Et in Iſaac eodem modo fecit 24
propter Abraham patrem eius.
*Benedictionem omnium Gentiũ 25
dedit illi Dominus, & teſtamentũ
confirmauit ſuper caput Iacob.
*Agnouit eum in benedictioni- 26
bus ſuis,& dedit illi hereditatem,
& diuiſit illi partem in tribubus
duodecim.* Et conſeruauit illi ho 27
mines miſericordiæ, inuenientes
gratiam in oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

‖ Exo.11.a.3 Dilectus Deo, & hominibus 1
Moyſes: cuius memoria in A
benedictione eſt. *Similem illum 2
fecit in gloria ſanctorum, & ma-
gnificauit eũ in timore inimico-
rum,& in verbis ſuis monſtra pla-
‖ Exo.6.7.8 cauit.*‖Glorificauit illum in con- 3
ſpectu regum,*& iuſſit illi coram
populo ſuo,& oſtendit illi gloriam
ſuam. * In fide & lenitate ipſius 4
ſanctum fecit illum, & elegit eum
5 ex omni carne. * Audiuit enim
eum,& vocem ipſius, & induxit
6 illum in nubem.*Et dedit illi co-
ram præcepta,& legem vitæ & di-
ſciplinæ,docere Iacob teſtamentũ
7 ſuum,& iudicia ſua Iſrael. * ‖Ex- ‖ Nu.12.a.
celſum fecit Aaron fratrem eius, 3.7
8 & ſimilem ſibi de tribu Leui:*ſta
tuit ei teſtamentum æternum, &
dedit illi ſacerdotium gentis: &
9 beatificauit illum in gloria,*& cir
cumcinxit eum zona gloriæ,& in-
duit eum ſtolam gloriæ, & coro-
10 nauit eum in vaſis virtutis. *‖Cir- ‖ Exo.28.
B cumpedes,& femoralia, & hume-
rale poſuit ei, & cinxit illum tin-
tinnabulis aureis plurimis in gy-
11 ro, * dare ſonitum in inceſſu
ſuo, auditum facere ſonitum in
templo in memoriam filijs gentis
12 ſuæ.* Stolam ſanctam,auro,& hya
cintho,& purpura, opus textile,
viri ſapientis, iudicio & veritate
13 præditi: * torto cocco opus artifi-
cis, gemmis pretioſis figuratis in
ligatura auri, & opere lapidarij
ſculptis in memoriam ſecundum
14 numerum tribuum Iſrael. *Coro-
na aurea ſuper mitram eius expreſ
ſa ſigno ſanctitatis,& gloria hono
ris:opus virtutis, & deſideria ocu-
15 lorum ornata.*Sic pulchra ante
ipſum non fuerunt talia vſque
16 ad originem. * Non eſt indu-
tus illa alienigena aliquis, ſed tan
tum filij ipſius ſoli, & nepotes
17 eius per omne tempus.*Sacrificia
C ipſius conſumpta ſunt igne quo-
18 tidie.*‖Compleuit Moyſes manus ‖ Leu.8.b.
eius, & vnxit illum oleo ſancto. 12
19 *Factum eſt illi in teſtamentum
æternum, & ſemini eius ſicut dies
cæli,fungi ſacerdotio, & habere
laudem, & glorificare populum
20 ſuum in nomine eius. * Ipſum ele
git ab omni viuente, offerre ſa-
crificium Deo, incenſum, & bo-
num odorem in memoriam pla-
21 care pro populo ſuo: *& dedit illi
in præceptis ſuis poteſtatem,in te-
ſtamentis iudiciorum, docere
Iacob teſtimonia,& in lege ſua lu
22 cem dare Iſrael. * ‖ Quia contra ‖ Num.16.
illum ſteterunt alieni, & propter a.1
inuidiam circumdederunt illum
homines in deſerto, qui erãt cum
Dathan & Abiron, & congrega-
23 tio Core in iracundia. * Vidit Do-
minus Deus, & non placuit illi, &

com-

conſumpti ſunt in impetu iracun-
diæ.* Fecit illis monſtra, & con- 24
ſumpſit illos in flamma ignis. *Et 25
addidit Aaron gloriam,& dedit il-
li hereditatem, & primitias frugũ
terræ diuiſit illi. * Panem ipſis in 26
primis parauit in ſatietatem: nam D
& ſacrificia Domini edẽt, quę de-
dit illi,& ſemini eius. * Ceterũ in 27
terra gentes non hereditabit, &
pars non eſt illi in gente: ipſe eſt
‖Num.25. enim pars eius,& hereditas.*‖Phi- 28
b.7 nees filius Eleazari tertius in glo-
1.Mac.2.f. ria eſt, imitando eum in timore
54 Domini: * & ſtare in reuerentia 29
gentis in bonitate & alacritate
animę ſuæ placuit Deo pro Iſrael.
*Ideo ſtatuit illi teſtamentum pa- 30
cis, principem ſanctorum & gen-
tis ſuæ, vt ſit illi & ſemini eius
ſacerdotij dignitas in æternum.
*Et teſtamentum Dauid regi filio 31
Ieſſæ de tribu Iuda, hereditas ipſi
& ſemini eius, vt daret ſapientiã
in cor noſtrum iudicare gentem
ſuam in iuſtitia, ne abolerentur
bona ipſorum, & gloriam ipſo-
rum in gentem eorum æternam
fecit.

CAP. XLVI.

FOrtis in bello Ieſus Naue ſuc- 1
ceſſor Moyſi in prophetis, qui A
fuit magnus ſecundum nomẽ ſuũ,
* maximus in ſalutem electorum 2
Dei, expugnare inſurgentes ho-
ſtes, vt conſequeretur hereditatem
Iſrael. * Quam gloriam adeptus 3
eſt in tollendo manus ſuas, & ia-
ctando cõtra ciuitates romphæas?
*Quis ante illum ſic reſtitit? Nam 4
hoſtes ipſe Dominus perduxit.
‖Ioſ. 10.c. *‖An non in iracundia eius impe- 5
14 ditus eſt ſol, & vna dies facta eſt
quaſi duo? * Inuocauit Altiſſi- 6
mum potentem in oppugnando
inimicos vndique,& audiuit illum
magnus & ſanctus Deus in ſaxis
grandinis virtutis valde fortis.
*Impetum fecit contra gentem ho 7
ſtilem, & in deſcenſu perdidit con
trarios,*vt cognoſcant Gentes po- 8
tentiam eius, quia contra Deum B
pugnare non eſt facile. Et ſecutus
‖Nu.14.a.6 eſt a tergo potentis: * ‖& in die- 9
bus Moyſi miſericordiam fecit ip
ſe,& Caleb filius Iephone, ſtare
contra hoſtem, & prohibere gen-
tem a peccatis,& perfringere mur
mur malitiæ.* Et ipſi duo conſti- 10
tuti, a periculo liberati ſunt a nu-
mero ſexcentorum millium pedi-
tum, inducere illos in hereditatẽ,
in terram, quæ manat lac & mel.
11 *Et dedit Dominus ipſi Caleb for
titudinem, & vſque in ſenectutem
permanſit illi virtus, vt aſcenderet
in excelſum terræ locum, & ſemẽ
12 ipſius obtinuit hereditatem: * vt
viderent omnes filij Iſrael quia bo
13 num eſt obſequi ſancto Deo. *Et
C iudices ſinguli ſuo nomine, quo-
rum non eſt corruptum cor: qui
14 non auerſi ſunt a Domino, * vt
ſit memoria illorũ in benedictio-
ne,& oſſa eorum pullulent de loco
15 ſuo,* & nomen eorum permaneat
in æternum, permanens ad filios
illorum, ſanctorum virorum glo-
16 ria. *Dilectus a Domino Deo ſuo
Samuel propheta Domini, renoua-
uit imperium, & vnxit principes
17 in gente ſua. * In lege Domini
congregationem iudicauit,& vi-
dit Deus Iacob, & in fide ſua pro-
18 batus eſt propheta. *Et cognitus
eſt in verbis ſuis fidelis, quia vidit
19 Deum lucis:*& inuocauit Domi-
D num omnipotentem, in oppugnã-
do hoſtes circumſtantes vndique
20 in oblatione agni inuiolati. *Et in
tonuit de cælo Dominus,& in ſo-
nitu magno auditam fecit vocem
21 ſuam,* & contriuit principes Ty-
riorũ, & omnes duces Philiſthijm:
22 *& ante tempus finis vitæ ſuæ &
ſæculi, teſtimonium præbuit in
conſpectu Domini, & Chriſti, pe-
cunias & vſque ad calceamenta
ab omni carne non accepit, & nõ
23 accuſauit illum homo. * Et poſt
hoc dormiuit,& notum fecit regi,
& oſtendit illi finem vitæ ſuæ, &
exaltauit vocem ſuam de terra
in prophetia delere impietatem
gentis.

CAP. XLVII.

1 POſt hæc ſurrexit Nathan pro- 2.Reg. 12.
2 pheta in diebus Dauid. * Et a.5
A quaſi adeps ſeparatus a carne, ſic
3 Dauid a filijs Iſrael.*‖Cum leoni- ‖1.Reg.17.
bus luſit quaſi cum agnis: & in d.34
vrſis ſimiliter fecit ſicut in agnis
4 ouium in iuuentute ſua. * ‖Num- ‖1.Reg.17.
quid non occidit gigantem, & ab- f.49
5 ſtulit opprobrium de gente? * In
tollendo manum, ſaxo fundæ de-
6 iecit exultationem Goliæ:*nam

inuo-

inuocauit Dominum omnipoten-
tem, & dedit in dextera eius tolle-
re hominem fortem in bello, &
‖1.Reg.18. b. 7 exaltare cornu gentis ſuæ. * ‖Sic in 7
decem millibus glorificauit eũ, &
laudauit eum in benedictionibus
Domini in offerendo illi coronã
gloriæ: * cõtriuit enim inimicos vn- 8
dique, & extirpauit Philiſthijm
cõtrarios vſque in hodiernũ diẽ:
contriuit cornu ipſorum vſque in
æternum. * In omni opere dedit 9
confeſſionem Sancto, & Excelſo B
in verbo gloriæ. * De omni corde 10
ſuo laudauit Dominum, & dilexit
Deum, qui fecit illum: & dedit il-
li contra inimicos potentiam: * & 11
ſtare fecit cantores contra altare,
& in ſono eorum dulces fecit mo-
dos. * Et dedit in celebrationibus 12
decus, & ornauit tempora vſque
ad conſummationem vitæ, vt lau-
darent nomen ſanctum Domini,
& amplificarent mane Dei ſancti-
‖2.Reg. 12. d.13 tatem. * ‖ Dominus purgauit pec- 13
cata ipſius, & exaltauit in æternũ
cornu eius: & dedit illi teſtamen-
tum regni, & ſedem gloriæ in Iſ-
rael. * Poſt ipſum ſurrexit filius 14
ſenſatus, & propter illum deiecit
omnem potentiam inimicorum.
‖3.Reg.3.a 1 * ‖ Salomon imperauit in diebus 15
pacis, cui ſubiecit Deus omnes
hoſtes, vt conderet domum in
nomine ſuo, & pararet ſanctita-
tem in ſempiternum: quemadmo-
dum eruditus es in iuuentute tua,
‖3.Reg. 4. d.31 * ‖ & impletus es, quaſi flumen, ſa- 16
pientia, & terram retexit anima
tua. * Et repleſti in comparatio- 17 C
nibus ænigmata: ad inſulas lon-
ge diuulgatum eſt nomen tuum,
& dilectus es in pace tua. * In can- 18
tilenis, & prouerbijs, & compara-
tionibus, & interpretationibus mi-
ratæ ſunt terræ, * & in nomine 19
Domini Dei, cui eſt cognomen,
‖3.Reg.10. c.27 Deus Iſrael. * ‖ Collegiſti quaſi au- 20
richalcum aurum, & vt plumbum
compleſti argentum, * & inclina- 21
ſti femora tua mulieribus: pote-
ſtatem habuiſti in corpore tuo,
* dediſti maculam in gloria tua, 22
& profanaſti ſemen tuum induce-
re iracundiam ad liberos tuos, &
incitari ſtultitiam tuam, * vt face- 23
‖3.Reg. 12. c.16 res imperium bipartitum, ‖ & ex
Ephraim imperare imperium du-
rum. * Deus autem non derelin- 24
quet miſericordiam ſuam, & non

D corrumpet, nec delebit opera ſua,
neque perdet a ſtirpe nepotes ele-
cti ſui: & ſemen eius, qui diligit
25 Dominum, non corrumpet. * De-
dit autem reliquum Iacob, & Da-
26 uid de ipſa ſtirpe. * Et finem ha-
buit Salomon cum patribus ſuis.
27 * Et dereliquit poſt ſe de ſemine
28 ſuo, gentis ſtultitiam, * ‖ & immi- ‖3.Reg.12. d.28
nutum a prudentia, Roboam, qui
29 auertit gentem conſilio ſuo: * &
Ieroboam filium Nabat, qui pec-
care fecit Iſrael, & dedit viam pec-
candi Ephraim, & plurima redun-
30 dauerunt peccata ipſorum. * Valde
31 auerterunt illos a terra ſua. * Et
quæſiuit omnes nequitias vſque
dum perueniret ad illos defenſio,
& ab omnibus peccatis liberauit
eos.

CAP. XLVIII.

1 ET ſurrexit Elias propheta 3.Reg. 17.
A quaſi ignis: & verbum ipſius a.1
2 quaſi facula ardebat. * Qui in-
duxit in illos famem, & irri-
tantes illum inuidia ſua pauci
facti ſunt. non enim poterant ſu-
3 ſtinere præcepta Domini. * ‖ Verbo ‖3 Reg.18. 4. Reg.1
Domini continuit cælum, & deie-
4 cit de cælo ignem ter. * ſic amplifi-
catus eſt Elias in mirabilibus ſuis.
Et quis poteſt ſimiliter ſic gloria-
5 ri tibi? * ‖ Qui ſuſtuliſti mortuũ ‖3.Reg.17. c. 22
ab inferis de ſorte mortis in ver-
6 bo Domini Dei. * Qui deieciſti
reges ad perniciem, & confregi-
ſti facile potentiam ipſorum, &
7 glorioſos de lecto ſuo. * Qui audis
in Sina iudicium, & in Horeb iu-
8 dicia defenſionis. * Qui vngis re-
ges ad pœnitentiam, & prophetas
9 facis ſucceſſores poſt te. * ‖ Qui re- ‖4. Reg.2. b. 11
B ceptus es in turbine ignis, in curru
10 equorum igneorũ. * Qui ſcriptus Mal.4 a.6.
es in iudicijs temporum lenire
iracundiam Domini: conciliare
cor patris ad filium, & reſtituere
11 tribus Iacob. * Beati ſunt, qui te
viderunt, & in amicitia tua de-
12 corati ſunt. * nam nos vita viuimus
tantum, poſt mortem autem non
13 erit tale nomen noſtrum. * ‖ Elias ‖4. Reg 2. c. 12
quidem in turbine tectus eſt, &
in Eliſeo completus eſt ſpiritus
eius: in diebus ſuis non pertimuit
principem, & potentia nemo vi-
14 cit illum. * nec ſuperauit illum ‖4.Reg.13. d 21
verbum aliquod ‖ & mortuum

pro-

propheтauit corpus eius. * In vita 15
ſua fecit monſtra, & in morte mi-
rabilia operatus eſt. * In omnibus 16
iſtis non pœnituit populus, & non C
receſſerunt a peccatis ſuis vſque
dum eiecti ſunt de terra ſua, & di-
ſperſi ſunt in omnem terram: * & 17
relicta eſt gens perpauca, & prin-
ceps in domo Dauid. * Quidam ip- 18
ſorum fecerũt quod placeret Deo:
alij autem multa commiſerunt pec
cata. * Ezechias muniuit ciuita- 19
tem ſuam, & induxit in medium
ipſius aquam, & fodit ferro rupē,
& ædificauit ad aquam puteum.
‖4.Reg.18. d.13 * ‖In diebus ipſius aſcendit Sena- 20
cherib, & miſit Rabſacen, & ſu-
ſtulit manum ſuam contra illos, &
extulit manum ſuam in Sion, &
ſuperbus factus eſt potentia ſua:
* Tunc mota ſunt corda, & ma- 21
nus ipſorum: & doluerunt quaſi
parturientes mulieres. * Et inuo- 22
cauerunt Dominum miſericordē, D
& expandentes manus ſuas, extu-
lerunt ad cælum: & ſanctus Do-
minus Deus audiuit cito vocem
ipſorum. * Non eſt commemo- 23
ratus peccatorum illorum, neque
dedit illos inimicis ſuis, ſed purga-
uit eos in manu Iſaiæ ſancti pro-
‖4.Reg.19. g.35 Tob.1.d.21 Iſa.37.g.36 1.Mac 7.f. 41 2. Mac.8.c. 19 phetæ. * ‖ Deiecit caſtra Aſſy- 24
riorum, & contriuit illos Ange-
lus Domini. * nam fecit Ezechias 25
quod placuit Deo, & fortiter iuit
in via Dauid patris ſui, quam man
dauit illi in Iſaias propheta ma-
gnus, & fidelis in conſpectu Dei.
‖4. Reg.20. a.1 Iſa.38.a.1 * ‖In diebus ipſius retro rediit Sol, 26
& addidit regi vitam. * Spiritu ma 27
gno vidit vltima, & conſolatus
eſt lugentes in Sion. Vſque in ſem-
piternum * oſtendit futura & ab- 28
ſcondita antequam euenirent.

CAP. XLIX.

4.Reg.22. a.1 MEmoria Ioſiæ in compoſitio- 1
nem odoris facta opus pig- A
mentarij. * In omni ore quaſi 2
mel indulcabitur eius memoria,
& vt muſica in conuiuio vini.
* Ipſe eſt directus diuinitus in pœ- 3
nitentiam gentis, & tulit abomi-
nationes impietatis. * Et guber- 4
nauit ad Dominum cor ipſius, &
in diebus peccatorum corrobora-
uit pietatem. * Præter Dauid, 5
& Ezechiam, & Ioſiam, omnes
peccatum commiſerunt: * nam 6
reliquerunt legem Altiſſimi reges
Iuda, & contempſerunt timorem
7 Dei. * Dederunt enim regnum
B ſuum alijs, & gloriam ſuam alie-
8 nigenæ genti. * ‖Incenderunt e- ‖4.Reg.25. b.9
lectam ſanctitatis ciuitatem, &
deſertas fecerunt vias ipſius in ma
9 nu Ieremiæ. * Nam male tracta-
uerunt illum, qui a ventre matris
conſecratus eſt propheta, euerte-
re, & eruere, & perdere, & iterum
10 ædificare, & renouare. * ‖Eze- ‖Ezech. 1. a.4
chiel qui vidit conſpectum glo-
riæ, quam oſtendit illi in curru
11 Cherubim. * Nam commemora-
C tus eſt inimicorum in imbre, be-
nefacere illis, qui oſtenderunt re-
12 ctas vias. * Et duodecim prophe-
tarum oſſa pullulent de loco ſuo:
nam corroborauerunt Iacob, & re- ‖1 Eſd.3.a. 2
13 demerunt ſe in fide virtutis. * ‖Quo
modo amplificemus Zorobabel? Agg.1. & 2
nam & ipſe quaſi ſignum in dexte
14 ra manu, * ſic & Ieſum filium
Ioſedec? qui in diebus ſuis ædifi-
cauerunt domum, & exaltauerũt
templum ſanctum Domino, pa-
ratum in gloriam ſempiternam?
15 * ‖ Et Nehemias in memoria mul- ‖Zach. 3.a. 1
D ti temporis, qui erexit nobis mu-
ros euerſos, & ſtare fecit portas &
ſeras, qui erexit domos noſtras.
16 * Nemo natus eſt in terra qualis
Henoch: nam & ipſe receptus eſt
17 a terra. * ‖Neque vt Ioſeph, qui ‖Gen. 41.f. 40.42. a.3. 45. a. 5.50. d.20
natus eſt homo, princeps fratrum,
firmamentum gentis, rector fra-
18 trum, ſtabilimentum populi: * &
oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mor
19 tem prophetauerunt. * ‖Seth, & Sem ‖Gen.4 Ge. 5.d.32
apud homines gloriã adepti ſunt:
& ſuper omnem animam in ori-
gine Adam.

CAP. L.

1 SImon Oniæ filius, ſacerdos 1.Mach.12. a.6
A magnus, qui in vita ſua 2. Mach.3. & 4
ſuffulſit domum, & in diebus
ſuis corroborauit templum.
2 * Templi etiam altitudo ab ipſo
fundata eſt, duplex ædificatio &
3 excelſi parietes templi. * In die-
bus ipſius emanauerunt putei a-
quarum, & quaſi mare adimple-
4 ti ſunt ſupra modum. * Qui
curauit gentem ſuam, & libera-
5 uit eam a perditione. * Qui præ-
ualuit amplificare ciuitatem, qui

adeptus eſt gloriam in conuerſa-
tione gentis : & ingreſſum do-
mus, & atrij amplificauit.* Qua- 6
ſi ſtella matutina in medio nebu-
læ, & quaſi luna plena in diebus
ſuis lucet. * Et quaſi Sol reful- 7
gens, ſic ille effulſit in templo
Dei. * Quaſi arcus refulgens in- 8
ter nebulas gloriæ, & quaſi flos
roſarum in diebus vernis, &
quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu a-
quæ, & quaſi thus redolens in
diebus æſtatis. * Quaſi ignis ef- 9
fulgens, & thus ardens in igne.
* Quaſi vas auri ſolidum, ornatũ 10
omni lapide pretioſo. * Quaſi o- 11
liua pullulans, & cypreſſus in al- B
titudinem ſe extollens, in accipien
do ipſum ſtolam gloriæ, & ve-
ſtiri eum in conſummationem
virtutis. * In aſcenſu altaris ſan- 12
cti, gloriam dedit ſanctitatis ami-
ctum. * In accipiendo autem 13
partes de manu ſacerdotum, &
ipſe ſtans iuxta aram. Et circa
illum corona fratrum : quaſi plan
tatio cedri in monte Libano, * ſic 14
circa illum ſteterunt quaſi rami
palmæ, & omnes filij Aaron in
gloria ſua. * Oblatio autem 15
Domini in manibus ipſorum, co-
ram omni ſynagoga Iſrael : &
conſummatione fungens in ara,
amplificare oblationem excelſi
regis * porrexit manum ſuam 16
in libatione, & libauit de ſan-
guine vuæ. * Effudit in funda- 17
mento altaris odorem diuinum
excelſo principi. * Tunc excla- 18
mauerunt filij Aaron, in tubis pro C
ductilibus ſonuerunt, & auditam
fecerunt vocem magnam in
memoriam coram Deo. * Tunc 19
omnis populus ſimul properaue-
runt, & ceciderunt in faciem ſu-
per terram, adorare Dominum
Deum ſuum, & dare preces om-
nipotenti Deo excelſo. * Et am- 20
plificauerunt pſallentes in voci-
bus ſuis, & in magna domo au-
ctus eſt ſonus ſuauitatis plenus.
* Et rogauit populus Dominum 21
excelſum in prece, vſquedum
perfectus eſt honor Domini, &
munus ſuum perfecerunt. * Tunc 22
deſcendens, manus ſuas extulit in
omnem congregationem filiorum
Iſrael dare gloriam Deo a labijs
ſuis, & in nomine ipſius gloria-
ri : * & iterauit orationem ſuam, vo 23

24 lens oſtendere virtutem Dei. * Et
D nunc orate Deum omnium, qui
magna fecit in omni terra, qui
auxit dies noſtros a ventre matris
noſtræ, & fecit nobiſcum ſecun-
25 dum ſuam miſericordiam : * det
nobis iucunditatem cordis, & fie-
ri pacem in diebus noſtris in Iſ-
26 rael per dies ſempiternos : * cre-
dere Iſrael nobiſcum eſſe Dei mi-
ſericordiam, vt liberet nos in die-
27 bus ſuis. * Duas gentes odit ani-
ma mea : tertia autem non eſt
28 gens, quam oderim : * qui ſedent
in monte Seir, & Philiſthijm, &
ſtultus populus, qui habitat in Si-
29 chimis. * Doctrinam ſapientiæ &
diſciplinæ ſcripſit in codice iſto
Ieſus filius Sirach Ieroſolymita,
qui renouauit ſapientiam de cor-
30 de ſuo. * Beatus, qui in iſtis ver-
ſatur bonis : qui ponit illa in cor-
31 de ſuo, ſapiens erit ſemper. * Si
enim hæc fecerit, ad omnia va-
lebit : quia lux Dei, veſtigium
eius eſt.

CAP. LI.

1 ORatio Ieſu filij Sirach: Confi-
tebor tibi Domine rex, &
A collaudabo te Deum ſaluatorem
2 meum. * Confitebor nomini
tuo : quoniam adiutor & prote-
3 ctor factus es mihi, * & liberaſti
corpus meum a perditione, a la-
queo linguæ iniquæ, & a labijs o-
perantium mendacium, & in
conſpectu aſtantium factus es mi
4 hi adiutor. * Et liberaſti me ſecun-
dum multitudinem miſericordiæ
nominis tui a rugientibus, præ-
5 paratis ad eſcam, * de manibus
quærentium animam meam, &
de portis tribulationum quæ cir-
6 cumdederũt me : * a preſſura flam-
mæ, quæ circumdedit me, & in
medio ignis non ſum æſtuatus :
7 * de altitudine ventris inferi, &
a lingua coinquinata, & a ver-
bo mendacij, a rege iniquo,
8 & a lingua iniuſta : * laudabit vſ-
que ad mortem anima mea Do-
9 minum, * & vita mea appropin-
quans erat in inferno deorſum.
10 * Circumdederunt me vndique,
B & non erat qui adiuuaret. Reſpi-
ciens eram ad adiutorium homi-
11 num, & non erat. * Memoratus ſum
miſericordiæ tuæ Domine, &

opo-

operationis tuæ, quæ a ſæculo ſũt.
* quoniam eruis ſuſtinentes te 12
Domine,& liberas eos de mani-
bus gentium.*Exaltaſti ſuper ter- 13
ram habitationem meam, & pro
morte defluente deprecatus ſum.
*Inuocaui Dominum patrem Do 14
mini mei,vt non derelinquat me
in die tribulationis meæ, & in tẽ-
pore ſuperborum ſine adiutorio.
* Laudabo nomen tuum aſſidue, 15
& collaudabo illud in confeſſio-
ne, & exaudita eſt oratio mea.
*Et liberaſti me de perditione, & 16
eripuiſti me de tempore iniquo.
* Propterea confitebor,& laudem 17
dicam tibi, & benedicam nomi
ni Domini. * Cum adhuc iunior 18
eſſem,priuſquam oberrarem,quæ- C
ſiui ſapientiam palam in oratione
mea.*Ante templum poſtulabam 19
pro illa,& vſque in nouiſſimis in-
quiram eam. Et efflorüit tamquã
præcox vua, *lætatum eſt cor meũ 20
in ea. Ambulauit pes meus iter
rectum, a iuuentute mea inueſti-
gabam eam. *Inclinaui modice 21
aurem meam, & excepi illã.*Mul 22
tam inueni in meipſo ſapientiam,
& multum profeci in ea. * Danti 23
mihi ſapientiam,dabo gloriam.
*Conſiliatus ſum enim vt facerẽ 24
illam: zelatus ſum bonum,& nõ
confundar.*Colluctata eſt anima 25
mea in illa, & in faciendo eam
26 confirmatus ſum. * Manus meas
extendi in altum, & inſipientiam
27 eius luxi. * Animam meam dire-
xi ad illam,& in agnitione inue-
28 ni eam. * Poſſedi cum ipſa cor ab
initio: propter hoc non derelin-
29 quar. * Venter meus conturbatus
D eſt quærendo illam: propterea bo-
nam poſſidebo poſſeſſionem.
30 *Dedit mihi Dominus linguam
mercedem meam: & in ipſa lau-
31 dabo eum. *Appropiate ad me
indocti,& congregate vos in do-
32 mum diſciplinæ. *quid adhuc re-
tardatis? & quid dicitis in his? ani-
mæ veſtræ ſitiunt vehementer.
33 *Aperui os meum, & locutus ſũ:
Comparate vobis ſine argento,
34 *& collum veſtrum ſubijcite iu-
go, & ſuſcipiat anima veſtra di-
ſciplinã: in proximo eſt enim in-
35 uenire eam. *Videte oculis veſtris
quia modicum laboraui, & inue-
36 ni mihi multam requiem. *Aſſu-
[illegible]e diſciplinam in multo nume-
ro argenti, & copioſum aurum
37 poſſidete in ea. *Lætetur anima ve-
ſtra in miſericordia eius, & non
38 confundemini in laude ipſius. *O-
peramini opus veſtrum ante tem-
pus,& dabit vobis mercedem ve-
ſtram in tempore ſuo.

PROPHETIA ISAIAE.

CAPVT PRIMVM.

Visio Iſaiæ 1
filij Amos, A
quam vidit
ſuper Iudam
& Ieruſalem
in diebus O-
ziæ, Ioathan,
Achaz, &
Ezechiæ regum Iuda. *Audite cæ- 2
li,& auribus percipe terra quoniã
Dominus locutus eſt. Filios enu-
triui,& exaltaui: ipſi autẽ ſpreue-
runt me. *Cognouit bos poſſeſſo- 3
rẽ ſuum,& aſinus præſepe Domi-
ni ſui: Iſrael autẽ me non cogno-
uit,& populus meus non intelle-
xit. * Væ genti peccatrici, populo 4
B graui iniquitate, ſemini ne-
quam, filijs ſceleratis: dere-
liquerunt Dominum, blaſphe-
mauerunt ſanctum Iſrael, abalie-
5 nati ſunt retrorſum. * Super
quo percutiam vos vltra, ad-
dentes præuaricationem? om-
ne caput languidum, & omne
6 cor mœrens. * A planta pedis
vſque ad verticem non eſt in eo
ſanitas: vulnus, & liuor, &
plaga tumens, non eſt circumliga-
ta, nec curata medicamine, neque
7 fota oleo. * ‖ Terra veſtra deſer- ‖ J.5.b.6.
ta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ
igni: regionem veſtram corã vobis
alieni deuorant, & deſolabitur ſi-

cut in vaſtitate hoſtili.* Et derelin- 8
quetur filia Sion vt vmbraculum C
in vinea, & ſicut tugurium in cu-
cumerario, & ſicut ciuitas, quæ
‖Rom.9.f. vaſtatur. * ‖ Niſi Dominus e- 9
29 xercituum reliquiſſet nobis ſemē,
‖Gen.19.c. ‖ quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi
24 Gomorrha ſimiles eſſemus. * Au- 10
dite verbum Domini principes So-
domorum, percipite auribus le-
gem Dei noſtri populus Gomor-
‖Ier.6.e.29 rhæ. * ‖ Quo mihi multitudinem 11
Amos.5.f. victimarum veſtrarum, dicit
22 Dominus? plenus ſum: holocau-
ſta arietum, & adipem pinguium,
& ſanguinem vitulorum, & agno-
rum, & hircorum nolui. * Cum 12
veniretis ante conſpectum meum,
quis quæſiuit hæc de manibus ve-
ſtris, vt ambularetis in atrijs
meis? * ne offeratis vltra ſacrifi- 13
cium fruſtra: incenſum abomina- D
tio eſt mihi. Neomeniam, & ſab-
batum, & feſtiuitates alias non
feram, iniqui ſunt cœtus veſtri:
* calendas veſtras, & ſollemnita- 14
tes veſtras odiuit anima mea: fa-
cta ſunt mihi moleſta, laboraui
ſuſtinens. * Et cum extenderitis 15
manus veſtras, auertam oculos
meos a vobis: & cum multiplica-
ueritis orationem, non exaudiam:
‖I.59.a.1 ‖ manus enim veſtræ ſanguine ple
‖1.Pet.3.d. næ ſunt. * ‖ Lauamini, mundi 16
11 eſtote, auferte malum cogitatio-
num veſtrarum ab oculis meis:
quieſcite agere peruerſe, * diſcite 17
benefacere: quærite iudicium, E
ſubuenite oppreſſo, iudicate pu-
pillo, defendite viduam. * Et ve- 18
nite, & arguite me, dicit Do-
minus: ſi fuerint peccata veſtra
vt coccinum, quaſi nix dealba-
buntur: & ſi fuerint rubra quaſi
vermiculus, velut lana alba erunt.
* Si volueritis, & audieritis me, 19
bona terræ comedetis. * Quòd ſi 20
nolueritis, & me ad iracundiam
prouocaueritis: gladius deuora-
bit vos, quia os Domini locutum
eſt. * Quomodo facta eſt mere- 21
trix ciuitas fidelis, plena iudicij?
iuſtitia habitauit in ea, nunc au-
tem homicidæ. * Argentum tuũ 22
verſum eſt in ſcoriam: vinum F
tuum mistum eſt aqua. * Prin- 23
cipes tui infideles, ſocij furum:
omnes diligunt munera, ſequun-
‖Ier.5.g.28 tur retributiones. ‖ Pupillo non
iudicant: & cauſa viduæ non

24 ingreditur ad illos. * Propter hoc
ait Dominus Deus exercituum
fortis Iſrael: Heu, conſolabor
ſuper hoſtibus meis, & vindica-
25 bor de inimicis meis. * Et con-
uertam manum meam ad te, &
excoquam ad purum ſcoriam tuã,
& auferam omne ſtannum tuum.
26 * Et reſtituam iudices tuos vt fue-
G runt prius, & conſiliarios tuos ſi-
cut antiquitus: poſt hæc vocabe-
27 ris ciuitas iuſti, vrbs fidelis. * Sion
in iudicio redimetur, & reducent
28 eam in iuſtitia: * & conteret ſcele-
ſtos, & peccatores ſimul: & qui
dereliquerunt Dominum, conſu-
29 mentur. * Confundentur enim
ab idolis, quibus ſacrificauerunt:
& erubeſcetis ſuper hortis, quos
30 elegeratis, * cum fueritis velut
quercus defluentibus folijs, & ve-
31 lut hortus abſque aqua. * Et erit
fortitudo veſtra, vt fauilla ſtuppæ,
& opus veſtrum quaſi ſcintilla: &
ſuccendetur vtrumque ſimul, &
non erit qui extinguat.

CAP. II.

1 VErbum, quod vidit Iſaias, ‖ fi- ‖Mic.4.a.1
lius Amos, ſuper Iuda & Ie-
2 ruſalem. * Et erit in nouiſſimis
A diebus præparatus mons domus
Domini in vertice montium,
& eleuabitur ſuper colles, & fluent
3 ad eum omnes gentes. * Et ibunt
populi multi, & dicent: Venite
& aſcendamus ad montem Do-
mini, & ad domum Dei Iacob,
& docebit nos vias ſuas, & ambu-
labimus in ſemitis eius: quia de
Sion exibit lex, & verbum Do-
4 mini de Ieruſalem. * Et iudi-
B cabit Gentes, & arguet populos
multos: & conflabunt gladios
ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in
falces: non leuabit gens contra
gentem gladium, nec exercebun-
5 tur vltra ad prælium.* Domus Ia-
cob venite, & ambulemus in lumi-
6 ne Domini. * Proiecisti enim popu
lum tuum, domum Iacob: quia
repleti ſunt vt olim, & augures ha-
buerunt vt Philiſthijm, & pueris
7 alienis adhæſerunt. * Repleta eſt
terra argento & auro: & non eſt
8 finis theſaurorum eius: * & repleta
eſt terra eius equis: & innumerabi
les quadrigæ eius. Et repleta eſt ter

ra eius idolis: opus manuum ſua-
rum adorauerunt, quod fecerunt
digiti eorum. * Et incuruauit ſe 9
homo, & humiliatus eſt vir: ne
ergo dimittas eis. * Ingredere in 10
petram, & abſcondere in foſſa hu- C
mo a facie timoris Domini, & a
gloria maieſtatis eius. * Oculi ſu- 11
blimes hominis humiliati ſunt, &
incuruabitur altitudo virorum:
exaltabitur autem Dominus ſo-
lus in die illa. * Quia dies Do- 12
mini exercituum ſuper omnem
ſuperbum, & excelſum, & ſuper
omnem arrogantem: & humilia-
bitur. * Et ſuper omnes cedros Li- 13
bani ſublimes, & erectas, & ſu-
per omnes quercus Baſan. * Et ſu- 14
per omnes montes excelſos, &
ſuper omnes colles eleuatos. * Et 15
ſuper omnem turrim excelſam,
& ſuper omnem murum muni-
tum, * & ſuper omnes naues 16
Tharſis, & ſuper omne, quod vi- D
ſu pulchrum eſt. * Et incuruabi- 17
tur ſublimitas hominum, & hu-
miliabitur altitudo virorum, & e-
leuabitur Dominus ſolus in die
illa: * & idola penitus contereu- 18
\# Oſee 10. b. 8 tur: * # & introibunt in ſpelun- 19
cas petrarum, & in voragines ter-
Luc. 23. d. 30 ræ a facie formidinis Domini, &
a gloria maieſtatis eius, cum ſur-
Apoc. 9. d. 17 rexerit percutere terram. * In die 20
illa proijciet homo idola argenti
ſui, & ſimulachra auri ſui, quæ fe-
cerat ſibi vt adoraret, talpas, & ve-
ſpertiliones. * Et ingredietur ſciſ- 21
ſuras petrarum, & in cauernas ſa-
xorum a facie formidinis Domi-
ni, & a gloria maieſtatis eius, cũ
ſurrexerit percutere terrã. * Quie- 22
ſcite ergo ab homine, cuius ſpiri-
tus in naribus eius eſt, quia excel-
ſus reputatus eſt ipſe.

CAP. III.

ECce enim dominator Domi- 1
nus exercituum auferet a Ie- A
ruſalem, & a Iuda validum
& fortem, omne robur panis,
& omne robur aquæ: * fortem, 2
& virum bellatorem, iudicem,
& prophetam, & ariolum, &
ſenem: * Principem ſuper quin- 3
quaginta, & honorabilem vul-
tu, & conſiliarium, & ſapien-
tem de architectis, & pruden-
4 tem eloquij myſtici. * Et dabo
pueros principes eorum, & effe-
5 minati dominabuntur eis. * Et
irruet populus, vir ad virum, &
vnuſquiſque ad proximum
ſuum: tumultuabitur puer con-
tra ſenem, & ignobilis contra no-
6 bilem. * Apprehendet enim
B vir fratrem ſuum domeſticum
patris ſui: Veſtimentum tibi eſt,
princeps eſto noſter, ruina autem
7 hæc ſub manu tua. * Reſpon-
debit in die illa, dicens: Non
ſum medicus, & in domo mea
non eſt panis, neque veſtimen-
tum: nolite conſtituere me
8 principem populi. * Ruit enim
Ieruſalem, & Iudas concidit:
quia lingua eorum & adinuen-
tiones eorum contra Dominum,
vt prouocarent oculos maieſta-
9 tis eius. * Agnitio vultus eorum
reſpondit eis: & peccatum
ſuum quaſi Sodoma prædicaue-
runt, nec abſconderunt: væ a-
nimæ eorum, quoniam reddita
10 ſunt eis mala. * Dicite iuſto
quoniam bene, quoniam fru-
ctum adinuentionum ſuarum
11 comedet. * Væ impio in malum:
retributio enim manuum eius
12 fiet ei. * populum meum exa-
C ctores ſui ſpoliauerunt, & mu-
lieres dominatæ ſunt eis. Popu-
le meus, qui te beatum dicunt,
ipſi te decipiunt, & viam greſ-
13 ſuum tuorum diſſipant. * Stat
ad iudicandum Dominus, & ſtat
14 ad iudicandos populos. * Do-
minus ad iudicium veniet cum
ſenibus populi ſui, & princi-
pibus eius: vos enim depaſti e-
ſtis vineam, & rapina paupe-
15 ris in domo veſtra. * Quare
atteritis populum meum, &
facies pauperum commolitis,
dicit Dominus Deus exercituum?
16 * Et dixit Dominus: Pro eo quod
eleuatæ ſunt filiæ Sion, & am-
bulauerunt extento collo, & nu-
tibus oculorum ibant, & plau-
debant, ambulabant pedibus
ſuis, & compoſito gradu ince-
17 debant. * Decaluabit Dominus
D verticem filiarum Sion, &
Dominus crinem earum nuda-
18 bit. * In die illa auferet Do-
minus ornamentum calceamen-
19 torum, & lunulas, * & torques,
& monilia, & armillas, & mitras,

*& diſcriminalia, & periſcelidas, 20
& murenulas, & olfactoriola, &
inaures,*& annulos, & gemmas 21
in fronte pendentes, * & muta- 22
toria, & palliola, & linteamina,
& acus, * & ſpecula, & ſindones, 23
& vittas, & theriſtra. * Et erit 24
pro ſuaui odore fœtor,& pro zona
funiculus, & pro criſpanti crine
caluitium, & pro faſcia pectorali
cilicium.*Pulcherrimi quoque vi- 25
ri tui gladio cadent, & fortes tui
in prælio. *Et mœrebunt atque 26
lugebunt portæ eius, & deſolata
in terra ſedebit.

CAP. IIII.

ET apprehendent ſeptem mu- 1
lieres virum vnum in die il- A
la,dicẽtes: Panem noſtrum come-
demus,& veſtimentis noſtris ope-
riemur: tantummodo inuocetur
nomen tuum ſuper nos, aufer op-
probrium noſtrum. * In die illa 2
erit germen Domini in magnifi-
centia, & gloria, & fructus terræ
ſublimis, & exultatio his,qui ſal-
uati fuerint de Iſrael.*Et erit:Om- 3
nis qui relictus fuerit in Siõ, & re
ſiduus in Ieruſalẽ,ſanctus vocabi-
tur omnis qui ſcriptus eſt in vita
in Ieruſalem * Si abluerit Domi- 4
nus ſordes filiarum Sion, & ſan-
guinem Ieruſalem lauerit de me-
dio eius in ſpiritu iudicij, & ſpiri-
tu ardoris. * Et creabit Dominus 5
ſuper omnem locum Montis Siõ,
& vbi inuocatus eſt, nubem per
diem, & fumum & ſplendorem
ignis flammantis in nocte: ſuper
omnem enim gloriam protectio.
* Et tabernaculum erit in vm- 6
braculum diei ab æſtu, & in ſecu-
ritatem, & abſconſionem a tur-
bine,& a pluuia.

CAP. V.

Ier.2.d.21. Mat.21.d. 33

CAntabo dilecto meo canticũ 1
patruelis mei vineæ ſuæ. Vi- A
nea facta eſt dilecto meo in cornu
filio olei. * Et ſepiuit eam, & la- 2
pides elegit ex illa,& plantauit eã
electam, & ædificauit turrim in
medio eius,& torcular extruxit in
ea: & expectauit vt faceret vuas,
& fecit labruſcas. * Nunc ergo 3
habitatores Ieruſalem, & viri Iu-
da, iudicate inter me & vineam

4 meam. * Quid eſt quod debui
B vltra facere vineæ meæ, & non fe-
ci ei? an quod expectaui vt face-
5 ret vuas, & fecit labruſcas? * Et
nunc oſtendam vobis quid ego fa-
ciam vineæ meæ, auferam ſepem
eius, & erit in direptionem: di-
ruam maceriam eius,& erit in cõ-
6 culcationem. *Et ponam eam
deſertam: non putabitur:& non
fodietur: & aſcendent vepres & ſpi-
næ & nubibus mandabo ne pluãt
7 ſuper eam imbrem. * Vinea enim
Domini exercituum domus Iſrael
eſt: & vir Iuda germen eius dele-
ctabile: & expectaui vt faceret iu-
dicium, & ecce iniquitas:& iuſti-
8 tiam, & ecce clamor. * Væ qui
coniungitis domum ad domum,
& agrum agro copulatis vſque ad
terminum loci: numquid habita-
9 bitis vos ſoli in medio terræ? *In
C auribus meis ſunt hæc, dicit Do-
minus exercituum. Niſi domus
multæ deſertæ fuerint grandes, &
10 pulchræ abſque habitatore. *De-
cem enim iugera vinearum faciẽt
laguunculam vnam,& triginta mo-
dij ſementis facient modios tres.
11 * Væ qui conſurgitis mane ad e-
brietatem ſectandam,& potãdum
vſque ad veſperam,vt vino æſtue-
12 tis.*Cithara,& lyra, & tympanũ,
& tibia,& vinum in conuiuijs ve-
ſtris: & opus Domini non reſpici-
tis,nec opera manuum eius conſi-
13 deratis. * Propterea captiuus du-
ctus eſt populus meus, quia non
habuit ſcientiam, & nobiles eius
14 interierunt fame, & multitudo
D eius ſiti exaruit. * Propterea di-
latauit infernus animam ſuam,
& aperuit os ſuum abſque vllo
termino: & deſcendent fortes eius,
& populus eius, & ſublimes, glo-
15 rioſiq. eius ad eum. * Et incurua-
bitur homo, & humiliabitur vir,
& oculi ſublimium deprimentur.
16 * Et exaltabitur Dominus exerci-
tuum in iudicio, & Deus ſan-
ctus ſanctificabitur in iuſtitia.
17 *Et paſcentur agni iuxta ordinem
ſuum,& deſerta in vbertatem ver-
18 ſa aduenæ comedent.*Væ qui tra-
hitis iniquitatem in funiculis va-
nitatis, & quaſi vinculum plauſtri
19 peccatum.*Qui dicitis: Feſtinet,
& cito veniat opus eius, vt videa-
E mus:& appropiet,& veniat conſi-
lium ſancti Iſrael, & ſciemus il-
lud.

Iud. * Væ qui dicitis malum bo- 20
num, & bonum malum: ponen-
tes tenebras lucem, & lucem tene-
bras: ponentes amarum in dulce,
& dulce in amarum. ‖* Væ qui 21
‖Prou. 3. a. 7 ſapientes eſtis in oculis veſtris, &
Rom. 12. d. coram vobiſmetipſis prudentes.
16 * Væ qui potentes eſtis ad biben- 22
dum vinum, & viri fortes ad mi-
ſcendam ebrietatem. * Qui iuſtifi- 23
catis impium pro muneribus, &
iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. * Pro- 24
pter hoc, ſicut deuorat ſtipulam F
lingua ignis, & calor flammæ exu-
rit; ſic radix eorum quaſi fauilla
erit, & germen eorum vt puluis a-
ſcendet. Abiecerunt enim legem
Domini exercituum, & eloquium
ſancti Iſrael blaſphemauerunt.
* Ideo iratus eſt furor Domini in 25
populum ſuum, & extendit ma-
num ſuam ſuper eum, & percuſſit
eum: & conturbati ſunt montes, &
facta ſunt morticina eorum quaſi
ſtercus in medio platearum. In
his omnibus non eſt auerſus furor
eius, ſed adhuc manus eius exten-
ta. * Et eleuabit ſignum in na- 26
tionibus procul, & ſibilabit ad
eum de finibus terræ: & ecce fe-
ſtinus velociter veniet. * Non eſt 27
deficiens, neque laborans in eo: nõ G
dormitabit, neque dormiet, ne-
que ſoluetur cingulum renum
eius, nec rumpetur corigia calceamẽ
ti eius. * Sagittę eius acutæ, & om- 28
nes arcus eius extenti. Vngulæ
equorum eius vt ſilex, & rotæ eius
quaſi impetus tempeſtatis. * Rugi- 29
tus eius vt leonis, rugiet vt catuli
leonum: & frendet, & tenebit prę-
dã: & amplexabitur, & non erit
qui eruat. * Et ſonabit ſuper eum 30
in die illa ſicut ſonitus maris: aſpi-
ciemus in terram, & ecce tenebræ
tribulationis, & lux obtenebrata
eſt in caligine eius.

CAP. VI.

IN anno, quo mortuus eſt rex 1
Ozias, vidi Dominum ſeden- A
tem ſuper ſolium excelſum & ele-
uatum: & ea, quæ ſub ipſo erant,
replebant templum. * Seraphim 2
ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, &
ſex alæ alteri: duabus velabant fa-
ciem eius, & duabus velabant pe-
des eius, & duabus volabant. * Et 3
clamabant alter ad alterum, & di- B
cebant: ‖ Sanctus, ſanctus, ſan- ‖Apoc. 4. b
ctus, Dominus Deus exercituum, 8
plena eſt omnis terra gloria eius.
4 * Et commota ſunt ſuperliminaria
cardinum a voce clamantis, & do-
5 mus repleta eſt fumo. * Et dixi: Vę
mihi, quia tacui, quia vir pollutus
labijs ego ſum, & in medio popu-
li polluta labia habentis ego habi-
to, & regem Dominum exercituũ
6 vidi oculis meis. * Et volauit ad
C me vnus de Seraphim, & in ma-
nu eius calculus, quem forcipe tu-
7 lerat de altari. * Et tetigit os meũ
& dixit: Ecce tetigit hoc labia tua,
& auferetur iniquitas tua, & pec-
8 catum tuum mundabitur. * Et au-
diui vocem Domini dicentis: Quẽ
mittam? & quis ibit nobis? Et
9 dixi: Ecce ego, mitte me. * Et
dixit: Vade, & dices populo huic:
‖Audite audientes, & nolite intel- ‖Mat. 13. b.
ligere: & videte viſionem, & nolite 14
10 cognoſcere. * Excæca cor populi Mar. 4. b. 12
D huius, & aures eius aggraua: & o- Luc. 8. b. 10
culos eius claude: ne forte videat Io. 12. f. 40
oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, Act. 28. f.
& corde ſuo intelligat, & conuer- 26
11 tatur, & ſanem eum. * Et dixi: Rom. 11. b.
Vſquequo Domine? Et dixit: Do- 8
nec deſolentur ciuitates abſque
habitatore, & domus ſine homi-
ne, & terra relinquetur deſerta.
12 * Et longe faciet Dominus homi-
nes, & multiplicabitur quæ dere-
13 licta fuerat in medio terræ. * Et
adhuc in ea decimatio, & conuer-
tetur, & erit in oſtenſionem ſicut
terebinthus, & ſicut quercus, quæ
expãdit ramos ſuos: ſemen ſanctũ
erit id, quod ſteterit in ea.

CAP. VII.

1 ET factũ eſt in diebus Achaz 4. Reg. 16.
A filij Ioathan, filij Oziæ regis a. 5
Iuda, aſcendit Raſin rex Syriæ, &
Phacee filius Romeliæ rex Iſrael,
in Ieruſalem, ad prælìandum con-
tra eam: & non potuerunt debel-
2 lare eam. * Et nunciauerunt do-
mui Dauid, dicentes: Requieuit
Syria ſuper Ephraim, & commotũ
eſt cor eius, & cor populi eius, ſi-
cut mouentur ligna ſiluarum a fa-
3 cie venti. * Et dixit Dominus ad
Iſaiam: Egredere in occurſum
Achaz tu, & qui derelictus eſt Ia-
ſub filius tuus, ad extremum a-
quæductus piſcinæ ſuperioris in

via Agri fullonis. * Et dices ad 4
eum : Vide vt ſileas : noli timere,
& cor tuum ne formidet a duabus
caudis titionum fumigantium
iſtorum in ira furoris Raſin regis
Syriæ, & filij Romeliæ: * eo quod 5
conſilium inierit contra te Syria B
in malum Ephraim, & filius Ro-
meliæ, dicentes : * Aſcendamus ad 6
Iudam, & ſuſcitemus eum, & a-
uellamus eum ad nos, & ponamus
regem in medio eius filium Ta-
beel. * Hæc dicit Dominus Deus: 7
Non ſtabit, & non erit iſtud : * ſed 8
caput Syriæ Damaſcus, & caput
Damaſci Raſin: & adhuc ſexagin-
ta & quinque anni, & deſinet E-
phraim eſſe populus : * & caput 9
Ephraim Samaria, & caput Sama-
riæ filius Romeliæ. Si non credi-
deritis, non permanebitis. * Et 10
adiecit Dominus loqui ad Achaz,
dicens: * Pete tibi ſignum a Domi- 11
no Deo tuo in profundum infer-
ni, ſiue in excelſum ſupra. * Et 12
dixit Achaz : Non petam, & non
tentabo Dominum. * Et dixit: Au- 13
dite ergo domus Dauid: Numquid
parum vobis eſt, moleſtos eſſe ho-
minibus, quia moleſti eſtis & Deo
meo? * Propter hoc dabit Domi- 14
‖ Mat.1.d. nus ipſe vobis ſignum. ‖ Ecce vir- C
23. go concipiet, & pariet filium, &
Luc.1.c.31. vocabitur nomẽ eius Emmanuel.
* Butyrum, & mel comedet, vt ſciat 15
reprobare malum, & eligere bo-
num. * Quia antequam ſciat puer 16
reprobare malum, & eligere bo-
num, derelinquetur terra, quam
tu deteſtaris a facie duorum regũ
ſuorum. * Adducet Dominus ſu- 17
per te, & ſuper populum tuum, &
ſuper domum patris tui dies, qui
non venerunt a diebus ſeparatio-
nis Ephraim a Iuda cum rege Aſ-
ſyriorum. * Et erit in die illa : Si- 18
bilabit Dominus muſcæ, quæ eſt
in extremo fluminum Ægypti, &
api, quæ eſt in terra Aſſur, * & ve- 19
nient, & requieſcent omnes in tor-
rentibus vallium, & in cauernis
petrarum, & in omnibus frutetis,
& in vniuerſis foraminibus. * In 20
die illa radet Dominus in nouacu- D
la conducta in his, qui trans flumẽ
ſunt, in rege Aſſyriorum, caput &
pilos pedum, & barbam vni-
uerſam. * Et erit in die illa : Nu- 21
triet homo vaccam boum, &
duas oues, * & præ vbertate lactis 22

comedet butyrum: butyrum e-
nim & mel mãducabit omnis qui
23 relictus fuerit in medio terræ. * Et
erit in die illa : Omnis locus vbi
fuerint mille vites, mille argen-
teis, in ſpinas & in vepres erunt.
24 * Cum ſagittis & arcu ingredien-
tur illuc : vepres enim & ſpinæ e-
25 runt in vniuerſa terra. * Et omnes
montes, qui in ſarculo ſarrientur,
non veniet illuc terror ſpinarum
& veprium, & erit in paſcua
bouis, & in conculcationem pe-
coris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me : Su-
A me tibi librum grandem,
& ſcribe in eo ſtylo hominis : Ve-
lociter ſpolia detrahe, cito præda-
2 re. * Et adhibui mihi teſtes fide-
les, Vriam ſacerdotem, & Zacha-
3 riam filium Barachiæ : * & acceſſi
ad propheteſſam, & concepit & pe-
perit filium. Et dixit Dominus ad
me : Voca nomen eius, Accelera
ſpolia detrahere : Feſtina præda-
4 ri. * Quia antequam ſciat puer
vocare patrem ſuum & matrem
ſuam, auferetur fortitudo Dama-
ſci, & ſpolia Samariæ coram re-
5 ge Aſſyriorum. * Et adiecit Do-
minus loqui ad me adhuc, dicens:
6 * Pro eo quod abiecit populus iſte
B aquas Siloe, quæ vadunt cum ſi-
lentio, & aſſumpſit magis Raſin,
7 & filium Romeliæ : * propter hoc
ecce Dominus adducet ſuper eos
aquas fluminis fortes & multas,
regem Aſſyriorum, & omnem
gloriam eius : & aſcendet ſuper
omnes riuos eius, & fluet ſuper
8 vniuerſas ripas eius, * & ibit per
Iudam, inundans, & tranſiens
vſque ad collum veniet. Et erit
extenſio alarum eius, implens lati-
tudinem terræ tuæ o Emmanuel.
9 * Congregamini populi, & vinci-
mini, & audite vniuerſæ procul ter-
ræ: confortamini & vincimini, ac-
10 cingite vos & vincimini : * inite
conſilium, & diſſipabitur : loqui-
mini verbum, & non fiet : quia no-
11 biſcũ Deus. * Hæc enim ait Do-
C minus ad me : Sicut in manu forti
erudiuit me, ne irẽ in via populi hu-
12 ius, dicens: * Non dicatis, Coniura-
tio: omnia enim quæ loquitur po-
pulus iſte, coniuratio eſt : & timo-
rem

rem eius ne timeatis, neque pa-
ueatis * Dominum exercituũ ipſũ 13
ſanctificate: ipſe pauor veſter, &
ipſe terror veſter. * Et erit vobis in 14
‖ Luc. 2. e. 34 ſanctificationem. ‖ In lapidem
autem offenſionis, & in petram
Ro. 9. g. 32 ſcandali duabus domibus Iſrael,
1. Pet. 2. b. 6 in laqueum & in ruinam habitan-
tibus Ieruſalem. * Et offendent ex 15
eis plurimi, & cadent, & conte-
rentur, & irretientur, & capientur.
* Liga teſtimonium, ſigna legem 16
in diſcipulis meis. * Et expectabo 17
Dominum, qui abſcondit faciem D
ſuam a domo Iacob, & præſtola-
bor eum. * Ecce ego, & pueri mei, 18
quos dedit mihi Dominus in ſi-
gnum, & in portentum Iſrael a
Domino exercituum, qui habitat
in monte Sion. * Et cum dixerint 19
ad vos: Quærite a pythonibus, &
a diuinis, qui ſtrident in incanta-
tionibus ſuis: Numquid non po-
pulus a Deo ſuo requiret pro ui-
uis a mortuis? * Ad legem ma- 20
gis, & ad teſtimonium. Quod ſi
non dixerint iuxta verbum hoc,
non erit eis matutina lux. * Et trã- 21
ſibit per eam, corruet, & eſuriet:
& cum eſurierit, iraſcetur, & ma-
ledicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſu-
ſpiciet ſurſum. * Et ad terram in-
tuebitur, & ecce tribulatio, & te- 22
nebræ, diſſolutio & anguſtia, & ca-
ligo perſequens, & non poterit
auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

PRimo tempore alleuiata eſt 1
Terra Zabulõ, & Terra Neph- A
thali, & nouiſſimo aggrauata eſt
via maris trans Iordanẽ Galilææ
gentium. * Populus qui ambula- 2
bat in tenebris, vidit lucem ma-
gnam: habitantibus in regione
vmbræ mortis, lux orta eſt eis.
* Multiplicaſti gentem, & non 3
magnificaſti lætitiam. Lætabun-
tur coram te, ſicut qui lætantur
in meſſe, ſicut exultant victores ca-
pta præda, quando diuidunt ſpo-
lia. * Iugum enim oneris eius, & 4
virgam humeri eius, & ſceptrum
‖ Iud. 7. f. 22 exactoris eius ſuperaſti ‖ ſicut in
die Madian. * Quia omnis violen- 5
ta prædatio cum tumultu, & ve-
ſtimentum mixtum ſanguine, erit
in combuſtionem, & cibus ignis.
* PARVVLVS enim NATVS 6

B eſt nobis, & filius datus eſt no-
bis, & factus eſt principatus ſu-
per humerum eius: & vocabitur
nomen eius, Admirabilis, Conſi-
liarius, Deus, fortis, pater futuri
7 ſæculi, princeps pacis. * Multipli-
cabitur eius imperium, & pacis nõ
erit finis: ſuper ſolium Dauid, &
ſuper regnum eius ſedebit: vt con-
firmet illud, & corroboret in iudi-
cio & iuſtitia, amodo & vſque
in ſempiternum: zelus Domini
8 exercituum faciet hoc. * Verbum
miſit Dominus in Iacob, & ceci-
9 dit in Iſrael. * Et ſciet omnis po-
pulus Ephraim, & habitantes Sa-
mariam in ſuperbia & magnitudi-
10 ne cordis, dicentes: * Lateres ce-
ciderunt, ſed quadris lapidibus æ-
dificabimus: ſycomoros ſuccide-
runt, ſed cedros immutabimus.
11 * Et eleuabit Dominus hoſtes Ra-
ſin ſuper eum, & inimicos eius
12 in tumultum vertet: * Syriam
C ab Oriente, & Philiſthiim ab Oc-
cidente: & deuorabunt Iſrael to-
to ore. In omnibus his non eſt a-
uerſus furor eius, ſed adhuc ma-
13 nus eius extenta: * & populus
non eſt reuerſus ad percutientem
ſe, & Dominum exercituum non
14 inquiſierunt. * Et diſperdet Do-
minus ab Iſrael caput, & caudam,
incuruantem, & refrenantem
15 die vna. * Longæuus & honora-
bilis, ipſe eſt caput: & propheta
docens mendacium ipſe eſt cauda.
16 * Et erunt, qui beatificant popu-
lũ iſtum ſeducentes: & qui beati-
ficantur, præcipitati. * propterea
17 hoc ſuper adoleſcentulis eius non
D lætabitur Dominus: & pupillo-
rum eius, & viduarum non miſe-
rebitur: quia omnis hypocrita eſt
& nequam, & vniuerſum os locu-
tum eſt ſtultitiam. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius, ſed
18 adhuc manus eius extenta. * Suc-
cenſa eſt enim quaſi ignis impie-
tas, veprem & ſpinam vorabit: &
ſuccendetur in denſitate ſaltus,
& conuoluetur ſuperbia fumi.
19 * In ira Domini exercituum con-
turbata eſt terra, & erit populus
quaſi eſca ignis: vir fratri ſuo
20 non parcet. * Et declinabit ad dex-
teram, & eſuriet: & come-
det ad ſiniſtram, & non ſaturabi-
tur: vnuſquiſque carnem brachij
ſui vorabit: Manaſſes Ephraim,

&

& Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi
contra Iudam. * In omnibus his 21
non eſt auerſus furor eius, ſed ad-
huc manus eius extenta.

CAP. X.

VÆ qui condunt leges iniquas: 1
& ſcribentes, iniuſtitiam ſcri A
pſerunt: * vt opprimerent in iu- 2
dicio pauperes, & vim facerent
cauſæ humilium populi mei: vt
eſſent viduæ præda eorum, & pu-
pillos diriperent. *Quid facietis in 3
die viſitationis, & calamitatis de
longe venientis? ad cuius confu-
gietis auxilium? & vbi derelinque-
tis gloriam veſtram, * ne incurue- 4
mini ſub vinculo, & cum interfe-
ctis cadatis? Super omnibus his
non eſt auerſus furor eius, ſed ad-
huc manus eius extenta.* Væ Aſ- 5
ſur, virga furoris mei & baculus
ipſe eſt, in manu eorum indigna-
tio mea. * Ad gentem fallacem 6
mittam eum, & contra populum B
furoris mei mandabo illi, vt aufe-
rat ſpolia, & diripiat prædam, &
ponat illum in conculcationem
quaſi lutum platearũ. *Ipſe autem 7
non ſic arbitrabitur, & cor eius nõ
ita exiſtimabit: ſed ad conteren-
dum erit cor eius, & ad interne-
cionem gentium non paucarum.
* Dicet enim: * Numquid non 8
principes mei ſimul reges ſunt? nũ 9
quid non vt Charcamis, ſic Ca-
lano: & vt Arphad, ſic Emath?
numquid non vt Damaſcus, ſic Sa
maria? * Quomodo inuenit ma- 10
nus mea regna idoli, ſic & ſimula-
chra eorum de Ieruſalem, & de
Samaria. * Numquid non ſicut 11
feci Samariæ, & idolis eius, ſic fa- C
ciam Ieruſalẽ, & ſimulachris eius?
* Et erit: cum impleuerit Domi- 12
nus cuncta opera ſua in monte
Sion, & in Ieruſalem, viſitabo ſu-
per fructum magnifici cordis regis
‖4. Reg. 19. g. 35 Iſ. 37. g. 36 ‖Aſſur, & ſuper gloriam altitudi-
nis oculorum eius. * Dixit enim: 13
In fortitudine manus meæ feci, &
in ſapientia mea intellexi: & ab-
ſtuli terminos populorum, & prin
cipes eorum deprædatus ſum, &
detraxi quaſi potens in ſublimi re-
ſidentes. *Et inuenit quaſi nidum 14
manus mea fortitudinem populo-
rum: & ſicut colliguntur oua, quæ D
derelicta ſunt, ſic vniuerſam ter-
ram ego congregaui: & non fuit
qui moueret pennam, & aperiret
15 os, & ganniret. * Numquid glo-
riabitur ſecuris contra eum, qui
ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra
contra eum, a quo trahitur? quo-
modo ſi eleuetur virga contra ele-
uantem ſe, & exaltetur baculus,
16 qui vtique lignum eſt. * Propter
hoc mittet dominator Dominus
exercituum in pinguibus eius te-
nuitatem: & ſubtus gloriam eius
ſuccenſa ardebit quaſi combuſtio
17 ignis. *Et erit lumẽ Iſrael in igne,
& Sanctus eius in flamma: & ſuc-
cendetur, & deuorabitur ſpina
18 eius, & vepres in die vna.* Et glo
E ria ſaltus eius, & carmeli eius ab
anima vſque ad carnem conſume-
19 tur, & erit terrore profugus*. Et
reliquiæ ligni ſaltus eius præ pau-
citate numerabuntur, & puer ſcri-
20 bet eos. *Et erit in die illa: nõ adii-
ciet reſiduũ Iſrael, & hi, qui fuge-
rint de domo Iacob, inniti ſuper
eo, qui percuſſit eos: ſed innitetur
ſuper Dominũ ſanctũ Iſrael in ve-
21 ritate.* Reliquiæ conuertẽtur, reli-
quiæ, inquam, Iacob ad Deum for-
22 tẽ.* ‖Si enim fuerit populus tuus ‖Ro. 9. f. 27
Iſrael quaſi arena maris, reliquiæ Iſ. 11. c. 11
conuertentur ex eo, conſummа-
tio abbreuiata inũdabit iuſtitiam.
23 * Conſummationem enim & ab-
F breuiationẽ Dominus Deus exer-
cituum faciet in medio omnis ter
24 ræ. * Propter hoc, hæc dicit Do-
minus Deus exercituum: Noli ti-
mere populus meus habitator Siõ,
ab Aſſur: in virga percutiet te, &
baculum ſuum leuabit ſuper te
25 in via Ægypti. * Adhuc enim
paululum modicumq. & conſum-
mabitur indignatio & furor meus
26 ſuper ſcelus eorum. * ‖Et ſuſci- ‖Iſ. 37. g. 36
tabit ſuper eum Dominus exerci-
tuum flagellum ‖ iuxta plagam ‖Iud. 7. g. 25
Madian in Petra Oreb, & virgam
ſuam ſuper mare, & leuabit eam
27 in via Ægypti. * Et erit in die
G illa: Auferetur onus eius de hume-
ro tuo, & iugum eius de collo tuo,
& computreſcet iugũ a facie olei.
28 * Veniet in Aiath, tranſibit in Ma
gron: apud Machmas commenda-
29 bit vaſa ſua. * Tranſierunt cur-
ſim Gaba ſedes noſtra: obſtupuit
30 Rama, Gabaath Saulis fugit.* Hin
ni voce tua filia Gallim, attende
31 Laiſa, paupercula Anathoth.* Mi-
grauit

grault Medemena : habitatores
Gabim confortamini . * Adhuc 32
dies eſt, vt in Nobe ſtetur : agita-
bit manum ſuam ſuper montem
filiæ Sion, collem Ieruſalem. * Ec- 33
ce dominator Dominus exercituũ
confringet laguncūlam in terro-
re, & excelſi ſtatura ſuccidentur,
& ſublimes humiliabuntur. * Et 34
ſubuertentur condenſa ſaltus fer-
ro: & Libanus cum excelſis cadet.

CAP. XI.

Act. 13. d. 23 — ET egredietur virga de radice 1
Ieſſe, & flos de radice eius a- A
ſcendet. * Et requieſcet ſuper eum 2
ſpiritus Domini : ſpiritus ſapien-
tiæ, & intellectus, ſpiritus conſi-
lij, & fortitudinis, ſpiritus ſcien-
tiæ, & pietatis, * & replebit eum 3
ſpiritus timoris Domini : non ſe-
cundum viſionem oculorum iudi-
cabit, neque ſecundum auditum
aurium arguet : * ſed iudicabit in 4
iuſtitia pauperes, & arguet in æ-
‖1. Theſſ. 2. c. 8 — quitate pro manſuetis terræ : ‖ &
percutiet terram virga oris ſui, &
ſpiritu labiorum ſuorum interfi-
ciet impium. * Et erit iuſtitia cin- 5
gulum lumborum eius : & fides cin
‖Iſ. 65. d. 25 — ctorium renum eius. * ‖ Habita- 6
bit lupus cũ agno : & pardus cum B
hœdo accubabit : vitulus & leo,
& ouis ſimul morabuntur, & puer
paruulus minabit eos. * Vitulus, 7
& vrſus paſcentur : ſimul requie-
ſcent catuli eorum : & leo quaſi
bos comedet paleas. * Et delecta- 8
bitur infans ab vbere ſuper fora-
mine aſpidis : & in cauerna regu-
li, qui ablactatus fuerit, manum
ſuam mittet. * Non nocebunt, & 9
non occident in vniuerſo monte
ſancto meo : quia repleta eſt terra
ſcientia Domini, ſicut aquæ ma-
‖Rom. 15. c. 12 — ris operientes. * ‖ In die illa ra- 10
dix Ieſſe, qui ſtat in ſignum popu- C
lorum, ipſum gentes deprecabun-
tur, & erit ſepulchrum eius glo-
rioſum. * Et erit in die illa : Adij- 11
ciet Dominus ſecundo manum
ſuam ad poſſidendum reſiduum
populi ſui, quod relinquetur ab
Aſſyriis, & ab Ægypto, & a Phe-
tros, & ab Æthiopia, & ab Ælã,
& a Sennaar, & ab Emath, & ab
inſulis maris. * Et leuabit ſignum 12
in nationes, & congregabit profu-
gos Iſrael, & diſperſos Iuda colli-
13 get a quatuor plagis terræ. * Et
D auferetur zelus Ephraim, & hoſtes
Iuda peribunt : Ephraim non æmu
labitur Iudam, & Iudas non pu-
14 gnabit contra Ephraim. * Et vola-
bunt in humeros Philiſthiim per
mare ſimul prædabuntur filios O-
rientis : Idumæa & Moab præce-
ptum manus eorum, & filij Am-
15 mon obedientes erunt. * Et deſo-
labit Dominus linguam maris Æ-
gypti, & leuabit manum ſuam ſu-
per flumen in fortitudine ſpiritus
ſui : & percutiet eum in ſeptem
riuis, ita vt tranſeant per eum cal-
16 ceati. * Et erit via reſiduo popu-
lo meo, qui relinquetur ab Aſſy-
rijs : ſicut fuit Iſraeli in die illa,
qua aſcendit de Terra Ægyptũ.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa : Confite-
A bor tibi Domine, quoniam
iratus es mihi : conuerſus eſt fu-
2 ror tuus, & conſolatus es me. * Ec-
ce Deus ſaluator meus, fiducia-
liter agam, & non timebo : ‖ quia ‖Exo. 15. a.
fortitudo mea, & laus mea Domi- 2
nus, & factus eſt mihi in ſalutem. Pſ. 117. c. 14
3 * Haurietis aquas in gaudio de
4 fontibus ſaluatoris : * & dicetis in
B die illa : Confitemini Domino, &
inuocate nomen eius : notas faci-
te in populis adinuentiones eius :
mementote quoniam excelſum
5 eſt nomen eius. * Cantate Domi-
no quoniam magnifice fecit : an-
nunciate hoc in vniuerſa terra.
6 * Exulta, & lauda habitatio Sion :
quia magnus in medio tui ſanctus
Iſrael.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit
2 Iſaias filius Amos. * Super
A mõtem caliginoſum leuate ſignũ,
exaltate vocem, leuate manum, &
3 ingrediantur portas duces. * Ego
mandaui ſanctificatis meis, & vo-
caui fortes meos in ira mea, exul-
4 tantes in gloria mea. * Vox mul-
titudinis in montibus, quaſi po-
pulorum frequentium : vox ſoni-
tus regum, gentium congrega-
tarum : Dominus exercituum præ-
5 cepit militiæ belli, * venientibus
de terra procul, a ſummitate cæ-
li : Dominus, & vaſa furoris eius,

vt

vt diſperdat omnem terram.
*Vlulate, quia prope eſt dies Do- 6
mini: quaſi vaſtitas a Domino ve-
niet. * Propter hoc, omnes manus 7
diſſoluentur, & omne cor hominis
contabeſcet, * & conteretur. Tor- 8
ſiones & dolores tenebunt, quaſi B
parturiens, dolebunt vnuſquiſque
ad proximum ſuum ſtupebit, fa-
cies combuſtæ vultus eorum. *Ec- 9
ce dies Domini veniet, crudelis, &
indignationis plenus, & iræ, furo-
riſq. ad ponendam terram in ſoli-
tudinem, & peccatores eius conte-
‖ Ezec. 32. b.7 rendos de ea. * ‖ Quoniam ſtellæ 10
cæli, & ſplendor earum non expan
Ioel 3.c.15 dent lumen ſuum: obtenebratus
Mat. 24. c. 29 eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplē
debit in lumine ſuo. * Et viſitabo 11
Mar. 13. c. 24 ſuper orbis mala, & contra im-
pios iniquitatem eorum; & quie-
Luc. 21. c. 25 ſcere faciam ſuperbiā infidelium,
& arrogantiam fortium humilia-
bo. * Pretioſior erit vir auro, & 12
homo mundo obrizo. *Super hoc 13
cælū turbabo: & mouebitur terra C
de loco ſuo propter indignationē
Domini exercituum, & propter
diē iræ furoris eius. * Et erit quaſi 14
damula fugiens, & quaſi ouis: &
non erit, qui congreget: vnuſquiſ-
que ad populum ſuum conuerte-
tur, & ſinguli ad terram ſuam fu-
gient. * Omnis, qui inuentus fue- 15
‖ Pſ. 136.b.9 rit, occidetur: & omnis, qui ſu-
peruenerit, cadet in gladio. * ‖ In- 16
fantes eorum allidentur in oculis
eorum: diripientur domus eorum,
& vxores eorum violabuntur. * Ec- 17
ce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos,
qui argentum non quærant, nec
aurum velint: * ſed ſagittis paruu- 18
los interficient, & lactantibus vte- D
ris non miſerebuntur, & ſuper fi-
lios non parcet oculus eorū. * Et e- 19
rit Babylon illa glorioſa in regnis,
‖ Gen. 19.e. 24 inclyta ſuperbia Chaldæorum: ‖ ſi-
cut ſubuertit Dominus Sodomam
& Gomorrham. * Non habitabi- 20
tur vſque in finem, & non funda-
bitur vſque ad generationem, &
generationem: nec ponet ibi ten-
toria Arabs, nec paſtores requie-
ſcent ibi. * Sed requieſcent ibi 21
beſtiæ, & replebuntur domus eo-
rum draconibus: & habitabunt ibi
ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi:
* & reſpondebunt ibi vlulæ in ædi- 22
bus eius, & ſirenes in delubris vo-
luptatis.

CAP. XIIII.

1 PRope eſt vt veniat tēpus eius,
A & dies eius non elongabuntur.
Miſerebitur enim Dominus Ia-
cob, & eliget adhuc de Iſrael, &
requieſcere eos faciet ſuper humū
ſuam: adiungetur aduena ad eos,
2 & adhærebit domui Iacob. * Et
tenebunt eos populi, & adducent
eos in locum ſuum: & poſſidebit
eos domus Iſrael ſuper terram Do
mini in ſeruos, & ancillas: & erunt
capientes eos, qui ſe ceperant, &
3 ſubiicient exactores ſuos. * Et erit
in die illa: cum requiem dederit
tibi Deus a labore tuo, & a con-
cuſſione tua, & a ſeruitute dura,
4 qua ante ſeruiſti: * ſumes parabo-
lam iſtam contra regem Babylo-
nis, & dices: Quomodo ceſſauit
5 exactor, quieuit tributum? * Con-
triuit Dominus baculum impio-
6 rum, virgam dominantium, * cæ-
B dentem populos in indignatione,
plaga inſanabili, ſubiicientem in
furore gentes, perſequentem cru-
7 deliter. * Conquieuit & ſiluit om
nis terra, gauiſa eſt & exultauit:
8 * abietes quoque lætatæ ſunt ſu-
per te, & cedri Libani: ex quo
dormiſti, non aſcendet qui ſucci-
9 dat nos. * Infernus ſubter contur-
batus eſt in occurſum aduentus
tui, ſuſcitabit tibi gigantes. Om-
nes principes terræ ſurrexerunt de
ſoliis ſuis, omnes principes natio-
10 nū. * Vniuerſi reſpondebunt, & di-
cent tibi: Et tu vulneratus es ſicut
& nos, noſtri ſimilis effectus es.
11 * Detracta eſt ad inferos ſuperbia
C tua, concidit cadauer tuum: ſub-
ter te ſternetur tinea, & operimen
12 tum tuum erunt vermes. * Quo-
modo cecidiſti de cælo lucifer, qui
mane oriebaris? corruiſti in ter-
13 ram, qui vulnerabas gentes? * qui
dicebas in corde tuo: In cælum
conſcendam, ſuper aſtra Dei exal-
tabo ſolium meū, ſedebo in mon-
te teſtamenti, in lateribus Aqui-
14 lonis. * Aſcendam ſuper altitudi-
nem nubium, ſimilis ero Altiſſi-
15 mo. * Verumtamen ad infernum
16 detraheris in profundū laci: * qui
te viderint, ad te inclinabūtur, teq.
proſpicient: Numquid iſte eſt vir,
qui conturbauit terram, qui con-
17 cuſſit regna, * qui poſuit orbem
deſertum, & vrbes eius deſtruxit,
vinctis

vinctis eius non aperuit carcerem?
*Omnes reges gentium vniuerſi 18
dormierunt in gloria, vir in do-
mo ſua. *Tu autem proiectus es 19
de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inu-
tilis pollutus, & obuolutus cũ his,
qui interfecti ſunt gladio, & de-
ſcenderunt ad fundamenta laci,
quaſi cadauer putridum. *Non 20
habebis conſortium, neque cum
eis in ſepultura: tu enim terram E
tuam diſperdidiſti, tu populum
tuum occidiſti: non vocabitur in
æternum ſemen peſſimorum.
*Præparate filios eius occiſioni 21
in iniquitate patrum ſuorum: non
conſurgent, nec hereditabunt ter-
ram, neque implebunt faciem or-
bis ciuitatum. *Et conſurgam ſu- 22
per eos dicit Dominus exercituũ:
& perdam Babylonis nomen, &
reliquias, & germen & progeniẽ,
dicit Dominus. *Et ponam eam 23
in poſſeſſionem ericij, & in palu- F
des aquarum, & ſcopabo eam in
ſcopa terens dicit Dominus exerci
tuum. *Iurauit Dominus exer- 24
cituum, dicens: Si non, vt puta-
ui, ita erit: & quomodo mente
tractaui, *ſic eueniet: Vt conte- 25
ram Aſſyrium in terra mea, & in
montibus meis conculcem eum:
& auferetur ab eis iugum eius, &
onus illius ab humero eorum tol-
letur. *Hoc conſilium, quod co- 26
gitaui ſuper omnẽ terram, & hæc
eſt manus extenta ſuper vniuerſas
gentes. *Dominus enim exerci- 27
tuum decreuit: & quis poterit in-
firmare? & manus eius extenta: &
quis auertet eam? *In anno, quo 28
mortuus eſt rex Achaz, factũ eſt
onus iſtud: *Ne læteris Philiſtæa 29
omnis tu, quoniam comminuta G
eſt virga percuſſoris tui: de radice
enim colubri egredietur regulus,
& ſemen eius abſorbẽs volucrem.
*Et paſcentur primogeniti pau- 30
perum, & pauperes fiducialiter re-
quieſcent: & interire faciam in fa-
me radicem tuã, & reliquias tuas
interficiam. *Vlula porta, clama 31
ciuitas: proſtrata eſt Philiſthæa
omnis: ab Aquilone enim fumus
veniet, & non eſt, qui effugiet
agmen eius. *Et quid reſpondebi- 32
tur nunciis gentis? Quia Dominus
fundauit Sion, & in ipſo ſperabunt
pauperes populi eius.

CAP. XV.

1 A ONus Moab. Quia nocte va-
ſtata eſt Ar Moab, conticuit:
quia nocte vaſtatus eſt murus
2 Moab, conticuit. *Aſcendit do-
mus, & Dibon ad excelſa in plan-
ctum ſuper Nabo, & ſuper Meda-
ba, Moab vlulauit: ‖ in cunctis ca ‖ Ier. 48. f.
pitibus eius caluitium, & omnis 37
3 barba radetur. *In triuiis eius ac- Ezec. 7. e.
cincti ſunt ſacco: ſuper tecta eius, 18
& in plateis eius omnis vlulatus
4 deſcendit in fletum. *Clamabit
Heſebon, & Eleale, vſque Iaſa
audita eſt vox eorum. ſuper hoc
expediti Moab vlulabunt, anima
5 eius vlulabit ſibi. *Cor meum ad
B Moab clamabit, vectes eius vſque
ad Segor vitulam conternantem:
per aſcenſum enim Luith flens a-
ſcendet, & in via Oronaim cla-
morem contritionis leuabunt.
6 *Aquæ enim Nemrim deſertæ e-
runt, quia aruit herba, defecit ger
7 men, viror omnis interiit. *Secun
dum magnitudinem operis & viſi-
tatio eorum: ad torrẽtem ſalicum
8 ducent eos. *Quoniam circuiuit
C clamor terminum Moab: vſque
ad Gallim vlulatus eius, & vſ-
que ad Puteum Elim clamor eius.
9 *Quia aquæ Dibon repletæ ſunt
ſanguine: ponam enim ſuper Di-
bon additamenta: his, qui fuge-
rint de Moab leonem, & reliquiis
terræ.

CAP. XVI.

1 A EMitte agnum Domine domi-
natorem terræ, de Petra deſer
2 ti ad montem filiæ Sion. *Et erit:
Sicut auis fugiens, & pulli de nido
auolantes, ſic erunt filiæ Moab in
3 tranſcenſu Arnon. *Ini conſi-
lium, coge concilium: pone quaſi
noctem vmbram tuam in meri-
die: abſconde fugientes, & vagos
4 ne prodas. *Habitabunt apud te
profugi mei: Moab eſto latibulum
eorum a facie vaſtatoris: finitus eſt
enim puluis, conſummatus eſt mi-
ſer: defecit qui conculcabat terrã.
5 *Et præparabitur in miſericordia
ſolium, & ſedebit ſuper illud in ve
ritate in tabernaculo Dauid, iudi-
cans & quærens iudicium, & ve-
lociter reddens quod iuſtum eſt. ‖ Ier. 48. e.
6 *‖ Audiuimus ſuperbiam Moab, 29
ſuper-

ſuperbus eſt valde : ſuperbia eius
& arrogantia eius, & indignatio
eius pluſquam fortitudo eius.* Id- 7
circo vlulabit Moab ad Moab , v-
niuerſus vlulabit:his qui lætantur
ſuper muros cocti lateris loquimi-
ni plagas ſuas. * Quoniam ſubur 8
bana Heſebon deſerta ſunt, & vi- C
neam Sabama domini Gentium
exciderunt : flagella eius vſque ad
Iazer peruenerunt : errauerunt in
deſerto , propagines eius relictæ
ſunt , tranſierunt mare. * Super 9
hoc plorabo in fletu Iazer vineam
Sabama : inebriabo te lacryma
mea Heſebon, & Eleale: quoniam
ſuper vindemiam tuam, & ſuper
meſſem tuam vox calcantium ir-
ruit.* Et auferetur lætitia & exul- 10
tatio de Carmelo, & in vineis non
exultabit neque iubilabit. vinum
In torculari nõ calcabit qui calca-
re conſueuerat : vocem calcãtium
abſtuli . * Super hoc venter meus 11
ad Moab quaſi cithara ſonabit, & D
viſcera mea ad murum cocti la-
teris . * Et erit cum apparuerit 12
quod laborauit Moab ſuper excel-
ſis ſuis , Ingredietur ad ſancta ſua
vt obſecret , & non valebit .* Hoc 13
verbum , quod locutus eſt Domi-
nus ad Moab extunc : * & nunc 14
locutus eſt Dominus , dicens : In
tribus annis quaſi anni merce-
narij auferetur gloria Moab ſuper
omni populo multo, & relinque-
tur paruus , & modicus , nequa-
quam multus.

CAP. XVII.

ONus Damaſci. Ecce Dama- 1
ſcus deſinet eſſe ciuitas, & e- A
rit ſicut aceruus lapidum in ruina.
* Derelictæ ciuitates Aroer gregi- 2
bus erunt, & requieſcẽt ibi,& non
erit , qui exterreat . * Et ceſſabit 3
adiutorium ab Ephraim , & regnũ
a Damaſco:& reliquiæ Syriæ ſicut
gloria filiorum Iſrael erunt : dicit
Dominus exercituum . * Et erit 4
in die illa : attenuabitur gloria
Iacob , & pinguedo carnis eius
marceſcet . * Et erit ſicut congre- 5
gans in meſſe quod reſtiterit , & B
brachium eius ſpicas leget : & e-
rit ſicut quærens ſpicas in valle Ra
phaim . * Et relinquetur in eo ſi- 6
cut racemus , & ſicut excuſſio o-
leæ duarum vel trium oliuarum in

ſummitate rami , ſiue quattuor
aut quinque in cacuminibus eius
fructus eius:dicit Dominus Deus
7 Iſrael . * In die illa inclinabitur
homo ad Factorem ſuum , & ocu-
li eius ad ſanctum Iſrael reſpiciẽt:
8 * & non inclinabitur ad altaria ,
quæ fecerunt manus eius : & quæ
operati ſunt digiti eius non reſpi-
9 ciet, lucos & delubra . * In die il-
C la erunt ciuitates fortitudinis eius
derelictæ ſicut aratra, & ſegetes
quæ derelictæ ſunt a facie filiorũ
10 Iſrael, & eris deſerta .* Quia obli-
ta es Dei ſaluatoris tui, & fortis
adiutoris tui nõ es recordata : pro-
pterea plantabis plantationem fi-
delem , & germen alienum ſemi-
11 nabis. * In die plantationis tuæ
labruſca , & mane ſemen tuum
florebit : ablata eſt meſſis in die
hereditatis, & dolebit grauiter.
12 *Væ multitudini populorum mul-
D torum, vt multitudo maris ſonan-
tis : & tumultus turbarum , ſicut
13 ſonitus aquarum multarum. *So-
nabunt populi ſicut ſonitus aqua-
rum inundantium , & increpabit
eum , & fugiet procul:& rapietur
ſicut puluis montium a facie ven-
ti , & ſicut turbo coram tempeſta-
14 te . * In tempore veſpere, & ecce
turbatio : in matutino , & non
ſubſiſtet . hæc eſt pars eorum,
qui vaſtauerunt nos , & ſors diri-
pientium nos.

CAP. XVIII.

1 VÆ terræ cymbalo alarum,quæ
A eſt trans flumina Æthiopiæ ,
2 * qui mittit in mare legatos, & in
vaſis papyri ſuper aquas. Ite ange-
li veloces ad gentem conuulſam ,
& dilaceratam : ad populum terri-
bilem , poſt quem non eſt alius :
ad gentem expectantem & concul-
catam, cuius diripuerunt flumina
3 terram eius : * omnes habitato-
B res orbis , qui moramini in terra ,
cum eleuatum fuerit ſignum in
montibus , videbitis , & clango-
4 rem tubæ audietis : * quia hæc di-
cit Dominus ad me : Quieſcam,
C & conſiderabo in loco meo ſicut
meridiana lux clara eſt,& ſicut nu
5 bes roris in die meſſis.* Ante meſ-
ſem enim totus effloruit,& imma-
tura perfectio germinabit, & præ-
cidentur ramuſculi eius falcibus :

& quæ

& quæ derelicta fuerint, abſcindē-
tur, & excutientur. * Et relinquen 6
tur ſimul auibus montium, & be-
ſtiis terræ: & æſtate perpetua erũt
ſuper eum volucres, & omnes be-
ſtiæ terræ ſuper illum hiemabunt.
* In tempore illo deferetur munus 7
Domino exercituum a populo di- D
uulſo & dilacerato: a populo ter-
ribili, poſt quem non fuit alius,
a gente expectante, expectante
& conculcata, cuius diripuerunt
flumina terram eius, ad locum no-
minis Domini exercituum mon-
tem Sion.

CAP. XIX.

ONus Ægypti. Ecce Dominus 1
aſcendet ſuper nubem leuem, A
& ingredietur Ægyptum, & com-
mouebuntur ſimulachra Ægypti
a facie eius, & cor Ægypti tabe-
ſcet in medio eius. * Et concurre- 2
re faciam Ægyptios aduerſus Æ-
gyptios: & pugnabit vir contra
fratrem ſuum, & vir contra ami-
cum ſuum, ciuitas aduerſus ciui-
tatem, regnum aduerſus regnum.
* Et dirumpetur ſpiritus Ægypti 3
in viſceribus eius, & conſilium eius
præcipitabo: & interrogabunt ſi-
mulachra ſua, & diuinos ſuos, &
pythones, & ariolos. * Et tradam 4
Ægyptum in manu dominorum
crudelium, & rex fortis domina-
bitur eorum, ait Dominus Deus
exercituum. * Et areſcet aqua de 5
mari, & fluuius deſolabitur atque
ſiccabitur. * Et deficient flumina: 6
attenuabuntur, & ſiccabuntur riui B
aggerum. Calamus & iuncus mar
ceſcet: * nudabitur alueus riui a 7
fonte ſuo, & omnis ſementis irri-
gua ſiccabitur, areſcet, & non erit.
* Et mœrebunt piſcatores, & lu- 8
gebunt omnes mittentes in flumē
hamum, & expandentes rete ſu-
per faciem aquarum emarceſcent.
* Confundentur qui operabantur 9
linum, pectentes, & texentes ſub-
tilia. * Et erunt irrigua eius mac- 10
centia: omnes qui faciebant lacu-
nas ad capiendos piſces. * Stulti 11
principes Taneos, ſapientes con-
ſiliarij Pharaonis dederunt conſi-
lium inſipiens: quomodo dicetis
Pharaoni: Filius ſapientium ego,
filius regum antiquorum? * Vbi 12
nunc ſunt ſapientes tui? annun-
cient tibi, & indicent quid cogita-
uerit Dominus exercituum ſuper
13 Ægyptum. * Stulti facti ſunt prin-
cipes Taneos, emarcuerunt prin-
cipes Mempheos, deceperunt Æ-
gyptum, angulum populorũ eius.
14 * Dominus miſcuit in medio eius
C ſpiritum vertiginis: & errare fece-
runt Ægyptum in omni opere
ſuo, ſicut errat ebrius & vomens.
15 * Et non erit Ægypto opus, quod
faciat caput & caudam incuruan-
16 tem, & refrenantem. * In die illa
erit Ægyptus quaſi mulieres, &
ſtupebunt, & timebunt a facie cõ-
motionis manus Domini exerci-
tuum, quam ipſe mouebit ſuper
17 eam. * Et erit Terra Iuda Ægy-
pto in pauorem: omnis, qui illius
fuerit recordatus, pauebit a facie
conſilij Domini exercituum, quod
18 ipſe cogitauit ſuper eam. * In die
illa erunt quinque ciuitates in Ter-
ra Ægypti, loquentes lingua Cha-
naan, & iurantes per Dominum
exercituum: Ciuitas ſolis vocabi-
19 tur vna. * In die illa erit altare
Domini in medio Terræ Ægypti,
& titulus Domini iuxta terminum
20 eius * erit in ſignum, & in teſti-
D monium Domino exercituum
in Terra Ægypti. Clamabunt enim
ad Dominum a facie tribulantis,
& mittet eis ſaluatorem & propu-
21 gnatorem, qui liberet eos. * Et co-
gnoſcetur Dominus ab Ægypto,
& cognoſcent Ægyptij Dominum
in die illa, & colent eum in ho-
ſtiis & in muneribus: & vota voue-
22 bunt Domino, & ſoluent. * Et per-
cutiet Dominus Ægyptum plaga,
& ſanabit eam, & reuertentur ad
Dominum, & placabitur eis, & ſa-
23 nabit eos. * In die illa erit via de
Ægypto in Aſſyrios, & intrabit
Aſſyrius Ægyptum, & Ægyptius
in Aſſyrios, & ſeruient Ægyptij
24 Aſſur. * In die illa erit Iſrael ter-
tius Ægypto & Aſſyrio: benedi-
25 ctio in medio terræ, * cui benedi-
xit Dominus exercituum, dicens:
Benedictus populus meus Ægy-
pti, & opus manuum mearum
Aſſyrio: hereditas autem mea
Iſrael.

CAP. XX.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt
A Tharthan in Azotũ cũ miſiſſet
eum

cum Sargon rex Aſſyriorum, & pu-
gnaſſet contra Azotum, & cepiſ-
ſet eam: * in tempore illo locutus 2
eſt Dominus in manu Iſaiæ filij
Amos, dicens: Vade, & ſolue ſac-
cum de lumbis tuis, & calceamen
ta tua tolle de pedibus tuis. Et fe-
cit ſic vadens nudus, & diſcalcea-
tus. * Et dixit Dominus: Sicut 3
ambulauit ſeruus meus Iſaias nu- B
dus, & diſcalceatus, trium annorũ
ſignum & portentum erit ſuper
Ægyptum, & ſuper Æthiopiam,
* ſic minabit rex Aſſyriorum ca- 4
ptiuitatem Ægypti, & tranſmi-
grationem Æthiopiæ, iuuenum
& ſenum, nudam & diſcalceatam,
diſcoopertis natibus ad ignomi-
niam Ægypti. * Et timebunt, & 5
confundetur ab Æthiopia ſpe ſua,
& ab Ægypto gloria ſua. * Et di- 6
cet habitator inſulæ huius in die
illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad
quos confugimus in auxilium, vt
liberarent nos a facie regis Aſſy-
riorum: & quo modo effugere po
terimus nos?

CAP. XXI.

ONus deſerti maris. Sicut tur- 1
bines ab Aphrico veniunt, de A
deſerto venit, de terra horribili.
* Viſio dura nunciata eſt mihi: qui 2
incredulus eſt, infideliter agit: &
qui depopulator eſt, vaſtat. Aſcen
de Aelam, obſide Mede: omnem
gemitum eius ceſſare feci. * Pro- 3
pterea repleti ſunt lumbi mei do-
lore, anguſtia poſſedit me ſicut
anguſtia parturientis: corrui cum
audirem, conturbatus ſum cum
viderem. * Emarcuit cor meum, 4
tenebræ ſtupefecerunt me: Baby- B
lon dilecta mea poſita eſt mihi in
miraculum. * Pone menſam, 5
contemplare in ſpecula comeden-
tes & bibentes: ſurgite principes,
arripite clypeum. * Hæc enim 6
dixit mihi Dominus: Vade, & po-
ne ſpeculatorem: & quodcumque
viderit, annunciet. * Et vidit 7
currum duorum equitum, aſcen-
ſorem aſini, & aſcenſorem came-
li: & contemplatus eſt diligenter
multo intuitu. * Et clamauit leo: 8
Super ſpeculam Domini ego ſum,
‖Hab.2.a.1 ſtans iugiter per diem: ‖& ſuper cu
ſtodiam meam ego ſum, ſtans to-
tis noctibus. * Ecce iſte venit aſcen 9

C ſor vir bigæ equitum, & reſpon-
dit, & dixit: ‖Cecidit, cecidit Ba- ‖Ier.51.a.8
bylon, & omnia ſculptilia deorum Apo.14.b.8
eius contrita ſunt in terram.
10 * Tritura mea, & filij areæ meæ,
quæ audiui a Domino exercituum
Deo Iſrael, annunciaui vobis.
11 * Onus Duma ad me clamat ex
Seir: Cuſtos quid de nocte? cuſtos
12 quid de nocte? * Dixit cuſtos: Ve-
nit mane & nox: ſi quæritis, quæ-
rite: conuertimini, venite. * O-
13 nus in Arabia. * In ſaltu ad ve-
ſperam dormietis, in ſemitis De-
14 danim. * Occurrentes ſitienti fer-
te aquam, qui habitatis terram
Auſtri, cum panibus occurrite fu-
15 gienti. * A facie enim gladiorum
D fugerunt, a facie gladij imminen-
tis, a facie arcus extenti, a facie
16 grauis prælij: * quoniam hæc di-
cit Dominus ad me: Adhuc in v-
no anno, quaſi in anno mercena-
rij, & auferetur omnis gloria Ce-
17 dar. * Et reliquiæ numeri ſagit-
tariorum fortium de filiis Cedar
imminuentur: Dominus enim
Deus Iſrael locutus eſt.

CAP. XXII.

1 ONus vallis viſionis. Quidnam
A quoque tibi eſt, quia aſcen-
2 diſti & tu omnis in tecta? * clamo-
ris plena, vrbs frequens, ciuitas
exultans: interfecti tui, non in-
terfecti gladio, nec mortui in bel-
3 lo. * Cuncti principes tui fugerũt
ſimul, dureq. ligati ſunt: omnes,
qui inuenti ſunt vincti ſunt pari-
4 ter, procul fugerunt. * Propterea
B dixi: Recedite a me, amare flebo:
noliſe incumbere, vt conſolemini
me ſuper vaſtitate filiæ populi
5 mei. * Dies enim interfectionis,
& conculcationis, & fletuum Do-
mino Deo exercituum in valle vi-
ſionis ſcrutans murum, & magni-
6 ficus ſuper montem. * Et Aelam
ſumpſit pharetram, currum ho-
minis equitis, & parietem nuda-
7 uit clypeus. * Et erunt electæ val-
les tuæ plenæ quadrigarũ, & equi-
8 tes ponent ſedes ſuas in porta. * Et
reuelabitur operimentum Iudæ,
& videbis in die illa armamenta-
9 rium domus ſaltus. * Et ſciſſuras
C ciuitatis Dauid videbitis, quia
multiplicatæ ſunt: & congregaſtis
aquas piſcinæ inferioris, * & do-
mos

mos Ieruſalem numeraſtis, & de-
ſtruxiſtis domos ad muniendum
murum. * Et lacum feciſtis inter 11
duos muros ad aquam piſcinæ ve-
teris: & non ſuſpexiſtis ad eum,
qui fecerat eam, & operatorem
eius de longe non vidiſtis. * Et vo 12
cabit Dominus Deus exercituum
in die illa ad fletum, & ad plan-
ctum, ad caluitium, & ad cingu-
lum ſacci: * & ecce gaudium & 13
lætitia, occidere vitulos, & iugula- D
re arietes, comedere carnes, & bi-
‖ Sap. 2. b. 6 / 1. Cor. 15. d. 32 — bere vinum: ‖ Comedamus, & bi-
bamus: cras enim moriemur. * Et 14
reuelata eſt in auribus meis vox
Domini exercituum. Si dimitte-
tur iniquitas hæc vobis donec mo
riamini, dicit Dominus Deus exer
cituum. * Hæc dicit Dominus 15
Deus exercituum: Vade, ingrede-
re ad eum, qui habitat in taberna-
culo, ad Sobnam præpoſitum tem
pli, & dices ad eum: * Quid tu 16
hic, aut quaſi quis hic? quia ex- E
cidiſti tibi hic ſepulchrum, exci-
diſti in excelſo memoriale diligen
ter, in petra tabernaculum tibi.
* Ecce Dominus aſportari te fa- 17
ciet, ſicut aſportatur gallus galli-
naceus, & quaſi amictum ſic ſub-
leuabit te. * Coronans coronabit 18
te tribulatione, quaſi pilam mit-
tet te in terram latam & ſpatio-
ſam: ibi morieris, & ibi erit cur-
rus gloriæ tuæ, ignominia domus
Domini tui. * Et expellam te 19
de ſtatione tua, & de miniſterio
tuo deponam te. * Et erit in die 20
illa: Vocabo ſeruum meum Elia- F
cim filium Helciæ, * & induam 21
illum tunica tua, & cingulo tuo
confortabo eum, & poteſtatem
tuam dabo in manu eius: & erit
quaſi pater habitantibus Ieruſa-
‖ Apo. 3. b. 7 / Iob 12. b. 14 — lem, & domui Iuda. * ‖ Et dabo 22
clauem domus Dauid ſuper hume
rum eius: & aperiet, & non erit
qui claudat: & claudet, & non
erit qui aperiat. * Et figam illum 23
paxillum in loco fideli, & erit in
ſolium gloriæ domui patris eius.
* Et ſuſpendent ſuper eum om- 24
nem gloriam domus patris eius, G
vaſorum diuerſa genera, omne
vas paruulum a vaſis craterarum
vſque ad omne vas muſicorum.
* In die illa dicit Dominus exerci- 25
tuum: Auferetur paxillus, qui fi-
xus fuerat in loco fideli: & fran-
getur, & cadet, & peribit quod
pependerat in eo, quia Dominus
locutus eſt.

CAP. XXIII.

1 ONus Tyri. Vlulate naues ma-
A ris: quia vaſtata eſt domus,
vnde venire conſueuerant: de Ter-
2 ra Cethim reuelatum eſt eis. * Ta-
cete qui habitatis in inſula: nego-
tiatores Sidonis transfretantes ma
3 re, repleuerunt te. * In aquis mul-
tis ſemen Nili, meſſis fluminis fru
ges eius: & facta eſt negotiatio
4 gentium. * Erubeſce Sidon: ait
enim mare: fortitudo maris di-
cens: Non parturiui, & non pe-
peri, & non enutriui iuuenes, nec
ad incremẽtum perduxi virgines.
5 * Cum auditum fuerit in Ægypto,
dolebunt cum audierint de Tyro:
6 * Tranſite maria, vlulate qui ha-
7 bitatis in inſula: * Numquid non
B veſtra hæc eſt, quæ gloriabatur a
diebus priſtinis in antiquitate ſua?
ducent eam pedes ſui longe ad pe-
8 regrinandum. * Quis cogitauit
hoc ſuper Tyrum quondam coro-
natam, cuius negotiatores princi-
pes, inſtitores eius inclyti terræ?
9 * Dominus exercituum cogitauit
hoc, vt detraheret ſuperbiam
omnis gloriæ, & ad ignominiam
deduceret vniuerſos inclytos ter-
10 ræ. * Tranſi terram tuam quaſi
flumen filia maris, non eſt cingu-
11 lum vltra tibi. * Manum ſuam
C extendit ſuper mare, conturbauit
regna: Dominus mandauit aduer-
ſus Chanaan, vt contereret fortes
12 eius, * & dixit: Non adiicies vl-
tra vt glorieris, calumniam ſuſti-
nẽs virgo filia Sidonis: in Cethim
conſurgens transfreta, ibi quoque
13 non erit requies tibi. * Ecce terra
Chaldæorum talis populus non
fuit, Aſſur fundauit eam: in ca-
ptiuitatem traduxerunt robuſtos
eius, ſuffoderunt domos eius,
14 poſuerunt eam in ruinam. * Vlu-
late naues maris, quia deuaſtata
15 eſt fortitudo veſtra. * Et erit in die
illa: In obliuione eris o Tyre ſe-
ptuaginta annis, ſicut dies regis
vnius: poſt ſeptuaginta autem an-
nos erit Tyro quaſi canticum me-
16 retricis. * Sume citharam, circui
ciuitatem meretrix obliuioni tra-
dita: bene cane, frequenta canticũ,

vt memoria tui ſit.* Et erit poſt 17
ſeptuaginta annos: Viſitabit Domi
nus Tyrum, & reducet eã ad mer-
cedes ſuas: & rurſum fornicabitur
cum vniuerſis regnis terræ ſuper
faciem terræ.* Et erunt negotia- 18
tiones eius, & mercedes eius ſan-
ctificatæ Domino: non condẽtur,
neque reponentur: quia his, qui
habitauerint coram Domino, erit
negotiatio eius, vt manducent in
ſaturitatem, & veſtiantur vſque
ad vetuſtatem.

CAP. XXIIII.

ECce Dominus diſſipabit ter- 1
ram, & nudabit eam, & affli- A
get faciem eius, & diſperget habi-
tatores eius.* ‖ Et erit ſicut popu- 2
‖Oſe. 4. b. 8 lus, ſic ſacerdos: & ſicut ſeruus, ſic
dominus eius: ſicut ancilla, ſic do
mina eius: ſicut emens, ſic ille
qui vendit: ſicut fœnerator, ſic
is qui mutuum accipit: ſicut qui
repetit, ſic qui debet.* Diſſipa- 3
tione diſſipabitur terra, & dire-
ptione prædabitur. Dominus enim
locutus eſt verbum hoc.* Lu- 4
xit, & defluxit terra, & infirmata
eſt: defluxit orbis, infirmata eſt al
titudo populi terræ.* Et terra in- 5
fecta eſt ab habitatoribus ſuis:
quia tranſgreſſi ſunt leges, muta-
uerunt ius, diſſipauerunt fœdus
ſempiternum.* Propter hoc ma- 6
ledictio vorabit terram, & pecca-
bunt habitatores eius: ideoq. in-
ſanient cultores eius, & relinquen
tur homines pauci.* Luxit vin- 7
demia, infirmata eſt vitis, inge- B
muerunt omnes qui lætabantur
corde.* Ceſſauit gaudium tym- 8
panorum, quieuit ſonitus lætan-
tium, conticuit dulcedo citharæ.
*Cum cantico non bibent vinum: 9
amara erit potio bibẽtibus illam.
* Attrita eſt ciuitas vanitatis, clau- 10
ſa eſt omnis domus nullo introeũ-
te.* Clamor erit ſuper vino in 11
plateis: deſerta eſt omnis lætitia:
tranſlatum eſt gaudium terræ.
*Relicta eſt in vrbe ſolitudo, & 12
calamitas opprimet portas.* Quia 13
hæc erunt in medio terræ, in me-
dio populorum: quomodo ſi pau
cæ oliuæ, quæ remanſerunt, excu-
tiantur ex olea: & racemi, cum fue
rit finita vindemia.* Hi leuabunt 14
vocem ſuam, atque laudabunt: cũ C
glorificatus fuerit Dominus, hin-
15 nient de mari.* Propter hoc in do
ctrinis glorificate Dominum: in
inſulis maris nomen Domini Dei
16 Iſrael.* A finibus terræ laudes
audiuimus, gloriam iuſti. Et dixi:
Secretum meum mihi, ſecretum
meum mihi, væ mihi: præuarican
tes præuaricati ſunt, & præuarica-
tione tranſgreſſorum præuaricati
17 ſunt.* Formido, & fouea, & la-
queus ſuper te, qui habitator es
18 terræ.* Et erit: ‖ Qui fugerit a ‖Ier. 48. g. 44
voce formidinis, cadet in foueam:
& qui ſe explicauerit de fouea, te-
nebitur laqueo: quia cataractæ de
excelſis apertæ ſunt, & concutien-
19 tur fundamenta terræ.* Confra-
D ctione confringetur terra, contri-
tione conteretur terra, commotio-
20 ne commouebitur terra,* agita-
tione agitabitur terra ſicut ebrius,
& auferetur quaſi tabernaculum
vnius noctis: & grauabit eã iniqui-
tas ſua, & corruet, & non adiiciet
21 vt reſurgat.* Et erit: In die illa vi-
ſitabit Dominus ſuper militiam
cæli in excelſo: & ſuper reges ter-
22 ræ, qui ſunt ſuper terram.* Et
congregabuntur in congregatione
vnius faſcis in lacum, & clauden-
tur ibi in carcere: & poſt multos
23 dies viſitabuntur.* Et erubeſcet
luna, & confundetur ſol, cum
regnauerit Dominus exercituum
in monte Sion, & in Ieruſalem,
& in conſpectu ſenum ſuorum fue
rit glorificatus.

CAP. XXV.

1 DOmine Deus meus es tu, exal
A tabo te, & confitebor nomi-
ni tuo: quoniam feciſti mirabilia,
cogitationes antiquas fideles, a-
2 men.* Quia poſuiſti ciuitatem in
tumulum, vrbem fortem in ruinã,
domum alienorum: vt non ſit ci-
uitas, & in ſempiternum non ædi-
3 ficetur.* Super hoc laudabit te po-
pulus fortis, ciuitas gentium robu
4 ſtarum timebit te.* Quia factus es
fortitudo pauperi, fortitudo ege-
no in tribulatione ſua: ſpes a tur-
bine, vmbraculum ab æſtu. ſpiri-
tus enim robuſtorum quaſi turbo
5 impellens parietem.* Sicut æſtus
B in ſiti, tumultum alienorum humi
liabis: & quaſi calore ſub nube
torrente propaginem fortium mar

ceſceꝛe

ceſcere facies. * Et faciet Domi- 6
nus exercituum omnibus populis
in monte hoc conuiuium pin-
guiũ, conuiuium vindemiæ, pin-
guium medullatorum, vindemiæ
defæcatæ. * Et præcipitabit in mõ- 7
te iſto faciem vinculi colligati ſu- C
per omnes populos, & telã quam
orditus eſt ſuper omnes nationes.
* Præcipitabit mortem in ſempi- 8
ternum: & auferet Dominus Deus
lacrymam ab omni facie, & op-
probrium populi ſui auferet de
vniuerſa terra: quia Dominus lo-
cutus eſt. * Et dicet in die illa: 9
Ecce Deus noſter iſte, expectaui-
mus eum, & ſaluabit nos: iſte
Dominus, ſuſtinuimus eum, exul-
tabimus, & lætabimur in ſalutari
eius. * Quia requieſcet manus Do 10
mini in monte iſto: & triturabitur D
Moab ſub eo, ſicuti teruntur pa-
leæ in plauſtro. * Et extendet ma 11
nus ſuas ſub eo, ſicut extendit na-
tans ad natandum: & humilia-
bit gloriam eius cum alliſione
manuum eius. * Et munimenta 12
ſublimium murorum tuorũ conci
dent, & humiliabuntur, & detra-
hentur in terrã vſque ad puluerẽ.

CAP. XXVI.

IN die illa cantabitur canticum 1
iſtud in terra Iuda: A

Vrbs fortitudinis noſtræ Sion
ſaluator, ponetur in ea murus &
antemurale.

* Aperite portas, & ingredia- 2
tur gens iuſta, cuſtodiens verita-
tem.

* Vetus error abiit: ſeruabis pa- 3
cem: pacẽ, quia in te ſperauimus.

* Sperastis in Domino in ſæculis 4
æternis, in Domino Deo forti in
perpetuum.

* Quia incuruabit habitantes in 5
excelſo, ciuitatem ſublimem hu-
miliabit.

Humiliabit eam vſque ad ter-
ram, detrahet eam vſque ad pul-
uerem.

* Conculcabit eam pes, pedes pau 6
peris, greſſus egenorum.

* Semita iuſti recta eſt, rectus 7
callis iuſti ad ambulandum. B

* Et in ſemita iudiciorum tuo- 8
rum Domine ſuſtinuimus te: no-
men tuum, & memoriale tuum in
deſiderio animæ.

9 * Anima mea deſiderauit te in
nocte: ſed & ſpiritu meo in præcor
diis meis de mane vigilabo ad te.
Cum feceris iudicia tua in ter-
ra, iuſtitiam diſcent habitatores
orbis.

10 * Miſereamur impio, & non diſ-
cet iuſtitiam: in terra ſanctorum
iniqua geſſit, & non videbit glo-
riam Domini.

11 * Domine exaltetur manus tua,
& non videant: videant, & con-
fundantur zelãtes populi: & ignis
hoſtes tuos deuoret.

12 * Domine dabis pacem nobis:
C omnia enim opera noſtra opera-
tus es nobis.

13 * Domine Deus noſter, poſſede-
runt nos domini abſque te, tantũ
in te recordemur nominis tui.

14 * Morientes non viuant, gigãtes
non reſurgant: propterea viſitaſti
& contriuiſti eos, & perdidiſti om
nem memoriam eorum.

15 * Indulſiſti gẽti Domine, indul
ſiſti genti: numquid glorifica-
tus es? elongaſti omnes terminos
terræ.

16 * Domine in anguſtia requiſie-
runt te, in tribulatione murmuris
doctrina tua eis.

17 * Sicut quæ concipit, cum appro
pinquauerit ad partum, dolens cla
mat in doloribus ſuis: ſic facti ſu-
mus a facie tua Domine.

18 * Concepimus, & quaſi parturi-
D uimus, & pepeimus ſpiritum: ſalu
tes non fecimus in terra, ideo non
ceciderunt habitatores terræ.

19 * Viuent mortui tui, interfecti
mei reſurgent: expergiſcimini, &
laudate qui habitatis in puluere:
quia ros lucis ros tuus, & terram
gigantum detrahes in ruinam.

20 * Vade populus meus, intra in
cubicula tua, claude oſtia tua ſuper
te, abſcondere modicum ad mo-
mentum, donec pertranſeat indi-
gnatio.

21 * ‖ Ecce enim Dominus egredie- ‖Mic. 1. a. 3
tur de loco ſuo, vt viſitet iniquita-
tem habitatoris terræ contra eum:
& reuelabit terra ſanguinẽ ſuum,
& non operiet vltra interfectos
ſuos.

CAP. XXVII.

1 IN die illa viſitabit Dominus in
A gladio ſuo duro, & grandi, &

forti ſuper Leuiathan ſerpentem
vecte, & ſuper Leuiathan ſerpentē
tortuoſum, & occidet cetum, qui
in mari eſt.* In die illa vinea me- 2
ri cantabit ei.* Ego Dominus, qui 3
ſeruo eā, repente propinabo ei: ne
forte viſitetur contra eam, nocte &
die ſeruo eam. * Indignatio non 4
eſt mihi: quis dabit me ſpinam B
& veprem in prælio: gradiar ſu-
per eam, ſuccendam eam pari-
ter? * An potius tenebit fortitu- 5
dinem meā, faciet pacem mihi,
pacem faciet mihi?* Qui ingre- 6
diuntur impetu ad Iacob, florebit
& germinabit Iſrael, & implebunt
faciem orbis ſemine. * Numquid 7
iuxta plagam percutientis ſe per-
cuſſit eum? aut ſicut occidit inter-
fectos eius, ſic occiſus eſt? * In 8
menſura contra menſuram, cum
abiecta fuerit, iudicabis eam: me-
ditatus eſt in ſpiritu ſuo duro per
diem æſtus. * Idcirco ſuper hoc 9
dimittetur iniquitas domui Ia- C
cob: & iſte omnis fructus vt aufe-
ratur peccatum eius, cum poſue-
rit omnes lapides altaris ſicut lapi-
des cineris alliſos, non ſtabunt lu-
ci & delubra.* Ciuitas enim mu- 10
nita deſolata erit, ſpecioſa relin-
quetur, & dimittetur quaſi deſer-
tum: ibi paſcetur vitulus, & ibi
accubabit, & conſumet ſummi-
tates eius. * In ſiccitate meſſes 11
illius conterentur, mulieres ve- D
nientes, & docentes eam: non eſt
enim populus ſapiens: propterea
non miſerebitur eius, qui fecit
eum: & qui formauit eum non
parcet ei. * Et erit: In die illa 12
percutiet Dominus ab alueo flumi
nis vſque ad torrentem Ægypti,
& vos congregabimini vnus & v-
nus filij Iſrael. * Et erit: In die 13
illa clangetur in tuba magna, &
venient qui perditi fuerant de ter-
ra Aſſyriorum, & qui eiecti erant
in Terra Ægypti, & adorabunt Do
minum in monte ſancto in Ie-
ruſalem.

CAP. XXVIII.

VÆ coronæ ſuperbiæ, ebrijs 1
Ephraim, & flori decidenti, A
gloriæ exultationis eius, qui erant
in vertice vallis pinguiſſimæ, erran 2
tes a vino. * Ecce validus & for-
tis Dominus ſicut impetus gran-
dinis: turbo confringens, ſicut
impetus aquarum multarum inun
dantium, & emiſſarum ſuper ter-
3 ram ſpatioſam.* Pedibus concul-
cabitur corona ſuperbiæ ebriorum
4 Ephraim. * Et erit flos decidens
B gloriæ exultationis eius, qui eſt
ſuper verticem vallis pinguium,
quaſi temporaneum ante maturi-
tatem autumni: quod cum aſpe-
xerit videns, ſtatim vt manu te-
5 nuerit, deuorabit illud. * In die
illa erit Dominus exercituum co-
rona gloriæ, & ſertum exultatio-
6 nis reſiduo populi ſui: * & ſpiri-
tus iudicij ſedenti ſuper iudicium,
& fortitudo reuertentibus de bel-
7 lo ad portam. * Verum hi quo-
que præ vino neſcierunt, & præ
ebrietate errauerunt: ſacerdos, &
propheta neſcierunt præ ebrieta-
te, abſorpti ſunt a vino, errraue-
runt in ebrietate, neſcierunt vi-
dentem, ignorauerunt iudicium.
8 *Omnes enim menſæ repletæ ſunt
vomitu ſordiumque, ita vt non
9 eſſet vltra locus. * Quem docebit
C ſcientiam? & quem intelligere fa-
ciet auditum? ablactatos a lacte,
10 auulſos ab vberibus.* Quia man-
da remanda, manda remanda, ex-
pecta reexpecta, expecta reexpecta,
11 modicum ibi, modicum ibi.* ‖ In ‖ 1.Cor.14.
loquela enim labij, & lingua al- d.21
tera loquetur ad populum iſtum.
12 * Cui dixit: Hæc eſt requies mea,
reficite laſſum, & hoc eſt meum re
13 frigeriū: & noluerunt audire. *Et
erit eis verbum Domini, Manda
remanda, manda remanda, expe-
cta reexpecta, expecta reexpecta,
modicum ibi, modicum ibi: vt va-
dant, & cadant retrorſum, & conte
rantur, & illaqueentur, & capian-
14 tur. * Propter hoc audite verbum
D Domini viri illuſores, qui domi-
namini ſuper populum meum,
15 qui eſt in Ieruſalem. * Dixiſtis
enim: Percuſſimus fœdus cum
morte, & cum inferno fecimus
pactum. Flagellum inundans
cum tranſierit, non veniet ſu-
per nos: quia poſuimus menda-
cium ſpem noſtram, & mendacio ‖ Pſ. 117.d.
16 protecti ſumus. * Idcirco hæc di- 22
cit Dominus Deus: ‖ Ecce ego Matt.21.d.
mittam in fundamentis Sion lapi- 42
dem, lapidem probatum, angula- Act.4 b.11
rem, pretioſum in fundamēto fun 1.Pet.2 a.6
datum. qui crediderit non feſtinet. Ro. 9.g.33

* Et ponam in pondere iudicium, 17
& iuſtitiam in menſura: & ſub-
uertet grando ſpem mendacij: &
protectionem aquæ inundabunt.
* Et delebitur fœdus veſtrũ cum 18
morte, & pactum veſtrum cum E
inferno non ſtabit: flagellum
inundans cum tranſierit, eritis ei
in conculcationem. * Quando- 19
cumque pertranſierit, tollet vos:
quoniam mane diluculo pertran-
ſibit in die & in nocte, & tantum-
modo ſola vexatio intellectum da-
bit auditui. * Coanguſtatum eſt e- 20
nim ſtratum, ita vt alter decidat:
& pallium breue vtrumque operi-
‖2.Reg.5.d.20 re non poteſt. * ‖Sicut enim in 21
monte diuiſionũ ſtabit Dominus: F
1.Par.14.a.11 ‖ſicut in valle, quæ eſt in Ga-
baon, iraſcetur: vt faciat opus
‖Ioſ.10.c,10 ſuum, alienum opus eius: vt ope-
retur opus ſuum, peregrinum eſt
opus eius ab eo. * Et nunc nolite 22
illudere, ne forte conſtringantur
vincula veſtra. conſummatio-
nem enim, & abbreuiationem au-
diui a Domino Deo exercituum
ſuper vniuerſam terram. * Auri- 23
bus percipite, & audite vocem
meam, attendite, & audite elo-
quium meum. * Numquid tota 24
die arabit arans vt ſerat, proſcin-
det & ſarriet humum ſuam? * Nõ- 25
ne cum adæquauerit faciem eius,
ſeret gith, & cyminum ſparget, &
ponet triticum per ordinem, & hor-
deum, & milium, & viciam in fi-
nibus ſuis? * Et erudiet illum in 26
iudicio: Deus ſuus docebit illum.
* Non enim in ſerris triturabitur 27
gith, nec rota plauſtri ſuper cymi- G
num circuibit: ſed in virga excu-
tietur gith & cyminum in baculo.
* Panis autem comminuetur: ve- 28
rum non in perpetuum triturans
triturabit illum, neque vexabit
eum rota plauſtri, nec vngulis ſuis
comminuet eum. * Et hoc a Do- 29
mino Deo exercituum, exiuit, vt
mirabile faceret conſilium, & ma-
gnificaret iuſtitiam.

CAP. XXIX.

VÆ Ariel, Ariel ciuitas, quam 1
expugnauit Dauid: additus A
eſt annus ad annum: ſollemnita-
tes euolutæ ſunt. * Et circumualla- 2
bo Ariel, & erit triſtis, & mœrens,
& erit mihi quaſi Ariel. * Et cir- 3
cumdabo quaſi ſphærã in circuitu
tuo, & iaciam contra te aggerem,
& munimenta ponam in obſidio-
4 nem tuam. * Humiliaberis, de
terra loqueris, & de humo audie-
tur eloquium tuum: & erit quaſi
pythonis de terra vox tua, & de
humo eloquium tuum muſſitabit.
5 * Et erit ſicut puluis tenuis multi-
B tudo ventilantium te: & ſicut fa-
uilla pertranſiens multitudo eo-
rum, qui contra te præualuerunt:
6 * eritq; repente confeſtim. A Do-
mino exercituum viſitabitur in
tonitruo, & commotione terræ,
& voce magna turbinis & tem-
peſtatis, & flammæ ignis deuoran-
7 tis. * Et erit ſicut ſomnium viſio-
nis nocturnæ multitudo omnium
Gentium, quæ dimicauerunt con-
tra Ariel, & omnes qui militaue-
runt, & obſederunt, & præualue-
8 runt aduerſus eam. * Et ſicut ſom-
C niat eſuriens, & comedit, cum
autem fuerit expergefactus, vacua
eſt anima eius: & ſicut ſomniat
ſitiens, & bibit, & poſtquam fue-
rit expergefactus, laſſus adhuc ſi-
tit, & anima eius vacua eſt: ſic erit
multitudo omnium Gentium,
quæ dimicauerunt contra montem
9 Sion. * Obſtupeſcite, & admiramini,
ni, fluctuate, & vacillate: ine-
briamini, & non a vino: mouemi-
10 ni, & non ab ebrietate. * Quoniã
D miſcuit vobis Dominus ſpiritum
ſoporis, claudet oculos veſtros,
prophetas & principes veſtros,
11 qui vident viſiones, operiet. * Et
erit vobis viſio omnium ſicut ver-
ba libri ſignati, quem cum dede-
rint ſcienti litteras dicent: Lege
illum: & reſpondebit: Non poſ-
12 ſum, ſignatus eſt enim. * Et da-
bitur liber neſcienti litteras, dice-
turq; ei: Lege: & reſpondebit:
13 Neſcio litteras. * Et dixit Domi-
nus: ‖Eo quòd appropinquat popu- ‖Matt.15.a.8
lus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glori-
ficat me, cor autem eius longe eſt Mar.7.b.6
a me, & timuerunt me mandatis
14 hominum, & doctrinis: * Ideo ecce
ego addam vt admirationẽ faciam
populo huic miraculo grandi &
ſtupendo: ‖peribit enim ſapien- ‖1.Cor.1.c.19
tia a ſapientibus eius, & intelle-
ctus prudentium eius abſcõdetur.
15 * Væ qui profundi eſtis corde, vt a ‖Abd.1.c.8
Domino abſcondatis conſilium:
quorum ſunt in tenebris opera, &

dicunt: Quis videt nos, & quis
nouit nos? * Peruerſa eſt hæc ve- 16
ſtra cogitatio: quaſi ſi lutum con
tra figulum cogitet, & dicat opus
factori ſuo: Non feciſti me: &
figmentum dicat fictori ſuo: Non
intelligis. * Nonne adhuc in mo- 17
dico & in breui conuertetur Liba- F
nus in charmel, & charmel in ſal-
tum reputabitur? * Et audient in 18
die illa ſurdi verba libri, & de te-
nebris, & caligine oculi cæcorum
videbunt. * Et addent mites in Do 19
mino lætitiã, & pauperes homines
in ſancto Iſrael exultabunt: * quo- 20
niam defecit, qui præualebat, con
ſummatus eſt illuſor, & ſucciſi
ſunt omnes qui vigilabant ſuper
iniquitatem: * qui peccare facie 21
bant homines in verbo, & arguen G
tem in porta ſupplantabant, & de-
clinauerunt fruſtra a iuſto. * Pro- 22
pter hoc hæc dicit Dominus ad do
mum Iacob, qui redemit Abrahã:
Non modo cōfundetur Iacob, nec
modo vultus eius erubeſcet: * ſed 23
cum viderit filios ſuos, opera ma-
nuum mearum in medio ſui ſan-
ctificantes nomen meum, & ſan-
ctificabunt ſanctum Iacob, & Deũ
Iſrael prædicabunt, * & ſcient er- 24
rantes ſpiritu intellectum, & muſ-
ſitatores diſcent legem.

CAP. XXX.

VÆ filij deſertores, dicit Do- 1
minus, vt faceretis conſilium, A
& non ex me: & ordiremini telam,
& non per ſpiritum meum, vt ad-
deretis peccatum ſuper peccatum:
* qui ambulatis vt deſcendatis in 2
Ægyptum, & os meum non inter-
rogaſtis, ſperantes auxilium in for
titudine Pharaonis, & habentes
fiduciam in vmbra Ægypti. * Et 3
erit vobis fortitudo Pharaonis in
confuſionem, & fiducia vmbræ
Ægypti in ignominiam. * Erant 4
enim in Tani principes tui, & nun
cij tui vſque ad Hanes peruene-
runt. * Omnes confuſi ſunt ſuper 5
populo, qui eis prodeſſe non po-
tuit: non fuerunt in auxilium &
in aliquam vtilitatem, ſed in con-
fuſionem & in opprobrium. * O- 6
nus iumentorum Auſtri. In terra
tribulationis & anguſtiæ leæna, & B
leo ex eis, vipera & regulus volans
portantes ſuper humeros iumen-
torum diuitias ſuas, & ſuper gib-
bum camelorũ theſauros ſuos ad
populum, qui eis prodeſſe non
7 poterit. * Ægyptius enim fruſtra
& vane auxiliabitur: ideo clama-
ui ſuper hoc: Superbia tantum eſt,
8 quieſce. * Nunc ergo ingreſſus ſcri
be ei ſuper buxum, & in libro di-
ligenter exara illud, & erit in die
nouiſſimo in teſtimonium vſque
9 in æternũ. * Populus enim ad ira-
cundiã prouocans eſt, & filij men
daces, filij nolentes audire legem
10 Dei. * Qui dicunt videntibus: Noli-
te videre: & aſpicientibus: Nolite
aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt:
loquimini nobis placentia, videte
11 nobis errores. * Auferte a me
C viam, declinate a me ſemitam, ceſ-
ſet a facie noſtra ſanctus Iſrael.
12 * Propterea hæc dicit ſãctus Iſrael:
Pro eo quod reprobaſtis verbum
hoc, & ſperaſtis in calumnia & in
tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:
13 * propterea erit vobis iniquitas
hæc ſicut interruptio cadẽs, & re-
quiſita in muro excelſo, quoniam
ſubito dum non ſperatur, veniet
14 contritio eius. * Et comminue-
tur ſicut conteritur lagena figuli
contritione perualida: & non in-
uenietur de fragmentis eius teſta,
in qua portetur igniculus de
incendio, aut hauriatur parum a-
15 quæ de fouea. * Quia hæc dicit
Dominus Deus ſanctus Iſrael: Si
reuertamini & quieſcatis ſalui e-
ritis: in ſilentio, & in ſpe erit for
16 titudo veſtra. Et noluiſtis: * & di-
D xiſtis: Nequaquam, ſed ad equos
fugiemus: ideo fugietis. Et ſuper
veloces aſcendemus: ideo velocio-
res erunt, qui perſequentur vos.
17 * Mille homines a facie terroris
vnius: & a facie terroris quin-
que fugietis, donec relinquami-
ni quaſi malus nauis in vertice
montis, & quaſi ſignum ſu-
18 per collem. * Propterea expectat
Dominus vt miſereatur veſtri: &
ideo exaltabitur parcens vobis:
quia Deus iudicij Dominus: beati
19 omnes, qui expectant eum. * Po-
pulus enim Sion habitabit in Ieru
ſalem: plorans nequaquam plora-
bis, miſerans miſerebitur tui: ad vo
cem clamoris tui ſtatim vt audie-
20 rit, reſpondebit tibi. * Et dabit
E vobis Dominus panem arctum,
& aquam breuem: & non faciet
auola-

auolare a te vltra doctorem tuum:
& erunt oculi tui videntes præce-
ptorem tuum. * Et aures tuæ au- 21
dient verbum poſt tergum monen-
tis: Hæc eſt via, ambulate in ea:
& non declinetis neque ad dexte-
ram, neque ad ſiniſtram. * Et 22
contaminabis laminas ſculptilium
argenti tui, & veſtimentum con-
flatilis auri tui, & diſperges ea ſi-
cut immunditiam menſtruatæ. E-
gredere dices ei: * Et dabitur plu- 23
uia ſemini tuo, vbicumque ſemi-
naueris in terra: & panis frugum
terræ erit vberrimus, & pinguis.
paſcetur in poſſeſſione tua in die
illo agnus ſpatioſe: * & tauri tui, 24
& pulli aſinorum, qui operantur
terram, commiſtum migma come-
dent ſicut in area ventilatum eſt.
* Et erunt ſuper omnem montem 25
excelſum, & ſuper omnē collem e- F
leuatum riui currentium aquarum
in die interfectionis multorū cum
ceciderint turres. * Et erit lux lunæ 26
ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſe-
ptempliciter ſicut lux ſeptem die-
rum in die, qua alligauerit Domi-
nus vulnus populi ſui, & percuſ-
ſuram plagæ eius ſanauerit. * Ec- 27
ce nomen Domini venit de lon-
ginquo, ardens furor eius, & gra-
uis ad portandum: labia eius re-
pleta ſunt indignatione, & lingua
eius quaſi ignis deuorans. * Spiri- 28
tus eius velut torrens inundans vſ-
que ad medium colli ad perdendas
gentes in nihilum, & frenum er-
roris, quod erat in maxillis popu
lorum. * Canticum erit vobis ſicut 29
nox ſanctificatæ ſollemnitatis, & G
lætitia cordis ſicut qui pergit cum
tibia, vt intret in montem Domi-
ni ad fortem Iſrael. * Et auditam 30
faciet Dominus gloriam vocis ſuę,
& terrorem brachij ſui oſtendet in
comminatione furoris, & flamma
ignis deuorantis: allidet in turbi-
ne, & in lapide grandinis. * A 31
voce enim Domini pauebit Aſſur
virga percuſſus. * Et erit tranſitus 32
virgæ fundatus, quam requieſcere
faciet Dominus ſuper eum in tym-
panis & citharis: & in bellis præ-
cipuis expugnabit eos. * Præpara- 33
ta eſt enim ab heri Topheth, a rege
præparata, profunda, & dilatata.
Nutrimenta eius, ignis & ligna
multa: flatus Domini ſicut torrens
ſulphuris ſuccendens eam.

CAP. XXXI.

1 VÆ qui deſcendunt in Ægy-
A ptum ad auxilium, in equis
ſperantes, & habentes fiduciam
ſuper quadrigis, quia multæ ſunt:
& ſuper equitibus, quia præualidi
nimis: & non ſunt confiſi ſuper
Sanctum Iſrael, & Dominum non
2 requiſierunt. * Ipſe autem ſapiens
B adduxit malum, & verba ſua non
abſtulit: & conſurget contra do-
mum peſſimorum, & contra auxi-
lium operantium iniquitatem.
3 * Ægyptus, homo, & non Deus:
& equi eorum, caro, & non ſpiri-
tus: & Dominus inclinabit manū
ſuam, & corruet auxiliator, & ca-
det cui præſtatur auxilium, ſimul-
4 que omnes conſumentur. * Quia
C hæc dicit Dominus ad me: Quo-
modo ſi rugiat leo, & catulus
leonis ſuper prædam ſuam, & cum
occurrerit ei multitudo paſtorum,
a voce eorum non formidabit, &
a multitudine eorum non pauebit:
ſic deſcendet Dominus exercitu-
um vt prælietur ſuper montem
5 Sion, & ſuper collem eius. * Si-
cut aues volantes, ſic proteget Do-
minus exercituum Ieruſalem, pro-
tegens, & liberans, tranſiens &
6 ſaluans. * Conuertimini ſicut in
profundum receſſeratis filij Iſrael.
7 * In die enim illa abijciet vir
D idola argenti ſui, & idola auri
ſui, quæ fecerunt vobis manus
8 veſtræ in peccatum. * Et cadet
Aſſur in gladio non viri, & gla-
dius non hominis vorabit eum,
& fugiet non a facie gladij: & iu-
9 uenes eius vectigales erunt: * &
fortitudo eius a terrore tranſibit,
& pauebunt fugientes principes
eius: dixit Dominus: cuius ignis
eſt in Sion, & caminus eius in Ie-
ruſalem.

CAP. XXXII.

1 ECce in iuſtitia regnabit rex, &
A principes in iudicio præerunt.
2 * Et erit vir ſicut qui abſconditur a
vento, & celat ſe a tempeſtate, ſi-
cut riui aquarum in ſiti, & vm-
bra petræ prominentis in terra de-
3 ſerta. * Non caligabunt oculi vi-
dentium, & aures audientium di-
4 ligenter auſcultabunt. * Et cor
ſtultorum intelliget ſcientiam, &

lingua balborum velociter loque-
tur & plane. * Non vocabitur vl- 5
tra is, qui inſipiens eſt, princeps:
neque fraudulentus appellabitur
maior: * ſtultus enim fatua lo- 6
quetur, & cor eius faciet iniqui-
tatem, vt perficiat ſimulationem, B
& loquatur ad Dominum fraudu-
lenter, & vacuam faciat animam
eſurientis, & potum ſitienti aufe-
rat. * Fraudulenti vaſa peſſima 7
ſunt: ipſe enim cogitationes con-
cinnauit ad perdẽdos mites in ſer-
mone mendaci, cum loqueretur
pauper iudicium. * Princeps vero 8
ea, quæ digna ſunt principe, co-
gitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
* Mulieres opulentæ ſurgite, 9
& audite vocem meam: filiæ con
fidentes percipite auribus eloquiũ
meum. * Poſt dies enim, & an- 10
nũ vos conturbabimini confiden- C
tes: conſummata eſt enim vinde-
mia, collectio vltra non veniet.
* Obſtupeſcite opulentæ, contur- 11
bamini confidentes: exuite vos, &
confundimini, accingite lumbos
veſtros. * Super vbera plangi- 12
te, ſuper regione deſiderabili, ſu-
per vinea fertili. * Super hu- 13
mum populi mei ſpinæ & vepres
aſcendent: quanto magis ſuper
omnes domos gaudij ciuitatis e-
xultantis? * Domus enim dimiſ- 14
ſa eſt, multitudo vrbis relicta eſt,
tenebræ & palpatio factæ ſunt ſu-
per ſpeluncas vſque in æternum.
Gaudium onagrorum paſcua gre-
gum, * donec effundatur ſuper nos 15
ſpiritus de excelſo: & erit deſer- D
tum in charmel, & charmel in ſal-
tum reputabitur. * Et habitabit 16
in ſolitudine iudicium, & iuſti-
tia in charmel ſedebit. * Et erit 17
opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſti-
tiæ ſilentium & ſecuritas vſque
in ſempiternum. * Et ſedebit po- 18
pulus meus in pulchritudine pa-
cis, & in tabernaculis fiduciæ,
& in requie opulenta. * Grando 19
autem in deſcenſione ſaltus, &
humilitate humiliabitur ciuitas.
* Beati, qui ſeminatis ſuper om- 20
nes aquas, immittentes pedem
bouis & aſini.

CAP. XXXIII.

VÆ qui prædaris, nonne & ip- 1
ſe prædaberis? & qui ſpernis, A
nonne & ipſe ſperneris? cum con-
ſummaueris deprædationem, de-
prædaberis: cum fatigatus deſie-
ris contemnere, contemneris.
2 * Domine miſerere noſtri: te enim
expectauimus: eſto brachium no-
ſtrum in mane, & ſalus noſtra in
3 tempore tribulationis. * A voce
angeli fugerunt populi, & ab exal-
tatione tua diſperſæ ſunt gentes.
4 * Et congregabuntur ſpolia veſtra
ſicut colligitur bruchus, velut cum
5 foſſæ plenæ fuerint de eo. * Ma-
gnificatus eſt Dominus, quoniam
habitauit in excelſo: impleuit Siõ
6 iudicio, & iuſtitia. * Et erit fides
in temporibus tuis: diuitiæ ſalu-
tis ſapientia & ſcientia: timor
Domini ipſe eſt theſaurus eius.
7 * Ecce videntes clamabunt foris,
8 angeli pacis amare flebunt. * Diſ-
B ſipatæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens
per ſemitam, irritum factum eſt
pactum, proiecit ciuitates, non
9 reputauit homines. * Luxit, &
elanguit terra: confuſus eſt Liba-
nus, & obſorduit, & factus eſt
Saron ſicut deſertum, & concuſſa
10 eſt Baſan, & Carmelus. * Nunc
conſurgam, dicit Dominus: nunc
11 exaltabor, nunc ſubleuabor. * Con-
cipietis ardorẽ, parietis ſtipulam:
ſpiritus veſter, vt ignis vorabit
12 vos. * Et erunt populi quaſi de
incendio cinis, ſpinæ congregatæ
13 igni comburentur. * Audite qui
longe eſtis, quæ fecerim, & cogno-
ſcite vicini fortitudinem meam.
14 * Conterriti ſunt in Sion peccato-
res, poſſedit tremor hypocritas.
quis poterit habitare de vobis cũ
igne deuorante? quis habitabit ex
vobis cum ardoribus ſempiternis?
15 * ‖ Qui ambulat in iuſtitiis, & lo- ‖ Pſ. 14. a. 2
C quitur veritatem, qui proiicit aua-
ritiam ex calumnia, & excutit ma-
nus ſuas ab omni munere, qui ob-
turat aures ſuas, ne audiat ſangui-
nem, & claudit oculos ſuos ne vi-
16 deat malum. * Iſte in excelſis ha-
bitabit, munimẽta ſaxorum ſubli-
mitas eius: panis ei datus eſt, aquæ
17 eius fideles ſunt. * Regem in deco-
re ſuo videbunt oculi eius, cernent
18 terrã de longe. * Cor tuum medi-
tabitur timorem: ‖ vbi eſt littera- ‖ 1. Cor. 1. c. 10
tus? vbi legis verba ponderans? vbi
19 doctor paruulorum? * Populum im-
prudentem non videbis, populum
alti ſermonis: ita vt non poſſis
intelli-

intelligere diſertitudinem linguæ
eius, in quo nulla eſt ſapientia.
* Reſpice Sion ciuitatem ſollem- 20
nitatis noſtræ: oculi tui videbunt D
Ieruſalem, habitationẽ opulentã,
tabernaculũ, quod nequaquam
transferri poterit: nec auferentur
claui eius in ſempiternum, & om-
nes funiculi eius non rumpentur:
* quia ſolummodo ibi magnificus 21
eſt Dominus noſter: locus fluuio-
rum riui latiſſimi & patentes: non
tranſibit per eum nauis remigum,
neque trieris magna tranſgredie-
tur eum. * Dominus enim iudex 22
noſter, Dominus legifer noſter,
Dominus rex noſter: ipſe ſalua-
bit nos. * Laxati ſunt funiculi tui, 23
& non præualebunt: ſic erit malus
tuus vt dilatare ſignum nõ queas.
Tunc diuidentur ſpolia prædarum
multarum: claudi diripient rapi-
nam. * Nec dicet vicinus: Elan- 24
gui: populus qui habitat in ea, au-
feretur ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

ACcedite Gentes, & audite, 1
& populi attendite: audiat A
terra, & plenitudo eius, orbis,
& omne germen eius. * Quia indi- 2
gnatio Domini ſuper omnes Gen-
tes, & furor ſuper vniuerſam mili-
tiam eorum: interfecit eos, & de-
dit eos in occiſionem. * Interfe- 3
cti eorum proijcientur, & de ca-
daueribus eorum aſcendet fœtor:
tabeſcent montes a ſanguine eo-
rũ. * Et tabeſcet omnis militia cę- 4
lorum, & complicabuntur ſicut li-
ber cæli: & omnis militia eorum
defluet ſicut defluit folium de vi-
nea & de ficu. * Quoniam ine- 5
briatus eſt in cælo gladius meus:
ecce ſuper Idumæam deſcendet, &
ſuper populũ interfectionis meæ
ad iudicium. * Gladius Domi- 6
ni repletus eſt ſanguine, incraſſa- B
tus eſt adipe, de ſanguine agno-
rum, & hircorum, de ſanguine
medullatorum arietum: victima
enim Domini in Boſra, & inter-
fectio magna in Terra Edom. 7
* Et deſcendent vnicornes cum
eis, & tauri cum potentibus: ine-
briabitur terra eorum ſanguine,
& humus eorum adipe pinguium:
* quia dies vltionis Domini, an- 8
nus retributionum iudicij Sion.

9 * Et conuertentur torrentes eius
in picem, & humus eius in ſul-
phur: & erit terra eius in picẽ ar-
10 dentẽ. * Nocte & die non extingue-
C tur, in ſempiternum aſcendet fu-
mus eius: a generatione in gene-
rationem deſolabitur, in ſæcula
ſæculorum non erit tranſiens per
11 eam. * Et poſſidebunt illam ono-
crotalus, & ericius: ibis, & coruus
habitabunt in ea: & extendetur ſu-
per eam menſura, vt redigatur ad
nihilum, & perpendiculum in
12 deſolationem. * Nobiles eius
non erunt ibi: regem potius inuo-
cabunt, & omnes principes eius e-
13 runt in nihilum. * Et orientur in
domibus eius ſpinæ, & vrticæ &
paliurus in munitionibus eius: &
erit cubile draconum, & paſcua
14 ſtruthionum. * Et occurrent dæmo
D nia onocentauris, & piloſus clama
bit alter ad alterum: ibi cubauit
lamia, & inuenit ſibi requiem.
15 * Ibi habuit foueam ericius, &
enutriuit catulos, & circumfodit,
& fouit in vmbra eius: illuc con-
gregati ſunt milui, alter ad alterũ.
16 * Requirite diligenter in libro
Domini, & legite: vnum ex eis
non defuit, alter alterum nõ quæ-
ſiuit: quia quod ex ore meo pro-
cedit, ille mandauit, & ſpiritus
17 eius ipſe congregauit ea. * Et ipſe
miſit eis ſortem, & manus eius di-
uiſit eam illis in menſuram: vſque
in æternum poſſidebunt eam, in
generationem & generationem
habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

1 LÆtabitur deſerta & inuia, &
A exultabit ſolitudo, & flore-
2 bit quaſi lilium. * Germinans
germinabit, & exultabit læta-
bunda & laudans: gloria Libani
data eſt ei: decor Carmeli, & ſarõ,
ipſi videbunt gloriam Domini, &
3 decorem Dei noſtri. * Confor-
tate manus diſſolutas, & genua
4 debilia roborate. * Dicite puſil-
lanimis: Confortamini, & nolite
timere: ecce Deus veſter vltionem
adducet retributionis: Deus ipſe
5 veniet, & ſaluabit vos. * Tunc ape-
rientur oculi cæcorum, & aures
6 ſurdorum patebunt. * Tunc ſa-
liet ſicut ceruus claudus, & aper-
ta erit lingua mutorũ: quia ſciſſæ

ſunt in deſerto aquæ, & torrentes
in ſolitudine. *Et quæ erat arida, 7
erit in ſtagnum, & ſitiens in fon-
tes aquarum. In cubilibus, in qui-
bus prius dracones habitabant, o-
rietur viror calami & iunci. *Et 8
erit ibi ſemita & via, & via ſancta
vocabitur: non tranſibit per eam
pollutus, & hæc erit vobis directa
via, ita vt ſtulti non errent per
eam. *Non erit ibi leo, & mala be- 9
ſtia non aſcendet per eam, nec in- D
uenietur ibi: & ambulabunt qui
liberati fuerint. *Et redēpti a Do- 10
mino conuertentur, & venient in
Sion cum laude: & lætitia ſempi-
terna ſuper caput eorum: gaudium
& lætitiam obtinebunt, & fugiet
dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

4. Reg. 18. c. 13
2. Par. 32. a. 1

ET factum eſt in quartodeci- 1
mo anno regis Ezechiæ, a- A
ſcendit Sennacherib rex Aſſyrio-
rum ſuper omnes ciuitates Iudæ
munitas, & cepit eas. *Et miſit 2
rex Aſſyriorum Rabſacen de La-
chis in Ieruſalem, ad regem Eze-
chiam in manu graui, & ſtetit in
aquæductu piſcinæ ſuperioris in
via Agri fullonis. *Et egreſſus eſt 3
ad eum Eliacim filius Helciæ, qui
erat ſuper domum, & Sobna ſcri-
ba, & Ioahe filius Aſaph a com-
mentarijs. *Et dixit ad eos Rabſa- 4
ces: dicite Ezechiæ: Hæc dicit rex
magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt
iſta fiducia, qua confidis? *aut quo 5
conſilio vel fortitudine rebellare
diſponis? ſuper quem habes fi-
duciam, quia receſſiſti a me?
*Ecce cōfidis ſuper baculum arun- 6
dineum confractum iſtum, ſuper B
Ægyptum: cui ſi innixus fuerit
homo, intrabit in manum eius,
& perforabit eam: ſic Pharao rex
Ægypti omnibus, qui confidunt
in eo. *Quod ſi reſponderis mi- 7
hi: in Domino Deo noſtro confi-
dimus: nonne ipſe eſt, cuius ab-
ſtulit Ezechias excelſa & altaria,
& dixit Iudæ & Ieruſalem: Coram
altari iſto adorabitis? *Et nunc 8
trade te domino meo regi Aſſy-
riorum, & dabo tibi duo millia
equorum, nec poteris ex te præ-
bere aſcenſores eorum. *Et quo- 9
modo ſuſtinebis faciem iudicis v-
nius loci ex ſeruis domini mei mi-
noribus? Quòd ſi confidis in Æ-
gypto, in quadrigis, & in equiti-
10 bus: *& nunc numquid ſine Do-
mino aſcendi ad terram iſtam vt
diſperderem eam? Dominus di-
xit ad me: Aſcende ſuper terram
11 iſtam, & diſperde eam. *Et di-
C xit Eliacim, & Sobna, & Ioahe ad
Rabſacen: Loquere ad ſeruos tuos
Syra lingua: intelligimus enim:
ne loquaris ad nos Iudaice in au-
ribus populi, qui eſt ſuper murū.
12 *Et dixit ad eos Rabſaces: Num-
quid ad dominum tuum & ad te
miſit me dominus meus, vt loque-
rer omnia verba iſta; & nō potius
ad viros, qui ſedent in muro, vt
comedant ſtercora ſua, & bibant
vrinam pedum ſuorum vobiſcū?
13 *Et ſtetit Rabſaces, & clamauit
voce magna Iudaice, & dixit: Au-
dite verba regis magni, regis Aſſy-
14 riorum. *Hæc dicit rex: Non ſedu-
cat vos Ezechias, quia non pote-
15 rit eruere vos. *Et non vobis tri-
buat fiduciam Ezechias ſuper Do-
mino, dicēs: Eruens liberabit nos
Dominus, non dabitur ciuitas
iſta in manu regis Aſſyriorum.
16 *Nolite audire Ezechiam: hæc e-
D nim dicit rex Aſſyriorum: Facite
mecum benedictionem, & egredi-
mini ad me, & comedite vnuſquiſ-
que vineam ſuam, & vnuſquiſque
ficum ſuam: & bibite vnuſquiſ-
17 que aquam ciſternæ ſuæ, *donec
veniam, & tollam vos ad terram,
quæ eſt vt terra veſtra, terram
frumenti & vini, terram panum
18 & vinearum. *Nec conturbet vos
Ezechias, dicens: Dominus libe-
rabit nos. Numquid liberauerunt
dij gentium vnuſquiſque terram
ſuam de manu regis Aſſyriorum?
19 *Vbi eſt deus Emath, & Arphad?
vbi eſt deus Sepharuaim? num-
quid liberauerunt Samariam de
20 manu mea? *Quis eſt ex omnibus
dijs terrarum iſtarum, qui eruerit
terram ſuam de manu mea, vt e-
ruat Dominus Ieruſalem de manu
21 mea? *Et ſiluerunt, & non reſpō-
derunt ei verbum. Mandauerat e-
nim rex, dicens: Ne reſpondeatis
22 ei. *Et ingreſſus eſt Eliacim filius
Helciæ, qui erat ſuper domum, &
Sobna ſcriba, & Ioahe filius A-
ſaph a commentarijs ad Ezechiā
ſciſſis veſtibus, & nunciauerunt
ei verba Rabſacis.

CAP.

CAP. XXXVII.

4.Reg.19.a.
1

ET factum eſt, cum audiſſet 1
rex Ezechias, ſcidit veſtimen A
ta ſua, & obuolutus eſt ſacco, &
intrauit in domum Domini. * Et 2
miſit Eliacim, qui erat ſuper do-
mum, & Sobnam ſcribam, & ſe-
niores de ſacerdotibus opertos
ſaccis ad Iſaiam filiū Amos pro-
phetam, * & dixerunt ad eum: Hæc 3
dicit Ezechias: Dies tribulatio-
nis, & correptionis, & blaſphemię
dies hæc: quia venerunt filij vſque
ad partum, & virtus non eſt pariē-
di. * Si quo modo audiat Domi- 4
nus Deus tuus verba Rabſacis,
quem miſit rex Aſſyriorum domi-
nus ſuus ad blaſphemandum
Deum viuentem, & exprobrandū
ſermonibus, quos audiuit Domi-
nus Deus tuus: leua ergo oratio-
nem pro reliquijs, quæ repertæ B
ſunt. * Et venerunt ſerui regis 5
Ezechiæ ad Iſaiam. * & dixit ad 6
eos Iſaias: Hæc dicetis Domino
veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne
timeas a facie verborum, quæ au-
diſti, quibus blaſphemauerūt pue-
ri regis Aſſyriorum me. * Ecce ego 7
dabo ei ſpiritum, & audiet nun-
cium, & reuertetur ad terram ſuā,
& corruere eum faciam gladio in
terra ſua. * Reuerſus eſt autem 8
Rabſaces, & inuenit regem Aſ-
ſyriorum prælianiem aduerſus
Lobnam. Audierat enim quia
profectus eſſet de Lachis, * & audi 9
uit de Tharaca rege Æthiopiæ, di-
centes: Egreſſus eſt vt pugnet con
tra te. Quod cum audiſſet, miſit
nuncios ad Ezechiam, dicens:
* Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ, 10
loquentes: Non te decipiat Deus
tuus, in quo tu confidis, dicens:
Non dabitur Ieruſalem in manu
regis Aſſyriorum. * Ecce tu audi 11
ſti omnia, quæ fecerunt reges Aſ- C
ſyriorum omnibus terris, quas
ſubuerterunt, & tu poteris libera-
ri? * Numquid eruerunt eos dii Gē 12
tium, quos ſubuerterūt patres mei
Gozam, & Haram, & Reſeph, &
filios Eden, qui erant in Thalaſ-
ſar? * Vbi eſt rex Emath, & rex 13
Arphad, & rex vrbis Sepharuaim,
Ana, & Aua? * Et tulit Ezechias 14
libros de manu nunciorum, & le-
git eos, & aſcendit in domum Do
mini, & expandit eos Ezechias co

15 ram Domino. * Et orauit Ezechias
16 ad Dominum, dicens: * Domine
exercituum Deus Iſrael, qui ſedes
ſuper cherubim: tu es Deus ſolus
omnium regnorum terræ, tu feci-
17 ſti cælum & terram. * Inclina Do-
D mine aurem tuam, & audi: aperi
Domine oculos tuos, & vide, &
audi omnia verba Sennacherib,
quæ miſit ad blaſphemandum
18 Deum viuentem. * Vere enim Do-
mine deſertas fecerunt reges Aſ-
ſyriorum terras, & regiones ea-
19 rum. * Et dederunt deos earum
igni: non enim erant dij, ſed o-
pera manuum hominum, lignum
& lapis: & comminuerunt eos.
20 * Et nunc Domine Deus noſter
ſalua nos de manu eius: & cogno-
ſcant omnia regna terræ, quia tu
21 es Dominus ſolus. * Et miſit Iſa-
ias filius Amos ad Ezechiam, di-
cens: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Pro quibus rogaſti me de
Sennacherib rege Aſſyriorum:
22 * hoc eſt verbum, quod locutus
eſt Dominus ſuper eum: Deſpe-
xit te, & ſubſannauit te virgo filia
Sion: poſt te caput mouit filia
23 Ieruſalem. * Cui exprobraſti, &
quem blaſphemaſti, & ſuper quem
exaltaſti vocem, & leuaſti altitu-
dinem oculorum tuorum? Ad ſan-
24 ctum Iſrael. * In manu ſeruorum
E tuorum exprobraſti Domino: &
dixiſti: In multitudine quadri-
garum mearum ego aſcendi alti-
tudinem montium, iuga Libani:
& ſuccidam excelſa cedrorū eius,
& electas abietes illius, & introi-
bo altitudinem ſummitatis eius,
25 ſaltum Carmeli eius. * Ego fodi
& bibi aquam, & exiccaui veſti-
gio pedis mei omnes riuos agge-
26 rum. * Numquid non audiſti,
quæ olim fecerim ei? ex diebus
antiquis ego plaſmaui illud: &
nunc adduxi: & factum eſt in e-
radicationem collium compugnā
tium, & ciuitatum munitarum.
27 * Habitatores earum breuiata ma-
nu contremuerunt, & confuſi
ſunt: facti ſunt ſicut fœnum a-
gri, & gramen paſcuæ, & herba
tectorum, quæ exaruit antequam
28 matureſceret. * Habitationem
tuam, & egreſſum tuum, & introi-
tum tuum cognoui, & inſaniam
29 tuam contra me. * Cum fureres
aduerſum me, ſuperbia tua aſcen-
dit

dit in aures meas: ponam ergo
circulum in naribus tuis, & fre-
num in labijs tuis, & reducam te
30 in viam, per quam veniſti. * Tibi
autem hoc erit ſignum: Comede
hoc anno quæ ſponte naſcuntur,
& in anno ſecundo pomis veſcere:
in anno autẽ tertio ſeminate, &
metite, & plantate vineas, & co-
31 medite fructum earum. * Et mittet
id, quod ſaluatum fuerit de domo
Iuda, & quod reliquum eſt, radicẽ
deorſum, & faciet fructum surſũ:
32 * quia de Ieruſalem exibunt reli-
quiæ, & ſaluatio de monte Sion:
zelus Domini exercituum faciet
33 iſtud. * Propterea hæc dicit Domi-
G nus de rege Aſſyriorum: Non in-
trabit ciuitatem hanc, & non ia-
ciet ibi ſagittam, & non occupa-
bit eam clypeus, & non mittet in
34 circuitu eius aggerem. * In via, qua
venit, per eam reuertetur, & ciui-
tatem hanc non ingredietur, dicit
35 Dominus: * & protegam ciuitatem
iſtam, vt ſaluem eam propter me,
& propter Dauid ſeruum meum.
36 4.Reg.19.g.35 Tob.1.d.21 Eccli.48.d.24 1.Mac.7.f.41 2.Mac.8.c.19 * Egreſſus eſt autẽ Angelus Do-
mini, & percuſſit in caſtris Aſſy-
riorum centum octoginta quinque
millia. Et ſurrexerunt mane, & ec-
ce omnes, cadauera mortuorum.
37 * Et egreſſus eſt, & abijt, & reuer-
ſus eſt Sennacherib rex Aſſyrio-
38 rum, & habitauit in Niniue. * Et
factum eſt, cum adoraret in tem-
plo Neſroch deum ſuum, Adrame-
lech, & Saraſar filij eius percuſſe-
runt eum gladio: fugeruntq. in
Terram Ararat, & regnauit Aſar-
haddon filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

4.Reg.20.a.1 2.Par.32.f.24

1
A IN diebus illis ægrotauit Eze-
chias vſque ad mortẽ: & intro-
iuit ad eũ Iſaias filius Amos pro-
pheta, & dixit ei: Hæc dicit Do-
2 minus: Diſpone domui tuæ, quia
morieris tu, & non viues. * Et con-
uertit Ezechias faciem ſuam ad
3 parietem, & orauit ad Dominum,
* & dixit: Obſecro Domine, me-
mento quæſo quomodo ambula-
uerim coram te in veritate, & in
4 corde perfecto, & quod bonum
eſt in oculis tuis fecerim. Et
fleuit Ezechias fletu magno. * Et
5 factum eſt verbum Domini ad Iſa-
iam, dicens: * Vade, & dic Ezechiæ:
Hæc dicit Dominus Deus Dauid
patris tui: Audiui orationem tuã,
& vidi lacrymas tuas: ecce ego ad-
6 ijciam ſuper dies tuos quindecim
annos: * & de manu regis Aſſy-
7 riorum eruam te, & ciuitatem
B iſtam, & protegam eam. * Hoc au-
tem tibi erit ſignum a Domino,
8 quia faciet Dominus verbum hoc,
quod locutus eſt: * Ecce ego reuer-
ti faciam vmbram linearum, per
quas deſcenderat in horologio
Achaz in ſole, retrorſum decem
lineis. Et reuerſus eſt ſol decem
9 lineis per gradus, quos deſcende-
rat. * Scriptura Ezechiæ regis Iu-
da cum ægrotaſſet, & conualuiſſet
10 de infirmitate ſua.
* Ego dixi: In dimidio dierum
meorum vadam ad portas inferi.
11 Quæſiui reſiduũ annorum meo-
rum. * dixi: Nõ videbo Dominum
Deum in terra viuentium.
Non aſpiciam hominem vltra,
12 & habitatorem quietis.
C * Generatio mea ablata eſt, &
conuoluta eſt a me, quaſi taberna
culum paſtorum.
Præciſa eſt velut a texente, vita
mea: dum adhuc ordirer, ſucciſit
me: de mane vſque ad veſperam
13 finies me.
* Sperabam vſque ad mane,
quaſi leo contriuit omnia oſſa
mea:
14 De mane vſque ad veſperam
finies me: * ſicut pullus hirun-
dinis ſic clamabo, meditabor vt
columba:
Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpi
cientes in excelſum:
Domine vim patior, reſponde
15 pro me.
* Quid dicam, aut quid reſpon-
debit mihi, cum ipſe fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos
16 meos in amaritudine animæ meæ.
D * Domine ſi ſic viuitur, & in ta
libus vita ſpiritus mei, corripies
me, & viuificabis me. * Ec-
ce in pace amaritudo mea ama-
riſſima:
Tu autem eruiſti animam meã
vt non periret, proieciſti poſt
tergum tuum omnia peccata
17 mea.
* Quia non infernus confitebi-
tur tibi, neque mors laudabit te:
non expectabunt qui deſcendunt
in la-

In lacum, veritatem tuam.
* Viuens viuens ipſe confitebi- 19
tur tibi, ſicut & ego hodie: pa-
ter filijs notam faciet veritatem
tuam.
* Domine ſaluum me fac, & 20
pſalmos noſtros cantabimus cun-
ctis diebus vitæ noſtræ in domo
Domini.
* Et iuſſit Iſaias vt tolleret maſ- 21
ſam de ficis, & cataplaſmarent ſu-
per vulnus, & ſanaretur.
* Et dixit Ezechias: Quod erit 22
ſignum quia aſcendam in domum
Domini?

CAP. XXXIX.

4.Reg.20.c.12
IN tempore illo miſit Merodach 1
Baladan filius Baladan Rex Ba A
bylonis, libros, & munera ad E-
zechiam: audierat enim quòd æ-
grotaſſet, & conualuiſſet. * Læ- 2
tatus eſt autem ſuper eis Eze-
chias, & oſtendit eis cellam aro-
matum, & argenti, & auri, & odo
ramentorũ, & vnguenti optimi, &
omnes apothecas ſupellectilis ſuę, B
& vniuerſa quæ inuenta ſunt in
theſauris eius. Non fuit verbum,
quod non oſtenderet eis Ezechias
in domo ſua, & in omni poteſta-
te ſua. * Introiuit autem Iſaias pro 3
pheta ad Ezechiam regem, & di-
xit ei: Quid dixerunt viri iſti, &
vnde venerunt ad te? Et dixit
Ezechias: De terra longinqua ve-
nerunt ad me de Babylone. * Et di- 4
xit: Quid viderunt in domo tua? C
Et dixit Ezechias: Omnia, quæ
in domo mea ſunt, viderunt: non
fuit res, quam non oſtenderim eis
in theſauris meis. * Et dixit Iſa- 5
ias ad Ezechiam: Audi verbum
Domini exercituum: * Ecce dies 6
venient, & auferentur omnia, quę
in domo tua ſunt, & quæ theſau-
rizauerũt patres tui vſque ad diem D
hanc, in Babylonem: non relinque
tur quidquam, dicit Dominus.
* Et de filijs tuis, qui exibunt de te 7
quos genueris, tollent, & erunt
eunuchi in palatio regis Babylo-
nis. * Et dixit Ezechias ad Iſaiam: 8
Bonum verbum Domini quod lo-
cutus eſt. Et dixit: Fiat tantum
pax, & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

1 COnſolamini, conſolamini po-
pule meus, dicit Deus veſter.
2 * Loquimini ad cor Ieruſalem, &
A aduocate eam: quoniam comple-
ta eſt malitia eius, dimiſſa eſt ini-
quitas illius: ſuſcepit de manu Do-
mini duplicia pro omnibus pecca-
3 tis ſuis. * ‖ Vox clamantis in de- ‖ Mat.3.a.3
ſerto: Parate viam Domini, rectas Mar.1.a.3
facite in ſolitudine ſemitas Dei no Luc.3.a.4
4 ſtri. * Omnis vallis exaltabitur, & Ioan.1.c.
omnis mons, & collis humiliabi- 25
B tur, & erunt praua in directa, &
5 aſpera in vias planas. * Et reue-
labitur gloria Domini, & videbit
omnis caro pariter quod os Domi-
6 ni locutum eſt. * Vox dicentis:
Clama. Et dixi: Quid clamabo?
‖ Omnis caro fœnum, & omnis ‖ Eccli.14.
7 gloria eius quaſi flos agri. * Ex- c.18
ſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos Iac.1.b.10
quia ſpiritus Domini ſufflauit in 1.Pet.1.d.
eo. Vere fœnum eſt populus: 24
8 * exiccatum eſt fœnum, & cecidit
flos: Verbum autem Domini no-
9 ſtri manet in æternum. * Super
montem excelſum aſcende tu, qui
euangelizas Sion: exalta in for-
titudine vocem tuam, qui euan-
gelizas Ieruſalem: exalta, noli ti-
mere. Dic ciuitatibus Iuda: Ecce
10 Deus veſter: * ecce Dominus
C Deus in fortitudine veniet, & bra-
chium eius dominabitur: ecce
merces eius cum eo, & opus illius
11 coram illo. * ‖ Sicut paſtor gregem ‖ Ioan.10.b.
ſuum paſcet: in brachio ſuo con- 11
gregabit agnos, & in ſinu ſuo le- Ezec.34.f.
12 uabit, fœtas ipſe portabit. * Quis 25 & 37.f.
menſus eſt pugillo aquas, & cęlos 24
palmo ponderauit? quis appendit
tribus digitis molem terrę, & libra-
uit in pondere montes, & colles
13 in ſtatera? * ‖ Quis adiuuit ſpiri- ‖ Ro.11.d.
tum Domini? aut quis conſilia- 34
rius eius fuit, & oſtendit illi? 1.Cor.2.d.
14 * Cum quo iniit conſilium, & in- 16
ſtruxit eum, & docuit eum ſemi- Sap.9.c.13
D tam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſci-
entiam, & viam prudentiæ oſten-
15 dit illi? * Ecce Gentes quaſi ſtilla
ſitulæ, & quaſi momentum ſtate-
ræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi
16 puluis exiguus. * Et Libanus nõ ſuf
ficiet ad ſuccendendum, & anima-
lia eius non ſufficient ad holocau
17 ſtũ. * Omnes gentes quaſi nõ ſint,
ſic

ſic ſunt coram eo, & quaſi nihi-
lum & inane reputatæ ſunt ei.
‖ Act. 17.f. 29 * ‖ Cui ergo ſimilem feciſtis Deū? 18
aut quam imaginem ponetis ei? E
* Numquid ſculptile conflauit fa- 19
ber? aut aurifex auro figurauit il-
lud, & laminis argenteis argen-
tarius? * Forte lignum, & impu- 20
tribile elegit: artifex ſapiens quæ-
rit quomodo ſtatuat ſimulachrū,
quod non moueatur. * Numquid 21
non ſcitis? numquid non audiſtis?
numquid non annunciatum eſt vo
bis ab initio? numquid non intel-
lexiſtis fundamēta terræ? * Qui ſe- 22
det ſuper gyrum terræ, & habitato
res eius ſunt quaſi locuſtæ: qui ex-
tendit velut nihilum cælos, & ex-
pandit eos ſicut tabernaculum
ad inhabitandum. * Qui dat ſecre- 23
torum ſcrutatores quaſi non ſint,
iudices terræ velut inane fecit: * & 24
quidem neque plantatus, neque F
ſatus, neque radicatus in terra trun
cus eorum: repente flauit in eos,
& aruerunt, & turbo quaſi ſtipu-
lam auferet eos. * Et cui aſſimila- 25
ſtis me, & adæquaſtis, dicit ſan-
ctus? * Leuate in excelſum ocu- 26
los veſtros, & videte quis creauit
hæc: qui educit in numero mili-
tiam eorum, & omnes ex nomine
vocat: præ multitudine fortitudinis
& roboris, virtutiſq. eius, neque
vnum reliquum fuit. * Quare di- 27
cis Iacob, & loqueris Iſrael: Ab- G
ſcondita eſt via mea a Domino, &
a Deo meo iudicium meum tran-
ſiuit? * Numquid neſcis, aut non 28
audiſti? Deus ſempiternus Domi-
nus, qui creauit terminos terræ: nō
deficiet, neque laborabit, nec eſt
inueſtigatio ſapientiæ eius. * Qui 29
dat laſſo virtutem: & his, qui non
ſunt, fortitudinem & robur multi-
plicat. * Deficient pueri, & labora- 30
bunt, & iuuenes in infirmitate ca-
dent. * Qui autem ſperant in Do- 31
mino, mutabunt fortitudinem,
aſſument pennas ſicut aquilæ, cur-
rent & non laborabunt, ambula-
bunt & non deficient.

CAP. XLI.

TAceant ad me inſulæ, & Gen- 1
tes mutent fortitudinem: acce- A
dant, & tunc loquantur, ſimul ad
iudicium propinquemus. * Quis ſu- 2
ſcitauit ab Oriente iuſtum, voca-
uit eum vt ſequeretur ſe? dabit in
conſpectu eius Gentes, & reges
obtinebit: dabit quaſi puluerem
gladio eius, ſicut ſtipulam vento
3 raptam arcui eius. * Perſequetur
eos, tranſibit in pace, ſemita in
4 pedibus eius non apparebit. * Quis
hæc operatus eſt, & fecit, vocans
generationes ab exordio? Ego Do
minus, ‖ primus & nouiſſimus ego ‖ 1. 44. a. 6 & 48. b. 12 Apoc. 1. d. 18. & 22. c. 13
5 ſum. * Viderunt inſulæ, & timue-
B runt, extrema terræ obſtupuerunt,
appropinquauerunt, & acceſſerūt.
6 * Vnuſquiſque proximo ſuo auxi-
liabitur, & fratri ſuo dicet: Con-
7 fortare. * Confortauit faber æra-
rius percutiens malleo eum, qui
cudebat tunc temporis, dicēs: Glu-
tino bonum eſt: & confortauit eū
8 clauis, vt non moueretur. * Et tu
Iſrael ſerue meus, Iacob quem ele-
gi, ſemen Abraham amici mei:
9 * in quo apprehendi te ab extre-
mis terræ, & a longinquis eius vo-
caui te, & dixi tibi: Seruus meus
es tu, elegi te, & non abieci te.
10 * Ne timeas, quia ego tecum ſum:
C ne declines, quia ego Deus tuus:
confortaui te, & auxiliatus ſum ti-
bi, & ſuſcepit te dextera iuſti mei.
11 * Ecce confundentur & erubeſcēt
omnes, qui pugnant aduerſum te:
erunt quaſi non ſint, & peribunt
12 viri, qui contradicunt tibi. * Quæ-
res eos, & non inuenies, viros re-
belles tuos: erunt quaſi non ſint:
& veluti conſumptio homines bel
13 lantes aduerſum te. * Quia ego
Dominus Deus tuus apprehendēs
manum tuam, dicenſq. tibi: Ne
14 timeas, ego adiuui te. * Noli ti-
D mere vermis Iacob, qui mortui e-
ſtis ex Iſrael: ego auxiliatus ſum
tibi, dicit Dominus: & redemptor
15 tuus ſanctus Iſrael. * Ego poſui te
quaſi plauſtrum triturans nouum,
habens roſtra ſerrantia: triturabis
montes, & comminues: & colles
16 quaſi puluerem pones. * Ventilabis
eos, & ventus tollet, & turbo di-
ſperget eos: & tu exultabis in Do-
mino, in ſancto Iſrael lætaberis.
17 * Egeni, & pauperes quærunt a-
quas, & non ſunt: lingua eorum
ſiti aruit. Ego Dominus exaudiam
eos, Deus Iſrael non derelinquam
18 eos. * Aperiam in ſupinis collibus
flumina, & in medio camporum
fontes: ponam deſertum in ſta-
E gna aquarum, & terram inuiam

in

in riuos aquarum. * Dabo in ſoli- 19
tudinem cedrum, & ſpinam, &
myrtum, & lignum oliuæ: ponam
in deſerto abietem, ~ vlmum, &
buxum ſimul: * Vt videant, & 20
ſciant, & recogitent, & intelligāt
pariter, quia manus Domini fecit
hoc, & ſanctus Iſrael creauit illud.
* Prope facite iudicium veſtrum, 21
dicit Dominus: afferte, ſi quid for-
te habetis, dixit rex Iacob. * Acce- 22
dant, & nunciēt nobis quæcumq; F
ventura ſunt: priora quæ fuerūt nun
ciate: & ponemus cor noſtrum, &
ſciemus nouiſſima eorum, & quæ
ventura ſunt indicate nobis. * An- 23
nunciate quæ ventura ſunt in futu
rum, & ſciemus quia dij eſtis vos.
bene quoque aut male, ſi poteſtis,
facite: & loquamur, & videamus
ſimul. * Ecce, vos eſtis ex nihilo, 24
& opus veſtrum ex eo, quod non
eſt: abominatio eſt, qui elegit vos.
* Suſcitaui ab Aquilone, & veniet 25
ab Ortu ſolis: ~ vocabit nomen
meū, & adducet magiſtratus quaſi
lutum, & ~ velut plaſtes concul-
cans humum. * Quis annunciauit 26
ab exordio vt ſciamus: & a princi G
pio vt dicamus: Iuſtus es? non
eſt neque annuncians, neque præ-
dicens, neque audiens ſermones
veſtros. * Primus ad Sion dicet: 27
Ecce adſunt, & Ieruſalem euan-
geliſtam dabo. * Et vidi, & non 28
erat, neque ex iſtis quiſquam qui
iniret conſilium, & interrogatus
reſponderet verbum. * Ecce om- 29
nes iniuſti, & ~ vana opera eo-
rum: ventus & inane ſimulachra
eorum.

CAP. XLII.

Matt. 12. b. 18

ECce ſeruus meus, ſuſcipiam 1
eum: electus meus, compla- A
cuit ſibi in illo anima mea: dedi
ſpiritum meum ſuper eum, iudi-
cium Gentibus proferet. * Non cla 2
mabit, neque accipiet perſonam,
nec audietur vox eius foris. * Cala 3
mum quaſſatum non conteret, &
linum fumigans non extinguet: in
veritate educet iudicium. * Non 4
erit triſtis, neque turbulentus, do-
nec ponat in terra iudicium: & le-
gem eius inſulæ expectabunt.
* Hæc dicit Dominus Deus creans 5
cælos, & extendens eos: firmans
terram, & quæ germinant ex ea:
dans flatum populo, qui eſt ſuper
eam, & ſpiritum calcantibus eam.
6 * Ego Dominus ~ vocaui te in iu-
B ſtitia, & apprehendi manū tuā, &
ſeruaui te. * Et dedi te in fœdus po * I. 49. b. 6
7 puli, in lucem Gentium: * Vt a-
perires oculos cæcorum, & edu-
ceres de concluſione vinctum, de
domo carceris ſedētes in tenebris.
8 * Ego Dominus, hoc eſt nomen * I. 48. b. 12
meum: gloriam meam alteri non
dabo, & laudem meam ſculptili-
9 bus. * Quæ prima fuerunt, ecce
venerunt: noua quoque ego an-
nuncio: antequam oriantur, au-
10 dita vobis faciam. * Cantate Do-
mino canticum nouum, laus eius
ab extremis terræ: qui deſcenditis
in mare, & plenitudo eius, inſu-
11 læ, & habitatores earum. * Suble-
uetur deſertum, & ciuitates eius:
in domibus habitabit Cedar: lau-
date habitatores Petræ, de verti-
12 ce montium clamabunt. * Ponent
Domino gloriam, & laudem eius
13 in inſulis nunciabunt. * Dominus
ſicut fortis egredietur, ſicut ~ vir
præliator ſuſcitabit zelum: vocife-
rabitur, & clamabit: ſuper inimi-
14 cos ſuos confortabitur. * Tacui
C ſemper, ſilui, patiens fui, ſicut
parturiens loquar: diſſipabo, & ab-
15 ſorbebo ſimul. * Deſertos faciam
montes, & colles, & omne gra-
men eorum exiccabo: & ponam
flumina in inſulas, & ſtagna areſa
16 ciam. * Et ducam cæcos in viam,
quam neſciunt, & in ſemitis, quas
ignorauerunt, ambulare eos faciā:
ponam tenebras coram eis in lu-
cem, & praua in recta: hæc ver-
ba feci eis, & non dereliqui eos.
17 * Conuerſi ſunt retrorſum: con-
fundantur confuſione qui confi-
dunt in ſculptili, qui dicunt con-
18 flatili: Vos dij noſtri. * Surdi audi-
te, & cæci intuemini ad vidēdum.
19 * Quis cæcus, niſi ſeruus meus?
& ſurdus, niſi ad quem nuncios
meos miſi? quis cæcus, niſi qui
venundatus eſt? & quis cæcus, niſi
20 ſeruus Domini? * Qui vides mul-
ta, nonne cuſtodies? qui apertas
21 habes aures, nonne audies? * Et
Dominus voluit ~ vt ſanctificaret
eum, & magnificaret legem, &
22 extolleret. * Ipſe autem populus
D direptus, & vaſtatus: laqueus iu-
uenum omnes, & in domibus car-
cerum abſconditi ſunt: facti ſunt
in ra-

in rapinam, nec eſt qui eruat: in di
reptionem, nec eſt qui dicat: Red-
de. * Quis eſt in vobis qui audiat 23
hoc, attendat & auſcultet futura?
* Quis dedit in direptionem Ia- 24
cob, & Iſrael vaſtantibus? nonne
Dominus ipſe, cui peccauimus?
Et noluerunt in viis eius ambula-
re, & non audierunt legem eius.
* Et effudit ſuper eum indignatio- 25
nem furoris ſui, & forte bellum,
& combuſſit eum in circuitu, &
non cognouit: & ſuccendit eum,
& non intellexit.

CAP. XLIII.

ET nunc hæc dicit Dominus 1
creans te Iacob, & formans A
te Iſrael: Noli timere, quia redemi
te, & vocaui te nomine tuo: meus
es tu. * Cum tranſieris per aquas, 2
tecum ero, & flumina non ope-
rient te: cum ambulaueris in igne,
non combureris, & flamma non
ardebit in te: * Quia ego Domi- 3
nus Deus tuus ſanctus Iſrael ſal-
uator tuus, dedi propitiationem
tuam Ægyptum, Æthiopiam, &
Saba pro te. * Ex quo honorabi- 4
lis factus es in oculis meis, & glo-
rioſus: ego dilexi te, & dabo ho-
mines pro te, & populos pro ani-
ma tua. * Noli timere, quia ego 5
tecum ſum: ab Oriente adducam
ſemen tuum, & ab Occidente con
gregabo te. * Dicam Aquiloni: 6
Da: & Auſtro: Noli prohibere:
affer filios meos de longinquo,
& filias meas ab extremis terræ.
* Et omnem, qui inuocat nomen 7
meum, in gloriam meam creaui
eum, formaui eum, & feci eum.
* Educ foras populum cæcum, & 8
oculos habentem: ſurdum, & au-
res ei ſunt. * Omnes gentes 9
congregatæ ſunt ſimul, & col- B
lectę ſunt tribus: quis in vobis an-
nunciet iſtud, & quæ prima ſunt
audire nos faciet? dent teſtes eo-
rum, iuſtificentur, & audiant, &
dicant: Vere. * Vos teſtes mei, di- 10
cit Dominus, & ſeruus meus,
quem elegi: vt ſciatis, & credatis
mihi, & intelligatis quia ego ipſe
ſum. Ante me non eſt formatus
Deus, & poſt me non erit. * ‖ Ego 11
ſum, ego ſum Dominus, & non
‖Oſe.13.b. eſt abſque me ſaluator. * ‖ Ego an- 12
4 nunciaui, & ſaluaui: auditum

feci, & non fuit in vobis alienus:
vos teſtes mei, dicit Dominus, &
13 ego Deus. * Et ab initio ego ipſe,
& nõ eſt qui de manu mea eruat:
operabor, & quis auertet illud?
14 * Hæc dicit Dominus redemptor
veſter, ſanctus Iſrael: Propter vos
miſi in Babylonem, & detraxi ve-
ctes vniuerſos, & Chaldæos in na-
15 uibus ſuis gloriantes. * Ego Do-
minus ſanctus veſter, creans Iſrael
16 rex veſter. * Hæc dicit Dominus,
C qui dedit in mari viam, & in aquis
17 torrentibus ſemitam. * Qui edu-
xit quadrigam & equum: agmen
& robuſtum, ſimul obdormierunt,
nec reſurgent: contriti ſunt quaſi
18 linum, & extincti ſunt. * Ne me-
mineritis priorum, & antiqua ne
19 intueamini. * ‖ Ecce ego facio ‖2.Cor.5.d
noua, & nunc orientur, vtique 17
cognoſcetis ea: ponam in deſerto Apo.21.b.5
20 viam, & in inuio flumina. * Glo-
rificabit me beſtia agri, draco-
nes & ſtruthiones: quia dedi in de-
ſerto aquas, flumina in inuio, vt
darem potum populo meo, electo
21 meo. * Populum iſtum formaui
mihi, laudem meam narrabit.
22 * Non me inuocaſti Iacob, nec
23 laboraſti in me Iſrael. * Non obtu-
D liſti mihi arietẽ holocauſti tui, &
victimis tuis nõ glorificaſti me: nõ
te ſeruire feci in oblatione, nec la-
24 borem tibi præbui in thure. * Non
emiſti mihi argento calamum, &
adipe victimarum tuarum non ine-
briaſti me. Veruntamen ſeruire
me feciſti in peccatis tuis, præbui-
ſti mihi laborem in iniquitatibus
25 tuis. * Ego ſum, ego ſum ipſe,
qui deleo iniquitates tuas propter
me, & peccatorum tuorum non
26 recordabor. * Reduc me in me-
moriam, & iudicemur ſimul: nar-
27 ra ſi quid habes vt iuſtificeris. * Pa-
ter tuus primus peccauit, & in-
terpretes tui præuaricati ſunt in
28 me. * Et contaminaui principes
ſanctos, dedi ad internecionem Ia-
cob, & Iſrael in blaſphemiam.

CAP. XLIIII.

1 ET nunc audi Iacob ſerue ‖Ier.30.b.
A meus, & Iſrael quem elegi: 10. & 46.
2 * Hæc dicit Dominus faciens & g.27
formans te, ab vtero auxiliator
tuus: noli timere ſerue meus Ia-
cob, & rectiſſime, quem elegi.

Effun-

*Effundam enim aquas ſuper ſi- 3
tientem, & fluenta ſuper aridam:
effundam ſpiritum meum ſuper
ſemen tuum, & benedictionem
meam ſuper ſtirpem tuam. * Et 4
germinabunt inter herbas quaſi ſa
lices iuxta prætterfluentes aquas.
* Iſte dicet: Domini ego ſum: & 5
ille vocabit in nomine Iacob, &
hic ſcribet manu ſua: Domino: &
in nomine Iſrael aſſimilabitur.
‖S.41.b.4 * ‖ Hæc dicit Dominus rex Iſrael, 6
S.48.b.12 & redemptor eius Dominus exer-
Apo.1.d.18 cituum: Ego primus, & ego no-
& 22.c.13 uiſſimus, & abſque me non eſt
Deus. * Quis ſimilis mei? vocet, 7
& annunciet: & ordinem exponat
mihi, ex quo conſtitui populum
antiquum: ventura & quæ futu-
ra ſunt annuncient eis. * Nolite 8
timere, neque conturbemini: ex
tunc audire te feci, & annũciaui:
vos eſtis teſtes mei. numquid eſt
Deus abſque me, & formator,
quẽ ego nõ nouerim? * Plaſtæ ido- 9
li omnes nihil ſunt, & amantiſſi- B
ma eorum non proderunt eis. Ipſi
ſunt teſtes eorum, quia non vi-
dent, neque intelligunt, vt confun-
dantur. * Quis formauit Deum, 10
& ſculptile conflauit ad nihil vtile?
* Ecce omnes participes eius con- 11
fundentur: fabri enim ſunt ex ho-
minibus: conuenient omnes, ſta-
bunt & pauebunt, & confunden-
‖Sap.13.c.11 tur ſimul. * ‖ Faber ferrarius lima 12
operatus eſt: in prunis, & in mal-
leis formauit illud, & operatus eſt
in brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet
& deficiet, non bibet aquam,
& laſſeſcet. * Artifex lignarius ex- 13
tendit normam, formauit illud
in runcina: fecit illud in angula-
ribus, & circino tornauit illud:
& fecit imaginem viri quaſi ſpe-
cioſum hominem habitantem in
domo. * Succidit cedros, tulit 14
ilicem, & quercum, quæ ſteterat
inter ligna ſaltus: plantauit pinũ,
quam pluuia nutriuit. * Et facta 15
eſt hominibus in focum: ſumpſit C
ex eis, & calefactus eſt: & ſuccen-
dit, & coxit panes: de reliquo
autem operatus eſt Deum, & ado-
rauit: fecit ſculptile, & curuatus
eſt ante illud. * Medium eius 16
combuſſit igni, & de medio eius
carnes comedit: coxit pulmentũ,
& ſaturatus eſt, & calefactus eſt,
& dixit: Vah, calefactus ſum, vidi

17 focum. * Reliquum autem eius
deum fecit & ſculptile ſibi: curua-
tur ante illud, & adorat illud, &
obſecrat, dicens: Libera me, quia
18 Deus meus es tu. * Neſcierunt,
neque intellexerunt: obliti enim
ſunt ne videant oculi eorum, & ne
19 intelligant corde ſuo. * Non recogi
tant in mente ſua, neque cogno-
ſcunt, neque ſentiunt, vt dicant:
Medietatem eius combuſſi igni, &
coxi ſuper carbones eius panes: co
xi carnes & comedi, & de reliquo
eius idolum faciam? ante truncum
20 ligni procidam? * Pars eius cinis
D eſt: cor inſipiens adorauit illud, &
non liberabit animam ſuam, ne-
que dicet: Fortè mendacium eſt
21 in dextera mea. * Memento ho-
rum Iacob, & Iſrael, quoniam
ſeruus meus es tu. formaui te,
ſeruus meus es tu Iſrael, ne obli-
22 uiſcaris mei. * Deleui vt nubem
iniquitates tuas, & quaſi nebu-
lam peccata tua: reuertere ad me,
23 quoniam redemi te. * Laudate
cæli, quoniam miſericordiam fecit
Dominus: iubilate extrema terræ,
reſonate montes laudationem, ſal-
tus, & omne lignum eius: quo-
niam redemit Dominus Iacob, &
24 Iſrael glorificabitur. * Hæc dicit Do-
minus redemptor tuus, & forma-
tor tuus ex vtero: Ego ſum Do-
minus faciens omnia, extendens
cælos ſolus, ſtabiliens terram, &
25 nullus mecum. * Irrita faciens ſi-
gna diuinorum, & ariolos in fu-
rorem vertens. Conuertens ſapien
tes retrorſum: & ſcientiam eorum
26 ſtultam faciens. * Suſcitans ver-
bum ſerui ſui, & conſilium nun-
ciorum ſuorum complens. Qui di-
co Ieruſalem: Habitaberis; & ci-
uitatibus Iuda: Ædificabimini, &
27 deſerta eius ſuſcitabo. * Qui di-
co profundo: Deſolare, & flumi-
28 na tua areſaciam. * Qui dico Cy-
ro: Paſtor meus es, & omnem vo-
luntatem meam complebis. Qui
dico Ieruſalem: Ædificaberis; &
templo: Fundaberis.

CAP. XLV.

1 HÆc dicit Dominus chriſto
A meo Cyro, cuius apprehẽdi
dexterã, vt ſubiiciã ante faciẽ eius
Gentes, & dorſa regũ vertã, & ape-
riam corã eo ianuas; & portæ non

claudentur. * Ego ante te ibo: 2
& glorioſos terræ humiliabo: por-
tas æreas conteram, & vectes fer-
reos confringam. * Et dabo tibi 3
theſauros abſconditos, & arcana
ſecretorum: vt ſcias quia ego Do-
minus, qui voco nomen tuum,
Deus Iſrael. * Propter ſeruum 4
meum Iacob, & Iſrael electum
meum, & vocaui te nomine tuo:
aſſimilaui te, & non cognouiſti
me. * Ego Dominus, & non eſt 5
amplius: extra me non eſt Deus:
accinxi te, & non cognouiſti me:
* Vt ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & 6
qui ab occidente, quoniam abſq;
me non eſt: Ego Dominus, &
non eſt alter, * formans lucem, 7
& creans tenebras, faciens pacē,
& creans malum: ego Dominus
faciens omnia hæc. * Rorate cæli 8
deſuper, & nubes pluant iuſtum: B
aperiatur terra, & germinet ſalua-
torem: & iuſtitia oriatur ſimul:
ego Dominus creaui eum. * Væ 9
qui contradicit fictori ſuo, teſta
‖Rom. 9. d. 20 Ier. 18. a 6. de ſamiis terræ: ‖ numquid dicet
lutum figulo ſuo: Quid facis, &
opus tuum abſque manibus eſt?
* Væ qui dicit patri: Quid gene- 10
ras? & mulieri: Quid parturis?
* Hæc dicit Dominus ſanctus Iſ- 11
rael plaſtes eius: Ventura inter-
rogate me ſuper filios meos, &
ſuper opus manuum mearum
mandate mihi. * Ego feci terram, 12
& hominem ſuper eam creaui e-
go: manus meæ tetenderunt cæ-
los, & omni militiæ eorum man-
daui. * Ego ſuſcitaui eum ad iu- 13
ſtitiam, & omnes vias eius diri- C
gam: ipſe ædificabit ciuitatem
meam, & captiuitatem meam
dimittet, non in pretio, neque in
muneribus, dicit Dominus Deus
exercituum. * Hæc dicit Domi- 14
nus: Labor Ægypti, & negotia-
tio Æthiopiæ, & Sabaim viri ſu-
blimes ad te tranſibunt, & tui e-
runt: Poſt te ambulabunt, vincti
manicis pergent: & te adorabunt,
teq. deprecabuntur: Tantum in
te eſt Deus, & non eſt abſque te
Deus. * Vere tu es Deus abſcon- 15
ditus, Deus Iſrael ſaluator. * Con- 16
fuſi ſunt, & erubuerunt omnes:
ſimul abierunt in confuſionem
fabricatores errorum. * Iſrael ſal- 17
uatus eſt in Domino ſalute æter-
na: non confundemini, & non
erubeſcetis vſq; in ſæculū ſæculi.
18 * Quia hæc dicit Dominus creās
cælos, ipſe Deus formans terram,
& faciens eam, ipſe plaſtes eius:
non in vanum creauit eam: vt ha-
bitaretur formauit eam. ego Do-
19 minus, & non eſt alius. * Non in
abſcondito locutus ſum in loco
terræ tenebroſo: non dixi ſemini
Iacob: Fruſtra quærite me. ego
Dominus loquens iuſtitiam, annū-
20 cians recta. * Congregamini, &
venite, & accedite ſimul qui ſal-
uati eſtis ex Gentibus: neſcierunt
qui leuant lignum ſculpturæ ſuæ,
& rogant Deum non ſaluantem.
21 * Annunciate, & venite, & conſi-
D liamini ſimul: quis auditum fecit
hoc ab initio, ex tunc prædixit il-
lud? numquid non ego Dominus,
& non eſt vltra Deus abſque me?
Deus iuſtus, & ſaluans non eſt
22 præter me. * Conuertimini ad
me, & ſalui eritis omnes fines ter-
ræ: quia ego Deus, & non eſt alius.
23 * In memetipſo iuraui, egredie-
tur de ore meo iuſtitiæ verbum,
& non reuertetur: ‖ quia mihi ‖Ro. 14. b. 11
curuabitur omne genu, & iurabit Phil. 2. b. 10
24 omnis lingua. * Ergo in Domino,
dicet, meæ ſunt iuſtitiæ & impe-
rium: ad eum venient, & con-
fundentur omnes qui repugnant
25 ei. * In Domino iuſtificabitur, &
laudabitur omne ſemen Iſrael.

CAP. XLVI.

1 Confractus eſt Bel, contritus
A eſt Nabo: facta ſunt ſimula-
chra eorum beſtiis & iumentis,
onera veſtra graui pondere vſque
2 ad laſſitudinem. * Contabuerunt,
& contrita ſunt ſimul: non potue-
runt ſaluare portantem, & anima
3 eorum in captiuitatem ibit. * Au-
dite me domus Iacob, & omne
reſiduum domus Iſrael, qui por-
tamini a meo vtero, qui geſtami-
4 ni a mea vulua. * Vſque ad ſene-
B ctam ego ipſe, & vſque ad canos
ego portabo: ego feci, & ego fe-
ram: ego portabo, & ſaluabo.
5 * Cui aſſimilaſtis me, & adæqua-
ſtis, & comparaſtis me, & feci-
6 ſtis ſimilem? * Qui confertis au-
rum de ſacculo, & argentū ſtate-
ra ponderatis: conducentes aurifi-
cem, vt faciat deum: & procidunt,
& ado-

‖ Bar. 6.b. 25 & adorant. * ‖ Portant illum in 7
humeris geſtantes, & ponentes
in loco ſuo: & ſtabit, ac de
loco ſuo non mouebitur. ſed &
cum clamauerint ad eum, non
audiet: de tribulatione non ſalua- C
bit eos. * Mementote iſtud, & 8
confundamini: redite præuarica-
tores ad cor. * Recordamini prio- 9
ris ſæculi, quoniã ego ſum Deus,
& non eſt vltra Deus, nec eſt ſi-
milis mei: * Annuncians ab exor 10
dio nouiſſimum, & ab initio quæ D
necdum facta ſunt, dicens: Con-
ſilium meum ſtabit, & omnis vo-
luntas mea fiet: * Vocans ab O- 11
riente auem, & de terra longin-
qua virum voluntatis meæ. & lo-
cutus ſum, & adducam illud: crea-
ui, & faciam illud. * Audite me 12
duro corde, qui longe eſtis a iuſti-
tia. * Prope feci iuſtitiam meam, 13
non elongabitur, & ſalus mea non
morabitur. Dabo in Sion ſalu-
tem, & in Iſrael gloriam meam.

CAP. XLVII.

DEſcende, ſede in puluere vir- 1
go filia Babylon, ſede in ter- A
ra: non eſt ſolium filiæ Chaldæo-
rum, quia vltra non vocaberis
mollis & tenera. * Tolle molam, 2
& mole farinam: denuda turpitu-
dinem tuam, diſcooperi hume-
rum, reuela crura, tranſi flumi-
‖ Nah. 3.b.5 na. * ‖ Reuelabitur ignominia 3
tua, & videbitur opprobrium tuũ:
vltionem capiam, & non reſiſtet
mihi homo. * Redemptor noſter, 4
Dominus exercituum nomen il-
lius, ſanctus Iſrael. * Sede tacens, 5
& intra in tenebras filia Chaldæo-
rum: quia non vocaberis vltra do-
mina regnorum. * Iratus ſum ſu- 6
per populum meum, contamina- B
ui hereditatem meam, & dedi eos
in manu tua: non poſuiſti eis mi-
ſericordias: ſuper ſenem aggraua-
ſti iugum tuum valde. * Et dixiſti: 7
In ſempiternum ero domina:
non poſuiſti hæc ſuper cor tuum,
neque recordata es nouiſſimi tui.
* Et nunc audi hæc delicata, & ha- 8
bitans confidenter, quæ dicis in C
‖ Apoc. 18. b.7 corde tuo: ‖ Ego ſum, & non eſt
præter me amplius: non ſedebo
vidua, & ignorabo ſterilitatem.
‖ I. 51. f. 19 * ‖ Venient tibi duo hæc ſubito in 9
die vna, ſterilitas & viduitas. vni-
uerſa venerunt ſuper te, propter
multitudinẽ maleficiorum tuorũ
& propter duritiã incantatorum
10 tuorũ vehementẽ. * Et fiduciam
habuiſti in malitia tua, & dixiſti:
Non eſt qui videat me. ſapientia
tua & ſcientia tua hæc decepit te.
Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum,
11 & præter me non eſt altera. * Ve-
D niet ſuper te malum, & neſcies
ortum eius: & irruet ſuper te
calamitas, quam non poteris ex-
piare: veniet ſuper te repente mi-
12 ſeria, quam neſcies. * Sta cum
incantatoribus tuis, & cum mul-
titudine maleficiorum tuorum,
in quibus laboraſti ab adoleſcen-
tia tua, ſi forte quid proſit tibi, aut
13 ſi poſſis fieri fortior. * Defeciſti
in multitudine conſiliorum tuo-
rum: ſtent, & ſaluent te augures
cæli, qui contemplabantur ſide-
ra, & ſupputabant menſes, vt
ex eis annunciarent ventura tibi.
14 * Ecce facti ſũt quaſi ſtipula, ignis
combuſſit eos: non liberabunt
animam ſuam de manu flammæ:
non ſunt prunæ, quibus calefiant,
nec focus, vt ſedeant ad eum.
15 * Sic facta ſunt tibi in quibuſcum-
que laboraueras: negotiatores tui
ab adoleſcentia tua, vnuſquiſque
in via ſua errauerunt: non eſt qui
ſaluet te.

CAP. XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob, qui
A vocamini nomine Iſrael, &
de aquis Iuda exiſtis, qui iuratis
in nomine Domini, & Dei Iſrael
recordamini non in veritate, ne-
2 que in iuſtitia. * De ciuitate e-
nim ſancta vocati ſunt, & ſuper
Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Do
minus exercituum nomen eius.
3 * Priora ex tunc annunciaui, & ex
ore meo exierunt, & audita feci
ea: repente operatus ſum, & vene-
4 runt. * Sciui enim quia durus es
tu, & neruus ferreus ceruix tua,
5 & frons tua ærea. * Prædixi tibi
ex tunc: antequam venirent indi-
caui tibi, ne forte diceres: Idola
mea fecerunt hæc, & ſculptilia
mea, & conflatilia mandauerunt
6 iſta. * Quæ audiſti, vide omnia:
B vos autem num annunciaſtis? Au-
dita feci tibi noua ex tunc, & con-
ſeruata ſunt quæ neſcis: nunc

creata ſunt, & non ex tunc: &
ante diem, & non audiſti ea, ne
forte dicas: Ecce ego cognoui ea.
*Neque audiſti, neque cogno- 8
uiſti, neque ex tunc aperta eſt au-
ris tua: ſcio enim quia præuari-
cans præuaricaberis, & tranſgreſ-
ſorem ex vtero vocaui te. *Pro- 9
pter nomen meum longe faciam
furorem meum: & laude mea in-
frenabo te, ne intereas. *Ecce 10
excoxi te, ſed nõ quaſi argentum,
elegi te in camino paupertatis.
*Propter me, propter me faciam, 11
‖Iſ.42.b.8 vt non blaſphemer: ‖& gloriam
meam alteri non dabo. *Audi 12
me Iacob, & Iſrael quem ego vo-
‖Iſ.41.b.4. & 44.a.6 co: ‖ego ipſe, ego primus, &
ego nouiſſimus. *Manus quo- 13
que mea fundauit terram, & dex- C
tera mea menſa eſt cælos: ego
vocabo eos, & ſtabunt ſimul.
*Congregamini omnes vos, & au- 14
dite: quis de eis annũciauit hæc?
Dominus dilexit eum, faciet vo-
luntatem ſuam in Babylone, &
brachium ſuum in Chaldæis.
*Ego ego locutus ſum, & voca- 15
ui eum: adduxi eum, & directa
eſt via eius. *Accedite ad me, 16
& audite hoc: non a principio
in abſcondito locutus ſum: ex
tempore antequam fieret, ibi e-
ram: & nunc Dominus Deus
miſit me, & ſpiritus eius. *Hæc 17
dicit Dominus redemptor tuus
ſanctus Iſrael: Ego Dominus
Deus tuus docens te vtilia, gu-
bernans te in via, qua ambu-
las. *Vtinam attendiſſes man- 18
data mea: facta fuiſſet ſicut flu- D
men pax tua, & iuſtitia tua ſicut
gurgites maris. *& fuiſſet quaſi 19
arena ſemen tuum, & ſtirps vte-
ri tui vt lapilli eius non interiiſ-
ſet, & non fuiſſet attritum no-
‖Ier.51.a.6 men eius a facie mea. *‖Egre- 20
dimini de Babylone, fugite
a Chaldæis, in voce exulta-
tionis annunciate: auditum fa-
cite hoc, & efferte illud vſque
‖Exo.17.b.6 ad extrema terræ. Dicite: ‖Re-
demit Dominus ſeruum ſuum
Nu. 20.b.12 Iacob. *Non ſitierunt in de- 21
ſerto, cum educeret eos: ‖aquam
‖Iſ.57.d.21 de petra produxit eis, & ſcidit pe-
tram, & fluxerunt aquæ. *Non 22
eſt pax impiis dicit Dominus.

CAP. XLIX.

1 A Vdite inſulæ, & attendite po-
A puli de longe: Dominus ab
vtero vocauit me, de ventre
matris meæ recordatus eſt nomi-
2 nis mei. *‖Et poſuit os meum ‖Iſ.51.c.16
quaſi gladium acutum: in vmbra
manus ſuæ protexit me, & poſuit
me ſicut ſagittam electam: in pha-
3 retra ſua abſcondit me. *Et dixit
mihi: Seruus meus es tu Iſrael,
4 quia in te gloriabor. *Et ego di-
xi: In vacuum laboraui, ſine
cauſa, & vane fortitudinem meam
conſumpſi: ergo iudicium meum
cum Domino, & opus meum
5 cum Deo meo. *Et nunc dicit
Dominus, formans me ex vtero
ſeruum ſibi, vt reducam Iacob ad
eum, & Iſrael non congregabitur:
B & glorificatus ſum in oculis Do-
mini, & Deus meus factus eſt for-
6 titudo mea. *Et dixit: Parum eſt
vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas
tribus Iacob, & fæces Iſrael con-
uertendas. ‖Ecce dedi te in lucem ‖Iſ.42.b.6
Gentium, vt ſis ſalus mea vſque Act. 13. g. 47
7 ad extremum terræ. *Hæc dicit
Dominus redemptor Iſrael, ſan-
ctus eius, ad contemptibilem ani-
mam, ad abominatam gentem,
ad ſeruum dominorum: Reges vi-
debunt, & conſurgent principes,
& adorabunt propter Dominum,
quia fidelis eſt, & ſanctum Iſrael
8 qui elegit te. *‖Hæc dicit Do- ‖2.Cor.6.a
C minus: In tempore placito exau-
diui te, & in die ſalutis auxiliatus
ſum tui: & ſeruaui te, & dedi te
in fœdus populi, vt ſuſcitares ter-
ram, & poſſideres hereditates diſſi-
9 patas: *vt diceres his, qui vincti
ſunt: Exite: & his qui in tenebris:
Reuelamini. Super vias paſcentur,
& in omnibus planis paſcua eorũ.
10 *‖Non eſurient, neque ſitient, & ‖Apoc.7.d.16
non percutiet eos æſtus & ſol:
quia miſerator eorum reget eos,
& ad fontes aquarũ potabit eos.
11 *Et ponam omnes montes meos
in viam, & ſemitæ meæ exalta-
12 buntur. *Ecce iſti de longe ve-
nient, & ecce illi ab Aquilone
& mari, & iſti de terra auſtrali.
13 *Laudate cæli, & exulta terra, iubi
late mõtes laudẽ: quia conſolatus
eſt Dominus populũ ſuũ, & paupe
14 rum ſuorũ miſerebitur. *Et dixit
Sion: Dereliquit me Dominus, &

Dominus

Dominus oblitus eſt mei. *Num- 15
quid obliuiſci poteſt mulier infan
tem ſuum, vt non miſereatur fi-
lio vteri ſui? & ſi illa oblita fue-
rit, ego tamen non obliuiſcar tui.
* Ecce in manibus meis deſcripſi 16
te: muri tui coram oculis meis ſem
per. * Venerunt ſtructores tui: de- 17
ſtruentes te, & diſſipantes a te
‖ Iſ. 60. a. 4 exibunt. * ‖ Leua in circuitu ocu- 18
los tuos, & vide, omnes iſti con- E
gregati ſunt, venerunt tibi: viuo
ego, dicit Dominus, quia omni-
bus his velut ornamento veſtieris,
& circumdabis tibi eos quaſi ſpon
ſa. * Quia deſerta tua, & ſolitu- 19
dines tuæ, & terra ruinæ tuæ nũc
anguſta erunt præ habitatoribus,
& longe fugabuntur, qui abſor-
bebant te. * Adhuc dicent in au- 20
ribus tuis filij ſterilitatis tuæ: An-
guſtus eſt mihi locus, fac ſpatium
mihi, vt habitem. * Et dices in 21
corde tuo: Quis genuit mihi iſtos? F
ego ſterilis, & non pariens, tranſ-
migrata, & captiua: & iſtos quis
enutriuit? ego deſtituta & ſola:
& iſti vbi erant? * Hæc dicit Do- 22
minus Deus: Ecce leuabo ad Gen-
tes manum meam, & ad populos
exaltabo ſignum meum. Et affe-
rent filios tuos in vlnis, & filias
tuas ſuper humeros portabũt. * Et 23
erunt reges nutritij tui, & reginæ
nutrices tuæ: vultu in terram
demiſſo adorabunt te, & pulue- G
rem pedum tuorum lingent. Et
ſcies quia ego Dominus, ſuper
quo non confundentur qui expe-
ctant eum. * Numquid tolletur 24
a forti præda, aut quod captum
fuerit a robuſto, ſaluum eſſe po-
terit? * Quia hæc dicit Dominus: 25
Equidem, & captiuitas a forti tol-
letur: & quod ablatum fuerit a ro-
buſto, ſaluabitur. Eos vero, qui iu-
dicauerunt te, ego iudicabo, &
filios tuos ego ſaluabo. * Et ciba- 26
bo hoſtes tuos carnibus ſuis: &
quaſi muſto, ſanguine ſuo ine-
briabuntur: & ſciet omnis caro,
quia ego Dominus ſaluans te, &
redemptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

HÆc dicit Dominus: Quis eſt 1
hic liber repudij matris ve- A
ſtræ, quo dimiſi eam? aut quis eſt
creditor meus, cui vendidi vos? ec-
ce in iniquitatibus veſtris venditi
eſtis, & in ſceleribus veſtris dimi-
2 ſi matrem veſtram. * Quia veni,
& non erat vir: vocaui, & non
B erat qui audiret. ‖ Numquid ab- ‖ Iſ. 59. a. 1
breuiata & paruula facta eſt ma-
nus mea, vt non poſſim redime-
re? aut non eſt in me virtus ad li-
berandum? Ecce in increpatione
mea deſertum faciam mare, ponã
flumina in ſiccum: computreſcent
piſces ſine aqua, & morientur in
3 ſiti. * Induam cælos tenebris, &
ſaccum ponam operimentum eo-
4 rum. * Dominus dedit mihi lin-
guam eruditam vt ſciam ſuſtenta-
re eum, qui laſſus eſt verbo: eri-
git mane, mane erigit mihi aurẽ,
5 vt audiam quaſi magiſtrum. * Do-
minus Deus aperuit mihi aurem,
ego autem non contradico: re-
6 trorſum non abij. * ‖ Corpus ‖ Matt. 26. g. 67
C meum dedi percutientibus, & ge-
nas meas vellentibus: faciem
meam non auerti ab increpanti-
7 bus, & conſpuentibus in me. * Do
minus Deus auxiliator meus, ideo
non ſum confuſus: ideo poſui fa-
ciem meam, vt petram duriſſimã,
& ſcio quoniam non confundar.
8 * ‖ Iuxta eſt qui iuſtificat me, quis
contradicet mihi? ſtemus ſimul, ‖ Ro. 8. f. 33
quis eſt aduerſarius meus? accedat
9 ad me. * Ecce Dominus Deus
auxiliator meus: quis eſt qui con-
demnet me? Ecce omnes quaſi ve-
ſtimentum conterentur, tinea co-
10 medet eos. * Quis ex vobis timens
D Dominum, audiens vocem ſer-
ui ſui? qui ambulauit in tene-
bris, & non eſt lumen ei, ſpe-
ret in nomine Domini, & inni-
11 tatur ſuper Deum ſuum. * Ec-
ce vos omnes accendentes ignem
accincti flammis, ambulate in lu-
mine ignis veſtri, & in flammis,
quas ſuccendiſtis: de manu mea
factum eſt hoc vobis, in dolori-
bus dormietis.

CAP. LI.

1 AVdite me qui ſequimini quod
A iuſtum eſt, & quæritis Do-
minum: attendite ad petram vn-
de excisi eſtis, & ad cauernam la-
2 ci, de qua præciſi eſtis. * Atten-
dite ad Abraham patrem veſtrum,
& ad Saram, quæ peperit vos: quia

vnum vocaui eum, & benedixi ei,
& multiplicaui eum. * Conſola- 3
bitur ergo Dominus Sion, & con- B
ſolabitur omnes ruinas eius: & po
net deſertum eius quaſi delicias,
& ſolitudinem eius quaſi hortum
Domini. Gaudium & lætitia inue
nietur in ea, gratiarum actio, &
vox laudis. * Attendite ad me po- 4
pule meus, & tribus mea me au-
dite: quia lex a me exiet, & iudi-
cium meum in lucem populorum
requieſcet. * Prope eſt iuſtus meus, 5
egreſſus eſt ſaluator meus, & bra-
chia mea populos iudicabunt: me
inſulæ expectabunt, & brachium
meum ſuſtinebunt. * Leuate 6
in cælum oculos veſtros, & videte
ſub terra deorſum: quia cæli ſicut
fumus liqueſcēt, & terra ſicut ve-
ſtimentum attereutur, & habita-
tores eius ſicut hæc interibunt:
ML.16.c.39 ‖ Salus autem mea in ſempiternū
erit, & iuſtitia mea non deficiet. C
* Audite me qui ſcitis iuſtum, po- 7
pulus meus lex mea in corde eo-
rum: nolite timere opprobrium
hominum, & blaſphemias eorum
ne metuatis. * Sicut enim veſti- 8
mentum, ſic comedet eos vermis:
& ſicut lanam, ſic deuorabit eos
tinea: Salus autem mea in ſempi-
ternum erit, & iuſtitia mea in ge-
nerationes generationum.

* Conſurge, conſurge, induere 9
fortitudinem brachium Domini:
conſurge ſicut in diebus antiquis,
in generationibus ſæculorū; Num
quid non tu percuſſiſti ſuperbum,
vulneraſti draconem?

‖ Exo.14.c.21 * ‖ Numquid non tu ſiccaſti ma 10
re, aquam abyſſi vehementis: qui D
poſuiſti profundum maris viam,
vt tranſirent liberati?

* Et nunc qui redempti ſunt a 11
Domino, reuertentur, & venient
in Sion laudantes, & lætitia ſem-
piterna ſuper capita eorū, gaudiū
& lætitiam tenebunt, fugiet do-
lor & gemitus. * Ego, ego ipſe con 12
ſolabor vos: quis tu vt timeres ab
homine mortali, & a filio homi-
nis, qui quaſi fœnum ita areſcet?
* Et oblitus es Domini factoris 13
tui, qui tetendit cælos, & funda- E
uit terram: & formidaſti iugiter
tota die a facie furoris eius, qui
te tribulabat, & parauerat ad per-
dendum: vbi nunc eſt furor tribu-
lantis? * Cito veniet gradiens ad 14

aperiendum, & non interficiet ſ-
que ad internecionem, nec defi-
15 ciet panis eius. * Ego autē ſum Do
minus Deus tuus, qui cōturbo ma
re, & intumeſcūt fluctus eius: Do ‖ Ī.49.a.2
16 minus exercituū nōmē meū. * ‖ Po-
F ſui verba mea in ore tuo, & in vm
bra manus meæ protexi te, vt plan
tes cælos, & fundes terram: & di-
cas ad Sion: Populus meus es tu.
17 * Eleuare, eleuare, conſurge Ie-
ruſalem, quæ bibiſti de manu Do-
mini calicem iræ eius: vſque ad
fundum calicis ſoporis bibiſti, &
18 potaſti vſque ad fæces. * Non eſt
qui ſuſtentet eam ex omnibus fi-
lijs, quos genuit: & non eſt qui
apprehendat manum eius ex om- ‖ Ī.47.b.9
19 nibus filiis, quos enutriuit. * ‖ Duo
ſunt quæ occurrerunt tibi: quis
contriſtabitur ſuper te? vaſtitas, &
contritio, & fames, & gladius,
20 quis conſolabitur te? * Filij tui
G proiecti ſunt, dormierunt in ca-
pite omnium viarum, ſicut oryx
illaqueatus: pleni indignatione
Domini, increpatione Dei tui.
21 * Idcirco audi hoc paupercula, &
22 ebria non a vino. * Hæc dicit do-
minator tuus Dominus, & Deus
tuus, qui pugnabit pro populo
ſuo: Ecce tuli de manu tua cali-
cem ſoporis, fundum calicis indi-
gnationis meæ, non adiicies vt
23 bibas illum vltra. * Et ponam il-
lum in manu eorum, qui te humi
liauerunt, & dixerunt animæ tuæ:
Incuruare, vt tranſeamus: & po-
ſuiſti vt terram corpus tuum, &
quaſi viam tranſeuntibus.

CAP. LII.

1
A CONſurge, conſurge, induere
fortitudine tua Sion, induere
veſtimentis gloriæ tuæ Ieruſalem
ciuitas ſancta: quia non adiiciet
vltra vt per tranſeat per te incircū-
2 ciſus & immundus. * Excutere
de puluere, conſurge; ſede Ieru-
ſalem: ſolue vincula colli tui ca-
3 ptiua filia Sion. * Quia hæc dicit
Dominus: Gratis venundati eſtis,
& ſine argento redimemini.
4 * Quia hæc dicit Dominus Deus:
B ‖ In Ægyptum deſcendit populus ‖ Ge.46.a.6
meus in principio vt colonus eſſet
ibi: & Aſſur abſque vlla cauſa ca-
5 lumniatus eſt eum. * Et num-
quid mihi eſt hic, dicit Domi-

nus

nus, quoniam ablatus eſt popu-
lus meus gratis? Dominatores e-
ius inique agunt, dicit Dominus,
‖Ro.2.d.24 ‖ & iugiter tota die nomen meum
Iez.36.d.20 blaſphematur. * Propter hoc ſciet 6
populus meus nomen meum in
die illa: quia ego ipſe qui loque-
‖Ro. 10.c. bat, ecce adſum. * ‖ Quam pul- 7
15 chri ſuper montes pedes annun-
Nah.1.d.15 ciantis & prædicantis pacem: an-
nunciantis bonum, prædicantis
ſalutem, dicentis Sion: Regnabit
Deus tuus. * Vox ſpeculatorum 8
tuorum: leuauerunt vocem, ſimul C
laudabunt: quia oculo ad oculum
videbunt cum conuerterit Domi-
nus Sion. * Gaudete, & laudate 9
ſimul deſerta Ieruſalem: quia con
ſolatus eſt Dominus populum
ſuum, redemit Ieruſalem. * Para- 10
uit Dominus brachium ſanctum
ſuum in oculis omnium Gentiũ:
‖Pſ.97.a.3 ‖ & videbunt omnes fines terræ
ſalutare Dei noſtri. * Recedite, 11
‖2 Cor. 6. recedite, exite inde, ‖ pollutum
d.17 nolite tangere: exite de medio e-
ius, mundamini qui fertis vaſa
Domini. * Quoniam non in tu- 12
multu exibitis, nec in fuga prope- D
rabitis: præcedet enim vos Domi-
nus, & congregabit vos Deus Iſ-
rael. * Ecce intelliget ſeruus meus, 13
exaltabitur, & eleuabitur, & ſubli-
mis erit valde. * Sicut obſtupue- 14
runt ſuper te multi, ſic inglorius
erit inter viros aſpectus eius, &
forma eius inter filios hominum.
* Iſte aſperget gentes multas, ſu- 15
per ipſum continebunt reges os
‖Rom. 15. ſuum: ‖ quia quibus non eſt nar-
e.21 ratum de eo viderunt: & qui non
audierunt, contemplati ſunt.

CAP. LIII.

Io.12.f.38 QVis credidit auditui noſtro? & 1
Ro.10.d.16 brachiũ Domini cui re- A
uelatum eſt? * Et aſcen- 2
det ſicut virgultum coram eo, &
ſicut radix de terra ſitienti: non
eſt ſpecies ei, neque decor: & vi-
dimus eum, & non erat aſpectus,
‖Mar. 9. b. & deſiderauimus eum: * ‖ De- 3
12 ſpectum, & nouiſſimum virorum,
virum dolorum, & ſcientem
infirmitatem: & quaſi abſcon-
ditus vultus eius & deſpectus, vn-
‖Matt. 8.c. de nec reputauimus eum. * ‖ Ve- 4
17 re languores noſtros ipſe tulit, & B
dolores noſtros ipſe portauit; &
nos putauimus eum quaſi lepro-
ſum, & percuſſum a Deo & hu-
5 miliatum. * ‖ Ipſe autem vulne- ‖1.Cor.15.
ratus eſt propter iniquitates no- a.3
ſtras, attritus eſt propter ſcelera
noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſu-
per eum, & liuore eius ſanati ſu-
6 mus. * Omnes nos quaſi oues er-
rauimus, vnuſquiſque in viam
ſuam declinauit: & poſuit Domi-
nus in eo iniquitatem omnium
7 noſtrum. * Oblatus eſt quia ipſe
C voluit, & non aperuit os ſuum:
ſicut ouis ad occiſionem ducetur,
& quaſi agnus coram tondente ſe
obmuteſcet, ‖ & non aperiet os ‖Mat.26.f.
8 ſuum. * De anguſtia, & de iudi- 63
cio ſublatus eſt: generationem Act.8.f.32
eius quis enarrabit? quia ab-
ſciſſus eſt de terra viuentium:
propter ſcelus populi mei percuſſi
9 eum. * Et dabit impios pro ſepul-
tura, & diuitem pro morte ſua:
‖ eo quòd iniquitatem non fece- ‖1.Pet.2.d.
rit, neque dolus fuerit in ore eius. 22
10 * Et Dominus voluit conterere 1.Ioã.3.a.5
eum in infirmitate: ſi poſuerit
pro peccato animam ſuam, vide-
bit ſemen longæuum, & volun-
tas Domini in manu eius dirige-
11 tur. * Pro eo quòd laborauit ani-
D ma eius, videbit & ſaturabitur:
in ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iu-
ſtus ſeruus meus multos, & ini-
12 quitates eorũ ipſe portabit. * Ideo
diſpertiam ei plurimos: & fortium
diuidet ſpolia, pro eo quòd tra-
didit in mortem animam ſuam, ‖Mar.15.e.
‖ & cum ſceleratis reputatus eſt: 28
& ipſe peccata multorum tulit, & Luc.22.d.
pro tranſgreſſoribus rogauit. 37

CAP. LIIII.

1 LAuda ſterilis quæ non paris: Luc.23.d.
A decanta laudem, & hinni quæ 29
non pariebas: quoniam multi fi- Gal.4.d.27
lij deſertæ magis quàm eius, quæ
habet virum, dicit Dominus.
2 * Dilata locum tentorij tui, &
pelles tabernaculorum tuorum
extende, ne parcas: longos fac fu-
niculos tuos, & clauos tuos con-
3 ſolida. * Ad dexteram enim,
B & ad læuam penetrabis: & ſemen
tuum Gentes hereditabit, & ci-
4 uitates deſertas inhabitabit. * No-
li timere quia non confunderis,
neque erubeſces: non enim te
pudebit, quia confuſionis adole-

ſcentiæ tuæ obliuiſceris, & op-
probrij viduitatis tuæ non recor-
daberis amplius.* Quia domina- 5
‖Lu.1.e.32 bitur tui qui fecit te, ‖ Dominus C
exercituum nomen eius: & redem-
ptor tuus ſanctus Iſrael, Deus om
nis terræ vocabitur. *Quia vt mu- 6
lierem derelictam & mœrentem
ſpiritu vocauit te Dominus, & v-
xorem ab adoleſcentia abiectam,
dixit Deus tuus. * Ad punctum 7
in modico dereliqui te, & in miſe
rationibus magnis cōgregabo te.
* In momento indignationis ab- 8
ſcondi faciem meam parumper a D
te, & in miſericordia ſempiterna
miſertus ſum tui: dixit redem-
‖Ge.9.b.15 ptor tuus Dominus. * ‖ Sicut in 9
diebus Noe iſtud mihi eſt, cui iu-
raui ne inducerem aquas Noe vl-
tra ſupra terram: ſic iuraui vt non
iraſcar tibi, & non increpem te.
* Montes enim commouebūtur, 10
& colles contremiſcent: miſericor E
dia autem mea non recedet a te,
& fœdus pacis meæ non mouebi-
tur: dixit miſerator tuus Domi-
nus. *Paupercula tempeſtate con- 11
uulſa, abſque vlla conſolatione.
Ecce ego ſternam per ordinem
lapides tuos, & fundabo te in
ſapphiris, * & ponam iaſpidem 12
propugnacula tua: & portas tuas F
in lapides ſculptos, & omnes ter-
minos tuos in lapides deſiderabi-
‖Io.6.e.45 les. * ‖ Vniuerſos filios tuos do- 13
ctos a Domino: & multitudinem
pacis filiis tuis. * Et in iuſtitia 14
fundaberis: recede procul a calum
nia, quia non timebis: & a pauo-
re, quia non appropinquabit tibi.
* Ecce accola veniet, qui non erat 15
mecum, aduena quōdam tuus ad-
iungetur tibi. * Ecce ego creaui 16
fabrum ſufflātem in igne prunas, G
& proferentem vas in opus ſuum,
& ego creaui interfectorem ad di-
ſperdendum. * Omne vas, quod 17
fictum eſt contra te, nō dirigetur:
& omnem linguam reſiſtentem
tibi in iudicio, iudicabis. Hæc eſt
hereditas ſeruorum Domini: &
iuſtitia eorum apud me, dicit Do-
minus.

CAP. LV.

Eccli.51.d.33 OMnes ſitiētes venite ad aquas: 1
& qui non habetis argentū, A
propeꝛate, emite, & comedite:
venite, emite abſque argento, &
abſque vlla commutatione vinum
2 & lac. * Quare appenditis argen-
tum non in panibus, & laborem
veſtrum non in ſaturitate? Audi-
te audientes me, & comedite bo-
num, & delectabitur in craſſitu-
3 dine anima veſtra. * Inclinate
B aurem veſtram, & venite ad me:
audite, & viuet anima veſtra, &
feriam vobiſcum pactum ſempi-
ternum, ‖ miſericordias Dauid ‖Act.13.e.34
4 fideles. * Ecce teſtem populis de-
di eum, ducem ac præceptorem
5 Gentibus. * Ecce gentem, quam
neſciebas, vocabis: & Gentes,
quæ te non cognouerunt, ad te
current propter Dominum Deum
tuum, & ſanctum Iſrael, quia
6 glorificauit te. * Quærite Do-
minum, dum inueniri poteſt: in-
7 uocate eum, dum prope eſt. * De-
C relinquat impius viam ſuam, & vir
iniquus cogitationes ſuas, & reuer-
tatur ad Dominum, & miſere-
bitur eius, & ad Deum noſtrum:
quoniam multus eſt ad ignoſcen-
8 dum. * Non enim cogitationes
meæ cogitationes veſtræ: neque
viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Domi-
9 nus. * Quia ſicut exaltantur cæli
a terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ
a viis veſtris, & cogitationes meæ
10 a cogitationibus veſtris. * Et quo-
D modo deſcendit imber, & nix de
cælo, & illuc vltra non reuertitur,
ſed inebriat terram, & infundit
eam, & germinare eam facit, &
dat ſemen ſerenti, & panem come
11 denti: * Sic erit verbum meum,
quod egredietur de ore meo: non
reuertetur ad me vacuum, ſed fa-
ciet quæcumque volui, & proſpe-
rabitur in his, ad quæ miſi illud.
12 * Quia in lætitia egrediemini, &
in pace deducemini: montes &
colles cantabunt coram vobis lau-
dem, & omnia ligna regionis plau
13 dent manu. * Pro ſaliunca aſcen-
det abies, & pro vrtica creſcet
myrtus: & erit Dominus nomi-
natus in ſignum æternum, quod
non auferetur.

CAP. LVI.

1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodi- Sap.1.a.1
A te iudicium, & facite iuſti-
tiam: quia iuxta eſt ſalus mea vt
veniat, & iuſtitia mea vt reue-
letur.

ſetur. * Beatus vir, qui facit hoc, 2
& filius hominis, qui apprehen-
det iſtud: cuſtodiens ſabbatum ne
polluat illud, cuſtodiens manus
ſuas ne faciat omne malum. * Et 3
non dicat filius aduenæ, qui adhæ- B
ret Domino, dicens: Separatione
diuidet me Dominus a populo
ſuo: Et non dicat Eunuchus: Ecce
ego lignum aridum. * Quia hæc 4
dicit Dominus Eunuchis: Qui cu-
ſtodierint ſabbata mea, & elege-
rint quæ ego volui, & tenuerint
fœdus meum: * Dabo eis in do- 5
mo mea, & in muris meis locum,
& nomen melius a filiis & filia-
bus: nomen ſempiternum dabo
eis, quod non peribit. * Et filios 6
aduenæ, qui adhærent Domino, C
vt colant eum, & diligant nomen
eius, vt ſint ei in ſeruos: omnem
cuſtodientem ſabbatum ne polluat
illud, & tenentem fœdus meum:
* Adducam eos in montem ſan- 7
ctum meum, & lætificabo eos in
domo orationis meæ: holocauſta
eorum, & victimæ eorum place-
bunt mihi ſuper altari meo: ¶ quia
domus mea domus orationis voca-
bitur cunctis populis. * Ait Do- 8
minus Deus, qui congregat di-
ſperſos Iſrael: Adhuc congrega-
bo ad eũ congregatos eius. * Om- 9
nes beſtiæ agri venite ad deuoran-
dum, vniuerſæ beſtiæ ſaltus. * Spe- 10
culatores eius cæci omnes, neſcie- D
runt vniuerſi: canes muti non va-
lentes latrare, videntes vana, dor-
mientes, & amantes ſomnia. * Et 11
canes impudentiſſimi neſcierunt
ſaturitatem: ipſi paſtores ignora-
uerunt intelligentiam: omnes in
viam ſuam declinauerunt, vnuſ-
quiſque ad auaritiam ſuam a ſum-
mo vſque ad nouiſſimum. * Veni- 12
te, ſumamus vinum, & implea-
mur ebrietate: & erit ſicut hodie,
ſic & cras, & multo amplius.

¶ Mat. 21. b. 13 Mar. 11. c. 17 Luc. 19. g. 46

CAP. LVII.

IVſtus perit, & non eſt qui re- 1
cogitet in corde ſuo: & viri mi- A
ſericordiæ colliguntur, quia non
eſt qui intelligat, a facie enim
malitiæ collectus eſt iuſtus. * Ve- 2
niat pax, requieſcat in cubili ſuo
qui ambulauit in directione ſua.
* Vos autem accedite huc filii au- 3
guratricis: ſemen adulteri, & for-
nicariæ. * Super quem luſiſtis? 4
ſuper quem dilataſtis os, & eieci-
ſtis linguam? numquid non vos
5 filii ſceleſti, ſemen mendax? * qui
conſolamini in diis ſubter omne
lignum frondoſum, immolantes
paruulos in torrentibus, ſubter
6 eminentes petras? * In partibus
torrentis pars tua, hæc eſt ſors
tua: & ipſis effudiſti libamen,
obtuliſti ſacrificium. numquid
7 ſuper his non indignabor? * Su-
B per montem excelſum & ſubli-
mem poſuiſti cubile tuum, & il-
luc aſcendiſti vt immolares ho-
8 ſtias. * Et poſt oſtium & retro
poſtem poſuiſti memoriale tuum:
quia iuxta me diſcooperuiſti, &
ſuſcepiſti adulterum: dilataſti cu-
bile tuum, & pepigiſti cum eis
fœdus: dilexiſti ſtratum eorum
9 manu aperta. * Et ornaſti te re-
gi vnguento, & multiplicaſti pig-
menta tua. Miſiſti legatos tuos
procul, & humiliata es vſque
10 ad inferos. * In multitudine viæ
tuæ laboraſti: non dixiſti: Quie-
ſcam: vitam manus tuæ inueni-
11 ſti, propterea non rogaſti. * Pro
C quo ſolicita timuiſti, quia men-
tita es, & mei non es recordata,
neque cogitaſti in corde tuo? quia
ego tacens, & quaſi non videns,
12 & mei oblita es. * Ego annun-
ciabo iuſtitiam tuam, & opera
13 tua non proderunt tibi. * Cum
clamaueris, liberent te congrega-
ti tui, & omnes eos auferet ven-
tus, tollet aura: Qui autem fidu-
ciam habet mei, hereditabit ter-
ram, & poſſidebit montem ſan-
14 ctum meum. * Et dicam: ¶ Viam
facite, præbete iter, declinate
de ſemita, auferte offendicula de
15 via populi mei. * Quia hæc dicit
Excelſus, & ſublimis habitans
æternitatem: & ſanctum nomen
eius in excelſo & in ſancto habi-
tans, & cum contrito & hu-
mili ſpiritu: vt viuificet ſpiri-
D tum humilium, & viuificet cor
16 contritorum. * Non enim in ſem-
piternum litigabo, neque vſque
ad finem iraſcar: quia ſpiritus a
facie mea egredietur, & flatus ego
17 faciam. * Propter iniquitatem
auaritiæ eius iratus ſum, & per-
cuſſi eum: abſcondi a te faciem
meam, & indignatus ſum: & abiit
18 vagus in via cordis ſui. * Vias
eius vidi, & ſanaui eum, & reduxi
eum,

¶ J. 62. d. 10.

eum, & reddidi conſolationes ip-
ſi, & lugentibus eius. *Creaui 19
fructum labiorum pacem, pacem
ei, qui longe eſt, & qui prope, di-
xit Dominus, & ſanaui eum.
*Impij autem quaſi mare feruens 20
quod quieſcere non poteſt, & re-
dundant fluctus eius in concalca-
‖Sup. 48. d. 22 tionem, & lutum. *‖Non eſt pax 21
impijs, dicit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

CLama, ne ceſſes, quaſi tuba 1
exalta vocem tuam, & annun A
cia populo meo ſcelera eorum, &
domui Iacob peccata eorum. *Me 2
etenim de die in diem quærunt, &
ſcire vias meas volunt: quaſi gens
quæ iuſtitiam fecerit, & iudicium
Dei ſui non dereliquerit: rogant
me iudicia iuſtitiæ: appropinqua-
re Deo volunt. *Quare ieiunaui- 3
mus, & non aſpexiſti: humilia-
uimus animas noſtras, & neſciſti?
Ecce in die ieiunij veſtri inueni-
tur voluntas veſtra, & omnes de-
bitores veſtros repetitis. * Ecce 4
ad lites, & contentiones ieiunatis, B
& percutitis pugno impie. Nolite
ieiunare ſicut vſque ad hanc diem,
vt audiatur in excelſo clamor ve-
‖Zach. 7. b. 5 ſter. *Nunquid tale eſt ieiunium, 5
quod elegi, per diem affligere
hominem animam ſuam? num-
quid contorquere quaſi circulum
caput ſuum, & ſaccum, & cine-
rem ſternere? numquid iſtud vo-
cabis ieiunium, & diem accepta-
bilẽ Domino? *Nõne hoc eſt ma- 6
gis ieiunium quod elegi? diſſolue
colligationes impietatis, ſolue faſ-
ciculos deprimentes, dimitte eos,
‖Ezech. 18. qui confracti ſunt, liberos, & om-
b. 16 ne onus dirumpe. * ‖Frange eſu- 7
Mat. 25. c. rienti panem tuum, & egenos, C
35 vagoſq́ induc in domum tuam:
cum videris nudum, operi eum,
& carnem tuam ne deſpexeris.
*Tunc erumpet quaſi mane lumẽ 8
tuum, & ſanitas tua citius orie-
tur, & anteibit faciem tuam iu-
ſtitia tua, & gloria Domini colli-
get te. *Tunc inuocabis, & Do- 9
minus exaudiet: clamabis, & di-
cet: Ecce adſum. ſi abſtuleris de
medio tui catenam, & deſieris ex-
tendere digitum, & loqui quod
non prodeſt. *Cum effuderis eſu- 10
rienti animam tuam, & animam

afflictam repleueris, orietur in te-
nebris lux tua, & tenebræ tuæ e-
11 runt ſicut meridies. * Et requiem
D tibi dabit Dominus ſemper, & im-
plebit ſplendoribus animam tuã,
& oſſa tua liberabit, & eris quaſi
hortus irriguus & ſicut fons aqua-
rum, cuius non deficient aquæ. ‖Inf. 61. a.
12 *‖Et ædificabuntur in te deſerta 4
ſæculorum: fundamenta genera-
tionis & generationis ſuſcitabis: &
vocaberis ædificator ſepium, auer-
13 tens ſemitas in quietẽ. *Si auerte-
ris a ſabbato pedem tuum, facere
voluntatẽ tuã in die ſancto meo &
vocaueris ſabbatũ delicatũ, & ſan-
ctum Domini glorioſum, & glo-
rificaueris eum dum nõ facis vias
tuas, & non inuenitur voluntas
tua, vt loquaris ſermonem:
14 * Tunc delectaberis ſuper Domi-
no, & ſuſtollam te ſuper altitudi-
nes terræ, & cibabo te hereditate
Iacob patris tui, os enim Domini
locutum eſt.

CAP. LIX.

1 ECce non eſt abbreuiata manus Num. 11.
A Domini vt ſaluare nequeat, c. 23
neque aggrauata eſt auris eius vt Sup. 50. a. 2
2 non exaudiat: *Sed iniquitates ve-
ſtræ diuiſerunt inter vos, & Deum
veſtrum, & peccata veſtra abſcon-
derunt faciem eius a vobis ne
3 exaudiret. * ‖ Manus enim veſtræ ‖Sup. 1. d.
pollutæ ſunt ſanguine, & digiti 15
veſtri iniquitate: labia veſtra lo-
cuta ſunt mendacium, & lingua
4 veſtra iniquitatem fatur. * Non
eſt qui inuocet iuſtitiam, neque
eſt qui iudicet vere: ſed confidunt
in nihilo, & loquuntur vanitates: ‖Iob. 15. d.
‖conceperunt laborem, & pepe-
5 rerunt iniquitatem. * Oua aſpi-
dum ruperunt, & telas araneæ te-
xuerunt: qui comederit de ouis
eorum, morietur: & quod con-
fotum eſt, erumpet in regulum.
6 * Telæ eorum non erunt in veſti-
B mentum, neque operientur ope-
ribus ſuis: opera eorum opera in-
utilia, & opus iniquitatis in ma-
7 nibus eorum. *‖Pedes eorum ad ‖ Prou. 1. b.
malum currunt, & feſtinant vt 16
effundant ſanguinem innocẽtem: Rom. 3. c.
cogitationes eorum cogitationes 15
inutiles: vaſtitas, & contritio in
8 vijs eorum. * Viam pacis neſcie-
runt, & non eſt iudicium in greſ-
ſibus

ſtibus eorum. ſemitæ eorum incur
uatæ ſunt eis: omnis qui calcat
in eis ignorat pacem. * Propter 9
hoc elongatum eſt iudicium a no-
bis, & non apprehendet nos iuſti-
tia: expectauimus lucem, & ecce
tenebræ: ſplendorem, & in tene-
bris ambulauimus. * Palpauimus 10
ſicut cæci parietem, & quaſi abſ-
que oculis attrectauimus: impe-
gimus meridie quaſi in tenebris,
in caliginoſis quaſi mortui.* Ru- 11
giemus quaſi vrſi omnes, & qua- C
ſi columbæ meditantes gememus.
expectauimus iudicium, & nõ eſt:
ſalutem, & elongata eſt a nobis.
* Multiplicatæ ſunt enim iniqui- 12
tates noſtræ coram te, & peccata
noſtra reſponderunt nobis. quia
ſcelera noſtra nobiſcum, & ini-
quitates noſtras cognouimus,
*peccare & mentiri contra Domi- 13
num: & auerſi ſumus ne iremus
poſt tergum Dei noſtri, vt loque-
remur calumniam & tranſgreſſio-
nem: conceptimus, & locuti ſu-
mus de corde verba mendacij. * Et 14
conuerſum eſt retrorſum iudiciũ,
& iuſtitia longe ſtetit: quia corruit
in platea veritas, & æquitas non
potuit ingredi. * Et facta eſt veri- 15
tas in obliuionem: & qui receſſit
a malo, prædæ patuit: & vidit Do-
minus, & malum apparuit in ocu
lis eius, quia non eſt iudicium.
*& vidit quia non eſt vir: & apo- 16
riatus eſt, quia non eſt qui occur- D
rat: & ſaluauit ſibi brachium
ſuum, & iuſtitia eius ipſa confir-
‖Ephe. 6. c. mauit eum.*‖ Indutus eſt iuſtitia 17
17 vt lorica, & galea ſalutis in capite
1. Theſ. 5. b. eius: indutus eſt veſtimentis vl-
8 tionis, & opertus eſt quaſi pallio
zeli. * Sicut ad vindictam quaſi 18
ad retributionem indignationis
hoſtibus ſuis, & viciſſitudinem
inimicis ſuis: inſulis vicẽ reddet.
* Et timebunt qui ab Occidente, 19
nomen Domini: & qui ab ortu ſo
lis, gloriam eius: cum venerit
quaſi fluuius violentus, quem
‖Ro. 11. d. ſpiritus Domini cogit: *‖ & ve- 20
26 nerit Sion Redemptor, & eis, qui
redeunt ab iniquitate in Iacob, di-
cit Dominus.* Hoc fœdus meum 21
cum eis, dicit Dominus: Spiri-
tus meus, qui eſt in te, & verba
mea, quæ poſui in ore tuo, non
recedent de ore ſeminis tui, &
de ore ſeminis ſeminis tui, dicit
Dominus, amodo & vſque in
ſempiternum.

CAP. LX.

1 SVrge illuminare Ieruſalem:
quia venit lumen tuum, & glo
A ria Domini ſuper te orta eſt.
2 *Quia ecce tenebræ operient ter-
ram, & caligo populos: ſuper te
autem orietur Dominus, & glo-
3 ria eius in te videbitur. * Et am-
bulabunt Gentes in lumine tuo,
& reges in ſplendore ortus tui.
4 *‖ Leua in circuitu oculos tuos, ‖I. 49. c. 18
& vide: omnes iſti congregati
ſunt, venerunt tibi: filij tui de lon-
ge venient, & filiæ tuæ de latere
5 ſurgent. * Tunc videbis, & af-
flues, mirabitur, & dilatabitur cor
tuum quando conuerſa fuerit ad
te multitudo maris, fortitudo Gen
6 tium venerit tibi: * Inundatio ca-
melorum operiet te, dromedarij
Madian & Epha: omnes de Saba
venient, aurum & thus deferen-
tes, & laudem Domino annun-
7 ciantes.* Omne pecus Cedar con
B gregabitur tibi, arietes Nabaioth
miniſtrabunt tibi: offerentur ſu-
per placabili altari meo, & domũ
8 maieſtatis meæ glorificabo.* Qui
ſunt iſti, qui vt nubes volant, &
quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?
9 * Me enim inſulæ expectant, &
naues maris in principio vt addu-
cam filios tuos de longe: argẽtum
eorũ, & aurum eorum cum eis no
mini Domini Dei tui, & ſancto
10 Iſrael, quia glorificauit te. * Et
ædificabunt filij peregrinorum
muros tuos, & reges eorum mini-
ſtrabunt tibi: in indignatione e-
nim mea percuſſi te: & in recon-
ciliatione mea miſertus ſum tui.
11 *‖ Et aperientur portæ tuæ iugi- ‖Apoc. 21.
ter: die ac nocte non claudentur, g. 25
vt afferatur ad te fortitudo Gen-
tium, & reges earum adducantur.
12 * Gens enim & regnum, quod nõ
ſeruierit tibi, peribit: & Gentes
13 ſolitudine vaſtabuntur. * Gloria
Libani ad te veniet, abies & bu-
xus, & pinus ſimul ad ornandum
locum ſanctificationis meæ, &
C locum pedum meorum glorifica-
14 bo. * Et venient ad te curui filij
eorum, qui humiliauerunt te, &
adorabũt veſtigia pedum tuorum
omnes, qui detrahebant tibi, &

vocabunt te Ciuitatem Domini,
Sion ſancti Iſrael. * Pro eo quod 15
fuiſti derelicta, & odio habita, &
non erat qui per te tranſiret, po-
nam te in ſuperbiam ſæculorum,
gaudium in generationem & ge-
nerationem: * & ſuges lac Gentiũ, 16
& mammilla regum lactaberis: &
ſcies quia ego Dominus ſaluans
te, & redemptor tuus fortis Ia-
cob. * Pro ære afferam aurum, & 17
pro ferro afferam argentum: & D
pro lignis æs, & pro lapidibus fer-
rum: & ponam viſitationem tuam
pacem, & præpoſitos tuos iuſtitiã.
* Non audietur vltra iniquitas in 18
terra tua, vaſtitas & contritio in
terminis tuis, & occupabit ſalus
muros tuos, & portas tuas lauda-
‖Apo. 21. g. 23. & 22. a. 5 tio. * ‖Non erit tibi amplius ſol ad 19
lucendum per diem, nec ſplendor
lunæ illuminabit te: ſed erit tibi
Dominus in lucem ſempiternam,
& Deus tuus in gloriam tuam.
* Non occidet vltra ſol tuus, & 20
luna tua non minuetur: quia erit
tibi Dominus in lucem ſempiter-
nam, & complebuntur dies luctus
tui. * Populus autem tuus omnes 21
iuſti, in perpetuum hereditabunt
terram, germen plantationis meę,
opus manus meæ ad glorificandũ.
* Minimus erit in mille, & paruu- 22
lus in gentem fortiſſimam: ego
Dominus in tempore eius ſubito
faciam iſtud.

CAP. LXI.

Luc. 4. c. 11 SPiritus Domini ſuper me, eo 1
quod vnxerit Dominus me: A
ad annunciandum manſuetis mi-
ſit me, vt mederer contritis cor-
de, & prædicarem captiuis indul-
gentiam, & clauſis apertionem:
* Vt prædicarem annum placabi- 2
lem Domino, & diem vltionis
‖Matt. 5. a. 5 Deo noſtro: ‖ vt conſolarer om-
nes lugentes: * vt ponerem lugen- 3
tibus Sion: & darem eis coronam
pro cinere, oleum gaudij pro lu- B
ctu, pallium laudis pro ſpiritu
mœroris: & vocabuntur in ea for
tes iuſtitiæ, plantatio Domini ad
Ē. 58. d. 12 glorificandum. * ‖Et ædificabunt 4
deſerta a ſæculo, & ruinas anti-
quas erigent, & inſtaurabunt ci-
uitates deſertas, diſſipatas in ge-
nerationem & generationem.
* Et ſtabunt alieni, & paſcent pe- 5
cora veſtra: & filij peregrinorum
agricolæ & vinitores veſtri erunt.
6 * Vos autem Sacerdotes Domini
vocabimini: Miniſtri Dei noſtri,
dicetur vobis: Fortitudinem Gen-
tium comedetis, & in gloria ea-
7 rum ſuperbietis. * Pro confuſione
C veſtra duplici, & rubore laudabũt
partem ſuam: propter hoc in terra
ſua duplicia poſſidebunt, lætitia
8 ſempiterna erit eis. * Quia ego
Dominus diligens iudicium, &
odio habens rapinam in holocau-
ſto: & dabo opus eorum in veri-
tate, & fœdus perpetuum feriam
9 eis. * Et ſcient in Gentibus ſemen
eorum, & germen eorum in me-
dio populorum: omnes, qui vide-
rint eos, cognoſcent illos, quia
iſti ſunt ſemen, cui benedixit Do-
10 minus. * Gaudens gaudebo in Do-
D mino, & exultabit anima mea in
Deo meo: quia induit me veſtimẽ
tis ſalutis: & indumento iuſtitiæ
circumdedit me, quaſi ſponſum
decoratum corona, & quaſi ſpon-
11 ſam ornatam monilibus ſuis. * Si-
cut enim terra profert germẽ ſuũ,
& ſicut hortus ſemen ſuum ger-
minat, ſic Dominus Deus germi-
nabit iuſtitiam, & laudem coram
vniuerſis Gentibus.

CAP. LXII.

1 PRopter Sion non tacebo, &
A propter Ieruſalem non quie-
ſcam, donec egrediatur vt ſplẽdor
iuſtus eius, & ſaluator eius vt lam-
2 pas accendatur. * Et videbunt Gen
tes iuſtum tuum, & cuncti reges
inclytum tuum: & vocabitur ti-
bi nomen nouum, quod os Domi
3 ni nominabit. * Et eris corona glo
riæ in manu Domini, & diadema
4 regni in manu Dei tui. * Non voca
beris vltra Derelicta: & terra tua
B non vocabitur amplius Deſolata:
ſed vocaberis Voluntas mea in ea,
& terra tua inhabitata. quia com-
placuit Domino in te: & terra tua
5 inhabitabitur. * Habitabit enim
iuuenis cum virgine, & habitabũt
in te filij tui. Et gaudebit ſponſus
ſuper ſponſam, & gaudebit ſuper
6 te Deus tuus. * Super muros tuos
C Ieruſalem conſtitui cuſtodes, tota
die, & tota nocte in perpetuum
non tacebunt. Qui reminiſcimini
7 Domini, ne taceatis, * & ne detis
ſilen-

ſilentium ei, donec ſtabiliat, & do
nec ponat Ieruſalem laudem in
terra. * Iurauit Dominus in dex- 8
tera ſua, & in brachio fortitudi-
nis ſuæ: Si dedero triticum tuum
vltra cibum inimicis tuis: & ſi bi-
berint filij alieni vinum tuum, in
quo laboraſti. * Quia qui congre- 9
gant illud comedent, & laudabũt
Dominum: & qui comportant il-
lud, bibent in atriis ſanctis meis.
* Tranſite, tranſite per portas, 10
‖Eſ.57.d.15 ‖ præparate viam populo, planum D
facite iter, eligite lapides, & ele-
‖Matt.21.a.5 uate ſignum ad populos. * ‖ Ecce 11
Dominus auditum fecit in extre-
Zac.9.b.9 mis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce
ſaluator tuus venit: ecce merces
eius cum eo, & opus eius coram
illo. * Et vocabunt eos, Populus 12
ſanctus, redempti a Domino. Tu
autem vocaberis, Quæſita ciui-
tas, & non Derelicta.

CAP. LXIII.

QVis eſt iſte qui venit de Edõ, 1
tinctis veſtibus de Boſra? A
iſte formoſus in ſtola ſua,
gradiens in multitudine fortitudi
nis ſuæ. Ego qui loquor iuſtitiam,
& propugnator ſum ad ſaluandũ.
* Quare ergo rubrum eſt indumẽ- 2
tum tuum, & veſtimenta tua ſi-
cut calcantium in torculari? * Tor 3
cular calcaui ſolus, & de Genti-
bus non eſt vir mecum: calcaui
eos in furore meo, & conculcaui
eos in ira mea: & aſperſus eſt ſan-
guis eorum ſuper veſtimenta mea,
& omnia indumenta mea inqui-
‖Apo.19.c.13 naui. * ‖ Dies enim vltionis 4
in corde meo, annus redemptio-
nis meæ venit. * Circumſpexi, & 5
non erat auxiliator: quæſiui, &
non fuit qui adiuuaret: & ſalua-
uit mihi brachium meum, & in-
dignatio mea ipſa auxiliata eſt
mihi. * Et conculcaui populos 6
in furore meo, & inebriaui eos in B
indignatione mea, & detraxi in
terram virtutem eorum. * Miſera- 7
tionum Domini recordabor, lau-
dem Domini ſuper omnibus, quæ
reddidit nobis Dominus, & ſuper
multitudinem bonorum domui
Iſrael, quæ largitus eſt eis ſecun-
dũ indulgentiam ſuam, & ſecun-
dũ multitudinem miſericordiarũ
ſuarum. * Et dixit: Verumtamen 8
populus meus eſt, filij non ne-
gantes: & factus eſt eis ſaluator.
9 * In omni tribulatione eorum non
C eſt tribulatus, & angelus faciei e-
ius ſaluauit eos: in dilectione ſua,
& in indulgentia ſua ipſe redemit
eos, & portauit eos, & eleuauit
10 eos cunctis diebus ſæculi. * Ipſi au-
tem ad iracundiam prouocaue-
runt, & afflixerunt ſpiritum ſan-
cti eius: & conuerſus eſt eis in ini-
11 micum, & ipſe debellauit eos. * Et
recordatus eſt dierum ſæculi Moy
ſi, & populi ſui: ‖ Vbi eſt qui edu- ‖Exo.14.e.19
xit eos de mari cũ paſtoribus gre-
gis ſui? vbi eſt qui poſuit in me-
12 dio eius ſpiritum ſancti ſui? * Qui
eduxit ad dexteram Moyſen bra-
chio maieſtatis ſuæ, qui ſcidit a-
quas ante eos, vt faceret ſibi no-
13 men ſempiternum? * Qui eduxit
eos per abyſſos, quaſi equum in
14 deſerto non impingentem. * Quaſi
animal in campo deſcendens, ſpi-
ritus Domini ductor eius fuit: ſic
adduxiſti populum tuum vt face-
15 res tibi nomen gloriæ. * ‖ Atten- ‖Deu.26.d.15
D de de cælo, & vide de habitaculo
ſancto tuo, & gloriæ tuæ: vbi eſt Baruc.2.d.16
zelus tuus, & fortitudo tua, mul-
titudo viſcerum tuorum, & miſe-
rationum tuarum? ſuper me con-
16 tinuerunt ſe. * Tu enim pater no-
ſter, & Abraham neſciuit nos, &
Iſrael ignorauit nos: tu Domine
pater noſter, redemptor noſter, a
17 ſæculo nomen tuum. * Quare er-
raſe nos feciſti Domine de viis
tuis: indurasti cor noſtrum ne ti-
meremus te? conuertere propter
ſeruos tuos tribus hereditatis tuæ.
18 * Quaſi nihilum poſſederunt po-
pulum ſanctum tuum: hoſtes no-
ſtri conculcauerunt ſanctificatio-
19 nem tuam. * Facti ſumus quaſi
in principio, cum non dominare-
ris noſtri, neque inuocaretur no-
men tuum ſuper nos.

CAP. LXIIII.

1 VTinam dirumperes cælos, &
A deſcenderes: a facie tua mon
2 tes defluerent. * Sicut exuſtio ignis
tabeſcerent, aquæ arderent igni,
vt notum fieret nomen tuum
inimicis tuis: a facie tua gentes
3 turbarentur. * Cum feceris mira-
bilia, nõ ſuſtinebimus: deſcẽdiſti,

& a facie tua montes defluxerunt.
‖1.Cor.2.b.9 * ‖ A ſæculo non audierunt, ne- 4
que auribus perceperunt: oculus
non vidit, Deus abſque te, quæ
præparaſti expectantibus te.* Oc- 5
curriſti lætanti, & facienti iuſti-
tiam: in viis tuis recordabuntur
tui: ecce tu iratus es, & peccaui-
mus: in ipſis fuimus ſemper, &
ſaluabimur. * Et facti ſumus 6
vt immundus omnes nos, & quaſi
pannus menſtruatæ vniuerſæ iu-
ſtitiæ noſtræ: & cecidimus quaſi
folium vniuerſi, & iniquitates no-
ſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos. C
*Non eſt qui inuocet nomen tuū: 7
qui conſurgat, & teneat te: abſcon
diſti faciem tuam a nobis, & alli-
ſiſti nos in manu iniquitatis no-
ſtræ. * Et nunc Domine, pater 8
noſter es tu, nos vero lutum: & fi-
ctor noſter tu, & opera manuum
‖Pſ.78.b.9 tuarum omnes nos. * ‖ Ne ira- 9
ſcaris Domine ſatis, & ne vltra
memineris iniquitatis noſtræ: ec-
ce reſpice, populus tuus omnes
nos. * Ciuitas ſancti tui facta eſt 10
deſerta, Sion deſerta facta eſt, Ie- D
ruſalem deſolata eſt. * Domus 11
ſanctificationis noſtræ, & gloriæ
noſtræ, vbi laudauerunt te patres
noſtri, facta eſt in exuſtionem
ignis, & omnia deſiderabilia no-
ſtra verſa ſunt in ruinas. * Num- 12
quid ſuper his continebis te Do-
mine, tacebis, & affliges nos ve-
hementer?

CAP. LXV.

Ro.10.d.20 QVæſierunt me qui ante non 1
interrogabant, inuene- A
runt qui non quæſierunt
me. dixi: Ecce ego, ecce ego ad
Gentem, quæ non inuocabat no
men meum. * Expandi manus 2
meas tota die ad populum incre-
dulum, qui graditur in via non bo
na poſt cogitationes ſuas. * Po- 3
pulus qui ad iracundiam prouocat
me ante faciem meā ſemper: qui
immolant in hortis, & ſacrificant
ſuper lateres: * qui habitant in 4
ſepulchris, & in delubris idolorū
dormiunt: qui comedunt carnem
ſuillam, & ius profanum in vaſis
eorum. * Qui dicunt: Recede 5
a me, non appropinques mihi,
quia immundus es: iſti fumus e-
runt in furore meo, ignis ardens
6 tota die. * Ecce ſcriptum eſt co-
ram me: non tacebo, ſed reddam
7 & retribuam in ſinum eorum * ini
quitates veſtras, & iniquitates pa-
trum veſtrorum ſimul, dicit Do-
minus, qui ſacrificauerunt ſuper
montes, & ſuper colles exprobra-
uerunt mihi, & remetiar opus eo-
8 rum primum in ſinu eorum. * Hæc
dicit Dominus: Quomodo ſi in-
B ueniatur granum in botro, & di-
catur: Ne diſſipes illud, quoniam
benedictio eſt: ſic faciam propter
ſeruos meos, vt non diſperdam
9 totum. * Et educam de Iacob ſe-
men, & de Iuda poſſidentem mon
tes meos: & hereditabunt eam
electi mei, & ſerui mei habitabūt
10 ibi. * Et erunt campeſtria in cau-
las gregum, & vallis Achor in cu-
bile armentorum populo meo qui
11 requiſierunt me. * Et vos qui dere
liquiſtis Dominū, qui obliti eſtis
montem ſanctum meum, qui
ponitis Fortunæ menſam, & liba-
12 tis ſuper eam. * Numerabo vos
in gladio, & omnes in cæde cor-
rueitis: ‖ pro eo quod vocaui, & ‖Prou.1.c.
non reſpondiſtis: locutus ſum & 24
non audiſtis: & faciebatis malum Ier.7.c.23
in oculis meis, & quæ nolui, ele- J.66.b.4
13 giſtis. * Propter hoc hæc dicit Do
minus Deus: Ecce ſerui mei co-
medent, & vos eſurietis: ecce
ſerui mei bibent, & vos ſitietis:
14 * Ecce ſerui mei lætabuntur, & vos
C confundemini: Ecce ſerui mei lau-
dabunt præ exultatione cordis, &
vos clamabitis præ dolore cordis,
& præ contritione ſpiritus vlula-
15 bitis. * Et dimittetis nomen ve-
ſtrum in iuramentum electis meis:
& interficiet te Dominus Deus, &
ſeruos ſuos vocabit nomine alio.
16 * In quo qui benedictus eſt ſuper
terram, benedicetur in Deo amē:
& qui iurat in terra, iurabit in
Deo amen: quia obliuioni tradi-
tæ ſunt anguſtiæ priores, & quia
abſconditæ ſunt ab oculis meis.
17 * ‖ Ecce enim ego creo cælos no- ‖J.66.g.22
uos, & terram nouam: & non Apo.21.a.1
erunt in memoria priora, & non
18 aſcendent ſuper cor. * Sed gaudebi-
tis, & exultabitis vſque in ſempi-
ternum in his, quæ ego creo: quia
ecce ego creo Ieruſalem exultatio-
nem, & populum eius gaudium.
19 * Et exultabo in Ieruſalem, &
gaudebo in populo meo: & non
audie-

audietur in eo vltra vox fletus & D
vox clamoris. * Non erit ibi am- 20
plius infans dierum, & ſenex qui
non impleat dies ſuos: quoniam
puer centum annorum morietur,
& peccator centum annorũ male-
dictus erit. * Et ædificabunt do- 21
mos, & habitabunt: & plantabunt
vineas, & comedent fructus ea-
rum. * Non ædificabunt, & a- 22
lius habitabit: non plantabunt, &
alius comedet: ſecundum enim
dies ligni, erunt dies populi mei,
& opera manuum eorum inuete-
rabunt: * electi mei non labora- 23
bunt fruſtra, neque generabunt in
conturbatione: quia ſemen bene-
dictorum Domini eſt, & nepotes
¶Pſ. 31.b.5 eorum cum eis. * Eritq. antequã 24
T.11.a.b clament, ego exaudiam: adhuc il-
lis loquentibus, ego audiam. * Lu 25
pus & agnus paſcentur ſimul, leo
& bos comedent paleas: & ſerpen
ti puluis panis eius: non nocebũt,
neque occident in omni monte
ſancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

Act.7.f.49 HÆc dicit Dominus: Cælum 1
ſedes mea, terra autem ſca- A
bellum pedum meorum: quæ eſt
iſta Domus, quam ædificabitis mi
hi? & quis eſt iſte locus quietis
meæ? * Omnia hæc manus mea fe- 2
cit, & facta ſunt vniuerſa iſta, di-
cit Dominus. ad quem autem re-
ſpiciam, niſi ad pauperculum, &
contritum ſpiritu, & trementem
ſermones meos? * Qui immolat 3
bouem, quaſi qui interficiat virũ:
qui mactat pecus, quaſi qui exce-
rebret canẽ: qui offert oblationẽ,
quaſi qui ſanguinem ſuillum of- B
ferat: qui recordatur thuris, quaſi
qui benedicat idolo. Hæc omnia
elegerunt in vijs ſuis, & in abomi
nationibus ſuis anima eorum de-
lectata eſt. * Vnde & ego eligam 4
illuſiones eorum: & quæ timebãt,
kPr.1.e.24 adducam eis: ‖quia vocaui, & non
Ier.7.c.13 erat qui reſponderet: locutus ſum,
ſ.65.b.12 & non audierunt: feceruntq. ma-
lum in oculis meis, & quæ nolui
elegerunt. * Audite verbum Domi 5
ni, qui tremitis ad verbum eius:
dixerunt fratres veſtri odiẽtes vos,
& abijcientes propter nomen
meum: glorificetur Dominus, &
videbimus in lætitia veſtra: ipſi
6 autem confundentur. * Vox popu-
C li de ciuitate, vox de templo, vox
Domini reddentis retributionem
7 inimicis ſuis. * Antequam parturi-
ret, peperit: antequam veniret par
tus eius, peperit maſculum.
8 * Quis audiuit vmquam tale? &
quis vidit huic ſimile? nũquid par
turiet terra in die vna? aut parietur
gens ſimul, quia parturiuit & pe-
9 perit Sion filios ſuos? * Numquid
ego, qui alios parere facio, ipſe
non pariam, dicit Dominus? ſi e-
go, qui generationem ceteris tri-
buo, ſterilis ero, ait Dominus
10 Deus tuus? * Lætamini cum Ie-
ruſalem, & exultate in ea omnes
qui diligitis eam: gaudete cum ea
gaudio vniuerſi, qui lugetis ſuper
11 eam * vt ſugatis, & repleamini ab
D vbere conſolationis eius: vt mul-
geatis, & delicijs affluatis ab om-
12 nimoda gloria eius. * Quia hæc di
cit Dominus: Ecce ego declinabo
ſuper eam quaſi fluuium pacis, &
quaſi torrentem inundantem glo-
riam Gentium, quam ſugetis: ad
vbera portabimini, & ſuper ge-
13 nua blandientur vobis. * Quomo-
do ſi cui mater blandiatur, ita ego
conſolabor vos, & in Ieruſalem
14 conſolabimini. * Videbitis, &
gaudebit cor veſtrum, & oſſa ve
ſtra quaſi herba germinabunt, &
cognoſcetur manus Domini ſer-
uis eius, & indignabitur inimicis
15 ſuis. * Quia ecce Dominus in igne
E veniet, & quaſi turbo quadrigæ e-
ius: reddere in indignatione fu-
rorem ſuum, & increpationem
16 ſuam in flamma ignis: * quia in
igne Dominus dijudicabit, & in
gladio ſuo ad omnem carnem, &
multiplicabuntur interfecti a Do-
17 mino, * qui ſanctificabãtur, & mũ
dos ſe putabant in hortis poſt ia-
nuam intrinſecus, qui comedebãt
carnem ſuillam, & abominationẽ
& murem: ſimul conſumentur,
18 dicit Dominus. * Ego autem ope-
F ra eorum, & cogitationes eorum:
venio vt congregem cum omni-
bus gentibus & linguis: & venient
19 & videbunt gloriam meam. * Et
ponam in eis ſignum, & mittã ex
eis, qui ſaluati fuerint, ad Gentes
in mare, in Africam, & Lydiam
tendentes ſagittam: in Italiam &
Græciam, ad inſulas longe, ad
eos, qui non audierunt de me,
& non

& non viderunt gloriam meam.
Et annunciabunt gloriam meam
Gentibus, * & adducent omnes 20
fratres veſtros de cunctis Genti-
bus donum Domino in equis, &
in quadrigis, & in lecticis, & in
mulis, & in carrucis, ad montem
ſanctum meum Ieruſalem, dicit
Dominus, quomodo ſi inferant
filij Iſrael munus in vaſe mũdo in G
domum Domini. * Et aſſumam 21
ex eis in ſacerdotes, & leuitas, di-
‖Apoc. 21. a. 1 cit Dominus: * ‖Quia ſicut cæli 22
noui, & terra noua, quæ ego fa-
cio ſtare coram me, dicit Domi-
nus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, &
23 nomen veſtrum. * Et erit menſis
ex menſe, & ſabbatum ex ſabba-
to: veniet omnis caro vt adoret
coram facie mea, dicit Dominus.
24 * Et egredientur, & videbunt ca-
dauera virorum, qui præuaricati
ſunt in me: ‖vermis eorum non ‖Mar. 9. g. 44
morietur, & ignis eorum non ex-
tinguetur: & erunt vſque ad ſatie-
tatem viſionis omni carni.

PROPHETIA IEREMIAE.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Iere- 1
miæ filij Hel- A
ciæ, de ſacer-
dotibus, qui
fuerũt in A-
nathoth, in
Terra Benia-
min. * Quod 2
factum eſt verbum Domini ad eũ
in diebus Ioſiæ filij Amon regis
Iuda, in tertiodecimo anno regni
eius. * Et factum eſt in diebus Ioa- 3
kim filij Ioſiæ regis Iuda vſque ad
conſummationem vndecimi anni
Sedeciæ filij Ioſiæ regis Iuda, vſ-
que ad tranſmigrationem Ieruſa-
lem in menſe quinto. * Et factum 4
eſt verbum Domini ad me, dicẽs:
* Priuſquam te formarem in vte- 5
ro, noui te: & antequam exires
de vulua, ſanctificaui te, & pro- B
phetam in Gentibus dedi te. * Et 6
dixi: A a a, Domine Deus: ecce
neſcio loqui, quia puer ego ſum.
* Et dixit Dominus ad me: Noli 7
dicere: Puer ſum: quoniam ad
omnia, quæ mittam te ibis: & vni-
uerſa quæcumque mandauero ti-
bi, loqueris. * Ne timeas a facie 8
eorum: quia tecum ego ſum vt
eruam te, dicit Dominus. * Et mi- 9
ſit Dominus manum ſuam, & te-
tigit os meum: & dixit Dominus
ad me: Ecce dedi verba mea in
ore tuo: * ecce conſtitui te hodie 10
‖J. 18. a. 7 ſuper Gentes, & ſuper regna ‖ vt C
euellas, & deſtruas, & diſperdas, &
diſſipes, & ædifices, & plantes.
11 * Et factum eſt verbum Domini
ad me, dicens: Quid tu vides Ie-
remia? Et dixi: Virgam vigilan-
12 tem ego video. * Et dixit Domi-
A nus ad me: Bene vidiſti, quia vi-
gilabo ego ſuper verbo meo vt fa-
13 ciam illud. * Et factum eſt verbum
Domini ſecundo ad me, dicens:
Quid tu vides? Et dixi: Ollam ſuc-
cenſam ego video, & faciem eius
14 a facie Aquilonis. * Et dixit Do-
minus ad me: ‖Ab Aquilone pan- ‖J. 4. b. 6
detur malum ſuper omnes habita-
15 tores terræ. * quia ecce ego con-
uocabo omnes cognationes re-
gnorum Aquilonis, ait Dominus:
& venient, & ponent vnuſquiſ-
que ſolium ſuum in introitu por-
tarũ Ieruſalẽ, & ſuper omnes mu-
ros eius in circuitu, & ſuper vni-
16 uerſas vrbes Iuda. * Et loquar iu-
D dicia mea cum eis ſuper omnem
malitiam eorum, qui dereliquerunt
me, & libauerunt dijs alienis,
& adorauerunt opus manuum
17 ſuarum. * Tu ergo accinge lumbos
tuos, & ſurge, & loquere ad eos
omnia quæ ego præcipio tibi. Ne
formides a facie eorum: nec enim
timere te faciam vultum eorum.
18 * ‖Ego quippe dedi te hodie in ci- ‖J. 6. g. 27
uitatem munitã, & in columnam
ferream, & in murum æreum,
ſuper omnem terram, regibus Iu-
da,

da, principibus eius, & ſacerdo-
tibus, & populo terræ. * Et bel- 19
labunt aduerſum te, & non præua-
lebunt: quia ego tecum ſum, ait
Dominus, vt liberem te.

CAP. II.

ET factum eſt verbum Domi- 1
ni ad me, dicens: * Vade, & cla- 2
ma in auribus Ieruſalem, dicens: A
Hæc dicit Dominus: Recordatus
ſum tui, miſerans adoleſcentiam
tuam, & charitatem deſponſatio-
nis tuæ, quando ſecuta es me in
deſerto, in terra, quæ non ſemi-
natur. * Sanctus Iſrael Domino, 3
primitiæ frugum eius: omnes, qui
deuorant eum, delinquunt: ma-
la venient ſuper eos, dicit Domi-
nus. * Audite verbum Domini do- 4
mus Iacob, & omnes cognatio-
nes domus Iſrael: * hæc dicit Do- 5
‖Mic. 6.a.3 minus: ‖ Quid inuenerunt patres
veſtri in me iniquitatis, quia elō-
gauerunt a me, & ambulauerunt
poſt vanitatem, & vani facti ſunt?
* Et non dixerunt: Vbi eſt Domi- 6
nus, qui aſcendere nos fecit de Ter- B
ra Ægypti: qui traduxit nos per
deſertum, per terram inhabitabi-
lem, & inuiam, per terram ſitis,
& imaginem mortis, per terram,
in qua non ambulauit vir, ne-
que habitauit homo? * Et indu- 7
xi vos in terram Carmeli, vt
comederetis fructum eius, &
optima illius: & ingreſſi contami-
naſtis terram meam, & heredita-
tem meam poſuiſtis in abomina-
tionem. * Sacerdotes non dixe- 8
runt: Vbi eſt Dominus? & tenen-
tes legem neſcierunt me, & paſto-
res præuaricati ſunt in me: & pro-
phetæ prophetauerunt in Baal, &
idola ſecuti ſunt. * Propterea ad- 9
huc iudicio cōtendam vobiſcum,
ait Dominus, & cum filijs ve-
ſtris diſceptabo. * Tranſite ad in- 10
ſulas Cethim, & videte: & in C
Cedar mittite, & conſiderate
vehementer: & videte ſi factum
eſt huiuſcemodi. * Si mutauit 11
gens deos ſuos, & certe ipſi non
ſunt dij: populus vero meus mu-
tauit gloriam ſuam in idolum.
* Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & 12
portæ eius deſolamini vehemen-
ter, dicit Dominus. * Duo enim 13
mala fecit populus meus: Me de-
reliquerunt fontem aquæ viuæ, &
foderunt ſibi ciſternas, ciſternas
diſſipatas, quæ cōtinere nō valent
14 aquas. * Nunquid ſeruus eſt Iſrael,
aut vernaculus? quare ergo factus
15 eſt in prædam? * Super eum rugie-
runt leones, & dederunt vocem
ſuam, poſuerunt terram eius in
ſolitudinem: ciuitates eius exuſtæ
ſunt, & non eſt qui habitet in
16 eis. * Filij quoque Mempheos
D & Taphnes conſtuprauerunt te
17 vſque ad verticem. * Nunquid
non iſtud factum eſt tibi, quia
dereliquiſti Dominum Deum
tuum eo tempore, quo ducebat
18 te per viam? * Et nunc quid tibi
vis in via Ægypti, vt bibas aquam
turbidam? & quid tibi cum via
Aſſyriorum, vt bibas aquam flu-
19 minis? * Arguet te malitia tua,
& auerſio tua increpabit te.
Scito, & vide quia malum & a-
marum eſt reliquiſſe te Dominum
Deum tuum, & non eſſe timorem
mei apud te, dicit Dominus Deus
20 exercituum. * A ſæculo confre-
giſti iugum meum, rupiſti vin-
cula mea, & dixiſti: Non ſeruiam.
‖ In omni enim colle ſublimi, & ‖ Ier. 3.b.6
ſub omni ligno frondoſo tu pro- Iſa. 5.a.1
21 ſternebaris meretrix. * ‖ Ego au- Matt. 21.d.
E tem plantaui te vineam electam, 33
omne ſemen verum: quomodo
ergo conuerſa es mihi in prauum
22 vinea aliena? * Si laueris te ni-
tro, & multiplicaueris tibi her-
bam borith, maculata es in ini-
quitate tua coram me dicit Do-
23 minus Deus. * Quomodo dicis:
Non ſum polluta, poſt Baalim
non ambulaui? vide vias tuas in
conualle, ſcito quid feceris: cur-
24 ſor leuis explicās vias ſuas * Ona-
ger aſſuetus in ſolitudine, in de-
ſiderio animæ ſuæ attraxit ventum
amoris ſui: nullus auertet eam: *
omnes, qui quærunt eam, non
deficient: in menſtruis eius inue-
25 nient eam. * Prohibe pedem tuum
a nuditate, & guttur tuum a ſiti.
Et dixiſti: Deſperaui, nequaquam
faciam: adamaui quippe alienos,
26 & poſt eos ambulabo. * Quo-
F modo cōfunditur fur quando de-
prehenditur, ſic confuſi ſunt do-
mus Iſrael, ipſi & reges eorū prin-
cipes, & ſacerdotes, & prophetæ
27 eorum, * dicētes ligno: Pater meus
es tu: & lapidi: Tu me genuiſti.

‖ J. 31. f. 33 ‖ verterunt ad me tergum, & non
faciem, & in tempore afflictionis
ſuæ dicent: Surge, & libera nos.
28 * Vbi ſunt dij tui, quos feciſti ti-
bi? ſurgant & liberent te in tem-
‖ J. 11. c. 13 pore afflictionis tuæ: ‖ ſecundum
numerum quippe ciuitatum tua-
29 rum erant dij tui Iuda. * Quid
vultis mecum iudicio contendere?
omnes dereliquiſtis me, dicit Do-
30 minus. * Fruſtra percuſſi filios ve-
ſtros, diſciplinam non receperunt:
deuorauit gladius veſter prophe-
31 tas veſtros, quaſi leo vaſtator * ge-
neratio veſtra. Videte verbum
Domini: Numquid ſolitudo fa-
ctus ſum Iſraeli, aut terra ſeroti-
na? quare ergo dixit populus
meus: Receſſimus, non veniemus
32 mus vltra ad te? * Numquid obli
G uiſcetur virgo ornamenti ſui, aut
ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? popu
lus vero meus oblitus eſt mei die-
33 bus innumeris. * Quid niteris bo-
nam oſtēdere viam tuam ad quæ-
rendam dilectionem, quæ inſuper
& malitias tuas docuiſti vias tuas,
34 * & in alis tuis inuentus eſt ſan-
guis animarum pauperum & inno
centum? non in foſſis inueni eos,
ſed in omnibus, quæ ſupra memo
35 raui. * Et dixiſti: Abſque peccato
& innocens ego ſum: & propterea
auertatur furor tuus a me. Ecce
ego iudicio contendam tecum, eo
36 quod dixeris: Nō peccaui. * Quàm
vilis facta es nimis, iterans vias
tuas, & ab Ægypto cōfunderis, ſi-
37 cut cōfuſa es ab Aſſur. * Nā & ab
iſta egredieris, & manus tuæ erunt
ſuper caput tuum: quoniam obtri
uit Dominus confidentiam tuam,
& nihil habebis proſperum in ea.

CAP. III.

1 VVlgo dicitur: Si dimiſerit vir
A vxorem ſuam, & recedens
ab eo, duxerit virum alterum,
nūquid reuertetur ad eam vltra?
numquid non polluta, & conta-
minata erit mulier illa? tu autem
fornicata es cum amatoribus mul
tis: tamen reuertere ad me, di-
cit Dominus, & ego ſuſcipiam
2 te. * Leua oculos tuos in dire-
ctum, & vide vbi non proſtrata
ſis: in viis ſedebas, expectans eos
quaſi latro in ſolitudine: & pol-
luiſti terram in fornicationibus
3 tuis, & in malitiis tuis. * Quam
ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ plu-
uiarum, & ſerotinus imber non
fuit: frons mulieris meretricis fa-
cta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.
4 * Ergo ſaltem amodo voca me:
Pater meus, dux virginitatis meæ
5 tu es: * Numquid iraſceris in
B perpetuum, aut perſeuerabis in fi-
nem? Ecce locuta es, & feciſti
6 mala, & potuiſti. * Et dixit Do-
minus ad me in diebus Ioſiæ re-
gis: ‖ Numquid vidiſti quæ fe- ‖ 3. 2. d. 20
cerit auerſatrix Iſrael? abiit ſibi-
met ſuper omnem montem excel-
ſum, & ſub omni ligno frondoſo,
7 & fornicata eſt ibi. * Et dixi, cum
feciſſet hæc omnia: Ad me reuer-
tere: & non eſt reuerſa. Et vi-
dit præuaricatrix ſoror eius Iuda,
8 * quia pro eo, quòd mœchata eſ-
ſet auerſatrix Iſrael, dimiſiſſem
eam, & dediſſem ei libellum re-
pudij: & non timuit præuarica-
C trix Iuda ſoror eius, ſed abiit, &
9 fornicata eſt etiam ipſa. * Et fa-
cilitate fornicationis ſuæ contami
nauit terram, & mœchata eſt
10 cum lapide & ligno. * Et in om-
nibus his non eſt reuerſa ad me
præuaricatrix ſoror eius Iuda in
toto corde ſuo, ſed in mendacio,
11 ait Dominus. * Et dixit Domi-
nus ad me: Iuſtificauit animam
ſuam auerſatrix Iſrael, compara-
12 tione præuaricatricis Iudæ. * Va-
D de, & clama ſermones iſtos con-
tra Aquilonem, & dices: Reuer-
tere auerſatrix Iſrael, ait Domi-
nus, & non auertam faciem
meam a vobis: quia ſanctus ego
ſum, dicit Dominus, & non ira-
13 ſcar in perpetuum. * Verumta-
men ſcito iniquitatem tuam, quia
in Dominum Deum tuum præua
ricata es: & diſperſiſti vias tuas
alienis ſub omni ligno frondoſo,
& vocem meam non audiſti, ait
14 Dominus. * Conuertimini filij
reuertentes, dicit Dominus: quia
ego vir veſter: & aſſumam vos
vnum de ciuitate, & duos de co-
gnatione, & introducam vos in
15 Sion. * Et dabo vobis paſtores
iuxta cor meum, & paſcent vos
16 ſcientia & doctrina. * Cumq.
E multiplicati fueritis, & creueritis
in terra in diebus illis, ait Domi-
nus: non dicent vltra: Arca teſta-
menti Domini: neque aſcendet
ſuper

ſuper cor, neque recordabuntur
illius: nec viſitabitur, nec fiet vl-
tra. * In tempore illo vocabunt 17
Ieruſalem Solium Domini:& con-
gregabuntur ad eam omnes Gen-
tes in nomine Domini in Ieruſa-
lem, & non ambulabunt poſt pra-
uitatem cordis ſui peſſimi. * In 18
diebus illis ibit domus Iuda ad do-
mum Iſrael, & venient ſimul de
terra Aquilonis ad terram, quam
dedi patribus veſtris. * Ego au- 19
tem dixi: Quomodo ponam te
in filios, & tribuam tibi terram
deſiderabilem, hereditatem præ-
claram exercituum Gentium? Et
dixi: Patrem vocabis me, & poſt F
me ingredi non ceſſabis. * Sed 20
quomodo ſi contemnat mulier
amatorem ſuum, ſic contempſit
me domus Iſrael, dicit Dominus.
* Vox in viis audita eſt, ploratus 21
& vlulatus filiorum Iſrael: quo-
niam iniquam fecerunt viã ſuam,
obliti ſunt Domini Dei ſui. *Con 22
uertimini filij reuertentes, & ſa-
nabo auerſiones veſtras. Ecce
nos venimus ad te: tu enim es Do
minus Deus noſter. * Vere 23
mendaces erant colles, & mul G
titudo montium: vere in Domi-
no Deo noſtro ſalus Iſrael. *Con- 24
fuſio comedit laborem patrum
noſtrorum ab adoleſcentia noſtra,
greges eorum, & armenta eorum,
filios eorum, & filias eorum.
* Dormiemus in confuſione no- 25
ſtra, & operiet nos ignominia
noſtra: quoniam Domino Deo
noſtro peccauimus nos, & patres
noſtri ab adoleſcentia noſtra vſ-
que ad diem hanc:& non audiui-
mus vocem Domini Dei noſtri.

CAP. IIII.

SI reuerteris Iſrael, ait Domi- 1
nus, ad me conuertere: ſi ab- A
ſtuleris offendicula tua a facie
mea, non commoueberis. * Et 2
iurabis: Viuit Dominus in verita-
te, & in iudicio, & in iuſtitia: &
benedicent eum Gentes, ipſumq.
laudabunt.* Hæc enim dicit Do- 3
minus viro Iuda, & Ieruſalem:
‖Nouate vobis nouale, & nolite ‖Oſee 10.d. 12
ſerere ſuper ſpinas: *circumcidi- 4
mini Domino, & auferte præpu-
tia cordium veſtrorum viri Iuda,
& habitatores Ieruſalem: ne for-
te egrediatur vt ignis indignatio
mea, & ſuccendatur, & non ſit
qui extinguat propter malitiam
5 cogitationum veſtrarum. * An-
B nunciate in Iuda, & in Ieruſalem
auditum facite: loquimini, &
canite tuba in terra: clamate
fortiter, & dicite: congregamini,
& ingrediamur ciuitates munitas,
6 *leuate ſignum in Sion. Confor-
tamini, nolite ſtare, ‖quia ma-
lum ego adduco ab Aquilone, & ‖Iſ.1.c.14
7 contritionem magnam. * Aſcen-
dit leo de cubili ſuo, & prædo
Gentium ſe leuauit: egreſſus eſt
de loco ſuo vt ponat terram tuam
in ſolitudinem: ciuitates tuæ va-
ſtabuntur, remanentes abſque ha-
8 bitatore. * Super hoc accingite
C vos cilicijs, plangite & vlulate:
quia non eſt auerſa ira furoris Do
9 mini a nobis. * Et erit in die illa,
dicit Dominus: Peribit cor regis,
& cor principum:& obſtupeſcent
ſacerdotes, & prophetæ conſter-
10 nabuntur. * Et dixi: Heu, heu,
heu Domine Deus, ergone dece-
piſti populum iſtum & Ieruſalem,
dicens: Pax erit vobis: & ecce
peruenit gladius vſque ad animã?
11 * In tempore illo dicetur populo
huic & Ieruſalem: Ventus vrens
in viis, quæ ſunt in deſerto viæ
filiæ populi mei, non ad venti-
landum, & ad purgandum.
12 *Spiritus plenus ex his veniet mi-
hi: & nunc ego loquar iudicia
13 mea cum eis. * Ecce quaſi nubes
D aſcendet, & quaſi tempeſtas cur-
rus eius: velociores aquilis equi il-
lius: væ nobis quoniam vaſtati
14 ſumus.* Laua a malitia cor tuum
Ieruſalem, vt ſalua fias: vſque-
quo morabuntur in te cogitatio-
15 nes noxiæ? * Vox enim annũcian-
tis a Dan, & notum facientis ido-
16 lum de monte Ephraim. * Dicite
gentibus: Ecce auditum eſt in Ie-
ruſalem cuſtodes venire de terra
longinqua, & dare ſuper ciuitates
17 Iuda vocem ſuam. * Quaſi cu-
ſtodes agrorum facti ſunt ſuper
eam in gyro: quia me ad iracun-
diam prouocauit, dicit Dominus.
18 * ‖Viæ tuæ, & cogitationes tuæ
fecerunt hæc tibi: iſta malitia tua, ‖Sap.1.b.5
quia amara, quia tetigit cor tuum.
19 * Ventrem meum, ventrem meum
E doleo, ſenſus cordis mei turbati
ſunt in me: non tacebo, quoniam

Vocem buccinæ audiuit anima
mea, clamorem prælij. *Contritio 20
ſuper contritionem vocata eſt, &
vaſtata eſt omnis terra: repente
vaſtata ſunt tabernacula mea, ſubi
to pelles meæ. *Vſquequo videbo 21
fugientem, audiam vocem bucci
næ? *Quia ſtultus populus meus 22
me non cognouit: filij inſipientes
ſunt, & vecordes: ſapientes ſunt
vt faciant mala, bene autem face-
re neſcierunt. *Aſpexi terram, & 23
ecce vacua erat, & nihili: & cælos,
& non erat lux in eis. *Vidi mon- 24
tes, & ecce mouebantur: & om-
nes colles conturbati ſunt. *Intui- 25
tus ſum, & non erat homo: & om F
ne volatile cæli receſſit. *Aſpexi, 26
& ecce Carmelus deſertus, & om-
nes vrbes eius deſtructæ ſunt a fa-
cie Domini, & a facie iræ furoris
eius. *Hæc enim dicit Dominus: 27
Deſerta erit omnis terra, ſed tamē
conſummationem non faciam.
*Lugebit terra, & mœrebunt cæ- 28
li deſuper: eo quòd locutus ſum,
cogitaui, & non pœnituit me, nec
auerſus ſum ab eo. *A voce equi- 29
tis, & mittentis ſagittam fugit om G
nis ciuitas: ingreſſi ſunt ardua, &
aſcenderunt rupes: vniuerſæ vrbes
derelictæ ſunt, & non habitat in
eis homo. *Tu autem vaſtata quid 30
facies? cum veſtieris te coccino,
cum ornata fueris monili aureo,
& pinxeris ſtibio oculos tuos, fru-
ſtra componeris: contempſerunt
te amatores tui, animam tuam
quærent. *Vocem enim quaſi par 31
turientis audiui, anguſtias vt puer-
peræ: Vox filiæ Sion intermorien-
tis, expandentiſq. manus ſuas: væ
mihi, quia defecit anima mea
propter interfectos.

CAP. V.

Circuite vias Ieruſalem, & aſpi 1
cite, & conſiderate, & quærite A
in plateis eius, an inueniatis virū
facientem iudicium, & quærem-
tem fidem: & propitius ero ei.
*Quod ſi etiam Viuit Dominus 2
dixerint: & hoc falſo iurabunt.
*Domine oculi tui reſpiciunt fi- 3
dem: percuſſiſti eos, & non do-
luerunt: attriuiſti eos, & renuerūt
accipere diſciplinam: indurauer-
runt facies ſuas ſupra petram, &
noluerunt reuerti. *Ego autem di 4
xi: Forſitan pauperes ſunt & ſtul-
ti, ignorantes viam Domini, iudi-
5 cium Dei ſui. *Ibo igitur ad opti-
B mates, & loquar eis: ipſi enim co-
gnouerūt viam Domini, iudicium
Dei ſui. & ecce magis hi ſimul cō-
fregerunt iugum, ruperunt vincu-
6 la. *Idcirco percuſſit eos leo de
ſilua, lupus ad veſperam vaſtauit
eos, pardus vigilans ſuper ciuitates
eorum: omnis, qui egreſſus fue-
rit ex eis, capietur: quia multipli-
catæ ſunt præuaricationes eorum,
confortatæ ſunt auerſiones eorū.
7 *Super quo propitius tibi eſſe po-
tero? filij tui dereliquerunt me,
& iurant in his, qui non ſunt dij:
ſaturaui eos, & mœchati ſunt, &
in domo meretricis luxuriabātur.
8 *Equi amatores, & emiſſarij fa-
cti ſunt: ‖Vnuſquiſque ad vxorem ‖Ezec.22.6.
9 proximi ſui hinniebat. *Num- 12.
C quid ſuper his non viſitabo, dicit
Dominus? & in gente tali non vl-
10 ciſcetur anima mea? *Aſcendite
muros eius, & diſſipate, conſum-
mationem autem nolite facere:
auferte propagines eius, quia non
11 ſunt Domini. *Præuaricatione
enim præuaricata eſt in me domus
Iſrael, & domus Iuda, ait Domi-
12 nus. *Negauerunt Dominum,
& dixerunt: Non eſt ipſe: neque
veniet ſuper nos malum: gladium
13 & famem non videbimus. *Pro-
phetæ fuerunt in ventum locuti,
& reſponſum non fuit in eis: hæc
14 ergo euenient illis. *Hæc dicit
Dominus Deus exercituum: Quia
locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego
do verba mea, in ore tuo in ignē,
& populū iſtum in ligna, & vora-
15 bit eos. *Ecce ego adducam ſuper
D vos gentem de longinquo domus
Iſrael, ait Dominus: gentem ro-
buſtam, gentem antiquam, gen-
tem, cuius ignorabis linguam,
16 nec intelliges quid loquatur. *Pha
retra eius quaſi ſepulchrum pa-
17 tens, vniuerſi fortes. *Et come-
det ſegetes tuas, & panem tuum:
deuorabit filios tuos, & filias tuas:
comedet gregem tuum, & armen-
ta tua: comedet vineam tuam &
ficum tuam: & conteret vrbes
munitas tuas, in quibus tu habes
18 fiduciam, gladio. *Veruntamen
in diebus illis, ait Dominus,
non faciam vos in conſummatio-
19 nem. *‖Quòd ſi dixeritis: Qua- ‖J.16. b.10

re fe-

re fecit nobis Dominus Deus no-
ſter hæc omnia? dices ad eos: Si-
cut dereliquiſtis me, & ſeruiſtis
Deo alieno in terra veſtra, ſic ſer-
uietis alienis in terra non veſtra.
20 * Annunciate hoc domui Iacob,
& auditum facite in Iuda, dicen-
tes: Audi popule ſtulte, qui non
habes cor: qui habentes oculos
non videtis: & aures, & non au-
21 ditis. * Me ergo non timebitis,
ait Dominus: & a facie mea non
22 dolebitis? * Qui poſui arenam
terminum mari, præceptum ſem-
piternum, quod non præteribit:
& commouebuntur, & non pote-
runt: & intumeſcent fluctus eius,
23 & non tranſibunt illud: * populo
F autem huic factũ eſt cor incredu-
lum, & exaſperans, receſſerunt &
24 abierunt. * Et non dixerunt in
corde ſuo: Metuamus Dominum
Deum noſtrum, qui dat nobis plu
uiam temporaneam & ſerotinam
in tempore ſuo: plenitudinem an-
nuæ meſſis cuſtodientem nobis.
25 * Iniquitates veſtræ declinauerunt
hæc: & peccata veſtra prohibue-
26 runt bonum a vobis: * Quia in-
uenti ſunt in populo meo impij
inſidiantes quaſi aucupes, laqueos
ponentes, & pedicas ad capiendos
27 viros. * Sicut decipula plena
auibus, ſic domus eorũ plenæ do-
lo: ideo magnificati ſunt & dita-
28 ti. * Incraſſati ſunt & impinguati:
G & præterierũt ſermones meos peſ-
‖ Iſa. 1. f. 23 ſime. ‖ Cauſam viduæ non iudi-
Zach. 7. 10 cauerunt, cauſam pupilli non di-
rexerunt, & iudicium pauperum
29 non iudicauerunt. * Numquid ſu-
per his non viſitabo, dicit Domi-
nus? aut ſuper gentem huiuſcemo-
30 di non vlciſcetur anima mea? * Stu
por & mirabilia facta ſunt in ter-
31 ra: * prophetæ prophetabant men
dacium, & ſacerdotes applaudebãt
manibus ſuis: & populus meus
dilexit talia: quid igitur fiet in no-
uiſſimo eius?

CAP. VI.

1 CONfortamini filij Beniamin
A in medio Ieruſalẽ, & in The-
cua clangite buccina, & ſuper Be-
thacarem leuate vexillũ: quia ma-
lum viſum eſt ab Aquilone, & cõ-
2 tritio magna. * Specioſæ & deli-
3 catę aſſimilaui filiã Sion. * Ad eam
venient paſtores, & greges eo-
rum: fixerunt in ea tentoria in
circuitu: paſcet vnuſquiſque eos,
4 qui ſub manu ſua ſunt. * Sancti-
ficate ſuper eam bellum: conſur-
gite, & aſcendamus in meridie:
væ nobis, quia declinauit dies,
quia longiores factæ ſunt vmbræ
5 veſperi. * Surgite, & aſcenda-
mus in nocte, & diſſipemus do-
6 mos eius. * Quia hæc dicit Domi-
B nus exercituum: Cædite lignum
eius, & fundite circa Ieruſalem
aggerem: hæc eſt ciuitas viſitatio-
nis, omnis calumnia in medio e-
7 ius. * Sicut frigidam fecit ciſter-
na aquam ſuam, ſic frigidam fecit
malitiam ſuam: iniquitas & vaſti-
tas audietur in ea, coram me ſem-
8 per infirmitas, & plaga. * Erudire
Ieruſalem, ne forte recedat ani-
ma mea a te, ne forte ponam te
deſertam terram inhabitabilem.
9 * Hæc dicit Dominus exercituum:
Vſque ad racemum colligent qua-
ſi in vinea reliquias Iſrael: conuer
te manum tuam quaſi vindemia-
10 tor ad cartallum. * Cui loquar? &
C quem conteſtabor vt audiat? ecce
incircumciſæ aures eorum, & au-
dire non poſſunt: ecce verbum
Domini factum eſt eis in oppro-
brium: & non ſuſcipient illud.
11 * Idcirco furore Domini plenus
ſum, laboraui ſuſtinens: effunde
ſuper paruulum foris, & ſuper con
ſilium iuuenum ſimul: vir enim
cum muliere capietur, ſenex cum
12 pleno dierum. * Et tranſibunt
domus eorum ad alteros, agri &
vxores pariter: quia extendam
manum meam ſuper habitantes
13 terram, dicit Dominus. * ‖ A mi- ‖ Iſa. 56. d. 11
nore quippe vſque ad maiorem Ie. 8. d. 10
omnes auaritiæ ſtudent: & a pro-
pheta vſque ad ſacerdotem cuncti
14 faciunt dolum. * Et curabant
D contritionem filiæ populi mei cũ
ignominia dicentes: Pax, pax: &
15 non erat pax. * Confuſi ſunt,
quia abominationem fecerunt:
quin potius confuſione non ſunt
confuſi, & erubeſcere neſcierunt.
quam ob rem cadent inter ruen-
tes: in tempore viſitationis ſuæ
16 corruent, dicit Dominus. * Hæc
dicit Dominus: State ſuper vias,
& videte, & interrogate de ſe-
mitis antiquis, quæ ſit via bona, ‖ Matt. 11. d.
& ambulate in ea: ‖ & inuenietis 29

refrigerium animabus veſtris. Et
dixerunt: Non ambulabimus.
17 * Et conſtitui ſuper vos ſpecula-
tores. Audite vocem tubæ. Et di-
18 xerunt: Non audiemus. * Ideo
E audite Gentes, & cognoſce con-
gregatio, quanta ego faciam eis.
19 * Audi terra: Ecce ego adducam
mala ſuper populum iſtum, fru-
ctum cogitationum eius: quia
verba mea non audierunt, &
20 legem meam proiecerunt. * ‖Vt Iſa.1.d.11.
quid mihi thus de Saba affertis, &
calamum ſuaue olentem de terra
longinqua? holocautomata veſtra
non ſunt accepta, & victimæ ve-
21 ſtræ non placuerunt mihi. * Pro-
F pterea hæc dicit Dominus: Ecce
ego dabo in populum iſtum rui-
nas, & ruent in eis patres & filij
ſimul, vicinus, & proximus peri-
22 bunt. * Hæc dicit Dominus: Ec-
ce populus venit de terra Aquilo-
nis, & gens magna conſurget a
23 finibus terræ. * Sagittam & ſcu-
tum arripiet: crudelis eſt, & non
miſerebitur. vox eius quaſi mare
ſonabit: & ſuper equos aſcendent,
præparati quaſi vir ad prælium,
24 aduerſum te filia Sion. * Audiui-
mus famam eius, diſſolutæ ſunt
manus noſtræ: tribulatio appreh
ẽdit nos, dolores vt parturientem.
25 * Nolite exire ad agros, & in via
ne ambuletis: quoniam gladius
26 inimici pauor in circuitu. * Filia
G populi mei accingere cilicio, &
conſpergere cinere: luctum vnige-
niti fac tibi, planctum amarum,
quia repente veniet vaſtator ſu-
27 per nos. * Probatorem dedi te
in populo meo robuſtum: & ſcies,
28 & probabis viam eorum. * Om-
nes iſti principes declinantes, am-
bulantes fraudulenter, æs & fer-
29 rum: vniuerſi corrupti ſunt. * De
fecit ſufflatorium, in igne conſum
ptum eſt plumbum: fruſtra con-
flauit conflator: malitiæ enim eo-
30 rum non ſunt conſumptæ. * Argen
tum reprobum vocate eos, quia
Dominus proiecit illos.

CAP. VII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ie-
2 remiam a Domino, dicẽs: * Sta
A in porta domus Domini, & prædi-
ca ibi verbum iſtud, & dic: Audi-
te verbum Domini omnis Iuda,
qui ingredimini per portas has, vt
3 adoretis Dominum. * Hæc dicit
Dominus exercituũ Deus Iſrael:
‖Bonas facite vias veſtras, & ſtu- ‖J.26.d.13
dia veſtra: & habitabo vobiſcum
4 in loco iſto. * Nolite confidere in
verbis mendacij, dicentes: Tem-
plum Domini, templum Domini,
5 templum Domini eſt. * Quoniam
ſi bene direxeritis vias veſtras, &
ſtudia veſtra: ſi feceritis iudicium
inter virum & proximum eius,
6 * aduenæ, & pupillo, & viduæ non
B feceritis calumniam, nec ſangui-
nem innocentem effuderitis in lo-
co hoc, & poſt deos alienos non
ambulaueritis in malũ vobiſmet-
7 ipſis: * habitabo vobiſcum in loco
iſto: in terra, quam dedi patribus
veſtris a ſæculo & vſque in ſæcu-
8 lum. * Ecce vos confiditis vobis
in ſermonibus mendacij, qui non
9 proderunt vobis: * furari, occi-
dere, adulterari, iurare mendaci-
ter, libare Baalim, & ire poſt deos
10 alienos, quos ignoratis. * Et ve-
niſtis & ſtetiſtis coram me in do-
mo hac, in qua inuocatum eſt no-
men meum, & dixiſtis: Liberati
ſumus eo quòd fecerimus omnes
11 abominationes iſtas. * ‖Numquid ‖Mat.21.b.
ergo ſpelunca latronum facta eſt 13
domus iſta, in qua inuocatum eſt Mar.11.c.
nomen meum in oculis veſtris? 17
ego, ego ſum: ego vidi, dicit Do- Luc.19.g.
12 minus. * Ite ad locum meum in 46
Silo, vbi habitauit nomen meum
a principio: & videte quæ fece-
rim ei propter malitiã populi mei
13 Iſrael: * & nunc quia feciſtis om-
C nia opera hæc, dicit Dominus: &
locutus ſum ad vos mane conſur-
gens, & loquens, & non audiſtis:
‖& vocaui vos, & non reſpondi- ‖Pro.1.c.24
14 ſtis: * ‖faciam domui huic, in qua Iſa.65.b.12
inuocatum eſt nomen meum, & ‖1.Reg.4.a.
in qua vos habetis fiduciam: & lo- 2.b.10
co, quẽ dedi vobis & patribus ve-
15 ſtris, ſicut feci Silo. * Et proiiciam
vos a facie mea, ſicut proieci om
nes fratres veſtros, vniuerſum ſe-
16 men Ephraim. * ‖Tu ergo noli ‖J.14.b.11
orare pro populo hoc, nec aſſu-
mas pro eis laudem & orationem,
& non obſiſtas mihi: quia non
17 exaudiam te. * Nonne vides
D quid iſti faciunt in ciuitatibus Iu-
18 da, & in plateis Ieruſalem? * Filij
colligunt ligna, & patres ſuccen-
dunt

dunt ignem, & mulieres conſper-
gunt adipem, vt faciant placentas
reginæ cæli, & libent diis alienis,
& me ad iracundiam prouocent.
*Numquid me ad iracundiam 19
prouocant, dicit Dominus? non-
ne ſemetipſos in confuſionem vul
tus ſui? *Ideo hæc dicit Dominus 20
Deus: Ecce furor meus, & indi-
gnatio mea conflatur ſuper lo-
cum iſtum, ſuper viros, & ſu-
per iumenta, & ſuper lignum
regionis, & ſuper fruges ter-
ræ, & ſuccendetur, & non extin-
guetur. *Hæc dicit Dominus exer- 21
cituum Deus Iſrael: Holocauto- E
mata veſtra addite victimis ve-
ſtris, & comedite carnes. *Quia 22
non ſum locutus cum patribus ve
ſtris, & non præcepi eis in die,
qua eduxi eos de Terra Ægypti,
de verbo holocautomatum, & vi-
ctimarum. *Sed hoc verbum 23
præcepi eis, dicens: Audite vocem
meam, & ero vobis Deus, & vos
eritis mihi populus: & ambulate
in omni via, quam mandaui vo-
bis, vt bene ſit vobis. *Et non au- 24
dierunt, nec inclinauerunt aurem
ſuam: ſed abierunt in voluntati-
bus, & in prauitate cordis ſui ma-
li: factiq. ſunt retrorſum & non in
ante, *a die qua egreſſi ſunt pa- 25
tres eorum de Terra Ægypti, vſ- F
que ad diem hanc. Et miſi ad vos
omnes ſeruos meos prophetas per
diem, conſurgens diluculo, &
mittens. *Et non audierunt me, 26
||ſ.16.c.12 nec inclinauerunt aurem ſuam: B
ſed indurauerunt ceruicem ſuam:
||& peius operati ſunt, quàm pa-
tres eorum. *Et loqueris ad eos 27
omnia verba hæc, & non audient
te: & vocabis eos, & non reſpon-
debunt tibi. *Et dices ad eos: Hæc 28
eſt gens, quæ non audiuit vocem
Domini Dei ſui, nec recepit diſci-
plinam: periit fides, & ablata eſt
de ore eorum. *Tonde capillum 29
tuum, & proiice, & ſume in dire-
ctum planctum: quia proiecit Do-
minus, & reliquit generationem
furoris ſui, *quia fecerunt filij Iu- 30
da malum in oculis meis, dicit Do
minus. Poſuerunt offendicula ſua
in domo, in qua inuocatum eſt
nomen meum, vt polluerent eam:
*& ædificauerunt excelſa To- 31
pheth, quæ eſt in valle filij Ennom: G
vt incenderent filios ſuos, & filias

ſuas igni: quæ non præcepi, nec
32 cogitaui in corde meo. *Ideo ec-
ce dies venient, dicit Dominus,
& non dicetur amplius Topheth,
& Vallis filij Ennom: ſed Vallis in-
terfectionis: & ſepelient in To-
33 pheth, eo quòd non ſit locus. *Et
erit morticinum populi huius in
cibos volucribus cæli, & beſtiis
34 terræ, & non erit qui abigat. *||Et ||Ezec. 26.c.13
quieſcere faciam de vrbibus Iuda,
& de plateis Ieruſalem vocem gau
dij, & vocem lætitiæ, vocem ſpon
ſi, & vocem ſponſæ: in deſolatione
enim erit terra.

CAP. VIII.

1 A IN illo tempore, ait Dominus:
Eiicient oſſa regum Iuda, & oſ-
ſa principum eius, & oſſa ſacer-
dotum, & oſſa prophetarum,
& oſſa eorum, qui habitauerunt
2 Ieruſalem, de ſepulchris ſuis: *&
expandent ea ad ſolem, & lunam,
& omnem militiam cæli, quæ di-
lexerunt, & quibus ſeruierunt, &
poſt quæ ambulauerunt, & quæ
quæſierunt, & adorauerunt: non
colligentur, & non ſepelientur: in
ſterquilinium ſuper faciem terræ
3 erunt. *Et eligent magis mor-
tem quàm vitam omnes qui reſi-
dui fuerint de cognatione hac peſ-
ſima in vniuerſis locis, quæ dereli-
cta ſunt, ad quæ eieci eos, dicit
4 Dominus exercituum. *Et dices
B ad eos: Hæc dicit Dominus: Num-
quid qui cadit non reſurget? &
qui auerſus eſt, non reuertetur?
5 *Quare ergo auerſus eſt populus
iſte in Ieruſalem auerſione conten
tioſa? Apprehenderunt menda-
6 cium, & noluerunt reuerti. *At-
tendi, & auſcultaui: nemo quod
bonum eſt loquitur, nullus eſt
qui agat pœnitentiam ſuper pec-
cato ſuo, dicens: Quid feci? Om-
nes conuerſi ſunt ad curſum ſuũ,
C quaſi equus impetu vadẽs ad præ-
7 lium. *Miluus in cælo cognouit
tempus ſuum: turtur, & hirundo,
& ciconia cuſtodierũt tempus ad-
uentus ſui: populus autem meus
non cognouit iudicium Domini.
8 *Quomodo dicitis: Sapientes nos
ſumus, & lex Domini nobiſcum
eſt? vere mendacium operatus eſt
9 ſtylus mendax Scribarum. *Con-

fuſi ſunt ſapientes, perterriti & ca-
pti ſunt: verbum enim Domini
proiecerunt, & ſapientia nulla
Iſa.56.d.11 Ier.6.c.13 eſt in eis. * ‖ Propterea dabo mu- 10
lieres eorum exteris, agros eorum D
heredibus: quia a minimo vſque
ad maximum omnes auaritiam
ſequuntur: a propheta vſque ad
ſacerdotem cuncti faciunt menda-
cium. * Et ſanabant contritio- 11
nem filiæ populi mei ad ignomi-
niam, dicentes: Pax, pax: cum
non eſſet pax.* Confuſi ſunt quia 12
abominationem fecerunt: quin-
imo confuſione non ſunt confuſi,
& erubeſcere neſcierunt: idcirco
cadent inter corruentes, in tem-
pore viſitationis ſuæ corruent, di-
cit Dominus.* Congregans con- 13
gregabo eos, ait Dominus: non E
eſt vua in vitibus, & non ſunt fi-
cus in ficulnea, folium defluxit:
& dedi eis quæ prætergreſſa ſunt.
* Quare ſedemus? conuenite, & 14
ingrediamur ciuitatem munitam,
& ſileamus ibi: quia Dominus
Deus noſter ſilere nos fecit, &
potum dedit nobis aquam fellis:
Ier.14.d.19 peccauimus enim Domino.* ‖ Ex- 15
pectauimus pacem, & non erat
bonum: tempus medelæ, & ec-
ce formido. * A Dan auditus eſt 16
fremitus equorum eius, a voce F
hinnituum pugnatorũ eius com-
mota eſt omnis terra. & venerunt,
& deuorauerunt terram, & pleni-
tudinem eius: vrbem & habita-
tores eius. * Quia ecce ego mit- 17
tam vobis ſerpentes regulos, qui-
bus non eſt incantatio: & mor-
debunt vos, ait Dominus.* do- 18
lor meus ſuper dolorem, in me
cor meum mœrens. * Ecce vox 19
clamoris filiæ populi mei de ter-
ra longinqua: Numquid Domi- G
nus non eſt in Sion, aut rex eius
non eſt in ea? Quare ergo me ad
iracundiam concitauerunt in ſcul-
ptilibus ſuis, & in vanitatibus
alienis? * Tranſijt meſſis, finita 20
eſt æſtas, & nos ſaluati non ſu-
mus.* Super contritione filiæ po- 21
puli mei contritus ſum, & contri-
ſtatus, ſtupor obtinuit me.* Num- 22
quid reſina non eſt in Galaad? aut
medicus non eſt ibi? quare igitur
non eſt obducta cicatrix filiæ po-
puli mei?

CAP. IX.

1 QVis dabit capiti meo aquam,
A & oculis meis fontem
lacrymarum? & plorabo die ac no-
cte interfectos filiæ populi mei.
2 * Quis dabit me in ſolitudine di-
uerſorium viatorum, & derelinquã
populum meum, & recedam ab
eis? quia omnes adulteri ſunt, cœ-
3 tus præuaricatorum. * Et exten-
derũt linguam ſuam quaſi arcum
mendacij & non veritatis: confor-
tati ſunt in terra, quia de malo
ad malum egreſſi ſunt, & me non
cognouerunt, dicit Dominus.
4 * Vnuſquiſque ſe a proximo ſuo
B cuſtodiat, & in omni fratre ſuo
non habeat fiduciam: quia om-
nis frater ſupplantans ſupplanta-
bit, & omnis amicus fraudulen-
5 ter incedet. * Et vir fratrem
ſuum deridebit, & veritatem non
loquentur: docuerunt enim lin-
guam ſuam loqui mendacium:
vt inique agerent, laborauerunt.
6 * Habitatio tua in medio doli: in
dolo renuerunt ſcire me, dicit
7 Dominus. * Propterea hæc dicit
Dominus exercituum: Ecce ego
conflabo, & probabo eos: quid
enim aliud faciam a facie filiæ Pſ.27.a.3
8 populi mei? * ‖ Sagitta vulne-
C rans lingua eorum, dolum locu-
ta eſt: in ore ſuo pacem cum ami-
co ſuo loquitur, & occulte po-
9 nit ei inſidias. * Numquid ſuper
his non viſitabo, dicit Dominus?
aut in gente huiuſmodi non vlci-
10 ſcetur anima mea? * Super mon-
tes aſſumam fletum ac lamen-
tum, & ſuper ſpecioſa deſerti
planctum: quoniam incenſa
ſunt, eo quod non ſit vir pertran-
ſiens: & non audierunt vocem
poſſidentis: a volucre cæli vſque
ad pecora tranſmigrauerunt & re-
11 ceſſerunt. * Et dabo Ieruſalem
in aceruos arenæ, & cubilia dra-
conum: & ciuitates Iuda dabo in
deſolationem, eo quod non ſit
12 habitator. * Quis eſt vir ſapiens,
D qui intelligat hoc, & ad quem
verbum oris Domini fiat vt
annunciet iſtud, quare perierit
terra, & exuſta ſit quaſi deſertum,
eo quod non ſit qui pertranſeat?
13 * Et dixit Dominus: quia dereli-
querunt legem meam, quam
dedi eis, & non audierunt vo-

cem meam, & non ambulauerunt
in ea: * & abierunt poſt prauita- 14
tem cordis ſui, & poſt Baalim:
quod didicerunt a patribus ſuis.
*Idcirco hæc dicit Dominus exer- 15
‖J.23.c.15 cituum Deus Iſrael: ‖ Ecce ego E
cibabo populum iſtum abſinthio,
& potum dabo eis aquam fellis.
*Et diſpergã eos in Gẽtibus, quas 16
non nouerunt ipſi & patres eorũ:
& mittam poſt eos gladium, do-
nec conſumantur. * Hæc dicit 17
Dominus exercituũ Deus Iſrael:
Contemplamini, & vocate lamen
tatrices & veniant: & ad eas, quæ
ſapientes ſunt, mittite, & pro-
perent: * feſtinent, & aſſumant 18
ſuper nos lamentum: deducant
oculi noſtri lacrymas, & palpe-
bræ noſtræ defluant aquis.* Quia 19
vox lamentationis audita eſt de F
Sion: Quomodo vaſtati ſumus
& confuſi vehementer? quia de-
reliquimus terram, quoniam de-
iecta ſunt tabernacula noſtra.
* Audite ergo mulieres verbum 20
Domini: & aſſumant aures veſtræ
ſermonem oris eius: & docete
filias veſtras lamentum: & vna-
quæque proximam ſuam plan-
ctum. * quia aſcendit mors per 21
feneſtras noſtras, ingreſſa eſt do-
mos noſtras, diſperdere paruulos
deforis, iuuenes de plateis.* Lo- 22
quere: Hæc dicit Dominus: Et
cadet morticinum hominis qua-
ſi ſtercus ſuper faciem regionis,
& quaſi fœnum poſt tergum me-
tentis, & non eſt qui colligat.
‖1.Cor.1.d * Hæc dicit Dominus: ‖ Non glo- 23
31 rietur ſapiens in ſapientia ſua,
2.Cor.10. & non glorietur fortis in fortitu-
d.17 dine ſua, & non glorietur diues G
‖J.14.d.19 in diuitiis ſuis: * ſed in hoc glo- 24
rietur, qui gloriatur, ſcire & noſ-
ſe me, quia ego ſum Dominus, qui
facio miſericordiam, & iudicium,
& iuſtitiam in terra: hæc enim
placent mihi, ait Dominus. *Ec- 25
ce dies veniunt, dicit Dominus:
& viſitabo ſuper omnem, qui cir-
cumciſum habet præputium, *ſu- 26
per Ægyptum, & ſuper Iuda, &
ſuper Edom, & ſuper filios Am-
mon, & ſuper Moab, & ſuper
omnes, qui attonſi ſunt in co-
mam, habitantes in deſerto: quia
omnes gentes habent præputium,
omnis autem domus Iſrael incir-
cumciſi ſunt corde.

CAP. X.

1 A Vdite verbum, quod locutus
A eſt Dominus ſuper vos do-
2 mus Iſrael.* Hæc dicit Dominus:
Iuxta vias Gentium nolite diſce-
re: & a ſignis cæli nolite metue-
3 re, quæ timent Gentes: * quia
leges populorum vanæ ſunt: quia
lignum de ſaltu præcidit opus ma- ‖ſ.13.c.11
4 nus artificis in aſcia. * ‖ Argen- & 14.a.1
to, & auro decorauit illud: clauis
& malleis compegit, vt non diſ-
5 ſoluatur. * In ſimilitudinem pal-
mæ fabricata ſunt, & non loquen-
tur: portata tollentur, quia ince-
dere non valent. nolite ergo time-
re ea, quia nec male poſſunt fa-
6 cere, nec bene. * ‖ Non eſt ſimi- ‖Mic.7.d.
lis tui Domine: magnus es tu, & 18
magnum nomen tuum in fortitu-
7 dine.* ‖ Quis non timebit te o rex ‖Apoc.15.
Gentium? tuum eſt enim decus: b.4
inter cunctos ſapientes Gentium,
& in vniuerſis regnis eorum nullus
8 eſt ſimilis tui. * Pariter inſipien-
tes & fatui probabuntur: doctri-
na vanitatis eorum lignum eſt.
9 *Argẽtum inuolutum de Tharſis
B affertur, & aurum de Ophaz: opus
artificis, & manus ærarij: hyacin-
thus & purpura indumentum eo-
rum. opus artificum vniuerſa
10 hæc. * Dominus autem Deus ve-
rus eſt: ipſe Deus viuens, & rex
ſempiternus. ab indignatione eius
commouebitur terra: & non ſuſti-
nebunt Gentes comminationem
11 eius. *Sic ergo dicetis eis: Dij, qui
cælos, & terram non fecerunt, pe-
reant de terra, & de his, quæ ſub
12 cælo ſunt. * ‖ Qui facit terram in ‖Gen.1.a.1
fortitudine ſua, præparat orbem J.51.d.15
in ſapientia ſua, & prudentia ſua
13 extendit cælos.* Ad vocem ſuam
dat multitudinem aquarum in cæ-
lo, & eleuat nebulas ab extremita
tibus terræ: ‖ fulgura in pluuiam ‖Pſ.134.b.7
facit, & educit ventum de theſau- J.51.b.16
14 ris ſuis.* Stultus factus eſt omnis
homo a ſcientia, confuſus eſt arti-
C fex omnis in ſculptili: quoniam
falſum eſt quod conflauit, & non
15 eſt ſpiritus in eis. * Vana ſunt, &
opus riſu dignũ: in tempore viſita-
16 tionis ſuæ peribunt.* Non eſt his
ſimilis pars Iacob: qui enim for-
mauit omnia, ipſe eſt: & Iſrael
virga hereditatis eius: Dominus
exercituum nomen illi.* Cõgrega

de ter-

de terra confuſionem tuam, quæ
habitas in obſidione. * quia hæc 18
dicit Dominus: Ecce ego longe
proiiciã habitatores terræ in hac
vice: & tribulabo eos ita vt in-
ueniantur. * Væ mihi ſuper con- 19
tritione mea, peſſima plaga mea.
Ego autem dixi: Plane hæc infir-
mitas mea eſt, & portabo illam.
* Tabernaculum meum vaſtatum 20
eſt, omnes funiculi mei dirupti D
ſunt, filij mei exierunt a me, &
non ſubſiſtunt: non eſt qui exten
dat vltra tentorium meum, & eri-
gat pelles meas. * Quia ſtulte 21
egerunt paſtores, & Dominum
non quæſierunt: propterea non
intellexerunt, & omnis grex eo-
rum diſperſus eſt. * Vox auditio- 22
nis ecce venit, & commotio ma-
gna de terra Aquilonis: vt ponat
ciuitates Iuda ſolitudinem, & habi
taculum draconum. * Scio Domi- 23
ne quia non eſt hominis via eius:
nec viri eſt vt ambulet, & dirigat
‖Pſal. 6.a.1 greſſus ſuos. * ‖Corripe me Domi 24
ne, verumtamen in iudicio: & non
in furore tuo, ne forte ad nihilum
‖Pſ. 78.b.6 redigas me. * ‖ Effunde indigna- 25
tionem tuam ſuper Gentes, quæ
non cognouerunt te, & ſuper pro-
uincias, quæ nomen tuum non
inuocauerunt: quia comederunt
Iacob, & deuorauerunt eum, &
conſumpſerunt illum, & decus e-
ius diſſipauerunt.

CAP. XI.

VErbum quod factũ eſt a Do- 1
mino ad Ieremiam, dicens: A
* Audite verba pacti huius, & lo- 2
quimini ad viros Iuda, & habita-
tores Ieruſalem, * & dices ad eos: 3
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Maledictus vir, qui non audierit
verba pacti huius, * quod præce- 4
pi patribus veſtris in die, qua edu-
xi eos de Terra Ægypti, de forna-
ce ferrea, dicens: Audite vocem
meam, & facite omnia, quæ præci
pio vobis, & eritis mihi in popu-
lum, & ego ero vobis in Deum:
* Vt ſuſcitem iuramentum, quod 5
iuraui patribus veſtris daturum
me eis terram fluentem lacte,
& melle, ſicut eſt dies hæc. Et re-
ſpondi, & dixi: Amen Domine.
* Et dixit Dominus ad me: Vo- 6
ciferare omnia verba hæc in ciui-
tatibus Iuda, & foris Ieruſalem,
dicens: Audite verba pacti huius,
7 & facite illa: * quia conteſtans
B conteſtatus ſum patres veſtros in
die, qua eduxi eos de Terra Ægy-
pti vſque ad diem hanc: mane
conſurgens conteſtatus ſum, & di
8 xi: Audite vocem meam: * & non
audierunt, nec inclinauerunt au-
rem ſuam: ſed abierunt vnuſquiſ-
que in prauitate cordis ſui mali:
& induxi ſuper eos omnia verba
pacti huius, quod præcepi, vt fa-
9 cerent, & non fecerunt. * Et di-
xit Dominus ad me: Inuenta eſt
coniuratio in viris Iuda, & in ha-
10 bitatoribus Ieruſalem. * Reuerſi
ſunt ad iniquitates patrũ ſuorum
priores, qui noluerunt audire ver-
ba mea: & hi ergo abierunt poſt
deos alienos, vt ſeruirent eis: irri-
tum fecerunt domus Iſrael, & do-
mus Iuda pactum meum, quod
pepigi cum patribus eorum.
11 * Quam ob rem hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego inducam ſuper eos
mala, de quibus exire non pote-
runt, & clamabunt ad me, & non
12 exaudiam eos. * Et ibunt ciuita-
tes Iuda, & habitatores Ieruſalẽ,
& clamabunt ad deos, quibus li-
bant, & non ſaluabunt eos in tem
13 pore afflictionis eorum. * ‖Secun- ‖ S.2.f.28
C dum numerum enim ciuitatum
tuarum erant dij tui Iuda: & ſe-
cundum numerum viarum Ieruſa
lem poſuiſti aras confuſionis, aras
14 ad libandum Baalim. * ‖ Tu ergo ‖ S.7.c.16
noli orare pro populo hoc, & ne I.14.b.11
aſſumas pro eis laudem & oratio-
nem: quia non exaudiam in tem-
pore clamoris eorum ad me, in
15 tempore afflictionis eorum. * Quid
eſt, quòd dilectus meus in domo
mea fecit ſcelera multa? nũquid
carnes ſanctæ auferent a te mali-
tias tuas, in quibus gloriata es?
16 * Oliuam vberem, pulchram, fru-
ctiferam, ſpecioſam vocauit Do-
minus nomen tuum: ad vocem
loquelæ, grandis exarſit ignis in
ea, & combuſta ſunt fruteta eius.
17 * Et Dominus exercituum qui
plantauit te, locutus eſt ſuper te
malum: pro malis domus Iſrael
& domus Iuda, quæ fecerunt
ſibi ad irritandum me, liban-
18 tes Baalim. * Tu autem Do-
D mine demonſtraſti mihi, & co-
gnoui: tunc oſtendiſti mihi ſtu-

dia eorum. * Et ego quaſi agnus 19
manſuetus, qui portatur ad victi-
mam: & non cognoui quia cogi-
tauerunt ſuper me conſilia, dicen-
tes: Mittamus lignum in panem
eius, & eradamus eum de terra
viuentium, & nomen eius non
Ij.17.b. 10 memoretur amplius. * ‖ Tu autem 20
& 20.c. 12 Domine Sabaoth, qui iudicas iu-
ſte, & probas renes & corda, videã
vltionem tuam ex eis: tibi enim
reuelaui cauſam meam. * Propte- 21
rea hæc dicit Dominus ad viros
Anathoth, qui quærunt animam
tuam, & dicunt: Non propheta-
bis in nomine Domini, & non
morieris in manibus noſtris.
* Propterea hæc dicit Dominus e- 22
xercituum: Ecce ego viſitabo ſu-
per eos: iuuenes morientur in gla-
dio, filij eorum, & filiæ eorum
morientur in fame. * Et reliquiæ 23
non erunt ex eis: inducam enim
malum ſuper viros Anathoth, an-
num viſitationis eorum.

CAP. XII.

IVſtus quidem tu es Domine, 1
ſi diſputem tecum: verumta- A
‖Iob 21. a. 7 men iuſta loquar ad te: ‖ Quare
via impiorum proſperatur: bene
Hab. 1. a. 13 eſt omnibus, qui præuaricantur,
& inique agunt? * Plantaſti eos, 2
& radicem miſerunt: proficiunt,
& faciunt fructum: prope es tu
ori eorum, & longe a renibus eo-
rum. * Et tu Domine noſti me, 3
vidiſti me, & probaſti cor meum
tecum: congrega eos quaſi gre-
gem ad victimam, & ſanctifica
eos in die occiſionis. * Vſquequo 4
lugebit terra, & herba omnis re-
gionis ſiccabitur propter malitiã
habitantium in ea? conſumptum
eſt animal, & volucre, quoniam
dixerunt: Non videbit nouiſſima
noſtra. * Si cum peditibus currens 5
laboraſti: quomodo contendere
poteris cum equis? cum autem in
terra pacis ſecurus fueris, quid fa-
cies in ſuperbia Iordanis? * Nam 6
& fratres tui, & domus patris tui, B
etiam ipſi pugnauerunt aduerſum
te, & clamauerunt poſt te plena
voce: ne credas eis cum locuti
fuerint tibi bona. * Reliqui do- 7
mum meam, dimiſi hereditatem
meam: dedi dilectam animam
meam in manu inimicorum eius.
8 * Facta eſt mihi hereditas mea
quaſi leo in ſilua: dedit contra me
9 vocem, ideo odiui eam. * Num-
quid auis diſcolor hereditas mea
mihi? numquid auis tincta per
totum? venite, congregamini om-
nes beſtiæ terræ, properate ad
10 deuorandum. * Paſtores multi
C demoliti ſunt vineam meam, con-
culcauerunt partem meam: dede-
runt portionem meam deſiderabi-
11 lem in deſertum ſolitudinis. * Po-
ſuerunt eam in diſſipationem, lu-
xitq. ſuper me: deſolatione deſo-
lata eſt omnis terra: quia nullus
12 eſt, qui recogitet corde. * Super
omnes vias deſerti venerunt va-
ſtatores, quia gladius Domini de-
uorabit ab extremo terræ vſque
ad extremum eius: non eſt pax v-
13 niuerſæ carni. * Seminauerunt tri-
D ticum, & ſpinas meſſuerunt: he-
reditatem acceperunt, & non eis
proderit: confundemini a fructi-
bus veſtris, propter iram furoris
14 Domini. * Hæc dicit Dominus
aduerſum omnes vicinos meos
peſſimos, qui tangunt hereditatẽ,
quã diſtribui populo meo Iſrael:
Ecce ego euellam eos de terra ſua,
& domum Iuda euellã de medio
15 eorum. * Et cum euulſero eos,
conuertar, & miſerebor eorum:
& reducam eos, virum ad heredi-
tatem ſuam, & virum in terram
16 ſuam. * Et erit: ſi eruditi didice-
rint vias populi mei, vt iurent in
nomine meo: Viuit Dominus, ſi-
cut docuerunt populum meum
iurare in Baal: ædificabuntur in
17 medio populi mei. * Quod ſi non
audierint, euellam gentem illam
euulſione, & perditione, ait Do-
minus.

CAP. XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me:
A Vade, & poſſide tibi lumba-
re lineum, & pones illud ſuper
lumbos tuos, & in aquã non infe-
2 res illud. * Et poſſedi lumbare
iuxta verbum Domini, & poſui
3 circa lumbos meos. * Et factus
eſt ſermo Domini ad me, ſecũdo,
4 dicens: * Tolle lumbare, quod poſ-
ſediſti, quod eſt circa lũbos tuos,
& ſurgens vade ad Euphraten, &
abſconde ibi illud in foramine
5 petræ. * Et abij, & abſcondi il-
lud

lud in Euphrate, ſicut præceperat
mihi Dominus. * Et factum eſt 6
poſt dies plurimos, dixit Domi-
nus ad me: Surge, vade ad Eu-
phraten: & tolle inde lumbare,
quod præcepi tibi vt abſconderes
illud ibi. * Et abij ad Euphra- 7
ten, & fodi, & tuli lumbare
de loco, vbi abſconderam illud:
& ecce computruerat lumbare
ita vt nulli vſui aptum eſſet. * Et 8
factum eſt verbū Domini ad me, B
dicens: * Hæc dicit Dominus: Sic 9
putreſcere faciam ſuperbiam Iu-
da, & ſuperbiam Ieruſalem mul-
tam. * Populum iſtum peſſimum, 10
qui nolunt audire verba mea, &
ambulant in prauitate cordis ſui:
abieruntq. poſt deos alienos vt ſer
uirent eis, & adorarent eos: & erũt
ſicut lumbare iſtud, quod nulli
vſui aptum eſt. * Sicut enim 11
adhæret lumbare ad lumbos viri,
ſic agglutinaui mihi omnem do-
mum Iſrael, & omnem domum
Iuda, dicit Dominus: vt eſſent
mihi in populum, & in nomen,
& in laudem, & in gloriam: &
non audierunt. * Dices ergo ad 12
eos ſermonem iſtum: Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: Omnis la-
guncula implebitur vino. Et di-
cent ad te: Numquid ignoramus
quia omnis laguncula implebitur
vino? * Et dices ad eos: Hæc di- 13
cit Dominus: Ecce ego implebo
omnes habitatores terræ huius, &
reges, qui ſedent de ſtirpe Dauid
ſuper thronum eius, & ſacerdotes,
& prophetas, & omnes habitato-
res Ieruſalem, ebrietate: * & di- 14
ſpergam eos virum a fratre ſuo, &
patres & filios pariter, ait Domi- C
nus: non parcam, & non conce-
dam: neque miſerebor, vt non
diſperdam eos. * Audite, & au- 15
ribus percipite. Nolite eleuari,
quia Dominus locutus eſt. * Date 16
Domino Deo veſtro gloriam an-
tequam contenebreſcat, & ante-
quam offendant pedes veſtri ad
montes caliginoſos: expectabitis
lucem, & ponet eam in vmbram
mortis, & in caliginem. * Quod 17
ſi hoc non audieritis, in abſcon-
dito plorabit anima mea a facie
‖ Thren. 1. a. 2 ſuperbiæ ‖ plorans plorabit, &
deducet oculus meus lacrymam;
quia captus eſt grex Domini. * Dic 18
regi, & dominatrici: Humiliamini,
ſedete: quoniam deſcendit de
capite veſtro corona gloriæ veſtræ.
19 * Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt, &
non eſt qui aperiat: tranſlata eſt
omnis Iuda transmigratione per-
20 fecta. * Leuate oculos veſtros, &
videte qui venitis ab Aquilone:
vbi eſt grex, qui datus eſt tibi, pe-
21 cus inclytum tuum? * Quid dices
D cum viſitauerit te? tu enim docui-
ſti eos aduerſum te, & erudiſti in
caput tuum: numquid non dolo-
res apprehendent te quaſi mulie-
22 rem parturientem? * Quòd ſi di-
xeris in corde tuo: Quare vene-
runt mihi hæc? ‖ Propter multitu- ‖ J. 30. c. 14
dinē iniquitatis tuæ reuelata ſunt
verecundiora tua, pollutæ ſunt
23 plantæ tuæ. * Si mutare poteſt
æthiops pellem ſuam, aut pardus
varietates ſuas: & vos poteritis
benefacere, cum didiceritis ma-
24 lum: * Et diſſeminabo eos quaſi
ſtipulam, quæ vento raptatur in
25 deſerto. * Hæc ſors tua, parſq.
menſuræ tuæ a me, dicit Domi-
nus, quia oblita es mei, & con-
26 fiſa es in mendacio. * vnde & ego
nudaui femora tua contra faciem
tuam, & apparuit ignominia tua;
27 * adulteria tua, & hinnitus tuus,
ſcelus fornicationis tuæ: ſuper col
les in agro vidi abominationes
tuas. Væ tibi Ieruſalem, non
mundaberis poſt me: vſquequo
adhuc?

CAP. XIIII.

1 QVod factum eſt verbum Do-
A mini ad Ieremiam de
2 ſermonibus ſiccitatis. * Lu-
xit Iudæa, & portæ eius corrue-
runt, & obſcuratæ ſunt in terra;
3 & clamor Ieruſalem aſcēdit. * Ma-
iores miſerunt minores ſuos ad a-
quam: venerunt ad hauriendum;
non inuenerunt aquam, reporta-
uerunt vaſa ſua vacua: cōfuſi ſunt
& afflicti, & operuerunt capita
4 ſua. * Propter terræ vaſtitatem,
quia non venit pluuia in terram;
confuſi ſunt agricolæ, operuerunt
5 capita ſua. * Nam & cerua in a-
gro peperit, & reliquit, quia non
6 erat herba. * Et onagri ſteterunt
in rupibus, traxerunt ventum
quaſi dracones, defecerunt oculi
7 eorum, quia non erat herba. * Si
iniquitates noſtræ reſponderint
nobis:

nobis: Domine fac propter nomen
tuum, quoniam multæ ſunt auer-
ſiones noſtræ, tibi peccauimus.
*Expectatio Iſrael, ſaluator eius 8
in tempore tribulationis: quare B
quaſi colonus futurus es in terra,
& quaſi viator declinans ad ma-
nendum? * Quare futurus es velut 9
vir vagus, vt fortis qui non po-
teſt ſaluare? tu autem in nobis es
Domine, & nomen tuum inuoca-
tum eſt ſuper nos, ne derelinquas
nos. * Hæc dicit Dominus populo 10
huic, qui dilexit mouere pedes
ſuos, & non quieuit, & Domino
non placuit: Nunc recordabitur
iniquitatum eorum, & viſitabit
peccata eorum. * Et dixit Domi- 11
‖S.7.c.16 nus ad me: ‖Noli orare pro popu-
lo iſto in bonum. * Cum ieiuna- 12
uerint, non exaudiam preces eo-
rum: & ſi obtulerint holocauto-
mata, & victimas, non ſuſcipiam
ea: quoniam gladio, & fame, &
peſte conſumam eos. * Et dixi, 13
A a a, Domine Deus: Prophetæ
‖I.23.d.17 dicunt eis: ‖Non videbitis gla-
dium, & fames non erit in vobis,
ſed pacem veram dabit vobis in lo
co iſto. * Et dixit Dominus ad 14
me: Falſo prophetæ vaticinantur C
in nomine meo: non miſi eos, &
non præcepi eis, neque locutus
ſum ad eos: viſionem mendacem,
& diuinationem, & fraudulentiam,
& ſeductionem cordis ſui prophe-
tant vobis. * Idcirco hæc dicit 15
Dominus de prophetis, qui pro-
phetant in nomine meo, quos e-
go non miſi, dicentes: Gladius,
& fames non erit in terra hac: In
gladio & fame conſumentur pro-
phetæ illi. * Et populi, quibus 16
prophetant, erunt proiecti in viis
Ieruſalem præ fame & gladio, &
non erit qui ſepeliat eos; ipſi &
vxores eorum, filij & filiæ eorum,
& effundam ſuper eos malum
ſuum. * Et dices ad eos verbum 17
‖Thre.1.f.16.& 2.f.18 iſtud: ‖Deducant oculi mei lacry-
mam per noctem & diem, & non
taceant: quoniam contritione
magna contrita eſt virgo filia po-
puli mei, plaga peſſima vehemen-
ter. * Si egreſſus fuero ad agros, 18
ecce occiſi gladio: & ſi introiero D
in ciuitatem, ecce attenuati fame.
Propheta quoque & ſacerdos abie-
runt in terram, quam ignorabant.
* Numquid proiiciens abieciſti 19
Iudam? aut Sion abominata eſt a-
nima tua? quare ergo percuſſiſti
nos, ita vt nulla ſit ſanitas? ‖ expe- ‖S.8.e.15
ctauimus pacem, & non eſt bonũ:
& tempus curationis, & ecce tur-
20 batio. * Cognouimus Domine
impietates noſtras, iniquitates pa
trum noſtrorum, quia peccauimus
21 tibi. * Ne des nos in opprobrium
propter nomen tuum, neque fa-
cias nobis contumeliam ſolij glo-
riæ tuæ: recordare, ne irritum fa-
cias fœdus tuum nobiſcum.
22 * Numquid ſunt in ſculptilibus
Gentium qui pluant? aut cæli
poſſunt dare imbres? nonne tu
es Dominus Deus noſter, quem
expectauimus? tu enim feciſti om
nia hæc.

CAP. XV.

1 A ET dixit Dominus ad me: Si
ſteterit Moyſes, & Samuel co-
ram me, non eſt anima mea ad
populum iſtum: eiice illos a fa-
2 cie mea, & egrediantur. * Quod
ſi dixerint ad te: Quo egrediemur?
Dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus: ‖Qui ad mortem, ad mor- ‖Zach.11.b.
tem: & qui ad gladium, ad gla- 9
dium: & qui ad famem, ad fa-
mem: & qui ad captiuitatem, ad
3 captiuitatem. * Et viſitabo ſuper
eos quattuor ſpecies, dicit Domi-
nus: Gladium ad occiſionem, &
canes ad lacerandum, & volatilia
cæli & beſtias terræ ad deuoran-
4 dum & diſſipandum. * & dabo
eos in feruorem vniuerſis regnis
terræ: ‖propter Manaſſem filium ‖4.Reg.21.
Ezechiæ regis Iuda, ſuper omni- a. 18
5 bus quæ fecit in Ieruſalem. * Quis
enim miſerebitur tui Ieruſalem?
aut quis contriſtabitur pro te?
aut quis ibit ad rogandum pro pa-
6 ce tua? * Tu reliquiſti me, dicit
Dominus, retrorſum abiſti: &
extendam manum meam ſuper te,
& interficiam te: laboraui ro-
7 gans. * Et diſpergam eos venti-
B labro in portis terræ: interfeci, &
diſperdidi populum meum, & ta-
men a viis ſuis non ſunt reuerſi.
8 * Multiplicatæ ſunt mihi viduæ e-
ius ſuper arenam maris: induxi
eis ſuper matrem adoleſcentis va-
ſtatorem meridie: miſi ſuper ci-
9 uitates repente terrorẽ. * Infirma- 1.Reg.2.
ta eſt quæ peperit ſeptem, defecit 5
anima

Amos 8.c. 9 anima eius : occidit ei ſol, cum
adhuc eſſet dies : confuſa eſt, &
erubuit : & reliduos eius in gladiũ
dabo in conſpectu inimicorum
eorum, ait Dominus. * Væ mi- 10
hi mater mea : quare genuiſti me
virum rixæ, virum diſcordiæ in v-
niuerſa terra ? non fœneraui, nec
fœnerauit mihi quiſquam : om- C
nes maledicunt mihi. * Dicit Do- 11
minus : Si non reliquiæ tuæ in bo-
num, ſi non occurri tibi in tẽpore
afflictionis, & in tempore tribula-
tionis aduerſus inimicũ. * Nũquid 12
fœderabitur ferrũ ferro ab Aqui-
lone, & æs ? * Diuitias tuas, & 13
theſauros tuos in direptionem
dabo gratis in omnibus peccatis
tuis, & in omnibus terminis
tuis. * Et adducam inimicos tuos 14
de terra, quam neſcis : quia ignis
ſuccenſus eſt in furore meo, ſuper
vos ardebit. * Tu ſcis Domine, 15
recordare mei, & viſita me, &
tuere me ab his, qui perſequun-
tur me, noli in patientia tua ſu-
ſcipere me : ſcito quoniam ſuſti-
nui propter te opprobrium.
* Inuenti ſunt ſermones tui, & 16 D
comedi eos, & factum eſt mihi
verbum tuum in gaudium, &
in lætitiam cordis mei : quoniam
inuocatum eſt nomen tuum ſuper
me Domine Deus exercituum.
Pſ. 1.a.1. & 25.a.4 * Non ſedi in concilio ludentiũ, 17
& gloriatus ſum a facie manus
tuæ : ſolus ſedebam, quoniam
J.30.c.15 cõminatione repleſti me. * Quare 18
factus eſt dolor meus perpetuus,
& plaga mea deſperabilis renuit
curari ? facta eſt mihi quaſi men-
dacium aquarum infidelium.
* Propter hoc hæc dicit Domi- 19
nus : Si conuerteris, conuertam
te, & ante faciem meam ſta-
bis : & ſi ſeparaueris pretioſum a
vili, quaſi os meum eris : con-
uertentur ipſi ad te, & tu nõ con-
uerteris ad eos. * Et dabo te po- 20
pulo huic in murum æreum, for-
tem : & bellabunt aduerſum te,
& non præualebunt : quia ego te-
cum ſum, vt ſaluem te, & eruam
te, dicit Dominus. * Et liberabo 21
te de manu peſſimorum, & redi-
mam te de manu fortium.

CAP. XVI.

ET factum eſt verbum Domini 1
ad me, dicens : * Non acci- 2
A pies vxorem, & non erunt tibi fi-
3 lij, & filiæ in loco iſto. * Quia
hæc dicit Dominus ſuper filios &
filias, qui generantur in loco iſto,
& ſuper matres eorum, quæ ge-
nuerunt eos : & ſuper patres eorũ,
de quorum ſtirpe ſunt nati in ter-
4 ra hac : * Mortibus ægrotationum
morientur : non plangentur, &
non ſepelientur, in ſterquilinium
ſuper faciem terræ erunt : & gla-
dio, & fame conſumentur : & erit
cadauer eorum in eſcam volatili-
5 bus cæli, & beſtiis terræ. * Hæc
enim dicit Dominus : Ne ingredia-
ris Domum conuiuij, neque va-
das ad plangendum, neque con-
ſoleris eos : quia abſtuli pacem
meam a populo iſto, dicit Domi-
nus, miſericordiam & miſeratio-
6 nes. * Et morientur grandes, &
parui in terra iſta : non ſepelien-
tur neque plangentur, & non ſe
incident, neque caluitium fiet pro
7 eis. * Et non frangent inter eos
B lugenti panem ad conſolandum
ſuper mortuo : & non dabunt eis
potum calicis ad conſolandum ſu-
8 per patre ſuo & matre. * Et do-
mum conuiuij non ingrediaris, vt
ſedeas cum eis, & comedas & bi-
9 bas : * quia hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael : Ecce ego
auferam de loco iſto in oculis ve-
ſtris, & in diebus veſtris vocem
gaudij, & vocem lætitiæ, vocem
10 ſponſi, & vocem ſponſæ. * Et cum
annũciaueris populo huic omnia
verba hæc, & dixerint tibi : Quare
locutus eſt Dominus ſuper nos
omne malum grande iſtud ? quæ
iniquitas noſtra ? & quod pecca-
tum noſtrum, quod peccauimus
11 Domino Deo noſtro ? * Dices ad
eos : Quia dereliquerunt me pa-
tres veſtri, ait Dominus : & abie-
runt poſt deos alienos, & ſerui-
erunt eis, & adorauerunt eos : & me
dereliquerunt, & legem meam
12 non cuſtodierunt. * Sed & vos
C peius operati eſtis, quàm patres
veſtri : ecce enim ambulat vnuſ-
quiſque poſt prauitatem cordis
13 ſui mali, vt me non audiat. * Et
eiiciam vos de terra hac in terrã,
quam ignoratis vos, & patres ve-
ſtri : & ſeruietis ibi diis alienis die
ac nocte, qui non dabunt vobis
14 requiem. * Propterea ecce dies ve-
niunt dicit Dominus, & non dice-
tur

tur vltra: Viuit Dominus, qui edu-
xit filios Iſrael de Terra Ægypti.
* ſed, Viuit Dominus, qui eduxit 15
filios Iſrael de Terra Aquilonis, &
de vniuerſis terris, ad quas eieci
eos: & reducam eos in terram
ſuam, quam dedi patribus eorum.
* Ecce ego mittam piſcatores mul- 16
tos dicit Dominus, & piſcabun- D
tur eos: & poſt hæc mittam eis
multos venatores, & venabuntur
eos de omni monte, & de omni
colle, & de cauernis petrarum.
* Quia oculi mei ſuper omnes 17
vias eorum: non ſunt abſcondi-
tæ a facie mea, & non fuit occul-
tata iniquitas eorũ ab oculis meis.
*Et reddam primum duplices ini- 18
quitates, & peccata eorum: quia
contaminauerunt terram meam
in morticinis idolorum ſuorum,
& abominationibus ſuis imple-
uerunt hereditatem meam. * Do- 19
mine fortitudo mea, & robur
meum, & refugium meum in die
tribulationis: ad te Gentes veniẽt
ab extremis terræ, & dicent: Vere
mendacium poſſederũt patres no-
ſtri, vanitatem, quæ eis non pro-
fuit. * Numquid faciet ſibi homo 20
deos, & ipſi non ſunt dij? * Idcir- 21
co ecce ego oſtẽdam eis per vicem
hanc, oſtendã eis manum meam,
& virtutem meam: & ſcient quia
nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

PEccatum Iuda ſcriptum eſt ſty- 1
lo ferreo in vngue adamãtino, A
exaratum ſuper latitudinem cor-
dis eorum, & in cornibus ararum
eorum. * Cum recordati fuerint 2
filij eorum ararum ſuarum, & lu-
corum ſuorum, lignorumq. fron-
dentium in montibus excelſis, *ſa- 3
crificantes in agro: fortitudinem
tuam, & omnes theſauros tuos in
direptionem dabo, excelſa tua
propter peccata in vniuerſis fini-
bus tuis. * Et relinquetis ſola ab 4
hereditate tua, quam dedi tibi:
& ſeruire te faciam inimicis tuis
in terra, quam ignoras: quoniam
ignem ſuccendiſti in furore meo,
vſque in æternum ardebit. *Hæc 5
||Iſa.30.a.2 dicit Dominus: || Maledictus ho-
mo, qui confidit in homine, &
ponit carnem brachium ſuum,
& a Domino recedit cor eius.
6 * || Erit enim quaſi myricæ in de- ||Iſa.31.a.1
ſerto, & non videbit cum venerit
bonum: ſed habitabit in ſiccitate
in deſerto, in terra ſalſuginis, &
7 inhabitabili. * Benedictus vir, qui
confidit in Domino, & erit Domi-
8 nus fiducia eius. * || Et erit quaſi ||Pſ.1.a.3
B lignum quod tranſplantatur ſuper
aquas, quod ad humorem mittit
radices ſuas: & non timebit cum
venerit æſtus. Et erit folium eius
viride, & in tempore ſiccitatis non
erit ſollicitum, nec aliquando de-
9 ſinet facere fructum. * Prauum
eſt cor omnium, & inſcrutabile:
10 quis cognoſcet illud? * Ego Do-
minus ſcrutans cor, & probans re-
nes: qui do vnicuique iuxta viam
ſuam, & iuxta fructum adinuen-
11 tionum ſuarum. * || Perdix fouit ||Apoc.2.f.
quæ non peperit: fecit diuitias, & 23
non in iudicio: in dimidio dierum Pſ.7.c.10
ſuorum derelinquet eas, & in no- 1.Reg.16.
12 uiſſimo ſuo erit inſipiens. * So- b.7
lium gloriæ altitudinis a princi-
pio locus ſanctificationis noſtræ:
13 *Expectatio Iſrael Domine: om-
nes, qui te derelinquunt, confun-
dentur: recedentes a te, in terra
ſcribentur: quoniam dereliquerũt
venã aquarum viuentium Domi-
14 num: * Sana me Domine, & ſa-
C nabor: ſaluum me fac, & ſal-
uus ero: quoniam laus mea tu es.
15 * Ecce ipſi dicunt ad me: Vbi eſt
16 verbum Domini? veniat. * Et ego
non ſum turbatus, te paſtorem
ſequens: & diem hominis non de-
ſideraui, tu ſcis. Quod egreſſum
eſt de labiis meis, rectum in con-
17 ſpectu tuo fuit. * Non ſis tu mihi
formidini, ſpes mea tu in die affli-
18 ctionis. * Confundantur qui me
perſequuntur, & non confundar
ego: paueant illi, & non paueam
ego: induc ſuper eos diem affli-
ctionis, & duplici contritione con-
19 tere eos. * Hæc dicit Dominus
ad me: Vade, & ſta in porta filio-
rum populi, per quam ingrediun-
tur reges Iuda, & egrediuntur, &
20 in cunctis portis Ieruſalem: * &
dices ad eos: Audite verbum Do-
mini reges Iuda, & omnis Iuda,
cunctiq. habitatores Ieruſalem,
qui ingredimini per portas iſtas.
21 * Hæc dicit Dominus: Cuſtodite
animas veſtras, & nolite portare
pondera in die ſabbati: nec infera-
22 tis per portas Ieruſalem. * Et no-
lite

lite eijcere onera de domibus ve-
ſtris in die ſabbati, & omne opus
non facietis: ſanctificate diem
ſabbati, ſicut præcepi patribus ve-
ſtris. * Et non audierunt, nec in- 23
clinauerunt aurem ſuam: ſed indu
rauerunt ceruicem ſuam ne audi-
rent me, & ne acciperent diſcipli-
nam. * Et erit: Si audieritis me, 24
dicit Dominus, vt non inferatis
onera per portas ciuitatis huius in
die ſabbati: & ſi ſanctificaueritis
diem ſabbati, ne faciatis in eo
omne opus: * Ingredientur per 25
portas ciuitatis huius reges & prin
cipes, ſedentes ſuper ſolium Da-
uid, & aſcendentes in curribus, &
equis, ipſi & principes eorum,
viri Iuda, & habitatores Ieruſa-
lem: & habitabitur ciuitas hæc
in ſempiternum. * Et venient de 26
ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ie-
ruſalem, & de terra Beniamin, &
de campeſtribus, & de montuoſis,
& ab Auſtro, portantes holocau-
ſtum, & victimam, & ſacrificium,
& thus, & inferent oblationem in 27
domum Domini. * Si autem non
audieritis me vt ſanctificetis diem
ſabbati, & ne portetis onus, & ne
inferatis per portas Ieruſalem in
die ſabbati: ſuccendam ignem
in portis eius, & deuorabit domos
Ieruſalem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

VErbum, quod factum eſt ad 1
Ieremiam a Domino, dicens: A
*Surge, & deſcende in domum 2
figuli, & ibi audies verba mea.
* Et deſcendi in domum figuli, & 3
ecce ipſe faciebat opus ſuper rotã.
* Et diſſipatum eſt vas, quod ip- 4
ſe faciebat e luto manibus ſuis:
conuerſuſq. fecit illud vas alterũ,
ſicut placuerat in oculis eius vt fa
ceret. * Et factum eſt verbum Do- 5
¶Iſa.45.b.9 Ro.9.d.20 mini ad me, dicens: * ‖Numquid 6
ſicut figulus iſte, non potero vo-
bis facere, domus Iſrael, ait Do-
minus? ecce ſicut lutum in manu
figuli, ſic vos in manu mea, do-
mus Iſrael. * Repente loquar ad- 7
uerſum gentẽ & aduerſus regnũ,
¶Ier.1.b.10 ‖vt eradicem, & deſtruam, & di-
ſperdam illud. * Si pœnitentiam 8
egerit gens illa a malo ſuo, quod
locutus ſum aduerſus eam: agam
& ego pœnitentiam ſuper malo,
9 quod cogitaui vt facerem ei. * Et
ſubito loquar de gente & de re-
10 gno, vt ædificem, & plantem il-
B lud. * Si fecerit malum in oculis
meis, vt non audiat vocem meã:
pœnitentiam agam ſuper bono,
quod locutus ſum vt facerem ei.
11 * Nunc ergo dic viro Iuda, & ha-
bitatoribus Ieruſalem, dicens: Hæc
dicit Dominus: ‖ Ecce ego fingo ¶Ier.25.b.5
contra vos malum, & cogito con- & 35.c.15
tra vos cogitationem: ¶reuertatur ‖Ion.3.d.8
vnuſquiſque a via ſua mala, & di-
rigite vias veſtras & ſtudia ve-
12 ſtra. * Qui dixerunt: Deſperaui-
mus: poſt cogitationes enim no-
ſtras ibimus, & vnuſquiſque pra-
uitatem cordis ſui mali faciemus.
13 * Ideo hæc dicit Dominus: Inter-
rogate Gentes: Quis audiuit talia
horribilia, quæ fecit nimis virgo
14 Iſrael? * Numquid deficiet de pe-
C tra agri nix Libani? aut euelli poſ-
ſunt aquæ erumpentes frigidæ, &
15 defluentes? * Quia oblitus eſt mei
populus meus, fruſtra libantes,
& impingentes in vijs ſuis, in ſe-
mitis ſæculi, vt ambularent per
16 eas in itinere non trito: * ‖ vt fie- ¶Ier.19.c.8
ret terra eorum in deſolationem, & 49.c.13
& in ſibilum ſempiternum: om- & 50.c.13
nis qui præterierit per eam obſtu-
peſcet, & mouebit caput ſuum.
17 *Sicut ventus vrens diſpergam eos
coram inimico: dorſum, & non
faciem oſtendam eis in die perdi-
18 tionis eorum. * Et dixerunt: Ve-
nite, & cogitemus contra Iere-
miam cogitationes: non enim
peribit lex a ſacerdote, neque
conſilium a ſapiente, nec ſermo
a propheta: venite, & percutia-
mus eum lingua, & non attenda-
mus ad vniuerſos ſermones eius.
19 * Attende Domine ad me, & au-
di vocem aduerſariorũ meorum.
20 *Numquid redditur pro bono ma
D lum, quia foderunt foueam animæ
meæ? Recordare quod ſteterim
in conſpectu tuo, vt loquerer pro
eis bonũ, & auerterem indigna-
21 tionem tuam ab eis. * Propterea
da filios eorum in famem, & de-
duc eos in manus gladij: fiant v-
xores eorum abſque liberis, & vi-
duæ: & viri earum interficiantur
morte: iuuenes eorum confodian-
22 tur gladio in prælio. * Audiatur
clamor de domibus eorum: addu-

ces enim ſuper eos latronē repen-
te: quia foderunt foueam vt cape-
rent me, & laqueos abſconderunt
pedibus meis. * Tu autem Domi- 23
ne ſcis omne cōſilium eorum ad-
uerſum me in mortem: ne propi-
tieris iniquitati eorū, & peccatum
eorum a facie tua non deleatur:
fiant corruentes in conſpectu tuo,
in tēpore furoris tui abutere eis.

CAP. XIX.

HAec dicit Dominus: Vade, 1
& accipe laguneulam figuli A
teſteam a ſenioribus populi, & a
ſenioribus ſacerdotū: * Et egrede- 2
re ad vallem filij Ennom, quæ eſt
juxta introitum portæ fictilis: &
prædicabis ibi verba, quæ ego lo-
quar ad te. * Et dices: Audite ver- 3
bum Domini reges Iuda, & habi-
tatores Ieruſalem: hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael:
Ecce ego inducam afflictionē ſu-
per locum iſtum, ita vt omnis, qui
audierit illam, tinniāt aures eius:
* eo quòd dereliquerint me, & a- 4
lienum fecerint locum iſtum: &
libauerunt in eo dijs alienis, quos
neſcierunt ipſi, & patres eorum,
& reges Iuda: & repleuerunt locū
iſtum ſanguine innocentum. * Et 5
ædificauerunt excelſa Baalim ad B
comburēdos filios ſuos igni in ho
locauſtum Baalim: quæ non præ-
cepi, nec locutus ſum, nec aſcen-
derunt in cor meum. * Propterea 6
ecce dies veniūt, dicit Dominus:
& non vocabitur amplius locus
iſte, Tophet, & Vallis filij Ennom:
ſed Vallis occiſionis. * Et diſſipa- 7
bo conſilium Iuda, & Ieruſalem
in loco iſto: & ſubuertam eos gla-
dio in cōſpectu inimicorum ſuo-
rum, & in manu quærentium ani-
mas eorum: & dabo cadauera eo-
rum eſcam volatilibus cæli, & be-
ſ.18.c.16 ſtiis terræ. * ‖ Et ponam ciuitatem 8
49.c.13. hanc in ſtuporem, & in ſibilum:
& 50.c.13 omnis, qui præterierit per eam,
obſtupeſcet, & ſibilabit ſuper vni-
uerſa plaga eius. * Et cibabo eos 9
carnibus filiorum ſuorum, & car- C
nibus filiarum ſuarū: & vnuſquiſ-
que carnem amici ſui comedet in
obſidione, & in anguſtia, in qua
concludēt eos inimici eorū, & qui
quærunt animas eorum. * Et cōte- 10
res lagunculam in oculis virorū,
11 qui ibūt tecum. * Et dices ad eos:
Hæc dicit Dominus exercituum:
Sic conteram populum iſtum &
ciuitatem iſtam, ſicut conteritur
vas figuli, quod non poteſt vltra
inſtaurari: & in Topheth ſepelien
tur, eo quòd non ſit alius locus ad
12 ſepeliendum. * Sic faciam loco
huic, ait Dominus, & habitato-
ribus eius: & ponā ciuitatem iſtā
13 ſicut Thophet. * Et erunt domus
D Ieruſalem, & domus regum Iuda
ſicut locus Thophet, immundæ:
omnes domus, in quarum doma-
tibus ſacrificauerūt omni militiæ
cæli, & libauerunt libamina dijs
14 alienis. * Venit autē Ieremias de
Thopheth, quo miſerat eum Do-
minus ad prophetandum, & ſtetit
in atrio domus Domini, & dixit
15 ad omnem populum: * Hæc dicit
Dominus exercituū Deus Iſrael:
Ecce ego inducā ſuper ciuitatem
hanc, & ſuper omnes vrbes eius
vniuerſa mala, quæ locutus ſum
aduerſum eam: quoniam indura-
uerunt ceruicem ſuam vt non au-
dirent ſermones meos.

CAP. XX.

1 ET audiuit Phaſſur filius Em-
A mer ſacerdos, qui conſtitutus
erat princeps in domo Domini, Ie
remiam prophetantem ſermones
2 iſtos. * Et percuſſit Phaſſur Iere-
miam prophetam, & miſit eū in
neruū, quod erat in porta Benia-
min ſuperiori, in domo Domini.
3 * Cumq. illuxiſſet in craſtinū, edu-
xit Phaſſur Ieremiam de neruo. &
dixit ad eum Ieremias: Non Phaſ-
ſur vocauit Dominus nomen tuū,
4 ſed pauorem vndique. * Quia hæc
dicit Dominus: Ecce ego dabo te
in pauorem, te & omnes amicos
tuos: & corruent gladio inimico-
rum ſuorum, & oculi tui videbūt:
& omnem Iudā dabo in manum
regis Babylonis: & traducet eos
in Babylonem, & percutiet eos
5 gladio. * Et dabo vniuerſam ſub-
B ſtantiam ciuitatis huius, & omnē
laborem eius, omneq. pretium, &
cunctos theſauros regū Iuda dabo
in manu inimicorum eorū: & di-
ripient eos, & tollent, & ducent
6 in Babylonem. * Tu autem Phaſ-

ſur, & omnes habitatores domus
tuæ ibitis in captiuitatē: & in Ba-
bylonem venies, & ibi moriens,
ibiq; ſepelieris tu, & omnes ami-
ci tui, quibus prophetaſti menda-
cium. * Seduxiſti me Domine, & 7
ſeductus ſum: fortior me fuiſti, &
inualuiſti: factus ſum in deriſum
tota die, omnes ſubſannant me.
*Quia iam olim loquor, vocife- 8
rans iniquitatem, & vaſtitatem
clamito: & factus eſt mihi ſermo
Domini in opprobrium, & in de-
riſum tota die.* Et dixi: Non re- 9
cordabor eius, neque loquar vltra
in nomine illius: & factus eſt in
corde meo quaſi ignis exæſtuans,
clauſuſq; in oſſibus meis: & defe-
ci, ferre non ſuſtinens.* Audiui 10
enim contumelias multorum, & C
terrorem in circuitu: Perſequimi-
ni, & perſequamur eum: ab om-
nibus viris, qui erant pacifici mei,
& cuſtodientes latus meum: ſi
quo modo decipiatur, & præualea-
mus aduerſus eum, & conſequa-
mur vltionem ex eo. * Dominus 11
autem mecum eſt quaſi bellator
fortis: idcirco, qui perſequuntur
me, cadent, & infirmi erunt: con-
Ij.23.g.40 fundentur vehementer, ‖ quia nō
intellexerunt opprobrium ſempi-
ternum, quod numquam delebi-
tur. * Et tu Domine exercituum 12
Ij.11.d.20 ‖ probator iuſti, qui vides renes
& 17.b. 10 & cor: videam quæſo vltionem
tuam ex eis: tibi enim reuelaui
cauſam meam. * Cantate Domi- 13
no, laudate Dominum: quia libe-
rauit animam pauperis de manu
Iob 3.a.2 malorum.* ‖ Maledicta dies, in 14
qua natus ſum: dies, in qua pepe- D
rit me mater mea, non ſit benedi-
cta. * Maledictus vir, qui annun- 15
ciauit patri meo, dicens: Natus eſt
tibi puer maſculus: & quaſi gau-
dium lætificauit eum.* Sit homo 16
ille, vt ſunt ciuitates, quas ſub-
uertit Dominus, & non pœnituit
eum: audiat clamorem mane, &
vlulatum in tempore meridiano:
* qui non me interfecit a vulua, 17
vt fieret mihi mater mea ſepul-
chrum, & vulua eius conceptus
æternus. * Quare de vulua egreſ- 18
ſus ſum, vt viderē laborem & do-
lorem, & conſumerentur in con-
fuſione dies mei?

CAP. XXI.

1 VErbum, quod factū eſt ad Ie-
A remiam a Domino, quando
miſit ad eū rex Sedecias Phaſſur fi-
lium Melchiæ, & Sophoniam fi-
lium Maaſiæ ſacerdotem, dicens:
2 * Interroga pro nobis Dominum,
quia Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis præliatur aduerſum nos: ſi
forte faciat Dominus nobiſcū ſe-
cundū omnia mirabilia ſua, & re-
3 cedat a nobis. * Et dixit Ieremias
4 ad eos: Sic dicetis Sedeciæ: * Hæc
dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce
ego conuertam vaſa belli, quæ in
manibus veſtris ſunt, & quibus
vos pugnatis aduerſum regē Baby-
lonis, & Chaldæos, qui obſident
vos in circuitu murorum: & con-
gregabo ea in medio ciuitatis hu-
5 ius. * Et debellabo ego vos in ma-
B nu extenta, & in brachio forti, &
in furore, & in indignatione, & in
6 ira grandi. *Et percutiam habita-
tores ciuitatis huius, homines &
beſtiæ peſtilentia magna morien-
7 tur.* Et poſt hæc ait Dominus: da-
bo Sedeciam regem Iuda, & ſer-
uos eius, & populum eius, & qui
derelicti ſunt in ciuitate hac a pe-
ſte & gladio, & fame, in manu Na-
buchodonoſor regis Babylonis, &
in manu inimicorum eorum, & in
manu quærentiū animam eorum,
& percutiet eos in ore gladij, & nō
flectetur, neque parcet, nec miſe-
8 rebitur. *Et ad populum hunc di-
C ces: Hæc dicit Dominus: Ecce ego
do coram vobis viam vitæ, & viā
9 mortis. * ‖ Qui habitauerit in vrbe Ij.38.a.2
hac, morietur gladio, & fame, &
peſte: qui autem egreſſus fuerit,
& transfugerit ad Chaldæos, qui
obſident vos, viuet, & erit ei ani-
10 ma ſua, quaſi ſpoliū.* Poſuit enim
faciem meam ſuper ciuitatē hanc
in malum, & non in bonū, ait Do-
minus: in manu regis Babylonis
11 dabitur, & exuret eam igni. * Et
domui regis Iuda: Audite verbū
12 Domini, * domus Dauid, hæc dicit
D Dominus: ‖ Iudicate mane iudi- Ij.22.a.6
cium, & eruite vi oppreſſum de
manu calumniantis: ne forte egre-
diatur vt ignis indignatio mea, &
ſuccendatur, & non ſit qui extin-
guat propter malitiam ſtudiorum
13 veſtrorum.* Ecce ego ad te habi-

tatri-

tatricem vallis ſolidæ atque cam-
peſtris, ait Dominus: qui dicitis:
Quis percutiet nos? & quis ingre-
dietur domos noſtras? * Et viſita- 14
bo ſuper vos iuxta fructum ſtu-
diorum veſtrorum, dicit Domi-
nus: & ſuccendam ignem in ſaltu
eius: & deuorabit omnia in cir-
cuitu eius.

CAP. XXII.

HAec dicit Dominus: Deſcen- 1
de in domum regis Iuda, & A
loqueris ibi verbū hoc, * & dices: 2
Audi verbum Domini rex Iuda,
qui ſedes ſuper ſolium Dauid: tu
& ſerui tui, & populus tuus, qui
ingredimini per portas iſtas. * Hæc 3
Inf. 21. d. 12 dicit Dominus: ‖ Facite iudicium
& iuſtitiam, & liberate vi oppreſ-
ſum de manu calumniatoris: &
aduenam, & pupillum, & viduam
nolite contriſtare, neque oppri-
matis inique: & ſanguinem inno-
centem, ne effundatis in loco iſto.
* Si enim facientes feceritis ver- 4
bum iſtud: ingredientur per por- B
tas domus huius reges ſedētes de
genere Dauid ſuper thronū eius,
& aſcēdentes currus, & equos, ipſi
& ſerui, & populus eorū. * Quod 5
ſi nō audieritis verba hæc: in me-
metipſo iuraui, dicit Dominus,
quia in ſolitudinem erit domus
hæc. * Quia hæc dicit Dominus ſu- 6
per domum regis Iuda: Galaad tu
mihi caput Libani: ſi non poſuero
te ſolitudinem, vrbes inhabitabi-
les. * Et ſanctificabo ſuper te in- 7
terficientem virum & arma eius:
& ſuccidet electas cedros tuas, &
præcipitabunt in ignem. * Et per- 8
tranſibunt gentes multæ per ciui- C
tatem hanc: & dicet vnuſquiſque
Deu. 29. d. 24 proximo ſuo: ‖ Quare fecit Domi-
3. Re. 9. b. 8 nus ſic ciuitati huic grādi? * Et re- 9
ſpondebunt: Eo quod derelique-
rint pactū Domini Dei ſui, & ado-
rauerint deos alienos, & ſerui-
erint eis. * Nolite flere mortuum, 10
neque lugeatis ſuper eum fletu:
plangite eum, qui egreditur, quia
non reuertetur vltra, nec videbit
terram natiuitatis ſuæ. * Quia hæc 11
dicit Dominus ad Sellum filium
Ioſiæ regem Iuda, qui regnauit
pro Ioſia patre ſuo, qui egreſſus
eſt de loco iſto. Non reuertetur

12 huc amplius: * ſed in loco, ad
quem tranſtuli eum, ibi morie-
tur, & terram iſtam non videbit
13 D amplius. * Væ qui ædificat do-
mum ſuam in iniuſtitia, & cœ-
nacula ſua non in iudicio: ami-
cum ſuum opprimet fruſtra, &
mercedem eius non reddet ei.
14 * Qui dicit: Aedificabo mihi do-
mum latam, & cœnacula ſpatio-
ſa: qui aperit ſibi feneſtras, & fa-
cit laquearia cedrina, pingitq; ſi-
15 nopide. * Nūquid regnabis, quo-
niam confers te cedro? pater tuus
numquid non comedit & bibit, &
fecit iudicium & iuſtitiam tunc
16 cum bene erat ei? * Iudicauit cau-
ſam pauperis & egeni in bonum
ſuum: numquid non ideo quia
cognouit me, dicit Dominus?
17 * Tui vero oculi & cor ad auari-
tiam, & ad ſanguinem innocentē
fundendum, & ad calumniam,
18 E & ad curſum mali operis. * Pro-
pterea hæc dicit Dominus ad Ioa-
kim filium Ioſiæ regē Iuda: Non
plangent eum: Væ frater & væ ſo-
19 ror: non concrepabunt ei: Væ Do-
mine, & væ inclyte. * Sepultu-
ra aſini ſepelietur, putrefactus &
proiectus extra portas Ieruſalem.
20 * Aſcende Libanum, & clama:
& in Baſan da vocem tuam, &
clama ad tranſeuntes, quia contri-
21 ti ſunt omnes amatores tui. * Lo-
cutus ſum ad te in abundantia
tua: & dixiſti: Non audiam: hæc
eſt via tua ab adoleſcentia tua,
quia non audiſti vocem meam:
22 F * Omnes paſtores tuos paſcet ven-
tus, & amatores tui in captiuita-
tem ibunt: & tunc confunderis,
& erubeſces ab omni malitia tua.
23 * Quæ ſedes in Libano, & nidifi-
cas in cedris, quomodo conge-
muiſti cum veniſſent tibi dolo-
res, quaſi dolores parturientis?
24 * Viuo ego, dicit Dominus: quia
ſi fuerit Iechonias filius Ioakim
regis Iuda, annulus in manu dex-
tera mea, inde euellam eum.
25 * Et dabo te in manu quærentium
animam tuam, & in manu quo-
rum tu formidas faciem, & in ma-
nu Nabuchodonoſor regis Baby-
lonis, & in manu Chaldæorum.
26 G * Et mittam te, & matrem tuam,
quæ genuit te, in terram alienam,
in qua nati non eſtis, ibiq; mo-

riemini : * & in terram, ad quam 27
ipſi leuant animam ſuam vt reuer
tantur illuc: non reuertentur.
* Nũquid vas fictile atque con- 28
tritum vir iſte Iechonias? nũquid
vas abſque omni voluptate? quare
abiecti ſunt ipſe & ſemen eius, &
proiecti in terram, quam ignora-
uerunt? * Terra, terra, terra, au- 29
di ſermonem Domini. * Hæc di- 30
cit Dominus: Scribe virum iſtum
ſterilem, virum, qui in diebus
ſuis non proſperabitur: nec enim
erit de ſemine eius vir, qui ſedeat
ſuper ſolium Dauid, & poteſta-
tem habeat vltra in Iuda.

CAP. XXIII.

Ezech.13.a VAE paſtoribus, qui diſperdũt 1
3.& 34.a.2. & dilacerant gregem paſcuæ A
meæ, dicit Dominus. * Ideo hæc 2
dicit Dominus Deus Iſrael ad pa-
ſtores, qui paſcunt populũ meum:
Vos diſperſiſtis gregem meum, &
eiecitis eos, & non viſitaſtis eos:
ecce ego viſitabo ſuper vos mali-
tiam ſtudiorum veſtrorũ, ait Do-
minus. * Et ego congregabo reli- 3
quias gregis mei de omnibus ter-
ris, ad quas eiecero eos illuc: &
conuertam eos ad rura ſua: & creſ-
cent & multiplicabuntur. * Et 4
ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & pa-
ſcent eos: non formidabunt vltra,
& non pauebunt: & nullus quæ-
retur ex numero, dicit Dominus.
‖ Inf. 33. c. 14. * ‖ Ecce dies veniunt, dicit Domi- 5
nus: & ſuſcitabo Dauid germen
Iſa.4.b.2.& iuſtum: & regnabit rex, & ſapiens
40.c.11.45. erit: & faciet iudicium & iuſtitiã
b.8. in terra. * In diebus illis ſaluabi- 6
Ezec 34 b. tur Iuda, & Iſrael habitabit confi-
11. denter: & hoc eſt nomen, quod
Dan.9.g.24 vocabunt eum, Dominus iuſtus
Ioan.1.g.45 noſter. * Propter hoc ecce dies ve 7
niunt, dicit Dominus, & non di- B
cent vltra: Viuit Dominus qui e-
duxit filios Iſrael de Terra Aegy-
‖ Inf. 11.c.14. pti: * Sed: ‖ Viuit Dominus, qui 8
Deut.33.d. eduxit & adduxit ſemen domus
28. Iſrael de Terra Aquilonis, & de
cunctis terris, ad quas eieceram
eos illuc: & habitabunt in terra
ſua. * Ad prophetas: Contritum 9
eſt cor meum in medio mei, con-
tremuerunt omnia oſſa mea: fa-
ctus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi
homo madidus a vino a facie Do-
mini, & a facie verborum ſan-

10 ctorum eius. * Quia adulteris re-
pleta eſt terra, quia a facie ma-
ledictionis luxit terra, areſacta
ſunt arua deſerti: factus eſt cur-
ſus eorum malus, & fortitudo eo-
11 rum diſſimilis. * Propheta nam-
C que & ſacerdos polluti ſunt: & in
domo mea inueni malum eo-
12 rum, ait Dominus. * Idcirco via
eorum erit quaſi lubricum in te-
nebris: impellentur enim, & cor-
ruent in ea: afferam enim ſuper
eos mala, annum viſitationis eo-
13 rum, ait Dominus. * Et in pro-
phetis Samariæ vidi fatuitatem:
prophetabant in Baal, & decipie-
14 bant populum meum Iſrael. * Et
in Prophetis Ieruſalem vidi ſimi-
litudinem adulterantium, & iter
mendacij: & confortauerunt ma-
nus peſſimorum vt non conuerte-
retur vnuſquiſque a malitia ſua:
facti ſunt mihi omnes vt Sodoma
& habitatores eius quaſi Gomor-
15 rha. * Propterea hæc dicit Domi-
D nus exercituũ ad prophetas: ‖ Ec- ‖ Inf. 9. c. 15.
ce ego cibabo eos abſinthio, & po
tabo eos felle: a prophetis enim
Ieruſalẽ egreſſa eſt pollutio ſuper
16 omnẽ terram. * Hæc dicit Domi-
nus exercituum: ‖ Nolite audire ‖ Inf. 27.b.9.&
verba prophetarũ, qui prophetant 29.b.8.
vobis, & decipiunt vos: viſionem
cordis ſui loquuntur, non de ore
17 Domini. * Dicũt his, qui blaſphe-
mant me: Locutus eſt Dominus:
‖ Pax erit vobis, & omni, qui am- ‖ Sup. 5.e.12.&
bulat in prauitate cordis ſui, dixe- 14.b.13.
runt: Non veniet ſuper vos malũ.
18 * Quis enim affuit in conſilio Do-
mini; & vidit & audiuit ſermonẽ
eius? quis conſiderauit verbum il-
19 lius & audiuit? * Ecce turbo Do- ‖ Inf. 30. c. 24.
minicæ indignationis egredietur,
& tempeſtas erumpens: ſuper ca-
20 put impiorum veniet. * Non re-
E uertetur furor Domini vſq; dum
faciat, & vſque dum compleat
cogitationem cordis ſui: in nouiſ-
ſimis diebus intelligetis cõſilium
21 eius. * Non mittebam prophetas,
& ipſi currebant: non loquebar
ad eos, & ipſi prophetabant.
22 * Si ſtetiſſent in conſilio meo, &
nota feciſſent verba mea popu-
lo meo, auertiſſem vtique eos a
via ſua mala, & a cogitationibus
23 ſuis peſſimis. * Putaſne Deus è
vicino ego ſum, dicit Dominus?

& non

& non Deus de longe?*Si occul- 24
tabitur vir in abſconditis: & ego
non videbo eum, dicit Dominus?
numquid non cælum, & terram
ego impleo, dicit Dominus?*Au- 25
diui quæ dixerunt prophetæ, pro-
phetãtes in nomine meo menda-
cium, atque dicentes: Somniaui,
ſomniaui.*Vſquequo iſtud eſt in 26
corde prophetarum vaticinantium F
mendacium, & prophetantium
ſeductiones cordis ſui? * Qui vo- 27
lunt facere vt obliuiſcatur popu-
lus meus nominis mei propter
ſomnia eorum, quæ narrat vnuſ-
quiſque ad proximum ſuum: ſi-
cut obliti ſunt patres eorum nomi
nis mei propter Baal. * Prophe- 28
ta, qui habet ſomnium, narret
ſomnium: & qui habet ſermonẽ
meum, loquatur ſermonẽ meum
vere, quid paleis ad triticum, di-
cit Dominus? * Numquid non 29
verba mea ſunt quaſi ignis, dicit
Dominus:& quaſi malleus cõte-
rens petram? *Propterea ecce ego 30
ad prophetas,ait Dominus,qui fu
rãtur verba mea vnuſquiſq. a pro-
ximo ſuo. * Ecce ego ad prophe- 31
tas, ait Dominus, qui aſſumunt
linguas ſuas, & aiunt: Dicit Do-
minus. * Ecce ego ad prophetas 32
ſomniantes mendacium, ait Do-
minus: qui narrauerunt ea, & ſe-
duxerunt populum meum in men
dacio ſuo, & in miraculis ſuis:
cum ego non miſiſſem eos, nec
mandaſſem eis, qui nihil profue-
runt populo huic, dicit Dominus.
*Si igitur interrogauerit te popu- 33
lus iſte,vel propheta, aut ſacerdos,
dicẽs:Quod eſt onus Domini? di- G
ces ad eos: Vos eſtis onus. proij-
ciam quippe vos, dicit Dominus.
* Et propheta, & ſacerdos,& po- 34
pulus qui dicit:Onus Domini:vi-
ſitabo ſuper virum illum, & ſuper
domum eius. * Hæc dicetis vnuſ- 35
quiſque ad proximum, & ad fra-
trem ſuum: Quid reſpondit Do-
minus? & quid locutus eſt Domi-
nus? * Et onus Domini vltra non 36
memorabitur: quia onus erit v-
nicuique ſermo ſuus: & peruer-
tiſtis verba Dei viuentis, Domini
exercituum Dei noſtri. * Hæc di- 37
ces ad prophetam: Quid reſpon-
dit tibi Dominus? & quid locu-
tus eſt Dominus? *Si autem onus 38
Domini dixeritis: propter hoc hæc
dicit Dominus: Quia dixiſtis ſer-
monem iſtum: Onus Domini: &
miſi ad vos, dicens: Nolite dice-
39 re: Onus Domini: * Propterea
ecce ego tollam vos portans, &
derelinquam vos, & ciuitatem,
quam dedi vobis, & patribus ve-
40 ſtris a facie mea. * Et dabo vos in ‖ſ.20.c.11
opprobrium ſempiternum, & in
ignominiam æternam, quæ num-
quam obliuione delebitur.

CAP. XXIIII.

1 OStendit mihi Dominus:& ec-
A ce duo calathi pleni ficis, po-
ſiti ante templum Domini, poſt-
quam tranſtulit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis Iechoniam fi-
lium Ioakim regem Iuda, & prin-
cipes eius, & fabrum, & incluſo-
rem de Ieruſalem, & adduxit eos
2 in Babylonem. * Calathus vnus
ficus bonas habebat nimis, vt ſo-
lent ficus eſſe primi temporis: &
calathus vnus ficus habebat ma-
las nimis, quæ comedi non pote-
3 rant, eo quod eſſent malæ. * Et
B dixit Dominus ad me: Quid tu
vides Ieremia? Et dixi: Fi-
cus, ficus bonas, bonas valde: &
malas, malas valde: quæ come-
di non poſſunt, eo quod ſint ma-
4 læ. * Et factum eſt verbum Do-
5 mini ad me, dicens: * Hæc di-
cit Dominus Deus Iſrael: Sicut
ficus hæ bonæ: ſic cognoſcam
tranſmigrationem Iuda, quam
emiſi de loco iſto in Terram
6 Chaldæorum, in bonum. * Et
C ponam oculos meos ſuper eos ad
placandum, & reducam eos in
terram hanc: & ædificabo eos,
& non deſtruam: & plantabo
7 eos, & non euellam. * Et dabo
eis cor, vt ſciant me, quia ego
ſum Dominus: ‖ & erunt mihi in
populum,& ego ero eis in Deum: ‖ſ.21.d.33
quia reuertentur ad me in toto
8 corde ſuo. * ‖ Et ſicut ficus peſſi-
D mæ, quæ comedi non poſſunt, ‖ſ.29.d.17
eo quòd ſint malæ: hæc dicit Do-
minus, ſic dabo Sedeciam regem
Iuda, & principes eius, & reli-
quos de Ieruſalem, qui remanſe-
runt in vrbe hac, & qui habitant
9 in Terra Ægypti. * Et dabo eos
in vexationem, afflictionemq.
omnibus regnis terræ: in oppro-
brium,& in parabolam,& in pro-
uerbium, & in maledictionem in

vniuerſis locis, ad quæ eieci eos.
* Et mittam in eis gladium, & fa- 10
mem, & peſtem: donec cõſuman-
tur de terra, quam dedi eis, & pa-
tribus eorum.

CAP. XXV.

Verbum quod factum eſt ad 1
Ieremiam de omni populo Iu A
da in anno quarto Ioakim filij Io
ſiæ regis Iuda, (ipſe eſt annus pri-
mus Nabuchodonoſor regis Baby
lonis.) * Quod locutus eſt Iere- 2
mias propheta ad omnẽ populum
Iuda, & ad vniuerſos habitatores
Ieruſalem, dicens: * A tertiode- 3
cimo anno Ioſiæ filij Ammon re-
gis Iuda vſque ad diem hanc; iſte
tertius & vigeſimus annus, factum
eſt verbum Domini ad me, & lo-
cutus ſum ad vos de nocte cõſur-
gens & loquens: & non audiſtis.
* Et miſit Dominus ad vos omnes 4
ſeruos ſuos prophetas, conſurgens
diluculo, mittensq. & non audi-
ſtis, neque inclinaſtis aures ve-
ſtras, vt audiretis * cum diceret: 5
§ 4. Reg. 17. d. 13 ‖ Reuertimini vnuſquiſque a via
ſua mala, & a peſſimis cogitatio-
ſ. 18. c. 11 nibus veſtris: & habitabitis in ter-
ĩ. 35. c. 15 ra, quam dedit Dominus vobis, &
patribus veſtris a ſæculo & vſque
in ſæculum. * Et nolite ire poſt 6
deos alienos vt ſeruiatis eis, ado- B
retisq. eos: neque me ad iracun-
diam prouocetis in operibus ma-
nuum veſtrarum, & non affligam
vos. * Et non audiſtis me, dicit 7
Dominus, vt me ad iracundiam
prouocaretis in operibus manuũ
veſtrarum in malum veſtrum.
* Propterea hæc dicit Dominus e- 8
xercituum: Pro eo quòd non au-
diſtis verba mea: * ecce ego mit- 9
tam, & aſſumã vniuerſas cogna-
tiones Aquilonis, ait Dominus:
& Nabuchodonoſor regem Baby-
lonis ſeruum meum: & adducam
eos ſuper terram iſtam, & ſuper
habitatores eius, & ſuper omnes
nationes quę in circuitu illius ſũt:
& interficiam eos, & ponam eos
in ſtuporem, & in ſibilum, & in
ſolitudines ſempiternas. * Per- 10
¶ Dan. 9. a. 2 damq. ex eis vocem gaudij & vo C
ĩ. 26. b 6 cem lætitiæ, vocem ſponſi, & vo-
2 Par. 36. d. 21 cem ſponſæ, vocem molæ, & lu-
men lucernæ. * ‖ Et erit vniuerſa 11
2. Eſd. 1. a. 1 terra hæc in ſolitudinem, & in
ſtuporem: & ſeruient omnes gen-
tes iſtæ regi Babylonis ſeptua-
12 ginta annis. * Cumq impleti fue-
rint ſeptuaginta anni, viſitabo
ſuper regem Babylonis, & ſuper
gentem illam, dicit Dominus, ini-
quitatem eorum, & ſuper terram
Chaldæorum: & ponam illam in
13 ſolitudines ſempiternas. * Et ad-
ducam ſuper terram illam omnia
verba mea, quæ locutus ſum con-
tra eam, omne quod ſcriptum eſt
in libro iſto, quæcumque prophe-
tauit Ieremias aduerſum omnes
14 gentes: * Quia ſeruierunt eis cum
eſſent gentes multæ, & reges ma-
gni: & reddam eis ſecundum ope-
ra eorum, & ſecundum facta ma-
15 nuum ſuarum. * Quia ſic dicit Do
D minus exercituum Deus Iſrael: Su
me calicem vini furoris huius de
manu mea: & propinabis de illo
cunctis gentibus, ad quas ego mit
16 tam te. * Et bibent & turbabũtur,
& inſanient a facie gladij, quem
17 ego mittam inter eos. * Et accepi
calicem de manu Domini, & pro-
pinaui cunctis gentibus, ad quas
18 miſit me Dominus: * Ieruſalem,
& ciuitatibus Iuda, & regibus e-
ius, & principibus eius: vt darem
eos in ſolitudinem, & in ſtuporẽ,
& in ſibilum, & in maledictionẽ,
19 ſicut eſt dies iſta: * Pharaoni re-
gi Ægypti, & ſeruis eius, & prin-
cipibus eius, & omni populo eius,
20 * & vniuerſis generaliter: cunctis
regibus terræ Auſitidis, & cunctis
regibus terræ Philiſthijm, & Aſca
loni, & Gazæ, & Accaron, & reli-
21 quijs Azoti, * & Idumææ, &
22 Moab, & filijs Ammon: * Et cun-
ctis regibus Tyri, & vniuerſis re-
gibus Sidonis: & regibus terræ in-
23 ſularum, qui ſunt trans mare. * Et
Dedan, & Thema, & Buz, & vni-
uerſis qui attonſi ſunt in comam.
24 * Et cunctis regibus Arabię, & cũ-
ctis regibus Occidentis, qui ha-
25 bitant in deſerto, * Et cun-
E ctis regibus Zambri, & cunctis
regibus Elam, & cunctis regibus
26 Medorum: * cunctis quoque re-
gibus Aquilonis de prope & de
longe, vnicuique contra fratrem
ſuum: & omnibus regnis terræ,
quæ ſuper faciem eius ſunt: &
27 rex Seſach bibet poſt eos. * & di-
ces ad eos: Hæc dicit Dominus e-
xercituum Deus Iſrael: Bibite, &

ine-

inebriamini, & vomite: & cadite,
neque ſurgatis a facie gladij, quē
ego mittam inter vos. * Cumq. 28
noluerint accipere calicem de ma- F
nu tua vt bibant, dices ad eos:
Hæc dicit Dominus exercituum:
‖1.Pet.4.d.17 Bibentes bibetis: * ‖quia ecce 29
in ciuitate, in qua inuocatum eſt
nomen meum, ego incipiam af-
fligere, & vos quaſi innocentes &
immunes eritis? non eritis immu-
nes: gladium enim ego voco ſu-
per omnes habitatores terræ, dicit
Dominus exercituum. * Et tu pro- 30
phetabis ad eos omnia verba hæc,
‖Ioel 3.d.16 Amos. 1.a.2 & dices ad illos: ‖ Dominus de
excelſo rugiet, & de habitaculo
ſancto ſuo dabit vocem ſuam: ru-
giens rugiet ſuper decorem ſuũ: ce
leuma quaſi calcantiũ concinetur
aduerſus omnes habitatores terrę.
* Peruenit ſonitus vſq; ad extrema 31
terræ: quia iudiciũ Domino cum
gentibus: iudicatur ipſe cum om-
ni carne, impios tradidi gladio, di-
cit Dominus. * Hæc dicit Domi- 32
nus exercituum: Ecce afflictio e-
gredietur de gente in gentem: &
turbo magnus egredietur a ſum-
mitatibus terræ. * Et erunt interfe- 33
cti Domini in die illa a ſummo G
terræ vſque ad ſummum eius: non
plangentur, & non colligentur,
neque ſepelientur: in ſterquiliniũ
ſuper faciē terræ iacebũt. * Vlulate 34
paſtores, & clamate: & aſpergite
vos cinere optimates gregis: quia
completi ſunt dies veſtri vt inter-
ficiamini: & diſſipationes veſtræ,
& cadetis quaſi vaſa pretioſa. * Et 35
peribit fuga a paſtoribus, & ſal-
uatio ab optimatibus gregis. * Vox 36
clamoris paſtorũ, & vlulatus opti-
matum gregis: quia vaſtauit Do-
minus paſcua eorum. * Et conti- 37
cuerunt arua pacis a facie iræ fu-
roris Domini. * Dereliquit qua- 38
ſi leo vmbraculum ſuum, quia fa-
cta eſt terra eorum in deſolationē
a facie iræ columbæ, & a facie
iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

IN principio regni Ioakim filij 1
Ioſiæ regis Iuda, factum eſt ver A
bum iſtud a Domino, dicēs: * Hæc 2
dicit Dominus: Sta in atrio do-
mus Domini, & loqueris ad om-
nes ciuitates Iuda, de quibus ve-
niũt vt adorent in domo Domini
vniuerſos ſermones, quos ego mā-
daui tibi vt loquaris ad eos: noli
3 ſubtrahere verbum, * ſi forte au-
diant & cōuertantur vnuſquiſque
a via ſua mala: & pœniteat me
mali quod cogito facere eis pro-
pter malitiam ſtudiorum eorum.
4 * Et dices ad eos: Hæc dicit Do-
B minus: Si non audieritis me vt
ambuletis in lege mea, quam de-
5 di vobis * vt audiatis ſermones ſer
uorum meorum Prophetarum,
quos ego miſi ad vos de nocte con
ſurgens, & dirigens, & non audi-
6 ſtis: * ‖Dabo domum iſtam ſicut ‖1.Reg.4.a.2.b.10
Silo, & vrbem hanc dabo in ma-
ledictionem cunctis gentibus ter-
7 ræ. * Et audierunt ſacerdotes, &
prophetæ, & omnis populus Ie-
remiam loquentem verba hæc in
8 domo Domini. * Cumq. com-
pleſſet Ieremias loquens omnia,
quæ præceperat ei Dominus vt lo
queretur ad vniuerſum populum,
apprehenderunt eum ſacerdotes,
& prophetæ, & omnis populus, di
9 cens: Morte moriatur. * Quare
C prophetauit in nomine Domini,
dicens: Sicut Silo erit domus hæc:
& vrbs iſta deſolabitur, eo quòd
non ſit habitator? Et congre-
gatus eſt omnis populus aduerſus
10 Ieremiam in domo Domini. * Et
audierunt principes Iuda verba
hæc: & aſcenderunt de domo re-
gis in domum Domini, & ſederũt
in introitu portæ domus Domini
11 nouæ. * Et locuti ſunt ſacerdotes
& prophetæ ad principes, & ad
omnem populum, dicentes: Iudi-
cium mortis eſt viro huic: quia
prophetauit aduerſus ciuitatem
iſtam, ſicut audiſtis auribus ve-
12 ſtris. * Et ait Ieremias ad omnes
D principes, & ad vniuerſum popu-
lum, dicens: ‖ Dominus miſit me ‖ſ.25.c.13
ut prophetarem ad domũ iſtam,
& ad ciuitatem hanc omnia verba
13 quæ audiſtis. * ‖ Nunc ergo bonas ‖ſ.7.a.3
facite vias veſtras, & ſtudia veſtra,
& audite vocem Domini Dei ve-
ſtri: & pœnitebit Dominum ma-
li, quod locutus eſt aduerſum vos.
14 * Ego autem ecce in manibus ve-
ſtris ſum: facite mihi quod bonũ
15 & rectum eſt in oculis veſtris: * Ve
E rumtamen ſcitote & cognoſcite
quòd ſi occideritis me, ſanguinē
innocentem tradetis contra vo-
metipſos, & contra ciuitatem

iſtam, & habitatores eius. in veri-
tate enim miſit me Dominus ad
vos, vt loquerer in auribus veſtris
omnia verba hæc. * Et dixerunt 16
principes & omnis populus ad ſa-
cerdotes & ad prophetas: Non eſt
viro huic iudicium mortis: quia
in nomine Domini Dei noſtri lo-
cutus eſt ad nos. * Surrexerunt er- 17
go viri de ſenioribus terræ: & di-
xerunt ad omnem cœtum populi,
loquentes: * Michæas de Moraſthi 18
fuit propheta in diebus Ezechiæ
regis Iuda, & ait ad omnem po- F
pulum Iuda, dicens: Hæc dicit Do-
ᵇMich. 3.d. 12 minus exercituum: ᵇSion quaſi a-
ger arabitur, & Ieruſalem in acer-
uum lapidum erit: & mõs domus
in excelſa ſiluarum. * Numquid 19
morte cõdemnauit eum Ezechias
rex Iuda, & omnis Iuda? num-
quid non timuerunt Dominum,
& deprecati ſunt faciem Domini:
& pœnituit Dominum mali, quod
locutus fuerat aduerſum eos? Ita-
que nos facimus malum grande
contra animas noſtras * Fuit quo- 20
que vir prophetans in nomine Do
mini, Vrias filius Semei de Ca-
riathiarim: & prophetauit aduer-
ſus ciuitatem iſtã, & aduerſus ter-
ram hãc iuxta omnia verba Iere-
miæ. * Et audiuit rex Ioakim, & 21
omnes potentes, & principes eius G
verba hæc: & quæſiuit rex interfi-
cere eum. Et audiuit Vrias, & ti-
muit, fugitq. & ingreſſus eſt Ægy
ptum. * Et miſit rex Ioakim viros 22
in Ægyptum, Elnathan filium
Achobor, & viros cũ eo in Ægy-
ptum. * Et eduxerunt Vriam de 23
Ægypto: & adduxerunt eum ad
regem Ioakim, & percuſſit eum
gladio: & proiecit cadauer eius
in ſepulchris vulgi ignobilis. * Igi- 24
tur manus Ahicam filij Saphan
fuit cum Ieremia, vt non trade-
retur in manus populi, & interfi-
cerent eum.

CAP. XXVII.

IN principio regni Ioakim filij 1
Ioſiæ regis Iuda, factum eſt ver A
bum iſtud ad Ieremiam a Domi-
no, dicens: * Hæc dicit Dominus 2
ad me: Fac tibi vincula, & cate-
nas: & pones eas in collo tuo. * Et 3
mittes eas ad regem Edom, & ad
regem Moab, & ad regem filiorũ
Ammon, & ad regem Tyri, & ad
regem Sidonis: in manu nuncio-
rum, qui venerunt Ieruſalem ad
4 Sedeciam regem Iuda. * Et præci-
pies eis vt ad dominos ſuos lo-
quantur: Hæc dicit Dominus exer
cituũ Deus Iſrael: Hæc dicetis ad
5 dominos veſtros: * Ego feci ter-
ram, & homines, & iumenta, quæ
ſunt ſuper faciẽ terræ, in fortitu-
dine mea magna, & in brachio
meo extento: & dedi eam ei, qui
6 placuit in oculis meis. * Et nunc
B itaque ego dedi omnes terras iſtas
in manu Nabuchodonoſor regis
Babylonis ſerui mei: inſuper &
beſtias agri dedi ei vt ſeruiant illi.
7 * Et ſeruient ei omnes gentes, &
filio eius, & filio filij eius: donec
veniat tempus terræ eius & ipſius:
& ſeruient ei gentes multæ, & re-
8 ges magni. * Gẽs autem & regnũ,
quod non ſeruierit Nabuchodo-
noſor regi Babylonis, & quicum-
que non curuauerit collum ſuum
ſub iugo regis Babylonis: in gla-
dio, & in fame, & in peſte viſita-
bo ſuper gentem illam, ait Domi-
nus: donec conſumam eos in ma-
9 nu eius. * ‖Vos ergo nolite audire ‖ſ.23.d.16
prophetas veſtros, & diuinos, & ſ.29.b.8
ſomniatores, & augures, & malefi
cos, qui dicũt vobis: Non ſeruietis
10 regi Babylonis. * Quia mẽdacium
prophetant vobis: vt longe vos
faciant de terra veſtra, & eijciant
11 vos & pereatis. * Porro gens, quæ
ſubiecerit ceruicem ſuam, ſub iu-
go regis Babylonis, & ſeruierit
ei; dimittam eam in terra ſua, di-
cit Dominus: & colet eam, & ha-
12 bitabit in ea. * Et ad Sedeciam
C regem Iuda locutus ſum ſecũdum
omnia verba hæc, dicens: Subijci-
te colla veſtra ſub iugo regis Baby
lonis, & ſeruite ei, & populo eius,
13 & viuetis. * Quare moriemini tu
& populus tuus gladio, & fame, &
peſte, ſicut locutus eſt Dominus
ad gentem, quæ ſeruire noluerit
14 regi Babylonis? * Nolite audire ver
ba prophetarum dicentium vobis:
Non ſeruietis regi Babylonis:
quia mendacium ipſi loquuntur
15 vobis. * ‖Quia non miſi eos, ait ‖ſ.14.c.14
Dominus: & ipſi prophetant in & 23.d.21
nomine meo mendaciter, vt eij- ſ.29.b.9
ciant vos & pereatis tã vos, quàm
prophetæ qui vaticinantur vobis.
16 * Et ad ſacerdotes, & ad populum
iſtum

iſtum locutus ſum, dicens: Hæc di-
cit Dominus: Nolite audire verba
prophetarum veſtrorum, qui pro-
phetant vobis, dicentes: Ecce va-
ſa Domini reuertentur de Babylo-
ne nunc cito, mendacium enim
prophetant vobis. * Nolite ergo 17
audire eos, ſed ſeruite regi Baby-
lonis, vt viuatis. quare datur hæc
ciuitas in ſolitudinem? * Et ſi pro- 18
phetæ ſunt, & eſt verbum Domi-
ni in eis: occurrant Domino exer- D
cituum, vt non veniant vaſa, quæ
derelicta fuerant in domo Domi-
ni, & in domo regis Iuda, & in
Ieruſalem, in Babylonem. * Quia 19
hæc dicit Dominus exercituum
ad columnas, & ad mare, & ad (4. Reg. 25. c. 13)
baſes, & ad reliqua vaſorum, quæ
remanſerunt in ciuitate hac: * quæ 20
non tulit Nabuchodonoſor rex Ba
bylonis, cum transferret Iechoniã
filium Ioakim regem Iuda de Ie-
ruſalem in Babylonem, & omnes
optimates Iuda & Ieruſalem.
* Quia hæc dicit Dominus exerci- 21
tuum Deus Iſrael ad vaſa quæ de-
relicta ſunt in domo Domini, &
in domo regis Iuda & Ieruſalem:
* In Babylonem transferentur, & 22
ibi erunt vſque ad diem viſitatio-
nis ſuæ, dicit Dominus, & afferri
faciam ea, & reſtitui in loco iſto.

CAP. XXVIII.

ET factum eſt in anno illo, in 1
principio regni Sedeciæ regis A
Iuda, in anno quarto, in menſe
quinto, dixit ad me Hananias fi-
lius Azur, propheta de Gabaon, in
domo Domini coram ſacerdoti-
bus & omni populo, dicens: * Hæc 2
dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Contriui iugum regis Ba-
bylonis. * Adhuc duo anni dierũ, 3
& ego referri faciam ad locũ iſtum
omnia vaſa domus Domini, quæ
tulit Nabuchodonoſor rex Babylo
nis de loco iſto, & tranſtulit ea in
Babylonem. * Et Iechoniam filiũ 4
Ioakim regem Iuda, & omnem
transmigrationem Iuda, qui in-
greſſi ſunt in Babylonem, ego con
uertam ad locũ iſtũ, ait Dominus:
conterã enim iugum regis Baby-
lonis. * Et dixit Ieremias prophe- 5
ta ad Hananiam prophetã in ocu- B
lis ſacerdotum, & in oculis omnis
populi, qui ſtabat in domo Do-
6 mini. * & ait Ieremias propheta:
Amen, ſic faciat Dominus: ſuſci-
tet Dominus verba tua, quæ pro-
phetaſti: vt referantur vaſa in do-
mum Domini, & omnis tranſmi-
gratio de Babylone ad locum iſtũ.
7 * Verumtamen audi verbum hoc,
quod ego loquor in auribus tuis,
& in auribus vniuerſi populi:
8 * Prophetæ, qui fuerũt ante me &
ante te ab initio, & prophetauerũt
ſuper terras multas, & ſuper regna
magna de prælio, & de afflictione,
9 & de fame. * Propheta, qui vatici-
C natus eſt pacem: cum venerit ver-
bum eius, ſcietur propheta, quem
10 miſit Dominus in veritate. * Et tu-
lit Hananias propheta catenam de
collo Ieremiæ prophetæ, & cõfre-
11 git eam. * Et ait Hananias in con-
ſpectu omnis populi, dicens: Hæc
dicit Dominus: Sic confringã iu-
gum Nabuchodonoſor regis Baby
lonis poſt duos annos dierum de
12 collo omnium gentium. * Et abijt
Ieremias propheta in viam ſuam.
Et factũ eſt verbum Domini ad Ie
remiam, poſtquam confregit Ha-
nanias propheta catenam de collo
13 Ieremiæ prophetæ, dicens: * Vade,
& dices Hananiæ: Hæc dicit Do-
minus: Catenas ligneas contriui-
ſti: & facies pro eis catenas fer-
14 reas. * Quia hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Iſrael: Iu-
D gum ferreum poſui ſuper collum
cunctarum Gentium iſtarum, vt
ſeruiãt Nabuchodonoſor regi Ba-
bylonis, & ſeruient ei: inſuper
15 & beſtias terræ dedi ei. * Et dixit
Ieremias propheta ad Hananiam
prophetam: Audi Hanania: non
miſit te Dominus, & tu confide-
re feciſti populum iſtum in men-
16 dacio. * Idcirco hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego mittam te a facie ter
ræ: hoc anno morieris: aduerſum
17 enim Dominum locutus es. * Et
mortuus eſt Hananias propheta
in anno illo, menſe ſeptimo.

CAP. XXIX.

1 ET hæc ſunt verba libri, quem
A miſit Ieremias propheta de
Ieruſalem ad reliquias ſeniorum
tranſmigrationis, & ad ſacerdotes,
& ad prophetas, & ad omnem po-
pulum, quẽ traduxerat Nabucho-
donoſor de Ieruſalem in Babylo-
nem:

nem: * poſtquam egreſſus eſt Ie- 2
conias rex, & domina, & eunuchi,
& principes Iuda, & Ieruſalem, &
faber, & incluſor de Ieruſalem:
* in manu Elaſa filij Saphan, & 3
Gamariæ filij Helciæ, quos miſit
Sedecias rex Iuda ad Nabuchodo-
noſor regem Babylonis in Baby-
lonem, dicens: * Hæc dicit Do- 4
minus exercituũ Deus Iſrael om-
ni tranſmigrationi, quam tranſtu-
li de Ieruſalem in Babylonem:
* Ædificate domos, & habitate: 5
& plantate hortos, & comedite
fructum eorum. * Accipite vxo- 6
res, & generate filios & filias: & B
date filijs veſtris vxores, & filias
veſtras date viris, & pariant fi-
lios, & filias: & multiplicamini
ibi, & nolite eſſe pauci numero.
* Et quærite pacem ciuitatis, ad 7
quam tranſmigrare vos feci: &
orate pro ea ad Dominum: quia
in pace illius erit pax vobis. * Hæc 8
enim dicit Dominus exercituum
I5. 14.c.13 & 23.d. 16 Deus Iſrael: ‖ Non vos seducant
prophetæ veſtri, qui ſunt in me-
dio veſtrum, & diuini veſtri: & ne
attendatis ad ſomnia veſtra, quæ
vos ſomniatis: * quia falſo ipſi 9
prophetant vobis in nomine meo:
I5.25.c.12 2.Par. 36.d 21 1.Eſd. 1.a.1 Dan.9. a.2 & non miſi eos, dicit Dominus:
* ‖ Quia hæc dicit Dominus: Cum 10
cœperint impleri in Babylone ſe- C
ptuaginta anni, viſitabo vos: &
ſuſcitabo ſuper vos verbũ meum
bonum, vt reducam vos ad locum
iſtũ. * Ego enim ſcio cogitationes, 11
quas ego cogito ſuper vos, ait Do-
minus, cogitationes pacis, & non
afflictionis, vt dem vobis finem
& patientiam. * Et inuocabitis 12
me, & ibitis: & orabitis me, & e-
go exaudiam vos. * Quæretis me, 13
& inuenietis: cum quæſieritis me
in toto corde veſtro. * Et inue- 14
niar a vobis, ait Dominus: & redu
cam captiuitatem veſtram, & con-
gregabo vos de vniuerſis gẽtibus, D
& de cunctis locis, ad quæ expuli
vos, dicit Dominus: & reuerti
vos faciam de loco, ad quẽ tranſ-
migrare vos feci. * Quia dixiſtis: 15
Suſcitauit nobis Dominus Pro-
phetas in Babylone. * Quia hæc 16
dicit Dominus ad regem, qui ſe-
det ſuper ſolium Dauid, & ad om-
nem populum habitatorem vrbis
huius, ad fratres veſtros, qui non
ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmi-

17 grationem. * Hæc dicit Dominus
exercituum: ‖ Ecce mittam in eos I5.24.c.10
gladium, & famem, & peſtem: &
ponã eos quaſi ficus malas, quæ
comedi non poſſunt, eo quòd peſ-
18 ſimæ ſint. * Et perſequar eos in
gladio, & in fame, & in peſtilen-
tia: & dabo eos in vexationem v-
niuerſis regnis terræ: in maledi-
ctionem, & in ſtuporem, & in ſi-
bilum, & in opprobrium cunctis
E Gentibus, ad quas ego eieci eos:
19 * eo quòd non audierint verba
mea, dicit Dominus: quæ miſi
ad eos per ſeruos meos prophetas
de nocte conſurgens, & mittens:
& non audiſtis, dicit Dominus.
20 * Vos ergo audite verbum Domini
omnis tranſmigratio, quam emiſi
21 de Ieruſalem in Babylonem. * Hæc
dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael ad Achab filium Coliæ, &
ad Sedeciam filium Maaſiæ, qui
prophetant vobis in nomine meo
mendaciter: Ecce ego tradam eos
in manus Nabuchodonoſor regis
Babylonis: & percutiet eos in ocu-
22 lis veſtris. * Et aſſumetur ex eis
maledictio omni tranſmigrationi
Iuda, quæ eſt in Babylone, dicen-
tium: Ponat te Dominus ſicut Se-
deciam, & ſicut Achab, quos fri-
23 xit rex Babylonis in igne: * pro
F eo quòd fecerint ſtultitiam in Iſ-
rael, & mœchati ſunt in vxores
amicorũ ſuorũ, & locuti ſunt ver-
bum in nomine meo mendaciter,
quod non mandaui eis: ego ſum
24 iudex & teſtis, dicit Dominus. * Et
ad Semeian Nehelamiten dices:
25 * Hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Iſrael: Pro eo quòd miſiſti
in nomine tuo libros ad omnem
populum, qui eſt in Ieruſalem, &
ad Sophoniam filium Maaſiæ ſa-
cerdotem, & ad vniuerſos ſacer-
26 dotes, dicens: * Dominus dedit
te ſacerdotem pro Ioiade ſacerdo-
te, vt ſis dux in domo Domini ſu-
per omnem virum arreptitium, &
prophetantem, vt mittas eum
27 in neruum, & in carcerem. * Et
nunc quare non increpaſti Iere-
miam Anathothiten, qui prophe-
28 tat vobis? * Quia ſuper hoc miſit
in Babylonem ad nos, dicens: Lon
gũ eſt: ædificate domos, & habita-
G te: & plãtate hortos, & comedite
29 fructus eorũ. * Legit ergo Sopho-
nias ſacerdos librũ iſtũ in auribus

Iere-

Ieremiæ prophetæ. * Et factum 30
eſt verbum Domini ad Ieremiam,
dicens: * Mitte ad omnem tranſ- 31
migrationem, dicens: Hæc dicit
Dominus ad Semeian Nehelami-
ten: Pro eo quod prophetauit vo-
bis Semeias, & ego non miſi eum:
& fecit vos confidere in menda-
cio: * idcirco hæc dicit Dominus: 32
Ecce ego viſitabo ſuper Semeian
Nehelamiten, & ſuper ſemẽ eius:
non erit ei vir ſedens in medio po
puli huius, & non videbit bonum,
quod ego faciam populo meo, ait
Dominus: quia præuaricationem
locutus eſt aduerſus Dominum.

CAP. XXX.

Hoc verbum, quod factum eſt 1
ad Ieremiam a Domino, di- A
cens: * Hæc dicit Dominus Deus 2
Iſrael, dicens: Scribe tibi omnia
verba, quæ locutus ſum ad te,
in libro. * Ecce enim dies veniũt, 3
dicit Dominus: & conuertam con
uerſionem populi mei Iſrael, & Iu
da, ait Dominus: & conuertam
eos ad terram, quam dedi patri-
bus eorum, & poſſidebunt eam.
* Et hæc verba, quæ locutus eſt 4
Dominus ad Iſrael, & ad Iudam:
* Quoniam hæc dicit Dominus: 5
Vocem terroris audiuimus: formi-
do, & non eſt pax. * Interrogate, 6
& videte ſi generat maſculus: qua-
re ergo vidi omnis viri manum
ſuper lumbum ſuum, quaſi partu-
rientis, & conuerſæ ſunt vniuerſæ
‖Ioel 2.a.2. facies in auruginem? * ‖ Væ, quia 7
c.11. magna dies illa, nec eſt ſimilis e-
Amos 5.e. ius: tempusq. tribulationis eſt Ia-
18 cob, & ex ipſo ſaluabitur. * Et erit 8
Soph. 1.d. in die illa, ait Dominus exerci- B
15 tuum: conteram iugum eius de
collo tuo, & vincula eius dirum-
pam, & nõ dominabuntur ei am-
plius alieni; * ſed ſeruient Domino 9
Deo ſuo, & Dauid regi ſuo quem
‖Iſa. 43.a.1 ſuſcitabo eis. * ‖ Tu ergo ne ti- 10
& 44.a.2 meas ſerue meus Iacob, ait Domi
Luc.1.g.70 nus, neque paueas Iſrael: quia
ecce ego ſaluabo te de terra lon-
ginqua, & ſemen tuum de terra
captiuitatis eorum: & reuertetur
Iacob, & quieſcet, & cunctis af-
fluet bonis, & non erit quem for-
midet: * quoniam tecũ ego ſum, 11
ait Dominus, vt ſaluem te: faciam

enim conſummationem in cũctis
Gentibus, in quibus diſperſi te:
te autem non faciam in conſum-
mationem: ſed caſtigabo te in iu-
dicio, vt non videaris tibi inno-
12 xius. * Quia hæc dicit Dominus:
Inſanabilis fractura tua, peſſima
13 plaga tua. * Non eſt qui iudicet
C iudicium tuum ad alligandum:
curationum vtilitas non eſt tibi.
14 * Omnes amatores tui obliti ſunt
tui, teq. non quærent: ‖ plaga ‖ſ.23.d.19
enim inimici percuſſi te caſtiga-
tione crudeli: propter multitudi-
nem iniquitatis tuæ dura facta
15 ſunt peccata tua. * Quid clamas
ſuper contritione tua? inſanabilis
eſt dolor tuus: propter multitudi-
nem iniquitatis tuæ, & propter
dura peccata tua feci hæc tibi.
16 * Propterea omnes qui comedunt
te, deuorabuntur: & vniuerſi ho-
ſtes tui in captiuitatem ducentur:
& qui te vaſtant, vaſtabuntur, cun
ctiq. prædatores tuos dabo in
17 prædam. * Obducam enim cicatri-
cem tibi, & a vulneribus tuis ſa-
nabo te, dicit Dominus. Quia eie-
ctam vocauerunt te Sion: Hæc eſt,
quæ non habebat requirentem.
18 * Hæc dicit Dominus: Ecce ego
conuertam conuerſionem taber-
D naculorum Iacob, & tectis eius
miſerebor, & ædificabitur ciuitas
in excelſo ſuo, & templum iuxta
19 ordinem ſuum fundabitur. * Et
egredietur de eis laus, voxq. lu-
dentium: & multiplicabo eos, &
non minuentur: & glorificabo
20 eos, & non attenuabuntur. * Et
erunt filij eius ſicut a principio, &
cœtus eius corã me permanebit:
& viſitabo aduerſum omnes qui
21 tribulant eum. * Et erit dux eius
ex eo: & princeps de medio eius
producetur: & applicabo eum, &
accedet ad me quis enim iſte eſt,
qui applicet cor ſuum vt appropin
22 quet mihi, ait Dominus? * Et
eritis mihi in populum, & ego
23 ero vobis in Deum. * Ecce
turbo Domini, furor egrediens,
procella ruens in capite impio-
24 rum conquieſcet. * Non auertet
iram indignationis Dominus, do-
nec faciat, & compleat cogita-
tionem cordis ſui: in nouiſſimo
dierum intelligetis ea.

CAP. XXXI.

IN tempore illo, dicit Dominus: 1
Ero Deus vniuerſis cognatio- A
nibus Iſrael, & ipſi erũt mihi in po
pulum. *Hæc dicit Dominus: In- 2
uenit gratiam in deſerto populus,
qui remanſerat a gladio: vadet ad
requiem ſuam Iſrael. *Longe Do- 3
minus apparuit mihi. Et in chari-
tate perpetua dilexi te, ideo attra-
xi te, miſerans. *Rurſumq. ædifica 4
bo te, & ædificaberis virgo Iſrael:
adhuc ornaberis tympanis tuis, &
& egredieris in choro ludentium.
*Adhuc plantabis vineas in mon- 5
tibus Samariæ: plantabunt plan-
tantes, & donec tempus veniat, nõ
vindemiabunt: *quia erit dies, in 6
qua clamabunt cuſtodes in mon-
‖Iſa. 2.a.3. Mic.4 a.2 te Ephraim: ‖Surgite, & aſcenda-
mus in Sion ad Dominum Deum
noſtrum. *Quia hæc dicit Domi- 7
nus: Exultate in lætitia Iacob, &
hinnite contra caput Gentium:
perſonate, & canite, & dicite: Salua
Domine populum tuum reliquias
Iſrael. *Ecce ego adducam eos de 8
terra Aquilonis, & congregabo B
eos ab extremis terræ: inter quos
erunt cæcus & claudus, prægnans,
& pariens ſimul, cœtus magnus re
uertentium huc. *In fletu venient 9
& in miſericordia reducam eos:
& adducam eos per torrentes a-
quarum in via recta, & non im-
pingent in ea: quia factus ſum
Iſraeli pater, & Ephraim primo-
genitus meus eſt. *Audite ver- 10
bum Domini Gentes, & annuncia
te in inſulis, quæ procul ſunt, &
dicite. Qui diſperſit Iſrael, con-
gregabit eum: & cuſtodiet eum
ſicut paſtor gregem ſuum. *Rede- 11
mit enim Dominus Iacob, & li-
berauit eum de manu potentioris.
*Et venient, & laudabunt in mõ- 12
te Sion: & confluent ad bona Do
mini ſuper frumento, & vino, &
oleo, & fœtu pecorum & armen-
torum: eritq. anima eorum quaſi
hortus irriguus, & vltra non eſu-
rient. *Tunc lætabitur virgo 13
in choro, iuuenes & ſenes ſimul: C
& conuertam luctum eorum in
gaudium, & conſolabor eos, &
lætificabo a dolore ſuo. *Et in- 14
ebriabo animam ſacerdotum pin-
guedine: & populus meus bonis
meis adimplebitur, ait Dominus.

15 *Hæc dicit Dominus: ‖Vox in ex- ‖Mat. 2. d. 18
celſo audita eſt lamentationis, lu-
ctus, & fletus Rachel plorantis fi-
lios ſuos, & nolentis conſolari
16 ſuper eis, quia non ſunt. *Hæc di-
cit Dominus: Quieſcat vox tua a
ploratu, & oculi tui a lacrymis:
quia eſt merces operi tuo, ait Do
minus: & reuertentur de terra ini-
17 mici. *Et eſt ſpes nouiſſimis tuis,
ait Dominus: & reuertentur filij
18 ad terminos ſuos. *Audiens audi-
ui Ephraim tranſmigrantem: Ca-
ſtigaſti me, & eruditus ſum, quaſi
iuuenculus indomitus: conuerte
me, & conuertar: quia tu Dominus
19 Deus meus. *Poſtquam enim con
D uertiſti me, egi pœnitentiam: &
poſtquam oſtendiſti mihi, percuſ-
ſi femur meum. Confuſus ſum, &
erubui, quoniam ſuſtinui oppro-
20 brium adoleſcentiæ meæ. *Si filius
honorabilis mihi Ephraim, ſi
puer delicatus: quia ex quo locu-
tus ſum de eo, adhuc recordabor
eius. Idcirco conturbata ſunt viſce-
ra mea ſuper eum: miſerans miſe-
21 rebor eius, ait Dominus. *Statue
tibi ſpeculam, pone tibi amaritu-
dines: dirige cor tuum in viam re-
ctam, in qua ambulaſti: reuertere
virgo Iſrael, reuertere ad ciuita-
22 tes tuas iſtas. *Vſquequo delicijs
diſſolueris filia vaga? quia creauit
Dominus nouum ſuper terram.
FEMINA CIRCVMDABIT
23 VIRVM. *Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael: Adhuc di
cent verbum iſtud in terra Iuda,
E & in vrbibus eius, cum conuer-
tero captiuitatem eorum: Benedi-
cat tibi Dominus pulchritudo iu-
24 ſtitiæ, mons ſanctus: *& habita-
bunt in eo Iudas, & omnes ciui-
tates eius ſimul: agricolæ & minã-
25 tes greges. *Quia inebriaui animã
laſſam, & omnem animam eſu-
26 rientem ſaturaui. *Ideo quaſi de
ſomno ſuſcitatus ſum: & vidi,
27 & ſomnus meus dulcis mihi. *Ec-
ce dies veniunt, dicit Dominus:
& ſeminabo domum Iſrael & do-
mum Iuda ſemine hominum, &
28 ſemine iumentorum. *Et ſicut vi-
gilaui ſuper eos vt euellerem,
& demolirer, & diſſiparem, &
diſperderem, & affligerem: ſic vi-
gilabo ſuper eos vt ædificem, &
29 plantem, ait Dominus. *In diebus
illis non dicent vltra: ‖Patres co-

mede-

mederunt vuam acerbam, & den
tes filiorum obſtupuerunt. * Sed 30
vnuſquiſq; in iniquitate ſua mo- F
rietur: omnis homo, qui comede-
rit vuam acerbam, obſtupeſcent
‖Heb.8.c.8 dentes eius. * ‖ Ecce dies venient, 31
dicit Dominus: & feriam domui
Iſrael, & domui Iuda fœdus no-
uum: * non ſecundum pactum, 32
quod pepigi cum patribus eorum
in die, qua apprehendi manum
eorum, vt educerem eos de Ter-
ra Aegypti: pactum, quod irri-
tum fecerunt, & ego dominatus
ſum eorum, dicit Dominus. * Sed 33
hoc erit pactū, quod feriam cum
domo Iſrael: poſt dies illos dicit
‖Heb.10.c.36 Dominus: ‖ Dabo legem meam
in viſceribus eorum, & in corde
eorum ſcribam eam: & ero eis in
Deum, & ipſi erunt mihi in po-
pulum. * Et non docebit vltra 34
vir proximum ſuum, & vir fra-
trem ſuum, dicens: Cognoſce
Dominum: omnes enim cogno-
ſcent me a minimo eorum vſque
ad maximum, ait Dominus:
‖Act.10.g.44 ‖ quia propitiabor iniquitati eo-
rum, & peccati eorum non me-
morabor amplius. * Hæc dicit Do- 35
minus, qui dat ſolem in lumine G
diei, ordinem lunæ & ſtellarum
in lumine noctis: qui turbat ma-
re, & ſonant fluctus eius, Domi-
nus exercituum nomen illi. * Si 36
defecerint leges iſtæ coram me, di
cit Dominus: tunc & ſemē Iſrael
deficiet, vt non ſit gens coram me
cunctis diebus. * Hæc dicit Do- 37
minus: Si menſurari potuerint
cæli ſurſum, & inueſtigari funda-
menta terræ deorſum: & ego abij-
ciā vniuerſum ſemen Iſrael pro-
pter omnia quæ fecerunt, dicit
Dominus. * Ecce dies veniunt, 38
dicit Dominus: & ædificabitur ci-
uitas Domino a turre Hananeel
vſque ad portam anguli. * Et exi- 39
bit vltra norma menſuræ in con-
ſpectu eius ſuper collem Gareb:
& circuibit Goatha, * & omnem 40
vallem cadauerum, & cineris, &
vniuerſam regionem mortis, vſ-
que ad torrentem Cedron, & vſ-
que ad angulum portæ equorum
Orientalis, Sanctum Domini non
euelletur, & non deſtruetur vltra
in perpetuum.

CAP. XXXII.

1 VErbum, quod factum eſt ad
A Ieremiam a Domino in anno
decimo Sedeciæ regis Iuda: ipſe
eſt annus decimus octauus Nabu
2 chodonoſor. * Tunc exercitus re-
gis Babylonis obſidebat Ieruſalē:
& Ieremias propheta erat clauſus
in atrio carceris, qui erat in domo
3 regis Iuda. * Clauſerat enim eum
Sedecias rex Iuda, dicens: Quare
vaticinaris, dicens: Hæc dicit Do-
minus: Ecce ego dabo ciuitatem
iſtam in manus regis Babylonis,
4 & capiet eam? * Et Sedecias rex
Iuda non effugiet de manu Chal-
dæorum: ſed tradetur in manus
regis Babylonis: & loquetur os
eius cum ore illius: & oculi eius
5 oculos illius videbunt. * Et in Ba-
bylonem ducet Sedeciam: & ibi
erit donec viſitem eum, ait Domi
nus. ſi autē dimicaueritis aduer-
ſum Chaldæos, nihil proſperum
6 habebitis. * Et dixit Ieremias: Fa-
ctum eſt verbum Domini ad me
7 dicens: * Ecce Hanameel filius
B Sellum patruelis tuus veniet ad
te, dicens: Eme tibi agrū meum,
qui eſt in Anathoth: tibi enim
competit ex propinquitate vt e-
8 mas. * Et venit ad me Hanameel
filius patrui mei ſecundum ver-
bum Domini ad veſtibulum car-
ceris, & ait ad me: Poſſide agrum
meū, qui eſt in Anathoth in terra
Beniamin. quia tibi competit he-
reditas, & tu propinquus es vt poſ
ſideas. Intellexi autem quòd ver-
9 bū Domini eſſet. * Et emi agrum
ab Hanameel filio patrui mei, qui
eſt in Anathoth: & appēdi ei argē-
tum ſeptem ſtateres, & decem ar-
10 genteos. * Et ſcripſi in libro, & ſi-
gnaui, & adhibui teſtes: & appen-
11 di argentum in ſtatera. * Et accepi
librum poſſeſſionis ſignatum, &
ſtipulationes, & rata, & ſigna fo-
12 rinſecus. * Et dedi librum poſſeſ-
ſionis Baruch filio Neri filij Maa-
ſiæ in oculis Hanameel patruelis
mei, in oculis teſtium, qui ſcripti
erāt in libro emptionis, & in ocu-
lis omnium Iudæorum, qui ſede-
13 bāt in atrio carceris. * Et præcepi
14 Baruch corā eis, dicens: * Hæc di-
C cit Dominus exercituū Deus Iſ-
rael: Sume libros iſtos, librum
emptio-

emptionis hunc ſignatum; & li-
brum hunc, qui apertus eſt: & po
ne illos in vaſe fictili, vt perma-
nere poſſint diebus multis. * Hæc 15
enim dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Adhuc poſſidebun-
tur domus, & agri, & vineæ in
terra iſta. * Et oraui ad Dominũ, 16
poſtquam tradidi librum poſſeſ-
ſionis Baruch filio Neri, dicens:
*Heu, heu, heu, Domine Deus: 17
ecce tu feciſti cælum & terram in
fortitudine tua magna, & in bra-
chio tuo extento: non erit tibi dif
‖Exo.34.a.7 ficile omne verbum: * ‖Qui facis 18
miſericordiam in millibus, & red
dis iniquitatem patrum in ſinum
filiorum eorum poſt eos. Fortiſſi-
me, magne, & potens, Dominus
exercituum nomen tibi. * Ma- 19
gnus conſilio, & incomprehenſi-
bilis cogitatu: cuius oculi aperti
ſunt ſuper omnes vias filiorum
Adam vt reddas vnicuique ſecun
dum vias ſuas, & ſecundum fru-
ctum adinuentionum eius. * Qui 20
poſuiſti ſigna, & portenta in Ter-
ra Aegypti vſque ad diem hanc,
& in Iſrael, & in hominibus, &
feciſti tibi nomẽ ſicut eſt dies hęc.
* Et eduxiſti populum tuũ Iſrael 21 D
de Terra Aegypti, in ſignis & in
portentis & in manu robuſta, &
in brachio extento, & in terro-
re magno. * Et dediſti eis terram 22
hanc, quam iuraſti patribus eo-
rum vt dares eis terram fluentem
lacte & melle. * Et ingreſſi ſunt, & 23
poſſederunt eam: & non obedie-
rũt voci tuæ, & in lege tua nõ am
bulauerunt: omnia quæ mandaſti
eis vt facerent, nõ fecerũt: & eue-
nerũt eis omnia mala hæc. * Ecce 24
munitiones extructæ ſunt aduer-
ſum ciuitatem vt capiatur: & vrbs
data eſt in manus Chaldæorum,
qui præliantur aduerſus eam a fa
cie gladij, & famis, & peſtilentiæ:
& quæcumque locutus es accide-
runt, vt tu ipſe cernis. * Et tu di- 25
cis mihi Domine Deus: Eme agrũ
argẽto, & adhibe teſtes: cum vrbs
data ſit in manus Chaldæorum?
* Et factum eſt verbum Domini 26
ad Ieremiam, dicens: * Ecce ego 27 E
Dominus Deus vniuerſæ carnis:
numquid mihi difficile erit omne
verbum? * Propterea hæc dicit Do 28
minus: Ecce ego tradam ciuitatẽ
iſtam in manus Chaldæorum, &
in manus regis Babylonis, & ca-
29 pient eam. * Et venient Chaldæi
prælantes aduerſum vrbem hãc,
& ſuccendent eam igni, & combu
rent eam, & domos, in quarum
domatibus ſacrificabant Baal, &
libabant dijs alienis libamina ad
30 irritandum me. * Erant enim filij
Iſrael, & filij Iuda iugiter facien-
tes malum in oculis meis ab ado-
leſcentia ſua: filij Iſrael qui vſque
nunc exacerbãt me in opere ma-
nuum ſuarum, dicit Dominus,
31 * Quia in furore, & in indignatio-
ne mea facta eſt mihi ciuitas hæc,
a die qua ædificauerunt eam, vſ-
que ad diem iſtam, qua auferetur
32 F de conſpectu meo. * Propter ma-
litiam filiorum Iſrael, & filiorum
Iuda, quam fecerunt ad iracundiã
me prouocãtes, ipſi & reges eorũ,
principes eorũ, & ſacerdotes eorũ,
& prophetæ eorũ, viri Iuda & ha-
33 bitatores Ieruſalem. * Et verte-
runt ad me terga & non facies: cũ
docerem eos diluculo, & erudirẽ,
& nollent audire vt acciperent di
34 ſciplinam. * ‖ Et poſuerunt idola ‖4.Reg.21.a.4
ſua in domo, in qua inuocatum
eſt nomen meum, vt pollucrent
35 eam. * Et ædificauerunt excelſa
Baal, quæ ſunt in valle filij En-
nom vt initiarent filios ſuos, & fi-
lias ſuas Moloch: quod non man-
daui eis, nec aſcẽdit in cor meum
vt facerent abominationem hãc,
& in peccatum deducerent Iudã.
36 * Et nunc propter iſta, hæc dicit
Dominus Deus Iſrael ad ciuitatẽ
hanc, de qua vos dicitis quòd tra-
detur in manus regis Babylonis
in gladio, & in fame, & in peſte:
37 * Ecce ego cõgregabo eos de vni-
uerſis terris, ad quas eieci eos in
furore meo, & in ira mea, & in
indignatione grandi: & reducam
eos ad locum iſtum, & habitare
38 eos faciam confidenter. * Et erunt
mihi in populum, & ego ero eis
39 G in Deum. * Et dabo eis cor vnum,
& viam vnam, vt timeant me vni-
uerſis diebus: & bene ſit eis, & fi-
40 lijs eorum poſt eos. * Et feriam
eis pactum ſempiternum, & non
deſinam eis benefacere: & timo-
rem meum dabo in corde eorum
41 vt non recedant a me. * Et lęta-
bor ſuper eis, cum bene eis fece-

ro: & plantabo eos in terra iſta in
veritate in toto corde meo & in
tota anima mea. * Quia hæc di- 42
cit Dominus: Sicut adduxi ſuper
populum iſtum omne malũ hoc
grande: ſic adducã ſuper eos om-
ne bonum, quod ego loquor ad
eos. * Et poſſidebuntur agri in ter- 43
ra iſta: de qua vos dicitis quòd
deſerta ſit, eo quòd non remanſe-
rit homo & iumentum, & data
ſit in manus Chaldæorum. * Agri 44
ementur pecunia, & ſcribentur
in libro, & imprimetur ſignum,
& teſtis adhibebitur: in terra
Beniamin, & in circuitu Ieruſa-
lẽ, in ciuitatibus Iuda, & in ciuita-
tibus montanis, & in ciuitatibus
cãpeſtribus, & in ciuitatibus, quæ
ad Auſtrum ſunt: quia cõuertam
captiuitatem eorũ, ait Dominus.

CAP. XXXIII.

ET factum eſt verbum Domi- 1
ni ad Ieremiam ſecũdo, cum A
adhuc clauſus eſſet in atrio carce-
ris, dicens: * Hæc dicit Dominus 2
qui facturus eſt, & formaturus il-
lud, & paraturus, Dominus no-
men eius. * Clama ad me, & 3
exaudiam te: & annunciabo tibi
grandia, & firma, quæ neſcis.
* Quia hæc dicit Dominus Deus 4
Iſrael ad domos vrbis huius, &
ad domos regis Iuda, quæ deſtru-
ctæ ſunt, & ad munitiones & ad
gladium * venientium vt dimicẽt 5
cum Chaldæis, & impleant eas ca-
dauerибus hominum, quos per-
cuſſi in furore meo & in indigna-
tione mea, abſcondens faciem
meam a ciuitate hac propter om-
nem malitiam eorum. * Ecce ego 6
obducam eis cicatricem & ſanita-
tem, & curabo eos: & reuelabo
illis deprecationem pacis & veri-
tatis. * Et conuertam conuerſio- 7
nem Iuda, & conuerſionem Ieru-
ſalem: & ædificabo eos ſicut a
principio. * Et emundabo illos ab 8
omni iniquitate ſua, in qua pec-
cauerunt mihi, & propitius ero
cunctis iniquitatibus eorum, in
quibus deliquerunt mihi, & ſpre-
uerunt me. * Et erit mihi in no- 9
men, & in gaudium, & in laudem B
& in exultationem cunctis genti-
bus terræ, quæ audierint omnia
bona, quæ ego facturus ſum eis;
& pauebunt, & turbabuntur in
vniuerſis bonis, & in omni pace
10 quam ego faciam eis. * Hæc dicit
Dominus: Adhuc audietur in lo-
co iſto (quem vos dicitis eſſe de-
ſertum, eo quòd nõ ſit homo nec
iumentum: in ciuitatibus Iuda,
& foris Ieruſalem, quæ deſola-
tæ ſunt abſque homine, & abſ-
que habitatore, & abſque peco-
11 re) * vox gaudij, & vox lætitiæ,
vox ſponſi & vox ſponſæ, vox di-
centium: Confitemini Domino
exercituum, quoniam bonus Do-
minus, quoniam in æternum mi-
ſericordia eius: & portantium
vota in domum Domini: reducã
enim conuerſionem terræ ſicut a
12 principio, dicit Dominus. * Hæc
dicit Dominus exercituum: Ad-
huc erit in loco iſto deſerto abſq;
homine, & abſque iumento, &
in cunctis ciuitatibus eius, habita
culum paſtorum accubantiũ gre-
13 gum. * In ciuitatibus montuoſis,
C & in ciuitatibus campeſtribus, &
in ciuitatibus, quæ ad Auſtrum
ſunt: & in terra Beniamin, & in
circuitu Ieruſalem, & in ciuitati-
bus Iuda adhuc tranſibunt greges
ad manum numerantis, ait Domi
14 nus. * Ecce dies veniunt, dicit Do
minus: & ſuſcitabo verbum bo-
num, quod locutus ſum ad domũ
15 Iſrael, & ad domũ Iuda. * In die-
bus illis, & in tempore illo germi
nare faciam Dauid germen iuſti-
tiæ: & faciet iudicium & iuſtitiã
16 in terra. * In diebus illis ſaluabi-
tur Iuda, & Ieruſalem habitabit
confidenter: & hoc eſt nomen,
quod vocabunt eum, Dominus iu
17 ſtus noſter. * Quia hæc dicit Do-
minus: Non interibit de Dauid
vir, qui ſedeat ſuper thronum do-
18 mus Iſrael. * Et de Sacerdotibus
& de Leuitis nõ interibit vir a fa-
cie mea, qui offerat holocautoma
ta, & incendat ſacrificium, & cæ-
19 dat victimas omnibus diebus. * Et
factum eſt verbum Domini ad Ie
20 remiam, dicens: * Hæc dicit Do-
minus: Si irritum poteſt fieri pa-
ctum meum cum die, & pactum
meum cum nocte, vt non ſit dies
21 & nox in tempore ſuo: * Et pactũ
D meum irritum eſſe poterit cũ Da-
uid ſeruo meo, vt non ſit ex eo fi-
lius qui regnet in throno eius, &

Leuitæ & Sacerdotes miniſtri
mei .* Sicuti enumerari non poſ- 22
ſunt ſtellæ cæli, & metiri arena
maris : ſic multiplicabo ſemen
Dauid ſerui mei, & Leuitas mini
ſtros meos . * Et factũ eſt verbum 23
Domini ad Ieremiam, dicens:
* Numquid non vidiſti quid po- 24
pulus hic locutus ſit, dicens: Duæ
cognationes, quas elegerat Do-
minus, abiectæ ſunt : & populum
meum deſpexerunt, eo quòd non
ſit vltra gens coram eis! * Hæc di- 25
cit Dominus : Si pactum meum
inter diem & noctem, & leges cæ
lo & terræ non poſui : * equidem 26
& ſemen Iacob & Dauid ſerui
mei proijciam, vt non aſſumam
de ſemine eius principes ſeminis
Abraham, Iſaac, & Iacob : redu-
cam enim conuerſionem eorum,
& miſerebor eis.

CAP. XXXIIII.

VErbum, quod factum eſt ad 1
Ieremiam a Domino, quan- A
do Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis, & omnis exercitus eius, vni-
uerſaq. regna terræ, quæ erant ſub
poteſtate manus eius, & omnes
populi bellabant contra Ieruſalẽ,
& contra omnes vrbes eius, dicẽs:
* Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: 2
Vade, & loquere ad Sedeciam re-
gem Iuda : & dices ad eum : Hæc
dicit Dominus : Ecce ego tradam
ciuitatem hanc in manus regis Ba
bylonis, & ſuccendet eam igni,
* & tu non effugies de manu eius: 3
ſed comprehenſione capieris, &
in manu eius traderis : & oculi
tui oculos regis Babylonis vide-
bunt, & os eius cum ore tuo lo-
quetur, & Babylonem introibis.
* Attamen audi verbum Domini 4
Sedecia rex Iuda : Hæc dicit Do-
minus ad te : Non morieris in gla
dio, * ſed in pace morieris, & 5
ſecundum combuſtiones patrum
tuorum regum priorum qui fue-
runt ante te, ſic comburent te : &
væ Domine, plangẽt te : quia ver-
bum ego locutus ſum, dicit Do-
minus. * Et locutus eſt Ieremias 6
propheta ad Sedeciam regem Iu- B
da vniuerſa verba hæc in Ieruſa-
lem. * Et exercitus regis Babylo- 7
nis pugnabat contra Ieruſalem, &
contra omnes ciuitates Iuda, quæ
reliquæ erant contra Lachis, &
contra Azecha : hæ enim ſupere-
rant de ciuitatibus Iuda, vrbes
8 munitæ. * Verbum, quod factum
eſt ad Ieremiam a Domino, poſt-
quam percuſſit rex Sedecias fœ-
dus cum omni populo in Ieruſa-
9 lem, prædicans : * Vt dimitteret
vnuſquiſque ſeruum ſuum, & v-
nuſquiſque ancillam ſuam, He-
bræum & Hebræam liberos : &
nequaquam dominarentur eis, id
10 eſt in Iudæo & fratre ſuo. * Au-
dierunt ergo omnes principes, &
vniuerſus populus, qui inierant
pactũ vt dimitteret vnuſquiſque
ſeruum ſuum, & vnuſquiſque an-
cillam ſuam liberos, & vltra non
dominarentur eis : audierunt igi-
11 tur, & dimiſerunt. * Et conuer-
C ſi ſunt deinceps : & retraxerunt
ſeruos & ancillas ſuas, quos dimi
ſerant liberos, & ſubiugauerunt
12 in famulos & famulas. * Et factũ
eſt verbum Domini ad Ieremiam
13 a Domino, dicens : * Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael : Ego per-
cuſſi fœdus cum patribus veſtris
in die, qua eduxi eos de terra Æ-
gypti de domo ſeruitutis, dicens:
14 * || Cum completi fuerint ſeptem ||Exo.21.a.
anni, dimittat vnuſquiſque fra- 2
trem ſuum Hebræum, qui vendi- Deut.15.c.
tus eſt ei, & ſeruiet tibi ſex annis, 12
& dimittes eum a te liberum : &
non audierunt patres veſtri me;
nec inclinauerunt aurem ſuam.
15 * Et conuerſi eſtis vos hodie, &
feciſtis quod rectum eſt in oculis
meis, vt prædicaretis libertatem
vnuſquiſque ad amicum ſuum:
& iniſtis pactũ in conſpectu meo
in domo, in qua inuocatum eſt
16 nomen meum ſuper eam. * Et re-
uerſi eſtis, & commaculaſtis no-
men meum: & reduxiſtis vnuſ-
quiſque ſeruum ſuum, & vnuſ-
quiſque ancillam ſuam, quos di-
miſeratis vt eſſent liberi & ſuæ po
teſtatis : & ſubiugaſtis eos vt ſint
17 vobis ſerui, & ancillæ. * Propte-
D rea hæc dicit Dominus : Vos non
audiſtis me, vt prædicaretis liber-
tatem vnuſquiſque fratri ſuo, &
vnuſquiſque amico ſuo : ecce ego
prædico vobis libertatem, ait Do-
minus ad gladium, ad peſtem, &
ad famem: & dabo vos in commo

tionem

tionem cunctis regnis terræ. * Et 18
dabo viros, qui præuaricantur fœ
dus meum, & non obſeruauerunt
verba fœderis,quibus aſſenſi ſunt
in conſpectu meo, vitulum quem
conciderunt in duas partes,& tran
ſierunt inter diuiſiones eius.*Prin 19
cipes Iuda, & principes Ieruſalē,
eunuchi & ſacerdotes, & omnis
populus terræ, qui tranſierunt in-
ter diuiſiones vituli :*Et dabo eos 20
in manus inimicorum ſuorum, &
in manus quærentium animā eo-
rum:& erit morticinum eorum in
eſcam volatilibus cæli, & beſtijs
terræ. *Et Sedeciam regem Iuda, 21
& principes eius dabo in manus
inimicorum ſuorum, & in manus
quærentium animas eorum, & in
manus exercituum regis Babylo-
nis, qui receſſerunt a vobis.*Ecce 22
ego præcipio dicit Dominus,& re-
ducam eos in ciuitatem hanc, &
præliabuntur aduerſus eam, & ca
pient eam, & incendent igni:& ci
uitates Iuda dabo in ſolitudinem,
eo quòd non ſit habitator.

CAP. XXXV.

VErbum,quod factum eſt ad Ie 1
remiam a Domino in diebus A
Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda, di-
cens:* Vade ad domum Recha- 2
bitarum: & loquere eis, & intro-
duces eos in domum Domini in
vnam exedram theſaurorum, &
dabis eis bibere vinū. * Et aſſum- 3
pſi Iezoniam filium Ieremiæ filij
Habſaniæ,& fratres eius & omnes
filios eius, & vniuerſam domum
Rechabitarum:* & introduxi eos 4
in domum Domini ad gazophyla
cium filiorū Hanan,filij Iegedeliæ
hominis Dei, quod erat iuxta ga-
zophylacium principum, ſuper
theſaurum Maaſiæ filij Sellū, qui
erat cuſtos veſtibuli.*Et poſui co- 5
ram filijs domus Rechabitarum
ſcyphos plenos vino, & calices:&
dixi ad eos: Bibite vinum. * Qui 6
reſponderunt: Non bibemus vi- B
num:quia Ionadab filius Rechab
pater noſter, præcepit nobis, di-
cens: Non bibetis vinum vos, &
filij veſtri vſque in ſempiternum:
* & domum nō ædificabitis,& ſe- 7
mentem nō ſeretis, & vineas non
plantabitis, nec habebitis: ſed in
tabernaculis habitabitis cunctis
diebus veſtris, vt viuatis diebus
multis ſuper faciem terræ, in qua
8 vos peregrinamini. *Obediuimus
ergo voci Ionadab filij Rechab,
patris noſtri,in omnibus,quæ præ-
cepit nobis, ita vt non biberemus
vinum cunctis diebus noſtris nos,
& mulieres noſtræ, filij,& filiæ no
9 ſtræ: * & non ædificaremus do-
mos ad habitandum: & vineam,
& agrum, & ſementem nō habui-
10 mus: * ſed habitauimus in taber-
naculis, & obedientes fuimus iu-
xta omnia,quæ præcepit nobis Io-
11 nadab pater noſter. *Cum autem
aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex
Babylonis ad terram noſtram, di-
ximus: Venite, & ingrediamur
Ieruſalem a facie exercitus Chal-
dæorum, & a facie exercitus Sy-
riæ: & manſimus in Ieruſalem.
12 * Et factum eſt verbum Domini
13 ad Ieremiam, dicens: * Hæc dicit
C Dominus exercituū Deus Iſrael:
Vade, & dic viris Iuda, & habi-
tatoribus Ieruſalem: Numquid
non recipietis diſciplinam vt obe
diatis verbis meis,dicit Dominus?
14 * Præualuerūt ſermones Ionadab
filij Rechab, quos præcepit filijs
ſuis vt non biberent vinum: &
non biberunt vſque ad diem hāc,
quia obedierunt præcepto patris
ſui: ego autem locutus ſum ad
vos, de mane conſurgens & lo-
15 quens,& non obediſtis mihi.*Mi-
ſiq. ad vos omnes ſeruos meos
prophetas, conſurgens diluculo,
mittensq. & dicens: ‖ Conuerti- ‖ ſ.18.b.11
mini vnuſquiſque a via ſua peſſi- & 25.b.5
ma, & bona facite ſtudia veſtra:
& nolite ſequi deos alienos, ne-
que colatis eos: & habitabitis in
terra, quam dedi vobis & patri-
bus veſtris: & non inclinaſtis au-
rem veſtram, neque audiſtis me.
16 *Firmauerunt igitur filij Ionadab
D filij Rechab præceptum patris ſui,
quod præceperat eis:populus au-
17 tem iſte non obediuit mihi. * Id-
circo hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Deus Iſrael: Ecce ego ad-
ducā ſuper Iuda, & ſuper omnes
habitatores Ieruſalem vniuerſam
afflictionem, quam locutus ſum
aduerſum illos, eo quòd locutus
ſum ad illos, & non audierunt:vo
caui illos, & non reſponderunt
mihi.

mihi. * Domni autem Rechabi- 18
tarum dixit Ieremias : Hæc dicit
Dominus exercituũ Deus Iſrael :
Pro eo quòd obediſtis præcepto
Ionadab patris veſtri, & cuſtodi-
ſtis omnia mandata eius, & feci-
ſtis vniuerſa quæ præcepit vobis :
* Propterea hæc dicit Dominus 19
exercituum Deus Iſrael: Non de-
ficiet vir de ſtirpe Ionadab filij
Rechab, ſtans in conſpectu meo
cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

ET factum eſt in anno quarto 1
Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda : A
factum eſt verbum hoc ad Iere-
miam a Domino, dicens : * Tol- 2
le volumen libri, & ſcribes in eo
omnia verba, quæ locutus ſum
tibi aduerſum Iſrael, & Iudam, &
aduerſum omnes gentes : a die,
qua locutus ſum ad te ex diebus
Ioſiæ vſque ad diem hanc : * Si 3
forte audiente domo Iuda vniuer
ſa mala, quæ ego cogito facere
eis, reuertatur vnuſquiſque a via
ſua peſſima : & propitius ero ini-
quitati, & peccato eorum. * Voca- 4
uit ergo Ieremias Baruch filium
Neriæ : & ſcripſit Baruch ex ore
Ieremiæ omnes ſermones Domi-
ni, quos locutus eſt ad eum in vo-
lumine libri : * & præcepit Iere- 5
mias Baruch, dicens : Ego clauſus
ſum, nec valeo ingredi domum
Domini. * Ingredere ergo tu, & 6
lege de volumine, in quo ſcripſi- B
ſti ex ore meo verba Domini au-
diẽte populo in domo Domini in
die ieiunij : inſuper & audiente
vniuerſo Iuda, qui veniunt de ci-
uitatibus ſuis, leges eis : * Si for- 7
te cadat oratio eorũ in conſpectu
Domini, & reuertatur vnuſquiſ-
que a via ſua peſſima : quoniam
magnus furor, & indignatio eſt,
quam locutus eſt Dominus aduer
ſus populum hunc. * Et fecit Ba- 8
ruch filius Neriæ iuxta omnia,
quæ præceperat ei Ieremias pro-
pheta, legens ex volumine ſermo-
nes Domini in domo Domini.
* Factum eſt autem in anno quin- 9
to Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda, in
menſe nono: prædicauerunt ieiu-
nium in conſpectu Domini omni
populo in Ieruſalem, & vniuerſæ
multitudini, quæ confluxerat de
10 ciuitatibus Iuda in Ieruſalẽ. * Le-
C gitq. Baruch ex volumine ſermo-
nes Ieremiæ in domo Domini in
gazophylacio Gamariæ filij Sa-
phã ſcribæ in veſtibulo ſuperiori,
in introitu portæ nouæ domus Do
11 mini audiẽte omni populo. * Cũq.
audiſſet Michæas filius Gamariæ
filij Saphan omnes ſermones Do-
12 mini ex libro : * deſcendit in do-
mum regis ad gazophylacium ſcri
bæ: & ecce ibi omnes principes ſe-
debant: Eliſama ſcriba, & Dalaias
filius Semeiæ, & Elnathan filius
Achobor, & Gamarias filius Sa-
phan, & Sedecias filius Hananiæ,
13 & vniuerſi principes. * Et nuncia-
uit eis Michæas omnia verba, quæ
audiuit legente Baruch ex volu-
14 mine in auribus populi. * Miſe-
runt itaque omnes principes ad
Baruch, Iudi filium Nathaniæ fi-
lij Selemiæ, filij Chuſi, dicen-
tes : Volumen, ex quo legiſti
audiente populo, ſume in manu
tua, & veni. Tulit ergo Baruch
filius Neriæ volumen in manu
15 ſua, & venit ad eos. * Et dixerunt
D ad eum : Sede, & lege hæc in auri-
bus noſtris. Et legit Baruch in au-
16 ribus eorum. * Igitur cum audiſ-
ſent omnia verba, obſtupuerunt
vnuſquiſque ad proximũ ſuum,
& dixerunt ad Baruch : Nunciare
debemus regi omnes ſermones
17 iſtos. * Et interrogauerunt eum, di-
cẽtes: Indica nobis quomodo ſcri-
pſiſti omnes ſermones iſtos ex ore
18 eius. * Dixit autem eis Baruch :
Ex ore ſuo loquebatur quaſi legẽs
ad me omnes ſermones iſtos. &
ego ſcribebam in volumine atra-
19 mento. * Et dixerunt principes ad
Baruch : Vade, & abſcondere tu
& Ieremias, & nemo ſciat vbi ſi-
20 tis. * Et ingreſſi ſunt ad regem in
atrium: porro volumen commen-
dauerunt in gazophylacio Eliſa-
mæ ſcribæ : & nunciauerunt au-
21 diente rege omnes ſermones. * Mi
E ſitq. rex Iudi vt ſumeret volumẽ :
qui tollens illud de gazophylacio
Eliſamæ ſcribæ, legit audiente re-
ge, & vniuerſis principibus, qui
22 ſtabant circa regem. * Rex autem
ſedebat in domo hiemali in men-
ſe nono : & poſita erat arula corã
23 eo plena prunis. * Cumq. legiſſet

Iudi

Iudi tres pagellas, vel quattuor,
ſcidit illud ſcalpello ſcribę,& pro-
iecit in ignem, qui erat ſuper aru-
lam, donec conſumeretur omne
volumen igni, qui erat in arula.
* Et non timuerunt, neque ſcide- 24
runt veſtimenta ſua rex,& omnes
ſerui eius, qui audierunt vniuer-
ſos ſermones iſtos. * Verũtamen 25
Elnathan, & Dalaias, & Gama-
rias contradixerunt regi, ne com-
bureret librum: & non audiuit
eos. * Et præcepit rex Ieremiel 26
filio Amelech, & Saraiæ filio Ez- F
riel, & Selemiæ filio Abdeel vt
comprehenderẽt Baruch ſcribam,
& Ieremiam, prophetam: abſcon-
dit autem eos Dominus. * Et fa- 27
ctum eſt verbum Domini ad Ie-
remiam prophetam, poſtquam
combuſſerat rex volumen, & ſer-
mones, quos ſcripſerat Baruch ex
ore Ieremiæ, dicens: * Rurſum tol- 28
le volumen aliud: & ſcribe in eo
omnes ſermones priores, qui erãt
in primo volumine, quod cõbuſ-
ſit Ioakim rex Iuda. * Et ad Ioa- 29
kim regem Iuda, dices: Hæc dicit
Dominus: Tu combuſſiſti volu-
men illud, dicens: Quare ſcripſi-
ſti in eo annuncians: Feſtinus ve-
niet rex Babylonis, & uaſtabit ter
ram hanc, & ceſſare faciet ex il-
la hominem, & iumentum? * Pro- 30
pterea hæc dicit Dominus contra G
Ioakim regem Iuda: Non erit ex
eo qui ſedeat ſuper ſoliũ Dauid:
& cadauer eius proijcietur ad ęſtũ
per diem, & ad gelu per noctem.
* Et viſitabo cõtra eum, & contra 31
ſemen eius, & contra ſeruos eius
iniquitates ſuas, & adducã ſuper
eos, & ſuper habitatores Ieruſalẽ,
& ſuper viros Iuda omne malũ,
quod locutus ſum ad eos, & non
audierunt. * Ieremias autem tu- 32
lit volumen aliud, & dedit illud
Baruch filio Nerię ſcribę: qui ſcri-
pſit in eo ex ore Ieremiæ omnes
ſermones libri, quem combuſſe-
rat Ioakim rex Iuda igni: & inſu-
per additi ſunt ſermones multo
plures, quam antea fuerant.

CAP. XXXVII.

ET regnauit rex Sedecias filius 1
Ioſiæ pro Iechonia filio Ioa- A
kim: quem conſtituit regem Na-
buchodonoſor rex Babylonis in
2 Terra Iuda: * Et non obediuit ip-
ſe, & ſerui eius, & populus terræ
verbis Domini, quæ locutus eſt
3 in manu Ieremiæ prophetæ. * Et
miſit rex Sedecias Iuchal filium
Selemiæ, & Sophoniam filium
Maaſiæ ſacerdotem ad Ieremiam
prophetam, dicens: Ora pro nobis
4 Dominum Deum noſtrum. * Iere-
mias autem libere ambulabat in
medio populi: non enim miſerãt
eum in cuſtodiam carceris. Igitur
exercitus Pharaonis egreſſus eſt
de Aegypto: & audientes Chal-
dæi, qui obſidebant Ieruſalem,
huiuſcemodi nunciũ, receſſerunt
5 ab Ieruſalem. * Et factum eſt ver-
bum Domini ad Ieremiam pro-
6 phetam, dicens: * Hæc dicit
B Dominus Deus Iſrael: Sic dicetis
regi Iuda, qui miſit vos ad me in-
terrogãdum: Ecce exercitus Pha-
raonis, qui egreſſus eſt vobis in au
xilium, reuertetur in terram ſuam
7 in Aegyptum. * & redient Chal-
dæi, & bellabũt contra ciuitatem
hanc: & capient eam, & ſuccen-
8 dent eam igni. * Hæc dicit Domi-
nus: Nolite decipere animas ve-
ſtras, dicentes: Euntes abibunt,
& recedent a nobis Chaldæi, quia
9 non abibunt. * Sed & ſi percuſſe-
ritis omnẽ exercitũ Chaldęorum,
qui prœliantur aduerſum vos, &
derelicti fuerint ex eis aliqui vul-
nerati: ſinguli de tentorio ſuo con
ſurgent, & incendent ciuitatem
10 hanc igni. * Ergo cum receſſiſſet
exercitus Chaldæorum ab Ieruſa-
lem propter exercitũ Pharaonis,
11 * egreſſus eſt Ieremias de Ieruſa-
lem vt iret in Terram Beniamin,
& diuideret ibi poſſeſſionem in
12 conſpectu ciuiũ. * Cumq. perue-
niſſet ad portam Beniamin, erat
ibi cuſtos portæ per vices nomine
Ierias, filius Selemiæ filij Hana-
niæ, & apprehendit Ieremiã pro-
phetã, dicens: Ad Chaldæos pro-
13 fugis. * Et reſpondit Ieremias:
C Falſum eſt, non fugio ad Chal-
dæos. Et non audiuit eũ: ſed com-
prehendit Ierias Ieremiam, & ad-
14 duxit eum ad principes. * Quam
ob rem irati principes contra Iere
miam, cæſum eum miſerunt in
carcerem, qui erat in domo Iona-
than ſcribæ: ipſe enim præpoſitus

erat ſuper carcerem. * Itaque in- 15
greſſus eſt Ieremias in domum la-
ci & in ergaſtulum: & ſedit ibi
Ieremias diebus multis.* Mittens 16
autem Sedecias rex tulit eũ:& in- D
terrogauit eum in domo ſua ab-
ſcondite,& dixit: Putaſne eſt ſer-
mo a Domino? Et dixit Ieremias:
eſt. Et ait: In manus regis Baby-
lonis traderis.* Et dixit Ieremias 17
ad regem Sedeciã: Quid peccaui
tibi, & ſeruis tuis, & populo tuo,
quia miſiſti me in domum carce-
ris?* Vbi ſunt prophetæ veſtri, qui 18
prophetabant vobis, & dicebant:
Non veniet rex Babylonis ſuper
vos,& ſuper terram hanc?* Nunc 19
ergo audi obſecro Domine mi
rex: Valeat deprecatio mea in con
ſpectu tuo: & ne me remittas in
domum Ionathan ſcribæ, ne mo-
riar ibi.* Præcepit ergo rex Sede- 20
cias vt traderetur Ieremias in ve-
ſtibulo carceris: & daretur ei tor-
ta panis quotidie, excepto pulmẽ-
to, donec conſumerentur omnes
panes de ciuitate: & manſit Iere-
mias in veſtibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

AVdiuit autẽ Saphatias filius 1
Mathan, & Gedelias filius A
Phaſſur, & Iuchal filius Selemiæ,
& Phaſſur filius Melchiæ, ſermo-
nes, quos Ieremias loquebatur ad
3.21.a.9 omnem populum, dicens:* Hæc di 2
cit Dominus: Quicumque man-
ſerit in ciuitate hac, morietur
gladio, & fame, & peſte: qui au-
tem profugerit ad Chaldæos, vi-
uet, & erit anima eius ſoſpes &
viuens. *Hæc dicit Dominus: Tra- 3
dendo tradetur ciuitas hæc in ma
nu exercitus regis Babylonis, & ca
piet eam. * Et dixerunt principes 4
regi: Rogamus vt occidatur ho- B
mo iſte: de induſtria enim diſſol-
uit manus virorum bellantium,
qui remanſerunt in ciuitate hac,
& manus vniuerſi populi, loquẽs
ad eos iuxta verba hæc: ſiquidem
homo iſte non quærit pacem po-
pulo huic, ſed malum. * Et dixit 5
rex Sedecias: Ecce ipſe in mani-
bus veſtris eſt: nec enim fas eſt re-
gem vobis quidquã negare.* Tu- 6
lerunt ergo Ieremiam, & proiece-
runt eum in lacum Melchiæ filij
Amelech, qui erat in veſtibulo
carceris: & ſubmiſerunt Ieremiã
funibus in lacum, in quo nõ erat
aqua, ſed lutum: deſcendit ita-
7 que Ieremias in cœnum.* Audi-
uit autem Abdemelech Aethiops
vir eunuchus, qui erat in domo
regis quòd miſiſſent Ieremiam in
lacum: porro rex ſedebat in por-
8 ta Beniamin. *Et egreſſus eſt Ab-
demelech de domo regis, & locu-
9 tus eſt ad regem, dicẽs: *Domine
C mi rex, malefecerũt viri iſti omnia
quæcumque perpetrarunt contra
Ieremiam prophetam, mittentes
eum in lacum vt moriatur ibi fa-
me, non ſunt enim panes vltra in
10 ciuitate.* Præcepit itaque rex Ab-
demelech Aethiopi, dicens: Tol-
le tecum hinc triginta viros, & le-
ua Ieremiam prophetam de lacu
11 antequam moriatur.* Aſſumptis
ergo Abdemelech ſecum viris,
ingreſſus eſt domum regis, quæ
erat ſub cellario: & tulit inde ve-
teres pannos & antiqua, quæ com
putruerant, & ſubmiſit ea ad Ie-
remiam in lacum per funiculos.
12 * Dixitq. Abdemelech Aethiops
ad Ieremiam: Pone veteres pan-
nos, & hæc ſciſſa & putrida ſub cu
bitu manuũ tuarum: & ſuper fu-
13 nes: fecit ergo Ieremias ſic:* Et ex-
D traxerunt Ieremiam funibus, &
eduxerũt eum de lacu: manſit au-
tẽ Ieremias in veſtibulo carceris.
14 *Et miſit rex Sedecias, & tulit ad
ſe Ieremiam prophetã ad oſtium
tertium, quod erat in domo Do-
mini: & dixit rex ad Ieremiam:
Interrogo ego te ſermonem, ne
15 abſcondas a me aliquid. * Dixit
autem Ieremias ad Sedeciam: Si
annunciauero tibi, numquid non
interficies me? & ſi conſilium de-
16 dero tibi, non me audies. * Iu-
rauit ergo rex Sedecias Ieremiæ
clam, dicens: Viuit Dominus,
qui fecit nobis animam hanc,
ſi occidero te, & ſi tradidero
te in manus virorum iſtorum,
17 qui quærunt animam tuam. * Et
E dixit Ieremias ad Sedeciam: Hæc
dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Si profectus exieris ad prin
cipes regis Babylonis, viuet ani-
ma tua: & ciuitas hæc nõ ſuccen-
detur igni: & ſaluus eris tu, &
18 domus tua. * Si autem non exie-
ris ad principes regis Babylonis,
trade-

tradetur ciuitas hæc in manus
Chaldæorum, & ſuccendent eam
igni : & tu non effugies de manu
eorum. * Et dixit rex Sedecias ad 19
Ieremiam : Solicitus ſum propter
Iudæos, qui trāsfugerūt ad Chal-
dæos : ne forte tradar in manus
eorum, & illudant mihi. *Reſpon 20
dit autem Ieremias : Non te tra-
dent. audi quæſo vocem Domini,
quam ego loquor ad te, & bene
tibi erit, & viuet anima tua.
* Quòd ſi nolueris egredi : iſte eſt 21
ſermo, quem oſtendit mihi Do- F
minus : * Ecce omnes mulieres, 22
quæ remanſerunt in domo regis
Iuda, educētur ad principes regis
Babylonis : & ipſę dicent : Seduxe-
runt te, & præualuerūt aduerſum
te viri pacifici tui, demerſerunt in
cœno, & in lubrico pedes tuos, &
receſſerūt a te. * Et omnes vxores 23
tuæ, & filij tui educētur ad Chal-
dæos : & non effugies manus eorū,
ſed in manu regis Babylonis ca-
pieris : & ciuitatem hanc combu-
ret igni. * Dixit ergo Sedecias ad 24
Ieremiā : Nullus ſciat verba hæc,
& non morieris. *Si autem audie- 25
rint principes quia locutus ſum G
tecum, & venerint ad te, & dixe-
rint tibi : Indica nobis quid locu-
tus ſis cū rege, ne celes nos, & non
te interficiemus : & quid locutus
eſt tecum rex : *Dices ad eos : Pro- 26
ſtraui ego preces meas coram re-
ge, ne me reduci iuberet in do-
mum Ionathan, & ibi morerer.
*Venerunt ergo omnes principes 27
ad Ieremiam, & interrogauerunt
eum : & locutus eſt eis iuxta om-
nia verba, quæ præceperat ei rex,
& ceſſauerunt ab eo : nihil enim
fuerat auditum. *Manſit vero Ie- 28
remias in veſtibulo carceris vſ-
que ad diem, quo capta eſt Ieru-
ſalem : & factum eſt vt caperetur
Ieruſalem.

CAP. XXXIX.

¶ 4. Reg 25. a. 1 / Ier. 52. a. 4

ANno nono Sedeciæ regis Iu- 1
da, menſe decimo, venit Na- A
buchodonoſor rex Babylonis, &
omnis exercitus eius ad Ieruſalē,
& obſidebant eam. * Vndecimo 2
autem anno Sedeciæ, menſe quar
to, quinta menſis aperta eſt ciui-
tas. *Et ingreſſi ſunt omnes princi 3
pes regis Babylonis, & ſederunt in
porta media : Neregel, Sereſer,
Semegarnabu, Sarſachim, Rabſa-
res, Neregel, Sereſer, Rebmag, &
omnes reliqui principes regis Ba-
4 bylonis. * Cumque vidiſſet eos
Sedecias rex Iuda, & omnes viri
bellatores, fugerūt, & egreſſi ſunt
nocte de ciuitate per viam horti
regis, & per portam, quæ erat in-
ter duos muros, & egreſſi ſunt ad
5 viam deſerti. *Perſecutus eſt autē
B eos exercitus Chaldæorum : & cō-
prehenderūt Sedeciam in campo
ſolitudinis Ierichontinæ, & captū
adduxerunt ad Nabuchodonoſor
regē Babylonis in Reblatha, quæ
eſt in Terra Emath : & locutus eſt
6 ad eum iudicia. * Et occidit rex
Babylonis filios Sedeciæ in Rebla
tha, in oculis eius : & omnes nobi-
les Iuda occidit rex Babylonis.
7 * Oculos quoque Sedeciæ eruit :
& vinxit eum compedibus vt du-
8 ceretur in Babylonem. * Domum
quoque regis, & domū vulgi, ſuc-
cenderūt Chaldæi igni, & murum
9 Ieruſalem ſubuerterunt. *Et reli-
quias populi, qui remanſerant in
ciuitate, & perfugas, qui transfu-
gerant ad eum, & ſuperfluos vul-
gi, qui remanſerant, tranſtulit Na-
buzardan magiſter militum in Ba
10 bylonē. * Et de plebe pauperum,
C qui nihil penitus habebant, dimi
ſit Nabuzardan magiſter militum
in Terra Iuda : & dedit eis vineas,
11 & ciſternas in die illa. * Præcepe-
rat autem Nabuchodonoſor rex
Babylonis de Ieremia Nabuzar-
12 dan magiſtro militum, dicēs : *Tol
le illum, & pone ſuper eum ocu-
los tuos, nihilq. ei mali facias :
13 ſed vt voluerit, ſic facias ei. * Mi-
ſit ergo Nabuzardan princeps mi-
litiæ, & Nabuſezban, & Rabſares,
& Neregel, & Sereſer, & Rebmag,
& omnes optimates regis Baby-
14 lonis, *miſerunt, & tulerunt Iere-
miam de veſtibulo carceris, & tra
diderunt eum Godoliæ filio Ahi-
cam filij Saphan vt intraret in do-
15 mum, & habitaret in populo. *Ad
D Ieremiam autem factus fuerat ſer
mo Domini cum clauſus eſſet in
16 veſtibulo carceris, dicens : *Vade,
& dic Abdemelech Aethiopi, di-
cens : Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael : Ecce Ego indu-

cā ſermones meos ſuper ciuitatē
hāc in malum, & non in bonum:
& erunt in cōſpectu tuo in die il-
la. * Et liberabo te in die illa, 17
ait Dominus: & non traderis in
manus virorū, quos tu formidas:
*Sed eruens liberabo te, & gladio 18
non cades: ſed erit tibi anima tua
in ſalutem, quia in me habuiſti
fiduciam, ait Dominus.

CAP. XL.

SErmo, qui factus eſt ad Iere- 1
miam a Domino, poſtquam di A
miſſus eſt a Nabuzardan magiſtro
militiæ de Rama, quando tulit eū
vinctum catenis in medio omniū,
qui migrabant de Ieruſalem & Iu
da, & ducebantur in Babylonem.
* Tollens ergo princeps militiæ 2
Ieremiam, dixit ad eum: Domi-
nus Deus tuus locutus eſt malum
hoc ſuper locum iſtum, *& addu- 3
xit: & fecit Dominus ſicut locu-
tus eſt, quia peccaſtis Domino, &
non audiſtis vocem eius, & factus
eſt vobis ſermo hic. * Nunc ergo 4
ecce ſolui te hodie de catenis, quę
ſunt in manibus tuis: ſi placet ti-
bi vt venias mecum in Babylonē,
veni: & ponam oculos meos ſu-
per te: ſi autē diſplicet tibi venire
mecū in Babylonem, reſide: ecce
omnis terra in conſpectu tuo eſt:
quod elegeris, & quò placuerit ti-
bi vt vadas, illuc perge. *Et mecū 5
noli venire: ſed habita apud Go- B
doliam filium Ahicā filij Saphan,
quem præpoſuit rex Babylonis ci
uitatibus Iuda: habita ergo cum
eo in medio populi: vel quocum-
que placuerit tibi vt vadas, vade.
Dedit quoque ei magiſter militiæ
cibaria, & munuſcula, & dimiſit
eum. * Venit autem Ieremias ad 6
Godoliam filium Ahicam in Ma-
ſphath, & habitauit cū eo in me-
dio populi, qui relictus fuerat in
terra. * Cumq. audiſſent omnes 7
principes exercitus, qui diſperſi
fuerant per regiones, ipſi & ſocij
eorū, quòd præfeciſſet rex Baby-
lonis Godoliam filium Ahicam
terræ, & quòd commendaſſet ei
viros, & mulieres, & paruulos,
& de pauperibus terræ, qui non
fuerant tranſlati in Babylonem.
* Venerunt ad Godoliam in Ma- 8
ſphath: & Iſmahel filius Natha- C
niæ, & Iohanan, & Ionathan filij
Caree, & Sareas filius Thanehu-
meth, & filij Ophi, qui erant de
Netophathi, & Iezonias filius
9 Maachati, ipſi & viri eorum. *‖Et ‖4.Reg.25.
iurauit eis Godolias filius Ahicā f.14
filij Saphan, & comitibus eorum,
dicens: Nolite timere ſeruire
Chaldæis, habitate in terra, & ſer-
uite regi Babylonis, & bene erit
10 vobis. * Ecce ego habito in Ma-
ſphat vt reſpondeā præcepto Chal
dæorum, qui mittuntur ad nos:
vos autem colligite vindemiam,
& meſſem, & oleum, & condite
in vaſis veſtris, & manete in vrbi-
11 bus veſtris, quas tenetis.* Sed &
omnes Iudæi, qui erant in Moab,
& in filijs Ammō, & in Idumæa,
& in vniuerſis regionibus, audito
quòd dediſſet rex Babylonis reli-
quias in Iudæa, & quòd præpo-
ſuiſſet ſuper eos Godoliā filium
12 Ahicā filij Saphan: * reuerſi ſunt,
D inquam, omnes Iudæi de vniuer-
ſis locis, ad quæ profugerant, &
venerunt in Terram Iuda ad Go-
doliam in Maſphath: & congrega-
runt vinum, & meſſem multam
13 nimis. *Iohanan autem filius Ca-
ree, & omnes principes exerci-
tus, qui diſperſi fuerant in regio-
nibus, venerunt ad Godoliam in
14 Maſphath. * Et dixerunt ei: Sci-
to quòd Baalis rex filiorum Am-
mon miſit Iſmahel filium Natha-
niæ percutere animam tuam. Et
non credidit eis Godolias filius
15 Ahicam. * Iohanan autem filius
Caree dixit ad Godoliam ſeorſum
in Maſphath, loquens: Ibo, &
percutiam Iſmahel filium Natha-
niæ nullo ſciente, ne interficiat
animam tuam, & diſſipentur om-
nes Iudæi, qui congregati ſunt ad
16 te, & peribunt reliquiæ Iuda *Et
ait Godolias filius Ahicam ad Io-
hanan filium Caree: Noli facere
verbum hoc: falſum enim tu lo-
queris de Iſmahel.

CAP. XLI.

1 ET factum eſt in menſe ſepti-
A mo, venit Iſmahel filius Na-
thaniæ, filij Eliſama de ſemine
regali, & optimates regis, & de-
cem viri cum eo, ad Godoliam
filium Ahicam in Maſphath: &
come-

comederunt ibi panes ſimul in
Maſphath. * Surrexit autem Iſ- 2
mahel filius Nathaniæ, & decem
viri, qui cum eo erant, & percuſ-
ſerunt Godoliam filium Ahicam
filij Saphan gladio, & interfecerũt
eum, quem præfecerat rex Baby-
lonis terræ. * Omnes quoque Iu- 3
dæos, qui erant cum Godolia in
Maſphath, & Chaldæos, qui reper
ti ſunt ibi, & viros bellatores per-
cuſſit Iſmahel. * Secundo autem 4
die poſtquam occiderat Godoliã,
nullo adhuc ſciente, * venerũt vi- 5
ri de Sichem, & de Silo, & de Sa-
maria octoginta viri: raſi barba,
& ſciſſis veſtibus, & ſquallentes:
& munera, & thus habebant in
manu, vt offerrent in domo Do-
mini. * Egreſſus ergo Iſmahel fi- 6
lius Nathaniæ in occurſum eorũ B
de Maſphath, incedens & plorans
ibat: cum autem occurriſſet eis,
dixit ad eos: Venite ad Godoliam
filium Ahicam. * Qui cum veniſ- 7
ſent ad medium ciuitatis, interfe-
cit eos Iſmahel filius Nathaniæ
circa mediũ laci, ipſe & viri, qui
erant cum eo. * Decem autem vi- 8
ri reperti ſunt inter eos, qui dixe-
runt ad Iſmahel: Noli occidere
nos: quia habemus theſauros in
agro, frumenti, & hordei, & olei,
& mellis. Et ceſſauit: & non in-
terfecit eos cum fratribus ſuis.
* Lacus autem, in quem proiece- 9
rat Iſmahel omnia cadauera vi-
rorum, quos percuſſit propter Go
doliam, ipſe eſt, quem fecit rex
Aſa propter Baaſa regem Iſrael;
ipſum repleuit Iſmahel filius Na-
thaniæ occiſis. * Et captiuas duxit 10
Iſmahel omnes reliquias populi, C
qui erant in Maſphath: filias re-
gis, & vniuerſum populum, qui
remanſerat in Maſphath: quos cõ-
mẽdauerat Nabuzardan princeps
militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et
cepit eos Iſmahel filius Nathanię,
& abijt vt tranſiret ad filios Am-
mon. * Audiuit autem Iohanan 11
filius Caree, & omnes principes
bellatorum, qui erãt cum eo, om-
ne malum, quod fecerat Iſmahel
filius Nathaniæ. * Et aſſumptis 12
vniuerſis viris profecti ſunt vt bel
larẽt aduerſum Iſmahel filiũ Na-
thania, & inuenerunt eũ ad aquas
multas, quæ ſunt in Gabaon.

13 * Cumq. vidiſſet omnis populus,
qui erat cum Iſmahel, Iohanan fi-
lium Caree, & vniuerſos princi-
pes bellatorum, qui erãt cum eo,
14 læzati ſunt. * Et reuerſus eſt om-
D nis populus, quẽ ceperat Iſmahel,
in Maſphath: reuerſusq. abijt ad
15 Iohanan filium Caree. * Iſmahel
autem filius Nathaniæ fugit cum
octo viris à facie Iohanã, & abijt
16 ad filios Ammon. * Tulit ergo
Iohanan filius Caree, & omnes
principes bellatorum, qui erant
cum eo, vniuerſas reliquias vulgi,
quas reduxerat ab Iſmahel filio
Nathaniæ de Maſphath, poſtquã
percuſſit Godoliam filium Ahicã:
fortes viros ad prælium, & mulie-
res, & pueros, & eunuchos, quos
17 reduxerat de Gabaon. * Et abie-
runt, & ſederunt peregrinantes in
Chamaam, quæ eſt iuxta Bethle-
hem, vt pergerent, & introirent
18 Aegyptum * à facie Chaldæorum:
timebant enim eos, quia percuſ-
ſerat Iſmahel filius Nathanię Go-
doliam filium Ahicam, quem
præpoſuerat rex Babylonis in Ter
ra Iuda.

C A P. XLII.

1 ET acceſſerunt omnes princi-
A pes bellatorũ, & Iohanã filius
Caree, & Iezonias filius Oſaiæ, &
reliquum vulgus a paruo vſque
2 ad magnum: * Dixeruntq. ad Ie-
remiam prophetam: Cadat ora-
tio noſtra in conſpectu tuo: & ora
pro nobis ad Dominum Deum
tuum pro vniuerſis reliquijs iſtis,
quia derelicti ſumus pauci de plu
ribus, ſicut oculi tui nos intuen-
3 tur: * Et annunciet nobis Domi-
nus Deus tuus viam, per quam
pergamus, & verbum, quod fa-
4 ciamus. * Dixit autem ad eos Ie-
remias propheta: Audiui: ecce
ego oro ad Dominum Deum ve-
B ſtrum ſecũdum verba veſtra. om-
ne verbum, quodcumque reſpon
derit mihi, indicabo vobis: nec
5 celabo vos quidquam. * Et illi di-
xerunt ad Ieremiam: ſit Dominus
inter nos teſtis veritatis, & fidei,
ſi non iuxta omne verbũ, in quo
miſerit te Dominus Deus tuus ad
6 nos, ſic faciemus. * Siue bonum
eſt, ſiue malum, voci Domini Dei

noſtri, ad quem mittimus te, obe-
diemus. vt bene ſit nobis cum au-
dierimus vocem Domini Dei no-
ſtri . * Cum autem completi eſ- 7
ſent decem dies , factum eſt ver- B
bum Domini ad Ieremiam. * Vo- 8
cauitq. Iohanan filium Caree , &
omnes principes bellatorum , qui
erant cum eo , & vniuerſum po-
pulum a minimo vſque ad ma-
gnum . * Et dixit ad eos : Hæc di- 9
cit Dominus Deus Iſrael , ad quẽ
miſiſtis me , vt proſternerem pre-
ces veſtras in conſpectu eius : * Si 10
quieſcentes mãſeritis in terra hac,
ædificabo vos , & non deſtruam ;
plantabo , & non euellam : iam
enim placatus ſum ſuper malo
quod feci vobis : * Nolite timere 11
a facie regis Babylonis, quem vos
pauidi formidatis : nolite metue-
re eum, dicit Dominus : quia vo-
biſcum ſum ego, vt ſaluos vos fa-
ciam, & eruam de manu eius. * Et 12
dabo vobis miſericordias , & mi-
ſerebor veſtri, & habitare vos fa-
ciam in terra veſtra : * Si autem 13 C
dixeritis vos : Non habitabimus
in terra iſta, nec audiemus vocem
Domini Dei noſtri, * dicentes: Ne- 14
quaquam , ſed ad Terram Aegy-
pti pergemus: vbi non videbimus
bellum , & clangorem tubæ non
audiemus, & famem non ſuſtine-
bimus : & ibi habitabimus. * Pro- 15
pter hoc nunc audite verbum Do
mini reliquię Iuda: Hæc dicit Do-
minus exercituum , Deus Iſrael :
Si poſueritis faciem veſtrã vt in-
grediamini Aegyptum , & intra-
ueritis vt ibi habitetis : * gladius, 16
quem uos formidatis, ibi compre-
hendet vos in Terra Aegypti . &
fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhę-
rebit vobis in Aegypto, & ibi mo-
riemini. * Omneſq. viri, qui po- 17
ſuerunt faciem ſuam vt ingrediã-
tur Aegyptum , vt habitent ibi ,
morientur gladio, & fame, & pe-
ſte : nullus de eis remanebit , nec
effugiet a facie mali, quod ego af-
feram ſuper eos . * Quia hæc di- 18 D
cit Dominus exercituum , Deus
Iſrael : Sicut conflatus eſt furor
meus, & indignatio mea ſuper ha
bitatores Ieruſalem : ſic conflabi-
tur indignatio mea ſuper vos , cũ
ingreſſi fueritis Aegyptum , & e-
ritis in iuſiurandum , & in ſtupo-
rem , & in maledictum, & in op-
probrium : & nequaquam vltra
19 videbitis locum iſtum. * Verbum
Domini ſuper vos reliquiæ Iuda :
Nolite intrare Aegyptum : ſcien-
tes ſcietis quia obteſtatus ſum
20 vos hodie , * quia decepiſtis ani-
mas ueſtras: vos enim miſiſtis me
ad Dominum Deum noſtrum, di-
centes : Ora pro nobis ad Domi-
num Deum noſtrum, & iuxta om
nia quæcumque dixerit tibi Do-
minus Deus noſter, ſic annuncia
21 nobis , & faciemus . * Et annun-
ciaui vobis hodie , & non audi-
ſtis vocem Domini Dei veſtri ſu-
per vniuerſis, pro quibus miſit me
22 ad vos. * Nunc ergo ſcientes ſcie-
tis quia gladio , & fame , & peſte
moriemini in loco , ad quem vo-
luiſtis intrare vt habitaretis ibi.

CAP. XLIII.

1 A FActum eſt autem , cum com-
pleſſet Ieremias loquens ad
populum vniuerſos ſermones Do
mini Dei eorum , pro quibus mi-
ſerat eum Dominus Deus eorum
2 ad illos, omnia verba hæc : * dixit
Azarias filius Oſaiæ , & Iohanan
filius Caree , & omnes viri ſuper-
bi, dicentes ad Ieremiam: Menda-
cium tu loqueris: non miſit te Do-
minus Deus noſter, dicens: Ne in-
grediamini Aegyptum vt habite-
3 tis illic .* Sed Baruch filius Neriæ
B incitat te aduerſum uos, vt tradat
nos in manus Chaldæorum, vt in-
terficiat nos , & traduci faciat in
4 Babylonem . * Et non audiuit
Iohanan filius Caree , & omnes
principes bellatorum , & vniuer-
ſus populus vocẽ Domini ut ma-
5 neret in Terra Iuda . * Sed tollẽs
Iohanan filius Caree , & vniuerſi
principes bellatorũ vniuerſos re-
liquiarum Iuda , qui reuerſi fue-
rant de cunctis Gentibus, ad quas
fuerant ante diſperſi, vt habitarẽt
6 in Terra Iuda : * viros , & mulie-
res, & paruulos, & filias regis , &
omnem animam , quam reliquer-
rat Nabuzardan princeps militiæ
cum Godolia filio Ahicam filij
Saphan, & Ieremiam prophetam,
7 & Baruch filium Neriæ . * Et in-
C greſſi ſunt Terram Aegypti, quia
non obedierunt voci Domini : &
vene-

venerunt vſque ad Taphnis. * Et 8
factus eſt ſermo Domini ad Iere-
miam in Taphnis, dicens: * Sume 9
lapides grandes in manu tua, &
abſcondes eos in crypta, quæ eſt
ſub muro latericio in porta do-
mus Pharaonis in Taphnis, cernē-
tibus viris Iudæis: * Et dices ad 10
eos: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael: Ecce ego mit-
tam, & aſſumam Nabuchodono-
ſor regē Babylonis ſeruum meū:
& ponam thronum eius ſuper la-
pides iſtos, quos abſcondi, & ſta-
tuet ſolium ſuum ſuper eos. * Ve- 11
niensq. percutiet Terram Aegy-
pti: quos in mortem, in mortem:
& quos in captiuitatem, in capti-
uitatem: & quos in gladium, in
gladium. * Et ſuccendet ignem 12
in delubris deorum Aegypti, & D
comburet ea, & captiuos ducet il-
los: & amicietur Terra Aegypti,
ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: &
egredietur inde in pace. * Et con- 13
teret ſtatuas domus Solis, quæ
ſunt in Terra Aegypti: & delubra
deorum Aegypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

VErbum, quod factum eſt per 1
Ieremiam ad omnes Iudæos, A
qui habitabant in Terra Aegypti,
habitātes in Magdalo, & in Taph-
nis, & in Memphis, & in Terra
Phatures, dicēs: * Hæc dicit Domi- 2
nus exercituum Deus Iſrael: Vos
vidiſtis omne malum iſtud, quod
adduxi ſuper Ieruſalem, & ſuper
omnes vrbes Iuda: & ecce deſer-
tæ ſunt hodie, & non eſt in eis ha-
bitator: * Propter malitiam, quam 3
fecerunt vt me ad iracundiā pro-
uocarent, & irent vt ſacrificarent,
& colerent deos alienos, quos ne-
ſciebāt & illi, & vos, & patres ve-
ſtri. * Et miſi ad vos omnes ſeruos 4
meos prophetas de nocte conſur-
gens, mittensq. & dicens: Nolite
facere verbum abominationis hu-
iuſcemodi, quam odiui. * Et non 5
audierunt, nec inclinauerunt au-
rem ſuam, vt cōuerterentur a ma-
lis ſuis, & non ſacrificarent dijs a-
lienis. * Et conflata eſt indigna- 6
tio mea & furor meus, & ſuccen- B
ſa eſt in ciuitatibus Iuda, & in
plateis Ieruſalem: & verſæ ſunt
in ſolitudinem & vaſtitatem ſe-
7 cundum diem hanc. * Et nunc
hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Quare vos facitis ma-
lum grande hoc contra animas ve-
ſtras, vt intereat ex vobis vir, &
mulier, paruulus & lactēs de me-
dio Iudæ, nec relinquatur vobis
8 quidquam reſiduum: * Prouocan-
tes me in operibus manuum ve-
ſtrarum, ſacrificando dijs alienis
in Terra Aegypti, in quam ingreſ-
ſi eſtis vt habitetis ibi: & diſpe-
reatis, & ſitis in maledictionem,
& in opprobriū cunctis Gentibus
9 terræ? * Numquid obliti eſtis mala
patrum veſtrorū, & mala regū Iu-
da, & mala vxorū eius, & mala ve-
ſtra, & mala vxorum veſtrarū, quę
fecerunt in Terra Iuda, & in re-
10 gionibus Ieruſalem? * Non ſunt
mundati vſque ad diem hanc: &
non timuerunt, & non ambulaue-
runt in lege Domini, & in præce-
ptis meis, quæ dedi coram vobis,
11 & coram patribus veſtris. * Ideo
C hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: ‖ Ecce ego ponam fa- ‖ Amos 9. b. 4
ciem meam in vobis in malum:
12 & diſperdam omnem Iudam. * Et
aſſumam reliquias Iudæ, qui po-
ſuerunt facies ſuas vt ingrederen-
tur Terram Aegypti, & habitarēt
ibi: & conſumētur omnes in Ter-
ra Aegypti: cadent in gladio, &
in fame: & conſumentur a mini-
mo vſque ad maximū in gladio,
& in fame morientur: & erunt in
iuſiurandum, & in miraculum, &
in maledictionem, & in oppro-
13 briū. * Et viſitabo ſuper habitato-
res Terræ Aegypti, ſicut viſitaui
ſuper Ieruſalē in gladio, & fame,
14 & peſte. * Et non erit qui effugiat,
D & ſit reſiduus de reliquijs Iudæo-
rum, qui vadunt vt peregrinentur
in Terra Aegypti: & reuertantur
in Terram Iuda, ad quam ipſi
eleuant animas ſuas vt reuertan-
tur, & habitent ibi: non reuerten-
15 tur, niſi qui fugerint. * Reſponde-
runt autem Ieremiæ omnes viri
ſcientes quòd ſacrificarent vxores
eorum dijs alienis: & vniuerſæ
mulieres, quarum ſtabat multitu-
do grandis, & omnis populus ha-
bitantium in Terra Aegypti in
16 Phatures, dicentes: * Sermonem,
quem locutus es ad nos in nomi-

ne

ne Domini, non audiemus ex te:
17 *ſed facientes faciemus omne ver
bum, quod egredietur de ore no-
ſtro,ut ſacrificemus reginæ cæli,&
libemus ei libamina, ſicut feci-
mus nos, & patres noſtri, reges
noſtri, & principes noſtri in vrbi-
bus Iuda, & in plateis Ieruſalem:
& ſaturati ſumus panibus,& bene
nobis erat, malumq. nõ vidimus.
18 * Ex eo autem tempore, quo ceſ-
ſauimus ſacrificare reginæ cæli, &
libare ei libamina,indigemus om
nibus,& gladio,& fame conſum-
19 pti ſumus. * Quòd ſi nos ſacrifi-
E camus reginæ cæli, & libamus ei
libamina: numquid ſine viris no-
ſtris fecimus ei placẽtas ad colen-
dum eam,& libandum ei libami-
20 na? *Et dixit Ieremias ad omnem
populum aduerſum viros, & ad-
uerſum mulieres, & aduerſum
vniuerſam plebem,qui reſponde-
21 rant ei verbum, dicens: * Num-
quid non ſacrificium, quod ſacri-
ficaſtis in ciuitatibus Iuda, & in
plateis Ieruſalem vos & patres ve
ſtri, reges veſtri, & principes ve-
ſtri, & populus terræ, horum re-
cordatus eſt Dominus, & aſcendit
22 ſuper cor eius? * Et non poterat
Dominus vltra portare propter
malitiam ſtudiorum veſtrorum,&
propter abominationes, quas fe-
ciſtis, & facta eſt terra veſtra in
deſolationem, & in ſtuporem, &
in maledictum, eo quòd non ſit
23 habitator,ſicut eſt dies hæc.*Pro-
F pterea quòd ſacrificaueritis ido-
lis, & peccaueritis Domino:& nõ
audieritis vocem Domini, & in
lege, & in præceptis, & in teſti-
monijs eius non ambulaueritis:
idcirco euenerũt vobis mala hæc,
24 ſicut eſt dies hæc. * Dixit autem
Ieremias ad omnem populum,&
ad vniuerſas mulieres: Audite
verbum Domini omnis Iuda, qui
25 eſtis in Terra Aegypti: * Hæc in-
quit Dominus exercituum Deus
Iſrael, dicens: Vos,& vxores ve-
ſtræ locuti eſtis ore veſtro, & ma-
nibus veſtris impleſtis, dicentes:
Faciamus vota noſtra, quæ voui-
mus, vt ſacrificemus reginæ cæli,
& libemus ei libamina. impleſtis
vota veſtra, & opere perpetraſtis
26 ea. * Ideo audite verbum Domi-
ni omnis Iuda, qui habitatis in
Terra Aegypti: Ecce ego iuraui
in nomine meo magno,ait Domi-
nus:quia nequaquam vltra voca-
bitur nomen meum ex ore omnis
viri Iudæi, dicentis: Viuit Domi-
nus Deus in omni Terra Aegypti.
27 * Ecce ego vigilabo ſuper eos in
G malum, & non in bonum:& con-
ſumentur omnes viri Iuda, qui
ſunt in Terra Aegypti, gladio, &
fame donec penitus cõſumantur.
28 * Et qui fugerint gladium, reuer-
tentur de Terra Aegypti in Terrã
Iuda viri pauci: & ſcient omnes
reliquiæ Iuda ingredientium Ter-
ram Aegypti, vt habitent ibi, cu-
ius ſermo compleatur, meus, an
29 illorum. * Et hoc vobis ſignum,
ait Dominus, quòd viſitem ego
ſuper vos in loco iſto: vt ſciatis
quia vere complebũtur ſermones
30 mei contra vos in malum. * Hæc
dicit Dominus: Ecce ego tradam
Pharaonem Ephree regem Aegy-
pti in manu inimicorum eius: &
in manu quærentium animam il-
lius:ſicut tradidi Sedeciam regem
Iuda in manu Nabuchodonoſor
regis Babylonis inimici ſui, &
quærentis animam eius.

CAP. XLV.

1 VErbum, quod locutus eſt Ie-
A remias propheta ad Baruch fi-
lium Neriæ, cum ſcripſiſſet verba
hæc in libro ex ore Ieremiæ anno
quarto Ioakim filij Ioſiæ regis Iu-
2 da, dicens: * Hæc dicit Dominus
3 Deus Iſrael ad te Baruch: * Dixi-
ſti:Væ miſero mihi, quoniam ad-
didit Dominus dolorem dolori
meo: laboraui in gemitu meo, &
4 requiem non inueni. * Hæc dicit
B Dominus: Sic dices ad eum: Ec-
ce quos ædificaui,ego deſtruo: &
quos plantaui, ego euello, & vni-
5 uerſam terram hanc. * Et tu quæ-
ris tibi grandia? noli quærere:quia
ecce ego adducam malum ſuper
omnem carnem, ait Dominus; &
dabo tibi animam tuam in ſalu-
tem in omnibus locis, ad quæ-
cumque perrexeris.

CAP. XLVI.

1 QVod factum eſt verbum Do-
A mini ad Ieremiam prophe-
tam

tùm contra Gentes *ad Aegyptum 2
aduerſum exercitum Pharaonis
Nechao regis Aegypti, qui erat
iuxta fluuium Euphratē in Char-
camis, quem percuſſit Nabucho-
donoſor rex Babylonis, in quarto
anno Ioakim filij Ioſię regis Iuda.
* Præparate ſcutum, & clypeum, 3
procedite ad bellum. * Iungite e- 4
quos, & aſcendite equites: ſtate
in galeis, polite lanceas, induite
vos loricis. * Quid igitur? vidi ip- 5
ſos pauidos, & terga vertentes,
fortes eorum cęſos: fugerunt con-
citi, nec reſpexerunt. terror vndi-
que, ait Dominus. * Non fugiat 6
velox, nec ſaluari ſe putet fortis: B
Ad Aquilonem iuxta flumen Eu-
phraten victi ſunt, & ruerunt.
* Quis eſt iſte, qui quaſi flumen a- 7
ſcendit: & veluti fluuiorum, in-
tumeſcunt gurgites eius? * Aegy- 8
ptus, fluminis inſtar aſcendit: &
velut flumina mouebūtur fluctus
eius, & dicet: Aſcendens operiam
terram: perdam ciuitatem, & ha-
bitatores eius. * Aſcendite equos, 9
& exultate in curribus, & proce-
dant fortes, Aethiopia, & Libyes
tenentes ſcutum, & Lydij arri-
pientes, & iacientes ſagittas. * Dies 10
autem ille Domini Dei exercituū C
dies vltionis, vt ſumat vindictam
de inimicis ſuis: deuorabit gla-
dius, & ſaturabitur, & inebriabi-
tur ſanguine eorum: victima e-
nim Domini Dei exercituum in
Terra Aquilonis, iuxta flumen
Euphraten. * Aſcende in Galaad, 11
& tolle reſinam virgo filia Aegy-
pti: fruſtra multiplicas medicami-
na, ſanitas non erit tibi. * Audie- 12
runt Gentes ignominiam tuam, &
vlulatus tuus repleuit terrā: quia
fortis impegit in fortem, & ambo
pariter conciderunt. * Verbum 13
quod locutus eſt Dominus ad Ie
remiam prophetā, ſuper eo quòd
venturus eſt Nabuchodonoſor rex
Babylonis & percuſſurus Terram
Aegypti: * Annunciate Aegypto, & 14
auditum facite in Magdalo, & re- D
ſonet in Memphis, & in Taphnis,
dicite: Sta, & præpara te: quia de-
uorabit gladius ea, quæ per circui-
tum tuum ſunt. * Quare compu- 15
truit fortis tuus? non ſtetit: quoniā
Dominus ſubuertit eum. * Mul- 16
tiplicauit ruentes, ceciditq. vir ad
proximum ſuum: & dicent: Sur-
ge, & reuertamur ad populum no-
ſtrum, & ad terram natiuitatis no-
17 ſtræ, a facie gladij columbæ. * Vo-
cate nomē Pharaonis regis Aegy-
pti, tumultum adduxit tempus.
18 * Viuo ego (inquit rex, Dominus
exercituum nomē eius) quoniam
ſicut Thabor in montibus, & ſicut
19 Carmelus in mari, veniet. * Vaſa
trāſmigrationis fac tibi habitatrix
E filia Aegypti: quia Memphis in
ſolitudinem erit, & deſeretur, &
20 inhabitabilis erit. * Vitula elegās
atque formoſa Aegyptus ſtimula-
21 tor ab Aquilone veniet ei. * Mer-
cenarij quoque eius, qui verſabā-
tur in medio eius, quaſi vituli ſa-
ginati verſi ſunt, & fugerūt ſimul,
nec ſtare potuerunt: quia dies in-
terfectionis eorū venit ſuper eos,
22 tempus viſitationis eorum. * Vox
eius quaſi æris ſonabit: quoniam
cum exercitu properabūt, & cum
ſecuribus venient ei, quaſi caden-
23 tes ligna. * Succiderunt ſaltum e-
ius, ait Dominus, qui ſupputari
non poteſt: multiplicati ſunt ſu-
per locuſtas, & non eſt eis nume-
24 rus. * Confuſa eſt filia Aegypti,
& tradita in manu populi Aqui-
25 lonis. * Dixit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael: Ecce ego viſi-
F tabo ſuper tumultum Alexādriæ,
& ſuper Pharaonem, & ſuper Ae-
gyptum, & ſuper deos eius, & ſu-
per reges eius, & ſuper Pharaonē,
& ſuper eos, qui confidunt in eo.
26 * Et dabo eos in manu quæren-
tium animam eorum, & in manu
Nabuchodonoſor regis Babylonis,
& in manus ſeruorū eius: & poſt
hæc habitabitur ſicut diebus pri-
27 ſtinis, ait Dominus. ‖ * Et tu ne ‖Iſa. 43. a. 1
timeas ſerue meus Iacob, & ne & 44. a. 2
paueas Iſrael: quia ecce ego ſal-
uum te faciam de longinquo, &
G ſemen tuum de terra captiuitatis
tuæ: & reuertetur Iacob, & re-
quieſcet, & proſperabitur: & non
28 erit, qui exterreat eum. * Et tu no-
li timere ſerue meus Iacob, ait Do
minus: quia tecum ego ſum, quia
ego conſumam cunctas Gentes,
ad quas eieci te: te vero non con-
ſumam, ſed caſtigabo te in iudi-
cio, nec quaſi innocenti parcam
tibi.

CAP. XLVII.

QVod factum eſt verbum Do- 1
mini ad Ieremiam pro- A
phetam contra Palæſthi-
nos, antequam percuteret Pharao
Gazā :* Hæc dicit Dominus: Ecce 2
aquæ aſcendunt ab Aquilone, &
erunt quaſi torrens inundans, &
operient terram, & plenitudinem
eius, vrbem & habitatores eius:
clamabunt homines, & vlulabūt
omnes habitatores terræ * a ſtrepi 3
tu pompæ armorum, & bellato- B
rum eius, a commotione quadri-
garum eius, & multitudine rota-
rum illius. Non reſpexerunt pa-
tres filios manibus diſſolutis* pro 4
aduentu diei, in quo vaſtabuntur C
omnes Philiſthijm, & diſſipabitur
Tyrus, & Sidon cum omnibus re-
liquis auxilijs ſuis. depopulatus
eſt enim Dominus Palæſthinos,
reliquias inſulæ Cappadociæ.
* Venit caluitium ſuper Gazam: 5
conticuit Aſcalon, & reliquiæ
vallis earum, vſquequo concide-
ris? *O mucro Domini vſquequo 6
non quieſces? Ingredere in vagi- D
nam tuam, refrigerare, & ſile.
*Quomodo quieſcet cum Domi- 7
nus præceperit ei aduerſus Aſca-
lonem, & aduerſus maritimas e-
ius regiones, ibiq. condixerit illi?

CAP. XLVIII.

AD Moab hæc dicit Dominus 1
exercituum Deus Iſrael: Væ A
ſuper Nabo, quoniam vaſtata eſt,
& confuſa: capta eſt Cariathaim:
confuſa eſt fortis, & tremuit.* Nō 2
eſt vltra exultatio in Moab contra
Heſebon: cogitauerunt malum:
Venite, & diſperdamus eam de
gente. ergo ſilens conticeſces, ſe-
queturq. te gladius. *Vox clamo- 3
ris de Oronaim: vaſtitas, & con-
tritio magna. *Contrita eſt Moab: 4
annunciate clamorem paruulis
eius. * Per aſcenſum enim Luith 5
plorans aſcendet in fletu: quoniā
in deſcenſu Oronaim hoſtes vlu-
latum contritionis audierunt:* Fu 6
gite, ſaluate animas veſtras: & eri-
Iſa.17.a.6 tis quaſi myricæ in deſerto. *‖ Pro 7
eo enim quod habuiſti fiduciam
in munitionibus tuis, & in theſau
ris tuis, tu quoque capieris: & ibit
Chamos in tranſmigrationem, ſa-
cerdotes eius, & principes eius
8 ſimul. * Et veniet prædo ad om-
B nem vrbem, & vrbs nulla ſal-
uabitur: & peribunt valles, &
diſſipabuntur campeſtria: quo-
9 niam dixit Dominus: * Date
florem Moab, quia florens egre-
dietur: & ciuitates eius deſertæ
10 erunt, & inhabitabiles. * Male-
dictus, qui facit opus Domini
fraudulenter: & maledictus, qui
prohibet gladium ſuum a ſangui-
11 ne.* Fertilis fuit Moab ab adole-
ſcentia ſua, & requieuit in fæci-
bus ſuis: nec transfuſus eſt de va-
ſe in vas, & in tranſmigrationem
non abijt: idcirco permāſit guſtus
eius in eo, & odor eius non eſt
12 immutatus. * Propterea ecce dies
veniunt, dicit Dominus: & mit-
tam ei ordinatores, & ſtratores la-
guncularum, & ſternent eum, &
vaſa eius exhaurient, & laguncu-
13 las eorum collident.* Et confun-
detur Moab a Chamos, ‖ ſicut con ‖4.Reg.12.
fuſa eſt domus Iſrael a Bethel, in g.16
14 qua habebat fiduciam. *Quomo-
C do dicitis: ‖ Fortes ſumus, & viri ‖Iſa.16.b.6
15 robuſti ad præliandum? * Vaſtata
eſt Moab, & ciuitates illius ſucci-
derunt: & electi iuuenes eius de-
ſcenderunt in occiſionem: ait rex,
Dominus exercituum nomen e-
16 ius. * Prope eſt interitus Moab
vt veniat: & malum eius veloci-
17 ter accurret nimis. *Conſolamini
eum omnes, qui eſtis in circuitu
eius, & vniuerſi, qui ſcitis nomen
eius, dicite: Quomodo confracta
eſt virga fortis, baculus glorioſus?
18 * Deſcende de gloria, & ſede in
ſiti habitatio filiæ Dibon: quoniā
vaſtator Moab aſcendet ad te, diſ-
19 ſipabit munitiones tuas. * In via
ſta, & proſpice habitatio Aroer:
interroga fugientem: & ei, qui e-
20 uaſit, dic: Quid accidit? * Con-
fuſus eſt Moab, quoniam victus
eſt: vlulate, & clamate, annuncia-
te in Arnon, quoniam vaſtata eſt
21 Moab. *Et iudicium venit ad ter-
ram campeſtrem: ſuper Helon, &
22 ſuper Iaſa, & ſuper Mephaath, * &
ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſu
23 per domum Deblathaim, * & ſu-
D per Cariathaim, & ſuper Bethga-
24 mul, & ſuper Bethmaon, * & ſu-
per Carioth, & ſuper Boſra: & ſu-

per

1.2.14. I. I per omnes ciuitates terræ Moab,
quæ longe, & quæ prope ſunt.
* Abſciſſum eſt cornu Moab, & 25
brachium eius contritum eſt, ait
Dominus. * Inebriate eum, quo- 26
niam contra Dominum erectus
eſt: & allidet manũ Moab in vo-
mitu ſuo, & erit in deriſum etiam
ipſe: * fuit enim in deriſum tibi 27
Iſrael: quaſi inter fures reperiſſes
eum: propter verba ergo tua, quæ
aduerſum illum locutus es, capti-
uus duceris. * Relinquite ciui- 28
tates, & habitate in petra habita-
tores Moab: & eſtote quaſi co-
lumba nidificans in ſummo ore
foraminis. * Audiuimus ſuperbiã 29
Moab, ſuperbus eſt valde: ſubli-
mitatem eius, & arrogantiam, &
ſuperbiam, & altitudinem cordis
eius. * Ego ſcio, ait Dominus, ia- 30
ctantiam eius: & quòd non ſit iu- E
xta eã virtus eius, nec iuxta quod
poterat conata ſit facere. * Ideo 31
ſuper Moab eiulabo, & ad Moab
vniuerſam clamabo, ad viros mu-
ri fictilis lamentantes. * De plan- 32
ctu Iazer plorabo tibi vinea Sa-
bama: propagines tuæ tranſierunt
mare, vſque ad mare Iazer perue-
nerunt: ſuper meſſem tuam, &
vindemiam tuam prædo irruit.
‖ Iſa. 16. c. 10 * ‖ Ablata eſt lætitia, & exultatio 33
de Carmelo, & de Terra Moab, &
vinum de torcularibus ſuſtuli: ne-
quaquam calcator vuæ ſolitum
celeuma cantabit. * De clamore 34
Heſebon vſque Eleale, & Iaſa, de-
derunt vocem ſuam: à Segor vſ-
que ad Oronaim vitula conternã-
te: aquæ quoque Nemrim peſſi-
mæ erunt. * Et auferam de Moab, 35
ait Dominus, offerentem in ex- F
celſis, & ſacrificantem dijs eius:
* Propterea cor meum ad Moab 36
quaſi tibiæ reſonabit, & cor meũ
ad viros muri fictilis dabit ſoni-
tum tibiarũ: quia plus fecit quàm
‖ Iſa. 15. a. 2 potuit, idcirco perierũt. * ‖ Omne 37
Ezec. 7. c. enim caput caluitium, & omnis
18 barba raſa erit: in cunctis mani-
bus colligatio, & ſuper omne dor
ſum cilicium. * Super omnia te- 38
cta Moab, & in plateis eius omnis
planctus: quoniã contriui Moab
ſicut vas inutile, ait Dominus.
* Quomodo uicta eſt, & vlulaue- 39
runt? quomodo deiecit ceruicem
Moab, & cõfuſus eſt? eritq; Moab
in deriſum, & in exemplum om-
40 nibus in circuitu ſuo. * Hæc dicit
Dominus: Ecce quaſi aquila vola-
bit, & extẽdet alas ſuas ad Moab.
41 * Capta eſt Carioth, & munitio-
G nes comprehenſæ ſunt: & erit cor
fortium Moab in die illa ſicut cor
42 mulieris parturientis. * Et ceſſa-
bit Moab eſſe populus: quoniam
contra Dominum gloriatus eſt.
43 * Pauor, & fouea, & laqueus ſu-
per te o habitator Moab, dicit Do
44 minus. * ‖ Qui fugerit a facie pa- ‖ Iſa. 24. c.
uoris, cadet in foueam: & qui con 18
ſcenderit de fouea, capietur la-
queo: adducã enim ſuper Moab
annum viſitationis eorum, ait Do
45 minus. * In vmbra Heſebon ſtete-
runt de laqueo fugientes: quia
ignis egreſſus eſt de Heſebon, &
flamma de medio Seon: & deuo-
rabit partem Moab, & verticem
46 filiorũ tumultus. * Væ tibi Moab,
periiſti popule Chamos: quia cõ-
prehenſi ſunt filij tui, & filiæ tuæ
47 in captiuitatem. * Et conuertam
captiuitatem Moab in nouiſſimis
diebus, ait Dominus. Hucuſque
iudicia Moab.

CAP. XLIX.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit
A Dominus: Numquid non fi-
lij ſunt Iſrael? aut heres non eſt
ei? Cur igitur hereditate poſſedit
Melchom, Gad: & populus eius
2 in vrbibus eius habitauit? * Ideo
ecce dies veniũt, dicit Dominus:
& auditum faciã ſuper Rabbath
filiorum Ammon fremitum præ-
lij, & erit in tumulum diſſipata,
filiæq. eius igni ſuccendentur, &
poſſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos,
3 ait Dominus. * Vlula Heſebon,
quoniam vaſtata eſt Hai. clamate
filiæ Rabbath, accingite vos cili-
cijs: plangite & circuite per ſepes:
quoniam Melchom in trãſmigra-
tionem ducetur, ſacerdotes eius,
4 & principes eius ſimul. * Quid glo
riaris in vallibus? defluxit val-
lis tua filia delicata, quæ confide-
bas in theſauris tuis, & dicebas:
5 Quis veniet ad me? * Ecce ego
B inducam ſuper te terrorem, ait
Dominus Deus exercituum, ab
omnibus qui ſunt in circuitu tuo:
& diſpergemini ſinguli a conſpe-

ctu

ctu veſtro, nec erit qui congreget
fugientes. *Et poſt hæc reuerti fa- 6
ciam captiuos filiorum Ammon,
ait Dominus. *Ad Idumęã. Hæc di 7
cit Dominus exercituum: Num-
quid nõ vltra eſt ſapientia in The-
man? Perijt conſilium a filijs, inu-
tilis facta eſt ſapiẽtia eorum. *Fu- 8
gite, & terga vertite, deſcendite
in voraginem habitatores Dedan:
quoniam perditionem Eſau ad-
duxi ſuper eum, tẽpus viſitatio-
nis eius. *Si vindemiatores ve- 9
niſſent ſuper te, non reliquiſſent
racemũ: ſi fures in nocte, rapuiſ-
ſent quod ſufficeret ſibi. *Ego ve- 10
ro diſcooperui Eſau, reuelaui ab-
ſcondita eius, & celari non pote-
rit: vaſtatum eſt ſemen eius, & fra
tres eius, & vicini eius, & non e-
rit. *Relinque pupillos tuos: ego 11
faciam eos viuere: & viduæ tuæ C
in me ſperabunt. *Quia hæc di- 12
cit Dominus: Ecce quibus non e-
rat iudicium vt biberẽt calicem,
bibentes bibent: & tu quaſi inno-
cens relinqueris? non eris inno-
cens ſed bibens bibes. *Quia per 13
memetipſum iuraui, dicit Domi-
nus, quod in ſolitudinẽ, & in op-
probrium, & in deſertũ, & in ma-
ledictionem erit Boſra: & omnes
ciuitates eius erunt in ſolitudines
‖Abd.1.a.1 ſempiternas. *‖Auditum audiui 14
a Domino, & legatus ad Gentes
miſſus eſt: Congregamini, & ve-
nite contra eam, & conſurgamus
in præliũ: *Ecce enim paruulum 15
dedi te in Gentibus contemptibi-
lem inter homines. *Arrogantia 16
tua decepit te, & ſuperbia cordis D
tui: qui habitas in cauernis petræ,
& apprehendere niteris altitudi-
‖Abd.1.a.4 nẽ collis. ‖cum exaltaueris quaſi
aquila nidum tuum, inde detra-
ham te, dicit Dominus. *Et erit 17
Idumæa deſerta: omnis qui tran-
ſibit per eam, ſtupebit. & ſibila-
‖Gen. 19.c. 20 bit ſuper omnes plagas eius. *‖Si- 18
cut ſubuerſa eſt Sodoma, & Go-
morrha, & vicinæ eius, ait Do-
minus: non habitabit ibi vir, &
non incolet eam filius hominis.
*Ecce quaſi leo aſcendet de ſu- 19
perbia Iordanis ad pulchritudinẽ
robuſtam: quia ſubito currere fa-
ciam eum ad illam: & quis erit
electus, quem præponam ei? quis
enim ſimilis mei? & quis ſuſtine-
bit me? ‖& quis eſt iſte paſtor, qui ‖Iob 41.a.1
20 reſiſtat vultui meo? *Propterea
audite conſilium Domini, quod
inijt de Edom: & cogitationes e-
ius, quas cogitauit de habitato-
ribus Theman: Si non deiecerint
eos paruuli gregis, niſi diſſipaue-
rint cum eis habitaculum eorum.
21 *A voce ruinæ eorum commota
eſt terra: clamor in Mari rubro au
22 ditus eſt vocis eius. *Ecce quaſi
aquila aſcẽdet, & auolabit: & ex-
pandet alas ſuas ſuper Boſran: &
E erit cor fortium Idumææ in die
illa, quaſi cor mulieris parturien-
23 tis. *Ad Damaſcum: Confuſa
eſt Emath, & Arphad: quia audi-
tum peſſimum audierunt, turbati
ſunt in mari: præ ſolicitudine
24 quieſcere non potuit. *Diſſoluta
eſt Damaſcus, verſa eſt in fugam,
tremor apprehendit eam: angu-
ſtia, & dolores tenuerunt eam
25 quaſi parturientem. *Quomodo
dereliquerunt ciuitatem laudabi-
26 lem, vrbem lætitiæ! *Ideo cadent
iuuenes eius in plateis eius: & om
nes viri prælij conticeſcent in die
illa, ait Dominus exercituum.
27 *Et ſuccendam ignẽ in muro Da-
maſci, & deuorabit mœnia Ben-
28 adad. *Ad Cedar, & ad regna A-
F ſor, quæ percuſſit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis. Hæc dicit Do-
minus: Surgite, & aſcendite ad
Cedar, & vaſtate filios Orientis.
29 *Tabernacula eorum, & greges
eorum capient: pelles eorum, &
omnia vaſa eorũ, & camelos eorũ
tollent ſibi, & vocabunt ſuper eos
30 formidinem in circuitu. *Fugite,
abite vehementer, in voraginibus
ſedete, qui habitatis Aſor, ait Do-
minus: inijt enim contra vos Na-
buchodonoſor rex Babylonis con
ſilium, & cogitauit aduerſum vos
31 cogitationes. *Conſurgite, & a-
ſcendite ad gentem quietam, &
habitantem confidenter, ait Do-
minus, non oſtia, nec vectes eis:
32 ſoli habitant. *Et erunt cameli
eorum in direptionem, & multi-
tudo iumentorum in prædam, &
diſpergam eos in omnem ventum,
qui ſunt attonſi in comam: & ex
omni confinio eorum adducam
interitum ſuper eos, ait Domi-
33 nus. *Et erit Aſor in habitaculum
draconum, deſerta vſque in æter-
num:

num:non manebit ibi vir, nec in-
colet eam filius hominis.* Quod 34
factum eſt verbum Domini ad Ie G
remiam prophetam aduerſus Ae-
lam in principio regni Sedeciæ
regis Iuda, dicens: * Hæc dicit 35
Dominus exercituum: Ecce ego
confringam arcũ Aelam, & ſum-
mam fortitudinem eorum. * Et 36
inducam ſuper Aelam quattuor
ventos a quattuor plagis cæli: &
ventilabo eos in omnes ventos
iſtos: & non erit gens, ad quam
non perueniant profugi Aelam.
* Et pauere faciam Aelam coram 37
inimicis ſuis, & in cõſpectu quæ-
rentium animam eorum: & addu
cam ſuper eos malum, iram furo-
ris mei, dicit Dominus: & mittam
poſt eos gladium donec conſumã
eos. * Et ponam ſolium meum 38
in Aelam, & perdam inde reges
& principes, ait Dominus. * In 39
nouiſſimis autem diebus reuerti
faciam captiuos Aelam, dicit Do-
minus.

CAP. L.

VErbum, quod locutus eſt Do- 1
minus de Babylone, & de A
terra Chaldæorum in manu Iere-
miæ prophetæ. * Annũciate in Gẽ- 2
tibus, & auditum facite: leuate
ſignum, prædicate, & nolite cela-
re: dicite: Capta eſt Babylon, con-
fuſus eſt Bel, victus eſt Merodach,
confuſa ſunt ſculptilia eius, ſupe-
rata ſunt idola eorum. * Quoniã 3
aſcendit contra eam gẽs ab Aqui-
lone, quæ ponet terram eius in
ſolitudinem: & non erit qui ha-
bitet in ea ab homine vſq; ad pe-
cus: & moti ſunt, & abierunt.
* In diebus illis, & in tempore il- 4
lo, ait Dominus: venient filij If-
rael, ipſi & filij Iuda ſimul: am-
bulantes & flentes properabunt,
& Dominum Deum ſuum quæ-
rent. * In Sion interrogabunt viã, 5
huc facies eorum. Venient, &
apponentur ad Dominum fœde-
re ſempiterno, quod nulla obli-
uione delebitur. * Grex perditus 6
factus eſt populus meus: paſtores
eorũ ſeduxerunt eos, feceruntq.
vagari in montibus: de monte in
collem tranſierunt, obliti ſunt cu-
bilis ſui. * Omnes, qui inuenerũt, 7
comederunt eos: & hoſtes eorum
dixerunt: Non peccauimus: pro
B eo quòd peccauerũt Domino de-
cori iuſtitiæ, & expectationi pa-
8 trum eorum Domino. * Rece-
dite de medio Babylonis, & de
terra Chaldæorum egredimini:
& eſtote quaſi hœdi ante gregẽ.
9 * Quoniam ecce ego ſuſcito, &
adducam in Babylonem congre-
gationem Gentium magnarum
de terra Aquilonis, & præparabũ-
tur aduerſus eam, & inde capie-
tur: ſagitta eius quaſi viri fortis
interfectoris, non reuertetur va-
10 cua. * Et erit Chaldæa in præ-
dam: omnes vaſtantes eam reple-
11 buntur, ait Dominus. * Quoniam
exultatis, & magna loquimini, di
ripiẽtes hereditatem meam: quo-
niam effuſi eſtis ſicut vituli ſuper
herbam, & mugiſtis ſicut tauri.
12 * Confuſa eſt mater veſtra nimis,
& adæquata pulueri, quæ genuit
vos: ecce nouiſſima erit in Gen-
tibus, deſerta, inuia, & arens.
13 * Ab ira Domini nõ habitabitur,
ſed redigetur tota in ſolitudinẽ:
omnis, qui tranſibit per Babylo-
nem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper
14 vniuerſis plagis eius. * Præpara-
C mini contra Babylonem per cir-
cuitum omnes qui tẽditis arcum;
debellate eam, non parcatis iacu-
15 lis: quia Domino peccauit. * Cla-
mate aduerſus eam, vbique dedit
manum, ceciderunt fundamenta
eius, deſtructi sũt muri eius, quo-
niam vltio Domini eſt: vltionẽ ac-
cipite de ea, ſicut fecit, facite ei.
16 * Diſperdite ſatorem de Babylo-
ne, & tenentem falcem in tempo-
re meſſis: a facie gladij columbæ
vnuſquiſque ad populum ſuum
conuertetur, & ſinguli ad terram
17 ſuam fugient. * Grex diſperſus
Iſrael, leones eiecerunt eum: pri-
mus comedit eum rex Aſſur: iſte
nouiſſimus exoſſauit eum Nabu-
18 chodonoſor rex Babylonis. * Pro-
D pterea hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael: Ecce ego viſi-
tabo regem Babylonis, & terram
eius, ſicut viſitaui regem Aſſur:
19 * & reducam Iſrael ad habitacu-
lum ſuum: & paſcetur Carmelũ,
& Baſan, & in monte Ephraim, &
Galaad ſaturabitur anima eius.
20 * In diebus illis, & in tempore il-
lo, ait

lo, ait Dominus: quæretur iniqui-
tas Iſrael, & non erit: & peccatum
Iuda, & non inuenietur: quoniã
propitius ero eis, quos reliquero.
* Super terram dominantium a- 21
ſcende, & ſuper habitatores eius
viſita, diſſipa, & interfice quæ poſt
eos ſunt, ait Dominus: & fac iu-
xta omnia quæ præcepi tibi. * Vox 22
belli in terra, & contritio magna.
* Quomodo confractus eſt, & con 23
tritus malleus vniuerſę terræ? quo
modo verſa eſt in deſertum Baby
lon in Gentibus? * Illaqueaui 24
te, & capta es Babylon, & neſcie-
bas: inuenta es & apprehẽſa: quo-
niam Dominum prouocaſti. * A- 25
peruit Dominus theſaurum ſuũ,
& protulit vaſa iræ ſuæ: quoniam
opus eſt Domino Deo exercituũ
in terra Chaldæorum. * Venite 26
ad eam ab extremis finibus, ape- E
rite, vt exeant qui conculcent eã:
tollite de via lapides, & redigite
in aceruos, & interficite eam: nec
ſit quidquam reliquum. * Diſſi- 27
pate vniuerſos fortes eius, deſcen
dant in occiſionem: væ eis, quia
venit dies eorum, tempus viſita-
tionis eorum. * Vox fugientium, 28
& eorum, qui euaſerunt de terra
Babylonis, vt annuncient in Sion
vltionem Domini Dei noſtri, vl-
tionem templi eius. * Annun- 29
ciate in Babylonem plurimis om
nibus, qui tendunt arcum: conſi-
ſtite aduerſus eum per gyrum, &
nullus euadat: reddite ei ſecun-
dum opus ſuũ: iuxta omnia quæ
fecit, facite illi: quia contra Do-
minum erecta eſt, aduerſum ſan-
ctum Iſrael. * Idcirco cadent iuue 30
nes eius in plateis eius: & omnes
viri bellatores eius conticeſcent
in die illa, ait Dominus. * Ecce e- 31
go ad te ſuperbe dicit Dominus
Deus exercituum: quia venit dies
tuus, tempus viſitationis tuæ.
* Et cadet ſuperbus, & corruet, 32
& non erit qui ſuſcitet eum: &
ſuccendã ignem in vrbibus eius,
& deuorabit omnia in circuitu e-
ius. * Hæc dicit Dominus exer- 33
cituum: Calumniam ſuſtinent
filij Iſrael, & filij Iuda ſimul om-
nes, qui ceperunt eos, tenent, no-
lunt dimittere eos. * Redemptor 34
eorum fortis, Dominus exerci-
tuum nomen eius, iudicio defen-
F det cauſam eorum, vt exterreat
terram, & commoueat habitato-
35 res Babylonis. * Gladius ad Chal-
dæos, ait Dominus, & ad habita-
tores Babylonis, & ad principes,
36 & ad ſapientes eius. * Gladius
ad diuinos eius, qui ſtulti erunt,
gladius ad fortes illius, qui time-
37 bunt. * Gladius ad equos eius,
& ad currus eius, & ad omne vul-
gus, quod eſt in medio eius: &
erunt quaſi mulieres: gladius ad
theſauros eius, qui diripientur.
38 * Siccitas ſuper aquas eius erit, &
areſcent: quia terra ſculptilium
eſt, & in portentis gloriantur:
39 * propterea habitabunt dracones
cum faunis ficarijs: & habitabunt
in ea ſtruthiones: & non inhabi-
tabitur vltra vſque in ſempiter-
num, nec extruetur vſque ad ge-
nerationem, & generationem.
40 * ‖ Sicut ſubuertit Dominus So- ‖Gen. 19. 6
domam, & Gomorrham, & vici- 24
nas eius, ait Dominus: non habi-
tabit ibi vir, & non incolet eam
41 filius hominis. * Ecce populus
G venit ab Aquilone, & gens ma-
gna, & reges multi conſurgent a
42 finibus terræ. * Arcum & ſcutum
apprehẽdẽt: crudeles ſunt, & im-
miſericordes: vox eorũ quaſi ma-
re ſonabit, & ſuper equos aſcen-
dent: ſicut vir paratus ad prælium
43 contra te filia Babylon. * Audi-
uit rex Babylonis famam eorum,
& diſſolutæ ſunt manus eius: an-
guſtia apprehendit eum, dolor
44 quaſi parturientem. * Ecce quaſi
leo aſcendet de ſuperbia Iordanis
ad pulchritudinem robuſtã: quia
ſubito currere faciam eum ad il-
lam: & quis erit electus, quem
præponam ei? quis eſt enim ſimi-
lis mei? & quis ſuſtinebit me?
‖ & quis eſt iſte paſtor, qui reſi- ‖Iob 41. 21
45 ſtat vultui meo? * Propterea au-
dite conſiliũ Domini, quod men-
te cõcepit aduerſum Babylonem:
& cogitationes eius, quas cogita-
uit ſuper terram Chaldæorum, Ni
ſi detraxerint eos paruuli gregũ,
niſi diſſipatum fuerit cum ipſis
46 habitaculum eorum. * A voce ca-
ptiuitatis Babylonis commota eſt
terra, & clamor inter Gentes au-
ditus eſt.

CAP.

CAP. LI.

HAec dicit Dominus : Ecce 1
ego ſuſcitabo ſuper Babylo- A
nē & ſuper habitatores eius , qui
cor ſuum leuauerunt contra me ,
quaſi ventum peſtilentem . * Et 2
mittam in Babylonem ventilato-
res, & ventilabunt eam , & de-
molientur terram eius : quoniam
venerunt ſuper eam vndique in
die afflictionis eius . * Non ten- 3
dat qui tēdit arcum ſuum, & non
aſcendat loricatus, nolite parcere
iuuenibus eius , interficite om-
nem militiam eius . * Et cadent 4
interfecti in terra Chaldæorum ,
& vulnerati in regionibus eius .
* Quoniam non fuit viduatus Iſ- 5
rael & Iuda a Deo ſuo Domino
exercituum : terra autem eorum
repleta eſt delicto a ſancto Iſrael.
* Fugite de medio Babylonis, & 6
ſaluet vnuſquiſque animā ſuam :
nolite tacere ſuper iniquitatem
eius : quoniam tempus vltionis
eſt a Domino , viciſſitudinem ip-
ſe retribuet ei. * Calix aureus Ba- 7
bylon in manu Domini, inebriās
omnem terram : de vino eius bi-
berunt Gentes, & ideo commotæ
‖Iſa.21.c.9 Apo.14.b.8 ſunt . * ‖ Subito cecidit Babylon, 8
& contrita eſt: vlulate ſuper eam,
tollite reſinam ad dolorem eius, ſi
forte ſanetur . * Curauimus Ba- 9
bylonem, & non eſt ſanata : dere-
linquamus eam , & eamus vnuſ-
quiſque in terram ſuam : quo
niam peruenit vſque ad cælos iu-
dicium eius, & eleuatum eſt vſ-
que ad nubes . * Protulit Domi- 10
nus iuſtitias noſtras : venite, & B
narremus in Sion opus Domini
Dei noſtri . * Acuite ſagittas, im- 11
plete pharetras : ſuſcitauit Do-
minus ſpiritum regū Medorum :
& contra Babylonem mens eius
eſt vt perdat eam , quoniam vltio
Domini eſt, vltio templi ſui .
* Super muros Babylonis leuate 12
ſignum, augete cuſtodiam : leua-
te cuſtodes, præparate inſidias :
quia cogitauit Dominus , & fecit
quæcumque locutus eſt cōtra ha-
bitatores Babylonis .* Quæ habi- 13
tas ſuper aquas multas, locuples
‖Amos 6.c.7 in theſauris : venit finis tuus pe-
dalis præciſionis tuæ . * ‖ Iurauit 14
Dominus exercituū per animam
ſuam: Quoniam replebo te homi-
nibus quaſi brucho , & ſuper te
15 celeuma cantabitur . * Qui fe-
cit terram in fortitudine ſua, præ-
parauit orbem in ſapientia ſua ,
& prudentia ſua extendit cælos.
16 * Dante eo vocem , multiplicen-
tur aquæ in cælo : qui leuat nu-
bes ab extremo terræ , fulgura in
pluuiam fecit : & produxit ven-
17 tum de theſauris ſuis . * Stultus
factus eſt omnis homo a ſcientia:
confuſus eſt omnis conflator in
ſculptili. quia mendax eſt confla-
tio eorum , nec eſt ſpiritus in eis.
18 * Vana ſunt opera, & riſu digna ,
in tempore viſitationis ſuæ peri-
19 bunt . * Non ſicut hæc pars Ia-
C cob : quia qui fecit omnia ipſe
eſt , & Iſrael ſceptrum heredita-
tis eius : Dominus exercituum
20 nomen eius . * Collidis tu mihi
vaſa belli , & ego collidam in te
Gentes, & diſperdam in te regna:
21 * & collidam in te equū, & equi-
tem eius : & collidam in te cur-
22 rum, & aſcenſorem eius :* & col-
lidam in te virum & mulierem :
& collidam in te ſenem & pue-
rum : & collidam in te iuuenem
23 & virginem : * & collidam in te
paſtorem & gregem eius : & col-
lidam in te agricolam & iugales
eius : & collidam in te duces &
24 magiſtratus .* Et reddam Babylo-
ni, & cunctis habitatoribus Chal-
dææ omne malum ſuum , quod
fecerunt in Sion, in oculis veſtris,
25 ait Dominus . * Ecce ego ad te
mons peſtifer, ait Dominus , qui
corrumpis vniuerſam terram : &
extendam manum meam ſuper
te , & euoluam te de petris, & da-
bo te in montem combuſtionis .
26 * Et non tollent de te lapidem in
angulum , & lapidem in funda-
menta , ſed perditus in æternum
27 eris , ait Dominus . * Leuate ſi-
gnum in terra . clangite buccina
in Gentibus , ſanctificate ſuper
eam Gentes : annunciate contra
illam regibus Ararat , Menni , &
Aſcenez : numerate contra eam
Taphſar , adducite equum quaſi
28 bruchum aculeatum . * Sanctifi-
cate contra eam Gētes, reges Me-
diæ, duces eius, & vniuerſos ma-
giſtratus eius , cunctamq. terram

poteſtatis eius.* Et commouebi- 29
tur terra, & conturbabitur: quia D
euigilabit contra Babylonem co-
gitatio Domini, vt ponat Terram
Babylonis deſertam & inhabita-
bilem.* Ceſſauerunt fortes Baby- 30
lonis a prælio, habitauerunt in
præſidijs: deuoratum eſt robur
eorum, & facti ſunt quaſi mulie-
res: incēſa ſunt tabernacula eius,
contriti ſunt vectes eius. * Cur- 31
rens obuiam currenti veniet: &
nuncius obuius nuncianti: vt an-
nūciet regi Babylonis quia capta
eſt ciuitas eius a ſummo vſque
ad ſummum: * & vada præoccu- 32
pata ſunt, & paludes incenſæ ſunt
igni, & viri bellatores conturba-
ti ſunt. * Quia hæc dicit Domi- 33
nus exercituum, Deus Iſrael: Fi-
lia Babylonis quaſi area, tempus
trituræ eius: adhuc modicum, &
veniet tempus meſſionis eius.
*Comedit me, deuorauit me Na- 34
buchodonoſor rex Babylonis: red-
didit me quaſi vas inane, abſor-
buit me quaſi draco, repleuit vē-
trem ſuum teneritudine mea, &
eiecit me. * Iniquitas aduerſum 35
me, & caro mea ſuper Babylonē,
dicit habitatio Sion: & ſanguis
meus ſuper habitatores Chaldææ,
dicit Ieruſalem. * Propterea hæc 36
dicit Dominus: Ecce ego iudica-
bo cauſam tuā, & vlciſcar vltio-
nem tuam, & deſertum faciam
mare eius, & ſiccabo venam eius.
* Et erit Babylon in tumulos, ha- 37
bitatio draconum, ſtupor, & ſibi-
lus, eo quòd non ſit habitator.
* Simul vt leones rugient, excu- 38
tiēt comas veluti catuli leonum.
*In calore eorum ponā potus eo- 39
rum, & inebriabo eos, vt ſopian-
tur, & dormiant ſomnum ſempi-
ternum, & non conſurgant, dicit
Dominus. * Deducam eos quaſi 40
agnos ad victimā, & quaſi arietes E
cum hœdis. *Quomodo capta eſt 41
Seſach, & comprehenſa eſt incly-
ta vniuerſæ terræ? quomodo fa-
cta eſt in ſtuporem Babylon inter
Gentes? * Aſcendit ſuper Baby- 42
lonē mare, multitudine fluctuum
eius operta eſt. * Factæ ſunt ciui- 43
tates eius in ſtuporem, terra in-
habitabilis & deſerta, terra in qua
nullus habitet, nec tranſeat per
eam filius hominis. * Et viſitabo 44 G
ſuper Bel in Babylone, & eijciam
quod abſorbuerat de ore eius, &
non confluent ad eum vltra Gen-
tes, ſiquidem & murus Babylonis
45 corruet. * Egredimini de me-
dio eius populus meus: vt ſaluet
vnuſquiſque animam ſuā ab ira
46 furoris Domini. * Et ne forte mol-
leſcat cor veſtrū, & timeatis au-
ditum, qui audietur in terra & ve
niet in anno auditio, & poſt hūc
annū auditio: & iniquitas in ter-
ra, & dominator ſuper dominato-
47 rem. *Propterea ecce dies veniūt,
& viſitabo ſuper ſculptilia Baby-
lonis & omnis terra eius confun-
detur, & vniuerſi interfecti eius
48 cadent in medio eius. *Et lauda-
bunt ſuper Babylonem cæli, & ter
ra, & omnia quæ in eis ſunt: quia
ab Aquilone veniēt ei prædones,
49 ait Dominus. * Et quomodo fe-
cit Babylon vt caderent occiſi in
Iſrael: ſic de Babylone cadēt occi-
50 ſi in vniuerſa terra. * Qui fugiſtis
F gladiū, venite, nolite ſtare: recor-
damini procul Domini, & Ieruſa
51 lē aſcendat ſuper cor veſtrū. *Cō-
fuſi ſumus, quoniam audiuimus
opprobrium: operuit ignominia
facies noſtras: quia venerunt alie-
ni ſuper ſanctificationem domus
52 Domini. *Propterea ecce dies ve-
niunt, ait Dominus: & viſitabo
ſuper ſculptilia eius, & in omni
53 terra eius mugiet vulneratus. * Si
aſcenderit Babylon in cælum, &
firmauerit in excelſo robur ſuū:
a me venient vaſtatores eius, ait
54 Dominus. * Vox clamoris de Ba-
bylone, & contritio magna de Ter
55 ra Chaldæorum: * quoniam va-
ſtauit Dominus Babylonē, & per-
didit ex ea vocem magnam: &
ſonabunt fluctus eorum quaſi a-
quæ multæ: dedit ſonitū vox eo-
56 rum: * Quia venit ſuper eam, id
eſt ſuper Babylonē prædo, & ap-
prehenſi ſunt fortes eius, & emar-
cuit arcus eorum, quia fortis vl-
tor Dominus reddens retribuet.
57 * Et inebriabo principes eius, & ſa
pientes eius, & duces eius, & ma-
giſtratus eius, & fortes eius: &
dormiēt ſomnum ſempiternum,
& non expergiſcentur, ait rex, Do-
minus exercituum nomen eius.
58 * Hæc dicit Dominus exercituū:
Murus Babylonis ille latiſſimus
ſuffoſ-

ſuffoſſione ſuffodietur, & portæ
eius excelſæ igni comburentur, &
labores populorum ad nihilum,
& gentium in ignem erunt, & di-
ſperibunt. * Verbum, quod præ- 59
cepit Ieremias propheta, Saraiæ
filio Neriæ filij Maaſiæ cum per-
geret cũ Sedecia rege in Babylo-
nem, in anno quarto regni eius:
Saraias autem erat princeps pro-
phetiæ. * Et ſcripſit Ieremias om- 60
ne malum, quod venturum erat
ſuper Babylonem in libro vno:
omnia verba hæc, quæ ſcripta
ſunt contra Babylonem. * Et dixit 61
Ieremias ad Saraiam: Cum vene-
ris in Babylonem, & videris, & le-
geris omnia verba hæc, * dices: 62
Domine tu locutus es contra lo-
cum iſtum vt diſperderes eum:
ne ſit qui in eo habitet ab homi-
ne vſque ad pecus, & vt ſit perpe-
tua ſolitudo. * Cumque comple- 63
ueris legere librum iſtum, ligabis
ad eum lapidem, & proijcies il-
lum in medium Euphraten: * & 64
dices: Sic ſubmergetur Babylon,
& non conſurget a facie afflictio-
nis, quam ego adduco ſuper eam,
& diſſoluetur. Hucuſque verba
Ieremiæ.

CAP. LII.

4. Reg. 24. Filius viginti & vnius anni erat 1
d. 18 Sedecias cum regnare cœpiſ- A
2. Par. 36. b. ſet: & vndecim annis regnauit
13 in Ieruſalem, & nomen matris
eius Amital, filia Ieremiæ de
Lobna. * Et fecit malum in ocu- 2
lis Domini, iuxta omnia quæ fe-
cerat Ioakim. * Quoniam furor 3
Domini erat in Ieruſalẽ & in Iu-
da vſquequo proijceret eos a fa-
cie ſua: & receſſit Sedecias a rege
Ier. 39. a. 1 Babylonis. * Factum eſt autem in 4
4. Reg. 25. anno nono regni eius in mẽſe de-
a. 1 cimo decima mẽſis: Venit Nabu-
chodonoſor rex Babylonis, ipſe &
omnis exercitus eius aduerſus Ie-
ruſalẽ, & obſederunt eã, & ædifi-
cauerunt contra eã munitiones in
circuitu. * Et fuit ciuitas obſeſſa 5
vſque ad vndecimum annũ regis
Sedeciæ. * Menſe autẽ quarto, no- 6
na mẽſis obtinuit fames ciuitatẽ:
& nõ erant alimẽta populo terræ. B
* Et dirupta eſt ciuitas, & omnes 7
viri bellatores eius fugerũt, exie-
runtq. de ciuitate nocte per viam
portæ, quæ eſt inter duos muros
& ducit ad hortum regis (Chal-
dæis obſidentibus vrbẽ in gyro) &
abierunt per viam, quæ ducit in
8 eremum. * Perſecutus eſt autem
Chaldæorum exercitus regem: &
apprehenderunt Sedeciam in de-
ſerto, quod eſt iuxta Iericho: &
omnis comitatus eius diffugit ab
9 eo. * Cumq. comprehendiſſent
regem, adduxerunt eum ad re-
gem Babylonis in Reblatha, quæ
eſt in terra Emath: & locutus eſt
10 ad eũ iudicia. * Et iugulauit rex
Babylonis filios Sedeciæ in oculis
eius: ſed & omnes principes Iuda
11 occidit in Reblatha. * Et oculos
Sedeciæ eruit, & vinxit eum com
C pedibus, & adduxit eum rex Ba-
bylonis in Babylonem, & poſuit
eum in domo carceris vſque ad
12 diem mortis eius. * In menſe au-
tem quinto, decima menſis, ipſe
eſt annus nonuſdecimus Nabu-
chodonoſor regis Babylonis: ve-
nit Nabuzardã princeps militiæ,
qui ſtabat coram rege Babylonis
13 in Ieruſalem. * Et incendit do-
mum Domini, & domum regis
& omnes domos Ieruſalem, &
omnem domũ magnã igni com-
14 buſſit. * Et totum murũ Ieruſalem
per circuitum deſtruxit, cunctus
exercitus Chaldæorum, qui erat
15 cum magiſtro militiæ. * De paupe
ribus autem populi, & de reliquo
vulgo, quod remanſerat in ciuita
te, & de perfugis, qui transfugerãt
ad regem Babylonis, & ceteros de
multitudine, tranſtulit Nabuzar-
16 dan princeps militiæ. * De paupe-
ribus vero terræ reliquit Nabuzar
dan princeps militiæ vinitores, &
17 agricolas. * Colũnas quoq; æreas,
quæ erãt in domo Domini, & ba-
ſes, & mare æneũ, quod erat in do
mo Domini, confregerunt Chal-
dæi, & tulerũt omne æs eorũ in Ba
18 bylonem. * Et lebetes, & creagras,
D & pſalteria, & phialas, & morta-
riola, & omnia vaſa ærea, quæ in
miniſterio fuerant, tulerunt: &
19 * hydrias, & thymiamateria, &
vrceos, & pelues, & candelabra,
& mortaria, & cyathos: quotquot
aurea, aurea; & quotquot argen-
tea, argentea tulit magiſter mili-
20 tiæ: * & columnas duas, & mare
vnũ, & vitulos duodecim æreos,

quí erãt ſub baſibus, quas fecerat
rex Salomon in domo Domini:
non erat põdus æris omnium ho-
rum vaſorum.* De columnis au- 21
tem, decem & octo cubiti altitu-
dinis erãt in columna vna, & fu-
niculus duodecim cubitorũ cir-
cuibat eam: porro groſſitudo eius
quattuor digitorum, & intrinſe-
cus caua erat. *Et capitella ſuper 22
vtramque ærea: altitudo capitelli E
vnius quinque cubitorũ: & retia-
cula, & malogranata ſuper coronã
in circuitu, omnia ærea. Similiter
colũnæ ſecundæ, & malogranata.
* Et fuerunt malogranata nona- 23
ginta ſex dependentia: & omnia
malogranata centum, retiaculis
circumdabantur. * Et tulit magi- 24
ſter militiæ Saraiam ſacerdotem
primum, & Sophoniam ſacerdo-
tem ſecundum: & tres cuſtodes
veſtibuli.* & de ciuitate tulit eu- 25
nuchum vnum, qui erat præpoſi-
tus ſuper viros bellatores, & ſe-
ptem viros de his, qui videbant
faciem regis, qui inuenti ſunt in
ciuitate: & ſcribam principem mi
litum, qui probabat tyrones: & F
ſexaginta viros de populo terræ,
qui inuenti ſunt in medio ciuita-
tis. * Tulit autem eos Nabuzar- 26
dã magiſter militiæ, & duxit eos
ad regem Babylonis in Reblatha.

27 * Et percuſſit eos rex Babylonis,
& interfecit eos in Reblatha in
terra Emath: & tranſlatus eſt Iu-
28 da de terra ſua. * Iste eſt populus,
quẽ tranſtulit Nabuchodonoſor:
In anno ſeptimo Iudæos tria mil-
29 lia & viginti tres: * In anno octa-
uodecimo Nabuchodunoſor de
Ieruſalem animas octingẽtas tri-
30 ginta duas: * In anno vigeſimo-
tertio Nabuchodonoſor, tranſtu-
lit Nabuzardan magiſter militiæ
animas Iudæorum ſeptingentas
quadraginta quinque. omnes er-
go animæ, quattuor millia ſexcen
31 tæ. * Et factum eſt in trigeſimoſe-
G ptimo anno trãſmigrationis Ioa-
chin regis Iuda, duodecimo men
ſe, vigeſimaquinta menſis, eleua-
uit Euilmerodach rex Babylonis
ipſo anno regni ſui, caput Ioachin
regis Iuda, & eduxit eum de do-
32 mo carceris.* Et locutus eſt cum
eo bona, & poſuit thronum eius
ſuper thronos regum, qui erant
33 poſt ſe in Babylone. * Et muta-
uit veſtimenta carceris eius, & co-
medebat panẽ coram eo ſemper
34 cunctis diebus vitæ ſuæ:* & ciba-
ria eius, cibaria perpetua daban-
tur ei a rege Babylonis ſtatuta per
ſingulos dies, vſque ad diem mor-
tis ſuæ cunctis diebus vitæ eius.

THRENI,

id eſt

LAMENTATIONES IEREMIAE PROPHETAE.

Et factum eſt, poſtquam in ca-
ptiuitatem redactus eſt Iſrael, &
Ieruſalem deſerta eſt, ſedit Iere-
mias propheta flens, & planxit la-
mentatione hac in Ieruſalem, &
amaro animo ſuſpirans, & eiu-
lans, dixit.

CAPVT PRIMVM.

ALEPH.

1 QVOMODO ſedet
A ſola ciuitas plena
populo: facta eſt
quaſi vidua domi
na Gentium: prin
ceps prouinciarũ
facta eſt ſub tributo.

BETH.

BETH.

‖Ier.13.a.1 * Plorans plorauit in nocte, & 2
lacrymæ eius in maxillis eius: non
eſt qui conſoletur eam ex omni-
bus charis eius: omnes amici eius
ſpreuerunt eam, & facti ſunt ei
inimici.

GHIMEL.

* Migrauit Iudas propter affli- 3
ctionem, & multitudinem ſerui-
tutis: habitauit inter gentes, nec
inuenit requiem: omnes perſecu-
tores eius apprehenderunt eam
inter anguſtias.

DALETH.

* Viæ Sion lugent eo quòd non 4
ſint qui veniant ad ſollemnitatẽ: B
omnes portæ eius deſtructæ: ſacer-
dotes eius gementes: virgines
eius ſqualidæ, & ipſa oppreſſa
amaritudine.

HE.

* Facti ſunt hoſtes eius in capi- 5
te, inimici eius locupletati ſunt:
quia Dominus locutus eſt ſuper
eam propter multitudinem ini-
quitatum eius: paruuli eius ducti
ſunt in captiuitatem ante faciem
tribulantis.

VAV.

* Et egreſſus eſt a filia Sion om- 6
nis decor eius: facti ſunt principes
eius velut arietes non inuenien-
tes paſcua: & abierunt abſque
fortitudine ante faciem ſubſe-
quentis.

ZAIN.

* Recordata eſt Ieruſalem die- 7
rum afflictionis ſuæ, & præuarica- C
tionis omnium deſiderabilium
ſuorum, quæ habuerat a diebus
antiquis, cum caderet populus
eius in manu hoſtili, & non eſſet
auxiliator: viderunt eam hoſtes
& deriſerunt ſabbata eius.

HETH.

* Peccatum peccauit Ieruſalem
propterea inſtabilis facta eſt: om- 8
nes, qui glorificabãt eam, ſpreue-
runt illam, quia viderunt ignomi-
niam eius: ipſa autem gemens
conuerſa eſt retrorſum.

TETH.

* Sordes eius in pedibus eius,
nec recordata eſt finis ſui: depoſita 9
eſt vehementer, non habens con- D
ſolatorem: vide Domine afflictio-
nem meam; quoniam erectus eſt
inimicus.

IOD.

* Manum ſuam miſit hoſtis ad
10 omnia deſiderabilia eius: quia
vidit Gentes ingreſſas ſanctuariũ
ſuum de quibus præceperas ne
intrarent in eccleſiam tuam.

CAPH.

11 * Omnis populus eius gemens,
& quærens panem: dederunt pre-
tioſa quæque pro cibo ad refocil-
landam animam. vide Domine &
conſidera, quoniam facta ſum
vilis.

LAMED.

12 * O vos omnes qui tranſitis per
viam, attendite, & videte ſi eſt
dolor ſicut dolor meus: quoniam
vindemiauit me vt locutus eſt
Dominus in die iræ furoris ſui.

MEM.

13 * De excelſo miſit ignem in oſ-
F. ſibus meis, & erudiuit me: expan-
dit rete pedibus meis, conuer-
tit me retrorſum, poſuit me de-
ſolatam, tota die mœrore con-
fectam.

NVN.

14 * Vigilauit iugum iniquitatum
mearum: in manu eius conuolu-
tæ ſunt & impoſitæ collo meo:
infirmata eſt virtus mea: dedit me
Dominus in manu, de qua non
potero ſurgere.

SAMECH.

15 * Abſtulit omnes magnificos
meos Dominus de medio mei: vo-
cauit aduerſum me tempus, vt
contereret electos meos: torcular
calcauit Dominus virgini filiæ
Iuda.

AIN.

16 * ‖ Idcirco ego plorans, & ocu- ‖Ier.14.c.17
F lus meus deducens aquas: quia
longe factus eſt a me conſolator,
conuertens animam meam: facti
ſunt filij mei perditi, quoniam
inualuit inimicus.

PHE.

17 * Expandit Sion manus ſuas,
non eſt qui conſoletur eam: man-
dauit Dominus aduerſum Iacob
in circuitu eius hoſtes eius: facta
eſt Ieruſalem quaſi polluta men-
ſtruis inter eos.

SADE.

18 * Iuſtus eſt Dominus, quia os
eius ad iracundiã prouocaui. au-
dite obſecro vniuerſi populi, &

videte dolorem meum: virgines
meæ, & iuuenes mei abierunt in
captiuitatem.

COPH.

* Vocaui amicos meos, & ipſi 19
deceperunt me: ſacerdotes mei G
& ſenes mei in vrbe conſumpti
ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi
vt refocillarent animam ſuam.

RES.

* Vide Domine quoniam tribu- 20
lor: conturbatus eſt venter meus:
ſubuerſum eſt cor meum in me-
metipſa, quoniam amaritudine
plena ſum. foris interficit gla-
dius, & domi mors ſimilis eſt.

SIN.

* Audierunt quia ingemiſco 21
ego, & non eſt qui cõſoletur me:
omnes inimici mei audierunt ma
lum meum, lætati ſunt, quoniam
tu feciſti: adduxiſti diem conſola-
tionis, & fient ſimiles mei.

THAV.

* Ingrediatur omne malum eo- 22
rum coram te: & vindemia eos
ſicut vindemiaſti me propter om-
nes iniquitates meas: multi enim
gemitus mei, & cor meum mœ-
rens.

CAP. II.

ALEPH.

QVomodo obtexit caligine in 1
furore ſuo Dominus fi- A
liam Sion: proiecit de cæ-
lo in terram inclytam Iſrael, &
non eſt recordatus ſcabelli pedum
ſuorum in die furoris ſui.

BETH.

* Præcipitauit Dominus, nec 2
pepercit, omnia ſpecioſa Iacob:
deſtruxit in furore ſuo munitio-
nes virginis Iuda, & deiecit in ter
ram: polluit regnum, & principes
eius.

GHIMEL.

* Confregit in ira furoris ſui 3
omne cornu Iſrael: auertit retror-
ſum dexteram ſuam a facie inimi
ci: & ſuccendit in Iacob quaſi
ignem flammæ deuorãtis in gyro.

DALETH.

* Tetendit arcũ ſuum quaſi ini- 4
micus, firmauit dexteram ſuam B
quaſi hoſtis: & occidit omne, quod
pulchrum erat viſu in tabernacu-
lo filiæ Sion, effudit quaſi ignem
indignationem ſuam.

HE.

5 * Factus eſt Dominus velut ini-
micus: præcipitauit Iſrael, præci-
pitauit omnia mœnia eius: diſſi-
pauit munitiones eius, & repleuit
in filia Iuda humiliatum & hu-
miliatam.

VAV.

6 * Et diſſipauit quaſi hortum tẽ-
torium ſuum, demolitus eſt taber-
naculum ſuum: obliuioni tradi-
dit Dominus in Sion feſtiuitatem,
& ſabbatum: & in opprobrium,
& in indignationem furoris ſui re
gem, & ſacerdotem.

ZAIN.

7 * Repulit Dominus altare ſuũ,
C maledixit ſanctificationi ſuæ: tra-
didit in manu inimici muros tur-
rium eius: vocem dederunt in do-
mo Domini, ſicut in die ſollemni.

HETH.

8 * Cogitauit Dominus diſſipare
murum filiæ Sion: tetendit funi-
culum ſuum, & non auertit ma-
num ſuam a perditione: luxitq;
antemurale, & murus pariter diſ-
ſipatus eſt.

TETH.

9 * Defixæ ſunt in terra portæ e-
ius: perdidit, & contriuit vectes
eius: regem eius & principes eius
in Gentibus: non eſt lex, & pro-
phetæ eius non inuenerunt viſio-
nem a Domino.

IOD.

10 * Sederunt in terra, contiçue-
runt ſenes filiæ Sion: conſperſe-
runt cinere capita ſua, accincti
ſunt ciliciis, abiecerunt in terram
capita ſua virgines Ieruſalem.

CAPH.

11 * Defecerunt præ lacrymis ocu-
D li mei, conturbata ſunt viſcera
mea: effuſum eſt in terra iecur
meum ſuper contritione filiæ po-
puli mei, cum deficeret paruulus,
& lactens in plateis oppidi.

LAMED.

12 * Matribus ſuis dixerunt: Vbi
eſt triticum, & vinum? cum defi-
cerent quaſi vulnerati in plateis
ciuitatis: cum exhalarent animas
ſuas in ſinu matrum ſuarum.

MEM.

13 * Cui comparabo te? vel cui aſ-
ſimilabo te filia Ieruſalem? cui
exæquabo te, & cõſolabor te vir-
go filia

go filia Sion? magna eſt enim ve-
lut mare contritio tua: quis me-
debitur tui?

N V N.

*Prophetæ tui viderunt tibi fal- 14
ſa, & ſtulta, nec aperiebant ini-
quitatem tuam, vt te ad pœniten-
tiam prouocarent: viderunt au-
tem tibi aſſumptiones falſas, &
eiectiones.

S A M E C H.

*Plauſerunt ſuper te manibus 15
omnes tranſeuntes per viam: ſibi-
lauerunt, & mouerũt caput ſuum
ſuper filiam Ieruſalem: Hæccine
eſt vrbs, dicentes, perfecti deco-
ris, gaudium vniuerſæ terræ?

P H E.

*Aperuerunt ſuper te os ſuum 16
omnes inimici tui: ſibilauerunt, F
& fremuerunt dentibus, & dixe-
runt: Deuorabimus: en iſta eſt
dies, quam expectabamus: inue-
nimus, vidimus.

A I N.

‖Leu.26.b. *‖Fecit Dominus quæ cogita- 17
16 uit, compleuit ſermonem ſuum,
Deut.28.b. quem præceperat a diebus anti-
15 quis: deſtruxit, & non pepercit,
Ier.14 c.17 & lætificauit ſuper te inimicum,
& exaltauit cornu hoſtium tuorũ.

S A D E.

*Clamauit cor eorum ad Do- 18
‖3.1.f.16 minũ ſuper muros filiæ Sion.‖De-
duc quaſi torrentem lacrimas per
diem, & noctem: non des re-
quiem tibi neque taceat pupilla
oculi tui.

C O P H.

*Conſurge, lauda in nocte in 19
principio vigiliarum: effunde ſi-
cut aquam cor tuum ante conſpe-
ctum Domini: leua ad eum ma-
nus tuas pro anima paruulorum
ſuorum, qui defecerunt in fame
in capite omnium compitorum.

R E S.

*Vide Domine, & conſidera 20
quem vindemiaueris ita: ergone
comedent mulieres fructũ ſuum,
paruulos ad menſuram palmæ? ſi
occiditur in ſanctuario Domini
ſacerdos, & propheta?

S I N.

*Iacuerunt in terra foris puer, 21
& ſenex: virgines meæ, & iuue-
nes mei ceciderunt in gladio: in-
terfeciſti in die furoris tui: per-
cuſſiſti, nec miſertus es.

T H A V.

22 *Vocaſti quaſi ad diem ſollem-
nem, qui terrerent me de circui-
tu, & non fuit in die furoris Do-
mini qui effugeret, & relinquere-
tur: quos educaui, & enutriui,
inimicus meus conſumpſit eos.

C A P. I I I.

A L E P H.

1 EGo vir videns paupertatem
A meam in virga indignationis
eius.

A L E P H.

2 *Me minauit, & adduxit in te-
nebras, & non in lucem.

A L E P H.

3 *Tantum in me vertit, & con-
uertit manum ſuam tota die.

B E T H.

4 *Vetuſtam fecit pellem meam
& carnem meam, contriuit oſſa
mea.

B E T H.

5 *Aedificauit in gyro meo, & cir
cumdedit me felle, & labore.

B E T H.

6 *In tenebroſis collocauit me,
quaſi mortuos ſempiternos.

G H I M E L.

7 *Circumædificauit aduerſum
me, vt non egrediar: aggrauauit
compedem meum.

G H I M E L.

8 *Sed & cum clamauero, & ro-
gauero, excluſit orationẽ meam.

G H I M E L.

9 *Concluſit vias meas lapidibus
B quadris, ſemitas meas ſubuertit.

D A L E T H.

10 *Vrſus inſidians factus eſt mi-
hi: leo in abſconditis.

D A L E T H.

*Semitas meas ſubuertit, & cõ-
fregit me: poſuit me deſolatam.

D A L E T H.

11 *Tetendit arcum ſuum, & po-
ſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.

H E.

12 *Miſit in renibus meis filias
pharetræ ſuæ.

H E.

13 *Factus ſum in deriſum omni
populo meo, canticum eorum to-
ta die.

H E.

14 *Repleuit me amaritudinibus,
inebriauit me abſynthio.

V A V.

* Et fregit ad numerum dentes 16
meos, cibauit me cinere.

V A V.

* Et repulſa eſt a pace anima 17
mea, oblitus ſum bonorum.

V A V.

* Et dixi: Periit finis meus, & 18
ſpes mea a Domino. C

Z A I N.

* Recordare paupertatis, & 19
tranſgreſſionis meæ, abſynthij, &
fellis.

Z A I N.

* Memoria memor ero, & tabe- 20
ſcet in me anima mea.

Z A I N.

* Hæc recolens in corde meo, 21
ideo ſperabo.

H E T H.

* Miſericordiæ Domini quia nõ 22
ſumus conſumpti: quia non de-
fecerunt miſerationes eius.

H E T H.

* Noui diluculo, multa eſt fides 23
tua.

H E T H.

* Pars mea Dominus, dixit ani- 24
ma mea: propterea expectabo eũ.

T E T H.

* Bonus eſt Dominus ſperan- 25
tibus in eũ, animæ quærẽti illum.

T E T H.

* Bonum eſt præſtolari cum ſi- 26
lentio ſalutare Dei.

T E T H.

* Bonum eſt viro, cum porta- 27
uerit iugum ab adoleſcentia ſua. D

I O D.

* Sedebit ſolitarius, & tacebit: 28
quia leuauit ſuper ſe.

I O D.

* Ponet in puluere os ſuum, 29
ſi forte ſit ſpes.

I O D.

* Dabit percutienti ſe maxil- 30
lam, ſaturabitur opprobrijs.

C A P H.

* Quia non repellet in ſempi- 31
ternum Dominus.

C A P H.

* Quia ſi abiecit, & miſerebitur 32
ſecundum multitudinem miſeri-
cordiarum ſuarum.

C A P H.

* Non enim humiliauit ex cor- 33
de ſuo, & abiecit filios hominum.

L A M E D.

* Vt contereret ſub pedibus ſuis 34
omnes vinctos terræ.

L A M E D.

35 * Vt declinaret iudicium viri
in conſpectu vultus Altiſſimi.

L A M E D.

36 * Vt peruerteret hominem in
E iudicio ſuo, Dominus ignorauit.

M E M.

37 * ‖ Quis eſt iſte, qui dixit vt fie- ‖ Amos 3.b
ret, Domino non iubente? 6

M E M.

38 * Ex ore Altiſſimi non egredien-
tur nec mala nec bona?

M E M.

39 * Quid murmurauit homo vi-
uens, vir pro peccatis ſuis?

N V N.

40 * Scrutemur vias noſtras, & quæ-
ramus, & reuertamur ad Dominũ.

N V N.

41 * Leuemus corda noſtra cum
manibus ad Dominum in cælos.

N V N.

42 * Nos inique egimus, & ad ira-
cundiam prouocauimus: idcirco
tu inexorabilis es.

S A M E C H.

43 * Operuiſti in furore, & percuſ-
ſiſti nos: occidiſti, nec peper-
ciſti.

S A M E C H.

44 * Oppoſuiſti nubem tibi, ne trã-
ſeat oratio.

S A M E C H.

45 * Eradicationem, & abiectio-
F nem poſuiſti me in medio popu-
lorum.

P H E.

46 * Aperuerũt ſuper nos os ſuum
omnes inimici.

P H E.

47 * Formido, & laqueus facta eſt
nobis vaticinatio, & contritio.

P H E.

48 * Diuiſiones aquarum deduxit
oculus meus in contritione filiæ
populi mei.

A I N.

49 * Oculus meus afflictus eſt, nec
tacuit, eo quòd non eſſet requies.

A I N.

50 * Donec reſpiceret & videret
Dominus de cælis.

A I N.

51 * Oculus meus deprædatus eſt
animam meam in cunctis filiabus
vrbis meæ.

S A D E.

52 * Venatione ceperunt me quaſi
auem

autem inimici mei gratis. G

S A D E.

53 * Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.

S A D E.

54 * Inundauerunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perij.

C O P H.

55 * Inuocaui nomen tuum Domine de lacu nouiſſimo.

C O P H.

56 * Vocem meã audiſti: ne auertas aurem tuam a ſingultu meo, G
& clamoribus.

C O P H.

57 * Appropinquaſti in die, quando inuocaui te: dixiſti: Ne timeas.

R E S.

58 * Iudicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

R E S.

59 * Vidiſti Domine iniquitatem illorum aduerſum me: iudica iudicium meum.

R E S.

60 * Vidiſti omnem furorem, vniuerſas cogitationes eorum aduerſum me.

S I N.

61 * Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum aduerſum me:

S I N.

62 * Labia inſurgentium mihi; & meditationes eorum aduerſum me tota die.

S I N.

63 * Seſſionem eorum, & reſurrectionẽ eorum vide, ego ſum pſalmus eorum.

T H A V.

64 * Reddes eis vicem Domine iuxta opera manuum ſuarum.

T H A V.

65 * Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

T H A V.

66 * Perſequeris in furorẽ, & conteres eos ſub cælis Domine.

C A P. IIII.

A L E P H.

1 QVomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color
A optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum.

B E T H.

2 * Filij Siõ inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli.

G H I M E L.

3 * Sed & lamiæ nudauerũt mammam, lactauerunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.

D A L E T H.

4 * Adhæſit lingua lactẽtis ad palatum eius in ſiti: paruuli petierunt panem & non erat qui frangeret eis.

H E.

5 * Qui veſcebantur voluptuoſe, interierunt in vijs: qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

V A V.

6 * Et maior effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, ‖ quæ ſubuerſa eſt in mo- ‖Gen.19.c.
mento, & non ceperunt in ea manus. 24

Z A I N.

7 * Cãdidiores Nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicũdiores ebo-
B re antiquo, ſapphiro pulchriores.

H E T H.

8 * Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.

T E T H.

9 * Melius fuit occiſis gladio, quàm
A interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti a ſterilitate terræ.

I O D.

10 * Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum in contritione filiæ populi mei.

C A P H.

11 * Compleuit Dominus furorẽ ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & deuorauit fundamenta eius.

L A M E D.

12 * Non crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem.

M E M.

13 * Propter peccata prophetarum eius,

eius, & iniquitates ſacerdotũ eius,
qui effuderunt in medio eius ſan-
guinem iuſtorum.

NVN.

14 * Errauerunt cæci in plateis,
polluti ſunt in ſanguine: cumq.
nõ poſſent, tenuerũt lacinias ſuas.

SAMECH.

15 * Recedite polluti, clamaue-
runt eis: recedite, abite, nolite
tangere: iurgati quippe ſunt, &
commoti dixerunt inter Gentes:
Non addet vltra, vt habitet in eis.

PHE.

16 * Facies Domini diuiſit eos, nõ
addet vt reſpiciat eos: facies ſa-
cerdotum non erubuerunt, ne-
que ſenum miſerti ſunt.

AIN.

17 *Cum adhuc ſubſiſteremus, de-
fecerunt oculi noſtri ad auxilium
noſtrum vanum, cum reſpicere-
mus attenti ad gentem, quæ ſal-
uare non poterat.

SADE.

18 * Lubricauerunt veſtigia no-
D ſtra in itinere platearum noſtra-
rum, appropinquauit finis noſter:
completi ſunt dies noſtri, quia ve-
nit finis noſter.

COPH.

19 * Velociores fuerunt perſecu-
tores noſtri aquilis cæli: ſuper
montes perſecuti ſunt nos, in de-
ſerto inſidiati ſunt nobis.

RES.

20 * Spiritus oris noſtri Chriſtus
Dominus captus eſt in peccatis
noſtris: cui diximus: In vmbra
tua viuemus in Gentibus.

SIN.

21 * Gaude & lætare filia Edom,
quæ habitas in Terra Hus: ad te
quoque perueniet calix, inebria-
beris, atque nudaberis.

THAV.

22 * Completa eſt iniquitas tua
filia Sion, non addet vltra vt tranſ-
migret te: viſitauit iniquitatem
tuam filia Edom, diſcooperuit
peccata tua.

ORATIO
IEREMIAE PROPHETAE.

CAPVT PRIMVM.

1 RECORDARE
A Domine quid
accideꝛit no-
bis: intuere
& reſpice op-
probrium no
2 ſtrum. * He-
reditas noſtra
verſa eſt ad alienos: domus no-
3 ſtræ ad extraneos. * Pupilli facti
ſumus abſque patre, matres noſtræ
4 quaſi viduæ. * Aquam noſtram
pecunia bibimus: ligna noſtra
5 pretio comparauimus. * Ceruici-
bus noſtris minabamur, laſſis non
6 dabatur requies. * Aegypto dedi-
B mus manum, & Aſſyrijs vt ſatu-
7 raremur pane. * Patres noſtri pec-
cauerunt, & non ſunt: & nos ini-
8 quitates eorum portauimus. * Ser-
ui dominati ſunt noſtri: non fuit
9 qui redimeret de manu eorũ. * In
animabus noſtris afferebamus pa-
nem nobis, a facie gladij in deſer-
10 to. * Pellis noſtra, quaſi cliba-
nus exuſta eſt a facie tempeſtatũ
11 famis. * Mulieres in Sion humi-
C liauerunt, & virgines in ciuitati-
12 bus Iuda. * Principes manu ſu-
ſpenſi ſunt: facies ſenum non eru-
13 buerunt. * Adoleſcentibus impu-
dice abuſi ſunt: & pueri in ligno
14 corruerunt. * Senes defecerunt
de portis: iuuenes de choro pſal-
15 lentium. * Defecit gaudium cor-
dis noſtri: verſus eſt in luctũ cho-
16 rus noſter. * Cecidit corona capi-
B tis noſtri: væ nobis, quia peccaui-
17 mus. * Propterea mœſtum factum
eſt cor noſtrum, ideo contenebrati
18 ſunt oculi noſtri. * Propter mon-
D tem Sion quia diſperijt, vulpes
ambu-

ambulauerunt in eo. * Tu autem 19
Domine in æternum permanebis,
ſolium tuum in generationem &
generationem. * Quare in perpe- 20
tuum obliuiſceris noſtri? derelin-
ques nos in longitudine dierum?

21 * Conuerte nos Domine ad te, &
cõuertemur: innoua dies noſtros,
22 ſicut a principio. * Sed proijciens
repuliſti nos, iratus es contra nos
vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT PRIMVM.

ET hæc verba li- 1
bri, quæ ſcri- A
pſit Baruch fi-
lius Neriæ, fi-
lij Maaſiæ fi-
lij Sedeciæ, fi-
lij Sedei, fi-
lij Helciæ in
Babylonia, *in anno quinto, in ſe- 2
ptimo die menſis, in tempore
quo ceperunt Chaldæi Ieruſalem,
& ſuccenderunt eam igni. * Et 3
legit Baruch verba libri huius ad
aures Iechoniæ filij Ioakim regis
Iuda, & ad aures vniuerſi populi
venientis ad librum, * & ad aures 4
potentium filiorum regum, & ad
aures presbyterorum, & ad aures
populi, a minimo vſque ad maxi-
mum eorum omnium habitan-
tium in Babylonia, ad flumen So-
di. * Qui audientes plorabant, & 5
ieiunabant, & orabant in conſpe-
ctu Domini. * Et collegerunt pe- 6
cuniam ſecundum quod potuit B
vniuſcuiuſque manus, * & miſe- 7
runt in Ieruſalem ad Ioakim fi-
lium Helciæ, filij Salom ſacerdo-
tem, & ad ſacerdotes, & ad om-
nem populum, qui inuenti ſunt
cum eo in Ieruſalem: * cum ac- 8
ciperet vaſa templi Domini, quæ
ablata fuerant de templo, reuoca-
re in Terrã Iuda decima die men
ſis Siuan, vaſa argentea, quæ fe-
cit Sedecias filius Ioſiæ rex Iuda,
* poſteaquam cepiſſet Nabucho- 9
donoſor rex Babylonis Iechoniã,
& principes, & cunctos potentes,
& populum terræ ab Ieruſalem,
& duxit eos vinctos in Babylonẽ.
* Et dixerunt: Ecce miſimus ad 10
vos pecunias, de quibus emite
holocautomata, & thus, & faci-
te manna, & offerte pro peccato
11 ad aram Domini Dei noſtri: * &
orate pro vita Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & pro vita Baltha
ſar filij eius vt ſint dies eorum ſi-
12 cut dies cæli ſuper terram: * & vt
C det Dominus virtutem nobis, &
illuminet oculos noſtros vt viua-
mus ſub vmbra Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & ſub vmbra
Balthaſar filij eius, & ſeruiamus
eis multis diebus, & inueniamus
13 gratiam in conſpectu eorum. * Et
pro nobiſipſis orate ad Dominũ
Deum noſtrum: quia peccauimus
Domino Deo noſtro, & non eſt a-
uerſus furor eius a nobis vſque in
14 hunc diem. * Et legite librum
iſtum, quem miſimus ad vos reci-
tari in templo Domini, in die ſol-
15 lemni, & in die opportuno: * ‖ & ‖ 3.2.b.6
dicetis: Domino Deo noſtro iuſti-
tia, nobis autem confuſio faciei
noſtræ: ſicut eſt dies hæc omni Iu-
da, & habitantibus in Ieruſa-
16 lem, * Regibus noſtris, & prin-
cipibus noſtris, & ſacerdotibus
noſtris, & prophetis noſtris, & ‖ Dan.9.a.5
17 patribus noſtris. * ‖ Peccauimus
ante Dominum Deum noſtrum,
& non credidimus, diffidentes in
18 eum: * & non fuimus ſubiectibi-
D. les illi, & non audiuimus vocem
Domini Dei noſtri vt ambulare-
mus in mandatis eius, quæ dedit
19 nobis. * A die, qua eduxit patres
noſtros de Terra Aegypti vſque
ad diem hanc, eramus incredibi-
les ad Dominum Deũ noſtrum:
& diſſipati receſſimus, ne audi-

‖ Deut. 28. remus vocem ipſius.* ‖ Et adhæ- 20
b. 13 ſerunt nobis multa mala, & ma-
ledictiones, quæ cõſtituit Domi-
nus Moyſi ſeruo ſuo: qui eduxit
patres noſtros de Terra Aegypti,
dare nobis terram fluentem lac &
mel, ſicut hodierna die. * Et non 21
audiuimus vocem Domini Dei
noſtri ſecundũ omnia verba pro-
phetarum, quos miſit ad nos:* & 22
abiuimus vnuſquiſque in ſenſum
cordis noſtri maligni, operari dijs
alienis, facientes mala ante ocu-
los Domini Dei noſtri.

CAP. II.

PRopter quod ſtatuit Dominus 1
Deus noſter verbum ſuum, A
quod locutus eſt ad nos, & ad iu-
dices noſtros, qui iudicauerunt
Iſrael, & ad reges noſtros, & ad
principes noſtros, & ad omnem
Iſrael, & Iuda: * vt adduceret 2
Dominus ſuper nos mala magna
quæ non ſunt facta ſub cælo, quẽ-
admodum facta ſunt in Ieruſa-
‖ Deut. 28. lem, ‖ ſecundum quæ ſcripta
f. 53 ſunt in lege Moyſi, * vt man- 3
ducaret homo carnes filij ſui, &
carnes filiæ ſuæ. * Et dedit eos 4
ſub manu regum omnium, qui
ſunt in circuitu noſtro in impro-
perium, & in deſolationem in
omnibus populis, in quibus nos
diſperſit Dominus. * Et facti ſu- 5
mus ſubtus, & nõ ſupra: quia pec-
cauimus Domino Deo noſtro, nõ
‖ S. 1. c. 15 obaudiendo voci ipſius. * ‖ Do- 6
mino Deo noſtro iuſtitia: nobis B
autem, & patribus noſtris cõfuſio
faciei, ſicut eſt dies hæc. * Quia 7
locutus eſt Dominus ſuper nos
omnia mala hæc, quæ venerunt
ſuper nos:* & nõ ſumus deprecati 8
faciẽ Domini Dei noſtri, vt reuer-
teremur vnuſquiſque noſtrum a
vijs noſtris peſſimis. * Et vigi- 9
lauit Dominus in malis, & addu-
xit ea ſuper nos: quia iuſtus eſt
Dominus in omnibus operibus
ſuis, quæ mandauit nobis:* & non 10
audiuimus vocem ipſius vt ire-
mus in præceptis Domini, quæ
‖ Dan. 9. d. dedit ante faciem noſtram. * ‖ Et 11
15 nunc Domine Deus Iſrael, qui C
eduxiſti populum tuum de Terra
Aegypti in manu valida, & in ſi-
gnis, & in prodigijs, & in virtute
tua magna, & in brachio excelſo,
& feciſti tibi nomen ſicut eſt dies
12 iſte. * Peccauimus, impie egimus,
inique geſſimus Domine Deus no-
ſter, in omnibus iuſtitijs tuis.
13 * Auertatur ira tua a nobis: quia
derelicti ſumus pauci inter gẽtes,
14 vbi diſperſiſti nos.* Exaudi Do-
mine preces noſtras, & orationes
noſtras, & educ nos propter te,
& da nobis inuenire gratiam ante
faciem eorũ, qui nos abduxerunt:
15 * vt ſciat omnis terra quia tu es
Dominus Deus noſter, & quia
nomẽ tuum inuocatum eſt ſuper
16 Iſrael, & ſuper genus ipſius.* ‖ Re- ‖ Deut. 26.
ſpice Domine de domo ſãcta tua d. 15
in nos, & inclina aurem tuam, & Iſa. 63. d. 15
17 exaudi nos. * ‖ Aperi oculos tuos, ‖ Iſa. 64. c. 9
D & vide: ‖ quia non mortui, qui ‖ Pſ. 113. d.
ſunt in inferno, quorũ ſpiritus ac- 17
ceptus eſt a viſceribus ſuis, da-
bunt honorem, & iuſtificationem
18 Domino: * ſed anima, quæ triſtis
eſt ſuper magnitudine mali, &
incedit curua, & infirma, & ocu-
li deficientes, & anima eſuriens
dat tibi gloriam & iuſtitiam Do-
19 mino. * Quia non ſecundum iu-
ſtitias patrũ noſtrorum nos fun-
dimus preces, & petimus miſe-
ricordiam ante conſpectum tuum
20 Domine Deus noſter: * ſed quia
miſiſti iram tuam, & furorẽ tuum
ſuper nos, ſicut locutus es in ma-
nu puerorum tuorum propheta-
21 rũ, dicens: * Sic dicit Dominus: In-
clinate humerum veſtrum, & cer-
uicem veſtram, & opera facite
regi Babylonis & ſedebitis in ter-
ra, quam dedi patribus veſtris.
22 * Quod ſi non audieritis vocẽ Do-
mini Dei veſtri operari regi Ba-
byloniæ: defectionem veſtram fa-
ciam de ciuitatibus Iuda, & a fo-
23 ris Ieruſalem, * & auferam a vo-
bis vocem iucunditatis, & vocem
gaudij, & vocem ſponſi, & vocem
ſponſæ, & erit omnis terra ſine
veſtigio, ab inhabitantibus eam.
24 * & non audierunt vocem tuam,
vt operarentur regi Babylonis: &
ſtatuiſti verba tua, quæ locutus
es in manibus puerorum tuorum
prophetarum, vt transferrentur
oſſa regum noſtrorum, & oſſa pa-
25 trum noſtrorum de loco ſuo. * &
ecce proiecta ſunt in calore ſolis,
& in gelu noctis, & mortui ſunt
in

in dolotibus peſſimis, in fame &
in gladio, & in emiſſione. * Et 26
poſuiſti templum, in quo inuoca- F
tum eſt nomen tuum in ipſo, ſicut
hæc dies, propter iniquitatem do-
mus Iſrael, & domus Iuda. * Et 27
feciſti in nobis Domine Deus no-
ſter ſecundum omnem bonitatem
tuam, & ſecundum omnem mi-
ſerationem tuam illam magnam:
* ſicut locutus es in manu pue- 28
ri tui Moyſi in die, qua præce-
piſti eis ſcribere legem tuam
‖Leu.26.b. 14 coram filijs Iſrael, * ‖ dicés: Si non 29
audieritis vocem meam, multitu-
Deu.28.b. 15 do hæc magna conuertetur in mi-
nimam inter Gentes, quò ego eos
diſpergam: * quia ſcio quod 30
me non audiet populus. populus
eſt enim dura ceruice: & conuer-
tetur ad cor ſuum in terra captiui-
tatis ſuæ: * Et ſcient quia ego ſum 31
Dominus Deus eorum, & dabo
eis cor, & intelligent: aures, & au-
dient. Et laudabunt me in terra G
captiuitatis ſuæ, & memores erũt
nominis mei. * Et auertent ſe a 32
dorſo ſuo duro, & a malignitati-
bus ſuis: quia reminiſcentur viam
patrum ſuorũ qui peccauerunt in
me. * Et reuocabo illos in terram, 33
quam iuraui patribus eorũ Abra-
ham, Iſaac, & Iacob, & domina-
buntur eis: & multiplicabo eos,
& non minorabuntur: * Et ſta- 34
tuam illis teſtamentum alterum
ſempiternũ, vt ſim illis in Deum,
& ipſi erunt mihi in populum: &
non mouebo amplius populum
meum, filios Iſrael a terra, quam
dedi illis.

C A P. III.

ET nunc Domine omnipotens, 1
Deus Iſrael, anima in angu- A
ſtijs, & ſpiritus anxius clamat ad
te: * audi Domine, & miſerere, 2
quia Deus es miſericors, & miſe-
rere noſtri: quia peccauimus ante
te. * Quia tu ſedes in ſempiternũ, 3
& nos peribimus in æuum? * Do- 4
mine omnipotens, Deus Iſrael,
audi nũc orationem mortuorum
Iſrael, & filiorum ipſorum, qui
peccauerunt ante te, & non au-
dierunt vocem Domini Dei ſui,
& agglutinata ſunt nobis mala.
* Noli meminiſſe iniquitatũ pa- 5
trum noſtrorum, ſed memento
manus tuę, & nominis tui in tem-
6 pore iſto: * quia tu es Dominus
Deus noſter, & laudabimus te
7 Domine: * quia propter hoc de-
diſti timorem tuum in cordibus
noſtris, & vt inuocemus nomen
tuum, & laudemus te in captiui-
tate noſtra, quia conuertimur ab
iniquitate patrum noſtrorum, qui
8 peccauerunt ante te. * Et ecce nos
in captiuitate noſtra ſumus ho-
B die, qua nos diſperſiſti in impro-
perium, & in maledictum, & in
peccatum, ſecundum omnes ini-
quitates patrum noſtrorum, qui
receſſerũt a te Domine Deus no-
9 ſter. * Audi Iſrael mandata vitæ:
auribus percipe, vt ſcias pruden-
10 tiam. * Quid eſt Iſrael quòd in
terra inimicorum es? * inuetera-
11 ſti in terra aliena, coinquinatus es
cum mortuis: deputatus es cum
deſcendentibus in infernum.
12 * Dereliquiſti fontem ſapientiæ.
13 * nam ſi in via Dei ambulaſſes,
habitaſſes vtique in pace ſempi-
14 terna. * Diſce vbi ſit prudentia,
vbi ſit virtus, vbi ſit intellectus:
vt ſcias ſimul vbi ſit longiturnitas
vitæ & victus, vbi ſit lumen ocu-
15 lorum, & pax. * Quis inuenit lo-
cum eius? & quis intrauit in the-
16 ſauros eius? * Vbi ſunt principes
Gentium, & qui dominantur ſu-
per beſtias, quæ ſunt ſuper terrã?
17 * qui in auibus cæli ludunt, * qui
18 argentum theſaurizãt, & aurum,
in quo confidunt homines, & non
eſt finis acquiſitionis eorum? qui
argentum fabricant, & ſoliciti
ſunt, nec eſt inuentio operum il-
19 lorum? * exterminati ſunt, & ad
inferos deſcenderunt, & alij loco
20 eorum ſurrexerunt. * Iuuenes vi-
C derunt lumen, & habitauerunt
ſuper terram: viam autem diſci-
21 plinæ ignorauerunt, * neque in-
tellexerunt ſemitas eius, neque
filij eorum ſuſceperunt eam, a fa-
22 cie ipſorum longe facta eſt: * non
eſt audita in Terra Chanaan, ne-
23 que viſa eſt in Theman. * Filij
quoque Agar, qui exquirunt pru-
dentiam, quæ de terra eſt, nego-
tiatores Merrhę, & Theman, & fa-
bulatores, & exquiſitores pruden-
tiæ & intelligentiæ: viam autem
ſapientiæ neſcierunt, neque com-
memo-

memorati ſunt ſemitas eius. * O 24
Iſrael quàm magna eſt domus
Dei, & ingens locus poſſeſſionis e-
ius? * Magnus eſt, & nõ habet finẽ: 25
excelſus & immẽſus. * Ibi fuerũt 26
gigantes nominati illi, qui ab ini-
tio fuerunt, ſtatura magna, ſcien-
tes bellum. * Non hos elegit Do- 27
minus, neque viã diſciplinæ inue-
nerunt: propterea perierunt. * Et 28
quoniam non habuerunt ſapien-
tiam, interierunt propter ſuam
inſipientiam. * Quis aſcendit in 29
cælum, & accepit eam, & eduxit D
eam de nubibus? * Quis transfre- 30
tauit mare, & inuenit illam? &
attulit illam ſuper aurum electũ?
* Non eſt qui poſſit ſcire vias eius, 31
neque qui exquirat ſemitas eius:
* ſed qui ſcit vniuerſa, nouit eam 32
& adinuenit eam prudentia ſua:
qui præparauit terram in æterno
tempore, & repleuit eam pecu-
dibus, & quadrupedibus: * qui 33
emittit lumen, & vadit: & vocauit
illud & obedit illi in tremore.
* Stellæ autem dederunt lumen 34
in cuſtodijs ſuis, & lætatæ ſunt:
* vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſu- 35
mus: & luxerunt ei cũ iucundita-
te, qui fecit illas. * Hic eſt Deus 36
noſter, & non æſtimabitur alius
aduerſus eũ. * Hic adinuenit om- 37
nem viam diſciplinæ, & tradidit
illam Iacob puero ſuo, & Iſrael
dilecto ſuo. * Poſt hæc in terris 38
viſus eſt, & cum hominibus con-
uerſatus eſt.

CAP. IIII.

HIc liber mandatorum Dei, & 1
lex, quæ eſt in æternum: om- A
nes, qui tenent eam, peruenient
ad vitam: qui autem dereliquę-
runt eam, in mortem. * Conuer- 2
tere Iacob, & apprehende eam,
ambula per viam ad ſplendorem
eius contra lumen eius. * Ne 3
tradas alteri gloriam tuam, & di-
gnitatem tuam gẽti alienæ. * Beati 4
ſumus Iſrael: quia quæ Deo pla-
cent, manifeſta ſunt nobis. * Ani- 5
mæquior eſto populus Dei, me-
morabilis Iſrael: * venundati eſtis 6
Gentibus non in perditionem:
ſed propter quod in ira ad iracun-
diam prouocaſtis Deum traditi
eſtis aduerſarijs. * Exacerbaſtis 7

B enim eum, qui fecit vos, Deum
æternum, immolantes dæmonijs,
8 & non Deo. * Obliti enim eſtis
Deum, qui nutriuit vos, & con-
triſtaſtis nutricem veſtram Ieruſa-
9 lem. * Vidit enim iracundiam a
Deo venientem vobis, & dixit: Au-
dite confines Sion, adduxit enim
10 mihi Deus luctum magnum. * Vi-
di enim captiuitatem populi mei,
filiorum meorum, & filiarum,
quàm ſuperduxit illis æternus.
11 * Nutriui enim illos cum iucun-
ditate: dimiſi autem illos cum
12 fletu & luctu. * Nemo gaudeat
ſuper me viduam, & deſolatam:
a multis derelicta ſum propter
peccata filiorum meorum, quia
13 declinauerunt a lege Dei. * Iu-
ſtitias autem ipſius neſcierunt,
nec ambulauerunt per vias man-
datorum Dei, neque per ſemitas
veritatis eius cum iuſtitia ingreſſi
14 ſunt. * Veniant confines Sion,
C & memorentur captiuitatem fi-
liorum & filiarum meorũ, quam
15 ſuperduxit illis æternus. * Addu-
xit enim ſuper illos gentem de
longinquo, gentem improbam, &
16 alterius linguæ. * qui non ſunt
reueriti ſenem: neque puerorum
miſerti ſunt, & abduxerunt di-
lectos viduæ, & a filijs vnicam de-
17 ſolauerunt. * Ego autem quid
18 poſſum adiuuare vos? * Qui enim
adduxit ſuper vos mala, ipſe vos
eripiet de manibus inimicorum
19 veſtrorum. * Ambulate filij, am-
bulate: ego enim derelicta ſum
20 ſola. * Exui me ſtola pacis, indui
autem me ſacco obſecrationis, &
D clamabo ad Altiſſimum in die-
21 bus meis. * Animæquiores eſtote
filij, clamate ad Dominum, & eri-
piet vos de manu principum ini-
22 micorum. * Ego enim ſperaui in
æternum ſalutem veſtram: & ve-
nit mihi gaudium a ſancto ſuper
miſericordia, quæ veniet vobis ab
23 æterno ſalutari noſtro. * Emiſi
enim vos cum luctu & ploratu:
reducet autem vos mihi Domi-
nus cum gaudio & iucunditate
24 in ſempiternum. * Sicut enim
E viderunt vicinæ Sion captiuitatẽ
veſtram a Deo, ſic videbunt & in
celeritate ſalutem veſtram a Deo,
quæ ſuperueniet vobis cũ hono-
25 re magno, & ſplẽdore æterno. * Fi-

lij pa-

lij patienter ſuſtinete iram, quæ
ſuperuenit vobis: perſecutus eſt
enim te inimicus tuus, ſed cito vi-
debis perditionem ipſius: & ſu-
per ceruices ipſius aſcendes. *De- 26
licati mei ambulauerũt vias aſpe-
ras: ducti ſunt enim vt grex dire-
ptus ab inimicis. *Animæquio- 27
res eſtote filij, & proclamate ad
Dominum: erit enim memoria
veſtra ab eo, qui duxit vos. *Sicut 28
enim fuit ſenſus veſter vt errare-
tis a Deo: decies tantum iterum
conuertentes requiretis eum.
*Qui enim induxit vobis mala, 29
ipſe rurſum adducet vobis ſempi- F
ternam iucunditatem cum ſalute
veſtra. *Animæquior eſto Ieruſa- 30
lem, exhortatur enim te, qui te
nominauit. *Nocentes peribunt, 31
qui te vexauerunt: & qui gratula-
ti ſunt in tua ruina, punientur.
*ciuitates, quibus ſeruierunt filij 32
tui, punientur, & quæ accepit
filios tuos. *Sicut enim gauiſa 33
eſt in tua ruina, & læta eſt in ca-
ſu tuo, ſic cõtriſtabitur in ſua de-
ſolatione. *Et amputabitur exul- 34
tatio multitudinis eius, & gaudi-
moniũ eius erit in luctũ. *Ignis 35
enim ſuperueniet ei ab æterno G
in longiturnis diebus, & habi-
tabitur a dæmonijs in multitu-
dine temporis. *Circumſpice Ie- 36
ruſalem ad Orientem, & vide iu-
cũditatem a Deo tibi venientem.
*Ecce enim veniunt filij tui, quos 37
dimiſiſti diſperſos, veniunt colle-
cti ab Oriente vſque ad Occiden-
tem in verbo ſancti gaudentes in
honorem Dei.

CAP. V.

EXue te Ieruſalẽ ſtola luctus, 1
& vexationis tuæ: & indue te A
decore, & honore eius quæ a Deo
tibi eſt ſempiternæ gloriæ. *Cir- 2
cumdabit te Deus diploide iuſti-
tiæ, & imponet mitram capi-
ti honoris æterni. *Deus enim 3
oſtendet ſplendorem ſuum in te
omni, qui ſub cælo eſt. *Nomi- 4
nabitur enim tibi nomen tuum B
a Deo in ſempiternum: Pax iu-
ſtitiæ, & honor pietatis. *Exur- 5
Ba. 4. g. 36 ge Ieruſalem, & ſta in excelſo: ‖ &
circumſpice ad Orientem, & vide
collectos filios tuos ab Oriente
ſole vſque ad Occidentem, in
verbo ſancti gaudentes Dei me-
6 moria. *Exierunt enim abs te
C pedibus ducti ab inimicis: addu-
cet autem illos Dominus ad te
portatos in honore ſicut filios re-
7 gni. *Conſtituit enim Deus hu-
miliare omnem montem excel-
ſum, & rupes perennes, & conual-
les replere in æqualitatem terræ:
vt ambulet Iſrael diligẽter in ho-
8 norem Dei. *Obumbrauerunt
D autem & ſiluæ, & omne lignum
ſuauitatis Iſrael ex mandato Dei.
9 *Adducet enim Deus Iſrael cum
iucunditate in lumine maieſtatis
ſuæ, cum miſericordia, & iuſti-
tia, quæ eſt ex ipſo.

CAP. VI.

A EXemplar epiſtolæ, quam mi-
ſit Ieremias ad abducendos
captiuos in Babyloniam a rege
Babyloniorum, vt annunciaret il-
lis ſecundum quòd præceptum
1 eſt illi a Deo. *‖ PROPTER ‖ Ier. 25. b. 9
peccata, quę peccaſtis ante Deum,
abducemini in Babyloniã captiui
a Nabuchodonoſor rege Babylo-
2 niorum. *Ingreſſi itaque in Baby-
lonem, eritis ibi annis plurimis,
& temporibus longis vſque ad ge-
nerationes ſeptẽ: poſt hoc autem
3 educã vos inde cum pace. *‖ Nũc
autẽ videbitis in Babylonia deos ‖ Iſa. 44. b
aureos, & argenteos, & lapideos, 10
& ligneos in humeris portari,
4 oſtentãtes metum Gentibus. *Vi-
dete ergo ne & vos ſimiles ef-
ficiamini factis alienis, & metua-
tis, & metus vos capiat in ipſis.
5 *Viſa itaque turba de retro, & ab
ante, adorantes dicite in cordibus
veſtris: Te oportet adorari Domi-
6 ne. *Angelus enim meus vobiſ-
cum eſt: ipſe autẽ exquiram ani-
7 mas veſtras. *Nam lingua ipſo-
rum polita a fabro, ipſa etiã inau-
rata, & inargentata falſa ſunt, &
8 non poſſunt loqui. *Et ſicut vir-
gini amanti ornamenta: ita acce-
9 pto auro fabricati ſunt. *Coronas
certe aureas habent ſuper capita
ſua dij illorum: vnde ſubtrahunt
ſacerdotes ab eis aurum, & argen-
tum, & erogant illud in ſemetip-
10 ſos. *Dant autem & ex ipſo
proſtitutis, & meretrices ornant:
& iterum

&c iterum cum receperint illud a
meretricibus, ornant deos ſuos.
* Hi autem nō liberantur ab æru- 11
gine & tinea. *Opertis autem illis 12
veſte purpurea, extergunt faciem B
ipſorum propter puluerē domus,
qui eſt plurimus inter eos. * Sce- 13
ptrum autē habet vt homo, ſicut
iudex regionis, qui in ſe peccan-
tem non interficit. * Habet etiam 14
in manu gladium, & ſecurim, ſe
autem de bello, & a latronibus
non liberat. Vnde vobis notum
ſit quia non ſunt dij. * Non ergo 15
timueritis eos. Sicut enim vas
hominis confractum inutile effi-
citur, tales ſunt & dij illorum:
* Conſtitutis illis in domo, oculi 16
eorum pleni ſunt puluere a pedi-
bus introeuntium. * Et ſicut ali- 17
cui, qui regem offendit, circum-
ſeptæ ſunt ianuæ: aut ſicut ad ſe-
pulchrum adductum mortuum,
ita tutantur ſacerdotes oſtia clau-
ſuris, & ſeris, ne a latronibus ex-
polientur. * Lucernas accendunt 18
illis, & quidem multas, ex qui-
bus nullam videre poſſunt: ſunt
autem ſicut trabes in domo. *Cor- 19
da vero eorum dicunt elingere
ſerpentes, qui de terra ſunt, dum
comedunt eos, & veſtimentum
ipſorum, & non ſentiunt * Nigræ 20
fiunt facies eorum a fumo, qui in
domo fit. * Supra corpus eorum, 21
& ſupra caput eorum volant no-
ctuæ, & hirundines, & aues etiam
ſimiliter & cattæ. * Vnde ſciatis 22
quia non ſunt dij. Ne ergo ti- C
mueritis eos. * Aurum etiam, 23
quod habent, ad ſpeciem eſt. Ni-
ſi aliquis exterſerit æruginem, non
fulgebunt: neque enim dum cō-
‖Iſai.46.b.6 flarentur, ſentiebant. * ‖ Ex omni 24
pretio empta ſunt in quibus ſpi-
ritus non ineſt ipſis. * Sine pedi- 25
bus in humeris portantur, oſten-
tātes ignobilitatem ſuam homini-
bus. Confundantur etiam qui
colunt ea. *Propterea ſi ceciderint 26
in terram, a ſemetipſis non con-
ſurgunt: neque ſi quis eum ſtatue-
rit rectum per ſemetipſum ſtabit,
ſed ſicut mortuis munera eorum
illis apponentur. * Hoſtias illo- 27
rum vendunt ſacerdotes ipſorum
& abutuntur: ſimiliter & mulie-
res eorum decerpentes, neque in-
firmo, neque mendicanti aliquid

28 impertiunt, *de ſacrificiis eorum
fœtæ, & menſtruatæ contingunt.
Scientes itaque ex his quia non
29 ſunt dij, ne timeatis eos. * Vnde
enim vocantur dij? Quia mulie-
res apponunt dijs argenteis, & au-
30 reis, & ligneis: * & in domibus
eorum ſacerdotes ſedent, haben-
tes tunicas ſciſſas, & capita, &
barbam raſam, quorum capita
31 nuda ſunt. * Rugiunt autem cla-
mantes contra deos ſuos, ſicut in
32 cœna mortui. * Veſtimenta eo-
D rum auferūt ſacerdotes, & veſtiūt
33 vxores ſuas, & filios ſuos. * Ne-
que ſiquid mali patiuntur ab ali-
quo, neque ſiquid boni, poterunt
retribuere: neque regem conſti-
tuere poſſunt, neque auferre.
34 * Similiter neq; dare diuitias poſ-
ſunt, neque malum retribuere.
Siquis illis votum vouerit, & non
reddiderit; neque hoc requirunt.
35 *Hominem a morte non liberant,
neque infirmum a potentiori eri-
36 piunt. * Hominem cæcum ad vi-
ſum non reſtituunt, de neceſſita-
37 te hominem non liberabunt. *Vi-
duæ non miſerebuntur, neque
38 orphanis benefacient. * Lapidi-
bus de monte ſimiles ſunt dij il-
lorum, lignei, & lapidei, & au-
rei, & argentei. Qui autem co-
39 lunt ea, confundentur. * Quomo-
do ergo æſtimandum eſt, aut di-
40 cendum, illos eſſe deos? * Adhuc
enim ipſis Chaldæis non honoran-
tibus ea: qui cum audierint mu-
tum nō poſſe loqui offerunt illud
ad Bel, poſtulantes ab eo loqui:
41 * quaſi poſſint ſentire qui non ha-
bent motum, & ipſi cum intelle-
xerint, relinquēt ea: ſenſum enim
42 non habent ipſi dij illorum. *Mu-
lieres autem circumdatæ funibus
in vijs ſedent, ſuccendentes oſſa
43 oliuarum. * Cum autem aliqua
E ex ipſis attracta ab aliquo tran-
ſeūte dormierit cum eo, proximæ
ſuæ exprobrat quòd ea non ſit di-
gna habita, ſicut ipſa, neque funis
44 eius diruptus ſit. * Omnia autem
quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quo-
modo æſtimandum, aut dicēdum
45 eſt, illos eſſe deos? * A fabris au-
tem, & ab aurificibus facta ſunt.
Nihil aliud erunt, niſi id quod
46 volunt eſſe ſacerdotes. * Artifi-
ces etiam ipſi, qui ea faciunt, non

ſunt

ſunt multi temporis. Numquid
ergo poſſunt ea, quę fabricata ſunt
ab ipſis, eſſe dij? *Reliquerũt autē 47
falſa & opprobriũ poſtea futuris.
*Nam cum ſuperuenerit illis prę- 48
lium, & mala; cogitant ſacerdo-
tes apud ſe, vbi ſe abſcondant
cum illis. *Quomodo ergo ſen- 49
tiri debeant quoniam dij ſunt, qui
nec de bello ſe liberant, neque
de malis ſe eripiunt? *Nam cum 50
ſint lignea, inaurata, & inargen-
tata, ſcietur poſtea quia falſa ſunt
ab vniuerſis Gentibus, & regibus:
quæ manifeſta ſunt quia non ſunt
dij, ſed opera manuum homi-
num, & nullum Dei opus cum
illis. *Vnde ergo notum eſt, quia 51
non ſunt dij, ſed opera manuum
hominum, & nullum Dei opus
in ipſis eſt. *Regem regioni non 52
ſuſcitant, neque pluuiam homi-
nibus dabunt. *Iudicium quo- 53
que non diſcernent, neque regio- F
nes liberabunt ab iniuria: quia
nihil poſſunt, ſicut corniculæ in-
ter medium cæli, & terræ. *Ete- 54
nim cum inciderit ignis in do-
mum deorum ligneorum, argen-
teorum, & aureorum, ſacerdo-
tes quidem ipſorum fugient, &
liberabuntur: ipſi vero ſicut tra-
bes in medio comburentur. *Re- 55
gi autem, & bello non reſiſtent.
Quomodo ergo æſtimandum eſt,
aut recipiendum quia dij ſunt?
*Non a furibus, neque a latroni- 56
bus ſe liberabunt dij lignei, & la-
pidei, & inaurati & inargentati,
quibus hi, qui fortiores ſunt, *au- 57
rum, & argentum, & veſtimen-
tum, quo operti ſunt, auferent
illis, & abibunt, nec ſibi auxi-
lium ferent. *Itaque melius eſt 58
eſſe regem oſtentantem virtutem
ſuam: aut vas in domo vtile, in
quo gloriabitur, qui poſſidet il-
lud: vel oſtium in domo, quod
cuſtodit quæ in ipſa ſunt, quàm
59 falſi dij. *Sol quidem, & luna,
ac ſidera cum ſint ſplendida, &
emiſſa ad vtilitates, obaudiunt.
60 *Similiter & fulgur cum appa-
ruerit, perſpicuum eſt: id ipſum
autem & ſpiritus in omni regione
61 ſpirat. *Et nubes, quibus cum
imperatum fuerit a Deo peram-
bulare vniuerſum orbem, perfi-
ciunt quod imperatum eſt eis.
62 *Ignis etiã miſſus deſuper, vt cõ-
G ſumat mõtes, & ſilnas, facit quod
præceptum eſt ei. Hæc autem ne-
que ſpeciebus, neque virtutibus
63 vni eorum ſimilia ſunt. *Vnde
neque exiſtimandum eſt, neque
dicendum, illos eſſe deos, quan-
do non poſſunt neque iudicium
iudicare, neque quidquam face-
64 re hominibus. *Scientes itaque
quia non ſunt dij, ne ergo timue-
65 ritis eos. *Neque enim regibus
maledicent, neque benedicent.
66 *Signa etiam in cælo Gentibus
non oſtendunt, neque vt ſol luce-
bunt, neque illuminabunt vt lu-
67 na. *Beſtiæ meliores ſunt illis,
quæ poſſunt fugere ſub tectum,
68 ac prodeſſe ſibi. *Nullo itaque
modo nobis eſt manifeſtum quia
ſunt dij: propter quod ne timea-
69 tis eos. *Nam ſicut in cucume-
rario formido nihil cuſtodit: ita
ſunt dij illorum lignei, & argen-
70 tei, & inaurati. *Eodem modo
& in horto ſpina alba, ſupra quã
omnis auis ſedet. Similiter & mor-
tuo proiecto in tenebris ſimiles
ſunt dij illorum lignei, & inaura-
71 ti, & inargentati: *A purpura
quoque & murice, quæ ſupra il-
los tineant, ſcietis itaque quia
non ſunt dij. Ipſi etiam poſtremo
comedũtur, & erunt opprobrium
72 in regione. *Melior eſt homo iu-
ſtus, qui non habet ſimulachra:
nam erit longe ab opprobrijs.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT PRIMVM.

ET factum eſt 1
in trigeſimo A
anno, in quar
to, in quinta
menſis, cum
eſſem in me-
dio captiuo-
rum‖ iuxta flu
‖ J.3.f.23 12.d.20
uium Chobar, aperti ſunt cæli, &
vidi viſiones Dei. * In quinta mē- 2
ſis, ipſe eſt annus quintus tranſmi
grationis regis Ioachin, * factum 3
eſt verbum Domini ad Ezechie-
lem filium Buzi ſacerdotem in
terra Chaldæorum, ſecus flumen
Chobar: & facta eſt ſuper eum
ibi manus Domini. * Et vidi, & 4
ecce ventus turbinis veniebat ab B
Aquilone: & nubes magna, &
ignis inuoluens, & ſplendor in
circuitu eius: & de medio eius
quaſi ſpecies electri, id eſt de me-
dio ignis: * & in medio eius ſimi- 5
litudo quattuor animalium: &
hic aſpectus eorum, ſimilitudo
hominis in eis. * Quattuor facies 6
vni, & quattuor pennæ vni. * Pe- 7
des eorum pedes recti, & planta
pedis eorum quaſi planta pedis
vituli, & ſcintillæ quaſi aſpectus
æris candentis. * Et manus homi- 8
nis ſub pennis eorum in quattuor
partibus: & facies, & pennas per
quattuor partes habebant. * Iun- 9
ctæq. erant pennæ eorum alte- C
rius ad alterum. non reuerteban-
tur cum incederent: ſed vnum-
quodque ante faciem ſuam gra-
diebatur. * Similitudo autem 10
vultus eorum: facies hominis, &
facies leonis a dextris ipſorum
quattuor: facies autem bouis, a
ſiniſtris ipſorum quattuor, & fa-
cies aquilæ deſuper ipſorū quat-
tuor. * Facies eorum, & pennæ 11
eorum extentæ deſuper: duæ pen-
næ ſingulorum iungebantur, &
duæ tegebant corpora eorum: * & 12
vnumquodque eorum coram fa-
cie ſua ambulabat: vbi erat im-
petus ſpiritus, illuc gradiebantur,
nec reuertebantur cum ambula-
13 rent. * Et ſimilitudo animalium,
D aſpectus eorum quaſi carbonum
ignis ardentium, & quaſi aſpe-
ctus lampadarum. Hæc erat viſio
diſcurrens in medio animalium,
ſplendor ignis, & de igne fulgur
14 egrediens. * Et animalia ibant,
& reuertebātur in ſimilitudinem
15 fulguris coruſcantis. * Cumq.
aſpicerem animalia, apparuit
rota vna ſuper terram iuxta ani-
malia, habens quattuor facies.
16 * & aſpectus rotarum, & opus ea-
rum, quaſi viſio maris: & vna
ſimilitudo ipſarum quattuor: &
aſpectus earum & opera, quaſi
17 ſit rota in medio rotæ. * Per quat-
tuor partes earum euntes ibant:
& non reuertebantur cum ambu-
18 larent. * Statura quoque erat ro-
E tis, & altitudo, & horribilis aſpe-
ctus: & ‖ totum corpus oculis ‖ J.10.c.12
plenum in circuitu ipſarum quat-
19 tuor. * Cumq. ambularent ani-
malia, ambulabant pariter & ro-
tæ iuxta ea: & cum eleuarentur
animalia de terra, eleuabantur
20 ſimul & rotæ. * Quocumque
ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu,
& rotæ pariter eleuabantur ſe-
quentes eum. Spiritus enim vi-
21 tæ erat in rotis. * Cum euntibus
ibant, & cum ſtantibus ſtabant:
& cum eleuatis a terra, pariter
eleuabantur & rotæ, ſequentes
ea: quia ſpiritus vitæ erat in ro-
22 tis. * Et ſimilitudo ſuper capita
F animalium firmamenti, quaſi a-
ſpectus cryſtalli horribilis, & ex-
tenti ſuper capita eorum deſuper.
23 * Sub firmamento autem pennæ
eorum rectæ alterius ad alterum:
vnumquodque duabus alis vela-
bat corpus ſuum, & alterum ſi-
24 militer velabatur. * Et audie-
bam ſonum alarum, quaſi ſonum
aquarum multarum, quaſi ſonum
ſublimis Dei: cum ambularent
quaſi ſonus erat multitudinis vt
ſonus caſtrorum. cumq. ſtarent,
dimittebantur pennæ eorum.
25 * Nam cum fieret vox ſuper fir-
mamen-

mamentum, quod erat ſuper ca- G
put eorum, ſtabant, & ſubmit-
tebant alas ſuas. * Et ſuper fir- 26
mamentum, quod erat imminens
capiti eorum, quaſi aſpectus la-
pidis ſapphiri ſimilitudo throni:
& ſuper ſimilitudinem throni,
ſimilitudo quaſi aſpectus homi-
nis deſuper. * Et vidi quaſi ſpe- 27
ciem electri, velut aſpectum
ignis, intrinſecus eius per circui-
tum: a lumbis eius & deſuper, &
a lumbis eius vſque deorſum, vi-
di quaſi ſpeciem ignis ſplenden-
tis in circuitu: * Velut aſpectum 28
arcus cum fuerit in nube in die
pluuiæ: hic erat aſpectus ſplen-
doris per gyrum.

CAP. II.

HAec viſio ſimilitudinis glo- 1
riæ Domini. & vidi, & ce- A
cidi in faciem meam, & audiui
vocem loquentis. Et dixit ad me:
Fili hominis ſta ſuper pedes tuos,
& loquar tecum. * Et ingreſſus 2
eſt in me ſpiritus poſtquam locu-
tus eſt mihi: & ſtatuit me ſupra
pedes meos: & audiui loquen-
tem ad me, * & dicentem: Fili 3
hominis, mitto ego te ad filios B
Iſrael, ad Gentes apoſtatrices,
quæ receſſerunt a me: ipſi & pa-
tres eorum præuaricati ſunt pa-
ctum meum vſque ad diem hãc.
* Et filij dura facie, & indomabi- 4
li corde ſunt, ad quos ego mitto
te: & dices ad eos: Hæc dicit Do-
minus Deus: * Si forte vel ipſi au- 5
diant, & ſi forte quieſcant, quo-
niam domus exaſperans eſt: &
ſciẽt quia propheta fuerit in me-
dio eorum. * Tu ergo fili hominis 6
ne timeas eos, neque ſermones C
eorum metuas: quoniam incre-
duli, & ſubuerſores ſunt tecum,
& cum ſcorpionibus habitas. ver-
ba eorum ne timeas, & vultus eo-
rũ ne formides, quia domus exa-
ſperans eſt. * Loqueris ergo ver- 7
ba mea ad eos, ſi forte audiant, &
quieſcant: quoniam irritatores
ſunt. * Tu autem fili hominis au- 8
di quæcumque loquor ad te: & D
noli eſſe exaſperans ſicut domus
exaſperatrix eſt: aperi os tuum &
comede quæcumque ego do tibi.
* Et vidi, & ecce manus miſſa ad 9
me, in qua erat inuolutus liber:
& expandit illum coram me, ‖qui ‖Apo.5.a.
erat ſcriptus intus, & foris: & ſcri-
ptæ erant in eo lamentationes, &
carmen, & væ.

CAP. III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis
A quodcumque inueneris co-
mede: comede volumen iſtud, &
vadens loquere ad filios Iſrael.
2 * Et aperui os meum, & cibauit
3 me volumine illo: * & dixit ad
me: Fili hominis venter tuus co-
medet, & viſcera tua complebun-
tur volumine iſto, quod ego do
tibi. ‖ Et comedi illud: & factum ‖Apo.10.d.
eſt in ore meo ſicut mel dulce. 9.10
4 * Et dixit ad me: Fili hominis va-
de ad domum Iſrael, & loqueris
5 verba mea ad eos. * Non enim ad
populum profundi ſermonis, &
ignotæ linguæ tu mitteris ad do-
6 mum Iſrael: * neque ad populos
multos profundi ſermonis, &
ignotæ linguæ, quorum non poſ-
ſis audire ſermones: & ſi ad illos
7 mittereris, ipſi audirent te. * Do-
mus autem Iſrael nolunt audire
te: quia nolunt audire me. om-
B nis quippe domus Iſrael attrita
8 fronte eſt, & duro corde. * Ecce
dedi faciem tuam valentiorem fa-
ciebus eorum, & frontem tuam
9 duriorem frontibus eorum. * Vt
adamantem, & vt ſilicem dedi fa-
ciem tuam: ne timeas eos, neque
metuas a facie eorum: quia do-
10 mus exaſperans eſt. * Et dixit ad
me: Fili hominis omnes ſermo-
nes meos, quos ego loquor ad te,
aſſume in corde tuo, & auribus
11 tuis audi: * Et vade ingredere ad
tranſmigrationem, ad filios po-
puli tui, & loqueris ad eos, &
dices eis: Hæc dicit Dominus
Deus. ſi forte audiant, & quie-
12 ſcant. * Et aſſumpſit me ſpiritus
C & audiui poſt me vocẽ commo-
tionis magnæ: Benedicta gloria
13 Domini de loco ſuo, * & vocem
alarum animalium percutiẽtium
alteram ad alteram, & vocem ro-
tarum ſequentium animalia, &
vocem commotionis magnæ.
14 * Spiritus quoque leuauit me,
& aſſumpſit me: & abij amarus
in indignatione ſpiritus mei: ma-

nus enim Domini erat mecum,
confortans me.* Et veni ad tranſ- 15
migrationem, ad aceruum noua-
rum frugum, ad eos, qui habita-
bant iuxta flumen Chobar, & ſe-
di vbi illi ſedebant: & manſi ibi
ſeptem diebus mœrens in medio
eorum.* Cum autem pertranſiſ- 16
ſent ſeptem dies, factum eſt ver-
‖ J.33.b.7 bum Domini ad me, dicens:* ‖ Fi- 17
li hominis ſpeculatorē dedi te do
mui Iſrael: & audies de ore meo
verbum, & annunciabis eis ex
me.* Si dicente me ad impium: 18
Morte morieris: non annuncia-
ueris ei, neque locutus fueris vt
auertatur a via ſua impia, & vi- E
uat: ipſe impius in iniquitate
ſua morietur, ſanguinem autem
eius de manu tua requiram.* Si 19
autem tu annunciaueris impio,
& ille non fuerit conuerſus ab im
pietate ſua, & a via ſua impia:
ipſe quidem in iniquitate ſua mo
rietur, tu autem animam tuam
liberaſti.* Sed & ſi conuerſus iu- 20
ſtus a iuſtitia ſua fuerit, & fecerit
iniquitatem, ponam offendicu-
lum coram eo, ipſe morietur,
quia non annunciaſti ei: in pecca-
to ſuo morietur, & non erunt in
memoria iuſtitiæ eius, quas fecit:
ſanguinē vero eius de manu tua
requiram.* Si autem tu annun- 21
ciaueris iuſto vt non peccet iu- F
ſtus, & ille non peccauerit: vi-
uens viuet, quia annunciaſti ei, &
tu animam tuam liberaſti.* Et 22
facta eſt ſuper me manus Domi-
ni, & dixit ad me: Surgens egre-
dere in campum, & ibi loquar te-
cum.* Et ſurgens, egreſſus ſum 23
in campum: & ecce ibi gloria Do-
mini ſtabat quaſi gloria, quam vi-
‖ Ez. 1.a.3 di ‖ iuxta fluuium Chobar: & ce-
cidi in faciem meam.* Et ingreſ- 24
ſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit
me ſuper pedes meos: & locutus
eſt mihi, & dixit ad me: Ingre- G
dere, & includere in medio do-
mus tuæ.* Et tu fili hominis, ec- 25
ce data ſunt ſuper te vincula, &
ligabunt te in eis: & non egredie-
ris de medio eorū.* Et linguam 26
tuam adhærere faciā palato tuo,
& eris mutus, nec quaſi vir ob-
iurgans: quia domus exaſperans
eſt.* Cum autem locutus fuero 27
tibi, aperiam os tuum, & dices
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Qui audit, audiat, & qui quie-
ſcit quieſcat: quia domus exaſpe-
rans eſt.

CAP. IIII.

1 ET tu fili hominis ſume tibi la-
A terem, & pones eum coram
te: & deſcribes in eo ciuitatem Ie
2 ruſalem.* Et ordinabis aduer-
ſus eam obſidionem, & ædifica-
bis munitiones, & comportabis
aggerem, & dabis contra eam ca-
3 ſtra, & pones arietes in gyro.* Et
tu ſume tibi ſartaginem ferream,
& pones eam in murum ferreum
inter te, & inter ciuitatem: & ob-
firmabis faciem tuam ad eam, &
erit in obſidionem, & circumda-
bis eam: ſignum eſt domui Iſrael.
4 * Et tu dormies ſuper latus tuum
ſiniſtrum, & pones iniquitates
domus Iſrael ſuper eo numero
dierum, quibus dormies ſuper il-
lud, & aſſumes iniquitatem eo-
5 rum.* Ego autem dedi tibi an-
B nos iniquitatis eorum, numero
dierum trecentos & nonaginta
dies: & portabis iniquitatem do-
6 mus Iſrael.* Et cum compleue-
ris hæc, dormies ſuper latus tuum
dexterum ſecundò: & ‖ aſſumes ‖ Num. 14.
iniquitatem domus Iuda quadra- f.34
ginta diebus. diē pro anno, diem,
7 inquam, pro anno dedi tibi.* Et
ad obſidionem Ieruſalem cōuer-
tes faciem tuam, & brachium
tuum erit extentum: & propheta-
8 bis aduerſus eam.* Ecce circum-
dedi te vinculis: & non te cōuer-
tes a latere tuo in latus aliud, do-
nec compleas dies obſidionis tuæ.
9 * Et tu ſume tibi frumentum, &
hordeum, & fabam, & lentem,
& milium, & viciam: & mittes
ea in vas vnum, & facies tibi pa-
nes numero dierum, quibus dor-
mies ſuper latus tuum: trecentis
& nonaginta diebus comedes il-
10 lud.* Cibus autem tuus, quo
C veſceris, erit in pondere viginti
ſtateres in die: a tempore vſque
11 ad tempus comedes illud.* Et
aquam in menſura bibes, ſextam
partem hin: a tempore vſque ad
12 tempus bibes illud.* Et quaſi
ſubcinericium hordeaceū come-
des illud: & ſtercore, quod egre-
ditur

dicetur de homine, operies illud
in oculis eorum. *Et dixit Domi- 13
ǁOſe.9.a.3 nus: Sic comedent filij Iſrael ǁpa-
nem ſuum pollutum inter Gentes
ad quas eijciã eos.*Et dixi: A a a, 14
Domine Deus, ecce anima mea D
non eſt polluta, & morticinum &
laceratum a beſtijs non comedi
ab infantia mea vſque nunc, & nõ
eſt ingreſſa in os meum omnis ca-
ro immunda.* Et dixit ad me: 15
Ecce dedi tibi fimum boum pro
ſtercoribus humanis: & facies pa-
nem tuum in eo. * Et dixit ad me: 16
ǁJ. 5.d.16. Fili hominis: Ecce ego conteram
& 14.d.13 baculum panis in Ieruſalem: &
comedent panẽ in pondere, & in
ſolicitudine: & aquam in menſu-
ra, & in anguſtia bibent: *Vt de- 17
ficientibus pane & aqua, corruat
vnuſquiſque ad fratrem ſuum:
& contabeſcant in iniquitatibus
ſuis.

CAP. V.

ET tu fili hominis ſume tibi 1
gladium acutum, radentem A
pilos: & aſſumes eum, & duces
per caput tuum, & per barbam
tuam: & aſſumes tibi ſtateram
ponderis, & diuides eos. * Ter- 2
tiam partem igni combures in
medio ciuitatis, iuxta comple-
tionem dierum obſidionis: & aſ-
ſumes tertiam partem, & con-
cides gladio in circuitu eius: ter-
tiam vero aliam diſperges in ven-
tum, & gladium nudabo poſt eos.
* Et ſumes inde paruum nume- 3
rum: & ligabis eos in ſummitate
pallij tui. * Et ex eis rurſum tol- 4
les, & proijcies eos in medio ignis
& cõbures eos igni: & ex eo egre-
dietur ignis in omnem domum
Iſrael. *Hæc dicit Dominus Deus: 5
Iſta eſt Ieruſalem, in medio Gen-
tiũ poſui eam, & in circuitu eius
terras. *Et contempſit iudicia mea 6
vt plus eſſet impia quàm Gentes:
& præcepta mea vltra quàm terræ, B
quæ in circuitu eius ſunt. Iudicia
enim ea proiecerunt, & in præ-
ceptis meis non ambulauerunt.
* Idcirco hæc dicit Dominus 7
Deus: Quia ſuperaſtis Gentes, quæ
in circuitu veſtro ſunt, & in præ-
ceptis meis non ambulaſtis, & iu-
dicia mea non feciſtis, & iuxta iu-
dicia Gentium, quæ in circuitu
8 veſtro ſunt, nõ eſtis operati; *Ideo
hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te, & ipſe ego faciam in
medio tui iudicia in oculis Gen-
9 tium. * Et faciam in te quod non
feci, & quibus ſimilia vltra non
faciam propter omnes abomina-
10 tiones tuas. * Ideo patres come-
dent filios in medio tui, & filij
comedent patres ſuos, & faciam
in te iudicia, & ventilabo vniuer-
ſas reliquias tuas in omnem ven-
11 tum. * Idcirco viuo ego, dicit Do-
C minus Deus: niſi pro eo quòd ſan-
ctum meum violaſti in omnibus
offenſionibus tuis, & in cunctis
abominationibus tuis: ego quo-
que confringam, & non parcet
oculus meus, & non miſerebor.
12 *Tertia pars tui peſte morietur, &
fame conſumetur in medio tui:
& tertia pars tui in gladio cadet in
circuitu tuo: tertiam vero partem
tuam in omnem ventum diſper-
gam, & gladium euaginabo poſt
13 eos. *Et complebo furorem meũ,
& requieſcere faciam indignatio-
nem meã in eis, & conſolabor: &
ſcient quia ego Dominus locutus
ſum in zelo meo, cum impleuero
14 indignationem meam in eis. * Et
D dabo te in deſertum, & in oppro-
brium Gentibus, quæ in circuitu
tuo ſunt, in conſpectu omnis præ-
15 tereuntis. * Et eris opprobrium,
& blaſphemia, exemplum, & ſtu-
por in Gentibus, quæ in circuitu
tuo ſunt, cum fecero in te iudicia
in furore, & in indignatione, & in
16 increpationibus iræ. *Ego Domi-
nus locutus ſum: Quando miſero
ſagittas famis peſſimas in eos: quæ
erunt mortiferæ, & quas mittam
vt diſperdam vos: & famem con-
gregabo ſuper vos, & ǁ conteram ǁS.4.d.16
17 in vobis baculum panis. * Et im- J.14.d.13
mittam in vos famem, & beſtias
peſſimas vſque ad internecio-
nem: & peſtilentia, & ſanguis
tranſibunt per te, & gladium in-
ducam ſuper te. ego Dominus lo-
cutus ſum.

CAP. VI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis

pone ſaciem tuã ad mõtes Iſrael, A
& prophetabis ad eos, * & dices: 3
‖ 37.36.a.2 ‖ Montes Iſrael audite verbum
Domini Dei: Hæc dicit Dominus
Deus montibus, & collibus, ru-
pibus, & vallibus: Ecce ego indu-
cam ſuper vos gladium, & diſper-
dam excelſa veſtra, * & demoliar 4
aras veſtras, & confringentur ſi-
mulachra veſtra: & deijciam in-
terfectos veſtros ante idola ve-
ſtra. * Et dabo cadauera filio- 5
rum Iſrael ante faciem ſimula-
chrorum veſtrorum: & diſpergam
oſſa veſtra circum aras veſtras * in 6
omnibus habitationibus veſtris. B
Vrbes deſertæ erunt, & excelſa
demolientur, & diſſipabuntur &
interibunt aræ veſtræ, & confrin-
gentur: & ceſſabunt idola veſtra,
& conterentur delubra veſtra, &
delebuntur opera veſtra. * Et ca- 7
det interfectus in medio veſtri:
& ſcietis, quia ego ſum Domi-
nus. * Et relinquam in vobis eos, 8
qui fugerint gladium in Gẽtibus;
cum diſperſero vos in terris. * Et 9
recordabuntur mei liberati veſtri C
in Gentibus, ad quas captiui du-
cti ſunt: quia contriui cor eorum
fornicans, & recedens a me; &
oculos eorũ fornicantes poſt ido-
la ſua & diſplicebunt ſibimet ſu-
per malis, quæ fecerũt in vniuer-
ſis abominationibus ſuis. * Et ſciẽt 10
quia ego Dominus non fruſtra lo-
cutus ſum vt facerem eis malum
hoc. * Hæc dicit Dominus Deus: 11
Percute manum tuam, & allide
pedem tuum, & dic: Heu, ad om-
nes abominationes malorum do-
mus Iſrael: quia gladio, fame, &
peſte ruituri ſunt. * Qui longe 12
eſt, peſte morietur: qui autẽ pro-
pe, gladio corruet: & qui relictus
fuerit, & obſeſſus, fame morietur:
& complebo indignationẽ meam
in eis. * Et ſcietis quia ego Do- 13
minus, cum fuerint interfecti ve- D
ſtri in medio idolorum veſtrorum
in circuitu ararum veſtrarum, in
omni colle excelſo, & in cunctis
ſummitatibus montium, & ſub-
tus omne lignum nemoroſum, &
ſubtus vniuerſam quercum fron-
doſam, locum vbi accenderunt
thura redolentia vniuerſis idolis
ſuis. * Et extendã manum meam 14
ſuper eos: & faciam terram deſo-
latam, & deſtitutam a deſerto De-
blatha in omnibus habitationi-
bus eorum: & ſcient quia ego
Dominus.

CAP. VII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
2 me, dicens: * Et tu fili homi-
A nis, hæc dicit Dominus Deus ter-
ræ Iſrael: Finis venit, venit finis
3 ſuper quattuor plagas terræ. * Nũc
finis ſuper te, & immittam furo-
rem meum in te, & iudicabo te
iuxta vias tuas: & ponam contra
te omnes abominationes tuas.
4 * Et non parcet oculus meus ſu-
per te, & non miſerebor: ſed vias
tuas ponam ſuper te, & abomina-
tiones tuæ in medio tui erunt: &
5 ſcietis quia ego Dominus. * Hæc
B dicit Dominus Deus: Afflictio
6 vna, afflictio ecce venit. * finis ve-
nit, venit finis, euigilauit aduer-
7 ſum te: ecce venit. * Venit con-
tritio ſuper te, qui habitas in ter-
ra: venit tempus, prope eſt dies
occiſionis, & non gloriæ montiũ.
8 * Nunc de propinquo effundam
iram meam ſuper te, & comple-
bo furorem meum in te: & iudi-
cabo te iuxta vias tuas, & impo-
9 nam tibi omnia ſcelera tua: * Et
C non parcet oculus meus, nec mi-
ſerebor, ſed vias tuas imponam
tibi, & abominationes tuæ in me-
dio tui erunt: & ſcietis quia ego
10 ſum Dominus percutiens. * Ecce
dies, ecce venit: egreſſa eſt con-
tritio, floruit virga, germinauit
11 ſuperbia: * Iniquitas ſurrexit in
virga impietatis: non ex eis, &
non ex populo, neque ex ſonitu
eorum: & non erit requies in eis.
12 * Venit tempus, appropinquauit
dies: qui emit, non lætetur: & qui
vendit, non lugeat: quia ira ſu-
13 per omnem populum eius. * Quia
D qui vendit, ad id, quod vendidit,
nõ reuertetur, & adhuc in viuen-
tibus vita eorum. viſio enim ad
omnem multitudinem eius non
regredietur: & vir in iniquitate
14 vitæ ſuæ non confortabitur *. Ca-
nite tuba, præparentur omnes, &
non eſt, qui vadat ad prælium: ira
enim mea ſuper vniuerſum po-
15 pulum eius. * Gladius foris: & pe-
ſtis, & fames intrinſecus: qui in
agro

agro eſt, gladio morietur: & qui
in ciuitate, peſtilentia, & fame
deuorabuntur. * Et ſaluabuntur 16
qui fugerint ex eis: & erunt in
montibus quaſi columbæ conual-
lium omnes trepidi, vnuſquiſque
in iniquitate ſua. *Omnes manus 17
diſſoluētur, & omnia genua fluēt
‖Iſa.15.a.1 Ier.48.f.37 Pro.11.a.4 Soph.1.d.18 Eccl.5.c.10,13
aquis.* ‖ Et accingent ſe ciliciis,
& operiet eos formido, & in om- 18
ni facie confuſio, & in vniuerſis E
capitibus eorum calnitium.* Ar- 19
gentum eorum foras proijcietur,
& aurum eorū in ſterquilinium
erit. Argentum eorum, & aurum
eorum non valebit liberare eos in
die furoris Domini. Animam
ſuam non ſaturabunt, & ventres
eorum non implebuntur: quia
ſcandalum iniquitatis eorum fa-
ctum eſt.* Et ornamentum mo- 20
nilium ſuorum in ſuperbiam po- F
ſuerunt, & imagines abominatio-
num ſuarum, & ſimulachrorum
fecerunt ex eo: propter hoc dedi
eis illud in immunditiam:*& da- 21
bo illud in manus alienorum ad
diripiendum, & impijs terræ in
prædam, & contaminabunt illud.
*Et auertam faciem meam ab eis, 22
& violabunt arcanum meum: &
introibunt in illud emiſſarij, &
contaminabunt illud. * Fac con- 23
cluſionem: quoniam terra plena
eſt iudicio ſanguinum, & ciuitas
plena iniquitate. * Et adducam 24
peſſimos de Gentibus, & poſſide- G
bunt domos eorum. & quieſcere
faciam ſuperbiam potentium, &
poſſidebunt ſanctuaria eorum.
* Anguſtia ſuperueniente, requi- 25
rent pacem, & non erit. * Con- 26
turbatio ſuper conturbationem
veniet, & auditus ſuper auditum:
& quærent viſionem de prophe-
ta, & lex peribit a ſacerdote, &
conſilium a ſenioribus. * Rex lu- 27
gebit, & princeps induetur mœ-
rore, & manus populi terræ con-
turbabuntur. Secundum viam eo-
rum faciam eis, & ſecundum iu-
dicia eorum iudicabo eos: &
ſcient quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factum eſt in anno ſexto, in 1
ſexto menſe, in quinta men- A
ſis: ego ſedebam in domo mea,
& ſenes Iuda ſedebāt coram me,
& cecidit ibi ſuper me manus Do
2 mini Dei. * Et vidi, & ecce ſimi-
litudo quaſi aſpectus ignis: ab
aſpectu lumborum eius, & deor-
ſum, ignis: & a lumbis eius, &
ſurſum, quaſi aſpectus ſplendo-
3 ris, vt viſio electri. * ‖ Et emiſſa ‖Dan.14.f.35
B ſimilitudo manus apprehēdit me
in cincinno capitis mei: & eleua-
uit me Spiritus inter terram, &
cælum: & adduxit me in Ieruſa-
lem in viſione Dei, iuxta oſtium
interius, quod reſpiciebat ad A-
quilonem, vbi erat ſtatutum ido-
lum zeli ad prouocandam æmu-
4 lationem.* Et ecce ibi gloria Dei
Iſrael ſecundum viſionem, quam
5 videram in campo. * Et dixit ad
C me: Fili hominis leua oculos tuos
ad viā Aquilonis. Et leuaui ocu-
los meos ad viam Aquilonis: &
ecce ab Aquilone portæ altaris
6 idolum zeli in ipſo introitu. * Et
dixit ad me: Fili hominis, putaſ-
ne, vides tu, quid iſti faciunt, abo-
minationes magnas, quas domus
Iſrael facit hic, vt procul recedā a
ſanctuario meo? & adhuc conuer-
ſus videbis abominationes maio-
7 res.* Et introduxit me ad oſtium
atrij: & vidi, & ecce foramen
8 vnum in pariete. *Et dixit ad me:
D Fili hominis fode parietem. Et
cum fodiſſem parietem, apparuit
9 oſtium vnum. * Et dixit ad me:
Ingredere, & vide abominatio-
nes peſſimas, quas iſti faciunt hic.
10 * Et ingreſſus vidi, & ecce omnis
ſimilitudo reptilium, & anima-
lium, abominatio, & vniuerſa
idola domus Iſrael depicta erant
in pariete in circuitu per totum.
11 * Et ſeptuaginta viri de ſeniori-
E bus domus Iſrael, & Iezonias fi-
lius Saphan ſtabat in medio eo-
rum, ſtantium ante picturas: &
vnuſquiſque habebat thuribulum
in manu ſua: & vapor nebulæ de
12 thure conſurgebat. * Et dixit ad
me: Certe vides fili hominis quæ
ſeniores domus Iſrael faciunt in
tenebris, vnuſquiſque in abſcon-
dito cubiculi ſui: dicunt enim:
Non videt Dominus nos: dereli-
13 quit Dominus terram. * Et dixit
ad me: Adhuc conuerſus vide-
bis abominationes maiores, quas
14 iſti faciunt. * & introduxit me

per oſtium portę domus Domini, F
quod reſpiciebat ad Aquilonem :
& ecce ibi mulieres ſedebãt plan
gentes Adonidem . * Et dixit ad 15
me : Certe vidiſti fili hominis:ad-
huc conuerſus videbis abomina-
tiones maiores his . * Et introdu- 16
xit me in atrium domus Domini
interius : & ecce in oſtio templi
Domini inter veſtibulum & alta-
re, quaſi vigintiquinque viri dor-
ſa habentes contra templum Do-
mini , & facies ad Orientem : &
adorabant ad ortum Solis.* Et di- 17
xit ad me:Certe vidiſti fili homi- G
nis:numquid leue eſt hoc domui
Iuda vt facerent abominationes
iſtas , quas fecerunt hic : quia re-
plentes terram iniquitate cõuerſi
ſunt ad irritandum me ? & ecce‿
applicant ramum ad nares ſuas .
* Ergo & ego faciam in furore‿ : 18
non parcet oculus meus, nec mi-
ſerebor : & cum clamauerint ad
aures meas voce magna , non
exaudiam eos .

CAP. IX.

ET clamauit in auribus meis 1
voce magna, dicens : Appro- A
pinquauerunt viſitationes vrbis,
& vnuſquiſque vas interfectionis
habet in manu ſua . * Et ecce ſex 2
viri veniebant de via portæ ſupe-
rioris, quæ reſpicit ad Aquilonẽ :
& vniuſcuiuſque vas interitus in
manu eius : vir quoque vnus in
medio eorum veſtitus erat lineis,
& atramentarium ſcriptoris ad
renes eius : & ingreſſi ſunt,& ſte-
terunt iuxta altare æreum . * Et 3
gloria Domini Iſrael aſſumpta‿ B
eſt de cherub,quæ erat ſuper eum
ad limen domus : & vocauit vi-
rum , qui indutus erat lineis , &
atramentarium ſcriptoris habebat
in lumbis ſuis . * Et dixit Domi- 4
nus ad eum : Tranſi per mediam
ciuitatem in medio Ieruſalem‿ :
‖Exo. 12.c. 7 ‖ & ſigna thau ſuper frontes viro-
rum gementium , & dolentium
Apo. 7.a.3 ſuper cunctis abominationibus ,
quæ fiunt in medio eius . * Et il- 5
lis dixit , audiente me : Tranſite
per ciuitatem ſequentes eum , &
percutite : non parcat oculus ve-
ſter , neque miſereamini.* Senem 6
adoleſcentulum, & virginẽ , par- C
uulum,& mulieres interficite vſ-
que ad internecionem : omnem
autem , ſuper quẽ videritis thau ,
ne occidatis , & a ſanctuario meo
incipite . Cœperunt ergo a viris
ſenioribus, qui erant ante faciem
7 domus . * Et dixit ad eos : Con-
taminate domũ , & implete atria
interfectis : egredimini. Et egreſ-
ſi ſunt , & percutiebant eos , qui
8 erant in ciuitate . * Et cæde com-
pleta,remanſi ego:ruiq. ſuper fa-
ciem meam, & clamans aio:Heu,
heu , heu Domine Deus : ergone
diſperdes omnes reliquias Iſrael ,
effundens furorem tuum ſuper Ie
9 ruſalem ? * Et dixit ad me : Ini-
D quitas domus Iſrael, & Iuda,ma-
gna eſt nimis valde, & repleta eſt
terra ſanguinibus , & ciuitas re-
pleta eſt auerſione:dixerũt enim :
Dereliquit Dominus terram , &
10 Dominus non videt . * Igitur &
meus non parcet oculus , neque
miſerebor:viam eorum ſuper ca-
11 put eorum reddam . * Et ecce vir,
qui erat indutus lineis, qui habe-
bat atramentarium in dorſo ſuo ,
reſpondit verbum , dicens : Feci
ſicut præcepiſti mihi .

CAP. X.

1 ET vidi, & ecce in firmamen-
A to, quod erat ſuper caput che-
rubim,quaſi lapis ſapphirus,qua-
ſi ſpecies ſimilitudinis ſolij,appa-
2 ruit ſuper ea. * Et dixit ad virum,
qui indutus erat lineis,& ait : In-
gredere in medio rotarum , quæ
ſunt ſubtus cherubim , & imple
manum tuam prunis ignis , quæ
ſunt inter cherubim, & effunde‿
ſuper ciuitatem . Ingreſſusq. eſt
3 in conſpectu meo:*cherubim au-
tem ſtabant a dextris domus cum
ingrederetur vir, & nubes imple-
4 uit atrium interius . * Et eleuata
eſt gloria Domini deſuper cherub
ad limen domus: & repleta eſt do
mus nube,& atrium repletum eſt
5 ſplendore gloriæ Domini. * Et ſo-
nitus alarum cherubim audieba-
tur vſque ad atriũ exterius , quaſi
vox Dei omnipotentis loquentis.
6 * Cumq. præcepiſſet viro,qui in-
B dutus erat lineis , dicens : Sume
ignem de medio rotarum , quæ
ſunt inter cherubim : ingreſſus il-
le ſtetit

le ſtetit iuxta rotam. *Et extendit 7
cherub manum de medio cheru-
bim ad ignẽ, qui erat inter cheru-
bim: & ſumpſit, & dedit in ma-
nus eius, qui indutus erat lineis:
qui accipiens egreſſus eſt. *Et ap- 8
paruit in cherubim ſimilitudo
manus hominis ſubtus pēnas eo-
rum. *& vidi, & ecce quattuor 9
rotæ iuxta cherubim rota vna iu-
xta cherub vnum, & rota alia iu-
xta cherub vnum: ſpecies autem
rotarum erat quaſi viſio lapidis
cryſolithi.* & aſpectus earum ſi- 10
militudo vna quattuor: quaſi ſit
rota in medio rotæ.* Cumq. am- 11
bularent, in quattuor partes gra-
diebantur: & non reuertebantur
tur ambulantes, ſed ad locum,
ad quem ire declinabat, quæ
prima erat, ſequebantur & ce-
teræ, nec conuertebantur. *Et 12
omne corpus earum, & colla, & C
manus, & pennæ,& circuli plena
erant oculis, in circuitu quattuor
rotarum.* Et rotas iſtas vocauit 13
volubiles, audiente me. *Quat- 14
tuor autē facies habebat vnum:
facies vna, facies cherub:& facies
ſecunda, facies hominis:& in ter-
tio facies leonis: & in quarto fa-
cies aquilæ.* Et eleuata ſunt che- 15
rubim: ipſum eſt animal, quod
videram iuxta fluuium Chobar.
* Cumq. ambularent cherubim, 16
ibant pariter & rotæ iuxta ea: &
cum eleuarēt cherubim alas ſuas
vt exaltarentur de terra, non reſi-
debāt rotæ, ſed & ipſæ iuxta erāt.
* Stantibus illis, ſtabant: & cum 17
eleuatis eleuabātur. ſpiritus enim
vitæ erat in eis. *Et egreſſa eſt 18
gloria Domini a limine templi: D
& ſtetit ſuper cherubim. *Et ele- 19
uantia cherubim alas ſuas, exal-
tata ſunt a terra coram me,& illis
egredientibus, rotæ quoque ſub-
ſecutæ ſunt: & ſtetit in introitu
portæ domus Domini orientalis:
& gloria Dei Iſrael erat ſuper ea.
* Ipſum eſt animal, quod vidi 20
‖ 3.1.a.1 ſubter Deũ Iſrael ‖ iuxta fluuium
Chobar: & intellexi quia cheru-
bim eſſent.* Quattuor vultus vni, 21
& quattuor alæ vni:& ſimilitudo
manus hominis ſub alis eorum.
* Et ſimilitudo vultuum eorum, 22
ipſi vultus quos videram iuxta
fluuium Chobar, & intuitus eo-
rum, & impetus ſingulorum ante
faciem ſuam ingredi.

CAP. XI.

1 ET eleuauit me ſpiritus,& in-
A troduxit me ad portā domus
Domini orientalem, quæ reſpicit
ad ſolis ortum: & ecce in introi-
tu portæ vigintiquinque viri: &
vidi in medio eorum Iezoniam
filium Azur, & Pheltiam filium
2 Banaiæ, principes populi. *Di-
xitq. ad me: Fili hominis, hi ſunt
viri, qui cogitant iniquitatem, &
tractant conſilium peſſimum in
3 vrbe iſta, * dicentes: Nonne du-
dum ædificatæ ſunt domus? hæc
4 eſt lebes, nos autem carnes.* Id-
circo vaticinare de eis, vaticina-
5 re fili hominis. * Et irruit in me
ſpiritus Domini, & dixit ad me:
Loquere: Hæc dicit Dominus:
Sic locuti eſtis domus Iſrael, &
cogitationes cordis veſtri ego no-
6 ui. *Plurimos occidiſtis in vrbe
hac,& impleſtis vias eius interfe-
7 ctis. *Propterea hæc dicit Domi-
B nus Deus: Interfecti veſtri, quos
poſuiſtis in medio eius, hi ſunt
carnes, & hæc eſt lebes: & edu-
8 cam vos de medio eius. *Gla-
dium metuiſtis,& gladium indu-
cā ſuper vos, ait Dominus Deus.
9 * Et eijciam vos de medio eius,
daboq. vos in manu hoſtium, &
10 faciam in vobis iudicia. *Gla-
dio cadetis: in finibus Iſrael iudi-
cabo vos, & ſcietis quia ego Do-
11 minus. *Hæc non erit vobis in
lebetem, & vos non eritis in me-
dio eius in carnes: in finibus Iſ-
12 rael iudicabo vos.* Et ſcietis quia
ego Dominus: quia in præceptis
meis non ambulaſtis, & iudicia
mea non feciſtis, ſed iuxta iudi-
cia Gentium, quæ in circuitu ve-
13 ſtro ſunt, eſtis operati. *Et fa-
ctum eſt,cum prophetarem Phel-
tias filius Banaiæ mortuus eſt: &
cecidi in faciem meam clamans
voce magna, & dixi: Heu, heu,
heu Domine Deus: conſumma-
tionem tu facis reliquiarum Iſ-
14 rael? *Et factum eſt verbum Do-
15 mini ad me, dicens: *Fili homi-
C nis, fratres tui, fratres tui, viri pro-
pinqui tui,& omnis domus Iſrael
vniuerſi, quibus dixerūt habitato-

ſes Ieruſalem: Longe recedite a
Domino, nobis data eſt terra in
poſſeſſionem. * Propterea hæc di- 16
cit Dominus Deus, quia longe
feci eos in Gentibus, & quia di-
ſperſi eos in terris: ero eis in ſãcti-
ficationem modicam in terris, ad
quas venerunt. * Propterea loque- 17
re: Hæc dicit Dominus Deus: Cõ-
gregabo vos de populis, & aduna-
bo de terris, in quibus diſperſi
eſtis, daboq; vobis humũ Iſrael.
* Et ingredientur illuc, & aufe- 18
rent omnes offenſiones cunctaſq;
‖Ier.31.f.33 abominationes eius de illa. * ‖ Et 19
J.36.f.26 dabo eis cor vnum, & ſpiritum D
nouum tribuam in viſceribus eo-
rum: & auferam cor lapideum de
carne eorum, & dabo eis cor car-
neum: * Vt in præceptis meis am- 20
bulent, & iudicia mea cuſtodiant,
faciantq; ea: & ſint mihi in po-
pulum, & ego ſim eis in Deum.
* Quorum cor poſt offendicula & 21
abominationes ſuas ambulat, ho-
rum viam in capite ſuo ponam,
dicit Dominus Deus. * Et eleua- 22
uerunt cherubim alas ſuas, & ro-
tæ cum eis: & gloria Dei Iſrael
erat ſuper ea. * Et aſcendit gloria 23
Domini de medio ciuitatis, ſte-
titq; ſuper montem, qui eſt ad
Orientem vrbis. * Et ſpiritus le- 24
uauit me, adduxitq; in Chaldæam
ad tranſmigrationem, in viſione
in ſpiritu Dei: & ſublata eſt a me
viſio, quam videram. * Et locu- 25
tus ſum ad tranſmigrationem om-
nia verba Domini, quæ oſtende-
rat mihi.

CAP. XII.

ET factus eſt ſermo Domini ad 1
me, dicens: * Fili hominis in 2
medio domus exaſperantis tu ha- A
bitas: qui oculos habent ad vidẽ-
dum, & non vident: & aures ad
audiendum, & non audiunt: quia
domus exaſperans eſt. * Tu ergo fi- 3
li hominis fac tibi vaſa tranſmigra-
tionis, & tranſmigrabis per diem
coram eis: tranſmigrabis autem
de loco tuo ad locum alterum in
conſpectu eorũ, ſi forte aſpiciant:
quia domus exaſperans eſt. * Et 4
efferes foras vaſa tua quaſi vaſa B
tranſmigrantis per diem in con
ſpectu eorum: tu autem egredie-
ris veſpere coram eis, ſicut egredi-
5 tur migrans. * Ante oculos eorum
perfode tibi parietem: & egredie-
6 ris per eum. * In conſpectu eorum
in humeris portaberis, in caligine
effereris: faciem tuam velabis, &
non videbis terram. quia porten-
7 tum dedi te domui Iſrael. * Feci
ergo ſicut præceperat mihi Domi-
nus: vaſa mea protuli quaſi vaſa
tranſmigrantis per diem: & veſpe-
re perfodi mihi parietem manu &
in caligine egreſſus ſum in hume-
C ris portatus in conſpectu eorum.
8 * Et factus eſt ſermo Domini ma-
9 ne ad me, dicens: * Fili hominis,
numquid non dixerunt ad te do-
mus Iſrael, domus exaſperans:
10 Quid tu facis? * Dic ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: Super ducẽ
onus iſtud, qui eſt in Ieruſalem,
& ſuper omnem domum Iſrael,
11 quæ eſt in medio eorum. * Dic:
Ego portentum veſtrum: quomo-
do feci, ſic fiet illis. in tranſmi-
grationem, & in captiuitatem
12 ibunt. * Et dux qui eſt in medio
D eorum, in humeris portabitur in
caligine egredietur: parietem per-
fodient vt educant eum: facies
eius operietur vt non videat ocu-
13 lo terram. * ‖ Et extendam rete ‖J.17.f.20
meum ſuper eum, & capietur in
ſagena mea: & adducam eum in
Babylonem in terram Chaldæorũ:
& ipſam non videbit, ibiq; morie-
14 tur. * Et omnes, qui circa eum
ſunt, præſidium eius, & agmina
eius diſpergam in omnem vẽtum:
15 & gladiũ euaginabo poſt eos. * Et
ſciẽt quia ego Dominus, quando
diſperſero illos in Gẽtibus, & diſ-
16 ſeminauero eos in terris. * Et re-
E linquã ex eis viros paucos a gla-
dio, & fame, & peſtilentia: vt
enarrent omnia ſcelera eorum in
Gentibus, ad quas ingredientur:
17 & ſcient quia ego Dominus. * Et
factus eſt ſermo Domini ad me,
18 dicens: * Fili hominis panem tuũ
in conturbatione comede: ſed &
aquam tuam in feſtinatione, &
19 mœrore bibe. * Et dices ad popu-
lum terræ: Hæc dicit Dominus
Deus ad eos, qui habitant in Ieru-
ſalem in terra Iſrael: Panem ſuũ
in ſolicitudine comedent, & aquã
ſuam in deſolatione bibent: vt de-
ſoletur terra a multitudine ſua;

propter

propter iniquitatem omniũ, qui
habitant in ea. * Et ciuitates, quæ 20
nunc habitantur, deſolatæ erunt, F
terraq. deſerta: & ſcietis quia ego
Dominus. * Et factus eſt ſermo 21
Domini ad me, dicens: * Fili ho- 22
minis, quod eſt prouerbium iſtud
vobis in terra Iſrael? dicentium:
In longum differentur dies, & pe-
ribit omnis viſio. * ideo dic ad eos: 23
Hæc dicit Dominus Deus: Quie-
ſcere faciam prouerbium iſtud,
neque vulgo dicetur vltra in Iſ-
rael: & loquere ad eos quòd ap-
propinquauerint dies, & ſermo
omnis viſionis. * Non enim erit 24
vltra omnis viſio caſſa neque diui
natio ambigua in medio filiorum
Iſrael. * Quia ego Dominus lo- 25
quar: & quodcumque locutus G
fuero verbum, fiet & non prolõ-
gabitur amplius: ſed in diebus ve-
ſtris domus exaſperãs loquar ver-
bum, & faciam illud, dicit Do-
minus Deus. * Et factus eſt ſermo 26
Domini ad me, dicens: * Fili ho- 27
minis, ecce domus Iſrael dicen-
tium. Viſio, quam hic videt, in
dies multos: & in tempora longa
iſte prophetat. * Propterea dic ad 28
eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Non prolongabitur vltra omnis
ſermo meus: verbum, quod lo-
cutus fuero, complebitur, dicit
Dominus Deus.

CAP. XIII.

ET factus eſt ſermo Domini ad 1
me, dicens: * Fili hominis, 2
vaticinare ad prophetas Iſrael, A
qui prophetant: & dices prophe-
tantibus de corde ſuo: Audite ver-
bum Domini. * Hæc dicit Domi- 3
nus Deus: ‖ Væ prophetis inſipien-
tibus, qui ſequuntur ſpiritũ ſuum,
& nihil vident. * Quaſi vulpes in 4
deſertis, prophetæ tui Iſrael erant.
* Non aſcendiſtis ex aduerſo, ne- 5
que oppoſuiſtis murum pro do-
mo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in
die Domini. * Vident vana, & 6
diuinant mendacium, dicentes:
Ait Dominus: cum Dominus non
miſerit eos: & perſeuerauerunt
confirmare ſermonem. * numquid 7
non viſionem caſſam vidiſtis, &
diuinationem mendacem locuti
eſtis? & dicitis, ait Dominus: cum

‖ Ier. 31. a. 1. Inf. 14. c. 9 & 34. a. 2

8 ego non ſim locutus. * Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Quia
locuti eſtis vana, & vidiſtis men-
dacium: ideo ecce ego ad vos dicit
9 Dominus Deus: * Et erit manus
B mea ſuper prophetas, qui vident
vana, & diuinant mendacium: in
conſilio populi mei non erunt, &
in ſcriptura domus Iſrael nõ ſcri-
bentur, nec in terram Iſrael ingre-
dientur: & ſcietis quia ego Domi-
10 nus Deus; * Eo quòd deceperint
populum meum, dicentes: Pax,
& non eſt pax: & ipſe ædificabat
parietem, illi autem liniebant eũ
11 luto abſque paleis. * Dic ad eos,
qui liniunt abſque temperatura,
quòd caſurus ſit: erit enim imber
inundans, & dabo lapides prægrã-
des deſuper irruentes, & ventum
12 procellæ diſſipantem. * Siquidem
ecce cecidit paries: numquid non
dicetur vobis: Vbi eſt litura, quam
13 liniſtis? * Propterea hæc dicit Do-
minus Deus: Et erumpere faciam
ſpiritum tempeſtatũ in indigna-
tione mea, & imber inundans in
furore meo erit: & lapides gran-
14 des in ira in conſumptionem. * Et
C deſtruam parietem, quem liniſtis
abſque temperamento: & adæ-
quabo eum terræ, & reuelabitur
fundamentum eius: & cadet, &
conſumetur in medio eius: & ſcie-
15 tis quia ego ſum Dominus. * Et
complebo indignationem meam
in pariete, & in his, qui liniunt eũ
abſque temperamento, dicamque
vobis: Non eſt paries, & non ſunt
16 qui liniunt eum. * Prophetę Iſrael,
qui prophetant ad Ieruſalem, &
vident ei viſionem pacis: & non
17 eſt pax, ait Dominus Deus. * Et
tu fili hominis, pone faciem tuam
contra filias populi tui, quæ pro-
phetant de corde ſuo: & vaticina-
18 re ſuper eas, * & dic: Hæc dicit Do-
minus Deus: Væ quæ conſuunt
puluillos ſub omni cubito manus:
& faciunt ceruicalia ſub capite
vniuerſæ ætatis ad capiendas ani-
mas, & cum caperent animas po-
puli mei, viuificabant animas
19 eorum. * Et violabant me ad po-
pulum meum propter pugillum
hordei, & fragmen panis, vt in-
terficerent animas, quæ non mo-
D riuntur, & viuificarent animas,
quæ non viuunt, mentientes popu-
lo meo

lo meo credenti mendacijs. *Pro- 20
pter hoc hęc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad puluillos veſtros,
quibus vos capitis animas volan-
tes: & dirumpam eos de brachijs
veſtris. & dimittam animas, quas
vos capitis, animas ad volandum.
* Et dirumpam ceruicalia veſtra, 21
& liberabo populum meum de
manu veſtra, neque erunt vltra in
manibus veſtris ad prædandum: &
ſcietis quia ego Dominus. * Pro 22
eo quòd mœrere feciſtis cor iuſti
mendaciter, quem ego non con-
triſtaui: & confortaſtis manus im-
pij, vt non reuerteretur a via ſua
mala, & viueret: * Propterea va- 23
na non videbitis, & diuinationes
non diuinabitis amplius, & eruam
populum meum de manu veſtra:
& ſcietis quia ego Dominus.

CAP. XIIII.

ET venerunt ad me viri ſenio- 1
rum Iſrael, & ſederunt coram A
me. * Et factus eſt ſermo Domini 2
ad me, dicens: * Fili hominis, vi- 3
ri iſti poſuerūt immunditias ſuas
in cordibus ſuis, & ſcandalum
iniquitatis ſuæ ſtatuerunt contra
faciem ſuam: numquid interroga-
tus reſpondebo eis? * Propter hoc 4
loquere eis, & dices ad eos: Hæc B
dicit Dominus Deus: Homo homo
de domo Iſrael, qui poſuerit im-
mūditias ſuas in corde ſuo, & ſcā-
dalum iniquitatis ſuę ſtatuerit cō-
tra faciem ſuā, & venerit ad pro-
phetam interrogans per eum me:
ego Dominus reſpondebo ei in
multitudine immūditiarum ſua-
rum: * vt capiatur domus Iſrael 5
in corde ſuo, quo receſſerunt a
me in cunctis idolis ſuis. * Propre- 6
rea dic ad domum Iſrael: hæc di-
cit Dominus Deus: Conuertimi-
ni, & recedite ab idolis veſtris,
& ab vniuerſis contaminationi-
bus veſtris, auertite facies ve-
ſtras. * Quia homo homo de 7
domo Iſrael, & de proſelytis qui-
cumque aduena fuerit in Iſrael, ſi
alienatus fuerit a me, & poſuerit
idola ſua in corde ſuo, & ſcan-
dalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit
contra faciem ſuam, & venerit ad
prophetam vt interroget per eum
me: ego Dominus reſpondebo ei

8 per me. * Et ponam faciem meam
C ſuper hominem illum, & faciam
eum in exemplum, & in prouer-
bium, & diſperdam eum de me-
dio populi mei: & ſcietis quia
9 ego Dominus. * ‖ Et propheta cum ‖ S.13.a.3
errauerit, & locutus fuerit verbū:
ego Dominus decepi prophetam
illum: & extēdam manum meam
ſuper illum, & delebo eum de
10 medio populi mei Iſrael. * Et por-
tabunt iniquitatem ſuam: iuxta
iniquitatem interrogantis, ſic ini-
11 quitas prophetæ erit: * vt non er-
ret vltra domus Iſrael a me, ne-
que polluatur in vniuerſis præua-
ricationibus ſuis: ſed ſint mihi
in populum, & ego ſim eis in
Deum, ait Dominus exercituum.
12 * Et factus eſt ſermo Domini ad
13 me, dicens: * Fili hominis, terra
D cum peccauerit mihi, vt præuari-
cetur præuaricans, extendam
manum meam ſuper eam, & ‖ cō- ‖ S.4.d.16
teram virgam panis eius: & im- & 5.d.16
mittam in eam famem, & inter-
ficiam de ea hominem, & iumen-
14 tum. * Et ſi fuerint tres viri iſti in
medio eius, Noe, Daniel, & Iob:
ipſi iuſtitia ſua liberabunt ani-
mas ſuas, ait Dominus exerci-
15 tuum. * Quòd ſi & beſtias peſſi-
E mas induxero ſuper terram vt va-
ſtem eam: & fuerit inuia, eo quòd
non ſit pertranſiens propter beſti-
16 as. * Tres viri iſti ſi fuerint in ea,
viuo ego, dicit Dominus Deus,
quia nec filios, nec filias libera-
bunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur,
17 terra autem deſolabitur. * Vel ſi
gladium induxero ſuper terram il-
lam, & dixero gladio: Tranſi per
terram: & interfecero de ea ho-
18 minem, & iumentum: * & tres
viri iſti fuerint in medio eius:
viuo ego, dicit Dominus Deus, nō
liberabunt filios, neque filias: ſed
19 ipſi ſoli liberabuntur. * Si autem
F & peſtilentiam immiſero ſuper
terram illam, & effudero indi-
gnationem meam ſuper eam in
ſanguine, vt auferam ex ea ho-
20 minem, & iumentum: * Et Noe,
& Daniel, & Iob fuerint in medio
eius: viuo ego, dicit Dominus
Deus, quia filium, & filiam non
liberabunt: ſed ipſi iuſtitia ſua li-
21 berabunt animas ſuas. * Quo-
niam hæc dicit Dominus Deus:

Quòd

Quòd & ſi quattuor iudicia mea
peſſima, gladium, & famem, ac
beſtias malas, & peſtilentiam im-
miſero in Ieruſalē vt interficiam
de ea hominem, & pecus. * ta- 22
men relinquetur in ea ſaluatio e- G
ducentiū filios, & filias: ecce ipſi
ingredientur ad vos, & videbitis
viam eorum, & adinuentiones
eorum, & conſolabimini ſuper
malo, quod induxi in Ieruſalem
in omnibus, quæ importaui ſuper
eam. * Et conſolabuntur vos, cum 23
videritis viam eorum, & adinuen-
tiones eorū: & cognoſcetis quòd
non fruſtra fecerim omnia, quæ
feci in ea; ait Dominus Deus.

CAP. XV.

ET factus eſt ſermo Domini ad 1
me, dicens: * Fili hominis, 2
quid fiet de ligno vitis ex omni- A
bus lignis nemorum, quæ ſunt
inter ligna ſiluarum? * Numquid 3
tolletur de ea lignum, vt fiat opus
aut fabricabitur de ea paxillus, vt
dependeat in eo quodcūque vas?
* Ecce igni datum eſt in eſcam: 4
vtramque partem eius conſum-
pſit ignis, & medietas eius reda-
cta eſt in fauillam: numquid vtile
erit ad opus? * Etiam cum eſſet 5
integrum, nō erat aptum ad opus: B
quāto magis cū illud ignis deuo-
rauerit, & combuſſerit, nihil ex
eo fiet operis? * Propterea hæc di- 6
cit Dominus Deus: Quomodo li-
gnum vitis inter ligna ſiluarum,
quod dedi igni ad deuorandum,
ſic tradam habitatores Ieruſalem.
* Et ponam faciem meam in eos: 7
de igne egredientur, & ignis con-
ſumet eos: & ſcietis quia ego
Dominus, cum poſuero faciem
meam in eos, * & dedero terram 8
inuiam, & deſolatam: eo quòd
præuaricatores extiterint, dicit
Dominus Deus.

CAP. XVI.

ET factus eſt ſermo Domini ad 1
me, dicens: * Fili hominis no- 2
tas fac Ieruſalem abominationes A
ſuas: * & dices: Hæc dicit Domi- 3
nus Deus Ieruſalem: Radix tua,
& generatio tua de terra Chanaā:
pater tuus Amorrhæus, & mater
4 tua Cethæa. * Et quando nata es
in die ortus tui non eſt præciſus
vmbilicus tuus, & aqua non es lo-
ta in ſalutem, nec ſale ſalita, nec
5 inuoluta pannis. * Non pepercit
ſuper te oculus vt faceret tibi vnū
de his, miſertus tui: ſed proiecta
es ſuper faciem terræ in abiectio-
ne animæ tuæ, in die qua nata es.
6 * Tranſiens autem per te, vidi te
conculcari in ſanguine tuo. & dixi
tibi cum eſſes in ſanguine tuo: Vi-
ue. dixi, inquam tibi: In ſan-
7 guine tuo viue. * Multipli-
catam quaſi germen agri dedi te:
& multiplicata es, & grandis ef-
fecta, & ingreſſa es, & perueniſti
ad mundum muliebrem: vbera
tua intumuerūt, & pilus tuus ger-
minauit: & eras nuda, & confu-
8 ſione plena. * Et tranſiui per te,
& vidi te: & ecce tempus tuum,
tempus amantium. & expandi a-
mictum meum ſuper te, & ope-
rui ignominiam tuam. Et iuraui
tibi, & ingreſſus ſum pactum te-
cum: ait Dominus Deus: & facta
9 es mihi. * Et laui te aqua, & emū-
daui ſanguinem tuum ex te: &
10 vnxi te oleo. * Et veſtiui te diſco-
loribus, & calceaui te ianthino:
& cinxi te byſſo, & indui te ſubti-
11 libus. * Et ornaui te ornamento,
B & dedi armillas in manibus tuis,
& torquem circa collum tuum.
12 * Et dedi inaurem ſuper os tuum,
& circulos auribus tuis, & coronā
13 decoris in capite tuo. * Et ornata
es auro, & argento, & veſtita es
byſſo, & polymito, & multicolo-
ribus, ſimilam, & mel, & oleum
comediſti, & decora facta es ve-
hementer nimis: & profeciſti in
14 regnum. * Et egreſſum eſt nomen
tuum in Gentes propter ſpeciem
tuam: quia perfecta eras in deco-
re meo, quem poſueram ſuper te,
15 dicit Dominus Deus. * Et habens
fiduciā in pulchritudine tua for-
nicata es in nomine tuo: & expo-
ſuiſti fornicationem tuam omni
16 tranſeunti vt eius fieres. * Et ſu-
mens de veſtimētis tuis feciſti ti-
bi excelſa hinc inde conſuta: &
fornicata es ſuper eis, ſicut non eſt
17 factum, neque futurum eſt. * Et
tuliſti vaſa decoris tui de auro
meo, atque argento meo, quæ
dedi tibi: & feciſti tibi imagines
maſcu-

maſculinas, & fornicata es in eis.
* Et ſumpſiſti veſtiméta tua mul- 18
ticoloria, & operuiſti illas: &
oleum meũ, & thymiama meum
poſuiſti coram eis. * Et panem 19
meum, quem dedi tibi, ſimilam,
& oleum, & mel, quibus enu-
triui te, poſuiſti in conſpectu eo-
rum in odorem ſuauitatis, & fa-
ctum eſt, ait Dominus Deus. * Et 20
tuliſti filios tuos, & filias tuas, C
quas generaſti mihi: & immola-
ſti eis ad deuorandum. Numquid
parua eſt fornicatio tua? * Immo- 21
laſti filios meos, & dediſti illos
conſecrans eis. * Et poſt omnes 22
abominationes tuas, & fornica-
tiones non es recordata dierum
adoleſcentiæ tuæ, quando eras nu-
da, & confuſione plena concul-
cata in ſanguine tuo. * Et accidit 23
poſt omnem malitiam tuam (væ,
væ, tibi ait Dominus Deus) * & 24
ædificaſti tibi lupanar, & feciſti
tibi proſtibulum in cunctis pla-
teis. * Ad omne caput viæ ædifi- 25
caſti ſignum proſtitutionis tuæ: &
abominabilem feciſti decorem
tuum: & diuiſiſti pedes tuos om-
ni tranſeunti, & multiplicaſti for-
nicationes tuas. * Et fornicata es 26
cum filijs Aegypti vicinis tuis ma
gnarum carnium: & multiplicaſti
fornicationem tuam ad irritandũ
me. * Ecce ego extendam manum 27
meam ſuper te, & auferam iuſti-
ficationem tuam: & dabo te in
animas odientium te filiarum Pa-
læſtinarum, quæ erubeſcunt in
via tua ſcelerata. * Et fornicata es 28
in filijs Aſſyriorum, eo quòd nec-
dum fueris expleta: & poſtquam
fornicata es, nec ſic es ſatiata. * & 29
multiplicaſti fornicationem tuam
in Terra Chanaan cum Chaldæis:
& nec ſic ſatiata es. * In quo mũ- 30
dabo cor tuũ, ait Dominus Deus;
cum facias omnia hæc opera mu-
lieris meretricis, & procacis?
* Quia fabricaſti lupanar tuum in 31
capite omnis viæ, & excelſum tuũ D
feciſti in omni platea: nec facta
es quaſi meretrix faſtidio augens
pretium, * ſed quaſi mulier adul- 32
tera, quæ ſuper virum ſuum in-
ducit alienos. * Omnibus mere- 33
tricibus dantur mercedes: tu autẽ
dediſti mercedes cunctis amato-
ribus tuis, & dona donabas eis vt
intrarent ad te vndique ad forni-
34 candum tecum. * Factumq. eſt in
te contra conſuetudinem mulierũ
in fornicationibus tuis, & poſt te
non erit fornicatio: in eo enim
quòd dediſti mercedes, & merce-
des non accepiſti, factum eſt in te
35 contrarium. * Propterea meretrix
36 audi verbum Domini. * Hæc dicit
Dominus Deus: Quia effuſũ eſt æs
tuũ, & reuelata eſt ignominia tua
in fornicationibus tuis ſuper ama
tores tuos, & ſuper idola abomi-
nationum tuarũ in ſanguine filio-
37 rum tuorum quos dediſti eis * Ec-
ce ego congregabo omnes amato-
res tuos, quibus commiſta es, &
omnes, quos dilexiſti cum vniuer-
ſis, quos oderas: & congregabo
eos ſuper te vndique & nudabo
ignominiam tuam coram eis, & vi
debunt omnẽ turpitudinem tuã.
38 * ‖ Et iudicabo te iudicijs adulte- ‖ Inf. 23. b. 10
E rarum, & effundentium ſangui-
nem: & dabo te in ſanguinem fu-
39 roris & zeli. * Et dabo te in ma-
nus eorum, & deſtruent lupa-
nar tuum: & demolientur proſti-
bulum tuum: & denudabunt te
veſtimentis tuis, & auferent vaſa
decoris tui: & derelinquent te
nudam, plenamq. ignominia:
40 * & adducent ſuper te multitudi-
nem, & lapidabunt te lapidibus, ‖ 4. Reg. 25. a. 9
41 & trucidabunt te gladijs ſuis. * ‖ Et
comburẽt domos tuas igni, & fa-
cient in te iudicia in oculis mu-
lierũ plurimarum: & deſines for-
nicari, & mercedes vltra non da-
42 bis. * Et requieſcet indignatio mea
in te: & auferetur zelus meus a
te, & quieſcã nec iraſcar amplius.
43 * Eo quòd non fueris recordata
dierum adoleſcentiæ tuæ, & pro-
uocaſti me in omnibus his: qua-
propter & ego vias tuas in capite
tuo dedi, ait Dominus Deus, &
non feci iuxta ſcelera tua in om-
44 nibus abominationibus tuis. * Ec-
ce omnis, qui dicit vulgo prouer-
bium, in te aſſumet illud, dicens:
45 Sicut mater, ita & filia eius. * Fi-
lia matris tuæ es tu, quæ proiecit
virum ſuum, & filios ſuos, & ſo-
ror ſororũ tuarum es tu, quæ pro-
iecerunt viros ſuos, & filios ſuos:
mater veſtra Cethæa, & pater ve-
46 ſter Amorrhæus. * Et ſoror tua ma
ior, Samaria, ipſa & filiæ eius, quæ
habi-

habitant ad ſiniſtram tuam : ſoror
autem tua minor te, quæ habitat
a dextris tuis Sodoma , & filiæ e-
ius . * Sed nec in vijs earum am- 47
bulaſti , neque ſecundum ſcelera F
earum feciſti pauxillum minus :
pene ſceleratiora feciſti illis in
omnibus vijs tuis. * Viuo ego dicit 48
Dominus Deus , quia non fecit
Sodoma ſoror tua ipſa , & filiæ e-
ius , ſicut feciſti tu , & filiæ tuæ.
(Gen. 19. c. 24) * Ecce hæc fuit iniquitas So- 49
domæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſatu-
ritas panis & abūdantia, & otium
ipſius & filiarum eius : & manum
egeno, & pauperi non porrigebāt.
* Et eleuatæ ſunt, & fecerunt abo 50
minationes coram me : & abſtuli
eas ſicut vidiſti . * Et Samaria di- 51
midium peccatorum tuorum non
peccauit : ſed viciſti eas ſceleri-
bus tuis , & iuſtificaſti ſorores
tuas in omnibus abominationibus
tuis , quas operata es . * Ergo & 52
tu porta confuſionem tuam , quæ
viciſti ſorores tuas peccatis tuis ,
ſceleratius agens ab eis : iuſtifica-
tæ ſunt enim a te : ergo & tu con-
fundere , & porta ignominiam
tuam, quæ iuſtificaſti ſorores tuas.
* Et conuertam reſtituens eas cō- 53
uerſione Sodomorum cum filia-
bus ſuis , & cōuerſione Samariæ ,
& filiarum eius & conuertam re-
uerſionem tuam in medio earum,
* vt portes ignominiam tuam , 54
& confundaris in omnibus , quæ
feciſti conſolans eas . * Et ſoror 55
tua Sodoma , & filiæ eius reuer- G
tentur ad antiquitatem ſuam : &
Samaria , & filiæ eius reuertentur
ad antiquitatem ſuam : & tu, & fi-
liæ tuæ reuertemini ad antiquita-
tem veſtram . * Non fuit autem 56
Sodoma ſoror tua audita in ore
tuo , in die ſuperbiæ tuæ , * ante- 57
quam reuelaretur malitia tua : ſi-
cut hoc tempore in opprobrium
filiarum Syriæ , & cunctarum in
circuitu tuo filiarum Palæſtina-
rum, quæ ambiunt te per gyrum.
* ſcelus tuum , & ignominiam 58
tuam tu portaſti , ait Dominus
Deus . * Quia hæc dicit Dominus 59
Deus : Et faciam tibi ſicut deſpe-
xiſti iuramentum , vt irritum fa-
ceres pactum : * & recordabor ego 60
pacti mei tecum in diebus adole-
ſcentiæ tuæ : & ſuſcitabo tibi pa-

61 ctum ſempiternum . * Et recor-
daberis viarum tuarum , & con-
funderis : cūm receperis ſorores
tuas te maiores cum minoribus
tuis : & dabo eas tibi in filias, ſed
62 non ex pacto tuo . * Et ſuſcitabo
ego pactum meum tecū : & ſcies
63 quia ego Dominus , * vt recorde-
ris , & confundaris, & non ſit ti-
bi vltra aperire os præ confuſione
tua , cum placatus tibi fuero in
omnibus , quæ feciſti , ait Domi-
nus Deus .

CAP. XVII.

1 ET factum eſt verbum Domi-
2 ni ad me , dicens : * Fili ho-
A minis propone ænigma , & narra
3 parabolam ad domum Iſrael , * &
dices : Hæc dicit Dominus Deus:
Aquila grandis magnarū alarum ,
longo membrorum ductu , plena
plumis , & varietate, venit ad Li-
banum, & tulit medullam cedri .
4 * Summitatē frondium eius auul-
ſit : & tranſportauit eam in Ter-
ram Chanaan, in vrbe negotiato-
5 rum poſuit illam. * Et tulit de ſe-
mine terræ , & poſuit illud in ter-
ra pro ſemine , vt firmaret radi-
cem ſuper aquas multas : in ſuper-
6 ficie poſuit illud . * Cumq. ger-
B minaſſet, creuit in vineam latio-
rem humili ſtatura, reſpicienti-
bus ramis eius ad eam : & radices
eius ſub illa erant . facta eſt ergo
vinea , & fructificauit in palmi-
7 tes, & emiſit propagines . * Et fa-
cta eſt aquila altera grandis ma-
C gnis alis , multiſq. plumis : & ec-
ce vinea iſta quaſi mittens radi-
ces ſuas ad eam, palmites ſuos ex-
tendit ad illam , vt irrigaret eam
8 de areolis germinis ſui . * In ter-
ra bona ſuper aquas multas plan-
tata eſt : vt faciat frondes, & por-
tet fructum, vt ſit in vineam gran
9 dem . * Dic : Hæc dicit Dominus
Deus : Ergone proſperabitur? non-
ne radices eius euellet, & fructus
eius diſtringet , & ſiccabit omnes
palmites germinis eius , & are-
ſcet : & non in brachio grandi, ne-
que in populo multo , vt euelle-
10 ret eam radicitus? * Ecce planta-
ta eſt : ergone proſperabitur? non-
ne cum tetigerit eam ventus vrēs
ſiccabitur , & in areis germinis
ſui

ſui areſcet ? * Et factum eſt ver 11
bum Domini ad me, dicens:*Dic 12
ad domum exaſperantẽ : Neſcitis
quid iſta ſignificent? Dic:Ecce ve- D
nit rex Babylonis in Ieruſalem:&
aſſumet regem, & principes eius,
& adducet eos ad ſemetipſum in
Babylonem. * Et tollet de ſemine 13
regni ferietq. cum eo fœdus & ab
eo accipiet iuſiurandum . ſed &
fortes terræ tollet, * vt ſit regnum 14
humile, & non eleuetur, ſed cu-
ſtodiat pactum eius, & ſeruet il-
lud . * Qui recedens ab eo mi- 15
ſit nuncios ad Aegyptum vt daret
ſibi equos, & populum multum.
Numquid proſperabitur, vel con-
ſequetur ſalutem qui fecit hæc? &
qui diſſoluit pactum, nũquid ef-
fugiet? *Viuo ego, dicit Dominus 16
Deus : quoniam in loco regis, qui E
conſtituit eum regem, cuius fecit
irritum iuramentum,& ſoluit pa-
ctum, quod habebat cũ eo, in me-
dio Babylonis morietur.* Et non 17
in exercitu grandi, neque in po-
pulo multo faciet contra eũ. Pha-
rao prælium in iactu aggeris, & in
extructione vallorũ vt interficiat
animas multas. * Spreuerat enim 18
iuramentum vt ſolueret fœdus, &
ecce dedit manum ſuam : & cum
omnia hæc fecerit, non effugiet.
* Propterea hæc dicit Dominus 19
Deus : Viuo ego, quoniam iura- F
mentum, quod ſpreuit, & fœdus,
quod præuaricatus eſt, ponam in
ſ. 12.d.13 caput eius. * Et expandam ſuper 20
32.a.3 eum rete meum, & comprehẽde-
tur in ſagena mea : & adducam
eum in Babylonem, & iudicabo
eum ibi in præuaricatione, qua
deſpexit me. * Et omnes profugi 21
eius cum vniuerſo agmine ſuo,
gladio cadent : reſidui autem in
omnem ventum diſpergentur : &
ſcietis quia ego Dominus locutus
ſum. * Hæc dicit Dominus Deus: 22
Et ſumam ego de medulla cedri
ſublimis, & ponam : de vertice
ramorum eius tenerum diſtringã,
& plantabo ſuper montem excel-
ſum & eminentem . * In monte 23
ſublimi Iſrael plantabo illud, &
erumpet in germen, & faciet fru-
ctum, & erit in cedrum magnam:
& habitabũt ſub ea omnes volu- G
cres, & vniuerſum volatile ſub
vmbra frondium eius nidificauit.

24 * Et ſcient omnia ligna regionis,
quia ego Dominus humiliaui li-
gnum ſublime, & exaltaui lignũ
humile : & ſiccaui lignum viride,
& frondere feci lignum aridum.
Ego Dominus locutus ſum, &
feci.

CAP. XVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
2 me, dicens : * Quid eſt quod
A inter vos parabolã vertitis in pro-
uerbium iſtud in terra Iſrael, di-
centes: ‖Patres comederunt vuam ‖Ier.31.c.29
acerbam, & dentes filiorum ob-
3 ſtupeſcunt ? * Viuo ego, dicit Do-
minus Deus, ſi erit vltra vobis pa-
rabola hæc in prouerbiũ in Iſrael.
4 * Ecce omnes animæ, meæ ſunt :
vt anima patris, ita & anima filij
mea eſt : anima, quæ peccauerit,
5 ipſa morietur. * Et vir ſi fuerit iu-
ſtus, & fecerit iudicium, & iuſti-
6 tiam, * in montibus non comede-
B rit, & oculos ſuos non leuauerit ad
idola domus Iſrael : & vxorẽ pro-
ximi ſui non violauerit, & ad mu-
lierem menſtruatam non acceſſe-
7 rit: * & hominem non contriſtaue-
rit : pignus debitori reddiderit,
per vim nihil rapuerit : ‖ panem ‖Iſa.58.b.7
ſuum eſurienti dederit, & nudum Mat.25.c.
8 operuerit veſtimento: *ad vſuram 35
non commodauerit, & amplius
non acceperit: ab iniquitate auer-
terit manum ſuam, & iudicium
verum fecerit inter virum & virũ:
9 *in præceptis meis ambulauerit, &
iudicia mea cuſtodierit vt faciat
veritatem : hic iuſtus eſt, vita vi-
10 uet, ait Dominus Deus. * Quòd
C ſi genuerit filium latronem ef-
fundentem ſanguinem, & fecerit
11 vnũ de iſtis : * & hæc quidem om-
nia non facientem, ſed in monti-
bus comedentem, & vxorem pro-
12 ximi ſui polluentẽ : * egenum, &
pauperẽ contriſtantẽ, rapientem
rapinas, pignus non reddentẽ, &
ad idola leuantem oculos ſuos, a-
13 bominationem facientem : * ad
vſuram dantem, & amplius acci-
pientem: numquid viuet? non vi-
uet. cum vniuerſa hæc deteſtanda
fecerit, morte morietur, ſanguis
14 eius in ipſo erit. * Quòd ſi genue-
rit filiũ, qui videns omnia peccata
patris ſui, quæ fecit, timuerit, &

non

non fecerit ſimile eis: *ſuper mõ- 15
tes non comederit, & oculos ſuos
non leuauerit ad idola domus Iſ-
rael, & vxorem proximi ſui non
violauerit: *& virum non contri- 16
ſtauerit, pignus non retinuerit, &
rapinam non rapuerit, panem
ſuum eſurienti dederit, & nudum
operuerit veſtimento: * a paupe- 17
ris iniuria auerterit manũ ſuam,
vſuram & ſuperabundantiam
non acceperit, iudicia mea fece-
rit, in præceptis meis ambulaue-
rit: hic non morietur in iniquita-
te patris ſui, ſed vita viuet. * Pa- 18
ter eius quia calumniatus eſt, &
vim fecit fratri, & malum opera-
tus eſt in medio populi ſui, ecce
mortuus eſt in iniquitate ſua.
* Et dicitis: Quare non portauit 19
filius iniquitatem patris? Videli-
cet, quia filius iudicium, & iuſti-
tiam operatus eſt, omnia præce-
pta mea cuſtodiuit, & fecit illa,
‖Deu.24.d. viuet vita. * ‖ Anima, quæ pec- 20
16 cauerit, ipſa morietur: filius non E
4. Reg. 14. portabit iniquitatem patris, & pa
b.6 ter non portabit iniquitatem filij:
2.Par.25.b. iuſtitia iuſti ſuper eum erit, &
4 impietas impij erit ſuper eum.
* Si autem impius egerit pœni- 21
tẽtiam ab omnibus peccatis ſuis,
quæ operatus eſt, & cuſtodierit
omnia præcepta mea, & fecerit
iudicium, & iuſtitiam: vita vi-
uet, & non morietur. * Omnium 22
iniquitatum eius, quas operatus
eſt, non recordabor: in iuſtitia
ſua, quam operatus eſt, viuet.
‖Pſ.29.a.4. * ‖ Numquid voluntatis meæ eſt 23
J.33.c.11 mors impij, dicit Dominus Deus,
& non vt conuertatur a vijs ſuis,
& viuat? * Si autem auerterit ſe 24
iuſtus a iuſtitia ſua, & fecerit ini-
quitatem ſecundum omnes abo- F
minationes, quas operari ſolet
impius, numquid viuet? omnes
iuſtitiæ eius, quas fecerat, non re-
cordabuntur: in præuaricatione,
qua præuaricatus eſt, & in pecca-
to ſuo, quod peccauit, in ipſis mo-
rietur. * Et dixiſtis: Non eſt æqua 25
via Domini. Audite ergo domus
Iſrael: Numquid via mea non eſt
æqua, & non magis viæ veſtræ
prauæ ſunt? *Cum enim auerterit 26
ſe iuſtus a iuſtitia ſua, & fecerit
iniquitatem, morietur in eis: in
iniuſtitia, quam operatus eſt, mo-

27 rietur. * Et cum auerterit ſe im-
pius ab impietate ſua, quam ope-
ratus eſt, & fecerit iudicium, &
iuſtitiam: ipſe animam ſuam vi-
28 uificabit. * Conſiderans enim,
& auertens ſe ab omnibus ini-
quitatibus ſuis, quas operatus eſt,
29 vita viuet, & non morietur. * Et
G dicunt filij Iſrael: Non eſt æqua
via Domini. Numquid viæ meæ
non ſunt æquæ, domus Iſrael, &
30 non magis viæ veſtræ prauæ? *Id-
circo vnumquemque iuxta vias
ſuas iudicabo domus Iſrael, ait
Dominus Deus. ‖ Conuertimini, ‖Mat.3.a.2
& agite pœnitentiam ab omnibus
iniquitatibus veſtris: & non erit
31 vobis in ruinã iniquitas. * Proij-
cite a vobis omnes præuaricatio-
nes veſtras, in quibus præuarica-
ti eſtis, & facite vobis cor nouum,
& ſpiritum nouum: & quare
32 moriemini domus Iſrael? *‖Quia ‖J. 23
nolo mortem morientis, dicit J.33.c.11
Dominus Deus, reuertimini, &
viuite.

C A P. XIX.

1 ET tu aſſume planctum ſuper
2 principes Iſrael, * & dices:
A Quare mater tua leæna inter leo-
nes cubauit, in medio leunculo-
3 rum enutriuit catulos ſuos? * Et
eduxit vnum de leunculis ſuis,
& leo factus eſt: & didicit ca-
pere prædam, hominemq. come-
4 dere. * Et audierunt de eo Gen-
tes, & non abſque vulneribus
ſuis ceperunt eum: & adduxe-
runt eum in catenis in Terram
5 Aegypti. * Quæ cum vidiſſet
B quoniam infirmata eſt, & periit
expectatio eius: tulit vnum de
leunculis ſuis, leonem conſti-
6 tuit eum. * Qui incedebat inter
leones, & factus eſt leo: & didi-
cit prædam capere, & homines
7 deuorare. * Didicit viduas face-
re, & ciuitates eorum in deſer-
tum adducere: & deſolata eſt ter-
ra, & plenitudo eius a voce rugi-
8 tus illius. * Et conuenerunt ad-
uerſus eum Gentes vndique de
prouincijs, & expanderunt ſuper
eum rete ſuum, in vulneribus ea-
9 rum captus eſt * Et miſerunt eum
C in caueam, in catenis adduxerunt
eũ ad regem Babylonis: miſerũtq.

eum in carcerem, ne audiretur
vox eius vltra ſuper mōtes Iſrael.
* Mater tua quaſi vinea in ſangui- 10
ne tuo ſuper aquam plantata eſt:
fructus eius, & frondes eius cre-
uerunt ex aquis multis. * Et fa- 11
ctæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra D
dominantium, & exaltata eſt ſta-
tura eius inter frondes:& vidit al-
titudinē ſuam in multitudine pal
mitum ſuorū.* Et euulſa eſt in ira, 12
‖ Oſee 13. d. in terramque proiecta. ‖ & ven-
15 tus vrens ſiccauit fructum eius:
marcuerunt, & areſactæ ſunt vir-
ga roboris eius: ignis comedit
eam. * Et nunc tranſplantata eſt 13
in deſertum, in terra inuia, & ſi-
tienti. * Et egreſſus eſt ignis de 14
virga ramorum eius, qui fructum
eius comedit: & non fuit in ea
virga fortis, ſceptrum domi-
nantium. Planctus eſt, & erit in
planctum.

CAP. XX.

ET factū eſt in anno ſeptimo, 1
in quinto, in decima menſis: A
venerunt viri de ſenioribus Iſrael
vt interrogarent Dominum, &
ſederunt coram me: * Et factus 2
eſt ſermo Domini ad me, dicens:
* Fili hominis loquere ſenioribus 3
Iſrael, & dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Numquid ad in-
terrogandum me vos veniſtis?
viuo ego, quia non reſpondebo
vobis, ait Dominus Deus.* Si iu- 4
dicas eos, ſi iudicas fili hominis,
abominationes patrum eorum
oſtende eis.* Et dices ad eos:Hæc 5
dicit Dominus Deus: In die, qua
elegi Iſrael, & leuaui manum
meam pro ſtirpe domus Iacob, &
apparui eis in Terra Aegypti, &
leuaui manum meam pro eis, di-
cens: Ego Dominus Deus veſter:
*in die illa leuaui manum meam 6
pro eis, vt educerem eos de Ter-
ra Aegypti, in Terram, quam
prouideram eis, fluentem lacte,
& melle: quæ eſt egregia inter
omnes terras. * Et dixi ad eos: 7
Vnuſquiſque offenſiones oculo-
rum ſuorum abijciat, & in idolis
Aegypti nolite pollui:ego Domi-
nus Deus veſter.* Et irritauerunt 8
me, noluerunt q. me audire:vnuſ- B
quiſque abominationes oculorū
ſuorum non proiecit, nec idola
Aegypti reliquerunt:& dixi vt ef-
funderem indignationem meam
ſuper eos, & implerem irā meam
in eis, in medio Terræ Aegypti.
9 * Et feci propter nomen meum,
vt non violaretur corā Gentibus,
in quarum medio erant, & inter
quas apparui eis vt educerem eos
10 de Terra Aegypti. * Eieci ergo eos
de Terra Aegypti, & eduxi eos in
11 deſertum. * ‖ Et dedi eis præcepta ‖ Leu. 18. a.
mea, & iudicia mea oſtendi eis, 5
quæ faciens homo, viuet in eis. Ro. 10. a. 5
12 * ‖ Inſuper & ſabbata mea dedi ‖ Exo. 20. b.
eis, vt eſſent ſignum inter me & 8. & 31. c.
eos, & ſcirent quia ego Dominus 13
13 ſanctificans eos.* Et irritauerunt Deut. 5. b.
me domus Iſrael in deſerto, in 12
præceptis meis nō ambulauerūt,
& iudicia mea proiecerunt, quæ
faciens homo viuet in eis: & ſab-
bata mea violauerunt vehemen-
ter: dixi ergo vt effunderem furo-
rem meum ſuper eos in deſerto,
14 & conſumerem eos. * Et feci pro-
pter nomen meum,ne violaretur
coram Gentibus, de quibus eieci
15 eos in conſpectu earum. * Ego
C igitur leuaui manum meā ſuper
eos in deſerto, ne inducerem eos
in Terram, quam dedi eis fluētem
lacte, & melle, præcipuam terra-
16 rum omnium:* Quia iudicia mea
proiecerunt, & in præceptis meis
non ambulauerunt, & ſabbata
mea violauerunt: poſt idola enim
17 cor eorum gradiebatur.* Et peper-
cit oculus meus ſuper eos vt non
interficerem eos: nec conſumpſi
18 eos in deſerto. * Dixi autem ad
filios eorū in ſolitudine: In præ-
ceptis patrum veſtrorum nolite
incedere, nec iudicia eorum cu-
ſtodiatis,nec in idolis eorum pol-
19 luamini: * Ego Dominus Deus
veſter: in præceptis meis ambu-
late, iudicia mea cuſtodite, & fa-
20 cite ea: * Et ſabbata mea ſanctifi-
cate vt ſint ſignum inter me &
vos, & ſciatis quia ego ſum Do-
21 minus Deus veſter. * Et exacer-
D. bauerunt me filij, in præceptis
meis non ambulauerunt:& iudi-
cia mea non cuſtodierunt vt face-
rent ea: quæ cum fecerit homo,
viuet in eis:& ſabbata mea viola-
uerunt:& comminatus ſum vt ef-
funderem furorem meum ſuper
eos,

eos, & implerem irã meam in eis
in deſerto. * Auerti autẽ manum 22
meam, & feci propter nomen
meum, vt non violaretur coram
Gentibus, de quibus eieci eos in
oculis earum. * Iterum leuaui ma 23
num meã in eos in ſolitudine, vt
diſpergerem illos in nationes, &
ventilarem in terras: * eo quòd iu- 24
dicia mea non feciſſent, & præce-
pta mea reprobaſſent, & ſabbata
mea violaſſent, & poſt idola pa-
trum ſuorum fuiſſent oculi eorũ.
* Ergo & ego dedi eis præcepta nõ 25
bona, & iudicia, in quibus non
viuent. * Et pollui eos in muneri- 26
bus ſuis cum offerrẽt omne, quod
aperit vuluã, propter delicta ſua:
& ſciẽt quia ego Dominus. * Quã 27
ob rem loquere ad domũ Iſrael,
fili hominis: & dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: Adhuc & in
hoc blaſphemauerunt me patres
veſtri, cum ſpreuiſſent me con-
temnentes: * & induxiſſem eos in 28
Terram, ſuper quam leuaui ma- E
num meam vt darem eis: vide-
runt omnem collem excelſum, &
omne lignum nemoroſum, & im-
molauerunt ibi victimas ſuas: &
dederunt ibi irritationẽ oblatio-
nis ſuæ, & poſuerunt ibi odorem
ſuauitatis ſuæ, & libauerunt liba-
tiones ſuas. * Et dixi ad eos: Quid 29
eſt excelſum, ad quod vos ingre-
dimini? & vocatum eſt nomen
eius Excelſum vſque ad hanc diẽ.
* Propterea dic ad domum Iſrael: 30
Hæc dicit Dominus Deus: Certe
in via patrum veſtrorum vos pol-
luimini, & poſt offendicula eo-
rum vos fornicamini: * & in obla- 31
tione donorum veſtrorum, cum
traducitis filios veſtros per ignẽ,
vos polluimini in omnibus idolis
veſtris vſque hodie: & ego reſpon
debo vobis domus Iſrael? Viuo
ego, dicit Dominus Deus, quia nõ
reſpondebo vobis. * Neque cogi- 32
tatio mentis veſtræ fiet, dicentiũ:
Erimus ſicut Gentes, & ſicut co-
gnationes terræ vt colamus ligna,
& lapides. * Viuo ego, dicit Domi- 33
nus Deus, quoniam in manu for-
ti, & in brachio extento, & in fu-
rore effuſo regnabo ſuper vos. * Et 34
educam vos de populis: & con-
gregabo vos de terris, in quibus
diſperſi eſtis, in manu valida, &
in brachio extento, & in furore
35 effuſo regnabo ſuper vos. * Et ad-
ducam vos in deſertum populo-
rum, & iudicabor vobiſcũ ibi fa-
36 cie ad faciem. * Sicut iudicio con-
F tendi aduerſum patres veſtros in
deſerto terræ Aegypti, ſic iudica-
37 bo vos, dicit Dominus Deus. * Et
ſubijciam vos ſceptro meo, & in-
ducam vos in vinculis fœderis.
38 * Et eligam de vobis tranſgreſſo-
res, & impios, & de terra incola-
tus eorum educam eos, & in ter-
rã Iſrael non ingredientur: & ſcie-
39 tis quia ego Dominus. * Et vos
domus Iſrael, Hæc dicit Dominus
Deus: Singuli poſt idola veſtra
ambulate, & ſeruite eis. Quòd ſi
& in hoc non audieritis me, & no
men meum ſanctum pollueritis
vltra in muneribus veſtris, & in
40 idolis veſtris: * in monte ſancto
meo, in monte excelſo Iſrael, ait
Dominus Deus, ibi ſeruiet mihi
omnis domus Iſrael; omnes, in-
quam, in terra, in qua placebunt
mihi, & ibi quæram primitias ve-
ſtras, & initium decimarum ve-
ſtrarum in omnibus ſanctificatio-
41 nibus veſtris. * In odorem ſuaui-
tatis ſuſcipiam vos, cum eduxero
vos de populis, & congregauero
vos de terris, in quas diſperſi eſtis,
& ſanctificabor in vobis in oculis
42 nationum. * Et ſcietis quia ego
G Dominus, cum induxero vos ad
terram Iſrael, in Terram, pro qua
leuaui manum meam, vt darem
43 eam patribus veſtris. * Et recorda-
bimini ibi viarum veſtrarum, &
omnium ſcelerum veſtrorũ, qui-
bus polluti eſtis in eis: & diſpli-
cebitis vobis in conſpectu veſtro
in omnibus malitijs veſtris, quas
44 feciſtis. * Et ſcietis quia ego Do-
minus, cum benefecero vobis
propter nomen meum, & non ſe-
cundum vias veſtras malas, neque
ſecundum ſcelera veſtra peſſima
domus Iſrael, ait Dominus Deus.
45 * Et factus eſt ſermo Domini ad
46 me, dicens: * Fili hominis pone
faciem tuam contra viam Auſtri,
& ſtilla ad Aphricum: & prophe-
47 ta ad ſaltum agri meridiani. * Et
dices ſaltui meridiano: Audi ver-
bum Domini: hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ſuccendam in te
ignem, & comburam in te omne

lignum viride, & omne lignum aridum non extinguetur flamma
ſuccenſionis: & comburetur in
ea omnis facies ab Auſtro vſque
ad Aquilonem. *Et videbit vni 48
uerſa caro, quia ego Dominus ſuc
cendi eam, nec extinguetur. *Et 49
dixi: A a a, Domine Deus: ipſi
dicunt de me: Numquid non per
parabolas loquitur iſte?

CAP. XXI.

ET factus eſt ſermo Domini ad 1
me, dicens: *Fili hominis 2
pone faciem tuam ad Ieruſalem, A
& ſtilla ad ſanctuaria, & prophe-
ta contra humum Iſrael: *Et di- 3
ces terræ Iſrael: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego ad te, & eij-
ciam gladium meum de vagina
ſua, & occidam in te iuſtum, &
impium. *Pro eo autem quòd 4
occidi in te iuſtum, & impium,
idcirco egredietur gladius meus
de vagina ſua ad omnem carnem
ab Auſtro vſque ad Aquilonem:
*Vt ſciat omnis caro quia ego Do 5
minus eduxi gladium meum de
vagina ſua irreuocabilem. *Et tu 6
fili hominis ingemiſce in contri-
tione lumborum, & in amaritu-
dinibus ingemiſce corā eis. *Cūq. 7
dixerint ad te: Quare tu gemis? B
dices: Pro auditu: quia venit, &
tabeſcet omne cor, & diſſoluen-
tur vniuerſæ manus, & infirma-
bitur omnis ſpiritus, & per cun-
cta genua fluent aquæ: ecce ve-
nit, & fiet, ait Dominus Deus.
*Et factus eſt ſermo Domini ad 8
me, dicens: *Fili hominis pro- 9
pheta, & dices: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Loquere: Gladius, gla-
dius exacutus eſt, & limatus. *Vt 10
cædat victimas, exacutus eſt: vt
ſplendeat, limatus eſt, qui moues
ſceptrum filij mei, ſuccidiſti om-
ne lignum. *Et dedi eum ad le- 11
uigandum vt teneatur manu: iſte
exacutus eſt gladius, & iſte lima-
tus eſt vt ſit in manu interficien-
tis. *Clama, & vlula fili homi- 12
nis, quia hic factus eſt in populo C
meo, hic in cūctis ducibus Iſrael,
qui fugerant. gladio traditi ſunt
cum populo meo: idcirco plaude
ſuper fœmur, *quia probatus eſt: 13
& hoc, cum ſceptrum ſubuerte-
rit, & non erit, dicit Dominus
14 Deus. *Tu ergo fili hominis pro-
pheta. & percute manu ad manū,
& dupliceturgladius, ac triplice-
tur gladius interfectorum: hic eſt
gladius occiſionis magnæ, qui ob-
15 ſtupeſcere eos facit, *& corde ta-
D beſcere, & multiplicat ruinas. In
omnibus portis eorum dedi con-
turbationem gladij acuti, & li-
mati ad fulgendum, amicti ad
16 cædem. *Exacuere, vade ad de-
xteram, ſiue ad ſiniſtram, quo-
cumque faciei tuæ eſt appetitus.
17 *Quin & ego plaudam manu ad
manum, & implebo indignatio-
nem meam, ego Dominus locu-
18 tus ſum. *Et factus eſt ſermo Do-
19 mini ad me, dicens: *Et tu fili
hominis pone tibi duas vias, vt
veniat gladius regis Babylonis: de
terra vna egredientur ambæ: &
manu capiet coniecturam, in ca-
20 pite viæ ciuitatis conijciet. *Viā
E pones vt veniat gladius ad Rab-
bath filiorum Ammon, & ad Iu-
dam in Ieruſalē munitiſſimam.
21 *Stetit enim rex Babylonis in bi-
uio, in capite duarum viarum,
diuinationem quærens, commi-
ſcens ſagittas: interrogauit idola,
22 exta conſuluit. *Ad dexteram
eius facta eſt diuinatio ſuper Ie-
ruſalem, vt ponat arietes, vt ape-
riat os in cæde, vt eleuet vocem
in vlulatu, vt ponat arietes contra
portas, vt comportet aggerem, vt
23 ædificet munitiones. *Eritq. qua-
ſi conſulens fruſtra oraculum in
oculis eorum, & ſabbatorum
otium imitans: ipſe autem recor-
dabitur iniquitatis ad capiēdum.
24 *Idcirco hæc dicit Dominus
F Deus: Pro eo quòd recordati eſtis
iniquitatis veſtræ, & reuelaſtis
præuaricationes veſtras, & appa-
ruerūt peccata veſtra in omnibus
cogitationibus veſtris: pro eo, in-
quam, quòd recordati eſtis, manu
25 capiemini. *Tu autem profane,
impie dux Iſrael, cuius venit dies
in tempore iniquitatis præfinita:
26 *Hæc dicit Dominus Deus: Aufer
cidarim, tolle coronā: nonne hæc
eſt, quæ humilem ſubleuauit, &
27 ſublimem humiliauit? *Iniqui-
tatem, iniquitatem, iniquitatem
ponam eam: & hoc nō factum eſt,
donec veniret cuius eſt iudicium,
& tra-

& tradam ei. * Et tu fili hominis 28
propheta, & dic: Hæc dicit Do- G
minus Deus ad filios Ammon, &
ad opprobrium eorum, & dices:
Mucro, mucro euaginate ad oc-
cidendum, limate vt interficias,
& fulgeas, * cum tibi viderentur 29
vana, & diuinarentur mendacia:
vt dareris ſuper colla vulnerato-
rum impiorum, quorum venit
dies in tempore iniquitatis præfi-
nita. * Reuertere ad vaginam 30
tuam in loco, in quo creatus es,
in terra natiuitatis tuæ iudicabo
te, * & effundam ſuper te indi- 31
gnationem meam: in igne furo-
ris mei ſufflabo in te, daboq. te in
manus hominum inſipientium,
& fabricantium interitum. * Igni 32
eris cibus, ſanguis tuus erit in
medio terræ, obliuioni traderis:
quia ego Dominus locutus ſum.

CAP. XXII.

ET factũ eſt verbũ Domini ad 1
me, dicẽs: * Et tu fili hominis 2
nonne iudicas, nonne iudicas ci- A
uitatem ſanguinum? * & oſtendes 3
ei omnes abominationes ſuas, &
dices: Hæc dicit Dominus Deus:
Ciuitas effundens ſanguinem in
medio ſui, vt veniat tempus eius:
& quę fecit idola contra ſemetip-
ſam, vt pollueretur. * In ſangui- 4
ne tuo, qui a te effuſus eſt, deli-
quiſti: & in idolis tuis, quæ feci-
ſti, polluta es, & appropinquare
feciſti dies tuos, & adduxiſti tem-
pus annorum tuorum: propterea
dedi te opprobrium Gentibus,
& irriſionẽ vniuerſis terris. * Quæ 5
iuxta ſunt, & quæ procul a te,
triumphabunt de te: ſordida, no-
bilis, grandis interitu. * Ecce prin- 6
cipes Iſrael ſinguli in brachio ſuo
fuerũt in te ad effundendum ſan-
guinem. * Patrem, & matrem 7
contumelijs affecerunt in te, ad-
uenam calumniati ſunt in medio
tui, pupillum & viduam contri- B
ſtauerũt apud te: * Sanctuaria mea 8
ſpreuiſti, & ſabbata mea pollui-
ſti. * Viri detractores fuerunt in 9
te ad effundendum ſanguinem, &
ſuper montes comederunt in te.
ſcelus operati ſunt in medio tui.
* Verecũdiora patris diſcooperue- 10
runt in te, immunditiam men-

11 ſtruatæ humiliauerunt in te. * || Et || Ier. 5. c. 8
vnuſquiſque in vxorem proximi
ſui operatus eſt abominationem,
& ſocer nurum ſuam polluit ne-
farie, frater ſororem ſuam filiam
12 patris ſui oppreſſit in te. * Mune-
C ra acceperunt apud te ad effun-
dendum ſanguinem: vſuram, &
ſuperabundantiam accepiſti, &
auare proximos tuos calumnia-
baris: meiq. oblita es, ait Domi-
13 nus Deus. * Ecce complosi ma-
nus meas ſuper auaritiam tuam,
quam feciſti, & ſuper ſangui-
nem, qui effuſus eſt in medio tui.
14 * Numquid ſuſtinebit cor tuum,
aut præualebunt manus tuæ in
diebus, quos ego faciam tibi? ego
Dominus locutus ſum, & faciam.
15 * Et diſpergam te in nationes, &
ventilabo te in terras, & deficere
faciam immunditiam tuam a te.
16 * Et poſſidebo te in conſpectu
Gentium: & ſcies quia ego Do-
17 minus * Et factum eſt verbum
18 Domini ad me, dicens: * Fili ho-
D minis, verſa eſt mihi domus Iſrael
in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtan-
num, & ferrum, & plumbum in
medio fornacis: ſcoria argenti fa-
19 cti ſunt. * Propterea hæc dicit Do-
minus Deus: Eo quod verſi eſtis
omnes in ſcoriam, propterea ecce
ego congregabo vos in medio Ie-
20 ruſalem, * congregatione argen-
ti, & æris, & ſtanni, & ferri, &
plumbi in medio fornacis: vt ſuc-
cendam in ea ignem ad conflan-
dum. ſic congregabo in furore
meo, & in ira mea, & requieſcam:
21 & conflabo vos. * Et congregabo
E vos, & ſuccendam vos in igne fu-
roris mei, & conflabimini in me-
22 dio eius. * Vt conflatur argentum
in medio fornacis, ſic eritis in me-
dio eius: & ſcietis quia ego Do-
minus, cum effuderim indigna-
23 tionem meam ſuper vos. * Et fa-
ctum eſt verbum Domini ad me,
24 dicens: * Fili hominis, dic ei: Tu
es terra immunda, & non com-
25 pluta in die furoris. * Coniura-
tio prophetarum in medio eius,
ſicut leo rugiens, rapiensq. præ-
dam, animas deuorauerunt, opes
& pretium acceperunt, viduas e-
ius multiplicauerunt in medio il-
26 lius. * Sacerdotes eius contem-
F pſerunt legem meã, & polluerunt

 ſan-

ſanctuaria mea: inter ſanctum &
profanum non habuerunt diſtan-
tiam: & inter pollutum & mun-
dum non intellexerunt: & a ſab-
batis meis auerterũt oculos ſuos,
& coinquinabar in medio eorũ.
* Principes eius in medio illius, 27
quaſi lupi rapientes prædam ad
effundendum ſanguinem, & ad
perdendas animas, & auare ad ſe-
ctanda lucra. * Prophetæ autem 28
eius liniebant eos abſque tempe- G
ramento, videntes vana, & diui-
nantes eis mendacium, dicentes:
Hæc dicit Dominus Deus, cum
Dominus non ſit locutus. * Populi 29
terræ calũniabantur calumniam,
& rapiebant violenter: egenum,
& pauperem affligebant, & adue-
nam opprimebant calumnia abſ-
que iudicio. * Et quæſiui de eis 30
virum, qui interponeret ſepem,
& ſtaret oppoſitus contra me pro
terra, ne diſſiparem eam, & non
inueni. * Et effudi ſuper eos indi- 31
gnationem meã, in igne iræ meæ
conſumpſi eos: viam eorum in
caput eorum reddidi, ait Domi-
nus Deus.

Mich. 3.d.11
Soph. 3.a.3

CAP. XXIII.

ET factus eſt ſermo Domini 1
ad me, dicens: * Fili homi- 2
nis, duæ mulieres filiæ matris v- A
nius fuerunt, * & fornicatæ ſunt 3
in Aegypto, in adoleſcentia ſua
fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt
vbera earum, & fractę ſunt mam-
mæ pubertatis earum. * Nomina 4
autem earũ Oolla maior, & Ooli-
ba ſoror eius minor: & habui eas,
& pepererunt filios, & filias. Por-
ro earum nomina Samaria Oolla,
& Ieruſalem Ooliba. * Fornicata 5
eſt igitur ſuper me Oolla, & inſa-
niuit in amatores ſuos, in Aſſyrios
propinquantes, * veſtitos hyacin- 6
tho, principes, & magiſtratus, iu-
uenes cupidinis, vniuerſos equi-
tes, aſcenſores equorum. * Et de- 7
dit fornicationes ſuas ſuper eos
electos, filios Aſſyriorum vniuer-
ſos: & in omnibus, in quos inſa-
niuit, in immunditijs eorum pol-
luta eſt. * Inſuper & fornicationes 8
ſuas, quas habuerat in Aegypto, B
non reliquit: nam & illi dormie-
runt cum ea in adoleſcentia eius,
& illi confregerunt vbera puber-
tatis eius, & effuderunt fornica-
9 tionem ſuam ſuper eam. * Propte-
rea tradidi eã in manus amatorũ
ſuorum, in manus filiorum Aſſur,
ſuper quorum inſaniuit libidine.
10 * Ipſi diſcooperuerunt ignomi-
niam eius, filios, & filias eius tu-
lerũt, & ipſam occiderunt gladio:
& factæ ſunt famoſæ mulieres, &
iudicia perpetrauerunt in ea.
11 * Quod cum vidiſſet ſoror eius
Ooliba, pluſquam illa inſaniuit
libidine: & fornicationem ſuam
ſuper fornicationem ſororis ſuæ
12 * ad filios Aſſyriorũ præbuit im-
pudenter, ducibus, & magiſtra-
tibus ad ſe venientibus indutis ve
ſte varia, equitibus qui vectaban-
tur equis, & adoleſcentibus for-
13 ma cunctis egregia. * Et vidi
quòd polluta eſſet via vna amba-
14 rum. * Et auxit fornicationes ſuas:
C cumq. vidiſſet viros depictos in
pariete, imagines Chaldæorum
15 expreſſas coloribus, * & accinctos
balteis renes, & tiaras tinctas in
capitibus eorum, formam ducum
omnium, ſimilitudinem filiorum
Babylonis, terræq. Chaldæorum,
16 in qua orti ſunt, * inſaniuit ſuper
eos concupiſcẽtia oculorum ſuo-
rum, & miſit nuncios ad eos in
17 Chaldæam. * Cumq. veniſſent ad
eã filij Babylonis ad cubile mam-
marum, polluerunt eam ſtupris
ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſatu-
18 rata eſt anima eius ab illis. * De-
nudauit quoque fornicationes
ſuas, & diſcooperuit ignominiã
ſuam: & receſſit anima mea ab
ea, ſicut receſſerat anima mea a
19 ſorore eius. * Multiplicauit enim
fornicationes ſuas, recordans dies
adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornica-
20 ta eſt in Terra Aegypti. * Et inſa-
D niuit libidine ſuper concubitum
eorum, quorum carnes ſunt vt car
nes aſinorũ: & ſicut fluxus equo-
21 rum fluxus eorum. * Et viſitaſti
ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando
ſubacta ſunt in Aegypto vbera
tua, & confractæ ſunt mammæ
22 pubertatis tuæ. * Propterea Ooli-
ba, hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego ſuſcitabo omnes amatores
tuos contra te, de quibus ſatiata
eſt anima tua: & congregabo eos
23 aduerſum te in circuitu, * Filios
Babylo-

Ez. 16.d.38

Babylonis, & vniuerſos Chal-
dæos, nobiles, tyrannosq. & prin-
cipes, omnes filios Aſſyriorum,
iuuenes forma egregia, duces, &
magiſtratus vniuerſos, principes
principum, & nominatos aſcenſo
res equorum: * & venient ſuper 24
te inſtructi curru, & rota, multi-
tudo populorũ: lorica, & clypeo,
& galea armabuntur contra te vn
dique: & dabo corã eis iudicium,
& iudicabunt te iudicijs ſuis. * Et 25
ponam zelum meum in te, quem
exercent tecum in furore: naſum
tuum, & aures tuas præcident: &
quæ remanſerint, gladio conci-
dent: ipſi filios tuos, & filias tuas
capient, & nouiſſimum tuum de-
uorabitur igni. * Et denudabunt 26
te veſtimentis tuis, & tollent va-
ſa gloriæ tuæ. * Et requieſcere fa- 27
ciam ſcelus tuum de te, & forni- E
cationem tuã de Terra Aegypti:
nec leuabis oculos tuos ad eos, &
Aegypti non recordaberis am-
plius. * Quia hæc dicit Dominus 28
Deus: Ecce ego tradam te in ma-
nus eorum, quos odiſti, in manus,
de quibus ſatiata eſt anima tua.
* Et agent tecum in odio, & tol- 29
lent omnes labores tuos, & dimit-
tent te nudam, & ignominia ple-
nam, & reuelabitur ignominia
fornicationum tuarum, ſcelus
tuum, & fornicationes tuæ. * Fe- 30
cerunt hæc tibi quia fornicata es
poſt Gentes, inter quas polluta es
in idolis earum. * In via ſororis 31
tuæ ambulaſti, & dabo calicem
eius in manu tua. * Hæc dicit Do- 32
minus Deus: Calicem ſororis tuæ
bibes profundum, & latum: eris
in deriſum, & in ſubſannationẽ,
quæ eſt capaciſſima. * Ebrietate, 33
& dolore repleberis. calice mœro-
ris, & triſtitiæ, calice ſororis tuæ
Samariæ. * Et bibes illũ, & epo- 34
tabis vſque ad fæces, & fragmen-
ta eius deuorabis, & vbera tua la-
cerabis: quia ego locutus ſum, ait
Dominus Deus. * Propterea hæc 35
dicit Dominus Deus: Quia obli-
ta es mei, & proieciſti me poſt
corpus tuũ, tu quoque porta ſce-
lus tuum, & fornicationes tuas.
* Et ait Dominus ad me, dicens: 36
Fili hominis numquid iudicas F
Oollam, & Oolibam, & annun-
tias eis ſcelera earũ? * Quia adul- 37
teratæ ſunt, & ſanguis in manibus
earum, & cum idolis ſuis forni-
catæ ſunt: inſuper & filios ſuos,
quos genuerunt mihi, obtulerunt
38 eis ad deuorandum. * Sed & hoc
fecerunt mihi: Polluerunt ſan-
ctuarium meũ in die illa, & ſab-
39 bata mea profanauerunt. * Cumq.
immolarẽt filios ſuos idolis ſuis,
& ingrederentur ſanctuarium
meum in die illa vt pollueren il-
lud: etiam hæc fecerunt in medio
40 domus meæ. * Miſerunt ad viros
venientes de longe, ad quos nun-
cium miſerant: itaque ecce vene-
runt: quibus te lauiſti, & circum-
liniſti ſtibio oculos tuos, & orna-
41 ta es mundo muliebri. * Sediſti in
lecto pulcherrimo, & mẽſa ornata
eſt ante te: thymiama meũ, & vn-
42 guentũ meũ poſuiſti ſuper eã. * Et
vox multitudinis exultantis erat
in ea: & in viris, qui de multitu-
dine hominum adducebantur, &
veniebant de deſerto, poſuerunt
armillas in manibus eorũ, & co-
ronas ſpecioſas in capitibus eorũ.
43 * Et dixi ei, quæ attrita eſt in
G adulterijs: Nunc fornicabitur in
44 fornicatione ſua etiam hæc. * Et
ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mu-
lierem meretricem: ſic ingredie-
bantur ad Oollam, & Oolibam
45 mulieres nefarias. * Viri ergo iu-
ſti ſunt: hi iudicabunt eas iudicio
adulterarum, & iudicio effun-
dentium ſanguinem: quia adul-
teræ ſunt, & ſanguis in manibus
46 earum. * Hæc enim dicit Domi-
nus Deus: Adduc ad eas multitu-
dinem, & trade eas in tumultum,
47 & in rapinam: * Et lapidentur la-
pidibus populorum, & confodiã-
tur gladijs eorum: filios, & filias
earum interficient, & domos ea-
48 rum igne ſuccendent. * Et aufe-
ram ſcelus de terra, & diſcent om-
nes mulieres ne faciant ſecundum
42 ſcelus earum. * Et dabunt ſcelus
veſtrum ſuper vos, & peccata ido-
lorum veſtrorum portabitis: &
ſcietis quia ego Dominus Deus.

CAP. XXIIII.

1 ET factum eſt verbũ Domini
A ad me in anno nono, in menſe
decimo, decima die menſis, di-
2 cens: * Fili hominis ſcribe tibi
nomen diei huius, in qua confir-

matus eſt rex Babylonis aduer-
ſum Ieruſalem hodie. * Et dices 3
per prouerbium ad domum irri-
tatricem parabolam, & loque-
ris ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Pone ollam: pone, in-
quam, & mitte in eam aquam.
*Congere fruſta eius in eam, om- 4
nem partem bonam, femur &
armum, electa & oſſibus plena.
* Pinguiſſimum pecus aſſume, 5
compone quoque ſtrues oſſium B
ſub ea: efferbuit coctio eius, &
diſcocta ſunt oſſa illius in medio
eius. * Propterea hæc dicit Do- 6
minus Deus: Væ ciuitati ſangui-
num, ollæ, cuius rubigo in ea eſt,
& rubigo eius non exiuit de
ea, per partes & per partes ſuas
eijce eam, non cecidit ſuper eam
ſors. * Sanguis enim eius in me- 7
dio eius eſt, ſuper limpidiſſimam
petram effudit illum: non effudit
illum ſuper terram vt poſſit ope-
riri puluere. *Vt ſuperinducerem 8
indignationem meam, & vindi- C
cta vleiſcerer: dedi ſanguinem
eius ſuper petram limpidiſſimam
ne operiretur. *Propterea hæc di- 9
cit Dominus Deus: ‖ Væ ciuitati
‖Nah.3.a.1 ſanguinum, cuius ego grandem
Hab.2.c.12 faciam pyram. * Congere oſſa, 10
quæ igne ſuccendam: conſumen-
tur carnes, & coquetur vniuerſa
compoſitio, & oſſa tabeſcent.
* Pone quoque eam ſuper prunas 11
vacuam, vt incaleſcat, & liqueſiat
æs eius, & cõfletur in medio eius
inquinamentum eius, & conſu-
matur rubigo eius: * multo labo- 12
re ſudatum eſt, & non exiuit de
ea nimia rubigo eius, neque per
ignem. * Immunditia tua execra- 13
bilis: quia mundare te volui, & D
non es mundata a ſordibus tuis:
ſed nec mundaberis prius, donec
quieſcere faciam indignationem
meam in te. * Ego Dominus lo- 14
cutus ſum: Veniet, & faciam:
non tranſeam, nec parcam, nec
placabor: iuxta vias tuas, & iux-
ta adinuẽtiones tuas iudicabo te,
dicit Dominus. * Et factum eſt 15
verbum Domini ad me, dicens:
* Fili hominis, ecce ego tollo a te 16
deſiderabile oculorum tuorum in
plaga: & non planges, neque plo-
rabis, neque fluent lacrymæ tuæ.
* Ingemiſce tacens, mortuorum 17

E luctum non facies: corona tua
circumligata ſit tibi, & calcea-
menta tua erunt in pedibus tuis,
nec amictu ora velabis, nec cibos
18 lugentiũ comedes. *Locutus ſum
ergo ad populum manè, & mor-
tua eſt vxor mea veſpere: feciq.
19 manè ſicut præceperat mihi. *Et
dixit ad me populus: Quare non
indicas nobis quid iſta ſignificent
20 quæ tu facis? *Et dixi ad eos: Ser-
mo Domini factus eſt ad me, di-
21 cens: *Loquere domui Iſrael: Hæc
F dicit Dominus Deus: Ecce ego pol
luã ſanctuarium meũ, ſuperbiam
imperij veſtri, & deſiderabile ocu
lorum veſtrorum, & ſuper quo
pauet anima veſtra: filij veſtri, &
filiæ veſtræ, quas reliquiſtis, gla-
22 dio cadent. * Et facietis ſicut fecit
Ora amictu non velabitis, & ci-
bos lugentium non comedetis.
23 * Coronas habebitis in capitibus
veſtris, & calceamenta in pedi-
bus: non plangetis, neque flebi-
tis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus
veſtris, & vnuſquiſque gemet ad
24 fratrem ſuum. * Eritq. Ezechiel
G vobis in portentum: iuxta omnia,
quæ fecit, facietis cum venerit
illud: & ſcietis, quia ego Domi-
25 nus Deus. * Et tu fili hominis ec-
ce in die, qua tollam ab eis forti-
tudinem eorum, & gaudium di-
gnitatis, & deſiderium oculorum
eorum, ſuper quo requieſcũt ani-
mæ eorum, filios, & filias eorum:
26 * In die illa cum venerit fugiens
27 ad te, vt annunciet tibi: * In die,
inquam, illa aperietur os tuum
cum eo, qui fugit: & loqueris,
& non ſilebis vltra: eriſq. eis in
portentum, & ſcietis, quia ego
Dominus.

CAP. XXV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis
A pone faciem tuam contra filios
3 Ammon, & prophetabis de eis.
* Et dices filijs Ammon: Audite
verbũ Domini Dei: Hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quòd dixiſti:
Euge, euge ſuper ſanctuarium
meum, quia pollutum eſt: & ſu-
per terram Iſrael, quoniam deſo-
lata eſt: & ſuper domum Iuda,
quoniam ducti ſunt in captiuita-
4 tem: * Idcirco ego tradam te filijs
orien-

orientalibus in hereditatē, & col-
locabunt caulas ſuas in te, & po-
nent in te tentoria ſua: ipſi come-
dent fruges tuas: & ipſi bibent lac
tuum. * Daboq. Rabbath in habi- 5
taculum camelorū, & filios Am- B
mon in cubile pecorum: & ſcie-
ris quia ego Dominus. * Quia hæc 6
dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
plauſiſti manu, & percuſſiſti pe-
de, & gauiſa es ex toto affectu
ſuper terrā Iſrael: * idcirco ecce 7
ego extendam manum meam ſu-
per te, & tradam te in direptio-
nem Gentium, & interficiam te
de populis, & perdam de terris, &
conteram: & ſcies quia ego Do-
minus. * Hæc dicit Dominus Deus: 8
Pro eo quod dixerunt Moab, &
Seir: Ecce ſicut omnes Gentes, do-
mus Iuda: * idcirco ecce ego ape- 9
riā humerū Moab, de ciuitatibus, C
de ciuitatibus, inquā eius, & de fi-
nibus eius inclytas terræ Bethieſi-
moth, & Beelmeō, & Cariathaim, 10
* filijs Orientis cum filijs Ammon,
& dabo eā in hereditatē: vt non ſit
vltra memoria filiorum Ammon
in Gentibus. * Et in Moab faciam 11
iudicia: & ſcient quia ego Domi-
nus. * Hæc dicit Dominus Deus: 12
Pro eo quòd fecit Idumæa vltionē
vt ſe vindicaret de filijs Iuda, pec-
cauitq. delinquens, & vindictam
expetiuit de eis; * idcirco hæc 13
dicit Dominus Deus: Extendam
manum meam ſuper Idumæam,
& auferam de ea hominem, & iu-
mentum, & faciam eam deſertam
ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan,
gladio cadent. * Et dabo vltionem 14
meam ſuper Idumæam per ma- D
num populi mei Iſrael: & facient
in Edom iuxta irā meam, & furo-
rem meum: & ſcient vindictam
meam, dicit Dominus Deus * Hæc 15
dicit Dominus Deus: Pro eo quod
fecerunt Palæſtini vindictam, &
vlti ſe ſunt toto animo, interficiē-
tes, & implentes inimicitias ve-
teres * propterea hæc dicit Domi- 16
nus Deus: Ecce ego extendam
manum meam ſuper Palæſtinos,
& interficiam interfectores, & per
dam reliquias maritimæ regionis:
* faciamq. in eis vltiones magnas 17
arguens in furore: & ſcient quia
ego Dominus, cum dedero vindi-
ctam meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

1 ET factum eſt in vndecimo
A anno, prima menſis, factus eſt
2 ſermo Domini ad me dicens: * Fi-
li hominis, pro eo quòd dixit Ty-
rus de Ieruſalem: Euge confractæ
ſunt portæ populorum, conuerſa
eſt ad me: implebor, deſerta eſt.
3 * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ſuper te Tyre,
& aſcendere faciam ad te gentes
multas, ſicut aſcendit mare flu-
4 ctuans. * Et diſſipabūt muros Ty-
ri, & deſtruent turres eius: & ra-
dam puluerem eius de ea, & da-
bo eam in limpidiſſimā petram.
5 * Siccatio ſagenarum erit in me-
dio maris, quia ego locutus ſum,
ait Dominus Deus: & erit in dire-
6 ptionem Gentibus. * Filiæ quo-
que eius, quæ ſunt in agro, gladio
interficientur: & ſcient quia ego
7 Dominus. * Quia hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego adducam
ad Tyrum Nabuchodonoſor regē
Babylonis ab Aquilone regem re-
gum, cum equis, & curribus, &
equitibus, & cœtu, populoque
8 magno. * Filias tuas, quæ ſunt
B in agro gladio interficiet: & cir-
cumdabit te munitionibus, & cō-
portabit aggerem in gyro: & ele-
9 uabit contra te clypeum. * Et vi-
neas, & arietes temperabit in mu
ros tuos, & turres tuas deſtruet in
10 armatura ſua. * Inundatione equo-
rū eius operiet te puluis eorū a ſo
nitu equitum, & rotarū, & curruū
mouebūtur muri tui, cum ingreſ-
ſus fuerit portas tuas quaſi per
11 introitum vrbis diſſipatæ. * Vn-
gulis equorum ſuorum conculca-
bit omnes plateas tuas, populum
tuum gladio cædet, & ſtatuæ tuæ
12 nobiles in terram corruent. * Va-
ſtabunt opes tuas, diripient nego-
tiationes tuas, & deſtruent muros
tuos, & domos tuas præclaras ſub-
uertent: & lapides tuos, & ligna
tua, & puluerem tuum in medio
13 aquarum ponent. * ‖ Et quieſcere ‖ Ier. 7. g. 34
C faciam multitudinem canticorum
tuorum, & ſonitus cithararum
14 tuarum non audietur amplius. * Et
dabo te in limpidiſſimā petram,
ſiccatio ſagenarum eris, nec ædi-
ficaberis vltra, quia ego locutus
ſum,

ſum, ait Dominus Deus. * Hæc 15
dicit Dominus Deus Tyro: Num-
quid non a ſonitu ruinę tuę, & ge-
mitu interfectorum tuorum cum
occiſi fuerint, in medio tui com-
mouebuntur inſulæ? * Et deſcen- 16
dent de ſedibus ſuis omnes prin-
cipes maris: & auferent exuuias
ſuas, & veſtimenta ſua varia abij-
cient, & induentur ſtupore: in ter-
ra ſedebunt, & attoniti ſuper re-
pentino caſu tuo admirabuntur.
* Et aſſumentes ſuper te lamentũ, 17
dicent tibi: Quomodo periſti, quæ
habitas in mari, vrbs inclyta, quæ
fuiſti fortis in mari cũ habitatori-
bus tuis, quos formidabãt vniuer-
ſi? * Nunc ſtupebunt naues in die 18
pauoris tui: & turbabuntur inſulæ D
in mari, eo quòd nullus egredia-
tur ex te. * Quia hæc dicit Domi- 19
nus Deus: Cũ dedero te vrbẽ de-
ſolatã ſicut ciuitates, quæ non ha-
bitantur: & adduxero ſuper te
abyſſum, & operuerint te aquæ
multæ: * Et detraxero te cum his, 20
qui deſcendunt in lacum ad po-
pulum ſempiternum, & colloca-
uero te in terra nouiſſima ſicut ſo-
litudines veteres cum his, qui de-
ducuntur in lacum, vt non habite-
ris: porro cum dedero gloriam
in terra viuentium, * in nihilum 21
redigam te, & non eris, & requi-
ſita non inuenieris vltra in ſem-
piternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

ET factum eſt verbum Domi- 1
ni ad me, dicens: * Tu ergo 2
fili hominis aſſume ſuper Tyrum A
lamentum: * Et dices Tyro, quæ 3
habitat in introitu maris, negotia-
tioni populorum ad inſulas mul-
tas: Hæc dicit Dominus Deus: O
Tyre, tu dixiſti: Perfecti decoris
ego ſum, * & in corde maris ſita. 4
Finitimi tui, qui te ædificauerunt,
impleuerunt decorem tuum: * a- 5
bietibus de Sanir extruxerunt te
cum omnibus tabulatis maris: ce-
drum de Libano tulerũt vt face-
rent tibi malum. * Quercus de 6
Baſan dolauerunt in remos tuos:
& tranſtra tua fecerunt tibi ex
ebore Indico, & prætoriola de in-
ſulis Italiæ. * Byſſus varia de Æ- 7

B gypto texta eſt tibi in velum vt
poneretur in malo hyacinthus, &
purpura de inſulis Eliſa facta sũt
8 operimentum tuum. * Habitatores
Sidonis, & Aradij fuerunt remi-
ges tui: ſapientes tui, Tyre, facti
9 ſunt gubernatores tui. * Senes Gi-
blij, & prudentes eius habuerunt
nautas ad miniſterium variæ ſu-
pellectilis tuæ: omnes naues ma-
ris, & nautæ earum fuerunt in
10 populo negotiationis tuæ. * Perſæ,
& Lydij, & Lybies erãt in exerci-
tu tuo viri bellatores tui: clypeũ
& galeam ſuſpenderunt in te pro
11 ornatu tuo. * Filij Aradij cum
exercitu tuo erant ſuper muros
tuos in circuitu: ſed & Pigmæi,
qui erant in turribus tuis: phare-
tras ſuas ſuſpenderunt in muris
tuis per gyrum: ipſi compleuerunt
12 pulchritudinem tuam. * Charta-
C ginenſes negotiatores tui, a mul-
titudine cunctarum diuitiarum,
argento, ferro, ſtanno, plumboq.
13 repleuerunt nundinas tuas. * Græ-
cia, Thubal, & Moſoch, ipſi in-
ſtitores tui: mancipia, & vaſa
14 ærea aduexerunt populo tuo. * De
domo Thogorma, equos, & equi-
tes, & mulos adduxerunt ad fo-
15 rum tuum. * Fili Dedan negotia-
tores tui: inſulæ multæ negotia-
tio manus tuæ: dentes eburneos,
& hebenninos commutauerunt in
16 pretio tuo. * Syrus negotiator tuus
propter multitudinem operum
tuorum, gemmam, & purpuram,
& ſcutulata, & byſſum, & ſericum
& chodchod propoſuerũt in mer-
17 catu tuo. * Iuda & terra Iſrael ip-
D ſi inſtitores tui in frumẽto primo,
balſamum, & mel, & oleum,
& reſinam propoſuerunt in nun-
18 dinis tuis. * Damaſcenus negotia-
tor tuus in multitudine operum
tuorum, in multitudine diuerſa-
rum opum, in vino pingui, in la-
19 nis coloris optimi. * Dan, & Grę-
cia, & Moſel in nundinis tuis pro-
poſuerunt ferrum fabrefactum:
ſtacte, & calamus in negotiatione
20 tua. * Dedan inſtitores tui in ta-
21 petibus ad ſedendum. * Arabia, &
vniuerſi principes Cedar, ipſi ne-
gotiatores manus tuæ: cum agnis
& arietibus, & hœdis venerunt ad
22 te negotiatores tui. * Venditores
E Saba, & Reema, ipſi negotiatores
tui:

tui : cum vniuerſis primis aromatibus , & lapide pretioſo, & auro quod propoſuerunt in mercatu tuo. *Haran,& Chene, & Eden 23
negotiatores tui : Saba , Aſſur , &
Chelmad venditores tui. *ipſi ne- 24
gotiatores tui multifariam inuolucris hyacinthi , & polymitorũ , gazarumq. pretioſarum , quæ obuolutæ , & aſtrictæ erant funibus: cedros quoque habebãt in negotiationibus tuis . * Naues maris, 25
principes tui in negotiatione tua : & repleta es , & glorificata nimis
in corde maris : * In aquis multis 26
adduxerunt te remiges tui:ventus auſter contriuit te in corde maris.
* Diuitiæ tuæ , & theſauri tui , & 27
multiplex inſtrumentum tuum , F
nautæ tui & gubernatores tui, qui tenebant ſupellectilem tuam , & populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui , qui erant in te cum vniuerſa multitudine tua , quæ eſt in medio tui:cadẽt in cor-
de maris in die ruinæ tuæ. * A ſo- 28
nitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur claſſes: * Et 29
deſcendẽt de nauibus ſuis omnes, qui tenebant remum : nautæ , & vniuerſi gubernatores maris in
terra ſtabunt.*& eiulabunt ſuper 30
te voce magna,& clamabunt amare : & ſuperiacient puluerem capitibus ſuis,& cinere conſpergen-
tur. *Et radent ſuper te caluitium 31
& accingentur cilicijs : & plorabũt te in amaritudine animæ plo-
ratu amariſſimo . * Et aſſument 32
ſuper te carmen lugubre, & plan- G
gent te : Quę eſt vt Tyrus quę ob-
mutuit in medio maris? * Quæ in 33
exitu negotiationum tuarum de mari impleſti populos multos in multitudine diuitiarum tuarum, & populorum tuorũ ditaſti reges
terræ.*Nunc contrita es a mari, in 34
profundis aquarum opes tuæ , & omnis multitudo tua , quæ erat
in medio tui ceciderunt. *Vniuer- 35
ſi habitatores inſularũ obſtupuerunt ſuper te : & reges earum omnes tempeſtate perculſi mutaue-
runt vultus . * Negotiatores po- 36
pulorum ſibilauerunt ſuper te:ad nihilum deducta es , & non eris vſque in perpetuum .

CAP. XXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini
2 ad me , dicens : * Fili homi-
A nis, dic principi Tyri : Hæc dicit
Dominus Deus:Eo quòd eleuatũ
eſt cor tuum,& dixiſti : Deus ego
ſum , & in cathedra Dei ſedi in
corde maris:cum ſis homo,& non
Deus , & dediſti cor tuum quaſi
3 cor Dei . * Ecce ſapientior es tu
Daniele : omne ſecretum non eſt
4 abſconditum a te . * In ſapientia
& prudentia tua feciſti tibi forti-
tudinem : & acquiſiſti aurum , &
5 argentum in theſauris tuis . * In
B multitudine ſapientiæ tuæ , & in
negotiatione tua multiplicaſti ti-
bi fortitudinem : & eleuatum eſt
6 cor tuum in robore tuo. *Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus : Eo
quod eleuatum eſt cor tuum qua
7 ſi cor Dei : * idcirco ecce ego ad-
ducam ſuper te alienos robuſtiſſi-
mos Gentium : & nudabunt gla-
dios ſuos ſuper pulchritudinem
ſapientiæ tuæ , & polluent deco-
8 rem tuum . * Interficient , & de-
trahent te : & morieris in interi-
9 tu occiſorum in corde maris.*Nũ-
quid dicẽs loqueris: Deus ego sũ ,
coram interficientibus te : cum ſis
homo , & non Deus, in manu oc-
10 cidentium te ? * Morte incircum-
C ciſorũ morieris in manu alieno-
rum : quia ego locutus ſum , ait
11 Dominus Deus . * Et factus eſt
ſermo Domini ad me , dicens:Fi-
li hominis leua planctum ſuper
12 regem Tyri : * & dices ei:Hæc di-
cit Dominus Deus : Tu ſignaculũ
ſimilitudinis, plenus ſapientia,&
13 perfectus decore , * in delicijs pa-
radiſi Dei fuiſti : omnis lapis pre-
D tioſus operimentum tuum : ſar-
dius , topatius , & iaſpis , chryſo-
lithus,& onyx,& berillus, ſapphi-
rus , & carbunculus , & ſmarag-
dus : aurum opus decoris tui : &
foramina tua in die, qua condi-
14 tus es , præparata ſunt . * Tu che-
rub extentus , & protegens,& po-
ſui te in monte ſancto Dei,in me-
dio lapidum ignitorum ambula-
15 ſti . * Perfectus in vijs tuis a die
conditionis tuæ , donec inuenta
16 eſt iniquitas in te. *In multitudi-
ne negotiationis tuæ repleta ſunt
inte-

interiora tua iniquitate, & pecca-
ſti: & eieci te de mõte Dei, & per-
didi te o cherub protegẽs, de me-
17 dio lapidum ignitorum. * Et ele-
uatum eſt cor tuũ in decore tuo:
E perdidiſti ſapientiam tuam in de-
core tuo, in terram proieci te: an-
te faciem regum dedi te vt cer-
18 nerent te. * In multitudine ini-
quitatum tuarum, & iniquitate
negotiationis tuæ polluiſti ſancti-
ficationem tuam: producam er-
go ignem de medio tui, qui co-
medat te, & dabo te in cinerem
ſuper terram in cõſpectu omnium
19 videntium te. * Omnes, qui vide-
rint te in Gentibus, obſtupeſcent
ſuper te: nihili factus es, & non
20 eris in perpetuum. * Et factus eſt
ſermo Domini ad me, dicens:
21 * Fili hominis pone faciem tuam
contra Sidonem: & prophetabis
22 de ea, * & dices: Hæc dicit Do-
F minus Deus: Ecce ego ad te Si-
don, & glorificabor in medio tui:
& ſcient quia ego Dominus, cum
fecero in ea iudicia, & ſanctifica-
23 tus fuero in ea. * Et immittam ei
peſtilentiam, & ſanguinem in pla-
teis eius: & corruent interfecti in
medio eius gladio per circuitum:
24 & ſcient quia ego Dominus. * Et
non erit vltra domui Iſrael offen-
diculum amaritudinis, & ſpina do
lorem inferẽs vndique per circui-
tum eorum, qui aduerſantur eis:
& ſciẽt quia ego Dominus Deus.
25 * Hęc dicit Dominus Deus: Quan-
G do congregauero domum Iſrael
de populis in quibus diſperſi ſunt,
ſanctificabor in eis coram Genti-
bus: & habitabunt in terra ſua,
26 quam dedi ſeruo meo Iacob. * Et
habitabunt in ea ſecuri: & ædifi-
cabunt domos, & plantabunt vi-
neas, & habitabunt confidenter,
cum fecero iudicia in omnibus,
qui aduerſantur eis per circuitum
& ſcient quia ego Dominus Deus
eorum.

CAP. XXIX.

1 IN anno decimo, decimo menſe,
A vndecima die menſis, factum
eſt verbum Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciem
tuam contra Pharaonem regem
Aegypti, & prophetabis de eo, &
3 de Aegypto vniuerſa: * Loque-
re, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te Pharao rex
Aegypti, draco magne, qui cubas
in medio fluminum tuorum, &
dicis: Meus eſt fluuius, & ego fe-
4 ci memetipſum. * Et ponam fre-
num in maxillis tuis: & aggluti-
nabo piſces fluminum tuorũ ſqua
mis tuis: & extraham te de medio
fluminum tuorum, & vniuerſi pi-
ſces tui ſquamis tuis adhærebunt.
5 * Et proijciam te in deſertum, &
B omnes piſces fluminis tui: ſuper
faciem terræ cades, non collige-
ris neque congregaberis: beſtijs
terræ, & volatilibus cæli dedi te
6 ad deuorandum. * Et ſcient om-
nes habitatores Aegypti quia ego
Dominus: ‖ pro eo quòd fuiſti ba ‖ Iſa. 36.a.6
culus arundineus domui Iſrael.
7 * Quando apprehenderunt te ma-
nu, & cõfractus es, & laceraſti om
nem humerum eorum: & inni-
tentibus eis ſuper te, comminu-
tus es & diſſoluiſti omnes renes
8 eorum. * Propterea hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego adducam
ſuper te gladiũ: & interficiam de
9 te hominem, & iumentum. * Et
erit terra Aegypti in deſertum, &
in ſolitudinem: & ſcient quia ego
Dominus: pro eo quòd dixeris:
Fluuius meus eſt, & ego feci eũ.
10 * Idcirco ecce ego ad te, & ad flu-
mina tua: daboq. Terram Aegypti
in ſolitudines, gladio diſſipatam
a turre Syenes, vſque ad terminos
11 Aethiopię. * Non pertranſibit eam
C pes hominis, neque pes iumenti
gradietur in ea: & non habitabi-
12 tur quadraginta annis. * Daboq.
Terram Aegypti deſertam in me-
dio terrarum deſertarum, & ciui-
tates eius in medio vrbium ſub-
uerſarum, & erunt deſolatæ qua-
draginta annis: & diſpergam Ae-
gyptios in nationes, & ventilabo
13 eos in terras. * Quia hæc dicit Do-
minus Deus: Poſt finem quadra-
ginta annorum congregabo Ae-
gyptum de populis, in quibus diſ-
14 perſi fuerant. * Et reducam ca-
ptiuitatem Aegypti, & collocabo
eos in terra Phatures, in terra na-
tiuitatis ſuæ: & erunt ibi in regnũ
15 humile, * inter cetera regna erit
humillima, & non eleuabitur vl-
tra ſuper nationes, & imminuam

eos

eos ne imperent Gentibus. * Ne- 16
que erunt vltra domui Iſrael in D
confidentia, docentes iniquita-
tem, vt fugiant, & ſequantur eos:
& ſciēt quia ego Dominus Deus.
* Et factum eſt in vigeſimo & ſe- 17
ptimo anno, in primo in vna mē-
ſis: factum eſt verbum Domini ad
me, dicens: * Fili hominis Nabu- 18
chodonoſor rex Babylonis ſeruire
fecit exercitum ſuum ſeruitute
magna aduerſus Tyrum: omne
caput decaluatum, & omnis hu-
merus depilatus eſt: & merces non
eſt reddita ei, neq. exercitui eius
de Tyro pro ſeruitute, qua ſerui-
uit mihi aduerſus eam. * Propte- 19
rea hęc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego dabo Nabuchodonoſor re-
gem Babylonis in Terra Aegypti:
& accipiet multitudinem eius, &
deprædabitur manubias eius, &
diripiet ſpolia eius: & erit merces
exercitui illius, * & operi, quo 20
ſeruiuit aduerſus eā: dedi ei Ter-
ram Aegypti, pro eo quòd labo-
rauerit mihi, ait Dominus Deus.
* In die illo pullulabit cornu do- 21
mui Iſrael, & tibi dabo apertum
os in medio eorum: & ſcient quia
ego Dominus.

CAP. XXX.

ET factum eſt verbum Domi- 1
ni ad me, dicens: * Fili homi- 2
nis propheta, & dic: Hæc dicit A
Dominus Deus: Vlulate, væ, væ
diei: * quia iuxta eſt dies, & appro 3
pinquat dies Domini: dies nubis,
tempus Gentium erit. * Et veniet 4
gladius in Aegyptum: & erit pa-
uor in Aethiopia, cum ceciderint
vulnerati in Aegypto, & ablata
fuerit multitudo illius, & deſtru-
cta fundamenta eius. * Aethiopia, 5
& Libya, & Lydi, & omne reliquū
vulgus, & Chub, & filij terræ fœ-
deris, cum eis gladio cadent. * Hęc 6
dicit Dominus Deus: Et corruent B
fulcientes Aegyptum, & deſtrue-
tur ſuperbia imperij eius: a turre
Syenes gladio cadent in ea, ait Do
minus Deus exercituū. * & diſſi- 7
pabuntur in medio terrarum de-
ſolatarum, & vrbes eius in medio
ciuitatum deſertarum erunt. * Et 8
ſcient quia ego Dominus: cum
dedero ignem in Aegypto, & at-
triti fuerint omnes auxiliatores
9 eius. * In die illa egredientur nun-
cij a facie mea in trieribus ad cō-
terendam Aethiopię confidentiā,
& erit pauor in eis in die Aegy-
10 pti, quia abſq. dubio veniet. * Hęc
C dicit Dominus Deus: ceſſare faciā
multitudinem Aegypti in manu
Nabuchodonoſor regis Babylo-
11 nis. * Ipſe & populus eius cum
eo fortiſſimi Gentium adducen-
tur ad diſperdendam terram: &
euaginabunt gladios ſuos ſuper
Aegyptum: & implebunt terram
12 interfectis. * Et faciam alueos flu-
minum aridos, & tradam terram
in manus peſſimorum: & diſſipa-
bo terram, & plenitudinem eius
manu alienorum, ego Domi-
13 nus locutus ſum. * ‖Hæc dicit Do- ‖Zac. 13. a. 2
D minus Deus: Et diſperdam ſimu-
lachra, & ceſſare faciam idola de
Memphis, & dux de terra Aegy-
pti non erit amplius: & dabo ter-
14 rorem in Terra Aegypti. * Et diſ-
perdam terram Phathures, & da-
bo ignem in Taphnis, & faciam
15 iudicia in Alexandria. * Et effun-
dam indignationem meam ſuper
Peluſium robur Aegypti, & in-
terficiam multitudinem Alexan-
16 driæ, * & dabo ignem in Aegy-
pto: quaſi parturiens dolebit Pe-
luſium, & Alexandria erit diſſi-
pata, & in Mēphis anguſtiæ quo-
17 tidianæ. * Iuuenes Heliopoleos,
E & Bubaſti gladio cadent, & ipſæ
18 captiuæ ducentur. * Et in Taph-
nis nigreſcet dies, cum contriue-
ro ibi ſceptra Aegypti, & defece-
rit in ea ſuperbia potentiæ eius:
ipſam nubes operiet: filiæ autem
eius in captiuitatem ducentur.
19 * Et iudicia faciam in Aegypto:
20 & ſcient quia ego Dominus. * Et
factum eſt in vndecimo anno, in
primo menſe, in ſeptima menſis,
factum eſt verbum Domini ad
21 me, dicens: * Fili hominis bra-
F chium Pharaonis regis Aegypti
confregi: & ecce non eſt obuo-
lutum vt reſtitueretur ei ſanitas,
vt ligaretur pannis, & faſciaretur
linteolis, vt recepto robore poſ-
22 ſet tenere gladium. * Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad Pharaonem regem Aegy-
pti, & comminuam brachium
eius forte, ſed confractum: & deij-

ciam gladium de manu eius : * & 23
diſpergam Aegyptum in Genti-
bus, & ventilabo eos in terris, * Et 24
confortabo brachia regis Babylo- G
nis, daboq. gladium meum in ma-
nu eius : & confringam brachia
Pharaonis, & gement gemitibus
interfecti coram facie eius. * Et 25
confortabo brachia regis Babylo-
nis, & brachia Pharaonis conci-
dent: & ſcient quia ego Dominus,
cum dedero gladium meum in
manu regis Babylonis, & exten-
derit eum ſuper terram Aegypti.
* Et diſpergam Aegyptum in na- 26
tiones, & ventilabo eos in terras,
& ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum eſt in anno vndeci- 1
mo, tertio menſe, vna men- A
ſis, factum eſt verbum Domini ad
me, dicens: * Fili hominis dic Pha- 2
raoni regi Aegypti, & populo
eius: Cui ſimilis factus es in ma-
gnitudine tua? * Ecce Aſſur quaſi 3
cedrus in Libano, pulcher ramis,
& frondibus nemoroſus, excel-
ſusq. altitudine, & inter conden-
ſas frondes eleuatum eſt cacumen
eius. * Aquæ nutrierunt illum, 4
abyſſus exaltauit illum: flumina
eius manabant in circuitu radi-
cum eius, & riuos ſuos emiſit ad
vniuerſa ligna regionis. * Propte- 5
rea eleuata eſt altitudo eius ſu- B
per omnia ligna regionis: & mul-
tiplicata ſunt arbuſta eius, & ele-
uati ſunt rami eius præ aquis mul
tis. * Cumq. extendiſſet vmbram 6
ſuam, in ramis eius fecerũt nidos
omnia volatilia cæli, & ſub fron-
dibus eius genuerunt omnes be-
ſtiæ ſaltuum, & ſub vmbraculo il-
lius habitabat cœtus Gentiũ pluri
marum. * Eratq. pulcherrimus in 7
magnitudine ſua, & in dilatatio-
ne arbuſtorum ſuorum: erat enim
radix illius iuxta aquas multas.
* Cedri non fuerunt altiores illo 8
in paradiſo Dei, abietes non adę- C
quauerunt ſummitatem eius, &
platani non fuerunt æquæ frondi-
bus illius: omne lignum paradiſi
Dei non eſt aſſimilatũ illi, & pul-
chritudini eius. * Quoniam ſpe- 9
cioſum feci eum, & multis, con-
denſiſq. frondibus: & æmulata
ſunt eum omnia ligna voluptatis,
10 quæ erant in paradiſo Dei. * Pro-
D propterea hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quòd ſublimatus eſt in al-
titudine, & dedit ſummitatem
ſuam virẽtem atque condenſam,
& eleuatum eſt cor eius in altitu-
11 dine ſua: * Tradidi eum in manu
fortiſſimi Gentium, faciens faciet
ei: iuxta impietatem eius eieci
12 eum. * Et ſuccident eum alieni,
& crudeliſſimi nationum, & pro-
iicient eum ſuper montes, & in
cunctis conuallibus corruẽt rami
eius, & confringẽtur arbuſta eius
in vniuerſis rupibus terræ: & re-
cedent de vmbraculo eius omnes
populi terræ, & relinquent eum.
13 * In ruina eius habitauerunt om-
E nia volatilia cæli, & in ramis eius
fuerunt vniuerſæ beſtiæ regionis.
14 * Quam ob rem non eleuabuntur
in altitudine ſua omnia ligna a-
quarum, nec ponẽt ſublimitatem
ſuam inter nemoroſa atque fron-
doſa, nec ſtabunt in ſublimitate
ſua omnia, quæ irrigantur aquis:
quia omnes traditi ſunt in mortẽ
ad terram vltimã in medio filio-
rum hominum ad eos, qui deſcẽ-
15 dunt in lacum. * Hæc dicit Do-
F minus Deus: In die quando de-
ſcendit ad inferos, induxi luctum
operui eũ abyſſo: & prohibui flu-
mina eius, & coercui aquas mul-
tas: contriſtatus eſt ſuper eũ Liba-
nus, & omnia ligna agri concuſſa
16 ſunt. * A ſonitu ruinæ eius com-
moui Gentes, cum deducerem eũ
ad infernum cum his qui deſcen-
debãt in lacum: & conſolata ſunt
in terra infima omnia ligna volu-
ptatis egregia, atque præclara in
Libano, vniuerſa quæ irrigaban-
17 tur aquis, * Nam & ipſi cum eo
G deſcendent in infernum ad inter-
fectos gladio: & brachium vniuſ-
cuiuſque ſedebit ſub vmbraculo
18 eius in medio nationum. * Cui aſ-
ſimilatus es o inclyte atque ſubli-
mis inter ligna voluptatis? Ecce
deductus es cum lignis volupta-
tis ad terram vltimam: in medio
incircumciſorum dormies, cum
eis, qui interfecti ſunt gladio, ip-
ſe eſt Pharao, & omnis multitudo
eius, dicit Dominus Deus.

CAP.

CAP. XXXII.

ET factum eſt duodecimo an- 1
no, in menſe duodecimo in A
vna menſis, factum eſt verbum
Domini ad me, dicens: * Fili ho- 2
minis aſſume lamentum ſuper
Pharaonem regem Aegypti, & di-
ces ad eum: Leoni Gentium aſſi-
milatus es, & draconi, qui eſt in
mari: & ventilabas cornu in flu-
minibus tuis, & conturbabas a-
quas pedibus tuis, & conculcabas
flumina earum. * Propterea hæc 3
||ſ.12.d.13. & 17.f.20 dicit Dominus Deus: Expandam
ſuper te rete meum in multitu-
dine populorum multorum, &
extraham te in ſagena mea. * Et 4
proijciam te in terram, ſuper faciē
agri abijciā te: & habitare faciam
ſuper te omnia volatilia cæli, &
ſaturabo de te beſtias vniuerſę ter
ræ. * Et dabo carnes tuas ſuper 5
montes, & implebo colles tuos
ſanie tua. * Et irrigabo terram fœ- 6
tore ſanguinis tui ſuper montes, B
||Iſa. 13.b. & valles implebuntur ex te. * ||Et 7
10 operiam, cum extinctus fueris,
Ioel 2.b.10 cælum, & nigreſcere faciam ſtel-
& 3.c.15 las eius: ſolem nube tegam, & lu-
Matt. 24.c. na non dabit lumen ſuum. * Om- 8
29 nia luminaria cęli mœrere faciam
ſuper te & dabo tenebras ſuper
terram tuā, dicit Dominus Deus,
cum ceciderint vulnerati tui in
medio terræ, ait Dominus Deus.
* Et irritabo cor populorum mul- 9
torum cum induxero contritionē
tuam in Gentibus ſuper terras,
quas neſcis. * Et ſtupeſcere faciam 10
ſuper te populos multos: & reges
eorum horrore nimio formidabūt
ſuper te, cum volare cœperit gla-
dius meus ſuper facies eorum: &
obſtupeſcent repente ſinguli pro
anima ſua in die ruinæ tuæ. * Quia 11
hæc dicit Dominus Deus: Gladius
regis Babylonis veniet tibi, * in 12
gladijs fortium deijciam multi- C
tudinem tuam: inexpugnabiles
omnes Gentes hæ: & vaſtabunt
ſuperbiam Aegypti, & diſſipabi-
tur multitudo eius. * Et perdam 13
omnia iumenta eius, quæ erant
ſuper aquas plurimas & nō cōtur
babit eas pes hominis vltra, ne-
que vngula iumentorum turbabit
eas. * Tunc puriſſimas reddam 14
aquas eorum, & flumina eorum
quaſi oleum adducam, ait Domi-
15 nus Deus. * Cum dedero terram
Aegypti deſolatam: deſeretur au-
tem terra a plenitudine ſua, quan-
do percuſſero omnes habitatores
eius, & ſcient quia ego Dominus.
16 * Planctus eſt, & plangent eum:
D filiæ Gentium plangent eum:
ſuper Aegyptum, & ſuper mul-
titudinem eius plangent eum, ait
17 Dominus Deus. * Et factum eſt in
duodecimo anno, in quintadeci-
ma menſis, factum eſt verbum
18 Domini ad me, dicēs: * Fili homi-
nis cane lugubre ſuper multitu-
dinem Aegypti: & detrahe eam ip
ſam, & filias Gentiū robuſtarum
ad terram vltimam cum his, qui
19 deſcendunt in lacum. * Quo pul-
chrior es? deſcende & dormi cum
20 incircumciſis. * In medio inter-
fectorum gladio cadent: gladius
datus eſt, attraxerunt eam, & om-
21 nes populos eius. * Loquentur ei
potentiſſimi robuſtorum de me-
dio inferni, qui cum auxiliatori-
bus eius deſcenderunt, & dormie-
runt incircumciſi, interfecti gla-
22 dio. * Ibi Aſſur, & omnis multi-
E tudo eius in circuitu illius ſepul-
chra eius: omnes interfecti, & qui
23 ceciderunt gladio. * Quorum da-
ta ſunt ſepulchra in nouiſſimis la-
ci: & facta eſt multitudo eius per
gyrum ſepulchri eius: vniuerſi in-
terfecti, cadenteſq. gladio, qui
dederant quondam formidinem
24 in terra viuentium. * Ibi Aelam,
& omnis multitudo eius per gyrū
ſepulchri ſui: omnes hi interfecti,
ruenteſq. gladio: qui deſcende-
runt incircumciſi ad terram vlti-
mam: qui poſuerunt terrorem
ſuum in terra viuentium, & por-
tauerunt ignominiam ſuam cum
25 his qui deſcendunt in lacum. * In
F medio interfectorum poſuerunt
cubile eius in vniuerſis populis
eius: in circuitu eius ſepulchrum
illius: omnes hi incircumciſi, in-
terfectiq. gladio. dederunt enim
terrorem ſuum in terra viuētium,
& portauerunt ignominiam ſuam
cum his qui deſcēdunt in lacum:
in medio interfectorum poſiti
26 ſunt. * Ibi Moſoch, & Thubal, &
omnis multitudo eius, in circui-
tu eius ſepulchra illius. Omnes
hi in-

hi incircumciſi, interfectiq. & ca-
dentes gladio: quia dederunt for-
midinē ſuam in terra viuentium.
27 * Et non dormient cum fortibus,
cadentibuſq. & incircumciſis, qui
deſcenderunt ad infernum cum
armis ſuis, & poſuerunt gladios
ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerunt
iniquitates eorum in oſſibus eo-
rum: quia terror fortium facti
28 ſunt in terra viuentium. * Et tu
ergo in medio incircumciſorum
contereris, & dormies cum inter-
29 fectis gladio. * Ibi Idumæa, & re-
G ges eius & omnes duces eius, qui
dati ſunt cum exercitu ſuo cum
interfectis gladio: & qui cum in-
circumciſis dormierunt, & cum
30 his, qui deſcendūt in lacum. * Ibi
principes Aquilonis omnes, &
vniuerſi venatores: qui deducti
ſunt cum interfectis, pauentes, &
in ſua fortitudine cōfuſi, qui dor-
mierunt incircumciſi cum inter-
fectis gladio, & portauerunt con-
fuſionem ſuam cum his, qui de-
31 ſcendunt in lacū. * Vidit eos Pha-
rao, & conſolatus eſt ſuper vni-
uerſa multitudine ſua, quæ inter-
fecta eſt gladio, Pharao, & om-
nis exercitus eius, ait Dominus
32 Deus: * quia dedi terrorem meum
in terra viuentium, & dormiuit
in medio incircumciſorum cum
interfectis gladio: Pharao & om-
nis multitudo eius: ait Dominus
Deus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum eſt verbum Domi-
2 ni ad me, dicens: * Fili ho-
A minis loquere ad filios populi tui
& dices ad eos: Terra cum indu-
xero ſuper eam gladium, & tule-
rit populus terræ virum vnum de
nouiſſimis ſuis, & conſtituerit eū
3 ſuper ſe ſpeculatorem: * & ille
viderit gladium venientem ſuper
terram, & cecinerit buccina, &
4 annunciauerit populo: * Audiens
autem, quiſquis ille eſt, ſonitum
buccinæ, & non ſe obſeruauerit
veneritq. gladius, & tulerit eum:
ſanguis ipſius ſuper caput eius
5 erit. * Sonum buccinæ audiuit,
& non ſe obſeruauit, ſanguis eius
in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodie-
6 rit, animam ſuam ſaluabit. * Quod
B ſi ſpeculator viderit gladium ve-
nientem, & nō inſonuerit bucci-
na, & populus ſe non cuſtodierit,
veneritq. gladius, & tulerit de
eis animam: ille quidem in ini-
quitate ſua captus eſt, ſanguinem
autem eius de manu ſpeculatoris
7 requiram. * ‖ Et tu fili hominis, Ez.3.d.17
ſpeculatorem dedi te domui Iſ-
rael: audiens ergo ex ore meo ſer-
monem, annunciabis eis ex me.
8 * Si me dicente ad impium: Im-
pie morte morieris: non fueris
locutus vt ſe cuſtodiat impius
a via ſua: ipſe impius in iniqui-
tate ſua morietur, ſanguinem au-
tem eius de manu tua requiram.
9 * Si autem annunciante te ad im-
pium vt a vijs ſuis conuertatur,
non fuerit conuerſus a via ſua: ip-
ſe in iniquitate ſua morietur: por-
10 ro tu animam tuam liberaſti. * Tu
C ergo fili hominis dic ad domum
Iſrael: Sic locuti eſtis, dicentes:
Iniquitates noſtræ, & peccata no-
ſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos
tabeſcimus: quomodo ergo viue-
11 re poterimus? * ‖ Dic ad eos: Viuo Ez.18.g.24
ego, dicit Dominus Deus: nolo
mortem impij, ſed vt conuerta-
tur impius a via ſua, & viuat. Cō-
uertimini, conuertimini a vijs ve-
ſtris peſſimis: & quare moriemi-
12 ni domus Iſrael? * Tu itaque fili
hominis dic ad filios populi tui:
Iuſtitia iuſti non liberabit eum in
quacumque die peccauerit: &
impietas impij non nocebit ei, in
quacumque die conuerſus fuerit
ab impietate ſua: & iuſtus non
poterit viuere in iuſtitia ſua in
13 quacumque die peccauerit. * E-
tiam ſi dixero iuſto quòd vita vi-
uat, & confiſus in iuſtitia ſua fe-
cerit iniquitatem: omnes iuſtitiæ
eius obliuioni tradentur, & in ini-
quitate ſua, quam operatus eſt, in
14 ipſa morietur. * Si autem dixero
D impio: Morte morieris: & ege-
rit pœnitentiam a peccato ſuo, fe-
15 ceritq. iudicium & iuſtitiam, * &
pignus reſtituerit ille impius, ra-
pinamq; reddiderit, in mādatis vitæ
ambulauerit, nec fecerit quidquā
iniuſtum: vita viuet, & non mo-
16 rietur. * Omnia peccata eius,
quæ peccauit non imputabuntur
ei: iudicium, & iuſtitiam fecit,
17 vita viuet. * Et dixerunt filij po-
puli

puli tui: Non eſt æqui ponderis
via Domini, & ipſorum via iniu-
ſta eſt. * Cum enim receſſerit iu- 18
ſtus a iuſtitia ſua, feceritq. ini-
quitates, morietur in eis. * Et 19
cum receſſerit impius ab impie-
tate ſua, feceritq. iudicium, &
‖ Ez.18.g.25 iuſtitiam, viuet in eis. * ‖ Et di- 20
citis: Non eſt recta via Domini.
Vnumquemque iuxta vias ſuas
iudicabo de vobis, domus Iſrael.
* Et factum eſt in duodecimo an- 21
no, in decimo menſe, in quinta E
menſis transmigrationis noſtræ,
venit ad me qui fugerat de Ieru-
ſalem, dicens: Vaſtata eſt ciui-
tas. * Manus autem Domini fa- 22
cta fuerat ad me veſpere, ante-
quam veniret qui fugerat: ape-
ruitq. os meum donec veniret ad
me mane, & aperto ore meo non
ſilui amplius. *Et factum eſt ver- 23
bum Domini ad me, dicens: * Fi- 24
li hominis, qui habitant in ruino-
ſis his ſuper humum Iſrael, lo-
quentes aiunt: Vnus erat Abra-
ham, & hereditate poſſedit ter-
ram: nos autem multi ſumus;
nobis data eſt terra in poſſeſſio-
nem. * Idcirco dices ad eos: Hæc 25
dicit Dominus Deus: Qui in ſan- F
guine comeditis, & oculos ve-
ſtros leuatis ad immunditias ve-
ſtras, & ſanguinẽ funditis: num-
quid terram hereditate poſſide-
bitis? * Stetiſtis in gladijs veſtris, 26
feciſtis abominationes, & vnuſ-
quiſque vxorem proximi ſui pol-
luit: & terram hereditate poſſi-
debitis? * Hæc dices ad eos: Sic 27
dicit Dominus Deus: Viuo ego,
quia qui in ruinoſis habitant, gla-
dio cadent: & qui in agro eſt, be-
ſtijs tradetur ad deuorandum: qui
autẽ in præſidijs, & ſpeluncis ſunt,
peſte morientur. *Et dabo terram 28
in ſolitudinem, & in deſertum, &
deficiet ſuperba fortitudo eius:
& deſolabuntur montes Iſrael, eo
quòd nullus ſit, qui per eos tran-
ſeat. * Et ſcient quia ego Domi- 29
nus, cum dedero terram eorum
deſolatam, & deſertam propter
vniuerſas abominationes ſuas,
quas operati ſunt. * Et tu fili ho- 30
minis: filij populi tui, qui lo- G
quuntur de te iuxta muros, & in
oſtijs domorum, & dicunt vnus
ad alterum, vir ad proximum
ſuum loquentes: Venite, & au-
diamus quis ſit ſermo egrediens
31 a Domino. * Et veniunt ad te,
quaſi ſi ingrediatur populus, &
ſedent coram te populus meus:
& audiunt ſermones tuos, & non
faciunt eos: quia in canticum
oris ſui vertunt illos, & auari-
tiam ſuam ſequitur cor eorum.
32 *Et es eis quaſi carmen muſicum,
quod ſuaui, dulciq. ſono canitur:
& audiunt verba tua, & non fa-
33 ciunt ea. * Et cum venerit quod
prædictum eſt (ecce enim venit)
tunc ſcient quòd propheta fue-
rit inter eos.

CAP. XXXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domi-
2 ni ad me, dicens: *Fili homi-
A nis propheta de paſtoribus Iſrael:
propheta, & dices paſtoribus:
Hæc dicit Dominus Deus: ‖ Væ ‖ Ier.23.a.1
paſtoribus Iſrael, qui paſcebant Z.13.a.3
ſemetipſos: nonne greges a paſto-
3 ribus paſcuntur? * Lac comede-
batis, & lanis operiebamini, &
quod craſſum erat occidebatis:
gregem autem meum non paſce-
4 batis. * Quod infirmum fuit non
conſolidaſtis, & quod ægrotum
non ſanaſtis, quod confractum
eſt non alligaſtis, & quod abie-
ctum eſt non reduxiſtis, & quod
perierat non quæſiſtis: ſed cum
auſteritate imperabatis eis, &
5 cum potentia. * Et diſperſæ ſunt
oues meæ, eo quòd non eſſet pa-
ſtor: & factæ ſunt in deuoratio-
nem omnium beſtiarum agri, &
6 diſperſæ ſunt. * Errauerunt gre-
B ges mei in cunctis montibus, &
in vniuerſo colle excelſo: & ſuper
omnem faciẽ terræ diſperſi ſunt
greges mei, & non erat qui requi-
reret, non erat, inquam, qui re-
7 quireret. * Propterea paſtores au-
8 dite verbum Domini: *Viuo ego,
dicit Dominus Deus: quia pro
eo quòd facti ſunt greges mei in
rapinam, & oues meæ in deuora-
tionem omnium beſtiarum agri,
eo quòd non eſſet paſtor (neque
enim quæſierũt paſtores mei gre-
gem meum:) ſed paſcebant paſto-
res ſemetipſos, & greges meos nõ
9 paſcebant: * propterea paſtores
10 audite verbum Domini: *Hæc di-

cit Dominus Deus: Ecce ego ipſe C
ſuper paſtores requiram gregem
meum de manu eorum, & ceſſa-
re faciam eos vt vltra non paſcant
gregem, nec paſcant amplius pa-
ſtores ſemetipſos: & liberabo gre-
gem meum de ore eorum: & non
erit vltra eis in eſcam. *Quia hæc 11
dicit Dominus Deus: Ecce ego ip-
ſe requiram oues meas, & viſita-
bo eas. * Sicut viſitat paſtor gre- 12
gem ſuum in die, quando fuerit
in medio ouium ſuarum diſſipa-
tarum: ſic viſitabo oues meas, &
liberabo eas de omnibus locis, in
quibus diſperſæ fuerãt in die nu-
bis, & caliginis. * Et educam eas 13
de populis, & congregabo eas de
terris, & inducam eas in terram
ſuam: & paſcam eas in montibus D
Iſrael, in riuis, & in cunctis ſe-
dibus terræ. * In paſcuis vberri- 14
mis paſcam eas, & in montibus
excelſis Iſrael erũt paſcua earum:
ibi requieſcent in herbis virenti-
bus, & in paſcuis pinguibus pa-
ſcentur ſuper montes Iſrael. * Ego 15
paſcam oues meas: & ego eas ac-
cubare faciam, dicit Dominus
Deus. * Quod perierat requiram, 16
& quod abiectum erat reducam,
& quod confractum fuerat alliga-
bo, & quod infirmum fuerat con-
ſolidabo, & quod pingue & forte
cuſtodiam: & paſcam illas in iu-
dicio. * Vos autem greges mei, 17
hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego iudico inter pecus & pecus,
arietum, & hircorum. * Nonne 18
ſatis vobis erat paſcua bona depa-
ſci? inſuper & reliquias paſcua-
rum veſtrarum conculcatis pedi- E
bus veſtris: & cum puriſſimam
aquam biberetis, reliquam pedi-
bus veſtris turbabatis. * Et oues 19
meæ his, quæ conculcata pedibus
veſtris fuerant, paſcebantur: &
quæ pedes veſtri turbauerant, hæc
bibebant. * Propterea hæc dicit 20
Dominus Deus ad vos: Ecce ego
ipſe iudico inter pecus pingue, &
macilentum: * pro eo quòd late- 21
ribus, & humeris impingebatis, &
cornibus veſtris ventilabatis om-
‖Io. 1. g. 45 nia infirma pecora, donec diſper-
& 10. b. 11 gerentur foras: * Saluabo gregem 22
Iſa. 40. c. 11 meum, & non erit vltra in rapi-
Dan. 9. g. 24 nam, & iudicabo inter pecus &
Oſee 3. b. 5 pecus. * ‖ET SVSCITABO SV- 23
F PER EAS PASTOREM VNVM,
qui paſcat eas, ſeruum meum
David: ipſe paſcet eas, & ipſe erit
24 eis in paſtorem. * Ego autem Do-
minus ero eis in Deum: & ſeruus
meus Dauid princeps in medio
eorũ: ego Dominus locutus ſum.
25 * Et faciam cum eis pactum pa-
cis, & ceſſare faciam beſtias peſ-
ſimas de terra: & qui habitant in
deſerto, ſecuri dormient in ſalti-
26 bus. * Et ponam eos in circuitu
collis mei benedictionem: & de-
ducam imbrem in tempore ſuo:
27 pluuiæ benedictionis erunt. * Et
dabit lignum agri fructum ſuum,
G & terra dabit germen ſuum, & e-
runt in terra ſua abſque timore:
& ſcient quia ego Dominus, cum
contriuero catenas iugi eorum, &
eruero eos de manu imperantium
28 ſibi. * Et non erunt vltra in rapinã
in Gentibus, neque beſtiæ terræ
deuorabunt eos: ſed habitabunt
confidenter abſque vllo terrore.
29 * Et ſuſcitabo eis germen nomina-
tum: & non erunt vltra imminu-
ti fame in terra neque portabunt
30 vltra opprobriũ Gentiũ. * Et ſcient
quia ego Dominus Deus eorum
cum eis, & ipſi populus meus do-
mus Iſrael: ait Dominus Deus.
31 * ‖Vos autem greges mei, greges ‖Io. 10. b. 11
paſcuæ meæ homines eſtis: & ego
Dominus Deus veſter, dicit Do-
minus Deus.

CAP. XXXV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
2 me, dicens: * Fili hominis
A pone faciem tuam aduerſum mõ-
tem Seir, & prophetabis de eo, &
3 dices illi: * Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te mons Seir, &
extendam manum meam ſuper
te, & dabo te deſolatum atque
4 deſertum. * Vrbes tuas demoliar,
& tu deſertus eris: & ſcies quia
5 ego Dominus. * Eo quòd fueris
B inimicus ſempiternus, & conclu-
ſeris filios Iſrael in manus gladij
in tempore afflictionis eorum,
in tempore iniquitatis extremæ.
6 * Propterea viuo ego dicit Domi-
nus Deus: quoniam ſanguini tra-
dam te, & ſanguis te perſequetur:
& cum ſanguinem oderis, ſanguis
7 perſequetur te. * Et dabo montem
Seir, deſolatũ atque deſertum: &

aufe-

auferam de eo euntem, & redeū-
tem: * Et implebo montes eius 8
occiſorum ſuorum: in collibus
tuis, & in vallibus tuis, atque in
torrentibus interfecti gladio ca-
dent. * In ſolitudines ſempiter- 9
nas tradam te, & ciuitates tuæ nō C
habitabuntur: & ſcietis quia ego
Dominus Deus. * Eo quòd dixe- 10
ris: Duæ gentes, & duæ terræ meæ
erunt, & hereditate poſſidebo eas:
cum Dominus eſſet ibi: * Pro- 11
pterea viuo ego, dicit Dominus
Deus, quia faciam iuxta iram
tuam, & ſecundum zelum tuum,
quē feciſti odio habēs eos: & no-
tus efficiar per eos cum te iudica-
uero. * Et ſcies quia ego Domi- 12
nus audiui vniuerſa opprobria D
tua, quæ locutus es de montibus
Iſrael, dicens: Deſerti nobis ad
deuorandum dati ſunt. * Et inſur- 13
rexiſtis ſuper me ore veſtro, & de-
rogaſtis aduerſum me verba ve-
ſtra: ego audiui. * Hæc dicit Do- 14
minus Deus: Lætante vniuerſa
terra in ſolitudinem te redigam.
* Sicuti gauiſus es ſuper heredita- 15
tem domus Iſrael, eo quòd fuerit
diſſipata, ſic faciam tibi: diſſipa-
tus eris mons Seir, & Idumæa
omnis: & ſciēt quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

TV autem fili hominis prophe- 1
ta ſuper montes Iſrael, & di- A
‖ Ez. 6. a. 3 ces: ‖ Montes Iſrael audite verbū
Domini: * Hæc dicit Dominus 2
Deus: Eo quòd dixerit inimicus
de vobis: Euge, altitudines ſem-
piternæ in hereditatem datæ ſunt
nobis: * propterea vaticinare, & 3
dic: Hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quòd deſolati eſtis, & cō-
culcati per circuitum, & facti in
hereditatem reliquis Gentibus,
& aſcendiſtis ſuper labium lin-
guæ, & opprobrium populi: * pro- 4
pterea montes Iſrael audite ver-
bum Domini Dei: Hæc dicit Do-
minus Deus montibus, & colli-
bus, torrentibus vallibuſq. & de-
ſertis, parietinis, & vrbibus de-
relictis, quæ depopulatæ ſunt, &
ſubſannatæ a reliquis Gentibus
per circuitum. * Propterea hæc 5
dicit Dominus Deus: Quoniam B
in igne zeli mei locutus ſum de
reliquis Gentibus, & de Idumæa
vniuerſa, quæ dederunt terram
meam ſibi in hereditatem cum
gaudio, & toto corde, & ex ani-
mo: & eiecerunt eam vt vaſtarent.
6 * idcirco vaticinare ſuper humum
Iſrael, & dices montibus, & col-
libus, iugis, & vallibus: Hæc di-
cit Dominus Deus: Ecce ego in
zelo meo, & in furore meo locu-
tus ſum, eo quòd confuſionem
7 gentium ſuſtinueritis. * Idcirco
hæc dicit Dominus Deus: Ego le-
uaui manum meam vt Gentes,
quæ in circuitu veſtro ſunt, ipſæ
8 confuſionem ſuam portent. * Vos
autem montes Iſrael ramos ve-
ſtros germinetis, & fructum ve-
ſtrū afferatis populo meo Iſrael:
9 prope enim eſt vt veniat. * Quia
C ecce ego ad vos, & conuertar ad
vos, & arabimini, & accipie-
10 tis ſementem. * Et multiplicabo
in vobis homines, omnemq. do-
mum Iſrael: & habitabuntur ci-
uitates, & ruinoſa inſtaurabun-
11 tur. * Et replebo vos hominibus,
& iumentis & multiplicabuntur,
& creſcent: & habitare vos faciam
ſicut a principio, boniſq. donabo
maioribus, quàm habuiſtis ab ini-
tio: & ſcietis quia ego Dominus.
12 * Et adducam ſuper vos homines
populum meum Iſrael, & here-
ditate poſſidebunt te: & eris eis
in hereditatem, & non addes vl-
13 tra vt abſq. eis ſis. * Hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quòd dicunt
de vobis: Deuoratrix hominū es,
14 & ſuffocans gentem tuam. * Pro-
pterea homines non comedes am-
plius & gentem tuam non necabis
15 vltra, ait Dominus Deus: * Nec
auditam faciam in te amplius cō-
fuſionem Gētium, & opprobrium
D populorum nequaquā portabis,
& gentem tuam non amittes am-
16 plius, ait Dominus Deus. * Et
factum eſt verbum Domini ad
17 me, dicens: * Fili hominis do-
mus Iſrael habitauerunt in humo
ſua, & polluerunt eam in vijs ſuis
& in ſtudijs ſuis iuxta immundi-
tiam menſtruatæ facta eſt via
18 eorum coram me. * Et effudi in-
dignationem meam ſuper eos pro
ſanguine, quem fuderunt ſuper
terrā, & in idolis ſuis polluerunt
19 eam. * Et diſperſi eos in Gentes,

& ventilati ſunt in terras : iuxta
vias eorum, & adinuentiones eo-
Iſa.52.b.5 rum iudicaui eos. * ‖ Et ingreſſi 20
Ro.2.d.24 ſunt ad Gentes, ad quas introie-
runt, & polluerunt nomen ſan-
ctum meum, cum diceretur de
eis : Populus Domini iſte eſt, &
de terra eius egreſſi ſunt. * Et 21
peperci nomini ſancto meo, quòd E
polluerat domus Iſrael in Genti-
bus, ad quas ingreſſi ſunt. * Id- 22
circo dices domui Iſrael : Hæc di-
cit Dominus Deus : Non propter
vos ego faciam, domus Iſrael, ſed
propter nomen ſanctum meum,
quod polluiſtis in Gentibus, ad
quas intraſtis : * Et ſanctificabo 23
nomẽ meum magnum, quod pol-
lutum eſt inter Gentes, quod pol-
luiſtis in medio earum : vt ſciant
Gentes quia ego Dominus, ait
Dominus exercituum, cum ſan-
ctificatus fuero in vobis corã eis :
* Tollam quippe vos de Genti- 24
bus, & congregabo vos de vniuer-
ſis terris, & adducam vos in ter-
ram veſtram. * Et effundam ſu- 25
per vos aquam mundam, & mun-
dabimini ab omnibus inquinamẽ-
tis veſtris, & ab vniuerſis idolis
Sup.11.d.19 veſtris mundabo vos. * ‖ Et dabo 26
vobis cor nouum, & ſpiritum
nouum ponam in medio veſtri : &
auferam cor lapideum de carne
veſtra, & dabo vobis cor car-
neũ. * Et ſpiritum meum ponam 27
in medio veſtri : & faciam vt in F
præceptis meis ambuletis, & iu-
dicia mea cuſtodiatis & operemi-
ni. * Et habitabitis in terra, quam 28
dedi patribus veſtris : & eritis mi-
hi in populũ, & ego ero vobis in
Deũ. * Et ſaluabo vos ex vniuer- 29
ſis inquinamentis veſtris : & vo-
cabo frumentum, & multiplicabo
illud, & non imponam vobis fa-
mem. * Et multiplicabo fructum 30
ligni, & genimina agri, vt nõ por-
tetis vltra opprobrium famis in
Gentibus. * Et recordabimini via- 31
rum veſtrarum peſſimarum, ſtu-
diorumq. non bonorum : & diſpli-
cebunt vobis iniquitates veſtræ, &
ſcelera veſtra. * Non propter vos 32
ego faciam, ait Dominus Deus :
notum ſit vobis : confundimini, &
erubeſcite ſuper vijs veſtris, do-
mus Iſrael. * Hæc dicit Dominus 33
Deus : In die qua mundauero vos G
ex omnibus iniquitatibus veſtris,
& inhabitari fecero vrbes, & in-
34 ſtaurauero ruinoſa, * & terra de-
ſerta fuerit exculta, quæ quon-
dam erat deſolata in oculis omnis
35 viatoris, * dicent : Terra illa in-
culta, facta eſt vt hortus volupta-
tis : & ciuitates deſertæ, & deſti-
tutæ atque ſuffoſſæ, munitæ ſede-
36 runt. * Et ſcient Gentes quæcum-
que derelictæ fuerint in circuitu
veſtro, quia ego Dominus ædifi-
caui diſſipata, plantauiq. incul-
ta, ego Dominus locutus ſim, &
37 fecerim. * Hæc dicit Dominus
Deus : Adhuc in hoc inuenient
me domus Iſrael, vt faciam eis :
Multiplicabo eos ſicut gregem
38 hominum, * vt gregem ſanctum,
vt gregem Ieruſalem in ſollemni-
tatibus eius : Sic erunt ciuitates
deſertæ, plenæ gregibus homi-
num : & ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

1 FActa eſt ſuper me manus Do-
A mini, & eduxit me in ſpiritu
Domini : & dimiſit me in medio
2 campi, qui erat plenus oſſibus : * Et
circumduxit me per ea in gyro :
erãt autem multa valde ſuper fa-
ciem campi, ſiccaq. vehementer.
3 * Et dixit ad me : Fili hominis pu-
taſne viuent oſſa iſta ? Et dixi : Do-
4 mine Deus, tu noſti. * Et dixit
ad me : Vaticinare de oſſibus iſtis :
& dices eis : Oſſa arida audite ver-
5 bum Domini. * Hæc dicit Domi-
nus Deus oſſibus his : Ecce ego in-
tromittam in vos ſpiritum, & vi-
6 uetis. * Et dabo ſuper vos neruos,
B & ſuccreſcere faciam ſuper vos
carnes, & ſuperextendam in vo-
bis cutem : & dabo vobis ſpiri-
tum, & viuetis, & ſcietis quia
7 ego Dominus. * Et prophetaui
ſicut præceperat mihi : factus eſt
autem ſonitus prophetante me,
& ecce commotio : & acceſſerunt
oſſa ad oſſa vnũquodque ad iun-
8 cturam ſuam. * Et vidi, & ecce
ſuper ea nerui, & carnes aſcende-
runt : & extenta eſt in eis cutis de-
ſuper, & ſpiritum non habebant :
9 * Et dixit ad me : Vaticinare
ad ſpiritum, vaticinare fili homi-
nis, & dices ad ſpiritum : Hæc
dicit Dominus Deus : A quattuor
ven-

ventis veni ſpiritus, & inſuffla
ſuper interfectos iſtos, & reuiui-
ſcant. * Et prophetaui ſicut præ- 10
ceperat mihi: & ingreſſus eſt in
ea ſpiritus, & vixerunt ſteteruntq.
ſuper pedes ſuos exercitus grãdis
nimis valde. * Et dixit ad me: Fi- 11
li hominis, oſſa hæc vniuerſa do-
mus Iſrael eſt: ipſi dicunt: Arue-
runt oſſa noſtra, & perijt ſpes no
ſtra, & abſciſſi ſumus. * Propte- 12
rea vaticinare, & dices ad eos: D
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego aperiam tumulos veſtros, &
educam vos de ſepulchris veſtris
populus meus: & inducam vos
in terram Iſrael. * Et ſcietis quia 13
ego Dominus, cum aperuero ſe-
pulchra veſtra, & eduxero vos de
tumulis veſtris popule meus:
* Et dedero ſpiritum meũ in vo- 14
bis, & vixeritis, & requieſcere
vos faciam ſuper humũ veſtram:
& ſcietis quia ego Dominus locu-
tus ſum, & feci, ait Dominus
Deus. * Et factus eſt ſermo Do- 15
mini ad me, dicens: * Et tu fili ho- 16
minis ſume tibi lignum vnum: &
ſcribe ſuper illud: Iudæ, & filio-
rum Iſrael ſociorum eius: & tolle E
lignũ alterũ, & ſcribe ſuper illud:
Ioſeph ligno Ephraim, & cunctæ
domui Iſrael ſociorumq. eius. * Et 17
adiunge illa, vnum ad alterum
tibi in lignum vnum: & erunt in
vnionem in manu tua. * Cum au- 18
tem dixerint ad te filij populi tui
loquentes: Nonne indicas nobis
quid in his tibi velis? * loqueris 19
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego aſſumam lignum Io-
ſeph, quod eſt in manu Ephraim,
& tribus Iſrael, quæ ſunt ei adiun-
ctæ: & dabo eas pariter cum ligno
Iuda, & faciam eas in lignum vnũ:
& erunt vnum in manu eius.
* Erunt autem ligna, ſuper quæ 20
ſcripſeris in manu tua, in oculis
eorum. * Et dices ad eos: Hæc di- 21
cit Dominus Deus: Ecce ego aſ-
ſumam filios Iſrael de medio na- F
tionum, ad quas abierunt: & con-
gregabo eos vndique, & adducam
‖ Ioan. 10. b. 16. eos ad humum ſuam. * ‖ Et faciam 22
eos in gentem vnam in terra in
montibus Iſrael, & rex vnus erit
omnibus imperans: & non erunt
vltra duæ gentes, nec diuidentur
amplius in duo regna, * Neque 23
polluentur vltra in idolis ſuis, &
abominationibus ſuis, & cun-
ctis iniquitatibus ſuis: & ſaluos
eos faciam de vniuerſis ſedibus in
quibus peccauerunt, & emunda-
bo eos: & erunt mihi populus, &
24 ego ero eis Deus. * ‖ Et ſeruus ‖ ſ. 34. f. 23
meus Dauid rex ſuper eos, & pa- Ioan. 1. g.
G ſtor vnus erit omnium eorum: in 45
iudicijs meis ambulabũt, & man- Iſa. 40. c. 11
data mea cuſtodient, & facient Ier. 23. a. 5
25 ea. * Et habitabunt ſuper terram, Dan. 9. g.
quam dedi ſeruo meo Iacob, in 24
qua habitauerunt patres veſtri: &
habitabunt ſuper eam ipſi, & filij
eorum, & filij filiorum eorum,
vſque in ſempiternum: & Dauid
ſeruus meus princeps eorum in
26 perpetuum. * ‖ Et percutiam illis ‖ Io. 12. c. 34
fœdus pacis, pactũ ſempiternum Pſ. 109. b. 4
erit eis: & fundabo eos, & mul- & 106. a. 2
tiplicabo, & dabo ſanctificatio-
nem meam in medio eorum in
27 perpetuum. * Et erit tabernacu-
lum meum in eis: & ero eis Deus,
28 & ipſi erunt mihi populus. * Et
ſcient Gentes, quia ego Dominus
ſanctificator Iſrael, cũ fuerit ſan-
ctificatio mea in medio eorum
in perpetuum.

CAP. XXXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad J. 39. a. 1
2 me, dicens: * Fili hominis po- Apo. 20. c. 8
A ne faciem tuam contra Gog, ter-
ram Magog, principem capitis
Moſoch, & Thubal: & vaticina-
3 te de eo, * & dices ad eum: Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te Gog principem capitis Mo-
4 ſoch & Thubal, * & circumagam
te, & ponam frenum in maxillis
tuis: & educam te, & omnẽ exer-
citum tuum, equos & equites
veſtitos loricis vniuerſos, multi-
tudinem magnam, haſtam & cly-
5 peum arripientium & gladium.
B * Perſæ, Aethiopes, & Libyes
cum eis, omnes ſcutati & galea-
6 ti. * Gomer, & vniuerſa agmina
eius, domus Thogorma, latera
Aquilonis, & totũ robur eius, po-
7 puliq. multi tecum. * Præpara, &
inſtrue te, & omnẽ multitudinem
tuam, quæ coaceruata eſt ad te, &
8 eſto eis in præceptum. * Poſt dies
multos viſitaberis: in nouiſſimo
annorũ venies ad terrã, quę reuer-

ſa eſt a gladio, & congregata eſt de
populis multis ad montes Iſrael,
qui fuerunt deſerti iugiter: hæc
de populis educta eſt, & habi-
tabunt in ea confidenter vniuer-
ſi. * Aſcendens autem quaſi tem- 9
peſtas venies, & quaſi nubes, vt C
operias terram tu, & omnia agmi-
na tua, & populi multi tecum.
* Hæc dicit Dominus Deus: In die 10
illa aſcendent ſermones ſuper cor
tuum, & cogitabis cogitationem
peſſimam: * & dices: Aſcendam 11
ad terram abſque muro: veniam
ad quieſcentes, habitanteſq. ſe-
cure: hi omnes habitant ſine mu-
ro, vectes, & portæ non ſunt eis:
* Vt diripias ſpolia, & inuadas 12
prædam, vt inferas manum tuam
ſuper eos, qui deſerti fuerant, & D
poſtea reſtituti, & ſuper populum
qui eſt congregatus ex Gentibus,
qui poſſidere cœpit, & eſſe habi-
tator vmbilici terræ. * Saba, & De- 13
dan, & negotiatores Tharſis, &
omnes leones eius dicent tibi:
Numquid ad ſumenda ſpolia tu
venis? ecce ad diripiendam præ-
dam congregaſti multitudinem
tuam, vt tollas argentum, & aurum,
& auferas ſupellectilem, atque
ſubſtantiam, & diripias manubias
infinitas. * Propterea vaticinare 14
fili hominis, & dices ad Gog: Hæc E
dicit Dominus Deus: Numquid
non in die illo, cum habitauerit
populus meus Iſrael confidenter,
ſcies? * Et venies de loco tuo a la- 15
teribus Aquilonis tu & populi
multi tecum aſcenſores equorum
vniuerſi, cœtus magnus, & exer-
citus vehemens. * Et aſcendes ſu- 16
per populum meum Iſrael quaſi
nubes, vt operias terram. In no-
uiſſimis diebus eris, & adducam
te ſuper terram meam: vt ſciant
Gentes me, cum ſanctificatus fue-
ro in te in oculis eorum, o Gog.
* Hæc dicit Dominus Deus: Tu 17
ergo ille es, de quo locutus ſum F
in diebus antiquis in manu ſer-
uorum meorum prophetarum Iſ-
rael, qui prophetauerunt in die-
bus illorum temporum, vt addu-
cerem te ſuper eos. * Et erit in die 18
illa, in die aduentus Gog ſuper
terram Iſrael, ait Dominus Deus,
aſcendet indignatio mea in furo-
re meo. * Et in zelo meo, in igne 19
iræ meæ locutus ſum. Quia in
die illa erit commotio magna ſu-
20 per terram Iſrael: * & ‖ commo- ‖Mat.24.c.
uebuntur a facie mea piſces ma- 29
ris, & volucres cæli, & beſtiæ agri, Luc.21.c.
& omne reptile, quod mouetur 26
ſuper humum, cunctiq. homines,
qui ſunt ſuper faciem terræ: &
ſubuertentur montes, & cadent
ſepes, & omnis murus corruet in
21 terram. * Et conuocabo aduerſus
eum in cunctis montibus meis gla-
G dium, ait Dominus Deus: gladius
vniuſcuiuſque in fratrem ſuum
22 dirigetur. * Et iudicabo eum pe-
ſte, & ſanguine, & imbre vehe-
menti, & lapidibus immenſis:
ignem, & ſulphur pluam ſuper
eum, & ſuper exercitum eius, &
ſuper populos multos, qui ſunt
23 cum eo. * Et magnificabor, &
ſanctificabor: & notus ero in ocu-
lis multarum gentium, & ſcient
quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

1 TV autem fili hominis vatici-
A nare aduerſum Gog, & dices:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ſuper te Gog principem capi-
2 tis Moſoch & Thubal: * & circum-
agam te, & educam te, & aſcen-
dere te faciam de lateribus Aqui-
lonis: & adducam te ſuper mon-
3 tes Iſrael. * Et percutiam arcum
tuum in manu ſiniſtra tua, & ſagit-
tas tuas de manu dextera tua de-
4 ijciam. * Super montes Iſrael ca-
des tu, & omnia agmina tua, &
populi tui, qui ſunt tecum: feris,
auibus, omniq. volatili, & beſtijs
terræ dedi te ad deuorandum.
5 * Super faciem agri cades: quia
ego locutus ſum, ait Dominus
6 Deus. * Et immittam ignem in
B Magog, & in his qui habitant in
inſulis confidenter. & ſcient quia
7 ego Dominus. * Et nomen ſanctum
meum notum faciam in medio po-
puli mei Iſrael, & non polluam no-
men ſanctum meum amplius: &
ſcient Gentes, quia ego Dominus
8 ſanctus Iſrael. * Ecce venit, & fa-
ctum eſt, ait Dominus Deus: hæc
9 eſt dies, de qua locutus ſum. * Et
egredientur habitatores de ciui-
tatibus Iſrael, & ſuccendent &
comburent arma, clypeum, & ha-
ſtas,

ſtas, arcum, & ſagittas, & baculos manuum, & contos: & ſuccendent ea igni ſeptem annis.
10 * Et non portabũt ligna de regio-
C nibus, neque ſuccident de ſaltibus: quoniam arma ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripient
11 vaſtatores ſuos, ait Dominus Deus. * Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum ſepulchrum in Iſrael: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog, & omnem multitudinem eius, & vocabitur vallis multitudinis Gog.
12 * Et ſepelient eos domus Iſrael, vt mundent terram ſeptem menſibus.
13 * Sepeliet autem eum omnis populus terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus ſum, ait
14 Dominus Deus.* Et viros iugiter
D conſtituent luſtrantes terram, qui ſepeliant, & requirant eos, qui remanſerant ſuper faciem terræ, vt emundent eam: poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.
15 *Et circuibunt peragrãtes terram: cumq. viderint os hominis, ſtatuent iuxta illud titulum, donec ſepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog.
16 *Nomen autem ciuitatis Amona, & mundabunt terram.
17 * Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, & vniuerſis auibus, cunctiſq. beſtijs agri: Con-
E uenite, properate, concurrite vndique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem ſuper montes Iſrael: vt comedatis carnem, & bibatis ſanguinem.
18 * Carnes fortium comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorumq. & altilium, & pinguium omnium.
19 * Et comedetis adipem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima, quã ego
20 immolabo vobis: * & ſaturabimini ſuper menſam meam de equo, & equite forti, & de vniuerſis viris bellatoribus, ait Dominus
21 Deus.* Et ponam gloriam meam in Gentibus, & videbunt omnes gentes iudicium meum, quod fecerim, & manum meam, quam
22 poſuerim ſuper eos. * Et ſcient
F domus Iſrael quia ego Dominus Deus corũ a die illa, & deinceps.
23 * Et ſcient Gentes quoniam in iniquitate ſua capta ſit domus Iſrael, eo quod dereliquerint me, & abſconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manus hoſtium, & ceciderint in gladio
24 vniuerſi. * Iuxta immunditiam eorũ, & ſcelus feci eis, & abſcon-
25 di faciem meam ab illis. * Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captiuitatem Iacob, & miſerebor omnis domus Iſrael: & aſſumam zelum pro no-
26 mine ſancto meo.* Et portabunt confuſionem ſuam, & omnẽ præ-
G uaricationem, qua præuaricati ſunt in me, cum habitauerint in terra ſua confidenter neminẽ for-
27 midantes: * & reduxero eos de populis, & congregauero de terris inimicorũ ſuorũ, & ſanctificatus fuero in eis, in oculis gentium
28 plurimarũ. * ‖ Et ſcient, quia ego ‖s̄.26.e.33
Dominus Deus eorum, eo quod tranſtulerim eos in nationes; & congregauerim eos ſuper terram ſuã, & non dereliquerim quem-
29 quam ex eis ibi. * Et non abſcondam vltra faciem meam ab eis, eo quòd effuderim ſpiritũ meum ſuper omnem domum Iſrael, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

1 IN vigeſimo quinto anno tranſ-
A migrationis noſtræ in exordio anni, decima menſis, quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt ciuitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me manus Domini, & addu
2 xit me illuc. * In viſionibus Dei adduxit me in terram Iſrael, & dimiſit me ſuper mõtem excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium ciuitatis vergentis ad Au-
3 ſtrum.* Et introduxit me illuc: & ecce vir, cuius erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu eius, & calamus menſuræ in manu eius: ſtabat autem in
4 porta. * Et locutus eſt ad me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtendam tibi: quia vt oſtendantur

tur tibi adductus es huc: annun-
cia omnia, quæ tu vides, domui
Iſrael. *Et ecce murus forinſecus 5
in circuitu domus vndique, & in
manu viri calamus menſuræ ſex
cubitorum, & palmo: & men-
ſus eſt latitudinem ædificij cala-
mo vno, altitudinem quoque ca-
lamo vno. * Et venit ad portam, 6
quę reſpiciebat viam Orientalem,
& aſcendit per gradus eius: &
menſus eſt limen portæ calamo
vno latitudinem, id eſt, limen B
vnum calamo vno in latitudine:
* & thalamum vno calamo in 7
longum, & vno calamo in latum:
& inter thalamos, quinque cubi-
tos: * & limen portæ, iuxta ve- 8
ſtibulum portæ intrinſecus, cala-
mo vno. * Et menſus eſt veſti- 9
bulum portæ octo cubitorum, &
frontem eius duobus cubitis: ve-
ſtibulum autē portæ erat intrin-
ſecus. * Porro thalami portæ ad 10
viam Orientalem, tres hinc, &
tres inde: menſura vna trium,
& menſura vna frōtium ex vtra-
que parte. * Et menſus eſt lati- 11
tudinem liminis portæ, decem
cubitorum: & longitudinem
portæ, tredecim cubitorum. * Et 12
marginem ante thalamos cubi-
ti vnius: & cubitus vnus finis
vtrinque: thalami autem, ſex
cubitorum erāt hinc, & inde. * Et 13
menſus eſt portam a tecto thala-
mi, vſque ad tectum eius, lati-
tudinem vigintiquinque cubi-
torum: oſtium contra oſtium.
* Et fecit frontes per ſexaginta 14
cubitos: & ad frontem atrium
portæ vndique per circuitum.
* Et ante faciem portæ, quæ per- 15
tingebat vſque ad faciem veſtibu-
li portæ interioris, quinquaginta
cubitos. * Et feneſtras obliquas 16
in thalamis, & in frontibus eo- C
rum, quæ erant intra portam vn-
dique per circuitum: ſimiliter au-
tem erant & in veſtibulis fene-
ſtræ per gyrum intrinſecus, & an-
te fronteſpictura palmarum. * Et 17
eduxit me ad atrium exterius,
& ecce gazophylacia & pauimen-
tum ſtratum lapide in atrio per
circuitum: triginta gazophylacia
in circuitu pauimenti. * Et paui- 18
mentum in fronte portarum ſe-
cundum longitudinem portarum

19 erat inferius. * Et menſus eſt la-
titudinem a facie portæ inferioris
vſque ad frontem atrij interioris
extrinſecus, centum cubitos ad
Orientem, & ad Aquilonem.
20 *Portam quoque, quæ reſpiciebat
viam Aquilonis atrij exterioris,
menſus eſt tam in longitudine,
21 quàm in latitudine. * Et thala-
mos eius tres hinc, & tres inde:
& frontem eius, & veſtibulum
eius ſecundum menſuram portæ
prioris, quinquaginta cubitorum
longitudinem eius, & latitudi-
nem vigintiquinque cubitorum.
22 * Feneſtræ autem eius, & veſti-
D bulum, & ſculpturæ ſecundum
menſuram portæ, quæ reſpicie-
bat ad Orientem: & ſeptem gra-
duum erat aſcenſus eius, & veſti-
23 bulum ante eam. * Et porta atrij
interioris contra portam Aquilo-
nis, & Orientalem: & menſus
eſt a porta vſque ad portam cen-
24 tum cubitos. * Et eduxit me ad
viam auſtralem, & ecce porta,
quæ reſpiciebat ad Auſtrum: &
menſus eſt frontem eius, & ve-
ſtibulum eius iuxta menſuras ſu-
25 periores. * Et feneſtras eius, &
veſtibula in circuitu, ſicut fene-
ſtras ceteras: quinquaginta cubi-
torum longitudine, & latitudine
26 vigintiquinque cubitorum. * Et
in gradibus ſeptem aſcendebatur
ad eam: & veſtibulum ante fo-
res eius: & cælatæ palmæ erant,
vna hinc, & altera inde in fron-
27 te eius. * Et porta atrij interioris
in via auſtrali: & menſus eſt a por
ta vſque ad portam in via auſtra-
28 li, centum cubitos. * Et intro-
duxit me in atrium interius ad
portam auſtralem: & menſus
eſt portam iuxta menſuras ſupe-
29 riores. * Thalamum eius, &
frontem eius, & veſtibulum eius
eiſdem menſuris: & feneſtras
eius, & veſtibulum eius in cir-
cuitu quinquaginta cubitos lon-
gitudinis, & latitudinis viginti-
30 quinque cubitos. * Et veſtibulum
E per gyrū longitudine vigintiquin-
que cubitorū, & latitudine quin-
31 que cubitorum. * Et veſtibulum
eius ad atrium exterius, & pal-
mas eius in fronte: & octo gra-
dus erant, quibus aſcendebatur
32 per eam. * Et introduxit me in
atrium

atrium interiùs per viam Oriẽta-
lem, & menſus eſt portam ſecun-
dum menſuras ſuperiores. * Tha- 33
lamum eius, & frontem eius, &
veſtibulũ eius ſicut ſupra: & fene-
ſtras eius, & veſtibula eius in cir-
cuitu, longitudine quinquaginta
cubitorum, & latitudine viginti-
quinque cubitorũ. * Et veſtibulũ 34
eius, id eſt atrij exterioris: & pal-
mæ cælatæ in fronte eius hinc &
inde: & in octo gradibus aſcen-
ſus eius. * Et introduxit me ad 35
portam, quæ reſpiciebat ad Aqui-
lonem: & menſus eſt ſecundum
menſuras ſuperiores. * Thalamum 36
eius, & frontem eius, & veſtibu-
lum eius, & feneſtras eius, per
circuitum, longitudine quinqua-
ginta cubitorũ, & latitudine vi-
gintiquinque cubitorũ. * Et veſti- 37
bulum eius reſpiciebat ad atrium
exterius: & cælatura palmarum
in fronte eius hinc & inde & in
octo gradibus aſcenſus eius. * Et 38
per ſingula gazophylaciã oſtium F
in frontibus portarum: ibi laua-
bant holocauſtũ. * Et in veſtibu- 39
lo portæ, duæ menſæ hinc, & duæ
menſæ inde: vt immoletur ſuper
eas holocauſtum, & pro peccato,
& pro delicto. * Et ad latus exte- 40
rius, quod aſcẽdit ad oſtium por-
tæ, quæ pergit ad Aquilonem,
duæ menſæ: & ad latus alterum
ante veſtibulum portæ, duę mẽſę.
* Quattuor menſæ hinc, & quat- 41
tuor menſæ inde: per latera portę
octo menſæ erant, ſuper quas im-
molabant. * Quattuor autem mẽ- 42
ſæ ad holocauſtum, de lapidibus
quadris extructæ: longitudine cu-
biti vnius & dimidij: & latitudine
cubiti vnius & dimidij: & altitu-
dine cubiti vnius: ſuper quas
ponant vaſa in quibus immolatur
holocauſtum, & victima. * Et la- 43
bia earum palmi vnius, reflexa
intrinſecus per circuitum: ſuper
menſas autem carnes oblationis.
* Et extra portã interiorem gazo- 44
phylacia cantorum in atrio inte-
riori, quod erat in latere portæ re-
ſpicientis ad Aquilonem: & fa- G
cies eorum contra viã Auſtralem,
vna ex latere portæ Orientalis,
quæ reſpiciebat ad viã Aquilo-
nis. * Et dixit ad me: Hoc eſt ga- 45
zophylacium quod reſpicit viam
Meridianam, ſacerdotum erit, qui
46 excubãt in cuſtodijs templi. * Por-
ro gazophylacium, quod reſpicit
ad viam Aquilonis, ſacerdotum
erit, qui excubant ad miniſterium
altaris. iſti ſunt filij Sadoc, qui
accedunt de filijs Leui ad Domi-
47 num vt miniſtrent ei. * Et menſus
eſt atrium longitudine centum
cubitorum, & latitudine centum
cubitorum per quadrum: & alta-
48 re ante faciem templi. * Et intro-
duxit me in veſtibulum templi:
& mẽſus eſt veſtibulum quinque
cubitis hinc, & quinque cubitis
inde: & latitudinem portæ trium
cubitorum hinc, & trium cubi-
49 torum inde. * Longitudinẽ autem
veſtibuli viginti cubitorum, & la-
titudinem vndecim cubitorum,
& octo gradibus aſcendebatur ad
eam. Et columnæ erant in fronti-
bus: vna hinc, & altera inde.

CAP. XLI.

1 ET introduxit me in templũ &
A menſus eſt frõtes, ſex cubitos
latitudinis hinc, & ſex cubitos la-
titudinis inde, latitudinẽ taberna-
2 culi. * Et latitudo portæ, decem
cubitorum erat: & latera portæ,
quinque cubitis hinc, & quinque
cubitis inde: & menſus eſt longi-
tudinem eius quadraginta cubi-
torum, & latitudinem viginti cu-
3 bitorum. * Et introgreſſus intrin-
ſecus menſus eſt in fronte portæ
duos cubitos: & portam, ſex cu-
bitorum: & latitudinem portæ,
4 ſeptem cubitorum. * Et menſus
eſt longitudinem eius viginti cu-
bitorum, & latitudinem eius vi-
ginti cubitorum, ante faciem tẽ-
pli: & dixit ad me: Hoc eſt ſan-
5 ctum ſanctorum. * Et menſus eſt
parietem domus ſex cubitorum:
& latitudinẽ lateris quattuor cu-
bitorum vndique per circuitũ do-
6 mus. * Latera autẽ, latus ad latus,
bis triginta tria: & erãt eminẽtia,
quæ ingrederentur per parietem
domus, in lateribus per circuitũ,
vt continerent, & non attingerent
7 parietem templi. * Et platea erat
B in rotundum, aſcendens ſurſum
per cochleam, & in cœnaculum
templi deferebat per gyrum: id-
circo latius erat templum in ſu-
perio-

petioribus : & ſic de inferioribus
aſcendebatur ad ſuperiora in me-
dium. * Et vidi in domo altitu- 8
dinem per circuitum, fundata la-
tera ad menſuram calami ſex cu-
bitorum ſpatio: * & latitudinem 9
per parietem lateris forinſecus
quinque cubitorum: & erat inte-
rior domus in lateribus domus.
* Et inter gazophylacia latitudi- 10
nem viginti cubitorum in circui-
tu domus vndique, * & oſtium 11
lateris ad orationem: oſtium vnū
ad viā Aquilonis, & oſtium vnum
ad viam Auſtralem: & latitudi-
nem loci ad orationem, quinque
cubitorum in circuitu. * Et ædifi- 12
cium, quod erat ſeparatum, ver-
ſumq. ad viam reſpicientē ad ma-
re, latitudinis ſeptuaginta cubi-
torum. paries autē ædificij quin-
que cubitorum latitudinis per cir-
cuitum: & longitudo eius, nona-
ginta cubitorum. * Et menſus eſt 13
domus lōgitudinem, centum cu- C
bitorum: & quod ſeparatum erat
ædificium, & parietes eius lon-
gitudinis cētum cubitorum. * La- 14
titudo autem ante faciem domus,
& eius, quod erat ſeparatum con-
tra Orientem, centum cubitorum.
* Et menſus eſt longitudinē ædi- 15
ficij contra faciem eius, quod erat
ſeparatum ad dorſum: ethecas
ex vtraque parte centum cubito-
rum: & templum interius, & ve-
ſtibula atrij. * Limina, & fene- 16
ſtras obliquas, & ethecas in circui-
tu per tres partes, contra vniuſ-
cuiuſque limen, ſtratumq. ligno
per gyrum in circuitu: terra autē
vſque ad feneſtras, & feneſtræ
clauſæ ſuper oſtia. * Et vſque 17
ad domum interiorem, & forin-
ſecus per omnem parietem in cir-
cuitu intrinſecus, & forinſecus,
ad menſuram. * Et fabrefacta 18
cherubim & palmæ: & palma
inter cherub & cherub, duaſq.
facies habebat cherub. * Faciem 19
hominis iuxta palmam ex hac
parte, & faciem leonis iuxta pal-
mam ex alia parte: expreſſam per
omnem domum in circuitu. * De 20
terra vſque ad ſuperiora portæ, D
cherubim, & palmæ cælatæ erant
in pariete templi. * Limen qua- 21
drangulum, & facies ſanctuarij,
aſpectus contra aſpectum. * Al- 22
taris lignei trium cubitorum alti-
tudo: & longitudo eius duorum
cubitorum: & anguli eius, & lon-
gitudo eius, & parietes eius lignei.
Et locutus eſt ad me: Hæc eſt mē-
23 ſa coram Domino. * Et duo oſtia
erant in templo, & in ſanctuario.
24 * Et in duobus oſtijs ex vtraque
parte bina erant oſtiola, quæ in
ſe inuicem plicabantur: bina
enim oſtia erant ex vtraque parte
25 oſtiorum. * Et cælata erant in ip-
ſis oſtijs templi cherubim, &
ſculpturæ palmarum, ſicut in pa-
rietibus quoque expreſſæ erant:
quam ob rem & groſſiora erant
ligna in veſtibuli fronte forinſe-
26 cus. * Super quę feneſtræ obliquę,
& ſimilitudo palmarum hinc at-
que inde in humerulis veſtibuli
ſecundum latera domus, latitu-
dinemq. parietum.

CAP. XLII.

1 A ET eduxit me in atrium exte-
rius per viam ducentem ad
Aquilonem, & introduxit me in
gazophylacium, quod erat contra
ſeparatum ædificium, & contra
ædem vergentem ad Aquilonem.
2 * In facie longitudinis, centum
cubitos oſtij Aquilonis: & latitu-
3 dinis quinquaginta cubitos, * con-
tra viginti cubitos atrij interioris,
& contra pauimentum ſtratum la-
pide atrij exterioris, vbi erat por-
4 ticus iuncta porticui triplici. * Et
ante gazophylacia deambulatio
decem cubitorum latitudinis, ad
interiora reſpiciens viæ cubitū
vnius. Et oſtia eorum ad Aquilo-
5 nem. * Vbi erant gazophylacia
in ſuperioribus humiliora: quia
ſupportabant porticus, quæ ex il-
lis eminebant de inferioribus, &
6 de medijs ædificij. * Triſtega enim
B erant, & non habebant columnas,
ſicut erant columnæ atriorū: pro-
pterea eminebant de inferioribus
& de medijs a terra cubitis quin-
7 quaginta. * Et peribolus exterior
ſecundū gazophylacia, quæ erant
in via atrij exterioris ante gazo-
phylacia: longitudo eius quin-
8 quaginta cubitorum. * Quia lon-
gitudo erat gazophylaciorū atrij
exterioris, quinquaginta cubito-
rum: & longitudo ante faciem
templi

templi, centum cubitorũ. *Et erat 9
ſubter gazophylacia hæc introi-
tus ab Oriente ingredientiũ in ea
de atrio exteriori. * In latitudine 10
periboli atrij, quod erat contra
viam Orientalem, in faciem ædi-
ficij ſeparati, & erant ante ædifi-
cium gazophylacia. * Et via ante 11
faciem eorum iuxta ſimilitudinẽ C
gazophylaciorum, quæ erant in
via Aquilonis: ſecundum longi-
tudinem eorum, ſic & latitudo
eorum: & omnis introitus eorũ,
& ſimilitudines, & oſtia eorum.
* ſecundum oſtia gazophylacio- 12
rum, quæ erant in via reſpiciente
ad Notum: oſtium in capite viæ
quæ via erat ante veſtibulum ſe-
paratum per viam Orientalem in-
gredientibus. * Et dixit ad me: 13
gazophylacia Aquilonis, & gazo-
phylacia Auſtri, quæ ſunt ante æ-
dificium ſeparatum: hæc ſunt ga-
zophylacia ſancta: in quibus ve-
ſcuntur ſacerdotes, qui appropin-
quant ad Dominum in ſancta ſan
ctorum: ibi ponent ſancta ſancto
rũm, & oblationem pro peccato,
& pro delicto: locus enim ſanctus
eſt. * Cum autem ingreſſi fuerint 14
ſacerdotes, non egredientur de
ſanctis in atrium exterius: & ibi
reponẽt veſtimẽta ſua, in quibus
miniſtrãt, quia ſancta ſunt: veſtien
turq. veſtimentis alijs, & ſic pro-
cedent ad populum. *Cumq. cõ- 15
pleſſet menſuras domus interio- D
ris, eduxit me per viam portæ,
quæ reſpiciebat ad viam Orienta-
lem: & menſus eſt eam vndique
per circuitum. *Menſus eſt autem 16
contra ventum Orientalem cala-
mo menſuræ, quingẽtos calamos
in calamo menſuræ per circuitum.
* Et menſus eſt contra ventum 17
Aquilonis quingentos calamos in
calamo menſuræ per gyrũ. *Et ad 18
vẽtum Auſtralẽ menſus eſt quin-
gentos calamos in calamo men-
ſuræ per circuitum. * Et ad ven- 19
tum Occidentalem menſus eſt
quingentos calamos in calamo
menſuræ. * Per quattuor ventos 20
menſus eſt murum eius vndique
per circuitum, lõgitudinem quin-
gentorum cubitorum, & latitudi-
nem quingentorum cubitorum
diuidentem inter ſanctuarium &
vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 ET duxit me ad portam, quæ
A reſpiciebat ad viam Orienta-
2 lem. * Et ecce gloria Dei Iſrael
ingrediebatur per viam Orienta-
lẽ: & vox erat ei quaſi vox aqua-
rum multarum, & terra ſplen-
3 debat a maieſtate eius. * ‖ Et vi- ‖ ſ.9.a.8
di viſionem ſecundum ſpeciem,
quam videram, quando venit vt
diſperderet ciuitatem: & ſpecies
ſecundum aſpectum, ‖ quem ‖ ſ.1.a.1.3
videram iuxta fluuium Chobar:
4 & cecidi ſuper faciem meam. *Et
maieſtas Domini ingreſſa eſt tẽ-
plum per viam portæ, quæ reſpi-
5 ciebat ad Orientem. *Et eleuauit
me ſpiritus, & introduxit me in
atrium interius: & ecce repleta
6 erat gloria Domini domus. * Et
audiui loquẽtem ad me de domo,
7 & vir qui ſtabat iuxta me, *dixit
B ad me: Fili hominis, locus ſolij
mei, & locus veſtigiorum pedum
meorum, vbi habito in medio fi-
liorum Iſrael in æternum, & non
polluent vltra domus Iſrael nomẽ
ſanctum meum, ipſi, & reges eo-
rum in fornicationibus ſuis, &
in ruinis regum ſuorum, & in ex-
8 celſis. * Qui fabricati ſunt limen
ſuum iuxta limen meum, & po-
ſtes ſuos iuxta poſtes meos: &
murus erat inter me & eos: & pol-
luerunt nomen ſanctum meum
in abominationibus, quas fecerũt:
propter quod conſumpſi eos in
9 ira mea. * Nunc ergo repellant
C procul fornicationẽ ſuam, & rui-
nas regum ſuorum a me: & habi-
10 tabo in medio eorũ ſemper. * Tu
autem fili hominis oſtende do-
mui Iſrael templum, & confun-
dantur ab iniquitatibus ſuis, &
11 metiantur fabricam: * & erubeſ-
cant ex omnibus, quæ fecerunt:
Figuram domus, & fabricæ eius
exitus, & introitus, & omnem
deſcriptionem eius, & vniuerſa
præcepta eius, cunctumq. ordinẽ
eius, & omnes leges eius oſtende
eis, & ſcribes in oculis eorum:
vt cuſtodiant omnes deſcriptio-
nes eius, & præcepta illius, & fa-
12 ciant ea: * Iſta eſt lex domus in
ſummitate montis: Omnis finis
eius in circuitu, ſanctum ſancto-

rum

rum eſt : hæc eſt ergo lex domus.
13 D *Iſtæ autem mēſuræ altaris in cubito veriſſimo, qui habebat cubitū, & palmū : in ſinu eius erat cubitus & cubitus in latitudine ; & definitio eius vſque ad labium eius, & in circuitu, palmus vnus :
hæc quoque erat foſſa altaris. *Et
14 de ſinu terræ vſque ad crepidinē
nouiſſimam duo cubiti, & latitudo cubiti vnius : & a crepidine minore vſque ad crepidinem maiorem quattuor cubiti, & latitudo
15 cubiti vnius. * Ipſe autem Ariel quattuor cubitorum : & ab Ariel vſq. ad ſurſum, cornua quattuor.
16 E * Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis : quadrangulatum
17 æquis lateribus. * Et crepido quattuordecim cubitorū longitudinis per quattuordecim cubitos latitudinis in quattuor angulis eius : & corona in circuitu eius dimidij cubiti, & ſinus eius vnius cubiti per circuitum : gradus autem eius
18 verſi ad Orientem. * Et dixit ad me : Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus : Hi ſunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum : vt offeratur ſuper illud holocauſtum, & effundatur ſan-
19 F guis. * Et dabis Sacerdotibus, & Leuitis qui ſunt de ſemine Sadoc qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, vt offerant mihi vitulum
20 de armento pro peccato. * Et aſſumens de ſanguine eius, pones ſuper quattuor cornua eius, & ſuper quattuor angulos crepidinis, & ſuper coronam in circuitu : &
21 mundabis illud & expiabis. * Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro peccato : & combures eum in ſeparato loco domus extra ſan-
22 ctuarium. * Et in die ſecunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato : & expiabunt altare, ſicut expiauerunt in vitu-
23 G lo. * Cumq. compleueris expians illud, offeres vitulum de armento immaculatum, & arietem de
24 grege immaculatum. * Et offeres eos in conſpectu Domini : & mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & offerent eos holocauſtum Domi-
25 no. * Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie : & vitulum de armento, & arietem de peco-
26 ribus immaculatos offerent. * Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud : & implebunt
27 manum eius. * Expletis autem diebus, in die octaua & vltra, facient ſacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerunt : & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAP. XLIIII.

1 A ET conuertit me ad viam portæ ſanctuarij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orientem : & erat
2 clauſa. * Et dixit Dominus ad me : Porta hæc clauſa erit : non aperietur, & vir non tranſibit per eam : quoniā Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, eritq. clauſa
3 * principi. Princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat panē coram Domino : per viā portæ veſtibuli ingredietur, & per viam eius egredie-
4 tur. * Et adduxit me per viam por-
B tæ Aquilonis in cōſpectu domus : & vidi, & ecce impleuit gloria Domini domum Domini, & ce-
5 cidi in faciem meam. * Et dixit ad me Dominus : Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de vniuerſis ceremonijs domus Domini, & de cunctis legibus eius : & pones cor tuum in vijs templi per omnes exi-
6 tus ſanctuarij : * Et dices ad exaſperantem me domum Iſrael : Hæc dicit Dominus Deus : Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra domus
7 Iſrael : * eo quòd inducitis filios alienos incircumciſos corde, & incircumciſos carne, vt ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam : & offertis panes meos, adipem & ſanguinem : & diſſoluitis pactum meum in omnibus ſcele-
8 ribus veſtris. * Et non ſeruaſtis
C præcepta ſanctuarij mei : & poſuiſtis cuſtodes obſeruationum mearum in ſanctuario meo vobiſmet-
9 ipſis. * Hæc dicit Dominus Deus : Omnis alienigena incircumciſus corde, & incircumciſus carne, non ingredietur ſanctuariū meum omnis filius alienus qui eſt in me-
10 dio filiorum Iſrael. * Sed & Leuitæ, qui longe receſſerunt a me in errore filiorum Iſrael, & erra-

uerunt

uerunt a me poſt idola ſua, &
portauerunt iniquitatem ſuam:
* erunt in ſanctuario meo æditui, 11
& ianitores portarum domus, &
miniſtri domus: ipſi mactabunt
holocauſta, & victimas populi:
& ipſi ſtabũt in conſpectu eorum,
vt miniſtrent eis. * Pro eo quòd 12
miniſtrauerunt illis in conſpectu
idolorum ſuorum, & facti ſunt D
domui Iſrael in offendiculum ini-
quitatis: idcirco leuaui manum
meam ſuper eos, ait Dominus
Deus, & portabunt iniquitatem
ſuam: * & non appropinquabunt 13
ad me vt ſacerdotio fungãtur mi-
hi, neque accedent ad omne ſan-
ctuarium meum iuxta ſancta ſan-
ctorum: ſed portabunt confuſio-
nem ſuam, & ſcelera ſua quæ fe-
cerunt. * Et dabo eos ianitores 14
domus in omni miniſterio eius, &
in vniuerſis, quæ fient in ea. * Sa- 15
cerdotes autem & Leuitæ filij Sa-
doc, qui cuſtodierunt ceremonias
ſanctuarij mei cum errarent filij
Iſrael a me, ipſi accedent ad me E
vt miniſtrent mihi: & ſtabunt in
conſpectu meo vt offerant mihi
adipem, & ſanguinem, ait Do-
minus Deus. * Ipſi ingredientur 16
ſanctuarium meum, & ipſi acce-
dẽt ad menſam meã vt miniſtrent
mihi, & cuſtodiant ceremonias
meas. * Cumq. ingrediẽtur portas 17
atrij interioris, veſtibus lineis in-
duentur: nec aſcendet ſuper eos
quidquam laneum, quando mi-
niſtrant in portis atrij interioris &
intrinſecus. * Vittæ lineæ erunt in 18
capitibus eorum, & feminalia li-
nea erunt in lumbis eorum, & nõ
accingentur in ſudore. * Cumq. 19
egredientur atriũ exterius ad po-
pulum, exuent ſe veſtimentis ſuis, F
in quibus miniſtrauerant, & re-
ponent ea in gazophylacio ſan-
ctuarij, & veſtient ſe veſtimentis
alijs: & non ſanctificabunt popu-
lum in veſtibus ſuis. * Caput au- 20
tem ſuum non radent, neque co-
mam nutrient: ſed tondentes at-
tondent capita ſua. * Et vinum 21
non bibet omnis ſacerdos quando
‖Leu.21.c.24 ingreſſurus eſt atriũ interius. * ‖ Et 22
viduam, & repudiatam non acci-
pient vxores, ſed virgines de ſe-
mine domus Iſrael: ſed & viduã,
quæ fuerit vidua a ſacerdote, ac-
23 cipient. * Et populum meum do-
cebunt quid ſit inter ſanctum &
pollutum, & inter mundum &
24 immundum oſtendent eis. * Et
cum fuerit controuerſia, ſtabunt
in iudicijs meis, & iudicabunt le-
ges meas, & præcepta mea in om-
nibus ſollẽnitatibus meis cuſto-
dient, & Sabbata mea ſanctifica-
25 bunt. * Et ad mortuum hominem
non ingredientur, ne polluantur,
G niſi ad patrem & matrem, & filiũ
& filiam, & fratrem & ſororem,
quæ alterum virum nõ habuerit:
26 in quibus contaminabuntur. * Et
poſtquam fuerit emundatus, ſe-
27 ptem dies numerabuntur ei. * Et
in die introitus ſui in ſanctuarium
ad atriũ interius vt miniſtret mi-
hi in ſanctuario, offeret pro pecca
28 to ſuo, ait Dominus Deus. * ‖ Non ‖Deu.18.a.1
erit autẽ eis hereditas, ego heredi-
tas eorum: & poſſeſſionẽ non dabi Nu.18.c.20
tis eis in Iſrael, ego enim poſſeſ-
29 ſio eorum. * Victimam & pro pec-
cato & pro delicto ipſi comedent:
& omne votum in Iſrael ipſorum
30 erit. * ‖ Et primitiua omnium ‖Exo.32.d.29
primogenitorum, & omnia liba-
menta ex omnibus, quæ offerun-
tur, ſacerdotum erunt: & primi-
tiua ciborum veſtrorum dabitis
ſacerdoti, vt reponant benedictio-
31 nem domui tuæ. * ‖ Omne morti- ‖Leu.22.b.8
cinum, & captum a beſtia de aui-
bus & de pecoribus non comedẽt
ſacerdotes.

CAP. XLV.

1 CVmq. cœperitis terram diui-
A dere ſortitò, ſeparate primi-
tias Domino, ſanctificatum de ter-
ra, longitudine vigintiquinque
millia & latitudine decem mil-
lia: ſanctificatum erit in omni ter-
2 mino eius per circuitum. * Et erit
ex omni parte ſanctificatũ quin-
gentos per quingentos, quadrifa-
riam per circuitum: & quinqua-
ginta cubitis in ſuburbana eius
3 per gyrum. * Et a menſura iſta
B menſurabis longitudinem vigin-
tiquinque millium, & latitudinẽ
decẽ millium, & in ipſo erit tem-
4 plum, ſanctumq. ſanctorum. * Sã-
ctificatum de terra erit ſacerdoti-
bus miniſtris ſanctuarij, qui acce-
dunt ad miniſterium Domini: &

erit eis locus in domos, & in ſan-
ctuarium ſanctitatis. * Viginti- 5
quinque autem millia longitudi-
nis, & decem millia latitudinis
erunt Leuitis, qui miniſtrant do-
mui: ipſi poſſidebunt viginti ga-
zophylacia.* Et poſſeſſionem ci- 6
uitatis dabitis quinque millia la-
titudinis, & longitudinis viginti-
quinque millia ſecundum ſepa-
rationem ſanctuarij, omni domui
Iſrael. * Principi quoque hinc & 7
inde in ſeparationem ſanctuarij, C
& in poſſeſſionem ciuitatis, con-
tra faciem ſeparationis ſanctuarij,
& contra faciem poſſeſſionis vr-
bis: a latere Maris vſque ad Ma-
re, & a latere Orientis vſque ad
Orientem: Longitudinis autem
iuxta vnamquamque partẽ a ter-
mino Occidẽtali vſque ad termi-
num Orientalem. * De terra erit 8
ei poſſeſſio in Iſrael: & non de- D
populabuntur vltra principes po-
pulum meum: ſed terram dabunt
domui Iſrael ſecũdum tribus eo-
rum.* Hæc dicit Dominus Deus: 9
Sufficiat vobis principes Iſrael:
iniquitatem & rapinas intermit-
tite, & iudicium & iuſtitiam fa-
cite, ſeparate confinia veſtra a po-
pulo meo, ait Dominus Deus.
* Statera iuſta, & ephi iuſtum, & 10
batus iuſtus erit vobis. * Ephi, & 11
batus æqualia, & vnius menſuræ
erunt: vt capiat decimam par-
tem cori batus, & decimam par-
tem cori ephi: iuxta menſuram
cori erit æqua libratio eorum.
‖Exo.30.b.31 * ‖ Siclus autem viginti obolos 12
habet. Porro viginti ſicli, & vi-
Leui.27.c.25 gintiquinque ſicli, & quinde-
cim ſicli, mnam faciunt. * Et hæ 13
Nu.3.g.47 ſunt primitiæ, quas tolletis: ſex- E
tam partem ephi de coro frumen-
ti, & ſextam partem ephi de co-
ro hordei. * Menſura quoque 14
olei, batus olei, decima pars co-
ri eſt: & decem bati corum fa-
ciunt: quia decem bati implent
corum. * Et arietem vnum de 15
grege ducentorum de his, quæ
nutriunt Iſrael in ſacrificium, &
in holocauſtum, & in pacifica,
ad expiandum pro eis, ait Domi-
nus Deus. * Omnis populus ter- 16
ræ tenebitur primitijs his princi-
pi in Iſrael. * Et ſuper principem 17
erunt holocauſta, & ſacrificium, F
& libamina in ſollemnitatibus, &
in Calendis, & in Sabbatis, & in
vniuerſis ſollemnitatibus domus
Iſrael: ipſe faciet pro peccato ſa-
crificium, & holocauſtum, & pa-
cifica ad expiandum pro domo
18 Iſrael. *Hæc dicit Dominus Deus:
In primo menſe, vna menſis ſu-
mes vitulum de armento imma-
culatũ, & expiabis ſanctuarium.
19 * Et tollet ſacerdos de ſanguine,
quod erit pro peccato, & ponet
in poſtibus domus, & in quat-
tuor angulis crepidinis altaris, &
in poſtibus portæ atrij interio-
20 ris. * Et ſic facies in ſeptima
menſis pro vnoquoque, qui igno-
rauit, & errore deceptus eſt, &
21 expiabis pro domo. * In primo
G menſe, quartadecima die menſis
erit vobis paſchæ ſollemnitas: ſe-
ptem diebus azyma comeden-
22 tur. * Et faciet princeps in die
illa pro ſe, & pro vniuerſo popu-
lo terræ, vitulum pro peccato.
23 * Et in ſeptem dierum ſollemni-
tate faciet holocauſtum Domino
ſeptem vitulos, & ſeptem arietes
immaculatos quotidie ſeptẽ die-
bus: & pro peccato hircum ca-
24 prarum quotidie. * Et ſacrificium
ephi per vitulũ, & ephi per arie-
tem faciet: & olei hin per ſingu-
25 la ephi.* Septimo menſe, quin-
tadecima die menſis in ſollemni-
tate faciet ſicut ſupra dicta ſunt
per ſeptem dies: tam pro peccato,
quàm pro holocauſto, & in ſacri-
ficio, & in oleo.

CAP. XLVI.

1 HAec dicit Dominus Deus:
A Porta atrij interioris, quæ
reſpicit ad Orientem, erit clauſa
ſex diebus, in quibus opus fit:
die autem Sabbati aperietur, ſed
& in die Calendarum aperietur.
2 * Et intrabit princeps per viam
veſtibuli portæ deforis, & ſtabit
in limine portæ: & facient ſacer-
dotes holocauſtum eius, & paci-
fica eius: & adorabit ſuper limen
portæ, & egredietur: porta autem
nõ claudetur vſque ad veſperam.
3 * Et adorabit populus terræ ad
oſtium portæ illius in Sabbatis, &
4 in Calendis coram Domino. * Ho-
B locauſtum autẽ hoc offeret prin-

ceps Domino: in die Sabbati ſex
agnos immaculatos, & arietem
immaculatum. * Et ſacrificium 5
ephi per arietem: in agnis autem
ſacrificium quod dederit manus
eius: & olei hin per ſingula ephi.
* In die autem Calendarum vitu- 6
lum de armento immaculatum:
& ſex agni, & arietes immacula-
ti erunt. * Et ephi per vitulum, 7
ephi quoque per arietem faciet
ſacrificium: de agnis autem, ſi-
cut inuenerit manus eius: & olei
hin per ſingula ephi. * Cumq. 8
ingreſſurus eſt princeps, per viam C
veſtibuli portæ ingrediatur, & per
eandem viam exeat. * Et cum 9
intrabit populus terræ in conſpe-
ctu Domini in ſollemnitatibus:
qui ingreditur per portam Aqui-
lonis, vt adoret, egrediatur per
viam portæ Meridianæ: porro qui
ingreditur per viam portæ Meri-
dianæ, egrediatur per viam por-
tæ Aquilonis: non reuertetur per
viā portæ, per quam ingreſſus eſt,
ſed e regione illius egredietur.
* Princeps autē in medio eorum 10
cum ingredientibus ingredietur,
& cum egredientibus egredietur.
* Et in nundinis, & in ſollemni- 11
tatibus erit ſacrificium ephi per D
vitulum, & ephi per arietem:
agnis autem erit ſacrificium ſicut
inuenerit manus eius: & olei hin
per ſingula ephi. * Cum autem 12
fecerit princeps ſpontaneum ho-
locauſtum, aut pacifica volunta-
ria Domino: aperietur ei porta,
quæ reſpicit ad Orientem, & fa-
ciet holocauſtum ſuum, & paci-
fica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſab-
bati: & egredietur, claudeturq.
porta poſtquam exierit. *Et agnū 13
eiuſdem anni immaculatum fa-
ciet holocauſtum quotidie Do-
mino: ſemper mane faciat illud.
* Et faciet ſacrificium ſuper eo 14
cata mane mane ſextam partem E
ephi, & de oleo tertiam partem
hin, vt miſceatur ſimilæ: ſacrifi-
cium Domino legitimum, iuge
atque perpetuū. * Faciet agnum, 15
& ſacrificium, & oleum cata ma-
ne mane: holocauſtum ſempiter-
num. * Hæc dicit Dominus Deus. 16
Si dederit princeps donum alicui
de filijs ſuis: hereditas eius, fi-
liorum ſuorum erit, poſſidebunt
17 eam hereditatie. * Si autem de-
F derit legatum de hereditate ſua
vni ſeruorum ſuorum, erit illius
vſque ad annum remiſſionis, &
reuertetur ad principem: heredi-
tas autem eius, filijs eius erit.
18 * Et nō accipiet princeps de here-
ditate populi per violentiam, &
de poſſeſſione eorum: ſed de poſ-
ſeſſione ſua hereditatem dabit fi-
lijs ſuis: vt non diſpergatur po-
pulus meus vnuſquiſque a poſ-
19 ſeſſione ſua. * Et introduxit me
per ingreſſum, qui erat ex la-
tere portæ, in Gazophylacia ſan-
ctuarij ad ſacerdotes, quæ reſpi-
ciebant ad Aquilonem: & erat
ibi locus vergens ad Occiden-
20 tem. * Et dixit ad me: Iſte
G eſt locus, vbi coquent ſacerdotes
pro peccato, & pro delicto: vbi
coquent ſacrificium, vt non ef-
ferant in atrium exterius, & ſan-
21 ctificetur populus. * Et eduxit
me in atrium exterius, & cir-
cumduxit me per quattuor angu-
los atrij: & ecce atriolum erat in
angulo atrij, atriola ſingula per
22 angulos atrij. * In quattuor an-
gulis atrij, atriola diſpoſita qua-
draginta cubitorum per longum,
& triginta per latum: menſuræ
23 vnius quattuor erant. * Et pa-
ries per circuitum ambiēs, quat-
tuor atriola: & culinæ fabrica-
tæ erant ſubter porticus per gy-
24 rum. * Et dixit ad me: Hæc eſt
domus culinarum, in qua coquēt
miniſtri domus Domini victimas
populi.

CAP. XLVII.

1 ET conuertit me ad portā do-
A mus, & ecce aquæ egredie-
bantur ſubter limen domus ad
Orientem: facies enim domus re-
ſpiciebat ad Orientē: aquæ autem
deſcendebāt in latus templi dex-
2 trum ad Meridiē altaris. * Et edu-
xit me per viam portæ Aquilonis,
& cōuertit me ad viam foras por-
tam exteriorem, viam quæ reſpi-
ciebat ad Orientem: & ecce aquæ
3 redundantes a latere dextro. * Cū
egrederetur vir ad Orientem,
qui habebat funiculum in manu
ſua, & menſus eſt mille cubi-
tos: & traduxit me per aquam
vſque

vſque ad talos. *Rurſumq. menſus eſt mille, & traduxit me per 4
aquam vſque ad genua: *& menſ- 5
ſus eſt mille, & traduxit me per
aquam vſque ad renes. Et menſus
eſt mille, torrentem, quem non
potui pertranſire: quoniam intu-
muerant aquæ profundi torrẽtis,
qui non poteſt tranſuadari. *Et 6
dixit ad me: Certe vidiſti fili ho- B
minis. Et eduxit me, & conuer-
tit ad ripam torrentis. *Cumq. 7
me cõuertiſſem, ecce in ripa tor-
rentis ligna multa nimis ex vtra-
que parte. *Et ait ad me: Aquæ 8
iſtæ, quæ egrediuntur ad tumu-
los ſabuli Orientalis, & deſcen-
dunt ad plana deſerti, intrabunt
mare, & exibunt, & ſanabuntur
aquæ. *Et omnis anima viuens, 9
quæ ſerpit, quocumque venerit
torrens, viuet: & erunt piſces
multi ſatis poſtquam venerint il-
luc aquæ iſtæ, & ſanabuntur &
viuent omnia, ad quæ venerit tor-
rens. *Et ſtabunt ſuper illas pi- 10
ſcatores, ab Engaddi vſque ad
Engallim ſiccatio ſagenarum erit:
plurimæ ſpecies erunt piſcium
eius, ſicut piſces maris magni,
multitudinis nimiæ: *in littori- 11
bus autem eius, & in paluſtribus
non ſanabuntur, quia in ſalinas
dabuntur. *Et ſuper torrentem 12
orietur in ripis eius ex vtraque C
parte omne lignum pomiferum:
non defluet folium ex eo, &
non deficiet fructus eius: per ſin-
gulos menſes afferet primitiua,
quia aquæ eius de ſanctuario egre
dientur: & erunt fructus eius in
cibum, & folia eius ad medici-
nam. *Hæc dicit Dominus Deus: 13
Hic eſt terminus, in quo poſſide-
bitis terram in duodecim tribu-
bus Iſrael: quia Ioſeph duplicem
funiculum habet. *Poſſidebitis 14
autem eam ſinguli æque vt frater
ſuus, ſuper quam leuaui manum
meam vt darem patribus veſtris:
& cadet terra hæc vobis in poſſeſ-
ſionem. *Hic eſt autem terminus 15
terræ: ad plagam Septẽtrionalem
a mari magno via Hethalon, ve-
nientibus Sedada, *Emath, Bero- 16
tha, Sabarim, quæ eſt inter termi-
num Damaſci, & confiniũ Emath,
domus Thicon, quæ eſt iuxta ter-
minũ Auran. *Et erit terminus a 17
Mari vſque ad atrium Enon ter-
minus Damaſci, & ab Aquilone
ad Aquilonem terminus Emath,
18 plaga Septentrionalis. *Porro pla-
D ga Orientalis de medio Auran, &
de medio Damaſci, & de medio
Galaad, & de medio terræ Iſrael,
Iordanis diſterminans ad mare
Orientale, metiemini etiam pla-
19 gam Orientalem. *Plaga autem
auſtralis meridiana a Thamar vſ-
que ad aquas contradictionis Ca-
des: & torrens vſque ad mare ma-
gnum: & hæc eſt plaga ad Meri-
20 diem auſtralis. *Et plaga Maris,
mare magnum a confinio per di-
rectum, donec venias Emath: hæc
21 eſt plaga Maris. *Et diuidetis
terram iſtam vobis per tribus Iſ-
22 rael: *& mittetis eam in heredi-
tatem vobis, & aduenis, qui ac-
ceſſerint ad vos, qui genuerint fi-
lios in medio veſtrum: & erunt
vobis ſicut indigenę inter filios Iſ-
rael: vobiſcum diuidẽt poſſeſſio-
nem in medio tribuum Iſrael.
23 *In tribu autem quacumque
fuerit aduena, ibi dabitis poſſeſ-
ſionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

1 ET hæc nomina tribuum a fini-
A bus Aquilonis iuxta viã He-
thalon pergẽtibus Emath, atrium
Enan terminus Damaſci ad Aqui
lonem iuxta viam Emath. Et erit
ei plaga Oriẽtalis Mare, Dan vna.
2 *Et ſuper terminum Dan, a pla-
ga Oriẽtali vſque ad plagam Ma-
3 ris, Aſer vna: *& ſuper termi-
num Aſer, a plaga Orientali vſ-
que ad plagam Maris, Nephthali
4 vna. *Et ſuper terminum Neph-
thali, a plaga Orientali vſque ad
5 plagam Maris, Manaſſe vna. *Et
ſuper terminum Manaſſe, a pla-
ga Orientali vſque ad plagam Ma
6 ris, Ephraim vna. *Et ſuper ter-
minum Ephraim a plaga Orien-
tali vſque ad plagam Maris, Ru-
7 ben vna. *Et ſuper terminum
Ruben a plaga Oriẽtali vſque ad
8 plagam Maris, Iuda vna. *Et ſu-
per terminum Iuda a plaga Oriẽ-
tali vſque ad plagam Maris, erunt
primitiæ, quas ſeparabitis, vi-
ginti quinque millibus latitudi-
nis & longitudinis, ſicuti ſingulæ

partes a plaga Orientali vſque ad
plagam Maris: & erit ſanctuariũ
in medio eius.* Primitiæ,quas ſe- 9
parabitis Domino: longitudo vi-
gintiquinque millibus, & latitu-
do decem millibus. * Hæ autem 10
erunt primitiæ ſanctuarij ſacer- B
dotũ: ad Aquilonem longitudi-
nis vigintiquinque millia, & ad
Mare latitudinis decẽ millia, ſed
& ad Orientem latitudinis decem
millia, & ad Meridiem longitu-
dinis vigintiquinque millia: &
erit ſanctuarium Domini in me-
dio eius. * Sacerdotibus ſanctua- 11
rium erit de filijs Sadoc, qui cu-
ſtodierunt ceremonias meas, &
non errauerunt cum errarent filij
Iſrael, ſicut errauerunt & Leui-
tæ.* Et erunt eis primitiæ de pri- 12
mitijs terræ ſanctum ſanctorum,
iuxta terminum Leuitarum.*Sed 13
& Leuitis ſimiliter iuxta fines ſa-
cerdotum vigintiquinque millia
longitudinis, & latitudinis de-
cem millia. Omnis longitudo vi-
ginti & quinque millium, & la-
titudo decem millium. * Et non 14
venundabunt ex eo, neque mu-
tabunt, neque transferentur pri-
mitiæ terræ,quia ſanctificatæ ſunt
Domino. * Quinque millia au- 15
tem quæ ſuperſunt in latitudine
per vigintiquinque millia, pro-
fana erunt vrbis in habitaculum,
& in ſuburbana: & erit ciuitas
in medio eius. * Et hæ menſu- 16
ræ eius: ad plagam Septentriona-
lem quingenta & quattuor mil-
lia: & ad plagam Meridianam,
quingenta & quattuor millia: &
ad plagam Orientalem, quingen-
ta & quattuor millia: & ad pla
gam Occidentalem, quingenta
& quatuor millia. * Erunt au- 17
tem ſuburbana ciuitatis ad Aqui- C
lonem ducenta quinquaginta, & 1
ad Meridiem ducenta quinqua-
ginta, & ad Orientem ducenta-
quinquaginta, & ad Mare ducen-
ta quinquaginta. * Quod au- 18
tem reliquum fuerit in longitu-
dine ſecũdum primitias ſanctua-
rij, decem millia in Oriẽtem, &
decem millia in Occidentem,
erunt ſicut primitiæ ſanctuarij &
erunt fruges eius in panes his,
qui ſeruiunt ciuitati.* Seruientes 19
autem ciuitati, operabuntur ex

20 omnibus tribubus Iſrael. * Om-
nes primitiæ, vigintiquinque mil-
lium, per vigintiquinque millia
in quadrum, ſeparabuntur in pri-
mitias ſanctuarij, & in poſſeſſio-
21 nem ciuitatis. * Quod autem re-
liquum fuerit, principis erit ex
omni parte primitiarum ſanctua-
rij, & poſſeſſionis ciuitatis e re-
gione vigintiquinque milliũ pri-
mitiarum vſque ad terminum
Orientalem: ſed & ad Mare e re-
gione vigintiquinque milliũ vſ-
que ad terminum maris, ſimiliter
in partibus principis erit: & erunt
primitiæ ſanctuarij, & ſanctua-
22 rium templi in medio eius. * De
poſſeſſione autem Leuitarum,
& de poſſeſſione ciuitatis in me-
dio partium principis: erit inter
terminum Iuda, & inter terminũ
Beniamin, & ad principem per-
23 tinebit. * Et reliquis tribubus:
A plaga Orientali vſque ad pla-
gam Occidentalem, Beniamin
24 vna. * Et contra terminum Ben-
D iamin, a plaga Orientali vſque ad
plagam Occidentalem, Simeon
25 vna.* Et ſuper terminum Simeo-
nis, a plaga Orientali vſque ad
plagam Occidentalem, Iſſachar
26 vna. * Et ſuper terminum Iſſa-
char, a plaga Orientali vſque ad
plagam Occidentalem, Zabulon
27 vna. * Et ſuper terminum Za-
bulon, a plaga Orientali vſque
28 ad plagam Maris, Gad vna. * Et
ſuper terminum Gad, ad plagam
Auſtri in Meridie: & erit finis de
Thamar vſque ad aquas contra-
dictionis Cades, hereditas contra
29 mare magnum. * Hæc eſt terra,
quam mittetis in ſortem tribubus
Iſrael: & hæ partitiones earum,
30 ait Dominus Deus.* Et hi egreſ-
ſus ciuitatis: A plaga Septen-
trionali quingentos & quattuor
31 millia menſurabis. * Et portæ
ciuitatis ex nominibus tribuum
Iſrael, portæ tres a Septentrione,
porta Ruben vna, porta Iuda
32 vna, porta Leui vna. * Et ad
plagam Orientalem, quingen-
tos & quattuor millia: & por-
tæ tres, porta Ioſeph vna, porta
Beniamin vna, porta Dan vna.
33 * Et ad plagam Meridianã, quin-
gentos & quattuor millia metie-
ris: & portæ tres, porta Simeonis

vna, porta Iſſachar vna, porta Za-
bulon vna. * Et ad plagam Occi- 34
dentalem, quingētos & quattuor
millia, & portæ eorum tres, por-
35 ta Gad vna, porta Aſer vna, porta
Nephthali vna. * Per circuitum,
decē & octo millia: & nomen ci-
uitatis ex illa die, Dominus ibidē.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT PRIMVM.

ANNO tertio 1
regni Ioakim A
regis Iuda, ve
nit Nabucho-
donoſor rex
Babylonis in
Ieruſalem, &
obſedit eam;
* & tradidit Dominus in manu 2
eius Ioakim regem Iuda, & par-
tem vaſorū domus Dei: & aſpor-
tauit ea in terram Sennaar in do-
mum dei ſui, & vaſa intulit in
domum Theſauri dei ſui. * Et ait 3
rex Aſphenez præpoſito Eunu-
chorum vt introduceret de filijs
Iſrael, & de ſemine regio & ty-
rānorum, * pueros, in quibus nul- 4
la eſſet macula, decoros forma,
& eruditos omni ſapientia, cau-
tos ſcientia, & doctos diſcipli-
na, & qui poſſent ſtare in pala-
tio regis, vt doceret eos litteras,
& linguam Chaldæorum. * Et 5
conſtituit eis rex annonam per
ſingulos dies de cibis ſuis, & de
vino vnde bibebat ipſe, vt enu-
triti tribus annis, poſtea ſtarent
in conſpectu regis. * Fuerunt er- 6
go inter eos de filijs Iuda, Da- B
niel, Ananias, Miſael, & Aza-
rias. * Et impoſuit eis præpoſi- 7
tus eunuchorum, nomina: Da-
nieli, Baltaſſar: Ananiæ, Sidrach:
Miſaeli, Miſach: & Azariæ, Ab-
denago. * Propoſuit autem Da- 8
niel in corde ſuo ne pollueretur
de menſa regis, neque de vino
potus eius: & rogauit eunucho-
rum præpoſitum ne contamina-
retur. * Dedit autem Deus Da- 9
nieli gratiam & miſericordiam in
conſpectu principis eunuchorū.
* Et ait princeps eunuchorum 10
ad Danielem: Timeo ego domi-
num meum regem, qui conſti-
tuit vobis cibum & potum: qui
ſi viderit vultus veſtros macilen-
tiores præ ceteris adoleſcentibus
coæuis veſtris, condemnabitis ca-
11 put meum regi. * Et dixit Da-
C niel ad Malaſar, quem conſti-
tuerat princeps eunuchorum ſu-
per Danielem, Ananiam, Miſae-
12 lem, & Azariam: * Tenta nos
obſecro ſeruos tuos diebus de-
cem, & dentur nobis legumina
ad veſcendum, & aqua ad bi-
13 bendum: * & contemplare vultus
noſtros, & vultus puerorum,
qui veſcuntur cibo regio: & ſi-
cut videris, facies cum ſeruis tuis.
14 * Qui, audito ſermone huiuſce-
modi, tentauit eos diebus de-
15 cem. * Poſt dies autem decem
apparuerunt vultus eorum me-
liores, & corpulentiores præ om-
nibus pueris, qui veſcebantur ci-
16 bo regio. * Porro Malaſar tolle-
bat cibaria, & vinum potus eorū:
17 dabatq. eis legumina. * Pueris
D autem his dedit Deus ſcientiam,
& diſciplinam in omni libro, &
ſapientia: Danieli autem intel-
ligentiam omnium viſionum &
18 ſomniorum. * Completis itaque
diebus, poſt quos dixerat rex vt
introducerentur: introduxit eos
præpoſitus eunuchorum in con-
19 ſpectu Nabuchodonoſor. * Cumq.
eis locutus fuiſſet rex, non ſunt
inuenti tales de vniuerſis, vt Da-
niel, Ananias, Miſael, & Aza-
rias: & ſteterunt in conſpectu Re-
20 gis. * Et omne verbum ſapien-
tiæ & intellectus, quod ſciſcitatus
eſt ab eis Rex, inuenit in eis de-
cuplum ſuper cunctos ariolos, &
magos,

magos, qui erãt in vniuerſo regno
Ij. 6.g.28 eius. * ‖ Fuit autem Daniel vſque 21
ad annum primum Cyri regis.

CAP. II.

IN anno ſecundo regni Nabu- 1
chodonoſor vidit Nabuchodo A
noſor ſomnium, & conterritus
eſt ſpiritus eius, & ſomnium eius
fugit ab eo. * Præcepit autem 2
rex, vt conuocarentur arioli, &
magi, & malefici, & Chaldæi:
vt indicarent regi ſomnia ſua:
qui cum veniſſent, ſteterunt co-
ram rege. * Et dixit ad eos rex: 3
Vidi ſomnium: & mente con-
fuſus ignoro quid viderim. * Re- 4
ſponderuntq. Chaldæi regi Sy-
riace: Rex in ſempiternum vi-
ue: dic ſomnium ſeruis tuis, &
interpretationem eius indicabi-
mus. * Et reſpondẽs rex ait Chal- 5
dæis: Sermo receſſit a me: niſi
indicaueritis mihi ſomnium, &
coniecturam eius, peribitis vos,
& domus veſtræ publicabuntur.
* Si autem ſomnium, & conie- 6
cturam eius narraueritis, præ-
mia, & dona, & honorem mul-
tum accipietis a me: ſomnium
igitur, & interpretationem eius
indicate mihi. * Reſponderunt 7
ſecundò, atque dixerunt: Rex B
ſomnium dicat ſeruis ſuis, & in-
terpretationẽ illius indicabimus.
* Reſpondit rex, & ait: Certe no- 8
ui quòd tempus redimitis, ſcien-
tes quòd receſſerit a me ſermo.
* Si ergo ſomnium non indicaue- 9
ritis mihi, vna eſt de vobis ſen-
tentia, quòd interpretationem
quoque fallacem, & deceptione
plenam compoſueritis, vt loqua-
mini mihi donec tempus pertran-
ſeat. Somniũ itaque dicite mihi,
vt ſciam quòd interpretationem
quoque eius veram loquamini.
* Reſpondentes ergo Chaldæi co- 10
ram rege, dixerunt: Non eſt ho-
mo ſuper terram, qui ſermonem
tuum, rex, poſſit implere: ſed
neque regum quiſquam magnus
& potens verbum huiuſcemodi
ſciſcitatur ab omni ariolo, & ma-
go, & Chaldæo. * Sermo enim, 11
quem tu quæris, rex, grauis eſt:
nec reperietur quiſquam, qui in-
dicet illum in conſpectu regis:
exceptis dijs, quorũ non eſt cum
12 hominibus conuerſatio. * Quo
audito, rex in furore, & in ira
magna præcepit vt perirent om-
13 nes ſapientes Babylonis. * Et
egreſſa ſententia, ſapientes inter-
ficiebantur: quærebanturq. Da-
niel, & ſocij eius, vt perirent.
14 * Tunc Daniel requiſiuit de le-
C ge, atque ſententia ab Arioch
principe militiæ regis, qui egreſ-
ſus fuerat ad interficiẽdos ſapien-
15 tes Babylonis. * Et interrogauit
eum, qui a rege poteſtatem acce-
perat, quam ob cauſam tam cru-
delis ſententia a facie regis eſſet
egreſſa. Cum ergo rem indicaſ-
16 ſet Arioch Danieli, * Daniel in-
greſſus rogauit regem vt tempus
daret ſibi ad ſolutionem indi-
17 candam regi. * Et ingreſſus eſt
domum ſuam, Ananiæq. & Mi-
ſaeli, & Azariæ ſocijs ſuis indi-
18 cauit negotium: * vt quærerent
miſericordiam a facie Dei cæli
ſuper ſacramento iſto, & non pe-
rirent Daniel, & ſocij eius cum
ceteris ſapientibus Babylonis.
19 * Tunc Danieli myſterium per
viſionem nocte reuelatum eſt: &
20 benedixit Daniel Deum cæli, * &
locutus ait: Sit nomen Domini
benedictum a ſæculo & vſque in
ſæculum: quia ſapientia & for-
21 titudo eius ſunt. * Et ipſe mu-
tat tempora, & ætates: transfert
regna, atque conſtituit: dat ſa-
pientiam ſapientibus, & ſcien-
tiam intelligentibus diſciplinam:
22 * Ipſe reuelat profunda, & ab-
D ſcõdita, & nouit in tenebris con-
23 ſtituta: & lux cum eo eſt. * Tibi
Deus patrum noſtrorum confi-
teor, teq. laudo: quia ſapientiam,
& fortitudinem dediſti mihi: &
nunc oſtendiſti mihi quæ rogaui-
mus te, quia ſermonem regis ape-
24 ruiſti nobis. * Poſt hæc Daniel in-
greſſus ad Arioch, quem conſti-
tuerat rex vt perderet ſapientes
Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sa-
pientes Babylonis ne perdas: in-
troduc me in conſpectu regis, &
25 ſolutionem regi narrabo. * Tunc
Arioch feſtinus introduxit Da-
nielem ad regem, & dixit ei: In-
ueni hominem de filijs tranſmi-
grationis Iuda, qui ſolutionem
26 regi annunciet. * Reſpondit rex,

& dixit Danieli, cuius nomen
erat Baltaſſar: Putaſne vere po-
tes mihi indicare ſomnium, quod
vidi, & interpretationem eius?
*Et reſpondens Daniel coram re- 27
ge, ait: Myſterium, quod rex in-
terrogat, ſapientes, magi, ario-
li, & aruſpices nequeunt indica-
re regi.* Sed eſt Deus in cælo re- 28
uelans myſteria, qui indicauit ti- E
bi rex Nabuchodonoſor, quæ vẽ-
tura ſunt in nouiſſimis tempori-
bus. Somnium tuum, & viſiones
capitis tui in cubili tuo huiuſce-
modi ſunt: * Tu rex cogitare cœ- 29
piſti in ſtrato tuo, quid eſſet futu-
rum poſt hæc: & qui reuelat my-
ſteria, oſtendit tibi quæ ventura
ſunt. * Mihi quoque non in ſa- 30
pientia, quæ eſt in me plus quàm
in cunctis viuentibus, ſacramen-
tum hoc reuelatum eſt: ſed vt in-
terpretatio regi manifeſta fieret,
& cogitationes mentis tuæ ſcires.
* Tu rex videbas, & ecce quaſi 31
ſtatua vna grandis: ſtatua illa ma-
gna, & ſtatura ſublimis ſtabat cõ-
tra te, & intuitus eius erat terri-
bilis * Huius ſtatuæ caput ex au- 32
ro optimo erat, pectus autem &
brachia de argento, porro venter,
& femora ex ære.* tibiæ autẽ fer- 33
reæ, pedum quædam pars erat fer-
rea, quædam autem fictilis.* Vi- 34
debas ita, donec abſciſſus eſt lapis
de mõte ſine manibus: & percuſſit
ſtatuam in pedibus eius ferreis, &
fictilibus, & comminuit eos.* Tunc 35
contrita ſunt pariter ferrum, te-
ſta, æs, argentum, & aurum, &
redacta quaſi in fauillam æſtiuæ
areæ, quæ rapta ſunt vento: nul-
luſq. locus inuentus eſt eis: lapis
autem, qui percuſſerat ſtatuam,
factus eſt mons magnus, & im-
pleuit vniuerſam terram.* hoc 36
eſt ſomnium: Interpretationem F
quoque eius dicemus coram te,
rex. * Tu rex regum es: & Deus 37
cæli, regnum, & fortitudinem, &
imperium, & gloriam dedit tibi:
* & omnia, in quibus habitãt fi- 38
lij hominum, & beſtiæ agri: vo-
lucres quoque cæli dedit in ma-
nu tua, & ſub ditione tua vni-
uerſa conſtituit: tu es ergo caput
aureum. * Et poſt te conſurget 39
regnum aliud minus te argen-
teum: & regnum tertium aliud
æreum, quod imperabit vniuer-
40 ſæ terræ. * Et regnum quartum
erit velut ferrum. quomodo fer-
rum comminuit, & domat om-
nia, ſic comminuet, & conteret
41 omnia hæc. * Porro quia vidiſti
pedum, & digitorum partem te-
ſtæ figuli, & partem ferream:
regnum diuiſum erit, quod ta-
men de plantario ferri orietur,
ſecundum quod vidiſti ferrũ mi-
42 ſtum teſtæ ex luto.* Et digitos pe-
dum ex parte ferreos, & ex par-
te fictiles: ex parte regnum erit
ſolidum, & ex parte contritum.
43 * Quod autem vidiſti ferrum mi-
ſtum teſtæ ex luto, cõmiſcebun-
tur quidem humano ſemine, ſed
non adhærebunt ſibi, ſicuti fer-
44 rum miſceri non poteſt teſtæ.* In
diebus autem regnorum illorum
ſuſcitabit Deus cæli regnũ, quod
in æternum non diſſipabitur, &
regnum eius alteri populo non
tradetur: comminuet autem, &
conſumet vniuerſa regna hæc. &
45 ipſum ſtabit in æternum. * Se-
G cundum quòd vidiſti, quòd de
monte abſciſſus eſt lapis ſine ma-
nibus, & comminuit teſtam, &
ferrum, & æs, & argentum, & au-
rum, Deus magnus oſtendit regi
quæ ventura ſunt poſtea. & ve-
rum eſt ſomnium, & fidelis inter-
46 pretatio eius. * Tunc rex Nabu-
chodonoſor cecidit in faciem ſuã,
& Danielem adorauit, & hoſtias,
& incenſum præcepit vt ſacrifica-
47 rent ei. * Loquens ergo rex, ait
Danieli: Vere Deus veſter Deus
deorum eſt, & Dominus regũ, &
reuelans myſteria: quoniã tu po-
tuiſti aperire hoc ſacramentum.
48 * Tunc rex Danielem in ſublime
extulit, & munera multa, & ma-
gna dedit ei: & conſtituit eũ prin-
cipẽ ſuper omnes prouincias Ba-
bylonis: & præfectum magiſtra-
tuum ſuper cunctos ſapientes Ba-
49 bylonis.* Daniel autem poſtula-
uit a rege: & conſtituit ſuper ope-
ra prouinciæ Babylonis, Sidrach,
Miſach, & Abdenago: Ipſe au-
tem Daniel erat in foribus regis.

CAP. III.

1 A NAbuchodonoſor rex fecit ſta-
tuam auream altitudine cu-
bitorum

bitorum ſexaginta, latitudine cu-
bitorũ ſex, & ſtatuit eam in cam-
po Dura prouinciæ Babylonis.
* Itaque Nabuchodonoſor rex 2
miſit ad congregandos ſatrapas,
magiſtratus, & iudices, duces, &
tyrannos, & præfectos, omneſq.
principes regionũ, vt conuenirent
ad dedicationem ſtatuæ, quam
erexerat Nabuchodonoſor rex.
* Tunc congregati ſunt ſatrapæ, 3
magiſtratus, & iudices, duces, &
tyranni, & optimates, qui erant in
poteſtatibus conſtituti, & vniuer-
ſi principes regionum vt conue-
nirent ad dedicationem ſtatuæ,
quam erexerat Nabuchodonoſor
rex. ſtabant autem in conſpectu
ſtatuæ, quam poſuerat Nabucho-
donoſor rex: * & præco clamabat 4
valenter: Vobis dicitur populis,
tribubus, & linguis: * In hora, 5
qua audieritis ſonitum tubæ, &
fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, &
pſalterij, & ſymphoniæ, & vniuer-
ſi generis muſicorum, cadentes
adorate ſtatuam auream, quam
conſtituit Nabuchodonoſor rex.
* Si quis autem non proſtratus 6
adorauerit, eadem hora mittetur
in fornacem ignis ardentis. * Poſt 7
hæc igitur ſtatim vt audierũt om-
nes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ,
& citharæ, ſambucæ, & pſalterij,
& ſymphoniæ, & omnis generis
muſicorum: cadentes omnes po-
puli, tribus, & linguæ adoraue-
runt ſtatuam auream, quam con-
ſtituerat Nabuchodonoſor rex.
* Statimq. in ipſo tempore acce- 8
dentes viri Chaldæi accuſauerunt
Iudæos: * dixeruntq. Nabucho- 9
donoſor regi: Rex in æternum
viue: * tu rex poſuiſti decretum, 10
vt omnis homo, qui audierit ſo-
nitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ,
ſambucæ, & pſalterij, & ſympho-
niæ, & vniuerſi generis muſico-
rum, proſternat ſe, & adoret ſta-
tuam auream: * ſi quis autem non 11
procidens adorauerit, mittatur in
fornacem ignis ardentis. * Sunt 12
ergo viri Iudæi, quos conſtitui- B
ſti ſuper opera regionis Babylo-
nis, Sidrach, Miſach, & Abdena-
go: viri iſti contempſerunt, rex,
decretum tuum: deos tuos non
colunt, & ſtatuam auream, quam
erexiſti, non adorant. * Tunc Na- 13
buchodonoſor in furore, & in ira
præcepit vt adducerẽtur Sidrach,
Miſach, & Abdenago: qui con-
feſtim adducti ſunt in conſpectu
14 regis. * Pronunciansq Nabucho-
donoſor rex, ait eis: Verene Si-
drach, Miſach, & Abdenago deos
meos non colitis, & ſtatuam au-
ream, quam conſtitui, non adora-
15 tis? * Nunc ergo ſi eſtis parati,
quacumque hora audieritis ſoni-
tum tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſam-
bucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ,
omniſq. generis muſicorum, pro-
ſternite vos, & adorate ſtatuam,
quam feci: quòd ſi non adora-
ueritis, eadem hora mittemini in
fornacem ignis ardentis: & quis
eſt Deus, qui eripiet vos de ma-
16 nu mea? * Reſpondentes Sidrach,
Miſach, & Abdenago, dixerunt
regi Nabuchodonoſor: Non opor-
tet nos de hac re reſpondere tibi.
17 * Ecce enim Deus noſter, quem
colimus, poteſt eripere nos de ca-
mino ignis ardentis, & de mani-
18 bus tuis, o rex, liberare. * Quòd ſi
noluerit, notum ſit tibi, rex, quia
deos tuos non colimus, & ſtatuam
auream, quam erexiſti, non ado-
19 ramus. * Tunc Nabuchodonoſor
repletus eſt furore: & aſpectus
faciei illius immutatus eſt ſuper
Sidrach, Miſach, & Abdenago,
& præcepit vt ſuccenderetur for-
nax ſeptuplum quàm ſuccendi
20 conſueuerat. * Et viris fortiſſi-
mis de exercitu ſuo iuſſit vt liga-
tis pedibus Sidrach, Miſach, &
Abdenago mitterent eos in for-
21 nacem ignis ardentis. * Et con-
C feſtim viri illi vincti cum brac-
cis ſuis, & tiaris, & calceamen-
tis, & veſtibus miſſi ſunt in me-
dium fornacis ignis ardentis.
22 * nam iuſſio regis vrgebat: for-
nax autem ſuccenſa erat nimis.
Porro viros illos, qui miſerant
Sidrach, Miſach, & Abdenago,
23 interfecit flamma ignis. * Viri
autem hi tres, ideſt, Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago, ceciderunt in
medio camino ignis ardentis, col-
ligati.

*Quæ ſequuntur in Hebræis volu-
minibus non reperi.*

24 * Et ambulabant in medio flam-
mæ laudantes Deũ, & benedicen-
25 tes Domino. * Stans autẽ Azarias

oravit ſic, aperiensq. os ſuum in
medio ignis, ait:
* Benedictus es Domine Deus 26
patrum noſtrorum, & laudabile,
& glorioſum nomen tuum in ſæ-
cula: *quia iuſtus es in omnibus, 27
quæ feciſti nobis,& vniuerſa ope-
ra tua vera, & viæ tuæ rectæ, &
omnia iudicia tua vera.* Iudicia 28
enim vera feciſti iuxta omnia,
quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper
ciuitatem ſanctam patrũ noſtro-
rum Ieruſalem: quia in veritate,
& in iudicio induxiſti omnia hæc
propter peccata noſtra.* Peccaui- 29
mus enim,& inique egimus rece-
dentes a te: & deliquimus in om-
nibus: * & præcepta tua non au- 30
diuimus, nec obſeruauimus, nec
fecimus ſicut præceperas nobis vt
bene nobis eſſet. * omnia ergo, 31
quæ induxiſti ſuper nos, & vni-
uerſa, quæ feciſti nobis, in vero
iudicio feciſti: * & tradidiſti nos 32
in manibus inimicorum noſtro-
rum iniquorum, & peſſimorum,
præuaricatorumq. & regi iniuſto,
& peſſimo vltra omnem terram.
* Et nunc non poſſumus aperire 33
os: confuſio,& opprobrium facti
ſumus ſeruis tuis, & his, qui co-
lunt te. * Ne, quæſumus, tradas 34
nos in perpetuum propter nomen D
tuum,& ne diſſipes teſtamentum
tuum.* neque auferas miſericor- 35
diam tuã a nobis propter Abrahã
dilectum tuum, & Iſaac ſeruum
tuum, & Iſrael ſanctum tuum:
*quibus locutus es pollicẽs quòd 36
multiplicares ſemen eorum ſicut
ſtellas cæli, & ſicut arenam, quæ
eſt in littore maris. *quia Domi- 37
ne imminuti ſumus plus quàm
omnes gentes, ſumusq. humiles
in vniuerſa terra hodie propter
peccata noſtra.* Et nõ eſt in tem- 38
pore hoc princeps,& dux,& pro-
pheta, neque holocauſtum, ne-
que ſacrificium, neque oblatio,
neque incẽſum, neque locus pri-
mitiarum coram te,* vt poſſimus 39
inuenire miſericordiã tuam: ſed
in animo contrito, & ſpiritu hu-
militatis ſuſcipiamur. * Sicut in 40
holocauſto arietum,& taurorum,
& ſicut in millibus agnorum pin-
guium: ſic fiat ſacrificium noſtrũ
in cõſpectu tuo hodie, vt placeat
tibi: quoniam non eſt confuſio
41 confidentibus in te. * Et nunc ſe-
quimur te in toto corde, & time-
mus te, & quærimus faciem tuã.
42 * Ne confundas nos: ſed fac no-
biſcum iuxta manſuetudinem
tuam, & ſecundum multitudinẽ
43 miſericordiæ tuæ. * Et erue nos
in mirabilibus tuis,& da gloriam
44 nomini tuo Domine:* & confun-
dantur omnes,qui oſtendunt ſer-
uis tuis mala, confundantur in
omni potentia tua, & robur eo-
45 rum conteratur: * & ſciant quia
tu es Dominus Deus ſolus, &
glorioſus ſuper orbem terrarum.
46 * Et non ceſſabant qui miſerant
eos miniſtri regis ſuccendere for-
nacem, naphtha, & ſtuppa, & pi-
47 ce,& malleolis,* & effundebatur
flamma ſuper fornacem cubitis
48 quadraginta nouem: * & erupit,
& incendit quos reperit iuxta for
49 nacem de Chaldæis. * Angelus
E autem Domini deſcendit cũ Aza-
ria, & ſocijs eius in fornacem: &
excuſſit flammam ignis de forna-
50 ce,* & fecit mediũ fornacis quaſi
ventum roris flantem,& non teti-
git eos omnino ignis, neque con-
triſtauit, nec quidquam moleſtiæ
intulit.
51 * Tunc hi tres quaſi ex vno ore
laudabant,& glorificabant,& be-
nedicebant Deum in fornace, di-
centes:
52 * Benedictus es Domine Deus
patrum noſtrorũ:& laudabilis,&
glorioſus,& ſuperexaltatus in ſæ-
cula. & benedictum nomen glo-
riæ tuæ ſanctum: & laudabile, &
ſuperexaltatum in omnibus ſæ-
culis.
53 * Benedictus es in templo ſan-
cto gloriæ tuæ: & ſuperlaudabilis,
& ſupergloriosus in ſæcula.
54 * Benedictus es in throno regni
tui: & ſuperlaudabilis, & ſuper-
exaltatus in ſæcula.
55 * Benedictus es, qui intueris
abyſſos, & ſedes ſuper cherubim:
& laudabilis, & ſuperexaltatus in
ſæcula.
56 * Benedictus es in firmamento
cæli. & laudabilis & glorioſus in
ſæcula.
57 * Benedicite omnia opera Do-
mini Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
58 * Benedicite Angeli Domini
Domi-

Domino: laudate & ſuperexalta-
te eum in ſæcula.
‖ Pſal. 148. a. 3 * ‖ Benedicite cæli Domino: 59
laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
* Benedicite aquæ omnes, quæ 60
ſuper cælos ſunt, Domino: lauda-
te & ſuperexaltate eũ in ſæcula.
* Benedicite omnes virtutes Do 61
mini Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
* Benedicite ſol, & luna Domi- 62
no: laudate & ſuperexaltate eum
in ſæcula.
* Benedicite ſtellæ cæli Domi- 63
no: laudate & ſuperexaltate eum
in ſæcula.
* Benedicite omnis imber, & 64
ros Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
* Benedicite omnes ſpiritus 65
Dei Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
* Benedicite ignis, & æſtus Do- 66
mino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
* Benedicite frigus, & æſtus Do 67
mino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
* Benedicite rores, & pruina 68
Domino: laudate & ſuperexalta-
te eum in ſæcula.
* Benedicite gelu, & frigus Do- 69
mino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
* Benedicite glacies, & niues 70
Domino: laudate & ſuperexalta-
te eum in ſæcula.
* Benedicite noctes, & dies Do 71
mino: laudate & ſuperexaltate F
eum in ſæcula.
* Benedicite lux, & tenebræ Do 72
mino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
* Benedicite fulgura, & nubes 73
Domino: laudate & ſuperexalta-
te eum in ſæcula.
* Benedicat terra Dominum: 74
laudet, & ſuperexaltet eum in
ſæcula.
* Benedicite montes, & colles 75
Domino: laudate & ſuperexalta-
te eum in ſæcula.
* Benedicite vniuerſa germi- 76
nantia in terra Domino: laudate
& ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite fontes Domino: 77
laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.

78 * Benedicite maria, & flumina
Domino: laudate & ſuperexalta-
te eum in ſæcula.
79 * Benedicite cete, & omnia,
quæ mouentur in aquis, Domi-
no: laudate & ſuperexaltate eum
in ſæcula.
80 * Benedicite omnes volucres
cæli Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
81 * Benedicite omnes beſtiæ, &
pecora Domino: laudate & ſu-
perexaltate eum in ſæcula.
82 * Benedicite filij hominum Do
mino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
83 * Benedicat Iſrael Dominũ: lau-
det & ſuperexaltet eũ in ſæcula.
84 * Benedicite ſacerdotes Domi-
ni Domino: laudate & ſuperexal-
tate eum in ſæcula.
85 * Benedicite ſerui Domini Do-
mino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
86 * Benedicite ſpiritus, & animæ
iuſtorum Domino: laudate & ſu-
perexaltate eum in ſæcula.
87 * Benedicite ſancti, & humiles
corde Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
88 * Benedicite Anania, Azaria,
Miſael Domino: laudate & ſu-
perexaltate eum in ſæcula.
Quia eruit nos de inferno, &
ſaluos fecit de manu mortis, & li-
berauit nos de medio ardentis
flammæ, & de medio ignis eruit
nos.
89 * Confitemini Domino, quo-
niam bonus: quoniam in ſæcu-
lum miſericordia eius.
90 * Benedicite omnes religioſi
Domino Deo deorum: laudate &
confitemini ei, quia in omnia ſæ-
cula miſericordia eius.

Huc uſque in Hebræo non habetur: & quæ poſuimus, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

91 * Tunc Nabuchodonoſor rex
G obſtupuit, & ſurrexit propere, &
ait optimatibus ſuis: Nonne tres
viros miſimus in medium ignis
compeditos? Qui reſpondentes
92 regi, dixerunt: Vere rex. * Re-
ſpondit, & ait: Ecce ego video
quattuor viros ſolutos, & ambu-
lãtes in medio ignis, & nihil cor-
ruptionis in eis eſt, & ſpecies quar
93 ti ſimilis filio Dei. * Tunc acceſ-

ſit Nabuchodonoſor ad oſtiū for-
nacis ignis ardētis, & ait: Sidrach,
Miſach, & Abdenago ſerui Dei
excelſi, egredimini, & venite. Sta-
timq. egreſſi ſunt Sidrach, Miſach,
& Abdenago de medio ignis.* Et 94
congregati ſatrapæ, & magiſtra-
tus, & iudices, & potentes regis
contemplabātur viros illos, quo-
niam nihil poteſtatis habuiſſet
ignis in corporibus eorum, & ca-
pillus capitis eorū non eſſet adu-
ſtus, & ſarabala eorum non fuiſ-
ſent immutata, & odor ignis non
tranſiſſet per eos. * Et erumpens 95
Nabuchodonoſor, ait: Benedi-
ctus Deus eorum, Sidrach videli-
cet, Miſach, & Abdenago, qui
miſit angelum ſuum, & eruit ſer-
nos ſuos, qui crediderūt in eum:
& verbum regis immutauerunt,
& tradiderunt corpora ſua ne ſer-
uirent, & ne adorarent omnem
deum, excepto Deo ſuo. * A me 96
ergo poſitum eſt hoc decretum,
vt omnis populus, tribus, & lin-
gua, quæcumque locuta fuerit
blaſphemiam contra Deum Si-
drach, Miſach, & Abdenago, di-
ſpereat, & domus eius vaſtetur:
neque enim eſt alius Deus, qui
poſſit ita ſaluare. * Tunc rex pro- 97
mouit Sidrach, Miſach, & Ab-
denago in prouincia Babylonis.
* NABVCHODONOSOR 98
rex, omnibus populis, gentibus,
& linguis, qui habitant in vni-
uerſa terra, pax vobis multipli-
cetur. * Signa, & mirabilia fe- 99
cit apud me Deus excelſus. Pla-
cuit ergo mihi prædicare * ſigna 100
eius, quia magna ſunt: & mirabi-
lia eius, quia fortia: & regnum
eius regnum ſempiternum, &
‖ j. 4. g. 31 ‖poteſtas eius in generationem &
& 7. d. 14 generationem.

CAP. IIII.

EGo Nabuchodonoſor quietus 1
eram in domo mea, & florens A
in palatio meo: * ſomnium vidi, 2
quod perterruit me: & cogitatio-
nes meæ in ſtrato meo, & viſio-
nes capitis mei conturbauerunt
me. * Et per me propoſitum eſt 3
decretum vt introducerentur in
conſpectu meo cuncti ſapientes
Babylonis, & vt ſolutionē ſomnij
4 indicarent mihi.* Tunc ingredie-
bantur arioli, magi, Chaldæi, &
aruſpices, & ſomnium narraui in
conſpectu eorum: & ſolutionem
5 eius non indicauerunt mihi:* do-
nec collega ingreſſus eſt in con-
ſpectu meo Daniel, cui nomen
Baltaſſar ſecūdū nomen Dei mei,
qui habet ſpiritum deorū ſancto-
rum in ſemetipſo: & ſomnium
6 coram ipſo locutus ſum.* Baltaſ-
ſar princeps ariolorum, quoniam
ego ſcio quòd ſpiritum ſanctorū
deorum habeas in te, & omne ſa-
cramentum non eſt impoſſibile
tibi: viſiones ſomniorum meorū,
quas vidi, & ſolutionem earum
7 narra.* Viſio capitis mei in cubili
B meo: Videbam, & ecce arbor in
medio terræ, & altitudo eius ni-
8 mia. * Magna arbor, & fortis: &
proceritas eius contingēs cælum:
aſpectus illius erat vſque ad ter-
9 minos vniuerſæ terræ.* Folia eius
pulcherrima, & fructus eius ni-
mius: & eſca vniuerſorum in ea.
ſubter eam habitabant animalia,
& beſtiæ, & in ramis eius conuer-
ſabātur volucres cæli: & ex ea ve-
10 ſcebatur omnis caro. * Videbam
in viſione capitis mei ſuper ſtratū
meum, & ecce vigil, & ſanctus de
11 cælo deſcendit.* Clamauit forti-
ter, & ſic ait: Succidite arborem,
& præcidite ramos eius: excuti-
te folia eius, & diſpergite fru-
ctus eius: fugiant beſtiæ, quæ ſub-
ter eam ſunt, & volucres de ra-
12 mis eius.* Verumtamen germen
radicum eius in terra ſinite, & al-
ligetur vinculo ferreo & æreo in
herbis, quæ foris ſunt, & rore
cæli tingatur, & cum feris pars
13 eius in herba terræ.* Cor eius ab
C humano commutetur, & cor fe-
ræ detur ei: & ſeptem tempora
14 mutentur ſuper eum. * In ſen-
tentia vigilum decretum eſt, &
ſermo ſanctorum, & petitio: do-
nec cognoſcant viuētes quoniam
dominatur Excelſus in regno ho-
minum; & cuicumque voluerit,
dabit illud, & humillimum ho-
minem conſtituet ſuper eum.
15 * Hoc ſomnium vidi ego Nabu-
chodonoſor rex: tu ergo Baltaſ-
ſar interpretationem narra feſti-
nus: quia omnes ſapientes regni
mei

mei non queunt ſolutionem edi-
cere mihi: tu autem potes, quia
ſpiritus deorum ſanctorum in te
eſt. * Tunc Daniel, cuius no- 16
men Baltaſſar, cœpit intra ſemet-
ipſum tacitus cogitare quaſi vna
hora: & cogitationes eius contur-
babant eum. Reſpondens autem
rex ait: Baltaſſar, ſomnium & in-
terpretatio eius non conturbent
te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit:
Domine mi, ſomnium his, qui te
oderunt, & interpretatio eius ho-
ſtibus tuis ſit. * Arborem, quam 17
vidiſti ſublimem, atque robuſtã, D
cuius altitudo pertingit ad cælũ,
& aſpectus illius in omnẽ terram:
* & rami eius pulcherrimi, & fru- 18
ctus eius nimius, & eſca omniũ in
ea, ſubter eam habitantes beſtiæ
agri, & in ramis eius cõmorantes
aues cæli: * Tu es rex, qui magni- 19
ficatus es, & inualuiſti: & magni-
tudo tua creuit, & peruenit vſque
ad cælum, & poteſtas tua in ter-
minos vniuerſæ terræ. * Quòd 20
autem vidit rex vigilem, & ſan-
ctum deſcendere de cælo, & dice-
re: Succidite arborem, & diſſipa-
te illam, attamen germen radi-
cum eius in terra dimittite, &
vinciatur ferro & ære in herbis
foris, & rore cæli conſpergatur, &
cum feris ſit pabulum eius, do-
nec ſeptem tempora mutentur
ſuper eum: * Hæc eſt interpreta- 21
tio ſententiæ Altiſſimi, quæ per- E
uenit ſuper dominum meum re-
gem: * Eijcient te ab hominibus, 22
& cum beſtijs feriſq. erit habita-
‖ J. 5. f. 21 tio tua, & ‖ fœnum vt bos come-
des, & rore cæli infunderis: ſeptẽ
quoque tempora mutabuntur ſu-
per te, donec ſcias quòd domine-
tur Excelſus ſuper regnum homi-
num, & cuicumque voluerit, det
illud. * Quòd autem præcepit vt 23
relinqueretur germen radicum
eius, id eſt arboris: regnum tuum
tibi manebit poſtquam cognoue-
ris poteſtatem eſſe cæleſtem.
* Quam ob rem rex conſilium 24
‖ Eccls. 3. d. 33 meũ placeat tibi, ‖ & peccata tua
eleemoſynis redime, & iniquita-
tes tuas miſericordijs pauperum:
forſitan ignoſcet delictis tuis.
* Omnia hæc venerunt ſuper Na- 25
buchodonoſor regem. * Poſt finẽ 26
menſium duodecim, in aula Ba-

27 bylonis deambulabat. * Reſpon-
F ditq. rex, & ait: Nonne hæc eſt Ba-
bylon magna, quam ego ædifica-
ui in domum regni, in robore for-
titudinis meæ, & in gloria decoris
28 mei? * Cumq. ſermo adhuc eſſet
in ore regis, vox de cælo ruit: Ti-
bi dicitur Nabuchodonoſor rex:
29 Regnum tuum tranſibit a te, * &
ab hominibus eijcient te, & cum
beſtijs & feris erit habitatio tua:
fœnum quaſi bos comedes, & ſe-
ptem tempora mutabuntur ſu-
per te, donec ſcias quòd domine-
tur Excelſus in regno hominum,
& cuicumque voluerit, det illud.
30 * Eadem hora ſermo completus
eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex
hominibus abiectus eſt, & fœ-
num vt bos comedit, & rore cæ-
li corpus eius infectum eſt: do-
nec capilli eius in ſimilitudinem
aquilarum creſcerent, & vngues
31 eius quaſi auium. * Igitur poſt
finem dierum ego Nabuchodo-
G noſor oculos meos ad cælum le-
uaui, & ſenſus meus redditus eſt
mihi: & Altiſſimo benedixi, &
viuentem in ſempiternum lauda-
ui, & glorificaui: ‖ quia poteſtas ‖ 3. 3. g. 100
eius poteſtas ſempiterna, & re-
gnum eius in generationẽ & ge-
32 nerationem. * Et omnes habita-
tores terræ apud eum in nihilum
reputati ſunt: iuxta voluntatem
enim ſuam facit tam in virtuti-
bus cæli quàm in habitatoribus
terræ: & non eſt qui reſiſtat ma-
nui eius, & dicat ei: Quare feci-
33 ſti? * In ipſo tempore ſenſus meus
reuerſus eſt ad me, & ad honorem
regni mei, decoremq. perueni: &
figura mea reuerſa eſt ad me:
& optimates mei, & magiſtratus
mei requiſierunt me, & in regno
meo reſtitutus ſum: & magnifi-
centia amplior addita eſt mihi.
34 * Nunc igitur ego Nabuchodono-
ſor laudo, & magnifico, & glori-
fico regem cæli: quia omnia ope-
ra eius vera, & viæ eius iudicia,
& gradientes in ſuperbia poteſt
humiliare.

CAP. V.

1 BAltaſſar rex fecit grande con-
A uiuiũ optimatibus ſuis mil-
le:

le 1 & vnuſquiſque ſecundū ſuam
bibebat ætatem. * Præcepit ergo 2
iam temulētus vt afferrentur va-
ſa aurea & argentea, quæ aſpor-
tauerat Nabuchodonoſor pater
eius de templo, quod fuit in Ie-
ruſalem, vt biberent in eis rex, &
optimates eius, vxoresq. eius, &
concubinæ.* Tūc allata ſunt vaſa 3
aurea, & argētea, quæ aſportaue-
rat de tēplo, quod fuerat in Ieru-
ſalē: & biberunt in eis rex, & opti-
mates eius, vxores & concubinæ
illius. * Bibebant vinum, & lau- 4
dabant deos ſuos aureos, & ar-
genteos, æreos, ferreos, ligneosq.
& lapideos. * In eadem hora ap- 5
paruerunt digiti, quaſi manus ho-
minis ſcribentis contra candela-
brum in ſuperficie parietis aulæ
regiæ: & rex aſpiciebat articulos B
manus ſcribentis. * Tunc facies 6
regis commutata eſt, & cogitatio-
nes eius conturbabant eum: &
compages renum eius ſolueban-
tur, & genua eius ad ſe inuicem
collidebantur. * Exclamauit ita- 7
que rex fortiter vt introducerent
magos, Chaldæos, & aruſpices.
Et proloquens rex ait ſapiētibus
Babylonis: Quicumque legerit
ſcripturam hanc, & interpreta-
tionem eius manifeſtam mihi fe-
cerit purpura veſtietur, & tor-
quem auream habebit in collo, &
tertius in regno meo erit. * Tunc 8
ingreſſi omnes ſapiētes regis non
potuerunt nec ſcripturam legere,
nec interpretationē indicare regi.
* Vnde rex Baltaſſar ſatis contur- 9
batus eſt, & vultus illius immu-
tatus eſt. ſed & optimates eius
turbabantur.* Regina autem pro 10
re, quæ acciderat regi, & optima- C
tibus eius, domum conuiuij in-
greſſa eſt: & proloquens ait: Rex
in æternum viue: non te contur-
bent cogitationes tuæ, neque fa-
cies tua immutetur. * Eſt vir in 11
regno tuo, qui ſpiritum deorum
ſanctorum habet in ſe: & in die-
bus patris tui ſcientia & ſapientia
inuentæ ſunt in eo. nam & rex
Nabuchodonoſor pater tuus prin
cipem magorum, incantatorum,
Chaldæorum, & aruſpicum con-
ſtituit eum, pater, inquam, tuus,
o rex: * quia ſpiritus amplior & 12
prudentia, intelligentiaq. & in-

terpretatio ſomniorum, & oſten-
ſio ſecretorum, ac ſolutio ligato-
rum inuentæ ſunt in eo, hoc eſt
in Daniele: cui rex poſuit nomen
Baltaſſar. nunc itaque Daniel vo
cetur, & interpretationem narra-
13 bit. * Igitur introductus eſt Da-
D niel coram rege. Ad quem præ-
fatus rex ait: Tu es Daniel de fi-
lijs captiuitatis Iudæ, quem ad-
duxit pater meus rex de Iudæa?
14 * Audiui de te quoniam ſpiritum
deorum habeas: & ſcientia, intel-
ligentiaq. ac ſapientia ampliores
15 inuentæ ſunt in te. * Et nunc in-
trogreſſi ſunt in conſpectu meo
ſapientes magi, vt ſcripturā hanc
legerēt, & interpretationem eius
indicarent mihi: & nequiuerunt
ſenſum huius ſermonis edicere.
16 * Porro ego audiui de te, quòd
poſſis obſcura interpretari, & li-
gata diſſoluere: ſi ergo vales ſcri-
pturam legere, & interpretatio-
nem eius indicare mihi, purpura
veſtieris, & torquem auream cir-
ca collum tuum habebis, & ter-
tius in regno meo princeps eris.
17 * Ad quæ reſpondens Daniel, ait
E coram rege: Munera tua ſint ti-
bi, & dona domus tuæ alteri da:
ſcripturam autem legam tibi, rex,
& interpretationem eius oſten-
18 dam tibi. * O rex, Deus altiſſi-
mus regnum, & magnificentiam,
gloriam, & honorem dedit Na-
19 buchodonoſor patri tuo.* Et pro-
pter magnificentiam, quam de-
derat ei, vniuerſi populi, tribus, &
linguæ tremebant, & metuebant
eum: quos volebat, interficiebat:
& quos volebat, percutiebat: &
quos volebat, exaltabat: & quos
20 volebat, humiliabat. * Quando
autem eleuatum eſt cor eius, &
ſpiritus illius obfirmatus eſt ad
ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio
regni ſui, & gloria eius ablata eſt:
21 * ‖ & a filijs hominum eiectus eſt, ‖ī. 4. c. 22
ſed & cor eius cum beſtijs poſitū
eſt, & cum onagris erat habitatio
F eius: fœnum quoque vt bos co-
medebat, & rore cæli corpus eius
infectum eſt, donec cognoſceret
quòd poteſtatem haberet Altiſſi-
mus in regno hominū: & quem-
cumque voluerit, ſuſcitabit ſuper
22 illud. * Tu quoque filius eius Bal-
taſſar, non humiliaſti cor tuum,

cum

eum ſcites hæc omnia: * ſed ad- 23
uerſum Dominatorē cæli eleua-
tus es: & vaſa domus eius allata
ſunt coram te: & tu, & optima-
tes tui, & vxores tuæ, & concu-
binæ tuæ vinum bibiſtis in eis:
deos quoque argēteos, & aureos,
& æreos, ferreos, ligneosq. & la-
pideos, qui non vident, neque au-
diunt, neque ſentiunt, laudaſti:
porro Deum, qui habet flatum
tuum in manu ſua, & omnes vias
tuas, nō glorificaſti. * Idcirco ab eo 24
miſſus eſt articulus manus, quæ
ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.
* Hæc eſt autem ſcriptura, quæ di- 25
geſta eſt: M A N E, T H E C E L, G
P H A R E S. * Et hæc eſt inter- 26
pretatio ſermonis: M A N E: nu-
merauit Deus regnum tuum, &
compleuit illud. * T H E C E L: 27
appenſus es in ſtatera, & inuen-
tus es minus habens. * P H A- 28
RES: diuiſum eſt regnum tuum,
& datū eſt Medis, & Perſis. * Tunc 29
iubente rege indutus eſt Daniel
purpura, & circumdata eſt tor-
ques aurea collo eius: & prædi-
catum eſt de eo quòd haberet po
teſtatē tertius in regno ſuo. * Ea- 30
dem nocte interfectus eſt Baltaſ-
ſar rex Chaldæus. * Et Darius 31
Medus ſucceſſit in regnum an-
nos natus ſexagintaduos.

C A P. V I.

PLacuit Dario, & conſtituit ſu- 1
per regnum ſatrapas centum A
viginti vt eſſēt in toto regno ſuo.
* Et ſuper eos principes tres, ex 2
quibus Daniel vnus erat: vt ſa-
trapæ illis redderent rationem, &
rex non ſuſtineret moleſtiam.
* Igitur Daniel ſuperabat omnes 3
principes, & ſatrapas: quia ſpi-
ritus Dei amplior erat in illo.
* Porro rex cogitabat conſtituere 4
eum ſuper omne regnum: vnde
principes, & ſatrapæ quærebant
occaſionem vt inuenirent Danie-
li ex latere regis: nullamq. cau-
ſam, & ſuſpicionem reperire po-
tuerunt, eo quòd fidelis eſſet,
& omnis culpa, & ſuſpicio non
inueniretur in eo. * Dixerunt er- 5
go viri illi: Non inueniemus Da- B
nieli huic aliquam occaſionem,
niſi forte in lege Dei ſui. * Tunc 6
principes, & ſatrapæ ſurripuerunt
regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex
7 in æternū viue: * conſilium inie-
runt omnes principes regni tui,
magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores
& iudices vt decretum imperato-
rium exeat, & edictum: Vt om-
nis, qui petierit aliquam petitio-
nem a quocumque deo, & homi-
ne vſque ad triginta dies, niſi a te
rex, mittatur in lacum leonum.
8 * Nunc itaque rex confirma ſen-
tentiam, & ſcribe decretum: vt
non immutetur quod ſtatutū eſt a
Medis & Perſis, nec præuaricari
9 cuiquam liceat. * Porro rex Da-
C rius propoſuit edictum, & ſtatuit.
10 * Quod cum Daniel comperiſſet,
id eſt, conſtitutam legem, ingreſ-
ſus eſt domum ſuam: & feneſtris
apertis in cœnaculo ſuo contra
Ieruſalem tribus temporibus in
die flectebat genua ſua, & adora-
bat, cōfitebaturq. coram Deo ſuo
ſicut & ante facere conſueuerat.
11 * Viri ergo illi curioſius inquiren-
tes inuenerunt Danielem oran-
tem, & obſecrantem Deum ſuū.
12 * Et accedentes locuti ſunt regi
ſuper edicto: Rex numquid non
conſtituiſti, vt omnis homo, qui
D rogaret quemquam de dijs, & ho-
minibus vſque ad dies triginta,
niſi te, rex, mitteretur in lacum
leonum? Ad quos reſpōdens rex,
ait: verus eſt ſermo iuxta decre-
tum Medorum, atque Perſarum,
13 quod præuaricari nō licet. * Tunc
reſpondentes dixerunt coram re-
ge: Daniel de filijs captiuitatis
Iuda, non curauit de lege tua, &
de edicto, quod conſtituiſti: ſed
tribus temporibus per diem orat
14 obſecratione ſua. * Quod verbum
cum audiſſet rex, ſatis contriſta-
tus eſt: & pro Daniele poſuit cor
vt liberaret eum, & vſque ad occa-
ſum ſolis laborabat vt erueret il-
15 lum. * Viri autem illi intelligen-
tes regem dixerunt ei: Scito rex,
quia lex Medorum, atque Perſa-
rum eſt vt omne decretum, quod
conſtituerit rex, non liceat im-
16 mutari. * Tunc rex præcepit: &
E adduxerunt Danielem, & miſe-
runt eum in lacum leonum. Di-
xitq. rex Danieli: Deus tuus, quē
colis ſemper, ipſe liberabit te.
17 * Allatusq. eſt lapis vnus, & po-

ſitus

ſitus eſt ſuper os laci : quem obſi-
gnauit rex annulo ſuo, & annulo
optimatum ſuorum, ne quid fie-
ret contra Danielem . * Et abijt 18
rex in domum ſuam, & dormiuit
incœnatus, cibiq. non ſunt allati
coram eo, inſuper & ſomnus re-
ceſſit ab eo .* Tunc rex primo di- 19
luculo conſurgens, feſtinus ad la-
cum leonum perrexit : * appro- 20
pinquanſq. lacui, Danielem vo-
ce lacrymabili inclamauit, & af- E
fatus eſt eum : Daniel ſerue Dei
viuentis, Deus tuus, cui tu ſeruis
ſemper, putaſne valuit te libera-
re a leonibus ? * Et Daniel regi 21
reſpondens ait : Rex in æternum F
‖ 1.Mac.2.f.60 viue : * ‖ Deus meus miſit ange- 22
lum ſuum, & concluſit ora leo-
num, & non nocuerũt mihi : quia
coram eo iuſtitia inuenta eſt in
me : ſed & coram te, rex, delictũ
non feci .* Tunc vehementer rex 23
gauiſus eſt ſuper eo, & Danielem
præcepit educi de lacu: eductuſq.
eſt Daniel de lacu, & nulla læſio
inuenta eſt in eo, quia credidit
Deo ſuo . * Iubente autem rege, 24
adducti ſunt viri illi, qui accuſa-
uerant Danielem : & in lacũ leo-
nũ miſſi ſunt, ipſi, & filij, & vxores
eorum : & non peruenerũt vſque
ad pauimentum laci, donec arri-
perent eos leones, & omnia oſſa
eorum comminuerunt . * Tunc 25
Darius rex ſcripſit vniuerſis po- G
pulis, tribubus, & linguis habi-
tantibus in vniuerſa terra : PAX
vobis multiplicetur . * A me con- 26
ſtitutum eſt decretum, vt in vni-
uerſo imperio, & regno meo tre-
miſcant, & paueant Deum Da-
nielis. ipſe eſt enim Deus viuens,
& æternus in ſæcula : & regnum
eius non diſſipabitur, & poteſtas
eius vſque in æternum . * Ipſe li- 27
berator, atque ſaluator, faciens ſi-
gna, & mirabilia in cælo: & in ter-
ra : qui liberauit Danielem de la-
‖ S. 3.d.21 cu leonum . * ‖ Porro Daniel per- 28
ſeuerauit vſque ad regnum Da-
rij, regnumq. Cyri Persæ.

CAP. VII.

ANno primo Baltaſſar regis Ba- 1
bylonis, Daniel ſomnium A
vidit : viſio autem capitis eius in
cubili ſuo : & ſomnium ſcribens,
breui ſermone comprehendit :
ſummatimq. perſtringens, ait :
2 * Videbam in viſione mea nocte,
& ecce quattuor vẽti cæli pugna-
3 bant in mari magno . * Et quat-
tuor beſtiæ grandes aſcendebant
4 de mari diuerſæ inter ſe . * Prima
quaſi leæna, & alas habebat aqui-
læ : aſpiciebam donec euulſæ ſunt
alæ eius, & ſublata eſt de terra, &
ſuper pedes quaſi homo ſtetit, &
5 cor hominis datum eſt ei . * Et
B ecce beſtia alia ſimilis vrſo in par
te ſtetit : & tres ordines erant in
ore eius, & in dentibus eius, & ſic
dicebant ei : Surge, comede car-
6 nes plurimas. * Poſt hæc aſpicie-
bam, & ecce alia quaſi pardus, &
alas habebat quaſi auis, quattuor
ſuper ſe, & quattuor capita erant
in beſtia, & poteſtas data eſt ei .
7 * Poſt hæc aſpiciebam in viſione
noctis, & ecce beſtia quarta terri-
bilis, atque mirabilis, & fortis ni-
mis, dentes ferreos habebat ma-
gnos, comedens atque commi-
nuens, & reliqua pedibus ſuis
conculcans: diſſimilis autem erat
ceteris beſtijs, quas videram ante
eam, & habebat cornua decem .
8 * Conſiderabam cornua, & ecce
C cornu aliud paruulum ortum eſt
de medio eorum : & tria de cor-
nibus primis euulſa ſunt a facie
eius: & ecce oculi, quaſi oculi ho-
minis erant in cornu iſto, & os lo-
9 quens ingentia. * Aſpiciebam do-
nec throni poſiti ſunt, & antiquus
dierum ſedit : veſtimentum eius
candidum quaſi nix, & capilli ca-
pitis eius quaſi lana munda: thro-
nus eius flammæ ignis : rotæ eius
10 ignis accenſus. * ‖ Fluuius igneus, ‖ Apoc.5.d.11
rapidusq. egrediebatur a facie
eius. millia millium miniſtrabant
ei, & decies millies centena mil-
lia aſſiſtebant ei : iudicium ſedit,
11 & libri aperti ſunt. * Aſpiciebam
D propter vocem ſermonum gran-
dium, quos cornu illud loqueba-
tur : & vidi quoniam interfecta
eſſet beſtia, & periſſet corpus
eius, & traditum eſſet ad combu-
12 rendum igni : * aliarum quoque
beſtiarum ablata eſſet poteſtas, &
tempora vitæ conſtituta eſſent eis
13 vſque ad tempus, & tẽpus. * Aſpi-
ciebam ergo in viſione noctis, &
ecce cũ nubibus cæli quaſi filius
homi-

hominis veniebat, & vſque ad
antiquum dierum peruenit: & in
conſpectu eius obtulerunt eum.
* Et dedit ei poteſtatem, & hono- 14
rem, & regnum: & omnes popu-
li, tribus, & linguæ ipſi ſeruient:
‖Luc.1.c.33 ‖ poteſtas eius, poteſtas æterna,
Mich.4.c.7 quæ non auferetur: & regnum
eius, quod non corrumpetur.
‖5.8.g.100 * Horruit ſpiritus meus, ego Da- 15
niel territus ſum in his, & viſio- E
nes capitis mei conturbauerunt
me. * Acceſſi ad vnum de aſſi- 16
ſtentibus, & veritatem quærebam
ab eo de omnibus his. Qui dixit
mihi interpretationem ſermonũ,
& docuit me: * Hæ quattuor be- 17
ſtiæ magnæ: quattuor ſunt regna,
quæ conſurgent de terra. * Suſci- 18
pient autem regnum ſancti Dei
altiſſimi: & obtinebunt regnum
vſque in ſæculum, & ſæculum
ſæculorum. * Poſt hoc volui di- 19
ligenter diſcere de beſtia quarta,
quæ erat diſſimilis valde ab om-
nibus, & terribilis nimis: den-
tes & vngues eius ferrei: come-
debat, & comminuebat, & reli-
qua pedibus ſuis conculcabat:
* & de cornibus decem, quæ ha- 20
bebat in capite: & de alio, quod
ortum fuerat, ante quod ceci de-
rant tria cornua: & de cornu il-
lo, quod habebat oculos, & os
loquens grandia, & maius erat
ceteris. * Aſpiciebam, & ecce 21
cornu illud faciebat bellum ad- F
uerſus ſanctos, & præualebat eis,
* donec venit antiquus dierũ, & 22
iudicium dedit ſanctis Excelſi, &
tempus aduenit, & regnum ob-
tinuerunt ſancti. * Et ſic ait: Be- 23
ſtia quarta, regnum quartum erit
in terra, quod maius erit omni-
bus regnis, & deuorabit vniuer-
ſam terram, & conculcabit, &
comminuet eam. * Porro cornua 24
decem ipſius regni, decem reges
erunt: & alius conſurget poſt eos,
& ipſe potentior erit prioribus, &
tres reges humiliabit. * Et ſer- 25
mones cõtra Excelſum loquetur, G
& ſanctos Altiſſimi conteret: &
putabit quòd poſſit mutare tem-
pora, & leges, & tradentur in ma-
nu eius vſque ad tempus, & tem-
pora, & dimidium temporis. * Et 26
iudicium ſedebit vt auferatur po-
tentia, & conteratur, & diſpereat
27 vſque in finem. * Regnũ autem,
& poteſtas, & magnitudo regni,
quæ eſt ſubter omne cælum, de-
tur populo ſanctorum Altiſſimi:
cuius regnum, regnum ſempiter-
num eſt, & omnes reges ſeruient
28 ei, & obedient. * Hucuſque finis
verbi. Ego Daniel multum cogi-
tationibus meis conturbabar, &
facies mea mutata eſt in me: ver-
bũ autẽ in corde meo conſeruaui.

CAP. VIII.

1 ANno tertio regni Baltaſſar re-
A gis, viſio apparuit mihi. Ego
Daniel poſt id, quod videram in
2 principio, * Vidi in viſione mea,
cum eſſem in Suſis caſtro, quod
eſt in Aelam regione: vidi au-
tem in viſione eſſe me ſuper por-
3 tam Vlai. * Et leuaui oculos
meos, & vidi: & ecce aries vnus
ſtabat ante paludem, habens cor-
nua excelſa, & vnum excelſius al-
tero atque ſuccreſcens. Poſtea
4 * vidi arietem cornibus ventilan-
tem contra Occidentem, & con-
tra Aquilonem, & contra Meri-
diem, & omnes beſtiæ non pote-
rant reſiſtere ei, neque liberari de
manu eius: fecitq; ſecundum vo-
luntatem ſuam, & magnificatus
5 eſt. * Et ego intelligebam: ecce
B autem hircus caprarum veniebat
ab Occidente ſuper faciem totius
terræ, & non tangebat terram:
porro hircus habebat cornu inſi-
6 gne inter oculos ſuos. * Et venit
vſque ad arietem illum cornu-
tum, quem videram ſtantem ante
portã, & cucurrit ad eum in im-
7 petu fortitudinis ſuæ. * Cumq;
appropinquaſſet prope arietem,
efferatus eſt in eum, & percuſſit
C arietem: & comminuit duo cor-
nua eius, & non poterat aries re-
ſiſtere ei: cumq; eum miſiſſet in
terram, cõculcauit, & nemo qui-
bat liberare arietẽ de manu eius.
8 * Hircus autem caprarum ma-
gnus factus eſt nimis: cumq; cre-
uiſſet, fractum eſt cornu magnũ,
& orta ſunt quattuor cornua ſub-
ter illud per quattuor ventos cæ-
9 li. * De vno autem ex eis egreſ-
ſum eſt cornu vnum modicum:
& factum eſt grande cõtra Meri-
diem, & contra Orientẽ, & contra
forti-

fortitudinem .* Et magnificatum 10
eſt vſque ad fortitudinem cæli: &
deiecit de fortitudine, & de ſtel-
lis,& conculcauit eas .* Et vſque 11
ad principem fortitudinis magni- D
ficatum eſt: & ab eo tulit iuge ſa-
crificiũ,& deiecit locum ſanctifi-
cationis eius .* Robur autem da- 12
tum eſt ei contra iuge ſacrificium
propter peccata: & proſternetur
veritas in terra, & faciet, & pro-
ſperabitur. * Et audiui vnum de 13
ſanctis loquentem : & dixit vnus
ſanctus alteri neſcio cui loquen-
ti: Vſquequo viſio , & iuge ſa-
crificium , & peccatum deſola-
tionis, quæ facta eſt : & ſanctua-
rium,& fortitudo conculcabitur?
* Et dixit ei : Vſque ad veſperam 14
& mane, dies duo millia trecen-
ti: & mundabitur ſanctuarium.
* Factum eſt autem cum vide- 15
rem ego Daniel viſionẽ, & quæ- E
rerem intelligentiam : ecce ſtetit
in conſpectu meo quaſi ſpecies
viri . * Et audiui vocem viri in- 16
ter Vlai: & clamauit, & ait: Ga-
briel fac intelligere iſtum viſio-
nem.* Et venit, & ſtetit iuxta vbi 17
ego ſtabam : cumq. veniſſet, pa-
uens corrui in faciem meam, &
ait ad me : Intellige fili hominis,
quoniam in tempore finis com-
plebitur viſio. * Cumq. loquere- 18
tur ad me, collapſus ſum pronus
in terram : & tetigit me,& ſtatuit
me in gradu meo, * dixitq. mihi: 19
Ego oſtendam tibi quæ futura F
ſunt in nouiſſimo maledictionis :
quoniam habet tempus finem
ſuum. * Aries, quem vidiſti ha- 20
bere cornua,rex Medorum eſt at-
que Perſarum.* Porro hircus ca- 21
prarum, rex Græcorum eſt . &
cornu grande , quod erat inter
oculos eius, ipſe eſt rex primus.
*Quòd autem fracto illo ſurrexe- 22
runt quattuor pro eo: quattuor
reges de gente eius conſurgent,
ſed non in fortitudine eius. * Et 23
poſt regnum eorum, cum creue-
rint iniquitates, cõſurget rex im-
pudens facie, & intelligens pro-
poſitiones. * & roborabitur for- 24
titudo eius, ſed non in viribus
ſuis: & ſupra quàm credi poteſt,
vniuerſa vaſtabit, & proſperabi-
tur, & faciet. Et interficiet robu-
ſtos, & populum ſanctorum * ſe- 25
cundum voluntatem ſuam,& di-
G rigetur dolus in manu eius: & cor
ſuum magnificabit, & in copia
rerum omniũ occidet plurimos:
& contra principem principum
conſurget, & ſine manu contere-
26 tur. * Et viſio veſpere & mane,
quæ dicta eſt, vera eſt: tu ergo vi-
ſionem ſigna, quia poſt multos
27 dies erit. * Et ego Daniel langui,
& ægrotaui per dies: cumq. ſur-
rexiſſem, faciebam opera regis,&
ſtupebam ad viſionem, & non
erat qui interpretaretur.

CAP. IX.

1 IN anno primo Darij filij Aſ-
A ſueri de ſemine Medorum,qui
imperauit ſuper regnum Chal-
2 dæorum : * Anno vno regni eius,
ego Daniel intellexi in libris ‖ nu- ‖Ier.25.c.11
merum annorum, de quo factus & 29.c.10
eſt ſermo Domini ad Ieremiam
prophetam, vt complerentur de-
ſolationis Ieruſalem ſeptuagin-
3 ta anni. * Et poſui faciem meam
ad Dominũ Deum meum rogare
& deprecari in ieiunijs, ſacco, &
4 cinere . * Et oraui Dominum
Deum meum, & confeſſus ſum,
& dixi : ‖ Obſecro Domine Deus ‖2. Eſd. 1.
magne & terribilis, cuſtodiẽs pa- b.5
ctum, & miſericordiam diligen-
tibus te, & cuſtodiẽtibus manda- ‖Baruc. 1.
5 ta tua. * ‖ Peccauimus, iniquita- c. 17
tem fecimus, impie egimus, &
receſſimus : & declinauimus a
6 mandatis tuis, ac iudicijs. * Non
B obediuimus ſeruis tuis prophe-
tis,qui locuti ſunt in nomine tuo
regibus noſtris, principibus no-
ſtris, patribus noſtris, omniq. po-
7 pulo terræ. * Tibi Domine iuſti-
tia: nobis autem confuſio faciei,
ſicut eſt hodie viro Iuda, & habi-
tatoribus Ieruſalẽ,& omni Iſrael,
his qui prope ſunt,& his qui pro-
cul in vniuerſis terris,ad quas eie-
ciſti eos propter iniquitates eo-
rum,in quibus peccauerunt in te.
8 * Domine nobis confuſio faciei,
regibus noſtris, principibus no-
ſtris, & patribus noſtris, qui pec-
9 cauerunt. * Tibi autem Domino
Deo noſtro miſericordia, & pro-
10 pitiatio,quia receſſimus a te: * &
non audiuimus vocem Domini
Dei noſtri vt ambularemus in le-

ge eius, quam poſuit nobis per
ſeruos ſuos prophetas.* Et omnis 11
C Iſrael præuaricati ſunt legem tuã,
& declinauerunt ne audirent vo-
cem tuam, & ſtillauit ſuper nos
maledictio, & deteſtatio, quæ ſcri-
pta eſt in libro Moyſi ſerui Dei;
quia peccauimus ei. * Et ſtatuit 12
ſermones ſuos, quos locutus eſt
ſuper nos, & ſuper principes no-
ſtros, qui iudicauerunt nos, vt ſu-
perinduceret in nos magnũ ma-
lum, quale numquam fuit ſub
omni cælo, ſecundum quod factũ
‖ Deut. 27. c. 14
eſt in Ieruſalem. * ‖ Sicut ſcri- 13
ptum eſt in lege Moyſi, omne ma-
lum hoc venit ſuper nos: & non
rogauimus faciem tuam Domi-
ne Deus noſter, vt reuerteremur
ab iniquitatibus noſtris, & cogi-
taremus veritatem tuam.* Et vi- 14
D gilauit Dominus ſuper malitiam,
& adduxit eam ſuper nos: iuſtus
Dominus Deus noſter in omni-
bus operibus ſuis, quæ fecit: non
enim audiuimus vocem eius.
‖ Baruc. 2. c. 11
‖ Exo. 15. c. 14
* ‖ Et nunc Domine Deus noſter, 15
‖ qui eduxiſti populum tuum de
Terra Aegypti in manu forti, &
feciſti tibi nomen ſecũdum diem
hanc: peccauimus, iniquitatem
fecimus. * Domine in omnem 16
iuſtitiam tuam: auertatur obſe-
cro ira tua, & furor tuus a ciuita-
te tua Ieruſalem, & monte ſan-
cto tuo. Propter peccata enim
noſtra, & iniquitates patrum no-
ſtrorum, Ieruſalem, & populus
tuus in opprobrium ſunt omni-
bus per circuitum noſtrũ.* Nunc 17
ergo exaudi Deus noſter oratio-
E nem ſerui tui, & preces eius: &
oſtende faciem tuam ſuper ſan-
ctuarium tuum, quod deſertum
eſt propter temetipſum. * Incli- 18
na Deus meus aurem tuam, &
audi: aperi oculos tuos, & vide
deſolationem noſtram, & ciuita-
tem, ſuper quam inuocatum eſt
nomen tuũ: neque enim in iuſti-
ficationibus noſtris proſternimus
preces ante faciem tuam, ſed in
miſerationibus tuis multis: * Ex- 19
audi Domine, placare Domine:
attende & fac: ne moreris pro-
pter temetipſum Deus meus: quia
nomen tuum inuocatum eſt ſu-
per ciuitatem, & ſuper populum
tuum. * Cumq. adhuc loquerer, 20
F & orarem, & confiterer peccata
mea, & peccata populi mei Iſ-
rael, & proſternerem preces meas
in conſpectu Dei mei, pro mon-
21 te ſancto Dei mei: * Adhuc me
loquẽte in oratione, ecce vir Ga-
briel, quem videram in viſione a
principio, cito volans tetigit me
in tempore ſacrificij veſpertini.
22 * Et docuit me, & locutus eſt
mihi, dixitque: Daniel nunc
egreſſus ſum vt docerem te, & in-
23 telligeres. * Ab exordio precum
tuarum egreſſus eſt ſermo: ego
autem veni vt indicarem tibi,
quia vir deſideriorum es: tu ergo
animaduerte ſermonem, & intel-
24 lige viſionem. * ‖ Septuaginta ‖ Matt. 24. b. 15
hebdomades abbreuiatæ ſunt ſu- Ioan. 1. g. 45
per populum tuum, & ſuper vr-
bem ſanctam tuam vt cõſumme-
tur præuaricatio, & finem acci-
piat peccatum, & deleatur ini-
quitas, & adducatur iuſtitia ſem-
piterna, & impleatur viſio, & pro-
phetia, & vngatur Sanctus ſancto-
25 rum. * Scito ergo, & animaduer-
G te: Ab exitu ſermonis, vt iterum
ædificetur Ieruſalem, vſque ad
Chriſtum ducem, hebdomades
ſeptem, & hebdomades ſexagin-
ta duæ erunt: & ruſum ædifica-
bitur platea, & muri in anguſtia
26 temporum.* Et poſt hebdomades
ſexaginta duas occidetur Chri-
ſtus: & non erit eius populus, qui
eum negaturus eſt. Et ciuitatem,
& ſanctuarium diſſipabit popu-
lus cum duce venturo: & finis
eius vaſtitas, & poſt finem bel-
27 li ſtatuta deſolatio. * Confirma-
bit autem pactum multis hebdo-
mada vna: & in dimidio heb-
domadis deficiet hoſtia & ſacrifi-
cium: & erit in templo abomina-
tio deſolationis: & vſque ad con-
ſummationem & finem perſeue-
rabit deſolatio.

CAP. X.

1 ANno tertio Cyri regis Perſa-
A rum, verbum reuelatum eſt
Danieli cognomento Baltaſſar,
& verbum verum, & fortitudo
magna: intellexitq. ſermonem:
intelligentia enim eſt opus in vi-
2 ſione. * In diebus illis ego Da-
niel lugebam trium hebdomada-
rum

rum diebus, * panem deſidera- 3
bilem non comedi, & caro & vi-
num non introierũt in os meum,
ſed neque vnguento vnctus ſum:
donec complerentur trium heb-
4 domadarum dies. * Die autem
vigeſima & quarta menſis primi
eram iuxta fluuium magnũ,
5 qui eſt Tigris. * Et leuaui ocu-
los meos, & vidi: & ecce vir vnus
veſtitus lineis, & renes eius ac-
6 cincti auro obrizo: * & corpus
eius quaſi chryſolithus, & facies
eius velut ſpecies fulguris, &
oculi eius vt lampas ardens: &
brachia eius, & quæ deorſum
ſunt vſque ad pedes, quaſi ſpecies
æris candentis: & vox ſermonum
7 eius vt vox multitudinis. * Vi-
B di autem ego Daniel ſolus viſio-
nem: porro viri, qui erant me-
cum, non viderunt: ſed terror ni-
mius irruit ſuper eos, & fugerunt
8 in abſconditum. * Ego autem re-
lictus ſolus vidi viſionem gran-
dem hanc: & non remanſit in me
fortitudo, ſed & ſpecies mea im-
mutata eſt in me, & emarcui, nec
9 habui quidquam virium. * Et
audiui vocem ſermonum eius: &
audiens iacebam conſternatus ſu-
per faciem meam, & vultus meus
10 hærebat terræ. * Et ecce manus te-
tigit me, & erexit me ſuper genua
mea, & ſuper articulos manuum
11 mearum. * Et dixit ad me: Da-
niel vir deſideriorum, intellige
verba, quæ ego loquor ad te, &
ſta in gradu tuo: nunc enim ſum
miſſus ad te. Cumq. dixiſſet mihi
ſermonem iſtum, ſteti tremens.
12 * Et ait ad me: Noli metuere Da-
C niel: quia ex die primo, quo po-
ſuiſti cor tuum ad intelligendum
vt te affligeres in conſpectu Dei
tui, exaudita ſunt verba tua: &
ego veni propter ſermones tuos.
13 * Princeps autem regni Perſarum
reſtitit mihi viginti & vno die-
bus: & ecce Michael vnus de
principibus primis, venit in adiu-
torium meum, & ego remanſi
14 ibi iuxta regem Perſarum. * Ve-
ni autem vt docerem te quæ ven-
tura ſunt populo tuo in nouiſſi-
mis diebus, quoniam adhuc viſio
15 in dies. * Cumq. loqueretur mihi
huiuſcemodi verbis, deieci vul-
tum meum ad terram, & tacui.
16 * Et ecce quaſi ſimilitudo filij
hominis tetigit labia mea: & ape-
riens os meum locutus ſum, &
dixi ad eum, qui ſtabat contra
me: Domine mi, in viſione tua
diſſolutæ ſunt compages meæ, &
17 nihil in me remanſit virium. * Et
D quomodo poterit ſeruus Domi-
ni mei loqui cum Domino meo?
nihil enim in me remanſit viriũ,
ſed & halitus meus intercludi-
18 tur. * Rurſum ergo tetigit me qua-
ſi viſio hominis, & confortauit
19 me, * & dixit: Noli timere vir
deſideriorum: pax tibi: confor-
tare, & eſto robuſtus. Cumq. lo-
queretur mecum, conualui, &
dixi: Loquere Domine mi, quia
20 confortaſti me. * Et ait: Num-
quid ſcis quare venerim ad te?
& nunc reuertar vt prælier ad-
uerſum principem Perſarũ. cum
ego egrederer, apparuit princeps
21 Græcorũ veniens. * Verumtamen
annunciabo tibi quod expreſſum
eſt in ſcriptura veritatis: & nemo
eſt adiutor meus in omnibus his,
niſi Michael princeps veſter.

CAP. XI.

1 EGo autem ab anno primo Da-
A rij Medi ſtabam vt conforta-
2 retur, & roboraretur. * Et nunc
veritatem annunciabo tibi. Ec-
ce adhuc tres reges ſtabũt in Per-
ſide, & quartus ditabitur opibus
nimijs ſuper omnes: & cum in-
ualuerit diuitijs ſuis, concitabit
omnes aduerſum regnum Græ-
3 ciæ. * Surget vero rex fortis, &
dominabitur poteſtate multa: &
4 faciet quod placuerit ei. * Et cum
ſteterit, conteretur regnum eius,
& diuidetur in quattuor ventos
cæli: ſed non in poſteros eius, ne-
que ſecundum potentiam illius,
qua dominatus eſt. lacerabitur
enim regnum eius etiam in ex-
5 ternos, exceptis his. * Et con-
fortabitur rex Auſtri: & de prin-
cipibus eius præualebit ſuper eũ,
& dominabitur ditione: multa
6 enim dominatio eius. * Et poſt
finem annorum fœderabuntur:
filiaq. regis Auſtri veniet ad re-
gem Aquilonis facere amicitiam,
& non obtinebit fortitudinem
brachij, nec ſtabit ſemen eius: &
trade-

tradetur ipſa, & qui adduxerunt
eam, adoleſcentes eius, & qui
confortabāt eam in temporibus.
* Et ſtabit de germine radicum 7
eius plantatio: & veniet cum e-
xercitu, & ingredietur prouinciā
regis Aquilonis: & abutetur eis,
& obtinebit. * Inſuper & deos 8
eorum, & ſculptilia, vaſa quoque
pretioſa argenti, & auri captiua
ducet in Aegyptū: ipſe præuale-
bit aduerſus regē Aquilonis.* Et 9
intrabit in regnum rex Auſtri, &
reuertetur ad terram ſuam. *Filij 10
autem eius prouocabuntur, &
congregabunt multitudinē exer-
cituum plurimorum, & veniet
properans, & inundans: & reuer-
tetur, & concitabitur, & congre-
dietur cum robore eius.* Et pro- 11
uocatus rex Auſtri egredietur, &
pugnabit aduerſus regem Aqui-
lonis, & præparabit multitudinē
nimiam, & dabitur multitudo in
manu eius. * Et capiet multitu- 12
dinem, & exaltabitur cor eius, C
& deijciet multa millia, ſed non
præualebit. * Conuertetur enim 13
rex Aquilonis, & pręparabit mul-
titudinem multo maiorem quàm
prius: & in fine temporum, anno-
rumq. veniet properās cum exer-
citu magno, & opibus nimijs.
‖Iſa. 19. c. 16 *‖ Et in temporibus illis multi 14
conſurgent aduerſus regem Au-
ſtri: filij quoque præuaricatorum
populi tui extollentur vt impleāt
viſionem, & corruent. *Et veniet 15
rex Aquilonis, & comportabit
aggerem, & capiet vrbes munitiſ-
ſimas: & brachia Auſtri non ſuſti-
nebūt, & conſurgēt electi eius ad
reſiſtendū, & non erit fortitudo.
* Et faciet veniens ſuper eum iu- 16
xta placitum ſuum, & non erit
qui ſtet contra faciem eius. & ſta-
bit in terra inclyta, & conſume-
tur in manu eius. * Et ponet fa- 17
ciem ſuam, vt veniat ad tenen-
dum vniuerſum regnum eius, &
recta faciet cum eo: & filiam fe-
minarum dabit ei, vt euertat il-
lud: & non ſtabit, nec illius erit.
* Et cōuertet faciem ſuam ad in- 18
ſulas, & capiet multas: & ceſſare
faciet principem opprobrij ſui, &
opprobrium eius conuertetur in
eum.* Et cōuertet faciem ſuā ad 19
imperiū terræ ſuæ, & impinget, & D
20 corruet, & non inuenietur. * Et
ſtabit in loco eius viliſſimus, &
indignus decore regio: & in pau-
cis diebus conteretur, non in fu-
21 rore, nec in prælio. * Et ſtabit in
loco eius deſpectus, & non tri-
buetur ei honor regius: & veniet
clā, & obtinebit regnum in frau-
22 dulentia. * Et brachia pugnantis
expugnabūtur a facie eius, & con
terentur: inſuper & dux fœderis.
23 *Et poſt amicitias, cum eo faciet
dolum, & aſcendet, & ſuperabit
24 in modico populo *Et abundan-
tes, & vberes vrbes ingredietur: &
faciet quæ non fecerunt patres e-
ius, & patres patrum eius: rapinas
& prædam, & diuitias eorum diſ-
ſipabit, & contra firmiſſimas co-
gitationes inibit: & hoc vſque ad
25 tempus. * Et concitabitur forti-
tudo eius, & cor eius aduerſum
regē Auſtri in exercitu magno: &
rex Auſtri prouocabitur ad bel-
lum multis auxilijs, & fortibus
nimis: & non ſtabunt, quia inibūt
26 aduerſus eum conſilia.*Et come-
E dentes panem cum eo, conterent
illum, exercitusq. eius opprime-
tur: & cadent interfecti plurimi.
27 *Duorum quoque regum cor erit
vt malefaciant, & ad menſam
vnam mendacium loquentur, &
non proficient: quia adhuc finis
28 in aliud tempus. * Et reuertetur
in terram ſuam cum opibus mul-
tis: & cor eius aduerſum teſta-
mentum ſanctum, & faciet,
& reuertetur in terram ſuam.
29 * Statuto tempore reuertetur, &
veniet ad Auſtrum: & non erit
30 priori ſimile nouiſſimum. * Et
veniēt ſuper eum Trieres, & Ro-
mani: & percutietur, & reuerte-
tur, & indignabitur contra teſta-
mentum ſanctuarij, & faciet: re-
uerteturq. & cogitabit aduerſum
eos, qui dereliquerunt teſtamen-
31 tum ſanctuarij. * Et brachia ex
eo ſtabunt, & polluent ſanctua-
rium fortitudinis, & auferent iu-
ge ſacrificium: & dabunt abomi-
32 nationem in deſolationem. * Et
F impij in teſtamentum ſimulabūt
fraudulenter: populus autem
ſciens Deum ſuum, obtinebit, &
33 faciet.* Et docti in populo doce-
būt plurimos: & ruent in gladio,
& in flāma, & in captiuitate, & in

rapina dierum. * Cumq. corrue- 34
rint, ſubleuabuntur auxilio par-
uulo: & applicabuntur eis pluri-
mi fraudulenter. * Et de eruditis 35
ruent, vt conflentur, & eligantur,
& dealbentur vſque ad tempus
præfinitũ: quia adhuc aliud tem-
pus erit. * Et faciet iuxta volunta- 36
tem ſuam rex, & eleuabitur, &
magnificabitur aduerſus omnem
deum: & aduerſus Deum deo-
rum loquetur magnifica, & diri-
getur, donec compleatur iracun-
dia: perpetrata quippe eſt defini-
tio. * Et Deum patrum ſuorum 37
non reputabit: & erit in concupi-
ſcentijs feminarum, nec quem-
quam deorum curabit: quia ad-
uerſum vniuerſa conſurget. * Deũ 38
autem Maozim in loco ſuo vene-
rabitur: & Deum, quem igno-
rauerunt patres eius, colet auro,
& argento, & lapide pretioſo, re-
buſq. pretioſis. * Et faciet vt mu- 39
niat Maozim cum Deo alieno, G
quem cognouit, & multiplicabit
gloriam, & dabit eis poteſtatem
in multis, & terram diuidet gra-
tuito. * Et in tempore præfinito 40
præliabitur aduerſus eũ rex Au-
ſtri, & quaſi tempeſtas veniet cõ-
tra illum rex Aquilonis in curri-
bus, & in equitibus, & in claſſe
magna, & ingredietur terras, &
conteret, & pertranſiet. * Et in- 41
troibit in terram glorioſam, &
multæ corruent: hæ autem ſolæ
ſaluabũtur de manu eius, Edom,
& Moab, & principium filiorum
Ammon. * Et mittet manũ ſuam 42
in terras: & Terra Aegypti non
effugiet. * Et dominabitur theſau- 43
rorum auri, & argenti, & in om-
nibus pretioſis Aegypti: per Ly-
biam quoque, & Aethiopiam
tranſibit. * Et fama turbabit eum 44
ab Oriente & ab Aquilone: & ve-
niet in multitudine magna vt cõ-
terat & interficiat plurimos. * Et 45
figet tabernaculũ ſuum Apadno
inter maria, ſuper montem incly-
tum & ſanctum: & veniet vſque
ad ſummitatem eius, & nemo
auxiliabitur ei.

CAP. XII.

IN tempore autem illo conſur- 1
get Michael princeps magnus, A
qui ſtat pro filijs populi tui & ve-
niet tempus quale non fuit ab
eo ex quo gentes eſſe cœperunt
vſque ad tempus illud. Et in tem-
pore illo ſaluabitur populus tuus,
omnis qui inuẽtus fuerit ſcriptus
2 in libro. * Et multi de his, qui
dormiunt in terræ puluere, eui-
gilabunt: ‖ alij in vitam æter- ‖Mat. 25. d. 46
nam, & alij in opprobrium vt vi-
3 deant ſemper. * Qui autem docti
fuerint, ‖ fulgebunt quaſi ſplen- ‖Sap. 3. b. 7
dor firmamenti: & qui ad iuſti-
tiam erudiunt multos, quaſi ſtel-
4 læ in perpetuas æternitates. * Tu
B autem Daniel claude ſermones,
& ſigna librum vſque ad tempus
ſtatutum: plurimi pertranſibunt,
5 & multiplex erit ſcientia. * Et
vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo
alij ſtabant: vnus hinc ſuper ri-
pam fluminis, & alius inde ex
6 altera ripa fluminis. * Et dixi vi-
ro, qui erat indutus lineis, qui
ſtabat ſuper aquas fluminis: Vſ-
quequo finis horum mirabilium?
7 * Et audiui virum, qui indutus
C erat lineis, qui ſtabat ſuper aquas
fluminis, ‖ cum eleuaſſet dexte- ‖Apoc. 10. a. 5
ram & ſiniſtram ſuam in cælum,
& iuraſſet per viuentem in æter-
num, quia in tempus, & tempo-
ra, & dimidiũ temporis. Et cum
completa fuerit diſperſio manus
populi ſancti, complebuntur vni-
8 uerſa hæc. * Et ego audiui, & non
intellexi. Et dixi: Domine mi,
9 quid erit poſt hæc? * Et ait: Va-
de Daniel, quia clauſi ſunt, ſi-
gnatiq. ſermones vſque ad præfi-
10 nitum tempus. * Eligentur, &
D dealbabuntur, & quaſi ignis pro-
babuntur multi: & impie agent
impij, neque intelligent omnes
impij, porro docti intelligent.
11 * Et a tempore cum ablatum fue-
rit iuge ſacrificium, & poſita fue-
rit abominatio in deſolationem,
12 dies mille ducẽti nonaginta. * Bea-
tus, qui expectat, & peruenit vſ-
que ad dies mille trecentos tri-
13 gintaquinque. * Tu autem vade
ad præfinitum: & requieſces, &
ſtabis in ſorte tua in finẽ dierum.

*Hucuſque Danielem in Hebræo Volu-
mine legimus. Quæ ſequuntur vſ-
que ad finem libri, de Theodotio-
nis editione translata ſunt.*

CAP.

CAP. XIII.

ET erat vir habitans in Baby- 1
lone, & nomen eius Ioakim: A
* Et accepit vxorem nomine Su- 2
ſannam, filiam Helciæ pulchram
nimis,& timentē Deum: *paren- 3
tes enim illius, cum eſſent iuſti,
erudierunt filiam ſuam ſecūdum
legē Moyſi.* Erat autem Ioakim 4
diues valde, & erat ei pomarium
vicinum domui ſuæ: & ad ipſum
confluebant Iudæi, eo quòd eſſet
honorabilior omnium.* Et con- 5
ſtituti ſunt de populo duo ſenes
iudices in illo anno: de quibus
locutus eſt Dominus: Quia egreſ-
ſa eſt iniquitas de Babylone a ſe-
nioribus iudicibus, qui videban-
tur regere populū.* Iſti frequen- 6
tabant domum Ioakim, & venie-
bant ad eos omnes, qui habebant
iudicia.*Cum autem populus re- 7
uertiſſet per meridiem, ingredie-
batur Suſanna,& deambulabat in
pomario viri ſui. * Et videbant 8
eam ſenes quotidie ingredie̅tem,
& deambulantem: & exarſerunt
in concupiſcentiam eius:*& euer 9
terunt ſenſum ſuum, & declina-
uerunt oculos ſuos vt non vide-
rent cælum, neque recordarentur
iudiciorū iuſtorum. * Erant ergo 10
ambo vulnerati amore eius, nec B
indicauerunt ſibi viciſſim dolorē
ſuū:* erubeſcebant enim indicare 11
ſibi concupiſcētiam ſuam, volen-
tes concūbere cum ea:* & obſer- 12
uabant quotidie ſolicitius videre
eam. Dixitq. alter ad alterum:
* Eamus domum,quia hora pran 13
dij eſt. Et egreſſi receſſerunt a ſe.
* Cumq. reuertiſſent, venerunt 14
in vnum: & ſciſcitantes ab inui-
cem cauſam,confeſſi ſunt concu-
piſcentiam ſuam:& tunc in com-
muni ſtatuerunt tempus, quando
eam poſſent inuenire ſolam. *Fa- 15
ctum eſt autem,cum obſeruarent
diem aptum,ingreſſa eſt aliquan-
do ſicut heri & nudiuſtertius cū
duabus ſolis puellis, voluitq. la-
uari in pomario: æſtus quippe e-
rat: * & non erat ibi quiſquam 16
præter duos ſenes abſconditos, &
contemplantes eam. * Dixit ergo 17
puellis: Afferte mihi oleum, &
ſmigmata, & oſtia pomarij clau
dite, vt lauer. * Et fecerunt ſicut 18
præceperat: clauſeruntq. oſtia
pomarij, & egreſſæ ſunt per poſti-
cum, vt afferrent, quæ iuſſerat.
neſciebantq. ſenes intus eſſe ab-
19 ſconditos. * Cum autem egreſ-
C ſæ eſſent puellæ, ſurrexerunt duo
ſenes, & accurrerunt ad eam,
20 & dixerunt: * Ecce oſtia poma-
rij clauſa ſunt,& nemo nos videt,
& nos in concupiſcentia tui ſu-
mus: quam ob rē aſſentire nobis,
21 & commiſcere nobiſcum.* quòd
ſi nolueris, dicemus contra te te-
ſtimonium, quòd fuerit tecum iu
uenis, & ob hanc cauſam emiſe-
22 ris puellas a te.*Ingemuit Suſan-
na, & ait: Anguſtiæ ſunt mihi vn-
dique: ſi enim hoc egero, mors
mihi eſt: ſi autem non egero, non
23 effugiam manus veſtras.*Sed me-
lius eſt mihi abſque opere incide-
re in manus veſtras, quàm pecca-
24 re in conſpectu Domini. * Et ex-
clamauit voce magna Suſanna:
exclamauerunt autem & ſenes
25 aduerſus eam. * Et cucurrit vnus
26 ad oſtia pomarij, & aperuit. * Cū
ergo audiſſent clamorem famuli
domus in pomario, irruerunt per
poſticum vt viderēt quidnam eſ-
27 ſet. *Poſtquam autem ſenes locu-
D ti ſunt, erubuerunt ſerui vehe-
menter: quia numquam dictus
fuerat ſermo huiuſcemodi de Su-
ſanna. Et facta eſt dies craſtina.
28 *Cumq. veniſſet populus ad Ioa-
kim virum eius, venerunt & duo
presbyteri pleni iniqua cogitatio-
ne aduerſus Suſannam vt interfi-
29 cerent eam. * Et dixerunt coram
populo: Mittite ad Suſannam fi-
liam Helciæ vxorem Ioakim. Et
30 ſtatim miſerunt. * Et venit cum
parentibus, & filijs, & vniuerſis
31 cognatis ſuis. * Porro Suſanna e-
rat delicata nimis, & pulchra ſpe-
32 cie. * At iniqui illi iuſſerūt vt di-
ſcooperiretur (erat enim cooper-
ta) vt vel ſic ſatiarētur decore eius.
33 *Flebant igitur ſui, & omnes qui
34 nouerant eam. * Conſurgentes
autem duo presbyteri in medio
populi, poſuerunt manus ſuas ſu-
35 per caput eius. * Quæ flens ſuſpe-
xit ad cælum: erat enim cor eius
36 fiduciam habens in Domino. * Et
dixerūt presbyteri: cum deambu-
laremus in pomario ſoli, ingreſſa
eſt hæc cū duabus puellis: & clau-

ſit oſtia pomarij, & dimiſit a ſe
puellas. * Venitq. ad eam adole- 37
ſcens, qui erat abſconditus, &
concubuit cum ea. * Porro nos 38
cum eſſemus in angulo pomarij,
videntes iniquitatem cucurrimus
ad eos, & vidimus eos pariter cō-
miſceri. * Et illum quidem non 39
quiuimus comprehendere, quia
fortior nobis erat, & apertis oſtijs
exiluit: * hanc autem cum ap- 40
prehendiſſemus interrogauimus,
quiſnam eſſet adoleſcēs & noluit
iudicare nobis: huius rei teſtes E
ſumus. * Credidit eis multitudo 41
quaſi ſenibus & iudicibus populi
& condemnauerunt eam ad mor-
tē. * Exclamauit autem voce ma- 42
gna Suſanna, & dixit: Deus æter
ne, qui abſconditorum es cogni-
tor, qui noſti omnia antequam
fiant, * tu ſcis quoniam falſum 43
teſtimonium tulerunt contra me:
& ecce morior, cum nihil horum
fecerim, quæ iſti malitioſe com-
poſuerunt aduerſum me. * Exau- 44
diuit autem Dominus vocē eius.
* Cumq. duceretur ad mortem, 45
ſuſcitauit Dominus ſpiritū ſanctū
pueri iunioris, cuius nomen Da-
niel: * Et exclamauit voce magna: 46
Mundus ego ſum a ſanguine hu-
ius. * Et conuerſus omnis popu- 47
lus ad eum, dixit: Quis eſt iſte ſer-
mo, quem tu locutus es? * Qui 48
cum ſtarent in medio eorum, ait:
Sic fatui filij Iſrael, non iudican-
tes, neque quòd verum eſt co-
gnoſcentes, condemnaſtis filiam
Iſrael? * Reuertimini ad iudiciū, 49
quia falſum teſtimonium locuti
ſunt aduerſus eam. * Reuerſus 50
eſt ergo populus cum feſtinatio- F
ne, & dixerunt ei ſenes: Veni, &
ſede in medio noſtrum, & indica
nobis: quia tibi Deus dedit hono-
rem ſenectutis. * Et dixit ad eos 51
Daniel: Separate illos ab inuicem
procul, & dijudicabo eos. * Cum 52
ergo diuiſi eſſent alter ab altero,
vocauit vnum de eis, & dixit ad
eum: Inueterate dierum malorū
nunc venerunt peccata tua, quæ
operabaris prius: * iudicās iudicia 53
iniuſta, innocentes opprimens, &
dimittens noxios, dicente Domi-
no: ‖ Innocentem & iuſtum non
interficies. * Nunc ergo ſi vidi- 54
ſti eam, dic ſub qua arbore vide-

‖ Exo. 23. a. 4

ris eos colloquentes ſibi. Qui
55 ait: Sub ſchino. * Dixit autem
Daniel: Recte mentitus es in ca-
put tuū: Ecce enim angelus Dei
accepta ſententia ab eo, ſcindet te
56 medium. * Et, amoto eo, iuſſit
venire alium, & dixit ei: Semen
Chanaan, & non Iuda, ſpecies de-
cepit te, & concupiſcentia ſub-
57 uertit cor tuum: * ſic faciebatis
filiabus Iſrael, & illæ timentes lo
quebantur vobis: ſed filia Iuda
non ſuſtinuit iniquitatē veſtram.
58 * Nunc ergo dic mihi, ſub qua
arbore comprehenderis eos lo-
quentes ſibi. Qui ait: Sub prino.
59 * Dixit autem ei Daniel: Recte
G mentitus es & tu in caput tuum:
manet enim angelus Domini,
gladium habens, vt ſecet te me-
60 dium, & interficiat vos. * Excla
mauit itaque omnis cœtus voce
magna, & benedixerunt Deum,
61 qui ſaluat ſperantes in ſe. * Et cō-
ſurrexerunt aduerſus duos preſ-
byteros (conuicerat enim eos Da-
niel ex ore ſuo falſum dixiſſe te-
ſtimonium) feceruntq. eis ſicut
male egerant aduerſus proximū,
62 * ‖ vt facerent ſecundum legem
Moyſi: & interfecerunt eos, & ‖ Deut. 9. d. 19
ſaluatus eſt ſanguis innoxius in
63 die illa. * Helcias autem & vxor
eius laudauerunt Deum pro filia
ſua Suſanna cum Ioakim marito
eius, & cognatis omnibus, quia
non eſſet inuenta in ea res turpis.
64 * Daniel autem factus eſt magnus
in conſpectu populi a die illa, &
65 deinceps. * Et rex Aſtyages ap-
poſitus eſt ad patres ſuos, & ſu-
ſcepit Cyrus Perſes regnum eius.

CAP. XIIII.

1 ERat autem Daniel cōuiua re-
A gis & honoratus ſuper omnes
2 amicos eius. * Erat quoque idolū
apud Babylonios nomine Bel: &
impendebantur in eo per dies
ſingulos ſimilæ artabę duodecim,
& oues quadraginta, viniq. am-
3 phoræ ſex. * Rex quoque cole-
bat eum, & ibat per ſingulos dies
adorare eum: porro Daniel adora-
bat Deum ſuum. Dixitq. ei rex:
4 Quare non adoras Bel? * Qui re-
ſpondēs, ait ei: Quia nō colo ido-
la manufacta, ſed viuentē Deum,
qui creauit cælum, & terram, &
habet

habet poteſtatem omnis carnis.
* Et dixit rex ad eum: Non vide- 5
tur tibi eſſe Bel viuens Deus? An
non vides quanta comedat, &
bibat quotidie? * Et ait Daniel ar- 6
ridens: Ne erres rex. iſte enim in- B
trinſecus luteus eſt, & forinſecus
æreus, neque comedit aliquando.
* Et iratus rex vocauit ſacerdotes 7
eius, & ait eis: Niſi dixeritis mi-
hi, quis eſt qui comedat impen-
ſas has, moriemini. * Si autem 8
oſtenderitis, quoniam Bel come-
dat hæc, morietur Daniel, quia
blaſphemauit in Bel. Et dixit Da-
niel regi: Fiat iuxta verbum tuũ.
* Erant autem ſacerdotes Bel ſep- 9
tuaginta, exceptis vxoribus, &
paruulis, & filijs. Et venit rex
cum Daniele in templum Bel. * Et 10
dixerunt ſacerdotes Bel: Ecce nos
egredimur foras: & tu rex pone
eſcas, & vinum miſce, & claude
oſtium, & ſigna annulo tuo: * & 11
cum ingreſſus fueris mane, niſi C
inueneris omnia comeſta a Bel,
morte moriemur, vel Daniel qui
mentitus eſt aduerſum nos. * Cõ- 12
temnebant autem, quia fecerant
ſub menſa abſconditũ introitum,
& per illum ingrediebantur ſem-
per, & deuorabant ea. * Factum 13
eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt
illi, rex poſuit cibos ante Bel: præ-
cepit Daniel pueris ſuis, & attu-
lerunt cinerem, & cribrauit per
totum templum coram rege: &
egreſſi clauſerunt oſtium: & ſi-
gnantes annulo regis abierunt.
* Sacerdotes autem ingreſſi ſunt 14
nocte iuxta conſuetudinẽ ſuam,
& vxores, & filij eorum: & co-
mederunt omnia; & biberunt.
* Surrexit autem rex primo dilu- 15
culo, & Daniel cum eo. * Et ait 16
rex: Saluane ſunt ſignacula, Da-
niel? Qui reſpondit: Salua, rex.
* Statimq. cum aperuiſſet oſtium, 17
intuitus rex menſam, exclama- D
uit voce magna: Magnus es Bel,
& non eſt apud te dolus quiſquã.
* Et riſit Daniel, & tenuit regem 18
ne ingrederetur intro: & dixit:
Ecce pauimentum, animaduerte
cuius veſtigia ſint hæc. * Et dixit 19
rex: Video veſtigia virorũ, & mu-
lierum, & infantium. Et iratus eſt
rex. * Tunc apprehendit ſacerdo- 20
tes, & vxores, & filios eorum: &
oſtenderunt ei abſcondita oſtio-
la, per quæ ingrediebantur, &
conſumebãt quæ erãt ſuper men-
21 ſam. * Occidit ergo illos rex, &
tradidit Bel in poteſtatem Danie-
lis, qui ſubuertit eum, & tem-
22 plum eius. * Et erat draco magnus
in loco illo, & colebant eum Ba-
23 bylonij. * Et dixit rex Danieli:
Ecce nunc non potes dicere quia
iſte non ſit Deus viuens: adora
24 ergo eum. * Dixitq. Daniel: Do-
E minum Deum meum adoro: quia
ipſe eſt Deus viuens: iſte autem
25 non eſt Deus viuens. * Tu autem
rex da mihi poteſtatem, & inter-
ficiam draconem abſque gladio,
26 & fuſte. Et ait rex: Do tibi. * Tu-
lit ergo Daniel picem, & adipem,
& pilos, & coxit pariter: fecitq.
maſſas, & dedit in os draconis,
& diruptus eſt draco. Et dixit: Ec-
27 ce quem colebatis. * Quod cum
audiſſent Babylonij, indignati
ſunt vehementer: & congregati
aduerſum regem, dixerunt: Iu-
dæus factus eſt rex: Bel deſtru-
xit, draconem interfecit, & ſa-
28 cerdotes occidit. * Et dixerunt
cum veniſſent ad regem: Trade
nobis Danielem, alioquin inter-
29 ficiemus te, & domum tuã. * Vidit
F ergo rex quòd irruerent in eum
vehementer: & neceſſitate com-
pulſus tradidit eis Danielem.
30 * Qui miſerunt eum in lacum
leonum, & erat ibi diebus ſex.
31 * Porro in lacu erant leones ſe-
ptem, & dabantur eis duo corpo-
ra quotidie, & duæ oues: & tunc
non data ſunt eis, vt deuorarent
32 Danielem. * Erat autem Habacuc
propheta in Iudæa, & ipſe coxerat
pulmentum, & intriuerat panes
in alueolo: & ibat in campum vt
33 ferret meſſoribus. * Dixitq. Ange-
lus Domini ad Habacuc: Fer pran-
dium, quod habes, in Babylonem
Danieli, qui eſt in lacu leonum.
34 * Et dixit Habacuc: Domine, Ba-
bylonem non vidi, & lacum ne-
35 ſcio. * ‖Et apprehẽdit eũ Angelus ‖Ezec. 8. a. 3
G Domini in vertice eius, & porta-
uit eũ capillo capitis ſui, poſuitq.
eũ in Babylone ſupra lacũ in im-
36 petu ſpiritus ſui. * Et clamauit Ha-
bacuc, dicẽs: Daniel ſerue Dei, tol
le prandiũ, quod miſit tibi Deus.
37 * Et ait Daniel: Recordatus es mei

Deus & nõ dereliquiſti diligentes
te.*Surgẽsq. Daniel comedit.Por 38
ro Angelus Domini reſtituit Ha-
bacuc confeſtim in loco ſuo.
* Venit ergo rex die ſeptimo vt lu 39
geret Danielem: & venit ad la-
cum, & introſpexit, & ecce Da-
niel ſedens in medio leonum.* Et 40
exclamauit voce magna rex, di-
cens: Magnus es Domine Deus

Danielis. Et extraxit eum de la-
41 cu leonum.* Porro illos, qui per-
ditionis eius cauſa fuerant, intro-
miſit in lacum, & deuorati ſunt
42 in momento coram eo.*Tunc rex
ait: Paueant omnes habitantes in
vniuerſa terra Deũ Danielis: quia
ipſe eſt Saluator faciens ſigna, &
mirabilia in terra: qui liberauit
Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Do- 1
mini, quod A
factum eſt ad
Oſee filium
Beeri, in die-
bus Oziæ, Ioa
than, Achaz,
Ezechiæ regũ
Iuda; & in diebus Ieroboam filij
Ioas regis Iſrael: * Principium 2
loquendi Domino in Oſee: & di- B
xit Dominus ad Oſee: Vade, ſume
tibi vxorem fornicationum, &
fac tibi filios fornicationum: quia
fornicãs fornicabitur terra a Do-
mino.* Et abijt, & accepit Go- 3
mer filiam Debelaim: & conce-
pit, & peperit ei filium.* Et di- 4
xit Dominus ad eum: Voca no-
men eius Iezrahel, quoniam ad-
huc modicum, & viſitabo ſan-
guinem Iezrahel ſuper domum
Iehu, & quieſcere faciam regnum
domus Iſrael. *Et in illa die con- 5
teram arcum Iſrael in valle Iez-
rahel.* Et concepit adhuc & pe- 6
perit filiam. Et dixit ei: Voca no-
men eius Abſque miſericordia:
quia nõ addam vltra miſereri do-
mui Iſrael, ſed obliuione obliui-
ſcar eorum.* Et domui Iuda mi- 7
ſerebor, & ſaluabo eos in Domi- C
no Deo ſuo: & non ſaluabo eos
in arcu, & gladio, & in bello, & in
equis, & in equitibus.* Et abla- 8
ctauit eam, quæ erat Abſque mi-
ſericordia. Et concepit, & pepe-
rit filium. *Et dixit: Voca nomen 9
eius: Non populus meus: quia D

vos non populus meus, & ego
10 non ero veſter.* Et erit numerus
filiorum Iſrael quaſi arena ma-
ris, quæ ſine menſura eſt, & non
numerabitur.[f] Et erit in loco [f]Ro.9.c.26
vbi dicetur eis: Non populus
meus vos: dicetur eis: Filij Dei
11 viuentis.* Et congregabuntur fi-
lij Iuda, & filij Iſrael pariter: &
ponent ſibimet caput vnum, &
aſcendent de terra: quia magnus
dies Iezrahel.

CAP. II.

1 DIcite fratribus veſtris Popu-
A lus meus: & ſorori veſtræ,
2 Miſericordiam conſecuta.* Iu-
dicate matrem veſtram, iudicate:
quoniam ipſa non vxor mea, &
ego non vir eius. auferat forni-
cationes ſuas a facie ſua, & adul-
teria ſua de medio vberum ſuo-
3 rum.* Ne forte expoliem eam
nudam, & ſtatuam eam ſecun-
dum diem natiuitatis ſuæ: & po-
nam eam quaſi ſolitudinem, &
ſtatuã eam velut terram inuiam,
4 & interficiam eam ſiti.* Et fi-
liorum illius non miſerebor: quo-
niam filij fornicationum ſunt.
5 *quia fornicata eſt mater eorum,
confuſa eſt, quæ concepit eos:
quia dixit: Vadam poſt amato-
res meos, qui dant panes mihi, &
aquas meas, lanam meã, & linum
meum, oleum meum, & potum
6 meum.* Propter hoc ecce ego ſe-
piam viam tuam ſpinis, & ſepiam

eam

eam maceria, & ſemitas ſuas non
inueniet.* Et ſequetur amatores 7
ſuos, & non apprehendet eos: & B
quæret eos, & non inueniet, & di-
cet: Vadam, & reuertar ad virum
meum priorem: quia bene mihi
erat tunc magis quàm nunc. * Et 8
hæc neſciuit, quia ego dedi ei
frumentum, & vinum, & oleum,
& argentum multiplicaui ei, &
aurum, quæ fecerunt Baal.* Idcir- 9
co conuertar, & ſumam frumen-
tum meum in tempore ſuo, & vi-
num meum in tempore ſuo, & li-
berabo lanam meam, & linum
meum, quæ operiebant ignomi-
niam eius. *Et nũc reuelabo ſtul- 10
titiam eius in oculis amatorum
eius: & vir non eruet eam de ma-
nu mea: * & ceſſare faciam omne 11
gaudiũ eius ſollemnitatem eius,
neomeniam eius, ſabbatum eius,
& omnia feſta tempora eius.* Et 12
corrumpam vineam eius, & ficum C
eius: de quibus dixit: Mercedes
hæ, meæ ſunt, quas dederunt mihi
amatores mei: & ponam eam in
ſaltum, & comedet eã beſtia agri.
* Et viſitabo ſuper eam dies Baa- 13
lim, quibus accendebat incẽſum,
& ornabatur in aure ſua, & mo-
nili ſuo, & ibat poſt amatores
ſuos, & mei obliuiſcebatur, dicit
Dominus.* Propter hoc, ecce ego 14
lactabo eam, & ducam eam in ſo-
litudinem: & loquar ad cor eius.
* Et dabo ei vinitores eius ex eo- 15
dem loco, & Vallem Achor ad a-
periendam ſpem: & canet ibi iux-
ta dies iuuẽtutis ſuæ, & iuxta dies
aſcenſionis ſuę de Terra Aegypti.
* Et erit in die illa, ait Dominus: 16
vocabit me: Vir meus: & non vo-
cabit me vltra, Baali.* Et auferam 17
nomina Baalim de ore eius, & nõ
recordabitur vltra nominis eorũ.
* Et percutiam cum eis fœdus in 18
die illa, cum beſtia agri, & cum D
volucre cæli, & cum reptili terræ:
& arcum, & gladium, & bellum
conterã de terra: & dormire eos
faciam fiducialiter: *Et ſponſabo 19
te mihi in ſempiternum: & ſpon-
ſabo te mihi in iuſtitia, & iudi-
cio, & in miſericordia, & in mi-
ſerationibus. *Et ſponſabo te mi- 20
hi in fide: & ſcies quia ego Do-
minus. *Et erit in die illa: Exau- 21
diam, dicit Dominus, exaudiam

cælos, & illi exaudient terram.
22 * Et terra exaudiet triticum, & vi-
num, & oleum: & hæc exaudient
23 Iezrahel. * Et ſeminabo eam mi-
hi in terra, & miſerebor eius, quæ
24 fuit Abſque miſericordia.* ‖Et di- ‖Ro. 9. e. 25
cam non populo meo: Populus 1. Pe. 2. b. 10
meus es tu: & ipſe dicet: Deus
meus es tu.

CAP. III.

1 ET dixit Dominus ad me: Ad-
A huc vade, & dilige mulierem
dilectam amico & adulteram: ſi-
cut diligit Dominus filios Iſrael,
& ipſi reſpiciunt ad deos alienos,
2 & diligunt vinacia vuarum. * Et
fodi eam mihi quindecim argen-
teis, & coro hordei, & dimidio
3 coro hordei. * Et dixi ad eam:
B Dies multos expectabis me, non
fornicaberis, & non eris viro: ſed
4 & ego expectabo te. * quia dies
multos ſedebunt filij Iſrael ſine
rege, & ſine principe, & ſine ſa-
crificio, & ſine altari, & ſine e-
5 phod, & ſine theraphim. *‖& poſt ‖Eze. 34. c.
hæc reuertẽtur filij Iſrael, & quæ- 23
rent Dominum Deum ſuum, &
Dauid regem ſuum: & pauebunt
ad Dominum, & ad bonum eius
in nouiſſimo dierum.

CAP. IIII.

1 AVdite verbũ Domini filij Iſ-
A rael, quia iudicium Domi-
no cum habitatoribus terræ: non
eſt enim veritas, & non eſt miſe-
ricordia, & non eſt ſcientia Dei in
2 terra. * Maledictum, & menda-
cium, & homicidium, & furtum,
& adulterium inundauerunt, &
3 ſanguis ſanguinem tetigit.* Pro-
pter hoc lugebit terra, & infirma-
bitur omnis, qui habitat in ea, in
beſtia agri, & in volucre cæli: ſed
& piſces maris congregabuntur.
4 * Verumtamen vnuſquiſque non
iudicet: & non arguatur vir: po-
pulus enim tuus ſicut hi, qui con-
5 tradicunt ſacerdoti. * Et corrues
B hodie, & corruet etiam propheta
tecum: nocte tacere feci matrem
6 tuam. *Conticuit populus meus,
eo quòd non habuerit ſcientiam:
quia tu ſcientiam repuliſti, repel-
lam te, ne ſacerdotio fungaris mi-

hi: & oblita es legis Dei tui, obli-
uiſcar filiorum tuorũ & ego. *Se- 7
cundum multitudinem eorum ſic
peccauerũt mihi: gloriam eorum
in ignominiã commutabo. *Pec- 8
cata populi mei comedent, & ad
iniquitatem eorum ſubleuabunt
animas eorum. *Et erit ſicut po- 9
pulus, ſic ſacerdos: & viſitabo ſu-
per eum vias eius, & cogitationes
eius reddam ei. *Et comedent, & 10
non ſaturabuntur: fornicati ſunt, C
& non ceſſauerunt: quoniã Do-
minum dereliquerunt in non cu-
ſtodiendo. *Fornicatio, & vinum, 11
& ebrietas auferunt cor. *Popu- 12
lus meus in ligno ſuo interroga-
uit, & baculus eius annunciauit
ei: ſpiritus enim fornicationũ de-
cepit eos, & fornicati ſunt a Deo
ſuo. *Super capita montium ſa- 13
crificabant, & ſuper colles accen-
debant thymiama: ſubtus quer-
cum, & populũ, & terebinthum,
quia bona erat vmbra eius: ideo
fornicabuntur filię veſtræ, & ſpon
ſæ veſtræ adulteræ erũt. *Non vi- 14
ſitabo ſuper filias veſtras cum fue D
rint fornicatæ, & ſuper ſponſas ve
ſtras cũ adulterauerint: quoniam
ipſi cum meretricibus conuerſa-
bantur, & cum effeminatis ſacri-
ficabant, & populus non intelli-
gens vapulabit. *Si fornicaris tu 15
Iſrael, non delinquat ſaltem Iu-
da: & nolite ingredi in Galgala,
& ne aſcenderitis in Bethauen,
neque iurauerits: Viuit Domi-
nus. *Quoniam ſicut vacca laſci- 16
uiens declinauit Iſrael: nunc pa-
ſcet eos Dominus, quaſi agnum
in latitudine. *Particeps idolorũ 17
Ephraim, dimitte eũ. *Separatum 18
eſt conuiuium eorum, fornicatio-
ne fornicati ſunt: dilexerunt af-
ferre ignominiam protectores e-
ius. *Ligauit eum ſpiritus in 19
alis ſuis, & confundentur a ſa-
crificijs ſuis.

CAP. V.

Audite hoc ſacerdotes, & at- 1
tendite domus Iſrael, & do- A
mus regis auſcultate: quia vobis
iudicium eſt, quoniam laqueus
facti eſtis ſpeculationi, & rete ex-
panſum ſuper Thabor. *Et victi- 2
mas declinaſtis in profundum: &
3 ego eruditor omnium eorũ. *Ego
ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt
abſconditus a me: quia nunc for-
nicatus eſt Ephraim, contamina-
4 tus eſt Iſrael. *Non dabunt cogi-
B tationes ſuas vt reuertantur ad
Deum ſuum: quia ſpiritus forni-
cationum in medio eorum, & Do
5 minum non cognouerunt. *Et
reſpondebit arrogantia Iſrael in
facie eius: & Iſrael, & Ephraim
ruent in iniquitate ſua, ruet etiã
6 Iudas cum eis. *In gregibus ſuis,
& in armẽtis ſuis vadent ad quæ-
rendum Dominum, & non inue-
7 nient: ablatus eſt ab eis. *In Do-
minum præuaricati ſunt, quia fi-
lios alienos genuerunt: nunc de-
uorabit eos menſis cum partibus
8 ſuis. *Clangite buccina in Gabaa,
C tuba in Rama: vlulate in Betha-
uen, poſt tergum tuũ Beniamin.
9 *Ephraim in deſolatione erit in
die correptionis: in tribubus Iſ-
10 rael oſtendi fidem. *Facti ſunt
principes Iuda quaſi aſſumentes
terminum: ſuper eos effundam
11 quaſi aquam iram meã. *Calum-
niam patiens eſt Ephraim, fractus
iudicio: quoniã cœpit abire poſt
12 ſordes. *Et ego quaſi tinea
Ephraim, & quaſi putredo do-
13 mui Iuda. *Et vidit Ephraim lan-
D guorem ſuum, & Iuda vinculum
ſuum: & abijt Ephraim ad Aſſur,
& miſit ad regẽ Vltorem: & ipſe
nõ poterit ſanare vos, nec ſoluere
14 poterit a vobis vinculum. *Quo-
niam ego quaſi leæna Ephraim,
& quaſi catulus leonis domui Iu-
da: ego ego capiam, & vadam,
15 tollam, & non eſt qui eruat. *Va-
dens reuertar ad locum meum:
donec deficiatis, & quæratis fa-
ciem meam.

CAP. VI.

1 IN tribulatione ſua mane con-
A ſurgent ad me: Venite, & reuer-
2 tamur ad Dominum: *quia ipſe
cepit, & ſanabit nos: percutiet,
3 & curabit nos. *‖Viuificabit nos ‖1. Cor. 15
B poſt duos dies: in die tertia ſuſci- a. 3
tabit nos, & viuemus in conſpe-
ctu eius. Sciemus, ſequemurq́;
vt cognoſcamus Dominum: quaſi
diluculũ præparatus eſt egreſſus
eius, & veniet quaſi imber nobis
temporaneus, & ſerotinus terræ.

*Quid

*Quid faciam tibi Ephraim? quid 4
faciã tibi Iuda? miſericordia ve- C
ſtra quaſi nubes matutina, & qua-
ſi ros mane pertranſiens.* Propter 5
hoc dolaui in prophetis, occidi
eos in verbis oris mei: & iudicia
‖1.Reg.15.e.22 tua quaſi lux egredientur.*‖Quia 6
miſericordiam volui, & non ſa-
Eccls.4.d.17 crificium, & ſcientiam Dei pluſ-
quàm holocauſta. * Ipſi autem 7
Mat.9.b.13 ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactũ,
& 12.a.7 ibi præuaricati sũt in me.*Galaad 8
ciuitas operantium idolum, ſup D
plantata ſanguine.* Et quaſi fau- 9
ces virorum latronum, particeps
ſacerdotum, in via interficiẽtium
pergentes de Sichem: quia ſcelus
operati ſunt.* In domo Iſrael vi- 10
di horrendum: ibi fornicationes
Ephraim: contaminatus eſt Iſrael.
* Sed & Iuda pone meſſem tibi, 11
cum conuertero captiuitatem po-
puli mei.

CAP. VII.

CVm ſanare vellẽ Iſrael, reue- 1
lata eſt iniquitas Ephraim, & A
malitia Samariæ, quia operati sũt
mendacium: & fur ingreſſus eſt
ſpolians, latrunculus foris. * Et 2
ne forte dicant in cordibus ſuis
omnem malitiam corũ me recor-
datum: nunc circumdederunt eos
adinuentiones ſuæ, coram facie
mea factæ ſunt. * In malitia ſua 3
lætificauerunt regem: & in men-
dacijs ſuis principes * Omnes a- 4
dulterantes, quaſi clibanus ſuc-
cenſus a coquente: quieuit paulu-
lum ciuitas a cõmiſtione fermen-
ti, donec fermentaretur totum.
* Dies regis noſtri: cœperunt prin- 5
cipes furere a vino: extendit ma- B
num ſuam cũ illuſoribus. * Quia 6
applicuerunt quaſi clibanum cor
ſuum, cũ inſidiaretur eis: tota no-
cte dormiuit coquens eos, mane
ipſe ſuccẽſus quaſi ignis flammæ.
* Omnes calefacti ſunt quaſi cli- 7
banus, & deuorauerunt iudices
ſuos: omnes reges eorum cecide-
runt: non eſt qui clamet in eis ad
me. *Ephraim in populis ipſe cõ- 8
miſcebatur: Ephraim factus eſt
ſubcinericius panis, qui non re-
uerſatur. * Comederunt alieni 9
robur eius, & ipſe neſciuit: ſed & C
cani effuſi ſunt in eo, & ipſe igno-
10 rauit. * Et humiliabitur ſuperbia
Iſrael in facie eius: nec reuerſi sũt
ad Dominum Deũ ſuum, & non
quæſierunt eum in omnibus his.
11 * Et factus eſt Ephraim quaſi co-
lumba ſeducta non habẽs cor: Ae-
gyptum inuocabant, ad Aſſyrios
12 abierunt. * Et cum profecti fue-
rint, expandam ſuper eos rete
meum: quaſi volucrem cæli de-
traham eos, cædam eos ſecundum
13 auditionem cœtus eorum. * Væ
D eis, quoniam receſſerunt a me:
vaſtabũtur, quia præuaricati ſunt
in me: & ego redemi eos: & ipſi
locuti ſunt contra me mendacia.
14 * Et non clamauerunt ad me in
corde ſuo, ſed vlulabant in cubi-
libus ſuis: ſuper triticum & vinũ
ruminabant, receſſerunt a me.
15 * Et ego erudiui eos, & conforta-
ui brachia eorum: & in me cogi-
16 tauerunt malitiam.* Reuerſi ſunt
vt eſſent abſque iugo: facti ſunt
quaſi arcus doloſus: cadent in gla-
dio principes eorum, a furore lin-
guæ ſuæ. Iſta ſubſannatio eorum
in Terra Aegypti.

CAP. VIII.

1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi a-
A quila ſuper domum Domini:
pro eo quòd trãſgreſſi ſunt fœdus
meum, & legem meam præuari-
2 cati ſunt. * Me inuocabunt: Deus
3 meus cognouimus te Iſrael.* Pro-
iecit Iſrael bonum, inimicus per-
4 ſequetur eum. *Ipſi regnauerunt,
& non ex me: principes extiterunt
& non cognoui: argentum ſuum,
& aurum ſuum fecerunt ſibi ido-
5 la, vt interirent: * proiectus eſt
B vitulus tuus Samaria, iratus eſt
furor meus in eos. Vſquequo non
6 poterunt emundari? *Quia ex Iſ-
rael & ipſe eſt: artifex fecit illum,
& non eſt Deus: quoniam in ara-
nearum telas erit vitulus Sama-
7 riæ. *Quia vẽtum ſeminabunt, &
turbinem metent: culmus ſtans
non eſt in eo, germen non faciet
farinam: quod & ſi fecerit, alieni
8 comedent eam. * Deuoratus eſt
Iſrael: nunc factus eſt in nationi-
9 bus quaſi vas immũdum. * Quia
C ipſi aſcenderunt ad Aſſur, onager
ſolitarius ſibi: Ephraim munera
10 dederũt amatoribus. *Sed & cum
mer-

merceđe conduxerint nationes,
nunc congregabo eos : & quie-
ſcent paulùper ab onere regis, &
principum. * Quia multiplica- 11
uit Ephraim altaria ad peccandũ :
factæ ſunt ei aræ in delictum.
* Scribam ei multiplices leges 12
meas, quæ velut alienæ compu-
tatæ ſunt. * Hoſtias offerent, im- 13
molabunt carnes, & comedent, D
& Dominus non ſuſcipiet eas :
nunc recordabitur iniquitatis eo-
rum, & viſitabit peccata eorum:
ipſi in Aegyptum conuertentur.
* Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui, 14
& ædificauit delubra : & Iudas
multiplicauit vrbes munitas : &
mittam ignem in ciuitates eius,
& deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

NOli lætari Iſrael, noli exul- 1
tare ſicut populi : quia for- A
nicatus es a Deo tuo, dilexiſti mer
cedem ſuper omnes areas tritici.
* Area & torcular non paſcet eos, 2
& vinum mentietur eis. * Non 3
habitabunt in terra Domini : re-
uerſus eſt Ephraim in Aegyptum,
& in Aſſyriis pollutum comedit.
* Non libabunt Domino vinum, 4
& non placebunt ei: ſacrificia eo-
rum quaſi panis lugentium. om-
nes qui comedent eum, contami-
nabuntur : quia panis eorum ani-
mæ ipſorum, non intrabit in do-
mum Domini. * Quid facietis in 5
die ſollemni, in die feſtiuitatis B
Domini? * Ecce enim profecti 6
ſunt a vaſtitate: Aegyptus congre-
gabit eos, Memphis ſepeliet eos:
deſiderabile argentum eorum vr-
tica hereditabit, lappa in taber-
naculis eorum. * Venerunt dies 7
viſitationis, venerũt dies retribu-
tionis : ſcitote Iſrael ſtultum pro-
phetam, inſanum virum ſpiritua-
lem, propter multitudinem ini-
quitatis tuæ, & multitudinem
amentiæ. * Speculator Ephraim cũ 8
Deo meo: propheta laqueus ruinæ
factus eſt ſuper omnes vias eius,
‖ Iud. 19 inſania in domo Dei eius. * ‖ Pro- 9
funde peccauerunt, ſicut in die- C
bus Gabaa : recordabitur iniqui-
tatis eorum, & viſitabit peccata
eorum. * Quaſi vuas in deſerto 10
inueni Iſrael : quaſi prima poma

ficulneæ in cacumine eius vidi
patres eorum: ipſi autem intraue-
runt ad Beelphegor, & abaliena-
ti ſunt in confuſionem, & facti
ſunt abominabiles ſicut ea, quæ
11 dilexerunt. * Ephraim quaſi auis
auolauit, gloria eorum a partu, &
12 ab vtero, & a conceptu. * Quod
& ſi enutrierint filios ſuos, abſque
liberis eos faciam in hominibus:
ſed & væ eis cum receſſero ab eis.
13 * Ephraim, vt vidi, Tyrus erat fun-
D data in pulchritudine: & Ephraim
educet ad interfectorem filios
14 ſuos. * Da eis Domine. Quid da-
bis eis? Da eis vuluam ſine liberis,
15 & vbera arentia. * ‖ Omnes ne- ‖ 1. Reg. 8
quitiæ eorum in Galgal, quia ibi
exoſos habui eos : propter mali-
tiam adinuentionum eorum de
domo mea eiiciam eos : non ad-
dam vt diligam eos, omnes prin-
16 cipes eorum recedentes. * Per-
cuſſus eſt Ephraim, radix eorum
exſiccata eſt: fructum nequaquã
facient. Quòd & ſi genuerint, in-
terficiam amantiſſima vteri eorũ.
17 * Abiiciet eos Deus meus, quia
non audierunt eum : & erunt va-
gi in nationibus.

CAP. X.

1 VItis frondoſa Iſrael, fructus
A adæquatus eſt ei : ſecundum
multitudinem fructus ſui multi-
plicauit altaria, iuxta vbertatem
terræ ſuæ exuberauit ſimulachris.
2 * Diuiſum eſt cor eorum, nunc
interibunt : ipſe confringet ſimu-
lachra eorum, depopulabitur aras
3 eorum. * Quia nunc dicent: Non
eſt rex nobis: non enim timemus
Dominum : & rex quid faciet
4 nobis? * Loquimini verba viſio-
B nis inutilis, & ferietis fœdus : &
germinabit quaſi amaritudo iudi-
5 cium ſuper ſulcos agri. * Vaccas
Bethauen coluerunt habitatores
Samariæ: quia luxit ſuper eũ popu
lus eius, & æditui eius ſuper eum
exultauerunt in gloria eius, quia
6 migrauit ab eo. * Siquidem & ip-
ſe in Aſſur delatus eſt, munus re-
gi Vltori : confuſio Ephraim ca-
piet, & confundetur Iſrael in
7 voluntate ſua. * Tranſire fecit Sa-
maria regem ſuum quaſi ſpumã
8 ſuper faciem aquæ. * Et diſper-
dentur

dentur excelſa idoli, peccatum C
Iſrael: lappa, & tribulus aſcendet
ſuper aras eorum: & dicent mon-
‖Iſa.2.d.19 tibus: ‖Operite nos; & collibus:
Apo. 6. d. 16. Cadite ſuper nos. * ‖Ex diebus 9
Gabaa, peccauit Iſrael, ibi ſte-
Luc. 23. d. 30 terunt: non comprehendet eos in
Gabaa prælium ſuper filios ini-
Iud.20 quitatis. * Iuxta deſiderium meũ 10
corripiam eos: congregabuntur
ſuper eos populi, cum corripien-
tur propter duas iniquitates ſuas.
* Ephraim vitula docta diligere 11
trituram, & ego tranſiui ſuper
pulchritudinem colli eius: aſcen-
dam ſuper Ephraim, arabit Iudas,
‖Ier.4.a.3 confringet ſibi ſulcos Iacob. * ‖Se- 12
minate vobis in iuſtitia, & meti- D
te in ore miſericordiæ, innouate
vobis nouale: tempus autem re-
quirendi Dominum, cum venerit
qui docebit vos iuſtitiam. * Ara- 13
ſtis impietatem, iniquitatem
meſſuiſtis, comediſtis frugem mẽ-
dacij: quia confiſus es in vijs tuis,
in multitudine fortium tuorum.
* Conſurget tumultus in populo 14
tuo: & omnes munitiones tuæ va-
ſtabuntur, ſicut vaſtatus eſt Sal-
‖Iud.7.c.12 mana a domo eius ‖qui iudicauit
Baal in die prælij, matre ſuper fi-
lios alliſa. * Sic fecit vobis Be- 15
thel, a facie malitiæ nequitiarum
veſtrarum.

C A P. XI.

Sicut mane tranſijt, pertranſijt 1
rex Iſrael. Quia puer Iſrael, A
‖Matt.2.c.15 & dilexi eum: & ‖ex Aegypto vo-
caui filium meum. * Vocauerunt 2
eos, ſic abierunt a facie eorum:
Baalim immolabant, & ſimula-
chris ſacrificabant. * Et ego qua- 3
ſi nutricius Ephraim, portabam
eos in brachijs meis: & neſcierunt
quòd curarem eos. * In funiculis 4
Adã traham eos, in vinculis cha- B
ritatis: & ero eis quaſi exaltans
iugum ſuper maxillas eorum: &
declinaui ad eum vt veſceretur.
* Non reuertetur in Terram Ae- 5
gypti, & Aſſur ipſe rex eius: quo-
niam noluerunt conuerti. * Cœ- 6
pit gladius in ciuitatibus eius, &
conſumet electos eius, & comede-
det capita eorum. * Et populus 7
meus pendebit ad reditum meũ:
iugum autem imponetur eis ſi-
8 mul, quod non auferetur. * Quo-
C modo dabo te Ephraim, protegam
te Iſrael? quomodo dabo te ſi-
cut Adama, ponam te, vt Seboim?
Conuerſum eſt in me cor meum,
pariter conturbata eſt pœnitudo
9 mea. * Non faciam furorem iræ
meæ: non conuertar vt diſperdam
Ephraim: quoniam Deus ego, &
non homo: in medio tui ſanctus,
10 & non ingrediar ciuitatem. * Poſt
D Dominum ambulabunt, quaſi leo
rugiet: quia ipſe rugiet, & formi-
11 dabunt filij maris. * Et auolabunt
quaſi auis ex Aegypto, & quaſi
columba de Terra Aſſyriorum: &
collocabo eos in domibus ſuis, di-
12 cit Dominus. * Circumdedit me
in negatione Ephraim, & in dolo
domus Iſrael: Iudas autem teſtis
deſcendit cum Deo, & cum ſan-
ctis fidelis.

C A P. XII.

1 Ephraim paſcit ventum, & ſe-
A quitur æſtum: tota die men-
dacium, & vaſtitatem multiplicat
& fœdus cum Aſſyrijs inijt, & o-
2 leum in Aegyptum ferebat. * Iu-
dicium ergo Domini cum Iuda, &
viſitatio ſuper Iacob: iuxta vias
eius, & iuxta adinuentiones eius
3 reddet ei. * ‖In vtero ſupplanta- ‖Gen.25.e.25
uit fratrem ſuum: & in fortitudi-
ne ſua directus eſt cum angelo. Gen. 32. f. 36
4 * Et inualuit ad angelum, & con-
B fortatus eſt: fleuit, & rogauit eum:
in Bethel inuenit eum, & ibi lo-
5 cutus eſt nobiſcum. * Et Domi-
nus Deus exercituum, Dominus
6 memoriale eius. * Et tu ad Deum
tuum conuerteris: miſericordiam
& iudicium cuſtodi, & ſpera in
7 Deo tuo ſemper. * Chanaan, in
manu eius ſtatera doloſa, calum-
8 niam dilexit. * Et dixit Ephraim:
C Veruntamen diues effectus ſum,
inueni idolum mihi: omnes la-
bores mei non inuenlẽt mihi ini-
9 quitatem, quam peccaui. * Et
ego Dominus Deus tuus ex Terra
Aegypti, adhuc ſedere te faciam
in tabernaculis, ſicut in diebus fe-
10 ſtiuitatis. * Et locutus ſum ſuper
prophetas, & ego viſionem mul-
tiplicaui, & in manu propheta-
11 rum aſſimilatus ſum. * Si Galaad
idolum, ergo fruſtra erant in Gal-
gal

PROPHETIA IOEL.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod fa- 1 A
ctum eſt ad
Ioel filiũ Pha-
tuel. * Audite 2
hoc ſenes, &
auribus per-
cipite omnes
habitatores terræ: ſi factũ eſt iſtud
in diebus veſtris, aut in diebus
patrum veſtrorum? * Super hoc 3
filijs veſtris narrate, & filij veſtri
filijs ſuis, & filij eorum generatio-
ni alteræ. * Reſiduum erucæ co- 4
medit locuſta, & reſiduum locu-
cuſtæ comedit bruchus, & reſi-
duum bruchi comedit rubigo.
* Expergiſcimini ebrij, & flete, 5
& vlulate omnes, qui bibitis vinũ
in dulcedine: quoniam perijt ab
ore veſtro. * Gens enim aſcendit 6
ſuper terrã meam, fortis & innu- B
merabilis: dentes eius vt dentes
leonis: & molares eius vt catuli
leonis. * Poſuit vineam meam 7
in deſertum, & ficum meam de-
corticauit: nudans ſpoliauit eam,
& proiecit: albi facti ſunt rami
eius. * Plange quaſi virgo accin- 8
cta ſacco ſuper virum pubertatis
ſuæ. * Perijt ſacrificium, & libatio 9
de domo Domini: luxerunt ſacer-
dotes miniſtri Domini. * Depo- 10
pulata eſt regio, luxit humus: quo-
niam deuaſtatum eſt triticum, cõ-
fuſum eſt vinum, elãguit oleum.
* Confuſi ſunt agricolæ, vlulaue- 11
runt vinitores ſuper frumento, C
& hordeo, quia perijt meſſis agri.
* Vinea confuſa eſt, & ficus elan- 12
guit: malogranatum, & palma, &
malum, & omnia ligna agri arue-
runt: quia confuſum eſt gaudium
a filijs hominum. * Accingite 13
vos, & plangite ſacerdotes, vlu-
late miniſtri altaris: ingredimini,
cubate in ſacco miniſtri Dei mei:
quoniam interijt de domo Dei
*J.2.d.15 veſtri ſacrificiũ, & libatio. * San- 14
ctificate ieiunium, vocate cœtum,
cõgregate ſenes, omnes habitato- D
res terræ in domum Dei veſtri: &
15 clamate ad Dominum: * A a a
diei. Quia prope eſt dies Domi-
ni, & quaſi vaſtitas a potente
16 veniet. * Numquid non coram
oculis veſtris alimenta perierunt
de domo Dei noſtri, lætitia, &
17 exultatio? * Computruerunt iu-
menta in ſtercore ſuo, demolita
ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apo-
thecæ: quoniam confuſum eſt tri-
18 ticum. * Quid ingemuit animal,
mugierunt greges armenti? Quia
non eſt paſcua eis: ſed & greges
19 pecorum diſperierunt. * Ad te
Domine clamabo: quia ignis co-
medit ſpecioſa deſerti, & flam-
ma ſuccendit omnia ligna regio-
20 nis. * Sed & beſtiæ agri, quaſi area
ſitiens imbrem, ſuſpexerunt ad
te: quoniam exſiccati ſunt fontes
aquarum, & ignis deuorauit ſpe-
cioſa deſerti.

CAP. II.

1 CAnite tuba in Sion, vlulate in
A monte ſancto meo, contur-
bentur omnes habitatores terræ:
Quia venit dies Domini, quia
2 prope eſt * dies tenebrarum, &
caliginis, dies nubis, & turbinis:
quaſi mane expãſum ſuper mon-
tes populus multus & fortis: ſi-
milis ei non fuit a principio, &
poſt eum non erit vſque in an-
nos generationis & generationis.
3 * Ante faciem eius ignis vorans,
& poſt eum exurẽs flamma, qua-
ſi hortus voluptatis terra coram
eo, & poſt eum ſolitudo deſerti,
4 neque eſt qui effugiat eum. * Qua-
ſi aſpectus equorum, aſpectus eo-
rum: & quaſi equites ſic current.
5 * Sicut ſonitus quadrigarum ſu-
B per capita montium exilient, ſi-
cut ſonitus flammæ ignis deuo-
rãtis ſtipulam, velut populus for-
6 tis præparatus ad præliũ. * A facie
eius cruciabuntur populi: omnes
7 vultus redigentur in ollam. * Si-
cut fortes current: quaſi viri bel-
latores aſcendent murum: viri in

vijs ſuis gradientur, & non decli-
nabunt a ſemitis ſuis. *Vnuſquiſ- 8
que fratrem ſuum non coarctabit,
ſinguli in calle ſuo ambulabunt:
ſed & per feneſtras cadent, & non
demolientur. *Vrbem ingredien- 9
tur, in muro current domos: con-
ſcendent, per feneſtras intrabunt
quaſi fur. *A facie eius contre- 10
[illegible].3.c.15 muit terra, moti ſunt cæli: ‖ ſol
Iſai. 13. b. & luna obtenebrati ſunt & ſtellæ
10 retraxerunt ſplendorem ſuum.
Ezec.32.b. *Et Dominus dedit vocem ſuam 11
7 ante faciem exercitus ſui: quia C
Mar. 13. e. multa ſunt nimis caſtra eius, quia
24 fortia & facientia verbum eius:
Luc. 21. e. ‖ magnus enim dies Domini, &
25 terribilis valde: & quis ſuſtinebit
‖Ier.30.b.7 eum? *Nunc ergo dicit Dominus: 12
Amos 5.e. Conuertimini ad me in toto cor-
18 de veſtro in ieiunio, & in fletu, &
Soph. 1. d. in planctu. *Et ſcindite corda ve- 13
15 ſtra, & non veſtimenta veſtra, &
conuertimini ad Dominum Deũ
‖Pſal. 85.a. veſtrum: ‖ quia benignus & mi-
5 ſericors eſt, patiens & multæ mi-
Ion. 3. c. 9 ſericordiæ, & præſtabilis ſuper ma-
& 4. a. 2 litia. *Quis ſcit ſi conuertatur 14
& ignoſcat, & relinquat poſt ſe
benedictionem, ſacrificium, & li-
bamen Domino Deo veſtro? *Ca- 15
[illegible]. 1.c.14 nite tuba in Sion, ‖ Sanctificate
ieiunium, vocate cœtum, *Con- 16
gregate populum, ſanctificate ec- D
cleſiam, coadunate ſenes, congre-
gate paruulos, & ſugentes vbera:
egrediatur ſponſus de cubili ſuo,
& ſponſa de thalamo ſuo. *In- 17
ter veſtibulum & altare plorabũt
ſacerdotes miniſtri Domini: & di-
cent: Parce Domine, parce popu-
lo tuo: & ne des hereditatem tuã
in opprobrium vt dominentur eis
nationes. Quare dicũt in populis:
Vbi eſt Deus eorum? *Zelatus eſt 18
Dominus terram ſuam, & peper-
cit populo ſuo. *Et reſpondit Do- 19
minus, & dixit populo ſuo: Ecce
ego mittam vobis frumentum, & E
vinum, & oleum, & replebimi-
ni eis: & non dabo vos vltra op-
probrium in Gentibus. *Et eum, 20
qui ab Aquilone eſt, procul fa-
ciam a vobis: & expellam eum in
terram inuiam, & deſertam: faciẽ
eius contra mare Orientale, & ex-
tremũ eius ad mare nouiſſimum:
& aſcendet fœtor eius, & aſcendet
putredo eius, quia ſuperbe egit.

21 *Noli timere terra, exulta & læ-
tare: quoniã magnificauit Domi-
22 nus vt faceret. *Nolite timere ani-
malia regionis: quia germinaue-
runt ſpecioſa deſerti: quia lignum
attulit fructum ſuũ, ficus, & vinea
23 dederunt virtutem ſuam. *Et fi-
lij Sion exultate, & lætamini in
Domino Deo veſtro: quia dedit
vobis doctorẽ iuſtitiæ, & deſcen-
dere faciet ad vos imbrem matu-
tinum & ſerotinum ſicut in prin-
24 cipio. *Et implebuntur areæ fru-
F mento & redundabunt torcularia
25 vino, & oleo. *Et reddam vobis
annos, quos comedit locuſta, bru-
chus, & rubigo, & eruca: forti-
tudo mea magna, quam miſi in
26 vos. *Et comedetis veſcentes, &
ſaturabimini: & laudabitis nomẽ
Domini Dei veſtri, qui fecit mi-
rabilia vobiſcum: & non confun-
detur populus meus in ſempiter-
27 num. *Et ſcietis quia in medio
Iſrael ego ſum: Et ego Dominus
Deus veſter, & non eſt amplius: &
non confundetur populus meus
28 in æternum. *Et erit poſt hæc,
G ‖ effundam ſpiritum meum ſuper ‖Iſai.44.a.
omnẽ carnẽ: & prophetabunt filij 3
veſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri Acto. 2. c.
ſomnia ſomniabunt, & iuuenes 17
29 veſtri viſiones videbũt. *Sed & ſu-
per ſeruos meos, & ancillas in
diebus illis effundam ſpiritum
30 meum. *Et dabo prodigia in
cælo, & in terra ſanguinẽ, & ignẽ,
31 & vaporem fumi. *‖ Sol conuer- ‖S.2.b.10
tetur in tenebras, & luna in ſan- Matt. 24.c.
guinem: antequam veniat dies 29
Domini magnus, & horribilis. Luc. 21. e.
32 *Et erit: ‖ omnis qui inuocauerit 25
nomen Domini, ſaluus erit: quia ‖Ro. 10.c.
in monte Sion, & in Ieruſalem 13
erit ſaluatio, ſicut dixit Dominus,
& in reſiduis, quos Dominus vo-
cauerit.

CAP. III.

1 QVia ecce in diebus illis, &
A in tempore illo cum con-
uertero captiuitatem Iu-
2 da, & Ieruſalem: *Congregabo
omnes Gentes, & deducam eas
in vallem Ioſaphat: & diſcepta-
bo cum eis ibi ſuper populo meo,
& hereditate mea Iſrael, quos di-
ſperſerunt in nationibus, & ter-

ram meam diuiſerunt. * Et ſuper 3
populum meum miſerunt ſortem
& poſuerunt puerum in proſtibu-
lo, & puellam vendiderunt prò vi-
no vt biberent.*Verum quid mi- 4
hi & vobis Tyrus, & Sidon, & om-
nis terminus Palæſthinorum? nũ-
quid vltionem vos reddetis mihi?
& ſi vlciſcimini vos contra me,
cito velociter reddam viciſſitudi-
nem vobis ſuper caput veſtrum.
* Argentum enim meum, & aurũ 5
tuliſtis: & deſiderabilia mea, & B
pulcherrima intuliſtis in delubra
veſtra. * Et filios Iuda, & filios 6
Ieruſalẽ vendidiſtis filijs Græco-
rum, vt longe faceretis eos de fi-
nibus ſuis. * Ecce ego ſuſcitabo 7
eos de loco, in quo vendidiſtis
eos: & conuertam retributionem
veſtram in caput veſtrum. *Et vẽ- 8
dam filios veſtros, & filias veſtras
in manibus filiorum Iuda, & ve-
nundabũt eos Sabæis genti longin
quæ, quia Dominus locutus eſt.
* Clamate hoc in Gentibus, ſan- 9
ctificate bellum, ſuſcitate robu-
ſtos: accedant, aſcendant omnes
viri bellatores. * Concidite ara- 10
tra veſtra in gladios, & ligones C
veſtros in lanceas. Infirmus di-
cat: Quia fortis ego ſum. *Erum- 11
pite, & venite omnes gentes de
circuitu, & congregamini: ibi oc-
cumbere faciet Dominus robu-
ſtos tuos. * Conſurgant, & aſcẽ- 12
dant Gentes in vallem Ioſaphat:

quia ibi ſedebo vt iudicẽ omnes
13 gentes in circuitu. * ‖ Mittite fal- ‖Apo.14.d.
ces, quoniam maturauit meſſis: 15
venite, & deſcẽdite, quia plenũ eſt
torcular, exuberãt torcularia: quia
multiplicata eſt malitia eorum.
14 * Populi populi in valle conciſio-
nis: quia iuxta eſt dies Domini
15 in valle conciſionis. * ‖ Sol & lu- ‖ S. 2. b. 10
na obtenebrati ſunt, & ſtellæ re- & 3.g.31
16 traxerunt ſplendorem ſuum. *‖Et ‖ Ier. 25. f.
Dominus de Sion rugiet, & de 30
Ieruſalem dabit vocem ſuam: & Am.1.a.2
mouebuntur cæli, & terra & Do-
minus ſpes populi ſui, & fortitu-
17 do filiorum Iſrael.*Et ſcietis quia
D ego Dominus Deus veſter habitãs
in Sion monte ſancto meo: & erit
Ieruſalem ſancta, & alieni non
18 tranſibunt per eam amplius. *‖Et ‖ Am. 9. d.
erit in die illa: ſtillabunt montes 13
dulcedinem, & colles fluent la-
cte: & per omnes riuos Iuda ibũt
aquæ: & fons de domo Domini
egredietur & irrigabit torrentem
19 ſpinarum. * Aegyptus in deſola-
tionem erit, & Idumæa in deſer-
tum perditionis pro eo quòd ini-
que egerint in filios Iuda, & ef-
fuderint ſanguinem innocentem
20 in terra ſua. * Et Iudæa in æternũ
habitabitur, & Ieruſalem in ge-
21 nerationem & generationem.*Et
mundabo ſanguinem eorum, quẽ
non mundaueram: & Dominus
commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Amos, 1
qui fuit in pa- A
ſtoribus de
Thecue: quæ
vidit ſuper Iſ-
rael in diebus
Oziæ regis Iu-
da, & in die-
bus Ieroboam filij Ioas regis Iſ-
‖Zach.14.a. rael‖ ante duos annos terræmotus.
5 *Et dixit: ‖ Dominus de Sion ru- 2
‖Ier.25.f.30 giet, & de Ieruſalem dabit vocem
Ioel.3.c.16 ſuam: & luxerunt ſpecioſa paſto-

rum, & exiccatus eſt vertex Car-
3 meli.*Hæc dicit Dominus: ſuper
tribus ſceleribus Damaſci, & ſu-
per quattuor non conuertam eũ:
eo quòd triturauerint in plauſtris
4 ferreis Galaad.*Et mittam ignem
in domum Azael, & deuorabit
5 domos Benadad. * Et conteram
B vectem Damaſci: & diſperdam
habitatorem de campo idoli, &
tenentem ſceptrum de domo vo-
luptatis: & transferetur populus
Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.
* Hæc

* Hæc dicit Dominus: ſuper tri- 6
bus ſceleribus Gazæ, & ſuper
quattuor non conuertam eum: eo
quòd tranſtulerint captiuitatem
perfectam, vt concluderent eam
in Idumæa. * Et mittam ignem 7
in murum Gazæ, & deuorabit
ædes eius. * Et diſperdam habita- 8
torem de Azoto, & tenentem ſce- C
ptrum de Aſcalone: & conuer-
tam manum meam ſuper Accarō,
& peribunt reliqui Philiſthinorū,
dicit Dominus Deus. * Hæc dicit 9
Dominus: Super tribus ſceleribus
Tyri, & ſuper quattuor non con-
uertam eum: eo quòd concluſe-
rint captiuitatem perfectā in Idu-
mæa, & non ſint recordati fœde-
ris fratrum. * Et mittam ignem 10
in murum Tyri, & deuorabit ædes
eius. * Hæc dicit Dominus: Su- 11
per tribus ſceleribus Edom, & D
ſuper quattuor non conuertam
eum: eo quòd perſecutus ſit in
gladio fratrem ſuum, & vio-
lauerit miſericordiam eius, &
tenuerit vltra furorem ſuum, &
indignationem ſuam ſeruauerit
vſque in finem. * Mittam ignem 12
in Theman, & deuorabit ædes
Boſræ. * Hæc dicit Dominus ſu- 13
per tribus ſceleribus filiorū Am-
mon, & ſuper quattuor non con-
uertam eum: eo quòd diſſecue-
rit prægnantes Galaad ad dilatan-
dum terminum ſuum. * Et ſuccē- 14
dam ignem in muro Rabba: & de
uorabit ædes eius in vlulatu in
die belli, & in turbine in die cō-
motionis. * Et ibit Melchom in 15
captiuitatem, ipſe, & principes
eius ſimul, dicit Dominus.

CAP. II.

HAec dicit Dominus: Super 1
tribus ſceleribus Moab, & A
ſuper quattuor nō conuertam eū:
eo quòd incēderit oſſa regis Idu-
mææ vſque ad cinerem. * Et mit- 2
tam ignem in Moab, & deuorabit
ædes Charioth: & morietur in ſo-
nitu Moab, in clangore tubæ: * & 3
diſperdam iudicē de medio eius,
& omnes principes eius interficiā
cum eo, dicit Dominus. * Hæc 4
dicit Dominus: Super tribus ſce-
leribus Iuda, & ſuper quattuor nō
conuertam eum: eo quòd abiece- B
rit legem Domini, & mandata
eius non cuſtodierit: deceperunt
enim eos idola ſua, poſt quæ abie-
5 rant patres eorum. * Et mittam
ignem in Iuda, & deuorabit ædes
6 Ieruſalem. * Hæc dicit Dominus:
Super tribus ſceleribus Iſrael, &
ſuper quattuor nō conuertā eum:
pro eo quòd vendiderit pro argen
to iuſtum, & pauperem pro cal-
7 ceamentis. * Qui conterunt ſu-
per puluerem terræ capita pau-
perum, & viam humilium decli-
nant: & filius ac pater eius ierunt
ad puellam, vt violarent nomen
8 ſanctum meum. * Et ſuper veſti-
C mentis pignoratis accubuerūt iu-
xta omne altare, & vinū damnato-
9 rū bibebāt in domo Dei ſui. * ‖Ego ‖Nu. 21. e.
autem exterminaui Amorrhæum 24
a facie eorum: cuius altitudo ce- Deut. 2. f.
drorum altitudo eius, & fortis ip- 24
ſe quaſi quercus: & contriui fru-
ctum eius deſuper, & radices eius
10 ſubter. * ‖Ego ſum qui aſcende- ‖Exo. 14. e.
re vos feci de Terra Aegypti, & 21
duxi vos in deſerto quadraginta Deut. 8. a. 2
annis vt poſſideretis Terram A-
11 morrhæi. * Et ſuſcitaui de filiis
veſtris in prophetas, & de iuue-
nibus veſtris nazaræos: numquid
non ita eſt filii Iſrael dicit Domi-
12 nus? * Et propinabitis nazaræis
D vinum & prophetis mandabitis,
13 dicentes: Ne prophetetis. * Ecce
ego ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtri-
14 det plauſtrum onuſtum fœno. * Et
peribit fuga a veloce, & fortis nō
obtinebit virtutem ſuam, & ro-
buſtus non ſaluabit animam ſuā.
15 * & tenens arcum non ſtabit, &
velox pedibus ſuis non ſaluabi-
tur, & aſcenſor equi non ſalua-
16 bit animam ſuam: * & robuſtus
corde inter fortes nudus fugiet in
illa die, dicit Dominus.

CAP. III.

1 AVdite verbum, quod locutus
A eſt Dominus ſuper vos, filii
Iſrael: ſuper omnem cognatio-
nem, quam eduxi de Terra Ae-
2 gypti, dicens: * Tantummodo vos
cognoui ex omnibus cognationi-
bus terræ: idcirco viſitabo ſuper
3 vos omnes iniquitates veſtras. * Nū
quid ambulabunt duo pariter, ni-
4 ſi conuenerit eis? * Numquid ru-
giet

giet leo in ſaltu, niſi habuerit præ-
dam? numquid dabit catulus leo-
nis vocem de cubili ſuo, niſi ali-
quid apprehenderit? * numquid 5
cadet auis in laqueum terræ abſ- B
que aucupe? numquid aufere-
tur laqueus de terra antequam
quid ceperit? * Si clanget tuba 6
in ciuitate, & populus non ex-
pauescet? ſi erit malum in ciui-
tate, quod Dominus non fece-
rit? * Quia non facit Dominus 7
Deus verbum, niſi reuelauerit
ſecretũ ſuum ad ſeruos ſuos pro-
phetas. * Leo rugiet, quis non 8
timebit? Dominus Deus locutus
eſt, quis non prophetabit? * Au- 9
ditum facite in ædibus Azoti, & C
in ædibus Terræ Aegypti: & di-
cite: Congregamini ſuper mon-
tes Samariæ, & videte inſanias
multas in medio eius, & calum-
niam patientes in penetralibus
eius. * Et neſcierunt facere re- 10
ctum, dicit Dominus, theſauri-
zantes iniquitatem, & rapinas in
ædibus ſuis. * Propterea hæc di- 11
cit Dominus Deus: Tribulabi-
tur, & circuietur terra: & de-
trahetur ex te fortitudo tua; & di-
ripientur ædes tuæ. * Hæc dicit 12
Dominus: Quomodo ſi eruat pa-
ſtor de ore leonis duo crura, aut
extremum auriculæ: ſic eruentur D
filij Iſrael, qui habitant in Sama-
ria in plaga lectuli, & in Damaſci
grabato. * Audite, & conteſtami- 13
ni in domo Iacob, dicit Dominus
Deus exercituũ: * quia in die cum 14
viſitare cœpero præuaricationes
Iſrael, ſuper eum viſitabo, & ſu-
per altaria Bethel: & amputabun-
tur cornua altaris, & cadẽt in ter-
ram. * Et percutiam domum hie- 15
malem cum domo æſtiua: & peri-
bũt domus eburneæ, & diſſipabũ-
tur ædes multæ, dicit Dominus.

CAP. IIII.

1 AVdite verbũ hoc vaccæ pin-
A gues, quæ eſtis in monte
Samariæ: quæ calumniam faci-
tis egenis, & confringitis paupe-
res: quæ dicitis dominis veſtris:
2 Afferte, & bibemus. * Iurauit
Dominus Deus in ſancto ſuo:
quia ecce dies venient ſuper vos,
& leuabunt vos in contis, & re-
liquias veſtras in ollis feruenti-
3 bus. * Et per aperturas exibi-
tis altera contra alteram, & proij-
ciemini in Armon, dicit Domi-
4 nus. * Venite ad Bethel, & im-
pie agite: ad Galgalam, & mul-
tiplicate præuaricationem: &
afferte mane victimas veſtras, tri-
5 bus diebus decimas veſtras. * Et
ſacrificate de fermẽtato laudem:
& vocate voluntarias oblatio-
nes, & annunciate: ſic enim vo-
luiſtis filij Iſrael, dicit Dominus
6 Deus. * Vnde & ego dedi vo-
B bis ſtuporem dentium in cunctis
vrbibus veſtris, & indigentiam
panum in omnibus locis veſtris:
& non eſtis reuerſi ad me, dicit
7 Dominus. * Ego quoque prohi-
bui a vobis imbrem, cum adhuc
tres menſes ſupereſſent vſque ad
meſſem: & plui ſuper vnam ci-
uitatem, & ſuper alteram ciui-
tatem non plui: pars vna com-
pluta eſt; & pars, ſuper quam non
8 plui, aruit. * Et venerunt duæ
& tres ciuitates ad vnam ciuita-
tem vt biberent aquam, & non
ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me,
9 dicit Dominus. * ‖ Percuſſi vos in ‖ Agg. 2. c.
C vento vrente, & in aurugine, mul- 18
titudinem hortorum veſtrorum,
& vinearum veſtrarum: olıueta
veſtra, & ficeta veſtra comedit
eruca: & non rediſtis ad me, di-
10 cit Dominus. * Miſi in vos mor-
tem in via Aegypti, percuſſi in
gladio iuuenes veſtros vſque ad
captiuitatem equorum veſtrorũ:
& aſcendere feci putredinem ca-
ſtrorum veſtrorũ in nares veſtras:
& non rediſtis ad me, dicit Do-
11 minus. * Subuerti vos, ‖ ſicut ſub- Gen. 19. e.
D uertit Deus Sodomam, & Gomor- 24
rham, & facti eſtis quaſi torris ra-
ptus ab incendio: & non rediſtis
12 ad me, dicit Dominus. * Qua-
propter hæc faciam tibi Iſrael:
poſtquam autem hæc fecero tibi
præparare in occurſum Dei tui
13 Iſrael. * Quia ecce formans mon-
tes, & creans ventum, & annun-
cians homini eloquium ſuum, fa-
ciens matutinam nebulã, & gra-
diens ſuper excelſa terræ: Domi-
nus Deus exercituũ nomen eius.

CAP. V.

1 AVdite verbũ iſtud, quod ego
A leuo ſuper vos planctũ. Do-

mus Iſrael cecidit, & non adijciet
vt reſurgat.* Virgo Iſrael proiecta 2
eſt in terram ſuam, nō eſt qui ſu-
ſcitet eam. * Quia hæc dicit Do- 3
minus Deus: Vrbs, de qua egre-
diebantur mille, relinquentur in
ea centum: & de qua egredieban-
tur centum, relinquētur in ea de-
cē in domo Iſrael. * Quia hæc di- 4
cit Dominus domui Iſrael: Quæ-
rite me, & viuetis. * Et nolite quæ- 5
rere Bethel, & in Galgalam nolite B
intrare, & in Berſabee non tranſi-
bitis: quia Galgala captiua duce-
tur, & Bethel erit inutilis. * Quęri- 6
te Dominū, & viuite: ne forte cō-
buratur vt ignis domus Ioſeph, &
deuorabit, & nō erit qui extinguat
Bethel. * Qui conuertitis in abſin- 7
thiū iudicium, & iuſtitiā in terra
relinquitis. * Facientem Arcturū, 8
& Orionem, & conuertentem in
mane tenebras, & diem in noctē
‖ Ij.9.b.6 mutantem: ‖ qui vocat aquas ma-
ris, & effundit eas ſuper faciem
terræ: Dominus nomen eſt eius.
* Qui ſubridet vaſtitatē ſuper ro- 9
buſtum, & depopulationem ſuper C
potentē affert. * Odio habuerunt 10
corripientem in porta: & loquen-
tem perfecte abominati ſunt. * Id- 11
circo, pro eo quòd diripiebatis
pauperem, & prædam electā tol-
‖ Soph.1.c. 17 lebatis ab eo: ‖ domos quadro la-
pide ædificabitis, & non habitabi-
tis in eis: vineas plātabitis aman-
tiſſimas, & non bibetis vinum ea-
rum. * Quia cognoui multa ſcele- 12
ra veſtra, & fortia peccata veſtra:
hoſtes iuſti accipientes munus, &
pauperes deprimentes in porta.
* Ideo prudens in tempore illo 13
tacebit, quia tempus malum eſt. D
* Quærite bonū, & non malum, vt 14
viuatis: & erit Dominus Deus
exercituum vobiſcum, ſicut dixi-
‖ Rom. 12. b. 9 ſtis. * ‖ Odite malum, & diligite 15
Pſ.96.b.10 bonum, & conſtituite in porta iu-
diciū: ſi forte miſereatur Domi-
nus Deus exercituū reliquijs Io-
ſeph. * Propterea hæc dicit Do- 16
minus Deus exercituum domina-
tor, in omnibus plateis planctus:
& in cunctis, quæ foris ſunt, dice-
tur væ væ: & vocabunt agricolam
ad luctum, & ad planctū eos, qui
ſciunt plangere. * Et in omnibus 17
vineis erit planctus: quia pertran- E
ſibo in medio tui, dicit Dominus.

18 * ‖ Væ deſiderantibus diem Domi- ‖ Ier. 30.b.7
ni: ad quid eam vobis? dies Do- Ioel 2.c.11
mini iſta, tenebræ, & non lux: Soph.1.c.15
19 * Quomodo ſi fugiat vir a facie
leonis, & occurrat ei vrſus: & in-
grediatur domū, & innitatur ma-
nu ſua ſuper parietē, & mordeat
20 eum coluber. * Numquid non te-
nebræ dies Domini, & non lux: &
caligo, & non ſplendor in ea?
21 * ‖ Odi, & proieci feſtiuitates ve- ‖ Iſa.1.d.11
F ſtras. & non capiam odorem cæ- Ier.6.c.20
tuum veſtrorum. * Quòd ſi obtu- Mal.2.c.13
22 leritis mihi holocautomata, &
munera veſtra, non ſuſcipiam: &
vota pinguium veſtrorum non re-
23 ſpiciam. * Aufer a me tumultum
carminum tuorum. & cantica ly-
24 ræ tuæ non audiam. * Et reuela-
bitur quaſi aqua iudicium, & iu-
25 ſtitia quaſi torrens fortis. * ‖ Num- ‖ Act. 7. e. 42
quid hoſtias & ſacrificium obtu-
liſtis mihi in deſerto quadraginta
26 annis, domus Iſrael? * Et porta-
ſtis tabernaculum Moloc veſtro,
& imaginem idolorum veſtrorū,
ſidus Dei veſtri, quæ feciſtis vo-
27 bis. * Et migrare vos faciam trans
Damaſcum, dicit Dominus, Deus
exercituum nomen eius.

CAP. VI.

1 VAe qui opulēti eſtis in Sion, Luc.6.d. 24
A & confiditis in monte Sa-
mariæ: optimates capita populo-
rum, ingredientes pompatice do-
2 mum Iſrael. * Tranſite in Chala-
ne, & videte, & ite inde in Emath
magnam: & deſcendite in Geth
Palæſthinorū, & ad optima quæ-
que regna horum: ſi latior termi-
3 nus eorū termino veſtro eſt. * Qui
ſeparati eſtis in diem malum: &
appropinquatis ſolio iniquitatis.
4 * Qui dormitis in lectis eburneis,
& laſciuitis in ſtratis veſtris: qui
comeditis agnum de grege, & vi-
5 tulos de medio armenti. * Qui
B canitis ad vocem pſalterij: ſicut
Dauid putauerunt ſe habere vaſa
6 cantici. * Bibentes vinū in phia-
lis, & optimo vnguento delibuti:
& nihil patiebantur ſuper contri-
7 tione Ioſeph. * Quapropter nunc
migrabunt in capite tranſmigran-
tiū: & auferetur factio laſciuien-
8 tium. * ‖ Iurauit Dominus Deus in ‖ Ier.51.b. 14
anima ſua, dicit Dominus Deus

exer-

exercituum : Deteſtor ego ſuper-
biam Iacob,& domos eius odi,&
tradam ciuitatem eum habitato-
ribus ſuis . * Quòd ſi reliqui fue- 9
rint decem viri in domo vna , & C
ipſi morientur . * Et tollet eum 10
propinquus ſuus,& comburet eũ,
vt efferat oſſa de domo : & dicet
ei,qui in penetralibus domus eſt:
Numquid adhuc eſt penes te?* Et 11
reſpondebit : Finis eſt . Et dicet
ei :Tace,& non recorderis nomi-
nis Domini . * Quia ecce Domi- 12
nus mandabit, & percutiet domũ
maiorem ruinis , & domum mi-
norem ſciſſionibus . * Numquid 13
currere queunt in petris equi,aut
arari poteſt in bubalis , quoniam
conuertiſtis in amaritudinem iu-
dicium,& fructum iuſtitiæ in ab-
ſinthium?* Qui lætamini in nihi- 14
lo : qui dicitis : Numquid non in
fortitudine noſtra aſſumpſimus
nobis cornua ? * Ecce enim ſuſci- 15
tabo ſuper vos domus Iſrael,dicit
Dominus Deus exercituum,gen-
tem : & conteret vos ab introitu
Emath,vſque ad torrentẽ deſerti.

CAP. VII.

HAec oſtendit mihi Dominus 1
Deus : & ecce fictor locuſtæ A
in principio germinantium ſero-
tini imbris, & ecce ſerotinus poſt
tonſionem regis . * Et factum eſt: 2
cum cõſummaſſet comedere her-
bam terræ , dixi : Domine Deus
propitius eſto , obſecro : quis ſu-
ſcitabit Iacob, quia paruulus eſt ?
* Miſertus eſt Dominus ſuper 3
hoc:Nõ erit,dixit Dominus.* Hæc 4
oſtendit mihi Dominus Deus :
& ecce vocabat iudiciũ ad ignem
Dominus Deus : & deuorauit
abyſſum multam , & comedit ſi-
mul partem . * Et dixi : Domine 5
Deus quieſce,obſecro:quis ſuſci- B
tabit Iacob , quia paruulus eſt ?
* Miſertus eſt Dominus ſuper 6
hoc : Sed & iſtud non erit , dixit
Dominus Deus . * Hæc oſtendit 7
mihi Dominus:& ecce Dominus
ſtans ſuper murum litum , & in
manu eius trulla cæmentarij.* Et 8
dixit Dominus ad me : Quid tu
vides Amos ? Et dixi : Trullam
cæmentarij . Et dixit Dominus:
Ecce ego ponam trullam in me-
dio populi mei Iſrael : non adij-
ciam vltra ſuperinducere eum.
9 * Et demolientur excelſa idoli,&
ſanctificationes Iſrael deſolabun-
tur : & conſurgam ſuper domum
10 Ieroboam in gladio . * Et miſit
C Amaſias ſacerdos Bethel ad Iero-
boam regem Iſrael , dicens : Re-
bellauit cõtra te Amos in medio
domus Iſrael : non poterit ter-
ra ſuſtinere vniuerſos ſermones
11 eius . * Hæc enim dicit Amos : In
gladio morietur Ieroboam,& Iſ-
rael captiuus migrabit de terra
12 ſua : * Et dixit Amaſias ad Amos:
Qui vides , gradere , fuge in ter-
ram Iuda : & comede ibi panem,
13 & prophetabis ibi .* Et in Bethel
non adijcies vltra vt prophetes:
quia ſanctificatio regis eſt,& do-
14 mus regni eſt . * Reſponditq.
D Amos,& dixit ad Amaſiam : Non
ſum propheta , & non ſum filius
prophetæ : ſed armentarius ego
15 ſum vellicans ſycomoros . * Et
tulit me Dominus cum ſequerer
gregem :& dixit Dominus ad me:
Vade propheta ad populum meũ
16 Iſrael.*Et nunc audi verbum Do-
mini : Tu dicis : Non prophetabis
ſuper Iſrael, & non ſtillabis ſuper
17 domum idoli .* Propter hoc hæc
dicit Dominus : Vxor tua in ciui-
tate fornicabitur : & filij tui, &
filiæ tuæ in gladio cadent , & hu-
mus tua funiculo metietur : & tu
in terra polluta morieris,& Iſrael
captiuus migrabit de terra ſua.

CAP. VIII.

1 HAec oſtendit mihi Dominus
A Deus : & ecce vncinus po-
2 morum . * Et dixit : Quid tu vi-
des Amos ? Et dixi Vncinum po-
morũ . Et dixit Dominus ad me :
Venit finis ſuper populum meũ
Iſrael : non adijciam vltra vt per-
3 tranſeam eum . * Et ſtridebunt
cardines templi in die illa , dicit
Dominus Deus : multi morien-
tur : in omni loco projicietur ſi-
4 lentium . * Audite hoc qui con-
teritis pauperem,& deficere faci-
5 tis egenos terræ,*dicentes:Quan-
B do tranſibit menſis , & venunda-
bimus merces : & ſabbatum , &
aperiemus frumentum : vt immi-
nuamus menſuram,& augeamus

ſicelum, & ſupponamus ſtateras
doloſas,* vt poſſideamus in argẽ- 6
to egenos & pauperes pro calcea-
mentis, & quiſquilias frumenti
vendamus? * Iurauit Dominus 7
in ſuperbiã Iacob: Si oblitus fue-
ro vſque ad finem omnia opera
eorũ. * Numquid ſuper iſto non 8
commouebitur terra, & lugebit C
omnis habitator eius: & aſcendet
quaſi fluuius vniuerſus, & eijcie-
tur, & defluet quaſi riuus Aegy-
pti! * Et erit in die illa, dicit Do- 9
minus Deus: occidet ſol in me-
ridie, & tenebreſcere faciam ter-
‖Tob.2.b.6 ram in die luminis: * ‖ & cõuer- 10
1.Mac.1.e. tam feſtiuitates veſtras in luctũ,
41 & omnia cantica veſtra in plan-
ctum: & inducã ſuper omne dor-
ſum veſtrũ ſaccum, & ſuper om-
ne caput caluitiũ: & ponam eam
quaſi luctum vnigeniti, & nouiſ-
ſima eius quaſi diem amarum.
* Ecce dies veniunt, dicit Domi- 11
nus: & mittam famem in terram: D
non famem panis, neque ſitim
aquæ, ſed audiendi verbum Do-
mini. * Et cõmouebuntur a Ma- 12
ri vſque ad mare, & ab Aquilone
vſque ad Orientem: circuibunt
quærentes verbũ Domini, & non
inuenient. * In die illa deficient 13
virgines pulchræ, & adoleſcentes
in ſiti. * Qui iurant in delicto Sa- 14
mariæ, & dicunt: Viuit Deus tuus
Dan: & viuit via Berſabee, & ca-
dent, & non reſurgent vltra.

CAP. IX.

Vidi Dominum ſtantem ſuper 1
altare, & dixit: Percute car- A
dinem, & commoueantur ſuper-
liminaria: auaritia enim in capi-
te omnium, & nouiſſimũ eorum
in gladio interficiam: non erit fu-
ga eis. Fugient, & non ſaluabi-
‖Pſ. 138. a. tur ex eis qui fugerit. * ‖ Si de- 2
8 ſcenderint vſque ad infernum,
inde manus mea educet eos: & ſi
aſcenderint vſque in cælum, inde
detraham eos. * Et ſi abſconditi 3
fuerint in vertice Carmeli, inde
ſcrutans auferam eos: & ſi cela-
uerint ſe ab oculis meis in pro-
fundo maris, ibi mãdabo ſerpen-
ti, & mordebit eos. * Et ſi abierint 4
in captiuitatem coram inimicis
ſuis, ibi mandabo gladio, & occi-
det eos: & ‖ ponam oculos meos ‖Ier. 44. e.
ſuper eos in malum, & non in bo- 11
5 num. * Et Dominus Deus exerci-
B tuum, qui tangit terram, & tabe-
ſcet: & lugebunt omnes habitan-
tes in ea: & aſcẽdet ſicut riuus om-
nis, & defluet ſicut fluuius Aegy-
6 pti. * Qui ædificat in cælo aſcen-
ſionem ſuam, & faſciculum ſuum
ſuper terram fundauit: ‖ qui vo- ‖7. 5.c.8
cat aquas maris, & effundit eas ſu-
per faciẽ terræ, Dominus nomen
7 eius. * Numquid non vt filij Ae-
thiopũ vos eſtis mihi, filij Iſrael,
ait Dominus? numquid nõ Iſrael
aſcendere feci de Terra Aegypti:
& Palæſthinos de Cappadocia, &
8 Syros de Cyrene? * Ecce oculi
Domini Dei ſuper regnũ peccans,
& conteram illud a facie terræ:
verumtamen conterens non con-
C teram domum Iacob, dicit Do-
9 minus. * Ecce enim mandabo
ego, & concutiã in omnibus gen-
tibus domum Iſrael, ſicut concu-
titur triticũ in cribro: & non ca-
10 det lapillus ſuper terram. * In
gladio morientur omnes pecca-
tores populi mei: qui dicunt: Non
appropinquabit, & non veniet ſu-
11 per nos malum. * In die illa ‖ ſu- ‖Act.15.c.
ſcitabo tabernaculũ Dauid, quod 16
cecidit: & reædificabo aperturas
murorum eius, & ea, quæ corrue-
rant, inſtaurabo: & reædificabo
12 illud ſicut in diebus antiquis. * Vt
poſſideant reliquias Idumææ, &
omnes nationes, eo quòd inuoca-
tum ſit nomen meum ſuper eos:
13 dicit Dominus faciens hæc. * Ec-
D ce dies veniunt, dicit Dominus:
& comprehendet arator meſſo-
rem, & calcator vuæ mittentem
ſemen: ‖ & ſtillabunt montes dul- ‖Ioel 3.d.18
cedinem, & omnes colles culti
14 erunt. * Et conuertam captiui-
tatem populi mei Iſrael: & ædi-
ficabunt ciuitates deſertas, & in-
habitabunt: & plantabũt vineas,
& bibent vinum earum: & fa-
cient hortos, & comedent fructus
15 eorum. * Et plantabo eos ſuper
humum ſuam: & non euellam
eos vltra de terra ſua, quam
dedi eis, dicit Do-
minus Deus
tuus.

PROPHETIA ABDIAE.

a Ier.49. c. 14

VISIO Abdiæ. 1
Hæc dicit Domi- A
nus, Deus ad E-
dom: Auditum
audiuimus a Do-
mino, & legatum
ad gentes miſit: Surgite, & cõſur
gamus aduerſus eum in prælium.
* Ecce paruulum dedi te in Gen- 2
tibus: contemptibilis tu es val-
de. * Superbia cordis tui extulit 3
te, habitantem in ſciſſuris petra- B
rum, exaltantem ſolium tuum:
qui dicis in corde tuo: Quis de-
trahet me in terram? * Si exalta- 4
tus fueris vt aquila, & ſi inter ſi-
dera poſueris nidum tuum: inde
detraham te, dicit Dominus.* Si 5
fures introiſſent ad te, ſi latrones
per noctem, quomodo conticuiſ-
ſes? nonne furati eſſent ſufficien-
tia ſibi? ſi vindemiatores introiſ-
ſent ad te, numquid ſaltem race-
mum reliquiſſent tibi?* Quomo- 6
do ſcrutati ſunt Eſau, inueſtiga-
uerunt abſcondita eius? * Vſque 7
ad terminum emiſerunt te: om- C
nes viri fœderis tui illuſerunt ti-
bi: inualuerunt aduerſum te viri
pacis tuæ: qui comedunt tecum,
ponent inſidias ſubter te: non eſt
prudentia in eo.* b Numquid non 8
in die illa, dicit Dominus, perdam

b Iſa. 29. c. 14

ſapientes de Idumæa, & pruden-
tiam de monte Eſau? * Et time- 9
bunt fortes tui a Meridie, vt in-
tereat vir de monte Eſau.* c Pro- 10
pter interfectionem, & propter

*Gen 24.g. 42

iniquitatem in fratrem tuum Ia-
cob, operiet te confuſio, & peri-
bis in æternum.* In die cum ſta- 11
res aduerſus eum, quando capie- D
bant alieni exercitum eius, & ex-
tranei ingrediebãtur portas eius,
& ſuper Ieruſalem mittebãt ſor-
tem: tu quoque eras quaſi vnus
ex eis. * Et non deſpicies in die 12
fratris tui, in die peregrinationis
eius: & non lætaberis ſuper filios
Iuda in die perditionis eorum:
& non magnificabis os tuum in
13 die anguſtiæ, * Neque ingredie-
E ris portam populi mei in die rui-
næ eorum: neque deſpicies & tu
in malis eius in die vaſtitatis il-
lius: & non emitteris aduerſus
exercitum eius in die vaſtitatis
14 illius. * Neque ſtabis in exitibus
vt interficias eos qui fugerint: &
non concludes reliquos eius in
15 die tribulationis.* Quoniam iux-
ta eſt dies Domini ſuper omnes
gentes: ſicut feciſti, fiet tibi: re-
tributionem tuam conuertet in
16 caput tuum. * Quomodo enim
bibiſtis ſuper montem ſanctum
F meum, bibent omnes Gentes iu-
giter: & bibent, & abſorbebunt,
17 & erunt quaſi non ſint. * Et in
monte Sion erit ſaluatio, & erit
ſanctus: & poſſidebit domus Ia-
18 cob eos qui ſe poſſederant. * Et
erit domus Iacob ignis, & do-
mus Ioſeph flamma, & domus
Eſau ſtipula: & ſuccendentur in
eis, & deuorabunt eos: & non
erunt reliquiæ domus Eſau, quia
19 Dominus locutus eſt. * Et here-
G ditabũt hi, qui ad Auſtrum ſunt,
montem Eſau, & qui in campe-
ſtribus Philiſthijm: & poſſide-
bunt regionem Ephraim, & re-
gionem Samariæ: & Beniamin
20 poſſidebit Galaad. * Et tranſmi-
gratio exercitus huius filiorum
Iſrael, omnia loca Chananæo-
rum vſque ad Sareptam: & tranſ-
migratio Ieruſalem, quæ in Boſ-
photo eſt, poſſidebit ciuitates Au-
21 ſtri. * Et aſcendent ſaluatores in
montem Sion iudicare mon-
tem Eſau: & erit
Domino re-
gnum.

PROPHETIA IONAE.

CAPVT PRIMVM.

ET factum eſt 1
verbum Do- A
mini ad Ionã
filium Ama-
thi, dicens:
*Surge, & va- 2
de in Niniuen
ciuitatẽ gran-
dem, & prædica in ea: quia aſcen-
dit malitia eius coram me. * Et 3
ſurrexit Ionas, vt fugeret in Thar-
ſis a facie Domini, & deſcendit in
Ioppen, & inuenit nauem eun-
tem in Tharſis: & dedit naulum
eius, & deſcendit in eam vt iret
cum eis in Tharſis a facie Domi-
ni. * Dominus autem miſit ven- 4
tum magnum in mare: & facta B
eſt tempeſtas magna in mari, &
nauis periclitabatur conteri. * Et 5
timuerunt nautæ, & clamauerunt
viri ad deum ſuum: & miſerunt
vaſa, quæ erant in naui, in mare,
vt alleuiaretur ab eis: & Ionas
deſcendit ad interiora nauis, &
dormiebat ſopore graui. * Et ac- 6
ceſſit ad eum gubernator, & dixit
ei: Quid tu ſopore deprimeris?
ſurge, inuoca Deum tuum, ſi for-
te recogitet Deus de nobis, & non
pereamus. * Et dixit vir ad colle- 7
gam ſuum: Venite, & mittamus C
ſortes, & ſciamus quare hoc ma-
lum ſit nobis. Et miſerunt ſortes:
& cecidit ſors ſuper Ionam. * Et 8
dixerunt ad eum: Indica nobis
cuius cauſa malum iſtud ſit no-
bis: quod eſt opus tuum? quæ
terra tua? & quo vadis? vel ex quo
populo es tu? * Et dixit ad eos: 9
Hebræus ego ſum, & Dominum
Deum cæli ego timeo, qui fecit
mare & aridam. * Et timuerunt 10
viri timore magno, & dixerũt ad
eum: Quid hoc feciſti? (Cogno-
uerũt enim viri quòd a facie Do-
mini fugeret, quia indicauerat
eis) * Et dixerunt ad eum: Quid 11
faciemus tibi, & ceſſabit mare a
nobis? quia mare ibat, & intu-
meſcebat. * Et dixit ad eos: Tol- 12
lite me, & mittite in mare, & ceſ- D
ſabit mare a vobis: ſcio enim ego
quoniam propter me tempeſtas
13 hæc grandis venit ſuper vos. * Et
remigabant viri vt reuerterentur
ad aridam, & non valebant: quia
mare ibat, & intumeſcebat ſuper
14 eos. * Et clamauerunt ad Domi-
num, & dixerũt: Quæſumus Do-
mine, ne pereamus in anima viri
iſtius, & ne des ſuper nos ſangui-
nem innocentẽ: quia tu Domine,
15 ſicut voluiſti, feciſti. * Et tulerunt
Ionam, & miſerunt in mare: &
16 ſtetit mare a feruore ſuo. * Et ti-
muerunt viri timore magno Do-
minum, & immolauerunt hoſtias
Domino, & vouerunt vota.

CAP. II.

1 A ET præparauit Dominus pi-
ſcem grandem vt deglutiret
Ionam: ‖ & erat Ionas in ventre ‖ Mat.12.c.
piſcis tribus diebus, & tribus no- 40.& 16.a.
2 ctibus. * Et orauit Ionas ad Do- 4
minum Deum ſuum de ventre Luc.11.d.
3 piſcis. * Et dixit: 30
‖ Clamaui de tribulatione mea ‖ 1.Cor.15.
ad Dominum, & exaudiuit me: a.4
de ventre inferi clamaui, & exau- Pſ.119.a.2
diſti vocem meam.
4 * Et proieciſti me in profundũ
B in corde maris, & flumen circum-
dedit me: omnes gurgites tui, &
fluctus tui ſuper me tranſierunt.
5 * Et ego dixi: Abiectus ſum a
conſpectu oculorum tuorum: ve-
rumtamen rurſus videbo templũ
ſanctum tuum.
6 * ‖ Circumdederunt me aquæ ‖ Pſal.68.a.
vſque ad animam: abyſſus valla- 1
uit me, pelagus operuit caput
meum.
7 * Ad extrema montiũ deſcen-
di: terræ vectes concluſerunt me
C in æternum: & ſubleuabis de cor-
ruptione vitam meam, Domine
Deus meus.
8 * Cum anguſtiaretur in me ani-
ma mea, Domini recordatus ſum:
vt veniat ad te oratio mea ad
templum ſanctum tuum.

* Qui

*Quj cuſtodiũt vanitates fru- 9
ſtra, miſericordiam ſuam dere-
linquunt.
*Ego autem in voce laudis im- 10
molabo tibi: quæcumque voui,
reddam pro ſalute Domino.
* Et dixit Dominus piſci: & 11
euomuit Ionam in aridam.

CAP. III.

ET factum eſt verbum Domi- 1
ni ad Ionam ſecundò, dicens: A
* Surge, & vade in Niniuen ciui- 2
tatem magnam: & prædica in ea
prædicationem, quam ego lo-
quor ad te. * Et ſurrexit Ionas, 3
& abijt in Niniuen iuxta verbum
Domini. & Niniue erat ciuitas
magna itinere trium dierum. *Et 4
cœpit Ionas introire in ciuitatem B
itinere diei vnius: & clamauit,
& dixit: Adhuc quadraginta dies,
‖ Matt. 12. c. 41 Luc. 11. e. 32 & Niniue ſubuertetur. * ‖ Et cre- 5
diderunt viri Niniuitæ in Deum:
& prædicauerũt ieiunium, & ve-
ſtiti ſunt ſaccis a maiore vſque ad
minorem: * Et peruenit verbum 6
ad regem Niniue: & ſurrexit de
ſolio ſuo, & abiecit veſtimen-
tum ſuum a ſe, & indutus eſt ſac-
co, & ſedit in cinere. * Et cla- 7
mauit, & dixit in Niniue ex ore
regis & principum eius, dicens:
Homines, & iumenta, & boues,
& pecora non guſtẽt quidquam:
nec paſcantur, & aquam non bi-
bant. * Et operiantur ſaccis ho- 8
mines, & iumenta, & clament C
ad Dominum in fortitudine, &
conuertatur vir a via ſua mala,
& ab iniquitate, quæ eſt in ma-
‖ Ier. 18. b. 11 Io. 2. c. 14 nibus eorum. * ‖ Quis ſcit ſi con- 9
uertatur, & ignoſcat Deus: & re-
uertatur a furore iræ ſuæ, & non
peribimus? * Et vidit Deus ope- 10
ra eorum, quia conuerſi ſunt de
via ſua mala: & miſertus eſt Deus
ſuper malitiam, quam locutus
fuerat vt faceret eis, & non fecit.

CAP. IIII.

1 ET afflictus eſt Ionas afflictio-
2 ne magna, & iratus eſt: * &
A orauit ad Dominũ, & dixit: Ob-
ſecro Domine, numquid non hoc
eſt verbum meum, cum adhuc
eſſem in terra mea? propter hoc
præoccupaui vt fugerẽ in Thar-
ſis. ‖ ſcio enim quia tu Deus cle- ‖ Pſ. 85. a. 5 Ioel 2. c. 13
mens, & miſericors es, patiens,
B & multæ miſerationis, & igno-
3 ſcens ſuper malitia. *Et nunc Do-
mine tolle quæſo animam meam
a me: quia melior eſt mihi mors
4 quàm vita. * Et dixit Dominus:
5 Putaſne bene iraſceris tu? * Et
C egreſſus eſt Ionas de ciuitate, &
ſedit contra Orientem ciuitatis:
& fecit ſibimet vmbraculum ibi,
& ſedebat ſubter illud in vmbra,
donec videret quid accideret ci-
6 uitati. * Et præparauit Dominus
Deus hederam, & aſcendit ſuper
caput Ionæ, vt eſſet vmbra ſuper
caput eius, & protegeret eum:
laborauerat enim: & lætatus eſt
Ionas ſuper hedera, lætitia ma-
7 gna. * Et parauit Deus vermem
aſcenſu diluculi in craſtinum: &
percuſſit hederam, & exaruit.
8 * Et cum ortus fuiſſet ſol, præce-
pit Dominus vento calido, &
vrenti: & percuſſit ſol ſuper ca-
put Ionæ, & æſtuabat: & petiuit
animæ ſuæ vt moreretur, & dixit:
Melius eſt mihi mori, quàm vi-
9 uere. * Et dixit Dominus ad Io-
D nam: Putaſne bene iraſceris tu ſu-
per hedera? Et dixit: Bene ira-
10 ſcor ego vſque ad mortem. * Et
dixit Dominus: Tu doles ſuper
hederam, in qua non laboraſti,
neque feciſti vt creſceret, quæ
ſub vna nocte nata eſt, & ſub vna
11 nocte perijt. * Et ego non parcam
Niniue ciuitati magnæ, in qua
ſunt pluſquam centũ viginti mil-
lia hominum, qui neſciunt quid
ſit inter dexteram & ſiniſtram
ſuam, & iumenta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Do- 1
mini, quod A
factum eſt ad
Michæã Mo-
raſthiten, in
diebus Ioa-
than, Achaz,
& Ezechiæ re-
‖ Iſa. 26. d. gum Iuda: quod vidit ſuper Sa-
21 mariam, & Ieruſalem. * ‖ Audite 2
populi omnes, & attẽdat terra, &
plenitudo eius: & ſit Dominus
Deus vobis in teſtem, Dominus
‖ Deut. 32. de templo ſancto ſuo. * ‖ Quia 3
Iſa. 1. a. 2 ecce Dominus egredietur de loco
ſuo: & deſcendet, & calcabit ſu-
per excelſa terræ.* Et conſumen- 4
tur montes ſubtus eum: & valles B
ſcindẽtur ſicut cera a facie ignis,
& ſicut aquæ, quæ decurrunt in
præceps. * In ſcelere Iacob omne 5
iſtud, & in peccatis domus Iſrael.
quod ſcelus Iacob? nonne Sama-
ria? & quæ excelſa Iudæ? nonne
Ieruſalem?* & ponam Samariam 6
quaſi aceruum lapidum in agro
cum plãtatur vinea: & detraham
in vallem lapides eius, & funda-
menta eius reuelabo. * Et omnia 7
ſculptilia eius concidẽtur, & om-
nes mercedes eius comburentur
igne, & omnia idola eius ponam
in perditionem: quia de merce-
dibus meretricis cõgregata ſunt,
& vſque ad mercedem meretricis
reuertẽtur.* Super hoc plangam, 8
& vlulabo: vadam ſpoliatus, & C
nudus: faciam planctum velut
draconum, & luctum quaſi ſtru-
thionũ. * Quia deſperata eſt pla- 9
ga eius, quia venit vſque ad Iu-
dam, tetigit portam populi mei
vſque ad Ieruſalem. * In Geth 10
nolite annũciare, lacrymis ne plo-
retis, in domo Pulueris puluere
vos cõſpergite.* Et tranſite vobis 11
habitatio Pulchra, confuſa igno-
minia: non eſt egreſſa quæ habi-
tat in exitu planctum Domus vi-
cina accipiet ex vobis, quæ ſtetit
12 ſibimet. * Quia infirmata eſt in
bonum, quæ habitat in amaritu-
dinibus: quia deſcendit malum a
13 Domino in portam Ieruſalẽ.* Tu-
D multus quadrigæ ſtuporis habi-
tanti Lachis: principium peccati
eſt filiæ Sion, quia in te inuenta
14 ſunt ſcelera Iſrael.* Propterea da-
bit emiſſarios ſuper hereditatem
Geth: domus Mendacij in dece-
15 ptionem regibus Iſrael. * Adhuc
hæredem adducam tibi quæ ha-
bitas in Mareſa: vſque ad Odol-
16 lam veniet gloria Iſrael.* Decal-
uare, & tondere ſuper filios deli-
ciarum tuarum: dilata caluitium
tuum ſicut aquila: quoniam ca-
ptiui ducti ſunt ex te.

CAP. II.

1 VAe qui cogitatis inutile, &
A operamini malũ in cubilibus
veſtris: in luce matutina faciunt
illud, quoniam contra Deum eſt
2 manus eorum.* Et concupierunt
agros, & violenter tulerunt, & ra-
puerunt domos & calumniaban-
tur virum, & domum eius, virum,
3 & hereditatẽ eius. * Idcirco hæc
dicit Dominus: Ecce ego cogito
ſuper familiam iſtam malum: vn-
de non auferetis colla veſtra, &
nõ ambulabitis ſuperbi, quoniam
4 tempus peſſimum eſt.* In die illa
ſumetur ſuper vos parabola, &
cantabitur canticum cum ſuaui-
B tate, dicentium: Depopulatione
vaſtati ſumus: pars populi mei
cõmutata eſt: quomodo recedet a
me, cum reuertatur, qui regiones
5 noſtras diuidat? * Propter hoc nõ
erit tibi mittens funiculum ſortis
6 in cœtu Domini.* Ne loquamini
loquẽtes: Non ſtillabit ſuper iſtos,
7 non comprehendet confuſio.* Di-
cit domus Iacob: Numquid ab-
breuiatus eſt ſpiritus Domini, aut
tales ſunt cogitationes eius? Non-
ne verba mea bona ſunt cum eo,
8 qui recte graditur? * Et ecõtrario
popu-

populus meus in aduerſariũ con-
ſurrexit: deſuper tunica pallium
ſuſtuliſtis: & eos, qui tranſibant C
ſimpliciter, conuertiſtis in bel-
lum. * Mulieres populi mei eie- 9
ciſtis de domo deliciarum ſuarũ:
a paruulis earum tuliſtis laudem
meam in perpetuum. * Surgite, 10
& ite, quia non habetis hic re-
quiem: propter immunditiã eius
corrumpetur putredine peſſima.
* Vtinam non eſſem vir habens 11
ſpiritum, & mendacium potius D
loquerer: ſtillabo tibi in vinum,
& in ebrietatẽ: & erit ſuper quem
ſtillatur populus iſte. * Congre- 12
gatione congregabo Iacob totum
te: in vnum conducam reliquias
Iſrael, pariter ponam illum qua-
ſi gregem in ouili, quaſi pecus in
medio caularum, tumultuabun-
tur a multitudine hominum.
* Aſcendet enim pandens iter an- 13
te eos: diuident, & tranſibũt por-
tam, & ingredientur per eam: &
tranſibit rex eorum coram eis, &
Dominus in capite eorum.

CAP. III.

ET dixi: Audite principes Ia- 1
cob, & duces domus Iſrael: A
Numquid non veſtrum eſt ſcire
iudicium, * qui odio habetis bo- 2
num, & diligitis malum: qui vio-
lenter tollitis pelles eorum deſu-
per eis, & carnem eorum deſu-
per oſſibus eorum? * Qui come- 3
derunt carnem populi mei, &
pellem eorum deſuper excoria-
uerunt: & oſſa eorum confrege-
runt, & conciderunt ſicut in le-
bete, & quaſi carnem in medio
ollæ. * Tunc clamabunt ad Do- 4
minum, & non exaudiet eos: & B
abſcondet faciem ſuam ab eis in
tempore illo, ſicut nequiter ege-
runt in adinuẽtionibus ſuis. * Hæc 5
dicit Dominus ſuper prophetas,
qui ſeducunt populum meum:
qui mordent dẽtibus ſuis, & præ-
dicant pacem: & ſi quis non de-
derit in ore eorum quippiam,
ſanctificant ſuper eum prælium.
* Propterea nox vobis pro viſio- 6
ne erit, & tenebræ vobis pro di-
uinatione: & occumbet ſol ſu-
per prophetas, & obtenebrabi-
tur ſuper eos dies. * Et confun- 7
dentur qui vident viſiones, &
C confundentur diuini: & operient
omnes vultus ſuos, quia non eſt
8 reſponſum Dei. * Verumtamen
ego repletus ſum fortitudine ſpi-
ritus Domini, iudicio, & virtu-
te: vt annunciem Iacob ſcelus
ſuum, & Iſrael peccatum ſuum.
9 * Audite hoc principes domus Ia-
cob, & iudices domus Iſrael: qui
abominamini iudicium, & om-
10 nia recta peruertitis. * Qui ædi-
D ficatis Sion in ſanguinibus, & Ie-
11 ruſalem in iniquitate. * || Prin- || Exo.22.f.
cipes eius in muneribus iudica- 27
bant, & ſacerdotes eius in mer- Soph.3.a.3
cede docebant, & prophetæ eius
in pecunia diuinabant: & ſuper
Dominum requieſcebant, dicen-
tes: Numquid non Dominus in
medio noſtrum? non venient
12 ſuper nos mala. * Propter hoc,
cauſa veſtri, || Sion quaſi ager ara- || Ier.26.f.18
bitur, & Ieruſalem quaſi aceruus
lapidum erit, & mons templi in
excelſa ſiluarum.

CAP. IIII.

1 ET erit: In nouiſſimo dierum || Iſa.2.a.2
A erit mons domus Domini
præparatus in vertice montium,
& ſublimis ſuper colles: & fluent
2 ad eum populi. * Et propera-
bunt gentes multæ, & dicent:
Venite, aſcendamus ad montem
Domini, & ad domum Dei Ia-
cob: & docebit nos de vijs ſuis,
& ibimus in ſemitis eius: quia
de Sion egredietur lex, & ver-
3 bum Domini de Ieruſalem. * Et
iudicabit inter populos multos,
& corripiet gentes fortes vſque
B in longinquum: & concident
gladios ſuos in vomeres, & ha-
ſtas ſuas in ligones: non ſumet
gens aduerſus gentem gladium:
& non diſcent vltra belligerare.
4 * Et ſedebit vir ſubtus vitem
ſuam, & ſubtus ficum ſuam,
& non erit qui deterreat: quia os
Domini exercituum locutum eſt.
5 * Quia omnes populi ambulabũt
vnuſquiſque in nomine Dei ſui:
nos autem ambulabimus in no-
mine Domini Dei noſtri in æter-
6 num & vltra. * In die illa, di-
cit Dominus, congregabo clau-
dicantem: & eam, quam eiece-
ram,

ram, colligam: & quam affixe-
ᶜSoph. 3.d. ram: * ‖ Et ponam claudicantem 7
19 in reliquias: & eam, quæ labora-
Luc. 1.c.33 uerat, in gentem robuſtam: ‖ &
‖ Dan. 7.d. regnabit Dominus ſuper eos in
14 mõte Sion, ex hoc nunc & vſque C
in æternum. * Et tu turris gregis 8
nebuloſa filia Sion vſque ad te
veniet: & veniet poteſtas prima,
regnum filiæ Ieruſalem. * Nunc 9
quare mœrore contraheris? num-
quid rex non eſt tibi, aut conſi-
liarius tuus periit, quia compre-
hendit te dolor ſicut parturientẽ?
* Dole, & ſatage filia Sion quaſi 10
parturiens: quia nunc egredieris
de ciuitate, & habitabis in regio-
ne, & venies vſque ad Babylonẽ,
ibi liberaberis: ibi redimet te Do-
minus de manu inimicorum tuo-
rum. * Et nunc congregatæ ſunt 11
ſuper te gentes multæ, quæ dicũt:
Lapidetur: & aſpiciat in Sion
oculus noſter. * Ipſi autem non 12
cognouerunt cogitationes Domi- D
ni, & non intellexerunt conſiliũ
eius: quia congregauit eos quaſi
fœnum areæ. * Surge, & tritura 13
filia Sion: quia cornu tuum po-
nam ferreum, & vngulas tuas po-
nam æreas: & comminues popu-
los multos, & interficies Domino
rapinas eorum, & fortitudinem
eorum Domino vniuerſæ terræ.

CAP. V.

NVnc vaſtaberis filia latronis: 1
obſidionem poſuerunt ſuper A
nos, in virga percutient maxillam
‖ Mat. 2.a.6 iudicis Iſrael. * ‖ ET TV BETH- 2
Ioan. 7.f. LEHEM Ephrata paruulus es
42 in millibus Iuda: ex te mihi egre-
dietur qui ſit dominator in Iſrael,
& egreſſus eius ab initio, a diebus
æternitatis. * Propter hoc dabit 3
eos vſque ad tempus, in quo par-
turiens pariet: & reliquiæ fratrũ
eius conuertentur ad filios Iſrael.
* Et ſtabit, & paſcet in fortitudi- 4
ne Domini, in ſublimitate nomi-
nis Domini Dei ſui: & conuer-
tentur, quia nunc magnificabitur
vſque ad terminos terræ. * Et erit 5
iſte pax: cum venerit Aſſyrius in
terram noſtram, & quando calca- B
uerit in domibus noſtris: & ſuſci-
tabimus ſuper eum ſeptem pa-
ſtores, & octo primates homines.

6 * Et paſcent terram Aſſur in gla-
dio, & terram Nemrod in lanceis
eius: & liberabit ab Aſſur cum
venerit in terram noſtram, & cum
7 calcauerit in finibus noſtris. * Et
erunt reliquiæ Iacob in medio
populorum multorum quaſi ros
a Domino, & quaſi ſtillæ ſuper
herbam, quæ non expectat virũ,
& non præſtolatur filios hominũ.
8 * Et erunt reliquiæ Iacob in Gen-
tibus in medio populorum mul-
C torum, quaſi leo in iumentis ſil-
uarum, & quaſi catulus leonis in
gregibus pecorum: qui cum tran-
ſierit, & conculcauerit, & cepe-
9 rit, non eſt qui eruat. * Exaltabi-
tur manus tua ſuper hoſtes tuos,
& omnes inimici tui interibunt.
10 * Et erit in die illa, dicit Domi-
nus: Auferã equos tuos de medio
tui, & diſperdam quadrigas tuas.
11 * Et perdam ciuitates terræ tuæ,
D & deſtruam omnes munitiones
tuas, & auferã maleficia de manu
tua, & diuinationes non erunt in
12 te. * Et perire faciam ſculptilia
tua, & ſtatuas tuas de medio tui:
& non adorabis vltra opera ma-
13 nuum tuarum. * Et euellam lu-
cos tuos de medio tui: & conte-
14 ram ciuitates tuas. * Et faciam in
furore & in indignatione vltionẽ
in omnibus gentibus, quæ non
audierunt.

CAP. VI.

1 AVdite quæ Dominus loqui-
A tur: Surge, contende iudicio
aduerſum montes, & audiant col-
2 les vocem tuam. * Audiant mon-
tes iudiciũ Domini, & fortia fun-
damenta terræ: quia iudiciũ Do-
mini cũ populo ſuo, & cum Iſrael
3 diiudicabitur. * ‖ Popule meus ‖ Ier. 2.a.4
quid feci tibi, aut quid moleſtus
4 fui tibi? reſponde mihi. * Quia
eduxi te de Terra Aegypti, & de
domo ſeruientium liberaui te: &
miſi ante faciem tuam Moyſen,
5 & Aaron, & Mariam? * ‖ Popule ‖ Nu. 22. &
meus memento quæſo quid cogi- 23
tauerit Balach rex Moab, & quid
B reſpõderit ei Balaam filius Beor,
de Setim vſque ad Galgalam,
vt cognoſceres iuſtitias Domini.
6 * Quid dignum offeram Domi-
no? curuabo genu Deo excelſo?
num-

numquid offeram ei holocauto-
mata, & vitulos anniculos? * Nū- 7
quid placari poteſt Dominus in
millibus arietum, aut in multis
millibus hircorū pinguium? num-
quid dabo primogenitum meum
pro ſcelere meo, fructum ventris
mei pro peccato animæ meæ?
* Indicabo tibi o homo quid ſit 8
bonum, & quid Dominus requi-
rat a te: Vtique facere iudicium,
& diligere miſericordiam, & ſoli-
citum ambulare cum Deo tuo.
* Vox Domini ad ciuitatem cla- 9
mat, & ſalus erit timentibus no- C
men tuum: Audite tribus, & quis
approbabit illud? * Adhuc ignis 10
in domo impij theſauri iniquita-
tis, & menſura minor iræ plena.
* Numquid iuſtificabo ſtateram 11
impiam, & ſacculi pondera do-
loſa? * In quibus diuites eius re- 12
pleti ſunt iniquitate, & habitan-
tes in ea loquebantur mendaciū,
& lingua eorū fraudulenta in ore
eorum. * Et ego ergo cœpi per- 13
cutere te perditione ſuper pecca-
tis tuis. * Tu comedes, & non ſa- 14
turaberis: & humiliatio tua in D
medio tui: & apprehēdes, & non
ſaluabis: & quos ſaluaueris, in
‖ Deut. 28. d. 38 Agg. 1. b. 6 gladium dabo. * ‖ Tu ſeminabis, 15
& nō metes: tu calcabis oliuam,
& non vngeris oleo: & muſtum,
& non bibes vinū. * Et cuſtodi- 16
ſti præcepta Amri, & omne opus
domus Achab: & ambulaſti in
voluntatibus eorum, vt darem te
in perditionem, & habitantes in
ea in ſibilum, & opprobrium po-
puli mei portabitis.

CAP. VII.

VAe mihi, quia factus ſum ſi- 1
cut qui colligit in autumno A
racemos vindemiæ: non eſt bo-
trus ad comedendum, præcoquas
ficus deſiderauit anima mea.
* Perijt ſanctus de terra, & rectus 2
in hominibus non eſt: omnes in
ſanguine inſidiantur, vir fratrem
ſuum ad mortem venatur. * Ma- 3
lum manuum ſuarum dicunt bo-
num: princeps poſtulat, & iudex
in reddendo eſt: & magnus locu-
tus eſt deſiderium animæ ſuæ, &
conturbauerunt eam. * Qui opti- 4
mus in eis eſt, quaſi paliurus: &
qui rectus, quaſi ſpina de ſepe.
Dies ſpeculationis tuæ, viſitatio
tua venit: nunc erit vaſtitas eo-
5 rum. * Nolite credere amico: &
B nolite confidere in duce: ab ea,
quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi
6 clauſtra oris tui. * ‖ Quia filius ‖ Matt. 10.
contumeliam facit patri, & filia c. 21
cōſurgit aduerſus matrem ſuam, ‖ Matt. 10.
nurus aduerſus ſocrum ſuam ‖ & d. 36
inimici hominis domeſtici eius.
7 * Ego autem ad Dominum aſpi-
ciam, expectabo Deum ſaluato-
rem meū: audiet me Deus meus.
8 * Ne læteris inimica mea ſuper
me, quia cecidi: conſurgam, cum
ſedero in tenebris, Dominus lux
9 mea eſt. * Iram Domini portabo,
quoniam peccaui ei, donec cau-
ſam meam iudicet, & faciat iudi-
cium meū: educet me in lucem,
10 videbo iuſtitiam eius. * Et aſpi-
ciet inimica mea, & operietur
confuſione, quæ dicit ad me. Vbi
eſt Dominus Deus tuus? Oculi
mei videbūt in eam: nunc erit in
cōculcationem vt lutum platea-
11 rum. * Dies, vt ædificentur ma-
ceriæ tuæ: in die illa lōge fiet lex.
12 * In die illa & vſque ad te veniet
C de Aſſur, & vſque ad ciuitates
munitas: & a ciuitatibus muni-
tis vſque ad flumen, & ad mare
de mari, & ad montem de mon-
13 te. * Et terra erit in deſolationem
propter habitatores ſuos, & pro-
pter fructum cogitationum eorū.
14 * Paſce populum tuum in virga
tua, gregem hereditatis tuæ ha-
bitantes ſolos in ſaltu, in medio
Carmeli: paſcentur Baſan & Ga-
15 laad iuxta dies antiquos. * Secun-
dum dies egreſſionis tuæ de Ter-
ra Aegypti oſtēdam ei mirabilia.
16 * Videbunt gentes, & confunden-
tur ſuper omni fortitudine ſua:
ponent manum ſuper os, aures
17 eorū ſurdæ erunt. * Lingent pul-
D uerem ſicut ſerpentes, velut re-
ptilia terræ perturbabūtur in ædi-
bus ſuis: Dominum Deum no-
ſtrum formidabunt, & timebunt
18 te. * ‖ Quis Deus ſimilis tui, qui ‖ Ier. 10. a. 6
aufers iniquitatem, & tranſis pec- Act. 10. g.
catum reliquiarū hereditatis tuæ? 45
nō immittet vltra furorem ſuum,
quoniam volens miſericordiam
19 eſt. * Reuertetur, & miſerebitur

noſtri:

noſtri: deponet iniquitates no-
ſtras, & proijciet in profundum
maris omnia peccata noſtra.* Da- 20
bis veritatem Iacob, miſericor-
diam Abraham: quæ iuraſti pa-
tribus noſtris a diebus antiquis.

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT PRIMVM.

ONVS Niniue: 1
Liber viſionis A
Nahum El-
ceſæi.* Deus 2
æmulator, &
vlciſcens Do-
minus: vlci-
ſcens Domi-
nus, & habens furorem: vlciſcens
Dominus in hoſtes ſuos, & iraſcẽs
ipſe inimicis ſuis.* Dominus pa- 3
tiens, & magnus fortitudine, &
mundans non faciet innocẽtem.
Dominus in tẽpeſtate, & turbine
viæ eius, & nebulæ puluis pedum
eius.* Increpans mare, & exiccãs 4
illud: & omnia flumina ad deſer-
tum deducens. Infirmatus eſt Ba-
ſan, & Carmelus: & flos Liba-
ni elanguit.* Montes commoti 5
ſunt ab eo, & colles deſolati ſunt: B
& contremuit terra a facie eius,
& orbis, & omnes habitantes in
eo.* Ante faciem indignationis 6
eius quis ſtabit? & quis reſiſtet
in ira furoris eius? indignatio eius
effuſa eſt vt ignis: & petræ diſſo-
lutæ ſunt ab eo.* Bonus Domi- 7
nus, & confortans in die tribula-
tionis: & ſciens ſperantes in ſe.
* & in diluuio prætereunte, con- 8
ſummationem faciet loci eius: & C
inimicos eius perſequentur tene-
bræ.* Quid cogitatis contra Do- 9
minum? conſummationem ipſe
faciet: non conſurget duplex tri-
bulatio.* Quia ſicut ſpinæ ſein- 10
uicem complectuntur, ſic conui-
uium eorum pariter potantium:
conſumentur quaſi ſtipula aridi-
tate plena.* Ex te exibit cogi- 11
tans contra Dominum malitiam:
mente pertractans præuaricatio-
nem.* Hæc dicit Dominus: Si 12
perfecti fuerint: & ita plures, ſic D
quoque attondentur, & pertran-
ſibit: afflixi te, & non affligam te
13 vltra.* Et nunc conteram vir-
gam eius de dorſo tuo, & vincu-
14 la tua diſrumpam.* Et præcipiet
ſuper te Dominus; non ſemina-
bitur ex nomine tuo amplius: de
domo Dei tui interficiam ſculpti-
le, & conflatile, ponam ſepul-
chrum tuum, quia inhonoratus
15 es.* ‖ Ecce ſuper montes pedes ‖Iſa.52.b.7
euangelizantis, & annunciantis Rom.10.b.
pacem: celebra Iuda feſtiuitates 15
tuas, & redde vota tua: quia non
adijciet vltra vt pertranſeat in te
Belial: vniuerſus interijt.

CAP. II.

1 ASCendit qui diſpergat coram
A te, qui cuſtodiat obſidio-
nem: contemplare viam, confor-
ta lumbos, robora virtutem val-
2 de.* Quia reddidit Dominus ſu-
perbiam Iacob, ſicut ſuperbiam
Iſrael: quia vaſtatores diſſipaue-
runt eos, & propagines eorum
3 corruperunt.* Clypeus fortium
eius ignitus, viri exercitus in coc-
cineis: igneæ habenæ currus in
die præparationis eius, & agita-
4 tores conſopiti ſunt.* In itineri-
B bus conturbati ſunt: quadrigæ
colliſæ ſunt in plateis: aſpectus
eorum quaſi lampades, quaſi ful-
5 gura diſcurrentia.* Recordabi-
tur fortium ſuorum, ruent in iti-
neribus ſuis: velociter aſcendent
muros eius, & præparabitur vm-
6 braculum.* Portæ fluuiorum
apertæ ſunt, & templum ad ſo-
7 lum dirutum.* Et miles capti-
uus abductus eſt: & ancillæ eius
minabantur gementes vt colum-
bæ, murmurantes in cordibus
ſuis.

ſuis . * Et Niniue quaſi piſcina 8
aquarum aquæ eius : ipſi vero fu- C
gerunt : ſtate, ſtate, & non eſt qui
reuertatur . * Diripite argentum, 9
diripite aurum : & non eſt finis
diuitiarum ex omnibus vaſis de-
ſiderabilibus . * Diſſipata eſt , & 10
ſciſſa , & dilacerata : & cor tabe-
ſcens, & diſſolutio geniculorum,
& defectio in cunctis renibus : &
facies omnium eorũ ſicut nigre-
do ollæ . * Vbi eſt habitaculum 11
leonum , & paſcua catulorũ leo-
num , ad quam iuit leo vt ingre- D
deretur illuc , catulus leonis , &
non eſt qui exterreat ? * Leo ce- 12
pit ſufficienter catulis ſuis, & ne-
cauit leænis ſuis: & impleuit præ-
da ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum
rapina.* Ecce ego ad te, dicit Do- 13
minus exercituum, & ſuccendam
vſque ad fumum quadrigas tuas,
& leunculos tuos comedet gla-
dius: & exterminabo de terra præ-
dam tuam , & non audietur vltra
vox nunciorum tuorum .

CAP. III.

B Eze.24.b 9 / Hab.2.c.11

VAe ciuitas ſanguinum , vni- 1
uerſa mendacij dilaceratio- A
ne plena: non recedet a te rapina.
* Vox flagelli, & vox impetus ro- 2
tæ, & equi frementis, & quadrigæ
feruentis, & equitis aſcendentis :
* & micantis gladij, & fulguran- 3
tis haſtæ, & multitudinis interfe-
ctæ , & grauis ruinæ : nec eſt finis
cadauerum, & corruent in corpo-
ribus ſuis . * Propter multitudi- 4
nem fornicationũ meretricis ſpe-
cioſæ, & gratæ, & habentis male-
ficia, quæ vendidit gentes in for-
nicationibus ſuis , & familias in

ll Iſa.47.a.3

maleficijs ſuis :* ll Ecce ego ad te, 5
dicit Dominus exercituum, & re- B
uelabo pudenda tua in facie tua,
& oſtendam Gentibus nuditatem
tuam, & regnis ignominiã tuam.
* Et proijciam ſuper te abomina- 6
tiones, & contumelijs te afficiam,
& ponam te in exemplum . * Et 7
erit : omnis , qui viderit te , reſi-
liet a te , & dicet : Vaſtata eſt Ni-
niue : quis commouebit ſuper te
caput ? vnde quæram conſolato-
rem tibi ? * Numquid melior es 8
Alexandria populorum , quæ ha-
bitat in fluminibus ? aquæ in cir-
cuitu eius : cuius diuitiæ , mare :
9 aquæ muri eius .* Aethiopia for-
titudo eius , & Aegyptus , & non
eſt finis: Aphrica, & Libyes fue-
10 runt in auxilio tuo . * Sed & ipſa
in tranſmigrationem ducta eſt in
captiuitatem : paruuli eius eliſi
C ſunt in capite omnium viarum ,
& ſuper inclytos eius miſerunt
ſortem , & omnes optimates eius
11 confixi ſunt in compedibus . * Et
tu ergo inebriaberis , & eris de-
ſpecta : & tu quæres auxilium ab
12 inimico . * Omnes munitiones
tuæ ſicut ficus cum groſſis ſuis : ſi
concuſſæ fuerint, cadent in os co-
13 medentis . * Ecce populus tuus
mulieres in medio tui : inimicis
tuis adapertione pandentur por-
tæ terræ tuæ , deuorabit ignis ve-
14 ctes tuos . * Aquam propter obſi-
dionem hauri tibi , extrue muni-
tiones tuas: intra in lutum, & cal-
15 ca , ſubigens tene laterem . * Ibi
comedet te ignis : peribis gladio,
deuorabit te vt bruchus : congre-
gare vt bruchus : multiplicare vt
16 locuſta . * Plures feciſti negotia-
tiones tuas quàm ſtellæ ſint cæli :
D bruchus expanſus eſt , & auola-
17 uit . * Cuſtodes tui quaſi locuſtæ,
& paruuli tui quaſi locuſtæ locu-
ſtarum, quæ conſidunt in ſepibus
in die frigoris : ſol ortus eſt , &
auolauerunt , & non eſt cognitus
18 locus earum vbi fuerint . * Dor-
mitauerunt paſtores tui , rex Aſ-
ſur : ſepelientur principes tui: la-
titauit populus tuus in monti-
bus , & non eſt qui congreget .
19 * Non eſt obſcura contritio tua ,
peſſima eſt plaga tua : omnes qui
audierunt auditionem tuam ,
compreſſerunt manum ſu-
per te: quia ſuper quem
non tranſijt mali-
tia tua ſem-
per ?

PRO-

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT PRIMVM.

ONVS, quod 1
vidit Haba- A
cuc prophe-
ta. * Vſque- 2
quo Domine
clamabo, &
nō exaudies?
Vociferabor
ad te vim patiens, & nō ſaluabis?
* Quare oſtendiſti mihi iniquita- 3
tem, & laborem, videre prædam,
& iniuſtitiam contra me? & fa-
ctum eſt iudiciū, & contradictio
potentior. * Propter hoc lacerata 4
eſt lex, & non peruenit vſque ad
finē iudicium: quia impius præ-
ualet aduerſus iuſtum, propterea
egreditur iudicium peruerſum.
‖ Act.13.f.41 * ‖ Aſpicite in gentibus, & vide- 5
te: admiramini, & obſtupeſcite: B
quia opus factū eſt in diebus ve-
ſtris, quod nemo credet cum nar-
rabitur. * Quia ecce ego ſuſcita- 6
bo Chaldæos, gentem amaram, &
velocem, ambulantem ſuper la-
titudinem terræ, vt poſſideat ta-
bernacula non ſua. * Horribilis, 7
& terribilis eſt: ex ſemetipſa iu-
dicium, & onus eius egredietur.
* Leuiores pardis equi eius, & ve- 8
lociores lupis veſpertinis; & dif-
fundentur equites eius: equites C
namque eius de longe venient,
volabūt quaſi aquila feſtinans ad
comedendum. * Omnes ad præ- 9
dam venient, facies eorum ven-
tus vrens: & congregabit quaſi
arenam, captiuitatem. * Et ipſe 10
de regibus triumphabit, & tyran-
ni ridiculi eius erunt: ipſe ſuper
omnem munitionem ridebit, &
comportabit aggerem, & capiet
eam. * Tunc mutabitur ſpiritus, 11
& pertranſibit; & corruet: hæc
eſt fortitudo eius dei ſui. * Num- 12
quid non tu a principio Domine
Deus meus, ſancte meus, & non
moriemur? Domine in iudicium
poſuiſti eum: & fortem vt corri- D
peres, fundaſti eum. * Mundi 13
ſunt oculi tui, ne videas malum,
& reſpicere ad iniquitatem non
poteris. quare reſpicis ſuper ini-
qua agentes, & taces deuorante
14 impio iuſtiorem ſe? * Et facies
homines quaſi piſces maris, &
quaſi reptile non habens princi-
15 pem. * Totum in hamo ſubleua-
uit, traxit illud in ſagena ſua, &
congregauit in rete ſuum. Super
16 hoc lætabitur & exultabit. * pro-
pterea immolabit ſagenæ ſuæ, &
ſacrificabit reti ſuo: quia in ipſis
incraſſata eſt pars eius, & cibus
17 eius electus. * Propter hoc ergo
expandit ſagenā ſuam, & ſemper
interficere Gentes non parcet.

CAP. II.

1 A SVper cuſtodiam meam ſtabo,
& figam gradum ſuper muni-
tionem: & contemplabor, vt vi-
deam quid dicatur mihi, & quid
reſpondeam ad arguentem me.
2 * Et reſpondit mihi Dominus, &
dixit: Scribe viſum, & explana
eum ſuper tabulas: vt percurrat
3 qui legerit eum. * Quia adhuc
viſus procul, & apparebit in fi-
nem, & non mentietur. ſi moram
fecerit, expecta illum: quia ve-
4 niens veniet, & non tardabit. * Ec-
ce qui incredulus eſt, non erit re-
cta anima eius in ſemetipſo: ‖ iu- ‖ Io.3.d.36
5 ſtus autem in fide ſua viuet. * Et Rom.1.b.17
B quomodo vinum potantem deci-
pit: ſic erit vir ſuperbus, & non Gal.3.b.11
decorabitur: qui dilatauit quaſi Heb.10.d.38
infernus animam ſuam: & ipſe
quaſi mors, & non adimpletur:
& congregabit ad ſe omnes gen-
tes, & coaceruabit ad ſe omnes
6 populos. * Numquid non om-
nes iſti ſuper eum parabolam ſu-
ment, & loquelam ænigmatum
eius: & dicetur: Væ ei, qui mul-
tiplicat non ſua? vſquequo & ag-
grauat contra ſe denſum lutum?
7 * Numquid non repente conſur-
gent

gent qui mordeant te: & ſuſcita-
buntur lacerantes te, & eris in ra-
pinam eis? * Quia tu ſpoliaſti 8
gentes multas, ſpoliabunt te
omnes, qui reliqui fuerint de po-
pulis propter ſanguinem homi-
nis & iniquitatem terræ ciuita-
tis, & omnium habitantium in
ea.* Væ qui congregat auaritiam 9
malam domui ſuæ, vt ſit in excel-
ſo nidus eius, & liberari ſe putat
de manu mali. * Cogitaſti con- 10
fuſionem domui tuæ, concidiſti C
populos multos, & peccauit ani-
ma tua. * Quia lapis de pariete 11
clamabit: & lignum, quod inter
iuncturas ædificiorũ eſt, reſpon-
*Eze.24.b.9 debit. * ‖ Væ qui ædificat ciuita- 12
tem in ſanguinibus, & præparat
Nah.3.a.1 vrbem in iniquitate.* Numquid 13
non hæc ſunt a Domino exerci-
tuum? Laborabunt enim populi
in multo igne: & gentes in vacuũ,
& deficient. * Quia replebitur 14
terra, vt cognoſcant gloriam Do-
mini, quaſi aquæ operientes ma-
re.* Væ qui potum dat amico ſuo 15
mittens fel ſuum, & inebrians vt
aſpiciat nuditatem eius. * Re- 16
pletus es ignominia pro gloria:
bibe tu quoque: & conſopire: D
circumdabit te calix dexteræ Do-
mini, & vomitus ignominiæ ſu-
per gloriam tuam. * Quia ini- 17
quitas Libani operiet te, & vaſti-
tas animalium deterrebit eos de
ſanguinibus hominum, & iniqui-
tate terræ, & ciuitatis, & om-
nium habitantium in ea. * Quid 18
prodeſt ſculptile, quia ſculpſit
illud fictor ſuus, conflatile, &
imaginem falſam? quia ſpera-
uit in figmento fictor eius vt fa-
ceret ſimulachra muta. * Væ qui 19
dicit ligno: Expergiſcere: Sur-
ge, lapidi tacenti: numquid ipſe
docere poterit? Ecce iſte cooper-
tus eſt auro, & argento: & om-
nis ſpiritus non eſt in viſceribus
*Pſ.10.b.4 eius. * ‖ Dominus autem in 20
templo ſancto ſuo: ſi-
leat a facie eius
omnis ter-
ra.

1 ORATIO

HABACVC

PROPHETAE

pro ignorantijs.

CAP. III.

2 DOMINE audiui auditio-
A nem tuam, & timui.
Domine opus tuum in medio
annorum viuifica illud.
In medio annorum notum fa-
cies: cum iratus fueris, miſeri-
cordiæ recordaberis.
3 *Deus ab Auſtro veniet, & ſan-
ctus de monte Pharan:
Operuit cælos gloria eius: &
laudis eius plena eſt terra.
4 *Splendor eius vt lux erit: cor-
nua in manibus eius:
Ibi abſcõdita eſt fortitudo eius:
5 * ante faciem eius ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pe-
des eius.
6 * Stetit, & menſus eſt terram.
Aſpexit, & diſſoluit Gentes: &
contriti ſunt montes ſæculi.
Incuruati ſunt colles mundi, ab
itineribus æternitatis eius.
7 * Pro iniquitate vidi tentoria
B Aethiopiæ, turbabuntur pelles
terræ Madian.
8 * Numquid in fluminibus ira-
tus es Domine? aut in fluminibus
furor tuus? vel in mari indigna-
tio tua.
Qui aſcendes ſuper equos tuos:
& quadrigæ tuæ ſaluatio.
9 * Suſcitans ſuſcitabis arcũ tuũ:
iuramẽta tribubusque locutus eſt
10 Fluuios ſcindes terræ: * vide-
runt te, & doluerunt montes: gur-
ges aquarum tranſijt.
Dedit abyſſus vocem ſuam: al-
titudo manus ſuas leuauit.
11 * Sol, & luna ſteterunt in ha-
C bitaculo ſuo, in luce ſagittarum
tuarum, ibunt in ſplendore ful-
gurantis haſtæ tuæ.
12 * In fremitu conculcabis terrã:
in furore obſtupefacies Gentes.
13 * Egreſſus es in ſalutem populi
tui: in ſalutem cum Chriſto tuo:
Percuſſiſti caput de domo im-
pij: denudaſti fundamentum eius
vſque ad collum.

Male-

* Maledixiſti ſceptris eius, ca- 14
piti bellatorum eius, venientibus
vt turbo ad diſpergendum me.
Exultatio eorum ſicut eius, qui
deuorat pauperem in abſcondito.
* Viam feciſti in mari equis 15
tuis, in luto aquarum multarum. D
* Audiui, & conturbatus eſt 16
venter meus: a voce contremue-
runt labia mea.
Ingrediatur putredo in oſſibus
meis, & ſubter me ſcateat.
Vt requieſcam in die tribula-
tionis: vt aſcendam ad populum
accinctum noſtrum.
17 * Ficus enim non florebit: &
non erit germen in vineis.
Mentietur opus oliuæ: & arua
non afferent cibum.
Abſcindetur de ouili pecus: &
nō erit armentum in præſepibus.
18 * Ego autē in Domino gaude-
bo: & exultabo in Deo Ieſu meo.
19 *Deus Dominus fortitudo mea:
& ponet pedes meos quaſi ceruo-
rum.
Et ſuper excelſa mea deducet
me victor in pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPVT PRIMVM.

VERBVM Do- 1
mini, quod A
factum eſt ad
Sophoniam
filium Chuſi,
filij Godoliæ,
filij Amariæ,
filij Ezeciæ,
in diebus Ioſiæ filij Amon regis
Iudæ. * Congregans congregabo 2
omnia a facie terræ, dicit Domi-
nus: * congregans hominem, & 3
pecus, congregans volatilia cæli,
& piſces maris: & ruinæ implo-
rum erunt: & diſperdam homines
a facie terræ, dicit Dominus. * Et 4
extendam manū meam ſuper Iu-
dam, & ſuper omnes habitántes
Ieruſalem: & diſperdam de loco
hoc reliquias Baal, & nomina
æditnorū cum ſacerdotibus: * & 5
eos, qui adorant ſuper tecta mili- B
tiam cæli, & adorant, & iurant in
Domino, & iurant in Melchom.
* Et qui a uertuntur de poſt tergū 6
Domini, & qui non quæſierunt
Dominum, nec inueſtigauerunt
eum. * Silete a facie Domini Dei: 7
quia iuxta eſt dies Domini, quia
præparauit Dominus hoſtiā, ſan-
ctificauit vocatos ſuos. * Et erit: 8
in die hoſtiæ Domini viſitabo ſu-
per principes, & ſuper filios regis,
& ſuper omnes, qui induti ſunt
veſte peregrina: * & viſitabo ſu- 9
per omnem, qui arroganter ingre-
ditur ſuper limen in die illa: qui
complent domū Domini Dei ſui
10 iniquitate, & dolo. * Et erit in die
C illa, dicit Dominus, vox clamoris
a porta piſciū, & vlulatus a Secū-
da, & contritio magna a collibus.
11 * Vlulate habitatores Pilæ: conti-
cuit omnis populus Chanaan, di-
ſperierunt omnes inuoluti argen-
12 to. * Et erit in tempore illo: ſcru-
tabor Ieruſalem in lucernis: & vi-
ſitabo ſuper viros defixos in fæci-
bus ſuis: qui dicunt in cordibus
ſuis: Non faciet bene Dominus,
13 & non faciet male. * Et erit forti-
tudo eorū in direptionem, & do-
mus eorum in deſertum: & ‖ ædi- ‖ Amos. 5.
ficabunt domos, & non habita- c. 11
bunt: & plantabūt vineas, & non
14 bibent vinum earum. * Iuxta eſt
D dies Domini magnus, iuxta eſt &
velox nimis: vox diei Domini
amara, tribulabitur ibi fortis.
15 * ‖ Dies iræ dies illa, dies tribula- ‖ Ier. 30. a. 7
tionis & anguſtiæ, dies calamitatis Ioel 2. c. 11
& miſeriæ, dies tenebrarū & cali- Amos. 5. c.
ginis, dies nebulæ & turbinis, 18
16 * dies tubæ & clangoris ſuper ci-
uitates munitas, & ſuper angulos
17 excelſos. * Et tribulabo homines,
& ambulabūt vt cæci, quia Domi-
no peccauerūt: & effundetur ſan-
guis eorum ſicut humus, & cor-
18 pora eorum ſicut ſtercora. * ‖ Sed ‖ Eze. 7. c. 18

& ar-

& argentum eorum, & aurum eo-
rum non poterit liberare eos in
‖ J.3.b.8 die iræ Domini: ‖in igne zeli eius
deuorabitur omnis terra, quia
conſummationem cum feſtina-
tione faciet cunctis habitantibus
terram.

CAP. II.

Conuenite, congregamini gens 1
non amabilis: * Priuſquam 2
pariat iuſſio quaſi puluerem tran A
ſeuntem diem antequam veniat
ſuper vos ira furoris Domini, an-
tequam veniat ſuper vos dies in-
dignationis Domini. * Quærite 3
Dominum omnes manſueti ter-
ræ, qui iudicium eius eſtis opera-
ti: quærite iuſtum, quærite man-
ſuetū: ſi quomodo abſcondami-
ni in die furoris Domini. * Quia 4
Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in
deſertum, Azotū in meridie eij-
cient, & Accaron eradicabitur.
* Væ qui habitatis funiculū ma- 5
ris, gens perditorum: verbū Do- B
mini ſuper vos Chanaā terra Phi-
liſthinorum, & diſperdam te, ita
vt non ſit inhabitator. * Et erit 6
funiculus maris requies paſtorū,
& caulæ pecorum: * & erit funi- 7
culus eius, qui remanſerit de
domo Iuda: ibi paſcentur, in do-
mibus Aſcalonis ad veſperam re-
quieſcent: quia viſitabit eos Do-
minus Deus eorū, & auertet ca-
ptiuitatem eorum. * Audiui op- 8
probrium Moab, & blaſphemias
filiorum Ammon, quæ exprobra- C
uerunt populo meo, & magnifi-
cati ſunt ſuper terminos eorum.
* Propterea viuo ego, dicit Domi- 9
nus exercituum Deus Iſrael, quia
Moab vt Sodoma erit, & filij
Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas
ſpinarū, & aceruī ſalis, & deſertū
vſque in æternū: reliquiæ populi
mei diripient eos, & reſidui gen-
tis meæ poſſidebunt illos. * Hoc 10
eis eueniet pro ſuperbia ſua: quia
blaſphemauerunt, & magnificati
ſunt ſuper populū Domini exer-
cituum. * Horribilis Dominus ſu- 11
per eos, & attenuabit omnes deos D
terræ: & adorabunt eum viri de
loco ſuo, omnes inſulæ Gentium.
* Sed & vos Aethiopes interfecti 12
gladio meo eritis. * Et extēdet ma 13
num ſuam ſuper Aquilonem, &
perdet Aſſur: & ponet ſpecioſam
in ſolitudinem, & in inuium, &
14 quaſi deſertū. * ‖Et accubabunt in ‖ Iſa. 34. c.
medio eius greges, omnes beſtiæ 11
Gentiū: & onocrotalus, & ericius
in liminibus eius morabūtur: vox
cantātis in feneſtra, coruus in ſu-
perliminari, quoniam attenuabo
15 robur eius. * Hæc eſt ciuitas glo-
rioſa habitans in confidentia: quæ
dicebat in corde ſuo: Ego ſum, &
extra me non eſt alia amplius:
quomodo facta eſt in deſertum
cubile beſtiæ? omnis, qui tranſit
per eam, ſibilabit, & mouebit
manum ſuam.

CAP. III.

1 VAE prouocatrix, & redem-
2 pta ciuitas, columba. * Non
A audiuit vocem, & nō ſuſcepit di-
ſciplinā: in Domino non eſt con-
fiſa, ad Deum ſuum non appro-
3 pinquauit. * ‖Principes eius in ‖Ezec. 22. f.
medio eius, quaſi leones rugien- 27
tes: iudices eius lupi veſpere, non Mich. 3. d.
4 relinquebant in mane. * Prophetæ 12
eius veſani, viri infideles: ſacerdo-
tes eius polluerunt ſanctum, in-
5 iuſte egerunt contra legem. * Do-
minus iuſtus in medio eius non
faciet iniquitatem: mane mane
iudicium ſuum dabit in lucem,
& non abſcondetur: neſciuit au-
6 tem iniquus confuſionē. * Diſper-
didi Gētes, & diſſipati ſunt angu-
li earum: deſertas feci vias eorū,
dum non eſt qui tranſeat: deſola-
tæ ſunt ciuitates eorum, non re-
manente viro, neque vllo habita-
7 tore. * Dixi: Attamen timebis me,
B ſuſcipies diſciplinam: & non pe-
ribit habitaculū eius propter om-
nia, in quibus viſitaui eam: ve-
rumtamen diluculo ſurgētes cor-
ruperūt omnes cogitationes ſuas.
8 * Quapropter expecta me, dicit
Dominus, in die reſurrectionis
meæ in futurum, quia iudicium
meum, vt congregē Gentes, & col
ligā regna: & effundam ſuper eos
indignationem meam, omnem
irā furoris mei: ‖in igne enim ze- ‖S. 1. d. 18.
li mei deuorabitur omnis terra.
9 * Quia tūc reddā populis labium
electum, vt inuocēt omnes in no-
mine Domini, & ſeruiāt ei hume

ro vno.*Vltra flumina Æthiopiç, 10
inde ſupplices mei, filij diſperſo-
rũ meorum deferẽt munus mihi.
* In die illa non confunderis ſu- 11
per cunctis adinuentionibus tuis,
quibus præuaricata es in me: quia
tunc auferam de medio tui ma- C
gniloquos ſuperbiæ tuæ, & non
adijcies exaltari amplius in mon-
te ſancto meo. * Et derelinquam 12
in medio tui populum pauperem
& egenum: & ſperabunt in nomi-
ne Domini. *Reliquiæ Iſrael non 13
facient iniquitatem, nec loquen-
tur mendacium, & non inuenie-
tur in ore eorum lingua doloſa:
quoniam ipſi paſcentur, & accu-
babunt, & non erit qui exterreat.
* Lauda filia Sion: iubila Iſrael: 14
lætare, & exulta in omni corde
filia Ieruſalem. * Abſtulit Do- 15
minus iudiciũ tuum, auertit ini- A
micos tuos: rex Iſrael Dominus
in medio tui, non timebis malum
16 vltra. * In die illa dicetur Ieruſa-
lem: Noli timere: Sion, non diſ-
17 ſoluantur manus tuæ. * Domi-
nus Deus tuus in medio tui fortis
ipſe ſaluabit: gaudebit ſuper te
in lætitia, ſilebit in dilectione
ſua, exultabit ſuper te in laude.
18 * Nugas, quia lege receſſerant,
D congregabo, quia ex te erant: vt
non vltra habeas ſuper eis oppro-
19 brium. * Ecce ego interficiam
omnes, qui afflixerunt te in tem-
pore illo: & ſaluabo claudican-
tem: & eam, quæ eiecta fuerat
congregabo: & ponam eos in lau
dem, & in nomen, in omni ter-
20 ra confuſionis eorum. * In tem-
pore illo, quo adducam vos: & in
tempore, quo congregabo vos: da-
bo enim vos in nomen, & in lau-
dem omnibus populis terræ, cum
conuertero captiuitatem veſtram
coram oculis veſtris, dicit Domi-
nus.

PROPHETIA AGGAEI.

CAPVT PRIMVM.

1.Eſd.6.a.1. IN Anno ſe- 1
cundo Darij A
regis, in men-
ſe ſexto, in
die vna men-
ſis, factum
eſt verbũ Do-
mini in manu
Aggæi prophetæ ad Zorobabel fi-
lium Salathiel, ducem Iuda, &
ad Ieſum, filium Ioſedec, ſacer-
dotem magnum, dicens: *Hæc ait 2
Dominus exercituum, dicens: Po-
pulus iſte dicit: Nondum venit
tẽpus domus Domini ædificandæ.
* Et factum eſt verbum Domini 3
in manu Aggæi prophetæ, dicens:
* Numquid tempus vobis eſt vt 4
habitetis in domibus laqueatis, &
domus iſta deſerta? *Et nunc hæc 5
dicit Dominus exercituum: Po- B
‖Deu.28.d.38 nite corda veſtra ſuper vias ve-
ſtras. * ‖Seminaſtis multum, & 6
Mich.6.e.15 intuliſtis parum: comediſtis, &
non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non
eſtis inebriati: operuiſtis vos, &
non eſtis calefacti: & qui mer-
cedes congregauit, miſit eas in
7 ſacculum pertuſum. * Hæc dicit
Dominus exercituum: Ponite
corda veſtra ſuper vias veſtras:
8 * Aſcendite in montem, portate
ligna, & ædificate domum: &
acceptabilis mihi erit, & glori-
9 ficabor, dicit Dominus. * Re-
ſpexiſtis ad amplius, & ecce fa-
ctum eſt minus: & intuliſtis in do
C mum, & exufflaui illud: quam
ob cauſam, dicit Dominus exer-
cituum? quia domus mea deſerta
eſt, & vos feſtinatis vnuſquiſque
10 in domum ſuam. * Propter hoc
ſuper vos prohibiti ſunt cæli ne
darent rorem, & terra prohibita
11 eſt ne daret germen ſuum: * &
vocaui ſiccitatem ſuper terram,
& ſuper montes, & ſuper triticũ,
& ſuper vinum, & ſuper oleum,
& quæcumque profert humus, &
ſuper homines, & ſuper iumẽta &
ſuper

ſuper omnem laborem manuum.
12 * Et audiuit Zorobabel filius Sa-
D lathiel, & Ieſus filius Ioſedec ſa-
cerdos magnus, & omnes reliquię
populi vocem Domini Dei ſui, &
verba Aggæi prophetæ, ſicut mi-
ſit eum Dominus Deus eorum ad
eos: & timuit populus a facie
13 Domini. * Et dixit Aggæus nun-
cius Domini de nuncijs Domini,
populo dicens: Ego vobiſcum
14 ſum, dicit Dominus. * Et ſuſcita-
uit Dominus ſpiritum Zorobabel
filij Salathiel, ducis Iuda, & ſpi-
ritum Ieſu filij Ioſedec ſacerdotis
magni, & ſpiritum reliquorum
de omni populo: & ingreſſi ſunt,
& faciebant opus in domo Do-
mini exercituum Dei ſui.

CAP. II.

1 IN die vigeſima & quarta men-
A ſis, in ſexto menſe, in anno
2 ſecundo Darij regis. * In ſepti-
mo menſe, vigeſima & prima
menſis, factum eſt verbum Do-
mini in manu Aggæi prophetæ,
3 dicens: * Loquere ad Zorobabel
filium Salathiel ducem Iuda, &
ad Ieſum filium Ioſedec ſacerdo-
tem magnum, & ad reliquos po-
4 puli, dicens: * Quis in vobis eſt
derelictus, qui vidit domum iſtā
in gloria ſua prima? & quid vos
videtis hanc nunc? numquid non
ita eſt, quaſi non ſit in oculis ve-
5 ſtris? * Et nunc confortare Zoro-
babel, dicit Dominus: & confor-
tare Ieſu filij Ioſedec ſacerdos
magne, & confortare omnis po-
pulus terræ, dicit Dominus exer-
cituum, & facite (quoniam ego
vobiſcum ſum, dicit Dominus
6 exercituum) * verbū quod pepi-
gi vobiſcum cū egrederemini de
Terra Ægypti: & ſpiritus meus
erit in medio veſtrum: nolite ti-
7 mere. * Quia hæc dicit Dominus
B exercituum: [a] Adhuc vnum mo- Heb.12.g. 26
dicum eſt, & ego commouebo
cælum, & terram, & mare, & a-
8 ridam. * Et mouebo omnes Gen-
tes: ET VENIET DESIDERA-
TVS cunctis Gentibus: & imple-
bo domum iſtam gloria, dicit
9 Dominus exercituum. * Meū eſt
argentum, & meum eſt aurum,
10 dicit Dominus exercituum. * Ma-
gna erit gloria domus iſtius no-
uiſſimę pluſquàm primę, dicit Do-
minus exercituum: & in loco iſto
dabo pacem, dicit Dominus exer-
11 cituum. * In vigeſima & quarta
noni menſis in anno ſecundo Da-
rij regis, factum eſt verbum Do-
mini ad Aggæum prophetam, di-
12 cens: * Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Interroga ſacerdotes le-
13 gem, dicens: * Si tulerit homo
carnē ſanctificatam in ora veſti-
menti ſui, & tetigerit de ſummi-
tate eius panē, aut pulmentum,
aut vinum, aut oleum, aut om-
nem cibum; numquid ſanctifica-
bitur? Reſpondentes autem ſa-
14 cerdotes, dixerunt: Non. * Et di-
C xit Aggæus: Si tetigerit pollutus
in anima ex omnibus his, num-
quid contaminabitur? Et reſpon-
derunt ſacerdotes, & dixerunt:
15 Contaminabitur. * Et reſpondit
Aggæus, & dixit: Sic populus iſte,
& ſic gēs iſta ante faciem meam,
dicit Dominus, & ſic omne opus
manuum eorum: & omnia quæ
obtulerunt ibi, contaminata erūt.
16 * Et nūc ponite corda veſtra a die
hac & ſupra, antequam ponere-
tur lapis ſuper lapidē in templo
17 Domini. * Cū accederetis ad acer-
uum viginti modiorum, & fie-
rent decem: & intraretis ad tor-
cular, vt exprimeretis quinqua-
ginta lagenas, & fiebant viginti.
18 * [b] Percuſſi vos vento vrente, & [b] Amos 4. c.9
aurugine, & grandine omnia o-
pera manuum veſtrarum: & non
fuit in vobis, qui reuerteretur ad
19 me, dicit Dominus. * Ponite
D corda veſtra ex die iſta, & in fu-
turum, a die vigeſima & quarta
noni menſis: a die, qua funda-
menta iacta ſunt templi Domini,
20 ponite ſuper cor veſtrum. * Num-
quid iam ſemen in germine eſt:
& adhuc, vinea, & ficus, & ma-
logranatum, & lignum oliuæ non
21 floruit? ex die iſta benedicā. * Et
factum eſt verbū Domini ſecūdo
ad Aggæum in vigeſima & quar-
22 ta menſis, dicens: * Loquere ad
Zorobabel ducem Iuda, dicens:
Ego mouebo cælum pariter & ter
23 ram: * Et ſubuertam ſolium re-
gnorum, & conteram fortitudi-
nem regni Gentium, & ſubuer-

tam quadrigam, & aſcenſorem
eius: & deſcendent equi, & a-
ſcenſores eorum: vir in gladio
fratris ſui. * In die illa, dicit 24
Dominus exercituum, aſſumam
te Zorobabel fili Salathiel ſerue
meus, dicit Dominus: & ponam
te quaſi ſignaculum, quia te ele-
gi, dicit Dominus exercituum.

PROPHETIA ZACHARIAE.

CAPVT PRIMVM.

IN menſe o- 1
ctauo in an- A
no ſecundo
Darij regis,
factũ eſt ver-
bum Domi-
ni ad Zacha-
riam, filium
Barachiæ filij Addo, prophetam,
dicẽs: * Iratus eſt Dominus ſuper 2
patres veſtros iracundia. * Et 3
dicẽs ad eos: Hæc dicit Domi-
‖Mal.3.a.7 nus exercituum: ‖ Conuertimini
ad me, ait Dominus exercituum:
& conuertar ad vos, dicit Domi-
nus exercituum. * Ne ſitis ſicut 4
‖Iſa.21.c.8 patres veſtri, ‖ ad quos clamabant
31.c.6.& prophetæ priores, dicentes: Hæc
45.d.22 dicit Dominus exercituum: Con-
Ier.3.c.12 uertimini de vijs veſtris malis, &
Ezec.18.g. de cogitationibus veſtris peſſimis:
30.& 20.a. & non audierunt, neque attende-
7.& 33.c. runt ad me, dicit Dominus.
11 * Patres veſtri vbi ſunt? & prophe- 5
Oſee 14.a tæ numquid in ſempiternum vi-
2 uent? * Verumtamen verba mea, 6
Ioel 2.c.12 & legitima mea, quæ mandaui B
ſeruis meis prophetis, nũquid non
comprehenderunt patres veſtros,
& conuerſi ſunt, & dixerunt: Si-
cut cogitauit Dominus exercituũ
facere nobis ſecundum vias no-
ſtras, & ſecundum adinuentio-
nes noſtras fecit nobis. * In die 7
vigeſima & quarta vndecimi mẽ-
ſis Sabath, in anno ſecundo Da-
rij factum eſt verbum Domini ad
Zachariam filium Barachiæ, filij
Addo, prophetam, dicens: * Vi- 8
di per noctem, & ecce vir aſcen-
dens ſuper equum rufum, & ipſe
ſtabat inter myrteta, quæ erant in
profundo: & poſt eum equi rufi,
varij, & albi. * Et dixi: Quid 9
ſunt iſti, Domine mi? & dixit ad
me Angelus, qui loquebatur in
me: Ego oſtendam tibi quid ſint
10 hæc. * Et reſpondit vir, qui ſta-
bat inter myrteta, & dixit: Iſti sũt,
quos miſit Dominus vt perambu-
11 lent terram. * Et reſponderunt
C angelo Domini, qui ſtabat inter
myrteta, & dixerunt: Perambu-
lauimus terram, & ecce omnis
12 terra habitatur, & quieſcit. * Et
reſpondit angelus Domini, & di-
xit: Domine exercituum vſque-
quo tu non miſereberis Ieruſalẽ,
& vrbium Iuda, quibus iratus es?
iſte iam ſeptuageſimus annus eſt.
13 * Et reſpondit Dominus angelo,
qui loquebatur in me verba bo-
14 na, verba conſolatoria. * Et di-
xit ad me angelus, qui loqueba-
tur in me: Clama, dicens: Hæc
dicit Dominus exercituum: ‖ Ze- ‖ 8.a.2
latus ſum Ieruſalem, & Sion
15 zelo magno. * Et ira magna
ego iraſcor ſuper gentes opulen-
tas: quia ego iratus ſum parum,
ipſi vero adiuuerunt in malum.
16 * Propterea hæc dicit Dominus:
Reuertar ad Ieruſalem in miſeri-
D cordiis: & domus mea ædificabi-
tur in ea, ait Dominus exerci-
tuum: & perpendiculum exten-
17 detur ſuper Ieruſalem. * Adhuc
clama, dicens: Hæc dicit Domi-
nus exercituum: Adhuc affluent
ciuitates meæ bonis: & conſola-
bitur adhuc Dominus Sion, & eli-
18 get adhuc Ieruſalem. * Et leuaui
oculos meos, & vidi: & ecce qua-
19 tuor cornua. * Et dixi ad angelũ,
qui loquebatur in me: Quid
ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc
ſunt cornua, quæ ventilauerunt
20 Iudã, & Iſrael, & Ieruſalem. * Et

oſtendit

oſtendit mihi Dominus quattuor
ſabros. * Et dixi: Quid iſti ve- 21
niunt facere? Qui ait, dicens:
Hæc ſunt cornua, quæ ventilaue-
runt Iudam per ſingulos viros, &
nemo eorũ leuauit caput ſuum:
& venerũt iſti deterrere ea, vt de-
ijciant cornua gentium, quæ le-
uauerunt cornu ſuper terram Iu-
da vt diſpergerent eam.

CAP. II.

ET leuaui oculos meos, & vi- 1
di: & ecce vir, & in manu eius A
funiculus menſorum. * Et dixi: 2
Quò tu vadis? Et dixit ad me:
Vt metiar Ieruſalem, & videam
quanta ſit latitudo eius, & quan-
ta longitudo eius. * Et ecce ange- 3
lus, qui loquebatur in me, egre-
diebatur, & angelus alius egre-
diebatur in occurſum eius. * Et 4
dixit ad eum: Curre, loquere ad
puerum iſtum, dicens: abſque
muro habitabitur Ieruſalem præ B
multitudine hominum, & iu-
mentorum in medio eius. * Et 5
ego ero ei, ait Dominus, murus
ignis in circuitu: & in gloria ero
in medio eius. * O, o fugite de 6
terra Aquilonis, dicit Dominus:
quoniam in quattuor ventos cæli
diſperſi vos, dicit Dominus. * O 7
Sion, fuge quæ habitas apud fi-
liam Babylonis: * Quia hæc dicit 8
Dominus exercituum: Poſt glo- C
riam miſit me ad gentes, quæ ſpo-
liauerunt vos: qui enim tetigerit
vos, tangit pupillam oculi mei:
* Quia ecce ego leuo manũ meã 9
ſuper eos, & erunt prædæ his, qui
ſeruiebant ſibi: & cognoſcetis
quia Dominus exercituum miſit
me. * Lauda, & lætare filia Sion: 10
quia ecce ego venio, & habitabo
in medio tui, ait Dominus. * Et 11
applicabuntur Gentes multæ ad D
Dominum in die illa, & erũt mi-
hi in populum, & habitabo in
medio tui: & ſcies quia Dominus
exercituum miſit me ad te. * Et 12
poſſidebit Dominus Iudam par-
tem ſuam in terra ſanctificata: &
eliget adhuc Ieruſalem. * Sileat 13
omnis caro a facie Domini: quia
conſurrexit de habitaculo ſancto
ſuo.

CAP. III.

1 A ET oſtendit mihi Dominus Ie-
ſum ſacerdotem magnum
ſtantem coram angelo Domini: &
ſatan ſtabat a dextris eius vt ad-
2 uerſaretur ei. * Et dixit Dominus
B ad ſatan: Increpet Dominus in
te ſatan: & increpet Dominus in
te, qui elegit Ieruſalem: nũquid
non iſte torris eſt erutus de igne?
3 * Et Ieſus erat indutus veſtibus
ſordidis: & ſtabat ante faciem
4 angeli. * Qui reſpondit, & ait ad
eos, qui ſtabant coram ſe, dicens:
Auferte veſtimẽta ſordida ab eo.
Et dixit ad eum: Ecce abſtuli a
te iniquitatem tuam, & indui te
5 mutatorijs. * Et dixit: Ponite
cidarim mundã ſuper caput eius.
C Et poſuerunt cidarim mundam
ſuper caput eius, & induerũt eum
veſtibus: & angelus Domini ſta-
6 bat. * Et conteſtabatur angelus
7 Domini Ieſum, dicens: * Hæc di-
cit Dominus exercituum: Si in
vijs meis ambulaueris, & cuſto-
diam meam cuſtodieris: tu quo-
que iudicabis domum meam, &
cuſtodies atria mea, & dabo tibi
ambulantes de his, qui nunc hic
8 aſſiſtunt. * Audi Ieſus ſacerdos
magne tu, & amici tui, qui habi-
D tant coram te, quia viri portẽden-
tes ſunt. Ecce enim ego ‖ ADDV- ‖ Luc. 1. g. 78
CAM SERVVM MEVM
9 ORIENTEM. * Quia ecce lapis,
quem dedi coram Ieſu: ſuper la-
pidem vnum ſeptem oculi ſunt:
ecce ego cælabo ſculpturam eius,
ait Dominus exercituum: & au-
feram iniquitatem terræ illius in
10 die vna. * In die illa, dicit Do-
minus exercituum, vocabit vir a-
micum ſuum ſubter vitem, &
ſubter ficum.

CAP. IIII.

1 A ET reuerſus eſt angelus, qui
loquebatur in me, & ſuſcita-
uit me, quaſi virum, qui ſuſcita-
2 tur de ſomno ſuo. * Et dixit ad
me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi,
& ecce candelabrum aureum to-
tum, & lampas eius ſuper caput
ipſius, & ſeptẽ lucernæ eius ſuper
illud: & ſeptẽ infuſoria lucernis,

quæ erant ſuper caput eius. * Et 3
duæ oliuæ ſuper illud: vna a de-
xtris lampadis, & vna a ſiniſtris
eius. * Et reſpondi, & aio ad an- 4
gelum, qui loquebatur in me, di- B
cens: Quid ſunt hæc, domine mi?
* Et reſpōdit angelus, qui loque- 5
batur in me, & dixit ad me: Num-
quid neſcis quid ſunt hæc? Et di-
xi: Non, domine mi. * Et reſpon- 6
dit, & ait ad me, dicens: Hoc eſt
verbum Domini ad Zorobabel,
dicens: Non in exercitu, nec in ro-
bore, ſed in ſpiritu meo, dicit Do-
minus exercituum. * Quis tu mōs 7
magne coram Zorobabel? in pla- C
num: & educet lapidem prima-
rium, & exæquabit gratiam gra-
tiæ eius. * Et factum eſt verbum 8
Domini ad me, dicens: * Manus 9
Zorobabel fundauerunt domum
iſtam, & manus eius perficient
eam: & ſcietis quia Dominus exer
cituum miſit me ad vos. * Quis 10
enim deſpexit dies paruos? & læ-
tabuntur, & videbunt lapidem
ſtanneum in manu Zorobabel.
Septem iſti oculi ſunt Domini,
qui diſcurrunt in vniuerſam ter-
ram. * Et reſpondi, & dixi ad eū: 11
Quid ſunt duæ oliuæ iſtæ ad dex- D
teram candelabri, & ad ſiniſtram
eius? * Et reſpondi ſecundo, & di- 12
xi ad eum: Quid ſunt duæ ſpicæ
oliuarum, quæ ſunt iuxta duo ro-
ſtra aurea, in quibus ſunt ſuffuſo-
ria ex auro? * Et ait ad me, di- 13
cens: Numquid neſcis quid ſunt
hæc? Et dixi: Non, Domine mi.
* Et dixit: Iſti ſunt duo filij olei, 14
qui aſſiſtunt dominatori vniuer-
ſæ terræ.

CAP. V.

ET conuerſus ſum, & leuaui 1
oculos meos: & vidi, & ecce A
volumen volans. * Et dixit ad me: 2
Quid tu vides? Et dixi: Ego vi-
deo volumen volans: longitudo
eius viginti cubitorum, & latitu- 3
do eius decem cubitorum. * Et di- B
xit ad me: Hæc eſt maledictio,
quæ egreditur ſuper faciem om-
nis terræ, quia omnis fur, ſicut ibi
ſcriptum eſt, iudicabitur: & om-
nis iurans, ex hoc ſimiliter iudi-
cabitur. * Educam illud, dicit 4
Dominus exercituum: & veniet
C ad domū furis, & ad domum iu-
rantis in nomine meo mendaci-
ter: & cōmorabitur in medio do-
mus eius, & conſumet eam, & li-
5 gna eius, & lapides eius. * Et egreſ-
ſus eſt angelus, qui loquebatur in
me: & dixit ad me: Leua oculos
tuos, & vide quid eſt hoc, quod
6 egreditur. * Et dixi: Quidnam eſt?
Et ait: Hæc eſt amphora egrediēs.
Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in
7 vniuerſa terra. * Et ecce talentum
plumbi portabatur, & ecce mu-
lier vna ſedens in medio ampho-
8 ræ. * Et dixit: Hæc eſt impietas. Et
proiecit eam in medio amphoræ,
& miſit maſſam plumbeam in os
9 eius. * Et leuaui oculos meos, &
D vidi: & ecce duæ mulieres egre-
dientes, & ſpiritus in alis earum,
& habebāt alas, quaſi alas milui:
& leuauerunt amphorā inter ter-
10 ram, & cælum. * Et dixi ad ange-
lum, qui loquebatur in me: Quo
11 iſtæ deferunt amphoram? * Et di-
xit ad me: Vt ædificetur ei domus
in terra Sennaar, & ſtabiliatur, &
ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

CAP. VI.

1 ET conuerſus ſum, & leuaui
A oculos meos, & vidi: & ecce
quattuor quadrigæ egrediētes de
medio duorum montium: & mon-
2 tes, mōtes ærei. * In quadriga pri-
ma equi rufi, & in quadriga ſecū-
3 da equi nigri, * & in quadriga ter-
tia equi albi, & in quadriga quar-
4 ta equi varij, & fortes. * Et reſpon-
di, & dixi ad angelum, qui loque-
batur in me: Quid ſunt hæc, do-
5 mine mi? * Et reſpondit angelus,
B & ait ad me: Iſti ſunt quattuor
venti cæli, qui egrediuntur vt ſtēt
coram Dominatore omnis terræ.
6 * In qua erant equi nigri, egredie-
bantur in terram Aquilonis: & al-
bi egreſſi ſunt poſt eos: & varij
egreſſi ſunt ad terram Auſtri.
7 * Qui autem erant robuſtiſſimi,
exierunt, & quærebant ire, & di-
ſcurrere per omnem terram. Et
dixit: Ite, perambulate terram,
8 & perambulauerunt terram. * Et
vocauit me, & locutus eſt ad me,
dicens: Ecce qui egrediuntur in
terram Aquilonis, requieſcere fe-
cerunt ſpiritum meum in terra
Aquilo-

Aquilonis. * Et factũ eſt verbum 9
Domini ad me, dicens: * Sume à 10
tranſmigratione ab Holdai, & à C
Tobia, & ab Idaia; & venies tu in
die illa, & intrabis domum Ioſiæ
filij Sophoniæ, qui venerũt de Ba-
bylone. * Et ſumes aurũ, & argen- 11
tum, & facies coronas, & pones in
capite Ieſu filij Ioſedec ſacerdo-
tis magni, * & loqueris ad eum, di- 12
cens: Hæc ait Dominus exercituũ,
‖Luc. 1. g. 78 dicens: ‖ECCE VIR ORIENS
NOMEN EIVS: & ſubter eum
orietur, & ædificabit templum
Domino. * Et ipſe extruet tem- 13
plum Domino: & ipſe portabit D
gloriam, & ſedebit, & dominabi-
tur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacer-
dos ſuper ſolio ſuo, & conſiliũ pa-
cis erit inter illos duos. * Et coro- 14
næ erunt Helẽ, & Tobiæ, & Idaiæ,
& Hem, filio Sophoniæ, memo-
riale in templo Domini. * Et qui 15
procul ſunt, venient, & ædifica-
bunt in templo Domini: & ſcie-
tis quia Dominus exercituum mi
ſit me ad vos. Erit autem hoc, ſi
auditu audieritis vocem Domini
Dei veſtri.

CAP. VII.

1 ET factum eſt in anno quarto 1
Darij regis, factũ eſt verbum A
Domini ad Zachariam, in quarta
menſis noni, qui eſt Caſleu. * Et 2
miſerunt ad domum Dei Saraſar,
& Rogommelech, & viri qui erãt
cum eo ad deprecandam faciem
Domini: * vt dicerẽt ſacerdotibus 3
domus Domini exercituum, &
prophetis loquentes: numquid
flendum eſt mihi in quinto men-
ſe, vel ſanctificare me debeo, ſi-
cut iam feci multis annis? * Et 4
factum eſt verbum Domini exer- B
cituum ad me, dicens: * Loquere 5
ad omnem populum terræ, & ad
‖Iſa. 58. a. 5 ſacerdotes, dicens: ‖Cum ieiuna-
retis, & plangeretis in quinto &
ſeptimo per hos ſeptuaginta an-
nos: numquid ieiunium ieiuna-
ſtis mihi? * & cum comediſtis, & 6
bibiſtis, numquid non vobis co-
mediſtis, & vobiſmetipſis bibi-
ſtis? * Numquid non ſunt verba, 7
quæ locutus eſt Dominus in ma- C
nu prophetarum priorum, cũ ad-
huc Ieruſalem habitaretur, & eſ-
ſet opulenta, ipſa & vrbes in cir-
cuitu eius, & ad Auſtrum, & in
8 campeſtribus habitaretur? * Et fa-
ctum eſt verbum Domini ad Za-
9 chariam, dicens: * Hæc ait Do-
minus exercituum, dicens: Iudi-
cium verum iudicate, & miſeri-
cordiam, & miſerationes facite,
10 vnuſquiſque cum fratre ſuo. * ‖Et ‖Exo. 22. d. 22
viduã, & pupillum, & aduenam,
& pauperem nolite calumniari: Iſa. 1. f. 23
& malum vir fratri ſuo non cogi- Ier. 5. g. 28
11 tet in corde ſuo. * Et noluerunt
attendere, & auerterunt ſcapu-
lam recedentem, & aures ſuas
aggrauauerunt ne audirent. * Et
12 cor ſuum poſuerunt vt adaman-
tem ne audirent legem, & ver-
ba, quæ miſit Dominus exerci-
tuum in ſpiritu ſuo per manum
prophetarum priorũ: & facta eſt
indignatio magna à Domino e-
13 xercituum. * Et factum eſt, ſicut
D locutus eſt, & non audierunt: ſic
clamabunt, & non exaudiam, di-
14 cit Dominus exercituum. * Et
diſperſi eos per omnia regna, quæ
neſciunt: & terra deſolata eſt ab
eis, eo quòd non eſſet tranſiens
& reuertens: & poſuerunt terram
deſiderabilem in deſertum.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt verbum Domi-
2 ni exercituum, dicens: * Hæc
A dicit Dominus exercituum: Zela-
tus ſum Sion zelo magno, & in-
dignatione magna zelatus ſum
3 eam. * Hæc dicit Dominus exer-
cituum: Reuerſus ſum ad Sion,
& habitabo in medio Ieruſalem:
& vocabitur Ieruſalem Ciuitas
veritatis, & Mons Domini exer-
4 cituum mons ſanctificatus. * Hæc
dicit Dominus exercituum: Ad-
huc habitabunt ſenes, & anus in
plateis Ieruſalem: & viri bacu-
lus in manu eius præ multitudine
5 dierum. * Et plateæ ciuitatis com-
plebuntur infantibus, & puellis
6 ludentibus in plateis eius. * Hæc
dicit Dominus exercituum: Si vi-
debitur difficile in oculis reli-
quiarum populi huius in diebus
illis, numquid in oculis meis dif-
ficile erit, dicit Dominus exerci-
7 tuum? * Hæc dicit Dominus exer-
cituum: Ecce ego ſaluabo popu-

lum meum de Terra Orientis, &
de terra Occaſus ſolis. * Et addu- 8
cam eos, & habitabunt in medio B
Ieruſalem, & erũt mihi in popu-
lum, & ego ero eis in Deum in ve-
ritate, & in iuſtitia. * Hæc dicit 9
Dominus exercituum: Confor-
tentur manus veſtrę, qui auditis in
his diebus ſermones iſtos per os
prophetarum in die, qua fundata
eſt domus Domini exercituũ, vt
templum ædificaretur. * Siqui- 10
dem ante dies illos merces homi-
num non erat, nec merces iumen-
torum erat, neque introeunti,
neque exeunti erat pax prę tribu-
latione: & dimiſi omnes homines
vnumquemque contra proxi-
mum ſuum. * Nunc autem non 11
iuxta dies priores ego faciam re-
liquijs populi huius, dicit Domi
nus exercituum. * Sed ſemen pa- 12
cis erit: vinea dabit fructũ ſuum,
& terra dabit germen ſuum, &
cæli dabunt rorem ſuum: & poſ-
ſidere faciã reliquias populi hu-
ius vniuerſa hæc. * Et erit ſicut 13
eratis maledictio in gentibus, do- C
mus Iuda, & domus Iſrael: ſic
ſaluabo vos, & eritis benedictio:
nolite timere, confortentur ma-
nus veſtræ. * Quia hæc dicit Do- 14
minus exercituum: Sicut cogita-
ui vt affligerem vos cum ad iracũ-
diam prouocaſſent patres veſtri
me, dicit Dominus, * & non 15
ſum miſertus: ſic conuerſus co-
gitaui in diebus illis vt benefa-
ciam domui Iuda, & Ieruſalem:
Nolite timere. * Hæc ſunt ergo 16
‖ Epheſ. 4. f.25 verba quæ facietis: ‖ Loquimini
veritatem, vnuſquiſque cum pro-
ximo ſuo: veritatem, & iudicium
pacis iudicate in portis veſtris.
* Et vnuſquiſque malum contra 17
amicum ſuũ ne cogitetis in cor-
dibus veſtris: & iuramentũ men-
dax ne diligatis: omnia enim hæc
ſunt, quæ odi, dicit Dominus. * Et 18
factum eſt verbum Domini exer-
cituum ad me, dicens: * Hæc dicit 19
Dominus exercituum: Ieiunium
quarti, & ieiunium quinti, & ie-
iunium ſeptimi, & ieiunium de- D
cimi erit domui Iuda in gaudiũ,
& lætitiam, & in ſollemnitates
præclaras: veritatem tãtum, & pa-
cem diligite. * Hæc dicit Dominus 20
exercituũ: Vſquequo veniant po-
puli, & habitent in ciuitatibus
21 multis, * & vadant habitatores,
vnus ad alterum, dicẽtes: Eamus,
& deprecemur faciem Domini,
& quæramus Dominum exerci-
22 tuum: vadam etiam ego. * Et ve-
nient populi multi, & gentes ro-
buſtæ ad quærendum Dominum
exercituũ in Ieruſalem, & depre-
23 candam faciẽ Domini. * Hæc dicit
Dominus exercituũ: In diebus il-
lis, in quibus apprehendẽt decem
homines ex omnibus linguis Gẽ-
tium, & apprehendent fimbriam
viri Iudæi, dicentes: Ibimus vobi-
ſcum: audiuimus enim quoniam
Deus vobiſcum eſt.

CAP. IX.

1 ONus verbi Domini in terra
A Hadrach, & Damaſci requiei
eius; quia Domini eſt oculus
hominis, & omnium tribuum
2 Iſrael. * Emath quoque in ter-
minis eius, & Tyrus, & Sidon: aſ-
ſumpſerunt quippe ſibi ſapientiã
3 valde. * Et ædificauit Tyrus mu-
nitionem ſuã, & coaceruauit ar-
gentum quaſi humum, & aurum
4 vt lutum platearum. * Ecce Do-
minus poſſidebit eam, & percu-
tiet in mari fortitudinem eius, &
5 hæc igni deuorabitur. * Videbit
Aſcalõ, & timebit: & Gaza, & do-
lebit nimis: & Accaron, quoniam
cõfuſa eſt ſpes eius: & peribit rex
de Gaza, & Aſcalon non habita-
6 bitur. * Et ſedebit ſeparator in
B Azoto, & diſperdam ſuperbiam
7 Philiſthinorum. * Et auferam
ſanguinem eius de ore eius, &
abominationes eius de medio
dentiũ eius, & relinquetur etiam
ipſe Deo noſtro, & erit quaſi dux
in Iuda, & Accaron quaſi Iebu-
8 ſæus. * Et circumdabo domum
meam ex his, qui militant mihi
euntes & reuertẽtes, & non tran-
ſibit ſuper eos vltra exactor: quia
9 nunc vidi in oculis meis. * ‖ Exul- ‖ Iſa. 62. d. 11
ta ſatis filia Sion, iubila filia Ie-
ruſalem: ECCE REX TVVS Mat.21.a.5
veniet tibi iuſtus, & ſaluator: ip-
ſe pauper & aſcendens ſuper aſi-
nam, & ſuper pullum filium aſi-
10 næ. * Et diſperdam quadrigam
ex Ephraim, & equum de Ieruſa-
lem, & diſſipabitur arcus belli:
& lo-

& loquetur pacem Gentibus, & C
poteſtas eius a mari vſque ad ma-
re, & a fluminibus vſque ad fines
terræ. * Tu quoque in ſanguine 11
teſtamẽti tui emiſiſti vinctos tuos
de lacu, in quo non eſt aqua.
* Conuertimini ad munitionem 12
vincti ſpei, hodie quoque annun-
ciãs duplicia reddam tibi. * Quo- 13
niam extendi mihi Iudam quaſi
arcum, impleui Ephraim: & ſu-
ſcitabo filios tuos Sion ſuper fi-
lios tuos Græcia: & ponam te
quaſi gladium fortium. * Et Do- 14
minus Deus ſuper eos videbitur, D
& exibit vt fulgur, iaculum eius
& Dominus Deus in tuba canet,
& vadet in turbine Auſtri. * Do- 15
minus exercituum proteget eos:
& deuorabunt, & ſubiicient lapi-
dibus fundæ: & bibentes inebria-
buntur quaſi a vino & replebun-
tur vt phialæ, & quaſi cornua al-
taris. * Et ſaluabit eos Dominus 16
Deus eorum in die illa, vt gregem
populi ſui: quia lapides ſancti e-
leuabuntur ſuper terram eius.
* Quid enim bonum eius eſt, & 17
quid pulchrum eius, niſi frumen-
tum electorum, & vinum germi-
nans virgines?

CAP. X.

PEtite a Domino pluuiam in 1
tempore ſerotino, & Domi- A
nus faciet niues, & pluuiam im-
bris dabit eis ſingulis herbam in
agro. * Quia ſimulachra locuta 2
ſunt inutile, & diuini viderunt
mendaciũ, & ſomniatores locuti
ſunt fruſtra: vane conſolabantur:
idcirco abducti ſunt quaſi grex:
affligentur, quia non eſt eis pa-
ſtor. * Super paſtores iratus eſt fu- 3
ror meus, & ſuper hircos viſita-
bo, quia viſitauit Dominus exer- B
cituum gregem ſuum, domum
Iuda, & poſuit eos quaſi equum
gloriæ ſuæ in bello. * Ex ipſo an- 4
gulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo ar-
cus prælij, ex ipſo egredietur om-
nis exactor ſimul. * Et erunt qua- 5
ſi fortes conculcãtes lutũ viarum
in prælio: & bellabunt, quia Do-
minus cum eis: & confundentur
aſcenſores equorum. * Et confor- 6
tabo domũ Iuda, & domũ Ioſeph
ſaluabo. & conuertam eos, quia
miſerebor eorum: & erunt ſicut
fuerunt quando non proieceram
eos: ego enim Dominus Deus eo-
7 rum, & exaudiam eos. * Et erunt
quaſi fortes Ephraim, & lætabi-
C tur cor eorum quaſi a vino: &
filij eorum videbunt, & lætabun-
tur, & exultabit cor eorum in
8 Domino. * Sibilabo eis, & con-
gregabo illos, quia redemi eos,
& multiplicabo eos ſicut ante
9 fuerant multiplicati. * Et ſemi-
nabo eos in populis, & de longe
recordabũtur mei: & viuent cum
10 filijs ſuis, & reuertentur. * Et re-
D ducam eos de Terra Aegypti, &
de Aſsyrijs congregabo eos, & ad
Terram Galaad, & Libani addu-
cam eos, & non inuenietur eis
11 locus: * & tranſibit in maris fre-
to, & percutiet in mari fluctus, &
confundentur omnia profunda
fluminis, & humiliabitur ſuper-
bia Aſſur, & ſceptrum Aegypti
12 recedet. * Confortabo eos in Do-
mino, & in nomine eius ambu-
labunt, dicit Dominus.

CAP. XI.

1 A APeri Libane portas tuas, &
comedat ignis cedros tuas.
2 * Vlula abies, quia cecidit ce-
drus, quoniam magnifici vaſtati
ſunt: vlulate quercus Baſan, quo-
niam ſuccíſus eſt ſaltus munitus.
3 * Vox vlulatus paſtorum, quia va-
ſtata eſt magnificẽtia eorum: vox
rugitus leonum, quoniam vaſtata
4 eſt ſuperbia Iordanis. * Hæc dicit
Dominus Deus meus: Paſce pe-
5 cora occiſionis, * quæ qui poſſe-
derant, occidebant, & non dole-
bant, & vendebant ea, dicentes:
Benedictus Dominus, diuites fa-
cti ſumus: & paſtores eorum non
6 parcebant eis. * Et ego non parcã
B vltra ſuper habitantes terram, di-
cit Dominus: ecce ego tradam
homines vnumquemque in ma-
nu proximi ſui, & in manu re-
gis ſui: & concident terram, &
7 non eruam de manu eorũ. * Et pa-
ſcã pecus occiſionis propter hoc,
o pauperes gregis: & aſſumpſi mi-
hi duas virgas, vnã vocaui Deco-
rẽ, & alteram vocaui Funiculum:
8 & paui gregẽ. * Et ſuccidi tres pa-
ſtores in mẽſe vno, & cõtracta eſt

anima

anima mea in eis : ſiquidem &
anima eorum variauit in me.
* Et dixi : Non paſcam vos,quod 9
moritur, moriatur : & quod ſuc-
ciditur,ſuccidatur : & reliqui de-
uorent vnuſquiſque carnem pro-
ximi ſui. * Et tuli virgam meam, 10
quæ vocabatur Decus, & abſcidi
eam vt irritum facerem fœdus C
meum, quod percuſſi cum omni-
bus populis. * Et in irritum de- 11
ductum eſt in die illa : & cogno-
uerunt ſic pauperes gregis, qui
cuſtodiunt mihi, quia verbum
Domini eſt. * Et dixi ad eos : Si 12
bonum eſt in oculis veſtris, affer-
te mercedem meam : & ſi non,
‖Matth.27.a.9 quieſcite: ‖Et appenderūt merce-
dem meam triginta argenteos.
* Et dixit Dominus ad me : Pro- 13
ijce illum ad ſtatuarium, deco-
rum pretium, quo appretiatus
ſum ab eis. Et tuli triginta argen-
teos : & proieci illos in domum
Domini ad ſtatuarium. * Et præ- 14
cidi virgam meam ſecundam,
quæ appellabatur Funiculus, vt
diſſoluerem germanitatem inter
Iudā, & Iſrael. * Et dixit Domi- 15
nus ad me: Adhuc ſume tibi vaſa D
paſtoris ſtulti. * Quia ecce ego 16
ſuſcitabo paſtorem in terra, qui
derelicta non viſitabit, diſperſum
non quæret, & contritum non ſa-
nabit, & id quod ſtat non enu-
triet, & carnes pinguium co-
medet, & vngulas eorum diſſol-
uet. * O paſtor, & idolum, de- 17
relinquens gregem: gladius ſuper
brachium eius, & ſuper oculum
dextrum eius: brachium eius ari-
ditate ſiccabitur, & oculus dex-
ter eius tenebreſcens obſcura-
bitur.

CAP. XII.

ONus verbi Domini ſuper Iſ- 1
rael. Dicit Dominus exten- A
dens cælum, & fundans terram,
& fingens ſpiritū hominis in eo :
* Ecce ego ponam Ieruſalem ſu- 2
perliminare crapulæ omnibus po-
pulis in circuitu : ſed & Iuda erit
in obſidione contra Ieruſalem.
* Et erit: In die illa ponam Ieruſa- 3
lem lapidem oneris cunctis popu
lis : omnes, qui leuabunt eam,
conciſione lacerabuntur. & colli-
gētur aduerſus eam omnia regnā
4 terræ. * In die illa, dicit Domi-
B nus, percutiam omnem equum
in ſtuporem, & aſcenſorem eius
in amentiam : & ſuper domum
Iuda aperiam oculos meos, &
omnem equum populorum per-
5 cutiam cæcitate. * Et dicent du-
ces Iuda in corde ſuo: Conforten-
tur mihi habitatores Ieruſalem
in Domino exercituum Deo eo-
6 rum. * In die illa ponam duces Iu
da ſicut caminū ignis in lignis, &
ſicut faciem ignis in fœno : & de-
uorabunt ad dextram, & ad ſini-
ſtram omnes populos in circuitu:
& habitabitur Ieruſalē rurſus in
7 loco ſuo in Ieruſalem. * Et ſal-
uabit Dominus tabernacula Iu-
C da, ſicut in principio : vt non ma-
gnifice glorietur domus Dauid, &
gloria habitantiū Ieruſalem con-
8 tra Iudam. * In die illa proteget
Dominus habitatores Ieruſalem,
& erit qui offenderit ex eis in die
illa, quaſi Dauid : & domus Da-
uid quaſi Dei, ſicut angelus Do-
9 mini in conſpectu eorum. * Et
erit in die illa: quæram conterere
omnes Gentes, quæ veniunt cōtra
10 Ieruſalem. * Et effundam ſuper
domum Dauid, & ſuper habita-
tores Ieruſalem ſpiritum gratiæ,
& precum, & aſpicient ad me, ‖Io.19.g.37
quem confixerunt : & plangent
eum planctu quaſi ſuper vnige-
nitum, & dolebunt ſuper eum,
vt doleri ſolet in morte primo-
11 geniti. * In die illa magnus e-
D rit planctus in Ieruſalem, ‖ſicut ‖2.Par.35.d.22
planctus Adadremmon in campo
12 Mageddon. * Et planget terra :
familiæ & familiæ ſeorſum : fa-
miliæ domus Dauid ſeorſum, &
13 mulieres eorum ſeorſum : * fa-
miliæ domus Nathan ſeorſum, &
mulieres eorum ſeorſum: familiæ
domus Leui ſeorſum, & mulie-
res eorum ſeorſum : familiæ Se-
mei ſeorſum, & mulieres eorum
14 ſeorſum. * Omnes familiæ reli-
quæ, familiæ, & familiæ ſeorſum,
& mulieres eorum ſeorſum.

CAP. XIII.

1 IN die illa erit fons patens do-
A mui Dauid, & habitantibus Ie-
ruſalem in ablutionē peccatoris,
& men-

‖Ezech. 30. d. 31

& menſtruatæ .* Et erit in die il- 2
la, dicit Dominus exercituum:
Diſperdã nomina idolorũ de ter-
ra, & non memorabuntur vltra:
& pſeudoprophetas, & ſpiritum
immundum auferam de terra.
* Et erit, cum prophetauerit quiſ- 3
piam vltra, dicent ei pater eius, B
& mater eius, qui genuerunt eũ:
Non viues: quia mendacium lo-
cutus es in nomine Domini. Et
configent eum pater eius, & ma-
ter eius, genitores eius, cum pro-
phetauerit. * Et erit: In die illa 4
confundentur prophetæ, vnuſquiſ
que ex viſione ſua cum propheta-
uerit: nec operientur pallio ſac-
cino, vt mẽtiantur: ſed dicet: * Nõ 5
ſum propheta, homo agricola ego C
ſum: quoniam Adam exemplum
meum ab adoleſcentia mea. * Et 6
dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ
in medio manuũ tuarum? Et di-
cet: His plagatus ſum in domo
eorum, qui diligebant me. * Fra- 7
mea ſuſcitare ſuper paſtorem
meum, & ſuper virũ cohærentem
mihi, dicit Dominus exercituum:

‖Matt. 26. c. 32 Mar. 14. e. 28

‖percute paſtorem, & diſpergen-
tur oues: & conuertam manum
meam ad paruulos. * Et erunt in 8
omni terra, dicit Dominus: par- D
tes duæ in ea diſpergentur, & de-
ficient: & tertia pars relinque-
tur in ea. * Et ducam tertiam 9
partem per ignem, & vram eos
ſicut vritur argentum: & proba-
bo eos ſicut probatur aurum. Ip
ſe vocabit nomen meum, & ego
exaudiam eum. Dicam, Populus
meus es; & ipſe dicet: Dominus
Deus meus.

CAP. XIIII.

Ecce venient dies Domini, & 1
diuidentur ſpolia tua in me- A
dio tui. * Et congregabo omnes 2
Gentes ad Ieruſalem in prælium,
& capietur ciuitas, & vaſtabun-
tur domus, & mulieres violabũ-
tur: & egredietur media pars ci-
uitatis in captiuitatem, & reli-
quum populi nõ auferetur ex vr-
be. * Et egredietur Dominus, & 3
præliabitur contra Gentes illas,
ſicut præliatus eſt in die certami-
nis. * Et ſtabunt pedes eius in 4
die illa ſuper Montem oliuarum,
qui eſt contra Ieruſalem ad Oriẽ-
tem: & ſcindetur Mons oliuarum
ex media parte ſui ad Orientem,
& ad Occidentem prærupto gran-
di valde, & ſeparabitur medium
montis ad Aquilonem, & mediũ
5 eius ad Meridiem. * Et fugietis
B ad vallem montium eorum, quo-
niam coniungetur vallis montiũ
vſque ad proximum: & fugietis
‖ſicut fugiſtis a facie terræmotus ‖Amos 1. a. 1
in diebus Oziæ regis Iuda: & ve-
niet Dominus Deus meus, om-
6 neſque ſancti cum eo. * Et erit
in die illa: Non erit lux, ſed fri-
7 gus & gelu. * Et erit dies vna,
quæ nota eſt Domino, non dies
neque nox: & in tempore veſperi
8 erit lux. * Et erit in die illa: Exi-
bunt aquæ viuæ de Ieruſalem:
medium earum ad mare Orienta-
le, & medium earum ad mare
nouiſſimum: in æſtate & in hie-
9 me erunt. * Et erit Dominus Rex
ſuper omnem terram: in die illa
erit Dominus vnus, & erit nomen
10 eius vnum. * Et reuertetur om-
nis terra vſque ad deſertum, de
colle Remmon ad Auſtrum Ieru-
ſalem: & exaltabitur, & habita-
bit in loco ſuo a porta Beniamin
vſque ad locum portæ prioris, &
vſque ad portam angulorum: &
a turre Hananeel vſque ad torcu-
11 laria regis. * Et habitabunt in ea,
C & anathema non erit amplius: ſed
12 ſedebit Ieruſalem ſecura. * Et
hæc erit plaga, qua percutiet Do-
minus omnes Gentes, quæ pu-
gnauerunt aduerſus Ieruſalem:
Tabeſcet caro vniuſcuiuſque ſtã-
tis ſuper pedes ſuos, & oculi eius
contabeſcẽt in foraminibus ſuis,
& lingua eorum contabeſcet in
13 ore ſuo. * In die illa erit tumul-
tus Domini magnus in eis: & ap-
prehendet vir manum proximi
ſui, & conſeretur manus eius ſu-
14 per manum proximi ſui. * Sed &
Iudas pugnauit aduerſus Ieruſa-
lem: & congregabuntur diuitiæ
omnium gentium in circuitu, au-
rum, & argentum, & veſtes mul-
15 tæ ſatis. * Et ſic erit ruina equi, &
muli, & cameli, & aſini, & om-
nium iumentorum, quæ fuerint
in caſtris illis, ſicut ruina hæc.
16 * Et omnes, qui reliqui fuerint de
vniuerſis Gentibus, quæ venerunt
con-

contra Ieruſalem, aſcendēt ab an- D
no in annum, vt adorent Regem,
Dominum exercituum, & cele-
brent feſtiuitatem tabernaculorū.
* Et erit: Qui non aſcenderit de 17
familijs terræ ad Ieruſalem, vt
adoret Regem, Dominum exer-
cituum, non erit ſuper eos imber.
* Quod & ſi familia Ægypti non 18
aſcenderit, & non venerit: nec
ſuper eos erit, ſed erit ruina, qua
percutiet Dominus omnes Gen-
tes, quæ non aſcenderint ad cele-
brandā feſtiuitatem tabernaculo-
rū. *Hoc erit peccatū Aegypti, & 19
hoc peccatum omniū Gentiū, quę
nō aſcenderint ad celebrandā fe-
20 ſtiuitate tabernaculorum. *In die
illa erit quòd ſuper frenum equi
eſt, ſanctum Domino: & erunt
lebetes in domo Domini quaſi
21 phialæ coram altari. *Et erit om-
nis lebes in Ieruſalem, & in Iu-
da ſanctificatus Domino exerci-
tuum: & venient omnes immo-
lantes, & ſument ex eis, & co-
quent in eis: & non erit mercator
vltra in domo Domini exerci-
tuum in die illo.

PROPHETIA MALACHIAE.

CAPVT PRIMVM.

ONVS verbi 1
Domini ad Iſ- A
rael in manu
Malachię. *Di 2
lexi vos, di-
cit Dominus,
& dixiſtis: In
quo dilexiſti
nos? Nonne frater erat Eſau Ia-
‖ Ro.9.c.13 cob, dicit Dominus, & ‖ dilexi
Iacob, * Eſau autem odio habui? 3
& poſui montes eius in ſolitudi-
nem, & hereditatem eius in dra-
cones deſerti. * Quòd ſi dixerit 4
Idumæa: Deſtructi ſumus, ſed
reuertentes ædificabimus quę de-
ſtructa ſunt: Hæc dicit Dominus
exercituum: Iſti ædificabunt, &
ego deſtruam: & vocabuntur ter-
mini impietatis, & populus, cui B
iratus eſt Dominus vſque in ęter-
num. *Et oculi veſtri videbunt: & 5
vos dicetis: Magnificetur Domi-
nus ſuper terminum Iſrael. * Fi- 6
lius honorat patrem, & ſeruus
dominum ſuum: ſi ergo Pater ego
ſum, vbi eſt honor meus? & ſi Do-
minus ego ſum, vbi eſt timor
meus, dicit Dominus exercituū?
ad vos, o ſacerdotes, qui deſpici-
tis nomen meum, & dixiſtis: In
quo deſpeximus nomē tuū? *Of-
fertis ſuper altare meū panē, pol- 7
lutū, & dicitis: In quo polluimus
te? In eo quod dicitis: Menſa Do-
8 mini deſpecta eſt. * Si offeratis
cæcum ad immolandum, nonne
malū eſt? & ſi offeratis claudum,
C & languidum, nonne malum eſt?
offer illud duci tuo, ſi placuerit
ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam,
9 dicit Dominus exercituum. * Et
nunc deprecamini vultum Dei vt
miſereatur veſtri (de manu enim
veſtra factum eſt hoc) ſi quomo-
do ſuſcipiat facies veſtras, dicit
10 Dominus exercituum. * Quis eſt
in vobis, qui claudat oſtia, & in-
cendat altare meum gratuito? non
eſt mihi voluntas in vobis, dicit
Dominus exercituum: & munus
11 nō ſuſcipiā de manu veſtra. * ‖ Ab
ortu enim ſolis vſque ad occa- ‖ Pſal. 112. a.3
ſum, magnum eſt nomen meum
in Gentibus, & in omni loco ſa-
crificatur, & offertur nomini meo
oblatio munda: quia magnum eſt
12 nomen meum in Gentibus, dicit
Dominus exercituum. * Et vos
polluiſtis illud in eo, quod dici-
D tis: Menſa Domini contaminata
eſt: & quod ſuperponitur, con-
temptibile eſt cum igne, qui il-
13 lud deuorat. * Et dixiſtis: Ecce
de labore, & exufflaſtis illud, di-
cit Dominus exercituum, & in-
tuliſtis de rapinis claudū, & lan-
guidū, & intuliſtis munus: num-
quid

quid ſuſcipiam illud de manu
veſtra, dicit Dominus? * Male- 14
dictus doloſus, qui habet in gre-
ge ſuo maſculum, & votum fa-
ciens, immolat debile Domino:
quia rex magnus ego, dicit Do-
minus exercituum, & nomen
meum horribile in Gentibus.

CAP. II.

‖Leu.26.b.14 Deut.28.b.15

ET nunc ad vos mandatum 1
hoc, o ſacerdotes. * ‖ Si 2
nolueritis audire, & ſi nolueri- A
tis ponere ſuper cor vt detis glo-
riam nomini meo, ait Dominus
exercituum: mittam in vos ege-
ſtatem, & maledicã benedictio-
nibus veſtris, & maledicam illis:
quoniam non poſuiſtis ſuper cor.
* Ecce ego proijciam vobis bra- 3
chium, & diſpergam ſuper vul-
tum veſtrum ſtercus ſollemni-
tatum veſtrarum, & aſſumet
vos ſecum. * Et ſcietis quia mi- 4
ſi ad vos mandatum iſtud, vt
eſſet pactum meum cum Leui, di
cit Dominus exercituum. * Pa- 5
ctum meum fuit cum eo vitæ &
pacis: & dedi ei timorem, &
timuit me, & a facie nominis
mei pauebat. * Lex veritatis fuit 6
in ore eius, & iniquitas non eſt
inuenta in labijs eius: in pace, & B
in æquitate ambulauit mecum,
& multos auertit ab iniquitate.
* Labia enim ſacerdotis cuſto- 7
dient ſcientiam, & legem requi-
rẽt ex ore eius: quia angelus Do-
mini exercituum eſt. * Vos au- 8
tem receſſiſtis de via, & ſcandali-
zaſtis plurimos in lege: irritum
feciſtis pactum Leui, dicit Do-
minus exercituum. * Propter 9
quod & ego dedi vos contempti-
biles, & humiles omnibus popu-
lis, ſicut non ſeruaſtis vias meas,
& accepiſtis faciem in lege.

‖Matth.23.a.9 Ephe.4.a.5

* ‖ Numquid non pater vnus om- 10
nium noſtrum? numquid non
Deus vnus creauit nos? quare
ergo deſpicit vnuſquiſque no-
ſtrum fratrem ſuum, violans pa-
ctum patrum noſtrorũ? * Tranſ- 11
greſſus eſt Iuda, & abominatio C
facta eſt in Iſrael, & in Ieruſa-
lem: quia contaminauit Iudas
ſanctificationem Domini, quam
dilexit, & habuit filiam dei alie-
12 ni. * Diſperdet Dominus virum,
qui fecerit hoc, magiſtrum, &
diſcipulum de tabernaculis Ia-
cob, & offerentes munus Do-
13 mino exercituum. * Et hoc rur-
ſum feciſtis, operiebatis lacry-
mis altare Domini, fletu & mu-
gitu, ita vt non reſpiciam vltra
ad ſacrificium, nec accipiam pla-
14 cabile quid de manu veſtra. * Et
dixiſtis: Quam ob cauſam? quia
Dominus teſtificatus eſt inter te,
& vxorem pubertatis tuæ, quam
tu deſpexiſti: & hæc particeps
15 tua, & vxor fœderis tui. * Non-
D ne vnus fecit, & reſiduum ſpiri-
tus eius eſt? Et quid vnus quæ-
rit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite
ergo ſpiritum veſtrum, & vxo-
rem adoleſcentiæ tuæ noli deſpi-
16 cere. * Cum odio habueris, di-
mitte, dicit Dominus Deus Iſ-
rael: operiet autem iniquitas ve-
ſtimentum eius, dicit Dominus
exercituum: cuſtodite ſpiritum
veſtrum, & nolite deſpicere.
17 * Laborare feciſtis Dominum
in ſermonibus veſtris; & dixiſtis:
In quo eum fecimus laborare?
in eo quòd dicitis: Omnis qui
facit malum, bonus eſt in con-
ſpectu Domini, & tales ei pla-
cent: aut certe vbi eſt Deus
iudicij?

CAP. III.

Matt.11.b.10 Mar.1.a.2 Luc.1.b.17 & 7.d.27

1 ECce ego mitto angelũ meum,
A & præparabit viam ante fa-
ciem meam. Et ſtatim veniet ad
templum ſuũ Dominator, quem
vos quæritis, & angelus teſtamẽ-
ti, quem vos vultis. Ecce venit,
2 dicit Dominus exercituum: * &
quis poterit cogitare diem aduẽ-
tus eius, & quis ſtabit ad viden-
dum eum? Ipſe enim quaſi ignis
conflans, & quaſi herba fullo-
3 num: * & ſedebit conflans, &
emundans argentum, & purga-
bit filios Leui, & colabit eos
quaſi aurum, & quaſi argentum,
& erunt Domino offerentes ſa-
4 crificia in iuſtitia. * Et placebit
Domino ſacrificium Iuda, & Ie-
ruſalem ſicut dies ſæculi, & ſi-
5 cut anni antiqui. * Et accedam
B ad vos in iudicio, & ero teſtis
velox maleficis, & adulteris, &

periuris, & qui calumniãtur mer-
cedem mercenarij, viduas, &
pupillos, & opprimunt peregri-
num, nec timuerunt me, dicit
Dominus exercituum. * Ego 6
enim Dominus, & non mutor,
& vos filij Iacob non eſtis con-
ſumpti. * A diebus enim patrum 7
veſtrorum receſſiſtis a legitimis
‖ Zac.1.a.3 meis, & non cuſtodiſtis. ‖ Re-
uertimini ad me, & reuertar ad
vos, dicit Dominus exercituum.
Et dixiſtis: In quo reuertemur?
* Si affiget homo Deum, quia 8
vos configitis me? Et dixiſtis: In
quo configimus te? In decimis,
& in primitijs. * Et in penuria 9
vos maledicti eſtis, & me vos
configitis gens tota. * Inferte 10
omnem decimam in horreum, &
ſit cibus in domo mea, & proba-
te me ſuper hoc, dicit Dominus: C
ſi non aperuero vobis cataractas
cæli, & effudero vobis benedi-
ctionem vſque ad abundantiam,
* & increpabo pro vobis deuorã- 11
tem, & non corrumpet fructum
terræ veſtræ: nec erit ſterilis vi-
nea in agro, dicit Dominus exer-
cituum. * Et beatos vos dicent 12
omnes Gentes: eritis enim vos
terra deſiderabilis, dicit Domi-
‖ Io.21.b.14 nus exercituum. * ‖ Inualuerunt 13
ſuper me verba veſtra, dicit Do-
minus. * Et dixiſtis: quid locu- 14
ti ſumus contra te? Dixiſtis: Va-
nus eſt, qui ſeruit Deo: & quod
emolumentum quia cuſtodiui- D
mus præcepta eius, & quia am-
bulauimus triſtes coram Domino
exercituum? * Ergo nunc beatos 15
dicimus arrogantes: ſiquidem æ-
dificati ſunt facientes impieta-
tem, & tentauerunt Deum, &
ſalui facti ſunt. * Tunc locuti 16
ſunt timentes Dominum, vnuſ-
quiſque cum proximo ſuo: Et at-
tendit Dominus, & audiuit, &
ſcriptus eſt liber monumenti co-
ram eo timentibus Dominum,
17 & cogitantibus nomen eius. * Et
erunt mihi, ait Dominus exerci-
tuum, in die, qua ego facio, in
peculium: & parcam eis, ſicut
parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi.
18 * Et conuertemini, & videbitis
quid ſit inter iuſtum, & impium:
& inter ſeruientem Deo, & non
ſeruientem ei.

CAP. IIII.

1 ECce enim dies veniet ſuccen-
A ſa quaſi caminus: & erunt
omnes ſuperbi, & omnes facien-
tes impietatem ſtipula; & inflam-
mabit eos dies veniens, dicit Do-
minus exercituum, quæ non de-
relinquet eis radicem, & germen.
2 * ‖ Et orietur vobis timentibus ‖ Luc.1.g.
nomen meum Sol iuſtitiæ, & ſa- 78
nitas in pennis eius: & egredie-
mini, & ſalietis ſicut vituli de ar-
3 mento. * Et calcabitis impios,
B cum fuerint cinis ſub planta pe-
dum veſtrorum in die, qua ego
facio, dicit Dominus exercituũ.
4 * ‖ Mementote legis Moyſi ſerui ‖ Exo.20.
mei, quam mandaui ei in Ho- Deu.4.5.6.
reb ad omnem Iſrael præcepta, &
5 iudicia. * ‖ Ecce ego mittam vo- ‖ Mat.17.b.
bis Eliam prophetam, antequam 10
veniat dies Domini magnus, & Mar.9.c.11
6 horribilis. * Et conuertet cor pa- Luc.1.b.17
trum ad filios, & cor filio-
rum ad patres eorum:
ne forte veniam, &
percutiam ter-
ram ana-
themate.

LIBER PRIMVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

ET factum eſt, 1
poſtquã per- A
cuſſit Alexan-
der Philippi
Macedo, qui
primus regna-
uit in Græcia,
egreſſus de
terra Cethim, Darium regem Per-
ſarum, & Medorum: * conſtituit 2
prælia multa, & obtinuit om-
nium munitiones, & interfecit
reges terræ, * Et pertranſijt vſque 3
ad fines terræ: & accepit ſpolia
multitudinis Gentium: & ſiluit
terra in conſpectu eius. * Et con- 4
gregauit virtutem, & exercitum
fortem nimis: & exaltatum eſt,
& eleuatum cor eius: * Et obti- 5
nuit regiones Gentium, & tyran-
nos: & facti ſunt illi in tributum.
* Et poſt hæc decidit in lectum, 6
& cognouit quia moreretur. * Et 7
vocauit pueros ſuos nobiles, qui
ſecum erant nutriti a iuuentute:
& diuiſit illis regnum ſuum, cum
adhuc viueret. * Et regnauit A- 8
lexander annis duodecim, & mor-
tuus eſt. * Et obtinuerunt pueri 9
eius regnum, vnuſquiſque in lo-
co ſuo: * & impoſuerunt omnes 10
ſibi diademata poſt mortem eius,
& filij eorum poſt eos annis mul- B
tis, & multiplicata ſunt mala in
terra. * Et exijt ex eis radix pec- 11
catrix, Antiochus illuſtris, filius
Antiochi regis, qui fuerat Romæ
obſes: & regnauit in anno centeſi-
mo trigeſimo ſeptimo regni Græ-
corũ. * In diebus illis exierunt ex 12
Iſrael filij iniqui, & ſuaſerũt mul-
tis, dicentes: Eamus, & diſpona-
mus teſtamentum cum Gentibus,
quæ circa nos ſunt: quia ex quo
receſſimus ab eis inuenerunt nos
multa mala. * Et bonus viſus eſt 13
ſermo in oculis eorum. * Et de- 14
ſtinauerunt aliqui de populo, &
abierunt ad regem: & dedit illis
poteſtatem vt facerent iuſtitiam
15 Gentium. * Et ædificauerunt gym-
naſium in Ieroſolymis ſecundum
16 leges Nationum. * Et fecerunt ſi-
bi præputia, & receſſerunt a te-
ſtamẽto ſancto, & iuncti ſunt Na-
tionibus, & venundati ſunt vt fa-
17 cerent malum. * Et paratum eſt
C regnum in conſpectu Antiochi,
& cœpit regnare in terra Ægypti
18 vt regnaret ſuper duo regna. * Et
intrauit in Ægyptum in multitu-
dine graui, in curribus, & ele-
phantis, & equitibus, & copioſa
19 nauiũ multitudine: * & conſtituit
bellũ aduerſus Ptolemæũ regem
Ægypti, & veritus eſt Ptolemæus
a facie eius, & fugit, & ceciderũt
20 vulnerati multi. * Et cõprehendit
ciuitates munitas in Terra Aegy-
pti: & accepit ſpolia Terræ Aegy-
21 pti. * Et cõuertit Antiochus, poſt-
quã percuſſit Aegyptũ in centeſi-
mo & quadrageſimo tertio anno:
22 & aſcẽdit ad Iſrael, * & aſcẽdit Ie-
roſolymam in multitudine graui.
23 * Et intrauit in ſanctificationem
cum ſuperbia, & accepit altare
aureum, & candelabrum luminis,
& vniuerſa vaſa eius, & men-
ſam propoſitionis, & libatoria, &
phialas, & mortariola aurea, &
velum, & coronas, & ornamen-
tum aureum quod in facie templi
24 erat: & comminuit omnia. * Et
D accepit argentum, & aurum, &
vaſa concupiſcibilia: & accepit
theſauros occultos, quos inue-
nit: & ſublatis omnibus abijt in
25 terram ſuam. * Et fecit cædem
hominum, & locutus eſt in ſuper-
26 bia magna. * Et factus eſt plan-
ctus magnus in Iſrael, & in omni
27 loco eorum: * & ingemuerunt
principes, & ſeniores: virgines,

& iu-

& iuuenes infirmati ſunt & ſpe-
cioſitas mulierum immutata eſt.
* Omnis maritus ſumpſit lamen- 28
tum: & quæ ſedebant in thoro
maritali, lugebant: * & commo- 29
ta eſt terra ſuper habitantes in ea,
& vniuerſa domus Iacob induit
confuſionem. * Et poſt duos an- 30
nos dierum miſit rex principem
tributorũ in ciuitates Iuda, & ve-
nit Ieruſalem cum turba magna.
*Et locutus eſt ad eos verba paci- 31
fica in dolo: & crediderunt ei.
* Et irruit ſuper ciuitatẽ repente, 32
& percuſſit eam plaga magna; &
perdidit populum multum ex Iſ-
rael. * Et accepit ſpolia ciuitatis: 33
& ſuccendit eam igni, & deſtru-
xit domos eius, & muros eius in
circuitu: * & captiuas duxerunt 34
mulieres: & natos, & pecora poſ-
ſederunt. * Et ædificauerunt ci- 35
uitatem Dauid muro magno, &
firmo, & turribus firmis, & facta
eſt illis in arcem: * & poſuerunt 36
illic gentem peccatricem, viros E
iniquos & conualuerunt in ea. &
poſuerũt arma & eſcas, & congre-
gauerũt ſpolia Ieruſalem: * & re- 37
poſuerunt illic: & facti ſunt in
laqueum magnum. * Et factum 38
eſt hoc ad inſidias ſanctificationi,
& in diabolum malum in Iſrael:
* & effuderũt ſanguinem innocẽ- 39
tem per circuitum ſanctificatio-
nis, & contaminauerunt ſancti-
ficationẽ. * Et fugerunt habitato- 40
res Ieruſalẽ propter eos, & facta
eſt habitatio exterorum, & facta
eſt extera ſemini ſuo, & nati eius
reliquerunt eam. * Sanctificatio 41
eius deſolata eſt ſicut ſolitudo,
¶Tob.2.a.6 Amos 8.b.10 ‖ dies feſti eius conuerſi ſunt in
luctum, ſabbata eius in oppro-
brium, honores eius in nihilum.
* Secundum gloriam eius multi- 42
plicata eſt ignominia eius: & ſu-
blimitas eius conuerſa eſt in lu-
ctum. * Et ſcripſit rex Antiochus 43
omni regno ſuo vt eſſet omnis
populus, vnus: & relinqueret
vnuſquiſque legem ſuam. * Et 44
conſenſerunt omnes Gentes ſecũ-
dum verbum regis Antiochi: * & 45
multi ex Iſrael conſenſerunt ſer-
uituti eius, & ſacrificauerunt ido-
lis, & coinquinauerunt ſabbatum.
* Et miſit rex libros per manus 46
nunciorum in Ieruſalem, & in F
omnes ciuitates Iuda: vt ſeque-
47 rentur leges Gentium terræ, * &
prohiberent holocauſta, & ſacri-
ficia, & placationes fieri in tẽplo
48 Dei, * & prohiberent celebrari
49 ſabbatum, & dies ſollemnes: * &
iuſſit coinquinari ſancta, & ſan-
50 ctum populum Iſrael. * Et iuſſit
ædificari aras, & templa, & ido-
la, & immolari carnes ſuillas, &
51 pecora communia, * & relinque-
re filios ſuos incircũciſos, & coin-
quinari animas eorũ in omnibus
A immundis, & abominationibus,
ita vt obliuiſcerentur legem, &
immutarent omnes iuſtificatio-
52 nes Dei. * Et quicumque non fe-
ciſſent ſecundum verbum regis
53 Antiochi, morerentur. * Secun-
dũ omnia verba hæc ſcripſit om-
ni regno ſuo: & præpoſuit prin-
cipes populo, qui hæc fieri coge-
54 rẽt. * Et iuſſerũt ciuitatibus Iuda
55 ſacrificare. * Et cõgregati ſunt mul-
ti de populo ad eos, qui dereli-
querant legem Domini, & fe-
56 cerunt mala ſuper terram. * & ef-
fugauerũt populum Iſrael in ab-
ditis, & in abſconditis fugitiuo-
57 rum locis. * Die quintadecima
G menſis Caſleu, quinto & quadra-
geſimo & centeſimo anno ædifi-
cauit rex Antiochus abominandũ
idolum deſolationis ſuper altare
Dei, & per vniuerſas ciuitates Iu-
da in circuitum ædificauerunt a-
58 ras: * & ante ianuas domorum, &
in plateis incẽdebant thura, & ſa-
59 crificabant: * & libros legis Dei
combuſſerunt igni, ſcindentes
60 eos: * & apud quemcumque
inueniebãtur libri teſtamenti Do-
mini, & quicumque obſeruabat
legem Domini, ſecundum edi-
61 ctum regis trucidabant eum. * In
virtute ſua faciebant hæc populo
Iſrael, qui inueniebatur in omni
menſe & menſe in ciuitatibus.
62 * Et quinta & vigeſima die men-
ſis ſacrificabant ſuper aram, quæ
63 erat contra altare. * Et mulieres,
quæ circumcidebant filios ſuos
trucidabantur ſecundum iuſſum
64 regis Antiochi, * & ſuſpende-
bant pueros a ceruicibus per vni-
uerſas domos eorum: & eos, qui
circumciderant illos trucidabant.
65 * Et multi de populo Iſrael defi-
nierunt apud ſe, vt non mandu-
carent

carent immūda: & elegerunt ma-
gis mori, quàm cibis coinquina-
ri immundis: * & noluerunt in- 66
fringere legem Dei ſanctam, &
trucidati ſunt: * & facta eſt ira ma 67
gna ſuper populum valde.

CAP. II.

1
IN diebus illis ſurrexit Matha- A
thias filius Ioannis, filij Si-
meonis, ſacerdos ex filijs Ioarib
ab Ieruſalē. & conſedit in monte
Modin: * & habebat filios quin- 2
que, Ioannem, qui cognomina-
batur Gaddis: * & Simonem, qui 3
cognominabatur Thaſi: * & Iudā, 4
qui vocabatur Machabæus: * & 5
Eleazarum, qui cognominaba-
tur Abaron: & Ionathan, qui co-
gnominabatur Apphus. * hi vide- 6
runt mala, quæ fiebant in popu-
lo Iuda, & in Ieruſalem. * Et dixit 7
Mathathias: Væ mihi, vt quid na-
tus ſum videre contritionem po-
puli mei, & contritionem ciui-
tatis ſanctæ, & ſedere illic, cum
datur in manibus inimicorū? * Sā- 8
cta in manu extraneorū facta sūt:
templum eius ſicut homo ignobi
lis. * Vaſa gloriæ eius captiua 9
abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes
eius in plateis, & iuuenes eius ce-
ciderunt in gladio inimicorum.
* Quæ gēs nō hereditauit regnum 10
eius, & non obtinuit ſpolia eius?
* Omnis cōpoſitio eius ablata eſt. 11
Quæ erat libera, facta eſt ancilla.
* Et ecce ſancta noſtra, & pul- 12
chritudo noſtra, & claritas no- B
ſtra deſolata eſt, & coinquinaue-
runt ea Gentes. * Quò ergo no- 13
bis adhuc viuere? * Et ſcidit ve- 14
ſtimenta ſua Mathathias, & filij
eius: & operuerunt ſe cilicijs,
& planxerunt valde. * Et vene- 15
runt illuc qui miſſi erant a rege
Antiocho, vt cogerent eos, qui
confugerant in ciuitatem Modin,
immolare, & accendere thura, &
a lege Dei diſcedere. * Et multi de 16
populo Iſrael cōſentientes acceſ-
ſerunt ad eos: ſed Mathathias, &
filij eius conſtanter ſteterunt. * Et 17
reſpondentes qui miſſi erant ab
Antiocho, dixerunt Mathathiæ:
Princeps & clariſſimus, & magnus
es in hac ciuitate, & ornatus fi-
lijs, & fratribus. * ergo accede 18
prior, & fac iuſſum regis, ſicut fe-
cerunt omnes Gentes, & viri Iu-
da, & qui remāſerunt in Ieruſalē:
& eris tu, & filij tui inter amicos
regis, & amplificatus auro, & ar-
19 gento, & muneribus multis. * Et
reſpōdit Mathathias, & dixit ma-
gna voce: Et ſi omnes Gentes re-
gi Antiocho obediunt, vt diſce-
dat vnuſquiſque a ſeruitute legis
patrum ſuorum, & conſentiat
20 mandatis eius: * ego & filij mei,
& fratres mei obediemus legi pa-
21 trum noſtrorum. * propitius ſit
nobis Deus: non eſt nobis vtile
relinquere legem, & iuſtitias Dei:
22 * non audiemus verba regis An-
C. tiochi, nec ſacrificabimus trāſgre-
dientes legis noſtræ mandata, vt
23 eamus altera via. * Et vt ceſſauit
loqui verba hæc, acceſſit quidā Iu-
dæus in omniū oculis ſacrificare
idolis ſuper aram in ciuitate Mo-
24 din, ſecundū iuſſum regis: * & vi-
dit Mathathias, & doluit, & cōtre
muerunt renes eius, & accenſus
eſt furor eius ſecundum iudicium
legis, & inſiliens trucidauit eum
25 ſuper aram: * ſed & virum, quem
rex Antiochus miſerat, qui coge-
bat immolare, occidit in ipſo tē-
26 pore, & aram deſtruxit, * & ze-
latus eſt legem, ‖ ſicut fecit Phi- ‖ Num. 25.
27 nees Zamri filio Salomi. * Et ex- c. 13
clamauit Mathathias voce magna
in ciuitate, dicens: Omnis, qui
zelum habet legis ſtatuens teſta-
28 mentum, exeat poſt me. * Et fu-
git ipſe, & filij eius in montes, &
reliquerunt quæcumque habe-
29 bant in ciuitate. * Tunc deſcen-
derūt multi quærentes iudicium,
30 & iuſtitiam, in deſertum: * & ſe-
derunt ibi ipſi, & filij eorum, &
mulieres eorum, & pecora eo-
rum: quoniam inundauerunt ſu-
31 per eos mala. * Et renūciatum
D eſt viris regis, & exercitui, qui erat
in Ieruſalem ciuitate Dauid, quo-
niam diſceſſiſſent viri quidam,
qui diſſipauerunt mandatum re-
gis in loca occulta in deſerto, &
32 abijſſent poſt illos multi. * Et
ſtatim perrexerunt ad eos, &
conſtituerunt aduerſus eos præ-
33 lium in die ſabbatorum, * & di-
xerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc
adhuc? exite, & facite ſecun-
dum verbum regis Antiochi, &

uiuetis. * Et dixerunt: Non exi- 34
bimus, neque faciemus verbum
regis, vt polluamus diem ſabba-
torum. *Et concitauerunt aduer- 35
ſus eos prælium. *Et non reſpon- 36
derunt eis, nec lapidem miſerunt
in eos, nec oppilauerunt loca oc-
culta, *dicentes: Moriamur om- 37
nes in ſimplicitate noſtra: & teſtes
erunt ſuper nos cælum, & terra,
quod iniuſte perditis nos. * Et 38
intulerunt illis bellum ſabbatis:
& mortui ſunt ipſi, & vxores eo-
rum, & filij eorum, & pecora
eorum vſque ad mille animas ho
minum. * Et cognouit Matha- 39
thias, & amici eius, & luctum
habuerunt ſuper eos valde. * Et 40
dixit vir proximo ſuo: ſi omnes
fecerimus ſicut fratres noſtri fe-
cerunt, & non pugnauerimus ad-
uerſus gentes pro animabus no-
ſtris, & iuſtificationibus noſtris:
nunc citius diſperdent nos a ter-
ra. * Et cogitauerunt in die illa, 41
dicentes: Omnis homo, quicum- E
que venerit ad nos in bello die
ſabbatorum, pugnemus aduerſus
eum: & non moriemur omnes,
ſicut mortui ſunt fratres noſtri in
occultis. * Tunc congregata eſt 42
ad eos ſynagoga Aſſidæorum
fortis viribus ex Iſrael, omnis vo-
luntarius in lege: * & omnes, qui 43
fugiebant a malis, additi ſunt ad
eos, & facti ſunt illis ad firma-
mentum. * Et collegerunt exer- 44
citum, & percuſſerunt peccato-
res in ira ſua, & viros iniquos in
indignatione ſua: & ceteri fuge-
runt ad nationes, vt euaderent.
*Et circuiuit Mathathias, & ami- 45
ci eius, & deſtruxerunt aras: * & 46
circumciderũt pueros incircum-
ciſos quotquot inuenerunt in fi-
nibus Iſrael: & in fortitudine.
* Et perſecuti ſunt filios ſuper- 47
biæ, & proſperatum eſt opus in
manibus eorum: * & obtinuerunt 48
legem de manibus gentium, & de
manibus regum: & non dederunt
cornu peccatori. * Et appropin- 49
quauerunt dies Mathathiæ mo- F
riendi, & dixit filijs ſuis: Nunc cõ-
fortata eſt ſuperbia, & caſtigatio,
& tempus euerſionis, & ira indi-
gnationis. * Nunc ergo, o filij, 50
æmulatores eſtote legis, & date
animas veſtras pro teſtamẽto pa-

51 trum veſtrorum, * & mementote
operum patrum, quæ fecerunt in
generationibus ſuis: & accipietis
gloriam magnam, & nomen æter-
52 num. * ‖ Abraham nonne in ten- ‖ Gen. 22.
tatione inuentus eſt fidelis, & re- a 2
53 putatum eſt ei ad iuſtitiam? * ‖ Io- ‖ Gen. 41.
ſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cu- c. 40
ſtodiuit mandatum, & factus eſt
54 dominus Aegypti. * ‖ Phinees pa- ‖ Nu. 25. c.
ter noſter, zelando zelum Dei, ac- 13
cepit teſtamentũ ſacerdotij æter- Eccl. 45. d.
55 ni. * ‖ Ieſus dũ impleuit verbum, 28
56 factus eſt dux in Iſrael. * ‖ Caleb, ‖ Ioſ. 1. a. 2
dũ teſtificatur in eccleſia, accepit ‖ Nu. 14 b. 6
57 hereditatem. * ‖ Dauid in ſua mi- Ioſ. 14. d. 14
ſericordia conſecutus eſt ſedem ‖ 2. Reg. 2.
58 regni in ſæcula. * ‖ Elias, dum a. 4
G zelat zelum legis, receptus eſt ‖ 4. Reg. 2.
59 in cælum. * ‖ Ananias & Aza- d. 11
rias, & Miſael credentes, libera- ‖ Dan. 3. c.
60 ti ſunt de flamma. * ‖ Daniel in 16
ſua ſimplicitate liberatus eſt de ‖ Dan. 6. f.
61 ore leonum. * Et ita cogitate per 22
generationem, & generationem:
quia omnes, qui ſperant in eum,
62 non infirmantur. * Et a verbis
viri peccatoris ne timueritis: quia
gloria eius ſtercus, & vermis eſt:
63 * hodie extollitur, & cras non in-
uenietur: quia conuerſus eſt in
terram ſuam, & cogitatio eius
64 perijt. * Vos ergo filij conforta-
mini, & viriliter agite in lege,
65 quia in ipſa glorioſi eritis. * Et ec-
ce Simon frater veſter, ſcio quòd
vir conſilij eſt: ipſum audite ſem-
66 per, & ipſe erit vobis pater. * Et
Iudas Machabæus fortis viribus
a iuuentute ſua, ſit vobis princeps
militiæ, & ipſe aget bellũ populi.
67 * Et adducetis ad vos omnes fa-
ctores legis: & vindicate vindi-
68 ctam populi veſtri. * Retribui-
te retributionem Gentibus, &
intendite in præceptum legis.
69 * Et benedixit eos, & appoſitus
70 eſt ad patres ſuos. * Et defun-
ctus eſt anno centeſimo & qua-
drageſimo ſexto: & ſepultus eſt
a filijs ſuis in ſepulchris patrum
ſuorum in Modin, & planxe-
runt eum omnis Iſrael planctu
magno.

CAP. III.

1
A ET ſurrexit Iudas, qui vocaba-
tur Machabæus filius eius pro
eo:

eo: * & adiuuabant eum omnes 2
fratres eius: & vniuerſi, qui ſe
coniunxerant patri eius, & præ-
liabantur prælium Iſrael cum læ-
titia. * Et dilatauit gloriam po- 3
pulo ſuo, & induit ſe loricam ſi-
cut gigas, & ſuccinxit ſe arma
bellica ſua in prælijs, & prote-
gebat caſtra gladio ſuo. * Si- 4
milis factus eſt leoni in operibus
ſuis, & ſicut catulus leonis rugiēs
in venatione. * Et perſecutus eſt 5
iniquos perſcrutans eos: & qui
conturbabant populum ſuum,
eos ſuccendit flammis: * & re- 6
pulſi ſunt inimici eius præ timo-
re eius, & omnes operarij iniqui-
tatis conturbati ſunt: & directa
eſt ſalus in manu eius. * Et exa- 7
cerbabat reges multos, & lætifi-
cabat Iacob in operibus ſuis, &
in ſæculum memoria eius in be-
nedictione. * Et perambulauit 8
ciuitates Iuda, & perdidit impios
ex eis, & auertit irā ab Iſrael. * Et 9
nominatus eſt vſque ad nouiſſi-
mum terræ, & cōgregauit pereun-
tes. * Et congregauit Apollonius 10
Gētes, & a Samaria virtutē mul- B
tam, & magnam ad bellandum
contra Iſrael. * Et cognouit Iudas, 11
& exijt obuiam illi: & percuſſit, &
occidit illum, & ceciderunt vul-
nerati multi, & reliqui fugerunt.
* & accepit ſpolia eorum: & gla- 12
dium Apollonij abſtulit Iudas, &
erat pugnans in eo omnibus die-
bus. * Et audiuit Seron princeps 13
exercitus Syriæ, quòd congrega-
uit Iudas congregationem fide-
lium, & eccleſiam ſecum, * & ait: 14
Faciam mihi nomen, & glorifi-
cabor in regno, & debellabo Iu-
dam, & eos, qui cum ipſo ſunt,
qui ſpernebant verbum regis. * Et 15
præparauit ſe: & aſcenderūt cum
eo caſtra impiorum fortes auxi-
liarij vt facerent vindictam in fi-
lios Iſrael. * Et appropinquauerūt 16
vſque ad Bethoron: & exiuit Iu-
das obuiam illi cum paucis. * Vt 17
autem viderunt exercitum ve- C
nientem ſibi obuiam, dixerunt
Iudæ: Quomodo poterimus pau-
ci pugnare contra multitudinem
tantam, & tam fortem, & nos fa-
tigati ſumus ieiunio hodie? * Et 18
ait Iudas: Facile eſt concludi mul
tos in manus paucorū: & non eſt

differentia in conſpectu Dei cæli
liberare in multis, & in paucis:
19 * quoniam non in multitudine
exercitus victoria belli, ſed de
20 cælo fortitudo eſt. * Ipſi veniunt
ad nos in multitudine contuma-
ci, & ſuperbia vt diſperdant nos,
& vxores noſtras, & filios noſtros,
21 & vt ſpolient nos: * nos vero pu-
gnabimus pro animabus noſtris,
22 & legibus noſtris: * & ipſe Domi-
nus conteret eos ante faciem no-
ſtram: vos autem ne timueritis
23 eos. * Vt ceſſauit autem loqui,
inſiluit in eos ſubito: & contri-
tus eſt Seron, & exercitus eius in
24 conſpectu ipſius: * & perſecutus
eſt eum in deſcenſu Bethoron vſ-
que in campum, & ceciderunt ex
eis octingenti viri, reliqui autem
fugerunt in terram Philiſthijm.
25 * Et cecidit timor Iudæ, ac fra-
trum eius, & formido ſuper om-
nes gentes in circuitu eorum.
26 * & peruenit ad regem nomen e-
D ius, & de prælijs Iudæ narrabant
27 omnes gentes. * Vt audiuit au-
tē rex Antiochus ſermones iſtos,
iratus eſt animo: & miſit, & con-
gregauit exercitum vniuerſi re-
28 gni ſui, caſtra fortia valde: * &
aperuit ærarium ſuum, & dedit
ſtipendia exercitui in annum: &
mandauit illis vt eſſent parati ad
29 omnia. * Et vidit quòd defecit
pecunia de theſauris ſuis, & tri-
buta regionis modica propter diſ
ſenſionem, & plagam, quam fe-
cit in terra, vt tolleret legitima
30 quæ erant a primis diebus: * &
timuit ne non haberet vt ſemel
& bis, in ſumptus & donaria, quæ
dederat ante larga manu: & abū-
dauerat ſuper reges, qui ante eum
31 fuerant. * Et conſternatus erat
animo valde, & cogitauit ire in
Perſidem, & accipere tributa re-
gionum, & congregare argentum
32 multum. * Et reliquit Lyſiam
hominem nobilem de genere re-
gali, ſuper negotia regia, a flu-
mine Euphrate vſque ad flumen
33 Aegypti: * & vt nutriret Antio-
chum filium ſuum, donec redi-
34 ret. * Et tradidit ei medium exer-
citum, & elephantos: & manda-
uit ei de omnibus, quæ volebat,
& de inhabitantibus Iudæam, &
35 Ieruſalem: * & vt mitteret ad eos

exercitum ad cõterendam, & ex-
tirpandam virtutem Iſrael, & re-
liquias Ieruſalem,& auferendam
memoriam eorum de loco: * & 36
vt conſtitueret habitatores filios
alienigenas in omnibus finibus
eorum, & ſorte diſtribueret ter-
rã eorum. * Et rex aſſumpſit par- 37
tem exercitus reſidui, & exiuit
ab Antiochia ciuitate regni ſui
anno centeſimo & quadrageſimo
ſeptimo: & transfretauit Euphra-
tem flumen, & perambulabat ſu-
periores regiones. * Et elegit Ly- 38
ſias Ptolemæum filium Dorymi-
ni, & Nicanorem,& Gorgiam, vi-
ros potentes ex amicis regis: * & 39
miſit cum eis quadraginta millia
virorum, & ſeptem millia equi-
tum, vt venirent in terram Iuda,
& diſperderent eam ſecundum
verbum regis. * Et proceſſerunt 40
cum vniuerſa virtute ſua, & ve-
nerunt, & applicuerunt Emmaũ
in terra campeſtri. * Et audierunt 41
mercatores regionũ nomen eorũ:
& acceperunt argẽtum,& aurum
multum valde, & pueros: & ve-
nerunt in caſtra vt acciperent fi-
lios Iſrael in ſeruos, & additi ſunt
ad eos exercitus Syriæ, & terræ
alienigenarum. * Et vidit Iudas,& 42
fratres eius, quia multiplicata F
ſunt mala,& exercitus applicabãt
ad fines eorum: & cognouerunt
verba regis, quæ mandauit popu-
lo facere in interitum, & cõſum-
mationẽ: * & dixerunt vnuſquiſ- 43
que ad proximum ſuũ: erigamus
deiectionem populi noſtri, & pu-
gnemus pro populo noſtro,& ſan
ctis noſtris. * Et congregatus eſt 44
cõuentus vt eſſent parati in præ-
lium: & vt orarent, & peterẽt mi-
ſericordiam, & miſerationes. * Et 45
Ieruſalem non habitabatur, ſed
erat ſicut deſertum: non erat qui
ingrederetur & egrederetur de
natis eius: & ſanctum concul-
cabatur: & filij alienigenarum e-
rãt in arce, ibi erat habitatio Gen-
tium: & ablata eſt voluptas a Ia-
cob, & defecit ibi tibia,& cithа-
ra. * Et congregati ſunt,& vene- 46
runt in Maſpha cõtra Ieruſalem:
quia locus orationis erat in Maſ-
pha ante in Iſrael. * Et ieiunauerũt 47
illa die,& induerunt ſe cilicijs, &
cinerẽ impoſuerunt capiti ſuo: &

48 diſciderunt veſtimẽta ſua: * & ex-
panderunt libros legis, de quibus
ſcrutabantur Gentes ſimilitudi-
nem ſimulachrorum ſuorum:
49 * & attulerunt ornamenta ſacer-
G dotalia, & primitias, & decimas:
& ſuſcitauerunt Nazaræos, qui
50 impleuerant dies: * & clamaue-
runt voce magna in cælum, dicen-
tes: Quid faciemus illis, & quò
51 eos ducemus? * & ſancta tua con-
culcata ſunt, & cõtaminata ſunt,
& ſacerdotes tui facti ſũt in luctũ,
52 & in humilitatẽ. * & ecce Natio-
nes conuenerunt aduerſum nos
vt nos diſperdant: tu ſcis quæ co-
53 gitant in nos. * Quomodo pote-
rimus ſubſiſtere ante faciẽ eorũ,
54 niſi tu Deus adiuues nos? * Et tu-
bis exclamauerunt voce magna.
55 * Et poſt hæc conſtituit Iudas du-
ces populi, tribunos, & centu-
riones, & pentacontarchos, &
56 decuriones. * ‖ Et dixit his, qui ‖Deut.20.a
ædificabant domos,& ſponſabant 5.6
vxores,& plantabãt vineas,& for- Iud.7.a.3
midoloſis, vt redirent vnuſquiſ-
que in domum ſuam ſecundum
57 legem. * Et mouerunt caſtra,
& collocauerunt ad Auſtrum
58 Emmaum. * Et ait Iudas: Accin-
gimini, & eſtote filij potentes, &
eſtote parati in mane, vt pugnetis
aduerſus Nationes has, quæ con-
uenerunt aduerſus nos diſper-
59 dere nos,& ſancta noſtra: * quo-
niã melius eſt nos mori in bello,
quàm videre mala gentis noſtræ,
60 & ſanctorum. * Sicut autem fuerit
voluntas in cælo, ſic fiat.

CAP. IIII.

1 ET aſſumpſit Gorgias quin-
A que millia virorum, & mil-
le equites electos: & mouerunt
2 caſtra nocte * vt applicarent ad ca-
ſtra Iudæorum, & percuterẽt eos
ſubito: & filij, qui erant ex arce,
3 erant illis duces. * Et audiuit Iu-
das, & ſurrexit ipſe, & potentes
percutere virtutem exercituũ re-
4 gis, qui erant in Emmaum. * Ad-
huc enim diſperſus erat exerci-
5 tus a caſtris. * Et venit Gorgias
in caſtra Iudæ noctu,& neminem
inuenit, & quærebat eos in mon-
tibus: quoniam dixit: Fugiunt
6 hi a nobis. * Et cum dies factus
eſſet, apparuit Iudas in campo
cum

cum tribus millibus virorum ti-
tum: qui tegumenta, & gladios nõ
habebant. * Et viderũt caſtra Gen- 7
tiũ valida, & loricatos, & equita-
tus in circuitu eorũ, & hi docti ad
prælium. * Et ait Iudas viris, qui 8
ſecum erant: Ne timueritis mul-
titudinem eorum, & impetũ eo-
*Exo.14.b.9 rum ne formidetis. * ‖ Memento- 9
te qualiter ſalui facti ſunt patres
noſtri in mari rubro, cum ſeque-
retur eos Pharao cum exercitu
multo. * Et nunc clamemus in 10
cælum: & miſerebitur noſtri Do-
minus, & memor erit teſtamen-
ti patrum noſtrorum, & conteret
exercitum iſtum ante faciem no-
ſtram hodie: * & ſcient omnes 11
gentes quia eſt qui redimat, & li-
beret Iſrael. * Et eleuauerunt 12
alienigenæ oculos ſuos, & vide- B
runt eos venientes ex aduerſo.
* Et exierunt de caſtris in præliũ, 13
& tuba cecinerunt hi, qui erant
cum Iuda. * Et cõgreſſi ſunt: & cõ- 14
tritæ ſunt Gentes, & fugerunt in
campum. * Nouiſſimi autem om- 15
nes ceciderunt in gladio, & per-
ſecuti ſunt eos vſque Gezeron, &
vſque in campos Idumææ, &
Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt
ex illis vſque ad tria millia viro-
rum. * Et reuerſus eſt Iudas, & 16
exercitus eius, ſequens eum. * Di- 17
xitq. ad populum: Non concupi-
ſcatis ſpolia: quia bellum contra
nos eſt, * & Gorgias & exercitus 18
eius prope nos in monte: ſed ſta-
te nunc contra inimicos noſtros,
& expugnate eos, & ſumetis po-
ſtea ſpolia ſecuri. * Et adhuc lo- 19
quente Iuda hæc, ecce apparuit
pars quædam proſpiciẽs de mon-
te. * Et vidit Gorgias, quòd in 20
fugam conuerſi ſunt ſui, & ſuc-
cenderunt caſtra: fumus enim,
qui videbatur, declarabat quod
factum eſt. * Quibus illi conſpe- 21
ctis timuerunt valde, aſpicientes C
ſimul & Iudam, & exercitum in
campo paratum ad prælium. * Et 22
fugerunt omnes in campũ alie-
nigenarũ: * & Iudas reuerſus eſt 23
ad ſpolia caſtrorum, & acceperũt
aurum multum, & argentum, &
hyacinthum, & purpuram mari-
nam, & opes magnas. * Et conuer- 24
ſi, hymnum canebant, & benedi-
cebãt Deum in cælum, quoniam
bonus eſt, quoniam in ſæculum
25 miſericordia eius. * Et facta eſt ſa-
lus magna in Iſrael in die illa.
26 * Quicumque autem alienigena-
rum euaſerunt, venerunt, & nun-
ciauerunt Lyſiæ vniuerſa, quæ ac-
27 ciderant. * Quibus ille auditis
conſternatus animo deficiebat:
quòd nõ qualia voluit, talia con-
tigerunt in Iſrael, & qualia man-
28 dauit rex. * Et ſequenti anno con-
gregauit Lyſias virorum electo-
rum ſexaginta millia, & equitum
quinque millia, vt debellaret eos.
29 * Et venerunt in Iudæam, & ca-
ſtra poſuerunt in Bethoron, &
occurrit illis Iudas cum decem
30 millibus viris. * Et viderunt exer-
D citum fortem, & orauit, & dixit:
Benedictus es ſaluator Iſrael,
‖ qui contriuiſti impetum poten- ‖1.Reg.17.f.50
tis in manu ſerui tui Dauid, ‖ &
tradidiſti caſtra alienigenarum in ‖1.Reg.14.b.13
manu Ionathæ filij Saul, & armi-
31 geri eius. * Conclude exercitum
iſtum in manu populi tui Iſrael,
& confundantur in exercitu ſuo,
32 & equitibus. * Da illis formidi-
nem, & tabefac audaciam virtu-
tis eorum, & cõmoueantur con-
33 tritione ſua. * Deijce illos gladio
diligentium te: & collaudent te
omnes, qui nouerunt nomen tuũ
34 in hymnis. * Et cõmiſerunt præ-
lium: & ceciderunt de exercitu
Lyſiæ quinque millia virorum.
35 * Videns autem Lyſias fugã ſuo-
rum, & Iudæorum audaciam, &
quod parati ſunt aut viuere, aut
mori fortiter, abijt Antiochiam,
& elegit milites, vt multiplicati
36 rurſus venirent in Iudæam. * Di-
E xit autem Iudas, & fratres eius:
Ecce contriti ſunt inimici noſtri:
aſcendamus nunc mundare ſan-
37 cta, & renouare. * Et congregatus
eſt omnis exercitus, & aſcende-
38 runt in montẽ Sion. * Et viderunt
ſanctificationem deſertam, &
altare profanatum, & portas exu-
ſtas, & in atrijs virgulta nata, ſi-
cut in ſaltu, vel in montibus, &
39 paſtophoria diruta. * Et ſcide-
runt veſtimenta ſua, & planxe-
runt planctu magno, & impoſue-
runt cinerem ſuper caput ſuum.
40 * & ceciderunt in faciẽ ſuper ter-
ram, & exclamauerũt tubis ſigno-
rum, & clamauerunt in cælum.

* Tunc ordinauit Iudas viros vt 41
pugnarent aduerſus eos, qui erant
in arce, donec emundarent ſan-
cta. * Et elegit ſacerdotes ſine 42
macula, voluntatem habentes in
lege Dei: * & mundauerunt ſan- 43
cta, & tulerunt lapides contami-
nationis in locum immundũ. *Et 44
cogitauit de altari holocauſtorũ,
quod profanatum erat, quid de eo
faceret. * Et incidit illis conſiliũ 45
bonum vt deſtruerent illud: ne
forte illis eſſet in opprobriũ, quia
contaminauerunt illud Gentes, &
demoliti ſunt illud. * Et repoſue- 46
runt lapides in monte domus in
loco apto, quoadusque veniret
propheta, & reſponderet de eis.
* Et acceperunt lapides integros 47
ſecundum legem, & ædificaue- F
runt altare nouum ſecundum il-
lud, quod fuit prius: * & ædifi- 48
cauerunt ſancta, & quæ intra do-
mum erant intrinſecus: & ædem
& atria ſanctificauerunt. * Et fe- 49
cerunt vaſa ſancta noua, & intu-
lerunt candelabrum, & altare
incenſorum, & menſam in tem-
plum. * Et incenſum poſuerunt 50
ſuper altare, & accenderunt lu-
cernas, quę ſuper candelabrũ erãt,
& lucebant in templo. * Et poſue- 51
runt ſuper menſam panes, & ap-
penderunt vela, & conſummaue-
runt omnia opera, quę fecerant.
*Et ante matutinum ſurrexerunt 52
quinta & vigeſima die menſis no-
ni (hic eſt menſis Caſleu) cente-
ſimi quadrageſimi octaui anni: *& 53
obtulerunt ſacrificium ſecundum
legem ſuper altare holocauſtorũ
nouum, quod fecerunt *. Secun- 54
dum tempus & ſecundum diem, G
in qua contaminauerũt illud Gẽ-
tes, in ipſa renouatum eſt in can-
ticis, & citharis, & cyniris, &
in cymbalis. * Et cecidit omnis 55
populus in faciem, & adorauc-
runt, & benedixerunt in cælum
eum, qui proſperauit eis. * Et 56
fecerunt dedicationẽ altaris die-
bus octo, & obtulerunt holocau-
ſta cum lætitia, & ſacrificium ſa-
lutaris, & laudis. * Et ornauerũt 57
faciem templi coronis aureis, &
ſcutulis: & dedicauerunt portas
& paſtophoria, & impoſuerũt eis
ianuas. * Et facta eſt lætitia in po- 58
pulo magna valde, & auerſum eſt
59 opprobrium Gentium. * ‖ Et ſta- ‖Io.10.c.is
tuit Iudas, & fratres eius, &
vniuerſa eccleſia Iſrael vt agatur
dies dedicationis altaris in tem-
poribus ſuis ab anno in annum
per dies octo a quinta & vigeſi-
ma die menſis Caſleu, cum læti-
60 tia & gaudio. * Et ædificauerunt
in tempore illo montem Sion, &
per circuitum muros altos, & tur-
res firmas, ne quando venirẽt Gẽ-
tes, & conculcarent eum ſicut an-
61 tea fecerunt. * Et collocauit il-
lic exercitum vt ſeruarent eum, &
muniuit eum ad cuſtodiendam
Bethſuram, vt haberet popu-
lus munitionem contra faciem
Idumææ.

CAP. V.

1 ET factum eſt, vt audierunt
A Gentes in circuitu quia ædi-
ficatum eſt altare, & ſanctuarium
2 ſicut prius, iratæ ſunt valde: * &
cogitabant tollere genus Iacob,
qui erant inter eos, & cœperunt
occidere de populo, & perſequi.
3 * Et debellabat Iudas filios Eſau
in Idumæa, & eos qui erant in A-
crabathane: quia circumſedebant
Iſraelitas; & percuſſit eos plaga
4 magna. * Et recordatus eſt mali-
tiam filiorum Bean, qui erant po-
pulo in laqueum, & in ſcandalũ,
5 inſidiantes ei in via. * Et concluſi
ſũt ab eo in turribus: & applicuit
ad eos, & anathematizauit eos, &
incendit turres eorum igni cum
6 omnibus, qui in eis erant. * Et
tranſiuit ad filios Ammon, & in-
uenit manum fortem, & popu-
lum copioſum, & Timotheum
7 ducem ipſorum: * & commiſit
cum eis prælia multa, & contriti
ſunt in conſpectu eorum, & per-
8 cuſſit eos: * & cepit Gazer ciuita-
tem, & filias eius, & reuerſus eſt
9 in Iudæam. * Et congregatæ ſunt
gentes, quæ ſunt in Galaad ad-
uerſus Iſraelitas, qui erant in fi-
nibus eorum vt tollerent eos: &
fugerunt in Datheman munitio-
10 nem, * & miſerũt litteras ad Iudã,
& fratres eius, dicentes: Congre-
gatæ ſunt aduerſum nos gẽtes per
11 circuitum, vt nos auferãt: * & pa-
B rant venire, & occupare muni-
tionem, in quam confugimus: &

Timo-

Timotheus eſt dux exercitus eo-
ſum. * Nunc ergo veni, & eripe 12
nos de manibus eorum, quia ce-
cidit multitudo de nobis.* Et om- 13
nes fratres noſtri, qui erant in lo-
cis Tubin, interfecti ſunt: &
captiuas duxerunt vxores eorum,
& natos, & ſpolia, & peremerunt
illic fere mille viros. * Et adhuc 14
epiſtolæ legebantur, & ecce alij
nuncij venerunt de Galilæa con-
ſciſſis tunicis, nunciantes ſecun-
dum verba hæc: * dicentes con- 15
uenisse aduerſum ſe a Ptolemai-
da, & Tyro, & Sidone: & reple-
ta eſt omnis Galilæa alienigenis,
vt nos conſumant. * Vt audiuit 16
autem Iudas, & populus ſermo-
nes iſtos, conuenit eccleſia ma-
gna cogitare quid facerent fratri-
bus ſuis, qui in tribulatione erãt,
& expugnabantur ab eis. * Di- 17
xitq. Iudas Simoni fratri ſuo: Eli-
ge tibi viros, & vade, & libera
fratres tuos in Galilæa: ego au-
tem, & frater meus Ionathas ibi-
mus in Galaaditim. * Et reliquit 18
Ioſephum filium Zachariæ, &
Azariam duces populi, cum reſi-
duo exercitu in Iudæa ad cuſto-
diam: * & præcepit illis, dicens, 19
Præſtote populo huic: & nolite
bellum committere aduerſum
gentes, donec reuertamur. * Et 20
partiti ſunt Simoni viri tria mil-
lia, vt iret in Galilæam: Iudæ
autem octo millia in Galaaditim.
* Et abijt Simon in Galilæam, 21
& commiſit prælia multa cum C
gentibus: & contritæ ſunt gentes
a facie eius, & perſecutus eſt eos
vſque ad portam * Ptolemaidis: 22
& ceciderunt de gentibus fere
tria millia virorum, & accepit
ſpolia eorum. * & aſſumpſit eos, 23
qui erant in Galilæa, & in Arba-
tis cum vxoribus, & natis, & om-
nibus, quæ erant illis, & adduxit
in Iudæam cum lætitia magna.
* Et Iudas Machabæus, & Iona- 24
thas frater eius tranſierunt Iorda-
nem, & abierunt viam triũ die-
rum per deſertum. * Et occurre- 25
runt eis Nabuthæi, & ſuſceperunt
eos pacifice, & narrauerunt eis
omnia, quæ acciderant fratribus
eorum in Galaaditide, * & quia 26
multi ex eis comprehenſi ſunt in
Baraſa, & Boſor, & in Alimis, &
in Caſphor, & Mageth, & Car-
naim: hæ omnes ciuitates muni-
27 tæ, & magnæ. * Sed & in ceteris ci-
uitatibus Galaaditidis tenẽtur cõ-
prehenſi, & in craſtinum conſti-
tuerunt admouere exercitum ci-
uitatibus his, & comprehendere,
28 & tollere eos in vna die. * Et con-
uertit Iudas, & exercitus eius,
viam in deſertum Boſor repente,
& occupauit ciuitatem, & occi-
dit omnem maſculum in ore gla-
dij, & accepit omnia ſpolia eo-
29 rum, & ſuccendit eam igni. * Et
ſurrexerunt inde nocte, & ibant
30 vſque ad munitionem. * Et fa-
D ctum eſt diluculo, cum eleuaſ-
ſent oculos ſuos, ecce populus
multus cuius non erat numerus,
portantes ſcalas, & machinas vt
comprehenderent munitionem,
31 & expugnarent eos. * Et vidit Iu-
das quia cœpit bellum, & clamor
belli aſcẽdit ad cælũ ſicut tuba, &
32 clamor magnus de ciuitate: * &
dixit exercitui ſuo: Pugnate ho-
33 die pro fratribus veſtris. * Et venit
tribus ordinibus poſt eos, & ex-
clamauerunt tubis, & clamaue-
34 rũt in oratione. * Et cognouerũt ca-
ſtra Timothei quia Machabæus
eſt, & refugerunt a facie eius: &
percuſſerunt eos plaga magna. &
ceciderunt ex eis in die illa fere
35 octo millia virorum. * Et diuer-
tit Iudas in Maſpha, & expugna-
uit, & cepit eam: & occidit om-
nem maſculum eius, & ſum-
pſit ſpolia eius, & ſuccendit eam
36 igni. * Inde perrexit, & cepit
Casbon, & Mageth, & Boſor, &
reliquas ciuitates Galaaditidis.
37 * Poſt hæc autem verba congrega-
uit Timotheus exercitum alium,
& caſtra poſuit contra Raphon
38 trans torrentem. * Et miſit Iu-
das ſpeculari exercitum: & re-
nunciauerunt ei, dicentes: Quia
conuenerunt ad eum omnes gen-
tes, quæ in circuitu noſtro ſunt,
39 exercitus multus nimis: * & Ara-
bas conduxerunt in auxilium
ſibi, & caſtra poſuerunt trans
torrentem, parati ad te venire in
prælium. Et abijt Iudas obuiam
40 illis. * Et ait Timotheus princi-
E pibus exercitus ſui: Cum appro-
pinquauerit Iudas, & exercitus
eius ad torrentem aquæ: ſi trãſie-

rit ad nos prior, non poterimus ſu-
ſtinere eum: quia potens poterit
aduerſum nos. * ſi vero timuerit 41
tranſire, & poſuerit caſtra extra
flumen, transfretemus ad eos, &
poterimus aduerſus illum. * Vt 42
autem appropinquauit Iudas ad
torrentem aquæ, ſtatuit ſcribas
populi ſecus torrentem, & man-
dauit eis, dicens: Neminem ho-
minum reliqueritis: ſed veniant
omnes in prælium. * Et transfre- 43
tauit ad illos prior, & omnis po-
pulus poſt eum: & contritæ ſunt
omnes gentes a facie eorum, &
proiecerunt arma ſua, & fuge-
runt ad fanum, quod erat in
Carnaim. * Et occupauit ipſam 44
ciuitatem, & fanum ſuccendit
igni cum omnibus, qui erant in
ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim, &
non potuit ſuſtinere contra fa-
ciem Iudæ. * Et congregauit Iu- 45
das vniuerſos Iſraelitas, qui erant
in Galaaditide, a minimo vſque
ad maximum, & vxores eorum,
& natos, & exercitum magnum
valde vt venirent in terram Iuda.
* Et venerunt vſque Ephron: & 46
hæc ciuitas magna in ingreſſu
poſita, munita valde, & non erat
decliuare ab ea dextera, vel ſi-
niſtra, ſed per mediam iter erat.
* Et incluſerunt ſe qui erant in 47
ciuitate, & obſtruxerunt portas F
lapidibus: & miſit ad eos Iudas
verbis pacificis, * dicens: Tran- 48
ſeamus per terram veſtram, vt ea-
mus in terram noſtram: & nemo
vobis nocebit: tantum pedibus
tranſibimus. Et nolebant eis a-
perire. * Et præcepit Iudas prædi- 49
care in caſtris, vt applicarent
vnuſquiſque in quo erat loco.
* & applicuerunt ſe viri virtutis: 50
& oppugnauit ciuitatem illam
tota die, & tota nocte, & tradita
eſt ciuitas in manu eius: * & pe- 51
remerunt omnem maſculum in
ore gladij, & eradicauit eam,
& accepit ſpolia eius, & tranſi-
uit per totã ciuitatẽ ſuper inter-
fectos. * Et tranſgreſſi ſunt Ior- 52
danem in campo magno, contra
faciem Bethſan. * Et erat Iudas 53
congregans extremos, & exhor-
tabatur populum per totam viã,
donec venirent in terram Iuda:
* & aſcẽderunt in montẽ Sion cũ 54
lętitia, & gaudio, & obtulerũt ho-
locauſta, quòd nemo ex eis ceci-
diſſet donec reuerterẽtur in pace.
55 * Et in diebus, quibus erat Iudas,
& Ionathas in terra Galaad, & Si-
mon frater eius in Galilæa contra
56 faciẽ Ptolemaidis, * audiuit Io-
ſephus Zachariæ filius, & Aza-
rias princeps virtutis, res bene
geſtas, & prælia quæ facta ſunt,
57 * & dixit: Faciamus & ipſi nobis
nomen, & eamus pugnare aduer-
ſus gentes quæ in circuitu noſtro
58 ſunt. * Et præcepit his, qui erant
in exercitu ſuo, & abierunt Iam-
59 niam. * Et exiuit Gorgias de
G ciuitate, & viri eius obuiam illis
60 in pugnam. * Et fugati ſunt Ioſe-
phus, & Azarias vſque in fines Iu-
dææ, & ceciderunt illo die de po-
pulo Iſrael ad duo millia viri, &
facta eſt fuga magna in populo:
61 * quia non audierunt Iudã, & fra-
tres eius, exiſtimantes fortiter ſe
62 facturos. * Ipſi autẽ non erant de
ſemine virorum illorũ, per quos
63 ſalus facta eſt in Iſrael. * Et viri
Iuda magnificati ſunt valde in
conſpectu omnis Iſrael, & gentiũ
omnium vbi audiebatur nomen
64 eorum. * Et conuenerunt ad eos
65 fauſta acclamantes. * Et exiuit
Iudas, & fratres eius, & expu-
gnabant filios Eſau in terra, quæ
ad Auſtrum eſt, & percuſſit Che-
bron & filias eius: & muros eius,
& turres ſuccẽdit igni in circuitu.
66 * Et mouit caſtra vt iret in terrã a-
lienigenarũ, & perambulabat Sa-
67 mariã. * In die illa ceciderunt ſa-
cerdotes in bello, dũ volũt fortiter
facere, dum ſine conſilio exeunt
68 in prælium. * Et declinauit Iudas
in Azotum in terrã alienigenarũ,
& diruit aras eorum, & ſculptilia
deorum ipſorum ſuccẽdit igni: &
cepit ſpolia ciuitatum, & reuer-
ſus eſt in terram Iuda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambu-
A labat ſuperiores regiones, &
audiuit eſſe ciuitatem Elymaidẽ
in Perſide nobiliſſimam, & copio-
2 ſam in argento, & auro, * tem-
plũq. in ea locuples valde, & illic
velamina aurea, & loricæ, & ſcuta
quæ reliquit Alexander Philippi
rex

rex Macedo, qui regnauit primus
in Græcia. * Et venit, & quære- 3
bat capere ciuitatem, & deprædari
ri eam: & non potuit, quoniam
innotuit ſermo his, qui erant in
ciuitate: * & inſurrexerunt in 4
prælium, & fugit inde, & abijt
cum triſtitia magna, & reuerſus
eſt in Babyloniam. * Et venit 5
qui nũciaret ei in Perſide, quia fu
gata ſunt caſtra, quæ erant in ter-
ra Iuda: * & quia abijt Lyſias cum 6
virtute forti in primis, & fugatus
eſt a facie Iudæorum, & inualue-
runt armis, & viribus, & ſpolijs
multis, quæ ceperunt de caſtris,
quæ exciderunt: * & quia dirue- 7
runt abominationem, quã ædifi-
cauerat ſuper altare, quod erat in
Ieruſalem, & ſanctificationem,
ſicut prius, circumdederũt muris
excelſis, ſed & Bethſuram ciuita-
tem ſuam. * Et factũ eſt vt audi- 8
uit rex ſermones iſtos, expauit, &
commotus eſt valde: & decidit
in lectum, & incidit in languo-
rem præ triſtitia, quia non fa-
ctum eſt ei ſicut cogitabat. * Et 9
erat illic per dies multos: quia re-
nouata eſt in eo triſtitia magna,
& arbitratus eſt ſe mori. * Et vo- 10
cauit omnes amicos ſuos: & dixit B
illis: Receſſit ſomnus ab oculis
meis, & concidi, & corrui cor-
de præ ſolicitudine: * & dixi in 11
corde meo: In quantam tribula-
tionem deueni, & in quos fluctus
triſtitiæ, in qua nunc ſum? qui
iucundus eram, & dilectus in
poteſtate mea! * Nunc vero re- 12
miniſcor malorum, quæ feci in
Ieruſalem, vnde & abſtuli omnia
ſpolia aurea, & argentea, quæ
erant in ea, & miſi auferre habi-
tantes Iudæã ſine cauſa. * Cogno- 13
ui ergo quia propterea inuene-
runt me mala iſta: & ecce pereo
triſtitia magna in terra aliena.
* Et vocauit Philippum, vnũ de 14
amicis ſuis, & præpoſuit eum ſu-
per vniuerſum regnum ſuum:
* & dedit ei diadema, & ſtolam 15
ſuam, & annulum, vt adduce-
ret Antiochum filium ſuum, &
nutriret eum, & regnaret. * Et 16
mortuus eſt illic Antiochus rex
anno cẽteſimo quadrageſimo no-
no. * Et cognouit Lyſias, quoniam 17
mortuus eſt rex, & conſtituit re-

gnare Antiochum filium eius quẽ
nutriuit adoleſcentem: & voca-
18 uit nomen eius Eupator. * Et hi,
qui erant in arce, concluſerant Iſ-
rael in circuitu ſanctorũ: & quæ-
rebant eis mala ſemper, & firma-
19 mentum Gentium. * Et cogitauit
C Iudas diſperdere eos: & conuo-
cauit vniuerſum populum vt ob-
20 ſiderent eos. * Et conuenerunt ſi-
mul, & obſederunt eos anno cen-
teſimo quinquageſimo, & fece-
21 runt baliſtas, & machinas. * Et
exierunt quidam ex eis, qui ob-
ſidebantur: & adiunxerunt ſe
22 illis aliqui impij ex Iſrael, * & a-
bierunt ad regem, & dixerunt:
Quouſque non facis iudicium,
23 & vindicas fratres noſtros? * Nos
decreuimus ſeruire patri tuo, &
ambulare in præceptis eius, &
24 obſequi edictis eius: * & filij po-
puli noſtri propter hoc alienabãt
ſe a nobis, & quicumque inue-
niebantur ex nobis, interficie-
bantur, & hereditates noſtræ di-
25 ripiebantur. * Et non ad nos tan-
tum extenderunt manum, ſed &
26 in omnes fines noſtros. * & ecce
applicuerunt hodie ad arcem Ie-
ruſalem occupare eam, & muni-
tionem Bethſuram munierunt:
27 * & niſi præueneris eos velocius,
maiora, quàm hæc, facient, &
28 non poteris obtinere eos. * Et ira-
tus eſt rex, vt hæc audiuit: &
cõuocauit omnes amicos ſuos, &
principes exercitus ſui, & eos, qui
29 ſuper equites erant. * ſed & de re-
gnis alijs, & de inſulis maritimis
venerunt ad eũ exercitus cõducti-
30 tij. * Et erat numerus exercitus
D eius, centum millia peditũ, & vi-
ginti millia equitum, & elephan-
ti trigintaduo, docti ad prælium.
31 * Et venerunt per Idumæam, &
applicuerunt ad Bethſuram, &
pugnauerunt dies multos, & fe-
cerunt machinas, & exierunt, &
ſuccenderũt eas igni, & pugnaue-
32 rũt viriliter. * Et receſſit Iudas ab
arce, & mouit caſtra ad Bethza-
33 charã contra caſtra regis. * Et ſur-
rexit rex ante lucem, & cõcitauit
exercitus in impetũ contra viam
Bethzacharam: & comparauerunt
ſe exercitus in prælium, & tubis
34 cecinerunt: * & elephantis oſten-
derunt ſanguinem vuę & mori, ad
acuen-

acuendos eos in prælium: *& di- 35
uiſerunt beſtias per legiones: &
aſtiterūt ſingulis elephantis mille
viri in loricis concatenatis, & ga-
leæ æreæ in capitibus eorum: &
quingēti equites ordinati vnicui-
que beſtiæ electi erant. * Hi ante 36
tempus vbicūque erat beſtia, ibi
erant: & quocūque ibat, ibant, &
non diſcedebāt ab ea. * Sed & tur- 37
res ligneæ ſuper eos firmæ prote-
gentes ſuper ſingulas beſtias: &
ſuper eas machinæ: & ſuper ſin-
gulas viri virtutis triginta duo,
qui pugnabant deſuper: & In-
dus magiſter beſtiæ. * Et reſiduum 38
equitatum hinc & inde ſtatuit in
duas partes, tubis exercitum com
mouere, & perurgere conſtipatos
in legionibus eius. * Et vt refulſit 39
ſol in clypeos aureos, & æreos, re-
ſplenduerunt montes ab eis, &
reſplenduerunt ſicut lampades E
ignis. * Et diſtincta eſt pars exer- 40
citus regis per montes excelſos,
& alia per loca humilia: & ibant
caute & ordinate. * Et commo- 41
uebantur omnes inhabitātes ter-
ram a voce multitudinis, & in-
ceſſu turbæ, & colliſione armo-
rum: erat enim exercitus magnus
valde, & fortis. * Et appropia- 42
uit Iudas, & exercitus eius in
prælium: & ceciderunt de exer-
citu regis ſexcenti viri. * Et vi- 43
dit Eleazar filius Saura vnam de
beſtijs loricatam loricis regis: &
erat eminēs ſuper ceteras beſtias.
& viſum eſt ei quòd in ea eſſet
rex: * & dedit ſe vt liberaret po- 44
pulum ſuum, & acquireret ſibi
nomen æternum. * Et cucurrit 45
ad eam audacter in medio legio-
nis interficiens a dextris, & a ſi-
niſtris, & cadebant ab eo huc at-
que illuc. * Et iuit ſub pedes ele- 46
phantis, & ſuppoſuit ſe ei, & oc-
cidit eum, & cecidit in terram
ſuper ipſum, & mortuus eſt il-
lic. * Et videntes virtutem regis, 47
& impetum exercitus eius, diuer-
terunt ſe ab eis. * Caſtra autem 48
regis aſcenderunt contra eos in F
Ieruſalem, & applicuerunt ca-
ſtra regis ad Iudæam, & montem
Sion. * Et fecit pacem cum his, 49
qui erant in Bethſura: & exierunt
de ciuitate, quia non erant eis ibi
alimenta concluſis, quia ſabbata

50 erant terræ. * Et comprehendit
rex Bethſuram: & conſtituit illic
51 cuſtodiam ſeruare eam. * Et
conuertit caſtra ad locum ſancti-
ficationis dies multos: & ſtatuit
illic baliſtas, & machinas, & ignis
iacula, & tormenta ad lapides ia-
ctandos, & ſpicula, & ſcorpios
ad mittendas ſagittas, & fundi-
52 bula. * Fecerunt autem & ipſi
machinas aduerſus machinas eo-
rum, & pugnauerunt dies mul-
53 tos. * Eſcæ autem non erant in
ciuitate, eo quòd ſeptimus annus
eſſet: & qui remanſerant in Iu-
dæa de Gentibus, conſumpſerant
reliquias eorum, quæ repoſitæ
54 fuerant. * Et remanſerunt in ſan-
ctis viri pauci, quoniam obtinue-
rat eos fames: & diſperſi ſunt v-
55 nuſquiſque in locum ſuum. * Et
G audiuit Lyſias quòd Philippus,
quem cōſtituerat rex Antiochus,
cum adhuc viueret, vt nutriret
Antiochum filium ſuum, & re-
56 gnaret, * reuerſus eſſet a Perſide,
& Media, & exercitus qui abie-
rat cum ipſo, & quia quærebat ſu
57 ſcipere regni negotia: * feſtinauit
ire, & dicere ad regem, & duces
exercitus: Deficimus quotidie,
& eſca nobis modica eſt, & lo-
cus, quem obſidemus, eſt muni-
tus, & incumbit nobis ordinare
58 de regno. * Nunc itaque demus
dextras hominibus iſtis, & facia-
mus cum illis pacem, & cū omni
59 gente eorum: * & conſtituamus
illis vt ambulent in legitimis ſuis
ſicut prius. propter legitima enim
ipſorum, quæ deſpeximus, irati
ſunt, & fecerunt omnia hæc.
60 * Et placuit ſermo in conſpectu
regis, & principum: & miſit ad
eos pacem facere: & receperunt
61 illam. * Et iurauit illis rex, &
principes: & exierunt de muni-
62 tione. * Et intrauit rex montem
Sion, & vidit munitionem loci:
& rupit citius iuramentum, quod
iurauit: & mandauit deſtruere
63 murum in gyro. * Et diſceſſit fe-
ſtinanter, & reuerſus eſt Antio-
chiam, & inuenit Philippum do-
minantem ciuitati: & pugnauit
aduerſus eum, & occupauit ci-
uitatem.

CAP. VII.

ANno centeſimo quinquageſi- 1
mo primo exijt Demetrius A
Seleuci filius ab vrbe Roma, &
aſcendit cum paucis viris in ciui-
tatem maritimam, & regnauit il-
lic. * Et factum eſt, vt ingreſſus 2
eſt domum regni patrũ ſuorum,
comprehendit exercitus Antio-
chum, & Lyſiam, vt adducerent
eos ad eum. * Et res ei innotuit: 3
& ait: Nolite mihi oſtendere fa-
ciem eorũ. * Et occidit eos exerci- 4
tus. Et ſedit Demetrius ſuper ſe-
dem regni ſui: * & venerunt ad eũ 5
viri iniqui, & impij ex Iſrael: &
Alcimus dux eorum, qui volebat
fieri ſacerdos. * & accuſauerunt 6
populum apud regem, dicentes:
Perdidit Iudas, & fratres eius om
nes amicos tuos, & nos diſperſit
de terra noſtra. * Nunc ergo mit- 7
te virum, cui credis, vt eat, &
videat exterminium omne, quod
fecit nobis, & regionibus regis: &
puniat omnes amicos eius, & ad-
iutores eorum. * Et elegit rex ex 8
amicis ſuis Bacchidem, qui do- B
minabatur trans flumẽ magnum
in regno, & fidelem regi: & mi-
ſit eũ, * vt videret exterminium, 9
quod fecit Iudas: ſed & Alcimũ
impium cõſtituit in ſacerdotium,
& mandauit ei facere vltionem
in filios Iſrael. * Et ſurrexerunt, 10
& venerunt cum exercitu magno
in terram Iuda: & miſerunt nun-
cios, & locuti ſunt ad Iudam, &
ad fratres eius verbis pacificis in
dolo. * Et non intenderunt ſer- 11
monibus eorum: viderunt enim
quia venerunt cum exercitu ma-
gno. * Et conuenerunt ad Alci- 12
mum, & Bacchidem congregatio
ſcribarũ requirere quæ iuſta ſunt:
* & primi, Aſſidæi, qui erant in 13
filijs Iſrael, & exquirebant ab eis
pacem. * Dixerunt enim: Ho- 14
mo ſacerdos de ſemine Aarõ ve-
nit, non decipiet nos: * & locu- 15
tus eſt cum eis verba pacifica: &
iurauit illis, dicens: Non infere-
mus vobis malum, neque amicis
veſtris. * Et crediderunt ei: Et cõ- 16
prehendit ex eis ſexaginta viros, C
‖Pſal. 78.a. 2.3 & occidit eos in vna die ſecundũ
verbũ, quod ſcriptum eſt: * ‖Car 17
nes ſanctorum tuorum, & ſan-
guinem ipſorum effuderũt in cir-
cuitu Ieruſalem, & non erat qui
18 ſepeliret. * Et incubuit timor, &
tremor in omnem populum: quia
dixerunt: Non eſt veritas, & iu-
diciũ in eis: tranſgreſſi ſunt enim
conſtitutum, & iuſiurandũ quod
19 iurauerunt. * Et mouit Bacchides
caſtra ab Ieruſalem, & applicuit
in Bethzecha: & miſit, & com-
prehendit multos ex eis, qui a ſe
effugerant, & quoſdam de popu-
lo mactauit, & in puteum ma-
20 gnum proiecit. * Et commiſit re-
gionem Alcimo, & reliquit cum
eo auxilium in adiutoriũ ipſi. Et
21 abijt Bacchides ad regem: * & ſa-
tis agebat Alcimus pro principa-
22 tu ſacerdotij ſui. * & conuenerunt
ad eum omnes, qui perturbabant
populum ſuum, & obtinuerunt
terram Iuda, & fecerunt plagam
23 magnam in Iſrael. * Et vidit Iu-
das omnia mala quæ fecit Alci-
mus, & qui cum eo erant, filijs
Iſrael, multo plus quàm Gentes.
24 * & exijt in omnes fines Iudææ in
D circuitu, & fecit vindictã in viros
deſertores, & ceſſauerunt vltra
25 exire in regionem. * Vidit autem
Alcimus quòd præualuit Iudas, &
qui cũ eo erant: & cognouit quia
non poteſt ſuſtinere eos, & regreſ-
ſus eſt ad regem, & accuſauit eos
26 multis criminibus. * ‖Et miſit rex ‖2. Mach.
Nicanorem, vnum ex principi- 15.a.1
bus ſuis nobilioribus: qui erat
inimicitias exercens contra Iſ-
rael: & mandauit ei euertere po-
27 pulum * Et venit Nicanor in Ieru
ſalem cum exercitu magno, &
miſit ad Iudam & ad fratres eius
28 verbis pacificis cũ dolo, * dicens:
Nõ ſit pugna inter me & vos: ve-
niam cum viris paucis, vt videam
29 facies veſtras cum pace. * Et venit
ad Iudam, & ſalutauerunt ſe in-
uicem pacifice, & hoſtes parati
30 erant rapere Iudam. * Et innotuit
ſermo Iudæ quoniam cum dolo
E venerat ad eum: & conterritus eſt
ab eo, & amplius noluit videre
31 faciem eius. * Et cognouit Nica-
nor quoniam denudatum eſt con-
ſilium eius: & exiuit obuiàm Iu-
dæ in pugnam iuxta Capharſala-
32 ma. * Et ceciderunt de Nicano-
ris exercitu fere quinque millia
viri,

viri. & fugerunt in ciuitatem
Dauid. *Et poſt hæc verba aſcen- 33
dit Nicanor in montem Sion: &
exierunt de ſacerdotibus populi
ſalutare eum in pace, & demon-
ſtrare ei holocautomata, quæ of-
ferebantur pro rege. * Et irri- 34
dens ſpreuit eos, & polluit: &
locutus eſt ſuperbe, * & iurauit 35
cum ira, dicens: Niſi traditus
fuerit Iudas, & exercitus eius in
manus meas, continuo cum re-
greſſus fuero in pace, ſuccendam
domum iſtam. Et exijt cum ira
magna. * & intrauerunt ſacer- 36
dotes, & ſteterunt ante faciem
altaris & templi: & flentes dixe-
runt: * Tu Domine elegiſti do- 37
mum iſtam ad inuocandum no-
men tuum in ea, vt eſſet domus
orationis & obſecrationis populo
tuo. * fac vindictam in homine 38
iſto, & exercitu eius, & cadant F
in gladio: memento blaſphemias
eorum, & ne dederis eis vt per-
maneant. * Et exijt Nicanor ab 39
Ieruſalem, & caſtra applicuit ad
Bethoron: & occurrit illi exerci-
tus Syriæ. * Et Iudas applicuit 40
in Adarſa cum tribus millibus
viris: & orauit Iudas, & dixit:
a 4 Reg.19. g.35 * a Qui miſſi erant a rege Senna- 41
Tob.1.d.21 cherib, Domine, quia blaſphe-
Eccli.48.d. 25 mauerunt te, exijt angelus, &
b Iſa. 37. g. 36 percuſſit ex eis centum octogin-
2.Mach. 8. c. 19 taquinque millia: * ſic conte- 42
re exercitum iſtum in conſpectu
noſtro hodie: & ſciant ceteri
quia male locutus eſt ſuper ſan-
cta tua: & iudica illum ſecun-
dum malitiam illius. * Et com- 43
miſerunt exercitus prælium ter- G
tiadecima die menſis Adar: &
contrita ſunt caſtra Nicanoris, &
cecidit ipſe primus in prælio.
* Vt autem vidit exercitus eius 44
quia cecidiſſet Nicanor, proiece-
runt arma ſua, & fugerunt: * & 45
perſecuti ſunt eos viã vnius diei
ab Adazer vſquequo veniatur in
Gazara, & tubis cecinerunt poſt
eos cum ſignificationibus: * & 46
exierunt de omnibus caſtellis Iu-
dææ in circuitu, & ventilabant
eos cornibus, & conuertebantur
iterum ad eos, & ceciderunt om-
nes gladio, & non eſt relictus ex
eis nec vnus. *Et acceperunt ſpo- 47
lia eorum in prædam: & caput
Nicanoris amputauerunt, & dex-
teram eius, quam extenderat ſu-
perbe, & attulerunt, & ſuſpende-
48 runt contra Ieruſalem. * Et lætatus
eſt populus valde, & egerũt diem
49 illam in lætitia magna. * Et con-
ſtituit agi omnibus annis diem
iſtam tertiadecima die menſis A-
50 dar. * Et ſiluit terra Iuda dies
paucos.

CAP. VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Ro-
A manorum, quia ſunt poten-
tes viribus, & acquieſcunt ad om-
nia, quæ poſtulantur ab eis: &
quicumque acceſſerunt ad eos,
ſtatuerunt cum eis amicitias, &
2 quia ſunt potentes viribus. * Et
audierunt prælia eorum, & virtu-
tes bonas, quas fecerunt in Gala-
tia, quia obtinuerũt eos, & duxe-
3 runt ſub tributum: * & quanta
fecerunt in regione Hiſpaniæ, &
quòd in poteſtatem redegerunt
metalla argenti & auri, quæ illic
ſunt, & poſſederunt omnem lo-
cum conſilio ſuo, & patientia:
4 *locaq. quæ longe erant valde ab
eis, & reges qui ſuperuenerant
eis ab extremis terræ, contriue-
runt, & percuſſerunt eos plaga
magna: ceteri autem dant eis tri-
5 butum omnibus annis. * & Phi-
lippum & Perſen Ceteorum re-
gem, & ceteros, qui aduerſum eos
arma tulerant, contriuerunt in
6 bello, & obtinuerunt eos: * & An-
tiochum magnum regem Aſiæ,
qui eis pugnam intulerat habens
centum viginti elephantos, & e-
quitatum, & currus, & exercitum
magnum valde, contritum ab eis.
7 * & quia ceperunt eum viuum,
& ſtatuerunt ei vt daret ipſe, &
qui regnarent poſt ipſum, tribu-
tum magnum, & daret obſides, &
8 conſtitutum, * & regionem In-
dorũ, & Medos, & Lydos, de opti-
mis regionibus eorũ: & acceptas
eas ab eis, dederunt Eumeni regi.
9 * & quia qui erant apud Hella-
dam, voluerũt ire. & tollere eos:
10 & innotuit ſermo his, * & miſe-
runt ad eos ducem vnum, & pu-
gnauerunt contra illos, & cecide-
runt ex eis multi, & captiuas du-
xerunt vxores eorum, & filios, &
diripuerunt eos, & terram eorum
poſſe-

poſſederunt, & deſtruxerunt mu-
ros eorum, & in ſeruitutem il-
los redegerunt vſque in hunc diē:
* & reſidua regna, & inſulas, quæ 11
aliquando reſtiterant illis, exter-
minauerunt, & in poteſtatem re-
degerunt. * Cum amicis autem 12
ſuis, & qui in ipſis requiem ha-
bebant, conſeruauerunt amici-
tiam, & obtinuerunt regna, quæ
erant proxima, & quæ erant lon-
ge: quia quicumque audiebant
nomen eorum, timebant eos.
* quibus vero vellent auxilio eſſe 13
vt regnarent, regnabant: quos
autem vellent, regno deturbabãt:
& exaltati ſunt valde. * Et in om- 14
nibus iſtis nemo portabat diade- C
ma, nec induebatur purpura, vt
magnificaretur in ea. * Et quia 15
curiam fecerunt ſibi, & quotidie
conſulebant trecẽtos viginti con-
ſilium agentes ſemper de multi-
tudine, vt quæ digna ſunt, gerant:
* & cõmittunt vni homini magi- 16
ſtratum ſuum per ſingulos annos
dominari vniuerſæ terræ ſuæ, &
omnes obediunt vni, & non eſt
inuidia, neque zelus inter eos.
* Et elegit Iudas Eupolemum, fi- 17
lium Ioannis, filij Iacob, & Iaſo-
nem, filium Eleazari, & miſit eos
Romam conſtituere cũ illis ami-
citiam, & ſocietatem: * & vt au- 18
ferrent ab eis iugum Græcorum,
quia viderũt, quòd in ſeruitutem
premerent regnum Iſrael. * Et 19
abierunt Romam viam multam
valde, & introierunt curiam, &
dixerunt: * Iudas Machabæus, & 20
fratres eius, & populus Iudæorum
miſerunt nos ad vos ſtatuere vo-
biſcum ſocietatem, & pacem, &
conſcribere nos ſocios, & amicos
veſtros. * Et placuit ſermo in con- 21
ſpectu eorum. * Et hoc reſcriptum 22
eſt, quod reſcripſerunt in tabulis
æreis, & miſerunt in Ieruſalem,
vt eſſet apud eos ibi memoria-
le pacis, & ſocietatis. * BENE 23
SIT ROMANIS, & genti Iu- D
dæorum in mari, & in terra in æ-
ternum: gladiusq; & hoſtis pro-
cul ſit ab eis. * Quòd ſi inſtiterit 24
bellum Romanis prius, aut om-
nibus socijs eorũ in omni domi-
natione eorum: * auxilium feret 25
gẽs Iudæorum, prout tempus di-
ctauerit, corde pleno: * & prælian- 26
tibus non dabunt, neque ſubmi-
niſtrabunt triticum, arma, pecu-
niam, naues, ſicut placuit Roma-
nis: & cuſtodient mandata eo-
27 rum, nihil ab eis accipientes. * Si-
militer autem & ſi genti Iudæo-
rum prius acciderit bellum, adiu-
uabunt Romani ex animo, prout
28 eis tempus permiſerit: * & adiu-
uantibus non dabitur triticum,
arma, pecunia, naues, ſicut pla-
cuit Romanis: & cuſtodient man-
29 data eorum abſque dolo. * ſecun-
dum hęc verba conſtituerunt Ro-
30 mani populo Iudæorum. * Quòd
ſi poſt hæc verba hi aut illi adde-
re, aut demere ad hæc aliquid vo-
luerint, facient ex propoſito ſuo:
& quæcumque addiderint, vel
31 dempſerint, rata erunt. * Sed &
de malis, quæ Demetrius rex fe-
cit in eos, ſcripſimus ei, dicentes:
Quare grauaſti iugum tuum
ſuper amicos noſtros, & ſocios
32 Iudæos? * Si ergo iterum adierint
nos, aduerſum te faciemus illis
iudicium, & pugnabimus tecum
mari terraque.

CAP. IX.

1 INterea vt audiuit Demetrius
A quia cecidit Nicanor, & exer-
citus eius in prælio, appoſuit Bac-
chidem, & Alcimum rurſum
mittere in Iudæam, & dextrum
2 cornu cum illis. * Et abierunt
viam, quæ ducit in Galgala, & ca-
ſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ
eſt in Arbellis: & occupauerunt
eam, & peremerũt animas homi-
3 num multas. * In menſe primo
anni centeſimi & quinquageſimi
ſecundi applicuerunt exercitum
4 ad Ieruſalem: * & ſurrexerunt, &
abierunt in Beream viginti millia
virorum, & duo millia equitum.
5 * Et Iudas poſuerat caſtra in Lai-
ſa, & tria millia viri electi cum
6 eo: * & viderunt multitudinem
exercitus quia multi ſunt, & ti-
muerũt valde: & multi ſubtraxe-
rũt ſe de caſtris, & nõ remanſerũt
7 ex eis niſi octingenti viri. * Et vi-
dit Iudas quòd defluxit exercitus
ſuus, & bellũ perurgebat eũ, & cõ-
fractus eſt corde: quia nõ habebat
tempus congregandi eos, & diſſo-
8 lutus eſt. * Et dixit his, qui reſidui
erant: Surgamus, & eamus ad
aduer-

aduerſarios noſtros, ſi poterimus
pugnare aduerſus eos. * Et auer- 9
tebant eum, dicentes: Non pote-
rimus, ſed liberemus animas no-
ſtras modo, & reuertamur ad fra-
tres noſtros, & tunc pugnabimus
aduerſus eos: nos autem pauci
ſumus. * Et ait Iudas: Abſit iſtam 10
rem facere vt fugiamus ab eis: & B
ſi appropiauit tempus noſtrum,
moriamur in virtute propter fra-
tres noſtros, & non inferamus cri-
men gloriæ noſtræ. * Et mouit 11
exercitus de caſtris, & ſteterunt
illis obuiam: & diuiſi ſunt equi-
tes in duas partes, & fundibula-
rij, & ſagittarij præibant exerci-
tum, & primi certaminis omnes
potentes. * Bacchides autem erat 12
in dextro cornu, & proximauit
legio ex duabus partibus, & cla-
mabant tubis: * exclamauerunt 13
autem & hi, qui erant ex parte
Iudæ, etiam ipſi & commota eſt
terra a voce exercituum: & com-
miſſum eſt prælium a mane vſque
ad veſperã. * Et vidit Iudas, quòd 14
firmior eſt pars exercitus Bacchi-
dis in dextris, & conuenerunt cum
ipſo omnes conſtantes corde: * & 15
contrita eſt dextera pars ab eis: &
perſecutus eſt eos vſque ad mon-
tem Azoti. * Et qui in ſiniſtro cor- 16
nu erant, viderunt quòd contritũ
eſt dextrum cornu, & ſecuti ſunt
poſt Iudam, & eos, qui cum ipſo
erant, a tergo: * & ingrauatum eſt 17
prælium, & ceciderunt vulnerati
multi ex his, & ex illis. * Et Iu- 18
das cecidit, & cæteri fugerunt. * Et 19
Ionathas, & Simõ tulerũt Iudam C
fratrem ſuum, & ſepelierunt eum
in ſepulchro patrum ſuorum in
ciuitate Modin. * Et fleuerũt eum 20
omnis populus Iſrael plãctu ma-
gno, & lugebant dies multos, * & 21
dixerunt: Quomodo cecidit po-
tens, qui ſaluum faciebat popu-
lum Iſrael! * Et cætera verba bel- 22
lorum Iudæ, & virtutum, quas fe-
cit, & magnitudinis eius, non ſunt
deſcripta: multa enim erant val-
de. * Et factum eſt: poſt obitum 23
Iudæ emerſerunt iniqui in omni-
bus finibus Iſrael, & exorti ſunt
omnes, qui operabantur iniqui-
tatem. * In diebus illis facta eſt 24
fames magna valde, & tradi-
dit ſe Bacchidi omnis regio co-

25 tum cum ipſis: * Et elegit Bac-
chides viros impios, & conſtituit
26 eos dominos regionis: * & exqui-
rebant, & perſcrutabantur ami-
cos Iudæ, & adducebant eos ad
Bacchidẽ, & vindicabat in illos, &
27 illudebat. * Et facta eſt tribulatio
magna in Iſrael, qualis non fuit
ex die, qua non eſt viſus prophe-
28 ta in Iſrael. * Et congregati ſunt
omnes amici Iudæ, & dixerunt
29 Ionathæ: * Ex quo frater tuus Iu-
das defunctus eſt, vir ſimilis ei nõ
eſt, qui exeat contra inimicos no-
ſtros, Bacchidem, & eos, qui ini-
30 mici ſunt gentis noſtræ. * Nunc
itaque te hodie elegimus eſſe pro
eo nobis in principem, & ducem
ad bellandum bellum noſtrum.
31 * Et ſuſcepit Ionathas tẽpore illo
principatum, & ſurrexit loco Iu-
32 dæ fratris ſui. * Et cognouit Bac-
chides, & quærebat eum occide-
33 re. * Et cognouit Ionathas, & Si-
D mõ frater eius, & omnes, qui cum
eo erant: & fugerunt in deſertum
Thecuæ, & cõſederunt ad aquam
34 lacus Aſphar. * Et cognouit Bac-
chides, & die ſabbatorũ venit ip-
ſe, & omnis exercitus eius trans
35 Iordanem. * Et Ionathas miſit fra-
trem ſuum ducem populi, & ro-
gauit Nabuthæos amicos ſuos, vt
commodarẽt illis apparatũ ſuum,
36 qui erat copioſus. * Et exierunt
filij Iambri ex Madaba, & com-
prehenderunt Ioannem, & om-
nia, quæ habebat, & abierunt
37 habentes ea. * Poſt hæc verba, re-
nunciatum eſt Ionathæ, & Simo-
ni fratri eius, quia filij Iambri fa-
ciunt nuptias magnas, & ducunt
ſponſam ex Madaba filiam vnius
de magnis principibus Chanaan
38 cum ambitione magna. * Et re-
cordati ſunt ſanguinis Ioãnis fra-
tris ſui: & aſcenderunt, & abſcon-
derunt ſe ſub tegumento montis.
39 * Et eleuauerunt oculos ſuos, &
viderunt: & ecce tumultus, &
apparatus multus: & ſponſus pro-
ceſſit, & amici eius, & fratres eius
obuiã illis cum tympanis, & mu-
40 ſicis, & armis multis. * Et ſurre-
xerunt ad eos ex inſidijs, & occi-
derunt eos, & ceciderunt vulne-
rati multi, & reſidui fugerunt in
montes: & acceperũt omnia ſpo-
41 lia eorum: * & conuerſæ ſunt nu-
ptiæ

ptiæ in luctũ, & vox muſicorũ ip-
ſorũ in lamentum. *Et vindicaue- 42
runt vindictam ſanguinis fratris
ſui : & reuerſi ſunt ad ripam Ior-
danis. * Et audiuit Bacchides, 43
& venit die ſabbatorum vſque ad E
oram Iordanis in virtute magna.
* Et dixit ad ſuos Ionathas : Sur- 44
gamus, & pugnemus contra ini-
micos noſtros : non eſt enim ho-
die ſicut heri, & nudiuſtertius.
* ecce enim bellum ex aduerſo, 45
aqua vero Iordanis hinc & inde,
& ripæ, & paludes, & ſaltus: & nõ
Ila. Par.20. a.3 eſt locus diuertendi. * Nunc ergo 46
clamate in cælum, vt liberemini
de manu inimicorum veſtrorũ. Et
commiſſum eſt bellum. * Et ex- 47
tendit Ionathas manum ſuã per-
cutere Bacchidem, & diuertit ab
eo retro : * & diſſilijt Ionathas, & 48
qui cum eo erant in Iordanem, &
tranſnatauerũt ad eos Iordanem.
* & ceciderũt de parte Bacchidis 49
die illa mille viri : & reuerſi ſunt
in Ieruſalem, * & ædificauerunt 50
ciuitates munitas in Iudæa, mu-
nitionem, quæ erat in Iericho,
& in Ammaum, & in Bethoron,
& in Bethel, & Thamnata, & Pha-
ra, & Thopo muris excelſis, &
portis, & ſeris. * & poſuit cuſto- 51
diam in eis, vt inimicitias exer-
cerẽt in Iſrael : * & muniuit ciui- 52
tatem Bethſuram, & Gazaram, &
arcem, & poſuit in eis auxilia, &
apparatum eſcarum : * & acce- 53
pit filios principum regionis ob-
ſides, & poſuit eos in arce in Ie-
ruſalem in cuſtodiam. * Et anno 54
centeſimo quinquageſimo tertio F
menſe ſecũdo, præcepit Alcimus
deſtrui muros domus ſanctę inte-
rioris, & deſtrui opera propheta-
rum : & cœpit deſtruere * In tem- 55
pore illo percuſſus eſt Alcimus: &
impedita ſunt opera illius, & oc-
cluſum eſt os eius, & diſſolutus
eſt paralyſi, nec vltra potuit loqui
verbum, & mandare de domo ſua.
* Et mortuus eſt Alcimus in tem- 56
pore illo cum tormento magno.
* Et vidit Bacchides quoniam 57
mortuus eſt Alcimus : & reuer-
ſus eſt ad regẽ, & ſiluit terra annis
duobus * Et cogitauerunt omnes 58
iniqui dicentes : Ecce Ionathas,
& qui cum eo ſunt, in ſilentio
habitant confidenter : nunc ergo
adducamus Bacchidem, & com-
prehendet eos omnes vna nocte.
59 * Et abierunt, & conſilium ei de-
60 derunt. * Et ſurrexit vt veniret
cum exercitu multo : & miſit oc-
culte epiſtolas ſocijs ſuis, qui erãt
in Iudęa: vt comprehenderent Io-
nathan, & eos, qui cum eo erant :
ſed non potuerunt, quia innotuit
61 eis conſilium eorũ. * Et apprehen-
dit de viris regionis, qui principes
erant malitiæ, quinquaginta viros
62 & occidit eos : * & receſſit Iona-
thas, & Simon, & qui cum eo erãt
in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto:
& extruxit diruta eius, & firma-
63 uerũt eã. * Et cognouit Bacchides,
G & congregauit vniuerſam multi-
tudinem ſuã: & his, qui de Iudæa
64 erant, denunciauit. * Et venit, &
caſtra poſuit deſuper Bethbeſſen:
& oppugnauit eã dies multos, &
65 fecit machinas. * Et reliquit Io-
nathas Simonem fratrem ſuum in
ciuitate, & exijt in regionem, &
66 venit cum numero, * & percuſ-
ſit Odaren, & fratres eius, & fi-
lios Phaſeron in tabernaculis ip-
ſorum, & cœpit cædere, & cre-
67 ſcere in virtutibus. * Simon vero,
& qui cum ipſo erant, exierũt de
ciuitate, & ſuccenderunt machi-
68 nas, * & pugnauerunt contra Bac-
chidem, & contritus eſt ab eis &
afflixerunt eum valde, quoniam
conſilium eius, & congreſſus eius
69 erat inanis. * Et iratus contra vi-
ros iniquos qui ei conſilium de-
derant vt veniret in regionem ip-
ſorum, multos ex eis occidit : ip-
ſe autem cogitauit cum reliquis
70 abire in regionem ſuam. * Et co-
gnouit Ionathas : & miſit ad eum
legatos componere pacem cum
ipſo, & reddere ei captiuitatem.
71 * Et libenter accepit, & fecit ſe-
cundum verba eius, & iurauit
ſe nihil facturum ei mali omni-
72 bus diebus vitæ eius. * Et red-
didit ei captiuitatem, quam prius
erat prædatus de terra Iuda: & cõ-
uerſus abijt in terrã ſuam, & non
appoſuit amplius venire in fines
73 eius : * Et ceſſauit gladius ex Iſ-
rael : & habitauit Ionathas in
Machmas, & cœpit Ionathas ibi
iudicare populum, & extermina-
uit impios ex Iſrael.

CAP.

CAP. X.

ET anno centeſimo ſexageſi- 1
mo aſcendit Alexander An- A
tiochi filius, qui cognominatus
eſt Nobilis: & occupauit Ptole-
maidam: & receperunt eum, &
regnauit illic.* Et audiuit Deme- 2
trius rex, & congregauit exercitũ
copioſum valde, & exiuit ob-
uiam illi in prælium. * Et miſit 3
Demetrius epiſtolam ad Ionathã
verbis pacificis, vt magnificaret
eum. * Dixit enim: Anticipemus 4
facere pacẽ cum eo, priuſquam
faciat cum Alexandro aduerſum
nos.* recordabitur enim omnium 5
malorum, quæ fecimus in eum,
& in fratrem eius, & in gentem
eius. * Et dedit ei poteſtatem 6
congregandi exercitum, & fabri-
ficare arma, & eſſe ipſum ſocium
eius. & obſides, qui erant in ar-
ce, iuſſit tradi ei. * Et venit Io- 7
nathas in Ieruſalem, & legit epi-
ſtolas in auditu omnis populi, &
eorum, qui in arce erant.* Et ti- 8
muerunt timore magno, quo-
niam audierũt quòd dedit ei rex
poteſtatem congregandi exerci-
tum.* Et traditi ſunt Ionathæ ob- 9
ſides, & reddidit eos parentibus
ſuis: * & habitauit Ionathas in Ie- 10
ruſalem, & cœpit ædificare, & in-
nouare ciuitatem. * Et dixit fa- 11
cientibus opera vt extruerẽt mu-
ros, & montem Sion in circuitu
lapidibus quadratis ad munitio-
nem: & ita fecerunt. * Et fuge- 12
runt alienigenæ, qui erant in mu-
nitionibus, quas Bacchides ædifi-
cauerat: * & reliquit vnuſquiſ- 13
que locum ſuum, & abijt in ter-
ram ſuam: * tantum in Bethſu- 14
ra remanſerunt aliqui ex his, qui
reliquerant legem, & præcepta
Dei. erat enim hæc eis ad refu-
gium. * Et audiuit Alexander rex 15
promiſſa, quæ promiſit Deme- B
trius Ionathæ: & narrauerunt ei
prælia, & virtutes, quas ipſe fe-
cit, & fratres eius, & labores,
quos laborauerunt. * & ait: Num- 16
quid inueniemus aliquem virum
talem? & nunc faciemus eum
amicum, & ſocium noſtrum.* Et 17
ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſe-
cundũ hæc verba, dicens: * REX 18
Alexander fratri Ionathæ ſalu-
19 tem. * Audiuimus de te quòd
vir potens ſis viribus, & aptus es
20 vt ſis amicus noſter: * & nunc
conſtituimus te hodie ſummum
ſacerdotem gentis tuæ, & vt ami-
cus voceris regis, (& miſit ei pur-
puram, & coronam auream)
& quæ noſtra ſunt ſentias nobi-
ſcum, & conſerues amicitias ad
21 nos. * Et induit ſe Ionathas ſto-
la ſancta ſeptimo menſe, anno
centeſimo ſexageſimo in die ſo-
lemni ſcenopegiæ: & congrega-
uit exercitum, & fecit arma co-
22 pioſa. * Et audiuit Demetrius
verba iſta, & contriſtatus eſt ni-
23 mis, & ait: * Quid hoc fecimus,
quòd præoccupauit nos Alexan-
der apprehendere amicitiam Iu-
24 dæorum ad munimen ſui? * Scri-
bam & ego illis verba deprecato-
ria, & dignitates, & dona: vt
25 ſint mecum in adiutoriũ.* Et ſcri-
pſit eis in hæc verba: Rex Deme-
trius genti Iudæorum ſalutem:
26 * Quoniam ſeruaſtis ad nos pa-
ctum, & manſiſtis in amicitia no-
ſtra, & non acceſſiſtis ad inimi-
cos noſtros, audiuimus, & gauiſi
27 ſumus.* Et nunc perſeuerate ad-
C huc conſeruare ad nos fidem, &
retribuemus vobis bona pro his,
28 quæ feciſtis nobiſcum: * Et re-
mittemus vobis præſtationes mul
tas, & dabimus vobis donatio-
29 nes. * Et nunc abſoluo vos, &
omnes Iudæos a tributis, & pre-
tia ſalis indulgeo, & coronas re-
30 mitto, & tertias ſeminis: * & di-
midiam partẽ fructus ligni, quod
eſt portionis meæ, relinquo vobis
ex hodierno die, & deinceps, ne
accipiatur a terra Iuda, & a tribus
ciuitatibus, quæ additæ ſunt illi
ex Samaria, & Galilæa ex ho-
dierna die & in totum tempus:
31 * & Ieruſalem ſit ſancta, & libe-
ra cum finibus ſuis: & decimæ &
32 tributa ipſius ſint. * Remitto etiã
poteſtatem arcis, quæ eſt in Ieru-
ſalem: & do eã ſummo ſacerdoti,
vt cõſtituat in ea viros quoſcum-
que ipſe elegerit, qui cuſtodiant
33 eam. * Et omnem animam Iu-
dæorũ, quæ captiua eſt a terra Iu-
da in omni regno meo, relinquo
liberã gratis, vt omnes a tributis
ſoluãtur, etiam pecorum ſuorum.
Et

*Et omnes dies ſollemnes, & ſab- 34
bata, & neomeniæ, & dies decre-
ti, & tres dies ante diem ſollem-
nē, & tres dies poſt diem ſollem-
nem ſint omnes immunitatis &
remiſſionis omnibus Iudæis, qui
ſunt in regno meo: *& nemo ha- 35
bebit poteſtatem agere aliquid,
& mouere negotia aduerſus ali-
quem illorum in omni cauſa.*Et 36
aſcribantur ex Iudæis in exercitu
regis ad triginta millia virorū: &
dabuntur illis copiæ vt oportet
omnibus exercitibus regis; & ex
eis ordinabuntur qui ſint in mu-
nitionibus regis magni: * & ex 37
his conſtituentur ſuper negotia
regni, quæ agūtur ex fide, & prin-
cipes ſint ex eis, & ambulēt in le-
gibus ſuis, ſicut præcepit rex in
terra Iuda.* Et tres ciuitates, quæ 38
additæ ſunt Iudææ ex regione Sa- D
mariæ, cum Iudæa reputentur: vt
ſint ſub vno, & non obediant alij
poteſtati, niſi ſummi ſacerdotis.
*Ptolemaida, & cōfines eius, quas 39
dedi donum ſanctis, qui ſunt in
Ieruſalem ad neceſſarios ſum-
ptus ſanctorum. * Et ego do ſin- 40
gulis annis quindecim millia ſi-
clorum argenti de rationibus re-
gis, quæ me contingunt: * & om- 41
ne, quod reliquum fuerit, quod
non reddiderāt qui ſuper negotia
erant annis prioribus, ex hoc da-
bunt in opera domus.* Et ſuper 42
hæc quinque millia ſiclorum ar-
genti, quæ accipiebant de ſancto-
rum ratione per ſingulos annos:
& hæc ad ſacerdotes pertineant,
qui miniſterio fungūtur.*Et qui- 43
cumque cōfugerint in templum,
quod eſt Ieroſolymis, & in om-
nibus finibus eius, obnoxij regi
in omni negotio dimittantur, &
vniuerſa, quæ ſunt eis in regno
meo, libera habeant. * Et ad ædi- 44
ficanda vel reſtaurāda opera ſan-
ctorum, ſumptus dabuntur de ra-
tione regis:* & ad extruēdos mu- 45
ros Ieruſalem, & communiendos
in circuitu, ſumptus dabuntur de
ratione regis, & ad conſtruendos
muros in Iudæa. * Vt audiuit 46
autem Ionathas, & populus ſer-
‖ ʒ. 7. b. 12. mones iſtos, ‖ non crediderunt
eis, nec receperunt eos: quia re-
cordati ſunt malitiæ magnæ, quā
fecerat in Iſrael, & tribulauerat

47 eos valde. * Et complacuit eis
in Alexandrum, quia ipſe fue-
rat eis princeps ſermonum pa-
cis, & ipſi auxilium ferebant om-
48 nibus diebus. * Et congregauit
rex Alexander exercitum magnū,
& admouit caſtra contra Deme-
49 trium.* Et commiſerunt prælium
duo reges, & fugit exercitus De-
metrij, & inſecutus eſt eum Ale-
50 xander, & incubuit ſuper eos.*Et
inualuit prælium nimis, donec
occidit ſol: & cecidit Demetrius
51 in die illa. * Et miſit Alexander
E ad Ptolemæū regem Aegypti le-
gatos ſecundum hæc verba, di-
52 cens: * QVONIAM regreſſus
ſum in regnum meum, & ſedi in
ſede patrum meorum, & obtinui
principatum, & contriui Deme-
trium, & poſſedi regionem no-
53 ſtram,* & commiſi pugnam cum
eo, & contritus eſt ipſe, & ca-
ſtra eius a nobis, & ſedimus in ſe-
54 de regni eius: * & nunc ſtatua-
mus adinuicem amicitiam: & da
mihi filiam tuam vxorem, & ego
ero gener tuus, & dabo tibi do-
55 na, & ipſi digna te. * Et reſpon-
dit rex Ptolemæus, dicens: FE-
LIX dies, in qua reuerſus es ad
terram patrum tuorum, & ſedi-
56 ſti in ſede regni eorum. * Et
nunc faciam tibi quod ſcripſiſti:
ſed occurre mihi Ptolemaidam,
vt videamus inuicem nos, &
57 ſpondeā tibi ſicut dixiſti.* Et exi-
uit Ptolemæus de Aegypto, ipſe
& Cleopatra filia eius, & venit
Ptolemaidam anno centeſimo ſe-
58 xageſimo ſecundo.*Et occurrit ei
Alexander rex, & dedit ei Cleo-
patram filiam ſuam: & fecit nu-
ptias eius Ptolemaidæ, ſicut re-
59 ges, in magna gloria. * Et ſcri-
pſit rex Alexander Ionathæ, vt
60 veniret obuiam ſibi. * Et abijt
cum gloria Ptolemaidam, & oc-
currit ibi duobus regibus, & de-
dit illis argentum multum, & au-
rū, & dona: & inuenit gratiam in
61 conſpectu eorū.* Et conuenerunt
aduerſus eum viri peſtilentes ex
Iſrael, viri iniqui interpellantes
aduerſus eum: & non intendit ad
62 eos rex. * Et iuſſit ſpoliari Iona-
than veſtibus ſuis, & indui eum
purpura: & ita fecerunt. Et col-
locauit eum rex ſedere ſecum.

* Dixitq. principibus ſuis: Exite 63
cum eo in medium ciuitatis, &
prædicate, vt nemo aduerſus eum
interpellet de vllo negotio, nec
quiſquam ei moleſtus ſit de vlla
ratione. * Et factum eſt, vt vide- 64
runt qui interpellabant gloriam F
eius, quæ prædicabatur, & oper-
tum eum purpura, fugerunt om-
nes: * & magnificauit eum rex, 65
& ſcripſit eum inter primos ami-
cos, & poſuit eum ducem, & par-
ticipem principatus. * Et reuer- 66
ſus eſt Ionathas in Ieruſalem cum
pace, & lætitia. * In anno cente- 67
ſimo ſexageſimoquinto venit De-
metrius filius Demetrij a Creta
in terram patrum ſuorum. * Et 68
audiuit Alexander rex, & contri-
ſtatus eſt valde, & reuerſus eſt
Antiochiam. * Et conſtituit De- 69
metrius rex Apollonium ducem,
qui præerat Cœleſyriæ: & con-
gregauit exercitum magnum, &
acceſſit ad Iamniam: & miſit ad
Ionathan ſummum ſacerdotem,
* dicẽs: Tu ſolus reſiſtis nobis: ego 70
autem factus ſum in deriſum, &
in opprobrium, propterea quia
tu poteſtatẽ aduerſum nos exer-
ces in montibus. * Nunc ergo ſi 71
confidis in virtutibus tuis, deſcen-
de ad nos in campum, & compa-
remus illic inuicem: quia me-
cum eſt virtus bellorum. * Inter- 72
roga, & diſce quis ſum ego, & ce-
teri, qui auxilio ſunt mihi, qui &
dicunt quia non poteſt ſtare pes
veſter ante faciem noſtram, quia
bis in fugam conuerſi ſunt patres
tui in terra ſua: * & nunc quo- 73
modo poteris ſuſtinere equita-
tum & exercitũ tantum in cam-
po, vbi non eſt lapis, neque ſa-
xum, neque locus fugiendi? * Vt 74
audiuit autem Ionathas ſermo-
nes Apollonij, motus eſt ani-
mo: & elegit decem millia viro-
rum, & exijt ab Ieruſalem, &
occurrit ei Simon frater eius in
adiutorium: * & applicuerunt ca- 75
ſtra in Ioppen, & excluſit eum a
ciuitate: quia cuſtodia Apollonij
Ioppe erat, & oppugnauit eam.
* Et exterriti qui erant in ciuita- 76
te, aperuerunt ei, & obtinuit Io-
nathas Ioppen. * Et audiuit Apol- 77
lonius, & admouit tria millia G
equitum, & exercitum multum.

78 * Et abijt Azotum tamquam iter
faciens, & ſtatim exijt in campũ,
eo quòd haberet multitudinem
equitum, & confideret in eis. Et
inſecutus eſt eum Ionathas in
Azotum, & commiſerunt præ-
79 lium. * Et reliquit Apollonius in
caſtris mille equites poſt eos oc-
80 culte. * Et cognouit Ionathas
quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, &
circuierunt caſtra eius, & iece-
runt iacula in populum a mane
81 vſque ad veſperam. * Populus au-
tem ſtabat, ſicut præceperat Iona-
thas: & laborauerunt equi eo-
82 rum. * Et eiecit Simon exerci-
tum ſuum, & commiſit contra
legionem. equites enim fatigati
erant: & contriti ſunt ab eo, &
83 fugerunt. * Et qui diſperſi ſunt
per campum, fugerunt in Azotũ,
& intrauerunt in Bethdagon ido-
lum ſuum, vt ibi ſe liberarent.
84 * Et ſuccendit Ionathas Azotum,
& ciuitates, quæ erant in circui-
tu eius, & accepit ſpolia eorum,
& templũ Dagon: & omnes, qui
fugerunt in illud, ſuccendit igni.
85 * Et fuerunt qui ceciderunt gla-
dio cum his, qui ſuccenſi ſunt,
86 fere octo millia virorum. * Et
mouit inde Ionathas caſtra, &
applicuit ea Aſcalonem: & exie-
runt de ciuitate obuiam illi in
87 magna gloria. * Et reuerſus eſt
Ionathas in Ieruſalem cum ſuis,
88 habentibus ſpolia multa. * Et fa-
ctum eſt, vt audiuit Alexander
rex ſermones iſtos, addidit adhuc
89 glorificare Ionathan. * Et miſit
ei fibulam auream, ſicut conſue-
tudo eſt dari cognatis regum. Et
dedit ei Accaron, & omnes fines
eius in poſſeſſionem.

CAP. XI.

1 ET rex Aegypti congregauit
A exercitum, ſicut arena, quæ
eſt circa orã maris, & naues mul-
tas: & quærebat obtinere regnum
Alexandri dolo, & addere illud
2 regno ſuo. * Et exijt in Syriam
verbis pacificis, & aperiebant ei
ciuitates, & occurrebant ei: quia
mandauerat Alexander rex exi-
re ei obuiam, eo quòd ſocer ſuus
3 eſſet. * Cum autem introiret
ciuitatem Ptolemæus, ponebat
cuſto-

cuſtodias militum in ſingulis ci-
uitatibus . * Et vt appropiauit 4
Azoto, oſtenderunt ei templum
Dagon ſuccenſum igni, & Azo-
tum, & cetera eius demolita, &
corpora proiecta, & eorum, qui
cæſi erant in bello, tumulos quos
fecerant ſecus viam . * Et narra- 5
uerunt regi quia hæc fecit Iona-
thas, vt inuidiam facerent ei : &
tacuit rex . * Et occurrit Iona- 6
thas regi in Ioppen cum gloria,
& inuicem ſe ſalutauerunt, &
dormierunt illic . * Et abijt Io- 7
nathas cum rege vſque ad flu-
uium, qui vocatur Eleutherus:
& reuerſus eſt in Ieruſalem.
*Rex autem Ptolemæus obtinuit 8
dominium ciuitatum vſque Se-
leuciam maritimam, & cogita-
bat in Alexandrum conſilia ma-
la . * Et miſit legatos ad Deme- 9
trium, dicens: VENI, compo-
namus inter nos pactum, & dabo
tibi filiam meam, quam habet
Alexander, & regnabis in regno B
patris tui . * pœnitet enim me 10
quòd dederim illi filiam meam:
quæſiuit enim me occidere . * Et 11
vituperauit eum, propterea quòd
concupierat regnum eius.* Et ab- 12
ſtulit filiam ſuam, & dedit eam,
Demetrio, & alienauit ſe ab Ale-
xandro, & manifeſtatæ ſunt ini-
micitiæ eius . * Et intrauit Ptole- 13
mæus Antiochiam, & impoſuit
duo diademata capiti ſuo, Aegy-
pti, & Aſiæ . * Alexander autem 14
rex erat in Cilicia illis tempori-
bus: quia rebellabant qui erant
in locis illis.* Et audiuit Alexan- 15
der, & venit ad eum in bellum:&
produxit Ptolemæus rex exerci-
tum, & occurrit ei in manu vali-
da, & fugauit eum.* Et fugit Ale- 16
xander in Arabiam, vt ibi prote-
geretur : rex autem Ptolemæus
exaltatus eſt.* Et abſtulit Zabdiel 17
Arabs caput Alexandri; & miſit
Ptolemæo . * Et rex Ptolemæus 18
mortuus eſt in die tertia : & qui
erant in munitionibus, perierunt
ab his, qui erant intra caſtra .* Et 19
regnauit Demetrius anno cente-
ſimo ſexageſimo ſeptimo . * In 20
diebus illis congregauit Ionathas
eos, qui erant in Iudæa, vt expu-
gnarent arcem, quæ eſt in Ieruſa-
lem : & fecerunt contra eam ma-

21 chinas multas .* Et abierunt qui-
dam qui oderant gentem ſuã viri
iniqui ad regem Demetrium, &
renunciauerunt ei quòd Ionathas
22 obſideret arcem . * Et vt audiuit,
iratus eſt : & ſtatim venit ad Pto-
lemaidam, & ſcripſit Ionathæ ne
obſideret arcem, ſed occurreret ſi-
23 bi ad colloquium feſtinato . * Vt
C audiuit autem Ionathas, iuſſit ob-
ſidere : & elegit de ſenioribus Iſ-
rael, & de ſacerdotibus, & dedit
24 ſe periculo . * Et accepit aurum,
& argentum, & veſtem, & alia
xenia multa, & abijt ad regem
Ptolemaidam, & inuenit gratiam
25 in conſpectu eius . * Et interpel-
labãt aduerſus eum quidam ini-
26 qui ex gente ſua .* Et fecit ei rex
ſicut fecerant ei, qui ante eum
fuerant: & exaltauit eum in con-
ſpectu omnium amicorum ſuo-
27 rum, * & ſtatuit ei principatum
ſacerdotij, & quæcumque alia ha-
buit prius pretioſa, & fecit eum
28 principem amicorum.* Et poſtu-
lauit Ionathas a rege vt immu-
nem faceret Iudæam, & tres to-
parchias, & Samariam, & cõfinea
eius: & promiſit ei talenta tre-
29 centa . * Et conſenſit rex : & ſcri-
pſit Ionathæ epiſtolas de his om-
nibus, hunc modum continentes:
30 * REX Demetrius fratri Ionathæ
ſalutem, & genti Iudæorum.
31 * Exemplum epiſtolæ, quam ſcri-
pſimus Laſtheni parenti noſtro
de vobis, miſimus ad vos vt ſci-
32 retis : * Rex Demetrius Laſtheni
33 parenti ſalutem . * Genti Iudæo-
rum amicis noſtris, & conſeruan-
tibus quæ iuſta ſunt apud nos, de-
creuimus benefacere propter be-
nignitatem ipſorum, quam erga
34 nos habent . * Statuimus ergo il-
D lis omnes fines Iudææ, & tres ci-
uitates, Lydan, & Ramathan, quæ
additæ ſunt Iudææ ex Samaria, &
omnes confines earum ſequeſtra-
ri omnibus ſacrificantibus in Ie-
roſolymis pro his, quę ab eis prius
accipiebat rex per ſingulos an-
nos, & pro fructibus terræ, & po-
35 morum.* Et alia, quæ ad nos per-
tinebant decimarum, & tributo-
rum ex hoc tempore remittimus
eis : & areas ſalinarũ, & coronas,
36 quæ nobis deferebantur, * omnia
ipſis concedimus : & nihil horum

irritũ erit ex hoc, & in omne tem-
pus. * Nunc ergo curate facere 37
horum exemplum, & detur Iona-
thæ, & ponatur in monte ſancto,
in loco celebri. * Et videns Deme- 38
trius rex quòd ſiluit terra in con-
ſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit, di-
miſit totum exercitum ſuum,
vnumquemque in locum ſuum,
excepto peregrino exercitu, quem
contraxit ab inſulis Gentium: &
inimici erant ei omnes exercitus
patrũ eius. * Tryphon autem erat 39
quidam partium Alexãdri prius:
& vidit quoniam omnis exercitus
murmurabat contra Demetrium,
& iuit ad Emalchuel Arabem,
qui nutriebat Antiochum filium
Alexandri: * & aſſidebat ei, vt 40
traderet eum ipſi, vt regnaret lo-
co patris ſui: & enũciauit ei quan-
ta fecit Demetrius, & inimicitias
exercituum eius aduerſus illum.
Et manſit ibi diebus multis. * Et 41
miſit Ionathas ad Demetrium re- E
gem, vt eijceret eos, qui in arce
erant in Ieruſalem, & qui in præ-
ſidijs erant: quia impugnabant
Iſrael. * Et miſit Demetrius ad 42
Ionathan, dicens: Non hæc tan-
tum faciam tibi, & genti tuæ, ſed
gloria illuſtrabo te, & gentem
tuam cum fuerit opportunum.
* Nunc ergo recte feceris, ſi mi- 43
ſeris in auxilium mihi viros: quia
diſceſſit omnis exercitus meus.
* Et miſit ei Ionathas tria millia 44
virorum fortium Antiochiam: &
venerunt ad regem, & delectatus
eſt rex in aduentu eorum. * Et 45
conuenerunt qui erant de ciuita-
te, centum viginti millia virorũ,
& volebant interficere regem.
* Et fugit rex in aulam: & occu- 46
pauerunt qui erant de ciuitate,
itinera ciuitatis, & cœperunt pu-
gnare. * Et vocauit rex Iudæos in 47
auxilium, & conuenerunt omnes
ſimul ad eũ, & diſperſi ſunt om-
nes per ciuitatem: * & occide- 48
runt in illa die centum millia ho-
minum, & ſuccenderunt ciuitatẽ,
& ceperunt ſpolia multa in die
illa, & liberauerunt regem. * Et 49
viderunt qui erant de ciuitate,
quòd obtinuiſſent Iudæi ciuita-
tem ſicut volebant: & infirmati
ſunt mente ſua, & clamauerunt
ad regem cum precibus, dicẽtes:

50 * Da nobis dextras, & ceſſent Iu-
dæi oppugnare nos, & ciuitatem.
51 * Et proiecerunt arma ſua, & fe-
F cerunt pacem, & glorificati ſunt
Iudæi in conſpectu regis, & in cõ-
ſpectu omnium, qui erant in re-
gno eius, & nominati ſunt in re-
gno: & regreſſi ſunt in Ieruſalem
52 habentes ſpolia multa. * Et ſedit
Demetrius rex in ſede regni ſui:
& ſiluit terra in conſpectu eius.
53 * Et mẽtitus eſt omnia quæcum-
que dixit, & abalienauit ſe a Io-
natha, & non retribuit ei ſecun-
dum beneficia, quæ ſibi tribue-
54 rat, & vexabat eum valde. * Poſt
hæc autem reuerſus eſt Tryphon,
& Antiochus cum eo puer ado-
leſcens, & regnauit, & impoſuit
55 ſibi diadema. * Et congregati ſunt
ad eum omnes exercitus, quos
diſperſerat Demetrius, & pugna-
uerunt contra eum: & fugit, &
56 terga vertit. * Et accepit Tryphon
beſtias, & obtinuit Antiochiam:
57 * & ſcripſit Antiochus adoleſcens
Ionathæ, dicens: Conſtituo tibi ſa-
cerdotium, & conſtituo te ſuper
quattuor ciuitates, vt ſis de amicis
58 regis. * Et miſit illi vaſa aurea in
miniſterium, & dedit ei poteſta-
tem bibendi in auro, & eſſe in
purpura, & habere fibulam aureã:
59 * & Simonem fratrem eius con-
ſtituit ducẽ a terminis Tyri vſque
60 ad fines Aegypti. * Et exijt Iona-
thas, & perambulabat trans flu-
men ciuitates: & congregatus eſt
ad eum omnis exercitus Syriæ in
auxilium, & venit Aſcalonem, &
occurrerunt ei honorifice de ci-
61 uitate. * Et abijt inde Gazam: &
concluſerunt ſe qui erant Gazæ:
& obſedit eam, & ſuccendit quæ
erant in circuitu ciuitatis, & præ-
62 datus eſt ea. * Et rogauerũt Gazen-
G ſes Ionathan, & dedit illis dexte-
ram: & accepit filios eorum obſi-
des, & miſit illos in Ieruſalem: &
perambulauit regionẽ vſque Da-
63 maſcum. * Et audiuit Ionathas
quòd præuaricati ſunt principes
Demetrij in Cades, quæ eſt in Ga-
lilæa, cum exercitu multo, volen-
tes eum remouere a negotio re-
64 gni: * & occurrit illis: fratrẽ au-
tem ſuum Simonem reliquit in-
65 tra prouinciam. * Et applicuit Si-
mon ad Bethſurã, & expugnabat
eam

eam diebus multis, & concluſit
eos. * Et poſtulauerũt ab eo dex- 66
tras accipere, & dedit illis: & eie-
cit eos inde, & cepit ciuitatem, &
poſuit in ea præſidium. * Et Io- 67
nathas, & caſtra eius applicuerũt
ad aquam Geneſar, & ante lucem
vigilauerunt in campo Aſor. * & 68
ecce caſtra alienigenarum occur-
rebant in campo, & tendebant ei
inſidias in montibus: ipſe autem
occurrit ex aduerſo. * Inſidiæ ve- 69
ro exurrexerunt de locis ſuis, &
commiſerunt prælium. * Et fu- 70
gerunt qui erãt ex parte Ionathæ
omnes, & nemo relictus eſt ex
eis, niſi Mathathias filius Abſolo-
mi, & Iudas filius Calphi, prin-
ceps militiæ exercitus. * Et ſcidit 71
Ionathas veſtimenta ſua, & poſuit
terram in capite ſuo, & orauit.
* Et reuerſus eſt Ionathas ad eos 72
in prælium, & conuertit eos in
fugam, & pugnauerunt. * Et vi- 73
derunt qui fugiebãt partis illius,
& reuerſi ſunt ad eum, & inſe-
quebantur cum eo omnes vſque
Cades ad caſtra ſua, & peruene-
runt vſque illuc. * & ceciderunt 74
de alienigenis in die illa tria mil-
lia virorum: & reuerſus eſt Iona-
thas in Ieruſalem.

CAP. XII.

ET vidit Ionathas quia tempus 1
eum iuuat, elegit viros, & A
miſit eos Romam ſtatuere, & re-
nouare cum eis amicitiam: * & ad 2
Spartiatas, & ad alia loca miſit
epiſtolas ſecundum eamdem for-
mam: * & abierunt Romam, & 3
intrauerunt curiam, & dixerunt:
Ionathas ſummus ſacerdos, &
gens Iudæorum miſerunt nos, vt
renouaremus amicitiam, & ſo-
cietatem ſecundum priſtinum.
* Et dederunt illis epiſtolas ad 4
ipſos per loca, vt deducerent eos
in terram Iuda cum pace. * Et 5
hoc eſt exemplum epiſtolarum,
quas ſcripſit Ionathas Spartiatis:
* IONATHAS ſummus ſacer- 6
dos, & ſeniores gentis, & ſacerdo-
tes, & reliquus populus Iudæo-
rum Spartiatis fratribus ſalutem.
* Iampridem miſſæ erant epiſto- 7
læ ad Oniam ſummum ſacerdo-
tem ab Ario, qui regnabat apud B
vos, quoniam eſtis fratres noſtri,
ſicut reſcriptum continet, quod
8 ſubiectum eſt. * Et ſuſcepit Onias
virum, qui miſſus fuerat, cum
honore: & accepit epiſtolas, in
quibus ſignificabatur de ſocieta-
9 te, & amicitia. * Nos, cum nullo
horũ indigeremus, habentes ſola-
tio ſanctos libros, qui ſunt in ma-
10 nibus noſtris, * maluimus mitte-
re ad vos renouare fraternitatem,
& amicitiam, ne forte alieni effi-
ciamur a vobis: multa enim tem-
pora tranſierunt, ex quo miſiſtis
11 ad nos. * Nos ergo in omni tem-
pore ſine intermiſſione in diebus
ſollemnibus, & ceteris, quibus
oportet, memores ſumus veſtri in
ſacrificijs, quæ offerimus, & in
obſeruationibus, ſicut fas eſt, &
12 decet meminiſſe fratrum. * Læ-
tamur itaque de gloria veſtra.
13 * Nos autẽ circumdederunt mul-
tæ tribulationes, & multa prælia,
& impugnauerunt nos reges, qui
14 ſunt in circuitu noſtro. * Nolui-
mus ergo vobis moleſti eſſe, ne-
que ceteris ſocijs, & amicis no-
15 ſtris in his prælijs. * habuimus
C enim de cælo auxilium, & libe-
rati ſumus nos, & humiliati ſunt
16 inimici noſtri. * Elegimus itaque
Numenium Antiochi filium, &
Antipatrem Iaſonis filium, & mi-
ſimus ad Romanos renouare cum
eis amicitiam, & ſocietatem pri-
17 ſtinam. * Mandauimus itaque eis
vt veniant etiam ad vos, & ſalu-
tent vos: & reddant vobis epiſto-
las noſtras de innouatione frater-
18 nitatis noſtræ. * Et nunc benefa-
cietis reſpondentes nobis ad hæc.
19 * Et hoc eſt reſcriptũ epiſtolarũ,
20 quod miſerat Oniæ: * Arius, rex
Spartiatarum Oniæ ſacerdoti ma-
21 gno ſalutem. * Inuentum eſt in
ſcriptura de Spartiatis, & Iudæis,
quoniã ſunt fratres, & quòd ſunt
22 de genere Abraham. * Et nunc
ex quo hæc cognouimus, benefa-
citis ſcribentes nobis de pace ve-
23 ſtra: * Sed & nos reſcripſimus vo-
bis: Pecora noſtra, & poſſeſſiones
noſtræ, veſtræ ſunt: & veſtræ, no-
ſtræ: mandauimus itaque hæc
24 nunciari vobis. * Et audiuit Io-
nathas quoniã regreſſi ſunt prin-
cipes Demetrij cũ exercitu multo
ſupra quam prius, pugnare ad-

uerſus eum. * & exijt ab Ieru- 25
ſalem, & occurrit eis in Amathi- D
tæ regione: non enim dederat eis
ſpatium vt ingrederentur regio-
nem eius. * Et miſit ſpeculatores 26
in caſtra eorum: & reuerſi renun-
ciauerunt quòd conſtituunt ſu-
peruenire illis nocte. * Cum oc- 27
cidiſſet autem ſol, præcepit Io-
nathas ſuis vigilare, & eſſe in ar-
mis paratos ad pugnam tota no-
cte, & poſuit cuſtodes per circui-
tum caſtrorum. * Et audierunt 28
aduerſarij quòd paratus eſt Iona-
thas cum ſuis in bello: & timue-
runt, & formidauerunt in corde
ſuo: & accenderunt focos in ca-
ſtris ſuis. * Ionathas autem, & 29
qui cum eo erant, non cognoue-
runt vſque mane: videbant au-
tem luminaria ardentia, * & ſe- 30
cutus eſt eos Ionathas, & non cõ-
prehendit eos: tranſierant enim
flumen Eleutherum. * Et diuer- 31
tit Ionathas ad Arabas, qui vocan- E
tur Zabadæi, & percuſſit eos, &
accepit ſpolia eorum. * Et iunxit, 32
& venit Damaſcum, & perambu-
labat omnem regionem illam.
* Simon autem exijt, & venit vſ- 33
que ad Aſcalonem, & ad proxi-
ma præſidia: & declinauit in Iop-
pen, & occupauit eam (* audiuit 34
enim quòd vellet præſidium tra-
dere partibus Demetrij) & poſuit
ibi cuſtodes vt cuſtodirent eam.
* Et reuerſus eſt Ionathas, & con- 35
uocauit ſeniores populi, & cogi-
tauit cum eis ædificare præſidia
in Iudæa, * & ædificare muros in 36
Ieruſalem, & exaltare altitudinẽ
magnam inter medium arcis &
ciuitatis, vt ſepararet eam a ciui-
tate, vt eſſet ipſa ſingulariter, &
neque emant, neque vendãt. * Et 37
conuenerunt, vt ædificarent ciui-
tatem: & cecidit murus, qui erat
ſuper torrentem ab ortu ſolis, &
reparauit eum, qui vocatur Ca-
phetetha: * & Simon ædificauit 38
Adiada in Sephela, & muniuit
eam, & impoſuit portas, & ſeras.
* Et cum cogitaſſet Tryphon re- 39
gnare Aſiæ, & aſſumere diadema, F
& extendere manum in Antio-
chum regem: * timens ne forte 40
non permitteret eum Ionathas,
ſed pugnaret aduerſus eum, quæ-
rebat comprehendere eum, & oc-

cidere. Et exurgens abijt in Beth-
41 ſan. * Et exiuit Ionathas obuiam
illi cum quadraginta millibus vi-
rorum electorum in prælium, &
42 venit Bethſan. * Et vidit Tryphon
quia venit Ionathas cum exerci-
tu multo vt extenderet in eũ ma-
43 nus, timuit. * & excepit eum cum
honore, & commendauit eum om-
nibus amicis ſuis, & dedit ei mu-
nera: & præcepit exercitibus ſuis
44 vt obedirent ei, ſicut ſibi. * Et di-
xit Ionathæ: Vt quid vexaſti vni-
uerſum populum, cum bellum
45 nobis non ſit? * Et nunc remitte
eos in domos ſuas: elige autem
tibi viros paucos, qui tecum ſint,
& veni mecum Ptolemaidam, &
tradam eam tibi, & reliqua præ-
ſidia, & exercitum, & vniuerſos
præpoſitos negotij, & conuerſus
46 abibo: propterea enim veni. * Et
credidit ei, & fecit ſicut dixit: &
dimiſit exercitum, & abierunt in
47 terram Iuda. * retinuit autem ſe-
cum tria millia virorum: ex qui-
bus remiſit in Galilæam duo mil-
lia, mille autem venerunt cum
48 eo. * Vt autem intrauit Ptole-
G maidam Ionathas, clauſerũt por-
tas ciuitatis Ptolemenſes: & com-
prehenderunt eum: & omnes, qui
cum eo intrauerant, gladio inter-
49 fecerũt. * Et miſit Tryphon exer-
citum, & equites in Galilæam, &
in campum magnum vt perderẽt
50 omnes ſocios Ionathæ. * At illi
cum cognouiſſent quia compre-
henſus eſt Ionathas, & perijt, &
omnes, qui cum eo erant, horta-
ti ſunt ſemetipſos, & exierũt pa-
51 rati in prælium. * Et videntes hi,
qui inſecuti fuerant, quia pro ani-
52 ma res eſt illis, reuerſi ſunt: * illi
autem venerunt omnes cum pace
in terram Iuda. Et planxerunt Io-
nathan, & eos, qui cum ipſo erãt,
valde: & luxit Iſrael luctu ma-
53 gno. * Et quæſierunt omnes gen-
tes, quæ erant in circuitu eorum,
conterere eos: dixerunt enim:
54 * Non habent principem, & adiu-
uantem: nunc ergo expugnemus
illos, & tollamus de hominibus
memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quòd con-
A gregauit Tryphon exercitum
copio-

copioſum vt veniret in terrā Iu-
da, & attereret eam. * Videns quia 2
in tremore populus eſt, & in ti-
more, aſcendit Ieruſalem & con-
gregauit populum: * & adhortans 3
dixit: Vos ſcitis quanta ego, &
fratres mei, & domus patris mei
fecimus pro legibus, & pro ſan-
ctis, prælia, & anguſtias quales
vidimus: * horum gratia perie- 4
runt fratres mei omnes propter
Iſrael, & relictus ſum ego ſolus.
* Et nunc non mihi contingat par- 5
cere animæ meæ in omni tempo-
re tribulationis: non enim melior
ſum fratribus meis. * Vindicabo 6
itaque gentem meam, & ſancta,
natos quoque noſtros, & vxores:
quia congregatæ ſunt vniuerſæ
gentes conterere nos inimicitiæ
gratia. * Et accenſus eſt ſpiritus 7
populi ſimul vt audiuit ſermones B
iſtos. * & reſponderunt voce ma- 8
gna dicentes: Tu es dux noſter lo-
co Iudæ, & Ionathæ fratris tui:
* pugna prælium noſtrum: & om- 9
nia, quæcumque dixeris nobis,
faciemus. * Et congregans omnes 10
viros bellatores, accelerauit con-
ſummare vniuerſos muros Ieru-
ſalem, & muniuit eam in gyro.
* Et miſit Ionathan filium Abſa- 11
lomi, & cum eo exercitum no-
uum in Ioppen, & eiectis his, qui
erant in ea, remanſit illic ipſe.
* Et mouit Tryphon a Ptolemai- 12
da cum exercitu multo, vt veni-
ret in terram Iuda, & Ionathas
cum eo in cuſtodia. * Simon au- 13
tem applicuit in Addus cōtra fa-
ciem campi. * Et vt cognouit Try- 14
phon quia ſurrexit Simon loco
fratris ſui Ionathæ: & quia com-
miſſurus eſſet cum eo prælium,
miſit ad eum legatos, * dicens: 15
Pro argento, quod debebat frater
tuus Ionathas in ratione regis,
propter negotia, quæ habuit, de-
tinuimus eum. * Et nunc mitte 16
argenti talenta centum, & duos
filios eius obſides, vt non dimiſ-
ſus fugiat a nobis, & remittemus
eum. * Et cognouit Simon quia 17
cum dolo loqueretur ſecum, iuſ- C
ſit tamen dari argentum, & pue-
ros: ne inimicitiam magnam ſu-
meret ad populum Iſrael, dicen-
tem: * Quia non miſit ei argen- 18
tum, & pueros, propterea periit.

19 * Et miſit pueros, & centum ta-
lenta: & mentitus eſt, & non di-
20 miſit Ionathan. * Et poſt hæc ve-
nit Tryphon intra regionem, vt
contereret eam: & gyrauerunt per
viam, quæ ducit Ador: & Simon,
& caſtra eius ambulabant in om-
nem locum quocumque ibant.
21 * Qui autem in arce erant, miſe-
rūt ad Tryphonem legatos, vt fe-
ſtinaret venire per deſertum, &
22 mitteret illis alimonias. * Et pa-
rauit Tryphon omnem equitatū,
vt veniret illa nocte: erat autem
nix multa valde, & non venit in
23 Galaaditim. * Et cum appropin-
quaſſet Baſcaman, occidit Iona-
24 than, & filios eius illic. * Et con-
uertit Tryphon, & abiit in terram
25 ſuam. * Et miſit Simon, & acce-
D pit oſſa Ionathæ fratris ſui, & ſe-
peliuit ea in Modin ciuitate pa-
26 trum eius. * Et planxerunt eum
omnis Iſrael planctu magno, &
27 luxerunt eum dies multos. * Et
ædificauit Simon ſuper ſepulchrū
patris ſui & fratrum ſuorum ædi-
ficium altum viſu, lapide polito
28 retro & ante: * Et ſtatuit ſeptem
pyramidas, vnam contra vnā pa-
tri & matri, & quattuor fratribus:
29 * & his circūpoſuit columnas ma-
gnas: & ſuper columnas arma, ad
memoriam æternā: & iuxta arma
naues ſculptas, quæ viderentur ab
30 omnibus nauigātibus mare. * hoc
eſt ſepulchrū, quod fecit in Mo-
31 din, vſque in hunc diem. * Try-
phon autem cum faceret iter cum
Antiocho rege adoleſcente, dolo
32 occidit eum. * Et regnauit loco
eius, & impoſuit ſibi diadema
Aſiæ, & fecit plagam magnam in
33 terra. * Et ædificauit Simon præ-
E ſidia Iudææ, muniens ea turribus
excelſis, & muris magnis, & por-
tis, & ſeris: & poſuit alimenta in
34 munitionibus. * Et elegit Simon
viros, & miſit ad Demetrium re-
gem vt faceret remiſſionem re-
gioni: quia actus omnes Trypho-
nis per direptionem fuerāt geſti.
35 * Et Demetrius rex ad verba iſta
reſpondit ei, & ſcripſit epiſtolam
36 talem: * REX Demetrius Simo-
ni ſummo ſacerdoti, & amico re-
gum, & ſenioribus, & Genti Iu-
37 dæorum ſalutem. * Coronam au-
ream, & bahem, quam miſiſtis,

ſuſcepimus : & parati ſumus fa-
cere vobiſcum pacem magnam,
& ſcribere præpoſitis regis remit-
tere vobis quæ indulſimus. * Quę- 38
cumque enim conſtituimus, vo-
bis cõſtant. Munitiones, quas ædi-
ficaſtis vobis ſint. * remittimus 39
quoque ignorantias, & peccata
vſque in hodiernum diem, & co-
ronam, quam debebatis: & ſiquid
aliud erat tributarium in Ieruſa-
lem, iam non ſit tributarium.
* Et ſiqui ex vobis apti ſunt con- 40
ſcribi inter noſtros, cõſcribantur,
& ſit inter nos pax. * Anno cen- 41
teſimo ſeptuageſimo ablatum eſt
iugum Gentium ab Iſrael. * Et 42
cœpit populus Iſrael ſcribere in F
tabulis, & geſtis publicis, anno
primo ſub Simone ſummo ſacer-
dote, magno duce, & principe Iu-
dæorum. * In diebus illis appli- 43
cuit Simon ad Gazam, & circum-
dedit eam caſtris, & fecit machi-
nas, & applicuit ad ciuitatem, &
percuſſit turrem vnam, & com-
prehendit eam. * Et eruperant 44
qui erant intra machinam in ci-
uitatem: & factus eſt motus ma-
gnus in ciuitate. * Et aſcenderunt 45
qui erant in ciuitate cũ vxoribus,
& filijs ſupra murum ſciſſis tuni-
cis ſuis, & clamauerunt voce ma-
gna, poſtulãtes a Simone dextras
ſibi dari, * & dixerunt: Non no- 46
bis reddas ſecundum malitias no-
ſtras, ſed ſecundum miſericordias
tuas. * Et flexus Simon non de- 47
bellauit eos: eiecit tamen eos de
ciuitate, & mũdauit ædes, in qui- G
bus fuerant ſimulacra, & tunc in-
trauit in eam cum hymnis bene-
dicens Dominum: * & eiecta 48
ab ea omni immunditia, colloca-
uit in ea viros, qui legem facerẽt:
& muniuit eam, & fecit ſibi ha-
bitationem. * Qui autem erant 49
in arce Ieruſalem, prohibebantur
egredi & ingredi regionem, &
emere, ac vendere: & eſurierunt
valde, & multi ex eis fame perie-
runt, * & clamauerunt ad Simo- 50
nem vt dextras acciperent: & de-
dit illis: & eiecit eos inde, & mun-
dauit arcem a cõtaminationibus:
* & intrauerunt in eam tertia & 51
vigeſima die ſecundi menſis, an-
no centeſimo ſeptuageſimo pri-
mo cum laude, & ramis palma-
rum, & cinyris, & cymbalis, &
nablis, & hymnis, & canticis, quia
contritus eſt inimicus magnus ex
52 Iſrael. * Et conſtituit vt omnibus
annis agerentur dies hi cum læti-
53 tia. * Et muniuit montem tem-
pli, qui erat ſecus arcem, & habi-
tauit ibi ipſe, & qui cum eo erãt.
54 * Et vidit Simon Ioannem filium
ſuum, quòd fortis prælij vir eſſet:
& poſuit eum ducem virtutũ vni-
uerſarũ: & habitauit in Gazaris.

C A P. X I I I I.

1 ANno centeſimo ſeptuageſimo
A ſecundo congregauit rex De-
metrius exercitum ſuum, & abijt
in Mediam ad contrahenda ſibi
auxilia, vt expugnaret Trypho-
2 nẽ. * Et audiuit Arſaces rex Per-
C ſidis, & Mediæ, quia intrauit De-
metrius confines ſuos, & miſit
vnũ de principibus ſuis vt com-
prehenderet eum viuum, & ad-
3 duceret eum ad ſe. * Et abijt, &
percuſſit caſtra Demetrij: & com-
prehendit eum, & duxit eum ad
Arſacem, & poſuit eum in cuſto-
4 diam. * Et ſiluit omnis terra Iu-
da omnibus diebus Simonis, &
quæſiuit bona genti ſuæ: & pla-
cuit illis poteſtas eius, & gloria
5 eius omnibus diebus. * Et cum
omni gloria ſua accepit Ioppen in
portum, & fecit introitum in in-
6 ſulis maris. * Et dilatauit fines
gentis ſuæ, & obtinuit regionem.
7 * Et congregauit captiuitatẽ mul-
tam, & dominatus eſt Gazaræ, &
Bethſuræ, & arci: & abſtulit im-
munditias ex ea, & non erat qui
8 reſiſteret ei. * Et vnuſquiſque co-
B lebat terram ſuam cum pace: &
terra Iuda dabat fructus ſuos, &
ligna camporum fructum ſuum.
9 * Seniores in plateis ſedebãt om-
nes, & de bonis terræ tractabant,
& iuuenes induebant ſe gloriam,
10 & ſtolas belli. * Et ciuitatibus
tribuebat alimonias, & conſtitue-
bat eas vt eſſent vaſa munitionis
quoadusque nominatum eſt no-
men gloriæ eius vſque ad extre-
11 mum terræ. * Fecit pacem ſuper
terram, & lætatus eſt Iſrael læti-
12 tia magna. * Et ſedit vnuſquiſque
ſub vite ſua, & ſub ficulnea ſua:
13 & non erat qui eos terreret. * De-
fecit impugnans eos ſuper terrã:
reges

reges contriti ſunt in diebus illis.
* Et confirmauit omnes humiles 14
populi ſui, & legem exquiſiuit,
& abſtulit omnẽ iniquum & ma-
lum:* ſancta glorificauit, & mul- 15
tiplicauit vaſa ſanctorum. * Et 16
auditũ eſt Romæ quia defunctus
eſſet Ionathas: & vſque in Spar-
tiatas: & contriſtati ſunt valde.
* Vt audierũt autem quòd Simon 17
frater eius factus eſſet ſummus ſa
cerdos loco eius, & ipſe obtineret
omnem regionem, & ciuitates in
eas; * ſcripſerunt ad eum in tabu- 18
lis æreis, vt renouarent amicitias, C
& ſocietatem quam fecerãt cum
Iuda, & cum Ionatha fratribus
eius. * Et lectæ ſunt in conſpectu 19
eccleſiæ in Ieruſalẽ. Et hoc exem-
plum epiſtolarum, quas Spartia-
tæ miſerunt: * SPARTIANO- 20
RVM principes, & ciuitates, Si-
moni Sacerdoti magno, & ſenio-
ribus, & ſacerdotibus, & reliquo
populo Iudæorum, fratribus, ſa-
lutem. * Legati, qui miſſi ſunt 21
ad populum noſtrum, nunciaue-
runt nobis de veſtra gloria, & ho-
nore, ac lætitia: & gauiſi ſumus
in introitu eorum. * Et ſcripſi- 22
mus quæ ab eis erãt dicta in con-
cilijs populi, ſic: Numenius An-
tiochi, & Antipater Iaſonis filius,
legati Iudæorum, venerũt ad nos,
renouantes nobiſcum amicitiam
priſtinam. * Et placuit populo 23
excipere viros glorioſe, & pone-
re exemplum ſermonum eorum
in ſegregatis populi libris, vt ſit
ad memoriam populo Spartiata-
rum. Exemplum autem horum
ſcripſimus Simoni magno ſacer- D
doti. * Poſt hæc autem miſit Si- 24
mon Numenium Romam, habẽ-
tem clypeum aureum magnum,
pondo mnarum mille, ad ſtatuen-
dam cum eis ſocietatem. Cum
autem audiſſet populus Roma-
nus * ſermones iſtos, dixerunt: 25
Quam gratiarum actionem red-
demus Simoni, & filijs eius? * Re- 26
ſtituit enim ipſe fratres ſuos, &
expugnauit inimicos Iſrael ab
eis, & ſtatuerunt ei libertatem, &
deſcripſerunt in tabulis æreis, &
poſuerũt in titulis in monte Sion.
* Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: 27
OCTAVA decima die menſis
Elul, anno centeſimo ſeptuageſi-
mo ſecundo, anno tertio ſub Si-
mone ſacerdote magno in Aſara-
28 mel, * in conuentu magno ſacer-
dotum, & populi, & principum
gentis, & ſeniorum regionis, no-
ta facta ſunt hæc: Quoniam fre-
quẽter facta ſunt prælia in regio-
29 ne noſtra. * Simon autem Matha-
E thiæ filius ex filijs Iarib, & fratres
eius dederunt ſe periculo, & re-
ſtiterunt aduerſarijs gentis ſuæ, vt
ſtarent ſancta ipſorum, & lex: &
gloria magna glorificauerũt gen-
30 tem ſuam. * Et congregauit Io-
nathas gentem ſuam, & factus eſt
illis ſacerdos magnus, & appoſi-
31 tus eſt ad populum ſuum. * Et vo-
luerunt inimici eorum calcare, &
atterere regionem ipſorum, & ex-
tendere manus in ſancta eorum.
32 * Tunc reſtitit Simon, & pugna-
uit pro gente ſua, & erogauit pe-
cunias multas, & armauit viros
virtutis gentis ſuæ, & dedit illis
33 ſtipendia: * & muniuit ciuitates
Iudææ, & Bethſuram, quæ erat in
finibus Iudææ, vbi erant arma ho-
ſtium antea: & poſuit illic præſi-
34 dium viros Iudæos. * Et Ioppen
muniuit, quæ erat ad mare: &
Gazaram, quæ eſt in finibus Azo-
ti, in qua hoſtes antea habitabãt,
& collocauit illic Iudæos: & quæ-
cunque apta erant ad correptio-
35 nem eorum, poſuit in eis. * Et vi-
dit populus actum Simonis, &
gloriam, quam cogitabat facere
genti ſuæ, & poſuerunt eum du-
cem ſuum, & principem ſacerdo-
tũ, eo quòd ipſe fecerat hæc om-
nia, & iuſtitiam, & fidem, quam
conſeruauit genti ſuæ, & exquiſi-
F uit omni modo exaltare populũ
36 ſuum. * Et in diebus eius proſpe-
ratum eſt in manibus eius, vt tol-
lerentur gentes de regione ipſo-
rum, & qui in ciuitate Dauid erãt
in Ieruſalem in arce, de qua pro-
cedebant, & contaminabant om-
nia, quæ in circuitu ſanctorum
ſunt, & inferebant plagam ma-
37 gnam caſtitati: * & collocauit in
ea viros Iudæos ad tutamentum
regionis, & ciuitatis, & exaltauit
38 muros Ieruſalem. * Et rex De-
metrius ſtatuit illi ſummum ſa-
39 cerdotium. * Secundum hæc fe-
cit eum amicum ſuum, & glori-
40 ficauit eum gloria magna. * Au-
diuit

diuit enim quòd appellati ſunt
Iudæi a Romanis amici, & ſocij,
& fratres, & quia ſuſceperunt le-
gatos Simonis glorioſe: * & quia 41
Iudæi, & ſacerdotes eorum con-
ſenſerunt eum eſſe ducem ſuum,
& ſummum ſacerdotem in æter-
num, donec ſurgat propheta fide-
lis: * & vt ſit ſuper eos dux, & vt 42
cura eſſet illi pro ſanctis, & vt cō- G
ſtitueret præpoſitos ſuper opera
eorum, & ſuper regionem, & ſu-
per arma, & ſuper præſidia: * & 43
cura ſit illi de ſanctis: & vt audia-
tur ab omnibus, & ſcribantur in
nomine eius omnes conſcriptio-
nes in regione: & vt operiatur
purpura, & auro: * & ne liceat 44
vlli ex populo, & ex ſacerdotibus
irritum facere aliquid horum, &
contradicere his, quæ ab eo di-
cuntur, aut conuocare conuentum
in regione ſine ipſo: & veſtiri
purpura, & vti fibula aurea. * qui 45
autem fecerit extra hæc, aut irri-
tum fecerit aliquid horum, reus
erit. * Et complacuit omni popu- 46
lo ſtatuere Simonem, & facere ſe-
cundum verba iſta. * Et ſuſcepit 47
Simon, & placuit ei vt ſummo ſa-
cerdotio fungeretur, & eſſet dux,
& princeps gentis Iudæorum, &
ſacerdotum, & præeſſet omnibus.
* Et ſcripturam iſtam dixerūt po- 48
nere in tabulis æreis, & ponere eas
in peribolo ſanctorum, in loco
celebri: * exemplum autem eo- 49
rum ponere in ærario, vt habeat
Simon, & filij eius.

CAP. XV.

ET miſit rex Antiochus filius 1
Demetrij epiſtolas ab inſulis A
maris Simoni ſacerdoti, & prin-
cipi gentis Iudæorum, & vniuer-
ſæ genti: * & erant continentes 2
hunc modum: REX Antiochus
Simoni ſacerdoti magno, & genti
Iudæorum ſalutem. * Quoniam 3
quidem peſtilentes obtinuerunt
regnum patrum noſtrorum, volo
autem vendicare regnum, & re-
ſtituere illud ſicut erat antea: &
electam feci multitudinem exer-
citus, & feci naues bellicas. * Vo- 4
lo autem procedere per regionem,
vt vlciſcar in eos, qui corruperūt
regionem noſtram, & qui deſola-
uerunt ciuitates multas in regno
5 meo. * Nunc ergo ſtatuo tibi om-
nes oblationes, quas remiſerunt
tibi ante me omnes reges, & quæ-
cumque alia dona remiſerunt ti-
6 bi: * & permitto tibi facere per-
cuſſuram proprij numiſmatis in
7 regione tua: * Ieruſalem autem
B ſanctam eſſe, & liberam: & om-
nia arma, quæ fabricata ſunt, &
præſidia, quæ conſtruxiſti, quæ te-
8 nes, maneant tibi. * Et omne de-
bitum regis, & quæ futura ſunt
regi, ex hoc, & in totum tempus
9 remittuntur tibi. * Cum autem
obtinuerimus regnum noſtrum,
glorificabimus te, & gentem tuā,
& templum gloria magna ita vt
manifeſtetur gloria veſtra in vni-
10 uerſa terra. * Anno centeſimo ſe-
ptuageſimo quarto exijt Antio-
chus in terram patrum ſuorum,
& conuenerunt ad eum omnes
exercitus, ita vt pauci relicti eſ-
11 ſent cum Tryphone. * Et inſecu-
tus eſt eum Antiochus rex, & ve-
nit Doram fugiens per maritimā.
12 * ſciebat enim quòd congregata
ſunt mala in eum, & reliquit eū
13 exercitus. * & applicuit Antio-
C chus ſuper Doram cum centum
viginti millibus virorum bellige-
ratorum, & octo millibus equi-
14 tum: * & circuiuit ciuitatem, &
naues a mari acceſſerunt: & ve-
xabant ciuitatem a terra, & mari,
& neminem ſinebant ingredi, vel
15 egredi. * Venit autem Numenius,
& qui cum eo fuerant, ab vrbe
Roma, habentes epiſtolas regibus,
& regionibus ſcriptas, in quibus
16 continebantur hæc: * LVCIVS
conſul Romanorū, Ptolemæo regi
17 ſalutem. * Legati Iudæorū vene-
runt ad nos amici noſtri, renouan-
tes priſtinam amicitiam, & ſocie-
tatē, miſſi a Simone principe Sa-
cerdotum, & populo Iudæorum.
18 * Attulerunt autem & clypeum
19 aureum mnarum mille. * Placuit
itaque nobis ſcribere regibus, &
regionibus, vt non inferant illis
mala, neque impugnent eos, &
ciuitates eorum, & regiones eo-
rum: & vt non ferant auxilium
20 pugnantibus aduerſus eos. * Vi-
ſum autem eſt nobis accipere ab
21 eis clypeum. * Si qui ergo peſti-
D lentes refugerunt de regione ipſo-

rum ad vos, tradite eos Simoni
principi ſacerdotum, vt vindicet
in eos ſecundum legem ſuam.
* Hæc eadem ſcripta ſunt Deme- 22
trio regi, & Attalo, & Ariarathi,
& Arſaci, * & in omnes regiones: 23
& Lampſaco, & Spartiatis, & in
Delum, & in Myndum, & in Si-
cyonem, & in Cariam, & in Sa-
mum, & in Pamphyliam, & in
Lyciam, & in Alicarnaſſum, & in
Coo, & in Siden, & in Aradon, &
in Rhodum, & in Phaſelidem, &
in Gortynam, & Gnidum, & Cy-
prum, & Cyrenen. * Exemplum 24
autem eorum ſcripſerunt Simoni
principi ſacerdotum, & populo
Iudæorum. * Antiochus autem 25
rex applicuit caſtra in Doram ſe-
cundo, admouens ei ſemper ma-
nus, & machinas faciens: & con-
cluſit Tryphonem, ne procederet.
*& miſit ad eũ Simon duo millia 26
virorum electorum in auxilium, E
& argentum, & aurum, & vaſa
copioſa: * & noluit ea accipere, 27
ſed rupit omnia, quæ pactus eſt
cum eo antea, & alienauit ſe ab
eo. * Et miſit ad eum Athenobiũ 28
virum de amicis ſuis, vt tractaret
cum ipſo, dicens: Vos tenetis Iop-
pen, & Gazaram, & arcem, quæ
eſt in Ieruſalem, ciuitates regni
mei: * fines earum deſolaſtis, & 29
feciſtis plagam magnam in terra,
& dominati eſtis per loca multa
in regno meo. * Nunc ergo tradi- 30
te ciuitates, quas occupaſtis, &
tributa locorum, in quibus domi-
nati eſtis extra fines Iudææ. * ſin 31
autem, date pro illis quingenta
talenta argẽti, & exterminij, quod
exterminaſtis, & tributorum ci-
uitatum alia talenta quingenta:
ſin autem, veniemus, & expugna-
bimus vos. * Et venit Athenobius 32
amicus regis in Ieruſalem, & vi- F
dit gloriam Simonis, & claritatẽ
in auro, & argento, & apparatum
copioſum: & obſtupuit: & retu-
lit ei verba Regis. * Et reſpondit 33
ei Simon, & dixit ei: Neque alie-
nam terram ſumpſimus, neque
aliena detinemus: ſed heredita-
tem patrum noſtrorũ, quæ iniuſte
ab inimicis noſtris aliquo tempo-
re poſſeſſa eſt. * Nos vero tempus 34
habentes, vindicamus hereditatẽ
patrum noſtrorũ. * Nam de Iop- 35
pe, & Gazara quæ expoſtulas, ipſi
faciebant in populo plagam ma-
gnã, & in regione noſtra: horum
damus talenta centum. Et non
reſpõdit ei Athenobius verbum.
36 * Reuerſus autem cum ira ad re-
G gem, renunciauit ei verba iſta, &
gloriam Simonis, & vniuerſa, quæ
vidit, & iratus eſt rex ira magna.
37 * Tryphon autem fugit naui in
38 Orthoſiada. * Et conſtituit rex
Cendebæum ducem maritimum,
& exercitum peditum & equitũ
39 dedit illi. * Et mandauit illi mo-
uere caſtra contra faciem Iudææ:
& mandauit ei ædificare Gedo-
rem, & obſtruere portas ciuitatis,
& debellare populum. Rex au-
tem perſequebatur Tryphonem.
40 * Et peruenit Cendebæus Iam-
niam, & cœpit irritare plebem, &
conculcare Iudæam, & captiuare
populũ, & interficere, & ædificare
41 Gedorem. * Et collocauit illic
equites, & exercitum: vt egreſſi
perambularent viam Iudææ, ſicut
conſtituit ei rex.

CAP. XVI.

1 ET aſcendit Ioannes de Gaza-
A ris, & nunciauit Simoni pa-
tri ſuo quæ fecit Cendebæus in
2 populo ipſorum. * Et vocauit Si-
mon duos filios ſeniores, Iudam,
& Ioannem, & ait illis: Ego, &
fratres mei, & domus patris mei
expugnauimus hoſtes Iſrael ab
adoleſcẽtia vſque in hunc diem:
& proſperatũ eſt in manibus no-
ſtris liberare Iſrael aliquoties.
3 *Nunc autem ſenui, ſed eſtote lo-
co meo, & fratres mei, & egreſſi
pugnate pro gente noſtra: auxi-
lium vero de cælo vobiſcum ſit.
4 *Et elegit de regione viginti mil-
lia virorum belligeratorum, &
equites; & profecti ſunt ad Cen-
debæum: & dormierunt in Mo-
5 din. * Et ſurrexerunt mane, &
abierunt in campũ: & ecce exer-
citus copioſus in obuiam illis pe-
ditum, & equitum, & fluuius tor-
rens erat inter medium ipſorum.
6 *Et admouit caſtra contra faciem
B eorum ipſe, & populus eius, & vi-
dit populũ trepidantem ad tranſ-
fretandum torrentem, & tranſ-
fretauit primus: & viderunt eum
7 viri, & tranſierunt poſt eum. * Et
diuiſit

diuiſit populũ, & equites in me-
dio peditum : erat autem equita-
tus aduerſariorũ copioſus nimis.
* Et exclamauerunt ſacris tubis, 8
& in fugam conuerſus eſt Cende-
bæus, & caſtra eius: & ceciderunt
ex eis multi vulnerati : reſidui
autem in munitionem fugerunt.
* Tunc vulneratus eſt Iudas fra- 9
ter Ioannis : Ioannes autem inſe-
cutus eſt eos, donec venit Cedro-
nem, quam ædificauit : * & fuge- 10
runt vſque ad turres, quæ erant in
agris Azoti, & ſuccendit eas igni.
Et ceciderunt ex illis duo millia
virorũ, & reuerſus eſt in Iudæam
in pace. * & Ptolemæus filius 11
Abobi conſtitutus erat dux in cã-
po Ierícho, & habebat argentum,
& aurum multum. * erat enim 12
gener ſummi ſacerdotis. * Et exal- 13
tatum eſt cor eius, & volebat ob-
tinere regionem, & cogitabat do-
lum aduerſus Simonem, & filios
eius, vt tolleret eos. * Simon au- 14
tem, perambulans ciuitates, quæ C
erant in regione Iudææ, & ſolici-
tudinem gerens earum, deſcendit
in Iericho ipſe, & Mathathias fi-
lius eius, & Iudas, anno centeſi-
mo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe
vndecimo : hic eſt menſis Sabath.
* Et ſuſcepit eos filius Abobi in 15
munitiunculã, quæ vocatur Doch,
cum dolo, quam ædificauit : & fe-
cit eis conuiuium magnum, &
16 abſcondit illic viros. * Et cum ine-
briatus eſſet Simon, & filij eius,
ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, &
ſumpſerunt arma ſua, & intraue-
runt in conuiuium, & occiderunt
eum, & duos filios eius, & quoſ-
17 dam pueros eius. * & fecit dece-
ptionem magnã in Iſrael, & red-
18 didit mala pro bonis. * Et ſcri-
pſit hæc Ptolemæus, & miſit regi
vt mitteret ei exercitum in auxi-
lium, & traderet ei regionem, &
19 ciuitates eorum, & tributa. * Et
miſit alios in Gazaram tollere
Ioannem : & tribunis miſit epi-
ſtolas, vt venirent ad ſe, & daret
eis argentum, & aurum, & dona.
20 * Et alios miſit occupare Ieruſa-
D lem, & montem templi. * Et præ-
21 currẽs quidam, nunciauit Ioanni
in Gazara, quia perijt pater eius,
& fratres eius, & quia miſit te
22 quoque interfici. * Vt audiuit au-
tem, vehemẽter expauit : & com-
prehendit viros, qui venerãt per-
dere eum, & occidit eos : cogno-
uit enim quia quærebant eũ per-
23 dere. * Et cetera ſermonum Ioan-
nis, & bellorum eius, & bonarum
virtutum, quibus fortiter geſſit,
& ædificij murorum, quos extru-
24 xit, & rerum geſtarum eius : * ec-
ce hæc ſcripta ſunt in libro die-
rum ſacerdotij eius, ex quo factus
eſt princeps ſacerdotum poſt pa-
trem ſuum.

LIBER SECVNDVS MACHABÆORVM.

CAPVT PRIMVM.

FRATRIBVS, 1
qui ſunt per A
Aegyptũ, Iu-
dæis, ſalutem
dicũt fratres,
qui ſunt in Ie-
roſolymis, Iu-
dæi, & qui in
regione Iudææ, & pacem bonam.
* Benefaciat vobis Deus, & me- 2
minerit teſtamenti ſui, quod lo-
cutus eſt ad Abraham, & Iſaac, &
Iacob ſeruorum ſuorũ fidelium :
3 * & det vobis cor omnibus vt co-
latis eum, & faciatis eius volunta-
tẽ corde magno, & animo volẽti.
4 * Adaperiat cor veſtrum in lege
ſua, & in præceptis ſuis, & faciat
5 pacem. * Exaudiat orationes ve-
ſtras, & reconcilietur vobis, nec
6 vos deſerat in tempore malo. * Et
nunc hic ſumus orantes pro vo-
7 bis. * Regnante Demetrio, anno
B centeſimo ſexageſimo nono, nos
Iudæi

Iudæi ſcripſimus vobis in tribu-
latione,& impetu,qui ſuperuenit
nobis in iſtis annis, ex quo receſ-
ſit Iaſon a ſancta terra,& a regno.
* Portam ſuccenderunt, & effu- 8
derunt ſanguinem innocentem :
& orauimus ad Dominum, &
exauditi ſumus, & obtulimus ſa-
crificium, & ſimilaginem, & ac-
cendimus lucernas, & propoſui-
mus panes. * Et nunc frequen- 9
tate dies ſcenopegiæ menſis Caſ-
leu. * Anno centeſimo octoge- 10
ſimo octauo, populus,qui eſt Ie- C
roſolymis,& in Iudæa, Senatuſq.
& Iudas, Ariſtobolo magiſtro
Ptolemæi regis, qui eſt de gene-
re chriſtorum ſacerdotum, & his,
qui in Aegypto ſunt, Iudæis ſa-
lutem, & ſanitatem. * De ma- 11
gnis periculis a Deo liberati, ma-
gnifice gratias agimus ipſi, vt po-
te qui aduerſus talem regem di-
micauimus. * Ipſe enim ebulli- 12
re fecit de Perſide eos, qui pu-
gnauerunt contra nos,& ſanctam
ciuitatem. * Nam cum in Perſi- 13
de eſſet dux ipſe, & cum ipſo im-
menſus exercitus, cecidit in tem-
plo Naneæ, conſilio deceptus ſa-
cerdotum Naneæ. * etenim cum 14
ea habitaturus venit ad locum
Antiochus, & amici eius, & vt
acciperet pecunias multas dotis
nomine. * Cumq. propoſuiſſent 15
eas ſacerdotes Naneæ,& ipſe cum D
paucis ingreſſus eſſet intra ambi-
tum fani, clauſerunt templum,
* cum intraſſet Antiochus: aper- 16
toq. occulto aditu templi, mit-
tentes lapides percuſſerunt du-
cem, & eos qui cum eo erant, &
diuiſerunt membratim, & capi-
tibus amputatis foras proiecerũt.
* Per omnia benedictus Deus, 17
qui tradidit impios.* Facturi igi- 18
tur quinta & vigeſima die men-
ſis Caſleu purificationem templi,
neceſſarium duximus ſignificare
vobis: vt & vos quoque agatis
diem ſcenopegiæ, & diem ignis,
qui datus eſt quando Nehemias
ædificato templo & altari obtu-
lit ſacrificia. * Nam cum in Per- 19
ſidem ducerentur patres noſtri, E
ſacerdotes, qui tunc cultores Dei
erant, acceptum ignem de alta-
ri occulte abſconderunt in valle,
vbi erat puteus altus, & ſiccus,

& in eo contutati ſunt eum,ita vt
20 omnibus ignotus eſſet locus.* Cũ
autem præteriiſſent anni multi,&
placuit Deo vt mitteretur Nehe-
mias a rege Perſidis: nepotes ſa-
cerdotum illorum, qui abſcon-
derant, miſit ad requirendum
ignem: & ſicut narrauerunt no-
bis, non inuenerunt ignem, ſed
21 aquam craſſam. * Et iuſſit eos
haurire, & afferre ſibi: & ſacrifi-
cia, quæ impoſita erant, iuſſit
ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa
aqua, & ligna, & quæ erant ſu-
22 perpoſita. * Vtq. hoc factum eſt,
& tempus affuit, quo ſol reful-
ſit, qui prius erat in nubilo, ac-
cenſus eſt ignis magnus, ita vt
23 omnes mirarentur. * Orationem
autem faciebant omnes ſacerdo-
tes, dum conſummaretur ſacri-
ficium, Ionatha inchoante, ce-
24 teris autem reſpondentibus.* Et
F Nehemiæ erat oratio hunc habẽs
modum: DOMINE Deus om-
nium creator, terribilis, & for-
tis, iuſtus, & miſericors, qui ſo-
25 lus es bonus rex,* ſolus præſtans,
ſolus iuſtus, & omnipotens, &
æternus,qui liberas Iſrael de om-
ni malo, qui feciſti patres ele-
26 ctos, & ſanctificaſti eos: * acci-
pe ſacrificium pro vniuerſo po-
pulo tuo Iſrael, & cuſtodi par-
27 tem tuam, & ſanctifica. * Con-
grega diſperſionem noſtram, li-
bera eos, qui ſeruiunt Gentibus,
& contemptos & abominatos re-
ſpice: vt ſciant Gentes quia tu
28 es Deus noſter. * Affige oppri-
mentes nos, & contumeliam fa-
29 cientes in ſuperbia. * Conſti-
tue populum tuum in loco ſan-
30 cto tuo, ‖ ſicut dixit Moyſes.* Sa- ‖ Deut. 30.
G cerdotes autem pſallebant hym- a. 3. 5
nos, vſquequo conſumptum eſ- J.2.d.18
31 ſet ſacrificiũ.* Cum autem con-
ſumptum eſſet ſacrificium,ex re-
ſidua aqua Nehemias iuſſit lapi-
32 des maiores perfundi. * Quod
vt factũ eſt, ex eis flamma accen-
ſa eſt: ſed ex lumine, quod re-
fulſit ab altari, conſumpta eſt.
33 * Vt vero manifeſtata eſt res, re-
nunciatum eſt regi Perſarũ quòd
in loco, in quo ignem abſconde-
rant hi, qui tranſlati fuerant, ſa-
cerdotes, aqua apparuit, de qua
Nehemias, & qui cum eo erant,

purificauerunt ſacrificia. * Con- 34
ſiderans autem rex, & rem dili-
genter examinans, fecit ei tem-
plum, vt probaret quod factum
erat. * & cum probaſſet, ſacerdo- 35
tibus donauit multa bona, & alia
atque alia munera, & accipiens
manu ſua, tribuebat eis. * Appel- 36
lauit autem Nehemias hunc lo-
cum Nephthar, quod interpreta-
tur Purificatio. Vocatur autem
apud plures Nephi.

CAP. II.

INuenitur autem in deſcriptio- 1
nibus Ieremiæ prophetæ, quòd A
iuſſit eos ignẽ accipere qui tranſ-
migrabant: vt ſignificatum eſt, &
vt mandauit tranſmigratis. * Et 2
dedit illis legem ne obliuiſce-
rentur præcepta Domini, & vt
non exerrarent mentibus viden-
tes ſimulachra aurea, & argentea,
& ornamenta eorum. * Et alia 3
huiuſmodi dicens, hortabatur ne
legem amouerent a corde ſuo.
* Erat autem in ipſa ſcriptura, 4
quomodo tabernaculum, & ar-
cam iuſſit propheta diuino reſpõ-
ſo ad ſe facto comitari ſecum, vſ-
Deut. 34. a. 1 quequo exijt in montem, ‖ in quo
Moyſes aſcendit, & vidit Dei he-
reditatem. * Et veniens ibi Iere- 5
mias inuenit locum ſpeluncæ: & B
tabernaculum, & arcam, & alta-
re incenſi intulit illuc, & oſtium
obſtruxit. * Et acceſſerunt qui- 6
dam ſimul, qui ſequebantur, vt
notarent ſibi locum: & non po-
tuerunt inuenire. * Vt autem co- 7
gnouit Ieremias, culpans illos,
dixit: Quòd ignotus erit locus,
donec congreget Deus congrega-
tionem populi, & propitius fiat:
* & tunc Dominus oſtendet hæc, 8
& apparebit maieſtas Domini, &
nubes erit, ſicut & Moyſi mani-
3. Reg. 8. b. 14 feſtabatur, & ‖ ſicut cum Salomon
petijt vt locus ſanctificaretur ma-
2. Par. 6. c. 14 gno Deo, manifeſtabat hæc. * Ma- 9
gnifice etenim ſapientiam tracta-
bat: & vt ſapientiam habens,
Leu. 9. d. 24 ‖ obtulit ſacrificium dedicationis,
& conſummationis templi. * Si- 10
cut & Moyſes orabat ad Domi-
num, & deſcendit ignis de cælo, C
& conſumpſit holocauſtum, ſic
2. Par. 7. a. 1 ‖ & Salomon orauit, & deſcendit
ignis de cælo, & conſumpſit ho-
11 locauſtum. * Et dixit Moyſes, ‖ eo Leu. 10. d. 16. 17
quòd nõ ſit comeſtum quod erat
12 pro peccato, cõſumptum eſt. * Si-
militer & Salomon octo diebus
13 celebrauit dedicationem. * Infe-
rebantur autem in deſcriptioni-
bus, & commentarijs Nehemiæ
hæc eadem: & vt conſtruens bi-
bliothecam cõgregauit de regio-
nibus libros, & Prophetarum, &
Dauid, & epiſtolas Regum, & de
14 donarijs. * Similiter autem & Iu-
das ea, quæ deciderant per bel-
lum, quod nobis acciderat, con-
gregauit omnia, & ſunt apud nos.
15 * Si ergo deſideratis hæc, mittite
16 qui perferant vobis. * Acturi ita-
D que purificationẽ ſcripſimus vo-
bis: bene ergo facietis, ſi egeritis
17 hos dies. * Deus autem, qui libe-
rauit populum ſuum, & reddi-
dit hereditatem omnibus, & re-
gnum, & ſacerdotium, & ſancti-
18 ficationem, * ‖ ſicut promiſit in Deut. 30. a. 3. 5
lege, ſperamus quòd cito noſtri
miſerebitur, & congregabit de
19 ſub cælo in locum ſanctum. * Eri-
puit enim nos de magnis pericu-
20 lis, & locum purgauit. * De Iu-
da vero Machabæo, & fratribus
eius, & de templi magni purifica-
21 tione, & de aræ dedicatione: * ſed
E & de prælijs, quæ pertinent ad
Antiochum Nobilem, & filium
22 eius Eupatorem: * & de illumi-
nationibus, quæ de cælo factæ
ſunt ad eos, qui pro Iudæis forti-
ter fecerunt, ita vt vniuerſam re-
gionem, cum pauci eſſent, vindi-
carent, & barbaram multitudi-
23 nem fugarent, * & famoſiſſimum
in toto orbe templum recupera-
rent, & ciuitatem liberarent, &
leges, quæ abolitæ erant, reſtitue-
rentur, Domino cum omni tran-
quillitate propitio facto illis.
24 * Itemq. ab Iaſone Cyrenço quin-
que libris comprehenſa tentaui-
mus nos vno volumine breuiare.
25 * Conſiderantes enim multitudi-
F nem librorum, & difficultatem
volentibus aggredi narrationes
hiſtoriarũ propter multitudinem
26 rerum, * curauimus volentibus
quidem legere, vt eſſet animi
oblectatio: ſtudioſis vero, vt fa-
cilius poſſint memoriæ commen-
dare: omnibus autem legenti-
bus

bus vtilitas conferatur. * Et no- 27
bis quidem ipſis, qui hoc opus
breuiandi cauſa ſuſcepimus, non
facilem laborem, immo vero ne-
gotium plenum vigiliarum, & ſu-
doris aſſumpſimus. * Sicut hi, 28
qui præparant cõuiuium, & quæ-
runt aliorum volũtati parere pro-
pter multorum gratiam, liben-
ter laborem ſuſtinemus. * Veri- 29
tatem quidem de ſingulis aucto-
ribus concedentes, ipſi autem ſe-
cundum datam formam breuita-
ti ſtudentes. * Sicut enim no- 30
uæ domus architecto de vniuerſa G
ſtructura curandum eſt: ei vero,
qui pingere curat, quæ apta ſunt
ad ornatum, exquirenda ſunt:
ita æſtimandum eſt & in nobis.
* Etenim intellectum colligere, 31
& ordinare ſermonem, & curio-
ſius partes ſingulas quaſque diſ-
quirere, hiſtoriæ congruit aucto-
ri: * breuitatem vero dictionis ſe- 32
ctari, & executiones rerum vita-
re, breuianti concedendum eſt.
* Hinc ergo narrationem incipie- 33
mus: de præfatione tantum di-
xiſſe ſufficiat. ſtultum etenim eſt
ante hiſtoriam effluere, in ipſa
autem hiſtoria ſuccingi.

CAP. III.

IGitur cum ſancta ciuitas habi- 1
taretur in omni pace, leges etiã A
adhuc optime cuſtodirentur, pro-
pter Oniæ pontificis pietatem, &
animos odio habentes mala, * fie- 2
bat vt & ipſi reges, & principes
locum ſummo honore dignum
ducerent, & templum maximis
muneribus illuſtrarent: * ita vt 3
Seleucus Aſiæ rex de redditibus
ſuis præſtaret omnes ſumptus ad
miniſterium ſacrificiorum perti-
nentes. * Simon autem de tribu 4
Beniamin præpoſitus templi con-
ſtitutus, contendebat, obſiſten-
te ſibi principe ſacerdotum, ini-
quum aliquid in ciuitate moli-
ri. * Sed cum vincere Oniam non 5
poſſet, venit ad Apolloniũ Thar-
ſeæ filium, qui eo tempore erat
dux Cœleſyriæ, & Phœnicis: * & 6
nunciauit ei, pecunijs innume-
rabilibus plenum eſſe ærarium
Ieroſolymis, & communes co-
pias immenſas eſſe, quæ non per-
tinent ad rationem ſacrificiorum:
eſſe autem poſſibile ſub poteſta-
7 te regis cadere vniuerſa. * Cumq.
B retuliſſet ad regem Apollonius
de pecunijs, quæ delatæ erant,
ille accitum Heliodorum, qui erat
ſuper negotia eius, miſit cum
mandatis, vt prædictam pecu-
8 niam tranſportaret. * Statimq.
Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpe-
cie quidem quaſi per Cœleſy-
riam, & Phœnicen ciuitates eſ-
ſet peragraturus, re vera autem
regis propoſitum perfecturus.
9 * Sed, cum veniſſet Ieroſolymam,
& benigne a ſummo ſacerdote in
ciuitate eſſet exceptus, narra-
uit de dato indicio pecuniarum:
&, cuius rei gratia adeſſet, ape-
ruit: interrogabat autem, ſi ve-
10 re hæc ita eſſent. * Tunc ſummus
ſacerdos oſtendit depoſita eſſe
hæc, & victualia viduarum, &
11 pupillorum: * quædam vero eſ-
ſe Hircani Tobiæ viri valde emi-
nentis, in his, quæ detulerat im-
pius Simon: vniuerſa autem ar-
genti talenta eſſe quadringenta,
12 & auri ducenta. * decipi vero eos,
qui credidiſſent loco, & templo,
quod per vniuerſum mundum
honoratur, pro ſui veneratione,
& ſanctitate omnino impoſſibi-
13 le eſſe. * At ille pro his, quæ ha-
C bebat in mandatis a rege, dicebat
omni genere regi ea eſſe deferen-
14 da. * Conſtituta autem die in-
trabat de his Heliodorus ordina-
turus. Non modica vero per vni-
uerſam ciuitatem erat trepida-
15 tio. * Sacerdotes autem ante al-
tare cum ſtolis ſacerdotalibus ia-
ctauerunt ſe, & inuocabãt de cæ-
lo eum, qui de depoſitis legem po-
ſuit, vt his, qui depoſuerant ea,
16 ſalua cuſtodiret. * Iam vero qui
videbat ſummi ſacerdotis vultũ,
mente vulnerabatur: facies enim,
& color immutatus declarabat in-
17 ternum animi dolorem. * cir-
cumfuſa enim erat mœſtitia quę-
dam viro, & horror corporis, per
quem manifeſtus aſpicientibus
dolor cordis eius efficiebatur.
18 * Alij etiam gregatim de domi-
bus confluebant, publica ſuppli-
catione obſecrantes, pro eo quòd
in contemptum locus eſſet ven-
19 turus. * Accinctæq. mulieres ci-
licijs

licijs pectus, per plateas conflue- D
bant. ſed & virgines, quæ conclu-
ſæ erant, procurrebant ad Oniam,
aliæ autem ad muros, quædã ve-
ro per feneſtras aſpiciebant.* vni- 20
uerſæ autem protendentes manus
in cælum, deprecabantur. * erat 21
enim miſera commiſtæ multitu-
dinis, & magni ſacerdotis in ago-
ne conſtituti expectatio. * Et hi 22
quidem inuocabant omnipoten-
tem Deum, vt credita ſibi his, qui
crediderant, cum omni integri-
tate conſeruarentur. * Heliodo- 23
rus autem, quod decreuerat, per-
ficiebat eodem loco ipſe cum ſa-
tellitibus circa ærarium præſens.
* Sed ſpiritus omnipotentis Dei 24
magnam fecit ſuæ oſtẽſionis eui- E
dentiam, ita vt omnes, qui auſi
fuerãt parere ei, ruentes Dei vir-
tute, in diſſolutionem, & formi-
dinem conuerterentur. * Appa- 25
ruit enim illis quidam equus ter-
ribilem habens ſeſſorem, optimis
operimentis adornatus: iſq. cum
impetu Heliodoro priores calces
eliſit. qui autem ei ſedebat, vide-
batur arma habere aurea. * Alij 26
etiam apparuerunt duo iuuenes
virtute decori, optimi gloria, ſpe-
cioſiq. amictu: qui circumſtete-
runt eum, & ex vtraque parte fla-
gellabãt, ſine intermiſſione mul-
tis plagis verberantes. * Subito 27
autem Heliodorus cõcidit in ter-
ram, eumq. multa caligine cir-
cumfuſum rapuerunt, atque in
ſella geſtatoria poſitum eiecerũt.
* Et is, qui cum multis curſori- 28
bus, & ſatellitibus prædictum
ingreſſus eſt ærarium, portaba-
tur nullo ſibi auxilium ferente,
manifeſta Dei cognita virtute.
* & ille quidem per diuinam vir- 29
tutem iacebat mutus, atque om-
ni ſpe & ſalute priuatus. * Hi au- 30
tem Dominum benedicebãt, quia F
magnificabat locum ſuum: &
templum, quod paulo ante ti-
more ac tumultu erat plenum,
apparente omnipotente Domino,
gaudio & lætitia impletum eſt.
* Tunc vero ex amicis Heliodori 31
quidam rogabãt confeſtim Oniã,
vt inuocaret Altiſſimum, vt vi-
tam donaret ei, qui in ſupremo
ſpiritu erat conſtitutus. * Con- 32
ſiderans autem ſummus ſacerdos
ne forte rex ſuſpicaretur mali-
tiam aliquam ex Iudæis circa He-
liodorum conſummatam, obtu-
33 lit pro ſalute viri hoſtiam ſaluta-
rem. * Cumq. ſummus ſacerdos
exoraret, iidem iuuenes eiſdem
veſtibus amicti, aſtantes Helio-
doro, dixerunt: Oniæ ſacerdo-
ti gratias age: nam propter eum
34 Dominus tibi vitam donauit.* tu
autem a Deo flagellatus, nuncia
omnibus magnalia Dei, & pote-
ſtatem. Et his dictis, non com-
35 paruerunt. * Heliodorus autem,
G hoſtia Deo oblata, & votis ma-
gnis promiſſis ei, qui viuere illi
conceſſit, & Oniæ gratias agens,
recepto exercitu, repedabat ad
36 regem. * Teſtabatur autem om-
nibus ea quæ ſub oculis ſuis vi-
37 derat opera magni Dei. * Cum
autem rex interrogaſſet Heliodo-
rum, quis eſſet aptus adhuc ſe-
38 mel Ieroſolymam mitti, ait: * Si
quem habes hoſtem, aut regni tui
inſidiatorem, mitte illuc, & fla-
gellatum eum recipies, ſi tamen
euaſerit: eo quòd in loco ſit vere
39 Dei quædam virtus. * Nam ipſe,
qui habet in cælis habitationem,
viſitator, & adiutor eſt loci illius,
& venientes ad malefaciendum
40 percutit, ac perdit. * Igitur de
Heliodoro, & ærarij cuſtodia ita
res ſe habet.

CAP. IIII.

1 A Simon autem prædictus pecu-
niarum, & patriæ delator, ma-
le loquebatur de Onia, tamquam
ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad
hæc, & ipſe fuiſſet incentor ma-
2 lorum: * prouiſoremq. ciuita-
tis, ac defenſorem gentis ſuæ, &
æmulatorem legis Dei audebat
3 inſidiatorem regni dicere. * Sed,
cum inimicitiæ in tantum proce-
derent, vt etiam per quoſdam Si-
monis neceſſarios homicidia fie-
4 rent: * conſiderans Onias pericu-
lum contentionis, & Apollonium
inſanire, vtpote ducẽ Cœleſyriæ,
& Phœnicis, ad augendam mali-
tiam Simonis, ad regem ſe contu-
5 lit, * non vt ciuium accuſator, ſed
communem vtilitatem apud ſe-
metipſum vniuerſæ multitudi-
6 nis conſiderans. * Videbat enim
fine

ſine regali prouidētia impoſſibi-
le eſſe pacem rebus dari, nec Si-
monem poſſe ceſſare a ſtultitia
ſua . * Sed poſt Seleuci vitæ ex- 7
ceſſum, cum ſuſcepiſſet regnum
Antiochus, qui Nobilis appella-
batur, ambiebat Iaſon frater Oniæ
ſummum ſacerdotium : * adito 8
rege, promittens ei argenti talen-
ta trecenta ſexaginta, & ex reddi-
tibus alijs talenta octoginta, *ſu- 9
per hæc promittebat & alia cen- B
tum quinquaginta, ſi poteſtati
eius concederetur gymnaſium, &
ephebiam ſibi conſtituere, & eos,
qui in Ieroſolymis erant, Antio-
chenos ſcribere.* Quod cum rex 10
annuiſſet, & obtinuiſſet princi-
patum, ſtatim ad gentilem ritum
contribules ſuos transferre cœpit,
* & amotis his, quæ humanita- 11
tis cauſa Iudæis a regibus fuerant
conſtituta, per Ioannem patrem
Eupolemi, qui apud Romanos
de amicitia, & ſocietate functus
eſt legatione legitima, ciuium
iura deſtituens, praua inſtituta
ſanciebat .* Etenim auſus eſt ſub 12
ipſa arce gymnaſium conſtituere,
& optimos quoſque epheborum
in lupanaribus ponere . * Erat 13
autem hoc non initium, ſed in-
crementum quoddam, & profe-
ctus gentilis, & alienigenæ con-
uerſationis, propter impij, &
non ſacerdotis Iaſonis nefarium,
& inauditum ſcelus: *ita vt ſacer- 14
dotes iam non circa altaris officia
dediti eſſent, ſed contempto tem-
plo, & ſacrificijs neglectis feſti-
narent participes fieri paleſtræ, &
præbitionis eius iniuſtæ, & in
exercitijs diſci. * & patrios qui- 15
dem honores nihil habētes. Græ- C
cas glorias optimas arbitrabātur:
* quarum gratia periculoſa eos 16
contentio habebat, & eorum
inſtituta æmulabātur, ac per om-
nia his conſimiles eſſe cupiebāt,
quos hoſtes, & peremptores ha-
buerant . * In leges enim diuinas 17
impie agere impune non cedit:
ſed hoc tempus ſequens declara-
bit.* Cum autem quinquennalis 18
agon Tyri celebraretur, & rex
præſens eſſet, miſit * Iaſon faci- 19
noroſus ab Ieroſolymis viros pec
catores, portantes argēti didrach-
mas trecentas in ſacrificium Her-

culis, quas poſtulauerunt hi, qui
aſportauerāt, ne in ſacrificijs ero-
garentur, quia non oporteret, ſed
20 in alios sūptus eas deputari. *Sed
hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, qui
miſerat, in ſacrificium Herculis:
propter præſentes autem datæ sūt
in fabricam nauium triremium.
21 * Miſſo autem in Aegyptum Ap-
pollonio Mneſthei filio propter
primates Ptolemæi Philometoris
regis, cum cognouiſſet Antiochus
alienum ſe a negotijs regni effe-
ctum, proprijs vtilitatibus con-
ſulens, profectus inde venit Iop-
22 pen, & inde Ieroſolymam. * Et
D magnifice ab Iaſone, & ciuitate
ſuſceptus, cum facularum lumi-
nibus, & laudibus ingreſſus eſt. &
inde in Phœnicem exercitū con-
23 uertit. * Et poſt triennij tempus
miſit Iaſon Menelaum ſupradi-
cti Simonis fratrē portantē pecu-
nias regi, & de negotijs neceſſa-
24 tijs reſponſa perlaturum. * At il-
le cōmendatus regi, cum magni-
ficaſſet faciem poteſtatis eius,
in ſemetipſum retorſit ſummum
ſacerdotium, ſuperponens Iaſoni
25 talenta argenti trecenta. * Ac-
ceptiſq. a rege mandatis, venit,
nihil quidem habēs dignū ſacer-
dotio: animos vero crudelis tyran-
ni, & feræ beluæ iram gerens.
26 * Et Iaſon quidem, qui proprium
fratrem captiuauerat, ipſe dece-
ptus profugus in Ammanitem
27 expulſus eſt regionem. * Mene-
laus autem principatum quidem
obtinuit : de pecunijs vero regi
promiſſis, nihil agebat, cum exa-
ctionem faceret Soſtratus, qui
28 arci erat præpoſitus .* Nam ad
hunc exactio vectigalium perti-
nebat: quam ob cauſam vtrique
29 ad regem ſunt euocati. * Et Me-
nelaus amotus eſt a ſacerdotio,
ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo:
Soſtratus autem prælatus eſt Cy-
30 prijs. * Et cum hæc agerentur,
E contigit, Tharſenſes, & Mallotas
ſeditionem mouere eo quòd An-
tiochidi regis concubinæ dono eſ-
31 ſent dati. * Feſtinanter itaque rex
venit ſedare illos, relicto ſuffe-
cto vno ex comitibus ſuis Andro
32 nico. * Ratus autē Menelaus ac-
cepiſſe ſe tempus opportunum
aurea quædā vaſa e tēplo furatus

donauit Andronico, & alia ven-
diderat Tyri, & per vicinas ciui-
tates. * Quod cum certiſſime co- 33
gnouiſſet Onias, arguebat eum,
ipſe in loco tuto ſe continēs An-
tiochiæ ſecus Daphnem. * Vnde 34
Menelaus accedens ad Androni-
cum, rogabat vt Oniam interfi-
ceret. Qui cum veniſſet ad Oniā,
& datis dextris cum iureiurando
(quamuis eſſet ei ſuſpectus) ſua-
ſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eū
peremit, non veritus iuſtitiam.
* Ob quam cauſam non ſolū Iu- 35
dæi, ſed aliæ quoque nationes in-
dignabantur, & moleſte ferebant
de nece tanti viri iniuſta. * Sed re- 36
greſſum regem de Ciliciæ locis
adierunt Iudæi apud Antiochiā,
ſimul & Græci: conquerentes de
iniqua nece Oniæ. * Contriſtatus 37
itaque animo Antiochus propter
Oniam, & flexus ad miſericordiā,
lacrymas fudit, recordatus de-
functi ſobrietatem, & modeſtiam.
* accenſisq. animis Andronicum 38
purpura exutum, per totam ciui- F
tatem iubet circumduci: & in eo-
dem loco, in quo in Oniam im-
pietatem commiſerat, ſacrilegum
vita priuari, Domino illi condi-
gnam retribuente pœnam. * Mul- 39
tis autem ſacrilegijs in templo a
Lyſimacho cōmiſſis Menelai con-
ſilio, & diuulgata fama, con-
gregata eſt multitudo aduerſum
Lyſimachum multo iam auro ex-
portato. * Turbis autem inſur- 40
gentibus, & animis ira repletis,
Lyſimachus armatis fere tribus
millibus iniquis manibus, vti cœ-
pit, duce quodam tyranno, æta-
te pariter, & dementia prouе-
cto. * Sed, vt intellexerunt cona- 41
tum Lyſimachi, alij lapides, alij
fuſtes validos arripuere: quidam
vero cinerem in Lyſimachum ie-
cere. * Et multi quidem vulne- 42
rati, quidam autem & proſtrati, G
omnes vero in fugam conuerſi
ſunt: ipſum etiam ſacrilegum
ſecus ærarium interfecerunt. * De 43
his ergo cœpit iudicium aduerſus
Menelaum agitari. * Et cum 44
veniſſet rex Tyrum, ad ipſum ne-
gotium detulerunt miſſi tres viri
a ſenioribus. * Et cum ſuperare- 45
tur Menelaus, promiſit Ptolemæo
multas pecunias dare ad ſuaden-

46 dum regi. * Itaque Ptolemæus in
quodam atrio poſitum quaſi re-
frigerandi gratia regem adijt, &
47 deduxit a ſententia: * & Mene-
laum quidem vniuerſæ malitiæ
reum criminibus abſoluit: miſe-
ros autem, qui, etiam ſi apud
Scythas cauſam dixiſſent, inno-
centes iudicarentur, hos morte
48 damnauit. * Cito ergo iniuſtam
pœnam dederunt, qui pro ciuita-
te & populo, & ſacris vaſis cau-
49 ſam proſecuti ſunt. * Quam ob
rem Tyrij quoque indignati, er-
ga ſepulturam eorum liberaliſſi-
50 mi extiterunt. * Menelaus au-
tem, propter eorum, qui in po-
tentia erant, auaritiam, perma-
nebat in poteſtate, creſcens in ma-
litia ad inſidias ciuium.

CAP. V.

1 A EOdem tēpore Antiochus ſe-
cundam profectionem para-
2 uit in Aegyptum. * Contigit au-
tem per vniuerſam Ieroſolymo-
rum ciuitatem videri diebus qua
draginta per aera equites diſcur-
rentes auratas ſtolas habentes, &
haſtis, quaſi cohortes, armatos,
3 * & curſus equorum per ordines
digeſtos, & congreſſiones fieri co-
minus, & ſcutorum motus, & ga-
leatorum multitudinem gladijs
diſtrictis, & telorum iactus, & au-
reorum armorum ſplendorem,
4 omnisq. generis loricarum. * Qua
propter omnes rogabant in bonū
5 monſtra conuerti. * Sed cum fal-
ſus rumor exiſſet, tamquam vita
exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis
Iaſon non minus mille viris re-
pente aggreſſus eſt ciuitatem: &
ciuibus ad murum cōuolantibus
ad vltimum apprehenſa ciuitate,
6 Menelaus fugit in arcem: * Iaſon
vero nō parcebat in cæde ciuibus
ſuis, nec cogitabat proſperitatem
aduerſum cognatos malū eſſe ma-
ximum, arbitrans hoſtium & non
7 ciuium ſe trophæa capturum. * Et
B principatum quidē non obtinuit,
finem vero inſidiarum ſuarū con-
fuſionem accepit, & profugus ite-
8 rum abijt in Ammaniten. * Ad vl-
timum in exitium ſui concluſus
ab Areta Arabum tyranno fugiēs
de ciuitate in ciuitatem, omni-
bus odioſus, vt refuga legum, &
excera-

exécrabilis, vt patriæ & ciuium
hoſtis, in Aegyptum extruſus eſt:
* & qui multos de patria ſua ex- 9
pulerat, peregre perijt, Lacedæ-
monas profectus, quaſi pro co-
gnatione ibi refugium habitu-
rus: * & qui inſepultos multos 10
abiecerat, ipſe & illamentatus,
& inſepultus abijcitur, ſepultura
neque peregrina vſus, neque pa-
trio ſepulchro participans. * His 11
itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex ſo-
cietatẽ deſerturos Iudæos: & ob
hoc profectus ex Aegypto efferа-
tis animis, ciuitatem quidem ar-
mis cepit. * Iuſſit autem militibus 12
interficere, nec parcere occurſan-
tibus, & per domos aſcendentes
trucidare. * Fiebant ergo cædes 13
iuuenum, ac ſeniorum, & mulie-
rum, & natorum exterminia, vir-
ginumq. & paruulorum neces.
* Erant autem toto triduo octo- 14
ginta millia interfecti, quadragin-
ta millia vincti, non minus autẽ
venundati. * Sed nec iſta ſuffi- 15
ciunt: auſus eſt etiam intrare tem- C
plum vniuerſa terra ſanctius, Me-
nelao ductore, qui legum, &
patriæ fuit proditor: * & ſceleſtis 16
manibus ſumens ſancta vaſa, quæ
ab alijs regibus, & ciuitatibus
erant poſita ad ornatum loci, &
gloriam, contrectabat indigne, &
contaminabat. * Ita alienatus 17
mente Antiochus, non conſide-
rabat quod propter peccata habi-
tantium ciuitatem, modicum
Deus fuerat iratus: propter quod
& accidit circa locum deſpectio:
* alioquin niſi contigiſſet eos 18
multis peccatis eſſe inuolutos,
¶ 3. c. 25. 27 ‖ ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt
a Seleuco rege ad expoliandum
ærarium, etiam hic ſtatim adue-
niens flagellatus, & repulſus vti-
que fuiſſet ab audacia. * Verum 19
non propter locum, gentem: ſed
propter gentem, locum Deus ele-
git. * Ideoq. & ipſe locus parti- 20
ceps factus eſt populi malorũ. po-
ſtea autem fiet ſocius bonorum.
& qui derelictus in ira Dei omni-
potentis eſt, iterum in magni Do-
mini recõciliatione cum ſumma
gloria exaltabitur. * Igitur An- 21
tiochus mille & octingentis abla- D
tis de templo talentis, velociter
Antiochiam regreſſus eſt, exiſti-
mans ſe præ ſuperbia terram ad
nauigandum, pelagus vero ad iter
agendum deducturũ propter men
22 tis elationem. * Reliquit autem
& præpoſitos ad affligendam gen-
tem: Ieroſolymis quidem Phi-
lippum genere Phrygem, moribus
crudeliorem eo ipſo, a quo con-
23 ſtitutus eſt. * in Garizim autẽ An-
dronicum, & Menelaum, qui
grauius quàm ceteri imminebant
24 ciuibus. * Cumq. appoſitus eſſet
cõtra Iudæos, miſit odioſum prin-
cipem Appollonium cum exerci-
tu viginti & duobus millibus,
præcipiẽs ei omnes perfectæ æta-
tis interficere, mulieres, ac iuue-
25 nes vendere. * Qui cũ veniſſet Ie-
roſolymã, pacem ſimulans, quie-
uit vſque ad diem ſanctum ſab-
bati: & tunc feriatis Iudæis arma
26 capere ſuis præcepit. * Omneſq.
qui ad ſpectaculum proceſſerant,
trucidauit: & ciuitatem cum ar-
matis diſcurrens, ingẽtem multi-
27 tudinem peremit. * Iudas autem
Machabæus, qui decimus fuerat,
ſeceſſerat in deſertum locũ, ibiq.
inter feras vitã in montibus cum
ſuis agebat: & fœni cibo veſcen-
tes, demorabantur, ne participes
eſſent coinquinationis.

CAP. VI.

1 A SEd non poſt multum tempo-
ris miſit rex ſenem quemdam
Antiochenum, qui compelleret
Iudæos vt ſe transferrent a patrijs
2 & Dei legibus: * contaminare
etiam quod in Ieroſolymis erat
templum, & cognominare Iouis
Olympij & in Garizim, prout erãt
hi, qui locum inhabitabant, Iouis
3 hoſpitalis. * Peſſima autem & vni-
uerſis grauis erat malorum incur-
4 ſio: * nam templum luxuria, & co-
meſſationibus Gentium erat ple-
num, & ſcortãtium cum meretri-
cibus: ſacratiſq. ædibus mulieres
ſe vltro ingerebant, intro ferentes
5 ea, quæ non licebat. * Altare etiam
plenum erat illicitis, quæ legibus
6 prohibebantur. * Neque autẽ ſab-
B bata cuſtodiebantur, neque dies
ſollemnes patrij ſeruabantur, nec
ſimpliciter Iudæum ſe eſſe quiſ-
7 quam confitebatur. * Ducebã-
tur autem cum amara neceſſitate
in die natalis regis ad ſacrificia: 8

&c, cum Liberi ſacra celebraren-
tur, cogebantur hedera coronati
Libero circuire. * Decretum au- 8
tem exijt in proximas Gentilium
ciuitates, ſuggerentibus Ptole-
mæis, vt pari modo & ipſi aduer-
ſus Iudæos agerent, vt ſacrifica-
rent: * eos autem, qui nollent 9
tranſire ad inſtituta Gentium, in-
terficerent: erat ergo videre mi-
ſeriam. * Duæ enim mulieres dela- 10
tæ ſunt natos ſuos circumcidiſſe:
quas, infantibus ad vbera ſuſpē-
ſis, cum publice per ciuitatem
circumduxiſſent, per muros præ-
cipitauerunt. * Alij vero, ad pro- 11
ximas coeuntes ſpeluncas, & la- C
tenter ſabbati diem celebrantes,
cum indicati eſſent Philippo, flā-
mis ſuccenſi ſunt, eo quod vere-
bantur propter religionem & ob-
ſeruantiam, manu ſibimet auxi-
lium ferre. * Obſecro autē eos, qui 12
hunc Librum lecturi ſunt, ne ab-
horreſcāt propter aduerſos caſus,
ſed reputent, ea, quæ acciderunt,
non ad interitū, ſed ad correptio-
nem eſſe generis noſtri. * Etenim 13
multo tempore non ſinere pecca-
toribus ex ſententia agere, ſed ſta-
tim vltiones adhibere, magni be-
neficij eſt indicium. * Non enim, 14
ſicut in alijs nationibus, Dominus
patiēter expectat, vt eas, cum Iu-
dicij dies aduenerit, in plenitudi-
ne peccatorum puniat: * ita & in 15
nobis ſtatuit, vt peccatis noſtris
in finem deuolutis, ita demum
in nos vindicet. * Propter quod 16
numquam quidē a nobis miſeri- D
cordiam ſuā amouet: corripiens
vero in aduerſis populum ſuum
non derelinquit. * Sed hæc nobis 17
ad commonitionem legentiū di-
cta ſint paucis. Iam autem ve-
niēdum eſt ad narrationem. * Igi- 18
tur Eleazarus vnus de primoribus
ſcribarum, vir ætate prouectus, &
vultu decorus, aperto ore hians
compellebatur carnem porcinam
manducare. * At ille glorioſiſſimā 19
mortem magis quàm odibilem
vitam complectens, voluntarie
præibat ad ſupplicium. * Intuens 20
autem, quemadmodū oporteret
accedere, patienter ſuſtinens, de-
ſtinauit non admittere illicita
propter vitę amorem. * Hi autem, 21
qui aſtabant iniqua miſeratione E

commoti, propter antiquam viri
amicitiam, tollentes eum ſecreto
rogabant afferri carnes, quibus
veſci ei licebat, vt ſimularetur
manducaſſe, ſicut rex imperaue-
22 rat de ſacrificij carnibus: * vt, hoc
facto, a morte liberaretur: & pro-
pter veterem viri amicitiam, hanc
in eo faciebant humanitatem.
23 * At ille cogitare cœpit ætatis ac
ſenectutis ſuæ eminentiam di-
gnam, & ingenitæ nobilitatis ca-
niciem, atque a puero optimæ
conuerſationis actus: & ſecūdum
ſanctæ, & a Deo cōditæ legis con-
ſtituta, reſpondit cito, dicēs, præ-
24 mitti ſe velle in infernum. * Non
F enim ætati noſtræ dignum eſt, in-
quit, fingere: vt multi adoleſcen-
tium, arbitrantes Eleazarum no-
naginta annorum tranſiſſe ad vi-
25 tam alienigenarum: * & ipſi pro-
pter meam ſimulationem, & pro-
pter modicum corruptibilis vitæ
tempus decipiantur, & per hoc
maculam, atque execrationem
26 meæ ſenectuti cōquiram. * Nam,
etſi in præſenti tempore ſuppli-
cijs hominum eripiar, ſed ma-
num Omnipotentis nec viuus,
27 nec defunctus effugiam. * Quam
ob rem fortiter vita excedendo,
ſenectute quidem dignus appa-
28 rebo: * adoleſcentibus autem
exemplum forte relinquam, ſi
prompto animo, ac fortiter pro
grauiſſimis ac ſāctiſſimis legibus
honeſta morte perfungar. His di-
ctis, confeſtim ad ſupplicium
29 trahebatur. * Hi autem, qui eum
G ducebant, & paulo ante fuerant
mitiores, in iram conuerſi ſunt
propter ſermones ab eo dictos,
quos illi per arrogantiam prola-
30 tos arbitrabantur. * Sed, cum pla-
gis perimeretur, ingemuit, & di-
xit: Domine, qui habes ſanctam
ſcientiam, manifeſte tu ſcis, quia,
cum a morte poſſem liberari, du-
ros corporis ſuſtineo dolores: ſe-
cundum animam vero propter ti-
morem tuum libēter hæc patior.
31 * Et iſte quidem hoc modo vita
deceſſit, non ſolum iuuenibus,
ſed & vniuerſæ genti memoriam
mortis ſuæ ad exemplum virtutis
& fortitudinis derelinquens.

CAP.

CAP. VII.

Contigit autem & ſeptem fra- 1
tres vna cum matre ſua ap- A
prehenſos compelli a rege edere
contra fas carnes porcinas, flagris,
& taureis cruciatos. * Vnus au- 2
tem ex illis, qui erat primus, ſic
ait: Quid quæris, & quid vis diſce-
re a nobis? parati ſumus mori,
magis, quàm patrias Dei leges
præuaricari. * Iratus itaque rex 3
iuſſit ſartagines, & ollas æneas
ſuccendi: quibus ſtatim ſuccen-
ſis, * iuſſit, ei, qui prior fuerat 4
locutus, amputari linguam: &,
cute capitis abſtracta, ſummas
quoque manus & pedes ei præ-
ſcindi, ceteris eius fratribus, &
matre inſpicientibus. * Et cum 5
iam per omnia inutilis factus eſ- B
ſet, iuſſit ignem admoueri, & ad-
huc ſpirantē torreri in ſartagine:
in qua cum diu cruciaretur, cete-
ri vna cum matre inuicem ſe hor-
tabantur mori fortiter, * dicen- 6
tes: Dominus Deus aſpiciet veri-
tatem, & conſolabitur in nobis,
‖Deu.22.e. 36 ‖quemadmodum in proteſtatione
cātici declarauit Moyſes: Et in ſer
uis ſuis conſolabitur. * Mortuo 7
itaque illo primo, hoc modo,
ſequentem deducebant ad illu-
dendum: &, cute capitis eius cum
capillis abſtracta, interrogabant,
ſi manducaret prius, quàm toto
corpore per membra ſingula pu-
niretur. * At ille, reſpondens pa- 8
tria voce, dixit: Non faciam. Pro-
pter quod & iſte ſequenti loco
primi tormenta ſuſcepit: * & in 9
vltimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait:
Tu quidem ſceleſtiſſime in præ-
ſenti vita nos perdis: ſed Rex mū-
di defunctos nos pro ſuis legibus
in æternę vitę reſurrectione ſuſci-
tabit. * Poſt hunc tertius illudi- 10
tur, & linguam poſtulatus cito
protulit, & manus conſtanter ex-
tendit: * & cum fiducia ait: E cæ- 11
lo iſta poſſideo, ſed propter Dei C
leges nunc hæc ipſa deſpicio,
quoniam ab ipſo me ea receptu-
rum ſpero: * ita vt rex, & qui cum 12
ipſo erant, mirarentur adoleſcen-
tis animum, quod tamquam ni-
hilum duceret cruciatus. * Et hoc 13
ita defuncto, quartum vexabant
ſimiliter torquentes. * Et, cum 14
iam eſſet ad mortem, ſic ait: Po-
tius eſt ab hominibus morti datos
ſpem expectare a Deo, iterum
ab ipſo reſuſcitandos: tibi enim
reſurrectio ad vitam non erit.
15 * Et cùm admouiſſent quintum,
vexabant eum. At ille, reſpi-
16 ciens in eum, * dixit: Poteſta-
tem inter homines habens, cum
ſis corruptibilis, facis quod vis:
noli autem putare genus noſtrum
17 a Deo eſſe derelictum. * Tu au-
D tem patienter ſuſtine, & videbis
magnam poteſtatem ipſius, qua-
liter te, & ſemen tuum torque-
18 bit. * Poſt hunc ducebant ſextum,
& is, mori incipiens, ſic ait: No-
li fruſtra errare: nos enim prop-
ter noſmetipſos hæc patimur pec-
cantes in Deum noſtrum, & di-
gna admiratione facta ſunt in no-
19 bis: * tu autem ne exiſtimes tibi
impune futurum, quod contra
20 Deum pugnare tentaueris. * Su-
pra modum autem mater mirabi-
lis, & bonorum memoria digna,
quæ pereuntes ſeptem filios ſub
vnius diei tempore conſpiciens,
bono animo ferebat propter ſpē,
21 quam in Deum habebat: * ſin-
gulos illorum hortabatur voce pa
tria fortiter repleta ſapientia: &,
femineæ cogitationi maſculinum
22 animum inſerens, * dixit ad
eos: Neſcio qualiter in vtero meo
apparuiſtis: neque enim ego ſpi-
ritum & animam donaui vobis &
vitam, & ſingulorum mēbra non
23 ego ipſa compegi, * ſed enim
mundi Creator, qui formauit
hominis natiuitatem, quique
omnium inuenit originem, &
ſpiritum vobis iterum cum miſe-
ricordia reddet & vitam, ſicut
nunc voſmetipſos deſpicitis pro-
24 pter leges eius. * Antiochus au-
E tem, contemni ſe arbitratus, ſi-
mul & exprobrantis voce deſpe-
cta, cum adhuc adoleſcentior ſu-
pereſſet, non ſolum verbis horta-
batur, ſed & cum iuramento af-
firmabat ſe diuitem & beatū fa-
cturū, & trāſlatū a patrijs legi-
bus amicū habiturū, & res neceſ-
25 ſarias ei præbiturum. * Sed ad hęc
cum adoleſcens nequaquā incli-
naretur, vocauit rex matrē, & ſua-
debat ei vt adoleſcēti fieret in ſa-
26 lutem. * Cum autem multis eam

verbis eſſet hortatus promiſit ſua-
ſuram ſe filio ſuo. * Itaque in- 27
clinata ad illum, irridens crudelē
tyrannum, ait patria voce: Fili
mi, miſerere mei, quæ te in vte-
ro nouem menſibus portaui, & lac
triennio dedi & alui, & in ætatem
iſtam perduxi. * Peto, nate, vt 28
aſpicias ad cælum & terram, & F
ad omnia quæ in eis ſunt: & in-
telligas, quia ex nihilo fecit illa
Deus, & hominum genus: * ita 29
fiet, vt nō timeas carnificē iſtum,
ſed dignus fratribus tuis effectus
particeps, ſuſcipe mortem, vt
in illa miſeratione cum fratribus
tuis te recipiam. * Cum hæc 30
illa adhuc diceret, ait adoleſcens:
Quem ſuſtinetis? non obedio præ-
cepto regis, ſed præcepto legis,
quæ data eſt nobis per Moyſen.
* Tu vero, qui inuentor omnis 31
malitiæ factus es in Hebræos non
effugies manum Dei. * Nos enim 32
pro peccatis noſtris hæc patimur.
* Et ſi nobis propter increpatio- 33
nem, & correptionem Dominus
Deus noſter modicum iratus eſt:
ſed iterum reconciliabitur ſeruis
ſuis. * Tu autem, o ſceleſte, & 34
omnium hominum flagitioſiſſi-
me, noli fruſtra extolli vanis ſpe-
bus in ſeruos eius inflammatus:
* nondum enim omnipotentis 35
Dei, & omnia inſpicientis, iudi-
cium effugiſti. * Nam fratres mei, 36
modico nunc dolore ſuſtentato,
ſub teſtamento æternæ vitæ effe- G
cti ſunt: tu vero iudicio Dei iu-
ſtas ſuperbiæ tuę pœnas exolues.
* Ego autem, ſicut & fratres mei, 37
animam, & corpus meum trado
pro patrijs legibus: inuocās Deum
maturius genti noſtræ propitium
fieri, teq. cum tormentis & ver-
beribus confiteri quòd ipſe eſt
Deus ſolus. * In me vero & in 38
fratribus meis deſinet omnipo-
tentis ira, quæ ſuper omne ge-
nus noſtrum iuſte ſuperducta
eſt. * Tunc rex accenſus ira in 39
hunc ſuper omnes crudelius de-
ſæuit, indigne ferens ſe deriſum.
* Et hic itaque mundus obijt per 40
omnia in Domino cōfidens. * No- 41
uiſſime autem poſt filios & ma-
ter conſumpta eſt. * Igitur de ſa- 42
crificijs, & de nimijs crudelitati-
bus ſatis dictum eſt.

CAP. VIII.

1 IVdas vero Machabæus, & qui
A cum illo erant, introibant la-
tenter in caſtella: & conuocan-
tes cognatos, & amicos, & eos;
qui permanſerūt in Iudaiſmo, aſ-
ſumentes, eduxerūt ad ſe ſex mil-
2 lia virorum. * Et inuocabant Do-
minum, vt reſpiceret in populum,
qui ab omnibus calcabatur: & mi-
ſereretur templo, quod contami-
3 nabatur ab impijs: * miſereretur
etiā exterminio ciuitatis, quæ eſ-
ſet illico complananda, & vocem
ſanguinis ad ſe clamātis audiret:
4 * memoraretur quoque iniquiſ-
ſimas mortes paruulorum inno-
centum, & blaſphemias nomini
ſuo illatas, & indignaretur ſuper
5 his. * At Machabæus, congregata
B multitudine, intolerabilis genti-
bus efficiebatur: Ira enim Do-
mini in miſericordiam conuerſa
6 eſt: * Et ſuperueniens caſtellis, &
ciuitatibus improuiſus, ſuccende-
bat eas: & opportuna loca occu-
pans; non paucas hoſtium ſtrages
7 dabat: * maxime autem noctibus
ad huiuſcemodi excurſus fereba-
tur, & fama virtutis eius vbique
8 diffundebatur. * Videns autem
Philippus paulatim virum ad pro
fectum venire, ac frequentius res
ei cedere proſpere, ad Ptolomæū
ducem Cœleſyriæ, & Phœnicis
ſcripſit vt auxilium ferret regis
9 negotijs. * At ille velociter mi-
ſit Nicanorem Patrocli de primo-
ribus amicum, datis eis de permi-
ſtis gentibus, armatis non mi-
C nus viginti millibus, vt vniuer-
ſum Iudæorum genus deleret, ad-
iuncto ei & Gorgia viro militari,
& in bellicis rebus experientiſſi-
10 mo. * Conſtituit autem Nicanor,
vt regi tributum, quod Romanis
erat dandum, duo millia talen-
torum de captiuitate Iudæorum
11 ſuppleret: * ſtatimque ad mari-
timas ciuitates miſit, conuocans
ad coemptionem Iudaicorum
mancipiorum promittens ſe no-
naginta mancipia talento diſtra-
cturum, non reſpiciens ad vindi-
ctam, quæ eum ab Omnipotente
12 eſſet conſecutura. * Iudas autem
vbi comperit, indicauit his, qui
ſecum

ſecum erant, Iudæis Nicanoris ad-
uentum.* Ex quibus quidam for- 13
midantes, & non credentes Dei
iuſtitiæ, in fugam vertebantur:
* alij vero ſi quid ei ſupererat vē- 14
debāt, ſimulq. Dominum depre-
cabantur vt eriperet eos ab impio
Nicanore, qui eos prius quàm co-
minus veniret, vendiderat: * & ſi 15
non propter eos, propter teſtamē- D
tum tamen quod erat ad patres
eorum, & propter inuocationem
ſancti & magnifici nominis eius
ſuper ipſos. * Conuocatis autem 16
Machabæus ſeptem millibus, qui
cum ipſo erant, rogabat ne hoſti-
bus reconciliarentur, neque me-
tuerent inique venientium aduer
ſum ſe hoſtium multitudinem,
ſed fortiter contenderent, * ante 17
oculos habentes contumeliam, E
quæ loco ſancto ab his iniuſte eſ-
ſet illata, itemq. & ludibrio ha-
bitæ ciuitatis iniuriam, adhuc e-
tiam veterum inſtituta conuulſa.
* Nam illi quidem armis confi- 18
dunt, ait, ſimul & audacia: nos au-
tem in omnipotente Domino, qui
poteſt & venientes aduerſum
nos, & vniuerſum mundum vno
nutu delere, confidimus. * Ad- 19
monuit autem eos & de auxilijs F
Dei, quæ facta ſunt erga parentes:
‖4.Reg.19. g.35 & ‖ quòd ſub Sennacherib, cen-
tum octoginta quinque millia
Tob.1.d.21 perierunt: * & de prælio, quod 20
Eccl.48.d. 24 eis aduerſum Galatas fuit in Ba-
bylonia, vt omnes, vbi ad rem
1.Mac.7.f. 41 ventum eſt, Macedonibus ſocijs
hæſitantibus, ipſi ſex millia ſoli
Iſa.37.g.36 peremerunt centū viginti millia
propter auxilium illis datum de
cælo, & beneficia pro his plurima
conſecuti ſunt. * His verbis con- 21
ſtantes effecti ſunt, & pro legibus,
& patria mori parati. * Conſtituit 22
itaque fratres ſuos duces vtrique
ordini, Simonem, & Ioſephum,
& Ionathan, ſubiectis vnicuique
millenis & quingentenis. * Ad 23
hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſan-
cto libro, & dato ſigno adiutorij
Dei, in prima acie ipſe dux com-
miſit cum Nicanore. * Et facto 24
ſibi adiutore Omnipotente, in-
terfecerunt ſuper nouem millia
hominum: maiorem autem par-
tem exercitus Nicanoris vulne-
ribus debilem factam fugere cō-

25 pulerunt. * Pecunijs vero eorum,
F qui ad emptionem ipſorum ve-
nerant, ſublatis, ipſos vſquequa-
26 que perſecuti ſunt, * ſed reuer-
ſi ſunt hora concluſi: nam erat
ante ſabbatum: quam ob cauſam
non perſeuerauerunt inſequen-
27 tes. * Arma autem ipſorum, &
ſpolia congregantes, ſabbatum a-
gebant: benedicentes Dominum,
qui liberauit eos in iſto die,
miſericordiæ initium ſtillans in
28 eos. * Poſt ſabbatum vero debili-
bus, & orphanis, & viduis diui-
ſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum
29 ſuis habuere. * His itaque geſtis,
& communiter ab omnibus fa-
cta obſecratione, miſericordem
Dominum poſtulabant, vt in fi-
30 nē ſeruis ſuis reconciliaretur. * Et
ex his, qui cum Timotheo, &
Bacchide erant contra ſe conten-
dentes ſuper viginti millia inter-
fecerunt, & munitiones excel-
ſas obtinuerunt: & plures prædas
diuiſerunt, æquam portionem
debilibus, pupillis, & viduis,
31 ſed & ſenioribus facientes. * Et
cum arma eorum diligenter col-
legiſſent, omnia compoſuerunt
in locis opportunis, reſidua vero
ſpolia Ieroſolymam detulerunt:
32 * & Philarchen, qui cum Timo-
theo erat, interfecerunt virum
ſceleſtum, qui in multis Iudæos
33 afflixerat. * Et cum epinicia a-
gerent Ieroſolymis, eum, qui ſa-
cras ianuas incenderat, id eſt, Cal-
liſthenem, cum in quoddam do-
micilium refugiſſet, incende-
runt, digna ei mercede pro impie-
34 tatibus ſuis reddita. * Facinoro-
ſiſſimus autem Nicanor, qui mil-
le negotiantes ad Iudæorum ven-
35 ditionem adduxerat, * humilia-
tus auxilio Domini ab his, quos
nullos extimauerat, depoſita
veſte gloriæ per mediterranea fu-
giens, ſolus venit Antiochiam,
ſummam infelicitatem de interi-
36 tu ſui exercitus conſecutus. * Et
qui promiſerat Romanis ſe tri-
butum reſtituere de captiuitate
Ieroſolymorum, prædicabat nunc
protectorem Deū habere Iudæos,
& ob ipſum inuulnerabiles eſſe,
eo quòd ſequerentur leges ab ip-
ſo conſtitutas.

CAP. IX.

EOdem tempore Antiochus 1
inhoneſte reuertebatur de A
Perſide.* Intrauerat enim in eã, 2
quæ dicitur Perſepolis, & tenra-
uit expoliare templum, & ciui-
tatem opprimere: ſed multitudi-
ne ad arma concurrente, in fu-
gam verſi ſunt: & ita contigit vt
Antiochus poſt fugã turpiter re-
diret.* Et cum veniſſet circa Ec- 3
batanam, recognouit quæ ergã
Nicanorem, & Timotheum geſta
ſunt.* Elatus autẽ in ira, arbitra- 4
batur ſe iniuriam illorum, qui ſe
fugauerant, poſſe in Iudæos re-
torquere: ideoq. iuſſit agitari cur-
rum ſuũ, ſine intermiſſione agens
iter, cæleſti eum iudicio perur-
gente, eo quòd ita ſuperbe locu-
tus eſt ſe venturum Ieroſolymam,
& congeriem ſepulchri Iudæo-
*2. Par. 16. c.9 rum eam facturum. * Sed qui 5
vniuerſa cõſpicit Dominus Deus
Iſrael, percuſſit eum inſanabili,
& inuiſibili plaga. Vt enim fini-
uit hunc ipſum ſermonem, appre
hẽdit eum dolor dirus viſcerum,
& amara internorum tormenta:
* & quidem ſatis iuſte, quippe 6
qui multis, & nouis cruciatibus
aliorum torſerat viſcera, licet il-
le nullo modo a ſua malitia ceſ-
ſaret.* Super hoc autem ſuper- 7
bia repletus, ignem ſpirans ani-
mo in Iudæos, & præcipiens ac-
celerari negotium, contigit illum
impetu euntem de curru cadere,
& graui corporis colliſione mem-
bra vexari. * Iſq. qui ſibi vide- 8
batur etiam fluctibus maris im- B
perare, ſupra humanum modum
ſuperbia repletus, & montium
altitudines in ſtatera appendere,
nũc humiliatus ad terram in ge-
ſtatorio portabatur, manifeſtam
Dei virtutem in ſemetipſo con-
teſtans: * ita vt de corpore impij 9
vermes ſcaturirent, ac viuẽtis in
doloribus carnes eius effluerent,
odore etiam illius & fœtore exer-
citus grauaretur. * & qui paulo 10
ante ſidera cæli contingere ſe ar-
bitrabatur, eum nemo poterat
propter intolerãtiam fœtoris por-
tare.* Hinc igitur cœpit ex graui 11
ſuperbia deductus ad agnitionẽ

ſui venire, diuina admonitus pla-
ga, per momenta ſingula dolori-
bus ſuis augmenta capientibus.
12 * & eum nec ipſe iam fœtorem
ſuum ferre poſſet, ita ait: Iuſtum
eſt ſubditum eſſe Deo, & morta-
13 lem non paria Deo ſentire. *Ora-
bat autem hic ſceleſtus Dominũ,
a quo non eſſet miſericordiã con-
14 ſecuturus. * Et ciuitatẽ, ad quam
feſtinans veniebat vt eam ad ſo-
lum deduceret, ac ſepulchrum
congeſtorum faceret, nunc optat
15 liberã reddere: * & Iudæos, quos
C nec ſepultura quidem ſe dignos
habiturum, ſed auibus ac feris di-
ripiendos traditurum, & cum
paruulis exterminaturum dixe-
rat, æquales nunc Athenienſibus
16 facturum pollicetur: * templum
etiam ſanctum, quod prius expo-
liauerat, optimis donis ornatu-
rum, & ſancta vaſa multiplica-
turum, & pertinentes ad ſacrifi-
cia ſumptus de redditibus ſuis
17 præſtaturum: * ſuper hæc, & Iu-
dæum ſe futurum, & omnem lo-
cum terræ perambulaturum, &
18 prędicaturum Dei poteſtatẽ. *Sed
non ceſſantibus doloribus (ſuper-
uenerat enim in eum iuſtum Dei
iudicium) deſperãs ſcripſit ad Iu-
dæos in modum deprecationis e-
piſtolam hæc continentem:
19 *OPTIMIS ciuibus Iudæis
plurimam ſalutem, & bene vale-
re, & eſſe felices, rex & princeps
20 Antiochus. * Si bene valetis, &
filij veſtri; & ex ſententia vobis
cũcta ſunt, maximas agimus gra-
21 tias. * Et ego in infirmitate con-
ſtitutus, veſtri autem memor be-
nigne reuerſus de Perſidis locis,
& infirmitate graui apprehenſus,
neceſſarium duxi pro communi
22 vtilitate curam habere: *non de-
ſperans memetipſum, ſed ſpem
multam habens effugiendi infir-
23 mitatem. *Reſpiciens autẽ quod
D & pater meus, quibus tẽporibus
in locis ſuperioribus ducebat e-
xercitum, oſtendit qui poſt ſe ſuſ-
ciperet principatum: vt ſi quid
contrarium accideret, aut diffici-
le nunciaretur, ſcientes hi, qui in
regionibus erant, cui eſſet rerum
ſumma derelicta, non turbaren-
24 tur. * Ad hæc, conſiderans de
proximo potentes quoſque, & vi-
cinos

einos temporibus inſidiantes, &
euentum expectantes: deſignaui
filium meum Antiochum regem,
quem ſæpe recurrens in ſuperiora
regna multis veſtrum commẽda-
bam: & ſcripſi ad eum quæ ſub-
25 iecta ſunt. * Oro itaque vos, &
peto memores beneficiorum pu-
blicè & priuatim, vt vnuſquiſque
conſeruet fidẽ ad me & ad filium
26 meum.* Confido enim, eum mo-
deſte & humane acturum, & ſe-
quentem propoſitum meum, &
27 communem vobis fore. * Igitur
homicida, & blaſphemus peſſime
percuſſus, & vt ipſe alios tracta-
uerat, peregre in montibus miſe-
rabili obitu vita functus eſt.
28 *Transferebat autem corpus Phi-
lippus collactaneus eius: qui me-
tuens filium Antiochi, ad Prole-
mæum Philometorem in Aegy-
ptum abijt.

CAP. X.

1 A MAchabæus autem, & qui cũ
eo erant, Domino ſe proie-
gente, templum quidem, & ciui-
2 tatem recepit: * aras autem, quas
alienigenæ per plateas extruxe-
rant, itemq. delubra demolitus
3 eſt. * & purgato templo, aliud
altare fecerunt: & de ignitis la-
pidibus igne concepto, ſacrificia
obtulerunt poſt biennium, & in-
cenſum, & lucernas, & panes pro-
4 poſitionis poſuerunt. * Quibus
geſtis, rogabant Dominum pro-
ſtrati in terram, ne amplius tali-
bus malis inciderent: ſed &, ſi
quando peccaſſent, vt ab ipſo mi-
tius corriperentur, & non barba-
ris, ac blaſphemis hominibus tra-
5 derentur. * Qua die autem tem-
plum ab alienigenis pollutũ fue-
rat, contigit eadem die purifica-
tionẽ fieri, vigeſima quinta men-
6 ſis, qui fuit Caſleu. * Et cum læ-
titia diebus octo egerunt in mo-
dum tabernaculorum, recordan-
B tes quòd ante modicum temporis
diem ſollemnẽ tabernaculorum
in montibus & in ſpeluncis more
7 beſtiarum egerãt. * Propter quod
Thyrſos, & ramos virides, & pal-
mas præferebant ei, qui proſpera-
8 uit mundari locum ſuum. * Et
decreuerunt communi præcepto,
& decreto, vniuerſæ genti Iudæo-
rũ omnibus annis agere dies iſtos.
9 * Et Antiochi quidem, qui appel-
latus eſt Nobilis, vitæ exceſſus ita
10 ſe habuit. * Nunc autem de Eu-
patore Antiochi impij filio, quæ
geſta ſunt narrabimus, breuian-
tes mala, quæ in bellis geſta ſunt.
11 C * Hic enim ſuſcepto regno, con-
ſtituit ſuper negotia regni Ly-
ſiam quendam, Phœnicis, & Sy-
12 riæ militiæ principem. * Nam
Ptolemæus, qui dicebatur Ma-
cer, iuſti tenax, erga Iudæos eſ-
ſe conſtituit, & præcipue pro-
pter iniquitatem, quæ facta
erat in eos, & pacifice agere cum
13 eis. * Sed ob hoc accuſatus ab
amicis apud Eupatorem, cum
frequenter proditor audiret, eo
quod Cyprum creditam ſibi a
Philometore deſeruiſſet, & ad An
tiochum Nobilẽ tranſlatus etiam
ab eo receſſiſſet, veneno vitam
14 finiuit. * Gorgias autem cum eſ-
ſet dux locorum, aſſumptis ad-
uenis frequenter Iudæos debel-
15 labat. * Iudæi vero, qui tene-
bãt opportunas munitiones, fuga-
tos ab Ieroſolymis ſuſcipiebant,
16 D & bellare tentabant. * Hi vero,
qui erant cum Machabæo, per
orationes Dominum rogantes vt
eſſet ſibi adiutor, impetum fe-
cerunt in munitiones Idumæo-
17 rum: * multaq. vi inſiſtentes,
loca obtinuerunt, occurrentes in-
teremerunt, & omnes ſimul non
minus viginti millibus trucida-
18 uerunt. * Quidam autem cum
confugiſſent in duas turres valde
munitas, omnem apparatum ad
19 repugnandum habentes, * Ma-
chabæus ad eorum expugnatio-
nem, relicto Simone, & Ioſe-
pho, itẽq. Zachæo: eiſq. qui cum
ipſis erant ſatis multis, ipſe ad eas,
quæ amplius perurgebant, pu-
20 gnas conuerſus eſt. * Hi vero,
E qui cum Simone erant, cupiditate
te ducti, a quibuſdam, qui in
turribus erant, ſuaſi ſunt pecu-
nia: & ſeptuaginta millibus di-
drachmis acceptis, dimiſerunt
21 quoſdam effugere. * Cum autem
Machabæo nunciatum eſſet quod
factum eſt, principibus populi
cõgregatis, accuſauit, quòd pecu-
nia fratres vẽdidiſſent, aduerſarijs
eorum

corum dimiſſis. * Hos igitur pro- 22
ditores factos interfecit, & con-
feſtim duas turres occupauit.
*Armis autem, ac manibus om- 23
nia proſpere agendo in duabus
munitionibus plus quàm viginti
millia peremit. * At Timotheus, 24
qui prius a Iudæis fuerat ſupera-
tus, conuocato exercitu peregri-
næ multitudinis, & congregato
equitatu Aſiano, aduenit quaſi
armis Iudæam capturus. * Macha- 25
bæus autem, & qui cum ipſo erāt,
appropinquāte illo deprecaban-
tur Dominum, caput terra aſper-
gentes, lumbosq. cilicijs præcin-
cti, * ad altaris crepidinem pro- 26
uoluti, vt ſibi propitius, inimicis
autem eorum eſſet inimicus, &
aduerſarijs aduerſaretur, ſicut lex
dicit. * Et ita poſt orationem, 27
ſumptis armis, longius de ciuita-
te procedentes, & proximi hoſti- F
bus effecti reſederunt. * Primo 28
autem ſolis ortu vtrique commi-
ſerunt: illi quidem victoriæ, &
proſperitatis ſponſorem cum vir-
tute Dominum habentes: illi au-
tem ducem belli animum habe-
bant. * Sed, cum vehemens pu- 29
gna eſſet, apparuerunt aduerſa-
rijs de cęlo viri quinque in equis,
frenis aureis decori, ducatum Iu-
dæis præſtantes: * ex quibus duo 30
Machabæum medium habentes,
armis ſuis circumſeptum incolu-
mem conſeruabāt: in aduerſarios
autem tela & fulmina iaciebant,
ex quo & cæcitate confuſi, & re-
pleti perturbatione cadebant.
* Interfecti ſunt autē viginti mil- 31
lia quingenti, & equites ſexcen-
ti. * Timotheus vero confugit in 32
Gazaram præſidium munitum,
cui præerat Chæreas. * Macha- 33
bæus autem, & qui cum eo erant G
lætantes obſederunt præſidium
diebus quattuor. * At hi, qui in- 34
tus erant, loci firmitate cōfiſi, ſu-
pra modum maledicebant, & ſer-
mones nefandos iactabant. * Sed 35
cum dies quinta illuceſceret, vi-
ginti iuuenes ex his, qui cū Ma-
chabæo erant, accenſi animis pro-
pter blaſphemiam, viriliter ac-
ceſſerunt ad murū, & feroci ani-
mo incedentes aſcendebant: * ſed 36
& alij ſimiliter aſcendentes, tur-
res, portasq. ſuccendere aggreſſi
ſunt, atque ipſos maledicos vi-
37 uos concremare. * Per continuum
autem biduum præſidio vaſtato,
Timotheum occultantem ſe in
quodam repertum loco pereme-
runt: & fratrem illius Chæream,
38 & Apollophanē occiderūt. * Qui-
bus geſtis, in hymnis, & confeſ-
ſionibus benedicebāt Dominum,
qui magna fecit in Iſrael, & vi-
ctoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd paruo poſt tempore, Ly-
A ſias procurator regis, & propin
quus, ac negotiorum præpoſitus,
grauiter ferens de his, quæ acci-
2 derant, * congregatis octoginta
millibus, & equitatu vniuerſo,
veniebat aduerſus Iudæos, exiſti-
mās ſe ciuitatem quidem captam
Gētibus habitaculum facturum,
3 * templum vero in pecuniæ quæ-
ſtum, ſicut cetera delubra Gen-
tium, habiturum, & per ſingulos
4 annos venale ſacerdotium: * nuſ-
quam recogitās Dei poteſtatem,
ſed mente effrenatus in multitu-
dine peditū, & in millibus equi-
tum, & in octoginta elephantis
5 confidebat. * Ingreſſus autem
B Iudæam, & appropians Bethſuræ,
quæ erat in anguſto loco, ab Iero-
ſolyma interuallo quinque ſta-
diorum, illud præſidium expu-
6 gnabat. * Vt autem Machabæus,
& qui cum eo erant, cognouerūt
expugnari præſidia, cum fletu &
lacrymis rogabant Dominum, &
omnis turba ſimul, vt bonum an-
gelum mitteret ad ſalutem Iſrael.
7 * Et ipſe primus Machabæus,
ſumptis armis, ceteros adhorta-
tus eſt ſimul ſecum periculū ſubi
re, & ferre auxiliū fratribus ſuis.
8 * Cumq. pariter prompto animo
procederēt, Ieroſolymis apparuit
præcedēs eos eques in veſte cādi-
da, armis aureis haſtam vibrans.
9 * Tunc omnes ſimul benedixerūt
miſericordē Dominum, & conua-
luerūt animis: non ſolū homines,
ſed & beſtias ferociſſimas, & mu-
10 ros ferreos parati penetrare. * Ibāt
C igitur prompti de cælo habentes
adiutorem, & miſerantem ſuper
11 eos Dominum. * Leonum autem
more impetu irruentes in hoſtes,
pro-

proſtrauerũt ex eis vndecim mil-
lia peditum, & equitum mille
ſexcentos: * vniuerſos autem in 12
fugam verterunt, plures autem
ex eis vulnerati nudi euaſerunt.
Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiẽs
euaſit. * Et quia non inſenſatus 13
erat, ſecum ipſe reputans, factam
erga ſe diminutionẽ, & intelligẽs
inuictos eſſe Hebræos, omnipo-
tentis Dei auxilio innitentes, mi-
ſit ad eos: * promiſitq́ ſe conſen- 14
ſurum omnibus, quæ iuſta ſunt,
& regem compulſurum amicum
fieri. * Annuit autem Machabæus 15
precibus Lyſiæ, in omnibus vtili-
tati conſulens: & quæcumque
Machabæus ſcripſit Lyſiæ de Iu-
dæis, ea rex conceſſit. * Nam 16
erant ſcriptæ Iudæis epiſtolæ a
Lyſia quidem hunc modum con-
tinentes:

LYSIAS populo Iudæorum
ſalutem. * Ioannes, & Abeſalom. 17
qui miſſi fuerant a vobis, traden- D
tes ſcripta, poſtulabant vt ea, quæ
per illos ſignificabantur, imple-
rem. * Quæcumque igitur regi 18
potuerunt perferri, expoſui: &
quæ res permittebat, conceſſit.
* Si igitur in negotijs fidem con- 19
ſeruaueritis, & deinceps bonorũ
vobis cauſa eſſe tentabo. * De ce- 20
teris antẽ per ſingula verbo man-
daui & iſtis, & his, qui a me miſ-
ſi ſunt, colloqui vobiſcum. * Bene 21
valete. Anno centeſimo quadra-
geſimo octauo menſis Dioſcori, E
die vigeſima & quarta.

* Regis autem epiſtola iſta con- 22
tinebat: REX Antiochus Lyſiæ
fratri ſalutem. * Patre noſtro inter 23
deos tranſlato, nos volentes eos,
qui ſunt in regno noſtro ſine tu-
multu agere, & rebus ſuis adhi-
bere diligentiam, * audiuimus Iu- 24
dæos non conſenſiſſe patri meo vt
transferrentur ad ritum Græcorũ,
ſed tenere velle ſuum inſtitutũ,
ac propterea poſtulare a nobis cõ-
cedi ſibi legitima ſua. * Volentes 25
igitur hanc quoque gẽtem quietã
eſſe, ſtatuentes iudicauimus, tem-
plum reſtitui illis, vt agerent ſe-
cundum ſuorum maiorum con-
ſuetudinem. * Bene igitur fece- 26
ris, ſi miſeris ad eos, & dexteram
dederis: vt cognita noſtra volun-
tate, bono animo ſint, & vtilita-
tibus proprijs deſeruiant.

27 * Ad Iudæos vero regis epiſto-
F la talis erat:

REX Antiochus ſenatui Iu-
dæorum, & ceteris Iudæis ſalu-
28 tem. * Si valetis, ſic eſtis vt vo-
lumus: ſed & ipſi bene valemus.
29 * Adijt nos Menelaus, dicens vel-
le vos deſcendere ad veſtros, qui
30 ſunt apud nos. * His igitur, qui
commeant vſque ad diem trigeſi-
mum mẽſis Xanthici, damus dex-
31 tras ſecuritatis, * vt Iudæi vtan-
tur cibis, & legibus ſuis, ſicut &
prius: & nemo eorum vllo modo
moleſtiam patiatur de his, quæ
32 per ignorantiam geſta ſunt. * Mi-
ſimus autem & Menelaum, qui
33 vos alloquatur. * Valete. Anno
centeſimo quadrageſimo octauo,
Xanthici menſis quintadecima
die.

34 * Miſerunt autem etiam Ro-
mani epiſtolam ita ſe habentem:

QVINTVS Memmius, &
Titus Manlius legati Romano-
rum, populo Iudæorum ſalutem.
35 * De his, quæ Lyſias cognatus re-
gis conceſſit vobis, & nos conceſ-
36 ſimus. * De quibus autem ad re-
G gem iudicauit referendum, con-
feſtim aliquem mittite, diligen-
tius inter vos conferentes, vt de-
cernamus, ſicut congruit vobis:
nos enim Antiochiã accedimus.
37 * Ideoque feſtinate reſcribere, vt
nos quoque ſciamus cuius eſtis
38 voluntatis. * Bene valete. An-
no centeſimo quadrageſimo octa-
uo, quintadecima die menſis Xan
thici.

CAP. XII.

1 HIs factis pactionibus, Lyſias
A pergebat ad regem, Iudæi
autem agriculturę operam dabãt.
2 * Sed hi, qui reſederant, Timo-
theus, & Apollonius Gennæi fi-
lius, ſed & Hieronymus, & De-
mophon ſuper hos, & Nicanor
Cypriarches non ſinebant eos in
3 ſilentio agere, & quiete. * Ioppi-
tæ vero tale quoddam flagitium
perpetrarunt: rogauerunt Iudæos
cum quibus habitabant, aſcende-
re ſcaphas, quas parauerant, cum
vxoribus, & filijs, quaſi nullis
inimicitijs inter eos ſubiacenti-
bus.

bus. * Secundum commune ita- 4
que decretum ciuitatis, & ipſis
acquieſcentibus, paciſq. cauſa
nihil ſuſpectum habentibus.cum
in altum proceſſiſſent, ſubmerſe-
runt non minus ducētos. *Quam 5
crudelitatem Iudas in ſuæ gentis
homines factam vt cognouit,præ-
cepit viris, qui erant cum ipſo:
& inuocato iuſto iudice Deo,* ve- 6
nit aduerſus interfectores fratrū,
& portum quidem noctu ſuccē-
dit, ſcaphas exuſſit, eos autem,
qui ab igne refugerant,gladio pe-
remit. * Et cum hæc ita egiſſet, 7
diſceſſit quaſi iterum reuerſurus, B
& vniuerſos Ioppitas eradicatu-
rus.* Sed cum cognouiſſet & eos, 8
qui erant Iamniæ, velle pari mo-
do facere habitantibus ſecum Iu-
dæis, * Iamnitis quoque nocte 9
ſuperuenit, & portum cum naui-
bus ſuccendit: ita vt lumen ignis
appareret Ieroſolymis a ſtadijs du
centis quadraginta. * Inde cum 10
iam abijſſent nouē ſtadijs, & iter
facerent ad Timotheum, commi-
ſerunt cum eo Arabes quinque
millia viri, & equites quingenti.
* Cumq. pugna valida fieret, & 11
auxilio Dei proſpere ceſſiſſet, re-
ſidui Arabes victi, petebant a Iu-
da dextram ſibi dari, promittentes
ſe paſcua daturos, & in ceteris
profuturos. * Iudas autem, arbi- 12
tratus vere in multis eos vtiles,
promiſit pacem: dextriſq. acce-
ptis diſceſſere ad tabernacula ſua.
* Aggreſſus eſt autem & ciuitatē 13
quandam firmā pontibus muriſq. C
circumſeptam, quæ a turbis ha-
bitabatur gētium promiſcuarum,
cui nomen Caſphin. * Hi vero, 14
qui intus erant,confidentes in ſta
bilitate murorum, & apparatu
alimoniarum, remiſſius agebant,
maledictis laceſſentes Iudam, &
blaſphemantes,ac loquentes quæ
fas non eſt. * Machabæus autem, 15
inuocato magno mundi Principe,
Ioſ. 6. qui ſine arietibus,& machinis tē-
poribus Ieſu præcipitauit Iericho,
irruit ferociter muris: * & capta 16
ciuitate per Domini voluntatem,
innumerabiles cædes fecit, ita vt
adiacens ſtagnum ſtadiorum duo-
rum latitudinis, ſanguine inter-
fectorum fluere videretur. * Inde 17
diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta

quinquaginta,& venerūt in Cha-
raca ad eos qui dicuntur Tubia-
18 næi, Iudæos: * & Timotheum
quidem in illis locis non compre-
henderunt, nulloq. negotio per-
fecto regreſſus eſt, relicto in quo-
19 dā loco firmiſſimo præſidio.* Do-
ſitheus autē,& Soſipater, qui erāt
duces cum Machabæo, pereme-
runt a Timotheo relictos in præſi-
20 dio,decem millia viros. *At Ma-
chabæus, ordinatis circum ſe ſex
millibus,& conſtitutis per cohor-
tes, aduerſus Timotheum proceſ-
ſit, habentem ſecum centum vi-
ginti millia peditum, equitumq.
21 duo millia quingentos. * Cogni-
D to autem Iudæ aduentu, Timo-
theus præmiſit mulieres, & filios,
& reliquum apparatum, in præ-
ſidium,quod Carnion dicitur:erat
enim inexpugnabile, & acceſſu
difficile propter locorum angu-
22 ſtias. *Cumq. cohors Iudæ prima
apparuiſſet,timor hoſtibus incuſ-
ſus eſt, ex præſentia Dei, qui vni-
uerſa conſpicit, & in fugam ver-
ſi ſunt alius ab alio, ita vt magis a
ſuis deijcerentur, & gladiorum
ſuorum ictibus debilitarentur.
23 * Iudas autem vehementer inſta-
bat puniens profanos, & proſtra-
uit ex eis triginta millia virorum.
24 * Ipſe vero Timotheus incidit
in partes Doſithei, & Soſipatris:
& multis precibus poſtulabat vt
viuus dimitteretur, eo quòd mul-
torum ex Iudæis parentes haberet
ac fratres, quos morte eius deci-
25 pi eueniret.*Et cum fidem dediſ-
ſet reſtituturum ſe eos ſecundum
conſtitutum, illæſum eum dimi-
ſerunt propter fratrum ſalutem.
26 * Iudas autem egreſſus eſt ad Car
E nion, interfectis vigintiquinque
27 millibus.* Poſt horū fugā, & ne-
cē, mouit exercitū ad Ephron ci-
uitatē munitam, in qua multitu-
do diuerſarum gentium habita-
bat: & robuſti iuuenes pro mu-
ris conſiſtentes fortiter repugna-
bant: in hac autem machinæ mul-
tæ, & telorum erat apparatus.
28 * Sed, cum Omnipotentem inuo-
caſſent, qui poteſtate ſua vires
hoſtium confringit, ceperunt ci-
uitatem: & ex eis, qui intus erāt,
vigintiquinque millia proſtraue-
29 runt. * Inde ad ciuitatem Scytha-
rum

rum abierunt, quæ ab Ieroſolymis
ſexcentis ſtadijs aberat. *Cõteſtanti- 30
bus autẽ his, qui apud Scythopolitas
erãt, Iudæis, quòd benigne ab eis ha
berentur, etiã tẽporibus infelicitatis
quòd modeſte ſecũ egerint: *gratias 31
agẽtes eis, & exhortati etiã de cetero F
erga genus ſuum benignos eſſe, ve-
nerunt Ieroſolymã die ſollemni ſe-
ptimanarum inſtante. *Et poſt Pen- 32
tecoſten abierũt contra Gorgiã præ-
poſitum Idumææ. *Exiuit autẽ cum 33
peditibus tribus millibus, & equiti-
bus quadringentis. *Quibus cõgreſ- 34
ſis, contigit paucos ruere Iudæorum.
*Doſitheus vero quidã de Baceno- 35
ris eques, vir fortis, Gorgiã tenebat:
&, cũ vellet illũ capere viuũ, eques
quidam de Thracibus irruit in eum
humerumq. eius amputauit: atque
ita Gorgias effugit in Mareſa. *At il- 36
lis, qui cum Eſdrin erant, diutius pu
gnantibus & fatigatis, inuocauit Iu-
das Dominum adiutorem, & ducem
belli fieri. *incipiens voce patria, & 37
cum hymnis clamorẽ extollens, fu-
gã Gorgiæ militibus incuſſit. *Iudas 38
autẽ collecto exercitu venit in ciui-
tatem Odollam: &, cũ ſeptima dies
ſuperueniret, ſecundum conſuetudi
nem purificati, in eodẽ loco ſabbatũ
egerunt. *Et ſequenti die venit cum 39
ſuis Iudas, vt corpora proſtratorũ tol
leret, & cũ parentibus poneret in ſe-
pulchris paternis. *Inuenerunt autẽ 40
ſub tunicis interfectorũ de donarijs G
idolorum, quæ apud Iamniã fuerũt,
Deut. 7. d. 25 — a quibus lex prohibet Iudæos: om-
nibus ergo manifeſtum factum eſt,
ob hanc cauſam eos corruiſſe. *Om- 41
nes itaque benedixerunt iuſtum iu-
dicium Domini, qui occulta fecerat
manifeſta. *Atque ita ad preces cõ- 42
uerſi, rogauerunt vt id, quod factum
erat, delictũ obliuioni traderetur. At
vero fortiſſimus Iudas hortabatur
populũ conſeruare ſe ſine peccato,
ſub oculis videntes quæ facta ſunt
pro peccatis eorũ, qui proſtrati ſunt.
*Et facta collatione, duodecim mil- 43
lia drachmas argenti miſit Ieroſoly-
mam offerri pro peccatis mortuorũ
ſacrificiũ, bene & religioſe de reſur-
rectione cogitãs, (*niſi enim eos, qui 44
ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſu
perfluum videretur, & vanum orare
pro mortuis) *& quia conſiderabat 45
quòd hi, qui cũ pietate dormitionẽ
acceperant, optimam haberẽt repoſi
46 tam gratiam. *Sancta ergo, & ſalu-
bris eſt cogitatio pro defunctis exo-
rare, vt a peccatis ſoluantur.

CAP. XIII.

1 ANno centeſimo quadrageſimo
A nono cognouit Iudas Antiochũ
Eupatorem venire cũ multitudine
2 aduerſus Iudæã, *& cum eo Lyſiam
procuratorẽ, & præpoſitum negotio-
rum, ſecum habentem peditum cen
tum decem millia, & equitũ quin-
que millia, & elephantos viginti
duos, curruſ cum falcibus trecentos.
3 *Commiſcuit autem ſe illis & Me-
nelaus: & cum multa fallacia depre
cabatur Antiochum, non pro patriæ
ſalute, ſed ſperans ſe cõſtitui in prin
4 cipatum. *Sed Rex regum ſuſcitauit
animos Antiochi in peccatorem: &
ſuggerente Lyſia hunc eſſe cauſam
omnium malorum, iuſſit (vt eis eſt
conſuetudo) apprehenſum in eodẽ
5 loco necari. *Erat autem in eodem
loco turris quinquaginta cubitorũ,
aggeſtũ vndique habens cineris: hæc
6 proſpectũ habebat in præceps. *In-
de in cinerem deijci iuſſit ſacrilegũ,
omnibus eum propellentibus ad in-
7 teritum. *Et tali lege præuaricatorẽ
legis contigit mori, nec terræ dari Me
8 nelaum. *Et quidẽ ſatis iuſte: nam
C quia multa erga aram Dei delicta
commiſit, cuius ignis, & cinis erat
ſanctus: ipſe in cineris morte dãna-
9 tus eſt. *Sed rex mẽte effrenatus ve-
niebat, nequiorem ſe patre ſuo Iu-
10 dæis oſtenſurus: *Quibus Iudas co-
gnitis, præcepit populo vt die ac no-
ctẽ Dominum inuocarent, quo, ſi-
cut ſemper, & nunc adiuuaret eos:
11 *quippe qui lege & patria, ſanctoq.
templo priuari vererentur: ac popu-
lum, qui nuper paululũ reſpiraſſet,
ne ſineret blaſphemis rurſus natio-
12 nibus ſubdi. *Omnibus itaque ſimul
D id facientibus, & petentibus a Do-
mino miſericordiam cum fletu, &
ieiunijs, per triduum continuũ pro-
ſtratis, hortatus eſt eos Iudas vt ſe
13 præpararent. *Ipſe vero cum ſenio-
ribus cogitauit prius quàm rex ad-
moueret exercitum ad Iudæam, &
obtineret ciuitatem, exire, & Domi-
ni iudicio committere exitum rei.
14 *Dãs itaque poteſtatem omniũ Deo
E mundi creatori, & exhortatus ſuos
vt fortiter dimicarent, & vſque ad
mortem pro legibus, templo, ciui-

tate

tate,patria, & ciuibus ſtarent, circa
Modin exercitum cõſtituit.*Et dato 15
ſigno ſuis Dei victoriæ, iuuenibus
fortiſſimis electis, nocte aggreſſus
aulam regiã, in caſtris interfecit vi-
ros quattuor millia, & maximũ ele-
phantorum cum his, qui ſuperpoſiti
fuerant:*ſummoq. metu,ac pertur- 16
batione hoſtium caſtra replentes,re-
bus proſpere geſtis,abierũt.*Hoc au- 17
tẽ factum eſt die illuceſcente, adiu-
uante eũ Domini protectione.* Sed 18
rex, accepto guſtu audaciæ Iudæo-
rũ, arte difficultatem locorũ tenta-
bat: * & Bethſuræ, quæ erat Iudæo- 19
rum præſidium munitum, caſtra ad- F
mouebat: ſed fugabatur, impinge-
bat, minorabatur. * His autem, qui 20
intus erant, Iudas neceſſaria mitte-
bat.*Enunciauit autem myſteria ho 21
ſtibus Rhodocus quidã de Iudaico
exercitu, qui requiſitus comprehen-
ſus eſt, & concluſus.* Iterũ rex ſer- 22
monem habuit ad eos, qui erant in
Bethſuris: dextram dedit: accepit:
abijt. * commiſit cum Iuda, ſupera- 23
tus eſt. Vt autem cognouit rebellaſſe
Philippum Antiochiæ, qui relictus
erat ſuper negotia, mente conſterna G
tus Iudæos deprecans, ſubditusq.
eis, iurat de omnibus, quibus iuſtũ
viſum eſt:& reconciliatus obtulit ſa
crificium, honorauit templũ,& mu-
nera poſuit:* Machabæũ amplexa- 24
tus eſt, & fecit eũ a Ptolemaide vſq;
ad Gerrenos ducem & principẽ.*Vt 25
autem venit Ptolemaidam, grauiter
ferebant Ptolemenſes amicitiæ con-
uentionem, indignantes ne forte fœ
dus irrumperent.*Tunc aſcendit Ly 26
ſias tribunal, & expoſuit rationem,
& populum ſedauit, regreſſusq. eſt
Antiochiam:& hoc modo regis pro-
fectio, & reditus proceſſit.

CAP. XIIII.

SED poſt triennij tempus cogno- 1
uit Iudas,& qui cum eo erãt, De- A
metrium Seleuci cũ multitudine va
lida, & nauibus, per portũ Tripolis
aſcendiſſe ad loca opportuna,*& te- 2
nuiſſe regiones aduerſus Antiochũ,
& ducem eius Lyſiã. *Alcimus au- 3
tem quidam, qui ſummus ſacerdos
fuerat, ſed voluntarie coinquinatus
eſt tẽporibus commiſtionis, conſide-
rans nullo modo ſibi eſſe ſalutem,
neque acceſſum ad altare, *venit ad 4
regẽ Demetriũ centeſimo quinqua-
geſimo anno, offerens ei coronã au-
ream,& palmam, ſuper hæc & thal-
los, qui tẽpli eſſe videbantur. Et ipſa
5 quidem die ſiluit. * Tempus autem
opportunum dementiæ ſuæ nactus,
conuocatus a Demetrio ad conſiliũ,
& interrogatus quibus rebus, & cõ-
6 ſilijs Iudæi niterentur, * reſpondit:
Ipſi, qui dicuntur Aſſidæi Iudæorũ,
quibus præeſt Iudas Machabæus,
bella nutriunt, & ſeditiones mouẽt,
7 nec patiuntur regnũ eſſe quietũ. *nã
& ego defraudatus parentum gloria
(dico autem ſummo ſacerdotio) huc
8 veni: * primò quidem vtilitatibus
regis fidem ſeruans, ſecundo autem
etiã ciuibus conſulens: nam illorum
B prauitate vniuerſum genus noſtrum
9 non minime vexatur. * Sed oro his
ſingulis o rex cognitis,& regioni, &
generi ſecũdum humanitatem tuam
10 peruulgatã omnibus proſpice. * nã,
quamdiu ſupereſt Iudas, impoſſibile
11 eſt, pacẽ eſſe negotijs.*Talibus autẽ
ab hoc dictis, & ceteri amici, hoſtili-
ter ſe habẽtes aduerſus Iudam, in-
12 flammauerunt Demetriũ.* Qui ſta-
tim Nicanorem præpoſitum elephã-
13 torum ducem miſit in Iudæã:*datis
mandatis vt ipſum quidem Iudam
caperet: eos vero, qui cum illo erãt,
diſpergeret, & conſtitueret Alcimũ
maximi templi ſummum ſacerdotẽ.
14 *Tunc gentes, quæ de Iudæa fugerãt
Iudam, gregatim ſe Nicanori miſce-
bãt, miſerias,& clades Iudæorũ pro-
ſperitates rerum ſuarum exiſtiman-
15 tes. *Audito itaque Iudæi Nicanoris
C aduentu, & conuentu nationũ, con-
ſperſi terra rogabant eum, qui po-
pulum ſuũ conſtituit, vt in æternum
cuſtodiret, quiq. ſuã portionẽ ſignis
16 euidẽtibus protegit.*Imperante au-
tem duce, ſtatim inde mouerũt con-
17 ueneruntq. ad caſtellũ Deſſau.*Simõ
vero frater Iudæ commiſerat cũ Ni-
canore: ſed conterritus eſt repentino
18 aduentu aduerſariorũ.* Nicanor ta-
men, audiẽs virtutem comitũ Iudæ,
& animi magnitudinem, quam pro
patriç certaminibus habebant, ſan-
guine iudicium facere metuebat.
19 *Quã ob rem præmiſit Poſidoniũ,&
Theodotium,& Matthiam, vt darẽt
20 dextras atque acciperent.* Et cum
diu de his conſiliũ ageretur, & ipſe
dux ad multitudinẽ retuliſſet, om-
niũ vna fuit ſententia amicitijs an-
21 nuere. *Itaque diem conſtituerunt,

quã ſecreto inter ſe agerẽt: & ſingu-
lis ſellæ prolatæ sũt, & poſitæ. *Præ- 22
cepit autẽ Iudas armatos eſſe locis
opportunis, ne forte ab hoſtibus re-
pente mali aliquid oriretur: & con-
gruũ colloquium fecerunt. *Mora- 23
batur autẽ Nicanor Ieroſolymis, ni- D
hilq. inique agebat, gregesq. turba-
rũ, quæ congregatæ fuerant, dimiſit.
* Habebat autẽ Iudam ſemper charũ 24
ex animo, & erat viro inclinatus.
*Rogauitq. eum ducere vxorem, fi- 25
liosq. procreare. Nuptias fecit: quie-
te egit, cõmuniterq. viuebant.* Al- 26
cimus autẽ, videns charitatem illorũ
adinuicem, & conuentiones, venit
ad Demetriũ, & dicebat, Nicanorẽ
rebus alienis aſſentire, Iudamq. re-
gni inſidiatorem ſucceſſorẽ ſibi deſti
naſſe. *Itaq; rex exaſperatus, & peſ- 27
ſimis huius criminationibus irrita-
tus, ſcripſit Nicanori, dicẽs, grauiter
quidem ſe ferre de amicitiæ conuen
tione, iubere tamen Machabęum ci-
tius vinctum mittere Antiochiam.
*Quibus cognitis, Nicanor conſter- 28
nabatur, & grauiter ferebat, ſi ea,
quæ conuenerant, irrita faceret, ni-
hil læſus a viro. * ſed, quia regi reſi- 29
ſtere non poterat, opportunitatẽ ob-
ſeruabat, qua præceptum perficeret.
*At Machabæus, vidẽs ſecũ auſterius 30
agere Nicanorẽ, & conſuetũ occur-
ſum ferocius exhibentẽ, intelligens
non ex bono eſſe auſteritatem iſtã, E
paucis ſuorũ congregatis, occultauit
ſe a Nicanore.* Quod cum ille co- 31
gnouit fortiter ſe a viro præuentum,
venit ad maximũ & ſanctiſſimũ tẽ-
plum: & ſacerdotibus ſolitas hoſtias
offerentibus, iuſſit ſibi tradi virum.
*quibus cum iuramento dicentibus 32
neſcire ſe vbi eſſet qui quærebatur,
extendẽs manum ad templũ, *iura- H
uit, dicens: Niſi Iudã mihi vinctum
tradideritis, iſtud Dei fanũ in plani-
tiem deducam, & altare effodiam, &
templũ hoc Libero patri conſecra-
bo.*Et his dictis abijt. Sacerdotes au 34
tem protendẽtes manus in cælũ, in-
uocabant eũ, qui ſemper propugna-
tor eſſet gentis ipſorũ, hæc dicentes:
*Tu Domine vniuerſorum, qui nul- 35
lius indiges, voluiſti templũ habita-
tionis tuæ fieri in nobis. * Et nunc 36
ſancte ſanctorum omniũ Domine, F
conſerua in æternum impollutã do-
mum iſtã, quæ nuper mundata eſt.
* Razias autẽ quidam de ſenioribus 37

ab Ieroſolymis delatus eſt Nicano-
ri; vir amator ciuitatis, & bene au-
diens: qui pro affectu pater Iudæo-
38 rũ appellabatur. *Hic multis tempo
ribus continẽtiæ propoſitum tenuit
in Iudaiſmo, corpusq. & animã tra-
dere contentus pro perſeuerantia.
39 * Volẽs autem Nicanor manifeſtare
odiũ, quod habebat in Iudæos, miſit
milites quingentos, vt eum compre-
40 henderent. * putabat enim, ſi illum
decepiſſet, ſe cladem Iudæis maxi-
41 mam illaturum.* Turbis autem ir-
ruere in domũ eius, & ianuã diſrum
pere, atque ignem admouere cupiẽ-
tibus, cum iam comprehenderetur,
42 gladio ſe petijt; * eligens nobiliter
G mori potius, quàm ſubditus fieri pec
catoribus, & contra natales ſuos in-
43 dignis iniurijs agi.* Sed, cum per fe-
ſtinationem non certo ictu plagam
dediſſet, & turbæ intra oſtia irrũpe-
rent, recurrens audacter ad murum,
præcipitauit ſemetipſum viriliter in
44 turbas: * quibus velociter locũ dã-
tibus caſui eius, venit per mediam
45 ceruicem: * & cũ adhuc ſpiraret, ac-
cenſus animo, ſurrexit: & cũ ſanguis
eius magno fluxu deflueret, & gra-
uiſſimis vulneribus eſſet ſaucius,
46 curſu turbam pertranſijt: * & ſtans
ſupra quandam petram præruptã, &
iam exanguis effectus, cõplexus inte
ſtina ſua, vtriſque manibus proiecit
ſuper turbas, inuocans dominatorẽ
vitæ ac ſpiritus, vt hæc illi iterũ red-
deret: atque ita vita defunctus eſt.

CAP. XV.

1 NIcanor autem, vt comperit Iudã * 1. Mac.
A eſſe in locis Samariç, cogitauit 7. d. 26
cum omni impetu die ſabbati com-
2 mittere bellũ. *Iudæis vero, qui illũ
per neceſſitatem ſequebantur, dicen
tibus: Ne ita ferociter, & barbare fe-
ceris, ſed honorẽ tribue diei ſancti-
ficationis, & honora eũ, qui vniuerſa
3 conſpicit:* ille infelix interrogauit,
ſi eſt potens in cælo, qui imperauit
4 agi diẽ ſabbatorum. *Et reſponden-
tibus illis, Eſt Dominus viuus ipſe
in cælo potens, qui iuſſit agi ſeptimã
5 diem.*At ille ait: Et ego potens ſum
ſuper terrã, qui impero ſumi arma,
& negotia regis impleri. Tamen nõ
6 obtinuit vt conſilium perficeret.*Et
Nicanor quidem cũ ſumma ſuper-
bia erectus, cogitauerat cõmune tro
7 phæũ ſtatuere de Iuda.*Machabæus
autem

autẽ ſemper confidebat cũ omni ſpe
8 auxiliũ ſibi a Deo affuturũ. * & horta
B batur ſuos ne formidarẽt ad aduen-
tũ nationũ, ſed in mẽte haberẽt adiu
toria ſibi facta de cælo, & nũc ſpera-
rẽt ab Omnipotente ſibi affuturã vi-
9 ctoriã. * Et allocutus eos de lege, &
prophetis, admonẽs etiã certamina,
quæ fecerant prius, promptiores cõſti-
10 tuit eos: * & ita animis eorũ erectis,
ſimul oſtendebat Gentiũ fallaciã, &
11 iuramentorũ præuaricationẽ. * Sin-
gulos autẽ illorũ armauit, nõ clypei,
& haſtæ munitione, ſed ſermonibus
optimis, & exhortationibus, expoſi-
to digno fide ſomnio, per quod vni-
12 uerſos lætificauit. * Erat autẽ huiuſ-
cemodi viſus: Oniã, qui fuerat ſum-
mus ſacerdos, virũ bonũ & benignũ,
verecũdum viſu, modeſtũ moribus,
& eloquio decorum, & qui a puero
in virtutibus exercitatus ſit, manus
protendentẽ, orare pro omni populo
13 Iudæorũ: * Poſt hoc apparuiſſe & aliũ
C virũ ætate, & gloria mirabilẽ, & ma-
gni decoris habitudine circa illum:
14 * Reſpõdentẽ vero Oniã dixiſſe: Hic
eſt fratrũ amator, & populi Iſrael: hic
eſt, qui multũ orat pro populo, & v-
niuerſa ſãcta ciuitate Ieremias pro-
15 pheta Dei. * Extendiſſe autẽ Ieremiã
dextrã, & dediſſe Iudæ gladiũ aureũ,
16 dicentẽ: * Accipe ſanctũ gladiũ mu
nus a Deo, in quo deijcies aduerſa-
17 rios populi mei Iſrael. * Exhortati
D itaq. Iudæ ſermonibus bonis valde,
de quibus extolli poſſet impetus, &
animi iuuenũ cõfortari, ſtatuerũt di
micare & cõfligere fortiter: vt virtus
de negotijs iudicaret, eo quod ciui-
18 tas ſancta, & tẽplũ periclitaretur. * E-
rat enim pro vxoribus, & filijs, neq.
pro fratribus, & cognatis minor ſolli-
citudo: maximus vero & primus pro
19 ſanctitate timor erat templi. * ſed &
eos, qui in ciuitate erãt, nõ minima
ſolicitudo habebat pro his, qui con-
20 greſſuri erãt. * Et, cũ iã omnes ſpera-
rẽt iudiciũ futurũ, hoſteſq. adeſſent,
atque exercitus eſſet ordinatus, be-
ſtiæ, equiteſq. opportuno in loco cõ-
21 poſiti, * cõſiderãs Machabæus aduẽ-
tum multitudinis, & apparatũ variũ
armorũ, & ferocitatẽ beſtiarũ, exten
dens manus in cælũ, prodigia facien
tẽ Dominũ inuocauit, qui non ſecun
dũ armorũ potentiam, ſed prout ipſi
22 placet, dat dignis victoriã. * Dixit au
E 4. Reg. 19 tẽ inuocãs hoc modo: Tu Domine,

qui miſiſti angelũ tuũ ſub Ezechia
rege Iuda, & interfeciſti de caſtris Sẽ
nacherib centũ octoginta quinque
22 millia: * & nũc dominator cælorum
mitte angelũ tuũ bonũ ante nos in ti
23 more, & tremore magnitudinis bra-
24 chij tui, * vt metuãt qui cum blaſphe
mia veniũt aduerſus ſanctũ populũ
25 tuũ. Et hic quidẽ ita perorauit. * Ni-
canor autẽ, & qui cũ ipſo erant, cũ tu
26 bis & canticis admouebãt. * Iudas ve
ro, & qui cũ eo erant, inuocato Deo,
27 per orationes congreſſi ſunt: * manu
quidẽ pugnãtes, ſed Dominũ cordi-
bus orantes, proſtrauerũt non minus
triginta quinque millia, præſẽtia Dei
28 magnifice delectati. * Cũq. ceſſaſſẽt,
F & cũ gaudio redirẽt, cognouerũt Ni
29 canorẽ ruiſſe cum armis ſuis. * Facto
itaq. clamore, & perturbatione exci
tata, patria voce omnipotentẽ Domi
30 nũ benedicebant. * Præcepit autẽ Iu-
das, qui per omnia corpore & animo
mori pro ciuibus paratus erat, caput
Nicanoris, & manũ cũ humero abſciſ
31 ſam, Ieroſolymã perferri. * Quo cũ
peruenuiſſet, cõuocatis cõtribulibus,
& ſacerdotibus ad altare, accerſijt &
32 eos, qui in arce erãt. * Et oſtenſo ca-
pite Nicanoris, & manu nefaria, quã
extendens cõtra domum ſanctã om-
nipotentis Dei, magnifice gloriatus
33 eſt. * Linguã etiam impij Nicanoris
præciſam iuſſit particulatim auibus
dari, manũ autẽ dementis contra tem
34 plũ ſuſpẽdi. * Omnes igitur cæli be-
nedixerũt Dominũ, dicentes Benedi
ctus, qui locum ſuum incontamina-
35 tum ſeruauit. * Suſpendit autem Ni-
G canoris caput in ſumma arce, vt eui-
dens eſſet, & manifeſtum ſignũ au-
36 xilij Dei. * Itaque omnes communi
conſilio decreuerũt nullo modo diẽ
iſtum abſque celebritate præterire:
37 * habere autem celebritatem tertia-
decima die menſis Adar, quod dici-
tur voce Syriaca, pridie Mardochæi
38 diei. * Igitur his erga Nicanorem ge-
ſtis, & ex illis tẽporibus ab Hebræis
ciuitate poſſeſſa, ego quoque in his
39 faciam finem ſermonis. * Et ſi quidẽ
bene, & vt hiſtoriæ competit, hoc &
ipſe velim: ſin autem minus digne,
40 concedendum eſt mihi. * Sicut enim
vinum ſemper bibere, aut ſemper
aquam, contrarium eſt: alternis au-
tem vti, delectabile: ita legentibus ſi
ſemper exactus ſit ſermo, non erit
gratus. Hic ergo erit conſummatus.

FINIS.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAPVT PRIMVM.

LIBER generationis Ie- 1
A
ſu Chriſti filij
‖Luc.3.c.31 ‖ Dauid, filij
Abraham.
‖Gen.21.a.3 * ‖ Abraham 2
genuit Iſaac.
‖Gen.25.d. ‖ Iſaac autem
26 genuit Iacob.
‖Gen.29.d. ‖ Iacob autem genuit Iudam, &
35 fratres eius.
‖Gen.38.g. * ‖ Iudas autem genuit Phares, & 3
29 Zaram de Thamar.
1.Par.2.a.5 ‖ Phares autem genuit Eſron.
‖1.Par.2.a.5 Eſron autem genuit Aram.
Ruth. 4. d. * Aram autē genuit Aminadab. 4
18 ‖Aminadab autē genuit Naaſſon.
‖Nu.7.b.12 Naaſſon autem genuit Salmon.
* Salmon autem genuit Booz de 5
‖1.Reg. 16 Rahab.
Ruth.4. d. Booz autē genuit Obed ex Ruth.
18 Obed autem genuit Ieſſe.
‖2. Reg.12. ‖ Ieſſe autem genuit Dauid regē.
f.24 * ‖ Dauid autem rex genuit Salo- 6
‖3.Reg.11. monem ex ea, quæ fuit Vriæ.
g.43 * ‖Salomon autē genuit Roboam. 7
‖3.Reg.14. ‖ Roboam autem genuit Abiam. B
g.31 ‖ Abias autem genuit Aſa.
‖3.Reg.15. * Aſa autem genuit Ioſaphat. 8
b.9 Ioſaphat autem genuit Ioram.
‖2. Par. 26. Ioram autem genuit Oziam.
d.23 * ‖ Ozias autem genuit Ioatham. 9
‖2. Par. 27. ‖ Ioatham autem genuit Achaz.
d.9 Achaz autem genuit Ezechiam.
‖2. Par. 28. * ‖ Ezechias autem genuit Manaſ- 10
d.27 ſen.
‖2. Par. 32. ‖ Manaſſes autem genuit Amon.
g.33 Amon autem genuit Ioſiam.
‖2. Par. 33. * ‖ Ioſias autem genuit Iechoniā, 11
d.20. & 25 & fratres eius in tranſmigratione
‖2. Par. 36. Babylonis.
a.1.2 * Et poſt tranſmigrationē Babylo- 12
nis: Iechonias genuit Salathiel.
Salathiel autē genuit Zorobabel.
13 * Zorobabel autē genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 * Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 * Eliud autem genuit Eleazar.
C Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Iacob.
16 * Iacob autem genuit Ioſeph vi-
rum Mariæ, de qua natus eſt Ie-
ſus, qui vocatur Chriſtus.
17 * Omnes itaque generationes ab
Abraham vſque ad Dauid, gene-
rationes quattuordecim: & a Da-
uid vſque ad tranſmigrationem
Babylonis, generationes quat-
tuordecim: & a tranſmigratione
Babylonis vſque ad Chriſtum, ge-
nerationes quattuordecim.
18 * Chriſti autem generatio ſic e-
rat: ‖ Cum eſſet deſponſata ma- ‖ Luc. 7. G
ter eius Maria Ioſeph, antequam 27
conuenirent, inuenta eſt in vtero
19 habens de Spiritu ſancto. * Ioſeph
autem vir eius cum eſſet iuſtus,
& nollet eam traducere: voluit
20 occulte dimittere eam * Hæc au-
D tem eo cogitante, ecce Angelus
Domini apparuit in ſomnis ei,
dicens: Ioſeph fili Dauid, noli
timere accipere Mariā coniugem
tuam: quod enim in ea natum
21 eſt, de Spiritu ſancto eſt. * pa- ‖Luc. 1. c.
riet autem filium: & vocabis no- 31
men eius IESVM: ipſe enim Act.4.b.12
ſaluū faciet populū ſuū a peccatis
22 eorum. * Hoc autem totū factum
eſt, vt adimpleretur quod dictum
eſt a Domino per Prophetam

‖Iſa.7.c.14 dicentem:* ‖ Ecce virgo in vtero 23
habebit, & pariet filium: & vo-
cabunt nomen eius Emmanuel,
quod eſt interpretatū Nobiſcum
Deus. * Exurgens autem Ioſeph 24
a ſomno, fecit ſicut præcepit ei
angelus Domini, & accepit con-
iugē ſuam. * Et non cognoſcebat 25
eam donec peperit Filium ſuum
primogenitum:& vocauit nomen
eius Ieſum.

CAP. II.

Luc.2.a.7 CVm ergo natus eſſet Ieſus in 1
Bethlehem Iuda in diebus A
Herodis regis, ecce Magi ab Oriē-
tē venerunt Ieroſolymam, * di- 2
centes: Vbi eſt qui natus eſt rex
Iudæorū? vidimus enim ſtellam
eius in oriente, & venimus ado-
rare eum. * Audiens autem He- 3
rodes rex, turbatus eſt, & omnis
Ieroſolyma cum illo. * Et con- 4
gregans omnes principes ſacerdo
tum, & Scribas populi, ſciſcitaba-
tur ab eis vbi Chriſtus naſcere-
tur. * At illi dixerūt ei: In Beth- 5
lehem Iudæ: Sic enim ſcriptum
‖Mic.5.a.2 eſt per Prophetam: * ‖ Et tu Beth- 6
Io.7.f.42 lehem terra Iuda, nequaquam
minima es in principibus Iuda:
ex te enim exiet dux, qui regat
populum meum Iſrael. * Tunc 7
Herodes clam vocatis Magis dili-
genter didicit ab eis tempus ſtel-
læ, quæ apparuit eis: * & mittens 8
illos in Bethlehem, dixit: Ite, &
interrogate diligenter de puero: B
& cum inueneritis, renūciate mi-
hi, vt & ego veniens adorē eum.
* Qui cum audiſſent regem, abie- 9
runt. & ecce ſtella, quam vide-
rant in oriente, antecedebat eos,
vſque dum veniens ſtaret ſupra
vbi erat puer. * Videntes autem 10
ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno
valde. * Et intrantes domum, in- 11
uenerunt puerum cum Maria ma
tre eius, & procidentes adoraue-
‖Pſ.71.b.10 rūt eum. ‖ & apertis theſauris ſuis
obtulerunt ei munera, aurū, thus,
& myrrham. * Et reſponſo acce- 12
pto in ſomnis ne redirent ad He-
rodem, per aliam viam reuerſi
ſunt in regionem ſuam. * Qui cum 13
receſſiſſent, ecce angelus Domini
apparuit in ſomnis Ioſeph, dicēs: C
Surge, & accipe puerū, & matrem
eius, & fuge in Aegyptum, & eſto
ibi vſque dum dicam tibi. Futu-
rum eſt enim vt Herodes quærat
14 puerum ad perdendum eū. * Qui
conſurgens accepit puerū, & ma-
trem eius nocte, & ceſſit in Ae-
15 gyptum*: & erat ibi vſque ad obi-
tū Herodis: vt adimpleretur quod
dictum eſt a Domino per Prophe-
tam dicentem: ‖ Ex Aegypto vo- ‖Oſee 11.a.
16 caui Filium meum. * Tunc Hero- 2
des videns quoniā illuſus eſſet a
Magis, iratus eſt valde, & mit-
tens occidit omnes pueros, qui e-
rant in Bethlehem, & in omnibus
finibus eius a bimatu & infra ſe-
cundum tempus, quod exquiſie-
17 rat a Magis. * Tunc adimpletū eſt
quod dictum eſt per Ieremiam
18 prophetam dicentem: * ‖ Vox in ‖Ier.31.d.
D Rama audita eſt ploratus, & vlu- 15
latus multus: Rachel plorans fi-
lios ſuos, & noluit conſolari, quia
19 non ſunt. * Defuncto autem He-
rode, ecce angelus Domini appa-
ruit in ſomnis Ioſeph in Aegy-
20 pto, * dicens: Surge, & accipe
puerum, & matrem eius, & va-
de in terram Iſrael: defuncti ſunt
enim, qui quærebant animam
21 pueri. * Qui conſurgens, accepit
puerum, & matrem eius, & ve-
22 nit in terram Iſrael: * Audiens au-
tem quòd Archelaus regnaret in
Iudæa pro Herode patre ſuo, ti-
muit illò ire: & admonitus in
ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ.
23 * Et veniens habitauit in ciuitate,
quæ vocatur Nazareth: vt adim-
pleretur quod dictum eſt per Pro-
phetas: Quoniam Nazaræus vo-
cabitur.

CAP. III.

1 IN diebus autem illis venit Ioā-
A nes Baptiſta prædicans in deſer-
2 to Iudææ, * & dicens: ‖ Pœniten- ‖Mar.1.a.4
tiam agite: appropinquauit enim Luc.3.a.3
3 regnum cælorum. * Hic eſt enim,
qui dictus eſt per Iſaiam prophe-
tam dicentem: ‖ Vox clamantis ‖Iſa.40.a.3
in deſerto: Parate viam Domini:
4 rectas facite ſemitas eius. * Ipſe
autem Ioannes habebat veſtimē-
tum de pilis camelorum, & zo-
nam pelliceā circa lumbos ſuos:
eſca autem eius erat locuſtæ, &
5 mel ſilueſtre. * ‖ Tunc exibat ad ‖Mar.1.a.5
eū Ieroſolyma, & omnis Iudæa, & Luc.3.a.4
omnis

omnis regio circa Iordanem ; * & 6
baptizabantur ab eo in Iordane,
confitentes peccata ſua . * Videns 7
autem multos Phariſæorum, & B
Sadducæorum venientes ad ba-
ptiſmum ſuum, dixit eis: Progenies
viperarum, quis demonſtrauit vo-
bis fugere a ventura ira ? * Facite 8
ergo fructum dignum pœniten-
tiæ. * Et ne velitis dicere contra 9
‖ Ioan. 8. c. 39 vos : ‖ Patrem habemus Abraham.
Dico enim vobis quoniam potens
eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſci-
tare filios Abrahæ. * Iam enim 10
ſecuris ad radicem arborũ poſita
eſt. Omnis ergo arbor, quæ non fa-
cit fructũ bonum, excidetur, & in
‖ Mar. 1. a. 8 ignẽ mittetur. * ‖ Ego quidẽ bapti- 11
Luc. 3. d. 16 zo vos in aqua in pœnitentiã: qui
Ioan. 1. d. 26 autẽ poſt me venturus eſt, fortior C
me eſt, cuius non ſum dignus cal-
Act. 1. b. 5 ceamẽta portare: ipſe vos baptiza
bit in Spiritu ſancto, & igni. * Cu- 12
ius ventilabrum in manu ſua : &
permũdabit aream ſuam : & con-
gregabit triticũ ſuũ in horreum,
paleas autẽ cõburet igni inextin-
‖ Mar. 1. b. 9 guibili. * Tunc venit Ieſus a Ga- 13
Luc. 3. e. 21 lilæa in Iordanem ad Ioannem,
vt baptizaretur ab eo. * Ioannes 14
autem prohibebat eum, dicens: D
Ego a te debeo baptizari, & tu
venis ad me? * Reſpondens autem 15
Ieſus, dixit ei: Sine modo: ſic enim
decet nos implere omnem iuſti-
tiam. Tunc dimiſit eum. * Bap- 16
tizatus autem Ieſus, confeſtim
aſcendit de aqua. Et ecce aperti
ſunt ei cæli: & vidit Spiritum Dei
deſcẽdentem ſicut columbam, &
‖ Luc. 9. e. 35 venientem ſuper ſe. * ‖ Et ecce 17
vox de cælis dicens: Hic eſt Filius
2. Pet. 1. d. 17 meus dilectus, in quo mihi com-
placui.

CAP. IIII.

Mar. 1. b. 12 TVnc Ieſus ductus eſt in deſer- 1
Luc. 4. a. 1 tum a Spiritu, vt tentaretur A
a diabolo. * Et cũ ieiunaſſet qua- 2
draginta diebus, & quadraginta
noctibus, poſtea eſuriit. * Et ac- 3
cedens tentator dixit ei : Si filius
Dei es, dic vt lapides iſti panes
fiant. * Qui reſpondens dixit: Scri- 4
‖ Deu. 8. a. 3 ptum eſt : ‖ Non in ſolo pane vi-
uit homo, ſed in omni verbo,
quod procedit de ore Dei. * Tunc 5
aſſumpſit eum diabolus in ſan-
ctam ciuitatem, & ſtatuit eum
6 ſuper pinnaculum templi, * & di-
xit ei : Si Filius Dei es, mitte te
deorſum. Scriptum eſt enim:
‖ Quia angelis ſuis mandauit de ‖ Pſ. 90. c. 11
te, & in manibus tollẽt te, ne for-
te offendas ad lapidem pedem
7 tuum. * Ait illi Ieſus : Rurſum
ſcriptum eſt : ‖ Non tentabis Do- ‖ Deut. 6
8 minum Deum tuum. * Iterum
B aſſumpſit eum diabolus in mon-
tem excelſum valde : & oſtendit
ei omnia regna mũdi, & gloriam
9 eorum, * & dixit ei: Hæc omnia ti-
bi dabo, ſi cadens adoraueris me.
10 * Tunc dicit ei Ieſus: Vade Satana:
Scriptum eſt enim: ‖ Dominum ‖ Deut. 6. b. 13
Deum tuum adorabis, & illi ſoli
11 ſeruies. * Tunc reliquit eum dia-
bolus: & ecce angeli acceſſerunt,
12 & miniſtrabant ei. * Cum autem
audiſſet Ieſus quòd Ioannes tra-
ditus eſſet: ‖ ſeceſſit in Galilæam: ‖ Mar. 1. c. 14
13 * & relicta ciuitate Nazareth, ve- Luc. 4. c. 14
nit, & habitauit in Capharnaum Io. 4. f. 43
maritima, in finibus Zabulon, &
14 Nephtalim : * vt adimpleretur
quod dictum eſt per Iſaiam pro-
15 phetam: * ‖ Terra Zabulon, & terra ‖ Iſa. 9. a. 1
Nephthalim, via maris trans Ior-
16 danem, Galilæa gentium : * popu-
C lus, qui ſedebat in tenebris, vi-
dit lucem magnam: & ſedentibus
in regione vmbræ mortis, lux or-
17 ta eſt eis. * ‖ Exinde cœpit Ieſus ‖ Mar. 1. b. 15
prædicare, & dicere: Pœnitentiam
agite: appropinquauit enim re-
18 gnum cælorum. * Ambulans au-
tem Ieſus iuxta mare Galilææ,
‖ vidit duos fratres, Simonem, ‖ Mar. 1. b. 16
qui vocatur Petrus, & Andream Luc. 5. a. 1.
fratrem eius, mittentes rete in
mare, (erant enim piſcatores)
19 * & ait illis: Venite poſt me, &
faciam vos fieri piſcatores homi-
20 num. * At illi continuo relictis
21 retibus ſecuti ſunt eum. * Et pro-
cedens inde, vidit alios duos fra-
tres, Iacobum Zebedæi, & Ioan-
nem fratrem eius in naui cũ Ze-
bedæo patre eorum, reficientes
22 retia ſua: & vocauit eos. * Illi au-
tẽ ſtatim relictis retibus & patre,
23 ſecuti ſunt eum. * Et circuibat
D Ieſus totam Galilæam, docens in
ſynagogis eorũ, & prædicans euã-
gelium regni: & ſanans omnem
languorem, & omnem infirmi-
24 tatem in populo. * Et abiit opi-

nio eius in totam Syriam, & ob-
tulerunt ei omnes male habētes,
varijs languoribus, & tormentis
comprehenſos, & qui dæmonia
habebant, & lunaticos, & para-
‖Mar.3.a.7 lyticos, & curauit eos: *‖Et ſecu- 25
Luc.6.c.17 tę ſunt eum turbæ multę de Gali-
læa, & Decapoli, & de Ieroſoly-
mis, & de Iudæa, & de trans Ior-
danem.

CAP. V.

VIdens autem Ieſus turbas, 1
aſcendit in montem, & cum A
ſediſſet, acceſſerunt ad eum di-
ſcipuli eius, *& aperiens os ſuum 2
Luc.6.d.20 docebat eos, dicens: *‖Beati pau- 3
peres ſpiritu: quoniam ipſorū eſt
‖Pſ.36.a.11 regnum cælorum. *‖Beati mites: 4
quoniam ipſi poſſidebunt terrā.
*Beati qui lugent: quoniam ip- 5
‖Iſai.61.a.3 ſi conſolabuntur. *‖Beati, qui 6
eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam:
quoniam ipſi ſaturabuntur. *Bea- 7
ti miſericordes: quoniam ipſi mi-
‖Pſ.23.a.4 ſericordiam conſequentur.* Bea- 8
ti mundo corde: quoniam ipſi
Deum videbunt. *Beati pacifi- 9
ci: quoniam filij Dei vocabuntur.
‖1.Pet.2.d. *‖Beati, qui perſecutionē patiun- 10
20. & 3.c. tur propter iuſtitiam: quoniam
14. & 4.d. ipſorum eſt regnum cælorū. *Bea- 11
14 ti eſtis cum maledixerint vobis,
& perſecuti vos fuerint, & dixe-
rint omne malum aduerſum vos
mentientes, propter me: *gaude- 12
te, & exultate, quoniam mer- B
ces veſtra copioſa eſt in cælis. Sic
enim perſecuti ſunt prophetas,
qui fuerunt ante vos. *Vos eſtis 13
‖Mar.9.g. ſal terræ. ‖Quòd ſi ſal euanuerit,
50 in quo ſalietur? ad nihilum va-
Luc.14.g. let vltra, niſi vt mittatur foras, &
34 conculcetur ab hominibus. *Vos 14
eſtis lux mundi. Non poteſt ci-
uitas abſcondi ſupra montem po-
‖Mar.4.c.21 ſita. *‖neque accendunt lucer- 15
Luc.8.c.16. nam, & ponunt eam ſub modio,
& 11.e.33 ſed ſuper candelabrum vt luceat
‖1.Pet.2.c. omnibus, qui in domo ſunt. *‖Sic 16
12 luceat lux veſtra coram homini-
bus: vt videant opera veſtra bona,
& glorificent patrem veſtrum,
qui in cælis eſt. *Nolite putare 17
quoniā veni ſoluere legē, aut pro-
phetas: nō veni ſoluere, ſed adim-
‖Luc.16.d. plere. *‖Amen quippe dico vobis, 18
17 donec tranſeat cælū & terra, iota C

vnum, aut vnus apex non præte-
ribit a lege, donec omnia fiant.
19 *‖Qui ergo ſoluerit vnum de mā- ‖Iac.2.b.
datis iſtis minimis, & docuerit ſic 10
homines, minimus vocabitur in
regno cælorum: qui autem fecerit
& docuerit, hic magnus vocabitur
20 in regno cælorum. *Dico enim
vobis, quia niſi abundauerit iuſti-
tia veſtra‖ plus quàm Scribarum, ‖Luc.11.e.
& Phariſæorum, non intrabitis in 39
21 regnum cælorum. *Audiſtis quia
dictum eſt antiquis: ‖Nō occides: ‖Exo.20.c.
qui autem occiderit, reus erit iu- 13
22 dicio. *Ego autem dico vobis: Deut.5.b.
quia omnis, qui iraſcitur fratri 17
ſuo, reus erit iudicio. Qui autem
dixerit fratri ſuo, raca: reus erit
concilio. Qui autem dixerit, fa-
23 tue: reus erit gehennæ ignis. *Si
D ergo offers munus tuum ad altare
& ibi recordatus fueris quia fra-
ter tuus habet aliquid aduerſum
24 te: *relinque ibi munus tuum
ante altare, & vade prius reconci-
liari fratri tuo. & tunc veniens of-
25 feres munus tuum. *‖Eſto con- ‖Luc.12.g.
ſentiens aduerſario tuo cito dum 58
es in via cum eo: ne forte tradat
te aduerſarius iudici, & iudex tra-
dat te miniſtro. & in carcerē mit-
26 taris. *Amen dico tibi, non exies
inde, donec reddas nouiſſimum
27 quadrantem. *Audiſtis quia di-
ctum eſt antiquis: ‖Non mœcha- ‖Exo.20.c.
28 beris. *Ego autem dico vobis: 14
quia omnis, qui viderit mulierem
ad concupiſcendum eam, iā mœ-
29 chatus eſt eā in corde ſuo. *Quòd ‖Ī.18.b.9
E ſi oculus tuus dexter ſcandalizat Mar.9.g.47
te, erue eum, & proijce abs te: ex-
pedit enim tibi vt pereat vnum
membrorum tuorum, quàm totū
corpus tuum mittatur in gehen-
30 nā. *Et ſi dextra manus tua ſcan-
dalizat te, abſcide eam, & proijce
abs te: expedit enim tibi vt pe-
reat vnum membrorum tuorum,
quam totum corpus tuum eat ‖Deut.24.
31 in gehennam. *Dictum eſt au- a.1
tem: ‖Quicumque dimiſerit vxo- Ī.19.b.7
rem ſuam, det ei libellum re- Mar.14.a.4
32 pudij. *Ego autem dico vobis: Luc.16.d.
Quia omnis, qui dimiſerit vxorē 18
ſuā, excepta fornicationis cauſa, 1.Co.7.b.10
facit eam mœchari: & qui dimiſ- ‖Leu.19.b.
33 ſam duxerit, adulterat. *Iterum 12
audiſtis quia dictum eſt anti- Exo.20.b.7
quis: ‖Non periurabis: reddes autē Deu.5.b.11

Domino

Domino iuramenta tua. *Ego au- 34
tem dico vobis non iurare omni-
no, neque per cælum, quia thro-
nus Dei eſt: * neque per terram, 35
quia ſcabellum eſt pedum eius: F
neque per Ieroſolymam, quia ci-
uitas eſt magni regis: *neque per 36
caput tuum iuraueris, quia non
potes vnum capillum album fa-
‖Iac. 5. c. 12 cere, aut nigrum. * ‖ Sit autem 37
ſermo veſter, eſt, eſt: non, nō: quod
autem his abundantius eſt, a ma-
lo eſt. *Audiſtis quia dictum eſt: 38
‖Exo. 21. d. ‖ Oculum pro oculo, & dentem
24 pro dente. * Ego autem dico vo- 39
Deut. 19. d. bis, non reſiſtere malo: ſed ſi quis
21 te percuſſerit in dexteram maxil-
Leui. 24. d. lam tuam, præbe illi & alteram:
20 * ‖ & ei, qui vult tecum iudicio 40
‖ Luc. 6. d. contendere, & tunicam tuam tol-
29 lere, dimitte ei & pallium. * & 41
‖1. Cor. 6. b quicumque te angariauerit mille
7 paſſus, vade cum illo & alia duo.
‖Deu. 15. b. * ‖ Qui petit a te, da ei: & volen- 42
7 ti mutuari a te, ne auertaris. *Au- 43
‖Leu. 19. d. diſtis quia dictum eſt: ‖ Diliges G
18 proximum tuum, & odio habebis
inimicum tuum. * Ego autem 44
‖ Luc. 6. d. dico vobis: ‖ Diligite inimicos
27 veſtros, benefacite his, qui ode-
‖Ro. 12. d. runt vos: & orate pro perſequen-
20 tibus, & calumniantibus vos: *vt 45
Act. 7. g. 60 ſitis filij Patris veſtri, qui in cælis
Luc. 23. e. eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſu-
34 per bonos, & malos, & pluit ſu-
per iuſtos & iniuſtos. * Si enim 46
diligitis eos, qui vos diligunt,
quam mercedem habebitis? non-
ne & publicani hoc faciunt? * Et 47
ſi ſalutaueritis fratres veſtros tan-
tum, quid amplius facitis? non-
ne & ethnici hoc faciunt? *Eſtote 48
ergo vos perfecti, ſicut & Pater ve-
ſter cæleſtis perfectus eſt.

CAP. VI.

ATtendite ne iuſtitiā veſtram 1
faciatis coram hominibus, A
vt videamini ab eis: alioquin mer-
cedem non habebitis apud Patrē
veſtrum, qui in cælis eſt. * Cum 2
ergo facis eleemoſynam, noli tu-
ba canere ante te, ſicut hypocritæ
faciunt in ſynagogis, & in vicis,
vt honorificentur ab hominibus:
Amen dico vobis, receperūt mer-
cedem ſuam. * Te autem facien- 3
te eleemoſynam, neſciat ſiniſtra
4 tua quid faciat dextera tua: * vt
ſit eleemoſyna tua in abſcondito,
& Pater tuus, qui videt in abſcon
5 dito, reddet tibi. * Et cum oratis,
non eritis ſicut hypocritæ, qui
amant in ſynagogis, & in angulis
platearum ſtantes orare, vt vi-
deantur ab hominibus: amen di-
co vobis, receperunt mercedem
6 ſuam. * Tu autem cum oraueris,
intra in cubiculum tuum, & clau-
ſo oſtio, ora Patrem tuum in ab-
ſcondito: & Pater tuus qui videt
7 in abſcondito, reddet tibi. *Oran-
B tes autem, nolite multum loqui,
ſicut ethnici. putant enim, quòd
in multiloquio ſuo exaudiantur.
8 * Nolite ergo aſſimilari eis. ſcit
enim Pater veſter, quid opus ſit
vobis, antequam petatis eum.
9 * Sic ergo vos orabitis: ‖ Pater ‖Luc. 11. a. 2
noſter, qui es in cælis: ſanctifi-
10 cetur nomen tuum. * Adueniat
regnum tuum. Fiat voluntas tua,
11 ſicut in cælo, & in terra. * Pa-
nem noſtrum ſuperſubſtantialem
12 da nobis hodie. * Et dimitte no-
bis debita noſtra, ſicut & nos di-
13 mittimus debitoribus noſtris. *Et
ne nos inducas in tentationem.
Sed libera nos a malo. Amen.
14 * ‖ Si enim dimiſeritis hominibus ‖ Ĩ. 18. d. 33
peccata eorum: dimittet & vobis Mar. 11. c. 25
Pater veſter cæleſtis delicta ve- Eccl. 28. a.
15 ſtra. *Si autem non dimiſeritis ho 3. 4. 5
minibus: nec Pater veſter dimit-
16 tet vobis peccata veſtra. * Cum
autem ieiunatis, nolite fieri ſicut
hypocritæ triſtes. exterminant
enim facies ſuas, vt appareant
hominibus ieiunantes. Amen di-
co vobis, quia receperunt mer-
17 cedem ſuam. * Tu autem, cum
ieiunas, vnge caput tuum, & fa-
18 ciem tuam laua, * ne videaris
hominibus ieiunans, ſed Patri
tuo, qui eſt in abſcondito: & Pa-
ter tuus, qui videt in abſcondito,
19 reddet tibi. * Nolite theſauriza-
C re vobis theſauros in terra: vbi
ærugo, & tinea demolitur: & vbi
20 fures effodiunt, & furantur. * ‖ The- ‖Luc. 12. e.
ſaurizate autem vobis theſauros 33
in cælo: vbi neque ærugo, ne- 1. Tim. 6. d.
que tinea demolitur, & vbi fures 19
non effodiunt, nec furantur.
21 * Vbi enim eſt theſaurus tuus,
22 ibi eſt & cor tuū. * ‖ Lucerna cor- ‖Luc. 11. e.
poris tui eſt oculus tuus. Si ocu- 34

lus tuus fuerit ſimplex : totum
corpus tuum lucidum erit . * Si 23
autem oculus tuus fuerit nequã :
totum corpus tuum tenebroſum
erit . Si ergo lumen, quod in te
eſt, tenebræ ſunt : ipſæ tenebræ
‖Luc.16.c. quantæ erunt ? * ‖ Nemo poteſt 24
13 duobus dominis ſeruire : aut e-
nim vnum odio habebit, & alte-
rum diliget : aut vnum ſuſtine-
bit, & alterum contemnet . Non
poteſtis Deo ſeruire , & mam-
‖Luc.12.c. monæ . * ‖ Ideo dico vobis, ne 25
22 ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid
1.Pet. 5.b. manducetis , neque corpori ve-
7 ſtro quid induamini . Nonne
Pſ.54.d. 25 anima plus eſt quàm eſca : & cor-
Phil. 4.b.6 pus plus quàm veſtimẽtum?*Re- 26
1.Tim.6.b. ſpicite volatilia cæli, quoniã non D
7 ſerunt, neque metũt, neque con-
gregant in horrea: & Pater veſter
cæleſtis paſcit illa. Nonne vos
magis pluris eſtis illis ? * Quis 27
autem veſtrũ cogitans poteſt adij-
cere ad ſtaturam ſuam cubitum
vnum ? * Et de veſtimento quid 28
ſoliciti eſtis ? Conſiderate lilia
agri quomodo creſcunt : non la-
borant, neque nent . * Dico au- 29
tem vobis, quoniam nec Salo-
mon in omni gloria ſua cooper-
tus eſt ſicut vnum ex iſtis . * Si 30
autem fœnum agri, quod hodie
eſt, & cras in clibanum mittitur,
Deus ſic veſtit : quanto magis
vos modicæ fidei?*Nolite ergo ſo 31
liciti eſſe, dicentes:Quid mandu-
cabimus, aut quid bibemus,aut
quo operiemur ? * hæc enim om- 32
nia gentes inquirunt . Scit enim
Pater veſter,quia his omnibus in-
digetis . * Quærite ergo primum 33
regnum Dei,& iuſtitiam eius : &
hæc omnia adijciẽtur vobis.*No- 34
lite ergo ſoliciti eſſe in craſtinũ .
Craſtinus enim dies ſolicitus erit
ſibiipſi . ſufficit diei malitia ſua .

CAP. VII.

Luc.6.f.37 NOlite iudicare, vt non iudi- 1
Rom.2.a.1 cemini . * In quo enim iu- 2
dicio iudicaueritis, iudicabimi- A
‖ Mar. 4. c. ni:‖& in qua menſura menſi fue-
24 ritis, remetietur vobis . * Quid 3
autem vides feſtucã in oculo fra-
tris tui : & trabem in oculo tuo
non vides ? * Aut quomodo dicis 4
fratri tuo : Sine eijciam feſtucam
de oculo tuo : & ecce trabs eſt in
5 oculo tuo ? * Hypocrita, eijce
primum trabem de oculo tuo,
& tunc videbis eijcere feſtucam
6 de oculo fratris tui . * Nolite
dare ſanctũ canibus : neque mit-
tatis margaritas veſtras ante por-
cos, ne forte conculcent eas pe-
dibus ſuis, & conuerſi dirumpant
7 vos . * ‖ Petite, & dabitur vobis : ‖J.21.c.22
B quærite, & inuenietis : pulſate , Mar. 11.c.
8 & aperietur vobis.*Omnis enim, 24
qui petit accipit:& qui quærit,in- Luc.11.b.9
9 uenit:& pulſanti aperietur. * Aut Io.14.b.13
quis eſt ex vobis homo, quem ſi Iac.1.a.6
petierit filius ſuus panem, num-
10 quid lapidem porriget ei ? * Aut
ſi piſcem petierit, numquid ſer-
11 pentẽ porriget ei? *Si ergo vos cũ
ſitis mali, noſtis bona data dare
filijs veſtris : quanto magis Pa-
ter veſter, qui in cælis eſt, da-
12 bit bona petentibus ſe ? * ‖Om- ‖Luc.6.e.31
nia ergo quæcumque vultis vt fa- Tob. 4. c.
ciant vobis homines, & vos fa- 16
cite illis. Hæc eſt enim lex, &
13 Prophetæ. * ‖ Intrate per angu- ‖Luc. 13.e.
ſtam portam : quia lata porta, & 24
ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad
perditionem, & multi ſunt qui
14 intrant per eam. * Quàm angu-
ſta porta, & arcta via eſt, quæ
ducit ad vitam : & pauci ſunt,qui
15 inueniunt eam! * ‖ Attendite a ‖Luc. 6. g.
falſis prophetis, qui veniunt ad 44
vos in veſtimentis ouium, intrin-
C ſecus autem ſunt lupi rapaces.
16 * a fructibus eorum cognoſce-
tis eos. Numquid colligunt de
ſpinis vuas, aut de tribulis ficus ?
17 * Sic omnis arbor bona fructus
bonos facit : mala autem arbor
18 malos fructus facit .* Non poteſt
arbor bona malos fructus facere:
neque arbor mala bonos fructus
19 facere.* ‖ Omnis arbor, quæ non ‖ſ. 3. 10
facit fructum bonum excidetur,
20 & in ignem mittetur. * Igitur ex
fructibus eorum cognoſcetis eos.
21 * ‖Non omnis,qui dicit mihi, Do- ‖J.25.a.11
mine, Domine, intrabit in re-
gnum cælorum : ſed qui facit vo-
luntatem Patris mei, qui in cæ-
lis eſt, ipſe intrabit in regnum
22 cælorum . * Multi dicent mihi in
illa die: Domine,Domine,nonne
in nomine tuo prophetauimus,
& ‖ in nomine tuo dæmonia eie- ‖Act. 19.c.
cimus, & in nomine tuo virtu- 13

tes

tes multas fecimus? * Et tunc cō- 23
fitebor illis: Quia numquam no-
ui vos: diſcedite a me, qui ope-
‖Pſal. 6. c. 9 ‖Mat. 25. d. 41 rammini iniquitatem. * ‖ Omnis er- 24
go, qui audit verba mea hæc, & D
Luc. 13. f. 27. facit ea, aſſimilabitur viro ſapien-
ti, qui ædificauit domum ſuam
Luc. 6. g. 48 ſupra petram, * & deſcendit plu- 25
Ro. 2. c. 13. uia, & venerunt flumina, & fla-
Iac. 1. d. 22. uerunt venti, & irruerunt in do-
mum illam, & non cecidit: fun-
data enim erat ſuper petram. * Et 26
omnis, qui audit verba mea hæc,
& non facit ea, ſimilis erit viro
ſtulto, qui ædificauit domum
ſuam ſuper arenam: * & deſcen- 27
dit pluuia, & venerunt flumina,
& flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam, & cecidit, & fuit
ruina illius magna. * Et factum 28
eſt: cum conſummaſſet Ieſus ver
ba hæc, admirabantur turbæ ſu-
‖Mar. 1. c. 22. per doctrina eius. * ‖ Erat enim 29
docens eos ſicut poteſtatem ha-
Luc. 4. c. 32 bens, & non ſicut Scribæ eorum,
& Phariſæi.

CAP. VIII.

CVm autem deſcendiſſet de 1
monte, ſequutæ ſunt eum A
‖Mar. 1. d. 40. turbæ multæ: * ‖ & ecce leproſus 2
veniens, adorabat eum, dicens:
Luc. 5. c. 12 Domine, ſi vis, potes me mun-
dare. * Et extendens Ieſus ma- 3
num, tetigit eum, dicens: Vo-
lo. Mundare. Et confeſtim mun-
data eſt lepra eius. * Et ait illi 4
Ieſus: Vide, nemini dixeris: ſed
‖Leuit. 14. a. 2. vade, ‖ oſtende te ſacerdoti, &
offer munus, quod præcepit Moy-
Luc. 7. a. 1. ſes, in teſtimonium illis. * Cum 5
autem introiſſet Capharnaum, ac-
ceſſit ad eum Centurio, rogans
eum, * & dicens: Domine, puer 6
meus iacet in domo paralyticus,
& male torquetur. * Et ait illi 7
Ieſus: Ego veniam, & curabo
eum. * Et reſpondens Centurio, 8
‖Luc. 7. a. 5. ait: ‖ Domine non ſum dignus vt
intres ſub tectum meum: ſed tā-
tum dic verbo, & ſanabitur puer
meus. * Nam & ego homo ſum 9
ſub poteſtate conſtitutus, habens B
ſub me milites, & dico huic: Va-
de, & vadit: & alij, Veni, & ve-
nit: & ſeruo meo, Fac hoc, & fa-
cit. * Audiens autē Ieſus miratus 10
eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen

dico vobis, non inueni tantam
11 fidem in Iſrael. * Dico autem vo-
bis, quòd multi ‖ ab Oriente, & ‖Mal. 1. c. 11
Occidente venient, & recumbent
cum Abraham, & Iſaac, & Iacob
12 in regno cælorum: * filij autem
regni eijcientur in tenebras exte-
riores: ibi erit fletus, & ſtridor
13 dentium. * Et dixit Ieſus Centu-
rioni: Vade, & ſicut credidiſti,
fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in il-
14 la hora. * Et cum veniſſet Ieſus
in domum Petri, vidit ſocrum
eius iacentem, & febricitan-
15 tem: * & tetigit manum eius,
& dimiſit eam febris, & ſurrexit,
16 & miniſtrabat eis. * ‖ Veſpere au- ‖Mar. 1. d. 32.
tem facto, obtulerunt ei multos
dæmonia habentes: & eijciebat
ſpiritus verbo: & omnes male ha-
17 bentes curauit: * vt adimpleretur
quod dictum eſt per ‖ Iſaiā prophe- ‖Iſa. 53. a. 4.
tam, dicentem: Ipſe infirmitates 1. Pet. 2. d. 24.
noſtras accepit: & ægrotationes
18 noſtras portauit. * Videns au-
C tem Ieſus turbas multas circum
19 ſe, iuſſit ire trans fretum. * Et
accedens vnus ſcriba, ait illi:
Magiſter, ſequar te, quocum-
20 que ieris. * Et dicit ei Ieſus: ‖ Vul- ‖Luc. 9. g. 54.
pes foueas habent, & volucres cæ-
li nidos: filius autem hominis non
21 habet vbi caput reclinet. * Alius
autem de diſcipulis eius ait illi:
Domine permitte me primum
ire, & ſepelire patrem meum.
22 * Ieſus autem ait illi: Sequere
me, & dimitte mortuos ſepelire
23 mortuos ſuos. * ‖ Et aſcendente ‖Mar. 4. d. 36.
eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum
24 diſcipuli eius: * & ecce motus Luc. 8. d. 22
magnus factus eſt in mari ita vt
nauicula operiretur fluctibus, ip-
25 ſe vero dormiebat. * Et acceſſe-
runt ad eum diſcipuli eius, & ſu-
ſcitauerunt eum, dicentes: Do-
26 mine, ſalua nos, perimus. * Et
dicit eis Ieſus: Quid timidi eſtis,
modicæ fidei? Tunc ſurgens, im-
perauit ventis, & mari, & facta
27 eſt tranquillitas magna. * Porro
homines mirati ſunt, dicentes:
Qualis eſt hic, quia venti & mare
28 obediunt ei? * ‖ Et cum veniſſent ‖Mar. 5. a. 1.
D trans fretum in regionem Geraſe- Luc. 8. d. 26
norum, occurrerunt ei duo habē-
tes dæmonia, de monumentis e-
xeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo
29 poſſet tranſire per viam illam. * Et

ecce clamauerunt, dicentes. Quid
nobis, & tibi, Ieſu fili Dei? Ve-
niſti huc ante tempus torquere
‖Mar. 5. a. 11 nos? * ‖ Erat autem non longe ab 30
Luc. 8. d. 32 illis grex multorum porcorũ pa-
ſcens. * Dæmones autem rogabãt 31
eum, dicentes: Si eijcis nos hinc,
mitte nos in gregem porcorum.
* Et ait illis: Ite. At illi exeuntes 32
abierunt in porcos, & ecce impe-
tu abijt totus grex per præceps in
mare: & mortui ſunt in aquis.
* Paſtores autem fugerunt: & ve- 33
nientes in ciuitatem, nunciaue-
runt omnia, & de eis, qui dæmo-
nia habuerant. * Et ecce tota ciui- 34
‖Mar. 5. b. tas exijt obuiam Ieſu: & ‖ viſo eo
17 rogabant, vt tranſiret a finibus
Luc. 8. c. 37 eorum.

CAP. IX.

Mar. 2. a. 3 ET aſcendens in nauiculam, 1
Luc. 5. d. 18 trãsfretauit, & venit in ciui- A
tatem ſuam. * Et ecce offerebant 2
ei paralyticum iacentem in lecto.
Et videns Ieſus fidem illorum, di
xit paralytico: Confide fili, re-
mittuntur tibi peccata tua. * Et 3
ecce quidam de Scribis dixerunt
intra ſe: Hic blaſphemat. * Et 4
cum vidiſſet Ieſus cogitationes
eorum, dixit: Vt quid cogitatis
mala in cordibus veſtris? * Quid 5
eſt facilius dicere: Dimittuntur
tibi peccata tua: an dicere: Sur-
ge, & ambula? * Vt autem ſcia- 6
tis, quia Filius hominis habet po-
teſtatem in terra dimittendi pec-
cata, tunc ait paralytico: Surge,
tolle lectum tuum, & vade in do-
mum tuam. * Et ſurrexit, & abijt 7
in domum ſuam. * Videntes au- 8
tem turbæ timuerunt, & glorifi-
cauerunt Deum, qui dedit pote-
‖Mar. 2. b. ſtatem talem hominibus. * ‖ Et, 9
14 cum tranſiret inde Ieſus, vidit B
Luc. 5. f. 27 hominem ſedentem in telonio,
Matthæum nomine. Et ait illi:
Sequere me. Et ſurgens, ſecutus
eſt eum. * Et factum eſt diſcum- 10
bente eo in domo, ecce multi pu-
blicani, & peccatores venientes
diſcumbebant cum Ieſu, & di-
ſcipulis eius. * Et videntes Phari- 11
ſæi, dicebant diſcipulis eius: Qua-
re cum publicanis, & peccatori-
bus manducat Magiſter veſter:
* At Ieſus audiens, ait: Non eſt 12
opus valentibus medicus, ſed ma
13 le habentibus. * Euntes autem di-
ſcite quid eſt: ‖ Miſericordiã volo, ‖Oſee 6. c. 6
& non ſacrificium. Non enim ve- ‖ Ĵ. 12. a. 7
ni vocare iuſtos, ‖ ſed peccatores. ‖ 1. Tim. 1.
14 * Tunc acceſſerunt ad eum diſci- c. 27
puli Ioannis, dicentes: ‖ Quare ‖ Mar. 2. c.
nos, & Phariſæi ieiunamus fre- 18
quenter: diſcipuli autem tui non Luc. 5. f. 33
15 ieiunant? * Et ait illis Ieſus: Num-
quid poſſunt filij ſponſi lugere,
quamdiu cum illis eſt ſponſus?
venient autem dies cum auferé-
tur ab eis ſponſus: & tunc ieiu-
16 nabunt. * Nemo autem immit-
tit commiſſuram panni rudis in
veſtimentum vetus: tollit enim
plenitudinem eius a veſtimento,
17 & peior ſciſſura fit. * Neque mit-
C tunt vinum nouum in vtres ve-
teres, alioquin rumpuntur vtres,
& vinum effunditur, & vtres pe-
reunt. Sed vinum nouum in v-
tres nouos mittunt, & ambo con-
18 ſeruantur. * ‖ Hæc illo loquente ‖Mar. 5. b.
ad eos, ecce princeps vnus ac- 22
ceſſit, & adorabat eum, dicens: Luc. 8. f. 41
Domine, filia mea modo defun-
cta eſt: ſed veni, impone ma-
num tuam ſuper eam, & vi-
19 uet. * Et ſurgens Ieſus ſequeba-
20 tur eum, & diſcipuli eius. * ‖ Et ‖ Mar. 5. c.
ecce mulier, quæ ſanguinis flu- 24
xum patiebatur duodecim annis, Luc. 8. f. 43
acceſſit retro, & tetigit fimbriam
21 veſtimenti eius. * Dicebat enim
intra ſe: Si tetigero tantum veſti-
22 mentum eius: ſalua ero. * At
Ieſus conuerſus, & videns eam,
dixit: Confide filia, fides tua te
ſaluam fecit. Et ſalua facta eſt
23 mulier ex illa hora. * Et cum
veniſſet Ieſus in domũ principis,
& vidiſſet tibicines & turbam tu-
24 multuantem, dicebat: * Recedite,
non eſt enim mortua puella, ſed
25 dormit. Et deridebant eum. * Et
D cum eiecta eſſet turba, intrauit:
& tenuit manum eius. Et ſurre-
26 xit puella. * Et exijt fama hæc
27 in vniuerſam terram illam. * Et
tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt
eum duo cæci, clamantes, & dicẽ-
tes: Miſerere noſtri, Fili Dauid.
28 * Cum autem veniſſet domum,
acceſſerunt ad eum cæci. Et di-
cit eis Ieſus: Creditis quia hoc
poſſum facere vobis? Dicunt ei:
29 Vtique, Domine. * Tunc teti-
git

giſ oculos eorum, dicens: Secun-
dum fidem veſtram fiat vobis.*Et 30
aperti ſunt oculi eorum: & com-
minatus eſt illis Ieſus, dicens: Vi-
dete ne quis ſciat. * Illi autem 31
exeuntes, diffamauerunt eum in
‖j.12.b.22 tota terra illa. * Egreſſis autem 32
Luc. 11. b. illis, ‖ ecce obtulerunt ei homi-
14 nem mutum, dæmonium haben-
tem. * Et eiecto dæmonio, lo- 33
cutus eſt mutus, & miratæ ſunt
turbæ, dicentes: Numquam ap-
paruit ſic in Iſrael. * Phariſæi au- 34
tem dicebant: In principe dæmo-
‖Mar.6.c.6 niorum eijcit dæmones. *‖ Et cir- 35
cuibat Ieſus omnes ciuitates, &
caſtella, docẽs in ſynagogis eorũ,
& prædicans euangelium regni,
& curans omnem languorem,
& omnem infirmitatem. * Vi- 36
dens autem turbas, miſertus eſt
eis: quia erant vexati, & iacen-
tes ſicut oues non habentes paſto-
rem. * Tunc dicit diſcipulis ſuis: 37
Luc. 10.a.2 ‖ Meſſis quidem multa, operarij
autem pauci. * Rogate ergo Do- 38
minum meſſis, vt mittat opera-
rios in meſſem ſuam.

CAP. X.

Mar.3.b.13 ET conuocatis duodecim di- 1
Luc.6.b.13 ſcipulis ſuis, dedit illis pote- A
& 9. a.1.& ſtatem ſpirituum immundorum,
10. a. 1. vt eijcerent eos, & curarent om-
nem languorem, & omnem infir-
mitatem. * Duodecim autem 2
Apoſtolorum nomina ſunt hæc.
Primus: Simon, qui dicitur Pe-
trus, & Andreas frater eius, * Ia- 3
cobus Zebedæi, & Ioannes fra-
ter eius, Philippus, & Bartho-
lomæus, Thomas, & Matthæus
publicanus, Iacobus Alphæi, &
Thaddæus, *Simon Chananæus, & 4
Iudas Iſcariotes, qui & tradidit
eum. * Hos duodecim miſit Ieſus: 5
præcipiens eis, dicens: In viam
gentiũ ne abieritis, & in ciuitates
Samaritanorum ne intraueritis:
‖ Mar.6.a.8 * ſed potius ite ‖ ad oues, quæ 6
Luc.9. a.3. perierunt domus Iſrael. * Euntes 7
& 10. a. 4. autem prædicate, dicentes: quia
Act. 13. g. appropinquauit regnũ cælorum.
46. * Infirmos curate, mortuos ſuſci- 8
tate, leproſos mundate, dæmo-
nes eijcite: gratis accepiſtis, gra-
tis date. * Nolite poſſidere au- 9
rum, neque argentum, neque B

10 pecuniam in zonis veſtris: * non
peram in via, neque duas tunicas,
neque calceamenta, neque vir-
gam: dignus enim eſt operarius
11 cibo ſuo. * In quamcumque au-
tem ciuitatem, aut caſtellum in-
traueritis interrogate, quis in ea
dignus ſit: & ibi manete donec
12 exeatis. * Intrantes autem in do-
mum, ſalutate eam, dicentes:
13 Pax huic domui. * Et ſi quidem
fuerit domus illa digna, veniet
pax veſtra ſuper eam: ſi autem
non fuerit digna, pax veſtra re-
14 uertetur ad vos. * Et quicumque
non receperit vos neque audierit
ſermones veſtros: exeuntes foras
de domo vel ciuitate, excutite
puluerem de pedibus veſtris.
15 * Amen dico vobis: Tolerabilius
erit terræ Sodomorum, & Gomor-
rhæorum in die iudicij, quam illi
16 ciuitati. * ‖ Ecce ego mitto vos ‖Luc.10.a.3
ſicut oues in medio luporum.
Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpẽ-
tes & ſimplices ſicut columbæ.
17 * Cauete autem ab hominibus.
‖ Tradent enim vos in concilijs, ‖Luc. 12.b.
& in ſynagogis ſuis flagellabunt 11.
18 vos: * & ad præſides, & ad reges
ducemini propter me in teſtimo-
19 nium illis, & gẽtibus. * Cum autẽ
tradent vos, nolite cogitare quo-
modo, aut quid loquamini: da-
bitur enim vobis in illa hora, quid
20 loquamini. * nõ enim vos eſtis qui
loquimini, ſed Spiritus Patris ve-
21 ſtri, qui loquitur in vobis. * Tradet
C autem frater fratrẽ in mortẽ, & pa
ter filiũ: & inſurgent filij in paren-
22 tes & morte eos afficient: * & eri-
tis odio omnibus propter nomen
meum: qui autem perſeuerauerit
vſque in finem, hic ſaluus erit.
23 * Cum autem perſequentur vos
in ciuitate iſta, fugite in aliam.
Amen dico vobis, non conſum-
mabitis ciuitates Iſrael, donec ve-
24 niat Filius hominis. * ‖ Non eſt ‖ Luc. 6. f.
diſcipulus ſuper magiſtrum, nec 40
ſeruus ſuper dominum ſuum. Ioã.13.b.16
25 * ſufficit diſcipulo, vt ſit ſicut ma- & 15.c. 20.
giſter eius: & ſeruo, ſicut domi-
nus eius. Si Patrem familias Beel-
zebub vocauerunt: quanto ma-
26 gis domeſticos eius? * Ne ergo ti- ‖ Mar. 4. c.
mueritis eos: ‖ Nihil enim eſt o- 22.
pertum, quod non reuelabitur: & Luc.8.c.17
occultum, quod non ſcietur. & 12. a. 2.

Quod

* Quod dico vobis in tenebris, 27
dicite in lumine : & quod in aure
auditis prædicate ſuper tecta. * Et 28
nolite timere eos, qui occidunt
corpus, animam autem non poſ-
ſunt occidere : ſed potius timete
eum, qui poteſt & animam, &
‖ Act. 27. f. corpus perdere in gehennā. * ‖ Nō- 29
35. ne duo paſſeres aſſe væneunt : &
2. Reg. 14. c vnus ex illis non cadet ſuper ter-
11. ram ſine Patre veſtro ? * Veſtri au- 30
tem capilli capitis omnes nume-
rati ſunt. * Nolite ergo timere : 31
multis paſſeribus meliores eſtis
‖ Mar. 8. d. vos. * ‖ Omnis ergo, qui confi- 32
38. tebitur me coram hominibus, cō-
Luc. 9. c. 26. fitebor & ego eum coram Patre
& 12. b. 8. meo, qui in cælis eſt : * qui autem 33
2. Tim. 2. b. negauerit me coram hominibus,
12. negabo & ego eum coram Patre
meo, qui in cælis eſt. * Nolite 34
arbitrari quia pacem venerim D
mittere in terram : non veni pa-
‖ Luc. 12. f. cem mittere, ſed gladium. * ‖ ve- 35
51 ni enim ſeparare ‖ hominem ad-
‖ Mic. 7. b. 6 uerſus patrem ſuum, & filiam
aduerſus matrem ſuam, & nu-
rum aduerſus ſocrum ſuam : * & 36
inimici hominis, domeſtici eius.
‖ Luc. 14. f. * ‖ Qui amat patrem, aut ma- 37
26. trem plus quàm me, non eſt me
dignus. & qui amat filium, aut
filiam ſuper me, non eſt me di-
‖ Mat. 8. d. gnus. * ‖ Et qui non accipit cru- 38
34. cem ſuam, & ſequitur me, non
J. 16. d. 24. eſt me dignus. * Qui inuenit ani- 39
Luc. 9. c. 24 mam ſuam perdet illam : & qui
& 14. f. 26 ‖ perdiderit animam ſuam pro-
& 16. g. 33 pter me, inueniet eam. * Qui 40
‖ Ioan. 12. d. recipit vos, me recipit : & qui
86. me recipit, recipit eum, qui me
miſit. * Qui recipit prophetam 41
in nomine prophetæ, mercedem
prophetæ accipiet : & qui recipit
iuſtum in nomine iuſti, merce-
‖ Luc. 10. c. dem iuſti accipiet. * ‖ Et quicum- 42
16. que potum dederit vni ex mini-
Ioā. 13. c. 20 mis iſtis calicem aquæ frigidæ
Mar. 9. f. 41 tantum in nomine diſcipuli : a-
men dico vobis, non perdet mer-
cedem ſuam.

CAP. XI.

ET factum eſt, cum conſum- 1
maſſet Ieſus, præcipiens duo- A
decim diſcipulis ſuis, tranſijt in-
de vt doceret. & prædicaret in
‖ Luc. 7. c. 18 ciuitatibus eorum. * ‖ Ioannes 2
autem cum audiſſet in vinculis
opera Chriſti, mittens duos de
3 diſcipulis ſuis, * ait illi : Tu es,
qui venturus es, an alium ex-
4 pectamus ? * Et reſpondens Ie-
ſus ait illis : Euntes renunciate
Ioanni quæ audiſtis, & vidiſtis.
5 * ‖ Cæci vident, claudi ambulant, ‖ Iſa. 35. a. 5. & 61. a. 1.
leproſi mundantur, ſurdi audiūt,
mortui reſurgunt, pauperes euan-
6 gelizantur : * & beatus eſt, qui
non fuerit ſcandalizatus in me.
7 * ‖ Illis autem abeuntibus, cœpit ‖ Luc. 7. c.
Ieſus dicere ad turbas de Ioan- 24.
ne : Quid exiſtis in deſertum vi-
dere ? arundinem vento agitatam ?
8 * Sed quid exiſtis videre ? homi-
nem mollibus veſtitum ? Ecce
qui mollibus veſtiuntur, in do-
9 mibus regum ſunt. * Sed quid
B exiſtis videre prophetam ? Etiam
dico vobis, & plus quàm prophe-
10 tam. * Hic eſt enim, de quo ſcri-
ptum eſt : ‖ Ecce ego mitto ange- Mal. 3. a. b. 1
lum meum ante faciem tuam, Mar. 1. a. 2.
qui præparabit viam tuam an- Luc. 7. d. 27
11 te te. * Amen dico vobis, non
ſurrexit inter natos mulierum
maior Ioanne Baptiſta : qui au-
tem minor eſt in regno cælorum,
12 maior eſt illo. * A diebus autem
Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, re-
gnum cælorum vim patitur, &
13 violenti rapiunt illud. * Omnes
enim prophetæ, & lex vſque ad
14 Ioannem prophetauerunt : * & ſi
vultis recipere, ‖ ipſe eſt Elias, ‖ Mal. 4. b. 5
15 qui venturus eſt. * Qui habet au-
16 res audiendi, audiat. * Cui au-
C tem ſimilem æſtimabo generatio-
nem iſtam ? Similis eſt pueris ſe-
dentibus in foro : qui claman-
17 tes coæqualibus * dicunt : Ceci-
nimus vobis, & non ſaltaſtis : la-
mentauimus, & non planxiſtis.
18 * Venit enim Ioannes neque mā-
ducans, neque bibens, & dicunt :
19 Dæmonium habet. * Venit Filius
hominis manducans, & bibens,
& dicunt : Ecce homo vorax, &
potator vini, publicanorum, &
20 peccatorum amicus. * Et iuſtifi-
cata eſt ſapientia a filijs ſuis.
21 * Tunc cœpit exprobrare ciuita-
tibus, in quibus factæ ſunt pluri-
mæ virtutes eius, quia non egiſ-
22 ſent pœnitentiam. * ‖ Væ tibi ‖ Luc. 10. d.
Corozain, væ tibi Bethſaida : quia 13.
ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent
virtu-

virtutes, quæ factæ ſunt in vobis,
olim in cilicio, & cinere pœni-
tentiam egiſſent. * Veruntamen 22
dico vobis Tyro, & Sidoni remiſ-
ſius erit in die iudicij, quã vobis.
* Et tu Capharnaum, numquid 23
vſque in cælum exaltaberis? vſ-
que in infernum deſcendes. quia,
ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtu- D
tes, quæ factæ ſunt in te, forte
manſiſſent vſque in hanc diem.
* Veruntamen dico vobis, quia 24
terræ Sodomorum remiſſius erit
in die iudicij, quàm tibi. * In 25
illo tempore reſpondens Ieſus di-
xit: Confiteor tibi Pater, Domi-
ne cæli & terræ, quia abſcondiſti
hæc a ſapientibus, & prudenti-
bus, & reuelaſti ea paruulis. * Ita 26
Pater: quoniam ſic fuit placitum
ante te. * Omnia mihi tradita ſunt 27
‖Ioã.6.e.46 a Patre meo. ‖ Et nemo nouit Fi-
& 7.d.28.& lium, niſi Pater: neque Patrem
8. b. 19. & quis nouit, niſi Filius, & cui vo-
10.c.15 luerit Filius reuelare. * Venite 28
ad me omnes, qui laboratis, &
onerati eſtis, & ego reficiam vos.
‖Ier.6.d.16 * ‖ Tollite iugũ meum ſuper vos, 29
& diſcite a me, quia mitis ſum,
& humilis corde: & inuenietis
‖1.Io.5. a.3 requiem animabus veſtris. * ‖ Iu- 30
gum enim meum ſuaue eſt, &
onus meum leue.

CAP. XII.

Marc. 2.d. IN illo tempore abijt Ieſus per 1
23 ſata ſabbato: diſcipuli autem A
Luc.6. a. 1 eius eſurientes cœperunt vellere
ſpicas, & manducare. * Phariſæi 2
autem videntes, dixerunt ei: Ec-
ce diſcipuli tui faciunt quod non
licet facere ſabbatis. * At ille dixit 3
‖1.Reg.21. eis: Non legiſtis‖ quid fecerit Da-
a.4 uid, quando eſurijt, & qui cum
eo erãt: * quomodo intrauit in do- 4
mum Dei, & panes propoſitio-
nis comedit, quos non licebat ei
edere, neque his, qui cum eo
‖Nu.28.b 9 erant, ‖ niſi ſolis ſacerdotibus?
‖Leu.24.b. * Aut non legiſtis in lege ‖ quia 5
8 ſabbatis ſacerdotes in tẽplo ſab-
batum violant, & ſine crimine
ſunt? * Dico autem vobis, quia 6
templo maior eſt hic. * Si autem 7
‖Oſee 6.c.6 ſciretis quid eſt: ‖ Miſericordiam
volo, & non ſacrificium: num- C
quam condemnaſſetis innocen-
tes: * Dominus enim eſt Filius 8

9 hominis etiam ſabbati. * Et cum
inde tranſiſſet, venit in ſynago-
10 gam eorum. * Et ecce homo ma-
num habens aridam, & interro-
gabant eum, dicentes: Si licet
ſabbatis curare? vt accuſarent
11 eum. * Ipſe autem dixit illis:
‖ Quis erit ex vobis homo, qui ‖Mar.3. a.1
habeat ouem vnam, & ſi cecide- Luc.6.a.6
rit hæc ſabbatis in foueam, non- Deu.22.a.4
ne tenebit, & leuabit eam?
12 * Quanto magis melior eſt homo
oue? Itaque licet ſabbatis be-
13 nefacere. * Tunc ait homini:
Extende manum tuam. Et exten-
dit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut
14 altera. * Exeuntes autem Phari-
B ſæi, conſilium faciebant aduer-
ſus eum, quomodo perderent
15 eum. * Ieſus autem ſciens re-
ceſſit inde: & ſecuti ſunt eum
16 multi, & curauit eos omnes: * &
præcepit eis, ne manifeſtum eum
17 facerent. * Vt adimpleretur, quod
dictũ eſt per Iſaiam prophetam,
18 dicentem: * ‖ Ecce puer meus, ‖Iſa.42.a.1
quem elegi, dilectus meus, in
quo bene cõplacuit animæ meæ.
Ponam ſpiritum meum ſuper eũ,
& iudicium Gentibus nunciabit.
19 * Non contendet, neque clama-
bit, neque audiet aliquis in pla-
20 teis vocem eius: * arundinem
quaſſatam non confringet, & li-
num fumigans non extinguet, do-
nec eijciat ad victoriã iudicium:
21 * & in nomine eius Gentes ſpera-
22 bunt. * Tunc oblatus eſt ei dæ-
monium habens, cæcus, & mu-
tus, & curauit eũ ita vt loquere-
23 tur, & videret. * Et ſtupebant om-
nes turbæ, & dicebant: Numquid
24 hic eſt Filius Dauid? * ‖ Phariſæi ‖ Mar. 3.c.
autẽ audientes, dixerunt: Hic non 22
eijcit dæmones niſi in Beelzebub Luc. 11. b.
25 principe dæmoniorum. * Ieſus 14
autem ſciẽs cogitationes eorum, & 9 d.34
dixit eis: ‖ Omne regnum diui- ‖Luc. 11.b.
ſum contra ſe, deſolabitur: & om- 17
nis ciuitas, vel domus diuiſa con-
26 tra ſe, non ſtabit. * Et ſi ſatanas
ſatanam eijcit, aduerſus ſe diui-
ſus eſt: quomodo ergo ſtabit re-
27 gnum eius? * Et ſi ego in Beelze-
bub eijcio dæmones, filij veſtri
in quo eijciunt? Ideo ipſi iudices
28 veſtri erunt. * Si autem ego in
ſpiritu Dei eijcio dæmones, igi-
tur peruenit in vos regnum Dei.

aut

* aut quomodo poteſt quiſquam 29
intrare in domum fortis, & vaſa
eius diripere, niſi prius alligaue-
rit fortem? & tunc domum illius
diripiet.* Qui non eſt mecũ, con- 30
tra me eſt: & qui nõ cõgregat me- C
‖Mar. 3. d. cum, ſpargit.* ‖ Ideo dico vobis: 31
28 Omne peccatum, & blaſphemia
remittetur hominibus, ſpiritus
autem blaſphemia non remitte-
tur. * Et quicumque dixerit ver- 32
bum contra Filium hominis, re-
mittetur ei: qui autem dixerit cõ-
tra Spiritum ſanctum, non remit-
tetur ei neque in hoc ſæculo, ne-
que in futuro. * Aut facite arbo- 33
rem bonam, & fructum eius bo-
num: aut facite arborem malam,
& fructum eius malum: ſiquidem
ex fructu arbor agnoſcitur. * Pro- 34
genies viperarum, quomodo po-
teſtis bona loqui, cum ſitis mali?
‖Luc. 6. g. ‖ex abundantia enim cordis os lo-
45 quitur. * Bonus homo de bono 35
theſauro profert bona: & malus
homo de malo theſauro profert
mala. * Dico autem vobis quoniã 36
omne verbum otioſum quod lo-
cuti fuerint homines, reddent ra-
tionem de eo in die iudicij. * Ex 37
verbis enim tuis iuſtificaberis, &
ex verbis tuis cõdemnaberis. * Tũc 38
reſponderunt ei quidam de Scri-
bis & Phariſæis dicentes: Magi-
ſter, volumus a te ſignum videre.
‖J.16.a.4 * Qui reſpondens, ait illis: ‖Ge- 39
Luc. 11. c. neratio mala, & adultera ſignum
29 quærit: & ſignum non dabitur ei,
1. Cor. 1. d. niſi ſignum ‖ Ionæ prophetæ. * Si- 40
22 cut enim fuit Ionas in ventre ceti
‖Ion. 2. a. 2 tribus diebus, & tribus noctibus;
ſic erit Filius hominis in corde
terræ tribus diebus, & tribus no-
‖Ion. 3. b. 5 ctibus. * ‖ Viri Niniuitæ ſurgent 41
in iudicio cum generatione iſta, D
& condemnabunt eam: quia pœ-
nitentiam egerunt in prædicatio-
ne Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas
hic. * Regina auſtri ſurget in iu- 42
dicio cum generatione iſta, & cõ-
‖3. Reg. 10. demnabit eam: ‖quia venit a fini-
a. 1 bus terræ audire ſapientiam Sa-
2. Par. 9. a. 1 lomonis, & ecce plus quàm Sa-
‖Luc. 11. c. lomon hic. * ‖ Cum autem im- 43
24 mundus ſpiritus exierit ab homi-
ne, ambulat per loca arida, quæ-
rens requiẽ & non inuenit. * Tunc 44
dicit: Reuertar in domum meam,
vnde exiui. Et veniens inuenit
eam vacantem, ſcopis mundatã,
45 & ornatam. * Tunc vadit, & aſ-
ſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum
nequiores ſe, & intrantes habi-
tant ibi: ‖ & fiunt nouiſſima ho- ‖2. Pet. 2. d.
minis illius peiora prioribus. Sic 20
erit & generationi huic peſſimæ.
46 * ‖ Adhuc eo loquente ad turbas, ‖ Mar. 3. d.
ecce mater eius, & fratres ſtabant 31
47 foris, quærentes loqui ei. * Di- Luc. 8. c. 20
xit autem ei quidam: Ecce mater
tua, & fratres tui foris ſtant quæ-
48 rentes te. * At ipſe reſpondens di-
centi ſibi, ait: Quæ eſt mater mea,
49 & qui ſunt fratres mei? * Et ex-
tendens manũ in diſcipulos ſuos,
dixit: Ecce mater mea, & fratres
50 mei. * Quicumque enim fecerit
voluntatem Patris mei, qui in cæ-
lis eſt: ipſe meus frater, & ſoror,
& mater eſt.

CAP. XIII.

1 IN illo die exiens Ieſus de do-
2 mo, ſedebat ſecus mare. * ‖ Et ‖Mar. 4. a. 1
A cõgregatæ ſunt ad eũ turbæ mul- Luc. 8. a. 4
tæ, ita vt in nauiculam aſcendens
ſederet: & omnis turba ſtabat in
3 littore, * & locutus eſt eis multa
in parabolis, dicens: Ecce exijt
4 qui ſeminat, ſeminare. * Et dum
ſeminat, quædam ceciderunt ſe-
cus viam, & venerunt volucres
5 cæli, & comederunt ea. * Alia
autem ceciderunt in petroſa vbi
non habebant terram multam: &
continuo exorta ſunt, quia non
6 habebant altitudinem terræ. * So-
le autem orto æſtuauerunt: &
quia non habebant radicẽ, arue-
7 runt. * Alia autem ceciderunt
in ſpinas: & creuerunt ſpinæ, &
8 ſuffocauerunt ea. * Alia autẽ ce-
ciderunt in terram bonam: & da-
bant fructum, aliud centeſimum,
aliud ſexageſimum, aliud trige-
9 ſimum. * Qui habet aures audiẽ-
10 di, audiat. * Et accedentes di-
B ſcipuli dixerunt ei: Quare in pa-
11 rabolis loqueris eis? * Qui reſpon-
dens, ait illis: Quia vobis datum
eſt noſſe myſteria regni cælorum:
12 illis autem non eſt datum. * ‖ Qui ‖J. 25. c. 29
enim habet, dabitur ei, & abun-
dabit: qui autẽ non habet, & quod
13 habet auferetur ab eo. * Ideo in
parabolis loquor eis: quia * vi-
dentes non vident, & audientes
non

non audiunt, neque intelligunt.
* Et adimpletur in eis prophetia 14
‖Iſa.6.c.9 Iſaiæ dicentis: ‖ Auditu audietis,
Mar.4.b.14 & non intelligetis: & videntes vi-
Luc.8.b.10 debitis, & non videbitis. * Incraſ- 15
Io.12.f.40 ſatum eſt enim cor populi hu-
Act. 28. f. ius, & auribus grauiter audie-
26 runt, & oculos ſuos clauſerunt:
Ro.11.b.8 ne quando videant oculis, &
Luc.8.b.11 auribus audiant, & corde intel-
ligant, & conuertantur, & ſa-
nem eos. * Veſtri autem beati o- 16
culi quia vident, & aures veſtræ
‖Luc.10.d. quia audiunt. * ‖ Amen quip- 17
24 pe dico vobis, quia multi prophe- C
tæ, & iuſti cupierunt videre, quæ
videtis, & non viderunt. & audire
quæ auditis, & non audierunt.
* Vos ergo audite parabolam 18
ſeminantis. * Omnis, qui audit 19
verbum regni, & non intelligit,
venit malus, & rapit quod ſemi-
natum eſt in corde eius: hic eſt
qui ſecus viā ſeminatus eſt. * Qui 20
autē ſuper petroſa ſeminatus eſt,
hic eſt, qui verbum audit, & con-
tinuo cum gaudio accipit illud:
* non habet autem in ſe radicem, 21
ſed eſt temporalis. facta autē tri-
bulatione & perſecutione pro-
pter verbum, continuo ſcandali-
zatur. * Qui autem ſeminatus eſt 22
in ſpinis, hic eſt, qui verbum au-
dit, & ſolicitudo ſæculi iſtius, &
fallacia diuitiarum ſuffocat ver-
bum, & ſine fructu efficitur. * Qui 23
vero in terram bonam ſeminatus
eſt, hic eſt, qui audit verbum, &
intelligit, & fructum affert, & fa-
cit aliud quidem centeſimum, a-
liud autem ſexageſimum, aliud
‖Mar. 4. c. vero trigeſimum. * ‖ Aliam para- 24
26 bolam propoſuit illis, dicens: Si-
mile factum eſt regnum cælorum
homini, qui ſeminauit bonum ſe-
men in agro ſuo. * cum autem 25
dormirent homines, venit inimi-
cus eius, & ſuperſeminauit ziza-
nia in medio tritici, & abijt. * Cū 26
autem creuiſſet herba, & fructum D
feciſſet, tunc apparuerunt, & zi-
zania. * Accedentes autem ſerui 27
patrisfamilias, dixerunt ei: Do-
mine, nonne bonum ſemen ſemi-
naſti in agro tuo? Vnde ergo ha-
bet zizania? * Et ait illis: Inimi- 28
cus homo hoc fecit. Serui autem
dixerunt ei, Vis, imus, & colligi-
mus ea? * Et ait: Non: ne forte 29
colligentes zizania, eradicetis ſi-
30 mul cum eis & triticum. * Sinite
vtraque creſcere vſque ad meſ-
ſem, & in tempore meſſis dicam
meſſoribus: Colligite primum
zizania, & alligate ea in faſcicu-
los ad comburendum, triticum
autem congregate in horreum
31 meum. * ‖ Aliam parabolam pro- ‖Mar. 4. d.
poſuit eis, dicens: Simile eſt re- 30
gnum cælorū grano ſinapis, quod Luc. 13. e.
accipiēs homo ſeminauit in agro 18
32 ſuo: * quod minimum quidem
E eſt omnibus ſeminibus: cum au-
tem creuerit, maius eſt omnibus
oleribus, & fit arbor, ita vt volu-
cres cæli veniant, & habitent in
33 ramis eius. * Aliam parabolam
locutus eſt eis. ‖ Simile eſt regnū ‖Luc. 13. e.
cælorum fermento, quod acce- 21
pium mulier abſcondit in farinæ
ſatis tribus, donec fermentatum
34 eſt totum. * Hæc omnia locutus
eſt Ieſus in parabolis ad turbas:
& ſine parabolis non loquebatur
35 eis: * vt impleretur quod dictum
erat per Prophetam dicentem:
‖ Aperiam in parabolis os meum, ‖Pſ. 77. a. 2
eructabo abſcondita a cōſtitutio- Mar. 4. d.
36 ne mundi. * Tunc, dimiſſis tur- 32
bis, venit in domum: & acceſſe-
runt ad eum diſcipuli eius, dicen-
tes: Ediſſere nobis parabolam zi-
37 zaniorum agri. * Qui reſpondens
ait illis: Qui ſeminat bonum ſe-
38 men, eſt Filius hominis. * Ager
autem, eſt mundus. Bonum ve-
ro ſemen, hi ſunt filij regni. Zi-
zania autem, filij ſunt nequam.
39 * Inimicus autem qui ſeminauit
ea, eſt diabolus. ‖ Meſſis vero, Apoc. 14. c.
conſummatio ſæculi eſt. Meſſo- 15
40 res autem angeli ſunt. * Sicut er-
go colliguntur zizania, & igni cō-
buruntur: ſic erit in conſumma-
41 tione ſæculi. * mittet Filius homi-
F nis angelos ſuos, & colligent de
regno eius omnia ſcādala, & eos,
42 qui faciunt iniquitatem: * & mit-
tent eos in caminū ignis. Ibi erit
43 fletus, & ſtridor dentium. * ‖ Tunc ‖Sap. 3. b. 7
iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno Dan. 12. a. 3
Patris eorū. Qui habet aures au-
44 diēdi, audiat. * Simile eſt regnum
cælorum theſauro abſcondito in
agro: quem qui inuenit homo, ab-
ſcondit, & præ gaudio illius vadit
& vendit vniuerſa quæ habet, &
45 emit agrū illum. * Iterum ſimile
eſt

eſt regnum cælorum homini ne-
gotiatori quærenti bonas marga-
ritas. * Inuenta autem vna pre- 46
tioſa margarita, abijt, & vendi-
dit omnia quæ habuit, & emit eã.
* Iterum ſimile eſt regnum cælo- 47
rum ſagenæ miſſę in mare, & ex
omni genere piſcium congregan-
ti. * Quam, cum impleta eſſet, 48
educentes, & ſecus littus ſeden-
tes, elegerũt bonos in vaſa, malos
autem foras miſerunt. * Sic erit in 49
conſummatione ſæculi: exibunt
angeli, & ſeparabunt malos de
medio iuſtorum, * & mittent eos 50
in caminum ignis: ibi erit fletus,
& ſtridor dentium. * Intellexi- 51
ſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. G
* Ait illis: Ideo omnis ſcriba do- 52
ctus in regno cælorum, ſimilis eſt
homini patrifamilias, qui profert
de theſauro ſuo noua & vetera.
* Et factum eſt cum conſummaſ- 53
ſet Ieſus parabolas iſtas, trãſijt in-
de. * Et veniens in patriam 54
ſuã, docebat eos in ſynagogis eo-
rum, ita vt mirarentur, & dice-
rent: Vnde huic ſapientia hæc,
‖Mar.6.a.1 & virtutes? * ‖ Nonne hic eſt fa- 55
Luc.4.c.16 bri filius? Nonne mater eius dici-
Io.6.c.42 tur Maria, & fratres eius, Iaco-
bus, & Ioſeph, & Simon, & Iu-
das: * & ſorores eius, nonne om- 56
nes apud nos ſunt? vnde ergo huic
omnia iſta? * Et ſcandalizabantur 57
in eo. Ieſus autem dixit eis: Non
eſt propheta ſine honore niſi in
patria ſua, & in domo ſua. * Et 58
non fecit ibi virtutes multas pro-
pter incredulitatem illorum.

CAP. XIIII.

Mar.6.b.14 IN illo tempore audiuit Hero- 1
Luc.9.a.7 des tetrarcha famam Ieſu: * & 2
ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes A
Baptiſta: ipſe ſurrexit a mortuis,
& ideo virtutes operantur in eo.
‖Mar.6.c.17 * ‖ Herodes enim tenuit Ioan- 3
nem, & alligauit eum: & poſuit
Luc.3.d.19 in carcerem propter Herodiadem
vxorẽ fratris ſui. * Dicebat enim 4
illi Ioannes: Non licet tibi habe-
re eam. * Et volens illum occide- 5
‖Io.21.c.26 re, timuit populum: ‖ quia ſicut
prophetam eum habebant. * Die 6
autem natalis Herodis ſaltauit fi-
lia Herodiadis in medio, & pla-
cuit Herodi. * Vnde cum iura- 7
mẽto pollicitus eſt ei dare, quod-
8 cumque poſtulaſſet ab eo. * At
illa præmonita a matre ſua, Da
mihi, inquit, hic in diſco caput
9 Ioannis Baptiſtæ. * Et contriſta-
tus eſt rex: propter iuramentum
autem, & eos, qui pariter recum-
10 bebant, iuſſit dari. * Miſitq. & de-
11 collauit Ioannem in carcere. * Et
allatum eſt caput eius in diſco,
& datum eſt puellæ, & attulit ma-
12 tri ſuæ. * Et accedentes diſcipu-
B li eius, tulerunt corpus eius, &
ſepelierunt illud: & venientes nũ-
13 ciauerunt Ieſu. * ‖ Quod cum au- ‖Luc.9.b.10
diſſet Ieſus, ſeceſſit inde in naui- Mar. 6. d.
cula, in locum deſertum ſeorſum: 31
& cum audiſſent turbæ, ſecutæ Io.6.b.9
ſunt eũ pedeſtres de ciuitatibus.
14 * Et exiens vidit turbam multam,
& miſertus eſt eis, & curauit lan-
15 guidos eorum. * Veſpere autem
facto, acceſſerunt ad eum diſci-
puli eius dicentes: Deſertus eſt
locus, & hora iam præterijt: di-
mitte turbas, vt euntes in caſtel-
16 la, emant ſibi eſcas. * Ieſus au-
tem dixit eis: Non habent neceſſe
17 ire: date illis vos manducare. * Re-
ſpõderunt ei: nõ habemus hic ni-
ſi quinque panes, & duos piſces.
18 * Qui ait eis: Afferte mihi illos
19 huc. * Et cum iuſſiſſet turbam di-
ſcumbere ſuper fœnum, acceptis
quinque panibus, & duobus pi-
ſcibus, aſpiciens in cælum bene-
dixit, & fregit, & dedit diſcipu-
lis panes, diſcipuli autem turbis.
20 * Et manducauerunt omnes, &
C ſaturati ſunt. * Et tulerunt reli-
quias, duodecim cophinos frag-
21 mentorum plenos. * Manducan-
tium autem fuit numerus, quin-
que millia virorum, exceptis mu-
22 lieribus, & paruulis. * ‖ Et ſtatim ‖Mar. 6. f.
compulit Ieſus diſcipulos aſcen- 45
dere in naviculam, & præcedere Io.6.b.9
eum trans fretum, donec dimit-
23 teret turbas. * Et dimiſſa turba,
‖ aſcendit in montem ſolus orare. ‖Io.6.b.15
Veſpere autẽ facto ſolus erat ibi.
24 * nauicula autem in medio mari
iactabatur fluctibus: erat enim
25 contrarius ventus. * Quarta au-
tem vigilia noctis, venit ad eos
26 ambulans ſuper mare. * Et viden-
tes eum ſuper mare ambulantẽ,
turbati ſunt, dicentes: Quia phan-
taſma eſt. Et præ timore clama-
27 uerunt. * Statimq. Ieſus locutus
eſt eis,

eſt eis, dicens: Habete fiduciam:
ego ſum, nolite timere. * Re- 28
ſpondens autem Petrus dixit: Do- D
mine, ſi tu es, iube me ad te
venire ſuper aquas. * At ipſe ait: 29
veni. Et deſcendens Petrus de
nauicula, ambulabat ſuper aquã
vt veniret ad Ieſum. * Videns ve- 30
ro ventum validum, timuit: &
cum cœpiſſet mergi, clamauit di-
cens: Domine, ſaluum me fac.
* Et continuo Ieſus extendens 31
manum, apprehendit eum: &
ait illi: Modicæ fidei, quare du-
bitaſti? * Et cum aſcendiſſent 32
in nauiculam, ceſſauit ventus.
* Qui autem in nauicula erant, 33
venerunt, & adorauerunt eum,
‖Marc.6.g. 53 dicentes: Vere Filius Dei es. *‖Et 34
cum transfretaſſent, venerunt in
terram Geneſar. * Et cum cogno- 35
uiſſent eum viri loci illius, miſe-
runt in vniuerſam regionem illã,
& obtulerunt ei omnes male ha-
bentes: * & rogabant eum vt vel 36
fimbriam veſtimenti eius tange-
rent. Et quicumque tetigerunt,
ſalui facti ſunt.

CAP. XV.

Mar.7.a.1 TVnc acceſſerunt ad eum ab 1
Ieroſolymis Scribæ, & Pha- A
riſæi, dicentes: * Quare diſcipu- 2
li tui tranſgrediuntur traditionem
ſeniorum? non enim lauant ma-
nus ſuas cum panem manducant.
* Ipſe autem reſpondens ait illis: 3
Quare & vos tranſgredimini mã-
datum Dei propter traditionem
‖Exo.20.c.12 veſtram? Nam Deus dixit: *‖Ho- 4
nora patrem, & matrem. Et:
Deu.5.b.16 *‖Qui maledixerit patri, vel ma- 5
Eph.6.a.2 tri, morte moriatur. Vos autem
Exo.21.c.16 dicitis: Quicumque dixerit patri,
vel matri, Munus quodcumque 6
Leu.20.b.9 eſt ex me, tibi proderit: * & non
honorificabit patrem ſuum, aut
Prou.20.c.20 matrem ſuam: & irritum feciſtis
mandatum Dei propter traditio- 7
nem veſtram. * Hypocritæ bene
prophetauit de vobis Iſaias, dicẽs:
‖Iſa.29.d.13 *‖Populus hic labijs me honorat: 8
cor autem eorum longe eſt a me. B
Mar.7.a.6 * Sine cauſa autem colunt me, 9
docentes doctrinas, & mandata
hominum. * Et conuocatis ad ſe 10
turbis, dixit eis: Audite, & in-
telligite. * Non quod intrat in os, 11
coinquinat hominem: ſed quod
procedit ex ore, hoc coinquinat
12 hominem. * Tunc accedentes di-
ſcipuli eius, dixerunt ei: Scis
quia Phariſæi audito verbo hoc,
13 ſcandalizati ſunt? * At ille re-
ſpondens ait: ‖Omnis plantatio, ‖Io.15.a.2
quam non plantauit Pater meus
14 cæleſtis, eradicabitur. * Sinite
illos: ‖cæci ſunt, & duces cæco- ‖Luc.6.f.39
rum. Cæcus autem ſi cæco duca-
tum præſtet, ambo in foueam Mar.7.c.17
15 cadunt. * Reſpondens autem Pe-
trus dixit ei: Ediſſere nobis para-
16 bolam iſtam. * At ille dixit: Ad-
huc & vos ſine intellectu eſtis?
17 * Nõ intelligitis quia omne, quod
in os intrat, in ventrem vadit, &
18 in ſeceſſum emittitur? * Quæ au-
C tem procedunt de ore, de corde
exeunt, & ea coinquinant homi-
19 nem: * de corde enim exeunt co-
gitationes malæ, homicidia, adul-
teria, fornicationes, furta, falſa
20 teſtimonia, blaſphemiæ. * hæc ſũt,
quæ coinquinant hominem. Non
lotis autem manibus manducare,
21 non coinquinant hominem. * Et
egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in par-
22 tes Tyri, & Sidonis. *‖Et ecce ‖Mar.7.c.25
mulier Chananæa a finibus illis
egreſſa clamauit, dicens ei: Mi-
ſerere mei Domine Fili Dauid: fi-
lia mea male a dæmonio vexatur.
23 * Qui non reſpondit ei verbũ. Et
accedentes diſcipuli eius rogabãt
eum dicentes: Dimitte eam: quia
24 clamat poſt nos. * Ipſe autem re-
ſpondens ait: Non ſum miſſus ni-
ſi ‖ad oues, quæ perierunt domus ‖Iſ.10.a.6
25 Iſrael. * At illa venit, & adora- Io.10.a.3
uit eum, dicens: Domine adiu-
26 ua me. * Qui reſpondens ait: Non
eſt bonum ſumere panẽ filiorum,
27 & mittere canibus. * At illa dixit:
Etiam Domine: nã & catelli edũt
de micis, quæ cadunt de menſa
28 dominorum ſuorum. * Tunc re-
ſpondens Ieſus, ait illi: O mulier,
magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut
vis. Et ſanata eſt filia eius ex il-
29 la hora. * Et cum tranſiſſet inde
Ieſus, venit ſecus Mare Galilææ:
& aſcendens in montem, ſedebat
30 ibi. *‖Et acceſſerunt ad eum tur- ‖Iſa.35.b.5
D bæ multæ, habentes ſecum mu-
tos, cæcos, claudos, debiles, &
alios multos: & proiecerunt eos
31 ad pedes eius, & curauit eos: * ita
vt turbæ mirarentur videntes mu-
tos lo-

tos loquentes, claudos ambulan-
tes, cæcos videntes : & magnifi-
‖Mar.8.a.1 cabant Deum Iſrael. * ‖Ieſus au- 32
tem, conuocatis diſcipulis ſuis,
dixit: Miſereor turbæ, quia tri-
duo iam perſeuerant mecum, &
non habent quod manducent, &
dimittere eos ieiunos nolo, ne de-
ficiant in via. * Et dicunt ei diſci- 33
puli: Vnde ergo nobis in deſerto
panes tantos, vt ſaturemus turbã
tantam? * Et ait illis Ieſus: Quot 34
habetis panes? At illi dixerũt: Se-
ptem, & paucos piſciculos. * Et 35
præcepit turbæ, vt diſcumberent
ſuper terram. * Et accipiens ſe- 36
ptem panes, & piſces, & gratias
agens, fregit, & dedit diſcipulis
ſuis, & diſcipuli dederunt popu- 37
lo. * Et comederunt omnes, &
ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit
de fragmentis, tulerunt ſeptem
ſportas plenas. * Erant autem qui 38
manducauerunt, quattuor mil-
lia hominum, extra paruulos, &
mulieres. * Et, dimiſſa turba, aſcen 39
dit in nauiculam: & venit in fines
Magedan.

CAP. XVI.

Mar.8.b.12 ET acceſſerunt ad eum Phari- 1
Luc. 12. g. ſæi, & Sadducæi tentantes: & A
54 rogauerunt eum vt ſignum de cę-
lo oſtenderet eis. * At ille reſpon- 2
dens, ait illis: Facto veſpere di-
citis: Serenum erit, rubicundum
eſt enim cælum. * Et mane: Hodie 3
tempeſtas, rutilat enim triſte cæ-
lum. * Faciem ergo cæli diiudica- 4
re noſtis: ſigna autẽ temporũ non
‖S.12.g.39 poteſtis ſcire? Generatio mala &
adultera ſignũ quærit, & ſignum
‖Ionæ 2. nõ dabitur ei, ‖niſi ſignũ Ionę pro-
phetæ. Et relictis illis, abijt. * Et 5
cum veniſſent diſcipuli eius trans
fretum, obliti ſunt panes accipe-
‖Mar. 8.b. re. * Qui dixit illis: ‖Intuemini, 6
14 & cauete a fermento Phariſæorũ,
Luc.12.a.1 & Sadducæorum. * At illi cogita- 7
bant intra ſe dicentes: Quia pa-
nes non accepimus. * Sciens au- 8
tem Ieſus, dixit: Quid cogitatis
intra vos modicæ fidei, quia pa-
nes non habetis? * Nondum intel- 9
‖S.14.c.17 ligitis, neque recordamini ‖quin- B
Io.6.b.9 que panum in quinque millia ho
minum, & quot cophinos ſumpſi-
‖S.15.d.34 ſtis? * neque ‖ſeptem panum in 10

quattuor millia hominũ, & quot
11 ſportas ſumpſiſtis? * Quare nõ in-
telligitis, quia non de pane dixi
vobis: Cauete a fermento Phari-
12 ſæorum, & Sadducæorum? * Tunc
intellexerunt quia non dixerit ca
uendum a fermento panum, ſed
a doctrina Phariſæorum, & Sad-
13 ducæorum? * ‖Venit autem Ie- ‖Mar. 8. c.
ſus in partes Cæſareæ Philippi: & 27
interrogabat diſcipulos ſuos, di- Luc.9.c.18
cens: Quem dicunt homines eſſe
14 Filium hominis? * At illi dixe-
runt: Alij Ioannem Baptiſtam, alij
autem Eliam, alij vero Ieremiã,
15 aut vnum ex prophetis. * Dicit il-
C lis Ieſus: Vos autem quem me eſ-
16 ſe dicitis? * Reſpondens Simon
Petrus dixit: ‖Tu es Chriſtus, fi- Io.6.g.69
17 lius Dei viui. * Reſpondens au-
tem Ieſus, dixit ei: Beatus es Si-
mon Bar Iona: quia caro & ſan-
guis non reuelauit tibi, ſed Pater
18 meus, qui in cælis eſt. * ‖Et ego ‖Io.1.f.42
dico tibi, quia tu es Petrus, & ſu-
per hanc petram ædificabo eccle-
ſiam meam, & portæ inferi non
19 præualebunt aduerſus eam. * ‖Et ‖Iſa. 22. g.
tibi dabo claues regni cælorum. 24
Et quodcumque ligaueris ſuper Io.20. e.23
terram, erit ligatum & in cælis: &
quodcumque ſolueris ſuper ter-
ram, erit ſolutum, & in cælis.
20 * Tunc præcepit diſcipulis ſuis vt
nemini dicerẽt quia ipſe eſſet Ie-
21 ſus Chriſtus. * Exinde cœpit Ie-
ſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia
oporteret eum ire Ieroſolymam,
& multa pati a ſenioribus, & Scri
bis, & principibus ſacerdotum,
& occidi, & tertia die reſurgere.
22 * Et aſſumens eum Petrus, cœpit
D increpare illum dicens: Abſit a
te, Domine: non erit tibi hoc.
23 * Qui conuerſus, dixit Petro: ‖Va- ‖Mar. 8.d.
de poſt me ſatana, ſcandalum es 33
mihi: quia non ſapis ea, quæ Dei
24 ſunt, ſed ea, quæ hominum. * Tũc
Ieſus dixit diſcipulis ſuis. ‖Si ‖S.10. d.38
quis vult poſt me venire abneget Luc. 9. g.
ſemetipſum, & tollat crucem 23. & 14.f.
25 ſuam, & ſequatur me. * Qui enim 27. & 17.g.
voluerit animam ſuam ſaluam 33
facere, perdet eam. qui autẽ per- ‖Io.12.d.25
diderit animam ſuã propter me,
26 inueniet eam. * Quid enim pro-
deſt homini, ſi mundum vniuer-
ſum lucretur, animæ vero ſuæ
detrimẽtum patiatur? Aut quam

dabit

dabit homo commutationem pro
anima ſua? * Filius enim homi- 27
nis venturus eſt in gloria Patris
‖Act.17.g. ſui cum angelis ſuis: ‖ & tunc
32 reddet vnicuique ſecundum ope-
Rom.2.a.6 ra eius. * Amen dico vobis, ‖ ſunt 28
‖Mar.9.a.1 quidam de hic ſtantibus, qui non
Luc.9.c.27 guſtabunt mortem, donec vi-
deant Filium hominis venientem
in regno ſuo.

CAP. XVII.

Mar.9.a.2 ET poſt dies ſex aſſumit Ie- 1
Luc.9.d.28 ſus Petrum, & Iacobum, & A
Ioannem fratrem eius, & ducit
illos in montem excelſum ſeor-
ſum: * & transfiguratus eſt ante 2
eos. Et reſplenduit facies eius ſi-
cut ſol: veſtimenta autem eius fa-
cta ſunt alba ſicut nix. * Et ecce 3
apparuerunt illis Moyſes, & Elias
cum eo loquentes. * Reſpondens 4
autem Petrus, dixit ad Ieſum:
Domine, bonum eſt nos hic eſſe:
ſi vis, faciamus hic tria taberna-
cula, tibi vnum, Moyſi vnum, &
Eliæ vnum. * Adhuc eo loquen- 5
te, ecce nubes lucida obumbra-
‖2.Pet.1.d. uit eos. ‖ Et ecce vox de nube,
17 dicens: Hic eſt Filius meus dile-
ã.3.d.17 ctus, in quo mihi bene compla-
cui: ipſum audite. * Et audien- 6
tes diſcipuli ceciderũt in faciem
ſuam, & timuerunt valde. * Et 7
acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixit-
que eis: Surgite, & nolite time-
re. * Leuantes autem oculos ſuos, 8
neminem viderunt, niſi ſolum Ie-
ſum. * Et deſcendentibus illis de 9
monte, præcepit eis Ieſus, dicens: B
Nemini dixeritis viſionem, donec
Filius hominis a mortuis reſur-
gat. * Et interrogauerunt eum di- 10
‖Mar.9.b. ſcipuli, dicentes: ‖ Quid ergo
11 Scribæ dicunt quòd Eliam opor-
Mal.4.b.5 teat primum venire? * At ille re- 11
ſpondens, ait eis: Elias quidem
venturus eſt, & reſtituet omnia.
‖ã.11.b.14 * dico autem vobis, ‖ quia Elias 12
iam venit, & non cognouerunt
‖ã.14.a.9 eum, ‖ ſed fecerũt in eo quæcum-
que voluerunt. Sic & Filius ho-
minis paſſurus eſt ab eis. * Tunc 13
intellexerunt diſcipuli, quia de
‖Mar.9.c. Ioanne Baptiſta dixiſſet eis. * ‖ Et 14
17 cum veniſſet ad turbam, acceſ-
Luc.9.e.38 ſit ad eum homo genibus prouo-
lutus ante eum, dicens: Domi-
ne, miſerere filio meo, quia lu-
naticus eſt, & male patitur: nam
ſæpe cadit in ignem, & crebro in
15 aquam. * & obtuli eum diſcipu-
lis tuis, & non potuerunt curare
16 eum. * Reſpondens autem Ieſus,
ait: O generatio incredula, & per-
uerſa, quouſque ero vobiſcum?
vſquequo patiar vos? Afferte huc
17 illum ad me. * Et increpauit il-
C lum Ieſus, & exijt ab eo dæmo-
nium, & curatus eſt puer ex illa
18 hora. * Tunc acceſſerunt diſcipu-
li ad Ieſum ſecreto, & dixerunt:
Quare nos non potuimus eijcere
19 illum? * Dixit illis Ieſus: Pro-
pter incredulitatem veſtram.
‖Amen quippe dico vobis, ſi ha- ‖Luc.17.b.
bueritis fidem, ſicut granum ſina- 6
pis, dicetis monti huic, Tranſi
hinc illuc, & tranſibit, & nihil
20 impoſſibile erit vobis. * Hoc au-
tẽ genus non eijcitur niſi per ora-
21 tionem, & ieiunium. * Conuer-
ſantibus autem eis in Galilæa, di-
xit illis Ieſus: ‖ Filius hominis ‖Mar.9.e.
tradendus eſt in manus hominum: 31
22 * & occident eum, & tertia die Luc.9.e.44
reſurget. Et contriſtati ſunt ve- J.20.e.18
23 hementer. * Et cum veniſſent
D Capharnaum, acceſſerunt qui di-
drachma accipiebant, ad Petrum,
& dixerũt ei: Magiſter veſter non
24 ſoluit didrachma? * Ait: Etiam.
Et cum intraſſet in domum, præ-
uenit eum Ieſus, dicens: Quid ti-
bi videtur Simon? Reges terræ a
quibus accipiunt tributum vel
cenſum? a filijs ſuis, an ab alie-
25 nis? * Et ille dixit: Ab alienis.
Dixit illi Ieſus: Ergo liberi ſunt
26 filij. * Vt autem non ſcandalize-
mus eos, vade ad mare, & mitte
hamum: & eum piſcem, qui pri-
mus aſcenderit, tolle: & aperto
ore eius, inuenies ſtaterem: il-
lum ſumens, da eis pro me, & te.

CAP. XVIII.

1 IN illa hora acceſſerunt diſci- Mar.9.e.34
A puli ad Ieſum, dicentes: Quis Luc.9.f.46
putas, maior eſt in regno cælo- J.19.b.14
2 rum? * Et aduocans Ieſus paruu- 1.Cor.14.d.
lum, ſtatuit eum in medio eorũ, 20
3 * & dixit: Amen dico vobis, niſi
cõuerſi fueritis, & efficiamini ſicut
paruuli, non intrabitis in regnum
4 cælorum. * Quicumque ergo hu-
miliauerit ſe ſicut paruulus iſte,

hic eſt maior in regno cælorum.
* Et qui ſuſceperit vnum paruu- 5
lum talem in nomine meo, me
‖ Mat.9.f. 42 ſuſcipit.* ‖ qui autem ſcandaliza- 6
uerit vnum de puſillis iſtis, qui in
Luc.17.a.1 me credunt, expedit ei vt ſuſpen-
datur mola aſinaria in collo eius,
& demergatur in profundum ma-
ris. * Væ mundo a ſcandalis. Ne- 7
ceſſe eſt enim vt veniant ſcanda-
la: verumtamen væ homini illi,
‖ S.5.e.30 per quem ſcandalum venit. * ‖ Si 8
Mar.9.g.43 autem manus tua, vel pes tuus
ſcandalizat te: abſcide eum, &
proijce abs te: bonum tibi eſt ad
vitam ingredi debilem, vel clau-
dum, quàm duas manus, vel duos
pedes habentem mitti in ignem
æternum.* Et ſi oculus tuus ſcan- 9
dalizat te, erue eum, & proijce B
abs te: bonum tibi eſt cum vno
oculo in vitã intrare, quàm duos
oculos habentem mitti in gehen-
nam ignis. * Videte ne contem- 10
natis vnum ex his puſillis: dico
‖ Pſ.33.a.8 enim vobis, ‖ quia angeli ‖ eorum
in cælis ſemper vident faciem pa-
‖ Luc.19.b. 10 tris mei, qui in cælis eſt. * ‖ Ve- 11
nit enim Filius hominis ſaluare
Luc.15.a.4 quod perierat. * Quid vobis vi- 12
detur? ſi fuerint alicui centum
oues, & errauerit vna ex eis: non-
ne relinquit nonagintanouem in
montibus, & vadit quærere eam,
quæ errauit? * & ſi contigerit vt 13
inueniat eam: amen dico vobis,
quia gaudet ſuper eã magis quàm
ſuper nonagintanouem, quæ non
errauerunt. * Sic non eſt volun- 14
‖ Luc.17.a. 3 tas ante Patrem veſtrum, qui in
cælis eſt, vt pereat vnus de puſil-
Leu.19.d. 17 lis iſtis. * ‖ Si autem peccauerit 15
in te frater tuus, vade, & corripe
Eccli.19.b. 13 eum inter te, & ipſum ſolum. ſi
te audierit, lucratus eris fratrem
Iac.5.d.19 tuum. * ſi autem te non audierit, 16
adhibe tecum adhuc vnum, vel C
‖ Deu.19.b 15 duos, ‖ vt in ore duorũ, vel trium
teſtium ſtet omne verbũ. * Quòd 17
2.Cor.13.a. 1 ſi non audierit eos: dic eccleſiæ.
ſi autem eccleſiam non audierit:
Heb.10.c. 28 ſit tibi ſicut ‖ ethnicus, & publi-
canus. * ‖ Amen dico vobis, quæ- 18
Ioã.8.c.17 cumque alligaueritis ſuper ter-
‖ 2.Theſſ.3. d.14 ram, erũt ligata & in cælo. & quæ-
cumque ſolueritis ſuper terram,
1.Cor.5.b.9 erunt ſoluta & in cælo. * Ite- 19
Ioan.20.c. 23 rum dico vobis, quia ſi duo ex
vobis conſenſerint ſuper terram,
de omni re quamcumque petie-
rint, fiet illis a Patre meo, qui in
20 cælis eſt. * Vbi enim ſunt duo, vel
tres congregati in nomine meo,
21 ibi ſum in medio eorum. * Tunc
accedens Petrus ad eum, dixit:
‖ Domine quoties peccabit in me Luc.17.a.4
frater meus, & dimittam ei? vſque
22 ſepties? * Dicit illi Ieſus: Non di-
co tibi vſque ſepties: ſed vſque
23 ſeptuagies ſepties. * Ideo aſſimi-
latum eſt regnum cælorũ homi-
ni regi, qui voluit rationem po-
24 nere cum ſeruis ſuis. * Et cum cœ-
piſſet rationẽ ponere, oblatus eſt
ei vnus, qui debebat ei decẽ mil-
25 lia talenta. * Cum autem non ha-
beret vnde redderet, iuſſit eum
dominus eius venundari, & vxo-
rem eius, & filios, & omnia, quæ
26 habebat, & reddi. * Procidens au-
D tem ſeruus ille, orabat eum, di-
cens: Patientiam habe in me, &
27 omnia reddam tibi. * Miſertus au-
tem dominus ſerui illius, dimiſit
28 eum, & debitũ dimiſit ei. * Egreſ-
ſus autem ſeruus ille inuenit vnũ
de conſeruis ſuis, qui debebat ei
centum denarios: & tenens ſuf-
focabat eum, dicens: Redde quod
29 debes. * Et procidens conſeruus
eius, rogabat eum, dicens: Patien-
tiam habe in me, & omnia red-
30 dam tibi. * Ille autem noluit: ſed
abijt, & miſit eum in carcerẽ do-
31 nec redderet debitum. * Viden-
tes autem conſerui eius quæ fie-
bant, contriſtati ſunt valde: & ve-
nerunt, & narrauerunt domino
ſuo omnia, quæ facta fuerant.
32 * Tunc vocauit illum dominus
ſuus: & ait illi: Serue nequam,
omne debitum dimiſi tibi quo-
33 niam rogaſti me: * nonne ergo
oportuit & te miſereri conſerui
tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?
34 * Et iratus dominus eius tradidit
eum tortoribus, quoadusque red-
35 deret vniuerſum debitum. * Sic &
Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi
non remiſeritis vnuſquiſque fra-
tri ſuo de cordibus veſtris.

CAP. XIX.

1 ET factum eſt, cum conſum-
A maſſet Ieſus ſermones iſtos, Mar.10.a.
migrauit a Galilæa, & venit in fi- 1
2 nes Iudææ trans Iordanem, * &

ſecutæ

ſecutæ ſunt enim turbæ multæ, &
‖Mar.10.a. curauit eos ibi. * ‖ Et acceſſerunt 3
2 ad eum Phariſæi tentãtes eum, &
dicentes: Si licet homini dimitte-
re vxorem ſuam, quacumque ex
cauſa? * Qui reſpondens, ait eis: 4
‖Gen.1.d. Non legiſtis, quia qui fecit homi-
27 nem ab initio, maſculũ, & feminã
‖Gen.2.d. fecit eos? & dixit: * ‖ Propter hoc 5
21 dimittet homo patrem, & matrẽ,
Epheſ.5.g. & adhærebit vxori ſuæ, & erunt
31 duo in carne vna. * itaque iam nõ 6
1.Cor.6.d. ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo
16 Deus coniunxit, homo non ſepa-
‖Deu.24.a. ret. * Dicũt illi: ‖ Quid ergo Moy- 7
1 ſes mandauit dare libellum repu-
dij, & dimittere? * Ait illis: Quo- 8
niam Moyſes ad duritiã cordis ve- B
ſtri permiſit vobis dimittere vxo-
res veſtras: ab initio autem non
‖S.5.c.32 fuit ſic. * Dico autem vobis, quia 9
Mar.10.b. quicũque dimiſerit vxorem ſuã,
11 niſi ob fornicationẽ, & aliam du-
Luc.16.d. xerit, mœchatur: & qui dimiſſam
18 duxerit, mœchatur. * Dicunt ei di- 10
1.Cor.7.b. ſcipuli eius: Si ita eſt cauſa homi-
18 nis cum vxore, non expedit nube-
re. * Qui dixit illis: Nõ omnes ca- 11
piunt verbũ iſtud, ſed quibus da-
tum eſt. * Sunt enim eunuchi, qui 12
de matris vtero ſic nati ſunt: &
ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab ho
minibus: & ſunt eunuchi, qui ſe-
ipſos caſtrauerũt propter regnum
cælorum. Qui poteſt capere ca-
‖Mar.10.b. piat. * ‖ Tunc oblati ſunt ei par- 13
13 uuli, vt manus eis imponeret, &
Luc.18.c.15 oraret. Diſcipuli autem increpa-
‖S.18.a.3 bant eos. * Ieſus vero ait eis: ‖ Si- 14
nite paruulos, & nolite eos prohi-
bere ad me venire: taliũ eſt enim
regnum cælorum. * Et cum impo- 15
‖Mar.10.b. ſuiſſet eis manus, abijt inde. * ‖ Et 16
17 ecce vnus accedens, ait illi: Ma-
Luc.18.d. giſter bone, quid boni faciam vt
18 habeam vitã æternam? * Qui di- 17
xit ei: Quid me interrogas de bo-
no? Vnus eſt bonus, Deus. Si au-
tem vis ad vitam ingredi, ſerua
mandata. * Dicit illi: Quæ? Ieſus 18
‖Exo.20.c. autem dixit: ‖ Non homicidium C
13 facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furtum: Non falſum teſti-
monium dices: * Honora patrem 19
tuum, & matrem tuam, & diliges
proximum tuum ſicut teipſum.
* Dicit illi adoleſcens: Omnia 20
hæc cuſtodiui a iuuentute mea,
quid adhuc mihi deeſt? * Ait illi 21
Ieſus: Si vis perfectus eſſe, vade,
vẽde quę habes, & da pauperibus,
& habebis theſaurum in cælo: &
22 veni, ſequere me. * Cum audiſſet
autem adoleſcens verbum, abijt
triſtis: erat enim habens multas
23 poſſeſſiones. * Ieſus autem dixit
diſcipulis ſuis: Amen dico vobis,
quia diues difficile intrabit in re-
24 gnum cælorum. * Et iterum dico
vobis: Facilius eſt camelum per
foramen acus tranſire, quàm di-
uitem intrare in regnum cælorũ.
25 * Auditis autem his, diſcipuli mi-
D rabantur valde, dicentes: Quis er-
26 go poterit ſaluus eſſe? * Aſpiciens
autem Ieſus, dixit illis: Apud ho-
mines hoc impoſſibile eſt: apud
Deum autem omnia poſſibilia
27 ſunt. * Tunc reſpondens Petrus,
dixit ei: Ecce nos reliquimus om-
nia, & ſecuti ſumus te: quid er-
28 go erit nobis? * Ieſus autem dixit
illis: Amen dico vobis, quòd vos,
qui ſecuti eſtis me, in regeneratio
ne cum ſederit Filius hominis in
ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis &
vos ſuper ſedes duodecim, iudi-
29 cãtes duodecim tribus Iſrael. * Et
omnis, qui reliquerit domum, vel
fratres, aut ſorores, aut patrem,
aut matrem, aut vxorem, aut fi-
lios, aut agros propter nomen
meum, centuplum accipiet, & vi-
30 tam æternam poſſidebit. * ‖ Mul- ‖S.20.b.16
ti autem erunt primi nouiſſimi, Mar.10.d.
& nouiſſimi primi. 31
Luc.13.f.
30.& 18.c

CAP. XX.

1 Simile eſt regnum cælorum ho-
A mini patrifamilias, qui exijt
primo mane conducere operarios
2 in vineam ſuam. * Conuentione
autem facta cum operarijs ex de-
nario diurno, miſit eos in vineam
3 ſuam. * Et egreſſus circa horam
tertiam, vidit alios ſtantes in fo-
4 ro otioſos, * & dixit illis: Ite &
vos in vineam meam, & quod
5 iuſtum fuerit dabo vobis. * Illi
autem abierunt. Iterum autem
exijt circa ſextam, & nonam ho-
6 ram: & fecit ſimiliter. * Circa
vndecimam vero exijt, & inuenit
alios ſtantes, & dicit illis: Quid
7 hic ſtatis tota die otioſi? * Dicunt
ei: Quia nemo nos conduxit. Di-
cit illis: Ite & vos in vineam meã.

* Cum ſero autem factum eſſet, 8 D
dicit dominus vineæ procuratori
ſuo: Voca operarios, & redde il-
lis mercedem incipiens a nouiſſi-
mis vſque ad primos. * Cum ve- 9 B
niſſent ergo qui circa vndecimam
horam venerant, acceperunt ſin-
gulos denarios. * Venientes au- 10
tem & primi, arbitrati ſunt quòd
plus eſſent accepturi: acceperunt
autem & ipſi ſingulos denarios.
* Et accipientes murmurabãt ad- 11
uerſus patremfamilias, * dicẽtes: 12
Hi nouiſſimi vna hora fecerunt,
& pares illos nobis feciſti, qui
portauimus pondus diei, & æſtus.
* At ille reſpondens vni eorum, 13
dixit: Amice non facio tibi iniu-
riam: nonne ex denario conueni-
ſti mecum? * Tolle quod tuum 14
eſt, & vade: volo autem & huic
nouiſſimo dare ſicut & tibi. * Aut 15
non licet mihi quod volo, facere?
an oculus tuus nequam eſt, quia
‖S.19.d. 30 ego bonus ſum? * ‖ Sic erunt no- 16
Mar. 10. d. uiſſimi primi, & primi nouiſſimi.
38 multi enim ſunt vocati, pauci ve-
Luc.13.f.31 ro electi. * ‖ Et aſcendens Ieſus 17 A
Mar.10. d. Ieroſolymam, aſſumpſit duode-
31 cim diſcipulos ſecreto, & ait illis:
Luc.18.c.31 * Ecce aſcendimus Ieroſolymam 18
& Filius hominis tradetur princi-
pibus ſacerdotum, & Scribis, &
condemnabunt eum morte, * & 19 C
tradẽt eum Gentibus ad illuden-
dum, & flagellandum, & crucifi-
gendum, & tertia die reſurget.
‖Mar.10.e. * ‖ Tunc acceſſit ad eum mater fi- 20
35. liorum Zebedæi cum filijs ſuis,
adorans & petens aliquid ab eo.
* Qui dixit ei: Quid vis? Ait il- 21
li: Dic vt ſedeant hi duo filij mei,
vnus ad dexteram [illegible]am, & vnus
ad ſiniſtram in regno tuo. * Re- 22
ſpondens autem Ieſus, dixit: Ne-
ſcitis quid petatis. Poteſtis bibe-
re calicem, quem ego bibiturus
ſum? Dicunt ei: Poſſumus. * Ait 23
illis: Calicem quidem meum bi-
betis: ſedere autem ad dexteram
meam vel ſiniſtram nõ eſt meum
dare vobis, ſed quibus paratum
‖Mat.10.g. eſt a Patre meo. * Et audientes 24
41 decem, indignati ſunt de duobus
‖Luc.22.c. fratribus. * ‖ Ieſus autem voca- 25
25 uit eos ad ſe, & ait: Scitis quia
principes gentium dominantur eo-
rum. & qui maiores ſunt, pote-
ſtatem exercent in eos. * Non ita 26

26 D erit inter vos: ſed quicumque vo-
luerit inter vos maior fieri, ſit ve-
27 ſter miniſter: * & qui voluerit in-
ter vos primus eſſe, erit veſter ſer-
28 uus. * ‖ ſicut Filius hominis nõ ve- ‖Phil.2.a.7
nit miniſtrari, ſed miniſtrare, &
dare animam ſuam, redemptio-
29 nem pro multis. * ‖ Et egredien- Mar. 10.g.
tibus illis ab Iericho, ſecuta eſt 46
30 eum turba multa, * & ecce duo Luc. 18.f.
cæci ſedentes ſecus viam, audie- 35.
runt, quia Ieſus tranſiret: & cla-
mauerunt, dicentes: Domine mi-
31 ſerere noſtri, Fili Dauid. * Turba
autem increpabat eos vt tacerent.
At illi magis clamabãt, dicentes:
Domine, miſerere noſtri, Fili Da-
32 uid. * Et ſtetit Ieſus, & vocauit
eos, & ait: Quid vultis vt faciam
33 vobis? * Dicunt illi: Domine, vt
34 aperiantur oculi noſtri. * Miſer-
tus autem eorum Ieſus, tetigit
oculos eorum. Et confeſtim vi-
derunt, & ſecuti ſunt eum.

CAP. XXI.

1 ET cum appropinquaſſent Ie- Mat. 11.a.1
A roſolymis, & veniſſent Beth- Luc. 19.c.
phage ad mõtem oliueti: tunc Ie- 29
2 ſus miſit duos diſcipulos, * dicens
eis: Ite in caſtellum, quod contra
vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinã
alligatam, & pullum cum ea: ſol-
3 uite, & adducite mihi: * & ſi quis
vobis aliquid dixerit, dicite quia
Dominus his opus habet: & con-
4 feſtim dimittet eos. * Hoc autem
totum factum eſt, vt adimpleretur
tur quod dictum eſt per Prophe-
5 tam dicentẽ: * Dicite filiæ Sion. ‖Iſa.62.d.
Ecce rex tuus venit tibi manſue- 11
tus, ſedens ſuper aſinam, & pul- Zach.9.b.9
6 lum filium ſubiugalis. * Euntes Ioan.12.b.
autẽ diſcipuli fecerunt ſicut præ- 15
7 cepit illis Ieſus. * Et adduxerunt
aſinam, & pullum: & impoſue-
runt ſuper eos veſtimenta ſua, &
8 eũ deſuper ſedere fecerunt. * Plu-
rima autem turba ſtrauerunt ve-
ſtimenta ſua in via: alij autem cæ-
debãt ramos de arboribus, & ſter-
9 nebant in via: * turbæ autem, quæ
præcedebant, & quæ ſequeban-
tur: clamabant, dicentes: ‖ Ho- ‖Pſ. 117. d.
ſanna Filio Dauid: benedictus, 26
qui venit in nomine Domini: ho- Mar. 11.b.9
10 ſanna in altiſſimis. * Et cum in- Luc. 19. g.
B traſſet Ieroſolymam, cõmota eſt 38
vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt
hic?

hic? * Populi autem dicebant: 11
Hic eſt Ieſus propheta a Naza-
Ioan.2.c.14 reth Galilææ. * ‖ Et intrauit Ieſus 12
in templum Dei, & eijciebat om-
nes vendẽtes, & ementes in tem-
plo, & menſas numulariorum,
& cathedras vendentium colum-
bas euertit: * & dicit eis: Scriptum 13
‖Deu.14.c. eſt: ‖ Domus mea domus oratio-
25 nis vocabitur: vos autem feciſtis
Iſa. 56. c.7 illam ſpeluncam latronum. * Et 14
Ier.7. b.11 acceſſerunt ad eum cæci, & clau-
di in templo: & ſanauit eos. * Vi- 15
dentes autem principes ſacerdo-
tum, & Scribæ mirabilia, quæ fe-
cit, & pueros clamantes in tem-
plo, & dicentes: Hoſanna filio
Dauid: indignati ſunt, * & dixe- 16
runt ei: Audis quid iſti dicunt?
Ieſus autem dixit eis: Vtique.
‖Pſ.8.b.3 numquam legiſtis: ‖ Quia ex ore
infantium, & lactentium perfeci-
ſti laudem? * Et relictis illis, abijt 17
foras extra Ciuitatem in Betha-
niam: ibiq. manſit. * Mane au- 18
tem reuertens in Ciuitatem, eſu-
‖Mar.11.b. rijt. * ‖ Et videns fici arborẽ vnam 19
13 ſecus viam, venit ad eam: & nihil
inuenit in ea niſi folia tantum, &
ait illi: Numquam ex te fructus
naſcatur in ſempiternum. Et are-
‖ Mar.11.c. facta eſt continuo ficulnea. * ‖ Et 20
20 videntes diſcipuli, mirati ſunt, di-
centes: Quomodo cõtinuo aruit?
* Reſpondens autem Ieſus, ait eis: 21
Amen dico vobis, ſi habueritis fi-
dem, & non hæſitaueritis, non ſo-
lum de ficulnea facietis, ſed & ſi
monti huic dixeritis, Tolle, & ia-
‖ ſ.7.a.7 cta te in mare, fiet. * ‖ Et omnia 22
1.Io.3.d.22 quæcũque petieritis in oratione
credentes, accipietis. * Et cum ve- 23
niſſet in templum, acceſſerunt ad
eum docentem, principes ſacer-
dotum, & ſeniores populi, dicen-
‖Mar.11.d. tes: ‖ In qua poteſtate hæc facis?
24 Et quis tibi dedit hanc poteſtatẽ?
Luc.20.a.2 * Reſpondens Ieſus dixit eis: In- 24
terrogabo vos & ego vnũ ſermo-
nem: quem ſi dixeritis mihi, &
ego vobis dicam in qua poteſtate
hæc facio. * Baptiſmus Ioannis 25
vnde erat? e cælo, an ex homini- C
bus? At illi cogitabant inter ſe,
dicentes: * Si dixerimus, e cælo, 26
dicet nobis: Quare ergo non cre-
didiſtis illi? Si autem dixerimus,
ex hominibus, timemus turbam:
‖ ſ. 14.a.5 ‖ omnes enim habebant Ioannem

27 ſicut prophetam. * Et reſponden-
tes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait
illis & ipſe: Nec ego dico vobis
28 in qua poteſtate hæc facio. * Quid
autem vobis videtur? Homo qui-
dam habebat duos filios, & acce-
dens ad primum, dixit: Fili, vade
29 hodie, operare in vinea mea. * Il-
le autem reſpondens, ait: Nolo.
Poſtea autem, pœnitentia motus,
30 abijt. * Accedens autem ad alte-
rum, dixit ſimiliter. * At ille re-
ſpondens, ait: Eo, domine, & non
31 iuit. * quis ex duobus fecit volun-
tatem patris? Dicunt ei: Primus.
Dicit illis Ieſus: Amen dico vo-
bis, quia publicani, & meretrices
32 præcedent vos in regnũ Dei. * Ve-
nit enim ad vos Ioãnes in via iu-
ſtitiæ, & non credidiſtis ei: publi-
cani autem, & meretrices credi-
derunt ei: vos autem vidẽtes nec
pœnitentiam habuiſtis poſtea, vt
33 crederetis ei. * Aliam parabolam
D audite: ‖ Homo erat paterfami- ‖Mar.12.a.
lias, qui plantauit vineam, & ſe- 1
pem circumdedit ei, & fodit in ea Luc 20.b.9
torcular, & ædificauit turrim, & Iſa. 5.a.6
locauit eam agricolis, & peregre Ier.2. d. 21
34 profectus eſt. * Cum autem tem-
pus fructuũ appropinquaſſet, mi-
ſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt ac-
35 ciperent fructus eius. * Et agrico-
læ, apprehenſis ſeruis eius, alium
ceciderũt, alium occiderunt, aliũ
36 vero lapidauerunt. * Iterum mi-
ſit alios ſeruos plures prioribus, &
37 fecerunt illis ſimiliter. * Nouiſ-
ſime autem miſit ad eos filium
ſuum, dicens: Verebuntur filium
38 meum. * Agricolæ autem viden-
tes filium, dixerunt intra ſe: ‖ Hic ‖ ī. 26 a.3
eſt heres, venite, occidamus eum, & 27.a.2
& habebimus hereditatem eius. Ioan.12. g.
39 * Et apprehenſum eum eiecerunt 53
40 extra vineam, & occiderũt. * Cum
ergo venerit dominus vineæ, quid
41 faciet agricolis illis? * Aiunt illi:
Malos male perdet: & vineam
ſuam locabit alijs agricolis, qui
reddant ei fructum temporibus
42 ſuis. * Dicit illis Ieſus: Numquam
legiſtis in Scripturis ‖ Lapidem, ‖ Pſ.117.d.
quem reprobauerunt ædifican- 22
tes, hic factus eſt in caput anguli? Act.4.b.11
A Domino factum eſt iſtud, & eſt Rom.9. g.
43 mirabile in oculis noſtris: * ideo 33
dico vobis, quia auferetur a vo- 1.Pet.2.a.7
bis regnum Dei, & dabitur genti

facienti fructus eius . * Et qui 44
ceciderit ſuper lapidem iſtum,
confringetur : ſuper quem vero
ceciderit, conteret eum.* Et cum 45
audiſſent principes ſacerdotum,
& Phariſæi parabolas eius, cogno-
uerunt quòd de ipſis diceret. * Et 46
quærentes eum tenere, timuerunt
turbas : quoniam ſicut prophe-
tam eum habebant.

CAP. XXII.

Luc. 14. d. 16 ET reſpondens Ieſus, dixit ite- 1
rum in parabolis eis, dicens : A
Apoc. 19. b. 9 * Simile factum eſt regnum cælo- 2
rũ homini regi, qui fecit nuptias
filio ſuo . * Et miſit ſeruos ſuos 3
vocare inuitatos ad nuptias, &
nolebant venire . * Iterum miſit 4
alios ſeruos, dicens : Dicite inui-
tatis : Ecce prandium meum pa-
raui, tauri mei, & altilia occiſa
ſunt, & omnia parata . venite ad
nuptias. * Illi autem neglexerũt: 5
& abierunt, alius in villam ſuam,
alius vero ad negotiationẽ ſuam:
* reliqui vero tenuerunt ſeruos 6
eius, & contumelijs affectos occi-
derunt .* Rex autem cum audiſ- 7
ſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus
ſuis, perdidit homicidas illos, &
ciuitatem illorũ ſuccendit.* Tunc 8
ait ſeruis ſuis : Nuptiæ quidem
paratæ ſunt, ſed qui inuitati erãt,
non fuerunt digni . * ite ergo ad 9
exitus viarũ, & quoſcumque in-
ueneritis, vocate ad nuptias .* Et 10
egreſſi ſerui eius in vias, congre- B
gauerunt omnes, quos inuenerũt,
malos & bonos : & impletæ ſunt
nuptiæ diſcumbentium . * Intra- 11
uit autem rex vt videret diſcum-
bentes, & vidit ibi hominem non
veſtitum veſte nuptiali . * Et ait 12
illi : Amice, quomodo huc intra-
ſti non habens veſtem nuptialẽ?
At ille obmutuit.* Tunc dixit rex 13
‖ 8.b. 12 miniſtris : ‖ Ligatis manibus, &
& 13.f.42 pedibus eius, mittite eum in te-
Ĵ. 25. c.30 nebras exteriores : ibi erit fletus,
& ſtridor dentium .* Multi enim 14
ſunt vocati , pauci vero electi.
‖ Mar. 12. b. 13 * ‖ Tunc abeuntes Phariſæi, con- 15
ſilium inierunt vt caperent eum
Luc. 20. d. 20 in ſermone .* Et mittunt ei diſci- 16
pulos ſuos cum Herodianis dicen
tes : Magiſter, ſcimus quia verax
es, & viam Dei in veritate doces,

& non eſt tibi cura de aliquo: non
enim reſpicis perſonam hominũ :
17 * dic ergo nobis quid tibi vide-
tur, licet cenſum dare Cæſari, an
18 non ? * Cognita autem Ieſus ne-
quitia eorum, ait : Quid me ten-
19 tatis hypocritæ ? * oſtendite mihi
numiſma cenſus. At illi obtule-
20 runt ei denarium.* Et ait illis Ie-
ſus : Cuius eſt imago hæc, & ſu-
21 perſcriptio ? * Dicunt ei : Cæſaris.
Tunc ait illis: ‖ Reddite ergo quæ ‖ Rom. 13.
ſunt Cæſaris, Cæſari : & quæ ſunt c. 7
22 Dei, Deo . * Et audientes mirati
23 ſunt, & relicto eo abierunt . * In
C illo die acceſſerunt ad eum Sad-
ducæi, qui dicunt non eſſe reſur-
rectionem : & interrogauerunt
24 eum, * dicentes : Magiſter, Moy-
ſes dixit : ‖ Si quis mortuus fuerit ‖ Mar. 12. b.
non habens filium, vt ducat fra- 15
ter eius vxorem illius, & ſuſcitet Luc. 20. d.
25 ſemen fratri ſuo . * Erant autem 28
apud nos ſeptem fratres: & pri- Act. 23. b. 6
mus, vxore ducta, defunctus eſt: Deu. 25. b 6
& non habens ſemen, reliquit
26 vxorem ſuam fratri ſuo . * Simi-
liter ſecundus, & tertius vſque ad
27 ſeptimũ .* Nouiſſime autem om-
28 nium & mulier defuncta eſt .* In
reſurrectione ergo cuius erit de
ſeptem vxor? omnes enim habue-
29 runt eam. * Reſpondens autem
Ieſus, ait illis : Erratis neſcientes
Scripturas, neque virtutem Dei.
30 * In reſurrectione enim neque
nubent, neque nubentur: ſed erũt
31 ſicut angeli Dei in cælo . * De re-
ſurrectione autem mortuorũ non
legiſtis quod dictum eſt a Deo di-
32 cente vobis : * ‖ Ego ſum Deus ‖ Exod. 3. b.
D Abraham, & Deus Iſaac, & Deus 6
Iacob ? Non eſt Deus mortuorũ,
33 ſed viuentiũ . * Et audientes tur-
bæ, mirabantur in doctrina eius.
34 * ‖ Phariſæi autem audientes quòd ‖ Mar. 12. c.
ſilẽtium impoſuiſſet Sadducæis, 28
35 conuenerunt in vnum : * & in- Luc. 10. c.
terrogauit eum vnus ex eis legis 27
36 doctor, tentans eum : * Magiſter,
quod eſt mandatum magnum in
37 Lege ? * Ait illi Ieſus : ‖ Diliges ‖ Deu. 6. a. 5
Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & in tota anima tua, &
38 in tota mente tua . * Hoc eſt ma- ‖ Leu. 19. d.
ximum, & primum mandatum. 18
38 * Secundũ autem ſimile eſt huic : Mat. 12. d.
‖ Diliges proximum tuum, ſicut 31
40 teipſum. * In his duobus manda- Luc. 10. d.
tis 41

tis vniuerſa lex pẽdet, & prophe-
tæ. * Congregatis autem Phari- 41
ſæis, interrogauit eos Ieſus, * di- 42
cẽs: Quid vobis videtur de Chri-
ſto? cuius filius eſt? Dicunt ei:
Dauid. * Ait illis: Quomodo er- 43
go Dauid in ſpiritu vocat eũ Do-
‖Pſ.109.a.1 minum, dicens: * ‖ Dixit Domi- 44
nus Domino meo: ſede a dextris
meis, donec ponam inimicos tuos
ſcabellum pedum tuorum? * Si 45
ergo Dauid vocat eum Dominũ,
quomodo filius eius eſt? * & ne- 46
mo poterat ei reſpõdere verbum:
neque auſus fuit quiſquã ex illa
die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

TVnc Ieſus locutus eſt ad tur- 1
bas, & ad diſcipulos ſuos, A
* dicens: Super cathedram Moyſi 2
‖2.Eſd.8.a. ſederũt ‖ Scribæ, & Phariſæi. * Om- 3
4 nia ergo quęcumque dixerint vo-
bis, ſeruate, & facite: ſecundum
opera vero eorum nolite facere:
‖Luc.11.g. dicunt enim, & non faciũt. * ‖ Al- 4
46 ligant enim onera grauia, & im-
Act.15.e.10 portabilia, & imponunt in hume-
Deut.6.b.8 ros hominum: digito autem ſuo
Nu.15.d.38 nolunt ea mouere. * Omnia ve- 5
ro opera ſua faciunt vt videantur
‖Mar.12.d. ab hominibus: ‖ dilatant enim
38 phylacteria ſua, & magnificant
Luc.11.f. fimbrias. * Amant autem primos 6
43. & 20.g. recubitus in cœnis, & primas ca-
46 thedras in ſynagogis, * & ſaluta- 7
tiones in foro, & vocari ab homi-
‖Iac.3.a.1 nibus Rabbi. * ‖ Vos autem no- 8
lite vocari Rabbi. vnus eſt enim
Magiſter veſter, omnes autem vos
‖Mal.1.b.6 fratres eſtis. * ‖ Et patrem nolite 9
vocare vobis ſuper terram: vnus
eſt enim Pater veſter, qui in cælis
eſt. * Nec vocemini magiſtri: quia 10
Magiſter veſter vnus eſt, Chri-
ſtus. * Qui maior eſt veſtrum, 11
‖Luc.14.c. erit miniſter veſter. * ‖ Qui au- 12
11. & 18.c. tem ſe exaltauerit, humiliabitur: B
14 & qui ſe humiliauerit, exaltabi-
tur. * Væ autem vobis Scribæ, & 13
Phariſæi hypocritæ: quia claudi-
tis regnum cælorum ante homi-
nes. vos enim non intratis, nec in-
troeuntes ſinitis intrare. * Væ vo- 14
‖Mat.12.d. bis Scribæ & Phariſæi hypocritæ:
40 ‖ quia comeditis domos vidua-
Luc.20.g. rum, orationes longas orantes:
47 propter hoc amplius accipietis

15 iudicium. * Væ vobis Scribæ, &
Phariſæi hypocritæ: quia circui-
tis mare, & aridam, vt faciatis
vnum proſelytum: & cum fuerit
factus, facitis eum filium gehen-
16 næ duplo quàm vos. * Væ vobis
duces cæci, qui dicitis: Quicum-
que iurauerit per templum, nihil
eſt: qui autem iurauerit in auro
17 tẽpli, debet. * Stulti, & cæci: Quid
enim maius eſt, aurum, an tem-
18 plum, quod ſanctificat aurũ? * Et
quicũque iurauerit in altari, nihil
eſt: quicumque autem iurauerit
in dono, quod eſt ſuper illud, de-
19 bet. * Cæci: Quid enim maius eſt,
donũ, an altare, quod ſanctificat
20 donum? * Qui ergo iurat in alta-
C ri, iurat in eo, & in omnibus, quæ
21 ſuper illud ſunt. * & quicumque
iurauerit in templo, iurat in illo,
22 & in eo, qui habitat in ipſo: * &
qui iurat in cælo, iurat in throno
Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum.
23 * ‖ Væ vobis Scribæ, & Phariſæi ‖Luc.11.f.
hypocritæ: qui decimatis men- 42
tham, & anethum, & cyminum,
& reliquiſtis quæ grauiora ſunt
legis, iudiciũ, & miſericordiam,
& fidem. hæc oportuit facere, &
24 illa non omittere. * Duces cæci,
excolãtes culicem, camelum au-
25 tem glutientes. * Væ vobis Scri-
bæ, & Phariſæi hypocritæ, quia
mundatis quod deforis eſt calicis,
& paropſidis: intus autem pleni
26 eſtis rapina, & immunditia. * Pha-
riſæe cæce, munda prius quod in-
tus eſt calicis, & paropſidis, vt fiat
id, quod deforis eſt, mundum.
27 * Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hy-
pocritæ: quia ſimiles eſtis ſepul-
chris dealbatis, quæ aforis parent
hominibus ſpecioſa, intus vero
plena ſunt oſſibus mortuorum, &
28 omni ſpurcitia. * ſic & vos aforis
quidem paretis hominibus iuſti:
intus autem pleni eſtis hypocriſi,
29 & iniquitate. * Væ vobis Scribæ,
& Phariſæi hypocritæ, qui ædifi-
catis ſepulchra prophetarum, &
ornatis monumenta iuſtorum,
30 * & dicitis: Si fuiſſemus in diebus
patrum noſtrorum, non eſſemus
ſocij eorum in ſanguine prophe-
31 tarum. * itaque teſtimonio eſtis
vobiſmetipſis, quia filij eſtis eo-
rum, qui prophetas occiderunt.
32 * Et vos implete menſuram pa-

‖ 3̃. 3.b.7 trum veſtrorum.* ‖ Serpentes ge- 33
nimina viperarum, quomodo fu- D
gietis a iudicio gehennæ? * Ideo 34
ecce ego mitto ad vos prophetas,
& ſapientes, & ſcribas, & ex il-
lis occidetis, & crucifigetis, & ex
eis flagellabitis in ſynagogis ve-
ſtris, & perſequemini de ciuitate
in ciuitatem: * vt veniat ſuper 35
vos omnis ſanguis iuſtus, qui ef-
‖Gen.4.b.8 fuſus eſt ſuper terram, ‖ a ſangui-
Hebr.11.a. ne Abel iuſti vſque ad ſanguinẽ
4 ‖ Zachariæ, filij Barachiæ, quem
‖ 2.Par. 24. occidiſtis inter templum & alta-
f. 22 re. * Amen dico vobis, venient 36
Luc. 13. g. hæc omnia ſuper generationem
34 iſtam.* Ierusalem Ieruſalem, quæ 37
occidis prophetas, & lapidas eos,
qui ad te miſſi ſunt, quoties volui
congregare filios tuos, quemad-
modum gallina congregat pul-
los ſuos ſub alas, & noluiſti? * Ec- 38
ce relinquetur vobis domus ve-
ſtra deſerta. * Dico enim vobis, 39
non me videbitis amodo, donec
dicatis: Benedictus, qui venit in
nomine Domini.

CAP. XXIIII.

Mar.13.a.1 ET egreſſus Ieſus de templo, 1
Luc.21.b.5 ibat. Et acceſſerunt diſcipuli A
eius, vt oſtenderent ei ædificatio-
nes templi. * Ipſe autem reſpon- 2
dẽs dixit illis: Videtis hæc omnia?
Amen dico vobis, nõ relinquetur
hic lapis ſuper lapidem, qui non
‖Luc.19.g. deſtruatur. * ‖ Sedente autem eo 3
44 ſuper Montem oliueti, acceſſerũt
‖Eph.5.b.6 ad eum diſcipuli ſecreto, dicẽtes:
Col.2.d.18 Dic nobis, quando hæc erunt? &
quod ſignum aduẽtus tui, & con-
‖Ioan.15.c. ſummationis ſæculi? * ‖ Et reſpon- 4
20.& 16.a.2 dẽs Ieſus, dixit eis: Videte ne quis
3̃. 10.c.17 vos ſeducat. * multi enim venient 5
Luc. 21. c. in nomine meo, dicẽtes: Ego ſum
12 Chriſtus. & multos ſeducẽt. * Au- 6
dituri enim eſtis prælia, & opinio-
nes præliorũ. Videte ne turbemi-
ni. oportet enim hęc fieri, ſed non-
dũ eſt finis. * conſurget enim gens 7
in gentem, & regnum in regnum,
& erunt peſtilentiæ, & fames, &
terræmotus per loca. * hæc au- 8
tem omnia initia ſunt dolorum.
‖Ioan.15.c. * ‖ Tunc tradent vos in tribulatio- 9
20.& 16.a.2 nem, & occident vos: & eritis
3̃.10.c.17 odio omnibus gentibus propter
Luc.21.c.12 nomen meũ. * Et tunc ſcandaliza- 10

B buntur multi, & inuicem tradẽt,
11 & odio habebunt inuicem. * Et
multi pſeudoprophetæ ſurgent, &
12 ſeducent multos. * Et quoniam
abundauit iniquitas, refrigeſcet
13 charitas multorum. * qui autem
perſeuerauerit vſque in finẽ, hic
14 ſaluus erit. * Et prædicabitur hoc
Euangeliũ regni in vniuerſo or-
be, in teſtimoniũ omnibus genti-
bus: & tunc veniet cõſummatio.
15 * Cum ergo videritis abominatio-
nem deſolationis, quæ dicta eſt ‖ a ‖Mar.13.b.
Daniele propheta, ſtantem in lo- 14
co ſancto, qui legit, intelligat: Luc.21.d.
16 * tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant 20
17 ad montes: * & qui in tecto, non Dã.9.g.27
deſcendat tollere aliquid de do-
18 mo ſua: * & qui in agro, non reuer
19 tatur tollere tunicam ſuam. * Væ
autem prægnantibus, & nutrien-
20 tibus in illis diebus. * Orate au-
tem vt non fiat fuga veſtra in hie-
21 me, ‖ vel ſabbato. * erit enim ‖Act.1.b.12
tunc tribulatio magna, qualis nõ
fuit ab initio mundi vſque mo-
22 do, neque fiet. * Et niſi breuiati
fuiſſent dies illi, non fieret ſalua
omnis caro: ſed propter electos
23 breuiabuntur dies illi. * ‖ Tunc ſi- ‖Mar.13.c.
quis vobis dixerit: Ecce hic eſt 21
Chriſtus, aut illic: nolite crede- Luc.17.c.
24 re. * Surgent enim pſeudochriſti, 23
& pſeudoprophetæ: & dabunt ſi-
gna magna, & prodigia, ita vt in
errorem inducãtur (ſi fieri poteſt)
25 etiam electi. * Ecce prædixi vo-
26 bis. * Si ergo dixerint vobis, Ec-
ce in deſerto eſt, nolite exire: ec-
ce in penetralibus, nolite crede-
27 re. * Sicut enim fulgur exit ab
Oriente, & paret vſque in Occi-
dentem: ita erit & aduentus Filij
28 hominis. * ‖ Vbicumque fuerit ‖Luc.17.g.
D corpus, illic congregabuntur & 36
29 aquilæ. * ‖ Statim autem poſt tri- ‖Mar.13.c.
bulationem dierum illorum ſol 24
obſcurabitur, & luna nõ dabit lu- Luc. 21. e.
men ſuum, & ſtellæ cadent de cæ- 25
lo, & virtutes cælorum commo- Eze.32.b.7
30 uebuntur: * & tunc parebit ſignũ Iſa.13.b.10
Filij hominis in cælo: & tũc plan- Ioel 3.c.15
gent omnes tribus terræ: & vide- Apoc.1.b.7
bunt Filium hominis venientem
in nubibus cæli cum virtute mul-
31 ta, & maieſtate. * ‖ Et mittet an- ‖1.Cor.15.
gelos ſuos cum tuba, & voce ma- g.51
gna: & congregabunt electos eius
a quattuor ventis, a ſummis cælo-

rum vſque ad terminos eorum.
*Ab arbore autem fici diſcite pa- 32
rabolam: cum iam ramus eius te-
ner fuerit, & folia nata, ſcitis quia
prope eſt æſtas: * ita & vos cum 33
videritis hæc omnia, ſcitote quia
prope eſt in ianuis. * Amen dico 34
vobis, quia non præteribit gene-
ratio hæc, donec omnia hæc fiant.
‖Mar. 13. d. 31 * ‖ Cælum, & terra tranſibunt, 35
verba autem mea non præteribũt.
* De die autem illa, & hora nemo 36
ſcit, neque angeli cælorum, niſi
‖Luc. 17. f. 26 ſolus Pater. * ‖ Sicut autem in 37
diebus Noe, ita erit & aduentus
Gen. 7. b. 5 Filij hominis. * ſicut enim erant 38
in diebus ante diluuium come- D
dentes & bibentes, nubentes &
nuptui tradentes, vſque ad eum
diem, quo intrauit Noe in arcam,
* & non cognouerunt donec ve- 39
nit diluuium, & tulit omnes: ita
erit & aduentus Filij hominis.
* Tunc duo erunt in agro: vnus 40
aſſumetur, & vnus relinquetur.
* duæ molentes in mola: vna aſ- 41
ſumetur, & vna relinquetur. * Vi- 42
gilate ergo, quia neſcitis qua ho-
ra Dominus veſter venturus ſit.
‖1. Theſ. 4. d. 17 * Illud autem ſcitote, ‖quoniam ſi 43
ſciret paterfamilias qua hora fur
Mar. 13. d. 32 venturus eſſet, vigilaret vtique,
& non ſineret perfodi domum
Luc. 12. e. 39 ſuam. * Ideo & vos eſtote para- 44
ti: quia qua neſcitis hora Filius
hominis venturus eſt. * Quis, pu- 45
tas, eſt fidelis ſeruus, & prudens,
quem conſtituit dominus ſuus ſu-
per familiam ſuam, vt det illis ci-
‖Apoc. 16. c. 15 bum in tempore? * ‖ Beatus ille 46
ſeruus, quem cum venerit domi-
nus eius, inuenerit ſic facientem.
* amen dico vobis, quoniã ſuper 47
omnia bona ſua conſtituet eum.
* Si autem dixerit malus ſeruus 48
ille in corde ſuo: Moram facit do-
minus meus venire: * & cœperit 49
percutere cõſeruos ſuos, mandu-
cet autem, & bibat cum ebrioſis:
* veniet dominus ſerui illius in 50
die, qua non ſperat, & hora, qua
ignorat: * & diuidet eum, par- 51
temq. eius ponet cum hypocritis.
‖S. 13. f. 42 J. 25. c. 30 ‖illic erit fletus, & ſtridor dentiũ.

CAP. XXV.

TVnc ſimile erit regnum cælo- 1
rum decem virginibus: quæ A
accipientes lampades ſuas exie-
runt obuiam ſponſo, & ſponſæ.
2 * Quinque autem ex eis erant fa-
3 tuæ, & quinque prudentes: * ſed
quinque fatuæ, acceptis lampa-
dibus, non ſumpſerunt oleum ſe-
4 cum: * prudentes vero acceperũt
oleum in vaſis ſuis cum lampadi-
5 bus. * Moram autẽ faciente ſpon-
ſo, dormitauerunt omnes & dor-
6 mierunt. * Media autem nocte
clamor factus eſt: Ecce ſponſus
7 venit, exite obuiam ei. * Tunc
ſurrexerunt omnes virgines illæ,
8 & ornauerũt lampades ſuas. * Fa-
tuæ autem ſapientibus dixerunt:
Date nobis de oleo veſtro: quia
lampades noſtræ extinguuntur.
9 * Reſponderunt prudentes, dicen-
tes: Ne forte non ſufficiat nobis,
& vobis, ite potius ad vendentes,
10 & emite vobis. * Dum autẽ irent
emere, venit ſponſus: & quæ pa-
ratæ erant, intrauerunt cum eo ad
11 nuptias, & clauſa eſt ianua. * No-
uiſſime vero veniunt & reliquæ
virgines, dicentes: Domine, Do-
12 mine, aperi nobis. * At ille re-
ſpondens, ait: Amen dico vobis,
13 neſcio vos. * ‖ Vigilate itaque, ‖Mar. 13. d. 33.
quia neſcitis diem, neque horam.
14 * ‖ Sicut enim homo peregre pro- ‖Luc. 19. b. 12.
ficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, &
15 tradidit illis bona ſua. * Et vni
B dedit quinque talenta, alij autem
duo, alij vero vnum, vnicuique
ſecundum propriam virtutem, &
16 profectus eſt ſtatim. * Abijt au-
tem qui quinque talenta accepe-
rat, & operatus eſt in eis, & lu-
17 cratus eſt alia quinque. * Simi-
liter & qui duo acceperat, lucra-
18 tus eſt alia duo. * Qui autem
vnum acceperat, abiens fodit in
terram, & abſcondit pecuniam
19 domini ſui. * Poſt multum vero
temporis venit dominus ſeruorũ
illorum, & poſuit rationem cum
20 eis. * Et accedens qui quinque
talenta acceperat, obtulit alia
quinque talenta, dicens: Domi-
ne, quinque talenta tradidiſti
mihi, ecce alia quinque ſuper-
21 lucratus ſum. * Ait illi dominus
eius: Euge ſerue bone, & fide-
lis, quia ſuper pauca fuiſti fide-
lis, ſuper multa te conſtituam,
intra in gaudium domini tui.
22 * Acceſſit autem & qui duo ta-
lenta

lenta acceperat, & ait: Domine,
duo talenta tradidiſti mihi, ecce
alia duo lucratus ſum. * Ait illi 23
dominus eius: Euge ſerue bone,
& fidelis, quia ſuper pauca fuiſti
fidelis, ſuper multa te conſtituã,
intra in gaudium domini tui.
* Accedens autem & qui vnum 24
talentum acceperat, ait: Domine,
ſcio quia homo durus es, metis
vbi non ſeminaſti, & congregas
vbi non ſparſiſti: * & timens 25
abij, & abſcondi talentum tuum C
in terra: ecce habes quod tuum
eſt. * Reſpondens autem domi- 26
nus eius, dixit ei: Serue male,
& piger, ſciebas quia meto vbi
non ſemino, & congrego vbi non
ſparſi: * oportuit ergo te com- 27
mittere pecuniam meam numu-
larijs, & veniens ergo recepiſſem
vtique quod meum eſt cum vſu-
ra. * Tollite itaque ab eo talen- 28
tum, & date ei, qui habet decem
‖Ma.13.b.12. talenta. * ‖omni enim habenti 29
Mar.4.c.25 dabitur, & abundabit: ei autẽ,
Luc.8.c.18 qui non habet, & quod videtur
& 19.d.26. habere, auferetur ab eo. * Et 30
inutilem ſeruum eijcite in tene-
bras exteriores: illic erit fletus,
& ſtridor dentium. * Cum au- 31
tem venerit Filius hominis in
maieſtate ſua, & omnes angeli
cum eo, tunc ſedebit ſuper ſe-
dem maieſtatis ſuæ: * & congre- 32
gabuntur ante eum omnes gen-
tes, & ſeparabit eos ab inuicem,
ſicut paſtor ſegregat oues ab hœ-
dis: * & ſtatuet oues quidem a 33
dextris ſuis, hœdos autem a ſini-
ſtris. * Tunc dicet rex his, qui a 34
dextris eius erunt: Venite bene-
dicti Patris mei, poſſidete para-
tum vobis regnum a conſtitutio-
‖Iſa.58.b.7 ne mundi. * ‖eſuriui enim, & 35
Ezech. 18. dediſtis mihi manducare: ſitiui,
b. 7. & dediſtis mihi bibere: hoſpes
‖Eccli.7.d. eram, & collegiſtis me: * nudus, 36
38. & cooperuiſtis me: ‖infirmus, &
viſitaſtis me: in carcere eram, &
veniſtis ad me. * Tunc reſpon- 37
debunt ei iuſti, dicentes: Domi- D
ne, quando te vidimus eſurien-
tem, & pauimus te: ſitientem,
& dedimus tibi potum? * quan- 38
do autem te vidimus hoſpitem,
& collegimus te: aut nudum, &
cooperuimus te? * aut quando te 39
vidimus infirmum: aut in carce-
40 re, & venimus ad te? * Et re-
ſpondens rex, dicet illis: Amen
dico vobis, quamdiu feciſtis vni
ex his fratribus meis minimis,
41 mihi feciſtis. * Tunc dicet & his,
qui a ſiniſtris erunt: ‖Diſcedite ‖Pſ. 5. c.9.
a me maledicti in ignem æter- Ma. 7. d. 23.
num qui paratus eſt diabolo, & Luc. 13. f.
42 angelis eius. * eſuriui enim, & 27.
non dediſtis mihi manducare: ſi-
tiui, & non dediſtis mihi potum:
43 * hoſpes eram, & non collegiſtis
me: nudus, & non cooperuiſtis
me: infirmus, & in carcere, &
44 non viſitaſtis me. * Tunc reſpon-
debunt ei & ipſi, dicentes: Do-
mine, quando te vidimus eſu-
rientem, aut ſitientem, aut ho-
ſpitem, aut nudum, aut infir-
mum, aut in carcere, & non mi-
45 niſtrauimus tibi? * Tunc reſpon-
debit illis dicens: Amen dico
vobis: Quamdiu non feciſtis vni
de minoribus his, nec mihi fe-
46 ciſtis. * ‖Et ibunt hi in ſuppli- ‖Ioã.5.e.29
cium æternum: iuſti autem in Dã.12.a.2.
vitam æternam.

CAP. XXVI.

1 ET factum eſt: cum conſum-
A maſſet Ieſus ſermones hos
2 omnes, dixit diſcipulis ſuis: * ‖Sci ‖Mar.14.a.
tis quia poſt biduum Paſcha fiet, 2.
& Filius hominis tradetur vt cru- Luc.22.a.1
3 cifigatur. * Tunc congregati ſunt
principes ſacerdotum, & ſenio-
res populi in atrium principis ſa-
cerdotum, qui dicebatur Cai-
4 phas: * & conſilium fecerunt vt
Ieſum dolo tenerent, & occide-
5 rent. * Dicebant autem: Non in
die feſto, ne forte tumultus fie-
6 ret in populo. * ‖Cum autem ‖Ioan.11.a
Ieſus eſſet in Bethania in domo 2. & 12.a.3
7 Simonis leproſi, * acceſſit ad eũ Mar.14.a.3
mulier habens alabaſtrũ vnguen-
ti pretioſi, & effudit ſuper caput
8 ipſius recumbentis. * Videntes
autem diſcipuli, indignati ſunt
dicentes: Vt quid perditio hæc?
9 * potuit enim iſtud venundari
10 multo, & dari pauperibus. * Sciẽs
autem Ieſus, ait illis: Quid mole-
ſti eſtis huic mulieri? opus enim
11 bonum operata eſt in me. * nam
ſemper pauperes habetis vobiſcũ:
me autem non ſemper habetis.
12 * Mittens enim hæc vnguentum

hoc

hoc in corpus meũ ad ſepelien-
dum me fecit. * Amen dico vo- 13
bis, vbicumque prædicatum fue-
rit hoc euangelium in toto mun-
do, dicetur & quòd hæc fecit in
‖Mar.14.b. memoriam eius. * ‖ Tunc abijt 14
10. vnus de duodecim, qui diceba- B
Luc.22.a.3 tur Iudas Iſcariotes, ad principes
ſacerdotum: * & ait illis: Quid 15
vultis mihi dare, & ego vobis eũ
tradam? At illi conſtituerunt ei
triginta argenteos. * Et exinde 16
quærebat opportunitatem vt eũ
‖Mar.14.b. traderet. * ‖ Prima autem die 17
12. Azymorum acceſſerunt diſcipuli
Luc.22.a.7 ad Ieſum, dicentes: Vbi vis pa-
remus tibi comedere Paſcha? * At 18
Ieſus dixit: Ite in ciuitatem ad
quemdam, & dicite ei: Magi-
ſter dicit: Tempus meum prope
eſt, apud te facio Paſcha cum di-
ſcipulis meis. * Et fecerunt di- 19
ſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus,
‖ Mar.14.b. & parauerunt Paſcha. * ‖ Veſpe- 20
17. re autem facto, diſcumbebat cum
Luc. 22. b. duodecim diſcipulis ſuis. * Et 21
14. edentibus illis, dixit: Amen di-
Ioã.13.b.21 co vobis, quia vnus veſtrum me
traditurus eſt. * Et contriſtati val- 22
de, cœperunt ſinguli dicere: Nũ-
quid ego ſum Domine? * At ipſe 23
reſpondens, ait: Qui intingit me-
cum manum in paropſide, hic
me tradet. * Filius quidem ho- 24
‖Pſ.40.c.10 minis vadit, ‖ ſicut ſcriptum eſt C
de illo: væ autem homini illi,
per quem Filius hominis trade-
tur: bonum erat ei, ſi natus non
fuiſſet homo ille. * Reſpondens 25
autem Iudas, qui tradidit eum,
dixit: Numquid ego ſum Rabbi?
‖1.Cor.11. Ait illi: Tu dixiſti. * ‖ Cœnan- 26
c.14. tibus autem eis, accepit Ieſus pa-
nem, & benedixit, ac fregit, de-
ditq. diſcipulis ſuis, & ait: Ac-
cipite, & comedite: hoc eſt cor-
pus meum. * Et accipiens calicẽ 27
gratias egit: & dedit illis, dicens:
Bibite ex hoc omnes. * Hic eſt 28
enim ſanguis meus noui teſtamẽ-
ti, qui pro multis effundetur in
remiſſionem peccatorum. * Di- 29
co autẽ vobis: non bibam amo-
do de hoc genimine vitis vſque
in diem illum, cum illud bibam
vobiſcum nouum in regno Patris
mei. * Et hymno dicto, exierunt 30
in Montem oliueti. * Tunc dicit 31
‖ Mar.14.c. illis Ieſus: ‖ Omnes vos ſcanda-
27.

lum patiemini in me, in iſta no- Ioã.16.d.32
cte. Scriptum eſt enim: Percu- Zac.13.c.7
tiam paſtorem, & diſpergentur Mar.16.b.7
32 oues gregis. * Poſtquam autem
reſurrexero, præcedã vos in Ga-
33 lilæam. * Reſpondens autem Pe-
trus, ait illi: Et ſi omnes ſcan-
dalizati fuerint in te, ego num-
34 quam ſcandalizabor. * Ait illi
Ieſus: Amen dico tibi, quia in
hac nocte antequam Gallus can-
35 tet, ter me negabis. * Ait illi Pe-
trus: ‖ Etiamſi oportuerit me mo- ‖Ioan.13.d
ri tecum, non te negabo. Simi- 38.
liter & omnes diſcipuli dixerũt. Mar. 14. d
36 * Tunc venit Ieſus cum illis in 31.
villam, quæ dicitur Gethſema- Luc. 22. d.
D ni, & dixit diſcipulis ſuis: Sede- 31.
te hic donec vadam illuc, & orẽ.
37 * Et aſſumpto Petro, & duobus
filijs Zebedæi, cœpit contriſtari
38 & mæſtus eſſe. * Tunc ait illis:
Triſtis eſt anima mea vſque ad
mortem: ſuſtinete hic, & vigi-
39 late mecum. * Et progreſſus pu-
ſillum, procidit in faciem ſuam,
orans, & dicens: Pater mi, ſi poſ-
ſibile eſt, tranſeat a me calix iſte.
verumtamen non ſicut ego volo,
40 ſed ſicut tu. * Et venit ad diſci-
pulos ſuos, & inuenit eos dor-
mientes, & dicit Petro: Sic non
potuiſtis vna hora vigilare me-
41 cum? * Vigilate, & orate vt non
intretis in tentationem. Spiritus
quidem promptus eſt, caro au-
42 tem infirma. * Iterum ſecundo
abijt, & orauit, dicens: Pater mi,
ſi non poteſt hic calix trãſire niſi
bibam illum, fiat voluntas tua.
43 * Et venit iterum, & inuenit eos
dormiẽtes: erant enim oculi eo-
44 rum grauati. * Et relictis illis,
iterum abijt, & orauit tertio, eũ-
45 dem ſermonem dicens. * Tunc
venit ad diſcipulos ſuos, & dicit
illis: Dormite iam, & requieſci-
te: ecce appropinquauit hora, &
Filius hominis tradetur in manus
46 peccatorum. * Surgite eamus:
ecce appropinquauit qui me tra-
47 det. * ‖ Adhuc eo loquente, ecce ‖Mat.14.e.
E Iudas vnus de duodecim venit, 43.
& cum eo turba multa cum gla- Luc. 22. e.
dijs, & fuſtibus, miſſi a princi- 47.
pibus ſacerdotum, & ſenioribus Ioã.18. a. 3
48 populi. * Qui autem tradidit eũ,
dedit illis ſignum, dicens: Quẽ-
cumque oſculatus fuero, ipſe eſt,
tenete

tenere eum. * Et confeſtim acce- 49
dens ad Ieſum, dixit: Aue Rab-
bi. Et oſculatus eſt eum.* Dixitq. 50
illi Ieſus: Amice, ad quid veni-
ſti? Tunc acceſſerunt, & manus
iniecerunt in Ieſum, & tenuerunt
eum. * Et ecce vnus ex his, qui 51
erant cum Ieſu, extendens manũ,
exemit gladium ſuum, & percu-
tiens ſeruum principis ſacerdotũ
amputauit auriculã eius * Tunc 52
ait illi Ieſus: Conuerte gladium
‖Gen.9.a.6 tuum in locum ſuum. ‖omnes
Apoc.13.c. enim, qui acceperint gladium,
13 gladio peribunt. * An putas, quia 53
non poſſum rogare patrem meũ,
& exhibebit mihi modo pluſquã
duodecim legiones angelorum?
‖Iſa.53.c. * ‖Quomodo ergo implebuntur 54
10 Scripturæ, quia ſic oportet fieri?
* In illa hora dixit Ieſus turbis: 55
Tamquam ad latronẽ exiſtis cum
gladijs, & fuſtibus comprehende-
re me: quotidie apud vos ſedebã
docens in templo, & non me te-
nuiſtis. * Hoc autem totum fa- 56
‖Thren.4. ctum eſt, ‖vt adimplerentur Scri- F
d.20 pturæ prophetarum. Tunc diſci-
‖Mar.14.f. puli omnes, ‖relicto eo, fugerũt.
53 * At illi tenentes Ieſum, duxerũt 57
Luc.22.f. ad Caipham principem ſacerdo-
54 tum, vbi Scribæ & ſeniores con-
Ioan.18.c. uenerant. * Petrus autem ſeque- 58
24 batur eum a longe, vſque in atriũ
principis ſacerdotum. Et ingreſ-
ſus intro, ſedebat cum miniſtris,
vt videret finem. * Principes au- 59
tem ſacerdotum, & omne conci-
lium quærebant falſum teſtimo-
nium contra Ieſum, vt eum mor-
ti traderent: * & non inuenerunt, 60
cum multi falſi teſtes acceſſiſſẽt.
Nouiſſime autem venerunt duo
falſi teſtes, & * dixerunt: Hic di- 61
‖Ioan.2.d. xit: ‖Poſſum deſtruere templum
19 Dei, & poſt triduum reædificare
‖s. 6.d.27 illud. * Et ſurgens princeps ſa- 62
1.Theſſ.4. cerdotum, ait illi: Nihil reſpon-
d.14 des ad ea, quæ iſti aduerſum te
Rom.14.b. teſtificantur? * Ieſus autem tace- 63
10 bat. Et princeps ſacerdotum ait
illi: Adiuro te per Deum viuum,
vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus fi-
lius Dei. * Dicit illi Ieſus: Tu di- 64
xiſti. verumtamen dico vobis,
‖s. 6.d.27 ‖amodo videbitis Filiũ hominis
1.Theſ.4.d. ſedentem a dextris virtutis Dei, & 65
14 venientem in nubibus cæli. * Tunc G
Rom.14.b. princeps ſacerdotum ſcidit veſti-
10

menta ſua, dicens: Blaſphemauit:
quid adhuc egemus teſtibus? ecce
66 nunc audiſtis blaſphemiã: * quid
vobis videtur? At illi reſponden-
tes dixerunt: Reus eſt mortis.
67 * ‖Tunc expuerũt in faciem eius, ‖Iſa.50.c.6
& colaphis eum ceciderunt, alij Mar.14.g.
autem palmas in faciem eius de- 65
68 derunt, * dicentes: Prophetiza no- ‖Luc.22.f.
bis Chriſte, quis eſt qui te percuſ- 55
69 ſit? * ‖Petrus vero ſedebat foris Ioan.18.c.
in atrio: & acceſſit ad eum vna 25
ancilla, dicens: Et tu cũ Ieſu Ga-
70 lilæo eras. * At ille negauit coram
omnibus, dicens: Neſcio quid di-
71 cis. * Exeunte autem illo ianuam,
vidit eum alia ancilla, & ait his,
qui erant ibi: Et hic erat cum Ie-
72 ſu Nazareno. * Et iterum negauit
cum iuramento: Quia non noui
73 hominem. * Et poſt puſillum ac-
ceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt
Petro: Vere & tu ex illis es: nam
& loquela tua manifeſtum te fa-
74 cit. * Tunc cœpit deteſtari, & iu-
rare quia non nouiſſet hominem.
75 Et continuo gallus cantauit. * Et
recordatus eſt Petrus verbi Ieſu,
quod dixerat: Priusquàm gallus
cantet, ter me negabis. Et egreſ-
ſus foras, fleuit amare.

CAP. XXVII.

1 MAne autem facto, conſilium
A inierũt omnes principes ſa-
cerdotum, & ſeniores populi ad-
uerſus Ieſum, vt eum morti tra-
2 derent. * ‖Et vinctum adduxerũt ‖Mar.15.a.
eum, & tradiderunt Pontio Pila- 16
3 to præſidi. * Tunc videns Iudas, Luc.23.a.1
qui eum tradidit, quòd damnatus Ioan.18.c.
eſſet; pœnitentia ductus, retulit 28
triginta argenteos principibus ſa-
4 cerdotum, & ſenioribus, * dicens:
Peccaui, tradens ſanguinem iu-
ſtum. At illi dixerunt: Quid ad
5 nos? tu videris. * Et proiectis ar-
genteis in templo, receſſit: ‖ & ‖Act.1.c.18
6 abiens laqueo ſe ſuſpendit. * Prin-
cipes autem ſacerdotũ, acceptis
argenteis, dixerunt: Non licet eos
mittere in corbonam: quia pre-
7 tium ſanguinis eſt. * Conſilio au-
tem inito, emerunt ex illis agrum
figuli, in ſepulturam peregrino-
8 rum. * ‖Propter hoc vocatus eſt ‖Act.1.c.19
B ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager
ſanguinis, vſque in hodiernum
diem.

diem. * Tunc impletum eſt 9
quod dictum eſt per Ieremiam
‖Zach.11. prophetam, dicentem: ‖Et acce-
c.12 perũt triginta argenteos pretium
appretiati, quem appretiauerunt
a filijs Iſrael: * & dederunt eos in 10
agrum figuli, ſicut conſtituit mihi
Dominus. * Ieſus autem ſtetit an- 11
‖Mar.15.a. te præſidẽ, ‖ & interrogauit eum
2 præſes, dicens: ‖ Tu es Rex Iudæo-
‖Luc.23.a. rum? Dicit illi Ieſus: Tu dicis.
3 * Et cum accuſaretur a principi- 12
Ioan.18.f. bus ſacerdotũ, & ſenioribus, nihil
28 reſpondit. * Tunc dicit illi Pila- 13
tus: Non audis quanta aduerſum
te dicunt teſtimonia? * Et non re- 14
ſpondit ei ad vllum verbum, ita
vt miraretur præſes vehementer.
* Per diem autem ſollemnẽ con- 15
ſueuerat præſes populo dimitte-
re vnum vinctum, quem voluiſ-
ſent. * habebat autem tunc vin- 16
ctum inſignem, qui dicebatur Ba-
rabbas. * Congregatis ergo illis, 17
dixit Pilatus: Quem vultis dimit-
tam vobis: Barabbam, an Ieſum,
qui dicitur Chriſtus? * Sciebat 18
enim quòd per inuidiam tradi-
diſſent eum. * Sedente autem 19
illo pro tribunali, miſit ad eum
vxor eius, dicens: Nihil tibi, &
iuſto illi. multa enim paſſa ſum
hodie per viſum propter eum.
‖Mar.15.b. * ‖ Principes autem ſacerdotum, 20
11 & ſeniores perſuaſerunt populis C
Luc.23.b. vt peterent Barabbam, Ieſum vero
18 perderent. * Reſpondens autem 21
Ioan.18.g. præſes, ait illis: Quem vultis vobis
41 de duobus dimitti? At illi dixe-
Act.3.b.14 runt: Barabbam. * Dicit illis Pi- 22
latus: Quid igitur faciam de Ieſu,
qui dicitur Chriſtus? * Dicũt om- 23
nes: Crucifigatur. Ait illis præ-
ſes: Quid enim mali fecit? At illi
magis clamabant dicentes: Cru-
cifigatur. * Videns autem Pilatus 24
quia nihil proficeret, ſed magis
tumultus fieret: accepta aqua, la-
uit manus coram populo, dicens:
Innocẽs ego ſum a ſanguine iuſti
huius: vos videritis. * Et reſpon- 25
dẽs vniuerſus populus, dixit: San-
guis eius ſuper nos, & ſuper filios
noſtros. * Tunc dimiſit illis Ba- 26
rabbam: Ieſum autem flagella-
‖Mar.15.b. tum tradidit eis vt crucifigeretur.
16 * Tunc milites præſidis ſuſcipien- 27
Ioã.19.d.18 tes Ieſum in prætorium, ‖ congre-
Pſ.21.d.17 gauerunt ad eum vniuerſam co-

28 hortem: * & exuentes eum, chla-
D mydem coccineam circumdede-
29 runt ei, * & plectẽtes coronam de
ſpinis, poſuerũt ſuper caput eius,
& arundinem in dextera eius. Et
genu flexo ante eum, illudebant
ei, dicentes: Aue rex Iudæorum.
30 * Et exſpuentes in eum, accepe-
runt arundinem, & percutiebant
31 caput eius. * Et poſtquam illu-
ſerunt ei, exuerunt eum chlamy-
de, & induerunt eum veſtimen-
tis eius, & duxerunt eum vt cru-
32 cifigerent. * ‖ Exeuntes autem ‖Mar.15.b.
inuenerũt hominem Cyrenæum, 21
nomine Simonem: hunc anga- Luc.23.d.
riauerunt vt tolleret crucem eius. 26
33 * ‖ Et venerunt in locum, qui di- ‖Mar.15.b.
citur Golgotha, quod eſt Calua- 21
34 riæ locus. * Et dederunt ei vi- Luc.23.d.
num bibere cum felle miſtum. 26
Et cum guſtaſſet, noluit bibere. Ioan.19.d.
35 * Poſtquam autem crucifixerunt 17
eum, diuiſerunt veſtimenta eius,
ſortem mittentes: vt implere-
tur quod dictum eſt per Prophe-
tam dicentem. ‖ Diuiſerunt ſibi ‖Mar.15.c.
veſtimenta mea, & ſuper veſtem 24
36 meam miſerunt ſortem. * Et ſe- Luc.23.f.
37 dentes ſeruabant eum. * Et im- 34
E poſuerunt ſuper caput eius cau- Ioan.19.d.
ſam ipſius ſcriptam: HIC EST 18
IESVS REX IVDAEORVM.
38 * Tunc crucifixi ſunt cum eo duo
latrones: vnus a dextris, & vnus
39 a ſiniſtris. * Prætereuntes autem
blaſphemabant eum mouentes
40 capita ſua, * & dicentes: ‖ Vah ‖Ioan.2.d.
qui deſtruis templum Dei, & in 19
triduo illud reædificas: ſalua te-
metipſum: ſi Filius Dei es, de-
41 ſcende de cruce. * Similiter &
principes ſacerdotum illudentes
cum Scribis, & ſenioribus dice-
42 bant: * Alios ſaluos fecit, ſeipſum
non poteſt ſaluum facere: ‖ ſi rex ‖Sap.2.d.18
Iſrael eſt, deſcendat nunc de cru-
43 ce, & credimus ei: * ‖ confidit ‖Pſ.21.a.2
in Deo: liberet nunc, ſi vult eum:
dixit enim: Quia Filius Dei ſum.
44 * Idipſum autem & latrones, qui
crucifixi erant cum eo, impro-
45 perabant ei. * A ſexta autem ho-
ra tenebræ factæ ſunt ſuper vni-
uerſam terram vſque ad horam
46 nonam. * Et circa horam nonam
clamauit Ieſus voce magna, di-
cens: ‖ Eli, Eli, lamma ſabacthani? ‖Pſ.21.a.1
hoc eſt: Deus meus, Deus meus
vt

vt quid dereliquiſti me? * Quidā 47
autem illic ſtantes, & audientes,
dicebant: Eliam vocat iſte. * Et 48
continuo currens vnus ex eis ac- F
ceptam ſpongiā impleuit aceto,
& impoſuit arundini, & dabat ei
bibere. * Ceteri vero dicebant: 49
Sine videamus an veniat Elias li-
berans eum. * Ieſus autem ite- 50
rum clamans voce magna, emi-
‖2.Par.3.d. 14 ſit ſpiritum. * ‖ Et ecce velum 51
templi ſciſſum eſt in duas partes
a ſummo vſque deorſum, & terra
mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, * & 52
monumēta aperta ſunt: & multa
corpora ſanctorum, qui dormie-
rant, ſurrexerunt. * Et exeuntes 53
de monumentis poſt reſurrectio-
nem eius, venerunt in ſanctam
ciuitatem, & apparuerunt mul-
tis. * Centurio autem, & qui cum 54
eo erant, cuſtodientes Ieſum, vi-
ſo terræmotu & his, quæ fiebant,
timuerunt valde, dicentes: Vere
Filius Dei erat iſte. * Erant autem 55
ibi mulieres multæ a longe, quæ
ſecutæ erant Ieſum a Galilæa, mi-
niſtrantes ei: * inter quas erat Ma- 56
ria Magdalene, & Maria Iacobi,
& Ioſeph mater, & mater filiorū
‖Mar.15.d. 42 Zebedæi. * ‖ Cum autem ſero fa- 57
ctum eſſet, venit quidam homo G
Luc.23.g. 50 diues ab Arimathæa, nomine Io-
ſeph, qui & ipſe diſcipulus erat
Ioan.19.e. 38 Ieſu. * hic acceſſit ad Pilatum, & 58
petijt corpus Ieſu. Tunc Pilatus
iuſſit reddi corpus. * Et accepto 59
corpore, Ioſeph inuoluit illud in
ſindone munda. * & poſuit illud 60
in monumento ſuo nouo, quod
exciderat in petra. Et aduoluit
ſaxum magnum ad oſtium mo-
numenti, & abijt. * Erat autem 61
ibi Maria Magdalene, & altera
Maria, ſedentes contra ſepulchrū.
* Altera autem die, quæ eſt poſt 62
Paraſceuen, conuenerunt princi-
pes ſacerdotum, & Phariſæi ad Pi-
latum, * dicentes: Domine, re- 63
cordati ſumus, quia ſeductor il-
le dixit adhuc viuens: Poſt tres
dies reſurgam. * Iube ergo cu- 64
ſtodiri ſepulchrū vſque in diem
tertium: ne forte veniant diſci-
puli eius, & furentur eum, & di-
cant plebi: Surrexit a mortuis: &
erit nouiſſimus error peior prio-
re. * Ait illis Pilatus: Habetis cu- 65
ſtodiam, ite, cuſtodite ſicut ſcitis.

66 * Illi autem abeuntes, munierunt
ſepulchrum, ſignantes lapidem,
cum cuſtodibus.

CAP. XXVIII.

1 VEſpere autem ſabbati, quæ Mar.16.b.6
A luceſcit in prima ſabbati, ve- Ioan.20.c.
nit Maria Magdalene, & altera 11
2 Maria videre ſepulchrum. * Et
ecce terræmotus factus eſt ma-
gnus. Angelus enim Domini de-
ſcendit de cælo: & accedens re-
uoluit lapidem, & ſedebat ſuper
3 eum: * erat autem aſpectus eius
ſicut fulgur: & veſtimentum eius
4 ſicut nix. * Præ timore autem eius
exterriti ſunt cuſtodes, & facti
5 ſunt velut mortui. * Reſpondens
autem angelus dixit mulieribus:
Nolite timere vos: ſcio enim,
quod Ieſum, qui crucifixus eſt,
6 quæritis: * non eſt hic: ſurrexit
B enim, ſicut dixit. venite, & vide-
te locum, vbi poſitus erat Domi-
7 nus. * Et cito euntes, dicite diſci-
pulis eius quia ſurrexit: & ecce
præcedit vos in Galilæā: ibi eum
8 videbitis. ecce prædixi vobis. * Et
exierunt cito de monumēto cum
timore, & gaudio magno, curren-
9 tes nunciare diſcipulis eius. * Et
ecce Ieſus occurrit illis, dicens:
Auete. Illæ autem acceſſerunt,
& tenuerunt pedes eius, & adora-
10 uerunt eum. * Tunc ait illis Ie-
C ſus. Nolite timere. ite, nunciate
fratribus meis vt eant in Galilæā,
11 ibi me videbūt. * Quæ cum abijſ-
ſent, ecce quidam de cuſtodibus
venerunt in ciuitatem, & nuncia-
uerunt principibus ſacerdotum
12 omnia, quæ facta fuerant. * Et
congregati cum ſenioribus con-
ſilio accepto, pecuniam copioſam
13 dederunt militibus, * dicentes:
Dicite quia diſcipuli eius nocte
venerunt, & furati ſunt eum, no-
14 bis dormientibus. * Et ſi hoc au-
ditū fuerit a præſide, nos ſuadebi-
mus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 * At illi accepta pecunia, fecerunt
ſicut erant edocti. Et diuulgatum
eſt verbum iſtud apud Iudæos, vſ-
16 que in hodiernum diem. * Vnde-
cim autem diſcipuli abierunt in
Galilæam in montem, vbi conſti-
17 tuerat illis Ieſus. * Et videntes eū
D adorauerunt: quidam autem du-
bita-

bitauerũt. * Et accedens Ieſus lo- 18
cutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi
omnis poteſtas in cælo, & in ter-
‖Mar.16.d. ra. * ‖ Euntes ergo docere omnes 19
15 gentes: baptizãtes eos in nomine
Patris, & Filij, & Spiritus ſancti:
20 *docẽtes eos ſeruare omnia quæ-
cũque mandaui vobis: & ecce ego
vobiſcum ſum omnibus diebus,
vſque ad conſummationẽ ſæculi.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM

SECVNDVM MARCVM.

CAPVT PRIMVM.

‖Mat.3.a.1 INITIVM 1
Euangelij Ie- A
ſu Chriſti, Fi-
lij Dei. * Si- 2
cut ſcriptum
eſt in Iſaia
‖Malac. 3. propheta: ‖Ec
a. 1 ce ego mitto
Iſa.40.a.3 angelum meũ ante faciem tuam,
Ioan.1.c.15 qui præparabit viam tuam ante
Luc.3.a.4 te. * Vox clamantis in deſerto: 3
Parate viam Domini, rectas faci-
te ſemitas eius. * Fuit Ioannes in 4
deſerto baptizans, & prædicans
baptiſmum pœnitentiæ in remiſ-
ſionem peccatorum. * Et egre- 5
diebatur ad eum omnis Iudææ
regio, & Ieroſolymitæ vniuerſi, &
baptizabantur ab illo in Iorda-
nis flumine, confitentes peccata
‖Mat.3.a.5 ſua. * ‖ Et erat Ioannes veſtitus 6
pilis cameli, & zona pellicea cir-
‖Leu.11.c. ca lumbos eius, ‖ & locuſtas, &
22 mel ſilueſtre edebat. Et prædica-
Mat.3.c.12 bat dicens: * Venit fortior me poſt 7
Luc.3.c.16 me: cuius non ſum dignus pro-
Ioan. 1. d. cumbẽs ſoluere corigiam calcea-
27 mentorum eius. * Ego baptizaui 8
Act.1.a. 5. vos aqua, ille vero baptizabit vos
& 2.a.4. & Spiritu ſancto. * Et factum eſt: 9
11.c.16. & in diebus illis venit Ieſus a Naza-
19.a.4 reth Galilææ: & baptizatus eſt a
Ioanne in Iordane. * Et ſtatim 10
aſcendens de aqua, vidit cælos B
‖Luc.3.e. apertos, ‖ & Spiritum tamquam
22 columbam deſcendentem, & ma-
Ioã.1.d.32 nentem in ipſo. * Et vox facta eſt 11

de cælis: Tu es filius meus dile-
12 ctus, in te complacui. * ‖ Et ſta- ‖Mat.4.a.1
tim Spiritus expulit eum in de- Luc.4.a.1
13 ſertum. * Et erat in deſerto qua-
draginta diebus, & quadraginta
noctibus: & tentabatur a ſatana:
eratq. cum beſtijs, & angeli mi-
14 niſtrabant illi. * ‖ Poſtquam au- ‖Matt.4.b.
tem traditus eſt Ioãnes, venit Ie- 12
ſus in Galilæam, prædicans Euan- Luc.4.c.14
15 geliũ regni Dei, * & dicens: Quo- Ioã.4. f. 43
niam impletum eſt tempus, & ap-
propinquauit regnum Dei: pœ-
nitemini, & credite Euangelio.
16 * ‖ Et præteriens ſecus Mare Ga- ‖ Matt.4.c.
lilææ, vidit Simonẽ, & Andream 18
fratrẽ eius, mittentes retia in ma Luc.5.a.2
17 re, (erant enim piſcatores) * & di-
xit eis Ieſus: Venite poſt me, &
faciam vos fieri piſcatores homi-
18 num. * Et protinus relictis reti-
19 bus, ſecuti ſunt eum. * Et pro-
greſſus inde puſillum, vidit Iaco-
bum Zebedæi, & Ioannẽ fratrem
eius, & ipſos componentes retia
20 in naui: * & ſtatim vocauit illos.
Et relicto patre ſuo Zebedæo in
naui cum mercenarijs, ſecuti ſunt
21 eum. * ‖ Et ingrediuntur Cha- ‖ Matt.4.b.
pharnaum: & ſtatim ſabbatis in- 13
greſſus in ſynagogã, docebat eos. Luc.4.c.31
22 * ‖ Et ſtupebant ſuper doctrina ‖ Matt.7.d.
C eius: erat enim docens eos, quaſi 28
poteſtatem habens, & non ſicut
23 Scribæ. * ‖ Et erat in ſynagoga eo- ‖ Luc.4.c.
rum homo in ſpiritu immundo: 32
24 & exclamauit, * dicens: Quid no-
bis,

bis,& tibi Ieſu Nazarene: veniſti C
perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus
Dei. * Et comminatus eſt ei Ie- 25
ſus, dicens: Obmuteſce,& exi de
homine.* Et diſcerpens eum ſpi- 26
ritus immundus, & exclamans
voce magna exijt ab eo. * Et mi- 27
rati ſunt omnes, ita vt conquire-
rent inter ſe dicentes: Quidnam
eſt hoc? quænam doctrina hæc
noua? quia in poteſtate etiam ſpi-
ritibus immũdis imperat, & obe-
diunt ei.* Et proceſſit rumor eius 28
ſtatim in omnem regionem Gali-
‖ Matt.8.b. læ. * ‖ Et protinus egredientes 29
14 de ſynagoga, venerunt in domum
Luc.4.f.42 Simonis, & Andreæ cum Iacobo,
& Ioanne. * Decumbebat autem 30
ſocrus Simonis febricitans:& ſta-
tim dicunt ei de illa. * Et acce- 31
dens eleuauit eam, apprehenſa
manu eius: & continuo dimiſit
eam febris, & miniſtrabat eis.
* Veſpere autem facto cum occi- 32
diſſet ſol, afferebant ad eum om-
nes male habentes, & dæmonia
habentes: * & erat omnis ciuitas 33
congregata ad ianuam. * Et cu- 34
rauit multos, qui vexabantur va-
‖ Luc. 4. f. rijs languoribus, ‖ & dæmonia
42 multa eijciebat, & non ſinebat
ea loqui, quoniam ſciebant eum.
*Et diluculo valde ſurgens, egreſ- 35
ſus abijt in deſertum locum, ibiq. D
orabat. * Et proſecutus eſt eum 36
Simon, & qui cum illo erant.* Et 37
cum inueniſſent eum, dixerunt
ei: Quia omnes quærunt te. * Et 38
ait illis: Eamus in proximos vi-
cos, & ciuitates, vt & ibi prædi-
cem: ad hoc enim veni. * Et erat 39
prædicans in ſynagogis eorum, &
in omni Galilæa, & dæmonia eij-
‖ Mat.8.a.2 ciens. * ‖ Et venit ad eum lepro- 40
Luc. 15. c. ſus deprecans eum: & genu fle-
12 xo dixit ei: Si vis potes me mun-
dare.* Ieſus autem miſertus eius, 41
extendit manum ſuam: & tan-
gens eum, ait illi: Volo: Mun-
dare. * Et cum dixiſſet, ſtatim di- 42
ſceſſit ab eo lepra, & mundatus
eſt. * Et comminatus eſt ei, ſta- 43
timq. eiecit illum: * & dicit ei: 44
Vide nemini dixeris: ſed vade,
oſtende te principi ſacerdotum,
& offer pro emundatione tua,
‖ Leu.14.a.3 ‖ quæ præcepit Moyſes in teſtimo-
nium illis. * At ille egreſſus cœ- 45
pit prædicare, & diffamare ſer-

monem, ita vt iam nõ poſſet ma-
nifeſte introire in ciuitatem, ſed
foris in deſertis locis eſſet, & con-
ueniebant ad eum vndique.

CAP. II.

1 ET iterum intrauit Capharnaũ Matt.9.a.1
2 poſt dies, * & auditũ eſt quòd Luc.5.d.18
A in domo eſſet, & conuenerunt
multi, ita vt non caperet neque
ad ianuam, & loquebatur eis ver-
3 bum. * Et venerunt ad eum fe-
rentes paralyticum, qui a quat-
4 tuor portabatur. * Et cum non
poſſent offerre eum illi præ turba,
nudauerunt tectum vbi erat: &
patefacientes ſubmiſerunt graba-
tum, in quo paralyticus iacebat.
5 *Cum autem vidiſſet Ieſus fidem
illorum, ait paralytico: Fili, di-
6 mittũtur tibi peccata tua. * Erant
autem illic quidam de Scribis ſe-
dentes, & cogitantes in cordibus
7 ſuis: *Quid hic ſic loquitur? bla-
ſphemat. ‖ Quis poteſt dimittere Iob.14.a.4
8 peccata, niſi ſolus Deus? * Quo Iſa.43.d.25
ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo
quia ſic cogitarent intra ſe, dicit
illis: Quid iſta cogitatis in cordi-
9 bus veſtris? * Quid eſt facilius di-
cere paralytico: Dimittuntur ti-
bi peccata: an dicere: Surge, tol-
le grabatum tuum, & ambula?
10 * Vt autem ſciatis quia Filius ho-
B minis habet poteſtatem in terra
dimittendi peccata, (ait paralyti-
11 co) * tibi dico: Surge, tolle gra-
batum tuum, & vade in domum
12 tuam.* Et ſtatim ſurrexit ille: &,
ſublato grabato, abijt coram om-
nibus, ita vt mirarentur omnes,
& honorificarent Deum, dicen-
tes: Quia numquam ſic vidimus.
13 * Et egreſſus eſt ruſus ad mare:
omniſq. turba veniebat ad eum,
14 & docebat eos. * ‖ Et cum præte- Mat.9.a.9
riret, vidit Leui Alphæi ſedentem Luc.5.f.27
ad telonium, & ait illi: Sequere
me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.
15 * Et factum eſt, cum accumberet
in domo illius, multi publicani,
& peccatores ſimul diſcumbebãt
cum Ieſu, & diſcipulis eius: erant
enim multi, qui & ſequebantur
16 eum. * Et Scribæ, & Phariſæi vi-
dentes quia manducaret cum pu-
C blicanis, & peccatoribus, dicebãt
diſcipulis eius. Quare cum publi-
canis,

canis, & peccatoribus manducat
‖1.Tim.1. c.15 & bibit Magiſter veſter? * ‖ Hoc 17
audito Ieſus ait illis: Non neceſ-
ſe habent ſani medico, ſed qui
male habent: non enim veni vo-
care iuſtos, ſed peccatores. * Et 18
erãt diſcipuli Ioannis, & Phariſæi
ieiunantes: & veniunt, & dicunt
illi: Quare diſcipuli Ioannis, &
Phariſæorum ieiunant, tui autem
diſcipuli non ieiunant? * Et ait 19
illis Ieſus: Numquid poſſunt filij
nuptiarum, quamdiu ſpõſus cum
illis eſt, ieiunare? Quanto tem-
pore habent ſecum ſponſum, non
‖Matt.9.b. 15 poſſunt ieiunare. * ‖ Venient au- 20
rem dies cum auferetur ab eis
Luc.5.f.35 ſponſus: & tunc ieiunabunt in il-
lis diebus. * Nemo aſſumentum 21
panni rudis aſſuit veſtimento ve-
teri: alioquin aufert ſupplemen-
tum nouũ a veteri, & maior ſciſ-
ſura fit. * Et nemo mittit vinum 22
nouum in vtres veteres: alioquin D
dirumpet vinum vtres, & vinum
effundetur, & vtres peribunt: ſed
vinum nouum in vtres nouos
‖Mat.12.a. 2 mitti debet. * ‖ Et factum eſt ite- 23
rum cum Dominus ſabbatis am-
Luc.6.a.1 bularet per ſata, & diſcipuli eius
cœperunt progredi, & vellere ſpi-
cas. * Phariſæi autem dicebant 24
ei: Ecce, quid faciunt ſabbatis
quod non licet? * Et ait illis: 25
‖1.Reg.21. b.6 ‖ Numquam legiſtis quid fecerit
Dauid, quando neceſſitatem ha-
buit, & eſurijt ipſe, & qui cum
eo erant? * quomodo introiuit in 26
domum Dei ſub Abiathar princi-
pe ſacerdotum, & panes propoſi-
tionis mãducauit, quos non lice-
‖Leu.24.b. bat manducare, ‖ niſi ſacerdoti-
bus, & dedit eis, qui cum eo erãt?
* Et dicebat eis: Sabbatum pro- 27
pter hominem factum eſt, & non
homo propter ſabbatum. * Ita- 28
que dominus eſt Filius hominis,
etiam ſabbati.

CAP. III.

Mat.12.a.9 Luc.6.b.16 ET introiuit iterum in ſynago- 1
gam: & erat ibi homo habens A
manum aridam. * Et obſerua- 2
bant eum, ſi ſabbatis curaret, vt
accuſarent illum. * Et ait homi- 3
ni habenti manum aridam: Sur-
ge in medium. * Et dicit eis: Li- 4
cet ſabbatis benefacere, an ma-
le? animam ſaluam facere, an
5 perdere? At illi tacebant. * Et cir-
cumſpiciens eos cum ira, contri-
ſtatus ſuper cæcitate cordis eo-
rum, dicit homini: Extende ma-
num tuam. Et extendit, & re-
6 ſtituta eſt manus illi. * ‖ Exe- ‖Mat.12.b. 14
untes autem Phariſæi, ſtatim cum
Herodianis conſilium faciebant
aduerſus eum quomodo eum per-
7 derent. * Ieſus autem cum di-
ſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: &
multa turba a Galilæa, & Iudæa
8 ſecuta eſt eum, * & ab Ieroſoly-
mis, & ab Idumæa, & trans Ior-
danem: & qui circa Tyrum, & Si-
B donem, multitudo magna, audiẽ-
tes, quæ faciebat, venerunt ad eũ.
9 * Et dixit diſcipulis ſuis vt naui-
cula ſibi deſeruiret propter turbã,
10 ne comprimerent eum. * multos
enim ſanabat ita vt irruerent in
eum vt illum tangerent quotquot
11 habebant plagas. * Et ſpiritus im-
mundi, cum illum videbant, pro-
cidebant ei: & clamabant, dicen-
12 tes: * Tu es Filius Dei. Et vehe-
menter comminabatur eis ne ma-
13 nifeſtarent illum. * ‖ Et aſcendens ‖Mat.10.a. 1
in mõtem vocauit ad ſe quos vo-
luit ipſe: & venerunt ad eum. Luc.6.b.13
14 * Et fecit vt eſſent duodecim cum
illo: & vt mitteret eos prædica-
15 re. * Et dedit illis poteſtatem cu-
randi infirmitates, & eijciendi dæ-
16 monia. * Et impoſuit Simoni no-
17 men Petrus: * & Iacobum Zebe-
dæi, & Ioannem fratrem Iaco-
bi, & impoſuit eis nomina Boa-
18 nerges, quod eſt, Filij tonitrui: * &
C Andream, & Philippum, & Bar-
tholomæum, & Matthæum, &
Thomam, & Iacobum Alphæi, &
Thaddæum, & Simonem Cana-
19 næum, * & Iudam Iſcariotem, qui
20 & tradidit illum. * Et veniunt ad
domum: & conuenit iterum tur-
ba, ita vt non poſſent neque pa-
21 nem manducare. * Et cum audiſ-
ſent ſui, exierunt tenere eum: di-
cebant enim: Quoniam in furorẽ
22 verſus eſt. * Et Scribæ, qui ab Ie-
roſolymis deſcenderãt, dicebant:
‖ Quoniam Beelzebub habet, & ‖Matt.9.d. 34
quia in principe dæmoniorũ eij-
23 cit dæmonia. * Et conuocatis eis
in parabolis dicebat illis: Quo-
modo poteſt ſatanas ſatanã eijce-
24 re? * Et ſi regnum in ſe diuidatur,

non poteſt regnum illud ſtare.
* Et ſi domus ſuper ſemetipſam 25
diſpertiatur, non poteſt domus il-
la ſtare. * Et ſi ſatanas conſurrexe- 26
rit in ſemetipſum, diſpertitus eſt,
& non poterit ſtare, ſed finem ha-
bet. * Nemo poteſt vaſa fortis in- 27
greſſus in domum diripere, niſi
prius fortem alliget, & tunc do-
‖ Mat. 12. c. mum eius diripiet. * ‖ Amen dico 28
31 vobis, quoniam omnia dimitten- D
Luc. 12. b. tur filijs hominũ peccata, & bla-
10 ſphemiæ, quibus blaſphemaue-
Ioã. 5. d. 56 rint: * qui autem blaſphemaue- 29
rit in Spiritum ſanctum, non ha-
bebit remiſſionem in æternũ, ſed
reus erit æterni delicti. * Quoniã 30
dicebant: Spiritum immundum
‖ Mat. 12. d. habet. * ‖ Et veniunt mater eius 31
46 & fratres: & foris ſtantes miſerunt
Luc. 8. c. 19 ad eum vocantes eum, * & ſede- 32
bat circa eum turba: & dicunt ei:
Ecce mater tua, & fratres tui fo-
ris quærunt te. * Et reſpondens 33
eis, ait: Quæ eſt mater mea, &
fratres mei? * Et circumſpiciens 34
eos, qui in circuitu eius ſedebant,
ait: Ecce mater mea, & fratres
mei. * Qui enim fecerit volunta- 35
tem Dei, hic frater meus, & ſoror
mea, & mater eſt.

CAP. IIII.

Mat. 13. a. 1 ET iterũ cœpit docere ad ma- 1
Luc. 8. a. 4 re: & congregata eſt ad eum A
turba multa, ita vt nauim aſcen-
dẽs ſederet in mari, & omnis tur-
ba circa mare ſuper terram erat:
* & docebat eos in parabolis mul- 2
ta, & dicebat illis in doctrina ſua:
* Audite: ecce exijt ſeminans ad 3
ſeminandum. * Et dum ſeminat, 4
aliud cecidit circa viam, & ve-
nerunt volucres cæli, & comede-
runt illud. * Aliud vero cecidit 5
ſuper petroſa, vbi non habuit ter-
ram multam: & ſtatim exortum
eſt, quoniam non habebat alti-
tudinem terræ: * & quando exor- 6
tus eſt ſol, exæſtuauit: & eo quòd
non habebat radicem, exaruit.
* Et aliud cecidit in ſpinas: & 7
aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaue-
runt illud, & fructum non dedit.
* Et aliud cecidit in terram bo- 8
nam: & dabat fructum aſcenden-
tem, & creſcentem, & afferebat
vnum triginta, vnum ſexaginta,
9 & vnum centum. * Et dicebat:
Qui habet aures audiendi, audiat.
10 * Et cum eſſet ſingularis, interro-
gauerũt eum hi, qui cum eo erant
11 duodecim, parabolam. * Et dice-
B bat eis: Vobis datũ eſt noſſe my-
ſterium regni Dei: illis autem,
qui foris ſunt, in parabolis omnia ‖ Iſa. 6. c. 9
12 fiunt: * ‖ vt videntes videant, & Mat. 13. b.
non videant: & audiẽtes audiant, 14
& non intelligãt: nequando con- Ioã. 12. f. 40
uertantur, & dimittantur eis pec- Act. 28. f.
13 cata. * Et ait illis: Neſcitis para- 26
bolam hanc? & quomodo omnes Rom. 11. b.
14 parabolas cognoſcetis? * Qui ſe- 8
15 minat, verbum ſeminat. * Hi au-
tem ſunt, qui circa viam, vbi ſe-
minatur verbum, & cum audie-
rint, confeſtim venit ſatanas, &
aufert verbum, quod ſeminatum
16 eſt in cordibus eorũ. * Et hi ſunt
ſimiliter, qui ſuper petroſa ſemi-
nantur: qui cum audierint ver-
bum, ſtatim cum gaudio accipiũt
17 illud: * & non habent radicem in
ſe, ſed temporales ſunt: deinde
orta tribulatione & perſecutione
propter verbum, confeſtim ſcan-
18 dalizantur. * ‖ Et alij ſunt, qui in ‖ 1. Tim. 6.
ſpinis ſeminãtur: hi ſunt, qui ver- c. 17
19 bum audiunt, * & ærumnæ ſæculi,
& deceptio diuitiarum, & circa
reliqua concupiſcentiæ introeun-
tes ſuffocant verbum, & ſine fru-
20 ctu efficitur. * Et hi ſunt, qui ſuper
C terram bonam ſeminati ſunt, qui
audiunt verbum, & ſuſcipiunt, &
fructificant, vnum triginta, vnum
21 ſexaginta, & vnum centum. * ‖ Et Mat. 5. b. 15
dicebat illis: Numquid venit lu- Luc. 8. c. 16.
cerna vt ſub modio ponatur, aut & 11. c. 33
ſub lecto? nonne vt ſuper cande-
22 labrum ponatur? * ‖ Non eſt enim ‖ Mat. 10. c.
aliquid abſconditum, quod non 26
manifeſtetur: nec factum eſt oc- Luc. 8. c. 17
cultum, ſed vt in palam veniat.
23 * Si quis habet aures audiendi, au-
24 diat. * Et dicebat illis: Videte
quid audiatis. ‖ In qua menſura ‖ Mat. 7. a. 2
menſi fueritis, remetietur vobis, Luc. 6. f. 38
25 & adijcietur vobis. * ‖ Qui enim Matt. 13. b.
habet, dabitur illi: & qui non ha- 12. & 25. c.
bet, etiam quod habet auferetur 29
26 ab eo. * Et dicebat: Sic eſt regnum Luc. 8. c. 18
Dei, quemadmodum ſi homo ia- & 19. d. 26
27 ciat ſementem in terram, * & dor-
miat, & exurgat nocte & die, &
ſemen germinet, & increſcat dum
28 neſcit ille. * Vltro enim terra fru-

ctifi-

ctificat, primum herbam, deinde
ſpicam, deinde plenum frumen-
tum in ſpica. * Et cum produxe- 29
rit fructus, ſtatim mittit falcem,
quoniam adeſt meſſis. * Et dice- 30
bat: Cui aſſimilabimus regnum
Dei? aut cui parabolæ compara-
‖Mat.13.c.14 bimus illud? * ‖ Sicut granum ſi- 31
napis, quod cum ſeminatum fue- D
rit in terra, minus eſt omnibus ſe-
minibus, quæ ſunt in terra: * & 32
cum ſeminatum fuerit, aſcendit,
& fit maius omnibus oleribus, &
facit ramos magnos, ita vt poſſint
ſub vmbra eius aues cæli habita-
re. * Et talibus multis parabolis 33
loquebatur eis verbum, prout po-
terant audire: * ſine parabola au- 34
tem non loquebatur eis. ſeorſum
autē diſcipulis ſuis diſſerebat om- E
nia. * Et ait illis in illa die, cum ſe- 35
ro eſſet factum: Tranſeamus con-
‖Mat.8.c.23 tra. * ‖ Et dimittentes turbam, aſ- 36
Luc.8.c.22 ſumunt eum ita vt erat in naui: &
aliæ naues erant cum illo. * Et fa- 37
cta eſt procella magna vēti, & flu-
ctus mittebat in nauim, ita vt im-
pleretur nauis. * Et erat ipſe in 38
puppi ſuper ceruical dormiens: &
excitant eum, & dicunt illi: Ma-
giſter, non ad te pertinet, quia pe-
rimus? * Et exurgens commina- 39
tus eſt vento, & dixit mari: Tace,
obmuteſce. Et ceſſauit ventus: &
facta eſt tranquillitas magna. * Et 40
ait illis: Quid timidi eſtis? nec-
dum habetis fidem? Et timuerunt
timore magno, & dicebant ad al-
terutrū: Quis, putas, eſt iſte, quia
& ventus & mare obediunt ei?

CAP. V.

Mat.9.d.28 ET venerunt trans fretum ma- 1
Luc.8.d.26 ris in regionem Geraſenorū. A
*Et exeunti ei de naui, ſtatim oc- 2
currit de monumentis homo in
ſpiritu immundo, * qui domici- 3
lium habebat in monumentis, &
neque catenis iam quiſquam po-
terat eum ligare: * quoniam ſæ- 4
pe compedibus & catenis vinctus,
dirupiſſet catenas, & compedes
comminuiſſet, & nemo poterat
eum domare. * & ſemper die ac 5
nocte in monumentis, & in mon-
tibus erat, clamans, & concidens
ſe lapidibus. * Videns autem Ie- 6
ſum a longe, cucurrit, & adorauit

7 eum: * & clamans voce magna
dixit: Quid mihi, & tibi, Ieſu fili
Dei altiſſimi? adiuro te per Deū,
8 ne me torqueas. * Dicebat enim
illi: Exi ſpiritus immunde ab ho-
9 mine. * Et interrogabat eum:
Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei:
Legio mihi nomen eſt, quia mul-
10 ti ſumus. * Et deprecabatur eum
multum, ne ſe expelleret extra re-
11 gionē. Erat autem ibi circa mon-
tem grex porcorum magnus, pa-
12 ſcens. * Et deprecabantur eum ſpi-
ritus, dicētes: Mitte nos in porcos
13 vt in eos introeamus. * Et conceſ-
B ſit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpi-
ritus immundi introierūt in por-
cos: & magno impetu grex præ-
cipitatus eſt in mare ad duo mil-
14 lia, & ſuffocati ſunt in mari. * Qui
autem paſcebant eos, fugerunt,
& nunciauerunt in ciuitatem, &
in agros. Et egreſſi ſunt videre
15 quid eſſet factum: * & veniunt ad
Ieſum: & vident illum, qui a dæ-
monio vexabatur, ſedentem, ve-
ſtitum, & ſanæ mentis, & timue-
16 runt. * Et narrauerunt illis, qui vi-
derant, qualiter factum eſſet ei,
qui dæmonium habuerat, & de por-
17 cis. * Et rogare cœperūt eum vt di-
18 ſcederet de finibus eorū. * Cumq.
aſcenderet nauim, cœpit illū de-
precari, qui a dæmonio vexatus
19 fuerat, vt eſſet cū illo, * & non ad-
miſit eum, ſed ait illi: Vade in do-
mum tuam ad tuos, & annuncia
illis quanta tibi Dominus fecerit,
20 & miſertus ſit tui. * Et abijt, & cœ-
pit prædicare in Decapoli, quan-
ta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes
21 mirabantur. * Et cum tranſcen-
diſſet Ieſus in naui rurſum trans
fretum, conuenit turba multa ad
22 eum, & erat circa mare. * ‖ Et ve- ‖Matt.9.c.18
C nit quidam de archiſynagogis no- Luc.8.f.42
mine Iairus: & videns eum pro-
23 cidit ad pedes eius, * & depreca-
batur eum multum, dicens: Quo-
niā filia mea in extremis eſt, ve-
ni, impone manum ſuper eam, vt
24 ſalua ſit, & viuat. * Et abijt cum
illo, & ſequebatur eū turba mul-
25 ta, & comprimebāt eum. * Et mu-
lier, quæ erat in profluuio ſangui-
26 nis annis duodecim, * & fuerat
multa perpeſſa a cōpluribus me-
dicis: & erogauerat omnia ſua,
nec quidquā profecerat, ſed ma-

ſed magis deterius habebat:*cum 27
audiſſet de Ieſu, venit in turba
retro,& tetigit veſtimentum eius:
* dicebat enim: Quia ſi vel veſti- 28
mentum eius tetigero, ſalua ero.
* Et confeſtim ſiccatus eſt fons 29
ſanguinis eius: & ſenſit corpore
quia ſanata eſſet a plaga. * Et ſta- 30
tim Ieſus in ſemetipſo cognoſcēs D
virtutem, quæ exierat de illo,
conuerſus ad turbam, aiebat:
Quis tetigit veſtimenta mea? * Et 31
dicebant ei diſcipuli ſui: Vides
turbam comprimentem te, & di-
cis:Quis me tetigit? * Et circum- 32
ſpiciebat videre eam, quæ hoc
fecerat. * Mulier vero timens 33
& tremens, ſciens quod factum
eſſet in ſe, venit & procidit an-
te eum, & dixit ei omnem veri-
tatem. * Ille autem dixit ei: 34
‖Luc.7.g.50 ‖Filia, fides tua te ſaluam fecit:
vade in pace, & eſto ſana a pla-
ga tua. * Adhuc eo loquente, ve- 35
niunt ab archiſynagogo, dicentes:
Quia filia tua mortua eſt: quid
vltra vexas Magiſtrum? * Ieſus 36
autem audito verbo, quod dice-
batur, ait archiſynagogo: No-
li timere: tantummodo crede.
* Et nō admiſit quemquam ſe ſe- 37
qui niſi Petrum, & Iacobum, &
Ioannem fratrem Iacobi.* Et ve- 38
niunt in domum archiſynagogi,
& videt tumultum, & flentes, &
eiulantes multum.* Et ingreſſus 39
ait illis: Quid turbamini, & plo-
ratis? puella non eſt mortua, ſed
dormit. * Et irridebant eum. Ipſe 40
vero eiectis omnibus aſſumit pa-
trem,& matrem puellæ, & qui ſe-
cum erant, & ingreditur vbi puel-
la erat iacens.* Et tenens manum 41
puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod
eſt interpretatum: Puella (tibi di-
co) ſurge. * & confeſtim ſurrexit 42
puella,& ambulabat: erat autem
annorum duodecim:& obſtupue-
runt ſtupore magno.*Et præcepit 43
illis vehementer vt nemo id ſci-
ret: & dixit dari illi manducare.

CAP. VI.

Mat.13.g.54 ET egreſſus inde, abijt in pa- 1
Luc.4.c.16 triam ſuam: & ſequebantur A
Ioā.4.f.44 eum diſcipuli ſui: * & facto ſab- 2
bato cœpit in ſynagoga docere: &
multi audientes admirabantur in
doctrina eius, dicentes: Vnde huic
hæc omnia? & quæ eſt ſapientia,
quæ data eſt illi: & virtutes tales,
quæ per manus eius efficiuntur.
3 * ‖Nōne hic eſt faber, filius Mariæ, ‖Ioā.6.e.42
frater Iacobi, & Ioſeph, & Iudæ,
& Simonis? nonne & ſorores eius
hic nobiſcum ſunt? Et ſcandali-
4 zabantur in illo. * Et dicebat il-
lis Ieſus: ‖Quia non eſt propheta ‖Mat.13.g.57
ſine honore niſi in patria ſua, &
in domo ſua, & in cognatione ſua. Luc.4.d.24
5 * Et non poterat ibi virtutem vl- Ioan.4.f.44
lam facere, niſi paucos infirmos
6 impoſitis manibus curauit: * &
mirabatur propter incredulitatē
eorum, & circuibat caſtella in cir-
7 cuitu docens. * ‖Et vocauit duo- ‖Mat.10.a.1
decim: & cœpit eos mittere bi-
nos, & dabat illis poteſtatem ſpi- ſ. 3.b.14
8 rituum immundorum. * Et præ- Luc.9.a.1
cepit eis ne quid tollerent in via,
niſi virgam tantum: non peram,
non panem, neque in zona æs,
9 * ‖ſed calceatos ſandalijs, & ne ‖Act.12.b.8
10 induerentur duabus tunicis. * Et
B dicebat eis: Quocumque introie-
ritis in domum: illic manete do-
11 nec exeatis inde:* & quicumque
non receperint vos, nec audierint
vos, ‖exeuntes inde, excutite ‖Mat.10.b.14
puluerem de pedibus veſtris in
12 teſtimonium illis. * Et exeuntes Luc.9.a.5
prædicabant vt pœnitentiam age- Act.13.g.51.& 18.a.6
13 rent: * & dæmonia multa eijcie-
bant, ‖ & vngebant oleo multos ‖Iac.5.d.14
14 ægros, & ſanabant. * ‖Et audi- ‖Mat.14.a.1.2
uit rex Herodes, (manifeſtum
enim factum eſt nomen eius) & Luc.9.a.7
dicebat: Quia Ioannes Baptiſta
reſurrexit a mortuis: & propte-
15 rea virtutes operātur in illo.* Alij
autem dicebant: Quia Elias eſt.
Alij vero dicebant: Quia pro-
pheta eſt, quaſi vnus ex prophe-
16 tis. * Quo audito Herodes ait:
C Quem ego decollaui Ioannem,
17 hic a mortuis reſurrexit. * ‖Ipſe ‖Luc.3.d.19
enim Herodes miſit, ac tenuit Ioā-
nem, & vinxit eum in carcere pro-
pter Herodiadem vxorem Philip-
pi fratris ſui, quia duxerat eam.
18 * Dicebat enim Ioannes Hero-
di: ‖Non licet tibi habere vxo- ‖Leu.18.c.16
19 rem fratris tui. * Herodias autem
inſidiabatur illi: & volebat occi-
20 dere eum, nec poterat. * Hero-
des enim metuebat Ioannem,
ſciens eum virum iuſtum & ſan-
ctū: & cuſtodiebat eum, & audito

eo multa faciebat, & libẽter eum
audiebat.* Et cum dies opportu- 21
nus accidiſſet, Herodes natalis
ſui cœnã fecit principibus & tri
bunis, & primis Galilææ.* cumq. 22
introiſſet filia ipſius Herodiadis,
& ſaltaſſet, & placuiſſet Hero-
di, ſimulq. recumbentibus; rex
ait puellæ: Pete a me quod vis,
& dabo tibi: * & iurauit illi: 23
Quia quidquid petieris dabo ti-
bi, licet dimidium regni mei.
* Quæ cum exiſſet, dixit matri 24
ſuæ: Quid petam? At illa dixit: D
Caput Ioannis Baptiſtæ. *Cumq. 25
introiſſet ſtatim cum feſtinatio-
ne ad regem, petiuit dicens: Vo-
lo vt protinus des mihi in diſco
caput Ioannis Baptiſtæ. * Et con- 26
triſtatus eſt rex: propter iuſiuran-
dum, & propter ſimul diſcum-
bentes noluit eam contriſtare:
* ſed miſſo ſpiculatore præcepit 27
afferri caput eius in diſco. Et de-
collauit eum in carcere,* & at- 28
tulit caput eius in diſco: & dedit
illud puellæ, & puella dedit ma-
tri ſuæ. * Quo audito, diſcipuli 29
eius venerunt, & tulerunt corpus
eius: & poſuerunt illud in monu-
mento. * Et conuenientes Apo- 30
ſtoli ad Ieſum, renunciauerunt ei
omnia, quæ egerant, & docuerãt.
‖Mat.14.d.13 * Et ait illis: ‖ Venite ſeorſum in 31
deſertum locum, & requieſcite
Luc.9.b.10 puſillum. Erant enim qui venie-
bant & redibãt multi: & nec ſpa-
tium manducandi habebant.* Et 32
aſcendentes in nauim, abierunt in
deſertum locum ſeorſum. * Et vi- 33
derunt eos abeuntes. & cogno- E
uerunt multi: & pedeſtres de om-
nibus ciuitatibus concurrerũt il-
‖ Matt.9.d.36.& 14.c.14 luc, & præuenerunt eos. * ‖ Et 34
exiens vidit turbam multam Ie-
ſus: & miſertus eſt ſuper eos, quia
erant ſicut oues non habentes pa-
ſtorem, & cœpit illos docere mul-
ta. * Et cum iam hora multa fie- 35
ret, acceſſerunt diſcipuli eius, di-
centes: Deſertus eſt locus hic, &
‖ Luc.9.b.12 iam hora præterijt: * ‖ dimitte il- 36
Ioan.6.a.9 los, vt euntes in proximas villas,
& vicos, emant ſibi cibos, quos
manducent: * Et reſpondens ait 37
illis: Date illis vos manducare.
Et dixerũt ei: Euntes emamus du-
centis denarijs panes, & dabimus
illis manducare. * Et dicit eis: 38
Quot panes habetis? ite, & vide-
te. Et cum cognouiſſent, dicunt:
39 Quinque, & duos piſces. * Et
præcepit illis vt accumbere face-
rent omnes ſecundum contuber-
40 nia ſuper viride fœnũ. * Et diſcu-
buerunt in partes per centenos, &
41 quinquagenos.* Et acceptis quin-
F que panibus & duobus piſcibus,
intuens in cælum, benedixit, &
fregit panes, & dedit diſcipulis
ſuis, vt ponerent ante eos: & duos
42 piſces diuiſit omnibus. * Et man-
ducauerunt omnes, & ſaturati
43 ſunt. * Et ſuſtulerunt reliquias,
fragmentorum duodecim cophi-
44 nos plenos, & de piſcibus. * Erant
autem qui manducauerunt quin-
45 que millia virorum. * Et ſtatim
coegit diſcipulos ſuos aſcendere
nauim, vt præcederent eum trans
fretum ad Bethſaidam, dum ipſe
46 dimitteret populum. * Et cum
dimiſiſſet eos, abijt in montem
47 orare. * Et cum ſero eſſet, erat
nauis in medio mari, & ipſe ſo-
48 lus in terra: * ‖ Et videns eos la- ‖Mat.14.e.25
borantes in remigando, (erat
enim ventus contrarius eis) &
circa quartam vigiliam noctis ve-
nit ad eos ambulans ſupra ma-
49 re: & volebat præterire eos. * At
illi vt viderunt eum ambulãtem
ſupra mare, putauerunt phantaſ-
50 ma eſſe, & exclamauerunt.*Om-
G nes enim viderunt eum, & con-
turbati ſunt. Et ſtatim locutus
eſt cum eis, & dixit eis: Confi-
dite, ego ſum, nolite timere.
51 * Et aſcendit ad illos in nauim,
& ceſſauit ventus. Et plus ma-
52 gis intra ſe ſtupebant: * non e-
nim intellexerunt de panibus:
erat enim cor eorum obcæcatum. ‖Mat.14.d.34
53 * ‖ Et cum transfretaſſent, vene-
runt in terram Geneſareth, & ap-
54 plicuerunt. * Cumq. egreſſi eſ-
ſent de naui, continuo cognoue-
55 runt eum: * & percurrentes vni-
uerſam regionem illam, cœperunt
in grabatis eos, qui ſe male habe-
bant circumferre, vbi audiebant
56 eum eſſe.*Et quocumque introi-
bat, in vicos, vel in villas, aut
ciuitates, in plateis ponebant in-
firmos, & deprecabantur eum, vt
vel fimbriam veſtimenti eius tan-
gerent, & quotquot tangebant
eum, ſalui fiebant.

CAP. VII.

ET conueniunt ad eum Phari- 1
ſæi, & quidam de Scribis, ve- A
‖Mat.15.a. nientes ab Ieroſolymis.*‖ Et cum 2
2 vidiſſent quoſdam ex diſcipulis
eius communibus manibus, id eſt
non lotis, manducare panes, vi-
tuperauerunt.* Phariſæi enim, & 3
omnes Iudæi, niſi crebro lauerint
manus, non manducant, tenentes
traditionem ſeniorum: * & a fo- 4
ro niſi baptizentur, non comedũt:
& alia multa ſunt, quæ tradita
ſunt illis ſeruare, baptiſmata ca-
licum, & vrceorum, & æramen-
torum, & lectorum: * & interro- 5
gabant eum Phariſæi, & Scribæ:
Quare diſcipuli tui non ambulãt
iuxta traditionem ſeniorum, ſed
communibus manibus manducãt
panem? * At ille reſpondens, di- 6
xit eis: Bene prophetauit Iſaias
de vobis hypocritis, ſicut ſcriptũ
‖Iſa.29.d. eſt: ‖ Populus hic labijs me hono-
13 rat, cor autem eorum longe eſt a
me.* in vanum autem me colunt, 7
docentes doctrinas, & præcepta
hominum. * Relinquentes enim 8
mandatum Dei, tenetis traditio- B
nem hominum, baptiſmata vr-
ceorum, & calicum: & alia ſimi-
lia his facitis multa. * Et dicebat 9
illis: Bene irritum facitis præce-
ptum Dei, vt traditionem veſtrã
ſeruetis. * Moyſes enim dixit: 10
‖Exo.20.e. ‖ Honora patrẽ tuum, & matrem
12 tuam. Et: Qui maledixerit patri,
Deu.5.b 16 vel matri, morte moriatur.* Vos 11
Eph.6.a.2 autem dicitis: Si dixerit homo pa-
Exo.21.c. tri, aut matri, Corban, (quod eſt
16 donum) quodcumque ex me, tibi
Leu.20.b.9 profuerit: * & vltra non dimitti- 12
Prou.20.c. tis eum quidquam facere patri
20 ſuo, aut matri,* reſcindentes ver- 13
bum Dei per traditionẽ veſtram,
quam tradidiſtis: & ſimilia hu-
‖Mat.15.b. iuſmodi multa facitis. * ‖ Et ad- 14
10 uocans iterum turbam, dicebat
illis: Audite me omnes, & intel-
ligite. Nihil eſt extra hominem 15
introiens in eum, quod poſſit eũ
coinquinare, ſed quæ de homi-
ne procedunt illa ſunt, quæ com-
municant hominem.* Si quis ha- 16
bet aures audiendi, audiat. * Et 17
cum introiſſet in domum a tur- C
ba, interrogabant eum diſcipuli
eius parabolam. * Et ait illis: Sic 18

& vos imprudentes eſtis? Non in-
telligitis quia omne extrinſecus
introiens in hominem, non po-
19 teſt eum communicare: * quia
non intrat in cor eius, ſed in ven-
trem vadit, & in ſeceſſum exit,
20 purgans omnes eſcas? * Dicebat
autem, quoniam quæ de homine
exeunt, illa communicant homi-
21 nem. * ‖ Ab intus enim de corde ‖Gen.6.a.5
hominum malę cogitationes pro-
cedunt, adulteria, fornicationes,
22 homicidia * furta, auaritiæ, ne-
quitiæ, dolus, impudicitiæ, ocu-
lus malus, blaſphemia, ſuperbia,
23 ſtultitia. * Omnia hæc mala ab in-
tus procedunt, & communicant
24 hominem. * ‖ Et inde ſurgens ‖Mat.15.c.
abijt in fines Tyri, & Sidonis: & 24
ingreſſus domum, neminem vo-
luit ſcire, & non potuit latere.
25 * Mulier enim ſtatim vt audiuit
de eo, cuius filia habebat ſpiritũ
immundum, intrauit, & procidit
26 ad pedes eius.* Erat enim mulier
Gentilis, Syrophœniſſa genere.
Et rogabat eum vt dæmoniũ eij-
27 ceret de filia eius. * Qui dixit il-
li: Sine prius ſaturari filios: non
eſt enim bonum ſumere panem
28 filiorum, & mittere canibus. * At
illa reſpondit, & dixit illi: Vti-
que Domine, nam & catelli co-
medunt ſub menſa de micis pue-
29 rorum.* Et ait illi: Propter hunc
ſermonem vade, exijt dæmonium
30 a filia tua. * Et cum abijſſet do-
mum ſuam, inuenit puellam ia-
centem ſupra lectum, & dæmo-
31 nium exijſſe. * Et iterum exiens
D de finibus Tyri, venit per Sido-
nem ad Mare Galilææ inter me-
32 dios fines Decapoleos. * ‖ Et ad- ‖Matt.9.d.
ducunt ei ſurdum, & mutum, & 32
deprecabantur eum, vt imponat Luc.11.b.
33 illi manum. * Et apprehendens 14
eum de turba ſeorſum, miſit digi-
tos ſuos in auriculas eius: & ex-
34 puens, tetigit linguam eius: * &
ſuſpiciens in cælum, ingemuit, &
ait illi: Ephphetha, quod eſt ad-
35 aperire. * Et ſtatim apertæ ſunt
aures eius, & ſolutum eſt vincu-
lum linguæ eius, & loquebatur
36 recte. * Et præcepit illis ne cui
dicerent. Quanto autem eis præ-
cipiebat, tanto magis plus prædi-
37 cabant: * & eo amplius admira-
bantur, dicentes: Bene omnia fe-

cit: & ſurdos fecit audire, & mu-
tos loqui.

CAP. VIII.

Mat.15.d. IN diebus illis iterum cum tur-
32 ba multa eſſet, nec haberent 1
quod manducarẽt: conuocatis di- A
ſcipulis, ait illis: *Miſereor ſuper 2
turbam: quia ecce iam triduo ſu-
ſtinent me, nec habẽt quod man-
ducent: * & ſi dimiſero eos ieiu- 3
nos in domum ſuam, deficient in
via: quidam enim ex eis de longe
venerunt. * Et reſponderunt ei 4
diſcipuli ſui: vnde illos quis po-
terit hic ſaturare panibus in ſoli-
tudine? * Et interrogauit eos: 5
Quot panes habetis? Qui dixerũt:
Septem. * Et præcepit turbæ di- 6
ſcumbere ſuper terram. Et acci-
piens ſeptem panes, gratias agens
fregit, & dabat diſcipulis ſuis vt
apponerent, & appoſuerunt tur-
bæ.* Et habebant piſciculos pau- 7
cos: & ipſos benedixit, & iuſſit
apponi. * Et manducauerunt, & 8
ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt quod
ſuperauerat de fragmẽtis, ſeptem
ſportas. * Erant autem qui man- 9
ducauerant, quaſi quattuor mil-
lia: & dimiſit eos. * Et ſtatim 10
aſcendens nauim cum diſcipulis B
ſuis, venit in partes Dalmanutha.
‖Mat. 16.a. * ‖ Et exierunt Phariſæi, & cœpe- 11
1 runt conquirere cum eo, quæren-
Luc. 11.g. tes ab illo ſignũ de cælo, tentan-
54 tes eum. * Et ingemiſcens ſpiri- 12
tu, ait: Quid generatio iſta ſignũ
quærit? Amen dico vobis, ſi da-
bitur generationi iſti ſignum.* Et 13
dimittens eos, aſcendit iterum
‖Mat.16.a. nauim, & abijt trans fretum.*‖ Et 14
5 obliti ſunt panes ſumere: & niſi
vnum panem non habebant ſe-
cum in naui.* Et præcipiebat eis, 15
dicens: Videte, & cauete a fer-
mento Phariſæorum, & fermento
Herodis.* Et cogitabant ad alter- 16
utrum, dicentes: Quia panes non
habemus. * Quo cognito, ait illis 17
Ieſus: Quid cogitatis, quia panes
non habetis? nondum cognoſcitis
nec intelligitis? adhuc cæcatum
habetis cor veſtrum? *oculos ha- 18
bentes non videtis? & aures ha-
‖ ꝛ. 6.f.41 bentes non auditis? ‖ Nec recor-
Ioan.6.b.11 damini,* quando quinque panes 19
fregi in quinque millia: quot co-
phinos fragmentorum plenos ſu-
ſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.
20 *Quãdo & ſeptem panes in quat-
C tuor millia: quot ſportas frag-
mentorum tuliſtis? Et dicunt ei:
21 Septem. * Et dicebat eis: Quo-
22 modo nondum intelligitis? * Et
veniunt Bethſaidam, & adducunt
ei cæcum, & rogabant eum vt il-
23 lum tangeret. * Et apprehenſa
manu cæci, eduxit eum extra vi-
cum: & expuens in oculos eius
impoſitis manibus ſuis, interro-
24 gauit eum ſi quid videret. * Et
aſpiciens, ait: Video homines ve-
25 lut arbores ambulantes. * Dein-
de iterum impoſuit manus ſuper
oculos eius: & cœpit videre. &
reſtitutus eſt ita vt clare videret
26 omnia. * Et miſit illum in domũ
ſuam, dicens: Vade in domum
tuam: & ſi in vicum introieris,
27 nemini dixeris. * ‖ Et egreſſus eſt ‖Mat.16.b.
Ieſus, & diſcipuli eius in caſtella 13
Cæſareæ Philippi: & in via inter-
rogabat diſcipulos ſuos, dicẽs eis:
‖Quem me dicunt eſſe homines? ‖Luc.9.c.15
28 *Qui reſponderunt illi, dicentes:
Ioannem Baptiſtam, alij Eliam,
alij vero quaſi vnum de prophe-
29 tis. * Tunc dicit illis: Vos vero
quem me eſſe dicitis? Reſpon-
dens Petrus, ait ei: Tu es Chri-
30 ſtus. * Et comminatus eſt eis, ne
31 cui dicerent de illo.* Et cœpit do-
D cere eos quoniam oportet Filium
hominis pati multa, & reprobari
a ſenioribus, & a ſummis ſacer-
dotibus, & Scribis, & occidi: &
32 poſt tres dies reſurgere. * Et pa-
lam verbum loquebatur. Et ap-
prehendens eum Petrus, cœpit in-
33 crepare eum * Qui conuerſus, &
videns diſcipulos ſuos, cõmina-
tus eſt Petro, dicens: Vade retro
me ſatana, quoniam nõ ſapis quæ
Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.
34 * Et conuocata turba cum diſci-
pulis ſuis, dixit eis: ‖ Si quis vult ‖Mat.10.d.
me ſequi, deneget ſemetipſum: 38.& 16.d.
& tollat crucem ſuam, & ſequa- 24
35 tur me. * Qui enim voluerit ani- Luc.9.c.23
mam ſuam ſaluam facere, perdet & 14.f.27.
eam: qui autem perdiderit ani- & 17.g.33
mam ſuam propter me, & Euan- Ioan.12.d.
36 geliũ, ſaluam faciet eam. * Quid 25
enim proderit homini, ſi lucre-
tur mundum totum: & detrimen-
37 tum animæ ſuæ faciat? * Aut quid

-dabit homo commutationis pro
ǁ Mat. 10.d. anima ſua? * ǁ Qui enim me con- 38
33 -fuſus fuerit, & verba mea in ge-
Luc 9.c.26 neratione iſta adultera & pecca-
& 12.b.9 trice: & Filius hominis confun-
detur eum, cum venerit in gloria
Patris ſui cum angelis ſanctis.* Et 39
ǁ Mat.16.d. dicebat illis: ǁ Amen dico vobis,
Luc.9.c.27 quia ſunt quidam de hic ſtanti-
bus, qui non guſtabunt mortem
donec videant regnum Dei ve-
niens in virtute.

CAP. IX.

Mat.17.a.1 ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus 1
Luc.9.d.28 Petrum & Iacobum, & Ioan- A
nem: & ducit illos in montem ex-
celſum ſeorſum ſolos, & transfi-
guratus eſt coram ipſis.* Et veſti- 2
menta eius facta ſunt ſplenden-
tia, & candida nimis velut nix,
qualia fullo non poteſt ſuper ter-
ram candida facere.* Et apparuit 3
illis Elias cum Moyſe: & erant lo-
quentes cum Ieſu. * Et reſpon- 4
dens Petrus, ait Ieſu: Rabbi, bo-
num eſt nos hic eſſe: & faciamus
tria tabernacula, Tibi vnum, &
Moyſi vnũ, & Eliæ vnum. * Non 5
enim ſciebat quid diceret: erant
enim timore exterriti: * & facta 6
eſt nubes obumbrans eos: & ve- B
nit vox de nube, dicens: Hic eſt
Filius meus chariſſimus: audite il-
lum. * Et ſtatim circumſpicien- 7
tes, neminẽ amplius viderunt, ni-
ǁ Mat.17.b. ſi Ieſum tantum ſecum.* ǁ Et de- 8
9 ſcendentibus illis de monte, præ-
cepit illis ne cuiquam quæ vidiſ-
ſent, narrarent: niſi cum Filius
hominis a mortuis reſurrexerit.
*Et verbum continuerũt apud ſe: 9
conquirentes quid eſſet: Cum a
mortuis reſurrexerit.* Et interro- 10
ǁ Malac. 4. gabant eum, dicentes: ǁ Quid er-
b. 5 go dicũt Phariſæi, & Scribæ, quia
Eliam oportet venire primum?
* Qui reſpondens, ait illis: Elias 11
cum venerit primo, reſtituet om-
ǁ Iſa.53.a.3 nia: & quo modo ǁ ſcriptum eſt
in Filium hominis, vt multa pa-
tiatur & contemnatur. * Sed di- 12
co vobis quia & Elias venit (& fe- C
cerunt illi quæcumque voluerũt)
ǁ Mat.17.b. ǁ ſicut ſcriptum eſt de eo.* Et ve- 13
12 niens ad diſcipulos ſuos, vidit
turbam magnã circa eos, & Scri-
bas conquirentes cum illis. * Et 14

confeſtim omnis populus videns
Ieſum, ſtupefactus eſt, & expa-
uerunt, & accurrentes ſalutabant
15 eum.* Et interrogauit eos: Quid
16 inter vos cõquiritis?* ǁ Et reſpon- ǁ Luc. 9.c.
dens vnus de turba, dixit: Magi- 38
ſter, attuli filium meum ad te ha-
17 bentem ſpiritum mutum: * qui
vbicumque eum apprehenderit,
allidit illum, & ſpumat, & ſtridet
dentibus, & areſcit: & dixi diſci-
pulis tuis vt eijcerent illum, &
18 non potuerunt.* Qui reſpondens
eis, dixit: O generatio incredula,
quamdiu apud vos ero? quamdiu
vos patiar? afferte illum ad me.
19 *Et attulerunt eum. Et cum vidiſ-
ſet eum, ſtatim ſpiritus contur-
bauit illum: & eliſus in terram,
20 volutabatur ſpumãs.* Et interro-
D gauit patrem eius: Quantum tem
poris eſt ex quo ei hoc accidit? At
21 ille ait: Ab infantia:* & frequen-
ter eum in ignem, & in aquas mi-
ſit vt eum perderet. ſed ſi quid
potes, adiuua nos, miſertus no-
22 ſtri. * Ieſus autem ait illi: Si po-
tes credere, omnia poſſibilia ſunt
23 credenti: * Et continuo excla-
mans pater pueri, cum lacrymis
aiebat: Credo, Domine: adiuua
24 incredulitatem meam. * Et cum
videret Ieſus concurrentem tur-
bam, comminatus eſt ſpiritui im-
mundo, dicens illi: Surde, & mu-
te ſpiritus, ego præcipio tibi, exi
ab eo: & amplius ne introeas in
25 eum. * Et exclamans, & multum
diſcerpens eum, exijt ab eo, & fa-
ctus eſt ſicut mortuus, ita vt multi
26 dicerẽ: Quia mortuus eſt.* Ieſus
autem tenens manum eius, eleua-
27 uit eum, & ſurrexit. * Et cum in-
troiſſet in domum, diſcipuli eius
ſecreto interrogabãt eum: Quare
nos non potuimus eijcere eum?
28 *Et dixit illis: Hoc genus in nullo
E poteſt exire, niſi in oratione, & ie-
29 iunio. * ǁ Et inde profecti præter- ǁ Mat. 17.d.
gradiebantur Galilæam: nec vo- 22
30 lebat quemquam ſcire. * ǁ Doce- ǁ Luc. 9. c.
bat autem diſcipulos ſuos, & di- 22
cebat illis: Quoniam Filius homi-
nis tradetur in manus hominũ, &
occident eum, & occiſus tertia die
31 reſurget. * At illi ignorabant ver-
bum: & timebant interrogare eũ.
32 *Et venerunt Capharnaum. Qui
cum domi eſſent, interrogabat
eos.

eos : Quid in via tractabatis? * At 33
illi tacebant. ſiquidem in via in-
‖ Mat.18.a. 1 ter ſe diſputauerant,‖quis eorum
maior eſſet. * Et reſidens vocauit 34
Luc.9.f.46 duodecim, & ait illis: Si quis vult
primus eſſe, erit omnium nouiſſi-
mus, & omnium miniſter. * Et 35
accipiens puerum, ſtatuit eum in
medio eorum : quem cum com-
plexus eſſet, ait illis : * Quiſquis 36
vnum ex huiuſmodi pueris rece- F
perit in nomine meo, me reci-
pit : & quicumque me ſuſcepe-
rit, non me ſuſcipit, ſed eum, qui
‖ Luc.9.f. 49 miſit me. * ‖ Reſpondit illi Ioan- 37
nes, dicens : Magiſter, vidimus
quemdam in nomine tuo eijcien-
tem dæmonia, qui non ſequitur
nos, & prohibuimus eum. * Ie- 38
ſus autem ait : Nolite prohibere
‖ 1.Cor.12.a.3 eum. ‖nemo eſt enim qui faciat
virtutem in nomine meo, & poſ-
ſit cito male loqui de me. * qui 39
enim non eſt aduerſum vos, pro
‖ Mat.10.d.42 vobis eſt. * ‖ Quiſquis enim po- 40
tum dederit vobis calicem aquæ
in nomine meo, quia Chriſti eſtis:
amen dico vobis, non perdet mer-
‖ Matt.18.a.6 cedem ſuam. * ‖ Et quiſquis ſcan- 41
Luc.17.a.2 dalizauerit vnum ex his puſillis
credentibus in me : bonum eſt ei
magis ſi circumdaretur mola aſi-
naria collo eius, & in mare mitte-
‖ Matt.5.d.30. & 18.a.6 retur. * ‖ Et ſi ſcandalizauerit te 42
manus tua, abſcide illam : bonum G
Luc.17.a.2 eſt tibi debilem introire in vitã,
quàm duas manus habentem ire
in gehennam, in ignem inextin-
guibilem: * vbi vermis eorum non 43
moritur, & ignis non extinguitur.
* Et ſi pes tuus te ſcandalizat, am- 44
puta illum : bonum eſt tibi clau-
dum introire in vitam æternam,
quàm duos pedes habentem mit-
ti in gehennam ignis inextingui-
‖ Iſa.66.g.24 bilis : * ‖ Vbi vermis eorum non 45
moritur, & ignis non extinguitur.
* Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat 46
te, eijce eum : bonum eſt tibi lu-
ſcum introire in regnũ Dei, quàm
duos oculos habentem mitti in
gehennam ignis : * vbi vermis eo- 47
rum non moritur, & ignis non ex-
‖ Leu.2.d.13 tinguitur. * ‖ Omnis enim igne 48
ſalietur, & omnis victima ſale ſa-
‖ Matt.5.b.13 lietur. * ‖ Bonum eſt ſal : quòd ſi 49
ſal inſulſum fuerit : in quo illud
Luc.14.g.34 condietis? Habete in vobis ſal, &
pacem habete inter vos.

CAP. X.

1 A ET inde exurgens venit in fines Mat.19.a.1
Iudææ vltra Iordanẽ : & con-
ueniunt iterum turbæ ad eum :
& ſicut conſueuerat, iterum do-
2 cebat illos. * Et accedentes Pha-
riſæi interrogabant eum : Si licet
viro vxorem dimittere : tentantes
3 eum. * At ille reſpondens, dixit
eis : Quid vobis præcepit Moyſes?
4 * Qui dixerunt : ‖ Moyſes permi- ‖ Deut.24.a.1
ſit libellum repudij ſcribere, &
5 dimittere. * Quibus reſpondens
Ieſus, ait : Ad duritiam cordis ve-
ſtri ſcripſit vobis præceptũ iſtud.
6 * ab initio autem creaturæ ‖ ma- ‖ Gen.1.d.27
ſculum, & feminã fecit eos Deus.
7 * Propter hoc relinquet homo pa- Gen.2.d.24
trem ſuum, & matrem, & adhæ-
8 rebit ad vxorem ſuam : * & erunt Mat.19.a.4
duo in carne vna. Itaque iam 1.Cor.6.d.16
9 nõ ſunt duo, ſed vna caro. * Quod
ergo Deus coniunxit, homo non Epheſ.5.g.31
10 ſeparet. * Et in domo iterum di-
ſcipuli eius de eodem interroga- 1.Cor.7.b.10
11 B uerũt eum. * Et ait illis: Quicum-
que dimiſerit vxorem ſuam, &
aliam duxerit, adulterium cõmit-
12 tit ſuper eam. * Et ſi vxor dimiſe-
rit virũ ſuum, & alij nupſerit, mœ-
13 chatur. * Et offerebant illi paruu-
los vt tangeret illos. Diſcipuli au-
tem comminabantur offerẽtibus.
14 * Quos cum videret Ieſus, indi-
gne tulit, & ait illis: Sinite paruu-
los venire ad me, & ne prohibue-
ritis eos: talium enim eſt regnum
15 Dei. * Amen dico vobis: Quiſquis
non receperit regnum Dei velut
paruulus, non intrabit in illud.
16 * Et complexans eos, & impo-
nens manus ſuper illos, benedi-
17 cebat eos. * Et cum egreſſus eſſet
in viam, procurrẽs quidam genu
flexo ante eum, rogabat eum :
‖ Magiſter bone, quid faciam vt vi- ‖ Mat.19.d.16
18 C tam æternam percipiam? * Ieſus
autem dixit ei: Quid me dicis bo- Luc.18.d.18
nũ? Nemo bonus, niſi vnus Deus.
19 * ‖ Præcepta noſti : Ne adulteres, ‖ Exo.20.c.13
Ne occidas, Ne fureris, Ne falſum
teſtimonium dixeris, Ne fraudem
feceris, Honora patrem tuum &
20 matrem. * At ille reſpondens, ait
illi : Magiſter, hæc omnia obſer-
21 uaui a iuuentute mea. * Ieſus au-
tem intuitus eum, dilexit eum, &
dixit ei : Vnum tibi deeſt : vade,
quæ-

quæcumque habes vende, & da
pauperibus, & habebis theſaurũ
in cælo: & veni, ſequere me.* Qui 22
contriſtatus in verbo, abijt mœ-
rens: erat enim habẽs multas poſ-
ſeſſiones. * Et circumſpiciens Ie- 23
ſus, ait diſcipulis ſuis: Quàm dif-
ficile qui pecunias habent, in re-
gnum Dei introibunt! * Diſcipu- 24
li autem obſtupeſcebãt in verbis
eius. At Ieſus rurſus reſpondens
ait illis: Filioli, quàm difficile eſt,
confidentes in pecunijs, in regnũ
Dei introire! * Facilius eſt, came- 25
lum per foramen acus tranſire, D
quàm diuitem intrare in regnum
Dei. * Qui magis admirabantur, 26
dicẽtes ad ſemetipſos: Et quis po-
teſt ſaluus fieri? * Et intuens il- 27
los Ieſus, ait: Apud homines im-
poſſibile eſt, ſed non apud Deum:
omnia enim poſſibilia ſunt apud
‖Mat. 19. d. 27 Deũ. * ‖ Et cœpit ei Petrus dicere: 28
Ecce nos dimiſimus omnia, & ſe-
Luc. 18. c. 28 cuti ſumus te.* Reſpondẽs Ieſus, 29
ait: Amen dico vobis: Nemo eſt,
qui reliquerit domũ, aut fratres,
aut ſorores, aut patrẽ, aut matrẽ,
aut filios, aut agros propter me,
& propter Euangelium, * qui non 30
accipiat centies tantum, nunc in
tempore hoc: domos, & fratres,
& ſorores, & matres, & filios, &
agros, cum perſecutionibus, & in
ſæculo futuro vitam æternam.
‖Mat. 19. d. 30 * ‖ Multi autem erunt primi no- 31
uiſſimi, & nouiſſimi primi. * Erãt E
autem in via aſcendentes Ieroſo- 32
lymam: & præcedebat illos Ieſus,
& ſtupebant: & ſequentes time-
‖Luc. 18. f. 31 bant. ‖ Et aſſumens iterum duo-
decim, cœpit illis dicere quæ eſ-
ſent ei euentura. * Quia ecce 33
aſcendimus Ieroſolymam, & Fi-
lius hominis tradetur principibus
ſacerdotum, & Scribis, & ſeniori-
bus, & damnabunt eum morte, &
tradent eum gentibus: * & illu- 34
dent ei, & conſpuent eum, & fla-
gellabunt eum, & interficient eũ:
‖Mat. 20. c. 20 & tertia die reſurget. * ‖ Et acce- 35
dunt ad eum Iacobus, & Ioannes
filij Zebedæi, dicentes: Magiſter,
volumus vt quodcumque petie-
rimus, facias nobis. * At ille di- 36
xit eis: Quid vultis vt faciam vo-
bis? * Et dixerunt: Da nobis vt 37
vnus ad dexteram tuam, & alius F
ad ſiniſtram tuam ſedeamus in

38 gloria tua. * Ieſus autem ait eis:
Neſcitis quid petatis: poteſtis bi-
bere calicem, quem ego bibo: aut
baptiſmo, quo ego baptizor, ba-
39 ptizari? * At illi dixerunt ei: Poſ-
ſumus. Ieſus autem ait eis: Cali-
cem quidem, quem ego bibo, bi-
betis, & baptiſmo, quo ego bapti-
40 zor, baptizabimini: * ſedere au-
tem ad dexteram meam, vel ad ſi-
niſtram, non eſt meum dare vo-
41 bis, ſed quibus paratum eſt. * Et
audientes decem cœperunt indi-
42 gnari de Iacobo, & Ioanne. * Ie-
ſus autem vocans eos, ait illis:
‖Scitis quia hi, qui videntur prin- ‖Luc. 22. c.
cipari gentibus, dominantur eis: 25
& principes eorũ poteſtatem ha-
43 bent ipſorum. * Non ita eſt autem
in vobis, ſed quicumque volue-
rit fieri maior, erit veſter mini-
44 ſter: * & quicumque voluerit in
vobis primus eſſe, erit omnium
45 ſeruus. * Nam & Filius hominis
G non venit vt miniſtraretur ei, ſed
vt miniſtraret, & daret animam
ſuam redemptionem pro multis. ‖Mat. 20. d.
46 * ‖ Et veniunt Iericho: & profi-
ciſcente eo de Iericho, & diſcipu- 29
lis eius, & plurima multitudine, Luc. 18. f. 35
filius Timæi Bartimæus cæcus, ſe-
47 debat iuxta viã mendicans. * Qui
cum audiſſet quia Ieſus Nazare-
nus eſt, cœpit clamare, & dicere:
48 Ieſu Fili Dauid, miſerere mei. * Et
comminabantur ei multi vt tace-
ret. At ille multo magis clama-
49 bat: Fili Dauid miſerere mei. * Et
ſtans Ieſus præcepit illum vocari.
Et vocant cæcũ, dicentes ei: Ani-
mæquior eſto: ſurge, vocat te.
50 * Qui proiecto veſtimẽto ſuo exi-
51 liens, venit ad eum. * Et reſpon-
dens Ieſus dixit illi: Quid tibi vis
faciam? Cæcus autem dixit ei:
52 Rabboni, vt videam. * Ieſus au-
tem ait illi: Vade, fides tua te ſal-
uum fecit. Et confeſtim vidit, &
ſequebatur eum in via.

CAP. XI.

1 ET cum appropinquarẽt Iero- Mat. 21. a. 1
A ſolymæ, & Bethaniæ ad mon- Luc. 19. c.
tem oliuarum, mittit duos ex di- 29
2 ſcipulis ſuis, * & ait illis: Ite in
caſtellum, quod contra vos eſt, &
ſtatim introeuntes illuc, inuenie-
tis pullum ligatum, ſuper quem
nemo

nemo adhuc hominum ſedit: ſol-
uite illum, & adducite. * Et ſi quis 3
vobis dixerit, Quid facitis? dici-
te, quia Domino neceſſarius eſt:
& continuo illum dimittet huc.
* Et abeuntes inuenerunt pullum 4
ligatum ante ianuam foris in bi-
uio: & ſoluunt eum. * Et quidam 5
de illic ſtantibus dicebant illis:
Quid facitis ſoluentes pullum? 6
* Qui dixerunt eis ſicut præcepe-
rat illis Ieſus, & dimiſerunt eis.
‖ Ioan. 12. b. 14 * ‖ Et duxerunt pullum ad Ieſum: 7
& imponunt illi veſtimenta ſua,
& ſedit ſuper eum. * Multi autem 8
veſtimenta ſua ſtrauerunt in via:
alij autem frondes cædebāt de ar-
boribus, & ſternebant in via. * Et 9
qui præibant, & qui ſequebantur
clamabant, dicentes: Hoſanna:
‖ Mat. 21. b. 9 * ‖ Benedictus, qui venit in nomi- 10
Luc. 19. g. 38 ne Domini: benedictū quod ve- B
Pſ. 117. d. 25 nit regnum patris noſtri Dauid:
‖ Mat. 21. b. 10 Hoſanna in excelſis. * ‖ Et introi- 11
uit Ieroſolymam in templum: &
circumſpectis omnibus, cum iam
veſpera eſſet hora, exijt in Betha-
niam cum duodecim. * Et alia 12
die cum exirent a Bethania, eſu-
‖ Mat. 21. b. 19 rijt. * ‖ Cumq. vidiſſet a longe fi- 13
cum habētem folia, venit ſi quid
forte inueniret in ea. & cum ve-
niſſet ad eam, nihil inuenit præ-
ter folia: non enim erat tempus
ficorum. * Et reſpondens dixit ei: 14
Iam non amplius in æternum ex
te fructum quiſquam manducet.
Et audiebant diſcipuli eius. * Et 15
veniunt Ieroſolymam. Et cum
introiſſet in templum, cœpit eij-
cere vendentes, & ementes in tem
plo: & menſas numulariorum,
& cathedras vendentium colum-
bas euertit. * & non ſinebat vt 16
quiſquam trāsferret vas per tem-
plum: * & docebat, dicens eis: 17
‖ Iſa. 56. c. 7 Nonne ſcriptum eſt: ‖ Quia do- C
Ier. 7. b. 11 mus mea, domus orationis voca-
bitur omnibus gentibus? Vos au-
tem feciſtis eam ſpelūcam latro-
num. * Quo audito principes ſa- 18
cerdotum, & Scribæ quærebant
quomodo eum perderent: time-
bant enim eum, quoniam vniuer-
ſa turba admirabatur ſuper do-
ctrina eius. * Et cum veſpera fa- 19
cta eſſet, egrediebatur de ciuita-
te. * Et cum mane tranſirent, vi- 20
derūt ficum aridam factam a ra-

21 dicibus. * Et recordatus Petrus,
dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui
22 maledixiſti, aruit. * Et reſpon-
dens Ieſus ait illis. ‖ Habete fidem ‖ Mat. 7. a. 7
23 Dei. * amen dico vobis, quia qui- & 21. c. 22
cumque dixerit huic monti: Tol-
lere, & mittere in mare, & non
hæſitauerit in corde ſuo, ſed cre-
diderit, quia quodcumque dixe-
24 rit, fiat, fiet ei. * Propterea di-
co vobis, omnia quæcumque
orantes petitis, credite quia acci-
25 pietis, & euenient vobis. * ‖ Et ‖ Luc. 11. b.
cum ſtabitis ad orandum, dimit- 9
tite ſi quid habetis aduerſus ali- Mat. 6. b. 14
quem: vt & Pater veſter qui in & 18. d. 35
cælis eſt, dimittat vobis pecca-
26 ta veſtra. * Quòd ſi vos non di-
D miſeritis: nec Pater veſter, qui
in cælis eſt, dimittet vobis pec-
27 cata veſtra. * ‖ Et veniunt rur- ‖ Luc. 20. a.
ſus Ieroſolymam. Et cum am- 1
bularet in templo, accedunt ad
eum ſummi ſacerdotes, & Scri-
28 bæ, & ſeniores: * & dicunt ei:
In qua poteſtate hæc facis? &
quis dedit tibi hanc poteſtatem
29 vt iſta facias? * Ieſus autem re-
ſpondens, ait illis: Interrogabo
vos & ego vnum verbum, & re-
ſpondete mihi: & dicam vobis
30 in qua poteſtate hæc faciam. * Ba-
ptiſmus Ioannis, de cælo erat, an
ex hominibus? Reſpondete mihi.
31 * At illi cogitabant ſecum, di-
centes: Si dixerimus, De cælo,
dicet, Quare ergo non credidiſtis
32 ei? * Si dixerimus, Ex homini-
bus, timemus populum. omnes
enim habebāt Ioannem quia ve-
33 re propheta eſſet. * Et reſpon-
dentes dicunt Ieſu: Neſcimus. Et
reſpondens Ieſus ait illis: Neque
ego dico vobis in qua poteſtate
hæc faciam.

CAP. XII.

1 ET cœpit illis in parabolis lo- Mat. 21. d.
A qui: Vineam paſtinauit ho- 33
mo, & circumdedit ſepem, & fo- Luc. 20. b. 9
dit lacum, & ædificauit turrim, & Iſa. 5. a. 1
locauit eam agricolis, & pere- Ier. 2. d. 21
2 gre profectus eſt. * Et miſit ad
agricolas in tempore ſeruum vt
ab agricolis acciperet de fructu
3 vineæ. * Qui apprehenſum eum
ceciderunt, & dimiſerūt vacuum.
4 * Et iterum miſit ad illos alium
ſeruum: & illum in capite vul-
nera-

nerauerunt, & contumelijs affe-
cerũt. * Et rurſum alium miſit,& 5
illum occiderunt: & plures alios,
quoſdam cædentes, alios vero oc-
cidentes. * Adhuc ergo vnum ha- 6
bens filium chariſſimum, & il-
lum miſit ad eos nouiſſimum, di-
cens: Quia reuerebuntur filium
meum. * Coloni autem dixerunt 7
ad inuicem: Hic eſt heres: veni-
te, occidamus eum: & noſtra
erit hereditas. * Et apprehenden- 8
tes eum, occiderunt: & eiecerunt
extra vineam. * Quid ergo faciet 9
dominus vineæ? Veniet, & per-
det colonos: & dabit vineã alijs.
* Nec ſcripturam hanc legiſtis: 10
‖ Pſ. 117.d. 21 ‖ Lapidem, quem reprobauerunt
ædificantes, hic factus eſt in ca-
Iſa.28.d.16 put anguli. * A Domino factum 11
Act.4.b.11 eſt iſtud, & eſt mirabile in ocu-
Rom.9 g 33 lis noſtris? * Et quærebant eum 12
tenere: & timuerunt turbam. co-
1.Pet.2.a.8 gnouerunt enim quoniam ad eos
parabolam hanc dixerit. Et re-
‖ Mat.22.b. 15 licto eo abierunt. * ‖ Et mittunt 13
ad eum quoſdam ex Phariſæis, &
Luc.20.d. 20 Herodianis, vt eum caperent in
verbo. * Qui venientes dicunt ei: 14
B Magiſter, ſcimus quia verax es,
& non curas quemquam: nec
enim vides in faciem hominum,
ſed in veritate viam Dei doces. li-
cet dari tributum Cæſari, an non
dabimus? * Qui ſciens verſutiam 15
illorum, ait illis: Quid me ten-
tatis? afferte mihi denarium vt
videam. * At illi attulerunt ei. 16
Et ait illis: Cuius eſt imago hæc,
& inſcriptio? Dicunt ei: Cæſa-
ris. * Reſpondens autem Ieſus di- 17
‖ Rom. 13. c. 7 xit illis: ‖ Reddite igitur quæ ſunt
Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei,
Deo. Et mirabantur ſuper eo.
‖ Mat.22.c. 23 * ‖ Et venerunt ad eum Sadducæi, 18
qui dicunt reſurrectionem non
Luc.20.d. 27 eſſe: & interrogabant eum dicen-
tes: * Magiſter, Moyſes nobis ſcri- 19
‖ Deu.25.b. 5 pſit, ‖ vt ſi cuius frater mortuus
fuerit, & dimiſerit vxorem, & fi-
lios non reliquerit, accipiat frater
eius vxorem ipſius, & reſuſcitet
ſemen fratri ſuo. * Septem ergo 20
fratres erant: & primus accepit
vxorem, & mortuus eſt non reli-
cto ſemine. * Et ſecundus acce- 21
pit eam, & mortuus eſt: & nec
iſte reliquit ſemen. Et tertius ſi-
militer. * Et acceperunt eam ſi- 22
militer ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Nouiſſima omnium
23 defuncta eſt & mulier. * In re-
ſurrectione ergo cum reſurrexe-
rint, cuius de his erit vxor? ſe-
ptem enim habuerunt eam vxo-
24 rem. * Et reſpondens Ieſus, ait
illis: Nonne ideo erratis, nõ ſcien-
tes Scripturas, neque virtutem
25 Dei? * Cum enim a mortuis re-
ſurrexerint, neque nubent, ne-
que nubentur, ſed ſunt ſicut an-
26 geli in cælis. * De mortuis autem
C quòd reſurgant, non legiſtis in li-
bro Moyſi, ſuper rubum quomo-
do dixerit illi Deus, inquiens: ‖ Exo.3.b.6
‖ Ego ſum Deus Abraham, & Deus Matt.22.d.
27 Iſaac, & Deus Iacob? * Non eſt 32
Deus mortuorum, ſed viuorum.
28 Vos ergo multum erratis. * ‖ Et ‖ Mat.22.d.
acceſſit vnus de Scribis, qui au- 34
dierat illos conquirentes, & vi-
dens quoniam bene illis reſpon-
derit, interrogauit eum quod eſ-
ſet primum omnium mandatum.
29 * Ieſus autem reſpondit ei: Quia
primum omnium mandatum eſt:
‖ Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, ‖ Deu.6.a.4
30 Deus vnus eſt: * & diliges Do-
minum Deum tuum ex toto cor-
de tuo, & ex tota anima tua, &
ex tota mente tua, & ex tota vir-
tute tua. Hoc eſt primum man-
31 datum. * ‖ Secundum autem ſi- Leu.19.d.
mile eſt illi: Diliges proximum 18
tuum tamquam teipſum. Ma- Matt.22.d.
ius horum aliud mandatum non 39
32 eſt. * Et ait illi Scriba: Bene Ma- Rom.13.c.
giſter, in veritate dixiſti, quia vnus 9
eſt Deus, & non eſt alius præter Galat.5.c.
33 eum. * Et vt diligatur ex toto cor- 14
de, & ex toto intellectu, & ex to- Iac.2.b.8
ta anima, & ex tota fortitudine:
& diligere proximum tamquam
ſeipſum, maius eſt omnibus ho-
34 locautomatibus, & ſacrificijs. * Ie-
ſus autem videns quòd ſapienter
reſpondiſſet, dixit illi: Non es
longe a regno Dei. Et nemo iam
35 audebat eum interrogare. * Et
reſpondens Ieſus dicebat, docens
in templo. Quomodo dicunt Scri-
bæ Chriſtum filium eſſe Dauid?
36 * Ipſe enim Dauid dicit in Spiri-
D tu ſancto: ‖ Dixit Dominus Do- ‖ Mat.22.d.
mino meo, ſede a dextris meis, 41
donec ponam inimicos tuos ſca- Luc.20.f.
37 bellum pedum tuorum. * Ipſe er- 41
go Dauid dicit eum Dominum, Pſ.109.a.1

& vn-

& vnde eſt filius eius ? Et multa
turba eum libenter audiuit. * Et 38
ǁMat.23.a. dicebat eis in doctrina ſua : ǁ Ca-
6 uete a Scribis, qui volunt in ſtolis
Luc.11.f.43 ambulare, & ſalutari in foro, * & 39
& 20.g.46 in primis cathedris ſedere in ſy-
nagogis, & primos diſcubitus in
cœnis : * qui deuorant domos vi- 40
duarum ſub obtentu prolixæ ora-
tionis : hi accipient prolixius iu-
ǁLuc.21.a. dicium. * ǁ Et ſedens Ieſus con- 41
1 tra gazophylaciũ, aſpiciebat quo-
modo turba iactaret æs in gazo-
phylacium, & multi diuites iacta-
bant multa. * Cum veniſſet au- 42
tem vidua vna pauper, miſit duo
minuta, quod eſt quadrans, * & 43
conuocans diſcipulos ſuos, ait il-
lis : Amen dico vobis, quoniã vi-
dua hęc pauper plus omnibus mi-
ſit, qui miſerunt in gazophylaciũ.
* Omnes enim ex eo, quod abun- 44
dabat illis, miſerunt : hæc vero
de penuria ſua omnia quæ habuit
miſit totum victum ſuum.

CAP. XIII.

Mat.24.a.1 ET cum egrederetur de tem- 1
Luc. 19.g. plo, ait illi vnus ex diſcipulis A
44.& 21.b. ſuis : Magiſter, aſpice quales la-
5 pides, & quales ſtructuræ. * Et re- 2
ſpondens Ieſus, ait illi : Vides has
omnes magnas ædificationes ? Nõ
relinquetur lapis ſuper lapidem,
qui non deſtruatur. * Et cum ſe- 3
deret in Monte oliuarum contra
templum, interrogabant eum ſe-
paratim Petrus, & Iacobus, &
Ioannes, & Andreas : * Dic no- 4
bis, quando iſta fient ? & quod
ſignum erit, quando hæc omnia
incipient conſummari ? * Et re- 5
ſpondens Ieſus cœpit dicere illis :
ǁEph.5.b.6 ǁ Videte ne quis vos ſeducat :
2.Theſ.2.a. * multi enim venient in nomine 6
3 meo dicentes, quia ego ſum : &
multos ſeducent. * Cum audieri- 7
tis autem bella, & opiniones bel-
lorũ, ne timueritis : oportet enim
hæc fieri : ſed nondũ finis. * Exur- 8
get enim gens contra gentem, B
& regnum ſuper regnum, & erunt
terræmotus per loca, & fames.
Initium dolorum hæc. * Vide- 9
te autem voſmetipſos. Tradent
enim vos in concilijs, & in ſyna-
gogis vapulabitis, & ante præſi-
des, & reges ſtabitis propter me,

10 in teſtimonium illis. * Et in om-
nes gentes primum oportet præ-
11 dicari Euangelium. * ǁ Et cum ǁMat.10.b.
duxerint vos tradentes, nolite 19
præcogitare quid loquamini : ſed Luc.12.b.
quod datum vobis fuerit in illa 11.& 21.d.
hora, id loquimini. non enim 14
vos eſtis loquentes, ſed Spiri-
12 tus ſanctus. * Tradet autem fra-
ter fratrem in mortem, & pa-
ter filium : & conſurgent filij in
parentes, & morte afficient eos.
13 * Et eritis odio omnibus propter
nomen meum. Qui autem ſu-
ſtinuerit in finem, hic ſaluus erit.
14 * ǁ Cum autem videritis abomi- Dã.9.g.27
nationem deſolationis ſtantem, Mat.24.b.
vbi non debet, qui legit intelli- 16
gat : tunc qui in Iudæa ſunt, fu- Luc.21.d.
15 giant in montes : * & qui ſuper 21
tectum, ne deſcendat in domum,
nec introeat vt tollat quid de do-
16 mo ſua : * & qui in agro erit, non
C reuertatur retro tollere veſtimen-
17 tum ſuum. * Væ autem prægnan-
tibus, & nutrientibus in illis die-
18 bus. * Orate vero vt hieme non
19 fiant. * Erunt enim dies illi tri-
bulationes tales, quales non fue-
rũt ab initio creaturæ, quam con-
didit Deus vſque nunc, neque
20 fient. * Et niſi breuiaſſet Domi-
nus dies, non fuiſſet ſalua omnis
caro : ſed propter electos, quos
21 elegit, breuiauit dies. * ǁ Et tunc ſi ǁMat.24.b.
quis vobis dixerit : Ecce, hic eſt 23
Chriſtus, ecce illic, ne credideri- Luc.21.b.8
22 tis. * Exurgent enim pſeudochri-
ſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt
ſigna, & portenta ad ſeducen-
dos, ſi fieri poteſt, etiam electos.
23 * Vos ergo videte : ecce prædixi
24 vobis omnia. * ǁ Sed in illis die- ǁEze.32.b.
bus poſt tribulationem illam ſol 7
contenebrabitur, & luna non da- Iſa.13.b.10
25 bit ſplendorem ſuum : * & ſtel- Ioel 2.b.10
læ cæli erunt decidentes, & vir-
tutes, quæ in cælis ſunt, moue-
26 buntur. * Et tunc videbunt Filium
hominis venientem in nubibus
cum virtute multa, & gloria :
27 * ǁ Et tunc mittet angelos ſuos, & ǁMat.24.c.
D congregabit electos ſuos a quat- 31
tuor ventis, a ſummo terræ vſ-
28 que ad ſummum cæli. * A ficu
autem diſcite parabolam. Cum
iam ramus eius tener fuerit, &
nata fuerint folia, cognoſcitis
29 quia in proximo ſit æſtas : * ſic &

vos

vos cum videritis hæc fieri, ſci-
tote quòd in proximo ſit in oſtijs.
* Amen dico vobis, quoniam non 30
tranſibit generatio hæc, donec
omnia iſta fiant. * Cælum, & ter- 31
ra tranſibunt, verba autem mea
non tranſibunt. * De die autem il- 32
lo, vel hora nemo ſcit, neque an-
geli in cælo, neque Filius, niſi
‖Mat.24.d.42 Pater. * ‖ Videte, vigilate, & ora- 33
te: neſcitis enim quando tempus
ſit. * Sicut homo, qui peregre 34
profectus reliquit domum ſuam,
& dedit ſeruis ſuis poteſtatem cu-
iuſque operis, & ianitori præce-
pit vt vigilet. * Vigilate ergo, 35
(neſcitis enim quando dominus
domus veniat: ſero an media no-
cte, an galli cantu, an manè)
* ne cum venerit repente, inue- 36
niat vos dormientes. * Quod au- 37
tem vobis dico, omnibus dico:
Vigilate.

CAP. XIIII.

Matt.26.a.2 Erat autem Paſcha & Azyma 1
poſt biduum: & quærebant A
Luc.32.a.1 ſummi ſacerdotes, & Scribæ quo-
modo eum dolo tenerent, & oc-
ciderent. * Dicebant autem: Non 2
in die feſto, ne forte tumultus fie-
‖Mat.26.a.6 ret in populo. * ‖ Et cum eſſet Be- 3
thaniæ in domo Simonis leproſi,
Ioan.12.a.2 & recumberet: venit mulier ha-
bens alabaſtrũ vnguenti nardi ſpi-
cati pretioſi, & fracto alabaſtro,
effudit ſuper caput eius. * Erant 4
autem quidam indigne ferentes
intra ſemetipſos, & dicentes: Vt
quid perditio iſta vnguenti facta
eſt? * Poterat enim vnguentum 5
iſtud vænundari plus quàm tre-
centis denarijs, & dari pauperi-
bus. Et fremebant in eam. * Ie- 6
ſus autem dixit: Sinite eam, quid
illi moleſti eſtis? Bonum opus
operata eſt in me. * ſemper enim 7
pauperes habetis vobiſcum: &
cum volueritis, poteſtis illis be-
nefacere: me autem non ſemper
habetis. * Quod habuit hæc, fecit: 8
præuenit vngere corpus meum in
ſepulturam. * Amen dico vobis: 9
Vbicũque prædicatũ fuerit Euan- B
gelium iſtud in vniuerſo mundo,
& quod fecit hæc, narrabitur in
Mat.26.b.14 memoriam eius. * ‖ Et Iudas Iſca- 10
riotes vnus de duodecim abijt ad
ſummos ſacerdotes, vt proderet
11 eum illis. * Qui audientes gaui-
ſi ſunt: & promiſerunt ei pecu-
niam ſe daturos. Et quærebat
quomodo illum opportune tra-
12 deret. * ‖ Et primo die Azymo- ‖Mat.26.b.
rum quando Paſcha immolabant, 16
dicunt ei diſcipuli: Quo vis ea- Luc.22.a.6
mus, & paremus tibi vt mandu-
13 ces Paſcha? * Et mittit duos ex
diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in
ciuitatem: & occurret vobis ho-
mo lagenam aquæ baiulãs, ſequi-
14 mini eum: * & quocumque intro-
ierit, dicite domino domus, quia
magiſter dicit: Vbi eſt refectio
mea, vbi Paſcha cum diſcipulis
15 meis manducem? * Et ipſe vobis
demonſtrabit cœnaculum grãde,
16 ſtratum: & illic parate nobis. * Et
abierunt diſcipuli eius, & vene-
runt in ciuitatem: & inuenerunt
ſicut dixerat illis, & parauerunt
17 Paſcha. * ‖ Veſpere autem facto, ‖Mat.26.b.
18 venit cum duodecim. * Et diſcum- 20
bentibus eis, & manducantibus, Luc.22.b.
ait IESVS: Amen dico vobis, 14
quia vnus ex vobis tradet me, qui Ioan.13.c.
19 manducat mecum. * At illi cœ- 21
perunt contriſtari, & dicere ei ſin-
20 gulatim: Numquid ego? * Qui
ait illis. Vnus ex duodecim, qui
intingit mecum manum in cati-
21 no. * Et Filius quidem hominis
C vadit ‖ ſicut ſcriptum eſt de eo: væ ‖Pſ.40.c.10
autem homini illi, per quem Fi- Act.1.c.16.
lius hominis tradetur. bonum
erat ei, ſi non eſſet natus homo il-
22 le. * ‖ Et manducantibus illis, ac- ‖Mat.26.b.
cepit Ieſus panem: & benedicens 24
fregit, & dedit eis, & ait: Sumi- 1.Cor.11.c.
23 te, hoc eſt corpus meum. * Et acce- 24
pto calice, gratias agens dedit eis:
24 & biberunt ex illo omnes. * Et
ait illis: Hic eſt ſanguis meus no-
ui teſtamenti, qui pro multis ef-
25 fundetur. * Amen dico vobis,
quia iam non bibam de hoc geni-
mine vitis vſque in diem illum,
cum illud bibam nouũ in regno
26 Dei. * Et hymno dicto exierunt in
27 Montem oliuarum. * Et ait eis Ie-
ſus: ‖ Omnes ſcandalizabimini in ‖Ioan.16.g.
me in nocte iſta: quia ſcriptum 42
eſt: ‖ Percutiam paſtorem, & di- ‖Zac.13.c.7
28 ſpergentur oues. * Sed poſtquam
reſurrexero, præcedam vos in Ga-
29 lilæam. * Petrus autem ait illi:
Et ſi omnes ſcandalizati fuerint
in te:

in te : ſed non ego: * Et ait illi Ie- 30
ſus : Amen dico tibi, quia tu ho-
die in nocte hac, priuſquã gallus
vocem bis dederit, ter me es ne-
gaturus. * At ille amplius loque- 31
batur : Et ſi oportuerit me ſimul D
commori tibi, non te negabo: Si-
militer autem & omnes dicebant.
ǁMat.26.d. *ǁ Et veniunt in prædium, cui no- 32
36 men Gethſemani. Et ait diſcipu-
Luc.22.d. lis ſuis: Sedete hic donec orem.
40 * Et aſſumit Petrum, & Iacobum, 33
& Ioannem ſecum : & cœpit pa-
uere, & tædere. * Et ait illis : Tri- 34
ſtis eſt anima mea vſque ad mor-
tem : ſuſtinete hic, & vigilate.
* Et cum proceſſiſſet paululum, 35
procidit ſuper terram : & orabat,
vt ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo ho-
ra : * & dixit : Abba pater, omnia 36
tibi poſſibilia ſunt, transfer cali-
cem hunc a me, ſed non quod ego
volo, ſed quod tu. * Et venit, & 37
inuenit eos dormientes. Et ait Pe-
tro : Simon, dormis? non potui-
ſti vna hora vigilare? * Vigilate, & 38
orate vt non intretis in tentatio-
nem. Spiritus quidem promptus
eſt, caro vero infirma. * Et ite- 39
rum abiens orauit eumdem ſer-
monem, dicens : * Et reuerſus, 40
denuo inuenit eos dormientes, E
(erant enim oculi eorum grauati)
& ignorabant quid reſponderent
ei. * Et venit tertio, & ait illis : 41
Dormite iam, & requieſcite. Suf-
ficit : venit hora : ecce Filius ho-
minis tradetur in manus peccato-
rum. * Surgite, eamus. ecce qui 42
me tradet, prope eſt. * Et, adhuc 43
eo loquente, venit Iudas Iſcario-
ǁMat. 26.e. tes vnus de duodecim, & ǁ cum
47 eo turba multa cum gladijs, &
Luc. 22. e. lignis, a ſummis ſacerdotibus, &
47 Scribis, & ſenioribus. * Dederat 44
Ioã.18.a.3 autem traditor eius ſignum eis,
dicens : Quemcumque oſculatus
fuero, ipſe eſt, tenete eum, & du-
cite caute. * Et cum veniſſet, ſta- 45
tim accedens ad eum, ait : Aue
Rabbi : & oſculatus eſt eum. * At 46
illi manus iniecerunt in eum, &
tenuerũt eum. * Vnus autem qui- 47
dam de circumſtantibus educens
gladium, percuſſit ſeruum ſum-
mi ſacerdotis: & amputauit illi
auriculam. * Et reſpondens Ieſus, 48
ait illis : Tamquam ad latronem
exiſtis cum gladijs, & lignis com-

49 prehendere me? * quotidie eram
apud vos in templo docens, & nõ
me tenuiſtis. Sed vt impleantur
50 Scripturæ. * ǁ Tunc diſcipuli eius ǁ Mat.26.f.
relinquentes eum, omnes fuge- 56
51 runt. * Adoleſcens autem qui-
dam ſequebatur eum amictus ſin-
done ſuper nudo: & tenuerunt eũ.
52 * At ille reiecta ſindone, nudus
F profugit ab eis. * ǁ Et adduxerunt ǁ Mat.26.f.
53 Ieſum ad ſummum ſacerdotem : 57
& conuenerũt omnes ſacerdotes, Luc.22.f.
54 & Scribæ, & ſeniores. * Petrus 54
autem a longe ſecutus eſt eum vſ- Ioã.18.c.15
que intro in atrium ſummi ſacer-
dotis : & ſedebat cum miniſtris
ad ignem, & calefaciebat ſe.
55 * ǁ Summi vero ſacerdotes, & om- ǁ Mat.26.f.
ne concilium quærebãt aduerſus 59
Ieſum teſtimonium, vt eum mor- Ioan. 2. d.
ti traderent, nec inueniebant. 19
56 * Multi enim teſtimoniũ falſum
dicebant aduerſus eum: & conue-
57 nientia teſtimonia non erant. * Et
quidam ſurgẽtes, falſum teſtimo-
nium ferebant aduerſus eum, di-
58 centes : * Quoniã nos audiuimus
eum dicentem : ǁ Ego diſſoluam
templũ hoc manu factum, & per
triduum aliud non manu factum
59 ædificabo. * Et non erat conue-
60 niens teſtimonium illorum. * Et
exurgẽs ſummus ſacerdos in me-
dium, interrogauit Ieſum, dicens:
Non reſpondes quidquam ad ea,
61 quæ tibi obijciuntur ab his? * Il-
le autem tacebat, & nihil reſpon-
dit. Rurſum ſummus ſacerdos in-
terrogabat eum, & dixit ei : Tu
es Chriſtus filius Dei benedicti?
62 * Ieſus autem dixit illi : Ego ſum :
G ǁ & videbitis Filium hominis ſe- ǁ Mat 24.c.
dentẽ a dextris virtutis Dei, & ve- 30
63 niẽtem cum nubibus cæli. * Sum-
mus autem ſacerdos ſcindens ve-
ſtimenta ſua, ait : Quid adhuc de-
64 ſideramus teſtes? * Audiſtis bla-
ſphemiam : quid vobis videtur?
Qui omnes condemnauerũt eum
65 eſſe reum mortis. * Et cœperunt
quidam conſpuere eum, & velare
faciem eius, & colaphis eum cæ-
dere, & dicere ei : Propheiiza : &
66 miniſtri alapis eũ cædebant. * ǁ Et ǁ Mat.26.g.
cũ eſſet Petrus in atrio deorſum, 69
venit vna ex ancillis ſummi ſacer- Luc. 22. f.
67 dotis : * & cum vidiſſet Petrum 55
calefacientem ſe, aſpiciens illum, Ioã.18 c.17
ait : Et tu cũ Ieſu Nazareno eras.
* At

* At ille negauit, dicens: Neque 68
ſcio, neque noui quid dicas. Et
exijt foras ante atrium, & gallus
‖Mat.26.g. cantauit. *‖Ruſſus autem cum vi- 69
71 diſſet illum ancilla, cœpit dicere
circumſtantibus: Quia hic ex il-
lis eſt. * At ille iterum negauit. 70
‖Luc.22.g. ‖ Et poſt puſillum rurſus qui aſta-
58 bant, dicebant Petro: Vere ex il-
Ioan.18.c. lis es: nam & Galilæus es. * Ille au- 71
25 tem cœpit anathematizare, & iu-
rare: Quia neſcio hominem iſtũ,
quem dicitis. * Et ſtatim gallus 72
‖Mat.26.g. iterum cantauit. ‖ Et recordatus
75 eſt Petrus verbi, quod dixerat ei
Ioan. 13.d. Ieſus: Prius quàm gallus cantet
38 bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

CAP. XV.

Mat.27.a.1 ET confeſtim, mane conſilium 1
Luc. 22. g. facientes ſummi ſacerdotes A
66 cum ſenioribus, & Scribis, & vni-
Ioan. 18.c. uerſo concilio, vincientes Ieſum,
28 duxerunt, & tradiderunt Pilato.
* Et interrogauit eum Pilatus: Tu 2
es rex Iudæorum? At ille reſpon-
‖Mat.27.b. dens, ait illi: Tu dicis. * ‖ Et ac- 3
12 cuſabant eum ſummi ſacerdotes
Luc.27.a.6 in multis. * Pilatus autem rurſum 4
Ioan. 18. f. interrogauit eum, dicens: Non re-
33 ſpõdes quidquam? vide in quan-
tis te accuſant. * Ieſus autem am- 5
plius nihil reſpondit, ita vt mira-
retur Pilatus. * Per diem autem 6
feſtum ſolebat dimittere illis vnũ
ex vinctis, quemcumque petiſ-
ſent. * Erat autem qui dicebatur 7
Barabbas, qui cum ſeditioſis erat
vinctus, qui in ſeditione fecerat
homicidium. * Et cum aſcendiſ- 8
ſet turba, cœpit rogare. ſicut ſem-
per faciebat illis. * Pilatus au- 9
tem reſpondit eis, & dixit: Vul-
tis dimittam vobis regem Iudæo-
rum? * Sciebat enim quòd per in- 10
uidiam tradidiſſent eum ſummi
ſacerdotes. * Pontifices autem 11
concitauerunt turbã, vt magis Ba- B
‖Mat.27.c. rabbam dimitteret eis. * ‖ Pilatus 12
22 autem iterum reſpondens, ait il-
Luc.23. b. lis: Quid ergo vultis faciam regi
14 Iudæorum? * At illi iterum cla- 13
Ioan.18. g. mauerunt: Crucifige eum. * Pila- 14
39. & 19.a. tus vero dicebat illis: Quid enim
2 mali fecit? At illi magis clama-
bant. Crucifige eum. * Pilatus au- 15
tem volens populo ſatisfacere, di-
miſit illis Barabbam, & tradidit

Ieſum flagellis cæſum, vt crucifi-
16 geretur. * ‖ Milites autem duxe- ‖Mat.27.d.
runt eum in atriũ prætorij, & con- 28
17 uocant totam cohortem, * & in- Ioan.19.a.2
duunt eum purpura, & imponunt
18 ei plectentes ſpineam coronã. * Et
cœperunt ſalutare eum: Aue rex
19 Iudæorum. * Et percutiebant ca-
put eius arundine: & conſpuebãt
eum, & ponentes genua, adora-
20 bant eum. * Et poſtquam illuſerũt
ei, exuerunt illum purpura, & in-
duerunt eum veſtimentis ſuis: &
educunt illũ vt crucifigerẽt eum.
21 * ‖ Et angariauerunt prætereun- ‖Mat.27.d.
tem quempiam, Simonem Cyre- 32
næum venientem de villa, patrem Luc. 23. d.
Alexandri, & Rufi, vt tolleret cru- 26
22 cem eius. * Et perducunt illum
in Golgotha locum: quod eſt in-
23 terpretatum Caluariæ locus. * Et
dabant ei bibere myrrhatum vi-
24 num: & non accepit. * ‖ Et cru- ‖Mat.27.d.
C cifigentes eum, diuiſerunt veſti- 33
menta eius, mittentes ſortem ſu- Luc. 23. c.
25 per eis, quis quid tolleret. * Erat 33
autem hora tertia: & crucifixerũt Ioan.19.d.
26 eum. * Et erat titulus cauſæ eius 17
inſcriptus: REX IVDAEORVM.
27 * Et cum eo crucifigunt duos la-
trones: vnum a dextris, & alium
28 a ſiniſtris eius. * ‖ Et impleta eſt ‖Iſa. 53. d.
ſcriptura, quæ dicit: Et cum ini- 12
29 quis reputatus eſt. * Et præter-
euntes blaſphemabant eum, mo-
uentes capita ſua, & dicentes:
‖ Vah qui deſtruis templum Dei, ‖Ioan.2. d.
& in tribus diebus reædificas: 19
30 * ſaluum fac temetipſum deſcen-
31 dens de cruce. * Similiter & ſum-
mi ſacerdotes illudentes, ad alter-
utrum cum Scribis dicebãt: Alios
ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt
32 ſaluũ facere. * Chriſtus rex Iſrael
deſcẽdat nunc de cruce, vt videa-
mus, & credamus. Et qui cum
eo crucifixi erant, conuitiaban-
33 tur ei. * Et facta hora ſexta, tene-
bræ factæ ſunt per totam terrã vſ-
34 que in horã nonã. * Et hora nona
exclamauit Ieſus voce magna, di-
D cens: ‖ Eloi, Eloi, lamma ſaba- ‖Pſ.21.a.1
cthani? quod eſt interpretatum: Matt.27.e.
Deus meus, Deus meus, vt quid 46
35 dereliquiſti me? * Et quidam de
circumſtantibus audientes, dice-
36 bant: Ecce Eliam vocat. * Currens
autem vnus, & implens ſpongiam
aceto, circumponensq. calamo,

potum

potum dabat ei, dicens: Sinite, vi- D
deamus ſi veniat Elias ad depo-
nendum eum. * Ieſus autē emiſ- 37
ſa voce magna expirauit. * Et ve- 38
lum templi ſciſſum eſt in duo,
a ſummo vſque deorſum. * Vidēs 39
autem Centurio, qui ex aduerſo
ſtabat, quia ſic clamans expiraſ-
ſet, ait: Vere hic homo Filius Dei
ſMat. 27. f. erat. * ſ Erant autem & mulieres 40
55 de longe aſpicientes: inter quas
erat Maria Magdalene, & Maria
Iacobi minoris, & Ioſeph mater,
& Salome: * & cum eſſet in Ga- 41
Luc. 8. a. 2 lilæa, ſequebantur eum, ‖ & mi-
niſtrabāt ei, & aliæ multæ, quæ ſi-
mul cum eo aſcenderant Ieroſo-
‖ Mat. 27. g. lymam. * ‖ Et cum iam ſero eſſet 42
57 factum (quia erat paraſceue, quod
Luc. 23. g. eſt ante ſabbatum) * venit Ioſeph 43
50 ab Arimathæa nobilis decurio,
Io. 19. g. 38 qui & ipſe erat expectās regnum
Dei, & audacter introiuit ad Pi-
latum, & petijt corpus Ieſu. * Pi- 44
latus autē mirabatur ſi iam obijſ-
ſet. Et accerſito centurione, in-
terrogauit eum ſi iam mortuus
eſſet. * Et cum cognouiſſet a cen- 45
turione, donauit corpus Ioſeph.
* Ioſeph autē mercatus ſindonē, 46
& deponens eum inuoluit ſindo-
ne, & poſuit eum in monumen-
to, quod erat exciſum de petra,
& aduoluit lapidē ad oſtium mo-
numenti. * Maria autem Magda- 47
lene, & Maria Ioſeph aſpiciebant
vbi poneretur.

CAP. XVI.

Mat. 28. a. 1 ET cum tranſiſſet ſabbatum, 1
Luc. 24. a. 1 Maria Magdalene, & Ma- A
Io. 20. a. 1 ria Iacobi, & Salome emerunt
aromata vt venientes vngerent
Ieſum. * Et valde mane vna ſab- 2
batorum, veniunt ad monumen-
tum, orto iam ſole. * Et dicebant 3
ad inuicem: Quis reuoluet nobis
‖ Mat. 28. a. lapidem ab oſtio monumēti? * Et 4
5 reſpicientes viderunt reuolutum
Luc. 24. a. 4 lapidē. Erat quippe magnus val-
Io. 20. c. 12 de. * ‖ Et introeuntes in monu- 5
mentum viderunt iuuenem ſe-
dentem in dextris, coopertum ſto-
6 la candida, & obſtupuerūt. * Qui
B dicit illis: Nolite expaueſcere:
Ieſum quæritis Nazarenum, cru-
cifixum: ſurrexit, non eſt hic, ec-
7 ce locus vbi poſuerunt eum. * Sed
ite, dicite diſcipulis eius, & Pe-
tro quia præcedit vos in Galilæā:
ibi eum videbitis, ſicut dixit vo- ſ. 14. c. 28
8 bis. * At illæ exeuntes, fugerunt
de monumento: inuaſerat enim
eas tremor & pauor: & nemini
quidquam dixerunt: timebant
9 enim. * Surgens autem mane,
‖ prima ſabbati, apparuit primo ‖ Io. 20. d. 16
Mariæ Magdalene, de qua eiece-
10 rat ſeptem dæmonia. * Illa va-
dens, nunciauit his, qui cum eo
fuerant, lugentibus, & flentibus.
11 * Et illi audientes quia viueret, &
viſus eſſet ab ea, nō crediderunt.
12 * ‖ Poſt hæc autem duobus ex his ‖ Luc. 24. b.
C ambulantibus oſtenſus eſt in alia 13
13 effigie, euntibus in villam: * &
illi euntes nunciauerunt ceteris:
14 nec illis crediderunt. * Nouiſſime,
recumbentibus illis vndecim ap-
paruit: & exprobrauit increduli-
tatem eorum & duritiam cordis:
quia ijs, qui viderant eum reſur-
15 rexiſſe, non crediderunt. * Et di-
xit eis: Euntes in mundum vni-
D uerſum prædicate Euangelium
16 omni creaturæ. * Qui crediderit,
& baptizatus fuerit, ſaluus erit:
qui vero non crediderit, condem-
17 nabitur. * Signa autem eos, qui
crediderint, hæc ſequentur: ‖ In ‖ Act. 16. d.
nomine meo dæmonia eijcient: 18. & 2. a. 4
18 linguis loquentur nouis: * ſer- & 10. g. 46.
pentes tollent: & ſi mortiferum Act. 28. a. 5
quid biberint, non eis nocebit: 8
ſuper ægros manus imponent, &
19 bene habebunt. * Et Dominus
quidem Ieſus, poſtquam locutus
eſt eis, ‖ aſſumptus eſt in cælum, Luc. 24. g.
20 & ſedet a dextris Dei. * Illi au- 51
tem profecti prædicauerunt vbi-
que Domino cooperante, & ſer-
monem confirmante, ſequenti-
bus ſignis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT PRIMVM.

Q VONIAM 1
quidem mul A
ti conati ſũt
ordinare nar
rationẽ, quæ
in nobis cõ-
pletæ ſunt,
rerum:*ſicut 2
tradiderunt nobis, qui ab initio
ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt
ſermonis: * viſum eſt & mihi, aſ- 3
ſecuto omnia a principio diligen
ter, ex ordine tibi ſcribere, opti-
me Theophile, *vt cognoſcas eo- 4
rum verborum, de quibus erudi-
tus es, veritatem. *Fuit in diebus 5
Herodis, regis Iudææ ſacerdos
‖ 1. Par. 24. a.10 quidam nomine Zacharias ‖ de
vice Abia, & vxor illius de filia-
bus Aaron, & nomen eius Eliſa-
beth. * Erant autem iuſti ambo 6
ante Deum, incedentes in omni-
bus mandatis, & iuſtificationibus
Domini ſine querela, *& non erat 7
illis filius eo quòd eſſet Eliſabeth
ſterilis, & ambo proceſſiſſent in
diebus ſuis. * Factum eſt autem, 8
cum ſacerdotio fungeretur, in or-
dine vicis ſuæ ante Deum,* ſecũ- 9
dũ conſuetudinẽ ſacerdotij, ſorte
exijt vt incẽſum poneret, ingreſ
‖ Exo.30.a. 7 ſus in templum Domini: * & ‖ om- 10
nis multitudo populi erat orans
Leuit.16.d. 17 foris hora incenſi.* Apparuit au- 11
tem illi angelus Domini, ſtans a
dextris altaris incenſi.*Et Zacha- 12
rias turbatus eſt videns, & timor
irruit ſuper eum. * Ait autem ad 13
illum Angelus: Ne timeas Zacha-
ria, quoniam exaudita eſt depre-
catio tua: & vxor tua Eliſabeth pa B
riet tibi filium, & vocabis nomen
14 eius Ioannem: * & erit gaudium
tibi, & exultatio, & multi in na-
15 tiuitate eius gaudebunt: * erit e-
nim magnus coram Domino: &
vinum, & ſiceram non bibet, &
Spiritu ſancto replebitur adhuc
16 ex vtero matris ſuę:* & multos fi-
liorum Iſrael conuertet ad Domi
17 num Deum ipſorũ: * & ipſe præ-
cedet ante illũ in ſpiritu, & vir-
tute Eliæ: ‖ vt conuertat corda pa- ‖ Mal. 4.b.
trum in filios, & incredulos ad 6
prudentiam iuſtorum, parare Do- Matt.11.b.
18 mino plebem perfectam. * Et di- 14
xit Zacharias ad angelum: Vnde
hoc ſciam? ego enim ſum ſenex,
& vxor mea proceſſit in diebus
19 ſuis.* Et reſpondens angelus di-
xit ei: Ego ſum Gabriel, qui aſto
ante Deum: & miſſus ſum loqui
20 ad te, & hæc tibi euãgelizare.* Et
ecce eris tacens, & non poteris lo-
qui vſque in diem, quo hæc fiant,
pro eo quòd non credidiſti verbis
meis, quę implebuntur in tempo-
21 re ſuo. * Et erat plebs expectans
Zachariam: & mirabantur quòd
22 tardaret ipſe in templo.*Egreſſus
C autem non poterat loqui ad illos,
& cognouerunt quòd viſionem
vidiſſet in templo. Et ipſe erat in-
nuens illis, & permanſit mutus.
23 * Et factum eſt, vt impleti ſunt
dies officij eius abijt in domum
24 ſuam: *poſt hos autẽ dies conce-
pit Eliſabeth vxor eius, & occul-
tabat ſe menſibus quinque, dicẽs:
25 * Quia ſic fecit mihi Dominus in
diebus, quibus reſpexit auferre
opprobrium meum inter homi-
26 nes. *In menſe autem ſexto, miſ-
ſus eſt angelus Gabriel a Deo in
ciuita-

ciuitatem Galilææ, cui nomẽ Na-
zareth, * ad Virginem deſponſa- 27
tam viro, cui nomen erat Ioſeph,
de domo Dauid, & nomen virgi-
nis Maria. * Et ingreſſus angelus 28
ad eam dixit: Aue gratia plena:
Dominus tecum: Benedicta tu in
mulieribus. * Quæ cum audiſſet, 29
turbata eſt in ſermone eius, & co-
gitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.
* Et ait Angelus ei: Ne timeas 30
Maria, inueniſti enim gratiam
‖Iſa. 7. c. 14 apud Deum: * ‖ ecce concipies in 31
‖Ij. 2. c. 21 vtero, & paries filium, & ‖ voca-
bis nomen eius IESVM. * hic 32
erit magnus, & Filius Altiſſimi D
vocabitur, & dabit illi Dominus
‖Dan. 7. d. Deus ſedẽ Dauid patris eius: ‖ &
14. & g. 27 regnabit in domo Iacob in æter-
Mich. 4. c. 7 num, * & regni eius non erit fi- 33
nis. * Dixit autem Maria ad an- 34
gelum: Quomodo fiet iſtud, quo-
niam virum nõ cognoſco? * Et re- 35
ſpondens angelus dixit ei: Spiri-
tus ſanctus ſuperueniet in te, &
virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.
Ideoq. & quod naſcetur ex te Sã-
ctum, vocabitur Filius Dei. * Et 36
ecce Eliſabeth cognata tua, & ip-
ſa concepit filium in ſenectute
ſua: & hic menſis ſextus eſt illi,
quæ vocatur ſterilis: * quia non 37
erit impoſſibile apud Deum om-
ne verbum. * Dixit autem Ma- 38
ria: Ecce ancilla Domini, fiat
mihi ſecũdum verbum tuum. Et
diſceſſit ab illa angelus. * Exur- 39
gens autem Maria in diebus illis
abijt in montana cum feſtinatio-
ne, in ciuitatem Iuda: * Et intra- 40
uit in domum Zachariæ, & ſalu-
tauit Eliſabeth. * Et factum eſt, vt 41
audiuit ſalutationem Mariæ Eli- E
ſabeth, exultauit infans in vtero
eius: & repleta eſt Spiritu ſancto
Eliſabeth: * & exclamauit voce 42
magna, & dixit: Benedicta tu in-
ter mulieres, & benedictus fru-
ctus ventris tui. * Et vnde hoc mi- 43
hi vt veniat mater Domini mei ad
me? * Ecce enim vt facta eſt vox 44
ſalutationis tuæ in auribus meis,
exultauit in gaudio infans in vte-
ro meo. * & beata, quæ credidi- 45
ſti, quoniam perficientur ea, quæ
dicta ſunt tibi a Domino. * Et ait 46
Maria:
Magnificat anima mea Domi-
num: * & exultauit ſpiritus meus 47
in Deo ſalutari meo.
48 * Quia reſpexit humilitatem
ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc bea
tam me dicent omnes generatio-
nes.
49 * Quia fecit mihi magna qui
potens eſt: & ſanctũ nomen eius.
50 * Et miſericordia eius a proge-
nie in progenies timentibus eum.
51 * Fecit potentiam in ‖ brachio ‖Iſa. 51. b. 9
ſuo: diſperſit ſuperbos mẽte cor- Pſ. 32. b. 10
dis ſui.
52 * Depoſuit potentes de ſede, &
exaltauit humiles.
53 * ‖ Eſurientes impleuit bonis: ‖Pſ. 33. a. 11
F & diuites dimiſit inanes. 1. Reg. 2.
54 * Suſcepit Iſrael puerum ſuum, b. 5
recordatus miſericordiæ ſuæ.
55 * Sicut locutus eſt ad patres no
ſtros, ‖ Abraham, & ſemini eius in ‖Iſa. 41. b. 8
ſæcula. Pſ. 131. c. 18
56 * Manſit autem Maria cum illa Gen. 17. c. 9
quaſi menſibus tribus: & reuerſa & 22. e. 16
57 eſt in domum ſuam. * Eliſabeth
autem impletum eſt tempus pa-
58 riendi, & peperit filiũ. * Et audie-
runt vicini, & cognati eius quia
magnificauit Dominus miſericor-
diam ſuam cũ illa, & congratula-
59 bantur ei. * Et factum eſt in die
octauo, venerunt circumcidere
puerum, & vocabant eum nomi-
60 ne patris ſui Zachariã. * Et reſpon-
dens mater eius, dixit: Nequa-
61 quam, ſed vocabitur Ioannes. * Et
dixerunt ad illã: Quia nemo eſt in
cognatione tua qui vocetur hoc
62 nomine. * Innuebant autem
patri eius, quem vellet vocari
63 eum. * Et poſtulans pugillarem
ſcripſit, ‖ dicens: Ioannes eſt no- ‖3. b. 14
men eius. Et mirati ſunt vniuer-
64 ſi. * Apertum eſt autem illico os
eius, & lingua eius, & loqueba-
65 tur benedicens Deum. * Et factus
eſt timor ſuper omnes vicinos
eorum: & ſuper omnia montana
Iudææ diuulgabantur omnia ver-
66 ba hæc: * & poſuerunt omnes,
G qui audierant in corde ſuo, dicen-
tes: Quis, putas, puer iſte erit?
Etenim manus Domini erat cum
67 illo. * Et Zacharias pater eius re-
pletus eſt Spiritu ſancto: & pro-
phetauit, dicens:
68 * ‖ Benedictus Dominus Deus ‖Pſ. 73. c. 12
Iſrael, quia viſitauit, & fecit re- & 131. d. 17
demptionem plebis ſuæ:
69 * Et erexit cornu ſalutis nobis:

in domo Dauid pueri ſui.
ſIer. 23 a.6 * ‖ Sicut locutus eſt per os ſan- 70
& 30.b. 10 ctorum, qui a ſæculo ſunt pro-
phetarum eius:
* Salutem ex inimicis noſtris, 71
& de manu omnium, qui ode-
runt nos:
* Ad faciendam miſericordiam 72
cum patribus noſtris: & memo-
rari teſtamenti ſui ſancti.
‖Gen.22.c. * ‖ Iuſiurandum, quod iurauit 73
16 ad Abraham patrem noſtrum, da-
Ier.21.f.33 turum ſe nobis:
Heb.6.c.13 * Vt ſine timore de manu ini- 74
d.17 micorum noſtrorum liberati, ſer-
uiamus illi.
* In ſanctitate, & iuſtitia co- 75
ram ipſo, omnibus diebus noſtris.
* Et tu puer, propheta Altiſſi- 76
mi vocaberis: præibis enim ante
faciem Domini parare vias eius:
‖Mal.4.a.5 * ‖ Ad dandam ſcientiam ſalu- 77
& b.17 tis plebi eius: in remiſſionem pec
catorum eorum:
* Per viſcera miſericordiæ Dei 78
noſtri: in quibus viſitauit nos,
‖Zac.2.d.9 ‖ oriens ex alto:
Mal. 4. a.2 * Illuminare his, qui in tene- 79
bris, & in vmbra mortis ſedent: ad
dirigendos pedes noſtros in viam
pacis.
* Puer autem creſcebat, & con- 80
fortabatur ſpiritu: & erat in de-
ſertis vſque in diem oſtenſionis
ſuæ ad Iſrael.

CAP. II.

FActum eſt autem in diebus il- 1
lis, exijt edictum a Cæſare Au A
guſto, vt deſcriberetur vniuerſus
orbis.* Hæc deſcriptio prima, fa- 2
cta eſt a præſide Syriæ Cyrino:* & 3
ibant omnes vt profiterentur ſin-
guli in ſuam ciuitatem.* Aſcen- 4
dit autem & Ioſeph a Galilæa de
ciuitate Nazareth in Iudæã in ci-
‖Mic.5.a.2 uitatẽ Dauid, quæ vocatur ‖ Beth-
Mat.2.a.6 lehem: eo quòd eſſet de domo,
& familia Dauid, * vt profitere- 5
tur cũ Maria deſponſata ſibi vxo-
re prægnante.* Factum eſt autẽ, 6
cum eſſent ibi, impleti ſunt dies
vt pareret. * Et peperit Filium 7
ſuum primogenitum, & pannis
eum inuoluit, & reclinauit eum
in præſepio; quia non erat eis lo-
cus in diuerſorio. * Et paſtores 8
erant in regione eadem vigilan- B
tes, & cuſtodientes vigilias no-
9 ctis ſuper gregem ſuum. * Et ec-
ce angelus Domini ſtetit iuxta il-
los, & claritas Dei circumfulſit il-
los, & timuerunt timore magno.
10 * Et dixit illis angelus: Nolite
timere: ecce enim euangelizo vo
bis gaudium magnum, quod erit
11 omni populo: * quia natus eſt vo-
bis hodie Saluator, qui eſt Chri-
ſtus Dominus in ciuitate Dauid.
12 * Et hoc vobis ſignum: Inuenie-
tis infantem pannis inuolutum,
13 & poſitum in præſepio.* Et ſubi-
to facta eſt cum angelo multitu-
do militiæ cæleſtis laudantium
14 Deum, & dicentium: * Gloria in
altiſſimis Deo, & in terra pax ho-
15 minibus bonæ voluntatis. * Et fa-
ctum eſt, vt diſceſſerũt ab eis an-
geli in cælum: paſtores loqueban-
tur ad inuicẽ: Tranſeamus vſque
Bethlehem, & videamus hoc ver-
bum, quod factũ eſt, quod Domi-
16 nus oſtendit nobis. * Et venerunt
C feſtinantes: & inuenerunt Mariã,
& Ioſeph, & infantem poſitum in
17 præſepio. * Videntes autem co-
gnouerunt de verbo, quod dictũ
18 erat illis de puero hoc. * Et om-
nes, qui audierunt, mirati ſunt:
& de his, quæ dicta erant a paſto-
19 ribus ad ipſos.* Maria autem con
ſeruabat omnia verba hæc, con-
20 ferens in corde ſuo. * Et reuerſi
ſunt paſtores glorificantes, & lau-
dãtes Deum in omnibus, quę au-
dierant, & viderant, ſicut dictum
21 eſt ad illos. * ‖ Et poſtquam con- ‖Gen.17.b.
ſummati ſunt dies octo vt circũ- 12
cideretur puer: vocatum eſt no- Leu.12.a.3
men eius ‖ Ieſus, quòd vocatum & d.31
èſt ab angelo priuſquam in vtero Mat.1.c.21
22 conciperetur.* Et poſtquam im-
pleti ſunt dies purgationis eius
‖ ſecundum legem Moyſi, tulerũt ‖Leu.12.a.
illum in Ieruſalem, vt ſiſterent 6
23 eum Domino, * ſicut ſcriptum eſt
in lege Domini: Quia omne ma- ‖Exo.13.a.
ſculinum adaperiens vuluam, ſan 2
24 ctum Domino vocabitur. * & vt Nu.8.c.16
darent hoſtiam ſecundum quod
dictum eſt ‖ in lege Domini par ‖Leu.12.c.
turturum, aut duos pullos colum- 8
25 barum. * Et ecce homo erat in
Ieruſalem, cui nomen Simeon,
& homo iſte iuſtus, & timora-
D tus, expectans conſolationem
Iſrael, & Spiritus ſanctus erat in
eo.

ro. * Et reſponſum acceeperat a 26
Spiritu ſancto, non viſurum ſe
mortem, niſi prius videret Chri-
ſtum Domini. * Et venit in ſpi- 27
ritu in templum. Et cum indu-
cerent puerũ Ieſum parẽtes eius,
vt facerent ſecundum conſuetu-
dinem legis pro eo: * & ipſe ac- 28
cepit eum in vlnas ſuas, & bene-
dixit Deum, & dixit:
* Nunc dimittis ſeruum tuum 29
Domine, ſecundum verbum tuũ E
in pace:
* Quia viderunt oculi mei ſa- 30
lutare tuum,
* Quod paraſti ante faciẽ om- 31
nium populorum.
* Lumen ad reuelationem gen- 32
tium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.
* Et erat pater eius & mater 33
mirantes ſuper his, quæ dicebã-
tur de illo. * Et benedixit illis 34
‖ Iſa. 8. c. 14 Simeon: & dixit ad Mariam ma-
Ro. 9. g. 32 trem eius: ‖ Ecce poſitus eſt hic in
1. Pet. 2. a. 2 ruinam, & in reſurrectionẽ mul-
torum in Iſrael: & in ſignum, cui
contradicetur: * & tuam ipſius 35
animam pertranſibit gladius vt
reuelentur ex multis cordibus co-
gitationes. * Et erat Anna pro- 36
phetiſſa, filia Phanuel, de tribu
Aſer: hæc proceſſerat in diebus
multis, & vixerat cum viro ſuo
annis ſeptem a virginitate ſua.
* Et hæc vidua vſque ad annos 37
octoginta quattuor: quæ non di- F
ſcedebat de templo, ieiunijs, &
obſecrationibus ſeruiens nocte,
ac die. * Et hæc, ipſa hora ſuper- 38
ueniens, confitebatur Domino:
& loquebatur de illo omnibus,
qui expectabant redemptionem
Iſrael. * Et vt perfecerunt omnia 39
ſecundum legem Domini, reuerſi
ſunt in Galilęã in ciuitatem ſuam
Nazareth. * Puer autem creſcebat, 40
& confortabatur plenus ſapiẽtia:
& gratia Dei erat in illo. * Et ibãt 41
‖ Exo. 23. c. 15 parentes eius per omnes annos in
Ieruſalem, ‖ in die ſollemni Pa-
& 34. d. 17 ſchæ. * Et cum factus eſſet anno- 42
Deut. 16. a. 1 rum duodecim, aſcendentibus il-
lis Ieroſolymam ſecundum con-
ſuetudinem diei feſti, * conſum- 43
matisq. diebus, cũ redirẽt remãſit
puer Ieſus in Ieruſalem, & non
cognouerunt parentes eius. * Exi- 44
ſtimantes autem illum eſſe in co- G
mitatu, venerunt iter diei, & re-
quirebant eum inter cognatos, &
45 notos. * Et non inuenientes, re-
greſſi ſunt in Ieruſalem, requiren-
46 tes eum. * Et factum eſt, poſt tri-
duum inuenerunt illum in tem-
plo ſedentem in medio doctorũ,
audientem illos, & interrogantẽ
47 eos. * Stupebant autem omnes,
qui eum audiebant, ſuper prudẽ-
48 tia, & reſponſis eius. * Et viden-
tes admirati ſunt. Et dixit mater
eius ad illum: Fili, quid feciſti
nobis ſic? ecce pater tuus, & ego
49 dolentes quærebamus te. * Et ait
ad illos: Quid eſt quòd me quære-
batis? neſciebatis quia in his, quæ
Patris mei ſunt, oportet me eſſe?
50 * Et ipſi non intellexerunt verbũ,
51 quod locutus eſt ad eos. * Et de-
ſcendit cum eis, & venit Naza-
reth: & erat ſubditus illis. Et
mater eius conſeruabat omnia
52 verba hæc in corde ſuo. * Et Ie-
ſus proficiebat ſapientia, & æta-
te, & gratia apud Deum, & ho-
mines.

CAP. III.

1 ANno autẽ quintodecimo im-
A perij Tiberij Cæſaris procu-
rante Pontio Pilato Iudæam, te-
trarcha autem Galilææ Herode,
Philippo autem fratre eius tetrar-
cha Ituræ, & Trachonitidis re-
gionis, & Lyſania Abilinæ te-
2 trarcha, * ‖ ſub principibus ſa- ‖ Act. 4. a. 6
cerdotum Anna, & Caipha: fa-
ctum eſt verbum Domini ſuper
Ioannem, Zachariæ filium,
3 in deſerto. * ‖ Et venit in om- ‖ Mat. 3. a. 1
nem regionem Iordanis, prædi- Mar. 1. a. 4
cans baptiſmum pœnitentiæ in
4 remiſſionem peccatorum, * ſicut
B ſcriptum eſt in libro ſermonum
Iſaiæ prophetæ: ‖ Vox claman- ‖ Iſa. 40. a. 3.
tis in deſerto: Parate viam Do- Ioã. 1. c. 23.
mini: rectas facite ſemitas eius:
5 * omnis vallis implebitur: & om-
nis mons, & collis humiliabitur:
& erunt praua in directa: & aſ-
6 pera in vias planas: * & videbit
7 omnis caro ſalutare Dei. * Dice-
bat ergo ad turbas quæ exibant vt
baptizarentur ab ipſo: ‖ Geni- Mat. 3. b. 7
mina viperarum quis oſtendit
8 vobis fugere a ventura ira? * Fa-
cite ergo fructus dignos pœnitẽ-
tiæ, & ne cœperitis dicere. Patrem
habemus Abraham. Dico enim

vobis, quia potens eſt Deus de la-
pidibus iſtis ſuſcitare filios Abra-
hæ. * Iam enim ſecuris ad radi- 9
cem arborum poſita eſt. Omnis
ergo arbor non faciens fructum
bonum, excidetur, & in ignem
mittetur. * Et interrogabant eum 10
turbæ, dicentes: Quid ergo facie-
mus? * Reſpondens autẽ dicebat 11
‖1. Ioã. 3.c. illis: ‖Qui habet duas tunicas, det C
17 non habẽti, & qui habet eſcas, ſi-
Iac.2.a.15 militer faciat. * Venerunt autem 12
& publicani vt baptizarentur, &
dixerunt ad illum: Magiſter, quid
faciemus? * At ille dixit ad eos: 13
Nihil amplius, quàm quod con-
ſtitutum eſt vobis, faciatis.
* Interrogabant autem eum & 14
milites, dicentes: Quid faciemus
& nos? Et ait illis: Neminem con-
cutiatis, neque calumniam facia-
tis: & contenti eſtote ſtipendijs
veſtris. * Exiſtimante autem po- 15
pulo, & cogitantibus omnibus D
in cordibus ſuis de Ioanne, ne
forte ipſe eſſet Chriſtus: * reſpon- 16
‖Matt.3.c. dit Ioannes, dicens omnibus: Ego
11 quidem aqua baptizo vos: veniet
Mar. 1.b.8 autem fortior me, cuius non ſum
Ioã.1.d.26 dignus ſoluere corigiam calcea-
‖Act.1.a.5. mentorum eius: ‖ Ipſe vos bapti-
& 11.c.16. zabit in Spiritu ſancto, & igni:
& 19.a.4 * cuius vẽtilabrum in manu eius, 17
Mat.3.c.12 & purgabit aream ſuam, & con-
gregabit triticum in horreũ ſuum,
paleas autem comburet igni inex-
tinguibili. * Multa quidem, & 18
alia exhortans euangelizabat po-
‖Mat. 14.a. pulo. * ‖ Herodes autem tetrar- 19
3 cha cum corriperetur ab illo de
Mar.6.c.17 Herodiade vxore fratris ſui, & de
omnibus malis, quæ fecit Hero-
des, * adiecit & hoc ſuper omnia, 20
& incluſit Ioannem in carcere,
‖Matt. 3.d. * ‖ Factum eſt autem cum bapti- 21
13 zaretur omnis populus, & Ieſu E
Mar. 1.b.9 baptizato, & orante, apertum eſt
Io.1.c.32 cælum: * & deſcendit Spiritus ſan- 22
ctus corporali ſpecie ſicut colum-
ba in ipſum: & vox de cælo facta
‖Matt.3.d. eſt: ‖ Tu es Filius meus dilectus,
17.& 17.a.5 in te complacui mihi. * Et ipſe 23
ſ.9.f.35 Ieſus erat incipiens quaſi annorũ
2. Pet. 1. d. triginta, vt putabatur, filius Io-
17 ſeph, qui fuit Heli, qui fuit Ma-
thath, * qui fuit Leui, qui fuit Mel- 24
chi, qui fuit Ianne, qui fuit Io-
ſeph, * qui fuit Mathathiæ, qui 25
fuit Amos, qui fuit Nahum, qui F
26 fuit Heſli, qui fuit Nagge, * qui
fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ,
qui fuit Semei, qui fuit Ioſeph,
27 qui fuit Iuda, * qui fuit Ioanna,
qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel,
qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,
28 * qui fuit Melchi, qui fuit Addi,
qui fuit Coſan, qui fuit Elmadã,
29 qui fuit Her, * qui fuit Ieſu, qui
fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui
30 fuit Mathat, qui fuit Leui, * qui
fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui
fuit Ioſeph, qui fuit Iona, qui
31 fuit Eliakim, * qui fuit Melea,
qui fuit Menna, qui fuit Matha-
G ta, qui fuit Nathan, qui fuit Da-
32 uid, * qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed,
qui fuit Booz, qui fuit Salmon,
33 qui fuit Naaſſon, * qui fuit Ami-
nadab, qui fuit Aram, qui fuit
Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Iu-
34 dę, * qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac,
qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare,
35 qui fuit Nachor, * qui fuit Sarug,
qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg,
36 qui fuit Heber, qui fuit Sale, * qui
fuit Cainan, qui fuit Arphaxad,
qui fuit Sẽ, qui fuit Noe, qui fuit
37 Lamech, * qui fuit Mathuſale,
qui fuit Henoch, qui fuit Iared,
qui fuit Malaleel, qui fuit Cainã,
38 * qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui
fuit Adam, qui fuit Dei.

CAP. IIII.

1 IEſus autem plenus Spiritu ſan- Mat.4.a.1.
A cto regreſſus eſt a Iordane: & Mar.1.b.12
agebatur a Spiritu in deſertum
2 * diebus quadraginta, & tentaba-
tur a diabolo. Et nihil manduca-
uit in diebus illis: & cõſummatis
3 illis eſurijt. * Dixit autem illi dia-
bolus: Si Filius Dei es, dic lapidi
4 huic vt panis fiat. * Et reſpondit
ad illum Ieſus: Scriptum eſt:
‖ Quia non in ſolo pane viuit ho- ‖Deu.8.a.3
5 mo, ſed in omni verbo Dei. * Et Mat.4.a.4
duxit illum diabolus in montem
excelſum, & oſtendit illi omnia
regna orbis terræ in momento tẽ-
6 poris, * & ait illi: Tibi dabo po-
teſtatem hanc vniuerſam, & glo-
riam illorum: quia mihi tradita
7 ſunt: & cui volo do illa. * Tu
ergo ſi adoraueris coram me, erũt
8 tua omnia. * Et reſpondens Ie- ‖Deu.16.c.
B ſus, dixit illi: ‖ Scriptum eſt, Do- 13.& 10.d.
minum Deum tuum adorabis, 20

& illi

& illi ſoli ſeruies. * Et duxit illum 9
in Ieruſalem, & ſtatuit eum, ſu-
per pinnam templi, & dixit illi:
Si Filius Dei es, mitte te hinc deor
‖Pſ.90.c.11 ſum. * ‖ Scriptum eſt enim quòd 10
angelis ſuis mandauit de te, vt
conſeruēt te: * & quia in manibus 11
tollent te, ne forte offendas ad
lapidem pedem tuum. * Et re- 12
ſpondens Ieſus, ait illi: Dictũ eſt:
‖Deut. 6.c. 16 ‖ Non tentabis Dominum Deum
tuum. * Et conſummata omni 13
tentatione, diabolus receſſit ab
‖Matt.4.b. 13 Mar.1.b.14 illo, vſque ad tempus. * ‖ Et re- 14
greſſus eſt Ieſus in virtute Spiri-
tus in Galilæã, & fama exijt per
vniuerſam regionem de illo. * Et 15
ipſe docebat in ſynagogis eorum,
& magnificabatur ab omnibus. C
‖Mat.13.g. 54 Mar.6.a.1 Io.4.f.45 * ‖ Et venit Nazareth, vbi erat 16
nutritus, & intrauit ſecundum
conſuetudinem ſuam die ſabbati
in ſynagogam, & ſurrexit lege-
re. * Et traditus eſt illi liber Iſaiæ 17
prophetæ. Et vt reuoluit librum,
inuenit locum vbi ſcriptum erat:
‖Iſa. 61.a.1 * ‖ Spiritus Domini ſuper me: 18
propter quod vnxit me, euange-
lizare pauperibus miſit me, ſana-
re contritos corde, * prædicare cap- 19
tiuis remiſſionem, & cæcis viſum,
dimittere confractos in remiſſio-
nem, prædicare annum Domini
acceptum, & diem retributionis.
* Et cum plicuiſſet librum, reddi- 20
dit miniſtro, & ſedit. Et omnium D
in ſynagoga oculi erant intendē-
tes in eum. * Cœpit autem dice- 21
re ad illos: Quia hodie impleta eſt
hæc ſcriptura in auribus veſtris.
* Et omnes teſtimonium illi da- 22
bãt: & mirabãtur in verbis gratiæ,
quæ procedebant de ore ipſius,
& dicebant: Nonne hic eſt filius
Ioſeph? * Et ait illis: Vtique di- 23
cetis mihi hanc ſimilitudinem:
Medice cura teipſum: quanta au-
diuimus facta in Capharnaum,
fac & hic in patria tua. * Ait au- 24
tem: Amen dico vobis, quia ne-
mo propheta acceptus eſt in pa-
tria ſua. * In veritate dico vobis, 25
‖3.Reg.17. a.9 ‖ multæ viduæ erant in diebus
Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt
cælum annis tribus, & menſibus
ſex: cum facta eſſet fames magna
in omni terra: * & ad nullam il- 26
larum miſſus eſt Elias, niſi in Sa-
repta Sidoniæ, ad mulierem vi-
27 duam. * ‖ Et multi leproſi erant ‖4.Reg.5.d
E in Iſrael ſub Eliſæo propheta: & 14
nemo eorum mundatus eſt niſi
28 Naaman Syrus. * Et repleti ſunt
omnes in ſynagoga ira, hæc au-
29 dientes. * Et ſurrexerunt, & eie-
cerunt illum extra ciuitatem, &
duxerunt illũ vſque ad ſuperci-
lium montis, ſuper quem ciuitas
illorum erat ædificata vt præcipi-
30 tarent eum. * Ipſe autem tranſiens
31 per medium illorum, ibat. * ‖ Et ‖Matt.4.b.
deſcendit in Capharnaum ciuita- 13
tē Galilææ, ibiq; docebat illos ſab- Mar.1.c.21
32 batis. * Et ſtupebant in doctrina Mat.7.d.28
eius, quia in poteſtate erat ſermo
33 ipſius. * ‖ Et in ſynagoga erat ho- ‖Mar.1.c.23
mo habens dæmonium immun-
dum, & exclamauit voce magna,
34 * dicens: Sine, quid nobis, &
F tibi Ieſu Nazarene? veniſti per-
dere nos? ſcio te quis ſis, Sanctus
35 Dei. * & increpauit illum Ieſus,
dicens: Obmuteſce, & exi ab eo.
Et cum proiecifſet illum dæmo-
nium in medium, exijt ab illo,
36 nihilq; illum nocuit. * Et factus eſt
pauor in omnibus, & colloque-
bantur adinuicē, dicentes: Quod
eſt hoc verbum, quia in poteſta-
te & virtute imperat immundis
37 ſpiritibus, & exeunt? * Et diuul-
gabatur fama de illo in omnem
38 locum regionis. * Surgens autem
Ieſus de ſynagoga, introiuit in do-
mum Simonis. ‖ Socrus autem Si- ‖Matt.8.b.
G monis tenebatur magnis febri- 14
bus: & rogauerunt illum pro ea. Mar.1.c.30
39 * Et ſtans ſuper illam imperauit
febri: & dimiſit illam. Et conti-
nuo ſurgens, miniſtrabat illis.
40 * Cum autem ſol occidiſſet: om-
nes, qui habebant infirmos varijs
languoribus, ducebãt illos ad eũ.
At ille ſingulis manus imponens,
41 curabat eos. * ‖ Exibãt autem dę- ‖ Mar.1.d.
monia a multis clamantia, & di- 34
centia: Quia tu es Filius Dei: &
increpans non ſinebat ea loqui:
quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtũ.
42 * Facta autem die egreſſus ibat in
deſertum locũ, & turbæ require-
bant eũ, & venerunt vſque ad ip-
ſum: & detinebant illum ne di-
43 ſcederet ab eis. * Quibus ille ait:
Quia & alijs ciuitatibus oportet
me euangelizare regnũ Dei: quia
44 ideo miſſus ſum. * Et erat prædi-
cans in ſynagogis Galilææ.

CAP. V.

1 FActum eſt autem, cum turbæ
A irruerent in eum, vt audirent
verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus
‖Matt. 4. c. 18 2 ſtagnum Geneſareth. * ‖ Et vidit
duas naues ſtãtes ſecus ſtagnum:
Mar. 1. c. 26 piſcatores autem deſcenderant, &
3 lauabant retia. * Aſcendens au-
tem in vnam nauim, quæ erat Si-
monis, rogauit eum a terra redu-
cere puſillum. Et ſedens docebat
4 de nauicula turbas. * Vt ceſſauit
autem loqui, dixit ad Simonem:
Duc in altum, & laxate retia ve-
5 ſtra in capturam. * Et reſpondens
Simon, dixit illi: Præceptor, per
totam noctem laborantes, nihil
cepimus: in verbo autem tuo la-
6 xabo rete. * Et cum hoc feciſſent,
B concluſerunt piſcium multitudi-
nem copioſam, rumpebatur au-
7 tem rete eorum. * Et annuerunt
ſocijs, qui erant in alia naui vt
venirent, & adiuuarent eos. Et
venerunt, & impleuerunt ambas
nauiculas, ita vt pene mergeren-
8 tur. * Quod cum videret Simon
Petrus, procidit ad genua Ieſu, di-
cens: Exi a me, quia homo pecca-
9 tor ſum, Domine. * Stupor enim
circumdederat eũ, & omnes, qui
cum illo erant, in captura piſciũ,
10 quam ceperant: * Similiter au-
tem Iacobum, & Ioannem, filios
Zebedæi, qui erant ſocij Simonis.
Et ait ad Simonem Ieſus: Noli ti-
mere: ex hoc iam homines eris
11 capiens. * Et ſubductis ad terram
C nauibus, relictis omnibus ſecuti
‖Mat. 8. a. 2 12 ſunt eum. * ‖ Et factum eſt, cum
Mar. 1. d. 40 eſſet in vna ciuitatum, & ecce vir
plenus lepra, & videns Ieſum, &
procidẽs in faciem, rogauit eum,
dicens: Domine, ſi vis, potes me
13 mundare. * Et extendens ma-
num, tetigit eum, dicens: Volo:
Mundare. Et confeſtim lepra di-
14 ſceſſit ab illo. * & ipſe præcepit
illi vt nemini diceret: ſed, Vade,
oſtende te ſacerdoti, & offer pro
‖Leu. 14. a. 4 emundatione tua, ‖ ſicut præce-
pit Moyſes, in teſtimonium illis.
15 * Perambulabat autem magis ſer-
mo de illo: & conueniebant tur-
bæ multæ vt audirent, & curaren-
16 tur ab infirmitatibus ſuis. * Ipſe
autem ſecedebat in deſertum, &
17 orabat. * Et factũ eſt in vna die-
D rum, & ipſe ſedebat docens. Et
erant Phariſæi ſedentes, & legis
doctores, qui venerant ex omni
caſtello Galilææ, & Iudææ, & Ie-
ruſalem: & virtus Domini erat
18 ad ſanandum eos. * ‖ Et ecce vi- ‖Mat. 9. a. 2
ri portantes in lecto hominẽ, Mar. 2. a. 3
qui erat paralyticus: & quærebãt
eum inferre, & ponere ante eum.
19 * Et non inuenientes qua parte il-
lum inferrent præ turba, aſcen-
derunt ſupra tectum, & per tegu-
las ſummiſerunt eum cum lecto
20 in medium ante Ieſum. * Quo-
rum fidem vt vidit, dixit: Homo
21 remittuntur tibi peccata tua. * Et
E cœperunt cogitare Scribæ, & Pha
riſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui
loquitur blaſphemias? Quis po-
teſt dimittere peccata, niſi ſolus
22 Deus? * Vt cognouit autem Ie-
ſus cogitationes eorum, reſpon-
dens, dixit ad illos: Quid cogi-
23 tatis in cordibus veſtris? * Quid
eſt facilius dicere: Dimittuntur
tibi peccata: an dicere: Surge,
24 & ambula? * Vt autem ſciatis,
quia Filius hominis habet po-
teſtatem in terra dimittendi pec-
cata, (ait paralytico) Tibi dico,
ſurge, tolle lectum tuum, & va-
25 de in domum tuam. * Et confe-
ſtim conſurgens coram illis, tulit
lectum, in quo iacebat: & abijt
in domũ ſuam, magnificans Deũ.
26 * Et ſtupor apprehendit omnes,
& magnificabãt Deum. Et repleti
ſunt timore, dicentes: Quia vidi-
27 mus mirabilia hodie. * ‖ Et poſt ‖Mat. 9. a. 9
hæc exijt, & vidit publicanũ, Mar. 2. c. 14
nomine Leui, ſedentem ad Telo-
nium, & ait illi: Sequere me.
28 * Et relictis omnibus, ſurgens ſe-
29 cutus eſt eum. * & fecit ei con-
F uiuium magnum Leui in domo
ſua: & erat turba multa publica-
norum, & aliorum, qui cum il-
30 lis erant diſcumbẽtes. * ‖ Et mur- ‖Mar. 2. c. 18
murabant Phariſæi, & Scribæ eo-
rum dicentes ad diſcipulos eius:
Quare cum publicanis, & pecca-
toribus manducatis, & bibitis?
31 * Et reſpondens Ieſus, dixit ad il-
los: Non egent qui ſani ſunt me-
32 dico, ſed qui male habent. * Non
veni vocare iuſtos, ſed peccato-
33 res ad pœnitentiam. * At illi di-
xerunt ad eum: Quare diſcipuli
Ioan-

Ioannis ieiunãt frequenter,& ob-
ſecrationes faciunt, ſimiliter & G
Phariſæorum: tui autem edunt,
& bibunt? *Quibus ipſe ait: Nũ- 34
quid poteſtis filios ſponſi, dum
cum illis eſt ſponſus, facere ieiu-
nare? * Venient autem dies:cum 35
ablatus fuerit ab illis ſponſus, tũc
ieiunabunt in illis diebus. * Di- 36
cebat autem,& ſimilitudinem ad
illos: Quia nemo commiſſuram
a nouo veſtimẽto immittit in ve-
ſtimentum vetus: alioquin & no-
uum rumpit, & veteri non cõne-
nit commiſſura a nouo. * Et ne- 37
mo mittit vinum nouum in vtres
veteres: alioquin rumpet vinum
nouum vtres, & ipſum effunde-
tur,& vtres peribunt. *ſed vinum 38
nouum in vtres nouos mittẽdum
eſt,& vtraque conſeruantur. * Et 39
nemo bibẽs vetus,ſtatim vult no-
uũ, dicit enim:Vetus melius eſt.

CAP. VI.

Mat.12.a.1 Mar.2.d.23
FActum eſt autem in ſabbato 1
ſecundo, primo, cum tranſi- A
ret per ſata, vellebant diſcipuli
eius ſpicas,& manducabant con-
fricantes manibus.* Quidam au- 2
tem Phariſæorum, dicebant illis:
Quid facitis quod nõ licet in ſab-
batis?* Et reſpondens Ieſus ad 3
eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod
fecit Dauid,cum eſuriſſet ipſe,&
‖1.Reg.21 b.6
qui cum illo erant?* ‖quomodo 4
intrauit in domum Dei, & panes
propoſitionis ſumpſit, & mandu-
cauit, & dedit his, qui cum ipſo
erant: quos non licet manduca-
Leu.24.b.9 Exo.29.e.32
re‖ niſi tantum ſacerdotibus? *Et 5
dicebat illis: Quia Dominus eſt
Filius hominis,etiam ſabbati.*Fa 6
ctum eſt autem & in alio ſabba-
to, vt intraret in ſynagogã, & do-
‖Mat.12.b.10 Mar.3.a.1
ceret. ‖Et erat ibi homo, & ma-
nus eius dextra erat arida. * Ob- 7
ſeruabant autem Scribæ, & Pha- B
riſæi ſi in ſabbato curaret: vt in-
uenirent vnde accuſarent eum.
* Ipſe vero ſciebat cogitationes 8
eorum: & ait homini, qui habe-
bat manum aridam: Surge, & ſta
in medium. Et ſurgens ſtetit.*Ait 9
autem ad illos Ieſus: Interrogo
vos ſi licet ſabbatis benefacere,
an male: animam ſaluam facere,
an perdere? * Et circumſpectis 10
omnibus dixit homini: Extende
manum tuam. Et extendit: & re-
11 ſtituta eſt manus eius. * Ipſi au-
tem repleti ſunt inſipiẽtia, & col-
loquebantur ad inuicem, quidnã
12 facerent Ieſu. * Factum eſt autem
in illis diebus, exijt in montem
orare, & erat pernoctãs in oratio-
13 ne Dei.* ‖ Et cum dies factus eſ-
‖Mat.10.a.1 Mar.3.b.13
ſet, vocauit diſcipulos ſuos:& ele
git duodecim ex ipſis (quos &
14 Apoſtolos nominauit)* Simonẽ,
quem cognominauit Petrum, &
Andream fratrem eius,Iacobum,
& Ioannem, Philippum, & Bar-
15 tholomæum,* Matthæũ, & Tho-
C mam, Iacobum Alphæi, & Si-
16 monem, qui vocatur zelotes,* &
Iudam Iacobi, & Iudam Iſcario-
17 tem, qui fuit proditor. * Et de-
ſcendens cum illis, ſtetit in loco
campeſtri, & turba diſcipulorum
eius, & multitudo coprioſa ple-
bis ab omni Iudæa,& Ieruſalem,
& maritima, & Tyri, & Sido-
18 nis. *qui venerant vt audirent
eum, & ſanarentur a languoribus
ſuis. Et qui vexabantur a ſpiri-
19 tibus immundis, curabantur.*Et
omnis turba quærebat eum tan-
gere: quia virtus de illo exibat,
20 & ſanabat omnes. * ‖Et ipſe ele-
‖Mat.5.a.2
uatis oculis in diſcipulos ſuos,di-
cebat. Beati pauperes: quia ve-
21 ſtrũ eſt regnũ Dei.*‖Beati qui nũc
‖Mat.5.a.18
eſuritis.quia ſaturabimini. Bea-
ti, qui nunc fletis, quia ridebi-
22 tis.* Beati eritis cum vos ode-
rint homines, & cum ſeparaue-
rint vos,& exprobrauerint,& eie-
cerint nomẽ veſtrũ tamquam ma-
23 lũ propter Filium hominis.*Gau-
D dete in illa die, & exultate, ecce
enim merces veſtra multa eſt in
cęlo,ſecundũ hæc enim faciebant
24 Prophetis patres eorum. * Verun-
tamen væ vobis diuitibus, quia
habetis conſolationem veſtram.
25 * ‖ Væ vobis, qui ſaturati eſtis:
‖Am.6.a.1 Eccli.31.a.8 Iſa.65.c.13
quia eſurietis. Væ vobis, qui ri-
detis nunc: quia lugebitis & fle-
26 bitis.* Væ cum benedixerint vo-
bis homines: ſecundũ hæc enim
faciebant pſeudoprophetis patres
27 eorum.* Sed vobis dico, qui au-
ditis: Diligite inimicos veſtros,
28 benefacite his qui oderũt vos.*Be
nedicite maledicentibus vobis,
& orate pro calumniantibus vos.

Et

‖Matt.5.g. *‖Et qui te percutit in maxillam, 29
44 præbe & alteram. ‖Et ab eo, qui
‖1.Cor.6. aufert tibi veſtimentum, etiam
b.7 tunicam noli prohibere. *Omni 30
Mat.7.b.12 autem petenti te, tribue: & qui
aufert quæ tua ſunt, ne repetas.
Tob.4.c. *‖Et prout vultis vt faciant vo- 31
16 bis homines, & vos facite illis ſi-
‖Matt.5.g. militer. *‖Et ſi diligitis eos, qui 32
46 vos diligunt, quæ vobis eſt gra-
tia? nam & peccatores diligen-
tes ſe diligunt. *Et ſi benefece- 33
ritis his, qui vobis benefaciunt; E
quæ vobis eſt gratia? ſiquidem
‖Matt.5.g. & peccatores hoc faciunt. *‖Et ſi 34
42 mutuum dederitis his, a quibus
Deu.15.b.8 ſperatis recipere, quæ gratia eſt
vobis? nam & peccatores pecca-
toribus fœnerantur, vt recipiant
æqualia. *Verumtamen diligite 35
inimicos veſtros: benefacite, &
mutuum date, nihil inde ſperan-
tes: & erit merces veſtra multa,
& eritis filij Altiſſimi, quia ipſe
benignus eſt ſuper ingratos, & ma
los. *Eſtote ergo miſericordes ſi- 36
cut & Pater veſter miſericors eſt.
*Nolite iudicare, & non iudica- 37
bimini: nolite condemnare, &
non condemnabimini. Dimitti-
te, & dimittemini. *Date, & da- 38
bitur vobis: menſuram bonam,
& confertam, & coagitatam, &
ſupereffluentem dabũt in ſinum
‖Mat.7.a.2 veſtrum. ‖Eadem quippe men-
Mar.4.c.24 ſura, qua menſi fueritis, remetie-
tur vobis. *Dicebat autem illis 39
& ſimilitudinem: Numquid po-
teſt cæcus cæcum ducere? nonne
‖Mat.10.c. ambo in foueam cadunt? *‖Non 40
24 eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: F
Io.13.b.16 perfectus autem omnis erit, ſi ſit
‖Mat.7.a.3 ſicut magiſter eius. *‖Quid au- 41
tem vides feſtucam in oculo fra-
tris tui, trabem autem, quæ in
oculo tuo eſt, non conſideras?
*Aut quomodo potes dicere fra- 42
tri tuo: Frater ſine eijciam feſtu-
cam de oculo tuo: ipſe in oculo
tuo trabem non videns? Hypocri-
ta eijce primum trabem de oculo
tuo: & tunc perſpicies vt educas
‖Matt.7.c. feſtucã de oculo fratris tui. *‖Nõ 43
16. & 12.e. eſt enim arbor bona, quę facit fru
33 ctus malos: neque arbor mala fa-
ciens fructum bonum. *Vnaquæ- 44
que enim arbor de fructu ſuo co-
gnoſcitur. Neque enim de ſpinis
colligunt ficus: neque de rubo
45 vindemiant vuam. *Bonus ho-
G mo de bono theſauro cordis ſui
profert bonum: & malus homo
de malo theſauro profert malũ.
Ex abundãtia enim cordis os lo-
46 quitur. *Quid autem vocatis me
‖Domine, Domine: & non faci- ‖Matt.7.d.
47 tis quæ dico? *Omnis, qui venit 21
ad me, & audit ſermones meos, Ro.2.b.13.
& facit eos: oſtendam vobis cui Iac.1.b.12.
48 ſimilis ſit: *ſimilis eſt homini ędi-
ficanti domum, qui fodit in altũ,
& poſuit fundamẽtum ſuper pe-
tram. inundatione autem facta,
illiſum eſt flumen domui illi, &
non potuit eam mouere: fundata
49 enim erat ſuper petrã. *Qui autẽ
audit, & non facit: ſimilis eſt ho-
mini ædificãti domum ſuam ſu-
per terram ſine fundamento: in
quam illiſus eſt fluuius, & con-
tinuo cecidit: & facta eſt ruina
domus illius magna.

CAP. VII.

1 CVm autem impleſſet omnia ‖Mat.8.a.5
A verba ſua in aures plebis, in-
2 trauit Capharnaum. *Centurio-
nis autem cuiuſdam ſeruus male
habens, erat moriturus: qui illi
3 erat pretioſus. *Et cum audiſſet
de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iu
dæorum, rogans eum vt veniret,
4 & ſaluaret ſeruum eius. *At illi
cum veniſſent ad Ieſum, roga-
bant eum ſolicite, dicentes ei:
Quia dignus eſt vt hoc illi pręſtes.
5 *diligit enim gentem noſtram:
& ſynagogam ipſe ædificauit no-
6 bis. *Ieſus autem ibat cum illis.
Et cum iam non longe eſſet a do-
mo, miſit ad eum Centurio ami-
cos, dicens: ‖Domine noli vexa- ‖Mat.8.a.8
ri: Non enim ſum dignus vt ſub
7 tectum meum intres. *propter
quod & me ipſum non ſum di-
gnum arbitratus vt venirẽ ad te,
ſed dic verbo, & ſanabitur puer
8 meus. *nam & ego homo ſum
B ſub poteſtate conſtitutus, habens
ſub me milites: & dico huic vade,
& vadit: & alij veni, & venit: &
9 ſeruo meo, fac hoc, & facit. *Quo
audito Ieſus miratus eſt: & con-
uerſus ſequentibus ſe turbis, di-
xit: Amen dico vobis, nec in Iſ-
10 rael tantam fidem inueni. *Et re-
uerſi, qui miſſi fuerant domũ, in-
uene-

ueneruntſeruũ, qui languerat, ſa-
num. * Et factum eſt : deinceps 11
ibat in ciuitatem, quæ vocatur
Naim : & ibant cum eo diſcipu-
li eius, & turba copioſa. * Cum 12
autem appropinquaret portæ ci-
uitatis, ecce defunctus efferebа-
tur filius vnicus matris ſuæ : &
hæc vidua erat : & turba ciuita-
tis multa cum illa. * Quam cum 13
vidiſſet Dominus, miſericordia
motus ſuper eam, dixit illi : Noli
flere. * Et acceſſit, & tetigit locu- 14
lum. (Hi autem, qui portabant,
ſteterunt.) Et ait : Adoleſcens, ti-
bi dico, ſurge. * Et reſedit qui 15
erat mortuus, & cœpit loqui. Et C
dedit illum matri ſuæ. * Accepit 16
autem omnes timor : & magnifi-
‖3.Reg.17.24.c.19 cabant Deum, dicentes : ‖ Quia
Io.4.c.19 propheta magnus ſurrexit in no-
bis : & quia Deus viſitauit plebẽ
ſuam. * Et exijt hic ſermo in vni- 17
uerſam Iudæam de eo, & in om-
nem circà regionem. * Et nun- 18
ciauerũt Ioanni diſcipuli eius de
‖Mat. 11.a.2 omnibus his. * ‖ Et conuocauit 19
duos de diſcipulis ſuis Ioannes,
& miſit ad Ieſum, dicens : Tu es
qui venturus es, an alium expe-
ctamus? * Cum autem veniſſent 20
ad eum viri, dixerunt : Ioannes
Baptiſta miſit nos ad te, dicens :
Tu es, qui venturus es, an alium
expectamus? * (in ipſa autem 21
hora multos curauit a languori-
bus, & plagis, & ſpiritibus ma-
lis, & cæcis multis donauit vi-
ſum.) * Et reſpondens, dixit il- 22
lis : Eũtes renunciate Ioanni quæ
‖Iſa.35.b.5 audiſtis, & vidiſtis? Quia cæci vi
dent, claudi ambulant, leproſi
mundantur, ſurdi audiunt, mor- D
tui reſurgunt, pauperes euangeli-
zantur : * Et beatus eſt quicum- 23
que non fuerit ſcandalizatus in
me. * Et cum diſceſſiſſent nun- 24
cij Ioannis, cœpit de Ioanne dice
re ad turbas : Quid exiſtis in de-
ſertum videre? arundinem vento
agitatam? * Sed quid exiſtis vi- 25
dere? hominem mollibus veſti-
mentis indutum? Ecce qui in ve-
ſte pretioſa ſunt & delicijs in do-
‖Mal.3.a.b.1 mibus regum ſunt. * Sed quid 26
exiſtis videre? prophetam? Vti-
Matt.11.b.10 que dico vobis, & plus quàm Pro
phetam. * ‖ hic eſt, de quo ſcri- 27
Mar.1.a.2. ptum eſt : Ecce mitto angelum
meum ante faciem tuam, qui
præparabit viam tuam ante te.
28 * Dico enim vobis : Maior inter
natos mulierum propheta Ioan-
ne Baptiſta nemo eſt : qui autem
minor eſt in regno Dei, maior eſt
29 illo. * Et omnis populus audiens
E & publicani, iuſtificauerunt Deũ,
30 baptizati baptiſmo Ioãnis. * Pha-
riſæi autem, & legis periti con-
ſilium Dei ſpreuerũt in ſemetip-
31 ſos, non baptizati ab eo. * Ait au-
tem Dominus : ‖ Cui ergo ſimi- ‖Mat.11.b.16
les dicam homines generationis
32 huius? & cui ſimiles ſunt? * Si-
miles ſunt pueris ſedentibus in
foro : & loquentibus adinuicem,
& dicentibus : Cantauimus vobis
tibijs, & non ſaltaſtis : lamenta-
33 uimus, & non ploraſtis. * ‖ Ve- ‖Mat.3.a.4
nit enim Ioannes Baptiſta, neque Mar.1.a.6
mãducans panem, neque bibens
vinum, & dicitis : Dæmonium ha-
34 bet. * Venit Filius hominis man-
ducans, & bibens, & dicitis : Ec-
ce homo deuorator, & bibens vi-
nũ, amicus publicanorũ, & pecca-
35 torum. * Et iuſtificata eſt ſapien-
36 tia ab omnibus filijs ſuis. * Ro-
F gabat autem illum quidam de
Phariſæis, vt manducaret cum il-
lo. Et ingreſſus domum Phari-
37 ſæi diſcubuit. * ‖ Et ecce mulier, ‖Matt.26.a.7
quæ erat in ciuitate peccatrix, vt
cognouit quòd accubuiſſet in do- Mar.14.a.3
mo Phariſæi, attulit alabaſtrum
38 vnguenti : * & ſtans retro ſecus pe- Io.12.a.3
des eius, lacrymis cœpit rigare pe
des eius, & capillis capitis ſui ter-
gebat, & oſculabatur pedes eius,
39 & vnguento vngebat. * Videns
autem Phariſæus, qui vocauerat
eum, ait intra ſe dicens : Hic ſi eſ-
ſet propheta, ſciret vtique, quæ, &
qualis eſt mulier, quæ tangit eũ :
40 quia peccatrix eſt. * & reſpondens
Ieſus, dixit ad illum : Simon, ha-
beo tibi aliquid dicere. At ille
41 ait : Magiſter, dic. * Duo debito-
res erant cuidam fœneratori : v-
nus debebat denarios quingẽtos,
42 & alius quinquaginta. * Non ha-
bentibus illis vnde redderent do-
nauit vtriſque. Quis ergo eum
43 plus diligit? * Reſpondens Simon
G dixit : Aeſtimo quia is, cui plus
donauit. At ille dixit ei : Recte
44 iudicaſti. * Et conuerſus ad mu-
lierem, dixit Simoni : Vides hanc
mulie-

mulierem? Intraui in domũ tuam,
aquam pedibus meis non dediſti:
hæc autem lacrymis rigauit pe-
des meos, & capillis ſuis terſit.
* Oſculum mihi non dediſti: hæc 45
autem ex quo intrauit, non ceſ-
ſauit oſculari pedes meos. * Oleo 46
caput meum non vnxiſti: hæc au-
tem vnguento vnxit pedes meos.
* propter quod dico tibi: Remittũ- 47
tur ei peccata multa, quoniam
dilexit multum. Cui autem mi-
nus dimittitur minus diligit.
‖Mat.9.a.2 * Dixit autem ad illam: ‖ Remit- 48
tuntur tibi peccata. * Et cœperunt 49
qui ſimul accumbebant, dicere
intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam
peccata dimittit? * Dixit autem 50
ad mulierem: Fides tua te ſaluam
fecit: vade in pace.

CAP. VIII.

ET factum eſt deinceps, & ip- 1
ſe iter faciebat per ciuitates, A
& caſtella prædicans, & euangeli-
zans regnum Dei: & duodecim
cum illo, * & mulieres aliquæ, 2
quæ erant curatæ a ſpiritibus ma-
‖Mar.16.c. lignis, & infirmitatibus: ‖ Maria,
9 quæ vocatur Magdalene, de qua
ſeptem dæmonia exierant, * & 3
Ioanna vxor Chuſæ procuratoris
Herodis, & Suſãna, & aliæ multæ,
quæ miniſtrabant ei de facultati-
bus ſuis. * Cum autem turba plu- 4
rima conuenirent, & de ciuitati-
bus properarent ad eum, dixit per
‖Mat.13.a. ſimilitudinem: * ‖ Exijt qui ſe- 5
3 minat, ſeminare ſemen ſuum:
Mar.4.a.2 & dum ſeminat, aliud cecidit ſe-
cus viam, & conculcatum eſt, &
volucres cæli comederunt illud.
* Et aliud cecidit ſupra petram: 6
& natum aruit, quia non habebat
humorem. * Et aliud cecidit in- 7
ter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ
ſuffocauerunt illud. * Et aliud 8
cecidit in terram bonam: & or-
tum fecit fructum centuplum.
* Hæc dicens clamabat: Qui ha- 9
‖Iſa.6.c.9 bet aures audiendi, audiat. * In- 10
Mat.13.b. terrogabant autem eum diſcipu- B
14 li eius, quæ eſſet hæc parabola.
Mar.4.b.12 * Quibus ipſe dixit: Vobis datum 11
Io.12.f.40 eſt noſſe myſterium regni Dei,
Act.28.f. ceteris autem in parabolis: ‖ vt
26 videntes non videant, & audien-
Ro.11.b.8 tes non intelligant. * Eſt autem 12

hæc parabola: Semen eſt verbum
13 Dei. * Qui autem ſecus viam,
hi ſunt qui audiunt: deinde ve-
nit diabolus, & tollit verbum de
corde eorum, ne credentes ſalui
14 fiant. * Nam qui ſupra petram:
qui cum audierint, cum gaudio
ſuſcipiunt verbum: & hi radices
non habent: qui ad tempus cre-
dunt, & in tempore tentationis
15 recedunt. * Quòd autem in ſpi-
nas cecidit: hi ſunt, qui audierunt,
& a ſolicitudinibus, & diuitijs,
& voluptatibus vitæ euntes, ſuf-
focantur, & non referunt fructũ.
16 * Quod autem in bonam terram:
hi ſunt, qui in corde bono, &
optimo audientes verbum reti-
nent, & fructum afferunt in pa-
17 tientia. * ‖ Nemo autem lucer- ‖Matt.5.b.
nam accendens, operit eam vaſe, 15
aut ſubtus lectum ponit: ſed ſu- Mar.4.c.21
pra candelabrum ponit, vt in-
18 trantes videant lumen. * ‖ Non ‖Mat.10.c.
C eſt enim occultum, quod non 26
manifeſtetur, nec abſconditum, Mar.4.c.22
quod non cognoſcatur, & in pa-
19 lam veniat. * ‖ Videte ergo quo- ‖Mat.13.b.
modo audiatis? Qui enim habet, 12.& 25.c.
dabitur illi: & quicumque non 29
habet, etiã quod putat ſe habere,
20 auferetur ab illo. * ‖ Venerunt ‖Mat.12.d.
autem ad illum mater, & fratres 46
eius, & non poterant adire eum Mar.3.d.31
21 præ turba. * Et nunciatum eſt illi:
Mater tua, & fratres tui ſtant fo-
22 ris, volentes te videre. * Qui re-
ſpondẽs, dixit ad eos: Mater mea,
& fratres mei hi ſunt, qui verbũ
23 Dei audiũt, & faciunt. * ‖ Factum
eſt autem in vna dierum, & ipſe ‖Matt.8.d.
aſcendit in nauiculã, & diſcipu- 23
li eius, & ait ad illos: Transfrete- Mar.4.d.
mus trans ſtagnũ. Et aſcenderunt. 36
24 * Et nauigantibus illis, obdormi-
uit, & deſcendit procella venti
in ſtagnum, & complebantur, &
25 periclitabantur. * Accedentes
D autem ſuſcitauerunt eum, dicen-
tes: Præceptor, perimus. At ille
ſurgens, increpauit ventum, &
tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: &
26 facta eſt tranquillitas. * Dixit au-
tem illis: Vbi eſt fides veſtra? Qui
timentes, mirati ſunt ad inuicẽ,
dicentes: Quis putas hic eſt, quia
& ventis, & mari imperat, &
27 obediunt ei? * Et nauigauerunt
ad regionem Geraſenorum, quæ
eſt con-

eſt contra Galilæam.* Et cũ egreſ- 27
ſus eſſet ad terram, occurrit illi
vir quidam, qui habebat dæmo-
nium iam temporibus multis, &
veſtimento non induebatur, ne-
que in domo manebat, ſed in mo-
numentis.* Is, vt vidit Ieſum, 28
procidit ante illum: & exclamans
voce magna, dixit: Quid mihi,
& tibi eſt Ieſu fili Dei altiſſimi?
obſecro te, ne me torqueas.* Præ- 29
cipiebat enim ſpiritui immũdo vt
exiret ab homine. Multis enim
temporibus arripiebat illum, &
vinciebatur catenis, & compedi-
bus cuſtoditus. & ruptis vincu-
lis agebatur a dæmonio in deſer-
ta.* Interrogauit autem illum 30
Ieſus, dicens: Quod tibi nomen
eſt? At ille dixit: Legio: quia
intrauerant dæmonia multa in eũ.
* Et rogabant illum ne imperaret 31
illis vt in abyſſum irent. * Erat 32
autem ibi grex porcorum multo- E
rum paſcentium in monte: & ro-
gabant eum, vt permitteret eis in
illos ingredi. Et permiſit illis.
* Exierunt ergo dæmonia ab ho- 33
mine, & intrauerunt in porcos:
& impetu abijt grex per præceps
in ſtagnũ, & ſuffocatus eſt. * Quod 34
vt viderunt factum qui paſcebãt,
fugerunt, & nunciauerunt in ci-
uitatem, & in villas.* Exierunt 35
autem videre quod factum eſt, &
venerunt ad Ieſum: & inuenerunt
hominem ſedentem, a quo dæ-
monia exierant, veſtitum, ac ſa-
na mente ad pedes eius, & timue-
runt. * Nunciauerunt autem illis, 36
& qui viderant, quomodo ſanus
factus eſſet a legione: * & rogaue- 37
runt illũ omnis multitudo regio-
nis Geraſenorum vt diſcederet ab
ipſis: quia magno timore tenebã-
tur. Ipſe autem aſcendens nauim,
reuerſus eſt.* Et rogabat illum 38
vir, a quo dæmonia exierant, vt
cum eo eſſet. Dimiſit autem eum
Ieſus, dicens: * Redi in domum 39
tuam, & narra quanta tibi fecit
Deus. Et abijt per vniuerſam
ciuitatem, prædicans quanta illi
feciſſet Ieſus. * Factum eſt autem 40
cum rediſſet Ieſus, excepit illum
‖Matt. 9. c. 18 turba. erant enim omnes expe-
ctantes eum. * ‖ Et ecce venit vir, 41
Mar. 5. b. 22 cui nomen Iairus, & ipſe princeps F
ſynagogæ erat. & cecidit ad pedes
Ieſu, rogans eum vt intraret in do-
42 mum eius, * quia vnica filia erat
ei fere annorũ duodecim, & hæc
moriebatur. Et contigit, dum
iret, a turbis comprimebatur.
43 * Et mulier quædam erat in fluxu
ſanguinis ab annis duodecim,
quæ in medicos erogauerat om-
nem ſubſtantiam ſuam, nec ab
44 vllo potuit curari: * acceſſit retro,
& tetigit fimbriã veſtimenti eius:
& confeſtim ſtetit fluxus ſangui-
45 nis eius. * Et ait Ieſus: Quis eſt,
qui me tetigit? Negantibus autem
omnibus, dixit Petrus, & qui
cum illo erant: Præceptor, tur-
bæ te comprimunt, & affligunt,
46 & dicis: Quis me tetigit? * Et di-
xit Ieſus: Tetigit me aliquis. Nã
ego noui virtutem de me exijſſe.
47 * Videns autem mulier, quia non
G latuit, tremens venit, & procidit
ante pedes eius: & ob quam cau-
ſam tetigerit eum, indicauit co-
ram omni populo: & quemad-
48 modum confeſtim ſanata ſit. * At
ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſal-
49 uam te fecit: vade in pace. * Ad-
huc illo loquente, venit quidam
ad principem ſynagogæ, dicens ei:
Quia mortua eſt filia tua, noli ve-
50 xare illum. * Ieſus autem audito
hoc verbo, reſpondit patri puel-
læ: Noli timere, crede tantum,
51 & ſalua erit. * Et cum veniſſet
domum, non permiſit intrare
ſecum quemquam, niſi Petrum,
& Iacobum, & Ioannem, & pa-
52 trem, & matrem puellæ. * Fle-
bant autem omnes, & plangebant
illã. At ille dixit: Nolite flere, non
eſt mortua puella: ſed dormit.
53 * Et deridebant eum, ſcientes
54 quòd mortua eſſet. * Ipſe autem
tenens manum eius clamauit,
55 dicens: Puella, ſurge. * Et re-
uerſus eſt ſpiritus eius, & ſurre-
xit continuo. Et iuſſit illi dari
56 manducare. * Et ſtupuerunt pa-
rentes eius, quibus præcepit ne
alicui dicerent quod factum erat.

CAP. IX.

1 CONuocatis autem duodecim Mat. 10. a. 1
A Apoſtolis, dedit illis virtu- Mar. 3. c. 13
tem, & poteſtatem ſuper omnia
dæmonia, & vt languores cura-
2 rent. * Et miſit illos prædicare

regnum

regnum Dei, & ſanare infirmos.
‖Mat.10.a. * ‖ Et ait ad illos: Nihil tuleritis 3
9 in via, neque virgam, neque pe-
Mar.6.a.8 ram, neque panem, neque pecu-
niam, neque duas tunicas habea-
tis. * Et in quamcumque domum 4
intraueritis, ibi manete, & inde
ne exeatis. * Et quicumque non 5
‖Act.13.g. receperint vos: ‖ exeuntes de ci-
51 uitate illa, etiam puluerem pe-
dum veſtrorum excutite in teſti-
monium ſupra illos. * Egreſſi au- 6
tẽ circuibant per caſtella euange
‖Mat.14.a.1 lizantes, & curantes vbique. * ‖ Au- 7
Mar.6.d.14 diuit autem Herodes tetrarcha
omnia, quæ fiebant ab eo, & hæ-
ſitabat eo quòd diceretur * a qui- 8
buſdam: Quia Ioannes ſurrexit
a mortuis: a quibuſdã vero: Quia
Elias apparuit: ab alijs autẽ: Quia
propheta vnus de antiquis ſurre-
xit. * Et ait Herodes: Ioannem 9
ego decollaui: Quis eſt autem
iſte, de quo ego talia audio? Et
quærebat videre eum. * Et reuer- 10
ſi Apoſtoli, narrauerunt illi quæ-
cumque fecerunt: & aſſumptis il-
lis ſeceſſit ſeorſum in locũ deſer-
tum, qui eſt Bethſaidæ. * Quod cũ 11
cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt
illum: & excepit eos, & loqueba-
tur illis de regno Dei, & eos, qui
cura indigebãt, ſanabat. * Dies au- 12
tem cœperat declinare. Et acce- B
dentes duodecim dixerunt illi:
‖Mat.14.b. ‖ Dimitte turbas, vt eũtes in caſtel
15 la, villaſq; quæ circa ſũt, diuertãt,
Mar.6.d.36 & inueniant eſcas: quia hic in lo-
co deſerto ſumus. * Ait autem ad 13
illos: Vos date illis manducare. At
illi dixerunt: ‖ Non ſunt nobis
‖ Ioã.6.a.9 plus quàm quinque panes, & duo
piſces: niſi forte nos eamus, &
emamus in omnem hanc turbam
eſcas. * Erant autem fere viri 14
quinque millia. Ait autem ad di-
ſcipulos ſuos: Facite illos diſcum-
bere per conuiuia quinquagenos.
* Et ita fecerunt. Et diſcumbere 15
fecerunt omnes. * Acceptis autem 16
quinque panibus, & duobus pi-
ſcibus, reſpexit in cælum, & be-
nedixit illis: & fregit, & diſtri-
buit diſcipulis ſuis, vt ponerent
ante turbas. * Et manducauerunt 17
omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatũ
‖Mat.16.b. eſt quod ſuperfuit illis, fragmẽto-
13 rũ cophini duodecim. * Et factum 18
Mar.8.c.27 eſt cũ ſolus eſſet orans, erant cum
illo & diſcipuli: & interrogauit
illos, dicens: Quem me dicunt
19 eſſe turbæ? * At illi reſponderunt,
& dixerunt: Ioannem Baptiſtam,
alij autẽ Eliã, alij vero quia vnus
Propheta de prioribus ſurrexit.
20 * Dixit autẽ illis: Vos autẽ quem
me eſſe dicitis? Reſpondens Si-
mon Petrus dixit: Chriſtum Dei.
21 * At ille increpans illos, præcepit
22 ne cui dicerent hoc, * dicẽs: ‖ Quia ‖Mat.17.d.
oportet Filiũ hominis multa pa- 23
ti, & reprobari a ſenioribus, & Mar.8.e.31
principibus ſacerdotũ, & Scribis,
& occidi, & tertia die reſurgere.
23 * ‖ Dicebat autẽ ad omnes: Si quis ‖Mat.10.d.
C vult poſt me venire, abneget ſe- 38.& 16.d.
metipſum, & tollat crucem ſuam 24
24 quotidie, & ſequatur me. * Qui Mar.8.d.34
enim voluerit animam ſuã ſaluã J.14.f.
facere, perdet illam: nam qui per- & 17.g.33
diderit animam ſuam propter me Ioan.12.d.
25 ſaluam faciet illam. * quid enim 25
proficit homo, ſi lucretur vniuer-
ſum mundum, ſe autem ipſum
perdat, & detrimentum ſui faciat? ‖Mat.10.d.
26 * Nam qui me erubuerit, & meos 33
ſermones: hunc Filius hominis e- Mar.8.d.38
rubeſcet cum venerit in maieſta- 2.Tim.2.b.
te ſua, & Patris, & ſanctorum 12
27 angelorum. * ‖ Dico autem vo-
bis vere: ſunt aliqui hic ſtantes, ‖Mat.16.d.
qui non guſtabunt mortem donec 28
28 videant regnum Dei. * ‖ Factum Mar.9.a.1
eſt autem poſt hæc verba fere ‖Mat.17.a.
D dies octo, & aſſumpſit Petrum, 1
& Iacobum, & Ioannem, & a- Mar.9.a.2
29 ſcendit in montem vt oraret. * Et
facta eſt, dum oraret, ſpecies vul-
tus eius altera: & veſtitus eius
30 albus & refulgẽs. * Et ecce duo vi-
ri loquebantur cum illo. Erant
31 autem Moyſes, & Elias, * viſi
in maieſtate, & dicebant exceſ-
ſum eius, quem completurus e-
32 rat in Ieruſalem. * Petrus vero,
& qui cum illo erant, grauati e-
rant ſomno. Et euigilantes vide-
runt maieſtatem eius, & duos vi-
33 ros, qui ſtabant cum illo. * Et
factum eſt cum diſcederent ab
illo, ait Petrus ad Ieſum: Præce-
ptor, bonum eſt nos hic eſſe: & fa-
ciamus tria tabernacula, vnũ Tibi,
& vnum Moyſi, & vnum Eliæ: ne-
34 ſciens quid diceret. * Hæc autem
illo loquente, facta eſt nubes, &
obumbrauit eos: & timuerunt, in-
35 trantibus illis in nubem. * Et vox
facta

2.Pe.1.c.17 facta eſt de nube, dicens: ‖ Hic E
eſt Filius meus dilectus, ipſum
audite. * Et dum fieret vox, in- 36
uentus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi ta-
cuerunt, & nemini dixerunt in
illis diebus quidquam ex his, quæ
‖Mat. 17.b.14 viderant. * ‖ Factum eſt autem in 37
ſequenti die, deſcendentibus il-
Mar.9.c.17 lis de monte, occurrit illis turba
multa. * Et ecce vir de turba ex- 38
clamauit, dicens: Magiſter, ob-
ſecro te, reſpice in filium meum
quia vnicus eſt mihi: * & ecce 39
ſpiritus apprehendit eum, & ſu-
bito clamat, & elidit, & diſſipat
eum cum ſpuma, & vix diſcedit
dilanians eũ: * & rogaui diſcipu- 40
los tuos vt eijcerent illum, & non
potuerunt. * Reſpondens autẽ Ie- 41
ſus, dixit: O generatio infidelis,
& peruerſa, vſquequo ero apud
vos, & patiar vos? Adduc huc fi-
lium tuum. * Et cum accederet, 42
eliſit illum dæmoniũ, & diſſipa-
uit. * Et increpauit Ieſus ſpiritum 43
immundum, & ſanauit puerum,
& reddidit illum patri eius. * Stu- 44
pebant autem omnes in magni-
tudine Dei: omnibuſq. mirantĩ-
bus in omnibus, quæ faciebat, di- F
xit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos
in cordibus veſtris ſermones iſtos:
Filius enim hominis futurum
eſt vt tradatur in manus hominũ.
* At illi ignorabant verbum iſtud, 45
& erat velatum ante eos vt non
ſentirent illud: & timebant eum
‖Mat.18.a.1 interrogare de hoc verbo. * ‖ In- 46
Mar.9.c.33 trauit autem cogitatio in eos,
quis eorum maior eſſet. * At Ie- 47
ſus videns cogitationes cordis il-
lorum, apprehendit puerũ, & ſta-
tuit illũ ſecus ſe, * & ait illis: Qui- 48
cumque ſuſceperit puerum illum
in nomine meo, me recipit: &
quicũque me receperit, recipit eũ,
qui me miſit. Nam qui minor eſt
inter vos omnes, hic maior eſt.
* Reſpondens autem Ioannes di- 49
xit: Præceptor, vidimus quen-
dam in nomine tuo eijcientem
dæmonia, & prohibuimus eum:
quia non ſequitur nobiſcum. * Et 50
ait ad illum Ieſus: Nolite prohi-
bere: qui enim non eſt aduerſum
vos, pro vobis eſt. * Factum eſt 51
autem dum complerentur dies aſ-
ſumptionis eius, & ipſe faciem
ſuam firmauit vt iret in Ieruſa-
52 lem. * Et miſit nuncios ante con-
ſpectum ſuum: & euntes intraue-
rũt in ciuitatem Samaritanorũ vt
53 pararent illi. * Et non receperunt
eum, quia facies eius erat euntis
54 in Ieruſalem. * Cum vidiſſent au-
G tem diſcipuli eius Iacobus, & Ioã-
nes, dixerunt: Domine, vis dici-
mus vt ignis deſcendat de cælo, &
55 conſumat illos? * Et conuerſus
increpauit illos, dicens: Neſcitis
56 cuius ſpiritus eſtis. * ‖ Filius ho- ‖Matt. 8.c.19
minis non venit animas perdere,
ſed ſaluare. Et abierunt in aliud Io.3.a.1
57 caſtellum. * Factum eſt autem
ambulantibus illis in via, dixit
quidam ad illum: Sequar te quo-
58 cũque ieris. * Dixit illi Ieſus: Vul-
pes foueas habẽt, & volucres cæli
nidos: Filius autẽ hominis nõ ha-
59 bet vbi caput reclinet. * Ait au-
tem ad alterum: Sequere me.
ille autem dixit: Domine permit-
te mihi primum ire, & ſepelire pa
60 trem meũ. * Dixitq. ei Ieſus: Sine
vt mortui ſepeliãt mortuos ſuos:
tu autem vade, & annuncia re-
61 gnum Dei. * Et ait alter: Sequar
te Domine, ſed permitte mihi pri-
mũ renũtiare his, quæ domi ſunt.
62 * Ait ad illum Ieſus: Nemo mittẽs
manum ſuam ad aratrum, & re-
ſpiciẽs retro, aptus eſt regno Dei.

CAP. X.

1 POſt hæc autem deſignauit Do-
A minus & alios ſeptuaginta
duos. & miſit illos binos ante
faciẽ ſuam in omnẽ ciuitatem, &
locum quò erat ipſe venturus.
2 * Et dicebat illis. ‖ Meſſis quidem ‖Mat. 9.d.37
multa, operarij autem pauci. Ro-
gate ergo dominum meſſis vt mit
tat operarios in meſſem ſuam.
3 * Ite: ‖ ecce ego mitto vos ſicut ‖Mat.10.a.
4 agnos inter lupos. * ‖ Nolite porta- 10
re ſacculum, neque peram, neque ‖Mar.6.a.8
calceamenta, ‖ & neminem per ‖4. Reg.4.
5 viam ſalutaueritis. * In quamcũ- c.29
que domum intraueritis, primum
6 dicite: Pax huic domui: * & ſi ibi
fuerit filius pacis, requieſcet ſu-
per illum pax veſtra: ſin autem,
7 ad vos reuertetur. * In eadem au- ‖Mat.10.a.
B tem domo manete edentes, & bi- 10
bentes quæ apud illos ſunt: ‖ di- Deut.24.c.
gnus eſt enim operarius mercede 14
ſua. Nolite tranſire de domo 1.Tim.5.c.
8 in domum. * Et in quamcumque 18
ciui-

ciuitatem intraueritis, & ſuſce-
perint vos, manducate quæ appo-
nuntur vobis: * & curate infir- 9
mos, qui in illa ſunt, & dicite il-
lis: Appropinquauit in vos regnũ
Dei. * In quamcumque autem 10
ciuitatem intraueritis, & non ſu-
ſceperint vos, exeuntes in plateas
Act. 13. g. eius, dicite: * ‖Etiam puluerem, 11
51 qui adhæſit nobis de ciuitate ve-
ſtra, extergimus in vos: tamen hoc
ſcitote, quia appropinquauit re-
gnum Dei. * Dico vobis, quia 12
Sodomis in die illa remiſſius erit
quàm illi ciuitati. * Væ tibi Co- 13
rozain, væ tibi Bethſaida: quia ſi C
in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent
virtutes, quæ factæ ſunt in vobis,
olim in cilicio, & cinere ſedentes
pœniterent. * Verumtamen Ty- 14
ro, & Sidoni remiſſius erit in iu-
dicio, quàm vobis. * Et tu Ca- 15
pharnaum vſque ad cælum exal-
tata, vſque ad infernũ demergeris.
‖Mat. 10. d. * ‖Qui vos audit, me audit: & 16
40 qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui
Io. 13. c. 20 autem me ſpernit, ſpernit eum,
qui miſit me. * Reuerſi ſunt autẽ 17
ſeptuaginta duo cum gaudio, di-
centes: Domine, etiam dæmo-
nia ſubijciuntur nobis in nomi-
ne tuo. * Et ait illis: Videbam 18
ſatanam ſicut fulgur de cælo ca-
dentem. * Ecce dedi vobis pote- 19
ſtatem calcandi ſupra ſerpentes, D
& ſcorpiones, & ſuper omnem
virtutem inimici: & nihil vobis
nocebit. * Verumtamen in hoc 20
nolite gaudere quia ſpiritus vobis
ſubijciuntur: gaudete autem,
quod nomina veſtra ſcripta ſunt
‖Mat. 11. d. in cælis. * ‖In ipſa hora exulta- 21
25 uit Spiritu ſancto: & dixit: Con-
fiteor tibi pater, Domine cæli, &
terræ, quòd abſcondiſti hæc a ſa-
pientibus, & prudentibus, & re-
uelaſti ea paruulis. Etiam Pater:
quoniam ſic placuit ante te. * Om 22
nia mihi tradita sũt a Patre meo.
Et nemo ſcit quis ſit Filius, niſi
Pater: & quis ſit Pater, niſi Filius,
& cui voluerit Filius reuelare.
* Et conuerſus ad diſcipulos ſuos, 23
‖Mat. 13. b. dixit: ‖Beati oculi, qui vident quæ
16 vos videtis. * Dico enim vobis, 24
‖Matt. 22. quòd multi Prophetæ, & reges E
d. 35 voluerunt videre quæ vos videtis,
Mar. 12. c. & non viderunt: & audire quæ
28 auditis, & non audierunt. * ‖Et 25
ecce quidam Legiſperitus ſurre-
xit tentans illum, & dicens: Ma-
giſter, quid faciendo vitam æter-
26 nam poſſidebo? * At ille dixit
ad eum: In lege quid ſcriptum eſt?
27 quomodo legis? * Ille reſpondens
dixit: ‖Diliges Dominum Deum ‖Deu. 6. a. 5
tuum ex toto corde tuo, & ex to-
ta anima tua, & ex omnibus vi-
ribus tuis, & ex omni mente tua:
& proximum tuũ ſicut teipſum.
28 * Dixitque illi: Recte reſpondi-
29 ſti, hoc fac, & viues. * Ille au-
tem volens iuſtificare ſeipſum,
dixit ad Ieſum: Et quis eſt meus
30 proximus? * Suſcipiens autem
Ieſus, dixit: Homo quidam de-
ſcẽdebat ab Ieruſalem in Iericho,
& incidit in latrones, qui etiam
deſpoliauerunt eum: & plagis im
poſitis abierunt ſemiuiuo relicto.
31 * Accidit autem vt ſacerdos qui-
F dam deſcenderet eadem via: &
32 viſo illo præteriuit. * Similiter &
Leuita cum eſſet ſecus locum, &
33 videret eum, pertranſijt. * Sama-
ritanus autem quidam iter faciẽs,
venit ſecus eum: & videns eum,
34 miſericordia motus eſt. * Et ap-
propians alligauit vulnera eius,
infundens oleum, & vinum, &
imponens illum in iumentũ ſuũ,
duxit in ſtabulum, & curam eius
35 egit. * Et altera die protulit duos
denarios, & dedit ſtabulario, &
ait: Curam illius habe: & quod-
cumque ſupererogaueris, ego
36 cum rediero reddam tibi. * Quis
G horum trium videtur tibi proxi-
mus fuiſſe illi, qui incidit in la-
37 trones? * At ille dixit: Qui fecit
miſericordiam in illum. Et ait
illi Ieſus: Vade, & tu fac ſimili-
38 ter. * Factum eſt autem, dum
irent, & ipſe intrauit in quoddam
caſtellum: & mulier quædam
Martha nomine, excepit illum
39 in domum ſuam, * & huic erat
ſoror nomine Maria, quæ etiam
ſedens ſecus pedes Domini, au-
40 diebat verbum illius. * Martha
autem ſatagebat circa frequens
miniſterium: quæ ſtetit, & ait:
Domine non eſt tibi curæ quod
ſoror mea reliquit me ſolam mi-
niſtrare? dic ergo illi, vt me ad-
41 iuuet. * Et reſpondens dixit illi
Dominus: Martha, Martha, ſolli-
cita es, & turbaris erga plurima.
Porro

*Porro vnum eſt neceſſarium: 42
Maria optimam partem elegit,
quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factum eſt: cum eſſet in 1
quodam loco orans, vt ceſſa- A
uit, dixit vnus ex diſcipulis eius
ad eum: Domine, doce nos ora-
re, ſicut docuit & Ioannes diſci-
pulos ſuos. *Et ait illis: Cũ oratis, 2
‖Mat. 6. b. 9 dicite: ‖Pater ſanctificetur nomen
tuum. Adueniat regnum tuum.
*Panem noſtrum quotidianũ da 3
nobis hodie. *Et dimitte nobis 4
peccata noſtra, ſiquidem & ipſi
dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentatio-
nẽ. *Et ait ad illos: Quis veſtrum 5
habebit amicum, & ibit ad illum
media nocte, & dicet illi: Ami-
ce, cõmoda mihi tres panes, *quo- 6
niã amicus meus venit de via ad
me, & non habeo quod ponam
ante illum, *& ille deintus re- 7
ſpondens dicat: Noli mihi mole-
ſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt,
& pueri mei mecum ſunt in cubi-
li, non poſſum ſurgere, & dare
tibi. *Et ſi ille perſeuerauerit 8
pulſans: dico vobis, etſi non da- B
bit illi ſurgens eo quòd amicus
eius ſit, propter improbitatem
tamen eius ſurget, & dabit illi
‖Mat. 7. a. 7 quotquot habet neceſſarios. *‖Et 9
& 21. c. 22 ego dico vobis: Petite, & dabitur
Mar. 11. c. vobis: quærite, & inuenietis: pul-
24 ſate, & aperietur vobis. *Omnis 10
Io. 14. b. 13 enim, qui petit, accipit: & qui
Iac. 1. a. 5 quærit, inuenit: & pulſanti ape-
Matt. 7. b. 9 rietur. *‖Quis autem ex vobis Pa- 11
‖Mat. 9. d. trem petit panem, numquid la-
32. & 12. b. pidem dabit illi? Aut piſcem: nũ-
22 quid pro piſce ſerpentem dabit il-
Mar. 3. c. 22 li? *Aut ſi petierit ouum: num- 12
quid porriget illi ſcorpionem? *Si 13
ergo vos cum ſitis mali, noſtis, bo-
na data dare filijs veſtris: quanto
magis Pater veſter de cælo dabit
ſpiritum bonum petentibus ſe?
*Et erat ejiciens dæmonium, & 14
illud erat mutum. Et cum eje-
ciſſet dæmonium, locutus eſt mu-
tus, & admiratæ ſunt turbæ. *Qui- 15
dam autẽ ex eis dixerunt: In Beel-
zebub principe dæmoniorum eji-
cit dæmonia? *Et alij tentantes, 16
ſignum de cælo quærebant ab eo.

17 *Ipſe autem vt vidit cogitationes
eorum, dixit eis: Omne regnum
in ſeipſum diuiſum deſolabitur,
18 & domus ſupra domum cadet. *Si
autem & Satanas in ſeipſum diui-
ſus eſt, quomodo ſtabit regnum
eius? quia dicitis in Beelzebub
19 me ejicere dæmonia. *Si autem
C ego in Beelzebub ejicio dæmo-
nia: filij veſtri in quo ejiciũt? Ideo
20 ipſi iudices veſtri erunt. *Porro ſi
in digito Dei ejicio dæmonia,
profectò peruenit in vos regnum
21 Dei. *Cum fortis armatus cuſto-
dit atrium ſuum, in pace ſunt ea,
22 quæ poſſidet. *Si autem fortior
eo ſuperueniẽs vicerit eum, vni-
uerſa arma eius auferet, in qui-
bus confidebat, & ſpolia eius di-
23 ſtribuet. *Qui non eſt mecum,
contra me eſt: & qui non colligit
24 mecum, diſpergit. *Cum immun-
dus ſpiritus exierit de homine,
ambulat per loca inaquoſa, quæ-
rens requiem: & non inueniens
dicit: Reuertar in domum meam
25 vnde exiui. *Et cum venerit, inue-
nit eam ſcopis mundatã, & orna-
26 tam. *Tunc vadit, & aſſumit ſeptẽ
alios ſpiritus ſecũ, nequiores ſe,
& ingreſſi habitant ibi. Et fiunt
nouiſſima hominis illius peiora
27 prioribus. *Factum eſt autẽ, cum
D hæc diceret: extollens vocẽ quæ-
dã mulier de turba dixit illi: Bea-
tus venter, qui te portauit, & vbe-
28 ra, quæ ſuxiſti. *At ille dixit:
Quinimmo beati, qui audiũt ver-
29 bũ Dei, & cuſtodiunt illud. *Tur-
bis autem concurrentibus cœpit
dicere: ‖Generatio hæc, generatio ‖Mat. 12. c.
nequã eſt: ſignũ quærit, & ſignum 39
non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ ‖Ion. 2. a. 2
30 prophetæ. *Nam ſicut fuit Ionas
ſignũ Niniuitis: ita erit & Filius
31 hominis generationi iſti. *‖Regi- ‖3. Reg. 10.
na Auſtri ſurget in iudicio cum a. 1
viris generationis huius, & con- 2. Par. 9. a. 1
demnabit illos: quia venit a fini-
bus terræ audire ſapiẽtiam Salo-
monis: & ecce plus quàm Salo-
32 mon hic. *Viri Niniuitæ ſurgent
in iudicio cũ generatione hac, &
condẽnabunt illã: ‖quia pœniten- ‖Ion. 3. b. 5
tiam egerunt ad prædicationẽ Io-
næ, & ecce plus quàm Ionas hic.
33 *‖Nemo lucernam accendit, & in ‖Matt. 5. b.
abſcondito ponit, neque ſub mo- 15
dio: ſed ſupra candelabrũ, vt qui Mar. 4. c. 21

 ingre-

ingrediuntur, lumen videant.
‖Mat.6.c.22 * ‖ Lucerna corporis tui, eſt ocu- 34
lus tuus. Si oculus tuus fuerit
ſimplex, totum corpus tuum lu-
cidum erit: ſi autem nequã fue-
rit, etiam corpus tuum tenebro-
ſum erit. * Vide ergo ne lumen, 35
quod in te eſt, tenebræ ſint. * Si 36
ergo corpus tuum totũ lucidum
fuerit, non habens aliquam par-
tem tenebrarum, erit lucidum
totum, & ſicut lucerna fulgoris
illuminabit te. * Et cum loque- 37
retur, rogauit illum quidam Pha-
riſæus vt pranderet apud ſe. Et in-
greſſus recubuit. * Phariſæus au- 38
tem cœpit intra ſe reputans dice-
re, quare nõ baptizatus eſſet ante
prandium. * Et ait Dominus ad 39
‖Mat.23.c.25 illum: ‖ Nunc vos Phariſæi quod
deforis eſt calicis, & catini, mun-
datis: quod autem intus eſt ve-
ſtrum, plenum eſt rapina, & ini-
quitate. * Stulti, nonne qui fecit 40
quod deforis eſt, etiam id, quod
deintus eſt, fecit? * Verumtamen 41
quod ſupereſt, date eleemoſynã: F
& ecce omnia munda ſunt vobis.
* Sed væ vobis Phariſæis, quia de- 42
cimatis mentham, & rutam, &
omne olus, & præteritis iudiciũ,
& charitatem Dei: hæc autem
oportuit facere, & illa non omit-
‖j.20.g.45 tere. * Væ vobis Phariſæis, ‖ quia 43
Mar.12.d.38 diligitis primas cathedras in ſy-
nagogis, & ſalutationes in foro.
Mat.23.a.6 * Væ vobis quia eſtis vt monumẽ- 44
ta, quæ non apparent, & homines
ambulantes ſupra, neſciunt. * Re- 45
ſpondẽs autem quidam ex Legiſ-
peritis, ait illi: Magiſter, hæc di-
cens etiam contumeliã nobis fa-
cis. * At ille ait: Et vobis Legiſ- 46
‖Mat.23.a.4 peritis væ: ‖ quia oneratis homi-
nes oneribus, quæ portare non
poſſunt, & ipſi vno digito veſtro
non tangitis ſarcinas. * Væ vobis, 47
qui ædificatis monumẽta prophe-
tarum: patres autem veſtri occi-
derunt illos. * Profectò teſtifica- 48
mini quòd conſentitis operibus G
patrum veſtrorum: quoniam ipſi
quidem eos occiderunt, vos autẽ
ædificatis eorum ſepulchra. * Pro- 49
pterea & ſapientia Dei dixit: Mit-
tam ad illos Prophetas, & Apoſto-
los, & ex illis occident, & perſe-
quentur. * Vt inquiratur ſanguis 50
omniũ Prophetarum, qui effuſus
eſt a conſtitutione mundi a gene-
51 ratione iſta, * ‖ a ſanguine Abel, ‖Gen.4.b.8
vſque ad ſanguinẽ Zachariæ, qui 2.Par.24.f.
periit inter altare, & ædem. Ita 22
dico vobis, requiretur ab hac ge-
52 neratione. * Væ vobis Legiſperitis,
quia tuliſtis clauem ſcientiæ, ipſi
non introiſtis, & eos, qui introi-
53 bant, prohibuiſtis. * Cum autem
hæc ad illos diceret, cœperũt Pha-
riſæi, & Legiſperiti grauiter inſi-
ſtere, & os eius opprimere de
54 multis, * inſidiantes ei, & quæ-
rentes aliquid capere de ore eius,
vt accuſarent eum.

CAP. XII.

1 MVltis autem turbis circum-
A ſtantibus, ita vt ſe inuicem
conculcarent, cœpit dicere ad di-
ſcipulos ſuos: ‖ Attendite a fer- ‖Mat.16.a.
mento Phariſæorum, quod eſt hy- 6
2 pocriſis. * Nihil autem opertum Mar.8.b.15
eſt, quod nõ reueletur: neque ab- Mat.10.c.
3 ſconditũ, quod nõ ſciatur. * Quo- 26
niã quæ in tenebris dixiſtis, in lu- Mar.4.c.22
mine dicentur: & quod in aurem
locuti eſtis in cubiculis, prædica-
4 bitur in tectis. * Dico autem vo-
bis amicis meis: Ne terreamini ab
his, qui occidunt corpus, & poſt
hæc non habent amplius quid fa-
5 ciant. * Oſtendam autem vobis
quem timeatis: timete eum, qui,
poſtquam occiderit, habet pote-
ſtatem mittere in gehennam. ita
6 dico vobis, hunc timete. * Nonne
quinque paſſeres væneunt dipon-
dio, & vnus ex illis nõ eſt in obli-
7 uione coram Deo? * Sed & capil-
B li capitis veſtri omnes numerati
ſunt. Nolite ergo timere: multis
8 paſſeribus pluris eſtis vos. * ‖ Di- ‖Mat.10.d.
co autem vobis: Omnis, quicum- 32
que confeſſus fuerit me corã ho- Mar.8.d.38
minibus, & Filius hominis confi- 1.Tim.2.b
tebitur illum coram angelis Dei: 12
9 * qui autem negauerit me coram
hominibus, negabitur coram an-
10 gelis Dei. * ‖ Et omnis, qui dicit ‖Mat.12.c.
verbum in Filium hominis, re- 32
mittetur illi: ei autem, qui in Spi- Mar.3.b.28
ritum ſanctum blaſphemauerit,
11 non remittetur. * Cum autem in-
ducent vos in ſynagogas, & ad
magiſtratus, & poteſtates, nolite
ſoliciti eſſe qualiter, aut quid re-
12 ſpondeatis, aut quid dicatis. * Spi-

ritus

ritus enim ſanctus docebit vos in
ipſa hora quid oporteat vos dice-
re. * Ait autem ei quidam de 13
turba: Magiſter, dic fratri meo vt
diuidat mecum hereditatem. * At 14
ille dixit illi: Homo, quis me con-
ſtituit iudicem, aut diuiſorem ſu-
per vos? * Dixitq. ad illos: Vide- 15
te, & cauete ab omni auaritia: C
quia non in abundantia cuiuſquã
vita eius eſt ex his quæ poſſidet.
* Dixit autem ſimilitudinem ad 16
‖Eccl. 11.c. 19 illos, dicens: ‖ Hominis cuiuſdam
diuitis vberes fructus ager attu-
lit: * & cogitabat intra ſe, dicens: 17
Quid faciam, quia non habeo
quò cõgregem fructus meos? * Et 18
dixit: Hoc faciam: Deſtruam hor-
rea mea, & maiora faciam: & il-
luc congregabo omnia, quæ nata
ſunt mihi, & bona mea, * & dicam 19
animæ meæ: Anima, habes mul-
ta bona poſita in annos plurimos:
requieſce, comede, bibe, epula-
re. * Dixit autem illi Deus: Stul- 20
te, hac nocte animam tuam repe-
tunt à te: quæ autem paraſti, cu-
ius erunt? * Sic eſt qui ſibi theſau- 21
rizat, & non eſt in Deum diues.
* Dixitq. ad diſcipulos ſuos: Ideo 22
‖Pſ.54.d.25 Matt. 6. c. 25 1.Pet.5.b.7 dico vobis: ‖ Nolite ſoliciti eſſe a-
nimæ veſtræ quid manducetis:
neque corpori quid induamini.
* Anima plus eſt quàm eſca, & 23
corpus plus quàm veſtimentum.
* Conſiderate coruos quia non ſe- 24
minant, neque metunt, quibus
non eſt cellarium, neque horreum,
& Deus paſcit illos. Quanto ma-
gis vos pluris eſtis illis? * Quis au- 25
tem veſtrûm cogitando poteſt adij- D
cere ad ſtaturam ſuam cubitum
vnum? * Si ergo neque quod mi- 26
nimum eſt poteſtis, quid de cete-
ris ſoliciti eſtis? * Conſiderate lilia 27
quomodo creſcunt: non laborãt,
neque nent: dico autem vobis,
nec Salomon in omni gloria ſua
veſtiebatur ſicut vnum ex iſtis.
* Si autem fœnũ, quod hodie eſt 28
in agro, & cras in clibanum mitti-
tur, Deus ſic veſtit: quanto magis
vos puſillæ fidei? * Et vos nolite 29
quærere quid manducetis, aut
quid bibatis: & nolite in ſublime
tolli: * hæc enim omnia gentes 30
mundi quærunt. Pater autem ve-
ſter ſcit quoniam his indigetis.
* Verumtamen quærite primum 31
regnum Dei, & iuſtitiam eius:
& hæc omnia adijcientur vobis.
32 * Nolite timere puſillus grex,
quia complacuit Patri veſtro da-
33 re vobis regnum. * ‖ Vendite quæ ‖Matt. 6.c. 20. & 19.c. 21
poſſidetis, & date eleemoſynam.
Facite vobis ſacculos, qui non
E veteraſcunt, theſaurum non de-
ficientem in cælis: quò fur non
appropiat, neque tinea corrum-
34 pit. * vbi enim theſaurus veſter
35 eſt, ibi & cor veſtrum erit. * Sint
lumbi veſtri præcincti, & lucer-
næ ardentes in manibus veſtris,
36 * & vos ſimiles hominibus expe-
ctantibus dominum ſuum quan-
do reuertatur à nuptijs: vt, cum
venerit, & pulſauerit, confeſtim
37 aperiant ei. * Beati ſerui illi,
quos cum venerit dominus, in-
uenerit vigilantes: amen dico vo-
bis, quòd præcinget ſe, & faciet
illos diſcumbere, & tranſiens mi-
38 niſtrabit illis. * Et ſi venerit in ſe-
cunda vigilia, & ſi in tertia vigi-
lia venerit, & ita inuenerit, beati
39 ſunt ſerui illi. * ‖ Hoc autem ſci- ‖Mat.24.d. 43
tote, quoniam ſi ſciret paterfa-
milias, qua hora fur veniret, vigi-
laret vtique, & non ſineret perfo-
40 di domum ſuam. * Et vos eſtote
parati, quia qua hora non putatis,
41 Filius hominis veniet. * Ait au-
F tem ei Petrus: Domine ad nos di-
cis hanc parabolam: an & ad om-
42 nes? * Dixit autem Dominus:
‖ Quis, putas, eſt fidelis diſpenſa- ‖Apo.16.c. 15
tor, & prudens, quem conſtituit
Dominus ſupra familiam ſuam,
vt det illis in tẽpore tritici men-
43 ſuram? * Beatus ille ſeruus, quem
cum venerit dominus, inuenerit
44 ita facientem. * Vere dico vobis,
quoniam ſupra omnia, quæ poſ-
45 ſidet, conſtituet illum. * Quòd ſi
dixerit ſeruus ille in corde ſuo:
Moram facit dominus meus ve-
nire: & cœperit percutere ſeruos,
& ancillas, & edere, & bibere, &
46 inebriari: * veniet dominus ſer-
ui illius in die, qua non ſperat, &
hora, quâ neſcit, & diuidet eum,
partemq. eius cũ infidelibus po-
47 net. * Ille autem ſeruus, qui co-
gnouit voluntatem domini ſui, &
non præparauit, & nõ fecit ſecun-
dum voluntatem eius, vapulabit
48 multis: * qui autẽ non cognouit,
& fecit digna plagis, vapulabit

paucis. Omni autem, cui mul-
tum datum eſt, multum quæretur
ab eo: & cui commendauerunt
multū, plus petent ab eo. *Ignem 49
veni mittere in terram, & quid
volo niſi vt accendatur? * Baptiſ- 50
mo autem habeo baptizari: & G
quomodo coarctor vſquedum
‖Mat. 10. d. perficiatur? *‖Putatis quia pacem 51
34 veni dare in terram? Non, dico
vobis, ſed ſeparationem: * erunt 52
enim ex hoc quinque in domo
vna diuiſi, tres in duos, & duo in
tres *diuidentur: pater in filium, 53
& filius in patrem ſuum, mater in
filiam, & filia in matrem, ſocrus
in nurū ſuam, & nurus in ſocrum
‖Matt. 16. a. ſuam. *‖Dicebat autem & ad tur- 54
2 bas: Cum videritis nubem orientē
ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus
venit: & ita fit: * & cum au- 55
ſtrum flantem dicitis: Quia æſtus
erit: & fit. * Hypocritæ faciem 56
cæli, & terræ noſtis probare: hoc
autem tempus quomodo nō pro-
batis? * Quid autem & a vobis 57
ipſis non iudicatis quod iuſtum
‖Mat. 5. d. eſt? *‖Cum autem vadis cum 58
25 aduerſario tuo ad principem, in
via da operam liberari ab illo, ne
forte trahat te ad iudicem, & iu-
dex tradat te exactori, & exactor
mittat te in carcerem. * Dico ti- 59
bi, non exies inde, donec etiam
nouiſſimum minutum reddas.

CAP. XIII.

Aderant autem quidam ipſo 1
in tempore, nunciantes illi A
de Galilæis, quorum ſanguinem
Pilatus miſcuit cū ſacrificijs eo-
rum. * Et reſpondens dixit illis: 2
Putatis quod hi Galilæi præ om-
nibus Galilæis peccatores fuerint,
quia talia paſſi ſunt? * Non, dico 3
vobis: ſed niſi pœnitentiam ha-
bueritis, omnes ſimiliter peribi-
tis. * Sicut illi decem & octo, ſu- 4
pra quos cecidit turris in Siloe,
& occidit eos: putatis quia & ip-
ſi debitores fuerint præter om-
nes homines habitantes in Ieru-
ſalem? * Non, dico vobis: ſed 5
ſi pœnitentiā non egeritis omnes
ſimiliter peribitis. * Dicebat au- 6
tem & hanc ſimilitudinem: Ar-
borem fici habebat quidam plan-
tatā in vinea ſua, & venit quærens
fructum in illa, & non inuenit.
7 *Dixit autem ad cultorem vineæ:
B Ecce anni tres ſunt ex quo venio
quærēs fructū in ficulnea hac, &
non inuenio: ſuccide ergo illā: vt
8 quid etiam terram occupat? * At
ille reſpondens, dicit illi: Domi-
ne dimitte illam & hoc anno, vſ-
que dum fodiam circa illam, &
9 mittam ſtercora: * & ſiquidem
fecerit fructum: ſin autem, in
10 futurum ſuccides eam. *Erat au-
tem docens in ſynagoga eorum
11 ſabbatis. * Et ecce mulier, quæ
habebat ſpiritum infirmitatis an-
nis decem & octo: & erat incli-
nata, nec omnino poterat ſurſum
12 reſpicere. * Quam cum videret
C Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait
illi: Mulier, dimiſſa es ab infir-
13 mitate tua. * Et impoſuit illi ma-
nus, & confeſtim erecta eſt, &
14 glorificabat Deum. * Reſpondens
autem archiſynagogus, indignans
quia ſabbato curaſſet Ieſus: dice-
bat turbæ: Sex dies ſunt, in qui-
bus oportet operari: in his ergo
venite, & curamini, & non in
15 die ſabbati. * Reſpondens autem
ad illum Dominus dixit: Hypo-
critæ, vnuſquiſque veſtrum ſab-
bato non ſoluit bouem ſuum,
aut aſinum a præſepio, & ducit
16 adaquare? * Hanc autem filiam
Abrahæ, quā alligauit ſatanas, ec-
ce decem & octo annis non opor-
tuit ſolui a vinculo iſto die ſabba-
17 ti? * Et cum hæc diceret, erube-
D ſcebant omnes aduerſarij eius: &
omnis populus gaudebat in vni-
uerſis, quæ glorioſe fiebant ab eo.
18 * ‖Dicebat ergo: Cui ſimile eſt ‖Mat. 13. d.
regnum Dei, & cui ſimile æſti- 31
19 mabo illud? * Simile eſt grano ſi- Mar. 4. c. 30
napis, quod acceptum homo mi-
ſit in hortum ſuum, & creuit, &
factum eſt in arborem magnā: &
volucres cæli requieuerunt in ra-
20 mis eius. *‖Et iterum dixit: Cui ‖Mat. 13. e.
21 ſimile æſtimabo regnum Dei? *Si- 33
mile eſt fermento, quod acce-
ptū mulier abſcōdit in farinæ ſata
tria, donec fermentaretur totum.
22 * Et ibat per ciuitates, & caſtella
docens, & iter faciens in Ieruſa-
23 lem. * Ait autem illi quidam:
E Domine, ſi pauci ſunt, qui ſal-
uantur? Ipſe autem dixit ad illos: ‖Matt. 7. b.
24 *‖Contendite intrare per anguſtā 13
portam:

portam: quia multi, dico vobis,
quærent intrare & non poterunt.
‖Mat. 25.a. 10 * ‖ Cum autem intrauerit pater- 25
familias, & clauſerit oſtium, in-
cipieris foris ſtare, & pulſare
oſtium, dicentes: Domine, aperi
nobis: & reſpondens dicet vo-
bis: Neſcio vos vnde ſitis: * tunc 26
incipietis dicere: Manducauimus F
coram te, & bibimus, & in pla-
teis noſtris docuiſti. * Et dicet 27
Mat.7.c.23 vobis: ‖ Neſcio vos vnde ſitis: ‖ di-
& 25.d. 41 ſcedite a me omnes operarij ini-
‖Pſ.6.c.9 quitatis. * Ibi erit fletus, & ſtri- 28
dor dētium: cum videritis Abra-
ham, & Iſaac, & Iacob, & om-
nes Prophetas in regno Dei, vos
autem expelli foras. * Et veniēt ab 29
Oriente, & Occidente, & Aquilo-
ne, & Auſtro, & accumbent in
‖Mat.19 d. regno Dei. * ‖ Et ecce ſunt nouiſ- 30
30. & 20.b. ſimi qui erunt primi, & ſunt pri-
16 mi qui erunt nouiſſimi. * In ipſa 31
Mar. 10.d. die acceſſerunt quidam Phariſæo-
31 rum, dicentes illi: Exi, & vade
hinc: quia Herodes vult te occi-
dere. * Et ait illis: Ite, & dicite 32
vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, G
& ſanitates perficio hodie, & cras,
& tertia die conſummor. * Verū- 33
tamē oportet me hodie & cras &
ſequēti die ambulare quia non ca
pit prophetam perire extra Ieru-
‖Mat.23.d. ſalem. * ‖ Ieruſalem, Ieruſalem, 34
37 quæ occidis Prophetas, & lapidas
eos, qui mittūtur ad te, quoties vo
lui cogregare filios tuos quemad-
modum auis nidum ſuum ſub pē-
nis, & noluiſti? * Ecce relinque- 35
tur vobis domus veſtra deſerta.
Dico autem vobis, quia non vi-
debitis me donec veniat cum di-
cetis: Benedictus, qui venit in
nomine Domini.

CAP. XIIII.

ET factum eſt cū intraret Ie- 1
ſus in domum cuiuſdā princi- A
pis Phariſæorum ſabbato mandu-
care panem, & ipſi obſeruabant
eum. * Et ecce homo quidam 2
hydropicus erat ante illum.
* Et reſpondens Ieſus dixit ad Le- 3
giſperitos, & Phariſæos dicens:
Si licet ſabbato curare? * At illi 4
tacuerunt. Ipſe vero apprehen-
ſum ſanauit eum, ac dimiſit.
* Et reſpondens ad illos dixit: 5

B Cuius veſtrum aſinus, aut bos in
puteum cadet, & non continuo
6 extrahet illum die ſabbati? * Et
non poterāt ad hæc reſpondere il-
7 li. * Dicebat autem & ad inuitatos
parabolam, intendens quomodo
primos accubitus eligerent, di-
8 cens ad illos. * Cum inuitatus fue-
ris ad nuptias, non diſcumbas in
primo loco, ne forte honoratior te
9 ſit inuitatus ab illo. * & veniens
is, qui te & illum vocauit, di-
cat tibi: Da huic locum: & tunc
incipias cum rubore nouiſſimum
10 locum tenere. * ſed cum vocatus
fueris, vade, recumbe in nouiſſi-
mo loco: vt, cum venerit qui te
inuitauit, dicat tibi: ‖ Amice, ‖Pro. 25.a. 7
aſcende ſuperius. Tunc erit tibi
gloria coram ſimul diſcumbenti- Matt.23.b.
11 bus: * ‖ quia omnis, qui ſe exal- 12
tat humiliabitur: & qui ſe humi- ‖j.18.c.14
12 liat, exaltabitur. * Dicebat au-
C tē & ei, qui ſe inuitauerat: ‖ Cum ‖Tob. 4. b.
facis prandium, aut cœnam noli 7
vocare amicos tuos, neque fratres Prou.3.b.9
tuos, neque cognatos, neque
vicinos diuites: ne forte te & ipſi
reinuitent, & fiat tibi retributio.
13 * ſed cum facis conuiuium,
voca pauperes, debiles, claudos,
14 & cæcos: * & beatus eris quia non
habent retribuere tibi: retribuē-
tur enim tibi in reſurrectione iu-
15 ſtorum. * Hæc cum audiſſet qui-
D dam de ſimul diſcumbentibus,
dixit illi: Beatus, qui mandu-
16 cabit panem in regno Dei. * At
ipſe dixit ei: ‖ Homo quidam ‖Mat.22.a.
fecit cœnam magnam, & vocauit 2
17 multos. * Et miſit ſeruum ſuum Apo. 19.b.
hora cœnæ dicere inuitatis vt ve- 9
nirent, quia iam parata ſunt om
18 nia. * Et cœperunt ſimul om-
nes excuſare. Primus dixit ei:
Villam emi, & neceſſe habeo
exire, & videre illam: rogo te ha-
19 be me excuſatum. * Et alter di-
xit: Iuga boum emi quinque,
& eo probare illa: rogo te habe
20 me excuſatum. * Et alius dixit:
Vxorem duxi, & ideo non poſ-
21 ſum venire. * Et reuerſus ſeruus
E nunciauit hæc domino ſuo. Tunc
iratus paterfamilias, dixit ſeruo
ſuo: Exi cito in plateas, & vicos ci-
uitatis: & pauperes ac debiles, &
22 cæcos, & claudos introduc huc. * Et
ait ſeruus: Domine, factum eſt

vt imperaſti, & adhuc locus eſt.
* Et ait dominus ſeruo: Exi in 23
vias, & ſepes: & compelle intra-
re, vt impleatur domus mea.* Di- 24
co autẽ vobis, quod nemo virorũ
illorum, qui vocati ſunt, guſta-
bit cœnam meam. * Ibant au- 25
tem turbæ multæ cum eo: & con-
‖Mat.10.d. 37 uerſus dixit ad illos: *‖Si quis ve- 26
nit ad me, & non odit patrem
ſuum, & matrem, & vxorem,
& filios, & fratres, & ſorores, G
adhuc autem & animam ſuam,
non poteſt meus eſſe diſcipulus.
‖Mat.10.d. 38 & 16.d.24 Mar.8.d.34 * ‖ Et qui non baiulat crucem 27
ſuam, & venit poſt me, non poteſt
meus eſſe diſcipulus. * Quis enim 28
ex vobis volens turrim ædificare,
non prius ſedens computat ſum-
ptus, qui neceſſarij ſunt, ſi habeat
ad perficiendũ, * ne, poſteaquàm 29
poſuerit fundamentum, & non
potuerit perficere, omnes, qui vi-
dent, incipiant illudere ei, * di- 30
centes: Quia hic homo cœpit ædi-
ficare, & non potuit conſumma-
re? * Aut quis rex iturus commit- 31
tere bellum aduerſus alium regẽ,
non ſedens prius cogitat, ſi poſſit
cum decẽ millibus occurrere ei,
qui cum viginti millibus venit ad
ſe? * alioquin adhuc illo longe 32
agente, legationem mittens rogat
ea, quæ pacis ſunt. * Sic ergo om- 33
nis ex vobis, qui non renunciat
‖Mat.5.b. 13 Mar.9.g. 50 omnibus, quæ poſſidet, non poteſt
meus eſſe diſcipulus. * ‖ Bonum 34
eſt ſal. Si autem ſal euanuerit, in
quo condietur? * Neque in terrã, 35
neque in ſterquilinium vtile eſt,
ſed foras mittetur. Qui habet au-
res audiendi, audiat.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes 1
ei publicani, & peccatores A
vt audirent illum. * Et murmu- 2
rabant Phariſæi, & Scribæ, di-
centes: Quia hic peccatores reci-
pit, & manducat cum illis. * Et 3
ait ad illos parabolam iſtam, di-
‖Mat.18.b. 12 cens: * ‖Quis ex vobis homo, qui 4
habet centum oues: & ſi perdide-
rit vnam ex illis, nonne dimittit
nonagintanouẽ in deſerto, & va-
dit ad illam, quæ perierat, donec
inueniat eam? * Et cum inuenerit 5
eam, imponit in humeros ſuos

6 gaudens: * & veniens domum,
B conuocat amicos, & vicinos, di-
cens illis: Congratulamini mihi
quia inueni ouem meam, quæ pe
7 rierat. * Dico vobis, quòd ita gau-
dium erit in cælo ſuper vno pec-
catore pœnitẽtiam agente, quàm
ſuper nonagintanouem iuſtis, qui
8 non indigent pœnitentia. * Aut
quæ mulier habens drachmas de-
cem, ſi perdiderit drachmã vnam,
nõne accendit lucernam, & euer-
rit domum, & quærit diligenter,
9 donec inueniat? * Et cum inue-
nerit, conuocat amicas, & vici-
nas, dicens: Congratulamini mi-
hi quia inueni drachmam, quam
10 perdideram? * Ita dico vobis, gau-
C diũ erit coram angelis Dei ſuper
vno peccatore pœnitentiã agente.
11 * Ait autem: Homo quidã habuit
12 duos filios: * & dixit adoleſcen-
tior ex illis patri: Pater, da mi-
hi portionem ſubſtantiæ, quæ me
contingit. Et diuiſit illis ſubſtan-
13 tiam. * Et non poſt multos dies,
congregatis omnibus, adoleſcen-
tior filius peregre profectus eſt in
regionem longinquam, & ibi diſ-
ſipauit ſubſtantiam ſuam, viuen-
14 do luxurioſe. * Et poſtquam om-
nia conſummaſſet, facta eſt fa-
mes valida in regione illa, & ip-
15 ſe cœpit egere. * Et abijt, & adhæ-
D ſit vni ciuium regionis illius. Et
miſit illum in villam ſuam vt pa-
16 ſceret porcos. * Et cupiebat im-
plere ventrem ſuum de ſiliquis,
quas porci manducabant: & ne-
17 mo illi dabat. * In ſe autem re-
uerſus, dixit: Quanti mercena-
rij in domo patris mei abundant
panibus, ego autem hic fame pe-
18 reo! * Surgam, & ibo ad patrem
meum, & dicam ei: Pater, pec-
19 caui in cælum, & coram te: * iam
nõ ſum dignus vocari filius tuus:
fac me ſicut vnum de mercenarijs
20 tuis. * Et ſurgens venit ad patrem
ſuum. Cum autem adhuc longe
E eſſet, vidit illum pater ipſius, &
miſericordia motus eſt, & accur-
rens cecidit ſuper collum eius, &
21 oſculatus eſt eum. * Dixitq. ei
filius: Pater, peccaui in cælum,
& coram te, iam non ſum dignus
22 vocari filius tuus. * Dixit autem
pater ad ſeruos ſuos: Cito profer-
te ſtolam primam, & induite il-
lum,

lum, & date annulum in manum
eius, & calceamenta in pedes e-
ius: * & adducite vitulum ſagi- 23
natum, & occidite, & mandu- F
cemus, & epulemur: * quia hic 24
filius meus mortuus erat, & re-
uixit: perierat, & inuentus eſt.
Et cœperunt epulari. * Erat au- 25
tem filius eius ſenior in agro: &
cum veniret, & appropinquaret
domui, audiuit ſymphoniam, &
chorum: * & vocauit vnum de 26
ſeruis, & interrogauit quid hæc
eſſent. * Iſq. dixit illi: Frater tuus 27
venit, & occidit pater tuus vitu-
lum ſaginatum, quia ſaluum il-
lum recepit. * Indignatus eſt au- 28
tem, & nolebat introire. Pater er- G
go illius egreſſus, cœpit rogare il-
lum. * At ille reſpondens, dixit 29
patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio
tibi, & numquã mandatum tuum
præterii, & numquam dediſti
mihi hœdum vt cum amicis meis
epularer: * ſed poſtquam filius 30
tuus hic, qui deuorauit ſubſtan-
tiam ſuam cum meretricibus, ve-
nit, occidiſti illi vitulum ſagina-
tum. * At ipſe dixit illi: Fili, tu 31
ſemper mecum es, & omnia mea
tua ſunt: * epulari autem, & gau- 32
dere oportebat, quia frater tuus
hic, mortuus erat, & reuixit: perie-
rat, & inuentus eſt.

CAP. XVI.

DIcebat autem & ad diſcipu- 1
los ſuos: Homo quidam erat A
diues, qui habebat villicum: &
hic diffamatus eſt apud illũ quaſi
diſſipaſſet bona ipſius. * Et vo- 2
cauit illum: & ait illi: Quid hoc
audio de te? redde rationem villi-
cationis tuæ: iam enim non pote-
ris villicare. * Ait autem villicus 3
intra ſe: Quid faciam quia do-
minus meus aufert a me villica-
tionem? fodere non valeo, men-
dicare erubeſco. * Scio quid fa- 4
ciam, vt, cum amotus fuero a vil-
licatione, recipiant me in domos
ſuas. * Conuocatis itaque ſingu- 5
lis debitoribus domini ſui, dice- B
bat primo: Quantum debes do-
mino meo? * At ille dixit: Cen- 6
tum cados olei. Dixitq. illi: Acci-
pe cautionem tuam: & ſede cito,
ſcribe quinquaginta. * Deinde alij 7
dixit: Tu vero quantum debes?
Qui ait: Centum coros tritici. Ait
illi: Accipe litteras tuas, & ſcri-
8 be octoginta. * Et laudauit do-
minus villicum iniquitatis, quia
prudenter feciſſet: quia filij hu-
ius ſæculi prudentiores filijs lu-
9 cis in generatione ſua ſunt. * Et
ego vobis dico: facite vobis ami-
cos de mammona iniquitatis: vt,
cum defeceritis, recipiant vos in
10 æterna tabernacula. * Qui fidelis
C eſt in minimo, & in maiori fidelis
eſt: & qui in modico iniquus eſt,
11 & in maiori iniquus eſt. * Si ergo
in iniquo mammona fideles non
fuiſtis: quod verum eſt, quis cre-
12 det vobis? * Et ſi in alieno fideles
non fuiſtis: quod veſtrũ eſt, quis
13 dabit vobis? * ‖ Nemo ſeruus po- ‖Mat. 6. c.
teſt duobus dominis ſeruire: aut 24
enim vnũ odiet, & alterũ diliget,
aut vni adhærebit, & alterũ contẽ-
net: non poteſtis Deo ſeruire, &
14 mammonæ. * Audiebant autem
D omnia hæc Phariſæi, qui erant a-
15 uari: * & deridebant illum. Et ait
illis: Vos eſtis, qui iuſtificatis vos
coram hominibus: Deus autem
nouit corda veſtra: quia quod ho-
minibus altum eſt, abominatio
16 eſt ante Deum. * ‖Lex, & prophe- ‖Mat. 11. b.
tæ vſque ad Ioannem: ex eo re- 12
gnum Dei euangelizatur, & om-
17 nis in illud vim facit. * ‖ Facilius
E eſt autem cælum, & terram præ- Mat. 5. c. 12
terire, quàm de Lege vnum api- Mar. 10. b.
18 cem cadere. * Omnis, qui dimit- 11
tit vxorem ſuam, & alteram du- 1. Cor. 7. b.
cit, mœchatur: & qui dimiſſam 10
19 a viro ducit, mœchatur. * Homo
quidam erat diues, qui induieba-
tur purpura, & byſſo: & epula-
20 batur quotidie ſplendide. * Et
erat quidam mendicus, nomine
Lazarus, qui iacebat ad ianuam
21 eius, vlceribus plenus, * cupiens
ſaturari de micis, quæ cadebant
de menſa diuitis, & nemo illi da-
bat: ſed & canes veniebant, &
22 lingebãt vlcera eius. * Factum eſt
F autem vt moreretur mendicus, &
portaretur ab angelis in ſinum
Abrahæ. Mortuus eſt autem &
diues, & ſepultus eſt in inferno.
23 * Eleuans autem oculos ſuos, cum
eſſet in tormentis, vidit Abraham
a longe, & Lazarum in ſinu eius:
24 * & ipſe clamans dixit: Pater

Abraham, miſerere mei, & mit-
te Lazarũ vt intingat extremum
digiti ſui in aquam vt refrigeret
linguam meam, quia crucior in
25 hac flamma. * Et dixit illi Abra-
G ham: Fili, recordare quia recepi-
ſti bona in vita tua, & Lazarus ſi-
militer mala: nunc autẽ hic con-
26 ſolatur, tu vero cruciaris. * & in
his omnibus inter nos, & vos
chaos magnum firmatum eſt: vt
hi, qui volunt hinc tranſire ad
vos, non poſſint, neque inde huc
27 tranſmeare. * Et ait: Rogo er-
go te pater vt mittas eum in do-
28 mum patris mei. * habeo enim
quinque fratres, vt teſtetur illis,
ne & ipſi veniant in hunc locum
29 tormentorum. * Et ait illi Abra-
ham: Habent Moyſen, & prophe-
30 tas: audiant illos. * At ille dixit:
Non pater Abraham: ſed ſi quis
ex mortuis ierit ad eos, pœniten-
31 tiam agent. * Ait autem illi: Si
Moyſen, & prophetas non au-
diunt, neque ſi quis ex mortuis
reſurrexerit, credent.

CAP. XVII.

Mat. 18. a. 7 Mar. 9. f. 41 1 A ET ait ad diſcipulos ſuos: Im-
poſſibile eſt vt non veniant
ſcandala: væ autem illi per quem
2 veniunt. * Vtilius eſt illi ſi lapis
molaris imponatur circa collum
eius, & proijciatur in mare, quàm
vt ſcandalizet vnum de puſillis
‖Mat. 18. b. 21 3 iſtis. * Attendite vobis: ‖ Si pec-
cauerit in te frater tuus, increpa
Leuit. 19. d. 17 illum: & ſi pœnitentiam egerit,
4 dimitte illi. * Et ſi ſepties in die
Eccl. 19. b. 13 peccauerit in te, & ſepties in die
conuerſus fuerit ad te, dicẽs: Pœ-
5 nitet me, dimitte illi. * Et dixe-
B runt Apoſtoli Domino: Adauge
‖Mat. 17. c. 20 6 nobis fidem. * Dixit autem Do-
minus: Si habueritis fidem ſicut
granum ſinapis, dicetis huic ar-
bori moro: Eradicare, & tranſ-
plantare in mare: & obediet vo-
7 bis. * Quis autem veſtrum ha-
bens ſeruum arãtem aut paſcen-
tem, qui regreſſo de agro dicat il-
8 li: Statim tranſi, recumbe: * &
non dicat ei: Para quod cœnem,
& præcinge te, & miniſtra mihi
donec manducem, & bibam, &
poſt hæc tu mãducabis, & bibes?
9 * Numquid gratiam habet ſeruo
C illi, quia fecit quæ ei imperaue-
10 rat? * Non puto. Sic & vos cum
feceritis omnia, quæ præcepta
ſunt vobis, dicite: Serui inutiles
ſumus: quod debuimus facere,
11 fecimus. * Et factum eſt, dum
iret in Ieruſalem, tranſibat per
mediam Samariam, & Galilæam.
12 * Et cum ingrederetur quoddam
caſtellum, occurrerunt ei decem
viri leproſi, qui ſteterunt a lon-
13 ge: * & leuauerunt vocem, di-
centes: Ieſu præceptor, miſerere
14 noſtri. * Quos vt vidit, dixit: ‖ Ite, ‖Leu. 14. a. 2
D oſtendite vos ſacerdotibus. Et fa-
ctum eſt, dum irent, mũdati ſunt.
15 * Vnus autẽ ex illis, vt vidit quia
mundatus eſt, regreſſus eſt, cum
magna voce magnificans Deum,
16 * & cecidit in faciem ante pedes
eius, gratias agens: & hic erat
17 Samaritanus. * Reſpondens autẽ
Ieſus, dixit: Nonne decẽ mundati
18 ſunt? & nouẽ vbi ſunt? * Nõ eſt in-
uentus qui rediret, & daret gloriã
19 Deo, niſi hic alienigena. * Et ait il-
li: Surge, vade: quia fides tua te ſal
20 uũ fecit. * Interrogatus autẽ a Pha
E riſæis: Quãdo venit regnũ Dei? re-
ſpondens eis, dixit: Non venit re-
21 gnũ Dei cum obſeruatione: * ne-
que dicẽt: Ecce hic, aut ecce illic.
Ecce enim regnum Dei intra vos
22 eſt. * Et ait ad diſcipulos ſuos: Ve-
nient dies quando deſideretis vi-
dere vnum diem Filij hominis, &
23 non videbitis. * ‖ Et dicent vobis: ‖ Mat. 24. b 25
Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire,
24 neque ſectemini. * nam ſicut ful- Mar. 13. c. 21
gur coruſcans de ſub cælo in ea,
quæ ſub cælo ſunt, fulget: ita
erit Filius hominis in die ſua.
25 * Primum autem oportet illum
multa pati, & reprobari a gene-
26 ratione hac. * ‖ Et ſicut factum ‖Matt. 24. d 37
F eſt in diebus Noe, ita erit & in
27 diebus Filij hominis. * Edebant, Gen. 7. b. 5
& bibebant: vxores ducebant,
& dabantur ad nuptias, vſque
in diem, qua intrauit Noe in ar-
cam: & venit diluuium, & perdi-
28 dit omnes. * ‖ Similiter ſicut factũ ‖Gen. 19. c. 25
eſt in diebus Lot: Edebant, & bi-
bebant: emebant, & vendebant:
29 plantabant, & ædificabant: * qua
die autem exijt Lot a Sodomis,
pluit ignẽ, & ſulphur de cælo, &
30 omnes perdidit: * ſecundum hæc
erit, qua die Filius hominis reue-
labitur

labitur. * In illa hora qui fuerit 31
in tecto, & vaſa eius in domo, ne
deſcendat tollere illa: & qui in a- G
gro, ſimiliter non redeat retro.
* Memores eſtote vxoris Lot. 32
‖5.9.c.24 *‖Quicumque quæſierit animam 33
Matt.10.d. ſuam ſaluã facere, perdet illam:
39 & quicumque perdiderit illã, vi-
Mar. 8. d. uificabit eam. *Dico vobis: in il- 34
35 la nocte erunt duo in lecto vno:
Io.12.d. 25 vnus aſſumetur, & alter relinque-
‖Mat.24.d. tur: *duæ erunt molentes in vnũ: 35
40 vna aſſumetur, & altera relinque-
1. Theſſ. 4. tur: duo in agro. vnus aſſumetur,
d. 17 & alter relinquetur.* Reſpõden- 36
tes dicunt illi: Vbi Domine? *Qui 37
dixit illis: Vbicumque fuerit cor-
pus, illuc congregabuntur & a-
quilæ.

CAP. XVIII.

Eccl. 18. c. DIcebat autem & parabolam 1
21 ad illos, quoniam oportet A
1. Theſſ. 5. ſemper orare, & non deficere,* di- 2
d. 17 cens: Iudex quidam erat in qua-
dam ciuitate, qui Deum non ti-
mebat, & hominem nõ uerebatur.
tur.* Vidua autem quædam erat 3
in ciuitate illa, & veniebat ad
eum, dicens: Vindica me de ad-
uerſario meo. * Et nolebat per 4
multum tempus. Poſt hæc autem
dixit intra ſe: Etſi Deum non ti-
meo, nec hominem reuereor: *ta- 5
men quia moleſta eſt mihi hæc
vidua, vindicabo illam, ne in no-
uiſſimo veniens ſugillet me. *Ait 6
autem Dominus: Audite quid
iudex iniquitatis dicit: * Deus 7
autem non faciet vindictam ele- B
ctorum ſuorum clamãtium ad ſe
die ac nocte, & patientiam habe-
bit in illis?* Dico vobis quia cito 8
faciet vindictam illorum. Verũ-
tamen Filius hominis veniens, pu
tas, inueniet fidẽ in terra? *Dixit 9
autem & ad quoſdam, qui in ſe
confidebãt tamquã iuſti, & aſper-
nabantur ceteros, parabolam iſtã:
*Duo homines aſcenderunt in tẽ- 10
plũ vt orarent: vnus Phariſæus, &
alter publicanus.* Phariſæus ſtãs 11
hæc apud ſe orabat: Deus gratias C
ago tibi, quia non ſum ſicut cete-
ri hominum: raptores, iniuſti,
adulteri: velut etiam hic publi-
canus. * ieiuno bis in ſabbato: de- 12
cimas do omnium, quæ poſſideo.
13 * Et publicanus a longe ſtans, no-
lebat nec oculos ad cælum leua-
re: ſed percutiebat pectus ſuum,
dicens: Deus propitius eſto mihi
14 peccatori. *Dico vobis, deſcendit
hic iuſtificatus in domum ſuam
ab illo, ‖ quia omnis qui ſe exal- ‖5.14. b.11
tat, humiliabitur: & qui ſe humi- Mat. 23. b.
15 liat, exaltabitur. * ‖ Afferebant 12
autem ad illum & infantes, vt eos ‖Mat.19.b.
tangeret. Quod cum viderent di- 13
16 ſcipuli, increpabant illos. * Ieſus Mar. 10. b.
autem conuocans illos, dixit: Si- 13
nite pueros venire ad me & noli-
te vetare eos. talium eſt enim
17 regnum Dei. *Amen dico vobis:
Quicũque non acceperit regnum
Dei ſicut puer, non intrabit in il-
18 lud. * ‖ Et interrogauit eum qui- ‖Mat.19.b.
D dam princeps, dicens: Magiſter 16
bone, quid faciẽs vitam æternam
19 poſſidebo? * Dixit autem ei Ie-
ſus: Quid me dicis bonum? ne-
20 mo bonus niſi ſolus Deus.* Man-
data noſti: ‖ Non occides: Non ‖Exo.20.c.
mœchaberis: Non furtum facies: 13
Non falſum teſtimonium dices:
Honora patrem tuum, & matrẽ.
21 * Qui ait: Hæc omnia cuſtodiui
22 a iuuentute mea. * Quo audito,
Ieſus ait ei: Adhuc vnum tibi
deeſt: omnia quæcumque habes
vende, & da pauperibus, & ha-
bebis theſaurum in cælo: & veni
23 ſequere me. * His ille auditis,
contriſtatus eſt: quia diues erat
24 valde. * Videns autem Ieſus il-
E lum triſtem factum, dixit: Quàm
difficile, qui pecunias habent,
25 in regnum Dei intrabunt. * Fa-
cilius eſt enim camelum per fo-
ramen acus tranſire, quàm diuitẽ
26 intrare in regnum Dei.* Et dixe-
runt qui audiebant: Et quis poteſt
27 ſaluus fieri? *Ait illis: Quæ impoſ-
ſibilia ſunt apud homines, poſ-
28 ſibilia ſunt apud Deum. *Ait au-
tem Petrus: Ecce nos dimiſimus
29 omnia, & ſecuti ſumus te.* Qui
dixit eis: Amen dico vobis, ne-
mo eſt, qui reliquit domum, aut
F parentes, aut fratres, aut vxo-
rem, aut filios propter regnum
30 Dei, *& non recipiat multo plu-
ra in hoc tempore, & in ſæculo
31 venturo vitam æternam. * ‖ Aſ- ‖Mat.20.b.
ſumpſit autem Ieſus duodecim, 17
& ait illis: Ecce aſcendimus Ie- Mar. 10. e.
roſolymam, & conſummabuntur 32
omnia,

omnia, quæ ſcripta ſunt per pro-
phetas de Filio hominis. * trade- 32
tur enim Gētibus, & illudetur, &
flagellabitur, & conſpuetur: * & 33
poſtquam flagellauerint, occi-
dent eum, & tertia die reſurget.
* Et ipſi nihil horum intellexe- 34
runt, & erat verbum iſtud abſcō-
ditum ab eis, & non intellige-
‖ Mat.20.d. bant quæ dicebantur. * ‖ Factum 35
29 eſt autem, cum appropinqua-
Mar.10.g. ret Iericho, cęcus quidam ſedebat
46 ſecus viam, mendicans. * Et cum 36
audiret turbam prætereuntem,
interrogabat quid hoc eſſet. * Di- 37
xerunt autem ei, quod Ieſus Na-
zarenus tranſiret. * Et clamauit, 38
dicens: Ieſu fili Dauid miſerere G
mei. * Et qui præibant, incre- 39
pabant eum vt taceret. Ipſe vero
multo magis clamabat: Fili Da-
uid miſerere mei. * Stans autem 40
Ieſus iuſſit illum adduci ad ſe. Et
cū appropinquaſſet, interrogauit
illum, * dicens: Quid tibi vis fa- 41
ciam? At ille dixit: Domine vt
videam. * Et Ieſus dixit illi: 42
Reſpice, fides tua te ſaluum fe-
cit. * Et confeſtim vidit, & ſe- 43
quebatur illum magnificans Deū.
Et omnis plebs vt vidit, dedit lau-
dem Deo.

CAP. XIX.

ET ingreſſus perambulabat Ie- 1
richo. * Et ecce vir nomine 2
Zachæus: & hic princeps erat pu- A
blicanorum, & ipſe diues: * & 3
quærebat videre Ieſum, quis eſſet:
& non poterat præ turba, quia ſta-
tura puſillus erat. * Et præcurrens 4
aſcendit in arborem ſycomorum
vt videret eum: quia inde erat trā-
ſiturus. * Et cum veniſſet ad lo- 5
cum, ſuſpiciens Ieſus vidit illum,
& dixit ad eum: Zachæe feſtinans
deſcende: quia hodie in domo tua
oportet me manere. * Et feſti- 6
nans deſcendit, & excepit illum
gaudens. * Et cum viderent om- 7
nes, murmurabant, dicentes quòd
ad hominem peccatorē diuertiſ-
ſet. * Stans autem Zachæus, di- 8
xit ad Dominum: Ecce dimidium B
bonorum meorum, Domine, do
pauperibus: & ſi quid aliquem
defraudaui, reddo quadruplum.
* Ait Ieſus ad eum: Quia hodie 9
ſalus domui huic facta eſt: eo
quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.
10 * ‖ Venit enim Filius hominis ‖ Mat.18.b.
quærere, & ſaluum facere quod 12
11 perierat. * Hæc illis audientibus
adijcens, dixit parabolā, eo quod
eſſet prope Ieruſalē: & quia exiſti-
marent quod confeſtim regnum
12 Dei manifeſtaretur. * Dixit ergo:
‖ Homo quidam nobilis abijt in ‖ Mat.25.b.
regionem longinquam accipere 13
13 ſibi regnum, & reuerti. * Vocatis
autem decem ſeruis ſuis, dedit
eis decē mnas, & ait ad illos: Ne-
14 gotiamini dum venio. * Ciues
C autem eius oderant eum: & miſe-
runt legationem poſt illum, dicē-
tes: Nolumus hunc regnare ſuper
15 nos. * Et factum eſt vt rediret ac-
cepto regno: & iuſſit vocari ſer-
uos, quibus dedit pecuniam,
vt ſciret quantum quiſque nego-
16 tiatus eſſet. * Venit autem primus
dicens: Domine, mna tua decem
17 mnas acquiſiuit. * Et ait illi: Euge
bone ſerue, quia in modico fui-
ſti fidelis, eris poteſtatem habens
18 ſuper decem ciuitates. * Et alter
venit, dicens: Domine, mna tua
19 fecit quinque mnas. * Et huic ait:
Et tu eſto ſuper quinque ciuita-
20 tes. * Et alter venit, dicens: Domi-
ne, ecce mna tua, quam habui re-
21 poſitā in ſudario: * timui enim te,
D quia homo auſterus es: tollis
quod non poſuiſti, & metis quod
22 non ſeminaſti. * Dicit ei: De
ore tuo te iudico ſerue nequam.
ſciebas quod ego homo auſterus
ſum, tollens quod non poſui,
& metens quod non ſeminaui:
23 * & quare non dediſti pecuniam
meam ad menſam, vt ego veniēs
cum vſuris vtique exegiſſem il-
24 lam? * Et aſtantibus dixit: Au-
ferte ab illo mnam, & date illi,
25 qui decem mnas habet. * Et dixe-
runt ei: Domine, habet decem
26 mnas. * ‖ Dico autem vobis, quia ‖ S.8.c.18
omni habenti dabitur, & abun- Mat.13.b.
dabit: ab eo autem, qui non ha- 12. & 25.c.
bet, & quod habet auferetur ab 29
27 eo. * Veruntamen inimicos meos Mar.4.25
E illos, qui noluerunt me regnare
ſuper ſe, adducite huc: & inter-
28 ficite ante me. * Et his dictis, præ-
cedebat aſcendens Ieroſolymam. ‖ Mat.21.a.
29 * Et factum eſt, ‖ cum appro- 1
pinquaſſet ad Bethphage, & Be- Mar.11.a.1
thaniam

thaniam ad montem, qui vocatur
Olueti, miſit duos diſcipulos
ſuos, * dicens: Ite in caſtellum, 30
quod cōtra eſt, in quod introeun-
tes inuenietis pullum aſinæ alli-
gatum, cui nemo vnquam homi-
num ſedit: ſoluite illum, & ad-
ducite. * Et ſi quis vos interro- 31
gauerit: Quare ſoluitis? ſic di-
cetis ei: Quia Dominus operam
eius deſiderat: * Abierunt au- 32
tem qui miſſi erant: & inuene-
runt, ſicut dixit illis, ſtantem
pullum. * Soluentibus autem il- 33
lis pullum, dixerunt domini eius
ad illos: Quid ſoluitis pullum?
* At illi dixerunt: Quia Dominus 34
‖Io.12.b.4 eum neceſſarium habet. * ‖ Et 35
duxerunt illum ad Ieſum. Et ia-
ctantes veſtimenta ſua ſupra pul-
lum, impoſuerunt Ieſum. * Eun- 36
te autem illo, ſubſternebāt veſti-
menta ſua in via. * Et cum appro- 37
pinquaret iā ad deſcenſum Mon-
tis oliueti, cœperunt omnes tur-
bæ diſcipulorum gaudentes lau- F
dare Deum voce magna ſuper
omnibus, quas viderant, virtuti-
bus, * dicentes: Benedictus, qui 38
venit rex in nomine Domini, pax
in cælo, & gloria in excelſis. * Et 39
quidam Phariſæorum de turbis,
dixerunt ad illum: Magiſter, in-
crepa diſcipulos tuos. * Quibus 40
ipſe ait: Dico vobis, quia ſi hi ta-
cuerint, lapides clamabunt. * Et vt 41
appropinquauit, videns ciuitatem
fleuit ſuper illam, dicens: * Quia 42
ſi cognouiſſes & tu, & quidem in
hac die tua, quæ ad pacem tibi,
nunc autem abſcondita ſunt ab
oculis tuis. * Quia venient dies in 43
te: & circumdabunt te inimici tui
vallo, & circumdabunt te: &
coanguſtabunt te vndique: * & 44
ad terram proſternent te, & filios G
‖Mat.24.a.3 tuos, qui in te ſunt, ‖& non relin-
quent in te lapidem ſuper lapi-
Mar.13.a.2 dem: eo quòd non cognoueris tē-
Io.21.b.6 pus viſitationis tuæ. * ‖ Et ingreſ- 45
‖Mat.21.b.12 ſus in templum, cœpit eijcere
vendentes in illo, & ementes,
Mar.11.b.17 * dicēs illis: Scriptum eſt: Quia do- 46
mus mea domus orationis eſt. Vos
Iſa.56.c.7 autem feciſtis illam ſpeluncam
Ier.7.b.11 latronum. * Et erat docens quo- 47
tidie in templo. Principes autem
ſacerdotum, & Scribæ, & Prin-
cipes plebis quærebant illum per-
48 dere: * & nō inueniebant quid fa-
cerent illi. Omnis enim popu-
lus ſuſpenſus erat audiens illum.

CAP. XX.

1 ET factum eſt in vna dierum, Mat.21.c.23
A docēte illo populum in tem-
plo, & euāgelizante, conuenerunt Mar.11.d.27
principes ſacerdotum, & Scribæ,
2 cum ſenioribus, * & aiunt dicen-
tes ad illum: Dic nobis, in qua po-
teſtate hæc facis? aut: Quis eſt,
qui dedit tibi hanc poteſtatem?
3 * Reſpondens autem Ieſus, dixit
ad illos: Interrogabo vos & ego
vnum verbum. Reſpondete mihi:
4 * Baptiſmus Ioannis de cælo erat
5 an ex hominibus? * At illi cogita-
bāt intra ſe, dicētes: Quia ſi dixe-
rimus de cælo, dicet, Quare ergo
6 non credidiſtis illi? * Si autem di-
xerimus, Ex hominibus, plebs
vniuerſa lapidabit nos: certi ſunt
enim, Ioannem prophetam eſſe.
7 * Et reſponderunt ſe neſcire vnde
8 eſſet. * Et Ieſus ait illis: Neque
ego dico vobis in qua poteſtate
9 hæc facio. * Cœpit autem dice-
B re ad plebem parabolam hanc:
‖ Homo plantauit vineam, & lo- ‖Mat.21.d.33
cauit eam colonis: & ipſe peregre
10 fuit multis temporibus. * Et in Mar.12.a.1
tempore miſit ad cultores ſeruū,
vt de fructu vineæ darent illi. Iſa.5.a.1
Qui cæſum dimiſerunt eum ina- Ier.2.d.21
11 nem. * Et addidit alterum ſer-
uum mittere. Illi autē hunc quo-
que cædentes, & afficientes con-
12 tumelia, dimiſerunt inanem. * Et
addidit tertium mittere: qui & il-
13 lum vulnerantes eiecerunt. * Di-
xit autem dominus vineæ: Quid
faciam? mittam filium meum
dilectum: forſitan, cum hunc vi-
14 derint, verebuntur. * Quem
cum vidiſſent coloni, cogitaue-
runt intra ſe dicētes: Hic eſt heres,
occidamus illum, vt noſtra fiat
15 hereditas. * Et eiectum illum ex-
C tra vineam, occiderunt. Quid er-
16 go faciet illis dominus vineæ? * ve
niet, & perdet colonos iſtos, &
dabit vineam alijs. Quo audito,
17 dixerunt illi: Abſit. * Ille au-
tem aſpiciens eos ait: Quid eſt ‖Pſ.117.d.21
ergo hoc quod ſcriptum eſt:
‖Lapidem, quem reprobauerunt Act.4.b.11
ædificantes, hic factus eſt in caput Ro.9.g.33
anguli?

anguli? * Omnis, qui ceciderit 18
ſuper illum lapidem, conquaſſa-
bitur: ſuper quem autem ecido-
rit, comminuet illum. * Et quæ- 19
rebant principes ſacerdotum, &
Scribæ mittere in illum manus il-
la hora: & timuerunt populum:
cognouerunt enim quòd ad ip-
ſos dixerit ſimilitudinem hanc.
‖Mat.22.b. * ‖ Et obſeruantes miſerunt inſi- 20
15 diatores, qui ſe iuſtos ſimula- D
Mar. 13.b. rent, vt caperent eum in ſermone,
13 vt traderent illum principatui, &
poteſtati præſidis. * Et interroga- 21
uerunt eum, dicentes: Magiſter
ſcimus quia rectè dicis, & doces:
& non accipis perſonam, ſed viam
Dei in veritate doces: * licet no- 22
bis tributum dare Cæſari, an
non? * Conſiderans autem do- 23
lum illorum, dixit ad eos: Quid
me tentatis? * Oſtendite mihi de- 24
narium: Cuius habet imaginem,
& inſcriptionem? Reſpondentes
dixerunt ei: Cæſaris: * Et ait il- 25
‖Ro.13.c.7 lis: ‖ Reddite ergo quæ ſunt Cæ-
ſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei,
Deo. * Et non potuerunt verbum 26
eius reprehendere coram plebe: E
& mirati in reſponſo eius, tacue-
‖Mat. 22.c. runt. * ‖ Acceſſerunt autem qui- 27
23 dam Sadducæorum, qui negant
Mar. 12.b. eſſe reſurrectionem, & interro-
18 gauerunt eum, * dicentes: Magi- 28
‖Deu.25.b. ſter, Moyſes ſcripſit nobis: Si fra-
5 ter alicuius mortuus fuerit habēs
vxorem, & hic ſine liberis fuerit,
vt accipiat eam frater eius vxorē,
& ſuſcitet ſemen fratri ſuo: * ſe- 29
ptem ergo fratres erant: & primus
accepit vxorem, & mortuus eſt ſi-
ne filijs. * & ſequens accepit illā, & 30
ipſe mortuus eſt ſine filio. * Et 31
tertius accepit illam. Similiter
& omnes ſeptem, & non reliqué-
runt ſemen, & mortui ſunt. * No- 32
uiſſime omnium mortua eſt &
mulier. * In reſurrectione ergo, 33
cuius eorum erit vxor? ſiquidem
ſeptem habuerunt eam vxorem.
* Et ait illis Ieſus. Filij huius ſæ- 34
culi nubunt; & traduntur ad nu- F
ptias: * illi vero, qui digni habe- 35
buntur ſæculo illo, & reſurrectio-
ne ex mortuis, neque nubent, ne-
que ducent vxores: * neque enim 36
vltra mori poterunt: æquales
enim angelis ſunt, & filij ſunt
Dei: cum ſint filij reſurrectionis.

37 * Quia vero reſurgant mortui, &
Moyſes oſtendit ſecus rubum, ‖ ſi- ‖Exo.3.b.6
cut dicit Dominum, Deum Abra-
ham, & Deum Iſaac, & Deum
38 Iacob. * Deus autem non eſt
mortuorum, ſed viuorum: om-
39 nes enim viuunt ei. * Reſponden-
tes autem quidam Scribarum, di-
xerunt ei: Magiſter bene dixiſti.
40 * Et amplius non audebant eum
41 quidquam interrogare. * Dixit
autem ad illos: Quomodo dicunt
42 Chriſtū, filiū eſſe Dauid, * & ip-
G ſe Dauid dicit in libro Pſalmorū:
‖ Dixit Dominus Domino meo, ‖Mat.22.d.
43 ſede a dextris meis, * donec ponā 44
inimicos tuos, ſcabellum pedum ‖Mat.12.d.
44 tuorum. * Dauid ergo Dominum 36
illum vocat: & quomodo filius Pſ.109. a.1
45 eius eſt? * Audiente autem om-
ni populo, dixit diſcipulis ſuis:
46 * ‖ Attendite a Scribis, qui volunt ‖Mat.23.a.
ambulare in ſtolis, & amant ſa- 6
lutationes in foro, & primas ca- Mar. 12. d.
thedras in ſynagogis, & primos 36
47 diſcubitus in conuiuijs: * qui de- 5.11.f.43
uorant domos viduarum; ſimu-
lantes longam orationem. Hi ac-
cipient damnationem maiorem.

CAP. XXI.

1 RESpiciens autem vidit eos, Mar. 12. d.
A qui mittebāt munera ſua in 42
2 gazophylacium, diuites. * Vidit
autem & quandam viduam pau-
perculam mittentem æra minuta
3 duo. * Et dixit: Vere dico vo-
bis, quia vidua hæc pauper, plus
4 quàm omnes miſit. * Nam omnes
hi ex abundanti ſibi miſerunt in
munera Dei: hæc autem ex eo,
quod deeſt illi, omnem victum
5 ſuum, quem habuit, miſit. * Et
quibuſdam dicentibus de templo
quod bonis lapidibus, & donis
6 ornatum eſſet, dixit: * Hæc, quæ
B videtis, ‖ venient dies, in quibus ‖Matt. 24.
nō relinquetur lapis ſuper lapidē, a. 1
7 qui non deſtruatur. * Interroga- Mar.13.a.1
uerunt autem illum, dicentes: 5.19.g.44
Præceptor, quando hæc erunt,
& quod ſignum cum fieri inci-
8 piēt? * Qui dixit: Videte ne ſedu-
camini: multi enim venient in
nomine meo, dicētes quia ego ſū:
& tempus appropinquauit: nolite
9 ergo ire poſt eos. * Cum autem
audieritis prælia, & ſeditiones,
nolite

nolite terreri : oportet primum C
hæc fieri, ſed nondum ſtatim fi-
nis. * Tunc dicebat illis : Sur- 10
get gens contra gentem, & re-
gnum aduerſus regnum.* Et ter- 11
ræmotus magni erunt per loca,&
peſtilentiæ, & fames, terroreſq.
de cælo, & ſigna magna erunt.
* Sed ante hæc omnia inijcient vo 12
bis manus ſuas, & perſequentur
tradentes in ſynagogas, & cuſto-
dias, trahentes ad reges, & præ-
ſides propter nomen meũ :* con- 13
tinget autem vobis in teſtimo-
nium. * ponite ergo in cordibus 14
veſtris non præmeditari quemad-
modum reſpondeatis.* ego enim 15
dabo vobis os, & ſapientiam,cui D
non poterunt reſiſtere, & contra-
dicere omnes aduerſarij veſtri.
* Trademini autem a parentibus, 16
& fratribus, & cognatis, & ami-
cis, & morte afficiẽt ex vobis: *& 17
eritis odio omnibus propter no-
men meum : * & capillus de ca- 18
pite veſtro non peribit. * In pa- 19
tientia veſtra poſſidebitis animas
‖Mat.24.b. 15 Mar.13.b. 14 Dan.9.g.27 veſtras. * ‖Cum autem videritis 20
circumdari ab exercitu Ieruſalẽ;
tunc ſcitote quia appropinquauit
deſolatio eius : * tunc qui in Iu- 21
dæa ſunt, fugiant ad montes :&
qui in medio eius, diſcedant : &
qui in regionibus, non intrent in
eam.* quia dies vltionis hi ſunt, 22
vt impleantur omnia, quæ ſcripta
ſunt. * Væ autem prægnantibus, 23
& nutrientibus in illis diebus. E
erit enim preſſura magna ſuper
terram ; & ira populo huic. * Et 24
cadent in ore gladij : & captiui
ducentur in omnes Gentes; & Ie-
ruſalem calcabitur a Gentibus :
donec impleãtur tempora natio-
‖Mat.24.c. 29 Mar.13.c. 24 Iſa.13.b.10 Ezec.32.b. 7 Ioel.3.c.15 num. * ‖Et erunt ſigna in ſole, 25
& luna,& ſtellis, & in terris preſ-
ſura Gentium præ confuſione ſo-
nitus maris, & fluctuum : * are- 26
ſcentibus hominibus præ timore,
& expectatione, quæ ſuperue-
nient vniuerſo orbi : nam virtu-
tes cælorum mouebuntur : * & 27
tunc videbunt Filium hominis F
venientem in nube cum poteſta-
te magna, & maieſtate.* His au- 28
tem fieri incipientibus, reſpicite,
‖Rom.8.d. 23 & leuate capita veſtra :‖ quoniam
appropinquat redemptio veſtra.
* Et dixit illis ſimilitudinem: Vi- 29
dete ficulneã, & omnes arbores :
30 * cum producunt iam ex ſe fru-
ctum, ſcitis quoniam prope eſt
31 æſtas. * Ita & vos cum videritis
hæc fieri, ſcitote quoniam prope
32 eſt regnum Dei. * Amen dico vo-
bis, quia non præteribit genera-
33 tio hæc, donec omnia fiant.* Cæ-
lum, & terra tranſibunt: verba au-
34 tem mea non tranſibunt. * At-
G tendite autem vobis, ne forte
grauentur corda veſtra in crapu-
la, & ebrietate, & curis huius vi-
tæ: & ſuperueniat in vos repenti-
35 na dies illa ; * tamquam laqueus
enim ſuperueniet in omnes, qui
ſedent ſuper faciem omnis terræ.
36 * Vigilate itaque, omni tempore
orantes, vt digni habeamini fu-
gere iſta omnia, quæ futura ſunt,
& ſtare ante Filium hominis.
37 * Erat autem diebus docens in
templo : noctibus vero exiens,
morabatur in monte, qui voca-
38 tur Oliueti. * Et omnis populus
manicabat ad eum in templo au-
dire eum.

CAP. XXII.

1 APpropinquabat autem dies Mat.26.a.2
A feſtus Azymorum, qui dici- Mar.14.a.1
2 tur Paſcha :* & quærebant princi-
pes ſacerdotum, & Scribæ, quo-
modo Ieſum interficerent : time-
3 bant vero plebem. *‖Intrauit au- ‖Mat.26.b.
tem ſatanas in Iudam, qui cogno- 14
minabatur Iſcariotes, vnum de Mar.14.b.
4 duodecim. * & abijt, & locutus 10
eſt cum principibus ſacerdotum,
& magiſtratibus, quemadmodum
5 illum traderet eis. * Et gauiſi
ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi
6 dare. * Et ſpopondit. Et quære-
bat opportunitatem vt traderet il
7 lum ſine turbis. * Venit autem
dies Azymorum, in qua neceſſe
8 erat occidi paſcha. * Et miſit Pe-
trum, & Ioannem, dicens: Euntes
parate nobis paſcha, vt manduce-
9 mus. * At illi dixerunt : Vbi vis
10 paremus ?* Et dixit ad eos : Ecce
B introeuntibus vobis in ciuitatem,
occurret vobis homo quidam am-
phoram aquæ portans: ſequimini
eum in domum, in quam intrat,
11 * & dicetis patrifamilias domus :
Dicit tibi Magiſter: Vbi eſt diuer-
ſorium, vbi paſcha cũ diſcipulis
meis

meis manducem? * Et ipſe oſten- 12
det vobis cœnaculum magnum
ſtratum, & ibi parate. * Euntes 13
autem inuenerunt ſicut dixit il-
‖Mat.26.b. 20 lis, & parauerunt paſcha. * ‖ Et 14
eum facta eſſet hora, diſcubuit, &
Mar. 14.b. 17 duodecim Apoſtoli cum eo. * & 15
ait illis: Deſiderio deſideraui hoc
paſcha manducare vobiſcum, an-
tequam patiar. * Dico enim vobis, 16
quia ex hoc non manducabo il-
lud, donec impleatur in regno
Dei. * Et accepto calice gratias 17
egit, & dixit: Accipite, & diui-
dite inter vos. * Dico enim vobis 18
quòd non bibam de generatione
vitis, donec regnum Dei veniat.
‖1.Cor. 11. c.24 * ‖ Et accepto pane gratias egit, 19
& fregit, & dedit eis, dicens: C
Hoc eſt corpus meum, quod
pro vobis datur: hoc facite in
meã commemorationem. * Simi- 20
liter & calicem, poſtquam cœna-
uit, dicens: Hic eſt calix nouum
teſtamentum in ſanguine meo,
‖Mat.26.b. 21 qui pro vobis fundetur. * ‖ Ve- 21
rumtamen ecce manus tradentis
Mar.14. b. 20 me, mecũ eſt in menſa. * Et quidẽ 22
Filius hominis, ‖ ſecundum quod
Io.13.c.18 definitum eſt, vadit: verumtamen
‖Pſ.40.c.10 væ homini illi, per quem tradetur.
* Et ipſi cœperunt quærere inter 23
ſe, quis eſſet ex eis, qui hoc factu-
rus eſſet. * Facta eſt autem & con- 24
tentio inter eos, quis eorum vide-
retur eſſe maior. * Dixit autem 25
‖Mat.20.d. 25 eis: ‖ Reges Gentium dominantur
eorum: & qui poteſtatem habent
Mar. 10. f. 42 ſuper eos, benefici vocantur.
* Vos autem nõ ſic: ſed qui maior 26
eſt in vobis, fiat ſicut minor, &
qui præceſſor eſt, ſicut miniſtra-
tor. * Nam quis maior eſt, qui 27
recumbit, an qui miniſtrat? non-
ne qui recumbit? Ego autem in
medio veſtrũ ſum, ſicut qui mi-
niſtrat: * vos autem eſtis, qui per- 28
manſiſtis mecum in tentationibus
meis. * Et ego diſpono vobis ſi- 29
cut diſpoſuit mihi Pater meus re-
gnum, * vt edatis, & bibatis ſuper 30
menſam meam in regno meo: &
ſedeatis ſuper thronos iudicantes
duodecim tribus Iſrael. * Ait autẽ 31
Dominus: Simon, Simon, ecce
ſatanas expetiuit vos vt cribraret
ſicut triticum: * ego autem roga- 32
ui pro te vt non deficiat fides tua: D
& tu aliquando conuerſus con-
33 firma fratres tuos. * Qui dixit ei:
Domine, tecum paratus ſum &
in carcerem, & in mortem ire.
34 * ‖ At ille dixit: Dico tibi Petre, ‖Mat. 26.c. 34
non cantabit hodie gallus, donec
ter abneges noſſe me. Et dixit eis: Mar. 14. c. 30
35 * ‖ Quando miſi vos ſine ſacculo, ‖Mat.10.b. 9
& pera, & calceamentis, num-
36 quid aliquid defuit vobis? * At
illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo
eis: Sed nunc qui habet ſacculũ,
tollat ſimiliter & peram: & qui nõ
habet, vendat tunicam ſuam, &
37 emat gladium. * Dico enim vobis,
quoniam adhuc hoc, quod ſcri-
ptum eſt, oportet impleri in me:
‖ Et cum iniquis deputatus eſt. ‖Iſa. 53. d. 12
Etenim ea, quæ ſunt de me, fi-
38 nem habent. * At illi dixerunt:
Domine, ecce duo gladij hic. At
39 ille dixit eis: Satis eſt. * ‖ Et egreſ- ‖Mat.26.c. 36
ſus ibat ſecundum conſuetudi-
nem in Montem oliuarum. Secuti Mar.14. c. 32
40 ſunt autem illum & diſcipuli. * Et
E cum perueniſſet ad locum, dixit Io.18. a.1
illis: Orate ne intretis in tenta-
41 tionem. * ‖ Et ipſe auulſus eſt ab ‖Mat 26.d. 39
eis quantum iactus eſt lapidis: &
42 poſitis genibus orabat, * dicens: Mar. 14. d. 35
Pater, ſi vis, transfer calicẽ iſtum
a me: verumtamen non mea
43 voluntas, ſed tua fiat. * Appa-
ruit autem illi angelus de cælo,
confortans eum. Et factus in ago-
44 nia, prolixius orabat. * Et factus
eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſangui-
45 nis decurrentis in terram. * Et
cum ſurrexiſſet ab oratione, &
veniſſet ad diſcipulos ſuos, in-
uenit eos dormientes præ triſtitia.
46 * Et ait illis: Quid dormitis? ſur-
gite, orate, ne intretis in tenta-
47 tionem. * ‖ Adhuc eo loquente ‖Mat.26.c. 47
ecce turba: & qui vocabatur Iu-
das, vnus de duodecim, antece- Mar. 14. e. 42
debat eos: & appropinquauit Ie-
48 ſu vt oſcularetur eum. * Ieſus Io.18.a.3
autem dixit illi: Iuda, oſculo Filiũ
49 hominis tradis? * Videntes autem
hi, qui circa ipſum erant, quod fu-
turum erat, dixerũt ei: Domine ſi
50 percutimus in gladio? * Et percuſ-
F ſit vnus ex illis ſeruum principis
ſacerdotum, & amputauit auri-
51 culam eius dexteram. * Reſpõdens
autem Ieſus, ait: Sinite vſque
huc. Et cum tetigiſſet auriculam
52 eius, ſanauit eum. * Dixit au-
tem Ieſus ad eos, qui venerant ad
ſe,

ſe, principes ſacerdotum, & ma-
giſtratus templi, & ſeniores. Quaſi
ad latronem exiſtis cum gladijs,
& fuſtibus? * Cum quotidie vo- 53
biſcum fuerim in templo, non
extendiſtis manus in me. ſed hæc
eſt hora veſtra, & poteſtas tene-
‖Mat. 26. f. brarum. * ‖Comprehendentes au- 54
43 tem eum, duxerunt ad domum
Mar. 14. f. principis ſacerdotum: Petrus ve-
52 ro ſequebatur a longe. * ‖ Ac- 55
Io. 18. c. 24 cenſo autem igne in medio atrij,
‖Mat. 26. g. & circumſedentibus illis, erat
69 Petrus in medio eorum. * Quem 56
Mar. 14. g. eum vidiſſet ancilla quædam
66 ſedentem ad lumen, & eum fuiſ-
Io. 18. c. 25 ſet intuita, dixit: Et hic cum illo
erat. * At ille negauit eum, dicens: 57
Mulier, non noui illum. * Et poſt 58
pusillum alius videns eum, dixit:
Et tu de illis es. Petrus vero ait:
Io. 18. c. 26 O homo, non ſum. * ‖ Et inter- 59
uallo facto quaſi horæ vnius, G
alius quidam affirmabat, dicens:
Vere & hic cum illo erat: nam &
Galilæus eſt. * Et ait Petrus: Homo 60
neſcio quid dicis. Et continuo
adhuc illo loquente cantauit
gallus. * Et conuerſus Dominus 61
reſpexit Petrum. Et recordatus
eſt Petrus verbi Domini, ſicut di-
‖Mat. 26. c. xerat: ‖ Quia prius quàm gallus
34 cantet, ter me negabis. * Et egreſ- 62
Mar. 14. c. ſus foras Petrus fleuit amare.
30 * Et viri qui tenebant illum, il- 63
Io. 13. d. 38 ludebant ei, cædentes. * Et vela- 64
uerunt eum, & percutiebant fa-
ciem eius: & interrogabant eum,
dicentes: Prophetiza, quis eſt,
qui te percuſſit? * Et alia multa 65
blaſphemantes dicebant in eum.
‖Mat. 27. a. * ‖ Et vt factus eſt dies, cõuenerũt 66
1 ſeniores plebis, & principes ſa-
Mat. 15. a. 1 cerdotum, & Scribæ, & duxerunt
Io. 18. c. 28 illum in concilium ſuum, dicen-
tes: Si tu es Chriſtus, dic nobis.
* Et ait illis: Si vobis dixero, non 67
credetis mihi: * ſi autem & inter- 68
rogauero, non reſpondebitis mi-
hi, neque dimittetis. * Ex hoc 69
autem erit Filius hominis ſedens
a dextris virtutis Dei. * Dixe- 70
runt autem omnes: Tu ergo es Fi-
lius Dei? Qui ait: Vos dicitis,
quia ego ſum. * At illi dixerunt: 71
Quid adhuc deſideramus teſti-
monium? ipſi enim audiuimus de
ore eius.

CAP. XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo
A eorum, duxerunt illum ad
2 Pilatum. * Cœperunt autem il-
lum accuſare, dicentes: Hunc in-
uenimus ſubuertentem gentem
noſtram, & prohibentem tributa
dare Cæſari, & dicentem ſe Chri- ‖Mat. 22. b.
3 ſtum regem eſſe. * ‖ Pilatus autem 21
interrogauit eum, dicens: Tu es Mar. 12. b.
rex Iudæorum? At ille reſpondens 17
4 ait: Tu dicis. * Ait autem Pilatus ‖Mat. 27. b.
ad principes ſacerdotum, & tur- 11
bas: Nihil inuenio cauſæ in hoc Mat. 15. a. 2
5 homine. * At illi inualeſcebant, Io. 18. f. 38
dicentes: Commouet populum
docens per vniuerſam Iudæam,
incipiens a Galilæa vſque huc.
6 * Pilatus autem audiens Gali-
læam, interrogauit ſi homo Gali-
7 læus eſſet. * Et vt cognouit quòd
de Herodis poteſtate eſſet, re-
miſit eum ad Herodẽ, qui & ipſe
8 Ieroſolymis erat illis diebus. * He-
B rodes autem viſo Ieſu, gauiſus eſt
valde. erat enim cupiens ex
multo tẽpore videre eũ, eo quòd
audierat multa de eo, & ſperabat
ſignum aliquod videre ab eo fieri.
9 * Interrogabat autem eũ multis
ſermonibus. At ipſe nihil illi re-
10 ſpondebat. * Stabant autẽ princi-
pes ſacerdotum, & Scribæ con-
11 ſtanter accuſantes eum. * Spreuit
autem illum Herodes cum exer-
citu ſuo: & illuſit indutum veſte
12 alba, & remiſit ad Pilatum. * Et
facti ſunt amici Herodes & Pila-
tus in ipſa die: nam antea inimi-
13 ci erant ad inuicem. * Pilatus au-
tem conuocatis principibus ſa-
cerdotum, & magiſtratibus, &
14 plebe, * dixit ad illos: Obtuliſtis
mihi hunc hominẽ, quaſi auertẽ-
tem populum, & ecce ego coram
vobis interrogans, ‖ nullam cau-
ſam inueni in homine iſto ex his, ‖Io. 18. g. 38
15 in quibus eũ accuſatis. * Sed ne- & 19. a. 4
C que Herodes: nam remiſi vos ad
illum, & ecce nihil dignum mor-
16 te actum eſt ei. * Emendatum er-
17 go illum dimittam. * Neceſſe au-
tẽ habebat dimittere eis per diem
18 feſtum, vnũ. * Exclamauit autem
ſimul vniuerſa turba, dicens: Tol-
le hunc, & dimitte nobis Barab-
19 bã, * qui erat propter ſeditionem
quandam factã in ciuitate & ho-
mici-

micidium, miſſus in carcerem.
* Iterum autem Pilatus locutus 20
eſt ad eos, volẽs dimittere Ieſum.
* At illi ſucclamabant, dicentes: 21
Crucifige, crucifige eum. *Ille au 22
‖Mat. 27. c. tem tertio dixit ad illos: ‖ Quid
23 enim mali fecit iſte? nullam cau-
Mar. 15. b. ſam mortis inuenio in eo: corri-
14 piam ergo illum, & dimittã. * At 23
illi inſtabant vocibus magnis po- D
ſtulantes vt crucifigeretur. & in-
ualeſcebant voces eorum. * Et Pi- 24
latus adiudicauit fieri petitionẽ
eorum *Dimiſit autem illis eum, 25
qui propter homicidium, & ſedi-
tionẽ miſſus fuerat in carcerem,
quem petebant, Ieſum vero tra-
‖Mat. 27. d. didit voluntati eorum. *‖ Et cum 26
32 ducerent eum, apprehenderunt
Mar. 15. b. Simonem quendam Cyrenenſem
21 venientem de villa: & impoſue-
runt illi crucem portare poſt Ie-
ſum. * Sequebatur autem illum 27
multa turba populi, & mulierũ:
quæ plangebant, & lamentaban-
tur eum. * Conuerſus autem ad 28
illas Ieſus, dixit: Filiæ Ieruſalem,
nolite flere ſuper me, ſed ſuper
vos ipſas flete, & ſuper filios ve-
ſtros. *Quoniã ecce venient dies, 29
in quibus dicent: Beatæ ſteriles,
& ventres, qui non genuerunt, &
vbera, quæ non lactauerunt. * Tũc 30
‖Iſa 2. d. 19 incipient dicere montibus: ‖ Ca- E
Oſee 10 b. 8 dite ſuper nos. & collibus: Ope-
Apoc. 6. d. rite nos. * Quia ſi in viridi li- 31
16 gno hæc faciunt, in arido quid
fiet? * Ducebantur autem & alij 32
duo nequam cum eo, vt interfi-
‖Mat. 27. d. cerentur. * ‖ Et poſtquam vene- 33
33 runt in locum, qui vocatur Cal-
Mar. 15. b. uariæ, ibi crucifixerunt eum: &
22 latrones, vnum a dextris, & alterũ
Io. 19. c. 17 a ſiniſtris. * Ieſus autem dicebat: 34
Pater dimitte illis: nõ enim ſciunt
quid faciũt. Diuidentes vero ve-
ſtimenta eius, miſerunt ſortes. * Et 35
ſtabat populus ſpectans, & deri-
debant eum principes cum eis, di
centes: Alios ſaluos fecit, ſe ſal-
uum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei
electus. * Illudebant autem ei & 36
milites accedentes, & acetũ offe-
rentes ei, * & dicentes: Si tu es 37
rex Iudæorũ, ſaluum te fac. *Erat 38
autem & ſuperſcriptio ſcripta ſu- F
per eum litteris Græcis, & Lati-
nis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iu-
dæorum. *Vnus autem de his, qui 39

pendebant, latronibus, blaſphe-
mabat eum, dicens: Si tu es Chri-
ſtus, ſaluum fac temetipſum, &
40 nos. * Reſpondens autem alter in-
crepabat eum, dicens: Neque tu
times Deum, quod in eadẽ dam-
41 natione es. * Et nos quidem iu-
ſte, nam digna factis recipimus:
42 hic vero nihil mali geſſit. * Et di-
cebat ad Ieſum: Domine, memẽ-
to mei, cum veneris in regnum
43 tuum. *Et dixit illi Ieſus: Amen
dico tibi: Hodie mecum eris in
44 paradiſo. * Erat autem fere hora
ſexta, & tenebræ factæ ſunt in v-
niuerſam terram vſque in horam
45 nonam. * Et obſcuratus eſt ſol: &
velum templi ſciſſum eſt mediũ.
46 * Et clamans voce magna Ieſus
ait: ‖Pater, in manus tuas commẽ- ‖Pſ. 30. a. 6
do ſpiritum meum. Et hæc dicẽs,
47 expirauit. * Videns autem Centu-
G rio quod factum fuerat, glorifica-
uit Deum, dicens: Vere hic ho-
48 mo iuſtus erat. * Et omnis turba
eorum, qui ſimul aderant ad ſpe-
ctaculum iſtud, & videbant quæ
fiebant, percutientes pectora ſua
49 reuertebantur. * Stabant autem
omnes noti eius a longe: & mu-
lieres, quæ ſecutæ eum erant à Ga
50 lilæa hæc videntes. * ‖ Et ecce vir ‖Mat. 27. g.
nomine Ioſeph, qui erat decurio, 57
51 vir bonus, & iuſtus: * hic nõ con- Mar. 15. d.
ſenſerat conſilio, & actibus eo- 45
rum, ab Arimathæa ciuitate Iu- Io. 19. g 38
dææ, qui expectabat & ipſe re-
52 gnum Dei. * Hic acceſſit ad Pila-
53 tum, & petijt corpus Ieſu: * & de-
poſitum inuoluit ſindone, & po-
ſuit eum in monumento exciſo,
in quo nondum quiſquam poſi-
54 tus fuerat. * Et dies erat paraſce-
ues, & ſabbatum illuceſcebat.
55 * Subſecutæ autem mulieres, quæ
cum eo venerãt de Galilæa, vide-
runt monumentum, & quemad-
modum poſitũ erat corpus eius.
56 * Et reuertentes parauerunt aro-
mata, & vnguenta: & ſabbato
quidem ſiluerunt ſecundum man-
datum.

CAP. XXIIII.

1 VNa autem ſabbati valde dilu- Mat. 28. a. 1
A culo venerũt ad monumen- Mar. 16. a. 2
tũ, portantes, quæ parauerant, aro- Io. 20. a. 1
2 mata: * & inuenerunt lapidem

reuolutum a monumento. * Et 3
ingreſſæ non inuenerunt corpus
Domini Ieſu. * Et factum eſt, 4
dum mente conſternatæ eſſent de
iſto, ecce duo viri ſteterunt ſe-
cus illas in veſte fulgenti. * Cum 5
timerent autem, & declinarent
vultum in terram, dixerunt ad
illas: Quid quæritis viuentem
cum mortuis? * non eſt hic, ſed 6
ſurrexit: recordamini qualiter
locutus eſt vobis, cum adhuc in
‖ Mat.17.d.23 Mar.9.c.31 L.9.e.22 Galilæa eſſet, * dicens: ‖ Quia 7
oportet Filium hominis tradi in
manus hominum peccatorum,
& crucifigi, & die tertia reſurge-
re. * Et recordatæ ſunt verbo- 8
rum eius. * Et regreſſæ a monu- 9
mento nunciauerunt hæc omnia
illis vndecim, & ceteris omnibus.
* Erat autem Maria Magdalene, 10
& Ioanna, & Maria Iacobi, & B
ceteræ, quæ cum eis erant, quæ
dicebant ad Apoſtolos hæc. * Et 11
viſa ſunt ante illos, ſicut delira-
mentum verba iſta: & non cre-
diderunt illis. * Petrus autem ſur- 12
gens cucurrit ad monumentum:
& procumbens vidit linteamina
ſola poſita, & abijt ſecum mirans
‖ Mar.16.c.12 quod factum fuerat. * ‖ Et ecce 13
duo ex illis ibant ipſa die in ca-
ſtellum, quod erat in ſpatio ſta-
diorum ſexaginta ab Ieruſalem,
nomine Emmaus. * & ipſi loque- 14
bantur ad inuicem de his omni-
bus, quæ acciderant. * Et factum 15
eſt, dum fabularentur, & ſecum
quærerent: & ipſe Ieſus appro-
pinquans ibat cum illis: * oculi 16
autem illorum tenebantur ne eum
agnoſcerent. * Et ait ad illos: 17
Qui ſunt hi ſermones, quos con- C
fertis ad inuicem ambulantes, &
eſtis triſtes? * Et reſpondens vnus, 18
cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu
ſolus peregrinus es in Ieruſalem,
& non cognouiſti quæ facta ſunt
in illa his diebus? * Quibus il- 19
le dixit: Quæ? Et dixerunt: De
Ieſu Nazareno, qui fuit vir pro-
pheta, potens in opere, & ſermo-
ne coram Deo, & omni populo:
* Et quomodo eum tradiderunt 20
ſummi ſacerdotes, & principes
noſtri in damnationem mortis,
& crucifixerunt eum. * nos au- 21
tem ſperabamus quia ipſe eſſet
redempturus Iſrael: & nunc ſu-

per hæc omnia, tertia dies eſt ho-
22 die quòd hæc facta ſunt. * Sed &
D mulieres quædam ex noſtris ter-
ruerunt nos, quæ ante lucem fue-
23 runt ad monumentum, * &, non
inuento corpore eius, venerunt,
dicentes ſe etiam viſionem ange-
lorum vidiſſe, qui dicunt eum vi-
24 uere. * Et abierunt quidam ex no-
ſtris ad monumentum: & ita in-
uenerunt ſicut mulieres dixerũt,
25 ipſum verò non inuenerunt. * Et
ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tar-
di corde ad credendum in omni-
bus, quæ locuti ſunt Prophetæ!
26 * Nonne hæc oportuit pati Chri-
ſtum, & ita intrare in gloriam ſuã?
27 * Et incipiens a Moyſe, & omni-
bus Prophetis, interpretabatur il-
lis in omnibus ſcripturis, quæ de
28 ipſo erant. * Et appropinquaue-
runt caſtello quo ibant: & ipſe
29 ſe finxit longius ire. * Et coege-
E runt illum, dicentes: Mane no-
biſcum, quoniam adueſperaſcit,
& inclinata eſt iam dies. Et in-
30 trauit cum illis. * Et factum eſt,
dum recumberet cum eis, accepit
panem, & benedixit, ac fregit, &
31 porrigebat illis. * Et aperti ſunt
oculi eorum, & cognouerũt eum:
& ipſe euanuit ex oculis eorum.
32 * Et dixerunt ad inuicem: Non-
ne cor noſtrum ardens erat in no-
bis dum loqueretur in via, & ape-
33 riret nobis Scripturas? * Et ſur-
gentes eadem hora regreſſi ſunt
in Ieruſalem: & inuenerunt con-
gregatos vndecim, & eos, qui
34 cum illis erant, * dicentes: Quod
ſurrexit Dominus vere, & appa-
35 ruit Simoni. * Et ipſi narrabant
quæ geſta erant in via: & quomo-
do cognouerunt eum in fractio-
36 ne panis. * ‖ Dum autem hæc lo- ‖ Mar.16.e.14
quuntur, ſtetit Ieſus in medio eo-
rum, & dicit eis: Pax vobis: ego Ioã.20.c.19
37 ſum, nolite timere. * Conturba-
ti vero, & conterriti, exiſtimabant
38 ſe ſpiritum videre. * Et dixit
F eis: quid turbati eſtis, & cogita-
tiones aſcendunt in corda veſtra?
39 * Videte manus meas, & pedes
quia ego ipſe ſum: palpate, & vi-
dete: quia ſpiritus carnem, & oſ-
ſa non habet, ſicut me videtis ha-
40 bere. * Et cum hoc dixiſſet, oſten-
41 dit eis manus, & pedes. * Adhuc
autem illis non credentibus, &

miranṫibus præ gaudio, dixit: Ha-
betis hic aliquid, quod manduce-
tur? At illi obtulerunt ei partem 42
piſcis aſſi, & fauum mellis. * Et 43
cum manducaſſet coram eis, ſu-
mens reliquias dedit eis. * Et di- 44
xit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ
locutus ſum ad vos, cum adhuc
eſſem vobiſcum, quoniam neceſ-
ſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta
ſunt in lege Moyſi, & Prophetis,
& Pſalmis de me. * Tunc aperuit 45
illis ſenſum vt intelligerent Scri-
‖Pſ.18.b.7 pturas. * & dixit eis: ‖ Quoniam 46
ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat G
Chriſtū pati, & reſurgere a mor-
tuis tertia die: * & prædicari in 47
nomine eius pœnitentiam, & re-
miſſionem peccatorum in omnes
gentes, incipientibus ab Ieroſoly-
48 ma. * ‖ Vos autem teſtes eſtis ho- ‖Act.1.a.8
49 rum. * ‖ Et ego mitto promiſſum ‖Ioan.14.d.
Patris mei in vos: vos autem ſe- 26
dete in ciuitate, quoadúſque in-
50 duamini virtute ex alto. * Edu-
xit autem eos foras in Bethaniā:
& eleuatis manibus ſuis bene-
51 dixit eis. * ‖ Et factum eſt, dum Act.1.a.4
benediceret illis, receſſit ab eis, Mar.16.d.
52 & ferebatur in cælum. * Et ipſi 19
adorantes regreſſi ſunt in Ieruſa-
53 lem cum gaudio magno: * & erant
ſemper in templo, laudantes, &
benedicentes Deum. Amen.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAPVT PRIMVM.

IN principio 1
erat verbum, A
& verbū erat
apud Deum,
& Deus erat
Verbum.
* Hoc erat in 2
principio a-
pud Deum. * Omnia per ipſum 3
facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt
nihil, quod factum eſt, * in ipſo 4
vita erat, & vita erat lux homi-
num: * & lux in tenebris lucet, & 5
tenebræ eam non comprehende-
‖Mat.3.a.2 runt. * ‖ Fuit homo miſſus a Deo, 6
Mar.1.a.2 cui nomen erat Ioannes. * Hic ve- 7
nit in teſtimonium vt teſtimonium
perhiberet de lumine, vt omnes
crederent per illum. * non erat 8
ille lux, ſed vt teſtimonium per-
‖J.3.c.19 hiberet de lumine. * ‖ Erat lux ve- 9
ra, quæ illuminat omnem homi-
nem venientem in hunc mundū.
‖Heb.11.a. * in mundo erat, ‖ & mundus per 10
8 ipſum factus eſt, & mundus cum B
11 non cognouit. * In propria venit,
12 & ſui eum non receperunt. * quot-
quot autem receperunt eum, de-
dit eis poteſtatem filios Dei fieri,
his, qui credunt in nomine eius:
13 * qui non ex ſanguinibus, neque
ex voluntate carnis, neque ex vo-
luntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.
14 * ‖ Et verbum caro factum eſt, & ‖Matt.1.c.
habitauit in nobis: & vidimus 16
gloriam eius, gloriam quaſi vni- Luc.2.b.7
geniti a Patre plenum gratiæ, &
15 veritatis. * Ioannes teſtimonium
perhibet de ipſo, & clamat dicens:
Hic erat, quem dixi: Qui poſt
me venturus eſt, ante me factus
16 eſt: quia prior me erat. * ‖ Et de ‖1.Tim.6.
plenitudine eius nos omnes ac- d.17
cepimus, & gratiam pro gratia. 1.Ioan.4.c.
17 * quia lex per Moyſen data eſt, 12
C gratia, & veritas per Ieſum Chri-
18 ſtum facta eſt. * ‖ Deum nemo
vidit vnquam: vnigenitus Filius,
qui eſt in ſinu Patris, ipſe enar-
19 rauit. * Et hoc eſt teſtimonium
Ioan-

Ioannis, quando miſerunt Iudæi
ab Ieroſolymis ſacerdotes & Le-
uitas ad eum vt interrogarẽt eum:
Tu quis es? * Et confeſſus eſt, 20
& non negauit: & confeſſus eſt:
Quia non ſum ego Chriſtus. * Et 21
interrogauerunt eum: Quid er-
go? Elias es tu? Et dixit: Non
ſum. Propheta es tu? Et reſpon-
dit: Non. * Dixerunt ergo ei: 22
Quis es vt reſponſum demus his,
qui miſerunt nos? quid dicis de
‖Iſa.40.a.3 teipſo? * Ait: ‖Ego vox claman- 23
Mat.3.a.3 tis in deſerto: Dirigite viam Do-
Mar.1.a.3 mini, ſicut dixit Iſaias propheta.
Luc.3.a.4 * Et qui miſſi fuerant, erant ex 24
Phariſæis. * Et interrogauerunt 25
eum, & dixerunt ei: Quid ergo D
baptizas, ſi tu non es Chriſtus,
neque Elias, neque Propheta?
* Reſpondit eis Ioannes, dicens: 26
‖Matt.3.b.11 ‖Ego baptizo in aqua: medius
autem veſtrum ſtetit, quem vos
Mat.1.b.7 neſcitis. * ‖Ipſe eſt, qui poſt me 27
‖Luc.3.c.16 venturus eſt, qui ante me factus
eſt: cuius ego non ſum dignus vt
Act.1.a.5. ſoluam eius corigiam calceamen-
& 2.a.2.& ti. * Hæc in Bethania facta ſunt 28
11.c.16.& trans Iordanem, vbi erat Ioannes
19.a.4 baptizans. * Altera die vidit Ioan- 29
nes Ieſum venientem ad ſe, & ait:
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit
peccatum mundi. * Hic eſt, de 30
quo dixi: Poſt me venit vir, qui
ante me factus eſt: quia prior me
erat. * & ego neſciebam eum, ſed 31
vt manifeſtetur in Iſrael, propte-
rea veni ego in aqua baptizans.
* Et teſtimonium perhibuit Ioan- 32
‖Matt 3.d.16 nes, dicens: ‖Quia vidi Spiritum
deſcendentem quaſi columbam
Mar.1 b.10 de cælo, & manſit ſuper eum.
Luc.3.d.22 * Et ego neſciebam eum: ſed qui 33
miſit me baptizare in aqua, ille E
mihi dixit: Super quem videris
Spiritum deſcendentem, & ma-
nentem ſuper eum, hic eſt, qui
baptizat in Spiritu ſancto. * Et 34
ego vidi: & teſtimonium perhi-
bui quia hic eſt Filius Dei. * Al- 35
tera die iterum ſtabat Ioannes,
& ex diſcipulis eius duo. * Et re- 36
ſpiciens Ieſum ambulantem, di-
cit: Ecce agnus Dei. * Et audie- 37
runt eum duo diſcipuli loquentẽ,
& ſecuti ſunt Ieſum. * Conuer- 38
ſus autem Ieſus, & videns eos ſe-
quentes ſe, dicit eis: Quid quæ-
ritis? Qui dixerunt ei: Rabbi,

(quod dicitur interpretatum Ma-
39 giſter) vbi habitas? * Dicit eis: Ve-
F nite, & videte. Venerunt, & vi-
derunt vbi maneret, & apud eum
manſerunt die illo: hora autem
40 erat quaſi decima. * Erat autem
Andreas frater Simonis Petri vnus
ex duobus, qui audierant a Ioan-
41 ne, & ſecuti fuerant eum. * Inue-
nit hic primum fratrem ſuum Si-
monem, & dicit ei: Inuenimus
Meſſiam. (quod eſt interpretatum
42 Chriſtus.) * Et adduxit eum ad
Ieſum. Intuitus autem eum Ie-
ſus, dixit: Tu es Simon filius Io-
na: tu vocaberis Cephas. quod
43 interpretatur Petrus. * In craſti-
num voluit exire in Galilæam, &
inuenit Philippum. Et dicit ei Ie-
44 ſus: Sequere me. * Erat autem
Philippus a Bethſaida, ciuitate
45 Andreæ, & Petri. * Inuenit Phi-
G lippus Nathanael, & dicit ei: Quẽ
ſcripſit ‖Moyſes in lege, & ‖Pro- ‖Gen 49.b.10
phetæ, inuenimus Ieſum filium
46 Ioſeph a Nazareth. * Et dixit ei Deut.18.c.18
Nathanael: A Nazareth poteſt ali-
quid boni eſſe? Dicit ei Philip- Iſa.40.c.10
47 pus: Veni, & vide. * Vidit Ieſus & 45.b.8
Nathanael venientem ad ſe, & di- Ier.23.a.5
cit de eo: Ecce vere Iſraelita, in Ezec.34.f.
48 quo dolus non eſt. * Dicit ei Na- 23. & 37.f.24
thanael: Vnde me noſti? Reſpon-
dit Ieſus, & dixit ei: Priuſquam te Dan.9.f.24
Philippus vocaret, cum eſſes ſub 25
49 ficu, vidi te. * Reſpondit ei Na-
thanael, & ait: Rabbi, tu es Filius
50 Dei, tu es Rex Iſrael. * Reſpon-
dit Ieſus, & dixit ei: Quia dixi ti-
bi: Vidi te ſub ficu, credis: ma-
51 ius his videbis. * Et dicit ei: Amen,
amen dico vobis, videbitis cælum
apertum, & angelos Dei aſcen-
dentes, & deſcendentes ſupra Fi-
lium hominis.

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt
A in Cana Galilææ: & erat ma-
2 ter Ieſu ibi. * Vocatus eſt autem
& Ieſus, & diſcipuli eius ad nu-
3 ptias. * Et deficiente vino, dicit
mater Ieſu ad eum: Vinum non
4 habent. * Et dicit ei Ieſus: Quid
mihi, & tibi eſt mulier? nondum
5 venit hora mea. * Dicit mater
eius miniſtris: Quodcumque di-
6 xerit vobis, facite. * Erant au-
tem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ

ſecundum purificationem Iudæo-
rum, capientes ſingulæ metretas
binas vel ternas. * Dicit eis Ie- 7
ſus: Implete hydrias aqua. Et
impleuerunt eas vſque ad ſum-
mum. * Et dicit eis Ieſus: Hauri- 8
te nunc, & ferte architriclino. Et
tulerunt. * Vt autem guſtauit ar- 9
chitriclinus aquam vinum factã, B
& non ſciebat vnde eſſet, mini-
ſtri autem ſciebant, qui hauſerant
aquam: vocat ſponſum architri-
clinus, * & dicit ei: Omnis homo 10
primum bonum vinum ponit: &
cum inebriati fuerint, tunc id,
quod deterius eſt: Tu autem ſer-
uaſti bonum vinum vſque adhuc.
* Hoc fecit initium ſignorum Ie- 11
ſus in Cana Galilææ: & manife-
ſtauit gloriam ſuam, & credide-
runt in eum diſcipuli eius. * Poſt 12
hoc deſcendit Capharnaum ipſe, C
& mater eius, & fratres eius, & di-
ſcipuli eius: & ibi manſerunt
non multis diebus. * Et prope 13
erat Paſcha Iudæorum, & aſcen-
dit Ieſus Ieroſolymam: * & inue- 14
nit in templo vendentes boues, &
oues, & columbas, & numula-
rios ſedẽtes. * Et cum feciſſet qua- 15
ſi flagellum de funiculis, omnes
eiecit de templo, oues quoque, &
boues, & numulariorum effudit
æs, & menſas ſubuertit. * Et his, 16
qui columbas vendebant, dixit:
Auferte iſta hinc, & nolite facere
domum Patris mei, domum ne-
gotiationis. * Recordati ſunt vero 17
diſcipuli eius quia ſcriptum eſt:
‖Pſ. 68. b. 10 ‖Zelus domus tuæ comedit me.
* Reſponderunt ergo Iudæi, & 18
dixerunt ei: Quod ſignum oſten-
dis nobis quia hæc facis? * Re- 19
Matt. 26. f. ſpondit Ieſus, & dixit eis: ‖Sol- D
21. & 27. c. uite templum hoc, & in tribus
40 diebus excitabo illud. * Dixe- 20
Mar. 14. f. runt ergo Iudæi: Quadraginta &
58. & 15. c. ſex annis ædificatum eſt templum
29 hoc, & tu in tribus diebus ex-
citabis illud? * Ille autem dice- 21
bat de templo corporis ſui. * Cum 22
ergo reſurrexiſſet a mortuis, re-
cordati ſunt diſcipuli eius, quia
‖Pſal. 3. b. 6 hoc dicebat, & ‖crediderunt ſcri-
& 56. c. 9 pturæ, & ſermoni, quem dixit Ie-
ſus. * Cum autem eſſet Ieroſoly- 23
mis in paſcha in die feſto, multi
crediderunt in nomine eius, vi-
dentes ſigna eius, quæ faciebat.

24 * Ipſe autem Ieſus non credebat
ſemetipſum eis, eo quòd ipſe noſ-
25 ſet omnes, * & quia opus ei non
erat vt quis teſtimonium perhi-
beret de homine: ipſe enim ſcie-
bat quid eſſet in homine.

CAP. III.

1 ERat autẽ homo ex Phariſæis,
A Nicodemus nomine, princeps
2 Iudæorum. * Hic venit ad Ieſum
nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus
quia a Deo veniſti magiſter, ne-
mo enim poteſt hæc ſigna facere,
quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum
3 eo. * Reſpondit Ieſus, & dixit ei:
Amen, amen dico tibi, niſi quis
renatus fuerit denuo, non poteſt
4 videre regnũ Dei. * Dicit ad eum
Nicodemus: Quomodo poteſt ho-
mo naſci, cum ſit ſenex? num-
quid poteſt in ventrem matris ſuæ
5 iterato introire, & renaſci? * Re-
ſpondit Ieſus: Amen, amen dico
tibi, niſi quis renatus fuerit ex
aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt
6 introire in regnum Dei. * Quod
natum eſt ex carne, caro eſt: &
quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus
7 eſt. * Non mireris quia dixi tibi:
8 oportet vos naſci denuo. * Spiritus
vbi vult ſpirat: & vocem eius au-
dis, ‖ ſed neſcis vnde veniat, aut ‖Pſ. 134. a. 8
quò vadat: ſic eſt omnis qui na-
9 tus eſt ex ſpiritu. * Reſpondit Ni-
codemus, & dixit ei: Quomodo
10 poſſunt hæc fieri? * Reſpondit Ie-
B ſus, & dixit ei: Tu es magiſter in
11 Iſrael, & hæc ignoras? * Amen,
amen dico tibi, quia quod ſcimus
loquimur, & quod vidimus teſta-
mur, & teſtimonium noſtrum nõ
12 accipitis. * Si terrena dixi vobis,
& non creditis: quomodo, ſi di-
13 xero vobis cæleſtia, credetis? * Et
nemo aſcendit in cælum, niſi qui
deſcendit de cælo, Filius homi-
14 nis, qui eſt in cælo. * ‖ Et ſicut ‖Nu. 21. c. 9
Moyſes exaltauit ſerpẽtem in de-
ſerto; ita exaltari oportet Filium
15 hominis: * vt omnis, qui credit in
ipſum, non pereat, ſed habeat vi-
16 tam æternam. * ‖ Sic enim Deus ‖1. Ioan. 4.
dilexit mundum, vt Filium ſuum b. 9
vnigenitum daret: vt omnis, qui
credit in eum, non pereat, ſed ha-
17 beat vitam æternam. * Non enim
miſit Deus Filiũ ſuum in mundũ,
vt iu-

vt iudicet mundum, ſed vt ſalue-
tur mundus per ipſum. * Qui 18
credit in eum, non iudicatur: qui C
autem non credit, iam iudicatus
eſt: quia non credit in nomine
vnigeniti Filij Dei. * Hoc eſt au- 19
‖ s̃.1.a.9 tem iudicium: ‖ quia lux venit
in mundum, & dilexerunt homi-
nes magis tenebras, quàm lucem:
erant enim eorum mala opera.
* Omnis enim, qui male agit, 20
odit lucem, & non venit ad lu-
cem, vt non arguantur opera eius:
* qui autem facit veritatem, venit 21
ad lucem, vt manifeſtentur opera
eius, quia in Deo ſunt facta. * Poſt 22
hæc venit Ieſus, & diſcipuli eius
in terram Iudæam: & illic de-
‖ j̃.4.a.1 morabatur cum eis, ‖ & baptiza-
bat. * Erat autem & Ioannes ba- 23
ptizans in Aennon, iuxta Salim:
quia aquæ multæ erant illic, &
veniebant, & baptizabantur.
* Nondũ enim miſſus fuerat Ioan- 24
nes in carcerem. * Facta eſt au- 25
tem quæſtio ex diſcipulis Ioannis
cum Iudæis de Purificatione.
* Et venerunt ad Ioannem, & di- 26
xerunt ei: Rabbi, qui erat tecum
‖ s̃.1.d.19 trans Iordanẽ, ‖ cui tu teſtimoniũ
perhibuiſti, ecce hic baptizat, &
omnes veniunt ad eum. * Reſpon- 27
dit Ioannes, & dixit: Non poteſt D
homo accipere quidquam, niſi
fuerit ei datum de cælo. * Ipſi 28
vos mihi teſtimonium perhibe-
‖ s̃.1.c.20 tis, ‖ quòd dixerim: Non ſum
ego Chriſtus: ſed quia miſſus ſum
ante illum. * Qui habet ſpon- 29
ſam, ſponſus eſt: amicus autem
ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gau-
dio gaudet propter vocem ſponſi.
Hoc ergo gaudium meum imple-
tum eſt. * Illum oportet creſce- 30
re, me autem minui. * Qui de- 31
ſurſum venit, ſuper omnes eſt.
Qui eſt de terra, de terra eſt, & de
terra loquitur. Qui de cælo ve-
nit, ſuper omnes eſt. * Et quod 32
vidit, & audiuit, hoc teſtatur: &
teſtimonium eius nemo accipit.
* Qui accepit eius teſtimonium, 33
‖ Rom.3.a.4 ‖ ſignauit quia Deus verax eſt.
* Quem enim miſit Deus, verba 34
Dei loquitur: non enim ad men-
ſuram dat Deus ſpiritum. * Pater 35
diligit Filium: & omnia dedit
‖ 1.Io.5.b.10 in manu eius. * Qui credit in Fi- 36
lium, habet vitam æternam: qui
autem incredulus eſt Filio, non
videbit vitam, ſed ira Dei manet
ſuper eum.

CAP. IIII.

1 A VT ergo cognouit Ieſus quia
audierunt Phariſæi quòd Ie-
ſus plures diſcipulos facit, ‖ & ba- ‖ s̃.3.c.22
2 ptizat, quàm Ioannes, * (quam-
quam Ieſus non baptizaret, ſed
3 diſcipuli eius) * reliquit Iudæam,
& abijt iterum in Galilæam.
4 * oportebat autem eum tranſire
5 per Samariam. * Venit ergo in ci-
uitatem Samariæ, quæ dicitur Si-
char: iuxta prædium, ‖ quod dedit ‖ Gen.33.d.
6 Iacob Ioſeph filio ſuo. * Erat au- 19.& 48.d.
tẽ ibi fons Iacob. Ieſus ergo fati- 22
gatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra Ioſ.24.g.32
7 fontẽ. Hora erat quaſi ſexta. * Ve-
nit mulier de Samaria haurire
aquam. Dicit ei Ieſus: Da mihi
8 bibere. (* Diſcipuli enim eius
abierant in ciuitatẽ vt cibos eme-
9 rẽt.) * Dicit ergo ei mulier illa Sa-
B maritana: Quomodo tu Iudæus
cum ſis, bibere a me poſcis, quæ
ſum mulier Samaritana? non
enim coutuntur Iudæi Samarita-
10 nis. * Reſpondit Ieſus, & dixit ei:
Si ſcires donum Dei, & quis eſt,
qui dicit tibi: Da mihi bibere:
tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſ-
11 ſet tibi aquam viuam. * Dicit ei
mulier: Domine, neque in quo
haurias habes, & puteus altus eſt:
vnde ergo habes aquam viuam?
12 * Numquid tu maior es patre no-
ſtro Iacob, qui dedit nobis pu-
teum, & ipſe ex eo bibit, & filij
13 eius, & pecora eius? * Reſpon-
dit Ieſus, & dixit ei: Omnis, qui
bibit ex aqua hac ſitiet iterum:
qui autem biberit ex aqua, quam
ego dabo ei, non ſitiet in æter-
14 num: * ſed aqua, quam ego da-
bo ei, fiet in eo fons aquæ ſalien-
15 tis in vitam æternam. * Dicit ad
C eum mulier: Domine, da mihi
hanc aquam, vt non ſitiam: ne-
16 que veniam huc haurire. * Dicit
ei Ieſus: Vade, voca virum tuum,
17 & veni huc. * Reſpondit mu-
lier, & dixit: Non habeo virum.
Dicit ei Ieſus: Bene dixiſti, quia
18 non habeo virum: * quinque
enim viros habuiſti, & nũc, quem
habes, non eſt tuus vir. hoc ve-
19 re dixiſti. * Dicit ei mulier: Do-

mine, video quia Propheta es tu.
* Patres noſtri in monte hoc ado- 20
‖Deu.12.a. 6 rauerunt, & vos dicitis, ‖ quia Ie-
roſolymis eſt locus, vbi adorare
oportet. * Dicit ei Ieſus: Mulier 21
crede mihi, quia venit hora, quan-
do neque in monte hoc, neque
in Ieroſolymis adorabitis Patrem.
‖4.Reg.17. g.41 * ‖ Vos adoratis quod neſcitis: nos 22
adoramus quod ſcimus, quia ſa-
lus ex Iudæis eſt. * Sed venit ho- 23
ra, & nunc eſt, quando veri ado-
ratores adorabunt Patrem in ſpi-
ritu & veritate. Nam & Pater ta-
‖1.Cor.3. d.17 les quærit, qui adorēt eum. * ‖ Spi- 24
ritus eſt Deus: & eos, qui adorant D
eum, in ſpiritu & veritate oportet
adorare. * Dicit ei mulier: Scio 25
quia Meſſias venit, (qui dicitur
Chriſtus.) cum ergo venerit ille,
nobis annunciabit omnia. * Di- 26
cit ei Ieſus: Ego ſum, qui loquor
tecum. * Et continuo venerunt 27
diſcipuli eius: & mirabātur quia
cum muliere loquebatur. Ne-
mo tamen dixit: Quid quæris,
aut quid loqueris cum ea? * Re- 28
liquit ergo hydriam ſuam mulier,
& abijt in ciuitatem, & dicit illis
hominibus: * Venite, & videte 29
hominem, qui dixit mihi omnia
quæcumque feci: numquid ipſe
eſt Chriſtus? * Exierunt ergo de 30
ciuitate, & veniebant ad eum.
* Interea rogabant eum diſcipuli, 31
dicentes: Rabbi, manduca. * Ille 32
autem dicit eis: Ego cibum ha-
beo manducare, quem vos neſci-
tis. * Dicebant ergo diſcipuli ad 33
inuicem: Numquid aliquis attu- E
lit ei manducare? * Dicit eis Ie- 34
ſus: Meus cibus eſt vt faciam vo-
luntatem eius, qui miſit me, vt
perficiam opus eius. * Nonne vos 35
dicitis, quòd adhuc quattuor mē-
ſes ſunt, & meſſis venit? Ecce di-
co vobis: Leuate oculos veſtros,
‖ Matt.9.d. 37 Luc.10.a.2 & videte regiones, ‖ quia albæ
ſunt iam ad meſſem. * Et qui me- 36
tit, mercedem accipit, & congre-
gat fructum in vitam æternam:
vt, & qui ſeminat, ſimul gaudeat,
& qui metit. * In hoc enim eſt 37
verbum verum: quia alius eſt qui
ſeminat, & alius eſt qui metit.
* Ego miſi vos metere quod vos 38
non laboraſtis: alij laborauerunt,
& vos in labores eorum introiſtis.
* Ex ciuitate autem illa multi cre- 39
diderūt in eum Samaritanorum,
propter verbum mulieris teſtimo-
niū perhibentis: Quia dixit mihi
40 omnia quæcumque feci. * Cum
F veniſſent ergo ad illum Samarita-
ni, rogauerunt eum vt ibi mane-
41 ret. Et manſit ibi duos dies. * Et
multo plures crediderunt in eum
42 propter ſermonem eius. * Et mu-
lieri dicebant: Quia iam non pro-
pter tuam loquelam credimus:
ipſi enim audiuimus, & ſcimus
quia hic eſt vere Saluator mundi.
43 * Poſt duos autem dies exijt in-
44 de: & abijt in Galilæam: * ‖ Ipſe ‖ Mat.13.g. 55
enim Ieſus teſtimoniū perhibuit
quia Propheta in ſua patria hono- Mar.6.a.4
45 rem non habet. * ‖ Cum ergo ve- Luc.4.e.24
niſſet in Galilæam, exceperunt eū ‖ Matt.4.b. 12
Galilæi, cum omnia vidiſſent quæ
fecerat Ieroſolymis in die feſto: Mar.1.b.14
& ipſi enim venerant ad diem fe- Luc.4.c.14
46 ſtum. * Venit ergo iterum in Ca- S.2.a.9
na Galilææ, vbi fecit aquam vi-
num. Et erat quidam regulus, cu-
ius filius infirmabatur Caphar-
47 naum. * Hic cum audiſſet quia
G Ieſus aduenirer a Iudæa in Gali-
læam, abijt ad eum, & rogabat
eum vt diſcenderet, & ſanaret fi-
lium eius: incipiebat enim mori.
48 * Dixit ergo Ieſus ad eum: niſi
ſigna, & prodigia videritis, non
49 creditis. * Dicit ad eum regulus:
Domine, deſcende prius quàm
50 moriatur filius meus. * Dicit ei
Ieſus: Vade, filius tuus viuit. Cre-
didit homo ſermoni, quem dixit
51 ei Ieſus, & ibat. * Iam autem eo
deſcendente, ſerui occurrerūt ei,
& nunciauerunt dicentes, quia fi-
52 lius eius viueret. * Interrogabat
ergo horam ab eis, in qua melius
habuerit. Et dixerunt ei: Quia
heri hora ſeptima reliquit eū fe-
53 bris. * Cognouit ergo pater, quia
illa hora erat, in qua dixit ei Ie-
ſus: Filius tuus viuit: & credi-
dit ipſe, & domus eius tota.
54 * Hoc iterum ſecundum ſignum
fecit Ieſus, cum veniſſet a Iudæa
in Galilæam.

CAP. V.

1 POſt hæc erat dies feſtus Iudæo- Leu.23.a.5
A rum, & aſcendit Ieſus Ieroſo- Deu.16.a.1
2 lymam. * Eſt autem Ieroſolymis
Probatica piſcina, quæ cognomi-
natur

natur Hebraice Bethſaida, quin-
que porticus habens. * In his ia- 3
cebat multitudo magna languen-
tium, cæcorum, claudorum, ari-
dorum expectantium aquæ mo-
tum. * Angelus autem Domini 4
deſcendebat ſecundum tempus in
piſcinam: & mouebatur aqua. Et
qui prior deſcendiſſet in piſcinam
poſt motionem aquæ, ſanus fiebat
a quacumque detinebatur infir-
mitate. * Erat autem quidam ho- 5
mo ibi triginta & octo annos ha-
bens in infirmitate ſua. * Hunc 6
cum vidiſſet Ieſus iacentem, & B
cognouiſſet quia iam multũ tem-
pus haberet, dicit ei: Vis ſanus
fieri? * Reſpondit ei languidus: 7
Domine, hominem non habeo,
vt cum turbata fuerit aqua, mittat
me in piſcinam: dum venio enim
ego, alius ante me deſcendit. * Di- 8
cit ei Ieſus: Surge, tolle graba-
tum tuum, & ambula: * Et ſta- 9
tim ſanus factus eſt homo ille: &
ſuſtulit grabatum ſuum, & ambu-
labat. Erat autem ſabbatum in die
illo. * Dicebant ergo Iudæi illi, 10
‖Exo. 20. b. 11 qui ſanatus fuerat: ‖ Sabbatum
eſt, non licet tibi tollere grabatũ
Ier. 17. c. 24 tuum. * Reſpondit eis: Qui me 11
ſanum fecit, ille mihi dixit: Tol-
le grabatum tuum, & ambula.
* Interrogauerunt ergo eum: Quis 12
eſt ille homo, qui dixit tibi, Tol-
le grabatum tuum, & ambula?
* Is autem, qui ſanus fuerat effe- 13
ctus, neſciebat quis eſſet. Ieſus
enim declinauit a turba conſtitu-
ta in loco. * Poſtea inuenit eum 14
Ieſus in templo, & dixit illi: Ec- C
ce ſanus factus es: iam noli pec-
care, ne deterius tibi aliquid con-
tingat. * Abijt ille homo, & nun- 15
ciauit Iudæis quia Ieſus eſſet, qui
fecit eum ſanum. * Propterea 16
perſequebãtur Iudæi Ieſum, quia
hæc faciebat in ſabbato. * Ieſus 17
autem reſpondit eis: Pater meus
vſque modo operatur, & ego ope-
ror. * Propterea ergo magis quæ- 18
rebant eum Iudæi interficere:
quia non ſolum ſoluebat ſabba-
tum, ſed & patrem ſuum dicebat
Deum, æqualem ſe faciens Deo.
Reſpondit itaque Ieſus, & dixit
eis: * Amen, amen dico vobis: non 19
poteſt Filius a ſe facere quidquã,
niſi quod viderit Patrem facien-

tem: quæcumque enim ille fece-
rit, hæc & Filius ſimiliter facit.
20 * Pater enim diligit Filium, & om-
D nia demonſtrat ei, quæ ipſe facit:
& maiora his demõſtrabit ei ope-
21 ra, vt vos miremini. * Sicut enim
Pater ſuſcitat mortuos, & viuifi-
cat: ſic & Filius, quos vult, viui-
22 ficat. * Neque enim Pater iudi-
cat quemquam: ſed omne iudi-
23 cium dedit Filio, * vt omnes ho-
norificent Filium, ſicut honorifi-
cant Patrem: qui non honorificat
Filium, non honorificat Patrem,
24 qui miſit illum. * Amen, amen
dico vobis, quia qui verbum meũ
audit, & credit ei, qui miſit me,
habet vitam æternam, & in iudi-
cium non venit, ſed trãſijt a mor-
25 te in vitam. * Amen, amen dico
vobis, quia venit hora, & nunc
eſt, quando mortui audient vo-
cem Filij Dei: & qui audierint,
26 viuent. * Sicut enim Pater habet
E vitã in ſemetipſo: ſic dedit & Filio
27 habere vitã in ſemetipſo: * & po-
teſtatem dedit ei iudicium facere,
28 quia Filius hominis eſt. * Nolite
mirari hoc, quia venit hora, in qua
omnes, qui in monumentis ſunt,
29 audient vocẽ Filij Dei: * ‖ & pro- ‖Mat. 25. d.
cedent qui bona fecerunt, in re- 46
ſurrectionem vitæ: qui vero ma-
la egerunt, in reſurrectionem iu-
30 dicij. * Non poſſum ego a meipſo
facere quidquam. Sicut audio,
iudico: & iudicium meum iu-
ſtum eſt: quia non quæro volun-
tatem meam, ſed voluntatẽ eius,
31 qui miſit me. * Si ego teſtimoniũ
perhibeo de meipſo, teſtimonium
32 meum non eſt verum. * ‖ Alius ‖ Matt. 3. d.
eſt, qui teſtimonium perhibet de 17
me: & ſcio quia verũ eſt teſtimo- 3. 1. c. 15
33 nium, quod perhibet de me. * Vos
F miſiſtis ad Ioannem. & teſtimo-
34 nium perhibuit veritati. * Ego au-
tem non ab homine teſtimonium
accipio: ſed hæc dico vt vos ſalui
35 ſitis. * Ille erat lucerna ardens, &
lucẽs. Vos autem voluiſtis ad ho-
36 ram exultare in luce eius. * Ego
autem habeo teſtimonium maius
Ioanne. Opera enim, quæ dedit
mihi Pater vt perficiam ea: ipſa
opera, quæ ego facio, teſtimoniũ
perhibent de me, quia Pater mi-
37 ſit me: * & qui miſit me Pater, ‖Matt. 3. d.
‖ ipſe teſtimonium perhibuit de 17. & 17. a. 5

me: neque vocem eius vmquam
‖ Deut.4.b. 12 audiſtis, ‖ neque ſpeciem eius vi-
diſtis: * & verbum eius non ha- 38
betis in vobis manens: quia quem
miſit ille, huic vos non creditis.
* Scrutamini Scripturas, quia vos 39
putatis in ipſis vitam æternã ha- G
bere: & illæ ſunt, quæ teſtimoniũ
perhibent de me: * & non vultis 40
venire ad me vt vitam habeatis.
* Claritatem ab hominibus non 41
accipio. * Sed cognoui vos, quia 42
dilectionẽ Dei non habetis in vo-
bis. * Ego veni in nomine Patris 43
mei, & non accipitis me: ſi alius
venerit in nomine ſuo, illum ac-
cipietis. * Quomodo vos poteſtis 44
credere, qui gloriam abinuicem
‖ 1.Cor.4.a. 5 accipitis: ‖ & gloriam, quæ a ſolo
Deo eſt, non quæritis? * Nolite 45
putare quia ego accuſaturus ſim
vos apud Patrem. eſt qui accuſat
vos Moyſes, in quo vos ſperatis.
* Si enim crederetis Moyſi, crede- 46
‖ Gen.3.c. 15. 22.d.18 49.b.10 Deut.18.c. 15 retis forſitan & mihi: ‖ de me
enim ille ſcripſit. * Si autem illius 47
litteris nõ creditis: quomodo ver-
bis meis credetis?

CAP. VI.

Matt.14.b. 13 Mar.6.c.32 Luc.9.b.10 POſt hæc abijt Ieſus trans ma- 1
re Galilææ, quod eſt Tiberia- A
dis: * & ſequebatur eum multi- 2
tudo magna, quia videbant ſigna,
quæ faciebat ſuper his, qui infir-
mabantur. * Subijt ergo in montẽ 3
Ieſus: & ibi ſedebat cum diſcipu-
lis ſuis. * Erat autem proximum 4
Paſcha dies feſtus Iudæorum.
*Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ie- 5
ſus, & vidiſſet quia multitudo ma-
xima venit ad eum, dixit ad Phi-
lippum: Vnde ememus panes, vt
manducent hi? * Hoc autem di- 6
cebat tentans eum: ipſe enim ſcie-
bat quid eſſet facturus. * Reſpon- 7
dit ei Philippus: Ducentorum de-
nariorum panes non ſufficiũt eis,
vt vnuſquiſque modicũ quid ac-
cipiat. * Dicit ei vnus ex diſcipulis 8
eius, Andreas frater Simonis Pe-
tri: * Eſt puer vnus hic, qui habet 9
quinque panes ordeaceos, & duos
piſces: ſed hæc quid ſunt inter tã-
tos? * Dixit ergo Ieſus: Facite ho- 10
mines diſcumbere. Erat autẽ fœ- B
num multum in loco. Diſcubue-
rũt ergo viri, numero quaſi quin-
11 que millia. * Accepit ergo Ieſus
panes: & cum gratias egiſſet, di-
ſtribuit diſcumbentibus: ſimili-
ter & ex piſcibus quantum vole-
12 bant. * Vt autem impleti ſunt, di-
xit diſcipulis ſuis: Colligite quæ
ſuperauerũt fragmenta, ne pereãt.
13 * Collegerunt ergo, & impleuerũt
duodecim cophinos fragmentorũ
ex quinque panibus ordeaceis,
quæ ſuperfuerunt his, qui man-
14 ducauerant. * Illi ergo homines
cum vidiſſent quod Ieſus fecerat
ſignum, dicebant: Quia hic eſt ve-
re propheta, qui venturus eſt in
15 mundum. * Ieſus ergo cum cogno-
uiſſet quia venturi eſſent vt rape-
rent eum, & facerent eum regem,
‖ fugit iterum in montem ipſe ſo- ‖ Mat.14.c. 23
16 lus. * Vt autem ſero factum eſt, Mar.6.f.46
deſcenderũt diſcipuli eius ad ma-
17 re. * Et cum aſcendiſſent nauim,
venerunt trans mare in Caphar-
naum: & tenebræ iam factæ erant:
18 & non venerat ad eos Ieſus. * Ma-
re autẽ, vento magno flante, exur-
19 gebat. * Cum remigaſſent ergo
C quaſi ſtadia viginti quinque aut
triginta, vident Ieſum ambulantẽ
ſupra mare, & proximũ naui fieri,
20 & timuerunt. * Ille autem dicit
21 eis: Ego ſum, nolite timere. * Vo-
luerunt ergo accipere eum in na-
uim: & ſtatim nauis fuit ad ter-
22 ram, in quam ibant. * Altera die,
turba, quæ ſtabat trans mare, vidit
quia nauicula alia non erat ibi
niſi vna, & quia non introiſſet cũ
diſcipulis ſuis Ieſus in nauim, ſed
23 ſoli diſcipuli eius abijſſent: * aliæ
vero ſuperuenerunt naues a Ti-
beriade iuxta locum vbi mandu-
cauerant panem, gratias agente
24 Domino. * Cum ergo vidiſſet tur-
ba quia Ieſus non eſſet ibi, neque
diſcipuli eius, aſcenderunt in na-
uiculas, & venerunt Capharnaum
25 quærentes Ieſum. * Et cum inue-
niſſent eum trans mare, dixerunt
26 ei: Rabbi, quãdo huc veniſti? * Re-
ſpondit eis Ieſus, & dixit: Amen,
amen dico vobis: quæritis me non
quia vidiſtis ſigna, ſed quia mãdu-
caſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.
27 * Operamini nõ cibum, qui perit,
D ſed qui permanet in vitam æter-
nam, quem Filius hominis dabit ‖ 5.i.c
vobis. ‖ Hunc enim Pater ſignauit Mat.3.d.17
28 Deus. * Dixerunt ergo ad eum: & 17.a.5

Quid

Quid faciemus vt operemur ope-
ra Dei? * Reſpondit Ieſus, & dixit 29
∥Ioan.3.d. 23 eis: ∥ Hoc eſt opus Dei, vt credatis
in eum quem miſit ille. * Dixe- 30
runt ergo ei: Quod ergo tu facis
ſignum vt videamus, & credamus
tibi? quid operaris? * Patres noſtri 31
manducauerunt manna in deſer-
∥Exo.16.c. 14 to, ſicut ſcriptum eſt: ∥ Panem de C
cælo dedit eis manducare. * Dixit 32
Num.11.b. 7 ergo eis Ieſus: Amen, amen dico
vobis: Non Moyſes dedit vobis
Pſ.77.c. 24 panem de cælo, ſed Pater meus
Sap.16.c.20 dat vobis panem de cælo verum.
* Panis enim Dei eſt, qui de cælo 33
deſcendit, & dat vitam mundo.
* Dixerunt ergo ad eum: Domi- 34
ne, ſemper da nobis panem hunc.
* Dixit autem ei Ieſus: Ego ſum 35
∥Eccl.24.c. 29 panis vitæ: ∥ qui venit ad me,
non eſuriet: & qui credit in me,
non ſitiet vnquam. * Sed dixi 36
vobis quia & vidiſtis me, & non
creditis. * Omne, quod dat mihi 37
Pater, ad me veniet: & eum, qui
venit ad me, non eiiciam foras:
* quia deſcendi de cælo, non vt 38
faciam voluntatem meam, ſed
voluntatem eius qui miſit me.
* Hæc eſt autem voluntas eius, 39
qui miſit me, Patris: vt omne, E
quod dedit mihi, non perdam ex
eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſ-
ſimo die. * Hæc eſt autem volun- 40
tas Patris mei, qui miſit me: vt
omnis, qui videt Filium, & cre-
dit in eum, habeat vitam æter-
nam, & ego reſuſcitabo eum in
nouiſſimo die. * Murmurabant 41
ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet:
Ego ſum panis viuus, qui de cæ-
∥Mat.13.g. 58 lo deſcendi, & dicebant: ∥ Non- 42
ne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cu-
ius nos nouimus patrem, & ma-
trem? Quomodo ergo dicit hic:
Quia de cælo deſcendi? * Reſpon- 43
dit ergo Ieſus, & dixit eis: No-
lite murmurare in inuicem: * ne- 44
mo poteſt venire ad me, niſi Pa-
ter, qui miſit me, traxerit eum:
& ego reſuſcitabo eum in nouiſ-
ſimo die. * Eſt ſcriptum in Pro- 45
∥Iſa.54.c. 13 phetis: ∥ Et erunt omnes docibi-
les Dei. Omnis, qui audiuit a Pa-
tre, & didicit, venit ad me. * Non 46
∥Mat.11.d. 27 quia Patrem vidit quiſquam, ∥ ni-
ſi is, qui eſt a Deo, hic vidit Pa-
trem. * Amen, amen dico vobis: 47
Qui credit in me, habet vitã æter- F

48 nam. * Ego ſum panis vitæ. * ∥ Pa- ∥Exo.16.e.
49 tres veſtri manducauerunt man- 13
na in deſerto, & mortui ſunt.
50 * Hic eſt panis de cælo deſcen-
dens: vt ſi quis ex ipſo manduca-
51 uerit, non moriatur. * Ego ſum
panis viuus, qui de cælo deſcen-
52 di. * Si quis manducauerit ex hoc
pane, viuet in æternum: & pa-
nis, quem ego dabo, caro mea
53 eſt pro mundi vita. * Litigabant
ergo Iudæi ad inuicem, dicentes:
Quomodo poteſt hic nobis car-
nem ſuam dare ad manducandũ?
54 * Dixit ergo eis Ieſus: Amen,
amen dico vobis: Niſi manduca-
A uerítis carnem Filij hominis, &
biberitis eius ſanguinem, non ha-
55 bebitis vitam in vobis. * Qui man-
ducat meam carnem, & bibit
meum ſanguinem, habet vitam
æternam: & ego reſuſcitabo eum
56 in nouiſſimo die. * ∥ Caro enim ∥1.Cor.11.f.
mea, vere eſt cibus: & ſanguis 27
57 meus, vere eſt potus. * qui man-
ducat meam carnem, & bibit
meum ſanguinem, in me manet,
58 & ego in illo. * Sicut miſit me
viuens Pater, & ego viuo propter
Patrem: & qui manducat me, &
59 ipſe viuet propter me. * Hic eſt
panis, qui de cælo deſcendit. Non
ſicut manducauerunt patres ve-
ſtri manna, & mortui ſunt. Qui
manducat hunc panem, viuet
60 in æternum. * Hæc dixit in ſyna-
goga docens, in Capharnaum.
61 * Multi ergo audientes ex diſci-
G pulis eius, dixerunt: Durus eſt hic
ſermo, & quis poteſt eum audi-
62 re? * Sciens autem Ieſus apud ſe-
metipſum quia murmurarent de
hoc diſcipuli eius, dixit eis: Hoc
63 vos ſcandalizat? * Si ergo videri-
tis ∥ Filium hominis aſcendentem ∥S. 3.b.13
64 vbi erat prius? * Spiritus eſt, qui
viuificat: caro non prodeſt quid-
quam. verba, quæ ego locutus
ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.
65 * Sed ſunt quidam ex vobis, qui
non credunt. Sciebat enim ab ini-
tio Ieſus qui eſſent non creden-
tes, & quis traditurus eſſet eum.
66 * Et dicebat: Propterea dixi vobis,
quia nemo poteſt venire ad me,
niſi fuerit ei datum a Patre meo.
67 * Ex hoc multi diſcipulorum eius
abierunt retro: & iam non cum
68 illo ambulabant. * Dixit ergo

Ieſus

Ieſus ad duodecim: Numquid &
vos vultis abire? * Reſpondit er- 69
go ei Simon Petrus: Domine, ad
quem ibimus? verba vitæ æternæ
‖Mat.16.c.16 habes.* ‖& nos credidimus, & co- 70
gnouimus quia tu es Chriſtus Fi-
Mar.8.c.29 lius Dei. * Reſpondit eis Ieſus: 71
Luc.9.b.20 Nōne ego vos duodecim elegi: &
ex vobis vnus diabolus eſt? * Di- 72
cebat autē Iudam Simonis Iſca-
riotem: hic enim erat traditurus
eum, cū eſſet vnus ex duodecim.

CAP. VII.

POſt hæc autem ambulabat Ie- 1
ſus in Galilæam, nō enim vo- A
lebat in Iudæam ambulare: quia
quærebant eum Iudæi interficere.
* Erat autem in proximo dies fe- 2
‖Leu.23.f.32 ſtus Iudæorum, ‖Scenopegia.
* Dixerunt autem ad eum fratres 3
eius: Tranſi hinc, & vade in Iu-
dæam, vt & diſcipuli tui videant
opera tua, quæ facis. * Nemo quip- 4
pe in occulto quid facit, & quæ-
rit ipſe in palam eſſe: ſi hæc facis,
manifeſta teipſum mundo. * Ne- 5
que enim fratres eius credebant
in eum. * Dicit ergo eis Ieſus: 6
Tempus meum nondum aduenit:
tempus autem veſtrū ſemper eſt
paratum. * Non poteſt mundus 7
odiſſe vos: me autem odit: quia
ego teſtimonium perhibeo de illo
quòd opera eius mala ſunt. * Vos 8
aſcendite ad diem feſtum hunc, B
ego autem non aſcendo ad diem
feſtum iſtum: quia meum tempus
nondum impletum eſt. * Hæc cum 9
dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.
* Vt autem aſcenderunt fratres 10
eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem
feſtum non manifeſte, ſed quaſi in
occulto. * Iudæi ergo quærebant 11
eum in die feſto, & dicebant: Vbi
eſt ille? * Et murmur multum 12
erat in turba de eo. Quidam enim
dicebant: Quia bonus eſt. Alij
autem dicebant: Non, ſed ſedu-
cit turbas. * Nemo tamen palam 13
loquebatur de illo propter metū
Iudæorum. * Iam autem die feſto 14
mediante, aſcendit Ieſus in tem-
plum, & docebat. * Et miraban- 15
tur Iudæi, dicentes: Quomodo
hic litteras ſcit, cum non didice-
rit? * Reſpondit eis Ieſus, & dixit: 16
Mea doctrina non eſt mea, ſed C
17 eius, qui miſit me. * Si quis vo-
luerit voluntatem eius facere: co-
gnoſcet de doctrina, vtrū ex Deo
18 ſit, an ego a me ipſo loquar. * Qui
a ſemetipſo loquitur, gloriā pro-
priam quærit. qui autem quærit
gloriam eius, qui miſit eum, hic
verax eſt, & iniuſtitia in illo non
19 eſt. * ‖Nonne Moyſes dedit vo- ‖Exo.24.a.1
bis legem: & nemo ex vobis facit
20 legem? * Quid me quæritis interfi- I. 5. c. 18
cere? Reſpondit turba, & dixit:
Dæmonium habes: quis te quæ-
21 rit interficere? * Reſpondit Ieſus,
& dixit eis: Vnum opus feci, &
22 omnes miramini: * Propterea
‖Moyſes dedit vobis circumciſio- ‖Leu.12.a.3
nem: (non quia ex Moyſe eſt, ‖ſed
ex patribus) & in ſabbato circum- Gen.17.b.10
23 ciditis hominem. * Si circumci-
D ſionem accipit homo in ſabbato,
vt non ſoluatur lex Moyſi: mihi
indignamini quia totum hominē
24 ſanum feci in ſabbato? * ‖Nolite ‖Deut.1.c.16
iudicare ſecundum faciem, ſed
25 iuſtum iudicium iudicate. * Di-
cebant ergo quidam ex Ieroſoly-
mis: Nonne hic eſt, quem quærūt
26 interficere? * Et ecce palam lo-
quitur, & nihil ei dicunt. Num-
quid vere cognouerunt principes
27 quia hic eſt Chriſtus? * Sed hunc
ſcimus vnde ſit: Chriſtus autem
cum venerit, nemo ſcit vnde ſit.
28 * Clamabat ergo Ieſus in templo
docens, & dicens: Et me ſcitis, &
vnde ſim ſcitis: & a me ipſo non
veni, ſed eſt verus, qui miſit me,
29 quem vos neſcitis. * Ego ſcio eū:
quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.
30 * Quærebant ergo eum apprehen-
E dere: & nemo miſit in illum ma-
nus, quia nondum venerat hora
31 eius. * De turba autem multi cre-
diderūt in eum, & dicebant: Chri-
ſtus cum venerit, numquid plura
ſigna faciet quàm quæ hic facit?
32 * Audierūt Phariſæi turbam mur-
murantem de illo hæc: & miſe-
runt principes, & Phariſæi mini-
33 ſtros vt apprehenderent eum. * Di-
xit ergo eis Ieſus: Adhuc modi-
cum tempus vobiſcum ſum: & va-
34 do ad eum, qui me miſit. * ‖Quæ- ‖I.13.d.33
retis me, & non inuenietis: & vbi
ego ſum, vos non poteſtis venire.
35 * Dixerunt ergo Iudæi ad ſemet-
ipſos: Quò hic iturus eſt, quia nō
inueniemus eum? numquid in
diſper-

diſperſionem Gentium iturus eſt,
& docturus Gentes? *Quis eſt hic 36
ſermo, quem dixit: Quæretis me, F
& non inuenietis: & vbi ſum ego,
vos non poteſtis venire? * In no- 37
‖Lu.23.f. uiſſimo autem ‖ die magno feſti-
27 uitatis ſtabat Ieſus, & clamabat,
dicens: Si quis ſitit, veniat ad me,
‖Deut. 18. & bibat.* ‖Qui credit in me, ſicut 38
c. 15 dicit Scriptura, flumina de ventre
Ioel 2.g.28 eius fluent aquæ viuæ. * Hoc au- 39
Act.2.c.17 tem dixit de Spiritu, quem acce-
pturi erant credētes in eum: non-
dū enim erat Spiritus datus, quia
Ieſus nondum erat glorificatus.
* Ex illa ergo turba cum audiſsēt 40
hos ſermones eius, dicebant: Hic
eſt vere propheta. *Alij dicebant: 41
Hic eſt Chriſtus. Quidam autem
dicebant: Numquid a Galilæa ve-
‖Mich.5.a. nit Chriſtus? * ‖Nonne Scriptura 42
2 dicit: Quia ex ſemine Dauid, &
Mat.2.a.6 de Bethlehem caſtello, vbi erat
Dauid, venit Chriſtus? * Diſſen- 43
ſio itaque facta eſt in turba pro-
pter eum. * Quidam autem ex 44
ipſis volebāt apprehendere eum: G
ſed nemo miſit ſuper eū manus.
* Venerunt ergo miniſtri ad Pon- 45
tifices, & Phariſæos. Et dixerunt
eis illi: Quare non adduxiſtis il-
lum? * Reſponderunt miniſtri: 46
Numquam ſic locutus eſt homo,
ſicut hic homo. * Reſponderunt 47
ergo eis Phariſæi: Numquid & vos
ſeducti eſtis? * Numquid ex prin- 48
cipibus aliquis credidit in eum,
aut ex Phariſæis? * ſed turba hæc, 49
quæ non nouit legem, maledicti
ſunt. * Dixit Nicodemus ad eos, 50
‖ Ī.3.a.2 ‖ ille, qui venit ad eum nocte, qui
vnus erat ex ipſis: *Numquid lex 51
noſtra iudicat hominē, niſi prius
‖Deu.17.b. audierit ab ipſo, ‖ & cognouerit
8.& 19.b.15 quid faciat? * Reſponderunt, & 52
dixerunt ei: Numquid & tu Ga-
lilæus es? Scrutare Scripturas, &
vide quia a Galilæa propheta non
ſurgit. * Et reuerſi ſunt vnuſquiſ- 53
que in domum ſuam.

CAP. VIII.

IEſus autem perrexit in mōtem 1
Oliueti: * & diluculo iterum 2
venit in templum, & omnis po- A
pulus venit ad eum, & ſedens do-
cebat eos. *Adducūt autem Scri- 3
bæ, & Phariſæi mulierem in adul-
terio deprehenſam: & ſtatuerunt
4 eam in medio, * & dixerunt ei:
Magiſter, hæc mulier modo de-
5 prehenſa eſt in adulterio.* ‖ In le- ‖Leu.20.a.
ge autem Moyſes mandauit nobis 10
huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid
6 dicis? * Hoc autem dicebant ten-
tantes eum, vt poſſent accuſare
eum. Ieſus autem inclinans ſe
deorſum, digito ſcribebat in terra.
7 * Cum ergo perſeuerarent inter-
rogantes eum, erexit ſe, & dixit
eis: ‖ Qui ſine peccato eſt veſtrū, ‖Deu.17.b.
primus in illam lapidem mittat. 17
8 * Et iterum ſe inclinans, ſcribebat
9 in terra. * Audientes autem vnus
poſt vnum exibant, incipientes a
ſenioribus: & remanſit ſolus Ie-
ſus, & mulier in medio ſtans.
10 * Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei:
Mulier, vbi ſunt, qui te accuſa-
11 bant? nemo te cōdemnauit? * Quæ
B dixit: Nemo, Domine. Dixit au-
tem Ieſus: Nec ego te condemna-
bo: Vade, & iam amplius noli pec-
12 care. * Iterum ergo locutus eſt
eis Ieſus, dicens: ‖ Ego ſum lux ‖1.Io.1.b.5
mundi: qui ſequitur me, non am-
bulat in tenebris, ſed habebit lu-
13 men vitæ. * Dixerūt ergo ei Pha-
riſæi: Tu de te ipſo teſtimonium
perhibes: teſtimonium tuum non
14 eſt verum. * Reſpondit Ieſus, &
dixit eis: Et ſi ego teſtimonium
perhibeo de meipſo, verū eſt te-
ſtimonium meum: quia ſcio vn-
de veni, & quò vado: vos autem
neſcitis vnde venio, aut quò va-
15 do. * Vos ſecundum carnem iu-
dicatis: ego non iudico quem-
16 quam: * & ſi iudico ego, iudicium
meum verum eſt, quia ſolus non
ſum: ſed ego, & qui miſit me Pa-
17 ter. * Et in lege veſtra ſcriptum
eſt, ‖ quia duorum hominum te- ‖Deu.17.b.
18 ſtimonium verum eſt. * Ego ſum, 6.& 19.c.15
qui teſtimonium perhibeo de me Matt.18.b.
ipſo. & teſtimonium perhibet de 16
19 me, qui miſit me, Pater. * Dice- 2.Cor.13.a.
bant ergo ei: Vbi eſt Pater tuus? 1
Reſpondit Ieſus: Neque me ſci- Heb. 10. e.
tis, neque Patrem meum: ſi me 28
ſciretis, forſitan & Patrem meum
20 ſciretis. * Hæc verba locutus eſt
C Ieſus in gazophylacio, docens in
templo: & nemo apprehēdit eum,
quia necdum venerat hora eius.
21 * Dixit ergo iterum eis Ieſus: Ego
vado, & quæretis me, & in pec-
cato

cato veſtro moriemini. Quò ego
vado, vos non poteſtis venire.
*Dicebant ergo Iudæi: Numquid 22
interficiet ſemetipſum, quia di-
xit: Quò ego vado, vos non po-
teſtis venire? *Et dicebat eis: Vos 23
de deorſum eſtis, ego de ſupernis
ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego
non ſum de hoc mundo. *Dixi 24
ergo vobis quia moriemini in pec
catis veſtris: ſi enim non credide-
ritis quia ego ſum, moriemini in
peccato veſtro. *Dicebant ergo 25
ei: Tu quis es? Dixit eis Ieſus:
Principium, qui & loquor vobis.
*Multa habeo de vobis loqui, & 26
iudicare. ſed qui me miſit, verax
eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc
loquor in mundo. *Et non cogno- 27
uerunt quia Patrem eius dicebat
Deum. *Dixit ergo eis Ieſus: 28
Cum exaltaueritis Filium homi-
nis, tunc cognoſcetis quia ego ſum,
||Ro.3.a.4 & a meipſo facio nihil, ||ſed ſicut
docuit me Pater, hæc loquor: *& 29
qui me miſit, mecum eſt, & non D
reliquit me ſolum: quia ego quæ
placita ſunt ei, facio ſemper. *Hæc 30
illo loquente, multi crediderunt
in eum. *Dicebat ergo Ieſus ad 31
eos, qui crediderunt ei, Iudæos:
Si vos manſeritis in ſermone meo,
vere diſcipuli mei eritis: *& co- 32
gnoſcetis veritatem, & veritas li-
berabit vos. *Reſponderunt ei: 33
Semen Abrahæ ſumus, & nemini
ſeruiuimus vnquam: quomodo
tu dicis: Liberi eritis? *Reſpondit 34
eis Ieſus: Amen, amen dico vo-
||Rom.6.c. bis: ||quia omnis, qui facit pec-
15 catum, ſeruus eſt peccati. *Ser- 35
2.Pet.2.d. uus autem non manet in domo
19 in æternum: filius autem manet
in æternum. *Si ergo vos filius li- 36
berauerit, vere liberi eritis. *Scio 37
quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæ- E
ritis me interficere, quia ſermo
meus non capit in vobis. *Ego 38
quod vidi apud Patrem meum,
loquor: & vos quæ vidiſtis apud
patrem veſtrum, facitis. *Reſpon- 39
derunt, & dixerunt ei: Pater no-
ſter Abraham eſt. Dicit eis Ieſus:
Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ
facite. *Nunc autem quæritis me 40
interficere, hominem, qui verita-
tem vobis locutus ſum, quam au-
diui a Deo: hoc Abraham non fe-
cit. *Vos facitis opera patris ve- 41
ſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex
fornicatione non ſumus nati: vnum
42 patrem habemus Deum. *Dixit
ergo eis Ieſus: Si Deus pater ve-
ſter eſſet: diligeretis vtique me:
ego enim ex Deo proceſſi, & ve-
ni: neque enim a meipſo veni,
43 ſed ille me miſit. *Quare loque-
lam meam non cognoſcitis? Quia
non poteſtis audire ſermonem
44 meum. *||Vos ex patre diabolo ||Ioan.3.b.8
eſtis: & deſideria patris veſtri vul-
tis facere. ille homicida erat ab
F initio, & in veritate non ſtetit:
quia non eſt veritas in eo: cum lo-
quitur mendacium, ex proprijs
loquitur, quia mendax eſt, & pa-
45 ter eius. *Ego autem ſi veritatem
46 dico, non creditis mihi. *Quis
ex vobis arguet me de peccato? Si
veritatem dico vobis, quare non
47 creditis mihi? *||Qui ex Deo eſt, ||1.Io.4.a.6
verba Dei audit. Propterea vos
non auditis, quia ex Deo nõ eſtis.
48 *Reſponderunt ergo Iudæi, & di-
xerunt ei: Nonne bene dicimus
nos quia Samaritanus es tu, & dæ-
49 monium habes? *Reſpondit Ie-
ſus: Ego dæmonium non habeo:
ſed honorifico Patrem meum, &
50 vos inhonoraſtis me. *Ego autem
non quæro gloriam meam: eſt qui
51 quærat, & iudicet. *Amen, amen
dico vobis: ſi quis ſermonem meũ
ſeruauerit, mortem non videbit
52 in æternum. *Dixerunt ergo Iu-
G dæi: Nunc cognouimus quia dæ-
monium habes. Abraham mor-
tuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis:
Si quis ſermonem meum ſerua-
uerit, non guſtabit mortem in
53 æternum. *Numquid tu maior
es patre noſtro Abrahã, qui mor-
tuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt.
54 Quem te ipſum facis? *Reſpõdit
Ieſus: Si ego glorifico me ipſum,
gloria mea nihil eſt: eſt Pater
meus, qui glorificat me, quem vos
55 dicitis quia Deus veſter eſt, *&
non cognouiſtis eum: ego autem
noui eum: Et ſi dixero quia non
ſcio eum, ero ſimilis vobis, men-
dax. Sed ſcio eum, & ſermonem
56 eius ſeruo. *Abraham pater veſter
exultauit vt videret diem meum:
57 vidit, & gauiſus eſt. *Dixerunt
ergo Iudæi ad eum: Quinquagin-
ta annos nondũ habes, & Abrahã
58 vidiſti? *Dixit eis Ieſus: Amen,

amen

amen dico vobis, antequam Abra-
ham fieret, ego ſum. * Tulerunt 59
ergo lapides, vt iacerent in eum:
Ieſus autem abſcondit ſe, & exi-
uit de templo.

CAP. IX.

ET præteriens Ieſus vidit ho- 1
minem cæcum a natiuitate: A
* & interrogauerunt eum diſci- 2
puli eius: Rabbi, quis peccauit,
hic, aut parentes eius, vt cæcus
naſceretur? * Reſpõdit Ieſus: Ne- 3
que hic peccauit, neque parentes
eius: ſed vt manifeſtentur opera
Dei in illo. * Me oportet opera- 4
ri opera eius, qui miſit me, donec
dies eſt: venit nox, quando nemo
poteſt operari. * quamdiu ſum in 5
mundo, lux ſum mundi. * Hæc 6
cum dixiſſet, expuit in terram, &
fecit lutum ex ſputo & liniuit lu-
tum ſuper oculos eius, * & dixit 7
ei: Vade, laua in natatoria Siloe B
(quod interpretatur Miſſus.) Abijt
ergo, & lauit, & venit videns.
* Itaque vicini, & qui viderant 8
eum prius quia mendicus erat, di-
cebant: Nonne hic eſt, qui ſede-
bat, & mendicabat? Alij dicebãt:
Quia hic eſt. * Alij autem: Nequa- 9
quam, ſed ſimilis eſt ei. Ille vero
dicebat: Quia ego ſum. * Dice- 10
bant ergo ei: Quomodo aperti
ſunt tibi oculi? * Reſpondit: Il- 11
le homo, qui dicitur Ieſus, lutum
fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria Si-
loe, & laua. Et abij, laui, & vi-
deo. * Et dixerunt ei: Vbi eſt ille? 12
Ait: Neſcio. * Adducunt eum 13
ad Phariſæos, qui cæcus fuerat.
* Erat autem ſabbatum quando 14
lutum fecit Ieſus, & aperuit ocu- C
los eius. * Iterum ergo interroga- 15
bant eum Phariſæi quomodo vi-
diſſet. Ille autem dixit eis: Lu-
tum mihi poſuit ſuper oculos, &
laui, & video. * Dicebant ergo 16
ex Phariſæis quidam: Non eſt hic
homo a Deo, qui ſabbatum non
cuſtodit. Alij autem dicebant:
Quomodo poteſt homo peccator
hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat
inter eos. * Dicunt ergo cæco 17
iterum: Tu quid dicis de illo,
qui aperuit oculos tuos? Ille au-
tem dixit: Quia propheta eſt.

18 * Non crediderunt ergo Iudæi de
illo, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet,
donec vocauerunt parentes eius,
19 qui viderat: * & interrogauerunt
D eos, dicentes: Hic eſt filius ve-
ſter, quem vos dicitis quia cæ-
cus natus eſt? Quomodo ergo
20 nunc videt? * Reſponderunt eis
parentes eius, & dixerunt: Scimus
quia hic eſt filius noſter, & quia
21 cæcus natus eſt: * quomodo au-
tem nunc videat, neſcimus: aut
quis eius aperuit oculos, nos ne-
ſcimus: ipſum interrogate: ætatem
22 habet, ipſe de ſe loquatur. * Hæc
E dixerunt parentes eius, quoniam
timebant Iudæos: iam enim con-
ſpirauerant Iudæi, vt ſi quis eum
confiteretur eſſe Chriſtum, extra
23 ſynagogam fieret. * Propterea pa-
rentes eius dixerunt: Quia æta-
tem habet, ipſum interrogate.
24 * Vocauerunt ergo rurſum homi-
nem, qui fuerat cæcus, & dixerunt
ei: Da gloriam Deo. nos ſcimus
25 quia hic homo peccator eſt. * Di-
xit ergo eis ille: Si peccator eſt,
neſcio: vnũ ſcio, quia cæcus cum
26 eſſem, modo video. * Dixerunt
ergo illi: Quid fecit tibi? quomo-
27 do aperuit tibi oculos? * Reſpon-
dit eis: Dixi vobis iam, & audi-
ſtis: quid iterum vultis audire?
numquid & vos vultis diſcipuli
28 eius fieri? * Maledixerunt ergo
ei, & dixerunt: Tu diſcipulus il-
lius ſis: nos autem Moyſi diſcipu-
29 li ſumus. * Nos ſcimus quia Moy-
F ſi locutus eſt Deus: hunc autem
30 neſcimus vnde ſit. * Reſpondit
ille homo, & dixit eis: In hoc
enim mirabile eſt quia vos neſci-
tis vnde ſit, & aperuit meos ocu-
31 los: * ſcimus autem quia peccato-
res Deus nõ audit: ſed ſi quis Dei
cultor eſt, & voluntatem eius fa-
32 cit, hunc exaudit. * A ſæculo non
eſt auditũ quia quis aperuit ocu-
33 los cæci nati. * Niſi eſſet hic a
Deo, non poterat facere quid-
34 quam. * Reſponderunt, & dixerũt
ei: In peccatis natus es totus, &
tu doces nos? Et eiecerunt eum
35 foras. * Audiuit Ieſus quia eiece-
G runt eum foras: & cum inueniſſet
eum, dixit ei: Tu credis in Filium
36 Dei? * Reſpondit ille, & dixit:
Quis eſt, Domine, vt credam in
37 eum? * Et dixit ei Ieſus: Et vidiſti

eum, & qui loquitur tecum, ipſe
eſt. * At ille ait: Credo Domine. 38
Et procidens adorauit eum. * Et 39
dixit Ieſus. In iudicium ego in
hunc mundum veni: vt qui non
vident videant, & qui vident cæ-
ci fiant. * Et audierunt quidam 40
ex Phariſæis, qui cum ipſo erant,
& dixerunt ei: Numquid & nos
cæci ſumus? * Dixit eis Ieſus: Si 41
cæci eſſetis, non haberetis pecca-
tum. nunc vero dicitis: Quia vi-
demus. Peccatum veſtrum manet.

CAP. X.

AMen, amen dico vobis: qui 1
non intrat per oſtium in oui- A
le ouium, ſed aſcendit aliunde:
ille fur eſt, & latro. * Qui autem 2
intrat per oſtium, paſtor eſt ouiũ.
*Huic oſtiarius aperit, & oues vo- 3
cem eius audiũt, & proprias oues
vocat nominatim, & educit eas.
* Et cum proprias oues emiſerit, 4
ante eas vadit: & oues illum ſe-
quuntur, quia ſciunt vocem eius.
* Alienum autem non ſequuntur, 5
ſed fugiunt ab eo: quia non no-
uerunt vocem alienorum. * Hoc 6
prouerbium dixit eis Ieſus. Illi B
autem non cognouerunt quid lo-
queretur eis. * Dixit ergo eis ite- 7
rum Ieſus: Amen, amen dico vo-
bis, quia ego ſum oſtium ouium.
* Omnes quotquot venerunt, fu- 8
res ſunt, & latrones, & non audie-
runt eos oues. * Ego ſum oſtium. 9
Per me ſi quis introierit, ſaluabi-
tur: & ingredietur, & egredietur,
& paſcua inueniet. * Fur non ve- 10
nit niſi vt furetur, & mactet, &
perdat. Ego veni vt vitã habeant,
& abundantius habeant. * Ego 11
‖ Iſa. 40. c. 11 ſum paſtor bonus. ‖ Bonus paſtor C
animã ſuam dat pro ouibus ſuis.
Ezec. 34. c. 23. & 37. f. 24 * Mercenarius autem, & qui non 12
eſt paſtor, cuius nõ ſunt oues pro-
priæ, videt lupum venientem, &
dimittit oues, & fugit: & lupus
rapit, & diſpergit oues: * merce- 13
narius autem fugit, quia merce-
narius eſt, & non pertinet ad eum
de ouibus. * Ego ſum paſtor bo- 14
nus: & cognoſco meas, & cogno-
‖ Mat. 11. d. 27 ſcunt me meæ. * ‖ Sicut nouit me 15
Pater, & ego agnoſco Patrem: &
Luc. 10. d. 22 animam meam pono pro ouibus
meis. * Et alias oues habeo, quæ 16

D nõ ſunt ex hoc ouili: & illas opor-
tet me adducere, & vocem meam
audient, & fiet vnũ ouile, & vnus
17 paſtor. * Propterea me diligit Pa-
ter: ‖ quia ego pono animam meã, ‖ Iſa. 3. b. 7
18 vt iterum ſumam eam. * Nemo
tollit eã a me: ſed ego pono eam
a meipſo, & poteſtatem habeo po-
nendi eam: & poteſtatem habeo
iterum ſumendi eam: Hoc man-
19 datum accepi a Patre meo. * Diſ-
ſenſio iterum facta eſt inter Iu-
20 dæos propter ſermones hos. * Di-
cebant autem multi ex ipſis: Dæ-
monium habet, & inſanit: quid
21 eum auditis? * Alij dicebant: Hæc
verba non ſunt dæmoniũ haben-
tis: numquid dæmonium poteſt
22 cæcorum oculos aperire? * ‖ Fa- ‖ 1. Mac. 4. f. 56. g. 59
cta ſunt autem Encænia in Ieroſo-
23 ſolymis: & hiems erat. * Et am-
bulabat Ieſus in templo, in porti-
24 cu Salomonis. * Circumdederunt
E ergo eum Iudæi, & dicebant ei:
Quouſque animam noſtram tol-
lis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis pa-
25 lam. * Reſpondit eis Ieſus: Lo-
quor vobis, & non creditis. opera,
quæ ego facio in nomine Patris
mei, hæc teſtimonium perhibent
26 de me: * ſed vos non creditis, quia
27 non eſtis ex ouibus meis. * Oues
meæ vocem meam audiunt: &
ego cognoſco eas, & ſequuntur
28 me: * & ego vitam æternam do
eis: & non peribunt in æternum,
& nõ rapiet eas quiſquam de ma-
29 nu mea. * Pater meus quod dedit
F mihi, maius omnibus eſt: & ne-
mo poteſt rapere de manu Patris
30 mei. * Ego, & Pater vnum ſumus.
31 * Suſtulerunt ergo lapides Iudæi,
32 vt lapidarent eum. * Reſpondit
eis Ieſus: Multa bona opera oſten-
di vobis ex Patre meo, propter
quod eorum opus me lapidatis?
33 * Reſponderunt ei Iudæi: De bo-
no opere non lapidamus te, ſed
de blaſphemia: & quia tu homo
cum ſis, facis teipſum Deum.
34 * Reſpondit eis Ieſus: Nonne ſcri-
ptum eſt in lege veſtra: ‖ quia Ego ‖ Pſ. 81. b. 6
35 dixi, dij eſtis? * Si illos dixit deos,
ad quos ſermo Dei factus eſt, &
36 nõ poteſt ſolui ſcriptura: * quem
G Pater ſanctificauit, & miſit in mũ-
dum, vos dicitis: Quia blaſphe-
mas: quia dixi, Filius Dei ſum?
37 * Si non facio opera Patris mei,
noli-

nolite credere mihi. * Si autem 38
facio: & ſi mihi non vultis crede-
re, operibus credite, vt cognoſca-
tis, & credatis quia Pater in me
eſt, & ego in Patre. * Quærebant 39
ergo eum apprehendere: & exi-
uit de manibus eorum. * Et abijt 40
iterum trans Iordanem, in eum
locum, vbi erat Ioannes baptizãs
primum: & manſit illic: * & mul- 41
ti venerunt ad eum, & dicebant:
Quia Ioannes quidem ſignum fe-
cit nullum. * Omnia autem quæ- 42
cumque dixit Ioãnes de hoc, vera
erant. Et multi crediderunt in eũ.

CAP. XI.

ERat autem quidam languens 1
Lazarus a Bethania, de caſtel- A
lo Mariæ, & Marthæ ſororis eius.
‖Mat.26.a.7 * (Maria autem erat, ‖ quæ vnxit 2
Dominum vnguento, & extersit
J. 12.a.3 pedes eius capillis ſuis: cuius fra-
Luc.7.f.37 ter Lazarus infirmabatur.) * Mi- 3
ſerunt ergo ſorores eius ad eum
dicentes: Domine, ecce quem
amas infirmatur. * Audiens au- 4
tē Ieſus dixit eis: Infirmitas hæc
non eſt ad mortem, ſed pro glo-
ria Dei, vt glorificetur Filius Dei
per eam. * Diligebat autem Ieſus 5
Martham, & ſororē eius Mariam,
& Lazarum. * Vt ergo audiuit 6
quia infirmabatur, tunc quidem
mãſit in eodem loco duobus die-
bus. * deinde poſt hæc dixit di- 7
ſcipulis ſuis: Eamus in Iudæam
iterũ. * Dicunt ei diſcipuli. Rab- 8
bi, nunc quærebant te Iudæi lapi-
dare, & iterum vadis illuc? * Re- 9
ſpondit Ieſus: Nonne duodecim B
ſunt horæ diei? Si quis ambula-
uerit in die, non offendit, quia lu-
cem huius mundi videt: * ſi au- 10
tem ambulauerit in nocte, offen-
dit, quia lux non eſt in eo. * Hæc 11
ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus
amicus noſter dormit: ſed vado
vt a ſomno excitem eum. * Dixe- 12
runt ergo diſcipuli eius: Domine,
ſi dormit, ſaluus erit. * Dixerat 13
autem Ieſus de morte eius: illi
autem putauerũt quia de dormi-
tione ſomni diceret. * Tunc ergo 14
Ieſus dixit eis manifeſte: Laza-
rus mortuus eſt: * & gaudeo pro- 15
pter vos, vt credatis, quoniam non
eram ibi. ſed eamus ad eum.

16 * Dixit ergo Thomas, qui dicitur
Didymus, ad condiſcipulos: Ea-
17 mus & nos, vt moriamur cum eo.
C * Venit itaque Ieſus: & inuenit
eum quattuor dies iam in monu-
18 mento habentem. * (Erat autem
Bethania iuxta Ieroſolymam qua-
19 ſi ſtadijs quindecim.) * Multi au-
tem ex Iudæis venerant ad Mar-
tham, & Mariam, vt conſolaren-
20 tur eas de fratre ſuo. * Martha
ergo vt audiuit quia Ieſus venit,
occurrit illi: Maria autem domi
21 ſedebat. * Dixit ergo Martha ad
Ieſum: Domine, ſi fuiſſes hic, fra-
22 ter meus nõ fuiſſet mortuus: * Sed
& nunc ſcio quia quæcumque po-
poſceris a Deo, dabit tibi Deus.
23 * Dicit illi Ieſus: Reſurget frater
24 tuus. * Dicit ei Martha: Scio quia
reſurget ‖ in reſurrectione in no- ‖5.5.e.29
25 uiſſimo die. * Dixit ei Ieſus: Ego Luc.14.c.
ſum reſurrectio, & vita: ‖ qui cre- 14
dit in me, etiam ſi mortuus fuerit, ‖5.6.d.38
26 viuet: * & omnis, qui viuit, & cre-
dit in me, non morietur in æter-
27 num. credis hoc? * Ait illi: Vti-
D que Domine, ego credidi, quia tu
es Chriſtus Filius Dei viui, qui in
28 hunc mundum veniſti. * Et cum
hæc dixiſſet, abijt, & vocauit Ma-
riam ſororem ſuã ſilentio, dicens:
29 Magiſter adeſt, & vocat te. * Illa
vt audiuit, ſurgit cito, & venit ad
30 eum: * nondum enim venerat Ie-
ſus in caſtellum: ſed erat adhuc
in illo loco, vbi occurrerat ei Mar-
31 tha. * Iudæi ergo, qui erant cum
ea in domo, & conſolabãtur eam,
cum vidiſſent Mariam quia cito
ſurrexit, & exijt, ſecuti ſunt eam
dicẽtes: Quia vadit ad monumen-
32 tum, vt ploret ibi. * Maria ergo,
cum veniſſet vbi erat Ieſus, vidẽs
eum, cecidit ad pedes eius, & di-
cit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non
33 eſſet mortuus frater meus. * Ieſus
ergo, vt vidit eam plorantem, &
Iudæos, qui venerãt cum ea, plo-
E rantes, infremuit ſpiritu, & tur-
34 bauit ſeipſum, * & dixit: Vbi po-
ſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine,
35 veni, & vide. * Et lacrymatus eſt
36 Ieſus. * Dixerunt ergo Iudæi: Ec-
37 ce quomodo amabat eum. * Qui-
dam autẽ ex ipſis dixerunt: ‖ Non ‖ 5.9.a.6
poterat hic, qui aperuit oculos
cæci nati, facere vt hic non more-
38 retur? * Ieſus ergo rurſum fremẽs
in ſe-

in ſemetipſo, venit ad monumen-
tum. erat autem ſpelunca: & la-
pis ſuperpoſitus erat ei. * Ait Ie- 39
ſus: Tollite lapidem. Dicit ei Mar-
tha ſoror eius, qui mortuus fue-
rat: Domine, iam fœtet, quatri-
duanus eſt enim. * Dicit ei Ieſus: 40
Nonne dixi tibi quoniam ſi credi-
deris, videbis gloriam Dei? * Tu- 41
lerunt ergo lapidem: Ieſus autem
eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pa-
ter gratias ago tibi quoniã audiſti
me. * ego autem ſciebam quia 42
ſemper me audis, ſed propter po- F
pulum, qui circumſtat, dixi: vt
credant quia tu me miſiſti. * Hæc 43
cum dixiſſet, voce magna clama-
uit: Lazare veni foras. * Et ſta- 44
tim prodijt qui fuerat mortuus, li-
gatus pedes, & manus inſtitis, &
facies illius ſudario erat ligata.
Dixit eis Ieſus. Soluite eum, &
ſinite abire. * Multi ergo ex Iu- 45
dæis, qui venerant ad Mariam, &
Martham, & viderant quæ fecit
Ieſus, crediderunt in eum. * Qui- 46
dam autem ex ipſis abierunt ad
Phariſæos, & dixerunt eis quæ fe-
cit Ieſus. * Collegerunt ergo Pon- 47
tifices & Phariſæi cõcilium, & di-
cebant: Quid facimus, quia hic
homo multa ſigna facit? * Si di- 48
mittimus eum ſic, omnes credent
in eum: & venient Romani, &
tollent noſtrum locũ, & gentem.
‖ Ioan. 18.c.14 * ‖ Vnus autem ex ipſis Caiphas 49
nomine, cum eſſet Pontifex anni
illius, dixit eis: Vos neſcitis quid-
quam, * nec cogitatis quia expe- 50
dit vobis vt vnus moriatur homo
pro populo, & non tota gens pe-
reat. * Hoc autem a ſemetipſo nõ 51
dixit: ſed cum eſſet Pontifex an- G
ni illius, prophetauit, quòd Ieſus
moriturus erat pro gente, * & non 52
tantũ pro gente, ſed vt filios Dei,
qui erant diſperſi, congregaret in
vnum. * Ab illo ergo die cogita- 53
uerunt vt interficerent eum. * Ie- 54
ſus ergo iam non in palam ambu-
labat apud Iudæos, ſed abijt in re-
gionem iuxta deſertum, in ciui-
tatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi
morabatur cum diſcipulis ſuis.
* Proximum autem erat Paſcha 55
Iudæorum. & aſcenderunt multi
Ieroſolymam de regione ante Pa-
ſcha, vt ſanctificarent ſeipſos.
* Quærebant ergo Ieſum: & col- 56
loquebantur ad inuicem, in tem-
plo ſtantes: Quid putatis, quia
non venit ad diem feſtum? Dede-
rant autem Pontifices, & Phariſæi
mãdatũ, vt ſi quis cognouerit vbi
ſit, indicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ Mat.26.a.6
A venit Bethaniam, vbi Lazarus Mar.14.a.3
fuerat mortuus, quem ſuſcitauit
2 Ieſus. * Fecerunt autem ei cœnam
ibi: & Martha miniſtrabat, Laza-
rus vero vnus erat ex diſcumben-
3 tibus cum eo. * Maria ergo acce-
pit libram vnguenti nardi piſtici,
pretioſi, & vnxit pedes Ieſu, &
extersit pedes eius capillis ſuis:
& domus impleta eſt ex odore vn-
4 guenti. * Dixit ergo vnus ex di-
ſcipulis eius, Iudas Iſcariotes, qui
5 erat eum traditurus: * Quare hoc
vnguentum non veniijt trecentis
6 denarijs, & datum eſt egenis? * Di-
xit autem hoc, non quia de egenis
pertinebat ad eum, ſed quia fur
erat, & loculos habens, ea, quæ
7 mittebantur, portabat. * Dixit
B ergo Ieſus: Sinite illam vt in diem
8 ſepulturæ meæ ſeruet illud. * Pau-
peres enim ſemper habetis vobiſ-
cum: me autem non ſemper ha-
9 betis. * Cognouit ergo turba mul-
ta ex Iudæis quia illic eſt: & ve-
nerunt, non propter Ieſum tantũ,
ſed vt Lazarum viderẽt, quem ſu-
10 ſcitauit a mortuis. * Cogitauerunt
autem principes ſacerdotum vt
11 & Lazarum interficerent: * quia
multi propter illum abibãt ex Iu-
12 dæis, & credebant in Ieſum. * In
craſtinũ autem turba multa, quæ
venerat ad diem feſtũ, cum audiſ-
ſent quia venit Ieſus Ieroſolymã:
13 * acceperunt ramos palmarum, &
proceſſerũt obuiam ei, & clama-
bant: Hoſanna, benedictus, qui
venit in nomine Domini, Rex
14 Iſrael. * ‖ Et inuenit Ieſus aſel- ‖ Mat.21.a.7
lum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcri-
15 ptum eſt: Noli timere filia Sion; Mar.11.a.7
C ecce rex tuus venit ſedens ſuper Luc 19.f.35
16 pullum aſinæ. * Hæc non cogno- Zach.9.b.9
uerunt diſcipuli eius primum:
ſed quando glorificatus eſt Ieſus,
tunc recordati ſunt quia hæc erant
ſcripta de eo: & hæc fecerunt ei.
17 * Teſtimonium ergo perhibebat
turba,

turba quæ erat cum eo quando La
zarum vocauit de monumento,&
ſuſcitauit eum a mortuis. * Pro- 18
pterea & obuiam venit ei turba:
quia audierunt eum feciſſe hoc
ſignum. * Phariſæi ergo dixe- 19
runt ad ſemetipſos: Videtis quia
nihil proficimus?ecce mundus to-
tus poſt eum abijt. * Erant autem 20
quidam Gentiles ex his, qui aſcē-
derant vt adorarent in die feſto.
* Hi ergo acceſſerunt ad Philip- 21
pum, qui erat a Betſaida Galilææ,
& rogabant eum, dicentes: Do-
mine, volumus Ieſum videre.
* Venit Philippus, & dicit An- 22
dreæ: Andreas rurſum, & Phi-
lippus dixerunt Ieſu. * Ieſus au- 23
tem reſpondit eis, dicens: Venit D
hora, vt clarificetur Filius homi-
nis. * Amen, amen dico vobis, 24
niſi granum frumenti cadens in
terram, mortuum fuerit, *ipſum 25
ſolum manet. ſi autem mortuum
fuerit, multum fructum affert.
‖Mat.10.d. ‖Qui amat animam ſuam, per-
39.& 16.d. det eam: & qui odit animam
25 ſuam in hoc mundo, in vitam æ-
Mar.8.d.35 ternam cuſtodit eam.*Si quis mi- 26
Luc.9.c.24 hi miniſtrat, me ſequatur: & vbi
& 17.g.33 ſum ego, illic & miniſter meus e-
rit. Si quis mihi miniſtrauerit,
honorificabit eū Pater meus.*Nūc 27
anima mea turbata eſt. Et quid di-
cam? Pater, ſaluifica me ex hac
hora. Sed propterea veni in horam
hanc.*Pater, clarifica nomen tuū. 28
Venit ergo vox de cælo: Et cla-
rificaui, & iterum clarificabo.
*Turba ergo, quæ ſtabat, & audie- 29
rat, dicebat tonitruum eſſe factū.
Alij dicebant: Angelus ei locutus
eſt.*Reſpondit Ieſus, & dixit: Non 30
propter me hæc vox venit, ſed E
propter vos. * Nunc iudicium eſt 31
mundi: nunc princeps huius mū-
di eijcietur foras. * Et ego ſi exal- 32
tatus fuero a terra, omnia traham
ad me ipſum:* (hoc autem dice- 33
bat, ſignificans qua morte eſſet
moriturus.) * Reſpondit ei tur- 34
‖Pſ.109.b.4 ba: Nos audiuimus‖ex lege, quia
& 116 a.2 Chriſtus manet in æternū: & quo-
Iſa.40.a 6 modo tu dicis: Oportet exaltari Fi
Ezec.37.g. lium hominis? Quis eſt iſte Filius
25 hominis? * Dixit ergo eis Ieſus: 35
Adhuc modicum, lumen in vobis
eſt. Ambulate dum lucem habe-
tis, vt non vos tenebræ comprehē-
dant: & qui ambulat in tenebris,
36 neſcit quò vadat. * Dum lucem
habetis, credite in lucem, vt filij
lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus:
& abijt, & abſcondit ſe ab eis.
37 * Cum autem tanta ſigna feciſſet
coram eis, non credebant in eum:
38 * vt ſermo Iſaiæ prophetæ imple-
F retur, quem dixit: ‖ Domine, quis ‖Iſa.53.a.1
credidit auditui noſtro? & bra- Ro.10.d.16
chium Domini cui reuelatum eſt?
39 * Propterea non poterant credere,
40 quia iterum dixit Iſaias: * ‖ Excæ- ‖Iſa.6 c.19
cauit oculos eorum, & indurauit Ro.11.b.8
cor eorum: vt non videant ocu- Matt.13.b.
lis, & non intelligant corde, & 14
41 conuertantur, & ſanem eos.*Hæc Mar.14.b.
dixit Iſaias, quando vidit gloriam 12
42 eius, & locutus eſt de eo. * Ve- Luc.8.b.10
rumtamen & ex principibus mul- Act.28.f.
ti crediderunt in eum: ſed pro- 27
pter Phariſæos non confitebantur,
tur, vt e ſynagoga non eijcerentur.
43 * Dilexerunt enim gloriam ho-
minum magis, quàm gloriam
44 Dei. * Ieſus autem clamauit, &
dixit: Qui credit in me, non cre-
dit in me, ſed in eum, qui miſit
45 me. * Et qui videt me, videt
46 eum, qui miſit me. * Ego lux
G in mundum veni: vt omnis, qui
credit in me, in tenebris non ma-
47 neat. * Et ſi quis audierit verba
mea, & non cuſtodierit: ego non
iudico eum. non enim veni vt iu-
dicem mundum, ſed vt ſaluificem
48 mundum. * Qui ſpernit me, &
non accipit verba mea: habet qui
iudicet eum. ‖ ſermo, quem lo- ‖Mar.16.b.
cutus ſum, ille iudicabit eum in 16
49 nouiſſimo die. * Quia ego ex me
ipſo non ſum locutus, ſed qui mi-
ſit me Pater, ipſe mihi mandatum
dedit quid dicam, & quid lo-
50 quar. * Et ſcio quia mandatum
eius vita æterna eſt. Quæ ergo
ego loquor, ſicut dixit mihi Pater,
ſic loquor.

CAP. XIII.

1 ANte diem feſtum Paſchæ, Mat.26.a.2
A ſciens Ieſus quia venit hora Mar.14.a.1
eius vt tranſeat ex hoc mundo ad Luc.22.a.1
Patrem: cum dilexiſſet ſuos, qui
erant in mundo, in finem dilexit
2 eos. * Et cœna facta, cum dia-
bolus iam miſiſſet in cor vt tra-
deret eum Iudas Simonis Iſcario-

tæ: * ſciens quia omnia dedit ei 3
Pater in manus, & quia a Deo exi
uit, & ad Deum vadit: * ſurgit 4
a cœna, & ponit veſtimenta ſua:
& cum accepiſſet linteum, præcin
xit ſe. * Deinde mittit aquam in 5
peluim, & cœpit lauare pedes di-
ſcipulorum, & extergere linteo,
quo erat præcinctus. * Venit er- 6
go ad Simonem Petrum. Et dicit
ei Petrus: Domine, tu mihi lauas
pedes? * Reſpondit Ieſus, & di- 7
xit ei: Quod ego facio, tu neſcis
modo, ſcies autem poſtea. * Di- 8
cit ei Petrus: Non lauabis mihi pe
des in æternum. Reſpondit ei Ie-
ſus: Si non lauero te, non habe-
bis partem mecum. * Dicit ei Si- 9
mon Petrus: Domine, non tan-
tum pedes meos, ſed & manus,
& caput. * Dicit ei Ieſus: Qui 10
lotus eſt, non indiget niſi vt pe- B
des lauet, ſed eſt mũdus totus. Et
vos mundi eſtis, ſed non omnes.
* Sciebat enim quiſnam eſſet qui 11
traderet eum: propterea dixit: Nõ
eſtis mundi omnes. * Poſtquàm 12
ergo lauit pedes eorum, & acce-
pit veſtimenta ſua, cum recubuiſ-
ſet iterum, dixit eis: Scitis quid
fecerim vobis? * Vos vocatis me 13
Magiſter, & Domine: & bene di-
citis. ſum etenim. * Si ergo ego la- 14
ui pedes veſtros, Dominus, & Ma
giſter: & vos debetis alter alterius
lauare pedes. * Exemplum enim 15
dedi vobis, vt quemadmodum
ego feci vobis, ita & vos faciatis.
‖J.15.c.20 * ‖ Amen, amen dico vobis: Non 16
Mat.10.c. eſt ſeruus maior Domino ſuo: ne-
24 que Apoſtolus maior eſt eo, qui
Luc.6.f.40 miſit illum. * Si hæc ſcitis, beati 17
eritis ſi feceritis ea. * Non de om- 18
nibus vobis dico: ego ſcio quos
elegerim: ſed vt adimpleatur Scri
‖Pſ.40.c.10 ptura: ‖ Qui manducat mecum
panem, leuabit contra me calca-
neum ſuum. * Amodo dico vo- 19
bis, priuſquàm fiat: vt cum fa- C
ctum fuerit, credatis, quia ego
‖Mat.10.d. ſum. * ‖ Amen, amen dico vobis: 20
40 Qui accipit ſi quem miſero, me
Luc.10.c. accipit, qui autem me accipit,
16 accipit eum qui me miſit. * Cum 21
hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt
‖Mat.26.b. ſpiritu: & proteſtatus eſt, & di-
21 xit. ‖ Amen, amen dico vobis:
Mar.14.a.8 Quia vnus ex vobis tradet me.
Luc.22.a.4 * Aſpiciebant ergo adinuicem di- 22
ſcipuli, hæſitantes de quo dice-
23 ret. * ‖ erat ergo recumbens vnus
ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, ‖Luc.22.b.
24 quem diligebat Ieſus. * Innuit 21
ergo huic Simon Petrus: & dixit
25 ei: Quis eſt, de quo dicit? * Ita-
que cum recubuiſſet ille ſupra pe
ctus Ieſu, dicit ei: Domine quis
26 eſt? * Reſpondit Ieſus: Ille eſt,
cui ego intinctum panem porre-
xero. Et cum intinxiſſet panem,
27 dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ. * Et
poſt buccellam, introiuit in eum
ſatanas. Et dixit ei Ieſus: Quod
28 facis, fac citius. * Hoc autem
nemo ſciuit diſcumbentium ad
29 quid dixerit ei. * Quidam enim
D putabant, quia loculos habebat
Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus: Eme
ea, quæ opus ſunt nobis ad diem
feſtum: aut egenis vt aliquid da-
30 ret. * Cum ergo accepiſſet ille
buccellam, exiuit continuo. Erat
31 autem nox. * Cum ergo exiſſet,
dixit Ieſus: Nunc clarificatus eſt
Filius hominis: & Deus clarifica-
32 tus eſt in eo. * Si Deus clarifica-
tus eſt in eo, & Deus clarificabit
eum in ſemetipſo: & continuo
33 clarificabit eum. * Filioli, adhuc
modicum vobiſcum ſum. ‖ Quæ- ‖J.7.c.34
retis me: & ſicut dixi Iudæis: Quò Leu.19.d.
ego vado, vos non poteſtis veni- 18
34 re: & vobis dico modo. * ‖ Man- ‖Mat.22.d.
datum nouum do vobis: Vt dili- 39
gatis inuicem, ſicut dilexi vos, J.15.b.12
35 vt & vos diligatis inuicem. * In
hoc cognoſcent omnes quia diſci
puli mei eſtis, ſi dilectionem ha-
36 bueritis ad inuicem. * Dicit ei
Simon Petrus: Domine, quò va-
dis? Reſpondit Ieſus: Quò ego
vado, non potes me modo ſequi:
37 ſequeris autem poſtea. * Dicit ei
Petrus: Quare non poſſum te ſe-
qui modo? animam meam pro
38 te ponam. * Reſpondit ei Ieſus:
‖ Animam tuam pro me pones? ‖Mat.26.d.
Amen, amen dico tibi: Non can- 35
tabit gallus, donec ter me neges. Mar.14.c.

CAP. XIIII.

29
Luc.22.c.
33

1 NOn turbetur cor veſtrum.
A Creditis in Deum, & in me
2 credite. * In domo Patris mei
manſiones multæ ſunt. ſi quo mi-
nus dixiſſem vobis: Quia vado
3 parare vobis locum. * Et ſi abiero,
&

& præparauero vobis locum : ite-
rum venio, & accipiam vos ad
meipſum, vt vbi ſum ego, &
vos ſitis .* Et quò ego vado ſcitis, 4
& viam ſcitis .* Dicit ei Thomas: 5
Domine, neſcimus quò vadis : &
quo modo poſſumus viam ſcire ?
* Dicit ei Ieſus : Ego ſum via, & 6
veritas,& vita. nemo venit ad Pa-
trem, niſi per mē.* Si cognouiſſe- 7
tis me, & Patrem meum vtique
cognouiſſetis : & amodo cogno-
ſcetis eum, & vidiſtis eum .* Di- 8
cit ei Philippus : Domine, oſten-
de nobis Patrem, & ſufficit no-
bis . * Dicit ei Ieſus : Tanto tem- 9
pore vobiſcum ſum : & non co-
gnouiſtis me ? Philippe, qui vi-
det me, videt & Patrem. Quo-
modo tu dicis:Oſtende nobis Pa-
trem ? * Non creditis quia ego in 10
Patre, & Pater in me eſt ? Verba, B
quæ ego loquor vobis, a meipſo
non loquor. Pater autem in me
manens, ipſe facit opera . * Non 11
creditis, quia ego in Patre, &
Pater in me eſt ? * Alioquin pro- 12
pter opera ipſa credite . Amen,
amen dico vobis, qui credit in
me, opera quæ ego facio, & ipſe
faciet, & maiora horum faciet :
‖ Io.16.c.23 quia ego ad Patrem vado . * ‖ Et 13
Matt.7.a.8 quodcumque petieritis Patrem in
& 21.b.22 nomine meo, hoc faciam,vt glo-
Mar.11.c. rificetur Pater in Filio . * Si quid 14
24 petieritis me in nomine meo, hoc
faciam . * Si diligitis me : man- 15
data mea ſeruate . * Et ego roga- 16
bo Patrem, & alium paraclitum
dabit vobis, vt maneat vobiſcum
in æternum, *Spiritum veritatis, 17
quem mundus non poteſt acci-
pere, quia non videt eū, nec ſcit
eum . vos autē cognoſcetis eum :
quia apud vos manebit, & in vo-
bis erit .* Non relinquam vos or- 18
phanos : veniam ad vos . * Ad- 19
huc modicum : & mundus me C
iam non videt. Vos autem vide-
tis me : quia ego viuo, & vos vi-
uetis . * In illo die vos cognoſce- 20
tis quia ego ſum in Patre meo, &
vos in me, & ego in vobis . * Qui 21
habet mandata mea, & ſeruat ea:
ille eſt, qui diligit me . Qui au-
tem diligit me, diligetur a Patre
meo : & ego diligam eum, & ma-
nifeſtabo ei meipſum . * Dicit ei 22
Iudas, non ille Iſcariotes : Domi-

ne, quid factum eſt, quia mani-
feſtaturus es nobis teipſum, & nō
23 mundo ? * Reſpondit Ieſus,& di-
xit ei : Si quis diligit me, ſermo-
nem meum ſeruabit, & Pater
meus diliget eum, & ad eum ve-
niemus,& manſionem apud eum
24 faciemus : * qui non diligit me,
D ſermones meos non ſeruat. Et ſer-
monem, quem audiſtis, non eſt
meus : ſed eius, qui miſit me,Pa-
25 tris.*Hęc locutus ſum vobis apud
26 vos manens . * Paraclitus autem
Spiritus ſanctus,quem mittet Pa-
ter in nomine meo,ille vos doce-
bit omnia, & ſuggeret vobis om-
27 nia,quæcūque dixero vobis. *Pa-
cem relinquo vobis, pacē meam
do vobis: non quomodo mundus
dat, ego do vobis . Non turbetur
28 cor veſtrū, neque formidet.*Au-
diſtis quia ego dixi vobis : Vado,
& venio ad vos. Si diligeretis me,
gauderetis vtique, quia vado ad
Patrem,quia Pater maior me eſt .
29 * Et nunc dixi vobis prius quàm
fiat : vt cum factum fuerit,creda-
30 tis.*Iam non multa loquar vobiſ-
cum. venit enim princeps mundi
huius, & in me non habet quid-
31 quam. *Sed vt cognoſcat mundus
quia diligo Patrem,& ‖ ſicut man- ‖ Act. 2. d
datum dedit mihi Pater,ſic facio. 22
Surgite, eamus hinc.

CAP. XV.

1 EGo ſum vitis vera : & Pater
2 meus agricola eſt . * Omnem
A palmitem in me non ferentem
fructum, tollet eum : & omnem
qui fert fructum, purgabit eū, vt
3 fructū plus afferat. * ‖ Iam vos mū- ‖ Io. 13. b. 10
di eſtis propter ſermonem, quem
4 locutus ſum vobis . * Manete in
me: & ego in vobis . Sicut palmes
non poteſt ferre fructum a ſemet-
ipſo, niſi manſerit in vite : ſic nec
5 vos, niſi in me manſeritis . * Ego
ſum vitis, vos palmites : qui ma-
net in me, & ego in eo, hic fert
fructum multum : quia ſine me
6 nihil poteſtis facere . * Si quis in
me non manſerit : mittetur foras
ſicut palmes, & areſcet, & colli-
gent eum, & in ignem mittent,
7 & ardet .* Si manſeritis in me, &
verba mea in vobis manſerint :
quodcumque volueritis petetis,

&c fiet vobis. *In hoc clarificatus 8
eſt Pater meus, vt fructum pluri- B
mum afferatis, & efficiamini mei
diſcipuli. *Sicut dilexit me Pater, 9
& ego dilexi vos. Manete in dile-
ctione mea. *Si præcepta mea ſer- 10
uaueritis, manebitis in dilectione
mea, ſicut & ego Patris mei præce-
pta ſeruaui, & maneo in eius di-
lectione. *Hæc locutus ſum vobis: 11
vt gaudium meum in vobis ſit, &
Is.13.d.34 gaudium veſtrũ impleatur. *Hoc 12
Eph.5.a.9 eſt præceptum meum vt diligatis
1. Theſſ.4. inuicem, ſicut dilexi vos. *Maiorẽ 13
b.9 hac dilectionem nemo habet, vt
animam ſuam ponat quis pro ami
cis ſuis. Vos amici mei eſtis, ſi fe-
ceritis quæ ego præcipio vobis.
*Iam non dicam vos ſeruos: quia 14
ſeruus neſcit quid faciat dominus
eius. *Vos autem dixi amicos: 15
quia omnia quæcumque audiui a C
Patre meo, nota feci vobis. *Non 16
vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos,
Mat.28.d. & poſui vos ‖ vt eatis, & fructum
19 afferatis: & fructus veſter maneat:
vt quodcumque petieritis Patrem
‖1. Io.3.a.2 in nomine meo, det vobis. *‖ Hæc 17
& 4 f mando vobis, vt diligatis inui-
cem. *Si mundus vos odit: ſci- 18
tote quia me priorem vobis odio
habuit. *Si de mundo fuiſſetis: 19
mundus quod ſuum erat dilige-
ret: quia vero de mundo nõ eſtis,
ſed ego elegi vos de mundo, pro-
pterea odit vos mũdus. *Memen- 20
tote ſermonis mei, quem ego di-
Is.13.b.16 xi vobis. ‖ Non eſt ſeruus maior
Mat. 10. c. domino ſuo. Si me perſecuti ſunt,
24 & vos perſequentur: ſi ſermonem
Mat.24.a.9 meum ſeruauerunt, & veſtrum
ſeruabunt. *Sed hæc omnia fa- 21
cient vobis propter nomẽ meum:
quia neſciunt eum, qui miſit me.
*Si non veniſſem, & locutus fuiſ- 22
ſem eis, peccatum non haberent: D
nunc autem excuſationem nõ ha-
bent de peccato ſuo. *Qui me 23
odit, & Patrem meum odit. *Si 24
opera non feciſſem in eis, quæ
nemo alius fecit, peccatum non
haberent: nunc autem & vi-
derunt, & oderunt & me, & Pa-
trem meum. *Sed vt adimplea- 25
tur ſermo, qui in lege eorum
Pſ.24.c.19 ſcriptus eſt: ‖ Quia odio habue-
Luc. 24. g. runt me gratis. *Cum autem 26
49 venerit Paraclitus, quem ego mit-
tam vobis a Patre, Spiritum ve-
ritatis, qui a Patre procedit, ille
teſtimonium perhibebit de me:
27 *& vos teſtimonium perhibebi-
tis, quia ab initio mecum eſtis.

CAP. XVI.

1 HAec locutus ſum vobis, vt
2 non ſcandalizemini. *Abſ-
A que ſynagogis facient vos: ſed
venit hora, vt omnis qui interficit
vos, arbitretur obſequiũ ſe præſta-
3 re Deo. *& hæc facient vobis, quia
non nouerunt Patrem, neque
4 me. *Sed hæc locutus ſum vobis:
vt cũ venerit hora eorum remi-
niſcamini, quia ego dixi vobis.
5 *Hæc autẽ vobis ab initio non di
xi, quia vobiſcũ eram: Et nũc va-
do ad eum, qui miſit me; & ne-
mo ex vobis interrogat me, Quò
6 vadis? *Sed quia hæc locutus ſum
vobis, triſtitia impleuit cor ve-
7 ſtrum. *Sed ego veritatẽ dico vo-
bis: expedit vobis vt ego vadam: ſi
enim non abiero, Paraclitus non
veniet ad vos: ſi autẽ abiero, mit-
8 tam eum ad vos. *Et cum venerit
ille, arguet mundum de peccato,
9 & de iuſtitia, & de iudicio. *de
peccato quidẽ: quia non credide-
10 runt in me: *de iuſtitia vero: quia
ad Patrem vado: & iam non vide-
11 bitis me: *de iudicio autem: quia
B princeps huius mundi iam iudica
12 tus eſt. *Adhuc multa habeo vo-
bis dicere: ſed non poteſtis portare
13 modo. *Cum autem venerit ille
Spiritus veritatis, docebit vos om-
nem veritatem. non enim loque-
tur a ſemetipſo: ſed quæcumque
audiet loquetur, & quæ ventura
14 ſunt annunciabit vobis. *Ille me
clarificabit: quia de meo accipiet,
15 & annũciabit vobis. *Omnia quę-
cumque habet Pater, mea ſunt.
Propterea dixi: quia de meo acci-
16 piet, & annunciabit vobis. *Modi-
cum, & iam non videbitis me. &
iterum modicum, & videbitis
17 me: quia vado ad Patrem. *Di-
xerunt ergo ex diſcipulis eius ad
inuicem: Quid eſt hoc, quod dicit
nobis: Modicum, & non videbitis
me: & iterum modicũ, & videbi-
tis me, & quia vado ad Patrem?
18 *Dicebant ergo: Quid eſt hoc,
C quod dicit, Modicum? neſcimus
19 quid loquitur. *Cognouit autem
Ieſus,

Ieſus, quia volebant eum inter-
rogare, & dixit eis: De hoc quæ-
ritis inter vos quia dixi, Modicũ,
& non videbitis me: & iterũ mo-
dicum, & videbitis me.* Amen, 20
amen, dico vobis: quia plorabi-
tis, & flebitis vos, mundus autem
gaudebit: vos autem contriſtabi-
mini, ſed triſtitia veſtra vertetur
in gaudium.* Mulier cum parit, 21
triſtitiam habet, quia venit hora
eius: cum autem peperit puerum,
iam nõ meminit preſſuræ propter
gaudium: quia natus eſt homo in
mundum.* Et vos igitur nũc qui- 22
dem triſtitiam habetis, iterum au-
tem videbo vos, & gaudebit cor
veſtrũ: & gaudiũ veſtrũ nemo tol-
let a vobis.* Et in illo die me non 23
‖ȷ̃.14.b.13 rogabitis quidquã.‖ Amen, amen
Mat.7.a.7 dico vobis. ſi quid petieritis Patrẽ
& 21.c.22 in nomine meo, dabit vobis.* Vſ- 24
Mar. 11. c. que modo non petiſtis quidquam
24 in nomine meo: Petite, & acci-
Luc.11.b.9 pietis, vt gaudium veſtrum ſit
Iac.1.a.5 plenum.* Hæc in prouerbijs lo- 25
cutus ſum vobis. Venit hora cum D
iã nõ in prouerbijs loquar vobis;
ſed palam de Patre annunciabo
vobis.* in illo die in nomine meo 26
petetis: & non dico vobis quia
ego rogabo Patrem de vobis:* Ipſe 27
enim Pater amat vos, quia vos me
amaſtis, & credidiſtis, quia ego
a Deo exiui.* Exiui a Patre, & 28
veni in mundum: iterum relin-
quo mundum, & vado ad Patrẽ.
* Dicunt ei diſcipuli eius: Ecce 29
nunc palam loqueris, & prouer-
bium nullum dicis.* nunc ſcimus 30
quia ſcis omnia, & non opus eſt
tibi vt quis te interroget: in hoc
credimus quia a Deo exiſti.* Reſ- 31
pondit eis Ieſus: Modo creditis?
‖Mat.26.c. *‖ Ecce venit hora, & iam venit, 32
31 vt diſpergamini vnuſquiſque in
Mar. 14.c. propria, & me ſolum relinqua-
27 tis, & non ſum ſolus, quia Pater
mecum eſt.* Hæc locutus ſum 33
vobis, vt in me pacem habeatis;
In mundo preſſuram habebitis:
ſed confidite, ego vici mundum.

CAP. XVII.

HAec locutus eſt Ieſus: & ſub- 1
leuatis oculis in cælum, di- A
xit: Pater venit hora, clarifica Fi-
lium tuũ, vt Filius tuus clarificet

2 te:* ‖ Sicut dediſti ei poteſtatem ‖Mat.28.d.
omnis carnis, vt omne, quod de- 18
diſti ei, det eis vitam æternam.
3 * Hæc eſt autẽ vita æterna: Vt co-
gnoſcant te, ſolum Deum verum,
& quem miſiſti Ieſum Chriſtum.
4 * Ego te clarificaui ſuper terram:
opus conſummaui, quod dediſti
5 mihi vt faciam.* & nunc clarifica
me tu Pater apud temetipſum,
claritate, quã habui prius, quàm
6 mundus eſſet, apud te.* Manife-
ſtaui nomen tuum hominibus,
quos dediſti mihi de mundo. Tui
erãt, & mihi eos dediſti: & ſermo-
7 nem tuũ ſeruauerunt.* Nunc co-
gnouerunt quia omnia, quæ de-
8 diſti mihi, abs te ſunt: * quia ver-
B ba, quæ dediſti mihi, dedi eis: &
ipſi acceperũt, & cognouerũt vere
quia a te exiui, & crediderũt quia
9 tu me miſiſti.* ego pro eis rogo:
Non pro mundo rogo, ſed pro his,
quos dediſti mihi: quia tui ſunt:
10 * & mea omnia tua ſunt, & tua
mea ſunt: & clarificatus ſum in
11 eis:* Et iam nõ ſum in mũdo, & hi
in mundo ſunt, & ego ad te ve-
nio. Pater ſancte, ſerua eos in no-
mine tuo, quos dediſti mihi: vt ſint
12 vnum, ſicut & nos.* Cum eſſem
cum eis, ego ſeruabam eos in no-
C mine tuo.‖ Quos dediſti mihi, cu- ‖ȷ̃.18.b.9
ſtodiui: & nemo ex eis perijt, niſi
filius perditionis, ‖ vt Scriptura im ‖Pſ.108.b.8
13 pleatur.* Nunc autem ad te ve-
nio: & hæc loquor in mundo, vt
habeant gaudium meum imple-
14 tum in ſemetipſis.* Ego dedi eis
ſermonem tuum, & mundus eos
odio habuit, quia non ſunt de
mundo, ſicut & ego non ſum de
15 mundo.* Non rogo vt tollas eos
de mundo, ſed vt ſerues eos a ma-
16 lo.* De mundo non ſunt, ſicut &
17 ego nõ ſum de mundo.* Sãctifica
eos in veritate. Sermo tuus veri-
18 tas eſt.* Sicut tu me miſiſti in
mundum, & ego miſi eos in mun
19 dum.* Et pro eis ego ſanctifico
meipſum, vt ſint & ipſi ſanctifica-
20 ti in veritate.* Non pro eis autem
rogo tantũ, ſed & pro eis, qui cre-
dituri ſunt per verbum eorum in
21 me:* vt omnes vnum ſint, ſicut tu
Pater in me, & ego in te, vt & ipſi
in nobis vnum ſint: vt credat mũ-
22 dus, quia tu me miſiſti.* Et ego
D claritatem, quã dediſti mihi, dedi

eis : vt ſint vnũ, ſicut & nos vnum
ſumus. * Ego in eis, & tu in me: 23
vt ſint conſummati in vnum: &
cognoſcat mundus quia tu me
miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me
dilexiſti. * Pater, quos dediſti mi- 24
hi, volo vt vbi ſum ego, & illi
ſint mecum: vt videam claritatem
meam, quam dediſti mihi: quia
dilexiſti me ante conſtitutionem
mundi. * Pater iuſte, mũdus te non 25
cognouit. Ego autem te cognoui:
& hi cognouerunt, quia tu me mi-
ſiſti. * Et notum feci eis nomen 26
tuum, & notum faciam: vt dile-
ctio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit,
& ego in ipſis.

CAP. XVIII.

‖Mat. 26. c. 36 Mar. 14. c. 32 Luc. 22. d. 30 2. Reg. 15. e. 23 ‖Mat. 26. e. 47 Mar. 14. e. 42 Luc. 22. e. 47

HAec cũ dixiſſet Ieſus, egreſ- 1
ſus eſt cum diſcipulis ſuis A
trans Torrentem Cedron, vbi erat
hortus, in quem introiuit ipſe,
& diſcipuli eius. * Sciebat autem 2
& Iudas, qui tradebat eũ, locum:
quia frequenter Ieſus conuenerat
illuc cum diſcipulis ſuis. * ‖ Iu- 3
das ergo cum accepiſſet cohor-
tem, & a Pontificibus, & Phari-
ſæis miniſtros, venit illuc cum la-
ternis, & facibus, & armis. * Ie- 4
ſus itaque ſciens omnia, quæ ven-
tura erant ſuper eum, proceſſit,
& dixit eis: Quem quæritis? * Re- 5
ſpõderunt ei: Ieſum Nazarenum.
Dicit eis Ieſus: Ego ſum. Stabat
autem & Iudas, qui tradebat eũ,
cum ipſis. * Vt ergo dixit eis: Ego 6
ſum: abierunt retrorſum, & ce- B
ciderunt in terram. * Iterum ergo 7
interrogauit eos: Quem quæritis?
Illi autem dixerunt: Ieſum Naza-
renum. * Reſpondit Ieſus: Dixi 8
vobis, quia ego ſum: ſi ergo me
quæritis, ſinite hos abire. * Vt 9
impleretur ſermo, quem dixit:
‖Io. 17. c. 12 ‖ Quia quos dediſti mihi, nõ per-
didi ex eis quemquam. * Simon 10
ergo Petrus habens gladium edu-
xit eum: & percuſſit pontificis ſer-
uum: & abſcidit auriculam eius
dexteram. Erat autem nomen
ſeruo Malchus. * Dixit ergo Ieſus 11
Petro: Mitte gladium tuum in va- C
ginam. Calicem, quem dedit mihi
Pater, non bibam illum? * Co- 12
hors ergo, & tribunus, & mi-
niſtri Iudæorum comprehenderũt

13 Ieſum, & ligauerunt eum: * Et
adduxerunt eum ad ‖ Annam pri- ‖Luc. 3. a. 2
mum, erat enim ſocer Caiphæ,
14 qui erat pōtifex anni illius. * Erat
autem Caiphas, ‖ qui conſilium ‖Io. 11. f. 49
dederat Iudæis: Quia expedit,
vnum hominem mori pro popu-
15 lo. * Sequebatur autem Ieſum
Simon Petrus, & alius diſcipulus.
Diſcipulus autem ille erat notus
pontifici, & introiuit cum Ieſu in
16 atrium pontificis. * Petrus autem
ſtabat ad oſtium foris. ‖ Exiuit er- ‖Mat. 26. f. 58
go diſcipulus alius, qui erat no-
tus pontifici, & dixit oſtiariæ: & Mar. 14. f. 54
17 introduxit Petrum. * Dicit ergo
Petro ancilla oſtiaria: Numquid & Luc. 22. f. 54
tu ex diſcipulis es hominis iſtius?
18 Dicit ille: Non ſum. * Stabant
D autem ſerui, & miniſtri ad pru-
nas: quia frigus erat, & calefa-
ciebant ſe: erat autem cum eis
& Petrus ſtans, & calefaciens ſe:
19 * Pontifex ergo interrogauit Ie-
ſum de diſcipulis ſuis, & de do-
20 ctrina eius. * Reſpondit ei Ieſus:
Ego palã locutus ſum mundo: ego
ſemper docui in ſynagoga, &
in templo, quo omnes Iudæi con-
ueniunt: & in occulto locutus
21 ſum nihil. * Quid me interro-
gas? interroga eos, qui audierunt
quid locutus ſim ipſis: ecce hi
22 ſciunt quæ dixerim ego. * Hæc
autem cum dixiſſet, vnus aſſi-
ſtens miniſtrorum dedit alapam
Ieſu, dicens: Sic reſpondes ponti-
23 fici? * Reſpondit ei Ieſus: ‖ Si ma- ‖Mat. 26. f. 57
le locutus ſum, teſtimonium per-
hibe de malo: ſi autem bene, quid Mar. 14. f. 53
24 me cædis. * Et miſit eũ Annas li-
25 gatum ad Caiphã pontificẽ. * Erat Luc. 22. f. 54
E autem Simon Petrus ſtans, & ca-
lefaciens ſe. ‖ Dixerunt ergo ‖Mat. 26. g. 69
ei: Numquid & tu ex diſcipulis
eius es? Negauit ille, & dixit: Mar. 14. g. 67
26 Non ſum. * Dicit ei vnus ex ſer-
uis pontificis, cognatus eius, cu- Luc. 22. g. 56
ius abſcidit Petrus auriculam:
Nonne ego te vidi in horto cum
27 illo? * Iterũ ergo negauit Petrus: &
28 ſtatim gallus cantauit. * Adducunt
ergo Ieſum a Caipha in præto- ‖Mat. 27. a. 2
rium. Erat autem mane: & ipſi nõ
introierunt in prætorium, ‖ vt non Mar. 15. a. 1
contaminarentur, ſed vt mandu- Luc. 23. a. 1
29 carent Paſcha. * Exiuit ergo Pila- Act. 10. c. 28. & 11. a. 3
tus ad eos foras, & dixit: Quam
accuſationem affertis aduerſus
homi-

hominem hunc? * Reſponderunt, 30
& dixerunt ei : Si non eſſet hic F
malefactor, non tibi tradidiſſemus
eum. * Dixit ergo eis Pilatus : Ac- 31
cipite eum vos, & ſecundum le-
gem veſtram iudicate eum. Di-
xerunt ergo ei Iudæi : Nobis non
‖Mat.20.c. 19 licet interficere quemquam. * ‖Vt 32
ſermo Ieſu impleretur, quem di-
xit : ſignificans qua morte eſſet
‖Mat.27.b. 11 moriturus. * ‖Introiuit ergo iterũ 33
in prætorium Pilatus, & vocauit
Mar.15.a.2 Ieſum, & dixit ei : Tu es rex Iu-
Luc.23.a.4 dæorum? * Reſpondit Ieſus : A 34
temetipſo hoc dicis, an alij dixe-
runt tibi de me? * Reſpondit Pi- 35
latus, numquid ego Iudæus ſum?
Gens tua, & pontifices tradiderũt
te mihi : quid feciſti? * Reſpondit 36
Ieſus : Regnum meum non eſt de G
hoc mundo. ſi ex hoc mundo eſſet
regnum meum, miniſtri mei vti-
que decertarẽt vt nõ traderer Iu-
dæis : nunc autẽ regnum meum nõ
eſt hinc. * Dixit itaque ei Pilatus : 37
ergo rex es tu? Reſpondit Ieſus :
Tu dicis quia rex ſum ego. Ego
in hoc natus ſum, & ad hoc veni
in mundum, vt teſtimonium
perhibeam veritati : omnis, qui
eſt ex veritate, audit vocem meã.
* Dicit ei Pilatus : Quid eſt ve- 38
ritas? Et cum hoc dixiſſet, ite-
rum exiuit ad Iudæos, & dicit
eis : Ego nullã inuenio in eo cau-
‖Mat.27.c. 15 ſam. * ‖Eſt autem conſuetudo 39
vobis vt vnum dimittam vobis in
Mar.15.b.6 Paſcha : vultis ergo dimittam vo-
Luc.23.b.17 bis regem Iudæorum? * Cla- 40
mauerunt ergo rurſum omnes, di-
centes : Non hunc, ſed Barabbam.
Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

Mat.27.c. 27 TVnc ergo apprehendit Pilatus 1
Ieſum, & flagellauit. * Et 2
Mar.15.b.16 milites plectentes coronam de A
ſpinis impoſuerunt capiti eius :
& veſte purpurea circumdede-
runt eum. * Et veniebant ad eum, 3
& dicebant : Aue rex Iudæorum :
& dabant ei alapas. * Exiuit ergo 4
iterum Pilatus foras, & dicit eis :
Ecce adduco vobis eum foras,
vt cognoſcatis quia nullam in-
uenio in eo cauſam. (* Exiuit ergo 5
Ieſus portans coronam ſpineam,
& purpureum veſtimentum :) Et
6 dicit eis : Ecce homo. * Cum er-
go vidiſſent eum Pontifices, &
miniſtri clamabãt, dicentes : Cru-
cifige, crucifige eum. Dicit eis
Pilatus : Accipite eum vos, & cru-
cifigite : ego enim non inuenio in
7 eo cauſam. * Reſponderunt ei Iu-
B dæi : Nos legem habemus, & ſe-
cundum legem debet mori, quia
8 filium Dei ſe fecit. * Cum ergo
audiſſet Pilatus hunc ſermonem,
9 magis timuit. * Et ingreſſus eſt
prætorium iterum : & dixit ad Ie-
ſum : Vnde es tu? Ieſus autem
10 reſponſum non dedit ei. * Dicit
ergo ei Pilatus : Mihi non loqueris?
neſcis quia poteſtatẽ habeo cru-
cifigere te, & poteſtatẽ habeo di-
11 mittere te? * Reſpondit Ieſus : Non
haberes poteſtatem aduerſum me
vllam, niſi tibi datum eſſet deſu-
per. Propterea qui me tradidit ti-
12 bi, maius peccatũ habet. * Et exin-
de quærebat Pilatus dimittere
eum. Iudæi autem clamabant
dicentes : Si hunc dimittis, non es
amicus Cæſaris. Omnis enim, qui
ſe regem facit, contradicit Cæſari.
13 * Pilatus autem cum audiſſet hos
C ſermones, adduxit foras Ieſum,
& ſedit pro tribunali, in loco,
qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraice
14 autem Gabbatha. * Erat autem
paraſceue Paſchæ, hora quaſi ſex-
ta, & dicit Iudæis : Ecce rex
15 veſter. * Illi autem clamabant :
Tolle, tolle, crucifige eum. Di-
cit eis Pilatus : Regem veſtrum
crucifigam? Reſponderunt Pon-
tifices : Non habemus Regem, niſi
16 Cæſarem. * Tunc ergo tradidit eis
illum vt crucifigeretur. ‖Suſcepe- ‖Mat.27.d. 33
runt autem Ieſum, & eduxerunt.
17 * Et baiulãs ſibi crucem exiuit in Mar.15.b. 22
eum, qui dicitur Caluariæ, lo-
cum, Hebraice autem Golgotha : Luc.23.e. 33
18 * vbi crucifixerunt eum, & cum
eo alios duos hinc, & hinc, me-
19 dium autem Ieſum. * Scripſit
D autem & titulum Pilatus : & po-
ſuit ſuper crucem. Erat autem
ſcriptum : Ieſus Nazarenus, Rex
20 Iudæorum. * Hunc ergo titulum
multi Iudæorum legerunt : quia
prope ciuitatem erat locus, vbi
crucifixus eſt Ieſus : Et erat ſcri-
ptum Hebraice, Græce, & Latine.
21 * Dicebant ergo Pilato Pontifi-
ces Iudæorum : Noli ſcribere, Rex

Iudæorum: ſed quia ipſe dixit:
Rex ſum Iudæorum. * Reſpon- 22
dit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.
*Milites ergo cū crucifixiſſent eū, 23
‖ Mat 27 d. ‖ acceperunt veſtimenta eius, (&
35 fecerunt quattuor partes: vnicui-
Mar. 15. b. que militi partem) & tunicam.
24 Erat autem tunica inconſutilis,
Luc. 23. e. deſuper contexta per totum.
34 * Dixerunt ergo ad inuicem: Non 24
ſcindamus eam, ſed ſortiamur E
de illa cuius ſit. Vt Scriptura
‖ Pſ. 21. c. 19 impleretur, dicens: ‖ Partiti ſunt
veſtimenta mea ſibi: & in ve-
ſtem meam miſerunt ſortem.
Et milites quidem hæc fecerunt.
* Stabant autem iuxta crucem 25
Ieſu Mater eius, & ſoror matris
eius, Maria Cleophæ, & Maria
Magdalene. * Cum vidiſſet ergo
Ieſus matrem, & diſcipulum ſtan-
tem, quem diligebat, dicit ma-
tri ſuæ: Mulier ecce Filius tuus.
* Deinde dicit diſcipulo: Ecce 27
mater tua. Et ex illa hora acce-
pit eam diſcipulus in ſua. * Po- 28
ſtea ſciens Ieſus quia omnia con- F
‖ Pſ. 68. c. 22 ſummata ſunt, ‖ vt conſummare-
tur Scriptura, dixit: Sitio. * Vas 29
ergo erat poſitum aceto plenum.
Illi autem ſpongiam plenam ace-
to, hyſſopo circumponentes, ob-
tulerunt ori eius. * Cum ergo 30
accepiſſet Ieſus acetum, dixit:
Conſummatum eſt. Et inclinato
capite tradidit ſpiritum. * Iudæi 31
ergo (quoniam Paraſceue erat)
vt non remanerent in cruce cor-
pora ſabbato, (erat enim ma-
gnus dies ille Sabbati) rogauerunt
Pilatum vt frangerentur eorum
crura, & tollerentur. * Venerunt 32
ergo milites: & primi quidem
fregerunt crura, & alterius, qui
crucifixus eſt cum eo. * Ad Ieſum 33
autem cum veniſſent, vt viderunt
eum iam mortuum, non fregerūt
eius crura, * ſed vnus militum lā- 34
‖ Exo. 12. d. cea latus eius aperuit, & continuo
46 exiuit ſanguis, & aqua. * Et qui 35
Nu. 9. b. 12 vidit, teſtimonium perhibuit: & G
‖ Zac. 12. c. verum eſt teſtimonium eius. Et
10 ille ſcit quia vera dicit: vt & vos
‖ Mat. 27. g. credatis. * Facta ſunt enim hæc vt 36
57 Scriptura impleretur: ‖ Os nō com-
Mar. 15. d. minuetis ex eo. * Et iterum alia 37
42 Scriptura dicit: ‖ Videbunt in
Luc. 23. g. quem transfixerunt. * ‖ Poſt hæc 38
50 autem rogauit Pilatum Ioſeph ab

Arimathæa, (eo quod eſſet diſci-
pulus Ieſu, occultus autem pro-
pter metum Iudæorum) vt tolleret
corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus.
Venit ergo, & tulit corpus Ieſu.
39 * Venit autem & Nicodemus, ‖ qui ‖ Io. 3. a. 1
venerat ad Ieſum nocte primum,
ferēs mixturam myrrhæ, & aloes,
40 quaſi libras centum. * Accepe-
runt ergo corpus Ieſu, & liga-
uerunt illud linteis cum aromati-
bus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.
41 * Erat autem in loco, vbi cruci-
fixus eſt, hortus: & in horto mo-
numentum nouum, in quo non-
42 dum quiſquam poſitus erat. * Ibi
ergo propter Paraſceuen Iudæo-
rum, quia iuxta erat monumen-
tum, poſuerunt Ieſum.

CAP. XX.

1 VNa autē ſabbati, ‖ Maria Mag- ‖ Matt. 28.
A dalene venit mane, cum ad- a. 1
huc tenebræ eſſent, ad monumen- Mar. 16. a. 1
tum: & vidit lapidem ſublatum Luc. 24. a. 1
2 a monumento. * Cucurrit ergo,
& venit ad Simonem Petrum,
& ad alium diſcipulum, quem
amabat Ieſus, & dicit illis: Tu-
lerunt Dominum de monumento
& neſcimus vbi poſuerunt eum.
3 * Exijt ergo Petrus, & ille alius
diſcipulus, & venerunt ad mo-
4 numentum. * Currebant autem
duo ſimul, & ille alius diſcipulus
præcucurrit citius Petro, & venit
5 primus ad monumentū. * Et cum
ſe inclinaſſet, vidit poſita lintea-
6 mina, non tamen introiuit. * Venit
B ergo Simon Petrus ſequens eum,
& introiuit in monumentum, &
7 vidit linteamina poſita, * & ſu-
darium, quod fuerat ſuper ca-
put eius, non cum linteamini-
bus poſitum, ſed ſeparatim inuo-
8 lutum in vnum locum. * Tunc
ergo introiuit & ille diſcipulus,
qui venerat primus ad monumen-
9 tum: & vidit, & credidit: * non-
dum enim ſciebant Scripturam,
quia oportebat eū a mortuis re-
10 ſurgere. * Abierunt ergo iterū di-
11 ſcipuli ad ſemetipſos. * ‖ Maria ‖ Mat. 28. a.
C autem ſtabat ad monumentum 1
foris, plorans. Dum ergo fleret, Mar. 16. b. 5
inclinauit ſe, & proſpexit in mo- Luc. 24. a. 4
12 numentum: * & vidit duos ange-
los in albis, ſedentes, vnum ad ca-
put,

put, & vnum ad pedes, vbi poſi-
tum fuerat corpus Ieſu. * Dicunt 13
ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit
eis: Quia tulerunt Dominum
meum: & neſcio vbi poſuerunt
eum. * Hæc cum dixiſſet, conuer- 14
ſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum
ſtantem: & non ſciebat quia Ie-
ſus eſt. * Dicit ei Ieſus: Mulier, 15
quid ploras? quem quæris? Illa D
exiſtimans, quia hortulanus eſſet,
dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti
eum, dicito mihi vbi poſuiſti eũ: 16
& ego eum tollam. * Dicit ei Ie-
ſus: Maria. Conuerſa illa, dicit
ei: Rabboni (quod dicitur Magi-
ſter.) * Dicit ei Ieſus: Noli me 17
tangere, nondum enim aſcendi E
ad Patrem meum: vade autem ad
fratres meos, & dic eis: Aſcendo
ad Patrem meum, & Patrem ve-
ſtrum, Deum meum, & Deum ve-
ſtrum. * Venit Maria Magdale- 18
ne annuncians diſcipulis: Quia
vidi Dominum, & hæc dixit mi-
‖Mar. 16.c. 14 hi * ‖Cum ergo ſero eſſet die illo, 19
vna ſabbatorum, & fores eſſent
Luc. 24. f. 36 clauſæ, vbi erant diſcipuli con-
gregati propter metũ Iudæorum:
1. Cor. 15. a.5 venit Ieſus, & ſtetit in medio, &
dixit eis: Pax vobis. * Et cum 20
hoc dixiſſet, oſtendit eis manus,
& latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipu-
li, viſo Domino. * Dixit ergo eis 21
iterum: Pax vobis. Sicut miſit
me Pater, & ego mitto vos. * Hæc 22
cum dixiſſet, inſufflauit: & dixit
eis: Accipite Spiritum ſanctum:
‖Mat. 18.c. 18 * ‖ quorum remiſeritis peccata, 23
remittuntur eis: & quorum reti- F
nueritis, retenta ſunt. * Thomas 24
autem vnus ex duodecim, qui di-
citur Didymus, non erat cum eis,
quando venit Ieſus. * Dixerunt 25
ergo ei alij diſcipuli: Vidimus Do-
minum. Ille autem dixit eis: Ni-
ſi videro in manibus eius fixu-
ram clauorum, & mittam digi-
tum meum in locum clauorum,
& mittam manum meam in la-
tus eius, non credam. * Et poſt 26
dies octo, iterum erant diſcipuli
eius intus: & Thomas cum eis.
Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſte-
tit in medio, & dixit: Pax vobis.
* Deinde dicit Thomæ: Infer di- 27
gitum tuum huc, & vide manus
meas, & affer manum tuam, & G
mitte in latus meum: & noli eſſe

28 incredulus, ſed fidelis. * Reſpon-
dit Thomas, & dixit ei: Dominus
29 meus, & Deus meus. * Dixit ei
Ieſus: Quia vidiſti me Thoma,
credidiſti: beati qui non viderũt,
30 & crediderunt. * ‖ Multa quidem ‖Ij.21.g.25
& alia ſigna fecit Ieſus, in con-
ſpectu diſcipulorum ſuorũ, quæ
31 nõ ſunt ſcripta in libro hoc. * Hæc
autem ſcripta ſunt vt credatis,
quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei:
& vt credentes vitam habeatis in
nomine eius.

CAP. XXI.

1 POſtea manifeſtauit ſe iterum
A Ieſus diſcipulis ad mare Ti-
beriadis. Manifeſtauit autem ſic:
2 * Erant ſimul Simon Petrus, &
Thomas, qui dicitur Didymus, &
Nathanael, qui erat a Cana Ga-
lilææ, & filij Zebedæi, & alij ex
3 diſcipulis eius duo. * Dicit eis Si-
mon Petrus: Vado piſcari. Dicunt
ei: Venimus & nos tecum. Et
exierunt, & aſcenderunt in na-
uim, & illa nocte nihil prendi-
4 derunt. * Mane autem facto ſte-
tit Ieſus in littore: non tamen
cognouerunt diſcipuli quia Ieſus
5 eſt. * Dixit ergo eis Ieſus: Pue-
ri numquid pulmentarium habe-
6 tis? reſponderunt ei: Non. * Di-
cit eis: Mittite in dexteram naui-
gij rete: & inuenietis. Miſerunt
ergo: & iam non valebant illud
trahere præ multitudine piſcium.
7 * Dixit ergo diſcipulus ille, quem
B diligebat Ieſus, Petro: Dominus
8 eſt. * Simon Petrus cum audiſ-
ſet quia Dominus eſt, tunica ſuc-
cinxit ſe (erat enim nudus) &
9 miſit ſe in mare. * Alij autem
diſcipuli nauigio venerunt (non
enim longe erant a terra, ſed
quaſi cubitis ducentis) trahentes
10 rete piſcium. * Vt ergo deſcen-
derunt in terram, viderunt pru-
nas poſitas, & piſcem ſuperpo-
11 ſitum, & panem. * Dicit eis
Ieſus: Afferte de piſcibus, quos
12 prendidiſtis nunc. * Aſcendit Si-
C mon Petrus, & traxit rete in ter-
ram, plenum magnis piſcibus cen-
tum quinquaginta tribus. Et cum
tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.
13 * Dicit eis Ieſus: Venite, pran-
dete. Et nemo audebat diſcum-

bentium interrogare eū: Tu quis
es? ſcientes, quia Dominus eſt.
*Et venit Ieſus, & accipit panem, 13
& dat eis, & piſcē ſimiliter. *Hoc 14
iam tertio manifeſtatus eſt Ieſus
diſcipulis ſuis cum reſurrexiſſet
a mortuis. *Cum ergo prandiſ- 15
ſent, dicit Simoni Petro Ieſus: Si-
mon Ioannis diligis me plus his?
Dicit ei: Etiam Domine, tu ſcis
quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos
meos. *Dicit ei iterum: Simon 16
Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiā
Domine, tu ſcis quia amo te.
Dicit ei: Paſce agnos meos *Di- 17
cit ei tertio: Simon Ioannis, amas
me? Contriſtatus eſt Petrus, quia
dixit ei tertio, Amas me? & dixit
ei: Domine tu omnia noſti: tu ſcis
quia amo te. Dixit ei: Paſce oues
‖2.Pet.1.c.14 meas. *‖Amen, amen dico ti- 18
bi: cum eſſes iunior, cingebas te,
& ambulabas vbi volebas: cum
autem ſenueris, extendes manus
tuas, & alius te cinget, & ducet
quò tu non vis. *Hoc autem di- 19

D xit ſignificans qua morte clarifi-
caturus eſſet Deum. Et cum hoc
dixiſſet, dicit ei: Sequere me.
20 *Conuerſus Petrus vidit illum
diſcipulum, quem diligebat Ie-
ſus, ſequentem, ‖qui & recubuit ‖Io.13.c.23
in cœna ſuper pectus eius, & di-
xit: Domine quis eſt qui tradet
21 te? *Hunc ergo cum vidiſſet Pe-
trus, dixit Ieſu: Domine hic au-
22 tem quid? *Dicit ei Ieſus: Sic eum
volo manere donec veniam quid
23 ad te? tu me ſequere. *Exijt er-
go ſermo iſte inter fratres quia di-
ſcipulus ille non moritur. Et non
dixit ei Ieſus: Non moritur, ſed:
Sic eum volo manere donec ve-
24 niam, quid ad te? *Hic eſt diſci-
pulus ille, qui teſtimoniū perhi-
bet de his, & ſcripſit hæc, & ſci-
mus, quia verū eſt teſtimonium
25 eius. *‖Sunt autem & alia mul- ‖Io.20.g.10
ta, quæ fecit Ieſus: quæ ſi ſcriban-
tur per ſingula, nec ipſum arbitror
mundum capere poſſe eos, qui
ſcribendi ſunt, libros.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

PRimum qui- 1
dem ſermonē A
feci de omni-
bus o Theo-
phile, quæ cœ-
pit Ieſus fa-
cere, & doce-
re* vſque in 2
diem, qua præcipiens Apoſtolis
per Spiritum ſanctum, quos ele-
git, aſſumptus eſt: *quibus & præ- 3
buit ſeipſum viuum poſt paſſio-
nem ſuam in multis argumentis,
per dies quadraginta apparēs eis,
‖Luc.24.g.49 & loquens de regno Dei. *Et con- 4
Io.14.d.26 ueſcens, ‖præcepit eis ab Ieroſo-
lymis ne diſcederent, ſed expe-
‖Matt.3.c.11 ctarent promiſſionem Patris, *quā
audiſtis (inquit) per os meum:
Mar.1.b.8 *quia Ioannes quidem baptiza- 5
Luc.3.c.16 uit aqua, vos autem baptizabimi-
Io.1.d.26 ni Spiritu ſancto non poſt multos

6 hos dies. *Igitur qui conuene-
rant, interrogabant eum, dicen-
tes: Domine ſi in tempore hoc re-
7 ſtitues regnum Iſrael? *Dixit au-
B tem eis: Non eſt veſtrum noſſe
tempora vel momenta, quæ Pater
8 poſuit in ſua poteſtate: *‖ſed ac- ‖J.2.a.2
cipietis virtutem ſuperuenientis Luc.24.g.
Spiritus ſancti in vos, & eritis 48
mihi teſtes in Ieruſalem, & in om
ni Iudæa, & Samaria, & vſque ad
9 vltimum terræ. *Et cum hæc di-
xiſſet, videntibus illis, eleuatus
eſt: & nubes ſuſcepit eum ab ocu
10 lis eorum. *Cumq. intuerentur
in cælum euntem illū, ecce duo
viri aſtiterunt iuxta illos in veſti-
11 bus albis, *qui & dixerūt: Viri Ga
lilæi quid ſtatis aſpicientes in cæ-
lum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt
a vobis in cælū, ſic veniet quem-
admodum vidiſtis eum euntem
in

in cælum. *Tūc reuerſi ſunt Iero- 12
ſolymam a monte, qui vocatur
Oliueti, qui eſt iuxta Ieruſalem,
ſabbati habens iter. * Et cum in- 13
troiſſent in cœnaculum, aſcende- C
runt vbi manebāt Petrus, & Ioan
nes, Iacobus, & Andreas, Philip-
pus, & Thomas, Bartholomæus,
& Matthæus, Iacobus Alphæi. &
Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.
*hi omnes erant perſeuerantes v- 14
nanimiter in oratione cū mulie-
ribus, & Maria matre Ieſu, & fra-
tribus eius. *In diebus illis exur- 15
gens Petrus in medio fratrum di-
xit (erat autem turba hominum
ſimul, fere centum viginti.) *Viri 16
fratres, oportet impleri Scriptu-
‖Pſ.40.c.9 ram, ‖quam prædixit Spiritus ſan-
‖Io.13.b.18 ctus per os Dauid de Iuda, ‖qui
fuit dux eorum, qui comprehen-
derunt Ieſum: *qui connumera- 17
tus erat in nobis, & ſortitus eſt
‖Mat.27.a.7 ſortem miniſterij huius. * Et hic 18
quidem poſſedit agrum de mer-
cede iniquitatis, & ſuſpēſus cre-
puit medius: & diffuſa ſunt om-
nia viſcera eius. *Et notū factum 19
eſt omnibus habitantibus Ieru-
ſalem, ita vt appellaretur ager il-
le, lingua eorum, Haceldama, hoc
eſt, ager ſanguinis. *Scriptum eſt 20
‖Pſ.68.c.26 enim in libro Pſalmorum: ‖Fiat D
commoratio eorum deſerta, & nō
‖Pſ.108.b.8 ſit qui inhabitet in ea: ‖& epiſco-
patum eius accipiat alter. *Opor- 21
tet ergo ex his ~viris, qui nobi-
ſcū ſunt congregati in omni tem-
pore, quo intrauit & exiuit inter
nos Dominus Ieſus, * incipiens a 22
baptiſmate Ioannis, vſque in diē,
qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem
reſurrectionis eius nobiſcum fie-
ri vnum ex iſtis. * Et ſtatuerunt 23
duos, Ioſeph, qui vocabatur Bar-
ſabas, qui cognominatus eſt Iu-
ſtus: & Mathiam. * Et orantes 24
dixerunt: Tu Domine, qui cor-
da noſti omnium, oſtende, quem
elegeris ex his duobus vnum *ac- 25
cipere locum miniſterij huius, &
apoſtolatus, de quo præuaricatus
eſt Iudas vt abiret in locū ſuum.
* Et dederunt ſortes eis, & ceci- 26
dit ſors ſuper Mathiam, & an-
numeratus eſt cum vndecim A-
poſtolis.

CAP. II.

1 ET cum complerentur ‖ dies ‖Matt.3.c.11
A Pentecoſtes, erant omnes pa-
2 riter in eodem loco: * ‖ & factus ‖Mat.1.b.8
eſt repente de cælo ſonus, tāquam Luc.3.c.16
aduenientis ſpiritus vehementis, Io.7.d.39
& repleuit totam domū vbi erant ſ.1.a.8
3 ſedentes. * Et apparuerunt illis ſ.11.b.16
diſpertitæ linguæ tamquam ignis & 19.a.6
4 ſeditq. ſupra ſingulos eorum: *&
repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto,
& cœperunt loqui varijs linguis,
prout Spiritus ſanctus dabat elo-
5 qui illis. * Erant autem in Ieru-
ſalem habitantes Iudæi, viri reli-
gioſi ex omni natione, quæ ſub cæ
6 lo eſt. * Facta autē hac voce, con-
uenit multitudo, & mente confu-
ſa eſt, quoniam audiebat vnuſ-
quiſque lingua ſua illos loquen-
7 tes. * Stupebant autem omnes,
& mirabantur, dicentes: Nonne
ecce omnes iſti, qui loquuntur,
8 Galilæi ſunt, * & quomodo nos
audiuimus vnuſquiſque linguam
B noſtram, in qua nati ſumus?
9 * Parthi, & Medi, & Aelamitæ,
& qui habitant Meſopotamiam,
Iudæam, & Cappadociam, Pon-
10 tum, & Aſiam, * Phrygiam, &
Pamphyliam, Aegyptum, & par-
tes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen,
11 & aduenæ Romani, *Iudæi quo-
que, & Proſelyti, Cretes, & Ara-
bes: audiuimus eos loquētes no-
12 ſtris linguis magnalia Dei. * Stu-
pebant autem omnes, & miraban
tur ad inuicem dicentes: Quidnā
13 vult hoc eſſe? * Alij autem irri-
dentes dicebant: Quia muſto ple-
14 ni ſunt iſti. * Stans autem Petrus
cum vndecim leuauit vocem ſuā.
& locutus eſt eis: Viri Iudæi, &
qui habitatis Ieruſalem vniuerſi,
hoc ~vobis notum ſit, & auribus
15 percipite verba mea; * Non enim
ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt,
16 cum ſit hora diei tertia: * ſed hoc
eſt, quod dictum eſt per prophe-
17 tam Ioel: * ‖ Et erit in nouiſſimis ‖Ioel.2.g.28
C diebus (dicit Dominus) effundam
de Spiritu meo ſuper omnem car Iſa.44.a.3
nem, & prophetabunt filij veſtri,
& filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri
viſiones videbunt, & ſeniores ve-
18 ſtri ſomnia ſomniabunt. * Et qui-
dem ſuper ſeruos meos, & ſuper
ancil-

ancillas meas in diebus illis effun
dam de Spiritu meo, & prophe-
tabunt: * & dabo prodigia in cæ- 19
lo ſurſum, & ſigna in terra deor-
ſum. ſanguinem, & ignem, &
vaporem fumi: * Sol conuerte- 20
tur in tenebras, & luna in ſan-
guinem, antequam veniat dies
Domini magnus & manifeſtus.
‖Ro. 10. c. 13. * ‖Et erit: omnis, quicumque in- 21
uocauerit nomen Domini, ſal-
uus erit. * Viri Iſraelitæ, audi- 22
te verba hæc: Ieſum Nazarenum
virum approbatum a Deo in vo-
bis, virtutibus, & prodigijs, & ſi-
gnis, quæ fecit Deus per illum in
medio veſtri, ſicut & vos ſcitis:
* hunc definito cõſilio, & præſcië- 23
tia Dei traditum, per manus ini-
quorum affligentes interemiſtis:
* quem Deus ſuſcitauit ſolutis do 24
loribus inferni, iuxta quod im- D
poſſibile erat teneri illum ab eo.
‖Pſ. 15. c. 18 * Dauid enim dicit in eum: ‖Pro- 25
uidebam Dominum in conſpe-
ctu meo ſemper: quoniam a dex-
tris eſt mihi ne cõmouear: * Pro- 26
pter hoc lætatum eſt cor meum,
& exultauit lingua mea, inſuper
& caro mea requieſcet in ſpe:
* Quoniã non derelinques animã 27
meam in inferno, nec dabis San-
ctum tuũ videre corruptionem.
* Notas mihi feciſti vias vitæ: & 28
replebis me iucunditate cum fa-
cie tua. * Viri fratres, liceat au- 29
denter dicere ad vos de patriar-
‖3. Reg. 2. b 10 cha Dauid ‖ quoniam defunctus
eſt, & ſepultus: & ſepulchrum
eius eſt apud nos vſque in hodier-
nũ diem. * Propheta igitur cum 30
eſſet, & ſciret quia iuſiurando E
‖Pſ. 131. c. 11 ‖iuraſſet illi Deus de fructu lum-
bi eius ſedere ſuper ſedem eius:
* prouidens locutus eſt de reſur- 31
‖Pſ. 15. c. 10 Ͻ. 13. c. 35 rectione Chriſti, quia neque ‖ de-
relictus eſt in inferno, neque caro
eius vidit corruptionem. * Hunc 32
Ieſum reſuſcitauit Deus, cuius
omnes nos teſtes ſumus. * Dexte- 33
ra igitur Dei exaltatus, & promiſ-
ſione Spiritus ſancti accepta a pa-
tre, effudit hunc, quem vos vi-
detis, & auditis. * Non enim Da- 34
uid aſcendit in cælum: dixit au-
Pſ. 109. a. 1 tem ipſe: Dixit Dominus Domi-
no meo, ſede a dextris meis * do- 35
nec ponam inimicos tuos, ſcabel-
lum pedum tuorum. * Certiſſime 36
ſciat ergo omnis domus Iſrael,
quia & Dominum eum, & Chri-
ſtum fecit Deus, hunc Ieſum,
37 quẽ vos crucifixiſtis. * His autem
F auditis, compuncti ſunt corde, &
dixerunt ad Petrũ, & ad reliquos
Apoſtolos: Quid faciemus, viri
38 fratres? * Petrus vero ad illos: Pœ-
nitentiam (inquit) agite, & bapti-
zetur vnuſquiſque veſtrum in no
mine Ieſu Chriſti in remiſſionem
peccatorum veſtrorum: & acci-
39 pietis donum Spiritus ſancti. * Vo
bis enim eſt repromiſſio, & filijs
veſtris, & omnibus, qui longe
ſunt, quoſcumque aduocauerit
40 Dominus Deus noſter. * Alijs etiã
verbis plurimis teſtificatus eſt, &
exhortabatur eos, dicens: Salua-
mini a generatione iſta praua.
41 * Qui ergo receperunt ſermonem
eius, baptizati ſunt, & appoſitæ
ſunt in die illa animæ circiter tria
42 millia. * Erant autem perſeue-
rantes in doctrina Apoſtolorum,
& communicatione fractionis pa
43 nis, & orationibus. * Fiebat autẽ
G omni animæ timor: multa quo-
que prodigia, & ſigna per Apoſto
los in Ieruſalem fiebant, & metus
44 erat magnus in vniuerſis. * Om-
nes etiam, qui credebant, erant
pariter, & habebant omnia com-
45 munia. * Poſſeſſiones, & ſubſtan-
tias vendebant, & diuidebant il-
la omnibus, prout cuique opus
46 erat. * Quotidie quoque perdu-
rantes vnanimiter in templo, &
frangentes circa domos panem,
ſumebant cibum cum exultatio-
47 ne, & ſimplicitate cordis, * col-
laudantes Deum, & habẽtes gra-
tiam ad omnem plebem. Domi-
nus autem augebat qui ſalui fie-
rent quotidie in idipſum.

CAP. III.

1 PEtrus autem, & Ioannes aſcẽ-
A debant in templum ad horam
2 orationis nonam. * Et quidam
vir, qui erat claudus ex vtero ma-
tris ſuæ, baiulabatur: quem po-
nebant quotidie ad portam tem-
pli, quæ dicitur Speciosa, vt pe-
teret eleemoſynam ab introeun-
3 tibus in templum. * Is cum vi-
diſſet Petrum, & Ioannẽ incipien-
tes introire in templum, rogabat

vt eleemoſynam acciperet. * In- 4
tuens autem in eum Petrus cum
Ioanne, dixit: Reſpice in nos.
* At ille intendebat in eos, ſpe- 5
rãs ſe aliquid accepturum ab eis.
* Petrus autem dixit: Argentum 6
& aurum non eſt mihi: quod au-
tem habeo, hoc tibi do: In nomi-
ne Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, &
ambula. * Et apprehenſa manu 7
eius dextera, alleuauit eum, &
protinus conſolidatę ſunt baſes e-
ius, & plantæ. * Et exiliens ſte- 8
tit, & ambulabat: & intrauit cum
illis in templum ambulans, &
exiliens, & laudans Deum. * Et 9
vidit omnis populus eum ambu-
lantem, & laudantem Deum.
* Cognoſcebant autẽ illum, quòd 10
ipſe erat, qui ad eleemoſynam B
ſedebat ad Specioſam portã tem-
pli: & impleti ſunt ſtupore &
extaſi in eo, quod contigerat illi.
* Cum teneret autem Petrum, 11
& Ioannem, cucurrit omnis po-
pulus ad eos ad porticum, quæ
appellatur Salomonis, ſtupentes.
* Videns autem Petrus reſpondit 12
ad populum: Viri Iſraelitæ quid
miramini in hoc, aut nos quid
intuemini, quaſi noſtra virtute
aut poteſtate fecerimus hunc am
bulare? * Deus Abraham, & 13
Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus
patrum noſtrorum glorificauit fi-
lium ſuum Ieſum, quẽ vos qui-
dem tradidiſtis, & negaſtis ante
faciem Pilati, iudicante illo di-
‖Mat. 27. c. 20 mitti. * ‖ Vos autem ſanctum, 14
Mar. 15. b. 11 & iuſtum negaſtis, & petiſtis vi-
Luc. 23. e. 18 rum homicidã donari vobis: *au- 15
Io. 18. g. 40 ctorẽ vero vitę interfeciſtis, quem
Deus ſuſcitauit a mortuis, cuius
nos teſtes ſumus. * Et in fide no- 16
minis eius, hunc, quem vos vidi- C
ſtis, & noſtis, confirmauit no-
men eius: & fides, quæ per eum
eſt, dedit integrã ſanitatem iſtam
in conſpectu omnium veſtrum.
* Et nũc fratres ſcio quia per igno 17
rantiam feciſtis, ſicut & princi-
pes veſtri. * Deus autem, quæ 18
pronũciauit per os omnium pro-
phetarum, pati Chriſtum ſuum,
ſic impleuit. * Pœnitemini igi- 19
tur, & conuertimini, vt delean-
tur peccata veſtra, * vt cum vene- 20
rint tempora refrigerij a conſpe-
ctu Domini, & miſerit eum, qui
prædicatus eſt vobis, Ieſum Chri-
21 ſtum, * quem oportet quidem
cælum ſuſcipere vſque in tempo-
ra reſtitutionis omnium, quæ lo-
cutus eſt Deus per os ſanctorum
ſuorum a ſæculo Prophetarum.
22 * Moyſes quidem dixit: Quoniã ‖Deu. 18. c. 15
D Prophetã ſuſcitabit vobis Domi-
nus Deus veſter de fratribus ve-
ſtris, tamquam me, ipſum audie-
tis iuxta omnia quæcumque locu
23 tus fuerit vobis. * Erit autem: om-
nis anima, quæ non audierit Pro-
phetam illum, exterminabitur de
24 plebe. * Et omnes prophetæ a Sa-
muel, & deinceps, qui locuti sũt,
25 annunciauerunt dies iſtos. * Vos
eſtis filij prophetarum, & teſta-
menti, quod diſpoſuit Deus ad
patres noſtros, dicens ad Abra-
ham: ‖ Et in ſemine tuo benedi- ‖Gen. 12. a 3
26 centur omnes familiæ terræ. * Vo-
bis primum Deus ſuſcitãs Filium
ſuum, miſit eum benedicentem
vobis: vt conuertat ſe vnuſquiſ-
que a nequitia ſua.

CAP. IIII.

1 LOquentibus autem illis ad po
A pulum, ſuperuenerunt ſacer-
dotes, & magiſtratus templi, &
2 Sadducæi, * dolentes quòd doce-
rent populum, & annunciarent
in Ieſu reſurrectionem ex mor-
3 tuis: * & iniecerunt in eos ma-
nus, & poſuerunt eos in cuſto-
diam in craſtinum: erat enim iam
4 veſpera. * Multi autem eorum,
qui audierant verbum, credide-
runt: & factus eſt numerus viro-
5 rum quinque millia. * Factum
eſt autem in craſtinum, vt con-
gregarentur principes eorum, &
ſeniores, & ſcribæ in Ieruſalem.
6 * & Annas princeps ſacerdotum,
B & Caiphas, & Ioannes, & Alexan
der, & quotquot erant de genere
7 ſacerdotali. * Et ſtatuentes eos in
medio, interrogabant: In qua vir-
tute, aut in quo nomine feciſtis
8 hoc vos? * Tunc repletus Spiri-
tu ſancto Petrus, dixit ad eos:
Principes populi, & ſeniores au-
9 dite: * Si nos hodie dijudicamur
in benefacto hominis infirmi, in
10 quo iſte ſaluus factus eſt, * notum
ſit omnibus vobis, & omni ple-
bi Iſrael: quia in nomine Domi-
ni no-

ni noſtri Ieſu Chriſti Nazareni,
quem vos crucifixiſtis, quē Deus
ſuſcitauit a mortuis, in hoc iſte
Pſ.117.d.22 aſtat coram vobis ſanus. *‖Hic eſt 11
Matt. 21. d. lapis, qui reprobatus eſt a vobis
42 ædificantibus, qui factus eſt in
Mar.12.a.10 caput anguli: * & non eſt in alio 12
Lu.20.c.17 aliquo ſalus. Nec enim aliud C
Iſa.28.d.16 nomen eſt ſub cælo datum homi-
1.Pet.2.a.7 nibus, in quo oporteat nos ſaluos
Ro.9.g.33 fieri. * Videntes autem Petri con- 13
ſtantiam, & Ioannis, comperto
quòd homines eſſent ſine litteris,
& idiotæ, admirabantur, & co-
gnoſcebant eos quoniam cum Ie-
ſu fuerant: * hominem quoque 14
videntes ſtantem cum eis, qui cu-
ratus fuerat, nihil poterāt contra-
dicere. * Iuſſerunt autem eos fo- 15
ras extra concilium ſecedere: &
conferebant ad inuicem, * dicen- 16
tes: Quid faciemus hominibus
iſtis? quoniam quidem notum ſi-
gnum factum eſt per eos, omni-
bus habitātibus Ieruſalem: mani-
feſtum eſt, & non poſſumus ne-
gare. * Sed ne amplius diuulge- 17
tur in populum, comminemur
eis, ne vltra loquantur in nomine
hoc vlli hominum. * Et vocantes 18
eos, denunciauerunt ne omnino D
loquerentur, neque docerēt in no-
mine Ieſu. * Petrus vero, & Ioan- 19
nes reſpondentes, dixerunt ad eos:
Si iuſtum eſt in cōſpectu Dei, vos
potius audire quàm Deum, iu-
dicate. * non enim poſſumus 20
quæ vidimus & audiuimus non
loqui. * At illi comminantes di- 21
miſerunt eos: non inuenientes
quomodo punirent eos propter
populum, quia omnes clarifica-
bant id, quod factum fuerat in eo
quod acciderat. * Annorum enim 22
erat amplius quadraginta homo, E
in quo factum fuerat ſignum
iſtud ſanitatis. * Dimiſſi autem 23
venerunt ad ſuos: & annunciaue-
runt eis quanta ad eos principes
ſacerdotum, & ſeniores dixiſſent.
* Qui cum audiſſent, vnanimi- 24
ter leuauerunt vocem ad Deum,
& dixerunt: Domine, tu es qui fe-
ciſti cælum, & terrā, mare, & om-
nia, quæ in eis ſunt: * qui Spiritu 25
ſancto per os patris noſtri Dauid,
Pſal.2.a.1 pueri tui dixiſti: Quare fremuerūt
Gentes, & populi meditati ſunt
inania? * Aſtiterunt reges terræ, & 26
principes conuenerunt in vnum
aduerſus Dominum, & aduerſus
27 Chriſtum eius! * conuenerunt
F enim vere in ciuitate iſta aduerſus
ſanctum puerum tuum Ieſum,
quem vnxiſti, Herodes, & Pontius
Pilatus cum Gentibus, & popu-
28 lis Iſrael, * facere quæ manus tua,
& conſilium tuum decreuerunt
29 fieri. * Et nunc Domine reſpice
in minas eorum, & da ſeruis tuis
cum omni fiducia loqui verbum
30 tuum; * in eo quod manum
tuam extendas ad ſanitates, & ſi-
gna, & prodigia fieri per nomen
31 ſancti filij tui Ieſu. * Et cum
oraſſent, motus eſt locus, in quo
erant congregati: & repleti ſunt
omnes Spiritu ſancto, & loque-
bantur verbum Dei cum fidu-
32 cia. * Multitudinis autem creden-
tium erat cor vnum, & anima
vna: nec quiſquam eorum, quæ
poſſidebat, aliquid ſuum eſſe
dicebat, ſed erant illis omnia
33 communia. * Et virtute ma-
G gna reddebant Apoſtoli teſtimo-
nium reſurrectionis Ieſu Chriſti
Domini nuſtri: & gratia magna
34 erat in omnibus illis. * Neque
enim quiſquam egens erat inter
illos. Quotquot enim poſſeſſores
agrorum, aut domorum erant vē-
dentes afferebant pretia eorū, quæ
35 vendebant, * & ponebant ante pe-
des Apoſtolorum. Diuidebatur au
tem ſingulis prout cuique opus e-
36 rat. * Ioſeph autem, qui cogno-
minatus eſt Barnabas ab Apoſto-
lis, (quod eſt interpretatum Filius
Conſolationis) Leuites, Cyprius
37 genere, * cum haberet agrum,
vendidit eum, & attulit pretium,
& poſuit ante pedes Apoſtolorū.

CAP. V.

1 VIr autem quidam nomine
A Ananias, cum Saphira vxore
2 ſua vendidit agrum, * & frauda-
uit de pretio agri, conſcia vxore
ſua: & afferens partem quam-
dam, ad pedes Apoſtolorum po-
3 ſuit. * Dixit autem Petrus: Ana-
nia: cur tentauit ſatanas cor tuum
mentiri te Spiritui ſancto, & frau-
4 dare de pretio agri? * Nonne ma-
nens tibi manebat, & venunda-
tum in tua erat poteſtate? Quare
poſuiſti

poſuiſti in corde tuo hanc rem ?
Non es mentitus hominibus ,
ſed Deo . * Audiens autem Ana- 5
nias hæc verba , cecidit , & expi-
rauit . Et factus eſt timor ma-
gnus ſuper omnes, qui audierunt .
* Surgentes autem iuuenes amo- 6
uerunt eum, & efferentes ſepelie-
runt . * Factum eſt autem quaſi 7
horarum trium ſpatium , & vxor B
ipſius, neſciens quod factum fue-
rat, introiuit. * Dixit autē ei Petrus: 8
Dic mihi mulier , ſi tanti agrum
vendidiſtis ? At illa dixit : Etiam
tanti . * Petrus autem ad eam : 9
Quid vtique conuenit vobis ten-
tare Spiritū Domini ? Ecce pedes
eorum, qui ſepelierunt virū tuum
ad oſtium, & efferent te . * Con- 10
feſtim cecidit ante pedes eius , &
expirauit . Intrantes autem iuue-
nes inuenerunt illam mortuam:&
extulerunt , & ſepelierunt ad vi-
rum ſuum . * Et factus eſt timor 11
magnus in vniuerſa eccleſia, & in
omnes, qui audierunt hæc . * Per 12
manus autem Apoſtolorū fiebant
ſigna , & prodigia multa in plebe.
Et erāt vnanimiter omnes in por-
ticu Salomonis . * Ceterorum 13
autem nemo audebat ſe coniun- C
gere illis : ſed magnificabat eos
populus. * Magis autem augeba 14
tur credentium in Domino mul-
titudo virorum, ac mulierum, * ita 15
vt in plateas eijcerent infirmos, &
ponerent in lectulis ac grabatis ,
vt, veniente Petro , ſaltem vmbra
illius obumbraret quemquam il-
lorum, & liberarentur ab infir-
mitatibus ſuis. * Concurrebat au- 16
tem & multitudo vicinarū ciui-
tatum Ieruſalem , afferētes ægros,
& vexatos a ſpiritibus immundis:
qui curabantur omnes . * Exur- 17
gens autem princeps ſacerdotum,
& omnes, qui cum illo erant, (quæ
eſt hæreſis Sadducæorum) repleti
ſunt zelo: * & iniecerunt manus in 18
Apoſtolos, & poſuerunt eos in cu- D
ſtodia publica . * Angelus autem 19
Domini per noctem aperiens ia-
nuas carceris , & educens eos ,
dixit : * Ite, & ſtantes loquimini 20
in templo plebi omnia verba vitæ
huius . * Qui cum audiſſent , in- 21
trauerunt diluculo in templum ,
& docebant . Adueniēs autē prin-
ceps ſacerdotum, & qui cū eo erāt,
conuocauerunt concilium, & om-
nes ſeniores filiorum Iſrael: & mi-
ſerunt ad carcerem vt adduceren-
22 tur . * Cum autem veniſſent mi-
niſtri , & aperto carcere non in-
ueniſſent illos , reuerſi nunciaue-
23 runt , * dicentes : Carcerem qui-
dem inuenimus clauſum cū om-
ni diligentia , & cuſtodes ſtantes
ante ianuas: aperientes autem ne-
24 minem intus inuenimus . * Vt
autem audierunt hos ſermones
E magiſtratus templi , & principes
ſacerdotum ambigebant de illis
25 quidnam fieret . * Adueniens au-
tem quidam nunciauit eis : Quia
ecce viri , quos poſuiſtis in car-
cerem , ſunt in templo ſtantes , &
26 docentes populum . * Tunc abijt
magiſtratus cum miniſtris , & ad-
duxit illos ſine vi : timebant enim
27 populum ne lapidarentur . * Et
cum adduxiſſent illos , ſtatue-
runt in concilio : & interrogauit
28 eos princeps ſacerdotum, * dicens:
Præcipiendo præcepimus vobis ne
doceretis in nomine iſto : & ecce
repleſtis Ieruſalem doctrina ve-
ſtra : & vultis inducere ſuper
nos ſanguinem hominis iſtius .
29 * Reſpondens autem Petrus , &
F Apoſtoli , dixerunt : Obedire
oportet Deo magis , quàm homi-
30 nibus . * Deus patrum noſtrorum
ſuſcitauit Ieſum , quem vos inte-
remiſtis , ſuſpendentes in ligno .
31 * Hunc principem , & ſaluatorem
Deus exaltauit dextera ſua ad dā-
dam pœnitentiam Iſraeli, & remiſ-
32 ſionem peccatorum . * & nos ſu-
mus teſtes horum verborū, & Spi-
ritus ſanctus quē dedit Deus om-
33 nibus obediētibus ſibi. * Hæc cum
audiſſent , diſſecabantur , & cogi-
34 tabant interficere illos . * Surgens
autem quidam in concilio Phari-
ſæus , nomine Gamaliel , legiſdo-
ctor honorabilis vniuerſæ plebi ,
iuſſit foras ad breue homines fie-
35 ri. * dixitq. ad illos : Viri Iſraelitæ
attendite vobis ſuper hominibus
36 iſtis quid acturi ſitis . * Ante hos
G enim dies extitit Theodas, dicens
ſe eſſe aliquē, cui conſenſit nume-
rus virorum circiter quadringen-
torum : qui occiſus eſt : & omnes,
qui credebant ei , diſſipati ſunt ,
37 & redacti ad nihilum. * Poſt hunc
extitit Iudas Galilæus in diebus
profeſ-

profeſſionis, & auertit populum
poſt ſe, & ipſe perijt: & omnes,
quotquot conſenſerunt ei, diſper-
ſi ſunt. * Et nunc itaque dico vo- 38
bis, diſcedite ab hominibus iſtis,
& ſinite illos: quoniam ſi eſt ex
hominibus conſilium hoc aut o-
pus, diſſoluetur: * ſi vero ex Deo 39
eſt, non poteritis diſſoluere illud,
ne forte & Deo repugnare inue-
niamini. Conſenſerunt autem il-
li. * Et conuocantes Apoſtolos, 40
cæſis denunciauerunt ne omnino
loquerentur in nomine Ieſu, &
dimiſerunt eos. * Et illi quidem 41
ibant gaudentes a conſpectu con
cilij, quoniam digni habiti ſunt
pro nomine Ieſu cõtumeliam pa-
ti. * Omni autem die non ceſſa- 42
bant in templo, & circa domos
docentes, & euangelizantes Chri-
ſtum Ieſum.

CAP. VI.

IN diebus autem illis, creſcen- 1
te numero diſcipulorum, fa- A
ctum eſt murmur Græcorum ad-
uerſus Hebræos, eo quòd deſpi-
cerentur in miniſterio quotidia-
no viduæ eorum. * Conuocantes 2
autem duodecim multitudinem
diſcipulorum dixerunt: Non eſt
æquũ nos derelinquere verbum
Dei, & miniſtrare menſis. * Con- 3
ſiderate ergo fratres, viros ex vo-
bis boni teſtimonij ſeptem, ple-
nos Spiritu ſancto, & ſapientia,
quos cõſtituamus ſuper hoc opus.
* Nos vero orationi, & miniſte- 4
rio verbi inſtantes erimus. * Et 5
placuit ſermo coram omni mul- B
titudine. Et elegerunt Stepha-
num virum plenum fide, & Spi-
ritu ſancto, & Philippum, & Pro-
chorum, & Nicanorem, & Timo-
nem, & Parmenam, & Nicolaum
aduenam Antiochenũ. * Hos ſta- 6
tuerunt ante cõſpectum Apoſto-
lorum: & orantes impoſuerunt
eis manus. * Et verbum Domi- 7
ni creſcebat, & multiplicabatur
numerus diſcipulorum in Ieruſa-
lem valde: multa etiam turba
ſacerdotum obediebat fidei. * Ste- 8
phanus autem plenus gratia, &
fortitudine faciebat prodigia, &
ſigna magna in populo. * Surre- 9
xerunt autem quidam de ſynago-

C ga, quæ appellatur Libertinorum,
& Cyrenenſium, & Alexandri-
norum, & eorum, qui erant a Ci-
licia, & Aſia, diſputantes cum Ste
10 phano: * & non poterant reſiſte-
re ſapientiæ, & Spiritui, qui lo-
11 quebatur. * Tunc ſummiſerunt
viros, qui dicerent ſe audiuiſſe eũ
dicentem ⌒verba blaſphemiæ in
12 Moyſen, & in Deum⌣. * Com-
D mouerunt itaque plebem, & ſe-
niores, & Scribas: & concurren-
tes rapuerunt eum, & adduxerũt
13 in concilium, * & ſtatuerũt falſos
teſtes, qui dicerent: Homo iſte
non ceſſat loqui verba aduerſus
14 locum ſanctum, & legem. * audi-
uimus enim eum dicentem: quo-
niã Ieſus Nazarenus hic, deſtruet
locum iſtum, & mutabit traditio-
nes, quas tradidit nobis Moyſes.
15 * Et intuentes eum omnes, qui
ſedebant in concilio, viderunt fa-
ciem eius tamquam faciem an-
geli.

CAP. VII.

1 DIxit autem princeps ſacerdo-
A tum: Si hæc ita ſe habent?
2 * Qui ait: Viri fratres, & patres
audite: Deus gloriæ apparuit pa-
tri noſtro Abrahæ cũ eſſet in Me-
ſopotamia, priuſquam moraretur
3 in Charan, * & dixit ad illũ: ‖ Exi ‖Gen.12.a.1
de terra tua, & de cognatione tua,
& veni in terram, quam monſtra-
4 uero tibi. * Tunc exijt de terra
Chaldæorum, & habitauit in Cha
ran. Et inde, poſtquam mortuus
eſt pater eius, tranſtulit illum in
terram iſtam, in qua nunc vos ha-
5 bitatis. * Et non dedit illi heredi-
tatem in ea, nec paſſum pedis: ſed
repromiſit dare illi eã in poſſeſ-
ſionem, & ſemini eius poſt ip-
6 ſum, cum nõ haberet filium. * Lo-
cutus eſt autẽ ei Deus: ‖ Quia erit ‖Gen.15.c.
ſemen eius accola in terra aliena, 13
& ſeruituti eos ſubijcient, & ma-
le tractabunt eos annis quadrin-
7 gentis: * & gentem cui ſeruierint,
iudicabo ego, dixit Dominus. Et
poſt hæc exibunt, & ſeruient mi-
8 hi in loco iſto. * ‖ Et dedit illi te- ‖Gen.17.b.
B ſtamentum circumciſionis: ‖ & 10
ſic genuit Iſaac, & circumcidit ‖Gen.21.a.
eum die octauo: & ‖ Iſaac Ia- 2.4
cob: & Iacob, duodecim Patriar- ‖Gen.25.c.
9 chas. * Et Patriarchæ æmulantes, 24.25
Ioſeph

‖Gen 29.f. ‖ Ioſeph vendiderunt in Aegyptũ.
32. & 35.c. & erat Deus cum eo: * & eripuit 10
32 eum ex omnibus tribulationibus
‖Gen.37.f. eius: & ‖ dedit ei gratiam, & ſa-
28 pientiam in conſpectu Pharaonis
Gen. 41. e. regis Aegypti, & conſtituit eum
37 præpoſitum ſuper Aegyptum, &
ſuper omnem domum ſuam.
* Venit autem fames in vniuer- 11
ſam Aegyptum, & Chanaan, &
tribulatio magna: & non inuenie-
‖Gen.42.a. bant cibos patres noſtri. * ‖ Cum 12
2 audiſſet autem Iacob eſſe frumẽ-
tum in Aegypto: miſit patres no-
‖Gen.45.a. ſtros primũ: * ‖ & in ſecundo co- 13
3 gnitus eſt Ioſeph a fratribus ſuis,
& manifeſtatum eſt Pharaoni ge-
nus eius. * Mittens autem Ioſeph 14
accerſiuit Iacob patrem ſuum, &
omnem cognationẽ ſuam in ani-
‖Gen.46.a. mabus ſeptuaginta quinque. * ‖ Et 15
5 deſcendit Iacob in Aegyptum, &
‖Gen.49.d. ‖ defunctus eſt ipſe, & patres no-
32 ſtri. * Et tranſlati ſunt in Sichem, 16
‖Gen.50.b. & poſiti ſunt in ſepulchro, ‖ quod
7 emit Abraham pretio argenti a fi-
Ioſ.24.g.32 lijs Hemor filij Sichem. * Cum 17
Gen.23. d. autẽ appropinquaret tempus pro- C
16 miſſionis, quam confeſſus erat
‖Exo.1.a.7 Deus Abrahæ, ‖ creuit populus,
& multiplicatus eſt in Aegypto,
* quoadusque ſurrexit alius rex 18
in Aegypto, qui non ſciebat Io-
ſeph. * Hic circumueniens genus 19
noſtrum, afflixit patres noſtros vt
exponerent infantes ſuos ne viui-
‖Exo.2.a.2 ficarentur. * ‖ Eodem tempore na- 20
Heb. 11. e. tus eſt Moyſes & fuit gratus Deo,
23 qui nutritus eſt tribus menſibus
in domo patris ſui. * Expoſito au- 21
tem illo, ſuſtulit eum filia Pha-
raonis, & nutriuit eum ſibi in fi-
lium. * Et eruditus eſt Moyſes 22
omni ſapientia Aegyptiorum, &
erat potens in verbis, & in operi-
bus ſuis. * Cum autem impleretur 23
ei quadraginta annorum tempus,
aſcẽdit in cor eius vt viſitaret fra-
‖Exod.2.b. tres ſuos filios Iſrael. * ‖ Et cum 24
12 vidiſſet quendam iniuriam patiẽ-
tem, vindicauit illum: & fecit vl-
tionem ei, qui iniuriam ſuſtine-
bat, percuſſo Aegyptio. * Exiſtima- 25
bat autẽ intelligere fratres, quo-
niam Deus per manum ipſius da-
ret ſalutem illis: at illi non intel-
‖Exod.2.b. lexerunt. * ‖ Sequenti vero die ap- 26
13 paruit illis litigantibus: & recon-
ciliabat eos in pace, dicens: Viri,

fratres eſtis, vt quid nocetis alter-
27 utrum? * Qui autem iniuriam fa-
D ciebat proximo, repulit eum, di-
cens: Quis te conſtituit principẽ,
28 & iudicem ſuper nos? * numquid
interficere me tu vis, quemadmo-
dum interfeciſti heri Aegyptium?
29 * Fugit autem Moyſes in verbo
iſto: & factus eſt aduena in ter-
ra Madian, vbi generauit filios
30 duos. * Et expletis annis quadra-
ginta, ‖ apparuit illi in deſerto ‖Exo.3.a.2
montis Sina angelus in igne flam-
31 mæ rubi. * Moyſes autem videns,
admiratus eſt viſum. & acceden-
te illo vt conſideraret, facta eſt ad
32 eum vox Domini, dicens: * Ego
ſum Deus patrum tuorum, Deus
Abraham, Deus Iſaac, & Deus Ia-
cob. Tremefactus autem Moy-
33 ſes, non audebat conſiderare. * Di-
xit autem illi Dominus: Solue
calceamentum pedum tuorum:
locus enim in quo ſtas, terra ſan-
34 cta eſt. * Videns vidi afflictionem
populi mei, qui eſt in Aegypto,
& gemitum eorum audiui, & de-
ſcendi liberare eos. Et nunc veni,
35 & mittam te in Aegyptum. * Hunc
Moyſen, quem negauerũt, dicen-
tes: Quis te conſtituit principem
& iudicem? hunc Deus principem
& redemptorem miſit, cum ma-
nu angeli, qui apparuit illi in ru-
36 bo. * ‖ Hic eduxit illos faciens ‖Exod.7.8.
E prodigia, & ſigna in terra Aegypti, 9.10.11.14
& in rubro mari, & in deſerto an-
37 nis quadraginta. * Hic eſt Moyſes,
qui dixit filijs Iſrael: ‖ Prophetam ‖Exo. 16.a.
ſuſcitabit vobis Deus de fratri- 1
bus veſtris, tamquam me, ipſum Deut.18.c.
38 audietis. * ‖ Hic eſt, qui fuit in 15
Eccleſia in ſolitudine cum ange- ‖Exo.19.a.
lo, qui loquebatur ei in monte 3
Sina, & cum patribus noſtris: qui
accepit verba vitæ dare nobis,
39 * Cui noluerũt obedire patres no-
ſtri: ſed repulerunt, & auerſi ſunt
40 cordibus ſuis in Aegyptum, * di-
centes ad Aaron: ‖ Fac nobis deos, ‖Exo.32.a.
qui præcedant nos: Moyſes enim 2
hic, qui eduxit nos de terra Ae-
gypti, neſcimus quid factum ſit
41 ei. * Et vitulum fecerunt in die-
bus illis, & obtulerunt hoſtiam
ſimulachro, & lætabantur in ope-
42 ribus manuum ſuarum. * Con-
uertit autem Deus, & tradidit eos
ſeruire militiæ cæli, ſicut ſcriptũ

‖ Amos. 5. g. 25 eſt in Libro Prophetarum: ‖ Num-
quid victimas, & hoſtias obtuliſtis
mihi annis quadraginta in deſer-
to, domus Iſrael? * Et ſuſcepiſtis 43
tabernaculũ Moloch, & ſidus Dei
veſtri Rempham, figuras, quas fe-
ciſtis, adorare eas. Et transferam
vos trans Babylonem. * Taberna- 44
culum teſtimonij fuit cum patri- F
bus noſtris in deſerto, ſicut diſpo-
‖ Exo. 25. d. 40 ſuit illis Deus, ‖ loquens ad Moy-
ſen, vt faceret illud ſecundum
‖ Heb. 8. b. 9 formam, quam viderat. * ‖ Quod 45
Ioſ. 3. c. 14 & induxerunt, ſuſcipientes patres
noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem
Gentium, quas expulit Deus a fa-
cie patrum noſtrorum, vſque in
‖ 1. Reg. 16. c. 13 diebus Dauid, * ‖ qui inuenit gra- 46
tiam ante Deum, ‖ & petijt vt in-
‖ Pſ. 131. a. 5 ueniret tabernaculum Deo Ia-
‖ 1. Par. 17. c. 12 cob. * ‖ Salomon autem ædifica- 47
uit illi domum. * ‖ Sed non excel- 48
‖ 3. Reg. 6. a. 1 ſus in manufactis habitat, ſicut
Propheta dicit: * ‖ Cælum mihi ſe- 49
‖ ĩ. 17 f. 25 des eſt: terra autem ſcabellum pe-
Iſa. 66. a. 1 dum meorũ. Quam domum ædi-
ficabitis mihi, dicit Dominus? aut
quis locus requietionis meæ eſt?
* Nõne manus mea fecit hæc om- 50
nia? * Dura ceruice, & incircum- 51
ciſis cordibus, & auribus, vos ſem-
per Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut
patres veſtri, ita & vos. * Quem 52
Prophetarum non ſunt perſecuti G
patres veſtri? Et occiderunt eos,
qui prænunciabãt de aduentu Iu-
ſti, cuius vos nunc proditores, &
homicidæ fuiſtis: * qui accepiſtis 53
legem in diſpoſitione angelorum,
& non cuſtodiſtis. * Audientes 54
autem hæc diſſecabantur cordi-
bus ſuis, & ſtridebant dentibus
in eum. * Cum autem eſſet ple- 55
nus Spiritu ſancto, intendens in
cælum, vidit gloriam Dei, & Ie-
ſum ſtantem a dextris Dei. Et ait:
Ecce video cælos apertos, & Fi-
lium hominis ſtantem a dextris
Dei. * Exclamantes autem voce 56
magna continuerunt aures ſuas,
& impetum fecerunt vnanimiter
in eum. * Et eijcientes eum ex- 57
tra ciuitatem lapidabant: & te-
ſtes depoſuerunt veſtimenta ſua
ſecus pedes adoleſcentis, qui vo-
cabatur Saulus. * Et lapidabant 58
Stephanum inuocantem, & dicen-
tem: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiri-
tum meum. * Poſitis autem ge- 59
nibus, clamauit voce magna, di-
cens: Domine ne ſtatuas illis hoc
peccatum. Et cum hoc dixiſſet,
obdormiuit in Domino. Saulus
autem erat conſentiens neci eius.

CAP. VIII.

FActa eſt autem in illa die per-
1 ſecutio magna in Eccleſia,
A quæ erat Ieroſolymis, & omnes
diſperſi ſunt per regiones Iudææ,
& Samariæ præter Apoſtolos.
2 * Curauerunt autem Stephanum
viri timorati, & fecerunt plan-
3 ctum magnum ſuper eum. * Sau-
lus autem deuaſtabat Eccleſiam
per domos intrans, & trahens vi-
ros, ac mulieres, tradebat in cu-
4 ſtodiam. * Igitur qui diſperſi
erant pertranſibant, euangelizan-
5 tes verbum Dei. * Philippus au-
tem deſcendens in ciuitatem Sa-
mariæ, prædicabat illis Chriſtum.
6 * Intendebant autem turbæ his,
quæ a Philippo dicebantur vnani-
miter audientes, & videntes ſi-
7 gna quæ faciebat. * Multi enim
B eorum, qui habebant ſpiritus im-
mundos, clamantes voce magna
8 exibant. * Multi autem paraly-
9 tici, & claudi curati ſunt. * Fa-
ctum eſt ergo gaudium magnum
in illa ciuitate. Vir autem qui-
dam nomine Simon, qui ante fue-
rat in ciuitate magus, ſeducens
gentem Samariæ, dicens ſe eſſe
10 aliquem magnum: * cui auſcul-
tabant omnes a minimo vſque ad
maximum, dicentes: Hic eſt vir-
11 tus Dei, quæ vocatur magna. * At-
tendebant autem eum: propter
quod multo tempore magijs ſuis
12 dementaſſet eos. * Cum vero cre-
didiſſẽt Philippo euangelizãti de
regno Dei, in nomine Ieſu Chri-
ſti baptizabantur viri, ac mulie-
13 res. * Tunc Simon & ipſe credi-
C dit: & cum baptizatus eſſet, ad-
hærebat Philippo. Videns etiam
ſigna, & virtutes maximas fieri,
14 ſtupens admirabatur. * Cum au-
tem audiſſent Apoſtoli, qui erant
Ieroſolymis, quod recepiſſet Sa-
maria verbum Dei, miſerunt ad
15 eos Petrum, & Ioannem: * Qui
cum veniſſent, orauerũt pro ipſis
vt acciperent Spiritum ſanctum:
16 * Nondum enim in quemquam
illo-

illorũ venerat, ſed baptizati tan-
tum erant in nomine Domini Ie-
ſu. * Tunc imponebant manus 17
ſuper illos, & accipiebant Spiri-
tum ſanctum. * Cum vidiſſet au- 18
tem Simon quia per impoſitionẽ
manus Apoſtolorum daretur Spi-
ritus ſanctus, obtulit eis pecuniã,
* dicens: Date & mihi hanc pote- 19
ſtatem, vt cuicumque impoſue- D
ro manus, accipiat Spiritum ſan-
ctum. Petrus autem dixit ad eum:
* Pecunia tua tecum ſit in perdi- 20
tionem: quoniam donũ Dei exi-
ſtimaſti pecunia poſſideri. * Non 21
eſt tibi pars, neque ſors in ſermo-
ne iſto. cor enim tuum non eſt
rectum coram Deo. * Pœniten- 22
tiam itaque age ab hac nequitia
tua: & roga Deum, ſi forte remit-
tatur tibi hæc cogitatio cordis tui.
* In felle enim amaritudinis, & 23
obligatione iniquitatis video te
eſſe. * Reſpondens autem Simon, 24
dixit: Precamini vos pro me ad
Dominum, vt nihil veniat ſuper
me horum, quæ dixiſtis. * Et il- 25
li quidem teſtificati, & locuti ver- E
bum Domini, redibant Ieroſoly-
mam, & multis regionibus Sama-
ritanorum euangelizabant. * An- 26
gelus autem Domini locutus eſt
ad Philippum, dicens: Surge, &
vade cõtra meridianum ad viam,
quæ deſcendit ab Ieruſalem in
Gazam: hæc eſt deſerta. * Et ſur- 27
gens abijt. Et ecce vir Aethiops
eunuchus, potens Candacis Re-
ginæ Aethiopum, qui erat ſuper
omnes gazas eius: venerat adora-
re in Ieruſalem: * & reuertebatur 28
ſedens ſuper currum ſuum, le-
genſq. Iſaiam prophetam. * Di- 29
xit autem Spiritus Philippo: Ac-
cede, & adiunge te ad currum
iſtum. * Accurrens autem Philip- 30
pus, audiuit eum legẽtem Iſaiam F
prophetam, & dixit: Putaſne in-
telligis quæ legis? * Qui ait: Et 31
quomodo poſſum, ſi non aliquis
oſtenderit mihi? Rogauitq. Phi-
lippum vt aſcenderet, & ſederet
ſecum. * Locus autem Scripturæ, 32
‖ Iſa. 53. c. 7 quam legebat, erat hic: ‖ Tam-
quam ouis ad occiſionem ductus
eſt: & ſicut agnus coram tonden-
te ſe, ſine voce, ſic non aperuit os
ſuum. * In humilitate iudicium 33
eius ſublatum eſt. Generationem
eius quis enarrabit, quoniam tol-
34 letur de terra vita eius? * Reſpon-
dens autem eunuchus Philippo,
dixit: Obſecro te, de quo Prophe-
ta dicit hoc? de ſe, an de alio ali-
35 quo? * Aperiens autem Philip-
pus os ſuum, & incipiens a Scri-
ptura iſta, euangelizauit illi Ie-
36 ſum. * Et dum irent per viam,
G venerunt ad quandam aquam:
& ait Eunuchus: Ecce aqua, quid
37 prohibet me baptizari? * Dixit
autem Philippus: Si credis ex to-
to corde, licet. Et reſpondens ait:
Credo, Filium Dei eſſe Ieſum
38 Chriſtum. * Et iuſſit ſtare cur-
rum: & deſcenderunt vterque in
aquam, Philippus, & Eunuchus,
39 & baptizauit eum. * Cum autem
aſcendiſſent de aqua, Spiritus Do-
mini rapuit Philippum, & am-
plius non vidit eum Eunuchus.
Ibat autem per viam ſuam gau-
40 dens. * Philippus autem inuen-
tus eſt in Azoto, & pertranſiens
euãgelizabat ciuitatibus cunctis,
donec veniret Cæſaream.

CAP. IX.

1 SAulus autem adhuc ſpirãs mi- Gal. 1. c. 13
A narum, & cædis in diſcipulos
Domini, acceſſit ad principem
2 Sacerdotum, * & petijt ab eo epi-
ſtolas in Damaſcum ad ſynago-
gas: vt ſi quos inueniſſet huius
viæ viros, ac mulieres, vinctos
3 perduceret in Ieruſalem. * ‖ Et ‖ Ĩ. 22. a. 6
cum iter faceret, contigit vt ap- 1. Cor. 15. b.
propinquaret Damaſco: & ſubi- 8
to circumfulſit eum lux de cæ- 2. Cor. 12. a.
4 lo. * Et cadens in terram audi- 1
uit vocem dicentem ſibi: Saule,
5 Saule, quid me perſequeris? * Qui
dixit: Quis es Domine? Et ille:
Ego ſum Ieſus, quem tu perſe-
queris. durum eſt tibi contra ſti-
6 mulum calcitrare. * Et tremens,
ac ſtupens dixit: Domine, quid
7 me vis facere? * Et Dominus ad
B eum: Surge, & ingredere ciuita-
tem, & ibi dicetur tibi quid te
oporteat facere. Viri autem illi,
qui comitabantur cum eo, ſtabant
ſtupefacti, audientes quidem vo-
cem, neminem autem videntes.
8 * Surrexit autem Saulus de terra,
apertiſq. oculis nihil videbat. Ad
manus autem illum trahentes, in-

troduxerunt Damaſcum.* Et erat 9
ibi tribus diebus non videns, &
non manducauit, neque bibit.
*Erat autem quidam diſcipulus 10
Damaſci nomine Ananias: & di-
xit ad illum in viſu Dominus:
Anania. At ille ait: Ecce ego, Do-
mine.* Et Dominus ad eum: Sur- 11
ge, & vade in vicum, qui vocatur
rectus: & quære in domo Iudæ
Saulum nomine Tarſenſem: ec-
ce enim orat. (* Et vidit virum 12
Ananiam nomine, introeuntem,
& imponentem ſibi manus vt vi-
ſum recipiat.)* Reſpondit autem 13
Ananias: Domine, audiui a mul- C
tis de viro hoc, quanta mala fece-
rit ſanctis tuis in Ieruſalem: * & 14
hic habet poteſtatẽ a principibus
ſacerdotum alligandi omnes, qui
inuocant nomen tuum. * Dixit 15
autem ad eum Dominus: Vade,
quoniam vas electionis eſt mihi
iſte, vt portet nomen meum co-
ram gentibus, & regibus, & filijs
Iſrael. * Ego enim oſtendam illi 16
quanta oporteat eum pro nomi-
ne meo pati. * Et abijt Ananias, 17
& introiuit in domum: & impo-
nens ei manus, dixit: Saule frater,
Dominus miſit me Ieſus, qui ap-
paruit tibi in via, qua veniebas, vt
videas, & implearis Spiritu ſan-
cto. * Et confeſtim ceciderunt ab 18
oculis eius tamquam ſquamæ, &
viſum recepit: & ſurgens bapti-
zatus eſt. * Et cum accepiſſet ci- 19
bum, confortatus eſt. Fuit autem D
cum diſcipulis, qui erant Dama-
ſci, per dies aliquot. * Et conti- 20
nuo in ſynagogis prædicabat Ie-
ſum, quoniam hic eſt Filius Dei.
* Stupebant autem omnes, qui 21
audiebant, & dicebant: Nonne
hic eſt, qui expugnabat in Ieruſa-
lem eos, qui inuocabant nomen
iſtud: & huc ad hoc venit vt vin-
ctos illos duceret ad principes ſa-
cerdotum? * Saulus autem mul- 22
to magis conualeſcebat, & con-
fundebat Iudæos, qui habitabant
Damaſci, affirmans quoniam hic
eſt Chriſtus. *Cum autem imple- 23
rentur dies multi, conſilium fe-
cerunt in vnum Iudæi vt eum in-
terficerent. * Notæ autem factæ 24
‖ 2.Cor.11. ſunt Saulo inſidiæ eorum.‖Cuſto-
g.32. diebãt autem & portas die ac no-
cte, vt eum interficerent. * Acci- 25
pientes autem eum diſcipuli no-
cte, per murum dimiſerunt eum,
26 ſubmittentes, in ſporta. * Cum
E autem veniſſet in Ieruſalem, ten-
tabat ſe iungere diſcipulis, & om-
nes timebant eum, non credentes
27 quod eſſet diſcipulus. * Barnabas
autem apprehenſum illũ duxit ad
Apoſtolos: & narrauit illis quo-
modo in via vidiſſet Dominum,
& quia locutus eſt ei, & quomo-
do in Damaſco fiducialiter ege-
28 rit in nomine Ieſu. * Et erat cum
illis intrans, & exiens in Ieruſa-
lem, & fiducialiter agens in no-
29 mine Domini.* Loquebatur quo-
que Gentibus, & diſputabat cum
Græcis: illi autem quærebant oc-
30 cidere eum. * Quod cum cogno-
uiſſent fratres, deduxerunt eum
Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.
31 * Eccleſia quidem per totam Iu-
F dæam, & Galilæam, & Samariam
habebat pacẽ, & ædificabatur am-
bulans in timore Domini, & con-
ſolatione ſancti Spiritus repleba-
32 tur.* Factum eſt autem, vt Petrus
dum pertranſiret vniuerſos, deue-
niret ad ſanctos, qui habitabant
33 Lyddæ.*Inuenit autem ibi homi-
nem quendam, nomine Aeneam,
ab annis octo iacẽtem in grabato,
34 qui erat paralyticus. * Et ait illi
Petrus: Aenea, ſanat te Dominus
Ieſus Chriſtus: ſurge, & ſterne ti-
35 bi. Et continuo ſurrexit.* Et vide-
runt eum omnes, qui habitabant
Lyddæ, & Saronæ: qui conuerſi
36 ſunt ad Dominum.* In Ioppe au-
tem fuit quædã diſcipula, nomine
Tabitha, quæ interpretata dicitur
Dorcas. Hæc erat plena operibus
bonis, & eleemoſynis, quas fa-
37 ciebat. * Factum eſt autem in
diebus illis, vt infirmata morere-
tur. Quam cum lauiſſent, poſue-
38 runt eam in cœnaculo. *Cum au-
G tem prope eſſet Lydda ad Ioppen,
diſcipuli audiẽtes quia Petrus eſ-
ſet in ea, miſerunt duos viros ad
eum, rogantes: Ne pigriteris ve-
39 nire vſque ad nos.* Exurgens au-
tem Petrus venit cum illis. Et
cum adueniſſet, duxerunt illum
in cœnaculum: & circumſtete-
runt illum omnes viduæ flẽtes, &
oſtendentes ei tunicas, & veſtes,
40 quas faciebat illis Dorcas. * Eie-
ctis autẽ omnibus foras Petrus po-

nens

nens genua orauit : & conuerſus
ad corpus , dixit : Tabitha, ſurge.
At illa aperuit oculos ſuos : & vi-
ſo Petro, reſedit.* Dans autem il- 41
li manum, erexit eam . Et cum
vocaſſet ſanctos , & viduas , aſſi-
gnauit eam viuam . * Notum 42
autem factum eſt per vniuerſam
Ioppen : & crediderunt multi in
Domino . * Factum eſt autem vt 43
dies multos moraretur in Ioppe ,
apud Simonem quendam coria-
rium .

CAP. X.

VIr autem quidam erat in Cæ- 1
ſarea , nomine Cornelius, A
Centurio cohortis , quæ dicitur
Italica , * religioſus , ac timens 2
Deum cum omni domo ſua , fa-
ciens eleemoſynas multas plebi ,
& deprecans Deum ſemper : * is 3
vidit in viſu manifeſte, quaſi ho-
ra diei nona , angelum Dei intro-
euntem ad ſe , & dicentem ſibi ,
Corneli . * At ille intuens eum , 4
timore correptus,dixit : Quid eſt,
Domine ? Dixit autem illi : Ora-
tiones tuæ , & eleemoſynæ tuæ
aſcenderūt in memoriam in con-
ſpectu Dei . * Et nunc mitte vi- 5
ros in Ioppen , & accerſi Simo-
nem quendam , qui cognomina-
tur Petrus : * hic hoſpitatur apud 6
Simonem quendam coriarium ,
cuius eſt domus iuxta mare : hic
dicet tibi quid te oporteat face-
re . * Et cum diſceſſiſſet angelus , 7
qui loquebatur illi, vocauit duos
domeſticos ſuos , & militem me-
tuentem Dominum ex his, qui il-
li parebant . * Quibus cum nar- 8
raſſet omnia , miſit illos in Iop- B
pen . * Poſtera autem die iter illis 9
facientibus , & appropinquanti-
bus ciuitati, aſcendit Petrus in ſu-
periora vt oraret circa horam ſex-
tam . * Et cum eſuriret, voluit gu- 10
ſtare . Parantibus autem illis , ce-
cidit ſuper eum mentis exceſſus :
* & vidit cælum apertum , & de- 11
ſcendens vas quoddam, velut lin-
teum magnum , quattuor initijs
ſubmitti de cælo in terram , * in 12
quo erant omnia quadrupedia, &
ſerpentia terræ , & volatilia cæli .
* Et facta eſt vox ad eum : Surge 13
Petre, occide , & manduca . * Ait 14

autem Petrus: Abſit Domine, quia
numquam mãducaui omne com-
15 mune, & immundum . * Et vox
iterum ſecundo ad eum : Quod
Deus purificauit, tu commune ne
16 dixeris . * Hoc autem factum eſt
per ter : & ſtatim receptum eſt vas
17 in cælum. * Et dum intra ſe hæſi-
C taret Petrus quidnam eſſet viſio ,
quam vidiſſet : ecce viri, qui miſ-
ſi erant a Cornelio , inquirentes
domum Simonis, aſtiterunt ad ia-
18 nuam . * Et cum vocaſſent, inter-
rogabant, ſi Simon, qui cognomi-
natur Petrus , illic haberet hoſpi-
19 tium. * Petro autem cogitante de
viſione , dixit Spiritus ei : Ecce
20 viri tres quærunt te . * Surge ita-
que , deſcende , & vade cum eis
nihil dubitans: quia ego miſi illos.
21 * Deſcendens autem Petrus ad vi-
ros , dixit : Ecce ego ſum , quem
quæritis : quæ cauſa eſt , propter
22 quam veniſtis ? * Qui dixerunt :
Cornelius Centurio, vir iuſtus, &
timens Deum, & teſtimonium ha-
bens ab vniuerſa gente Iudæo-
rum, reſponſum accepit ab ange-
lo ſancto accerſire te in domum
23 ſuam, & audire verba abs te.* In-
troducens ergo eos, recepit hoſpi-
tio . Sequenti autem die ſurgens
profectus eſt cum illis: & quidam
D ex fratribus ab Ioppe comitati
24 ſunt eum . * Altera autem die in-
troiuit Cæſaream. Cornelius vero
expectabat illos, cõuocatis cogna-
25 tis ſuis, & neceſſarijs amicis . * Et
factum eſt cum introiſſet Petrus ,
obuius venit ei Cornelius, & pro-
cidens ad pedes eius adorauit .
26 * Petrus vero eleuauit eum, dicẽs:
27 Surge, & ego ipſe homo ſum.* Et
loquens cum illo intrauit , & in-
uenit multos , qui conuenerant :
28 * dixitq. ad illos : Vos ſcitis quo-
modo abominatū ſit viro Iudæo
coniungi , aut accedere ad alieni-
genam : ſed mihi oſtendit Deus ,
neminem communem aut immun-
29 dum dicere hominem . * Propter
quod ſine dubitatione veni accer-
ſitus . Interrogo ergo, quã ob cau-
30 ſam accerſiſtis me ? * Et Cornelius
E ait : A nudiuſquarta die vſque ad
hanc horam, orans eram hora no-
na in domo mea , & ecce vir ſte-
tit ante me in veſte cãdida, & ait :
31 * Corneli, exaudita eſt oratio tua;

& eleemoſynæ tuæ commemora-
tæ ſunt in conſpectu Dei. * Mitte 32
ergo in Ioppen, & accerſi Simonē,
qui cognominatur Petrus: hic ho-
ſpitatur in domo Simonis coriarij
iuxta mare. * Confeſtim ergo mi- 33
ſi ad te: & tu bene feciſti venien-
do. Nunc ergo omnes nos in con-
ſpectu tuo adſumus audire om-
nia quæcūque tibi præcepta ſunt
a Domino. * Aperiens autem Pe- 34
trus os ſuum, dixit: In veritate
‖Deu.19.d.17 comperi ‖ quia non eſt perſonarū
acceptor Deus, * ſed in omni gēte 35
2.Par.19.c.7 qui timet eum, & operatur iuſti-
tiam, acceptus eſt illi. * Verbum 36
Iob 34.b.19 miſit Deus filijs Iſrael, annūcians F
pacem per Ieſum Chriſtum: (hic
Sap.6.b.8 eſt omnium Dominus.) * Vos ſci- 37
Eccli.35.b.16 tis quod factum eſt verbum per
vniuerſam Iudæā: incipiens enim
Rom.2.b.11 a ‖ Galilæa poſt baptiſmum, quod
prædicauit Ioānes, * Ieſum a Na- 38
Gal.2.b.6 zareth: quomodo vnxit eū Deus
Epheſ.6.b.9 Spiritu ſancto, & virtute, qui per-
tranſijt benefaciendo, & ſanando
Col.3.d.25 omnes oppreſſos a diabolo, quo-
1 Pet.1.c.17 niam Deus erat cum illo. * Et nos 39
‖Luc.4.c.14 teſtes ſumus omnium, quæ fecit
in regione Iudæorum, & Ieruſa-
lem, quem occiderunt ſuſpenden-
tes in ligno. * Hunc Deus ſuſcita- 40
uit tertia die, & dedit eum mani-
feſtum fieri * nō omni populo, 41
ſed teſtibus præordinatis a Deo:
nobis, qui manducauimus, & bi-
bimus cum illo poſtquam reſur-
rexit a mortuis. * Et præcepit no- 42
bis prædicare populo, & teſtifica-
ri quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt
a Deo iudex viuorum, & mortuo- G
‖Ier.31.f.34 rum. * ‖ Huic omnes Prophetæ 43
teſtimonium perhibent remiſſio-
Mich.7.d.18 nem peccatorum accipere per no-
men eius omnes, qui credunt in
eum. * Adhuc loquente Petro 44
verba hæc, cecidit Spiritus ſan-
ctus ſuper omnes, qui audiebant
verbum. * Et obſtupuerunt ex cir- 45
cumciſione fideles, qui venerant
cū Petro: quia & in nationes gra-
tia Spiritus ſancti effuſa eſt. * Au- 46
diebant enim illos loquentes lin-
guis, & magnificantes Deum.
* Tunc reſpondit Petrus: Num- 47
quid aquam quis prohibere po-
teſt vt baptizentur hi, qui Spiri-
tum ſanctum acceperunt ſicut &
nos? * Et iuſſit eos baptizari in 48
nomine Domini Ieſu Chriſti. Tūc
rogauerunt eum vt maneret apud
eos aliquot diebus.

CAP. XI.

1 AVdierunt autem Apoſtoli, &
A fratres, qui erant in Iudæa:
quoniā & Gentes receperunt ver-
2 bum Dei. * Cum autem aſcen-
diſſet Petrus Ieroſolymam, diſce-
ptabant aduerſus illum, qui erant
3 ex circumciſione, * dicentes: Qua-
re introiſti ad viros præputiū ha-
bentes, & manducaſti cum illis?
4 * Incipiens autem Petrus expo-
5 nebat illis ordinem, dicens: * Ego
eram in ciuitate Ioppe orans, &
vidi in exceſſu mentis viſionem,
deſcendens vas quoddam velut
linteum magnum quattuor initijs
ſummitti de cælo, & venit vſque
6 ad me. * In quod intuens con-
ſiderabam, & vidi quadrupedia
terræ, & beſtias, & reptilia, & vo-
7 latilia cæli. * Audiui autem & vo-
cem dicentem mihi: Surge Petre,
8 occide, & manduca. * Dixi au-
tem: Nequaquam Domine: quia
commune aut immundum num-
9 quam introiuit in os meum. * Re-
ſpondit autem vox ſecūdo de cæ-
lo: Quæ Deus mundauit, tu ne
10 commune dixeris. * Hoc autem
B factum eſt per ter: & recepta ſunt
11 omnia rurſum in cælum. * Et
ecce viri tres confeſtim aſtiterunt
in domo, in qua eram, miſſi a
12 Cæſarea ad me. * Dixit autem
Spiritus mihi vt irem cum illis,
nihil hæſitans. Venerunt autem
mecum & ſex fratres iſti, & in-
13 greſſi ſumus in domū viri. * Nar-
rauit autem nobis, quomodo vi-
diſſet angelum in domo ſua, ſtan-
tem & dicentem ſibi: Mitte in
Ioppen, & accerſi Simonem, qui
14 cognominatur Petrus, * qui lo-
quetur tibi verba, in quibus ſal-
uus eris tu, & vniuerſa domus tua.
15 * Cum autem cœpiſſem loqui, ce-
cidit Spiritus ſanctus ſuper eos,
16 ſicut & in nos in initio. * Recor-
datus ſum autem verbi Domini, ‖ 5.1.a.5
ſicut dicebat: ‖ Ioannes quidem Mat.3.c.11
baptizauit aqua, vos autem ba- Mar.1.b.8
17 ptizabimini Spiritu ſancto. * Si Luc.3.e.16
ergo eandem gratiam dedit illis Ioā.1.d.26
Deus, ſicut & nobis, qui credidi- 3.19.a.4

mus

mus in Dominum Ieſum Chriſtū:
ego quis eram, qui poſſem prohi-
bere Deum? * His auditis, tacue- 18
runt: & glorificauerunt Deum, C
dicentes: Ergo & Gentibus pœni-
tentiam dedit Deus ad vitam.
* Et illi quidem, qui diſperſi fue- 19
rant a tribulatione, quæ facta fue-
rat ſub Stephano, perambulaue-
runt vſque Phœnicen, & Cyprū,
& Antiochiam, nemini loquentes
verbum, niſi ſolis Iudæis. * Erant 20
autem quidam ex eis viri Cyprij,
& Cyrenæi, qui cum introiſſent
Antiochiam, loquebantur & ad
Græcos, annunciantes Dominum
Ieſum. * Et erat manus Domini 21
cum eis: multusq. numerus cre-
dentium conuerſus eſt ad Domi-
num. * Peruenit autem ſermo ad 22
aures eccleſiæ, quæ erat Ieroſoly-
mis ſuper iſtis: & miſerunt Bar-
nabam vſque ad Antiochiam.
* Qui cum perueniſſet, & vidiſ- 23
ſet gratiam Dei, gauiſus eſt: &
hortabatur omnes in propoſito
cordis permanere in Domino:
* quia erat vir bonus, & plenus 24
Spiritu ſancto, & fide. Et appoſi- D
ta eſt multa turba Domino.* Pro- 25
fectus eſt autem Barnabas Tar-
ſum, vt quæreret Saulum: quem
cum inueniſſet, perduxit Antio-
chiam. * Et annum totum con- 26
uerſati ſunt ibi in Eccleſia: & do-
cuerunt turbam multam, ita vt
cognominarentur primum Antio
chiæ diſcipuli, Chriſtiani. * In his 27
autem diebus ſuperuenerunt ab
Ieroſolymis prophetæ Antiochiā:
* & ſurgens vnus ex eis nomine 28
Agabus, ſignificabat per ſpiritum
famem magnam futuram in vni-
uerſo orbe terrarum, quæ facta
eſt ſub Claudio. * Diſcipuli au- 29
tem, prout quis habebat, propo-
ſuerunt ſinguli in miniſterium
mittere habitãribus in Iudæa fra-
tribus: * quod & fecerunt, mit- 30
tentes ad ſeniores per manus Bar-
nabæ, & Sauli.

CAP. XII.

EOdem autem tempore miſit 1
Herodes rex manus, vt affli- A
geret quoſdam de Eccleſia. * Oc- 2
cidit autem Iacobū fratrem Ioan-
nis gladio. * Videns autem quia 3
placeret Iudæis, appoſuit vt ap-
prehenderet & Petrum. Erant au-
4 tem dies Azymorum. * Quem
cum apprehendiſſet, miſit in car-
cerem, tradens quattuor quater-
nionibus militum cuſtodiendum,
volēs poſt Paſcha producere cum
5 populo. * Et Petrus quidem ſer-
uabatur in carcere. Oratio autem
fiebat ſine intermiſſione ab Ec-
6 cleſia ad Deum pro eo. * Cum au-
tem producturus eum eſſet He-
rodes, in ipſa nocte erat Petrus
dormiens inter duos milites, vin-
ctus catenis duabus: & cuſtodes
ante oſtium cuſtodiebant carce-
7 rem. * Et ecce angelus Domini
aſtitit: & lumen refulſit in habi-
taculo: percuſſoq. latere Petri,
excitauit eum, dicens: Surge ve-
B lociter. Et ceciderunt catenæ de
8 manibus eius. * Dixit autem an-
gelus ad eum: Præcingere, & cal-
cea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et
dixit illi: Circumda tibi veſtimē-
9 tum tuum, & ſequere me. * Et
exiens ſequebatur eum, & neſcie-
bat quia verum eſt, quod fiebat
per angelum: exiſtimabat autem
10 ſe viſum videre. * Tranſeuntes
autem primam & ſecundam cu-
ſtodiam, venerunt ad portam fer-
ream, quæ ducit ad ciuitatem, quę
vltro aperta eſt eis. Et exeuntes
proceſſerũt vicum vnum: & con-
11 tinuo diſceſſit angelus ab eo. * Et
Petrus ad ſe reuerſus, dixit: Nunc
ſcio vere quia miſit Dominus an-
gelũ ſuum, & eripuit me de ma-
nu Herodis, & de omni expecta-
12 tione plebis Iudæorum. * Conſi-
deransq. venit ad domum Mariæ
matris Ioannis, qui cognominatus
eſt Marcus, vbi erant multi con-
13 gregati, & orantes. * Pulſante
C autem eo oſtium ianuæ, proceſſit
puella ad audiendũ, nomine Rho-
14 de. * Et vt cognouit vocem Petri,
præ gaudio non aperuit ianuam,
ſed intro currens nunciauit ſtare
15 Petrum ante ianuam. * At illi di-
xerunt ad eam: Inſanis. Illa au-
tem affirmabat ſic ſe habere. Il-
li autem dicebant: Angelus eius
16 eſt. * Petrus autem perſeuerabat
pulſans. Cum autem aperuiſſent,
viderunt eum, & obſtupuerunt.
17 * Annuens autem eis manu vt ta-
cerent, narrauit quomodo Domi-

nus eduxiſſet eum de carcere, di-
xitque: Nunciate Iacobo, & fra-
tribus hæc. Et egreſſus abijt in aliũ
locum. * Facta autem die, erat 18
non parua turbatio inter milites,
quidnam factum eſſet de Petro.
* Herodes autem cum requiſiſſet 19
eum, & non inueniſſet, inquiſi- D
tione facta de cuſtodibus, iuſſit
eos duci: deſcendensq. a Iudæa
in Cæſaream, ibi commoratus eſt.
* Erat autem iratus Tyrijs, & Si- 20
donijs. At illi vnanimes venerunt
ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui
erat ſuper cubiculum regis, po-
ſtulabant pacem, eo quòd aleren-
tur regiones eorum ab illo. * Sta- 21
tuto autem die Herodes veſtitus
veſte regia, ſedit pro tribunali, &
concionabatur ad eos. * Populus 22
autem acclamabat. Dei voces, &
non hominis. * Confeſtim autem 23
percuſſit eum angelus Domini,
eo quòd non dediſſet honorem
Deo: & conſumptus a vermibus,
expirauit. * Verbum autem Do- 24
mini creſcebat, & multiplicaba-
tur. * Barnabas autem & Saulus 25
‖S.11.d.29 reuerſi ſunt ab Ieroſolymis ‖ ex-
pleto myſterio, aſſumpto Ioanne,
qui cognominatus eſt Marcus.

CAP. XIII.

ERant autem in Eccleſia, quæ 1
erat Antiochiæ, prophetæ, & A
doctores, in quibus Barnabas, &
Simon, qui vocabatur Niger, &
Lucius Cyrenenſis, & Manahen,
qui erat Herodis Tetrarchæ colla-
ctaneus, & Saulus. * Miniſtran- 2
tibus autem illis Domino, & ie-
iunantibus, dixit illis Spiritus ſan-
ctus: Segregate mihi Saulum, &
Barnabã in opus, ad quod aſſum-
pſi eos. * Tunc ieiunantes, & oran- 3
tes, imponentesq. eis manus, di-
miſerunt illos. * Et ipſi quidem 4
miſſi a Spiritu ſancto abierunt Se-
leuciam; & inde nauigauerunt
Cyprum. * Et cum veniſſent Sala- 5
minam, prædicabant verbum Dei
in ſynagogis Iudæorum. Habe-
bant autem & Ioannem in mini-
ſterio. * Et cum perambulaſſent 6
vniuerſam inſulam vſque Paphũ, B
inuenerunt quendam virum ma-
gnum pſeudoprophetam, Iudæũ,
cui nomen erat Bariesu, * qui erat 7
cum Proconſule Sergio Paulo vi-
ro prudente. Hic, acceſſitis Bar-
naba, & Saulo, deſiderabat audi-
8 re verbum Dei. * Reſiſtebat autem
illis Elymas magus, (ſic enim in-
terpretatur nomen eius) quærens
auertere proconſulem a fide.
9 * Saulus autem, qui & Paulus, re-
pletus Spiritu ſancto, intuens in
10 eum, * dixit: O plene omni do-
lo, & omni fallacia, fili diaboli,
inimice omnis iuſtitiæ, nõ deſinis
ſubuertere vias Domini rectas.
11 * Et nunc ecce manus Domini ſu-
per te, & eris cæcus, non videns
ſolem vſque ad tempus. Et confe-
ſtim cecidit in eum caligo, & te-
nebræ, & circuiens quærebat cui
12 manum daret. * Tunc Procon-
ſul cum vidiſſet factum, credi-
dit admirans ſuper doctrina Do-
13 mini. * Et cum a Papho nauigaſ-
ſent Paulus, & qui cum eo erant,
venerũt Pergen Pamphyliæ. Ioan-
nes autem diſcedens ab eis, re-
14 uerſus eſt Ieroſolymam * Illi ve-
C ro pertranſeuntes Pergen, vene-
runt Antiochiam Piſidiæ: & in-
greſſi ſynagogam die ſabbatorũ,
15 ſederunt. * Poſt lectionem autem
legis, & prophetarum, miſerunt
principes ſynagogæ ad eos, dicen-
tes. Viri fratres, ſi quis eſt in vo-
bis ſermo exhortationis ad ple-
16 bem, dicite. * Surgens autem Pau-
lus, & manu ſilentium indicens,
ait: Viri Iſraelitæ, & qui timetis
17 Deum, audite: * Deus plebis Iſ-
rael elegit patres noſtros, & ple-
bem exaltauit cum eſſent incolæ
‖ in terra Aegypti, ‖ & in brachio ‖ Exo.1.a.1
18 excelſo eduxit eos ex ea, * ‖ & per Exod.13.d.
quadraginta annorũ tempus mo- 21.22.& 16.
res eorum ſuſtinuit in deſerto. a.3
19 * Et deſtruens gentes ſeptem in
terra Chanaan, ‖ ſorte diſtribuit ‖ Ioſ.14.a.2
20 eis terram eorum, * quaſi poſt
quadringentos & quinquaginta
annos: ‖ & poſt hæc dedit iudi- ‖ Iud.3.b.9
ces, vſque ad Samuel Prophetam.
21 * Et exinde ‖ poſtulauerunt re- ‖ 1.Reg.8.
gem: & dedit illis Deus Saul fi- a.5.& 9.c.
lium Cis, virũ de tribu Beniamin. 16.&10.a.1
22 annis quadraginta. * & amoto il-
D lo, ‖ ſuſcitauit illis Dauid regem: ‖ 1.Reg.16.
cui teſtimonium perhibens, dixit: c.12
‖ Inueni Dauid filiũ Ieſſe, virum ‖ Pſ.88.b.21
ſecundum cor meum, qui faciet
23 omnes voluntates meas. * Hu-
ius

‖Iſa.11.a.1 ius Deus ex ſemine ‖ ſecundum
promiſſionem eduxit Iſrael ſal-
‖Mat.3.a.1 uatorem Ieſum, * ‖ prædicante 24
Mar.1.a.2 Ioanne ante faciem aduẽtus eius
Luc.3.a.3 baptiſmum pœnitentiæ omni po-
pulo Iſrael. * Cum impleret au- 25
tem Ioannes curſum ſuum, dice-
bat: Quem me arbitramini eſſe,
‖Ioan.1.c. ‖non ſum ego, ſed ecce venit poſt
20. me, cuius non ſum dignus calcea-
Mar.1.a.7 menta pedum ſoluere. * Viri fra- 26
Mat.3.b.11 tres, filij generis Abraham, & qui
in vobis timent Deum, vobis ver-
bum ſalutis huius miſſum eſt.
*Qui enim habitabãt Ieruſalem, 27
& principes eius hunc ignoran-
tes, & voces prophetarum, quæ
per omne ſabbatum leguntur, in-
dicantes impleuerunt, * & nul- 28
lam cauſam mortis inuenientes E
‖Mat.17.c. in eo,‖ petierunt a Pilato, vt inter-
20.22 ficerent eum. * Cumq. conſum- 29
Mar.15.b. maſſent omnia, quæ de eo ſcripta
13 erant, deponentes eum de ligno,
Luc.23.c. poſuerunt eum in monumento.
21.23 *‖Deus vero ſuſcitauit eum a mor 30
Ioã 19 c.16 tuis tertia die: qui viſus eſt per
‖Matt.28. dies multos his, *qui ſimul aſcen- 31
Mar.16. derant cum eo de Galilæa in Ie-
Luc.24. ruſalem: qui vſque nunc ſunt te-
Ioan.20. ſtes eius ad plebem. * Et nos vo- 32
bis annunciamus eam, quæ ad pa-
tres noſtros repromiſſio facta eſt:
* quoniam hanc Deus adimple- 33
uit filijs noſtris reſuſcitãs Ieſum,
ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcri-
‖Pſal.2.b.7 ptum eſt: ‖ Filius meus es tu, ego
hodie genui te. * Quòd autem 34
ſuſcitauit eum a mortuis, amplius
iam non reuerſurum in corruptio-
‖Iſa.55.a.3 nem, ita dixit: ‖ Quia dabo vo-
bis ſancta Dauid fidelia. * Ideoq. 35
‖Pſ.15.b.10 & alias dicit: ‖ Non dabis San-
ctum tuum videre corruptionem.
* Dauid enim in ſua generatio- 36
ne cum adminiſtraſſet, volunta- F
‖2.Reg.2. ti Dei ‖ dormiuit: & appoſitus eſt
b.10 ad patres ſuos, & vidit corruptio-
nem. * Quem vero Deus ſuſcita- 37
uit a mortuis, non vidit corruptio-
nem. * Notum igitur ſit vobis 38
viri fratres, quia per hunc vobis
remiſſio peccatorum annuncia-
tur, & ab omnibus, quibus non
potuiſtis in lege Moyſi iuſtifica-
ri, * in hoc omnis, qui credit, iu- 39
ſtificatur. * Videte ergo ne ſuper- 40
ueniat vobis quod dictum eſt in
‖Abac.1.b. Prophetis: * ‖ Videte contempto- 41
5

res, & admiramini, & diſperdi-
mini: quia opus operor ego in
diebus veſtris, opus quod nõ cre-
detis, ſiquis enarrauerit vobis.
42 * Exeuntibus autem illis rogabãt
vt ſequenti ſabbato loquerentur
43 ſibi verba hæc. * Cumq. dimiſſa
eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt mul-
ti Iudæorum, & colentium adue-
narum, Paulum, & Barnabam:
qui loquentes ſuadebant eis vt
44 permanerent in gratia Dei. * Se-
G quenti vero ſabbato pene vniuer-
ſa ciuitas cõuenit audire verbum
45 Dei. * Videntes autem turbas Iu-
dæi, repleti ſunt zelo, & contra-
dicebant his, quæ a Paulo dice-
46 bantur, blaſphemantes. * Tunc
conſtanter Paulus & Barnabas di-
xerunt: Vobis oportebat primum
loqui verbum Dei: ſed quoniam
repellitis illud, & indignos vos
iudicatis æternæ vitæ, ecce con-
47 uertimur ad Gentes. * ſic enim
præcepit nobis Dominus: ‖ Po- ‖Iſa.49.b.
ſui te in lucem Gentium, vt ſis in 6
ſalutem vſque ad extremum ter-
48 ræ. * Audientes autem Gentes
gauiſæ ſunt, & glorificabant ver-
bũ Domini: & crediderunt quot-
quot erant præordinati ad vitam
49 æternam. * Diſſeminabatur au-
tem verbum Domini per vniuer-
50 ſam regionem. * Iudæi autem
concitauerũt mulieres religioſas,
& honeſtas, & primos ciuitatis,
& excitauerunt perſecutionem in
Paulum, & Barnabam: & eiece-
51 runt eos de finibus ſuis: * ‖ At il- ‖Mat.6.b.
li excuſſo puluere pedum in eos, 11
52 venerunt Iconium. * Diſcipu- Mat.10.b.
li quoque replebantur gaudio, & 14
Spiritu ſancto. Luc.9.a.5

CAP. XIIII.

1 FActum eſt autem Iconij, vt ſi-
A mul introirent in ſynagogam
Iudæorum, & loquerentur, ita
vt crederet Iudæorum, & Græ-
2 corum copioſa multitudo. * Qui
vero increduli fuerunt Iudæi, ſu-
ſcitauerũt, & ad iracundiam con-
citauerunt animas Gentium ad-
3 uerſus fratres. * Multo igitur tem-
pore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimo-
niũ perhibente verbo gratiæ ſuæ,
dante ſigna, & prodigia fieri per
manus

manus eorum. * Diuiſa eſt autem 4
multitudo ciuitatis: & quidã qui-
dem erant cum Iudæis, quidam
vero cum Apoſtolis. * Cum au- 5
tem factus eſſet impetus Gentiliũ,
& Iudæorũ cum principibus ſuis,
vt contumelijs afficerent, & lapi-
darent eos, * intelligentes confu- 6
gerunt ad ciuitates Lycaoniæ Ly-
ſtram, & Derben, & vniuerſam in
circuitu regionem, & ibi euange- B
lizantes erant. * Et quidã vir Ly- 7
ſtris infirmus pedibus ſedebat,
claudus, ex vtero matris ſuæ, qui
numquam ambulauerat. * Hic 8
audiuit Paulum loquentem. Qui
intuitus eum, & videns quia fi-
dem haberet vt ſaluus fieret, * di- 9
xit magna voce: Surge ſuper pe-
des tuos rectus. Et exiliuit, & am-
bulabat. * Turbæ autem cum vi- 10
diſſent quod fecerat Paulus, leua-
uerũt vocem ſuam Lycaonice di-
centes: Dij ſimiles facti homini-
bus, deſcenderunt ad nos. * Et 11
vocabant Barnabam Iouem, Pau-
lum vero Mercurium: quoniam
ipſe erat dux verbi. * Sacerdos 12
quoque Iouis, qui erat ante ciui-
tatem, tauros, & coronas ante ia-
nuas afferens, cum populis vole-
bat ſacrificare. * Quod vbi audie- 13
runt Apoſtoli, Barnabas & Pau- C
lus, conſciſſis tunicis ſuis exilie-
runt in turbas clamantes, * & di- 14
centes: Viri, quid hæc facitis? &
nos mortales ſumus, ſimiles vo-
bis homines, annunciantes vobis
ab his vanis cõuerti ad Deum vi-
‖Pſ.145.a.6 uum, ‖ qui fecit cælum & terram,
Apoc.14.b. & mare & omnia quæ in eis ſunt:
7 * qui in præteritis generationibus 15
dimiſit omnes gentes ingredi vias
ſuas. * Et quidem non ſine teſti- 16
monio ſemetipſum reliquit be-
nefaciens de cælo, dans pluuias, &
tempora fructifera, implens cibo,
& lætitia corda noſtra. * Et hæc 17
dicentes, vix ſedauerunt turbas ne
ſibi immolarent. * Superuene- 18
rũt autem quidam ab Antiochia,
& Iconio Iudæi: & perſuaſis tur-
bis, lapidanteſq. Paulum, traxe-
runt extra ciuitatem, exiſtiman-
tes eum mortuum eſſe. * Circum- 19
dantibus autem eum diſcipulis, D
ſurgens intrauit ciuitatem, & po-
ſtera die profectus eſt cum Barna-
ba in Derben. * Cumq. euange- 20

lizaſſent ciuitati illi, & docuiſſent
multos, reuerſi ſunt Lyſtram, &
21 Iconium, & Antiochiam, * con-
firmantes animas diſcipulorum,
exhortanteſq. vt permanerent in
fide: & quoniam per multas tri-
bulationes oportet nos intrare in
22 regnum Dei. * Et cum conſtituiſ-
ſent illis per ſingulas eccleſias
presbyteros, & oraſſent cum ie-
iunationibus, commendauerunt
eos Domino, in quem crediderũt.
23 * Tranſeunteſq. Piſidiam, vene-
24 runt in Pamphyliam, * & loquen-
tes verbum Domini in Perge, de-
25 ſcenderunt in Attaliam: * ‖ & in- ‖ſ.13. a.1
de nauigauerunt Antiochiam, vn-
de erãt traditi gratiæ Dei in opus,
26 quod compleuerunt. * Cum au-
tem veniſſent, & congregaſſent
Eccleſiam, retulerunt quanta fe-
ciſſet Deus cum illis, & quia ape-
ruiſſet Gentibus oſtium fidei.
27 * Morati ſunt autem tempus non
modicum cum diſcipulis.

CAP. XV.

1 ET quidam deſcendẽtes de Iu-
A dæa, docebant fratres: ‖ Quia Galat. 5.a.
niſi circumcidamini ſecundũ mo- 2
rem Moyſi, non poteſtis ſaluari.
2 * Facta ergo ſeditione non mini-
ma Paulo, & Barnabæ aduerſus
illos, ſtatuerunt vt aſcenderent
Paulus, & Barnabas, & quidam
alij ex alijs ad Apoſtolos, & pre-
sbyteros in Ieruſalem ſuper hac
3 quæſtione. * Illi ergo deducti ab
Eccleſia pertranſibãt Phœnicem,
& Samariam, narrantes conuer-
ſionem Gentiũ: & faciebant gau-
dium magnũ omnibus fratribus.
4 * Cum autem veniſſent Ieroſoly-
mam, ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, &
ab Apoſtolis, & ſenioribus annun
ciantes quanta Deus feciſſet cum
5 illis. * Surrexerunt autem quidam
B de hæreſi Phariſæorum, qui credi-
derunt, dicentes: Quia oportet
circumcidi eos, præcipere quo-
6 que ſeruare legem Moyſi. * Con-
ueneruntq. Apoſtoli, & ſeniores
7 videre de verbo hoc. * Cum au-
tem magna conquiſitio fieret, ſur-
gens Petrus dixit ad eos: ‖ Viri fra- ‖ſ. 10.b.20
tres, vos ſcitis quoniã ab antiquis
diebus Deus in nobis elegit, per
os meum audire Gentes verbum

Euan-

Euangelij, & credere.* Et qui no- 8
uit corda Deus, teſtimonium per-
¶ Ī.10.g.45 hibuit, ¶ dans illis Spiritum ſan-
ctum, ſicut & nobis,* & nihil di- 9
ſcreuit inter nos & illos, fide pu-
rificans corda eorum.* Nunc er- 10
go quid tentatis Deum, imponere
iugum ſuper ceruices diſcipulo-
rum, quod neque patres noſtri, ne-
que nos portare potuimus? * Sed 11
per gratiam Domini Ieſu Chriſti C
credimus ſaluari, quemadmodū
& illi.* Tacuit autem omnis mul- 12
titudo: & audiebant Barnabam,
& Paulum narrantes quanta Deus
feciſſet ſigna, & prodigia in Gen-
tibus per eos. * Et poſtquam ta- 13
cuerūt, reſpondit Iacobus, dicens:
Viri fratres, audite me.* Simon 14
narrauit quemadmodū primum
Deus viſitauit ſumere ex Genti-
bus populum nomini ſuo. * Et 15
huic concordant verba Propheta-
¶ Rom.9.c. 28 rum, ſicut ſcriptum eſt: * ¶ Poſt 16
hæc reuertar, & reædificabo taber-
naculum Dauid, quod decidit: &
diruta eius reædificabo, & erigam
illud: * vt requirant ceteri homi- 17
num Dominum, & omnes gentes, D
ſuper quas inuocatum eſt nomen
meū, dicit Dominus faciens hæc.
* Notū a ſæculo eſt Domino opus 18
ſuum.* Propter quod ego iudico 19
non inquietari eos, qui ex Genti-
bus conuertuntur ad Deum,* ſed 20
ſcribere ad eos vt abſtineant ſe a
cōtaminationibus ſimulachrorū,
& fornicatione, & ſuffocatis, &
ſanguine. * Moyſes enim a tem- 21
poribus antiquis habet in ſingulis
ciuitatibus qui eum prædicent in
ſynagogis, vbi per omne ſabbatū
legitur.* Tunc placuit Apoſtolis, 22
& ſenioribus cum omni Eccleſia,
eligere viros ex eis, & mittere
Antiochiam cum Paulo, & Bar-
naba, Iudam, qui cognominaba-
tur Barſabas, & Silam viros pri-
mos in fratribus,* ſcribentes per 23
manus eorum. APOSTOLI E
& ſeniores fratres, his qui ſunt
Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ
fratribus ex Gentibus, ſalutem.
*Quoniā audiuimus quia qui- 24
dam ex nobis exeuntes, turbaue-
runt vos verbis, euertētes animas
veſtras, quibus non mandauimus:
* placuit nobis collectis in vnum, 25
eligere viros, & mittere ad vos
cum chariſſimis noſtris Barnaba,
26 & Paulo, * hominibus, qui tradi-
derunt animas ſuas pro nomine
27 Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Mi-
ſimus ergo Iudam, & Silam, qui
& ipſi vobis verbis referent eadē.
28 * Viſum eſt enim Spiritui ſancto,
F & nobis nihil vltra imponere vo-
bis oneris quàm hæc neceſſaria:
29 * vt abſtineatis vos ab immolatis
ſimulachrorum, & ſanguine, &
ſuffocato, & fornicatione, a qui-
bus cuſtodientes vos, bene agetis.
30 Valete. * Illi ergo dimiſſi, deſcen-
derunt Antiochiam: & congrega-
ta multitudine tradiderūt epiſto-
31 lam. * Quam cum legiſſent, ga-
32 uiſi ſunt ſuper conſolatione.* Iu-
das autem, & Silas, & ipſi cum
eſſent Prophetæ, verbo plurimo
conſolati ſunt fratres, & confir-
33 mauerunt.* Facto autem ibi ali-
quanto tempore, dimiſſi ſunt cum
pace a fratribus ad eos, qui miſe-
34 rant illos. * Viſum eſt autem Si-
læ ibi remanere: Iudas autem ſo-
35 lus abijt Ieruſalem.* Paulus au-
G tem, & Barnabas demorabantur
Antiochiæ docentes, & euange-
lizantes cum alijs pluribus verbū
36 Domini.* Poſt aliquot autē dies,
dixit ad Barnabam Paulus: Re-
uertētes viſitemus fratres per vni-
uerſas ciuitates, in quibus prædi-
cauimus verbum Domini, quo-
37 modo ſe habeant. * Barnabas au-
tem volebat ſecum aſſumere &
Ioannem, qui cognominabatur
38 Marcus. * Paulus autem rogabat
eum (vt qui diſceſſiſſet ab eis de
Pamphylia, & non iſſet cum eis
39 in opus) non debere recipi.* Fa-
cta eſt autem diſſenſio, ita vt di-
ſcederent ab inuicem, & Barnabas
quidem aſſumpto Marco nauiga-
40 ret Cyprum. * Paulus vero electo
Sila profectus eſt, traditus gratiæ
41 Dei a fratribus. * Perambulabat
autem Syriam, & Ciliciam, con-
firmans Eccleſias: præcipiens cu-
ſtodire præcepta Apoſtolorum,
& ſeniorum.

CAP. XVI.

1 PEruenit autem Derben, & Ly-
A ſtram. Et ecce diſcipulus qui-
dam erat ibi nomine Timotheus,
filius mulieris Iudææ fidelis, patre
Gen-

Gentili. * Huic teſtimonium bo- 2
nũ reddebant qui in Lyſtris erant,
& Iconio fratres. * Hunc voluit 3
Paulus ſecum proficiſci: & aſſu-
mẽs circumcidit eum propter Iu-
dæos, qui erant in illis locis. Scie-
bant enim omnes quòd pater eius
erat Gentilis. * Cum autem per- 4
tranſirent ciuitates, tradebant eis
cuſtodire dogmata, quæ erant de-
creta ab Apoſtolis & ſenioribus,
qui erant Ieroſolymis. * Et Eccle- 5
ſiæ quidem confirmabantur fide,
& abundabant numero quotidie.
* Tranſeuntes autem Phrygiam, 6
& Galatiæ regionem, vetati ſunt
a Spiritu ſancto loqui verbũ Dei
in Aſia. * Cum veniſſent autem 7
in Myſiam, tentabant ire in Bithy- B
niam: & non permiſit eos Spiri-
tus Ieſu. * Cum autem pertran- 8
ſiſſent Myſiam, deſcenderũt Troa-
dem: * & viſio per noctem Paulo 9
oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam
erat ſtans, & deprecans eum, &
dicens: Tranſiens in Macedoniã,
adiuua nos. * Vt autem viſum vi- 10
dit, ſtatim quæſiuimus proficiſci
in Macedoniam, certi facti quòd
vocaſſet nos Deus euangelizare
eis. * Nauigantes autem a Troa- 11
de, recto curſu venimus Samo-
thraciam, & ſequenti die Neapo-
lim: * & inde Philippos, quæ eſt 12
prima partis Macedoniæ, ciuitas,
colonia. Eramus autem in hac
vrbe diebus aliquot, conferentes.
* Die autem ſabbatorum egreſſi 13
ſumus foras portam iuxta flumẽ, C
vbi videbatur oratio eſſe: & ſe-
dentes loquebamur mulieribus,
quæ conuenerant. * Et quædam 14
mulier nomine Lydia, purpuraria
ciuitatis Thyatirenorum, colens
Deum, audiuit: cuius Dominus
aperuit cor intendere his, quæ di-
cebantur a Paulo. * Cum autem 15
baptizata eſſet, & domus eius,
deprecata eſt dicens: Si iudicaſtis
me fidelem Domino eſſe, introite
in domum meam, & manete. Et
coegit nos. * Factum eſt autem 16
euntibus nobis ad orationem,
puellam quandam habentem ſpi-
ritum pythonem obuiare nobis,
quæ quæſtum magnum præſtabat
dominis ſuis diuinando. * Hæc 17
ſubſecuta Paulum, & nos, clama- D
bat dicens: Iſti homines ſerui Dei
excelſi ſunt, qui annunciant vo-
18 bis viam ſalutis. * Hoc autem fa-
ciebat multis diebus. Dolens au-
tem Paulus, & conuerſus, ſpiri-
tui dixit: Præcipio tibi in nomine
Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exiit
19 eadem hora. * Videntes autem
domini eius quia exiuit ſpes quæ-
ſtus eorum, apprehendentes Pau-
lum, & Silam perduxerunt in fo-
20 rum ad principes: * & offerentes
eos magiſtratibus, dixerunt: Hi
homines conturbãt ciuitatem no-
21 ſtram, cum ſint Iudæi: * & annun-
ciant morem, quem non licet no-
bis ſuſcipere, neque facere, cum
22 ſimus Romani. * Et cucurrit plebs
aduerſus eos: & magiſtratus, ſciſ-
ſis tunicis eorum, ‖ iuſſerunt eos ‖ 2. Cor. 12.
23 virgis cædi. * Et cum multas pla- f. 25
E gas eis impoſuiſſent, miſerunt eos 1. Theſ. 2. a.
in carcerem, præcipientes cuſtodi 2
24 vt diligenter cuſtodiret eos. * Qui Phil. 1. b. 13
cum tale præceptum accepiſſet,
miſit eos in interiorem carcerem,
25 & pedes eorũ ſtrinxit ligno. * Me-
dia autem nocte Paulus, & Silas
orantes, laudabant Deum: & au-
diebant eos, qui in cuſtodia erant.
26 * Subito vero terræmotus factus
eſt magnus, ita vt mouerẽtur fun-
damenta carceris. Et ſtatim aper-
ta ſunt omnia oſtia: & vniuerſo-
27 rum vincula ſoluta ſunt. * Exper-
gefactus autem cuſtos carceris, &
videns ianuas apertas carceris,
euaginato gladio volebat ſe inter-
ficere, æſtimans fugiſſe vinctos.
28 * Clamauit autem Paulus voce
magna, dicens: Nihil tibi mali fe-
ceris: vniuerſi enim hic ſumus.
29 * Petitoq. lumine, introgreſſus eſt:
F & tremefactus procidit Paulo &
30 Silæ ad pedes: * & producens eos
foras, ait: Domini, quid me opor-
31 tet facere, vt ſaluus fiam? * At
illi dixerunt: Crede in Dominum
Ieſum: & ſaluus eris tu, & domus
32 tua. * Et locuti ſunt ei verbum
Domini cum omnibus, qui erant
33 in domo eius. * Et tollens eos in
illa hora noctis, lauit plagas eorũ:
& baptizatus eſt ipſe, & omnis do-
34 mus eius cõtinuo. * Cumq; perdu-
xiſſet eos in domum ſuam, appo-
ſuit eis mẽſam, & lætatus eſt cum
35 omni domo ſua credens Deo. * Et
cum dies factus eſſet, miſerunt
magiſtratus lictores, dicentes: Di-
mitte

mitte homines illos. * Nunciauit 36
autem cuſtos carceris verba hæc G
Paulo: Quia miſerunt magiſtra-
tus vt dimittamini, nunc igitur
exeuntes, ite in pace. * Paulus au- 37
tem dixit eis: Cæſos nos publice,
indemnatos, homines Romanos
miſerunt in carcerem, & nunc oc-
culte nos eijciunt? Non ita: ſed
veniant, * & ipſi nos eijciant. 38
Nunciauerunt autem magiſtrati-
bus lictores verba hæc. Timue-
runtq. audito quòd Romani eſ-
ſent: * & venientes deprecati 39
ſunt eos, & educentes rogabant
vt egrederentur de Vrbe. * Exeun- 40
tes autem de carcere, introie-
runt ad Lydiam: & viſis fratri-
bus conſolati ſunt eos, & profe-
cti ſunt.

CAP. XVII.

CVm autẽ perambulaſſent Am- 1
phipolim, & Apolloniam, ve- A
nerunt Theſſalonicam, vbi erat
ſynagoga Iudæorum. * Secundum 2
conſuetudinem autem Paulus in-
troiuit ad eos, & per ſabbata tria
diſſerebat eis de Scripturis, * ada- 3
periens & inſinuans quia Chri-
ſtum oportuit pati, & reſurgere
a mortuis: & quia hic eſt Ieſus
Chriſtus, quem ego annuncio vo-
bis. * Et quidam ex eis credide- 4
runt, & adiuncti ſunt Paulo, &
Silæ, & de colentibus, Gentili-
buſq. multitudo magna, & mu-
lieres nobiles non paucæ. * Ze- 5
lantes autem Iudæi, aſſumenteſq; B
de vulgo viros quoſdam malos,
& turba facta, concitauerunt ci-
uitatem: & aſſiſtentes domui Ia-
ſonis quærebant eos producere
in populum. * Et cum non in- 6
ueniſſent eos, trahebant Iaſonem,
& quoſdam fratres ad principes
ciuitatis, clamantes: Quoniam hi,
qui Vrbem concitant, & huc ve-
nerunt, * quos ſuſcepit Iaſon, & 7
hi omnes contra decreta Cæſaris
faciunt, regem alium dicentes eſ-
ſe, Ieſum. * Concitauerunt au- 8
tem plebem, & principes ciuita-
tis audientes hæc. * Et accepta 9
ſatisfactione a Iaſone, & a cete-
ris, dimiſerunt eos. * Fratres ve- 10
ro confeſtim per noctem dimiſe- C
runt Paulum, & Silam in Berœam.
Qui cum veniſſent, in ſynagogam
11 Iudæorum introierunt. * Hi au-
tem erant nobiliores eorum, qui
ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſcepe-
runt verbum cum omni auidita-
te, quotidie ſcrutantes Scriptu-
12 ras, ſi hæc ita ſe haberent. * Et
multi quidem crediderunt ex eis,
& mulierum Gentilium honeſta-
13 rum, & viri non pauci. * Cum
autem cognouiſſent in Theſſalo-
nica Iudæi, quia & Berœæ prædi-
catum eſt a Paulo verbum Dei;
venerunt & illuc commouentes,
14 & turbantes multitudinem. * Sta-
timq. tunc Paulum dimiſerũt fra-
tres, vt iret vſque ad mare: Silas
autem, & Timotheus remanſe-
15 runt ibi. * Qui autem deduce-
D bant Paulum, perduxerunt eum
vſque Athenas, & accepto man-
dato ab eo ad Silam, & Timo-
theum vt quàm celeriter venirent
16 ad illum, profecti ſunt. * Paulus
autem cum Athenis eos expecta-
ret, incitabatur ſpiritus eius in
ipſo, videns idololatriæ deditam
17 ciuitatem. * Diſputabat igitur in
ſynagoga cum Iudæis, & colen-
tibus, & in foro, per omnes dies
18 ad eos, qui aderant. * Quidam
autem Epicurei, & Stoici philo-
ſophi diſſerebant cum eo, & qui-
dam dicebant: Quid vult ſemini-
uerbius hic, dicere? Alij vero:
Nouorum dæmoniorum videtur
annunciator eſſe: quia Ieſum, &
reſurrectionem annunciabat eis.
19 * Et apprehenſum eum ad Areo-
E pagum duxerunt, dicentes: Poſ-
ſumus ſcire quæ eſt hæc noua,
20 quæ a te dicitur, doctrina? * noua
enim quædam infers auribus no-
ſtris. Volumus ergo ſcire quid-
21 nam velint hæc eſſe. * Athenien-
ſes autem omnes, & aduenæ ho-
ſpites, ad nihil aliud vacabant
niſi aut dicere, aut audire ali-
22 quid noui.) * Stans autem Pau-
lus in medio Areopagi, ait: Vi-
ri Athenienſes per omnia quaſi
23 ſuperſtitioſiores vos video. * Præ-
teriens enim, & videns ſimula-
chra veſtra, inueni & aram, in qua
ſcriptũ erat: IGNOTO DEO.
Quod ergo ignorantes colitis, hoc
24 ego annuncio vobis. * ‖ Deus, qui ‖Gen. 1. a. 1
fecit mundum, & omnia quæ
in eo ſunt, hic cæli & terræ cum
ſit

i. 7.f. 48 ſit Dominus, ‖ non in manufactis
templis habitat, * nec manibus 25
humanis colitur indigens aliquo,
cum ipſe det omnibus vitam, &
inſpirationem, & omnia: * fecitq. 26
ex vno omne genus hominum in- F
habitare ſuper vniuerſam faciem
terræ, definiens ſtatuta tempora,
& terminos habitationis eorum;
* quærere Deum ſi forte attrectent 27
eum, aut inueniant, quamuis non
longe ſit ab vnoquoque noſtrum.
* In ipſo enim viuimus, & moue- 28
mur, & ſumus: ſicut & quidam
veſtrorum Poetarum dixerunt:
Ipſius enim & genus ſumus. * Ge- 29
nus ergo cum ſimus Dei, non de-
bemus æſtimare auro, aut argen-
to, aut lapidi, ſculpturæ artis, &
cogitationis hominis, Diuinum
eſſe ſimile. * Et tempora quidem 30
huius ignorãtiæ deſpiciens Deus, G
nunc annũciat hominibus vt om-
nes vbique pœnitentiam agant,
* eo quòd ſtatuit diem, in quo iu- 31
dicaturus eſt orbem in æquitate,
in viro, in quo ſtatuit, fidem præ-
bens omnibus, ſuſcitans eum a
mortuis. * Cum audiſſent autem 32
reſurrectionem mortuorum, qui-
dam quidem irridebant, quidam
vero dixerunt: Audiemus te de
hoc iterum. * Sic Paulus exiuit 33
de medio eorum. * Quidam ve- 34
ro viri adhærentes ei, crediderũt:
in quibus & Dionyſius Areopagi-
ta, & mulier nomine Damaris, &
alij cum eis.

CAP. XVIII.

POſt hæc egreſſus ab Athenis, 1
venit Corinthum: * & inue- 2
niens quendam Iudæum nomine A
Aquilam, Ponticum genere, qui
nuper venerat ab Italia, & Priſcil-
lam vxorem eius, (eo quòd præ-
cepiſſet Claudius diſcedere om-
nes Iudæos a Roma) acceſſit ad
eos. * Et quia eiuſdem erat artis, 3
manebat apud eos, & operaba-
tur: (erant autem ſcenofactoriæ
artis.) * Et diſputabat in ſynago- 4
ga per omne ſabbatum, interpo-
nens nomen Domini Ieſu, ſuade-
batq. Iudæis, & Græcis. * Cum 5
veniſſet autem de Macedonia Si- B
las & Timotheus, inſtabat verbo
Paulus, teſtificãs Iudæis eſſe Chri-

6 ſtum Ieſum. * Contradicentibus
autem eis, & blaſphemãtibus, ex-
cutiens veſtimenta ſua, dixit ad
eos: Sanguis veſter ſuper caput
veſtrum: mundus ego, ex hoc ad
7 Gentes vadam. * Et migrans in-
de, intrauit in domum cuiuſdam,
nomine Titi Iuſti, colẽtis Deum,
cuius domus erat coniuncta ſyna-
8 gogæ. * Criſpus autem archiſy-
C nagogus credidit Domino cum
omni domo ſua: & multi Corin-
thiorum audiẽtes credebant, &
9 baptizabantur. * Dixit autem Do-
minus nocte per viſionem Paulo:
Noli timere, ſed loquere, & ne
10 taceas: * propter quod ego ſum
tecum: & nemo apponetur tibi
vt noceat te: quoniam populus
eſt mihi multus in hac ciuitate.
11 * Sedit autem ibi annum & ſex
menſes, docens apud eos verbum
12 Dei. * Gallione autem proconſu-
D le Achaiæ, inſurrexerũt vno ani-
mo Iudæi in Paulum, & adduxe-
13 runt eum ad tribunal, * dicentes:
Quia contra legem hic perſuadet
14 hominibus colere Deum. * Inci-
piente autem Paulo aperire os,
dixit Gallio ad Iudæos: Siquidem
eſſet iniquum aliquid, aut faci-
nus peſſimum o viri Iudæi, recte
15 vos ſuſtinerem. * Si vero quæſtio-
nes ſunt de verbo, & nominibus,
& lege veſtra, vos ipſi videritis:
16 Iudex ego horum nolo eſſe. * Et
17 minauit eos a tribunali. * Appre-
E hendentes autem omnes Soſthe-
nem principem ſynagogæ, percu-
tiebant eũ ante tribunal: & nihil
18 eorum Gallioni curæ erat. * Pau-
lus vero cum adhuc ſuſtinuiſſet
dies multos, fratribus valefaciẽs,
nauigauit in Syriam, (& cum eo
Priſcilla, & Aquila) qui ſibi ‖ to- ‖ Num. 6.c.
tonderat in Cenchris caput: ha- 18
19 bebat enim votum. * Deuenitq. I.21.d.24
Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe
vero ingreſſus ſynagogam, diſpu-
20 tabat cum Iudæis. * Rogantibus
autem eis vt ampliori tempore
21 maneret, non conſenſit, * ſed va-
lefaciens, & dicens, Iterum re-
uertar ad vos Deo volente, profe-
22 ctus eſt ab Epheſo. * Et deſcen-
F dens Cæſaream, aſcendit, & ſalu-
tauit Eccleſiam, & deſcendit An-
23 tiochiam. * Et facto ibi aliquan-
to tempore profectus eſt, peram-
bulans

bulans ex ordine Galaticam re-
gionem,& Phrygiam, confirmans
omnes diſcipulos . * Iudæus au- 24
tem quidam , Apollo nomine ,
Alexandrinus genere,vir eloquẽs,
deuenit Epheſum , potens in ſcri-
pturis . * Hic erat edoctus viam 25
Domini:& feruens ſpiritu loque-
batur,& docebat diligẽter ea,quæ
ſunt Ieſu, ſciens tantum baptiſma
Ioannis . * Hic ergo cœpit fidu- 26
cialiter agere in ſynagoga. Quem G
cum audiſſent Priſcilla & Aquila,
aſſumpſerunt eum, & diligentius
expoſuerunt ei viam Domini .
*Cum autem vellet ire Achaiam, 27
exhortati fratres , ſcripſerunt di-
ſcipulis vt ſuſciperent eum . Qui
cum veniſſet , contulit multum
his, qui crediderant . *Vehemen- 28
ter enim Iudæos reuincebat pu-
blice , oſtendens per Scripturas ,
eſſe Chriſtum Ieſum .

CAP. XIX.

FActum eſt autem, cum Apol- 1
lo eſſet Corinthi , vt Paulus A
peragratis ſuperioribus partibus
veniret Epheſum , & inueniret
quoſdam diſcipulos : * dixitq. ad 2
eos : Si Spiritum ſanctum accepi-
ſtis credentes ? At illi dixerunt ad
eum : Sed neque ſi Spiritus ſan-
ctus eſt , audiuimus . * Ille vero 3
ait : In quo ergo baptizati eſtis ?
Qui dixerunt : In Ioannis baptiſ-
mate . * Dixit autem Paulus : 4
‖Mat.3.c.11 ‖ Ioãnes baptizauit baptiſmo pœ-
Mat.1.a 8 nitentiæ populũ,dicens : In eum,
Luc.3 c.16 qui venturus eſſet poſt ipſum , vt
Ioã.1.d.26 crederent,hoc eſt, in Ieſum.* His 5
s.t. a.5. & auditis , baptizati ſunt in nomine
11.c.16 Domini Ieſu . * Et cum impoſuiſ- 6
ſet illis manus Paulus , venit Spi- B
ritus ſanctus ſuper eos , & loque-
bantur linguis , & prophetabant .
* Erant autẽ omnes viri fere duo- 7
decim . * Ingreſſus autem ſy- 8
nagogam , cum fiducia loqueba-
tur per tres menſes, diſputans , &
ſuadens de regno Dei . * Cum au- 9
tem quidam indurarentur, & non
crederent, maledicẽtes viam Do-
mini coram multitudine , diſce-
dens ab eis, ſegregauit diſcipulos,
quotidie diſputans in ſchola ty-
ranni cuiuſdam . * Hoc autem fa- 10
ctum eſt per biennium,ita vt om-

nes, qui habitabant in Aſia, audi-
rent verbum Domini , Iudæi at-
11 que Gentiles . * Virtutesq. non
quaſlibet faciebat Deus per ma-
12 num Pauli : * ita vt etiam ſuper
C languidos deferrentur a corpore
eius ſudaria, & ſemicinctia,& re-
cedebant ab eis languores , & ſpi-
13 ritus nequã egrediebantur.*Ten-
tauerunt autem quidam & de cir-
cumeũtibus Iudæis exorciſtis , in-
uocare ſuper eos , qui habebant
ſpiritus malos , nomen Domini
Ieſu,dicentes : Adiuro vos per Ie-
14 ſum,quem Paulus prædicat.*Erãt
autem quidam Iudæi Sceuæ prin-
cipis ſacerdotum ſeptem filij, qui
15 hoc faciebant . * Reſpondens au-
tem ſpiritus nequam dixit eis: Ie-
ſum noui , & Paulum ſcio : vos
16 autem qui eſtis ? * Et inſiliens in
eos homo , in quo erat dæmoniũ
peſſimum , & dominatus ambo-
rum, inualuit contra eos , ita vt
nudi , & vulnerati effugerent de
17 domo illa . * Hoc autem notum
D factum eſt omnibus Iudæis,atque
Gentilibus,qui habitabant Ephe-
ſi : & cecidit timor ſuper omnes
illos , & magnificabatur nomen
18 Domini Ieſu . * Multiq. creden-
tium veniebant cõfitentes , & an-
19 nunciantes actus ſuos.*Multi au-
tem ex eis,qui fuerant curioſa ſe-
ctati, contulerunt libros, & com-
buſſerunt corã omnibus : & com-
putatis pretijs illorum , inuenerũt
pecuniam denariorum quinqua-
20 ginta millium . * Ita fortiter cre-
ſcebat verbum Dei , & confirma-
21 batur . * His autem expletis,pro-
poſuit Paulus in Spiritu , tranſita
Macedonia & Achaia ire Ieroſo-
lymam , dicens : Quoniam poſt-
quam fuero ibi, oportet me & Ro-
22 mam videre . * Mittens autem in
E Macedoniam duos ex miniſtran-
tibus ſibi, Timotheum, & Eraſtũ,
ipſe remanſit ad tempus in Aſia .
23 * Facta eſt autẽ illo tempore tur-
batio non minima de via Domini.
24 * Demetrius enim quidam nomi-
ne , argentarius , faciens ædes ar-
genteas Dianæ, præſtabat artifici-
25 bus non modicũ quæſtum : *quos
conuocans, & eos , qui huiuſmo-
di erant opifices, dixit : Viri , ſci-
tis quia de hoc artificio eſt nobis
26 acquiſitio : * & videtis,& auditis
quia

quia non ſolum Epheſi, ſed pene
totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens
auertit multam turbam, dicens:
Quoniam non ſunt dij, qui mani-
bus fiunt. * Non ſolum autem 27
hæc periclitabitur nobis pars in
redargutionem venire, ſed & ma-
gnæ Dianæ templum in nihilum
reputabitur, ſed & deſtrui inci-
piet maieſtas eius, quã tota Aſia,
& orbis colit.* His auditis, reple- 28
ti ſunt ira, & exclamauerunt, di- F
centes: Magna Diana Epheſio- 29
rum. * Et impleta eſt ciuitas con-
fuſione, & impetum fecerunt vno
animo in theatrum, rapto Gaio,
& Ariſtarcho Macedonibus, co-
mitibus Pauli. * Paulo autem 30
volente intrare in populum, non
permiſerunt diſcipuli. * Quidam 31
autem & de Aſiæ principibus,
qui erant amici eius, miſerunt
ad eum rogantes ne ſe daret in
theatrum: * alij autem aliud cla- 32
mabant. Erat enim Eccleſia con-
fuſa: & plures neſciebant qua ex
cauſa conueniſſent. * De turba 33
autem detraxerunt Alexandrum,
propellentibus eum Iudæis. Ale-
xander autem manu ſilentio po-
ſtulato, volebat reddere rationem
populo. * Quem vt cognouerunt 34
Iudæum eſſe, vox facta vna eſt
omnium, quaſi per horas duas cla-
mantium: Magna Diana Ephe-
ſiorum. * Et cum ſedaſſet ſcriba 35
turbas, dixit: Viri Epheſij, quis
enim eſt hominum, qui neſciat
Epheſiorum ciuitatem cultricem
eſſe magnæ Dianæ, Iouiſq. pro-
lis? * Cum ergo his contradici 36
non poſſit, oportet vos ſedatos G
eſſe, & nihil temere agere.
* Adduxiſtis enim homines iſtos, 37
neque ſacrilegos, neque blaſphe-
mantes deam veſtram. * Quòd 38
ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt
artifices, habent aduerſus ali-
quem cauſam, conuentus foren-
ſes aguntur, & proconſules ſunt,
accuſent inuicem. * Si quid au- 39
tem alterius rei, quæritis: in le-
gitima Eccleſia poterit abſolui.
* Nam & periclitamur argui ſedi- 40
tionis hodiernæ: cum nullus ob-
noxius ſit (de quo poſſimus red-
dere rationem) concurſus iſtius.
Et cum hæc dixiſſet, dimiſit Ec-
cleſiam.

CAP. XX.

1 POſtquam autem ceſſauit tu-
A multus, vocatis Paulus diſci-
pulis, & exhortatus eos, valedixit,
& profectus eſt vt iret in Mace-
2 doniam. * Cum autem perambu-
laſſet partes illas, & exhortatus
eos fuiſſet multo ſermone, venit
3 ad Græciam: * vbi cum feciſſet
menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ
a Iudæis nauigaturo in Syriam:
habuitq. conſilium vt reuerte-
4 retur per Macedoniam. * Comita-
tus eſt autem eum Sopater Pyrrhi
Berœenſis, Theſſalonicenſium ve-
ro Ariſtarchus, & Secundus, &
Gaius Derbeus, & Timotheus:
Aſiani vero Tychicus, & Trophi-
5 mus. * Hi cum præceſſiſſent, ſu-
6 ſtinuerunt nos Troade: * nos ve-
B ro nauigauimus poſt dies Azy-
morum a Philippis, & venimus
ad eos Troadem in diebus quin-
que, vbi demorati ſumus diebus
7 ſeptem. * Vna autem Sabbati cum
conueniſſemus ad frangendum
panem, Paulus diſputabat cum eis
profecturus in craſtinum, protra-
xitq. ſermonem vſque in mediam
8 noctem. * Erant autem lampades
copioſæ in cœnaculo, vbi eramus
9 congregati. * Sedens autem qui-
dam adoleſcẽs nomine Eutychus
ſuper feneſtram, cum mergeretur
ſomno graui, diſputante diu Pau-
lo, ductus ſomno cecidit de tertio
cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt
10 mortuus. * Ad quem cum deſcen
C diſſet Paulus, incubuit ſuper eum:
& complexus dixit: Nolite turba-
ri, anima enim ipſius in ipſo eſt.
11 * Aſcendens autem, frangenſq. pa
nem, & guſtans, ſatiſq. allocutus
vſque in lucem, ſic profectus eſt.
12 * Adduxerunt autem puerum vi-
uentem, & conſolati ſunt non mi-
13 nimè. * Nos autem aſcendentes
nauem, nauigauimus in Aſſon,
inde ſuſcepturi Paulum: ſic enim
diſpoſuerat ipſe per terram iter
14 facturus. * Cum autem conueniſ-
ſet nos in Aſſon, aſſumpto eo, ve-
15 nimus Mitylenen. * Et inde naui-
gantes, ſequenti die venimus con-
tra Chium, & alia applicuimus
Samum, & ſequenti die venimus
16 Miletum. * propoſuerat enim Pau
lus trãſnauigare Epheſum, ne qua
mora

mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat D
enim, ſi poſſibile ſibi eſſet, vt diē
Pentecoſtes faceret Ieroſolymis.
17 * A Mileto autem mittens Epheſum,
vocauit Maiores natu Eccle-
18 ſiæ. * Qui cum veniſſent ad eum,
& ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſci-
tis a prima die, qua ingreſſus ſum
in Aſiam, qualiter vobiſcum per
19 omne tempus fuerim, * ſeruiens
Domino cum omni humilitate, &
lacrymis, & tentationibus, quæ
mihi acciderūt ex inſidijs Iudæo-
20 rum: * quomodo nihil ſubtraxe-
rim vtilium, quo minus annun-
ciarem vobis, & docerem vos pu-
21 blice, & per domos, * teſtificans
Iudæis, atque Gentilibus in Deū
pœnitentiam, & fidem in Domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum.
22 * Et nunc ecce alligatus ego ſpi-
E ritu, vado in Ieruſalem, quæ in ea
23 ventura ſint mihi, ignorans: * niſi
quod Spiritus ſanctus per omnes
ciuitates mihi proteſtatur, dicens:
quoniā vincula, & tribulationes
24 Ieroſolymis me manent. * Sed
nihil horum vereor: nec facio ani-
mam meam pretioſiorem quàm
me, dummodo conſummem cur-
ſum meum, & miniſterium ver-
bi, quod accepi a Domino Ieſu,
teſtificari Euāgelium gratiæ Dei.
25 * Et nunc ecce ego ſcio quia am-
plius non videbitis faciem meam
vos omnes, per quos tranſiui præ-
26 dicans regnum Dei. * Quapro-
pter conteſtor vos hodierna die,
quia mūdus ſum a ſanguine om-
27 nium. * Non enim ſubterfugi,
quominus annunciarē omne con-
28 ſilium Dei vobis. * Attendite
vobis, & vniuerſo gregi, in quo
vos Spiritus ſanctus poſuit epiſco-
F pos regere Eccleſiam Dei, quam
29 acquiſiuit ſanguine ſuo. * Ego ſcio
quoniam intrabunt poſt diſceſſio-
nem meam lupi rapaces in vos,
30 non parcentes gregi. * Et ex vo-
bis ipſis exurgent viri loquentes
peruerſa, vt abducant diſcipulos
31 poſt ſe. * Propter quod vigilate
memoria retinentes: quoniam
per triennium nocte & die non
ceſſaui, cum lacrymis monens
32 vnumquemque veſtrum. * Et
nunc commendo vos Deo, & ver-
bo gratiæ ipſius, qui potens eſt
ædificare, & dare hereditatem in
33 ſanctificatis omnibus. * Argen-
tum, & aurum, aut veſtem nul-
34 lius concupiui, ſicut * ipſi ſcitis:
ǁ quoniam ad ea, quæ mihi opus ǁ1.Cor.4.c.
erant, & his, qui mecum ſunt, 12
35 miniſtrauerunt manus iſtæ. * Om- 2.Theſ.3.b
G nia oſtendi vobis, quoniam ſic la- 8
borantes, oportet ſuſcipere infir-
mos, ac meminiſſe verbi Domini
Ieſu, quoniam ipſe dixit: Beatius
eſt magis dare, quam accipere.
36 * Et cum hæc dixiſſet, poſitis ge-
nibus ſuis orauit cum omnibus
37 illis. * Magnus autem fletus fa-
ctus eſt omnium: & procumben-
tes ſuper collum Pauli, oſculabā-
38 tur eum, * dolentes maxime in
verbo, quod dixerat, quoniā am-
plius faciem eius non eſſent viſu-
ri. Et deducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

1 CVm autem factum eſſet vt
A nauigaremus abſtracti ab eis,
recto curſu venimus Coum, &
ſequenti die Rhodum, & inde Pa-
2 taram. * Et cum inueniſſemus na-
uem tranſfretantem in Phœnicen,
3 aſcendentes nauigauimus. * Cum
apparuiſſemus autem Cypro, re-
linquentes eam ad ſiniſtram, na-
uigauimus in Syriam, & venimus
Tyrum: ibi enim nauis expoſitu-
4 ra erat onus. * Inuentis autem di-
ſcipulis, manſimus ibi diebus
ſeptem: qui Paulo dicebant per
Spiritum ne aſcenderet Ieroſoly-
5 mam. * Et expletis diebus pro-
B fecti ibamus, deducentibus nos
omnibus cum vxoribus, & filijs vſ-
que foras ciuitatem: & poſitis ge-
6 nibus in littore, orauimus. * Et cū
valefeciſſemus inuicem, aſcendi-
mus nauem: illi autem redierunt
7 in ſua. * Nos vero nauigatione ex-
pleta a Tyro deſcendimus Ptole-
maidam: & ſalutatis fratribus,
manſimus die vna apud illos.
8 * Alia autem die profecti, veni-
mus Cæſaream. Et intrantes do-
mum Philippi euangeliſtæ, ǁ qui ǁ ſ.6.b.5
erat vnus de ſeptem, manſimus
9 apud eum. * Huic autem erant
quatuor filiæ virgines propheta-
10 tes. * Et cum moraremur per dies
aliquot, superuenit quidam a
Iudæa propheta, nomine Aga-
11 bus. * Is cum veniſſet ad nos,

tulit zonam Pauli: & alligans ſi-
bi pedes, & manus dixit: Hæc
dicit Spiritus ſanctus: Virū, cuius
eſt zona hæc, ſic alligabunt in
Ieruſalem Iudæi, & tradent in
manus Gentium. * Quod cum 12
audiſſemus, rogabamus nos, & C
qui loci illius erant, ne aſcende-
ret Ieroſolymam. * Tunc reſpon- 13
dit Paulus, & dixit: Quid facitis
flentes, & affligentes cor meum?
Ego enim non ſolùm alligari, ſed
& mori in Ieruſalem paratus ſum
propter nomen Domini Ieſu.* Et 14
cum ei ſuadere non poſſemus,
quieuimus, dicentes: Domini vo-
luntas fiat. * Poſt dies autem 15
iſtos præparati, aſcendebamus in
Ieruſalem. * Venerunt autem 16
& ex diſcipulis a Cæſarea nobiſ-
cum, adducentes ſecū apud quem
hoſpitaremur Mnaſonem quen-
dam Cyprium, antiquum diſci-
pulum. * Et cum veniſſemus Ie- 17
roſolymam, libenter exceperunt D
nos fratres. * Sequenti autem die 18
introibat Paulus nobiſcum ad Ia-
cobum, omnesq. collecti ſunt ſe-
niores. * Quos cum ſalutaſſet, 19
narrabat per ſingula, quæ Deus fe-
ciſſet in Gētibus per miniſterium
ipſius.* At illi cum audiſſent, ma- 20
gnificabant Deum, dixeruntq. ei:
Vides frater, quot millia ſunt in
Iudæis, qui crediderunt, & om-
nes æmulatores ſunt legis. * Au- 21
dierūt autem de te quia diſceſſio-
nem doceas a Moyſe eorum, qui
per Gentes ſunt, Iudæorum:
dicens non debere eos circumci-
dere filios ſuos, neque ſecundum
conſuetudinem ingredi. * Quid 22
ergo eſt? vtique oportet conue-
nire multitudinem: audient e-
nim te ſuperueniſſe. * Hoc ergo 23
fac quod tibi dicimus: Sunt no-
bis viri quattuor, votum haben-
tes ſuper ſe. * His aſſumptis, 24
ſanctifica te cum illis: & impen-
‖Nu. 6 c.18 de in illis ‖ vt radant capita: &
S.18.c.8 ſcient omnes, quia quæ de te au-
dierunt, falſa ſunt, ſed ambulas
& ipſe cuſtodiens legem. * De 25
his autem, qui crediderunt ex Gē- E
‖S.15.d.20. tibus, ‖ nos ſcripſimus iudicantes
c.29 vt abſtineāt ſe ab idolis, immola-
to, & ſanguine, & ſuffocato, & for-
nicatione. * Tunc Paulus, aſſum- 26
ptis viris, poſtera die purificatus

cum illis intrauit in tēplum, an-
nuncians expletionē dierum pu-
rificationis, donec offerretur pro
27 vnoquoque eorū oblatio. * Dum
autem ſeptē dies conſummaren-
tur, hi, qui de Aſia erant, Iudæi,
cum vidiſſent eum in templo con
citauerunt omnem populum, &
iniecerunt ei manus, clamantes:
28 * Viri Iſraelitæ, adiuuate: hic eſt
homo, qui aduerſus populum, &
legem, & locum hunc, omnes
vbique docens, inſuper & Gētiles
induxit in templum, & violauit
29 ſanctum locum iſtum. * Viderant
F enim Trophimum Epheſium in
ciuitate cum ipſo, quem æſtima-
uerunt quoniam in templum in-
30 troduxiſſet Paulus. * Commo-
taq. eſt ciuitas tota, & facta eſt cō-
curſio populi. Et apprehendentes
Paulum, trahebant eum extra tem
plū: & ſtatim clauſæ ſunt ianuæ.
31 * Quærentibus autem eum occi-
dere, nūciatum eſt tribuno cohor-
tis: Quia tota confunditur Ieruſa-
32 lem.* Qui ſtatim aſſumptis mili-
tibus, & centurionibus, decurrit
ad illos. Qui cum vidiſſent tribu-
num, & milites, ceſſauerunt per-
33 cutere Paulum. * Tunc accedens
tribunus apprehendit eum, & iuſ
ſit eum alligari catenis duabus:
& interrogabat quis eſſet, & quid
34 feciſſet. * Alij autē aliud clama-
G bant in turba. Et cum non poſſet
certum cognoſcere præ tumultu,
35 iuſſit duci eum in caſtra.* Et cum
veniſſet ad gradus, contigit vt por
taretur a militibus propter vim
36 populi.* Sequebatur enim multi-
tudo populi, clamans: Tolle eum.
37 * Et cum cœpiſſet induci in caſtra
Paulus, dicit tribuno: Si licet mi-
hi loqui aliquid ad te? Qui dixit:
38 Græcè noſti? * Nonne tu es Aegy-
ptius, qui ante hos dies tumultū
concitaſti, & eduxiſti in deſertum
quattuor millia virorum ſicario-
39 rum? * Et dixit ad eū Paulus: Ego
homo ſum quidē Iudæus a Tar-
ſo Ciliciæ, nō ignotæ ciuitatis mu
niceps. Rogo autem te, permitte
40 mihi loqui ad populum. * Et cum
ille permiſiſſet, Paulus ſtās in gra-
dibus, annuit manu ad plebem,
& magno ſilentio facto, allocutus
eſt lingua Hebræa, dicens.

CAP.

CAP. XXII.

Viri fratres, & patres, audite 1
quam ad vos nunc reddo ra- A
tionem. * Cum audiſſent autem 2
quia Hebræa lingua loqueretur
ad illos, magis præſtiterunt ſilen-
tium.* Et dicit: Ego ſum vir Iu- 3
dæus, natus in Tarſo Ciliciæ, nu-
tritus autem in iſta ciuitate ſecus
pedes Gamaliel eruditus iuxta ve
ritatem paternæ legis, æmulator
‖S.8.a.3 legis, ſicut & vos omnes eſtis ho-
die: * ‖qui hanc viam perſecu- 4
tus ſum vſque ad mortem, alli-
gans & tradens in cuſtodias viros
ac mulieres, * ſicut princeps ſa- 5
‖S.9.a.2 cerdotum mihi teſtimonium red- B
dit, & omnes maiores natu, ‖a
quibus & epiſtolas accipiens ad
fratres Damaſcum pergebam, vt
adducerem inde vinctos in Ieru-
ſalem vt punirentur. *Factum eſt 6
autem, eunte me, & appropin-
quante Damaſco media die, ſu-
bito de cælo circumfulſit me lux
copioſa: * & decidens in terram 7
audiui vocem dicentẽ mihi: Sau-
le, Saule, quid me perſequeris?
* Ego autem reſpondi: Quis es 8
Domine? Dixitq. ad me: Ego ſum
Ieſus Nazarenus, quem tu per-
ſequeris. * Et qui mecum erant, 9
lumen quidem viderunt, vocem C
autem non audierunt eius, qui
loquebatur mecũ. * Et dixi: Quid 10
faciam, Domine? Dominus au-
tem dixit ad me: Surgens, vade
Damaſcum: & ibi tibi dicetur de
omnibus, quæ te oporteat face-
re. * Et cum non viderem præ 11
claritate luminis illius, ad manũ
deductus a comitibus, veni Da-
maſcum. * Ananias autem qui- 12
dam, vir ſecundum legem teſti-
monium habens ab omnibus co-
habitantibus Iudæis, * veniens ad 13
me, & aſtans dixit mihi: Saule D
frater reſpice. Et ego eadem ho-
ra reſpexi in eum.* At ille dixit: 14
Deus patrum noſtrorum præor-
dinauit te, vt cognoſceres volun-
tatem eius, & videres iuſtum, &
audires vocem ex ore eius:* quia 15
eris teſtis illius ad omnes homi-
nes eorum, quæ vidiſti, & audi-
ſti. * Et nunc quid moraris? Exur- 16
ge, & baptizare, & ablue pecca-
ta tua inuocato nomine ipſius.
17 * Factum eſt autẽ reuertenti mi-
hi in Ieruſalem, & oranti in tem-
plo, fieri me in ſtupore mentis,
18 * & videre illum dicentem mihi:
E Feſtina, & exi velociter ex Ieru-
ſalem: quoniam non recipient te-
19 ſtimonium tuum de me. * Et ego
dixi: Domine ipſi ſciunt ‖ quia ‖S.8.a.3
ego eram concludens in carcerẽ,
& cædens per ſynagogas eos, qui
20 credebant in te. * & cum funderē-
tur ſãguis Stephani teſtis tui, ‖ego ‖S.7.g.58
aſtabam, & conſentiebam, & cu-
ſtodiebam veſtimenta interficien-
21 tium illum. * Et dixit ad me: Vade
quoniam ego in nationes longe
22 mittam te. * Audiebant autem
eum vſque ad hoc verbum, & le-
uauerunt vocem ſuam dicentes:
Tolle de terra huiuſmodi: non
23 enim fas eſt eum viuere. * Voci-
F ferantibus autem eis, & proijciẽ-
tibus veſtimẽta ſua, & puluerem
24 iactantibus in aerem, * iuſſit tri-
bunus induci eum in caſtra, &
flagellis cædi, & torqueri eum vt
ſciret propter quam cauſam ſic
25 acclamarẽt ei. * Et cum aſtrinxiſ-
ſent eum loris, dicit aſtanti ſibi
Centurioni Paulus: Si hominem
Romanum, & indemnatum licet
26 vobis flagellare? * Quo audito,
Centurio acceſſit ad tribunum, &
nunciauit ei, dicens: Quid actu-
rus es? hic enim homo ciuis Ro-
27 manus eſt. * Accedens autem tri-
bunus, dixit illi: Dic mihi ſi tu
Romanus es? At ille dixit: Etiam.
28 * Et reſpondit tribunus: Ego mul-
G ta ſumma ciuilitatem hanc cõſe-
cutus ſum. Et Paulus ait: Ego au-
29 tem & natus ſum. * Protinus ergo
diſceſſerunt ab illo, qui eum tor-
turi erant. Tribunus quoque ti-
muit poſtquam reſciuit, quia ci-
uis Romanus eſſet, & quia alligaſ-
30 ſet eum. * Poſtera autem die vo-
lens ſcire diligentius qua ex cau-
ſa accuſaretur a Iudæis, ſoluit eũ,
& iuſſit ſacerdotes conuenire, &
omne concilium, & producens
Paulum, ſtatuit inter illos.

CAP. XXIII.

1 Intendens autem in concilium
A Paulus ait: Viri fratres, ego
omni conſcientia bona conuerſa-

tus ſum ante Deum vſque in ho-
diernum diem. * Princeps au- 2
tem ſacerdotum Ananias præce-
pit aſtantibus ſibi percutere os e-
ius.* Tunc Paulus dixit ad eum: 3
Percutiet te Deus, paries dealba-
te. Et tu ſedens iudicas me ſe-
cundum legem, & contra legem
iubes me percuti? * Et qui aſta- 4
bant dixerunt: Summum ſacer-
dotem Dei maledicis? * Dixit au- 5
tem Paulus: Neſciebam fratres B
quia princeps eſt ſacerdotum.
ᶠExo.22.d. 21 Scriptum eſt enim: ᶠPrincipem
populi tui non maledices.*Sciens 6
autem Paulus quia vna pars eſſet
Sadducæorum, & altera Phari-
ſæorum, exclamauit in concilio:
ᵍPhil.3.b.5 Viri fratres,ᵍ ego Phariſæus ſum,
filius Phariſæorum, de ſpe & re-
ſurrectione mortuorum ego iudi-
cor. * Et cum hæc dixiſſet, fa- 7
cta eſt diſſenſio inter Phariſæos,
& Sadducæos, & ſoluta eſt mul-
ʰMat.22.c. 32 titudo.* ʰSadducæi enim dicunt, 8
non eſſe reſurrectionem, neque
angelum, neque Spiritum: Pha-
riſæi autem vtraque confitentur.
* Factus eſt autem clamor ma- 9
gnus. Et ſurgentes quidam Pha-
riſæorum, pugnabant, dicentes:
Nihil mali inuenimus in homine
iſto: quid ſi Spiritus locutus eſt
ei, aut angelus? * Et cum ma- 10
gna diſſenſio facta eſſet, timens C
tribunus ne diſcerperetur Paulus
ab ipſis, iuſſit milites deſcende-
re, & rapere eum de medio eo-
rum, ac deducere eum in caſtra.
* Sequenti autem nocte aſſiſtens 11
ei Dominus, ait: Conſtans eſto:
ſicut enim teſtificatus es de me
in Ieruſalem, ſic te oportet &
Romæ teſtificari. * Facta autem 12
die collegerunt ſe quidam ex Iu-
dæis, & deuouerunt ſe dicentes,
neque manducaturos, neque
bibituros donec occiderent Pau-
lum. * Erant autem plus quàm 13
quadraginta viri, qui hanc con- D
iurationem fecerant: * qui acceſ- 14
ſerunt ad principes ſacerdotum,
& ſeniores, & dixerunt: Deuo-
tione deuouimus nos nihil gu-
ſtaturos, donec occidamus Pau-
lum. * Nunc ergo vos notum 15
facite tribuno cum concilio, vt
producat illum ad vos, tamquam
aliquid certius cogniturí de eo.
Nos vero prius quàm appropiet,
parati ſumus interficere illum.
16 * Quòd cum audiſſet filius ſoro-
ris Pauli inſidias, venit, & intra-
uit in caſtra, nunciauitq; Paulo.
17 * Vocans autem Paulus ad ſe
vnum ex Centurionibus, ait: Ado
leſcentem hunc perduc ad tribu-
num, habet enim aliquid indi-
18 care illi. * Et ille quidem aſſu-
mens eum duxit ad tribunum,
& ait: Vinctus Paulus rogauit
me hunc adoleſcentem perduce-
re ad te, habentem aliquid loqui
19 tibi. * Apprehendens autem tri-
E bunus manum illius ſeceſſit cum
eo ſeorſum, & interrogauit illum:
Quid eſt, quod habes indicare
20 mihi? * Ille autem dixit: Iudæis
conuenit rogare te, vt craſtina
die producas Paulum in conci-
lium, quaſi aliquid certius inqui-
21 ſituri ſint de illo:* tu vero ne cre-
dideris illis: inſidiantur enim ei
ex eis viri amplius quàm quadra-
ginta, qui ſe deuouerunt nõ man-
ducare, neque bibere, donec in-
terficiant eum: & nunc parati
ſunt, expectantes promiſſum
22 tuum. * Tribunus igitur dimiſit
F adoleſcentem, præcipiens ne cui
loqueretur quoniam hæc nota ſi-
23 bi feciſſet. * Et vocatis duobus
Centurionibus, dixit illis: Para-
te milites ducentos vt eant vſ-
que Cæſaream, & equites ſeptua-
ginta, & lancearios ducẽtos a ter-
24 tia hora noctis: * & iumenta præ-
parate vt imponentes Paulum,
ſaluum perducerent ad Felicem
25 præſidem, (* Timuit enim ne for-
te raperent eum Iudæi, & occide-
rent, & ipſe poſtea calumniam
ſuſtineret, tamquam acceptu-
26 rus pecuniam) * ſcribens epiſto-
lam continentem hæc: CLAV-
DIVS Lyſias optimo Præſidi,
27 Felici ſalutem. * Virũ hunc com-
prehenſum a Iudæis, & incipien-
tem interfici ab eis, ſuperueniens
cum exercitu eripui, cognito
28 quia Romanus eſt.* Volenſque
G ſcire cauſam, quam obijciebant
illi, deduxi eum in concilium
29 eorum. * Quem inueni accu-
ſari de quæſtionibus legis ipſo-
rum, nihil vero dignum morte
aut vinculis habentem criminis.
30 * Et cum mihi perlatum eſſet de
inſi-

insidiis , quas parauerant illi ,
miſi eum ad te denuncians,& ac-
cuſatoribus vt dicāt apud te , Va-
le. *Milites ergo ſecundū præce- 31
ptum ſibi , aſſumentes Paulum ,
duxerunt per noctem in Antipa-
tridem . * Et poſtera die dimiſ- 32
ſis equitibus vt cum eo irent , re-
uerſi ſunt ad caſtra . * Qui cum 33
veniſſent Cæſaream , & tradidiſ-
ſent epiſtolam præſidi , ſtatue-
runt ante illum & Paulū . * Cum 34
legiſſet autem , & interrogaſſet
de qua prouincia eſſet : & co-
gnoſcens quia de Cilicia , * Au- 35
diam te , inquit , cum accuſato-
res tui venerint . Iuſſitq. in præ-
torio Herodis cuſtodiri eum .

CAP. XXIIII.

POſt quinque autem dies de- 1
ſcendit princeps ſacerdotum, A
Ananias, cum ſenioribus quibuſ-
dam , & Tertullo quodam ora-
tore , qui adierunt præſidem ad-
uerſus Paulum . * Et citato Paulo 2
cœpit accuſare Tertullus, dicens:
Cum in multa pace agamus per
te, & multa corrigantur per tuam
prouidentiam ;* ſemper & vbi- 3
que ſuſcipimus , optime Felix ,
cum omni gratiarum actione .
*Ne diutius autem te protraham, 4
oro , breuiter audias nos pro tua B
clementia . * Inuenimus hunc 5
hominem peſtiferum , & con-
citantem ſeditiones omnibus Iu-
dæis in vniuerſo orbe , & aucto-
rem ſeditionis ſectæ Nazareno-
rum : * qui etiam templum viola- 6
re conatus eſt,quem & apprehen-
ſum voluimus ſecundum legem
noſtram iudicare. * Superueniens 7
autem tribunus Lyſias , cum vi
magna eripuit eum de manibus
noſtris , * iubens accuſatores eius 8
ad te venire : a quo poteris ipſe C
iudicans , de omnibus iſtis co-
gnoſcere , de quibus nos accuſa-
mus eum . * Adiecerunt autem 9
& Iudæi , dicentes hæc ita ſe
habere . * Reſpondit autem Pau- 10
lus , (annuente ſibi Præſide dice-
re) Ex multis annis te eſſe iudi-
cem genti huic ſciens , bono ani-
mo pro me ſatisfaciam . * Potes 11
enim cognoſcere quia non plus
ſunt mihi dies quàm duodecim ,
ex quo aſcendi adorare in Ieruſa-
12 lem. * & neque in templo inuene-
D runt me cum aliquo diſputantem ,
aut concurſum facientem turbæ ,
13 neque in ſynagogis , * neque in
ciuitate : neque probare poſſunt
tibi de quibus nunc me accuſant .
14 * Confiteor autem hoc tibi, quòd
ſecundum ſectam, quam dicunt
hæreſim,ſic deſeruio Patri, & Deo
meo , credens omnibus , quæ in
Lege , & Prophetis ſcripta ſunt :
15 * ſpem habens in Deum, quam
& hi ipſi expectant, reſurrectio-
nem futuram iuſtorum , & ini-
16 quorum. * In hoc & ipſe ſtudeo ſi-
ne offendiculo conſcientiam ha-
bere ad Deum , & ad homines
17 ſemper . * Poſt annos autem plu-
E res eleemoſynas facturus in gen-
tem meam , veni , & oblationes ,
18 & vota . * ‖ in quibus inuenerunt
me purificatum in templo : non ‖ ſ.21.c.26
cum turba , neque cum tumultu .
19 * Quidam autem ex Aſia Iudæi ,
quos oportebat apud te præſto eſ-
ſe, & accuſare ſiquid haberent ad-
20 uerſum me: * aut hi ipſi dicant ſi-
quid inuenerunt in me iniquita-
21 tis cum ſtem in concilio , * niſi de
F vna hac ſolummodo voce , quam
clamaui inter eos ſtans : ‖ Quo-
niā de reſurrectione mortuorum ‖ ſ.23.b.6
22 ego iudicor hodie a vobis . * Di-
ſtulit autem illos Felix , certiſſi-
me ſciens de via hac,dicens:Cum
Tribunus Lyſias deſcenderit , au-
23 diam vos . * Iuſſitq. Centurioni
cuſtodire eum , & habere requiē,
nec quemquam de ſuis prohibere
24 miniſtrare ei . * Poſt aliquot au-
tem dies veniens Felix cum Dru-
ſilla vxore ſua , quæ erat Iudæa ,
vocauit Paulum , & audiuit ab eo
fidem , quæ eſt in Chriſtū Ieſum .
25 *Diſputāte autem illo de iuſtitia ,
G & caſtitate , & de iudicio futuro,
tremefactus Felix reſpōdit : Quod
nunc attinet , vade : tempore au-
26 tem opportuno accerſam te : * ſi-
mul & ſperans , quod pecunia ei
daretur a Paulo , propter quod &
frequenter accerſens eum, loque-
27 batur cum eo . * Biennio autem
expleto, accepit ſucceſſorem Felix
Portium Feſtum. Volens autē gra-
tiam præſtare Iudæis Felix , reli-
quit Paulum vinctum .

CAP. XXV.

FEſtus ergo cũ veniſſet in pro- 1
uinciam, poſt triduum aſcen- A
dit Ieroſolymã a Cçſarea. *Adie- 2
runtque eum p incipes ſacerdo-
tum; & primi Iudæorum aduer-
ſus Paulum: & rogabant eum,
*poſtulantes gratiã aduerſus eum, 3
vt iuberet perduci eum in Ieruſa-
lem, inſidias tendentes vt inter-
ficerent eum in via. * Feſtus au- 4
tem reſpondit ſeruari Paulum in
Cæſarea: ſe autẽ maturius profe-
cturum. * Qui ergo in vobis (ait) 5
potentes ſunt, deſcendẽtes ſimul, B
ſi quod eſt in viro crimen, accu-
ſent eum. * Demoratus autem 6
inter eos dies non amplius quàm
octo, aut decem, deſcendit Cæſa-
ream, & altera die ſedit pro tri-
bunali, & iuſſit Paulum adduci.
* Qui cum perductus eſſet, circũ- 7
ſteterunt eum, qui ab Ieroſolyma
deſcenderant Iudæi, multas, &
graues cauſas obijcientes, quas
non poterant probare, * Paulo ra- 8
tionem reddente: Quoniam ne-
que in legem Iudæorum, neque
in templum, neque in Cæſarem
quidquã peccaui. * Feſtus autem 9
volens gratiam præſtare Iudæis, re C
ſpondens Paulo, dixit: Vis Iero-
ſolymam aſcendere, & ibi de his
iudicari apud me? * Dixit autem 10
Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto,
ibi me oportet iudicari: Iudæis
non nocui, ſicut tu melius noſti.
* Si enim nocui, aut dignum mor- 11
te aliquid feci, non recuſo mori:
ſi vero nihil eſt eorum, quæ hi ac-
cuſant me, nemo poteſt me illis
donare. Cæſarem appello. * Tunc 12
Feſtus cum concilio locutus, re-
ſpondit: Cæſarem appellaſti? ad
Cæſarem ibis. * Et cum dies ali- 13
quot tranſacti eſſent: Agrippa rex,
& Bernice deſcenderunt Cæſareã
ad ſalutandum Feſtum. * Et cum 14
dies plures ibi demorarentur, Fe- D
ſtus regi iudicauit de Paulo, di-
cens: Vir quidam eſt derelictus
a Felice vinctus, * de quo cum 15
eſſem Ieroſolymis, adierunt me
principes ſacerdotum, & ſeniores
Iudæorum, poſtulantes aduerſus
illum damnationem. * Ad quos 16
reſpondi: Quia non eſt Romanis
conſuetudo damnare aliquem ho-
minem prius quàm is, qui accu-
ſatur, præſentes habeat accuſato-
res, locumq defendendi accipiat
17 ad abluenda crimina. * Cum ergo
E huc conueniſſent ſine vlla dilatio-
ne, ſequenti die ſedẽs pro tribuna-
18 li, iuſſi adduci virum. * De quo,
cum ſteriſſent accuſatores, nullam
cauſam deferebant, de quibus ego
19 ſuſpicabar malum: * Quæſtiones
vero quaſdam de ſua ſuperſtitio-
ne habebant aduerſus eum, &
de quodam Ieſu defuncto, quem
20 affirmabat Paulus viuere. * Hæſi-
tãs autem ego de huiuſmodi quæ-
ſtione, dicebam ſi vellet ire
Ieroſolymam, & ibi iudicari de
21 iſtis. * Paulo autem appellante
F vt ſeruaretur ad Auguſti cogni-
tionem, iuſſi ſeruari eum, donec
22 mittam eum ad Cæſarem. * Agrip-
pa autem dixit ad Feſtum: Vole-
bam & ipſe hominẽ audire. Cras,
23 inquit, audies eum. * Altera au-
tem die cum veniſſet Agrippa, &
Bernice cum multa ambitione, &
introiſſent in auditorium cum tri-
bunis, & viris principalibus ci-
uitatis, iubente Feſto, adductus
24 eſt Paulus. * Et dicit Feſtus: Agrip-
pa rex, & omnes, qui ſimul ade-
ſtis nobiſcum viri, videtis hunc,
de quo omnis multitudo Iudæo-
rum interpellauit me Ieroſoly-
mis, petentes & acclamantes non
oportere eum viuere amplius.
25 * Ego vero comperi nihil dignum
G morte eum admiſiſſe. Ipſo autem
hoc appellante ad Auguſtum, iudi
26 caui mittere. * De quo quid certũ
ſcribam domino, non habeo. Pro-
pter quod produxi eum ad vos, &
maxime ad te rex Agrippa, vt in-
terrogatione facta habeam quid
27 ſcribam. * Sine ratione enim mi-
hi videtur mittere vinctum, & cau
ſas eius non ſignificare.

CAP. XXVI.

1 AGrippa vero ad Paulum ait:
A Permittitur tibi loqui pro te-
metipſo. Tunc Paulus extenta
manu cœpit rationem reddere:
2 * De omnibus quibus accuſor a
Iudæis, rex Agrippa, æſtimo me
beatum, apud te cum ſim defen-
3 ſurus me hodie, * maxime te ſciẽ-

te om-

te omnia, & quæ apud Iudæos
ſunt conſuetudines, & quæſtio-
nes: propter quod obſecro patien-
ter me audias. * Et quidem vitam 4
meã a iuuentute, quæ ab initio
fuit in gente mea in Ieroſolymis,
nouerũt omnes Iudæi: * præſcien- 5
tes me ab initio (ſi velint teſtimo- B
nium perhibere) quoniam ſecun-
dum certiſſimam ſectam noſtræ
religionis vixi Phariſæus. * Et nũc 6
in ſpe, quæ ad patres noſtros re-
promiſſionis facta eſt a Deo, ſto
iudicio ſubiectus: * in quam duo- 7
decim tribus noſtræ nocte ac die
deſeruientes, ſperant deuenire.
De qua ſpe accuſor a Iudæis, rex.
* Quid incredibile iudicatur apud 8
vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat? * Et
ego quidẽ exiſtimaueram, me ad- 9
uerſus nomen Ieſu Nazareni de-
ſ. 8. a. 9 bere multa cõtraria agere. * ‖quod 10
& feci Ieroſolymis, & multos C
ſanctorum ego in carceribus in-
cluſi a principibus ſacerdotum
poteſtate accepta: & cum occi-
derentur, detuli ſententiam. * Et 11
per omnes ſynagogas frequenter
puniens eos, compellebam blaſ-
phemare: & amplius inſaniens
in eos, perſequebar vſque in ex-
‖ſ. 9. a. 3 teras ciuitates. * In quibus ‖dum 12
irem Damaſcum cum poteſtate,
& permiſſu principum ſacerdo-
tum, * die media in via, vidi, 13
rex, de cælo ſupra ſplendorem
ſolis circumfulſiſſe me lumen,
& eos, qui mecum ſimul erant.
* Omneſque nos cum decidiſſe- 14
mus in terram, audiui vocem D
loquentem mihi Hebraica lin-
gua: Saule, Saule, quid me per-
ſequeris? durum eſt tibi contra
ſtimulum calcitrare. * Ego au- 15
tem dixi: Quis es Domine? Do-
minus autem dixit: Ego ſum
Ieſus, quem tu perſequeris. * Sed 16
exurge, & ſta ſuper pedes tuos:
ad hoc enim apparui tibi, vt con-
ſtituam te miniſtrum, & teſtem
eorum, quæ vidiſti, & eorum,
quibus apparebo tibi, * eripiens 17
te de populo, & gentibus, in quas
nunc ego mitto te, * aperire ocu- 18
los eorum, vt conuertantur a te- E
nebris ad lucem, & de poteſtate
ſatanæ ad Deum, vt accipiant re-
miſſionem peccatorum, & ſor-
tem inter ſanctos per fidem, quæ

19 eſt in me. * Vnde rex Agrippa,
non fui incredulus cæleſti viſio-
20 ni: * ‖ſed his, qui ſunt Damaſci ‖ſ. 13. & 14
primum, & Ieroſolymis, & in
omnem regionem Iudææ, & Gẽti-
bus annũciabam, vt pœnitentiam
agerent, & conuerterentur ad Deũ,
digna pœnitentiæ opera facien-
21 tes. * Hac ex cauſa me Iudæi cum
F eſſem in templo, ‖comprehen- ‖ſ. 21. e. 32
22 ſum tentabant interficere. * Au-
xilio autem adiutus Dei vſque
in hodiernum diem ſto, teſtifi-
cans minori, atque maiori, nihil
extra dicens, quàm ea, quæ Pro-
phetæ locuti ſunt futura eſſe, &
23 Moyſes, * ſi paſſibilis Chriſtus, ſi
primus ex reſurrectione mortuo-
rum, lumen annunciaturus eſt
24 populo, & Gentibus. * Hæc lo-
quente eo, & rationem reddente,
Feſtus magna voce dixit: Inſanis
Paule, multæ te litteræ ad inſa-
25 niam conuertunt. * Et Paulus:
Nõ inſanio (inquit) optime Feſte,
ſed veritatis, & ſobrietatis ver-
26 ba loquor. * Scit enim de his rex,
ad quem & conſtanter loquor:
latere enim eum nihil horum ar-
bitror. Neque enim in angulo
quidquam horum geſtum eſt.
27 * Credis rex Agrippa prophetis?
28 Scio quia credis. * Agrippa autem
G ad Paulum: In modico ſuades
29 me Chriſtianum fieri. * Et Pau-
lus: Opto apud Deum, & in mo-
dico, & in magno, non tantum
te, ſed etiam omnes, qui audiunt,
hodie fieri tales, qualis & ego
30 ſum, exceptis vinculis his. * Et
exurrexit rex, & præſes, & Berni-
31 ce, & qui aſſidebant eis. * Et cum
ſeceſſiſſent, loquebantur ad inui-
cem, dicentes: Quia nihil mor-
te, aut vinculis dignum quid fe-
32 cit homo iſte. * Agrippa autem
Feſto dixit: Dimitti poterat homo
hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAP. XXVII.

1 VT autem iudicatum eſt naui-
A gare eum in Italiam, & tradi
Paulum, cum reliquis cuſtodijs
centurioni nomine Iulio, cohor-
2 tis Auguſtæ, * ‖aſcendentes nauem ‖2. Cor. 11.
Adrumetinam, incipiẽtes nauiga- f. 25
re circa Aſiæ loca, ſuſtulimus,
perſeuerante nobiſcum Ariſtar-

cho Macedone Theſſalonicenſi.
* Sequenti autem die deuenimus 3
Sidonem. Humane autem tra-
ctans Iulius Paulum, permiſit ad
amicos ire, & curam ſui agere.
* Et inde cum ſuſtuliſſemus, ſub- 4
nauigauimus Cyprum, propterea
quòd eſſent venti contrarij. * Et 5
pelagus Ciliciæ, & Pamphyliæ B
nauigantes, venimus Lyſtrã, quæ
eſt Lyciæ: * & ibi inueniens cen- 6
turio nauem Alexandrinam naui-
gantem in Italiam, tranſpoſuit nos
in eam. * Et cum multis diebus 7
tarde nauigaremus, & vix de-
ueniſſemus contra Gnidum, pro-
hibente nos vento, adnauigaui-
mus Cretæ iuxta Salmonem: * & 8
vix iuxta nauigantes, venimus in
locum quendam, qui vocatur Bo-
niportus, cui iuxta erat ciuitas
Thalaſſa. * Multo autem tem- 9
pore peracto, & cum iam non
eſſet tuta nauigatio, eo quòd &
ieiunium iam præterijſſet, conſo-
labatur eos Paulus, * dicens eis: 10
Viri, video quoniam cum iniu-
ria, & multo damno non ſolum
oneris, & nauis, ſed etiam ani-
marum noſtrarũ incipit eſſe na-
uigatio. * Centurio autem gu- 11
bernatori & nauclero magis cre- C
debat, quàm his, quæ a Paulo
dicebantur. * Et cum aptus por- 12
tus non eſſet ad hiemandum, plu-
rimi ſtatuerunt conſilium nauiga-
re inde, ſi quomodo poſſent, de-
uenientes Phœnicen, hiemare,
portum Cretæ reſpicientẽ ad Afri-
cum, & ad Corum. * Aſpirante 13
autem Auſtro, æſtimantes propo-
ſitum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent
de Aſſon, legebant Cretam. * Non 14
poſt multum autem miſit ſe con-
tra ipſam ventus Typhonicus,
qui vocatur Euroaquilo. * Cum- 15
que arrepta eſſet nauis, & nõ poſ-
ſet conari in ventum, data naue
flatibus, ferebamur. * In inſulam 16
autem quandam decurrentes,
quæ vocatur Cauda, potuimus
vix obtinere ſcapham. * Quā 17
ſublata, adiutorijs vtebantur, ac- D
cingentes nauem, timentes ne
in Syrtim inciderent, ſummiſſo
vaſe ſic ferebantur. * Valida au- 18
tem nobis tempeſtate iactatis, ſe-
quenti die iactum fecerunt: * & 19
tertia die ſuis manibus armamẽta

20 nauis proiecerunt. * Neque au-
tem ſole, neque ſideribus appa-
rentibus per plures dies, & tempe-
ſtate non exigua imminente, iam
ablata erat ſpes omnis ſalutis no-
21 ſtræ. * Et cum multa ieiunatio
fuiſſet, tunc ſtans Paulus in me-
dio eorum, dixit: Oportebat qui-
dem, o viri, audito me, non tol-
lere a Creta, lucriq. facere iniu-
22 riam hanc, & iacturam. * Et nunc
ſuadeo vobis bono animo eſſe:
amiſſio enim nullius animæ erit
ex vobis, præterquàm nauis.
23 * Aſtitit enim mihi hac nocte an-
gelus Dei, cuius ſum ego, & cui
24 deſeruio, * dicens: Ne timeas Pau-
le, Cæſari te oportet aſſiſtere: &
ecce donauit tibi Deus omnes qui
25 nauigant tecum. * Propter quod
bono animo eſtote viri: credo e-
nim Deo, quia ſic erit, quemadmo-
26 dum dictum eſt mihi. * In inſulam
E autem quandam oportet nos de-
27 uenire. * Sed poſteaquàm quar-
tadecima nox ſuperuenit, naui-
gantibus nobis in Adria, circa me-
diam noctem, ſuſpicabantur nau-
tæ apparere ſibi aliquam regionẽ.
28 * Qui & ſummittentes bolidem,
inuenerunt paſſus viginti: & pu-
ſillum inde ſeparati inuenerunt
29 paſſus quindecim. * Timentes
autem ne in aſpera loca incidere-
mus, de puppi mittentes anchoras
quattuor, optabant diem fieri.
30 * Nautis vero quærentibus fugere
de naui, cum miſiſſent ſcapham
in mare, ſub obtentu quaſi inci-
perent a prora anchoras extende-
31 re, * dixit Paulus Centurioni,
& militibus: Niſi hi in naui man-
ſerint, vos ſalui fieri non pote-
32 ſtis. * Tunc abſciderunt mili-
tes funes ſcaphæ, & paſſi ſunt
33 eam excidere. * Et cum lux
F inciperet fieri, rogabat Paulus
omnes ſumere cibum, dicens:
Quartadecima die hodie expectã-
tes ieiuni permanetis, nihil acci-
34 pientes. * Propter quod rogo vos
accipere cibum pro ſalute ve-
ſtra: quia nullius veſtrum capillus
35 de capite peribit. * Et cum hæc
dixiſſet, ſumens panem, gratias
egit Deo in conſpectu omnium:
& cum fregiſſet cœpit mãducare.
36 * Animæquiores autẽ facti omnes,
37 & ipſi ſumpſerunt cibũ. * Eramus
vero

vero vniuerſæ animæ in naui du-
centæ ſeptuaginta ſex. * Et ſa- 38
tiati cibo alleuiabant nauem, ia-
ctantes triticum in mare. * Cum 39
autem dies factus eſſet, terram G
non agnoſcebant: ſinum vero
quendam conſiderabant haben-
tem littus, in quem cogitabant,
ſi poſſent, eijcere nauem. * Et 40
cum anchoras ſuſtuliſſent, com-
mittebant ſe mari, ſimul laxan-
tes iuncturas gubernaculorum:
& leuato artemone ſecundum
auræ flatum tendebant ad littus.
* Et cum incidiſſemus in locum 41
dithalaſſum, impegerunt nauem:
& prora quidem fixa manebat im
mobilis, puppis vero ſoluebatur
a vi maris. * Militum autem con- 42
ſilium fuit vt cuſtodias occide-
rent: nequis cum enataſſet, effu-
geret. * Centurio autem volens 43
ſeruare Paulum, prohibuit fieri:
iuſſitq. eos, qui poſſent natare,
emittere ſe primos, & euadere, &
ad terram exire: * & ceteros alios 44
in tabulis ferebant: quoſdam ſu-
per ea, quæ de naui erant. Et ſic fa
ctum eſt, vt omnes animæ euade-
rent ad terram.

CAP. XXVIII.

ET cum euaſiſſemus, tunc co- 1
gnouimus quia Melita inſu- A
la vocabatur. Barbari vero præ-
ſtabant non modicam humanita-
tem nobis. * Accenſa enim py- 2
ra, reficiebant nos omnes pro-
pter imbrem, qui imminebat, &
frigus. * Cum congregaſſet au- 3
tem Paulus ſarmentorũ aliquan-
tam multitudinem, & impoſuiſ-
ſet ſuper ignem, vipera a calore
cum proceſſiſſet, inuaſit manum
eius. * Vt vero viderunt Barbari 4
pendentem beſtiã de manu eius, B
ad inuicem dicebant: Vtique ho-
micida eſt homo hic, qui cum
euaſerit de mari, vltio non ſinit
eum viuere. * Et ille quidem ex- 5
cutiens beſtiam in ignem, nihil
mali paſſus eſt. * At illi exiſti- 6
mabãt eum in tumorem conuer-
tendum, & ſubito caſurum, & mo
ri. Diu autem illis expectantibus,
& vidẽtibus nihil mali in eo fieri,
conuertentes ſe, dicebant eum
eſſe Deum. * In locis autem il- 7
lis erant prædia principis inſulæ,
nomine Publij, qui nos ſuſcipiẽs,
8 triduo benigne exhibuit. * Con-
tigit autem patrem Publij febri-
bus, & dyſenteria vexatum iace-
re. Ad quem Paulus intrauit: &
cum oraſſet, & impoſuiſſet ei ma
9 nus, ſaluauit eum. * Quo facto,
C omnes, qui in inſula habebant
infirmitates, accedebant, & cu-
10 rabantur: * qui etiam multis ho-
noribus nos honorauerunt, & na-
uigantibus impoſuerunt quæ ne-
11 ceſſaria erant. * Poſt menſes
autem tres nauigauimus in naui
Alexandrina, quæ in inſula hie-
mauerat, cui erat inſigne Caſto-
12 rum. * Et cum veniſſemus Syra-
13 cuſam, manſimus ibi triduo. * In-
de circũlegentes deuenimus Rhe-
gium: & poſt vnum diem flante
Auſtro, ſecunda die venimus Pu-
14 teolos; * vbi inuentis fratribus
rogati ſumus manere apud eos
dies ſeptem: & ſic venimus Ro-
15 mam. * Et inde cum audiſſent
D fratres, occurrerunt nobis vſque
ad Appij forum, ac tres Taber-
nas. Quos cum vidiſſet Paulus,
gratias agens Deo, accepit fidu-
16 ciam. * Cum autem veniſſemus
Romam, permiſſum eſt Paulo
manere ſibimet cum cuſtodiente
17 ſe milite. * Poſt tertium autem
diem conuocauit primos Iudæo-
rum. Cumq. conueniſſent, di-
cebat eis: Ego, viri fratres, nihil
aduerſus plebem faciens, aut mo-
rem paternum, vinctus ab Iero-
ſolymis traditus ſum in manus
18 Romanorum, * qui cum interro-
gationem de me habuiſſent, vo-
luerunt me dimittere, eo quòd
nulla eſſet cauſa mortis in me.
19 * Contradicentibus autẽ Iudæis,
E coactus ſum appellare Cæſarem,
non quaſi gentem meam habens
20 aliquid accuſare. * Propter hanc
igitur cauſam, rogaui vos vide-
re, & alloqui. Propter ſpem enim
Iſrael catena hac circũdatus ſum.
21 * At illi dixerunt ad eum: Nos ne-
que litteras accepimus de te a Iu-
dæa, neque adueniens aliquis fra
trum nunciauit, aut locutus eſt
22 quid de te malum. * Rogamus
autem a te audire, quæ ſentis:
nam de ſecta hac notum eſt no-
bis, quia vbique ei contradicitur.
Cum

* Cùm conſtituiſſent autem illi 23
diem, venerunt ad eum in hoſpi F
tium plurimi, quibus exponebat
teſtificans regnum Dei, ſuadensq.
eis de Ieſu ex Lege Moyſi, & Pro-
phetis a mane vſque ad veſperā.
* Et quidam credebant his, quæ 24
dicebantur: quidam vero non
credebant. * Cumq. inuicem non 25
eſſent conſentientes, diſcedebant
dicente Paulo vnum verbū: Quia
bene ſpiritus ſanctus locutus eſt
per Iſaiam prophetam ad patres
Iſa 6. c. 9 noſtros, * dicens: Vade ad po- 26
Mat. 13. b. 14 pulum iſtum, & dic ad eos: Au-
re audietis, & non intelligetis:
Mar. 4. b. 12 & videntes videbitis, & non per-
ſpicietis. * Incraſſatum eſt enim 27
Luc. 8 b. 10
Io. 12. f 40
Ro. 11 a. 1

G cor populi huius, & auribus gra-
uiter audierunt, & oculos ſuos
compreſſerunt: ne forte videant
oculis, & auribus audiant, & cor-
de intelligant, & conuertantur,
28 & ſanem eos. * Notum ergo ſit
vobis, quoniam Gentibus miſſum
eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi au-
29 dient. * Et cum hæc dixiſſet, exie-
runt ab eo Iudæi, multam haben-
30 tes inter ſe quæſtionem. * Manſit
autem biennio toto in ſuo condu-
cto: & ſuſcipiebat omnes, qui in-
31 grediebantur ad eum, * prædicans
regnum Dei, & docens quæ ſunt
de Domino Ieſu Chriſto cum om-
ni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, ſer- 1
uus Ieſu Chri A
ſti, vocatus
Apoſtolus,
Act. 13. a. 2 * ſegregatus
in Euangeliū
Dei, * quod 2
ante promi-
ſerat per Prophetas ſuos in Scri-
pturis ſanctis * de Filio ſuo, qui 3
factus eſt ei ex ſemine Dauid ſe-
cundum carnem, * qui prædeſti- 4
natus eſt Filius Dei in virtute ſe-
cundum ſpiritum ſanctificationis
ex reſurrectione mortuorum Ie-
ſu Chriſti Domini noſtri: * per 5
quem accepimus gratiam & Apo
ſtolatum ad obediendum fidei in
omnibus Gentibus pro nomine
eius, * in quibus eſtis & vos vo- 6
cati Ieſu Chriſti: * omnibus qui 7
ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis
ſanctis. Gratia vobis, & pax a
Deo Patre noſtro, & Domino Ie-
ſu Chriſto. * Primum quidem 8

gratias ago Deo meo per Ieſum
Chriſtū pro omnibus vobis: quia
fides veſtra annunciatur in vni-
9 uerſo mundo. * Teſtis enim mi-
B hi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu
meo in Euāgelio Filij eius, quòd
ſine intermiſſione memoriam ve
10 ſtri facio * ſemper in orationibus
meis: obſecrans, ſi quomodo tan-
dem aliquando proſperū iter ha-
beam in voluntate Dei veniendi
11 ad vos. * Deſidero enim videre
vos: vt aliquid impertiar vobis
gratiæ ſpiritualis ad confirmādos
12 vos: * id eſt, ſimul conſolari in
vobis per eam, quæ inuicem eſt,
13 fidem veſtram, atque meā. * No-
lo autē vos ignorare fratres: quia
ſæpe propoſui venire ad vos, (&
prohibitus ſum vſque adhuc) vt
aliquem fructum habeam & in
vobis, ſicut & in ceteris gentibus.
14 * Græcis ac Barbaris, ſapientibus,
15 & inſipientibus debitor ſum: * ita
(quod in me) promptum eſt & vo
bis

bis, qui Romæ eſtis, euangeliza-
re. * Non enim erubeſco Euan- 16
gelium. Virtus enim Dei eſt in
ſalutem omni credenti, Iudæo pri
mum, & Græco. * Iuſtitia enim 17
Dei in eo reuelatur ex fide in fi-
ǁHeb. 2.a.4. dẽ: ſicut ſcriptum eſt: ǁ Iuſtus
Heb. 10.g. autem ex fide viuit. * Reuelatur 18
38 enim ira Dei de cælo ſuper omnẽ C
Gal. 3.b.11 impietatem, & iniuſtitiam homi-
num eorum, qui veritatem Dei
in iniuſtitia detinent: * quia quod 19
notum eſt Dei, manifeſtum eſt in
illis. Deus enim illis manifeſta-
uit. * Inuiſibilia enim ipſius, a 20
creatura mundi, per ea quæ fa-
cta ſunt, intellecta conſpiciun-
tur: ſempiterna quoque eius vir-
tus, & diuinitas: ita vt ſint inex-
Eph. 4.c.17 cuſabiles. * ǁQuia cum cognouiſ- 21
ſent Deum, non ſicut Deum glo-
rificauerunt, aut gratias egerunt:
ſed euanuerunt in cogitationibus
ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens
cor eorum. * dicentes enim ſe 22
eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.
* Et mutauerunt gloriam incor- 23
ruptibilis Dei in ſimilitudinem
imaginis corruptibilis hominis, &
volucrum, & quadrupedum, &
ſerpentium. * Propter quod tra- 24
didit illos Deus in deſideria cor-
dis eorum, in immunditiam:
vt contumelijs afficiant corpora
ſua in ſemetipſis: * qui commu- 25
tauerunt veritatem Dei in men-
dacium: & coluerunt, & ſeruie-
runt creaturæ potius quàm Crea-
tori, qui eſt benedictus in ſæcula.
Amen. * Propterea tradidit illos 26
Deus in paſſiones ignominiæ. Nã
feminæ eorum immutauerunt na
turalem vſum in eum vſum, qui
eſt contra naturam. * Similiter 27
autem & maſculi, relicto natura- D
li vſu feminæ, exarſerunt in deſi-
derijs ſuis in inuicem, maſculi in
maſculos turpitudinem operan-
tes, & mercedem, quam oportuit,
erroris ſui in ſemetipſis recipien-
tes. * Et ſicut non probauerunt 28
Deum habere in notitia: tradidit
illos Deus in reprobum ſenſum:
vt faciant ea, quæ non conueniũt,
* repletos omni iniquitate, mali- 29
tia, fornicatione, auaritia, nequi-
tia, plenos inuidia, homicidio, cõ-
tentione, dolo, malignitate, ſu-
ſurrones, * detractores, Deo odi- 30
biles, contumelioſos, ſuperbos,
elatos, inuentores malorum, pa-
31 rentibus non obedientes, * inſi-
pientes, incompoſitos, ſine affe-
ctione, abſque fœdere, ſine mi-
32 ſericordia. * Qui cum iuſtitiam
Dei cognouiſſent, non intellexe-
runt quoniam qui talia agunt, di-
gni ſunt morte: & non ſolum qui
ea faciunt, ſed etiam qui conſen-
tiunt facientibus.

CAP. II.

1 PRopter quod inexcuſabilis es
A o homo omnis, qui iudicas.
ǁ In quo enim iudicas alterum, ǁMat. 7.a.2
teipſum condemnas: eadẽ enim
2 agis quæ iudicas. * Scimus enim
quoniam iudicium Dei eſt ſecun
dum veritatem in eos, qui talia
3 agunt. * Exiſtimas autem hoc o
homo, qui iudicas eos, qui talia
agunt, & facis ea, quia tu effu-
4 gies iudicium Dei? * An diuitias
bonitatis eius, & patientiæ, & lon
ganimitatis contemnis? ignoras
quoniam benignitas Dei ad pœ-
5 nitentiam te adducit? * Secũdum
autem duritiam tuam, & impœ-
nitens cor, theſaurizas tibi irã, in
die iræ, & reuelationis iuſti iudi-
6 cij Dei, * ǁ qui reddet vnicuiq; ſe- ǁMat. 16.d.
7 cundum opera eius: * ijs quidem, 27
B qui ſecundum patientiam boni
operis, gloriã, & honorem & in-
corruptionem quærunt, vitam
8 æternam: * ijs autem, qui ſunt
ex contentione, & qui non ac-
quieſcunt veritati, credunt autem
9 iniquitati, ira, & indignatio. * Tri-
bulatio, & anguſtia in omnẽ ani-
mam hominis operantis malum,
10 Iudæi primum, & Græci: * glo-
ria autem, & honor, & pax om-
ni operanti bonum, Iudæo pri-
11 mum, & Græco: * ǁ non enim eſt ǁDeu. 16.d.
acceptio perſonarũ apud Deum. 19
12 * Quicumque enim ſine lege pec- 2. Par. 19.c.
cauerunt, ſine lege peribunt: & 7
quicumque in lege peccauerunt, Iob 34. d.
13 per legem iudicabuntur: * ǁNon 19
C enim auditores legis, iuſti ſunt a- Act. 10. e.
pud Deum, ſed factores legis iu- 34
14 ſtificabuntur. * Cum enim Gen- Mat. 7.d.21
tes, quæ legem non habent, natu- ǁIac. 1.d.22
raliter ea, quæ legis ſunt, faciunt,
eiuſmodi legem nõ habentes, ipſi
15 ſibi ſunt lex: * qui oſtẽdunt opus

legis

legis ſcriptum in cordibus ſuis,
teſtimonium reddente illis con-
ſcientia ipſorum, & inter ſe inui-
cem cogitationibus accuſantibus
aut etiam defendentibus, *in die, 16
eum iudicabit Deus occulta ho-
minum, ſecundum Euangelium
meum per Ieſum Chriſtum. *Si 17
autem tu Iudæus cognominaris,
& requieſcis in lege, & gloriaris
in Deo, *& noſti voluntatem e- 18
ius, & probas vtiliora, inſtructus
per legem, *confidis te ipſum eſ- 19
ſe ducem cæcorum, lumen eo-
rum, qui in tenebris ſunt, *erudi- 20
torem inſipientium, magiſtrum
infantium, habentem formam
ſcientiæ, & veritatis in lege. *Qui 21
ergo alium doces, teipſum non
doces: qui prædicas non furan-
dum, furaris: *qui dicis non mœ- 22
chandum, mœcharis: qui abomi-
naris idola, ſacrilegiũ facis: *qui 23
in lege gloriaris, per præuarica- D
tionem legis Deum inhonoras.
‖Iſa.52.b.5 * (‖ Nomen enim Dei per vos 24
Ezec.30.c. blaſphematur inter Gentes, ſicut
20 ſcriptum eſt.) *Circumciſio qui- 25
dem prodeſt, ſi legem obſerues:
ſi autẽ præuaricator legis ſis, cir-
cumciſio tua præputium facta eſt.
* Si igitur præputium iuſtitias le- 26
gis cuſtodiat: nonne præputium
illius in circumciſionem reputa-
bitur? *& iudicabit id, quod ex 27
natura eſt præputium, legem con
ſummans, te, qui per litteram, &
circumciſionem præuaricator le-
gis es? *Non enim qui in manife- 28
ſto, Iudæus eſt: neque quæ in ma-
nifeſto, in carne eſt circumciſio:
*ſed qui in abſcondito, Iudæus 29
eſt: & circumciſio cordis in ſpiri-
tu non littera: cuius laus non ex
hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAP. III.

QVid ergo amplius Iudæo eſt? 1
aut quæ vtilitas circum- A
ciſionis? *Multũ per om- 2
nem modum. Primum quidem
quia credita ſũt illis eloquia Dei.
* quid enim ſi quidam illorũ non 3
‖2. Tim. 2. crediderunt? ‖Numquid incredu-
c.13 litas illorum fidem Dei euacua-
‖Io.3.d.33 bit? Abſit. *‖ Eſt autem Deus ve- 4
Pſ.115.a.11 rax: omnis autem homo mendax,
Pſal.50.a.6 ſicut ſcriptum eſt, ‖ Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas
5 cum iudicaris. * Si autem ini-
quitas noſtra iuſtitiam Dei com-
mendat, quid dicemus? numquid
iniquus eſt Deus, qui infert iram?
6 *(ſecundũ hominem dico.) *Ab-
ſit. alioquin quomodo iudicabit
7 Deus hũc mundum? *Si enim ve-
ritas Dei in meo mendacio abun-
dauit in gloriam ipſius: quid ad-
huc & ego tamquã peccator iudi-
8 cor? * & nõ (ſicut blaſphemamur,
& ſicut aiunt quidam nos dicere)
faciamus mala vt veniant bona:
9 quorũ damnatio iuſta eſt. * Quid
B ergo? præcellimus eos? Nequaquã.
‖Cauſati enim ſumus Iudæos, &
Græcos omnes ſub peccato eſſe, ‖Gal. 3. d.
10 *ſicut ſcriptum eſt: ‖ Quia non 22
11 eſt iuſtus quiſquam: * non eſt ‖Pſa.13.a.3
intelligens, non eſt requirens
12 Deum. *Omnes declinauerunt, ſi-
mul inutiles facti ſunt, nõ eſt qui
faciat bonum, non eſt vſque ad
13 vnum. * ‖ Sepulchrum patens eſt ‖Pſa.5.c.11
guttur eorum, linguis ſuis dolo-
ſe agebant: Venenum aſpidum
14 ſub labijs eorum: * ‖ Quorum os ‖Pſ.139.a.4
maledictione, & amaritudine ple- Pſ.9.c.7
15 num eſt: *Veloces pedes eorum Iſai.59.b.7
16 ad effundendũ ſanguinem: *Con- Prou. 1. b.
tritio, & infelicitas in vijs eorum: 16
17 *& viam pacis non cognouerunt:
18 * ‖ Non eſt timor Dei ante oculos ‖Pſ.35.a.2
19 eorum. * ‖ Scimus autem quo- ‖Ga.2.d.16
C niam quæcumque lex loquitur,
ijs, qui in lege ſunt, loquitur:
vt omne os obſtruatur, & ſubdi-
20 tus fiat omnis mũdus Deo: *quia
ex operibus legis non iuſtificabi-
tur omnis caro coram illo. Per
legem enim cognitio peccati.
21 * Nunc autem ſine lege iuſtitia
Dei manifeſtata eſt: teſtificata a
22 lege, & Prophetis. *Iuſtitia au-
tem Dei per fidem Ieſu Chriſti in
omnes, & ſuper omnes, qui cre-
dunt in eũ: nõ enim eſt diſtinctio:
23 * Omnes enim peccauerunt, &
24 egent gloria Dei. *Iuſtificati gra-
tis per gratiam ipſius, per redem-
ptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu,
25 * quem propoſuit Deus propitia-
tionem per fidem in ſanguine ip-
ſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ
propter remiſſionem præceden-
26 tium delictorum * in ſuſtentatio-
ne Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ
eius in hoc tempore: vt ſit ipſe
iuſtus,

iuſtus, & iuſtificans eum, qui eſt
ex fide Ieſu Chriſti. * Vbi eſt ergo 27
gloriatio tua? Excluſa eſt. Per
quam legem? Factorum? Non: D
ſed per legem fidei. * Arbitramur 28
enim iuſtificari hominem per fidē
ſine operibus legis. * An Iudæo- 29
rum Deus tantum? nonne & Gen-
tium? Immo & Gentium. * quo- 30
niam quidem vnus eſt Deus, qui
iuſtificat circumciſionē ex fide,
& præputium per fidem. * Legem 31
ergo deſtruimus per fidem? Ab-
ſit: ſed legem ſtatuimus.

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inueniſſe 1
Abraham patrem noſtrū A
ſecundum carnem? * Si 2
enim Abraham ex operibus iuſti-
ficatus eſt, habet gloriam, ſed non
apud Deum. * Quid enim dicit 3
‖Gen. 15. b. 6 Scriptura? ‖ Credidit Abraham
Deo: & reputatum eſt illi ad iu-
Gal 3. a. 6 ſtitiam. * Ei autem, qui opera- 4
Iac. 2. d. 23 tur, merces non imputatur ſecun-
dum gratiam, ſed ſecundum de-
bitum. * Ei vero, qui non ope- 5
ratur, credenti autem in eum, qui
iuſtificat impium, reputatur fides
eius ad iuſtitiam ſecundum pro-
poſitum gratiæ Dei. * Sicut & Da- 6
uid dicit beatitudinē hominis, cui
Deus accepto fert iuſtitiam ſine
‖Pſ. 31. a. 1 operibus: * ‖ Beati, quorum re- 7
miſſæ ſunt iniquitates, & quorum B
tecta ſunt peccata. * Beatus vir, 8
cui non imputauit Dominus pec-
catum. * Beatitudo ergo hæc in 9
circumciſione tantum manet, an
etiam in præputio? Dicimus enim
quia reputata eſt Abrahæ fides ad
iuſtitiam. * Quomodo ergo repu- 10
tata eſt, in circumciſione, an in
præputio? Non in circumciſione
‖Gen. 17. b. 10. 11 ſed in præputio. * ‖ Et ſignum 11
accepit circumciſionis, ſignacu-
lum iuſtitiæ fidei, quæ eſt in præ-
putio: vt ſit pater omnium cre-
dentium per præputium, vt repu-
tetur & illis ad iuſtitiam: * & ſit 12
pater circumciſionis nō iis tantū,
qui ſunt ex circumciſione, ſed
& iis, qui ſectantur veſtigia fidei,
quæ eſt in præputio patris noſtri
Abrahæ. * Non enim per legem 13
promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius C
vt heres eſſet mundi, ſed per iuſti-

14 tiam fidei. * Si enim qui ex lege,
heredes ſunt: exinanita eſt fides,
15 abolita eſt promiſſio. * Lex enim
iram operatur. Vbi enim non eſt
16 lex: nec præuaricatio. * Ideo ex
fide, vt ſecundum gratiam fir-
ma ſit promiſſio omni ſemini,
non ei, qui ex lege eſt ſolum, ſed
& ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui
17 pater eſt omnium noſtrum (* ſi-
cut ſcriptum eſt: ‖ Quia patrem ‖Gen. 17. a
multarum gentium poſui te) ante 4
Deum, cui credidit, qui viuificat
mortuos, & vocat ea quæ non
18 ſunt, tamquam ea quæ ſunt. * qui
contra ſpem in ſpem credidit, vt
fieret pater multarū gentiū ſecun-
dum quod dictum eſt ei: ‖ Sic erit Gen. 5. b. 5
19 ſemen tuum. * Et non infirmatus
D eſt fide, nec conſiderauit corpus
ſuum emortuum, cum iam fere
centum eſſet annorum: & emor-
20 tuam vuluam Saræ. * In repro-
miſſione etiam Dei non hæſitauit
diffidentia: ſed confortatus eſt fi-
21 de, dans gloriam Deo: * pleniſſi-
me ſciens quia quæcumque pro-
22 miſit, potens eſt & facere. * Ideo
& reputatum eſt illi ad iuſtitiam.
23 * Non eſt autem ſcriptum tantum
propter ipſum quia reputatū eſt
illi ad iuſtitiam: * ſed & propter
24 nos, quibus reputabitur credenti-
bus in eum, qui ſuſcitauit Ieſum
Chriſtum Dominum noſtrum a
25 mortuis, * qui traditus eſt propter
delicta noſtra, & reſurrexit pro-
pter iuſtificationem noſtram.

CAP. V.

1 IVſtificati ergo ex fide, pacem
A habeamus ad Deum per Domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum:
2 * ‖ per quem & habemus acceſ- ‖Eph. 2. d.
ſum per fidem in gratiam iſtam, 18
in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe
3 gloriæ filiorum Dei. * Non ſolum
autem, ſed & gloriamur in tribu- ‖Iac. 1. a. 3
lationibus: ‖ ſcientes quod tribula
4 tio patientiam operatur: * patien-
tia autem probationem, probatio
5 vero ſpem: * ſpes autem non con-
fundit: ‖ quia charitas Dei diffu- ‖Heb. 9. d
ſa eſt in cordibus noſtris per Spiri- 14
tum ſanctum, qui datus eſt nobis. 1. Pet. 3. c.
6 * Vt quid enim Chriſtus, cum ad- 18
huc infirmi eſſemus ſecundum
tempus pro impiis mortuus eſt?

*Vix enim pro Iuſto quis moritur: 7
nam pro bono forſitan quis au-
deat mori. * Commendat autem 8
charitatem ſuam Deus in nobis:
quoniam cum adhuc peccatores
eſſemus ſecundum tempus,* Chri- 9
ſtus pro nobis mortuus eſt: mul-
to igitur magis nunc iuſtificati in
ſanguine ipſius, ſalui erimus ab
ira per ipſum. *Si enim cum ini- 10
mici eſſemus, reconciliati ſumus
Deo per mortem Filij eius: mul-
to magis reconciliati, ſalui erimus
in vita ipſius. * Non ſolum au- 11
tem: ſed & gloriamur in Deo per C
Dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum, per quem nunc reconcilia-
tionē accepimus. *Propterea ſicut 12
per vnum hominem peccatum in
hunc mundum intrauit, & per
peccatū mors, & ita in omnes ho-
mines mors pertranſijt, in quo
omnes peccauerunt:* Vſque ad le- 13
gem enim peccatū erat in mun-
do: peccatum autem non impu-
tabatur, cum lex non eſſet. * Sed 14
regnauit mors ab Adam vſque ad
Moyſen etiam in eos, qui non pec
cauerunt in ſimilitudinē præuari-
cationis Adæ, qui eſt forma futu-
ri. * Sed non ſicut delictum, ita 15
& donum. ſi enim vnius delicto
multi mortui ſunt: multo ma-
gis gratia Dei & donum in gra-
tia vnius hominis Ieſu Chriſti in
plures abundauit. * Et non ſicut 16
per vnum peccatum, ita & donū. D
nam iudicium quidem ex vno in
condemnationem: gratia autem
ex multis delictis in iuſtificatio-
nem. *Si enim vnius delicto mors 17
regnauit per vnum: multo ma-
gis abundantiam gratiæ, & dona-
tionis, & iuſtitiæ accipientes, in
vita regnabunt per vnum Ieſum
Chriſtum. * Igitur ſicut per vnius 18
delictum in omnes homines in
condemnationem: ſic & per vnius
iuſtitiam in omnes homines in
iuſtificationem vitæ. *Sicut enim 19
per inobedientiam vnius homi-
nis, peccatores conſtituti ſunt mul
ti: ita & per vnius obeditionem,
iuſti conſtituentur multi. * Lex 20
autem ſubintrauit vt abundaret
delictum. Vbi autem abundauit
delictum, ſuperabundauit gratia.
* Vt ſicut regnauit peccatum in 21
mortem: ita & gratia regnet per
iuſtitiam in vitam æternam,
per Ieſum Chriſtum Dominum
noſtrum.

CAP. VI.

1 A QVid ergo dicemus, perma-
nebimus in peccato vt
2 gratia abundet? * Abſit.
Qui enim mortui ſumus peccato,
quomodo adhuc viuemus in illo?
3 * An ignoratis quia quicumque
baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,
in morte ipſius baptizati ſumus?
4 * ‖ Conſepulti enim ſumus cum ‖ Gal. 3. b.
illo per baptiſmum in mortem: vt 27
quomodo Chriſtus ſurrexit a mor Coloſ. 2. b.
tuis per gloriam Patris, ‖ ita & nos 12
5 in nouitate vitæ ambulemus. * Si Epheſ. 4. c.
B enim complantati facti ſumus ſi- 23
militudini mortis eius: ſimul & Heb. 12. a.
6 reſurrectionis erimus * Hoc ſcien- 1
tes, quia vetus homo noſter ſimul 1. Pet. 2. a. 1
crucifixus eſt, vt deſtruatur cor- &
pus peccati, & vltra non ſeruia-
7 mus peccato. * Qui enim mor-
tuus eſt, iuſtificatus eſt a peccato.
8 * Si autem mortui ſumus cum
CHRISTO: credimus quia ſi-
mul etiam viuemus cum Chriſto:
9 * ſcientes quod Chriſtus reſur-
gens ex mortuis iam non moritur,
mors illi vltra non dominabitur.
10 * Quòd enim mortuus eſt pec-
cato, mortuus eſt ſemel: quòd
11 autem viuit: viuit Deo. * Ita &
vos exiſtimate, vos mortuos qui-
dem eſſe peccato, viuentes au-
tem Deo, in Chriſto Ieſu Domi-
12 no noſtro. * Non ergo regnet pec-
catum in veſtro mortali corpore
vt obediatis concupiſcentijs eius.
13 * Sed neque exhibeatis mem-
bra veſtra arma iniquitatis pec-
cato: ſed exhibete vos Deo, tam-
quam ex mortuis viuentes &
membra veſtra arma iuſtitiæ Deo.
14 * Peccatum enim vobis non
C dominabitur: non enim ſub le-
15 ge eſtis, ſed ſub gratia. * Quid
ergo? peccabimus, quoniam
non ſumus ſub lege, ſed ſub
16 gratia? Abſit. * ‖ Neſcitis quo-
niam qui exhibetis vos ſeruos ad ‖ Io. 8. d. 34
obediendum, ſerui eſtis eius, cui 2. Pet. 2. d.
obeditis, ſiue peccati ad mortem, 19
ſiue obeditionis ad iuſtitiam?
17 * Gratias autem Deo quòd fuiſtis
ſerui peccati, obedíſtis autem ex
corde

corde in eam formam doctrinæ,
in quam traditi eſtis. * Liberati 18
autem a peccato, ſerui facti eſtis
iuſtitiæ. * Humanum dico, pro- 19
pter infirmitatẽ carnis veſtræ: ſi-
cut enim exhibuiſtis membra ve-
ſtra ſeruire immunditiæ, & ini- D
quitati ad iniquitatem, ita nunc
exhibete mẽbra veſtra ſeruire iu
ſtitiæ in ſanctificationem. * Cum 20
enim ſerui eſſetis peccati, liberi
fuiſtis iuſtitiæ. * Quem ergo fru- 21
ctum habuiſtis, tunc in illis, in
quibus nunc erubeſcitis? Nam fi-
nis illorum mors eſt. * Nunc 22
vero liberati a peccato, ſerui au-
tem facti Deo, habetis fructum
veſtrum in ſanctificationem, fi-
nem vero vitam æternam. * Sti- 23
pendia enim peccati, mors. Gra-
tia autem Dei, vita æterna, in
Chriſto, Ieſu Domino noſtro.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (ſcien- 1
tibus enim legem loquor) A
quia lex in homine dominatur
quanto tempore viuit? * ‖Nam 2
quæ ſub viro eſt mulier, viuen-
‖1.Cor.7.g.39 te viro, alligata eſt legi: ſi au-
tem mortuus fuerit vir eius, ſo-
luta eſt a lege viri. * Igitur, vi- 3
uente viro, vocabitur adultera ſi
fuerit cum alio viro: ſi autem
mortuus fuerit vir eius, libera-
ta eſt a lege viri, vt non ſit adulte-
ra ſi fuerit cum alio viro. * Ita- 4
que fratres mei & vos mortificati
eſtis legi per corpus Chriſti, vt ſi-
tis alterius, qui ex mortuis re-
ſurrexit, vt fructificemus Deo.
* Cum enim eſſemus in carne, 5
paſſiones peccatorum, quæ per le
gem erant, operabantur in mem-
bris noſtris, vt fructificarent mor-
ti. * nunc autem ſoluti ſumus a 6
lege mortis, in qua detineba-
mur, ita vt ſeruiamus in nouita-
te ſpiritus, & non in vetuſtate
litteræ. * Quid ergo dicemus? 7
lex peccatum eſt? Abſit. Sed pec- B
catum non cognoui, niſi per le-
gem: nam concupiſcentiam ne-
ſciebam, niſi lex diceret: ‖ Non
concupiſces. * Occaſione au- 8
‖Exo.20.c.17 tem accepta, peccatum per man-
datum operatum eſt in me om-
Deu.5.c.19 nem concupiſcentiam. Sine le-
ge enim peccatum mortuũ erat.
9 * Ego autem viuebam ſine lege
aliquando. Sed cum veniſſet man-
10 datum, peccatum reuixit. * Ego
autem mortuus ſum: & inuentum
eſt mihi mandatum, quod erat ad
11 vitam, hoc eſſe ad mortem. * Nam
peccatum occaſione accepta per
mandatum, ſeduxit me, & per
12 illud occidit. * ‖Itaque lex qui-
C dem ſancta, & mandatum ſan-
ctum, & iuſtum, & bonum. ‖1.Tim.1.b.8
13 * Quod ergo bonum eſt, mihi fa-
ctum eſt mors? Abſit. Sed pecca-
tum, vt appareat peccatum, per
bonum operatum eſt mihi mor-
tem: vt fiat ſupra modum peccans
14 peccatum per mandatum. * Sci-
mus enim quia lex ſpiritualis eſt:
ego autem carnalis ſum venunda-
15 tus ſub peccato. * Quod enim o-
peror, non intelligo. non enim
quod volo bonum, hoc ago: ſed
16 quod odi malum, illud facio. * Si
autem quod nolo, illud facio: cõ-
ſentio legi, quoniam bona eſt.
17 * Nũc autem iam non ego operor
illud, ſed quod habitat in me pec-
18 catum. * Scio enim quia non ha-
bitat in me, hoc eſt in carne mea,
bonum. Nam velle, adiacet mi-
hi: perficere autem bonum, non
19 inuenio. * Non enim quod volo
D bonum hoc facio: ſed quod nolo
20 malum, hoc ago. * Si autem quod
nolo, illud facio: iam non ego
operor illud, ſed quod habitat in
21 me, peccatum. * Inuenio igitur
legem, volenti mihi facere bo-
num, quoniam mihi malum adia-
22 cet: * condelector enim legi Dei
ſecundum interiorem hominem:
23 * video autem aliam legem in
membris meis, repugnantem le-
gi mentis meæ, & captiuantẽ me
in lege peccati, quæ eſt in mem-
24 bris meis. * Infelix ego homo,
quis me liberabit de corpore mor
25 tis huius? * Gratia Dei per Ieſum
Chriſtum Dominum noſtrum.
Igitur ego ipſe mente ſeruio legi
Dei: carne autem legi peccati.

CAP. VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis
A eſt iis, qui ſunt in Chriſto
Ieſu: qui non ſecundum carnem
2 ambulant. * Lex enim ſpiritus
vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me
a lege

a lege peccati & mortis.* Nā quod 3
impoſſibile erat legi, in quo infir-
mabatur per carnem: Deus Fi-
lium ſuum mittens in ſimilitudi-
nem carnis peccati, & de pecca-
to damnauit peccatum in carne,
* vt iuſtificatio legis impleretur in 4
nobis, qui non ſecundum carnem
ambulamus, ſed ſecundum ſpiri-
tum. * Qui enim ſecundum car- 5
nem ſunt: quæ carnis ſunt, ſa-
piunt. qui vero ſecundum ſpi-
ritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus ſen-
tiunt.* Nā prudentia carnis, mors 6
eſt: prudentia autem ſpiritus vi- B
ta, & pax. * quoniam ſapiētia car- 7
nis inimica eſt Deo: legi enim Dei
non eſt ſubiecta: nec enim poteſt.
* Qui autem in carne ſunt, Deo 8
placere non poſſunt. * Vos autem 9
in carne non eſtis, ſed in ſpiritu:
ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vo
bis. Siquis autem Spiritum Chri-
ſti non habet: hic non eſt eius.
* Si autem Chriſtus in vobis 10
eſt: corpus quidem mortuum
eſt propter peccatum, ſpiritus ve-
ro viuit propter iuſtificationem.
* Quod ſi Spiritus eius, qui ſu- 11
ſcitauit Ieſum a mortuis, habi-
tat in vobis: qui ſuſcitauit Ieſum C
Chriſtum a mortuis, viuificabit
& mortalia corpora veſtra, pro-
pter inhabitantem Spiritum eius
in vobis. * Ergo fratres debitores 12
ſumus non carni, vt ſecundum
carnem viuamus. * Si enim ſe- 13
cundum carnem vixeritis, mo-
riemini: ſi autem ſpiritu facta
carnis mortificaueritis, viuetis.
* Quicumque enim ſpiritu Dei 14
‖2. Tim. 1. agūtur, ij ſunt filij Dei. * ‖ Non 15
b. 7 enim accepiſtis ſpiritum ſerui-
Gal. 4. a. 5 tutis iterum in timore, ſed ac-
cepiſtis ſpiritum adoptionis fi-
liorum, in quo clamamus: Abba
(Pater.) * Ipſe enim Spiritus te- 16
ſtimonium reddit ſpiritui noſtro
quòd ſumus filij Dei. * Si autem 17
filij, & heredes: heredes quidem
Dei, coheredes autem Chriſti: ſi
tamen compatimur, vt & con-
glorificemur. * Exiſtimo enim 18
quòd non ſunt condignæ paſſio- D
nes huius temporis ad futuram
gloriam, quæ reuelabitur in no-
bis. * Nam expectatio creaturæ, 19
reuelationem filiorum Dei expe-
ctat. * Vanitati enim creatura ſu- 20
biecta eſt non volens, ſed pro-
pter eum, qui ſubiecit eam in ſpe:
21 * quia, & ipſa creatura liberabitur
a ſeruitute corruptionis in liber-
22 tatem gloriæ filiorum Dei. * Sci-
mus enim quod omnis creatura
ingemiſcit, & parturit vſque ad-
23 huc. * Non ſolum autem illa,
ſed & nos ipſi primitias ſpiritus
habentes: & ipſi intra nos gemi-
mus adoptionem filiorum Dei
expectantes, redemptionem cor-
24 poris noſtri. * Spe enim ſalui facti
E ſumus. Spes autem, quæ vide-
tur, non eſt ſpes: nam quod videt
25 quis, quid ſperat? * Si autem
quod non videmus, ſperamus:
26 per patientiam expectamus. * Si-
militer autem & Spiritus adiu-
uat infirmitatem noſtram: nam
quid oremus, ſicut oportet, neſci-
mus: ſed ipſe Spiritus poſtulat
pro nobis gemitibus inenarrabili-
27 bus. * Qui autem ſcrutatur cor-
da, ſcit quid deſideret Spiritus:
quia ſecundum Deum poſtulat
28 pro ſanctis. * Scimus autem quo
niam diligentibus Deum omnia
cooperantur in bonum, ijs, qui
ſecūdum propoſitum vocati ſunt
29 ſancti. * Nam quos præſciuit,
& prædeſtinauit conformes fie-
ri imaginis Filij ſui, vt ſit ipſe
primogenitus in multis fratri-
30 bus. * Quos autem prædeſtina-
F uit, hos & vocauit: & quos vo-
cauit, hos & iuſtificauit: quos
autem iuſtificauit, illos & glori-
31 ficauit. * Quid ergo dicemus ad
hæc? ſi Deus pro nobis, quis con-
32 tra nos? * Qui etiam proprio Fi-
lio ſuo non pepercit, ſed pro no-
bis omnibus tradidit illum: quo
modo non etiam cum illo om-
33 nia nobis donauit? * Quis accu-
ſabit aduerſus electos Dei? Deus
34 qui iuſtificat, * quis eſt qui con-
demnet? Chriſtus Ieſus, qui
mortuus eſt, immo qui & re-
ſurrexit, qui eſt ad dexteram
Dei, qui etiam interpellat pro
35 nobis. * Quis ergo nos ſepara-
bit a charitate Chriſti? tribula-
tio? an anguſtia? an fames? an
nuditas? an periculum? an per-
36 ſecutio? an gladius? * (ſicut
G ſcriptum eſt: ‖ Quia propter te ‖ Pſ. 43. d. 3
mortificamur tota die: æſtimati
37 ſumus ſicut oues occiſionis.) * Sed

in his

In his omnibus ſuperamus pro-
pter eum,qui dilexit nos.* Certus 38
ſum enim quia neque mors, ne-
que vita,neque angeli,neque prin
cipatus, neque virtutes.neque in-
ſtantia,neque futura,neque forti-
tudo,*neque altitudo,neque pro- 39
fundum , neque creatura alia po-
terit nos ſeparare a charitate Dei,
quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino
noſtro.

CAP. IX.

VEritatem dico in Chriſto,non 1
mentior : teſtimonium mihi A
perhibente conſciẽtia mea in Spi-
ritu ſancto: *quoniã triſtitia mihi 2
magna eſt, & cõtinuus dolor cor-
‖Act.9.a.2 di meo. * ‖ Optabam enim ego 3
1.Cor.15.b ipſe anathema eſſe a Chriſto pro
9. fratribus meis, qui ſunt cognati
mei ſecundum carnem,*qui ſunt 4
Iſraelitæ, quorum adoptio eſt fi-
liorum,& gloria,& teſtamentum,
& legiſlatio,& obſequium,& pro-
miſſa: *quorum patres,& ex qui- 5
bus eſt Chriſtus ſecundum carnẽ, B
qui eſt ſuper omnia Deus benedi-
ctus in ſæcula. Amen. * Non au- 6
tem quòd exciderit verbum Dei.
Non enim omnes qui ex Iſrael
ſunt, ij ſunt Iſraelitæ : * neque 7
qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes
‖Gen.21.b. filij: ‖ ſed in Iſaac vocabitur tibi
12 ſemen: * id eſt, non qui filij car- 8
‖Gal.4.d.28 nis,hi filij Dei: ſed ‖ qui filij ſunt
promiſſionis,æſtimantur in ſemi-
ne. * Promiſſionis enim verbum 9
‖ Gen.18.b. hoc eſt: ‖ Secundum hoc tempus C
10 veniam: & erit Saræ filius. * Non 10
‖Gen.25.c. ſolum autem illa· ‖ ſed & Rebec-
24 ca ex vno concubitu habens,Iſaac
patris noſtri. * Cum enim non- 11
dum nati fuiſſent,aut aliquid bo-
ni egiſſent, aut mali, (vt ſecundũ
*electionem propoſitum Dei ma- 12
neret) non ex operibus,ſed ex vo-
‖Gen.25.c. cante dictum eſt ei: * ‖ Quia ma- 13
23 ior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum
Mal. 1.a.2 eſt: Iacob dilexi, Eſau autem
odio habui.* Quid ergo dicemus? 14
numquid iniquitas apud Deum?
‖Exo.33.d. Abſit. * Moyſi enim dicit: ‖ Mi 15
19 ſerebor cuius miſereor: & miſe- D
ricordiam præſtabo cuius miſere-
bor. * Igitur non volentis, neque 16
currentis, ſed miſerentis eſt Dei.
* Dicit enim Scriptura Pharaoni: 17
‖ Quia in hoc ipſum excitaui te, ‖Exod.9.d.
vt oſtẽdam in te virtutem meam: 16
& vt annuncietur nomen meum
18 in vniuerſa terra.* Ergo cuius vult
miſeretur, & quem vult indurat.
19 * Dicis itaque mihi: Quid adhuc
queritur? Voluntati enim eius
20 quis reſiſtit? *O homo,tu quis es,
E qui reſpondeas Deo? ‖ Numquid ‖ Sap.15.b.
dicit figmentum ei, qui ſe finxit: 7
21 Quid me feciſti ſic? *An [illegible] [illegible]s.b.9
bet poteſtatem figulus lu[illegible] Ier.18.a.6
dem ma[illegible] facere aliud quidem
vas in honorem, aliud vero in
22 contumeliam? * Quòd ſi Deus
volens oſtendere iram, & notam
facere potentiam ſuam, ſuſtinuit
in multa patientia, vaſa iræ, apta
23 in interitum, * vt oſtenderet di-
uitias gloriæ ſuæ in vaſa miſeri-
cordiæ, quæ præparauit in glo-
24 riam * Quos & vocauit nos non
ſolum ex Iudæis, ſed etiam ex
25 Gentibus, * ſicut in Oſee dicit:
F ‖ Vocabo non plebem meam,ple- ‖ Oſee 2.d.
bem meam: & non dilectam, 23
dilectam: & non miſericordiam 1.Pet.2.b.
conſecutam, miſericordiam con- 10
26 ſecutam. * ‖ Et erit: in loco, vbi ‖ Oſee 1.b.
dictum eſt eis: Non plebs mea 10
vos: ibi vocabuntur filij Dei vi-
27 ui. * Iſaias autem clamat pro Iſ-
rael: ‖ Si fuerit numerus filiorum ‖Iſa.10.e.
Iſrael tamquam arena maris, re- 22
28 liquiæ ſaluæ fient.* Verbum enim
conſummans, & abbreuians in
æquitate: quia verbũ breuiatum
faciet Dominus ſuper terram:
29 * & ſicut prædixit Iſaias: ‖ Niſi Do ‖ Iſa.1.c.9
G minus ſabaoth reliquiſſet nobis
ſemẽ,ſicut Sodoma facti eſſemus,
& ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſe-
30 mus.* Quid ergo dicemus? Quòd
gentes,quæ non ſectabantur iuſti-
tiam, apprehenderunt iuſtitiam:
iuſtitiam autem, quæ ex fide eſt.
31 * Iſrael vero ſectando legem iuſti-
tiæ,in legem iuſtitiæ nõ peruenit.
32 * Quare? Quia non ex fide, ſed
quaſi ex operibus: offenderunt
33 enim in lapidẽ offenſionis, * ſicut
ſcriptum eſt: ‖ Ecce pono in Sion ‖ Iſa.8.c.14
lapidem offenſionis, & petram & 28. d.16
ſcandali: & omnis, qui credit in 1.Pet.2.b.7
eum, non confundetur.

CAP. X.

1 FRatres, voluntas quidẽ cordis
A mei,& obſecratio ad Deum,fit

pro illis in ſalutem. * Teſtimo- 2
nium enim perhibeo illis quòd
æmulationem Dei habẽt, ſed non
ſecundum ſcientiam. * Ignoran- 3
tes enim iuſtitiam Dei, & ſuam
quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei
non ſunt ſubiecti. * Finis enim 4
legis, Chriſtus, ad iuſtitiam om-
ni credenti. * Moyſes enim ſcri- 5
pſit, quoniam iuſtitiam, quæ ex
‖Leu.[illegible] [illegible] ‖ quę fecerit homo, viuet
5 [illegible] Quæ autem ex fide eſt iu- 6
Ezec.20.b. ſtitia, ſic dicit: ‖Ne dix[illegible]is in cor- B
11 de tuo: quis aſcendet in cælum?
‖Deu.30.c. id eſt, Chriſtum deducere: * Aut 7
12 quis deſcendet in abyſſum? hoc
eſt, Chriſtum a mortuis reuoca-
re. * Sed quid dicit Scriptura? 8
‖Deut. 30. ‖ Prope eſt verbum in ore tuo, &
c. 14 in corde tuo: hoc eſt verbum fi-
dei, quod prædicamus. * Quia 9
ſi confitearis in ore tuo Dominum
Ieſum, & in corde tuo credideris
quòd Deus illũ ſuſcitauit a mor-
tuis, ſaluus eris. * Corde enim 10
creditur ad iuſtitiam: ore autem
confeſſio fit ad ſalutem. * Dicit 11
‖Iſa.28. d. enim Scriptura: ‖ Omnis, qui
16 credit in illum, non confunde-
tur. * Non enim eſt diſtinctio Iu- 12
dæi, & Græci: nam idem Domi- C
nus omnium, diues in omnes, qui
‖Ioel 2.g. inuocant illum. * ‖ Omnis enim, 13
22 quicumque inuocauerit nomen
Act.2.c. 21 Domini, ſaluus erit. * Quomo- 14
do ergo inuocabunt, in quem
non crediderunt? Aut quomodo
credent ei, quem non audierunt?
Quomodo autem audiẽt ſine præ-
dicante? * Quomodo vero prædi- 15
cabunt niſi mittantur: ſicut ſcri-
‖Iſa.52.b.7 ptum eſt: ‖ Quàm ſpecioſi pedes
Nah.1.d.15 euangelizantium pacem, euange-
lizantium bona! * Sed non om- 16
nes obediunt Euangelio. Iſaias
‖Iſa.53.a.1 enim dicit: ‖ Domine quis credi-
Ioan.12. f. dit auditui noſtro? * Ergo fides ex 17
38 auditu, auditus autem per verbũ
Chriſti. * Sed dico: Numquid non 18
‖Pſ.18.a.5 audierunt? ‖ Et quidem in om- D
nem terram exiuit ſonus eorum,
& in fines orbis terræ verba eo-
rum. * Sed dico: Numquid Iſrael 19
non cognouit? Primus Moyſes di-
‖Deu.32.c. cit: ‖ Ego ad æmulationem vos
21 adducam in non gentem: in gen-
tem inſipientem, in iram vos mit-
tam. * Iſaias autem audet, & di- 20
‖Iſa.65.a.1 cit: ‖ Inuentus ſum a non quæren-
tibus me: palam apparui ijs, qui
21 me non interrogabant. * Ad Iſrael
autem dicit: ‖ Tota die expandi ‖Iſa.65.a.2
manus meas ad populũ non cre-
dentem, & contradicentem.

CAP. XI.

1 DIco ergo: Numquid Deus re-
A pulit populum ſuum? Ab-
ſit. Nam & ego Iſraelita ſum ex
ſemine Abraham, de tribu Benia-
2 min: * Non repulit Deus plebem
ſua[illegible], quam præſciuit. An neſci-
tis in Elia quid dicit Scriptura:
quemadmodũ interpellat Deum
3 aduerſum Iſrael? * ‖ Domine, ‖3.Reg.19.
Prophetas tuos occiderũt, altaria d. 10
tua ſuffoderunt: & ego relictus
ſum ſolus, & quærunt animam
4 meam. * Sed quid dicit illi diui-
num reſponſum? ‖ Reliqui mihi ‖3.Reg.19.
ſeptem millia virorum, qui non d.18
curuauerunt genua ante Baal.
5 * Sic ergo & in hoc tempore reli-
quiæ ſecundum electionem gra-
6 tiæ ſaluæ factæ ſunt. * Si autem
B gratia, iam non ex operibus: alio-
quin gratia iam non eſt gratia.
7 * Quid ergo? quod quærebat Iſ-
rael, hoc non eſt conſecutus: ele-
ctio autẽ conſecuta eſt: ceteri ve-
8 ro excæcati ſunt: * ſicut ſcriptum
eſt: ‖ Dedit illis Deus ſpiritum ‖Iſa.6.c.9
compunctionis: oc[illegible]os vt non vi- Matt.13.b.
deant, & au[illegible] non audiant, 14
9 vſque in hod[illegible]rnum diem. * Et Ioã.12.f.40
Dauid dicit: Fiat menſa eorum Act.28..f.
in laqueum, & in captionem, & 26
in ſcandalum, & in retributio- Pſ.68.c. 23
10 nem illis. * Obſcurentur oculi
eorum ne videant: & dorſum eo-
11 rum ſemper incurua. * Dico er-
go: Numquid ſic offenderunt vt
caderent? Abſit. Sed illorum de-
licto, ſalus eſt Gentibus vt illos
12 æmulentur. * Quòd ſi delictum
illorum diuitiæ ſunt mundi, & di-
minutio eorum diuitiæ Gentium:
quanto magis plenitudo eorum?
13 * Vobis enim dico Gentibus: Quã-
diu quidem ego ſum Gentium
Apoſtolus, miniſterium meum
14 honorificabo, * ſi quomodo ad
æmulandum prouocem carnem
meam, & ſaluos faciam aliquos
15 ex illis. * Si enim amiſſio eorum,
reconciliatio eſt mundi: quæ aſ-
ſumptio, niſi vita ex mortuis?

*Quòd

* Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & 16
maſſa: & ſi radix ſancta, & rami.
* Quòd ſi aliqui ex ramis fracti 17
ſunt, tu autem cum oleaſter eſ- C
ſes, inſertus es in illis, & ſocius
radicis, & pinguedinis oliuæ fa-
ctus es, * noli gloriari aduerſus 18
ramos. Quòd ſi gloriaris: non tu
radicem portas, ſed radix te.
* Dices ergo: Fracti ſunt rami vt 19
ego inſerar. * Bene: propter in- 20
credulitatem fracti ſunt. Tu au-
tem fide ſtas: noli altum ſapere,
ſed time. * Si enim Deus natura 21
libus ramis non pepercit: ne for-
te nec tibi parcat. * Vide ergo 22
bonitatem, & ſeueritatem Dei:
in eos quidem, qui ceciderunt,
ſeueritatem: in te autem bonita-
tem Dei, ſi permanſeris in bonita-
te. alioquin & tu excideris. * Sed 23
& illi, ſi non permanſerint in in-
credulitate, inſerentur: potens eſt
enim Deus iterum inſerere illos.
* Nam ſi tu ex naturali exciſus es 24
oleaſtro, & contra naturam inſer-
tus es in bonam oliuam: quan-
to magis ij, qui ſecundum natu-
ram, inſerentur ſuæ oliuæ? * No- 25
lo enim vos ignorare fratres my- D
ſterium hoc: (vt non ſitis vobiſi-
pſis ſapientes) quia cæcitas ex par-
te contigit in Iſrael, donec pleni-
tudo Gẽtium intraret, * & ſic om- 26
nis Iſrael ſaluus fieret, ſicut ſcri-
‖ Iſa. 59. d. ptum eſt: ‖ Veniet ex Sion, qui
20 eripiat, & auertat impietatem a
Iacob. * Et hoc illis a me teſta- 27
mentum: cum abſtulero peccata
eorum. * Secundum Euangelium 28
quidem, inimici propter vos: ſe-
cundum electionem autem, cha-
riſſimi propter patres. * Sine pœ- 29
nitentia enim ſunt dona, & voca-
tio Dei. * Sicut enim aliquando 30
& vos non credidiſtis Deo, nunc
autem miſericordiam conſecuti
eſtis propter incredulitatem illo-
rum: * ita & iſti nunc non credi- 31
derunt in veſtram miſericordiam:
vt & ipſi miſericordiam conſe-
quantur. * Concluſit enim Deus 32
omnia in incredulitate: vt om-
nium miſereatur. * O altitudo di- 33
uitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ
Dei: quàm incomprehenſibilia
‖ Sap. 9. c. 13 ſunt iudicia eius, & inueſtigabi-
Iſa. 40. d. 13 les viæ eius! * ‖ Quis enim cogno- 34
1. Cor. 2. d. uit ſenſum Domini? Aut quis
16

35 conſiliarius eius fuit? * Aut quis
prior dedit illi, & retribuetur ei?
36 * Quoniam ex ipſo, & per ipſum,
& in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria
in ſæcula. Amen.

CAP. XII.

1 OBſecro itaque vos fratres per
A miſericordiam Dei, ‖ vt exhi- ‖ Phil. 4. d.
beatis corpora veſtra hoſtiam vi- 18
uentem, ſanctam, Deo placen-
tem, rationabile obſequium ve-
2 ſtrum. * Et nolite conformari
huic ſæculo, ſed reformamini in
nouitate ſenſus veſtri: ‖ vt pro- ‖ Eph. 5. d.
betis quæ ſit voluntas Dei bona, 17
3 & beneplacens, & perfecta. * Di- 1. Theſ. 4. a.
co enim per gratiam quæ data eſt 3
mihi, omnibus qui ſunt inter vos:
Non plus ſapere quàm oportet ſa-
pere, ſed ſapere ad ſobrietatem:
‖ & vnicuique ſicut Deus diuiſit ‖ 1. Cor. 12.
4 menſuram fidei. * Sicut enim in b. 11
B vno corpore multa membra ha- Epheſ. 4. b.
bemus, omnia autem membra nõ 7
5 eundem actum habent: * ita mul-
ti vnum corpus ſumus in Chriſto,
ſinguli autem alter alterius mem-
6 bra. * Habentes autem donationes
ſecundum gratiam, quæ data eſt
nobis, differẽtes: ſiue prophetiam
7 ſecundum rationem fidei, * ſiue
miniſterium in miniſtrando, ſiue
8 qui docet in doctrina, * qui exhor-
tatur in exhortando, qui tribuit
in ſimplicitate, qui præeſt in ſo-
licitudine, qui miſeretur in hila-
9 ritate. * Dilectio ſine ſimulatio-
ne. ‖ Odientes malum, adhæren- ‖ Amos 5. d.
10 tes bono: * ‖ Charitate fraterni- 15
tatis inuicem diligentes: Honore ‖ Epheſ. 4. a
11 inuicem præuenientes * ‖ Solici- 3
C tudine non pigri: Spiritu feruen- ‖ 1. Pet. 2. c.
12 tes: Domino ſeruientes: * Spe gau- 17
dentes: In tribulatione patientes:
13 Orationi inſtantes: * Neceſſitati-
bus ſanctorum communicantes:
14 ‖ Hoſpitalitatem ſectantes. * Bene- ‖ Heb. 13. a
dicite perſequentibus vos: bene- 1
15 dicite, & nolite maledicere. * Gau 1. Pet. 4. b. 9
dere cum gaudentibus, flere cum
16 flentibus: * Idipſum inuicem ſen-
D tientes: Non alta ſapientes, ſed
humilibus conſentientes. Noli-
te eſſe prudentes apud voſmeti-
17 pſos: * Nulli malum pro malo
reddentes: ‖ prouidentes bona ‖ 2. Cor. 8. d
nõ tantum coram Deo, ſed etiam 21

‖Heb.12.d. coram omnibus hominibus. * ‖ Si 18
14 fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum
omnibus hominibus pacē haben-
‖Eccl.28.a. tes: * ‖ Non voſmetipſos defen- 19
1.2.3 dentes chariſſimi, ſed date locum
Matt.5.g. iræ. ſcriptum eſt enim: ‖ Mihi vin-
39 dicta: ego retribuam, dicit Do-
‖Deut.32. minus. * Sed ſi eſurierit inimicus 20
c.35 tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum
Heb.10.f. da illi: hoc enim faciens, carbo-
30 nes ignis congeries ſuper caput
Prou.25.c. eius. * Noli vinci a malo, ſed vin- 21
21 ce in bono malum.

CAP. XIII.

Sap.6.a.4 OMnis anima poteſtatibus ſu- 1
1.Pet.2.c.13 blimioribus ſubdita ſit: Non A
eſt enim poteſtas niſi a Deo: quæ
autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt.
* Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei 2
ordinationi reſiſtit. Qui autem
reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem
acquirunt: * nam principes non 3
ſunt timori boni operis, ſed ma-
li. Vis autem non timere pote-
ſtatem? Bonum fac: & habebis
laudem ex illa: * Dei enim mini- 4
ſter eſt tibi in bonum. Si autem B
malum feceris, time: non enim
ſine cauſa gladium portat. Dei
enim miniſter eſt vindex in iram
ei, qui malum agit. * Ideo ne- 5
ceſſitate ſubditi eſtote non ſolum
propter iram, ſed etiam propter
conſcientiam. * Ideo enim & tri- 6
buta præſtatis: miniſtri enim Dei
ſunt, in hoc ipſum ſeruientes.
‖Mat.22.c. * ‖ Reddite ergo omnibus debita: 7
21 cui tributum, tributum: cui ve-
ctigal, vectigal: cui timorem, ti-
morem: cui honorem, honorem.
*Nemini quidquam debeatis: ni- 8
ſi vt inuicem diligatis: qui enim C
diligit proximum, legem imple-
‖Exo.20.c. uit. * Nam: ‖ Non adulterabis: 9
14 Non occides: Non furaberis:
Deu.5.b.18 Non falſum teſtimonium dices:
Non concupiſces: & ſi quod eſt
aliud mandatum, in hoc verbo
Leu.19.d. inſtauratur: ‖ Diliges proximum
18 tuum ſicut teipſum. * Dilectio 10
‖Mat.22.d. proximi malum non operatur.
39 Plenitudo ergo legis eſt dilectio.
Mar.12.e. * Et hoc ſcientes tempus: quia 11
31 hora eſt iam nos de ſomno ſurge- D
Gal.5.c.14 re. Nunc enim propior eſt no-
Iac.2.b.8 ſtra ſalus, quàm cum credidimus.
* Nox præceſſit, dies autem ap- 12
propinquauit. Abijciamus ergò
opera tenebrarum, & induamur
13 arma lucis. * Sicut in die hone-
ſte ambulemus: ‖ non in comeſ- ‖Luc.21.f.
ſationibus, & ebrietatibus, non 34
in cubilibus, & impudicitijs, non
in contentione, & æmulatione:
14 * ‖ ſed induimini Dominum Ie- ‖Gal.5.c.
ſum Chriſtum, & carnis curam 16
ne feceritis in deſiderijs. 1.Pet.2.c.
11

CAP. XIIII.

1 INfirmum autem in fide aſſu-
A mite, non in diſceptationibus
2 cogitationum. * Alius enim cre-
dit ſe manducare omnia: qui au-
tem infirmus eſt, olus manducet.
3 * Is, qui manducat, non mandu-
cantem non ſpernat: & qui non
manducat, manducantem non iu-
dicet: Deus enim illum aſſum-
4 ſit. * ‖ Tu quis es, qui iudicas ‖Iac.4.d.12
alienum ſeruum? Domino ſuo
ſtat, aut cadit: ſtabit autem: po-
tēs eſt enim Deus ſtatuere illum.
5 * Nam alius iudicat diem inter
diem: alius autem iudicat omnē
diem: vnuſquiſque in ſuo ſenſu
6 abundet. * Qui ſapit diem, Do-
B mino ſapit: Et qui manducat, Do-
mino mãducat: gratias enim agit
Deo. Et qui non manducat, Do-
mino non manducat, & gratias
7 agit Deo: * Nemo enim noſtrum
ſibi viuit, & nemo ſibi moritur.
8 * Siue enim viuimus, Domino vi-
uimus: ſiue morimur, Domino
morimur. Siue ergo viuimus, ſi-
9 ue morimur, Domini ſumus. * In
hoc enim Chriſtus mortuus eſt,
& reſurrexit: vt & mortuorum
10 & viuorum dominetur. * Tu au-
tem quid iudicas fratrem tuum?
aut tu quare ſpernis fratrem tuũ?
‖ Omnes enim ſtabimus ante tri- ‖2.Cor.5.
11 bunal Chriſti. * ſcriptũ eſt enim: b.10
C ‖ Viuo ego, dicit Dominus, quo- Iſa.45.d.23
niam mihi flectetur omne genu: ‖Phil.2.b.
& omnis lingua confitebitur Deo. 10
12 * Itaque vnuſquiſque noſtrũ pro-
13 ſe rationem reddet Deo. * Non
ergo amplius inuicem iudicemus:
ſed hoc iudicate magis, ne pona-
tis offendiculum fratri, vel ſcan-
14 dalum. * Scio, & cõfido in Domi-
no Ieſu, quia nihil commune per
ipſum, niſi ei qui exiſtimat quid
commune eſſe, illi commune eſt.
* Si

* Si enim propter cibum frater 15
tuus contriſtatur: iam non ſecun-
‖1. Cor. 8. d. 11 dum charitatem ambulas. ‖ Noli
cibo tuo illum perdere, pro quo
Chriſtus mortuus eſt. * Non ergo 16
blaſphemetur bonum noſtrum.
* Non eſt enim regnum Dei eſca, 17
& potus: ſed iuſtitia, & pax, &
gaudium in Spiritu ſancto: * qui 18
enim in hoc ſeruit Chriſto, placet
Deo, & probatus eſt hominibus.
* Itaque quæ pacis ſunt, ſecte- 19
mur: & quæ ædificationis ſunt, D
in inuicem cuſtodiamus. * Noli 20
propter eſcã deſtruere opus Dei.
‖Tit. 1. d. 15 ‖ omnia quidem ſunt munda: ſed
malum eſt homini, qui per offen-
‖1. Cor. 8. d. 13 diculum manducat. * ‖ Bonum eſt 21
non manducare carnem, & non
bibere vinũ, neque in quo frater
tuus offenditur, aut ſcãdalizatur,
aut infirmatur. * Tu fidem ha- 22
bes? penes temetipſum habe co-
ram Deo: Beatus, qui non iudi-
cat ſemetipſum in eo, quod pro-
bat. * Qui autem diſcernit, ſi man- 23
ducauerit, damnatus eſt: quia
non ex fide. Omne autem, quod
non eſt ex fide, peccatum eſt.

CAP. XV.

Debemus autem nos firmiores 1
imbecillitates infirmorum A
ſuſtinere, & non nobis placere.
* Vnuſquiſque veſtrum proximo 2
ſuo placeat in bonum, ad ædifica-
tionem. * Etenim Chriſtus non 3
ſibi placuit, ſed ſicut ſcriptum eſt:
‖Pſ. 68. b. 10 ‖ Improperia improperantium ti-
bi ceciderunt ſuper me. * Quæ- 4
cumque enim ſcripta ſunt, ad no-
ſtram doctrinam ſcripta ſunt: vt
per patientiam, & conſolationem
Scripturarum, ſpem habeamus.
* Deus autem patientiæ, & ſola- 5
‖1. Cor. 1. b. 10 tij ‖ det vobis idipſum ſapere in
alterutrum ſecũdum Ieſum Chri-
ſtum: * vt vnanimes, vno ore ho- 6
norificetis Deum, & patrem Do- B
mini noſtri Ieſu Chriſti. * Propter 7
quod ſuſcipite inuicem, ſicut &
Chriſtus ſuſcepit vos in honorem
Dei. * Dico enim Chriſtum Ie- 8
ſum miniſtrũ fuiſſe circumciſio-
nis propter veritatem Dei, ad con-
firmandas promiſſiones patrum:
* Gentes autem ſuper miſericor- 9
dia honorare Deum, ſicut ſcri- C
ptum eſt: ‖ Propterea confitebor ‖Pſ. 17. d. 50
tibi in Gentibus Domine, & no- ‖2. Reg. 22.
10 mini tuo cantabo. * Et iterum d. 50
dicit: Lætamini Gentes cum ple-
11 be eius. * Et iterum: ‖ Laudate ‖Pſ. 116. a. 1
omnes Gentes Dominum: & ma-
12 gnificate eum omnes populi. * Et
rurſus Iſaias ait: ‖ Erit radix Ieſ- ‖Iſa. 11. c. 10
ſe, & qui exurget regere Gentes,
13 in eum Gentes ſperabunt. * Deus
autem ſpei repleat vos omni gau-
dio, & pace in credendo: vt abun-
detis in ſpe, & virtute Spiritus
14 ſancti. * Certus ſum autem fra-
tres mei & ego ipſe de vobis, quo-
niam & ipſi pleni eſtis dilectione,
repleti omni ſciẽtia, ita vt poſſitis
15 alterutrum monere. * Audacius
D autem ſcripſi vobis fratres ex par-
te, tamquam in memoriam vos
reducens: propter gratiam, quæ
16 data eſt mihi a Deo, * vt ſim mini-
ſter Chriſti Ieſu in Gentibus: ſan-
ctificans Euangelium Dei, vt fiat
oblatio Gentium accepta, & ſan-
17 ctificata in Spiritu ſancto. * Habeo
igitur gloriam in Chriſto Ieſu ad
18 Deum. * Non enim audeo aliquid
loqui eorum, quæ per me non ef-
ficit Chriſtus in obediẽtiam Gen-
19 tium, verbo & factis: * in virtute
ſignorum, & prodigiorum, in vir-
tute Spiritus ſancti: ita vt ab Ie-
ruſalem per circuitum vſque ad
Illyricum repleuerim Euãgelium
20 Chriſti. * Sic autem prædicaui
E Euangelium hoc, non vbi nomi-
natus eſt Chriſtus, ne ſuper alie-
num fundamentum ædificarem:
21 ſed ſicut ſcriptum eſt: * ‖ Quibus ‖Iſa. 52. d. 15
non eſt annunciatum de eo, vide-
bunt: & qui non audierunt, in-
22 telligent. * Propter quod & impe-
diebar plurimum venire ad vos,
& prohibitus ſum vſque adhuc.
23 * Nunc vero vlterius locum non
habens in his regionibus, cupidi-
tatem autem habens veniendi ad
vos ex multis iam præcedentibus
24 annis: * cum in Hiſpaniam profi-
F ciſci cœpero, ſpero quòd præteriẽs
videam vos, & a vobis deducar
illuc, ſi vobis primum ex parte
25 fruitus fuero. * Nunc igitur pro-
ficiſcar in Ieruſalem miniſtrare
26 ſanctis. * Probauerunt enim Ma-
cedonia, & Achaia collationem
aliquam facere in pauperes ſan-
ctorum, qui ſunt in Ieruſalem.

* Placuit enim eis, & debitores 27
1.Cor.9.b. ſunt eorum. ‖ Nam ſi ſpiritua-
lium eorum participes facti ſunt
Gentiles: debent & in carnalibus
miniſtrare illis. * Hoc igitur cum 28
conſummauero, & aſſignauero eis
fructum hunc: per vos proficiſcar
in Hiſpaniam. * Scio autem quo- 29
niam veniens ad vos, in abundan- G
tia benedictionis Euangelij Chri-
ſti veniam. * Obſecro ergo vos fra- 30
tres per Dominum noſtrum Ie-
ſum Chriſtum, & per charitatem
ſancti Spiritus, vt adiuuetis me
in orationibus veſtris pro me ad
Deum, * vt liberer ab infidelibus, 31
qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei
oblatio accepta fiat in Ieruſalem
ſanctis, * vt veniam ad vos in gau- 32
dio per voluntatẽ Dei, & refrige-
rer vobiſcum. * Deus autem pacis 33
ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

COmmẽdo autem vobis Phœ- 1
ben ſororem noſtram, quæ eſt A
in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in
Cenchris: * vt eam ſuſcipiatis in 2
Domino digne ſanctis: & aſſiſta-
tis ei in quocumque negotio ve-
ſtri indiguerit: etenim ipſa quo-
que aſtitit multis, & mihi ipſi.
‖Act.2.a.2. g.26 * Salutate ‖ Priſcam, & Aquilam 3
adiutores meos in Chriſto Ieſu,
(* qui pro anima mea ſuas ceruí- 4
ces ſuppoſuerũt: quibus non ſolus
ego gratias ago, ſed & cunctæ ec-
cleſiæ Gentium) * & domeſticam 5
eccleſiam eorum. Salutate Epæ-
netum dilectum mihi, qui eſt pri-
mitiuus Aſiæ in Chriſto. * Salu- 6
tate Mariam, quæ multum labo-
rauit in vobis. * Salutate Andro- 7
nicum, & Iuniam cognatos, &
concaptiuos meos: qui ſunt no-
biles in Apoſtolis, qui & ante
me fuerunt in Chriſto. * Salu- 8
tate Ampliatum dilectiſſimum
mihi in Domino. * Salutate Vr- 9
banum adiutorem noſtrũ in Chri- B
ſto Ieſu, & Stachyn dilectum
meum. * Salutate Apellen pro- 10
bum in Chriſto. * Salutate eos, 11
qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Sa-
lutate Herodionem cognatũ meũ.

Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi
12 domo, qui ſunt in Domino. * Sa-
lutate Tryphænam, & Trypho-
ſam: quæ laborant in Domino.
Salutate Perſidem chariſſimam,
quæ multum laborauit in Domi-
13 no. * Salutate Rufum electum in
Domino, & matrẽ eius, & meam.
14 * Salutate Aſyncritum, Phlegon-
tem, Hermam, Patrobam, Her-
men: & qui cum eis ſunt, fratres.
15 * Salutate Philologum, & Iuliam,
C Nereum, & ſororẽ eius, & Olym-
piadem, & omnes, qui cum eis
16 ſunt, ſanctos. * Salutate inuicem
in oſculo ſancto. Salutãt vos om-
17 nes Eccleſiæ Chriſti. * Rogo au-
tem vos fratres, vt obſeruetis eos,
qui diſſentiones, & offendicula
præter doctrinam, quam vos di-
diciſtis, faciunt, & declinate ab
18 illis. * Huiuſcemodi enim Chri-
ſto Domino noſtro non ſeruiunt,
ſed ſuo ventri: & per dulces ſer-
mones, & benedictiones ſeducũt
19 corda innocentium. * Veſtra enim
obedientia in omnem locum di-
uulgata eſt. Gaudeo igitur in vo-
bis. Sed volo vos ſapientes eſſe
in bono, & ſimplices in malo.
20 * Deus autem pacis conterat Sa-
tanam ſub pedibus veſtris veloci-
ter. Gratia Domini noſtri Ieſu
21 Chriſti vobiſcum. * ‖ Salutat vos ‖Act.16.a.1
D Timotheus adiutor meus, & Lu-
cius, & Iaſon, & Soſipater cogna-
22 ti mei. * Saluto vos ego Tertius,
qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.
23 * Salutat vos Caius hoſpes meus,
& vniuerſa Eccleſia. Salutat vos
Eraſtus arcarius ciuitatis, & Quar-
24 tus, frater. * Gratia Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vo-
25 bis. Amen. * Ei autem, qui po-
tens eſt vos cõfirmare iuxta Euan
gelium meum, & prædicationem
Ieſu Chriſti, ſecundum reuelatio-
nem myſterij temporibus æternis
26 taciti, (* quod nunc patefactum
eſt per Scripturas Prophetarum ſe-
cundum præceptum æterni Dei,
ad obeditionem fidei) in cunctis
27 Gentibus cogniti, * ſoli ſapien-
ti Deo, per Ieſum Chriſtum,
cui honor, & gloria in ſæcula ſæ-
culorum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.
CAPVT PRIMVM.

PAVLVS vocatus 1
tus Apoſtolus A
Ieſu Chriſti
per volunta-
tē Dei, & So-
ſthenes fra-
ter, * Eccleſiæ 2
Dei, quæ eſt
Corinthi, ſanctificatis in Chriſto
Ieſu, vocatis ſanctis, cum omni-
bus, qui inuocant nomen Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti, in omni lo-
co ipſorum, & noſtro. * Gratia 3
vobis, & pax a Deo Patre noſtro,
& Domino Ieſu Chriſto. * Gra- 4
tias ago Deo meo ſemper pro vo-
bis in gratia Dei, quæ data eſt vo-
bis in Chriſto Ieſu: * quod in om- 5
nibus diuites facti eſtis in illo, in
omni verbo, & in omni ſcientia:
* ſicut teſtimonium Chriſti con- 6
firmatū eſt in vobis: * ita vt nihil 7
vobis deſit in vlla gratia, expectā-
tibus reuelationem Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti, * qui & confirma- 8
bit vos vſque in finem ſine crimi- B
ne, in die aduentus Domini no-
‖1. Theſſ. 5. d. 24 ſtri Ieſu Chriſti. * ‖ Fidelis Deus: 9
per quem vocati eſtis in ſocieta-
tem filij eius Ieſu Chriſti Domini
noſtri. * Obſecro autem vos fra- 10
tres per nomen Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti: vt idipſum dicatis om-
nes, & non ſint in vobis ſchiſma-
ta: ſitis autem perfecti in eodem
ſenſu, & in eadem ſententia. * Si- 11
gnificatum eſt enim mihi de vo-
bis fratres mei ab iis, qui ſunt
Chloes, quia cōtentiones ſunt in-
ter vos. * Hoc autem dico, quòd 12
vnuſquiſque veſtrum dicit: Ego
quidem ſum Pauli: ego autem
‖Act. 18. f. 24 ‖Apollo: ego vero Cephæ: ego
autem Chriſti. * Diuiſus eſt Chri- 13
ſtus? Numquid Paulus crucifixus
eſt pro vobis? aut in nomine Pau-
li baptizati eſtis? * Gratias ago 14

C Deo, quòd neminem veſtrum ba-
ptizaui, ‖ niſi Criſpum, & Caium: ‖Act. 18. b. 8
15 * nequis dicat quod in nomine
16 meo baptizati eſtis. * Baptizaui
autem & Stephanæ domum: ce-
terum neſcio ſi quem alium ba-
17 ptizauerim. * Non enim miſit me
Chriſtus baptizare, ſed euangeli-
zare: ‖ non in ſapientia verbi, vt ‖2. Pet. 1. c.
18 non euacuetur crux Chriſti. * Ver- 16
bum enim crucis pereūtibus qui- J. 2. a. 1. 4
dem ſtultitia eſt: iis autem, qui
ſalui fiunt, id eſt nobis, Dei vir-
19 tus eſt. * Scriptum eſt enim: ‖ Per- ‖Rom. 1. b.
dam ſapientiam ſapientium, & 16
prudentiam prudētium reproba- Iſa. 29. c. 14
20 bo. * ‖ Vbi ſapiens? vbi ſcriba? ‖Iſa. 33. c.
vbi cōquiſitor huius ſæculi? Non- 18
ne ſtultam fecit Deus ſapientiam
21 huius mūdi? * Nam quia in Dei ſa-
pientia non cognouit mundus per
ſapientiam Deum: placuit Deo
per ſtultitiam prædicationis ſal-
22 uos facere credentes. * Quoniam
& Iudæi ſigna petunt, & Græci ſa-
23 pientiam quærunt: * nos autem
prædicamus Chriſtum crucifixū:
Iudæis quidem ſcandalum, Gen-
24 tibus autem ſtultitiam, * ipſis au-
D tem vocatis Iudæis, atque Græcis
Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſa-
25 pientiam: * quia quod ſtultum
eſt Dei, ſapientius eſt hominibus:
& quod infirmum eſt Dei, fortius
26 eſt hominibus. * Videte enim vo-
cationem veſtrā fratres, quia non
multi ſapientes ſecundū carnem,
non multi potētes, non multi no-
27 biles: * ſed quæ ſtulta ſunt mun-
di elegit Deus, vt confundat ſa-
pientes: & infirma mundi elegit
28 Deus, vt confundat fortia: * &
ignobilia mundi, & contemptibi-
lia elegit Deus, & ea, quæ nō ſunt,
29 vt ea quæ ſunt deſtrueret: * vt nō
glorietur omnis caro in conſpectu
30 eius. * Ex ipſo autem vos eſtis in

Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis
‖Ier.23.a.5 ſapientia a Deo, & ‖iuſtitia, &
‖Ier.9.g.22 ſanctificatio, & redemptio: * vt 31
23 quemadmodum ſcriptum eſt: ‖Qui
2.Cor.10.d. gloriatur, in Domino glorietur.
17

CAP. II.

ET ego, cum veniſſem ad vos, 1
‖S.1.c.17 fratres, veni ‖ non in ſublimi- A
tate ſermonis, aut ſapientiæ, an-
nuncians vobis teſtimonium Chri-
ſti. * Non enim iudicaui me ſci- 2
re aliquid inter vos, niſi Ieſum
Chriſtum, & hunc crucifixum.
‖Act.18.a.1 * ‖Et ego in infirmitate, & timo- 3
re, & tremore multo fui apud vos:
* & ſermo meus, & prædicatio 4
‖1.Pet.1.c. mea ‖ non in perſuaſibilibus hu-
27 manæ ſapientiæ verbis, ſed in oſten-
ſione ſpiritus, & virtutis: * vt fides 5
veſtra non ſit in ſapientia homi- B
num, ſed in virtute Dei. * Sapien- 6
tiam autem loquimur inter per-
fectos: ſapientiam vero non huius
ſæculi, neque principum huius
ſæculi, qui deſtruuntur: * ſed lo- 7
quimur Dei ſapientiam in myſte-
rio, quæ abſcondita eſt, quam
prædeſtinauit Deus ante ſæcula in
gloriam noſtram, * quam nemo 8
principum huius ſæculi cognouit:
ſi enim cognouiſſent, numquam
Dominum gloriæ crucifixiſſent.
‖Iſa.64.a.4 * Sed ſicut ſcriptum eſt: ‖Quod 9
oculus non vidit, nec auris audi- C
uit, nec in cor hominis aſcendit,
quæ præparauit Deus iis, qui di-
ligunt illum: * nobis autem reue- 10
lauit Deus per Spiritum ſuum:
Spiritus enim omnia ſcrutatur,
etiam profunda Dei. * Quis enim 11
hominum ſcit quæ ſunt hominis,
niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo
eſt? ita & quæ Dei ſunt, nemo co-
gnouit, niſi Spiritus Dei. * Nos 12
autem non ſpiritum huius mun-
di accepimus, ſed Spiritum, qui
ex Deo eſt, vt ſciamus quæ a Deo
‖2.Pet.1.c. donata ſunt nobis: * ‖ quæ & lo- 13
16 quimur non in doctis humanæ ſa- D
pientiæ verbis, ſed in doctrina
Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia
comparantes. * Animalis autem 14
homo non percipit ea, quæ ſunt
Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt il-
‖Iſa. 40.d. li, & non poteſt intelligere: quia
23 ſpiritualiter examinatur. * Spi- 15
Sap.9.c.13 ritualis autem iudicat omnia: &
Ro.11.d.34 ipſe a nemine iudicatur. * ‖Quis 16
enim cognouit ſenſum Domini,
qui inſtruat eum? Nos autem ſen-
ſum Chriſti habemus.

CAP. III.

1 ET ego, fratres, non potui vo-
bis loqui quaſi ſpiritualibus,
ſed quaſi carnalibus. Tamquam
2 paruulis in Chriſto, * lac vobis
potum dedi, non eſcam: nondum
enim poteratis: ſed nec nunc qui-
dem poteſtis: adhuc enim carna-
3 les eſtis. * Cum enim ſit inter vos
A zelus, & contentio: nonne car-
nales eſtis, & ſecundum homi-
4 nem ambulatis? * Cum enim quis
dicat: Ego quidem ſum Pauli.
Alius autem: Ego Apollo: non-
ne homines eſtis? Quid igitur eſt
5 Apollo? quid vero Paulus? * Mi-
niſtri eius, cui credidiſtis, & vni-
cuique ſicut Dominus dedit.
6 * Ego plantaui, Apollo rigauit:
7 ſed Deus incrementum dedit. * Ita-
B que neque qui plantat eſt aliquid,
neque qui rigat: ſed, qui incre-
8 mentum dat, Deus. * ‖Qui au- ‖Pſ.61.d.13
tem plantat, & qui rigat, vnum
ſunt. ‖ Vnuſquiſque autem pro- ‖Gal.6.b.5
priam mercedem accipiet ſecun-
9 dum ſuum laborem. * Dei enim
ſumus adiutores: Dei agricultu-
10 ra eſtis, Dei ædificatio eſtis. * Se-
cundum gratiam Dei, quæ data
eſt mihi, vt ſapiens architectus
fundamentum poſui: alius autem
ſuperædificat. Vnuſquiſque au-
tem videat quomodo ſuperædifi-
11 cet. * Fundamentum enim aliud
C nemo poteſt ponere præter id,
quod poſitum eſt, quod eſt Chri-
12 ſtus Ieſus. * Si quis autem ſuper-
ædificat ſuper fundamentum hoc,
aurum, argentum, lapides pretio-
ſos, ligna, fœnum, ſtipulam,
13 * vniuſcuiuſque opus manifeſtum
erit: Dies enim Domini declara-
bit, quia in igne reuelabitur: &
vniuſcuiuſque opus quale ſit,
14 ignis probabit. * Si cuius opus
manſerit quod ſuperædificauit,
15 mercedem accipiet. * Si cuius opus
arſerit, detrimentum patietur: ipſe
autem ſaluus erit: ſic tamen qua-
16 ſi per ignem. * Neſcitis quia tem-
plum Dei eſtis, & Spiritus Dei ha-
17 bitat in vobis? * Si quis autem
D templum Dei violauerit, diſper- ‖3.6.d.19
det illum Deus. ‖Templum enim 2.Cor.6.c.

Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.
18 *Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur
inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæcu-
19 lo, ſtultus fiat vt ſit ſapiens. * Sa-
pientia enim huius mundi, ſtulti-
tia eſt apud Deum. Scriptum eſt
Iob 5.c.13 enim: ‖ Comprehendam ſapien-
20 tes in aſtutia eorum. * Et iterum:
Pſ.93.b.11 ‖ Dominus nouit cogitationes ſa-
23 21 pientium quoniã vanæ ſunt. * Ne-
mo itaque glorietur in homini-
22 bus. *Omnia enim veſtra ſunt, ſi-
ue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Ce-
phas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue
mors, ſiue præſentia, ſiue futura:
23 omnia enim veſtra ſunt: *vos au-
tem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAP. IIII.

2.Cor.6.a. 1 SIc nos exiſtimet homo vt mi-
4 A niſtros Chriſti: & diſpenſato-
2 res myſteriorum Dei. * Hic iam
quæritur inter diſpenſatores vt fi-
3 delis quis inueniatur. * Mihi autẽ
pro minimo eſt vt a vobis iudicer,
aut ab humano die: ſed neque
4 meipſum iudico. * Nihil enim
mihi cõſcius ſum: ſed non in hoc
iuſtificatus ſum: qui autem iudi-
5 cat me, Dominus eſt. * Itaque no-
lite ante tempus iudicare, quo-
adusque veniat Dominus: qui &
illuminabit abſcondita tenebra-
rum, & manifeſtabit conſilia
cordium: & tunc laus erit vnicui-
6 que a Deo. * Hæc autem, fratres,
B traſfiguraui in me & Apollo, pro-
pter vos: vt in nobis diſcatis, ne
ſupra quàm ſcriptum eſt, vnus ad-
uerſus alterum infletur pro alio.
7 * Quis enim te diſcernit? Quid
autem habes quod non accepiſti?
Si autem accepiſti, quid gloriaris
8 quaſi non acceperis? * Iam ſatu-
rati eſtis, iam diuites facti eſtis: ſi-
ne nobis regnatis: & vtinam re-
gnetis, vt & nos vobiſcum regne-
9 mus. * Puto enim quòd Deus nos
Apoſtolos nouiſſimos oſtendit, tã-
quam morti deſtinatos: quia ſpe-
ctaculum facti ſumus mundo, &
10 angelis, & hominibus. * Nos ſtul-
C ti propter Chriſtum, vos autem
Act.20.g. prudentes in Chriſto: nos infirmi,
34 vos autem fortes: vos nobiles, nos
1.Theſſ.2. 11 autem ignobiles. * Vſque in hanc
b.9 horam & eſurimus, & ſitimus, &
2.Theſſ.3. nudi ſumus, & colaphis cædimur,
b.8 12 & inſtabiles ſumus, * & ‖ labora-
mus operantes manibus noſtris:
maledicimur, & benedicimus:
perſecutionem patimur, & ſuſti-
13 nemus: * blaſphemamur, & ob-
ſecramus: tamquam purgamen-
ta huius mundi facti ſumus, om-
14 niũ peripſema vſque adhuc. * Non
vt confundam vos, hæc ſcribo, ſed
vt filios meos chariſſimos moneo.
15 *Nam ſi decem millia pædagogo-
D rum habeatis in Chriſto: ſed non
multos patres. Nam in Chriſto Ie-
ſu per Euangelium ego vos genui.
16 * Rogo ergo vos, imitatores mei
17 eſtote, ſicut & ego Chriſti. * Ideo
miſi ad vos Timotheum, qui eſt
filius meus chariſſimus, & fidelis
Domino: qui vos commonefaciet
vias meas, quæ ſunt in Chriſto Ie-
ſu, ſicut vbique in omni Eccleſia
18 doceo. * Tamquam non ventu-
rus ſim ad vos, ſic inflati ſunt qui-
19 dam. * Veniam autem ad vos ci-
to, ſi Dominus voluerit: & cogno-
ſcam non ſermonem eorum, qui
20 inflati ſunt, ſed virtutem. * Non
enim in ſermone eſt regnum Dei,
21 ſed in virtute. * Quid vultis? in
virga veniam ad vos, an in chari-
tate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAP. V.

1 OMnino auditur inter vos for- Leu. 18. b.
A nicatio, & talis fornicatio, 12.& 20.b.
qualis nec inter Gẽtes, ita vt vxo- 11
2 rem patris ſui aliquis habeat. * Et
vos inflati eſtis: & non magis lu-
ctum habuiſtis vt tollatur de me-
dio veſtrum qui hoc opus fecit.
3 * ‖ Ego quidem abſens corpore, ‖ Col.2.a.5
præſens autem ſpiritu, iam iudi-
caui vt præſens, eum, qui ſic ope-
4 ratus eſt, * in nomine Domini no-
B ſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis
& meo ſpiritu, cũ virtute Domi-
5 ni noſtri Ieſu, * tradere huiuſmo-
di ſatanæ in interitum carnis, vt
ſpiritus ſaluus ſit in die Domini
6 noſtri Ieſu Chriſti. * Non eſt bo-
na gloriatio veſtra. ‖ Neſcitis quia ‖ Gal.5.b.9
modicum fermentum totam maſ-
7 ſam corrumpit? * Expurgate ve-
C tus fermentum, vt ſitis noua con-
ſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim
Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chri-
8 ſtus. * Itaque epulemur: nõ in fer-
mento veteri, neque in fermento
malitiæ, & nequitiæ: ſed in azy-
9 mis ſinceritatis, & veritatis. * Scri-
pſi vo-

pſi vobis in epiſtola : Ne commi-
ſceamini fornicarijs . *non vtique 10
fornicarijs huius mundi, aut aua-
ris , aut rapacibus , aut idolis ſer-
uientibus: alioquin debueratis de
hoc mundo exijſſe . * Nunc au- 11
tem ſcripſi vobis non commiſceri: D
ſi is, qui frater nominatus,eſt for-
nicator,aut auarus, aut idolis ſer-
uiens , aut maledicus , aut ebrio-
ſus, aut rapax ? cum eiuſmodi nec
cibum ſumere . *Quid enim mihi 12
de ijs, qui foris ſunt , iudicare ?
Nonne de ijs, qui intus ſunt , vos
iudicatis ? ? nam eos , qui foris 13
ſunt , Deus iudicabit . Auferte
malum ex vobiſipſis .

CAP. VI.

AVdet aliquis veſtrum habens 1
negotium aduerſus alterum, A
iudicari apud iniquos, & nō apud
ſanctos ? * An neſcitis quoniam 2
ſancti de hoc mundo iudicabunt?
Et ſi in vobis iudicabitur mūdus,
indigni eſtis qui de minimis iudi-
cetis ? * Neſcitis quoniam ange- 3
los iudicabimus ? quanto magis
ſæcularia ? *Sæcularia igitur indi- 4
cia ſi habueritis : contemptibiles,
qui ſunt in Eccleſia , illos conſti-
tuite ad iudicandum . * Ad vere- 5
cundiam veſtram dico . Sic non
eſt inter vos ſapiens quiſquam,
qui poſſit iudicare inter fratrem
ſuum ? * Sed frater cum fratre iu- 6
dicio contendit : & hoc apud in- B
‖ Matt. 5.f. fideles ? * ‖ Iam quidem omnino 7
39 delictum eſt in vobis , quòd iudi-
Luc.6.e 29 cia habetis inter vos . Quare non
Rom.12.e. magis iniuriam accipitis ? quare
19 nō magis fraudem patimini? *Sed 8
1.Theſ.4.b. vos iniuriam facitis, & fraudatis:
6 & hoc fratribus.*An neſcitis quia 9
iniqui regnum Dei non poſſide-
bunt ? Nolite errare : Neque for-
nicarij , neque idolis ſeruientes ,
neque adulteri , * neque molles , 10
neque maſculorum cōcubitores ,
neque fures, neque auari , neque
ebrioſi,neque maledici,neque ra-
paces regnum Dei poſſidebunt .
* Et hæc quidam fuiſtis:ſed ablu- 11
ti eſtis , ſed ſanctificati eſtis , ſed C
iuſtificati eſtis in nomine Domini
noſtri Ieſu Chriſti , & in Spiritu
Dei noſtri . * Omnia mihi licent, 12
ſed non omnia expediunt :Omnia
mihi licent , ſed ego ſub nullius

13 redigar poteſtate .* Eſca ventri,&
venter eſcis: Deus autem & hunc,
& has deſtruet :corpus autem non
fornicationi,ſed Domino : & Do-
14 minus corpori.*Deus vero & Do-
minum ſuſcitauit : & nos ſuſcita-
15 bit per virtutem ſuam . * Neſcitis
quoniam corpora veſtra membra
ſunt Chriſti ? Tollens ergo mem-
bra Chriſti , faciam membra me-
16 retricis ? Abſit .*An neſcitis quo-
D niam qui adhæret meretrici , vnū
corpus efficitur ? ‖Erunt enim(in- ‖Gen. 2. d.
17 quit) duo in carne vna . *Qui au- 24
tem adhæret Domino, vnus ſpiri- Mat.19 a. 5
18 tus eſt . * Fugite fornicationem . Mar.10.a. 8
Omne peccatum , quodcumque Epheſ.5.g.
fecerit homo , extra corpus eſt : 31
qui autem fornicatur , in corpus
19 ſuum peccat . * An neſcitis quo-
niam ‖ membra veſtra , templum ‖ 3. 3.d.17
ſunt Spiritus ſancti , qui in vobis 2.Cor.6. c.
eſt , quem habetis a Deo, & non 16
20 eſtis veſtri ? * ‖ Empti enim eſtis ‖ 3.7.d.23
pretio magno.Glorificate, & por- 1.Pet. 1. d.
tate Deum in corpore veſtro. 18

CAP. VII.

1 DE quibus autem ſcripſiſtis
A mihi : Bonū eſt homini mu-
2 lierem non tangere :*propter for-
nicationem autem vnuſquiſque
ſuam vxorem habeat, & vnaquæ-
3 que ſuum virum habeat .* ‖ Vxo- ‖1.Pet.3.b.
ri vir debitum reddat : ſimiliter 7
4 autem & vxor viro . * Mulier ſui
corporis poteſtatem non habet ,
ſed vir . Similiter autem & vir ſui
corporis poteſtatem nō habet, ſed
5 mulier . * Nolite fraudare inui-
cem, niſi forte ex cōſenſu ad tem-
pus,vt vacetis orationi : & iterum
reuertimini in idipſum, ne tentet
vos Satanas propter inconinen-
6 tiam veſtram . * Hoc autem di-
co ſecundum indulgentiam , non
7 ſecundum imperiū . * Volo enim
B omnes vos eſſe ſicut meipſum :
ſed vnuſquiſque proprium donū
habet ex Deo : alius quidem ſic,
8 alius vero ſic . * Dico autem non
nuptis , & viduis : bonum eſt illis
ſi ſic permaneant , ſicut & ego .
9 * Quòd ſi non ſe continent , nu-
bant . Melius eſt enim nubere , ‖ Matt.5.c.
10 quàm vri . * Iis autem , qui ma- 32.& 19.b 9.
trimonio iuncti ſunt, præcipio nō Mar.10.b.9
ego, ſed Dominus, ‖ vxorem a vi- Luc. 16 d.
ro non 18

11 ro nō diſcedere : *quòd ſi diſceſ-
ſerit, manere innuptam, aut viro
ſuo reconciliari. Et vir vxorem
12 non dimittat. * Nam ceteris ego
dico, non Dominus. Si quis fra-
ter vxorē habet infidelem, & hæc
conſentit habitare cum illo, non
13 dimittat illam. * Et ſi qua mulier
fidelis habet virum infidelem, &
hic conſentit habitare cum illa,
14 non dimittat virum : * ſanctifica-
C tus eſt enim vir infidelis per mu-
lierem fidelem, & ſanctificata eſt
mulier infidelis per virū fidelem :
alioquin filij veſtri immundi eſ-
15 ſent, nunc autē ſancti ſunt. *Quòd
ſi infidelis diſcedit, diſcedat : non
enim ſeruituti ſubiectus eſt frater,
aut ſoror in huiuſmodi : in pace
16 autem vocauit nos Deus. * Vnde
enim ſcis mulier, ſi virum ſaluum
facies? aut vnde ſcis vir, ſi mulie-
17 rem ſaluam facies? * niſi vnicui-
que ſicut diuiſit Dominus, vnum-
quemque ſicut vocauit Deus, ita
ambulet, & ſicut in omnibus Ec-
18 cleſijs doceo. * Circumciſus ali-
D quis vocatus eſt? nō adducat præ-
putium. In præputio aliquis vo-
catus eſt? non circumcidatur.
19 *Circumciſio nihil eſt, & præpu-
tiū nihil eſt : ſed obſeruatio man-
20 datorum Dei. * ‖ Vnuſquiſque in ‖Eph. 4.a.1
qua vocatione vocatus eſt, in ea
21 permaneat. * Seruus vocatus es?
non ſit tibi curæ : ſed & ſi potes
22 fieri liber, magis vtere. * Qui
enim in Domino vocatus eſt ſer-
uus libertus eſt Domini : ſimili-
ter qui liber vocatus eſt, ſeruus eſt
23 Chriſti. * ‖ Pretio empti eſtis, no- ‖S.6.d. 20
24 lite fieri ſerui hominum. * Vnuſ- 1.Pet. 1.d. 18
E quiſque in quo vocatus eſt, fra-
tres, in hoc permaneat apud Deū.
25 * De virginibus autem præceptū
Domini non habeo : conſilium
autem do, tamquam miſericor-
diam cōſecutus a Domino, vt ſim
26 fidelis. * Exiſtimo ergo hoc bo-
num eſſe propter inſtantem ne-
ceſſitatem, quoniam bonum eſt
27 homini ſic eſſe. *Alligatus es vxo-
ri? noli quærere ſolutionem. So-
lutus es ab vxore? noli quærere
28 vxorem. * Si autem acceperis
vxorem : non peccaſti. Et ſi nu-
pſerit virgo, non peccauit. tribu-
lationem tamen carnis habebunt
huiuſmodi. Ego autem vobis par-
29 co. * Hoc itaque dico, fratres :
Tempus breue eſt : reliquum eſt,
vt & qui habent vxores, tamquam
30 non habentes ſint : * & qui flent,
tamquam non flentes : & qui gau-
dent, tamquam non gaudentes :
& qui emunt, tamquam non poſ-
31 ſidentes : * & qui vtuntur hoc
F mundo, tamquam non vtantur :
præterit enim figura huius mun-
32 di. * Volo autem vos ſine ſolici-
tudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſo-
licitus eſt quæ Domini ſunt, quo-
33 modo placeat Deo. * Qui autem
cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ
ſunt mundi, quomodo placeat
34 vxori, & diuiſus eſt. * Et mulier
innupta, & virgo cogitat quæ Do-
mini ſunt, vt ſit ſancta corpore, &
ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, co-
gitat quæ ſunt mundi, quomodo
35 placeat viro. * Porro hoc ad vtili-
tatem veſtrā dico : non vt laqueū
vobis inijciā, ſed ad id, quod ho-
neſtum eſt, & quod facultatem
præbeat ſine impedimēto Domi-
36 num obſecrandi. * Si quis autem
G turpem ſe videri exiſtimat ſuper
virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta,
& ita oportet fieri : quod vult fa-
37 ciat : non peccat, ſi nubat. * Nam
qui ſtatuit in corde ſuo firmus, nō
habens neceſſitatem, poteſtatem
autem habens ſuæ voluntatis, &
hoc iudicauit in corde ſuo, ſerua-
38 re virginē ſuam, bene facit. * Igi-
tur & qui matrimonio iungit vir-
ginem ſuam, bene facit : & qui
39 non iungit, melius facit. * ‖ Mu- ‖Rom.7.2.
lier alligata eſt legi quanto tem- a
pore vir eius viuit. quòd ſi dor-
mierit vir eius, liberata eſt : cui
vult nubat : tantùm in Domino.
40 *Beatior autem erit ſi ſic perman-
ſerit ſecundum meum conſilium :
puto autem quòd & ego Spiri-
tum Dei habeam.

CAP. VIII.

1 DE ijs autem, quæ idolis ſa-
A crificantur, ſcimus quia om-
nes ſcientiam habemus. Scientia
2 inflat, charitas vero ædificat. * Si
quis autem ſe exiſtimat ſcire ali-
quid, nondum cognouit quemad-
3 modum oporteat eum ſcire. * Si
quis autem diligit Deum, hic co-
4 gnitus eſt ab eo. * De eſcis autem,
quæ

quæ idolis immolantur, ſcimus B
quia nihil eſt idolum in mundo,
& quòd nullus eſt Deus, niſi vnus.
* Nam etſi ſunt qui dicantur dij ſi- 5
ue in cælo, ſiue in terra (ſiquidem
ſunt dij multi, & domini multi:)
* nobis tamen vnus Deus, Pater, 6
ex quo omnia, & nos in illum: &
vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per
quem omnia, & nos per ipſum.
* Sed non in omnibus eſt ſcientia. 7
Quidam autem cum conſcientia C
vſque nunc idoli, quaſi idolothy-
tum manducant: & conſcientia
ipſorum cum ſit infirma, pollui-
tur. * Eſca autem nos non cõmen- 8
dat Deo. Neque enim ſi mandu-
cauerimus, abundabimus: neque
ſi non manducauerimus, deficie-
mus. * Videte autem ne forte hæc 9
licentia veſtra offendiculum fiat
infirmis. * Si enim quis viderit 10
eum, qui habet ſcientiam, in ido- D
lio recumbentẽ: nonne conſcien-
tia eius, cum ſit infirma, ædifica-
bitur ad manducãdum idolothy-
‖ Rom. 14. c. 19 ta? * ‖ Et peribit infirmus in tua 11
ſciẽtia frater, propter quem Chri-
ſtus mortuus eſt? * Sic autem pec- 12
cantes in fratres, & percutientes
conſcientiam eorum infirmam,
‖ Ro. 14. d. 21 in Chriſtum peccatis. * ‖ Quapro- 13
pter ſi eſca ſcandalizat fratrem
meum: non manducabo carnem
in æternum, ne fratrem meum
ſcandalizem.

CAP. IX.

NOn ſum liber? Non ſum Apo- 1
ſtolus? Nonne Chriſtum Ie- A
ſum Dominũ noſtrum vidi? Non-
ne opus meum vos eſtis in Domi-
no? * Et ſi alijs non ſum Apoſto- 2
lus, ſed tamen vobis ſum: nam
ſignaculum Apoſtolatus mei vos
eſtis in Domino. * mea defenſio 3
apud eos, qui me interrogant, hæc
eſt. * Numquid non habemus po- 4
teſtatem manducandi, & biben-
di? * Numquid non habemus po- 5
teſtatem mulierem ſororem cir-
cumducendi ſicut & ceteri Apo-
ſtoli, & fratres Domini, & Ce-
phas? * Aut ego ſolus, & Barna- 6
bas, non habemus poteſtatem hoc
operandi? * Quis militat ſuis ſti- 7
pendijs vmquam? Quis plantat vi-
neam, & de fructu eius non edit?
Quis paſcit gregẽ, & de lacte gre-
8 gis non manducat? * Numquid ſe-
cundum hominem hæc dico? An
9 & lex hæc non dicit? * Scriptum
B eſt enim in lege Moyſi: ‖ Non al- ‖ Deu. 25. a. 4
ligabis os boui trituranti. Num-
10 quid de bobus cura eſt Deo? * An 1. Tim. 5. c. 18
propter nos vtique hoc dicit? Nã
propter nos ſcripta ſunt. quoniam
debet in ſpe qui arat, arare: & qui
triturat, in ſpe fructus percipien-
11 di. * ‖ Si nos vobis ſpiritualia ſe- ‖ Ro. 15. f. 27
minauimus, magnum eſt ſi nos
12 carnalia veſtra metamus? * Si alij
poteſtatis veſtræ participes ſunt,
quare non potius nos? Sed non vſi
ſumus hac poteſtate: ſed omnia
ſuſtinemus, ne quod offendicu-
lum demus Euangelio Chriſti.
13 * ‖ Neſcitis quoniam qui in ſacra- ‖ Deu. 18. a. 1
rio operãtur, quę de ſacrario ſunt,
edunt: & qui altari deſeruiunt,
14 cum altari participant? * Ita &
Dominus ordinauit ijs, qui Euan-
gelium annunciant, de Euangelio
15 viuere. * Ego autem nullo horum
C vſus ſum. Non autem ſcripſi hæc
vt ita fiant in me: bonum eſt enim
mihi magis mori, quàm vt gloriã
16 meã quis euacuet. * Nam ſi euan-
gelizauero, non eſt mihi gloria:
neceſſitas enim mihi incumbit:
væ enim mihi eſt, ſi non euange-
17 lizauero. * Si enim volens hoc
ago, mercedem habeo: ſi autem
inuitus, diſpenſatio mihi credita
18 eſt. * Quæ eſt ergo merces mea?
Vt Euangelium prædicans, ſine
ſumptu ponam Euangelium, vt
nõ abutar poteſtate mea in Euan-
19 gelio. * Nam cum liber eſſem ex
omnibus, omnium me ſeruum fe-
20 ci, vt plures lucrifacerem. * Et
factus ſum Iudæis tamquam Iu-
21 dæus, vt Iudæos lucrarer. * ijs qui
ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem
(cum ipſe non eſſem ſub lege) vt
D eos, qui ſub lege erant, lucriface-
rem. ijs, qui ſine lege erant, tam-
quam ſine lege eſſem (cum ſine
lege Dei non eſſem: ſed in lege
eſſem Chriſti) vt lucrifacerẽ eos,
22 qui ſine lege erant. * Factus ſum
infirmis infirmus, vt infirmos lu-
crifacerem. Omnibus omnia fa-
ctus ſum, vt omnes facerem ſal-
23 uos. * Omnia autem facio pro-
pter Euãgelium: vt particeps eius
24 efficiar. * Neſcitis quòd ij, qui in
ſtadio

ſtadio currunt, omnes quidē cur-
runt, ſed vnus accipit brauiū ? Sic
currite vt comprehēdatis *Omnis 25
autem, qui in agone contendit, ab
omnibus ſe abſtinet, & illi quidē
vt corruptibilem coronam acci-
piant: nos autem incorruptam.
*Ego igitur ſic curro, non quaſi in 26
incertum: ſic pugno, non quaſi
aerem verberans: *ſed caſtigo cor- 27
pus meum, & in ſeruitutem redi-
go: ne forte cum alijs prædicaue-
rim, ipſe reprobus efficiar.

CAP. X.

NOlo enim vos ignorare fratres 1
quoniam patres noſtri omnes A
‖ Exo.13.d. ‖ſub nube fuerunt, & omnes‖ ma-
21 re tranſierūt, *‖ & omnes in Moy- 2
‖Num.9.d. ſe baptizati ſunt in nube, & in ma-
22 ri: *‖ & omnes eandem eſcam ſpi- 3
‖ Exo.14.e. ritalem manducauerunt, ‖ & om- 4
21 nes eundem potū ſpiritalem bibe-
‖ Exo.16.d. rūt: (bibebant autem de ſpiritali,
15 conſequente eos, petra: petra au-
‖Exo.17.b. tem erat Chriſtus) *ſed nō in plu- 5
6 ribus eorum beneplacitū eſt Deo:
Nu.20.b.10 ‖nam proſtrati ſunt in deſerto.
‖ Nu.26.g. * Hæc autem in figura facta ſunt 6
65 noſtri, vt non ſimus concupiſcen- B
‖Pſ.105.c.14 tes malorum, ‖ ſicut & illi concu-
pierunt. * neque idololatræ effi- 7
ciamini, ſicut quidam ex ipſis:
quemadmodum ſcriptum eſt: Se-
dit populus manducare, & bibe-
re, & ſurrexerunt ludere. * Ne- 8
‖ Exo.32.b. que fornicemur, ‖ſicut quidam ex
6 ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt
‖Nu.25.a.1 vna die viginti tria millia. * Ne- 9
‖ Nu.21.b. que tentemus Chriſtū: ‖ ſicut qui-
5.6 dam eorum tentauerunt, & a ſer-
‖Nu.11.a.1 pentibus perierūt. *‖ Neque mur- 10
& 14.a.1 murauerítis, ſicut quidam eorum C
murmurauerunt, & perierunt
ab exterminatore. * Hæc autem 11
omnia in figura contingebant il-
lis: ſcripta ſunt autem ad corre-
ptionem noſtram, in quos fines
ſæculorum deuenerunt. * Itaque 12
qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne
cadat. * Tentatio vos non appre- 13
hendat niſi humana: fidelis au-
tem Deus eſt, qui nō patietur vos
tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed
faciet etiam cum tentatione pro-
uentum vt poſſitis ſuſtinere. *Pro- 14
pter quod chariſſimi mihi, fugite
ab idolorum cultura: * Vt pru- 15
dentibus loquor, vos ipſi iudicate
16 quod dico. *Calix benedictionis,
D cui benedicimus, nonne commu-
nicatio ſanguinis Chriſti eſt? &
panis, quem frangimus, nonne
participatio corporis Domini eſt?
17 *Quoniam vnus panis, vnum cor-
pus multi ſumus, omnes, qui de
18 vno pane participamus. * Vide-
te Iſrael ſecundum carnem: non-
ne qui edunt hoſtias, participes
19 ſunt altaris? * Quid ergo? dico
quòd idolis immolatum ſit ali-
quid? aut quòd idolum, ſit ali-
20 quid? * Sed quæ immolant Gen-
E tes, dæmonijs immolant, & non
Deo. Nolo autem vos ſocios fieri
dæmoniorum: non poteſtis cali-
cem Domini bibere, & calicem
21 dæmoniorum: *non poteſtis men-
ſę Domini participes eſſe, & men-
22 ſæ dæmoniorum. * An æmula-
mur Dominum? Numquid for-
tiores illo ſumus? ‖ Omnia mihi ‖ S. 6.c.12
licent, ſed non omnia expediunt. Eccl. 17.d.
23 * Omnia mihi licent, ſed non 31
24 omnia ædificant. * Nemo quod
ſuum eſt quærat, ſed quod alte-
25 rius. * Omne, quod in macello
F venit, manducate, nihil interro-
26 gantes propter conſcientiā. *‖Do- ‖ Pſ.25.a.1
mini eſt terra, & plenitudo eius.
27 * Si quis vocat vos infidelium, &
vultis ire: omne, quod vobis ap-
ponitur, manducate, nihil inter-
rogantes propter conſcientiam.
28 * Si quis autem dixerit: Hoc im-
molatum eſt idolis: nolite man-
ducare propter illum, qui indica-
29 uit, & propter conſcientiā: *con-
G ſcientiam autem dico non tuam,
ſed alterius. Vt quid enim liber-
tas mea iudicatur ab aliena con-
30 ſcientia? * Si ego cum gratia
participo, quid blaſphemor pro
31 eo quòd gratias ago? * ‖ Siue er- ‖Coloſ.3.c.
go manducatis, ſiue bibitis, ſiue 17
aliud aliquid facitis: omnia in
32 gloriam Dei facite. * Sine offen-
ſione eſtote Iudæis, & Gentibus,
33 & Eccleſiæ Dei. * ſicut & ego per
omnia omnibus placeo, non quæ-
rens quod mihi vtile eſt, ſed quod
multis: vt ſalui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut &
A ego Chriſti. *Laudo autem vos

fratres quòd per omnia mei me-
mores eſtis: & ſicut tradidi vobis,
præcepta mea tenetis . * Volo au- 3
‖Epheſ.5.c. 23 tem vos ſcire ‖ quòd omnis viri
caput, Chriſtus eſt : caput autem
mulieris, vir : caput vero Chriſti,
Deus . * Omnis vir orans, aut pro- 4
phetans velato capite , deturpat
caput ſuum . *Omnis autem mu- 5
lier orans, aut prophetans non ve-
lato capite, deturpat caput ſuum:
vnum enim eſt ac ſi decaluetur .
* Nam ſi non velatur mulier, ton- 6
deatur. Si vero turpe eſt mulieri B
tonderi , aut decaluari , velet ca-
put ſuum . * Vir quidem non de- 7
bet velare caput ſuum : quoniam
imago & gloria Dei eſt , mulier
autem gloria viri eſt. * Non enim 8
vir ex muliere eſt , ſed mulier ex
‖Gen. 2. d. 21 viro . * ‖ Etenim non creatus vir 9
propter mulierē , ſed mulier pro-
pter virum . * Ideo debet mulier 10
poteſtatē habere ſupra caput pro-
pter angelos . * Verumtamen ne- 11
que vir ſine muliere : neque mu- C
lier ſine viro in Domino . * Nam 12
ſicut mulier de viro, ita & vir per
mulierem : omnia autem ex Deo.
* Vos ipſi iudicate : decet mulie- 13
rem non velatam orare Deum ?
* Nec ipſa natura docet vos, quòd 14
vir quidē ſi comam nutriat, igno-
minia eſt illi : * mulier vero ſi co- 15
mam nutriat, gloria eſt illi : quo-
niam capilli pro velamine ei da-
ti ſunt . * Si quis autem videtur 16
contentioſus eſſe : nos talem con- D
ſuetudinem non habemus, neque
Eccleſia Dei. * Hoc autem præci- 17
pio: non laudans quòd non in me-
lius , ſed in deterius conuenitis.
* Primum quidem conuenienti- 18
bus vobis in Eccleſiam, audio ſciſ-
ſuras eſſe inter vos , & ex parte
credo . * Nam oportet & hæreſes 19
eſſe, vt & qui probati ſunt, mani-
feſti fiant in vobis. * Conuenien- 20
tibus ergo vobis in vnū , iam non
eſt Dominicam cœnam mandu-
care . * Vnuſquiſque enim ſuam 21
cœnam præſumit ad manducan-
dum. Et alius quidem eſurit : alius
autem ebrius eſt. * Numquid do- 22
mos non habetis ad manducan- E
dum , & bibendum ? aut Eccle-
ſiam Dei contemnitis, & confun-
ditis eos , qui non habent ? Quid
dicam vobis ? Laudo vos ? in hoc

23 non laudo . * Ego enim accepi a
Domino quod & tradidi vobis ,
quoniam Dominus Ieſus in qua
nocte tradebatur, accepit panem,
24 * & gratias agens fregit , & dixit :
‖ Accipite, & manducate : hoc eſt ‖Mat.26.c.
corpus meū , quod pro vobis tra- 26
detur : hoc facite in meam com- ‖ Mar.14.c.
25 memorationem. * Similiter & ca- 22
F licem, poſtquam cœnauit, dicens: Luc. 22. b.
Hic calix nouum teſtamētum eſt 17
in meo ſanguine . hoc facite quo-
tieſcumque bibetis , in meam cō-
26 memorationem . * Quotieſcum-
que enim manducabitis panem
hunc, & calicem bibetis : mortem
Domini annunciabitis donec ve-
27 niat. * ‖ Itaque quicumque man- ‖ Ioan.6.f.
ducauerit panem hunc , vel bibe- 59
rit calicem Domini indigne : reus
erit corporis , & ſanguinis Domi-
28 ni . * ‖ Probet autem ſeipſum ho- ‖ 2.Cor.13.
mo : & ſic de pane illo edat, & de b.5
29 calice bibat . * Qui enim mandu-
G cat, & bibit indigne, iudicium ſi-
bi manducat, & bibit : non dijudicans
30 dicans corpus Domini. * Ideo in-
ter vos multi infirmi & imbecil-
31 les, & dormiunt multi . * Quòd ſi
noſmetipſos dijudicaremus , non
32 vtique iudicaremur. * Dum iudi-
camur autem , a Domino corripi-
mur, vt nō cum hoc mundo dam-
33 nemur . * Itaque fratres mei, cum
conuenitis ad manducandum, in-
34 uicem expectate . * Si quis eſurit,
domi manducet : vt non in iudi-
cium conueniatis. Cetera autem,
cum venero , diſponam .

CAP. XII.

1 DE ſpiritualibus autem , nolo
2 vos ignorare fratres . * Scitis
A quoniam cum Gentes eſſetis , ad
ſimulachra muta prout duceba-
3 mini euntes . * Ideo notum vobis
facio, ‖ quòd nemo in Spiritu Dei ‖ Mar. 9. f.
loquens, dicit anathema Ieſu . Et 39
nemo poteſt dicere, Dominus Ie-
4 ſus, niſi in Spiritu ſancto . * Diui-
ſiones vero gratiarum ſunt , idem
5 autem Spiritus : * Et diuiſiones
miniſtrationum ſunt, idem autem
6 Dominus : * Et diuiſiones opera-
tionum ſunt, idem vero Deus, qui
7 operatur omnia in omnibus. * Vni-
cuique autem datur manifeſtatio
8 Spiritus ad vtilitatem . * Alij qui-
dem

dem per Spiritum datur ſermo ſa-
pientiæ: alij autem ſermo ſcien-
tiæ ſecundum eumdem Spiritum:
* alteri fides in eodem Spiritu: 9
alij gratia ſanitatum in vno Spiri- B
tu: * alij operatio virtutum, alij 10
prophetia, alij diſcretio ſpirituũ,
alij genera linguarum, alij inter-
ᵃRom.12. pretatio ſermonum. * ᵃ Hæc au- 11
a.6 tem omnia operatur vnus atque
Epheſ.4.b. idem Spiritus, diuidens ſingulis
6 prout vult. * Sicut enim corpus 12
vnum eſt, & membra habet mul-
ta, omnia autem membra corpo-
ris cum ſint multa, vnum tamen
corpus ſunt: ita & Chriſtus. *Ete- 13
nim in vno Spiritu omnes nos in
vnum corpus baptizati ſumus, ſi-
ue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui,
ſiue liberi: & omnes in vno Spi-
ritu potati ſumus. * Nam & cor- 14
pus non eſt vnum membrum, ſed
multa. * Si dixerit pes: Quoniam 15
non ſum manus, non ſum de cor-
pore: num ideo non eſt de corpo-
re? * Et ſi dixerit auris: Quoniam 16
non ſum oculus, non ſum de cor- C
pore: num ideo non eſt de corpo-
re? * Si totum corpus oculus: vbi 17
auditus? Si totum auditus: vbi
odoratus? * Nunc autem poſuit 18
Deus membra, vnũquodque eo-
rũ in corpore ſicut voluit. * Quòd 19
ſi eſſent omnia vnum membrum,
vbi corpus? * Nunc autem multa 20
quidem membra, vnum autem
corpus. * Non poteſt autem ocu- 21
lus dicere manui: Opera tua non
indigeo: aut iterum caput pedi-
bus: Non eſtis mihi neceſſarij.
* Sed multo magis quæ videntur 22
membra corporis infirmiora eſſe,
neceſſariora ſunt: * & quæ puta- 23
mus ignobiliora membra eſſe cor
poris, his honorem abundantio-
rem circumdamus: & quæ inho-
neſta ſunt noſtra, abundantiorem
honeſtatem habent. * Honeſta au- 24
tem noſtra nullius egent: ſed Deus D
temperauit corpus, ei, cui deerat,
abundantiorem tribuendo hono-
rem, * vt non ſit ſchiſma in cor- 25
pore, ſed idipſum pro inuicem ſo-
licita ſint membra. * Et ſi quid 26
patitur vnum membrum, compa-
tiuntur omnia membra: ſiue glo-
riatur vnum membrum, congau-
dent omnia membra. * Vos au- 27
tem eſtis corpus Chriſti, & mem-

28 bra de membro. * ᵇ Et quoſdam ᵇEpheſ.4.c.
quidem poſuit Deus in Eccleſia 11
primùm Apoſtolos, ſecundo Pro-
phetas, tertiò Doctores, deinde
virtutes, exinde gratias curatio-
num, opitulationes, gubernatio-
nes, genera linguarum, interpreta-
29 tiones ſermonum. * Numquid
omnes Apoſtoli? numquid om-
nes Prophetæ? numquid omnes
30 Doctores? * numquid omnes vir-
tutes? numquid omnes gratiam
habent curationũ? numquid om-
nes linguis loquuntur? numquid
31 omnes interpretantur? * Æmu-
lamini autem chariſmata melio-
ra. Et adhuc excellentiorem viam
vobis demonſtro.

CAP. XIII.

1 A SI linguis hominum loquar, &
angelorum, charitatem autem
non habeam, factus ſum velut æs
ſonans, aut cymbalum tinniens.
2 *Et ſi habuero prophetiam, & no-
uerim myſteria omnia, & omnem
ſcientiam: & ſi habuero omnem
fidem ita vt montes transferam,
charitatem autem non habuero,
3 nihil ſum. * Et ſi diſtribuero in
B cibos pauperum omnes facultates
meas, & ſi tradidero corpus meũ
ita vt ardeam, charitatem autem
non habuero, nihil mihi prodeſt.
4 *Charitas patiens eſt, benigna eſt:
Charitas non æmulatur, non agit
5 perperam, non inflatur, * non eſt
ambitioſa, non quærit quæ ſua
ſunt, non irritatur, nõ cogitat ma-
6 lum, * non gaudet ſuper iniqui-
tate, congaudet autem veritati:
7 *omnia ſuffert, omnia credit, om-
C nia ſperat, omnia ſuſtinet. * Cha-
8 ritas numquam excidit: ſiue pro-
phetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ
ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtrue-
9 tur. *Ex parte enim cognoſcimus,
10 & ex parte prophetamus. * Cum
autem venerit quod perfectum
eſt, euacuabitur quod ex parte
11 eſt. * Cum eſſem paruulus, lo-
D quebar vt paruulus, ſapiebam vt
paruulus, cogitabam vt paruulus.
Quando autem factus ſum vir,
12 euacuaui quæ erant paruuli. * Vi-
demus nunc per ſpeculũ in ænig-
mate: tũc autem facie ad faciem.
Nunc cognoſco ex parte: tunc au-
tem

tem

tem cognoſcam ſicut & cognitus
ſum. * Nunc autem manent, fi- 13
des, ſpes, charitas: tria hæc. ma-
ior autem horum eſt charitas.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatem, æmula- 1
mini ſpiritalia: magis autem A
vt prophetetis. * Qui enim lo- 2
quitur lingua, non hominibus lo-
quitur, ſed Deo: nemo enim au-
dit. Spiritus autem loquitur my-
ſteria. * nam qui prophetat, ho- 3
minibus loquitur ad ædificatio-
nem, & exhortationem, & conſo-
lationem. * Qui loquitur lingua, 4
ſemetipſum ædificat: qui autem
prophetat, Eccleſiam Dei ædifi-
cat. * Volo autem omnes vos lo- 5
qui linguis: magis autem prophe-
tare. Nam maior eſt qui prophe-
tat, quàm qui loquitur linguis:
niſi forte interpretetur vt Eccleſia
ædificationem accipiat. * Nunc 6
autem, fratres, ſi venero ad vos B
linguis loquens: quid vobis pro-
dero, niſi vobis loquar aut in re-
uelatione, aut in ſcientia, aut in
prophetia, aut in doctrina? * Ta- 7
men quæ ſine anima ſunt vocem
dantia, ſiue tibia, ſiue cithara:
niſi diſtinctionem ſonituum de-
derint, quomodo ſcietur id, quod
canitur, aut quod citharizatur?
* Etenim ſi incertam vocem det 8
tuba, quis parabit ſe ad bellum?
* Ita & vos per linguam niſi ma- 9
nifeſtum ſermonẽ dederitis: quo- C
modo ſcietur id, quod dicitur?
eritis enim in aëra loquentes. * Tã 10
multa, vt puta genera linguarum
ſunt in hoc mundo: & nihil ſine
voce eſt. * Si ergo neſciero virtu- 11
tem vocis, ero ei, cui loquor, bar-
barus: & qui loquitur, mihi bar-
barus: * Sic & vos, quoniã æmu- 12
latores eſtis ſpirituum, ad ædifica-
tionem Eccleſiæ quærite vt abun-
detis. * Et ideo qui loquitur lin- 13
gua oret vt interpretetur. * Nam 14
ſi orem lingua, ſpiritus meus orat,
mens autem mea ſine fructu eſt.
* Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, 15
orabo & mente: pſallam ſpiritu,
pſallam & mente. * Ceterum ſi 16
benedixeris ſpiritu: qui ſupplet
locum idiotæ, quomodo dicet,
Amen, ſuper tuam benedictio-
nem? quoniam quid dicas, neſcit.
17 * nam tu quidẽ bene gratias agis:
D ſed alter non ædificatur. * Gra-
18 tias ago Deo meo, quòd omnium
19 veſtrum lingua loquor. * Sed in
Eccleſia volo quinque verba ſen-
ſu meo loqui, vt & alios inſtruam:
quàm decem millia verborum in
20 lingua. * Fratres, nolite pueri ef-
fici ſenſibus, ſed malitia paruuli
eſtote: ſenſibus autem perfecti
21 eſtote: * In lege ſcriptũ eſt: "Quo- Iſa. 28. c. 11
niam in alijs linguis & labijs alijs
loquar populo huic: & nec ſic ex-
22 audient me, dicit Dominus. * Ita-
E que linguæ in ſignum ſunt non fi-
delibus, ſed infidelibus: prophe-
tiæ autem non infidelibus, ſed fi-
23 delibus. * Si ergo conueniat vni-
uerſa Eccleſia in vnum, & omnes
linguis loquantur, intrent autem
idiotæ, aut infideles: nonne di-
24 cent quòd inſanitis? * Si autem
omnes prophetent, intret autem
quis infidelis, vel idiota, conuin-
citur ab omnibus, dijudicatur ab
25 omnibus: * occulta cordis eius
manifeſta fiunt: & ita cadens in
faciem adorabit Deum, pronun-
cians quòd vere Deus in vobis ſit.
26 * Quid ergo eſt, fratres? cum con-
F uenitis, vnuſquiſque veſtrũ pſal-
mum habet, doctrinam habet,
apocalypſim habet, linguam ha-
bet, interpretationem habet: om-
27 nia ad ædificationem fiant. * Siue
lingua quis loquitur, ſecundum
duos, aut vt multum tres, & per
28 partes, & vnus interpretetur. * Si
autem non fuerit interpres, taceat
in Eccleſia, ſibi autem loquatur,
29 & Deo. * Prophetæ autem duo,
aut tres dicant, & ceteri dijudi-
30 cent. * Quod ſi alij reuelatum fue-
31 rit ſedenti, prior taceat. * Pote-
ſtis enim omnes per ſingulos pro-
phetare: vt omnes diſcant, & om-
32 nes exhortentur: * & ſpiritus pro-
phetarũ prophetis ſubiecti ſunt.
33 * Non enim eſt diſſenſionis Deus,
G ſed pacis. ſicut & in omnibus Ec-
34 cleſijs ſanctorum doceo. * Mulie-
res in Eccleſijs taceant, non enim
permittitur eis loqui, ſed ſubdi-
35 tas eſſe, ſicut " & lex dicit. * Si "Gen. 3. c.
quid autem volunt diſcere, domi 16
viros ſuos interrogent. Turpe eſt
enim mulieri loqui in Eccleſia.
36 * An a vobis verbũ Dei proceſſit?
aut

aut in vos ſolos peruenit?* Si quis 37
videtur propheta eſſe, aut ſpiri-
tualis, cognoſcat quæ ſcribo vo-
bis, quia Domini ſunt mandata.
* Si quis autem ignorat, igno- 38
rabitur. * Itaque fratres æmula- 39
mini prophetare: & loqui linguis
nolite prohibere. * Omnia au- 40
tem honeſte, & ſecundum ordi-
nem fiant.

CAP. XV.

Gal.1.b.11 NOtum autem vobis facio, 1
fratres, Euangelium, quod A
prædicaui vobis, quod & accepi-
ſtis, in quo & ſtatis, * per quod & 2
ſaluamini: qua ratione prędicaue-
rim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra
credidiſtis. * Tradidi enim vo- 3
bis in primis quod & accepi:
quoniam Chriſtus mortuus eſt
‖Iſa.53.b.8 pro peccatis noſtris‖ ſecundum
‖Io.2.a.2 Scripturas: * ‖ & quia ſepultus 4
Io.20.c.19 eſt, & quia reſurrexit tertia
die ſecundum Scripturas: * & 5
quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc
vndecim: * Deinde viſus eſt plus 6
quàm quingētis fratribus ſimul:
ex quibus multi manent vſque
adhuc, quidam autem dormie-
runt: * Deinde viſus eſt Iaco- 7
bo, deinde Apoſtolis omnibus:
* Nouiſſime autem omnium tā- 8
quam abortiuo, viſus eſt mihi. B
‖Act.9.a.3 * ‖ Ego enim ſum minimus Apo- 9
Eph.3.b.8. ſtolorum, qui non ſum dignus
vocari Apoſtolus, quoniam
perſecutus ſum Eccleſiam Dei.
* Gratia autem Dei ſum id, quod 10
ſum, & gratia eius in me vacua
non fuit, ſed abundantius illis
omnibus laboraui: nō ego autem,
ſed gratia Dei mecum: * Siue 11
enim ego, ſiue illi, ſic prædica-
mus, & ſic credidiſtis. * Si autem 12
Chriſtus prædicatur quòd reſur-
rexit a mortuis, quomodo qui-
dam dicunt in vobis, quoniam
reſurrectio mortuorum non eſt?
* Si autem reſurrectio mortuo- 13
rum non eſt: neque Chriſtus re-
ſurrexit. * Si autem Chriſtus non 14
reſurrexit, inanis eſt ergo præ-
dicatio noſtra, inanis eſt & fides
veſtra: * inuenimur autem 15
& falſi teſtes Dei: quoniam te- C
ſtimoniū diximus aduerſus Deum
quòd ſuſcitauerit Chriſtū, quem
non ſuſcitauit, ſi mortui non re-
16 ſurgunt. * Nam ſi mortui non re-
ſurgunt, neque Chriſtus reſurre-
17 xit. * Quod ſi Chriſtus non reſur-
rexit, vana eſt fides veſtra, adhuc
18 enim eſtis in peccatis veſtris. * Er-
go & qui dormierunt in Chriſto,
19 perierunt. * Si in hac vita tantum
in Chriſto ſperantes ſumus, miſe-
rabiliores ſumus omnibus homi-
20 nibus. * Nunc autem Chriſtus re-
ſurrexit a mortuis primitiæ dor-
21 mientium, * ‖ quoniam quidem ‖Col.1.c.18
per hominem mors, & per homi- Apo.1.b.5
22 nem reſurrectio mortuorum. * Et
ſicut in Adam omnes moriuntur,
ita & in Chriſto omnes viuifica-
23 buntur. * ‖ Vnuſquiſque autem in ‖1.Theſ.4.
ſuo ordine, primitiæ Chriſtus, de- b.15
inde ij, qui ſunt Chriſti, qui in
24 aduentu eius crediderunt. * De-
inde finis: cum tradiderit regnum
Deo & Patri, cum euacuauerit
omnem principatum, & poteſta-
25 tem, & virtutem. * Oportet
D autem illum regnare ‖ donec po- ‖Pſ.109.a.1
nat omnes inimicos ſub pedibus Heb.1.d.13
26 eius. * Nouiſſima autem inimi- & 10.c.13
ca deſtruetur mors: ‖ Omnia e- ‖Pſ.8.c.8
nim ſubiecit ſub pedibus eius. Heb.2.d.8
27 Cum autem dicat: * Omnia ſub-
iecta ſunt ei, ſine dubio præter
28 eū, qui ſubiecit ei omnia. * Cum
autem ſubiecta fuerint illi om-
nia: tunc & ipſe Filius ſubiectus
erit ei, qui ſubiecit ſibi omnia,
vt ſit Deus omnia in omnibus.
29 * Alioquin quid facient qui ba-
ptizantur pro mortuis, ſi omni-
no mortui non reſurgunt? vt quid
30 & baptizantur pro illis? * vt quid
& nos periclitamur omni hora?
31 * Quotidie morior per veſtram
gloriam, fratres, quam habeo in
32 Chriſto Ieſu Domino noſtro. * Si
(ſecundum hominem) ad beſtias
pugnaui Epheſi, quid mihi pro-
deſt, ſi mortui non reſurgunt?
‖ manducemus, & bibamus, cras ‖Iſa. 22.a
33 enim moriemur. * Nolite ſeduci: 13
Corrumpunt mores bonos collo-
34 quia mala. * Euigilate iuſti, &
E nolite peccare: ignorantiam e-
nim Dei quidam habent, ad re-
35 uerentiam vobis loquor. * Sed
dicet aliquis: Quomodo reſur-
gunt mortui? qualive corpore ve-
36 nient? * Inſipiēs, tu quod ſeminas

non viuificatur, niſi prius moria-
tur.* Et quod ſeminas, non cor- 37
pus, quod futurum eſt, ſeminas,
ſed nudum granum, vt puta triti-
ci, aut alicuius ceterorum.* Deus 38
autem dat illi corpus ſicut vult: &
vnicuique ſeminũ proprium cor-
pus.* Non omnis caro, eadem ca- 39
ro: ſed alia quidem hominum,
alia vero pecorũ, alia volucrum,
alia autem piſcium. * Et corpo- 40
ra cæleſtia, & corpora terreſtria:
ſed alia quidem cæleſtium gloria,
alia autẽ terreſtrium: * Alia clari- 41
tas ſolis, alia claritas lunæ, & alia F
claritas ſtellarum. Stella enim a
ſtella differt in claritate: * ſic & 42
reſurrectio mortuorum. Semina-
tur in corruptione, ſurget in in-
corruptione. * Seminatur in igno 43
bilitate, ſurget in gloria: Semina-
tur in infirmitate, ſurget in virtu-
te: * Seminatur corpus animale, 44
ſurget corpus ſpiritale. Si eſt cor-
pus animale, eſt & ſpiritale, ſicut
‖Gen. 2. b. 7 ſcriptum eſt: * ‖Factus eſt primus 45
homo Adam in animam viuen-
tem, nouiſſimus Adam in ſpiri-
tum viuificantem. * Sed non prius 46
quod ſpiritale eſt, ſed quod ani-
male: deinde quod ſpiritale. * Pri- 47
mus homo de terra, terrenus; ſe-
cundus homo de cælo, cæleſtis.
* Qualis terrenus, tales & terreni: 48
& qualis cæleſtis, tales & cæleſtes.
* Igitur, ſicut portauimus imagi- 49
nem terreni, portemus & imagi-
nem cæleſtis. * Hoc autem dico, 50
fratres: quia caro & ſanguis regnũ
Dei poſſidere non poſſunt: neque
corruptio incorruptelam poſſide-
bit. * Ecce myſterium vobis di- 51
co: omnes quidem reſurgemus, G
ſed non omnes immutabimur.
* In momento, in ictu oculi, in 52
nouiſſima tuba: canet enim tuba,
& mortui reſurgent incorrupti: &
nos immutabimur. * Oportet e- 53
nim corruptibile hoc induere in-
corruptionem: & mortale hoc in-
duere immortalitatem. * Cum 54
autem mortale hoc induerit im-
mortalitatem, tunc fiet ſermo, qui
‖Oſee 13. b. ſcriptus eſt: ‖ Abſorpta eſt mors
14 in victoria. * Vbi eſt mors victo- 55
Heb. 2. d. ria tua? Vbi eſt mors ſtimulus
14 tuus? * Stimulus autem mortis 56
peccatum eſt: virtus vero pecca-
‖1. Io. 5. a. 5 ti lex. * ‖ Deo autem gratias, qui 57
dedit nobis victoriam per Domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum.
58 * Itaque fratres mei dilecti, ſtabi-
les eſtote, & immobiles: abun-
dantes in opere Domini ſemper,
ſcientes quòd labor veſter non eſt
inanis in Domino.

CAP. XVI.

1 DE collectis autem, quæ fiunt
A in ſanctos, ſicut ordinaui Ec-
cleſijs Galatiæ, ita & vos facite.
2 * Per vnam ſabbati vnuſquiſque
veſtrum apud ſe ſeponat, recon-
dens quod ei bene placuerit: vt
non, cum venero, tunc collectæ
3 fiant. * Cum autem præſens fue-
ro: quos probaueritis per epiſto-
las, hos mittam perferre gratiam
4 veſtram in Ieruſalem. * Quòd ſi
dignum fuerit vt & ego eam, me-
5 cum ibunt. * Veniam autem ad
vos, cum Macedoniam pertranſie-
ro: nam Macedoniam pertranſi-
6 bo. * Apud vos autẽ forſitan ma-
B nebo, vel etiam hiemabo: vt vos
me deducatis quocumque iero.
7 * Nolo enim vos modo in tranſi-
tu videre, ſpero enim me aliquan-
tulum tẽporis manere apud vos,
8 ſi Dominus permiſerit. * Perma-
nebo autem Epheſi vſque ad Pẽ-
9 tecoſten. * Oſtium enim mihi a-
pertum eſt magnum, & euidens:
10 & aduerſarij multi. * Si autem ve-
nerit Timotheus, videte vt ſine ti-
more ſit apud vos: opus enim Do-
11 mini operatur, ſicut & ego. * Ne-
quis ergo illum ſpernat: deduci-
te autem illum in pace, vt veniat
ad me: expecto enim illum cum
12 fratribus. * De Apollo autẽ fratre
C vobis notum facio, quoniã mul-
tum rogaui eum vt veniret ad vos
cum fratribus: & vtique non fuit
voluntas, vt nunc veniret: veniet
autem, cum ei vacuum fuerit.
13 * Vigilate, ſtate in fide, viriliter
14 agite, & confortamini. * omnia
15 veſtra in charitate fiant. * Obſe-
cro autem vos fratres, noſtis do-
mum Stephanæ, & Fortunati, &
Achaici: quoniam ſunt primitiæ
Achaiæ, & in miniſterium ſancto-
16 rum ordinauerunt ſeipſos: * vt
& vos ſubditi ſitis eiuſmodi, &
omni cooperanti, & laboranti.
17 * Gaudeo autem in præſentia Ste-
phanæ,

phanæ, & Fortunati, & Achaici: D
quoniam id, quod vobis deerat,
ipſi ſuppleuerunt: * refecerunt 18
enim, & meum ſpiritum, & ve-
ſtrum. Cognoſcite ergo, qui hu-
iuſmodi ſunt. * Salutant vos Ec- 19
cleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Do-
mino multum, Aquila, & Priſcil-
la, cum domeſtica ſua eccleſia:
apud quos & hoſpitor. * Salu- 20
tant vos omnes fratres. Salutate
21 inuicem in oſculo ſancto.* Salu-
22 tatio, mea manu Pauli.* Si quis
non amat Dominum noſtrum Ie-
ſum Chriſtum, ſit anathema, Ma-
23 ran Atha. * Gratia Domini no-
24 ſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. *Cha-
ritas mea cum omnibus vobis in
Chriſto Ieſu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apo 1
ſtolus Ieſu A
Chriſti per
voluntatem
Dei, & Ti-
motheus fra
ter, Eccleſiæ
Dei, quæ eſt
Corinthi cũ
omnibus ſanctis, qui ſunt in vni-
uerſa Achaia. * Gratia vobis, & 2
pax a Deo Patre noſtro, & Domi-
Eph.1.a.3 no Ieſu Chriſto. * ‖ Benedictus 3
1.Pet.1.a.2 Deus & Pater Domini noſtri Ieſu
Chriſti, Pater miſericordiarum,
& Deus totius conſolationis,*qui 4
conſolatur nos in omni tribula-
tione noſtra: vt poſſimus & ipſi
conſolari eos, qui in omni preſſu-
ra ſunt, per exhortationem, qua
exhortamur & ipſi a Deo. * Quo- 5
niã ſicut abundant paſſiones Chri
ſti in nobis: ita & per Chriſtum
abundat conſolatio noſtra. * Si- 6
ue autem tribulamur pro veſtra B
exhortatione & ſalute, ſiue con-
ſolamur pro veſtra conſolatione,
ſiue exhortamur pro veſtra exhor-
tatione & ſalute, quæ operatur to
lerantiam earundem paſſionum,
quas & nos patimur: *vt ſpes no- 7
ſtra firma ſit pro vobis: ſcientes
quòd ſicut ſocij paſſionum eſtis,
8 ſic eritis & conſolationis. * Non
enim volumus ignorare vos fra-
tres de tribulatione noſtra, quæ
facta eſt in Aſia, quoniam ſupra
modum grauati ſumus ſupra vir-
tutem, ita vt tæderet nos etiam
9 viuere. * Sed ipſi in nobiſmetip-
ſis reſponſum mortis habuimus,
vt non ſimus fidentes in nobis, ſed
10 in Deo, qui ſuſcitat mortuos:*qui
de tantis periculis nos eripuit, &
eruit: in quẽ ſperamus, quoniam
11 & adhuc eripiet, * adiuuantibus
& vobis in oratione pro nobis: vt
ex multorum perſonis, eius quæ
in nobis eſt donationis, per mul-
12 tos gratiæ agãtur pro nobis *Nam
C gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium
conſcientiæ noſtræ, quòd in ſim-
plicitate cordis & ſinceritate Dei:
& non in ſapientia carnali, ſed in
gratia Dei conuerſati ſumus in
hoc mundo: abundantius autem
13 ad vos. *Non enim alia ſcribimus
vobis, quàm quæ legiſtis, & co-
gnouiſtis. Spero autem quòd vſ-
14 que in finem cognoſcetis, * ſicut
& cognouiſtis nos ex parte, quòd
gloria veſtra ſumus, ſicut & vos
noſtra, in die Domini noſtri Ie-
15 ſu Chriſti. * Et hac confidentia

volui prius venire ad vos, vt ſecū-
dam gratiā haberetis: * & per vos 16
tranſire in Macedoniam, & ite-
rum a Macedonia venire ad vos,
& a vobis deduci in Iudæam. * Cū 17
ergo hoc voluiſſem, numquid le-
uitate vſus ſum? Aut quæ cogito,
ſecundum carnem cogito, vt ſit
apud me EST, & NON? * Fi- 18
delis autem Deus, quia ſermo D
noſter, qui fuit apud vos, non eſt
in illo EST, & NON. * Dei 19
enim Filius Ieſus Chriſtus qui in
vobis per nos prædicatus eſt, per
me, & Siluanum, & Timotheum,
non fuit EST, & NON, ſed
EST in illo fuit. * Quotquot e- 20
nim promiſſiones Dei ſunt, in il-
lo EST: ideo & per ipſum A-
men Deo ad gloriam noſtram.
* Qui autem confirmat nos vobiſ- 21
cum in Chriſto, & qui vnxit nos
Deus: * qui & ſignauit nos, & de- 22
dit pignus Spiritus in cordibus no
ſtris. * Ego autem teſtem Deum 23
inuoco in animam meam, quòd
parcens vobis, non veni vltra Co-
rinthum: non quia dominamur
fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus
gaudij veſtri: nam fide ſtatis.

CAP. II.

STatui autem hoc ipſum apud 1
me, ne iterum in triſtitia ve- A
nirē ad vos. * Si enim ego contri- 2
ſto vos, & quis eſt, qui me læti-
ficet, niſi qui contriſtatur ex me?
* Et hoc ipſum ſcripſi vobis, vt nō 3
cum venero, triſtitiam ſuper triſti
tiam habeam, de quibus oportue-
rat me gaudere, confidens in om-
nibus vobis, quia meum gaudiū,
omnium veſtrū eſt. * Nam ex mul 4
ta tribulatione, & anguſtia cor-
dis ſcripſi vobis per multas lacry-
mas: non vt contriſtemini: ſed vt B
ſciatis, quam charitatem habeam
abundantius in vobis. * Si quis 5
autē contriſtauit, nō me contriſta-
uit: ſed ex parte, vt non onerē om-
nes vos. * Sufficit illi, qui eiuſmo- 6
di eſt, obiurgatio hæc, quæ fit a
pluribus: * ita vt econtrario ma 7
gis donetis, & conſolemini, ne
forte abundantiori triſtitia abſor-
beatur qui eiuſmodi eſt. * Pro- 8
pter quod obſecro vos, vt confir-
metis in illum charitatem. * Ideo 9
C enim & ſcripſi, vt cognoſcā experi
mentum veſtrum, an in omnibus
10 obedientes ſitis. * Cui autē aliquid
donaſtis, & ego: nam, & ego quod
donaui, ſiquid donaui, propter
11 vos in perſona Chriſti, * vt non
circumueniamur a ſatana: non e-
nim ignoramus cogitationes eius.
12 * Cum veniſſem autem Troadem
propter Euangelium Chriſti, &
oſtium mihi apertum eſſet in Do-
13 mino, * non habui requiem ſpiri-
D tui meo, eo quòd non inuenerim
Titum fratrem meum, ſed vale-
faciens eis, profectus ſum in Ma-
14 cedoniā. * Deo autem gratias, qui
ſemper triumphat nos in Chriſto
Ieſu, & odorē notitiæ ſuæ manife-
15 ſtat per nos in omni loco: * quia
Chriſti bonus odor ſumus Deo in
iis, qui ſalui fiunt & in iis, qui pe-
16 reūt: * aliis quidem odor mortis in
mortem: aliis autem odor vitæ in
vitam. Et ad hæc quis tam ido-
17 neus? * Non enim ſumus ſicut plu-
rimi, adulterantes verbum Dei,
ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex
Deo, coram Deo, in Chriſto lo-
quimur.

CAP. III.

1 INcipimus iterum noſmetipſos
A commendare? aut numquid e-
gemus (ſicut quidam) commen-
datitiis epiſtolis ad vos, aut ex
2 vobis? * Epiſtola noſtra vos eſtis,
ſcripta in cordibus noſtris, quæ
ſcitur, & legitur ab omnibus ho-
3 minibus: * manifeſtati quòd e-
piſtola eſtis Chriſti, miniſtrata a
nobis, & ſcripta non atramento,
ſed ſpiritu Dei viui: non in tabu-
B lis lapideis, ſed in tabulis cordis
4 carnalibus. * Fiduciam autem ta-
lem habemus per Chriſtum ad
5 Deum: * non quòd ſufficientes
ſimus cogitare aliquid a nobis,
quaſi ex nobis: ſed ſufficientia
6 noſtra ex Deo eſt: * qui & ido-
neos nos fecit miniſtros noui te-
ſtamenti: non littera, ſed Spiri-
tu: littera enim occidit, Spiritus
7 autem viuificat. * Quod ſi mini-
ſtratio mortis litteris deformata
in lapidibus, fuit in gloria, ita vt
non poſſent intēdere filij Iſrael in
faciē Moyſi propter gloriam vul-
8 tus eius, quæ euacuatur: * quomo-
do non magis miniſtratio Spiritus
erit

erit in gloria? * Nam ſi miniſtra- 9
tio damnationis gloria eſt: mul- C
to magis abūdat miniſterium iu-
ſtitiæ in gloria. * Nam nec glori- 10
ficatū eſt, quod claruit in hac par-
te, propter excellentem gloriam.
*Si enim quod euacuatur, per glo 11
riam eſt: multo magis quod ma-
net, in gloria eſt. *Habentes igitur 12
talē ſpem, multa fiducia vtimur:
‖ Exo. 34. d. 33 *‖ & non ſicut Moyſes ponebat 13
velamen ſuper faciem ſuā, vt non
intenderent filij Iſrael in faciem
eius, quod euacuatur, * ſed obtu- 14
ſi ſunt ſenſus eorum. Vſque in ho-
diernum enim diem, idipſum ve-
lamen in lectione veteris teſta-
menti manet non reuelatū, (quo-
niam in Chriſto euacuatur) * ſed 15
vſque in hodiernum diem, cum D
legitur Moyſes, velamen poſitum
eſt ſuper cor eorum. *Cum autem 16
conuerſus fuerit ad Dominum,
‖ Ioan. 4. c. 24 auferetur velamen. * ‖ Dominus 17
autem Spiritus eſt: Vbi autem
Spiritus Domini: ibi libertas. *Nos 18
vero omnes, reuelata facie glo-
riam Domini ſpeculantes, in ean-
dem imaginem transformamur a
claritate in claritatem, tamquam
a Domini Spiritu.

CAP. IIII.

IDeo habentes adminiſtrationē, 1
iuxta quod miſericordiam con- A
ſecuti ſumus, non deficimus, *ſed 2
abdicamus occulta dedecoris, non
ambulātes in aſtutia, neque adul-
terantes verbum Dei, ſed in ma-
nifeſtatione veritatis commēdan-
tes noſmetipſos ad omnem con-
ſcientiam hominum coram Deo.
* Quòd ſi etiam opertū eſt Euan- 3
gelium noſtrum: in ijs, qui pe-
reunt, eſt opertum: * in quibus 4
Deus huius ſæculi excæcauit mē-
tes infidelium, vt non fulgeat il-
lis illuminatio Euangelij gloriæ
Chriſti, qui eſt imago Dei. * Non 5
enim noſmetipſos prædicamus, B
ſed Ieſum Chriſtum Dominum
noſtrum: nos autem ſeruos ve-
ſtros per Ieſum: *quoniam Deus, 6
qui dixit de tenebris lucem ſplē-
deſcere, ipſe illuxit in cordibus
noſtris ad illuminationem ſcien-
tiæ claritatis Dei, in facie Chri-
ſti Ieſu. * Habemus autem the- 7
ſaurum iſtum in vaſis fictilibus:
vt ſublimitas ſit virtutis Dei, &
8 non ex nobis. * In omnibus tribu-
C lationem patimur, ſed non angu-
ſtiamur: aporiamur, ſed non de-
9 ſtituimur: * perſecutionem pa-
timur, ſed non derelinquimur:
10 deijcimur, ſed non perimus: *ſem-
per mortificationem Ieſu in cor-
pore noſtro circumferentes, vt &
vita Ieſu manifeſtetur in corpo-
11 ribus noſtris. * Semper enim nos,
qui viuimus, in mortem tradimur
propter Ieſum: vt & vita Ieſu ma-
nifeſtetur in carne noſtra morta-
12 li. * Ergo mors in nobis opera-
13 tur, vita autem in vobis. * Ha-
bentes autem eundem ſpiritum
fidei, ſicut ſcriptum eſt: ‖ Credi- ‖ Pſal. 115. a. 1
di, Propter quod locutus ſum:
& nos credimus, propter quod &
14 loquimur: * ſcientes quoniam
qui ſuſcitauit Ieſum, & nos cum
Ieſu ſuſcitabit, & conſtituet vo-
15 biſcum. * Omnia enim propter
D vos: vt gratia abundans, per mul-
tos in gratiarum actione, abundet
16 in gloriam Dei. * Propter quod
non deficimus: ſed licet is, qui
foris eſt, noſter homo corrumpa-
tur: tamen is, qui intus eſt, re-
17 nouatur de die in diem. * Id
enim, quod in præſenti eſt mo-
mentaneum & leue tribulationis
noſtræ, ſupra modum in ſublimi-
tate æternum gloriæ pondus ope-
18 ratur in nobis, * non contemplan-
tibus nobis quæ videtur, ſed quæ
non videntur. Quæ enim viden-
tur, temporalia ſunt: quæ autem
non videntur, æterna ſunt.

CAP. V.

1 SCimus enim quoniam ſi terre-
A ſtris domus noſtra huius habi-
tationis diſſoluatur, quòd ædifi-
cationem ex Deo habemus, do-
mum non manufactam, æternam
2 in cælis. * Nam & in hoc ingemi-
ſcimus, ‖ habitationem noſtram, ‖ Apoc. 16. c. 13
quæ de cælo eſt, ſuperindui cu-
3 pientes: * ſi tamen veſtiti, non nu-
4 di inueniamur. * Nam & qui ſu-
mus in hoc tabernaculo, ingemi-
ſcimus grauati: eo quòd nolumus
expoliati, ſed ſuperueſtiri, vt ab-
ſorbeatur quod mortale eſt, a vita.
5 * Qui autē efficit, nos in hoc ipſū

Deus, qui dedit nobis pignus ſpi-
ritus. * Audentes igitur ſemper, 6
ſcientes quoniam dum ſumus in B
corpore, peregrinamur a Domi-
no: (* per fidem enim ambula- 7
mus, & non per ſpeciem) * aude- 8
mus autem, & bonam voluntatem
habemus magis peregrinari a cor-
pore, & præſentes eſſe ad Domi-
num. * Et ideo contendimus ſiue 9
abſentes, ſiue præſentes placere il-
‖ Rom. 14. li. * ‖ Omnes enim nos manife- 10
b. 10 ſtari oportet ante Tribunal Chri-
ſti, vt referat vnuſquiſque propria
corporis, prout geſſit, ſiue bonum,
ſiue malum. * Scientes ergo ti- 11
morem Domini hominibus ſua- C
demus, Deo autem manifeſti ſu-
mus. Spero autem & in conſcien-
tijs veſtris manifeſtos nos eſſe.
* Non iterum commendamus nos 12
vobis, ſed occaſionem damus vo-
bis gloriandi pro nobis: vt habea-
tis ad eos, qui in facie gloriantur,
& non in corde. * Siue enim men- 13
te excedimus, Deo: ſiue ſobrij
ſumus, vobis. * Charitas enim 14
Chriſti vrget nos: æſtimãtes hoc,
quoniã ſi vnus pro omnibus mor-
tuus eſt, ergo omnes mortui ſunt:
* & pro omnibus mortuus eſt Chri- 15
ſtus: vt, & qui viuunt, iam non
ſibi viuant, ſed ei, qui pro ipſis
mortuus eſt & reſurrexit. * Itaque 16
nos ex hoc neminem nouimus ſe- D
cundum carnem. Et ſi cognoui-
mus ſecũdum carnem Chriſtum:
ſed nunc iam non nouimus. * Si 17
qua ergo in Chriſto noua creatu-
‖ Iſa. 43. c. ra, vetera tranſierunt: ‖ ecce facta
19 ſunt omnia noua. * Omnia autem 18
Apoc. 21. b. ex Deo, qui nos reconciliauit ſibi
5 per Chriſtum: & dedit nobis mi-
niſterium reconciliationis. * quo- 19
niam quidem Deus erat in Chri-
ſto mundum recõcilians ſibi, non
reputans illis delicta ipſorum, &
poſuit in nobis verbum reconci-
liationis. * Pro Chriſto ergo lega- 20
tione fungimur, tamquam Deo
exhortante per nos. Obſecramus
pro Chriſto, reconciliamini Deo.
* Eum, qui non nouerat peccatũ, 21
pro nobis peccatum fecit, vt nos
efficeremur iuſtitia Dei in ipſo.

CAP. VI.

ADiuuãtes autem exhortamur 1
ne in vacuum gratiam Dei A
2 recipiatis. * Ait enim: ‖ Tempo- ‖ Iſa. 49. c. 8
re accepto exaudiui te, & in die
ſalutis adiuui te. Ecce nunc tem-
pus acceptabile, ecce nunc dies
3 ſalutis. * ‖ nemini dantes vllam ‖ 1. Cor. 10.
offenſionem, vt non vituperetur g. 32
4 miniſterium noſtrum: * ſed in om-
nibus exhibeamus noſmetipſos
‖ ſicut Dei miniſtros in multa pa- ‖ 1. Cor. 4. a.
tientia, in tribulationibus, in ne- 1
5 ceſſitatibus, in anguſtijs, * in pla-
B gis, in carceribus, in ſeditionibus,
in laboribus, in vigilijs, in ieiu-
6 nijs, * in caſtitate, in ſcientia, in
lõganimitate, in ſuauitate, in Spi-
ritu ſancto, in charitate non ficta,
7 * in verbo veritatis, in virtute Dei,
per arma iuſtitiæ a dextris, & a ſi-
8 niſtris, * per gloriam, & ignobili-
tatem, per infamiam, & bonam
famam: vt ſeductores, & veraces,
9 ſicut qui ignoti, & cogniti: * quaſi
morientes, & ecce viuimus: vt ca-
10 ſtigati, & non mortificati: * quaſi
C triſtes, ſemper autem gaudentes:
ſicut egentes, multos autem locu-
pletantes: tamquam nihil haben-
11 tes, & omnia poſſidentes. * Os no-
ſtrum patet ad vos o Corinthij,
12 cor noſtrum dilatatum eſt. * Non
anguſtiamini in nobis: anguſtia-
mini autem in viſceribus veſtris:
13 * eandem autem habentes remu-
nerationem, tamquam filijs dico:
14 dilatamini & vos. * Nolite iugum
ducere cũ infidelibus. Quæ enim
participatio iuſtitiæ cum iniqui-
tate? Aut quæ ſocietas luci ad
15 tenebras? * Quæ autem conuen-
tio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars
16 fideli cum infideli? * Qui autem
D conſenſus templo Dei cum ido-
lis? ‖ Vos enim eſtis templum Dei ‖ 1. Cor. 3. d.
viui, ſicut dicit Deus: ‖ Quoniam 27. & 6. d.
inhabitabo in illis, & inambula- 19
bo inter eos, & ero illorum Deus, ‖ Leu. 26. d.
17 & ipſi erunt mihi populus. * Pro- 12
pter quod exite de medio eorum,
& ſeparamini, dicit Dominus, &
18 immundum ne tetigeritis: * & ego
recipiam vos: ‖ & ero vobis in pa- ‖ Ier. 31. a. 9
trem, & vos eritis mihi in filios, &
filias, dicit Dominus omnipotens.

CAP. VII.

1 HAs ergo habentes promiſſio-
A nes, chariſſimi, mundemus
nos ab omni inquinamento car-

nis,

nis, & ſpiritus perficientes ſancti-
ficationem in timore Dei. * Ca- 2
pite nos. Neminem læſimus, ne-
minem corrupimus, neminē cir-
cumuenimus. * Non ad condem- 3
nationem veſtram dico. prædixi-
mus enim quòd in cordibus no-
ſtris eſtis ad commoriendum, &
ad conuiuendum. * Multa mihi 4
fiducia eſt apud vos, multa mihi
gloriatio pro vobis, repletus ſum
conſolatione, ſuperabundo gau-
dio in omni tribulatione noſtra.
* Nam & cum veniſſemus in Ma- 5
cedoniam, nullam requiē habuit B
caro noſtra, ſed omnem tribula-
tionem paſſi ſumus: foris pugnæ,
intus timores. * Sed qui conſola- 6
tur humiles, conſolatus eſt nos
Deus in aduentu Titi. * Non ſo- 7
lum autem in aduentu eius, ſed
etiam in conſolatione, qua conſo-
latus eſt in vobis, referens nobis
veſtrum deſiderium, veſtrum fle-
tum, veſtram æmulationem pro
me, ita vt magis gauderem. * Quo- 8
niam etſi contriſtaui vos in epi-
ſtola, non me pœnitet: etſi pœni-
teret, vidēs quòd epiſtola illa (etſi
ad horam) vos contriſtauit; * nunc 9
gaudeo: non quia contriſtati eſtis, C
ſed quia contriſtati eſtis ad pœni-
tentiam. Contriſtati enim eſtis ſe-
cundum Deum, vt in nullo detri-
‖ 1.Pet.2.c. 19 mentũ patiamini ex nobis. * ‖ Quæ 10
enim ſecundum Deum triſtitia
eſt, pœnitentiam in ſalutem ſta-
bilem operatur: ſæculi autem tri-
ſtitia mortem operatur. * Ecce 11
enim hoc ipſum, ſecũdum Deum
contriſtari vos, quantam in vobis
operatur ſolicitudinem: ſed defen
ſionem, ſed indignationem, ſed
timorem, ſed deſideriũ, ſed æmu-
lationem, ſed vindictam. in om-
nibus exhibuiſtis vos, incontami-
natos eſſe negotio. * Igitur, etſi 12
ſcripſi vobis, non propter eum,
qui fecit iniuriā, nec propter eum,
qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtan- D
dam ſolicitudinem noſtrā, quam
habemus pro vobis * coram Deo: 13
ideo conſolati ſumus. In conſola-
tione autem noſtra, abundantius
magis gauiſi ſumus ſuper gaudio
Titi, quia refectus eſt ſpiritus eius
ab omnibus vobis. * & ſi quid 14
apud illũ de vobis gloriatus ſum,
non ſum confuſus: ſed ſicut om-
nia vobis in veritate locuti ſumus,
ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad
15 Titum, veritas facta eſt. * & viſce-
ra eius abundantius in vobis ſunt:
reminiſcentis omnium veſtrum
obedientiam: quomodo cum ti-
more, & tremore excepiſtis illũ.
16 * Gaudeo quòd in omnibus con-
fido in vobis.

CAP. VIII.

1 NOtam autem facimus vobis,
A fratres, gratiam Dei, quæ da-
ta eſt in Eccleſijs Macedoniæ:
2 * quòd in multo experimento tri-
bulationis abundantia gaudij ip-
ſorum fuit, & altiſſima paupertas
eorum abundauit in diuitias ſim-
3 plicitatis eorum: * quia ſecun-
dum virtutem teſtimonium illis
reddo, & ſupra virtutem volunta-
4 rij fuerunt, * cum multa exhorta-
tione obſecrantes nos gratiam, &
cõmunicationem miniſterij, quod
5 fit in Sanctos. * Et non ſicut ſpe-
rauimus, ſed ſemetipſos dederunt
primùm Domino, deinde nobis
6 per voluntatem Dei, * ita vt ro-
B garemus Titum: vt quemadmo-
dum cœpit, ita & perficiat in vo-
7 bis etiam gratiam iſtam. * Sed ſi-
cut in omnibus abundatis fide, &
ſermone, & ſcientia, & omni ſoli-
citudine, inſuper & charitate ve-
ſtra in nos, vt & in hac gratia abũ-
8 detis. * Non quaſi imperans dico:
ſed per aliorum ſolicitudinem,
etiam veſtræ charitatis ingenium
9 bonum comprobans. * Scitis enim
gratiam Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, quoniam propter vos egenus
factus eſt, cum eſſet diues, vt il-
10 lius inopia vos diuites eſſetis. * Et
conſilium in hoc do: hoc enim vo
bis vtile eſt, qui non ſolum face-
re, ſed & velle cœpiſtis ab anno
11 priore: * nunc vero & facto per-
ficite: vt quemadmodum prom-
ptus eſt animus voluntatis, ita ſit
& perficiendi ex eo, quod habe-
12 tis. * Si enim voluntas prompta
C eſt, ſecundum id, quod habet, ac-
cepta eſt, non ſecundum id, quod
13 non habet. * Non enim vt alijs ſit
remiſſio, vobis autem tribulatio,
14 ſed ex æqualitate. * In præſenti
tempore veſtra abundantia illo-
rum inopiam ſuppleat: vt & illo-

rum abundantia veſtræ inopiæ ſit
ſupplementum, vt fiat æqualitas,
‖Exo.16.d.18 ſicut ſcriptum eſt: * ‖Qui mul- 15
tum non abundauit: & qui mo-
dicum, non minorauit. * Gratias 16
autem Deo, qui dedit eandem ſo-
licitudinem pro vobis in corde
Titi, * quoniam exhortationem 17
quidem ſuſcepit: ſed cum ſolici-
tior eſſet, ſua voluntate profectus
eſt ad vos. * Miſimus etiam cum 18
illo fratrē, cuius laus eſt in Euan- D
gelio per omnes Eccleſias: * non 19
ſolum autem, ſed & ordinatus eſt
ab Eccleſijs comes peregrinatio-
nis noſtræ in hanc gratiam, quæ
miniſtratur à nobis ad Domini
gloriam, & deſtinatam volunta-
tem noſtram: *deuitantes hoc, ne 20
quis nos vituperet in hac plenitu-
dine, quæ miniſtratur à nobis.
‖Rom. 12. d.17 *‖Prouidemus enim bona non ſo- 21
lum coram Deo, ſed etiam coram
hominibus.* Miſimus autem cum 22
illis & fratrem noſtrum, quem
probauimus in multis ſæpe ſolici-
tum eſſe: nunc autem multo ſo-
licitiorem, confidentia multa in
vos, * ſiue pro Tito, qui eſt ſocius 23
meus, & in vos adiutor, ſiue fra-
tres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum,
gloria Chriſti.* Oſtenſionem ergo, 24
quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ
gloriæ pro vobis, in illos oſtendi-
te in faciem Eccleſiarum.

CAP. IX.

NAm de miniſterio, quod fit 1
in ſanctos ex abundanti eſt A
mihi ſcribere vobis. * Scio enim 2
promptum animum veſtrum: pro
quo de vobis glorior apud Mace-
dones. Quoniam & Achaia para-
ta eſt ab anno præterito, & veſtra
æmulatio prouocauit plurimos.
* Miſi autem fratres: vt ne quod 3
gloriamur de vobis, euacuetur
in hac parte, vt (quemadmodum
dixi) parati ſitis: * ne cum ve- 4
nerint Macedones mecum, & in- B
uenerint vos imparatos, erube-
ſcamus nos (vt non dicamus vos)
in hac ſubſtantia. * Neceſſarium 5
ergo exiſtimaui rogare fratres, vt
præueniant ad vos, & præparent
repromiſſam benedictionem hãc
paratam eſſe ſic, quaſi benedictio-
nem, non tamquam auaritiam.

6 * Hoc autem dico: Qui parce ſe-
minat, parce & metet: & qui ſe-
minat in benedictionibus, de be-
7 nedictionibus & metet. * Vnuſ-
quiſque prout deſtinauit in corde
ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſ-
ſitate: ‖ hilarem enim datorē di- ‖Eccli.35.b.12
8 ligit Deus. * Potens eſt autē Deus
C omnem gratiam abundare facere
in vobis: vt in omnibus ſemper
omnem ſufficientiam habentes,
abundetis in omne opus bonum,
9 * ſicut ſcriptum eſt: ‖Diſperſit, de- ‖Pſ.111.b.9
dit pauperibus: iuſtitia eius ma-
10 net in ſæculum ſæculi. * Qui au-
tem adminiſtrat ſemen ſeminan-
ti: & panem ad manducandum
præſtabit, & multiplicabit ſemen
veſtrum, & augebit incrementa
11 frugum iuſtitiæ veſtræ: * vt in om-
D nibus locupletati abūdetis in om-
nem ſimplicitatem, quæ operatur
per nos gratiarum actionem Deo.
12 * Quoniam miniſteriū huius offi-
cij non ſolum ſupplet ea, quæ de-
ſunt ſanctis, ſed etiam abundat
per multas gratiarum actiones in
13 Domino, * per probationem mi-
niſterij huius, glorificantes Deum
in obedientia confeſſionis veſtræ,
in Euangelium Chriſti, & ſimpli-
citate communicationis in illos,
14 & in omnes, * & in ipſorum ob-
ſecratione pro vobis, deſideran-
tium vos propter eminentem gra-
15 tiam Dei in vobis. * Gratias Deo
ſuper inenarrabili dono eius.

CAP. X.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro
A vos per māſuetudinem, & mo-
deſtiam Chriſti, qui in facie qui-
dē humilis ſum inter vos, abſens
2 autem confido in vobis. * Rogo
autem vos ne præſens audeam per
eam confidentiam, qua exiſtimor
audere in quoſdam, qui arbitran-
tur nos tamquam ſecundum car-
3 nem ambulemus.* In carne enim
ambulantes, non ſecundum car-
4 nem militamus. * Nam arma mi-
B litiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed
potentia Deo ad deſtructionem
munitionum, conſilia deſtruen-
5 tes, * & omnem altitudinem ex-
tollentem ſe aduerſus ſcientiam
Dei, & in captiuitatem redigentes
omnem intellectū in obſequium
Chri-

Chriſti, * & in promptu habentes 6
vlciſci omnem inobedientiam,
cum impleta fuerit veſtra obe-
dientia. * Quæ ſecundum fa- 7
ciem ſunt, videte. Si quis confi-
dit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet
iterum apud ſe: quia ſicut ipſe
Chriſti eſt, ita & nos. * Nam, & 8
ſi amplius aliquid gloriatus fue-
ro de poteſtate noſtra, quam de-
dit nobis Dominus in ædificatio-
nem, & non in deſtructionem ve-
ſtram: non erubeſcam. * Vt au- 9
tem non exiſtimer tamquam ter-
rere vos per epiſtolas: * quoniam 10
quidem epiſtolæ, inquiunt, gra- C
ues ſunt & fortes: præſentia au-
tẽ corporis infirma, & ſermo con-
temptibilis: * hoc cogitet qui eiuſ- 11
modi eſt, quia quales ſumus ver-
bo per epiſtolas abſentes, tales &
præſentes in facto. * Non enim au- 12
demus inſerere, aut comparare
nos quibuſdam, qui ſeipſos com-
mendãt: ſed ipſi in nobis noſmet-
ipſos metientes, & comparantes
noſmetipſos nobis. * Nos autem 13
non in immenſum gloriabimur, D
‖Eph.4.b.8 ‖ ſed ſecundum menſuram regu-
læ, qua menſus eſt nobis Deus,
menſuram pertingendi vſque ad
vos. * Non enim quaſi non per- 14
tingentes ad vos, ſuperextẽdimus
nos: vſque ad vos enim perueni-
mus in Euangelio Chriſti. * non 15
in immenſum gloriantes in alie-
nis laboribus: ſpem autem haben-
tes creſcentis fidei veſtræ, in vobis
magnificari ſecundũ regulam no-
ſtram in abundantiam, * etiam in 16
illa, quæ vltra vos ſunt, euange-
lizare, non in aliena regula in iis
‖Ier.9.g.23 quæ præparata ſunt gloriari. * ‖Qui 17
1.Cor.1.d. autem gloriatur, in Domino glo-
31 rietur. * Non enim qui ſeipſum 18
commendat, ille probatus eſt: ſed
quem Deus commendat.

CAP. XI.

VTinam ſuſtineretis modicum 1
quid inſipientiæ meæ, ſed & A
ſupportate me: * Aemulor enim 2
vos Dei æmulatione. Deſpondi
enim vos vni viro virginem ca-
ſtam exhibere Chriſto. * Timeo 3
‖Gen.3.a 4 autem ne ‖ ſicut ſerpens Heuam
ſeduxit aſtutia ſua, ita corrũpan-
tur ſenſus veſtri, & excidãt a ſim-
4 plicitate, quæ eſt in Chriſto. * Nam
ſi is, qui venit, alium Chriſtum
prædicat, quem non prædicaui-
mus, aut alium ſpiritum accipi-
tis, quem non accepiſtis: aut aliud
Euangelium, quod non recepi-
5 ſtis: recte pateremini. * Exiſti-
mo enim nihil me minus feciſſe
6 a magnis Apoſtolis. * Nam etſi im-
B peritus ſermone, ſed non ſcientia;
in omnibus autem manifeſtati ſu-
7 mus vobis. * Aut numquid pec-
catum feci, me ipſum humilians,
vt vos exaltemini? quoniam gra-
tis Euangelium Dei euangeliza-
8 ui vobis? * Alias Eccleſias expo-
liaui, accipiens ſtipẽdium ad mi-
9 niſterium veſtrum. * Et cum eſ-
ſem apud vos, & egerem; nulli
oneroſus fui: nam quod mihi de-
erat, ſuppleuerunt fratres, qui ve-
nerunt a Macedonia: & in omni-
C bus ſine onere me vobis ſeruaui,
10 & ſeruabo. * Eſt veritas Chriſti
in me, quoniam hæc gloriatio nõ
infringetur in me in regionibus
11 Achaiæ. * Quare? quia non dili-
12 go vos? Deus ſcit. * Quod autem
facio, & faciam: vt amputem oc-
caſionem eorum, qui volunt oc-
caſionem, vt in quo gloriantur,
13 inueniantur ſicut & nos. * Nam
eiuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt
operarii ſubdoli, transfigurantes
14 ſe in apoſtolos Chriſti. * Et non
mirum: ipſe enim ſatanas transfi-
15 gurat ſe in angelum lucis. * non
D eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius
transfigurentur velut miniſtri iu-
ſtitiæ: quorum finis erit ſecũdum
16 opera ipſorum. * Iterum dico,
(ne quis me putet inſipientem eſ-
ſe, alioquin velut inſipientem ac-
cipite me, vt & ego modicum
17 quid glorier) * quod loquor, non
loquor ſecũdum Deum, ſed quaſi
in inſipientia, in hac ſubſtantia
18 gloriæ. * Quoniã multi gloriantur
ſecundum carnem: & ego gloria-
19 bor. * Libenter enim ſuffertis in-
E ſipientes: cum ſitis ipſi ſapientes.
20 * Suſtinetis enim ſi quis vos in
ſeruitutẽ redigit, ſi quis deuorat,
ſi quis accipit, ſi quis extollitur,
21 ſi quis in faciem vos cædit. * Se-
cundum ignobilitatem dico, qua-
ſi nos infirmi fuerimus in hac par-
te. In quo quis audet (in inſipien-
22 tia dico) audeo & ego: * Hebræi
ſunt,

ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego: ſemen Abrahæ ſunt, & ego:
* Miniſtri Chriſti ſunt, (vt minus 23
ſapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum,
in mortibus frequenter. * A Iu- 24
‖Deu.25.a.3 dæis quinquies, ‖ quadragenas, F
vna minus, accepi. * ‖ Ter virgis 25
‖Act.16.c.22 cæſus ſum, ‖ ſemel lapidatus ſum,
‖ ter naufragium feci, nocte & die
‖Act.14 c.18 in profundo maris fui, * in itine- 26
ribus ſæpe, periculis fluminum,
‖Act.27.a.a periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, pericu-
lis in falſis fratribus: * in labore, 27
& ærumna, in vigilijs multis, in fame, & ſiti, in ieiunijs multis, in
frigore, & nuditate, * præter illa, 28
quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum. * Quis infir- 29
matur, & ego non infirmor? quis G
ſcandalizatur, & ego non vror?
* Si gloriari oportet: quæ infirmi- 30
tatis meæ ſunt, gloriabor. * Deus 31
& Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſæcula,
‖Act 9.d.24 ſcit quòd non mentior. * ‖ Dama- 32
ſci præpoſitus Gentis Aretæ regis, cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum vt me comprehenderet:
* & per feneſtram in ſporta dimiſ- 33
ſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius.

CAP. XII.

SI gloriari oportet (non expedit 1
quidem:) veniam autem ad A
viſiones, & reuelationes Domini.
‖Act.9.a.3 * ‖ Scio hominem in Chriſto ante 2
annos quattuordecim, ſiue in corpore neſcio, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit, raptum huiuſmodi
vſque ad tertium cælum. * Et ſcio 3
huiuſmodi hominem ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio,
Deus ſcit: * quoniam raptus eſt 4
in Paradiſum: & audiuit arcana B
verba, quæ non licet homini lo-
qui. * Pro huiuſmodi gloriabor: 5
pro me autem nihil gloriabor niſi
in infirmitatibus meis. * Nam, & 6
ſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id, quod videt in me, aut

7 aliquid audit ex me. * Et ne ma-
C gnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me
8 colaphizet. * Propter quod ter Dominum rogaui vt diſcederet a
9 me: * & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti.
10 * Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in neceſſitatibus, in perſecu-
D tionibus, in anguſtijs pro Chriſto: Cum enim infirmor, tunc potens
11 ſum. * Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab ijs, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli: tametſi nihil
12 ſum: * ſigna tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſignis, & prodigijs, &
13 virtutibus. * Quid eſt enim, quod minus habuiſtis præ ceteris Eccleſijs, niſi quòd ego ipſe non grauaui vos? Donate mihi hanc iniu-
14 riam. * Ecce tertiò hoc paratus ſum venire ad vos: & non ero grauis vobis. Non enim quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent filij parentibus theſauriza-
15 re, ſed parentes filijs. * Ego au-
E tem libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus vos diligẽs,
16 minus diligar. * Sed eſto: ego vos non grauaui: ſed cum eſſem aſtu-
17 tus, dolo vos cepi. * Numquid per aliquem eorum, quos miſi ad vos,
18 circumueni vos? * Rogaui Titum,
F & miſi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumuenit? nonne eodem ſpiritu ambulauimus?
19 nonne iiſdem veſtigijs? * Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia autem chariſſimi propter ædificationem veſtram.
20 * Timeo enim ne forte cum vene-
G ro, nõ quales volo, inueniam vos: & ego inueniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint in-
21 ter vos: * ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, &
lugeam

lugeam multos ex ijs, qui ante
peccauerunt, & non egerunt pœ-
nitentiam ſuper immunditia, &
fornicatione, & impudicitia,
quam geſſerunt.

CAP. XIII.

ECce tertiò hoc venio ad vos: 1
‖In ore duorum, vel trium A
teſtium ſtabit omne verbũ. * Præ- 2
dixi, & prædico, vt præſens, &
nunc abſens ijs, qui ante peccaue-
runt, & ceteris omnibus, quoniam
ſi venero iterum, non parcam.
* An experimẽtum quæritis eius, 3
qui in me loquitur Chriſtus, qui
in vobis non infirmatur, ſed po-
tens eſt in vobis? * Nam etſi cru- 4
cifixus eſt ex infirmitate: ſed vi- B
uit ex virtute Dei. Nam & nos
infirmi ſumus in illo: ſed viue-
mus cum eo ex virtute Dei in vo-
bis. * Voſmetipſos tentate ſi eſtis 5
in fide: ipſi vos probate. An
non cognoſcitis voſmetipſos quia
Chriſtus Ieſus in vobis eſt? niſi

‖Deu.19.b.15 ‖Mat.18.b.16 Ioan.8.c.17 Heb.10.e.28

6 forte reprobi eſtis. * Spero autem
quòd cognoſcetis, quia nos non
7 ſumus reprobi. * Oramus autem
C Deum vt nihil mali faciatis, non
vt nos probati appareamus, ſed
vt vos quod bonum eſt faciatis:
8 nos autem vt reprobi ſimus. * Non
enim poſſumus aliquid aduerſus
9 veritatem, ſed pro veritate. * Gau-
demus enim, quoniam nos infir-
mi ſumus, vos autem potentes
eſtis. Hoc & oramus veſtram con-
10 ſummationem. * Ideo hæc abſens
ſcribo, vt nõ præſens durius agam
ſecundum poteſtatem, quam Do-
minus dedit mihi in ædificatio-
nem, & non in deſtructionem.
11 * De cetero, fratres, gaudete, per-
D fecti eſtote, exhortamini, idem
ſapite, pacem habete, & Deus pa-
cis, & dilectionis erit vobiſcum.
12 * Salutate inuicem in oſculo ſan-
cto. Salutant vos omnes ſancti.
13 * Gratia Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, & charitas Dei, & communi-
catio ſancti Spiritus ſit cum om-
nibus vobis. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD GALATAS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apo- 1
ſtolus non ab A
hominibus,
neque per ho
minem, ſed
per Ieſum
Chriſtum, &
Deum Patrẽ,
qui ſuſcitauit eum a mortuis: * & 2
qui mecũ ſunt omnes fratres, Ec-
cleſijs Galatiæ. * Gratia vobis, & 3
pax a Deo patre, & Domino no-
ſtro Ieſu Chriſto, * qui dedit ſe- 4
metipſum pro peccatis noſtris, vt
eriperet nos de præsẽti ſæculo ne-
quam, ſecundum voluntatem Dei
5 & Patris noſtri, * cui eſt gloria in
6 ſæcula ſæculorum: Amen. * Mi-
B ror quòd ſic tam cito transferimi-
ni ab eo, qui vos vocauit in gra-
tiam Chriſti in aliud Euãgelium:
7 * quod non eſt aliud, niſi ſunt ali-
qui, qui vos conturbant, & volunt
conuertere Euangelium Chriſti.
8 * Sed licet nos, aut angelus de cæ-
lo euangelizet vobis præterquàm
quod euãgelizauimus vobis, ana-
9 thema ſit. * Sicut prædiximus, &
nunc iterum dico: Si quis vobis
euangelizauerit præter id, quod
10 accepiſtis, anathema ſit. * Modo
enim hominibus ſuadeo, an Deo?

An quæro hominibus placere ?
Si adhuc hominibus placerem,
‖1.Cor.15. Chriſti ſeruus non eſſem. * ‖ No- 11
a. 1 tū enim vobis facio, fratres, Euan-
gelium, quod euangelizatum eſt
a me, quia non eſt ſecundum ho-
‖Eph.3.a.3 minem: * ‖ neque enim ego ab 12
homine accepi illud, neque didi- C
ci, ſed per reuelationē Ieſu Chri-
ſti. * Audiſtis enim conuerſatio- 13
nem meam aliquando in Iudaiſ-
mo: quoniam ſupra modum per-
ſequebar Eccleſiam Dei, & expu-
gnabam illam, * & proficiebam 14
in Iudaiſmo ſupra multos coæta-
neos meos in genere meo, abun-
dantius æmulator exiſtens pater-
narum mearum traditionum.
* Cum autem placuit ei, qui me 15
ſegregauit ex vtero matris meæ,
& vocauit per gratiam ſuam, * vt 16
reuelaret Filium ſuum in me, vt
euāgelizarem illum in Gentibus:
continuo non acquieui carni &
ſanguini, * neque veni Ieroſoly- 17
mam ad anteceſſores meos Apo- D
ſtolos: ſed abij in Arabiam: &
iterum reuerſus ſum Damaſcum:
* deinde poſt annos tres veni Iero- 18
ſolymam videre Petrum, & man-
ſi apud eum diebus quindecim:
* alium autem Apoſtolorum vidi 19
neminem, niſi Iacobum fratrem
Domini. * Quæ autem ſcribo vo- 20
bis, ecce corā Deo quia non men-
tior. * Deinde veni in partes Sy- 21
riæ, & Ciliciæ * Eram autem igno- 22
tus facie Eccleſijs Iudææ, quæ erāt
in Chriſto: * tantum autem au- 23
ditum habebant: Quoniam qui
perſequebatur nos aliquādo, nunc
euangelizat fidem, quam aliquan
do expugnabat: * & in me clari- 24
ficabant Deum.

CAP. II.

DEinde poſt annos quattuor- 1
decim, iterum aſcendi Iero- A
ſolymam cum Barnaba, aſſumpto
& Tito. * Aſcendi autem ſecun- 2
dum reuelationem: & contuli
cum illis Euangelium, quod præ-
dico in Gentibus, ſeorſum autem
ijs, qui videbantur aliquid eſſe:
ne forte in vacuum currerem, aut
cucurriſſem. * Sed neque Titus, 3
qui mecum erat, cum eſſet Gen-
tilis, cōpulſus eſt circumcidi: * ſed 4
propter ſubintroductos falſos fra-
tres, qui ſubintroierunt explorare
libertatem noſtram, quam habe-
mus in Chriſto Ieſu, vt nos in ſer-
5 uitutem redigerent. * Quibus ne-
que ad horam ceſſimus ſubiectio-
ne, vt veritas Euāgelij permaneat
6 apud vos: * ab ijs autem, qui vi-
B debantur eſſe aliquid, (quales ali-
quando fuerint, nihil mea inter-
eſt. ‖ Deus perſonam hominis ‖Deu.10.d.
non accipit) mihi enim qui vide- 17
bantur eſſe aliquid, nihil contu- Iob 34.b.19
7 lerunt. * Sed econtra cum vidiſ- Sap.6.b.8
ſent quòd creditū eſt mihi Euan- ‖ Eccli. 35.
gelium præputij, ſicut & Petro cir- b. 16
8 cumciſionis: (* qui enim opera- Rom.2. b.
tus eſt Petro in Apoſtolatum cir- 11
cumciſionis, operatus eſt & mihi Eph. 6. b.9
9 inter Gentes) * & cum cognouiſ- Coloſ. 3.d.
ſent gratiam, quæ data eſt mihi, 25
Iacobus, & Cephas, & Ioannes, Act. 16. c.
qui videbātur columnæ eſſe, dex- 32
tras dederunt mihi, & Barnabæ ſo 1.Pet. 1. c.
cietatis: vt nos in Gentes, ipſi au- 17
10 tem in circumciſionem: * tantum
vt pauperum memores eſſemus,
quòd etiā ſollicitus fui hoc ipſum
11 facere. * Cum autem veniſſet Ce-
phas Antiochiam: in faciem ei
reſtiti, quia reprehenſibilis erat.
12 * Prius enim quàm venirent qui-
C dam a Iacobo, cum Gentibus ede-
bat: cum autem veniſſent, ſub-
trahebat, & ſegregabat ſe timens
eos, qui ex circumciſione erant.
13 * Et ſimulationi eius conſenſerunt
ceteri Iudæi, ita vt & Barnabas
duceretur ab eis in illam ſimula-
14 tionem. * Sed cum vidiſſem quòd
non recte ambularent ad veritatē
Euangelij, dixi Cephæ coram om-
nibus: Si tu, cum Iudæus ſis, gen-
tiliter viuis, & non Iudaice: quo-
modo Gentes cogis Iudaizare?
15 * Nos natura Iudæi, & nō ex Gen-
16 tibus peccatores. * Scientes autem
quòd non iuſtificatur homo ex
operibus legis, niſi per fidem Ie-
D ſu Chriſti: & nos in Chriſto Ieſu
credimus, vt iuſtificemur ex fide
Chriſti, & non ex operibus legis:
‖ propter quod ex operibus legis ‖ Rom.3.c.
non iuſtificabitur omnis caro. 20
17 * Quòd ſi quærentes iuſtificari in
Chriſto, inuenti ſumus & ipſi pec-
catores, numquid Chriſtus pec-
18 cati miniſter eſt? Abſit. * Si enim
quæ deſtruxi, iterum hæc ædifi-

co:

eo: præuaricatorem me conſtituo.
* Ego enim per legem, legi mor- 19
tuus ſum, vt Deo viuam: Chriſto
confixus ſum cruci.* Viuo autem, 20
iam nõ ego: viuit vero in me Chri
ſtus. Quod autẽ nunc viuo in car-
ne: in fide viuo Filij Dei, qui di-
lexit me, & tradidit ſemetipſum
pro me. *Non abijcio gratiã Dei. 21
Si enim per legem iuſtitia, ergo
gratis Chriſtus mortuus eſt.

CAP. III.

O Inſenſati Galatæ, quis vos 1
faſcinauit non obedire veri- A
tati, ante quorum oculos Ieſus
Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis
crucifixus? * Hoc ſolum a vobis 2
volo diſcere: Ex operibus legis
Spiritum accepiſtis, an ex auditu
fidei?* Sic ſtulti eſtis, vt cum ſpi- 3
ritu cœperitis, nũc carne conſum-
memini? * Tanta paſſi eſtis ſine 4
cauſa? ſi tamen ſine cauſa.* Qui 5
ergo tribuit vobis Spiritũ, & ope-
ratur virtutes in vobis: ex operi-
bus legis, an ex auditu fidei? * Si- 6
‖Gen.15.b. cut ſcriptum eſt: ‖ Abraham cre-
6 didit Deo, & reputatum eſt illi
Rom 4.a.3 ad iuſtitiam. * Cognoſcite ergo 7
Iac.2.d.23 quia qui ex fide ſunt, ij ſunt filij B
Abrahæ. * Prouidens autem Scri- 8
ptura quia ex fide iuſtificat Gen-
tes Deus, prænunciauit Abrahæ:
‖Gen.12.a. ‖ Quia benedicentur in te omnes
3 Gentes. * Igitur qui ex fide ſunt, 9
Eccli.44.d. benedicentur cum fideli Abra-
20 ham. * Quicumque enim ex ope- 10
ribus legis ſunt, ſub maledicto
‖Deu.27.d. ſunt. Scriptum eſt enim: ‖ Male-
26 dictus omnis, qui non permanſe-
rit in omnibus, quæ ſcripta ſunt
in Libro legis vt faciat ea.* Quo- 11
niam autem in lege nemo iuſtifi-
catur apud Deum, manifeſtũ eſt:
‖Hab.2.a.4 ‖ quia iuſtus ex fide viuit. * Lex 12
Ro.1.b.17 autem non eſt ex fide, ſed, ‖ Qui
‖Leu.18.a. fecerit ea, viuet in illis.* Chriſtus 13
5 nos redemit de maledicto legis,
factus pro nobis maledictũ: quia
‖Deu.21.d ſcriptum eſt: ‖ Maledictus omnis
23 qui pendet in ligno: * vt in Gen- 14
tibus benedictio Abrahæ fieret in
Chriſto Ieſu, vt pollicitationem
Spiritus accipiamus per fidem.
* Fratres (ſecundum hominem 15
‖Heb.9.d. dico) tamen hominis confirma- C
17 tum teſtamentum nemo ſpernit,
16 aut ſuperordinat.* Abrahæ dictæ
ſunt promiſſiones, & ſemini eius.
Non dicit: Et ſeminibus, quaſi
in multis: ſed quaſi in vno: Et ſe-
17 mini tuo, qui eſt Chriſtus. * Hoc
autem dico, teſtamentum confir-
matum a Deo: quæ poſt quadrin-
gentos & triginta annos facta eſt
Lex, non irritum facit ad eua-
18 cuandam promiſſionem. * Nam
ſi ex lege hereditas, iam non ex
promiſſione. Abrahæ autem per
repromiſſionem donauit Deus.
19 * Quid igitur lex? Propter tranſ-
greſſiones poſita eſt donec veniret
ſemen, cui promiſerat, ordinata
per angelos in manu mediatoris.
20 * Mediator autem vnius non eſt:
21 Deus autem vnus eſt. * Lex ergo
aduerſus promiſſa Dei? Abſit. Si
enim data eſſet lex, quæ poſſet
viuificare, vere ex lege eſſet iuſti-
22 tia.* Sed concluſit Scriptura om- ‖Ro.3.b.9
D nia ſub peccato, vt promiſſio ex
fide Ieſu Chriſti daretur credenti-
23 bus.* Prius autem quàm veniret
fides, ſub lege cuſtodiebamur cõ-
cluſi in eam fidem, quæ reuelan-
24 da erat. * Itaque lex pædagogus
noſter fuit in Chriſto, vt ex fide
25 iuſtificemur.* At vbi venit fides,
iam non ſumus ſub pædagogo.
26 *Omnes enim filij Dei eſtis per fi
27 dẽ, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* ‖ Qui- ‖Ro.6.a.3
cumque enim in Chriſto baptiza-
28 ti eſtis, Chriſtum induiſtis.* Non
eſt Iudæus, neque Græcus: non
eſt ſeruus, neque liber: non eſt
maſculus, neque femina. Omnes
enim vos vnum eſtis in Chriſto
29 Ieſu. * Si autem vos Chriſti, er-
go ſemen Abrahæ eſtis, ſecundum
promiſſionem heredes.

CAP. IIII.

1 DIco autem: Quanto tempore
A heres paruulus eſt, nihil dif-
fert a ſeruo, cum ſit dominus om-
2 niũ: *ſed ſub tutoribus, & actori-
bus eſt vſque ad præfinitum tẽpus
3 a patre:* ita & nos cũ eſſemus par-
uuli, ſub elemẽtis mundi eramus
4 ſeruientes. * At vbi venit plenitu-
do tẽporis, miſit Deus Filiũ ſuum
factũ ex muliere, factum ſub lege,
5 * vt eos, qui ſub lege erãt, redime-
ret, vt adoptionẽ filiorũ recipere-
6 mus.* Quoniã autẽ eſtis filij, miſit
Deus

Deus ſpiritū filij ſui in corda ve-
ſtra clamantē: Abba, Pater. *Ita- 7
que iam non eſt ſeruus, ſed filius:
quod ſi filius: & heres per Deum.
* Sed tunc quidē ignorantes Deū, 8
ijs, qui natura non ſunt dij, ſer-
uiebatis. * Nunc autem cum co- 9
gnoueritis Deum, immo cogniti B
ſitis a Deo: quomodo conuerti-
mini iterum ad infirma, & ege-
na elementa, quibus denuo ſer-
uire vultis? * Dies obſeruatis, 10
& menſes, & tempora, & an-
nos. * Timeo vos, ne forte ſine 11
cauſa laborauerim in vobis. * E- 12
ſtote ſicut ego, quia & ego ſi-
cut vos: fratres obſecro vos: Nihil
me læſiſtis. * Scitis autem quia 13
per infirmitatem carnis euangeli-
zaui vobis iampridem: & tenta-
tionem veſtram in carne mea* nō 14
ſpreuiſtis, neque reſpuiſtis, ſed
ſicut Angelū Dei excepiſtis me,
ſicut Chriſtū Ieſum. *Vbi eſt ergo 15
beatitudo veſtra? Teſtimonium
enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri
poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, &
dediſſetis mihi. * Ergo inimicus 16
vobis factus ſum, verum dicens
vobis? *Æmulantur vos nō bene: 17
ſed excludere vos volunt, vt illos
æmulemini. * Bonum autem æ- 18
mulamini in bono ſemper: & non C
tantum cum præſens ſum apud
vos. * Filioli mei, quos iterum 19
parturio, donec formetur Chri-
ſtus in vobis. * Vellem autem eſ- 20
ſe apud vos modo, & mutare vo-
cem meam: quoniam confundor
in vobis. * Dicite mihi qui ſub 21
lege vultis eſſe: legem non legi-
ſtis? * Scriptum eſt enim: Quo- 22
niam Abrahā duos filios habuit:
‖Gen. 16. d. 15 ‖ vnum de ancilla ‖& vnum de li-
bera. * Sed qui de ancilla, ſecū- 23
Gen. 21. a. 2 dum carnem natus eſt: qui au-
tem de libera per repromiſſionē:
* quæ ſunt per allegoriam dicta. 24
Hæc enim ſunt duo teſtamenta. D
Vnum quidem in monte Sina, in
ſeruitutem generans: quæ eſt A-
gar: * Sina enim mons eſt in Ara- 25
bia qui coniunctus eſt ei, quæ
nunc eſt Ieruſalem, & ſeruit
cum filijs ſuis. * Illa autem, 26
quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera
eſt, quæ eſt mater noſtra. * Scri-
‖Iſa. 54. a. 1 ptum eſt enim: * ‖Lætare ſterilis, 27
quæ non paris: erumpe, & clama,
quæ non parturis: quia multi filij
deſertæ, magis quàm eius, quæ
28 habet virum. * ‖Nos autem fra- ‖Ro. 9. b. 8
tres ſecundum Iſaac promiſſio-
29 nis filij ſumus. * Sed quomodo
tūc is, qui ſecundum carnē natus
fuerat, perſequebatur eum, qui
ſecundum ſpiritum: ita & nunc.
30 * Sed quid dicit Scriptura? ‖Ejice ‖Gen. 21. a. 16
ancillam, & filium eius: non e-
nim heres erit filius ancillæ cum
31 filio liberæ. * Itaque, fratres, non
ſumus ancillæ filij, ſed liberæ: qua
libertate Chriſtus nos liberauit.

CAP. V.

1 STate, & nolite iterum iugo
2 ſeruitutis contineri. * ‖Ecce ‖Act. 15. a. 1. 2
A ego Paulus dico vobis: quoniam
ſi circumcidamini, Chriſtus vo-
3 bis nihil proderit. *Teſtificor au-
tem rurſus omni homini circum-
cidēti ſe, quoniā debitor eſt vni-
4 uerſæ legis faciendæ. * Euacua-
ti eſtis a Chriſto, qui in lege iuſti-
5 ficamini: a gratia excidiſtis. *Nos
enim ſpiritu ex fide, ſpem iuſti-
6 tiæ expectamus. *Nam in Chriſto
Ieſu neque circumciſio aliquid
valet, neque præputium: ſed
fides, quæ per charitatem opera-
7 tur. * Currebatis bene: quis vos
B impediuit veritati non obedire?
8 * Perſuaſio hæc non eſt ex eo,
9 qui vocat vos. * ‖Modicum fer- ‖1. Cor. 5. b. 6
mentum totam maſſam corrum-
10 pit. *Ego confido in vobis in Do-
mino, quòd nihil aliud ſapietis:
qui autem cōturbat vos, portabit
11 iudicium quicūque eſt ille. *Ego
autem, fratres, ſi circumciſionem
adhuc prædico: quid adhuc per-
ſecutionem patior? Ergo euacua-
12 tum eſt ſcandalum crucis. * Vti-
nam & abſcindantur qui vos con-
13 turbant. * Vos enim in libertatem
vocati eſtis fratres: tantùm ne li-
bertatem in occaſionē detis car-
nis, ſed per charitatē Spiritus ſer-
14 uite inuicem. *Omnis enim lex
C in vno ſermone impletur: ‖ Dili- ‖Leu. 19. d. 18
ges proximū tuum ſicut te ipſum. Matt. 22. d. 39
15 * Quòd ſi inuicem mordetis, &
comeditis: videte ne ab inuicem
16 conſumamini. * Dico autem: Ro. 13. b. 8
Spiritu ambulate, & deſideria 1. Pet. 2. c. 11
17 carnis non perficietis. *Caro enim
concupiſcit aduerſus ſpiritū: ſpiri-
tus autem aduerſus carnem: hæc
enim

enim ſibi inuicem aduerſantur: vt
non quæcumque vultis, illa fa-
ciatis. *Quòd ſi ſpiritu ducimini, 18
non eſtis ſub lege. * Manifeſta 19
ſunt autem opera carnis: quæ ſunt
fornicatio, immunditia, impudi-
citia, luxuria, * idolorum ſerui- 20
tus, veneficia, inimicitiæ, conten-
tiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſ-
ſenſiones, ſectæ, *inuidiæ, homi- 21
cidia, ebrietates, comeſſationes, D
& his ſimilia, quæ prædico vobis,
ſicut prædixi: quoniam qui talia
agunt, regnũ Dei non conſequen-
tur.* Fructus autem ſpiritus eſt: 22
charitas, gaudium, pax, patientia,
benignitas, bonitas, longanimi-
tas, *manſuetudo, fides, mode- 23
ſtia, continentia, caſtitas. Aduer-
ſus huiuſmodi non eſt lex. * Qui 24
autem ſunt Chriſti, carnem ſuam
crucifixerunt cum vitijs, & con-
cupiſcentijs. *Si ſpiritu viuimus, 25
ſpiritu & ambulemus. *Non effi- 26
ciamur inanis gloriæ cupidi, inui-
cẽ prouocantes, inuicẽ inuidẽtes.

CAP. VI.

FRatres, & ſi præoccupatus fue- 1
rit homo in aliquo delicto, A
vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmo-
di inſtruite in ſpiritu lenitatis, con
ſiderans te ipſum, ne & tu tente-
ris. *Alter alterius onera portate, 2
& ſic adimplebitis legem Chriſti.
*Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid 3
eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.
* Opus autem ſuum probet vnuſ- 4
quiſque, & ſic in ſemetipſo tan- B
tum gloriam habebit, & nõ in al-
5 tero. * ‖ Vnuſquiſque enim onus ‖1.Cor.3.b.
6 ſuum portabit. * Communicet 8
autem is, qui catechizatur verbo,
ei, qui ſe catechizat, in omnibus
7 bonis. * Nolite errare: Deus non
8 irridetur. * Quæ enim ſeminaue-
rit homo, hæc & metet. Quoniam
qui ſeminat in carne ſua, de car-
ne & metet corruptionem: qui au
tem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu
9 metet vitam æternam. * ‖ Bo- ‖2. Theſ.3.
num autem facientes, non defi- c.13.
ciamus: tempore enim ſuo me-
10 temus non deficientes. * Ergo
C dum tempus habemus, operemur
bonum ad omnes, maxime autẽ
11 ad domeſticos fidei.* Videte qua-
libus litteris ſcripſi vobis mea
12 manu. * Quicumque enim volunt
placere in carne, hi cogunt vos
circumcidi, tantùm vt crucis Chri
ſti perſecutionem non patiantur.
13 * Neque enim qui circumciduntur,
tur, legem cuſtodiunt: ſed volunt
vos circumcidi, vt in carne veſtra
14 glorientur. * Mihi autem abſit
D gloriari, niſi in cruce Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti: per quem mihi
mũdus crucifixus eſt, & ego mun-
15 do. * In Chriſto enim Ieſu neque
circumciſio aliquid valet, neque
præputium, ſed noua creatura.
16 * Et quicumque hanc regulam
ſecuti fuerint, pax ſuper illos, &
miſericordia, & ſuper Iſrael Dei.
17 * De cetero nemo mihi moleſtus
ſit: ego enim ſtigmata Domini Ie-
18 ſu in corpore meo porto. * Gratia
Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum
ſpiritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſto- 1
lus Ieſu Chriſti per A
voluntatẽ Dei, om-
nibus ſanctis, qui
ſunt Epheſi, & fide-
libus in Chriſto Ie-
ſu. *Gratia vobis & pax a Deo Pa 2
tre noſtro, & Domino Ieſu Chri-
3 ſto. * ‖ Benedictus Deus & Pater ‖2.Cor.1.a.
Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui 3
benedixit nos in omni benedi- 1.Pet.1.a.3
ctione ſpirituali in cæleſtibus in
4 Chriſto, * ſicut elegit nos in ipſo
ante mundi conſtitutionem, vt eſ-
ſemus ſancti & immaculati in cõ-
5 ſpectu eius in charitate. * Qui
præ-

prædeſtinauit nos in adoptionem B
filiorum per Ieſum Chriſtum in
ipſum: ſecundum propoſitum vo-
luntatis ſuæ, * in laudem gloriæ 6
gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos
in dilecto Filio ſuo. * In quo ha- 7
bemus redemptionem per ſangui
nẽ eius, remiſſionem peccatorum
ſecundum diuitias gratiæ eius,
*quæ ſuperabundauit in nobis in 8
omni ſapientia, & prudentia: *vt 9
notum faceret nobis ſacramẽtum
voluntatis ſuæ, ſecundum bene-
placitum eius, quod propoſuit in
eo, *in diſpenſatione plenitudinis 10
temporum, inſtaurare omnia in
Chriſto, quæ in cælis, & quæ in
terra ſunt, in ipſo: * in quo etiam 11
& nos ſorte vocati ſumus præde-
ſtinati ſecundũ propoſitũ eius, qui
operatur omnia ſecundum conſi-
lium voluntatis ſuæ: *vt ſimus in 12
laudem gloriæ eius nos, qui an-
te ſperauimus in Chriſto: *In quo 13
& vos, cum audiſſetis verbum ve- C
ritatis, (Euãgelium ſalutis veſtræ)
in quo & credẽtes ſignati eſtis Spi
ritu promiſſionis ſancto, * qui eſt 14
pignus hereditatis noſtræ, in re
demptionem acquiſitionis, in lau-
dem gloriæ ipſius. * Propterea & 15
ego audiens fidem veſtrã, quæ eſt
in Domino Ieſu, & dilectionẽ in
omnes ſanctos, *non ceſſo gratias 16
agens pro vobis, memoriam veſtri
faciens in orationibus meis: * vt 17
Deus, Domini noſtri Ieſu Chriſti
pater gloriæ, det vobis ſpiritũ ſa-
pientiæ & reuelationis in agnitio-
ne eius: *illuminatos oculos cor- 18
dis veſtri, vt ſciatis quę ſit ſpes vo-
cationis eius, & quæ diuitiæ glo-
riæ hereditatis eius in ſanctis, *& 19
quæ ſit ſupereminens magnitudo
virtutis eius in nos, qui credimus
‖ſecundum operationem potẽtiæ ‖ j.3.b.7
virtutis eius, *quam operatus eſt 20
in Chriſto, ſuſcitans illum a mor-
tuis, & conſtituens ad dexteram D
ſuã in cæleſtibus: * ſupra omnem 21
principatum, & poteſtatẽ, & vir-
tutem, & dominationem, & omne
nomen, quod nominatur non ſo-
lum in hoc ſæculo, ſed etiam in
futuro. * ‖ Et omnia ſubiecit ſub 22 ‖ Pſ.8.c.8
pedibus eius: & ipſũ dedit caput
ſupra omnẽ Eccleſiã, *quę eſt cor- 23
pus ipſius, & plenitudo eius, qui
omnia in omnibus adimpletur.

CAP. II.

1 ET vos, cum eſſetis mortui de- Col.2.c.13
2 lictis, & peccatis veſtris, *in
A quibus aliquando ambulaſtis ſe-
cundum ſæculum mundi huius,
ſecundum principẽ poteſtatis aë-
ris huius, ſpiritus, qui nunc ope-
3 ratur in filios diffidentiæ: *in qui-
bus & nos omnes aliquando con-
uerſati ſumus in deſiderijs carnis
noſtræ, facientes voluntatem car-
nis, & cogitationum, & eramus
natura filij iræ, ſicut & ceteri:
4 *Deus autem, qui diues eſt in mi-
ſericordia, propter nimiam chari-
5 tatem ſuam qua dilexit nos, * &
B cum eſſemus mortui peccatis, con
uiuificauit nos in Chriſto, (cuius
6 gratia eſtis ſaluati) *& conreſuſci-
tauit, & conſedere fecit in cæle-
7 ſtibus in Chriſto Ieſu: * vt oſten-
deret in ſæculis ſuperuenientibus
abundantes diuitias gratiæ ſuæ in
bonitate ſuper nos in Chriſto Ie-
8 ſu. * Gratia enim eſtis ſaluati per
fidem, & hoc non ex vobis: Dei
9 enim donũ eſt, *non ex operibus,
10 vt nequis glorietur. * Ipſius enim
ſumus factura, creati in Chriſto
Ieſu in operibus bonis, quæ præ-
parauit Deus, vt in illis ambule-
11 mus. * Propter quod memores
C eſtote, quòd aliquando vos Gen-
tes in carne, qui dicimini præpu-
tiũ ab ea, quæ dicitur circumciſio
12 in carne, manu facta: * quia eratis
illo in tempore ſine Chriſto, alie-
nati a conuerſatione Iſrael, & ho-
ſpites teſtamentorũ, promiſſionis
ſpem nõ habentes, & ſine Deo in
13 hoc mundo. *Nunc autẽ in Chri-
ſto Ieſu vos, qui aliquando eratis
longe, facti eſtis prope in ſangui-
14 ne Chriſti. * Ipſe enim eſt pax no-
ſtra, qui fecit vtraque vnũ, & me-
dium parietem maceriæ ſoluens,
15 inimicitias in carne ſua: * legem
mandatorum decretis euacuans,
vt duos condat in ſemetipſo in
vnum nouum hominem, faciens
16 pacem, * & reconciliet ambos in
D vno corpore, Deo per crucem, in-
terficiens inimicitias in ſemetip-
17 ſo. *Et veniens euangelizauit pa-
cem vobis, qui lõge fuiſtis, & pacẽ
18 ijs, qui prope. * ‖quoniã per ipſum ‖Ro.5.a.2
habemus acceſſum ambo in vno
19 Spiritu ad Patrem. * Ergo iã non
eſtis

eſtis hoſpites, & aduenæ: ſed eſtis
ciues ſanctorũ, & domeſtici Dei:
* ſuperædificati ſuper fundamen- 20
tum Apoſtolorum, & Propheta-
rum, ipſo ſummo angulari lapide
Chriſto Ieſu: * in quo omnis ædi-
ficatio conſtructa creſcit in tem- 21
plum ſanctum in Domino, * in
quo & vos coædificamini in ha- 22
bitaculum Dei in Spiritu.

CAP. III.

HVius rei gratia, ego Paulus 1
vinctus Chriſti Ieſu, pro vo- A
bis Gentibus, * ſi tamẽ audiſtis di-
ſpenſationem gratiæ Dei, quæ da- 2
ta eſt mihi in vobis: * quoniam
ſecundum reuelationem notum 3
mihi factum eſt ſacramentum,
ſicut ſupra ſcripſi in breui: * prout
poteſtis legentes intelligere pru- 4
dentiam meam in myſterio Chri-
ſti: * quod alijs generationibus
non eſt agnitum filijs hominum, 5
ſicuti nunc reuelatum eſt ſanctis
Apoſtolis eius, & Prophetis in
Spiritu. * Gentes eſſe cohere-
des, & concorporales, & com- 6
participes promiſſionis eius in
Chriſto Ieſu per Euangeliũ: * Cu- 7
ius factus ſum miniſter ſecundũ B
donum gratiæ Dei, quæ data eſt
‖Is.1.d.19 mihi ‖ ſecũdum operationem vir-
‖1.Cor.15. tutis eius. * ‖ Mihi omnium ſan-
b.9 ctorum minimo data eſt gratia 8
hæc, In Gẽtibus euangelizare in-
ueſtigabiles diuitias Chriſti, * & 9
illuminare omnes, quæ ſit diſpẽ-
ſatio ſacramenti abſconditi a ſæ-
culis in Deo, qui omnia creauit.
* vt innoteſcat principaribus, &
poteſtatibus in cæleſtibus per Ec- 10
cleſiã, multiformis ſapientia Dei,
* ſecundum præfinitionẽ ſæculo- 11
rum, quam fecit in Chriſto Ieſu
Domino noſtro: * In quo habemus 12
fiduciam, & acceſſum in confidẽ- C
tia per fidem eius. * Propter quod 13
peto ne deficiatis in tribulatio-
nibus meis pro vobis: quæ eſt
gloria veſtra. * Huius rei gratia 14
flecto genua mea ad Patrem Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, * ex quo 15
omnis paternitas in cælis, & in
terra nominatur, * vt det vobis 16
ſecundum diuitias gloriæ ſuæ, vir-
tute corroborari per Spiritũ eius

17 in interiorem hominem, * Chri-
ſtum habitare per fidem in cor-
dibus veſtris: in charitate radica-
18 ti, & fundati, * vt poſſitis com-
prehendere cum omnibus ſanctis,
quæ ſit latitudo, & lõgitudo, & ſu-
19 blimitas, & profundum: * ſcire
D etiam ſupereminentem ſcientiæ
charitatem Chriſti, vt impleami-
ni in omnem plenitudinem Dei.
20 * Ei autem, qui potens eſt omnia
facere ſuperabundãter quàm pe-
timus, aut intelligimus, ſecun-
dum virtutem, quæ operatur in
21 nobis: * Ipſi gloria in Eccleſia,
& in Chriſto Ieſu in omnes ge-
nerationes ſæculi ſæculorum.
Amen.

CAP. IIII.

1 OBſecro itaque vos ego vin-
A ctus in Domino, ‖ vt digne ‖ Phil.1.d.
ambuletis vocatione, qua vocati 27
2 eſtis, * cum omni humilitate, & 1.Cor.7.b.
manſuetudine, cum patientia, 10
ſupportantes inuicem in charita-
3 te, * ‖ ſoliciti ſeruare vnitatẽ Spi- ‖Ro.12.c.10
4 ritus in vinculo pacis. * Vnum
corpus, & vnus Spiritus ſicut vo-
cati eſtis in vna ſpe vocationis
5 veſtræ. * Vnus Dominus, vna fi-
6 des, vnum baptiſma. * ‖ Vnus Deus ‖Mal.2.b.
B & Pater omnium, qui eſt ſuper 10
omnes, & per omnia, & in omni-
7 bus nobis. * ‖ vnicuique autem no- ‖Ro.12.a.3
ſtrum data eſt gratia ſecundũ mẽ- 1.Cor.12.b
8 ſuram donationis Chriſti. * Pro- 11
pter quod dicit: ‖ Aſcendens in 2.Cor.10.d
altum captiuam duxit captiuita- 15
9 tẽ, dedit dona hominibus. * Quod ‖Pſ.67.d.19
autem aſcendit quid eſt, niſi quia
& deſcẽdit primum in inferiores
10 partes terræ? * Qui deſcendit, ip-
ſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes
11 cælos, vt impleret omnia. * Et ip-
ſe dedit quoſdam quidem ‖ Apo- ‖1.Cor.12
ſtolos, quoſdam autem Prophe- d.28
tas, alios vero Euangeliſtas, alios
12 autem paſtores, & doctores * ad
C conſummationem ſanctorum in
opus miniſterij, in ædificationem
13 corporis Chriſti: * donec occur-
ramus omnes in vnitatem fidei,
& agnitionis filij Dei, in virum
perfectum, in menſuram ætatis
14 plenitudinis Chriſti: * vt iam non
ſimus paruuli fluctuantes, & cir-
cumferamur omni vento doctri-

næ in nequitia hominum, in aſtu-
tia ad circumuentionem erroris.
*Veritatem autẽ facientes in cha- 15
ritate, creſcamus in illo per om-
nia, qui eſt caput Chriſtus: * ex 16
quo totum corpus compactum, &
connexum per omnem iuncturam D
ſubminiſtrationis, ſecũdum ope-
rationem in menſurã vniuſcuiuſ-
que membri, augmentum cor-
poris facit in ædificationem ſui in
‖Ro.1.c.9 charitate.*‖ Hoc igitur dico, & te- 17
ſtificor in Domino, vt iã non am-
buletis, ſicut & Gentes ambulant
in vanitate ſenſus ſui, * tenebris 18
obſcuratum habẽtes intellectum E
alienati a vita Dei per ignorantiã,
quæ eſt in illis, propter cæcitatem
cordis ipſorum, * qui deſperantes, 19
ſemetipſos tradiderunt impudici-
tiæ, in operationem immunditiæ
omnis in auaritiam. * Vos autem 20
non ita didiciſtis Chriſtum, * ſi 21
tamen illum audiſtis, & in ipſo
edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Ie-
‖Col.3.b.8 ſu. *‖deponere vos ſecundũ priſti- 22
nã conuerſationem veterẽ homi-
nem, qui corrũpitur ſecundũ deſi-
‖Ro.6.a.4. Col.3.b.12 deria erroris. *‖ Renouamini au- 23
tem ſpiritu mentis veſtræ, *‖& in- 24
‖1.Pet.2.a.3 duite nouum hominem, qui ſe-
cundum Deum creatus eſt in iuſti
‖Za.8.c.16 tia, & ſanctitate veritatis. *‖Pro- 25
pter quod deponentes mendaciũ,
loquimini veritatem vnuſquiſque
cum proximo ſuo: quoniam ſu-
‖Pſal.4.b.5 mus inuicem membra. *‖ Iraſci- 26
mini, & nolite peccare: ſol nõ oc- F
cidat ſuper iracundiam veſtram.
‖Iac.4.b.7 * Nolite locũ dare diabolo: *‖qui 27
furabatur, iam non furetur: ma- 28
gis autem laboret, operando ma-
nibus ſuis, quod bonum eſt, vt
habeat vnde tribuat neceſſitatem
patienti. * Omnis ſermo malus ex 29
ore veſtro nõ procedat: ſed ſi quis
bonus ad ædificationem fidei vt
det gratiam audientibus. * Et no- 30
lite contriſtare Spiritum ſanctum G
Dei: in quo ſignati eſtis in diem
redemptionis. * Omnis amaritu- 31
do, & ira, & indignatio, & clamor,
& blaſphemia tollatur a vobis cũ
‖Col.3.b.12 omni malitia. * Eſtote autem in- 32
uicem benigni, miſericordes, do-
nantes inuicem ſicut & Deus in
Chriſto donauit vobis.

CAP. V.

1 ESTote ergo imitatores Dei, ſi-
2 cut filij chariſſimi: * ‖& am- ‖Io.13.d.34 & 15.b.12
A bulare in dilectione, ſicut & 1.Io.4.d.13
Chriſtus dilexit nos, & tradidit
ſemetipſum pro nobis oblatio-
nem, & hoſtiam Deo in odorem
3 ſuauitatis. * ‖Fornicatio autem, ‖Col.3.a.5
& omnis immunditia, aut auari-
tia nec nominetur in vobis, ſicut
4 decet ſanctos: * aut turpitudo,
aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas,
quæ ad rem non pertinet: ſed ma-
5 gis gratiarum actio. * Hoc enim
B ſcitote intelligentes: quod omnis
fornicator, aut immundus, aut
auarus, quod eſt idolorum ſerui-
tus, nõ habet hereditatẽ in regno
6 Chriſti, & Dei. * ‖Nemo vos ſe- Mat.24.a.4
ducat inanibus verbis: propter hęc Mar.13.a.5
enim venit ira Dei in filios diffi- Luc.21.b.8
7 dentiæ. * Nolite ergo effici parti- 2.Th.2.a.3
8 cipes eorum. * Eratis enim ali-
quando tenebræ: nunc autem lux
in Domino. Vt filij lucis ambu-
9 late: * fructus enim lucis eſt in
C omni bonitate, & iuſtitia, & veri-
10 tate: * probantes quid ſit benepla-
11 citum Deo: * & nolite commu-
nicare operibus infructuoſis tene-
brarum, magis autem redarguite.
12 * Quæ enim in occulto fiũt ab ip-
13 ſis, turpe eſt & dicere. * Omnia
autem, quæ arguuntur, a lumine
manifeſtantur: omne enim, quod
14 manifeſtatur, lumen eſt. * Pro-
pter quod dicit: Surge qui dor-
D mis, & exurge a mortuis, & illu-
15 minabit te Chriſtus. * Videte itaq.
fratres, quomodo caute ambule-
16 tis: ‖non quaſi inſipientes, * ſed ‖Col.4.a.5
vt ſapientes: redimentes tempus,
17 quoniã dies mali ſunt. * ‖Prop- ‖Ro.12.a.3
terea nolite fieri imprudentes: ſed 1.Th.4.a.9
intelligentes quæ ſit volũtas Dei.
18 * Et nolite inebriari vino, in quo
eſt luxuria: ſed implemini Spiritu
19 ſancto, * loquentes vobiſmetipſis
in pſalmis, & hymnis, & canticis
ſpiritualibus, cantantes, & pſal-
lentes in cordibus veſtris Do-
20 mino, * gratias agentes ſemper pro
omnibus, in nomine Domini no-
21 ſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri. * Su- ‖Ge.3.c.16
E biecti inuicem in timore Chriſti. Col.3.c.18
22 *‖Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ‖1.Pet.3.a.1
23 ſicut Domino: *‖quoniã vir caput 1.Cor.11.a.3
eſt

eſt mulieris : ſicut Chriſtus caput
eſt Eccleſiæ : Ipſe, ſaluator corpo-
ris eius. *Sed ſicut Eccleſia ſubie- 24
cta eſt Chriſto, ita & mulieres vi-
‖Co.3.c.19 ris ſuis in omnibus.* Viri diligite 25
vxores veſtras, ſicut & Chriſtus di
lexit Eccleſiam, & ſeipſum tradi-
dit pro ea, * vt illam ſanctifica- 26
ret, mūdans lauacro aquæ in ver-
bo vitæ, *vt exhiberet ipſe ſibi glo 27
rioſam Eccleſiam, non habentem F
maculam, aut rugam, aut aliquid
huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta &
immaculata. * Ita & viri debent 28
diligere vxores ſuas vt corpora
ſua. Qui ſuam vxorem diligit,
ſeipſum diligit. * Nemo enim 29
vmquam carnem ſuam odio ha-
buit : ſed nutrit, & fouet eā, ſicut
& Chriſtus Eccleſiam : *quia mē- 30
bra ſumus corporis eius, de car- G
‖Ge.2.d 28 ne eius, & de oſſibus eius. * ‖Pro- 31
Mat.19.a.5 pter hoc relinquet homo patrem,
Mar.10 a.7 & matrem ſuā, & adhærebit vxo-
1.Cor. 6.d. ri ſuæ : & erunt duo in carne vna.
16 * Sacramentum hoc magnum eſt, 32
ego autem dico in Chriſto & in
Eccleſia. * Veruntamen & vos 33
ſinguli, vnuſquiſque vxorem ſuam
ſicut ſeipſum diligat : vxor autem
timeat virum ſuum.

CAP. VI.

Filij, obedite parentibus veſtris 1
in Domino : hoc enim iuſtum A
‖Col. 3. d. eſt. * ‖ Honora patrem tuum, & 2
20 matrem tuam, quod eſt manda-
Exo.20.c.d tum primum in promiſſione: *vt 3
Deut. 5. c. bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper
16 terrā.* Et vos patres nolite ad ira- 4
Eccli 3.b.9 cundiā prouocare filios veſtros :
Mat.15.a.4 ſed educate illos in diſciplina,
Mar.7.b.10 & correptione Domini. * ‖ Ser- 5
‖ Col. 3. d. ui obedite dominis carnalibus,
22 cū timore, & tremore, in ſimplici-
Tit.2.c.9 tate cordis veſtri, ſicut Chriſto :
1.Pet. 2. c. * non ad oculum ſeruientes, quaſi 6
18 hominibus placentes, ſed vt ſerui
Chriſti, facientes voluntatem
Dei ex animo, *cum bona volun- 7
tate ſeruientes, ſicut Domino, & nō
hominibus : * ſcientes quoniam 8

B vnuſquiſque quodcumque fecerit
bonū, hoc recipiet a Domino, ſiue
9 ſeruus, ſiue liber. * Et vos domi-
ni eadem facite illis, remitten-
tes minas : ſcientes quia & illo-
rum, & veſter Dominus eſt in cæ-
lis: ‖ & perſonarum acceptio non ‖Deu.10.d.
10 eſt apud eum. * De cetero fra- 17
tres confortamini in Domino, & 2.Par.19.c.
11 in potentia virtutis eius. * Indui- 7
te vos armaturam Dei, vt poſſi- Iob.34.b.
tis ſtare aduerſus inſidias diaboli. 19
12 * quoniam non eſt nobis collu- Sap.6.b.8
ctatio aduerſus carnem & ſangui- Eccl. 35.b.
nem : ſed aduerſus principes, & 16
poteſtates, aduerſus mundi recto- Ro.2.b.11
res tenebrarū harum, contra ſpi- Col.3.d.25
ritualia nequitiæ, in cæleſtibus. Act. 10. c.
13 * Propterea accipite armaturam 34
C Dei, vt poſſitis reſiſtere in die 1.Pet.1.c.17
malo, & in omnibus perfecti ſta-
14 re. * State ergo ſuccincti lumbos
veſtros in veritate, & induti lori-
15 cam iuſtitiæ, *& calceati pedes in
16 præparatione Euangelij pacis: *in
omnibus ſumentes ſcutū fidei, in
quo poſſitis omnia tela nequiſſi-
17 mi ignea extinguere: *‖& galeam ‖ Iſ.59.c.17
ſalutis aſſumite: & gladium ſpiri- 1.Th.5.b.8
18 tus (quod eſt verbum Dei) * per
omnem orationem, & obſecra-
tionem orantes omni tempore
D in ſpiritu : & in ipſo ‖ vigilantes in ‖Col.4.a.2
omni inſtātia, & obſecratione pro
19 omnibus ſanctis *‖ & pro me, vt de- ‖2. Theſ.3.
tur mihi ſermo in apertione oris a.1
mei cū fiducia, notum facere my-
20 ſterium Euangelij : * pro quo le-
gatione fungor in catena, ita vt
in ipſo audeā, prout oportet me,
21 loqui. * Vt autem & vos ſciatis
quæ circa me ſunt, quid agā : om-
nia vobis nota faciet Tychicus,
chariſſimus frater, & fidelis mini-
22 ſter in Domino : * quem miſi ad
vos in hoc ipſum, vt cognoſcatis
quæ circa nos ſunt, & conſoletur
23 corda veſtra. * Pax fratribus, &
charitas cum fide a Deo Patre, &
24 Domino Ieſu Chriſto. * Gratia cū
omnibus, qui diligunt Dominum
noſtrum Ieſum Chriſtum in in-
corruptione. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS,& Ti- 1
motheus ſer- A
ui Ieſu Chri-
ſti, omnibus
ſãctis in Chri
ſto Ieſu, qui
ſunt Philip-
pis, cum epi-
ſcopis, & diaconibus. * Gratia 2
vobis, & pax a Deo Patre noſtro,
& Domino Ieſu Chriſto. * Gra- 3
tias ago Deo meo in omni memo
ria veſtri, *ſemper in cunctis ora- 4
tionibus meis pro omnibus vo-
bis, cum gaudio deprecationem
faciens, * ſuper communicatio- 5
ne veſtra in Euangelio Chriſti a
prima die vſque nunc. * confidẽs 6
hoc ipſum, quia qui cœpit in vo-
bis opus bonum, perficiet vſque
in diem Chriſti Ieſu. *ſicut eſt mi 7
hi iuſtũ hoc ſentire pro omnibus B
vobis: eo quod habeã vos in cor-
de, & in vinculis meis, & in de-
fenſione, & confirmatione Euan-
gelij, ſocios gaudij mei omnes
vos eſſe. * Teſtis enim mihi eſt 8
Deus, quomodo cupiam om-
nes vos in viſceribus Ieſu Chriſti.
*Et hoc oro vt charitas veſtra ma- 9
gis ac magis abundet in ſcientia,
& in omni ſenſu: * vt probetis 10
potiora, vt ſitis ſinceri, & ſine
offenſa in diem Chriſti, * repleti 11
fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtũ
in gloriam & laudem Dei. * Sci- 12
re autem vos volo fratres, quia
quæ circa me ſunt, magis ad pro-
fectum venerunt Euangelij: * ita 13
vt vincula mea manifeſta fie-
rent in Chriſto in omni prætorio,
& in ceteris omnibus, * & plures 14
e fratribus in Domino confiden-
tes vinculis meis, abũdantius au-
derent ſine timore verbum Dei
15 loqui. * Quidam quidem & pro-
C pter inuidiam, & contentionem:
quidam autem & propter bonam
voluntatem Chriſtum prædicant.
16 * quidam ex charitate: ſcientes
quoniam in defenſionem Euan-
17 gelij poſitus ſum. * Quidam au-
tem ex contentione Chriſtum an-
nunciant non ſincere, exiſtiman-
tes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis
18 meis. * Quid enim? Dum omni
modo ſiue per occaſionem, ſiue
per veritatẽ Chriſtus annũcietur:
& in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.
19 * Scio enim quia hoc mihi proue-
niet ad ſalutem, per veſtram ora-
tionem, & ſubminiſtrationem
20 Spititus Ieſu Chriſti: * ſecundum
expectationem, & ſpem meam,
quia in nullo confundar: ſed in
omni fiducia ſicut ſemper, & nũc
magnificabitur Chriſtus in cor-
pore meo, ſiue per vitam ſiue per
21 mortẽ. * Mihi enim viuere Chri-
22 ſtus eſt, & mori lucrum. * Quod
D ſi viuere in carne, hic mihi fru-
ctus operis eſt, & quid eligam
23 ignoro. * Coarctor autem e duo-
bus: deſiderium habens diſſol-
ui, & eſſe cum Chriſto, multo
24 magis melius: *permanere autẽ in
carne, neceſſarium propter vos.
25 * Et hoc confidẽs ſcio quia mane-
bo, & permanebo omnibus vo-
bis ad profectum veſtrum, & gau-
26 dium fidei: * vt gratulatio veſtra
abundet in Chriſto Ieſu in me,
per meum aduentum iterum ad
27 vos. * ‖ Tantum digne Euange- ‖Eph. 4. a. 1
lio Chriſti conuerſamini: vt ſiue Col. 1. b. 10
cum venero, & videro vos, ſiue 1. Theſ. 2. c.
abſens audiam de vobis quia ſta- 12
tis in vno ſpiritu vnanimes, colla-
28 borantes fidei Euangelij: * & in
nullo terreamini ab aduerſarijs:
quæ

quæ illis eſt cauſa perditionis, vo-
bis autem ſalutis, & hoc a Deo:
29 * quia vobis donatū eſt pro Chri-
ſto, non ſolum vt in eum creda-
A tis, ſed vt etiam pro illo patiami-
30 ni: * idem certamen habentes,
quale & vidiſtis in me, & nunc
audiſtis de me.

CAP. II.

1 SI qua ergo conſolatio in Chri-
A ſto, ſi quod ſolatium charita-
tis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua
2 viſcera miſerationis: * implete
gaudium meum vt idem ſapiatis,
eandem charitatē habentes, vnani-
3 mes, idipſum ſentiētes, * nihil per
contentionem, neque per ina-
nem gloriam: ſed in humilitate
ſuperiores ſibi inuicem arbitran-
4 tes, * non quæ ſua ſunt ſinguli cō-
5 ſiderantes, ſed ea, quæ aliorū. * hoc
enim ſentite in vobis, quod & in
6 Chriſto Ieſu: * qui cum in forma
Dei eſſet, non rapinam arbitratus
7 eſt eſſe ſe æqualem Deo: * ſed ſe-
metipſum exinaniuit formā ſerui
accipiens, in ſimilitudinē hominū
factus, & habitu inuētus vt homo.
8 * ‖ Humiliauit ſemetipſum factus ‖ Heb. 2. b. 9
obediens vſque ad mortem, mor-
9 tem autem crucis. * Propter quod
B & Deus exaltauit illum, & dona-
uit illi nomē, quod eſt ſuper om-
10 ne nomē: * ‖ vt in nomine Ieſu om ‖ Iſa. 45. d. 23
ne genu flectatur cæleſtium, terre-
11 ſtrium, & infernorum, * & omnis Ro. 14. b. 11
lingua confiteatur quia Dominus
Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei
12 Patris. * Itaque chariſſimi mei (ſi-
cut ſemper obediſtis:) non vt in
præſentia mei tantum, ſed multo
magis nunc in abſentia mea, cum
metu & tremore veſtram ſalutem
13 operamini. * Deus eſt enim, qui
operatur in vobis & velle, & perfi-
14 cere pro bona volūtate. * ‖ Omnia ‖ 1. Pet. 4. c. 9
autem facite ſine murmurationi-
15 bus, & hæſitationibus: * vt ſitis ſi-
ne querela, & ſimplices filij Dei,
ſine reprehēſione in medio natio-
nis prauæ, & peruerſæ: inter quos
lucetis ſicut luminaria in mūdo,
16 * verbum vitæ continentes ad glo-
C riam meam in die Chriſti, quia nō
in vacuū cucurri, neque in vacuū
17 laboraui. * Sed & ſi immolor ſu-
pra ſacrificium, & obſequium fi-
dei veſtræ gaudeo, & congratulor
18 omnibus vobis. * Idipſum autem
& vos gaudete, & congratulami-
19 ni mihi. * Spero autem in Domi-
no Ieſu, ‖ Timotheum me cito ‖ Act. 16. a. 1
mittere ad vos: vt & ego bono a-
nimo ſim, cognitis quæ circa vos
20 ſunt. * Neminem enim habeo tam
vnanimem, qui ſincera affectione
21 pro vobis ſolicitus ſit. * ‖ Omnes ‖ 1. Cor. 13. b. 5
enim quæ ſua ſunt quærunt, non
22 quæ ſunt Ieſu Chriſti. * Experi-
mentum autem eius cognoſcite,
quia ſicut patri filius, mecum ſer-
23 uiuit in Euangelio. * Hunc igitur
ſpero me mittere ad vos, mox vt
24 videro quæ circa me ſunt. * Con-
fido autem in Domino quoniam
& ipſe veniam ad vos cito.
25 * Neceſſarium autem exiſtimaui
D Epaphroditum fratrem, & coope-
ratorem, & commilitonem meū,
veſtrum autem apoſtolum, & mi-
niſtrum neceſſitatis meæ, mitte-
26 re ad vos: * quoniam quidem om-
nes vos deſiderabat: & mœſtus
erat, propterea quod audieratis
27 illum infirmatum. * Nam & in-
firmatus eſt vſque ad mortem: ſed
Deus miſertus eſt eius: non ſolum
autem eius, verum etiam & mei,
ne triſtitiam ſuper triſtitiam ha-
28 berem. * Feſtinantius ergo miſi
illum, vt viſo eo iterum gaudea-
29 tis, & ego ſine triſtitia ſim. * Ex-
cipite itaque illum cum omni
gaudio in Domino, & eiuſmo-
30 di cum honore habetote. * quo-
niam propter opus Chriſti vſque
ad mortem acceſſit, tradens ani-
mam ſuam vt impleret id, quod
ex vobis deerat erga meum ob-
ſequium.

CAP. III.

1 DE cetero fratres mei gaude-
A te in Domino. Eadem vo-
bis ſcribere, mihi quidem non pi-
grum, vobis autem neceſſarium.
2 * Videte canes, videte malos ope-
3 rarios, videte conciſionē. * Nos e-
nim ſumus circumciſio, qui ſpi-
ritu ſeruimus Deo, & gloriamur
in Chriſto Ieſu, & non in carne fi-
4 duciam habentes, * quamquam
ego habeam confidentiam & in
carne. Si quis alius videtur confi-
5 dere in carne, ego magis, * cir-

cumciſus octauo die, ex genere Iſ-
rael, de tribu Beniamin, Hebræus
‖Act.23.b.6 ex Hebræis, ‖ ſecundum legem
Phariſæus, * ſecundum æmulatio- 6
nem perſequens Eccleſiã Dei, ſe-
cundum iuſtitiam, quæ in lege
eſt, conuerſatus ſine querela: * Sed 7
quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbi- B
tratus ſum propter Christum de-
trimenta. * Verumtamen exiſti- 8
mo omnia detrimentum eſſe pro-
pter eminentem ſcientiam Ieſu
Chriſti Domini mei: propter quẽ
omnia detrimentum feci, & ar-
bitror vt ſtercora, vt Chriſtum
lucrifaciam, * & inueniar in illo 9
non habens meam iuſtitiã quæ ex
lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt
Chriſti Ieſu: quæ ex Deo eſt iuſti-
tia in fide * ad cognoſcendum il- 10
lum, & virtutem reſurrectionis e- C
ius, & ſocietatem paſſionũ illius:
configuratus morti eius. * ſi quo 11
modo occurram ad reſurrectionẽ,
quæ eſt ex mortuis: * non quod 12
iam acceperim, aut iam perfectus
ſim: ſequor autem, ſi quomodo cõ
prehendam in quo & comprehen-
ſus ſum a Chriſto Ieſu. * Fratres, 13
ego me non arbitror comprehen-
diſſe. * Vnum autem: quæ qui- 14
dem retro ſunt obliuiſcens, ad ea
vero, quæ ſunt priora, extendens
meipſum, ad deſtinatũ perſequor,
ad brauium ſupernæ vocationis
Dei in Chriſto Ieſu. * Quicumque 15
ergo perfecti ſumus, hoc ſentia-
mus: & ſiquid aliter ſapitis, & hoc
vobis Deus reuelabit. * Verum- 16
tamen ad quod peruenimus vt D
idem ſapiamus, & in eadem per-
maneamus regula. * Imitatores 17
mei eſtote fratres, & obſeruate
eos qui ita ambulant, ſicut habe-
‖Ro.16.c.17 tis formam noſtram. * ‖ Multi 18
enim ambulant, quos ſæpe dice-
bam vobis (nunc autem & flens
dico) inimicos crucis Chriſti: * quo 19
rum finis interitus: quorum Deus
venter eſt: & gloria in confuſione
ipſorum, qui terrena ſapiunt.
* Noſtra autem conuerſatio in 20
cælis eſt: vnde etiam Saluatorem
expectamus Dominum noſtrum
Ieſum Chriſtum, * qui reformа- 21
bit corpus humilitatis noſtræ,
configuratum corpori claritatis
ſuæ, ſecundum operationem, qua
etiam poſſit ſubijcere ſibi omnia.

CAP. IIII.

1 ITaque fratres mei chariſſimi,
A & deſideratiſſimi, gaudium
meum, & corona mea: ſic ſtate
2 in Domino, chariſſimi: * Euodiam
rogo, & Syntychen deprecor idip-
3 ſum ſapere in Domino. * Etiã ro-
go & te germane compar, adiu-
ua illas, quæ mecum laborauerũt
in Euangelio cum Clemente, &
ceteris adiutoribus meis, quorum
4 nomina ſunt in libro vitæ. * Gau-
dete in Domino ſemper: iterum
5 dico gaudete. * Modeſtia veſtra
nota ſit omnibus hominibus: Do-
6 minus prope eſt. * Nihil ſolliciti
B ſitis: ſed in omni oratione, & ob-
ſecratione cum gratiarum actione
petitiones veſtræ innoteſcant a-
7 pud Deum. * Et pax Dei, quæ
exuperat omnem ſenſum, cuſto-
diat corda veſtra, & intelligentias
8 veſtras in Chriſto Ieſu. * De cete-
ro fratres, quæcumque ſunt vera
quæcumque pudica, quæcumque
iuſta, quæcumque ſancta, quæ-
cumque amabilia, quæcumque
bonæ famæ, ſiqua virtus, ſiqua
laus diſciplinæ, hæc cogitate.
9 * Quæ & didiciſtis, & accepiſtis,
& audiſtis, & vidiſtis in me, hæc
C agite, & Deus pacis erit vobiſcũ.
10 * Gauiſus ſum autem in Domino
vehementer, quoniam tandem
aliquãdo refloruiſtis pro me ſen-
tire, ſicut & ſentiebatis: occupati
11 autem eratis. * Non quaſi pro-
pter penuriam dico, ego enim di-
dici, in quibus ſum, ſufficiens
12 eſſe. * Scio & humiliari, ſcio &
abundare: (vbique & in omnibus
inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſu-
rire, & abundare, & penuriã pati.
13 * omnia poſſum in eo, qui me
14 confortat. * Verumtamen bene
feciſtis, communicantes tribula-
15 tioni meæ. * ſcitis autem & vos
D Philippenſes, quòd in principio
Euangelij, quando profectus ſum
a Macedonia nulla mihi Eccleſia
communicauit in ratione dati &
16 accepti, niſi vos ſoli: * quia &
Theſſalonicã ſemel & bis in vſũ
17 mihi miſiſtis. * Non quia quæro
datum, ſed requiro fructum abũ-
18 dantem in ratione veſtra. * Habeo
autem omnia, & abundo: reple-

tus ſum, acceptis ab Epaphrodito
quæ miſiſtis odorem ſuauitatis,
hoſtiam acceptam, placentem
†Ro.12.a.1 Deo. * ‖ Deus autem meus im- 19
pleat omne deſiderium veſtrum
ſecundum diuitias ſuas in gloria
in Chriſto Ieſu. * Deo autem & 20
Patri noſtro gloria in ſæcula ſæcu-
21 lorum: Amen. * Salutate omnem
22 ſanctum in Chriſto Ieſu. * Salutãt
vos, qui mecum ſunt, fratres. Salu-
tant vos omnes ſancti, maxime
autem qui de Cæſaris domo ſunt.
23 * Gratia Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS A- 1
poſtolus Ieſu A
Chriſti per
voluntatem
Dei, & Ti-
motheus fra-
ter: * eis, qui 2
sũt Coloſſis,
ſanctis, & fi-
delibus fratribus in Chriſto Ieſu.
* Gratia vobis, & pax a Deo Pa- 3
tre noſtro, & Domino Ieſu Chri-
ſto. Gratias agimus Deo, & Patri
Domini noſtri Ieſu Chriſti ſem-
per pro vobis orantes: * audientes 4
fidem veſtram in Chriſto Ieſu,
& dilectionem, quam habetis in
ſanctos omnes * propter ſpem, quæ 5
repoſita eſt vobis in cælis: quam
audiſtis in verbo veritatis Euan-
gelij: * quod peruenit ad vos, ſicut 6
& in vniuerſo mundo eſt, & fru-
ctificat, & creſcit ſicut in vobis,
ex ea die, qua audiſtis, & cogno-
uiſtis gratiam Dei in veritate, * ſi- 7
cut didiciſtis ab Epaphra chariſſi-
mo conſeruo noſtro, qui eſt fidelis
pro vobis miniſter Chriſti Ieſu,
* qui etiam manifeſtauit nobis di- 8
lectionem veſtrã in ſpiritu: * ideo 9
& nos ex qua die audiuimus, non B
ceſſamus pro vobis orantes, & po-
ſtulantes vt impleamini agnitio-
ne voluntatis eius, in omni ſapiẽ-
tia & intellectu ſpiritali: * vt am- 10
buletis digne Deo per omnia pla-
centes: in omni opere bono fru-
ctificantes, & creſcentes in ſcien-
11 tia Dei: * in omni virtute confor-
tati ſecundum potentiam clarita-
tis eius in omni patientia, & lon-
12 ganimitate cum gaudio * gratias
agentes Deo Patri, qui dignos nos
fecit in partẽ ſortis ſanctorum in
13 lumine: * qui eripuit nos de pote-
ſtate tenebrarum, & tranſtulit in
14 regnum filij dilectionis ſuæ, * in
quo habemus redemptionem per
ſanguinem eius, remiſſionem pec-
15 catorum: * qui eſt imago Dei in-
uiſibilis, primogenitus omnis crea
16 turæ; * ‖ quoniam in ipſo condita ‖Ioan.1.a.3
C ſunt vniuerſa in cælis, & in terra,
viſibilia, & inuiſibilia, ſiue thro-
ni, ſiue dominationes, ſiue prin-
cipatus, ſiue poteſtates: omnia
per ipſum; & in ipſo creata ſunt:
17 * & ipſe eſt ante omnes, & omnia
18 in ipſo conſtant. * Et ipſe eſt caput
corporis Eccleſiæ, ‖ qui eſt prin- ‖1.Cor.15.
cipium, primogenitus ex mortuis, c 21
vt ſit in omnibus ipſe primatũ te- Apo.1.b.5
19 nens. * quia in ipſo complacuit,
omnem plenitudinem inhabitare:
20 * & per eum recõciliare omnia in
ipſum; pacificans per ſanginem
crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue
21 quæ in cælis ſunt. * Et vos cum
eſſetis aliquãdo alienati, & inimi-
22 ci ſenſu in operibus malis: * nunc

autem reconciliauit in corpore
carnis eius per mortem, exhibere
vos ſanctos, & immaculatos, &
irreprehenſibiles coram ipſo: * ſi 23
tamen permanetis in fide fundati,
& ſtabiles, & immobiles a ſpe
Euangelij, quod audiſtis, quod D
prædicatum eſt in vniuerſa crea-
tura, quę ſub cælo eſt, cuius factus
ſum ego Paulus miniſter. * Qui 24
nũc gaudeo in paſſionibus pro vo
bis, & adimpleo ea, quæ deſunt
paſſionum Chriſti, in carne mea
pro corpore eius, quòd eſt Eccle-
ſia: * cuius factus ſũ ego miniſter 25
ſecundum diſpenſationẽ Dei, quę
data eſt mihi in vos, vt impleam
verbum Dei: * myſterium quod 26
abſconditum fuit a ſæculis, & ge-
nerationibus, nunc autem mani-
feſtatum eſt ſanctis eius, * quibus 27
voluit Deus notas facere diuitias
gloriæ ſacramenti huius in Genti-
bus, quod eſt Chriſtus, in vobis
ſpes gloriæ, * quem nos annũcia- 28
mus, corripientes omnem homi-
nem, & docentes omnem homi-
nem, in omni ſapientia, vt exhi-
beamus omnem hominem per-
fectum in Chriſto Ieſu. * In quo & 29
laboro, certando ſecundum ope-
rationem eius, quam operatur in
me in virtute.

CAP. II.

1 VOlo enim vos ſcire qualẽ ſo-
A licitudinem habeam pro vo-
bis, & pro iis, qui ſunt Laodiciæ,
& quicumque non viderunt faciẽ
meam in carne: * vt conſolentur 2
corda ipſorum, inſtructi in cha-
ritate, & in omnes diuitias pleni-
tudinis intellectus, in agnitio-
nem myſterij Dei Patris & Chri-
ſti Ieſu: * in quo ſunt omnes the- 3
ſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſcõ-
diti. * Hoc autẽ dico, vt nemo vos 4
decipiat in ſublimitate ſermonũ,
¶1.Cor.5.a. * ‖ Nam etſi corpore abſens ſum, 5
ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudẽs,
& videns ordinem veſtrum, & 6
firmamentum eius, quæ in Chri-
ſto eſt, fidei veſtræ. * Sicut ergo ac- 6
cepiſtis Ieſum Chriſtum Domi-
num, in ipſo ambulate, * radica- 7
ti, & ſuperædificati in ipſo, & cõ- B
firmati fide, ſicut & didiciſtis,
abundantes in illo in gratiarum
8 actione: * Videte ne quis vos de-
cipiat per philoſophiam, & ina-
nem fallaciam ſecundum tradi-
tionem hominum, ſecundum ele-
menta mundi, & non ſecundum
9 Chriſtum: * quia in ipſo inhabi-
tat omnis plenitudo diuinitatis
10 corporaliter: * & eſtis in illo reple-
ti, qui eſt caput omnis principa-
11 tus, & poteſtatis: * in quo & circũ-
C ciſi eſtis circumciſione nõ manu
facta in expoliatione corporis car
nis, ſed in circumciſione Chriſti:
12 * conſepulti ei in baptiſmo, in quo
& reſurrexiſtis per fidem opera-
tionis Dei, qui ſuſcitauit illum
13 a mortuis. * ‖ Et vos cum mortui ‖Eph.2.a.1
eſſetis in delictis, & præputio car-
nis veſtræ, conuiuificauit cũ illo,
14 donans vobis omnia delicta: * de-
lẽs quod aduerſus nos erat chiro-
graphum decreti, quod erat cõtra-
rium nobis, & ipſum tulit de me-
15 dio, affigẽs illud cruci: * & expo-
liãs principatus, & poteſtates tra-
duxit cõfidenter, palam triũphans
16 illos in ſemetipſo. * Nemo ergo
D vos iudicet in cibo, aut in potu,
aut in parte diei feſti, aut neo-
17 meniæ, aut ſabbatorũ: * quę ſunt
vmbra futurorum: corpus autem
18 Chriſti. * ‖ Nemo vos ſeducat, ‖Mat.24.a.
volens in humilitate, & religione 4
angelorum, quæ non vidit ambu-
lans, fruſtra inflatus ſenſu carnis
19 ſuæ, * & non tenens caput, ex quo
totum corpus per nexus, & con-
iunctiones ſubminiſtratum, &
conſtructum creſcit in augmentũ
20 Dei. * Si ergo mortui eſtis cum
Chriſto ab elementis huius mũdi:
quid adhuc tamquam viuentes
21 in mundo decernitis? * Ne teti-
geritis, neque guſtaueritis, ne-
22 que contrectaueritis: * quæ ſunt
omnia in interitum ipſo vſu, ſecũ-
dum præcepta, & doctrinas homi-
23 num: * quæ ſunt rationẽ quidem
habentia ſapientiæ in ſuperſtitio-
ne, & humilitate, & non ad par-
cendum corpori, non in honore
aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAP. III.

1 IGitur, ſi conſurrexiſtis cum
A Chriſto: quæ ſurſum ſunt quæ-
rite, vbi Chriſtus eſt in dextera
2 Dei ſedens: * quæ ſurſum ſunt ſa-
pite,

pite, non quæ ſuper terram. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt 3
abſcondita cum Chriſto in Deo.
*Cum Chriſtus apparuerit, vita 4
veſtra: tunc & vos apparebitis cũ
‖Eph. 5.a.3 ipſo in gloria. *‖Mortificate er- 5
go membra veſtra, quæ ſunt ſuper
terram: fornicationem, immun-
ditiam, libidinem, concupiſcen-
tiam malã, & auaritiam, quæ eſt
ſimulacrorum ſeruitus: *propter 6
quæ venit ira Dei ſuper filios in-
‖Ro. 6.a.4 credulitatis: *in quibus & vos 7
Epheſ. 4.e. ambulaſtis aliquando, cum viue-
23 retis in illis. *‖Nunc autem depo- 8
Heb. 12.a.1 nite & vos omnia: iram, indigna- B
1. Pet 2. a.1 tionem, malitiam, blaſphemiam,
& 4.a.2 turpem ſermonem de ore veſtro.
*Nolite mentiri inuicem, expo- 9
liantes vos veterem hominem
cum actibus ſuis, *& induentes, 10
nouum eum, qui renouatur in
agnitionem ſecundum imaginem
eius, qui creauit illum. *vbi non 11
eſt Gentilis, & Iudæus, circum-
ciſio, & præputium, Barbarus,
& Scytha, ſeruus, & liber: ſed
omnia, & in omnibus Chriſtus.
‖Ephe. 6.b. *‖Induite vos ergo ſicut electi 12
12 Dei, ſancti, & dilecti, viſcera
miſericordiæ, benignitatem, hu-
militatem, modeſtiam, patientiã:
*ſupportãtes inuicem, & donan- 13
tes vobiſmetipſis ſi quis aduerſus C
aliquem habet querelam: ſicut
& Dominus donauit vobis, ita &
vos. *Super omnia autem hæc, 14
charitatem habete, quod eſt vin-
culum perfectionis: *& pax Chri- 15
ſti exultet in cordibus veſtris, in
qua & vocati eſtis in vno corpo-
re: & grati eſtote. *Verbũ Chri- 16
ſti habitet in vobis abundanter, in
omni ſapientiã, docentes, & com-
monentes voſmetipſos, pſalmis,
hymnis, & canticis ſpiritualibus,
in gratia cantantes in cordibus ve
‖2. Cor. 10. ſtris Deo. *‖Omne, quodcumque 17
g.31 facitis in verbo aut in opere, om-
nia in nomine Domini Ieſu Chri
ſti, gratias agentes Deo & Patri
‖Ephe. 5.e. per ipſum. *‖Mulieres ſubditæ 18
22 eſtote viris, ſicut oportet, in Do-
1. Pet. 3.a.1 mino. *Viri diligite vxores ve- 19
ſtras, & nolite amari eſſe ad il-
‖Eph. 6.a.1 las. *‖Filij obedite parentibus 20
‖Eph. 6.a.4 per omnia: hoc enim placitum D
Tit. 2.c.9 eſt in Domino. *‖Patres, nolite 21
1. Pe. 2.c.18 ad indignationem prouocare fi-
lios veſtros, vt non puſillo animo
22 fiant. *Serui obedite per omnia
dominis carnalibus, non ad ocu-
lum ſeruientes, quaſi hominibus
placentes, ſed in ſimplicitate cor-
23 dis, timentes Deum. *Quodcum-
que facitis, ex animo operamini
ſicut Domino, & non hominibus:
24 *ſciẽtes quod a Domino accipie-
tis retributionem hereditatis. Do-
25 mino Chriſto ſeruite. *‖qui enim ‖Ro. 2. b.9
iniuriam facit, recipiet id, quod
inique geſſit: & non eſt perſona-
rum acceptio apud Deum.

CAP. IIII.

1 A DOmini, quod iuſtum eſt &
æquum, ſeruis præſtate: ſciẽ-
tes quòd & vos Dominum habe-
2 tis in cælo. *‖Orationi inſtate, ‖Luc. 18 a.
vigilantes in ea in gratiarũ actio- 1
3 ne: *‖orantes ſimul & pro nobis, ‖1. Theſ. 5.
vt Deus aperiat nobis oſtium ſer- d.17
monis ad loquendum myſterium ‖Eph. 6.c.
Chriſti (propter quod etiam vin- 18
4 ctus ſum) *vt manifeſtem illud 2. Theſſ. 3.
5 ita vt oportet me loqui. *‖In ſa- a.1
pientia ambulate ad eos, qui foris ‖Eph. 5.d.
6 ſunt: tempus redimentes. *Sermo 15
B veſter ſemper in gratia ſale ſit cõ-
ditus, vt ſciatis quomodo oporteat
7 vos vnicuique reſpondere. *Quæ
circa me ſunt, omnia vobis nota
faciet Tychicus chariſſimus fra-
ter, & fidelis miniſter, & conſer-
8 uus in Domino: *quem miſi ad
vos ad hoc ipſum, vt cognoſcat,
quæ circa vos ſunt, & conſoletur
9 corda veſtra, *cum Oneſimo cha-
riſſimo, & fideli fratre, qui ex vo-
bis eſt. Omnia, quæ hic aguntur,
10 nota facient vobis. *Salutat vos
C Ariſtarchus concaptiuus meus, &
Marcus conſobrinus Barnabæ, de
quo accepiſtis mandata: ſi vene-
11 rit ad vos, excipite illum: *&
Ieſus, qui dicitur Iuſtus: qui ſunt
ex circumciſione: hi ſoli ſunt ad-
iutores mei in regno Dei, qui mi-
12 hi fuerunt ſolatio. *Salutat vos
Epaphras, qui ex vobis eſt, ſeruus
Chriſti Ieſu, ſemper ſolicitus pro
vobis in orationibus, vt ſtetis per-
fecti, & pleni in omni voluntate
13 Dei. *Teſtimonium enim illi
D perhibeo quòd habet multũ labo-
rem pro vobis, & pro ijs, qui ſunt
Laodi-

2. Tim. 4. Laodiciæ, & qui Hierapoli.* Sa- 14
a. 1 lutat vos Lucas medicus chariſſi-
muſ, & Demas. *Salutate fratres, 15
qui ſunt Laodiciæ, & Nympham,
& quæ in domo eius eſt, Eccle-
ſiam. * Et cum lecta fuerit apud 16
vos epiſtola hæc, facite vt & in
Laodicenſium Eccleſia legatur:
& eam, quæ Laodicenſium eſt, vos
17 legatis. * Et dicite Archippo: Vi-
de miniſterium, quod accepiſti in
18 Domino, vt illud impleas. *Salu-
tatio, mea manu Pauli. Memores
eſtote vinculorum meorum. Gra-
tia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES
PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, 1
& Siluanus, A
& Timothe-
us Eccleſiæ
Theſſaloni-
cenſium in
Deo Patre,
& Domino
Ieſu Chriſto. * Gratia vobis, & 2
pax. Gratias agimus Deo ſemper B
pro omnibus vobis, memoriam
veſtri facientes in orationibus no
ſtris ſine intermiſſione, * memo- 3
res operis fidei veſtræ, & laboris,
& charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Do
mini noſtri Ieſu Chriſti, ante Deũ
& Patrem noſtrum: *ſcientes fra- 4
tres dilecti a Deo, electionem ve-
ſtram: *quia Euangeliũ noſtrum 5
non fuit ad vos in ſermone tantũ, C
ſed & in virtute, & in Spiritu ſan-
cto, & in plenitudine multa, ſicut
ſcitis quales fuerimus in vobis
propter vos. * Et vos imitatores 6
noſtri facti eſtis, & Domini, exci-
pientes verbum in tribulatione
multa, cum gaudio Spiritus ſan-
cti: *ita vt facti ſitis forma omni- 7
bus credentibus in Macedonia, &
in Achaia. * A vobis enim diffa- 8
matus eſt ſermo Domini, non ſo-
lum in Macedonia, & in Achaia, D
ſed & in omni loco fides veſtra,
quæ eſt ad Deum, profecta eſt,
ita vt non ſit nobis neceſſe quid-
9 quam loqui.* Ipſi enim de nobis
annunciant qualem introitum ha
buerimus ad vos: & quomodo
conuerſi eſtis ad Deum a ſimula-
10 cris, ſeruire Deo viuo, & vero,* &
expectare Filium eius de cælis
(quem ſuſcitauit ex mortuis) Ie-
ſum, qui eripuit nos ab ira ven-
tura.

CAP. II.

1 NAm ipſi ſcitis, fratres, introi-
A tum noſtrum ad vos, quia nõ
2 inanis fuit: * ſed ante paſſi, &
‖ contumelijs affecti (ſicut ſcitis) ‖Act. 16. d.
in Philippis, fiduciam habuimus 19
in Deo noſtro loqui ad vos Euan-
gelium Dei in multa ſolicitudi-
3 ne. *Exhortatio enim noſtra non
de errore, neque de immunditia,
4 neque in dolo, *ſed ſicut probati
ſumus a Deo vt crederetur nobis
Euangelium: ita loquimur non
quaſi hominibus placentes, ſed
Deo, qui probat corda noſtra.
5 *Neque enim aliquando fuimus
in ſermone adulationis, ſicut ſci-
tis: neque in occaſione auaritiæ
6 Deus teſtis eſt: * nec quærentes
B ab hominibus gloriam, neque a
7 vobis, neque ab alijs. * Cum poſ-
ſemus vobis oneri eſſe vt Chriſti
Apo-

Apoſtoli: ſed facti ſumus paruuli
in medio veſtrum, tãquam ſi nu-
trix foueat filios ſuos. * Ita deſi- 8
derantes vos, cupide volebamus
tradere vobis non ſolum Euange
lium Dei, ſed etiam animas no-
ſtras: quoniam chariſſimi nobis
facti eſtis. * Memores enim eſtis 9
fratres laboris noſtri, & fatigatio-
‖Act. 20.g. nis: ‖ nocte ac die operantes, ne
34 quem veſtrum grauaremus, prædi
1. Cor. 4.c. cauimus in vobis Euangeliũ Dei.
12 * Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm 10
2.Theſſ. 3. ſancte, & iuſte, & ſine querela, vo- C
b. 8 bis, qui credidiſtis, fuimus: * ſicut 11
ſcitis, qualiter vnumquemque ve
ſtrum (ſicut pater filios ſuos) * de- 12
precantes vos, & conſolantes, te-
ſtificati ſumus, vt ambularetis di-
gne Deo, qui vocauit vos in ſuum
regnum, & gloriam. * Ideo & nos 13
gratias agimus Deo ſine intermiſ-
ſione: quoniam cum accepiſſetis
a nobis verbum auditus Dei, acce
piſtis illud, non vt verbum homi-
nũ, ſed (ſicut eſt vere) verbũ Dei,
qui operatur in vobis, qui credi-
diſtis. * vos enim imitatores facti 14
eſtis fratres Eccleſiarum Dei, quę
ſunt in Iudæa in Chriſto Ieſu:
quia eadẽ paſſi eſtis & vos a con-
tribulibus veſtris, ſicut & ipſi a
Iudæis, * qui & Dominũ occide- 15
runt Ieſum, & Prophetas, & nos D
perſecuti ſunt, & Deo non pla-
cent, & omnibus hominibus ad-
uerſantur, * prohibentes nos Gen- 16
tibus loqui vt ſalui fiant, vt im-
pleant peccata ſua ſemper: perue-
nit enim ira Dei ſuper illos vſque
in finem. * Nos autem fratres de- 17
ſolati a vobis ad tempus horæ, a-
ſpectu, non corde, abundantius
feſtinauimus faciem veſtram vi-
dere cum multo deſiderio: * quo- 18
niam voluimus venire ad vos: ego
quidẽ Paulus, & ſemel, & iterum,
ſed impediuit nos ſatanas. * Quæ 19
eſt enim noſtra ſpes, aut gaudiũ,
aut corona gloriæ? Nonne vos an-
te Dominum noſtrũ Ieſum Chri-
ſtum eſtis in aduentu eius? * vos 20
enim eſtis gloria noſtra & gaudiũ.

CAP. III.

‖Act. 16.a. PRopter quod non ſuſtinentes 1
3 amplius, placuit nobis rema- A
nere Athenis, ſolis: * ‖ & miſimus 2
Timotheum fratrem noſtrum,
& miniſtrum Dei in Euangelio
Chriſti ad confirmandos vos, &
3 exhortandos pro fide veſtra: * vt
nemo moueatur in tribulationi-
bus iſtis: ipſi enim ſcitis quòd in
4 hoc poſiti ſumus. * Nam & cum
B apud vos eſſemus, prædicebamus
vobis paſſuros nos tribulationes,
ſicut & factum eſt, & ſcitis.
5 * Propterea & ego amplius non
ſuſtinens, miſi ad cognoſcen-
dam fidem veſtram: ne forte
tentauerit vos is, qui tentat, &
6 inanis fiat labor noſter. * Nunc
autem veniente Timotheo ad nos
a vobis, & annunciante nobis
fidem & charitatem veſtram, &
quia memoriam noſtri habetis bo
nam ſemper, deſiderantes nos vi-
dere, ſicut & nos quoque vos:
7 * ideo conſolati ſumus fratres in
C vobis in omni neceſſitate, & tri-
bulatione noſtra per fidẽ veſtram,
8 * quoniã nunc viuimus, ſi vos ſta-
9 tis in Domino. * Quam enim gra-
tiarum actionẽ poſſumus Deo re
tribuere pro vobis in omni gau-
dio, quo gaudemus propter vos
10 ante Deum noſtrum, * nocte ac
die abũdantius orantes, vt videa-
mus faciem veſtram, & complea-
mus ea, quæ deſunt fidei veſtræ?
11 * Ipſe autẽ Deus, & Pater noſter,
D & Dominus noſter Ieſus Chriſtus
12 dirigat viam noſtram ad vos. * Vos
autem Dominus multiplicet, &
abũdare faciat charitatẽ veſtram
in inuicem, & in omnes, quemad-
13 modum & nos in vobis: * ad con-
firmanda corda veſtra ſine quere-
la in ſanctitate, ante Deum, & Pa-
trem noſtrum, in aduentu Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti cum omni-
bus ſanctis eius. Amen.

CAP. IIII.

1 DE cetero ergo fratres roga-
A mus vos, & obſecramus in
Domino Ieſu, vt quemadmodum
accepiſtis a nobis quomodo opor
teat vos ambulare, & placere
Deo, ſic & ambuletis, vt abũdetis
2 magis. * Scitis enim quæ præce-
pta dederim vobis per Dominum
3 Ieſum. * ‖ Hæc eſt enim voluntas ‖Ro.12.a.2
Dei, ſanctificatio veſtra, vt ab- Eph.5.d.17
4 ſtineatis vos a fornicatione, * vt
ſciat

ſciat vnuſquiſq; veſtrũ vas ſuum
poſſidere in ſanctificatione, & ho
nore: * non in paſſione deſiderij, 5
ſicut & Gẽtes, quæ ignorant Deũ:
*& ne quis ſupergrediatur, neque 6
circumueniat in negotio fratrem B
ſuum: quoniam vindex eſt Do-
minus de his omnibus, ſicut præ-
diximus vobis, & teſtificati ſu-
mus. * non enim vocauit nos 7
Deus in immunditiam, ſed in ſan
ctificationem. * Itaque qui hæc 8
ſpernit, non hominem ſpernit, ſed
Deum, qui etiam dedit Spiritum
ſuum ſanctum in nobis. * De cha- 9
ritate autem fraternitatis non ne-
‖Io. 13. d. 34. & 15. b. 17 ceſſe habemus ſcribere vobis: ‖ip-
ſi enim vos à Deo didiciſtis vt di-
ligatis inuicem. * Etenim illud 10
1. Io. 2. b. 10 & 4. d. 13 facitis in omnes fratres in Vni-
uerſa Macedonia. Rogamus au-
tem vos fratres vt abundetis ma-
gis, * & operam detis, vt quieti 11
ſitis, & vt veſtrum negotium aga- C
tis, & operemini manibus veſtris,
ſicut præcepimus vobis: & vt ho-
neſte ambuletis ad eos, qui foris
ſunt: & nullius aliquid deſidere-
tis. * Nolumus autem vos ignorare 12
fratres, de dormientibus, vt non
contriſtemini ſicut & cæteri, qui
ſpem non habent. * Si enim credi 13
mus quòd Ieſus mortuus eſt, &
reſurrexit: ita & Deus eos, qui
dormierunt per Ieſum, adducet
cum eo. * Hoc enim vobis dici- 14
‖1. Cor. 15. d. 23 mus in verbo Domini, ‖ quia nos
qui viuimus, qui reſidui ſumus in
aduentũ Domini, non præuenie-
mus eos, qui dormierunt. * Quo- 15
niam ipſe Dominus in iuſſu, & in D
voce Archangeli, & in tuba Dei
deſcendet de cælo: & mortui, qui
in Chriſto ſunt, reſurgent primi.
* Deinde nos, qui viuimus, qui 16
relinquimur, ſimul rapiemur cũ
illis in nubibus obuiam Chriſto
in aera, & ſic ſemper cum Domi-
no erimus. * Itaque conſolamini 17
inuicem in verbis iſtis.

CAP. V.

DE temporibus autem, & mo- 1
mentis fratres non indigetis A
‖2. Pet. 3. c. d vt ſcribamus vobis. * ‖Ipſi enim di 2
ligẽter ſcitis quia dies Domini ſi-
Apo. 3. a. 3 & 16. c. 15. cut fur in nocte, ita veniet. * cum 3
enim dixerint, pax, & ſecuritas:
tunc repentinus eis ſuperueniet
interitus, ſicut dolor in vtero ha-
4 benti, & non effugient. * Vos au-
tem fratres non eſtis in tenebris,
vt vos dies illa tamquam fur com
5 prehendat: * omnes enim vos fi-
lij lucis eſtis, & filij diei: non ſu-
mus noctis, neque tenebrarum.
6 * Igitur non dormiamus ſicut &
cæteri, ſed vigilemus, & ſobrij ſi-
7 mus. * Qui enim dormiunt, nocte
dormiunt, & qui ebrij ſunt, nocte
8 ebrij ſunt. * Nos autem, qui diei ſu
B mus, ſobrij ſimus, ‖induti loricam ‖Iſa. 59. c. 17 Eph. 6. c. 17
fidei, & charitatis, & galeam ſpẽ
9 ſalutis: * quoniam non poſuit nos
Deus in iram, ſed in acquiſitionẽ
ſalutis per Dominum noſtrum Ie
10 ſum Chriſtum, * qui mortuus eſt
pro nobis: vt ſiue vigilemus, ſiue
dormiamus, ſimul cum illo viua-
11 mus. * Propter quod conſolamini
inuicem: & ædificate alterutrum,
12 ſicut & facitis. * Rogamus autem
C vos fratres, vt noueritis eos, qui la
borant inter vos, & præſunt vobis
13 in Domino, & monent vos, * vt
habeatis illos abundantius in cha
ritate propter opus illorum: pa-
14 cem habete cum eis. * Rogamus
autẽ vos fratres, corripite inquie-
tos, conſolamini puſillanimes, ſu-
ſcipite infirmos, patientes eſtote
15 ad omnes. * ‖ Videte ne quis ma- ‖Pro. 17. c. 13. & 20. d. 22
lum pro malo alicui reddat: ſed Ro. 12. d. 17
ſemper quod bonum eſt ſectami- 1. Pet. 3. b. 9
16 ni in inuicem, & in omnes. * Sem Eccli. 28. c. 22
17 per gaudete. * ‖Sine intermiſſione ‖Luc. 18. a. 1
18 orate. * In omnibus gratias agite: Col. 4. a. 2
hæc eſt enim voluntas Dei in Chri-
19 ſto Ieſu in omnibus vobis. * Spiri-
20 tum nolite extinguere. * Prophe-
21 tias nolite ſpernere. * Omnia autẽ
probate, quod bonum eſt tenete.
22 * Ab omni ſpecie mala abſtinete
23 vos. * Ipſe autem Deus pacis ſan-
D ctificet vos per omnia: vt integer
ſpiritus veſter, & anima, & cor-
pus ſine querela in aduentu Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.
24 * ‖Fidelis eſt, qui vocauit vos: qui ‖1. Cor. 1. b. 9
25 etiam faciet. * Fratres orate pro
26 nobis. * Salutate fratres omnes in
27 oſculo ſancto. * Adiuro vos per
Dominum vt legatur epiſtola hæc
28 omnibus ſanctis fratribus. * Gra-
tia Domini noſtri Ieſu Chriſti vo
biſcum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, 1
& Siluanus, A
& Timothe-
us: Eccleſię
Theſſaloni-
cenſium in
Deo Patre
noſtro, &
Domino Ie-
ſu Chriſto. * Gratia vobis, & pax 2
a Deo Patre noſtro, & Domino Ie-
ſu Chriſto. * Gratias agere debe- 3
mus ſemper Deo pro vobis, fra-
tres, ita vt dignum eſt, quoniam
ſupercreſcit fides veſtra, & abun-
dat charitas vniuſcuiuſque veſtrũ
in inuicem: * ita vt & nos ipſi in 4
vobis gloriemur in Eccleſijs Dei, B
pro patientia veſtra, & fide, & in
omnibus perſecutionibus veſtris,
& tribulationibus, quas ſuſtinetis
* in exemplum iuſti iudicij Dei, 5
vt digni habeamini in regno Dei,
pro quo & patimini. * ſi tamen 6
iuſtum eſt apud Deum retribuere
tribulationẽ ijs qui vos tribulãt:
* & vobis, qui tribulamini, requiẽ 7
nobiſcum in reuelatione Domini C
Ieſu de cælo cum angelis virtutis
eius, * in flamma ignis dantis vin- 8
dictam ijs, qui nõ nouerunt Deũ,
& qui non obediunt Euangelio
Domini noſtri Ieſu Chriſti. * qui 9
pœnas dabunt in interitu æter-
nas a facie Domini, & a gloria
virtutis eius: * cum venerit glo- 10
rificari in ſanctis ſuis, & admira- D
bilis fieri in omnibus, qui credi-
derũt, quia creditum eſt teſtimo-
niũ noſtrum ſuper vos in die illo.
* In quo etiã oramus ſemper pro 11
vobis: vt dignetur vos vocatio-
ne ſua Deus noſter, & impleat
omnem voluntatem bonitatis, &
12 opus fidei in virtute, * vt clarifi-
cetur nomen Domini noſtri Ieſu
Chriſti in vobis, & vos in illo ſe-
cundum gratiam Dei noſtri, &
Domini Ieſu Chriſti.

CAP. II.

1 ROgamus autẽ vos fratres per
A aduentum Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, & noſtræ congregatio-
2 nis in ipſum: * vt non cito mouea-
mini a veſtro ſenſu, neque terrea-
mini, neque per ſpiritum, neque
per ſermonem, neque per epiſto-
lam tamquam per nos miſſam,
3 quaſi inſtet dies Domini. * ‖ Ne- ‖Eph.5.b.6
quis vos ſeducat vllo modo: quo-
niã niſi venerit diſceſſio primum,
& reuelatus fuerit homo peccati,
4 filius perditionis, * qui aduerſa-
B tur, & extollitur ſupra omne,
quod dicitur Deus, aut quod co-
litur, ita vt in templo Dei ſedeat
oſtendens ſe tamquam ſit Deus.
5 * Non retinetis, quòd cum ad-
huc eſſem apud vos, hæc dice-
6 bam vobis? * Et nunc quid de-
tineat ſcitis, vt reueletur in ſuo
7 tempore. * Nam myſterium iam
operatur iniquitatis: tantum vt
qui tenet nunc, teneat, donec de
8 medio fiat. * Et tunc reuelabi-
tur ille iniquus, ‖ quem Domi- ‖Iſa.11.a.4
nus Ieſus interficiet ſpiritu oris
ſui, & deſtruet illuſtratione ad-
9 uentus ſui eum: * cuius eſt aduen-

tus ſecundum operationem ſata- C
næ in omni virtute, & ſignis, &
prodigijs mendacibus,*& in om- 10
ni ſeductione iniquitatis ijs, qui
pereunt: eo quod charitatem ve-
ritatis non receperũt vt ſalui fie-
rent. Ideo mittet illis Deus ope-
rationem erroris vt credant men-
dacio, *vt iudicentur omnes, qui 11
non crediderunt veritati, ſed con-
ſenſerunt iniquitati. *Nos autem 12
debemus gratias agere Deo ſem-
per pro vobis fratres dilecti a
Deo, quòd elegerit vos Deus pri-
mitias in ſalutem in ſanctificatio-
ne ſpiritus, & in fide veritatis: *in 13
qua & vocauit vos per Euangeliũ D
noſtrum in acquiſitionem gloriæ
Domini noſtri Ieſu Chriſti. *Ita- 14
que fratres ſtate: & tenete tradi-
tiones, quas didiciſtis, ſiue per
ſermonem, ſiue per epiſtolam no-
ſtrã. *Ipſe autem Dominus noſter 15
Ieſus Chriſtus, & Deus & Pater
noſter, qui dilexit nos, & dedit cõ
ſolationem æternam, & ſpem bo-
nam in gratia, *exhortetur cor- 16
da veſtra, & confirmet in omni o-
pere, & ſermone bono:

CAP. III.

DE cetero fratres orate pro no- 1
bis vt ſermo Dei currat, & A
Eph. 6. c. 18 Col. 4. a. 3 clarificetur, ſicut & apud vos: *& 2
vt liberemur ab importunis, &
malis hominibus: non enim om-
nium eſt fides. *Fidelis autem 3
Deus eſt, qui confirmabit vos, &
cuſtodiet a malo. *Confidimus 4
autem de vobis, in Domino, quo-
niam quæ præcipimus, & facitis,
& facietis. *Dominus autem diri- 5
gat corda veſtra in charitate Dei, B
& patientia Chriſti. *Denuncia- 6
mus autem vobis fratres in nomi-
ne Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt
ſubtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinate, & non ſe-
cundum traditionem, quam ac-
7 ceperunt a nobis. *Ipſi enim ſci-
tis quemadmodum oporteat imi-
tari nos: quoniã nõ inquieti fui-
8 mus inter vos: *neque gratis pa- ‖Act. 20. g. 34
nem manducauimus ab aliquo,
ſed in labore, & in fatigatione 1. Co. 4. c. 12
nocte & die operantes, ne quem 1. Th. 2. b. 9
9 veſtrum grauaremus. *Non quaſi
non habuerimus poteſtatem, ſed
vt noſmetipſos formam daremus
10 vobis ad imitandum nos. *Nam
C & cum eſſemus apud vos, hoc de-
nunciabamus vobis: quoniam ſi
quis non vult operari, nec man-
11 ducet. *Audiuimus enim inter
vos quoſdam ambulare inquiete,
nihil operantes, ſed curioſe agen-
12 tes. *Ijs autem, qui eiuſmodi ſunt
denunciamus, & obſecramus in
Domino Ieſu Chriſto, vt cum ſi-
lentio operantes, ſuum panem
13 manducent. *‖Vos autem fra- ‖Gal. 6. c. 9
tres nolite deficere benefacientes.
14 *Quod ſi quis non obedit verbo
D noſtro per epiſtolam, hunc nota-
te, & ne commiſceamini cum illo
15 vt confundatur: *& nolite quaſi
inimicum exiſtimare, ſed corripi-
16 te vt fratrem. *Ipſe autem Domi-
nus pacis det vobis pacem ſempi-
ternam in omni loco. Dominus
17 ſit cum omnibus vobis. *Salu-
tatio, mea manu Pauli: quod eſt
ſignum in omni epiſtola, ita
18 ſcribo. *Gratia Domi-
ni noſtri Ieſu Chri-
ſti cum omni-
bus vobis.
Amen.

***

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apo 1
ſtolus Ieſu A
Chriſti ſecũ-
dum impe-
riũ Dei Sal-
uatoris no-
ſtri, & Chri-
ſti Ieſu ſpei
‖Act.16.a.1 noſtræ: * ‖Timotheo dilecto fi- 2
lio in fide. Gratia, miſericordia,
& pax a Deo Patre, & Chriſto Ie-
ſu Domino noſtro. * ſicut roga- 3
uite vt remaneres Epheſi cum
irem in Macedoniam, vt denun-
ciares quibuſdam ne aliter doce-
rent, * neque intenderent fabu- 4
lis, & genealogijs interminatis: B
quæ quæſtiones præſtant magis
quàm ædificationem Dei, quæ
eſt in fide. * Finis autem præce- 5
pti eſt charitas de corde puro, &
conſcientia bona, & fide non fi-
cta. * A quibus quidam aber- 6
rantes, conuerſi ſunt in vanilo-
quium, * volentes eſſe legis do- 7
ctores, non intelligentes neque
quę loquuntur, neque de quibus
‖Ro.7.c.12 affirmant. * ‖Scimus autem quia 8
bona eſt lex, ſi quis ea legitime
vtatur: * ſciens hoc quia lex iuſto 9
non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non
ſubditis, impijs, & peccatoribus,
ſceleratis, & contaminatis, par-
ricidis, & matricidis, homicidis,
* fornicarijs, maſculorum concu- 10
bitoribus, plagiarijs, mendacibus,
& periuris, & ſi quid aliud ſanæ
doctrinæ aduerſatur, * quæ eſt ſe- 11
cundum Euangelium gloriæ bea- C
ti Dei, quod creditum eſt mi-
hi. * Gratias ago ei, qui me 12
confortauit Chriſto Ieſu Domi-
no noſtro, quia fidelem me
exiſtimauit, ponens in miniſte-
13 rio: * qui prius blaſphemus fui,
& perſecutor, & contumelioſus:
ſed miſericordiam Dei cõſecutus
ſum, quia ignorans feci in incre-
14 dulitate. * Superabundauit au-
tem gratia Domini noſtri cum fi-
de, & dilectione, quæ eſt in Chri-
15 ſto Ieſu. * Fidelis ſermo, & om-
ni acceptione dignus: ‖quòd Chri ‖Matt 9.b.
ſtus Ieſus venit in hunc mundum 13
peccatores ſaluos facere, quo- Mar.2.c.17
16 rum primus ego ſum: * Sed ideo
D miſericordiam conſecutus ſum:
vt in me primo oſtenderet Chri-
ſtus Ieſus omnẽ patientiam ad in-
formationem eorum, qui credi-
turi ſunt illi, in vitam æternam.
17 *Regi autem ſæculorum immor-
tali, inuiſibili, ſoli Deo honor,
& gloria in ſęcula ſæculorum. A-
18 men. * Hoc præceptum commẽ-
do tibi fili Timothee, ſecundum
præcedentes in te prophetias, vt
milites in illis bonam militiam,
19 * habens fidem, & bonam con-
ſcientiam, quam quidam repel-
lentes, circa fidẽ naufragauerunt:
20 * ex quibus eſt Hymenęus, & Ale-
xander: quos tradidi Satanæ, vt
diſcant non blaſphemare.

CAP. II.

1 OBſecro igitur primùm om-
A nium fieri obſecrationes, o-
rationes, poſtulationes, gratiarũ
actiones pro omnibus hominibus:
2 * pro regibus, & omnibus, qui in
ſublimitate ſunt, vt quietam,
& tranquillam vitam agamus
in omni pietate, & caſtitate.
3 * hoc enim bonũ eſt, & acceptum
4 coram Saluatore noſtro Deo, * qui
omnes

omnes homines vult ſaluos fieri, B
& ad agnitionem veritatis venire.
* Vnus enim Deus, vnus & me- 5
diator Dei & hominum homo
Chriſtus Ieſus: *qui dedit redem- 6
ptionem ſemetipſum pro omni-
bus, teſtimonium temporibus
ſuis: * in quo poſitus ſum ego 7
prædicator, & Apoſtolus (verita- C
tem dico, non mentior) doctor
Gentium in fide, & veritate. *Vo- 8
lo ergo viros orare in omni loco,
leuantes puras manus ſine ira, &
‖1.Pet.3.a.3 diſceptatione. *‖Similiter & mu- 9
lieres in habitu ornato, cum ve-
recundia, & ſobrietate ornan-
tes ſe, & non in tortis crinibus, aut
auro, aut margaritis, vel veſte
pretioſa: * ſed quod decet mu- 10
lieres, promittentes pietatem per
opera bona. * Mulier in ſilentio 11
diſcat cum omni ſubiectione.
‖1.Cor.14.f.34 * ‖Docere autem mulieri nō per- 12
mitto, neque dominari in virum: D
‖Gen.2.d.27 ſed eſſe in ſilentio. * ‖Adam enim 13
primus formatus eſt: deinde Heua.
‖Gen.3.b.6 *‖ & Adam non eſt ſeductus: mu- 14
lier autem ſeducta in præuarica-
tione fuit. *Saluabitur autem per 15
filiorum generationem, ſi permā-
ſerit in fide, & dilectione, & ſan-
ctificatione cum ſobrietate.

CAP. III.

Fidelis ſermo: Si quis epiſco- 1
patum deſiderat, bonum A
‖Tit.1.b.7 opus deſiderat. * ‖Oportet ergo 2
epiſcopum irreprehenſibilem eſ-
ſe, vnius vxoris virum, ſobrium,
prudentem, ornatum, pudicum,
hoſpitalem, doctorem, * non vi- 3
nolentum, non percuſſorem, ſed
modeſtum, non litigioſum, non
cupidum, ſed * ſuæ domui bene 4
præpoſitum: filios habentem ſub- B
ditos cum omni caſtitate. * Si 5
quis autem domui ſuæ præeſſe
neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei
diligentiam habebit? * Non neo- 6
phytum: ne in ſuperbiā elatus, in
iudicium incidat diaboli. *Opor- 7
tet autē illum & teſtimoniū habe-
re bonum ab ijs, qui foris ſunt, vt
non in opprobriū incidat, & in la-
queū diaboli. * Diaconos ſimili- 8
ter pudicos, nō bilingues, nō mul-
to vino deditos, non turpe lucrum
9 ſectantes: *habentes myſterium
10 fidei in conſcientia pura. * Et hi
C autem probentur primum: & ſic
miniſtrent, nullum crimen habē-
11 tes. * Mulieres ſimiliter pudicas,
non detrahentes, ſobrias, fideles
12 in omnibus. * Diaconi ſint vnius
vxoris viri: qui filijs ſuis bene
13 præſint, & ſuis domibus. * Qui
enim bene miniſtrauerint, gra-
dum bonum ſibi acquirent, &
multam fiduciam in fide, quæ eſt
14 in Chriſto Ieſu. *Hæc tibi ſcribo,
15 ſperans me ad te venire cito. * ſi
D autem tardauero, vt ſcias quomo-
do oporteat te in domo Dei con-
uerſari, quæ eſt Eccleſia Dei vi-
ui, columna & firmamentum ve-
16 ritatis. * Et manifeſte magnum
eſt pietatis ſacramentum, quod
manifeſtatum eſt in carne, iuſti-
ficatū eſt in ſpiritu, apparuit an-
gelis, prædicatum eſt Gentibus,
creditum eſt in mundo, aſſum-
ptum eſt in gloria.

CAP. IIII.

1 Spiritus autem manifeſte dicit,
A quia ‖in nouiſſimis temporibus ‖2.Tim.3.a.1.
diſcedent quidam a fide, atten- 2.Pet.3.a.3
dentes ſpiritibus erroris, & doctri- Iud.a.f.18
2 nis dæmoniorum. * in hypocriſi
loquentium mendacium, & cau-
teriatam habentium ſuam con-
3 ſcientiam, *prohibētium nubere,
B abſtinere a cibis, quos Deus crea-
uit ad percipiendum cum gratia-
rum actione fidelibus, & ijs, qui
4 cognouerunt veritatem. * Quia
omnis creatura Dei bona eſt, &
nihil reijciendum quod cum gra-
5 tiarum actione percipitur: * ſan-
ctificatur enim per verbum Dei,
6 & orationem. * Hæc proponens
fratribus, bonus eris miniſter Chri-
ſti Ieſu enutritus verbis fidei, &
bonæ doctrinæ, quā aſſecutus es.
7 *‖Ineptas autem, & aniles fabulas ‖2.Tim.2.d.23
deuita: exerce autem teipſum ad
8 pietatē. * Nam corporalis exerci- Tit.3.c.9
C tatio, ad modicum vtilis eſt: pie-
tas autem ad omnia vtilis eſt, pro-
miſſionem habens vitæ, quæ nunc
9 eſt, & futuræ. * Fidelis ſermo, &
10 omni acceptione dignus. *In hoc
enim laboramus, & maledicimur,
quia ſperamus in Deum viuum,

qui

qui eſt Saluator omnium homi-
num, maxime fidelium.* Præcipe 11
hæc, & doce.* Nemo adoleſcentiā 12
tuam contemnat: ſed exemplum
eſto fidelium in verbo, in conuer-
ſatione, in charitate, in fide, in ca-
ſtitate. * Dum venio, attende le- 13
ctioni, exhortationi, & doctrinæ.
* Noli negligere gratiam, quæ in 14
te eſt, quæ data eſt tibi per pro- D
phetiam, cum impoſitione ma-
nuum presbyterij.* Hæc medita- 15
re, in his eſto: vt profectus tuus
manifeſtus ſit omnibus.* Attende 16
tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc
enim faciens, & teipſum ſaluum
facies, & eos, qui te audiunt.

CAP. V.

SEniorem ne increpaueris, ſed 1
obſecra vt patrem: iuuenes, A
vt fratres: * anus, vt matres: iu- 2
uenculas, vt ſorores in omni ca-
ſtitate: * Viduas honora, quæ ve- 3
re viduæ ſunt. * Si qua autem vi- 4
dua filios, aut nepotes habet: di-
ſcat primum domum ſuam rege-
re, & mutuam vicem reddere pa-
rentibus: hoc enim acceptum eſt
coram Deo. * Quæ autem vere 5
vidua eſt, & deſolata, ſperet in
Deum, & inſtet obſecrationibus,
& orationibus nocte ac die.* Nam 6
quæ in delicijs eſt, viuens mortua
eſt. * Et hoc præcipe vt irrepre- 7
henſibiles ſint. * Si quis autem 8
ſuorum, & maxime domeſtico-
rum curam non habet, fidē nega-
uit, & eſt infideli deterior.* Vidua 9
eligatur non minus ſexaginta an- B
norū, quæ fuerit vnius viri vxor,
* in operibus bonis teſtimonium 10
habens, ſi filios educauit, ſi hoſpi-
tio recepit, ſi ſanctorum pedes la-
uit, ſi tribulationem patientibus
ſubminiſtrauit, ſi omne opus bo-
num ſubſecuta eſt. * Adoleſcen- 11
tiores autem viduas deuita. Cum
enim luxuriatæ fuerint in Chri-
ſto nubere volunt: * habētes dam- 12
nationem, quia primam fidem ir-
ritam fecerunt. * ſimul autem & 13
otioſæ diſcūt circuire domos: non
ſolum otioſæ, ſed & verboſæ, &
curioſæ, loquentes quæ non opor-
tet.* Volo ergo iuniores nubere, 14
filios procreare, matresfamilias C
eſſe, nullam occaſionem dare ad-
15 uerſario maledicti gratia. * Iam
enim quædam conuerſæ ſunt re-
16 tro ſatanam. * Si quis fidelis ha-
bet viduas ſubminiſtret illis, &
non grauetur eccleſia: vt ijs, quæ
17 vere viduæ ſunt, ſufficiat. * Qui
bene præſunt presbyteri, duplici
honore digni habeantur: maxime
qui laborant in verbo & doctri-
18 na. * Dicit enim ſcriptura: ‖ Non ‖ Deut. 25.
alligabis os boui trituranti. Et: a.4
‖ Dignus eſt operarius mercede 1.Cor.9.a.
19 ſua. * Aduerſus presbyterum ac- 9
D cuſationem noli recipere, niſi ſub Matt. 10.b.
20 duobus aut tribus teſtibus. * Pec- 10
cantes coram omnibus argue: vt Luc. 10.a.
21 & ceteri timorē habeant. * Teſtor 7
corā Deo & Chriſto Ieſu, & ele-
ctis angelis, vt hæc cuſtodias ſi-
ne præiudicio, nihil faciens in al-
22 teram partem declinando. * Ma-
nus cito nemini impoſueris, ne-
que communicaueris peccatis a-
lienis. Teipſum caſtum cuſtodi.
23 * Noli adhuc aquam bibere, ſed
modico vino vtere propter ſto-
machum tuum, & frequētes tuas
24 infirmitates.* Quorundam homi-
num peccata manifeſta ſunt, præ-
cedentia ad iudicium: quoſdam
25 autem & ſubſequuntur. * Simi-
liter & facta bona manifeſta ſunt:
& quæ aliter ſe habent, abſcondi
non poſſunt.

CAP. VI.

1 QVicumque ſunt ſub iugo ſer-
A ui, dominos ſuos, omni ho-
nore dignos arbitrētur, ne nomen
Domini, & doctrina blaſpheme-
2 tur. * Qui autem fideles habent
dominos, non contemnant, quia
fratres ſunt: ſed magis ſeruiant,
quia fideles ſunt & dilecti, qui be
neficij participes ſunt. Hæc do-
3 ce, & exhortare. * Si quis aliter do
cet, & nō acquieſcit ſanis ſermo-
nibus Domini noſtri Ieſu Chriſti,
& ei, quę ſecundum pietatem eſt,
4 doctrinę: * ſuperbus eſt, nihil ſciēs,
ſed languens circa quæſtiones, &
pugnas verborū: ex quibus oriun-
tur inuidiæ, contētiones, blaſphe-
5 miæ, ſuſpiciones malæ, * confli-
ctationes hominum mente cor-
B ruptorum, & qui veritate priua-
ti ſunt, exiſtimantium quæſtum

eſſe pietatẽ. * Eſt autem quæſtus 6
magnus pietas cum ſufficientia.
* ‖ Nihil enim intulimus in hunc 7 ‖ Iob. 1. d. 21
mundum: haud dubium quòd
nec auferre quid poſſumus.* ‖ Ha- 8 Eccl. 5.c.14
bentes autem alimẽta, & quibus ‖ Prou.27.d 26
tegamur, his contenti ſumus. *Nã 9
qui volunt diuites fieri, incidunt
in tentationem, & in laqueũ dia-
boli, & deſideria multa inutilia,
& nociua, quæ mergunt homines
in interitum, & perditionem.
* Radix enim omnium malorum 10
eſt cupiditas: quam quidam ap-
petentes errauerunt a fide, & in- C
ſeruerũt ſe doloribus multis. *Tu 11
autem o homo Dei hæc fuge, ſe-
ctare vero iuſtitiam, pietatem, fi-
dem, charitatem, patientiam, man
ſuetudinem. * Certa bonum cer- 12
tamen fidei, apprehende vitam
æternã, in qua vocatus es, & con-
feſſus bonam cõfeſſionem coram
multis teſtibus. * Præcipio tibi co- 13
ram Deo, qui viuificat omnia, &
Chriſto Ieſu, qui teſtimoniũ red-
didit ‖ ſub Pontio Pilato, bonam ‖ Mat.27 b. 10 Io.18.g.37
14 confeſſionem: * vt ſerues manda-
tum ſine macula, irreprehenſibile
vſque in aduentum Domini no-
15 ſtri Ieſu Chriſti, * quem ſuis tem-
poribus oſtendet ‖ beatus & ſolus ‖ Apoc.17. c.14.& 19. c. 16
potens, Rex regum, & Dominus
16 dominantiũ: * qui ſolus habet im-
D mortalitatem, & lucem inhabitat
inacceſſibilem: ‖ quem nullus ho- ‖ Io. 1. c.18 1.Io.4.c.12
minum vidit, ſed nec videre po-
teſt: cui honor, & imperium ſem-
17 piternum: Amen. * Diuitibus hu-
ius ſæculi præcipe nõ ſublime ſa-
pere, ‖ neque ſperare in incerto di- ‖ Luc.12.b. 15
uitiarũ, ſed in Deo viuo (qui præ-
ſtat nobis omnia abũde ad fruen-
18 dum) * bene agere, diuites fieri in
bonis operibus, facile tribuere,
19 communicare, * theſaurizare ſibi
fundamentum bonũ in futurum,
vt apprehendant veram vitam.
20 * O Timothee, depoſitum cuſto-
di, deuitans profanas vocum no-
uitates, & oppoſitiones falſi no-
21 minis ſcientiæ, * quam quidam
promittentes, circa fidem excide-
runt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apo 1
ſtolus Ieſu A
Chriſti per
voluntatem
Dei, ſecundũ
promiſſionẽ
vitæ, quæ eſt
in Chriſto Ie
ſu: * Timotheo chariſſimo filio, 2
gratia, miſericordia, pax a Deo Pa
tre, & Chriſto Ieſu Domino no-
ſtro. * Gratias ago Deo, cui ſeruio 3
a progenitoribus in conſciẽtia pu
ra, quòd ſine intermiſſione habeã
tui memoriã in orationibus meis,
nocte ac die* deſiderans te vide- 4
re, memor lacrymarũ tuarum, vt
5 gaudio implear, * recordationẽ ac-
B cipiens eius fidei, quæ eſt in te nõ
ficta, quæ & habitauit primùm in
auia tua Loide, & matre tua Eu-
nice, certus ſum autem quòd & in
6 te. * Propter quam cauſam admo-
neo te vt reſuſcites gratiam Dei,
quæ eſt in te per impoſitionẽ ma-
7 nuum mearum. * ‖ Non enim de- ‖ Rom. 8.c. 15
dit nobis Deus ſpiritum timoris:
ſed virtutis, & dilectionis, & ſo-
8 brietatis. * Noli itaque erubeſcere
teſtimoniũ Domini noſtri, neque
me vinctum eius: ſed collabora
Euãgelio ſecundum virtutẽ Dei:
qui

* qui nos liberauit, & vocauit vo- 9
‖Tit. 3. b. 5 catione ſua ſancta, ‖non ſecúdum C
opera noſtra, ſed ſecundum pro-
poſitum ſuum, & gratiã, quæ data
eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tē-
pora ſæcularia. * Manifeſtata eſt 10
autem nunc per illuminationem
Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui
deſtruxit quidem mortē, illumi-
nauit autē vitam, & incorruptio-
‖1. Tim. 2. b. 7 nem per Euãgelium: * in quo ‖po- 11
ſitus ſum ego prædicator, & Apo-
ſtolus, & magiſter Gentium. * Ob 12
quam cauſam etiam hæc patior, D
ſed non confundor. Scio enim cui
credidi, & certus ſum quia potens
eſt depoſitum meum ſeruare in
illum diem. * Formam habe ſa- 13
norum verborum, quæ a me au-
diſti in fide, & in dilectione in
Chriſto Ieſu. * Bonum depoſitum 14
cuſtodi per Spiritũ ſanctum, qui
habitat in nobis. * Scis hoc, quòd 15
auerſi ſunt a me omnes, qui in
Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigel-
lus, & Hermogenes. * Det miſe- 16
‖J. 4. d. 19 ricordiam Dominus ‖ Oneſiphori
domui: quia ſæpe me refrigera-
uit, & catenam meã non erubuit:
* ſed cum Romam veniſſet, ſoli-
cite me quæſiuit, & inuenit. * Det 17
illi Dominus inuenire miſericor-
diam a Domino in illa die. * Et 18
quanta Epheſi miniſtrauit mihi,
tu melius noſti.

CAP. II.

TV ergo fili mi confortare in 1
gratia, quæ eſt in Chriſto Ie- 2
ſu: * & quæ audiſti a me per mul- A
tos teſtes, hæc cõmenda fidelibus
hominibus, qui idonei erunt & a-
lios docere. * Labora ſicut bonus 3
miles Chriſti Ieſu. * Nemo mili- 4
tans Deo implicat ſe negotijs ſæ-
cularibus: vt ei placeat, cui ſe pro-
bauit. * Nã & qui certat in agone, 5
non coronatur niſi legitime cer-
tauerit. * Laborantem agricolam 6
oportet primũ de fructibus per-
cipere. * Intellige quæ dico: dabit 7
enim tibi Dominus in omnibus
intellectum. * Memor eſto Domi- 8
num IESVM CHRISTVM
reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine
Dauid, ſecundum Euangelium
meum, * in quo laboro vſque ad 9
vincula, quaſi male operans: ſed B
verbum Dei non eſt alligatum.
10 * Ideo omnia ſuſtineo propter ele-
ctos, vt & ipſi ſalutem cõſequan-
tur, quæ eſt in Chriſto Ieſu, cum
11 gloria cæleſti. * Fidelis ſermo: Nã
ſi commortui ſumus, & conuiue-
12 mus: * ſi ſuſtinebimus, & conre-
gnabimus: ‖ſi negauerimus, & il- ‖Mat. 10. d.
13 le negabit nos: * ‖ ſi non credi- 33
mus, ille fidelis permanet, negare Mar. 8. d.
14 ſeipſum non poteſt. * Hæc com- 38
mone: teſtificans coram Domino. ‖Ro. 3. a. 3
Noli contendere verbis: ad nihil
enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſio-
15 nem audientium. * Solicite cura
teipſum probabilē exhibere Deo,
operarium inconfuſibilem, recte
16 tractantem verbũ veritatis. * Pro-
C fana autem, & vaniloquia deuita:
multum enim proficiunt ad im-
17 pietatem: * & ſermo eorũ vt can-
cer ſerpit: ex quibus eſt Hyme-
18 næus, & Philetus, * qui a veritate
exciderunt, dicentes reſurrectio-
nem eſſe iam factam, & ſubuerte-
19 runt quorundam fidem. * Sed fir-
mum fundamentum Dei ſtat, ha-
bens ſignaculum hoc: Cognouit
Dominus, qui ſunt eius, & diſce-
dat ab iniquitate omnis, qui no-
20 minat nomen Domini. * In ma-
gna autem domo non ſolum ſunt
vaſa aurea, & argentea, ſed & li-
gnea, & fictilia: & quædam qui-
dem in honorem, quædam autem
21 in contumeliam. * Si quis ergo
D emundauerit ſe ab iſtis, erit vas
in honorem ſanctificatum, & vti-
le Domino ad omne opus bonum
22 paratum. * Iuuenilia autem deſi-
deria fuge, ſectare vero iuſtitiam,
fidem, ſpem, charitatem, & pacem
cum ijs, qui inuocant Dominum
23 de corde puro. * ‖ Stultas autem, ‖1. Tim. 1.
& ſine diſciplina quæſtiones de- b. 7 &
uita: ſciens quia generant lites. Tit. 3. c. 9
24 * Seruũ autem Domini non opor-
tet litigare: ſed manſuetum eſſe
ad omnes, docibilem, patientem,
25 * cum modeſtia corripiētem eos,
qui reſiſtunt veritati: nequando
Deus det illis pœnitentiam ad co
26 gnoſcendam veritatem, * & reſi-
piſcãt a diaboli laqueis, a quo ca
ptiui tenētur ad ipſius voluntatē.

CAP. III.

1 A HOc autem ſcito, quòd in no- 1. Tim. 4.
uiſſimis diebus inſtabunt a. 1

tempora periculoſa: * erunt ho- 2
mines ſeipſos amantes, cupidi,
elati, ſuperbi, blaſphemi, paren-
tibus non obedientes, ingrati, ſce
leſti, * ſine affectione, ſine pace, 3
criminatores, incontinentes, imm-
mites, ſine benignitate, * prodi- 4
tores, proterui, tumidi, & volu-
ptatũ amatores magis quàm Dei:
* habentes ſpeciem quidem pie- 5
tatis, virtutem autem eius abne- B
gãtes. Et hos deuita: * ex his enim 6
ſunt, qui penetrant domos, & ca-
ptiuas ducũt mulierculas onera-
tas peccatis, quæ ducuntur varijs
deſiderijs: * ſemper diſcentes, & 7
‖ Exo. 7.b. 11 numquam ad ſcientiam veritatis
peruenientes. * Quemadmodum 8
autem ‖ Iannes, & Mambres re-
ſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt
veritati, homines corrupti mente,
reprobi circa fidem, * ſed vltra 9
non proficient: inſipientia enim
eorum manifeſta erit omnibus,
ſicut & illorum fuit. * Tu autem 10
aſſecutus es meam doctrinam, in- C
ſtitutionem, propoſitum, fidem,
longanimitatem, dilectionem, pa-
tientiam, * perſecutiones, paſſio- 11
nes: qualia mihi facta ſunt An-
tiochiæ, Iconij, & Lyſtris: quales
perſecutiones ſuſtinui, & ex om-
nibus eripuit me Dominus. * Et 12
omnes, qui pie volunt viuere in
Chriſto Ieſu perſecutionẽ patien-
tur. * Mali autem homines, & ſe- 13
ductores proficiẽt in peius, erran-
tes, & in errorem mittentes. * Tu 14
vero permane in ijs, quæ didiciſti, D
& credita ſunt tibi: ſciens a quo
didiceris. * & quia ab infantia ſa 15
cras litteras noſti, quæ te poſſunt
inſtruere ad ſalutem per fidem,
‖ 2. Pet. 1. d. 20 quæ eſt in Chriſto Ieſu. * ‖ Omnis 16
ſcriptura diuinitus inſpirata vti-
lis eſt ad docendum, ad arguen-
dum, ad corripiendum, ad eru-
diendum in iuſtitia: * vt perfectus 17
ſit homo Dei, ad omne opus bo-
num inſtructus.

CAP. IIII.

TEſtificor coram Deo, & Ieſu 1
Chriſto, qui iudicaturus eſt A
viuos, & mortuos, per aduentũ ip-
ſius, & regnũ eius: * prædica ver- 2
bum, inſta opportune, importu-
ne: argue, obſecra, increpa in om-
3 ni patientia, & doctrina. * Erit
enim tempus, cum ſanam doctri-
nam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua
deſideria coaceruabunt ſibi ma-
4 giſtros, prurientes auribus, * & a
veritate quidem auditum auer-
tent, ad fabulas autem conuer-
5 tentur. * Tu vero vigila, in omni-
bus labora, opus fac Euangeli-
ſtæ, miniſterium tuum imple.
6 Sobrius eſto. * Ego enim iam deli-
B bor, & tempus reſolutionis meæ
7 inſtat. * Bonum certamen certa-
ui, curſum conſummaui, fidem
8 ſeruaui. * In reliquo repoſita eſt
mihi corona iuſtitiæ, quam red-
det mihi Dominus in illa die iu-
ſtus iudex: non ſolum autem mi-
hi, ſed & ijs, qui diligunt aduen-
tum eius. Feſtina ad me venire
9 cito. * Demas enim me reliquit,
diligens hoc ſæculum, & abijt
10 Theſſalonicam: * Creſcens in Ga-
11 latiam, Titus in Dalmatiã. * ‖ Lu- ‖ Col. 4. d. 14
C cas eſt mecum ſolus. Marcum aſ-
ſume, & adduc tecum: eſt enim
12 mihi vtilis in miniſterium. * Ty-
13 chicum autẽ miſi Epheſum. * Pe-
nulã, quam reliqui Troade apud
Carpum, veniens affer tecum, &
libros, maxime autem membra-
14 nas. * Alexander ærarius multa
mala mihi oſtẽdit: reddet illi Do-
15 minus ſecũdum opera eius: * quẽ
& tu deuita: valde enim reſtitit
16 verbis noſtris. * In prima mea de-
fenſione nemo mihi affuit, ſed
omnes me dereliquerunt: non il-
17 lis imputetur. * Dominus autem
D mihi aſtitit, & confortauit me,
vt per me prædicatio impleatur,
& audiant omnes Gentes: & libe-
18 ratus ſum de ore Leonis. * Libera-
uit me Dominus ab omni opere
malo: & ſaluum faciet in regnum
ſuum cæleſte, cui gloria in ſæcu-
19 la ſæculorum. Amen. * Saluta
Priſcam, & Aquilam, & ‖ Oneſi- ‖ S. 1. d. 16
20 phori domum. * Eraſtus remanſit
Corinthi. Trophimum autem re-
21 liqui infirmum Mileti. * Feſtina
ante hiemem venire. Salutant te
Eubulus, & Pudens, & Linus, &
22 Claudia, & fratres omnes. * Do-
minus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu
tuo. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS ſer- 1
uus Dei, A- A
poſtolus au-
tē Ieſu Chri
ſti ſecūdum
fidē electo-
rum Dei, &
agnitionem
veritatis, quæ ſecundum pietatem
eſt * in ſpem vitæ æternæ, quam 2
promiſit qui non mentitur, Deus,
ante tempora ſæcularia :* mani- 3
feſtauit autem tēporibus ſuis ver-
bum ſuum in prædicatione, quæ
credita eſt mihi ſecundum præce-
ptum Saluatoris noſtri Dei:* Tito 4
dilecto filio ſecundum commu- B
nem fidem, gratia, & pax a Deo
Patre, & Chriſto Ieſu Saluatore
noſtro. * Huius rei gratia reliqui 5
te Cretæ, vt ea, quæ deſunt, cor-
rigas, & conſtituas per ciuitates
presbyteros, ſicut & ego diſpoſui
‖1.Tim.3.a tibi. * ‖ Si quis ſine crimine eſt, 6
2 vnius vxoris vir, filios habens fi-
deles, non in accuſatione luxu-
riæ, aut non ſubditos. * Oportet 7
enim epiſcopum ſine crimine eſ- C
ſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non
ſuperbum, non iracundum, non
vinolentum, non percuſſorem,
non turpis lucri cupidum : * ſed 8
hoſpitalem, benignum, ſobrium,
iuſtum, ſanctum, continentem,
* amplectentem eum, qui ſecun- 9
dum doctrinam eſt, fidelem ſer-
monem : vt potens ſit exhortari
in doctrina ſana, & eos, qui con-
tradicunt, arguere. * Sunt enim 10
multi etiam inobedientes, vani-
loqui, & ſeductores : maxime qui
11 de circumciſione ſunt : * quos
A oportet redargui : qui vniuerſas
domos ſubuertunt, docentes quæ
non oportet, turpis lucri gratia.
12 * Dixit quidam ex illis, proprius
D ipſorū propheta : Cretenſes ſem-
per mendaces, malæ beſtiæ, ven-
13 tres pigri.* Teſtimonium hoc ve-
rū eſt. Quam ob cauſam increpa
14 illos dure, vt ſani ſint in fide, *nō
intendentes Iudaicis fabulis, &
mandatis hominum, auerſantiū
15 ſe a veritate. * ‖ Omnia munda ‖ Ro. 14.d.
mundis ; coinquinatis autem, & 20
infidelibus nihil eſt mundum, ſed
inquinatę ſunt eorum & mens, &
16 conſcientia.* Confitentur ſe noſ-
ſe Deum, factis autem negant :
cum ſint abominati, & incredibi-
les, & ad omne opus bonum re-
probi.

CAP. II.

1 TV autem loquere quæ decēt
2 ſanam doctrinam : * Senes vt
A ſobrij ſint, pudici, prudentes,
ſani in fide, in dilectione, in pa-
3 tientia: * Anus ſimiliter in habi-
tu ſancto, non criminatrices, non
multo vino ſeruientes, bene do-
4 centes : * vt prudentiam doceant
adoleſcentulas, vt viros ſuos a-
5 ment, filios ſuos diligant, * pru-
B dentes, caſtas, ſobrias, domus
curam habentes, benignas, ſubdi-
tas viris ſuis, vt non blaſpheme-
6 tur verbum Dei : * Iuuenes ſimi-
7 liter hortare vt ſobrij ſint. * In
omnibus teipſum præbe exemplū
bonorum operum, in doctrina,

in integritate, in grauitate, *ver- 8
bum ſanum, irreprehenſibile: vt
is, qui ex aduerſo eſt, vereatur,
nihil habens malum dicere de
ᶠEph. 6. a. 5 Col. 3. d. 22 1. Pet. 2. c. 18 — vobis: *ᶠSeruos dominis ſuis ſub- 9
ditos eſſe, in omnibus placentes, C
non contradicentes, * non frau- 10
dantes, ſed in omnibus fidem bo-
nam oſtendentes: vt doctrinam
Saluatoris noſtri Dei ornent in
omnibus. * Apparuit enim gra- 11
tia Dei Saluatoris noſtri omnibus
hominibus, * erudiens nos, vt 12
abnegantes impietatem, & ſæcu- D
laria deſideria: ſobrie, & iuſte,
& pie viuamus in hoc ſæculo,
*expectantes beatam ſpem, & ad- 13
uentum gloriæ magni Dei, & Sal-
uatoris noſtri Ieſu Chriſti: * qui 14
dedit ſemetipſum pro nobis, vt
nos redimeret ab omni iniquita-
te, & mundaret ſibi populũ acce-
ptabilem, ſectatorem bonorum
operum. *Hæc loquere, & exhor- 15
tare, & argue cum omni imperio.
Nemo te contemnat.

CAP. III.

ADmone illos principibus, & 1
poteſtatibus ſubditos eſſe, di- A
cto obedire, ad omne opus bonũ
paratos eſſe: * neminem blaſphe- 2
mare, non litigioſos eſſe, ſed mo-
deſtos, omnem oſtendentes man-
ſuetudinem ad omnes homines.
* Eramus enim aliquando & nos 3
inſipientes, increduli, errantes,
ſeruientes deſiderijs, & volupta-
tibus varijs, in malitia & inuidia
agentes, odibiles, odientes inuicẽ.
4 *Cum autẽ benignitas, & huma-
B nitas apparuit Saluatoris noſtri
5 Dei: *ᶢnon ex operibus iuſtitiæ, ᶢ1. Tim. 4. b. 7
quæ fecimus nos, ſed ſecundum
ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit 2. Tim. 1. c. 23
per lauacrum regenerationis, &
6 renouationis Spiritus ſancti, *quẽ
effudit in nos abunde per Ieſum
Chriſtum Saluatorem noſtrum:
7 * vt iuſtificati gratia ipſius, he-
redes ſimus ſecundum ſpem vitæ
8 æternæ. * Fidelis ſermo eſt & de
C his volo te cõfirmare: vt curent
bonis operibus præeſſe qui credũt
Deo. Hæc ſunt bona, & vtilia
9 hominibus. * ʰStultas autem ʰ2. Tim. 2. d. 23
quæſtiones, & genealogias, &
contentiones, & pugnas legis de-
uita. ſunt enim inutiles, & va-
10 næ. * Hæreticum hominem poſt
vnam, & ſecundam correptionem
11 deuita: * ſciens quia ſubuerſus
eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit,
cum ſit proprio iudicio condem-
12 natus. * Cum miſero ad te Arte-
D mam, aut Tychicum, feſtina ad
me venire Nicopolim: ibi enim
13 ſtatui hiemare. * Zenam legiſpe-
ritum, & Apollo ſolicite præmit-
14 te, vt nihil illis deſit. * Diſcant
autem & noſtri bonis operibus
præeſſe ad vſus neceſſarios, vt non
15 ſint infructuoſi. * Salutant te qui
mecum ſunt omnes: ſaluta
eos, qui nos amant in
fide. Gratia Dei
cum omnibus
vobis. A-
men.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

PAVLVS vin- 1
ctus Chriſti A
Ieſu, & Ti-
motheus fra
ter: Phile-
moni dile-
cto, & adiu-
tori noſtro;
* & Appiæ 2
ſorori chariſſimæ, & Archippo cō
militoni noſtro, & Eccleſiæ, quæ
in domo tua eſt.* Gratia vobis, & 3
pax a Deo Patre noſtro, & Domi-
no Ieſu Chriſto. * Gratias ago 4
Deo meo, ſemper memoriam tui
faciens in orationibus meis, *au- 5
diens charitatem tuam, & fidem,
quam habes in Domino Ieſu, &
in omnes ſanctos: *vt communi- 6
catio fidei tuæ euidēs fiat in agni- B
tione omnis operis boni, quod eſt
in vobis in Chriſto Ieſu. *Gaudiū 7
enim magnum habui, & conſo-
lationem in charitate tua: quia
viſcera ſanctorum requieuerunt
per te, frater. * Propter quod 8
multam fiduciam habēs in Chri-
ſto Ieſu imperandi tibi quod ad
rē pertinet: * propter charitatem 9
magis obſecro, cū ſis talis, vt Pau-
lus ſenex, nunc autem & vin-
ctus Ieſu Chriſti. * Obſecro te 10
pro meo filio, quem genui in vin-
culis, Oneſimo, *qui tibi aliquān- 11
do inutilis fuit, nūc autem & mi- C
12 hi, & tibi vtilis, *quem remiſi ti-
bi. Tu autem illum, vt mea vi-
13 ſcera, ſuſcipe: *quem ego volue-
ram mecum detinere, vt pro te
mihi miniſtraret in vinculis Euā-
14 gelij: * ſine conſilio autem tuo
nihil volui facere, vti ne velut
ex neceſſitate bonum tuum eſſet,
15 ſed voluntarium.* Forſitan enim
ideo diſceſſit ad horam a te, vt
16 æternum illum reciperes: *iam
D nō vt ſeruum, ſed pro ſeruo cha-
riſſimum fratrem, maxime mihi:
quanto autē magis tibi & in car-
17 ne, & in Domino? * Si ergo ha-
bes me ſocium, ſuſcipe illum ſi-
18 cut me: * Si autem aliquid no-
cuit tibi, aut debet: hoc mihi im-
19 puta. *Ego Paulus ſcripſi mea ma
nu: ego reddam, vt non dicam
tibi, quod & teipſum mihi de-
20 bes: * ita frater. Ego te fruar in
Domino: Refice viſcera mea in
21 Domino. *Confidens in obedien-
tia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam
22 & ſuper id, quod dico, facies. * Si-
mul autem & para mihi hoſpitiū:
nam ſpero per orationes veſtras
23 donari mē vobis.* Salutat te Epa-
phras concaptiuus meus in Chri-
24 ſto Ieſu, * Marcus, Ariſtarchus,
Demas, & Lucas, adiutores mei.
25 *Gratia Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD HEBRÆOS.

CAPVT PRIMVM.

MVltifariam, 1
multisq. mo- A
dis olim De-
us loquẽs pa-
tribus in Pro-
phetis: * no- 2
uiſſime, die-
bus iſtis lo-
cutus eſt nobis in Filio, quem
conſtituit heredem vniuerſorum,
‖Sap.7.d.26 per quẽ fecit & ſæcula:* ‖qui cum 3
ſit ſplendor gloriæ, & figura ſub-
ſtantiæ eius, portansq. omnia
verbo virtutis ſuæ, purgationem
peccatorum faciens, ſedet ad
dexteram maieſtatis in excelſis:
* tanto melior angelis effectus, 4
quanto differentius præ illis no- B
men hereditauit. * Cui enim dixit 5
‖Pſ.2.b.7 aliquãdo angelorũ: ‖ Filius meus
es tu, ego hodie genui te? Et rur-
‖2.Reg.7.b 14 ſum: Ego ero illi in patrem, & ip-
ſe erit mihi in filium? * Et cũ ite- 6
rum introducit primogenitum in
‖Pſ.96.c.8 orbem terræ, dicit: ‖Et adorẽt eum
omnes angeli Dei. * Et ad ange- 7
‖Pſ.103.a.4 los quidem dicit: ‖ Qui facit an- C
gelos ſuos ſpiritus, & miniſtros
ſuos flammam ignis. * Ad Fi- 8
‖Pſ.44.b.7 lium autem: ‖Thronus tuus Deus
in ſæculum ſæculi: virga æqui-
tatis, virga regni tui. * Dilexi- 9
ſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatẽ:
propterea vnxit te Deus, Deus
tuus oleo exultationis præ parti-
‖Pſ.101.d.26 cipibus tuis. * Et: ‖Tu in principio 10
Domine terram fundaſti: & opera
manuum tuarum ſunt cæli. * Ipſi 11
peribunt, tu autem permanebis. & D
omnes vt veſtimẽtum veteraſcẽt:
* & velut amictum mutabis eos, 12
& mutabuntur: tu autem idem
ipſe es, & anni tui non deficient.
‖Pſ.109.a.1 * Ad quem autem angelorum di- 13
1.Cor.15.d 25 xit aliquando: ‖ Sede a dextris
meis, quoadusque ponam inimi-
cos tuos ſcabellum pedum tuo-
14 rum? * Nonne omnes ſunt admi-
niſtratorij ſpiritus, in miniſterium
miſſi propter eos, qui hereditatem
capient ſalutis?

CAP. II.

1 PRopterea abundantius opor-
A tet obſeruare nos ea, quæ au-
diuimus ne forte pereffluamus.
2 * Si enim qui per angelos dictus
eſt ſermo, factus eſt firmus, &
omnis præuaricatio, & inobediẽ-
tia accepit iuſtam mercedis retri-
3 butionem: * quomodo nos effu-
giemus ſi tantam neglexerimus
ſalutem? quæ cum initium acce-
piſſet enarrari per Dominum ab
eis, qui audierunt, in nos confir-
4 mata eſt, * ‖conteſtante Deo ſignis ‖Mar.16.d.
& portentis, & varijs virtutibus, 20
& Spiritus ſancti diſtributionibus
ſecundum ſuam voluntatem.
5 * Non enim angelis ſubiecit Deus
orbem terræ futurum, de quo lo-
6 quimur. * Teſtatus eſt autem in
B quodam loco quis dicens: ‖ Quid ‖Pſ.8.c.5
eſt homo quòd memor es eius,
aut filius hominis quoniam viſi-
7 tas eum? * Minuiſti eum paulo-
minus ab angelis: gloria & hono-
re coronaſti eum: & conſtituiſti
eum ſuper opera manuum tuarũ.
8 * ‖Omnia ſubiecisti ſub pedibus ‖Mat.28.d.
eius: In eo enim quòd omnia ei 18
ſubiecit, nihil dimiſit non ſubie- 1.Cor.15.
ctum ei. Nũc autem necdum vi- d.26
9 demus omnia ſubiecta ei * ‖Eum
C autem, qui modico quàm ange- ‖Phil.2.b.8
li minoratus eſt, videmus Ie-
ſum propter paſſionem mortis,
gloria & honore coronatum: vt
gratia Dei, pro omnibus guſtaret
10 mortem. * Decebat enim eũ, pro-
pter quem omnia, & per quẽ om-
nia,

nia, qui multos filios in gloriam
adduxerat, auctorem ſalutis eo-
rum per paſſionem conſummare.
*Qui enim ſanctificat, & qui ſan- 11
ctificantur, ex vno omnes. Pro-
pter quam cauſam non confun-
ditur fratres eos vocare, dicens:
‖Pſ.21.c.23 *‖ Nunciabo nomen tuum fratri- 12
bus meis: in medio Eccleſiæ lau-
‖Pſ.17.a.3 dabo te. * Et iterum: ‖ Ego ero fi- 13
‖Iſa.8.d.18 dens in eum. Et iterum: ‖ Ecce D
ego, & pueri mei, quos dedit mi-
hi Deus. * Quia ergo pueri com- 14
municauerunt carni, & ſanguini,
& ipſe ſimiliter participauit eiſ-
‖Oſe.13.d. dem: ‖ vt per mortem deſtrueret
14 eum, qui habebat mortis impe-
1.Cor.15.g. rium, id eſt, diabolum: * & li- 15
54 beraret eos, qui timore mortis
per totam vitã obnoxij erant ſer-
uituti. *Nuſquam enim angelos 16
apprehendit, ſed ſemen Abrahæ
apprehendit. * Vnde debuit per 17
omnia fratribus ſimilari, vt mi-
ſericors fieret, & fidelis ponti-
fex ad Deum, vt repropitiaret de-
licta populi. * In eo enim, in quo 18
paſſus eſt ipſe & tentatus, potens
eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAP. III.

VNde fratres ſancti, vocatio- 1
nis cæleſtis participes, con- A
ſiderate Apoſtolum, & pontificẽ
confeſſionis noſtræ Ieſum: * qui 2
fidelis eſt ei, qui fecit illum ſicut
‖Nu.12.b.7 & ‖ Moyſes in omni domo eius.
* Amplioris enim gloriæ iſte præ 3
Moyſe dignus eſt habitus, quan-
to ampliorem honorem habet do-
mus, qui fabricauit illam. *Om- 4
nis namque domus fabricatur
ab aliquo: qui autem omnia crea-
uit, Deus eſt. * Et Moyſes quidem 5
fidelis erat in tota domo eius tã- B
quam famulus, in teſtimonium
eorum, quæ dicenda erant:
* Chriſtus vero tamquam filius 6
in domo ſua: quæ domus ſumus
nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei
vſque ad finem, firmam retinea-
mus. *Quapropter ſicut dicit Spi- 7
‖Pſ.94.b.8 ritus ſanctus: ‖ Hodie ſi vocem
eius audieritis, *nolite obdura- 8
re corda veſtra, ſicut in exacerba-
tione ſecũdum diem tentationis
in deſerto, *vbi tentauerunt me 9
patres veſtri: probauerunt, & vi-
10 derunt opera mea * quadragin-
C ta annis: Propter quod infenſus
fui generationi huic, & dixi: Sem-
per errant corde. Ipſi autem non
11 cognouerunt vias meas, * ſicut
iuraui in ira mea: Si introibunt in
12 requiem meam. * Videte fratres,
ne forte ſit in aliquo veſtrum cor
malum incredulitatis, diſcedẽdi a
13 Deo viuo: * ſed adhortamini voſ-
metipſos per ſingulos dies, donec
Hodie cognominatur, vt nõ obdu-
retur quis ex vobis fallacia pecca
14 ti. * Participes enim Chriſti effecti
D ſumus: ſi tamen initiũ ſubſtantiæ
eius vſque ad finẽ firmũ retinea-
15 mus. * Dũ dicitur: Hodie ſi vocem
eius audieritis, nolite obdurare
corda veſtra, quemadmodum in
16 illa exacerbatione. * Quidã enim
audientes exacerbauerunt: ſed nõ
vniuerſi qui profecti ſunt ex Ægy
17 pto per Moyſen. * Quibus autem
infenſus eſt quadraginta annis?
Nonne illis, qui peccauerũt, ‖ quo- ‖Nu.14.f.
rũ cadauera proſtrata ſunt in de- 17
18 ſerto? * Quibus autem iurauit nõ
introire in requiem ipſius, niſi il-
19 lis, qui increduli fuerunt? * Et vi-
demus, quia non potuerũt introi-
re propter incredulitatem.

CAP. IIII.

1 TImeamus ergo ne forte reli-
A cta pollicitatione introeundi
in requiem eius, exiſtimetur ali-
2 quis ex vobis deeſſe. * Etenim &
nobis nunciatum eſt, quemad-
modum & illis. ſed non profuit il
lis ſermo auditus, non admiſtus
3 fidei ex ijs, quæ audierunt. * In-
grediemur enim in requiem, qui
credidimus: quemadmodũ dixit:
‖Sicut iuraui in ira mea: Si introi- ‖Pſ.94.b.11
bunt in requiem meam: & quidẽ
operibus ab inſtitutione mundi
4 perfectis. * Dixit enim in quo-
B dã loco de die ſeptima ſic: ‖Et re- ‖Gen.2.a.2
quieuit Deus die ſeptima ab om-
5 nibus operibus ſuis. * Et in iſto
rurſum: Si introibunt in requiem
6 meam. * Quoniam ergo ſupereſt
introire quoſdam in illam, & ij,
quibus prioribus annunciatum
eſt, non introierunt propter in-
7 credulitatem: * iterum terminat
diem quendam, Hodie, in Dauid
dicen-

dicendo, poſt tantum temporis,
‖ 5.3.b.7 ſicut ſupra dictum eſt: ‖ Hodie ſi
vocem eius audieritis, nolite ob-
durare corda veſtra. * Nam ſi eis 8
Ieſus requiem præſtitiſſet, num-
quã de alia loqueretur, poſthac,
die. * Itaque relinquitur ſabba- 9
tiſmus populo Dei. * Qui enim 10
ingreſſus eſt in requiẽ eius: etiam C
ipſe requieuit ab operibus ſuis, ſi-
cut a ſuis Deus. * Feſtinemus ergo 11
ingredi in illam requiem: vt ne
in idipſum quis incidat incredu-
litatis exemplum. * Viuus eſt 12
enim ſermo Dei, & efficax, & pe-
netrabilior omni gladio ancipiti:
& pertingens vſque ad diuiſionẽ
animæ ac ſpiritus, compagum
quoque ac medullarum, & diſcre
tor cogitationum, & intentionum
‖ Pſ. 33.c.16 cordis. * ‖ Et non eſt vlla creatura 13
Eccli. 15.d. inuiſibilis in conſpectu eius: om- D
20 nia autem nuda & aperta ſunt
oculis eius, ad quem nobis ſer-
mo. * Habentes ergo pontificem 14
magnum, qui penetrauit cælos,
Ieſum filium Dei: teneamus con-
feſſionem. * Non enim habemus 15
pontificem, qui non poſſit com-
pati infirmitatibus noſtris: tenta-
tum autem per omnia pro ſimili-
tudine abſque peccato. * Adea- 16
mus ergo cũ fiducia ad thronum
gratiæ: vt miſericordiam conſe-
quamur, & gratiam inueniamus
in auxilio opportuno.

CAP. V.

OMnis namque põtifex ex ho- 1
minibus aſſumptus, pro ho- A
minibus conſtituitur in ijs, quæ
ſunt ad Deum, vt offerat dona, &
ſacrificia pro peccatis: * qui con- 2
dolere poſſit ijs, qui ignorant, &
errant: quoniam & ipſe circum-
datus eſt infirmitate: * & propte- 3
rea debet, quemadmodum pro
populo, ita etiam & pro ſemetip-
‖ Exo. 28.a.1 ſo offerre pro peccatis. * ‖ Nec 4
2. Par. 26.c. quiſquam ſumit ſibi honorem, B
18 ſed qui vocatur a Deo, tamquam
Aaron. * Sic & Chriſtus non ſe- 5
metipſum clarificauit vt pontifex
fieret: ſed qui locutus eſt ad eum:
‖ Pſ. 2.b.7 ‖ Filius meus es tu, ego hodie ge-
nui te. * Quemadmodum & in 6
‖ Pſ. 109.b.4 alio loco dicit: ‖ Tu es ſacerdos in
æternum ſecundũ ordinem Mel-
7 chiſedech. * Qui in diebus carnis
C ſuæ preces, ſupplicationesq. ad
eum, qui poſſit illum ſaluum fa-
cere a morte cum clamore vali-
do, & lacrymis offerens, exaudi-
8 tus eſt pro ſua reuerentia: * Et
quidem cum eſſet Filius Dei, di-
dicit ex ijs, quæ paſſus eſt, obediẽ-
9 tiam: * & conſummatus, factus
eſt omnibus obtemperantibus ſi-
10 bi, cauſa ſalutis æternæ, * appel-
latus a Deo pontifex iuxta ordi-
11 nem Melchiſedech. * De quo no-
bis grandis ſermo, & ininterpre-
tabilis ad dicendum: quoniam
imbecilles facti eſtis ad audien-
12 dum. * Etenim cum deberetis
D magiſtri eſſe propter tempus: rur-
ſum indigetis, vt vos doceamini
quæ ſint elementa exordij ſermo-
num Dei: & facti eſtis quibus la-
13 cte opus ſit, non ſolido cibo. * Om
nis enim, qui lactis eſt particeps,
expers eſt ſermonis iuſtitiæ: par-
14 uulus enim eſt. * Perfectorum
autem eſt ſolidus cibus: eorum,
qui pro conſuetudine exercitatos
habent ſenſus ad diſcretionem bo
ni ac mali.

CAP. VI.

1 QVapropter intermittentes in-
A choationis Chriſti ſer-
monem, ad perfectiora
ferantur, non rurſum iacientes
fundamentum pœnitẽtiæ ab ope-
ribus mortuis, & fidei ad Deum
2 * baptiſmatum doctrinæ, impo-
ſitionis quoque manuum, ac re-
ſurrectionis mortuorum, & iudi-
3 cij æterni. * Et hoc faciemus, ſi
4 quidem permiſerit Deus. * ‖ Im- ‖ Mat. 12.d.
poſſibile eſt enim eos, qui ſemel 45
ſunt illuminati, guſtauerunt etiã 2. Pet. 2.d.
donum cæleſte, & participes fa- 20
5 cti ſunt Spiritus ſancti, * guſtaue- 1. Io. 5.c.16
runt nihilominus bonũ Dei ver-
bum, virtutesq. ſæculi venturi,
6 * & prolapſi ſunt; rurſus renoua-
B ri ad pœnitentiam, rurſum cruci-
figentes ſibimetipſis filium Dei,
7 & oſtentui habentes. * Terra enim
ſæpe venientem ſuper ſe bibens
imbrem, & generans herbam op-
portunam illis, a quibus colitur:
accipit benedictionem a Deo.
8 * proferens autem ſpinas, ac tri-
bulos, reproba eſt, & maledicto
proxi-

proxima: cuius conſummatio in
combuſtionem. * Confidimus au- 9
tem de vobis dilectiſſimi melio-
ra, & viciniora ſaluti: tametſi ita
loquimur. * Non enim iniuſtus 10
Deus, vt obliuiſcatur operis ve-
ſtri, & dilectionis, quam oſten-
diſtis in nomine ipſius, qui mini-
ſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.
* Cupimus autē vnumquemque 11
veſtrum eandem oſtentare ſolici- C
tudinem ad expletionem ſpei vſ-
que in finem: * vt non ſegnes effi- 12
ciamini, verum imitatores eorū.
qui fide, & patientia hereditabūt
promiſſiones. * Abrahæ namque 13
promittens Deus, quoniam ne-
minem habuit, per quem iuraret,
maiorē, iurauit per ſemetipſum,
‖Gen.22.c.16 * dicens: ‖ Niſi benedicens bene- 14
dicam te, & multiplicans multi-
plicabo te. * Et ſic longanimiter 15
ferens, adeptus eſt repromiſſio-
nem. * Homines enim per maio- 16
rem ſui iurant: & omnis contro- D
uerſiæ eorum finis, ad confirma-
tionem, eſt iuramentum. * In quo 17
abundantius volens Deus oſten-
dere pollicitationis heredibus im
mobilitatem conſilij ſui, interpo-
ſuit iuſiurādum: * vt per duas res 18
immobiles, quibus impoſſibile
eſt mentiri Deum, fortiſſimū ſola-
tium habeamus, qui confugimus
ad tenendā propoſitā ſpem, * quē 19
ſicut anchoram habemus animæ
tutam, ac firmam, & incedentem
vſq; ad interiora velaminis, * vbi 20
præcurſor pro nobis introiuit Ie-
ſus, ſecundum ordinem Melchi-
ſedech pontifex factus in æternū.

CAP. VII.

‖Gen.14.d.18 HIc enim Melchiſedech, rex 1
Salem, ſacerdos Dei ſum- A
mi, qui obuiauit Abrahæ regreſ-
ſo a cæde regum, & benedixit ei:
* cui & decimas omnium diuiſit 2
Abraham: primum quidem qui
interpretatur rex iuſtitiæ: deinde
autem & rex Salem, quod eſt, rex
pacis, * ſine patre, ſine matre, ſine 3
genealogia, neque initiū dierum,
neque finem vitæ habens, aſſimi-
latus autem Filio Dei, manet ſa-
cerdos in perpetuum. * Intuemi- 4
ni autē quantus ſit hic, cui & de-
cimas dedit de præcipuis Abrahā

5 patriarcha. * Et quidem de filijs
Leui ſacerdotium accipientes,
‖ mandatum habent decimas ſu- ‖Deu.18.a.3
mere a populo ſecūndum legem,
id eſt, a fratribus ſuis: quāquam Ioſ.14.a.6
& ipſi exierint de lūbis Abrahæ.
6 * Cuius autem generatio non an-
B numeratur in eis, decimas ſum-
pſit ab Abraham, & hunc, qui ha-
bebat repromiſſiones, benedixit.
7 * Sine vlla autem contradictione,
quod minus eſt, a meliore bene-
8 dicitur. * Et hic quidem, deci-
mas morientes homines accipiūt:
ibi autem conteſtatur, quia viuit.
9 * Et (vt ita dictum ſit) per Abra-
ham, & Leui, qui decimas acce-
10 pit, decimatus eſt: * adhuc enim
in lumbis patris erat, quando ob-
11 uiauit ei Melchiſedech. * Si ergo
conſummatio per ſacerdotium
Leuiticum erat (populus enim
ſub ipſo legem accepit) quid ad-
huc neceſſarium fuit ſecundum
ordinem Melchiſedech, aliū ſur-
gere ſacerdotem, & non ſecun-
12 dum ordinē Aaron dici? * Tranſ-
lato enim ſacerdotio, neceſſe eſt
13 vt & legis tranſlatio fiat. * In quo
enim hæc dicuntur, de alia tribu
eſt, de qua nullus altari præſto
14 fuit. * Manifeſtum eſt enim quòd
C ex Iuda ortus ſit Dominus noſter:
in qua tribu nihil de ſacerdoti-
15 bus Moyſes locutus eſt. * Et am-
plius adhuc manifeſtum eſt: ſi ſe-
cundū ſimilitudinem Melchiſe-
16 dech exurgat alius ſacerdos, * qui
non ſecundū legem mandati car-
nalis factus eſt, ſed ſecūdum vir-
17 tutem vitæ inſolubilis. * Conte-
ſtatur enim: ‖ Quoniam tu es ſa- ‖Pſ.109.b.4
cerdos in æternum, ſecundum or-
18 dinem Melchiſedech. * Repro-
batio quidē fit præcedentis man-
dati, propter infirmitatem eius,
19 & inutilitatem: * nihil enim ad
perfectum adduxit lex: introdu-
ctio vero melioris ſpei, per quam
20 proximamus ad Deum. * Et quā-
tum eſt non ſine iureiurando (alij
quidem ſine iureiurādo ſacerdo-
21 tes facti ſunt, * hic autem cum
D iureiurando per eum, qui dixit
ad illum: ‖ Iurauit Dominus, & ‖Pſ.109.b.4
non pœnitebit eum: tu es ſacer-
22 dos in æternum:) * in tantum
melioris teſtamēti ſponſor factus
eſt Ieſus. * Et alij quidem plures
facti

actí ſiut ſacerdotes, idcirco quòd
morte prohiberentur permanere:
* hic autem eo quòd maneat in 24
æternum, ſempiternum habet ſa-
cerdotium. * Vnde & ſaluare in 25
perpetuum poteſt accedentes per
ſemetipſum ad Deum: ſemper
viuens ad interpellãdum pro no-
bis. * Talis enim decebat vt nobis 26
eſſet pontifex, ſanctus, innocens,
impollutus, ſegregatus a pecca-
toribus, & excelſior cælis factus:
* qui nõ habet neceſſitatem quo- 27
tidie, quemadmodum ſacerdotes,
Leu.16.a.6 ‖ prius pro ſuis delictis hoſtias
offerre, deinde pro populi: hoc
enim fecit ſemel, ſeipſum offerẽ-
do. * Lex enim homines cõſtituit 28
ſacerdotes infirmitatem haben-
tes: ſermo autem iuriſiurandi, qui
poſt legem eſt, Filium in æter-
num perfectum.

CAP. VIII.

CApitulum autem ſuper ea, 1
quæ dicuntur: Talem habe- A
mus Pontificem, qui conſedit in
dextera ſedis magnitudinis in cæ-
lis, * ſanctorum miniſter & taber- 2
naculi veri, quod fixit Dominus,
& non homo. * Omnis enim pon- 3
tifex ad offerendum munera, &
hoſtias conſtituitur: vnde neceſſe
eſt & hunc habere aliquid, quod
offerat: * ſi ergo eſſet ſuper terrã, 4
nec eſſet ſacerdos: cum eſſent qui B
offerrent ſecundum legem mune-
ra, * qui exemplari, & vmbræ 5
deſeruiunt cæleſtium. Sicut reſ-
ponſum eſt Moyſi, cum conſum-
‖Exo.25.d. maret tabernaculũ: ‖ Vide (inquit)
40 omnia facito ſecũdum exemplar,
Act.7.f.44 quod tibi oſtenſum eſt in monte.
* Nunc autem melius ſortitus eſt 6
miniſterium, quanto & melioris C
teſtamenti mediator eſt, quod in
melioribus repromiſſionibus ſan
citum eſt. * Nam ſi illud prius 7
culpa vacaſſet: non vtique ſecun-
di locus inquireretur. * Vituperãs 8
Ier.31.e.31 enim eos dicit: ‖ Ecce dies veniẽt,
dicit Dominus: & conſummabo
ſuper domum Iſrael, & ſuper do-
mum Iuda teſtamentum nouum,
* non ſecundum teſtamentum, 9
quod feci patribus eorum in die,
qua apprehendi manum eorum
vt educerẽ illos de Terra Aegy-
pti: quoniam ipſi non perman-
ſerunt in teſtamento meo: & ego
10 neglexi eos, dicit Dominus. * quia
D hoc eſt teſtamentum, quod diſpo-
nam domui Iſrael poſt dies illos,
dicit Dominus: Dãdo leges meas
in mentem eorum, & in corde
eorum ſuperſcribam eas: & ero
eis in Deum, & ipſi erunt mihi
11 in populum: * & non docebit v-
nuſquiſque proximum ſuum, &
vnuſquiſque fratrem ſuum di-
cens: Cognoſce Dominum: quo-
niam omnes ſcient me a minore
12 vſque ad maiorem eorum: * quia
propitius ero iniquitatibus eo-
rum, & peccatorum eorum iam
13 non memorabor. * Dicendo au-
tem nouum: veterauit prius.
Quod autem antiquatur, & ſene-
ſcit, prope interitum eſt.

CAP. IX.

1 HAbuit quidem & prius, iuſti-
A ficationes culturæ, & ſanctũ
2 ſæculare. * ‖ Tabernaculum enim Exo.26.a.1
factum eſt primum, in quo erant & 36.a.8
candelabra, & menſa, & propo-
ſitio panum, quæ dicitur Sancta.
3 * Poſt velamentum autem ſecun-
dum, tabernaculum, quod dici-
4 tur Sancta ſanctorum: * aureum
habens ‖ thuribulum, & arcam ‖Num.16
teſtamenti circumtectam ex om- Leuit.16
ni parte auro, in qua vrna aurea
habẽs manna, & virga Aaron, quæ
fronduerat, ‖ & tabulæ teſtamẽti, ‖3.Reg.8.b.
5 * ſuperque eam erant Cherubim 9
gloriæ obumbrantia propitiato- 2.Par.5.b.
rium: de quibus non eſt modo di- 10
6 cendum per ſingula. * His vero
B ita compoſitis: in priori quidem
tabernaculo ſemper introibãt ſa-
cerdotes, ſacrificiorum officia cõ-
7 ſummantes: * in ſecundo autem
‖ ſemel in anno ſolus pontifex nõ ‖Exo.30.b.
ſine ſanguine, quẽ offert pro ſua, 10
8 & populi ignorantia: * hoc ſigni- Leu.16.a.2
ficãte Spiritu ſancto, nondum pro-
palatam eſſe ſanctorum viam, ad-
huc priore tabernaculo habente
9 ſtatum. * quæ parabola eſt tem-
poris inſtantis: iuxta quam mu-
nera, & hoſtiæ offeruntur, quæ
non poſſunt iuxta conſcientiam
perfectum facere ſeruientem, ſo-
lummodo in cibis, & in potibus,
10 * & variis baptiſmatibus, & iuſti-

tijs carnis vſque ad tempus corre-
ctionis impoſitis. * Chriſtus au- 11
tem aſſiſtens pontifex futurorum
bonorum, per amplius & perfe-
ctius tabernaculum non manufa-
ctum, id eſt, non huius creatio-
nis: * neque per ſanguinem hir- 12
corum, aut vitulorum, ſed per
proprium ſanguinem introiuit ſe-
mel in Sancta, æterna redemptio-
‖ Leu.16.c. ne inuenta. * ‖ Si enim ſanguis hir- 13
14 corum, & taurorum, & cinis vitu- D
læ aſperſus inquinatos ſanctificat
‖ 1.Pet.1.d. ad emundationem carnis: * ‖ quan- 14
19 to magis ſanguis Chriſti, qui per
1.Ioan.1.c. Spiritum ſanctũ ſemetipſum ob-
7 tulit immaculatum Deo, emun-
Apoc.1.b.5 dabit conſcientiam noſtrã ab ope-
ribus mortuis, ad ſeruiendum
Deo viuenti? * Et ideo noui teſta- 15
‖ Gal.3.b. menti mediator eſt: ‖ vt morte in-
15 tercedente in redemptionem ea-
rum præuaricationum, quæ erant
ſub priori teſtamento, repromiſ-
ſionem accipiant qui vocati ſunt E
æternæ hereditatis. * Vbi enim 16
teſtamentum eſt: mors neceſſe eſt
intercedat teſtatoris. * Teſtamen- 17
tum enim in mortuis confirma-
tum eſt: alioquin nondum valet,
dum viuit qui teſtatus eſt. * Vn- 18
de nec primum quidem ſine ſan-
guine dedicatum eſt. * Lecto e- 19
nim omni mandato legis a Moyſe
vniuerſo populo: accipiens ſan-
guinem vitulorũ, & hircorũ cum
aqua & lana coccinea, & hyſſopo:
ipſum quoque librum, & omnẽ
‖ Exo.24.c. populum aſperſit, * dicens: ‖ Hic 20
8 ſanguis teſtamenti, quod manda-
uit ad vos Deus. * Etiam taber- 21
naculum, & omnia vaſa miniſte- F
rij ſanguine ſimiliter aſperſit: * Et 22
omnia pene in ſanguine ſecundũ
legem mundantur: & ſine ſangui-
nis effuſione non fit remiſſio.
* Neceſſe eſt ergo exẽplaria qui- 23
dem cæleſtium his mundari: ipſa
autem cæleſtia melioribus hoſtijs
quàm iſtis. * Non enim in manu- 24
facta Sancta Ieſus introiuit exẽ-
plaria verorum: ſed in ipſum cæ-
lum, vt appareat nunc vultui Dei
pro nobis: * Neque vt ſæpe of- 25
ferat ſemetipſum, quemadmodũ
Pontifex intrat in Sancta per ſin-
gulos annos in ſanguine alieno:
* alioquin oportebat eum frequẽ- 26
ter pati ab origine mundi: nunc

G autem ſemel in conſummatione
ſæculorum, ad deſtitutionem pec-
cati, per hoſtiam ſuam apparuit.
27 * Et quemadmodum ſtatutum eſt
hominibus ſemel mori, poſt hoc
28 autem iudicium: * ‖ ſic & Chriſtus ‖ Ro.5.b.8
ſemel oblatus eſt ad multorũ ex- 1.Pet.3.c.
haurienda peccata: ſecundo ſine 28
peccato apparebit expectantibus
ſe, in ſalutem.

CAP. X.

1 VMbram enim habens lex fu-
A turorum bonorum, nõ ipſam
imaginem rerum: per ſingulos
annos eiſdem ipſis hoſtijs, quas
offerunt indeſinenter, numquam
poteſt accedentes perfectos face-
2 re: * alioquin ceſſaſſent offerri:
ideo quòd nullam haberent vl-
tra conſcientiam peccati, cultores
3 ſemel mundati: * ſed in ipſis com-
memoratio peccatorum per ſin-
4 gulos annos fit. * impoſſibile
enim eſt ſanguine taurorum &
5 hircorum auferri peccata. * Ideo
B ingrediens mundum dicit: ‖ Ho- ‖ Pſ.39.b.7
ſtiam, & oblationem noluiſti: cor-
6 pus autem aptaſti mihi: * holocau-
tomata pro peccato non tibi pla-
7 cuerunt. * Tunc dixi: Ecce ve-
nio: ‖ in capite libri ſcriptum eſt ‖ Ibidem.
de me: Vt faciam, Deus, volun-
8 tatem tuam. * Superius dicens:
Quia hoſtias, & oblationes, & ho-
locautomata pro peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi, quæ ſecun-
9 dum legem offeruntur, * tunc di-
xi: Ecce venio, vt faciam, Deus,
voluntatem tuam: aufert primũ,
10 vt ſequens ſtatuat. * In qua volun-
tate ſanctificati ſumus per obla-
tionẽ corporis Ieſu Chriſti ſemel.
11 * Et omnis quidem ſacerdos præ-
C ſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſ-
dem ſæpe offerens hoſtias, quæ
numquã poſſunt auferre pecca-
12 ta: * hic autem vnam pro pecca-
tis offerens hoſtiam, in ſempiter-
13 num ſedet in dextera Dei, * de ce-
tero expectans ‖ donec ponantur ‖ Pſ.109.a.2
inimici eius ſcabellum pedum 1.Cor.15.d
14 eius. * Vna enim oblatione conſũ- 25
mauit in ſempiternum ſanctifica-
15 tos. * Conteſtatur autẽ nos & Spi- ‖ Ier.31.f.
ritus ſanctus. Poſtquam enim di- 33
16 xit: * ‖ Hoc autem teſtamentum, ſ.8.c.8
quod

quod teſtabor ad illos poſt dies il-
los, dicit Dominus, Dando leges
meas in cordibus eorum, & in
mentibus eorum ſuperſcribã eas:
* & peccatorum, & iniquitatum 17
eorũ iam nõ recordabor amplius. D
* Vbi autem horum remiſſio: iam 18
non eſt oblatio pro peccato. *Ha- 19
bentes itaque fratres fiduciam in
introitu ſanctorum in ſanguine
Chriſti, * quam initiauit nobis 20
viam nouam, & viuentem per ve-
lamẽ, id eſt, carnem ſuam, * & ſa- 21
cerdotem magnum ſuper domum
Dei: * accedamus cum vero cor- 22
de in plenitudine fidei, aſperſi
corda a conſcientia mala, & ablu-
ti corpus aqua munda, * tenea- 23
mus ſpei noſtræ confeſſionem in- E
declinabilẽ, (fidelis enim eſt qui
repromiſit) * & cõſideremus inui- 24
cem in prouocationem charitatis,
& bonorum operum: * non de- 25
ſerentes collectionem noſtram,
ſicut conſuetudinis eſt, quibuſ-
dam, ſed conſolantes, & tanto
magis quanto videritis appropin-
‖ ſ.6.a.4 quantem diem. * ‖ Voluntarie 26
enim peccãtibus nobis poſt acce-
ptam notitiã veritatis, iam non re-
linquitur pro peccatis hoſtia, * ter- 27
ribilis autem quædam expectatio
iudicij, & ignis æmulatio, quæ
conſumptura eſt aduerſarios. * Ir- 28
ritam quis faciens legem Moyſi,
‖ Deu.17.b. ſine vlla miſeratione ‖ duobus vel
9 tribus teſtibus moritur: * quan- 29
Mat. 18. b. to magis putatis deteriora mereri F
16 ſupplicia qui filium Dei concul-
Io.8.c. 17 cauerit, & ſanguinem teſtamenti
‖ 1.Cor.13. pollutum duxerit, in quo ſancti-
a. 2 ficatus eſt, & ſpiritui gratiæ contu
meliã fecerit? * Scimus enim qui 30
‖ Deu.32.c. dixit: ‖ Mihi vindicta, & ego re-
35 tribuam. Et iterum: Quia iudi-
cabit Dominus populum ſuum.
* Horrendum eſt incidere in ma- 31
nus Dei viuẽtis. * Rememoramini 32
autem priſtinos dies, in quibus il-
luminati, magnũ certamen ſuſti-
nuiſtis paſſionum: * & in altero 33
quidem opprobrijs, & tribulatio-
nibus ſpectaculum facti: in alte-
ro autem ſocij taliter conuerſan-
tium effecti. * Nam & vinctis cõ- 34
paſſi eſtis, & rapinam bonorum
veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis
cognoſcentes vos habere melio- G
rem & manentem ſubſtantiam.

35 * Nolite itaque amittere confidẽ-
tiam veſtram, quæ magnam ha-
36 bet remunerationem. * Patientia
enim vobis neceſſaria eſt: vt vo-
luntatem Dei facientes, reporte-
37 tis promiſſionem. * ‖ Adhuc enim ‖ Hab. 2. a. 3
modicum aliquantulum, qui ven Ro.1. b.17
turus eſt, veniet, & non tar-
38 dabit. * ‖ iuſtus autem meus ex ‖ Gal.3.b.11
fide viuit. quòd ſi ſubtraxerit ſe,
39 non placebit animæ meæ. * Nos
autem non ſumus ſubtractionis
filij in perditionem, ſed fidei in
acquiſitionem animæ.

CAP. XI.

1 EST autem fides ſperandarum
A ſubſtantia rerum, argumen-
2 tum non apparentium. * In hac
enim teſtimonium conſecuti ſunt
3 ſenes. * ‖ Fide intelligimus aptata ‖ Gen.1.a.3
eſſe ſæcula verbo Dei: vt ex inui-
4 ſibilibus viſibilia fierent. * ‖ Fide ‖ Gen.4.a.4
plurimam hoſtiam Abel, quàm
Cain, obtulit Deo, ‖ per quam te- ‖ Mat.23.d.
ſtimonium conſecutus eſt eſſe iu- 24
ſtus, teſtimonium perhibẽte mu-
neribus eius Deo, & per illam de-
5 functus adhuc loquitur. * ‖ Fide ‖ Gen. 5. c.
Henoc tranſlatus eſt ne videret 24
mortem, & nõ inueniebatur: quia Eccli.44.c.
trãſtulit illum Deus: ante tranſla- 16
tionem enim teſtimonium habuit
6 placuiſſe Deo. * Sine fide autem
B impoſſibile eſt placere Deo. Cre-
dere enim oportet accedentem
ad Deum quia eſt, & inquirenti-
7 bus ſe remunerator ſit. * ‖ Fide ‖ Gen.6.c.
Noe reſponſo accepto de ijs, quæ 13
adhuc non videbantur, metuens Eccli.44.c.
aptauit arcã in ſalutẽ domus ſuæ, 13
per quam damnauit mundum: &
iuſtitiæ, quæ per fidẽ eſt, heres eſt
8 inſtitutus. * ‖ Fide qui vocatur ‖ Gen.12.a.
Abraham obediuit in locũ exire, 5
quẽ accepturus erat in hereditatẽ:
9 & exijt, neſciens quo iret. * Fide
demoratus eſt in Terra repromiſ-
ſionis, tamquam in aliena, in ca-
ſulis habitando cum Iſaac, & Ia-
cob coheredibus repromiſſionis
10 eiuſdem. * Expectabat enim fun-
C damenta habentem ciuitatem:
cuius artifex, & conditor Deus.
11 * ‖ Fide & ipſa Sara ſterilis virtu- ‖ Gen.17.d.
tem in conceptionem ſeminis ac- 19
cepit, etiam præter tempus æta-
tis: quoniam fidelem credidit eſ-

ſe eum

ſe eum, qui repromiſerat.* Pro- 12
pter quod & ab vno orti ſunt (&
hoc emortuo) tamquam ſidera
cæli in multitudinem, & ſicut
arena, quæ eſt ad oram maris, in-
numerabilis. * Iuxta fidem de- 13
functi ſunt omnes iſti, non ac-
ceptis repromiſſionibus, ſed a
longe eas aſpicientes, & ſalutan-
tes, & confitentes quia peregri-
ni, & hoſpites ſunt ſuper terram.
* Qui enim hæc dicunt, ſignifi- 14
cant ſe patriam inquirere. * Et ſi 15
quidē ipſius meminiſſent de qua
exierunt, habebant vtique tempus
reuertendi. * nunc autem melio- 16
rem appetunt, id eſt, cæleſtem. D
Ideo non confunditur Deus vo-
cari Deus eorum: parauit enim il-
‖Gen.22.a. lis ciuitatē.* ‖ Fide obtulit Abra- 17
1 ham Iſaac, cum tentaretur, & vni-
Eccli.44.d. genitum offerebat, qui ſuſceperat
21 repromiſſiones; * ad quem dictum 18
‖Gen.21.b. eſt: ‖ Quia in Iſaac vocabitur ti-
12 bi ſemen: * arbitrans quia & a 19
Ro.9.b.7 mortuis ſuſcitare potens eſt Deus:
vnde eum & in parabolam acce-
‖Gen.27.d. pit. * ‖ Fide & de futuris benedixit 20
27.g.36 Iſaac Iacob, & Eſau. * ‖ Fide 21
‖Gen.48.c. Iacob, moriens, ſingulos filiorum
15 Ioſeph benedixit: ‖ & adorauit
‖Gen.47.d. faſtigium virgæ eius. * ‖ Fide Io- 22
3 ſeph moriens, de profectione fi-
Gen.50.d. liorum Iſrael memoratus eſt, & de
24 oſſibus ſuis mandauit. * ‖ Fide 23
‖Exo.2.a.2 Moyſes, natus, occultatus eſt mē- E
ſibus tribus a parentibus ſuis, eo
quòd vidiſſent elegantē infantē,
‖Exo.1.c.16 ‖ & non timuerunt regis edictum.
‖Exo.2.b. * ‖ Fide Moyſes grandis factus ne- 24
11 gauit ſe eſſe filiū filiæ Pharaonis,
* magis eligens affligi cum populo 25
Dei, quàm temporalis peccati ha-
bere iucunditatē, * maiores diui- 26
tias æſtimans theſauro Ægyptio-
rum, improperiū Chriſti: aſpicie-
bat enim in remunerationē. * Fide 27
reliquit Aegyptum, non veri-
tus animoſitatem regis: inuiſibi-
lem enim tamquam videns ſuſti-
Exo.12 nuit. * ‖ Fide celebrauit paſcha, & 28
ſanguinis effuſionem: ne qui va-
ſtabat primitiua, tangeret eos.
‖Exo.14.e. * ‖ Fide tranſierunt Mare rubrum 29
22 tamquam per aridam terrā: quod F
experti Aegyptij, deuorati ſunt.
‖Ioſ.6.d.20 * ‖ Fide muri Iericho corruerunt, 30
circuitu dierum ſeptem. * Fide 31
Rahab meretrix non perijt cum

incredulis, ‖ excipiens explorato- ‖Ioſ.2.a.3
32 res cum pace. * Et quid adhuc di-
cam? Deficiet enim me tempus
enarrantem de Gedeon, Barac,
Samſon, Iephte, Dauid, Samuel,
33 & Prophetis: * qui per fidē vice-
runt regna, operati ſunt iuſtitiam,
adepti ſunt repromiſſiones, obtu-
34 rauerunt ora leonum, * extinxe-
G runt impetum ignis, effugerunt
aciem gladij, conualuerunt de
infirmitate, fortes facti ſunt in bel-
lo, caſtra verterunt exterorum:
35 * acceperunt mulieres de reſurre-
ctione mortuos ſuos: alij autem
diſtenti ſunt non ſuſcipientes re-
demptionem, vt meliorem inue-
36 nirent reſurrectionem. * Alij ve-
ro ludibria, & verbera experti,
inſuper & vincula, & carceres:
37 * lapidati ſunt, ſecti ſunt, ten-
tati ſunt, in occiſione gladij mor-
tui ſunt, circuierunt in melotis,
in pellibus caprinis, egentes, an-
38 guſtiati, afflicti: * quibus dignus
non erat mundus: in ſolitudini-
bus errantes in montibus, & ſpe-
39 luncis, & in cauernis terræ. * Et hi
omnes teſtimonio fidei probati,
non acceperunt repromiſſionem,
40 * Deo pro nobis melius aliquid
prouidente, vt non ſine nobis,
conſummarentur.

CAP. XII.

1 IDeoque & nos tantam haben- ‖Ro.6.a.4
A tes impoſitam nubem teſtium, Coloſ. 3.b.
‖ deponentes omne pondus, & cir- 2
cumſtans nos peccatum, per pa- Eph.4.c.22
tientiam curramus, ad propoſi- 1. Pet.2.a
2 tum nobis certamen: * aſpicien- 1.4.a.1
tes in Auctorem fidei, & conſum-
matorem Ieſum, qui propoſito
ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, con-
fuſione contempta, atque in dex-
3 tera ſedis Dei ſedet. * Recogitate
B enim eum, qui talem ſuſtinuit
a peccatoribus aduerſum ſemeti-
pſum contradictionem: vt ne fa-
tigemini, animis veſtris deficien-
4 tes. * Nōdum enim vſque ad ſan-
guinem reſtitiſtis, aduerſus pecca-
5 tum repugnantes: * & obliti eſtis
conſolationis, quæ vobis tamquā
filijs loquitur, dicens: ‖ Fili mi, ‖Pro.3.b.11
noli negligere diſciplinam Domi- Apoc.3.d.
ni: neq; fatigeris dū ab eo argue- 19
6 ris. * Quem enim diligit Domi-
nus,

nus, caſtigat: flagellat autem om-
nem filium, quem recipit. * In di- 7
ſciplina perſeuerate. Tamquam
filijs vobis offert ſe Deus: quis
enim filius, quem non corripit pa-
ter? * Quod ſi extra diſciplinam 8
eſtis, cuius participes facti ſunt C
omnes: ergo adulteri, & non fi-
lij eſtis. * Deinde patres quidem 9
carnis noſtræ, eruditores habui-
mus, & reuerebamur eos. non
multo magis obtẽperabimus Patri
ſpirituum, & viuemus? * Et illi 10
quidem in tempore paucorũ die-
rum, ſecundum voluntatem ſuã
erudiebant nos: hic autem ad id,
quod vtile eſt in recipiendo ſan-
ctificationem eius. * Omnis autẽ 11
diſciplina in præſenti quidem vi- D
detur non eſſe gaudij, ſed mœro-
ris: poſtea autem fructum paca-
tiſſimum exercitatis per eam, red-
det iuſtitiæ. * Propter quod re- 12
miſſas manus, & ſoluta genua eri-
gite, * & greſſus rectos facite pe- 13
dibus veſtris: vt non claudicans
quis erret, magis autem ſanetur.
‖Ro.12.b.18 * ‖Pacem ſequimini cũ omnibus, 14
& ſanctimoniam, ſine qua nemo
videbit Deum: * contemplantes 15
ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua ra-
dix amaritudinis ſurſum germi-
nans impediat, & per illam inqui-
nentur multi. * Ne quis fornica- 16
‖Gen.25.d.33 tor, aut profanus ‖vt Eſau: qui E
propter vnam eſcam vẽdidit pri-
mitiua ſua: * ſcitote enim quo- 17
‖Gen.27.f.38 niam ‖& poſtea cupiens heredi-
tate benedictionem, reprobatus
eſt: non enim inuenit pœnitentiæ
locum, quamquam eum lacry-
‖Exo.19.b.12.&20.c.21 mis inquiſiſſet eam. * ‖Non enim 18
acceſſiſtis ad tractabilẽ montem,
& accenſibilem ignem, & turbi-
nem, & caliginem, & procellam,
* & tubæ ſonum, & vocem ver- 19
borum, quam qui audierunt, ex-
cuſauerunt ſe, ne eis fieret verbũ.
* Non enim portabãt quod dice- 20
‖Exo.19.a.1 batur: Et ſi beſtia tetigerit mon-
tem lapidabitur. * Et ita terribi- 21
le erat quod videbatur. Moyſes E.
dixit: Exterritus ſum, & treme-
bundus. * Sed acceſſiſtis ad Sion 22
montem, & ciuitatem Dei viuẽ-
tis, Ieruſalem cæleſtem, & mul-
torum millium angelorum fre-
quentiam, * & Eccleſiam primi- 23
tiuorum, qui cõſcripti ſunt in cæ-

lis, & iudicem omnium Deum,
& ſpiritus iuſtorum perfectorum,
24 * & teſtamenti noui mediatorem
Ieſum, & ſanguinis aſperſionem
melius loquentem quàm Abel.
25 * Videte ne recuſetis loquentem.
G Si enim illi non effugerunt, recu-
ſantes eum, qui ſuper terram lo-
quebatur: multo magis nos, qui
de cælis loquentem nobis auerti-
26 mus. * cuius vox mouit terrã tunc:
nunc autem repromittit, dicens:
‖Adhuc ſemel: & ego mouebo nõ ‖Agg.2.b.7
27 ſolum terram, ſed & cælũ. * Quod
autem, Adhuc ſemel, dicit: de-
clarat mobilium trãſlationem tã-
quam factorum, vt maneant ea,
28 quæ ſunt immobilia. * Itaque re-
gnum immobile ſuſcipientes, ha-
bemus gratiam: per quam ſer-
uiamus placentes Deo, cum metu
29 & reuerentia. * ‖Etenim Deus ‖Deut.4.d.24.
noſter ignis conſumens eſt.

CAP. XIII.

1 CHaritas fraternitatis maneat
2 in vobis. * ‖Et hoſpitalita- ‖Rom.12.c.13
A tem nolite obliuiſci, per hanc e-
nim ‖latuerunt quidam, Ange- 1.Pet.4.c.9
3 lis hoſpitio receptis. * Memento- ‖Gen 18.a.3.&19.a.2
te vinctorum, tamquam ſimul
vincti: & laborantium, tam-
quam & ipſi in corpore morãtes.
4 * Honorabile connubium in om-
nibus, & thorus immaculatus.
Fornicatores enim, & adulteros
5 iudicabit Deus. * Sint mores ſi-
ne auaritia, contenti præſentibus:
ipſe enim dixit. ‖Non te deſe- ‖Ioſ.1.a.5
6 ram, neque derelinquam. * ita
vt confidenter dicamus: ‖Domi- ‖Pſ. 117.a.6
nus mihi adiutor: non timebo
7 quid faciat mihi homo. * Me-
B mentote præpoſitorum veſtrorũ,
qui vobis locuti ſunt verbũ Dei:
quorum intuẽtes exitum conuer-
8 ſationis imitamini fidem. * Ie-
ſus Chriſtus heri, & hodie: ip-
9 ſe & in ſæcula. * Doctrinis varijs,
& peregrinis nolite abduci. Opti-
mum eſt enim gratia ſtabilire cor,
non eſcis: quæ non profuerunt
10 ambulantibus in eis. * Habemus
altare, de quo edere non habent
poteſtatem, qui tabernaculo de-
11 ſeruiunt. * ‖Quorum enim ani- ‖Leu.16.f.27
malium infertur ſanguis pro pec-
cato in Sancta per pontificem

horum

horum corpora cremantur extra
caſtra. *Propter quod & Ieſus, vt 12
ſanctificaret per ſuũ ſanguinem C
populum, extra portam paſſus
eſt. * Exeamus igitur ad eum ex- 13
tra caſtra, improperium eius por-
‖ Mic. 2. c. 10 tantes. * ‖ Non enim habemus 14
hic manentem ciuitatem, ſed fu-
turam inquirimus. * Per ipſum 15
ergo offeramus hoſtiã laudis ſem-
per Deo, id eſt, fructum labio-
rum confitentium nomini eius.
* Beneficentiæ autem, & commu- 16
nionis nolite obliuiſci: talibus
enim hoſtijs promeretur Deus.
* Obedite præpoſitis veſtris, & 17
ſubiacete eis. * Ipſi enim perui- 18
gilant quaſi rationem pro anima- D
bus veſtris reddituri, vt cum gau-
dio hoc faciant, & non gementes:
hoc enim nõ expedit vobis. *Ora- 19
te pro nobis: confidimus enim
quia bonam conſcientiam habe-
mus in omnibus bene volentes
20 conuerſari. *Amplius autem de-
precor vos hoc facere, quò cele-
21 rius reſtituar vobis. *Deus autem
pacis, qui eduxit de mortuis pa-
ſtorem magnum ouium, in ſan-
guine teſtamenti æterni, Domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum,
22 * aptet vos in omni bono, vt fa-
ciatis eius voluntatem: faciens
in vobis quod placeat coram ſe
per Ieſum Chriſtum: cui eſt glo-
ria in ſæcula ſæculorum. Amen.
23 * Rogo autem vos fratres, vt ſuf-
feratis verbum ſolatij. Etenim
24 perpaucis ſcripſi vobis. * Cogno-
ſcite fratrem noſtrũ Timotheum
dimiſſum: cum quo (ſi celerius
25 venerit) videbo vos. * Salutate
omnes præpoſitos veſtros, & om-
nes ſanctos. Salutant vos de Ita-
lia fratres. *Gratia cum omnibus
vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA B. IACOBI APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

IACOBVS 1
Dei, & Do- A
mini noſtri
Ieſu Chriſti
ſeruus, duo-
decim tribu-
bus, quæ sũt
in diſperſio-
ne, ſalutem. * Omne gaudium 2
exiſtimate fratres mei, cum in ten
‖ Ro. 5. a. 3 tationes varias incideritis: *‖ſcien 3
tes quòd probatio fidei veſtræ pa-
tientiam operatur. *Patientia au- 4
‖ Mat. 7. a. 7 & 21. c. 22. tem opus perfectum habet: vt ſi-
tis perfecti & integri in nullo de-
Mar. 11. c. 24 ficientes. *Si quis autem veſtrum 5
indiget ſapientia, poſtulet a Deo,
Luc. 11. b. 9 qui dat omnibus affluenter, & nõ
Io. 14. b. 13 improperat: & dabitur ei. * ‖ Po- 6
& 16. e. 23 ſtulet autem in fide nihil hæſitãs: B
f. 24. qui enim hæſitat, ſimilis eſt flu-
ctui maris, qui a vẽto mouetur &
7 circumfertur. * non ergo æſtimet
homo ille quòd accipiat aliquid
8 a Domino. * Vir duplex animo
inconſtãs eſt in omnibus vijs ſuis.
9 * Glorietur autem frater humilis
10 in exaltatione ſua: * diues autem
in humilitate ſua, ‖quoniam ſicut ‖ Eccl. 14. c. 18
11 flos fœni tranſibit: * exortus eſt
enim ſol cum ardore, & areſecit Iſa. 40. b. 6.
fœnum, & flos eius decidit, & de- 1. Pet. 1. d 24
cor vultus eius deperijt: ita & di-
ues in itineribus ſuis marceſcet.
12 * ‖ Beatus vir, qui ſuffert tentatio- ‖ Iob 5. c. 17
nem: quoniam cum probatus fue-
rit, accipiet coronam vitæ, quam
repromiſit Deus diligentibus ſe.
13 * Nemo cum tentatur, dicat quo-
niam a Deo tentatur: Deus enim
intentator malorum eſt: ipſe au-
14 tem neminẽ tentat. * Vnuſquiſque

vero tentatur a cõcupiſcentia ſua
abſtractus, & illectus. * Deinde 15
concupiſcentia cum conceperit,
parit peccatum: peccatum vero
cum conſummatum fuerit, gene-
rat mortem. * Nolite itaque erra- 16
re fratres mei dilectiſsimi. * Omne 17
datũ optimum, & omne donum
perfectum deſurſum eſt, deſcen-
dens a Patre luminũ, apud quem
non eſt tranſmutatio, nec viciſſi-
tudinis obumbratio. * Volunta- 18
rie enim genuit nos verbo verita-
tis, vt ſimus initiũ aliquod crea-
turæ eius. * Scitis fratres mei di- 19
‖ Prou. 17. d. 27 lectiſsimi. ‖ Sit autem omnis ho-
mo velox ad audiendum: tardus
autem ad loquendum, & tardus
ad iram. * Ira enim viri, iuſtitiam 20
Dei non operatur. * Propter quod 21
abijcientes omnem immunditiã, D
& abundantiam malitiæ, in man-
ſuetudine ſuſcipite inſitum ver-
bum, quod poteſt ſaluare animas
‖ Mat. 7. d. 21 veſtras. * ‖ Eſtote autem factores 22
verbi, & non auditores tantum:
Ro. 2. b. 13 fallentes voſmetipſos. * Quia ſi 23
quis auditor eſt verbi, & non fa-
ctor: hic comparabitur viro con-
ſideranti vultum natiuitatis ſuæ
in ſpeculo: * conſiderauit enim 24
ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt
qualis fuerit. * qui autem perſpe- 25
xerit in legem perfectam liberta-
tis, & permanſerit in ea, non au-
ditor obliuioſus factus, ſed factor
operis: hic beatus in facto ſuo
erit. * Si quis autem putat ſe re- 26
ligioſum eſſe, non refrenans lin-
guam ſuam, ſed ſeducens cor
ſuum, huius vana eſt religio. * Re- 27
ligio munda, & immaculata apud
Deum, & Patrem, hæc eſt; Viſi-
tare pupillos, & viduas in tribu-
latione eorum, & immaculatum
ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAP. II.

‖ Leu. 19. c. 15 FRatres mei, nolite in perſona- 1
rum acceptione habere fidem A
Deut. 1. b. 17 & 16. d. 19 Domini noſtri Ieſu Chriſti glo-
Prou. 24. c. 23 riæ. * Etenim ſi introierit in con- 2
uentum veſtrum vir aureum an-
nulum habens in veſte candida,
Eccli. 42. a. 1 introierit autem & pauper in ſor-
dido habitu, * & intendatis in 3
eum, qui indutus eſt veſte præ-
clara, & dixeritis ei: Tu ſede hic

bene: pauperi autem dicatis: Tu
ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pe-
4 dum meorum: * nonne iudicatis
apud voſmetipſos, & facti eſtis
iudices cogitationum iniquarũ?
5 * Audite fratres mei dilectiſsimi,
B nonne Deus elegit pauperes in
hoc mundo, diuites in fide, & he-
redes regni, quod repromiſit Deus
6 diligẽtibus ſe? * Vos autem exho-
noratis pauperem. Nonne diui-
tes per potẽtiam opprimunt vos,
& ipſi trahunt vos ad iudicia?
7 * Nonne ipſi blaſphemãt bonum
nomen quod inuocatum eſt ſu-
8 per vos? * Si tamen legem perfi-
citis regalem ſecundum Scriptu-
ras: ‖ Diliges proximum tuum ſi- ‖ Leu. 19. d.
9 cut teipſum: bene facitis: * ſi au- Matt. 22. d.
tem perſonas accipitis, peccatum 39
operamini, redarguti a lege quaſi Mar. 12. c.
10 tranſgreſſores: * ‖ Quicumque 31
autem totam legem ſeruauerit, Ro. 13. c. 9
offendat autem in vno, factus eſt Gal. 5. c. 14
11 omnium reus. * Qui enim dixit, Leui. 19. c.
C Non mœchaberis, dixit &, Non 15
occides; Quod ſi non mœchabe- Deut. 1. c.
ris, occides autem, factus es tranſ- 18
12 greſſor legis. * Sic loquimini, & Mat. 5. c. 19
ſic facite ſicut per legem liber-
13 tatis incipientes iudicari. * Iudi-
cium enim ſine miſericordia illi,
qui non fecit miſericordiam:
ſuperexaltat autem miſericordia
14 iudicium. * Quid proderit fratres
mei ſi fidem quis dicat ſe habere,
opera autem non habeat? Num-
quid poterit fides ſaluare eum?
15 * ‖ Si autem frater, & ſoror nudi ‖ I. Io 3. c.
A ſint, & indigeant victu quotidia- 17
16 no, * dicat autem aliquis ex vo-
bis illis: Ite in pace, calefacimi-
ni & ſaturamini: non dederitis
autem eis, quæ neceſſaria ſunt
17 corpori, quid proderit? * Sic &
fides ſi non habeat opera, mor-
18 tua eſt in ſemetipſa. * Sed dicet
quis: Tu fidem habes, & ego o-
pera habeo. oſtende mihi fidem
tuam ſine operibus: & ego oſten-
dam tibi ex operibus fidem meã.
19 * Tu credis quoniam vnus eſt
D Deus: Bene facis: & dæmones cre-
20 dunt, & contremiſcunt. * Vis au-
tem ſcire o homo inanis, quoniam
fides ſine operibus mortua eſt?
21 * ‖ Abraham pater noſter nonne ‖ Gen. 22. b.
ex operibus iuſtificatus eſt, offe-
rens Iſaac filium ſuum ſuper al-
tare?

tate? * Vides quoniã fides coope- 22
rabatur operibus illius: & ex ope-
ribus fides conſummata eſt. * Et 23
ſuppleta eſt Scriptura, dicens:
‖Gen.15.b.6 ‖ Credidit Abraham Deo, & re-
putatum eſt illi ad iuſtitiam, &
Rom.4.a.1 amicus Dei appellatus eſt. * Vi- 24
Gal.3.a.6 detis quoniam ex operibus iuſti-
ficatur homo, & non ex fide tan-
‖Ioſ.2.a.10 tum? * Similiter ‖ & Rahab me- 25
retrix, nonne ex operibus iuſtifi-
cata eſt ſuſcipiens nuncios, & alia
via eijciens? * Sicut enim corpus 26
ſine ſpiritu mortuum eſt, ita &
fides ſine operibus mortua eſt.

CAP. III.

‖Mat.23.a.1 NOlite plures magiſtri fieri 1
fratres mei, ſcientes quo- A
niam maius iudiciũ ſumitis. * in 2
multis enim offendimus omnes.
Si quis in verbo non offendit: hic
perfectus eſt vir: poteſt etiam
freno circumducere totum cor-
pus. * Si autem equis frena in 3
ora mittimus ad conſentiendum
nobis, & omne corpus illorum
circumferimus. * Ecce & naues, 4
cum magnæ ſint, & a ventis
validis minentur, circumferun-
tur a modico gubernaculo ubi
impetus dirigentis voluerit. * Ita 5
& lingua modicum quidem mẽ- B
brum eſt, & magna exaltat. Ec-
ce quantus ignis quàm magnam
ſiluam incendit! * Et lingua 6
ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis.
Lingua conſtituitur in membris
noſtris, quæ maculat totum cor-
pus & inflammat rotam natiui-
tatis noſtræ inflammata a gehen-
na. * Omnis enim natura beſtia- 7
rum, & volucrum, & ſerpentium,
& cęterorum domantur, & do-
mita ſunt à natura humana: * lin- 8
guam autem nullus hominum
domare poteſt: inquietũ malum: C
plena veneno mortifero. * In ipſa 9
benedicimus Deum & Patrem: &
in ipſa maledicimus homines,
qui ad ſimilitudinem Dei facti
ſunt. * ex ipſo ore procedit be- 10
nedictio, & maledictio. Non
oportet, fratres mei, hæc ita fieri.
* Numquid fons de eodem fora- 11
mine emanat dulcem, & amaram
aquam? * Numquid poteſt, fra- 12
tres mei, ficus vuas facere aut vi-

tis ficus? Sic neque ſalſa dulcem
13 poteſt facere aquam. * Quis ſa-
piens, & diſciplinatus inter vos?
Oſtendat ex bona conuerſatione
operationem ſuam in manſuetu-
14 dine ſapientiæ. * Quòd ſi zelum
D amarum habetis, & contentiones
ſint in cordibus veſtris: nolite glo-
riari, & mendaces eſſe aduerſus
15 veritatem. * non eſt enim iſta ſa-
pientia deſurſum deſcendẽs: ſed
terrena, animalis, diabolica.
16 * Vbi enim zelus & contentio: ibi
inconſtantia, & omne opus pra-
17 uum. * Quæ autem deſurſum eſt
ſapientia, primum quidem pu-
dica eſt, deinde pacifica, modeſta,
ſuadibilis, bonis conſentiẽs, plena
miſericordia, & fructibus bonis,
non iudicans, ſine ſimulatione.
18 * Fructus autem iuſtitiæ, in pace
ſeminatur, facientibus pacem.

CAP. IIII.

1 VNde bella, & lites in vobis?
A Nonne hinc? ex concupiſcen-
tijs veſtris, quæ militant in mem-
2 bris veſtris? * Concupiſcitis, &
non habetis: occiditis, & zela-
tis: & non poteſtis adipiſci: li-
tigatis, & belligeratis, & non ha-
betis, propter quod non poſtula-
3 tis. * Petitis, & non accipitis: eo
quòd male petatis: vt in concu-
4 piſcẽtijs veſtris inſumatis. * Adul-
B teri neſcitis quia amicitia huius
mũdi, inimica eſt Dei? Quicũque
ergo voluerit amicus eſſe ſæculi
huius, inimicus Dei conſtituitur.
5 * An putatis quia inaniter Scri-
ptura dicat: Ad inuidiam concu-
piſcit ſpiritus, qui habitat in vo-
6 bis? * Maiorem autem dat gratiã.
Propter quod dicit: ‖ Deus ſuper- ‖Pro.3.d.34
bis reſiſtit, humilibus autem dat
7 gratiam. * Subditi ergo eſtote
Deo, reſiſtite autem diabolo, &
8 fugiet a vobis. * Appropinqua-
C te Deo, & appropinquabit vobis.
Emundate manus, peccatores,
& purificate corda, duplices ani-
9 mo. * Miſeri eſtote, & lugete, &
plorate: riſus veſter in luctum
conuertatur, & gaudium in mœ-
10 rorem. * ‖ Humiliamini in con- ‖1.Pet.1.b.6
ſpectu Domini, & exaltabit vos.
11 * Nolite detrahere alterutrum fra-
tres, Qui detrahit fratri, aut qui

iudicat fratrẽ ſuum, detrahit legi,
& iudicat legem. Si autem iudicas
legem: non es factor legis, ſed
iudex. * Vnus eſt legiſlator, & iu- 12
dex, qui poteſt perdere, & libe-
‖Ro.14.a.4 rare. * ‖Tu autem quis es, qui 13
iudicas proximum? Ecce nunc
qui dicitis. Hodie aut craſtino ibi- D
mus in illam ciuitatem, & facie-
mus ibi quidem annum, & mer-
cabimur & lucrũ faciemus: * qui 14
ignoratis quid erit in craſtino.
* Quæ eſt enim vita veſtra? vapor 15
eſt ad modicum parens, & dein-
ceps exterminabitur; pro eo vt
dicatis: Si Dominus voluerit. Et
Si vixerimus, faciemus hoc, aut
illud. * Nunc autem exultatis in 16
ſuperbijs veſtris. Omnis exulta-
tio talis, maligna eſt. * Scienti 17
igitur bonum facere, & non fa-
cienti, peccatum eſt illi.

CAP. V.

AGite nunc diuites, plorate 1
vlulantes in miſerijs veſtris, A
quæ aduenient vobis. * Diuitiæ 2
veſtræ putrefactæ ſunt: & ve-
ſtimenta veſtra a tineis comeſta
ſunt. * Aurum, & argentum 3
veſtrum æruginauit: & ærugo eo-
rum in teſtimonium vobis erit,
& manducabit carnes veſtras ſi-
cut ignis. Theſaurizaſtis vobis
iram in nouiſſimis diebus. * Ec- 4
ce merces operariorũ, qui meſſue-
runt regiones veſtras, quæ frauda-
ta eſt a vobis, clamat: & clamor
eorum in aures Domini ſabbaoth
introiuit. * Epulati eſtis ſuper 5
terrã, & in luxurijs enutriſtis cor-
da veſtra in die occiſionis. * Ad- 6
dixiſtis, & occidiſtis iuſtum, &
non reſtitit vobis. * Patientes igi- 7
tur eſtote fratres vſque ad aduen- B
tum Domini. Ecce agricola ex-
pectat pretioſum fructum terræ,
patienter ferens donec accipiat
8 temporaneum, & ſerotinum. * Pa-
tientes igitur eſtote & vos, & con-
firmate corda veſtra: quoniam ad-
uentus Domini appropinquauit.
9 * Nolite ingemiſcere fratres in
alterutrum, vt non iudicemini.
Ecce iudex ante ianuam aſſiſtit.
10 * Exemplum accipite, fratres, exi-
tus mali, laboris, & patientiæ,
Prophetas qui locuti ſunt in no-
11 mine Domini. * Ecce beatifica-
C mus eos, qui ſuſtinuerunt. Suffe-
rẽtiam Iob audiſtis, & finem Do-
mini vidiſtis, quoniam miſericors
12 Dominus eſt, & miſerator. * An-
te omnia autem fratres mei ‖no- ‖Matt.5.f.
lite iurare, neque per cælum, 34
neque per terram, neque aliud
quodcumque iuramentum. Sit
autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non,
non: vt non ſub iudicio decidatis.
13 * Triſtatur aliquis veſtrum? oret:
14 Æquo animo eſt? pſallat. * Infir-
D matur quis in vobis? inducat preſ-
byteros Eccleſiæ, & orent ſuper
eum, vngentes eum oleo in no-
15 mine Domini: * & oratio fidei ſal-
uabit infirmum, & alleuiabit eum
Dominus: & ſi in peccatis ſit, re-
16 mittentur ei. * Confitemini ergo
alterutrum peccata veſtra, & ora-
te pro inuicem vt ſaluemini: mul-
tum enim valet deprecatio iuſti
17 aſſidua. * ‖Elias homo erat ſi- ‖3.Reg.17.
milis nobis paſſibilis: & oratio- a.1
ne orauit vt nõ plueret ſuper ter- Luc.4.d.25
ram, & non pluit annos tres, &
18 menſes ſex. * Et rurſum orauit:
& cælum dedit pluuiam, & terra
19 dedit fructũ ſuum. * Fratres mei,
ſi quis ex vobis errauerit a verita-
20 te, & conuerterit quis eum: * ſci-
re debet quoniam qui conuerti
fecerit peccatorem ab errore viæ
ſuæ, ſaluabit animam eius a mor-
te, & operiet multitudinem pec-
catorum.

EPISTO-

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PETRVS Apo 1
ſtolus Ieſu A
Chriſti, ele-
ctis aduenis
diſperſionis
Ponti, Gala-
tiæ, Cappa-
dociæ, Aſiæ,
& Bithyniæ
* ſecundum 2
præſcientiam Dei Patris, in ſan-
ctificationem Spiritus, in obe-
dientiam, & aſperſionem ſangui-
nis Ieſu Chriſti: Gratia vobis, &
¶1. Cor.1.a pax multiplicetur. * ‖ Benedi- 3
3 ctus Deus & Pater Domini noſtri
Eph.1.a.3 Ieſu Chriſti, qui ſecundum mi-
ſericordiam ſuam magnam rege-
nerauit nos in ſpem viuam, per
reſurrectionē Ieſu Chriſti ex mor
tuis, * in hereditatem incorru- 4
ptibilem, & incontaminatam, &
immarceſcibilem, conſeruatam
in cælis in vobis, * qui in virtute 5
Dei cuſtodimini per fidem in ſa- B
lutem, paratam reuelari in tem-
pore nouiſſimo. * In quo exulta- 6
bitis, modicum nunc ſi oportet
contriſtari in variis tentationi-
bus: * vt probatio veſtræ fidei 7
multo pretioſior auro (quod per
ignem probatur) inueniatur in
laudem, & gloriam, & hono-
rem in reuelatione Ieſu Chriſti:
* quem cum non videritis, diligi- 8
tis: in quem nunc quoque non
videntes creditis: credentes au-
tem exultabitis lætitia inenarra-
bili, & glorificata: * reportantes 9
finem fidei veſtræ, ſalutem ani-
marum. * De qua ſalute exqui- 10
ſierunt, atque ſcrutati ſunt pro-
phetæ, qui de futura in vobis gra-
tia prophetauerunt: * ſcrutantes 11
in quod, vel quale tēpus ſignifi-
caret in eis Spiritus Chriſti: præ-
nuncians eas quæ in Chriſto ſunt
paſſiones, & poſteriores glorias:
12 * quibus reuelatum eſt quia non
C ſibimetipſis, vobis autem mini-
ſtrabant ea, quæ nunc nunciata
ſunt vobis per eos, qui euangeli-
zauerunt vobis, Spiritu ſancto
miſſo de cælo, in quem deſide-
13 rant angeli proſpicere. * Pro-
pter quod ſuccincti lumbos men-
tis veſtræ, ſobrij perfecte ſpera-
te in eam, quæ offertur vobis,
gratiam, in reuelationem Ieſu
14 Chriſti: * quaſi filij obedientiæ,
non configurati prioribus igno-
15 rantiæ veſtræ deſiderijs: * ſed ſe-
cundum eum, qui vocauit vos,
Sanctum: & ipſi in omni conuer-
16 ſatione ſancti ſitis: * quoniam
ſcriptum eſt: ‖ Sancti eritis, quo- ‖Leu.11.g.
17 niam ego Sanctus ſum. * Et ſi 44.& 19.a.
patrem inuocatis eum, qui ‖ ſi- 2.& 20.b.7
ne acceptione perſonarum iudi- ‖Deu.10.d.
cat ſecundum vniuſcuiuſque o- 17
pus, in timore incolatus veſtri Ro.2.b.11
18 tempore conuerſamini. * Scien- Gal.2.b.6
D tes quòd non corruptibilibus au-
ro, vel argento redempti eſtis de
vana veſtra conuerſatione pater-
19 næ traditionis: * ‖ ſed pretioſo ‖1.Cor.6.d.
ſanguine quaſi agni immaculati 20.& 7.d.
20 Chriſti, & incontaminati: * præ- 23
cogniti quidem ante mundi con- Heb.9.d.14
ſtitutionem, manifeſtati autem 1.Io.1.b.7
nouiſſimis temporibus propter Apo.1.b.5
21 vos, * qui per ipſum fideles eſtis
in Deo, qui ſuſcitauit eum a mor
tuis, & dedit ei gloriam, vt fi-
des veſtra, & ſpes eſſet in Deo:
22 * Animas veſtras caſtificantes in
obedientia charitatis, in frater-
nitatis amore, ſimplici ex corde

inuicem diligite attentius: * re- 23
nati non ex ſemine corruptibi-
li, ſed incorruptibili per verbum
Dei viui, & permanentis in æter-
num: * ‖ quia omnis caro ꝟt 24
‖ Iſa. 40. b. 6 fœnum: & omnis gloria eius
Eccli. 14. c. 18 tamquam flos fœni: exaruit fœ-
num, & flos eius decidit. * Ver- 25
Iac. 1. b. 10 bum autem Domini manet in æ-
ternum. hoc eſt autem verbum,
quod euangelizatum eſt in vos.

CAP. II.

Rom. 6. a. 4 DEponentes igitur omnem 1
Eph. 4. c. 22 malitiam, & omnem do- A
Col. 3. b. 8 lum, & ſimulationes, & inui-
Heb. 12. a. 1 dias, & omnes detractiones, * ſi- 2
cut modo geniti infantes, ratio-
nabile, ſine dolo lac concupiſci-
te: vt in eo creſcatis in ſalutem:
* ſi tamen guſtaſtis quoniam dul- 3
cis eſt Dominus. * Ad quem 4
accedentes lapidem viuum, ab
hominibus quidem reprobatum,
a Deo autem electum, & hono-
rificatum: * & ipſi tamquam 5
lapides viui ſuperædificamini,
domus ſpiritualis, ſacerdotium
ſanctum, offerre ſpirituales ho-
ſtias, acceptabiles Deo per Ie-
ſum Chriſtum. * Propter quod 6
‖ Iſai. 28. d. 16 continet Scriptura: ‖ Ecce pono B
in Sion lapidem ſummum angu-
Ro. 9. g. 33 larem, electum, pretioſum: &
qui crediderit in eum, non con-
funderur. * Vobis igitur honor 7
credentibus: non credentibus au-
‖ Pſal. 117. d. 21 tem ‖ lapis, quem reprobauerunt
ædificantes, hic factus eſt in ca-
Mat. 21. d. 42 put anguli: * & lapis offenſio- 8
nis, & petra ſcandali his, qui of-
Act. 4. b. 11 fendunt verbo, nec credunt in
Iſa. 8. c. 14 quo & poſiti ſunt. * Vos autem 9
genus electum, regale ſacerdo-
tium, gens ſancta, populus ac-
quiſitionis: vt virtutes annun-
cietis eius, qui de tenebris vos
vocauit in admirabile lumen
‖ Oſee 2. d. 23 ſuum. * ‖ Qui aliquando non 10
populus, nunc autem populus
Ro. 9. e. 25 Dei: qui non conſecuti miſeri-
cordiam, nunc autem miſericor-
‖ Ro. 13. d. 14 diam conſecuti. * ‖ Chariſſimi, 11
obſecro vos tamquam aduenas C
Gal. 5. c. 16 & peregrinos abſtinere vos a car-
nalibus deſiderijs, quæ militant
aduerſus animam, * conuerſa- 12
tionem veſtram inter Gentes ha-
bentes bonam: vt in eo, quod
detrectant de vobis, tamquam
de malefactoribus, ex bonis ope-
ribus vos conſiderantes, glorifi-
cent Deum in die viſitationis.
13 * ‖ Subiecti igitur eſtote omni ‖ Ro. 13. a. 1
humanæ creaturæ propter Deum:
14 ſiue regi quaſi præcellenti: * ſiue
ducibus tamquam ab eo miſſis ad
vindictam malefactorum, lau-
15 dem vero bonorum: * quia ſic
eſt voluntas Dei, vt benefacien-
tes obmuteſcere faciatis impru-
dentium hominum ignorantiam:
16 * quaſi liberi, & non quaſi vela-
men habentes malitiæ libertatem,
17 ſed ſicut ſerui Dei. * Omnes ho-
norate: ‖ fraternitatem diligi- ‖ Ro. 12. c. 10
te: Deum timete: Regem ho-
18 norificate. * ‖ Serui ſubditi eſto- ‖ Eph. 6. a. 5
te in omni timore dominis, non Col. 3. d. 22
tantum bonis & modeſtis, ſed e- Tit. 2. b. 9
19 tiam dyſcolis. * Hæc eſt enim
D gratia, ſi propter Dei conſcien-
tiam ſuſtinet quis triſtitias, pa-
20 tiens iniuſte. * Quæ enim eſt glo-
ria, ſi peccantes, & colaphizati
ſuffertis? Sed ſi bene facientes
patienter ſuſtinetis: hæc eſt gra-
21 tia apud Deum. * In hoc enim
vocati eſtis: quia & Chriſtus paſ-
ſus eſt pro nobis, vobis relinquens
exemplum vt ſequamini veſtigia
22 eius: * ‖ qui peccatum non fe- ‖ Iſa. 53. c. 9
cit, nec inuentus eſt dolus in ore
23 eius: * qui cum malediceretur,
non maledicebat: cum pateretur,
non comminabatur: trade-
bat autem iudicanti ſe iniuſte:
24 * ‖ qui peccata noſtra ipſe pertu- ‖ 1. Io. 3. a. 5
lit in corpore ſuo ſuper lignum: Iſa. 53. b. 5
vt peccatis mortui, iuſtitiæ viua-
mus: cuius liuore ſanati eſtis.
25 * Eratis enim ſicut oues errantes,
ſed conuerſi eſtis nunc ad paſto-
rem, & epiſcopum animarum ve-
ſtrarum.

CAP. III.

1 SImiliter & mulieres ſubditæ Col. 3. e. 18
A ſint viris ſuis: vt & ſi qui Eph. 5. e. 25
non credunt verbo, per mulie-
rum conuerſationem ſine verbo
2 lucrifiant, * conſiderantes in ti-
more caſtam conuerſationem ve- ‖ 2. Tim. 2.
3 ſtram. * ‖ Quarum non ſit ex- c. 9
trinſe-

trinſecus capillatura, aut circum-
datio auri, aut indumenti veſti-
mentorum cultus: * ſed qui abſ- 4
conditus eſt cordis homo, in in-
corruptibilitate quieti, & mode-
ſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu
Dei locuples. * Sic enim ali- 5
quando & ſanctæ mulieres, ſpe-
rantes in Deo, ornabant ſe, ſub-
‖Gen. 18. b. iectæ proprijs viris. * ‖ Sicut 6
12 Sara obediebat Abrahæ, domi-
num eum vocans: cuius eſtis fi-
liæ benefacientes, & non perti-
mentes vllam perturbationem.
‖ 1. Cor. 7. * ‖ Viri ſimiliter cohabitantes ſe- 7
a. 3 cundum ſcientiam, quaſi infir- B
miori vaſculo muliebri imper-
tientes honorem, tamquam &
coheredibus gratiæ vitæ: vt non
impediantur orationes veſtræ.
* In fine autem omnes vnani- 8
mes, compatientes, fraternita- c
tis amatores, miſericordes, mo-
‖Pro. 17. c. deſti, humiles: * ‖ non redden- 9
13 tes malum pro malo, nec male-
Ro. 12. d. 17 dictum pro maledicto, ſed con-
1. Theſſ. 5. trario benedicentes: quia in hoc
d. 15 vocati eſtis, vt benedictionem
‖Pſ. 33. c. 13 hereditate poſſideatis. * ‖ Qui 10
enim vult vitam diligere, & dies
videre bonos, coerceat linguam
ſuam a malo, & labia eius ne
‖Iſa. 1. c. 16 loquantur dolum. * Declinet 11
a malo, & faciat bonum: inqui-
rat pacem, & ſequatur eam:
* Quia oculi Domini ſuper iu- 12
ſtos, & aures eius in preces eo- C
rum: Vultus autem Domini ſu-
per facientes mala. * Et quis eſt 13
qui vobis noceat, ſi boni æmula-
‖Matt. 5. a tores fueritis? * ‖ Sed & ſi quid 14
10 patimini propter iuſtitiam, bea-
ti. Timorem autem eorum ne
timueritis, & non conturbemi-
ni. * Dominum autem Chriſtum 15
ſanctificate in cordibus veſtris,
parati ſemper ad ſatisfactionem
omni poſcenti vos rationem de
‖Iſa. 2. c. 12 ea, quæ in vobis eſt, ſpe. * ‖ ſed 16
Ro. 5. b. 6 cum modeſtia, & timore, con-
Hebr. 9. d. ſcientiam habentes bonam: vt in
28 eo, quod detrahunt vobis, con-
fundantur, qui calumniantur ve-
ſtram bonam in Chriſto conuer-
ſationem. * Melius eſt enim be- 17
nefacientes (ſi voluntas Dei ve- D
lit) pati, quàm malefacientes.
* quia & Chriſtus ſemel pro pec- 18
catis noſtris mortuus eſt, iuſtus
pro iniuſtis, vt nos offerret Deo,
mortificatus quidem carne, vi-
19 uificatus autem ſpiritu. * In quo
& his, qui in carcere erant, ſpiri-
20 tibus veniens prædicauit: * qui in-
creduli fuerant aliquando, ‖ quan- ‖Gen. 6. b.
do expectabant Dei patientiam 14
in diebus Noe, cum fabricare- Matt. 24. d.
tur arca, in qua pauci, id eſt 37
octo animæ ſaluæ factæ ſunt per Luc. 17. f.
21 aquam. * Quod & vos nunc ſi- 26
milis formæ ſaluos facit baptiſ-
ma: non carnis depoſitio ſor-
dium, ſed conſcientiæ bonæ in-
terrogatio in Deum per reſurre-
22 ctionem Ieſu Chriſti, * qui eſt
in dextera Dei, deglutiens mor-
tem, vt vitæ æternæ heredes effi-
ceremur: profectus in cælum
ſubiectis ſibi angelis, & poteſta-
tibus, & virtutibus.

CAP. IIII.

1 CHriſto igitur paſſo in carne,
A & vos eadem cogitatione
armamini: quia qui paſſus eſt in
2 carne, deſijt a peccatis: * Vt iam
non deſiderijs hominum, ſed vo-
luntati Dei, quod reliquum eſt
3 in carne viuat temporis. * ‖ Suf- ‖Ephe. 4. e.
ficit enim præteritum tempus ad 23
voluntatem Gentium conſum-
mandam his, qui ambulauerunt
in luxurijs, deſiderijs, vinolen-
tijs, comeſſationibus, potationi-
bus, & illicitis idolorum culti-
4 bus. * In quo admirantur non
concurrentibus vobis in eandem
luxuriæ confuſionem, blaſphe-
5 mantes. * Qui reddent rationem
ei, qui paratus eſt iudicare vi-
6 uos & mortuos. * Propter hoc
B enim & mortuis euangelizatum
eſt: vt iudicentur quidem ſecun-
dum homines in carne, viuant
autem ſecundum Deum in Spiri-
7 tu. * Omnium autem finis ap-
propinquauit. Eſtote itaque pru-
dentes, & vigilate in orationi-
8 bus. * Ante omnia autem, mu-
tuam in vobiſmetipſis charita- ‖Pro. 10. b.
tem continuam habentes: quia 12
charitas operit multitudinem pec Ro. 12. c. 13
9 catorum. * Hoſpitales inuicem Heb. 13. a.
10 ſine murmuratione: * ‖ Vnuſ- 2
quiſque, ſicut accepit gratiam, Phil. 2. b.
in alterutrum illam adminiſtran- 14

tes, ſicut boni diſpenſatores mul- C
ℹRo. 12 b. 6 tiformis gratiæ Dei. * Si quis 11
loquitur, quaſi ſermones Dei. ſi
1.Cor.4.a.2 quis miniſtrat, tamquam ex vir-
tute, quam adminiſtrat Deus: vt
in omnibus honorificetur Deus
per Ieſum Chriſtum: cui eſt glo-
ria, & imperium in ſæcula ſæcu-
lorum: Amen. * Chariſſimi, 12
nolite peregrinari in feruore, qui
ad tentationem vobis fit, quaſi
noui aliquid vobis contingat:
* ſed communicantes Chriſti paſ- 13
ſionibus gaudete, vt & in reue-
latione gloriæ eius gaudeatis exul
tantes. * Si exprobramini in no- 14
mine Chriſti, beati eritis: quo- D
niam quod eſt honoris, gloriæ, &
virtutis Dei, & qui eſt eius Spi-
ritus, ſuper vos requieſcit. * Ne- 15
mo autem veſtrum patiatur vt ho
micida, aut fur, aut maledicus,
aut alienorum appetitor. * Si au- 16
tem vt Chriſtianus, non erube-
ſcat: glorificet autem Deum in
iſto nomine. * quoniam tempus 17
eſt, vt incipiat iudicium a do-
mo Dei. Si autem primùm a no-
bis: quis finis eorum, qui non
‖ Pro.11.d.31 credunt Dei Euangelio? * ‖ Et ſi 18
iuſtus vix ſaluabitur, impius, &
peccator vbi parebunt? * Itaque 19
& hi, qui patiuntur ſecundum
voluntatem Dei, fideli Creato-
ri commendent animas ſuas, in
benefactis.

CAP. V.

SEniores ergo, qui in vobis 1
ſunt, obſecro, conſenior & A
teſtis Chriſti paſſionum: qui &
eius, quæ in futuro reuelanda
eſt, gloriæ communicator: * pa- 2
ſcite qui in vobis eſt gregem Dei,
prouidentes non coacte, ſed ſpon
tanee ſecundum Deum: neque
turpis lucri gratia, ſed volunta-
3 rie: * neque vt dominantes in
cleris, ſed forma facti gregis ex
4 animo. * Et cum apparuerit prin-
B ceps paſtorum, percipietis im-
marceſcibilem gloriæ coronam.
5 * Similiter adoleſcentes ſubditi
eſtote ſenioribus. ‖ Omnes au- ‖ Ro. 12.c.10
tem inuicem humilitatem inſi-
nuate, ‖ quia Deus ſuperbis re- ‖ Iac.4 c.10
ſiſtit, humilibus autem dat gra- Pſ. 54.d 23
6 tiam. * Humiliamini igitur ſub Mat.6.c.25
potenti manu Dei, vt vos exaltet Luc.12. c.
7 in tempore viſitationis: * omnem 12
ſolicitudinem veſtram proijcien-
tes in eum, quoniam ipſi cura eſt
8 de vobis. * Sobrij eſtote, & vigi-
C late: quia aduerſarius veſter dia-
bolus tamquam leo rugiens cir-
9 cuit, quærens quem deuoret: * Cui
reſiſtite fortes in fide: ſcientes
eandem paſſionē ei, quæ in mun-
do eſt, veſtræ fraternitati fieri.
10 * Deus autem omnis gratiæ, qui
vocauit nos in æternam ſuam glo-
riam in Chriſto Ieſu, modicum
paſſos ipſe perficiet, confirmabit,
11 ſolidabitque. * Ipſi gloria, & im-
perium in ſæcula ſæculorum.
12 Amen. * Per Siluanum fidelem
D fratrem vobis, vt arbitror, breui-
ter ſcripſi: obſecrans & conte-
ſtans, hanc eſſe veram gratiam
13 Dei, in qua ſtatis. * Salutat vos
Eccleſia, quæ eſt in Babylone
coëlecta, & Marcus filius meus.
14 * Salutate inuicem in oſcu-
lo ſancto: Gratia vobis
omnibus, qui e-
ſtis in Chriſto
Ieſu. A-
men.
***

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

SIMON Pe- 1
trus, ſeruus, A
& Apoſtolus
Ieſu Chriſti,
ijs, qui coæ-
qualem no-
biſcum ſorti-
ti ſunt fidem
in iuſtitia Dei noſtri, & Saluato-
ris Ieſu Chriſti. * Gratia vobis, & 2
pax adimpleatur in cognitione
Dei, & Chriſti Ieſu Domini no-
ſtri: * quomodo omnia nobis di- 3
uinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam,
& pietatem donata ſunt, per co-
gnitionem eius, qui vocauit nos
propria gloria, & virtute, * per 4
quem maxima, & pretioſa nobis
promiſſa donauit: vt per hæc effi-
ciamini diuinæ conſortes naturæ:
fugientes eius, quæ in mundo eſt,
concupiſcentiæ corruptionem.
* Vos autem curam omnem ſub- 5
inferentes, miniſtrate in fide ve- B
ſtra virtutem, in virtute au-
tem ſcientiam, * in ſcientia au- 6
tem abſtinentiam, in abſtinen-
tia autem patientiam, in patien-
tia autem pietatem, * in pieta- 7
te autem amorem fraternitatis,
in amore autem fraternitatis cha-
ritatem. * Hæc enim ſi vobiſcum 8
adſint, & ſuperent, non vacuos,
nec ſine fructu vos conſtituent in
Domini noſtri Ieſu Chriſti cogni-
tione. * Cui enim non præſto ſunt 9
hæc, cæcus eſt, & manu tentans,
obliuionem accipiens purgatio-
nis veterum ſuorum delictorum.
* Quapropter fratres magis ſata- 10
gite vt per bona opera certam ve- C
ſtram vocationem, & electionem
faciatis: hæc enim facientes, non
peccabitis aliquando. * Sic enim 11
abundanter miniſtrabitur vobis
introitus in æternum regnum Do-
mini noſtri, & Saluatoris Ieſu
12 Chriſti. * Propter quod incipiam
vos ſemper commonere de his: &
quidem ſcientes & confirmatos
13 vos in præſenti veritate. * Iuſtum
autem arbitror quamdiu ſum in
hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in
14 commonitione: * certus quòd ve-
lox eſt depoſitio tabernaculi mei
ſecundum quod & Dominus no-
ſter Ieſus Chriſtus ‖ ſignificauit ‖Io.21.f.19
15 mihi. * Dabo autem operam &
frequenter habere vos poſt obitũ
meum, vt horum memoriam fa-
16 ciatis. * ‖ Non enim doctas fabu- ‖1.Cor.1.c.
las ſecuti notam fecimus vobis 7
Domini noſtri Ieſu Chriſti virtu-
tem, & præſentiam: ſed ſpecula-
tores facti illius magnitudinis.
17 * Accipiens enim a Deo Patre
D honorem, & gloriam, voce de-
lapſa ad eum huiuſcemodi a ma-
gnifica gloria: "Hic eſt Filius meus "Mat.17.a.
dilectus, in quo mihi complacui, 5
18 ipſum audite. * Et hanc vocem
nos audiuimus de cælo allatam,
cum eſſemus cum ipſo in monte
19 ſancto. * Et habemus firmiorem
propheticum ſermonem: cui be-
nefacitis attendentes quaſi lucer-
næ lucenti in caliginoſo loco do-
nec dies eluceſcat, & lucifer oria-
20 tur in cordibus veſtris: * ‖ hoc pri- ‖2. Tim. 3.
mum intelligentes quòd omnis d.16
prophetia Scripturæ propria in-
21 terpretatione non fit. * Non enim
voluntate humana allata eſt ali-
quãdo prophetia: ſed Spiritu ſan-
cto inſpirati, locuti ſunt ſancti
Dei homines.

CAP. II.

1 FVerunt vero & pſeudoprophe
A tæ in populo, ſicut & in vo-
bis erunt magiſtri mendaces, qui
introducent ſectas perditionis,
& cum,

& eum, qui emit eos, Dominum
negant: ſuperducentes ſibi cele-
rem perditionem. * Et multi ſe- 2
quẽtur eorum luxurias, per quos
via veritatis blaſphemabitur: * & 3
in auaritia fictis verbis de vobis
negotiabuntur: quibus iudicium
iam olim non ceſſat: & perditio
‖Iob 4.d.18 eorum non dormitat. * ‖ Si enim 4
Iud.b.6 Deus angelis peccantibus non pe-
percit, ſed rudentibus inferni
detractos in tartarũ tradidit cru-
ciandos, in iudicium reſeruari.
* Et originali mundo nõ pepercit, 5
Gen.7.a.1 ‖ ſed octauum Noe iuſtitiæ præ-
conem cuſtodiuit, diluuium mun
‖Gen.19.b.25 do impiorum inducens. * ‖ Et ci- 6
uitates Sodomorum, & Gomor- B
rhæorum in cinerem redigens,
euerſione damnauit: exemplum
eorum, qui impie acturi ſunt, po-
nens: * & iuſtũ Lot oppreſſum à 7
nefandorum iniuria, ac luxurio-
ſa conuerſatione eripuit: * aſpe- 8
ctu enim, & auditu iuſtus erat: ha-
bitãs apud eos, qui de die in diem
animam iuſtam iniquis operibus
cruciabant. * Nouit Dominus 9
pios de tentatione eripere: ini-
quos vero in diem iudicij reſer-
uare cruciandos: * magis autem 10
eos, qui poſt carnem in concupi-
ſcentia immunditiæ ambulant,
dominationemq. contemnunt, au-
daces, ſibi placentes, ſectas non
metuunt introducere blaſphemã-
tes: * vbi angeli fortitudine, & 11
virtute cum ſint maiores, nõ por-
tant aduerſum ſe execrabile iudi-
ciũ. * Hi vero velut irrationabilia 12
pecora, naturaliter in captionem,
& in perniciem in his quæ igno-
rant blaſphemantes in corruptio-
ne ſua peribunt, * percipientes 13
mercedem iniuſtitiæ, voluptatẽ C
exiſtimantes diei delicias: coin-
quinationes, & maculæ delicijs
affluentes, in conuiuijs ſuis luxu-
riantes vobiſcum, * oculos habẽ- 14
tes plenos adulterij, & inceſſabi-
lis delicti. Pellicientes animas in-
ſtabiles, cor exercitatum auaritia
habentes, maledictionis filij:
* derelinquentes rectam viã erra- 15
‖Num. 22.d.23 uerunt, ‖ ſecuti viam Balaam ex
Boſor, qui mercedem iniquitatis
Iud.d.11 amauit: * correptionem vero ha- 16
buit ſuæ veſaniæ: ſubiugale mu-
tũ animal, hominis voce loquens,
prohibuit prophetæ inſipientiam.
17 * Hi ſunt fontes ſine aqua, & ne-
D bulæ turbinibus exagitatæ, qui-
bus caligo tenebrarum reſerua-
18 tur. * Superba enim vanitatis lo-
quentes, pelliciunt in deſiderijs
carnis luxuriæ eos, qui paululum
effugiũt, qui in errore conuerſan-
19 tur: * libertatem illis promitten-
tes, cum ipſi ſerui ſint corruptio-
nis: ‖ a quo enim quis ſuperatus ‖Io.8.d.24
20 eſt, huius & ſeruus eſt. * Si enim Ro.16.c.20
refugientes coinquinationes mũ- Hebr.6.a.4
di in cognitione Domini noſtri, Mat.12.d.
& Saluatoris Ieſu Chriſti, his rur- 45
ſus implicati ſuperantur: facta
ſunt eis poſteriora deteriora prio-
21 ribus. * Melius enim erat illis
non cognoſcere viam iuſtitiæ,
quàm poſt agnitionem retrorſum
conuerti ab eo, quod illis tradi-
22 tum eſt ſancto mandato. * Conti-
git enim eis illud veri prouer-
bij: ‖ Canis reuerſus ad ſuum ‖Pro. 26.b.
vomitum: & , Sus lota in voluta- 11
bro luti.

CAP. III.

1 HAnc ecce vobis, chariſſimi,
A ſecundam ſcribo epiſtolam,
in quibus veſtram excito in com-
2 monitione ſinceram mentem: * vt
memores ſitis eorum, quæ præ-
dixi verborum a ſanctis Prophe-
tis, & Apoſtolorum veſtrorum,
præceptorum Domini & Saluato-
3 ris. * ‖ hoc primum ſcientes, quòd ‖1. Tim. 4.
venient in nouiſſimis diebus in a.1
deceptione illuſores, iuxta pro- 2.Tim. 3.a
prias concupiſcentias ambulãtes, 1
4 * dicentes: ‖ Vbi eſt promiſſio, aut Iud.f.18
B aduentus eius? ex quo enim pa- ‖Eze. 12.f.
tres dormierunt, omnia ſic perſe- 27
5 uerant ab initio creaturæ. * La-
tet enim eos hoc volentes, quòd
cæli erant prius, & terra, de aqua,
& per aquam conſiſtens Dei ver-
6 bo: * per quæ, ille tunc mundus
7 aqua inundatus perijt. * Cæli au-
tem, qui nunc ſunt, & terra eo-
dẽ verbo repoſiti ſunt, igni reſer-
uati in diem iudicij, & perditio-
8 nis impiorum hominum. * Vnum
vero hoc non lateat vos, chariſſi-
mi, quia vnus dies apud Dominũ
ſicut mille anni, & mille anni ſi-
9 cut dies vnus. * Non tardat Do-
C minus promiſſionem ſuam, ſicut
quidam

quidam exiſtimant: ſed patienter
agit propter vos, nolens aliquos
perire, ſed omnes ad pœnitentiam
1. Theſ. 5. a. 2 reuerti. * ‖ Adueniet autem dies 10
Domini vt fur: in quo cæli magno
Apo. 3. a. 3 impetu tranſient, elementa verò
& 16. c. 15 calore ſoluentur, terra autem &
quæ in ipſa ſunt opera, exuren-
tur. * Cum igitur hæc omnia diſ- 11
ſoluenda ſint, quales oportet vos
eſſe in ſanctis conuerſationibus
& pietatibus, * expectantes, & 12
properantes in aduentũ diei Do-
mini, per quem cæli ardentes ſol-
uentur, & elementa ignis ardo-
Iſa. 65. c. 17. & 66. g. 22 re tabeſcent? * ‖ Nouos vero cæ- 13
los, & nouam terram ſecundum
promiſſa ipſius expectamus, in
Apo. 21. a. 1 quibus iuſtitia habitat. * Propter 14
quod chariſſimi hæc expectantes,
ſatagite immaculati, & inuiolati
15 ei inueniri in pace. * & ‖ Domi- ‖ Ro. 2. a. 4
D ni noſtri longanimitatem, ſalu-
tem arbitremini: ſicut & cha-
riſſimus frater noſter Paulus ſecũ-
dum datam ſibi ſapientiam ſcrip-
16 ſit vobis, * ſicut & in omnibus
epiſtolis, loquens in eis de his,
in quibus ſunt quædam difficilia
intellectu, quæ indocti, & inſta-
biles deprauant, ſicut & ceteras
Scripturas, ad ſuam ipſorũ perdi-
17 tionem. * Vos igitur fratres præ-
ſcientes cuſtodite, ne inſipientiũ
errore traducti excidatis a propria
18 firmitate. * creſcite vero in gratia,
& in cognitione Domini noſtri, &
Saluatoris Ieſu Chriſti. Ipſi glo-
ria & nunc, & in diem æterni-
tatis. Amen.

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

QVOD fuit 1
ab initio, A
quod audi-
uimus, quod
vidimus o-
culis noſtris,
quod perſpe
ximus, &
manus noſtræ contrectauerunt de
verbo vitæ: * & vita manifeſtata 2
eſt, & vidimus, & teſtamur, &
annunciamus vobis vitam æter-
nam, quæ erat apud Patrem, &
apparuit nobis: * quod vidimus 3
& audiuimus, annunciamus vo- B
bis, vt & vos ſocietatem habea-
tis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit
cum Patre, & cum Filio eius Ieſu
Chriſto. * Et hæc ſcribimus vobis 4
vt gaudeatis, & gaudium veſtrum
ſit plenum. * Et hæc eſt annun- 5
ciatio, quam audiuimus ab eo, C
Ioa. 8. b. 12 & annunciamus vobis: ‖ Quo-
niam Deus lux eſt, & tenebræ in
6 eo non ſunt vllæ. * Si dixerimus
quoniam ſocietatem habemus cũ
eo, & in tenebris ambulamus,
mentimur, & veritatem non fa-
7 cimus. * Si autem in luce ambula-
mus ſicut & ipſe eſt in luce, ſocie-
tatem habemus ad inuicem, ‖ & ‖ Hebr. 9. d. 14
ſanguis Ieſu Chriſti, Filij eius,
8 emũdat nos ab omni peccato. * ‖ Si 1. Pet. 1. d. 19
D dixerimus quoniam peccatum
non habemus, ipſi nos ſeducimus, Apo. 1. b. 5
9 & veritas in nobis non eſt. * Si ‖ 3. Reg. 8. e. 45
confiteamur peccata noſtra: fidelis
eſt, & iuſtus, vt remittat nobis 2. Par. 6. g. 36
peccata noſtra, & emundet nos
10 ab omni iniquitate. * Si dixeri- Pro. 20. b. 9
mus quoniam non peccauimus: Eccl. 7. c. 21
mendacem facimus eum, & ver-
bum eius non eſt in nobis.

CAP. II.

1
A FIlioli mei, hæc ſcribo vobis,
vt non peccetis. Sed & ſi quis
peccauerit, aduocatum habemus
apud

apud Patrem, Ieſum Chriſtum
iuſtum: * & ipſe eſt propitiatio 2
pro peccatis noſtris: non pro no-
ſtris autem tantum, ſed etiam pro
totius mundi. * Et in hoc ſcimus 3
quoniam cognouimus eum, ſi
mandata eius obſeruemus. * Qui 4
dicit ſe noſſe eum, & mandata
eius non cuſtodit, mendax eſt, &
in hoc veritas non eſt. * Qui autẽ 5
ſeruat verbũ eius, vere in hoc cha
ritas Dei perfecta eſt: & in hoc
ſcimus quoniam in ipſo ſumus.
* Qui dicit ſe in ipſo manere, de- 6
bet, ſicut ille ambulauit, & ipſe
ambulare. * Chariſſimi, non man- 7
datum nouũ ſcribo vobis, ſed mã- B
datum vetus, quod habuiſtis ab
initio; Mandatum vetus eſt ver-
b Io. 13. d. 34. & 15. b. 12
bum, quod audiſtis. * b Iterum 8
mandatum nouum ſcribo vobis,
quod verum eſt & in ipſo, & in
vobis: quia tenebræ tranſierunt, &
verum lumen iam lucet. * Qui 9
dicit ſe in luce eſſe, & fratrem
ſuum odit, in tenebris eſt vſque
c 1. 3. c. 14
adhuc. * c Qui diligit fratrem 10
ſuum, in lumine manet, & ſcan-
dalum in eo non eſt. * Qui au- 11
tem odit fratrem ſuum, in tene-
bris eſt, & in tenebris ambulat,
& neſcit quo eat: quia tenebræ
obcæcauerunt oculos eius. * Scri- 12
bo vobis, filioli, quoniam remit-
tuntur vobis peccata propter no-
men eius. * Scribo vobis patres, 13
quoniam cognouiſtis eum, qui
ab initio eſt. Scribo vobis adole-
ſcentes, quoniam viciſtis mali-
gnum. * Scribo vobis infantes, 14
quoniam cognouiſtis patrẽ. Scri-
bo vobis iuuenes, quoniam fortes
eſtis, & verbum Dei manet in vo-
bis, & viciſtis malignum. * No- 15
lite diligere mundum, neque ea, C
quæ in mundo ſunt. Si quis dili-
git mundum, non eſt charitas
Patris in eo: * quoniam omne, 16
quod eſt in mundo, concupiſcen-
tia carnis eſt, & concupiſcentia
oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ
non eſt ex Patre, ſed ex mundo
eſt. * Et mundus tranſit, & con- 17
cupiſcentia eius. Qui autem facit
voluntatem Dei, manet in æter-
num. * Filioli, nouiſſima hora 18
eſt. & ſicut audiſtis quia Antichri-
ſtus venit: & nunc Antichriſti
multi facti ſunt; vnde ſcimus,
19 quia nouiſſima hora eſt. * Ex no-
bis prodierunt, ſed non erant ex
nobis. nã, ſi fuiſſent ex nobis, per-
manſiſſent vtique nobiſcum: ſed
vt manifeſti ſint quoniã non ſunt
20 omnes ex nobis. * Sed vos vnctio-
nem habetis a Sancto, & noſtis
21 omnia. * Non ſcripſi vobis quaſi
ignorantibus veritatem, ſed qua-
ſi ſcientibus eam: & quoniam
omne mendacium ex veritate nõ
22 eſt. * Quis eſt mendax, niſi is,
D qui negat quoniã Ieſus eſt Chri-
ſtus? Hic eſt Antichriſtus, qui
23 negat Patrem, & Filium. * Omnis,
qui negat Filium, nec Patrem ha-
bet. qui confitetur Filium, & Patrẽ
24 habet. * Vos quod audiſtis ab ini-
tio, in vobis permaneat: Si in vo-
bis permanſerit, quod audiſtis ab
initio, & vos in Filio, & Patre
25 manebitis. * Et hæc eſt repromiſ-
ſio, quam ipſe pollicitus eſt no-
26 bis, vitam æternam. * Hæc ſcri-
pſi vobis de his, qui ſeducunt
27 vos. * Et vos vnctionem, quam
accepiſtis ab eo, maneat in vobis.
Et non neceſſe habetis vt aliquis
doceat vos: ſed ſicut vnctio eius
docet vos de omnibus, & verum
eſt, & non eſt mendacium. Et
ſicut docuit vos: manete in eo.
28 * Et nunc filioli manete in eo: vt
cum apparuerit, habeamus fidu-
ciam, & non confundamur ab
29 eo in aduentu eius. * Si ſcitis quo-
niam iuſtus eſt, ſcitote quoniam
& omnis, qui facit iuſtitiam, ex
ipſo natus eſt.

CAP. III.

1 VIdete qualem charitatem de-
A dit nobis Pater, vt filij Dei
nominemur & ſimus. Propter hoc
mundus non nouit nos: quia non
2 nouit eum. * Chariſſimi, nunc
filij Dei ſumus: & nondum ap-
paruit quid erimus. Scimus quo-
niam cum apparuerit, ſimiles ei
erimus: quoniam videbimus eum
3 ſicuti eſt. * Et omnis, qui habet
hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe,
4 ſicut & ille ſanctus eſt. * Omnis,
qui facit peccatum, & iniquita- d Iſai. 53. c. 12
tem facit: & peccatum eſt ini-
5 quitas. * d Et ſcitis quia ille ap- 1. Pet. 2. d. 22
paruit vt peccata noſtra tolleret:
& pec-

& peccatum in eo non eſt. * Om- 6
nis, qui in eo manet, non peccat:
& omnis, qui peccat, non vidit
eum, nec cognouit eum. * Filio- 7
li, nemo vos ſeducat. Qui facit B
iuſtitiam, iuſtus eſt: ſicut & il-
‖ Io. 8. f. 44 le iuſtus eſt. * ‖ Qui facit pec- 8
catum, ex diabolo eſt: quoniam
ab initio diabolus peccat. In hoc
apparuit Filius Dei, vt diſſol-
uat opera diaboli. * Omnis, qui 9
natus eſt ex Deo, peccatum non
facit: quoniam ſemen ipſius in
eo manet, & non poteſt peccare,
quoniam ex Deo natus eſt. * In 10
hoc manifeſti ſunt filij Dei, & fi-
lij diaboli. Omnis qui non eſt iu-
ſtus, non eſt ex Deo, & qui non
diligit fratrem ſuum: * quoniam 11
hæc eſt annunciatio, quam audi-
‖ Io. 13. d. 34 ſtis ab initio, ‖ vt diligatis alteru-
& 15. b. 12 trum. * Non ſicut ‖ Cain, qui ex 12
‖ Gen. 4 b. 8 maligno erat, & occidit fratrem
ſuum. Et propter quid occidit
eum? Quoniam opera eius ma-
ligna erant: fratris autem eius iu-
ſta. * Nolite mirari fratres, ſi o- 13
dit vos mūdus. * Nos ſcimus quo- 14
niam tranſlati ſumus de morte ad C
vitam, quoniā diligimus fratres.
‖ Leu. 19. d. ‖ Qui non diligit, manet in mor-
17 te: * omnis, qui odit fratrem ſuū, 15
homicida eſt. Et ſcitis quoniam
omnis homicida non habet vitam
æternam in ſemetipſo manētem.
‖ Io. 15. b. 13 * ‖ In hoc cognouimus charitatem 16
Dei, quoniam ille animam ſuam
pro nobis poſuit: & nos debemus
pro fratribus animas ponere.
‖ Iac. 2. c. 15 * ‖ Qui habuerit ſubſtantiam hu- 17
ius mundi, & viderit fratrē ſuum
neceſſitatem habere, & clauſerit
viſcera ſua ab eo: quomodo cha-
ritas Dei manet in eo? * Filioli 18
mei, non diligamus verbo, neque D
lingua, ſed opere & veritate. * in 19
hoc cognoſcimus quoniam ex ve-
ritate ſumus: & in conſpectu eius
ſuadebimus corda noſtra. * Quo- 20
niam ſi reprehenderit nos cor no-
ſtrū; maior eſt Deus corde noſtro,
& nouit omnia. * Chariſſimi, ſi cor 21
noſtrum non reprehenderit nos,
‖ Mat. 21. c. fiduciam habemus ad Deum: * & 22
22 quidquid petierimus, accipiemus
ab eo: quoniam mandata eius cu-
ſtodimus, & ea, quæ ſunt placi-
‖ Io. 6. d. 29 ta coram eo, facimus. * ‖ Et hoc 23
& 17. a. 3 eſt mandatū eius: Vt credamus in
nomine filij eius Ieſu Chriſti: &
diligamus alterutrum, ſicut de-
24 dit mandatum nobis. * ‖ Et qui ‖ Io. 13. d.
ſeruat mandata eius, in illo ma- 34 & 15. b.
net: & ipſe in eo: & in hoc ſci- 12
mus quoniam manet in nobis de
Spiritu, quem dedit nobis.

CAP. IIII.

1 CHariſſimi, nolite omni ſpiri-
A tui credere, ſed probate ſpi-
ritus ſi ex Deo ſint: quoniam
multi pſeudoprophetæ exierunt
2 in mundum. * in hoc cognoſci-
tur ſpiritus Dei: omnis ſpiritus
qui confitetur Ieſum Chriſtum
3 in carne veniſſe, ex Deo eſt. * &
omnis ſpiritus, qui ſoluit Ieſum,
ex Deo non eſt, & hic eſt Anti-
chriſtus, de quo audiſtis quoniam
venit, & nunc iam in mundo eſt.
4 * Vos ex Deo eſtis filioli, & vici-
ſtis eum, quoniam maior eſt qui
in vobis eſt, quàm qui in mundo.
5 * ‖ Ipſi de mundo ſunt: ideo de ‖ Io. 8. f. 47
mundo loquuntur, & mundus eos
6 audit. * Nos ex Deo ſumus. Qui
B nouit Deum, audit nos: qui nō eſt
ex Deo, non audit nos: in hoc co-
gnoſcimus Spiritum veritatis, &
7 ſpiritum erroris. * Chariſſimi, di-
ligamus nos inuicem: quia chari-
tas ex Deo eſt. Et omnis, qui
diligit, ex Deo natus eſt, & co-
8 gnoſcit Deum. * Qui non diligit,
non nouit Deum: quoniam Deus
9 charitas eſt. * ‖ In hoc apparuit ‖ Io. 3. b. 16
charitas Dei in nobis, quoniam
Filium ſuū vnigenitū miſit Deus
in mundum, vt viuamus per eum.
10 * In hoc eſt charitas: non quaſi
nos dilexerimus Deum, ſed quo-
niam ipſe prior dilexit nos, & mi-
ſit Filium ſuum propitiationem
11 pro peccatis noſtris. * Chariſſimi,
C ſi ſic Deus dilexit nos: & nos de-
bemus alterutrum diligere.
12 * ‖ Deum nemo vidit vnquam. ‖ Io. 1. c. 18
Si diligamus inuicem, Deus in 1. Tim. 6.
nobis manet, & charitas eius in c. 17
13 nobis perfecta eſt. * In hoc cogno-
ſcimus quoniā in eo manemus, &
ipſe in nobis: quoniam de Spiri-
14 tu ſuo dedit nobis. * Et nos vidi-
mus & teſtificamur quoniam Pa-
ter miſit filium ſuum Saluatorem
15 mundi. Quisquis confeſſus fue-
rit quoniam Ieſus eſt filius Dei,
Deus

Deus in eo manet, & ipſe in Deo.
* Et nos cognouimus, & credidi- 16
mus charitati, quam habet Deus
in nobis. Deus charitas eſt: & qui
manet in charitate, in Deo ma-
net, & Deus in eo. * In hoc per- 17
fecta eſt charitas Dei nobiſcum, D
vt fiduciam habeamus in die iu-
dicij: quia ſicut ille eſt, & nos
ſumus in hoc mundo. * Timor 18
non eſt in charitate: ſed perfecta
charitas foras mittit timorem,
quoniam timor pœnam habet.
qui autem timet, non eſt perfe-
ctus in charitate. * Nos ergo di- 19
ligamus Deum, quoniam Deus
prior dilexit nos. * Si quis dixe- 20
rit, quoniam diligo Deum; & fra-
trem ſuum oderit, mendax eſt.
Qui enim non diligit fratrē ſuum
quem videt, Deum, quem non
videt, quomodo poteſt diligere?
‖ Io. 13. d. 34 * ‖ Et hoc mandatum habemus a 21
& 15. b. 12 Deo: vt qui diligit Deum, dili-
Eph. 5. a. 2 gat & fratrem ſuum.

CAP. V.

OMnis, qui credit, quoniam 1
Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo na- A
tus eſt. Et omnis, qui diligit eum
qui genuit, diligit & eum qui na-
tus eſt ex eo. * In hoc cognoſci- 2
mus quoniam diligimus natos
Dei, cum Deum diligamus, &
mandata eius faciamus. * Hæc eſt 3
enim charitas Dei, vt mandata
eius cuſtodiamus: & mandata
eius grauia non ſunt. * Quoniam 4
omne, quod natum eſt ex Deo,
vincit mundum: & hæc eſt vi-
ctoria, quæ vincit mundum, fi-
‖ 1. Cor. 15. des noſtra. * ‖ Quis eſt, qui vin- 5
d. 57 cit mundum, niſi qui credit quo-
niam Ieſus eſt Filius Dei? * hic 6
eſt, qui venit per aquam, & ſan- B
guinem, Ieſus Chriſtus: non in
aqua ſolum, ſed in aqua & ſangui
ne. Et ſpiritus eſt, qui teſtifica-
tur quoniam Chriſtus eſt, veritas.
* Quoniam tres ſunt, qui teſtimo- 7
nium dant in cælo: Pater, Verbū,
& Spiritus ſanctus; & hi tres vnū
8 ſunt. * Et tres ſunt, qui teſtimo-
nium dant in terra: Spiritus, &
aqua, & ſanguis: & hi tres vnum
9 ſunt. * Si teſtimonium hominum
accipimus, teſtimonium Dei ma-
ius eſt: quoniam hoc eſt teſti-
monium Dei, quod maius eſt,
quoniam teſtificatus eſt de Filio
10 ſuo. * Qui credit in Filium Dei,
C habet teſtimonium Dei in ſe.
‖ Qui non credit Filio, menda- ‖ Io. 3. d. 36
cem facit eum: quia non credit in
teſtimonium quod teſtificatus eſt
11 Deus de Filio ſuo. * Et hoc eſt
teſtimonium, quoniam vitam
æternam dedit nobis Deus. Et
12 hæc vita in Filio eius eſt. * Qui
habet Filium, habet vitam: qui
non habet Filium, vitam non ha-
13 bet. * Hæc ſcribo vobis: vt ſciatis
quoniam vitam habetis æternam,
qui creditis in nomine Filij Dei.
14 * Et hæc eſt fiducia, quam habe-
mus ad eum: Quia quodcumque
petierimus: ſecundum volunta-
15 tem eius, audit nos. * Et ſcimus
quia audit nos quidquid petieri-
mus: ſcimus quoniam habemus
petitiones quas poſtulamus ab
16 eo. * Qui ſcit fratrem ſuum pec-
D care peccatum non ad mortem,
petat, & dabitur ei vita peccanti
non ad mortem. Eſt peccatum
ad mortem: non pro illo dico vt
17 roget quis. * Omnis iniquitas, pec
catum eſt: & eſt peccatū ad mor-
18 tem. * Scimus quia omnis, qui
natus eſt ex Deo, non peccat: ſed
generatio Dei conſeruat eum, &
19 malignus non tangit eum. * Sci-
mus quoniam ex Deo ſumus, &
mundus totus in maligno poſitus
20 eſt. * Et ſcimus quoniam Filius
Dei venit, ‖ & dedit nobis ſenſum ‖ Luc. 24. g.
vt cognoſcamus verum Deum, & 45
ſimus in vero Filio eius. Hic eſt
verus Deus, & vita æterna. * Fi-
lioli, cuſtodite vos a ſimulacris.
Amen.

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI SECVNDA

1 A SENIOR Electæ dominæ, & natis eius, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes, qui
cognoverunt veritatem, *propter
2 veritatem, quæ permanet in nobis,
& nobiſcum erit in æternum. *Sit vo
3 biſcum gratia, miſericordia, pax a
Deo Patre, & a Chriſto Ieſu filio
Patris in veritate, & charitate. *Ga
4 uiſus ſum valde, quoniam inveni
B de filiis tuis ambulantes in veri-
tate, ſicut mandatum accepimus
a Patre. *Et nunc rogo te domi-
5 na, non tamquam mandatum no-
uum ſcribens tibi, ſed quod ha-
buimus ab initio, *vt diligamus
alterutrum. *Et hæc eſt charitas,
6 vt ambulemus ſecundum mādata
C eius. Hoc eſt enim mandatum, vt
quemadmodum audiſtis ab ini-
tio, in eo ambuletis: *quoniam
7 multi ſeductores exierunt in mun-
dum, qui non confitentur Ieſum
Chriſtum veniſſe in carnem: hic
eſt ſeductor, & antichriſtus. *Vi-
8 dete voſmetipſos, ne perdatis quæ
operati eſtis: ſed vt mercedē ple-
nam accipiatis. *Omnis, qui rece-
9 dit, & non permanet in doctrina
Chriſti, Deum non habet: qui per-
manet in doctrina, hic & Patrem
& Filium habet. *Si quis venit ad
10 vos, & hanc doctrinam non affert,
D nolite recipere eum in domum,
nec AVE ei dixeritis. *Qui enim
11 dicit illi AVE, communicat ope-
ribus eius malignis. *Plura habēs
12 vobis ſcribere, nolui per chartam,
& atramentum: ſpero enim me
futurum apud vos, & os ad os lo-
qui: vt gaudium veſtrum plenum
ſit. *Salutant te filii ſororis tuæ
13 Electæ.

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI TERTIA

1 A SENIOR Gaio charissimo, quē ego diligo in veritate. *Cha
2 riſſime, de omnibus orationem fa
cio proſpere te ingredi, & vale-
re, ſicut proſpere agit anima tua.
3 *Gauiſus ſum valde venientibus
B fratribus, & teſtimonium perhi-
bentibus veritati tuæ, ſicut tu in
4 veritate ambulas. *Maiorem ho-
rum non habeo gratiam, quàm vt
audiā filios meos in veritate am-
5 bulare. *Chariſſime, fideliter fa-
cis quidquid operaris in fratres, &
6 hoc in peregrinos, *qui teſtimo-
nium reddiderunt charitati tuæ in
conſpectu Eccleſiæ: quos, bene-
7 faciens deduces digne Deo. *Pro
nomine enim eius profecti ſunt,
8 nihil accipientes a Gentibus. *Nos
C ergo debemus ſuſcipere huiuſmo
di, vt cooperatores ſimus verita-
9 tis. *Scripſiſſem forſitan Eccle-
ſiæ: ſed is, qui amat primatum
gerere in eis, Diotrephes, non re-
10 cipit nos. *propter hoc ſi venero,
commonebo eius opera, quæ fa-
cit, verbis malignis garriēs in nos:
& quaſi non ei iſta ſufficiant: ne-
que ipſe ſuſcipit fratres: & eos,
qui ſuſcipiunt, prohibet, & de
11 Eccleſia eiicit. *Chariſſime, noli
D imitari malum, ſed quod bonum
eſt. Qui benefacit, ex Deo eſt:
qui malefacit, non vidit Deum.
12 *Demetrio teſtimonium reddi-
tur ab omnibus, & ab ipſa verita-
te, ſed & nos teſtimonium perhi-
bemus: & noſti quoniam teſtimo-
13 nium noſtrum verum eſt. *Mul-
ta habui tibi ſcribere, ſed nolui
per atramentum, & calamum ſcri-
14 bere tibi. *Spero autem protinus
te videre, & os ad os loquemur.
Pax tibi. Salutant te amici. Saluta
amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA B. IVDÆ APOSTOLI.

1 IVDAS Ieſu [Chriſti] ſer- A
uus, frater au-
tem Iacobi,
his, qui ſunt
in Deo Pa-
tre dilectis, &
Chriſto Ieſu
2 conſeruatis, & vocatis. * Miſeri-
cordia vobis, & pax, & charitas
3 adimpleatur. * Chariſſimi, omnẽ
ſolicitudinẽ faciens ſcribendi vo-
bis de communi veſtra ſalute, ne-
ceſſe habui ſcribere vobis: depre-
cans ſupercertari ſemel traditæ
4 ſanctis fidei. * Subintroierũt enim
quidam homines (qui olim præ-
ſcripti ſunt in hoc iudicium) im-
pij, Dei noſtri gratiam transferen-
tes in luxuriam, & ſolum domi-
natorem, & Dominum noſtrum
5 Ieſum Chriſtum negantes. * Com-
B monere autem vos volo, ſcientes
ſemel omnia, quoniam Ieſus po-
pulum de terra Aegypti ſaluans,
‖ ſecundò eos, qui non crediderũt, ‖Nu. 14. f. 37
6 perdidit: * Angelos vero, qui non
ſeruauerunt ſuum principatum,
ſed dereliquerunt ſuum domici-
lium, in iudicium magni diei, vin-
culis æternis ſub caligine reſer-
7 uauit. * Sicut Sodoma, & Gomor-
rha, & finitimæ ciuitates ſimili
modo exfornicatæ, & abeuntes
poſt carnem alteram, factæ ſunt
exemplum, ignis æterni pœnam
8 ſuſtinentes. * Similiter & hi car-
nem quidem maculant, domina-
tionem autem ſpernunt, maieſta-
9 tem autem blaſphemant. * ‖ Cum ‖Zac. 3. a. 2
Michael Archangelus cũ diabolo
diſputans altercaretur de Moyſi
corpore, non eſt auſus iudiciũ
inferre blaſphemiæ: ſed dixit: Im-
10 peret tibi Dominus. * Hi autem
quæcumque quidem ignorant,
blaſphemant: quæcumque autem
naturaliter, tamquam muta ani- ‖Gen. 4. b. 8
malia, norunt, in his corrumpun- ‖Nu. 22. d. 23
11 tur. * Væ illis, quia in ‖ via Cain
abierunt, & ‖ errore Balaam mer- ‖Nu. 16. a. 1
cede effuſi ſunt, & in cõtradictio- 2. Pet. 2. d.
12 ne ‖ Core perierunt. * Hi ſunt in 17
epulis ſuis maculæ, conuiuantes
ſine timore, ſemetipſos paſcẽtes,
C nubes ſine aqua, quæ a ventis cir-
cumferuntur, arbores autumna-
les, infructuoſæ, bis mortuæ, era-
13 dicatæ, * fluctus feri maris, deſpu-
mantes ſuas confuſiones, ſidera
errantia: quibus procella tenebra-
14 rum ſeruata eſt in æternum. * Pro-
phetauit autẽ & de his ſeptimus
ab Adam Enoch, dicẽs: ‖ Ecce ve- ‖Apo. 1. b. 7
nit Dominus in ſanctis millibus
15 ſuis * facere iudicium contra om-
nes, & arguere omnes impios de
omnibus operibus impietatis eo-
rum, quibus impie egerunt, & de
omnibus duris, quæ locuti ſunt
contra Deum peccatores impij.
16 * Hi ſunt murmuratores queruloſi,
ſecundum deſideria ſua ambu-
lantes, ‖ & os eorum loquitur ſu- ‖Pſ. 16. c. 10
perba, mirantes perſonas quæſtus
17 cauſa. * Vos autem chariſſimi me-
D mores eſtote verborum, ‖ quæ præ- ‖1. Tim. 4. a. 1
dicta ſunt ab Apoſtolis Domini
18 noſtri Ieſu Chriſti, * qui dicebant 2. Tim. 3. a. 1
vobis, quoniam in nouiſſimo tem-
pore venient illuſores, ſecundum 2. Pet. 3. a. 3
deſideria ſua ambulantes in im-
19 pietatibus. * Hi ſunt, qui ſegre-
gant ſemetipſos, animales, Spiri-
20 tum non habentes. * Vos autẽ cha-
riſſimi ſuperædificantes voſmet-
ipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in
21 Spiritu ſancto orãtes, * voſmetip-
ſos in dilectione Dei ſeruate; ex-
pectantes miſericordiam Domini
noſtri Ieſu Chriſti in vitam æter-
22 nam. * Et hos quidem arguite iu-
23 dicatos: * illos vero ſaluate, de
igne rapientes. Alijs autem miſe-
remini in timore: odiẽtes & eam,
quæ carnalis eſt, maculatã tunicã.
24 * Ei autẽ, qui potens eſt vos con-
ſeruare ſine peccato, & cõſtituere
ante conſpectũ gloriæ ſuæ imma-
culatos in exultatione in aduentu
25 Domini noſtri Ieſu Chriſti, * ſoli
Deo Saluatori noſtro, per Ieſum
Chriſtum Dominũ noſtrũ, gloria
& magnificentia, imperiũ & pote-
ſtas ante omne ſæculũ, & nunc, &
in omnia ſæcula ſæculorũ. Amen.

APO-

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 APOCALYPSIS
A Ieſu Chriſti,
quã dedit illi
Deus palam
facere ſeruis
ſuis, quæ o-
portet fieri ci-
to: & ſignifi-
cauit, mittẽs per angelum ſuum
2 ſeruo ſuo Ioanni, * qui teſtimo-
nium perhibuit verbo Dei, & te-
ſtimonium Ieſu Chriſti, quæcum-
3 que vidit. * Beatus, qui legit, &
audit verba prophetiæ huius: &
ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt:
4 tempus enim prope eſt. * Ioan-
nes ſeptem Eccleſijs, quæ ſunt in
Aſia. Gratia vobis, & pax ab eo,
*Exod.3.d. ‖ qui eſt, & qui erat, & qui ventu-
14 rus eſt: & a ſeptem ſpiritibus, qui
5 in conſpectu throni eius ſunt: * &
B a Ieſu Chriſto, qui eſt teſtis fide-
*1.Cor.15. lis, ‖primogenitus mortuorum, &
c.20 princeps regum terræ, qui dilexit
Col.1.e.18 nos, & lauit nos a peccatis noſtris
‖Heb.9.d. ‖ in ſanguine ſuo, * & fecit nos re- 6
14 gnum, & ſacerdotes Deo & Patri
1.Pet.1.d. ſuo: ipſi gloria, & imperium in
10 ſæcula ſæculorum: Amen. * ‖Ec- 7
1.Io.1.d.7 ce venit cum nubibus, & videbit
‖Iſa 3.c 13 eum omnis oculus, & qui eum
Matt.24.c. pupugerunt, Et plangent ſe ſuper
20 eum omnes tribus terræ: Etiam:
Iud.c.14 Amen. * ‖Ego ſum α, & ω, prin- 8
‖Iſa.44.a.6 cipium, & finis, dicit Dominus
ſ.21.b.6.& Deus: qui eſt, & qui erat, & qui
22.c.13 venturus eſt, omnipotens. * Ego 9
Ioannes frater veſter, & particeps
in tribulatione, & regno & pa-
tientia in Chriſto Ieſu: fui in in-
ſula, quæ appellatur Patmos pro-
pter verbum Dei, & teſtimonium
Ieſu: * Fui in ſpiritu in Domini- 10

C ca die, & audiui poſt me vocem
11 magnam tamquam tubæ, * dicen-
tis: Quod vides, ſcribe in libro:
& mitte ſeptẽ Eccleſijs, quæ ſunt
in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, &
Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis,
12 & Philadelphiæ, & Laodiciæ: * Et
cõuerſus ſum vt viderem vocem,
quæ loquebatur mecum: & con-
uerſus vidi ſeptem cãdelabra au-
13 rea: * & in medio ſeptem cande-
labrorum aureorum ſimilem filio
hominis, veſtitum podere, &
præcinctũ ad mamillas zona au-
14 rea: * caput autem eius, & capilli
D erant candidi tamquam lana al-
ba, & tamquam nix, & oculi eius
15 tamquam flamma ignis, * & pe-
des eius ſimiles aurichalco, ſicut
in camino ardenti, & vox illius
tamquam vox aquarum multa-
16 rum: * & habebat in dexte-
ra ſua ſtellas ſeptem: & de ore
eius gladius vtraque parte acu-
tus exibat: & facies eius ſicut
17 ſol lucet in virtute ſua. * Et cum
vidiſſem eum, cecidi ad pedes e-
ius tamquam mortuus. Et poſuit
dexteram ſuam ſuper me, dicens:
Noli timere: ‖ego ſum primus, & ‖Iſa.41.b.4
18 nouiſſimus, * & viuus, & fui mor- & 44.a.6
tuus, & ecce ſum viuens in ſæcu-
la ſæculorum, & habeo claues
19 mortis, & inferni. * Scribe ergo
quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ
20 oportet fieri poſt hæc. * Sacramẽ-
tum ſeptem ſtellarum, quas vi-
diſti in dextera mea, & ſeptem
candelabra aurea: ſeptem ſtellæ
angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum:
& candelabra ſeptem, ſeptem
Eccleſiæ ſunt.

CAP. II.

ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: 1
Hæc dicit, qui tenet ſeptem A
ſtellas in dextera ſua, qui ambu-
lat in medio ſeptem candelabro-
rum aureorum: * Scio opera 2
tua, & laborem, & patientiam
tuam, & quia non potes ſuſtine-
re malos: & tentaſti eos, qui ſe di-
cunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt:
& inueniſti eos mendaces: * & 3
patientiam habes, & ſuſtinuiſti
propter nomen meum, & non
defeciſti. * Sed habeo aduerſum 4
te, quod charitatem tuã primam B
reliquiſti. * Memor eſto itaque 5
vnde excideris: & age pœniten-
tiam, & prima opera fac. ſin autẽ,
venio tibi, & mouebo candelabrũ
tuũ de loco ſuo, niſi pœnitentiam
egeris. * Sed hoc habes, quia 6
odiſti facta Nicolaitarum, quæ &
ego odi. * Qui habet aurem, au- 7
diat quid Spiritus dicat Eccleſijs:
Vincenti dabo edere de ligno vi-
tæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.
* Et angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcri- 8
be: Hæc dicit primus, & nouiſſi- C
mus, qui fuit mortuus, & viuit:
* Scio tribulationẽ tuam, & pau- 9
pertatem tuam, ſed diues es: &
blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt
Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt
ſynagoga ſatanę. * Nihil horum ti- 10
meas quæ paſſurus es. Ecce miſ-
ſurus eſt diabolus aliquos ex vo-
bis in carcerẽ vt tentemini: & ha-
bebitis tribulationem diebus de-
cem. Eſto fidelis vſque ad mortẽ,
& dabo tibi coronam vitæ. * Qui 11
habet aurem, audiat quid Spi- D
ritus dicat Eccleſijs: Qui vice-
rit, non lædetur a morte ſecun-
da. * Et angelo Pergami Eccle- 12
ſiæ ſcribe: Hæc dicit qui habet
rompheam vtraque parte acutam:
* Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt 13
ſatanæ: & tenes nomen meum, &
non negaſti fidem meam. Et in
diebus illis Antipas teſtis meus fi-
delis, qui occiſus eſt apud vos, vbi
ſatanas habitat. * Sed habeo ad- 14
uerſus te pauca: quia habes illic
‖ Num. 24. tenentes doctrinam ‖ Balaam qui
a.3.& 25. a docebat Balac mittere ſcandalum
2. coram filiis Iſrael, edere, & for-
nicari: * ita habes & tu tenentes 15
16 doctrinam Nicolaitarum. * Si-
E militer pœnitentiam age: ſi quo
minus veniam tibi cito, & pu-
gnabo cum illis in gladio oris
17 mei. * Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Eccleſijs: Vin-
centi dabo manna abſconditum,
& dabo illi calculum candidum:
& in calculo nomen nouum ſcri-
ptum, quod nemo ſcit, niſi qui
18 accipit. * Et angelo Thyatiræ Ec-
cleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius Dei,
qui habet oculos tamquam flam-
mam ignis, & pedes eius ſimi-
19 les aurichalco: * Noui opera tua,
F & fidem, & charitatem tuam, &
miniſterium, & patientiam tuam,
& opera tua nouiſſima plura prio
20 ribus. * Sed habeo aduerſus te
pauca: quia permittis mulierem
Iezabel, quæ ſe dicit prophe-
ten, docere, & ſeducere ſeruos
meos fornicari, & manducare de
21 idolothytis. * Et dedi illi tẽpus vt
pœnitentiam ageret: & non vult
22 pœnitere a fornicatione ſua. * Ec-
ce mittam eam in lectum: & qui
mœchãtur cum ea in tribulatione
maxima erunt, niſi pœnitentiam
23 ab operibus ſuis egerint. * & filios
G eius interficiam in morte, &
ſcient omnes Eccleſiæ, ‖ quia ego ‖ 1.Reg. 16
ſum ſcrutãs renes, & corda: & da- b.7
bo vnicuique veſtrum ſecundum Ps.7.c.10
24 opera ſua. Vobis autem dico, * & Ier.17.b.10
ceteris qui Thyatiræ eſtis: Quicũ-
que non habent doctrinam hanc,
& qui non cognouerunt altitudi-
nes ſatanæ, quemadmodum di-
cunt, non mittam ſuper vos aliud
25 pondus: * tamen id, quod habe-
26 tis, tenete donec veniam. * Et qui
vicerit, & cuſtodierit vſque in fi-
nem opera mea, dabo illi pote-
27 ſtatem ſuper Gentes, * & reget ‖ Pſal.2.b.8
eas in virga ferrea, & tamquam
28 vas figuli confringentur, * ſicut
& ego accepi a Patre meo: & dabo
29 illi ſtellam matutinam. * Qui ha-
bet aurem, audiat quid Spiritus
dicat Eccleſijs.

CAP. III.

1 ET angelo Eccleſiæ Sardis ſcri-
A be: Hæc dicit, qui habet ſe-
ptem ſpiritus Dei, & ſeptem ſtel-
las: Scio opera tua, quia nomen
habes

habes quòd viuas, & mortuus es.
* Eſto vigilans, & confirma ce- 2
tera, quæ moritura erant. Non
enim inuenio opera tua plena
coram Deo meo. * In mente er- 3
go habe qualiter acceperis, & au-
dieris, & ſerua, & pœnitentiam
‖Mt.16.c.15 age. Si ergo non vigilaueris,‖ve-
1.The.5.a.2 niam ad te tamquam fur, & ne-
2.Pet.3.c.10 ſcies qua hora veniam ad te.* Sed 4
habes pauca nomina in Sardis, qui
non inquinauerunt veſtimenta
ſua: & ambulabunt mecũ in al-
bis, quia digni ſunt. * Qui vice- 5
rit, ſic veſtietur veſtimentis al- B
bis, & non delebo nomen eius de
Libro vitæ, & confitebor nomen
eius coram Patre meo, & coram
angelis eius. * Qui habet aurẽ, au- 6
diat quid Spiritus dicat Eccleſijs.
* Et angelo Philadelphiæ eccleſiæ: 7
Scribe: Hæc dicit Sanctus & Ve-
‖Iſa.22.f.22 rus, ‖ qui habet clauẽ Dauid: qui
Iob.12.b.14 aperit, & nemo claudit: claudit,
& nemo aperit: * Scio opera tua. 8
Ecce dedi coram te oſtium aper-
tum, quod nemo poteſt claudere:
quia modicam habes virtutem, &
ſeruaſti verbum meum, & non
negaſti nomen meum. * Ecce 9
dabo de ſynagoga ſatanæ, qui di-
cunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt,
ſed mentiuntur: Ecce faciam il-
los vt veniant, & adorent ante
pedes tuos: & ſcient quia ego di-
lexi te, * quoniã ſeruaſti verbum 10
patientiæ meæ, & ego ſeruabo te C
ab hora tentationis, quæ ventura
eſt in orbem vniuerſum tentare
habitantes in terra. * Ecce venio 11
cito: tene quod habes, vt nemo
accipiat coronam tuam. * Qui vi- 12
cerit, faciam illum columnam in
templo Dei mei, & foras non
egredietur amplius: & ſcribam
ſuper eum nomen Dei mei, & no-
mẽ ciuitatis Dei mei nouæ Ieru-
ſalem, quæ deſcendit de cælo a
Deo meo, & nomem meum
nouum. * Qui habet aurem, au- 13
diat quid Spiritus dicat Eccleſijs.
* Et angelo Laodiciæ Eccleſiæ 14
‖Ioan.14.a.6 ſcribe: ‖ Hæc dicit: Amen, teſtis
fidelis, & verus, qui eſt princi-
pium creaturæ Dei. * Scio opera 15
tua: quia neque frigidus es, neque
calidus: vtinam frigidus eſſes, aut
calidus: * ſed quia tepidus es, 16
& nec frigidus, nec calidus, in-
D cipiam te euomere ex ore meo.
17 * quia dicis: quod diues ſum, &
locupletatus, & nullius egeo: &
neſcis quia tu es miſer, & miſera-
bilis, & pauper, & cæcus, & nu-
18 dus. * Suadeo tibi emere a me
aurum ignitum probatum vt lo-
cuples fias, & veſtimẽtis albis in-
duaris, & non appareat confuſio
nuditatis tuæ, & collyrio inunge
19 oculos tuos vt videas. * ‖Ego quos ‖Pro.3.b.10
amo, arguo, & caſtigo. Æmu- Heb.12.b.6
lare ergo, & pœnitentiam age.
20 * Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi
quis audierit vocem meã, & ape-
ruerit mihi ianuam, intrabo ad
illum, & cœnabo cum illo, & ip-
21 ſe mecum. * Qui vicerit, dabo ei
ſedere mecũ in throno meo: ſicut
& ego vici, & ſedi cum patre meo
22 in throno eius. * Qui habet au-
rem, audiat quid Spiritus dicat
Eccleſijs.

CAP. IIII.

1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium
A apertum in cælo, & vox pri-
ma, quam audiui tamquam tubæ
loquentis mecum, dicens: Aſcen-
de huc, & oſtendã tibi quæ opor-
2 tet fieri poſt hæc. * Et ſtatim fui in
ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat in
3 cælo, & ſupra ſedem ſedens. * Et
qui ſedebat ſimilis erat aſpectui
lapidis iaſpidis, & ſardinis: &
iris erat in circuitu ſedis ſimilis
4 viſioni ſmaragdinæ. * Et in circui-
B tu ſedis ſedilia vigintiquattuor: &
ſuper thronos vigintiquattuor ſe-
niores ſedentes, circumamicti ve-
ſtimentis albis, & in capitibus eo-
5 rum coronæ aureæ. * Et de thro-
no procedebant fulgura, & voces,
& tonitrua: & ſeptem lampades
ardentes ante thronum, qui ſunt
6 ſeptem ſpiritus Dei. * Et in con-
ſpectu ſedis tamquã mare vitreũ
ſimile cryſtallo: & in medio ſe-
dis, & in circuitu ſedis quattuor
animalia plena oculis ante & re-
7 tro. * Et animal primũ ſimile leo-
ni, & ſecundum animal ſimile vi-
tulo, & tertium animal habens
faciem quaſi hominis, & quar-
tum animal ſimile aquilæ volanti.
8 * Et quattuor animalia, ſingula
eorum habebant alas ſenas: & in

circuitu, & intus plena ſunt ocu-
lis : & requiem non habebant
‖Iſa.6.a.5 die ac nocte, dicentia : ‖ San-
ctus, Sanctus, Sanctus Dominus
Deus omnipotens, qui erat, & qui
eſt, & qui venturus eſt. * Et cum 9
darent illa animalia gloriam, &
honorem, & benedictionem ſe-
denti ſuper thronum, viuenti in
ſæcula ſæculorum, * procidebant 10
vigintiquattuor ſeniores ante ſe- D
dentem in throno, & adorabant
viuentem in ſæcula ſæculorum,
& mittebant coronas ſuas ante
thronum dicētes: *Dignus es Do- 11
mine Deus noſter accipere glo-
riam, & honorem, & virtutem:
quia tu creaſti omnia, & propter
voluntatem tuam erant, & crea-
ta ſunt.

CAP. V.

ET vidi in dextera ſedentis ſu- 1
pra thronum, librum ſcri- A
ptum intus & foris, ſignatum ſi-
gillis ſeptem. * Et vidi angelum 2
fortem, prædicantem voce ma-
gna : Quis eſt dignus aperire
librum, & ſoluere ſignacula eius?
* Et nemo poterat neque in cælo, 3
neque in terra, neque ſubtus ter-
ram aperire librum, neque re-
ſpicere illum. * Et ego flebam 4
multum, quoniam nemo dignus
inuentus eſt aperire librum, nec
videre eū. * Et vnus de ſenioribus 5
dixit mihi : Ne fleueris: ecce vi- B
cit leo de tribu Iuda, radix Dauid,
aperire librum, & ſoluere ſeptem
ſignacula eius. * Et vidi : & ecce 6
in medio throni & quattuor ani-
malium, & in medio ſeniorum,
Agnum ſtantē tamquam occiſum,
habentem cornua ſeptem, & ocu-
los ſeptem : qui ſunt ſeptem ſpi-
ritus Dei, miſſi in omnem terram.
* Et venit : & accepit de dextera 7
ſedentis in throno librum. * Et 8
cum aperuiſſet librum, quattuor
animalia, & vigintiquattuor ſe-
niores ceciderunt coram Agno,
habentes ſinguli citharas, & phia-
las aureas plenas odoramento-
rum, quæ ſunt orationes ſancto-
rum : * & cantabant canticum no- 9
uum, dicentes : Dignus es Do- C
mine accipere librum, & aperire
ſignacula eius: quoniā occiſus es,
& redemiſti nos Deo in ſanguine
tuo ex omni tribu, & lingua, &
10 populo, & natione : * & feciſti nos
Deo noſtro regnum, & ſacerdotes,
& regnabimus ſuper terram.
11 * Et vidi, & audiui vocem angelo-
rum multorum in circuitu thro-
ni, & animalium, & ſeniorum : &
erat numerus eorum ‖ millia mil- ‖Dan. 7. c. 10
12 lium, * dicentium voce magna :
D Dignus eſt Agnus, qui occiſus
eſt, accipere virtutē, & diuinita-
tem, & ſapientiam, & fortitudi-
nem, & honorem, & gloriam, &
13 benedictionem. * Et omnem crea-
turā, quæ in cælo eſt, & ſuper ter-
ram, & ſub terra, & quæ ſunt in
mari, & quæ in eo : omnes audiui
dicentes : Sedenti in throno, & A-
gno : benedictio, & honor, & glo-
ria, & poteſtas in ſæcula ſæculo-
14 rum. * Et quattuor animalia di-
cebant: Amen. Et vigintiquattuor
ſeniores ceciderunt in facies ſuas:
& adorauerunt viuentem in ſęcu-
la ſæculorum.

CAP. VI.

1 A ET vidi quòd aperuiſſet Agnus
vnum de ſeptem ſigillis, &
audiui vnum de quattuor anima-
libus, dicens, tamquam vocem
2 tonitrui : Veni, & vide. * Et vi-
di : & ecce equus albus, & qui ſe-
debat ſuper illū habebat arcum,
& data eſt ei corona, & exiuit vin-
3 cens vt vinceret. * Et cum ape-
ruiſſet ſigillum ſecundum, audiui
ſecundum animal, dicens : Veni,
4 & vide. * Et exiuit alius equus ru-
fus : & qui ſedebat ſuper illum,
datum eſt ei vt ſumeret pacem de
terra, & vt inuicem ſe interficiāt,
& datus eſt ei gladius magnus.
5 * Et cum aperuiſſet ſigillum
B tertium, audiui tertium animal,
dicens : Veni, & vide. Et ecce
equus niger : & qui ſedebat ſuper
illum, habebat ſtateram in manu
6 ſua. * Et audiui tamquam vocē in
medio quattuor animalium di-
centium : Bilibris tritici denario,
& tres bilibres hordei denario, &
7 vinum, & oleū ne læſeris. * Et cum
aperuiſſet ſigillum quartum, au-
diui vocem quarti animalis dicē-
8 tis : Veni, & vide. * Et ecce equus
pallidus : & qui ſedebat ſuper
eum,

eum, nomen illi Mors, & infernus
ſequebatur eū, & data eſt illi po-
teſtas ſuper quattuor partes terræ,
interficere gladio, fame, & mor-
te, & beſtiis terræ. * Et cum ape- 9
ruiſſet ſigillū quintū: vidi ſubtus C
altare animas interfectorum pro-
pter verbum Dei, & propter teſti-
monium, quod habebant, * & cla- 10
mabant voce magna, dicentes: Vſ-
queque Domine, (ſanctus, & ve-
rus) non iudicas, & non vindicas
ſanguinem noſtrum de iis, qui ha-
bitant in terra? * Et datæ ſunt illis 11
ſingulæ ſtolæ albæ: & dictū eſt il-
lis vt requieſcerēt adhuc tempus
modicum donec cōpleantur con-
ſerui eorum, & fratres eorum,
qui interficiendi ſunt ſicut & illi.
* Et vidi cum aperuiſſet ſigillum 12
ſextum: & ecce terræmotus ma- D
gnus factus eſt, & ſol factus eſt ni-
ger tamquam ſaccus cilicinus:
& luna tota facta eſt ſicut ſan-
guis: * & ſtellæ de cælo ceciderūt 13
ſuper terram, ſicut ficus emittit
groſſos ſuos cum a vento magno
mouetur. * & cælum receſſit ſicut 14
liber inuolutus: & omnis mons,
& inſulæ de locis ſuis motæ ſunt:
* & reges terræ, & principes, & 15
tribuni, & diuites, & fortes, &
omnis ſeruus, & liber abſconde-
runt ſe in ſpeluncis, & in petris
montium: * & dicunt montibus, 16
‖Iſa. 2. d. 19 & petris: ‖ Cadite ſuper nos, &
Oſee 10. b. 8 abſcōdite nos a facie ſedentis ſu-
per thronū, & ab ira Agni: * quo- 17
Luc. 23. d. 30 niam venit dies magnus iræ ipſo-
rum: & quis poterit ſtare?

CAP. VII.

POſt hæc vidi quattuor ange- 1
los ſtantes ſuper quattuor an- A
gulos terræ, tenentes quattuor vē-
tos terræ ne flarent ſuper terram,
neque ſuper mare, neque in vl-
lam arborem. * Et vidi alterū an- 2
gelum aſcendentem ab ortu ſolis,
habētem ſignum Dei viui: & cla-
mauit voce magna quattuor an-
gelis, quibus datum eſt nocere
terræ, & mari, * dicens: Nolite 3
nocere terræ, & mari, neque arbo-
ribus, quoadusque ſignemus ſer-
uos Dei noſtri in frontibus eorū.
* Et audiui numerum ſignato- 4
rum, centum quadraginta quat-
tuor millia ſignati, ex omni tri-
5 bu filiorum Iſrael. * Ex tribu
B Iuda duodecim millia ſignati:
Ex tribu Ruben duodecim mil-
lia ſignati: Ex tribu Gad duode-
6 cim millia ſignati: * Ex tribu Aſer
duodecim millia ſignati: Ex tribu
Nephtali duodecim millia ſigna-
ti: Ex tribu Manaſſe duodecim
7 millia ſignati: * Ex tribu Simeon
duodecim millia ſignati: Ex tribu
Leui duodecim millia ſignati: Ex
tribu Iſſachar duodecim millia ſi-
8 gnati: * Ex tribu Zabulon duo-
decim millia ſignati: Ex tribu Io-
ſeph duodecim millia ſignati: Ex
tribu Beniamin duodecim millia
9 ſignati. * Poſt hæc vidi turbam
magnam, quam dinumerare ne-
C mo poterat ex omnibus genti-
bus, & tribubus, & populis, &
linguis, ſtantes ante thronum,
& in conſpectu Agni, amicti ſto-
lis albis, & palmæ in manibus
10 eorum: * & clamabant voce ma-
gna dicentes: Salus Deo noſtro,
qui ſedet ſuper thronum, & A-
11 gno. * Et omnes angeli ſtabant
in circuitu throni, & ſeniorum, &
quattuor animalium, & ceciderūt
in cōſpectu throni in facies ſuas,
12 & adorauerunt Deum, * dicentes,
Amen. Benedictio, & claritas, &
ſapientia, & gratiarum actio, ho-
nor, & virtus, & fortitudo Deo no-
ſtro in ſæcula ſæculorum, Amen.
13 * Et reſpondit vnus de ſeniori-
bus, & dixit mihi: Hi, qui amicti
ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & vnde
14 venerunt? * Et dixi illi: Domine
D mi, tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt,
qui venerunt de tribulatione ma-
gna, & lauerunt ſtolas ſuas, &
dealbauerūt eas in ſanguine Agni.
15 * ideo ſunt ante thronum Dei, &
ſeruiunt ei die ac nocte in templo
eius: & qui ſedet in throno habi-
16 tabit ſuper illos. * ‖ non eſurient, ‖Iſai. 49. c.
neque ſitient amplius, nec cadet 10
ſuper illos ſol, neque vllus æſtus:
17 * quoniam Agnus, qui in medio
throni eſt, reget illos, & deducet
eos ad vitæ fontes aquarum, ‖ & ‖Iſa. 25. e. 8
abſterget Deus omnē lacrymam J. 21. b. 4
ab oculis eorum.

CAP. VIII.

1 ET cum aperuiſſet ſigillum ſe-
A ptimum, factũ eſt ſilentium
2 in cælo,quaſi media hora.* Et vi-
di ſeptem angelos ſtantes in con-
ſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſe-
3 ptem tubæ. * Et alius angelus ve-
nit,& ſtetit ante altare habẽs thu-
ribulum aureum: & data ſunt il-
li incenſa multa, vt daret de ora-
tionibus ſanctorum omnium ſu-
per altare aureum, quod eſt ante
4 thronum Dei. *Et aſcendit fumus
B incenſorum de orationibus ſan-
ctorũ de manu angeli corã Deo.
5 * Et accepit angelus thuribulum,
& impleuit illud de igne altaris,
& miſit in terram, & facta ſunt
tonitrua, & voces, & fulgura, &
6 terræmotus magnus.* Et ſeptem
angeli, qui habebant ſeptẽ tubas,
præparauerunt ſe vt tuba cane-
7 rent. * Et primus angelus tuba
C cecinit, & facta eſt grando, &
ignis,miſta in ſanguine,& miſſum
eſt in terram, & tertia pars terræ
combuſta eſt, & tertia pars arbo-
rum concremata eſt, & omne fœ-
8 num viride combuſtum eſt. * Et
ſecundus angelus tuba cecinit, &
tamquam mons magnus igne ar-
dẽs miſſus eſt in mare, & facta eſt
9 tertia pars maris ſanguis,*& mor-
tua eſt tertia pars creaturæ eorũ,
quæ habebant animas in mari, &
10 tertia pars nauium interijt. * Et
tertius angelus tuba cecinit:& ce-
cidit de cælo ſtella magna, ardens
tamquam facula,& cecidit in ter-
tiam partem fluminum,& in fon-
11 tes aquarum: * & nomen ſtellæ
D dicitur Abſinthium; & facta eſt
tertia pars aquarũ in abſinthium:
& multi hominum mortui ſunt
de aquis,quia amaræ factæ ſunt.
12 * Et quartus Angelus tuba ceci-
nit:& percuſſa eſt tertia pars ſolis,
& tertia pars lunæ, & tertia pars
ſtellarũ, ita vt obſcuraretur ter-
tia pars eorum, & diei non luce-
ret pars tertia, & noctis ſimiliter.
13 * Et vidi, & audiui vocem vnius
aquilæ volantis per medium cæ-
li, dicentis voce magna: Væ, væ,
væ habitantibus in terra de cete-
ris vocibus trium angelorum,
qui erant tuba canituri.

CAP. IX.

1 ET quintus angelus tuba ce-
A cinit: & vidi ſtellam de cælo
cecidiſſe in terram, & data eſt ei
2 clauis putei abyſſi. * Et aperuit
puteum abyſſi: & aſcendit fumus
putei, ſicut fumus fornacis ma-
gnæ: & obſcuratus eſt ſol,& aer de
3 fumo putei: * Et de fumo putei
exierunt locuſtæ in terram,& da-
ta eſt illis poteſtas, ſicut habent
4 poteſtatem ſcorpiones terræ: * &
præceptũ eſt illis ne læderent fœ-
num terræ, neque omne viride,
neque omnem arborem: niſi tan-
tum homines, qui non habent ſi-
5 gnum Dei in frontibus ſuis. * &
datum eſt illis ne occiderent eos:
ſed vt cruciarent menſibus quin-
que:& cruciatus eorũ,vt cruciatus
6 ſcorpij cum percutit hominẽ. ǁEt ǁIſa.2.d.19
in diebus illis quærent homines Oſe.10.b.8
mortem, & non inuenient eam: Luc.23.d.30
& deſiderabunt mori, & fugiet
7 mors ab eis. * ¶Et ſimilitudines ¶Sap.16.b.9
B locuſtarum, ſimiles equis paratis
in prælium:& ſuper capita earum
tamquam coronæ ſimiles auro: &
facies earum tamquam facies ho-
8 minum. * Et habebant capil-
los ſicut capillos mulierũ,& den-
tes earum, ſicut dentes leonum
9 erant: * & habebant loricas ſicut
loricas ferreas, & vox alarum ea-
rum ſicut vox curruum equorum
multorum currẽtium in bellum:
10 * & habebant caudas ſimiles ſcor-
pionum, & aculei erant in caudis
earum: & poteſtas earum nocere
hominibus menſibus quinque:
11 * & habebant ſuper ſe regem an-
C gelum abyſſi, cui nomen Hebrai-
ce Abaddon, Græce autem Apol-
lyon,Latine habẽs nomen Exter-
12 minans. * Væ vnum abijt, & ec-
ce veniũt adhuc duo væ poſt hæc.
13 * Et ſextus angelus tuba cecinit:
& audiui vocem vnam ex quat-
tuor cornibus altaris aurei, quod ǁDan.12.e. 7
14 eſt ante oculos Dei, * dicentem
ſexto angelo, qui habebat tubam:
Solue quattuor angelos, qui alli-
gati ſunt in flumine magno Eu-
15 phrate. * Et ſoluti ſunt quattuor
angeli, qui parati erant in horã,
& diem, & menſem, & annum:
vt occiderent tertiam partem ho-
minum

minum. * Et numerus equeſtris 16
exercitus vicies millies dena mil-
lia. Et audiui numerum eorum.
* Et ita vidi equos in viſione: & 17
qui ſedebant ſuper eos, habebant
loricas igneas, & hyacinthinas, &
ſulphureas, & capita equorum
erant tamquã capita leonũ. & de
ore eorũ procedit ignis, & fumus,
& ſulphur. * Et ab his tribus pla- 18
gis occiſa eſt tertia pars hominum D
de igne, & de fumo, & ſulphure,
quæ procedebant de ore ipſo-
rum. * Poteſtas enim equorum in 19
ore eorũ eſt, & in caudis eorum.
nam caudæ eorum ſimiles ſerpẽ-
tibus, habentes capita: & in his
nocent. * Et cæteri homines, qui 20
non ſunt occiſi in his plagis, ne-
que pœnitẽtiam egerunt de ope-
ribus manuum ſuarum, vt non
adorarent dæmonia, & ſimulacra
aurea, & argentea, & ærea, & la-
pidea, & lignea, quæ neque vi-
dere poſſunt, neque audire, ne-
que ambulare, * & non egerunt 21
pœnitentiam ab homicidijs ſuis,
neque a veneficijs ſuis, neque a
fornicatione ſua, neque a furtis
ſuis.

CAP. X.

ET vidi alium angelum for- 1
tem deſcendentẽ de cælo ami A
ctum nube, & iris in capite eius,
& facies eius erat vt ſol, & pedes
eius tamquam columnæ ignis:
* & habebat in manu ſua libellum 2
apertum: & poſuit pedem ſuum
dextrum ſuper mare, ſiniſtrum
autem ſuper terram: * & clama- 3
uit voce magna, quemadmodum B
cum leo rugit. Et cũ clamaſſet, lo-
cuta ſunt ſeptem tonitrua voces
ſuas. * Et cũ locuta fuiſſent ſeptẽ 4
tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus
eram: & audiui vocem de cęlo di-
centem mihi: Signa quæ locuta
ſunt ſeptem tonitrua: & noli ea
‖ Dan.12.c. 7 ſcribere. * ‖ Et angelus, quem vidi 5
ſtantem ſuper mare, & ſuper ter-
ram, leuauit manum ſuam ad
cælum: * & iurauit per viuentem 6
in ſæcula ſæculorum, qui creauit
cælũ, & ea quę in eo ſunt: & terrã, C
& ea quæ in ea ſunt: & mare, & ea
quæ in eo ſunt: Quia tempus non
erit amplius: * ſed in diebus vo- 7
cis ſeptimi angeli, cum cœperit
tuba canere, conſummabitur my-
ſterium Dei, ſicut euangelizauit
8 per ſeruos ſuos Prophetas. * Et au-
diui vocẽ de cælo iterum loquen-
tem mecum, & dicentem: Vade,
& accipe librum apertum de ma-
nu angeli ſtantis ſuper mare, &
9 ſuper terram. * Et abij ad angelũ,
dicens ei, vt daret mihi librum.
D Et dixit mihi: ‖ Accipe librum, & ‖ Ezec. 3. a. 1
deuora illum: & faciet amaricari
ventrem tuum, ſed in ore tuo erit
10 dulce tamquam mel. * Et accepi
librum de manu angeli, & deuo-
raui illum: & erat in ore meo tã-
quam mel dulce: & cum deuoraſ-
ſem eum, amaricatus eſt venter
11 meus: * & dixit mihi: Oportet te
iterũ prophetare Gentibus, & po-
pulis, & linguis, & regibus multis.

CAP. XI.

1 ET datus eſt mihi calamus ſi-
A milis virgæ, & dictum eſt mi-
hi: Surge, & metire templum Dei,
2 & altare, & adorantes in eo. * A-
trium autem, quod eſt foris tem-
plũ, eijce foras, & ne metiaris il-
lud: quoniam datum eſt Genti-
bus, & ciuitatem ſanctam calca-
bunt menſibus quadraginta duo-
3 bus: * & dabo duobus teſtibus
meis, & prophetabunt diebus
mille ducentis ſexaginta, amicti
4 ſaccis. * Hi ſunt duæ oliuæ, & duo
candelabra in conſpectu Domini
5 terræ ſtantes. * Et ſi quis volue-
rit eos nocere, ignis exiet de ore
eorum, & deuorabit inimicos
eorum: & ſi quis voluerit eos læ-
6 dere, ſic oportet eum occidi. * Hi
B habent poteſtatem claudendi cæ-
lum, ne pluat diebus prophetiæ
ipſorum: & poteſtatem habent
ſuper aquas conuertẽdi eas in ſan
guinem, & percutere terram om-
ni plaga quotieſcumque volue-
7 rint. * Et cum finierint teſtimo-
nium ſuum, beſtia, quæ aſcendit
de abyſſo, faciet aduerſum eos
bellum, & vincet illos, & occi-
8 det eos. * Et corpora eorum ia-
cebũt in plateis ciuitatis magnæ,
quæ vocatur ſpiritualiter Sodo-
ma, & Ægyptus, vbi & Domi-
9 nus eorum crucifixus eſt. * Et vi-
debunt de tribubus, & populis, &

linguis, & Gentibus corpora eorũ
per tres dies, & dimidium: & cor-
pora eorũ non ſinent poni in mo-
numentis. * & inhabitãtes terram 10
gaudebunt ſuper illos, & iucun- C
dabuntur: & munera mittent in-
uicem, quoniam hi duo prophe-
tæ cruciauerunt eos, qui habita-
bant ſuper terram. * Et poſt dies 11
tres, & dimidium, ſpiritus vitæ
a Deo intrauit in eos. Et ſtete-
runt ſuper pedes ſuos, & timor
magnus cecidit ſuper eos, qui
viderunt eos. * Et audierunt vocẽ 12
magnam de cælo, dicentem eis:
Aſcendite huc. Et aſcenderunt in
cęlũ in nube: & viderunt illos ini-
mici eorũ. * Et in illa hora factus 13
eſt terræmotus magnus, & deci-
ma pars ciuitatis cecidit: & occiſa
ſunt in terræmotu nomina homi-
num ſeptem millia: & reliqui in
timorem ſunt miſſi, & dederunt
gloriam Deo cæli. * Væ ſecun- 14
dum abijt: & ecce væ tertium ve-
niet cito. * Et ſeptimus angelus 15
tuba cecinit: & factæ ſunt voces
magnæ in cælo dicentes: Factum D
eſt regnum huius mundi, Domi-
ni noſtri & Chriſti eius, & regna-
bit in ſæcula ſæculorum: Amen.
* Et viginti quattuor ſeniores, qui 16
in conſpectu Dei ſedent in ſedi-
bus ſuis, ceciderunt in facies ſuas,
& adorauerunt Deum, dicentes:
* Gratias agimus tibi Domine 17
Deus omnipotens, qui es, & qui
eras, & qui venturus es: quia acce-
piſti virtutem tuam magnam, &
regnaſti. * Et iratæ ſunt Gentes, 18
& aduenit ira tua, & tempus mor-
tuorũ iudicari, & reddere merce-
dẽ ſeruis tuis Prophetis, & ſanctis,
& timentibus nomen tuum puſil-
lis, & magnis, & exterminandi
eos, qui corruperunt terram. * Et 19
apertum eſt templum Dei in cæ-
lo: & viſa eſt arca teſtamenti eius
in templo eius, & facta ſunt ful-
gura, & voces, & terræmotus, &
grando magna.

CAP. XII.

ET ſignum magnum apparuit 1
in cælo: Mulier amicta ſole, A
& luna ſub pedibus eius, & in ca-
pite eius corona ſtellarũ duode-
cim: * & in vtero habens, clama- 2
bat parturiens, & cruciabatur vt
3 pariat. * Et viſum eſt aliud ſignum
in cælo: & ecce draco magnus ru-
fus habens capita ſeptem, & cor-
nua decem: & in capitibus eius
4 diademata ſeptem, * & cauda
eius trahebat tertiam partem ſtel-
larũ cæli, & miſit eas in terram, &
draco ſtetit ante mulierem, quæ
erat paritura, vt cum peperiſſet,
5 filium eius deuoraret. * Et pepe-
rit filium maſculum, qui recturus
erat omnes Gẽtes in virga ferrea:
& raptus eſt filius eius ad Deum,
6 & ad thronum eius. * & mulier
B fugit in ſolitudinem vbi habebat
locum paratum a Deo, vt ibi pa-
ſcant eam diebus mille ducentis
7 ſexaginta. * Et factum eſt prælium
magnum in cælo: Michael & an-
geli eius præliabantur cum dra-
cone, & draco pugnabat, & ange-
8 li eius: * & non valuerunt, neque
locus inuentus eſt eorum amplius
9 in cælo. * Et proiectus eſt draco
ille magnus, ſerpens antiquus, qui
vocatur diabolus, & ſatanas, qui
ſeducit vniuerſum orbem: & pro-
iectus eſt in terram, & angeli
10 eius cum illo miſſi ſunt. * Et au-
C diui vocem magnam in cælo di-
centem: Nunc facta eſt ſalus, &
virtus; & regnum Dei noſtri, &
poteſtas Chriſti eius: quia proie-
ctus eſt accuſator fratrum noſtro-
rum, qui accuſabat illos ante cõ-
ſpectum Dei noſtri die ac nocte.
11 * Et ipſi vicerunt eũ propter ſan-
guinem Agni, & propter verbum
teſtimonij ſui, & non dilexerunt
animas ſuas vſque ad mortem.
12 * propterea lætamini cæli, & qui
habitatis in eis. Væ terræ, & ma-
ri, quia deſcendit diabolus ad
vos, habens iram magnam, ſciens
quod modicum tempus habet.
13 * Et poſtquam vidit draco quòd
proiectus eſſet in terram, perſe-
cutus eſt mulierem, quæ pepe-
14 rit maſculum: * & datæ ſunt
mulieri alæ duæ aquilæ magnæ
vt volaret in deſertum in locum
D ſuum, vbi alitur per tempus &
tempora, & dimidium temporis
15 a facie ſerpentis. * Et miſit ſer-
pens ex ore ſuo poſt mulierem,
aquam tamquam flumen, vt
eam faceret trahi a flumine.
16 * Et adiuuit terra mulierem, &

apcruit

aperuit terra os ſuum, & abſor-
buit flumen, quod miſit draco de
ore ſuo. * Et iratus eſt draco in 17
mulierem: & abijt facere prælium
cum reliquis de ſemine eius, qui
cuſtodiunt mandata Dei, & ha-
bent teſtimonium Ieſu Chriſti.
* Et ſtetit ſupra arenam maris. 18

CAP. XIII.

ET vidi de mari beſtiam aſcen- 1
dentem, habentem capita ſe- A
ptem, & cornua decem, & ſuper
cornua eius decem diademata, &
ſuper capita eius nomina blaſphe
miæ. * Et beſtia, quam vidi, ſi- 2
milis erat pardo, & pedes eius ſi-
cut pedes vrſi, & os eius ſicut os
leonis. Et dedit illi draco virtutē
ſuam, & poteſtatem magnam.
* Et vidi vnum de capitibus 3
ſuis quaſi occiſum in mortem:
& plaga mortis eius curata eſt. Et
admirata eſt vniuerſa terra poſt
beſtiam. * Et adorauerunt draco- 4
nem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: B
& adorauerunt beſtiam, dicen-
tes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis po
terit pugnare cum ea? * Et datum 5
eſt ei os loquens magna, & blaſ-
phemias: & data eſt ei poteſtas
facere menſes quadraginta duos.
* Et aperuit os ſuum in blaſphe- 6
mias ad Deū, blaſphemare nomē
eius, & tabernaculū eius, & eos,
qui in cælo habitant. * Et eſt datū 7
illi bellum facere cum ſanctis, &
vincere eos. Et data eſt illi pote-
ſtas in omnem tribum, & popu-
lum, & linguam, & gentem, * & 8
adorauerunt eam omnes, qui
inhabitant terram: quorum non
ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ
Agni, qui occiſus eſt ab origine
mundi. * Si quis habet aurem, 9
audiat. * Qui in captiuitatem 10
duxerit, in captiuitatem vadet: C
‖ qui in gladio occiderit, oportet
eum gladio occidi. Hic eſt patien-
tia, & fides Sanctorum. * Et vidi 11
aliam beſtiam aſcendentem de
terra, & habebat cornua duo ſi-
milia Agni, & loquebatur ſicut
draco. * Et poteſtatem prioris be- 12
ſtiæ omnē faciebat in conſpectu
eius: & fecit terram, & habitan-
tes in ea, adorare beſtiam pri-

‖ Gen. 9. a. 6
Matt. 26. e
52

mam, cuius curata eſt plaga mor-
13 tis. * Et fecit ſigna magna, vt etiā
ignem faceret de cælo deſcende-
re in terram in conſpectu homi-
14 nū. * Et ſeduxit habitantes in ter-
D ra propter ſigna, quæ data ſunt illi
facere in conſpectu beſtiæ, dicens
habitantibus in terra, vt faciant
imaginem beſtiæ, quæ habet pla-
15 gam gladij, & vixit. * Et datum
eſt illi vt daret ſpiritum imagini
beſtiæ, & vt loquatur imago be-
ſtiæ: & faciat vt quicumque non
adorauerint imaginē beſtiæ, oc-
16 cidantur. * Et faciet omnes puſil-
los, & magnos, & diuites, & pau-
peres, & liberos, & ſeruos habe-
re characterem in dextera manu
17 ſua, aut in frontibus ſuis. * & ne-
quis poſſit emere, aut vendere,
niſi qui habet characterem, aut
nomen beſtiæ, aut numerum no-
18 minis eius. * Hic ſapientia eſt.
Qui habet intellectum, compu-
tet numerum beſtiæ. Numerus
enim hominis eſt: & numerus e-
ius ſexcenti ſexaginta ſex.

CAP. XIIII.

1 ET vidi: & ecce Agnus ſtabat
A ſupra montem Sion, & cum
eo centum quadraginta quattuor
millia habentes nomen eius, &
nomen patris eius ſcriptum in
2 frontibus ſuis. * Et audiui vo-
cem de cælo, tamquam vocem
aquarum multarum, & tamquam
vocem tonitrui magni: & vocem,
quam audiui ſicut citharœdorum
citharizantium in citharis ſuis.
3 * Et cantabant quaſi canticum
nouum ante ſedem, & ante quat-
tuor animalia, & ſeniores: & ne-
mo poterat dicere canticum, niſi
illa centum quadraginta quat-
tuor millia, qui empti ſunt de
4 terra. * Hi ſunt, qui cum mulie-
ribus non ſunt coinquinati: Virgi-
nes enim ſunt. Hi ſequuntur A-
gnum quocumque ierit. Hi em-
pti ſunt ex hominibus primitiæ
5 Deo, & Agno, * & in ore eorum
non eſt inuentum mendaciū: ſine
macula enim ſunt ante thronum
6 Dei. * Et vidi alterum angelum
B volantem per medium cæli, ha-
bentem Euangelium æternum,
vt euangelizaret ſedētibus ſuper
terram,

terram, & ſuper omnem gentem,
& tribum, & linguam, & popu-
‖Act. 14.c. 14 lum: * dicens magna voce: ‖ Ti- 7
mete Dominum, & date illi ho-
norem, quia venit hora iudicij
eius: & adorate eum, qui fecit
cælum, & terram, mare, & fon-
tes aquarum. * Et alius angelus 8
Iſa.21.c.9 Ier.51.a.8 ſecutus eſt dicens: ‖ Cecidit, ce-
cidit Babylon illa magna: quæ a
vino iræ fornicationis ſuę potauit
omnes gentes. * Et tertius ange- 9
lus ſecutus eſt illos, dicens voce
magna: Si quis adorauerit beſtiã,
& imaginẽ eius & acceperit cha-
racterem in fronte ſua, aut in ma-
nu ſua: * & hic bibet de vino iræ 10
Dei, quod miſtum eſt mero in
calice iræ ipſius, & cruciabitur
igne, & ſulphure in conſpectu
angelorum ſanctorum, & ante
conſpectum Agni: * & fumus tor- 11
mentorum eorum aſcendet in ſæ- C
cula ſæculorum: nec habent re-
quiem die ac nocte, qui adora-
uerunt beſtiam, & imaginẽ eius,
& ſi quis acceperit characterem
nominis eius. * Hic patiẽtia San- 12
ctorum eſt, qui cuſtodiunt man-
data Dei, & fidem Ieſu. * Et 13
audiui vocem de cælo, dicentem
mihi: Scribe: Beati mortui, qui
in Domino moriuntur. Amodo
iam dicit Spiritus, vt requieſcant
a laboribus ſuis: opera enim
illorum ſequuntur illos. * Et vidi 14
& ecce nubem candidam: & ſu-
per nubem ſedentem ſimilem Fi-
lio hominis, habentem in capite
ſuo coronam auream, & in manu
‖Mat. 13.c. 39 ſua falcem acutã. * ‖ Et alius ange 15
lus exiuit de templo, clamãs vo-
ce magna ad ſedentem ſuper nu-
‖Ioel 3.c. 13 bem: ‖ Mitte falcem tuam, & mete
quia venit hora vt metatur, quo-
niam aruit meſſis terræ. * Et mi- 16
ſit qui ſedebat ſuper nubem, fal- D
cem ſuam in terram, & demeſſa
eſt terra. * Et alius angelus exi- 17
uit de tẽplo, quod eſt in cælo, ha-
bens & ipſe falcem acutam. * Et 18
alius angelus exiuit de altari, qui
habebat poteſtatem ſupra ignem,
& clamauit voce magna ad eum,
qui habebat falcem acutam, di-
cens: Mitte falcem tuam acutam,
& vindemia botros vineæ terræ:
quoniam maturæ ſunt vuæ eius.
* Et miſit angelus falcem ſuam 19
acutam in terram: & vindemia-
uit vineã terræ, & miſit in lacum
20 iræ Dei magnum: * & calcatus eſt
lacus extra ciuitatem, & exiuit
ſanguis de lacu vſque ad frenos
equorum per ſtadia mille ſex-
centa.

CAP. XV.

1 A ET vidi aliud ſignum in cælo
magnum, & mirabile, an-
gelos ſeptem, habentes plagas ſe-
ptem nouiſſimas: Quoniã in illis
2 conſummata eſt ira Dei. * Et vidi
tamquam mare vitreum miſtum
B igne. & eos, qui vicerunt beſtiam,
& imaginem eius, & numerum
nominis eius, ſtantes ſuper mare
vitreum, habentes citharas Dei:
3 * & cantantes canticum Moyſi
ſerui Dei, & canticum Agni, di-
centes: Magna, & mirabilia ſunt
opera tua Domine Deus omni-
potens: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ,
4 Rex ſæculorum. * ‖ Quis non ‖Ier.10.24
C timebit te Domine, & magnifica-
bit nomen tuum? quia ſolus pius
es: quoniam omnes gentes ve-
nient, & adorabunt in conſpectu
tuo, quoniam iudicia tua manife-
5 ſta ſunt. * Et poſt hæc vidi, & ec-
ce apertum eſt templum taberna-
6 culi teſtimonij in cælo: * & exie-
rũt ſeptem angeli habẽtes ſeptem
plagas de templo, veſtiti lino mũ-
D do, & candido, & præcincti circa
7 pectora zonis aureis. * Et vnum
de quattuor animalibus dedit
ſeptem angelis ſeptem phialas
aureas, plenas iracundiæ Dei vi-
8 uentis in ſæcula ſæculorum. * Et
impletum eſt templum fumo a
maieſtate Dei, & de virtute eius:
& nemo poterat introire in tem-
plum, donec conſummarentur
ſeptem plagæ ſeptem angelorum.

CAP. XVI.

1 A ET audiui vocem magnam de
templo, dicentem ſeptem an-
gelis: Ite, & effundite ſeptẽ phia-
2 las iræ Dei in terram. * Et abijt
primus, & effudit phialam ſuam
in terram, & factum eſt vulnus
ſæuum, & peſſimum in homines,
qui habebant characterẽ beſtiæ, &
in eos, qui adorauerunt imaginẽ
eius.

eius. * Et ſecundus angelus ef- 3
fudit phialam ſuam in mare, &
factus eſt ſanguis tamquam mor-
tui: & omnis anima viuens mor-
tua eſt in mari. * Et tertius effudit 4
phialam ſuam ſuper flumina, &
ſuper fontes aquarum, & factus
eſt ſanguis. * Et audiui angelum 5
aquarum dicentem: Iuſtus es Do- B
mine qui es, & qui eras ſanctus,
qui hæc iudicaſti. * quia ſan- 6
guinem Sanctorum, & Propheta-
rum effuderunt, & ſanguinem eis
dediſti bibere: digni enim ſunt.
* Et audiui alterum ab altari di- 7
centem: Etiam Domine Deus
omnipotens vera, & iuſta iudicia
tua. * Et quartus angelus effudit
phialam ſuam in ſolem, & datum 8
eſt illi æſtu affligere homines, &
igni: * & æſtuauerunt homines 9
æſtu magno, & blaſphemauerunt
nomen Dei habentis poteſtatem
ſuper has plagas, neque egerunt
pœnitentiam vt darent illi glo-
riam. * Et quintus Angelus effu- 10
dit phialam ſuam ſuper ſedem
beſtiæ: & factum eſt regnum eius
tenebroſum, & cōmanducauerunt
linguas ſuas præ dolore: * & bla- 11
ſphemauerunt Deum cæli præ do- C
loribus, & vulneribus ſuis, & non
egerunt pœnitentiam ex operibus
ſuis. * Et ſextus angelus effudit 12
phialā ſuam in flumen illud ma-
gnū Euphraten: & ſiccauit aquam
eius, vt præpararetur via regibus
ab ortu ſolis. * Et vidi de ore dra- 13
conis, & de ore beſtiæ, & de
ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres
immundos in modum ranarum.
* Sūt enim ſpiritus dæmoniorum 14
facientes ſigna, & procedunt ad
reges totius terræ cōgregare illos
in prælium ad diem magnum om-
Is. 3 2.3 nipotentis Dei. * † Ecce venio ſi- 15
Matt 24.d. cut fur. Beatus qui vigilat, & cu-
42 ſtodit veſtimenta ſua ne nudus
Luc. 12. e. ambulet, & videāt turpitudinem
39 eius: * Et cōgregabit illos in locū, 16
qui vocatur Hebraice Armage-
don. * Et ſeptimus angelus effu- 17
dit phialam ſuam in aerem, & D
exiuit vox magna de templo a
throno, dicens. Factum eſt. Et fa- 18
cta ſunt fulgura, & voces, & to-
nitrua, & terræmotus factus eſt
magnus, qualis numquam fuit
ex quo homines fuerūt ſuper ter-
ram: talis terræmotus ſic magnus.
19 * Et facta eſt ciuitas magna in
tres partes: & ciuitates Gentiū ce-
ciderunt. & Babylon magna venit
in memoriam ante Deum, dare
illi calicem vini indignationis iræ
20 eius. * Et omnis inſula fugit, &
21 montes nō ſunt inuenti. * Et gran-
do magna ſicut talentum deſcen-
dit de cælo in homines: & bla-
ſphemauerunt Deū homines pro-
pter plagam grandinis: quoniam
magna facta eſt vehementer.

CAP. XVII.

1 ET venit vnus de ſeptē ange-
A lis, qui habebāt ſeptem phia-
las, & locutus eſt mecum, dicens:
Veni oſtendam tibi damnationem
meretricis magnæ, quæ ſedet ſu-
2 per aquas multas, * cum qua for-
nicati ſunt reges terræ, & inebria-
ti ſunt qui inhabitant terram de
3 vino proſtitutionis eius. * Et ab-
ſtulit me in ſpiritu in deſertum.
Et vidi mulierem ſedentem ſuper
beſtiā coccineam, plenam nomi-
nibus blaſphemiæ, habentē capita
4 ſeptē, & cornua decem. * Et mu-
B lier erat circumdata purpura, &
coccino, & inaurato auro, & la-
pide pretioſo, & margaritis, ha-
bens poculum aureum in manu
ſua, plenum abominatione, & im-
5 munditia fornicationis eius: * Et
in fronte eius nomen ſcriptū: My-
ſterium: Babylon magna, mater
fornicationū, & abominationum
6 terræ. * Et vidi mulierem ebriam
de ſanguine ſanctorum, & de ſan-
guine martyrum Ieſu. Et mira-
tus ſum cum vidiſſem illam ad-
7 miratione magna. * Et dixit mi-
hi angelus. Quare miraris? Ego
dicam tibi ſacramentum mulie-
ris, & beſtiæ, quæ portat eam, quæ
habet capita ſeptem, & cornua
8 decem. * Beſtia, quam vidiſti,
fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt
de abyſſo, & in interitum ibit:
C & mirabuntur inhabitantes ter-
ram (quorū non ſunt ſcripta no-
mina in Libro vitæ a conſtitutio-
ne mundi) videntes beſtiam,
9 quæ erat, & non eſt. * Et hic eſt
ſenſus, qui habet ſapientiam.
Septem capita: ſeptem montes
ſunt, ſuper quos mulier ſedet, &
reges

reges ſeptem ſunt.* Quinque ce- 10
ciderunt: vnus eſt, & alius non-
dum venit: & cum venerit, opor-
tet illum breue tempus manere.
*Et beſtia, quæ erat, & non eſt: & 11
ipſa octaua eſt & de ſeptem eſt, &
in interitum vadit. * Et decem 12
cornua, quæ vidiſti, decem reges
ſunt: qui regnum nondum acce-
perunt, ſed poteſtatem tamquam
reges vna hora accipient poſt be-
ſtiam. * Hi vnum conſilium ha- 13
bent, & virtutem, & poteſtatem D
ſuam beſtiæ tradent.* Hi cum A- 14
gno pugnabunt, & Agnus vincet
‖1. Tim. 6. c. 15 illos: ‖quoniã Dominus domino-
rum eſt, & Rex regũ, & qui cum
J. 19. c. 16 illo ſunt, vocati, electi, & fideles.
*Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti 15
vbi meretrix ſedet, populi ſunt,
& Gentes, & linguæ.* Et decem 16
cornua, quæ vidiſti in beſtia:
hi odient fornicariam, & deſola-
tam facient illam, & nudam, &
carnes eius manducabunt, & ip-
ſam igni concremabunt. * Deus 17
enim dedit in corda eorum vt fa-
ciant quod placitum eſt illi: vt
dent regnum ſuum beſtiæ donec
conſummẽtur verba Dei.*Et mu- 18
lier quam vidiſti, eſt ciuitas ma-
gna, quæ habet regnum ſuper re-
ges terræ.

CAP. XVIII.

ET poſt hæc vidi alium ange- 1
lum deſcendentem de cælo, A
habentem poteſtatem magnam:
& terra illuminata eſt a gloria e-
ius.* Et exclamauit in fortitudi- 2
‖Iſa. 21. c. 10 ne dicẽs: ‖Cecidit, cecidit Babylon
magna: & facta eſt habitatio dæ-
Ier. 51. a. 8 moniorum, & cuſtodia omnis ſpi-
S. 14. b. 8 ritus immundi, & cuſtodia omnis
volucris immundæ, & odibilis:
* quia de vino iræ fornicationis 3
eius biberunt omnes gentes: &
reges terræ cũ illa fornicati ſunt:
& mercatores terræ de virtute de-
liciarum eius diuites facti ſunt.
* Et audiui aliam vocem de cæ- 4
lo, dicentem: Exite de illa popu- B
lus meus: vt ne participes ſitis de-
lictorum eius, & de plagis eius
non accipiatis. * Quoniam per- 5
uenerunt peccata eius vſque ad
cælum, & recordatus eſt Domi-
6 nus iniquitatum eius. * Reddite
illi ſicut & ipſa reddidit vobis: &
duplicate duplicia ſecũdum ope-
ra eius: in poculo, quo miſcuit,
7 miſcete illi duplum. * Quantum
C glorificauit ſe, & in delicijs fuit,
tantum date illi tormentũ & lu-
ctum: quia in corde ſuo dicit: ‖Se- ‖Iſa. 47. b. 8
deo regina: & vidua non ſum: &
8 luctum non videbo.* Ideo in vna
die venient plagæ eius, mors, &
luctus, & fames, & igne combu-
retur: quia fortis eſt Deus, qui iu-
9 dicabit illam.* Et flebunt, & plan-
gent ſe ſuper illã reges terrę, qui
cũ illa fornicati ſunt, & in delicijs
vixerunt, cum viderint fumum
10 incendij eius: *longe ſtantes pro-
pter timorem tormentorum eius,
dicentes: Væ, væ ciuitas illa ma-
gna Babylon, ciuitas illa fortis:
quoniam vna hora venit iudicium
11 tuum.* Et negotiatores terræ fle-
D bunt, & lugebunt ſuper illã: quo-
niam merces eorum nemo emet
12 amplius: * merces auri, & ar-
genti, & lapidis pretioſi, & mar-
garitæ, & byſſi, & purpuræ, &
ſerici, & cocci, (& omne lignum
thyinum, & omnia vaſa eboris,
& omnia vaſa de lapide pretioſo,
& æramento, & ferro, & mar-
13 more, * & cinnamomum,) & odo-
ramentorum, & vnguenti, & thu-
ris, & vini, & olei, & ſimilæ, &
tritici, & iumentorum, & ouium,
& equorum, & rhedarũ, & man-
cipiorum, & animarum hominũ.
14 * Et poma deſiderij animæ tuæ
E diſceſſerunt a te, & omnia pin-
guia, & præclara perierunt a te,
& amplius illa iam nõ inuenient.
15 * Mercatores horum, qui diuites
facti ſunt, ab ea, longe ſtabunt
propter timorem tormentorum
16 eius, flentes, ac lugentes, * &
dicentes: Væ, væ ciuitas illa ma-
gna, quę amicta erat byſſo, & pur-
pura, & cocco, & deaurata erat
auro, & lapide pretioſo, & mar-
17 garitis: *quoniam vna hora deſti-
tutæ ſunt tantæ diuitiæ, & omnis
gubernator, & omnis, qui in la-
cum nauigat, & nautæ, & qui in
mari operantur, longe ſteterunt,
18 * & clamauerunt videntes locum
incendij eius, dicentes: Quæ ſi-
19 milis ciuitati huic magnæ? * Et
miſerunt puluerem ſuper capita
ſua,

ſua, & clamauerunt flentes, & lu-
gentes, dicentes: Væ væ ciuitas il-
la magna, in qua diuites facti ſunt
omnes, qui habebant naues in ma-
ri de pretijs eius: quoniam vna ho
ra deſolata eſt. * Exulta ſuper eam 20
cælum, & ſancti Apoſtoli, & Pro-
phetæ: quoniam iudicauit Deus
iudicium veſtrum de illa. * Et ſu- 21
ſtulit vnus angelus fortis lapi-
dem quaſi molarem magnum, &
miſit in mare, dicens: Hoc im- G
petu mittetur Babylon ciuitas illa
magna, & vltra iam non inuenie-
tur. * Et vox citharœdorum, & mu- 22
ſicorum, & tibia canentium, & tu-
ba non audietur in te amplius: &
omnis artifex omnis artis non in-
uenietur in te amplius: & vox mo-
læ non audietur in te amplius: * & 23
lux lucernæ non lucebit in te am-
plius: & vox ſponſi, & ſponſæ non
audietur adhuc in te: quia merca-
tores tui erãt principes terræ, quia
in veneficijs tuis errauerũt omnes
gentes. * Et in ea ſanguis prophe- 24
tarum & ſanctorum inuentus eſt:
& omnium, qui interfecti ſunt in
terra.

CAP. XIX.

POſt hæc audiui quaſi vocem 1
turbarum multarum in cælo A
dicentium: Alleluia: Salus, &
gloria, & virtus Deo noſtro eſt:
* quia vera, & iuſta iudicia ſunt 2
eius qui iudicauit de meretrice
magna, quæ corrupit terram in
proſtitutione ſua, & vindicauit
ſanguinem ſeruorum ſuorum de
manibus eius. * Et iterum dixe- 3
rũt: Alleluia. Et fumus eius aſcen-
dit in ſæcula ſæculorum. * Et ce- 4
ciderunt ſeniores viginti quat-
tuor, & quattuor animalia, & ado-
rauerunt Deum ſedentem ſuper
thronum, dicẽtes: Amen: Alleluia.
* Et vox de throno exiuit dicens: 5
Laudem dicite Deo noſtro omnes
ſerui eius: & qui timetis eum pu-
ſilli, & magni. * Et audiui quaſi vo 6
cem turbæ magnæ, & ſicut vocem
aquarum multarum, & ſicut vo-
cem tonitruorum magnorum, B
dicentium: Alleluia: quoniam
regnauit Dominus Deus noſter
omnipotens: * Gaudeamus, & e- 7
xultemus: & demus gloriã ei: quia
venerunt nuptiæ Agni, & vxor
8 eius præparauit ſe. * Et datum
eſt illi vt cooperiat ſe byſſino ſplẽ-
denti, & candido. Byſſinum enim
iuſtificationes ſunt Sanctorum.
9 * Et dixit mihi: Scribe: ‖ Beati ‖Matt.22.a
qui ad cœnam nuptiarum Agni 2
vocati ſunt: & dicit mihi: Hæc Luc. 14. d
10 verba Dei vera ſunt. * Et cecidi 16
ante pedes eius, vt adorarẽ eum.
Et dicit mihi: Vide ne feceris: cõ-
ſeruus tuus ſum, & fratrum tuo-
rum habentium teſtimonium Ie-
ſu. Deum adora. Teſtimonium
enim Ieſu eſt ſpiritus prophetiæ.
11 * Et vidi cælum apertum, & ecce
equus albus, & qui ſedebat ſuper
eum, vocabatur Fidelis, & Ve-
rax, & cum iuſtitia iudicat, &
12 pugnat. * Oculi autem eius ſicut
flamma ignis, & in capite eius dia
demata multa, habens nomẽ ſcri-
ptum, quod nemo nouit niſi ipſe.
13 * ‖ Et veſtitus erat veſte aſperſa ‖Iſa.63.a.1
C ſanguine: & vocatur nomen e-
14 ius, Verbum Dei. * Et exercitus
qui ſunt in cælo, ſequebãtur eum
in equis albis, veſtiti byſſino al-
15 bo, & mundo. * Et de ore eius
procedit gladius ex vtraque parte
acutus: vt in ipſo percutiat Gen-
tes. ‖ Et ipſe reget eas in virga ‖Pſal.2. c.9
ferrea: & ipſe calcat torcular vini
16 furoris iræ Dei omnipotentis. * Et
habet in veſtimento, & in fœmo-
re ſuo ſcriptum: ‖ Rex regum, ‖S.17. d.14
17 & Dominus dominantium. * Et 1 Tim.6.c.
vidi vnum angelum ſtantẽ in ſo- 15
le, & clamauit voce magna, dicens
omnibus auibus, quæ volabant
per medium cæli: Venite, & con-
gregamini ad cœnam magnam
18 Dei: * vt manducetis carnes regũ,
& carnes tribunorum, & carnes
D fortium, & carnes equorũ, & ſe-
dentium in ipſis, & carnes om-
nium liberorum, & ſeruorũ, & pu-
19 ſillorum, & magnorum. * Et vidi
beſtiam, & reges terræ, & exer-
citus eorũ congregatos ad facien-
dum præliũ cum illo, qui ſedebat
20 in equo, & cum exercitu eius. * Et
apprehenſa eſt beſtia, & cum ea
pſeudopropheta: qui fecit ſigna
coram ipſo, quibus ſeduxit eos,
qui acceperunt characterem be-
ſtiæ, & qui adorauerũt imaginem
eius. Viui miſſi ſunt hi duo in
ſtagnum ignis ardentis ſulphure:
Et ce-

*Et ceteri occiſi ſunt in gladio ſe- 21
dentis ſuper equum, qui proce-
dit de ore ipſius: & omnes aues
ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAP. XX.

ET vidi angelũ deſcendentem 1
de cælo, habentem clauẽ abyſ- A
ſi, & catenam magnam in manu
ſua. * Et apprehendit draconem, 2
ſerpentem antiquum, qui eſt dia-
bolus, & ſatanas, & ligauit eum
per annos mille: * & miſit eum 3
in abyſſum, & clauſit, & ſigna-
uit ſuper illum vt non ſeducat
amplius gentes, donec conſum-
mentur mille anni: & poſt hæc
oportet illum ſolui modico tem-
pore. * Et vidi ſedes, & ſederunt 4
ſuper eas, & iudicium datũ eſt il-
lis: & animas decollatorum pro-
pter teſtimonium Ieſu, & pro- B
pter verbum Dei, & qui nõ adora-
uerunt beſtiam, neque imaginem
eius, nec acceperunt characterem
eius in frontibus, aut in manibus
ſuis, & vixerunt, & regnauerunt
cum Chriſto mille annis. *Ceteri 5
mortuorum non vixerunt, donec
conſummentur mille anni. Hæc
eſt reſurrectio prima. * Beatus, & 6
ſanctus, qui habet partem in re-
ſurrectione prima: in his ſecun-
da mors non habet poteſtatem:
ſed erunt ſacerdotes Dei & Chri-
ſti, & regnabũt cum illo mille an-
*Ezec.39.a nis. * Et cum conſummati fuerint 7
mille anni, ſoluetur ſatanas de
carcere ſuo, & exibit, & ſeducet C
Gentes, quæ ſunt ſuper quattuor
angulos terræ, Gog, & Magog,
& congregabit eos in prælĩu, quo-
rum numerus eſt ſicut arena ma-
ris. *Et aſcenderunt ſuper latitu- 8
dinem terræ, & circuierunt caſtra
ſanctorum, & ciuitatẽ dilectam.
* Et deſcendit ignis a Deo de cæ- 9
lo, & deuorauit eos: & diabolus,
qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſta
gnum ignis, * & ſulphuris vbi & 10
beſtia, & pſeudopropheta crucia-
buntur die ac nocte in ſæcula ſæ-
culorum. * Et vidi thronum ma- 11
gnum candidum, & ſedentem ſu- D
per eum, a cuius conſpectu fugit
terra, & cælum, & locus non
eſt inuentus eis. * Et vidi mor- 12
tuos magnos, & puſillos ſtantes
in conſpectu throni, & libri aper-
ti ſunt: & alius Liber apertus eſt
qui eſt vitæ: & iudicati ſunt mor-
tui ex his, quæ ſcripta erant in li-
13 bris ſecundum opera ipſorum. * &
dedit mare mortuos, qui in eo e-
rant: & mors, & infernus dede-
runt mortuos ſuos, qui in ipſis
erant: & iudicatum eſt de ſingu-
14 lis ſecundum opera ipſorum. * Et
infernus, & mors miſſi ſunt in ſta-
gnum ignis. Hæc eſt mors ſecun-
15 da. * Et qui non inuentus eſt in
Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in
ſtagnum ignis.

CAP. XXI.

1 ET vidi cælum nouum, & ter- Iſa.65.c.17
A ram nouam. Primum enim & 66.g.22
cælum, & prima terra abijt, & ma- 2.Pet. 3. c.
2 re iam non eſt. * Et ego Ioannes 13
vidi ſanctam ciuitatem Ieruſa-
lem nouam deſcendentem de cæ-
lo a Deo, paratam, ſicut ſpon-
3 ſam ornatam viro ſuo. * Et audi-
B ui vocem magnam de throno di-
centem: Ecce tabernaculum Dei
cũ hominibus, & habitabit cum
eis. Et ipſi populus eius erunt, &
ipſe Deus cum eis erit eorũ Deus:
4 * ‖ & abſterget Deus omnem la- ‖Iſa.25.c.8
crymam ab oculis eorum: & mors ĩ.7.d.17
vltra non erit, neque luctus, ne-
que clamor, neque dolor erit vl-
5 tra, quia prima abierunt. * Et di-
xit qui ſedebat in throno: ‖ Ecce ‖Iſa. 43.c.
noua facio omnia. Et dixit mihi: 19
Scribe, quia hæc verba fideliſſi- 2.Cor.5.d.
6 ma ſunt, & vera. *Et dixit mihi: 17
Factum eſt. ego ſum α, & ω: ini-
tium, & finis. Ego ſitienti dabo
7 de fonte aquæ vitæ, gratis. * Qui
vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi
8 Deus, & ille erit mihi filius. *Ti-
C midis autẽ, & incredulis, & exe-
cratis, & homicidis, & fornicato-
ribus, & veneficis, & idololatris,
& omnibus mendacibus, pars il-
lorum erit in ſtagno ardenti igne,
& ſulphure: quod eſt mors ſecun-
9 da. * Et venit vnus de ſeptem
angelis habentibus phialas ple-
nas ſeptem plagis nouiſſimis, &
locutus eſt mecum, dicens: Veni,
& oſtendam tibi ſponſam, vxorem
10 Agni. * Et ſuſtulit me in ſpiritu
in montem magnum, & altum,
& oſtendit mihi ciuitatem ſan-
ctam

ſtam Ieruſalem deſcendentem
de cælo a Deo, * habentem clari- 11
tatem Dei: & lumen eius ſimile D
lapidi pretioſo tamquam lapidi
iaſpidis, ſicut cryſtallum. * Et ha- 12
bebat murum magnum, & altum,
habentem portas duodecim: & in
portis angelos duodecim, & no-
mina inſcripta, quæ ſunt nomina
duodecim tribuum filiorũ Iſrael.
* Ab Oriente portæ tres: & ab A- 13
quilone portæ tres: & ab Auſtro
portæ tres: & ab Occaſu portæ
tres. * Et murus ciuitatis habens 14
fundamenta duodecim, & in ip-
ſis duodecim nomina duodecim
Apoſtolorum Agni. * Et qui lo- 15
quebatur mecum, habebat men-
ſuram arũdineam auream, vt me-
tiretur ciuitatem, & portas eius, &
murum. * & ciuitas in quadro po- 16
ſita eſt, & longitudo eius tanta eſt
quanta & latitudo: & menſus eſt E
ciuitatem de arundine aurea per
ſtadia duodecim millia: & longi-
tudo, & altitudo, & latitudo eius
æqualia ſunt. * Et menſus eſt mu- 17
rum eius centũ quadraginta quat-
tuor cubitorum, menſura homi-
nis, quæ eſt angeli. * Et erat ſtrũ- 18
ctura muri eius ex lapide iaſpide:
ipſa vero ciuitas aurum mundum
ſimile vitro mundo. * Et funda- 19
menta muri ciuitatis omni lapide F
pretioſo ornata. Fundamentum
primum, iaſpis: ſecundum, ſap-
phirus, tertium, calcedonius:
quartum, ſmaragdus: * quintum, 20
ſardonyx: ſextum, ſardius: ſepti-
mum, chryſolithus: octauum be-
ryllus: nonum, topazius: deci-
mum, chryſopraſus: vndecimum,
hyacinthus: duodecimum, ame-
thyſtus. * Et duodecim portę, duo- 21
decim margaritæ ſunt, per ſingu-
las: & ſingulæ portæ erant ex ſin-
gulis margaritis: & platea ciuita-
tis aurum mundum, tamquam
vitrum perlucidum. * Et templum 22
non vidi in ea. Dominus enim G
Deus omnipotens templum illius
‖Iſa. 60. d. 19 eſt, & Agnus. * ‖Et ciuitas nõ eget 23
ſole, neque luna vt luceant in ea.
nã claritas Dei illuminauit eam,
& lucerna eius eſt Agnus. * Et 24
ambulabunt Gentes in lumine
eius, & reges terræ afferent glo-
‖Iſa. 60. c. 11 riam ſuam, & honorem in illam.
* ‖Et portæ eius non claudentur 25

1 per diem: nox enim non erit illic.
26 * Et afferent gloriam, & honorem
27 gentium in illam. * Non intrabit
in eam aliquod coinquinatum,
aut abominationẽ faciens, & men-
dacium, niſi qui ſcripti ſunt in li-
bro vitæ Agni.

CAP. XXII.

1 A ET oſtendit mihi fluuiũ aquæ
vitæ, ſplendidum tamquam
cryſtallum, procedentem de ſe-
2 de Dei & Agni. * In medio pla-
teæ eius, & ex vtraque parte flu-
minis lignum vitæ, afferens fru-
ctus duodecim, per menſes ſin-
gulos reddens fructum ſuum, &
folia ligni ad ſanitatem Gentium,
3 * & omne maledictum nõ erit am-
plius: ſed ſedes Dei, & Agni in illa
erunt, & ſerui eius ſeruient illi.
4 * Et videbunt faciem eius: & no-
5 men eius in frontibus eorum. * ‖Et ‖Iſa. 60. d. 20
nox vltra non erit: & non egebunt
lumine lucernæ, neque lumine
ſolis, quoniam Dominus Deus
illuminabit illos, & regnabunt in
6 ſæcula ſæculorum. * Et dixit mi-
B hi: Hæc verba fideliſſima ſunt, &
vera. Et Dominus Deus ſpirituum
prophetarum miſit angelũ ſuum
oſtendere ſeruis ſuis quæ oportet
7 fieri cito. * Et ecce venio veloci-
ter. Beatus, qui cuſtodit verba
8 prophetiæ libri huius. * Et ego
Ioannes, qui audiui, & vidi hæc.
& poſtquam audiſſem, & vidiſ-
ſem, cecidi vt adorarem ante pe-
des angeli, qui mihi hæc oſten-
9 debat: * & dixit mihi: Vide ne
feceris: conſeruus enim tuus ſum,
& fratrum tuorum prophetarum,
& eorum, qui ſeruant verba pro-
phetiæ libri huius: Deum adora.
10 * Et dicit mihi: Ne ſignaueris ver-
C ba prophetiæ libri huius: tempus
11 enim prope eſt. * Qui nocet, no-
ceat adhuc: & qui in ſordibus eſt,
ſordeſcat adhuc: & qui iuſtus eſt,
iuſtificetur adhuc: & ſanctus, ſan-
12 ctificetur adhuc. * Ecce venio ci-
to, & merces mea mecum eſt, red-
dere vnicuique ſecundum opera
13 ſua. * ‖Ego ſum α, & ω, primus, & ‖Iſa. 41. b. 4
nouiſſimus, principium, & finis. & 44. a. 4
14 * Beati, qui lauant ſtolas ſuas in ſ. 1. b. 8. &
ſanguine Agni: vt ſit poteſtas eo- 21. b. 6
rum in ligno vitę, & per portas in-

treat

trent in ciuitatem. *Foris canes, & 15
venefici, & impudici, & homici-
dæ, & idolis ſeruientes, & omnis,
qui amat, & facit mendacium.
* Ego Ieſus miſi angelum meum, 16
teſtificari vobis hæc in Eccleſijs. D
Ego ſum radix, & genus Dauid,
ſtella ſplendida, & matutina. *Et 17
Spiritus, & ſponſa dicunt: Veni.
Et qui audit, dicat: Veni. Et qui
Iſa.55.a.1 ſitit, veniat: *& qui vult, acci-
piat aquam vitæ, gratis. * Conte- 18
ſtor enim omni audienti verba
prophetiæ libri huius: Si quis ap-
poſuerit ad hæc, apponet Deus ſu-
per illum plagas ſcriptas in libro
19 iſto. * Et ſi quis diminuerit de
verbis libri prophetiæ huius, au-
feret Deus partem eius de libro
vitæ, & de ciuitate ſancta, & de
his, quæ ſcripta ſunt in libro iſto.
20 * dicit qui teſtimonium perhibet
iſtorum. Etiam venio cito: Amen.
21 Veni Domine Ieſu. * Gratia Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti cum om-
nibus vobis. Amen.

Oratio Manaſſæ, necnon libri duo, qui ſub libri Tertij & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro canonicis ſuſcipiendos decreuit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui a nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Biblijs Latinis tam manuſcriptis quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSAE REGIS IVDA

Cum captus teneretur in Babylone.

DOMINE omnipotens, Deus patrum noſtrorum, Abrahã, & Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cælum, & terram cũ omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa vero & inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus altiſſimus, benignus, longanimis, & multum miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundum multitudinem bonitatis tuæ promiſiſti pœnitentiam, & remiſſionem ijs, qui peccauerunt tibi, & multitudinem miſerationum tuarum decreuiſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, Abraham, & Iſaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui ſuper numerũ arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes, & multiplicaui offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reſerues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſaluabis me ſecundum magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRAE TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

ET fecit Ioſias Pa- 1
ſcha in Ieroſoly-
mis Domino , &
immolauit Phaſe
quarta decima lu-
na primi menſis ,
*ſtatuens ſacerdo- 2
tes per vices dierũ
ſtolis amictos in templo Domini . * & 3
dixit Leuitis ſacris ſeruis Iſrael, vt ſan-
ctificarent ſe Domino in poſitione ſan
ctæ arcæ Domini, in domo, quam ædi-
ficauit Salomon filius Dauid rex. *Nõ 4
erit vobis tollere ſuper humeros eam.
Et nunc deſeruite Domino veſtro , &
curam agite gentis illius Iſrael ex par-
te ſecundum pagos & tribus veſtras,
* ſecundum ſcripturam Dauid regis 5
Iſrael, & ſecundum magnificentiam
Salomonis filij eius, omnes in templo,
& ſecundum particulam principatus
paternam veſtram eorum, qui ſtant in
conſpectu fratrum filiorum Iſrael.
* Immolate Paſcha , & ſacrificia para- 6
te fratribus veſtris, & facite ſecundum
præceptum Domini quod datum eſt
Moyſi.* Et donauit Ioſias in plebem , 7
quæ inuenta eſt , ouium, agnorum, &
hœdorum , & caprarum triginta mil-
lia, vitulos tria millia . * hæc de rega- 8
libus data ſunt ſecundum promiſſio-
nem populo : & ſacerdotibus in Pa-
ſcha , oues numero duo millia , ac vi-
tuli centum . * Et Iechonias, & Se- 9
meias , & Nathanael fratres , & Haſa-
bias, & Oziel , & Coraba in Phaſe,
oues quinque millia, vitulos quingen-
tos . * Et hæc cum fierent eleganter , 10
ſteterunt ſacerdotes & Leuitæ haben-
tes azyma per tribus . * Et ſecundum 11
partes principatus patrum in conſpe-
ctu populi offerebant Domino, ſecun-
dũ ea quæ in libro Moyſi ſcripta ſunt :
* & aſſauerunt Phaſe igni prout opor- 12
tebat : & hoſtias coxerunt in emolis ,
13 & in ollis cum beneuolentia : * & at-
tulerunt omnibus qui erant ex plebe :
& poſt hæc parauerunt ſibi & ſacerdo-
14 tibus . * Sacerdotes enim offerebant
adipes, vſque dum finita eſſet hora : &
Leuitæ parauerũt ſibi & fratribus ſuis,
15 filijs Aaron. * Et ſacri cantores filij
Aſiph erant per ordinem ſecundum
præceptum Dauid , & Aſaph , & Za-
charias, & Ieddinus, qui erat a rege.
16 * Et oſtiarij per ſingulas ianuas , ita vt
non præuaricaretur vnuſquiſque ſuã :
fratres enim illorum parauerunt illis .
17 * Et conſummata ſunt quæ pertinebãt
18 ad ſacrificium Domini . * In illa die
egerunt Phaſe, & offerebant hoſtias
ſuper Domini ſacrificium , ſecundum
19 præceptum regis Ioſiæ . * Et egerunt
filij Iſrael , qui inuenti ſunt in tempo-
re illo, Phaſe : & diem feſtum azymo-
20 rum per dies ſeptem: *& non eſt cele-
bratum Phaſe tale in Iſrael , a tempo-
21 ribus Samuelis prophetæ : * & omnes
reges Iſrael non celebrauerunt tale Pa
ſcha , quale egit Ioſias , & Sacerdotes,
& Leuitæ , & Iudæi , & omnis Iſrael ,
qui inuenti ſunt in commoratione
22 Ieroſolymis . * Octauo decimo anno,
regnante Ioſia , celebratum eſt Phaſe .
23 * Et directa ſunt opera Ioſię in conſpe-
ctu Domini ſui in corde pleno metuẽ-
24 tis : * & quæ circa illum quidem con-
ſcripta ſunt , in priſtinis temporibus
de eis , qui peccauerunt , quiq. irreli-
gioſi fuerunt in Dominum præ omni
gente, & qui non quæſierunt verba
25 Domini ſuper Iſrael . * Et poſt om-
nem actum hunc Ioſiæ , aſcendit Pha-
rao rex Aegypti, veniens in Charcamis
ab itinere ſuper Euphratẽ. & exijt ob-
26 uiam illi Ioſias . * Et miſit rex Aegy-
pti ad Ioſiam , dicens : Quid mihi &
27 tibi eſt rex Iuda ? * Non ſum miſſus
a Domino vt pugnem contra te: ſuper
Euphratem enim bellum meum eſt,
ſciti-

feſtinans deſcende. * Et non eſt reuer- 28
ſus Ioſias ſuper currum : ſed expugna-
re eum conabatur, non attendens ver-
bum prophetæ ex ore Domini : * ſed 29
conſtituit ad eum bellum in campo
Mageddo. Et deſcenderunt principes
ad regem Ioſiam. * Et dixit rex pue- 30
ris ſuis, Amouete me a prælio, infir-
matus ſum enim valde. Et ſtatim amo-
uerunt eum pueri ipſius de acie. * Et 31
aſcendit ſuper currum ſecundarium
ſuum : & perueniens Ieroſolymam,
vita functus eſt, & ſepultus eſt in pa-
terno ſepulchro. * Et in tota Iudæa lu- 32
gebant Ioſiam : & qui præſidebāt cum
vxoribus lamentabant eum vſque in
hunc diem. Et datum eſt hoc fieri ſem-
per in omne genus Iſrael * Hæc autem 33
præſcripta ſunt in libro hiſtoriarum
regum Iudę : & ſingula geſta actus Io-
ſiæ, & eius gloria & intellectus eius
in lege Domini : quæque geſta ſunt
ab eo, & quæ non ſcripra ſunt in libro
regum Iſrael & Iudæ. * Et aſſumentes 34
qui erant ex gente Iechoniam filium
Ioſiæ, conſtituerunt regem pro Ioſia
patre ſuo, cum eſſet annorum trigin-
tatrium. * Et regnauit ſuper Iſrael- 35
menſibus tribus. Et amouit eum rex
Aegypti, ne regnaret in Ieroſolymis :
* & mulctauit gentem argenti talenta 36
centum, & auri talentum vnum. * Et 37
conſtituit rex Aegypti Ioacim fratrem
ipſius, regem Iudæ & Ieruſalem : * & 38
alligauit magiſtratus Ioacim, & Zara-
celem fratrem ſuum, & apprehendens
reduxit in Aegyptum. * Annorum erat 39
Ioacim vigintiquinque, cum regnare
cœpiſſet in terra Iuda & Ieruſalem: &
fecit malū in conſpectu Domini. * Poſt 40
hunc autem aſcendit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis, & alligans eum in
æreo vinculo, perduxit in Babyloniā :
* & ſacra vaſa Domini accepit Nabu- 41
chodonoſor, & tulit & conſecrauit in
templo ſuo in Babylonia. * Nam de 42
immunditis illius, & irreligioſitate
ſcriptum eſt in libro temporū regum.
* Et regnauit Ioachin filius eius pro 43
eo. Cum autem conſtitutus eſſet rex,
erat annorum decem & octo. * Regna- 44
uit autem menſes tres, & dies decem
in Ieruſalem, & fecit malum in con-
ſpectu Domini : * & poſt annum mit- 45
tens Nabuchodonoſor, tranſmigrauit
eum in Babyloniam ſimul cum ſacris
vaſis Domini. * Et conſtituit Sede- 46
ciam regem Iuda, & Ieruſalem, cum
eſſet annorum viginti vnius : regna-
47 uit autem annis vndecim. * Et fecit
malum in conſpectu Domini, & non
eſt veritus a verbis, quæ dicta ſunt ab
48 Ieremia propheta ex ore Domini : * &
adiuratus a rege Nabuchodonoſor,
periurans diſceſſit: & indurata ceruice
ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt le-
49 gitima Domini Dei Iſrael. * Et du-
ces populi Domini multa inique geſſe-
runt, & impie egerunt ſuper omnes
immunditias gentium : & polluerunt
templum Domini quod ſanctum erat
50 in Ieroſolymis. * Et miſit Deus pa-
trum ipſorum per angelum ſuum re-
uocare eos, propter quod parceret il-
51 lis, & tabernaculo ſuo. * Ipſi vero
ſubſannabant in angelis ſuis : & qua
die locutus eſt Dominus. erant illu-
52 dentes prophetis eius. * Qui vſque
ad iracundiā concitatus eſt ſuper gen-
tem ſuam propter irreligioſitatem
ſuā, & præcepit aſcendere reges Chal-
53 dæorum. * Hi occiderunt iuuenes eo-
rum in gladio, in circuitu ſancti tem-
pli eorum, & non pepercerunt iuue-
ni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti :
54 * ſed omnes traditi ſunt in manus ip-
ſorum : & omnia ſacra vaſa Domini,
& regales apothecas reſumentes, tu-
55 lerunt in Babyloniam, * & incenderūt
domum Domini, & demolierunt mu-
ros Ieruſalem : & turres eius incende-
56 runt igne, * & conſummauerunt om-
nia honorifica eius, & ad nihilum
redegerunt, & reliquos a gladio duxe-
57 runt in Babylonem. * Et erant ſerui
illius vſque dum regnarent Perſæ in
repletione verbi Domini in ore Iere-
58 miæ : * quouſque benigne ageret terra
ſabbata ſua, omni tempore deſertio-
nis ſuæ ſabbatizauit in applicatione
annorum ſeptuaginta ſeptem.

CAP. II.

1 REgnante Cyro rege Perſarum in
conſummatione verbi Domini
2 in ore Ieremiæ, * ſuſcitauit Dominus
ſpiritum Cyri regis Perſarum, & præ-
dicauit in toto regno ſuo ſimul per ſcri
3 pturam, * dicens : Hæc dicit Cyrus rex
Perſarum : Me conſtituit regem orbi
terrarum Dominus Iſrael, Dominus
4 excelſus, * & ſignificauit mihi ædifi-
care domum ſibi in Ieruſalem, quæ eſt
5 in Iudæa. * Si quis eſt ex genere ve-
ſtro, dominus ipſius aſcendat cum eo
6 in Ieruſalem. * Quotquot ergo circa

loca habitant, adiuuent eos qui ſunt
in loco ipſo, in auro, & argento, * in 7
dationibus cum equis & iumentis,
cumq. alijs quæ ſecundum vota appo-
nuntur in ædem Domini, quæ eſt in
Ieruſalem. * Et ſtantes principes tri- 8
buum pagorum, & Iudææ ex tribu
Beniamin, & Sacerdotes & Leuitæ,
quos excitauit Dominus aſcendere &
ædificare domum Domini quæ eſt in
Ieruſalem, & qui erant in circuitu eo-
rum, * adiuuerunt in omni auro & ar- 9
gento eius, & iumentis, & votis com-
pluribus multi quorum ſenſus excita-
tus eſt: * Et Cyrus rex protulit vaſa ſa- 10
cta Domini, quæ tranſtulit Nabucho-
donoſor rex Babylonis ex Ieruſalem,
& conſecrauit ea idolo ſuo. * & profe- 11
rens ea Cyrus rex Perſarum, tradidit
Mithridato, qui erat ſuper theſauros
ipſius. * Per hunc autem tradita ſunt 12
Salmanaſaro præſidi Iudææ. * Horum 13
autem hic numerus. Libatoria argen-
tea duo millia quadringenta, athiſcæ
argenteæ triginta: phialæ aureæ tri-
ginta, item argenteæ duo millia qua-
dringentæ, & alia vaſa mille. * omnia 14
autem vaſa aurea & argentea, quin-
que millia octingenta ſexaginta. * Et 15
enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul
cum his qui ex captiuitate Babyloniæ
venerant in Ieroſolymam. * In Ar- 16
taxerxis autem regis Perſarum tempo-
ribus ſcripſerunt ei de his qui habi-
tabant in Iudæa & Ieruſalem, Balſa-
mus, & Mithridatus, & Sabellius,
& Rathimus, Balthemus, Samelius
ſcriba, & reliqui habitantes in Sama-
ria, & ceteris locis ſubiectã epiſtolam
regi Artaxerxi. * DOMINE, pue- 17
ri tui Rathimus ab accidentibus, &
Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ tuæ
iudices in Cœleſyria, & Phœnice.
* Et nunc notum ſit domino regi, quo- 18
niam Iudæi qui aſcenderunt a vobis
ad nos, venientes in Ieruſalem ciui-
tatem refugam & peſſimam, ædificant
furnos eius, & ſtatuunt muros, &
templum ſuſcitant. * Quod ſi ciui- 19
tas iſta, & muri conſummati fuerint,
non tantum tributa non ſuſtinebunt
pendere, ſed etiam regibus reſiſtent.
* Et quia id agitur circa templum, re- 20
cte haberi arbitrati ſumus non deſpi-
cere hoc ipſum: * ſed notum face- 21
re domino regi, vt ſi videbitur, rex,
quæratur in libris patrum tuorum,
* & inuenies in admonitionibus ſcri- 22
pta de his, & ſcies quoniam ciuitas
iſta fuit refuga, & reges, & ciuita-
23 tes concutiens, * & Iudæi refugæ,
& prælia committentes in ea ab æter-
no, ob quam cauſam ciuitas iſta de-
24 ſerta eſt. * Nunc ergo notum faci-
mus, domine rex, quoniam ſi ciuitas
hæc ædificata fuerit, & huius muri
erecti fuerint, deſcenſus tibi non erit
25 in Cœleſyriam, & Phœnicen. * Tunc
ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat
accidentia, & Balthemo, & Sabel-
lio ſcribæ, & ceteris conſtitutis, &
habitantibus in Syria, & Phœnice,
26 ea quæ ſubiecta ſunt. * LEGI epi-
ſtolam quam miſiſtis mihi. Præcepi
ergo inquiri, & inuentum eſt, quo-
niam ciuitas illa eſt ab æuo regibus
27 reſiſtens, * & homines refugæ & præ-
lia in ea efficientes, & reges fortiſſi-
mi erant in Ieruſalem dominantes,
& tributa exigentes a Cœleſyria, &
28 Phœnice. * Nunc ergo præcepi pro-
hibere homines illos ædificare ciui-
tatem, & prohibere ne quid vltra
29 hæc fiant: * ſed nec procedant in
plurimum, ex quo ſunt malitiæ, ita
vt regibus moleſtia importetur.
30 * Tunc recitatis his quæ a rege Arta-
xerxe ſcripta fuerant, Rathimus, &
Sabellius ſcriba, & qui cum his con-
ſtituti erant iungentes feſtinanter ve-
nerunt in Ieruſalem cum equitatu,
31 & turba, & agmine: * cœperuntq. ædi-
ficantes prohibere, & vacabant ab æ-
dificatione templi in Ieruſalem, vſ-
que ſecundo anno regni Darij regis
Perſarum.

CAP. III.

1 REx Darius fecit cœnam magnam
omnibus vernaculis ſuis, & om-
nibus magiſtratibus Mediæ & Perſi-
2 dis, * & omnibus purpuratis, & præ-
toribus, & conſulibus, & præfectis
ſub illo ab India vſque Aethiopiam,
centum viginti ſeptem prouincijs.
3 * Et cum manducaſſent, & bibiſſent,
& ſatiati reuerterentur. Tunc Da-
rius rex aſcendit in cubiculum ſuum,
& dormiuit, & expergefactus eſt.
4 * Tunc illi tres iuuenes corporis cuſto-
des, qui cuſtodiebant corpus regis,
5 dixerunt alter alteri: * Dicamus v-
nuſquiſque noſtrum ſermonem qui
præcellat: & cuiuſcumque apparuerit
ſermo ſapientior alterius, dabit illi
6 rex Darius dona magna, * purpura
coope-

cooperiri, & in auro bibere, & ſuper
aurum dormire, & currum aureo fræ-
no, & cydarim byſſinam, & torquem
circa collum : * & ſecundo loco ſede- 7
bit a Dario propter ſapientiam ſuam,
& cognatus Darij vocabitur. * Tunc 8
ſcribentes ſinguli ſuum verbum ſigna-
uerunt, & poſuerunt ſubtus ceruical
Darij regis, * & dixerunt, Cum ſur- 9
rexit rex, dabimus illi ſcripta noſtra,
& quodcumque iudicauerit rex e tri-
bus, & magiſtratus Perſidis, quoniam
verbum eius ſapientius eſt, ipſi dabi-
tur victoria ſicut ſcriptum eſt. * Vnus 10
ſcripſit, Forte eſt vinum. * Alius ſcri- 11
pſit, Fortior eſt rex. * Tertius ſcri- 12
pſit, Fortiores ſunt mulieres : ſuper
omnia autem vincit veritas. * Et cum 13
ſurrexiſſet rex, acceperunt ſcripta ſua,
& dederunt illi, & legit. * Et mit- 14
tens vocauit omnes magiſtratus Perſa-
rum, & Medos, & purpuratos, &
prætores, & præfectos : * & ſederunt 15
in concilio : & lecta ſunt ſcripta co-
ram ipſis. * Et dixit, Vocate adole- 16
ſcentes, & ipſi indicabunt verba ſua.
Et vocati ſunt, & introierunt. * Et di- 17
xit illis, indicate nobis de his quæ ſcri
pta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat
de fortitudine vini, * & dixit, Viri, 18
quàm præualet vinum omnibus ho-
minibus qui bibũt illud ! ſeducit men
tem. * Itemq. regis & orphani facit 19
mentem vanam. Item ſerui ac liberi,
pauperis ac diuitis, * & omnem men- 20
tem conuertit in ſecuritatem & iucun
ditatem, & non meminit omnem tri-
ſtitiam & debitum, * & omnia præ- 21
cordia facit honeſta, & non meminit
regem nec magiſtratum, & omnia per
talenta loqui facit. * Et non meminie- 22
runt, cum biberunt, amicitiam, nec
fraternitatem : ſed non multum poſt
ſumunt gladios. * Et cum a vino mer- 23
ſerint, & ſurrexerint, non meminne-
runt quæ geſſerunt. * O viri, num præ- 24
cellit vinum ? quis ſic cogitat facere ?
Et tacuit hoc dicto.

CAP. IIII.

ET inchoauit ſequens dicere, qui 1
dixit de fortitudine regis. * O vi- 2
ri, num præcellunt homines, qui ter-
ram & mare obtinent, & omnia quæ
in eis ſunt ? * Rex autem ſuper om- 3
nia præcellit, & dominatur eorum : &
omne quodcumque dixerit illis, fa-
ciunt. * Et ſi miſerit illos ad bellato- 4
res, vadunt, & demoliuntur montes,
5 & muros, & turres. * Iugulantur, &
iugulant, & regis verbum non præ-
tereunt. nam ſi vicerint, afferunt re-
gi omnia quæcumque prædati fuerint.
6 * Similiter & alij omnes, & quotquot
non militant, nec pugnant, ſed colunt
terram : rurſum cum fuerint meten-
7 tes, afferunt tributa regi : * & ipſe vnu
ſolus ſi dixerit occidite, occidunt : di-
8 xerit remittite, remittunt : * dixerit
percutite, percutiunt : dixerit exter-
minate, exterminant : dixerit ædifica-
9 te, ædificant : * dixerit excidite, exci-
10 dunt : dixerit plantate, plantant : * &
omnis plebs, & virtutes eum obau-
diunt, & ſuper hoc ipſe recumbit, &
11 bibit, & dormit. * Hi autem cuſto-
diunt in circuitu eum, & non poſſunt
ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in
12 dicto obaudientes ſunt ei. * Viri, quo-
modo non præcellit rex, qui ſic diffa-
13 matur ? Et tacuit. * Tertius qui dixe-
rat de mulieribus & veritate, hic eſt
14 Zorobabel, cœpit loqui. * Viri, non
magnus rex, & multi homines, nec vi-
num præcellit. Quis eſt ergo qui do-
15 minatur eorum ? * Nonne mulieres
genuerunt regem, & omnem popu-
16 lum, qui dominatur mari & terræ : * &
ex illis nati ſunt, & ipſæ educauerunt
eos, qui plantauerunt vineas ex qui-
17 bus vinum fit ? * Et ipſæ faciunt ſto-
las omnium hominum, & ipſæ faciunt
gloriam hominibus, & non poſſunt
18 homines ſeparari a mulieribus. * Si
congregauerint aurum & argentum,
& omnem rem ſpecioſam, & viderint
mulierum vnam bono habitu & bona
19 ſpecie, * omnia hæc relinquentes in
eam intendunt, & aperto ore conſpi-
ciunt, & eam alliciunt magis quàm au
rum & argentum, & omnem rem pre-
20 tioſam. * Homo patrem ſuum relin-
quit qui enutrijt illum, & ſuam re-
gionem, & ad mulierem ſe coniungit.
21 * Et cum muliere remittit animam :
& neque patrem meminit, neque ma-
22 trem, neque regionem. * Et hinc opor-
tet vos ſcire : quoniam mulieres do-
23 minantur veſtri. Nonne doletis ? * Et
accipit homo gladium ſuum, & vadit
in viam facere furta, & homicidia, &
24 mare nauigare & flumina, * & leo-
nem videt, & in tenebris ingreditur :
& cum furtum fecerit, & fraudes &
25 rapinas amabili ſuæ affert. * Et ite-
rum, diligit homo vxorem ſuam, ma-
26 gis quàm patrem, aut matrẽ. * Et multi

demētes facti ſunt propter vxores ſuas:
& ſerui facti ſunt propter illas: * & 27
multi perierunt & iugulati ſunt, &
peccauerunt propter mulieres. * Et 28
nūc credite mihi, quia magnus eſt rex
in poteſtate ſua: quoniam omnes re-
giones verentur tangere eum. * Vide- 29
bam tamen Apemen filiam Bezacis,
mirifici concubinam regis, ſedentem
iuxta regem ad dexteram, * & aufe- 30
rentem diadema de capite eius, & im-
ponentem ſibi, & palmis cædebat re-
gem de ſiniſtra manu. * Et ſuper hæc 31
aperto ore intuebatur eam: & ſi arri-
ſerit ei, ridet. nam ſi indignata ei fue-
rit, blanditur, donec reconcilietur in
gratiam. * O viri, cur non ſunt for- 32
tiores mulieres? Magna eſt terra, &
excelſum eſt cælum. quis iſta agit? * Et 33
tunc rex, & purpurati intuebantur in
alterutrum. Et inchoauit loqui de ve-
ritate. * O viri, nonne fortes ſunt mu- 34
lieres? Magna eſt terra, & excelſum
eſt cælum: & velox curſus ſolis con-
uertit in gyro cælum in locum ſuum
in vna die. * Nonne magnificus eſt qui 35
hæc facit, & veritas magna, & fortior
præ omnibus? * Omnis terra veritatem 36
inuocat, cælum etiam ipſam benedi-
cit, & omnia opera mouentur, & tre-
munt eam, & non eſt cū ea quicquam
iniquum. * Vinum iniquum, iniquus 37
rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes fi-
lij hominum, & iniqua illorum om-
nia opera, & non eſt in ipſis veritas, &
in ſua iniquitate peribunt: * & veritas 38
manet, & inualeſcit in æternum, & vi-
uit, & obtinet in ſæcula ſæculorum.
* Nec eſt apud eam accipere perſonas, 39
neque differentias: ſed quæ iuſta ſunt
facit omnibus, iniuſtis ac malignis, &
omnes benignantur in operibus eius.
* Et non eſt in iudicio eius iniquum, 40
ſed fortitudo, & regnum, & poteſtas
& maieſtas omnium æuorum. Bene-
dictus Deus veritatis. * Et deſijt lo- 41
quendo. Et omnes populi clamaue-
runt, & dixerunt, Magna eſt veritas, &
præualet. * Tūc rex ait illi, Pete, ſi quid 42
vis amplius, quàm quæ ſcripta ſunt, &
dabo tibi, ſecundum quod inuentus es
ſapientior proximis, & proximus mi-
hi ſedebis, & cognatus meus vocabe-
ris. * Tunc ait regi, Memor eſto voti 43
tui, quod vouiſti, ædificare Ieruſa-
lem, in die qua regnum accepiſti: * & 44
omnia vaſa quæ accepta ſunt ex Ieru-
ſalem, remittere, quæ ſeparauit Cyrus,
quando mactauit Babyloniam, & vo-
45 luit remittere ea ibi. * Et tu vouiſti
ædificare templum quod incenderunt
Idumæi, quando exterminata eſt Iu-
46 dæa a Chaldæis. * Et nūc hoc eſt quod
poſtulo domine, & quod peto, hoc eſt
maieſtas quod a te poſtulo, vt facias
votum quod vouiſti regi cæli ex ore
47 tuo. * Tunc ſurgens Darius rex, oſcu-
latus eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad
omnes diſpenſatores, & præfectos, &
purpuratos, vt deducerent eum, & eos
qui cum illo erant, omnes aſcenden-
48 tes ædificare Ieruſalem. * Et omnibus
præfectis, qui erant in Syria, & Phœ-
nice, & Libano ſcripſit epiſtolas, vt
traherēt ligna cedrina a Libano in Ie-
ruſalem, vt ædificarent cum eis ciuita-
49 tem. * Et ſcripſit omnibus Iudæis qui
aſcendebant a regno in Iudæam pro
libertate, omnem potentem, & ma-
giſtratum, & præfectum non ſuperue-
50 nire ad ianuas ipſorum, * & omnem
regionem quā obtinuerant immunem
eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella
51 quæ obtinent Iudæorum: * & in ſtru-
cturam templi dare per ſingulos annos
talenta viginti, vſque dum perædifica-
52 retur: * & ſuper ſacrarium holocauto-
mata vitulare quotidie, ſicut habent
præceptum: alia talenta decem offer-
53 re per ſingulos annos, * & omnibus
qui procedunt a Babylonia cōdere ci-
uitatem: vt eſſet libertas tam ipſis,
quàm filijs eorum, & omnibus ſacer-
54 dotibus qui præcedunt: * Scripſit au-
tem & quantitatem, & ſacram ſtolam
55 iuſſit dari, in qua deſeruirent; * & Le-
uitis ſcripſit dare præcepta, vſque in
diem, qua conſummabitur domus, &
56 Ieruſalem extruetur: * & omnibus cu-
ſtodientibus ciuitatem ſcripſit dari ei
57 ſortes & ſtipendia. * Et dimiſit omnia
vaſa quæcumque ſeparauerat Cyrus a
Babylonia, & omnia quæcumque di-
xit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mit-
58 ti Ieruſalem. * Et cum proceſſiſſet ille
adoleſcens, eleuans faciem in Ieruſa-
59 lem, benedixit regem cæli, * & dixit,
Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapien-
tia & claritas. Et ego ſeruus tuus ſum.
60 * Benedictus es, qui dediſti mihi ſa-
pientiam, & tibi confitebor Domine
61 Deus patrum noſtrorum. * Et acce-
pit epiſtolas, & profectus eſt in Baby-
loniam. Et venit, & nunciauit fratri-
bus ſuis omnibus qui fuerunt in Baby-
62 lonia: * & benedixerunt Deum pa-
trum ſuorum, quoniam dedit illis re-
63 miſſionem & refrigerium, * vt aſcen-

decent & ædificarent Ieruſalē, & tem-
plum vbi nominatum eſt nomen eius
in ipſo, & exultauerunt cum muſicis
& lætitia diebus ſeptem.

CAP. V.

POſt hæc autem electi ſunt, vt aſcen- 1
derent principes pagorum per do-
mos, & tribus ſuas, & vxores illorum,
& filij & filiæ eorum, & ſerui & an-
cillæ ipſorum, & pecora eorum. * Et 2
Darius rex miſit vna cum eis equites
mille, donec deducerent eos in Ieru-
ſalem cum pace, & cum muſicis, &
cum tympanis & tibijs. * & omnes 3
fratres erant ludētes, & fecit eos aſcē-
dere ſimul cum eis. * Et hæc ſunt no- 4
mina virorum, qui aſcenderunt per pa-
gos ſuos in tribus, & in partem prin-
cipatus ipſorum. * Sacerdotes: Filij 5
Phinees, filij Aaron, Ieſus filius Io-
ſedec, Ioacim filius Zorobabel filij Sa-
lathiel de domo Dauid, ex progenie
Phares, de tribu Iuda, * qui locutus eſt 6
ſub Dario rege Perſarū ſermones miri-
ficos in ſecūdo anno regni ipſius men-
ſe Niſan primo. * Sunt autem hi, qui 7
aſcenderunt ex Iudæa de captiuitate
tranſmigrationis, quos tranſmigrauit
Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Ba
bylonem, & reuerſus eſt in Ieruſalem.
* Et requiſiuit partem Iudææ vnuſquiſ- 8
que in ciuitatem ſuam, qui venerunt
cum Zorobabel, & Ieſu, Nehemias,
Areores, Elimeo, Emmanio, Mardo-
cheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olio-
ro, Emonia vnus de principibus eo-
rum. * Et numerus a Gentilibus eo- 9
rum, ex præpoſitis eorum filij Phares,
duo millia centū ſeptuaginta duo. * Fi- 10
lij Ares, tria millia centum quinqua-
ginta ſeptem: * filij Phœmo, centum 11
quadraginta duo: in filijs Ieſu & Ioa-
bes, mille trecenti duo: * filij Demu, 12
duo millia quadringenti ſeptuaginta:
filij Choraba ducentiquinque: filij Ba-
nica, centum ſexagintaocto: * filij Be- 13
bech, quadringentitres: filij Archad,
quadringenti vigintiſeptē. * filij Cham- 14
triginta ſeptem: filij Zoroar, duo mil-
lia ſexaginta ſeptem: filij Adin, qua-
dringenti ſexaginta vnus. * Filij Ade- 15
rectis, centum octo: filij Ciaſo & Ze-
las, centum ſeptem: filij Azoroc, qua-
dringenti trigintanouem: * filij Iedar- 16
bone, centum trigintaduo filij Ananiæ,
centum triginta: filij Aſoni, nona-
ginta: * filij Marſar, quadringenti vi- 17
gintiduo: filij Zabarus, nonagintaquin-
que: filij Sepolemon, centum viginti-
18 tres: * filij Nepopas, quinquagintaquin
que: filij Nechanarus, centumquin-
quaginta octo: filij Cebethamus, cen-
19 tum trigintaduo: * filij Creatpatros qui
Enocadies, & Modiæ, quadringenti
vigintitres: qui ex Gramas & Gabea,
20 centum viginti vnus: * qui ex Bete-
lon, & Ceagge, ſexagintaquinque:
qui ex Baſtaro, centum vigintiduo.
21 * Qui ex Bechenobes, quinquaginta-
quinque: filij Liptis, centum quin-
quagintaquinque: filij Labonni, trecēti
22 quinquaginta ſeptem: * filij Sichem,
trecenti ſeptuaginta: filij Suadon, &
Chiomus, trecenti ſeptuagintaocto:
23 * filij Ericus, duomillia centum qua-
dragintaquinque: filij Anaas, trecen-
24 ti ſeptuaginta. Sacerdotes. * Filij Ied-
dus, filij Euther, filij Eliaſib, trecenti
ſeptuagintaduo: filij Emerus, ducenti
25 quinquagintaduo: * filij Phaſurij,
trecenti quinquagintaſeptem: filij Ca-
26 ree, ducenti vigintiſeptem. * Leuitæ:
Filij Ieſu in Caduhel, & Bamis, &
Serebias, & Edias, ſeptuagintaquat-
tuor. Omnis numerus a duodecimo
anno, triginta millia quadringenti ſe-
27 xaginta duo, * filij, & filiæ, & vxo-
res, omnis computatio, quadraginta
28 millia ducenti quadragintaduo. * Filij
ſacerdotum, qui pſallebant in templo:
29 filij Aſaph cētum vigintiocto. * Oſtia-
rij vero: filij Elmenni, filij Azer, fi-
lij Amon, filij Accuba, Topa filij To-
bi, omnes centum trigintanouem.
30 * Sacerdotes ſeruientes in templo,
filij Iel, filij Gaſpha, filij Tobloc,
filij Cariæ, filij Su, filij Hellu, filij La-
bana, filij Armaca, filij Accub, filij
Vtha, filij Cetha, filij Aggab, filij O-
bai, filij Anani, filij Canna, filij Ged-
31 du, * filij An, filij Radin, filij Deſa-
non, filij Nacoba, filij Caſeba, filij
Gaze, filij Ozui, filij Sinone, filij At-
tre, filij Haſten, filij Aſiana, filij Ma-
nei, filij Naſiſim, filij Accuſu, filij
Agiſta, filij Azui, filij Phanon, filij
32 Phaſalon, * filij Meedda, Filij Phuſa,
filij Caree, filij Barcus, filij Saree, fi-
lij Coeſi, filij Naſith, filij Agiſti, filij
33 Pedon. * Salomon filij eius, filij Aſo-
phot, filij Phaſida, filij Celi, filij De-
34 don, filij Gaddahel, filij Sephegi, * filij
Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen,
filij Caroneth, filij Malſith, filij Amæ,
filij Saſus, filij Addus, filij Suba, filij
Eura, filij Rahotis, filij Phaſphat, filij

Malmon. * Omnes ſacro ſeruientes, & 35
pueri Salomonis, quadringenti octo-
gintaduo. * Hi ſunt filij qui aſcende- 36
runt a Thelmela, Telharſa: principes
eorum, Carmellam, & Careth: * & non 37
poterant edicere ciuitates ſuas, & pro-
genies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſ-
rael. Filij Dalari, filij Tubal, filij Ne-
chodaici, * ex ſacerdotibus qui funge- 38
bantur ſacerdotio: & non ſunt inuenti
filij Obia, filij Achiſos, filij Addin, qui
accepit vxorem ex filiabus Phargeleu:
* & vocati ſunt nomine eius, & horum 39
quæſita eſt generis ſcriptura in præda-
tura, & non eſt inuenta, & prohibiti
ſunt ſacerdotio fungi. * Et dixit illis 40
Nehemias, & Aſtharas, Ne participen-
tur ſancta, donec exurgat pontifex do-
ctus in oſtenſionẽ & veritatem. * Om- 41
nis autem Iſrael erat exceptis ſeruis &
ancillis, quadraginta duo millia tre-
centi quadraginta. * Serui horum & 42
ancillæ, ſeptem millia trecenti trigin-
ta ſeptem. Cantores & cantatrices, du-
centi ſexagintaquinque. * Cameli qua- 43
dringenti trigintaquinque. Equi ſe-
ptem millia trigintaſex. Muli, ducenta-
millia quadraginta quinque. Subiu-
galia, quinque millia vigintiquinque.
* Et de præpoſitis ipſis per pagos, dum 44
venirẽt in templum Dei, quod erat in
Ieruſalem, innouare & ſuſcitare tem-
plum in loco ſuo, ſecundum ſuam vir-
tutem. * Et dari in templum theſau- 45
rum operum ſacrum auri mnas duo-
decim millia, & mnas argenti quinque
millia, & ſtolas ſacerdotales centum.
* Et habitauerunt Sacerdotes & Leui- 46
tæ, & qui exierant de plebe in Ieru-
ſalem & in regione, & ſacri cantores,
& oſtiarij, & omnis Iſrael in regioni-
bus ſuis. * Inſtante autẽ ſeptimo men- 47
ſe, cumq. eſſent filij Iſrael vnuſquiſ-
que in ſuis rebus, conuenerunt vna-
nimes in atrium, quod erat ante ia-
nuam Orientalem. * Et ſtantes Ieſus 48
filius Ioſedec, & fratres eius ſacerdo-
tes, & Zorobabel filius Salathiel, &
huius fratres parauerunt altare, * vt 49
offerrent ſuper illud holocautomata,
ſecundum quæ in libro Moyſi homi-
nis Dei ſcripta ſunt. * Et conuenerunt 50
ibi ex alijs nationibus terræ, & erexe-
runt ſacrarium in loco ſuo omnes gen-
tes terræ, & offerebant hoſtias, & ho-
locautomata Domino matutina. * Et 51
egerunt ſcenopegiam, & diem ſolen-
nem, ſicut præceptum eſt in lege: &
ſacrificia quotidie, ſicut oportebat. * & 52
poſt hæc oblationes inſtitutas, & ho-
ſtias ſabbathorum, & neomeniarum,
& dierum ſolennium omnium ſancti-
53 ficatorum. * Et quotquot vouebant
Domino a neomenia ſeptimi menſis,
cœperunt oſtias offerre Deo, & tem-
plum Domini nondum erat ædifica-
54 tum. * Et dederunt pecuniam lapida-
rijs & fabris, & potum & pabula cum
55 gaudio. * Et dederunt carra Sidonijs, &
Tyrijs, vt tranſueherent illis de Liba-
no trabes cedrinas, & facerent rates
in Ioppe portu, ſecundum decretum
quod ſcriptum erat eis a Cyro rege
56 Perſarum. * Et in ſecũdo anno venien-
tes in templum Dei in Ieruſalem: mẽ-
ſe ſecundo inchoauit Zorobabel filius
Salathiel, & Ioſue filius Ioſedec, &
fratres ipſorum, & ſacerdotes & Leui-
tæ, & omnes qui venerant de captiui-
57 tate in Ieruſalem: * & fundauerũt tem-
plum Dei nouilunio ſecundi menſis
ſecũdi anni cum veniſſent in Iudæam
58 & Ieruſalem. * Et ſtatuerunt Leuitas
a viginti annis, ſuper opera Domini:
& ſtetit Ieſus & filius eius, & fratres
omnes Leuitæ conſpirantes, & execu-
tores legis, facientes opera in domo Do-
59 mini. * Et ſteterunt ſacerdotes haben-
tes ſtolas cum tubis: & Leuitæ filij A-
60 ſaph, habentes cymbala, * collaudantes
Dominum, & benedicentes ſecundum
61 Dauid regem Iſrael. * Et cantabant
canticum Domino, quoniam dulce-
do eius, & honor in ſæcula ſuper om-
62 nem Iſrael. * Et omnis populus tuba
cecinerunt, & proclamauerunt vo-
ce magna, collaudantes Dominum
63 in ſuſcitatione domus Domini. * Et
venerunt ex ſacerdotibus & Leuitis,
& præſidentibus ſecundum pagos ſe-
nioribus, qui viderant priſtinam do-
64 mum: * & ad huius ædificationem
cum clamore & planctu magno, &
multi cum tubis & gaudio magno:
65 * in tantum vt populus non audiret
tubas propter planctum populi. Tur-
ba enim erat tubis canens magnifice,
66 ita vt longe audiretur. * Et audierunt
inimici tribus Iudæ, & Beniamin, &
venerunt ſcire quæ eſſet vox tubarum.
67 * Et cognouerunt quoniam qui erant
ex captiuitate, ædificant templum Do-
68 mino Deo Iſrael. * Et accedentes ad
Zorobabel & Ieſum, præpoſitos pago-
rum, dixerunt eis, Aedificabimus vna
69 vobiſcum: * Similiter enim audiui-
mus Dominum veſtrum, & ipſi pari-
ter incedimus a diebus Aſbazaret re-
gis

gis Aſſyriorum, qui tranſmigrauit nos
huc. * Et dixit illis Zorobabel, & Ie- 70
ſus, & principes pagorum Iſrael, * Non 71
eſt nobis & vobis ædificare domum
Dei noſtri. nos enim ſoli ædifica-
bimus Domino Iſrael ſecundum ea,
quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſa-
rum. * Gentes autem terræ incum- 72
bentes his qui ſunt in Iudæa, & le-
uantes opus ædificationis & inſidias,
& populos adducentes prohibebant
eos ædificare, * & aggreſſuras exer- 73
centes impedierunt, ne conſummare-
tur ædificium omni tempore vitæ Cy-
ri regis, & protraxerunt ſtructuram
per biennium vſque ad Darij regnum.

C A P. VI.

IN ſecundo autem anno regni Da- 1
rij prophetauit Aggæus, & Zacha-
rias filius Addin prophetæ apud Iu-
dæam & Ieruſalem in nomine Dei
Iſrael ſuper eos. * Tunc ſtans Zoro- 2
babel filius Salathiel, & Ieſus filius
Ioſedech, inchoauerunt ædificare do-
mum Domini, quæ eſt in Ieruſalem:
* cum adeſſent eis prophetæ Domini, 3
& adiuuarent eos. In ipſo tempore
venit ad illos Siſennes ſubregulus Sy-
riæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes,
& ſodales eius, * & dixerunt eis, Quo 4
præcipiente vobis domum hanc ædi-
ficatis, & tectum iſtud, & alia om-
nia perficitis? & qui ſunt ſtructores
qui hæc ædificant? * Et habuerunt 5
gratiam vi ſitatione facta ſuper eos,
qui erant ex captiuitate a Domino ſe
niores Iudæorum. * & non ſunt im- 6
pediti ædificare, donec ſignificaretur
Dario de omnibus iſtis, & reſponſum
acciperetur. * Exemplum epiſtolæ, 7
quam miſerunt Dario. S I S E N N E S
ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sa-
trabuzanes, & ſodales eius in Syria,
& Phœnice præſides, regi Dario ſalu-
tem. * Omnia nota ſint domino re- 8
gi, quod cum veniſſemus in regio-
nem Iudææ, & introiſſemus in Ieru-
ſalem, inuenimus ædificantes domum
Dei magnam: * & templum ex lapi- 9
dibus politis, & magnis & pretioſis
materijs in parietibus, * & opera illa 10
inſtanter fieri, & ſuffragare, & proſpe-
rare in manibus eorum, & in omni
gloria, quàm diligentiſſime perfici.
* Tunc interrogauimus ſeniores, di- 11
centes, Quo permittente vobis ædi-
ficatis domum iſtam, & opera hæc
12 fundatis? * Ideo autem interrogaui-
mus eos, vt notum faceremus tibi
homines & præpoſitos, & nominum
ſcripturam præpoſitorum poſtulaui-
13 mus illos. * At illi reſponderunt nobis,
dicentes, Nos ſumus ſerui Domini,
14 qui fecit cælum & terram, * & ædi-
ficabatur hæc domus ante annos iſtos
multos a rege Iſrael magno & fortiſ-
15 ſimo, & conſummata eſt. * Et quo-
niam patres noſtri exacerbantes erant
& peccauerunt in Deum Iſrael, tra-
didit eos in manus Nabuchodonoſor
regis Babyloniæ, regis Chaldæorum,
16 * & domum iſtam demolientes in-
cenderunt, & populum captiuum du-
17 xerunt in Babylonem. * In primo an-
no regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcri
pſit Cyrus rex domum hanc ædifica-
18 re, * & illa ſacra vaſa aurea, & argen-
tea, quæ extulerat Nabuchonoſor de
domo quæ eſt in Ieruſalem, & conſe-
crauerat ea in ſuo templo, rurſus pro-
tulit ea Cyrus rex de templo quod e-
rat in Babylonia, & tradita ſunt Zo-
robabel, & Salmanaſaro ſubregulo:
19 * Et præceptum eſt eis vt offerrent hæc
vaſa, & reponerent in templo quod
erat in Ieruſalem, & ipſum templum
20 Dei ædificare in loco ſuo. * Tunc Sal-
manaſarus ſubiecit fundamenta do-
mus Domini, quæ eſt in Ieruſalem:
& exinde vſque nunc ædificatur, &
21 non accepit conſummationem. * Nunc
ergo ſi iudicatur a te o rex, perquira-
tur in regalibus bibliothecis Cyri re-
22 gis, quæ ſunt in Babylonia: * & ſi in-
uentum fuerit conſilio Cyri regis cœ-
ptam eſſe ſtructuram domus Domi-
ni, quæ eſt in Ieruſalem, & iudica-
tur a domino rege noſtro, ſcribat de
23 his nobis. * Tunc Darius rex præce-
pit inquiri in bibliothecis: & inuen-
tus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt
in media regione locus vnus, in quo
24 ſcripta erant iſta: * A N N O pri-
mo regnante Cyro, rex Cyrus præce-
pit domum Domini quæ eſt in Ieru-
ſalem ædificare, vbi incendebant
25 igni aſſiduo, * cuius altitudo ſit cu-
bitorum decem, & latitudo cubito-
rum ſexaginta, quadratum lapidi-
bus politis tribus, & meniano li-
gneo eiuſdem regionis, & meniano
vno nouo, & impendia dari de do-
26 mo Cyri regis: * & ſacra vaſa do-
mus Domini tam aurea, quàm argen-
tea, quæ extulit Nabuchodonoſor in
domum

domum domini, quæ eſt in Ieruſalem,
vbi erant poſita, vt ponantur illic. * & 27
præcepit curam agere Siſennem, ſub-
regulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabu
zanem, & ſodales eius, & qui ordina-
ti erant in Syria & Phœnice præſides, vt
abſtinerent ſe ab eodem loco. * Et ego 28
quoque præcepi in totum ædificare: &
proſpexi, vt adiuuẽt eos qui ſunt ex ca
ptiuitate Iudæorũ, donec conſumme-
tur templum ædis Domini: * & a vexa- 29
tione tributorũ Cœleſyriæ, & Phœnicis,
diligenter quantitatem dari his homi-
nibus ad ſacrificium Domini, Zoroba-
bel præfecto, ad tauros, & arietes, &
agnos, * ſimiliter autẽ & frumentum, 30
& ſal, & vinum, & oleum inſtanter per
ſingulos annos, prout ſacerdotes qui
ſunt in Ieruſalem, dictauerunt conſu-
mi quotidie ſine vlla dilatione, * vt of- 31
ferãtur libationes ſummo Deo pro re-
ge & pueris eius, & orent pro ipſorum
vita: * & denuncientur vt quicumque 32
tranſgreſſi fuerint aliquid ex his quæ
ſcripta ſunt, aut ſpreuerint, accipiatur
lignum de ſuis proprijs, & ſuſpendan-
tur, & bona ipſorum regi aſcribantur.
* Propterea & Dominus, cuius nomen 33
inuocatum eſt ibi, exterminet omnem
regem & gẽtem, qui manum ſuam ex-
tenderit prohibere, aut male tractare
domum Domini illam quæ eſt in Ieru-
ſalem. * Ego Darius rex decreui quàm 34
diligentiſſime ſecundum hæc fieri.

C A P. VII.

TVnc Siſennes ſubregulus Cœleſy- 1
riæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, A
& ſodales obſecuti his, quæ a Dario re-
ge erãt decreta, * inſiſtebãt ſacroſanctis 2
operibus diligentiſſime, cooperantes
cum ſenioribus Iudæorum principibus
Syriæ. * Et proſperata ſunt ſacroſancta 3
opera prophetãtibus Aggæo & Zacha-
ria prophetis. * Et conſummauerunt 4
omnia per præceptum Domini Dei Iſ-
rael, & ex conſilio Cyri, & Darij, &
Artaxerxis regis Perſarum. * Et conſum 5
mata eſt domus noſtra vſque ad tertiã
& viceſimam diem menſis Adar, ſexto
anno Darij regis. * Et fecerunt filij Iſ- 6
rael & ſacerdotes & Leuitæ, & ceteri
qui erant ex captiuitate, qui appoſiti
ſunt ſecundum ea quæ ſcripta ſunt in
libro Moyſi. * Et obtulerunt in dedi- 7
cationem templi Domini, tauros cen-
tum, arietes ducentos, agnos quadrin-
gentos. * Et hœdos pro peccatis vniuer- 8
ſi Iſrael, duodecim, ſecundum nume-
9 rum tribuũ Iſrael. * Et ſteterunt ſacer-
dotes & Leuitæ amicti ſtolis per tribus
ſuper omnia opera Domini Dei Iſrael
ſecundum librum Moyſi, & oſtiarij per
10 ſingulas ianuas. * Et egerunt filij Iſrael
cum his qui erant ex captiuitate, illud
Phaſe quartadecima luna menſis pri-
mi, quando ſanctificati ſunt ſacerdotes
11 & Leuitæ. * Omnes filij captiuitatis
non ſunt ſimul ſanctificati, quia Leui-
12 tæ omnes ſimul ſanctificati ſunt. * Et
immolauerunt Phaſe vniuerſi filij ca-
ptiuitatis, & fratribus ſuis ſacerdoti-
13 bus, & ſibimetipſis. * Et manducaue-
runt filij Iſrael, qui erant ex captiuita-
te omnes qui remanſerãt ab omnibus
execrationibus gentium terræ quæren-
14 tes Dominum, * & celebrauerunt diem
feſtum azymorum ſeptem diebus epu-
15 lantes in cõſpectu Domini, * quoniam
conuertit conſilium regis Aſſyriorum
in eos, confortare manus eorũ, ad opera
Domini Dei Iſrael.

C A P. VIII.

1 ET poſt hunc regnante Artaxerxe
Perſarum rege, acceſſit Eſdras filius
Azariæ, filij Helciæ, filij Salomon,
2 * filij Sadoc, filij Achitob, filij Ame-
ri, filij Azahel, filij Bocci, filij Abiſue,
filij Phinees, filij Eleazari, filij Aaron
3 primi ſacerdotis. * Hic Eſdras aſcendit
de Babylonia, cum eſſet ſcriba & in-
genioſus in lege Moyſi, quæ data eſt a
Domino Deo Iſrael docere & facere.
4 * Et dedit ei rex gloriam, quod inue-
niſſet gratiam in omni dignitate & de-
5 ſiderio in conſpectu eius. * Et aſcen-
derunt ſimul cum ipſo ex filijs Iſrael,
& ſacerdotibus & Leuitis, & ſacris cã-
toribus templi, & oſtiarijs, & ſeruis tẽ-
6 pli in Ieruſalem. * Anno ſeptimo re-
gnante Artaxerxe, in quinto menſe,
hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes
de Babylonia nouilunio quinti menſis,
7 * venerunt Ieroſolymam iuxta præce-
ptum illius ſecundum proſperitatem
itineris a Domino ipſorum datam eis.
8 * In his enim Eſdram magnam diſci-
plinam obtinebat, ne prætermitteret
quidquam eorũ, quæ eſſent ex lege Do
mini & præceptis, & docendo vniuer-
ſum Iſrael omnẽ iuſtitiam & iudiciũ.
9 * Accedentes autem, qui ſcribebãt ſcri
pta Artaxerxis regis tradiderunt ſcri-
ptũ quod obuenerat ab Artaxerxe re-
ge ad Eſdrã ſacerdotem, & lectorẽ le-
gis Do-

gis Domini, cuius exemplũ ſubiectum
eſt. * R e x Artaxerxes Eſdræ ſacer- 10
doti, & lectori legis Domini ſalutem.
* Humanior ego iudicans in beneficijs, 11
præcepi eis qui deſiderãt ex gente Iu-
dæorum ſua ſponte, & ex ſacerdotibus
& Leuitis, qui ſunt in regno meo, co-
mitari tecum in Ieruſalem. * Si qui er- 12
go cupiunt ire tecum, conueniant, &
proficiſcantur ſicut placuit mihi & ſe-
ptem amicis meis conſiliarijs, * vt vi- 13
ſitent ea quæ aguntur ſecundum Iu-
dæam & Ieruſalem, obſeruantes ſicut
habes in lege Domini, * & ferant mu- 14
nera Domino Deo Iſrael, quę voui ego
& amici Ieruſalem, & omne aurum &
argentum, quod inuentũ fuerit in re-
gione Babyloniæ Domino in Ieruſalẽ
cum illo, * quod eſt donatum pro ip- 15
ſa gente in templum Domini eorum
quod eſt in Ieruſalem, vt colligatur
hoc aurum & argentum ad tauros, &
arietes, & agnos, & hœdos, & quæ his
ſunt congruentia, * vt offerant hoſtias 16
Domino ſuper altare Domini ipſorum
quod eſt in Ieruſalem. * Et omnia quę- 17
cumque volueris cum fratribus tuis
facere auro & argento, perfice pro vo-
luntate tua ſecũdum præceptum Do-
mini Dei tui: * & ſacroſancta vaſa, 18
quę data ſunt tibi ad opera domus Do-
mini Dei tui, quæ eſt in Ieruſalem: * & 19
cetera quæcumque tibi ſubuenerint
ad opera templi Dei tui, dabis de re-
gali gazophylacio: * cum volueris cum 20
fratribus tuis facere auro & argento,
perfice ſecundum voluntatem Domi-
ni. * Et ego quidem rex Artaxerxes 21
præcepi cuſtodibus theſaurorum Syriæ
& Phœnicis, vt quæcumque ſcripſerit
Eſdras ſacerdos, & lector legis Domi-
ni, diligenter detur ei vſque ad argen-
ti talenta centum, ſimiliter & auri: * & 22
vſque ad frumenti modios centum, &
vini amphoras centum, & alia quæ-
cumque abundant ſine taxatione.
* Omnia ſecundum legem Dei fiant 23
Deo altiſſimo, ne forte exurgat ira in
regno regis, & filij, & filiorum eius. 24
* Vobis autẽ dicitur, vt omnibus ſacer-
dotibus & Leuitis, & ſacris cãtoribus,
& ſeruis templi, & ſcribis tẽpli huius,
* nullũ tributum, neque vlla alia indi- 25
ctio irrogetur, nec habeat quiſquam
poteſtatẽ obijcere eis quicquam. * Tu 26
autem Eſdra ſecundum ſapientiã Dei
conſtitue iudices & arbitros in tota
Syria, & Phœnice: & omnes qui legem
Dei tui non nouerunt, doce, * vt quot- 27
quot tranſgreſſi fuerint legem, diligen-
ter plectantur ſiue morte, ſiue crucia-
tu, ſiue etiam pecuniæ mulctatione
28 vel abductione. * Et dixit Eſdras ſcri-
ba: Benedictus Deus patrum noſtro-
rum, qui dedit hanc voluntatem in cor
regis, clarificare domum ſuam, quæ
29 eſt in Ieruſalem, * & me honorificauit
in conſpectu regis, & conſiliariorum,
30 & amicorum, & purpuratorũ eius. * &
ego conſtans animo factus ſum ſecun-
dum opitulationem Domini Dei mei,
& congregaui ex Iſrael viros, vt ſimul
31 aſcenderent mecum. * Et hi ſunt præ-
politi ſecundum ſuas patrias, & prin-
cipatus portionales eorum qui mecum
aſcenderunt de Babylonia in regno Ar-
32 taxerxis. * Et ex filijs Phares, Gerſo-
mus: Ex filijs Siemarith, Amenus: fi-
liorum Dauid, Acchus filius Sceciliæ:
33 * ex filijs Phares, Zacharias, & cum eo
reuerſi ſunt viri centum quinquagin-
34 ta: * ex filijs ductoris Moabilionis, Za-
ræi, & cum ipſo viri ducenti quinqua-
35 ginta: * ex filijs Zachues, Iechonias Ze-
cholei, & cum ipſo viri ducenti quin-
36 quaginta: * ex filijs Sala, Maaſias Go-
thollæ, & cum ipſo viri ſeptuaginta:
37 * ex filijs Saphatiæ, Zarias, Micheli, &
38 cum ipſo viri octoginta: * ex filijs Iob,
Abdias Iecheli, & cum ipſo viri ducẽti
39 duodecim: * ex filijs Baniæ, Salimoth,
filius Ioſaphiæ, & cum ipſo viri cen-
40 tum ſexaginta: * ex filijs Beer, Zacha-
rias Bebei, & cũ ipſo viri ducenti octo:
41 * ex filijs Ezead, Ioannes, Eccetan, &
42 cum ipſo viri centum decem: * Ex fi-
lijs Adonicam ipſis poſtremis, & hæ
ſunt nomina eorum, Eliphalam filius
Gebel, & Semeias, & cum ipſo viri ſe-
43 ptuaginta. * Et congregaui eos ad flu-
uium qui dicitur Thia, & metati fui-
44 mus illic triduo, & recognoui eos. * Et
ex filijs ſacerdotum, & Leuitarum
45 non inueni illic. * Et miſi ad Eleaza-
rum & Eccelon, & Maſman, & Malo-
ban, & Enaarhan, & Samea, & Iori-
bum, Nathan, Ennagam, Zacharism,
& Moſolamum ipſos ductores & peri-
46 tos: * & dixi eis vt venirẽt ad Loddeũ,
47 qui erat apud locum gazophylacij. * Et
mandaui eis vt dicerẽt Loddeo, & fra-
tribus eius, & illis qui erãt in gazophy-
lacio, vt mitterent nobis eos qui ſacer-
dotio fungerentur in domo Domini
48 Dei noſtri: * & adduxerunt nobis ſe-
cũdum manum validã Domini Dei no-
ſtri viros peritos: ex filijs Moholi, filij
Leui, filij Iſrael, Sebebian, & filios &

fratres, qui erant decem & octo: * Aſ- 49
bia,& Amin ex filijs filiorũ Chananęi,
& filij eorum viri viginti. * Et ex his 50
qui templo ſeruiebant, quos dedit Da-
uid, & ipſi principes ad operationem
Leuitis templo ſeruientium ducenti
viginti. Omnia nomina ſignificata
ſunt in ſcripturis. * Et voui illic ieiu- 51
nium iuuenibus in conſpectu Dei, vt
quærerem ab eo bonum iter nobis, &
qui nobiſcum erant, & filijs & pecori-
bus propter inſidias. * Erubui enim pe- 52
tere a rege pedites & equites in comi-
tatu, tutelæ gratia contra aduerſarios
noſtros. * Diximus enim regi, quoniam 53
virtus Domini erit cum eis qui inqui-
runt eum in omni affectu. * Et ite- 54
rum deprecati ſumus Dominũ Deum
noſtrum ſecundum hæc: quem &
propitium habuimus, & compotes fa-
cti ſumus Deo noſtro. * Et ſeparaui 55
ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus
templi viros duodecim, & Sedebiam,
& Aſannam, & cũ eis ex fratribus eo-
rum viros decem: * & appendi eis au- 56
rum & argentum & vaſa ſacerdotalia
domus Dei noſtri, quæ donauerat rex,
& conſiliarij eius, & principes, & om-
nis Iſrael. * Et cum appendiſſem, 57
tradidi argenti talenta centum quin-
quaginta, & vaſa argentea talentorum
centum, & auri talenta centum, * & 58
vaſorum aureorum ſepties viginti, &
vaſa ærea de bono æramento ſplendẽ-
tia, duodecim, auri ſpeciem redden-
tia. * & dixi eis: Et vos ſancti eſtis Do- 59
mino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum, &
argentum votum eſt Domino Deo pa-
trum noſtrorum. * Vigilate & cuſtodi- 60
te, donec tradatis ex plebis præpoſi-
tis, & ſacerdotibus & Leuitis, & prin-
cipibus ciuitatum Iſrael in Ieruſalem,
in paſtophorio domus Dei noſtri. * Et 61
hi qui ſuſceperunt ſacerdotes & Le-
uitę aurum & argentũ & vaſa, intule-
runt in Ieruſalem in templum Domi-
ni. * Et promouimus a fluuio Thia, 62
die duodecima menſis primi, vſque-
quo introiuimus in Ieruſalem. * Et 63
cum factus fuiſſet tertius dies, quar-
ta autem die ponderatum aurum, &
argentum traditũ eſt in domo Domini
Dei noſtri, Marimoth filio Iori ſacer-
doti: * & cum ipſo erat Eleazar fi- 64
lius Phinees: & erant cum ipſis Ioſadus
filius Ieſu, & Medias, & Banni filius
Leuitæ ad numerum, & ad pondus
vniuerſa. * Et ſcriptum eſt pondus ip- 65
ſorum eadem hora. * Qui autem ve- 66
nerunt ex captiuitate, obtulerunt ſa-
crificium Domino Deo Iſrael, tauros
duodecim pro omni Iſrael, arietes o-
67 ctoginta ſex, * agnos ſeptuaginta duos,
hircos pro peccato duodecim, & pro
ſalute vaccas duodecim, omnia in ſa-
68 crificium Domini. * Et relegerunt præ-
cepta regis regalibus diſpẽſatoribus, &
ſubregulis Cœleſyriæ, & Phœnicis: &
honorificauerũt gentem, & templum
69 Domini. * Et conſummatis his, acceſ-
ſerunt ad me præpoſiti, dicentes: Non
ſegregauerunt genus Iſrael, & princi-
70 pes, & ſacerdotes, & Leuitæ, * & alie-
nigenæ gentes & nationes terræ im-
munditias ſuas a Chananæis, & Hæ-
thæis, & Pherezæis, & Iebuzæis, &
Moabitis, & Ægyptijs, & Idumæis.
71 * coniuncti enim ſunt filiabus eorum
& ipſi, & filij eorum. & mixtum eſt ſe-
men ſanctum alienigenis gentibus ter-
ræ: & participes erant præpoſiti, & ma-
giſtratus iniquitatis eius ab initio ip-
72 ſius regni. * Et mox vt audiui iſta, con-
ſcidi veſtimenta & ſacram tunicam:
& lacerans capillos capitis, & barbam,
73 ſedi dolens & mœſtus. * Et conuenerũt
quotquot tunc mouebantur in verbo
Domini Dei Iſrael, ad me lugentem
ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam
triſtis vſque ad ſacrificiũ veſpertinum.
74 * Et conſurgens a ieiunio, conſciſſa
habens veſtimenta & ſacram tunicam,
ingeniculans, & extendens manus ad
75 Dominum, * dicebam: Domine con-
fuſus ſum, & reueritus ſum ante faciẽ
76 tuam. * Peccata enim noſtra multipli-
cata ſunt ſuper capita noſtra, & iniqui-
tates noſtræ exaltatæ ſunt vſque ad
77 cœlum. * Quoniam a temporibus pa-
trum noſtrorum ſumus in magno pec-
78 cato vſque ad diem hunc. * Et pro-
pter peccata noſtra, & patrum noſtrorũ
ſumus traditi cum fratribus noſtris, &
cum ſacerdotibus noſtris, regibus ter-
ræ in gladium & captiuitatem, & de-
prædationem cum confuſione vſque
79 in hodiernum diem. * Et nunc quan-
tum eſt hoc quod contigit nobis miſe-
ricordia abs te Domine Deus, & relin-
que nobis radicem: & nomen in locum
80 ſanctificationis tuæ, * detegere lumi-
nare noſtrũ in domo Domini Dei no-
ſtri, dare nobis cibum in omni tempo-
81 re ſeruitutis noſtræ. * Et cum ſeruire-
mus, non fuimus derelicti a Domino
Deo noſtro, ſed conſtituit nos in gra-
tia, ponens nobis reges Perſarum da-
82 re cibum, * & clarificare templum Do-
mini Dei

mini Dei noſtri, & ædificare deſerta
Sion, dare nobis ſtabilitatem in Iudęa,
& Ieruſalem. * Et nunc quid dicimus 83
Domine habentes hæc? Tráſgreſſi enim
ſumus præcepta tua, quæ dediſti in ma
nus puerorum tuorum prophetarum,
* dicens: Quoniam terra, in quam 84
introiſtis poſſidere hæreditatē eius, ter-
ra polluta eſt coinquinationibus alie-
nigenarum terræ, & immunditiæ illo-
rum repleuerunt eam totā immundi-
tia ſua. * Et nunc filias veſtras nō con- 85
iungetis filijs eorum, & filias eorum
non accipietis filijs veſtris, * & non 86
inquiretis pacem habere cum illis om-
ni tempore, vt inualeſcentes mandu-
cetis optima terræ, & hereditatem di-
ſtribuatis filiis veſtris vſque in æuum.
* Et quæ contingunt nobis, omnia 87
fiunt propter opera noſtra maligna, &
magna peccata noſtra. * Et dediſti 88
nobis talem radicem, & rurſum re-
uerſi ſumus tranſgredi legitima tua, vti
commiſceremur immunditiæ alieni-
genarum gentium terræ huius. * Non- 89
ne iraſceris nobis perdere nos, quo-
adusque non relinquatur radix & no-
men noſtrum? * Domine Deus Iſrael 90
verax es. Derelicta eſt enim radix vſ-
que in hodiernum diem. * Ecce, 91
nunc ſumus in cōſpectu tuo in iniqui-
tatibus noſtris. Non eſt enim adhuc
ſtare ante te in his. * Et cum adoran- 92
do confiteretur Eſdras, flens, humi
proſtratus ante templum, congregati
ſunt ante eum ex Ieruſalē turma ma-
gna valde, viri, & mulieres, & iuuenes,
& iuuenculæ. Fletus enim erat ma-
gnus in ipſa multitudine. * Et cum cla- 93
maſſet, Iechonias Ieheli ex filijs Iſrael,
dixit Eſdræ: nos in Dominum peccaui-
mus, quod collocauimus nobis in ma-
trimoniū mulieres alienigenas ex gen-
tibus terræ. * Et nunc es ſuper omnem 94
Iſrael. In his ergo ſit iuſiurandum a
Domino expellere omnes vxorēs no-
ſtras quæ ex alienigenis ſunt cum filijs
earum. * Sicut tibi decretum eſt a ma- 95
ioribus ſecundum legē Domini exur-
gens explica. * Ad te enim ſpectat ne- 96
gotium, & nos tecum ſumus: viriliter
fac. * Et exurgēs Eſdras adiurauit prin- 97
cipes ſacerdotum & Leuitas, & om-
nem Iſrael facere ſecundum hæc, &
iurauerunt.

CAP. IX.

ET exurgens Eſdras ab ante atrium 1
templi, abijt in paſtophorium Io-
2 nathæ filij Naſabi, * & hoſpitatus illic
non guſtauit panem, nec aquam bibit
3 ſuper iniquitatem multitudinis. * Et
facta eſt prædicatio in omni Iudæa, &
in Ieruſalem omnibus qui erant ex ca-
4 ptiuitate in Ieruſalem congregati, * vt
quicumque non occurrerit biduo, vel
triduo dici ſecundū iudicium aſſiden-
tium ſeniorum, tollerentur facultates
ſuæ, & ipſe alienus iudicaretur a mul-
5 titudine captiuitatis. * Et congregati
ſunt omnes qui erant ex tribu Iuda, &
Beniamin in tribus diebus in Ieruſalē.
hic menſis eſt nonus, dies mēſis viceſi-
6 mus. * Et ſedit omnis multitudo in
area templi trementes, propter hye-
7 mem præſentem. * Et exurgens Eſdras,
dixit illis: Vos inique feciſtis collo-
cantes vobis in matrimonium vxo-
res alienigenas, vt adderetis ad pecca-
8 ta Iſrael. * Et nunc date confeſſionem,
& magnificentiam Domino Deo pa-
9 trum noſtrorum, * & perficite volunta-
tem ipſius, & diſcedite a gentibus ter-
10 ræ, & ab vxoribus alienigenis. * Et
clamauit omnis multitudo, & dixe-
runt voce magna: Sicut dixiſti, facie-
11 mus. * Sed quoniam multitudo ma-
gna eſt, & tempus hybernum, & non
poſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc o-
pus non eſt nobis vnius diei neque bi-
dui: multum enim in his peccauimus:
12 * ſtent præpoſiti multitudinis, & om-
nes qui nobiſcum inhabitant, & quot-
quot habent vxores apud ſe alienige-
13 nas, * & aſſiſtant accepto tempore ex
omni loco presbyteri, & iudices vſ-
quequo ſoluant iram Domini negotij
14 huius. * Ionathas autem filius Ezeli,
& Ozias Thecā ſuſceperūt ſecundum
hæc, & Boſoramus, & Leuis, & Sabba-
thæus ſimul cooperati ſunt cum illis.
15 * Et ſteterunt ſecundum hæc omnia
16 vniuerſi qui erant ex captiuitate. * Et
elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos princi-
pes magnos de patribus eorum ſecun-
dum nomina: & conſederunt nouilu-
nio menſis decimi examinare negotiū
17 iſtud. * Et determinatum eſt de viris
qui habebant vxores alienigenas, vſ-
18 que ad neomeniam primi menſis, * &
inuenti ſunt ex ſacerdotibus permiſti
19 qui habebant alienigenas vxores. * Ex
filijs Ieſu filij Ioſedec, & fratribus
eius: Maſeas, & Eliozerus, & Ioribus,
20 Ioadeus, * & iniecerunt manus vt ex-
pellerent vxores ſuas: & ad litan-
dum in exorationem, arietem pro
21 ignorantia ſua. * & ex filijs Semmeri:

Maſeas & Eſſes & Ieelech, Azarias,* & 22
ex filijs Foſere: Limoſias, Hiſmaenis,
& Nathanee, Iuſſio, Reddus, & Thal-
ſas.* & ex Leuitis: Iorabdus, & Se- 23
meis, & Colnis, & Calitas, & Facteas,
& Coluas, & Elionas.* & ex ſacris cā- 24
toribus, Eliaſib, Zacearus.* & ex oſtia- 25
rijs: Salumus, & Tolbanes.* & ex Iſ- 26
rael: ex filijs Foro, Ozi, & Remias, &
Geddias, & Melchias, & Michelus,
Eleazarus, & Iammebias, & Bannas.
* & ex filijs Iolaman: Chamas, & 27
Zacharias, & Iezrelus, & Ioddius, &
Erimoth, & Helias.* & ex filijs Za- 28
thoim. Eliadas, & Liaſumus, Zochias,
& Larimoth, & Zabdis, & Tebedias.
* & ex filijs Zebes, Ioannes, & Ama- 29
nias, & Zabdias, & Emeus.* & ex fi- 30
lijs Banni: Olamus, & Maluchius, &
Ieddeus, & Iaſub, & Azabus, & Ie-
rimoth.* & ex filijs Addin: Naathus, 31
& Moolias, & Caleus, & Raanas, &
Maaſeas, & Mathathias, & Beſeel, &
Bōnus, & Manaſſes.* & ex filijs Nuae: 32
Noneas, & Aſeas, & Melchias, & Sa-
meas, & Simon Beniamin, & Malchus,
& Marras.* & ex filijs Aſom: Caria- 33
neus, Mathathias, & Bannus, & Eli-
phalach, & Manaſſes, & Semei.* & 34
ex filijs Banni: Ieremias, & Moadias,
& Abramus, & Iohel, & Baneas, &
Pelias, & Ionas, & Marimoth, & Elia-
ſib, & Mathaneus, & Eliaſis, & Ori-
zas, & Dielus, & Semedius, & Zam-
bris, & Ioſephus.* & ex filijs Nobei: 35
Idelus, & Mathathias, & Sabadus, &
Zecheda, Sedmi, & Ieſſei, Baneas.
* Omnes iſti coniunxerunt ſibi vxores 36
alienigenas, & dimiſerunt eas cum fi-
lijs.* Et inhabitauerunt ſacerdotes & 37
Leuitæ: & qui erant ex Iſrael in Ieru-
ſalem, & in tota vna regione nouilu-
nio menſis ſeptimi. Et erant filij Iſrael
in commorationibus ſuis.* Et congre- 38
gata eſt omnis multitudo ſimul in areā,
quæ eſt ab oriente portæ ſacræ:* & di- 39
xerunt Eſdræ pontifici, & lectori, vt
afferret legem Moyſi, quæ tradita eſt a
Domino Deo Iſrael.* Et attulit Eſdras 40
pontifex legē omni multitudini eorū

a viro vſque ad mulierē, & omnibus
ſacerdotibus audire legem nouilunio
41 menſis ſeptimi.* Et legebat in area,
quæ eſt ante ſacram portam templi, a
prima luce vſque ad veſperā corā viris
& mulieribus. Et dederunt omnes ſen-
42 ſum ad legem.* Et ſtetit Eſdras ſacer-
dos, & lector legis ſuper ligneū tribu-
43 nal quod fabricatū erat.* Et ſteterunt
ad eum Mathathias, & Samus, Ana-
nias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Balſa-
44 mus ad dexteram:* & ad ſiniſtram Fal-
deus, Miſael, Malachias, Abuſthas,
45 Sabus, Nabadias, & Zacharias.* Et
aſſumpſit Eſdras librum coram omni
multitudine: præſidebat enim in gloria
46 in conſpectu omnium.* Et cum ab-
ſoluiſſet legem, omnes erecti ſteterūt:
& benedixit Eſdras Dominum Deum
altiſſimum, Deum Sabaoth omnipo-
47 tentem.* Et reſpondit omnis populus,
Amē. Et eleuatis ſurſum manibus pro-
cidentes in terram, adorauerunt Domi
48 num.* Ieſus, & Banaeus, & Sarebias, &
Iaddinus, & Accubus, & Sabbathæus,
& Calithes, & Azarias, & Ioradus, &
49 Ananias, & Philias Leuitæ.* qui do-
cebant legem Domini, & in multitudi-
ne legebant legem Domini, & præfe-
rebant ſinguli eos, qui intelligebant
50 lectionem.* Et dixit Atharathes Eſ-
dræ pontifici, & lectori, & Leuitis,
51 qui docebant multitudinem,* dicens.
Dies hic ſanctus eſt Domino. Et om-
52 nes flebant, cum audiſſent legem.* Et
dixit Eſdras, Digreſſi ergo manducate
pinguiſſima quæq. & bibite dulciſſima
quæq. & mittite munera his qui nō ha-
53 bēt.* Sāctus enim eſt hic dies Domini,
& nolite mæſti eſſe. Dominus enim cla
54 rificauit vos.* Et Leuitæ denunciabant
in publico omnibus, dicentes: Dies hic
55 ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe.* Et abie-
runt omnes manducare, & bibere, &
epulari, & dare munera his qui non
habebant, vt epularentur. Magnifice
enim ſunt exaltati verbis quibus edo-
56 cti ſunt.* & congregati ſunt vniuerſi
in Ieruſalem celebrare lætitiam, ſecū-
dum teſtamentum Domini Dei Iſrael.

LIBER ESDRAE QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

LIBER Eſdræ prophe- 1
tæ ſecundus, filij Sarei,
filij Azarei, filij Hel-
ciæ, filij Sadaniæ, filij
Sadoch, filij Achitob,
* filij Achiæ, filij Phi- 2
nees, filij Heli, filij Ameriæ, filij Aſiel,
filij Marimoth, filij Arna, filij Oziæ,
filij Borit, filij Abiſei, filij Phinees, fi-
lij Eleazar, * filij Aaron, ex tribu Le- 3
ui, qui fuit captiuus in regione Medo-
rum, in regno Artaxerxis regis Perſa-
rum. * Et factum eſt verbum Domini 4
ad me, dicens, * Vade, & nuncia po- 5
pulo meo facinora ipſorum, & filijs eo-
rum iniquitates, quas in me admiſe-
runt, vt nuncient filijs filiorum: * quia 6
peccata parentum ipſorum in illis cre-
uerunt. Obliti enim ei ſacrificauerunt
dijs alienis. * Nonne ego eduxi eos de 7
terra Ægypti de domo ſeruitutis? Ipſi
autem irritauerunt me, & conſilia mea
ſpreuerunt. * Tu autem excute comam 8
capitis tui, & proijce omnia mala ſu-
per illos: quoniam non obedierunt le-
gi meæ. Populus autem eſt indiſcipli-
natus. * Vſquequo eos ſuſtinebo, qui- 9
bus tanta beneficia contuli? * Reges 10
multos propter eos ſubuerti. Pharao-
nem cum pueris ſuis, & omnem exer-
citum eius percuſſi. * Omnes gentes a 11
facie eorum perdidi, & in Oriente pro-
uinciarum duarũ populos Tyri & Si-
donis diſſipaui, & omnes aduerſarios
eorum interfeci. * Tu vero loquere ad 12
eos, dicens: Hęc dicit Dominus. * Nem- 13
pe ego vos per mare transmeaui, &
plateas vobis initio munitas exhibui.
ducem vobis dedi Moyſen, & Aaron
ſacerdotem: * lucem vobis per colum- 14
nam ignis præſtiti, & magna mirabilia
feci in vobis: vos autẽ mei obliti eſtis,
dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus 15
omnipotens: Coturnix vobis in ſigno
fuit, caſtra vobis ad tutelam dedi, &
16 illic murmuraſtis: * & non triumpha-
ſtis in nomine meo de perditione ini-
micorum veſtrorum, ſed adhuc nunc
17 vſque murmuraſtis. * Vbi ſunt bene-
ficia, quæ præſtiti vobis? Nonne in
deſerto cum eſuriretis, proclamaſtis
18 ad me, * dicentes, Vt quid nos in de-
ſertum iſtud adduxiſti interficere nos?
melius nobis fuerat ſeruire Ægyptijs,
19 quam mori in deſerto hoc. * Ego do-
lui gemitus veſtros, & dedi vobis man-
na in eſcam. Panem angelorum man-
20 ducaſtis. * Nonne cum ſitiretis, pe-
tram excidi, & fluxerunt aquæ in ſatu-
ritate propter æſtus folijs arborum vos
21 texi. * Diuiſi vobis terras pingues: Cha-
nanæos, & Pherezæos, & Philiſthæos, a
facie veſtra proieci: quid faciam vobis
22 adhuc: dicit Dominus? * Hæc dicit Do-
minus omnipotens. In deſerto cum
eſſetis in flumine Amorrhæo ſitientes,
23 & blaſphemantes nomen meum, * non
ignem vobis pro blaſphemijs dedi, ſed
mittens lignum in aquam, dulce fecit
flumen. * Quid tibi faciam Iacob? No-
24 luiſti obedire Iuda. * Transferam me
ad alias gentes, & dabo eis nomen
meum, vt cuſtodiant legitima mea.
25 * Quoniam me dereliquiſtis, & ego
vos derelinquam. Petentibus vobis a
me miſericordiam, non miſerebor.
26 * Quando inuocabitis me, ego non
exaudiam vos. Maculaſtis enim ma-
nus veſtras ſanguine, & pedes ve-
ſtri impigri ſunt ad committenda ho-
27 micidia. * Non quaſi me dereliquiſtis,
28 ſed voſipſos, dicit Dominus. * Hæc
dicit Dominus omnipotens. Nonne
ego vos rogaui, vt pater filios, & vt ma-
ter filias, & vt nutrix paruulos ſuos,
29 * vt eſſetis mihi in populum, & ego
vobis in Deum, & vos mihi in filios,
30 & ego vobis in patrem? * Ita vos col-
legi, vt gallina pullos ſuos ſub alas
ſuas. Modo autem quid faciam vobis?

Proijciam

Projiciam vos a facie mea. * Oblatio- 31
nem cum mihi attuleritis, auertam fa-
ciem meam à vobis. Dies enim fe-
ſtos veſtros, & neomenias, & circumci
ſiones repudiaui. * Ego miſi pueros 32
meos, prophetas ad vos, quos acce-
ptos interfeciſtis, & laniaſtis corpora
eorum, quorum ſanguinem exquiram,
dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus 33
omnipotens, Domus veſtra deſerta eſt:
Projiciam vos ſicut ventus ſtipulam,
* & filij procreationē non facient: quo- 34
niam mandatum meum neglexerunt,
& quod malum eſt coram me, fecerūt.
* Tradā domos veſtras populo venien- 35
ti, qui me non audientes credunt: qui-
bus ſigna non oſtendi, facient quæ præ-
cepi. * Prophetas non viderunt, & me- 36
morabuntur iniquitatum eorum. * Te- 37
ſtor populi venientis gratiam, cuius
paruuli exultant cum lætitia, me non
videntes oculis carnalibus, ſed ſpiritu
credentes quæ dixi. * Et nunc frater 38
aſpice, quæ gloria: & vide populum
venientem ab oriente, * quibus dabunt 39
ducatum Abraham, Iſaac, & Iacob,
& Oſee, & Amos, & Michææ, & Ioel,
& Abdiæ, & Ionæ, * & Nahum, & Aba- 40
cuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, &
Malachiæ, qui & angelus Domini vo-
catus eſt.

CAP. II.

HÆc dicit Dominus: Ego eduxi po- 1
pulum iſtum de ſeruitute, qui-
bus mādata dedi per pueros meos pro-
phetas, quos audire noluerunt, ſed
irrita fecerunt mea conſilia. * Mater 2
quæ eos generauit, dicit illis, Ite filij,
quia ego vidua ſum & derelicta. * Edu- 3
caui vos cum lætitia, & amiſi vos cum
luctu & triſtitia, quoniam peccaſtis co-
ram Domino Deo veſtro, & quod ma-
lum eſt coram eo, feciſtis. * Modo au- 4
tem quid faciam vobis? Ego vidua ſum
& derelicta: ite filij, & petite a Domi-
no miſericordiam. * Ego autem te pa- 5
ter teſtem inuoco ſuper matrem filio-
rum, qui noluerunt teſtamentū meum
ſeruare. * vt des eis confuſionem, & 6
matrem eorum in direptionem, ne ge-
neratio eorum fiat. * Diſpergantur in 7
gentes nomina eorum, deleantur a ter-
ra: quoniam ſpreuerunt ſacramentum
meum. * Væ tibi Aſſur, qui abſcon- 8
dis iniquos penes te. Gens mala, me-
morare quid fecerim Sodomæ & Go-
morrhæ. * quorum terra iacet in piceis 9
glebis & aggeribus cinerum: ſic dabo
eos, qui me non audierunt, dicit Do-
10 minus omnipotens. * Hæc dicit Domi-
nus ad Eſdram, Nuncia populo meo,
quoniam dabo eis regnum Ieruſalem,
11 quod daturus eram Iſrael. * Et ſumam
mihi gloriam illorum, & dabo eis ta-
bernacula æterna, quæ præparaueram
12 illis. * Lignum vitæ erit illis in odore
vnguenti, & non laborabunt, neque
13 fatigabuntur. * Ite, & accipietis. Ro-
gate vobis dies paucos, vt immoren-
tur. Iam paratum eſt vobis regnum:
14 vigilate. * Teſtare cælum & terram.
Contriui enim malum, & creaui bo-
num, quia viuo ego, dicit Dominus.
15 * Mater amplectere filios tuos, edu-
ca illos in lætitia. Sicut columba con-
firma pedes eorum: quoniam te
16 elegi, dicit Dominus. * Et reſuſci-
tabo mortuos de locis ſuis, & de mo-
numentis educam illos, quoniam co-
17 gnoui nomen meum in Iſrael. * Noli
timere mater filiorum: quoniam te
18 elegi, dicit Dominus. * Mittam tibi
adiutorium pueros meos Iſaiam, &
Ieremiam, ad quorum conſilium ſan-
ctificaui, & paraui tibi arbores duo-
19 decim grauatas varijs fructibus, * & to-
tidem fontes fluentes lac & mel: &
montes immenſos ſeptem, habentes
roſam & lilium, in quibus gaudio im-
20 plebo filios tuos. * Viduam iuſtifica,
pupillo iudica, egenti da, orphanum
21 tuere, nudum veſti, * confractum &
debilem cura, claudum irridere noli,
tutare mācum, & cæcum ad viſionem
22 claritatis meæ admitte. * Senem &
iuuenem intra muros tuos ſerua:
23 * mortuos vbi inueneris, ſignans com-
mēda ſepulchro, & dabo tibi primam
24 ſeſſionem in reſurrectione mea. * Pau-
ſa & quieſce populus meus, quia ve-
25 niet requies tua. * Nutrix bona nutri
filios tuos, confirma pedes eorum.
26 * Seruos quos tibi dedi, nemo ex eis
interiet: eos ego enim requiram de nu
27 mero tuo. * Noli fatigari. Cum enim
venerit dies preſſuræ & anguſtiæ, alij
plorabunt: & triſtes erunt: tu autem
28 hilaris & copioſa eris. * Zelabunt gen-
tes, & nil aduerſus te poterunt, dicit
29 Dominus. * Manus meæ tegent te, ne
30 filij tui gehennam videant. * Iucun-
dare mater cum filijs tuis, quia ego te
31 eripiam, dicit Dominus. * Filios tuos
dormientes memorare, quoniam ego
eos educam de lateribus terræ, & mi-
ſericordiam cum illis faciā: quoniam
miſe-

miſericors ſum, dicit Dominus omni-
potens.* Amplectere natos tuos vſque 32
dum venio, & præſtem illis miſericor-
diam: quoniam exuberant fontes mei,
& gratia mea non deficiet. * Ego Eſ- 33
dras præceptum accepi a Domino in
monte Oreb, vt irem ad Iſrael: ad quos
cum venirem, reprobauerunt me, &
reſpuerunt mãdatum Domini: *Ideo- 34
que vobis dico gentes, quæ auditis, &
intelligitis, Expectate paſtorem ve-
ſtrum, requiẽ æternitatis dabit vobis:
quoniam in proximo eſt ille, qui in fi-
ne ſæculi adueniet. * Parati eſtote ad 35
præmia regni, quia lux perpetua luce-
bit vobis per æternitatem temporis.
*Fugite vmbram ſæculi huius: accipi- 36
te iucunditatem gloriæ veſtræ. Ego te-
ſtor palam ſaluatorem meum. *Com- 37
mendatum donum accipite & iucun-
damini, gratias agentes ei qui vos ad
cæleſtia regna vocauit. * Surgite & 38
ſtate & videte numerum ſignatorum
in conuiuio Domini. * Qui ſe de 39
vmbra ſæculi tranſtulerunt, ſplendidas
tunicas a Domino acceperunt. * Re- 40
cipe Sion numerum tuum, & conclu-
de candidatos tuos qui legem Domini
compleuerunt. * Filiorum tuorum, 41
quos optabas, plenus eſt numerus.
Roga imperium Domini vt ſanctifice-
tur populus tuus, qui vocatus eſt ab
initio. * Ego Eſdras vidi in monte 42
Sion turbam magnam, quam nume-
rare non potui, & omnes canticis col-
laudabant Dominum. * Et in medio 43
eorum erat iuuenis ſtatura celſus, e-
minentior omnibus illis, & ſingulis
eorum capitibus imponebat coronas,
& magis exaltabatur: Ego autem mi-
raculo tenebar. * Tunc interrogaui 44
angelum, & dixi: Qui ſunt hi Domi-
ne? * Qui reſpondens dixit mihi: Hi 45
ſunt qui mortalem tunicam depoſue-
runt, & immortalem ſumpſerunt, &
confeſſi ſunt nomen Dei: Modo coro-
nantur, & accipiunt palmas. * Et di- 46
xi angelo: Ille iuuenis, quis eſt, qui eis
coronas imponit, & palmas in manus
tradit? * Et reſpondens dixit mihi: Ip- 47
ſe eſt filius Dei, quem in ſæculo con-
feſſi ſunt: ego autem magnificare
eos cœpi, qui fortiter pro nomine
Domini ſteterunt. * Tunc dixit mihi 48
angelus: Vade, annuncia populo meo,
qualia & quanta mirabilia Domini
Dei vidiſti.

CAP. III.

1 ANno triceſimo ruinæ ciuitatis e-
ram in Babylone, & conturba-
tus ſum ſuper cubiculo meo recum-
bens, & cogitationes meæ aſcende-
2 bant ſuper cor meum: * quoniam
vidi deſertionem Sion, & abundan-
tiam eorum qui habitabant in Baby-
3 lone.* Et ventilatus eſt ſpiritus meus
valde, & cœpi loqui ad Altiſſimum
4 verba timorata, * & dixi, O Domi-
nator Domine, tu dixiſti ab initio,
quando plantaſti terram, & hoc ſo-
5 lus, & imperaſti populo, * & dedi-
ſti Adam corpus mortuum: ſed & ip-
ſum figmentum manuum tuarum
erat, & inſufflaſti in eum ſpiritum
vitæ, & factus eſt viuus coram te:
6 * & induxiſti eum in paradiſo, quem
plantauerat dextera tua, antequam
7 terra aduentaret. * Et huic mandaſti
diligere viam tuam, & præteriuit eam,
& ſtatim inſtituiſti in eo mortem, &
in nationibus eius, & natæ ſunt gen-
tes, & tribus, & populi, & cognatio-
8 nes, quarum non eſt numerus. * Et
ambulauit vnaquæque gens in volun-
tate ſua, & mira agebant coram te,
9 & ſpernebant præcepta tua. * Iterum
autem in tempore induxiſti diluuium
ſuper inhabitantes ſæculum, & perdi-
10 diſti eos. * Et factum eſt in vnoquo-
que eorum, ſicut Adæ mori, ſic his
11 diluuium. * Dereliquiſti autem v-
num ex his Noe cum domo ſua, &
12 ex eo iuſti omnes. * Et factum eſt,
cum cœpiſſent multiplicari, qui ha-
bitabant ſuper terram, & multiplica-
uerũt filios & populos & gentes mul-
tas: & cœperunt iterato impietatem
13 facere plus quam priores.* Et factum
eſt cum iniquitatem facerent coram
te, elegiſti tibi virum ex his, cui no-
14 men erat Abraham.* Et dilexiſti eum,
& demonſtraſti ei ſoli voluntatem
15 tuam: * & diſpoſuiſti ei teſtamentum
æternum, & dixiſti ei, vt non vn-
16 quam derelinqueres ſemen eius * Et
dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Iacob
17 & Eſau. * Et ſegregaſti tibi Iacob Eſau
autem ſeparaſti. Et factus eſt Iacob in
18 multitudine magna. * Et factum eſt
cum educeres ſemen eius ex Ægypto,
19 adduxiſti ſuper montem Sina. * Et in-
clinaſti cælos. & ſtatuiſti terrã, & com-
mouiſti orbẽ, & tremere feciſti abyſ-
ſos, & conturbaſti ſæculum, & tranſijt

gloria tua portas quattuor ignis & ter-
ræmotus, & ſpiritus, & gelu, vt dares
ſemini Iacob legem, & generationi Iſ-
rael diligentiam. * Et non abſtuliſti 20
ab eis cor malignum, vt faceret lex
tua in eis fructum * Cor enim mali- 21
gnum baiulans primus Adam tranſ-
greſſus & victus eſt, ſed & omnes qui
de eo nati ſunt. * Et facta eſt perma- 22
nẽs infirmitas, & lex cum corde popu-
li, cum malignitate radicis: & diſceſ-
ſit quod bonum eſt, & manſit mali-
gnum. * Et tranſierunt tempora, & 23
finiti ſunt anni, & ſuſcitaſti tibi ſer-
uum nomine Dauid, * & dixiſti ei ædi- 24
ficare ciuitatem nominis tui, & offer-
re tibi in eadẽ thus & oblationes. * Et 25
factum eſt hoc annis multis, & deli-
querunt qui habitabant ciuitatem, * in 26
omnibus facientes ſicut fecit Adam
& omnes generationes eius. vtebantur
enim & ipſi corde maligno. * Et tra- 27
didiſti ciuitatem tuam in manibus ini-
micorum tuorum. * Numquid me- 28
liora faciunt, qui habitant Babylonem?
Et propter hoc dominabitur Sion?
* Factum eſt cum veniſſem huc, & vi- 29
diſſem impietates, quarum non eſt
numerus: & delinquentes multos vi-
dit anima mea hoc triceſimo anno, &
exceſſit cor meum: * quoniam vidi 30
quomodo ſuſtines eos peccantes, &
peperciſti impie agentibus, & perdidi-
ſti populum tuum, & conſeruaſti ini-
micos tuos, & non ſignificaſti. * Nihil 31
memini quomodo debeat derelinqui
via hæc. Numquid meliora facit Ba-
bylon quàm Sion? * aut alia gens co- 32
gnouit te præter Iſrael? aut quæ tribus
crediderunt teſtamentis tuis, ſicut Ia-
cob? * Quarum merces non compa- 33
ruit, neque labor fructificauit. Pertran-
ſiens enim pertranſiui in gentibus, &
vidi abundantes eas, & non memoran-
tes mandatorum tuorum. * Nunc er- 34
go pondera in ſtatera noſtras iniquita-
tes, & eorum qui habitant in ſæculo:
& non inuenietur nomen tuum, niſi in
Iſrael. * Aut quando non peccauerunt 35
in conſpectu tuo, qui habitant terram?
aut quæ gens ſic obſeruauerit manda-
ta tua? * Hos quidem per nomina in- 36
uenies ſeruaſſe mandata tua, gentes
autem non inuenies.

CAP. IIII.

ET reſpondit ad me angelus, qui 1
miſſus eſt ad me, cui nomen Vriel,

2 * & dixit mihi, Excedẽs exceſſit cor tuũ
in ſæculo hoc, & comprehendere co-
3 gitas viam Altiſſimi. * Et dixi: Ita Do-
mine meus. Et reſpondit mihi, &
dixit: Tres vias miſſus ſum oſtendere
tibi, & tres ſimilitudines proponere
4 coram te. * de quibus mihi ſi renun-
tiaueris vnam ex his, & ego tibi de-
monſtrabo viam, quam deſideras vi-
dere, & docebo te, vnde ſit cor mali-
5 gnum. * Et dixi: Loquere Domine
meus. Et dixit ad me: Vade pondera
mihi ignis pondus, aut menſura mi-
hi flatum venti, aut reuoca mihi
6 diem, quem præterijt. * Et reſpondi,
& dixi: quis natorum poterit facere, vt
7 me interroges de his? * Et dixit ad
me: Si eſſem interrogans te, dicens:
Quantæ habitationes ſunt in corde
maris, aut quantæ venæ ſunt in prin-
cipio abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſu-
per firmamentum, aut qui ſunt exitus
8 paradiſi: * diceres mihi fortaſſis, in a-
byſſum non deſcendi, neque in infer-
num adhuc, neque in cælum vmquam
9 aſcendi. * nunc autem non interroga-
ui te, niſi de igne, & vento, & die, per
quem tranſiſti, & a quibus ſeparari nõ
potes: & non reſpondiſti mihi de eis.
10 * Et dixit mihi: Tu quæ tua ſunt, te-
cum coadoleſcentia, non potes co-
11 gnoſcere: * & quomodo poterit vas
tuum capere Altiſſimi viam, & iam
exterius corrupto ſæculo intelligere
corruptionem euidẽtem in facie mea?
12 * Et dixi illi: Melius erat nos non eſſe,
quàm adhuc viuentes viuere in im-
pietatibus, & pati, & non intelligere
13 de qua re. * Et reſpondit ad me, &
dixit: Proficiſcens profectus ſum ad
ſiluam lignorum campi, & cogitaue-
14 runt cogitationem. * & dixerunt: Ve-
nite & eamus, & faciamus ad mare
bellum, vt recedat coram nobis, & fa-
15 ciamus nobis alias ſiluas. * Et ſimiliter
fluctus maris & ipſi cogitauerunt co-
gitationem, & dixerunt: Venite aſcen-
dentes, debellemus ſiluas campi, vt
& ibi conſummemus nobiſmetipſis a-
16 liã regionẽ. * Et factus eſt cogitatus ſil-
uæ in vanum, venit enim ignis, & con-
17 ſumpſit eam. * Similiter & cogita-
tus fluctuum maris, ſtetit enim arena
18 & prohibuit eos. * Si enim eſſes iudex
horum, quem inciperes iuſtificare aut
19 quem condemnare? * Et reſpondi, & di
xi: Vtique vanam cogitationem cogi-
tauerunt. terra enim data eſt ſiluæ,
20 & mari locus portare fluctus ſuos. * Et
reſpon-

reſpondit ad me, & dixit: Bene tu iu-
dicaſti, & quare non iudicaſti tibimet-
ipſi?* Quemadmodum enim terra ſil- 21
uæ data eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic
qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt
ſuper terram intelligere ſolummodo
poſſunt: & qui ſuper cælos quæ ſuper
altitudinem cælorum. *Et reſpondi, & 22
dixi: Deprecor te Domine, vt mihi de-
tur ſenſus intelligendi. *non enim vo- 23
lui interrogare de ſuperioribus tuis,
ſed de his quæ pertranſeunt per nos
quotidie. propter quid Iſrael datus in
opprobrium gentibus, quem dilexiſti
populum, datus eſt tribubus impijs. &
lex patrum noſtrorum in interitum
deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ
nuſquam ſunt: * & pertranſiuimus de 24
ſæculo vt locuſtæ, & vita noſtra ſtupor
& pauor, & nec digni ſumus miſeri-
cordiam conſequi. * Sed quid faciet 25
nomini ſuo quod inuocatum eſt ſuper
nos? & de his interrogaui. *Et reſpon- 26
dit ad me, & dixit: Si fueris plurimum
ſcrutatus, frequenter miraberis: quo-
niam feſtinans feſtinat ſæculum per-
tranſire, * & non capit portare, quæ in 27
futuris temporibus iuſtis repromiſſa
ſunt: quoniam plenum iniuſtitia eſt ſæ
culum hoc & infirmitatibus. *De qui- 28
bus autem interrogas, dicam: ſemina-
tum enim eſt malum, & necdum ve-
nit deſtructio ipſius. * Si ergo non in- 29
uerſum fuerit quod ſeminatum eſt, &
diſceſſerit locus vbi ſeminatū eſt ma-
lum, non veniet vbi ſeminatum eſt bo
num. * Quoniam gramen ſeminis mali 30
ſeminatum eſt in corde Adam ab ini-
tio: & quantum impietatis generauit
vſque nunc, & generat vſque cum ve-
niat area? *Aeſtima autem apud te gra 31
men mali ſeminis, quantum fructum
impietatis generauit: * quando ſecatæ 32
fuerint ſpicæ, quarum non eſt nume-
rus, quàm magnam aream incipiēt fa-
cere?* Et reſpondi & dixi: Quomodo, 33
& quando hæc? Quare modici & mali
anni noſtri? *Et reſpondit ad me, & di- 34
xit mihi: Non feſtines tu ſuper Altiſ-
ſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſ-
ſe ſuper ipſum. nā exceſſus tuus mul-
tus. * Nonne de his interrogauerunt 35
animæ iuſtorum in promptuarijs ſuis,
dicentes, Vſquequo ſpero ſic? & quan-
do veniet fructus areæ mercedis no-
ſtræ? * Et reſpondit ad ea Ieremiel ar- 36
changelus, & dixit: Quando impletus
fuerit numerus ſeminum in vobis,
quoniam in ſtatera ponderauit ſæcu-

37 lum, * & menſura menſurauit tempo-
ra, & numero numerauit tempora, &
non commouit, nec excitauit vſque-
38 dum impleatur prædicta menſura. *Et
reſpondi, & dixi: O dominator Domi-
ne, ſed & nos omnes pleni ſumus im-
39 pietate. * Et ne forte propter nos non
impleantur iuſtorum areæ, propter pec
40 cata inhabitantium ſuper terram. *Et
reſpōdit ad me & dixit: Vade & inter-
roga prægnantem, ſi quando impleue-
rit nouem menſes ſuos, adhuc poterit
matrix eius retinere partum in ſemet-
41 ipſa?* Et dixi, Non poteſt Domine. Et
dixit ad me, In inferno promptuaria
animarum matrici aſſimilata ſunt.
42 * Quemadmodum enim illa feſtinat
quæ parit effugere neceſſitatem par-
tus: ſic & hæc feſtinat reddere ea
43 quæ commendata ſunt. * Ab initio
tibi demonſtrabitur de his quæ con-
44 cupiſcis videre. * Et reſpondi, & di-
xi: Si inueni gratiam ante oculos tuos:
& ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum,
45 * demonſtra mihi, ſi pluſquam præte-
ritum ſit habet venire, aut plura per-
tranſierunt ſupra quàm futurum eſt.
46 *Quid pertranſiuit, ſcio: quid autem
47 futurum ſit, ignoro.* Et dixit ad me:
Sta ſuper dexteram partem, & demon-
ſtrabo tibi interpretationem ſimilitu-
48 dinis.* Et ſteti, & vidi: & ecce fornax
ardens tranſijt coram me. & factū eſt,
cum tranſiret flamma, vidi, & ecce ſu-
49 perauit fumus. *Poſt hæc trāſijt coram
me nubes plena aquæ, & immiſit plu-
uiam impetu multam: & cum tranſijſ-
ſet impetus pluuiæ, ſuperauerunt in
50 ea guttæ * Et dixit ad me: Cogita ti-
bi ſicut creſcit pluuia amplius quàm
guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſu-
perabundauit quæ tranſiuit menſura.
Superauerunt autem guttæ, & fumus:
51 * & oraui, & dixi, Putas viuo vſque in
diebus illis? vel quid erit in diebus il-
52 lis? * Reſpondit ad me, & dixit, De ſi-
gnis, de quibus me interrogas, ex parte
poſſum tibi dicere: de vita autem tua
non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAP. V.

1 DE ſignis autem: ecce dies venient,
in quibus apprehēdentur qui in-
habitant terram in cenſu multo: &
abſcondetur veritatis via: & ſterilis
2 erit a fide regio: * & multiplicabitur
iniuſtitia ſuper hanc quam ipſe tu vi-
des, & ſuper quā audiſti olim: * & erit

impoſito veſtigio quam nunc vides re-
gnare regionem, & videbunt eam de-
ſertam. * Si autem tibi dederit Altiſ- 4
ſimus viuere, videbis poſt tertiam tu-
bam, & reluceſcet ſubito ſol noctu, &
luna ter in die, * & de ligno ſanguis ſtil 5
labit, & lapis dabit vocem ſuam, & po
puli commouebuntur: * & regnabit, 6
quem non ſperant qui inhabitant ſu-
per terram, & volatilia commigratio-
nem facient. * & mare Sodomiticum 7
piſces reijciet, & dabit vocem noctu,
quam non nouerant multi. omnes au-
tem audient vocem eius, * & chaos 8
fiet per loca multa, & ignis frequenter
remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmi-
grabunt, & mulieres menſtruatæ pa-
rient monſtra, * & in dulcibus aquæ 9
ſalſæ inuenientur, & amici omnes ſe-
metipſos expugnabunt: & abſconde-
tur tunc ſenſus, & intellectus ſepara-
bitur in promptuariũ ſuum: * & quæ- 10
retur a multis, & non inuenietur: &
multiplicabitur iniuſtitia, & inconti-
nentia ſuper terram. * Et interrogabit 11
regio proximam ſuam, & dicet, Num-
quid per te pertranſijt iuſtitia iuſtum
faciens? Et hoc negabit. * Et erit in il- 12
lo tempore, & ſperabunt homines, &
non impetrabunt: laborabunt, & non
dirigentur viæ eorum. * Hæc ſigna di- 13
cere tibi permiſſum eſt mihi: & ſi ora-
ueris iterũ & ploraueris, ſicut & nunc,
& ieiunaueris ſeptem diebus, audies
iterato horum maiora. * Et euigilaui, 14
& corpus meum horruit valde: & ani-
ma mea laborauit, vt deficeret: * & te- 15
nuit me qui venit angelus, qui loque-
batur in me, & confortauit me, & ſta-
tuit me ſuper pedes. * Et factum eſt 16
in nocte ſecunda, & venit ad me Sa-
lathiel dux populi, & dixit mihi, Vbi
eras? & quare vultus tuus triſtis? * An 17
neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſrael
in regione tranſmigrationis eorum?
* Exurge ergo, & guſta panem, & 18
non derelinquas nos, ſicut paſtor gre-
gem ſuum in manibus luporum ma-
lignorum. * Et dixi ei, Vade a me, & 19
non appropies ad me. Et audiuit, vt
dixi: & receſſit a me. * Et ego ieiu- 20
naui diebus ſeptem, vlulans & plo-
rans, ſicut mihi mandauit Vriel ange-
lus. * Et factum eſt poſt dies ſeptem, 21
& iterum cogitationes cordis mei mo-
leſtæ erant mihi valde, * & reſumpſit 22
anima mea ſpiritum intellectus: &
iterum cœpi loqui coram Altiſſimo
ſermones, * & dixi, Dominator Do- 23
mine ex omni ſilua terræ, & omnibus
arboribus eius elegiſti vineã vnicam:
24 * & ex omni terra orbis, elegiſti tibi
foueam vnam: & ex omnibus floribus
25 orbis, elegiſti tibi lilium vnum: * &
ex omnibus abyſſis maris repleſti tibi
riuum vnum: & ex omnibus ædifica-
tis ciuitatibus, ſanctificaſti tibimetip-
26 ſi Sion: * & ex omnibus creatis volati-
libus, nominaſti tibi columbã vnam:
& ex omnibus plaſmatis pecoribus,
27 prouidiſti tibi ouem vnam: * & ex
omnibus multiplicatis populis, acqui-
ſiuiſti tibi populum vnum: & ab om-
nibus probatam legem donaſti huic,
28 quem deſideraſti populo. * Et nunc Do
mine, vt quid tradidiſti vnum pluri-
bus? Et præparaſti ſuper vnam radi-
cem alias, & diſperdidiſti vnicum
29 tuum in multis: * & conculcaue-
runt eum, qui contradicebant ſponſio-
nibus tuis, quiq. tuis teſtamentis non
30 credebant. * Et ſi odiens odiſti po-
pulum tuum, tuis manibus debet ca-
31 ſtigari. * Et factum eſt, cum locutus
eſſem ſermones, & miſſus eſt angelus
ad me, qui ante venerat ad me præte-
32 rita nocte, * & dixit mihi, Audi me, &
inſtruam te: & intende mihi, & adij-
33 ciam coram te. * Et dixi, Loquere
Domine meus. Et dixit ad me, Valde
tu in exceſſu mentis factus es pro Iſ-
rael: an plus dilexiſti eum, quàm qui
34 eum fecit? * Et dixi ad eum; Non Do-
mine, ſed dolẽs locutus ſum. Torquẽt
enim me renes mei per omnẽ horam,
quærentem apprehendere ſemitam Al
tiſſimi, & inueſtigare partem iudicij e-
35 ius. * Et dixit ad me, Non potes. Et di-
xi, Quare Domine? Ad quid naſcebar,
aut quare non fiebat matrix matris
meæ mihi ſepulchrũ, vt non viderem
laborem Iacob, & defatigationẽ gene-
36 ris Iſrael? * Et dixit ad me, Numera mi
hi quæ necdũ venerant, & collige mihi
diſperſas guttas, & reuirida mihi ari-
37 dos flores, * & aperi mihi clauſa prom-
ptuaria, & produc mihi incluſos in
eis flatus; demonſtra mihi vocis ima-
ginem: & tunc oſtendam tibi labo-
38 rem quem rogas videre. * Et dixi, Do-
minator Domine, quis enim eſt qui
poteſt hæc ſcire, niſi qui cum homini-
39 bus habitationem non habet? * Ego au
tem inſipiens: & quomodo potero di-
40 cere de his, quibus me interrogaſti? * Et
dixit ad me, Quomodo non potes fa-
cere vnum de his quæ dicta ſunt: ſic
nõ poteris inuenire iudicium meum.

aut

aut in finem charitatem, quam popu-
lo promiſi. * Et dixi, Sed ecce Domi- 41
ne tu prope es his qui in finem ſunt: &
quid facient qui ante me fuerunt, aut
nos, aut hi qui poſt nos? * Et dixit ad 42
me, Coronæ aſſimilabo iudicium
meum. Sicut non nouiſſimorum tar-
ditas, ſic nec priorum velocitas. * Et 43
reſpondi, & dixi, Nec poteras facere
eos qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui
futuri ſunt, in vnum, vt celerius iudi-
cium tuum oſtendas? * Et reſpondit 44
ad me, & dixit, Non poteſt feſtinare
creatura ſuper creatorem, nec ſuſtine-
re ſæculum eos qui in eo creandi ſunt,
in vnum. * Et dixi, Quo modo dixi- 45
ſti ſeruo tuo, quoniam viuificans vi-
uificaſti a te creatam creaturam in v-
num, & ſuſtinebat creatura: poterit
& nunc portare præſentes in vnum.
* Et dixit ad me, Interroga matricem 46
mulieris, & dices ad eam, Et ſi paris,
quare per tempus? Roga ergo eam,
vt det decem in vnum. * Et dixi, Non 47
vtique poterit: ſed ſecundum tempus.
* Et dixit ad me, Et ego dedi matri- 48
cem terræ his qui ſeminati ſunt ſuper
eam per tempus. * Quemadmodum 49
enim infans non parit ea, quæ ſenum
ſunt: ſic ego diſpoſui a me creatum
ſæculum. * Et interrogaui, & dixi, 50
Cum iam dederis mihi viam, loquar
coram te: nam mater noſtra, de qua
dixiſti mihi, adhuc iuuenis eſt: iam
ſenectuti appropinquat. * Et reſpon- 51
dit ad me, & dixit, Interroga eam
quæ parit, & dicet tibi. * Dices enim 52
ei, Quare quos peperiſti, nunc non
ſunt ſimiles his qui ante te, ſed mino-
res ſtatura? * Et dicet tibi & ipſa, Alij 53
ſunt qui in iuuentute virtutis nati
ſunt, & alij qui ſub tempore ſenectu-
tis, deficiente matrice ſunt nati. * Con- 54
ſidera ergo & tu quoniam minori ſta-
tura eſtis præ his qui ante vos: * & qui 55
poſt vos, minori quàm vos, quaſi iam
ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem
iuuentutis prætereuntes. Et dixi, Rogo
Domine, ſi inueni gratiam ante oculos
tuos, demonſtra ſeruo tuo, per quem
viſites creaturam tuam.

CAP. VI.

ET dixit ad me, Initio terreni orbis, 1
& antequam ſtarent exitus ſæculi,
& antequam ſpirarent conuentiones
ventorum, * & antequam ſonarent vo- 2
ces tonitruum, & antequam ſplende-
rent nitores coruſcationum, & ante-
quam confirmarentur fundamenta pa
3 radiſi, * & antequam viderentur deco-
ri flores, & antequam confirmarentur
motæ virtutes, & antequam collige-
rentur innumerabiles militiæ angelo-
4 rum, * & antequam extollerentur alti-
tudines aeris, & antequam nomina-
rentur menſuræ firmamentorum, &
antequam æſtuarent camini in Sion,
5 * & antequam inueſtigarentur præſen-
tes anni, & antequam abalienarentur
eorum qui nunc peccant adinuentio-
nes, & conſignati eſſent, qui fidem
6 theſaurizauerunt: * tunc cogitaui, &
facta ſunt per me ſolum, & non per a-
lium: & finis per me, & nō per alium.
7 * Et reſpondi, & dixi, Quæ erit ſepa-
ratio temporum? aut quando prioris
8 finis, & ſequentis initium? * Et dixit
ad me, Ab Abraham vſque ad Iſaac,
quando nati ſunt ab eo Iacob & Eſau,
manus Iacob tenebat ab initio calca-
9 neum Eſau, * finis enim huius ſæculi
Eſau, & principium ſequentis Iacob.
10 * Hominis manus inter calcaneū & ma
11 num. Aliud noli quærere Eſdra. * Et re
ſpondi, & dixi, O dominator Domine,
12 ſi inueni gratiā ante oculos tuos, * oro
vt demonſtres ſeruo tuo finem ſigno-
rum tuorum, quorū partem mihi de-
13 monſtraſti nocte præcedenti. * Et re-
ſpondit, & dixit ad me, Surge ſuper pe
des tuos, & audi vocem pleniſſimam
14 ſonitus. * Et erit ſicut commotio, nec
commouebitur locus, in quo ſtes ſuper
15 eum. * Ideo cum loquitur, tu non ex-
paueas, quoniam de fine verbū & fun-
16 damentū terra intelligitur, * quoniam
de ipſis ſermo tremiſcit & commoue-
tur, ſcit enim quoniam finem eorum
17 oportet commutari. * Et factū eſt, cum
audiſſem, ſurrexi ſuper pedes meos, &
audiui: & ecce vox loquens & ſonus
eius ſicut ſonus aquarum multarum,
18 * & dixit, Ecce dies veniūt & erit quan
do appropinquare incipiam, vt viſi-
19 tem habitātes in terra: * & quando in-
quirere incipiam ab eis qui iniuſte no
cuerunt iniuſtitia ſua, & quando ſup-
20 pleta fuerit humilitas Sion. * & cum
ſuperſignabitur ſæculum quod inci-
piet pertranſire hæc ſigna faciam, Li-
bri aperientur ante faciem firmamēti,
21 & omnes videbunt ſimul * & anniculi
infantes loquentur vocibus ſuis, &
prægnantes immaturos parient infan-
tes trium & quattuor menſium. &
22 viuent, & ſuſcitabuntur. * Et ſubito

apparebunt ſeminata loca non ſemi-
nata, & plena promptuaria ſubito in-
uenientur vacua.* & tuba canet cũ ſo- 23
no; quam cum omnes audierint, ſubi-
to expaueſcent. * Et erit in illo tempo- 24
re, debellabunt amici amicos vt inimi-
ci, & expaueſcet terra cum his: & ve-
næ fontium ſtabunt, & non decurrent
in horis tribus: * & erit, omnis qui dere 25
lictus fuerit ex omnibus iſtis, quibus
prædixi tibi, ipſe ſaluabitur, & videbit
ſalutare meum, & finem ſæculi veſtri.
* Et videbunt qui recepti ſunt homi- 26
nes, qui mortem non guſtauerunt a
natiuitate ſua, & mutabitur cor inha-
bitantium, & conuertetur in ſenſum
alium. * Delebitur enim malum, & ex- 27
tinguetur dolus. * Florebit autem fi- 28
des, & vincetur corruptela, & oſten-
detur veritas quæ ſine fructu fuit die-
bus tantis. * Et factum eſt, cum lo- 29
queretur mihi, & ecce paulatim in-
tuebar ſuper eum ante quem ſtabam,
* & dixit ad me hæc, Veni tibi oſten- 30
dere tempus venturæ noctis. * Si ergo 31
iterum rogaueris, & iterum ieiunaue-
ris ſeptem diebus, iterum tibi renun-
tiabo horum maiora per diem quam
audiui. * Audita eſt enim vox tua 32
apud Altiſſimum. Vidit enim Fortis
directionem tuam, & prouidit pudi-
citiam, quam a iuuentute tua habui-
ſti: * & propter hoc miſit me demon- 33
ſtrare tibi hæc omnia, & dicere tibi,
Confide, & noli timere, * & noli feſti- 34
nare cum prioribus temporibus cogi-
tare vana, vt non properes a nouiſſimis
temporibus. * Et factum eſt poſt hæc, 35
& fleui iterum: & ſimiliter ieiunaui
ſeptem diebus, vt ſuppleam tres heb-
domadas, quæ dicta ſunt mihi. * Et fa- 36
ctum eſt in octaua nocte, & cor meum
turbabatur iterato in me, & cœpi lo-
qui coram Altiſſimo. * Inflammabatur 37
enim ſpiritus meus valde, & anima
mea anxiabatur. * & dixi, O Domine, lo 38
quens locutus es ab initio creaturæ in
primo die dicens, Fiat cœlũ & terra, &
tuum verbũ opus perfectum. * Et erat 39
tunc ſpiritus, & tenebræ circũfereban-
tur, & ſilentium, ſonus vocis hominis
nondũ erat abs te. * Tunc dixiſti de the 40
ſauris tuis proferri lumẽ luminoſum,
quo appareret opus tuum. * Et die ſe- 41
cundo creaſti ſpiritum firmamenti, &
imperaſti ei vt diuideret & diuiſionẽ
faceret inter aquas, vt pars quædam
ſurſum recederet, pars vero deorſum
maneret. * Et tertia die imperaſti aquis 42
congregari in ſeptima parte terræ: ſex
vero partes ſiccaſti & conſeruaſti, vt
ex his ſint coram te miniſtrantia ſemi-
43 nata a Deo, & culta. * Verbum enim
tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat.
44 * Proceſſit enim ſubito fructus multi-
tudinis immenſus, & concupiſcentiæ
guſtus multiformes, & flores colore
immutabili, & odores odoramenti in-
ueſtigabilis, & die tertia hæc facta
45 ſunt. * Quarta autem die imperaſti
fieri ſolis ſplendorem, lunæ lumen, ſtel
46 larum diſpoſitionem: * & imperaſti
eis, vt deſeruirent futuro plaſmato ho-
47 mini. * Quinto autem die dixiſti ſe-
ptimæ parti, vbi erat aqua congrega-
ta, vt procrearet animalia, & volati-
48 lia, & piſces: & ita fiebat. * aqua mu-
ta, & ſine anima, quæ Dei nutu iube-
bãtur, animalia faciebat, vt ex hoc mi-
49 rabilia tua nationes enarrent * Et tunc
conſeruaſti duas animas: nomen vni
vocaſti Henoch, & nomẽ ſecundæ vo-
50 caſti Leuiathan, * & ſeparaſti ea ab
alterutro. Non enim poterat ſeptima
pars, vbi erat aqua congregata, capere
51 ea. * Et dediſti Henoch vnam partem,
quæ ſiccata eſt tertio die, vt habitet in
52 ea vbi ſunt montes mille. * Leuia-
than autem dediſti ſeptimam partem
humidam, & ſeruaſti eam, vt fieret in
deuorationem quibus vis, & quando
53 vis. * Sexto autem die imperaſti ter-
ræ, vt crearet coram te iumenta, & be-
54 ſtias, & reptilia: * & ſuper his Adam,
quem conſtituiſti ducem ſuper omni-
bus factis quæ feciſti, & ex eo educi-
mur nos omnes, quemq. elegiſti po-
55 pulum. * Hæc autem omnia dixi co-
ram te Domine, quia propter nos crea
56 ſti ſæculum. * Reſiduas autem gen-
tes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe,
& quoniam ſaliuæ aſſimilatæ ſunt, &
quaſi ſtillicidiũ de vaſe ſimilaſti abun-
57 dantiam eorum. * Et nunc Domine,
ecce iſtæ gentes quæ in nihilum depu-
tatę ſunt, cœperunt dominari noſtri, &
58 deuorare: * nos autem populus tuus,
quem vocaſti primogenitum vnigeni-
tum æmulatorem tuum, traditi ſumus
59 in manibus eorum: * & ſi propter nos
creatum eſt ſæculum, quare non here-
ditatem poſſidemus cum ſæculo? Vſ-
quequo hæc?

CAP. VII.

1 ET factum eſt, cum finiſſem loqui
verba hæc, miſſus eſt ad me ange-
lus

lus qui miſſus fuerat ad me primis no
ctibus, *& dixit ad me, Surge Eſdra,& 2
audi ſermones, quos veni loqui ad te.
* Et dixi, Loquere Deus meus. Et di- 3
xit ad me, Mare poſitum eſt in ſpatio-
ſo loco, vt eſſet altum & immenſum:
*erit autem ei introitus in anguſto lo- 4
co poſitus, vt eſſet ſimilis fluminibus.
* Quis enim volens voluerit ingredi 5
mare, & videre eũ, vel dominari eius:
ſi non tranſierit anguſtum, in latitudi-
nem quomodo venire poterit?* Item 6
aliud, Ciuitas eſt ædificata, & poſita
in loco campeſtri: eſt autem plena om-
nium bonorum. *introitus eius angu- 7
ſtus, & in præcipitii poſitus, vt eſſet a
dextris quidem ignis, a ſiniſtris aqua
alta: * ſemita autem eſt vna ſola inter 8
eos poſita, hoc eſt, inter ignem & a-
quam, vt non capiat ſemita, niſi ſo-
lummodo veſtigium hominis.* Si au- 9
tem dabitur ciuitas homini in heredi-
tatem, ſi numquam antepoſitum peri-
culum pertranſierit, quomodo acci-
piet hereditatem ſuam? * Et dixi, Sic 10
Domine. Et dixit ad me, Sic eſt: &
Iſrael pars. * Propter eos enim feci 11
ſæculum, & quando trangreſſus eſt
Adam conſtitutiones meas, iudicatum
eſt quod factum eſt.* Et facti ſunt in- 12
troitus huius ſęculi anguſti, & dolen-
tes, & laborioſi: pauci autem, & mali,
& periculorum pleni: & labore ma-
gnopere fulti. * nam maioris ſæculi 13
introitus ſpatioſi & ſecuri, & facientes
immortalitatis fructum. * Si ergo in- 14
gredientes non fuerunt ingreſſi qui vi-
uunt, anguſta & vana hæc: non pote-
runt recipere quę ſunt repoſita.*Nunc 15
ergo quare tu conturbaris, cum ſis cor-
ruptibilis? & quid moueris tu, cum ſis
mortalis? * Et quare non accepiſti in 16
corde tuo quod eſt futurum, ſed quod
in præſenti? * Reſpondi & dixi, Do- 17
minator Domine, ecce diſpoſuiſti lege
tua, quoniam iuſti hereditabunt hæc,
impij autem peribunt. * Iuſti autem 18
ferent anguſta, ſperantes ſpatioſa. qui
enim impie geſſerunt, & anguſta paſ-
ſi ſunt, & ſpatioſa non videbunt. * Et 19
dixit ad me, Non eſt iudex ſuper Deũ,
neque intelligens ſuper Altiſſimum.
* Pereunt enim multi præſentes, quia 20
negligitur, quæ antepoſita eſt Dei lex.
* Mandans enim mandauit Deus ve- 21
nientibus, quando venerunt, quid fa-
cientes viuerent, & quid obſeruantes
non punirentur. * Hi autem non ſunt 22
perſuaſi, & contradixerunt ei, & con-

23 ſtituerunt ſibi cogitamen vanitatis,*&
propoſuerũt ſibi circumuentiones deli
ctorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo nõ
24 eſſe, & vias eius non cognouerunt, *&
legem eius ſpreuerunt, & ſponſiones
eius abnegauerunt, & in legitimis eius
fidem non habuerũt, & opera eius non
25 perfecerunt.* propter hoc Eſdra vacua
26 vacuis, & plena plenis.* Ecce tempus
veniet. & erit quãdo veniẽt ſigna quæ
prædixi tibi. & apparebit ſponſa. & ap-
pareſcens oſtendetur quæ nunc ſubdu
27 citur terra: *& omnis qui liberatus eſt
de prædictis malis, ipſe videbit mira-
28 bilia mea. * Reuelabitur enim filius
meus IESVS cũ his qui cũ eo ſunt, &
iucundabũtur qui relicti ſunt in annis
29 quadringentis *Et erit poſt annos hos,
& morietur filius meus CHRISTVS,
& omnes qui ſpiramentum habent ho
30 mines: * & cõuertetur ſæculum in an-
tiquum ſilentium diebus ſeptem, ſicut
in prioribus iudicijs, ita vt nemo de-
31 relinquatur. *Et erit poſt dies ſeptem,
& excitabitur quod nõdum vigilat ſæ-
32 culum, & morietur corruptum:* & ter-
ra reddet quæ in ea dormiunt. & pul-
uis qui in eo ſilentio habitãt, & prom-
ptuaria reddent quæ eis commendatæ
33 ſunt animæ. * Et reuelabitur Altiſſi-
mus ſuper ſedem iudicij, & pertranſi-
bunt miſeriæ, & longanimitas congre-
34 gabitur.* Iudicium autem ſolum rema
nebit, veritas ſtabit & fides cõualeſcet,
35 *& opus ſubſequetur, & merces oſten
detur, & iuſtitiæ vigilabunt, & iniuſti-
36 tiæ non dominabũtur.* Et dixi, Primus
Abraham propter Sodomitas orauit,
& Moyſes pro patribus qui in deſerto
37 peccauerunt, *& qui poſt eum pro Iſ-
38 rael in diebus Achaz, & Samuelis,* Da
uid pro confractione, & Salomon pro
eis qui venerunt in ſanctificationem.
39 *Et Elias pro his qui pluuiam accepe-
40 runt, & pro mortuo vt viueret,* & Eze
chias pro populo in diebus Sennache-
41 rib, & multi pro multis.* Si ergo modo
quando corruptibile increuit, & iniu-
ſtitia multiplicata eſt, & orauerunt iu-
ſti pro impijs: quare & nunc ſic non e-
42 rit? * Et reſpõdit ad me, & dixit, Præ-
ſens ſæculum non eſt finis, gloria in eo
frequens manet: propter hoc orauerũt
43 pro inualidis. * Dies enim iudicij erit
finis temporis huius, & initiũ tempo-
ris futuræ immortalitatis, in quo tran-
44 ſiuit corruptela: * ſoluta eſt intempe-
rantia, abſciſſa eſt incredulitas: creuit
45 autem iuſtitia, orta eſt veritas. * tunc

enim nemo poterit ſaluare eum qui
perijt, neque demergere qui vicit. Et
reſpondi, * & dixi, Hic eſt ſermo meus 46
primus & nouiſſimus. quoniam me-
lius erat non dare terram Adam, vel
cum iam dediſſet, coercere eum ⌒t
non peccaret. * Quid enim prodeſt 47
hominibus in præſenti viuere in triſti-
tia, & mortuos ſperare punitionem?
* O tu quid feciſti Adam? ſi enim tu 48
peccaſti, non eſt factus ſolius tuus ca-
ſus, ſed & noſter qui ex te aduenimus.
* Quid enim prodeſt nobis, ſi promiſ- 49
ſum eſt nobis immortale tempus: nos
autem mortalia opera egimus? * Et 50
quoniam prædicta eſt nobis perennis
ſpes, nos vero peſſimi vani facti ſu-
mus. * Et quoniam repoſita ſunt no- 51
bis habitacula ſanitatis & ſecuritatis:
nos vero male conuerſati ſumus. * Et 52
quoniam repoſita eſt gloria Altiſſimi
protegere eos qui tarde cōuerſati ſunt:
nos autem peſſimis vijs ambulauimus.
* Et quoniam oſtendetur paradiſus, 53
cuius fructus incorruptus perſeuerat,
in quo eſt ſecuritas & medela: * nos ve 54
ro non ingrediemur. in ingratis enim
locis conuerſati ſumus. * Et quoniam 55
ſuper ſtellas fulgebunt facies eorum
qui abſtinentiam habuerunt: noſtræ
autem facies ſuper tenebras nigræ.
* non enim cogitauimus viuentes quā- 56
do iniquitatem faciebamus, quòd in-
cipiemus poſt mortem pati. * Et re- 57
ſpondit, & dixit, Hoc eſt cogitamen-
tum certaminis quod certabit qui ſu-
per terram natus eſt homo, * vt ſi vi- 58
ctus fuerit, patiatur quod dixiſti: ſi
autem ⌒vicerit, recipiet quod dico:
* quoniam hæc eſt vita quam Moyſes 59
dixit cum viueret, ad populum, di-
cens, Elige tibi vitam, vt viuas. * Non 60
crediderunt autem ei, ſed nec poſt
eum prophetis: ſed nec mihi qui lo-
cutus ſum ad eos, * quoniam non eſſet 61
triſtitia in perditionem eorum, ſicut
futurum eſt gaudium ſuper eos, qui-
bus perſuaſa eſt ſalus. * Et reſpondi, & 62
dixi, Scio Domine, quoniam vocatus
eſt Altiſſimus miſericors in eo, quòd
miſereatur his qui nondum in ſæculo
aduenerunt, * & quod miſeretur illis 63
qui conuerſionem faciūt in lege eius:
* & longanimis eſt, quoniam longani- 64
mitatem præſtat his qui peccauerunt
quaſi ſuis operibus: * & munificus eſt, 65
quoniam quidem donare vult pro exi
gentijs: * & multæ miſericordiæ, quo- 66
niam multiplicat magis miſericordias
his qui præſentes ſunt, & qui præterie-
67 runt, & qui futuri ſunt. * Si enim non
multiplicauerit miſericordias ſuas: nō
viuificabitur ſæculum cum his qui in-
68 hereditabāt in eo. * Et donat: quoniam
ſi non donauerit de bonitate ſua, vt al-
leuentur hi qui iniquitatem fecerunt,
de ſuis iniquitatibus nō poterit decies
milleſima pars viuificari hominum.
69 * Et iudex ſi non ignouerit his qui cu-
rati ſunt verbo eius, & deleuerit mul-
titudinem contentionum: non fortaſ-
ſis derelinquerentur in innumerabili
multitudine, niſi pauci valde.

CAP. VIII.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc
ſæculum fecit Altiſſimus propter
multos, futurum autem propter pau-
2 cos. * Dicam autem coram te ſimili-
tudinem Eſdra: Quomodo autem in-
terrogabis terram, & dicet tibi, quo-
niam dabit terram multam magis vn-
de fiat fictile, paruum autem pulue-
rem vnde aurum fit: ſic & actus præ-
3 ſentis ſæculi. * Multi quidem creati
4 ſunt, pauci autem ſaluabuntur. * Et
reſpondi, & dixi: Abſorbe ergo ani-
5 ma ſenſum, & deuora quod ſapit. * con
ueniſti enim obaudire, & prophetare
volens. Nec enim tibi datū eſt ſpatium,
6 niſi ſolummodo viuere. * O Domine,
ſi non permittes ſeruo tuo, vt oremus
coram te, & des nobis ſemen cordi, &
ſenſui culturam, vnde fructus fiat, vn-
de viuere poſſit omnis corruptus, qui
7 portabit locum hominis? * Solus enim
es, & vna plaſmatio nos ſumus ma-
8 nuum tuarum, ſicut locutus es: * &
quomodo nunc in matrice plaſmatum
eſt corpus, & præſtas membra: conſer-
uatur in igne & aqua tua creatio: & no
uem menſibus patitur tua plaſmatio
tuam creaturam quæ in ea creata eſt:
9 * ipſum autem quod ſeruat, & quod
ſeruatur, vtraque ſeruabūtur: ſeruataq;
quandoque iterum reddit matrix, quæ
10 in ea creuerunt. * Imperaſti enim ex
ipſis membris, hoc eſt mamillis præ-
11 bere lac fructui mamillarū, * vt nutria-
tur id quod plaſmatum eſt ⌒ſque in
tēpus aliquod, & poſtea diſponas eum
12 tuæ miſericordiæ. * Enutriſti eum tua
iuſtitia, & erudiſti eum in lege tua, &
13 corripuiſti eū tuo intellectu: * & mor-
tificabis eum, vt tuā creaturam: & vi-
14 uificabis eū, vt opus tuū. * Si ergo per-
dideris eum qui tantis laboribus plaſ-
matus eſt: tuo iuſſu facile eſt ordinari,
vt &

vt & id quod fiebat ſeruaretur. * Et 15
nunc Domine dicam, de omni homi-
ne tu magis ſcis de populo autem tuo,
ob quem doleo: * & de hereditate tua, 16
propter quam lugeo: & propter Iſrael,
propter quem triſtis ſum, & de Iacob,
propter quem doleo: * ideo incipiam 17
orare coram te pro me, & pro eis: quo-
niã video lapſus noſtros qui inhabita-
mus terram. * Sed audiui celeritatẽ iu- 18
dicis qui futurus eſt. * Ideo audi vocẽ 19
meam & intellige ſermonem meum,
& loquar coram te. * Initiũ verborum 20
Eſdræ priuſquam aſſumeretur: & dixi,
Domine, qui inhabitas ſæculum, cu-
ius oculi eleuati in ſuperna & aerem:
* & cuius thronus inæſtimabilis, & 21
gloria incõprehenſibilis: cui aſtat exer-
citus angelorum cum tremore, * quo- 22
rum ſeruatio in vento & igni conuer-
titur: cuius verbum verum, & dicta
perſeuerãtia: * cuius iuſſio fortis, & di- 23
ſpoſitio terribilis: cuius aſpectus are-
facit abyſſos, & indignatio tabeſcere
facit montes, & veritas teſtificatur:
* exaudi orationem ſerui tui, & auri- 24
bus percipe precationem figmenti tui.
* Dum enim viuo, loquar: & dum 25
ſapio, reſpondebo: * nec reſpicias po- 26
puli tui delicta, ſed qui tibi in veritate
ſeruiunt. * Nec intendas impia gen- 27
tium ſtudia: ſed qui tua teſtimonia
cum doloribus cuſtodierunt. * Nec co- 28
gites qui in conſpectu tuo falſe conuer
ſati ſunt, ſed memorare qui ex volun-
tate tua timorem cognouerunt. * Ne- 29
que volueris perdere, qui pecudum
mores habuerunt: ſed reſpicias eos qui
legem tuam ſplendide docuerunt.
* Nec indigneris eis qui beſtijs peiores 30
iudicati ſunt: ſed diligas eos qui ſem-
per in tua iuſtitia confidunt, & gloria.
* Quoniam nos & patres noſtri talibus 31
morbis languemus: tu autẽ propter nos
peccatores miſericors vocaberis. * Si 32
enim deſideraueris vt noſtri miserea-
ris, tunc miſericors vocaberis, nobis
autem non habentibus opera iuſtitiæ.
* Iuſti enim, quibus ſunt opera multa 33
repoſita, ex proprijs operibus recipient
mercedem. * Quid eſt enim homo, vt ei 34
indigneris: aut genus corruptibile, vt
ita amarus ſis de ipſo? * In veritate 35
enim nemo de genitis eſt qui non im-
pie geſſit, & de confitentibus qui non
deliquit. * In hoc enim annuntiabi- 36
tur iuſtitia tua, & bonitas tua Domi-
ne, cum miſertus fueris eis qui non
habẽt ſubſtantiam bonorum operum.

37 * Et reſpondit ad me, & dixit: Recte
locutus es aliqua: & iuxta ſermones
38 tuos, ſic & fiet, * quoniam non vere
cogitabo ſuper plaſma eorum qui pec-
cauerunt ante mortem, ante iudicium,
39 ante perditionem: * ſed iucundabor
ſuper iuſtorum figmentum, & me-
morabor peregrinationis quoque, &
ſaluationis & mercedis receptionis.
40 * Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt.
41 * Sicut enim agricola ſerit ſuper ter-
rã ſemina multa, & plantationes mul-
titudinis plantat, ſed non in tempo-
re omnia quæ ſeminata ſunt, ſaluan-
tur, ſed nec omnia quæ plantata ſunt,
radicabunt: ſic & qui in ſæculo ſe-
minati ſunt, non omnes ſaluabuntur.
42 * Et reſpondi, & dixi: Si inueni gratiam,
43 loquar. * Quomodo ſemen agricolæ
ſi non aſcenderit, aut non acceperit
pluuiam tuam in tempore, aut ſi corru-
44 ptum fuerit multitudine pluuiæ, * ſic
perijt: & ſimiliter homo qui manibus
tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago no-
minatus: quoniam ſimilatus es ei, pro-
pter quem omnia plaſmaſti, & ſimilaſti
45 ſemini agricolæ. * Non iraſcaris ſuper
nos, ſed parce populo tuo, & miſereri
hereditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ
46 miſereris. * Et reſpõdit ad me, & dixit:
Quæ ſunt præſentia præſentibus, &
47 quæ futura futuris? * Multum enim
tibi reſtat, vt poſſis diligere meam crea-
turam, ſuper me: tibi autem frequen-
ter & ipſi proximaui iniuſtis autem
48 numquam. * Sed & in hoc mirabilis
49 es coram Altiſſimo, * quoniam humi-
liaſti te ſicut decet te. & non iudicaſti
te, vt inter iuſtos plurimum glorifice-
50 ris. * Propter quod miſeriæ multæ, &
mirabiles efficientur eis qui habitant
ſæculum in nouiſſimis: quia in mul-
51 ta ſuperbia ambulauerunt. * Tu au-
tẽ pro te intellige, & de ſimilibus tuis
52 inquire gloriam. * Vobis enim aper-
tus eſt paradiſus, plantata eſt arbor
vitæ, præparatum eſt futurum tem-
pus, præparata eſt abundantia, ædi-
ficata eſt ciuitas, probata eſt requies,
perfecta eſt bonitas & perfecta ſapien-
53 tia. * Radix mali ſignata eſt a vobis:
infirmitas, & tinea a vobis abſconſa
eſt: & in infernum fugit corruptio in
54 obliuione. * Tranſierunt dolores, &
oſtenſus eſt in fine theſaurus immor-
55 talitatis. * Noli ergo adijcere inqui-
rendo de multitudine eorum qui pe-
56 reunt. * Nam & ipſi accipientes liber-
tatem, ſpreuerunt Altiſſimum, & le-

gem eius contempſerunt, & vias eius
dereliquerunt. * Adhuc autem iuſtos 57
eius conculcauerunt, * & dixerunt in 58
corde ſuo non eſſe Deum: & quidem
ſcientes quoniam moriuntur. * Sicut 59
enim vos ſuſcipiẽt quæ prædicta ſunt:
ſic eos ſitis, & cruciatus, quæ præpa-
rata ſunt: non enim voluit hominem
diſperdi * Sed & ipſi qui creati ſunt, 60
coinquinauerunt nomen eius qui fecit
eos: & ingrati fuerunt ei qui præpara-
uit eis vitam. * Quapropter iudicium 61
meũ modo appropinquat. * Quæ non 62
omnibus demonſtraui, niſi tibi, & tibi
ſimilibus paucis Et reſpondi, & dixi:
* Ecce nunc Domine demonſtraſti mi- 63
hi multitudinem ſignorum, quæ inci-
pies facere in nouiſſimis: ſed non de-
monſtraſti mihi quo tempore.

CAP. IX.

ET reſpondit ad me, & dixit, Me- 1
tiens metire tẽpus in ſemetipſo: &
erit cum videris, quando tranſierit pars
quædam ſignorum quæ prædicta ſunt,
* tunc intelliges quoniam ipſum eſt tẽ 2
pus in quo incipiet Altiſſimus viſitare
ſæculum quod ab eo factum eſt. * Et 3
quando videbitur in ſæculo motio lo-
corum, & populorum turbatio, * tunc 4
intelliges quoniam de his erat Altiſſi-
mus locutus a diebus qui fuerunt an-
te te ab initio. * Sicut enim omne 5
quod factum eſt in ſæculo initium ha-
bet, pariter & conſummationem, &
conſummatio eſt manifeſta: * ſic & 6
Altiſſimi tempora initia habent mani-
feſta in prodigiis & virtutibus, & con-
ſummationes in actu & in ſignis. * Et 7
erit, omnis qui ſaluus factus fuerit,
& qui poterit effugere per opera ſua &
per fidẽ in qua crediditis, * relinque- 8
tur de prædictis periculis, & videbit
ſalutare meum in terra mea, & in fi-
nibus meis, quoniam ſanctificaui me
a ſæculo. * Et tunc miſerebuntur qui 9
nunc abuſi ſunt vias meas: & in tor-
mentis commorabuntur hi qui eas
proiecerunt in contemptu. * Qui e- 10
nim non cognouerunt me, viuentes
beneficia conſecuti: * & qui faſtidie- 11
runt legem meam, cum adhuc erãt ha
bentes libertatem, * & cum adhuc eſſet 12
eis apertus pœnitentiæ locus, non in-
tellexerunt, ſed ſpreuerunt: hos opor-
tet poſt mortem in cruciamento co-
gnoſcere. * Tu ergo noli adhuc curio- 13
ſus eſſe, quomodo impij cruciabun-
tur: ſed inquire quomodo iuſti ſalua-
buntur, & quorum ſæculum, & pro-
14 pter quos ſæculum, & quando. * Et
15 reſpondi. & dixi, * Olim locutus ſum,
& nunc dico, & poſtea dicam: quo-
niam plures ſunt qui pereunt, quàm
16 qui ſaluabuntur: * ſicut multiplicatur
fluctus ſuper guttam. Et reſpondit
17 ad me, & dixit, * Qualis ager, talia &
ſemina: & quales flores, tales & tin-
cturæ: & qualis operator, talis & crea-
tio: & qualis agricola, talis cultura:
18 quoniam tempus erat ſæculi. * Et
nunc cum eſſem parans eis his qui nũc
ſunt; antequam fieret ſæculum, in
quo habitarent: & nemo mihi con-
19 tradixit. * tunc enim quiſque, & nunc
creator in mundo hoc parato, & meſ-
ſe indeficiẽti, & lege inueſtigabili cor-
20 rupti ſunt mores eorum. * Et conſi-
deraui ſæculum, & ecce erat pericu-
lum propter cogitationes quę in eo ad-
21 uenerunt. * Et vidi, & peperci ei val-
de: & ſeruaui mihi acinum de botro,
22 & plantationem de tribu multa. * Pe-
reat ergo multitudo quę ſine cauſa na-
ta eſt, & ſeruetur acinus meus, & plan-
tatio mea: quia cum multo labore per-
23 feci. * Tu autẽ ſi adhuc intromittas ſe-
ptem dies alios, ſed non ieiunabis in
24 eis: * Ibis in campũ florum, vbi domus
non eſt ædificata: & manducabis ſolũ-
modo de floribus campi, & carnẽ non
guſtabis, & vinum non bibes, ſed
25 ſolummodo flores. * deprecare Altiſſi-
mum ſine intermiſſione, & veniam, &
26 loquar tecum. * Et profectus ſum, ſi-
cut dixit mihi in campum, qui voca-
tur Ardath, & ſedi ibi in floribus. Et
de herbis agri manducaui, & facta eſt
27 eſca earum mihi in ſaturitatem * Et fa-
ctum eſt poſt dies ſeptem, & ego diſcũ-
bebam ſupra fœnum, & cor meum ite-
28 rũ turbabatur ſicut ante. * Et apertum
eſt os meum, & inchoaui dicere coram
29 Altiſſimo, & dixi, * O Domine, te nobis
oſtendens oſtenſus eſt patribus noſtris
in deſerto, quod non calcatur, & in-
fructuoſo, quando erant exeuntes de
30 Ægypto: & dicens dixiſti, * Tu Iſrael
audi me, & ſemen Iacob intende ſer-
31 monibus meis. * Ecce enim ego ſemi-
no in vobis legem meam, & faciet in
vobis fructũ, & glorificabimini in eo
32 per ſæculum. * Nam patres noſtri ac-
cipientes legem, non ſeruauerunt, &
legitima mea non cuſtodierunt, & fa-
ctus eſt fructus legis non parens: nec
33 enim poterat, quoniã tuus erat. * Nam

quã

qui acceperunt, perierunt, non cuſto-
dientes quod in eis ſeminatum fuerat.
*Et ecce, conſuetudo eſt, vt, cum acce- 34
perit terra ſemen, vel nauem mare,
vel vas aliquod eſcam vel potum cum
fuerit exterminatum id, in quo ſemi-
natum eſt, vel in quod miſſum eſt: *ſi- 35
mul id quod ſeminatum, vel miſſum
eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminan-
tur, & ſuſcepta iam non manent apud
nos: ſed nobis ſic nõ factum eſt. *Nos 36
quidẽ, qui legem accepimus peccantes
perimus, & cor noſtrum quod ſuſce-
pit eam: *nam lex non perijt, ſed per- 37
manſit in ſuo labore. *Et cum loque- 38
rer hæc in corde meo, reſpexi oculis
meis, & vidi mulierem in dextera par-
te, & ecce hæc lugebat, & plorabat cũ
voce magna, & animo dolebat valde,
& veſtimenta eius diſciſſa, & cinis ſu-
per caput eius. *Et dimiſi cogitatus, 39
in quibus eram cogitans, & conuerſus
ſum ad eam, & dixi ei, *Vt quid fles? & 40
quid doles animo? Et dixit ad me, *Di 41
mitte me Domine meus, vt defleam
me, & adijciam dolorem, quoniam val
de amaro ſũ animo, & humiliata ſum
valde. *Et dixi ei, quid paſſa es? dic 42
mihi. Et dixit ad me, *Sterilis fui ego 43
famula tua, & non peperi, habens ma-
ritum annis triginta. *Ego enim per 44
ſingulas horas, & per ſingulos dies, &
annos hos triginta deprecor Altiſſimũ
nocte ac die. *Et factum eſt, poſt tri- 45
ginta annos exaudiuit me Deus ancil-
lam tuã, & vidit humilitatem meam,
& attendit tribulationi meæ, & dedit
mihi filium: & iucundata ſum ſuper
eum valde ego, & vir meus, & omnes
ciues mei, & honorificabamus valde
Fortem. *Et nutriui eum cum labo- 46
re multo. *Et factum eſt cum creuiſ- 47
ſet, & veniſſet accipere vxorem, feci
diem epuli.

CAP. X.

ET factum eſt, cum introiſſet filius 1
meus in thalamo ſuo, cecidit, &
mortuus eſt: *& euertimus omnes lu- 2
mina, & ſurrexerunt omnes ciues mei
ad conſolandum me, & quieui vſque
in aliũ diem vſque nocte. *Et factum 3
eſt, cum omnes quieuiſſent vt me con
ſolarentur vt quieſcerem: & ſurrexi
nocte, & fugi: & veni ſicut vides in hoc
campo: *& cogito iam nõ reuerti in ci 4
uitatem, ſed hic conſiſtere: & neque
manducare, neque bibere, ſed ſine in-
termiſſione lugere, & ieiunare vſque
5 dum moriar. *Et dereliqui ſermones
in quibus eram, & reſpondi cum ira-
6 cundia ad eam, & dixi, *Stulta ſuper
omnes mulieres, non vides luctum no
7 ſtrũ, & quæ nobis contingũt? *Quoniã
Sion mater noſtra omni triſtitia cõtri-
ſtata & humilitate humiliata eſt, & lu-
8 get validiſſime. *Et nunc quoniã om-
nes lugemus, & triſtes ſumus: quoniã
omnes cõtriſtati ſumus, tu autem con-
9 triſtaris in vno filio? *Interroga enim
terrã, & dicet tibi: quoniã hæc eſt, quæ
debeat lugere caſum tantorum ſuper
10 ea germinantium. *Et ex ipſa ab initio
omnes nati & alij veniẽt: & ecce, pene
omnes in perditionẽ ambulãt, & exter
11 minium fit multitudo eorum. *Et quis
ergo debet lugere magis, niſi hæc quæ
tam magnam multitudinem perdidit,
quàm tu quæ pro vno doles? Si autem
12 dicis mihi, *Quoniam nõ eſt planctus
meus ſimilis terræ: quoniam fructum
ventris mei perdidi, quem cũ mœrori-
13 bus peperi, & cũ doloribus genui: *ter-
ra autem ſecundum viam terræ, abijtq.
in ea multitudo præſens, quo modo e-
14 uenit: & ego tibi dico, *ſicut tu cum
labore peperiſti, ſic & terra dat fru-
ctum ſuum homini ab initio ei qui fe-
15 cit eam. *Nunc ergo retine apud te-
metipſam dolorem tuum, & fortiter
16 fer qui tibi contigerũt caſus. *Si enim
iuſtificaueris terminum Dei, & conſi-
lium ſuum recipies in tempore, & in
17 talibus collaudaberis; *ingredere ergo
in ciuitatem ad virum tuum. Et dixit
18 ad me, *Non faciam, neque ingrediar
19 ciuitatem, ſed hic moriar. *Et appo-
20 ſui adhuc loqui ad eam, & dixi, *Noli
facere hunc ſermonem, ſed conſenti
perſuadenti. Quot enim caſus Sion?
Conſolare propter dolorem Ieruſa-
21 lem. *Vides enim quoniam ſanctifica-
tio noſtra deſerta effecta eſt, & altare
noſtrum demolitum eſt, & templũ no
22 ſtrum deſtructum eſt, *& pſalterium
noſtrum humiliatũ eſt, & hymnus con-
ticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt,
& lumen candelabri noſtri extinctum
eſt, & arca teſtamẽti noſtri direpta eſt,
& ſancta noſtra contaminata ſunt, &
nomen quod inuocatum eſt ſuper nos,
pene prophanatum eſt: & liberi noſtri
contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes
noſtri ſuccenſi ſunt, & Leuitæ noſtri in
captiuitatem abierunt, & virgines no-
ſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres no-
ſtræ vim paſſæ ſunt, & iuſti noſtri ra-
pti ſunt, & paruuli noſtri perditi ſunt,

& iuuenes noſtri ſeruierunt, & fortes
noſtri inualidi facti ſunt: * & quod om 23
nium maius, ſignaculum Sion, quoniã
reſignata eſt de gloria ſua. nam & tra-
dita eſt in manibus eorum qui nos ode
runt. * Tu ergo excute tuam triſtitiam 24
multam, & depone abs te multitudi-
nem dolorum, vt tibi repropitietur For
tis, & requiem faciet tibi Altiſſimus
requietionem laborũ. * Et factum eſt, 25
cum loquebar ad eam, facies eius ful-
gebat ſubito & ſpecies, coruſcus fie-
bat viſus eius, vt eſſem pauens valde
ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc.
* Et ecce, ſubito emiſit ſonitum vocis 26
magnum timore plenum, vt commo-
ueretur terra a mulieris ſono. & vidi:
* & ecce, amplius mulier non compa- 27
rebat mihi, ſed ciuitas ædificabatur, &
locus demonſtrabatur de fundamentis
magnis: & timui, & clamaui voce ma-
gna, & dixi, * Vbi eſt Vriel angelus, qui 28
a principio venit ad me? quoniam ipſe
me fecit venire in multitudine in ex-
ceſſu mentis huius, & factus eſt finis
meus in corruptionem, & oratio mea
in improperium. * Et cum eſſem lo- 29
quens ego hæc, ecce venit ad me, & vi-
dit me. * & ecce eram poſitus vt mor- 30
tuus, & intellectus meus alienatus e-
rat, & tenuit dexteram meam, & con-
fortauit me, & ſtatuit me ſuper pedes
meos, & dixit mihi, * Quid tibi eſt? & 31
quare cõturbatus eſt intellectus tuus,
& ſenſus cordis tui? & quare contur-
baris? Et dixi, * Quoniam dereliquiſti 32
me, & ego quidem feci ſecundum ſer-
mones tuos, & exiui in campum: & ec-
ce vidi, & video quòd non poſſum e-
narrare. Et dixit ad me, * Sta vt vir, & 33
commonebo te. Et dixi, * Loquere Do- 34
mine meus tu in me, noli me derelin-
quere, vt nõ fruſtra moriar: * quoniam 35
vidi quæ non ſciebam, & audio quæ
non ſcio. * Aut numquid ſenſus meus 36
fallitur, & anima mea ſomniat? * Nunc 37
ergo deprecor te, vt demonſtres ſeruo
tuo de exceſſu hoc. Et reſpõdit ad me
& dixit, * Audi me & doceam te, & di- 38
cam tibi, de quibus times: quoniã Al-
tiſſimus reuelauit tibi myſteria multa,
* Vidit rectam viam tuam, quoniam 39
ſine intermiſſione cõtriſtabaris pro po
pulo tuo, & valde lugebas propter Siõ.
* Hic ergo intellectus viſionis quæ tibi 40
apparuit ante paululum. * Quam vidi- 41
ſti lugentem, inchoaſti conſolari eam.
* Nunc autem iam ſpeciem mulieris 42
non vides, ſed apparuit tibi ciuitas ædi

43 ficari: * & quoniam enarrabat tibi de
44 caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt. * Hæc
mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion: &
quoniam dixit tibi quam & nunc con
45 ſpicies, vt ciuitatem ædificatam. * Et
quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit tri
ginta annis: propter quod erant annis
ſcilicet triginta, quando non erat in ea
46 adhuc oblatio oblata. * Et factum eſt
poſt annos triginta, ędificauit Salomon
ciuitatem, & obtulit oblationes: tunc
47 fuit quando peperit ſterilis filium. * Et
quod tibi dixit, quoniã nutriuit eum
cum labore, hoc erat, habitatio in Ie-
48 ruſalem * Et quoniam dixit tibi, quòd
filius meus veniens in ſuo thalamo
mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus,
hoc erat, quæ facta eſt ruina Ieruſalẽ
49 * Et ecce, vidiſti ſimilitudinem eius: &
quoniam filium lugeret, inchoaſti con
ſolari eam: & de his quæ contigerunt,
50 hæc erant tibi aperienda. * Et nunc vi-
det Altiſſimus, quoniam ex animo con
triſtatus es, & quoniam ex toto corde
pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem
gloriæ eius, & pulchritudinem decoris
51 eius. * Propterea enim dixi tibi vt ma-
neres in campo, vbi domus nõ eſt ædi-
52 ficata * Sciebam enim ego, quoniã Al-
tiſſimus incipiebat tibi oſtendere hæc:
53 * propterea dixi tibi vt venires in agrũ
54 vbi nõ eſt fundamentum ædificij. * Nec
enim poterat opus ædificij hominis ſu
ſtineri in loco vbi incipiebatur Altiſ-
55 ſimi ciuitas oſtendi. * Tu ergo noli ti-
mere, neque expaueſcat cor tuum: ſed
ingredere, & vide ſplendorem & ma-
gnitudinem ædificij, quantum capax
56 eſt tibi viſus oculorum videre: * &
poſt hæc audies quantum capit audi-
57 tus aurium tuarum audire. * Tu enim
beatus es præ multis, & vocatus es a-
58 pud Altiſſimum ſicut & pauci. * Nocte
autem, quæ in craſtinũ futura eſt, ma-
59 nebis hic: * & oſtendet tibi Altiſſimus
eas viſiones ſupremorum, quæ faciet
Altiſſimus his qui habitant ſuper ter-
60 ram a nouiſſimis diebus. * Et dormi-
ui illam noctem & aliam, ſicut dixe-
rat mihi.

CAP. XI.

1 ET vidi ſomnium, & ecce aſcende-
bat de mari aquila, cui erant duo-
decim alæ pennarum & capita tria.
2 * Et vidi, & ecce expandebat alas ſuas
in omnem terram, & omnes venti cæli
inſufflabant in eam, & colligebantur.

Et

3 *Et vidi, & de pennis eius naſceban-
tur contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in
4 pennaculis minutis & modicis. *Nam
capita eius erant quieſcentia, & dimi-
dium caput erat maius aliorum capi-
5 tum, ſed ipſa quieſcebat cum eis. * Et
vidi, & ecce aquila volauit in pennis
ſuis, & regnauit ſuper terram, & ſuper
6 eos qui habitant in ea. * Et vidi, quo-
niam ſubiecta erant ei omnia ſub cæ-
lo, & nemo illi contradicebat, neque
vnus de creatura quę eſt ſuper terram.
7 * Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper
vngues ſuos, & miſit vocē pennis ſuis,
8 dicens, *Nolite omnes ſimul vigilare,
dormite vnuſquiſque in loco ſuo, &
9 per tempus vigilate. *Capita autem in
10 nouiſſimo ſeruentur. *Et vidi, & ecce
vox non exibat de capitibus eius, ſed
11 de medietate corporis eius. *Et nume-
raui contrarias pennas eius, & ecce ip-
12 ſæ erant octo. *Et vidi, & ecce a dexte-
ra parte ſurrexit vna penna, & regna-
13 uit ſuper omnem terram. * Et factum
eſt cum regnaret, venit ei finis, & non
apparuit locus eius: & ſequens exur-
rexit, & regnabat, ipſa multum tenuit
14 tempus. * Et factum eſt cum regnaret
& veniebat finis eius, vt non appareret
15 ſicut prior. *Et ecce vox emiſſa eſt illi,
16 dicens, * Audi tu quæ tanto tempore
tenuiſti terram, hæc annuncio tibi an-
17 tequam incipias nō apparere. * Nemo
poſt te tenebit tempus tuū, ſed nec di-
18 midium eius. *Et leuauit ſe tertia, &
tenuit principatum ſicut & priores: &
19 non apparuit & ipſa. *Et ſic continge-
bat omnibus alijs ſingulatim principa-
tum gerere, & iterum nuſquam com-
20 parere. * Et vidi, & ecce in tempore
ſequentes pennæ erigebantur a dexte-
ra parte, vt tenerent & ipſæ principa-
tum: & ex his erant quæ tenebant, ſed
21 tamen ſtatim nō comparebant. * Nam
& aliquæ ex eis erigebantur, ſed non
22 tenebant principatum. * Et vidi poſt
hæc, & ecce non comparuerunt duo-
23 decim pennæ, & duo pennacula: * &
nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi
duo capita quieſcētia & ſex pēnacula.
24 * Et vidi, & ecce ſex pennaculis diui-
ſæ ſunt duæ, & manſerunt ſub capite,
quod eſt ad dexteram partem. Nam
25 quattuor manſerūt in loco ſuo. *Et vi-
di, & ecce ſubalares cogitabant ſe eri-
26 gere, & tenere principatus. * Et vidi,
& ecce vna erecta eſt, ſed ſtatim non
27 comparuit. * Et ſecundæ velocius
28 quam priores, non comparuerunt. *Et
vidi, & ecce duæ quæ ſuperauerunt a-
pud ſemetipſas cogitabant & ipſæ re-
29 gnare. *& in eo cum cogitarent, ecce
vnum quieſcentium capitū quod erat
mediū, euigilabat, hoc enim erat duo-
30 rū capitum maius. * Et vidi quoniam
31 completa ſunt duo capita ſecum: * &
ecce conuerſum eſt caput cum his qui
cum eo erant, & comedit duas ſubala-
32 res quæ cogitabant regnare. *Hoc autē
caput perconterruit omnem terram, &
dominabatur in ea his qui habitāt ter-
ram cum labore multo, & potentatum
tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas
33 quæ fuerunt. * Et vidi poſt hæc, & ec-
ce medium caput ſubito non compa-
34 ruit, & hoc ſicut alæ. * Superauerunt
autem duo capita quæ & ipſa ſimiliter
regnauerunt ſuper terram, & ſuper eos
35 qui habitant in ea. *Et vidi, & ecce de-
uorauit caput a dextera parte illud
36 quod a læua. *Et audiui vocem dicen-
tem mihi, Conſpice contra te, & conſi-
37 dera quod vides. *Et vidi, & ecce ſicut
leo concitatus de ſilua rugiens: & vidi
quoniam emittebat vocē hominis ad
38 aquilam. Et dixit, dicens, *Audi tu, &
loquar ad te, Et dicet Altiſsimus tibi,
39 *Nōne tu es, qui ſuperaſti de quattuor
animalibus, quæ feceram regnare in
ſæculo meo, & vt per eos veniret finis
40 temporum eorum? *Et quartus veniēs
deuicit omnia animalia quæ tranſie-
runt, & potentatu tenuit ſęculum cum
tremore multo, & omnem orbē cum
labore peſſimo, & inhabitauit tot tem
41 poribus orbem terrarum cū dolo. * Et
42 iudicaſti terram nō cum veritate. *Tri-
bulaſti enim manſuetos, & læſiſti quie-
ſcentes, & dilexiſti mendaces, & de-
ſtruxiſti habitationes eorum qui fru-
ctificabant, & humiliaſti muros eorū,
43 qui te non nocuerūt. *Et aſcendit con-
tumelia tua vſque ad Altiſſimum, &
44 ſuperbia tua ad Fortem. * Et reſpexit
Altiſſimus ſuperba tempora, & ecce
finita ſunt, & ſcelera eius completa
45 ſunt. *Propterea non appareas tu aqui-
la, & alæ tuæ horribiles, & pennacula
tua peſſima, & capita tua maligna, &
vngues tui peſſimi, & omne corpus
46 tuum vanum, * vti refrigeretur omnis
terra, & reuertatur liberata de tua vi,
& ſperet iudicium, & miſericordiam
eius qui fecit eam.

CAP. XII.

1 ET factum eſt, dum loqueretur
leo verba hæc ad aquilam: & vidi,

& ecce

* & ecce quod ſuperauerat caput, & 2
non comparuerunt quattuor alæ illæ,
quæ ad eum tranſierunt, & erectæ ſunt
vt regnarent: & erat regnum eorũ exi-
le, & tumultu plenum. *Et vidi, & ec- 3
ce ipſa non apparebant, & omne cor-
pus aquilæ incendebatur, & expaue-
ſcebat terra valde, & ego a tumultu &
exceſſu mẽtis, & a magno timore vigi-
laui, & dixi ſpiritui meo, *Ecce tu præ- 4
ſtitiſti mihi hoc in eo, quòd ſcrutaris
vias Altiſſimi. *Ecce adhuc fatigatus 5
ſum animo, & ſpiritu meo inualidus
ſum valde, & nec modica eſt in me vir-
tus a multo timore, quam expaui no-
cte hac. *Nunc ergo orabo Altiſſimum 6
vt me confortet vſque in finem. *Et di 7
xi, Dominator Domine, ſi inueni gra-
tiam ante oculos tuos, & ſi iuſtificatus
ſum apud te præ multis, & ſi certe
aſcendit deprecatio mea ante faciem
tuam, *cõforta me, & oſtẽde ſeruo tuo 8
mihi interpretationem, & diſtinctio-
nem viſus horribilis huius, vt pleniſſi-
me conſoleris animam meã. *Dignum 9
enim me habuiſti oſtendere mihi tem
porũ nouiſſima. Et dixit ad me, *Hæc 10
eſt interpretatio viſionis huius. *Aqui 11
lam quam vidiſti aſcendentem de ma-
ri, hoc eſt regnum quod viſum eſt in
viſione Danieli fratri tuo. *Sed non eſt 12
illi interpretatũ quoniam ego nũc tibi
interpretor. *Ecce dies veniũt, & exur- 13
get regnum ſuper terram, & erit timor
acrior omnium regnorum quę fuerunt
ante eum. *Regnabũt autem in ea re- 14
ges duodecim, vnus poſt vnum. *Nam 15
ſecundus incipiet regnare, & ipſe te-
nebit amplius tempus præ duodecim.
*Hæc eſt interpretatio duodecim ala- 16
rum, quas vidiſti. *Et quam audiſti vo 17
cem quæ locuta eſt, non de capitibus
eius exeuntem, ſed de medio corporis
eius, *hęc eſt interpretatio, quoniã poſt 18
tempus regni illius naſcentur conten-
tiones nõ modicæ, & periclitabitur vt
cadat: & nõ cadet tunc, ſed iterũ conſti
tuetur in ſuum initiũ. *Et quoniam vi 19
diſti ſubalares octo cohærẽtes alis eius,
*hæc eſt interpretatio. exurgẽt in ipſo 20
octo reges, quorum erunt tempora le-
uia, & anni citati, & duo quidem ex ip
ſis perient. *Appropinquante autem 21
tempore medio quattuor ſeruabuntur
in tempore, cũ incipiet appropinquare
tempus eius vt finiatur: duæ vero in
finem ſeruabuntur. *Et quoniam vidi- 22
ſti tria capita quieſcentia, *hæc eſt in- 23
terpretatio: in nouiſſimis eius ſuſcita-

bit Altiſſimus tria regna, & renocabit
in ea multa, & dominabuntur terram,
24 *& qui habitant in ea, cum labore mul
to ſuper omnes qui fuerunt ante hos.
propter hoc ipſi vocati ſunt capita A-
25 quilæ. *Illi enim erunt, qui recapitu-
labunt impietates eius, & qui perficiẽt
26 nouiſſima eius. *Et quoniam vidiſti ca
put maius non apparens, hæc eſt inter-
pretatio eius. quoniam vnus ex eis ſu-
per lectum ſuum morietur, & tamen
27 cum tormentis. *Nã duo qui perſeue-
28 rauerint, gladius eos comedet. *Vnius
enim gladius comedet qui cũ eo: ſed
tamen hic gladio in nouiſſimis cadet.
29 *Et quoniã vidiſti duas ſubalares traij
cientes ſuper caput quod eſt in dexte-
30 ra parte, *hæc eſt interpretatio. hi ſunt
quos conſeruauit Altiſſimus in finem
ſuum. hoc eſt regnum exile, & turba-
31 tionis plenum. *Sicut vidiſti & leonẽ,
quem vidiſti de ſilua euigilantem, &
rugientem, & loquentem ad aquilam,
& arguentem eam, & iniuſtitias ipſius
per omnes ſermones eius ſicut audiſti:
32 *hic eſt ventus quẽ ſeruauit Altiſſimus
in finem ad eos, & impietates ipſorũ:
& arguet illos, & incutiet coram ipſis
33 diſcerptiones eorũ. *Statuet enim eos
in iudicio viuos: & erit, cum arguerit
34 eos, tũc corripiet eos. *Nam reſiduum
populum meum liberabit cum miſe-
ria, qui ſaluati ſunt ſuper fines meos,
& iucundabit eos quoadusque veniet
finis dies iudicij, de quo locutus ſum
35 tibi ab initio. *Hoc ſomnium quod vi-
36 diſti, & hæ interpretationes. *Tu ergo
ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſe-
37 cretum hoc. *Scribe ergo omnia iſta in
libro quę vidiſti, & pone ea in loco ab-
38 ſcondito: *& docebis ea ſapientes de
populo tuo, quorum corda ſcis poſſe
39 capere, & ſeruare ſecreta hæc. *Tu au-
tem adhuc ſuſtine hic alios dies ſeptẽ,
vt tibi oſtendatur quidquid viſum fue
40 rit Altiſſimo oſtendere tibi. *Et profe-
ctus eſt a me. Et factũ eſt, cum audiſ-
ſet omnis populus quoniam pertrãſie-
runt ſeptem dies, & ego non fuiſſem
reuerſus in ciuitatem, & congregauit
ſe omnis a minimo vſque ad maximũ:
& venit ad me, & dixerũt mihi dicen-
41 tes: *Quid peccauimus tibi, & quid in-
iuſte egimus in te, quoniam dereli n-
42 quẽs nos ſediſti in loco hoc? *Tu enim
nobis ſuperes ſolus ex omnibus popu-
lis, ſicut botrus de vinea, & ſicut lucer-
na in loco obſcuro, & ſicut portus &
43 nauis ſaluata a tẽpeſtate, *Aut nõ ſuf-
ficiunt

ſciunt nobis mala quæ cõtingunt? *Si 44
ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis
erat melius ſi eſſemus ſuccenſi & nos
cum incendio Sion? *Nec enim nos ſu 45
mus meliores eorum qui ibi mortui
ſunt. Et plorauerunt voce magna. Et
reſpõdi ad eos, & dixi: *Cõfide Iſrael, 46
& noli triſtari tu domus Iacob. *Eſt e- 47
nim memoria veſtri coram Altiſſimo,
& Fortis non eſt obitus veſtri in ten-
tatione. *Ego enim non dereliqui vos, 48
neque exceſſi a vobis: ſed veni in hunc
locum vt deprecarer pro deſolatione
Sion, vt quærerem miſericordiam pro
humilitate ſanctificationis veſtræ. *Et 49
nunc ite vnuſquiſque veſtrum in do-
mum ſuam, & ego veniam ad vos poſt
dies iſtos. *Et profectus eſt populus, ſi- 50
cut dixi ei, in ciuitatem: *ego autem 51
ſedi in campo ſeptem diebus, ſicut mi-
hi mandauit: & manducabam de flori-
bus ſolummodo agri, de herbis facta
eſt eſca mihi in diebus illis.

CAP. XIII.

ET factum eſt poſt dies ſeptem, & 1
ſomniaui ſomnium nocte. *Et ec- 2
ce de mari vẽtus exurgebat, vt contur-
baret omnes fluctus eius. *Et vidi, & 3
ecce cõualeſcebat ille homo cum mil-
libus cæli: & vbi vultum ſuũ vertebat
vt conſideraret tremebant omnia quæ
ſub eo videbantur: *& vbicumque exi 4
bat vox de ore eius, ardeſcebãt omnes
qui audiebãt voces eius ſicut quieſcet
terra quando ſenſerit ignem. *Et vidi 5
poſt hæc, & ecce congregabatur multi-
tudo hominum, quorum non erat nu-
merus de quattuor ventis cæli, vt de-
bellarent hominem qui aſcenderat de
mari. *Et vidi, & ecce ſibimetipſi ſcul- 6
pſerat montem magnum, & volauit ſu
per eum. *Ego autem quæſiui videre 7
regionem vel locũ vnde ſculptus eſſet
mons, & non potui. *Et poſt hæc vidi, 8
& ecce omnes qui congregati ſunt ad
eum, vt expugnarent eum, timebant
valde, tamen audebant pugnare. *Et 9
ecce, vt vidit impetũ multitudinis ve-
nientis, non leuauit manum ſuam, ne-
que frameam tenebat, neque aliquot
vas bellicoſum niſi ſolummodo vt vi-
di, *quoniam emiſit de ore ſuo ſicut 10
flatum ignis, & de labijs eius ſpiritus
flammæ, & de lingua eius emittebat
ſcintillas & tempeſtates, & commiſta
ſunt omnia ſimul, hic flatus ignis, &
ſpiritus flammæ, & multitudo tempe-

11 ſtatis: *& concidit ſuper multitudinem
in impetu, quæ præparata erat pugna-
re, & ſuccendit omnes, vt ſubito nihil
videretur de innumerabili multitudi-
ne, niſi ſolummodo puluis, & fumi o-
12 dor: & vidi, & extimui. *Et poſt hęc vi-
di ipſum hominem deſcendentem de
monte, & vocantẽ ad ſe multitudinem
13 aliã pacificam, *& accedebat ad eum
vultus hominũ multorum quorũdam
gaudẽtium, quorumdã triſtantium: ali-
qui vero alligati, aliqui adducentes ex
eis, qui offerebãtur. & ægrotaui a mul-
titudine pauoris, & expergefactus ſũ,
14 & dixi. *Tu ab initio demonſtraſti ſer-
uo tuo mirabilia hæc, & dignum me
habuiſti vt ſuſciperes deprecationem
15 meam: *& nũc demonſtra mihi adhuc
16 interpretationem ſomnij huius. *Sicut
enim exiſtimo in ſenſu meo, væ qui
derelicti fuerunt in diebus illis: & mul
to plus væ his qui non ſunt derelicti.
17 *Qui enim non ſunt derelicti, triſtes
18 erant. *Intelligo nunc quæ ſunt repo-
ſita in nouiſſimis diebus, & occurrent
19 eis, ſed & his qui derelicti ſunt. *Pro-
pter hoc venerũt enim in pericula ma-
gna, & neceſſitates multas, ſicut oſten-
20 dunt ſomnia hæc. *Attamẽ facilius eſt
periclitantẽ venire in hunc quàm per-
tranſire, ſicut nubem a ſæculo, & nunc
videre quæ cõtingunt in nouiſſimo. Et
21 reſpondit ad me, & dixit: *Et viſionis
interpretationem dicã tibi: & de qui-
22 bus locutus es adaperiam tibi. *Quo-
niam de his dixiſti qui derelicti ſunt:
23 hæc eſt interpretatio. *Qui aufert pe-
riculum illo tempore, hic ſe cuſtodi-
uit. qui in periculo inciderunt, hi ſunt
qui habent opera & fidem ad Fortiſſi-
24 mum. *Scito ergo quoniam magis bea
tificati ſunt qui derelicti, ſuper eos qui
25 mortui ſunt. *Hæ interpretationes vi-
ſionis, quia vidiſti virum aſcendentem
26 de corde maris, *ipſe eſt quem conſer-
uat Altiſſimus multis temporibus, qui
per ſemetipſum liberabit creaturam
ſuã, & ipſe diſponet, qui derelicti ſunt.
27 *Et quoniam vidiſti de ore eius exire,
vt ſpiritum, & ignem, & tempeſtatem:
28 *& quoniam non tenebat frameã, ne-
que vas bellicoſum: corrupit enim im-
petus eius multitudinem, quæ venerat
expugnare eum. hæc eſt interpretatio.
29 *Ecce dies veniunt, quando incipiet
Altiſſimus liberare eos qui ſuper ter-
30 ram ſunt: *& veniet in exceſſu mentis
31 ſuper eos qui inhabitant terram. *Et
alij alios cogitabunt debellare: ciuitas
ciuita-

ciuitatem, & locus locum, & gens ad-
uerſus gentem, & regnum aduerſus re
gnum. * Et erit, cum fient hæc, & con- 32
tingent ſigna quæ ante oſtendi tibi: &
tunc reuelabitur filius meus quem vi-
diſti, vt virum aſcendentem. * Et erit, 33
quando audierint omnes gentes vo-
cem eius: & derelinquet vnuſquiſque
in regione ſua bellum ſuum, quod ha-
bent ad alterutrum: * & colligetur in 34
vnum multitudo innumerabilis, ſicut
volentes venire, & expugnare eũ. * Ipſe 35
autem ſtabit ſuper cacumen montis
Sion. * Sion autem veniet, & oſtẽdetur 36
omnibus parata & ædificata, ſicut vi-
diſti montẽ ſculpi ſine manibus. * Ip- 37
ſe autem filius meus arguet quæ adin
uenerunt Gentes, impietates eorum
has quæ tempeſtati appropinquauerũt
propter mala cogitamenta eorum, &
cruciamenta quibus incipient crucia-
ri: * quæ aſſimilatæ ſunt flammæ, & 38
perdet eos ſine labore per legem quæ
igni aſſimilata eſt. * Et quoniam vidi- 39
ſti eum colligentem ad ſe aliam mul-
titudinem pacificam, * hæ ſunt decem 40
tribus, quæ captiuæ factæ ſunt de ter-
ra ſua in diebus Oſee regis, quem ca-
ptiuum duxit Salmanaſar rex Aſſyrio-
rum: & tranſtulit eos trans flumen, &
tranſlati ſunt in terram aliam. * Ipſi 41
autem ſibi dederunt conſilium hoc vt
derelinquerent multitudinem gentiũ,
& proficiſcerentur in vlteriorẽ regio-
nem vbi numquam inhabitauit genus
humanum: * vel ibi obſeruare legiti- 42
ma ſua, quæ non fuerant ſeruantes in
regione ſua. * Per introitus autem an- 43
guſtos fluminis Euphraten introierũt.
* Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna, 44
& ſtatuit venas fluminis vſquequo trã-
ſirent. * Per eam enim regionẽ erat via 45
multa itineris, anni vnius & dimidij:
nam regio illa vocatur Arſareth. * Tũc 46
inhabitauerũt ibi vſque in nouiſſimo
tempore: & nũc iterum cum cœperint
venire, * iterum Altiſſimus ſtatuet 47
venas fluminis, vt poſſint tranſire: pro-
pter hæc vidiſti multitudinem cum pa
ce. * Sed & qui derelicti ſunt de popu- 48
lo tuo, hi ſunt qui inueniuntur intra
terminum meum. * Factum erit ergo, 49
quãdo incipiet perdere multitudinem
earum, quæ collectæ ſunt gentes, pro-
teget eos qui ſuperauerunt populum:
* & tunc oſtendet eis multa plurima 50
portenta. * Et dixi ego, Dominator Do 51
mine, hoc mihi oſtende, propter quod
vidi virum aſcendentem de corde ma
52 ris. Et dixit mihi: * Sicut non potes hæc
vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in pro-
fundo maris: ſic non poterit quiſque
ſuper terram videre filium meum, vel
eos qui cum eo ſunt, niſi in tempore
53 diei. * Hæc eſt interpretatio ſomnij
quod vidiſti. & propter quod illumi-
54 natus es hic ſolus. * Dereliquiſti enim
tuam, & circa meam vacaſti legem, &
55 quæſiſti. * Vitam enim tuam diſpoſui-
ſti in ſapientia, & ſenſum tuum voca-
56 ſti matrem: * & propter hoc oſtendi ti-
bi merces apud Altiſſimum. erit enim
poſt alios tres dies, ad te alia loquar;
& exponam tibi grauia & mirabilia.
57 * Et profectus ſum, & tranſij in cãpum
multum glorificans & laudans Altiſſi-
mum de mirabilibus quæ per tempus
58 faciebat: * & quoniam gubernat ip-
ſum, & quæ ſunt in temporibus illa-
ta, & ſedi ibi tribus diebus.

CAP. XIIII.

1 ET factum eſt tertio die, & ego ſede-
2 bam ſub quercu. * Et ecce, vox exi-
uit contra me de rubo, & dixit: Eſdra
Eſdra. Et dixi, Ecce ego Domine. Et
ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad
3 me: * Reuelans reuelatus ſum ſuper ru
bum, & locutus ſum Moyſi, quãdo po-
4 pulus meus ſeruiebat in Ægypto, * &
miſi eum, & eduxi populum meum de
Ægypto, & adduxi eum ſuper mõtem
Sina, & detinebam eum apud me die-
5 bus multis: * & enarraui ei mirabilia
multa, & oſtendi ei temporum ſecreta
& finem: & præcepi ei, dicens: Hæc in
palam facies verba, & hæc abſcondes.
6 * Et nunc tibi dico: * Signa quæ demon
7 ſtraui, & ſomnia quæ vidiſti, & inter-
pretationes quas tu vidiſti in corde tuo
8 repone ea: * tu enim recipieris ab om-
nibus, conuerteris reſiduus cum con-
ſilio meo & cum ſimilibus tuis, vſque-
9 quo finiantur tempora. * quoniam ſæ-
culum perdidit iuuentutem ſuam, &
tempora appropinquant ſeneſcere.
10 * Duodecim enim partibus diuiſum
eſt ſæculum, & tranſierunt eius deci-
11 ma & dimidium decimæ partis: * ſu-
perſunt autem eius poſt medium deci
12 mæ partis. * Nũc ergo diſpone domum
tuam, & corripe populũ tuum, & con-
ſolare humiles eorum, & renuntia iam
13 corruptelæ, * & dimitte abs te morta-
les cogitationes, & proijce abs te pon-
dera humana, & exue te iam infirmã
naturam, & repone in vnam partem
mole-

moleſtiſſima tibi cogitamenta,& feſti-
na tranſmigare a temporibus his:* quæ 15
enim vidiſti nunc contigiſſe mala,ite-
rum horum deteriora facient: * quan- 16
tum enim inualidum fiet ſæculum a
ſenectute, tantum multiplicabuntur
ſuper inhabitantes mala. * Prolonga- 17
uit enim ſe magis veritas,& appropin-
quauit mendacium Iam enim feſtinat
venire,quam vidiſti viſionem. * Et re- 18
ſpondi,& dixi coram te Domine. *Ec- 19
ce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mi-
hi,& corripiam præſentem populum.
Qui autem iterum nati fuerint, quis
commonebit?* Poſitum eſt ergo ſęculũ 20
in tenebris, & qui inhabitant in eo ſi-
ne lumine. * Quoniam lex tua incenſa 21
eſt,propter quod nemo ſcit quę a te fa
cta ſunt,vel quæ incipiẽt opera.* Si e- 22
nim inueni in te gratiã,immitte in me
Spiritum ſanctũ, & ſcribã omne quod
factum eſt in ſæculo ab initio, quæ e-
rãt in lege tua ſcripta vt poſſint homi-
nes inuenire ſemitam, & qui volue-
rint viuere in nouiſſimis, viuant. *Et 23
reſpondit ad me,& dixit: Vadens con-
grega populum,& dices ad eos,vt non
quærant te diebus quadraginta. * Tu 24
autem præpara tibi buxos multos, &
accipe tecum Saream, Dabriam, Sale-
miam,Echanum & Aſiel,quinque hos
qui parati ſunt ad ſcribendum veloci-
ter.* Et venias huc,& ego accendam in 25
corde tuo lucernã intellectus, quæ nõ
extinguetur quoadusque finiãtur quæ
incipies ſcribere. * Et tunc perfectis 26
quædam palam facies, quædam ſapiẽ-
tibus abſconſe trades. in craſtinũ enim
hac hora incipies ſcribere. * Et profe- 27
ctus ſum, ſicut mihi præcepit, & con-
gregaui omnem populum,& dixi:*Au 28
di Iſrael verba hæc: * Peregrinati ſunt 29
patres noſtri ab initio in Aegypto, &
liberati ſunt inde: * & acceperunt le- 30
gem vitæ, quam non cuſtodierunt,
quam & vos poſt eos tranſgreſſi eſtis:
* & data eſt vobis terra in ſortem, & 31
terra Sion, & patres veſtri, & vos ini-
quitatem fecitis, & non ſeruaſtis vias
quas præcepit vobis Altiſſimus?*& iu- 32
ſtus iudex cum ſit, abſtulit a vobis in
tempore quod donauerat.*Et nũc vos 33
hic eſtis,& fratres veſtri introrſum ve-
ſtrũ ſunt.* Si ergo imperaueritis ſen- 34
ſui veſtro, & erudieritis cor veſtrum,
viui conſeruati eritis, & poſt mortem
miſericordiam conſequemini. * Iudi- 35
cium enim poſt mortẽ veniet, quando
iterum reuiuiſcemus:& tunc iuſtorum
nomina parebunt, & impiorum facta
36 oſtendetur. *Ad me igitur nemo acce
dat nũc,neque requirat me vſque dies
37 quadraginta.* Et accepi quinque viros
ſicut mãdauit mihi, & profecti ſumus
38 in campum, & manſimus ibi. * Et fa-
ctus ſum in craſtinum, & ecce vox vo-
cauit me dicens: Eſdra aperi os tuũ,&
39 bibe quo te potauero. * Et aperui os
meum, & ecce calix plenus porrigeba-
tur mihi.Hoc erat plenũ ſicut aqua:co-
40 lor autem eius vt ignis ſimilis. *Et ac-
cepi, & bibi:& in eo cum bibiſſem,
cor meum cruciabatur intellectu,& in
pectus meum increſcebat ſapientia.
Nam ſpiritus meus cõſeruabatur me-
41 moria.* Et apertum eſt os meũ, & non
42 eſt clauſum amplius.* Altiſſimus de-
dit intellectũ quinque viris,& ſcripſe-
runt quæ dicebãtur exceſſiones noctis,
43 quas non ſciebant.*Nocte autem man
ducabant panem,ego autem per diem
loquebar,& per noctem non tacebam.
44 * Scripti ſunt autem per quadraginta
45 dies libri ducẽti quatuor. * Et factum
eſt cum compleuiſſent quadraginta
dies,locutus eſt Altiſſimus dicẽs.Prio-
ra quæ ſcripſiſti in palã pone,& legant
46 digni & indigni: * nouiſſimos autem
ſeptuaginta conſeruabis, vt tradas eos
47 ſapientibus de populo tuo. * In his
enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ
fons, & ſcientiæ flumen.Et feci ſic.

CAP. XV.

1 ECce loquere in aures plebis meæ
2 ſermones prophetiæ: quos immi-
ſero in os tuũ, dicit Dominus: *& fac
vt in charta ſcribantur, quoniam fide-
3 les, & veri ſunt.* Ne timeas a cogita-
tionibus aduerſum te,nec turbent te
4 incredulitates dicentium. * Quoniam
omnis incredulus in incredulitate ſua
5 morietur.* Ecce ego induco,dicit Do-
minus, ſuper orbem terrarũ mala, gla-
diũ,& famem,& mortẽ, & interitum:
6 *propter quod ſuperpolluit iniquitas
7 omnẽ terram,& adimpleta ſunt opera
nociua illorũ. *Propterea dicit Domi-
8 nus: *Iã nõ ſilebo de impietatibus eo-
rũ quæ irreligioſe agunt,nec ſuſtinebo
in his quæ inique exercent. Ecce ſan-
guis innoxius & iuſtus clamat ad me,
& animæ iuſtorũ clamãt perſeuerãter.
9 *Vindicãs vindicabo illos,dicit Domi
nus,& accipiã omnẽ ſanguinẽ innoxiũ
10 ex illis ad me. * Ecce populus meus
quaſi grex ad occiſionẽ ducitur,iã non

patias

patiar illũ habitare in terra Aegypti:
*ſed educam eum in manu potenti & 11
brachio excelſo,& percutiam plaga ſi-
cut prius, & corrumpam omnem ter-
rã eius.* Lugebit Aegyptus,& funda- 12
menta eius plaga verberata,& caſtiga-
tione quas inducet ei Deus. *Lugebũt 13
cultores operantes terram, quoniã de-
ficient ſemina eorum ab vredine, &
grandine, & a ſidere terribili. *Væ ſæ- 14
culo, & qui habitant in eo: *quia ap- 15
propinquauit gladius & contritio eo-
rũ, & exurget gens contra gentem ad
pugnã, & romphæa in manibus eorũ.
*Erit enim incõſtabilitio hominibus, 16
& alij alijs inualeſcentes non curabũt
regem ſuũ, & principes viæ geſtorum
ſuorũ in potentia ſua. *Concupiſcet e- 17
nim homo in ciuitatem ire,& non po-
terit.*Propter ſuperbiam enim eorum 18
ciuitates turbabuntur, domus exteren
tur,homines metuent. *Non miſerebi- 19
tur homo proximum ſuum ad irritum
faciendum domos eorum in gladiũ ad
diripiẽdas ſubſtantias eorũ propter fa-
mem panis & tribulationem multam.
*Ecce ego conuoco,dicit Deus, omnes 20
reges terræ ad me verendum, qui ſunt
ab Oriente,& ab Auſtro,& ab Euro &
a Libano,ad conuertendos in ſe,& red
dere quæ dederunt illis: *ſicut faciunt 21
vſque hodie electis meis, ſic faciam &
reddã in ſinu eorum. Hæc dicit Domi-
nus Deus, *Nõ parcet dextera mea ſu- 22
per peccatores, nec ceſſabit romphæa
ſuper effundẽtem ſanguinẽ innoxium
ſuper terram. *Exijt ignis ab ira eius 23
& deuorauit fundamenta terræ, & pec
catores quaſi ſtramen incẽſum. *Vę eis 24
qui peccant,& non obſeruant manda-
ta mea,dicit Dominus. *nõ parcam il- 25
lis. Diſcedite filij a poteſtate. Nolite
contaminare ſanctificationem meam.
*quoniam nouit Dominus omnes qui 26
delinquũt in illum; propterea tradidit
eos in mortem,& in occiſionem.*Iam 27
enim venerunt ſuper orbem terrarum
mala, & manebitis in illis. non enim
liberabit vos Deus, propter quod pec-
caſtis in eum *Ecce viſio horribilis,& 28
facies illius ab oriente. *Et exient na- 29
tiones draconum Arabum in curribus
multis, & ſicut flatus, eorum nume-
rus fertur ſuper terram,vt iam timeant
& trepident omnes qui illos audient
*carmonij inſanientes in ira, & exient 30
vt apri de ſilua, & aduenient de virtu-
te magna,& conſtabunt in pugnã cum
illis,& vaſtabunt portionem terræ Aſ-
31 ſyriorum. *Et poſt hæc ſuperualeſcent
dracones natiuitatis ſuæ memores, &
conuertent ſe conſpirantes in virtute
32 magna ad perſequendos eos. *Iſti tur-
babuntur & ſilebunt in virtute illorũ,
33 & conuertẽt pedes ſuos in fugam, *&
a territorio Aſſyriorum ſubſeſſor obſi-
debit eos, & conſumet vnum ex illis,
& erit timor & tremor in exercitu il-
lorum, & contentio in reges ipſorum.
34 *Ecce nubes ab oriente, & ſeptentrio-
ne vſque ad meridianum, & facies ea-
rum horrida valde, plena iræ & pro-
35 cellæ, *& collident ſe inuicem,& col-
lident ſidus copioſum ſuper terram, &
ſidus illorum, & erit ſanguis a gladio
36 vſque ad ventrẽ,*& fimus hominis vſ-
que ad ſubſtramen cameli, & erit ti-
37 mor & tremor multus ſuper terrã,*&
horrebunt qui videbunt iram illam,
& tremor apprehẽdet illos:& poſt hæc
38 mouebunt nimbi copioſi *a meridia-
no & ſeptentrione. & portio alia ab oc
39 cidente: *& ſuperinualeſcent venti ab
oriente, & recludent eam, & nubem
quam ſuſcitauit in ira, & ſidus ad fa-
ciendam exterritationẽ ad orientalem
40 ventum & occidentem violabitur: *&
exaltabuntur nubes magnæ & validæ
plenæ iræ, & ſidus, vt exterreant om-
nem terram,& inhabitantes eã, & in-
fundent ſuper omnem locum altũ &
41 eminentem ſidus terribile, *ignem &
grandinem, & romphæas volantes, &
aquas multas,vt etiam impleantur om
nes campi & omnes riui plenitudine
42 aquarum multarum. *& demolientur
ciuitates, & muros,& montes, & col-
les, & ligna ſiluarum,& fœnum prato-
43 rum,& frumenta eorum. *Et tranſibũt
conſtantes vſque ad Babylonem,& ex-
44 terent eam: *conuenient ad ipſam, &
circuibunt eam, & effundent ſidus, &
omnem iram ſuper eam, & ſubibit pul
uis & fumus vſque in cælum, & om-
45 nes in circuitu lugebunt eam: *& qui
ſub ea remanſerint, ſeruient his qui
46 exterruerunt. *Et tu Aſia concors in
ſpẽ Babylonis, & gloria perſonæ eius,
47 *vę tibi miſera propter quod aſſimila-
ſti ei, & ornaſti filias tuas in fornica-
tione,ad placendum & gloriandum in
amatoribus tuis, qui tecum cupierunt
48 ſemper fornicari. *Odibilem imitata
es in omnibus operibus eius, & in ad-
inuentionibus eius: propterea dicit
49 Deus,*Immittam tibi mala,viduitatẽ,
paupertatem & famem,& gladium,&
peſtẽ,ad deuaſtãdas domos tuas a vio-
latio-

latione, & morte, & gloria virtutis tuæ.
*Sicut flos ſiccabitur, cũ exurget ardor, 50
qui emiſſus eſt ſuper te, * infirmaberis 51
vt paupercula plagata & caſtigata a mu
lieribus, vt nõ poſſim te ſuſcipere potẽ-
tes & amatores. *Numquid ego ſic ze- 52
labor te, dicit Dominus, niſi *occidiſſes 53
electos meos in omni tempore, exalta
tus percuſſionem manuum, & dicens
ſuper mortem eorum, cum inebriata
eſſes. *Exorna ſpeciẽ vultus tui? *Mer- 54
ces fornicationis tuæ in ſinu tuo, pro- 55
pter hoc redditionem accipies. *Sicut 56
facies electis meis, dicit Dominus, ſic
faciet tibi Deus, & tradet te in malum
*Et nati tui fame interient: & tu rom- 57
phæa cades, & ciuitates tuæ conteren-
tur, & omnes tui in cãpo gladio cadẽt.
*Et qui ſunt in mõtibus, fame peribũt, 58
& manducabũt carnes ſuas, & ſangui-
nem bibent a fame panis & ſiti aquæ.
*Infelix per maria venies, & rurſum 59
accipies mala .* Et in tranſitu allident 60
ciuitatem occiſam, & exterẽt aliquam
portionem terræ tuæ, & partem gloriæ
tuæ exterminabunt, rurſum reuerten-
tes ad Babylonem ſubuerſam. * Et de- 61
molita eris illis pro ſtipula, & ipſi erũt
tibi ignis:* & deuorabunt te, & ciuita- 62
tes tuas, terram tuam & montes tuos,
omnes ſiluas tuas & lignum fructife-
rum igni comburent. * Filios tuos ca- 63
ptiuos ducent, & cenſum tuum in prę-
dam habebunt, & gloriam faciei tuæ
exterminabunt.

CAP. XVI.

VAE tibi Babylon & Aſia, væ tibi 1
Aegypte & Syria. *Præcingite vos 2
ſaccis & cilicijs, & plangite filios ve-
ſtros, & dolete: quoniam appropinqua-
uit contritio veſtra. *Immiſſus eſt vo- 3
bis gladius, & quis eſt qui auertat il-
lum? * Immiſſus eſt in vobis ignis, & 4
quis eſt qui extinguat illũ? * Immiſſa 5
ſunt vobis mala, & quis eſt qui repel-
lat ea? *Numquid repellet aliquis leo- 6
nem eſurientem in ſilua, aut extinguet
ignem in ſtipula, mox quando cœperit
ardere? *Numquid repellet aliquis ſa- 7
gittam a ſagittario forti miſſam?* Do- 8
minus fortis immittit mala, & quis eſt
qui repellat ea? *Exijt ignis ex iracun- 9
dia eius, & quis eſt qui extinguat eum?
*Coruſcabit, & quis non timebit? To- 10
nabit, & quis non pauebit?* Dominus 11
comminabitur, & quis non funditus
contereretur a facie ipſius? * Terra tre- 12
muit & fundamenta eius, mare flu-
ctuat de profundo, & fluctus eius di-
ſturbabuntur, & piſces eius a facie Do-
13 mini, & a gloria virtutis eius: *quoniã
fortis dextera eius quę arcũ tẽdit: ſagit-
tæ eius acutæ quæ ab ipſo mittuntur,
non deficient, cum cœperint mitti in
14 fines terræ.* Ecce mittuntur mala, &
non reuertentur donec veniant ſuper
15 terram. * Ignis ſuccenditur, & non
extinguetur, donec conſumat funda-
16 menta terræ. *Quemadmodum non re
dit ſagitta miſſa a valido ſagittario, ſic
non reuertentur mala quæ miſſa fue-
17 rint in terram. * Væ mihi, væ mihi:
18 quis me liberabit in illis diebus? *Ini-
tiũ dolorũ & multi gemitus, initium
famis & multi interitus, initium bello-
rum & formidabũt poteſtates, initium
19 malorum & trepidabũt omnes. *In his
20 quid faciam, cum venerint mala? *Ecce
fames & plaga, & tribulatio, & angu-
ſtia miſſa ſunt flagella in emendatio-
21 ne, *& in his omnibus ſe non conuer-
tent ab iniquitatibus ſuis, neque fla-
gellorum memores erunt ſemper.
22 * Ecce, erit annonę vilitas ſuper ter-
ram, ſic vt putent ſibi eſſe directam pa-
cem, & tunc germinabunt mala ſuper
terram. gladius, fames, & magna con-
23 fuſio.* A fame enim plurimi qui in-
habitabant terram interient, & gladius
perdet ceteros qui ſuperauerint a fa-
24 me, *& mortui ſicut ſtercora proijciẽ-
tur, & non erit qui conſoletur eos.
Derelinquetur enim terra deſerta, &
25 ciuitates eius deijcientur. *Non dere-
linquetur qui colat terram, & qui ſe-
26 minet eam. * Ligna dabunt fructus.
27 & quis vindemiabit illa? * Vua matu-
ra fiet, & quis calcabit illam? erit
28 enim locis magna deſertio.* Cupiet
enim homo hominem videre, vel vo-
29 cem eius audire. *Relinquentur enim
de ciuitate decem, & duo de agro qui
abſconderint ſe in denſis nemoribus,
30 & ſciſſuris petrarum: * quemadmo-
dum derelinquuntur in olïueto & ſin-
gulis arboribus tres aut quattuor oli-
31 uæ.* aut ſicut in vinea vindemiata ra-
cemi relinquuntur ab his qui diligen-
32 ter vineam ſcrutantur: *ſic relinquen-
tur in diebus illis tres aut quattuor ab
ſcrutãtibus domos eorum in romphęa.
33 * Et relinquetur terra deſerta, & agri
eius inueterabunt, & viæ eius, & om-
nes ſemitæ eius germinabunt ſpinas,
eo quòd non tranſient homines per eã.
34 *Lugebunt virgines nõ habentes ſpon-

ſos

ſos. lugebunt mulieres non habentes
viros,lugebunt filiæ earum non habẽ-
tes adiutorium :* ſponſi earum in bel- 35
lo conſumentur, & viri earum in fame
exterẽtur. * Audite vero iſta,& cogno- 36
ſcite ea ſerui Domini. * Ecce verbum 37
Domini,excipite illud:ne dijs credatis
de quibus dicit Dominus.* Ecce appro 38
pinquant mala,& nõ tardant. *Quem- 39
admodum prægnans cum parit in no-
no menſe filiũ ſuum, appropinquante
hora partus eius ante horas duas vel
tres, dolores circumeunt ventrem
eius, & prodeunte infante de ventre
non tardabunt vno puncto: * ſic non 40
morabuntur mala ad prodeundum ſu-
per terram,& ſæculum gemet,& dolo-
res circumtenebunt illud.* Audite ver- 41
bum,plebs mea:parate vos in pugnam
& in malis ſic eſtote,quaſi aduenæ ter-
ræ.*Qui vendit,quaſi qui fugiat:& qui 42
emit,quaſi qui perditurus. *Qui mer- 43
catur, quaſi qui fructum non capiat:
& qui ædificat, quaſi non habitaturus.
* Qui ſeminat, quaſi qui non metet: 44
ſic & qui vineã putat, quaſi nõ vinde-
miaturus.* Qui nubunt,ſic quaſi filios 45
non facturi:& qui non nubũt, ſic quaſi
vidui.* Propter quod qui laborant,ſi- 46
ne cauſa laborant:* Fructus enim il- 47
lorum alienigenę metent,& ſubſtantiã
illorum rapient, & domos euertent,
& filios eorum captiuabunt, quia in
captiuitate & fame generant natos
ſuos. * Et qui negotiantur in rapina, 48
quantũ diu exornant ciuitates & do-
mos ſuas, & poſſeſſiones & perſonas
ſuas, * tanto magis adzelabor eos ſu- 49
per peccata ſua,dicit Dominus: *Quo- 50
modo zelatur fornicaria mulierẽ ido-
neam & bonam valde, * ſic zelabitur 51
iuſtitia iniquitatem cum exornat ſe,
& accuſat eam in facie, cum venerit
qui defendat exquirentem omne pec-
catum ſuper terram.* Propterea noli- 52
te ſimilari ei, nec operibus eius:*quo- 53
niam adhuc puſillum, & tolletur ini-
quitas a terra, & iuſtitia regnabit in
vos. * Non dicat peccator ſe non pec- 54
caſſe:quoniam carbones ignis combu-
ret ſuper caput eius,qui dicit:Non pec
caui coram Domino Deo & gloria ip-
ſius.* Ecce Dominus cognoſcet om- 55
nia opera hominum, & adinuentiones
illorũ,& cogitationes illorũ,& corda il-
lorum.* Dixit enim:Fiat terra, & facta 56
eſt,fiat cælũ,& factum eſt.* Et in verbo 57
illius ſtellæ fundatæ ſunt, & nouit nu-
merum ſtellarũ.* Qui ſcrutatur abyſ- 58
ſum,& theſauros illarum: qui menſus
59 eſt mare,& conceptum eius.*Qui con-
cluſit mare in medio aquarum, & ſuſ-
pendit terram ſuper aquas verbo ſuo.
60 *Qui extendit cælum quaſi cameram,
61 ſuper aquas fundauit eũ.* Qui poſuit
in deſerto fontes aquarũ, & ſuper ver-
ticẽ montiũ lacus ad emittendũ flumi
na ab eminẽti petra,vt potaret terram.
62 * Qui finxit hominem, & poſuit cor
ſuum in medio corporis, & miſit ei ſpi
63 ritum,vitam & intellectum,* & ſpira-
men Dei omnipotentis qui fecit om-
nia,& ſcrutinat omnia abſconſa in ab-
64 ſconſis terræ. * Hic nouit adinuentio-
nem veſtram, & quæ cogitatis in cor-
dibus veſtris peccantes & volentes oc-
65 cultare peccata veſtra.* Propter quod
Dominus ſcrutinando ſcrutinauit om-
nia opera veſtra,& traducet vos om-
66 nes,* & vos confuſi eritis cum proceſ-
ſerint peccata veſtra corã hominibus,
& iniquitates erũt,quæ accuſatores ſta
67 bũt in die illo.*Quid facietis?aut quo-
modo abſcondetis peccata veſtra corã
68 Deo & angelis eius?*Ecce iudex Deus
timete eum.Deſinite a peccatis veſtris,
& obliuiſcamini iniquitates veſtras iã
agere eas in ſempiterno, & Deus edu-
cet vos,& liberabit de omni tribulatio-
69 ne.*Ecce enim incenditur ardor ſuper
vos turbæ copioſæ,& rapient quoſdam
70 ex vobis,& cibabũt idolis occiſos: * &
qui conſenſerint eis, erunt illis in deri-
ſum,& in improperium, & in concul-
71 cationem. * erit enim locis locus,& in
vicinas ciuitates exurrectio multa ſu-
72 per timentes Dominum. *Erunt quaſi
inſani nemini parcentes, ad diripien-
dum & deuaſtandum adhuc timentes
73 Dominum.*quia deuaſtabunt & diri-
pient ſubſtãtias,& de domibus ſuis eos
74 eijciẽt.*Tunc parebit probatio electo-
rum meorum,vt aurum quod probatur
75 ab igne.*Audite dilecti mei,dicit Do-
minus:Ecce adſunt dies tribulationis,
76 & de his liberabo vos.*Ne timeatis,nec
hæſitetis, quoniã Deus dux veſter eſt,
77 * Et qui ſeruat mandata & præcepta
mea, dicit Dominus Deus,ne prępon-
derẽt vos peccata veſtra, ne ſuperleuẽt
78 ſe iniquitates veſtræ.* Vę qui conſtrin-
guntur a peccatis ſuis, & obteguntur
ab iniquitatibus ſuis, quemadmodum
ager conſtringitur a ſilua,& ſpinis tegi-
tur ſemita eius per quã non tranſit ho-
mo,& excluditur,& mittitur ad deuo-
rationem ignis.

F I N I S.

INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO

CITATORVM EX VETERI.

Quæ huc in id congeſta ſunt, vt pij lectores natiuam quorumdam intelligẽtiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & Spiritu eius per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantq. in quem vſum ea Apoſtoli & Euangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Maſculum & feminam fecit eos. Mat.19.a Mar.10.a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Heb.4.b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem 1.Cor.15.f
2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori Mat.19.a Mar.10.a.Eph.5.g.1.Cor.6.d
2 d Erunt duo in carne vna Mat.19.a Marc.10.a.1.Cor.6.d.Gal.3.b
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua Act.7.a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes Act.3.d.Eph.5.g
15 b Sic erit ſemen tuum Rom.4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam Rom.4.a Iac.2.d.Gal.3.a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua Act.7.a
17 a Quia patrem multarum gentium conſtitui te Rom.4.c
18 b Secundum hoc tempus veniam, & erit Saræ filius Rom.9.b
21 b Eijce ancillam & filiũ eius Gal.4.d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom.9.b
22 c Niſi benedicens benedicam te, & mul. Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal.3.b.Act.3.d
25 e Quia maior ſeruiet minori Ro.9.c

EXODVS.

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c. Mat.22.c.Marc.12.c.Luc.20.f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meam. Rom.9.d
12 g Os non comminuetis ex eo Io.19.f
13 a Omne maſculinum adaperiens vuluam Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundauit, &c. 2.Cor.8.c
20 c Non mœchaberis. Matth.5.d
20 e Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces Rom.13.c
20 c Non concupiſces Rom.7.b
20 e Non occides Mat.5.c.Luc.18.d
20 c Honora patrem tuum & matrem tuam Mat.15.a.Mar.7.b Eph.6.a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri morte moriatur Mat.15.a Mar.7.b

21 c Oculum pro oculo, dentẽ pro dente Mat.5.f
22 d Principi populi tui non maledices Act.23.a
24 c Hic ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus Heb.9.e
25 g Vide, omnia facito ſecundũ exemplar quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb.8.b. Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos Act.7.c
33 d Miſerebor cui voluero, &c. Ro.9.c
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamẽ ſuper faciem 2.Cor.3.c

LEVIT.

12 g Sancti eritis quoniam ego ſanctus ſum 1.Pet.1.e
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea. Rom 10.b. Gal.3 b.
19 c Non periurabis Mat.5.e
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum Rom.13 d. Gal.5.c Iac.2.b Mat.22 d Marc.12.c
19 d Diliges proximum tuum Mat.5.g
20 b Qui maledixerit patri & matri, &c. Mat.15.a
24 d Oculum pro oculo Mat.5.f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2.Cor.6.d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Io.19.f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt Heb.12.g
5 b Non concupiſces Ro.7.c. 13.e
5 b Non occides Mat.5.e Luc.18.d
5 b Nõ mœchaberis Mar.5.d. Luc.18.d
5 b Non furtum facies Luc.18.d Rom.13.e
5 b Non loqueris contra proximum tuũ falſum teſtimoniũ Luc. 18.d Rom 13.e
5 b Honora patrẽ & matrem Mat.15.a Mat.7.b Epheſ.6.a
6 a Audi Iſrael, Dominus Deus tuus Deus vnus eſt Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Mat.22 d. Mar.12.c. Luc.10.c
6 c 10 d Dominũ Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerules Mat.4.b Luc.4.b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum Mat.4 b Luc.4 b
8 a Non in ſolo pane viuit homo Mat. 4.a Luc.4 a
10 d Deus perſonam hominis non accipit Gal.2.b
18 c Prophetam ſuſcitauit vobis Dominus Deus Act.3.d.7.e

19 d In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum Mat.18.b. Ioan.8.e.2.Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentẽ pro dente Mat.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno Gal.3.b
25 b Non alligabis os boui trituranti 1.Cor.9.a.1.Tim.5.c
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filium Mat.22.e. Mar.12.b Luc.20.c
27 d Maledictus omnis qui non permãſerit in omnibus, &c. Gal.3 b
30 c Quis aſcendet in cælũ? Rom 10.b.
30 c Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo Rom. 10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom.10.d
32 c Mihi vindicta, ego retribuam Rom.12.d.

IOSVE.

1 a Non te deſeram, neque derelinquam Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium Heb.1. b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum Rom.11.a

IOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum 1.Cor.3.d.

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4.c
2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te Act.13.e. Heb.1.b.5.b
2 c Reges eos in virga ferrea Apoc.2. g 19.e
4 b Iraſcimini, & nolite peccare Epheſ.4.f
5 c Sepulchrum patens eſt guttur eorum Rom.3. b
6 c Diſcedite a me, oẽs qui operamini iniquitatẽ Mat.7.d 25.d Luc.13.f
8 b Ex ore infantium, & lactẽtium, &c. Mat.21.b
8 c Quid eſt homo quod memor es eius? Heb.2.a
8 c Omnia ſubiecit ſub pedibus eius 1.Cor.15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt Rom.3.c
13 a Non eſt iuſtus quiſquam, non eſt intelligens Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem Rom.3.c
15 c Prouidebam Dominum in conſpe-
ctu.

ctu, &c. Act.2.d
15 d Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem Act.2.e.13.e
17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.e
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum Rom.10.d
21 a Eli,eli,lamma ſabacthani Mat.27.e Marc.15.c
21 c Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, Mat.27.d Ioan.19.e
21 e Nunciabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.e
23 a Domini eſt terra & plenitudo eius 1.Cor.10.f
24 e Odio habuerunt me gratis Io.15.d
30 a In manus tuas commendo ſpiritum meum Luc 23.f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates Rom.4 a
33 c Qui enim vult vitam diligere,& dies videre bonos 1.Pet.3.b
39 b Hoſtiam & oblationem noluiſti Heb.10 b
40 c Qui manducat mecum panem Ioan.13.b.
43 d Propter te mortificamur tota die Rom.8.g
44 b Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi Heb.1.c
50 a Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis Rom.3 a
54 d Iacta ſuper Dominum curam tuam 1.Pet.5.b
61 d Vnuſquiſque autem propriam mercedem accipiet 1.Cor.3.b
67 d Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Eph.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioan.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me Rom.15.a
68 e Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum Rom.11.b
68 e Fiat commoratio eorum deſerta Act.1.d
68 e In ſiti mea potauerunt me aceto Ioan.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum Mat.13.e
77 c Panem cæli dedit eis Ioan.6.d
81 b Ego dixi, dij eſtis Ioan.10.g
88 d Inueni Dauid ſeruum meum Act.13.d
90 c Angelis ſuis mandauit de te Mat.4 a Luc.4.b
93 b Dominus nouit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt 1.Cor.3.d
94 e Hodie ſi vocem eius audieritis Heb.3.b
94 d Sicut iuraui in ira mea Heb.4.a
96 d Et adorent eum omnes angeli eius Heb.1 c
101 d Tu in principio Domine terram fundaſti Heb.1.e
103 a Qui facit angelos ſuos ſpiritus Heb.1.e
108 b Et epiſcopatum eius accipiat alter Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo Mat.22.d.Luc.20.g.Act.2.f
109 a Sede a dextris meis Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellũ,&c. Heb.1.d.1.Cor.15.d
109 b Tu es ſacerdos in æternum Heb.5.b.7.e
109 b Iurauit Dominus & non pœnitebit eum Heb.7.c
111 b Diſperſit,dedit pauperibus 2.Corinth.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus ſum 2.Cor.4.e
115 a Omnis homo mendax Rom.3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom 15.c
117 a Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b
117 d Lapidem quẽ reprobauerunt ædificantes Mat.21.d. Mar.12.a Act.4.b.1.Pet.2.b
117 d Hoſanna filio Dauid Mat.21.b
131 e De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam Act.2.e
139 a Venenum aſpidum ſub labijs eorum Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos Rom 12.d
3 b Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, &c. Heb.12.b
3 b Quem diligit Dominus corripit,&c. Heb.12.b.Apoc.3.d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum 1.Pet.4 b
17 e Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat 1.Theſſa 5.d. 1.Pet.3.b
20 e Qui maledixerit patri vel matri Mat.15.a.Marc.7.b
25 e Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum Rom.12.d
26 b Canis reuerſus ad vomitum 2.Pet.2.d.

ISAIAS.

1 e Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen Rom.9.f
5 d Homo plantauit vineam Mat.21.b

Luc.20.b.Marc.12.a

6 a Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus ſabaoth Apo.4.e

6 c Auditu audietis, & non intelligetis Matth.13.b. Marc.4.b.Luc.8.b Act.28 f.Ioan 12.f.Rom.11.b

7 e Ecce virgo in vtero habebit Mat.1.d

8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Heb.2.d

9 a Terra Zabulon & Terra Nephtali Mat.4.e

10 e Si fuerit numerus filiorum Iſrael tanquam arena maris Rom.9.f

11 a Reuelabitur ille iniquus quem Dominus, interficiet ſpiritu oris ſui 2.Theſſ.2.e

11 e Erit radix Ieſſe Rom.15.c.Act.13.d

21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna Apo.14.b

22 d Mãducemus & bibamus, cras enim moriemur 1.Cor.15.e

22 f Hæc dicit ſanctus & verus, qui habet clauem Dauid Apo.3.b

25 e Abſterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apo.7 d.21.b

28 c Quoniam in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic 1.Corinth.14.d

28 d Ecce pono in Sion lapidẽ offenſionis Rom.9 g.1.Pet.2.b.Act.4.b

29 d Populus hic labijs me honorat Mat.15.a Mar.7.b.

29 e Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam, &c. 1.Cor.1.e

33 c Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſæculi? 1.Cor.1.c

40 a Vox clamantis in deſerto Mat.3.a Marc.1.a.Luc.3.a.Ioan.1.c

40 b Omnis caro fœnum 1.Pet.1.d Iac.1.d

40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1.Cor.2.d

40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Rom.11.d

41 b 44 a Ego ſum primus, & nouiſſimus Apo.1.d.& 22.e

42 a Ecce puer meus quẽ elegi Mat.12.b

43 d Ecce noua facio omnia Apo.21.b 2.Cor.5.d

45 b Numquid dicit figmentum ei qui ſe, &c. Rom.9.d

45 d Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu Rom.14.b

49 b Poſui te in lucem Gentiũ Act.13.g

49 c Tempore accepto exaudiui te, &c. 2.Cor.6.a

49 e Non eſurient neque ſitient amplius Apoc.7.d

50 b Tunc expuerunt in faciem eius Mat.26.g

52 b Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem Rom.10.c

52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c.2.Cor.6.d

52 d Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2.d

52 d Quibus non eſt annũciatum de eo, videbunt Rom.15.c

53 a Domine, quis credidit auditui noſtro? Rom.10.e. Ioan.12.f

53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit Mat.8.c

53 c Tamquã ouis ad occiſionem Act.8.f

53 d Et cũ iniquis reputatus eſt Mar.15.c.Luc.22.d.

53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus 1.Pet.2.d.1.Io.3.a

53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore 1.Pet.2.d

54 a Lætare ſterilis quæ non paris Galat.4.d

54 c Et erunt oẽs docibiles Dei Ioã.6.e

55 a Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis Apocal.22.d

55 b Dabo vobis ſancta Dauid fidelia Act.13.e

56 c Domus mea domus orationis vocabitur Mat.21.b.Marc.11.c Luc.19.g

59 b Contritio & infelicitas in vijs eorum Rom.3.c

59 c Galeam ſalutis aſſumite Eph.6.c 1.Theſſ.5.b

59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem a Iacob Ro.11.d

60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apoc.21.g

60 d Et ciuitas non eget ſole neque luna Apo 21.g

60 d Nox vltra non erit Apo 22.a

61 a Spiritus Domini ſuper me Luc.4.c

62 d Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit Mat.21.a

64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. 1.Cor.2.b

65 a Inuentus ſum a non quærentibus me Rom.10.d

65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem Roman.10.d

65 e Nouos vero cælos, & noua terra. 2.Pet.3.c.Apo.21.a

66 a Cælum mihi ſedes eſt Act.7.f

66 g Vbi vermis eorum non moritur. Mar.9.g

IEREM.

IEREM.

7 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Matth.21.b.Mar.11.c.Luc.19.g

9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1.Cor.1.d.2.Cor.10.d

10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15.b

17 d Ego ſum ſcrutans renes & corda. Apoc.2.f

31 c Vox in Rama audita eſt Mat.2.d

31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios. 2.Cor.6.d

31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum. Heb.8.c

31 f Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorũ. Heb.10.c

51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apoc.18.a

EZECH.

3 a Accipe librum, & deuora illum Apoc.10.d

20 b Qui fecerit homo, viuet in ea Ro.10.b

32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum. Matt.24.c

36 c Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes. Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt a Daniele propheta. Mat.24.b.Mar.13.b Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco, vbi dictum eſt eis, Non plebs mea vos, &c. Ro.9.c

2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam Rom.9.c 1.Pet.2.b

6 c Miſericordiam volo, & non ſacrificium Matt.9.b.12.a

10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos Luc.23.d

11 a Ex Ægypto vocaui filium meum Matth.2.c

13 d Abſorpta eſt mors in victoria 1.Corinth.15.g

IOEL.

2 g Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act.2.c

2 g Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit Rom.10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi Act.7.e

6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d

9 c Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid Act.15.c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus Mat.12.c.Luc.11.d

3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ Mat.12.c.Luc.11.d

MICHÆ.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda Mat.2.a

7 b Veni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum & filiam aduerſus matrem Mat.10.d. Luc.12.g

AGGÆ.

2 b Adhuc ſemel, & ego mouebo non ſolum terram, ſed & cælum Heb.12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris Act.13.f

2 a Iuſtus autem ex fide viuit Rom.1.c. Gal.3.b

NAHVM.

1 d Quàm ſpecioſi pedes euangelizantiũ pacem Rom.10.c

4 b Quid eſt quod ſcribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire Mat.17.b. Mar.9.b

4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc.1.b

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo Eph.4.f

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio habui Rom.9.c

3 a Ecce ego mitto angelum meum Matth.11.b. Marc.1.a. Luc.7.d. Ioa.1.c

4 b Ipſe eſt Elias qui venturus erat Mat.11.b

9 b Ecce rex tuus venit Matt.21.a Ioan.12.b

11 c Et acceperunt triginta argenteos Mat.27.a.

12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioan.19.g

13 c Percutiam paſtorem Mat.26.c. Mar.14.b

HEBRAICORVM, CHALDÆORVM, GRÆCORVMQ. NOMINVM INTERPRETATIO.

AARON, Mons ſiue montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abarim, Tranſitus plu. nu. ſiue tranſeuntes.
Abdemelech, Seruus Regis.
Abdenago, Seruus clamatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principio, vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſiue poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſiue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, vnum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſiue tribulationes, Hebraicè, Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Grecè, ardorem ſignificat. Hebraicè Cus dicitur, id eſt nigredo, vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No. quod interpretatur crudum, ſiue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſiue veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis, vel robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus ſpontaneus.
Ammon, Populus eius.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus, vel dominium. Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſiue cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſiue miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica, Hebraicè Pul dicitur, id eſt, caſus vel ruina Iſaiæ 66,34.
Aphrica, Nahum 3, 9. Put. Craſſa, ſiue pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2. Par. 26, 2.
Arabes, Pſal. 71, 15. Hebraicè Saba, id eſt, conuerſio.
Aram, Celſitudo, ſublimitas.

Ararat,

Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quattuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſiue maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamech, Vinctus filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſiue felicitas, filius Iacob.
Aſſuerus, Princeps & caput.
Aſſur, Inſidians, ſiue beatus.
Aſtaroth, Greges, ſiue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus, Hebraicè Aſdod, Deprædatio.

B

BAal, Idolum, aut dominans.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commiſtio.
Bala, Inueterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Deſtruens, Vrbs per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bariona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius conuerſionis.
Barthimæus, Filius cęcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beel phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Peruerſus, Abſque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum ſuarum.
Beniamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.

Bera, Puteus.
Bereſith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Berſabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diuiſio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth phogor, Domus hiatus.
Beth ſabee, Domus iuramenti, Ciuitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Beth-ſames, Domus ſolis.
Bethul, Virgo.
Bezech, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz in fortitudine.
Borith, Herba in qua eſt acrimonia ſaponis.
Boſor, Munitio.
Boſra, Idem.

C

CAath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Poſſeſſio, Poſſeſſus.
Caleb, quaſi cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id eſt, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, id eſt ſphærulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas ſiluarum.
Cariath-ſepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraicè Tharſis, id eſt, contemplatio gaudij.
Cedar, Nigredo, triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus a petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chaſdim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaam, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi Magiſter.
Chodchod, Iaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, Vnctus.
Chus, Æthiops.

Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, durus, Stipula,
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curua Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, caluitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, Vocans, legens. 1. Par. 9. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quaſi miſer.

D

DAgon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus, 1. Reg. 16, b. Similitudo incendij. Hebr. Dumeſec.
Dan, Iudicans, ſiue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum ſub. Regio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3, a, 4. Hebr. Reſeph, id eſt, Volucris, Flamma.
Dibre haiamin, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionyſius, Diuinitus, ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel Habitatio.

E

EBal, Aceruus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Eleanan, Dei gratia ſiue miſericordia.
Eliacim, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Eliſæus, Dei ſalus, Deus ſaluans.
Ellehaddebarim, Hæc ſunt verba. ſic incipit quintus liber Legis.

Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renouatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo. vel vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens.
Ephraim, Hebraice Ephra, id eſt, puluerulenta, ſiue plumbea, 2. Reg. 13. b. 7.
Ephrata, Vbertas, ſiue frugifera.
Ephron, Puluis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdras, Adiutor, Artium.
Eſther, Occulta, Abſcondita.
Etam, Auis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

GAlaad, Ablectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus teſtimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præſciſſio.
Gazophylacium, Vbi theſauri templi ſeruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennon, Vallis contriſtans.
Gelboe, Reuolutio inueſtigationis.
Gerſom, Aduena ibi.
Gerſon, Exilium eius.
Giblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, populus rebellis.
Græci, Hebraicè Ieuanim, id eſt deceptores.

H

HAbacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.

Hebal, Aceruus vetuſtatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur On, id eſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

IAbel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per ſin in fine.
Iabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iaher, Aſcendens, Damula.
Iahiel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel Dexter.
Iaphet, Dilatatus.
Iaſon, Sanans.
Iauan, Decipiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipſe, Exiſtens.
Iehus, Tinea corroſus, per ſin.
Iehus 1. Par. 8. b, 10. Conſilians per ſade.
Iemini, Dextera, vel Dexter.
Iephthe, Aperiens.
Ierameel, Miſericordia Domini.
Ieremias, Celſitudo Domini.
Iericho, Luna, Menſis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, impugnans populum.
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Ieruſalem, Idem.
Ieſſe, Ens, Exiſtens.
Iesboc, Eſt vacuus.
Ieſus, Hebraicè, Iehoſua, Dominus ſaluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auſcultatio Domini.
Iezrahel, ſemen Dei.
Indus, id eſt, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id eſt, laudatio,
India, Iob 28. c. 13. Hebraicè, Ophir, id eſt cinis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehenſio.
Ioachaz, 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini reſurrectio.
Ioas, Diſſidens, Deſperans.
Ioas, Domini ignis, 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas.
Ioas, 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corroſus, per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioel, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Iohannes, idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum, filius Saul.
Ioram, Excelſus.
Iordanis, Fluuius iudicij.
Ioſaphat, Dominus Iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph, Pſal. 80. a. 2. Domini augmentum. Hebr. Iehoſeph.
Ioſias, Ignis Domini.
Ioſue, Dominus ſaluator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus aut Ens.
Iſai, 1. Par. 2. b. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Præualens Deo.
Iſſachar, eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginoſus.

L

LAban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

MAacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.

Magi,

Magi, Sapientes, vel philoſophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Obliuio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchi-ſedec, Rex iuſtitiæ.
Melchi-ſua, Rex ſaluator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quòd duobus fluuijs, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus.
Michæas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominiæ.
Miſael, Quis poſtulatus?
Miſle, Prouerbia, Nomen libri.
Miſphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa, 1. Par. 8. a. 9. Onus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis.)
Mylia, Sceleſta.

N

NAaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonoſor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens.
Nahum, Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel florida, interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Æquiparatio.

Niniue, Pulchra.
Noe, Ceſſatio, Requies.
Noema, Decora.

O

OBadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Oſee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

PAlæſtina, Conſperſa (ſub. cinere)
Paracletus, Conſolator, Aduocatus.
Paraſceue, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diuiſio, Filius Iudæ.
Phares, per ſin, 1. Par. 7. d. 16. Eques.
Phariſæi, Diuiſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ouina, Locus vbi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Aduena, Peregrinus.

R

RAab, Pſal. 86. a. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.

Roboam,

Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Conuerſio, Captiuitas.
Saba, per ſamech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabbatiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbatum, Idem.
Sadducæi, Iuſti.
Sadoc, Iuſtus.
Sale, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomith, Idem f. g.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, poſitus a Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina, vxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarephta, Anguſtia buccellæ.
Saron, ſiue Sarona, Planities.
Satan, Aduerſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul, 1. Reg. 9. a. 2. Hebraicè, Sual, Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iuſtus Domini.
Segor, parua.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Diſſoluens, Filius Iudæ.
Sellum, pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei, 1. Par. 2. d. 28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut tuba, Exod. 2. c. 15. per ſin.
Sephora, Exod. 2. d. 21. Auis, Paſſer, Vxor Moſis.
Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus: Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exo. 16. a. 1. per ſamech.
Sin, per ſade, Arma, ſcutum.
Sion, Aceruus. 2. Reg. 5. b. 7.
Sion, Deut. 4. g. 48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, ſecretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

Tarſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Theraphim, Simulachra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſſio.
Tyrij, Hebraicè Sorim, id eſt, tribulantes.

V

Vaicra, & vocauit. Liber Leuitici.
Vaiedabber, Et locutus eſt Liber Numerorum.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Veelle ſemoth. Et hæc ſunt nomina. ſecundus liber Legis, qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

F I N I S.

INDEX BIBLICVS,

QVI RES EAS DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digeſta, reuocatas, ſumma breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat; proxime deinde ſequentes vſque ad hoc ſignum †, vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam vſque ſequentis libri citationem, ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, *Exod. 4, 14. 16, 30 † 5, 1 † 6, 13 † 7, 1, 2. legendum eſt: Exodi capite 4, verſu 14. verſu 16. & verſu 30. Item cap. 5. verſu 1. cap. 6. verſu 13. cap. 7. verſu 1. & 2. Cum autem aſteriſcus ſeu ſtella in hunc modum (Leu. 8.*) numero apponitur, indicium eſt, rem de qua agitur, per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentius notandum. Porro ſi quod quæris, in verſu hic notato contingat non adeo perſpicue inueniri, tum aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus, vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem diſtinctionem id obſeruatum eſt, vt Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. vero Eccleſiaſticum notet.*

AARON adiungitur fratri ſuo Moſi ſocius, Exo. 4, 14, 16, 30 † 5, 1 † 6, 13 † 7, 1, 2. Mich. 6, 4. fuit pronepos Leui, Exo. 6, 16, 18, 20, peculiari ritu conſecratur cum ſuis filijs ad miniſterium ſacerdotij, Leuit. 8.* Num. 3, 10. Deut. 18. 5. Hebr. 5, 4. ſicut Dominus præſcripſerat. Exod. 29 * † 40, 12. Aaronis & filiorum ſacerdotalis ornatus. Exod. 28. * Aaronis ſacerdotis auctoritatem qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt, Exod. 16, 1, 15, 30, 31. Aaron inſigni miraculo oſtenditur præ ceteris a Deo in ſacerdotem ſummum electus. Exo. 17, 1, 8. poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Exod. 9, 22. iure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes, & primitias a populo, Num. 18, 8, 9, 11, 12. * & a Leuitis decimas decimarum, Num. 18, 26, 28. moritur, Num. 20, 28 † 33, 36. Deut. 10, 6 † 32, 50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20, 26. Deut. 10, 6. Aaronis laus Eccli. 45, 7, 8, 9*.

ABARIM mons vnde moriturus iam Moyſes terram Chanaan proſpexit, Num. 25, 11. † 27, 12 † 33, 44 *. Deuter. 32, 49.

ABBA pater, Marc. 14, 36. Rom. 8, 15, Galat. 4, 6.

ABDEMELECH propugnator, & patronus Ieremiæ, Ier. 38, 7. liberatur a gladio Chaldæorum, Ier. 39, 16 17.

ABDENAGO mittitur in fornacem

cem ardentem, Dan. 3, 21. appellatur Azaria, Dan. 1, 6.

ABDIAS abſcondit prophetas Domini, 3 Reg. 18, 3, 13.

ABDON Iudex in Iſrael, Iud. 12. 13.

ABEL occiditur a fratre Cain, Gen. 4, 8. 1. Ioan. 3, 12. de eodem lege Matt. 23, 35. Luc. 11, 51. Heb. 11, 4. † 12, 24.

ABIAM filius Roboam rex Iuda, 3. Reg. 14. 31 † 15, 1. 2. Paralip. 13, 15. reliquit Aſa regni ſucceſſorem, 3. Reg. 15, 8. Matth. 1, 7.

ABIATHAR ſacerdos effugit manus Saulis, 1. Reg. 22, 20. confugit ad Dauid in Ceilam, 23, 6. cum Adonia ſe coniungit, 3. Reg. 1, 7. amouetur ſacerdotio, 2, 27. iuxta illud 1. Reg. 2. 30, 32.

ABIDAN dux Beniamin, Num. 1, 11.

ABIGAIL, vxor impij Nabal, 1. Reg. 25, 3. nubit Dauidi regi, poſt mortem Nabal, 25, 39.

ABIHV & Nadab filij Aaron igne abſumuntur, Leuit. 10, 2. Num. 26, 61.

ABIMELECH rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Geneſ. 20, 2. init pactum cum Abraham, Gen. 21, 23, 32. init pactũ cum Iſaac, Gen. 26. 31.

Abimelech filius Gedeonis, Iudic. 8, 32, occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, Iudic. 9, 5, 53*. 2. Regum 11, 21.

ABIRON effert ſe contra Moyſen, vnde & terra diſcedens, eum abſorbet, Num. 16*. † 26, 10. Deut. 11, 6. Pſalm. 105. 17. Eccli. 45, 22.

ABISAG Sunamitis, ducitur ad regem Dauid, 3. Reg. 1, 3. petitur ab Adonia in vxorem, 2, 17.

ABISAI filius Saruiæ, 2. Reg. 2, 18 † 16, 9 † 19, 21 † 20, 6 † 23, 18.

ABIVD filius Zorobabel, Matth. 1. 13. appellatur Anania, 1. Paral. 3. 19.

ABNEGATIO ſuiipſius, Gen. 12, 4 † 22, 1, 9. Deuteron. 33, 9. 3. Reg. 19, 19. 2. Machab. 6, 19, 23. Matt. 4, 19 † 5, 29 † 10, 39 † 16, 24 † 19, 21. Marc. 10, 21. Luc. 9, 23 † 14, 26 † 17, 33. Ioan. 12, 25.

Abnegatio omnium rerum, Gen. 12, 1. Deut 33, 8. Rut 2, 11. 2. Par. 25, 9. Matth. 4. 19 † 19, 21, 27. Marc. 1. 17 † 10, 28. Luc. 5, 11 † 14 † 26 † 18, 22. 1. Cor. 7, 29. Ioan. 12, 25. Philip. 3, 7.

ABNER præfectus militum Saulis, creat Isboſeth regem Iſrael, 2. Reg. 2, 8. paciſcitur cum Dauid, 3, 12. occiditur a Ioab, 2. Reg. 3, 27.

ABRA ancilla Iudith, Iudith 8, 32 † 10, 2. libertate donatur, Iudith 16, 28.

ABRAM filius Thare habet Sarai vxorem, Gen. 11, 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiẽte Domino, 12, 4. proficiſcitur in Aegyptum, 12, 10. redit inde in Chanaan, 13, 1. Liberat Loth fratrem ſuum ex manibus hoſtiũ, 14, 14. accipit promiſſionem ſeminis, 15, 4 † 17, 16 † 18, 10. concumbit cum Agar. 16, 4. accipit promiſſionem ſeminis, & ſignum fœderis, appellaturq. Abraham, 17, 5. orat pro Sodomitis, 18, 23, 28, 32. Iſaac ei naſcitur, 21, 2. paratus eſt offerre Iſaac 22, 9. mittit ſeruum qui quærat vxorem filio ſuo Iſaac, 24, 4. moritur, 25, 8. commendatur. Eccli. 44, 20. appellatur pater multarum gentium & omnium credentium, Geneſ. 17, 5. Iſa. 51, 2. Matth. 3, 9. Luc. 19, 9. Ioan. 8, 39. Rom. 4, 11, 17, 18. † 9. 7. Gal. 3, 8. de ipſo & eius ſemine vide Ioſ. 24, 3. Iſa. 41, 8 † 51, 2. Ezech. 33, 24. 2 Eſdr. 9, 7. Matth. 8, 11. Act. 7, 2. 16. Heb. 11, 17.

ABRAHAE filij qui dicantur, Io. 8, 33. Rom. 9, 7. Gal. 3 7.

ABSALON filius Dauid, 2. Reg. 3, 3. occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Geſſur, 13, 37. reuocatur, 14, 21, 23. conatur patris occupare regnũ, 15, 6. concumbit cum patris concubinis, 16, 22. iuxta prophetiam, 12, 11. tribus haſtis transfigitur a Ioab, 18, 14.

ABSTINENTIA a quibuſdam cibis, Geneſ 1, 29, 30. † 2, 17 † 3, 11 † 9, 4. Exod. 12, 9*. † 13. 6 † 21, 28 † 22, 31 † 29, 34. Leuitic. 6, 24 † 7, 15*. † 11, 4*. † 17, 27*. † 19, 7 † 22, 8*. † 23, 14. Num. 6, 4 † 18, 10. Deuteronom. 12, 16 † 14. 3*. Tob. 1, 12. Iudith 12, 2. Danie. 1, 8. 2. Machab. 7, 1. Matth. 12, 4. Mar. 3, 23. Luc. 6, 1. Act. 15. 29.

Abſtinentia a vino, Leuit. 10, 8 † 11, 34. Num. 6, 3. Iudic. 13, 4, 14. Iere. 35, 6. Ezec. 43, 21. Luc. 1, 15.

Abſtinendum a cibo & potu etiam licito propter ſcandalum alterius. 2. Machab. 6, 24. Roman. 14, 20, 21. 1. Cor. 8, 13.

Abſtinentiæ præceptum violare nolentes, Ierem. 35, 6*. 2. Mach. 6. 19*. † 7, 2*.

ABVSVS veſtium, Iſa. 3, 18. Ezech. 7, 20. Eſther 14, 16. Matth 11. 8 Mar. 12. 38. Luc. 7, 15 † 16, 19 † 20, 45. 1. Tim. 2, 9. 1. Pet. 3, 3.

ACCEPTIO perſonarum, vide Perſona.

ACCEPTIO munerum, Exod. 23, 8. Num. 35, 31. Deut. 10, 17 † 16, 19 † 27 25. 2. Paralip. 19, 7. Iob 15, 34 † 36, 18. Prouer. 14, 20 † 15, 27 † 17 23 † 19 6 † 22, 9 † 28, 21. Eccli. 4, 36. † 7, 6 † 20, 31. Iſa 1, 23 † 5, 23 † 33, 15 Iudæ 16.

ACEDIA, 2.Reg. 11*. Prouer.6, 6. † 10,4,26 † 12,11 † 13, 4 † 18,8 † 19,15, 24 † 20,4,13 † 21,25 † 24.30†26,13† 28, 19.Ezec 16,47. Eccli.33,26.Rom. 12,11.

ACHAB impius rex Iſrael, 3. Reg. 16, 29, 30 † 18*. vincit Syrios 20, 20, 29. init fœdus cum Benhadad rege Syriæ 20, 34.exercet tyrannidē in Naboth, 3. Reg. 21, 2. traijcitur telo, & ſanguinem eius canes lambunt, 22, 38. ſecundum verba Heliæ, 21, 19.filij eius pereunt, 4.Reg.10, 7, 11. ſecundum illud 3. Reg. 21, 21. 4. Reg. 9, 7.

ACHAIA, Actor.18,12,27 † 19,21. Roman.15,26,1. ad Corinth.16,15, 2. ad Corinth. 1, 1 † 9, 2 † 11, 10. 1. ad Theſſ. 1, 7.

ACHAN lapidatur, Ioſ.7, 25.1.Par. 2,7 in valle Acor, Ioſ.7,24†15,7.Iſaię 65. 10.Oſee 2,15.

ACHAZ filius Ioatham, impius rex Iuda, 4.Reg.16*.2.Paralip. 28*. Iſaiæ 7*. Matth.1,9 appellatur Eliezer, Luc.3,29. Ezechias filius in regnum patri ſuccedit, 2.Par.28,27.Matth.1,10.

ACHIAS filius Achitob, ſacerdos Domini, 1.Reg.14,3,18.appellatur Achimelech, 21, 1.

ACHIOR dux Ammonitarum, Iudith 5, 5. traditur in manus filiorum Iſrael 6,7.fit Iudæus, 14,6.

ACHIS rex Geth donat Dauidi ciuitatem Siceleg, 1. Reg.27, 6.

ACHITOPHEL Dauidi a conſilijs, adhæret Abſaloni, 2.Reg. 15, 12. dat impium conſilium, 16. 21. ſuſpendit ſe, 17,23.

ADAM creatur, Gen.1,27. collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ vſus ei interdicitur, 2, 15. perſuaſione Euæ præceptum violat, & paradiſo pellitur, 3,6, 23.Oſee 6, 7. moritur, 5, 5. Rom.5,14. 1. Corint. 15,22.

ADHORTARI ad bonum, Gen. 13,8 † 45,24. Ioſ. 22, 5.2.Paral.30, 6 † 32, 7.2 Eſdr.5.6, 9. Actor. 11,23†14, 21 † 20. 17*. 1.Theſſalon.5,11. Tit.2*. † 3, 1.Heb. 8,12.

ADONIAS affectat regnum patris ſui, 3. Reg. 1,5. vxorem petit Abiſag, & occiditur, 2,17,25, 34.

ADONIBEZEC capitur, Iudic. 1, 6.

ADORATIO angeli & hominibus tributa, Geneſ. 18,2 † 19, 1 † 23, 12, † 27, 29 † 33, 3*. † 42, 6 † 43,26. Exod. 18, 7. Num.22, 31. 1. Reg.20, 41 † 25. 23 † 28,14.2.Reg.9,6 † 14. 3*.3. Reg. 1, 15, 22.Iudith 10, 20. Eſther. 3. 2. Dan. 2, 46. Actor. 10, 25.

ADRAMELECH idolum, 4.Reg. 17, 31.

Adramelech vſus ſubſidio fratris ſui Saraſar, occidit patrem Sennacherib, 4. Reg.19,37.Iſaiæ 37,38.

ADVENTVS Domini expectandus, Matt.24,42 † 25,13 † 26,40. Mar.13, 33. Luc.12,40†21,34.Rom.13. 12.Epheſ. 6,18. Coloſſ.4,1. 1.Theſſ.5,6. 1. Pet. 4. 7 †5,8.Apoc.3,3†16,15.

ADVLTERIVM, luxuria, & fornicatio, Gen.6.2†19,5 † 31,33*. † 38, 15. Exod.22,16.Leuit. 18*. † 19, 29 † 20,10, 13 † 21,9.Num.25,1,6.Deuter. 22, 13, 22, 23 † 23,17. Iudic. 19, 2, 25. 1. Reg. 2, 22 Tob. 4.13.Prouer.2,16† 5*.† 7, 10*. † 22, 14 † 23, 27 † 29, 3. Eccle.7,27. Eccli. 23, 25*.† 25, 4. Ezech.22, 10. Actor. 15, 20. Rom.1,26.1.Corinth.5,1.† 6,9;15 † 10,8. Epheſ.5, 3.Col.3,5.1.Theſſ. 4, 3. 1.Tim. 1, 10.Hebr.13,4.

Adulterium carnale & ſpirituale prohibetur, committitur, & punitur, Geneſ. 20,2†26,7.Exod.20,15.Leuit.18,8†20,10. Num.5. 13.Deut. 5,18 † 22,22, 30. Iudic. 19,2. 2. Reg. 11, 2,4 † 12, 1,9. Iob 24,15 †31,1,9.Pſalm.72,27.Prou. 5, 3, 8,20† 6, 24, 32 † 7*. Iſaiæ 57, 1. Ierem.2, 36 † 3, 1 † 5, 7 † 13, 26. Oſee 2, 4 † 4, 2. Sapien. 3, 16. Matth.5,27 † 14, 3 † 19, 9.Ioan. 8, 3. 1 Corinth.6, 10. 1. Theſſ.4,3. Heb.13, 4.Iacob.4,4.

ADVRAM, ſuper tributa ſeu quæſtor ærarius Dauidis 2. Reg.20,24.poſtea a tributis ipſi Roboam, lapidatur 3.Reg. 12,18.

ÆGYPTIACA captiuitas prædicitur, Geneſ.15,13,incipit, Exod. 1,8,13. Act.7,18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraelis promittitur, Gen. 15, 16 † 48, 21 † 50, 14. Exod.3,17 † 6, 6 adimpletur, & exeunt viri 600000. Exod. 12, 37,51 † 13*. 14*. Num.33,1. Deuteron. 16, 1. Oſee 13, 4. Mich. 6,4.

In Ægyptum redire improbe flagitat Iſraeliticus populus, Exod. 14,11 † 16, 3. †17,3.Num.11,5†14,4†20,3.

Contra Ægyptum prophetatur, Iſaiæ 19,1,11,18 † 20,3. Ierem. 43. 20 † 44, 30 †46*.Ezech.29*.†30*.†31*.†32*.

Ægyptiaca redēptio frequenter in memoriam reuocatur tamquam ſummum beneficium, Exod.20,2.Leuit.22,33 † 26, 13. Deut 4, 37†5,6†7,8†8,14†16,6.Iudith 2,1,6,8,1.Regum 10,18. 4. Regum 17, 7. Mich. 6,4.

Ægyptus affligitur plagis varijs, Exod. 7*.8*.

7*.8*.9*.10*.11*. vt prædixit Dominus, Exod. 3, 19.

Ægyptus expugnatur a rege Babyloniæ, 4. Reg. 24,7. Ierem.46,2.

Ægyptij prodeunt in pugnam contra Iudam, 2. Paral. 12,2

Ægypto potitur Antiochus, 1. Macha. 1,17. in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem. Matth. 2,13.

ÆGROTATIO & morbus pœna peccati, Exo. 15,26. Leu. 26,16. Num. 12*. Deut 7,15†28,27,60. 2. Reg. 24,13. 4. Reg. 5,27. 2. Paral. 21,18. Ioan. 5, 14.

Ægroti viſitandi ſunt & conſolandi, Geneſ. 48,1. 4. Reg 8,29†13,14. Iob 2,11. Pſal. 40,4. Eccle. 7,3. Eccli. 7,38. Matt. 25, 37,40. Ioan. 11,3†12,9. 2. Cor. 1,4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo & deceſſu ab hac vita habuerint, Gen. 49*. †50,14. Deut. 31,1,6. Ioſ. 13*. †23*. †24*. 1. Reg. 12*. 3. Reg. 2,1,7. 2. Paralip. 32, 24. Tob. 4*. Iſa. 38,1. 1. Machab. 2. 49,61.

ÆNEAS ſanatur, Act. 9, 33.

AGABVS imminentem famem prædicit, Act. 11,28. & Paulo manus inijciendas, 21,11.

AGAG rex Amalechitarum capitur a rege Saule, 1. Reg 15,8. iubente Samuele occiditur, 15,33. iuxta prophetiam, Num. 24, 20.

AGAR ancilla Saræ parit Iſmahelem, Geneſ. 16, 15. expellitur cum filio ſuo, 21, 14. Galat. 4, 30. Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur, 1. Paral. 5,19.

AGGAEVS prophetat Iudæis, Aggæi 1,3. 1. Eſdr. 5*. †6,14.

AGRIPPA audit Paulũ, Act. 26,2.

AHIAS propheta in Silo ſecat pallium in 12. partes, 3. Reg. 11,30 mala prædicit vxori Ieroboam, 14,6.10. ſcripſit prophetias, 2. Paralip. 9,29.

ACHIMELECH ſacerdos dat Dauidi panes propoſitionis, 1. Reg. 21,6. & gladium Goliath, 21.9. transfigitur, 22, 18. appellatur Ahias, 14,3. vocatur Abiathar, Mar. 2.26.

AHIRA dux Nephtali, Num. 1,15.

ALCIMVS periurus Iudæus adeptus eſt ſacerdotium, 1. Machab. 7,5,9. 2. Machab. 14, 3, 13. perit ſubita morte, 1. Machab. 9,55,56.

ALEXANDER rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum filijs diuiſit, 1. Machab. 1,7. vide Dan. 7,6†8,8†11.4

ALPHA & ω, principium & finis, primus & nouiſſimus eſt Dominus, Iſai. 41, 4†44,6†48,12. Apocal. 1,8†2,8†21,6 †22, 13

ALPHAEVS, pater Iacobi Apoſtoli, Matth 10, 3. Marc. 3,18. Luc. 6,15. Act. 1,13.

ALTARE holocauſti, Exod. 27,1. †38,1. Num. 7*. 2. Reg. 24, 25. 3. Reg. 18, 32. 4. Reg. 16,15. 2. Paralip. 1,5†4,1† 15,8. 1. Eſdræ 3,2. Ezech. 43, 13. 1. Machab 4, 47, 53.

Altare incenſi, Exod. 30, 1, 10† 37,25 †40,10.

AMALECH filius Eſau naſcitur, Gen. 36,12,16. pugnat contra Iſrael. Exo. 17. 8. Num. 14,43. Iudic. 6,3. cæditur 7*. 1. Reg 14,48. funditus deletur, 1. Reg. 15, 2,8. iuxta verba Exod. 17, 14. Num. 24,20. Deut. 25,19.

AMAN poſtquam ad honores fuit euectus, fit læthalis hoſtis Iudæorum, Eſth. 3*. ſuſpenditur 7,10. eodem ſupplicio afficiuntur & decem filij eius, 9, 13.

AMASA filius Abigail ſororis Dauidis, 1. Par. 2,17. fit dux militiæ apud Abſalonem, 2. Reg. 17,25.

Poſt militiæ Dauidis præficitur, 19,13. tandem a Ioab per fraudem occiditur 20, 10. cauſa cædis ponitur 2. Reg. 19.

AMASIA filius Ioas recenſet populum, 2. Paral. 25,5. vlciſcitur cædem patris ſui, 4. Reg 12,21†14, 5. bello deuincit Edomæos, 14,7. capitur & occiditur, 14. 13. relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem, 15,1 appellatur Leui, Luc. 3, 29.

AMICI veri & ficti, Deut. 13,6† 33, 9. 2. Regum 3,27†13,14†15,19†20,8. Pſalm. 40,10†54,14. Prouerb. 14, 20† 18, 24†27,10,19. Eccli. 6,7†7,20†9,12†12 14†22, 25†37, 10. Ieremiæ 9, 4†12, 6 †42,1. Daniel 11, 26. Mich. 7, 5. Matth. 10,35. Luc. 12,53. Ioan. 13, 18. 1. Theſſal. 2, 14.

AMINADAB filius Aram, Matt. 1,4. hunc Naaſſon filius eius in regno ſecutus eſt, Num. 1,7†7,12†10,14

AMMON filius Lot, & filiæ eius, Gen. 19, 38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi, Deut. 23,3. 2. Eſdr. 13, 1. cæduntur ab Iſrael, Iudic. 11,32. 1. Reg. 11, 11. 2. Reg. 8. 12†10*. †12,26. aduerſus Ammon prophetatur, Pſal. 82, 8. Ierem. 49,1. Ezech. 21,20†25,2. Amos 1, 13. Sophon. 2,8.

AMNON filius Dauid oppreſſit ſororem ſuam Thamar, 2. Reg 13,14. vnde & ab Abſalone fratre ſuo confoditur, 13, 28.

AMON filius Manaſſe rex Iudæ, occiditur, 4. Reg 21. 19. 23. ei in regno ſuccedit filius Ioſias, 4. Reg. 22, 1.

AMORI filius Canaan, Gen. 10,16.

Amor-

Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci, Num. 21,23. Iudic. 11,19.

. AMRI impius rex Iſrael, 3. Reg. 16, 16,17,22,23. contra Amri Mich. 6, 16.

ANAMELECH idolum Sepharuaim, 4. Reg. 17,31.

ANANIAS prophetat contra Ieremiam, Ierem. 28,1.

Ananias cum vxore Sapphira ſubitò moritur, Act. 5,5,10.

ANATHOTH ciuitas Beniamin, Ierem. 32,7. vbi & Ieremias eſt natus, Ierem. 1,1†29,27. & ſacerdos Abiathar, 3. Reg. 2,26.

Anathothitę nolunt Ieremiam audire, Ierem. 11,21.

ANDREAS a Chriſto vocatur, Matt. 4,18. Mar. 1,16. Ioan. 1,40.

ANDRONICVS vicarius Antiochi occiditur, 2. Machab. 4,38.

ANGELI horumq. miniſterium & natura, Geneſ. 16,7*. 18*. 19*. 21,17 † 22, 11 † 24,7† 28,12 † 31,11,65† 32,24 † 48, 16. Exod. 3,2 † 13,21 † 14, 19 † 23, 20 † 32,34 † 33,2. Num. 20,16 † 22,22. Ioſ. 5, 13. Iudic. 2,1 † 5,23 † 6,11,14, 20 † 13, 3, 6,9. 1. Reg. 29,9. 2. Regum 14,17 † 19,27 †24,16. 3. Reg. 13,18† 19,5. 4. Regum 1,3, 15† 19,35. 1. Paral. 21,15. 2. Paral. 32, 21. Pſalm. 33,8 †90,11† 102,20† 103,4† 148,2. Iſai. 6,6 † 37, 36. Dan. 3,49 † 6,22 † 8,16 †9,21†10,5,10,16† 12,1. Zach. 2,3 † 3,1,6 †4,1†5,5,10 † 6,4. Mal. 2,7 † 3,1. Iud. 13, 20. Tob. 5, 27 † 6*. 9*. 12*. Tob. 7,5 † 8, 3 † 10,11†11,2. Baruc 6, 6. 2. Mach. 11, 8. Matt. 1,20†2,13,19 † 4,11†11,10†13,39, 49 † 16,27 † 18, 10 † 22,30 † 24, 31 † 26, 53 † 28, 2. Marc. 13, 32. Luc. 1,13,19, 28 †2,9,15 † 12,8 †16,22 †22,43. Ioan. 1,51 † 5,4 † 20,12. Actor. 1,10† 5,19†6,15†7, 30†8,26 † 10,3†11,13 † 12,7,11,23 † 23, 9 † 27,23. Rom. 8,38. Gal. 1,8 † 3,19 † 4, 14. Coloſſ. 2,18. 2. Theſſal. 1,7. 1. Tim. 3, 16 † 5, 21 Hebr. 1*. † 2, 2 † 12, 22 † 13, 2. 1. Pet. 1,12 † 3.22. 2. Pet. 2, 11. Iudæ 9. Apocal*.

Angelorum ruina, Iob 4,18†15,15. Iſa. 14,9. Ezech. 28,2,14,17. Ioan. 8,44 2. Pet. 2,4. Iudæ 6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Iſa. 33,7. Malac. 2. 7†3,1. Matth. 11,10. Marc. 1,2. Luc. 7, 27. Gal. 4,14 Apoc. 2*. 3*.

ANIMAE quorumdam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto, 2. Corint. 5,8. Philip. 1.24. Apoc. 14, 13.

Contra eos qui putant illas vſque in diem Iudicij quieſcere.

ANNA parit prophetam Samuel, 1. Reg. 1,20.

Anna propheti̇ſſa laudat Dominum Deum, Luc. 2, 36.

ANNAS ſocer Caiphæ, Luc. 3,2. Io. 18,13. Act. 4.6.

ANTICHRISTVS, & eius regnum, Iſai. 11,4. Ezech. 38*. 39*. Dan. 7, 7,19,24†8,9.23 † 9.27†12,1. Zach. 11,15. Matth. 24, 24. Marc. 13,6. Ioan. 5,43. Act. 20,29. 2. Theſſ. 2,3. 1. Tim. 4,1, 2. Tim. 3, 2. 2. Pet. 2*. 1. Ioan. 2,18,22†4,3. 2. Ioan. 1, 7. Iudæ 10. Apoc. 11,7†12,8†13*.†14, 9† 17*.† 19,20†20,2,8.

ANTIOCHIA ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationem. Act. 11, 19,26†13,1

ANTIOCHVS Illuſtris proficiſcitur in Aegyptum, 1. Mach. 1,18. deſtruit templum, & ſubuertit ciuitatem Ieruſalem, 1. Machab. 1,23,33. 2. Mach. 5,16. erigit idolum ſuper altare Domini, 1. Mach. 1,57. moritur, 6,16. 2. Machab. 9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi fit rex, 1. Machab. 6, 17. cum exercitu tendit in Iudæam, 6, 31. non ſeruat Iſraeli fidem, 6,62. cæditur, 7,4.

ANTIQVAE viæ inquirendæ & obſeruandæ, & a nouis declinandum, Ierem. 6,16. Prouerb. 22,28. Eccli. 8,11 † 39, 1. Rom. 16,17. Gal. 1,6,7,8. 1. Tim. 6,20, 2. Tim. 4,3. 2. Pet. 3,17. 1. Ioan. 2,24. 2. Ioan. ver. 7. Iudæ ver. 18,19.20.

APOLLO vir facundus, & Scripturarum peritus, Act. 18,24. 1. Cor. 1,12 † 3, 4† 16,12.

APOLLONIVS dux in Syria, 1. Machab. 3,12†10,69.

APOSTOLVS magnus eſt Chriſtus, Heb. 3,1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc. 6,13. mittuntur ad annunciandū regnum Dei in Iudæa. Mat. 10*. Luc. 9,24, 46. reuertuntur, 9,10. mittuntur in vniuerſum mundum ad euangelizandum, Matt. 28, 19. Mar. 16,15. Luc. 24, 46. Ioan. 15,16,27 †20,21 Act. 1,8† 10,42.

Apoſtoli vſi ſunt membranis, ſeu libris, 2. Tim. 4, 13, 15. Opifices autem qui noctes & dies alijs occupantur, iubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccli 38,26,37.

Apoſtoli & prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exod. 4,12. 2. Reg. 23, 2. Dan. 9, 10. Zach. 7,7. Matth. 10, 20. Marc. 13, 11, Ioan. 14,17. Act. 1,5†2,4†4, 31†9,17†19, 6. 1. Cor. 2,12†12,3. 2. Cor. 13,3 1. Theſſ. 4, 8. 2. Tim. 3,16. 1. Pet. 1, 11. 2. Pet. 1, 21.

APPARITIONES Dei, angelorum

rum

rum & hominum, Geneſ.32,24. Exod.3*. Num.22,21. Ioſ.5,13. 1. Reg.28,11. Matt. 17,3 † 28,2,9. Marc.9,3 † 16,5,9,12,14. Lucæ 9,30 † 24,4,15,36. Ioan. 20,12, 14,19,26. † 21,1. Actor. 1,10. † 16,9 † 18,9.

AQVA nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exo.14,22. Pſal. 65,6. Iſaiæ 43,2. Ionæ 2,5.

Aqua nominatur perſecutio, Pſal.61,10. † 143,7. Prouer.17.14. Mar.7,25. Luc.6,48. Apoc.12,17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei & dona Spiritus ſancti, Iſaiæ 11,9. † 12,3 † 35,6 † 43,20 † 44,3. Ezech.4*, Zachar.14,8. Ioan.4,10 † 7,38.

Aqua benedicta. vide Benedictio.

ARAD rex Chananitarum, pugnat contra Iſrael, Num.21,1.

ARAM qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth. 4,19. 1. Par.2,10. Matth.1,4. Luc.3,33.

ARAN frater Abraham, & pater Loth, Geneſ.11,27.

ARCA Noe, Geneſ.6,14. † 7*. 8*. Sap.10,4 † 14,6. Matth.24,38. Luc.17,27. Hebr.11,7. 1. Pet.3,20.

Arca fœderis Domini paratur, Exo.25,10,21. aſſumitur in caſtra contra Philiſtæos. 1. Reg.4,5. capitur 4,11.

Arca quid continebat, Exod. 16,34. Deut.10,2 † 31,26. 3. Regum 8,9. 2. Paral. 5,10. Heb.9,4.

ARCHELAVS regnat loco patris ſui Herodis, Matt.2,22.

ARIOLI & aruſpices, Dan.2,2,27, † 4,6. † 5,7,11. Actor.19,13. vide incantatores.

ARISTARCHVS ſocius S. Paulo & in itinere, & in vinculis, Actor.19,29 † 20,4 † 27,2. Coloſſ.4,10.

ARPHAXAD rex Medorum, a Nabuchodonoſor victus, Iudith.1,1,5,6.

ARSACES rex Perſarum & Medorum ſuperat Demetrium, 1. Machab. 14,3.

ARTAXERXES rex Perſarum recipit litteras plenas querelis aduerſus Iudæos, 1. Eſdræ 4,7,17. reſpondet, iubet ædificationem templi impediri, 4,21. permittit Iſraeli ædificare templum, 1. Eſdr.7*.

ASA filius Abiam rex Iuda tollit idola 3. Regum 15,8,12. ſubſidium quærit a Syris, & moritur, 15,19,24. Ioſaphat filius eius rex poſt eum, 1. Par.3,10.

ASAPH cantor Dauidis, 1. Paral.6,39 † 16,5

ASARHADDON, poſtquam pater eius Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum 4. Reg.19,37, Iſaiæ 37,38.

ASENETH parit ipſi Ioſeph Ephraim & Manaſſe, Geneſ.41,50 † 46,20.

ASIA ſubijcitur Romanorum imperio 1. Mach.8,6.

ASSVERVS rex Perſarum inſtruit ſplendidam cenam, Eſth.1,3. accipit Eſther vxorem, 2,9,17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Dan.9,1.

ASSVR filius Sem filij Noe conſtituit regnum Aſſyriorum, Geneſ.10,22, 1. Paral.1,17.

Aſſur virga furoris Domini Iſaiæ 10,5. contra Aſſyrios prophetatur, Numer.24,24. Iſaiæ 10,5 † 14,21 † 17,3 † 30,28,31 † 31,8.

Rex Aſſur expugnat Iſraelitas & tranſfert in Aſſyriam, 4. Regum 15,29*. † 16*. † 17*. expugnat ciuitates Iudæ, 4. Reg.18*. 2. Paral.32*. Ezech 36*.

Aſſyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4. Regum 19,37. 2. Paral.32,21. Iſaiæ 37,36. Eccli.48,24. 1. Machab.7,41 2. Machab.8,19. Tob.1,21. Ionæ,2,5.

ASTHAROTH Iudic.2,13 † 10,6 1. Reg.7,3 † 12,10.

ATHALIA filia Amos regis Iſrael, 4. Reg 8,26, perdit totam fere regiam ſtirpem 11,1. regnat ſex annos in Iudæa, 2. Par.22,12. interimitur, 4. Reg.11,16,20.

ATHENOBIVS mittitur ad Simonem, 1. Mach.15,28.

AVARITIA, Ioſ.7,20. 1. Reg.8,3 † 25,3,10. 3. Regum 21,2. 4. Reg.5,20,22. Pſalm.36,16,21. Prouerbior.1,19 † 11,28 † 12,27 † 15,6, 16,27 † 28,16,22 † 30,15, Eccle.2,26 † 4,8 † 5,9 † 6,1. Iſaiæ 5,8 † 56,11. Ierem.6,13 † 8,10. Ezech. 22,13. Amos 8,4. Mich 6,10. Abac.2,9. Eccli.14,3 † 31,3 † 41.4. 2. Machab.4,50 † 10,20. Matt.6,19 † 26,14,46 † 27,3. Marc.8,36. Luc.12,15, Ioan.12,4. Actor.5,1 † 8,19 † 24,26. 1. Corinth.6,10. Epheſ.5,3. Philippen. 4,11. Coloſſ.3,5. 1. Timoth.6,9. ad Titum 1,7,11. Heb.13,5.

AVDIENDVM verbum Dei, vide Verbum Dei.

AXA filia Caleb traditur Othonieli in vxorem, Ioſ.15,17. Iudic.1,13.

AZARIAS filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus, 4. Reg.15,5, 2. Par.26,19. reliquit filium Ioathan regem, 4. Reg.15,32, 1. Paral. 3,12, appellatur Ozias, 2. Par. 26.19. Matth.1,9. Matthat. Luc.3,29.

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa, 2. Paral.15,2.

B

BAAL idolum Samaritanorum, 3. Reg.16,31. altare Baal deſtruitur, Iudic.6,25,30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3.Reg.18,40. 4. Reg.10,25†23,5.

BAANA & Rechob ſuſpenduntur, 2.Reg.4,12.

BAASA impius rex Iſrael, pugnat contra Aſa regem Iuda, 3.Reg.15,16*.cũ omni progenie ſua extirpatur, 16,4,11.ſecundum verbum Iehu,16,1,2,3.

BABYLONICA captiuitas 70.annorum prædicitur, Leuitic.26, 31, Deuter. 4, 26 † 21, 36, 49. 4.Reg.20, 17. Eſa. 5,13,19. Ierem.13, 19, 24 † 16,9 † 20,4,6 † 25,8. Ezech.7*.12 *. 22,5. Mich. 3, 12 † 4,10. Abac.1,6. Baruc 6,1.

Babylonicæ captiuitatis initium, 4.Regum 34 *. 25*. 2.Paralip.36*. 3.Eſdr. 1, 40, 52.

Finis captiuitatis promittitur & prophetatur, Leuit.26, 42. Deuter.4. 29†30, 2. 3. Reg.33.2.Paral. 6, 24, 37. Eſaiæ 14, 1 † 40, 1 | 48, 20, Ierem. 12, 15 † 16, 15 † 24, 5 † 25, 12 † 29, 10 † 30 *. † 31, 9 † 32, 37 † 16, 27 Ezech. 11. 17.Dan.9.2,25. Baruch 6, 2. Liberatio fit 1. Eſdr.1 *. 2*. 3. Eſdr.2,1.

Babylonicæ captiuitatis cauſa, 4.Reg. 17,7,13,18. contra Babylonem, Pſal.136. 2.Eſaiæ 13*.†14,2,4†21,2,9†47*.Ierem. 25,12†50*.51*.Baruch 4, 27. Apoc.14, 8† 16,19†17*.18*.

BACCHIDES dux Demetrij, 1. Machab 7, 8. occidit Iudam ex præcepto Demetrij 9,18

BALAAM conducitur ad maledicendum Iſrael, Num.22*.†23*.docetur à Domino quid illi loquendum ſit, 23,5, 16. Balaam doctrina, 2. Petri 2, 15.Apocal. 2, 14.

BALAC rex Moabitarũ mittit nuntios ad Balaam, Numer.22,5. Ioſue 24,9. vide Iudic. 11, 25. Michææ 6, 5. Apocal. 2, 14.

BALTHASAR videt manum ſcribentem, Daniel 5, 5. occiditur, & regnum eius delabitur ad manus Darij, 5, 30 † 6,1.

BANAIAS dux Cerethi & Pelethi, 2.Reg. 20, 23.Dauidi a conſilijs 23,23. 1. Paral.11,25. poſtea præfectus militũ Salomonis,3.Reg.2,35.

BAPTISMVS a Chriſto præceptus, Matth.28,19. Marc. 16, 16 Ioannis 3, 5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt, Act.2,38, 41 † 8, 12,36 † 9, 18 † 10,47†16,15,33† 19,4 † 22,16.Rom. 6,3. 1.Corinth.1,14. Galat.3,17.Epheſ 4, 5. Hebr.6,2

Baptiſmus ſaluat, 1.Petri 3,21. baptiſmus eſt lauacrum regenerationis, Tit 3,5.

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen. 17,14.Eſaiæ 44,3.Ezech.36.25.Zach.13,1. Matth.18,14 † 28,19. Marc.1,4 † 16, 16. Ioan.1, 33 † 3, 5.Act.2,38 † 8,12,38 † 16, 33 † 18,8 Roman.6,3,4,5*. 1.Corinth.6, 11. Epheſ.5,26. Coloſſ.2,11 *. Tit.3, 5*. Hebr.10,22.1. Pet 3,21.

Baptiſmus non eſt iterandus, Epheſ.4, 5. Hebr.6,6 † 10,26. Idem declarat ipſius figura, Gen.17,14.1.Cor.10,2

Baptiſmus Ioannis, Matth.3,6†21,25. Marc.1,4†11,30. Luc.3.16 † 7,29 † 20,4. Ioan.1,25,33 † 3,23. Actor.1.5 † 11, 16 † 13,24 † 19,3.

Baptiſmus pœnitẽtiæ prædicatur.Marc 1,4. Luc.3,3.Act 2,38†13,24†19,3.Rom. 6,3. Col.2, 12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matth.20,22. Marc.10,38.Luc.12.50.

Baptiſmus in Spiritu ſancto & igne, Matth. 3, 11. Mar.1,8. Luc.3.16.Ioan.1, 33. Act.1,5 † 2,4 † 11,15.

BAPTIZANDI ſunt paruuli, Geneſ.17, 14. Exod.4,24, 25,26. Matth. 11, 28 † 18,14 † 19,13. Marc.10, 14.Luc. 18, 13. Ioan.3,5. Act 2, 39, 41 † 16,15,33 † 18, 8. 1.Corinth.1,16 † 10, 2 † 15,22. 1. Timoth 2,4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum Illuminari, Hebr.6, 4. aliquando per Renouari, Heb.6.6.

Baptizatus Chriſtus, Matth.3,13.Mar. 1, 9. Luc.3, 21. in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Matth. 3, 16. Marc.1,8. Luc.3, 21. Ioan.1,33.

Baptizat Chriſtus per diſcipulos, Ioan. 3,22 † 4, 2

Baptizata integra domus, 1.Cor.1,14. Act. 16, 15, 33 † 18,8 † 16,33.

Baptizati accipiũt Spiritum ſanctum, Act. 2,38 † 19,3 Induunt Chriſtum Galat. 3, 27. in mortẽ ipſius baptizantur, Roman. 6, 3. in vnum corpus baptizantur, 1.Corinth.12,13,27.

Baptizatus Simon Magus, Act.8,13.

Baptizatus Eunuchus, Act.8,38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Actor. 10, 47.

BARIEHV à Deo per Paulum viſu oculorum priuatur, Act.13,11.

BARNABAS ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Act 4,37.ducit Paulum ad Apoſtolos,9,27.mittitur Antiochiam,

tiochiam, 11, 22. redit in Ieruſalem, 11, 30. iterum recepit ſe Antiochiam cum Paulo 12, 25.

BARABBAS latro dimittitur, Matth. 27, 26. Marc. 15, 15. Lucæ 23, 25. Ioan. 18, 40. Act. 3, 14.

BARTIMÆVS viſu donatur Marc. 10, 46, 52.

BARVCH filius Neriæ, Ierem. 32. 12. dictante Ieremia ſcribit librum, qui comburitur, 36*. conſcribit alium, qui populo prælegitur 45, 1. Baruch 1, 3.

BARZELLAI prouidet regi Dauid de cibis, 2. Reg. 17, 27. deducit eum vſque ad Iordanem, 19, 31*. Dauid præcepit vt filijs Barzellai benefiat, 3. Reg. 2, 7.

Barzellai quoniã ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat, reijcitur a Sacerdotio, 1. Eſdræ 2, 62, 2. Eſdræ 7, 64.

BASEMATH filia Salomonis, vxor Achimaas, 3. Reg. 4, 15.

BATHVEL filius Nachor pater Rebeccæ, Gen. 22, 23.

BEATITVDO ſeu beatorum gaudium, & vita æterna, Sapien. 3, 7 † 5, 1, 16. Eſaiæ 25, 9 † 30, 29 † 49, 20 † 60*, 64, 2. Ier. 31, 3, 8, 13. Dan. 12, 13. Mat. 13, 43 † 19, 28 † 25*. Marc. 12, 25. Lucæ 9, 33 † 16, 22 † 22, 29. Ioan. 16, 20 † 17, 2, 24. Rom. 8, 30 1. Cor. 2, 9 † 15 41. 2. Corinth. 12, 3. 2. Timoth. 4, 8. 1. Petri 1, 4, 8 † 5, 4. Hebr. 10, 35 † 12, 23. Iac 1, 12. Apoc. 2*. 3*. 7, 9, 15 † 14, 1 † 21*. 22*.

Beatitudo quomodo comparetur, Eſa. 55, 9. Matth. 20, 23 † 25, 34. Marc. 10, 40. Ioan. 3, 15, 16, 36 † 5, 24 † 20, 29. Act. 2, 21 † 15, 11 † 16, 31. Rom. 1, 16 † 10, 4. Epheſ. 1, 13 † 2, 6. 1. Theſſal. 5, 9, 2. Theſſal. 2, 13. 2. Timoth. 1, 9. Tit. 1, 1 † 3, 5, 1. Petri 1, 9. Hebr. 5. 12.

BELIS & draconis hiſtoria, Dan. 14*.

BELLVM eſt pœna peccati, Leuit. 26, 24. Deut. 28, 36, 49. Iudic. 2, 13 † 3, 1, 8 † 4, 1 † 6, 1 † 10, 6 † 13, 1. Eſa. 5, 25 Ierem. 5, 15.

In belli neceſſitate quomodo ſe quis habere debeat, Exod 17, 8, 12. 1. Reg. 17, 20*. 2. Paral. 12, 2, 6 † 14, 9, 12 † 18*. 20. 1 † 32, 1, 6. Iudith. 8, 9*. 1. Machab. 3, 16, 20 † 4, 7, 10 † 7, 41, 45. 2. Machab. 8, 16, 19. Deus pugnat pro ſuis, Exod. 14, 13. Deut. 1, 30 † 3, 22. 1. Regum 17, 46 2. Paralip. 20, 15. Pſal. 17, 35 † 143, 1. Eſaiæ 30, 15. Quære Victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus, Rom. 13, 12. 2. Corin. 10, 4. Epheſ. 6, 11. Galat. 5, 17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles, Geneſ 14, 14. Iudic. 9, 27 † 20*. Ioſue 10, 1, 7. 1. Reg. 30, 1, 8.

BENEDICTIO qua homo homini benedicit, Geneſ. 14, 19 † 27, 4*. † 28, 4 † 48, 9. Exod. 12, 32, 39, 43. Leuitic. 9, 22. Numer. 24, 9*. Deuter. 10, 8 † 33, 1. Ioſue 8, 33 † 14, 13 † 15, 19 † 22, 6. 1. Reg. 2, 20. 2. Reg. 6, 18 † 13, 26 † 14, 22 † 19, 29. 3. Reg. 1, 47 † 8, 14 4. Reg. 10, 14, 1. Paral. 16, 2. 2. Paralip 6, 3. Iudith. 15, 10. Pſalm. 117, 26 † 128, 8. Prouerb. 27, 14. 1. Mach. 2, 69. Lucæ 2, 34 † 6, 28. Roman. 12, 14. Hebr. 7, 2.

Benedictio qua creaturæ conſecrantur & ſanctificantur, Exod. 28, 2 † 29, 6, 27. Leuitic. 21, 10 † 22, 2 † 27, 28, 29, 30. Numer. 5, 17 † 31, 6. Ioſue 6, 24. Iudi. 17, 3. 1. Reg. 21, 5. 1. Par. 18, 11. 3. Eſdræ 1, 41. 1. Timoth. 4, 5*. Hebr. 9, 2, 3. Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis, & cetera.

BENHADAD ſernat fidem & pactum cum rege Aſa, 3. Reg. 15, 20. obſidet Samariam, 10, 1. 4. Reg. 6, 24. ægrotat & moritur, 8, 7, 15.

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4. Reg. 3, 24. ſubijcit ſibi Iſraelem, 13, 3.

BENIAMIN filius Iacob naſcitur, Gen. 35, 16.

BENIAMITÆ abutuntur vxore Leuitæ, Iudic. 19, 25. puniuntur, 20, 41.

BESELEEL inſignis artifex, Exod. 31, 1 † 35, 30.

BESTIÆ & bruta animantia non crudeliter tractanda, Geneſ. 33, 13. Exod. 23, 12. Numer. 22, 23, 28. Deut. 5, 14 † 22, 10. Prou. 12, 10 Eccli. 7, 24.

BETHSABEE filia Eliam vxor Vriæ a Dauid cognoſcitur, & parit. 2. Regum 11, 4, 27. puer ægrotat & moritur, 12, 15, 18. fit vxor Dauidis, parit ei Salomonem, 12, 24. 1. Paralipom. 3, 5. Matthæi 1, 6.

BETHSAIDA vrbs natiua Andreæ & Philippi, Ioan. 1, 44 † 12, 21. deploratur, Mat. 11, 21. Luc. 10, 13.

BETHSAMITÆ grauiter puniũtur, 1. Reg. 5, 19.

Bona opera pietaſque vera in Deum, commendantur, Exod. 19, 5 † 20*. † 23, 19, 25. Deut. 5, 6, 11, 16 † 10, 12. Ioſue 22, 5. 1. Regum 15, 22. Pſalm. 2, 10 † 39, 7 † 49, 14. Prouer 3, 1 † 14, 31 † 3, 9. Eſaiæ 1, 16 † 58, 6 Ierem 22, 3 Ezech. 18, 6. Hoſe. 6, 11. Mich 6, 8. Zach. 7, 9 † 8, 16. Eccli. 35, 12. Matth. 5, 24, 29, 39. Lucæ 1, 75 † 8,

11. Ioan. 12, 26. Roman. 12*. 13*. 14, 27. Philip. 3, 3. Iac. 1, 27. vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos, Gen. 18, 26, 30. Exod. 6, 1 † 9, 26 † 11, 7 † 20, 6 † 34, 6. Numer. 20, 8. Deut. 4, 29 † 5, 10 † 7, 9 † 10, 18 † 28, 1 † 30, 3 † 32, 10. 2. Reg. 7, 12 † 12, 13 † 24, 14. 3. Regum 8, 23. 4. Regum 20, 5. 2. Eſdræ 9, 8. Sapient. 11, 24. Eccli. 2, 12 † 18, 1. Pſalm. 31, 5 † 35, 7 † 36, 25 † 85, 5 † 102*. 135*. † 144, 8. Iſaiæ 30, 18 † 54, 5, 7 † 55, 7. Ierem. 12, 15 † 18, 8. Ezech. 18, 27 † 33, 15. Oſe. 2, 21. Ioel 2, 13. Ionæ 4, 2. Matth. 11, 28 † 18, 19. Luc. 1, 30 † 6, 36 † 15, 20, 27, † 23, 43. Rom. 11, 4, 31. 2. Corinth. 1, 3. Epheſ. 2, 4. 1. Timoth. 1, 13, 16.

C

CÆCITAS tum corporis, tum animi, Geneſ. 19, 11. Deuter. 28, 28. 4. Regum 6, 18. Pſalm. 68, 24 † 145, 8. Iſaiæ 6, 10 † 42, 7, 16, 18 † 35, 5 † 29, 18 † 43, 8 † 56, 10 † 59, 10. Sapient. 2, 21. Tob. 2, 11. 2. Machab. 10, 30. Matth. 15, 14. Mar. 8, 18, Luc. 4, 19. Ioannis 9, 1, 4 † 12, 40. Actor. 9, 8, 18 † 13, 11. Roman. 1, 21 † 11, 10. 2. Corinth. 4, 4. Epheſ. 4, 18. 2. Pet. 1, 9. 1. Ioan. 2, 11. Apoc. 3, 17.

Cæci illuminantur, Tob. 11, 15. Matt. 9, 30 † 20, 34. Marc. 8, 25 † 10, 46. Lucæ 18, 35. Ioan. 9, 7.

CAERIMONIAE Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Geneſ. 8, 20 † 14, 18, † 15, 9 † 17, 10 † 22*. † 26, 5, † 28, 11 † 33, 20 † 43, 4, 26. Exodi 12.* † 18, 20 † 19*. Leuitic. 8, 34 † 9*. † 10, 19 † 12*. † 14*. † 23*. † 24*. Numer. 1, 50 † 4*. † 5*. † 6*. † 7*. † 8*. † 9*. † 15*. † 1. Paralip. 23*. 1. Eſd. 6*. Matth. 2, 11.

Cærimoniæ ſeu ritus certi in orando, 3. Regum 8, 22, 54, † 17, 21 † 18, 42. 2. Parali. 5, 12*. Matth. 2, 11 † 26, 39. Marc. 14, 35, Lucæ 22, 41. 1. Corinth. 11, 4*. 1. Timot. 2, 8.

CAIN primus filius Adam naſcitur, Gen. 4, 1. occidit ſuum fratrem Abel, 4, 8. Sap. 10, 3. 1. Ioan. 3, 12.

CALEB filius Heſron, 1. Paral. 2, 18. explorator terræ Canaan. Numer. 13, 8, 31 † 14, 6, 24, 30, 38.

Poſtulat, & cōſequitur terram Hebron, Ioſ. 14, 6, 9, 13 † 21, 12. Iudic. 1, 20. 1. Paral. 6, 56.

CALIX iræ & furoris, Iſaiæ 51, 17. Ierem. 25, 15. Pſalm. 59, 5 † 74, 9. Apocal. 16, 19.

Calix paſſionis, Matth. 20, 22 † 26, 39 Marc. 10, 38. Luc. 22, 42. Ioan. 18, 11.

CAMOS vide Chamos.

CANA ciuitas Galilææ, vbi Chriſtus aquam in vinum mutauit, Ioannis 2, 7.

CANAAN filius Noe maledicitur, Gen. 9, 25 † 10, 1, 6. laus terræ Canaan, Deuteron. 11, 10. Terra Canaan promittitur Abrahamo, & eius ſemini, Geneſi 12, 7 † 13, 15 † 15, 18 † 17, 8 † 26, 4 † 35, 12. Exod. 3, 8, 17. Leuit. 20, 24. Deut. 9, 6. datur, Ioſue 13, 6. quam ob cauſam Deus Cananæos expulerit, Leuit. 18, 25. Deut. 9, 4 † 18, 12 † 20, 17 † quam obrem paulatim & non ſimul illas nationes profligauerit, Exodi 23, 29. Deuter. 7, 22. Iudic. 2, 23 † 3, 1. deſcriptio & diuiſio terræ Canaan, Gen. 10, 19. Exodi 23, 31. Numer. 26, 52 † 33, 54 † 34*. Ioſue 13*. † 14*. † 15*. † 16.*. † 17*. † 18*. † 19*. Ezech. 47, 13, 21.

Cananææ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matt. 15, 28.

CAPHARNAVM, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prędicare, Mat. 4, 17. Luc. 4, 31. curat ibidem ſeruum Centurionis, Matth. 8, 13. appellatur ciuitas eius, 9, 1. increpatur, 11, 23.

CAPTIVOS inuiſere, Geneſ. 14, 14. 1. Regum 30, 9. Tob. 1, 15. Ierem. 38, 6, Matth. 25, 37. Actor. 12, 5. 2. Timoth. 1, 16. Hebr. 13, 3.

Captiuos non deſerit Deus, Geneſ. 39, 21. Sapient. 10, 13. Iſaiæ 42, 7. Actor. 5. 18 † 12, 17 † 16, 25.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccli. 19, 1. Roman. 6, 12 † 8, 12, 13, 14. Galat. 5, 16. Epheſ. 4, 22 † 5, 3. Tit. 2, 12. 1. Petri 2, 1 † 4, 2, 6. Hebr. 12, 1.

CASTITAS cœlibum præfertur caſtitati coniugali, Pſalm. 44, 15. Sapien. 6, 20. Matth. 19, 12 † 22, 30. 1. Corinth. 7, 25, 32, 34, 38*. Apoc. 14, 4.

Caſtitas hæc conſulitur vt perfectio euangelica, Matth. 19, 12. 1. Corinthiorum 7, 25.

Caſtitatis laus, 1. Regum 21, 5. Tob. 6, 16. Iudith. 15, 11 † 16, 26. Pſalm. 44, 15. Prouerb. 22, 11. Sap. 3, 13, 14 † 4, 1, 2 † 6, 20. Eccli. 6, 28 † 26, 20. Iſaiæ 7, 14 † 56, 3, 4, 5*. Zachar. 9, 17. 2. Machab. 14, 38. Matt. 5, 8, 48 † 19, 12 † 22, 30*. † 25, 1. Lucæ 1, 27 † 20, 34. Actor. 24, 25. Rom. 2, 7. 1. Cor. 7, 25*. 2. Corinth. 6, 5 † 11, 2. 1. Timot. 2, 2 † 3, 2 † 4, 12 † 5, 2. Tit. 1, 8 † 2, 5. Apoc. 14, 4.

CAVENDVM à pſeudoprophetis, Matth. 7, 15. Marc. 8, 15 † 13, 6. Lucæ 17, 21.

CAYPHAS ſummus Sacerdos cōſilium dat contra Chriſtum, Ioan.11,49 †18,14. prohibet Apoſtolis ne prædicent, Act. 4,18.

CEPHAS, vide Petrus.

CEREORVM & lampadũ in templis vſus, 2.Paral.4.20.

CERTI non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccle.9,1,2. Eccli.5,5. Rom. 8,17 † 11,20. 1. Cor.4,3,4,5 † 9, 27 † 10, 12. Philip.2,12 † 3, 11,13, 1.Timoth.1,19. 2.Pet.3,17. Hebr.3, 14 † 4,1.

CHAMOS, ſiue Camos, idolum Moabitarum, Numer. 21, 29. huic Salomon ædificat templum, 3. Reg.11,7. deſtruitur, 4. Reg 23, 13.

CHARITAS virtus fide præſtantior, Prouer.10, 12. Matth.22,38 † 25 *. vbi a nuptijs excluduntur non habentes oleum charitatis, Mar.12, 33. 1 Cor. 12, 31 *, † 13, 1, 8, 13 *. Coloſſenſes 3, 14. 1.Tim.1,5.1.Petri 4,8. 1.Ioan.4.16.

Charitas fraterna, Gen.13, 8. Leuitic. 19,18. Deut.22,1. 1.Reg. 18, 1. Eccli. 25, 2. Pſalm.132,1. Prouerb.10, 12. Matt.7, 3 † 19, 19 † 22, 38. Ioan.13, 14, 34 † 15, 12.Rom.12,10 † 13,9.1.Cor.13*. Galat. 5, 14. Epheſ.4.15 † 5, 1. Philip.2, 2.Col. 3,13. 1.Theſſal.4,9. 1.Tim.1,5. Heb.13, 1. 1. Petri 4, 8. 1. Ioan. 3, 23 † 4, 7. Diligẽdi etiam inimici, Exodi 23,4. 1. Regum 24,5,7 † 26,5 † 30,11. 2.Regum 19, 19.4. Regum 6,21. Iob 31, 29. Prouerb.25,21. Matth.5,44. Lucæ 6.27,35 † 23 33. Actor. 7,60. Rom.12,20. vide Dilectio.

CHOREAS ducere, Exod.32, 6, 19. Iudic.11, 34 † 21,21. 2.Regum 6, 14, Pſalm.149,3 † 150,4.

CHRISTVS Ieſus verus Deus & homo promittitur, Geneſ.3, 15 † 12, 3 † 17, 19,21 † 22,18 † 26,4 † 28, 14 † 49, 10. Num.24,17. Deut.18,18, 1.Reg.2, 10, 35. 2.Reg.7, 13 Pſal.2 *. 21 *. 109, 1.Eſa.7, 15 † 8,3 † 9,6 † 11,1,10 † 28,16 † 40,9,42, 1 † 45,1 † 46, 13 † 49,1,6,10 † 50,5 † 52,10 † 59,20 † 53 *. 60,1 † 62, 11. Ierem.23, 5 † 30, 9 † 33, 15. Ezech.17,22 † 34,11, 15, 23 † 37, 24. Daniel 7. 13 † 9, 24. Mich. 5, 1. Agg. 2, 8. Zachar. 2, 10 † 3, 8 † 9, 9. Malach.3,1.

Chriſtus ſecundum promiſſum Dei patris primum in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum conuerſatus, Ioan.1, 14. Deus in carne manifeſtatus eſt, 1. Tim.3,16. 1.Ioan.4,2. Deus, miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Rom.8,3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth.3. 17 † 14,33 † 17, 5. Marc.1, 11 † 5,7 † 9, 7 † 15, 39. Lucæ 1, 31 † 3, 22 † 9, 35 Ioan. 1, 34. 49 † 6, 69 † 9, 36 † 11, 27 † 19, 7. Rom.1, 4 † 8, 3,Heb.1,2 † 5, 8 † 6,6 † 7,3 † 10, 29. 2. Petri 1, 17. 1. Ioan.3, 8 † 4,9 † 5.20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth.1, 20. Luc.1, 35.

Chriſtus natus ex Maria Virgine, Mat. 1, 25.Lucæ 1,31 † 2 6, 11. Gala.4,4.Iſaiæ 7,14.natus in Bethleem, Matt.2, 1.Lucæ 2,6.11.Ioan.7,42. Michæ.5,1.

Chriſtus ſine peccato, Iſaiæ 53, 12.Io. 8,46.2,Corin.5.21. 1.Petri 2, 22.1.Ioann. 3,5.Hebr.4,15 † 7, 26. circumciditur Lucæ 2, 21. baptizatur in Iordane, Matth.3, 16. Marc.1, 9. Lucæ 3, 21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimonijs, Matth.1, 1, 16, 23 † 3, 11 † 8, 29 † 11, 5 † 16, 16 † 17, 5 † 22, 44 † 26, 64 † 27, 53. Marc.9,7 † 15,39, Lucæ 1,41,32 † 2,10,16 * † 9, 29 † 22,68. Ioan. 1,14,29,32,49 † 2, 11 † 3,2, 13,16, 35 † 5, 39 † 6,69 † 7, 40 † 9,35 † 10, 7,24, 36 † 11, 27, 41 † 12, 17, † 14 *. † 15,25 † 17, 1 † 20,28. Roman. 1, 2 † 8,3 † 9, 5. 2. Corinth.5,19. Galat.4,4. Philip.2,6 Col.2,9. 1.Tim,3,13. Tit.2,11. Hebr.1 *. † 5 *. 1. Io. 5, 20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſaiæ 53,7, Io.1, 29, Act.8,31, 1.Cor.5,7. Apoc.5,6,12 † 7,9, 17 † 13,8 † 14, 1, 8 † 17, 14.

Chriſtus eſt dominus dominantium, & rex regum, Ezech. 37, 24. Pſalm. 2, 6 † 24,7. Coloſſen.2, 10. 1. Timoth. 6, 15. Apoc.1,5 † 17,14 † 19,16. Chriſtus eſt imago Dei, Sapient. 7, 26. 2. Corinth. 4, 4. Hebr. 1, 3.

Chriſtus eſt lux gentiũ, & totius mundi, Iſaiæ 2,5 † 9,2 † 42,6 † 49,6 † 60, 1, 19. Matth.4,16. Lucæ 2,32. Ioan. 1,4 † 3,19 † 8,12 † 9,5 † 12,35,46. Actor.13,47. 1. Ioan. 1, 5 † 2,8. Apoc.21,23.

Chriſtus verus paſtor, Iſaiæ 40, 11. Ezech.34 *. † 37,24. Mich.5,3. Zacha. 13,7. Mat.26,30. Marc.14,27. Ioan, 10, 11, Heb. 13.20. 1.Pet.2, 25 † 5, 4.

Chriſtus docuit & prædicauit, Matth. 4,17 † 5 *. 6 *. 7 *. Marc.1,14. Lucæ 4, 15. † 6, 10 *. curauit omnem infirmitatem, Matt.4,23 † 8 *. 9,2,20,28. Marc.8,23. Lucæ 17, 12.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matt.17,2. Marc.9,2. Luc.9, 29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære Iudas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſal 21 *, Iſaiæ 53 *. Dan.9,26. Matth. 16, 21 † 17,12, 22 † 20, 18,22 † 26, 37, 66 † 27 *. Marc. 8, 31 † 9,

31. Lucæ 17, 25 † 18, 31 † 23 *. Ioan 18, 28 † 19 *. Acto. 3, 18 †, 8, 32 † 17, 3. Rom. 8, 32. 1. Petri 2, 21 † 4, 1. Hebr. 2, 18 † 13, 12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matth. 27, 35. Mar 15, 24. Luc. 23, 32. Ioan. 19, 18. Act. 2, 23 † 4, 10 1. Corint. 2, 2. 2. Cor. 13, 4.

Chriſti paſſio prædicta & præfigurata eſt, Gen. 22, 2. Num. 21, 8. Pſal. 21 * Iſaiæ 53 *. Dan 9, 26. Matt. 20, 22. Ioan. 3, 14. 16. † 8, 28 † 12, 32.

Chriſtus mortuus eſt & ſepultus propter peccata noſtra, Matt. 27, 49, 58. Mar. 15, 37, 42. Lucæ 23, 45, 49 Ioan 19, 30, 40. Act. 13, 29. Rom. 5, 6 † 6, 10 † 8, 34 † 14, 9. 1. Corint. 15, 3. 2. Corint. 5, 15. 1. Theſſ. 5, 10. vt prædixerat futurum, Matth. 16, 21 † 20, 22.

Chriſtus tertia die reſurrexit a mortuis, Pſalm. 15, 10. Matth. 28, 6. Marc 16, 6, Lucæ 24, 5. Ioann. 20, 9. Act. 2, 24. 31 † 10, 40 † 13, 30 † 17, 31, Roman. 4, 25 † 8, 34 † 14, 9. 1. Corint. 15, 4, 12. 2. Tim. 2, 8. idque prædictum & præfiguratum eſt, Pſalm. 15, 10. Ionæ 2, 1. Matth. 12, 40 † 16, 21 † 17, 22 † 20, 22. Marc. 8, 31 † 9, 31 † 10, 34. Lucæ 11, 30 † 18, 33. Ioan. 2, 19.

Chriſtus aſcendit in cælum, Marc 16, 19. Lucæ 24, 51. Ioann. 3, 13 † 6, 62. Act. 1, 9. Epheſ. 1, 20 † 4, 8. 1. Petri 3. 22. Hebr. 4, 14. Pſalm. 67, 19.

Chriſtus eſt Deus & Dei filius a principio & ab æterno, Ioan. 1, 1 † 8, 58 † 17, 5, 24. Michææ 5, 2. Prouerb. 8, 22. Coloſſ. 1, 16. Heb. 1, 2.

Chriſtus mediator, reconciliator & aduocatus, Ioann. 6, 44, 65 † 10, 7 † 14, 6. Actor. 4, 12. Roman. 3, 25 † 5, 2 † 8, 34. Galat. 3, 20. Epheſ. 2, 14, 17. Coloſſ. 1, 19. 1. Timot. 2, 5. Heb. 7, 24 † 8, 6 † 9, 15, † 12, 24. 1. Ioan. 2, 1 † 4, 10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei patris, Pſalm. 109, 1. Matth. 22, 44. Marc. 16, 19. Lucæ 22, 69 Actorum 7, 56. Rom. 8, 34. Epheſ. 1, 20. Coloſſ. 3, 1, 1. Pet. 3, 22. Heb. 1. 13 † 10, 12 † 12, 2.

Chriſtus venturus eſt iudicare viuos & mortuos, Pſalm. 95, 13. Matth. 16, 27 † 24, 30 † 25, 21. Lucæ 17, 24. 30 † 21, 25. Ioan. 5, 22. Actor. 1, 11 † 10, 42 † 17, 31. Rom. 2, 16. 2. Corinth. 5, 10. 1. Theſſ. 4, 16. 2. Theſſ. 1, 7. 2. Tim. 4, 1. 1. Pet. 4, 5. Heb. 9, 28. Iudæ 14. Apoc. 1, 7 † 20, 11.

Chriſto omnia tradita ſunt a Patre, & ſubiecta, Matth. 11, 27 † 28, 18. Lucæ 10, 22. Ioann. 3, 35 † 17, 2. Epheſ. 1, 22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſal. 32, 6. Ioann. 1, 3. Epheſ. 3, 9. Coloſſ. 1, 15. Hebr. 1, 2.

Chriſtus manet in æternum, Pſal. 109, 4. Iſaiæ 9, 7. Daniel 7, 14. Mich. 5, 1. Ioan. 12, 34.

Chriſtus eſt Leo, Apoc. 5, 5.

Chriſtus eſt ſtella matutina, 2. Pet. 1, 19. Apoc. 22, 16.

Chriſtus nouit omnia, Ioann. 16, 30 † 21, 17. Apoc. 2, 23.

Chriſtus eſt vnum cum Patre Ioan. 10, 30 † 14, 10, 20 † 17, 21.

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit, Zach. 2, 8. Prou. 14, 31 † 17, 5. Matth. 10, 42 † 18, 5 † 25, 35. Mar. 9, 40. Luc. 10, 16. Act. 9, 4. 1. Theſſ. 4, 8.

CHRISTIANI appellantur fideles Actor. 11, 26 † 26, 28. 2. Cor. 10, 7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Act. 9, 41. Roman. 1, 7 † 12, 13 † 15, 26 † 16, 2, 15. 1. Cor. 1, 2 † 6, 1 † 14. 33. 2. Cor. 1, 1 † 9, 1, 12 † 13, 12. Ephel. 1, 1, 15 † 5, 8, 18 † 4, 12 † 6, 18. Philip. 1, 1 † 4, 21. Coloſſ. 1 *. Theſſ. 5, 28, 1. Tim. 5, 10. Hebr. 6. 10 † 13, 24.

Chriſtianis viuendum ſicut Chriſtus vixit, Galat. 2, 19. 1. Ioan. 1, 7 † 2, 6 † 3, 3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Ioan. 12, 26 † 14, 3 † 17, 24.

CHVS filius Chã, Gen. 10, 6. 1. Par. 1, 8.

CHVSAI amicus Dauidis, nunciat Dauidi quid in eum meditetur Abſalon, 2. Reg. 15, 32 † 17, 15, 16.

CHVSAN Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annos, Iudic. 3, 8.

CIBVS quis Iudæis vetitus, Exo. 21, 28 † 22, 31. Leu. 3, 17 † 7, 23 † 11, 4 † 17, 10, 13 † 19, 26. Deut. 12, 16, 23 † 14, 7, 20. 1. Regum 14, 32.

CIBORVM & potus in conuiuijs luxus, Iſaiæ 5, 12. Ezech. 16, 49. Lucæ 21, 34 † 16, 19. Roman. 13, 13. Galat. 5, 21. 1. Pet. 4, 3. 2. Pet. 2, 13. vide Ebrietas.

Cibare eſurientes ſeu fame laborantes Deut. 23, 4. Iudic. 8, 5. 1. Reg. 21, 3 † 35, 8, 23. 2. Reg. 16, 1. Iſaiæ 58, 7. Matth. 25, 35.

Cibus ſumendus cum gratiarum actione. vide Gratia.

CIBI delectus habendus. vide Abſtinentia.

CIRCVMCISIO carnalis & ſpiritualis, Gen. 17, 10 † 21, 4 † 34, 24. Exod. 4, 25 † 12, 44. Leui. 2, 3. Deut. 10, 16 † 30, 6. Ioſue 5, 2, 7. Iudith 14, 6. Ierem. 4, 4 † 6, 10 † 9, 25. 1. Mach. 1. 16. 51, 63. 2. Mach. 6, 10. Lucæ 1, 59 † 2, 21. Ioann. 7, 22. Act. 7, 8 † 15, 1, 24 † 16, 3 Roman. 2, 25, 29. † 3. 1 † 4, 10. 1. Corinth. 7, 19 Galat. 2, 3 † 5, 2 † 6, 12. Epheſior. 2, 11. Philipp. 3, 2. Coloſſ. 2, 11 † 3, 11

CLAVDIVS Cæſar Romanus, præcipit

ripit omnes Iudæos exire Roma Act. 18, 2, huius tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act. 11, 28.

CLAVDIVS Lyſias mitit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ, Act. 23, 23, 30.

CLEOPATRA filia Ptolemæi traditur Alexandro, 1. Mach. 10, 58. tunc adimitur, & traditur Demetrio, 11, 11.

CLEOPHAS ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lucæ 24, 13. cognouit Chriſtum in fractione panis, 24, 30.

COGITATIONES prauæ quas odit Dominus, Zach. 8. 17. Prouerb. 6, 14. Matth. 15, 19. Marc. 7, 21.

Cogitationes cordis Deus nouit, 3. Reg. 8, 39, 2. Paral 6, 30. Io. 2, 25. & nulla latet eum, Iob 42, 2. Eccli. 42, 19. Iſaiæ 28, 15. Matth. 9, 4. Heb. 4, 12. nouerunt eas, & alij quibus Deus voluerit reuelare, 4. Regum 5, 26 † 6, 12. Dan. 2, 29*.

COGNOSCERE licet ſubinde homines ex verbis, & factis, Eccli. 19, 27. † 27, 9. Matth. 7, 16 † 12, 33. Lucæ 6, 44.

Cognoſci Deus humana ſapientia non poteſt, niſi ipſe reuelet paruulis & humilibus, Matt. 11, 25 † 16, 17, Luc. 10. 21. Ioan. 7, 28 † 8, 19, 27 † 10, 14 † 14, 4 † 15, 15 † 17, 6. Act. 17. 23. 1. Cor. 1. 17, 18 † 2, 6, 10 † 3, 19. Coloſſ. 1, 26.

CONCIONATORVM, Paſtorum, & Prophetarum officium, 1. Reg. 12, 23. Iſai. 58, 1 † 61, 1. Ierem. 1, 5. Ezech. 3, 1 † 9, 12 † 33, 2, 7. Act. 3, 18, 24. vide Epiſcoporum electio & officium.

CONCORDIA fratrum commendatur, Pſal. 132, 1. Eccli. 25, 2. Roman. 12, 16. idem ſapere, idemq. ſentire iubemur. Rom. 12, 16 † 15, 6. 1. Corinth. 1, 10. Epheſ. 4, 3. Philip. 2, 2 † 3, 17 † 4, 2, 1. Pet. 3, 8.

CONCVPISCENTIA prohibetur, & punitur, Exod. 20, 17. Num. 11, 33 † 21, 5, 6. Ioſue 7, 21, 24. Eccli. 19, 1. † 42, 11. Iob 31, 1. Prouerb. 6, 25. Matth. 5. 28. Marc. 4, 19. Roman. 6, 12 † 7, 8 † 13, 14. Galat. 5, 16. Col. 3, 5. 1. Theſſ. 4, 3. 1. Tim. 6, 11, 2. Tim. 2, 22. 1. Corinth. 10, 6 1. Pet. 1, 15 † 2, 11 † 4. 3. 2. Pet. 1, 4. 1. Io. 2. 16. Iacob. 1, 14 † 4, 1. Iudæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere, refrenare & mortificare iubemur, Eccli. 18, 30. Roman. 6, 12 † 8, 8, 12 † 13, 14. Galat. 5, 16. Epheſ. 4, 22 † 5, 3. Col. 3, 5. Tit. 2, 12. 1. Petri 2, 1 † 4, 3, 6. Heb. 12, 1.

CONDONANDVM fratri in nos peccanti, Eccli. 28, 8. Matth. 5. 23 † 6, 14 † 18, 22, 35. Lucæ 17, 3. Epheſ. 4, 32. Coloſſ. 3, 13.

CONFESSIO peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex, Geneſ. 41, 9 Leuit. 16, 21, 39 † 26, 40. Num. 5. 6. Ioſ. 7, 19, 2. Reg. 24, 17. 1. Eſdr. 9, 6. 2. Eſdr. 9, 2. Pſal. 27, 7 † 31, 5 † 37, 19 † 73, 19 † 94. 2. Prouerb. 16, 3 † 18, 17 † 28, 13. Eccli. 4, 25, 31 † 7, 34 † 17, 27. Iſaiæ 38, 15. Daniel. 9, 5. Matth. 3, 6 † 16, 19. Lucæ 11. 4 † 18, 13. Ioan. 20, 23. Iacob. 5, 16. 1. Ioan. 1, 8, 9.

CONFIRMATIONIS ſacramentum, Actor. 8, 17. Heb. 6. 2

CONFITERI Chriſtum & eius doctrinam, Matth. 10, 32. Lucæ 12, 8. Rom. 10, 9. 1. Petri 13, 15. Vide Erubeſcere Euangelium,

CONIVRATIO & ſeditio, eiuſque punitio, Numer. 16*. † 20. 2. Iudic. 9, 23, 31, 34 † 12, 1, 4. 2. Regum 20. * 3. Regum 1, 5. Eſther 2, 21. Acto. 5, 36, 37 † 19, 23 † 23, 13. 20.

CONNVBIVM, vide Matrimonium.

Connubium ſpiritale inter Deum, & animam, Cantic.* Iſaiæ 50, 1 † 54, 5 † 62, 4. Ierem. 31, 22. Ezech. 16, 7, 8. Oſee 2, 20. Matth. 9, 15 † 22, 2 † 25, 5 Marc. 2, 19 2. Cor. 11, 2. Apoc. 19 7 † 21, 2, 9.

CONSCIENTIÆ bonæ tranquillitas, Prouerb. 15, 15. Eccli. 13, 30. 1. Ioan. 3, 21. 2 Corinth. 1, 12. conſcientiæ malæ perturbatio, Sapien 17, 10. 11.

CONSECRATIO ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, ceterarumq. rerum, quarum eſt vſus in ſacris, Exod. 28, 41 † 29, 1, 7, 21, 29, 35 † 32, 29 † 40, 11. Leuit. 7, 30, 37 † 8, 9, 22, 31, 33 † 18, 21 † 21, 7, 10 † 22, 2, 3 † 23, 12 † 27, 10, 16, 21, 28. Numer. 3, 3 † 6, 5, 9, 13 † 7, 1*. † 8, 12. † 18, 10. Ioſue 6, 24 Iudic. 16, 17 † 17, 3. 3. Reg. 15, 15. 1. Paral. 16, 10 † 18, 11 † 22, 19. 2, Paralip. 2, 4 † 17, 16 † 23, 9 † 26, 18. 1. Eſdr. 3, 5 † 8, 25. Eccli. 49. 9

CONSILIA mala diſſipat Deus, Geneſ. 11, 7 † 37, 18 † 50, 19. Numer. 22*. 2. Regum 15*. † 17, 14. 2. Eſdr. 4, 8, 15. Eſther 7, 5*. Iob. 5, 13. Pſalm. 2, 4 † 20, 12 † 32, 10. Iſaiæ 7, 8 † 19, 3. Matth. 27, 62. Actor. 5, 19 † 9, 24 † 23, 12, 19, † 27, 42

CONSOLATIO pauperum, vide Eleemoſyna.

CONSORTIVM bonorum, & malorum, vide Societas.

CONSTANTIA fidelium, 1. Reg. 3, 13 † 16, 26*. 3. Reg 18, 4, 13. 4. Reg. 3, 13. Sapient. 5, 1. Iudith 13, 3, 10. 1. Machab. 1, 65 † 2, 16, 24 † 14. 42. 2. Machab. 6. 10, 19

6,10,19*.†7*. Dan.13*.Matth.14,3. Act. 4,8,13.1.Theſſ.1,6.

CONSTITVTIONES ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium, ſeruandæ ſunt vt ipſius Dei, Exod. 16,8.Luc.10,16.Act.16,4.1.Theſſ.4, 2,8. Rom.13,1.Tit, 3,1.

CONSVLENDVS Deus dubijs in rebus, & eius vicarij. Geneſ. 25, 22. Exodi 18, 19. Leuitic.24,12.Numer 9,7, 26 † 15,34 † 27,5.Deuteronom.1,17† 17, 8. Ioſue 9,14 Iudic.1,1† 18,5†20,18,23 † 21,2.1.Regum 10,22†23,4,10, 12 † 30,8. 2.Regum 2,1†5,19,23†21,1,3.Reg.14,2† 22.5,6,15.4.Regum 3,11,16†8, 8†22, 13. 2.Paralip. 18,4,14†33,18.Pſalm. 18,24. Iſaiæ 8,11 †30,2†45,11 Ierem.37,3,5†42, 2.Ezech 14,1,2.Zach 7, 2. Tob.4,19.Eccli.37,17.Luc.16,27.

Conſulendi non ſunt diuini, vel magi, vel incantatores, & arioli. Leuit. 19,31† 20,6.Deut.18,11.1.Reg.28,7,9.3.Reg.22, 6.4.Reg.1,2,6†3,13 2.Paralip.18,5. Dan. 2,2†4,5†5,6.

CONTRISTARE Spiritum ſanctum Epheſ.4,30.

Contriſtari ad pœnitentiam commendatur,2.Cor.7,9.

CONTRITIO vera prædicatur, Iere.7,3.Matt.3,2†4,17. Luc.3,3,8† 13,5 †24,47.Act.2,38†3,19†8,22† 17,30 † 20, 21†26,20.

Contritioni veræ promittitur remiſſio ſeu venia, Deuter.4, 29 † 30,2.1.Regum 7,3.2.Paralip. 7, 14 † 30,6†34,26.Iob 22, 23.Prouerb.28,13. Pſalm. 31, 15. Iſaiæ 1, 16†30,18†45,22†55,7 † 59, 20. Ierem. 3, 10,17†18,8†29,12†31,18,20.Ezec. 18,21, 27†33,14.Oſee 14,2.Ioel 2, 12, Ion. 3, 8, Zach.1,3.Mal.3,7.Eccli.17,23.Luc.15,18. Act.3,19†26,18, 20.

Contritio quærenda & amplectenda dum ſani ſumus. Eccli. 17, 24†18,25.

Contritionis veræ exempla. Iudic. 10, 15,2, Reg. 12,13†24,10,17.2.Par.12,6†33 12 Ionæ 3*.Iudith 4,8,Matt.26,74. Lucæ 7,37,44†15,18†18,13†19,8†22, 62†23,41. Actor.2,37.

Contritionis falſæ exempla. Gen,4,13 †27,38.Exo,8,8†9.27†10,16.Ioſue 7,20. Iudic.1,7.1.Regum 15,24,30†24,17.Regum 13,6†21,27.Sapien.5,3.1. Macha. 6. 12.2.Machab.9,12.Matth.27, 4.Act.8,13, 23.Hebr.12,17.

COOPERARI gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

COR ſiue voluntas hominis a Deo pro facto accepiatur, Geneſ.4,4 † 22,11. Exodi 25,2†35,5.Deut.19,5 Matth.13,8. Marc.12,41.Luc.21,1.2.Cor.8.12. quære voluntas pro facto.

Cor mūdatur & ſanctificatur per Chriſtum, Pſal.50,4.Ioan.13,10 † 15,3†17, 19 Act.15,9.1.Corint.6,11.Eph,5.26,1. Pet. 1,22.1.Ioan.1,7†3,3.Hebr.1, 3†9,14 † 10, 10,14†13,12.

CORNELIVS Centurio conuertitur. Act.10,3,44.

CORONA vitæ,4. Eſdr.2, 43. Sap. 5.17,2.Timoth.4,8.1.Pet 1,4.Iacob. 1.12. Apoc.2,10

CORREPTIO fraterna, Geneſ. 37,21.Leuit.19,18.Pſal.140.5,Prouerb. 1. 20†9,7†10,17†12,1†13,1†15,31†17, 10† 24,25†25,12†27,5†28,23†29,1. Eccleſ.7, 6.Eccli,19,13†20,1†21,7 † 32,13. Oſee 4, Matt.18,15.Lucæ 17,8. Galat.2,11 † 6,1. 1.Timot.5,20.2.Tim.2,25. Heb.3. 13. Iacobi 5,19.

Correptio impiorum eſt pijs in timorem & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat Matth.7.3.Luc.6,41.Ioan.8,3. 1. Tim. 3, 2.Tit.1, 6.

CREATOR omnium rerum Deus Gen.1,1. Exodi 20,11. 1. Paralip. 29,10. Pſalm.88.12 † 95,5†113,15†120,2 † 123, 8 † 145,6.Iſaiæ 37,16 †40,28† 42, 5 † 44, 24 † 45, 12 † 48,13 † 51, 13. Ieremiæ 10, 12 † 32, 17 † 51, 15. Zachar. 12, 1.Ionæ 1.9.Eccli. 1,8.Baruch 3,32.Matth. 11,25. Ioan.1.3.Act.4,24 † 14,14 † 17, 24.1.Corinth.8,6. Epheſ.3,9.Coloſſen.1.16.Heb. 1,2,10 † 3,4†11,3. Apocal. 4,11 † 10,6† 14, 7.

CRESCERE in ſcientia,Epheſ.4, 15.Coloſſ.1,10.1.Pet.2,2.

CRVX & tribulatio omnibus pie viuentibus,Geneſ.4,8†27,41 † 37,17. 2. Regum 16,5,13.Eccli.2, 1.Pſalm. 33, 20. Prouerb.24,16.Matth.10,16*.† 12,14†16 24†24,9.Marc.13,9.Lucæ 14, 26 † 21, 11. Ioan.15,20†16,1.Actorum 9.23.Galat.4, 29.1.Theſſ.3,3.2.Tim. 3, 12.1.Pet.4,1,12 † 5,10.

Crux a Deo imponitur ad noſtram vtilitatem,2.Regum 7,14. Iob 5,17†33,16. Prouerb.3,11.Ieremiæ 46,28,2. Machab. 6,12.Tob.2,8†12,13.Iudith 8, 22. 1. Corinth. 11,32,1.Pet.4,17. Hebr.12,5.Apoc. 3, 19.

Per Crucem & res aduerſas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam,Exodi 1,12.2.Par. 33. 11. Iudith 8,15,21.Prouerb.6,33.Matt.7,24,Luc.24, 26,46.Ioan.12,25.Act.14,21.Rom.8,17.2. Corin.4,8,17†5,1.Philip.2,8,2. Theſſ. 1*. Heb.2,9†12,2.

Crux patienter eſt & læto animo ferenda, Matth. 5, 10 † 10, 38. Ioan. 15, 20 † 16, 33. Actor. 5, 41 † 16, 25. 2. Corinth. 8, 2. Col. 1, 24. Hebr. 10, 34. Iacobi 1, 2, 12. 1. Petr. 4, 12, 16.

In Cruce & afflictione conſolatio, Iob 5, 17*. Prouerb. 18, 12. Iſaiæ 26, 12, 19. Thren. 3, 28. Matth. 5, 10. Ioan. 15, 20 † 16, 20, 33. Rom. 8, 18. 1. Corinth. 10, 13. 2. Cor. 1, 4, 8.

Per Crucem experitur nos Dominus, Iudith 8, 21. Eccli. 2, 1 † 27, 8. Prouerb. 17, 3. Sap. 3, 5, 6. 2. Theſſ. 1, 4. 1. Pet. 1, 7.

CVLTVS Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deuter. 5, 19 † 6, 5 † 10, 12 † 11, 13 † 26, 16 † 28, 47 † 30, 2. Ioſue 22, 5. 1. Reg. 12, 20. Eccleſ. 7, 31. Iſaiæ 29, 13 † 64, 11. Matth. 15, 8 † 22, 36. Ioan. 4, 23.

Cultus externus Deo gratus, vide Ceremoniæ.

CYRVS rex Perſarum permittit captiuos Iſraelitas in Iudæam redire, 2. Par. 36, 22. 1. Eſdræ 1, 1. 3. Eſdræ 2, 1. reſtituit eis vaſa quondam a Nabuchodonoſor ablata, 1. Eſdræ 1, 7 † 5, 14. Dan. 1, 2.

D

DÆMONES expelluntur, Matth. 8, 16, 31 † 9, 33 † 12, 22 † 17, 18. Lucæ 4, 33 † 8, 7, 28 † 9, 42 † 10, 18 † 13, 10. Act. 5, 19 † 8, 7 † 16, 18. etiam per malos, Matth. 7. 22. Mar. 9, 39. Luc. 9, 49. Act. 19, 13.

Dæmones agnoſcunt & credunt Deum Matt. 8, 29. Marc. 1, 24 † 3, 31 † 5, 7. Luc. 4. 34, 41 † 8, 28. Act. 19, 15. Iac. 2, 19.

Dæmonibus immolare nefas, Leu. 17, 7. Deut. 32, 17. 2. Paral. 11, 15. Pſalm. 105, 37. Bar. 3, 4. 1. Cor. 11, 20.

DAGON idolum Philiſtinorum, Iudic. 16, 23. 1. Regum 5, 2. 1. Machab. 10, 83 † 11, 4.

DAMASCVS metropolis Syriæ vaſtatur a Theglath, Phalaſar. 4. Reg. 16, 9. contra Damaſcum prophetia, Iſaiæ 17, 1 † 8, 4. Ierem. 49, 23. Amos 1, 3.

DAMNATIO æterna quæ parata eſt diabolo, & omnibus impijs, Sapien. 5*. Iob 10, 22 † 36, 12. Iſaiæ 24, 21 † 30, 33 † 66, 24. Dan. 7, 11. Matth. 3, 12 † 5, 29 † 8, 12 † 13, 50 † 18, 8 † 22, 13 † 23, 33 † 25, 30, 42. Marc. 9, 47. Lucæ 3, 17 † 16, 23, 25. Hebr. 10, 27. 2. Theſſ. 1, 8. 2. Pet. 2, 4. Iudæ 6. Apoc. 19, 20 † 20, 10 † 21, 8.

DAN filius Iacob, Geneſ. 30, 6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Iud. 18, 1. pugnat contra Leſem, & expugnat, Ioſue 19, 47.

DANIEL appellatur Balthaſar, Daniel 1, 7. interpretatur ſomnia, 2, 31 † 4, 7. 11, 18, 25. conſtituitur gubernator totius regni Babel, Daniel 6, 3. proijcitur in lacum leonum, 6, 16. Liberat Suſannam, 13, 51, 60.

DARE melius quàm accipere, Eccli. 4, 36. Act. 20, 35.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maxime autem domeſticis fidei, Eccli. 7, 35 † 12, 8. Matth. 5, 42. Lucæ 6, 30, 38. Roman. 12, 13. Galat. 6, 10. vide Eleemoſyna.

DARIVS filius Aſſueri, Daniel 9, 1. occupat regnum Babel, 6, 1. impiam legem ſtatuit 6, 8. præparat regium conuiuium, 3. Eſdræ 3, 1.

Darius renouat mandatum Cyri, 1. Eſd. 6, 1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1. Machab. 1, 1.

DAVID filius Iſai (qui Ieſſe appellatur, Matth. 1, 6.) a Samuele vngitur, 1. Reg 16, 13. interfecit leonem, vrſum, & Goliath gigantem, 17. 34, 49. paciſcitur cum Ionatha, 18, 3 † 20, 8, 16, 23 † 23, 18. manducat panes propoſitionis, 21, 3. ſimulat amentiam coram Achis rege, 21, 13. fugit cum patre & matre in Maſpha, 22, 5. præcidit oram chlamydis Saul, 24, 5. mittit ad Nabal decem iuuenes, 25, 5. tollit haſtam Saulis, 26, 11. fugit ad Achis regem Geth, 27, 2. vngitur in Hebron in regem Iuda, 2. Regum 2, 4. poſcitq. eum regem vniuerſus Iſrael, 2. Regum 5, 1. 1. Paralip. 11, 3 † 12, 38. iuxta verbum Ionathæ, 1. Reg. 23, 17. & Saulis, 24, 21. committit adulterium, & homicidium, 2. Regum 11*. pœnitet eum peccati, 12, 13. fugit a facie filij ſui Abſalom, 15, 14. libauit aquam Domino, 23, 16. recenſet populum, 24, 2. emit ab Areuna aream, 24, 24. conſilium capit de domo Dei ædificanda, 1. Paralip. 17, 1. conſtituit operarios & architectos, 23*. 24*. 25*. 26*. 27*. relinquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3. Regum 1, 30. moritur & ſepelitur, 2, 10. Act. 2, 29 † 13, 36. commendatur, Eccli. 47, 2.

Dauid ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur, Ieremiæ 30, 9. Ezech. 34, 24 † 37, 23.

Dauidis filius appellatur Chriſtus, Matth. 1*. † 15, 22 † 22, 45. Marci 12, 35. Lucæ 20, 41. Act. 2, 29 † 13, 22. 2. Tim. 2, 8. Apoc. 5, 5.

DECIMARVM vſus & decimæ. Geneſ. 14, 20 † 28, 22. Leuit. 27, 30. Numer. 18, 21, 28. Deuter. 12, 6 † 14, 28 † 26, 12. 1. Regum 8, 15. 2. Paralip. 31, 5. 2. Eſdr. 10, 37. Hebr. 7, 2.

Decimæ debentur ſacerdotibus, Deut. 18.3.2.Paral.11.4.vide Sacerdotes.

DEDICATIO templi, vel altariũ, Num.7.10,11,84,88.3.Reg.8,26,63,65. 2,Paralipo.7,5,9† 5,8.1.Eſdræ 6.16,17. 2.Eſdræ 12,27.3.Eſdræ 7,7.Pſalm.29,1. Machab.4,56,57,59.2.Machabeor.2,9, 12.20.

DEMETRIVS filius Seleuci exercet tyrannidem,1.Machab.7,1.fœdus inire cupit cum Ionatha,10,3.fœdus ictum violat,11,53.

Demetrius aurifaber negotium faceſſit Paulo,Acto.19,21.

DETRACTIO, Pſalm.14,3† 100. 5.Eccleſ.10,20.Prouerb.10.18†11,13†16, 28†20,19†26,20.Rom.1,30.2.Cor.12.20. 1.Pet.2,1,12 Iac.4,11.

DEVS eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile.Gen.17.1†18 14†35 11†43,14†48,3.Num.11,23.1.Reg.14,6. 2.Paralip.14,11.Sapient.11,22.Iob 42,2. Iſaiæ 40,10*.†46,9†50,2†59,1.Ierem.32, 17,27.Zachar 8,6.Matth.19,26.Marc.9, 23†10,27†14,36.Luc.1,37†18,27.Epheſ.3, 20.Apoc.16,7,14†19,6.

Deus omnia regit & gubernat pro ſua voluntate.Geneſ.45,5†50,19.Deuteron. 8,18.1.Regum 9*.Sapient.12,13.Tob.7, 12,Iob 9,5†12,11.Pſalm.102,19†113,3† 116,1.Prouerb 10,22†16.4,9†19,21†20, 24†21,1,30 Eccleſ.1,15.Iſaiæ 26,16†45,7 Ierem.10,23†27,5.Dan.2,21†5,18.Matt. 6,33†11,26†20,14.Luc.12,11.Ioan.5,17. Rom.9,15 2.Cor.3,5.Phil.2,13.Hebr.13, 21.Apoc.4,11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deutero.32,6.Pſalm. 102,13 Prouerb.3.7.Ierem.3,4,14,19.Malach.1,6.Matth.6,9†18,14†23,8,Luc.11, 2.Ioann.20,17.Roman.8,15.1.Corinth. 8,6.2.Corinth.1,3†6,18,Epheſ.3,14†4 6.1.Theſſalonic.1,3.2.Theſſalon.1,1,2.† 2,16.

Deus eſt verax & fidelis, Exodi 34,6. Num.23,19.Deuteron.7,9†32,4.1.Regum 15,29 Iſaiæ 49,7.Ioann.3,33†8,26.Rom. 3,4.1.Corinth.1.8†10,13.1.Theſſalon. 5,24.2.Theſſal.3,3.2.Tim 2.13.Tit.1,2,3. Ioan.1,9†5,20.Hebr.10,23.Apocal.3, 7,14.

Deus eſt in eſſentia vnus, præter quem non eſt alius, Exod.3,14.Deuteron.4,35 †6,4†7,9†10,17†32,39.2.Regum 7,22,3. Regum 8,60†18.36.1.Paralip.19,20 Sapiẽ. 12,13.Iſaiæ 37,16†41,10† 43,6,24† 45*.† 46,9.Oſee 13,4.Tob.8,20†13,4,Eccli. 36,5.Marc.12,29.Ioan.17,3.1.Corinth.8. 6†12,6.Galat.3,20.Epheſ.4,6.1.Timo. 2,5.

Deus eſt trinus in perſonis, & vnus in eſſentia. vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet, nec finem: ſed eſt ipſe principium & finis, Gen.21,33.Exod.15,18.Iob 36,26. Iſai.41,4†43,10†44,6†48,12†57,15.Dan 7, 9.Rom.16,26.Hebr.1,8.Apoc.1,8,17†21, 6.†22,13.

Deus nouit, audit, & videt omnia, Exod.3,19.Num 12,2 Deuteron.31.21,1. Regum 2,3†16,7.2.Paralip.16,9.Iob 14. 6†28.11†28,24†31,4†42,2.Pſalm.7,10†32, 13†37,10†89,8†130,8 Prouerb 5 21†15.3, 11†24,12.Iſaiæ 29,15†40,27†48,4.Ieremiæ 1,5†7,11†17.10†23,24†32,19.Ezech. 11,5.Eccli.16,15†17,13†23,27†39,24,27 †40,9.Sapien,1,10.2.Machab.9,5†12,22. Mat.6,4†21,2.Mar.2,8†14,13.Luc.22,10, Ioan.1.47†13,21†16,30†21,17.Act.15,8. Rom.8,27.1.Theſſ.2,4.1.Ioan.3,20.Heb. 4,13.Apoc.2,23.

Deum nemo videre poteſt,Exod.33,20. Deut.4.12.Ioan.1,18†6,46.1.Tim.6,16.1. Ioan.4,12.

Deus,& diuina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehendi, Exod.33,20,3.Regum 3,5.Iob 32,8. Pſalm.93,10†118*.†142,8.Iſaiæ 22,22† 54.13.Matt.11,25†13,11†16,17.Luc.8,10 †10,21†24,44 Ioan.1,10†3,3†6.44,65† 14,8,17†17,6.Act.16,14.Rom.1,19†11,33. 1.Corinth.1*.Galat.1,11.1.Timo.6,16. Apocal.3,7.

Deus eſt immenſus & incircumſcriptus.3.Reg.8,27.2.Paralip.2.6†6,18.Iob 11,8.Pſalm.138,7,10.Iſaiæ 6,3†66,1,Ierem.23,24.Amos 9,2.Sap.1,7 Matth.5,35. Act.7.48†17,24

Deus teſtatur ſe Deum, id eſt,ſaluatorem & conſolatorem Iſraelis, omniumq. eorum qui rite ipſum colunt & inuocant, Gen.17,1,7 Exod.6,2†20.2†29,45.Leuitic.26,12.Pſalm.17,3†49.6.Iſaiæ 30,19. Ieremiæ 31,33†32,38.Ezech 37,23.Ioan. 10,17.

Deus eſt Dominus ac creator cæli & terræ. vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, odit, Sap. 11,25.

Deus eſt iudex totius mundi, reddens vnicuique mercedem pro merito, Geneſ. 18,25.Deut.10,17.Iob 34,11.Pſalm.7.9† 61,13†93,2†95,13.Iſaiæ 11,3,Eccli.35,22, 27,Ierem.17,10†25,34.Matth.16,27†25 31.Act.17,31.Rom.2,6.2.Tim.4,8.Hebr. 12,23.

Dei miſericordia, patientia, charitas, ſapientia, verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcriptu-

tis

ris & alijs per communicationẽ tribuuntur, vt vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur, Deut. 6, 4 † 32, 39. 1. Regum 2, 2. Pſalm. 85, 10. 2. Macha. 7, 15. Marc. 12, 29. alijs tribuitur, Exo. 7, 1 † 22, 8, 1. Reg. 28, 13. Pſal. 46, 10 † 81, 6.

Deus ſolus bonus, Matth. 19, 7. Luc. 18, 19. alijs tribuitur bonitas, Geneſ. 1, 31 † 3, 6 † 49, 15. Num. 14, 7, 1. Regum 29, 9, 2. Regum 18, 27. 1. Paral. 28, 8. Tob. 2, 8. Iudith 12, 12, 14 Pſal. 110. 10 † 146, 1 Prouer. 18, 22 † 22, 1. Eccle. 7, 2. Sapien. 8, 19. Eccli. 14, 5, Ierem. 7, 3. Matt. 6, 17. Mar. 9, 50. Lucæ 6, 45.

Deus ſolus ſanctus, 1. Reg 2, 2. alijs ſanctitas tribuitur, Exod. 3, 5 † 12, 16 † 20, 31 † 28, 2 † 29, 29, 31 † 30, 29 † 35, 2. Leuit. 11, 44. Num. 16, 5. Deut. 6, 7. Ioſue 5, 15. 2. Regum 21, 26. 4. Reg 4, 9. Iudith 8, 29. Pſal. 5. 8. Matth. 7, 6 Rom. 7, 12.

Deus ſolus fortis, 1. Reg. 2, 2 alijs fortitudo attributa, Geneſ. 32, 28 † 49, 14. Pſal. 53, 5. Cant. 3, 7. Iſaiæ 19, 14. Ieremiæ 9. 23. Matt. 12, 20. Mat. 3, 27. Luc. 11, 21. Heb. 11, 34 1. Pet. 5, 9.

Deus ſolus iuſtus, 2. Machab. 1, 25, alij quoque iuſti, Geneſ. 7, 2 † 18, 21. Pſalm. 33, 16 † 16, 19, 30. Prouerb. 8, 8. Sapient. 5, 16. Matth. 1, 19 † 10, 41 † 25, 46, Lucæ 1. 6. Roman. 1, 17.

Deus ſolus pius, Apoc. 15, 4. alij etiam pij, 1. Pet. 2, 9.

Deus ſolus beatus, 1. Tim. 6, 15.

alij beati, Geneſ. 30, 13. Pſalm. 1, 1 † 32, 1, 2 † 40, 1 † 118, 1 † 126, 1. Matth. 5 *. † 16, 17 † 24, 46. Lucæ 1, 45 † 14, 14. Iacobi 1, 1.

Deus ſolus potens, 1. Tim. 6, 15.

alij potentes, Exodi 18, 21, Pſalm. 111. 2. Lucæ 1, 52. Act. 8. 27 † 18, 24.

Deus ſolus immortalis, 1. Tim, 6. 16.

alijs tribuitur immortalitas. Sap 1. 15 † 4. 1 † 8, 17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſalm. 71, 18 † 135, 4. Eccleſ. 11, 4.

alij quoque faciunt mirabilia, Deut 34, 12, Eccli. 31, 9 † 48, 4, 15.

Deus ſolus nouit arcanas animi cogitationes, 3. Reg. 8, 39. 2 Paral. 6, 30.

Alij quoque nouerunt, 1. Reg. 9, 19. 4. Reg. 5, 16.

Deus ſolus peccata remittit, Lucæ 5, 21, dimittunt & alij, Matth. 18, 18. Ioan. 20, 23.

Deo ſoli honor & gloria, Pſalm. 113, 1. Iſaiæ 42, 8. 1, Tim. 17.

alijs quoque tribuuntur, 4. Reg. 14, 10. 2. Paral. 17, 5. Pſal. 149, 9. Eccli. 31, 10. Lucæ 14, 10. Ioan. 5, 44.

Deus ſolus adorandus, Exodi 20, 5. Leu. 26, 1. Deut 5, 9. Matth. 4, 10.

alijs adoratio tribuitur, Geneſ. 18, 1. vide Adoratio.

Deo ſoli ſeruiendum, Deut. 6, 13 † 10, 20. 1. Reg. 7, 3. Matt. 4, 10. Lucæ 4, 8.

alijs etiam poſt Deum ſeruiendum, Geneſ. 25, 23 † 29, 20 † 47, 25. 1. Timoth. 6, 2.

Deus cuius mali ſit cauſa, & cuius non ſit, vide Malum.

DIABOLVS ſtudet ſemper perditioni hominum, Geneſ. 3, 1 *. 1. Paral. 21, 1. Iob 1 *. 2 *. Zach. 3, 1. Matth. 4, 3, 9 † 8, 28 † 13, 19. Luc. 8, 12 † 13, 9, 14 † 22, 31. Act. 5, 3 † 13, 8, 2. Cor. 4, 4 † 11, 14. Epheſ. 6, 11. 1. Theſſ. 2, 18. 1. Pet. 5, 8, Apoc. 2 10 † 12, 9 † 20, 7.

Diabolus nõ plura poteſt quàm ei Deus permittit, 3. Reg. 22, 22. 2. Paralip. 18, 20. Iob 1, 12 † 2, 6. Matth. 8, 31. Marc. 5, 12, 13. Epheſ. 2, 2. 2. Tim. 2, 26. Apoc. 20, 7.

Diabolus pater & princeps mundi omniumq. impiorum, Matth. 4, 9. Luc. 4, 6. Iob 41, 25. Ioan. 8, 44 † 12, 31 † 14, 30 † 16, 11. 2. Cor. 4, 4. Epheſ. 2, 2 † 6, 12. Coloſſ. 2. 15.

Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum. Geneſ. 3, 15. 1. Reg. 17 *. Iob 26, 11. Iſaiæ 9, 4 † 14, 5, 12 † 27, 1 † 52, 13. Zach. 3. 2. Matth. 12, 29. Luc. 10, 18 † 11, 22 Ioan 12. 31. Coloſſ. 1, 13 † 2, 15. 2. Tim. 1, 10. 1. Ioan. 3, 8. Hebr. 2, 14. Apoc. 12, 9 † 20, 2.

Diaboli filij, Ioann. 8, 44. Actor. 13. 10. 1. Ioan. 3, 10.

DIACONI, Acto. 6, 3 † 21, 8, Philip. 1, 1. 1. Tim. 3, 8.

DIANA colitur Epheſi, & in vniuerſa Aſia, Actor. 19, 27.

DIES nouiſſimi, & iudicium extremum, 1. Reg. 2, 10. Pſalm. 95, 13. Iſaiæ 2, 10, 19 † 13, 4, 6, 13 † 26, 21 † 27, 1 † 30, 30 † 66, 15, 24. Ieremiæ 30, 23 Dan. 7, 9. Sophon. 1, 2, 14. Malach. 4, 1. 4. Eſdræ 2, 27 † 13, 32. Matt. 13, 34 † 13, 41, 49 † 16, 27 † 24 *. † 25, 31, 42. Marci 13 *. Lucæ 17, 24, 30. Act. 1, 11 † 3, 20 † 17, 31. Rom. 2, 5, 16 † 14, 10, 1. Corinth 15 *. 2. Corinth. 5, 10. 1. Theſſ. 4, 16 † 5, 2. 2. Theſſ. 1, 7 † 2, 1. Tit 2, 13. 2. Pet. 3, 13. Heb. 9, 28. Iudæ 14. Apoc. 1. 7 † 20, 11.

Dies Domini, Iſaiæ 13, 6. Ieremiæ 30, 7. Amos 5, 18. Ioel 2, 1, 31. Soph. 1, 14 Malac. 4, 1. 4 Eſdræ 2, 27. Philip. 1, 6 † 2, 10. 1, Theſſ. 5, 2. 2. Tim. 4, 8.

Dies Domini, & hora nulli cognita, Matth. 24, 36, 50, Marci 13, 32 Lucæ 17, 24, 30. Act. 1, 7. 1 Theſſ. 5, 1 2. Pet. 3, 10. Apoc. 3, 3 † 16, 15.

Dies pro annis, Numer. 14, 34. Ezech. 4, 6.

DILECTIO Dei erga ſuos, Exodi 20, 5 † 34, 14 Deuter. 4, 24 † 6, 13 † 7. 8 Ioſue 24, 19.

24,19. Prouerb. 8,17. Eccli. 4,18. Ierem. 31, 3. Ioan. 3,16 † 10,11 † 13,1,18 † 15,9 † 16,27. Rom. 5,8. Gal. 2,21. Eph. 3,19 † 5,2.

Diligendus eſt Deus ſuper omnia, Gen. 22,2,9. Exodi 20,6. Deuteron. 5,10 † 6,5 † 10,12 † 11,1,13,22 † 30,6. Ioſue 22,5. Eccli. 7,32 † 34,19 † 47,11. Matth. 10,37 † 22,36. Marc 12,30. Luc. 7,47 † 10,27. Ioan. 21,15. Rom. 5,5 † 8,28,35. 1. Cor. 10,21. 1. Ioan 4,17.

Dilectio. vide Charitas.

DINA filia Iacob, Gen. 30,21. violatur a Sichem, 34,2.

DIONYSIVS Areopagita conuertitur, Act. 17.34.

DISCORDIA vitanda, Prouerb. 6,19 † 10,12 † 15,18 † 16,28 † 17,11 † 18,6 † 30,33. Matth. 12,24*. Lucæ 11,17. 1. Corinth. 14,33. Galat. 5,15. 2. Timot. 2,23.

DIVINI, vide Incantatores.

DIVITES quomodo ſe erga pauperes habere debeant, Leuit. 25,35. Deut. 15,7,10. Iob 31,16. Pſal. 61,11. Prou. 14,31 † 17,5 † 19,17 † 21,13 † 22,7 † 28,27 † 30,7. Eccleſ. 11,1. Eccli. 4,4 † 7,35 † 1,10 † 29,12 † 31,8. Iſaiæ 23,18. Matth. 6,19 † 19,21. Luc. 14,13 † 16*. † 18,22. Actor. 2,45 † 4,34. 1. Timoth. 6,18. vide Eleemoſynam.

Diuitiarum vanitas & contemptus, & quemadmodum in diuitijs non ſit ſperandum, Pſal. 38,7 † 48*. † 51,9. Prouerb. 10,2 † 11,4,28 † 15,16 † 18,11 † 22,16 † 23,4 † 28,11 † 30,7. Eccle. 5,9,12 † 6,2. Iſaiæ 2,7. Ierem. 17,3,11 † 22,13. Ezech. 7,19. Sopho. 1,18. Eccli. 5,1,10 † 10,10 † 11,7 † 14,1 † 31,3. Matt. 3,22 † 19,21. Luc. 8,14 † 12,15. 1. Tim. 6,9. Iac. 1,11.

Contra Diuites Impios, 1. Regum 25,2. Iob 20,19 † 27*. Prouer. 23,4 † 28,8,20,27. Eccleſ. 6,1. Iſaiæ 5,8 † 32,9. Ierem. 15,13. Amos 6,1 † 8,4. Habac. 2,5. Luc 6,4 † 16,19,24. Iacobi 5,1. vide Auaritia.

DOCTRINA Apoſtolica ſcripta & non ſcripta firmiter tenenda, Roman 16,17. Galat. 1,8,11. 2. Theſſ. 2,15. 1. Cor. 11,3,34.

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina, Luc. 10,16. 1. Cor. 14,37. 2. Corint. 2,14,17 † 7,20. 1. Theſſal. 2,2,13. Galat. 1,11.

DOEG ſeruus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech, 1. Regum 22,9,18. cadit ſacerdotes Domini, 22,18.

DOLVS, Ierem 9,6. Pſal. 34,20 † 9,48. Prouerb. 12,17. Marc. 7,22. Act. 5,1. Rom. 1,29.

DOMVS ædificata ſuper petram, firma manebit, Pſal. 45,2. Matth. 7,24 † 16,18. Luc. 6,48. Rom. 8,15.

DOMVS corporis noſtri. 2. Corin. 5,1. 2. Pet. 1,14.

DOMINI & dominæ erga ſeruos & ancillas totamque familiam officium, & poteſtas, Exod. 21.2,20,26. Leuit. 19,13 † 25,38. Deut. 5,14,21 † 15,12,16 † 24,15. Iob 31,13. Prou. 29,19. Ierem. 34,9,14. Eccli. 7,22 † 33,31 † 42,16. Eph. 6,9. Col. 4,1.

DONARIA accipere, ſit ne prohibitum, Geneſ. 14,22. Exodi 18,21 † 23,8. Num 22,18. Deut. 10,17 † 27,25. 1. Reg. 8,3 † 12.3. 3. Reg. 13,7. 4. Reg. 5.16. 2. Paralip. 19,7. Iob 15.34. Pſal. 14,5 † 25,10. Prouerbior. 15,27 † 17,23. Iſaiæ 1.23 † 5,23 † 33,15 † 45,13. Ezech. 13.19 † 22,12. Dan. 5,17. Mich. 3.11. Eccli. 8,3 † 20,31. Act. 20,35.

DRVSILLA vxor Felicis præfecti, audit doctrinam euangelicam a Paulo, Act. 24,24.

E

EBRIETAS, & gula, Geneſ. 9,21 † 19,32,35 † 25,29. Leu. 10,9. 1. Reg. 25,36. 2. Reg. 11,13 † 13,28. 3. Regum 20,12,16. Prouerb. 20,1 † 21,17 † 23,1,2,3,20,29 † 31,4. Eccli. 19,1 † 23,6 † 31,12,17*,31,35 † 37,32*. Iſaiæ 5,11,22 † 22,13 † 28,7 † 56,12. Ezech. 16,49. Dan. 5,2. Oſee 4,11. Ioel 1,5. Mich 2,11. Abac. 2,5,16. Iudith 13,4. Sap. 2,7. 1 Machab. 16,16. Luc 12,45 † 21,37. Roman. 13,13. 1. Corin. 5,10 † 6,10 † 15,32. Gal. 5,21. Epheſ. 5,18. 1. Theſſalon. 5,7. 1. Timoth. 3,3. Tit. 1,7. 1. Petri 4,3. Hebræor. 12,16. vide Ieiunium.

Ebrietas iram Dei prouocat. Iſaiæ 5,11,22 † 28,1. Dan 5,2. Ioel 1,4,5. 1. Corinth. 6,10. mentem alienat. Prou. 24,23,31. Eccli. 19,2. Iſaiæ 28,1,7. Oſee 4,11. ad libidinem incendit. Prouerb. 20,1. Epheſ. 5,18. facultates diſſipat. Prouerbior 25,20. Eccli. 19,1. ſecretum detegit. Prouerbior. 31,4. Abac. 2,15. ad furorem & rixas excitat. Prouerb. 20,1 † 23,29. Eccli. 31,38,40. Oſee 7,1.

EBRON, vide Hebron.

ECCLESIA accipitur pro templo materiali, Deut 23,1. Iudic. 20,2. Iudith. 6,21. Pſalm. 67,27. Thren. 1.10. Ioel. 2,16. 1. Corinth. 11,18 † 14,34.

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium, Numer. 19,20 † 20,4. 1. Regum 17,47. 3. Reg. 8,14,55. 1. Paralip. 29.1*. 2. Paralip. 1,5. Pſalm. 21,26 † 25,12 † 34,18 † 106,32 † 149,1. 1. Machab. 4,37 † 5,16 † 14,19. Matth. 16,18. Actor. 5,11 † 8,1 † 16

4. Roman.

4.Rom.16,16,23.1.Cor.6,5 † 11,16 † 12, 28†14,5.2.Corin.8,18,23,24†11,8†12,13. Epheſ.5,23.Philip.4,15.Coloſſ.1,15.1.Timoth.3,5,15,Iacobi 5,14. Apocal. 1, 11† 22,16

Eccleſia pro cœtu vnius prouinciæ, 3. Regum 8,14.Act.9,31†11,2,6†12,1† 13, 1†15,1†19,32†20,17. Rom.16,2,1.Cor.1, 2†16,1.2.Cor.8,2,Gal.1,2.2.Theſſ.1,1*.1. Pet.5,13. Apoc.2,1*.†3,1.

Eccleſia pro prælatis, & præpoſitis, 3. Reg.8,14. Matth.18,17.

Eccleſia eſt vna, & viſibilis præfigurata per vnam & viſibilem arcam Noe.Geneſ.6,14.1.Petr.3, 20. per ciuitatem ſanctam Ieruſalem, Apoca.21,2.per hortum concluſum,& fontem ſignatum, Cant.4. 12,per vnam columbam, 6,8 per vineam Pſalm 79,9.Cantic.2,15.Iſaiæ 5.2*. Ieremiæ 2,21†12,10.Matth.20,1*. Marc. 12, 1.Luc.20,9.Apoc.14,15.per nauem.Luc. 5,3. per ſagenam comprehendentem bonos & malos piſces, Matth. 13,47.per agrum.Matth.13,24.per regnum cælorum Matt.15*.†25*.

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt,Iſaiæ 29,21,Matth.16, 18†28, 20.Luc.22,32.Ioan.14,16†16,13† 17, 11, 26.1.Tim.3,15*.1.Ioan.2,27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cant. 4. 7, 9,11,12.Epheſ.1,22†4,4†5,23.1.Corinth. 12, 27.

Eccleſia fidelium naſcitur & propagatur per ſanam doctrinam,Ioan.1,12†3, 3 Rom.8,13†9,8.Galat.3,20†4,19.Eph.1,5. Tit.1,1.1.Cor.4.15.Philem.10.1. Petri 1, 23,1.Ioan.3,9†5,1,18.Iacobi 1.18.

Eccleſia ſeu fidelium cœtus, tenetur ſacerdotibus paſtoribusq. ſuis quæ ad vitam ſunt tuendam neceſſaria, ſuppeditare.Deuter.12,19†14,27†16,11†25,4.1.Eſdræ 7,23.Matth.10, 10.Lucæ 10,7. Rom. 15,27.1.Corinth.9,7,11.Galat. 6, 8. Phil. 2.29†4,10,16.1.Theſſalonicen.5,12. Heb. 13,7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare,Act.4,29†12,5.Roman.15,30.Epheſ. 6,18.Phil.1,19.Coloſſen.4,2,2.Theſſ.3,1. Heb.13,18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, Pſalm. 44, 11.Ezech.16,9,2.Cor.11,2.Eph.5,26. Apoc.19,8†21,10.

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus, Oſe.1,2.1. Cor.12,27.Epheſ.1,22†4,15†5.23. Col.1, 18†2, 10.

Eccleſiæ quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto eiuſq. vicario ſubiecti, cuiuſcumque nationis fuerint, ſiue Iudæi,ſiue Gentiles, Iſa.43, 9.Ioan.10,16.1.Cor,12,12. Epheſ.3, 6.

Eccleſiæ claues promittuntur, & poteſtas,Matth.16,19.traduntur, Ioan.20, 23. exercentur, Matth. 18, 17. vide Excommunicatio & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparauit, & emit ſanguine ſuo,Act.20, 28. 1. Corint. 6,20†7,23.Epheſ.2,13.Coloſſ. 1,14,1. Pet. 1,18. Heb.9,18.1.Ioan.1,7.Apoc.1,5 †5,9 † 14, 4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit & cuſtodit, Exodi 13,21†29,45.Leuit.26, 12. Deuter.7,20†23,14†31,3.3. Regum 6, 13. Pſal.90,1,11†131,13.Iſaię 43,2.Ierem.46, 28, Matth.18, 20†28,20.Ioan.14,23.2. Corinth. 6,16.

EDOM frater Iacob, filius Iſaac, appellatur Eſau,Geneſ.25,25.

Edumæi negant Iſraelitis tranſitum per ſuam regionem, Num.20,14. cæduntur,& fiunt ſerui domui Iſrael.2, Reg. 8. 14.deficiunt ab Iſrael, & creant ſibi regem, 4.Reg.8,20,ſuperantur a Iuda, 14,7. 2.Paral. 25,12.

Contra Edumæos prophetia, Num.24. 18,Pſal.136.7.Iſaiæ 21,11†34, 5.Ieremiæ 49,7.Thren.4,22.Ezech.25,13, 14†32,29, †35*.†36,5.Amos 1,11. Abdiæ 1,1*. vide Eſau.

ELEAZAR filius Aaron, Exodi 6, 23†28, 4. partitur cum Ioſue terram Canaan. Ioſue 14, 1. iuxta præceptum Domini, Num.34,17. conſecratur ſacerdos, Leuit.8,24*. fit poſt mortem patris ſummus ſacerdos.Num.20,26.Deut.10,6. moritur & ſepelitur,Ioſ.24, 25. filium habet cui Phinees nomen erat, Exo.6,25. quem in demortui patris locum ſufficiunt.Numer.25,7,12.

ELEAZAR filius Sadra occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur. 1. Machab. 6. 43.

ELEAZARI ſenis martyriū,2.Machab.6,18,24.

ELEEMOSYNA pauperibus eroganda, Exodi 22,25†23,11. Leuit. 19,10. 23,22†25,34. Deuteron. 15, 7.10†24,19. 3.Regum 17,10.2.Eſdræ 8, 11. Eſth.9,22. Pſalmi 40,1†81,4†111,9.Prouerbior. 3,9, 28†11,18,25†14,21,31† 18, 17 † 21,13, 21 †22,9†28,27.†31, 20. Eccles. 11, 1. Iſaiæ 58,7. Ezechielis 16,49†18, 7. Danielis 4, 24.Eccli.4,2†7,35 † 12,3† 14,11 † 29,12† 35,4.Tobiæ 1,4†4,7,17†12,9†14,12. Matthæi 6,3 † 10,42,19, 21, † 25,35,42. Lucæ 3,11 † 6,35† 11,41 † 12,33 † 14,13 † 16, 9, 21,† 19,8†21,1. Actorum 2,42†6,2†9,39 †10,2†11,29 †20,35.Roman.12,8†15, 26, 1.Corinth. 16,1*. 2. Corinth. 8, 4.15†9*.

Epheſ.4,28.Heb.13,16.1.Io.3, 17. Iacob. 2,15.quære Miſericordia.

ELI ſacerdos in Silo,1.Reg.1,3. filij eius reprehenduntur,2,12, 22.e ſolio lapſus fractis ceruicibus moritur,4,18.

ELIAS, vide Helias.

ELISAEVS vngitur propheta, 3. Regum 19,19.iuxta præſcriptum Domini,19,16.tranſit Iordanem, 4. Regum 2. 14.ſanat aquam,2,20. reuocat puerum ad vitam,4.32. mundat Naaman a lepra, 5,14 percutit Syrios cæcitate,6,18.prædicit rerum abundantiam, 7, 1. ægrotat, & moritur,13,14, 20. mortuum eius corpus excitat mortuum, 13, 21. commendatur, Eccli.48,13.

ELIMAS magus fit cæcus, Actor. 13,8.

EMERE & vendere quomodo oporteat, Gen. 23,9,14†25,31†33,19†41, 57†42*. Leuit.19,13.35†25,14. 46. Deutero.15,1†23,13,2.Reg.4.21. Eccli. 27,3† 42,25 Prouerb.11,1,26†16,11 † 20,10,23. Iſaiæ 23. 18.Iere.32,6 Ezech.45,10,Mich. 6,10.Matth.7,2.Luc.14,18.1. Cor. 7,30.1. Theſſ.4,6.

EPHRON, quia negabat Iudæ tranſitum, funditus perdita eſt, 1. Machab. 5, 46,2.Machab 12,27.

EPISCOPI, eorum electio,& officium, Matt.20,23,26 Luc. 4, 16†22,26. Ioan.10,4,14†21,15.Act.1,24†6, 3†11,22 14,20†20,28 Rom.13,16, 25.1.Cor. 1,5† 4,1†16,1,9.2.Cor.3,6†4,5†10,8†6,4 Eph. 1,15†3,2.Col.1,23.1.Timoth.3,1†4, 6 2. Timoth.2,1,15,24.Tit.1,5.1.Pet.5,2. vide Concionator.

ERVBESCERE nullus debet Euangelium, Pſalm 39,11.Eccli. 42, 9, 21. Marc.8,18.Luc.9,26.Roman.1,16. 2.Timot. 1, 8.

Erubeſcendum propter peccata, Ezec. 16,52.Eccli.42,18.

Eſaias. vide Iſaias.

ESAV filius Iſaac naſcitur, Gen.25, 24 vendit ſua primogenita, 25, 31. Hebr. 12, 16. ſupplantatur a fratre ſuo Iacob, Gen. 27*. ducit filiam Iſmaelis, 28,9†36 3. procedit contra Iacob cum 400. viris, 32,6. oſculatur ſuum fratrem Iacob, 33, 4. in Eſau pugnare prohibetur Iſrael, Deut 2,4. vide Edom.

ESDRAS Scriba proficiſcitur ex Babylone,1. Eſdræ 7, 6. ſeparat mulieres Gentiles ex Iſrael,9*. † 10*. legit coram multitudine librum Legis, 2. Eſdr. 8, 2. 3. Eſdr.9, 39. appellatur Ioſedec,1. Paral. 6, 15.

ESVRIRE iuſtitiam Iſaiæ 55,1.Pſ. 106,9. Matth.5,6. Luc.1,53 † 6,21. Apoc. 21,6†22,17.

EVA formatur ex coſta Adæ, Gen.2. 21.comedit fructum vetitum, 3,6.

EVANGELIVM Chriſti, eiuſq. prædicatio.Gen.3,15.Iſa.53,1 † 55,9†61, 1.Matt.1,21 † 11,28†28,19.Marc. 16,15. Luc.2,10†24.46.Ioan.3,16 † 6,35 † 8, 12 † 10,9†12,46. Roman.1,16†3,21,24 † 8,3. 1.Cor.1,15,29†4,15†15,1,2.Cor.5, 18.Galat.1,6,11.Epheſ.1,13,1.Tim.1,15.2.Tim. 1,8†2,8,1.Pet.4.17.

Euangelium affert fiduciam ſimul & timorem,conſolationem, & terrorem, Matt. 3,7*.†5,20,23†7,13,19,23†8,12 †9 15†10,33†12,12†12,37,41†13,29,40,50† 15,13†16,27†18,6,7†20,16†22,13,14†24 12,24*.†25,12,13,30,41*.Marc.10,25,31 †13*. Luc.3,17†6,24,25†9, 62†12,20,40, 48†13,5,26,30†16,22†17,30,34† 19, 22*. †20,47†21*.Ioã 5,28†15,10.Act.5,5, 6*. Rom.1,18†2,5,6†6,23†9.18*.†11,20,22† 13,2,3,4†14,12.1.Cor.3,13,17†5,5†10,8† 11,29*.†15,51†16,22.2.Corinth.7,1,8,10 †13,5.Galat.5,21,24 Epheſ.5,5. Philip.2, 12.1.Timoth.5,24.Heb.9, 27* Iacob 4,9† 5,1. 1.Pet.4,18†5,8.2.Pet.1, 10† 2, 4*. †3. 10* Iudæ 15.

Euangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio.Matth. 10,9.Mar. 6 8.Luc. 9,4†10,7.Rom.15,26.1. Cor 9.7,11,13.Galat.6,6,1.Tim.5,17.2.Tim.2, 6.

EVCHARISTIA, Matth.26,26. Marc.14,22.Luc.22,19.1.Cor.11,24*.† 10, 16.frequenter ſumenda.Act.2, 42† 20,7. præfiguratur, Exod.16, 15*.

Euchariſtia ſub altera tantum, nimirum panis ſpecie.Ioan.6,58,data a Chriſto,Luc.24,30,31.ab Apoſtolis,Act.2, 42 † 20,7.

in Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem,ſed eſt verum Chriſti corpus & ſanguis.Mat.26,26.Marci 14,22. Luc 22,19.Io. 6,51.

Euchariſtiam in publicis ſupplicationibus,circumferendam eſſe, præfiguratũ, Ioſue 6,6,7,11*. 20. 1.Reg.4,3.2. Regum 6,4,5,6.

Euchariſtia adoranda, Pſalm.22,28,30 †98,5.Ioan.9,38.

EXACTIO, cenſus, & tributum debetur principibus, Matth.17, 24 † 22, 17.Marc.12,16. Lucæ 20,22.Rom.13,7.

EXCOMMVNICATIO a Chriſto inſtituta & præcepta,Mat.5,29†16,19 †18,8,18.Marc.9,42.Io. 20, 23.

Excommunicatio in vſu fuit Apoſtolis,1.Cor.5,3,10.2. Theſſ.3,6,14.1.Tim.1, 20.Tit.3,10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem, & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionem eius qui excommunicatur, 1. Corinth. 5, 4. 1. Timo. 1, 20. 2. Theſſalon. 3, 14. vt ſpiritus eius ſaluus fiat. 1. Corinth. 5*.

Excommunicatio Phariſæorum, Ioan. 9, 22. 34 † 12, 42 † 16, 2.

Excommunicandi qui in moribus aut doctrina grauiter errantes admoniti, nolunt reſipiſcere, Prouerb. 22, 10. Matt. 18, 17. Rom. 16, 16. 1. Cor. 5*. 2. Cor. 2, 2. 2 Theſ. 3*. 1. Tim. 1, 20 † 6, 5. 2. Tim. 2, 17, 21 † 3, 5. Tit. 3, 10. Ioan. ep. 2. 10.

Excommunicati vitandi, Matt. 18, 17. 1. Cor. 5*. 1. Tit. 3, 10.

EXEQVIÆ celebrantur, Geneſ. 23, 2, 3 † 50, 10. Deuteron. 34, 8. 2. Regum 3, 31*.

EZECHIAS filius impij Achab cũ eſſet rex, tamen pius fuit, 4. Regum 16, 20. frangit ſerpentem æneum, 18, 4. deficit ab Aſſyrijs, 18, 7. mittit nuntium ad Iſaiam prophetam, 19, 2. Iſa. 37, 2 decumbit ex graui morbo, 4 Reg. 20. 1. Iſa. 38, 1. oſtendit Babylonijs ſuum theſaurum, & reprehenditur, 4 Reg. 20, 12, 14 Iſa. 39, 1, 5 commendatur, Eccli. 48, 19.

EZECHIEL cum alijs captiuis vehitur in Babylonem, Ezech. 1, vocatur, & mittitur, 2, 3. commendatur, Eccli. 49, 10.

F

FACERE pro Sacrificare in Scripturis, Leu. 15, 15, 30. Num 6, 11, 19 † 8, 12 † 9, 2, 4, 10, 14, Iudic. 13 16, Luc. 22, 19.

FAMA bona præſtantior diuitijs. Prouer. 22, 1 Eccle 7, 2 Eccli 41, 15, 16.

FAMES & annonæ caritas, Gen. 12, 10 † 26, 1 † 41*. 42*. 43* 44*. 45*, 47*. Exod. 16, 3. Deut. 28, 53 † 32, 24. Ruth 1, 1 2. Reg. 21, 1 † 24, 13. 4 Reg. 8, 37 † 18, 2. 4. Reg. 4, 38 † 6, 25 † 8. 1 † 25, 3. 2. Paralip. 6, 28 † 20, 9. 2. Eſdr. 5*. Pſalm. 36, 19 Iſaiæ 5, 13. Ierem. 14. 1, 12, 15 † 15, 2 † 29, 7 † 34, 17 Ezech. 5, 12, 16 † 6, 11. Ioel 1*. Amos 4, 6. Agg 1, 6 10 † 2, 7. Matth 24. 7. Luc. 4, 25 † 15, 14 Acto 7, 11 † 11, 28 Rom. 8, 35. 2. Cor. 8, 14 † 11, 27 Apo. 6, 8 † 18.

Fames verbi Dei, 1. Reg. 3, 1. 2. Par. 15, 3. Oſee 3, 4 † 4, 1 Amos 8, 11.

FAMVLORVM famularumq. officium, Gen. 16, 4. 6 † 24*. 30, 25 † 31, 4 † 39, 1, 6. Exodi 21, 2, 20. 4. Reg. 5, 20, 2* Prouerb. 14, 35 † 17. 2 † 19, 10 † 29, 19. Eccleſ. 2, 7. Eccli. 7, 22 † 10. 28 Ieremiæ 34, 8. Ioel 2, 29. Luc. 12, 37, 45. Actorum 12, 13 1. Corinth. 7, 21. Epheſ. 6, 5. Coloſſ. 3, 22. 1. Timoth. 6, 1. Tit. 2, 9. 1. Petri 2, 18.

FELIX Præfectus Iudææ, Actor. 23, 24, 24*.

FERMENTVM, mala doctrina, Leu. 2, 11 † 6, 16. Deuteron. 16, 3. Matth. 16, 6. Marc. 8, 15. Lucæ 12, 1. 1. Corinth. 5, 5. Galat. 5, 9.

FESTA Iudæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes Exodi 23, 16 † 34, 22. Num. 28, 26. Deut. 16, 9. Ioan. 5, 1. Act. 2, 1 † 20, 16.

Feſtum tubarum, Leuit. 23, 24. Num, 29 1. 2. Par 5, 3.

Feſtum expiationum, Leuit. 16, 30 † 23, 27. Num 29, 7. 8.

Feſtum tabernaculorum, Exodi 23, 16. Leuit 23, 34 Num. 29, 12. Deut. 16, 13 † 31, 10, 1. Eſdr. 3, 4, 2. Eſd. 8, 16, 17. 1. Mach. 1, 9 † 10, 6. Ioan. 7, 2.

Feſtum Sabbati, vide Sabbatum.

Feſtum Neomeniæ, Num. 28, 11, 1. Reg. 20, 5 Ezech. 45, 18.

Feſtorum violatio quàm grauiter puniatur, Num. 15, 32.

FESTVS præfectus Iudææ, Actorum 24. 27.

FIDES in Scripturis varie accipitur, videlicet pro fidelitate, & veritate Dei in ſeruandis promiſſis, Pſalm. 32, 4. Iſaiæ 11, 5. Thren. 3, 23. Oſee 2, 20 † 5, 9 Rom 3, 3. pro veritate & conſtantia verborum inter homines, Geneſ. 19, 16 † 44, 32 Leuit. 6, 2 Eccli. 22, 28. Ierem. 42, 5. 1. Mach 10, 27. 1, Timot 2, 7. pro virtute Theologica. Sapien. 1, 2 † 3, 14. Habacuc 2, 4. Matth. 8, 13 † 9, 22 † 17, 20. Marc. 5, 34 Lucæ 5, 20 Rom. 3, 21 † 4, 3 † 5, 1. pro fide viua & formata per charitatem, Habac. 2, 4. Matth 9, 22 † 15, 28. Marc. 5, 34 † 10, 52. Luc. 7, 50. Roman. 3, 21. Galat 5, 6*. Hebr. 11*. pro fide mortua abſque charitate, Matth. 7, 21, 22 1 Chorint. 13, 2 † 15, 2. Iacobi 2, 26, pro ſuſpenſione, ſeu voto, 1. Tim. 5, 12. pro fiducia, Iac. 1, 6.

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viua, quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis eſt, Matth. 9, 2, 22, 25 † 21, 22. Mar. 16, 16. Luc. 18, 42. Ioan. 1, 12 † 3, 15, 16, 36 † 6, 35 † 7, 38 † 11, 25 † 14, 12 † 20, 29 Actor. 3, 16 † 10, 43 † 15, 9 † 16, 31. Romanorum 1, 16 † 3, 22. Galat. 3, 8. Epheſ. 2, 7. Hebr 11. 6*.

Fides non facit nos certos, aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſione, aut conſequenda vita æterna, vide Certi.

Fides ſine operibus non iuſtificat, 1 Corinth. 13, 2. Gal. 5, 6. Iacobi 2, 24

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum, Phil. 1, 6.

Fides eſt vna, Epheſ.4,5.

Fidei viuæ & operanti tribuitur iuſtitia & ſalus, Gen.15,6.Mar.16,6.Luc.1,45† 8,48†23,41.Ioan.5,24†17,3. Act. 13,38† 16,31. Roman.3,28†4,3,21†5*.†10,1,10. Phil.3,9.1.Pet.2,6.Heb.4,3.

Fidei prædicatio ad eorum qui præſunt in Eccleſia, iudicium referenda eſt, Galat. 2,2.

Fidem Gentilium etiam reſpicit Deus, Ieremiæ 39,18 Matth.8,5,13†15,28.Luc.7, 9†10,33†17,16.Ioann.4. 47. Actor.10, 3† 8, 26.

Fideles Deus liberat a communi perditione, & internicione impiorum, Gen.6*. 7*.8*.19*.Exodi 8,22†9,4,6,26 † 10,23† 11,7.Num.16,20,26,31.Iere.39,18.Dan.6, 22,2.Pet.2, 7.

Infidelitas ſeu incredulitas punitur, Geneſ.19,11,17,26.Num.11,21†14,2,11†20,12. Deuteronom.9,20.4.Reg.7,2,17,4 Eſdræ 85,4. Pſalm.77, 32. Eccli. 2,15. Matth. 8, 28 †14,30 † 17,17. Mar.16,16. Luc.1,16† 24,24.Ioan 3,18,36†6,7†8,24†12,48† 20 27. Roman.11,20. Hebr.3,18†4,20, 11,6 Apoc.21, 8.

FILIORVM officium erga parentes, Gen 9,23†22,2,7†27,1†18,7†37,14*. Exodi 20,12†21,17.Leuit.19,3,32 † 20, 9† 21,9.Deuter.5,16†21,15,18†27,16. Iudic. 14,1.1.Regum 2,11,18,22†3,1,7†8,1†18, 5.3.Regum 2,19.4.Regum 2,23†12,2† 22 1, 2.Paralipomen.34,3.Eccli.3,1,8 † 6,28 †7,29†8,7,11†22,1†21,18†25,30† 32,24. Tob.4,1†14,5.Iob 1,4†8,4† 32, 4, 6.Prouerb.1,8†4,1†6,20†30,1†13,1†15,20† 19, 26†20,11,20†22,15†23,19,25†28,24†30, 17.Ier.35,16.Ezech.22,7.Matth.4,20† 19, 35†15,4†19,19.Marc.10,19.Luc.2,48†18, 20.Act.7.14†22,3.Epheſ.6.1. Col.3,20,1. Tim.5,1.1.Pet.5,5.

FOENVM & herba cito tranſiens omnis homo, Pſalm.89,6†128,6. Iſai. 40, 6.Eccli.14,15,1,Pet.1,24.Iac.1, 10.

FOENVS, vide Vſura.

FORNICATIO iram Dei prouocat. Deut.22,21.Prouerb.28,27.Eccli.19,3. Ierem.5,7.Oſee 4,14.1.Corint. 6,9.13,15. Coloſſ.3,5 Hebr.13,4. corpus eneruat, & facultates abſumit, Iob 31,12. Prouer. 23, 27†29,3†31,3.Eccli.9,6.infamiam adfert, Eccli. 9. 10†41, 21. fornicationis occaſiones vitandæ, Eccli. 9,4,12 † 41,12. fornicatio non ſolum in opere externo, ſed & in affectu prohibetur, Exo. 20,17.Matt. 5,28.

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis, & idololatria, Deuter.31,16.Iudic 2, 17†27, 33, Iſaiæ 1,21†57,3.Ieremiæ 3,1.Ezech. 6, 9†16*.Oſee 1,2†2,4†4,15.Apoc.18,3.

FRATRES & ſorores Chriſti qui ſint, Matt.12,40†28,10.Mar.3, 33. Luc. 8. 21.Ioan.20,17.Heb.2,12.Pſal.21,23.

FRAVS, quære dolus.

FRVCTVS boni operis, quære Opus.

FVNDAMENTVM eſt Chriſtus, 1.Corinth.3,11.Eph.2,20,1.Pet.2, 6. fundamentum etiam Apoſtoli, Epheſ. 2, 20. Apoc 21, 14.

& peculialiter Petrus, Matth.16,18*.Io. 21,15, 17, cuius fides numquam deficiet, Luc 22,31.

FVRTVM prohibetur, committitur, & punitur, Exodi 20,15†21,17†22, 1. Leuit.19,11. Deutero.5, 19†24,7.Ioſ.7.1,19. Tob.2,21.Prouerb.6,30.Oſee 4,2,2. Mach. 12,40.Matth.19,18.Ioan.12,6,1. Corin.6, 10. Apoc 9,21.

Fures dicuntur, verbum Dei & doctrinam veram adulterantes, Ieremiæ 23, 30. Ioan.10,1.

G

GAAL opponit ſe Abimelech, Iudic. 9.26,35,39.

GABAONITAE rediment vitam aſtu quodam, Ioſue 9*. obſidentur, & obſidione liberantur, 10,5*. Propter ipſos iniuſte a Saule occiſos ſuſpenduntur filij Saulis, 2.Reg 21,1,6,9.

GABELVS venit cum Raphael ad nuptias Tobiæ, Tob.9,7.

GABRIEL apparet prophetæ Danieli, Dan.8,16†9,21.Zachariæ ſacerdoti, Lucæ 1,31.Virgini Mariæ, 1,26.

GAD filius Iacob ex Lia, Gen.30,11† 25,26.

Gadditæ recipiunt ſuam hereditatem, Numer. 32*. Deuteronom. 3,12.Ioſue 13, 24.

Gad propheta admonet Dauid, vt non maneat in terra Moabitarum, 1. Regum 22, 5.

nuntiat Dauidi iram Dei, 2.Regum 24, 11,18.

GAIVS, 1.Cor.1,14, capitur, Act.19, 29, deducit Paulum in Aſiam, 20,4, hoſpitio eum ſuſcipit, Rom.16,23.

GALGAL, ſiue Galgala, ciuitas Iſrael, Ioſ. 4,19. in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paſcha, 5,2,7,10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas, 10, 7. reuertitur, 10,43.

GALILÆA recipit Chriſtum, Ioan. 4,45. in Galilæa incipit Chriſtus prædicare, Matth.4,12, Act.10,37.

GAMALIEL vir peritus Legis, Act. 5,34†22,3.

Gamaliel dux Manaſſitarũ, Num.1,10.

GAVDERE & lætari honeſtè licet, 1.Paralip. 29,9*. 2.Eſd. 12,42. Pſal. 67,4. Lucæ 1,14. 1.Theſſ. 1,6†5, 16.

Gaudendum non eſt more Gentilium, Eccleſ.2,2†7,3. Oſee 9,1. Amos 6,8.Prou. 2, 14. Iacob. 4, 9.

Gaudium in perſecutione, Matt. 5,12. Act.5,41 † 20,24 Roma 5, 3.Coloſſ. 1, 24. Heb. 10, 34† 1,35.

Gaudium ſpiritus, Luc.10,21.Rom. 12, 12†14,17. Galat.5,22. Philip. 4,4. 1.Theſſ. 5, 16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſa. 25, 18 † 26,1†33,20 † 65,12. Sap. 3, 1, 7. vide Beatitudo.

GEDEON dux & iudex in Iſrael, Iudic. 6*.†7*.†8*.

GEMITVS quis probandus, quis improbandus, Exo.2,24.Ezec. 9, 4. Tob. 3,1. 2. Mach.6,30 Rom.8,22. Iac. 5,9.

GENTIVM vocatio, Geneſ. 49,10. Num.24, 17. Deut.32,43. 2. Reg. 22, 44, 50. 3.Reg.8,41.Pſal.2, 8†21,28†67,32†71, 8,17†85,9†86,4.Iſaiæ 2,2†11,10†19,18†25, 7†27,13 † 29,17†35*.† 41,25†43,5†45,14 †49*.†51,5†54*.†55*. † 56.3,6 † 60,3,9 †65,1 † 66,19, 20. Ier. 9,24 †12,16 † 16,19. Oſee 2, 1,24. Ioel 2,28. Mich. 4,2. Soph. 3,9. Zach.2,11†8,20†9.10. Matt.2,2,7†8, 11† 21, 31, 43†22,9.Ioan. 10,16. Act.8,26, 30†10*. 1.Cor. 12,13. Epheſ. 2, 10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi,Leu. 18,3 † 20,23. Ier. 10,2.

GENV omne flectendum Domino, Pſal.21,30.Iſa.45.23.Rom.14,11.Phil.2,10.

GERSON filius Leui, Numer.3,17. Gerſonitarum miniſterium,3,25†4,22.

GIESI miniſter Eliſei, 4.Reg. 4,25. fit leproſus, 5, 26.

GLADIVS non cuiuis permittendus, Matt.26,51. Mar. 14, 47. Luc. 22,49. Ioan. 18, 10.

Gladius ſpiritus eſt verbũ Dei, 4.Eſdr. 13, 9, 27. Iſaiæ 11, 4 † 27, 1† 31, 8 † 49, 2 †66,16. Epheſ.6, 17. Heb.4, 12. Apoc.1,16 †2,16† 19,15. 2.Theſſ 2,8.

GLORIA Dei in omnibus quærenda, Ioſ.7,19. Pſal.115,1. Matth.6,9. Ioan. 9,24† 17,4. Act.3, 12 † 12, 23. 1. Cor. 6, 20 † 10,31. Philip. 1, 20. Coloſſ. 3,17. Tit. 2, 10. quære Honor.

Gloria beatorum, vide Beatitudo.

GODOLIA filius Ahicam gladio interimitur,4. Reg.25,25. Ier.41,2.

GRATIA in ſcripturis accipitur pro beneficio,Ruth 2,20. 2.Reg. 2,6†15, 20. Prou.4,9.Eccli.7,27†29,20. pro fauore,Gen.6,8 †18, 3† 19,19 † 39,21. Exod. 12, 36. Tob. 1, 13. Eſther 2, 17. Prou. 31. 15. Eccli. 4, 25. Dan.1,9. Act. 2, 47†24,17 †25, 9. pro præmio quod à Deo expectatur, Prou.1,9†12,2. 2. Mach.12,46. Luc 6, 33.1.Pet.2, 19. pro dono aliquo gratis dato, Eſther 15,17.Pſal.44,3. Prou. 3,22†16, 23†22,11. 1.Cor.12*. Epheſ.4.7.1. Pet.4, 10. pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente, Pſal.83,12. Luc.1,28†2,40.Ioan. 1,15. Rom.1,7.1.Cor.16,23. 2.Cor.1,12. Gal.5,5.Heb.13,19.Iac. 4,6. pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prou. 31,30. Eccleſ.10,12. Eccli. 7,21†11,19 † 26,16, 19 †40,22. Luc.4,22. Epheſ.4,29.

Gratiæ donum quàm ſit occultum, & reconditum, quodq. nemo facilè illud ſibi arrogare debeat, Iob 9,20,21. Pſalm.2, 11†18,13 † 142,2. Prou.14,12†20, 9. Eccleſ. 9,1,2,12.Eccli.5,5.Ier.17,9.1.Cor.4, 4.2.Cor.10,14†13,5.Gal.6,3. Philip.2.12. 1. Pet. 4,18. 2. Pet.1,10. 1.Ioan.4.1.

Gratia qua quis hominibus gratus eſt, etiam illa à Deo eſt, Exo. 3,21†11,3†12, 36. 4. Reg. 25,27.2.Eſdr.2,5. Pſal.105,46. Ier 40,2,3,4. Dan.1,9.Tob.1,13. Act. 24, 23 † 27,3† 28,16.

Gratus animus erga Deum & homines commendatur, Gen. 4,3†8, 20†14,21 †23*.†24,48†26,25. Exod.15,1.Leu. 25, 6.Num.15,17†31,48. Deut. 4, 9†6,5. Iudic.5,1. 1.Reg.2,1†14,35†31,11. 2. Reg. 10,2†19,33. 3.Reg. 2, 7. 1.Par. 29,10,20. 2. Par.15,11†20,26. Eſther 6*. Tob. 9,1 †12,1,7. Eccli. 7,22†32,28†35,13.1. Machab.4,24†5,54. 2. Machab. 3,33. Matth. 11,25. Mar.5,10.Luc.18,43. Ioan.11, 40. Act.4,21†27,35. Rom. 6,17. 2. Cor. 6, 1. Epheſ.5,19. Phil.4,6.Coloſſ.2,7 † 3,15.1. Theſſ. 5,18. 2.Theſſ. 1,3. 1.Tim.4,3.

Gratiæ agẽdæ ante & poſt cibum ſumptum, Deut. 8,10. 1. Reg. 9,13. Iſa. 62,9. Matth.14,19† 15,36 † 26,25. Marc. 6, 41 † 8,6 † 14, 22. Luc. 9,16. Ioan. 6, 11, 23. Act.27,35. Roman.14,6. 1.Corint.10,30. 1.Tim 4, 3.

GVLA, vide Ebrietas, & Ciborum luxus.

H

HAERETICOS & infideles relinquit Deus ad iuſtorum probationem, Iudic.3,1. 1.Cor.11,19.

Hæretici iam inde à temporibus Apoſtolorũ extiterunt. 1.Tim.1,20.2.Tim.2, 18. 1.Ioan.2,18. 2.Ioan.7. Apocal.2,15.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt, Matth. 24, 5, 24. Ioan.5,43.1.Tim.4,1.2.Tim.3,1. 2.Pet.2, 1†3,3. Iudæ 18.

Hæreticorum mores & doctrina, ibidē.
Hæretici vitandi, Deut. 13,1. Mat. 7,15. Rom. 16, 17. 2. Tim. 2,17 † 3,5. Tit. 3.10. 2. Theſſ. 3, 14. Ioan. 2,10.
Hæretici male tolerantur à præfectis, Apoc. 2, 14.
Hæretici tollendi è medio, Deut. 13,5 † 18,20. 3. Reg. 18,40*. 4. Reg. 10,25*.
Hæreſis, fornicatio ſpiritualis: vide Fornicatio.
HAZAEL famulus Benhadad regis Syriæ, 4. Regum, 8,11, 15. iuxta mandatū Domini, 3. Reg. 19,15. percuſſit Iſrael in vniuerſis finibus ſuis, 4. Reg. 20,32 † 12, 17 † 13,3. quemadmodum prophetatum eſt, 4. Reg. 8,11,13. moritur, 13, 24.
HELIAS vir piloſus, & zona pellicea cinctus renibus, 4. Reg. 1,8.
Heliæ orationis efficacia, 3. Reg. 17,1. Iacob. 5, 17, 18. alitur miniſterio corui, 3. Reg. 17, 2. excitat puerum mortuum, 17,19. occidit prophetas Baal, 18, 40. fugit Iezabel 19,3. mittitur in Damaſcum, vt vngeret Hazael regem Syriæ, 19, 15. mittitur ad Achab, 21,17. ad Heliam miſſi principes quinquagenarij cū ſuis, igne cælitus demiſſo conſumuntur, 4. Reg. 1, 10. aſſumitur per turbinem in cælum, 2, 11. apparet in transfiguratione Domini, Matth. 17,3. Luc. 9,30.
HELIODORVS à cubiculis Seleuco, tentat theſaurum templi auferre, 2. Mach. 3,7,13. punitur à Deo, 3,24.
HELISEVS: vide Eliſeus.
HERODES Aſcalonita occidit innocentes pueros, Matt. 2,16. & moritur, 2,19.
Herodis Antipas filius Herodis, tetrarcha Galilææ, Luc. 3, 1. occidit Ioannem Baptiſtam, Matth. 14,9. Herodes & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur, Lucæ 23, 12. Act. 4,27.
HERVS & Hera: vide Dominus & Domina.
HESRON filius Phares, Geneſ. 46, 12. Matth. 1,3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatur Iephone, 1. Par. 4,15.
HESTER ſeu Eſther fit vxor Aſſueri, Eſther 2*. precibus ſuis apud Aſſuerū latam de Iudæis vno die occidendis ſententiam reuocat, Eſther 8,3,8.
HIEREMIAS, vide Ieremias.
HIERVSALEM, vide Ieruſalem.
HOLOFERNES dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſrael, Iudith 2, 4. blaſphemat Deum, 6,1.
obſidet Bethuliam, 7,1. proprio gladio ceruix ei præciditur, 13, 8.
caput eius conſpiciendum ponitur in muris ciuitatis, 14,1. totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit, 15, 1.
HOMO creatus eſt ad imaginē Dei, Geneſ. 1,26 † 2,7 † 5,1 † 9,6. Sapien. 2,23. Eccli. 17,1. Iob 10,8. Pſal. 118,73. Iac. 3,9.
Homo maledicitur, Gen. 3,17.
benedicitur in Chriſto, Gen. 12,3 † 22, 18. Galat 3, 8.
Hominis regeneratio, Matt. 18, 3. Ioan. 1,13 † 3,6 † 4,14 † 7,38, 1. Cor. 4,15. Gal. 4,19. Eph 4,22. Coloſſ. 3, 8. Tit. 3,5. 1. Pet. 1,23 † 2,2. Iac. 1,18.
Homo puluis & lutum, Gen. 2,7 † 3,19 † 18,27. Eccle. 12,7. Eccli. 17,1 † 18,8 † 41, 13. Iob 4,19 † 10,8 † 34,15. Pſalm. 77,39 † 102,14 † 143,4. Iſaiæ 40,6.
HOMICIDIVM latrocinium, & ſanguinis effuſio, Geneſ. 4*. † 9,6 † 37,18. Exod. 2, 12 † 20,13 † 22, 2. Leuit. 24,21. Num. 25,7*. Deut. 5,17 † 19,4,11 † 21,1 † 27,24. Ioſ. 20,3. Iudic 9,5. 1. Reg. 18,17. 2. Reg. 3,27 † 4,7,12. 3. Reg. 2,5,25,34,46. 4. Reg. 14,5 † 21,16. Prouer. 6,17 † 28,17. Eccli. 34,25,27. Thren. 4, 13. Ezech. 11,6 † 22,2 † 24,6. Oſee 4, 2. Matth. 5,21 † 19,18 † 23,34 † 26,51. Ioan. 8,44. Roman. 13,9. Gal. 5,21. 1. Ioan. 3,12. Apoc. 13,10.
HONOR qui ab hominibus proficiſcitur, non magni faciendus, Num. 16, 1. Iudic. 9,1. 1. Reg. 10,27. 2. Reg. 15, 1. 3. Reg. 1,5. Eſther 3,1*. † 6,6. Eccli. 9,16 † 10, 29,30. Ier. 9,23. Matt. 6,1 † 8,4 † 9,30 † 17, 9 † 20,21,36 Mar. 1,44 † 5,43 † 7,36 † 8,26 † 9,8 † 10,35,43. Luc. 22, 24. Ioan. 6,15 † 8,50 † 12,43. Act. 10,26 † 14,14. Gal. 6, 2. Phil. 2,3. 1. Theſſ. 2,6. 1. Pet. 5,3 3. Ioan. 9. Apoc. 19, 10 | 22,9.
Honor Dei, quære Gloria.
Honorandi parentes, vide Parentes.
HOSPITALITAS commendatur, Iſa. 58,7. Matt. 25,36. Luc. 14,13. Rom. 12,13. 1. Timot. 3,2. Tit. 1,8. 1. Pet 4,9. 3. Ioan. 5,9. Heb. 13,2. Iac. 1,27.
Hoſpitalitatis exempla, Gen. 18,3 † 19, 2 † 24,31. Ioſue 2*. Iudic. 13,15 † 19,4,9. 3. Reg. 17,10,17. 4. Reg. 4,8. Iob 1,4 † 31, 17. Tob. 2,1. Lucæ 10,38 † 19,6. Act. 16, 15 † 28, 2, 7.
Inhoſpitalitas, Iud. 8,5 † 19,18, 1. Reg. 25,9,14. Sap. 19,13.
HVMILITAS Deo grata eſt, Geneſ. 18,27 † 29,31 † 41, 40. Iudic. 6,15. 1. Reg. 1*. † 2,1,8 † 7,9,10. 2. Reg. 6,16,22. 2. Par. 12,6,8 † 32,26 † 33,12 † 34,26. Pſalm. 33, 19. Prou. 11,2 † 16,19 † 18,12 † 22,22 † 25,7 † 29, 23. Iſaiæ 37,1 † 57,15 † 66,2. Ierem. 1,6. Ion. 3,5. Eccli. 3,18 † 7,19. Iudith 4, 7, 11 † 9,16. Matt. 3, 11 † 5,3 † 8,8 † 11,20 † 15,27 † 18,4 † 20,26 † 21,5 † 23,7, 12. Marc. 9,34 † 10,43. Luc. 1,48 † 9, 42 † 14,7.

14,7,11†15,19†18,'3†22, 26. Ioan. 13, 4. Act 10,26. Rom. 11,20†12,16. 1. Cor. 4, 6 †15,8. Phil. 2,3. Coloſſ. 3, 12. Hebr. 11, 24. 1. Pet. 5, 5. Iac. 1, 9†4, 10. Apocal. 4. 1†19, 10.
HYMENÆVS pſeudoapoſtolus, 2. ad Tim 2, 17.
HYPOCRISIS, 1. Reg. 15, 11 *.† 18 *. 2. Reg. 15, 2, 7. 4. Rg. 1, 6, 9. Iob 5, 13 †13, 16† 15, 34 † 20 *. † 27, 8 † 36, 13. Prou. 30, 13. Eccli. 1, 36† 19, 24. Iſaiæ 29, 13† 38, 2. Ierem. 9, 8. Ezech. 33, 10. Malac. 3, 13. 2. Mach. 6, 24. Matth. 2, 7, 16 † 7, 2, 16 † 7, 5 † 15, 7† 16, 3† 22, 18† 23 *. † 24, 51. Mar. 7, 6. Luc. 12, 44† 12, 1, 56† 18, 11. Act. 5, 1† 8, 18 † 13, 8. Roman. 2 *. Gal. 2, 13. 1. Timot. 4, 2. 2. Timot. 3, 5. 1. Theſſ. 5, 22. 1. Pet. 2, 1.

I

IABES in Galaad opprimitur ab Iſrael, Iudic. 21, 10. obſidetur, 1. Reg. 11, 1. viri Iabes Galaad exhibent miſericordiam Sauli, & filio eius, 31, 12.
IACOB filius Iſaac naſcitur, Geneſ. 25, 23. emit à fratre Eſau primogenita, Gen. 25, 31. Præripit Eſau benedictionẽ, 27, 5 *. proficiſcitur ad Laban, 28, 10. videt ſcalam, & vouet votum, 28, 12, 20.
ſeruit Laban pro duabus filiabus, 29, 18. reuertitur in patriam, 31, 17.
luctatur cum angelo, 32, 24. vocatur Iſrael, 32, 27†35, 10. 3. Reg. 18, 31. mittit filios in Ægyptum, 42, 1.
migrat cum tota ſua familia in Ægyptum, 46 *. Deut. 10, 22. filios Ioſeph adoptat in ſuos, 48, 5, 8.
benedicit duodecim filijs, & moritur, 49, 33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan, 50, 4, 7. ſecundum promiſſionem, 47, 29. & ſecundum mandatũ, 49, 29. cõmendatur, Eccli. 44, 24. vide Iſrael.
Iacobus Zebedæi filius vocatur, Mar. 4, 20. occiditur, Act. 12, 2.
IEBVS appellatur Ieruſalem, Ioſue 15, 8. Iudic. 19, 10. 1. Par. 11, 4.
Iebuſæos expugnare nõ poterat Iſrael, Iudic. 1, 21. ſuperantur tamen à Dauid, 2. Reg. 5, 8.
IEHV filius Hanani prophetæ arguit regem Ioſaphat, 2. Par. 19, 2.
mittitur ad Baaſa regem Iſrael, 3. Reg. 16, 1, 7.
Iehu filius Ioſaphat filij Namſi vngitur vt rex eſſet Iſrael, ad delendam domum Achab, 4. Reg. 9, 1, 6.
iuxta præſcriptum, 3. Reg. 19, 16.
occidit Iezabel, 4. Reg. 5, 30, 33.
occidit ſeptuaginta filios Achab, 10, 1. iubet comprehendi & iugulari fratres Ochoziæ regis Iuda, 10, 14. perdit ſeruos Baal, 4. Regum 10, 17, 25. moritur, 10, 35.
IEIVNIVM, & ieiunandum eſſe, Ioel, 2, 12. Tob. 12, 8. Matth. 6, 16. Marc. 2, 20. Luc. 2, 36† 5, 35. Rom. 13, 13. 1. Cor. 7, 5. 1. Cor. 6, 5 † 11, 27. Act. 13, 2, 3, 14, 22. Epheſ. 5, 18. 1. Theſſ. 5, 6. Tit. 2, 2. 1. Petri 1, 13† 5, 8. vide Quadrageſima.
Ieiunij meritum, Ier. 35, 14, 19. Ionæ 3, 7, 9, 10. Iudith 4, 8 † 8, 6. Matth. 17, 21 † 6, 17. Lucæ 2, 37.
Ieiunatur pro mortuis, 1. Reg. 31, 13. 2. Regum 1, 12† 3, 36. 1. Paralip. 10, 12.
Ieiunij exempla, Exod. 24, 18 † 34, 28. Deut. 9, 9, 18. Iudic. 20, 26. 1. Reg. 7, 6 † 31, 13. 2. Reg 3, 35 † 12, 16. 2. Paral. 20, 3. 1. Eſd. 8, 21. 2. Eſd. 1, 4 Eſther 4, 3. Pſal. 34, 13. Ierem. 36. 9. Dan. 10, 3. Ionæ 3, 5. Iudith 4, 7† 8, 5. Tobiæ 3, 10. Matth. 4, 2† 9, 14. Luc. 2. 37 † 5, 33. Act. 10, 30† 13, 3† 14, 23.
Ieiunium indictũ à rege Saule, 1. Reg. 14, 24. à Ioſaphat, 2. Par. 20, 3. à Niniuitis & eorum rege, Ionæ 3, 5, 7. ab Eſdra, 1. Eſdr. 8, 21. ab Eſther & Mardochæo, Eſther 4, 16. vide Abſtinentia.
IEREMIAS propheta ex Anathoth. Ier. 29, 27. vocatur, & à Deo mittitur, 1, 4.
Ieremias perſecutionem patitur, Ier. 18, 19† 20, 1† 26, 7† 33, 1† 36, 12† 38, 4, 7.
Ieremias inuenit gratiam apud Nabuchodonoſor, Ierem. 39, 11.
Ieremias vinculis ſoluitur à Nabuzardan, Ier. 40, 1.
Ieremias luget Ioſiam, 2. Paral. 35, 25.
IERICHO expugnatur & exuritur, Ioſ. 6, 10, 24. reædificatur ab Hiel, 3. Reg. 16, 34. appellatur ciuitas Palmarum, Deut. 34, 3. 2. Paral 28, 15.
IEROBOAM filius Nabat, ſeruus Salomonis, fit inimicus Iſraeli, 3. Reg. 11, 26. 2. Par. 13, 6. fit rex decem tribuum, 3. Reg. 12, 20. iuxta verbum Ahiæ, 11, 29. erigit duos aureos vitulos, & falſum cultum Dei, 12, 28, 31. idq. punitur & exprobratur, 14, 7 † 15, 25† 16, 19, 26. 4. Reg. 3, 3 † 10, 29, 32† 13, 2, 6, 11† 14, 24† 15, 9, 18, 24 † 17, 22 † 23, 15.
manus eius exareſcit, 3. Reg. 13, 4. curatur, 13, 6. moritur, 14, 20. tota eius domus perditur, 15, 29. iuxta quod prædictum fuerat, 14, 10. contra Ieroboam, Amos 7, 10.
Ieroboam filius Ioas fit rex Iſrael, 4. Reg. 13, 13† 14, 16. moritur, 14, 29.
IERVSALEM expugnatur à filijs Iudæ, Iudic. 1. 8. eligitur à Deo in habitaculum, 3. Reg. 8. *. 2. Par 6, 2† 7, 16.
Ieruſalem appellatur Iebus, Ioſ. 15, 8. Iudic.

Iudic. 19, 10. 1. Par. 11, 4.

Ieruſalem appellatur Salem, Pſal. 75, 3.

Ieroſolymam quæ tribus Iacob inhabitauerint, 1. Par. 9, 3. 2. Eſdr. 11, 1.

Ieruſalem obſidetur à rege Syriæ & Iſraelis, 4. Reg. 16, 5. à rege Nabuchodonoſor, 4. Reg. 24, 10† 25, 1.

Ieruſalem exuritur, & euertitur, 4. Regum 25, 9. iterum excolitur & reparatur, 2. Eſdr. 3*. † 6 15.

contra Ieruſalem & eius ciues, 4. Reg. 21, 12† 23, 27. Iſaiæ 1, 6 † 3, 1† 22, 1, 8† 29, 1, 7† 65, 2. Ierem. 4. 3. 9† 7*. † 13 *. † 17, 19 † 19, 3, 6† 21, 3† 23, 39† 25, 8 † 32, 3, 26† 34. 1 † 38, 3† 30 8. Ezech. 6, 6 † 4*. † 5 *. † 10, 2 † 15*. † 21, 6 † 22*. † 23*. Soph. 3, 1.

Ieruſalem deſtruenda per Romanos, Dan. 9, 26. Zachar. 14, 1. Matth. 24, 1, 15. Luc. 13, 35 † 19, 41 † 20, 16 † 21, 6. Ioan. 11, 48.

Ieruſalem ſpiritualis, Eccleſia ſancta, Pſal. 12, 1, 3. Iſa. 33. 20† 54, 11† 60*. † 62, 6 † 65, 26, 18. Tob. 13, 19. Baruch 5, 1, 7. Gal. 4, 26. Heb. 11, 10† 12, 22. Apoc. 3, 12† 21. 2, 10.

IEZABEL impia, impij Achab coniunx, 3. Reg. 16, 31† 21, 5, 7.

occidit prophetas Domini, 18, 4, 13. minatur Heliæ prophetæ mortem, 19, 2. à canibus dilaceratur, 4. Reg. 9, 33. iuxta verbum Heliæ prophetæ, 3. Reg. 21, 23.

ILLVMINATI dicuntur Baptizati, Heb. 6, 4.

IMAGINES iuſſit Deus fieri, Exo. 25, 18 *. Num. 21, 8 *.

Imagines fecit Salomon, 3. Reg. 6, 35† 7, 25, 29, 36† 10, 19. 2. Paral. 3, 10, 14† 4, 3.

Imaginum vſus, Num. 21, 8. Sap. 16, 6. Ioſ. 2, 26 *. de altari in teſtimonium & memoriam extructo.

IMMISERICORDIA, & eius punitio, Exod. 1, 12. Deut. 23, 3. Iudic. 8, 6, 15. 1. Reg 25, 15, 38. Iob 20, 19. Prou. 21, 10. Eccli. 12, 13. Amos 1, 6. Matth. 18, 30, 34† 25, 42. Luc. 16, 21, 23. Iac. 2, 13.

IMPATIENTIA, & eius punitio, Exod. 14, 11† 15, 24† 16, 2, 7† 17, 2. Numer. 11, 1, 10† 14, 1, 26† 21, 5. Iob 3, 1. Prouerb. 12, 16. Eccli. 2, 16.

IMPIORVM dicta, facta, & cogitata contra pios, Sap. 2*. Pſal. 9*. 10*. 11*. 13*. Prou. 4, 14.

Impiorum proſperitas, Iob 10, 3† 21, 7, 10. Pſal. 72, 2, 8† 91, 8 4. Eſdr. 3, 28, 31. Ierem. 12, 1. Habacuc 1, 13. 2. Machab. 6 *.

Impiorum proſperitas bonis admirationẽ parit, Iob 21, 7, 13. Pſal. 72, 2. Eccleſ. 7, 16. Ier. 12, 1. Habac. 1, 13. Malach. 3, 15.

Impij incidunt in mala quæ pijs pararunt, 1. Regum 17, 42 † 31, 4. Eſther 7, 10. Pſal. 7, 16† 9, 16† 34, 8† 36, 14. Prou. 26, 27. Eccleſ. 10, 8. Iſa. 31, 1. Ierem. 48 *. Dan. 3, 22† 6, 24† 13, 62. Eccli. 27, 28 *. Iudith 13, 4. Apoc. 18, 6.

Impij incidunt frequenter in malum quod timent, Iob 6, 16. Prouerb. 1, 26† 10, 24. Iſa. 66, 4.

Impiorum ſubita & improuiſa punitio, diſperſio & euerſio, Gen. 7, 21 † 14, 15 † 9, 24† 34, 25. Exod. 14, 24. Leuit. 10, 2. Num. 11, 33 † 16, 31. Ioſ. 10. 9† 11, 7. Iudic. 4, 20† 7, 12, 15, 21† 8, 11† 16, 28. 1. Reg. 30, 16. 2. Reg. 13, 28. 3. Reg. 16, 2† 18, 40 † 20, 13, 19 Iob 4, 8† 5, 3† 8, 13† 15, 20† 18*. † 20*. † 27, 14† 36, 12. Pſalm. 1, 5† 36*. Prouerb. 1, 27† 6, 15† 10, 25† 12, 7. Iſaiæ 5, 24† 47, 9. Ierem. 15, 8. Daniel 5, 30. 1. Machab. 2, 62 † 4, 3. Matth. 24, 38. Lucæ 12, 20, 45† 16, 23, 25† 17, 27, 29. 1. Theſſ. 5, 3.

Impiorum punitio bonis eſt ad timorem & cautionem, Deut. 13, 11† 17, 18† 19, 20† 21, 21. Prou. 19, 25 † 21, 11. Eccli. 23, 37. Act. 5, 11. 1. Tim. 5, 20.

Impios deridebit Deus, Pſalm. 2, 4† 36, 13† 58, 9. Prou. 1, 26. Sap. 4, 12.

IMPOSITIO manuum varia in veteri teſtamento, Gen. 48, 14. Exod. 29, 10. Leuit. 1, 4† 3, 2. Num. 27, 23. Dan. 13, 34. Marc. 10, 16.

Impoſitio manuum in ſacramento ordinis & confirmationis, Act. 6, 6† 8, 17† 13, 3† 19 *. 1. Tim. 4, 14† 5, 22. 2. Tim. 1, 6.

IMPVDICITIA contra naturam, Gen. 19, 5† 38, 7. Leuit. 18, 22† 20, 13. Iudic. 19, 22, 30. Rom. 1, 27. 1. Cor. 6, 1. Epheſ. 5, 12. 1. Tim. 1, 10. 2. Pet 2, 7, 8.

INCANTATIONES & maleficia. Exo. 7, 11† 8, 18† 22, 18. Leu. 19, 31† 20, 6, 27. Num. 23, 23. Deut. 18, 10. 1. Reg. 28*. 4. Reg. 17, 17† 21, 6. Iſaiæ 2, 6† 44, 25† 47, 13. Ierem 10, 2. Dan. 2, 2, 10. Mich. 5, 11. Act. 8, 8† 13, 6 † 16, 16 † 19, 19. Gal. 5, 20. Apoc. 18, 23† 21, 8.

INCESTVS graue peccatum, Leu. 18, 6. 7† 20, 11, 14. Deut. 22, 30. 1. Cor. 5, 1, 2.

INDVLGENTIÆ, 2. Cor. 2, 10.

INFERNVS & damnatio parata diabolo & angelis eius, vide Damnatio.

Inferni pœna varia & horribilis, Deut. 33, 22. Iob 24, 19. Pſalm. 10, 6 † 20, 10† 48, 15† 111, 10. Sap. 11, 17. Eccli. 21, 10. Iſaiæ 30, 33 † 33, 11, 13, 14 † 34, 9. Ierem. 9, 15. Malach. 4, 1. Matt. 8, 12. Luc. 13, 27† 16, 23. Apoc. 14, 9 † 18, 7 † 20, 14. numquam terminanda, Iſa. 60, 24. Matth. 2, 41, 46. Mar. 9, 47. 2. Theſſ. 1, 9.

INFIDELITAS, vide Fides.

INFIRMITAS corporalis: vide Aegrotatio.

INGRATITVDO, & eius punitio, Geneſ. 31,1†40,23. Exod. 1,8. Deut. 23, 3*. Iudic. 2,1†6,8†8,33†12, 1. 1. Reg. 30, 18 † 12, 8 † 25,3, 10. 2. Reg. 14, 30. 2. Paral. 24,21. Prou. 17,13. Iſaiæ 1,2†5,4. Ier. 8, 5, 6. Ezech. 16*. Oſee 10, 1 † 13, 2, 6. Mich. 6,3. Sap. 16, 29. 1. Mach. 16, 16, 19. Matt. 11,20. Luc. 17,18. Ioan. 11,46. Rom. 8,21. 2. Tim. 3,2.

INIMICVS non paſſim contemnendus eſt, 1. Reg. 14, 14† 17,43. 2. Reg. 21, 20. 3. Reg. 20*. 4. Reg. 14,8.

Inimico reconciliato non temerè credendum eſt, 1. Reg. 24,17†26,21. 2. Reg. 3,26. 1. Machab. 12,24.

INIQVITAS abundabit, 4. Eſd. 5, 2†14, 16. Matth. 24, 12. 1. Ioan. 5, 19. vide Impij & Mali.

INNOCENTIA ſua cuique tuenda & malæ ſuſpiciones amouendæ, Ioſ. 22,22. 1. Reg. 1,14. 3. Reg. 18,17. Ierem. 37, 12. Acto. 2,15†6,14†7,2†28,17.

INOBEDIENTIA eiusq. punitio, Geneſ. 3,16,17 † 19, 17,26. Leuit. 10,1 †26,14*. Numer. 14,28,41 † 16,31 † 20, 24. Deut. 11,16,28 † 17,12 † 18,19,20†27, 16*.† 28,15*. 1. Reg. 12,15†13,11†15,24 †28,16. 2. Reg. 6,6. 3. Reg. 11, 9†13,15,21 †14,17†20,35*. 2. Paralip. 7,19† 26,16,19. Iſa. 24,5. Ierem. 11,3,8†13,8†17,27†26,4 †35*. Ionæ 1,3. Matth. 17,17. Act. 7,39. Rom. 2,8. Gal. 3,10. 2. Theſſ. 1,8.

INVIDIA & odium, Gen. 4,5†26, 14†27,41†30,1 † 37,4, 11. Exod. 1,8†20, 13. Leuit. 19,17. Numer. 12,1†35,20,23. Deut. 19,11. 1. Reg. 18,7,11. Sapien. 2,24. Prouerb. 10,12,18. Ezech. 25,15. Dan. 6,3. Luc. 15,28. Ioan. 12,4. Rom. 1,29†13,13. Galat. 5,15,20. Iac. 3,14†4,2. 1. Pet. 2,1. 1. Ioan. 3,13, 15†4,20.

IOAB filius Saruiæ, 2. Reg. 2,13. confodit Abner, 3,27. reconciliat Abſalonem per Thecuam, 14*. confodit Amaſa, 20, 9. confoditur ipſe, 3. Reg. 2,28,34. iuxta mandatum Dauid, 2,5,7.

IOACHAZ filius Iehu, rex Iſrael, 4. Reg. 10,35†13,1.

Ioachaz filius Ioſiæ exuitur regno, & vehitur in Aegyptum, vbi & moritur, 4. Reg. 23, 34. captiuitas eius prædicitur, Ezech. 19,4. appellatur Iohanan, 1. Par. 3,15. poſt ipſum creatur rex frater eius Eliachim, 4. Reg. 23,34.

IOACHIN filius Ioacim fit rex Iuda, 4. Reg. 24,8. ducitur captiuus à Nabuchodonoſor in Babyloniam, 24,12,15. dimittitur ex carcere, & ad honores euchitur, 25,24. appellatur Iechonias, Ierem. 37,1. appellatur Neri, Luc. 2, 27. ei ſuccedit patruus Matthanias, 4. Reg. 24,17.

IOACIM, & antea dictus Eliacim, filius Ioſiæ, fit rex Iuda, 4. Reg. 23,34 3. Eſdr. 1,37. combuſſit libros ſermonum Ieremiæ, Iere. 36,21. appellatur Melchi, Luc. 3, 24. moritur, 4. Reg. 24, 1,5. poſt ipſum conſtituitur rex filius Ioachim, 4. Reg. 24,6.

IOANNA vxor Chuſæ ſequitur Chriſtum, Luc. 8,3.

IOANNES Baptiſta filius Zachariæ, Luc. 1, 55, 59, 60. Euangelium regni denunciat, & baptizat, Matt. 3,1. Mar 1,4, 5. Ioan. 1,28†3,23,26. veſtitus eius ex pilis camelorum, & victus locuſtæ & mel ſilueſtre, Marc. 1, 6. noluit haberi maior quàm erat. Ioan. 1,19,20,26†3,28. mittit diſcipulos ad Chriſtum, Matt. 11,2 capite truncatur, Matth. 14, 8. dicitur Elias, Malach 4,5. Matth. 11,14†17,10. Luc. 1,17.

Ioannes filius Zebedæi vocatur, Matt. 4, 22. vnicè à Chriſto diligitur, Ioan. 13, 23†19,26†20,2†21,7,20. ſcribit quæ vidit, Ioan. 19,35†21,24. 1. Ioan. 1,1.

IOAS filius Ochoſiæ ſolus euadit, dum ſenatus regius occiditur, 4. Reg. 11, 2. coronatur rex in Iuda, 11, 12. occidit Zachariam filium Ioiadæ, 2. Paral. 24,21. Matth. 23, 35. occiditur à ſuis miniſtris, 2. Paral. 24,25. 4. Reg. 12,20. poſt ipſum filius eius Amaſias rex conſtitutus eſt, 1. Paral. 3,12. 2. Paral. 24,27.

Ioas filius Ioachaz rex Iſrael, 4. Reg. 13, 9. pugnat contra Amaſiam, ſubuertit mœnia Ieruſalem, deſtruit templum, & moritur, 4. Reg. 14,13,16.

IOIADA Sacerdos iuſſit occidi Athaliam reginam, 4. Reg. 11,15. 2. Paral. 24 14. moritur, 24,15.

IONAS prophetat, 4 Reg. 14,25. præcipitatur in mare, Ionæ 1,15. deglutit eum piſcis à Domino præparatus, 2,1. in cuius ventre erat tribus diebus & tribus noctibus, ibid. Matth. 12,40.

IONATHAS filius Saulis proſternit Philiſthæos, 1. Reg. 13,3†14,1,11. liberatur per populum à patre ob mel deguſtatũ occidendus, 14, 45. ferit fœdus cum Dauide, 18,3†20,8†23,18. cæditur, 31,7.

Ionathas filius Mathathiæ, præfectus militaris Iudæorum, 1. Mach. 9,31. fœdus init cum Demetrio, 10, 3, 15. capitur, 12, 48. occiditur cum ſuis filijs, 13,23.

IORAM filius Ioſaphat rex Iuda, 3. Regum 22, 51. occidit ſex fratres ſuos, 2. Paral. 21,4. moritur, 4. Reg. 8,24. 2. Paralip. 21,19.

Ioram rex Iſrael, 4. Reg. 1,17†3,1. procedit contra Hazael regem Syriæ, 8,28,

accepto vulnere curatur in Iezrahel, 9, 15. moritur, 9, 24.

IOSAPHAT filius Aſa rex Iuda, 3.Reg. 22, 41. mittit qui verum Dei cultum doceant in ciuitates Iuda, 2.Paral.17, 7. fœdere iungitur cum impio Achab, 18, 3. ideoque arguitur à propheta, 19, 2. iungit ſe Ochoſiæ, 2.Paral.20, 35. moritur, 21, 1. habuit ſucceſſorē filiū Ioram, 1.Par.3, 11.

IOSEPH filius Iacob, Geneſ. 30, 23. videt ſomnium, 37, 5, 9. venditur à fratribus Iſmaelitis, 37, 26. Pſalm. 104, 17. falsò accuſatur, Geneſ. 39, 17. mittitur in carcerem, 39, 20 † 41, 14. conſtituitur dominus vniuerſæ Aegypti, 41, 40. datur ei filia Putipharis vxor, 41, 45. detegit ſe fratribus ſuis, 45, 1. moritur, 50, 24. oſſa eius transferuntur ex Aegypto, Exod. 13, 19. ſepelitur in Sichem, Iol. 24, 32.

Ioſeph coniunx Beatæ Virginis Mariæ. Matth. 1, 16. fugit in Aegyptum 2, 14.

IOSIAS filius Amon rex Iudæ, 4. Reg. 21, 24 † 22*. eius natiuitas prædicta eſt, 3. Reg. 13, 2. legit librum Legis, 4. Reg. 23, 2. celebrat Paſcha, 23, 21. vulneratur à ſagittarijs, & moritur, 2. Paral. 35, 23, 24. 4. Reg. 23. 29. lugetur, 2. Paral. 35, 24. ei ſuccedit Ioachaz, 4. Reg. 23, 30, 34.

IOSVE pugnat contra Amalech, Exod 17, 9, 13. mittitur exploraturus terram Chanaan, Num. 13, 2. eam populo commendat, 14, 6. conſtituitur loco Moyſis dux populi, 27, 18. Deut. 3, 21 † 31, 3, 7, 14. Ioſue 1, 1, 6. mittit exploratores, 2, 1. tranſit Iordanem, 3, 16. erigit duodecim lapides in Galgal, 4, 3, 8, 20. angelus Domini apparet ei, Ioſue 5, 13. benedicit populo; 8, 33. aſcendit Ioſue ad liberandos Gabaonitas, 10, 7. Sol & Luna ſteterunt ad imperium Ioſue, 10, 12. reuertitur Ioſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas, 10, 43. percutit 31. reges, 12*.

accipit ſuam portionem in diuiſione terræ, 19, 49. moritur, 24, 29. Iudic. 2, 8. commendatur, Eccli. 46, 1.

IRACVNDIA quantum mali pariat, Gen. 4, 5. Tob. 5, 2. Prou. 12, 16 † 14, 3 † 15, 18 † 17, 19 † 19, 19 † 27, 3 † 29, 22. Eccleſ. 7, 10. Eccli. 25, 22 † 28, 6, 14 † 30, 26 Matth. 5, 22. Luc. 4, 28. Galat. 5, 20. Epheſ. 4, 26. Coloſſ. 3, 8. Tit. 1, 7. Iac. 1, 19.

IRAE alterius cedendū potius quàm repugnandum, Geneſ. 27, 42. Prou. 22, 24 † 29, 22. Eccli. 8, 19. Matth. 2, 13.

ISAIAS filius Amos, Iſaiæ 1, 1. vocatur, & mittitur, 6, 8 † 49, 1.

ISMAEL filius Abrahæ ex Agar naſcitur, Gen. 16, 15. moritur, 25, 17.

Iſmael filius Nathaniæ occidit Godoliam, alioſq. Iudæos, Ierem. 41, 2, 6.

ISRAEL appellatur, qui ante Iacob dicebatur: quære Iacob.

Iſrael populus & hereditas Domini, Exod. 3, 7 † 5, 1 † 6, 7 † 19, 5. Leuit. 20, 26. Deut. 4, 20 † 7, 6 † 9, 29 † 10, 15 † 14, 2 † 26, 18 † 32, 9. 1. Reg. 10, 1 † 12, 22. 2. Regum 7, 23. 3. Regum 8, 53. Iſaiæ 19, 25 † 43, 1. Ierem. 13, 11.

decem tribus Iſrael ſeparant ſe à domo Dauid, 3. Reg. 12, 3, 9, 16. ſecundum verba Ahiæ prophetæ, 11, 29. transferuntur in Aſſyriam, 4. Reg. 15, 29 † 17, 6. ſecundum prophetiam, Deut. 4, 26. multi ex Iſrael ſequuntur Leuitas in Ieruſalem. 2. Paral. 11, 13.

Contra decem tribus: vide Samaria.

IVDAEORVM cærimoniæ erant vmbra futurorum, Exod. 13, 9, 14. Num. 15, 38. Deut. 16, 1. Ezech. 20, 10. 1. Cor. 10, 1. 2. Cor. 3, 13. Heb. 7, 17 † 8, 5 † 9, 1, 10, 23 † 10, 1.

Iudæorum quædam certæ conſuetudines, Geneſ. 32, 31. Iudic. 11, 40. Ruth 4, 7. 2. Paral. 35, 25.

Iudas filius Iacob naſcitur, Geneſ. 29, 35. neſcius concumbit cum filij ſui vxore Thamar, 38, 15. ſpondet pro fratre ſuo Beniamin, 43, 9. prædicitur ſceptrum non auferendum de Iuda, donec veniat Meſſias, 49, 10. Deut. 33, 7. Iudic. 1, 2. 2. Reg. 7, 12. 2. Paral. 6, 6.

contra Iudam & Ieruſalem, vide Ieruſalem.

Iudas Machabæus eligitur dux fratrum ſuorum, 1. Machab. 2, 66. pugnat ſtrenuè, 3*. † 4*. † 5*. † 7, 25. 2. Machab. 8, 1 † 10, 16*. † 11, 6 † 12*. † 13*. † 14*. † 15*. cæditur, 1. Machab. 9, 17.

Iudas Iſcariotes eligitur in Apoſtolū, Matth. 10, 4. init pactum cum Phariſæis. Luc. 22, 4. Prodit Chriſtum, Matth. 26, 20, 46. Marc. 14, 43. Ioan. 18, 5. ſecundum prophetiam. Pſalm. 40, 10 † 54, 14 † 108, 8. Ioan. 6, 70 † 12, 4 † 13, 21*. ſuſpendit ſe, Matth. 27, 4. Act. 1, 18.

Iudas Galilæus diſperſus cum ſuis, Act. 5, 37.

Iudas & Silas cum Paulo & Barnaba Antiochiam mittuntur, Act. 15, 22, 27.

IVDICABVNT ſancti de hoc mundo, Sap. 3, 8 † 5, 1. Matth. 19, 28. 1. Cor. 6, 2. Iudæ 14.

Iudicium peruerſum, Eccli. 11, 9. Matt. 7, 1 † 12, 7. Luc. 6, 37 † 7, 13. Ioan. 7, 24 † 9, 16. Act. 28, 4. Rom 2, 1 † 14, 4, 13. 1. Cor. 4, 5. 1. Tim. 5, 21. Iac. 4, 11.

Iudicium Dei extremum, & quemadmodū Chriſtus in fine mundi iudicaturus

ſit,

ſis, 1. Reg. 2, 10, &c. vide Dies nouiſſimi.

Iudicium debet præcedere deliberatio & cognitio cauſæ, Gen. 3, 11 † 11, 5 † 18, 21. Exod. 3, 8 † 23. 2. Deuter. 13, 6 † 17, 9 † 19, 18. Ioſue 7, 19 † 22, 13. Iudic. 20, 3, 12. Prou. 18, 13. Eccli. 11, 7. Dan. 13, 51. 1. Machab. 7, 7.

Iudicium hominum, vide Opinio.

Iudicium officiũ, & auctoritas, Exo. 18, 13, 21 † 21*. † 22*. † 23*. Leu. 19, 15 † 24, 11, 23. Deuter. 1, 13, 16 † 17*. † 18, 15 † 25, 1 † 27, 19. Ioſ. 7, 19. 1. Reg. 8, 1 † 12, 5. 1. Paralip. 19, 6. Eccli. 4, 50 † 10, 1 † 42, 12. Pſalm. 81*. Prouerb. 18, 5, 19 † 24, 23 † 28, 15. Iſa. 5, 16 † 10, 1. Iere. 5, 26. Luc. 18, 2 † 23, 1, 13, 23. Ioan. 7, 24 † 8, 15. Iac. 2, 4.

Iudices Iſrael rexerunt circa 350. annos, Act. 13, 20.

Iudex vniuerſi mundi eſt Deus, vide Deus.

IVDITH vidua Bethuliæ diues & honeſta, Iudith 8, 1*. præcidit Holoferni caput, 13, 10. moritur, 16, 28.

IVRARE quatenus liceat vel non liceat, & quàm varijs modis contingat, Geneſ. 14, 22 † 21, 24 † 22, 16, 5, 24, 3 † 25, 33 † 26, 3, 31 † 31, 53 † 42, 15 † 47, 31 † 50, 5. Exod. 13, 19 † 20, 7 † 22, 11 † 23, 13. Leu. 5, 4 † 19, 12. Num. 14, 21 † 30*. Deut. 6, 13 † 7, 8 † 10, 20. Ioſue 2, 12 † 6, 22 † 9, 15 † 23, 7. Iudic. 21, 1, 7, 18. 1. Reg. 14, 24 † 19, 6 † 24, 23 † 25, 34 † 28, 10 † 30, 15. 2. Regum 3, 35 † 19, 7 † 21, 2, 17. 3. Regum 1, 13, 29 † 2, 8 † 8, 31 † 19, 2. 2. Paralip. 6, 22 † 15, 14 † 36, 13. 1. Eſdr. 10, 5. 2. Eſdr. 10, 29. Iob 27, 1. Pſalm. 14, 4 † 23, 4 † 62, 12 † 88, 4 † 94, 11 † 101, 9 † 109, 4. Iſa. 14, 24 † 19, 18 † 45, 23 † 49, 18 † 54, 9 † 65, 15. Ierem. 4, 2 † 5, 2, 7 † 12, 16 † 12, 5 † 44, 26 † 51, 14. Oſee 4, 15. Amos 6, 8 † 8, 7. Soph. 1, 5. Zachar. 8, 17. Iudith 1, 12. Eccli. 23, 9, 17. Matth. 5, 33 † 23, 16, 18, 20, 21, 22. Heb. 6, 13, 16. Apoc. 10, 6.

Iurandum non eſt temerè, nec per cælum, nec per terrã, nec per aliquid quod in ijs eſt, Matth. 5, 34. Iac. 5, 12.

IVSTI verè in hac vita, Luc. 1, 6 † 15, 7. Ioan. 8, 36 † 17, 17, 19. 1. Corinth. 6, 11. Heb 12, 23*. 2. Pet. 2, 7. 1. Io. 3, 1, 7. Apoc. 3, 4 † 14, 5. vide Peccatum.

IVSTITIAE ſumma perfectio nõ habetur in hac vita, in qua ſine peccato non viuimus, Geneſ. 6, 5 † 8, 21. Exod. 34, 7. Num. 14, 18. 3. Reg. 8, 46. 2. Paral. 6, 36. Iob 4, 17 † 9, 1, 15, 20 † 25, 4. Pſalm. 13, 1 † 50, 7 † 52, 1 † 129, 3 † 142, 2. Prouerb. 20, 9. Eccl. 7, 21. Iſa. 64, 4. Iere. 2, 19, 20 † 30, 11. Mich. 7, 2. Nahum 1, 3. Sap. 12, 10. Matt. 6, 12. Luc. 17, 3, 10. Rom. 3, 9, 23 † 7*. Galat. 3, 22. Eph. 2, 3. 1. Ioan. 1, 8. vide Peccatum.

Iuſtitia noſtra eſt per Chriſtum & primam iuſtificationem peccatorumq. remiſſionem nulla præcedunt merita, Gen. 15, 6. Iſa. 45, 25 † 53, 8, 13. Iere. 23, 6 † 33, 16. Dan. 6, 22. Abac. 2, 4. Zach. 9, 11. Actor. 10, 43 † 13, 39. Roman. 1, 17 † 3, 22, 21 † 5, 1, 18 † 10, 4, 10. 1. Cor. 1, 30. Galat. 2, 16 † 3, 11 † 5, 5. Phil. 3, 9. Tit. 3, 7. 1. Pet. 3, 18.

IVSTIFICATIO qua quis ex iuſto fit iuſtior, aſcribitur bonis operibus, Eccli. 18, 22. Roman. 2, 13. Iac. 2, 21, 24. Apoc. 22, 11.

Iuſtificatio impij nõ ſolùm fidei aſcribitur, ſed etiam alijs virtutibus, vt Spei; Rom 8, 23, Charitati, Exod. 20, 6. Prouerb. 10, 12. Luc. 7, 47. 1. Cor. 13, 4. Galat. 5, 6. 1. Pet. 4, 8. 1. Ioan. 4, 7, 8, 9. Timori, Eccli. 1, 27, 28. Pœnitentiæ operibus, Sap. 11, 24. Ezech. 18, 21, 22. Matth. 3, 2, 8. Lucæ 7, vbi ponitur exemplum Magdalenæ. 15. exemplum filij prodigi. 18, exemplum Publicani.

L

LABAN hoſpitio excipit famulum Abrahæ, Geneſ. 24, 32. mercede conducit Iacob, 29, 14, 20. perſequitur Iacob, 31, 22.

LABOR & dolor communis omnibus hominibus, Geneſ. 3, 17. Exod. 10, 9 † 34, 21. Deut. 5, 13. Tob. 2, 19. Pſalm. 127, 2. Prouerb. 6, 6 † 10, 4 † 14, 4 † 20, 4. Eccleſ. 5, 11. Eccli. 29, 19. Ioan. 21, 3. Act. 18, 3 † 20, 34. 1. Cor. 4, 12. Epheſ. 4, 28. 1. Theſſ. 2, 9 † 4, 1. 2. Theſſ. 3, 8, 12.

Labor non ditat ſine Dei benedictione, Gen. 3, 17 † 26, 3, 12 † 30, 27. Deut. 8, 18. Iob 42, 12. Prou. 10, 22. Eccl. 11, 6.

Laboranti merces debetur, Leuit. 19, 13. Deuter. 24, 15 † 25. 4. Tob. 4, 15. Eccli. 7, 22 † 34, 25, 26. Ierem. 22, 13. Malach. 3, 5. Matth. 10, 10. Lucæ 10, 7. 1. Corint. 9, 9, 14. 1. Tim. 5, 18. Iac. 5, 4.

Laboris manuum & agriculturæ laus & vtilitas, Prouerb. 12, 11 † 13, 4 † 14, 23 † 24, 27 † 28, 19.

LACHIS traditur in manus Iſraelis, Ioſ. 10, 32. Extruitur, 2. Paral. 11, 9.

Laici ne ſe ſacris præter officium miſceant, Leuit. 10, 1*. Num. 1, 51 † 3, 10. nec vaſa ſacrata temerè contingant, Numer. 1, 51 † 4, 15, 19, 20 † 18, 7. 2. Reg. 6, 6. 2. Paral. 26, 18.

LAIS oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan. Iudic. 18, 27. appellatur Leſen, Ioſue 19, 47.

LAVDANDVS Deus ante & poſt

ſumptum cibum. Deut. 8, 10. vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus, Pſal. 95, 4 † 105, 2 † 118, 164 † 144, 3. Eccli. 43, 2, 32.

Laudes Deo canendæ, Pſal. 46, 2 † 146, 7 † 149, 1. Iſa. 12, 4. Epheſ. 5, 19. Coloſſ. 3, 16. Heb. 13, 15. Iac. 5, 13.

LAZARVS iacet ante oſtium diuitis epulonis, Luc. 16, 20.

Lazarus ſuſcitatur à morte, Ioan. 11, 43. perſecutionem ſuſtinet à Iudæis, 12, 10.

LEBBAEVS cognomine Thaddæus diſcipulus Chriſti, Matt. 10, 3. appellatur Iudas filius Iacobi, Lucæ 6, 16.

Lepra quomodo cognoſcatur, Leuit. 13 *. 14 *.

Lepram mittit Deus propter peccatũ, Exod. 4, 4. Num. 12, 8. 4. Reg. 5, 1, 27 † 15, 5. 2. Paral. 26. 18, 19, 21.

Lepra mundatur, Exod. 4, 7. Num. 12, 15. 4. Reg. 5, 14. Matth. 8, 2. Luc. 17, 14.

Leproſorum ſegregatio, Leuit. 13, 49. Num. 5, 2. 4. Reg. 15, 5.

LEVI naſcitur, Gen. 29, 34.

occidit cum fratre ſuo Simeone Sichemitas, 34. 25. punitio iſtius facti, 49. 5.

Leuitarum habitatio, ius, & debita vitæ ſuſtentatio. Leuit. 10, 12 † 25, 32. Num. 18, 21, 24 † 35, 2, 7. Deut. 10, 8 † 12, 12, 19 † 14, 27 † 18, 1 † 26, 11. Ioſ. 13, 14, 33 † 18, 7 † 21 *. 2. Eſdr. 10, 33, 37 † 13, 10. Ezech. 48, 13. Eccli. 7, 32.

Leuitarum miniſterium & officium, Num. 1, 49 † 3. *. † 4, 1 † 8 *. † 18, 2, 23. Deut. 10, 8. Ioſ. 3, 3. 1. Paral 6, 31 *. † 9, 14 *. 2. Paral. 29, 8. Ezech. 44, 11.

Leuitas aſſumit ſibi in miniſterium Deus pro primogenitis Iſraelis, Num. 3, 12, 40 *. † 8, 16.

Leuitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exod. 32, 26.

Leuitæ expellũtur ex Iſrael, 2. Par. 11, 14.

LEX prima, & præceptum datur, Geneſ. 2, 16. violatur, 3. 4, 6.

Lex decem mandatorum datur Moyſi, Exod. 20 *. Deut. 5 *.

Legis tabulæ dantur, Exod. 31, 18. Deut. 5, 22. franguntur, Exod. 31, 19. Deut. 9, 17. dantur aliæ tabulæ, Exo. 34, 27. Deut. 10, 1.

Legis natura, officium & operatio, Roman. 3, 20 † 4, 15 † 5, 20 † 7, 1, 7. Gal. 3, 19. 1. Tim. 1, 8. Heb. 7. 18, 27.

Legem Dei ſine ſpiritu eius non poſſumus implere, Deut. 5, 29. Pſalm. 118, 24. Lucæ 18, 22. Act. 15, 10. Rom. 8, 2.

punitio vel merces eorum, qui Legem Dei præuaricantur, vel obſeruant: vide Obedientia, & inobedientia.

Legis cærimoniæ abrogantur per Chriſtum, Matth. 11, 13. Marc. 15, 38. Act. 13, 38 † 15, 10. Rom. 6, 14 † 7, 4 † 8, 3. Gal. 3, 13 † 4, 5. Epheſ. 2, 15. Coloſſ. 2, 14. 1. Pet. 1, 11, 18.

Lex legitur, Deut. 1, 5 † 31, 9, 11. Ioſ. 8, 34. 4. Reg. 23, 2. 2. Eſd. 8, 8 † 9, 3. 3. Eſdr. 9, 39. 2. Machab. 8, 19, 23.

Lex noua Chriſtianorum conſiſtit potiſſimum in Charitate. Matth. 5, 44 † 7, 12 † 22, 36. Ioan. 13, 34. Rom. 13. 10, Galat. 5, 14 † 6, 2. 1. Tim. 1, 5.

LIA nubit Iacob patriarchæ, Geneſ. 29. 21. gignit ei multos liberos, 29, 31.

LIBER vitæ, Exo. 32, 32. Pſal. 68, 29. Phil 4, 3. Apoc. 3. 5 † 20, 12 † 21, 27.

LIBERVM arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Gen. 4, 7. Deut. 30, 19. Ioſ. 24, 15. Pſal. 26, 9. Sap. 9, 10. Eccli. 15, 18 † 31, 10. 1. Cor. 3, 9 † 7, 37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1. Reg. 7, 3. 2. Paral. 12, 14. Pſalm. 9, 17 † 72, 13. Prouerb 16, 1, 5, 9. Eccli. 2, 20. Iſa. 1, 16, 17, 18 † 40, 3 † 46, 8 † 55, 6, 7. Ierem. 3, 1, 12, 22 † 4, 3, 4, 14 † 7, 3 † 18, 8, 11 † 25, 5 † 26, 13 † 32, 15. Ezech. 18, 21, 22, 27, 28, 30, 31 † 33, 14, 15, 16, 19. Zach. 1, 3. Malach. 3, 7. Matth. 3, 2, 3 † 11, 33 † 12, 28. Marc. 1, 3. Luc. 3, 4. Ioan. 1, 23 † 7, 27. Actor. 3, 19 † 8, 22 † 6, 9. Rom. 10, 13. 3. 1. Cor. 3, 9 † 15, 10. 2. Cor. 7, 1. Eph. 5, 14. Phil. 2, 22, 13 † 4. 13. Coloſſ. 1, 29 † 3, 9, 10. 1. Tim. 4, 16. 2. Tim. 2, 21. Heb 4, 16 † 12, 12, 13. Iac. 4, 8. 1. Pet. 1, 22. 1. Ioan 3, 3. Apoc. 3, 20.

Libertas Euangelica, Ioan. 8, 32. Rom. 6, 18 † 8, 2, 21. Galat. 5, 13. 1. Pet. 1, 18 † 2, 16 *. 2. Pet. 2, 19.

Libertas praua, & improbãda, Iob 11, 12. Iere. 34, 15. Oſee 7, 16. 2. Pet. 2, 18.

A LINGVA mala cauendum, Leuit. 19, 16. Iob 5, 21. Pſal. 51, 4 † 139, 4, 12 † 140, 3. Prouerb. 4, 24 † 10, 18 † 11, 9 † 12, 13, 19 † 15, 2 † 16, 27, 28 † 17, 20 † 18 *. † 20, 19 † 21, 23 † 26, 20 † 30, 11. Eccleſ. 5, 2. Sap. 1, 11. Eccli. 5, 16 † 25, 22 † 28 *. 1. Cor. 15, 33. 1. Pet. 2, 1. Iac. 1, 19 † 3, 5, 8 † 4, 11. vide Detractio.

Lingua diſcretè moderanda, Prou. 10, 19 † 12, 14 † 13, 2, 3 † 17, 27 † 18, 21 † 21, 23. Eccli. 14, 1 † 20, 5 † 22, 33 † 23, 17. Matth. 12, 36. Luc. 6, 45. Iac. 1, 19 † 3, 2. 1. Pet. 3, 10, vide Loquenda.

LOBNA occupatur, Ioſ. 10, 29. deficit à Iuda, 4. Reg. 8, 22. oppugnatur ab Aſſyriis, 19, 8.

LONGANIMITAS, vide Patientia.

LOQVENDA ſunt vera, honeſta, & quæ audiẽtibus prodeſſe queant, Exo. 22, 28. Pſal. 14 *. Prou. 13, 2 † 24, 26 † 25, 11 † 29, 20. Eccl. 5, 2. Eccli. 7, 37. Matt. 5, 37 † 12, 36. Eph. 4, 29 † 5, 3. Coloſſ. 3, 8. 1. Pet. 3. 10.

Loquen-

Loquendi tempus & opportunitas, Prou.15,23†25,11. Eccle. 8,5. Eccli. 11,8 †20,6 † 32.9†33,4. quomodo loquendū, Iob 6,29. Prouerb. 15,4†16,20 22†29,11. Eccli.4,34†5,16†6,5.Coloſſ.4,6.

LOTH liberatur ab incendio Sodomorum, Gen.19,15,17. 2. Pet. 2, 7. vxor eius mutatur in ſtatuam ſalis, Geneſ. 19, 26.Sap.10,7.Lucæ 17,32.concumbit cum duabus filiabus ſuis, Gen. 19 31,35.

LOTIO pedum,Gen.18,4†19,2†24, 32†43,24 Ioan.13,4,14. 1. Tim.5,10.

LVCAS medicus,Coll.4,14. manet cum Paulo. 2. ad Tim. 4, 11

LVCIFER cecidit è cælo,Iſa.14,12.

LVX eſt Chriſtus,Iſa.9,2†42,6†60,1, 19 † 49,6. Ioan.1,5 † 8,12†9,5†12,35,46. 1.Ioan. 1,5 † 2,8.

Lux ſunt Chriſtiani,Prou.4,18. Iſa.62, 1.Matth. 5,15. Rom.2,19. Philip. 2,15.

LYDIA purpuraria credit in Chriſtum, Act.16,14.

LYSIAS dux exercitus Antiochi, 1. Mach. 3,32. pactū init cum Iudæis, 6,58. capitur & iuſſu Demetrij occiditur, 7,2.

M.

MAACHA filia Tholmai regis in Geſſur,mater Abſalonis,2.Reg.3,3.

MAACHA filia Abeſſalom, mater Abiam regis Iuda, 3.Reg. 15,2.

appellatur Michaia, 2. Paral.13,2.

MACEDONIA mittit eleemoſynas pauperibus Ieroſolymitanis, Rom. 15,26. 2.Cor. 8 1.

Paulus vocatur in Macedoniā, Act.16,9.

MADIAN filius Abraham, Geneſ. 25, 2. Deus præcipit vt cædantur Madianitæ, Num. 25, 16. Madianitæ cæduntur cum ſuo rege, 31,7.

opprimunt Iſraelem, Iudic. 6,1. irruit in eos Gedeon. 7*.

MAGDALENA, vide Maria.

MAGI Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros, Exod. 7,12.

Magi primitiæ Gentiū Chriſtum adorant, Matth. 2, 11.

Magia, vide Incantationes.

MALALEEL naſcitur,Gen.5,12.

MALCHO præcidit Petrus auriculam, Ioan. 18,10.

MALEDICTIO & benedictio, Geneſ.3,14,17†8,21 † 9,25†24, 41 † 27,28 †48,15,20 † 49,7. Num. 5,21. Deuter.11, 26†27, 15. Ioſ. 8, 34. Iudic. 9, 20. 1. Reg. 17,43. 2. Regum 2,5†16,7. 4.Reg.2,24 2. Eſdr.5,13. Prouerb.26,2.Ierem.29,22†49, 13. Zach.8,13.

Maleficia, vide Incantat.

MALVM dicens bonum, punietur, Iſa.5,20. Malach.2,17. Prou.24,24.

Malum declinandum, & bonum faciendum,Prou.3,7.Iſa.1,16. Ezech. 18,21.

Malorum conſortium vitandum, Pſal. 1*.†25,4. Prouerb. 1, 10†14,7†24,21† 29, 24. Eccli. 8,18 † 13°. 2.Cor. 6,14. 2.Ioan. 10. Apoc. 18,4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Prou.20,22†24,29. Rom.12,14,17. 1.Cor. 4.12.1.Theſſ.5,15.1.Pet.3,9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deut.32,23. 3.Reg. 9,9†21,29. Iſa. 45,7. Ierem.11,11 † 32,42. Baruch 2, 2. Amos 3,6. Ionæ 3, 10.Michææ 1, 12†2,3.

Malum culpæ ſummè auerſatur Deus, tantum abeſt vt eum auctorem habeat, Exod.23,7. 2. Paral. 19,7. Iudith 5,21. Iob 34. 10. Pſal. 5,5,7†44,8. Prou.15,8,9. Sap. 14,9. Eccli.15,21. Oſee 13,9. Roman.9,14. 2.Cor.6,15. Iac.1,13.

Malos rectores & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi,3.Reg.12,24.Iob 34,30.Iſa.29,10. Ezech. 14, 9. Oſee 13,11. 2. Theſſal. 2,11.

iubetq; obedientiam illis præſtare, Matth. 23, 3.

Malorum etiam miniſtrorū opera vtitur Deus,Matt.7,22.Mar 9,38. Luc.9,49.

MANAHEM rex Iſrael, 4.Regum 15, 14.

MANASSES primogenitus Ioſeph naſcitur. Gen 41,51 †48,14.

Manaſſes impius,filius pij Ezechiæ rex Iuda, 4. Reg.21,1,6. 2. Paral.32,33†33,1. Ier. 15,4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam conuertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2.Paral.33,12,13.relinquit poſt ſe Amon, 4.Reg.21,18. Matth.1,10.appellatur Her, Lucæ 3,28.

MANENDVM eſt nobis in Chriſto Ioan.15,4. Rom. 8,1. 1.Cor. 4,15†12,13. Coloſſ.2.6. 1.Ioan.2,6,28†3,24†4,13.

MANNA, Exod 16*. Numer 11,7. Deut.8,3. Ioſ.5,12. Pſalm.77,24. Sap.16, 20. Ioan.6,31.

MANSVETVDO, Ioſ.7*. 19. 1. Reg. 25*.2. Reg. 16,10. Prou. 1, Eccli.1, 29.Matth.1,4†11,29. Gal.5,23†6,1. Eph. 4,2.Coloſſ.3,12. 2.Tim 2,25.Tit.3, 2.

MARDOCHAEVS defenſor & tutor Eſther, captiuus abductus in Babylonem, Eſther 2,5,7. à rege ſummo honore affectus,6,10. reuertitur de captiuitate in Ieruſalem. 1. Eſdr.2,2. 2.Eſd.7,7.

MARE creatur, Gen.1,9. concluditur ſuis terminis, 1, 9. Iob 26,10†38, 26,

Prou. 8,29. Ier. 5,21. cedit filijs Iſrael, Exo. 14,21. ſedatur verbis Chriſti, Matt. 8,26.

MARIA ſoror Aaron laudat Dominum, Exod. 15,21. fit leproſa, Num. 12 *. Deut. 24, 9. moritur, Num. 20,1.

Maria virgo prænuntiata, Geneſ. 3,15. Num. 24,17. Pſal. 18,6 † 44,10 † 45,1 † 84,2 † 86,3 † 131,8. Prou. 31,10,29 † 9,1. Cant. 1*. 2*. 3*. 4*. 5*. 6*. Eccli. 24*. Iſa. 7,14 † 11, 1 † 19,1 † 45,8. Ierem. 31,22.

Maria vocatur, & eſt mater Domini, Lucæ 1, 43. mater Ieſu, Matth. 2, 13. Ioan. 19, 25.

Mariæ perpetua virginitas ſignificatur, Exod. 3,2. Iudic. 6,37.38,39.40. Pſal. 18, 6. Cant. 2,2 † 4,7 † 6,9. Iſa. 7,14 † 11,1 † 35, 1,2, † 66,7. Ezech. 44,2. Dan. 2,34. Matth. 1,20. Luc. 1,35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide diues, Prou. 31,18. Luc. 1,38,45. Ioan. 2,5. ſpe plena, Eccli. 24,24. Ioan. 2,5. charitate perfecta, Eccli. 24, 24. Luc. 1,56 † 2,7. Ioan. 2,3 † 19, 25. caſta, vide ſupra, Mariæ perpetua virginitas. caſtitatem vouit perpetuam, Luc. 1,35. humilis, Luc. 1,38, 48. miſericors, Ioan. 2, 3. prudens, Luc. 2,19. modeſta, Luc. 2,48. pia, Luc. 1, 46,47. benigna, Luc. 1,40. fortis, Prouerb. 31,10*. Ioan. 19,25. ſapiens, Prou. 31,26. Ioan. 2,5.

pauper, Matth. 2,11. Luc. 2, 7, 24. patiens, Matth. 2,13. Luc. 2, 35. virtute præcellens omnes, Prou. 31,29. Eccli. 24,25. Luc. 1, 28,48.

Maria ſalutatur ab angelo, Luc. 1, 28. viſitat Elizabeth, & laudat Deum, Luc. 1, 39, 46. proficiſcitur cum Ioſeph in Bethlehem, Luc. 2,4. in Aegyptum, Matth. 2, 14. reuertitur inde in terram Iſrael, Matt. 2, 14. inuenit Chriſtum in templo, Luc. 2, 46. aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Ioanni commendatur, Ioan. 19, 25. manet cum Apoſtolis, Act. 1,14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata, Luc. 7, 38. obtinet peccatorum remiſſionem, Luc. 7, 48. liberata ſeptē dæmonijs, adhæret & miniſtrat Chriſto, Luc. 8,2, 3. vngit Dominum, Matth. 26, 6. Marc. 14, 3. Ioan. 11,2 † 12, 3. adeſt Chriſto in cruce morienti, Ioan. 19, 25. ſtat ad monumentum plorans, Ioan. 20,11.

Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionē, Marc. 16, 9. Ioan. 20,14.

nunciat reſurrectionem diſcipulis, Ioan. 20, 18.

MARITI officium & auctoritas in vxorem, Gen. 3,16. Num. 5,12,18 † 30,7, 13. Deut. 22,13 † 24,1. Prouerb. 5,18 † 18, 22 † 31,10. Eccleſ. 9,9. Eccli. 7,28 † 9,1 † 25, 27 † 26,1. Malach. 2,14,16. 1. Cor. 7*. † 11,2,10. Epheſ. 5,22. Coloſſ. 3,18. Tit. 2,4. 1. Tim. 2,11. 1. Pet. 3,1.

MARTHA hoſpitio excipit Dominum, Luc. 10, 38. oſtendit ſuam fidem, Ioan. 11, 27.

MATHAN ſacerdos Baal occiditur, 4. Reg. 11,18. 2. Paral. 23,17.

MATHIAS eligitur in Apoſtolum, Acto. 1, 26.

MATHVSALEM filius Henoch naſcitur, Geneſ. 5,21. viuit 969. annis, & moritur, Gen. 5,27.

MATRIMONIVM, Gen. 1, 27, 28 † 2,21,22,23,24 † 3,6,12,17 † 4,1,17 † 9, 1 † 19,26 † 24,3 † 29,21. Exod. 2,1 † 20, 17 Leuit. 18*. 20,10. Deut. 5,21 † 7,3 † 22,29 † 24, 1. Ioſ. 23,12. Iudic, 3,6 † 14,2,7,15. 1. Eſdr. 9,2. 2. Eſd. 13,23. Eſther 2,17. Tob. 4,13 † 6,17 † 7,15,16 † 8,9. Prou. 18,22 † 19, 14. Eccli. 25,2. Ierem. 3,1. Matth. 5,32 † 19, 3,7 † 22,24,30. Mar. 6,18 † 10,2,6,7,8,9 † 12, 20*. Luc. 2,5 † 3,19 † 16,18 † 20,34. Ioan. 2, 1,2. Rom. 7,2,3. 1. Cor. 7*. Epheſ. 5, 31,32. 1. Tim. 3,2 † 5,9. Heb. 13,4. 1. Pet. 3,1.

Matrimonium indiſſolubile, Geneſ. 2, 24. Matth. 5,32 † 19,7. Mar. 10,11. Luc. 16, 18. 1. Cor. 7, 10.

Matrimonium ſpiritale, quære Connubium.

Matrimonium cuius rei ſacramentum, Epheſ. 5, 32. confert gratiam & ſanctificationem, 1. Theſſ. 4,4.

MATTHAEVS publicanus vocatur, Matt. 9,9 † 10,3. appellatur Leui filius Alphæi, Mar. 2,14. Lucæ 5, 27.

MATTHANIA patruus Ioachim conſtituitur rex Iuda, 4. Reg. 24. 17. appellatur Zedechias, 1. Paral. 3,15.

MATTHATHIAS Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1. Machab. 2,24. pugnat ſtrenuè, 2,41. monet filios ſuos ad obſeruationem legis Dei, 2,49,64.

MEDI occupant regnum Babyloniæ, Daniel 5, 31.

MELCHISEDECH ſacerdos, & rex Salem, Gen. 14,18. Pſal. 109,4. Heb 7,1.

MENDACIVM, Geneſ. 8,4 † 37, 19 † 39,17. Leu. 19,11. 2. Reg. 1,2,7. 4. Reg. 5,25. Prou. 6,19 † 12,22. Sap. 1,11. Eccli. 7,13 † 20, 26,28 † 25,4. Oſee 4, 2. Ioan. 8, 44. Act. 5,4, 8. Epheſ. 4, 25. Coloſſ. 3, 9. vide Teſtimonium.

MENELAVS proditor patriæ vſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2. Mach. 4,24. extremo ſupplicio afficitur, 2. Mach. 13, 4, 5, 6.

MENSVRA qua menſi fuerimus reme-

remetietur nobis, Exod. 21, 23. Iudic. 1, 7. 1. Reg. 15, 33. 2. Reg. 22, 25. Pſal. 17, 21. Prou. 22, 23. Iſa. 33, 1 † 65, 6 † 66, 4. Ierem. 50, 15, 29 † 51, 49. Ezech. 16, 59. Ioel 3, 7. Matth. 7, 2. Mar. 4. 24. Luc. 6, 38.

Menſuræ & pondera debent eſſe iuſta, Leuit. 18, 25. Deut. 25, 13. Ezech. 45, 10. Michææ 6, 11. Amos 8, 5. Prouerb. 16, 11. † 20, 10.

MERARI filius Leui, Num. 3, 17. Merartarum officium, 3. 33 † 4, 41.

MERCES debetur operibus, Gen. 4, 7 † 15, 1. Pſalm. 118, 112. Prouerb. 11, 18. Sap. 5, 16 † 10, 17. Eccli. 2, 8 † 11, 24 † 18, 22 † 36, 18 † 51, 30, 38. Iſa. 3, 10. Iere. 31, 16. Matth. 5, 12 † 6, 1 † 10, 41, 32 † 20, 8. Mar. 9. 41. Luc. 6, 35 † 10, 7. Ioan. 4. 36. Rom. 4, 4. 1. Cor. 3, 8. 1. Tim. 5, 18. Apoc. 22, 12.

MERITA operum, Eccli. 10, 31 † 16, 15 † 32, 18. vide Opera.

MEROB filia Saulis, 1. Reg. 14, 49. promittitur Dauidi in vxorem, 18, 17.

MESSIAS, id eſt Chriſtus, & verus vnctus eſt Dominus noſter Ieſus, Ioan. 1, 4 † 4. 25 † 7, 41 † 11, 27. Matth. 26, 64. Mar. 14, 62. Luc. 22, 67. Act. 17, 3 † 18, 28 † 19, 4. 1. Ioan. 5, 1.

MICHA parat ephod idolo matris ſuæ, Iudic. 17, 5. conducit Leuitam, 17, 7, 10. idolum & ephod auferuntur, ſimiliter & Sacerdos abducitur, 18, 13, 18, 20.

Micha filius Miphiboſeth, 2. Reg. 9, 12.

MICHÆAS prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3. Reg. 22, 13, 15, 23. 2. Paral. 18, 14.

MICHAEL pugnat cum diabolo, Dan. 10, 13. Iudæ 9. Apoc. 12, 7.

MICHOL ſiue Michal filia Saulis, datur Dauidi in vxorem, 1. Regum 18, 27. iuxta promiſſionem regis, 17, 25. conſeruat Dauidi vitam, demittens eum per feneſtram. 19, 12. ſubducitur ei, & datur Phalti, ſiue Phaltiel, 25, 44. redditur ei, 2. Reg. 3, 14. 15. deridet ipſum ſaltantem coram Domino, 6, 16.

MILITARE, vide Bellum.

MINISTRORVM etiam malorũ opera dignatur vti Dei bonitas, Matt. 7, 22. Mar. 9. 38. Luc. 9, 49. quos & iubet audiri, Matth 23, 3.

MIPHIBOSETH filius Ionathæ, 2. Reg. 4. 4. inuenit gratiam coram Dauide, 9, 7 *. parcit ei Dauid, 21, 7. appellatur Meribbaal, 1. Paral. 9, 40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur, 2. Reg. 21, 8.

MIRACVLA operatur Deus per Sanctos & eorum reliquias; vide Sancti & Reliquiæ.

MISERICORDIA: vide Bonitas Dei: item Charitas.

Miſericordiæ opera proximo exhibenda, 1. Reg. 16, 6. 2. Par. 28, 9, 15. Pſal. 111, 5, 9. Prou. 24, 21, 31 † 19, 7, 25, 21. Eccli. 4, 2, 29 † 35, 18. Iſa. 58, 7. Oſee 6, 11. Mich. 6, 8. Zachar. 7, 9. Matth. 5, 7 † 9, 13 † 10, 41 † 18, 33 † 25, 41. Matth. 9, 40. Luc. 6, 35 † 11, 38. Roman. 12, 13. Galat. 6, 12. Coloſſ. 3, 12. 1. Tim. 5, 10. quære Eleemoſyna.

MISSAE ſacrificium olim prædictum & prænunciatũ, Leu. 26, 9, 10, 11, 12. Pſalm. 22, 5 † 109, 4. Iſaiæ 2, 2, 3 † 19, 19, 20 † 56, 7 † 61, 6 † 66, 19, 20, 21. Ierem. 31, 38 † 33, 16, 17, 18. Dan. 12, 11. Amos 9, 11. Malach. 1, 10, 11.

Miſſæ ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen. 14, 18 † 16, 6 † 22, 13. Exod. 12, 5, 24 † 25, 30 † 29, 2, 15. Leuit. 2, 1, 13 † 3, 12 † 4, 23 † 5, 7, 13 † 6, 15. † 9, 3 † 14, 4 † 16, 3 † 19, 21. Num. 15, 24 † 18, 17. 1. Reg. 21, 4. 3. Reg. 19, 6. 4. Reg. 4, 41. Dan. 8, 12. appellaturq. iuge ſacrificium, Dan. 11, 31 † 12, 11. nec interibit offerens ſacrificium, Ierem. 33, 18, 21.

Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Lucæ 22, 19. & ab eius diſcipulis vſitatum, Act. 13, 2. λειτουργούντων δ' αὐτῶν.

Miſſæ ſacrificij mentionem facit Paulus, 1. Cor. 10, 16 † 11, 23 *.

MOAB filius Loth & filiæ eius natu maioris, Geneſ. 19, 37. contra Moabitas pugnare, Iſraeli à Deo prohibetur, Deut. 2, 8. factus eſt Moab ſeruiens Dauidi ſub tributo, 2. Reg. 8, 2. deficiunt Moabitæ ab Iſrael, 4. Reg. 1, 1 † 3, 5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſrael, 13, 20. non admittebantur in eccleſiam, Deut. 23, 3. 2. Eſd. 13, 1. contra Moab prophetatur. Num. 21, 29 † 24, 17. Pſalm. 59, 10 † 107, 10. Iſa. 16 *. † 25, 10 Iere. 48, 1. Ezech. 25, 8. Amos 2, 1. Soph. 2, 8.

MOLOCH idolum, Leu. 18, 21 † 20, 2. appellatur Melchom, 1. Paral. 20, 2. Iere. 49, 1. Amos 1, 15. Soph. 1, 5. de Moloch vide item 3. Reg. 11, 5, 7. 4. Reg. 23, 10.

MORBVS: vide Aegrotatio.

MORS eſt pœna peccati, Geneſ. 2, 17 † 3, 19. Roman. 5, 12, 17 † 6, 23. 1. Corint. 15, 21. Epheſ. 2, 2. Coloſſ. 2, 13. 1. Tim. 5, 6. Iac. 1, 13.

Mors, & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt, Deut. 31, 14. Ioſ. 3, 14. 1. Reg. 26, 10. Iob 14, 5. Pſal 88, 49. Eccle. 3, 3 † 8, 8 † 9, 5. Eccli. 17, 1 † 41, 1. Ioan. 7, 30 † 8, 20. Rom. 5, 12 † 6 23. Heb. 9, 27.

Mortis hora incertiſſima, Eccleſ. 9, 12. Mar. 24, 43. Luc. 12, 40. 1. Theſſ. 5, 2. 2. Theſſ. 2, 2. Iacobi 4, 13.

Mors corporis, iuſtis eſt quaſi ſomnus quidam, & dormitio, Deut. 31,16. 2. Reg. 7,12. 3. Reg. 2,10† 11,21,43 † 14,20. Sapien. 3,3. Matth. 9,24. Ioan. 11,11. Acto, 7,60†13,36. 1. Cor. 11,29. 1. Theſſ. 4,13.

Mortem noſtrã ſua morte deuicit Chriſtus, Iſa. 25,8. Oſee 13,14. Rom. 6,9. 1. Cor. 15,54. 1. Tim. 1,10. Heb. 2,14. Apoc. 21,4.

Mortem qui ſibi intulerint, Iudic. 9, 54 †16,29. 1. Reg. 31,4. 2. Reg. 17,23. 3. Reg. 16,18. 2. Mach. 10,13†14,41. Matth. 27,5. Act. 1, 18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Leu. 19,18. Deut. 14, 1†34,8. 2. Regum 1,11 † 3,32†10,2 † 12, 16 † 14, 2†19,1 † 21,10,13. Eccli. 22,10† 38,16. 1. Mach. 9,20†12,52†13,26 Matth. 9, 3. Luc. 7,13. Ioan. 11,33. Act. 8,2 † 9, 39. 2. Theſſ 4,13.

Mortui ad vitam reuocantur, 3 Reg. 17, 20. 4. Reg. 4,33†13,21. Matth. 9,25†27. 52. Mar. 5,41. Luc. 7,13 † 8,54. Ioan. 11, 43. Act. 9,40†20,10.

Mortuorum ſepultura: vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia: vide Purgatoriũ.

MOYSES naſcitur ex Leui, Exo. 2,1 †6,20. Act. 7,20. percutit Aegyptium, & fugit in Madian, Exod. 2, 12, 15. accipit Sephoram Madianiten vxorẽ, Exod. 2,21.

mittitur ad Pharaonem in Aegyptum, 3,10*.†5,1†6,11 † 7*.†8*.† 9*.†10*. reuertitur cum vxore & liberis in Aegyptum, 4, 20. orat pro Pharaone, 8,12,30 †9,28,33†10,17.

orat pro populo, 14,15 † 17, 4,11 † 32, 11,13,31. Numer. 11,2†14,13,17 † 21, 7. Deuter. 9, 18, 26. accipit primo tabulas, Exo. 31, 18. has confringit videns populi idololatriam, Exod. 32,19.

accipit iterum nouas, 34,28.

in faciem eius intueri non poterat populus Iſraeliticus, 34,30. 2 Cor. 3,7.

mittit exploratores in terrã Chanaan. Num. 13,2. probat ſe à Deo eſſe miſſum, Num. 16,26,31. videt terram promiſſionis & moritur, 20,12†27,12. Deut. 34,1,5. apparet in tranſfiguratione Chriſti, Matt. 17,3. Luc. 9,30. commendatur, Eccli. 45,1.

diabolus altercatur cum angelo Michaele de Moyſi corpore, Iudæ 9.

MVNDI corde, Pſal. 23,4 † 50,12† 72,1. Matth. 5,8. 1. Pet. 1,22.

Munditiæ interior & exterior commendatur, Matth. 23,25. Lucæ 11,39. 2. Corinth. 7, 1.

MVRMVRATORES quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exo. 14,11†15,24†16,2,7,8 †17,2. Numer. 11, 1*. † 12,1,9,10 † 14, 2,27*. †16,3†17,13 † 20,2 † 21,5*. Deuter. 1,27. Ioſue 9,18. Iudith 8, 10. Sapien. 1,11. Matth. 20,11. Lucæ 15,2 † 19,7. Ioan. 6,41*. Act. 6, 1. 1. Cor. 10,10. Iudæ 16.

N

NAAMAN militũ præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra, 4. Reg. 5, 14. Luc. 4,27.

NAAS rex Ammonitarum pugnat contra Iabes, 1. Regum 11, 1. moritur, 2. Reg. 10,1.

Naas pater Abigail, 2. Reg. 17,25.

NABAL vir iniquus, 1. Reg. 25,25,26.

NABOTH, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3. Reg. 21,2,13.

NABVCHODONOSOR potentiſſimus rex Babylonis, Ierem. 27, 6. inuadit Aegyptum, 4. Reg. 24,7. Ierem. 46,2. aſcendit in Ieruſalem, 4. Reg. 24,1, 10 †25,1. Ierem. 39, 1. iuxta prophetiam, Iere. 25,8†32, 28. erigit auream ſtatuam. Dan. 3, 1. habitat ſeptem annos inter feras, 4,28,30. ingens ſuperbia eius, amplitudo dominij, & crudelitas explicatur, Iſaiæ 14,2,8.

NABVZARDAN dux militiæ regis Babylonis deſtruit domum Dei, muros Ieruſalem, & populũ, qui remanſerat, transfert, cum omnibus vaſis templi, in Babylonem, 4. Reg. 25,8. Ierem. 39, 9,11†52, 12.

NACHOR auus Abraham, Geneſ. 11,23,25.

NADAB & Abiu igne conſumuntur, Leu. 10,1†16,1. Num. 3,4 †26,61.

Nadab rex Iſrael, 3. Reg. 14, 20. cæditur, 15, 28.

NAHASSON filius Aminadab princeps & dux tribus Iuda. Numer. 1,7 †2,3†7,12.

NAHVM prædicat in Niniue, Nahum 1*.†2*.†3*.

NATHAN filius Dauidis, 2. Reg. 5, 14. appellatur Mathata, Lucæ 3,31.

Nathan propheta mittitur ad Regem Dauid, 2. Reg. 7,4† 12,1.

NATHANAEL dux tribus Iſſachar, Num. 1, 8.

Nathanael videtur à Chriſto, Ioan. 1,47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanael, 21, 2.

NECHAO rex Aegypti, 4. Reg. 23, 29. 2. Paral. 35,20†36, 3.

NEGOTIATIO: vide Emere & Vendere.

NEHEMIAS pincerna Artaxerxis,

xis, 2. Eſdr. 1, 11. mittitur in Iudæam ad ædificandum quæ erant deſtructa, 2, 9. appellatur Atherſata, 8, 9.

NEMROD potens erat & robuſtus venator, Gen. 10, 8.

NICANOR dux Lyſiæ, 1. Mach. 3, 38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7, 26. minatur ſe ſuccenſurum templum, 7, 34. cæditur, 7, 43. 2. Machab. 15, 28.

NICODEMVS occultus diſcipulus Chriſti, Ioan. 3, 1 † 7, 50 † 19, 39.

NINIVE ædificatur ab Aſſur, Gen. 10, 21. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Ionæ 3, 5 *. deſolatio & deſtructio Niniue, Nahum 1 *. † 2 *. † 3 *. Soph. 2, 13. Tob. 14, 5.

ſtabit in iudicio, & condemnabit obcæcatos, Iudæos, Matth. 12, 41.

NOE filius Lamech, Gen. 5, 30.

præco diuinæ iuſtitiæ, 2. Pet. 2, 5.

ædificat arcam, Geneſ. 6 *. ingreditur arcam, 7, 1. egreditur, 8, 15.

accipit ſignum fœderis, 9, 8, 14.

commendatur, Eccli. 44, 17.

NOEMI vxor Elimelech, Ruth, 1, 2.

NOVVM Teſtamentum, Iere. 31, 31. Matth. 26, 28. Marc. 14, 24. Lucæ 22, 20. 1. Corinth. 11, 24. Hebr. 8, 8 † 8, 15 † 10, 16 † 13, 20.

Nouum cælum & noua terra poſt mũdi innouationem, Iſaiæ 65, 17 † 66, 22. 2. Pet. 3, 13. Apoc. 21, 1.

NVDI veſtiendi, Iſaiæ 58, 7. Ezech. 18, 7. Tob. 1, 17. Matth. 25, 26, 39. vide Miſericordia.

O

OBED filius Booz ex Ruth, Ruth 4, 17. Matth. 1, 5.

OBEDIENDVM Deo eiuſque præceptis, & quæ obedientibus ſit conſtituta merces, Gen. 12, 4 † 17, 9, 23 † 22 *. † 26, 5. Exod. 1, 17 † 15, 26 † 19, 5 † 20, 6 † 23, 22, 25. Leu. 20, 22 † 26, 3, 11. Deut. 4, 40 † 7 *. † 11 *. † 13, 4 † 17, 15 † 18, 15 † 24, 8 † 27, 10 † 28, 1, 12. Ioſ. 22, 1. 1. Regum 12, 14 † 15, 22. 4. Reg. 10, 30. 2. Par. 7, 17. Prou. 1, 8, 33 † 15, 31. Iſa. 1, 19 † 48, 18 † 55, 2. Ierem. 7, 23 † 11, 4 † 17, 24 † 35 *. Dan. 3, 16. Eccli. 35, 7. 2. Machab. 7, 30. Matth. 4, 19 † 7, 24 † 8, 21 † 15, 3 † 17, 5 † 25, 3. Luc. 5, 4 † 10, 16. Ioan. 2, 7. Act. 4, 19 † 5, 32. Roman. 16, 19. Philip. 2, 8, 12. 1. Theſſal. 4, 3 † 5, 18. 1. Pet. 1, 22. Iac. 1, 22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores: vide Subditorum officium.

OBLATIO omnis debet eſſe ſine vitio aut macula, Leuit. 1, 3 † 3, 1 † 22, 19. Num. 28, 3, 31. Deuteron. 15, 21. Eccli. 35, 14. Ezech. 43, 23. Malach. 1, 8, 14.

Oblationes Deo gratæ cælitus accenduntur, Gen. 4, 4 † 8, 20 † 15, 17. Leu. 9, 24. Iudic. 6, 21 † 13, 19. 3. Reg. 18, 38. 1. Paral. 21, 26. 2. Paral. 7, 1. 2. Mach. 1, 22 † 2, 10.

Oblationes quotidianæ, Exod. 29, 38. Num. 28, 3. 1. Eſdr. 3, 2.

Oblationes propriorum filiorum, Leu. 18, 21 † 20, 2. Deut. 12, 31 † 18, 10. Iudic. 11, 39. 4. Reg. 3, 27 † 16, 3 † 17, 17 † 21, 6. 2. Paral. 28, 3. Pſal. 105, 37. Iſaiæ 57, 5. Iere. 7, 31 † 19, 5. Ezech. 16, 20, 36 † 20, 31 † 23, 37.

Oblationum conuiuia cum gaudio celebrabantur, Gen. 31, 46. Exod. 18, 12 † 32, 6. Num. 25, 2. Deut. 12 *. † 27, 7. 1. Reg. 1, 4 † 9, 12 *. † 16, 5. 2. Reg. 15, 12. 3. Reg. 1, 9 † 3, 15. 1. Paral. 29, 21.

Oblationes impiorum, Gen 4, 3. 1. Regum 15, 21. Pſalm. 39, 7 † 49, 7 † 50, 18. Prouerb. 15, 8 † 21, 27. Eccli. 35, 15. Iſa. 1, 10 † 43, 23 † 61, 8 † 66, 3. Ierem. 6, 20 † 7, 20 † 14, 12. Oſee 5, 6 † 8, 13 † 9, 4. Amos 5, 22. Mich. 6, 7. Malach. 1, 7, 13. Matth. 9, 13 † 12, 7. Marc. 12, 33. Heb. 10, 5.

OCCIDERE: vide Homicidium.

OCHOZIAS filius Ioram rex Iuda. 4. Reg. 8, 24. fugit in Mageddo à facie Iehu, & cæditur, 9, 27.

habet ſibi ſucceſſorem Ioas regem, 1. Paral. 3, 11.

OCVLVS ſimplex & rectus, Eccli. 35, 12. Matth. 6, 22. Luc. 11, 34.

Oculus nequam, Gen. 6, 2. Prou. 6, 13. Eccleſ. 4, 8. Eccli. 14, 8 † 31, 14. Matt. 6, 22. Marc. 7, 22. Lucæ 11, 34. 1. Ioan. 2, 16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Geneſ. 3, 6 † 6, 2 † 34, 2 † 38, 15 † 39, 7. 2. Reg. 11, 2 *. † 13, 1. Prou. 23, 26, 33. Eccli. 9, 5, 7, 8, 9, 11 *. † 25, 28 *. † 41, 25 † 42, 12. Iudith 10, 17, 18 *. † 12, 16. Dan. 13, 8 *. Matth. 5, 28. 2. Pet. 2, 14.

Oculus mentis vel intellectus. Num. 24, 3. Deut. 29, 4. Iſa. 6, 9. Lucæ 24, 29. Act. 26, 18. Epheſ. 1, 18.

ODIVM: vide Inuidia.

Odio habenda malitia, Pſalm. 96, 10 † 138, 21. Amos 5, 15 † 6, 8. Rom. 12, 9.

OFFERRE pro defunctis, 2. Mach. 12, 13.

OFFICIVM ſubditorum: vide infrà Subditorum.

OG rex Baſan cæditur, Num. 21, 33. Deut. 3, 1 † 29, 7 † 31, 4. Pſal. 135, 20.

ONESIPHORO optat Paulus miſericordiam, 2. Tim. 1, 16.

ONIAS ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro, 2. Mach. 3, 32. cæditur, 4, 34.

OPERVM merita,& retributio ſeu merces,Pſalm.118,112.Prou.11,18.Eccli. 36,18. Iſa 3.10. Matth.5,12†10,42†16,27 †25,34. Rom.2, 6. 1.Cor.15,28.2. Cor. 5,10. 2.Tim.4,8. Heb.6,10†10,35†11,26. Iac. 2, 24. Apoc. 20,7.8†22,12.

Opera mala Deo diſplicent,& pœnam merêtur,Gen.3,11†4,7†6,3,5,6,7†7,4†9, 6†11,4*.†17,14†18,20†19,11,24,26†20,3 †42,21†44 16. Exod.3,9†7*. 8* 9*.10*. 11*. 12*.14*. 20*. 21*. 22*.†31,13†32, 9,27,28,33. Leu.10,12. deinceps per omnes ſacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſunt, & præmium merentur, Gen. 4, 4, 7†5,24†6, 8, 9†8,20,21†20,7†22, 16*.†26,4.5†29, 32. Exod. 1, 20†20*.†23, 22, 25. Leuit. 11, 43, 44, 45. & ſic deinceps per totam Scripturam.

Operari bene propter mercedem & retributionem licitum eſt, Pſalm.118, 112. Matth.5,12. 2. Tim. 4, 8. Heb.11, 26.

non in quolibet Opere homo peccat, 2 Pet.1,10. Ioan 3,6,9†5, 18.

Operum bonorum commemoratio. 4. Reg. 20,3. Iob 6, 2, 3. Pſalm.17,21,22,25 †131, 1. Iſa. 38, 3.

Opera bona quæ ſint:vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tamquam ſibi facta reputat Deus, ſiue bona ſint,ſiue mala,Iſa.37,23. Ierem.1,19.Zachar.2,8. Matt.25,40.Act.9,5. 1.Cor.8,12.

OPINIONES & cogitationes hominum frequenter ſunt erroneæ, Leui,. 10,1.Num.15,39.Deut.12,8†29,19.1.Reg. 11,9. 2.Reg.6,6. Prou.12,15†14, 12†21,2. Iſa.3,21†7,12†14,13†55,8. Matth.3,14 †16,22. Marc.8,22. Ioan 12,4†13,8.

Orare in nomine Ieſu, Ioan.14,13†15, 16†16,23,26.1 Ioan. 5, 14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth. 20,20. Marc. 10, 35. Rom. 8,26. Iaco. 4, 3.

Orare noctes & dies, Pſalm. 118, 62. Luc.18.1.Theſſ 10.1.Tim.5,5. 2.Tim.1,5.

Orare ſine intermiſſione, Matth. 7, 7. Luc.11, 9†18,1. Act.10, 2. Epheſ. 6,18. Coloſſ.4,2. 1.Theſſ. 5,17.

Orare vt fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices,Eph.6,19.Col.4,3.2.Theſ.3,1.

Orare alium pro alio, Iere. 42,2,20. Baruch.1,13.2. Mach. 1, 6. Epheſ.6,18.Col. 4,2,1.Theſſ.5,25. 2.Theſſ.3,1. 1.Tim.2,1. Iac. 5, 16.

Orare pro inimicis, Numer. 16,22,46. 2.Mach. 3,33. Matth.5,44. Luc.6,28†23, 34. Act. 7, 60.

Orare Sanctos cum Chriſto regnantes: vide Sanctos.

Orare pro defunctis: vide Purgatoriũ.

Oratio quomodo, quando, cui & vbi fieri debeat,& quid petendum,Num.11, 16,24.Deut.4,7. Iudic.10, 10,15.1.Reg.1, 11. 2. Reg. 22,2,7. 3. Reg.3,7. Iſa.65,24. Amos 7, 2. Eccli. 35, 26. Tob.3,11*. Iudith 4, 11. Matth. 6,5,9†7,7†18,19†20, 20†21,22†26, 38, Marc. 11, 24†13,33. Luc. 11, 2, 9†18,1†22, 40. Ioan. 4,23† 9,31†14,13†15,7†16, 23. Actor. 1,14 †2, 42†4, 24, 31†10,2†1, 23. Roman. 8,26†12, 12. 1.Cor. 14, 13. Epheſ. 6,18. Coloſſ.4,2. 1.Theſſ.5,17.1.Tim.2,1. Heb. 13,18. 1.Pet.3,12. 1.Ioan.5,4. Iac.1,6†4, 3†5,13. Apoc.19,10†22,9.

Orationes quæ fiunt quemadmodum oportet,exaudit Deus,Geneſ.16, 11†21, 17. Exod.2,24†3,7†6,5†22,23,27. Deut. 4,7†15,9.1. Reg. 7,9,10†9,16†12,18,2. Reg. 22,4,7. 3.Reg.13,6†17,22†18,36.4. Reg.13,5†20,5. 2. Paral. 32,22†33,13.4. Eſdr.15,7. Iudith 4,8,12. Tob.3,24. Pſal. 3,5†4,4†9,13†17,7†21,25†33,7†49, 15† 54,17†117,5†119,1†144,19. Prou. 15, 29. Eccli.4,9†21,6†36,24,26†48,22.Iſa.30,19 †37,15,21†55,7. Iere. 29,12. Thren.3,56. Dan.13,44.Ionæ 2,3. Zachar.13,9. 2.Machab.3,22. Ioan. 9,31. Act.10,4.

Orationes quorũdam quare non exaudiat Deus,Deut. 1,45†31,18. Iudic.10,1. 1.Reg.8,18. Pſalm.17,42. Prou.1,28†15† 20†21,13†28,9. Eccli. 34,29,31. Iſa.1,15. Ierem.7,16†11,11,14†14,12†15,1.Ezech. 8,18†14, 16, 20. Michææ 3, 4. Zachar.7, 13. 4. Eſdr 1,26. 2.Mach.9,13. Ioan.9.31. Heb.12,17. Iacobi 4,3.

Orationum Sanctorum exempla, Gen. 32,9. Exod. 32,11,13. Num. 14, 19. Deut. 9,26. 3.Reg.8,15*. 4.Reg. 20,3.2.Paral.6, 16*.†14,11†20,6, 12. 1. Eſdr. 9, 6*. 2. Eſdr.1*.Sap.9*. Eccli.23,2†36,1,11†52*. Baruch 1,17,11†2,6*.†3,1,9. Tob.3,1,12 †8,7†13,1. Iudith 9,2†16*. Eſther 14,3. Iſa.33,2†37,16†64*. Ierem. 10,24†17, 13,14†18, 19†32,16. Thren.5*. Dan. 9,6 †13,42. Ionæ 2*. Abac. 3*. 3. Eſdr. 8,74. 4. Eſdr. 3*.†6,38*. 1. Machab. 7, 37. 2. Machab.6,30. Act.4,24.

ORDINIS ſacramentum, Ioan.20,22. 1.Tim.4,14†5,22. 2 Tim.1, 6.Tit. 1,5.

OREB & Zeb interficiũtur,Iudic.7,27.

OSCVLVM pudicum, pacis & charitatis ſymbolum, Gen. 29,13†45,14†48,10 †49,34. Exodi 4,27. Lucæ 15,20. Act.20, 37. Rom.16,15. 1.Cor.16,20. 2. Cor. 13, 12. 1.Theſſ.5,26. 1. Pet. 5,24.

OTIVM: vide Acedia.

OZIAS ſacerdos recepit Achior in domum ſuam, Iudith 6, 19.

Præſcribit Domini miſerationi tempus quinque dierum, 7, 23.
Ozias: vide Vſia.

P

PACTVM cum quibus non ſit ineundum, Exod. 23,32†34, 15. Deut. 7,3 †20,13. 3. Reg. 20,36,42.
Pactum contra Dei voluntatẽ cum infidelibus initum, punitur, Iudic. 1,24, 27 †3,5. 3. Reg. 20,34,41. 2. Paral. 19, 2.
Pactum init Deus cum populo, Gen, 17, 2,7. Exod. 19,5. Deut. 5,2. Iere. 31,31,33.
Pactum init populus cum Deo, Ioſ. 24, 25. 4. Reg. 23,3. 2. Paralip. 15,12†23,16. 2. Eſdr. 10, 29.
PARENTVM officium, Geneſ. 18, 19†21,19†24,2†25,6†34,4,29†49*. Exod. 10,2†12,26 †12,13,14,21,10. Leu. 19,29. Num. 30,6. Deut. 4,9†6,7,29†11,19†21, 19†22,15,19†32,46. Ioſue 4,21. 1. Reg. 2. 23†3,13. 3. Reg. 2,1. Iob 1,5. Pſalm. 77,3. Prou. 1,8†4,1†5,7 †11,29 †13,24 †19,18 †20,7† 22,6,15†23,13†29,17. Eccli. 4,23 †7,25† 8,11†17,1† 25,10†26,13†30,1,11 †33,32†42,5. Tob. 1,10†4*.† 10,13†14,5, 11. 1. Machab. 2,49,64. 2. Machab. 6,24, 28 †7,20,21,27. Dan. 13,3. Matth. 10,37. Epheſ. 6,4. Col. 3,21. 2. Tim. 3,15. Tit. 2,4.
PASCHÆ feſti inſtitutio & celebratio, Exod. 12*.†13,6†23,15†34,18. Leu. 23,5. Num. 9,2,11† 28,17. Deut. 16,1,5. Ioſ. 5,10. 4. Reg. 23,21. 2. Paral. 30,1,15 † 35,1. 1. Eſd. 6,19. 3. Eſd. 1,10†7,10. Ezech. 45,21. Matt. 26,19. Mar. 14,12. Luc. 22,7.
PASTORES, præceptores, & alij præfecti qua debeant eſſe ſolicitudine & cura in eos quos ſuæ fidei commiſſos habent, Prou. 27,23,24. Sap. 6,23,26. Ezech. 34,4*. Matth. 18,12 † 24,45. Luc. 15,4. Ioan. 10,11*.†13,1*. † 17,9,11*. † 18,8. Act. 20,22,28,31. Rom. 9,2,3 †12,7,8. 1. Cor. 4,14. 2. Cor. 11,28,29. Galat. 3, 19.
PATIENS & longanimis eſt Deus, Geneſ. 6,3. Exod. 34,6. Num. 14,18 Pſalm. 85,15†102,8†144,8. Eccleſ. 8,12. Iſa. 30, 18. Ioel 2,13. Ionæ 4,2. Nahum. 1,3. Sap. 11,24†15,1. Matth. 18,27. Roman. 2,4. 1. Tim. 1, 16. 2. Pet 4,9.
Patientia & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Geneſ. 12,4,6. 2. Reg. 16,10. Iob 1,20†2,9†7, 2. Prou. 3, 11† 14,29† 15,1 †16,32†25.15. Eccli. 1,29 †2,4. 4. Eſdr. 10,15. Tob. 2,8. 2. Machab. 6, 20†7*. Matth. 5,39. Rom. 5,3†12,12†15, 4. 2. Cor. 6, 4. Galat. 5, 22. Epheſ. 4,2. 1. Theſſ. 5,14. 2. Theſſ. 1,4,7. 1. Tim. 6, 11. 2. Tim. 2,3,12. 1. Pet. 1,6†2,19†3,14,17†4, 1. 2. Pet. 1,6. Hebr. 10,36 † 11,25 † 12, 1. Iacobi 5, 7.
Impatientia & eius punitio, Exod. 14. 11†15,24†16,2,7 †17, 2. Num. 11,10†14, 1,28†21,6. Iob 3,1. Eccli. 2,16.
PAVPERES: vide Eleemoſyna.
PAVLVS Iudæus ex tribu Beniamin. Roman. 11, 1. Philipp. 3,5. natus & educatus Tarſi. Acto. 22, 3. perſequitur Chriſtianos, 9,1. Galat. 1,13. 1. Tim. 1,13. conuerſio eius ſingularis, Act. 9*.
Paulus doctor gentium, Rom. 11, 13 † 15,16. Galat. 2,2,8. 1. Tim. 2,7. 2. Tim. 1. 11. prædicat Antiochiæ, Act. 13,16*. Iconiæ 14, 1. Lyſtri, 14, 6, 13. Theſſalonicæ, 17,1. Beroeæ, 17, 10. Athenis, 17, 22, 28. Corinthi, 18, 1. vocatur in Macedoniam, Actor. 16,9. capitur, 21,27. deducitur Cæſaream, 23,23,30. vehitur Romam, 27*, 28*. ſiſtitur Neroni, 2. Tim. 4,22.
Paulus nemini voluit eſſe oneri, Act. 20,33. 2. Cor. 11,9,11† 12,13. 1. Theſſ. 2, 9. 2. Theſſal. 3, 8. vocabatur olim Saulus, Act 7,59 † 9,1 † 13, 1.
PAX quædam temporalis, quædam æterna, Geneſ. 13,6,8†26,22†45,24. Leu. 26,6. Numer. 6,27. Ierem. 29,7. Eccli. 25, 2†28,15,19. Matt. 5, 9. Marc. 9,50. Lucæ 14,32. Act. 9,31. Rom. 12, 18. 1. Cor. 14, 33. Epheſ. 4, 3. 1. Tim 2, 22. 1. Pet. 3,11. Heb. 22,14. Iac. 3,18. Apoc. 6, 4.
Pax interna qualis eſt inter Deum & eius amicos, Iſaiæ 2,4†9,6 † 11,6,7 † 66, 12. Oſee 2, 14, 20. Mich. 4,3. Zach. 9,10. Luc. 2, 14 † 24,36. Ioan. 14,17†16,33†20, 19. Act. 10,36. Roman. 5,1. Epheſ. 2, 14. Philip. 4. 7.
Pacem & miſericordiam promittunt mendaces prophetæ, Ierem. 6, 14†8,8,12 †14,13†23,16. Ezech. 13,10,16. Mich. 3. 5. 1. Theſſal. 5,3.
PECCATI origo, Geneſ. 2,17†3, 6. Rom. 5,12. 1. Corinth. 21.
Peccatum originale, Iob 14,4 † 15,14. Pſalm. 50,7. Rom 3,9,23†5,12*. effectus eius, Gen. 8, 21. Eccli. 17,30. Rom. 5,12, 17†6,23†7,8,11,13,17*. Galat 5,17. Eph. 2,3. tollitur eius reatus per Chriſtũ, Ioan. 1,29. Rom. 3,23,24† 5,9,15,17,18,19† 6, 3†7,24†8, 1,2. Gal. 3,22. Epheſ. 2,5.
Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt, Exod. 34,7. Pſal. 18, 13†31,5†102,12. Iſaiæ 43,25†44,22†53*. Ierem. 31,34†33,8. Mich. 7,18. Matth. 9, 2. Marc. 2,5. Lucæ 5,20†7,48.
Peccatum Sacerdos remittit auctoritate diuina, Matth. 18,18. Ioan. 20,23.
Peccatum remittitur per Chriſtum, Iſa. 53*. Dan. 9, 24. Matth. 1, 21 † 9,2 †

11,28†20,28†26,27. Marc.2,5. Luc.24,46. Ioan.1,29. Act.2,38 † 4,12†10,35,43 †13, 38. Rom.4,25†5,9. 1. Cor.6,11†15,3. 2. Corint.5,21. Gal.1,4. Coloſſ.1,14. Epheſ.1.7 †5,25. 1. Timot.1.15. Tit.2,14. 1. Pet.1,18 †2,24†3,18†4,1. Hebr.1,3†9,12,14. 1. Ioã. 1,7†2,12†3,5. Apoc.1,5.

Peccatum in Spiritum ſanctum, Matt. 12,31. Mar.3,28. Luc.11,15†12,10. Hebr. 6,6† 10,26. 1. Ioan.5,16.

Peccatum vindictam clamans, Gen.4. 10 † 18, 20. Exodi 22, 23, 27. Eccli.35,18. Iacobi 5,4.

Peccanti in nos fratri condonandum: vide Remittendum.

propter Peccatum vnius aut paucorum puniuntur multi, Gen.3*. Num.16,20*. Ioſue 7*. Iudic.19,25. 2.Reg.24*.

Peccatum contra naturam, Geneſ.19*. Iudic.19, 22*. Leuit.20,13. Roman.1,27. 1.Cor.6,10. 1.Timot.1,10.

Peccatum ex ignorãtia, Leu.4.2†5,15. Numer.15,27. Lucæ 23,34. Ioan.9.41†15, 24. Act.3,17. 1.Tim.1,13.

Peccatum ex malitia & data opera, Numer.15,30. Eccli.10,14. Matt.28.13. Ioan. 11,49. Act.4,18. Hebr.6,5†10,16.

Peccatorum confeſſio: vide ſupra Confeſſio.

Peccatum non ſolùm non imputatur, ſed etiã verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Pſal.50.12. Act.2,38. 1. Cor.6,11. 2.Pet.1 9. 1. Ioan.1,9.

PECVLIVM Dei eius populus, Exodi 19,5. Deuter.7,6†14,2. Ioan.1.11. Epheſ.1,14. 1.Pet.2,9.

PEDVM lotio: vide ſupra Lotio.

PEREGRINIS benefaciendum eſt, Gen.18,2. Exo.22,21 † 23,9. Leuit.19, 33†23,22. Num.15,14. Deut.10,18†14,21 † 24,14,17 † 26,11. Ezech.22,29 † 47,21. Zachar.7,10.

Peregrini ſumus & aduenę in hac vita, Geneſ.15,13†23,4 †47,9. 1. Paralip.29,15. Pſal.38,13 † 118,19. 2. Cor.5,8. Phil.3,20. Heb.11,13. 1. Pet.2,11.

Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptæ ſunt vtiles, 3.Reg.8,41, 4.Reg.5,10.

PERIVRII & falſi crimen, Exo.8, 8,15,28. Leu.5,4. 1.Reg.19,6*. 3.Reg.8. 31. Ier.7,9. Zach.5,3. Malach.3,5. 1. Machab. 6, 62 † 7,15,18 † 11, 53 † 13, 16, 19, 2. Macha. 4,34 † 12,3. Matth.26,72. 1.Timot. 1, 20.

PERSÆ inuadunt Babylonem, Daniel. 5, 28. iuxta prophetiam Iſaiæ 21, 9. Ierem.51,8,11,41,55.

PERSEVERANTIA, Gen.19, 17,26. Iob 2,3. Prou.3,31 † 23, 17. Ezech. 18,24†33,13. Eccli.2,2†11,11†35,9. Matt. 10,22†15,22†24,13. Luc.9,54. Ioan.6,62. Act.2,42 † 11,23 †13,43 † 14,21. Heb.3*. 2.Pet.2,20. 1. Ioan.2,24. Apoc.2,16.

PERSECVTIO: vide Crux.

PERSONARVM acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit. Leuit.19, 15. Deut.1,17 † 10,17 † 17,2. 1.Reg.16,7. 2. Par.19,7. Sap.6,8. Iob 34,19. Prou.18,5 † 24,23 † 28,21. Eccli.35,15,16. Iſa.11.3. Malac.2,9. Matt.22,16. Marc.12,14. Luc. 20,21. Act.10,34. Rom.2,11. Gal.2,6 Eph. 6,9. Coloſſ.3,25. 1.Pet.1,17. Iac.2,1,9.

PETERE: vide Orarę.

PETRVS a Chriſto vocatur, Matth. 4,18. confitetur Chriſtum, 16,16. appellatur Simon, 4,18† 10,2. Ioan.20,2. appellatur Cephas, Ioan.1,42. 1.Cor.1,12†3,22† 9,5. Gal.2,9. appellatur Simon Bar-Iona, & Simon Ioannis, Matt.16,17. Ioan.21,15. negat Chriſtũ, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matth. 26, 69,70, 72,75. prædicat, & loquitur, Act.1,16†2*†3.12*. †4,1† 10,34. ſanat claudum, 3,4. conijcitur in carcerem, 12,3.

Petrus primus Apoſtolorũ, Matt.10, 2 †16,18†16,24*. Lucæ 22,32*. Ioã.21,17*.

PHACEE filius Romeliæ, poſtquã occidit Phaceiam, fit rex Iſrael, 4.Reg.15, 25,27. pugnat contra Ieruſalem, Iſa.7,1. occidit de Iuda centum viginti millia virorum vno die, 2.Paral.28,6.

PHACEIA filius Manahen fit rex Iſrael, 4.Reg.15,22,23.

PHANVEL turris ſubuertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus ciuitatis, Iudic.8,8,13,17.

PHARAO affligitur propter Saram vxorem Abraham, Gen.12,17.

Pharao ſomnia videt, Gen.41,1. quæ ei à Ioſeph explicantur, 41,25.

Pharao Iſraelem opprimit ſeruitutę, Exodi 1, 8*. ſubmergitur cum omni ſuo exercitu, 14, 24, 28.

Pharaonis filiam accipit Salomon vxorem, 3. Reg.3,1

Pharao Nechao capit regem Ioachaz, 4.Reg.23,34.

PHARISÆVS inuitat Chriſtum, Lucæ 7,36.

Phariſæus & publicanus orant ſimul in templo, Lucæ 18,10.

Phariſæi grauiter increpantur, Matth. 3,7 † 7,1 † 16,4 †23*. Ioan.8.44. Act.7,51 †13,3. Philip.3,2.

PHASSVR percutit Ieremiam prophetam, Ierem.20,2.

PHEGIEL dux tribus Aſer, Num. 1, 13.

PHIGELVS & Hermogenes auertuntur à Paulo, 2. ad Tim. 1, 15.

PHILIPPVS vocatur à Chriſto, Ioan. 1, 43. recenſetur inter Apoſtolos, Matt. 10, 3. cupit videre Patrem, Ioan. 4, 8.

Philippus diaconus eligitur, Act. 6, 5. prædicat in Samaria, Acto. 8, 5. baptizat Aethiopem eunuchum, Act. 6, 37. ſuſcipit Paulum & ſocios eius hoſpitio, Act. 21, 8.

PHILISTHAEI perſequuntur Iſraelem, Iudic. 3, 3† 10, 7† 15, 9. 1. Reg. 4*. †5*. † 13, 5 † 17*. † 23, 1 † 28, 1 † 29, 1 † 31, 1. 2. Reg. 5, 17, 22 † 21, 15, 18.

Philiſthæi cæduntur, Iudicum 3, 31. 1. Regum 7, 11 † 13, 3 † 14*. 17, 50 † 18, 27† 19, 8 † 23, 5. 2. Regum 5, 24 † 8, 1. 4. Regum 18, 8.

contra Philiſthæos: vide Iſa. 14, 29. Ierem. 47, 1, 4. Ezech. 25, 15. Amos, 1, 6. Sophon. 2, 5. Zach. 9, 6.

PHINEES filius Eleazari, Exod. 6, 25. Iudic. 20, 28. placat Deum zelo ſuo, Numer. 25, 7, 12. Pſalm. 105, 30. mittitur in terram Galaad, Ioſ. 22, 13.

Phinees filius Heli, 1. Reg. 1, 3. periJt propter ſua peccata, 4, 11.

PHVL rex Aſſyriorum copias adducit contra Ieruſalem, 4. Reg. 15, 19.

PIETAS: vide Bona opera.

PIGNVS ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom. 8, 16. 2. Cor. 1, 22 † 5, 5. Epheſ. 1, 13 † 4, 30.

PIGRITIA: vide Acedia.

PILATVS & Herodes fiunt amici, Luc. 23, 12.

Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matth. 27, 26. Ioan. 19, 16.

PLAGA Dei ſeu vindicta, Exod. 7*. 8*. 19*. 14*. 4. Reg. 8, 28. 2. Paral. 6, 28. Pſal. 77, 44 † 104, 27. Ierem. 15, 2.

POENA peccati non ſtatim vniuerſa remittitur remiſſa culpa, Num. 14, 20, 22, 23. 2. Reg. 12, 13, 14. † 24*. 1. Paral 21*.

POENITENTIA & ſatisfactio pro peccatis, Pſal. 6, 7. Matth. 3, 8. Luc. 3, 8. Act. 2, 38 † 8, 22. 2. Cor. 7, 10.

Pœnitentia prædicatur, Iere. 7, 3. Matt. 3, 2 † 4, 17. Luc. 3, 3, 8 † 13, 2 † 24, 47. Act. 2, 38 † 3, 19 † 8, 21 † 17, 30 † 20, 22 † 26, 20.

Pœnitentiæ veræ & non fictæ, promiſſa eſt venia, Deut. 4, 29 † 30, 2. 1. Reg 7, 3. 2. Par. 7, 14 † 20, 6 † 34, 26. Iob 22, 23. Prouerb. 28, 13. Pſal. 31, 5. Eccli. 17, 23. Iſa. 1, 16 † 30, 18 † 45, 22 † 55, 7 † 59, 20. Ierem. 3, 10, 17 † 18, 8 † 29, 12 † 31, 18, 20. Ezech. 18, 21, 27 † 33, 14. Oſee 14, 2. Ioel. 2, 12. Ion. 3, 8. Zach. 1, 4. Malach. 3, 7. Luc. 15, 18. Act. 3, 19 † 26, 18, 20.

Pœnitentia agẽda eſt dum ſani ſumus, Eccli. 17, 24 † 18, 25

Pœnitentiæ veræ exempla, Iudicum 10, 15. 2. Reg. 12, 13 † 24, 10, 17. 2. Paral. 10, 6 † 33, 12. Ionæ 3*. Iudith 4, 8. Matth. 26, 75. Luc. 7, 37, 44 † 15, 18 † 18, 13 † 19, 8 † 22, 62 † 23, 41. Act. 2, 37.

Pœnitentiæ falſæ exempla, Geneſ. 4, 13 † 27, 38. Exod. 8, 8 † 27 † 10, 16. Ioſue 7, 20. Iudic. 1, 7. 1. Reg. 15, 24, 30 † 24, 19. 3. Reg. 13, 6 † 21, 27 Sapien. 5, 3. 1. Mach. 6, 12. 2. Mach. 9, 12. Matth. 27, 4. Act. 8, 13, 23. Hebr. 12, 17.

PRAEDICATORES: vide Concionatores.

PRAECEPTI: vide Superiores & Paſtores.

PRECARI: vide Orare.

PRIMITIAE fructuum debentur Deo eiusq. Sacerdotibus, Exod. 23. 19 † 34, 26. Leu. 23, 10. Num. 18, 13. Deut. 18, 4 † 26, 2, 10. 2. Paral 31, 5. 2. Eſdr. 10, 35, 37. Prou. 3, 9. Tob. 1, 7.

PRIMOGENITA omnia Aegyptiorum moriuntur, Exod. 12, 29. Pſalm. 77, 51 † 134, 8 † 135, 10.

Primogenitum omne Deo cõſecratur, Exod. 13, 2 † 12, 29 † 34, 20. Leuit. 27, 26. Num. 3, 13 † 8, 17. Deut. 15, 19. 1. Reg. 1, 24. Lucæ 2, 23.

Primogenitorum iura, priuilegia, & prærogatiuæ, Gen 25, 31 † 49, 3. Deut. 21, 15. 1. Paral. 21, 3.

Primogeniti aliquando à Deo reijciuntur, Gen. 48, 17 † 49, 4. Rom. 9, 13.

PRODITIO, & eius punitio. Gen. 37, 23. Iudic. 1, 24. 1. Reg. 23. 19. Iſaiæ 22, 15. 2. Mach. 3, 4 † 4, 1 † 10, 20 † 13, 21. Matt. 26, 14, 47.

PROMISSIO: vide Votum.

Promiſſiones Dei cum conditione fiunt, Deut. 19. 8 † 28*. † 33, 4. Leuit. 26*. 1. Reg. 2, 30. Ezech. 18*. † 33, 15, 19. Marc. 16, 16. Ioan. 3, 16, 36 † 6, 47 † 8, 31 † 13, 17 † 15, 7, 14. Rom. 8, 17. Coloſſ. 1, 23. Heb. 3, 14. 2. Pet. 1, 4. Apoc. 2*. † 3*. † 21, 7.

PROPHETAE: vide Concionatores.

PROVIDENTIA: vide Dei gubernatio, & prouidentia.

PSEVDOPROPHETAE, & eorum punitio, & quòd non ſint audiendi, Deut. 13, 1 † 18, 20 3. Reg. 13, 11 † 18, 40 † 22, 6, 10. 4 Reg. 10, 19. Prou. 28, 10. Iſa. 3, 12 † 28, 7 † 56, 10. Ierem. 14, 13, 15 † 23*. † 27, 9 † 28*. † 29, 8, 21, 25. Ezech. 13*. † 14, 9 † 22, 25 † 34, 2, 8, 18. Amos 7, 10. Mich. 3, 5. Zach. 13, 2. Matth. 7, 15 † 24, 11 Luc 12, 1. Act. 20, 29. 1. Corinth. 15, 12. Phil. 3, 2

Coloſſ. 2, 8. 1. Tim. 4, 1. 2. Tim. 2, 17 † 3, 1. 2. Pet. 2*. 1. Ioan. 4, 1. Iudæ 4, 8*.

Pſeudoprophetæ habentur qui currunt antequam per ordinariam poteſtatem mittantur, Ierem. 14, 14 † 23, 42 † 27, 15. Ezech. 13, 6.

PTOLEMAEVS oppugnatur ab Antiocho, 1. Machab. 1, 19. inijt amicitiam cum Alexandro filio Antiochi, 10, 51. pugnat cum Alexandro, & moritur, 11, 1, 18.

Ptolemæus Macer veneno vitam ſuam finiuit, 2. Machab. 10, 12, 13.

PVBLIVS ſuſcipit hoſpitio Paulum, Act. 28, 8.

PVRGATORIVM, id eſt, locum vbi ſunt animæ, quæ viuorum precibus & operibus iuuari poſſunt, & purgantur, eſſe confirmatur, 2. Machab. 12, 43, 46*. Matth. 5, 25 † 12, 32. 1. Corinth. 3, 16. Philip. 2, 10. 2. Timoth. 1, 18. 1. Ioan. 5, 16. Apoc. 5, 3. 13.

Q

QVADRAGESIMALIS ieiunij exempla, Moyſes, Exod. 24, 18 † 34, 28. Deut. 9, 9, 18. Elias, 3. Reg. 19, 8. Chriſtus, Matth. 4, 2. vide Ieiunium.

QVAESTIONES inutiles quæ ſunt vitandæ, Geneſ. 3, 1, 6. Prouerb. 25, 27. Eccl. 7, 11. Eccli. 3, 21. Matth. 24, 3. Io. 6, 52 † 21, 21. Act. 1, 6. 1. Timot. 1, 4 † 6, 3. 2. Tim. 2, 16. Tit. 3, 9.

QVIESCENDVM à peccatis, Rom. 6, 6*. Galat. 2, 18.

Quies continget populo Dei, Heb. 4, 9.

Quietem & pacem certam conſequentur iuſti, Sap. 3, 3 † 4, 1. Iſa. 57, 2. Luc. 16, 22. Apoc. 14, 13.

Quietem inuenire animæ ſuæ, Iere. 6, 16. Matth. 11, 29.

R

RABBA obſidetur, 2. Reg. 11, 1 † 12, 26. 1. Paral. 20, 1.

RABSACES Sennacherib archipincerna, 4. Reg. 18, 17. Iſa. 36, 37.

RACHEL paſcit oues patris ſui, Gen. 29, 9. traditur Iacob in vxorem, 29, 27. clam tollit idola patris ſui, 31, 19. ob difficultatem partus periclitatur, 35, 17.

RAHAB exploratores miſſos in vrbem Iericho, excipit hoſpitio, Ioſue 2, 1. Iac. 2, 25 ſeruatur cum ſuis, Ioſ. 6, 17, 23.

Rahab vxor Salmon, 1. Paralip. 2, 11. Matth. 1, 5.

RAPHAEL angelus Domini medicus & dux Tobiæ, Tob. 5, 5 † 6*. † 12, 12.

RATIONEM Deo quiſque pro ſe redditurus eſt, Matth. 12, 36 † 18, 23 † 25, 31*. Rom. 14, 12. 2. Cor. 5, 10.

RAZIAS Iudæus gladio ſe interimit, 2. Mach. 14, 37, 41.

RAZON aduerſarius Iſraeli, 3. Regum 11, 23.

REBECCA filia Bathuelis, Geneſ. 22, 23. vxor Iſaac, 24, 50. parit geminos, 25, 24.

RECHAB pater Ionadab amici Iehu regis Iſrael, 4. Reg. 10, 15.

REDIMERE nouit Deus ſuos multis modis ex anguſtia, Geneſ. 19*. Exod. 14*. † 18, 8. 1. Reg. 23, 14. 27. 4. Reg. 7*. 2. Paral. 18, 31 † 20, 24. 1. Eſd 8, 22. Pſalm. 4, 9 † 90, 9. Eſther 7, 5. Iſa. 41, 10 † 43, 1. Dan. 1, 91. † 6, 21, 23. 2. Pet. 2, 9.

REFVGII ciuitates, Exod. 21, 13. Num. 35, 11. Deuter. 4, 41 † 19, 2, 7. Ioſue 28*. 3. Reg. 1, 50 † 2, 28.

REGENERATIO: vide Homo.

Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum, Ioan. 3, 5. carnalium affectionum in ſpiritalem affectum, Rom. 8, 5, 13. infidelitatis in fidem, Ioan. 1, 12. Galat. 3, 26. 1. Ioan. 5, 1. innouatio mentis per Spiritum ſanctum, Tit. 3, 5. Gal. 4, 6. atque adeò carnalis naturæ in diuinam naturam, 2. Petri 1, 4. Col. 2, 11. vt qui mali fuimus, ſanctificemur, 1. Corinth. 6, 11. Epheſ. 5, 8.

Regenerati interius, etiam exterius in nouitate vitæ ambulabunt, Rom. 6*. † 7, 6 † 12, 1. Eph. 4, 22. Col. 3, 9. 1. Cor. 5, 7. 2. Cor. 5, 15. 1. Petri 4, 2.

REGES quid facere, quidve fugere debeant, Deut. 17, 19. 1. Reg. 8*. 3. Reg. 2, 3 † 10, 9. 2. Paral. 9, 1 † 19, 5. Sap. 6*. † 9*. Iob 34, 30. Pſalm. 2, 10 † 100*. Prouerb. 14, 28 † 19, 12 † 20, 8, 26 † 28, 15 † 29, 4, 14 † 31, 4. Ierem. 22, 2. vide Superiorum officium.

REGNVM Dei vim patitur, Matt. 11, 12. Lucæ 16, 16. Galat. 5, 16. Apoc. 2*. † 3*. † 21, 7.

Regnum Dei ſpiritale, internum & æternum, Gen. 49, 10. Num. 24, 17. 1. Reg. 2, 10 † 7, 9. 1. Paral. 18, 11 † 29, 2, 4. Pſalm. 2, 1, 6 † 9, 8 † 21, 28 † 44, 7 † 71, 1 † 109*. † 144, 11. Iſa. 9, 6 † 11*. † 32, 16 † 40, 9 † 42, 1. Ierem. 23, 5, 6 † 33*. Ezech. 14, 23 † 17, 24. Dan. 2, 44 † 4, 33 † 7, 14, 27 † 9, 24, 25. Oſee 3, 5. Mich. 4, 1, 4 † 5, 1. Zach. 9, 9. Matth. 13*. Luc. 1, 28 † 12, 31, 32 † 22, 29 † 23, 2. Ioan 6, 14 † 12, 14, 4 † 18, 33, 36. 1. Timoth. 1, 17. Hebr. 1, 8 † 12, 9.

RELINQVENTES omnia pro-

pter

pter Chriſtum, centuplum recipient. Mat. 19, 29. Mar. 10, 39. Luc. 18, 29.

RELIQVIAE & veſtes ſanctorum quam vim à Deo habeant quidque per eas operetur Deus, vt pallium Eliæ, 4. Regum, 2, 14 oſſa Eliſæi, 4. Regum 13, 21. fimbria Chriſti, Matth. 9, 20† 14, 16. ſudaria Pauli, Acto. 19, 12. vmbra Petri, Act. 5, 15.

REMITTENDVM proximo in nos peccanti, Eccli. 28, 8 Matth. 5, 23† 6, 13† 18, 22, 35. Lucæ 17, 3. Epheſ. 4. 32. Coloſſ. 3, 13.

REPVDII libellus, Deuter. 24, 1. Iſa. 50, 1. Ierem. 3, 3. Malach. 2, 16. Matth. 5, 30 † 19, 7. Marc. 10, 4.

RESPHA concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner, 2. Reg. 3, 7.

cuſtodit corpora eorum qui in crucem ſublati erant, 21, 10.

RESVRRECTIO mortuorum, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exo. 3, 6. Iob 14, 13 † 19, 26 † 21, 30. Iſa. 26, 19 † 66, 14. Ezech. 37, 1, 9. Dan. 12, 12. Ionæ 2, 11. Soph. 3, 8. 4. Eſdr. 2, 16 † 14, 35. 2. Machab. 7, 9, 14, 23. Matth. 22, 23, 31. Luc. 20, 35. Ioan. 5, 21, 28 † 6, 39† 11, 24. Act. 24, 15. 1. Cor. 15*. 2. Cor. 4, 14 † 5*. Col. 3, 4. Phil. 3, 21† 4, 3. 1. Theſſ. 4, 13, 16. 2. Tim. 2, 11. Apoc. 20, 12.

REVELATIONES & viſiones Ioſue 5, 13. 4. Regum 17, 9. 2. Machab. 3, 24† 5, 2† 10, 29† 11, 8. vide Apparitiones.

ROBOAM filius Salomonis, rex Iuda conſtituitur, 3. Regum 12, 1. deficit Iſrael à Roboam ad Ieroboam, 12, 19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Iſrael, 2. Paralip. 11, 2. oppugnatur à Siſac rege Aegypti, 12, 2, 9.

moritur, 3. Reg. 14, 31. regnat Abiam filius eius pro eo, 15, 1.

ROMANI cum Iudæis pacis & ſocietatis fœdera ineunt, 1. Mach. 8, 14, 17, 27 † 12, 1 † 14, 17, 20.

Romanorum Gentilium laus, 1. Mach. 8, 2, 9.

Romanorum Chriſtianorum laus, Roman. 1, 8.

Romanos deſtructuros Ieruſalem & templum Domini, Numer. 24, 24. Iſa. 5, 26 † 6, 11. Dan. 9, 26 † 11, 30, 31. Luc. 19, 41 † 21, 20. Ioan. 11, 48.

RVBEN primogenitus Iacob naſcitur, Geneſ. 29, 32. violat thorum patris ſui, 35, 22. datur ob id primogenita eius filijs Ioſeph, 49, 4. 1. Par. 5, 1. nititur fratrem ſuum Ioſeph liberare, Gen. 37, 21, 22, 29.

dicit patri, Duos filios meos interfice, ſi non reduxero Beniamin, 42, 37. filijs Ruben primò requies datur, Numer. 32*. Deut. 3, 12 † 29, 8. Ioſue 1, 12 † 13, 23 exduntur, 4. Reg. 10, 33. transferuntur ad terram Aſſyriorum 15, 29. 1. Paral. 5, 26.

ſecundum prophetiam, Gen. 49, 4. ædificant altare, Ioſue 22, 10. dimicauerunt contra Agarenos, 1. Paral. 5, 19.

RVTH Moabitis, Ruth 1, 4. accipit eam vxorem Booz, & parit Obed, 4, 13. 1. Paral. 2, 12. Matth. 1, 5.

S

SABBATVM, Gen. 2, 2. Exod. 16, 23† 20, 8† 23, 12† 31, 14, 17 † 34, 21 † 35, 2. Leuit. 19, 3† 23, 3, 15 † 25, 4. Numer 15, 32 † 28, 9. Deut. 5, 12. Iſa 56, 2, 4 † 58, 13 † 66, 23. Iere. 17, 21, 27. Ezech. 20, 12† 22, 8. 2. Eſdr. 13, 16, 22. 1. Mach. 1, 47 † 2, 33, 41. 2. Machab. 15, 1. Matth. 12, 1, 10. Marc. 2, 23† 3, 2† 6, 2. Lucæ 4, 16, 31 † 6. 1† 13, 11, 14 † 14. 1. Ioan. 5, 10† 7, 22 † 9, 14. Actor. 13, 14, 27, 44† 15, 21† 18, 4 † 20, 7. 1 Cor. 16, 2. Heb. 4, 4, 10.

SACERDOTES Legis, & horum munus, Exod. 29, 44 † 30, 7. Leuit. 10, 1, 6, 9 † 21*. † 22*. † 24, 3. Numer. 3, 10† 4, 5, 11† 10, 8, † 18, 1, 7. Deut. 21, 5. 1. Reg. 2, 28, 35. 1. Paral. 6, 49. 2. Paral. 26, 17. Ezech. 44, 15. 20. Heb. 5, 7 † 10, 11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1. Paral. 23, 3. vbi numerantur 38000.

Sacerdotum Legis indumenta, ornamenta, & ordinatio. Exod. 28*. † 29, 1† 39, 1† 40, 12. Leuit. 8, 1, 8.

Sacerdotibus dabantur decimæ & primitiæ, Num. 5, 9, 10† 18, 8, 11*. Deuter. 18, 3. vt liberi à ſolicitudine comparandi victum, poſſent vacare Legi Dei, 2. Paral. 31, 4*. vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis aſſignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Exod. 29, 26. Leuit. 2, 3, 10 † 5, 13 † 6, 9, 19 † 7, 6, 32† 10, 13 † 24, 9. Numer. 3, 48 † 5, 9 † 18, 8, 11, 28. Deuter. 18, 1. 1. Reg. 2, 28. 4. Reg. 12, 16. 1 Paral. 6, 54. 2. Paral. 31, 4. 2. Eſdr. 10, 36. Eccli 45, 25.

Sacerdotes mali, & eorum punitio Numer. 16*. 1. Reg. 2, 22*. † 3, 13. 3 Reg. 2, 26. Iſa. 3. 11. Iere. 2, 5 † 8, 7. Oſee 4. 6, 9 † 5*. Malach. 1*. † 2, 1, 8, 1. Machab. 7, 5, 9, 21.

Sacerdos, non Lex aut Scriptura ſola, eſt iudex quæſtionum exorientium, Deut. 17, 9, 12. Malach. 2, 7.

SACRIFICIVM noui Teſtamenti appellatur Iuge ſacrificium, Dan. 11, 31 † 12, 11. celebrabitur donec veniat Dominus, 1. Cor. 11, 26. quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio.

SADDVCÆI negant mortuorum reſurrectionem, Matt. 22, 23. Act. 4, 1 † 23, 8.

SALMANASAR rex Aſſyriorum egreditur primo contra Samariam, & transfert Iſrael cum Ozee rege in Aſſyrios, 4. Reg. 17, 6. ſecundò capit Samariam, 18, 9.

SALOMONIS filij Dauidis natiuitas promittitur, 2. Reg. 7, 12.

naſcitur, 2. Reg. 5, 14 † 12, 24. vngitur in regem ſuper Iſrael, 3. Reg. 1, 33. Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaon, à quo ſapientiam poſtulat, 3, 5. 9. 2. Par. 1, 7. dimittit litem meretricum, 3. Reg. 3, 16, 24. de eius ſapientia, magnitudine diuitiarum, poteſtate & miniſtris, 2. Paral. 9, 3. init fœdus cum Hiram rege Tyri, 3. Reg. 5, 12.

poſtquam ædificauit templum, dedit Hiram viginti oppida, 9, 11. venit ad eum regina Saba, 10, 1. Matth. 12, 42. Luc. 11, 31. ædificauit phanum Chamos idolo Moab in monte. 3. Reg. 11, 7.

Chananæos facit ſibi tributarios, 1. Paral. 8, 7. vngitur ſecundò in regem, 2. Par. 29, 22. moritur, 3. Reg. 11, 43. ſuccedit ei filius Roboam, 14, 11.

SALVS: vide Beatitudo.

SAMARIA, quæ poſtea metropolis fuit decem tribuum Iſrael, extruitur, 3. Reg. 16. 17. obſidetur à Syrijs, 4. Reg. 6, 24. obſidetur ab Aſſyrijs vſque ad tertium annum: capitur, & abducitur populus, 4. Reg. 17, 5.

contra Samariam prophetatur, Iſa. 7, 30 † 9, 7. Ezech. 23*. Oſee 8*. † 13*. Amos 3, 12. Mich. 1, 5.

Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc. 9, 52. recipit verbum Dei, Act. 8, 5.

Samaritanus miſeretur vulnerati, Lucæ 10, 33.

Samaritana loquitur cũ Chriſto apud puteum, Ioan. 4, 7.

SAMSON naſcitur, Iudic. 13, 24. iuxta promiſſionem angeli, 13, 3. vxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonẽ, 14, 1, 5, 10.

nocet Philiſthæis, eisq. vim infert, 15, 4, 8. moritur, 16, 29, 30.

SAMVEL, 1. Reg. 1, 20. adducitur ad domum Domini in Silo, 1, 24. vocatur à Domino, 3, 4. 10. congregat vniuerſum Iſrael in Maſphat, & clamat ad Dominũ pro Iſrael, 7, 5, 9. poſuit filios ſuos Iudices Iſrael, 8, 1. probat ſe innocentem, 12, 3. interficit Agag, 15, 33.

Dauid regem vngit, 16, 13. moritur, 25, 1. prophetat Sauli poſt mortem, 28, 15, 16. Eccli. 46, 23. laudatur, Eccli. 46, 16.

SANABALLAT præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2. Eſd. 2, 10.

SANCTVS eſt Deus, Iſa. 6, 3. Apocal. 4, 8.

Sancti & mundi eſſe debemus, Leu. 11, 44 † 19, 2 † 20, 7, 26 † 21, 6. Deut. 26, 19. Eph. 5, 26. 1. Theſſal. 4, 3. 1. Pet. 1, 16. qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, Apoc. 22, 11.

Sanctum Domini, Exod. 35, 2. Leu. 16*. Pſalm. 113, 2. Matth. 7, 6. Luc. 1, 31.

Sancti pro nobis orant, Ierem. 15, 1. 2. Mach. 15, 14. Apocal. 5, 8 † 8, 3. propter eorum preces & merita multa nobis largitur Deus, quamuis illi vita functi ſint, Gen. 26, 5, 24. Exod. 32, 13, 14. 3. Reg. 11, 12, 13, 32, 34 † 15, 4, 5. 4. Reg. 19, 34 † 20, 6. Iſa. 37, 35. Eccli. 44, 24.

Sanctos oramus ſine iniuria Mediatoris, vt pro nobis orent, ſicut & petimus ab alijs hominibus preces, vt Paulus Roman. 14, 30. Col. 4, 3. Epheſ. 6, 19. 1. Theſſ. 5, 25. 2. Theſſal. 3, 1. Hebr. 13, 18. Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere: quia ſunt ſicut angeli Dei, Matth. 22, 30. Luc. 15, 10. & offerunt Deo noſtras preces, Tob. 12, 12. Apoc. 5, 8 † 8, 3. Nec huic contrarium eſt, quòd Deus ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognouerũt ſecreta cordium Deo reuelante, Dan. 2, 29. 4. Reg. 5, 26, 6, 12.

Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur quod ſoli Deo præcipuè cõuenit; Matth. 18, 16, 18. Ioan. 20, 13. Roman. 11, 14. 1. Corinth. 9, 20, 21. 1. Timoth. 4, 16. Iacob. 5, 19. vide titulum, Deo ſoli attributa, &c.

in Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos maiorum exempla, Geneſ. 31, 9 † 48, 16. Exod. 32, 13. Deuter. 9, 27. 3. Reg. 18, 36. 1. Paral. 29, 18. 2. Paral. 5, 42. Tob. 7, 15. Eſther 13, 15 † 14, 18. Iſa. 63, 17. Dan. 3, 35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cælis regnantes, Ioan. 12, 26 † 17, 24. 2. Corinth. 5, 8. Philipp. 1, 23. Apocal. 3, 21 † 7, 9 † 14, 13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur, Eccli. 44*. Ioan. 12, 26.

in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſalm. 150, 1.

Sancti iudicabunt: quære Iudicabunt.

Sancti faciunt miracula, vt Moyſes & Aaron, Exod. 7. † 8. † 9. † 10. † 11. Elias excitat puerum mortuum, 3. Regum 17, 22. claudit cælum ne pluat, 17, 1. Iacob 5, 17. aperit clauſum, 3. Regum 18, 41, 45. Iacobi 5, 18.

Eliæ pallium diuidit aquas, 4. Reg. 2, 8, 14.

14. Eliſæus excitat puerum viduæ mortuum, 4. Reg. 4,35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2,21,22. oleum multiplicat, 4,6. mittit farinam in ollam, 4,41. Naaman Syrum ſanat, 5,14. facit natare ferrum, 6,6. Eliſæus mortuus per contactum oſſium ſuorum operatur, 13,21.

Apoſtoli eijciunt dæmonia, Marc. 6,13 †16,17. Luc. 10,17. Ioannes & Petrus ſanant claudum, Act. 3,6.

Petrus excitat Tabitham, 9,41.

etiam ſola ſua vmbra ſanat, 5,15.

Paulus reſtituit claudum, 14,9.

etiam per ſudaria curat infirmos, 19, 12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20,10.

Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum eſſet enumerare, ad Heb. 11,32 *.

SANGVINIS conſperſio, Exo. 24, 6 † 29, 10. Leuit. 1,5,11 † 3,2,8,13 † 4,6,16 † 7,2 † 8,19,30 † 9,18 † 16,14,18 † 17,6. 2. Paralip. 30,16. Ezech. 43,20. Hebr. 9,13, 14,19,21,22.

Sanguinis Chriſti conſperſio, Hebr. 9, 14 † 10,19 † 12,24. 1. Pet. 1,2.

Sanguinis eſus prohibitus, Geneſ. 9,4. Leuit. 3,17 † 7,26 † 17,10,14 † 19,26. Deut. 12,16,23 † 15,23. 1. Reg. 14,32. Act. 15,20 † 21,25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur, Matt. 9,20.

Sanguinis innocentis effuſio, Deut. 19, 5,11 † 27,24. 2. Reg. 20,9. 3. Reg. 21,13. 4. Reg. 21,16 † 24,4. 2. Paralip. 24,22. Prou. 6,17 † 28,17. Iſaiæ 26,21. Ierem. 7,6 † 22, 3. Ezech. 22,4. 4. Eſd. 1,32. Matth. 23,34. Luc. 11,50. Apoc 6,10 † 18,24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo, Geneſ. 4,10. 4. Eſdr. 15,8. Apoc. 6,10.

Sanguine Chriſti empti ſumus, 1. Cor. 6,20 † 7,23. Actor. 20,28. 1. Pet. 1,18. Apocal. 5,9.

SAPIENTIAE diuinæ origo, proprietas, laus, & vtilitas, Deut. 4,6 † 29,9. Iob 28,20 † 32,7. Eccleſ. 7,12 † 9,13. Sapien. 6,13,16 † 7*. 8*. 9*. 10*. Eccli. 1*. † 3, 1,31 † 4,12,28,29 † 21,12 † 24 *. † 39,14. Luc. 21,15. Roman. 11,33. 1. Corinth. 1, 17 † 2,6,10 † 3,19. Coloſſ. 2,3. Iacobi 1, 5 † 3,15.

SAPPHIRA mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terram mortua, Acto. 5,5,8.

SARA filia Raguelis, Tobiæ in vxorem traditur, Tob. 7,10,15.

SARVIA: vide Zaruia.

SATISFACTIO: vide pœnitentia.

SAVL de tribu Beniamin quærit aſinas, 1. Regum 9,3. vngitur in regem à Samuele, 10,1 † 11,14. Act. 13,21. iuxta mandatum, 1. Reg. 9,15. percuſſit Ammon, 11,11. obtulit holocauſtum, 13,9. à regno reijcitur, 13,13 † 15,22,26,28 † 16 *. exagitat eum ſpiritus nequam, 16,14 † 18,10 † 19,9. mititur Dauid configere, 18,10 † 19,10. perſequitur eum 23 *. trucidat ſacerdotes Domini, 22,18. mulierem habentem pythonem conſulit, 28, 7. ſeipſum interficit, 31,4. ſepelitur, 31, 13. filij eius in crucem tolluntur, 2. Regum 21,9.

SCANDALVM ſeu offendiculum proximo, nec in vita nec in doctrina ponendum, Leuit. 4,3. Num. 31,16. 2. Reg. 12,14. 1. Eſdr. 8,22. Prou. 28,10. 2. Machab. 6,24. Matth. 17,27 † 18,6. Marc. 9, 42. Lucæ 17,1. Roman. 14,1,15. 1. Cor. 8*. † 10,32. 2. Cor. 6,3. 1. Theſſ. 5,22.

quicumque nobis ſcãdalo eſſe poſſent, vitabimus, Exod. 34,12. Deuter. 7,2,16 † 13 *. Matth. 5,29 † 16,22. Marc. 9,42. Rom. 16,17.

SCIENTIA Dei: vide Dei.

SCRIPTVRA ſacra vnde ſit, & quis eius vſus, Exod. 17,14 † 34,27. Deut. 4,1 † 17,18 † 31,9. Ioſ. 1,8. Iſa. 8,9 † 30,8 † 34,16. Iere. 30,2 † 36,2,10 † 45,1. Baruch 1,3,14 † 4,1. 2. Eſd. 8,2. 3. Eſd. 9,39. 4. Eſd. 15,1. Dan. 10,21. Matt. 4,4 † 21,29. Luc. 4, 4 † 16,29. Ioan. 5,39 † 10,44 † 20,30. Act. 15, 21 † 17,11. Rom. 1,2 † 4,23 † 15,4. 1. Cor. 9, 9 † 10,11 † 15,3. 2. Tim. 3,15. 1. Pet. 1,20 † 3,1. Apoc. 1,19.

Scriptura difficilis intellectu, 2. Pet. 3, 16. nec omnia ſcriptis Apoſtoli mandarunt, Ioan. 20,30 † 21,25. 1. Cor. 11,34. 2. Theſſ. 2,15. Ioan. epiſt. 2,12 † epiſt. 3,13.

Scriptura nec lex eſt iudex, ſed Sacerdos, Deut. 17,18. Ezech. 44,24*. Malac. 2,7. quære Sacerdotum officium.

SEB & Oreb interficiuntur, Iudicum 7,25.

SEBAE, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2. Reg. 20,22.

SECVRITAS perfecta de peccatorum remiſſione aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita, Eccleſ. 9,1, 2. vide Certi.

SEDECIAS pſeudopropheta, 3. Reg. 22,11. 2. Paralip. 18,10. comburitur, Ierem. 29,22.

Sedecias: vide Zedecias.

SEDITIOSI puniuntur, Num. 16, 31*. vide Murmuratores.

SELEVCVS Aſiæ rex, 2. Mach. 3,3.

SEMAIA mittitur ad Roboam, 3. Reg. 12,22. 2. Paral. 11,2 † 12,5,7.

SEMEI maledicit Dauidi, 2. Regum 16,5,13. veniã impetrat à Dauid, 2. Reg. 19, 23. occiditur ex præcepto Dauid, 3. Reg. 2,9,42,46.

SENNACHERIB oppugnat vniuerſas ciuitates Iuda munitas, 4. Regum 18,13. 2. Paralip. 32,1. blaſphemat Deum, Iſa. 36*. interimitur à filijs, 4. Reg. 19,37. Iſa. 37, 37. ſecundũ verba Iſaiæ 10,33 †31,3†83,1.

SEPELIRE mortuos, opus miſericordiæ, Gen. 23.19†25,9†35,19,29†50, 5,13, 25. Numer. 20,1. Deut. 10,6†21,23. Ioſ. 21,30. Iudic. 12,7. 1. Reg. 25,1† 31, 13. 2. Regum 2, 32†3,32. 3. Reg. 2,10,31, 34 † 11,43 † 13,29†14,31. 4. Regum 13, 20. 2. Paral. 16,14†24,16†35,24. Tob. 1, 20 † 2,3, 7 † 4, 3,18 † 8,14†12,12†14, 13, 16. 4. Eſdr. 2, 23. Eccli. 7, 37 † 38, 16. Matth. 14, 12 † 27,58. Ioan. 19,39. Acto. 83,29. 1. Cor. 15,4.

SEPHORA: vide Ziphora.

SERMO Chriſtianorum: vide Loquendi.

SERPENS æneus erigitur, Num. 21, 8. tollitur, & appellatur Nehuſtan, 4. Reg. 18,4. cuius typum geſſerit, Ioan. 3. 14.

SIBA: vide Ziba.

SICELEG: vide Ziceleg.

SICHEM filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa, Gen. 34,2. necatur, 34. 26.

SIGNA futurorum, Gen. 9,12. Exo. 31,13. Ioſ. 2,18. 1. Reg. 2,34†10,2. 2. Reg. 5,24. 4. Reg 19,29. Iſa. 38,7. Tob. 5,3. Lucæ 2,12.

Signa in memoriam præteritorum, Exod. 12,3,8. Num. 15,38 † 16,38,40†17, 10. Ioſue 4,6 *.

Signa & miracula fiunt, vt per ea omnipotentia, veritas, iuſtitia, & bonitas Dei innoteſcat, Exod. 4,2,6 † 7,17† 16, 12. Ioſ. 3, 10, 14 3. Reg. 13,4 †17,14†18,28 †20,13,28. 4. Reg. 5,14 † 20,9. Matth. 8, 26† 9,2†14. 28.

SIHON rex Amorrhæorum concedere noluit vt Iſrael tranſiret per fines ſuos, Num. 21,23. Deut. 2, 30. percuſſus eſt in ore gladij, Num. 21,24.

SILAS cum Paulo mittitur Antiochiam, Act. 15,27. profectus eſt cum Paulo, 15,40. remanſit Beroeæ, 17,14.

SILERE eſt vtile, Prou. 17,20. Eccle. 3,7. Eccli. 20,6†32,12.

SILO locus in quo fuit domus Dei, Ioſ. 18,31†20,18. 1. Reg. 1, 3. conuenerũt omnes in Silo propter Rubenitas, Ioſue 22, 12. de Silo affertur arca, 1. Reg. 4, 4. Ierem. 7,12†26,6.

SIMEON naſcitur, Gen. 29,33. interficit cum Leui Sichemitas, 34, 25. eam ob rem arguitur à patre, 49, 5. in vinculis tenetur in Aegypto. 42,25.

SIMON in Bethania excipit Dominum, Matth. 26,6. Marc. 14,3. Ioan. 12,1.

SIMONIA: vide Vendi dona Dei.

SIMPLICIBVS & humilibus reuelat ſubinde Deus quod abſcondit ijs qui ſibi videntur ſapientes: Iſa. 29, 18,24 †32,4 Eccle. 9,15. Matth. 11,25. Luc. 2,9. 5†5,8†10,21 Act. 4,13. 1. Cor. 1,24†2,1.

Simplex & rectus, Geneſ. 20,6. Iob 1,8. Matt. 10,16. Act. 2,46. Rom. 16,18. Epheſ. 6,5. Coloſſ 3,22.

SIMVLATIO & hypocriſis cauenda, Eccli. 1,36. Iſa. 32,6. Iere. 9,6. Iob 15, 34. 2. Mach. 6, 24. Matth. 23*.

SOBRIETAS: vide Temperantia.

SOCIETAS bonorum quærenda, malorum vitanda, Gen. 39,15. Leu. 7,19. Numer. 16,25†25,4. Ioſ. 23,12. 2. Par. 19, 4. Iob 31,1. Pſal. 25,4,8†36,1. Prouerb. 1, 10 † 4, 14 † 6, 25 †13, 20 † 20, 19 † 22, 10, 24 † 23,6,17†24, 1,21†29, 27. Ierem. 16, 8. Eccli. 6,35 † 8,1,18 † 9, 21 † 12,10† 3, 1,20. Tob. 1,5. Matth. 7,15. Acto. 19,9 2. Cor. 6.14. Epheſ. 5,11. 2. Tim. 4,14. Apocal. 18, 4.

SODOMA & Gomorrha amœniſſimo loco ſita, Geneſ. 13, 10. ſpoliantur, Geneſ. 14, 11. ſubuertuntur à Domino, Geneſ. 19,25. Deut. 29,23. Sap. 10,6,7. ſecundum verba Domini, 13, 20. cauſa, Ezech. 16, 49.

SOL & Luna creantur, Gen. 1,16. ſteterunt ad imperium Ioſue, Ioſ. 10,12. retroceſſit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ, & preces Iſaiæ, 4. Reg. 20, 11. amittet lumen, Matth. 27,44. Mar. 15, 33. Luc. 23, 44.

SOLICITVDO nimia, Exod. 34, 21. Leuit. 25,20. Deut. 8,3. Iob 7,8. Pſalm. 54,23†144,15,16. Prouerb. 10,3 † 13,25. Matth. 6,25†10,9,23†13,22†16,7. Luc. 8, 14†12,22†14,18†21,31. 1. Cor. 7,32. Philip 4,6. Heb. 13,15. 1. Pet. 5,7.

SOMNIA & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Gen. 20,3 † 28, 12 † 31,24 † 37,5, 9†40,8†41,1 †46,2. Num. 12,6. Iudic. 7,13,15. 1. Reg. 3,4,8,11†28.6. 2. Reg. 7,4. 3. Reg. 3,5,15. Iob 7,13†33,15. Dan. 2,1 † 7,1. 2. Mach. 15, 11, 14. Matth. 1,20†2,12,13. Act. 16,9 †18,9†23,11†27,23.

Somnia & viſiones quæ non conueniunt cum doctrina Chriſti & Eccleſiæ, ſunt contemnenda, Deut. 13,1. Eccleſ. 5, 2. Eccli. 34,1*. Iere. 23,16,25†27,9†29,8.

SOROBABEL filius Salathiel, 2. Eſd. 12,1. Matth.1,13. Luc. 3,27. inſtaurat templum Domini Ieroſolymis, 1. Eſd. 3,3. 3. Eſdr. 5,70. Eccli. 49,13. genuit Abiud, Matth.1,13.

SORORES Chriſti: vide Fratres.

SORS, Leu.16,8 Num.17.* † 16,55. † 33,54. Ioſue 7,14 † 13,10. 1.Reg. 10, 20. † 14,17,42. 1.Paral.25,5. 2 Eſd. 11,1. Prou. 16,33 † 18, 18. Ezech. 21, 19. Ionæ 1, 7. Act. 1,17.

SOSIPATER comes Pauli, Act. 20,4.

SOSTHENES princeps Synagogæ percutitur, Act. 18,17.

SPES iuſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo eiuſq. promiſſionibus fundatur, Gen.26,5. Iudic. 7,2 4. 1.Reg. 4,3 † 17,45 † 22,1. 3 Reg.20,18. 1.Par.19, 13. 2.Par.25,7 † 32, 7 † 16,7 † 20, 15, 20. Iudith.9, 13. Pſalm 9.11 † 13,6 † 21,5,10 † 24,2 † 30,2 † 39,5 † 61 *. † 70, 1 † 90, 2 † 113,9,10,11 † 14, 6 † 145,5 Prou. 3, 5 † 22,19 † 28, 25 † 30,5. Sap. 3, 4, 9. Eccli. 2, 6,12 † 13,9 † 33, 9 † 34, 14. Iſaiæ 26, 4 † 29, 19 † 30, 1, 15 † 31, 1 † 36, 7 † 40, 30. Ier. 2, 33 † 9, 4 † 9, 22 † 17,7 † 39,18. Thren.3,24. Ezech.29,6 Oſee 12,6 Mich. 7,5,7. Nahum 1,7. 1. Mach. 3, 18. Matth. 10,37 † 12,2. Rom.5,2 † 8,24. 2. Cor. 5, 2. Col.1,27. 1.Theſſ.1,3. 1.Tim.1,1 † 6, 17. Heb.3,6. 1.Pet.1,13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem, vide Timor.

Spes impiorum euaneſcet, & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, 4.Reg. 18, 21. Iob 8,13 † 11,20 † 14,19 † 20,4. Prou. 10,28 † 11,7,23 † 25,19. Sap. 5,15. Eccli. 5, 1, 10. Iſa.28,15,18 † 30,2,12 † 57, 11. Ierem.9,12 † 17,7. 1.Machab.2,62.

SPINÆ appellantur ſolicitudines huius mundi, diuitiæ, & voluptates vitæ, Matt.13,7,22 † 19,22 Mar.4,7,18 † 10,22. Lucæ 8,7,14 † 18,22.

SPIRITVS ſanctus promittitur, Iſa. 44, 3. Ezech. 11, 19 † 36,26 † 39,29. Ioel.2,28. Matt.3,11. Ioan. 7, 39 † 14, 16, 26 † 15,26 † 16,7. mittitur, Act.2,1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exo. 4,12. Pſal.31, 8. Iſa.54, 13. Matth. 10,20. Marc. 13,11. Lucæ 12,11 † 21,14. Ioan. 6,45 † 14, 16,26 † 15,26 † 16, 13. Rom.8, 16, 26. 2. Cor.1, 22 † 5, 5. Eph. 1, 13 † 4, 20, 21. 1. Ioan.2,27.

Spiritus probandi ſunt vtrum à Deo ſint, Iudith 8,28. 1.Cor.14,29. 1. Theſſ. 5, 21, 1. Ioan 4,1.

SPONSVS ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſa.54,5 † 62, 4. Ier.31, 22. Ezech. 16, 8. Matth.9,15 † 25,1. Marc.2,19. Luc. 5, 34. Ioan.3,29. 2.Cor.11,2. Eph. 5, 24. Apoc. 19,7 † 21,2.

Sponſa Chriſti, vide Eccleſia.

STEPHANVS eligitur, Act. 6, 5. accuſatur, 6, 11. reſpondet ad accuſationem, 7*. lapidatur, 7,57.

STVLTITIA, Prou. 14, 29 † 20, 3 † 26,1 † 27,22. Baruch 3, 23. Eccleſ. 10, 2. Eccli 33,5. Matth.7,26 † 25, 2. Marc.7, 22. Epheſ.5,4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia huius mundi, 1.Cor.1,18* † 3,19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contrà ſapientum os in corde eſt, Eccli. 21,23.

SVBDITORVM officium, Exo. 10,28 † 22, 28. Num. 16*. Ioſue 1,16. 2. Eſdr.5,16. Baruch. 1, 11. Prouerbiorum 13,13 † 20, 8 † 24. 21 † 25, 6. Eccle. 8, 2. † 10,16. Ierem 29, 7. Matth. 17. 24. † 22. 16,21. Luc.20,22. Rom.13,1,7. 1.Theſſal. 5,12. 1.Tim.2,1. Heb.13,17. Tit.3,1. 1.Pet. 2,13.

SVPERIORVM, iudicium, & rectorum officium, & poteſtas in ſubditos, Gen.9,6. Exod.1,8*. † 5*. † 18,13,17 † 22. 8. Leu.24, 10,23. Num. 11,16,24 † 25, 4 † 27,15, 18. Deut. 1, 13. 17, † 17, 1 † 19, 17. Ioſ.1, 10. Iudic. 2, 7. 16. 1.Regum 10, 24. 3. Reg. 3, 7. 2. Par. 19,5,8. Iob 29*. † 34. 30. Pſalm.81*. Prou.8,15 † 11,14 † 12, 24. † 16, 10 † 20, 8 † 28, 15 † 29, 4, 14 † 31, 4. Eccleſ.10,1,12. Sap 1,1 † 6*. Eccli. 7,4 † 10. 1,24 † 17,18. Iſaiæ 1,23,26 † 3, 2 † 10, 1. † 32, 1. Ierem.5,26 † 22, 2 † 27*. Ezech. 22, 6,12 † 45, 9. Dan. 2. 21. Oſee 13, 10. Mich.3.1.9. Matt.22,17,21 † 26, 51. Luc. 20,22. Ioan. 3,31 † 19,11. 1.Corin.15,24. Rom.12,8 † 13,1. 2.Timoth. 2,1. Tit.3,1. Hebr.13,17. 1.Pet.2, 13. Vide Rex, Iudex.

SVPERBIA prohibetur, committitur, & punitur, Gen.3,17 † 11,5,7. Exo. 5,2 † 14, 26. 1.Reg.17*. 4. Reg.18,19*. † 19,35. Tob.4,14. Iudith 9,16 † 13*. Prou. 6, 17 † 11, 2 † 13, 10 † 15,25 † 16,5,18, † 18, 12 † 25, 6 † 29, 23. Eccli. 10,7.11,16 † 25, 4. Iſaiæ 3, 15, 17 † 9, 8 † 10, 8 † 14,9 † 36*. † 37,10,24 † 39,2,5 † 47,8. Ier. 48, 29 † 49, 16. Ezech. 16, 49 † 28, 2 † 31, 10. Dan. 4,19,27 † 5, 22. Abdiæ 1, 3. Malach. 2,11. 2. Mach.9,4,6. Luc.1,47 † 10, 15 † 14, 7,11 † 18,11 † 22,24 Act.12.21 Rom.1.30. † 11,20. 2.Timot.3,2. 1.Pet.5,5. 2.Pet.2, 18. Iudæ 16. Apoc.18*.

SVSANNÆ hiſtoria, Dan. c. 13*.

SYRI imperant Iſraeli, Iudic.3.8. opprimuntur ab Othoniel, 3, 10. cæduntur

à Dauide

à Dauide, eiq. fiunt tributarij, 2. Reg. 8, 5. iuuant filios Ammon contra Dauid, 10,6. fugientes à facie Iſrael, occiduntur à Dauid, 10,18,18. Samariam obſidentes, cæduntur, 3. Reg. 20, 29. pugnant contra Iſrael, 4. Reg 6,8. mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6, 18, 19.

obſident Samariam, 6,24. territi à Deo ſoluunt obſidionem, 7, 6, 7. vaſtantur à rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenen, 4. Regum 26, 9. deſolatio eorum prænuntiatur, Iſa. 17, 1. Ierem. 49, 23. Amos 1, 3.

T

TABITHA ſuſcitatur à mortuis, Act. 9,36,40.

TEMPERANTIA in cibo, potu, & concubitu, Tob. 6,15. Eccle. 5,6. Eccli. 31,18 † 32,7. Dan. 1,8,11. Roman. 13, 13 † 14, 17, 1. Cor. 7*. Gal. 5,23. 1. Tim. 3,2. 2. Tim. 1,7. Tit. 1,8 † 2,6,12. 1. Pet. 1,13 † 5, 8. 2. Pet. 1,6.

TEMPLVM Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3. Reg. 6*. † 7*. 2. Paral. 3.* 4*. promiſſio eius, 2. Reg. 7,13. extruitur ope Gentilium, 3. Reg. 5*. conſecratur, 8*. 2. Paral. 7,7. prophanatur per Achaz, 2. Par. 28,21. iterum conſecratur per Ezechiam, 2. Par. 29*. prophanatur & denuò conſecratur per Manaſſe, 2. Par. 33,7,15. exuritur, 4 Reg. 25,9. prout prædictum erat, 2. Par. 7,20, iterum extruitur, 1. Eſdr. 1*. 3*. 4*. 5*. † 6,3,7. ſpoliatur, & accenditur, 1. Mach. 1.23,33. profanatur, 1,49,57. mundatur, & conſecratur, 4, 36. 2. Mach. 10, 1. eius deuaſtatio, Dan. 9, 26. Matth. 24,2. Mar. 13,2. Luc. 19,41.

contra Templum prophetatur, Leuit. 26,31. 3. Reg. 9,7. 4. Reg. 21, 12. 2. Paral. 7, 20. Pſalm. 78, 6. Iſaiæ 66. 1. Ierem. 7, 3, 17 † 26,6,12. Amos 9, 1. Mich. 3, 12. Zachar. 11, 2.

Templum ſpirituale & domus Dei, 2. Reg. 7,13. Prouerb. 9,1. Aggæi 2,8. Matt. 7, 24 † 16,18. Ioan. 2, 19. 1. Cor. 3,16 † 6,19. 2. Cor. 6,16. Epheſ. 2,20. 1. Tim. 3,15. Heb. 3,6. 1. Pet. 2,5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1. Reg. 5,2 † 31, 9. 3. Reg. 11,7. 4. Reg. 10,21 † 17,32 † 19,37. 1. Par. 11,10. Baruch 6,16,30,54. Iſa. 37,38. Iere. 43,12. Dan. 14*. 1. Machab. 1, 50 † 6,2 † 10,83. 1. Mach. 6,2. Act. 19,27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſa. 56,7. Matt. 21,13. Chriſtus ipſe & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matt. 24,1. Marc. 11, 11 † 12,35. Luc. 2,30 † 19,45. Act. 2,46 † 3, 1 † 5,20,21 † 21,26 † 22,17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 1. Reg. 3,3 † 8,29. 2. Paralip. 6, 19. Matth. 21, 13.

Tēpla manufacta non inhabitat Deus, quaſi ijs concludi poſſit, vel illis indigeat vt homo ædibus, 3. Regum 8,27. 2. Paral. 6, 18. Iſa. 66, 1. Ierem. 23, 24. Acto. 7,48 † 17, 3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3. Regum 6, 13 † 8, 12. 1. Paral. 23,25. Pſalm 77,60 † 131,13. Ier. 7,3,7. Matth. 23,21. Act. 7, 46.

Templum dicitur locus ſanctus, Gen. 28,17. Exod. 3, 5.

Templum magnis muneribus dotatū, 2 Paral. 1*. 2*. 3*. 4*. 5*. 2. Mach. 3,2.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Iſaiæ 56,5*. 2. Mach. 3,25,26*. Matth. 21,12. Ioan. 2,15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus obſeruanda Eccleſ. 3,1 † 8,5. Eccli. 20,6 † 32,20. Rom. 12, 11.

TENEBRAE trium dierum in Aegypto, Exod. 10,22. Pſalm. 104,28. Sapien. 17, 2 † 19,16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4. Eſd. 14, 20. Iſaiæ 9,1 † 59, 9 † 60, 2. Ioan. 1,5 † 3,19 † 8, 12 † 12,35. Acto. 26,17. 1. Theſſ. 5,7. 1. Ioan. 2, 11.

TENTARE Deum non licet, Exo. 14, 11 † 17, 2. Deuter. 6, 16. Iudith 8, 11. Matth. 4,7. 1. Cor. 10,9.

Tentat ſeu verius probat Deus ſuos varijs modis, Gen. 22, 1*. Exod. 15,25 † 16, 4 † 20, 20. Deut. 8,2 † 13,3. Iudic. 2,22 † 3, 1. 2. Paral. 32,21. Tob. 2,8. Iob 1,12*. Sap. 3,5. Eccli. 2,4 † 27,18. Zach. 13,9. Rom. 5, 4. 2. Pet. 2,9. Iac. 1, 2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id quod poſſunt, 1. Corinth. 10, 13. 2. Pet. 2,9. Apoc. 2, 10.

TERTVLLVS Orator accuſat Paulum, Act. 24, 2.

TESTAMENTVM, Galat. 4,24. Hebr. 9,1 † 13, 20. vide Nouum Teſtamentum.

TESTIMONIVM tum verum, tum falſum, Exod. 20, 16 † 23,1. Num. 35, 30. Deut. 5, 20 † 17, 11 † 19,15,18. 3. Reg. 21,10. Pſalm. 26, 12 † 34,11. Prouerb. 6, 19 † 14,5 † 19,5,9 † 21,28 † 24,28 † 25,18. Dan. 13,34*. Matth. 18,16 † 19,18 † 26,59 † 28,13. Marc. 10,19. Ioan. 8,17. Act. 6,13. Rom. 13,9. 2. Cor. 13,1. 1. Timot. 5,19. Heb. 10, 28. vide. Mendacium.

THADDÆVS, vide Lebbæus.

THAMAR concumbit cum Iuda ſuo ſocero, Geneſ. 38, 16. gignit geminos Phares & Zara, 35, 27 † 46, 12.
Thamar violatur ab Ammon fratre ſuo, 2. Reg. 13, 14.
Thamar filia Abſalonis, 2. Reg. 14, 27.
THARE pater Abraham, Geneſ. 11, 26.
THEBES obſidetur. Iud. 9, 50.
THEBNI rex Iſrael. 3. Reg. 16, 21.
THECVITIS mittitur ad regem Dauid, vt impetret reductionem Abſalon, 2. Reg. 14, 2*.
TEGLATH Phalaſar deuictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios, 4. Reg. 15, 29.
THEODAS occiſus eſt, Act. 5, 37.
THESAVRVS minus diligendus magis diligitur, Oſee 9, 1. Matth. 6, 19 † 19, 21. Marc. 10, 22. Luc. 12, 22, 33 † 18, 23. Ioan. 6, 26. 2. Cor. 4, 18.
THOLA dux in Iſrael, Iud. 10, 1.
THOLOMAI rex Geſſur, 2. Reg. 13, 37.
THOMAS Didymus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Ioan. 11, 16. erat incredulus, 20, 25, 27.
TIMENDVS eſt Deus, & ante oculos habendus, Gen. 22, 12 † 31, 49. Exod. 1, 17 † 20, 20. Deut. 4, 9 † 6, 2, 13, 24 † 10, 12, 20 † 13, 4. Ioſ. 24, 14. Iud 6, 10. 4. Reg. 17, 36. 2. Par. 20, 15. Iob 1, 8 † 28, 28. Pſal. 26, 1 † 32, 8 † 33, 8, 10 † 110, 5 † 111, 1 † 12*, 1. Prou. 1, 7 † 3, 7 † 9, 10 † 14, 1, 27 † 15, 16 † 16, 6 † 22, 4 † 24, 21. Eccl. 12, 13 Eccli. 1, 11*. † 2, 7, 12, 18 † 7, 31 † 10, 23 † 15, 1 † 25, 16 † 33, 1 † 34, 16 † 41, 16. Iſaiæ 8, 5 † 41, 10 † 43. 1, Ierem. 10, 7 † 32, 39. Baruch 3, 7, 4. Eſdr. 16, 68. Matth. 10, 28. Luc. 12, 5. 1. Pet. 2, 17 † 3, 15. Apoc. 14, 7.
Timoris Dei fructus, vtilitas, & laus, Geneſ. 20, 9. Pſalm. 102, 17 † 124, 1 † 137*. Prouerb. 10, 27 † 14, 27 † 19, 23 † 22, 4. eius defectus, cauſa peccandi. Geneſ. 20, 11.
Timore punit Deus, & terrore. Geneſ. 35, 5 Exod. 23, 27. Leuit. 26, 36. Deut. 2, 24 † 11, 25 † 28, 10, 65. Ioſ. 2, 9 † 10, 10. Iud. 4, 5 † 7, 21. 1. Reg. 7, 10. 4. Reg. 7, 6. Paral. 15, 17. 2. Paral. 14, 14 † 17, 10 † 20, 29. Pſalm. 9, 20. Ierem 49, 37. Iud. 14, 14 † 15, 1. 2. Mach. 3, 24.
Timoris Dei exempla, Exod. 1, 17 † 14, 31. 3. Reg. 18, 3. 2. Paral. 19, 7. Tob. 1*. † 2, 9, 13 † 3, 18 † 9, 12. Iudith 8, 8. Iob 31, 23. Ionæ 1, 16. Prouerb. 31, 30. 2. Machab. 6, 30. Luc. 2, 25. Act. 8, 2 † 9, 31 † 10, 2, 45.
Timor & ſolicitudo non repugnat fidei, aut ſpei. Pſalm. 2, 12. Eccleſ. 9, 1, 2. Eccli. 5, 5. Rom. 11, 20*. 1. Cor. 9, 27 † 10, 12. Phil. 2, 12 *. † 3, 11, 13. Heb. 3, 14 † 3, 14 † 4, 1*. 1. Pet. 3, 17.
Timent & reuerentur bonos etiam mali, Gen. 20, 8. Exod 14, 25. 1. Reg. 15, 12. 4. Reg. 1, 14. 2. Eſdr. 6, 16. 1. Mach 3, 25 † 12, 28. Mar. 6, 20. Act 5, 13 † 16, 19.
TIMOTHEVS circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Act. 16, 3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19, 22. accepit gratiam per impoſitionem manuū, 1. Tim. 4, 14. 2. Tim. 1, 6.
TITVM Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2, 3. Titus à Paulo conſtitutus epiſcopus Cretenſis, Tit. 1, 5.
TOBIAS vir pius, & in pietate conſtans, Tob. 1, 1*. fit cæcus, 2, 12. viſum recipit, 11, 14.
TRADITIONES etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſeruandæ nobis ſunt, 2. Theſſ. 2, 15.
Tradiderunt Apoſtoli quædam viua tantum voce, 1. Cor. 11, 34. epiſt. Ioan. 2, verſ. 12. & 3, verſ. 13.
TRIBVLATIO, vide Crux.
TRIBVTVM, vide Exactio.
TRINITAS figurata, & declarata, Gen. 1, 26 † 18, 1. Exod. 3, 6, 15, 16 † 4, 5. Pſalm. 32, 6. Iſaiæ 6, 3 † 34, 16 † 48, 16 † 61, 1. Matt. 3, 16 † 10, 20 † 17, 5 † 28, 19. Lucæ 4, 18. Ioan. 3, 35 † 14, 16, 26 † 15, 26 † 16, 3. 1. Ioan. 5, 7.
TRIPVDIARE, vide Choreas ducere.
TRISTARI immoderatè propter temporalia, minimè laudandum, Prou. 12, 25 † 15, 13 † 17, 22. Eccli. 30, 22 † 38, 19. 1. Machab. 6, 8. 2. Cor. 7, 10.
TRYPHON partium Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem, 1. Mach. 11, 39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Ionathan, 12, 39, 49. à Simone accepta pecunia Ionathan occidit cum filijs, 13, 19, 23. interimit Antiochum filium Alexandri, 13, 31.
TVBA clangent angeli in conſummatione ſeculi, Matth. 24, 31. 1. Cor. 15, 52. 1. Theſſ. 4, 16.

V

VÆ. væ, quibus & quas ob cauſas intermminetur Scriptura, Numer. 21, 29. Eccleſ. 4, 10 † 10, 16. Iſaiæ 1, 4, 24 † 3, 9, 11 † 5, 8, 18 † 6, 5 † 10, 1 † 17, 12 † 18, 1 † 24, 16 † 28, 1 † 29, 1 † 30, 1 † 31, 1 † 33, 1 † 45, 9. Ierem. 4, 31 † 13, 27 † 22, 13 † 23, 1 † 45, 3 † 48, 1. Ezech. 6, 11 † 13, 3, 18 † 16, 23 †

23 † 30, 2 † 34. 2. Oſee 7, 13. Ioel 1, 15. Amos 5, 18 † 6, 1. Mich 2, 1 Nahum 3, 1. Abac 2. 6. 12. Soph. 2, 5 † 3. 1. Iudith 16, 20 Eccli. 2, 14 † 41, 11. Matth 1, 21 † 18, 7 † 23. 13. Luc. 6. 24 † 10, 13 † 12, 42 † 17, 1. 1. Cor 9, 16. Iudæ 11. Apocal. 8, 13 † 9, 22 † 11. 14 † 12, 12 † 18, 10, 16.

VASTHI ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Eſther 1, 9, 19

VENDI non debent dona Dei. 4. Reg. 5, 22, 26. Dan. 5. 17. Matth. 10, 8. Act. 8, 20 † 20, 35. 1. Cor. 9, 15. 2. Cor. 11, 9 † 12, 13 quære Emere.

VENTER pro Deo eligitur, Rom. 16, 18 Phil. 3, 19.

VERBVM Dei ſemper ob oculos ponendum, Deut. 4. 1 † 6, 6, 17 † 11, 18. Num. 15, 39. Pſal. 1, 2. Prouerb. 3, 1 † 4, 1, 20 † 6, 20 † 7, 1.

à Verbo Dei non recedendum, Deuter. 4, 2 † 5, 32 † 28, 14. Ioſue 1, 7 † 23, 6. Prou. 4, 27. Iſaiæ 30, 21.

Verbum Dei vniuerſum non eſt ſcriptis traditum, Ioan. 14. 26 † 20, 21 † 21, 25. 1. Cor. 11, 34. 2. Theſſ. 2, 15. 2. Ioan. 12, 3. Ioan 18.

Verbum Dei, non audiendum ſolum & loquendum, ſed & corde credendum, & factis præſtandum, Deut. 5, 1, 27 † 6, 1 † 31, 12. Iſa 29, 13. Ezech. 33, 31. Matth. 5, 2 † 7 24 † 15. 8 † 28, 20. Lucæ 6, 47 † 11, 28 † 22, 47. Ioan. 13, 17. Heb. 4, 2. Iac. 1, 22.

Verbi Dei cõtemptus, & punitio eius, 3. Regum 13, 4. 4. Reg. 17, 14, 19. 2. Paral. 30, 6, 10 † 36, 15. Prouerb. 1, 24, 28 † 28, 9 Iſa. 28, 14 † 30, 9, 14 † 65, 10 † 66, 4. Ierem. 2, 5 † 5, 12, 20 † 7, 13 † 16, 9 † 19. † 25, 4. Ezech. 33, 30. Matth. 10, 14 † 11, 20. Luc. 10, 10. Act 13, 45 † 18, 16. Roman. 1, 21, 30. 2. Theſſ, 2, 10. Heb. 2, 3. vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Numer. 23, 19. Tob. 14, 6. Pſal. 32, 11 † 116, 2 † 118, 89. Iſaiæ 40, 8 † 51, 6 † 54, 10. Matth. 5, 18 † 24, 35. Marc. 13, 31. Luc. 16, 17 † 21, 33. 1. Pet. 1, 25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis & efficacitatis, Gen. 1. Pſal. 32, 9. Iob 38, 11. Iſaiæ 46, 10 † 55, 11. Matth. 8, 13, 26. Mar. 2, 27. Luc. 5, 13, 24 † 8, 24 † 18, 42.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut. 8, 3. Sap. 16, 26. Ier. 15, 16. Ezech. 3, 3. Mar. 4, 4. Luc. 4, 4.

Verba ſunt ponderanda & non leuiter effutienda, Pſal. 11, 5. Prouerb. 15. 2, 23 † 13, 3 † 20, 15 † 17, 27 † 21, 23, 25, 11. Eccleſ. 5, 2 † 12. 10. Eccli. 5, 12 † 20, 7 † 23 7 † 28, 29 † 32, 18. Matth. 12, 36. Coloſſ. 4, 6. Iacobi 1, 19.

VERITAS, Iſaiæ 59, 15. 3 Eſd 3, 12 † 4, 33. Eſd. 1, 17. Zach. 8, 16. Ephel 4, 25.

VESTIENDI ſunt nudi, Iſa. 58, 8 Tob. 1, 17. Ezech. 18, 7. Matth. 25, 36: vide Eleemoſynæ.

Veſtium abuſus: vide Abuſus.

Veſtes ſcindere Geneſ. 44, 13. Ioſ. 7, 6. Iudi. 11, 35. 1. Reg 4, 12. 2. Reg. 13, 31. 3. Reg. 21, 27. 4. Reg. 5, 7 † 6, 30 † 11, 14 † 18, 37 † 19, 1 † 22, 11, 19. Eſther 4. 1. Iere. 36, 24. Ioel 2, 13 1. Machab. 2, 14 † 3. 47 † 4, 31 † 11, 71. Matth. 26. 65. Act. 14, 13 † 16, 22.

VIA per quam iuſti ambulant quæ & qualis ſit, Pſal. 118, 5. Prou. 3, 6, 17 † 16, 5, 17. Eccli. 5, 12. Iſa. 26, 7 † 30, 31 † 35, 8 † 40, 3. Iere. 31, 21. Oſee 14, 10. 1. Theſſ. 4, 1. Heb. 12, 13.

Via iuſtorũ à Domino dirigitur. Tob. 4. 20. Pſal. 16, 5 † 24, 4 † 118, 35. Prouerb. 4, 12, 18 † 13, 6 † 16, 9 † 20, 24. Iſa 48, 17. Iere. 10, 23. Mich. 4, 2.

Via iuſtorum remunerationem à Deo expectat, Pſal. 24, 12. Prou. 12, 28. Iere. 6, 16 † 7, 3.

Via impiorum qualis, Pſal. 118, 3. Prou. 4, 19, 26, 27 † 12, 15 † 21, 2 † 22, 5. Iſa. 57, 10.

Viæ impiorum exitus & finis, Iob 6, 18. Prouerb. 14, 12 † 28, 18. Eccli. 2, 16 † 21, 11. Iere. 2, 36 † 4, 18.

VICTORIA à Deo expectanda eſt, Gen. 14, 14. Exod. 17, 9. Deuter. 7, 18. Ioſue 11, 6. Iudic. 7, 7. 1. Reg. 14, 6 † 17, 45. 2. Paral. 14, 11 † 16, 8 † 24, 24 † 25, 8. Pſal. 117. 16. Prou. 21, 31. Iudith 9, 15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Geneſ. 14, 14. Iudic. 7, 2, 4 Ioſ. 11, 1, 7. 1. Reg. 14, 6, 14. 2. Paral. 13, 14 † 14, 11, 11 † 24. 24. 1. Machab. 3, 16, 22. poſt partam victoriam triumphus inſtituitur, Numer. 31, 13. Iudic. 16, 34. 1. Regum 18, 6. 2. Machab. 5, 7.

VIDVIS benefaciendum eſt, Exod. 22, 21. Deuter. 16, 14 † 24. 17. 19 † 26, 12 † 27, 19. Iudith 16, 28. Iob 24, 3 † 31, 16. Eccli. 4. 10. Iſa. 1, 23 Iere. 22, 3. Zach. 7, 10. Malach. 3, 5. Matth. 23, 14. 1. Tim. 5, 3, 16. Iac. 1, 27.

Viduas pias quid deceat, Iudith 8, 4. Lucæ 2, 17. 1. Tim. 5, 3, 5. Tit. 2, 3.

VIGILARE, vide Aduentus Domini.

VINDICTA ſoli Deo eiusq. miniſtris ac magiſtratui commiſſa, vnde & alijs eſt prohibita, Gen. 15, 14. Leuit. 19, 18. Deuter. 32, 35. Iudith 8, 20 † 16, 20. Pſal. 7, 7 † 9, 13 † 93, 1. Prou. 17, 11 † 20, 22 † 24, 29 † 28, 22. Eccli. 28, 1. Ezech, 25, 12, 14. Nahum 1, 2. Matth 5, 39. Luc 9, 54 † 18, 6, 7, 8. Rom. 12, 19. Galat. 5, 10. 1. Theſſ 5, 15.

15. 2.Timot.4.14. Heb.10,30. 1.Pet. 3, 9. Iac. 5, 3. Apoc. 6. 10. vide Remiſſio.

VINEA, Geneſ. 9,20. Deut. 23,24. Iſa.5,1. Cant.8,11. Matth. 20,1†21.33.

VIRGINITAS commendatur, Matth.19,12. 1.Cor.7,25*. Apoc.14,4.

Virginitas præfertur coniugio, 1. Cor. 7, 38, 40.

Virgines ſeruantur,Num.31,18†21,1.1

Virgines olim vt nunc concluſæ,2.Machab. 3, 19.

VISITARE & conſolari infirmos ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Gen. 48, 1. 4.Reg.8,29†13,14. Iob 2.21.Pſal.40,4. Eccleſ.7,3. Eccli 7,28†18,13. Matth. 25, 36.40. Ioan.11,3†12,9. 2.Cor.1,4.

VISERE Sanctos deſiderat Paulus Roman. 1, 11† 15, 23, 32. Gal. 4, 20. 1. Theſſ. 2, 17.

VITA fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Gen. 17,1. Exod. 20, 11*. Leu.11,44†19,2†20,7,29†21,8. Matth.5, 48†11, 29. Luc. 6, 36. Ioan. 12, 26†13,13 †15,12†21,15. Rom.6,4†8,29†13,14†15, 2.Epheſ. 2,9† 4,1,23 † 5,1,9. Philip.1,27 †2,5,14. Coloſſ. 2,6 † 3, 9,12 *. 1. Theſſ. 4,3. Tit. 2,11†3,8. Heb. 12,2. 1. Pet. 1,15 †2*.†3,17†4,1. 1.Ioan.1,7 † 2,6.

Vitæ humanæ breuitas & vanitas, Geneſ.3,19. 2.Reg. 14,14. 1. Paralip. 29, 15. Iob 3, 20 † 7, 6 † 8, 9 † 9, 21. 25 † 13,28† 14,1. Pſalm. 38, 6 † 89, 5,9 † 101, 4, 12 † 102, 15 † 108, 23 † 143, 4. Eccleſ. 2, 23 † 3,10†7,1. Sap. 2,5†5,9. Eccli. 14,17 † 17, 31†18,8†40,6†41,1. Tob. 4,23. Iſa. 40,6. Luc.12,18. Eph.5,16. Heb.13,14. 1.Pet.1, 14,Iac.1,10†4,14.

Vitam pro fratribus ponere, Eſther 4, 15. Iudith 13, 3, 25. Ioan.15,13. 1.Ioan. 3, 16.

VITIS, Gen. 49,11. Iud.9,12. Zach. 3,10. 1 Mach.14,12. Ioan.15,1. Vitis palmes appellatur populus Iſraeliticus,Oſee 10, 1. Ioan. 15,5.

VITVLVS erigitur in idolum, Exo. 32,4. Deut.9,16. 3.Reg.12,28. 4.Reg. 10, 29†17,16.Pſal.105,19. Oſee 8,5 Act.7.40.

VIVENDVM Deo,non ſibi, Rom. 14,7. 2. Corinth. 5,15. Gal.2,20. 2.Theſſ. 5,10. 1.Pet. 4.2.

VNCTIONIS extremæ ſacramentum, Iac.5, 14.

VOLVNTAS noſtra accommodanda voluntati diuinæ, 1.Reg. 3, 18. 2. Reg.10,12†15,26. 1.Mach.3,60. Matth.6, 10†26,36.Mar.14,36.Luc. 22,42. Act.21, 14. 1.Cor. 4,19. Heb. 6,3. Iac. 4,15.vide Abnegatio.

voluntas Dei, Matth. 7,21†12,50.Mar. 3,35. Ioan.6,39. Rom. 12,2. Epheſ.5,17. Coloſſ.1, 9. 1. Theſſ. 4, 3. 1. Timot. 2,4. 1.Ioan. 2. 17.

Voluntas Dei non eſt vt aliquis pereat, Ezech. 18,23. Ioan.6,39. 1.Timoth. 2, 4. 2.Pet. 3, 9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Gen. 20,3,6 † 22, 9. 2. Reg. 11,14 † 12, 9, 3. Reg. 21, 19. vide Cor.

VOLVPTAS carnis, vide Concupiſcentia.

VOTVM, Geneſ.28,20. Leuit.27,1. Num. 6*.†21†27†30*. Deut. 23,21. Iudic. 11,30. 1. Reg.1,11. 2. Reg. 15,8. Pſal.75, 12. Eccleſ.5,3. Baruch 6,34. Matth. 14.7. Act.18,18†21.23†23.12.

Votum caſtitatis ſeruandæ,ſeu non cognoſcendi virum, Lucæ 1, 34.

non ſine damnatione violatur, 1. Tim. 5, 12.

VRIAS defert litteras Dauidis ad Ioab, 2. Reg.11,14.

Vrias propheta contra Ieruſalem, ideoq. eductus de Aegypto, occiditur à Ioacim, Ierem. 26,20,23.

Vrias Sacerdos iuxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4. Reg.16,11.

VRIEL angelus Dei, 4. Eſdr. 4, 1 † 5, 20.

VSIA rex Iuda pugnat aduerſus Philiſthæos,ſumit ſibi officium Sacerdotum; adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur, 2.Paral.26,17,20,23. appellatur Azarias, 4. Reg. 15, 1. appellatur Ozias, Matth 1, 9.

VSVRA, Exod.22,25. Leuit. 25,35. Deut,23,19. 2.Eſd. 5,7. Pſal. 14,5 Prouer. 22,16†28,8. Ierem. 15,10. Ezech.18,8,13 †21,12. Luc.6,34†19,8.

VXORIS officium,Gen.2,22†3,16. Num.30,7,13. Deut. 22,5. Eſther 1, 10*. Tob. 10,12. Prou. 11,16 † 12,4. Iſa.3,25, 17. 1. Cor. 7*.† 11, 5, 9 † 14. 34. Epheſ.5, 22. Coloſſ. 3. 18. 1. Timoth. 2,11 † 3, 11 †5,2,10. Tit. 2, 4. 1.Pet. 3,1. vide Mariti officium.

Z

ZACHÆVS excipit Chriſtum ſuis ædibus, Luc. 19, 6.

ZACHARIAS filius Ioiadæ ſiue Barachiæ ſacerdotis lapidatur,2.Paral.24, 20. Matth. 23, 35.

Zacharias propheta tempore Darij, Zach. 1, 1.

Zacharias pater Ioannis Baptiſtæ, Lucæ 1, 5.

ZADOCH filius Abiathar fit ſummus

mus

mus Sacerdos, 3. Reg. 2, 35.

ZALPHAAD filiæ poſtulant hereditatem, Numer. 27, 1. 7 † 36, 2. Ioſue 17, 3.

ZARVIA filia Iſai ſoror Dauidis genuit Abiſai, Ioab, & Aſael, 2. Reg. 2, 18. 1. Paral. 2, 16.

ZEBEDAEVS pater Iacobi & Ioannis, Matth. 4, 21. vxor eius Salome intercedit pro filijs apud Chriſtum, Matth. 20, 20.

ZEBEE & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Iudic. 8*.

ZEDECIAS, qui & Mathanias, patruus Ioachin ſubſtituitur pro eo in regno Iuda, 4 Reg. 24, 18. Iere. 37, 1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalem, Zedecias effoſſis oculis ac vinctus, necatisq. coram ſe filijs, in Babylonē ducitur, 4. Reg. 25, 1, 6, 7. Ierem. 39, 4, 7 † 52, 3. quemadmodum ei prædictum erat, Ierem. 27, 12 † 37, 16. Ezech. 12, 3 † 17, 16 † 21*.

ZELVS & Zelotypia, Geneſ. 34, 2, 25, 27. Exod. 32, 19, 27. Numer. 25, 7. Iud. 20, 1, 8. 1. Regum 11, 6 † 15, 11, 32. 3. Regum 18, 40 † 19, 10, 14. 4. Reg. 10*. 1. Machab. 2, 24. Matth. 21, 12. Ioan. 2, 17. Act. 9, 1. Philipp. 3, 8.

ZIBA ſeruus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth, 2. Regum 9, 9. donantur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16, 2. procedit obuiam regi Dauid, 19, 17.

ZICELEG donatur regi Dauid, 1. Regum 27, 5. exuritur ab Amalechitis, 30, 1.

ZIPHORA vxor Moyſi, Exod. 2, 21. circumcidit filium ſuum, 4, 25.

ZOROBABEL, vide Sorobabel.

FINIS.

REGISTRVM.

† †† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz,

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz,

Aaaa Bbbb Cccc a b * ** *** ****,

Omnes ſunt quaterniones, exceptis †, *&* **** *terniones*, ††, *&* b, *quinterniones*.

ROMÆ,

Ex Typographia VATICANA. M. D. XCVIII.